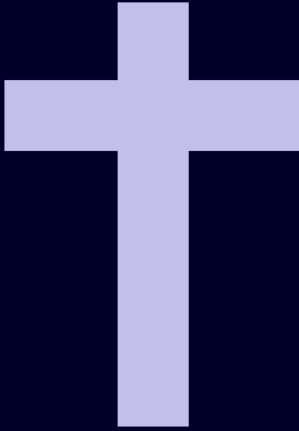

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim

ko Igjam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,

Papua New Guinea, 2020 Edition

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam
The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long
Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

Jenesis	1
Ua Me Ini	86
Ofa Gami	162
Diboboniba	218
Godin Araziba	286
Josua	350
Gumazir Dapaniba	391
Rut	435
1 Samuel	442
2 Samuel	499
1 Atriviba	550
2 Atriviba	609
1 Eghaghaniba	669
2 Eghaghaniba	724
Esra	792
Nehemia	811
Esta	840
Jop	854
Onger Akaba	928
Aghuzir Akaba	1119
Fofozir Gumazim	1172
Solomon	1189
Aisaia	1203
Jeremaia	1354
Azir Akam	1485
Esekiel	1502
Daniel	1599
Hosea	1627
Joel	1650
Amos	1659
Obadia	1679
Jona	1682
Maika	1686
Nahum	1700
Habakuk	1706
Sefanaia	1714
Hagai	1722
Sekaraia	1726
Malakai	1745
Matyu	1751
Mak	1827
Luk	1872
Jon	1944

Aposel	2002
Rom	2070
1 Korin	2107
2 Korin	2140
Galesia	2162
Efesus	2175
Filipai	2188
Kolosi	2197
1 Tesalonika	2206
2 Tesalonika	2213
1 Timoti	2218
2 Timoti	2229
Taitus	2237
Filemon	2242
Hibru	2245
Jems	2276
1 Pita	2286
2 Pita	2298
1 Jon	2304
2 Jon	2313
3 Jon	2315
Jut	2317
Akar Mogomem	2320

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanim O Jenesis Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghaviram otivizir bizibar mingaribagh eghari. An overiam ko nguazimın mingarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mingarim geghara, egha arazir kuraba ko osimtiziba ko mizazir nguazir kamın itibagh eghari. A God uabi nguazir kamın gumazamiziba ko ingarasa tuavim amiseveghe a geghari.

E akinafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. Sapta 1--11. Akinafarir akuar kam, God overiam ko nguazimın ingari, egha a uaghan bar faraghaviram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelin eghaghanim uaghan iti. Egha akinafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamın otozim ko Babelin taua geghari.

2. Sapta 12--50. Akinafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godin ifongiamın apengan iti, egha a gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar nedazimın ababanim gami. Akinafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezi gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelin 12plan anababagh amizi da otifi. Ezi akinafarir akuar kamın saptan aviriba, da Josep geghari, a Jekopin otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizi, me ghua Isipin kantrin iti. Akinafarir kam deravira dar gun migei.

Ezi gumazamizir eghaghanir avirim akinafarir kamın aven iti. Ezi bizir ekiar bar faragha itim, akinafarir kam a migei, kar God uabi amizir biziba. God uabi faragha biziba bar dar ingari, egha gin gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganiga bar me gasighasiki. Egha Noan adarazi ataghizi me iti. Egha ua gin, God Abraham amiseveghe, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dikirizim gami.

Akinafarir kam a God gegharavira iti. A gumazamizibar afeziamra, a men araziba tuisigha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasisi. Egha a deraghavira gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akinafarir kam a gumazamizir fomira itibar nighnizir gavgavim geghari, eghti gin izi darasi, me uaghan an osiziribar poniva nighnizir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizi da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizi da bar otivizir eghaghanim

¹ Bar faraghavira God overiam ko nguazimın ingarigha aningın itir biziba bar dagh amizima, da otifi. ² Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighin iti moghin garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazima, Godin Duam pura dipam gisin arui.

³ Ezi God kamaghin migei, "Angazangarim otogh." Ezi angazangarim oto. ⁴ Ezi God angazangarimin gari, a derazima, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim tura. ⁵ Egha angazangarim ziar kam, "Aruem," a gati. Egha mitatem ziar kam, "Dimagarim," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim.

⁶⁻⁷ Egha gin God kamaghin migei, "Avavetam otogh dipam avinighti, dipam akuar pumuningin iki." Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. ⁸ Egha God avaver kam ziam, "Overiam," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2.

⁹ Egha gin God kamaghin migei, "Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi danganir vamiran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh." Ezi nguazir misingizim oto. ¹⁰ Ezi God nguazir misingizir kam ziam, "Nguazim," a gati. Egha dipar danganir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, "Ongariba," dagh ati. Egha God bizir kabar gari da bar derazima, a bar akonge. ¹¹ Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung." Ezi bizir kaba otifi. ¹² Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvaha aghui moghin aghua, egha da be moghin be. Ezi God bizir kabar garima da derazima, a bar akonge. ¹³ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3.

¹⁴ Egha gin God kamaghin migei, "Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughiaabagh fogham. ¹⁵ Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam." Ezi angazangariba otifi. ¹⁶ Egha God angazangarir ekiar pumuning gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. ¹⁷ Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki. ¹⁸ Egha aruem isiragh ganamin dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ¹⁹ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

²⁰ Egha gin God kamaghin migei, "Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi." ²¹ Ezi God ongarimin osirir dabafa ko kuruzir dababar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvaha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ²² Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, "Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh." ²³ Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

²⁴ Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvaha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv." Ezi asiziba otifi. ²⁵ God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvaha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

²⁶ Egha God kamaghin migia ghaze, "Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham." ²⁷ Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

²⁸ Ezi God me deraghasa, migirighar aghuim me gamua kamaghin migei, "Ia avirasemegh mangi nguazir oteviba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham."

²⁹ Egha God migia ghaze, "Ki nguazir kam in itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam. ³⁰ Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar." Ezi bizir kaba God mikemezi moghrama otifi. ³¹ Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

¹ Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aning in itir bizir aviribar ingari. ² Ezi aruer namba 7 in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kam in avughse. ³ Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7 in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kam in avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7 in dughiaba, kar an dughiar ekiaba. ⁴ Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu.

Ikiavira Itir God Idenin Azenimin ingari

Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima, ⁵ an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam. ⁶ Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.

⁷ Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha gumazir mam in ingari. Egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, gumazimin atinimin a giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamira iti. ⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim azenir mam aruem anadi naghin an ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir kam in gumazir kam atizima, a iti. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghem in bar dera. Temer kabar ganganim bar moghira dera. Azenir kam in torimra temer mam iti, a ikirimirir zurara itim anidir temem. Ezi temer igharazir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim aningti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gifoghamim.

1:26: Jenesis 5:1; 9:6; Onger Akaba 100:3; 1 Korin 11:7; Efesus 4:24 **1:27:** Matyu 19:4; Mak 10:6
1:27: Jenesis 5:1-2 **2:2:** Hibiru 4:4; 4:10 **2:2:** Ua Me Ini 20:11 **2:7:** Jenesis 3:19; Jop 33:4;
 Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45 **2:9:** Akar Mogomem 2:7;
 22:2; 22:14

¹⁰ Ezi faner mam dipam Idenin Azenim daningasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire. ¹¹⁻¹² Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an ivezim bar pin iti. Me kamagh a dibori, kanlian. ¹³ Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui. ¹⁴ Ezi namba 3in fanemin ziam Tigris, an aruem anadi naghin kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamnin aneti. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim migia ghaze, "Ni azenir kamnin itir temeaba bar dar ovizibar ami. ¹⁷ Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham."

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim migia ghaze, "Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir puvati. Ki a bagh roroatamin ingarighti an an min iki an akurvagham." ¹⁹⁻²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraziba vaghvagha me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvagha dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamin akuraghamin roroatam bar itir puvati.*

²¹ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava ongani. Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganimin uam an inim a dukua. ²² Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mamnin ingari, egha gin amizim inigha gumazim bagha zui. ²³ Ezi gumazim amizimin ganigha migia ghaze:

"Ame! Datirighin, kar guizbangira nan roroam.

An agharim, kar nan agharim,
ezi an tuzim, kar nan tuzim.

Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi,

ki datirighin kamagh a diponam,
'Amizim.'"[†]

²⁴ Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.

²⁵ Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningin adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

* **2:19-20:** Hibrun akamin, ziar kam "Adam," an mingarimra kara, "Gumazim." † **2:23:** Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, "amizim," a gati. Hibrun akam akar kam, "amizim," "gumazim," ko aning magh gh. **2:24:** Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamin asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamin itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?”

² Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamin itir ter ovizibar amam. ³ Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamin ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

⁴ Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. ⁵ Gua iter kamin ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamin ovizim aman guan anogoroke.”

⁶ Ezi amizim iter kamin ovizimin gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki iter kamin ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghin, amizim iter kamin ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame. ⁷ Ezi aningin damazimning kuaghirezima aning uaningin gari, aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter afariba isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara.

⁸ Ezi guaratizir orangtizimin, aning orazima Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an azenir kamin arua izi, ezi aning temebar tongin modo. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazimin dia ghaze, “Ni managh iti?”

¹⁰ Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kamin arua izi, kamaghin ki atiatigha modo.”

¹¹ Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?”

¹² Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira iter kamin ovizir mam na ganingizi, ki aneme.”

¹³ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizimin azara, “Ni manmagh-suavira bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin ovizir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganing

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir asizir igharaziba iniamim gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam. ¹⁵ Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.”*

3:1: Akar Mogomem 12:9; 20:2 **3:13:** 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14 * **3:15:** Fofozir gumazir maba ghaze, Krais a Satanin gavgavim abinam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isin zuim. Ni Akar Mogomem 12:17in gan.

¹⁶ Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni gativagh nin ganvira ikiam.”

¹⁷ Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamın ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir dafabara nguazimin dar amuam. ¹⁸⁻¹⁹ Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.”

²⁰ Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otohgam. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati.[†] ²¹ Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotianningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

²² Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamın ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.” ²³ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui. ²⁴ Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgavima amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamın gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamın boroghin mangan kogham.

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God bagha ofa gami

¹ Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati.* ² Egha gin a Keinın dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.

³ Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui. ⁴ Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otarir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge,⁵ egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari? ⁷ Ni arazir

3:17: Hibru 6:8 [†] **3:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Iv,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Gumazamiziba ko bizir angamira itibar amebam.” **3:22:** Akar Mogomem 22:14 * **4:1:** Hibrun akamin ziar kam, “Kein,” an mingarim mong kamaghin ghu, “inigh.” **4:4:** Hibru 11:4

aghuim damighti, ki nın ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”

⁸ Egha gın Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimın zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimın ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.

⁹ Ezi gın Ikiavira Itir God kamaghın Keinın azara, “Nın dozim Abel mana?”

Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Kein miği, “Manmaghın amizi ni arazir kurar kam gami? Nın dozimın ghuzim nguazim giregha gıfa, ezi ki ghuzir kamın ararem barazi, a uan osimtızim ikarvaghassava nan arai. ¹¹ Ezi ki datirighın ni abinamin akar gavgavir mam kamaghın nın iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamın ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghın ki datirighın nguazim nın anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham. ¹² Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimın suiraghti nın dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi, nguibaba nın puvatıghtima, ni gumazir guraghav itimın mın pura ituramı nguazir kamın danganıba bar dar aruam.”

¹³ Ezi Kein miğirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God miği, “Osimtızir ni na ganıdir kam a bar ekefe, ki manmaghın aneteram? ¹⁴ Ni na miğia ghaze, ki bar azenitamın ingaran kogh, egh nın guamın bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimın mın nguazir kamın danganıba bar dar aruam. Kamaghın ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Kein miği, “Bizitam kamaghın otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nın ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamın apigh, a misueghti an oveghan kogham.

¹⁶ Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenın Azenimın aruem anadi naghın iti.

Keinın ovavir boribar ziaba

¹⁷ Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gın Kein nguibar ekiar mamın ingarigha, uan borimın ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati. ¹⁸ Egha gın Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.

¹⁹ Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavın ziam Ada, ezi mavın ziam Sila.

²⁰ Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. ²¹ Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.

²² Ezi gın Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainın bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

²³ Egha dughiar mam Lamek kamaghın uan amuimning miği:

“Ada ko Sila,
gua nan akam baragh.

Ki Lamek, gua nan amuimning,
gua deravira nan akam baragh.

Gumazir mam na misozima,
ki a misoghezima an areme.

Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,
ki a misoghezima an areme.

²⁴ Gumazitam Kein misueghti an aremegham,

God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me misueghti me
arimighiregham.

Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti,
77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

²⁵ Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati.† ²⁶ Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5

Adamın ovavir boribar ziaba, kar men eghaghanim

(1 Eghaghaniba 1:1-4)

¹⁻² Adamın eghaghanim kamaghira ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumazamiziba.”

Ezi Adamın ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

³ Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati. ⁴ Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁵ Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.

⁶ Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. ⁷ Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁸ Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.

⁹ Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. ¹⁰ Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

¹¹ Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.

¹² Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. ¹³ Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁴ Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.

¹⁵ Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. ¹⁶ Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁷ Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.

¹⁸ Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. ¹⁹ Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

²⁰ Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.

† 4:25: Hibrun akamin ziar kam, “Set,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Daning.”

5:1-2:

Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6

²¹ Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. ²² Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. ²³ Enok 365plan azeniba bar adar ike. ²⁴ Enok Godin boroghin ikia, egha a ko rooram gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

²⁵ Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. ²⁶ Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁷ Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.

²⁸ Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. ²⁹ Ezi Lamek ghaze, “Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham.” Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.* ³⁰ Noa otogha givazima, Lamek ua 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini. ³¹ Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme.

³² Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

¹ Ezi datirighin gumazamizir aviriba otiva nguazim givavagha, guiv-iba bate. ² Ezi Godin otariba* gari, gumazamizibar guivir igiaba, men mikarzibar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti. ³ Ezi God ghaze, “Gumazamiziba angamira ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarziba nguazir kamin biziba, kamaghin ki uan Duamin amamangatighti, a me ko dughiar ruarimin ikian kogham.† Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam.” ⁴ Ezi dughiar kamin ikegha gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamin ziar ekiaba iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumazamiziba dughiba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim bighiaghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimin itir gumazamizibar ingarizir puvatizi deraghai.

⁷ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumazamizir ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimin ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.”

5:24: Hibru 11:5; Jut 1:14 * **5:29:** Hibrun akamin ziar kam, “Noa,” migirigiar kamin min ghu, “avughsi.” Ni Jenesis 9:20in gan. * **6:2:** Marazi kamaghin migei, migirigiar otevir kam “Godin otariba,” kar me enselbav gei. † **6:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **6:4:** Diboboniba 13:33 **6:5:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 **6:5:** Matyu 24:37; Luk 17:26; 1 Pita 3:20

⁸ Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama oto, ezi a bar a gifonge.

⁹⁻¹⁰ Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim, egha gumazamizibar damazibar dera. Egha a dughiaba bar Godin boroghin ikiava a ko roroam gami. ¹¹ Ezi God gumazamizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir oteviba bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti. ¹² God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumazamizir aghuaritam itir pu. Puvati. Gumazamiziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimin ingarasa Noa migei

¹³ Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, "Gumazamiziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumazamiziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham. ¹⁴ Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamin ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva koltan an averiam ko azenim aghefegh. ¹⁵ Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh. ¹⁶ Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi.† Egh ni ghuriar 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh.

¹⁷ "Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighiti a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighiti da bar moghirama ovengam. ¹⁸ Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighiti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kam in aven mangi. ¹⁹ Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimin aven mangi. ²⁰ Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekiar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, ni da inigh kurimin aven mangi. ²¹ Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh."

²² Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, "Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi. ² Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi. ³ Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighiti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimin otivigh bar

6:9-10: Jenesis 7:1; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5
migrigiar kamin mingarim abighizir puvati.
2 Pita 2:5

6:11: Esekiel 8:17
6:22: Hibru 11:7

† **6:16:** Hibrun akam deragha
7:1: Jenesis 6:8; Esekiel 14:14;

avirasemegham. ⁴ Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighiregham.”

⁵ Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami.

⁶ Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. ⁷ Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue. ⁸⁻⁹ Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuavanangi. ¹⁰ Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

¹¹ Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kam in iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimin averiamin itir ekiam akariaghirigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. ¹² Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti.

¹³ Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue. ¹⁴ Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara. ¹⁷ Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti. ¹⁸ Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuavanadima kurim a gisin deravira iti. ¹⁹ Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghuavanagavira ikia mighsiar overiamin apengan itiba bar ada ave. ²⁰ Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afragha 7 mitan tu. ²¹ Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar ariaghire. ²² Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire. ²³ Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba, ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara angamira iti.

²⁴ Ezi dipam bar ekevegha nguazim bar anevaragha ghua 150plan dughiabar ike.

8

Aperiam gifa

¹ Ezi dughiar kam in God Noa ko asizir a ko kurimin itiba gin amadazir puvati, a me ginighnighavira ikiava aminim amadazi a dipam gisin ivaima dipam sivagha uaghiri. ² Ezi dipar nguazimin averiamin izim uan anadir puvati. Ezi overiamin amozim izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghirir puvati. ³ Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dughiaba givazima dipam daka uaghiravira iti. ⁴ Ezi iakinir namba 7in dughiar namba 17in kurim Ararat in Mighsiabar itir danganimin mighsiar mam in apera. ⁵ Ezi dipam, daka uaghiravira ikia ghua iakinir namba 10in dughiar namba 1in tuzi, dughiar kamra mighsiabar ghuaa otifi. ⁶⁻⁷ Ezi 40plan dughiaba givazima,

Noa kurimîn windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazîma, a ghugha ua izezir puvati. A mîgha aruavira ikiav itima dipam dakezi nguazim misingi. ⁸ Ezi Noa foghasa, nguazim misingis, o puvati. Egha kamaghin, kuarazir ziam bunbam amadazîma, a zui. ⁹ Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganibagh asa, kamakin dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimîn ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghu.

¹⁰ Ezi 7plan dughiba givazîma, Noa ua kuarazir bunbam amada. ¹¹ Ezi dughiar kamîn bar guaratizimîn kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamin olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghin fo, dipam dakegha gîfa. ¹² Egha a 7plan dughia bar uam orarkegha kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.

¹³ Ezi Noa dughiar kamîn 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam midîi. Ezi a kurimîn siriam mikinizir avavem asigha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi. ¹⁴ Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam otozi, nguazim bar misingi.

¹⁵ Ezi God Noa mîgia ghaze, ¹⁶ “Ni, uan amuim ko, nîn otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magiri. ¹⁷ Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba ko asizir ruarim ko nguibamin itiba, ni bar moghira da inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva nguazir kam bar an angi.” ¹⁸ Ezi Noa uan amuim ko an otariba, uan amuiba ko uaghiri. ¹⁹ Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari abigha uari akua egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganidi

²⁰ Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamîn ingari. Egha Godin damazimîn zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira inigha, kuarazir Godin damazimîn zueziba dar vamira vamira inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezî da bar isigha mighiri. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Ki ua gumazamizbar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangira, gumazamiziba boribar mîn ikia ghua asangizir dughiamîn, me bar arazir kuram damuamin nighniziba iti. Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamîn amizir arazir kamîn mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan kogham. ²² Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba, dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham.”

9

God Noa ko

Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Dughiar kamîn, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghin me mîgia ghaze, “Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka. ² Eghti ruarimîn itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men ganam. ³ Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar mîn ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimîn itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam. ⁴ Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir

angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi. ⁵ Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizir kuram a danighti an aremegham. ⁶ Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam.”

⁷ Egha God ua kamaghin migei, “Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham.”

⁸ Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze, ⁹ “Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁰ Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

¹¹ Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.”

¹² Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa. ¹³ Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam. ¹⁴ Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin otogham. ¹⁵ Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatam uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham. ¹⁶ Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

¹⁷ Egha God Noa migei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.”

Noa uan otarim Hamin atari

¹⁸ Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan. ¹⁹ Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba.

²⁰ Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. ²¹ Egha dughiar mam in a wainin dipar onganir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. ²² Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. ²³ Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misueghe uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.

²⁴ Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir bizim baraki. ²⁵ Egha a ghaze, “Osimtizir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men

apengan ikiam.” ²⁶ Egha Noa ua kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam. ²⁷ Eghti God Jafetin adarazir amighti me avirasemegh, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam.”

²⁸ Aperiar ekiam gizavima, Noa uam 350plan azenibar ike. ²⁹ Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

¹ Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamin gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

² Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ³ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarmma. ⁴ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. ⁵ Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei.

⁶ Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁷ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ⁸ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamın bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, “Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti.” ¹⁰ Ezi Nimrot nguibar ekiar 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiar 3plan kaba Babilonian nguazimin iti.† ¹¹ Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiar kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, ¹² ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

¹³ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹⁴ ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi.

¹⁵ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁶ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁷ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁸ Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia. ¹⁹ Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men mitaghniyam ghua aruem anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. ²⁰ Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav gei.

²¹ Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar ovavir afeziam. ²² Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur,

* **10:6:** Hibrun akam, ziar kam “Kus,” kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam. † **10:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiar igharazir mamın ziam iti, an ziam Kalne.

Arpaksat, Lidia ko Aram. ²³ Ezi Aramın otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. ²⁴ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamın oto. ²⁵ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamın nguazimın itir gumazamiziba tintinimın biaghire. Kamaghın me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamın mingarim kamakın, “Bar biaghire.” Ezi Pelekın dozimın ziam Joktan.

²⁶ Ezi Joktanın otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla ko, ²⁸ Obal, Abimael, Seba ko, ²⁹ Ofir, Havila, ko Jobab. Gumazir kaba bar, me Joktanın otariba. ³⁰ Ezi Joktanın boriba Mesan nguibamın ikegha ghua aruem anadi naghın naghın Sefarın nguibar mighsiabar tu. ³¹ Kar Siemın ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvaghera uan nguazibarama apiaghera, uari uan ikizibar akabav gei. ³² Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiari ekiamın gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivaghera aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

¹ Fomira nguazimın gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha mighirigiar otevir vabaram ami. ² Egha me aruem anadi naghın ikegha, puram arua ghua iza Babilonın nguazir zarimın apia.

³ Egha me uarira uariv gei, “Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghiti da brighbar min otivika.” Egha me dipenibar ingaramın brighbar ami. Egha me brighın kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti.

⁴ Egha me ghaze, “E datirighın uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamın suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimın nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghın damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimın ganasa izaghiri. ⁶ Egha uan Nguibamın ikia ghaze, “Gumazamizir kaba me akar vamiram migha egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamın ingari. Me kamaghın uan nighnizimın gin mangi, bizir aviribar amuam. ⁷ Kamagh, e ua magiri akar me migeim abighirarighiti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvati. ⁹ Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimın danganiba bar adar ghue. Kamaghın me nguibar ekiar kam dibora ghaze, “Babel.”*

Siemın ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Siemın ovavir boribar ziaba. Aperiari ekiam otozi azenir pumuningın gin, me Siemın azeniba medi da 100ın oto. Ezi an Arpaksatın afeziamın oto. ¹¹ Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹² Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamın oto. ¹³ Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

11:5: Jenesis 18:21 **11:8:** Luk 1:51 * **11:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Babel,” a mong kamaghın ghu, “abiaghariki.”

¹⁴ Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto. ¹⁵ Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁶ Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekin afeziamin oto. ¹⁷ Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁸ Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamin oto. ¹⁹ Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁰ Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin afeziamin oto. ²¹ Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²² Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorin afeziamin oto. ²³ Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁴ Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamin oto. ²⁵ Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

²⁶ Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranin afeziamin oto.

²⁷ Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam. ²⁸ Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira ikiavira iti. ²⁹ Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam. ³⁰ Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati.

³¹ Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimin itir nguibam Ur, an ategha Kenanin nguazimin zui. Teran gin zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin nguibamin otivigha egha nguibar kam in apera.

³² Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kam in areme.

Abramin eghaghanim

12

(Sapta 12:1–25:18)

Ikiavira Itir God Abram dia

¹ Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamin ikizim ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi.

² “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh, mangiva gin ikizir gavgavir mam otogham.

Egh ki deravira ni damu ni damighti nin ziam bar ekevegham.

Eghti ni bangin ki gumazamiziba deravira me damuamin tuavim ikiam.

³ Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki deravira me damuam.

Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham.

Ni bangin ki nguazir kam in itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.”

⁴ Ezi Abram Haranin nguibam ategha Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kam in Abram 75plan azeniba iti.

⁵ Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimin otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram faragha Haranin nguibamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir dughiamin a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanin otivigha givagha, ⁶ Abram uan adarazi

ko nguazir kamın ghua Sekemın nguibamın oto. Nguibar kamın temer ekiar mam ikia Moren danganımın amadaghan iti. Ezi dughiar kamın Kenania Kenanın nguazımın ikiavıra iti.

⁷ Ezi Ikiavıra Itir God Abram batogha a miġei, “Ki nguazir kam nın ovavir boribar aningam.” Kamaghın Abram Ikiavıra Itir God a batozi naghıra, an ziam fasa ofa gamir dakozımın ingari.

⁸ Egha ġin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghın itir miġhsiar Betelin boroghın itimın ghū. Miġhsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamın tizimın iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghın itıma, Ai an aruem anadi naghın iti. Ezi danganır kamın Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavıra Itir Godın ziam fasa, ofa gamir dakozımın ingarigha, an ziam dibora a fe.

⁹ Egha ġin Abram uan adarazi ko danganır kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevın danganımın oto, a gumazamiziba puvatızir danganım.

Abram ghua Isipin kantrin iti

¹⁰ Dughiar mam mıtiriir ekiam otozi, danganır kam dagheba bar puvati. Kamaghın, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamizibar mın pura ikia, kantri Isipin iti. ¹¹ Egha me kantri Isipin boroghıra iza, Abram uan amuım Sarai miġia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganır aghuım gamım. ¹² Isipin gumaziba nın ganigh, ti ni gakuegham. Egh me kamaghın fogham, ni nan amuım, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam. ¹³ Ni kamaghın mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghın damıghti, me arazir aghuımın na damu, na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹⁴ Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi moghıra, an amuımın garima an ganganım bar dera. ¹⁵ Ezi atrivimın ingangarır gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghın a miġei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai inigha atrivimın dipenimın ize. ¹⁶ Ezi atrivim Sarain ganigha miġhıgha a gakongegha, kamaghın bar deravıram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarır gumaziba ko ingangarır amizir bar avırıba, isa Abram ganıngi.

¹⁷ Egha atrivim Abramın amuım Sarai inigha ua bagha an amuım gami, kamaghın Ikiavıra Itir God Isipin atrivim ko an dipenimın itir darazi bagha arımarıar guar avırıba amanı. ¹⁸ Ezi atrivim Abramın diazıma a izıma a kamaghın a miġia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghın na mikemezi puvati, Sarai nın amuım. ¹⁹ Ni na miġia ghaze nın amizim, ezi kamaghın ki uan amuımın mın a inı. Ni manmaghsuavıra arazir kam gami? Kamaghın ni uan amuım inıgh, gua mangi!” ²⁰ Ezi atrivim uan ingangarır gumazıba mikemezi, me Abram uan amuım ko, an bizıba sara Isipin bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

¹⁻² Dughiar kamın Abram bizir bar avırıba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar avıraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevın danganımın amadaghan zui. A uan amuım ko uan bizıba bar da inızı, Lot uaghan a ko zui.

³⁻⁴ Egha gin Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomiram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamningin tizimin iti. A danganir kamın otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe.

⁵ Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti. ⁶ Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningın sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge. ⁷ Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi ko Peresin adarazi danganir kamın iti.

⁸ Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningin atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati. ⁹ Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angı. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin mangam.”

¹⁰ Ezi Lot tughari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomın nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham. ¹¹ Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.

¹² Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekiar Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomın nguibar ekiam boroghın purirpenibar ingari.

¹³ Ezi nguibar ekiar kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

¹⁴ Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganıva aruem uaghiri naghin ganıva, not ko saut viraram aningın gan. ¹⁵ Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam. ¹⁶ Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba meneghıva nin ovavir boriba mengam. ¹⁷ Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”

¹⁸ Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghın oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghın, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamın an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

¹⁻⁹ Dughiar kamın, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomın nguibar ekiamın atrivimin iti, Birsı a Gomoran nguibar ekiamın atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamın atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamın

atrivimîn iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar.

A 12plan azenibar me gatavagha men gari, ezi namba 13in azenimîn me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimîn Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar ekiamin otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintigha ghua El Paranin nguibar miriamin gumazamiziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispat. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

¹⁰ Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodomîn atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar ghue. ¹¹ Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

¹² Ezi Lot, Abramîn dozimin otarim, a Sodomîn itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

¹³ Ezi gumazir mam midorozimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogha midorozimin otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramîn namakaba.

¹⁴ Ezi Abram orazi, apaniba an dozimin otarim Lot inigha ghu. Ezi kamaghin a ko iti darasi, a men midorozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Danin nguibar ekiamin tu. ¹⁵ Egha danganir kamîn Abram uan midorozir gumaziba tuiira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogha me abini. Egha notin amadaghan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamin tu. ¹⁶ Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozimin otarim Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

¹⁷ Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomîn atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborim, "Save," an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarimra. ¹⁸ Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigha Abram bagha izi. ¹⁹ Egha bizir bar aghuimin Abram gamua kamaghin migia ghaze, "Godin Bar Pin

Itim overiam ko nguazimîn ingari, a bar deragh ni damu. ²⁰ Guizbangîra, ni apaniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamira isa Melkisedek ganingi.

²¹ Ezi gin Sodomîn atrivim kamagh Abram miġei, “Ni midorozimîn inizir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

²² Ezi Abram ghaze, “Ikiavira Itir God, Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazimîn ingarizim, ki an ziamîn pamten kamagh mikimasa, ²³ ki tong bar nin bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghin mikiman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim iti.’ ²⁴ Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan midorozir gumaziba ameziba ki darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma

Akar Dikarizir Gavgavim gami

¹ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamîn min bizimîn aven akam isa Abram ganiga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.

Ki nin oramin min ikiam,

eghti ni nan apazangin deravira ikiam.

Eghti ki ni damighi

nin ziam bar pin ikiam.”

² Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvati, ni manmaghin na damighi ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba iniamin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim. ³ Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otzir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a miġia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a miġia ghaze, “Ni kogh overiamîn mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangîra, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam.”

⁶ Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

⁷ Egha ana miġia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimîn itir nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziamin ikegham.”

⁸ Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangîra a iniam?”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.”

¹⁰ Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha

dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning rughirama aning ati. ¹¹ Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

¹² Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava onгани. Egha garima mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram miġia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin gumazamizbar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kamin gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. ¹⁴ Eghti ki osintizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirigh inigh egh kantrin kam ategh azenan izam. ¹⁵ Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham. ¹⁶ Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kamin izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kamin izam. Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir kamin me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam.”

¹⁷ Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kamin anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biagharigha bizimin arighizir kabar tongin zui. ¹⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikrizir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti men nguazimin mitaghniam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamin tugham. ¹⁹ Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, ²⁰ Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko, ²¹ Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16

Hagar Abramın amuımın mın oto

¹ Ezi dughiar kamin Abramın amuım Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipin kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar.

² Ezi Sarai Abram miġia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan anogoroke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangsisi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu. ³ Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramın amuımın mın a ganingi. Dughiar kamin Abram Kenanın nguazimin itima 10plan azeniba gifa. ⁴ Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamin Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati.

⁵ Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osintizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuımın mın ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa, egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisghasa ki ifonge.”

⁶ Ezi Abram kamaghın Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir

manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarin apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.

⁷Egha a gumamaziziba puvatizir danganimin ghua, egha Surin nguibamin zuir tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato. ⁸Egha ensel kamaghin a migei, “Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, egha managhira zui?”

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.”

⁹Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”

¹⁰Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham.”

¹¹Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei:

“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi.

Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki.

Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*

¹²Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam.

A gumamaziziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam.

Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan koghham.”

¹³Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†

¹⁴Ezi bizir kam bagha gumamaziziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Iki Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.

¹⁵Ezi Hagar Abramın otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati. ¹⁶Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

¹Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuilbar amu. ²Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.”

³Ezi Abram ua tevimning apirigha guam nguazim girizi, God a migia ghaze, ⁴“Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimın gumamaziziba ovavimin otogham. ⁵Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumamazizibar ovavimin otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham.* ⁶Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam. ⁷Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir

* **16:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.”

† **16:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **16:15:** Galesia 4:22

17:5: Rom 4:17 * **17:5:** Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumamazizibar afeziam.” **17:7:** Luk 1:55

boriba uaghan, ki men God. ⁸ Ezi Kenanın nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanın nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.”

God me miġia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

⁹ Ezi God Abraham miġia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. ¹⁰ Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. ¹¹⁻¹² Ian otarir iririviba 8plan dughiaaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan abaninimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹³ Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzirbar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. ¹⁴ Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham.”

¹⁵ Egha God Abraham miġia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. ¹⁶ Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimin otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.”

¹⁷ Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?”

¹⁸ Egha Abraham God miġia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an gan.”

¹⁹ Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ²⁰ Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsi. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham. ²¹ Eghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.”

²² Egha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu.

²³ Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivezezibar mikarzir mogomebar inibar aghore. ²⁴⁻²⁵ Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningin mikarzir mogomemning inimning atu. ²⁶ Dughiar God akam Abraham ganingizimra,

Abraham uan otarim Ismael ko, me aningın mikarzir mogomemningin inimning atu. ²⁷ Egha uaghan Abrahamın dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da iveauziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

¹ Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamın aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. ² Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimming apirigha aviragha guam nguazim giri.

³ Egha kamaghın migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. ⁴ Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekiar kamin povimin avughsam. ⁵ Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.”

Ezi me kamaghın migei, “A dera, ni migei moghin damu.”

⁶ Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekiar aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh.”

⁷ Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami. ⁸ Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otoreborim ko, bulmakaun otoreborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghın tememin apengan tughav iti.

⁹ Egha me amegha givagha, Abrahamın azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?”

Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.”

¹⁰ Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghın migei, “Azenir girakirangın itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.”

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamin akirangın, ikia akar kam baraki. ¹¹ Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa.

¹² Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Abrahamın azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?”

¹⁴ Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”

¹⁵ Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”

Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamın tuivigha, gara uaghira Sodomın nguibamin gari.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua. ¹⁸ Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumamaziziba bar deragh me damuam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi. ²¹ Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati.”

²² Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodom in ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti.

²³ Ezi Abraham savagha an boroghin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham? ²⁴ Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamin ikiti, ni igharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham? ²⁵ Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodom in nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumamaziziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.”

²⁷ Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir aviribav kimiti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikiman kogham. ²⁸ Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a gasighasigham, o puvatigham?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

²⁹ Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin damuam?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

³⁰ Ezi Abraham kamaghin migei, “Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

³¹ Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.”

³² Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

¹ Ezi Lot guaratighin Sodomın nguibamin uari akuvir tiar akamin aperghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abrahamın ganizimning, datirighin iza Sodomın nguibam oto. Ezi Lot aningın garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimming apirigha aviragha guam nguazim giri. ² Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.” Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam.”

³ Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me bretin yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api.

⁴ Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodomın gumaziba iza dipenim avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi.

⁵ Egha me Lotin dia ghaze, “Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.”

⁶ Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara. ⁷ Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki! ⁸ Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningin anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningın ganam. Kamaghın ia arazir kuratam bar aning damuan marki.”

⁹ Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar igharazimin gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aningın mizazim gafiragham.” Egha me ua Lotin suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.

¹⁰ Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotin suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. ¹¹ Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati.

Lot Sodom ataki

¹² Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguibar kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh. ¹³ Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamin aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghın, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi.”

¹⁴ Ezi Lot gumazir an guivimningın ikiasa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kamaghın gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei.

¹⁵ Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham.”

¹⁶ Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghın amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu. ¹⁷ Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamaghın me migei, “Ia zuamiram

arimangegh, puvatighi ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghshi, egh ari mighsiabar ghuavanang.”

¹⁸ Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. ¹⁹ Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighi ki uaghan mizazim inigh ovegham. ²⁰ Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamin manigh egh osimtizir kam gitagham.”

²¹ Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. ²² Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kamin otoghamin.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

²³ Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. ²⁴ Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. ²⁵ Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kamin itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.

²⁶ Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

²⁷ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu. ²⁸ Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.

²⁹ God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

³⁰ Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guivimning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mam in aven iti. ³¹ Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. ³² Aria, ga uan afeziam wain taba a danighi an onganighi, ga a ko dakuighi, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam.”

³³ Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aningin afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui. ³⁴ Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighi gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.” ³⁵ Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.

* **19:22:** Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” **19:24:** Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7 **19:26:** Luk 17:32

³⁶ Egha tuavir kamın Lotın guivimning afeziam dam boriba ini. ³⁷ Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimın oto.† ³⁸ Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Amonian ovavimın oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

¹⁻² Dughiar kamın Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevın danganimın amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamın apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

³ Ezi dimangan God Abimelek irebamın a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”

⁴ Dughiar kam Abimelek tighar maghın Sara ko dakuam, egha kamaghın migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham? ⁵ Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimın a ini. Egha ki osimtiziba puvati.”

⁶ Ezi God irebamın a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimın arazir kuram gamizir puvati. ⁷ Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighın amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimghiregham.”

⁸ Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar di- agha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi. ⁹ Ezi Abimelek Abrahamın diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimın e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.”

¹⁰ Egha Abimelek ua kamaghın migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?”

¹¹ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamın gumaziba Godın atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham. ¹² Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimın oto. ¹³ Ki uan afeziamın dipenimın ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamın, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimın na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’”

¹⁴ Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi. ¹⁵ Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”

† 19:37: Hibrun akamin, ziar kam, “Moap,” a mong akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ 19:38: Hibrun akamin, ziar kam, “Benami,” a mong akar kam ko magh ghu, “Nan abamin borim.” 20:1-2: Jenesis 12:13; 26:7

¹⁶ Egha kamagh Sara miġei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam gamizir puvati.”

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko miġeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelek in amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

¹ Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. ² Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. ³ Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati. ⁴ Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu. ⁵ Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.

⁶ Egha Sara kamaghin miġei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam.” ⁷ Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.” ⁸ Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kam in, Abraham maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

⁹ Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mam in Sarai otarir igharazir kam in gari, a Aisak ko ikararagha arui. ¹⁰ Ezi an Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizimin borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba.”

¹¹ Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim, ezi migirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar oseme.

¹² Ezi God Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam. ¹³ Eghti ingangarir amizimin borim, a uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavimin otogham.”

¹⁴ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha egha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagar in dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui.*

¹⁵ Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti.

¹⁶ Egha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti.

¹⁷ Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia Hagar in diagha a miġia ghaze, “Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan marki. God nin borimin ararem baregha gifa. ¹⁸ Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavimin otogham.” ¹⁹ Ezi God Hagar in damaziba

kuizi, a mozir par mamın api. Ezi a ghua memen inimın dı pam tui. Egha dı pam isa borim ganingizi an anepi. ²⁰ Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatızir danganimın ikiava ekevegħa, barir pimın asir fofozir bar ekiam iti. ²¹ Egha ğın a Paranın gumazamiziba puvatızir danganimın itima, an amebam a bagħa Isipian amızir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

²² Dughiar kamın Abimelek ko an midorozir gumazibar faragħa zuir gumazim Fikol, Abraham bagħa ghua Abimelek kamaghın a miġei, “Ki ğari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni ğami. ²³ Egh ni Godın damazimın na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni ğami. Kamaghira ni arazir aghuimın na damu egh kantrin ni datirighın itir kam saram uaghan a damu.”

²⁴ Ezi Abraham ghaze, “Ki ni mikemezir mogħin ki akam akiri.”

²⁵ Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekın ingangarir gumaziba inimiz bagħa, Abimelek ko miġirigiam iti. ²⁶ Ezi Abimelek ghaze, “Ki mamaghın fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.”

²⁷ Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir ğavgavim ğami. ²⁸ Egha Abraham uan sipsipbar tongın sipsipın nguzir amebar iġar 7pla inigha munagh ada ariki. ²⁹ Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagħa mamagh ami?”

³⁰ Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipın nguzir amebar 7pla inigh. Egh arazir kamın kamagh akagħam, kar ki uabi kuizir mozir pam.”

³¹ Egha aning danganir kamın akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a ğati.†

³² Egha aning Berseban akar ğavgavim akirigha ğivagħa, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragħa zuir gumazim Fikol uamategħa Filistian danganimın għu. ³³ Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godın ziam fe, a Godın zurazurara ikiavira itim. ³⁴ Egha Abraham dughiar bar ruarimın, kantrin iġharazimın gumazimın mın Filistiabar nguazimın ike.

22

God Abraham miġia ghaze, an Aisak isi an ofa damuam

¹ Egha ğın dughiar mam God Abrahamın nighnizir ğavgavim ğifogħasa a ğuizbangira ğavgaviz, ti puvati? Kamaghın an an dia ghaze, “Abraham!”

Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”

² Ezi God a miġia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a ğifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimın aningti ki miġhsiatam nın akagħam. Egh miġhsiar kamın ni Aisak isi ofan bar isi miġhramimın mın na daningigh.”

³ Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia miġhirizim damuasa dazibar kuegħa danganir God a mikemezimın zui. ⁴ Egha namba 3ın aruemın Abraham danganir kamın ğari a sagħon ikiavira iti. ⁵ Ezi a kamagh ingangarir gumazimning miġei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ğa munagh Godın ziam fam. Egh ğa ğın gua bagħ uamategħam.”

21:22: Jenesis 26:26 † **21:31:** Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamın mirara għu, “Akar dikirizir ğavgavimın mozir pam.” **22:1:** Hibru 11:17-19 **22:2:** 2 Eghaghaniba

⁶ Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. ⁷ Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, “Afeziam.”

Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?”

Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi mighiramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?”

⁸ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi mighiramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui.

⁹ Egha aning danganir God mikemezimin otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimn a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin aneti. ¹⁰ Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!”

Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

¹² Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki fo, ni gumazir Godin atiatiava an apengan itim.”

¹³ Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamin gari, an kom tevsevir mamin suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misueggha a isa ofan bar isi mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak iti. ¹⁴ Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.” Ezi izi a datirighin gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e daningam.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uam an dia ghaze, ¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. ¹⁷ Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribor amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam. ¹⁸ Guizbangira, ni nan akam bareggha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamn itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”

¹⁹ Ezi Abraham Aisak inigha uamateggha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

²⁰ Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abramn dozim Nahor an amuim Milka. ²¹ Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziamin oto) ko, ²² Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. ²³ Ezi Betuel a Rebekam afeziam. Milka Nahorin dughiamin otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamn dozim. ²⁴ Ezi Nahorin amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam giveise

¹ Ezi dughiar kamın Sara 127plan azeniba iti. ² Egha nguibar ziam Kiriati Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenanin nguazimin iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.

³ Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze, ⁴ “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”

⁵ Ezi Hitian gumaziba kamaghın migei, ⁶ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitamin anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazimin afeziam pura ni daningam.”

⁷ Ezi Abraham dikavigha tugha uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim aviragha, ⁸ egha kamaghın migei, “Ki uan amuimin kuam isi nguibar kamın a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Soharin otarim Efronin azaragh, ⁹ eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efronin nguazir miriamin ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.”

¹⁰ Ezi Efron uabi nguibar ekiamın danganir uari akuvimin, Hitian tongin aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghın Abrahamın akam ikaragha ghaze, ¹¹ “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.”

¹² Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira. ¹³ Egha men damazimin a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kamın a mozim darigham.”

¹⁴ Ezi Efron Abrahamın akam ikaragha ghaze, ¹⁵ “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kamın ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.”

¹⁶ Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi.

¹⁷ Egha arazir kamın Abraham Efronin nguazir Makpelan itim ini, a Mamren nguibamin boroghın iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamın itiba a bar moghira da ini. ¹⁸ Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. ¹⁹ Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, uan kuam isa dagiar mozir Makpelan nguazimin itimin a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamin boroghın iti. Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron. ²⁰ Ezi Hitian nguazir otevir kamın itir dagiar mozim, an Abrahamın adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

¹ Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi. ² Dughiar mam, Abraham

uan ingangarir gumazimîn diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a miġia ghaze, “Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh. ³ Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamîn, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. ⁴ Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.”

⁵ Ezi ingangarir gumazim kamaghin miġei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?”

⁶ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham. ⁷ Ki fomira uan adarazir nguazimîn ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. ⁸ Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam.” ⁹ Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimîn ghua Nahorin nguibamin zui.

¹¹ An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

¹² Ezi a kamagh God ko miġia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangukuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighi, a guizbangiram otogh. ¹³ Ki mozir par kamîn boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tuzi izam. ¹⁴ Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam, ‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighi ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangukufi.”

¹⁵ Ezi ingangarir gumazim God ko miġiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim. ¹⁶ Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.

¹⁷ Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegħa ghua kamaghin a miġei, “Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?”

¹⁸ Ezi Rebeka ghaze, “Gumazir ekiam, ni dipam rami.” Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

¹⁹ Egha an amegħa bar izivazima Rebeka a miġia ghaze, “Ki nin kamelba dipam uaghan me danighi me dami izivagham.” ²⁰ Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegħa uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuavti kamelba bar dipam

ame. ²¹ Ezi ingangarir gumazim miġeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.

²² Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamın osimtızim a 5 gremin tu, ezi daveriar kamningin osimtızim 100 gremin tu. ²³ Egha ingangarir gumazim ghaze, “Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?”

²⁴ Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin miġei, “Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. ²⁵ Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku.”

²⁶ Ezi Abrahamın ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godın ziam fe. ²⁷ Egha kamaghin miġei, “Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godın ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamın apangkuvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati.”

²⁸ Ezi amizir igiam ivegħa ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me mikeme. ²⁹⁻³⁰ Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagħ eghari. Kamaghin a ivegħa azenan ghua Abrahamın ingangarir gumazim bagħa ivegħa zui. Egha gumazir kamın gari a mozir dipamin boroghin uan kamelba ko tugħav iti. ³¹ Ezi Laban kamaghin miġei, “Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragħa ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagħa danganim akiri.”

³² Ezi Abrahamın ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagħeba kamelbagħ anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamın ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. ³³ Ezi me gin dagħeba inigha izi, ezi Abrahamın ingangarir gumazim kamaghin miġei, “Ki zuamira dameghan kogħam. Ki faragh uan miġirigiar amigham.”

Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”

³⁴ Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamın ingangarir gumazim. ³⁵ Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragħa a gamizi, a biziba bar aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganing, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. ³⁶ Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganing. ³⁷⁻³⁸ Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagħ Kenanin, nguazir ki itir kamın nan otarim bagħ guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamın adarazir bighan mangi egh nan otarim bagħ amizitam ginabagh.’ Nan gumazir ekiam miġirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an miġirigiar kamın gin mangasa a ko akam akirigha gifa.

³⁹ “Ezi ki uan gumazir ekiam miġei, ‘Egħti amizir kam na ko izan aghuagħti, ki manmagħin damuam?’

⁴⁰ “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godın akabar gin zuim, egħti a uan ensel nin faragh anemadagħti a mangi ingangariba bar dar amighi da bar

nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. ⁴¹ Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningan kogham.'

⁴² "Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamın otogha kamagh God ko migei, 'O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh. ⁴³ Ezi ki datirighin mozir pamın boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim suam, "Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka." ⁴⁴ Eghti a kamagh mikimam, "Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam," eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.'

⁴⁵ "Ki God ko miaviavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamın uaghiri. A izima, ki a miqia ghaze, 'Ai, ni dipar muziaritam na daningigh.'

⁴⁶ "Ezi a zuamira minner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, 'Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.' Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi.

⁴⁷ "Ezi ki an azara, 'Ni tinan guivim?'

"Ezi a ghaze, 'Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.' Ezi ki ring an atinin gatigha egha daveriaba an agharimning garu.

⁴⁸ "Egha ki tevminning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam. ⁴⁹ Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham."

⁵⁰ Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba puvati. ⁵¹ Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki."

⁵² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevminning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. ⁵³ Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi.

⁵⁴ Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa."

⁵⁵ Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, "Ni amizir igiam amamangatighti a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi."

⁵⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam."

⁵⁷ Ezi me ghaze, "E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka."

⁵⁸ Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?”

Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.” ⁵⁹ Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.

⁶⁰ Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a miġia ghaze:

“En buaramizim,

ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam.

Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh,
men nguibaba iniam.”

⁶¹ Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.

⁶² Aisak faragha mozir pamin boroghin iti, mozir par me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimin iti. ⁶³ Egha guaratizir kam in a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. ⁶⁴ Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha izaghiri. ⁶⁵ Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?”

Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. ⁶⁶ Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. ⁶⁷ Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

Abrahamin ovavir borir igharaziba

¹ Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Katura. ² Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. ³ Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto. ⁴ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

⁵ Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi. ⁶ Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

⁷ Dughiar kam in Abraham 175plan azeniba iti. ⁸ A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ⁹ Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghin dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim. ¹⁰ Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kam in Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.

¹¹ Ezi Abrahamin ovevem in gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mam in boroghin iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.”

¹² Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim.

¹³ Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuananamın ziaba: Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam, ¹⁴ ko Misma, Duma, ko Masa, ¹⁵ ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema. ¹⁶ Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti ġin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.

¹⁷ Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ¹⁸ Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimın apia. Sur a Asirian zuir tuavimın iti, Isipin boroghın. Ezi me deragha Abrahamın ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

¹⁹ Kar Abrahamın otarim Aisakin eghaghanim. ²⁰ Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanın buaramizim.

²¹ Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko miġia ghaze, ni na baregh nan amuimın akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin miġirigiam baraghizi, Rebeka navim adai. ²² Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamın ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na bato?" A bizir kamın mingarim ġifoghosa, egha Ikiavira Itir God ko miġei.

²³ Ezi Ikiavira Itir God Rebeka miġia ghaze, "Kantrin pumuningin gumazamiziba nin navimın aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavın gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir ġin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam."

²⁴ Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate. ²⁵ Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, "Iso," a gati.† ²⁶ Ezi Ison amebam a batir dughiamın an dozim an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghın amizi me ziam, "Jekop," a gati.‡ Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningın amebam aning bate.

Iso otarir ivariamın min itir danganim ataki

²⁷ Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ruaribar arusa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra ti. ²⁸ Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso ġifonge. Ezi Rebeka Jekop ġifonge.

²⁹ Ezi dughiar mamın Jekop nguezibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimın ikegha ngun izi. ³⁰ Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop miġei, "Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir aghevir ni isamizir matam na daningh." Kamaghın me ġin "Iso," ziar igharazim, "Idom," a gati.§

* **25:18:** Hibrun akam deragha miġirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **25:23:** Rom 9:12

† **25:25:** Hibrun akamin ziar kam "Iso," an mingarim kamaghın ghu, "arizivatari." ‡ **25:26:**

Hibrun akamin ziar kam, "Jekop," an mingarim kamaghın ghu, "dagarir ginkevim." § **25:30:**

Hibrun akamin ziar kam "Idom," an mingarim kamaghın ghu, "aghevim."

³¹ Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariamîn mîn itir danganir kam, na daninghti, ki gin diparsizir kam ni daningam.”

³² Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariamîn itir danganim a manmaghin nan akurvagham?”

³³ Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam.” Ezi Iso guizbangira migia, egha uan danganir an otarir ivariamîn itim isa Jekop ganingi. ³⁴ Ezi Jekop bret ko ngezibar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anemegha givagha pura dikavigha ghu.

Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamîn itir danganim pura bizimîn mîn oto.

26

Aisak Gerarin nguibamîn iti

¹ Ezi dughiar kamîn Kenanîn nguazimîn mitiriar ekiam otozi dagheba bar ofefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamin dughiamîn otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarin nguibar ekiamîn ikia Filistiabar atrivimîn iti. ² Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipin mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimîn gun ni mikimam. ³ Ni nguazir kam pura guraghav itir gumazimîn mîn a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangin otivam. ⁴ Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh men avirim mikovezibar mîn ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamîn itir nguibabar gumazamiziba bar deravira me damuam. ⁵ Guizbangira, Abraham nan akam baregna, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.” ⁶ Ezi Aisak Gerarin nguibamîn ti.

⁷ Ezi nguibar kamîn gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebeka gananiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”

⁸ Egha Aisak mong dughiar ruarimîn ike, ezi dughiar mamîn Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimîn winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai. ⁹ Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”

¹⁰ Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiamîn ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighti, osimtizir kamîn mangarim a nin ikiam.”

¹¹ Egha gin Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamîn a damigh, egh ovengam.”

¹² Ezi Aisak azenir ekiamîn ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimîn dagheba bar aviraseme. ¹³ A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava. ¹⁴ A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi.

¹⁵ Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.

¹⁶ Ezi gin Abimelek Aisak miġia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.” ¹⁷ Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. ¹⁸ Abraham faragha mozir paba danganir kamin dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.

¹⁹ Ezi dughiar mam in Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamin mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto. ²⁰ Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.” ²¹ Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.

²² Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kamin deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.”

²³ Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. ²⁴ Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.”

²⁵ Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

Aisak ko Abimelek uaning ko akam akiri

²⁶ Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. ²⁷ Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigiar kam ikiam, ²⁹ ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.”

³⁰ Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. ³¹ Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

³² Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a miġei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

³³ Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me guubar kam Berseba a garisi.

Ison amuibar ziaba

³⁴ Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. ³⁵ Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningın navimning ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghanim

27

(Sapta 27–35)

Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini

¹ Ezi dughiar kamın Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

² Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. ³ Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. ⁴ Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

⁵ Ezi dughiar kamın Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, ⁶ Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, ⁷ ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvırama, egh gin ovengam.”

⁸ Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamim na damu. ⁹ Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. ¹⁰ Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvırama, gin ovengam.”

¹¹ Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu. ¹² Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

¹³ Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.”

¹⁴ Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghirama a dagheba isai. ¹⁵ Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. ¹⁶ Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. ¹⁷ Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko bretin tueziba isa Jekop ganingi.

¹⁸ Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?”

¹⁹ Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.”

²⁰ Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?”
Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.”

²¹ Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?”

²² Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.”

²³ Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a damuasa, ²⁴ egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o puvati?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

²⁵ Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam.”

Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api.

²⁶ Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni nan boroghin izi nan toreggh.”

²⁷ Ezi an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze:

“Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!

Azenir kam deraghasa
Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.

²⁸ Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti
da izighiri nin azenibagh iziti da aghung dagher aviriba iki.
Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni daning.

²⁹ Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir gumazamiziba
nin ingangarir gumazibar min ikiam,
eghti kantrin mabar gumazamiziba nin apengan ikiam.
Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam.

Eghti nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam.
Eghti gumazir paza ni damuasa Godin azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham.

Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiziba,
ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam.”

³⁰ Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi. ³¹ Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katarbar ameghiva, deraghvira na damu.”

³² Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso.”

³³ Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!”

³⁴ Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!”

³⁵ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghviram a gami.”

³⁶ Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariamin min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daninghih?”

³⁷ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarim gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.”

³⁸ Ezi Iso uan afeziam migiavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia egha bar puvirama azi.

³⁹ Ezi Aisak a migia ghaze:

“Nin nguibam,
nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.
Eghti dimagaribar ghuariar dipaba
nin azenibagh iran kogham.†

⁴⁰ Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami,
egh dabirabir aghuim buriam.
Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.
Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham.”

⁴¹ Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.”

⁴² Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi. ⁴³ Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, ⁴⁴ egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. ⁴⁵ Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.”

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

⁴⁶ Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

¹ Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.”

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian kogham. ² Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki. ³ Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin

27:36: Jenesis 25:29-34 * **27:36:** Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kamin mirara ghu, “An danganim ini.” **27:38:** Hibru 12:17 **27:39:** Hibru 11:20 † **27:39:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **27:40:** Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20

otogham. ⁴ Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam.”

⁵ Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

⁶ Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitam in ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitam in ikian kogham. ⁷ Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu. ⁸ Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir puvati. ⁹ Ezi Iso, Abraham in otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mikezimin oto.

Jekop irebam in gari

¹⁰ Ezi dughiar kam in Jekop Berseban nguibam ategha egha Haran in nguibamin zui. ¹¹ A zuima aminim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimin aghoroghava akui. ¹² Egha an akua irebam in adidiar mam in gari. An otevir mam nguazim in itima an otevir mam overiam in iti. Ezi God in enselba an ghuavanaga izaghiri. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God an borogh in tughav iti. Egha a kamagh in migei, “Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam. ¹⁴ Eghti nin ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi nagh in ko, aruem uaghiri nagh in ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nin ovavir boriba bangin, ki nguazim in itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvira me damuam. ¹⁵ Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kam in izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangi bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham.”

¹⁶ Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God danganir kam in iti, ezi ki bizir kam gifozir puvati!”

¹⁷ Egha an atiatigha ghaze, “Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar God in Dipenim. Kar God in Nguibamin tiar akam!”

¹⁸ Egha a bar mizaraghara dikavigha dagiar a dapanimin aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an abanim in min ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham. Egha olivin borem a gingegeha a isa God ganingi. ¹⁹ Egha danganir kam ziam, “Betel,” a gati.* (Me faragha danganir kam in itir nguibam diborogha ghaze, Lus.)

²⁰ Ezi Jekop bar guizbangira migia, God ko akar gavgavim akira ghaze, “Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kam in na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na daning. ²¹ Egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziam in nguibamin mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan God. ²² Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e God in ziam

28:4: Jenesis 17:4-8 **28:12:** Jon 1:51 **28:13:** Jenesis 13:14-15 **28:14:** Jenesis 12:3; 22:18

* **28:19:** Fomira Hibrun akam me danganir kam, “Lus,” a garisi, datirighin me ghaze, “Betel.” Ziar kam in mingarimra kara: “God in Dipenim.”

famin dipenimin min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10in vamira isi ni daningam.”

29

Jekop Labanin nguibamin oto

¹ Ezi Jekop ghuvira ikia ghua aruem anadi naghin itir gumazamizibar nguazimin oto. ² Egha a tugha pura tintinibar gara ghua gari, sipsipin okoruar 3pla mozir par mamın miriamin ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsipin kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kamın akam dukuaghav iti.

³ Eghti sipsipba bar mozir par kamın izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuaghav.

⁴ Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, “Namakaba, ia nguibar manamin gumaziba?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Haranin nguibamin gumaziba.”

⁵ Ezi a men azara, “Nahorin igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?”

Ezi me ghaze, “Are, e a gifo.”

⁶ Ezi a men azara, “A deragha iti?”

Ezi me ghaze, “A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi.”

⁷ Ezi Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami.”

⁸ Ezi me ghaze, “E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamın akam kuighirighiti, e dipam sipsipbar aningam.”

⁹ Ezi Jekop me ko migiavira itima, Resel uan afeziamin sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim. ¹⁰ Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin tuebamin guivim, egha a Labanin sipsipbar ganigha, mozir pamın ghugha dagiam poegha mozir pamın akam kui. Egha dipam uan amebamin tuebamin sipsipbagh anidi. ¹¹ Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi. ¹² Egha a migia ghaze, “Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim.” Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.

¹³ Ezi Laban orazi an buaramizimin otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

¹⁴ Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamira.” Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike.

Jekop Labanin

ingangarir gumazimin iti

¹⁵ Ezi Laban Jekop migia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?”

¹⁶ Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamın ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel. ¹⁷ Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. ¹⁸ Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nin ingarighiti, ni Resel na danighiti ki an ikiam.”

¹⁹ Ezi Laban ghaze, “Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.”

²⁰ Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighni zi da pura bizim.

* 29:17: Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Lean damazimning derazir puvati.”

²¹ Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban miġei, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighti ki an ikiam.”

²² Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. ²³ Ezi dimagarir kamın, Laban Lea inigha Reselın danganim isa, Jekop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami. ²⁴ Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.

²⁵ Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamın gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban miġia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniassa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”

²⁶ Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghın iti, guivir ekiam faragh pamın ikiti, ġin guivir dozim pamın ikiam. ²⁷ Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”

²⁸ Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto. ²⁹ Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. ³⁰ Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghira ma gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

³¹ Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. ³² Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavira Itir God nan osımtizim gifogha gifa, ezi datirighın nan pam na gifuegham.” Egha otarim ziam “Ruben,” a gati.†

³³ Egha ġin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragha na gifongezir pu, kamaghın, an otarir igharazim na ganingi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati.‡

³⁴ Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghın amizi, a datirighın bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam, “Livai,” a gati.§

³⁵ Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, “Ki dughiar kamın Ikiavira Itir Godın ziam fam.” Egha Lea otarim ziam, “Juda,” a gati.** Egha Lea dughiar kamın ua boritam batir puvati.

30

¹ Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamın gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop miġia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighti, ki aremegham.”

² Ezi Jekop Reselın atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godın danganim inigh boriba ni daningan kogham.”

³ Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamın ki an apengan boribar amebamin ikiam.”

† 29:32: Hibrun akamin ziar kam “Ruben,” an mingarim kamakin, “Gari.” ‡ 29:33: Hibrun akamin ziar kam “Simeon,” an mingarim kamakin, “Orasi.” § 29:34: Hibrun akamin ziar kam “Livai,” an mingarim kamakin, “Zurara na ko iti.” ** 29:35: Hibrun akamin ziar kam, “Juda,” an mingarim kamakin, “Godin ziam fe.”

⁴ Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jepok, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui, ⁵ ezi Bilha navim asegha Jepok bagha otarir mam bate. ⁶ Ezi Resel kamaghin migia ghaze, “God nan nighniziba tuisigha givagha egha nan arazim gifonge. Egha nan azangisizim baregha otarir mam na ganingi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gati.*

⁷ Ezi Bilha ua navim asegha Jepok bagha otarir mam uam a bate. ⁸ Ezi Resel ghaze, “Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gati.†

⁹ Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jepok an amuimin min a ganingi. ¹⁰ Ezi Silpa Jepok bagha otarir mam bate. ¹¹ Ezi Lea ghaze, “Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera.” Egha ziam, “Gat,” a gati.‡

¹² Ezi Silpa Jepok bagha borir igharazir mam uam a bate. ¹³ Ezi Lea ghaze, “Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gati.§

¹⁴ Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, “Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningigh?”

¹⁵ Ezi Lea a ikaragha ghaze, “Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba iniasa.”

Ezi Resel ghaze, “Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jepok ko dakuam.”

¹⁶ Ezi guaratizimin, Jepok azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha egha ghaze, “Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuam.” Ezi Jepok dimangan Lea koma akui.

¹⁷ Ezi God Lean azangisizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jepok bagha a bate. ¹⁸ Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi, God ivezir aghuimin na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gati.**

¹⁹ Ezi Lea ua navim asegha Jepok bagha otarir namba 6 bate. ²⁰ Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighin a ziar ekiam na daningam.” Egha borim ziam, “Sebulun,” a gati.††

²¹ Egha gin Lea guvir mam bategha ziam, “Daina,” a gati.

²² Ezi God Resel ginighnisi. Egha Reselin azangisizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam batam. ²³ Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham. ²⁴ Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam.” Egha borir kam ziam, “Josep,” a gati.‡‡

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

* **30:6:** Hibrun akamin ziar kam, “Dan,” an mingarim kamakin, “God na tuisighizi ki dera.” † **30:8:** Hibrun akamin ziar kam, “Naptali,” an mingarim kamakin, “Ga uaning adogha ghua ki a gafira.”

‡ **30:11:** Hibrun akamin ziar kam, “Gat,” an mingarim kamakin, “Ki bar angavsikin.” § **30:13:** Hibrun akamin ziam, “Aser,” an mingarim kamakin, “Bar akonge.”

** **30:18:** Hibrun akamin ziar kam, “Isakar,” an mingarim kamakin, “Ivezir aghuim.” †† **30:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Sebulun,” an mingarim kamakin, “Ziar ekiam.” ‡‡ **30:24:** Hibrun akamin ziar kam, “Josep,” an mingarim kamakin, “Ua tam iniam.”

25-26 Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban miġei, “Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa.”

27 Ezi Laban a miġia ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.”

28 Egha Laban ua kamaghin miġei, “Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam.”

29 Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme. 30 Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamaghsua, nan biziba igharagham.”

31 Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, “Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?”

Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nighnizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam. 32 Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memebag ganiham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam. 33 Egh ni gin uabi ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme.”

34 Ezi Laban ghaze, “A ti deragham, e ni miġei moghira damuam.”

35 Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki. 36 Ezi Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mam in iti. Ezi Jekop Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi.

37 Egha gin Jekop temebag aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti. 38 Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghin ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi. 39 Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghin me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati. 40 Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kam in, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati. 41 Ezi sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghin da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi. 42 Ezi sipsip ko memen gavgaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghmiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopin naba. 43 Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

¹ Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migia ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti.” ² Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezi moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.”

⁴ Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam. ⁵ Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti. ⁶ Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingiri, ⁷ ezi a dughiar aviriba na gifara nan ivezim giraghiasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. ⁸ Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. ⁹ Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganangi.

¹⁰ “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. ¹¹ Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop.’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’ ¹² Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha givagha, egha bizir kam kamagh a gami. ¹³ Kirara, ki Godin kamnang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamın, ni nan ziam fasa dagiam asaragha borem a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavin akiri. Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan nguibamin mangi.”

¹⁴ Ezi Resel ko Lea akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Gan afeziam ga daningamin bizitam ua itir puvati. ¹⁵ Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar min ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni. ¹⁶ Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha ni ganingiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God ni mikemezi moghira ni damu.”

¹⁷ Ezi Jekop dikavigha uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe. ¹⁸ Egha uan sipsipba ko, memeba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me amangizima da men faragha ghue. Egha me bar Haranin nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanin nguazimin zui.

¹⁹ Me mangasava amir dughiamin, Laban uan sipsipin arizibagh isasa ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamin dipenimin garir asebar marvir guaba okeme. ²⁰ Jekop ari mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mikemezir pu. Puvati. ²¹ A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanin nguibam ategha Yufretisin Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir danganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

²² Ezi dughiar pumuning givazi dughiar mizezimin, gumaziba Laban migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa. ²³ Ezi Laban uan adarazi inigha men gin zui.

Egha 7plan aruebar ghuavira ikia Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop bato. ²⁴ Ezi dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban migia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar a damuan marki.”

²⁵ Dughiar kam Jekop Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.

²⁶ Egha Laban Jekop bagha ghua a migia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui? ²⁷ Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akueghavira izeghai. ²⁸ Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami. ²⁹ Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogha ghaze, ‘Ni Jekop migirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.’ ³⁰ Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?”

³¹ Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatiqha, kamaghin ki modogha arav ghu. ³² Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misuegti an aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategh a inigh.” Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme.

³³ Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugha biziba ghavkira dari. Egha gin Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge. Egha men purirpeniba ategha Reselin purirpenimin aven ghu.

³⁴ Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha apiaghirimin aven amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruivira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati.

³⁵ Ezi Resel uan afeziam migia ghaze, “Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati.

³⁶ Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra pazava a gamizi ni osemegha nan agiragha izi? Ki arazir kurar manatam ni gami? ³⁷ Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra dari a iti? Ni uan bizitamin ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighi, me virara gan migirigiba tuisigham. Egh fogh suam, tina guizin migei, ezi tina ifari.

³⁸ “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati.

³⁹ Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na migei. ⁴⁰ Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugha egha deraviram akuir puvati. ⁴¹ Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningin ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniassa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi. ⁴² Eghti nan inazim Abrahamin

God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan itir osimtizim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghin a dimangan akar gavgavim ni ganingi.”

Jekop ko Laban akam akiri

⁴³ Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningin boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningin boriba ko men anogorogham? ⁴⁴ Kamaghin ga datirighin akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.”*

⁴⁵ Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha ababanimin min anesara. ⁴⁶ Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghin deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kamın boroghin dagheba api. ⁴⁷ Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati.†

⁴⁸ Egha Laban Jekop miġia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamın ababanimin min ikiam.” Ezi kamaghin danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet.

⁴⁹ Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghin danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa.‡
⁵⁰ Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

⁵¹ Egha Laban ua Jekop miġia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamın gan, aning gan tizimin iti. ⁵² Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.”

⁵³ Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin miġei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”§

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira miġia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamın gin mangam. ⁵⁴ Egha Jekop miġislar kamın asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamın tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan miġisiamram akui.

⁵⁵ Egha bar mizaraghara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghulba me miġei. Egha me ategha uamategha uan nguubamin ghu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

* **31:44:** Hibrun akam deragha miġirigiar kamın mingarim abighizir puvati. † **31:47:** Ziar kamning mingarim kamakin, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavimin ababanimin min iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ **31:49:** Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamın min ghu, “Danganir iki ganamim.” § **31:53:** Labanin inazim Nahor, an Abrahamin avebam.

¹ Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato.

² A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*

³ Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom. ⁴ Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa. ⁵ Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningih.”

⁶ Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”

⁷ Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. ⁸ A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”

⁹ Egha Jekop kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam. ¹⁰ Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi. ¹¹ Ki kamaghsua nin azangsim, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham. ¹² Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

¹³ Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuubar min uan avebam Iso daningasa da amisefe. ¹⁴ A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba, ¹⁵ 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. ¹⁶ Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruubar tizibar arigh mangi.”

¹⁷ Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’ ¹⁸ Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuubar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’”

¹⁹ Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme.

* **32:2:** Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara ghu. **32:12:** Jenesis 22:17; 28:13-15

A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. ²⁰ Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.” ²¹ Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

²² Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui. ²³ A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui. ²⁴ Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuvav itima aminim tira. ²⁵ Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

²⁶ Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

²⁷ Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

²⁸ Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

²⁹ Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsisii?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

³⁰ Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.‡ ³¹ Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. ³² Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

¹ Dughiar kamin Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh. ² Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti. ³ Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughiaabar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.

⁴ Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiaghirigha an tori. Egha aning uagharama azi.

⁵ Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”

32:24: Hosea 12:3-4 **32:28:** Jenesis 35:10 † **32:28:** Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. **32:29:** Gumazir Dapaniba 13:17-18 ‡ **32:30:** Hibrun akamin, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

⁶ Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimın uan teviba apırigha avigha iraghu. ⁷ Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apırigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apırigha avigha iraghu.

⁸ Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asızir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

⁹ Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar avıraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”

¹⁰ Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamın na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghın, ki nın guamın gara mati ki Godın guamın gari. ¹¹ Ki kamaghın ifonge, bizir aghuir ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apangkuva arazir bar aghuimın na gamigha egha bizir bar avırim na gamizi, ki biziba bar avıraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso a dama da ini.

¹² Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.”

¹³ Ezi Jekop a miğia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvasi. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asızir igharaziba uan nguziba ko otem apavıra itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangıvıra ikiti me bar arımıghiregham. ¹⁴ Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nın gın izam. Egh gın Idomın nguazimın ni bativam.”

¹⁵ Ezi Iso ghaze, “Kamaghın ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.”

Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.”

¹⁶ Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomın ghu. ¹⁷ Ezi Jekop ghua Sukotin nguıbamın ghu. Egha ua bagha dipenimın ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghın a nguıbar kam ziam, “Sukot,”* a gati.

¹⁸ Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanın nguazimın ize, egha Sekemın nguıbam deragha an ghughava, Sekemın nguıbar ekiamın boroghın purirpenibar ingari. ¹⁹ Hamor a Sekemın afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim gıvese, nguazir kamın a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamın ıvezim a 100 silvan dagiaba.

²⁰ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamın an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelın God.”†

34

Sekem arazir kuramın Daina gami

¹ Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guıvım Sekemın nguıbamın itir amizibar ganasa zui. ² Ezi Hamor, a Hıvian adarazir gumazim, a Kenanın nguazimın itir gumazir dapanim. Ezi an otarım Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. ³ Sekem, a Jekopın guıvım Dainan gari, an ganganıba bar an derazima, a bar a gifuegha anepzepera miğirıgiar otevir bar isıngtizibar a gamuavıra iti. ⁴ Egha gın uan afeziam miğia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiasa.”

⁵ Ezi Jekop kamaghın oraki, Sekem arazir kuramın an guıvım Daina a gami. Dughiar kamın an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimın ikia

* **33:17:** Hıbrun akamin, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dıpenir muziarım,” an mirara ghu. **33:19:** Josua 24:32; Jon 4:5 † **33:20:** “El,” kar Godın ziar mam.

sipsipba ko asızibar gara iti. Kamaghın a bizitam damuan iburagha pura me mızua iti.

⁶Ezi Sekemın afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize. ⁷Egha aning uaning mişıavira itima, Jekopin otariba uamategha ize. Me kamaghın oregha gıfa, Sekem men buaramızim arazir kurabar a gami, ezi men navıba ikuvızı me puvıram atari. Arazir Sekem Jekopin guivim gamızir kam, Israelian damazımın bar arazir kuram. Guızbangıra, Israelian niĝhnızımın ni arazir katam damuan bar markiam.

⁸Ezi Hamor kamaghın Jekop mişei, “Nan otarım bar moghıram nın guivim gifonge, ezi ki nın azai, an an ikiami, o? ⁹Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guıvıbar ikiti, ia en guıvıbar ikiam. ¹⁰Egh ia e ko kantrin kamın ikiam. Egh nguazir asızir manam gifuegh ian iki, egh dagiar ingangaribar amu nguazım gıvezeghti a iana.”

¹¹Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghın Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “İa nan azangsızımın amamangatiĝham, eghti bizir ia ifongezıba ki da ia danıngam. ¹²Egh ia amızir kamın ıvezim diborogh na mikim, egh bizir aghuir manmagh garıba uari danıĝısi na mikemeĝh. Egh ia ıvezim manmaghırama anetiĝham, ki a isi ia danıngam. Nan niĝhnızir ekiam, ia amızim na danıghti ki an ikiam.”

¹³Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem men buaramızim Daina gamızim ĝınırı. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, ¹⁴egha me a mişia ghaze, “E uan buaramızımın amamangatiĝhti a gumazir me an mikarzir mogomemın inim atuzir puvatızıtımın ikian kogham. E kamaghın damıgh, aghumsızir ekiam inıĝham. ¹⁵Kamaghın amızı ia faragh bizir kam damıgh. İa uan gumazıbar mikarzir mogomebar inıba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en mın ikiam. Egh ĝin, ni en buaramızımın ikiam. ¹⁶Egh ia kamagh damıghti, e uan guıvıba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guıvıbar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumazımızir vabara ikiam. ¹⁷Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar inıba aghoreghan koghti, e uan buaramızım inıgh egh nguıbar kam ataghiragham.”

¹⁸Ezi Hamor uan otarım Sekem ko men mişıriĝiar kam gifonge. ¹⁹Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghın a bar zuamıra bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemın afeziamın adarasi, fomıra iza datırıĝhın zıar bar ekiam Sekem ĝanıĝa bar a gifonge. ²⁰Ezi Hamor uan otarım Sekem ko ghua, nguıbar ekiamın divazımın tiar akamın uari akuvır danganimın ĝhugha, nguıbamin itir gumazir iĝharazıvav gei. Egha ghaze, ²¹“Gumazımızir kaba me gumazımızir bar aĝhuıba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazımın iki, uan ifongiamın dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guıvıbar ikiti me en guıvıbar ikiam. ²²Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazıbar mikarzir mogomebar inıba aghoregh egh e men mın ikiam. E kamagh damıghti, me e ko vıvıra ikisi ifuegham. ²³Eghti men sipsip ko bulmakau ko asızir iĝharazıba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamıran me mişeir kam e damıghti, me e ko vıvıra ikiam.”

²⁴Ezi nguıbar ekiamın itir gumazıba bar, Hamor ko Sekemın akamın amamangatiĝha, me uan mikarzir mogomebar inıba aghore.

²⁵Ezi duĝhiar 3pla ĝıvazi, gumazıba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebanıngıra midorozir sababa inıgha nguıbar ekiamın aven zui. Ezi gumazıtam anıngın anogoroghezir puvati. Ezi aning nguıbar ekiamın itir gumazıba bar me mişoghezi me ariaghire. ²⁶Egha aning uaghan Hamor uan otarım Sekem ko aning mişoghezi aning areme.

Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu. ²⁷ Dughiar kamın Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamın aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagh da okeme. ²⁸ Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamın aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. ²⁹ Egha me bizir iveziba bar pın koziba inigha egha kalabuziabar mın amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

³⁰ Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai miġia ghaze, “Gua osimtizir ekiam na gati. İkizir kamning, Kenania ko Peresia, aningın adarazi nguazir kamın iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamningın gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham.”

³¹ Ezi aning kamaghın miġei, “Kamaghın e manmaghın damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighi, a tuavimın amizimın mın ikiasa, a?”

35

Jekop Betelin itima God bizir bar aghuibar a gami

¹ Ezi God Jekop miġia ghaze, “Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamın ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamın ki ni bato.”

² Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav ġia ghaze, “Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godın damazimın zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. ³ Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamın ingaram. Godın kam, ki osimtizibar aven itir dughiamın, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti.”

⁴ Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingı. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingı. Ezi Jekop Sekemin nguibamın boroghira temer okın apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui.

⁵ Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin boroghın itir nguibabar gumamazibagh amizi, me bar atiatingı. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati.

⁶ Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanın nguazimın, Lusın nguibamın otifi. Lus, a Betelin nguibamın ziar ghurim. ⁷ Egha Jekop ofa gamir dakozir mamın ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, “Betelin God.” Jekop nighnisi, danganir kamın a fomira uan avebam Ison arima God a bato.

⁸ Ezi dughiar kam Rebekkan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kamın ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamın boroghın temer ekiamın apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.”

⁹ Egha dughiar kamın Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanın nguazimın izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami. ¹⁰ Egha God a miġia ghaze, “Datirighın nın ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham.” Kamaghın God ziam, “Israel,” a gati.

¹¹ Egha God a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti gin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamin otivam. ¹² Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.”

¹³ God mikemegha givagha danganir a Jekop ko migeir kam ategha ghuvanabo.

¹⁴ Ezi Jekop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kam in ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin bore m ofan min aning isa dagiar kam ginge. ¹⁵ Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gati.

¹⁶ Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamin zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi. ¹⁷ A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam.”

¹⁸ Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi an afeziam gin ziam, “Benjamin,” a gati.*

¹⁹ Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamin ziar tuavir miriamin a mozim gati. Kar Betlehem in nguibamin ziar ghurim. ²⁰ Ezi Jekop danganir kam in dagiam isa Reselin mozim in ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti.†

²¹ Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purir-penibar ingari. ^{22a} Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamin amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopin otaribar ziaba (1 Eghaghaniba 2:1-2)

^{22b} Jekop a 12plan otariba iti. ²³ Kar Lean otariba, Ruben a Jekopin otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.

²⁴ Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.

²⁵ Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Nap-tali.

²⁶ Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

²⁷ Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamin ghu, Hebron in nguibamin borogh in an ziar mam Kiriya Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. ²⁸ Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, ²⁹ bar ghurigha ovengezi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikizimin adarasi

36

(Sapta 36)

35:11: Jenesis 17:4-8 **35:14:** Jenesis 28:18-19 * **35:18:** Hibrun akamin, ziar kam, “Benoni,” an mingarim kamakin, “Borir ki mizazir bar ekiamin tongin ikiava otezim.” Hibrun akamin, ziar kam, “Benjamin,” an mingarim kamakin, “Borim ziar ekiam iniam.” † **35:20:** Akar otevir kam, “datirighin ikiavira iti,” a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam migei. **35:22a:** Jenesis 49:4 **35:27:** Jenesis 13:18

*Ison ovavir boribar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:34-37)*

¹ Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

² Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. ³ Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematin iti. Ezi Basemat a Nebaiotin buaramizim.

⁴ Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. ⁵ Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamın Iso Kenanin nguazimin ikiavira ikiava borir kaba ini.

⁶ Egha gin Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Kenanin nguazimin itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopin saghon ghua nguazir igharazimin zui. ⁷ Iso uan dozim ataghirazir bizim kamakin, nguazir aning itir kam aningin tughatighan kogham. Aningin asiziba bar avirasemezi aning uaning ko ikian iburaghburaki. ⁸ Kamaghin, Iso ghua Seirin Mighsiabar nguibamin apera. Idom, kar Ison ziar igharazim.

⁹ Ezi Ison boribar ziabar kara:

Iso uabi, a Idomian afeziam,
me Seirin Mighsiabar iti.

¹⁰ Iso uabi an otariba,
Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basematın otarim.

¹¹ Ezi Elifasin otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.

¹² Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate.
Kar Ison amuim Adan ovavir boriba.

¹³ Ezi Ruelin otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematın otariba.

¹⁴ Ezi Ison amuir igharazim Oholibama,
a Jeus, Jalam ko Kora bate.
Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi Idomın nguazimin men gari. Kar Ison amuim Ada, an ovavir boribar otariba.

¹⁷ Ezi Ruelin adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar otivigha Idomın nguazimin men gari.

Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.

¹⁸ Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.
Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate.

¹⁹ Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakozibar gumazir dapanibar iti.

*Seirin adarazir ziaba
(1 Eghaghaniba 1:38-42)*

²⁰Seir, a Horian gumazir mam, a Idomîn nguazimîn iti. Kar Seirin otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, ²¹Dison, Eser ko Disan. Ezi kar Seirin otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomîn nguazimîn iti.

²²Ezi Lotanin otarimning,
Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna.

²³Ezi Sobalin otariba,
Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

²⁴Ezi Sibeonin otarimning,
Aia ko Ana.
Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimîn dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.

²⁵Ezi Anan borimning,
Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.

²⁶Ezi Disonin* otariba,
Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.

²⁷Ezi Eserin otariba,
Billhan, Savan, ko Akan.

²⁸Ezi Disanin otarimning,
Us ko Aran.

²⁹⁻³⁰Ezi Idomîn nguazimîn aven, Horin adarazir dakozibar gumazir dapanibar ziaba,
Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

*Idomîn atrivibar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:43-45)*

³¹Dughiar kamîn Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomîn kantrin atrivibar ike:

³²Ezi Beorin otarim Bela, Idomîn kantrin faraghaviram atrivimîn iti.
A Dinhaban nguibar ekiamîn atrivimîn iti.

³³Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganim inigha atrivimîn iti.
Sera, a Bosran nguibamîn gumazim.

³⁴Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimîn gumazim Husam,
an danganim inigha atrivimîn iti.

³⁵Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim inigha atrivimîn iti.
Egha Hadat Moapin nguazimîn ghua Midianin gumaziba ko misogha midorozimîn me abira.
Egha Hadat Avitin nguibar ekiamîn atrivimîn iti.

³⁶Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamîn gumazim,
an ziam Samla, an danganim inigha atrivimîn oto.

³⁷Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimîn oto.
Saul, a Rehobotian gumazir mam.
Rehobot, a Yufretisin Fanemîn miriamîn itir nguibam.

* **36:26:** Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamîn iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

- ³⁸ Ezi Saul aremezi,
Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto.
- ³⁹ Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto.
Egha Paun nguibamin atrivimin iti.
Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim.
Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁴⁰⁻⁴³ Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel,
ko Iram.
Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepin Eghaghanim

37

(*Sapta 37–45*)

Josepin aveghbuaba a baseme

¹ Jekop Kenanin nguazimin iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim. ² Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuimning. Ezi Josepin aveghbuaba amir azir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei. ³ Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mam iningarigha a ganingi. ⁴ Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, migirigiar aghuubar a gamir puvati. ⁵ Egha dughiar mam Josep irebamin ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghira an ikufi.

⁶ Ezi Josep kamaghin migei, “Ia nan irebam baragh. ⁷ E bar moghira dagher azenimin aven ikia, egha witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghira tughav iti. Ezi ian witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witin ikizim mitifi.”

⁸ Ezi an aveghbuaba oregha kamaghin Josep migei, “Ni ghaze, ni en atrivimin otogh egh e gativagham?” Egha kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.

⁹ Egha gin Josep ua irebar mam ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghin migei, “Ki ua irebar mam gani. Egha nan irebamin aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamin uan dapaniba avingi.”

¹⁰ A irebar kam uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha givazi, an afeziam an atara kamaghin a migei, “Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamin tevibar pirigh dapaniba avigham?” ¹¹ Ezi Josepin aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepin irebamning puviram aning ginighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipin kantrin ghu

¹² Ezi dughiar mamin Josepin aveghbuaba uan afeziamin sipsipbar ganasa Sekemin nguibamin ghue. ¹³ Ezi Israel kamaghin Josep migei, "Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemin nguibamin iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge."

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Are, Afeziam. Ki mangam."

¹⁴ Ezi afeziam kamaghin a migei, "Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh." Ezi dughiar kamin Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimin iti. Ezi Josep Sekemin nguibamin otogha gifa. ¹⁵ Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghin an azara, "Ni bizir tizim buri?"

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, "Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?"

¹⁷ Ezi gumazir kam a migia ghaze, "Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamin mangasa mikeme." Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamin me bato.

¹⁸ Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹⁹ Egha me uarir tongin uarira kamaghin uariv gia ghaze, "Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi. ²⁰ Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kwam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, 'Asizir atiar mam a misoghezi an areme.' Egh e ganam, an irebanning manmaghin otivami!"

²¹ Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze, "E a misueghti an aremeghan markiam. ²² E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh." Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

²³ Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. ²⁴ Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

²⁵ Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarziabagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

²⁶ Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham? ²⁷ Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham." Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

²⁸ Egha an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josepin garima, a mozimin iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui.

²⁹ Ezi gin Ruben ua ghua mozimín garima, Josep mozimín itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki, ³⁰ egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamaghín me migei, “Josep mozimín itir puvati. Ezi kí manmaghín damuam?”

³¹ Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josepin korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini. ³² Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a migei, “Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mamín iti e an api. Ka ti nin borir tamín korotiam, o puvati?”

³³ Ezi afeziam korotiar dirir kamín ganigha fogha kamaghín migei, “Are, kar Josepin korotiam. Laionín tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama.” ³⁴ Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarimín uan borim bagha azia iti.

³⁵ Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa migirigiabar a migei. Ezi a bar aghuagha kamaghín migei, “Ki a bagh arang mamaghira iki mangi, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamín magirigh a batogham.” Egha Jekop aziavira iti. ³⁶ Ezi Midianian gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kinimín min a isa dagiaba bagha Potifan anemada. A Isipin atrivimín ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivimín dipenir ekiamín garava, midorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

¹ Ezi dughiar kamín Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamín nguibamín gumazim, an ziam Hira, a ko iti. ² Egha Kenanín nguazimín gumazim, an ziam Sua, an an guivimín gani. Egha an amizir kamín ikia egha aning iti. ³ Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati. ⁴ Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, “Onan,” a gati. ⁵ Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipín nguibamín itima an amuim Sela bate. ⁶ Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kamín ziam Tamar. ⁷ Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godín damazimín bar derazir puvati, kamaghín God a misoghezi an areme.

⁸ Ezi Juda kamagh Onan migei, “Ni uan avebamín amuim ko daku. Nin avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakín, ni uan avebamín amuim inighiva an iki, egh a bagh boriba iniam.” ⁹ Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamín ziamín iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghín nighnisi, a kamaghín damu uan avebam bagh boritam inighan kogham. ¹⁰ Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir Godín damazimín bar ikufi. Kamaghín, God uaghan a misoghezi an areme.

¹¹ Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar migia ghaze, “Nin pam areme. Kamaghín, ni uamategh uan afeziamín dipenimín mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nighnigha atiatigha migirigiar kam

* **37:36:** E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghín migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamaghín migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

gami, Sela uan avebamningin min ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamin dipenimin ghugha iti.

¹² Ezi dughiar ruarim ghua givazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovege. Juda uan amuimin buabem agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu. Ezi an namakam, Adulam in nguibamin gumazim Hira, a ko ghu. ¹³ Ezi gumazir mam kamagh Tamar migei, "Nin ivozir afeziam sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibamin ghu." ¹⁴ Ezi Tamar kamagh in fo, Sela ekevegha gifa, ezi aning uaningin iklam in migirigiaba me dar kirizir puvati. Kamagh in a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaim in nguibamin zuir tuavir akamin aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibamin zuir tuavimin iti.

¹⁵ Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamagh in nighnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim. ¹⁶ Egha a tuavir miriam in an borogh in ghua a migia ghaze, "Aria, ki ni ko dakuasa." Dughiar kam, Juda kamagh in fozir puvati, kar an ivozir amizim.

Ezi amizim ghaze, "Bizir tizim ni na daningam?"

¹⁷ Ezi Juda ghaze, "Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam."

Ezi amizim ghaze, "A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanim in min bizitam na daningigh, egh gin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni daningam."

¹⁸ Ezi Juda kamagh in migei, "Ki bizir tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni daningam?"

Ezi amizim ghaze, "Bizir kamning na daningigh, ringin nin ziam in ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh." Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. ¹⁹ Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adegha, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai.

²⁰ Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. ²¹ Kamagh in a danganir kam in itir gumazibar azangsisi, "Enaim in tuavimin apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?"

Ezi me ghaze, "Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati."

²² Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, "Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati."

²³ Ezi Juda kamagh in migei, "Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamagh in, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati."

²⁴ Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamagh in Juda migei, "Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirigh in navim asangi."

Ezi Juda kamagh in migia ghaze, "Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!"

²⁵ Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagha anemada, "Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?"

²⁶ Ezi Juda ganigha fogha kamaghin migei, "Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati." Egha Juda uam a koma akuir puvati.

²⁷ Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. ²⁸ Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamın agharim faragha oto. Ezi amizir Tamarın akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha benir aghevir mam an agharim ike. Egha ghaze, "Borir kam faragha ize." ²⁹ Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.

Ezi amizir kam ghaze, "Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?" Ezi me ziam, "Peres," a gati.* ³⁰ Ezi gin an avebar benir aghevim itim oto. Ezi me ziam, "Sera," a gati.

39

Josep Potifarın dipenimin iti

¹ Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. ² Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarın dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deraviram otifi. ³ Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. ⁴ Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipemin ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. ⁵ Ezi Josep Potifarın dipenimin gara itir dughiar kamın, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarın adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarın dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. ⁶ Kamaghın Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamın Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. ⁷ Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarın amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, "Ni izi, na ko daku."

⁸ Ezi Josep aghuagha kamaghin a migei, "Nan gumazir aruam, dipenir kamın biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnizir puvati. ⁹ Ezi dipenir kamın aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamın aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godın damazimin bar ikuvigham." ¹⁰ Egha dughiarbar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghın ghuzir puvati.

¹¹ Egha dughiar mamın Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati. ¹² Ezi Potifarın amuim Josepın saketin suira, egha kamaghın migei, "Ni izi na ko daku." Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

¹³ Ezi amizim Josepın gari, a saket ategha arav ghu, ¹⁴ ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, "Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha

* **38:29:** Hibrun akamin, ziar kam, "Peres," an ararem "Uari abisi," ko magh ghu. **39:2:** Jenesis 39:3; 39:21-23; Aposel 7:9

en dipenimîn izezi, a datirighîn aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir danganimîn aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gak-aghori. Ezi kamaghîn ki pamten dei. ¹⁵ Ezi an orazi ki deima, a uan saket nan miriamîn anetegha zuamirama arava azenan ghu.”

¹⁶ Egha Potifarin amuimîn Josepîn saketin suira. A ikiti an pam izi dipenimîn otoghti, an an akagham. ¹⁷ Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimîn izezi, a iza ki akui naghîn iza, na ko daku arazir kuramîn na damigh aghumsizir dafam na daningasa, na gaghori. ¹⁸ Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

¹⁹ Ezi Potifar uan amuimîn eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari. ²⁰ Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepîn suuragha a isa kalabus gati. Kar atrivimîn kalabuziaba itir dipenim. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusin dipenimîn garim gamizi, a uaghan Josep gifonge. ²² Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusin dipenimîn itir ingangariba bar dar gari. ²³ Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimîn garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40

Josep irebamningin mingarim abiki

¹ Egha mong dughiar ruarimîn ikegha, gumazir atrivimîn dipenimîn wainîn garim, ko atrivimîn bretin ingarir gumazir dapanim, aning Isipin atrivim bar ifongezir puvatizir arazir kuram gami. ² Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningîn iti, ³ egha aning isa kalabus gati. Kalabusin dipenir kam, kar atrivimîn midorozir gumazibar garir gumazir dapanimîn dipenim. Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha Josep isava a gati. ⁴ Ezi midorozir gumazibar dapanim aningîn akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimîn kalabusin iti.

⁵ Egha dimagarir mam, gumazir atrivimîn wain ko bretin garimning, aning irebamningin gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati. ⁶ Ezi mizarazimîn Josep ghua aningîn garima, aning bar oseme. ⁷ Ezi a kamagh aningîn azara, “Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar oseme?”

⁸ Ezi aning kamaghîn Josepîn akam ikaragha ghaze, “Ga irebamningin gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati.”

Ezi Josep kamaghîn aning migei, “God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikam.”

⁹ Ezi atrivimîn wainîn garir gumazim uan irebamîn gun Josep migia ghaze, “Nan irebamîn, ki wainîn ikarizimîn gani. ¹⁰ Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainîn oviziba otivigha bar moghirama ani. ¹¹ Ki Isipin atrivimîn kavin suuraghav ikia, wainîn ovizir kaba inigha uan dafarir mamîn da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingi.”

¹² Ezi Josep ghaze, “Nin irebamîn mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanim. ¹³ Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainîn kap

a ganîga ingarizi moghîn, nî uam a danîngam. ¹⁴ Egh nî mangî nîn dabirabim deraghti, nî na ginîrigh. Ki nîn azai, nî nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamîn gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka. ¹⁵ Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibruian nguazimîn na okemegha na inîgha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati."

¹⁶ Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimîn irebamîn mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghîn Josep miġei, "Ki uaghan irebar mamîn gani. Nan irebam kamakin. Ki akîrar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akîrar kabagh izifa. ¹⁷ Ezi akîrar pîn itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api."

¹⁸ Ezi Josep kamaghîn miġei, "Irebar kamîn mingarim kamaghîn ghu, akîrar 3plan da dughiar 3plan ababanim. ¹⁹ Eghtî dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusîn nî inîgh azenan mangî, egh midorozir gumazibav kemeġhti, me nîn firim atugham. Egh me nî isi ter akînitamin nîn kuam aguraghti, kuaraziba izi nîn namnamra amam." ²⁰ Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamîn ikî amebam a batezir dughiam ginîghnîgham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inîgha uan ingangarir gumazibar gumazim aning asara. ²¹ Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui. ²² Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akînimîn anegura. Ezi guizbangira Josep aningîn irebabar gun mikemezi moghîra bizir kaba otifi. ²³ Ezi gumazir atrivimîn wainin garir kam ua Josep ginîghnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimîn irebamîn mingarim abîki

¹ Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamîn gani. A irebamîn uabîn gari, a Nailin Fanem boroghîn tughav iti. ² A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamîn da api. ³ Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghîn tuivighav iti. ⁴ Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamîn ganigha givagha ose. ⁵ Egha a uam akua irebar mamîn gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamîra gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramîn dughiam roghîra ize. ⁶ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimîn otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi. ⁷ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamra. ⁸ Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningîn me miġeima, irebar kamningîn mingarimning abîghamin gumaziba puvati. ⁹ Ezi gin gumazir atrivimîn dipenimîn wainin garim kamaghîn a miġei, "Datirighîn ki uan arazir kurar amizir mamîn gun mikimam. ¹⁰ Nî fomîra uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha

ki ko nin Bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike. ¹¹ Egha dimagarir mamn ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara. ¹² Ezi Hibruian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme. ¹³ Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir Bretin ingarim, me tememin anegura.”

¹⁴ Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. ¹⁵ Ezi atrivim kamagh Josep migei, “Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumamaziziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fozozim iti.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uabi fozoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham.”

¹⁷ Egha atrivim ghaze, “Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti, ¹⁸ egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api. ¹⁹ Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamun ganizir puvati. ²⁰ Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. ²¹ Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi. ²² Egha gin ki uam akua ua irebar mamn gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramun roghira ize. ²³ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi. ²⁴ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati.”

²⁵ Ezi Josep kamaghin migei, “Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. ²⁶ Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanim gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi. ²⁷ Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanim aka. ²⁸ Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme. ²⁹ Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagheba bar izivagham. ³⁰ Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamun otogham. ³¹ Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghin gumamaziziba dughiar me dagheba avirasamezir kam bar a gin amadagham. ³² Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a mingarir vamira

itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham.

³³ “Eghti ni datirighin Isipin kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh dar ganam. ³⁴ Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kimti, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningigh. ³⁵ Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimn apengan ingariva raizibagh eghuvagh, da isi dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh deraghvira dar gan. ³⁶ Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tuavir kamin gumazamiziba dagheba oteveghamin dughiamin, me ovengan kogham.”

Atrivim Isipin gavmanin faragh mangasa Josep amisefe

³⁷ Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge. ³⁸ Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Godin Duam gumazir kamin aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati.”

³⁹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvati. ⁴⁰ Ezi ki uan kantri bagh ni amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.”

⁴¹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe.” ⁴² Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen an firimin da.

⁴³ Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!” Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto.

⁴⁴ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.” ⁴⁵ Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.

⁴⁶ Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui. ⁴⁷ Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi. ⁴⁸ Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi. ⁴⁹ Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mangan iburagha uaghan da osirizir puvati. ⁵⁰ Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an

otarir pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamın itir ofa gamir gumazim.

⁵¹ Ezi Josep kamaghın migei, “God nan akurazi ki uan afeziamın adarazi gin amadagha, uaghan uan osımtızıba gin amada.” Egha kamaghın a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati.*

⁵² Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osımtızıba itimın na ganıngi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati.†

⁵³ Ezi Isipın kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba gıvazi, ⁵⁴ Josep mikemezi moghın, azenir dagheba puvatızir kaba otifi. Dughiar kamın mıtiriari ekiar kam kantrin ıgharazıba uaghan me batifi. Ezi Isipın kantrin aven dagheba bar nguıbabar iti. ⁵⁵ Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipın nguıbabar otivima, gumazamızıba atrıvım mıgıava arai, eghti a dagheba me danıngam. Ezi atrıvım Isipın gumazamızıbav gıa ghaze, “İa mangı Josep batoghti, a mikemezi moghın damu.” ⁵⁶ Ezi Isipın aven mıtiriari bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipın gumazamızıba ıza daghebagh ivesi. ⁵⁷ Ezi mıtiriari bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghın kantriba bar dar gumazamızıba Josep bagha ıza a da daghebagh ivesi.

42

Josepın aveghbuaba ıza Isipın wıtbagh ivesi

¹ Ezi Jekop kamaghın orazi, Isipın wıtba iti, ezi a uan otarıbav gıa ghaze, “Manmaghın amızı ia pura onganir ganganıbagh amua purama apıaghav iti? ² Ki akar mam kamaghın a baraki, Isipın kantrin aven me wıtba iti. İa mangı e uari bagh tabagh ıvesegh, puvatıghti e daghem bagh arımıghıregham.”

³ Ezi Josepın aveghbuar 10pla Kenanın nguazım ategha wıtbagh ıvezasa Isipın zui. ⁴ Ezi Jekop Josepın dozımra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghın atıatingi, a mangı tuavımın osımtızıtım batogham. ⁵ Mıtiriari ekiar kam uaghan Kenanın nguazımın oto, kamaghın Kenanın gumazıba wıtbagh ıvezasa Isipın zui, ezi Jekopın otarıba uaghan me ko tuavımın zui. ⁶ Dughiar kamın Josep a Isipın gavmanın gumazır dapanımın iti, ezi danganıba bar dar gumazıba ghua ada wıtbagh ivesi. Ezi Josepın aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghın tevıba apırıgha guaba nguazım gıre. ⁷ Ezi Josep uan aveghbuabar ganıgha me gıfogha, matı me gıfızır puvatızı moghın me migei. Egha a pamten me mıgıa ghaze, “İa managh ikegha ıze?”

Ezi me kamaghın a ıkaragha ghaze, “E Kenanın nguazımın ikegha ızegha, daghebagh ıvezasa.”

⁸ Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gıfozi me a gıfızır puvati. ⁹ Egha a fomıra irebamın gari an aveghbuaba a bagha tevıba apırızır bızır kam uam a gomıghnıgha kamaghın migei, “İa moga garır gumazıbar mın en ganasa ıze. İa ızı kamaghın gan foghasa, en kantrin danganır manabara gavgavızır puvati.”

* **41:51:** Hıbrun akamın, zıar kam, “Manase,” an mıngarım kamakın, “Okınıghnıki.” † **41:52:** Hıbrun akam, zıar kam, “Efraim,” an mıngarım kamakın, “Borım anıngı.” **41:54:** Aposel 7:11
41:55: Jon 2:5 **42:2:** Aposel 7:12 **42:6:** Jenesis 37:8-10; 41:41-43; 41:55; 50:18 **42:9:** Jenesis 37:5-10

¹⁰ Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. ¹¹ E bar moghira gumazir mamın boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba.”

¹² Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.”

¹³ Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanın nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.”

¹⁴ Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba. ¹⁵ Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatightima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.” ¹⁷ Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughiabar me isa kalabus gati.

¹⁸ Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham. ¹⁹ Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. ²⁰ Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuegha ghaze, Are.

²¹ Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.”

²² Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevemın ikarvazim.”

²³ Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. ²⁴ Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuuva azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josepin aveghbuaba uamategha Kenanın ghue

²⁵ Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagha men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagha men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami. ²⁶ Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegha me zui.

²⁷ Egha danganir mamın otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. ²⁸ Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagiari ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.”

Ezi men diğhoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsigha ghaze, “God man arazimrama e gami?”

²⁹ Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. ³⁰ Me kamaghin migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. ³¹ Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. ³² E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.’ ³³ Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. ³⁴ Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamin kantrin kamin mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”

³⁵ Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme. ³⁶ Ezi Jekop kamaghin me migei, “Tarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”

³⁷ Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighi, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”

³⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

¹ Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe. ² Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”

³ Ezi Juda kamaghin afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanin garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuaghm. ⁴ Egh ni en dozimin amamangatighi, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam. ⁵ Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuaghm. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”

⁶ Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na ganidi.”

⁷ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsizir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘Ian afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangsizima e a

mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangansi.”

⁸ Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham. ⁹ Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizer ekiar kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghal.”

¹¹ Ezi Israel kamaghin me migei, “Tuaviba ua puvatighi, ia kamaghin damu. Ia nguazir kamın bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarziabagh azuir bizir guar aviriba, mughurir aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. ¹² Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. ¹³ Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. ¹⁴ Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamın nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.”

¹⁵ Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.

¹⁶ Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.” ¹⁷ Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu.

¹⁸ Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighi e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.”

¹⁹ Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, ²⁰ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. ²¹ Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. ²² Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.”

²³ Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. ²⁴ Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin avenghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. ²⁵ Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.

²⁶ Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.

²⁷ Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara, “Ian afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghvira iti o?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi.

²⁹ Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha uan dozir bar abuananamın gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?”

Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.”

³⁰ Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimın aven ghughava, azi. ³¹ Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh.

³² Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gaperi. ³³ Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimın azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariamın ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari.

³⁴ Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

¹ Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh.

² Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami. ³ Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui.

⁴ Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim migia ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar gin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, ‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami?’ ⁵ Kavın ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsigha, kavın kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.’”

⁶ Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josepin akabar gun me migei. ⁷ Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar a damighan kogham. ⁸ Ni fo, e faragha Kenanin nguazim

ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam? ⁹ Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamin suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavin suirazir kamin apighiti, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”

¹¹ Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui. ¹² Ezi Josep in gangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavin kamin api. ¹³ Ezi aveghbuaba gari, kavin kam Benjaminin mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui.

¹⁴ Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josep in dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josep in damazimin nguazim gire. ¹⁵ Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?”

¹⁶ Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghira.”

¹⁷ Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.”

Juda Benjaminin danganim iniasa

¹⁸ Ezi Juda Josep in boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki. ¹⁹ Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’ ²⁰ Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha guvazima, an amebam a bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamin avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’ ²¹ Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’ ²² Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’ ²³ Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’

²⁴ “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamin gun a mikeme. ²⁵ Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’ ²⁶ Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuaghm. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’ ²⁷ Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate. ²⁸ Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a

misuegha aneghoragsuezi, an areme. ²⁹ Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighi, ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.'

³⁰⁻³¹ "Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighniziba ikuvighi an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam danighi, an aremegham. ³² Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kamin aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham. ³³ Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighi, ki otarir kamin danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi. ³⁴ Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua."

45

Josep uan aveghbuabav gia ghaze, a tinara

¹ Ezi Josep oregha bar apanguvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagma ghaze, "Ia bar moghira azenimin mangi."

Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, "Ki Josep. Ki ian aveghbuam." ² Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itur darazi bizir kamin gun me mikeme. ³ Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, "Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?" Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiatam damuan asa.

⁴ Egha Josep ua kamaghin migia ghaze, "Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi."

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, "Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize. ⁵ Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham. ⁶ Ezi datirighin nguazir kamin dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham. ⁷ God arazir aghuir bar igharazir kamin ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamin ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada. ⁸ Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kamin izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

⁹ “Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, ‘Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi. ¹⁰ Egh ni nan boroghira Gosenin Distirighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distirighin daperagh. ¹¹ Mitiriar ekiar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distirighin daperaghti, ki ni gatavagh nin ganam.’”

¹² Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, “Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh. ¹³ Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi.”

¹⁴ Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi. ¹⁵ Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnzim inigha a ko migei.

¹⁶ Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. ¹⁷ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi. ¹⁸ Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam. ¹⁹ Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me ko izi. ²⁰ Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam.”

²¹ Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. ²² Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. ²³ Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. ²⁴ Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, “Ia mangi tavvir arizimin uarira uarir ataran marki.”

²⁵ Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato. ²⁶ Egha me kamaghin uan afeziam migei, “Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezi Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnzir gavgavim an itir puvati. ²⁷ Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighnziba ua dera.

²⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam.”

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

¹ Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. ² Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, "Jekop! Jekop!"

Ezi Jekop kamaghin migei, "Are, ki kati."

³ Ezi God kamaghin migei, "Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham. ⁴ Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham."

⁵ Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuirogh-boriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. ⁶ Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. ⁷ Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.

⁸ Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam. ⁹ Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. ¹⁰ Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim. ¹¹ Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. ¹² Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. ¹³ Ezi Isakarın otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. ¹⁴ Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel. ¹⁵ Ezi Ruben, Simeon, Lival, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.

¹⁶ Ezi Gatın otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli. ¹⁷ Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. ¹⁸ Ezi gumamazir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu.

¹⁹ Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin. ²⁰ Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim. ²¹ Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. ²² Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.

²³ Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim. ²⁴ Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. ²⁵ Ezi gumamazir kaba, kar Jekop ko Bilhan

boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara.

²⁶ Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati.

²⁷ Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu.*

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

²⁸ Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima, ²⁹ Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. ³⁰ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge.”

³¹ Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, “Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, ‘Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. ³² Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.’ ³³ Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam.

³⁴ Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, ‘Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.’ Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati.”†

47

¹ Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, “Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti.”

² Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi. ³ Ezi atrivim kamaghin men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?”

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Ezi mitirir ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighi, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. ⁶ Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir oteviba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni

46:27: Aposel 7:14 * **46:27:** Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge. † **46:34:** Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighi, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighi me Gosenin Distrighin ikiam.

men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighti me nan bulmakaubar ganam.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jokop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. ⁸ Ezi atrivim kamaghin an azara, “Nin azeniba datirighin manmaghira?”

⁹ Ezi Jokop an azangsizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamın aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osımtızir avırıba batıfı. Nan inazıba dughiar ruarımın nguazir kamın ike, ezi men azenıba nan azenıbagh afıra.” ¹⁰ Ezi Jokop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

¹¹ Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghiram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazıma, me Isipın kantrın apıa. A Ramesesın nguıbar ekıamın* boroghın nguazım isa me ganıngı. Nguazır otevir kam, a Isipın kantrın nguazır ıgharazıba bar dagh afıra. ¹² Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghborıbagh anıdı. Egha vaghvagha men borıbar dibobonımın mırrara ghua dagheba me ganıdı.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

¹³ Dughiar kamın mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevirar puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipın kantri ko Kenanın nguazım bar anıngı gasıghasızıma, gumazamızıba bar osımtızım isi. ¹⁴ Ezi Isipian gumazamızıba ko Kenanian gumazamızıba, Josep faragha atızır wıtbagh ıveza, ghuavtı men dagıaba bar gıfa. Ezi Josep dagıar kaba inıgha da isa atrivımın dagıar dıpenım gati. ¹⁵ Ezi Isipın kantrın dagıaba ko Kenanın adarazır dagıaba gıvazıma, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghın a mıgei, “Ni dagheba e danıng! Puvatıghtı, mıtırıam bar e akuatıghtı, en nın damazımın ireghıva arımıghıregham. En dagıaba bar gıfa, kamaghın nı en akuragh.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghın mıgei, “Ian dagıaba bar gıvaghtıma, ia uan asızıba inıgh ızı na danıngtı, kı ıvezımın mın da inıgh, dagheba ia danıngam.” ¹⁷ Ezi me hoziaba, sıpsıpba, memeba, bulmakauba, ko donkıba, da inıgha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganıngızıba, dar ıvezımın mın bızir kaba isi. Me kamaghiram amua ghuavıra itı azenır kam gıfa.

¹⁸ Egha azenır gın ızımın, me ua Josep bagha ghua egha kamaghın mıgei, “Gumazır ekıam, e uan osımtızıba nın mıngan kogham. Ni en dagıaba ko asızıba sara bar da inıgha gıfa. Ezi e ua nı danıngamın bızıba puvati. E ko en nguazıba, darara ikıavıra itı. ¹⁹ Ni e ateghtı, e nın damazımın mıtırıamın aremeghan kogham. Eghtı en nguazım pura ikı ikuvıghan kogham. Kamaghın, atrivım dagheba e danıngtı, e an ıngangarır gumazamızır kınıbar mın ikıam. Eghtı atrivım uaghan en nguazım inıam. Kamaghın, e uarı, nı oparır dagher ovızıba e danıng, eghtı e deragh ikıva ovengan koghtı, en nguazım ikuvıghan kogham.” ²⁰ Mıtırıar ekıam azır dughiar kam, bar ikuvıgha ghuavıra itıma, Isipia bar uan nguazıba isa Josep ganıngızı, an atrivım bagha dagh ıveze. Ezi Isipın kantrın nguazıba, atrivım bar da inı. ²¹ Ezi Josep gumazamızır amıma, me Isipın kantrın aven vong ko vong sara ıngangarır gumazamızır kınıbar mın itı.† ²² Ezi asebar ofa gamır gumazıbar nguazıbara, Josep dagh

* **47:11:** Rameses, a distrighın ıgharazım, an zıam Gosen. Zıar kam Josepın gın azenır 100plan avırıbar otıvavıra itı. Rameses, a nguıbar ekıar Isipia Israıelia gamızı me ıngarızım. † **47:21:** Gumazıba fomıra akar kam, Grıkin akamın a gıgha ghaze, gumazır kaba tı kamaghın mıgei, “Josep Isipın danganıba bar dar gumazamızır amızı, me atrivımın ıngangarır gumazamızır kınıbar ike.”

ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

²³ Ezi Josep kamaghin gumazamizibav gei, "Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh. ²⁴ Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparis dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami."

²⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin migei, "Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti."

²⁶ Ezi Josep Isipin kantrin migirigiari gavgavim kamaghin anetigha ghaze, "Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh." Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti.† Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

²⁷ Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighin apiagha, danganir kamn nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. ²⁸ Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. ²⁹ A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin a migei, "Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakirimin apengan amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham. ³⁰ Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh."

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki ni mikemezi moghin damuam."

³¹ Ezi Jekop ua kamaghin migei, "Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam." Ezi Josep Godin akagha ghaze, ki guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efraim ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

¹ Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, "Nin afeziam arei." Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning inigha uan afeziam Jekopin ganasa zui.

² Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei, "Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa." Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera.

³ Egha Jekop kamaghin Josep migei, "Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. ⁴ Egha a kamaghin mikeme, 'Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin iki mamaghira ikiam.'"

† 47:26: Akar kam, "ikia iza datirighin iti," an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei. 47:29: Jenesis 49:29-32; 50:6 48:3: Jenesis 28:13-14

⁵ Egha Jekop ua kamaghin migei, “Ki tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. ⁶ Eghti nin borir, Efraim ko Manasen gin otivighamba, me bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba me Efraim ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning. ⁷ Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar Betlehem in ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apangkuvigha bar osemi. Kamaghin, ki nin otarimning bagha akar aghuir kam migei.”

⁸ Ezi Jekop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar tinan borimning?”

⁹ Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingl.”

Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviam aning damuam.” ¹⁰ Dughiar kam in Jekop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aning in toregha aning muki.

¹¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.” ¹² Ezi Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira nguazim giri.

¹³ Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir ikiriamin an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira, egha aning inigha Jekopin boroghin ghu. ¹⁴ Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati. ¹⁵ Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin. ¹⁶ Egha ni enselin mam in min na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aning in ovavir boribar amuti, me nguazir kam in bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham.”

¹⁷ Josep uan afeziam in garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziam in agharir guvim in suiragha, Manasen dapanim gisin darighasava ami. ¹⁸ Egha a kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim in dapanim gisin datigh.”

¹⁹ Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin aviribar gumazamizibar min bar avirasemegham.”

²⁰ Ezi dughiar kamın Jekop deraghavıra aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghın Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvıra igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningin ziamning diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamın Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti.

²¹ Egha Jekop kamaghın Josep migei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam.

²² Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsiar apirazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimın suiragha, Amoria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam. Ki nin aveghbuabar aningan kogham.”*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegha, an akar aghuiba me ganidi

¹ Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghın me migei, “Ia nan boroghira iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia mikimam. ² Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghın uari akuvagh, deraghvıra uan kuariba arigh na baragh.

³ “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekevegha bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira. ⁴ Egha nin araziba mati aperiam ivemari moghin bar gavgavigha ongani, ezi gumazitam ni gatavaghan kogham. Ni uan afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam na ganingi. Kamaghın, ni ua faragh ikian kogham.*

⁵ “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami. ⁶ Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duiar agiribar aghori. Kamaghın, ki aning ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua. ⁷ Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin aningagharim bar kufi, kamaghın aningin aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighti, aningin ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharazibar tongin ikiam.

⁸ “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam. ⁹ Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan atiatingi. ¹⁰ Egha an atrivimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an ovavir boribar atrivimin min iki mangiti, gumazamiziba bar a bagh

48:20: Hibru 11:21 * **48:22:** Israelia ghua Kenanin nguazimin itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemin nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, “Sekem,” an ararem akar kam mirara ghu, “asizir suer akuan tuzir aghuiba an iti.” Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghın, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemin nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamin, an aveghbuaba iniamin nguazim gafragham. * **49:4:** Ni Jenesis 35:22in gan. **49:9:** Diboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5 **49:10:** Onger Akaba 60:7; 108:8

bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam otogham.† Egh a kantriba bar dagh ativagham. ¹¹ Egha a wainin ikarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin nguzim ikiasa, pura wainin ikarizir kabar a iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba dar ami da gavaghan kogham. Ezi a wainin dipar maba isa uan korotiaba rue. ¹² Egha a wainin dipar aviriba apava, kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir aviriba apava, kamaghin an atariba bar ghurghuri.

¹³ “Ezi Sebulun ongarimin boroghira ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an nguazimin ababanim bar mangi Saidonin nguibamin nguazim biragham.

¹⁴ “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti.‡ ¹⁵ A uan nguazimin garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimin min ingangarir bar ekiam gami.

¹⁶ “Ezi Dan,§ a gumazir dapanir ekiamin min ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar min otivam. ¹⁷ Egh Dan kuruzir kurar mamın min tuavir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba ivemari tuavimin iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.

¹⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mizuai iti.

¹⁹ “Gat, okimakiar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam.

²⁰ “Aser, nin nguazim dagher aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam.

²¹ “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamin gin zui. Egha nguzir diriba bati.

²² “Josep ni mati wainin ikarizir aghuim, a dipar atuir mamın boroghin otogha aghua oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha divazim avara. ²³ Ezi gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me a gaseghti an aremeghasa me pazava a gami. ²⁴ Ezi Josep uan pimın benim firizir puvati. Godin Bar Gavgavim Itim, a Jekopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim. ²⁵ Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimin otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir aviriba batam. ²⁶ Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afiragham.** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham.

† **49:10:** Hibrun akam deragha migirgiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghin akar kam osiri, “A gavgavir kamin suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham.” ‡ **49:14:** Akar kam, “mitarir biziba ateriba,” Hibrun akamin deragha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin a gira, “sipsipbar divazim.”

§ **49:16:** Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.” **49:18:** Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7 ** **49:26:** Hibrun akam deragha migirgiar kamin mingarim abighizir puvati.

²⁷ “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiar mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.”

²⁸ Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

²⁹ Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovegezibar nguibam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimin narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian gumazir mam. ³⁰ Mozir kam Makpelan nguazimin iti, a Kenanin nguazimin ikia, Mamren nguibamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. ³¹ Ezi mozir kamin, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamin anefa. ³² Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.”

³³ Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamin iti.

50

¹ Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori. ² Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami. ³ Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu. ⁴ Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimin gumazir dapanibav gia ghaze, “E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, ⁵ ‘Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighi, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.”

⁶ Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamin gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui. ⁸ Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti. ⁹ Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue.

¹⁰ Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi. ¹¹ Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, "Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami." Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, "Abel Misraim." Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti.* ¹² Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghram ami. ¹³ Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozimin anefa, a Mamen nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. ¹⁴ Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gin amada

¹⁵ Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, "Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiama, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?"

¹⁶ Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, "En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mammin e mikeme. ¹⁷ An akar kam ni daningasa e mikeme, 'Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.' Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekiar kam, a gin amadagh." Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

¹⁸ Egha gin Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, "E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi."

¹⁹ Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia atiangan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham. ²⁰ Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa. ²¹ Kamaghin, ia atiangan marki. Ki ia ko ian boribar ganam." Josep akar bar aghuir kammin uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

²² Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kammin ike. ²³ Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim. ²⁴ Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam."

* **50:11:** Hibrun akamin, ziar kam, "Abel Misraim," an mingarim kamakin, "Isipia aziava arai."
50:13: Aposel 7:16 **50:20:** Jenesis 37:26-27; 45:5-7

²⁵ Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, “Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamin nan aghariba inigh mangi.” Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kamin gin mangam. ²⁶ Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

God Ua Uan Gumazamiziba Inigha, Isipin Azenan Zui O Ua Me Ini Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghavira Israelia batozир bizir ekiamin gun migei. Bizir kam, a kamakin. Me Isipin kantri ataki, kar nguazir me pura ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar ikia kalabusin ingangarim gamizim.

Akinafarir kam migirigiar akuar ekiar 3pla iti.

1. Sapta 1 ghua 18, akinafarir akuar faragha zuim, an Israelia Isipin kantri ategha firiaighiregha gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Sainain Mighsiamin otozир darorim geghari.

2. Sapta 19 ghua 24, akinafarir akuar kam, God Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an akar gavgaviba me ganiga men sure gami, eghti me uan daroriba ko araziba deravira dar ganam.

3. Sapta 25 ghua 40, akinafarir akuar kamın aven, Israelia Godin Purir-penimin ingari. Egha Godin ziam fer araziba ko akar igharaziba iti. Egha uaghan ofa gamir gumazibar ingangarim damuamin migirigiba an iti.

Faraghavira zuir gumazir ekiam Moses, an migirigiba akinafarir kamın aven iti. God uabi gumazir dapanimin iki Isipia da ua Israelia iniasa a ginaba.

Nguazir kamın itir gumazamizir avirim, God Israelia ganingizir 10plan Akar Gavgavibagh fos. Akar Gavgavir kaba, sapta 20in iti.

God uabi amizir biziba dar migirigiba akinafarir kamın faraghavira iti. God uabi Israelian apaniba da, ua me ini. God uabi me gamizi me ikizir vamira ikia ziar ekiam iti, egha me an gumazamizibara ikiasa a me ginaba. God uabi me geghuva gavgavim me ganidi. Eghti me ingangarir ekiar God fongezibar amuam.

God ingangarim isa Moses ganingi

(Sapta 1–4)

Isipia pazavira Israelia gami

¹ Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men ziabar kara: ²⁻⁴ Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naptali, Gat ko Aser. ⁵ Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu.

⁶ Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kamın ikeziba, me bar ariaghire. ⁷ Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekevegha bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa.

⁸ Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ⁹ Egha a uan gumazamizibav gia ghaze, “Israelian gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira. ¹⁰ Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuavitam batogh me damighti, me otiv arogh avirasemeghan kogham.”

¹¹ Kamaghin Isipian atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba misevegha, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekiar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekiar atrivimin daghebar arighamimning.*

¹² Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar avirasemegha Isip gizefi. Me kamaghin me gamua ghuavira iti me puvira ingarava, boriba bata ghuavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua. ¹³ Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apangkuvir pu. Bar puvati. ¹⁴ Egha Isipia puvira me abira me gamima, me brighbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighasiki.

¹⁵ Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze, ¹⁶ "Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bateghti, gua a misueghti an aremegh. A borir guivim bateghti, gua aneteghti a iki." ¹⁷ Ezi amizir kamning Godin atiatiaua Isipin atrivim aning mikemezi moghin amir puvati, egha otariba ataghirazima me iti.

¹⁸ Ezi Isipin atrivim aningin diagha aningin azara, "Gua tizim bagha otariba ataghizima me iti?"

¹⁹ Ezi amizimning kamaghin atrivim migei, "Hibrun amiziba Isipian amizibar min amir puvati, me amizir gavgaviba. Me otisi, me bar zuamira otegham, kamaghin amizi, ga tighar maghin mangiti me otegh givagham." ²⁰⁻²¹ Amizir kamning Godin atiatia, kamaghin amizi God deragha aning gamima aning uaghan uaning bagha boriba bati. Kamaghin Israelin gumamaziziba bar otava arogha ghuavira ikia gavgafi.

²² Ezi gin atrivim kamaghin Isipin gumamaziziba bar me migei, "Ia Hibrun otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me akunigh. Egh guivir iririviba ateghti, me iki."

2

Moses iririvimra itima, me a misoghezi an aremezir puvati

¹ Dughiar kamin Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamini iti. ² Gin amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima, an ganganin bar dera, kamaghin amizi a 3plan iakinibar a modi. ³ An amebam uam a mongan asaghava, akirar me ighurunibar min garir grazir aghuibar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apiri. Eghti dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetigha ghua Nailin Faner miriamin grazibar tongin dipam gisin aneti. ⁴ Ezi borimin amezemebam mong saghuiamin tugha modogha an gari, bizir tizitam a bativam.

⁵ Ezi atrivimin guivim ruasa fanemin uaghirima, an ingangarir amiziba an gin ghua dipar miriamin arui. Ezi atrivimin guivim amuaviava akirar kam grazibar tongin an apigha, a iniasa ingangarir amizir mam amada. ⁶ Egha atrivimin guivim akirar kamin asuam kuigha otarimin garima, an araima, an an apangkufi. Egha kamaghin migei, "Kar Hibrubar borir mam."

* **1:11:** Pitom ko Ramesesin nguibar ekiamning, me aning ingarigha, atrivimin dagher dipenir dafaba aningin aven ingari. Ezi Isipia dagheba otevir dughiamin araravim gamua dagher avirim aning garisi. **1:17:** Ua Me Ini 1:21 **1:22:** Apotel 7:19 **2:2:** Apotel 7:20; Hibru 11:23

⁷ Ezi an amezemebam izava an azai, “Ki mangiva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni bagh oteba a daningam?”

⁸ Ezi atrivimin guivim kamaghin migei, “Aria, ni migei moghin damu.” Ezi guivim ghua borimin amebamra inigha ize.

⁹ Ezi atrivimin guivim amizir kam kamaghin a migia ghaze, “Ni borir kam inigh na bagh a damu oteba a daningti, ki ni givezam.” Ezi amizir kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganidi.

¹⁰ Gin borir kam ekevezima, an amebam a inigha atrivimin guivim bagha ghu. Ezi atrivimin guivim, otarir kam, mati an otozir borimin mirara ua bagha a gami. Egha a kamaghin uabi migei, “Ki dipamin a isava azenim gati. Kamaghin, ki ziam, Moses, a darigham.”*

Moses ara Midian kantrin ghu

¹¹ Ezi gin Moses aghuigha gumazim aragha givagha, atrivimin dipenimin azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumazamiziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osimtizibar amuasa puv me abiri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir mam. ¹² Ezi Moses tintinibar garima, tav itir puvatizi, a Isipin gumazir kam misuegha an kuam gigimin aven a modo.

¹³ Egha an amimzaraghan uamategha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim migei, “Ni tizim bagha uan akar gumazim misosi?”

¹⁴ Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze, “Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari? Ni Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, ni na misueghti ki aremeghasa, a?”

Ezi Moses kamaghin oregha atiatigha, kamaghin nighnisi, “Ki amizir bizir kam, gumazamiziba a gifo.”

¹⁵ Ezi Isipin atrivim gin Moses amizir bizir kam baregha, Moses misueghti an aremeghasava ami. Ezi kamaghin Moses atrivimin ara ghua, Midianin nguazimin oto. Egha mozir dipar mam in miriamin aperaghav iti.

¹⁶ Midianin nguazimin, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha uan afeziamin sipsipba ko memebam aningasa, itarir bar ekiam gingasava ami. ¹⁷ Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh aningi.

¹⁸ Ezi me uamategha zuima men afeziam men azara, “Manmagh amizi ia zuamira uamatenge?”

¹⁹ Ezi me kamaghin a migei, “Isipin gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dipam tuigha en sipsipba ko memebagh aningi.”

²⁰ Ezi afeziam men azara, “Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetegha ize? Ia mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami.” Ezi me ghua Moses inigha izi.

²¹ Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin ikiasava a ganingi. ²² Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghin migei, “Ki nguibar igharazimin gumazimin min iza ia ko iti, kamaghin ki ziam Gersom a gati.”†

2:10: Aposel 7:21 * 2:10: Hibrun akamin, ziar kam, “Moses,” akar kamin mirara ghu, “A inigh pin anang.” 2:11: Hibru 11:24 2:11: Aposel 7:23-28 2:15: Aposel 7:29; Hibru 11:27 † 2:22: Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” akar kamin mirara ghu, “nguibar igharazimin gumazim.”

²³ Dughiar ruarim givazima, Isipin atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me gativagha men gari, me puvira ingara osimtizir kaba isavira ikiava, akurvazim bagha pamtemin arai, "O God, en akuragh." Ezi men ararem God bagha ghuavanabo. ²⁴ Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikirizir Gavgavim giniri. ²⁵ Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi a men apangkuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3

God Mosesin dia

¹ Dughiar mamın Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamın ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamın ziar igharazim, Sainai. ² Ezi Ikiavira Itir Godın ensel temer otevir mamın aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamın gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati. ³ Ezi Moses aguaghfagha ghaze, "Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham."

⁴ Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, "Moses! Moses!"

Ezi Moses a ikara, "Ki kati."

⁵ Ezi God ghaze, "Ni roghira izan marki! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh."

⁶ Egha God ua kamaghin migei, "Ki nin afeziamın God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jekopin God." Ezi Moses Godın akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me ingangarimın garir gumazir kurabar atiatia, nan akurvazim bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi. ⁸ Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghasa izaghiri. Egh Isipian nguazimın men aku, nguazir ekiar aghuimın mangam, nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia, datirighin a gapiaghav iti. ⁹ Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amamangatighiti, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam."

¹¹ Ezi Moses kamaghin God migei, "Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghuburaki."

¹² Ezi God a ikara, "Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kamın nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada."

¹³ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, 'Ian ovavibar God ia bagha na amada,' eghti me nan azaragham, 'An ziam tina?' Eghti ki manmaghin me mikimam?"

¹⁴ Ezi God Moses miġia ghaze, “Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, ‘Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha a ia bagha na amada.’”

¹⁵ Egha God ua kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jekopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi ġin otivamin boriba ziar kamra na dipon.*

¹⁶ Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jekopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami. ¹⁷ Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagha iti.’

¹⁸ “Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighi, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.’

¹⁹ “Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatighan kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kam in ian amamangatighi, ia mangam. ²⁰ Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabar ġin, a ia ateghti, ia mangam.

²¹ “Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangan kogh. ²² Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigħ. Eghti ġin Israelia bizir kabar uan otariba ko guvibar kurkiam. Tuavir kam in ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam.”

4

God mirakelbar amuamin gavgavim Moses ganġi

¹ Ezi Moses God ikaragha ghaze, “Israelian gumazir dapaniba nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baragham kogh, egh suam, ‘Ni na batozir puvati,’ eghti ki manmaghin damuam?”

² Ezi Ikiavira Itir God a miġia ghaze, “Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?”

Ezi Moses ghaze, “Aghorir asadivim.”

³ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni nguazimin anekunigh.” Ezi Moses anekunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri.

3:14: Akar Mogomem 1:4; 1:8

*

3:15: Hibrun akamin, me, Godin ziar a Moses mikemezim, kamaghin an osiri, “Yhwh.” Fofozir gumaziba deragha ziar kam diborir arazim gifozir puvati, egha gumazir avirir maba ghaze, e kamaghin a diponam, “Yave.” Hibrun akamin aven, akar kam mong an mirara ghu, “Ki uabi ki kamaghira ikiavira iti,” o “Ki zurara kamaghira ikiam.” (Ni ves 14in gan.) Hibruia Godin ziar kam, gumazamiziba a diponan me bar anogoroke. Me akinafarimin an osiri, egha dughiar me a diponamin, me ghaze, “Ekiam.” Ezi Tok Pisin Buk Baibelin aven, e ghaze, “Ekiam,” o Bkpele. Ezi Aruamin Akamin aven, e ziar kam “Yave,” an mingarimin ġin ghua, egha “Ikiavira Itir God,” dibori. Egha vezin manam ziar kam “Yhwh,” an iti, e kamaghin an osiri, “Ikiavira Itir God.” Kamakin, Ikiavira Itir God, a Godin ziam. **3:21:** Ua Me Ini 12:35-36

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni uan dafarim amadagh an ipemîn suiragh.” Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemîn suirazîma, a uam aghorir asadivimîn oto.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni kamaghîn damighti Israelia nighnizir gavgavim iki kamaghîn fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jokopin God, a ni bato.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghîn a miġei, “Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamîn aven amadagh.” Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamîn aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim bato, egha a ghuariamîn min ghurghuri.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghîn a miġei, “Ni uan dafarim ua uan evarim gisin korotiamîn aven anemadagh.” Ezi Moses God mikemezi moghin ami, egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikarzimîn mirara gari.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghîn a miġei, “Me nighnizir gavgavim nin ikian kogh, egh mirakelin ni faraghava amizimîn ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti, mirakelin kamnang me damighti, me nighnizir gavgavim ikiam. ⁹ Egh me mirakelin arazir kamningin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh, egh nin akam baraghan koghti, ni Nailin Fanemîn mangi dipatam tuigh nguazim gingegh. Eghti dipar ni nguazim gingezim, ghuzimîn otogham.”

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir God miġia ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na amangan marki. Ki fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi ni datirighin na miġeima, ki bizibav geir gumazimîn min otozir puvati. Ki asoghosogha bizibav ġia, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin nighnizitam zuamira a ginirighan kogham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God a miġia ghaze, “Tina gumazimîn akamin ingari? Tina a gamima, an kuariba a bangani, o a miġeir puvati? Tina a gamima, a gari, o an damaziba an okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami da otifi. ¹² Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam.”

¹³ Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga uaning, marki. Ni ti gumazir igharazitam amadagh.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghîn miġia ghaze, “Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin ganigh, an navim deragham. ¹⁵ Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki guan akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam. ¹⁶ A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimîn a nin akatorimîn min ikiam. Egha an damazimîn, ni mati an godin min ikiam. ¹⁷ Egh ni uan dafarimîn aghorir asadivir kamîn suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kamîn mirakelbar amuam.”

Moses uamategha Isipin ghu

¹⁸ Ezi Moses uamategha uan amerem Jetro bagha ghugha a miġia ghaze, “Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiam?”

Ezi, Jetro an amangatigha a miġia ghaze, “Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi.”

¹⁹ Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a miġia ghaze, “Isipian gumazir ni misoghasava amiba, me ariaghire. Kamaghîn, ni uamategh

Isipin mangi.”²⁰ Ezi Moses uan amuim ko otarir pumuning donki dafagha, asadivir aghorir God iniasta a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha Isipin zui.

²¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ni uamategh Isipin manghiva, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganingi. Egh ki atrivimin navim damighti a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighti, me mangighan kogham.”²² Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, “Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, “Israel nan otarir ivariam.”²³ Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham.””

²⁴ Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avughasazir danganir mamini iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami.*²⁵ Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghumtizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, “Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghamimning.”²⁶ Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, “Ghuzir kam bangin, ga poroghamimningin oto.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha, aremezir puvati.†

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, “Ni gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva Moses batogh.” Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighsiamin otogha, Moses batogha an tore.²⁸ Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha egha Isipin mangiva dar gun mikimasa na amada. Egha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam.

²⁹ Egha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa.³⁰ Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, egha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami.³¹ Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

God ua Isipia da Israelia ini

5

(Sapta 5:1–15:21)

Moses ko Aron Isipin atrivimin ganasa zui

¹ Egha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, ‘Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.’”

² Ezi atrivim ghaze, “Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham.”

³ Ezi Moses ko Aron ghaze, “Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangatighti, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin

4:23: Ua Me Ini 12:29 * 4:24: Moses uan otarimin mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. Bizir kam bangin God a misueghti an aremeghasa. † 4:26: Mosesin amuim Sipora, an danganim inigha otarimin nir mogomem atu. Kamaghin God anetaghizi a iti.

mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.”

⁴ Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, “Gua manmagh nighnigha gumamaziziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi. ⁵ Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi.”

⁶⁻⁷ Egha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, “Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam.* ⁸ Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha egha ghaze, e ateghti e gumamaziziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam. ⁹ Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiba puvatigham.”

¹⁰ Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, “Atrivim ghaze, ‘E ua graziba ia daningan kogham. ¹¹ Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.’”

¹² Kamaghin Israelian gumamaziziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri. ¹³ Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, “E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiba bar kamaghira ingar.”

¹⁴ Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaziba me amisefe. Egha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, “Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimin min otozir puvati?”

¹⁵ Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, “Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami? ¹⁶ Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Egha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, kar ian osimtizimra.”

¹⁷ Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia puram amiragha ingangarimin aghua! Egha ghaze, ‘Ni en amamangatighi, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.’ ¹⁸ Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Egha ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighi da otifigh.”

¹⁹ Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me miseveziba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogroke. Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato. ²⁰ Egha me atrivimin danganim ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti. ²¹ Egha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Egha me e misoghti e ovengamin

* **5:6-7:** Israelia kantri Isipin ikia brighbar ingarir arazim kamaghin ghu. Me grazir midiarir otevir muziariba inigh, dipam itir beghneazim sara da veregh, brighbar min da aghoregh, da isi aruem o avim datighi da misigh gavgavigham.

tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam.”

Mosesin navim bar osemezi a God ko migei

²² Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmagsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Egha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize? ²³ Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha iza datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghosa bizitam gamizir puvati.”

6

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighti, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pamten ingar, pamten a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.”

God ua Moses migei

² Egha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God. ³ Azenir bar faragha ghua givazibar, ki Abraham ko Aisak ko Jekop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Egha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati. ⁴ Egha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati. ⁵ Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri.

⁶ “Ni nan akam isi Israelia me daning, ‘Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighti ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam. ⁷ Egh ki ia damighti ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighti ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁸ Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jekop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighti, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’” ⁹ Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghin amizima, me Mosesin akam barazir puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangi Isipin atrivim mikemeghti, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi.” ¹² Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim mikimam?” ¹³ Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui.

Moses ko Aronin ikizimin ziaba

¹⁴ Ezi Ruben a Jekopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini.

¹⁵ Ezi Simeon otarir 6pla iti, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar

inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagma men ziaba ini. ¹⁶ Ezi Livai otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagma uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagma men ziaba ini. Ezi Livai azenir 137plan ikegha areme. ¹⁷ Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Simei. Ezi gin aning vaghvagma uan ikizimningin dapanimningin oto. ¹⁸ Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Egha Kohat azenir 133plan ikegha areme. ¹⁹ Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi.

²⁰ Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagha Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegha areme. ²¹ Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri. ²² Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri. ²³ Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guivim, egha Nasonin buaramizim. Egha an a bagha Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate. ²⁴ Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin inaziba. ²⁵ Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guivimin itima, an a bagha Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me vaghvagma uan ikizibar amodoghin, me men ziaba osiri. ²⁶ Ezi Aron ko Moses aningra, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, "Gua Israelian anababa bar, dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh Isipin azenan mangi." ²⁷ Ezi gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amamangatihti me firighireghasa Isipin atrivim mikeme.

Ikiavira Itir God, akam isa Moses ko Aron ganidi

²⁸ Ezi Moses Isipin kantrin itima, Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ²⁹ "Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar ki ni migeiba, ni bar dar gun Isipin atrivim mikim."

³⁰ Ezi Moses a ikara, "Ni fo, nan mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Kamaghin atrivim manmaghin na baragham?"

7

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ki ni damighti, ni atrivimin damazimin Godin min otogham. Eghti nin avebam Aron Godin akam inigha izir gumazimin min otoghiva, nin akaba isi dar gun atrivim mikimam. ² Eghti akar gavgavir ki ni migeiba, ni bar dar gun Aron mikemegh. Eghti a kamaghin atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me an kantri ategham. ³ Eghti ki atrivimin navim damighti, a gavgavigham. Guizbangira, ki Isipin kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir aviribar amuti da otivam, ⁴ eghti atrivim dar gan, egh nin akam baraghan kogham. Egh ki uan gavgavimin Isipia ivezir bar kuram me daningam. Egh nan gumazamiziba Israelia, men anababa bar, ki me inigh Isipin kantrin azenan mangam. ⁵ Ki uan gavgavimin Isipia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh Isipin kantrin azenan mangam, eghti dughiar kamn Isipia fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

⁶ Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God akar gavgavim aning mikemezi moghiram ami. ⁷ Dughiar aning atrivim ko mikemezir kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba iti.

Aronin asadivir aghorim

⁸⁻⁹ Ikiavira Itir God kamagh Moses ko Aron migei, "Atrivim kamaghin guan azaragham, gua digavir kuram gamir arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a mikim suam, 'Ni uan asadivir aghorim isi atrivimin damazimin anekunigh.'

Egh a kamaghin damighti, asadivir aghorim kuruzimin otogham.” ¹⁰ Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghua, Ikiavira Itir Godin akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin anekunizi, a kuruzimin oto. ¹¹ Ezi atrivimin uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazi me ize. Isipian imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. ¹² Egha me vaghvagha uan asadivir aghoriba akurima, da kuruzibar otifi. Ezi Aronin asadivir aghorim iza menaba tuvareme. ¹³ Ezi atrivim bizir kamın ganigha an navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati.

Arazir kuraba Isipia batifi

Faragha zuir arazir kuram, dipaba ghuzimin otifi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Atrivimin navim bar gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan aghua. ¹⁵ A gurum mizaraghara Nailin Fanemin mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzimin otozim, uan dafarimin an suiragh mangi dipar miriamin a mizuam. ¹⁶ Egh ni kamaghin atrivim mikim, ‘Ikiavira Itir God, Hibriuan God, ni mikimasa na amadagha ghaze, ‘Ni nan gumazamizibar amamangatighiti, me nan ziam fisi, gumazamiziba puvatizir danganimin mangi.’ Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirikin. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God datirighin kamaghin migei, ‘Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God.’ Ni gan, ki uan dafarimin suirazir asadivir aghorir kamın dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzimin otogham. ¹⁸ Eghti osiriba bar arimighireghti, Nailin Fanem kurigh mighuaghti, Isipia an dipamra aman iburagham.’”

¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses uam a migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Isipin dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti, dipaba bar ghuzimram otogham. Egh Isipin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sara izevegham.”

²⁰ Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzimin otifi. ²¹ Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mughuasi. Ezi Isipian gumazamiziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Isipin danganibar iti. ²² Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baraghan aghua. ²³ Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvatigha, ragha uamategha uan dipenir ekiamin aven ghu. ²⁴ Ezi Isipia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui.

²⁵ Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8

Mitiviba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir God ghaze, ‘Nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam

fam.”² Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar anevaragham. ³ Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumamazizibar dipeniba ko, nin bretha tuer danganiba ko, brethbar ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam. ⁴ Egh da uari akuniva, ni ko nin gumamaziziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Isipin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin a ghufegh, mitivibar amighti, da dipam ategh anang Isipin nguazim bar anevaragh.”

⁶ Ezi Aron uan agharim isa anemadagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza nguazim gizifa. ⁷ Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi.

⁸ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, “Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumamaziziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.”

⁹ Ezi Moses a ikara, “Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughi-atam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumamaziziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam.”

¹⁰ Ezi atrivim ghaze, “Ni gurumin na bagh God ko mikimam.” Ezi Moses a migei, “Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati. ¹¹ Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumamaziziba, mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam.”

¹² Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghugha, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire. ¹⁴ Ezi Isipin gumamaziziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Isipin nguazim bar anevara. ¹⁵ Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an navim ua gavgavizi, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Itiba otifi

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Isipin nguazimin itir mineziba bar ragh itibar otifigh.” ¹⁷ Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Isipin itir nguazir mineziba bar, ragha itibar otivigha, gumamaziziba ko asiziba avara. ¹⁸ Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia, gumamaziziba ko asiziba avara.

¹⁹ Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim kamaghin a migei, “God uabi bizir kam gami!” Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua.

Bereziba otifi

²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, Ikiavira Itir

God kamaghin migei, Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam. ²¹ Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumazamiziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham. ²² Eghti dughiar kamin, ki Gosenin Distrighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distrighin kam, nan gumazamiziba an iti. Ki kamaghin damighti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin ingara iti. ²³ Egh ki uan gumazamiziba ko nin gumazamiziba tuiragh, egh uan gumazamizibar akurvagh, nin gumazamizibar akurvagh kogham. Ni gan, gurumzaragham arazir kam otivam.”

²⁴ Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami. Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin dipenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba bar anevarazi, a bar ikufi.

²⁵ Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, “Ia mangi, kantrin kamin averiamra, ofa isi uan God daning.”

²⁶ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “E kantrin kamin aven, uan Godin ofa damighti, a deragham kogham. Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en Godin ofa damighti, me asizir kabar ganigh naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e ginivighi, e arimighiregham. Kamaghin, e kagh ofa damuan kogham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, en God, akar gavgavim e mikemezi moghin, e aruer 3plan mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi ofa damuan.”

²⁸ Ezi atrivim ghaze, “Ki ia ateghti, ia mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mikim.”

²⁹ Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gurumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba ategham. Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh kamaghin mikiman kogh suam, en gumazamiziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa damuan kogham. Bar marki.”

³⁰ Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavira Itir God ko migei, ³¹ ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingangarir gumaziba ko uan gumazamiziba, bar me ategha ghuezi, tam ua bar itir puvati. ³² Ezi dughiar kam atrivimin navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

9

Asiziba ariaghire

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangiva atrivim kamaghin a mikim suam, Ikiavira Itir God, a Hibriuan God, a ghaze: Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi nan ziam fam. ²⁻³ Egh ni men anogoregh ua me amangan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar kuram nin asizibar amadagham. Eghti nin hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a iningham. ⁴ Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian asiziba ko Isipian asiziba tuiraghti Israelian asizitam aremeghan kogham.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora ghaze, “Ki gurumin arazir kam damuan.” ⁶ Ezi aminim tirazima, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami, ezi Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir puvati.

⁷ Ezi atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, “Israelian asiziba deragha iti, o puvati?”

Ezi gumazir kaba uamategha kamaghin a migei, “Are, da bar deraghvira iti. Tam aremezir puvati.” Ezi an navim ua gavgavizi, a gumazamiziba ateghti me mangan an aghua.

Okaba Isipian mikarzibar otifi

⁸ Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, “Gua brighba tuer dipenimin mangi, egh uan dafarimningin averenir taba inighiva, atrivimin bighan mangiva, Moses atrivimin damazimin averenir kaba akunighti, da pin mavanang. ⁹ Egh averenir kaba iregh minezir muziaribar otivigh mighi Isipin nguazim bar anevaragham. Egh da gumazamiziba ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzibar otivigh bighiregh duar ekiabar otivigham.”

¹⁰ Egha aning avereniba inigha ghua atrivimin damazimin tugh, Moses pin avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biaghirezi duar ekiaba gumazamiziba ko asizibar otifi. ¹¹ Ezi Isipian gumazamiziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin damazimin izan ibura. ¹² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baraghan aghua.

Amozir ofzizir ekiar dagiabar min gariba iram

¹³ Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses kamaghin a migei, “Ni gurum mizaraghara dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin a mikim, ‘Hibruian God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, “Ni nan gumazamiziba ateghti me mangiva, nan ziam fam. ¹⁴ Puvatighti nirara, ki datirighin ivezir kuram ni daning, egh nin ingangarir gumaziba ko nin gumazamiziba uaghan me damuam. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan min godin tam o gumazitam ua itir puvati. ¹⁵ Ki faragha uan gavgavimin paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nin gumazamiziba gasighasighizi, ia ti bar veveghai. ¹⁶ Ki kamagsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti. ¹⁷ Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumazamiziba dikabiragha, mangasa men amamangarizir puvati. ¹⁸ Ni oragh. Gurumin dughiar kamra, ki maburan amozir ofzizir dagiabar min garibar amighti da izighiram. Fomira fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha iza datirikin, me amozir ofzizir ekiar dagiar kabar min gari tamin ganizir puvati. Amozir ofzizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofziziba, bar dagh afiragham. ¹⁹ Ezi datirighin ni gumazamiziba migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofzizir ekiar dagiabar min gariba amighti, da iriva, gumazamiziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighiram.”

²⁰ Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki. ²¹ Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti.

²² Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofzizir ekiar dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumazamiziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam.” ²³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin

amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghavira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi. ²⁴ Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otozir dughiamra ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh afira. ²⁵ Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumazamiziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki. Egha men obariba, ko temer gumazamiziba oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki. ²⁶ Gosenin Distrighin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, a gizezir puvati.

²⁷ Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze, "Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki uan gumazamiziba ko e arazir kuram gami. ²⁸ Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighti, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham." ²⁹ Ezi Moses kamaghin a migei, "Ki nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim. ³⁰ Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir puvati."

³¹⁻³² Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegha moneghavira iti. Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti.

³³ Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarimning fegha, Ikiavira Itir God ko migei. Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givazi, amozim ua izir puvati. ³⁴ Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba ko, men naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

10

Odeziba otifi

¹ Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei, "Ni mangi atrivimin gan. Ki kamaghsua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi. ² Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kamim ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighti, ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God."

³ Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghugha, a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, 'Dughiar ruarimin iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abiragh nan apengan izan aghua, a? Ni

nan gumazamizibar amamangatighti me mangi, nan ziam fam. ⁴ Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivagham. ⁵ Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham. ⁶ Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibar dipeniba ko nin gumazamizibar dipeniba bar dagh izivagham. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.” Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu.

⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Dughiar ruarimin ikegheba iza datirighin otogha, ni ua manmaghin dughiaaba gumazir kam ateghti an e gifariva osimtiziba e daningam a? Ni Israelian gumazamiziba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi.”

⁸ Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?”

⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, “E bar mangam, en boriba ko en gumazamizir ghuriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

¹⁰ Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar gavgavim pamtemin migia ghaze, “Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangan kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa. ¹¹ Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamaghsua ifonge.” Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh Isipin nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar dar amegham.” ¹³ Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipin kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegheba iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa. ¹⁴ Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipin danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin odezir avirir okoruar kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham. ¹⁵ Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighizi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba ua Isipin kantri itir puvati. Da bar gifa.

¹⁶ Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, “Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gua gami. ¹⁷ Ki kamaghin ifonge, gua dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadagh. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gua a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh.” ¹⁸ Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghuaghiri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipin itir puvati. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israelia ateghti me mangan kogham.

Mitarmer ekiam oto

²¹ Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipin nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamim min mitemegha osemegha gavgafi.” ²² Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu. ²³ Ezi Isipian gumazamiziba uarir ganan ibura, egha dughiar kamim tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israelia iti naghin mitarmeaba puvati.

²⁴ Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipin ikiam.”

²⁵ Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Puvati. E kamaghsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamim Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatighi, e asiziba inigh mangam. ²⁶ E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikiam kogham.” ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God atrivimim navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatighi me mangan kogham.

²⁸ Ezi atrivim Moses migia ghaze, “Ni na gitagh! Ki ua nin ganan aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham.”

²⁹ Ezi Moses oregha ghaze, “A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganan kogham.”

11

Isipian otarir ivariaba arimighiram

¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ki ua ivezir kurar abuananam Isipian atrivim ko an gumazamizibar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamim ia batueghti ia bar mangam. ² Ni datirighin Israelian gumazamizibav kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipin men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning.”

³ Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israelia ganingi. Guizbangira, Isipin atrivimim ingangarir gumaziba ko an gumazamiziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami.

⁴ Ezi Moses kamaghin atrivim migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, Ki dimagarir arizimin Isipin danganiba bar dar aruam. ⁵ Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivariar nin danganim inigh atrivim ikiamim, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha otoziba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham. ⁶ Eghti Isipian gumazamiziba bar naviba osemegh, pamten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiam kamagh garitam Isipin otozir puvati, egh tam gin uam kamagh

otivan kogham. ⁷ Eghti ki arazir kuratamın Israelian gumazamiziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nımıra ikiti, men tongın afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israelia tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimın mın, a Israelia damighan kogham.”

⁸ Egha Moses kamaghın a mıgei, “Atrivim, nın ingangarir gumaziba bar na bagh izi nan guamın tevibar pırıva, pamten kamaghın mikimam, ni mangı uan gumazamiziba sara inigh mangı. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighı, ki gın Isip ategham.” Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu.

⁹ Ikiavira Itir God faragha kamaghın Moses mıgei, “Atrivim nın akam bareghan kogham. Kamaghın, ki ua Isipın digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam.”

¹⁰ Ezi Moses ko Aron atrivimın damazimın digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimın navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Ezi Moses ko Aron Isipın kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghın aning mıgei, ² “Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimın ikiam. ³ Ni Israelian gumazamiziba kamaghın me mikim, iakinir kamın aruer namba 10, gumazamiziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipın igiatam ko memen igiatam, amısefegh. ⁴ Egh dipenir vamın itir adarasi avırasemeghan koghıva, me uarir boroghın itir daraziv mikemeghti, me izi asizir kam tuiragh uarı daning aneremi. Me deraghvıra nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiraghti, me asizir tuzir kam agıvaghı. ⁵ Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipın apuritam o memen apuritam amıseveghti, an azenir vamıra ikiti, duatam an mikarzimın ikian marki. ⁶ Egh me asizir kaba uarı bagh deraghvıra dar gan mangı iakinir kamın aruer 14ın otogh. Eghti dughıar kamra, an guaratızimın, Israelian gumazamiziba bar uan asizir kabav sueghti, da arıghiregh. ⁷ Egh me asizimın ghuzıtaba inigh, uan dipenimın tiar akabar mıriabagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamın aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gısın itir ter ıghuvim aghefegh. ⁸ Egh dimagarir kamın me sipsip o memen tuzim avimın a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatızir bret ko zuravarir mısozim sara aneremi. ⁹ Egh ia asizir tuzir angamtızim, ko tuzir mınemın avıghızitam aman marki. Ia avimın dar dapanıba, ko sueba ko dafarıba, ko navir averimın itir bizıba sara, ia bar da tuegh, dar ami. ¹⁰ Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amımzaraghan ikian marki. Da ikiti amınım tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mıghırigh. ¹¹ Egh ia asizir kabar amısı kamaghın damu. Ia inıba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadıvir aghorıbar suıgh zuamıra dar ami. Isar ekiar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam.

¹² “Eghti dimagarir kamra, ki Isipın danganıba bar dar mangı, gumazamizıbar otarir ivarıba ko asizıbar apurir ivarıba, ki dav soghti me bar arımıghiregham. Eghti Isipın aseba bar, ki ivezir kuraba me danıgam. Guızbangıra, ki uabı Ikiavira Itir God. ¹³ Ghuzir ia uan dipenıba aghevezir kaba, da ababanımın mın ikiam. Eghti ki Isipian gumazamizıba pazı me damuva ivezir kuram me danıgam. Ki ghuzimın ganıgh, ian dipenıbagh

itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam.

¹⁴ “Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ¹⁶ Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebara tu. ¹⁷ Ezi 7plan dughiar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekiar kam, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezimin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.

¹⁸ “Egh ia iakinir faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh. ¹⁹ Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikian marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumazamizibar tongin a batokegh. ²⁰ Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami.”

Me asizibar sogha isam gamua God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi

²¹ Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amasefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. ²² Egh ia ghuzim itarir ekiam gingegeh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh. ²³ Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighasighamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighireghan kogham.

²⁴ “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam. ²⁵ Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizim gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu. ²⁶ Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangisgham, ‘Kar manmaghin amizir isar kam?’ ²⁷ Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghez me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.’” Ezi gumazamiziba

akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe. ²⁸ Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami.

Otarir ivariaba ariaghire

²⁹ Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibav sogha ghuavira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke.

³⁰ Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvaghera, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumamaziziba azirakar ekiam gami. ³¹ Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, "Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumamaziziba bar, ia zuamira mangi, nan gumamazizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi. ³² Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu."

³³ Ezi Isipia Israelian gumamazizibar avigha ghaze, "Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham." ³⁴ Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui.

³⁵ Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, korotiaba bagha uaghan men azai. ³⁶ Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kamän Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram ada inigha ghue.

Israelia dikavigha ghua

Isipin kantrin azenan ghue

³⁷ Israelian gumamaziziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zuir kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati.

³⁸ Ezi gumamazizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui. ³⁹ Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramän dughiaba puvati. Kamaghin, me yis isa plaua gatizir puvati.

⁴⁰ Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike. ⁴¹ Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir Godin gumamaziziba Isip ategha azenan zui. ⁴² Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam.

God Israelia Gitazir Dughiamin isamin gin mangamin arazibar,

akar gavgaviba Israelia ganingi

⁴³ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Ia God Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, isar kamän daghetamra aman marki. ⁴⁴⁻⁴⁵ Eghti

gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha ingara itiba, me isar kamın daghetam aman kogham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzir mogomebar inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamın daghetam amam.

⁴⁶ “Egh gumazamiziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamın averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar pıran marki.

⁴⁷ Israelian gumazamiziba bar isar kamın aven iki dami.

⁴⁸ “Eghti gumazir uan mikarzir mogomemın inim atuzir puvatizim, daman kogham. Kantri igharazimın gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamın isam ia ko a damusi, ia an mikarzir mogomemın inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimın itiba sara, men mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimın min iki, ian adarazi ko dami. ⁴⁹ Ezi arazir kabara Israelian gumazamiziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi.” ⁵⁰ Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghirama ami. ⁵¹ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvagha bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13

Israelia otarir ivariaba isa Ikiavira Itir God ganidi

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses niği, “Ia bar uan otarir ivariaba na danighti, me na baghvıra ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asizir apurir ivariaba, bar nana.”

Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

³ Ezi Moses kamaghın gumazamizibav gei, “Ia faragha Isipin kantrin ikia, ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimın ia inigha azenan ize. Kamaghın amizi, ia zurara dughiabar, dughiar kam ko an amizir arazir kam ginighnigh, yis itir bret tam aman marki. ⁴ Ia Isip ataghizir dughiar kamın faragha zuir iakinim, an ziam, Abip.* ⁵ Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba ko akam akirigha ghaze, a nguazim isi ia daningam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia ko Jebusia datirighın a gapiaghav iti. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ikiavira Itir God ia inigh nguazir kamın mangighti, gin izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis Puvatizir Bretin Isam damuam.

⁶ “Egh ia yis puvatizir bret 7plan arueba anemi, mangıva namba 7in aruemın tugh. Eghti namba 7in aruem otoghti, ia Ikiavira Itir Godın ziam fi. ⁷ Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatizir bretra dami. Egh ia bretin yis itim ko yis tam ateghti, a ian nguıbatamın aven ikian marki. Guızbangıra, yis ian kantrin aven ikian kogham. ⁸ Eghti dughiar ekiar kam otoghti, ia uan otariba kamaghın me mikım, ‘Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amigha, en adarazi inigha azenan ize. Ezi e datirighın isar ekiam gamua, bizir kaba bar dagh nighnisi.’ ⁹ Guızbangıra, Ikiavira Itir God uan gavgavimın pamtem ingara, e inigha Isipin kantrin azenan ize. Eghti isamın arazir kam ian dafariba ko guabar, osizirimın min iki. Eghti a ia bagh arazir an amizimın ababanımın min iki. Egh a ia damighti ia kamaghın nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godın akar gavgavıbar

12:46: Diboboniba 9:12; Jon 19:36 **13:1-2:** Diboboniba 3:13; Luk 2:23 * **13:4:** Israelian iakinir kam, “Abip,” an en iakinir kamningin otifi, Mas ko Epril.

gun mikimam. ¹⁰ Egh azeniba bar, ia isar a damuasa mikemezir kam, an dughiamra a damuam.”

Otarir ivariaba

¹¹ Egha Moses kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia inigh Kenanian nguazimin mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir kam ia daningam. ¹² A ia danigh givaghti, ia uan otarir ivariaba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian asizir apurir ivariaba uaghan, da Godin anaba. ¹³ Ia sipsipin nguzir tam isi ofa damu, egh tuavir kam in ia donkin apurir ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvaha ua me givezegh me iniam. ¹⁴ Egh gin izamin dughiaaba ian otariba kamaghin ian azangsigh suam, ‘Kar manmaghin amizir arazim?’ Eghti ia kamaghin me mikim suam, ‘E ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin ingara itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamten ingara, e inigha azenan ize. ¹⁵ Ezi faragha Isipin atrivimin navim gavgavizi, an e ateghti e mangan an aghua. Ezi Ikiavira Itir God Isipian otarir ivariaba, ko men asizir apurir ivariabav soghezi da ariaghire. Ezi e datirikin asizir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavira Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini.’ ¹⁶ Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirim in min iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimin min ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam.”

God ghuariar ruarir ekia mam ko, avir mizariar ruarir ekia mam in aven ikia men faragha zui

¹⁷ Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, “Israelia tuavir otevimin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati.” Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati. ¹⁸ Ezi kamaghin, God Israelia inigha ghuanaga gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui.

¹⁹ Bar fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, “Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvaghiam. Eghti dughiar kam in ia nan aghariba inigh da sara mangi.” Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui.

²⁰ Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguubamin oto, me gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin otoghava apia. ²¹ Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamin aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua angazangarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui. ²² Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekia kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekia kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghiazir puvatigha kamaghira iti.

14

Me Ongarir Aghevim abiki

¹⁻² Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdolin nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti. ³ Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, ‘Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatizir danganim puram a garuama. Me danganir kam ategh mangamin tuaviba puvatigham.’ ⁴ Ki atrivim damighti an navim gavgavighi, a ian agiragham. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragham. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha, uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia.

⁵ Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, “Israelia ara ghue.”

Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, “Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifa!” ⁶ Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini. ⁷ Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar garir gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui. ⁸ Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui. ⁹ Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hoziabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin otifi. Danganir kam, an Ongarir Aghevimin miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti.

¹⁰ Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. ¹¹ Me kamaghin Moses migei, “Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kam in ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramun danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize? ¹² E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, ‘Arazir kurar kaba e bativam.’ E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighti, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram.”

¹³ Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavgafgh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighti, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham. ¹⁴ Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghisi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki.”

¹⁵ Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi. ¹⁶ Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akuar pumuning irighti, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh. ¹⁷ Eghti ki Isipia damighti men naviba gavgavighi, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ko midorozir gumaziba bar me dikabiragham. Egh ki me gamizir arazir kam bagh, ziar ekiam iniam. ¹⁸ Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.”

¹⁹ Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuariar ruarir ekiaur zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu. ²⁰ Dimagarir kamin, ghuariar ruarir ekiaur kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuariar ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganingi.* Kamaghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura.

²¹ Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha dimagarir kamin aminim ongarim giva ghuavti aminim tira. Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto. ²² Egha divazimningin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningn tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi. ²³ Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua ongarimin tongira ghu. Men hoziaba ko, karisba ko, gumazir hoziabagh apiziba, da bar zui. ²⁴ Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamın min ghuariar ruarir kamin aven iti. Ezi aminim tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh irazima, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami. ²⁵ Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, "Ia oragh, E zuamirama ari mangeka! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e misosi."

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, "Ni uan agharim ghufegh, ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko men karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, bar me avaragh."

²⁷ Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminim tirazima, ongarim ua iza faragha ikezi moghin uan danganimin iti. Dughiar kamra, Isipia ari mangasa amuavira itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim mikini. ²⁸ Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimin hoziabagh apiaziba ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimın ghueziba, bar me avara. Ezi men tav miseveaghirizir puvati. ²⁹ Ongarim divazim min, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir dakirtizimin zui.

³⁰ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimin Israelia, ua men akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimin ireghav iti.

³¹ Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamin pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15

Mosesin Onger Akam

¹ Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha ighiar kam kamaghin a bange:

"Ikiavira Itir God, a midorozir ekiam abira, ezi ki datirighin a bagh onger akam bangam.

Guizbangira, a hoziaba ko gumazir hoziabagh isin apiaziba me avigha ongarim mikini.

An apaniba abira, ezi an ziam bar pin iti!

* **14:20:** Hibru akam vezin kam deragha a migeir puvati.

14:22: 1 Korin 10:1-2; Hibru 11:29

15:1: Akar Mogomem 15:3

- 2 Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha, onger akam bangava an ziam fe.
A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa.
A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin amizi, ki an ziar ekiam fasa.
Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam damuam.
- 3 Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim.
Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam.
- 4 A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini.
Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire.
- 5 Ongarim bar me avarazima,
me dagiabar min ongarir dikinim giraghue.
- 6 Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti,
ni uan apaniba dikaragha bar me mirmiri.
- 7 Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira,
egha ni uan navir aningazim avimin min otogha men isia, mati avim grazir midiaribar isi.
- 8 Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo.
Egha voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi.
- 9 "Apaniba ghaze, 'E men agintigh men suigham.
Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam.
Egh e bizir manam inisi e puram a iniam.
E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.'
- 10 Ikiavira Itir God, ni uan aminim dughiar vamiran a giverazima, ongarim Isipia avara.
Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue.
- 11 O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati.
Ni atrivir ekiam, egha arazir aghuibaram ami.
Ni bar pin kozi, e nin atiati. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati.
Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingangarir ekiabagh ami.
- 12 Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi,
nguzim akam akarigha apaniba tuavareme.
- 13 Ni bar uan gumazamiziba men apangkuvigha men akuragha me inigha,
men faragha ghua me inigha zui.
Ni uan gavgavimin men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui.
- 14 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arazir ni amizim baregha, pamten nighava atiati.
Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiati.
- 15 Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami.
Moapin gumazir dapaniba puvira nighava agoi.
Kenanian gumazamiziba atiata, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri.

- 16 Me n̄n gavgavir ekiam̄n gara, atiatir ekiam ko n̄r̄izir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura.
Me pura dagiabar m̄n dapiagh ik̄iti, e n̄n gumazamiziba me gitaviragh mangam.
- O Ikiavira Itir God, n̄n gumazamizir n̄i me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam.
- 17 O Ikiavira Itir God, n̄i en aku mangiti, e n̄n mighsiam̄n deraghvira dapiagh.
- O Ekiam, danganir kam̄n, n̄i uabi uan dipenim̄n ingaram.
Dipenir n̄i itir kam̄n, gumazamiziba izi n̄n ziam fam.
- 18 Ikiavira Itir God, an atrivim̄n m̄n iki mamaghira ikiam.”

Miriam̄n Onger Akam

19 Israelia nguazir dakirtizim̄n Ongarir Aghevim̄n tongin ghua otogha gifa. Ezi Isipin atrivim̄n midorozir gumaziba ko, hoziaba ko gumazir karisbagh isin apiaziba, me Israelian gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ongarim gamizi, a uamategha iza me avara.

20 Gin God̄n akam inigha izir amizim Miriam, an Aron̄n amezemebam, a buar mam uan dafarim̄n an suira. Amiziba bar moghira uan buaba inigha, Miriam̄n gin zui. Egha me buabav sogha onger akabagh amua ighiam gizi.

21 Miriam me bagha kamaghin ighiam bange:

“Ikiavira Itir God gumazir hoziabagh apiaziba, ko hoziaba sara bar me avigha
ongarim mikinigha, apaniba ab̄nigha ziar ekiam ini.
Kamaghin, ia a bagh onger akam bangi.”

Israelia gumazamiziba puvatizir danganibar arua zui

(Sapta 15:22--18:27)

Dipar misozim

22 Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim̄n ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganim̄n zui. Me gumazamiziba puvatizir danganim, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati. 23 Egha me gin ghua Maran danganim̄n otivigha dipar mam bato. Dipar kam aktorim̄n aven misosi, ezi me anereman ibura. Dipar kam̄n ziam, Mara, an mingarim, bizim akam̄n aven aninganigha misosi. 24 Ezi gumazamiziba atara migirigiar aviribar Moses gamua, kamaghin an azangsisi, “E managh dipatam amegham?”

25 Moses Ikiavira Itir God̄n dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anakuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam.

Ezi God danganir kam̄n arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham.

26 Ezi God me migei, “Ia deragh nan akam baragh. K̄rara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazim̄n deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumazamizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghumazi.”

²⁷ Egha gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elim, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghirir 12pla ikia, 70plan temer detba iti.* Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemarir dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16

Israelia daghem mana, ko kuarazibar amasa da ini

¹ Israelian gumazamiziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Danganim kam ana Elim ko Sainain Mighsiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumazamiziba puvatizir danganim kamnin otifi. ² Egha me danganim kamnin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami. ³ Me kamaghin aning migei, “Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipra e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifongiabar da api. E mitiriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumazamiziba puvatizir danganim kamnin ize.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti, an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumazamiziba dughia vaghvagh mangi dughiar vamira baghivira dagheba ini. Ki arazir kamnin me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham. ⁵ Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh.”

⁶ Ezi Moses ko Aron kamaghin Israelian gumazamizibav gei, “Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantrin ia inigha azenan ize. ⁷ Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarinin ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara migei?”

⁸ Egha Moses ua migei, “Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei.”

⁹ Egha Moses Aron migia ghaze, “Ikiavira Itir God, bar gumazamizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh.” ¹⁰ Ezi Aron me migiavira itima, me kogha gumazamiziba puvatizir danganim gigim gisin garima, Godin angazangarinin zumazir ghuariar mamnin aven oto.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹² “Ki Israelian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God.” ¹³ Guaratizir kamnin kuarazir muziarir bizim, migha iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganim men itim bar a gire. ¹⁴ Ezi ghuariar dipam iregha misingha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti, egha da mati terafariba misigha tintinibar misaraghire.

¹⁵ Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uarira uarir azai, “Kar bizir tizim?”

* **15:27:** Temer detba mati en iruebar min gara egh temer dapanibar min gara detin oviziba iti.
16:4: Jon 6:31 **16:15:** 1 Korin 10:3

Ezi Moses me migei, “Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, ‘Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumazamiziba ko boriba bagh vaghvagh miner muziaribar aghuigh.’”

¹⁷ Egha Israelia God mikemezi moghin me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini. ¹⁸ Egha gin me dagher kabar garima, gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevizir puvati. Me da apa izevegha mitiriam men azir puvati.

¹⁹ Ezi Moses me migia ghaze, “Ia gurum bagh dagher na taba ataghiraghan marki.” ²⁰ Ezi gumazamizir maba Mosesin akam baraghizir puvatigha, dagher nar maba amimzaraghan bagha da ariki. Ezi amimzaraghan dagher kaba apiziba dagh izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses men atari. ²¹ Ezi zurara mizarazibar gumazamiziba, me ifongezi moghin, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher me isir puvatiziba nguazimin ikia, dipamin min otiva puram amera gefi. ²² Ezi aruer namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira miner dozir pumuning pumuning gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israelian gumazir dapaniba iza bizir kamin gun Moses mikeme.

²³ Ezi Moses kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, gurum mizaraghan avughsamin dughiam. Kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemin da isamasa, ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum mizaraghan bagh bar ada atigh.”

²⁴ Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati. ²⁵ Ezi amimzaraghan Moses kamaghin migia ghaze, “Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsiva, Ikiavira Itir Godin ziam famin. Ia dughiar kamin nguibamin azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami. ²⁶ Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamin dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamin dagher tam nguazimin ikian kogham.” ²⁷ Ezi dughiar namba 7in, gumazamizir maba ghua dagheba ini asa zui. Egha me dagher tabar garir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ia manadizoghin nan akaba barazir puvatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar gintigham? ²⁹ Ia deraghviram oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamin dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam. Egh aruer namba 7in gumazamiziba bar danganir me itiba ataghiraghan marki.” ³⁰ Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, “Mana.”* Hibrun akamin Manan kamin ganganim, temer ovizir muziarimin min gara egha ghurghuri. Egha an insingtizim, mati bisketin me hani sara ingarizim.

16:18: 2 Korin 8:15 **16:23:** Ua Me Ini 20:8-11 **16:31:** Diboboniba 11:7-8 * **16:31:** Hibrun akamin, ziar kam “mana,” a migirigiar otevir kam ko mong magh ghu, “Kar bizir tizim?” Ni sapta 16:15in gan.

³² Ezi Moses kamaghin me migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin miġei, ‘E miner tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en ġin otivamin ovavir boriba bagh ikiam. Me ġin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumazamiziba puvatizir danganimin e atizir dughiam.’”

³³ Egħa Moses Aron migia ghaze, “Ni nguazir miner tam inigh, manan tabar aghuigh. Egħ minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Eghti borir ġin otivighamiba, a ġifogham.” ³⁴ Ezi Aron manan dagher miner kam isa, ġin izamin dughiam bagħa, Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam borogħin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi mogħiram ami. ³⁵ Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba ġivazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam ġapiagħa uari bagħa azenibar ingari. ³⁶ (Dughiar kamın Israelia bizibar osimtizibagh fofogħamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam 10plan miner dozibar min iti.)

17

Me dagiamin dipam ini (Diboboniba 20:1-13)

¹ Ezi Israelian gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin akamin ġin ghua, dikavigha Senin gumazamiziba puvatizir danganin ategħa zui. Egħ dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemegħti, me dikavighiva danganin me itir kam ategħ sivaghsvagh mangi danganir iġharazir mam dapiagħam. Me kamaghira apiaghira ghua, ġin me ghua Refidimin danganimin otogħa, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati.

² Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e daningigh.”

Ezi a men akam ikaragħa ghaze, “Ia tizim bagħa nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagħa azai? Ia ti niġhnizir gavgavim an itir puvati?”

³ Ezi gumazamiziba dipam bagħa kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses ġimoba ghuavira iti. Egħa me kamaghin a miġei, “Ni tizim bagħa Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?”

⁴ Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko miġei, “Gumazamizir kaba dagiabar na ġinivigh, na misuegħti ki aremegħasa. Ezi ki manmagħ me damuam?”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miġei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragħ mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragħa Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi. ⁶ Ki Horepin Mighsiamin dagiatam ġisin tugh ikiam, kar Sainain Mighsiam. Ni roghira iziva, asadivir aghorir kamın dagiam misokegħ. Eghti dipam an otogħ azenan fashagh iriti, gumazamiziba anemam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogħa izaghiri. ⁷ Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin, “Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim, “Adarim.” Me kamaghin niġhnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati.” Arazir kamın, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagħa azangisi.

Israelia Amalekia ko misosi

⁸ Egha ġin Amalekia iza Refidim in danganim in Israelia ko misosi. ⁹ Ezi Moses kamagh in Josua migei, “Ni e bagh gumazitaba amisevegħti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Egh ti ki mangi miġhsiar dozir munam in tugh, God in gavgavim itir asadivir aghorim in suiragħam.” ¹⁰ Ezi Josua, Moses a mikemezi mogħira, gumazir maba inigha għua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me miġhsiar dozim in uanabo. ¹¹ Egha Moses uan agharimning feghavira itima, Israelian midorozir gumaziba, Amalekia gafigha għuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uaghirima, Amalekia Israelia gafiragħa għuavira iti. ¹² Ezi ġin Moses in agharimning a girima, a uam aning għufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Moses in borogh in vong ko vong in tugh, an agharimning suiragħa aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem għuaghiri. ¹³ Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian midorozir gumaziba abinigha, bar me gasighasiki.

¹⁴ Ezi ġin Ikiavira Itir God kamagh in Moses migei, “Ni akar kam akinafaritam in an osirigh ti, gumazamiziba a ġinighniġh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me aġivagħam. Egh ti gumazamiziba ua me ġinighniġhan kogħam.’ Ni akar kam Josua bagħ a diponti, an a barakigh.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegħa ġivazima, Moses ofa gamir dakozir mam in ingari. Ezi ofa gamir dakozir kam in ziam mati nir avizir ekiam me an osirigha a għufezi a għaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abira.”

¹⁶ Ezi Moses għaze, “Ia Ikiavira Itir God in inir avizim għufegħ bar pin an suiragħ.* Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18

Jetro iza Moses in gari

¹ Jetro, a Midianian ofa gamir gumazim, a Moses in amerem. A bizir God Israelia ko Moses bagħa amizibar eghagħanim baregħa, uagħan dugħiar Ikiavira Itir God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategħa izezir eghagħanim baraki. ² Kamagh in amizi, Jetro Moses in ganasa ize. Moses faragħa uan amuim Sipora amadazi, a uan afeziam Jetro bagħa għu. ³ Ezi datirigh in, Sipora ko Moses in otarir pumuning in ko Jetro, me izava otifi. An otarimning in ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragħa għaze, “Ki kantrin igħarazim in gumazim, egha kantrin igħarazim in iti.” Egha a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati.*

⁴ Egha a ġin kamagh in migei, “Nan afeziam in God nan akurazi, Isip in atrivim na misogħezi ki aremezir puvati.” Egha uan otarir dozim, a “Elieser,” a gati.†

⁵ Ezi Jetro, Moses in amuim ko an otarir pumuning in akua me iza gumazamiziba puvatizir danganim iza, God in miġhsiam in boroghira izava otifi. Kar Moses purirpenibar ingarigha dar ikezir danganim. ⁶ Egha Jetro kamagh in Moses bagħa akam amada, “Ki nin amerem Jetro, ki nin amuim ko nin

17:14: God in Araziba 25:17-19; 1 Samuel 15:2-9 * **17:16:** Hibrun akam deragħa migirigiar kam in mingarim abighizir puvati. **18:2:** Ua Me Ini 2:21-22 **18:3:** Aposel 7:29 * **18:3:** Hibrun akamin, ziar kam, “Gersom,” a mong kamagh in għu, “Kantrin igħarazim in gumazim.” † **18:4:** Hibrun akamin, ziar kam, “Elieser,” a mong kamagh in għu, “God nan akura.”

otarimning, e ni bagha ize.” ⁷ Ezi Moses akar kam baregha, ghua tuavimin Jetro bato. Egha Moses aviragha gin ghua an tori. Egha aning uan ikirimirim bagha uaningin azangsiha, me gin Mosesin purirpenimin aven ghue. ⁸ Egha Moses uan amerem bizir aviribar a geghara ghaze, Ikiavira Itir God Israelian akurvaghasa, Isipin atrivim ko Isipin gumazamizibagh amizi, arazarazir aviriba otifi. Egha a ghaze, me tuavimin zuima, bizir kuraba ko osimtiziba me bativima, Ikiavira Itir God men akura.

⁹ Ezi Jetro akar kam baregha fo, Ikiavira Itir God bizir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarimin ua me ini. Ezi Jetro akar kam baregha bar akonge. ¹⁰ Egha kamaghin migei, “Ga Ikiavira Itir Godin ziam fe. A Isipin atrivim ko an gumazamizibar dafarimin ia inigha ian akurazi, ia kalabusin ingangarir kurar kam ataki. ¹¹ Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar godin igharazibagh afiragha kamaghin ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavira Itir God ian akura. Ezi ki datirighin fo, Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an gavgavim godin igharazibar gavgavibagh afira.” ¹² Egha Jetro ofan bar isia mighirizir mam, inigha God ganidi. Egha uaghan ofan igharaziba God ganingi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godin damazimin Mosesin amerem koma api.

*Me osimtiziba tuisighamin gumazamizir maba amisefe
(Godin Araziba 1:9-18)*

¹³ Ezi Dughiar igharazimin, Moses amimzaraghan jasin min aperagha Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. Ezi gumazamizir aviriba Moses bagha mizarazimin izavira ikia, ghua guaratizimin tu. ¹⁴ Ezi Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egha kamaghin Moses migei, “Maning, gua uaningra ingangarir aviribar gumazamizibar akurvaghasa dagh ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperaghavira iti gumazamiziba mizaraghara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa.”

¹⁵ Ezi Moses a migei, “Gumazamiziba bizir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagha iza. ¹⁶ Gumazitamning bizir mam bagh uaningin atarigh, aning na bagh izeghti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egh ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam.”

¹⁷ Ezi Jetro kamaghin a migei, “Nan amerem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir pvati. ¹⁸ Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragham. Eghti gumazamiziba uaghan men mikarziba men amiragham. ¹⁹ Ni datirighin nan akam baraghti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Eghti God ni ko ikiam. Arazir kam deragham, ni gumazamiziba bagh Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egh men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagh mangi. ²⁰ Egh ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamimin me mikimiva, arazir me zurara damuamimin men sure damu. ²¹ Egh ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba miseveghti, me gumazamizibar dapanibar ikiam. Eghti tarazi 1,000plan gumazamizibar gantima, tarazi 100plan gumazamizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egh gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki. Gumazamiziba daghava me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogham. ²² Eghti gumazir kaba jasbar min iki, gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Egh me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egh osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagh iziti, ni da tuisigham. Egh me nin akuragh ingangarir kam in osimtizim inighti, ingangarim nin osemeghan kogham. ²³ Ki bizir God

ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, eghti ingangarir kam ni damighti, nin mikarzim nin amiraghan kogham. Eghti ia gumazamizibar osimtiziba ko akabar kirighti, me navir amiriziba iki, egh uamategh uan purirpenibar mangam.”

²⁴ Ezi Moses, Jetron akar aghuir kam baregha kamaghin ami. ²⁵ Egha a Israelian tongin fozozir gumazir aghuariba misevegha me atizi, me gumazamizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi men marazi 1,000plan gumazamizibar garima, marazi 100plan gumazamizibar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. ²⁶ Egha me zurara jasbar min osimtizir tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri. ²⁷ Ezi bizir kabar gin, Moses uan amerem Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

God Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

19

(Sapta 19--31)

Israelia iza Sainain Mighsiamin iti

¹⁻² Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha apia. ³ Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanaadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, “Ni Israelia migirigiar kaba me daningam, me Jekopin ovavir boriba. ⁴ Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ia ua bagha ia inigha iza danganir kam in izezi, ia datirighin na ko iti. ⁵ Egh ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumazamizibar otogham. Nguazir kam in danganiba bar, ko gumazamiziba bar, me nan adarazira, eghti ki men tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumazamizibara ikiam. ⁶ Egh ia na baghavira itir gumazamizibara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh abuir gumazimin ingangarim damuam. Egh ia bar guizbangira nan gumazamizibara ikiva na baghvira ikiam.” Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba gumazamizibar aningasa Moses migei.

⁷ Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei. ⁸ Ezi gumazamiziba bar moghira kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.” Ezi Moses ghua gumazamizibar akabar gun Ikiavira Itir God migei.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kam in gumazamiziba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin migirigiba nighnizir gavgavim dar ikiam.” Ezi Moses gumazamizibar akabar gun, Ikiavira Itir God migei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi gumazamizibav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba

ko araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh. ¹¹ Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gumazamiziba bar, men damazimin otogham. ¹² Egh ni mighsiam bagh mitaghniar atigh. Eghti gumazamiziba mitaghniar kamin vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim, me deraghvira ganigh, me mitaghniar kamin ikiavkinigh vongin mangi, mighsiamin mavanangan kogham. Guizbangira me mighsiamin boroghira mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamin ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham. ¹³ Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremeghan marki. Me dagiabar a ginifigh, o afuzitamin a biragh. Gumazitam, o asizitam mitaghniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia dughiar vamiran, ia mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia mangi.”

¹⁴ Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha gumazamizibav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba akirigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim damuasa uari akiraghasi. ¹⁵ Ezi Moses me migei, “Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki.”

¹⁶ Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvazi onimariba tagh-tazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira mighsiam avara. Ezi me sighar ararer gavgavir mam baraki. Egha gumazamizir danganir kamin itiba, bar atiatigha nisi. ¹⁷ Ezi Moses gumazamiziba inigha, me itir danganimin azenan ghua men faragha ghua God bativasa zui. Me mighsiamin boroghin ghua, an apengan zarimin tuifi. ¹⁸ Ezi Ikiavira Itir God avimin aven ikia, egha izaghira Sainain Mighsiamin iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar anevara. Migharir kam ghuavanaga, mati avir ekiamin migharim ghuavanadi. Ezi mikimkizir ekiam mighsiamin oto. ¹⁹ Ezi sigham in ararem bar ekevegha pamtem ara ghuavira iti. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvazi, an tiarim mati ararim dagarvasi. ²⁰ Ikiavira Itir God izaghira Sainain Mighsiamin orazimin ikia, egha Mosesin dei. Ezi Moses ghuavanadi.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni magiri, migirigiar gavgavim gumazamizibar aningighti me mitaghniar kamin ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghin damigh, men aviriba arighiregham. ²² Nan boroghin izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na daningisi, uari akirigh nan damazimin zuegham. Puvatighti, ki ivezir kuram me daningam.”

²³ Egha Moses Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni akar gavgavim e ganingi, kamaghin gumazamiziba mighsiamin mangan kogham. E mitaghniar arigha mighsiamin apinim ighuigha, e kamaghin fo, mighsiar kam, a nin mighsiamra, egha ana anogoroke.”

²⁴ Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “Ni magiri, Aron inighti a ni ko uamategh anang. Eghti ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar mitaghniar kamin ikiavkinigh na bagh mighsiamin anangan marki. Me kamaghin damighti, ki ivezir kuram me daningam.” ²⁵ Ezi Moses akar kam baregha gumazamizibar bighan iraghugha, Ikiavira Itir God mikemezir migirigiaba bar me migei.

20

Godin 10plan Akar Gavgaviba (Godin Araziba 5:1-21)

- 1 Ezi God kamaghin migei:
- 2 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.
- 3 Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.
- 4 Ia uari bagh marvir guatam an ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki. ⁵ Ia asetam ko marvir guatamin itevibar piriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otogham. ⁶ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavir gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamibar otogham.
- 7 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia pura a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam.
- 8 Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ⁹ Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁰ Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam, ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghavira a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin oto. Kar Godin dughiamra.
- 12 Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamain ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim.
- 13 Egh ia gumazamizir igharazibav soghti me arimighiran marki.
- 14 Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

20:4: Ua Me Ini 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 27:15 **20:5:** Ua Me Ini 34:6-7; Diboboniba 14:18; Godin Araziba 7:9-10 **20:7:** Ofa Gami 19:12 **20:8:** Ua Me Ini 16:23-30; 31:12-14 **20:9:** Ua Me Ini 23:12; 31:15; 34:21; 35:2; Ofa Gami 23:3 **20:11:** Jenesis 2:1-3; Ua Me Ini 31:17 **20:12:** Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **20:13:** Jenesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **20:14:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11

¹⁵ Egh ia biziba okiman marki.

¹⁶ Egh ia ifavarir akabav kimiva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki.

¹⁷ Egh ia gumazir igharazitamin dipenim bagh navim dikavan marki. Egh an amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

*Gumazamiziba Godin atiatingi
(Godin Araziba 5:22-23)*

¹⁸ Ezi gumazamiziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatisa puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon tuifi. ¹⁹ Egha me kamaghin Moses migei, “Ni uabi e mikimti e ni baragham. God e mikimti, e arimighiregham.”

²⁰ Ezi Moses me migei, “Ia atiatingan marki. God kamaghsua ifonge, ia bar an atiatisa an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghin a iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangira a baghavira iti, o puvati.”

²¹ Egha gumazamiziba saghon tuivighavira itima, Moses uabira ghua God aven itir ghuariar pizimin boroghin zui.

Ofa gamir dakozimin araziba

²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelia akar kabar me mikim suam, ‘Ia uari ganigha kamaghin fo, ki Uan Nguibamin ikia, ia ko mikeme. ²³ Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan marki. Ki uabira, ia bar nan ziamra fam. ²⁴ Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimin ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba ofan min da isi na daningigh, ofan taba, kar ia da tueghti da bar isi mighirighamin ofaba. Eghti taba, kar ia gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofaba. Egh ia danganir ki inabazibar kamaghin nan ziam fiti, ki izi deragh ia damuam. ²⁵ Ia ofa gamir dagiar dakozimin ingar, egh dagiar gumaziba dighoreziba inian marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dagiar ekiatam amineghti, arazir kamir dagiar kam nan damazimin zueghan koghti, nan ingangarim bar deraghan kogham. ²⁶ Ia ofa gamir dakozimin ingarighti a pin ikiti, ia adiriziamin ingarigh mavanang, egh arazir kamir ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghin damigh, adiriziamin mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar ganigham. Arazir kam derazir puvati.’”

21

*Hibrun ingangarir gumazir kinibar garir araziba
(Godin Araziba 15:12-18)*

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni Israelia damuamin arazibar gun me mikim: ² Ia Hibruian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin ia aneteghti a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan marki. Bar marki. ³ A faragha odiarimin ikia nin ingangarir gumazimin

oto, egh a gin mangisi, a uabira mangi. A faraghavira amuimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam. ⁴ Egh an gumazir dapanim amizim a danighti, a boriba bateghti, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh mangam.

⁵ “Egh ingangarir gumazim suam, ‘Ki uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,’ ⁶ eghti an gumazir dapanim a inigh Godin Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikonir tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamin a gumazir dapanir kamin ingangarir gumazir kinimra iki mangiti, an ovevem in dughiam otogham.

⁷ “Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba 6 in azenim vigaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham. ⁸ Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziam in teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamagh in kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki. ⁹ Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu. ¹⁰ Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki. ¹¹ An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki.”

Midoroziba akiramin araziba

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamagh in migei, “Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹³ Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam. ¹⁴ Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghsi nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh.

¹⁵ “Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti tav gumazitam okemegh, a damighti an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh. ¹⁷ Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva aningin atariva aningin ziamning gasighasighti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dafarim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghizir dughiabagh ivezam. Gumazir a

misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham. ²⁰ Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam. ²¹ Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighin an ingangarim damuan kogham. ²² Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezi moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighi, gin amizir kamın pam da iniam. ²³ Eghti amizim osimtizim inighti, ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a misoghezim datigh. Gumazir aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²⁴ Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighti, ia kamaghira da ikarvagh. ²⁵ Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim daboroghti, ia an mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighi duam otoghti, ia kamaghira a ikaragh. Egh a benimin a misueghti, kamaghira ia benimin a ikaragh. ²⁶ Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighti, a ua an ingangarir gumazim o amizimin min ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim. ²⁷ Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim.”

Bulmakaun arazir kuram, akiramin araziba

²⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bulmakaun tam uan komin gumazitam o amizitam biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuavim, an osimtizim inian kogham. ²⁹ Bulmakaun kam gumazamizibagh inivira ikiti, gumazamiziba pamtemin an ghuavim mikimti, an ghuavim a isiva divazimın anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuavim, aning misueghti, aning aremegh. ³⁰ Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamın bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghin damigh an ovengeghan kogham. ³¹ Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gin mangi. ³² Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamın ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi ingangarir gumazimin gumazir dapanim daningam. Egh ia dagiabar bulmakaun kam ginivighti, an aremegh.

³³ “Egh gumazitam nguazimin itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh, egh anevarahan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi mozir kamın magirigh aremegham, ³⁴ eghti gumazir mozim gukuizim asizimın ghuavim givezam. Egh a uabi asizir kamın kuam iniam. ³⁵ Eghti gumazitamın bulmakau gumazir igharazimin bulmakau misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitamın amamangatighi, a bulmakaun angamira itir kam givesegh. Egh aning dagiar kaba ko bulmakaun aremezimin asiziba uaning tuiragh, uaning daningam. ³⁶ Eghti gumazamiziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir bulmakau. An ghuavim deragh divazimin aven a geghuvan koghiva, a bulmakaun angamira itim isi

gumazir igharazim daningam. Egh a uabi bulmakaun aremezimın asizim iniam.”

22

Arazir kuraba akıramın araziba

¹ Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemeğh a misueğhti an aremeğham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighti, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikaragham, o a 4plan sipsipbar sipsipin kam ikaragham. ²⁻⁴ Kamaghın a deraghvıra da ikarvaghām. A ikarvaghāmın bulmakauba o sipsipba puvatighi, ia aneteghti, gumazir igharazitam ingangarir gumazir kinimın mın a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvaghām. Egh an okemezir bulmakau o donki o sipsip an dafarimın ikiavıra ikiti, a pumuning ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiām ikarvaghām.

“Okimakiar gumazim dimagarimın dipenimın tiar akamın aven mangisi damuti, dipenimın ghuavim an suiragh, a misueğhti an aremeğham, eghti gumazir kam osımtiziba puvatighām. An aruemin a misueğhıva egh osımtizim ikiam.

⁵ “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim ko an wainın azenimın tintinibar daru damıva, mitaghniāmın ikiavkinigh gumazir igharazimın azenimın daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimın dagher aghuariba da ikarvaghām. Egh uaghan wainın oviziba gumazir kam ikarvagh a daningam.*

⁶ “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekeveğh mangi, mitaghniāmın ikiavkinigh gumazir igharazimın witiın azenim, o witiın me dighora pozim mikinizibar isighti, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvaghām. ⁷ Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighti a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba oke-meğham, gin me okimakiar gumazimın suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuning pumuningın dagiaba o bizir an okemeziba ikarvaghām.

⁸ “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi aneteghti, a nan damazimın mitigh. Egh a kamaghın mikim suam, ‘Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati.’

⁹ “Egh dughıaba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimıva tav suam, ‘Kar nan bizimra,’ eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimın tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuning pumuning ikarvagh namakam daningam.

¹⁰ “Eghti gumazitam donki, bulmakau, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daningighti ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osımtizitam a batogham, o an oveğham, o apanıba uariv sogh midorozimın tongin asizir kam modogh a inigh mangighti, gumazitam an ganıghan kogham. ¹¹ Egh aning na bagh izi nan damazimın mitigh, egh namakar asizimın garim Ikiavıra Itir Godın ziam a dipon suam, ‘Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatigha, tam okemezir puvati.’ Eghti asizimın ghuavim an migirigıvan baregh ifueğham. Eghti an namakar kam asizir ovegezir kam ikarvaghān kogham. ¹² Eghti okimakiar gumazitam asizir kam okemeğhti, namakar kam, an asizim ikarvaghı ivezim asizir ghuavim daningam. ¹³ Asizir atiatam asizir kam misueğhti, namakam asizir tuzir

* 22:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

dughoraghirezir tam o agharir tam inigh namakamın akaghām. Eghti ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar aningan kogham.

¹⁴ “Gumazitam uan bulmakau ateghti an namakam ingangarim bagh a inighti, egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatizimın, bulmakaun kam osimtizim batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimın ghuavim givezam. ¹⁵ Eghti bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikiti, bulmakau osimtizim batoghti namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagiar akuatam ingangarim bagh bulmakau inighti, bulmakau osimtizim batoghti an a givezan kogham. Guizbangira, dagiar a faragha aningizim ana givezgha gifa.”

God me migeir arazir maba

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghın migei, “Gumazitam guivir igiamın garima, a gumaziba ko akuizir puvatizi, me gumazitam bagha a ginabazir puvati, gumazir kam a inigh a gakaghonegh a ko dakuighiva, gumazir kam an ikisi ivezim isi guivimın afeziam givezghiva, amizir kamın ikiam. ¹⁷ Eghti guivir kamın afeziam gumazir kamın aghuaghti, gumazir kam uabi dagiaba isi amizimın afeziam givezam. Ivezir kamın dibobonim, a ivezir amizim gumazim ko akuizir puvatizimın mın ikiam.

¹⁸ “Ia imezibagh amir amizibav sueghti me arimighiregh.

¹⁹ “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asizir amebatam ko a damighti, ia a misueghti an aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asizir apurim ko a damighti, ia a misueghti an aremegh.

²⁰ “Eghti tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an ziamra fi.

²¹ “Ia kantrin igharazimın gumazir ia ko ititam pazıva a damuan marki, egh osimtizim a darighan kogham. Ia fo, ia faragha an mın kamaghıra Ispın kantrin ike. ²² Ia pazıva amizir pam aremezim damuan marki, egh uaghan borir afeziam aremezim pazıva a damuan marki. ²³ Ia pazi me damuti, me akurvazim bagh na bagh arangti, ki men dimdian baragham. ²⁴ Egh ki navim ikuvigh, gumazir kurabar amighti, me izi ia misoghti, ia arimighiregham. Kamaghın, ia uaghan amuiba paba puvatigham, eghti ian boriba afeziaba puvatigham.

²⁵ “Nan gumazamizir dagiaba ko biziba bar puvatiziba, men tav ia da dagiataba inighti ia me daning nighnigh suam, a gın ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagiar ingangaribagh amibar mın, gumazir kaba da, dagiar kaba ua da iniva, dagiataba uam a gisin darighan marki, Bar marki. ²⁶ Gumazir tam ian dagiaba inigh uan korotiar azenimın azuim isi ia daning mikim suam, korotiar kam kamaghın ian aka, a gın dagiar kaba ua da ikarvagham. Eghti ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem tighar magiram, ia uam a daningigh. ²⁷ Guizbangira, a bar korotiar azenimın azuir kamra iti. Egh dimagarimın a fefem a daningti, an arugharughan kogham. Eghti ni korotiar azenimın azuir ruarimın suiraghti, a bizir tizimın uan mikarzim avaragh dakuam? Ki gumazamiziba bar men apangkufi. Kamaghın, gumazir kam uabın akurvaghsi na mikimti, ki an migirigiam baragham.

²⁸ “Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.

²⁹ “Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin dipar faragha zuiba, ko olivin borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan min nan ziam fisi na daning. Egh ia uan otarir ivariaba na daning. ³⁰ Ia uaghan uan bulmakaun faragha otiviziba ko sipsipin faragha otiviziba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipin nguzim 7plan aruebar uan amebam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a misueghiva na bagh ofa damuam. ³¹ Guizbangira, ia nan gumazamizibara. Kamaghin amizi, asizir atiatam misogha dughoraghsuezir asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia an tuziba isi affiabar aning.”

23

Israelia arazir aghuaribara damu

¹ Moses Ikiavira Itir Godin akam kamaghin anekuri, “Ni bizir otozitam baraghizi, a guizin akam puvati, ni bizir kam tintinibar a mikiman marki. Gumazitam arazir kuratam damighti, osimtizim an ikiti, ni kotin aven akar ifavaribav kimiva an akurvaghan marki. ² Gumazir aviriba arazir kurabar amuti, ni men arazibar gin mangan marki. Eghti gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam gifaramin migirigiabav kimti, ni men arazir kabar gin mangan marki. ³ Gumazitaba gumazir biziba puvatizim kotiam datighti, a uabin akurvaghsi ni inighti, ni gumazir biziba puvatizimin akurvaghsi ifavarir migirigiabav kiman marki.

⁴ “Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi. ⁵ Ni gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti, ni gumazir kamin akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv iktan marki. ⁶ Gumazir biziba puvatizitam kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a dikabinan marki. ⁷ Ni migirigiar ifavaribar gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghti an aremeghan marki. Guizbangira, gumazir arazir kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighti, an ovengam. ⁸ Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. ⁹ Kantrin igharazibar gumazamizir ia ko itiba ia pazi me damuan marki. Guizbangira, ia uari faragha uan kantri ategha Isipin kantrin ikeghe, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar navir averiabhagh fogha gifa.”

Namba 7in azenim ko Sabatin dughiamin araziba

¹⁰ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam isa Israelia migei, “Ia azenibar dagheba opariva, dagheba iniamin dughiamin da asi pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh. ¹¹ Eghti namba 7in azenimin ia nguazim ateghti an avughsi pura iki. Egh ia an otivir dagheba inian marki. Ni uaghan arazir kamra wainin azenim ko olivin azenim damu. Eghti biziba puvatizir gumazamizibara, azenir kabar dagheba iniam. Egh gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami da givaghham.

¹² “Eghti wikba bar ni 6plan dughiabar uan ingangaribar amu, egh namba 7in dughiam ni ingaran marki. Ni avughsi. Eghti arazir kamin nin donki, bulmakau, ko ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ni ko itiba, me bar avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam.

¹³ “Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponon marki. Egh me ko mikiman marki. Bar marki.”

Isar ekiar 3pla

(Ua Me Ini 34:18-26; Godin Araziba 16:1-17)

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam. ¹⁵ Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiabar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan taba inigh izi.

¹⁶ “Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia witin faragha aniba iniamim, isar ekiar kam otogham.

“Egh ia Averpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu. ¹⁷ Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumazamiziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam. ¹⁸ Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuamimin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi aminzaraghan otivan marki.

¹⁹ “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

“Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.”

God akar dikirizir maba Israelia ganidi

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham. ²¹ Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumazamizir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan kogham. ²² Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighti, ki ian apanibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham. ²³ Eghti nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham. ²⁴ Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misarirarikigh. ²⁵ Egh ia

nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham. ²⁶ Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir paba itibar, naviba apiran kogham. Eghti me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. ²⁷ Egh ki ian faragh mangi, egh atiatur ekiam ian apanibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onanigham. Eghti ki me damighti me ian aregham. ²⁸ Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham. ²⁹ Ki azenir vamiran me batueghan kogham. Ki kamaghin damighti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham. ³⁰ Ki ian apaniba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemeghamim, ia nguazir kam bar a inigham. ³¹ Eghti ki ian mitaghniaba arighti ian nguazimin mitaghniam. Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kamin itir gumazamiziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin aven mangi, me batueghti me mangam. ³² Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham. ³³ Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighti me ia damighti ia arazir tuazi na damigham. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham.”

24

Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavim Israelia ko a gami

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimmin apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi. ² Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumazamiziba Moses ko anangan kogham.”

³ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumazamizibav mikeme. Ezi me oregha bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuam.”

⁴ Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mamn bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanim gami. ⁵ Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asizir me avimin tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakaun apurir igiaba, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiasava amir ofaba.

⁶ Ezi me a gamigha givazima, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. ⁷ Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim aven itim, inigha gumazamiziba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuam.”

⁸ Egha Moses ghuzim inigha, gumazamizibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin me migei, “Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingziba, a dagh isin tu.”

⁹ Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavanadi. ¹⁰ Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apengan bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimin min gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari. ¹¹ Guizbangira, me Godin gari, ezi a me gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamin ikia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api.

Moses Sainain Mighsiamin ghuavanabo

¹² Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni na bagh mighsiamin anangiva, nan boroghin tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar akuar kamning ni daningam.”

¹³ Ezi Moses uan ingangarir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamin ghuavanadi. ¹⁴ Moses faragha Israelian gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia kaghira dapiagh iki, egh ga mizuam ikiti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko ikiam. Gumazitaba osimtiziba gumazir igharazibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da akiram.”

¹⁵ Ezi Moses mikemegha givagha, Sainain Mighsiamin ghuavanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam avara. ¹⁶⁻¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarir kamin garima, men damazimin avir ekiam mighsiam gisin isia iti. Ezi ghuariam 6plan dughiabar mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam, Ikiavira Itir God ghuariam tongin ikia Mosesin dia. ¹⁸ Ezi Moses ghuariam aven ghugha, mighsiamin bar pin ghuavanadi. Egha mighsiamin ikia ghua 40plan dughiaba ko dimagaribar tu.

25

Gumazamiziba God bagh Purirpenimin ingarsi bizibar aningam (Ua Me Ini 35:4-9)

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh ofan min na daning. Gumazamizir uan biziba na daningasa naviba dikaviba, me da ni daning. ³ Eghti ni bizir kaba me dama da inigh. Gol, silva, bras ko, ⁴ sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, ⁵ sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeaba ko, ⁶ lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba. ⁷ Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. ⁸ Egh ni gumazamizibav kemeghti, me na bagh Purirpenitamin ingarighti, ki men tongin ikiam. ⁹ Egh ia Purirpenir kamin ingarighti, bizir an azenan itiba ko aven ikiamiba bar nedazir ki ni daningamimin mirara ganam.”

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingaram

(Ua Me Ini 37:1-9)

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ni gumazamizibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighi, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tughti, an tuirivim 66 sentimitan tugh. ¹¹ Eghti ia golin aghuarim isi an averiam ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tamin Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a ikiraruigh. ¹² Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh. ¹³ Egh ia Boksiam atersi akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh. ¹⁴ Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh. ¹⁵ Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki. ¹⁶ Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighi ni aning isi Boksiamin aven aning atigh.

¹⁷ “Egh ia Boksiamin asam golin aghuarimin an ingarighi, an ruarim 110 sentimitan tughti, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin danganim. ¹⁸ Egh ia golin taba inigh, haman dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarigh. Eghti enselning Boksiamin asam gisin tughiv iki, tav vongin ikiti, tav vongin ikiam. ¹⁹ Eghti tam Boksiamin asam agharir guvimin tughti, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham. ²⁰ Eghti enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv ikiam, eghti aning in guamning uaningin akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aning in avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asam avaragham. ²¹ Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighi, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asam dukuagh. ²² Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kam in, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam.”

Me God daningamin bret arighamin dakozimin ingaram

(Ua Me Ini 37:10-16)

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia akasin tememin dakozir tamin ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughti, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh. ²⁴⁻²⁵ Egh ia dakozir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritam in an miriam in poghiva bar a ikiraruigh. Ia golin ruarir kam damighi a tong figh anabogh, egh dakozimin apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kam in, an miriam in golin igharazitamin an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a ikiraruigh. ²⁶⁻²⁷ Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakozimin mikebabar suebar boroghin da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira ikiam. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. ²⁸ Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh aning akirigh, egh golrama aning in poghiva aning nokegh. ²⁹ Egh ia, ofa damuamin wain fufughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba,

ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh. ³⁰ Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakozir kam datighti, a nan damazimin ikivira ikiam.”

Me lamba afamin aghorimin ingaram
(Ua Me Ini 37:17-24)

³¹ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia golin aghuarim inigh lamın aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamın aghorim asamin mingarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghın, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighti da bizir vamiran mın ikiam. ³² Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikiti, 3pla vongin iki. ³³ Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamın kabar apengan ikiam. Eghti lamın aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar mın ganam. ³⁴ Eghti lamın aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighti da amonin tememin akimaribar mın, taba tighar onamibar mın ganti, taba onezibar mın gan. ³⁵ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghın ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu. ³⁶ Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighti da bizir vamiran mın ikiam. ³⁷ Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arıkih. Egh deravira da aseghti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh. ³⁸ Egh golin aghuariba inigh, egh akamimin mın avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh. ³⁹ Ia 35 kilogremın golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh. ⁴⁰ Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamın nın akazimin gin mangiva, ia bizir kabar ingarigh.”

26

Me Godin Purirpenimin ingaram
(Ua Me Ini 36:8-38)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuivar an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pıghaghevıba ko, aghevıba inigh enselin bar gavgavıbar nedazıba isamıgh. ² Egh 10plan inir kabar ingarighti dar otevíba bar voroghıra mangı. Eghti dar ruarıba 12 mitan tughti, dar arozıba 2 mitan tugh. ³ Egh da arueghsi, ia 5plan inıba dar akuıgh ua da isamıgh. Egh 5plan mabar akuıgh ua kamaghıra da isamıgh. ⁴ Egh bluplan tretin rıghızır kuzır taba, inimning uaningın sasıughsi aningın mıriamningın da isamıgh. ⁵ Egh 50plan tretin irıghızır kuzıba, inir faragha itimin mıriam gituıgh, egh 50plan tretin irıghızır kuzıba namba 2ın inim kamaghıra da a gituıghti, dar kuzıba voroghıra iki. ⁶ Egh ia 50plan golin akezıbar ingarighti, da inir ruarı kamningın kuzıba isafuragh da ıkeghti, aning Purirpenir vamiran otogham.

⁷ “Egh gin ia memen arızıbar inir 11plan ingarighti, da Purirpenim avamin inir ekiar vamiran otogh. ⁸ Eghti inir kaba vaghvagh dar ruarıba 13 mitan tughti, dar arozıba 2 mitan tugh. Eghti dar ababanım voroghıra mangı. ⁹ Egh da arueghsi me 5plan inıba uarı isafuragh da isamıghti, da inir ekiar vamiran otogham. Egh 6pla inıba isafuragh da isamıghti da inir ekiar vamiran otogham. Egh namba 2ın inir isamızır kam, an namba 6ın inir

otevir kam an otevim remegh Purirpenimîn tiam avaragh. ¹⁰ Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimîn mîriam gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in mîriamîn dagh ituigh. ¹¹ Egh 50plan brasin akezibar ingarigh, egh akeziba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam. ¹² Eghti inir ruarir kamîn 1 mitan pura itimîn, ia Purirpenimîn girakirangin aneguraghti a magiri nguazim girigh. ¹³ Eghti inir Purirpenim avamim, an ruarim, aven itir inimîn ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamim Purirpenir kam bar anevaragh magiri nguazim girigh.

¹⁴ “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimîn inimîn ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarimîn asizir ekiamîn inim inimîn ingarigh.

¹⁵ “Egh ia akasin temebar Purirpenimîn birir agharibar ingarigh. ¹⁶ Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh. ¹⁷ Egh ia iter akinir pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksianning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimîn birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh. ¹⁸ Egh ia sautin amadaghan Purirpenimîn 20plan birir agharibar ingarigh. ¹⁹ Egh ia silva inigh 40pla boksiar torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksiar pumuning birir agharir vamiran apebamîn ikiam, egh birir agharimîn povim gavgavim a daningam. ²⁰⁻²¹ Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksiabar ingarigh. Egh silvan boksiar pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da asi. ²² Egh 6plan birir aghariba Purirpenimîn girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingarigh, ²³ egh birir agharir pumuning Purirpenimîn girakirangin itir mikebamningin ingarigh. ²⁴ Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otogh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu. ²⁵ Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksiaba da birir agharibar povibar suigham, eghti boksiar pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam.

²⁶ “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁷ Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. ²⁸⁻²⁹ Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimîn mikebar mamîn ikegh mangi mamîn tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh. ³⁰ Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamîn nin akazimîn mirara ganam.

³¹ “Egh ia inir aghuarir ekiatamîn ingarigh, egh Purirpenimîn aven aneuragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pigaghevim ko aghevir me sipsipin aruzimîn ingarizimîn a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar nedazibar arigh da isamigh. ³² Egh ia akasin temeba inigh, inir ekiar kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziba ingarigh nir kamîn suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksiabar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksiabagh asegh. ³³ Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akezibar

guighti, nir kam, a Purirpenim avarazir nir ekiar uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamın girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam. ³⁴ Egh golin asuam inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganım. ³⁵ Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghın anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghın anesaragh.

³⁶ “Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevım ko, aghevımın an kurkegh da isamigh. ³⁷ Egh akasin temeba inigh tiar akam bagh 5plan dipenir akinıbar ingarigh, egh golin dar poghıva da nokegh. Egh 5plan brasin boksıar torıba itibar ingarigh egh dipenir akinıba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akezıba isi dipenir akinıbagh ikegh, egh inir kam guragh.”

27

Me asizıba bar isia mıghırır ofa gamir dakozımın ingaram

(Ua Me Ini 38:1-7)

¹ Egha İkiavıra İtir God ua kamaghın mıgei, “İa akasin temeba inigh, egh asizıba bar isia mıghırır ofa gamir dakozımın ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarımın ababanım, aning vırara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirivımın ababanım 1 mita 30 sentimitan tugh. ² Temer akasin ofa gamir dakozımın ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizıbar ingarighti, da ofa gamir dakozımın mıkebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozım brasin an poghıva a nokegh. ³ Ofan dakozımın ofan ingangarım damusi ia bizir kabar ingar, savolin muzıariba, itarir ekiaba, pokba, ko avım ateramin itariba, ko averenim iniamın itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh. ⁴⁻⁵ Egh ia bras uai inigh abizımın min garir bizımın ingarigh. Egh ofa gamir dakozımın aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozımın abizımın mıkebabar arıkegh. Egh brasin ruarıtam inigh ofa gamir dakozımın averiamın tongıram anetigh a ikıaruigh. Egh uai brasin abizımın mıriaba isi, brasin ruarır kamın apengan aneguragh. Eghti abizımın min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozımın averiamın tongıra daperaghım. ⁶ Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akırigh brasin aning poghıva aning nokegh. ⁷ Egh ia ofa gamir dakozım atersi akasin temer kamning isi ringin an mıriamningın itibar aghuigh. ⁸ İa temer arariba inigh ofa gamir dakozım boksiamın min an ingarigh, egh boksiamın dıkinimin ingaran marki. İa aneteghti an dıkinim pura torım iki. İa nedazır kı mıghsıamin nın akazımın mırarıma an ingarigh.”

Me Godın Purirpenimin

divazımın avınam

(Ua Me Ini 38:9-20)

⁹ Ezi İkiavıra İtir God ua kamaghın mıgei, “İa inir ghurghurir aghuımın ingarigh, Purirpenim avınsı divazır azenan itımın ingarigh. İa inir ruarır kam sautin amadaghan itir divazımın bagh an ingarighti, a 44 mitan tugh. ¹⁰ Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akinıba brasin dar ingarigh, egh dipenir akınır kaba isi 20plan brasin boksıabagh asegh. Egh inir kam guamin akezıba ko divazımın agharır ıghuvıba silvan dar ingarigh. ¹¹ Egh kamaghıra notın amadaghan itir divazımın ingarigh. ¹² Egh divazır aruem ghuaghiri

naghin itim, ia inir ruarir tamın ingarighti, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasın boksıar dipenir akiniba asamıbar ingarigh. ¹³ Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanım 22 mitan tugh. Eghti divazir kam tiar akam an ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamın miriamningın ia dipenir akiniba asisi brasın boksıabar ingarigh. 3pla vongın ikiti 3pla vongın iki. Brasın boksıabagh asisi, ia dipenir akinıbar ingarigh. 3pla vongın da asegh, egh 3pla vongın da asegh. Egh tiar akamningın miriamningın gusi nir pumuningın ingarigh. Aningın arozimning vırara 6 mita 60 sentimitan tugh. ¹⁶ Egh divazimın tiar akam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko, pıghaghevım, ko aghėvir me sipsipın arızimın ingarızıba isamıva an kurkeghti, a divazimın tiar akam avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akinıba isi 4plan brasın boksıabagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinir kabar da guigh. ¹⁷ Ingangarım kamaghın mangam: ia silvan agharır ıghuvır kabar ingarigh, divazır kamın dipenir akinıbar pueghti da bar uarır suıkigh. Egh silvan akezıbar ingarigh egh dipenir akinıbar arighti da silvan agharır ıghuvıbar suıgham. Egh bras inıgh dipenir akinıba asamın boksıabar ingarigh. ¹⁸ Eghti divazır kam, an ruarım 44 mitan tughı an arozim 22 mitan tugh, eghti an turıvım 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurır aghuarır tam inıgh divazır kamın ingarigh. Egh ia bras taba inıgh divazimın dipenir akinıbagh asamın boksıabar ingarigh. ¹⁹ Ia brasra inıgh Purırpenımın ingangarıbar amuamin bizıbar ingarigh. Egh Purırpenım gavgavım a danıngamın afughafughamıba ko an divazım gavgavım a danıngamın afughafughamıba, uaghan brasın dar ingarigh.”

Lamba deragh dar ganamin arazim

(Ofa Gami 24:1-4)

²⁰ Egha Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mıgei, “Ni Israelian gumazamizıba kemeghti me olivin borer aghuarıba inıgh iziti, lamın kabagh isi iki mamaghıra ikiam. ²¹ Eghti Aron uan otarıba ko lamın kaba inıgh, na batıvamin Purırpenımın aven mangı. Egh Akar Dikırızır Gavgavımın Boksim modozır inımın azenan dar arıkigh. Egh dughıabar zurara me borem lambar arıgh, eghti da danganır ki Ikiavıra Itir God itimın, guaratızıbar isi mangı mızarazıbar otiv. Egh ia Israelia, uan borır gın otıvamıba ko, arazır ki damuasa ia mıkemėzir kamın sıuragh gavgavıgh iki mamaghıra iki.”

28

Me ofa gamir gumazıba kurkamın adıarıbar ingaram

(Ua Me Ini 39:1-7)

¹ Egha Ikiavıra Itir God mıgiavıra ikia kamaghın mıgei, “Moses ni uamategh mangıgh egh dughıar kamın uan avebam Aron ko an otarır kaba, Nadap, Abıhu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongın me amısevegh me damıghti me nan ofa gamır gumazıbar mın iki nan ingangarıbar amu. ² Egh Aron bagh, ofa gamır gumazımın korotiar aghuarımın ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganım ıgharagh otogh, egh Israelian damazımın zıar ekiam ikiam. ³ Ki kamaghın ifonge, Aron, nan ofa gamır gumazımın otogh, nan ingangarım damuam. Kamaghın, ni gumazır ki korotiaba ko bizır ıgharazıbar ingaramın fofozım me ganıngızıbar diagh me mıkemėghti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotıamın ingarigh. ⁴ Egh me mıkemėghti me forıvarır nir an evarımın poroghav itımın ingarigh, korotiar otevir azenan itımın ingarigh, korotiar ruarır azenan itımın ingarigh, korotiar ruarır aven itır me tretbar kurkezemın ingarigh, inır dapanır asuar

ruarimın ingarigh, egh inir ruarir ivariamın ikezimın ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar mın nan ingangarim damuam. ⁵ Egh ingangarim gumaziba tretin blupla, ko pıghaghevım, ko tretin aghevır me sipsipin arızimın ingarızim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabarıngar. ⁶ Egh me korotiar otevir azenan itimın ingarısi, tretin blupla, pıghaghevım ko, tretin aghevır me sipsipin arızimın ingarızim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuir kam kurkazır aghuıbar a isamigh. ⁷ Egh inir sazır pumunıng korotiámın suıghısi a gısın anıng isamıghtı, anıng dipızimning gısın anang mangı akırımın inir otevir vongın itimın suıragh. ⁸ Egh me gol tret, ko tretin blupla, pıghaghevım, tretin aghevır me sipsipin arızibar ingarızim ko inir ghurghurir aghuarım inigh, egh inir ivariam gıkamım adarıır aghuarıba a darıng an ingarigh. Egh inir ivariam gıkamım isi korotiar otevir azenan itir kamın mıriamın porogh a isamigh, eghti bizir pumunıng datırıghın bizir vamıran mın ikiam. ⁹ Egh dagıar pızır aghuarır pumunıng inigh, egh Jekopin otarır 12plan ziaba anıngın dar ghorıva da osırigh. ¹⁰ Ia kamaghın damu, otarır ivariamın zıam faragh anetıgh mangı namba 12ın otarımın tugh. Egh 6plan ziaba isi dagıar tam darıgh, egh 6pla isi dagıar ıgharazım datıgh. ¹¹ Nı ingangarır kam isi gumazır dagıaba aghoramın fozım itim danıngıgh, eghti a Jekopin otarıbar ziaba isi dagıar kamningın dar ghoregh. Egh ia dagıamningın suıghısi golin kurkazır pumunıngın ingarigh. ¹² Egh dagıar kamning isi korotiar otevir azenan itimın dipızimningın itir inir sazımning gısın anıng isamigh, eghti anıng İsraelın 12plan anababar ababanımın mın ikiam. Eghti Aron uan dipızimningın men ziaba aterti, ki İkiavıra İtir God dar gan uan gumazamızıba zurara me gıngıghıvıra ikiam. ¹³⁻¹⁴ Ia dagıamningın suıghamın golin kurkazır kamningın ingarigh. Egh golin aghuarım inigh tretin mın ikarızıbagh ırıghıva, egh da isi da nuavıgh golin benır pumunıngın ingarigh. Egh benır kamning inigh dagıamningın suıghamın golin kurkazır kamningın porogh.”

Ofa gamir gumazibar dapanımın evarımın poghısi forıvtarır inımın ingarigh

(Ua Me Ini 29:8-21)

¹⁵ Egha İkiavıra İtir God ua kamaghın mıgei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanımın evarım gıkısi forıvtarır inıtımın ingarigh. Kar Godın ifongıam gıfıfoghımın bizim. Egh ia kamaghıra korotiar otevir azenımın itimın ingarızımın mıırara, gol tret, ko tretin blupla, pıghaghevım, ko tretin aghevır me sipsipin arızibar ingarızim ko inir ghurghurir aghuarım inigh, egh forıvtarır inir muzıarır kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghıra an kurkegh. ¹⁶ Ia forıvtarır inir muzıarır kamın ingarighıti, an inımın ruarım 44 sentımıtın tughıti an arozım 22 sentımıtın tugh. Egh deraghvıra tongıra a remeghtı, a forıvtarımın mın otoghtı, an otevir ababanıba voroghıra mangı. ¹⁷⁻²¹ Egh ia 12plan dagıar ıvezım bar pın kozıba isi, dagıar kaba bar da vaghvagh Jekopin otarıbar ziaba osırigh, eghti dagıaba vaghvagh an anababar ababanımın mın ikiam. Ia golin taba inigh dagıabar suızır golin kurkazıbar ingarigh, egha dagıaba vaghvagh da afegh egh forıvtarır inımın azenan da ikegh. Egh ia dagıar kaba isi, 4plan abıar ruarıbar forıvtarır inir kamın azenan da ikegh. Egh faragha itir abıamın dagıar me kamaghın dıborıba, rubı, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abıar an gırara itimın dagıar emeral, sapaıa, ko daimon ikegh. Egh abıar mıkezımın, dagıar terkoıs, aget, ko ametısın dagıaba ikegh. Egh namba 4ın abıamın, berılın dagıam ko, dagıar pızır aghuarım ko jaspan dagıam ikegh.”

²² “Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham. ²³⁻²⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gikegh. ²⁵ Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kam in forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh. ²⁶ Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin itir forivtarir inir otevimin mikebamningin vin aning ikegh. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin ikiam. ²⁷ Egh ia gol ringin pumuning uam aning in ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariam in amadaghan itimin, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aning in otevimning dipizimningin ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an boroghin, gol ringning isamigh. ²⁸ Egh benir sazir blupla inigh, evarimin ikiam in forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighiti, evarimin ikiam in forivtarir inim ighuamangan kogham.

²⁹ “Egh Aron Anogoroghezir Danganir kam in aven mangamin dughiar kam in, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimin borogh in uan evarim gikegh. Kar God in ifongiam gifogham in bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamagh in ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham. ³⁰ Egh dagiar God in ifongiam gifogham in kamning isi, forivtarir inir an evarimin itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganimin mangi, ki Ikiavira Itir God in damazimin tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia God in ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir God in damazimin tuivam.”

*Me ofa gamir gumaziba bagh
korotiar igharazitabar ingaram
(Ua Me Ini 39:22-31)*

³¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamagh in migei, “Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighiti a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh. ³² Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighiti torim bigh ekevegh mangan kogham. ³³⁻³⁴ Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevir me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighiti, da ituighiv ikiam. ³⁵ Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin borogh in Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumazamiziba belobar ararem baragham. A kamagh in damighan kogh, egh aremegham.

³⁶ “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tam in ingarigh, egh akam kamagh in a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir God in Gumazimra.’ ³⁷ Egh

ia bluplan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. ³⁸ Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osimtizim ateram.

³⁹ “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuibar an ingarigh.

⁴⁰ “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariam in ikeziba ko inir dapanir asuar otevirbar ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumazamizibar damazibar ziar ekiaba ikiam. ⁴¹ Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin borem me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam. ⁴² Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trausiziar oteviba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham. ⁴³ Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trausiziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osimtizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavir ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29

Ofa gamir gumaziba misevir arazim (Ofa Gami 8:1-36)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamim ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gasighasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir tamning inigh. ² Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki. Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin borem sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin borem dar aghuigh. ³ Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning.

⁴ “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh. ⁵ Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh. ⁶ Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ ⁷ Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin borem, an dapanim gingiva anemisefegh.

⁸⁻⁹ “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir

dapanir asuar otevíba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam.

¹⁰ “Egh ni bulmakaun ofa damuamim inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh. ¹¹ Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh. ¹² Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mukebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh. ¹³ Egh gin muriam avarazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningin itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh. ¹⁴ Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumazamaziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin bul.

¹⁵ “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kamnin dapanim datigh. ¹⁶ Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh. ¹⁷ Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh. ¹⁸ Egh ofan bar isia mighirimin ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kamnin mughuriar aghuarim bar a gakuegham.

¹⁹ “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh. ²⁰ Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir puzir amebur agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebur suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimin, an 4plan miriabar ghuzim kavamangigh. ²¹ Egh gin ni ghuzir ofa gamir dakozimin muriamin itim ko, olivin borer ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni kamaghin damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavira dagh inaba.

²² “Egh ni namba 2in sipsipin kam aghoregh, an oviba ko an puer ekiar ovim itim ko, ovir muriam avarazim, ko beramin akuar aghuarim, ko ovizimning ko aningin itir oviba, ko agharir guvimin itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa. ²³ Ni uaghan mangi nan damazimin itir bretain yis puvatizibar itir akiramnin itiba, ni bretain vaghvagh kamaghin bretain ini: bretain me olivin boremin tuezir tam ko, olivin boremin tuezir puvatizir tam, ko bisketin vamira. ²⁴ Egh dagher kaba isi Aron uan otariba ko men dafaribar arighti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangam. ²⁵ Eghti ni gin dagher men dafarimin itiba inigh, egh ofan bar isia mighiribagh amir dakozimin ofaba tue naghin da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan mughuriar aghuarir kam bagh bar akuegham.

26 “Egh ni sipsipin namba 2in kamın evarir tuzim uan dafarımın an suiragh a fi a damuti, a Godin damazımın ighuavamangi. Egh ni asızir kam anemi.

27 “Aron ofa gamir gumazımın otıvsi, ni sipsipin evarir tuzim uan dafarımın an suiragh a fegh a damuti a nan damazımın ighuavamangi. Egh Aronın otariba bagh sipsipin buarakırır agharir guvımın itim inigh uan dafarımın an suiragh a fegh a damuti a nan damazımın ighuavamangi. Arazir kamın, ni ofa gamir gumazıbar ikisi me amısefegh. Egh gın ia asızir tuzir kam isi ofa gamir gumazıbar anıngıhtı, me aneremi. 28 Egh dughiaba Israelia zurara na ko navir vamıra ikisi, asızir evarımın itim ko buaragharım inigh, ki İkiavıra İtir God na danıng. Eghtı ki ofa gamir gumazıbar anıngıhtı, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezır kam ikıvıra ikiam.

29 “Eghtı gın Aron aremeghtı, me an ofa gamir gumazımın korotiar aghuarım isi an otarıbar anıngıgh. Eghtı Aronın ikızımın adarazi ofa gamir gumazıbar otıvsi, me korotıar kam arughtı, me me amısvıva borem me gıngam. 30 Eghtı Aronın ikızımın gumazıtam an danganıam inigh ofa gamir gumazıbar dapanımın otıvsi, egh a faragh korotiar kabır aghuıgh na batıvamin Purırpenımın aven mangıva Anogoroghezır Danganımın aven nan ingangarım damu mangı 7plan dughiabar tugham.

31 “Dughiar ni Aron ko an otariba mısvıvamım, ni sipsipin tuzır ni ofa gamızım inigh, na baghavıra itır Purırpenım avınızır dıvazımın aven a isi mınem darugh anevıkıgh. 32 Eghtı Aron ko an otariba, sipsipin tuzır kam ko bretın akıramın ikıavıra itım inigh, egh na batıvamin Purırpenımın tiar akamın aneremi. 33 Me ofa gamir gumazıba amısvıvamin dughıamın, me uan arazır kuraba gın amangasa ofa gamıva tuezır dagher kaba me dar amı. Dagher kaba na baghavıra ikıava bar anogoroke. Kamaghın amızı, ofa gamir gumazıbara dagher kabır amam, eghtı gumazamızır kınıba bar puvatıgham. 34 Egh asızır tuzıtıba ko bretın ikı mangıtı amınım tıraghamba, ia dar aman markı. Asızır tuzır kamagh amızım na baghavıra ikıa bar anogoroke, kamagh me avımın a tuaghtı a bar isi mıghırıgh puvatıgh.

35 “Egh ki ni mikemezi moghın, ni Aron uan otariba ko me amısvıvısi, ingangarır kam damu mangıtı, namba 7ın dughıam otogh. 36 Dughiabar zurara ni arazır kuraba gın amangısı, bulmakaam vamırın ofan mın ofa damu. Eghtı ofan kam ofa gamır dakozım damıghtı a nan damazım bar zuegham. Egh olıvın borem isi ofa gamır dakozımın a fugh, anemıseveghtı a nan ofa gamır dakozımra ikiam. 37 Egh ni kamaghın ofa gamır dakozım damu mangı namba 7ın dughıamın tugh. Eghtı ofa gamır dakozım, a bar nan bızım, egh bar anogoregham. Egh gumazıtam o bızıtam ofa gamır dakozır kam seregham, a uaghan na baghvıra ikiam.”

Dughiaba vaghvagh ofa gamır arazım

(Dıbobonıba 28:1-8)

38 Egha İkiavıra İtir God ua kamaghın mıgeı, “İa dughiaba vaghvagh sipsipın nguzır azenır vamıra itır pumuning inigh, egh ofa gamır dakozımın dar ofa damu. 39 İa mızarazımın sipsipın kamningın tam isi an ofa damu. Egh bar guaratızımın, ia tamın ofa damu. 40 Egh ia wıtın ingarızır 1 kilogrem plauan aghıtam inigh, 1 lita olıvın borem sara anıng veregh, egh sipsipın faragha ofa gamır kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainın dıpam inigh, ofan mın afugh. 41 Egh ia guaratızımın sipsipın ıgharazım inigh, an ofa damu. Egh ia mızarazımın amızır ofan mııra ofa damu, egh ia wıt tuamın ofa ko, wainın dıpamın ofa inigh, ofa damu. Eghtı dagher ia ofan mın avımın tuezı mıghırızır kam, ki İkiavıra İtir God, ki ofan kamın mıghurıam baregh,

egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴² Eghti ofan bar isia mighirir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, eghti ki an ganam. Eghti ki uan gumazamiziba danganir kamın ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikimam. ⁴³ Eghti nan angazangarir ekiam ko gavgavim Purirpenimin otiv, egh danganir kam damighti, a nan danganimin min otogham. Eghti ki danganir kamın Israelian gumazamiziba bativam. ⁴⁴ Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amiseveghti, aning nan bizimningin min ikiam. Eghti ki Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. ⁴⁵ Eghti ki Israelia ian tongin iki, egh ian Godin ikiam. ⁴⁶ Eghti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egha kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamaghin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egha ki uabi ki ian God.”

30

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram (Ua Me Ini 37:25-28)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tamin ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuaghti a migharir mughuriar aghuim otivam. ² Eghti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugh, eghti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 90 sentimitan tugh. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighti, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki. ³ Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an komba, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagh ighuigh. ⁴ Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghamimin apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ⁵ Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh. ⁶ Egh ofa gamir dakozir kam isi, inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksiar kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Eghti danganir arazir kuraba gin amadir kamın, ki ia bativam.

⁷ “Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dughiar kamra pauran mughuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamın da tu, egh migharir mughuriar aghuim zuim damuti an otivam. ⁸ Egh a guaratizibar lamba akirmigh, egh pauran mughuriar aghuim zuimin ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God, na bagh a damu, egh zurara gin izamin dughiar kamaghira damu. ⁹ Ia pauran mughuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirir dakozir kamın da tuan marki, asiziba tuan marki, witba tuan marki, wain inian marki, bizir kaba ki ian anogoroke. ¹⁰ Egh azeniba bar dughiar vamira,* Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimin zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakin: Asizir ian arazir kuraba gin amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kamın kombar arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra.”

Purirpenim bagh dagiaba iniamin arazim

* **30:10:** Azeniba bar dughiar vamira, kar Dughiar Ekier Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. Ni Ofa Gami, sapta 16in gan.

11-12 Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazibar ziaba akinafarimin da osiramin dughiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagiar taba na daning. Puvatighti, arimariar ekar kuram otogh, dughiar kamın me gasighasigham. 13 Eghti gumazir me ziaba inuziba, me bar 5 kina silvan dagiaba isi ofan min na daningam. 14 Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, eghti me bar dagiar kaba na daningam. 15 Eghti dagiaba itir gumaziba aviribar aningan marki, eghti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegh, egh me aremeghan kogham. 16 Eghti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Eghti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogh suam, ‘Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamaghin ki Israelian gumazamiziba bakinighnighan kogham.’”

Ofa gamir gumaziba uan soroghafariba ruer itarir ekiam

17-18 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam gingegh. 19 Eghti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam. 20 Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri naghin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba rueghti ki me misueghti me aremeghan kogham. 21 Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki.”

Ofa gamir gumaziba misevir boremin ingarir arazim

22-23 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia bizir aghuarir mughuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pauran mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem, ko abuar mughuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem. 24-25 Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivin boremin inigh, bizir kaba bar dagh ingegh. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ikia deravira sandaba verezi moghin, ni deraghvira da vereghti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagh anemisivisi, borer kam isi a gingegh.

26 “Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim gingegh, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gingegh, 27 egh bretba arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegh, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagh ingegh, egh pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim gingegh, 28 egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegh, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim gingegh. 29 Egh ni bizir kaba miseveghti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Eghti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam.

30 “Eghti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziari-tam me gingegh. Eghti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam. 31 Eghti ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam. 32 Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer

kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke. ³³ Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.”

Migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingaramin arazim

³⁴ Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ia migharir mughuriar aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughuriar aghuim zuir igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh, ³⁵ egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughuriar aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighti, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁶ Egh deraghvira pauran kamin taba mirmirighti, an averenimin min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh. Eghti pauran mughuriar aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁷ Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke. ³⁸ Eghti gumazitam sandan mughuriar aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira garir bizitamın ingarigh, egh a nan gumazamizibar ikizimin aven ikian kogham.”

31

Ikiavira Itir God uan Purirpenimin bizibar ingarasa gumaziba amisefe (Ua Me Ini 35:30-31)

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ² “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³⁻⁴ Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganingi. ⁵ Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. ⁶ Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegha gifa, me Danin anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me bar dar ingaram. ⁷ Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh me uaghan pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh. ⁹ Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin ingar. ¹⁰ Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. ¹¹ Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pauran mughuriar aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu.”

*Sabatın dughiam,
kar avughsamin dughiam*

¹²⁻¹³ Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghın Moses miġei, “Sabatın dughiam, kar dughiar avughsamim. Kamaghın ia zurara Sabatın dughiamın avughsi. Sabatın dughiam, an ababanimın mın ki ia ganidi, a datırighın ko ian adarazir dughiar ġin izambar ababanimın mın ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumazamizibar mırara iti. ¹⁴ Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghın ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghın ami, nan gumazamizibar ikizimın aven ikian kogham. ¹⁵ Ia wighın vamıran an 6plan dughiar ingangaribar amu, namba 7in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kamin ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh. ¹⁶ Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia ġin mangasa akam akirizim, kamaghın, ia Israelia dughiar kamin avughsi ikivira iki mangiti ian ġin izamin adarazi kamaghira damuam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiar aningın ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimın Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimın mın oto.” ¹⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamın mikemegha ġivagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isa Moses ganingı. God uabi uan dafarir puzimın Akar Gavgaviba aningın da osiri.

Israelia akirim ragha God gasara, egha ġin uamategha a bagha ize

32

(Sapta 32–34)

*Gumazamiziba golin bulmakaun nguzimın ingari
(Godın Araziba 9:6-29)*

¹ Egha Moses dughiar ruarimın mighsiamın ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumazamiziba uari akuvagha iza kamaghın Aron miġei, “E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipın kantrin e inigha en akua ize. Kamaghın amizi ni dikavigh, e bagh godın tabar ingarighti, da en faragh mangıva e inigh tuavimın mangam.”

² Ezi Aron me miġei, “Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi.”

³ Egha Aron kamaghın mikemezi, gumazamiziba bar uan kuaribar golin ringba asigha da inigha a bagha ize. ⁴ Ezi a kuaribar guizir gol ringın kaba inigha, da tuezı da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguzimın nedazimın mın nguazimın kuizimın, a fugha bulmakaun nguzimın ingari. Egha afuam inigha deraghavira anerkeri. Ezi ġin gumazamiziba kamaghın miġei, “Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipın kantrin e inigha, en akua azenan ize.”

⁵ Ezi Aron kamaghın ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghın an ingarigha ghaze, “E gurumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam.” ⁶ Egha amımzaraghan bar

mizaraghara, gumazamiziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.

⁷Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni zuamira magiri. Gumazamizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami. ⁸Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguzimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, 'Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.'"

⁹Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gumazamizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumazamizir akaba batoziba. ¹⁰Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogoroghan kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nin boribar adarazir amighti, me ikizir gavgavir mamın otogham."

¹¹Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim, pamtem kamaghin a gakaghori, "O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumazamiziba bagha pamtem dikafi? Ni uabi gumazamizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize. ¹²Egh ni kamaghin me damighti, Isipia ua suam, 'God uan gumazamiziba paza me ginighnisi. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.' O Ikiavira Itir God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh, egh uan gumazamizibagh asighasighan marki. ¹³Ni uan ingangarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop. Egh me koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua ghaze, 'Ki bar guizbangira migei, ki overiamin mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguazir ki ia daningasa akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam.'"

¹⁴Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsizim baregha uan nighnizim giragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumazamiziba gasighasighizir puvati.

¹⁵Egha Moses dagiar akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha, mighsiam ategha izaghiri. God aningın vong ko vongin akaba osiri. ¹⁶God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba aningın dar aghora da osiri. ¹⁷Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumazamiziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses migei, "Ai Moses! Gumazamiziba itir danganimın aven, ki inogovir nigınim barasi!"

¹⁸Ezi Moses ghaze, "Mamaghin puvati. Kar gumaziba inogovimın apaniba abinizir dimdiam puvati. Ezi apaniba me abirazir ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram orasi."

¹⁹Ezi Moses me itir danganimın boroghira izegha, golin bulmakaun nguzim ko gumazamizibar garima, me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe. Egha dagiar an aterir kamning, isa mighsiamın apemın aning akunizi, aning bar misaraghire. ²⁰Egha Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigha avimın a tuazi a isi. Egha anebigha, a mirmirizi a pauran kinimın oto. Egha golin pauran kam dipam mikini. A tintinibar dipamın anekunigha givagha, Israelia abiraghibrazima me dipar kam api. ²¹Egha an Aron migei, "Gumazamizir kaba arazir manamra ni gamizi, ni me gamizima, me arazir bar kurar kam gami?"

²² Ezi Aron a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni nan aningaghan marki. Gumazamizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir kuram damuasa bar kufi. ²³ Me kamaghin na migia ghaze, ‘Gumazir kam Moses, gumazir Isipin e inigha en akua azenan izezim, e fozir puvati, bizir tizim a bato. Kamaghin ni e bagh godin tabar ingarighti da en faragh mangi en aku tuavimin mangam.’ ²⁴ Ezi ki men akam baregha, gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia te golin ringha iti, ia da asigh.’ Ezi me golin uari garighiziba inigh da na ganingi. Me da na ganingizi, ki da isa avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a purama oto!”

²⁵ Egha Moses fo, Aron gumazamizibar amamangatizi, me tintinibar arazir kurar igharagha garir aviribagh ami. Moses nighnisi, me kamaghin damuti men apaniba men ganigh, men ziam gasighasigh men ingariva akiti, me bar aghumsigham. ²⁶ Egha a ghua me itir danganimin divazimin tiar akamin tugha kamaghin dia migei, “Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi na bagh izi.” Ezi Livain anabamin adarazi iza an boroghin tuifi.

²⁷ Ezi a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ia bar uan midorozir sababa inigh danganir e itir kam bar an otevibar mangi, gumazamizir ian boroghin ikiava marvir guamin gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar me misueghti me arimighiregh.’” ²⁸ Ezi Livaiba Moses mikemezi moghirama ami. Egha dughiar kamra me 3,000 gumazamizibav soghezi me ariaghire.

²⁹ Egha Moses kamaghin Livaibav gei, “Ia datirighin uari uan boriba, ko aveghbuabav soghezi me ariaghire. Ezi arazir kamin, Ikiavira Itir God uan ingangarim damuasa ia misefe. Egha datirighin deragha ia gami.”

³⁰ Egha amimzaraghan Moses gumazamizibav gia ghaze, “Arazir kurar ia amizir kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategh mighsiamin mavanang Ikiavira Itir God bativam, egh a ian arazir kuraba gin amangisi ki an azangisigh ganigham.”

³¹ Egha Moses mighsiamin ghuavanabogha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni nan apangkufigh nan azangisizim baragh. Gumazamizir kaba bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golin uari bagha dar ingarigha, dar ziaba fe. ³² Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegh men arazir kuraba gin amadagh. Egh ni aghuaghiva nan ziamra, akinafarir ni uan gumazamizibar ziaba osirizimin anengarigh.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Puvatigham. Ki gumazamizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram. ³⁴ Aria, ni mangi, gumazamiziba inigh danganir ki ni mikemezir kamin mangi. Ni oragh. Nan ensel ia inigh ian faragh tuavimin mangam. Eghti gin ki izi ivezir kuram gumazamizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragham.”

³⁵ Guizbangira, gumazamiziba uari bagh bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron gakaghone. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragha arimariar kurar mam amadazi a me bagha ize.

33

Ikiavira Itir God Sainain Mighsiam ataghiraghasa Israelia migei

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ko ni Isipin inigha izezir gumazamiziba, ia danganir kam ategh, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamaghin Abraham, Aisak, ko Jekop migia ghaze, ‘Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.’

² Ki enselin tam amadaghti, a nin faragh mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Persia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham. ³ Eghti ia mavanang nguazir aghuir kamín ikiam, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ia gumazamizir akaba batoziba, kamaghin ki ia ko mangan kogham. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham.”

⁴ Ezi gumazamiziba Akar Gavgavir kam baregha, men naviba biǵhizi me uan adiarir aghuibar kuritir puvati.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses miǵei, “Ia gumazamizir akaba batoziba. Ki ia ko dughiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia orakigh, ia uan namnabagh arighizir adiarir aghuiba bar da surarikigh, eghti ki deraghvira nighnigh arazitam ia damusi nighnigham.”

⁶ Israelia Sainain Mighsiam itir dughiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagarigha, Sainain Mighsiam ategha zuir dughiamin, me ua dar kuritir puvati.

God Moses ko bizibav gei

⁷ Egha dughia bar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men sagon ghua anesara. Egha kamaghin dipenir kam dibori, “God bativamin Purirpenim.” Eghti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifoghfoghsi, a Purirpenir kamín mangam.

⁸ Moses God bativamin Purirpenimin aven mangamin dughiamin, gumazamiziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui. ⁹ Moses aven ghugha givazi, ghuariar ruarir ekiam iza Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Ezi Ikiavira Itir God ghuariar kamín aven ikia Moses ko miǵei. ¹⁰ Gumazamiziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, ghuariar ruarir ekiar kam God bativamin Purirpenimin boroghin tughiv ikiam, eghti me dapaniba avigh, Godin ziam fam. ¹¹ Ikiavira Itir God Moses ko miǵia, mati gumazim uan rooroam ko miǵei. Moses uamategha danganir gumazamiziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim ataghirazir puvati.

Moses Ikiavira Itir Godin guamin ganasa

¹² Moses kamaghin Ikiavira Itir God miǵei, “Guizbangira, ni gumazamizir kaba inigh nguazir kamín mangasa na mikeme. Egha ni gumazir nan gin mangi nan akurvaghamin tamín gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, ‘Ki bar deragha ni gifogha, bar ni gifonge.’ ¹³ Kamaghin, ni guizin na gifongegh, uan nighniziba na mikemeghti, ki deravira ni gifoghava arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egh ni uaghan gumazamizir ni ua bagha inabazir kaba gin amangan marki.”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti, ni avghsam.”

¹⁵ Ezi Moses ua Ikiavira Itir God miǵia ghaze, “Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam ataghiraghsi e mikiman marki. ¹⁶ Ni e ko mangan koghti, gumazir igharaziba manmaghin fogh suam, ni na ko uan gumazamizibagh ifonge? Ni uabi e ko mangiti, gumazamizir igharaziba kamaghin fogh suam, e gumazamizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumazamizibara.”

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses miǵei, “Ki deragha ni gifogha bar ni gifonge. Kamaghin, ki ni mikemezi moghira damuam.”

¹⁸ Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ki nin azangsis, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akaghasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Mosesin akam ikaragha ghaze, “Ki nin guamin uan arazir aghuim akagham. Egh ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogham, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumamazitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumamazitabar apanguksi, ki men apanguvam.

²⁰ Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegham. Kamaghin, ni nan guamin ganighan kogham. ²¹ Ni gan! Dagiari ekiam mam nan boroghin iti. Ni dagiari ekiam kam gisin tugh. ²² Eghti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagiari torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragh, egh mangi ni gitagham. ²³ Egh ki gin ua uan dafarim inighti ni nan akirir kinimin ganam. Egh nan guamin ganighan kogham.”

34

Moses namba 2in dughiamin

Akar Gavgaviba ini

(Godin Araziba 10:1-5)

¹ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni dagiari akuar pumuning uam aning atughiva aning akirigh. Aning, dagiari ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba uam aningin da osiram. ² Ni dagiari akuar kamning akirigh, gurumin bar mizaraghara Sainain Mighsiamin anang bar an orazimin na batogh. ³ Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam mighsiar kamnin danganir katamin an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bulmakauba uaghan izi mighsiam boroghin grazibar aman marki.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagiari akuamningin mirara garir dagiari akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan dafarimin dagiari akuamning atera Sainain Mighsiamin ghuavanadi.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariamnin ikia izaghira Moses ko tughav ikia, egha uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God. ⁶ Egha a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apangukuvir arazimin mingarim. Egha zuamira aningazir puvati. Egha zurara gumamazizabar apangukuvu, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. ⁷ Ki zurara uan gumamazizir aviriba bar men apangukuvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Egha ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumamaziziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.”

⁸ God mikemegha givazi, Moses zuamira tevimming apirigha dapanim aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe. ⁹ Egha kamaghin migei, “O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumamazizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizir kuraba gin amadagh. Egh e damighti e nin gumamazizibara ikiam.”

God uan gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim uam anakiri

(Ua Me Ini 23:14-19; Godin Araziba 7:1-5; 16:1-17)

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anakirasa. Ki nin gumazamizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumazamizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam.

¹¹ Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham. ¹² Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamın gumazamiziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighiti, ia iregh, bar ikuvigham.

¹³ "Ia nan asebar ziaba fer bizir kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighiti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh.

¹⁴ "Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki.

¹⁵ "Egh ia kantrin kamın gumazamiziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighiti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham. ¹⁶ Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me mati mangiti, me na ategh asebar ziaba fam. Nan damazimin arazir kam mati gumazamiziba, uari isa tintinibar akuir arazim.

¹⁷ "Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki.

¹⁸ "Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamın, wighin vamiran yis puvatizir bret amam.

¹⁹ "Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba. ²⁰ Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamın ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan aghuagh, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vahvagh me givezegh ua me iniam.

"Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar izan marki, ia bizitam suiragh izi.

²¹ "Egh wikba bar ia 6plan dughiabara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningın ingaran marki.

²² "Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin

34:12: Ua Me Ini 23:32-33 **34:13:** Godin Araziba 16:21 **34:17:** Ua Me Ini 20:4; Ofa Gami 19:4; Godin Araziba 5:8; 27:15 **34:18:** Ua Me Ini 12:14-20; Ofa Gami 23:6-8; Diboboniba 28:16-25

34:19: Ua Me Ini 13:2 **34:20:** Ua Me Ini 13:13 **34:21:** Ua Me Ini 20:9-10; 23:12; 31:15; 35:2; Ofa Gami 23:3; Godin Araziba 5:13-14 **34:22:** Ofa Gami 23:15-21; 23:39-43; Diboboniba 28:26-31

Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekiar kam otogham.

²³ “Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazamiziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimın otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God. ²⁴ Eghti gin ki gumazamizir datirighin ian nguazimın itiba batuegh, ian nguazimın mitaghniam damighti a mangi ekeveggham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiaubar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimın otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifuegghan kogham.

²⁵ “Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighsi asiziba isi ofa damuti, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

²⁶ “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimın mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning.

“Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamın oter eborim sara anevighan marki.”

²⁷ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghın amizi, ni akar kaba akinafarir tamın da osirigh.”

²⁸ Ezi Moses 40plan dughiaubar Ikiavira Itir God ko mighsiamın ikia, egha daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavimın akaba, dagiar akuar Moses inigha ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba.

Moses mighsiam ategha ghuaighiri

²⁹ Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamın, a dagiar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. A Ikiavira Itir God ko mikemezi, an guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghın fozir puvati, an guam kamaghın gari. ³⁰ Ezi Aron gumazamiziba ko Mosesın guamın angazangarimın ganigha, atiatigha, an boroghın mangan aghua. ³¹ Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima a me migei. ³² Ezi gin Israelian gumazamiziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamın a ganingiziba, bar dar gun me migei. ³³ Egha a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara. ³⁴ Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Purirpenimın aven zuir dughiam, a inim adeggh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi biziba bar dar gun gumazamizibav gei. ³⁵ Ezi gumazamiziba an guamın garima an angazangarim iti. Moses me mikemeggh givaggh, ua uan guam avaraggham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adeggham.

Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimın ingari

35

(Sapta 35–40)

Avughsamin Dughiamın Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me izezi a kamaghın me migei, “Ikiavira Itir God kamagh migha ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi. ² Ia ingangariba bar adar amu mangi 6plan dughiamran tugh.

Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar ki avughsim. Gumazim o amizitam dughiar kamın ingangaritam damighti, ia a misueghti an aremegh. ³ Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamın dar amuan marki.”

Gumazamiziba biziba God daningasa Moses me migei
(Ua Me Ini 25:1-9)

⁴ Egha gin Moses kamaghın Israelia bar me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze: ⁵ ia datirighın bizitaba isi ofan mın Ikiavira Itir God daningam. Gumazamizir uan navimın aven biziba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko, ⁶ sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, ⁷ sipsipin apurimın inir me penin aghevimın aghuiziba ko, ongarimın itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeaba ko, ⁸ lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba. ⁹ Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir izevim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimın korotiar otevir azenan itimın kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimın poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi.”

Moses Godin Purirpenimın ingaramin biziba bagha me migei
(Ua Me Ini 29:32-43)

¹⁰ Egha Moses ua kamaghın migei, “Tan tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fofoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezibar ingar. ¹¹ Me Purirpenimın ingarighıva, egh anevamin biziba, ko akeziba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenimın daningamiba ko, dipenir akiniba ko, boksar me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar. ¹² Egh me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın ingarigh, egh temer aneteramimn-ingin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiamın ingarigh. ¹³ Egh ia bretba arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimın darighamin bretba tuagh. ¹⁴ Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh. ¹⁵ Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamın olivin borem ko pauran mughuriar aghuimın ingarigh. Egh me Purirpenimın tiar akamin guamin inir ekiamın ingarigh. ¹⁶ Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimın ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimın mın garir bizimın ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimın ingarigh. ¹⁷ Egh me Purirpenimın divazim avınsi inıbar ingarıva, egh divazimın dipenir akiniba, ko boksar akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh me divazimın tiar akamin guamin ini tamın ingarigh. ¹⁸ Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh. ¹⁹ Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimın ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimın aven mangamin korotiaba.”

Gumazamiziba biziba inigha Ikiavira Itir God bagha zui

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba Moses ategha zui. ²¹ Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumazamiziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuarib ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi. ²² Ezi gumazamizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumazamiziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi. ²³ Ezi gumazamizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba. ²⁴ Ezi gumazamizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi. ²⁵ Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuubar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi. ²⁶ Egha me uagan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari. ²⁷ Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham. ²⁸ Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borem, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi. ²⁹ Ezi Israelian gumazamiziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi.

*Ikiavira Itir God gumazir ingangarim damuamiba misefi
(Ua Me Ini 31:1-11)*

³⁰ Ezi Moses Israelia migei, “Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. ³¹ Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuubar amuamin nighnizim iti. ³² Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingi. ³³ Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temebar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. ³⁴ Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingi. Oholiap, a Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti. ³⁵ Ikiavira Itir God gumazir kamning ingangarir guar aviribar amuamin fofozir aghuim aning ganingi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin aghevim me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari.”

36

¹ Egha Moses ghua kamaghin miġia ghaze, “Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fofozim itir gumazir iġharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fofozim me ganingi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram.”

Gumazamiziba bizir aviriba inigha izi

² Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fofozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me miġei. ³ Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh aningi. Egha Israelian gumazamiziba zurara mizarazibar uan ifongiabar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti. ⁴ Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi.

⁵ Egha me kamaghin Moses miġei, “Gumazamiziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegivamiba, da bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam.”

⁶ Ezi Moses akam amadazi a bar gumazamiziba bagha me itir danganibar ghua ghaze, “Ia gumazamiziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigh izan marki.” Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati.

⁷ Ezi bizir gumazamiziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha ġivaziba, da bar ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam.

Me Godin Purirpenimin ingari

(Ua Me Ini 26:1-37)

⁸ Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, piġhagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami. ⁹ Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar oteviba bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu.

¹⁰ Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami. ¹¹ Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimningin miriamningin da isami.

¹² Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam ġitui, egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a ġituizi da voroghira ghue. ¹³ Egha me 50plan golin akezbir ingarigha, inir ruarir kamningin kuziba isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto.

¹⁴ Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekjar vamiram oto. ¹⁵ Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu. ¹⁶ Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir ekjar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da isamizi, da inir ekjar vamiran oto. ¹⁷ Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inigha inir faragha itimin miriam ġituiġha, 50pla tretin irighizir kuziba inigha inir namba 2in miriam ġitui. ¹⁸ Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekjar vamira ikiam.

¹⁹ Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inimin ingari. ²⁰ Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari. ²¹ Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva ghuheziba, 66 sentimitan tu. ²²⁻²⁴ Egha me iter

akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva inigha 40plan boksia torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. Ezi boksia pumuning birir agharir vamiran apebamin ti, egha birir agharimin povim gavgavim a ganidi. ²⁵⁻²⁶ Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksia bar ingari. Egh silvan boksia pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase. ²⁷ Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari. ²⁸ Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin aning in ingari. ²⁹ Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghua-vanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning inigha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami. ³⁰ Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksia da birir agharibar povibar suisi, ezi boksia pumuning, birir aghariba vaghvagh da tuifi.

³¹⁻³² Egha me akasin temer ruariba inigha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. ³³⁻³⁴ Egha me ringbar ingarigha vaghvagh birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mam in ichegha ghua mam in tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke.

³⁵ Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mam in ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami. ³⁶ Egha me akasin temeba inigha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kam in suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan boksiabar ingarigha, egha dipenir akinir kaba asara dar ingari. ³⁷ Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami. ³⁸ Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol inigha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksia toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asara dar ingari.

37

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari

(Ua Me Ini 25:10-22)

¹ Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu, ezi an tuirivim 66 sentimitan tu. ² Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averiam ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mam in an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui. ³ Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike. ⁴ Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning inigha, deragha aning

akirigha, golrama aning pogha aning noke. ⁵ Egha me Boksiam atera iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu. ⁶ Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozim 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumamazibar arazir kuraba gin amadir danganim. ⁷ Egha me golin maba inigha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti. ⁸ Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam inigha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti. ⁹ Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiaghirigha ikia, Boksiamin asuam avara.

Me bret bagha dakozimin ingari

(Ua Me Ini 25:23-30)

¹⁰ Egha me akasin tememin dakozir mammin ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozim 44 sentimitan tuzi, an tuirivim 66 sentimitan tu. ¹¹⁻¹² Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mammin an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamizi a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da inigha, an tuirivim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kammin, an miriamin golin igharazir mammin adiarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiaghariki. ¹³⁻¹⁴ Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mukebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apininin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. ¹⁵ Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim atera deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. ¹⁶ Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fufughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapba ko, botolba.

Me lamba afamin aghorimin ingari

(Ua Me Ini 25:31-40)

¹⁷ Egha me golin aghuarim inigha lammin aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lammin aghorim asamin danganimin ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti. ¹⁸ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. ¹⁹ Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagha akimarir 3pla iti, egha da lammin kabar apengan iti. Ezi lammin aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min gari. ²⁰ Ezi lammin aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribar min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari. ²¹ Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabar ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami. ²² Me hama inigha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagh amizi da bizir vamiran min iti. ²³ Me golin aghuariba inigha, 7plan lambar ingarigha, akamimin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari. ²⁴ Me 35 kilogremmin golin aghuariba inigha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari.

Me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimîn ingari
(Ua Me Ini 30:1-5)

²⁵ Egha me akasin temem inigha pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimîn ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamîn ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozim an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirivim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimîn ingarizimra, me bulmakaun kombar mîn garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimîn mîkebabar vaghvaghera dar iti. ²⁶ Egha me an 4plan mîriaba ko an siriam ko an komba golin aghuarimîn dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimîn mîriabagh atigha a ikiagharui. ²⁷ Egha me gol ringin pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an mîriabar ikezimîn apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. ²⁸ Me akasin iter pumuning inigha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke.

Me borem ko pauran mughuriar aghuim zuimîn ingari
(Ua Me Ini 30:22-38)

²⁹ Egha me pauran mughuriar aghuim ko olivin borem deravira da verezi, bore mughuriar aghuim oto, mati sanda. Olivin bore kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim Ikiavira Itir God bagh anemisivisi, bore kam a gingam. Me uaghan pauran mughuriar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38

Me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimîn ingari
(Ua Me Ini 27:1-8)

¹ Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimîn ingari. Ezi an arozim ko an ruarimîn ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimîn ababanim 1 mita 30 sentimitan tu. ² Egha temer akasin ofa gamir dakozimîn ingarizimra, me bulmakaun kombar mîn garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimîn mîkebabar vaghvaghera dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasin an pogha a noke. ³ Ofan dakozimîn ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari. ⁴⁻⁵ Egha me bras uaija inigha abizimîn mîn garir bizimîn ingari. Egha ofa gamir dakozimîn aven aneti. Egha me brasin ringin 4plan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimîn, abizimîn mîkebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimîn averiamîn tongiram anetigha a ikiagharui. Egh uaija brasin abizimîn mîriaba isa brasin ruarir kamîn apengan anegura. Ezi abizimîn mîn garir bizir kam, ofa gamir dakozimîn averiamîn tongiram apera. ⁶ Egha me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegha aning noke. ⁷ Me ofa gamir dakozim aterasa akasin temer kamning isa ringin an mîriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamîn mîn an ingari, egha boksiamîn dikinimîn ingarizir puvati. Me anetaghizima an dikinim pura torim iti.

*Me soroghafariba ruer
itarir ekiamin ingari
(Ua Me Ini 30:18)*

⁸ Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganganir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egha soroghafariba ruer itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari.

*Me Godin Purirpenimin divazim azui
(Ua Me Ini 27:9-19)*

⁹ Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu. ¹⁰ Egha me inir kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha, egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiabagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹¹ Egha kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingari. ¹² Ezi divazir aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mammin ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiar dipenir akiniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. ¹³ Ezi divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam tiar akam an iti. ¹⁴⁻¹⁵ Tiar akamin miriamningin me dipenir akiniba asasa brasin boksiabar ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa nir pumuningin ingari. Aningin arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tu. ¹⁶ Me divaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari.

¹⁷ Me bras inigha, dipenir akiniba asamin boksiabar ingari. Egha me silva inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akezibar dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari. ¹⁸ Egha divazimin tiar akam bagha, me inir ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pighaghevim, ko agheviri me sip-sipin arizimin ingariziba isamigha inir kammin kurke. Ezi inir kammin arozim 9 mitan tu. Ezi an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin iniba ko voroghira ghu. ¹⁹ Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksiar 4plan ingari. Ezi akeziba ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari. ²⁰ Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari.

Me Purirpenimin ingarasa gol ko biziba isi

²¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraziv kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kammin faragha zui.

²² Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari. ²³ Ezi Oholiap, an Ahisamakim otarim, egha Danin anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko,

aghevir me sipsipin arizimın ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo.

²⁴Ezi me, golin gumazamiziba Godin damazimın fegha ighuavamadir ofan mın Godin Purirpenimın ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtızim ghua 998 kilogremın tu. ²⁵⁻²⁶Ezi me silva medima, an osimtızim ghua 3,430 kilogremın tu. Gumazir ziaba akinafarimın itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tugha ghuavanadiba, me vaghvagha 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir kaba bar men dibobonim 603,550. ²⁷Ezi me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimın birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiabar ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganım avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiabar ingari. Ezi boksiar kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiaba vaghvagha dar osimtızim 34 kilogremın tu. ²⁸Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtızim 30 kilogremın tu. Ezi me da isa akeziba ko agharir ighuivar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave. ²⁹Ezi brasın me ofan mın Ikiavira Itir God ganingizimın osimtızim a 2,425 kilogremın tu. ³⁰Ezi me brasın kam inigha God bativamin Purirpenimın tiar akamın akinibagh asamin boksiabar ingari. Egha brasın ofa gamir dakozim ko, an abizimın mın garir bizim ko, bizir ofan ingangarım damuamiba, me bar brasın dar ingari. ³¹Me uaghan boksiar igharazibar ingari, kar divazimın tiar akamın dipenir akiniba asamin boksiaba ko, divazir bar Purirpenim gighuizimın dipenir akinibagh asamin boksiaba. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gighuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39

Me ofa gamir gumazibar

korotiabar ingari

(Ua Me Ini 18:1-14)

¹Egha me tretin blupla ko, pighaghevım ko aghevir me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuivar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganımın mangi ingangaribar amusı dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamın ingari.

²⁻³Egha me korotiar otevimın ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimın mın evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin mın oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarım inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevım ko, tretin aghevir me sipsipin arizimın ingarizim, me inir kam kurkazir aghuivar a isami. ⁴Egha me inir sazır pumuning korotiamın suighasa a gısın aning isami, eghti aning dipizimning gısın anang mangi akırımın inir otevir vongin itimın suigham. ⁵Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevım, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarım inigha, egha inir ivariam gikamım adiarir aghuariba a garigha an ingari. Egh inir ivariam gikamım isa korotiar otevir azenan itir kamın miriamın porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighın bizir vamiran mın iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghın, tretin kaba inigha inir kam isami.

⁶Egha me dagiar pızir aghuarir pumuning inigh, Jekopin otarir 12plan ziaba aningın dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningın suighasa,

golin kurkazir pumuningin ingari. ⁷ Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazimning dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami.

Me ofa gamir gumazibar dapanim bagha, forivtarir nir an evarimin poroghav itim, an ingari

(Ua Me Ini 28:15-30)

⁸ Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivtarir inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke. ⁹ Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remezi, a forivtarimin min oto, ezi an otevirabar ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu. ¹⁰⁻¹⁴ Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jekopin otaribar ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar ababanimin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaia, ko daimon ike. Egha abiar mikezimin, dagiar terkois, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jaspam dagiam ike.

¹⁵ Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nuavigha benir pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham. ¹⁶⁻¹⁷ Egha me dagiamningin suighasa golin kurukazir pumuning, ko gol ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning gike. Egha me golin benimning isa, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike. ¹⁸ Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike.

¹⁹ Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha, aning isa evarimin itir forivtarir inimin mikebar vin itimningin aning gike. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin iti. ²⁰ Egha me gol ringin pumuning uam aningin ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin aning isami. Aning datirighin, inir ruarir me deravira kurkezimin pin, inimning uaningin akuizir danganimin boroghin iti. ²¹ Egha me benir sazir blupla inigha, evarimin itir forivtarir inimin ringning isa korotiar otevir azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir puvati. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Me ofa gamir gumazibar korotiar igharazibar ingari

(Ua Me Ini 28:31-43)

²² Egha me korotiar ruarir azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan itimin apengan iti. Me inir bluplan kanim, sipsipin arizimin ingarizimin

an ingari. ²³ Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avizir muziarir mam isa torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin apiniba gavgavighti torim bigh ekevegh mangan kogham. ²⁴⁻²⁶ Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevur me sipsipin arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin ovizibar min biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

²⁷⁻²⁹ Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurir aghuariba inigha korotiar ruarir aven azuiba isami. Egha Aronin dapanim darighasa inir ghurghurir aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurir aghuariba dapanir asuar otevirar ingari. Egha me inir ghurghurir aghuarim inigha, me bagha trausiziar otevirar isami. Egha inir ghurghurir aghuarim inigha, inir ghurghurir aghuarir ruarir ivariam gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevim isa kurkazir aghuubar an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari.

³⁰ Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mam in ingari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, "Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra." ³¹ Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gituasa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami.

Ingangariba bar gifa (Ua Me Ini 35:10-19)

³² Egha me dughiar kam in God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gifa. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. ³³ Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akeziba, divazir aghariba, agharir ighuviba, dipenir akiniba ko, boksiar divazir aghariba ko akinibagh asamiba, ³⁴ ko Purirpenim avamin avaver ekiam me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuzim, ko avaver ekiam me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogroghezir Danganim modir inir ekiam, ³⁵ ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksiar kam aterasa iter pumuning, ³⁶ ko bretba arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin arizir bretba, ³⁷ ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamin me danganibar afeziba, ko an ingangarim gamir biziba, ko angangarim aningamin olivin borem, ³⁸ ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivin borem, ko pauran mughurir aghuim, ko Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiam, ³⁹ ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimin ingarir biziba, ko soroghafaribar ruar itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi. ⁴⁰ Egha uaghan, me Purirpenimin divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir akiniba, ko boksiar akiniba asamiba, ko divazimin tiar akamin guamin inim, ko gavgavim divazim daningamin beniba ko afughafughamiba, me God

bativamin Purirpenimın aven ingangarim damuasa bizir kaba bar da inigha izi. ⁴¹ Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me gin dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimın ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimın aven mangamin korotiaba. ⁴² Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezir biziba, me bar dar ingari. ⁴³ Ezi Moses deraghvira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha givagha, deraghvira me damuasa, kamaghın migei, "Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu."

40

Me Purirpenim asaragha, egha God baghvira a ginaba

¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ² "Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an dughiar namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh. ³ Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimın aven anetigh, egh boksiam mongsı inir ekiam aguragh. ⁴ Egh bretta arizir dakozim inigh aven mangı anetigh, an biziba a gisin dar arikigh. Egh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharibar arikigh. ⁵ Egh golin ofa gamir dakozir me pauran mughurıar aghuim tuamim, a isi Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiar dagiar akuar pumuning aven itir kamın, boroghın anetigh. Eghti inir ekiar Boksiam modim aning abighti an azenan iki. Egh Purirpenimın tiar akamin itir inir ekiam aguragh. ⁶ Egh ia asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimın tiar akar azenan itimın anetigh. ⁷ Egh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamın tongıra, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam a datigh. ⁸ Egh ia divazimın mın inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Egh divazimın tiar akamin inir ekiam aguragh.

⁹ "Egh gin ia biziba misiv ingiamin olivin boreme inigh, egh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar mın iki, bar na baghvira ikiam. ¹⁰ Egh ia boreme isi, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir dakozim na baghvira iki, bar anogoregham. ¹¹ Egh kamaghira soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eghti bizir kaba uaghan na baghvira ikiam.

¹² "Egh gin ni Aron uan otariba ko me inigh izi, na bativamin Purirpenimın tiar akamin me ruegh.

¹³ "Egh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, egh biziba misiv dagh ingiamin boreme isi a gingege anemiseveghti, a ofa gamir gumazimın mın nan ingangarim damuam. ¹⁴ Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh. ¹⁵ Egh ni men afeziam amisevezi moghın, ni boreme me gingı egh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni boreme me gingege me amiseveghti, gin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam."

¹⁶ Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

¹⁷ Dughiar me Isip ataghizimın gin, azenir an gin zuimın, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1ın, dughiar kamra me Godın Purirpenim asara.

¹⁸ Dughiar kamın Moses Purirpenimın asara. A boksiaba isa, nguazimın

da arigha, divazir aghariba isa boksiabagh ase, egha divazimin agharir ighuviba da ikia, egha inir ekiam guasa dipenir akiniba asi. ¹⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimin agharim gisin anetigha, Purirpenim aver sipsipin apuriba ko ongarimin asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara. ²⁰ Egha me dagiar akuar God uan Akar Gavgviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgvamin Boksiamin aning ati. Egha me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamin ringbagh arughha, Boksiamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksiar asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. ²¹ Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo.

²² Egha me bretha arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin, notin amadaghan Anogoroghezir Danganimin aven anefa. ²³ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godin damazimin dakozim gisin deraghaviram aneti. ²⁴ Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimin, sautin amadaghan, bretha arizir dakozimin vongin anesara. ²⁵ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi. ²⁶ Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimin aven, Akar Dikirizir Gavgvamin Boksiamin boroghin nir ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kam in pauran mughuriar aghuim tuezima, migharir mughuriar aghuim zuim otifi. ²⁸ Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura.

²⁹ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kam in, Moses dughir kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue. ³⁰ Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin anefagha, dipam a ginge. ³¹ Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kam in da rue. ³² Guizbangira, me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me ofa gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me amir araziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami. ³³ Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar akamin inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin ingangariba bar gifa.

Ghuariam Godin Purirpenim gisin iti

³⁴ Egha ingangariba bar gizazi, ghuariam maghira iza God bativamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa. ³⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin Moses God bativamin Purirpenimin aven mangan ibura.

³⁶ Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghshivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. ³⁷ Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisin ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira

iki mangi ghuariam sivaghsivagh mangiti, me mangam. ³⁸ Guizbangira, Israelian tuavimin daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamın gari, egha dımagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamın aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira Itir God me danıngamin kantrin oto.

Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar

Akinafarim

O

Levitikas

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Livaibar ingangaribav gei, kar ikizir God ofa gamir ingangarim damuasa miseveziba, me Israelian arazir Godin ziam fer arazimin ganamin adarasi. Akinafarir kam, an Akar Gavgaviba ko Arazir ofa gamir gumaziba damuamibav gei. Egha uaghan an aven, akar gumazamiziba men ikirimirim akiramiba, ko Godin ziam fer arazibar akaba, ko isar ekiabar dughiaabar araziba iti, eghti gumazamiziba deraghvira dagh fogh dar gin mangam.

Arazir kabar mingarim kamakin: God a bar zue. A bar arazir aghuiba ko voroghira itir arazibagh ami. Kamaghin amizi, a tuavim Israelian akazi, me uan ikirimirim deraviram an gan, egh Godin boroghin ikiam. God uabi bar arazir aghuiba ko arazir voroghira itibagh ami, e uaghan a ko uari akuva, arazir a ifongezibar amuam. Bizir kam, a bizir bar faragha zuim, akinafarir kam a migei.

Israelian gumazamizir igiaba Godin akabagh fofoghasa, me Ofa Gamir Gumazibar Ingangaribar Akinafarimin sapta 16 ko 7in gari. Saptan kabar akar aghuir aviriba, gumazamiziba isi arazir aghuibara amusi men sure damuam. Akar kabar mam, Iesus gin uaghan an gun migei. Gumazamizir aviriba sapta 19:18in itir Arazibagh fo, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh."

Ofabar Araziba

(Sapta 1--7)

¹⁻² Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Tan gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofan tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi."

Ofan bar isia mighiriba

³ Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghsi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. ⁴ Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kam in dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kam in deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham. ⁵ Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kam in Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁶ Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirim in bulmakaun kam in inim adeghe, an tuziba aghorarigh. ⁷⁻⁹ Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, daziba ofan bar isia mighirim in dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir otevilla

bar da isi deraghvira avim darighti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamın mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁰ “Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar oko-ruamın tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi. ¹¹ Egh Ikiavira Itir Godın damazimın an ofa gamir dakozimın boroghın danganir notın amadaghan iti naghın, asizim misueghti an aremegh. Eghti Aronın otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa gamir dakozimın 4plan mırıabar da kavamang. ¹²⁻¹³ Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning deragh aning ruegh. Eghti ofa gamir gumazitam daziba ofa gamir dakozim darigh, dar aborogh, egh asizimın dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir dakozimın avimın deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God danıngam, eghti avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹⁴ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazimın ofan bar isia mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghın diborim, bunbam a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozimın mangi, egh an firim ruivighti an aremegh. Egh a bunbamın dapanim asigh, egh ofa gamir dakozimın a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Egh a bunbam ruivighti an ghuzim ofa gamir dakozimın mırıam giri. ¹⁶ Egh a bunbamın ariziba asigh, an forivtarir dagheba itim isi, aruem anadi naghın, danganir me ofa gamir dakozimın avereniba arizi naghın anetigh. ¹⁷ Egh gin ofa gamir gumazim bunbamın avizimningın suiragh, an namnam abikigh, egh an avizimning bar aning asian marki. Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinimın otogh. A kamaghın damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi mighiramimın kuarazir kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

2

Wit tuamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghın Moses mıgei, “Gumazitam witiın ovizibar Ikiavira Itir Godın ofa damusi, a witiın iniba amisevegh dar dagheba inigh faragh plauan aghuimın ingarigh, egh a inigh izi. Egh a olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamın eborimın ingarizim isi plauan kam gisın aning ingegh, ² egh a inigh Aronın adarazir ofa gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazitam uan dafarim plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam, ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamın eborimın ingarizim, aningın dafarir izivirizim inigh ofa gamir dakozimın a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godın ofa gamizir kam, bar plauan namın danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ³ Eghti plauan nam, an ofa gamir gumazibar daghem. Plauan kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghın amizi, da bar zuegha Godın bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

⁴ “Eghti ia bret, bretba tuer danganimîn aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia yis sara veregh an damuan marki. Ia plaua inigh olivin borem sara a veregh, egh ia bretin damigh an ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh olivin borem a daghuigh. ⁵ Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh ia faragh olivin borem sara a veregh, egh a tu. ⁶ Ia plauan kam bar a nguemsirigh, borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ⁷ Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin borem sara a veregh a tuagh. ⁸ A isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighiti, a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir dakozimîn mangi. ⁹ Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar muziaritam inighiti, bretin Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar bretin namîn danganim inigham. Eghti a ofa gamir dakozimîn a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamîn mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁰ Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam.

¹¹ “Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangian marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighiti, ia Ikiavira Itir God daningan bar marki.

¹² “Ia witin akuar faragh azenimîn miseveziba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimîn a tuan marki, eghti an mughuriar aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki. ¹³ Amangsizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimîn ababanim gami, kamaghin amizi, ia amangsizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangsizim ofan tam darighsi okinighnighan marki. Bar marki.

¹⁴ “Ia azenimîn faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretba tuer danganimîn aven da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi. ¹⁵ Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimîn ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim, witin kamîn muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimîn ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimîn avimîn da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namîn danganim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamîn mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

3

God ko navir vamira ikiamin ofaba

¹ Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebar bar aghuir, duatam an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimîn izi. ² Gumazir kam uan bulmakau inigh God bativamin

Purirpenimîn tiar akamîn mangî, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronîn adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun kamîn ghuziba inigh, ofa gamir dakoziimîn 4plan miriabar da kavamang. ³ Eghti gumazir kam God ko navir vamîra ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavîra Itir God danighi, ofa gamir gumaziba ofan mîn avimîn da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kara. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh. ⁴ Egh an ogiagharimîn itir ovîzimning, ko aningîn ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh.

⁵ “Eghti Aronîn adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakoziimîn da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavîra Itir God ofan asizir kamîn mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

⁶ “Eghti gumazitam Ikiavîra Itir God ko navir vamîran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memabar okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzimîn puvatîzim. ⁷ Egh gumazir kam sipsipin tamîn ofa damusi, kamaghîn ana inigh Ikiavîra Itir Godîn damazimîn izi. ⁸ Egh a uan dafarim isi sipsipin kamîn dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn boroghîra sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamîn ghuziba isi, ofa gamir dakoziimîn 4plan miriabar da kavamang. ⁹ Eghti gumazir kam, God ko navir vamîra ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir akuar taba inigh Ikiavîra Itir God danighi, ofa gamir gumaziba ofan mîn da tuam. Sipsipin ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimîn boroghîra itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimîn boroghîra itim atugh, an ovir kaba bar da inigh. ¹⁰ Egh an ogiagharimîn itir ovîzimning, ko aningîn ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavîra Itir God bagh daghemîn ofan mîn, ofa gamir dakoziim gisin avimîn da tu mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogham.

¹² “Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavîra Itir Godîn damazimîn mangi. ¹³ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn boroghîn a misueghti an aremegh. Eghti Aronîn adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakoziimîn 4plan miriabar da kavamang. ¹⁴ Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavîra Itir God danighi, ofa gamir gumaziba ofan mîn da tuam. An an navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh. ¹⁵ Egh an ovizir pumuning, ko aningîn ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba isi, Ikiavîra Itir God bagh daghemîn ofan mîn, ofa gamir dakoziimîn da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavîra Itir Godîn bizibara. ¹⁷ Ia Israelia, ian tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamîn gintigh mamaghîra iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamîn gin mangivîra iki.”

4

Arazir kuraba gin amadir ofaba

¹⁻² Ikiavîra Itir God Israelia mikîmasa kamaghîn Moses mikeme, “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavîra Itir

Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar amu.”

Ofa gamir gumazibar dapanimın arazir kuraba gin amadir ofa

³ Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighti, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar osimtızim ikiam. Kamaghin, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatızir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh. ⁴ A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimın itiar akamın mangigh, dafarim an dapanim gisin datigh, egh Ikiavira Itir Godın damazimın a misueghti an aremegh. ⁵ Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God bativamin Purirpenimın aven mangi. ⁶ Egh nir ekıar Bar Anogoroghezir Danganım modozimın boroghın mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarım isi, Ikiavira Itir Godın damazimın, inir ekiamın a gasıvamang. A 7plan dughıabar kamaghın damu. ⁷ Egh a pauran mughuriar aghuım tuamın ofa gamir dakozim iti naghın mangi, God bativamin Purirpenimın aven Ikiavira Itir Godın damazimın tughiv iki. Egh a ghuzıtaba isi ofa gamir dakozimın mıkebarar itir bulmakaun kombar mın garir bizıba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, inigh asızıba bar isia mighırir ofa gamir dakozir azenan itimın mangi, God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamın mınгарım ġingegh.

⁸ “Egh arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamın navım ko muriaba avarazir ovıba bar ada inigh, ⁹ egh an ovızir pumuning ko, aningın ovım sara inigh, egh an beramın akuar aghuım inigh. ¹⁰ Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovır misazıar kaba bar isia mighırir ofa gamir dakozimın da tueghti da bar isigh mighırigham, eghti averenir kinimra ikiam. An ofan arazir kam matı, me God ko navır vamıran ikiamın ofa, me bulmakaun ovıba inigha ofa gami. ¹¹⁻¹² Egh a bulmakaun apurir kamın asızir naba inigh, an inim ko tuzıba ko dapanım, suemning ko dafarımning, murıam ko buarıba, bar ada inigh, nguıbar me itimın azenan mangıva, me avımın averenıba inger danganımın, Godın damazimın zuezir danganımın mangi. Egh averenir pozım gısın dazıba arıgh avım daborogh asızir nar kaba tueghti da bar isıghti averenir kinim otogham.”

Gumazamizibar arazir kuraba gin amadir ofaba

¹³ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Israelian gumazamizıba deraghvıra foghan koghıva, Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavir me mikemezir mam abigh, kamaghın me arazir kuram gami. Me fozir puvati, me arazir kuram gami, egha guızbangıra me uan arazir kamın me osimtızim iti. ¹⁴ Me gin uan arazir kuram ġifogh, egh a gin amangisi, me uan asızıbar tongın bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gin amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimın izi. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir Godın damazimın Israelian gumazir dapanıba uan dafarıba isi, bulmakaun apurir kamın dapanım datigh, egh me a misueghti an aremegh. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumazibar dapanım bulmakaun apurir kamın ghuzıtaba inigh, God bativamin Purirpenimın aven mangi. ¹⁷ Egh nir ekıar Bar Anogoroghezir Danganım modozimın boroghın mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarım isi Ikiavira Itir Godın damazimın, inir ekiam gasıvamang. A 7plan dughıabar kamaghın damu. ¹⁸ Egh a pauran mughuriar aghuım tuamın ofa gamir dakozir Purirpenimın

aven iti naghin mangi, egh God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ofa gamir dakozir kamın ghuzitaba isi, bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, a da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakozir kamın mingarim gingegeh. ¹⁹ Egh gin a bulmakaun oviba bar da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinimra ikiam. ²⁰ Ofa gamir gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa gami moghin, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumazamizabar arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God men arazir kuraba gin amangam. ²¹ Eghti a gin bulmakaun asizir naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gin amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumazamiziba bar men arazir kuraba gin amadir ofa.”

Gumazir dapanibar arazir kuraba gin amadir ofaba

²² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamın an osimtizm iti. ²³ A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh a gin amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzimın ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi. ²⁴ Egh Ikiavira Itir Godin damazimin a dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegeh. ²⁶ Egh a memen oviba ofa gamir dakozimin, da tueghti da bar isigh mighirighti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

Gumazir kinibar arazir kuraba gin amadir ofaba

²⁷ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghvira foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kurar kamın osimtizm an iti. ²⁸ Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebar aghuir duaba an mikarzimın puvatizimra inigh, egh uan arazir kurar an amizim bagh ofa damusi a inigh izi. ²⁹ Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, ofa

gamir dakozimîn mîkebabar itir bulmakaun kombar mîn garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavîra itim inigh, asiziba bar isia mîghîrîr ofa gamir dakozimîn mîngarim gingegh. ³¹ Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimîn da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamîran ikiamin ofabar mîn me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimîn da tu mangîti da bar mîghîrighîti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavîra Itir God, ofan kamîn mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghîra, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamîn arazir kuraba gîn amangîsi ofa damuti, God an arazir kuraba gîn amangam.

³² “Eghti gumazitam uan arazir kuraba gîn amangîsi sipsipin ofa damusi, a sipsipin amebâr aghuir duaba an mîkarzimîn puvatizimra inigh izi. ³³ Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gîsin datigh, danganir me ofan bar isia mîghîribar asizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gîn amadir ofa. ³⁴ Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mîghîrîr ofa gamir dakozimîn mangî, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozimîn mîkebabar itir bulmakaun kombar mîn garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavîra itim inigh, egh asiziba bar isia mîghîrîr ofa gamir dakozimîn mîngarim gingegh. ³⁵ Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozimîn da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamîran ikiamin ofabagh amîbar mîn, a sipsipin kamîn oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mîghîrighîti, averenir kinim otogham. Kamaghîra, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamîn arazir kuraba gîn amangîsi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gîn amangam.”

5

Arazir kurar igharagha garir maba gîn amadir ofaba

¹ Ikiavîra Itir God Israelia mîkîmasa kamaghîn Moses mîkeme, “Gumazitam gumazir igharazimîn garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mîkeme, ezi gîn jas, kotin aven bizir kamîn gun mîkîmasa an diagha an azangîsi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamîn gun mîkemezir puvati. Kamaghîn an arazir kuram Godin damazimîn a gamigha osimtîzim iti.

² “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mîkemezir bizir mîzezir tamîn porogham, gumazir kam a Godin damazimîn mîze. A mati asizir atiar aremezir kuam, o nguibamîn asizir kuar Godin damazimîn mîzezim, o asizir davaragha aruir Godin damazimîn mîzezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girîghav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimîn porogha Godin damazimîn mîze. Egh gîn a uan arazir kurar an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtîzim an ikiam.

³ “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimîn bizir mîzezir gumazim o amizimîn mîkarzimîn itimîn porogh, gumazir kam Godin damazimîn mîzegham. Egh gîn a uan arazir kurar an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtîzim an ikiam.

⁴ “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangîra pura pîn akakagh mîkîmam, a kamaghîn Godin damazimîn arazir kuram gami. Egh gîn a uan arazir kurar an amizim gifoghti, an arazir kuramîn osimtîzim an ikiam.

⁵ “Gumazitam arazir kurar kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimın gun mikemegh. ⁶ Egh a uan arazir kuramın osimtizim agıvısi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavıra Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram ın amangisi, asızir kamın ofa damuti, God an arazir kuram ın amadagham.

⁷ “Arazir kuramın osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agıvısi Ikiavıra Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba ın amadir ofan otogham, eghti bunbar ıgharazim, ofan bar isia mighirimın otogham. ⁸ Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba ın amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamın firim ruivighiti an aremeghti, an an dapanim asian marki. ⁹ Egh a ghuzir muziarim inigh ofa gamir dakozimın miriamın a kavamang, bunbamın firim ruivighiti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimın mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba ın amadir ofa. ¹⁰ Egh ın a bunbar ıgharazimın, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamın arazimın ın mangi. Egh kamaghıra ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuraba ın amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba ın amadagham.

¹¹ “Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghıva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogrem plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witiın ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin borem ko, migharir mughuriar aghuim zuim itir pauran me iter balsamın eborimın ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba ın amadir ofa. ¹² Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan ıgharaziba sara ofa gamir dakozimın a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavıra Itir Godın ofa gamizir kam, plauan nam bar an danganim ini. Kar arazir kuraba ın amadir ofa. ¹³ Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamın arazir kuram bagh ofa damighiti, God an arazir kuraba ın amadagham. Eghti ikiavıra itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witiın ovizir nar me ofa bagha tueba.”

Osimtiziba agevir ofaba

¹⁴ Ikiavıra Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, ¹⁵ “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavıra Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egha an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavıra Itir Godın ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agıvaghham. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asızibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimın puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamın ivezimın dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa. ¹⁶ Eghti dagiar a isa Ikiavıra Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daning, egh ua dagiataba isi dagh isin datigh. A pura 5plan biziba ini, kamaghin a 6plan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim daningigh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamın osimtizim agıvamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba ın amadagham.

¹⁷ “Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavıra Itir Godın Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godın

damazimın osımtızim iti, egh izevir kuram iniam. ¹⁸ Kamaghın amizi, a uan asizibar okoruabar tongın sipsipın apurir bar aghuir duaba an mıkarzimın puvatızitam inigh, ofan mın ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osımtıziba akir da agıfagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipın gumazim inigha izevir kamın ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazir sipsipın kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti, a gumazir kamın osımtızim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gın amadagham. ¹⁹ Sipsipın kam, Ikiavıra Itir Godın damazimın, an osımtızim agevir ofa.”

6

¹ Ikiavıra Itir God Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, ² “Gumazitam o amizitam uan namakamın bizim puram a inigha, uam a ikarvaghasa akar dikirizim gamigha, gın bizir kam uam a danıngan aghua, kamaghın a deraghavıra Ikiavıra Itir Godın gın zuir puvati, egha an arazir kuram gami. A namakamın bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui, ³ o a bizitamın garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaze, bar guizbangira, ki an ganizir puvati, kamaghın, an arazir kuram gami. ⁴⁻⁵ Gumazir arazir kabagh amim, a Godın damazimın osımtızim inigha gıfa. Egh gın a uan osımtızim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimın inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osımtıziba agıvsi ofa damuamın dughiamın, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim danıngigh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh. ⁶ A sipsipın apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, uan arazir kurabar osımtızim agevir ofan mın Ikiavıra Itir Godın ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar tongın sipsipın apurir bar aghuir duaba an mıkarzimın puvatızitam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipın gumazim inigha izevir kamın ivezimın dibobonim atıgham. ⁷ Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimın osımtıziba agıvsi Ikiavıra Itir Godın damazimın ofa damuti, God an arazir kuraba gın amadagham.”

Ofan bar isia mighiribar araziba

⁸ Ikiavıra Itir God kamaghın Moses mikeme: ⁹ “Ni ofan bar isia mighiribar arazibar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozimın a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti aminim tiragh. Dimangan avim isi mamaghıra iki, egh mungeghan marki. ¹⁰ Eghti gın, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimın ingarizim arugh, egh gın trausiziar otevir me nir aghuimın ingarizim isi aven anerugh, egh gın an ofa gamir dakozimın mangi, ofan bar isi mighiramimın averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozimın boroghın nguazimın a ingegh. ¹¹ Egh a gın uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh, averenir kam inigh men dipeniba itir danganımın azenan mangi, nan damazimın danganir zuezimın anetigh. ¹² Eghti ofa gamir dakozimın avim isi mamaghıra iki, egh mungan marki. Egh mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim dazibar avim darigh mamaghıra iki. Egh an asızir bar isia mighiriba inigh, da isi avimın deragh dar arigh da tueghti, da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. Egh a God ko navir vamıran ikiamın ofan oviba inigh, avir kamın da tueghti da bar isigh mighirighti averenir kinim otogham. ¹³ Avim zurara ofa gamir dakozimın isi mamaghıra iki. Ia avim ateghti a mungeghan marki.”

Wit tuamin ofabar arazim

¹⁴ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Wit tuamin ofabar arazim kamakin. Aronin adarazir ofa gamir gumazitam ofan wit tuamin kam isi nan damazimin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, nan akagh na daningam. Ki Ikiavira Itir God. ¹⁵ Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim uan dafarim isi plauan kam darugh, egh dafarir zivirizimin an plaua inigh, an itir borer muziaritam, ko migharir mughurir aghuim zuir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namin danganim inigham. Eghti Ikiavira Itir God, witin ofa tuamin kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁶ Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis puvatizir Bretin ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven anemi. ¹⁷ Kar ofan dagher nar me iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir kuraba gin amadir ofaba ko gumazimizibar osimtiziba agevir ofaba, da nan biziba. Kamaghin amizi, me yis sara Bretin kam veregh a tuan marki. Me puram a tuam. ¹⁸ Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh Bretin kam amam. Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirir dagher kaba, merara, da iniam. Egh gin izamin dughiahar zurara, Aronin ovavir boriba, ofan nar kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar anogoregham.”

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁰ “Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa gamir ingangarim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa gamir dughiamin gumazitam amiseveghti, a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighti, an osimtizim 1 kilogremin tugh, a mati me dughiahar zurara wit tuer ofan ababanimra inigh. A plauan kamin akuatam isi mizarazimin ofa damigh, egh aruem magiriti, an akuar namin ofa damu. ²¹ An olivin borem sara bar deragh plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh gin anebighirarigh na daning, ki Ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ²² Eghti gin izamin dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan kam, a nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti a bar isi mighirighti, averenir kinim otogh. ²³ Ofa gamir gumaziba witin ofan kamin muziarir tabar aman marki. Puvati. Me aneteghti a bar isi mighirigh.”

Arazir kuraba gin amadir ofaba

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁵ “Ni ofan arazir kuraba gin amadir arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gin amangisi, nan damazimin asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba misozir danganimin asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa. ²⁶ Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizir divazimin aven asizir tuzir kam amam, kar danganir na baghavira itim. ²⁷ Eghti gumazitam, ofan kamin asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram

otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimın ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizir divazimın aven a ruegh. ²⁸ Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh. ²⁹ Ofan kamaghın garim, a nan bizimra. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamın asizir tuzim ami. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamın ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amangamin ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighiti, averenir kinim otogham.”

7

Osimtiziba agevir ofaba

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme: “Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin. ² Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozır danganımın, me osimtızim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipın kamın ghuziba isi ofa gamir dakozimın 4plan miriabar da kavamang. ³ Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipın oviba, ko an puer mingarımın boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh. ⁴ Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipın beramin akuar aghuim inigh. ⁵ Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimın da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God ganıdı moghın damu. Kar ofan osimtızim agevir ofa. ⁶ Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghın amizi, me Godin Purirpenim avinizir divazimın aven anemi, kar Godin danganimra.

⁷ “Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osimtızim agevir ofa, aning ofan arazir vamıra iti. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamın asizir tuzim iniam. ⁸ Ofa gamir gumazim bar isia mighirifa ofa damuva, a ua bagh asizimın inim iniam. ⁹ Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer danganımın tueziba, ko witin ofan me nguazir minemin tueziba, ko witin ofan me ainin baravimın tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami. ¹⁰ Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin sara da vere, maba me plauan ofan kinibagh ami, da bar Aronın adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamıran gin mangi vaghvagh Aronın adarazir ofa gamir gumazibar aning.”

God ko navir vamıran ikiamin ofaba

¹¹ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghın Moses mikeme, “Ikiavira Itir God ko navir vamıran ikiamin ofan arazim kamakin. ¹² Gumazitam God minabi a ko navir vamıra ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin boremin sara veregha ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin borer ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu. ¹³ Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamıran ikiamin ofan kam sara damuva a minabi. ¹⁴ A bretin kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavira

Itir God daningh. Bretin kaba, ofa gamir gumazim dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofan asizim ghuziba inigh, ofa gamir dakozim mriabar da kavamang. ¹⁵ Eghti gumazir God minabiva a ko navir vamiran ikiamin ofa gamim, ofa gamir dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar dar amegh. An asizir tuziba ateghti, da iki mangi dughiar igharazim otivan marki.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan akar dikirizir God koma amizim akiram in ofa damusi, o a uan ifongiam in gin mangi ofa damu, o God ko navir vamiran ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiam in, an asizir kam in tuzir tabar ami, egh amimzaraghan uaghan tuzir nabar ameghti, kamagh in deragham. ¹⁷ Egh me dughiar namba 2in, da givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira ikiti, me dughiar namba 3in avim in bar da tueghti, da bar moghira isi mighirigh. ¹⁸ Me dughiar namba 3in asizir tuzir katam ameghti, God gumazir kam in ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a God in damazim in deragham kogh, egh pura mangigh gumazir kam in akurvaghan kogham. Eghti God suam, nin ofan kam bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asizir tuzir kam amiva, an osimtizi ikiam in.

¹⁹ “Eghti God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim, bizir mizirizitam in porogham, a God in damazim in zueghan kogham. Eghti me asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuzir kam avim in a tuaghti a bar isi mighirigh.

“Gumazamizir God in damazim in zueziba, merara God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ami. ²⁰ Eghti ian tav God in damazim in zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavira Itir God in gumazamizibar ikizim in aven ikian kogham. ²¹ Eghti ian tav uaghan, bizir God in damazim in mizezir tam in suiragham, ka ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumazamizibar mikarziabar itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir God in gumazamizibar ikizim in ikian kogham.”

Israelia asizir oviba ko ghuzibar aman kogham

²²⁻²³ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamagh in Moses mikeme, “Ia bulmakaun oviba ko sipsip in oviba, ko memen oviba, dar aman marki. ²⁴ Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an ovim aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inigh in deragham. ²⁵ Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir God in ofa gamizir asizim in ovitam ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir God in gumazamizibar ikizim in aven ikian kogham. ²⁶ Ia Israelia, ia managh iti, ia ghuziba sara asiziba ko, ghuziba sara kuarazibar aman marki. Bar marki. ²⁷ Gumazitam o amizitam, Akar Gavgavir ghuzibar aman kogham in kam abighiti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir God in gumazamizibar ikizim in aven ikian kogham.”

Ofan asizir tuzir naba, me ofa gamir gumazibar aningam

²⁸⁻²⁹ Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamagh in Moses migei, “Ia tong in itir gumazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh. ³⁰ Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avim in Ikiavira Itir God in ofa damu. Ikiavira Itir God in asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapam in itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamagh in Ikiavira Itir God in ofa

damu. A uan dafarimningin amagapamin itir asizir tuzimn suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang. ³¹ Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh. ³² Eghti asizir kamın agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim dangingigh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa. ³³ Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim. ³⁴ Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir kamın agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibar ofabar tongin aningh, ofa gamir gumazibzar aningi, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughiaubar zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam. ³⁵ Gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar otozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam. ³⁶ Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki.”

³⁷ Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba. ³⁸ Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainain Mighsiamin da isa Moses ganingi. Dughiar kamın, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavira Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

Aron uan otariba ko, ofa gamir ingangariba

8

(Sapta 8–10)

*God gumaziba misivti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa
(Ua Me Ini 29:1-37)*

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁻³ “Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh gumazamiziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi.”

⁴ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha an gin zui. Ezi gumazamiziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa.

⁵ Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Bizir ki datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damuasa na mikeme.”

⁶ Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumazamizibar damazimin tugh, me gamizi me dipamin uari rue. ⁷ A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. Egha a korotiar otevir azenan azuim a garugha anemighinasa inir sazir kurkazir aghuiba

itim isa an ivariam gike. ⁸ Egha forivtarir inim isa Aronin evarim gike, egha Godin ifongiam gifofoghamin dagiamning isa forivtarir inir an evarimin itim garu. ⁹ Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁰ Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kamin a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. ¹¹ Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiabar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kamin Moses bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi. ¹² Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kamin an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto. ¹³ Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazibar korotir ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami.

¹⁴ Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki. ¹⁵ Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha arazir kamin a ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge, kar arazir kuraba gin amangamin arazim. Egha arazir kamin, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto. ¹⁶ Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinimin oto.

¹⁷ Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gaborogha bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami.

¹⁸ Egha Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirim damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin da ariki. ¹⁹ Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an ghuziba inigha ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. ²⁰⁻²¹ Egha a sipsip aghoragharigha, an muriaba ko an suemning deragharigha da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otevir maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuezi, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam.

²² Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam, ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamim. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa sipsipin kamin dapanim gariki. ²³ Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronin kuarir guvimin itir kuarir amirazim, ko an dafarir puzir amebat agharir guvimin itim, ko dagarir puzir

amebar suer agharir guvimin itim, dagh aghui. ²⁴ Egha Moses Aronin otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadaghan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir amebar dafarir guvimin itiba ko dagarir puzir amebar suer guvimin itibagh aghui. Egha sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimin 4plan mriabar da kavamangi.

²⁵ Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin buaragharir agharir guvimin itim ini. ²⁶ Egha Moses ghua, Godin damazimin itir yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko olivin borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba ko buaghagharir agharir guvimin itim gisin ati. ²⁷ Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan kamın suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. ²⁸ Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimin asizir ofan bar isia mighirizim gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi averenir kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera. ²⁹ Ezi datirighin Moses sipsipin kamın uan dafarimningin an amagapamin itir asizir tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipin apurimin akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim. Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami.

³⁰ Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir dakozimin mriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamın Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavira Itir Godin bizibara.

³¹ Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an otaribav gia ghaze, "Ia asizir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh anevigh bretin akiramın itim sara dami. God ia mikemezi moghira, Iarara dar ami. Akirar bret itir kam, me an aven bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami. ³² Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko bretin naba ikivira ikiti, ia avimin da tueghti da bar isi mighirigh. ³³ Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimin tiar akamin azenan mangan marki. Ia kamaghira iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam givagh. Guizbangira, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba. ³⁴ Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemeza ghaze, ia uan arazir kuraba gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighin ia dagh amigha gifa. ³⁵ Ia arueba ko dimagaribar God bativamin Purirpenimin tiar akamin iki mangi 7plan dughia bar tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme."

³⁶ Mosesin migirgiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

¹ Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarim bagha me atigha gifa. Ezi dughiar namba 8 otozima, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ² Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron migei, "Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipin apurir aghuir duaba an mikarzinin puvatizitam, ofan bar isia mighirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavira Itir Godin damazimin aningin ofa damu. ³ Egh ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, 'Ia arazir kuraba gin amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mighiramibar amusi, bulmakaun azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibara inigh, duatam men mikarzibar ikian marki. ⁴ Egh daghan ia ofan God ko navir vamira ikiamim damusi, bulmakaun tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavira Itir Godin ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God ian damazimin otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabar amu.'"

⁵ Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenimin boroghin ize. Ezi Israelian gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha tuivighav iti.

⁶ Ezi Moses kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God ghaze, ia ofan kabar amuti, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim ia bativam." ⁷ Egha Moses kamaghin Aron migia ghaze, "Ni ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh ofan arazir kuraba gin amangamim ko nin ofan bar isi mighirighamim sara damu. Ni ua bagh kamaghin damuti God nin arazir kuraba gin amangiva, gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh gin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumazamiziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gin amangam."

⁸ Ezi Aron ofa gamir dakozimin boroghin ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami. ⁹ Ezi Aronin otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimin mingarim ginge. ¹⁰ Egha gin Aron, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozimin da tuezii avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami. ¹¹ Egha an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da tuezii, avim bar dar isizi da gifa.

¹² Egha gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan muriabar da kavamangi. ¹³ Ezi otariba asizir dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da inigha iza a ganingizi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezii avim bar dar isia mighirizi, averenir kinim oto. ¹⁴ Ezi an asizir kamin muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamin mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kinim oto.

¹⁵ Egha Aron gin gumazamizibar ofaba inigha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A gumazamizibar ofabar amu men arazir kuraba gin amangamimin

meme inigha, a misuegha an ofa gami. Mati a faragha ua bagha uan arazir kuraba gin amangamin asizim'in ofa gamizi mokin.

¹⁶⁻¹⁷ Egha an asizir gumazamiziba ofan bar isia mighirizim bagha inigha izezir kamningin mam'in ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egha a plaua inigha witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir zivirizim'in plauan mabar suigha, ofa gamir dakozim'in da tuez'i avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto.

¹⁸ Egha gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha inigha izezimning misoke. Ezi an otariba asizir kamningin ghuziba inigha a ganingizi, an ofa gamir dakozim'in 4plan miriabar da kavamangi. ¹⁹ Egha Aron bulmakau ko sipsipin apurim'in oviba bar ada ini, kar an puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aning'in ovim ko beramin akuar aghuim, a bar da ini. ²⁰ Egha me ovir kaba isa asizimning'in amagapamning gatigha, bar da inigha ofa gamir dakozim'in ghu. Asizir oviba bar, Aron ofa gamir dakozim'in da tuez'i avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. ²¹ Egha a uan dafarim'in bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir guvim'in amadaghan itir buaragharimning'in suiragha da fegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazim'in ighuavamadi. A Moses mikemezi moghin ami.

²² Aron ofan kaba bar dagh amigha givagha, uan agharimning ghufegha, gumazamizibav gia ghaze, God deraghvira ia damu. Egha ofa gamir dakozim ategha izaghiri. ²³ Egha Moses ko Aron, God bativamin Purirpenim'in aven ghu. Egha aning azenan izir dughiamin, aning ghaze, God deraghvira bar gumazamizibar amuam. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim girizi gumazamiziba bar an gani. ²⁴ Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozim'in izaghiri. Egha avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumazamiziba bar bizir kam'in ganigha nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtem'in dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10

Nadap ko Abihu arazir kurabagh ami

¹ Ezi dughiar kam'in Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mughuriar aghuim zuim tuasa uan itariba ini. Egha aning avir mikiam ko pauran mughuriar aghuim zuim isa itarim gatigha, avir kam inigha ofan min Ikiavira Itir God bagha ghu. Me fo, Ikiavira Itir God kamaghin garir avim inigh izasa mikemezir puvati. Kamaghin amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua. ² Egha Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin damazim'in bar aning'in isizi, aning areme. ³ Ezi Moses kamaghin Aron migei, "Ikiavira Itir God, fomira kamaghin ikiangsigha ia mikeme, 'Gumazir nan boroghin iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengan itir deragh na damuva kamaghin fogh suam, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin bar zuezim. Eghti ki uan gavgavim ko angazangarim gumazamizibar akagham. Eghti me nan ziam fam.'" Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura.

⁴ Ezi Moses dikavigha, Aronin ghurir afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aning'in diazi, aning ize. Ezi Moses kamaghin aning migei, "Gua roghira kagh iziva, uan avebamningin kuamning inigh, egh Ikiavira Itir

Godin Purirpenim ategh, saghon mangi danganir e itimin azenan mangi.”
⁵ Ezi aning Moses mikemezi moghin ghua, gumazir kuamning inigha danganir me itimin azenan ghu. Aning gumazir ovengezir kuamningin korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningin korotiabar suigha aning amikirigha azenan zui.

⁶ Ezi Moses datirighin, Aron ko an otarir igharazir pumuning, Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi. A kamaghin me migei, “Ia apangkuvir arazimin gin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dughiaaba zurara uan dapanir ariziba batoghvira iki. Ia da ateghti da pura ikian marki. Ia uan apangkuvimin ababanim bagh, korotiaba abighan marki. Ia apangkuvir arazimin gin mangiti, Ikiavira Itir God ia misueghti, ia arimighiregham. Eghti e Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram. Eghti Israelian igharaz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavira Itir God amadzir avimin aremezir gumazimning bagh aziam. ⁷ Eghti ia God bativamin Purirpenimin tiar akam ataghiraghan marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia gaghuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan mangegh, ia arighiregham.” Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

Arazir ofa gamir gumaziba damuamiba

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, ⁹ “Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegh, nan damazimin, na bativamin Purirpenimin aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven mangiva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir kamn gintigh mamaghira iki. ¹⁰ Ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumazamizir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin zuezi, manaba mize. ¹¹ Egh ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumazamizibar sure damu.”

¹² Ezi Moses kamaghin Aron uan otarir ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, “Ia Ikiavira Itir God bagh wit tuamin ofan nar ikiavira itiba inigh. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganingl. Kamaghin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin bretin kam ami. ¹³ Ikiavira Itir God bizir kamn na mikemegha gifa. Kamaghin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazamizir Ikiavira Itir God bagha wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egh ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimin aven bretin kam ami. ¹⁴⁻¹⁵ Eghti Israelian gumazamiziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragharim ko oviba sara inigh izi. Eghti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragh da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. Egh ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egh ofan kamn asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragharim inigh. Eghti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uaghara, asizir tuzir kamning isi danganir Godin damazimin zuezir tamn mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagh aningi. Egh zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa.”

¹⁶ Egha gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagha azaragha ghaze, “Ofa gamir gumaziba manmaghin memen ofa damu

arazir kuraba gin amangamim gami?" Ezi me a miġei, "E avimin a tuazi a isigha gifa." Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari.

Egha a ghaze, ¹⁷ "Manmagh amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizir divazimim aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamın asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua baghavira misevezim, egha a ia ganingi, ia gumazamizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam. ¹⁸ Ia ofan kamın ghuzim inigha purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egha manmagh amizi, ki ia mikemezi moghin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?"

¹⁹ Ezi Aron kamaghin Moses miġei, "Ni oragh. Datrighira, gumazamiziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia miġhirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamaghin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, eghti Ikiavira Itir God ti bizir kam gakuqham, o? Ki ghaze, ti puvatigham." ²⁰ Ezi Moses kamaghin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

Bizir Godin damazimin zueziba ko mizeziba

11

(Sapta 11–15)

*Asizir Israelia damamiba ko
asizir anogorogheziba
(Godin Araziba 14:3-21)*

¹⁻² Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, "Ia, nguazir kamın itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami. ³ Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami. ⁴⁻⁶ Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, egha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke. ⁷ Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning iti, egha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize. ⁸ Kamaghin amizi, ia asizir kabar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ "Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighi, ia fogh, da bizir bar kuraba. ¹¹ Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba. ¹² Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighi, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh.

¹³⁻¹⁹ "Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, miġhiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba,

dipamın mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki.

²⁰ “Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoro. ²¹ Eghti apizir tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami. ²² Kamaghın amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami. ²³ Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghın fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoro.”

²⁴⁻²⁵ “Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimın mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganıtamın mangam, gumazir kam nan damazimın mizegham. Gumazir asizir kamın suiraghamım, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimın mizegh iki mangi guaratizimın tugham.”

²⁶ “Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghın fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati. ²⁷ Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamın kuamın suiraghıva, ia nan damazimın mizegham. Egh ia kamaghıra iki mangi guaratizimın tugham. ²⁸ Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimın mangıgham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimın mizeghvıra iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize.”

²⁹⁻³⁰ “Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoro. Kar iriaba, ko kuarziba ko iper guar avırıba. ³¹ Ki asizir kaba ian anogoro. Eghti ia dar kuabar suıghıva, nan damazimın mizeghvıra iki mangiti aruem magirigham. ³² Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irıgham, bizir kam uaghan nan damazimın mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o inıtam o bulmakaun inımın ingarizir inıtam o mıtaram, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irıgham, a nan damazimın bar mizegham. Eghti ia a isi dipamın a rueghti, bizir kam nan damazimın mizeghvıra iki mangiti aruem magirigham. ³³ Eghti asizir mizezir kamın mikarzim nguazir minem girıghti, bizir miner kamın itiba bar mizegham. Kamaghın, ia miner kam abikigh. ³⁴ Eghti daghetaba roghıra ikiti, miner kamın dipam dagher kabagh ireghti, dagher kaba nan damazimın uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamın itim, a ikuvigha mizegha gıfa. ³⁵ Eghti asizir kam bizitam girıgham, bizir kam nan damazimın a mizegham. Eghti miner kam, o bretta tur danganir me nguazimın ingarizir kam, ia uaghan anebikigh. ³⁶ Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimın otivim girıgham, o tengin dipam girıgham, eghti dipam nan damazimın mizegham kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamın mikarzimın poro, a mizegha ikufi. ³⁷ Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh ısın iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvati, a zueghavıra iti. ³⁸ Ezi dagher anabar kam dipamın aven itima, asizir kamın kuam a giri, dagher anabar kaba nan damazimın mize.”

³⁹ “Ia asizir ki damasa ia mikemezibagh nıghnıgh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimın mizegham. Egh a kamaghıra iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁰ Eghti gumazitam asizir kamın tuzitam ame, o asizir kamın kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvıra iki mangiti aruem magirigham.”

⁴¹ “Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimın aruıbar aman marki. Ia kamaghın nıghnıgh, da bizir bar kuraba. ⁴² Egh asizir uan navıbar nguazim davarıba, ko soroghafarıbar aruı asiziba, ko asizir suer avıravırıba itiba, da bizir aghuıba puvati. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoro. ⁴³ Ia

asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimîn mizegham. Eghti ki dar aghuazi moghin, ki bar ian aghuagham. ⁴⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian God, egha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumamazizibar iki vira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuubar gin mangi nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimîn mizeghan marki. ⁴⁵ Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghin amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuubar gin mangi.

⁴⁶ “Ezi Akar Gavgavir ia datirighin inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimîn davaribav gei. ⁴⁷ Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimîn zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12

Amizim borim bategha gin uabi zuer arazim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelian gumamazizibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimîn mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozир dughiam. ³ Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamîn mikarzir mogomemîn inim atugham. ⁴ Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimîn mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira iki-amimîn, a bizir ki ua baghavira misevezir tamîn suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimîn aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamin tugham.

⁵ “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozир dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimîn mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham.

⁶ “Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guvir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamim bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kamning isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn mangi. ⁷ Eghti ofa gamir gumazim amizir kamîn kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimîn zuegha gifa. Amizim otarim o guvim bategh, an arazir kamra damu.

⁸ “Amizitam sipsip givezamin dagiaba otevegh, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamîn, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimîn, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kamningin ofa damighi, amizim ua nan damazimîn zuegham.”

13

Gumamaziziba duaba isiva arazir kabar amu

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzir ghuarir ghurghuritam, an mikarzimîn otogham, egh bizir kamîn ganganin mati lepan arimariam

o arimariar ekiar igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira duar kamın ganigh fogh suam, an duar kurimın aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an mikarzimın aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar ekiar igharazim. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh givagh, kamaghın mikimam, 'Gumazir kam, a Godin damazimın zuezir puvati.' ⁴ Eghti duam ghurghurighi, ofa gamir gumazim duamın ganti, a mikarzimın inimın aven mangighan kogh, egh arizir ghurghuriba puvatighi, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira dipenitamın iki mangi 7plan aruebar tugh. ⁵ Eghti namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua gumazir kamın duamın gan a tuisigh, eghti duamın ganigan kamaghira iki ekeveghan koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uabira ua ikegh. ⁶ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar kam misigh, egh ekeveghan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, 'Ni Godin damazimın zue. Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.' ⁷ Eghti bizir kamın gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh uabi an akagh. ⁸ Eghti ofa gamir gumazim deraghvira gumazir kamın duamın ganti, duar kam ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghın a mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.'

⁹ "Eghti gumazitam duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁰ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimın duamın ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a gasam, ¹¹ gumazir kam lepan arimariam an iti. * Eghti ofa gamir gumazim kamaghın gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.' Ofa gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghın amizi, a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimın ikian kogham. ¹²⁻¹³ Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamın mikarzim bar anevaraghti, ofa gamir gumazim ua gumazimın mikarzim bar deraghviram an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimın ganti, arimariar kam bar an mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighi a fogham, arimariar kam givasava ami, eghti a kamaghın gumazim mikimam, 'Ni Godin damazimın zue.' Ezi kamaghın, gumazir kam a zuegha gifa. ¹⁴ Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighi, gumazir kam zueghan kogham. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighi, a gumazir kam mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.' Gumazim duaba ikia egha da bighizi dar tuziba duar toribar otivti, kamaghın a nan damazimın zuezir puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram. ¹⁶ Egh gin duam misighi, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kamın duamın ganti, an duam misingighi an inim ghurghurigham, kamaghın gumazir kam nan damazimın zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghın a mikim, 'Ni Godin damazimın zuegha gifa.'

¹⁸ "Eghti gumazitam okam an mikarzimın iki, egh misighi, ¹⁹ egh gin okam ikezir danganimın, an mikarzim figh ghurghurigham, o an mikarzim aghevegh ghurghurighi, kamaghın gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi uabi isi an akagh. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamın okar

* **13:11:** Hibruia arimariar kam ziar aviribar a dibori, "lepan arimariam." Arimariar kam lepan arimariar e datirighın garimın mirara garir puvati.

duamın danganım deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimın aven mangighti, an inimın ariziba ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim kamaghın gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.' Lapan arimariar kam okar misingizir kamın danganimın otozim, a bizir bar kuram. ²¹ Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimın aven mangighan kogh, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim anetighti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ²² Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar bar kuram, egh kamaghın gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.' ²³ Eghti duar mikarzimın itimın ganiganım kamaghıra ikia, egha ekevir puvati, kar okar kamın duar kurim. Kamaghın, ofa gamir gumazim kamaghın gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zue.'

²⁴ "Eghti avim gumazitamın inivafizimın isighti, an duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham, ²⁵ eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kamın ariziba ghurghurighi, duam guizbangıra mikarzimın aven mangiti, ofa gamir gumazim fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh a gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.' ²⁶ Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamın danganimın otiviba ghurghurighan koghti, duam an inivafizimın aven mangan kogh, egh mising damuti, kamaghın ofa gamir gumazim aneteghti a uabira iki mangi 7plan dughubar tugh. ²⁷ Ofa gamir gumazim namba 7in dughiamın deraghvıra uam an duamın ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghın a mikim suam, 'Ni Godin damazimın mize.' ²⁸ Eghti duar kam pura danganir kamın kamaghıra iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurimın danganım. Kamaghın, ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimın zue.'

²⁹ "Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanım o an aghozim batoghti, ³⁰ ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganibar puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighi, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, 'Ni Godin damazimın zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam. ³¹ Ofa gamir gumazim deravıra an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimın deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. ³² Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvıra gumazim o amizir kamın mikarzir inimın ganighi, zighzizir arimariar kam kamaghıra ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati, eghti danganir kamın ariziba aghevegh iangurighan koghti, ³³ kamaghın gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganım gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, anetighti a uabira iki mangi 7plan dughubar tugh. ³⁴ Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvıra gumazim o amizir kamın duar muziaribar ganigh, da kamaghıra iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghın fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghezir puvati, a kamaghın gumazim o amizimın mikim suam, 'Ni Godin damazimın zue.' Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham. ³⁵ Gumazim o amizim zueghamın dughiamın gin duar muziariba otivigh ekivti, ³⁶ ofa

gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamın inivafızimın gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arızir aghevir ianguriba bagh ruian kogham. ³⁷ Eghti ofa gamir gumazimın damazimın, duar muziarir kaba kamaghıra iki, egh ekivan koghti, arızir pızir aghuiba duar muziariba itir danganıbar otivighi, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzızir arımarıar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, 'Ni Godın damazimın zuegha gıfa.'

³⁸ "Egh gumazıtam o amızıtam, ghuarır ghurghurır dafozıba an mıkarzırır inımın otoghti, ³⁹ ofa gamır gumazım deragh mıkarzırır nır ghurghurır kabar gan, da ghurghurıgh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarır kınıba mıkarzımın otıfı. Kamaghın, gumazır kam nan damazımın zue.

⁴⁰ "Eghti gumazımın dapanır arızıba asıghıregh, onarım mısegh, a Godın damazımın mızezır puvatı. A zue. ⁴¹ Egh an mınedevımın itır arızıba asıghıregh, onarım mısegh, a Godın damazımın zuegham. ⁴² Eghti ghuarım an dapanır gınkevımın itır onarım o mınedevımın itır onarımın otoghti, duabar ganganım aghevegh ghurghurıghtı, ofa gamır gumazım fogh suam, ghuarır kam a lepan arımarıar bar kuram. ⁴³ Egh ofa gamır gumazır kam deragh ghuarır kamın ganıghtı, ghuarır kamın duamın ganganım aghevegh ghurghurıgh, matı gumazım lepan duar arımarıam an mıkarzımın inımın itı, ⁴⁴ a kamaghın fogh suam, gumazır ghuarır an dapanımın itır kam, a lepan arımarıar bar kuram. Kamaghın, ofa gamır gumazım kamaghın a mikım suam, 'Ni Godın damazımın zuezır puvatı.'

⁴⁵ "Eghti gumazıtam duar kurar kamagh garıtım ikı, a korotıar bıbızıbar aghuıgh, uan dapanır arızım batoghan kogh, egh dafarımın uan akam avaragh, egh pamten kamaghın dım mikım, 'Kı zuezır puvatı. Kı zuezır puvatı.' ⁴⁶ Gumazır arımarıar kamagh garım ikıvıra ikıva, nan damazımın zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganır me itımın azenan uabıra ikıam."

Moses Osırızır Arazıba, bızır korotıabagh amıma da mızezıvav geı

⁴⁷⁻⁴⁸ İkıavıra İtır God kamaghın Moses ko Aron mıgeı, "Dughıar mabar, bızır inıbagh amıma da ikuvıba, kar lepan arımarıamın mın inır kabar aven itıba. Da, korotıaba ko, nır avızır me sıpsıpın arızıbar ingarızıba ko, nır tretın aghuıbar ingarızıba ko, bulmakaun inıba ko, korotıar me asızıbar inımın ingarızıba, da dar otıfı. ⁴⁹ Egh nır kam, arımarıar kurar kam an aven ikıtı, garım o aghevım an otoghti, me nır kam inıgh mangı ofa gamır gumazımın akagh. ⁵⁰ Eghti ofa gamır gumazım a inıgh deragh an ganıgh, egh arımarıar kurar kam itır bızır kam sı danganır ıgharazıtam datıghtı, a uabıra ikı mangı 7plan aruebar tugh. ⁵¹ A namba 7ın aruemın deraghvıra uam an gantı, arımarıar kurar kam, a korotıam o inımın bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arımarıam. Ezi korotıar kam o nır kam, a nan damazımın zuezır puvatı. ⁵² Kamaghın amızı, ofa gamır gumazım korotıar kam avımın a tuaghti, a bar sıgh. Bızır kam lepan arımarıamın mın a bato, eghti a bar sı mıghırıgh.

⁵³ "Eghti ofa gamır gumazım deraghvıra korotıar kamın gantı, a kamaghıra ikıtı, arımarıar kuram korotıar kam bar a inıghan kogham, ⁵⁴ eghti a me mıkemeghti me korotıar kam ruegh egh anetıghtı, a ikı mangı 7plan aruebar tugh. ⁵⁵ Eghti ofa gamır gumazım gın deraghvıra uam arımarıar bar kurar kamın gantı, a korotıamın avızır manamın aven, o azenan otoghti, arımarıar kurar kamın ganganım kamaghıra gantı, an ganganım garım o aghevım ikıvıra ikıtı, a fogh suam, a nan damazımın zuezır puvatı. Arımarıar kurar

kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimin zuezir puvati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh.

⁵⁶ “Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir lepan arimariamın min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o asizimin mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh. ⁵⁷ Eghti gin, arimariar kurar kam, ua korotiar kamın otivti, kamaghin korotiar kamın ghuavim avimin a tuaghti, a isi bar mighirigh. ⁵⁸ Egh a korotiam o asizimin mikarzimın inim ruer dughiamın, lepan arimariamın min itir puvati, an ghuavim ua namba 2in dughiamın a rueghti, korotiar kam nan damazimın zuegham.

⁵⁹ “Arimariar bar kuramin min itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir kam an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin aghuibar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimın zuezir puvati.”

14

Lepan arimariam givaghti zueghamin arazim

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, ² “Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arimariam givaghamin dughiamın, a nan damazimın zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ³ Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimin azenan mangi, egh deragh an mikarzimın ganigh. Eghti lepan min garir arimariam guizbangira bar givaghti, ⁴ ofa gamir gumazim me mikemegehti, me nan damazimın kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam, ko benir aghevır tam, ko temer hisopin aguatom, da inigh izi. ⁵ Eghti ofa gamir gumazim me mikemegehti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriatam tuigh, a inigh izi. Egh me gin kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an ghuzim minemin magiri. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevır kam, ko hisopin aguam isi ghuzim itir dipam darugh, zuamiram anesigh. ⁷ Egh gumazir kam nan damazimın zueghsi, me 7plan dughiaar dipar ghuzim itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, ‘Ni datirighin Godin damazimın zuegha gifa.’ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimın aneteghti a mighhegh mangi. ⁸ Gumazim zueghsi a uan korotiam ruva, dapanir ariziba ko uan mikarzimın ariziba bar dagh isegh uabi ruegh. A kamaghin damigh, nan damazimın zuegh, egh nguibamin aven mangi, egh 7plan aruebar a uan purirpenimin azenan iki. ⁹ Egh aruer namba 7in, gumazir kam ua, uan dapanir ariziba bar dagh isiva, ghuamasiziba ko sevanir ariziba, ko namnamın arizir maba sara isegh, egh a uabi ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimın zuegham.

¹⁰ “Egh namba 8in dughiamın, a sipsipin apurir pumuning ko sipsipin amebar azenir vamira itim inigh. Da bar deragh egh duatom dar mikarzibar ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan min, a 3 kilogremin plauan aghuiba ko olivin borem sara da veregh da inigh. Egh olivin borer itarir pumuning gingegh. ¹¹ Egh a sipsipba ko plaua ko olivin borem inigh na bativamin

Purirpenimîn izi. Eghti ofa gamir gumazitam an akuraghti a zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a inigh, na bativamin Purirpenimîn tiar akamîn izi, nan damazimîn tugham. ¹² Egh datirighîn ofa gamir gumazim sipsipîn apurir kamningîn tam inigh olivin borem sara ofa damu, mati an osimtîzim agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarimîn dar suiragh da fegh dar amuti da nan damazimîn ighuavamangi. ¹³ Ofa gamir gumazim sipsipîn kam isi, ofan bar isia mighîriba ko, arazir kuraba gîn amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozir danganimîn mangî a misueghti an aremegh. Guizbangira, osimtîzim agevir ofaba, da arazir kuraba gîn amadir ofabar mirara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a isa ofa gamir gumazibagh aningi. Kamaghîn amizi, ofa gamir gumazim kamaghîn damuam. ¹⁴ Egh gîn ofa gamir gumazim sipsipîn ghuzir taba inigh, gumazimîn kuarir guvimîn itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamîn dagarir amebar agharir guvimîn amadaghan itim datigh. ¹⁵ Egh ofa gamir gumazim olivin boremîn taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimîn an suiragh. ¹⁶ Egh a uan agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan dafarir kiriamîn itir borer kam darugh, egh 7plan dughiabar Ikiavîra Itir Godin damazimîn a kavamang. ¹⁷ Egh gîn ofa gamir gumazim borer an dafarimîn ikiavîra itir taba inigh, gumazir zueghamimîn kuarir guvimîn itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamîn agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamîn dagarir amebar agharir guvimîn amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. ¹⁸ Egh borer nar ofa gamir gumazimîn dafarimîn ikiavîra itiba, gumazir kamîn dapanim gingegh. Arazir kamîn a gumazim damighti, a nan damazimîn zuegham.

¹⁹ “Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gîn amangamin asizimîn ofa damuti, gumazim nan damazimîn zuegham. Egh a gîn, ofan bar isia mighîrim damusi, asizim misogham. ²⁰ Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimîn ofa damu. Egh arazir kamîn ofa gamir gumazim, gumazir kamîn arazir kuraba gîn amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimîn bar zuegham.

²¹ “Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a sipsipîn nguzir apurir vamirara inigh. Sipsipîn kam a gumazimîn osimtîzim agevir ofa. Eghti gîn ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimîn ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuir itarir pumuning viraram aningîn suiragh izi. ²² A dagiaba otevegh sipsipibagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gîn amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighîrir ofa damu. ²³ Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimîn ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimîn tiar akamîn mangi. ²⁴ Eghti ofa gamir gumazim osimtîzim agevir ofa bagh sipsipîn nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimîn an suiragh a fegh a damuti a nan damazimîn ighuavamangi. ²⁵ Egh ofa gamir gumazim osimtîzim agevir ofa bagh sipsipîn nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamîn kuarir guvimîn itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimîn amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamîn dagarir amebar agharir guvimîn

amadaghan itim datigh. ²⁶ Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh. ²⁷ Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiaabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. ²⁸ Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghaminin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamın agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamın dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. ²⁹ Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamın dapanim gingegh. Egh arazir kamın a gumazim damighti, a nan damazimin zuegham. ³⁰ Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh. ³¹ A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamın ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimin zueghamin kamın arazir kuraba gin amangisi ofa damu. ³² Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba otevegh, ofan asizibagh ivezan iburagham, an arazir kamın gin mangiva, nan damazimin zuegham.”

Arimariar kuram dipenim damighti dipenim ikuvighamim

³³ Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron megei, ³⁴ “Ia gin Kenanin nguazimin mangegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamim, ki ti lepan min garir arimariar kuram damighti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham. ³⁵ Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, ‘Ki asighasizir kam arimariar kuramin min an gari an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasisi.’ ³⁶ Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam, ‘Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.’ Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam. ³⁷ A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a gantima, bizir gariba ko agheviba torir muziariba biribar arighti a suam, bizir kam bar biribar aven ghu, ³⁸ egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam, ‘Dipenir kam, a 7plan dughiaabar pura ikiam.’ ³⁹ Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti, ⁴⁰ ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir puvatiziba makuri naghin, da makunigh. ⁴¹ Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba bar da avarazim angarigh. Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir bizir kuraba akurir naghira da kunigh. ⁴² Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir kabar ingarigh. Egh nguazir kumkuar igiam inigh dipenimin biriba ua dar aghu da avegh.

⁴³ “Eghti me ingangarir kam damighti, an gin asighasizir kam ua birimin otoghti, ⁴⁴ ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh deraghvira a getiv an ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekevegh dipenim damighti a ikuvigh,

egh dipenir kam a nan damazimîn mizegha gifa. ⁴⁵ Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh dagiaba ko temeaba bar ada angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan damazimîn zuezir puvatizir biziba makuri naghin da makunigh.

⁴⁶ “Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimîn mizeghiva kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ⁴⁷ Eghti gumazitam dipenir kamîn aven dami, o an aven dakuam, kamaghin a uan korotiaba ruegh.

⁴⁸ “Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimîn ganti, an biriba deragham, eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam, ‘Dipenir kam a Godin damazimîn zue.’ A fo, bizir lepan arimariar kuramin min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a gifa. ⁴⁹ Arazir dipenim gamima a ua nan damazimîn zuezim, a kamakin. Ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimîn kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir aghevir tam, ko temer hisopin aguatom, inigh izi. ⁵⁰ Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magiri. ⁵¹ Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguam da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiabar dipar ghuzim itim dipenimîn a kavamang. ⁵² Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimîn zuegham. ⁵³ Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighheg mangi. Kar dipenimîn miziriziba agevir arazim, eghti dipenim nan damazimîn ua zuegham.

⁵⁴⁻⁵⁶ “Arazir kaba, da gumazamizir arimariar kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzimîn otiviba, ko asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimîn mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei. ⁵⁷ Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimîn zue, ezi bizir manaba zuezir puvati.”

15

Mikarzimîn otivir mizirizir mabar Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ² “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam:

“Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimîn mizegham.

³ Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemarir tuavim apirighi, gumazir kam nan damazimîn mizegham. ⁴ Eghti danganir an apiagheriba o akuiba, da bar mizegham. ⁵⁻⁶ Tina gumazir kamîn misiamin suiragham, o an apiagheri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh,

egh nan damazimîn mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁷ Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimîn mikarzimîn suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁸ Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimîn zuezim giparighi, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham. ⁹ Eghti gumazir duar kam

itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham. ¹⁰ Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezim inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ¹¹ Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghvira ikivira iki mangiti aruem magirigham. ¹² Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abikigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh.

¹³ “Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughibar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham. ¹⁴ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh. ¹⁵ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

¹⁶ “Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham. ¹⁷ Eghti dipar kam an korotiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁸ “Gumazim amizim ko dakuigh, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghvira iki mangiti aruem magirigham.

¹⁹ “Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham. ²⁰ Eghti dakozir an akuim ko an apiaghirir biziba, da bar mizegham. ²¹⁻²³ Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. ²⁴ Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kamin miziriziba an iki mangi 7plan dughibar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuam, a uaghan mizegham.

²⁵ “Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuavira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham. ²⁶ Egh a dughiar kamin dakozir manam gakui, o dabirabir manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham. ²⁷ Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitam in suiragham, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham. ²⁸ Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughibar ikegh nan damazimin zuegham. ²⁹ Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh. ³⁰ Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir

ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamin, an amizir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham.

³¹ “Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighi me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham.”

³² Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgaviba. ³³ Egha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Egha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Egha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

Dughiar Ekiar God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim

16

(Sapta 16)

Ofa gamir gumazibar dapanim ofa gamua gumazamizibar arazir kuraba gin amadi

¹ Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei:

² “Ni uan avebam Aron mikemegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksir asuamin guamin tuivan marki. Ki ghuariar mamn tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighi, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighi, ki a misueghti an aremegham. ³ Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh.

⁴ “Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha miseveziba, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghvira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trausiziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh.

⁵ “Eghti Israelian gumazamiziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vamira inigh izi Aron danighi, a da iniam.

⁶ “Egh Aron uabi inizir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang.

⁷ “Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh. ⁸ Egh a dagiar

pumuning inigh, mamın osizirim kamaghın miġei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin ofa’ ezi igharazimın osizirim kamaghın miġei, ‘Kar Asaselin ofa.’ Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningın akakaghām, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asasel bagh anemisefegh.*
 9 Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumamazizibar arazir kuraba ġin amadir ofa damu. 10 Egh an asem Asasel bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimın izi. Egh a memen kam, asem Asasel bagh gumamaziziba puvatizir danganimın anemadagh. Eghti memen kam gumamazizibar arazir kuraba ater mangam.

11 “Aron ofan kabagh amua arazir kuraba ġin amadir dughiamın, an arazir kamın ġin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba ġin amadir ofa damu. 12-13 Egh a ġin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimın itir ofa gamir dakozimın mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamın ġirakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimın mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimın dafarir pumuning pauran mughurir aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighti, pauran kamın miġharim, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın asuam avaragham, kar arazir kuraba ġin amadir danganim. Miġharir gavgavir kam ikiti, kamaghın Aron uabi, arazir kuraba ġin amadir danganimın ganan kogham. An an ganighti, ki a misueghti an aremegham. 14 Egh a bulmakaun apurimın ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın pın arazir kuraba ġin amadir danganimın guamın a kavamang. Egh 7plan dughiaibar kamaghira ua ghuzir taba uan dafarir puzimın da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın da kavamang.

15 “Egh ġin a gumamazizibar arazir kuraba ġin amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimın aven inir ekiamın ġirakirangin Bar Anogoroghezir Danganimın mangi, egh ghuzir muziarir taba Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın asuamın pın itir arazir kuraba ġin amangamin danganim, a ġisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın guamın da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokin. 16 Egh arazir kamın a Bar Anogoroghezir Danganim damighti, a nan damazimın zuegham. Guizbangira, Israelian gumamaziziba arazir mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongın iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimın bizibagh amima, da bar nan damazimın mize. Kamaghın amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimın danganim igharazibar kamaghira dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham. 17 Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumamaziziba sara bar da ġin amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimın aven mangan kogham, egh kamaghira iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki bar men anogoroke. 18-19 Egh ġin Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar isia miġhirir ofa gamir dakozimın mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimın mize. Kamaghın amizi,

* **16:8:** Hibrun akam, akar kam deragha miġeir puvati. Gumazir maba ghaze, Asasel, a Satanin ziam, o duar kurar mam. Ezi marazi ghaze, kar danganim misingizimın danganim kurar mam. Ezi marazi kamaghın akar kamın mingarim ġinighnigha ghaze, “Ni danganimın anemadagh.” **16:15:** Hibru 9:12

Aron ofa gamir dakozir kam damighti a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme vıřara, aningin ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimın mikebabar itir bulmakaun kombar mın garir biziba bar dar arikigh. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughıabar ofa gamir dakozimın a kavamang. Arazir kamın a ofa gamir dakozim damighti a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvıra ikiam.”

Memen Israelian arazir kuraba aterim, a ghugha gifa

²⁰ Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “Aron Bar Anogoroghezir Danganım ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agıvagh, egh a memen asem Asasel bagha misevezir kam inigh, Ikiavıra Itir God bagh izi. ²¹ Eghti memen angamıra itim, a uan dafarimning isi an dapanim gisin datigh, egh Israelian gumazamizibar arazir mızırızıba, ko akam batozir arazıba ko men arazir kurar avırıba bar dar gun mikemegh. Egh arazir kamın an arazir kuraba isa memen dapanim gati. Egh gın a meme isi gumazir a misevezimın dafarim datighti, gumazir kam meme inigh gumazamizıba puvatızir danganımın mangı. ²² Egh danganır kamın aneteghti, memen kam Israelian arazir kuraba osimtızim inigh da aterıva gumazamizıba puvatızir danganımın mangıgham.

²³ “Eghti ingangarir kam gıvaghı, Aron na bativamin Purirpenimın aven mangıgh, ofa gamir gumazimın korotiar an arugha Bar Anogoroghezir Danganımın aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimın aven iki. ²⁴ Egh a mangı Purirpenimın divazimın aven dipamin bar uabi ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazimın korotiar ıgharazıbar aghuigh. A gın azenan ızegh, ofan bar isia mıghırır pumuning damıgh, a ua bagh ofan tam damıgh, egh ofan ıgharazim gumazamizıba bagh a damıgh. Ofan kamningın, a uan arazir kuraba ko gumazamizıbar arazir kuaba gın amadagham. ²⁵ Egh a men arazir kuraba gın amangisi ofa gamızir asızimın ovim isi ofa gamir dakozimın a tuaghti, avim bar an isi mangıti, a bar mıghırıghti, averenır kınım otogham. ²⁶ Eghti gumazir faragha meme inıgha gumazamizıba puvatızir danganımın ghugha anetaghızı a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamin uan mıkarzim sara ruegh, egh gın, a ua danganır me itimın aven izam. ²⁷ Me bulmakaun apurim, ko memen ofan arazir kuraba gın amadım, ofa gamir gumazim faragha aningin ghuzıba inıgha, uan arazir kuraba ko gumazamizıbar arazir kuraba sara gın amangasa, Bar Anogoroghezir Danganımın aven ghu. Egh gın me asızir kamningın kuamning inıgh nguıbamın azenan mangam. Egh me aningin inıba ko tuzıba ko buarıba tueghti, avim aning bar isi mıghırıgh mangıti, averenır kınım otogham. ²⁸ Egh gın gumazir aning tuazir kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan mıkarzim bar a rueghıva, a gın, ua danganır me itimın aven izam.”

God Gumazamizıbar Arazir Kuraba Gın Amadır Dughiar Ekiam damuamin arazim

²⁹ Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “İa Akar Gavgavır kam zurara an gın mangı. İakinır namba 7, an dughiar namba 10ın, ia İraelia ko ikızir ıgharazıbar gumazamizir ian tongın itıba bar, ia dagheba ko agoroger arazıba atakıgh, egh ia ingangarıba ategh avughsi. ³⁰ Arazir kamın mıngarım kamakın: Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa damuva ian arazir kuraba

gin amangam, eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. ³¹ Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghti ia agoroger araziba dughiar kamin da ategh avughsi. Ia ingaran marki. Bar marki. Egh ia zurara arazir kamin gin mangi. ³² Ofa gamir gumazir manam ia anemisefe, eghti na afeziamin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a uabira gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ingangarir kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimin korotiar ghurghurir aghuim arugh. ³³ Egh gin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazamiziba bar, me nan damazimin zuegham. ³⁴ Me arazir kaba zurara dar gin mangivira iki. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumazamizibar arazir kuraba gin amang, egh me damuti me nan damazimin zuegham.”

Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganingi, ezi Moses bar adar gin zui.

Arazir aghuir God damuasa Israelia mikemeziba

17

(Sapta 17--27)

Ofabar amuamin danganir vamira

¹⁻² Ikiavira Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumazamizibav kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi. ³ Ia Israelian gumazamiziba ofa damusi ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh, ⁴ egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi ofan min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, egh ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin ia batuegham. ⁵ Akar kamin mingarim kamakin: Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar mighirighti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tuer kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁷ Ia Israelia uam aseba bagh asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua, na tegha asebar gin ghue.* Eghti ian gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenimin izi.

⁸⁻⁹ “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isia mighiribar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Puvatightima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.”

Ghuzimra arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi ia ghuzibar aman marki

17:7: Godin Araziba 31:16; 32:17; 2 Eghaghaniba 11:15; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 10:20 * **17:7:** Gumazir maba ghaze, aser kam, a memen asemin mingari.

10 “Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an firim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumamazibar tongin a batuegham. 11 Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ia migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumamazibar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirim miningarim. Ghuzimra gumamazibar arazir kuraba gin amadi. 12 Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki.

13 “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevaregh.

14 Kamaghin ami, gumamaziba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumamazibar tongin a batuegham.

15 “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazim gumazir ian tongin ititam, asizir kam tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a miziriziba sara iki mangiti aruem magirighti, a ua zuegham. 16 Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18

Ikizir vamiran gumazim ko amizim uaningin ikian marki

1-2 Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. 3 Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki. 4 Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kam in ia migei. 5 Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumamaziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

6 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangam marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki. 7 Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki. 8 Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham. 9 Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki. 10 Ni uan otarimin guivim, o nin

17:10: Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23

17:11: Hibru 9:22

18:5: Nehemia 9:29; Esekiel 18:9; 20:11-13; Luk 10:28; Rom 10:5; Galesia 3:12

18:8: Ofa Gami

20:11; Godin Araziba 22:30; 27:20

18:9: Ofa Gami 20:17; Godin Araziba 27:22

guivimın guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghum-sigham. ¹¹ Ni uan afeziamın amuir igharazimın guivim ko dakuan marki, kar nın afeziamın borim, a uaghan nın buaramizim. Ni an ikian bar marki. ¹² Nın afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir vamira. Kamaghın amizi, ni a ko dakuan marki. ¹³ Nın amebamın afumim o an avenemebam, kar nın amebamın ghuzimra. Kamaghın amizi, ni a ko dakuan marki. ¹⁴ Nın afeziamın aveghbuamın amuim, a nın amebar dozim. Kamaghın amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamın dozim damuti, a bar aghumsigham. ¹⁵ Ni uan otarimın amuim ko dakuan marki. A nın amuim puvati, kamaghın ni a ko dakuan bar marki. ¹⁶ Ni uan aveghbuamın amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuighti, nın aveghbuam bar aghumsigham. ¹⁷ Amizitam fomira gumazir igharazimın ikia guivim bate, ezi gın ni amizir kamın iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimın guivimın guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimın otarimın guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nın amuimın anababa, egha nın adarasi. Kamaghın amizi, ni arazir kuramın me damigham, ni arazir aghumsızir bar ekiam damigham.

¹⁸ “Nın amuim ikiavıra itir dughiamın, ni an afumimın ikian marki. Ni kamaghın damuva, aning damuti, aning uaningin ataram.

¹⁹ “Amizir uan iakinıav sozim, a zuezir puvati. Kamaghın, ni a bagh navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki. ²⁰ Ni uan namakamın amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghın damuva, nan damazimın mizegham.

²¹ “İa oragh. Ki İkiavıra İtir God, İan God. Ki Akar Gavgavir kam İa ganıdı, İa uan borİba İsİ asem Molekİn ofa damusİ uan borİbav sogh avımın da tuan marki. Ki bar İan anogoroke. İa kamaghın damuva, nan zİam dikabİragham.

²² “İa gumazİba, gumazir İgharazİtam ko dakuan marki, matİ gumazim amizim ko akui mokın. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua. ²³ İa gumazİba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghtİ amizİba, asizir apuritam ateghtİ, an a ko dakuan marki. Arazir kam İa damuti İa nan damazımın bar mizegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkİra aghumsızir bar ekiam İtam gami.

²⁴ “İa arazir kurar kabar amuan marki. İa dar amu, egh İa nan damazımın mizegham. İkizir İgharazİbar gumazamizir Kenanın nguazımın İtiba, me arazir kabagh amua nan damazımın mize. Kamaghın amizi, ki datİrİghın me batosİ, eghtİ İa men nguazim İniam. ²⁵ Men arazir kurar kabara nguazir kam gamİma a nan damazımın mize. Kamaghın amizi, ki İvezir kuram İsa men nguazim ganıdı. Egh İkizir İgharazİbar gumazamizİba, ki me batuegham, matİ nguazim men misİ, eghtİ me ua Kenanın nguazımın İkian kogham. ²⁶ Eghtİ İa İsrailian gumazamizİba ko İkizir İgharazİbar gumazamizir İan tongın İtiba, İa arazir ki İfongezİba ko bizir ki damuasa İa mikemezİba bar dar gın mangi. İa God gİfozir puvatizir İkizir İgharazİbar arazİbar amuan marki. Men arazir kuraba bar kuri, ezi ki bar dar aghua. ²⁷ İa fo, gumazamizir faragha nguazir kamın İtiba, me arazir kurar kabagh amİ. Kar arazir kurar bar kurizİba, ezi ki bar dar aghua. Bizir kam bangın, nguazim nan damazımın mizegha İti. ²⁸ Ezi İa uaghan kamaghın damigham, İa nguazir kam damuti, a mizegham. İa kamaghın damuti, nguazir kam İan mİgh İa batuegham, matİ nguazim faragha İkizir İgharazİbar gumazamizİba

batoghezi mokin. ²⁹ Eghti Israelian amizim o gumazir manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir kabar amuti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

³⁰ “Ia Akar Gavgavir ki ia ganidir kamın gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua nguazir kamın ikia amizir arazir bar kurir ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia kamaghın damigham, ia nan damazimın mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

19

God ifongezir Arazir kaba, Israelia dar gin mangi

¹⁻² Ikiavira Itir God, kamaghın Israelia mikimasa Moses mikeme:

“Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghın, ia uaghan nan mın arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki. ³ Ia vaghvagh uan amebaba ko afeziabar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamın ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghın mikemegha gifa. ⁴ Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa.

⁵ “Ia na ko navir vamira ikiamin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kamın gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghın damuti, ki ian ofa gifuegham. ⁶ Ia asizim misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o amınzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mıkezimın ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimın otogh. ⁷ Eghti gumazitam dughiar mıkezimın asizir kam amıti, arazir kam nan damazimın bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kamın aghuagham. ⁸ Gumazitam dughiar mıkezimın asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganıngizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir kuramın osımtizim iki ivezir kuram iniam. Kamaghın amizi, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham.

⁹ “Dughiar ia uan azeniba aghorimın, ia dagher azenimın dazighiamın tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh, egh ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghıra iki. ¹⁰ Dughiar ia wainın ovizir anıdziba inigha gıvazimın, ia uamategh mangi wainın azenimın wainın ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia wainın ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bagh da ateghti, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghın mikeme.

¹¹ “Ia gumazir igharazimın biziba okıman marki. Egh ia gumazir igharazim gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim mikimıva a gifaran marki. ¹² Egha ia gumazir igharazim ko akam akıra, nan ziam dibora gavgavim uan akar dikirizim ganidi, kamaghın ia pura gumazir kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimın gin mangan koghıva, ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

¹³ “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okıman marki. Ia dagıaba bagh ingangarım gumazitam danıgh, egh ia an ingangarımın

ivezimın dughiar a ingarizir kamın ivezim a daningigh. Ia ivezimın suiragh iki gurumzaraghan a daningan kogham. ¹⁴Ia gumazamizir kuarir onganiba, akar kurabar kamaghın me mikıman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okavırıziba men tuavıba apır ıghuvıbar arıgh, me damutı me iran marki. Ki Ikiavıra Itir God, ian God. Ia nan atiating.

¹⁵“Ia kotiam barazir dughiamın, ia deraghvıra kotiam tuisıgh. Egh ia deraghvıra kotiam akırıgh. Ia onganarazir gumazamizıbar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafıragham. Egh ia gumazamizir ziaba ko gavgavıba itıbar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafıragham marki.

¹⁶Ia namakaba ko daruva egh girakirangın gumazir ıgharazım mikıman marki. Me gumazıtam osımtızir ekıam bagh a isi kotiam datıghtı, ia kotın an akurvaghamin gavgavım iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaghti, kot suam, a misueghtı an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavıra Itir God.

¹⁷“Ni uan navır averiamın aven uan namakam dughiar ruarımın navım an ikuvıgh ikian marki. Ni a ko akam akırıgh, egh osımtızir kam agıfagh. Puvatıghtıma, ni an arazım gınıghnıghvıra ikıva, ni ti uaghan, an amızir arazir kam damıgham. ¹⁸Nın namakatam arazir kuratam ni damıghtı, ni an arazım ikarvaghan marki, egh ni an ataran marki. Ni uabıra uabı gifongezı moghın, ni gumazamizir ıgharazıbagh ifongegh. Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mikemegha gıfa.

¹⁹“Ia nan arazir ki ifongezir kabar gın mangı. Egh ia asızir ıgharagha garımning ateghti, anıng uanıng ko dakuva nguzıba batan marki. Egh ia dagher anabar ıgharagha garır pumunıng azenır vamıran da oparan marki. Egh ia pura nır me tretın kınımın isamızım ko tretın me sipsıpın arızımın isamızım, anıng isafuragha korotiar ingarızım aghuan marki. Kar arazir anogoroghezıba.

²⁰“Ezi gumazıtam ingangarır amızir kınıtam iki, egh a gumazir ıgharazım bagh amızir kam amangasa akam akırı, ezi gumazım a gıvezezır puvatı. Eghtı gumazir amızir kamın garım, amızir kam ko dakutı, ia anıng inıgh kotıamın mangı. Egh ia anıng misueghtı, anıng aremeghan marki. Guızbangıra, amızir kam a gumazir an garımın ingangarır amızir kınım.

²¹Eghtı gumazir kam sipsıpın apurıtam inıgh na batıvamin Purırpenımın tıar akamın mangı. A sipsıpın kam isi uan osımtızım agevir ofan mın Ikiavıra Itir God bagh ofa damu. ²²Eghtı ofa gamır gumazım, Ikiavıra Itir Godın damazımın osımtızım agevir ofa damuva gumazir kamın arazir kuraba gın amangam. Eghtı ki an ganıgh an arazir kuraba gın amadagham.

²³“Ia Kenanın nguazımın mangamın dughiamın, ia temer bava ovızıba itıba opar, egh ia temer kabar ovızıbar aman kogh mangıtı 3plan azenıba gıvagham, da nan damazımın zuezır puvatı. ²⁴Egh namba 4ın azenımın ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavıra Itir God. Kar ababanır ia na mınabı, egh bar akuegh nan zıam famım. ²⁵Egh namba 5ın azenımın ia dar ovızıbar amı. Egh ia nan akar kamın gın mangıtı, ian temeba bıva ovızır avırıba ikıam. Ia oragh, ki Ikiavıra Itir God, ian God, ki kamaghın mikeme.

²⁶“Ia asızir tuzır ghuzım itıbar aman marki. Egh ia imezıbagh amır arazıba ko kukunır arazıba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavımın ızezır puvatı. ²⁷⁻²⁸Ia gumazım o amızir aremezım gınıghnıgh dapanır arızır

19:14: Godın Arazıba 27:18 **19:15:** Ua Me İnı 23:6-8; Godın Arazıba 16:19 **19:17:** Matyu 18:15

19:18: Matyu 5:43; 19:19; 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8 **19:19:** Godın Arazıba 22:9-11 **19:26:** Jenesıs 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; Godın Arazıba 12:16; 12:23; 15:23; 18:10 **19:27-28:** Ofa Gami 21:5; Godın Arazıba 14:1

ian kuaribar boroghin itiba apiran marki, egh uan ghuamasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvaghsi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarziabar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke.

²⁹ “Ia asebar ziaba fer arazibar amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghin damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gizivagham. ³⁰ Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumazamiziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.

³¹ “Egh ia nighnizir aghuim inisi, mangi ariaghirezir gumazamizibar duaba ko migeir gumazimin azaraghti, me duar kurabar nighnizim ia daningan marki. Ia kamaghin damu, ia nan damazimin bar mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

³² “Ia gumazamizir ghuribar apengan iki, egh deraghvira me damu. Egh ia nan atiating nan apengan iki. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme.

³³ “Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian nguazimin itiba pazi me damuan marki. ³⁴ Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba arazir aghuibar me damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia uari gifongezim moghin ia bar me gifongegh. Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gumazamizir uan nguibaba ataghiragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia deraghvira gumazir ia ko itir kabar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.

³⁵ “Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osimtizim ko ruaribagh fofogh da tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ivezam, ia arazir kamın, me gifaran marki. ³⁶ Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. ³⁷ Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar, ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa.”

20

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav kimasa kamaghin Moses migei:

“Israelian tav o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin aven itibar tav, uan borim isi asem Molek bagh ofan min a daningti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Nguazir kamın gumazamiziba bar dikavigh dagiaba isi gumazir kam ginivighti an aremegh. ³ Gumazim borim isa Molek ganidir arazir kam, nan Purirpenim gamima a mizegha bar nan ziar ekiam dikabira. Kamaghin amizi, ki gumazir kamın apanim damuva uan gumazamizibar tongin a batuegham. ⁴ Nguazir kamın gumazamiziba gumazir kamın arazir kurar kamın ganiva mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti, ⁵ kamaghin ki uabi an apanim damuva an adarazi sara, ko gumazamizir akirim na gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki men apanim damuam. Ki uan gumazamizibar tongin me batuegham.

⁶“Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba bagh mangi, a mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba koma akui. Kamaghin, ki gumazir kamin apanim damuva uan gumamazibar tongin a batuegham. ⁷ Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghira itir ki ifongezibar aven daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi ia bar nan gumamazir aghuibar otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba, ia bar dar gin mangi.

⁹“Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramin a migia ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim bangin aremegham.

¹⁰“Eghti gumazitam uan namakamin amuim ko dakuighi, kamaghin ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh. ¹¹ Eghti gumazim uan afeziamin amuim ko dakuigh, egh an arazir kuramin uan afeziam damuva aghumsizim a daningam. Kamaghin, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegham. ¹² Eghti gumazitam uan otarimin amuim ko dakuighi, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtizim bangin aning aremegham. ¹³ Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuigh, mati gumazim amizim ko akui moghin, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham. ¹⁴ Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh uaghan an amuimin amebam isafuragh uaghara aningin ikiti, ia bar me isi avimin me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir gumamaziziba ateghti, me ian tongin ikian marki. ¹⁵ Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghin, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh. ¹⁶ Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremegham.

¹⁷“Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumamazizibar damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin osimtizim ateram. ¹⁸ Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam. Eghti ia nan gumamazizibar tongin aning batokegh.

¹⁹“Gumazitam uan amebam dozim o afeziamin buaramizim ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangin osimtizim ateram. ²⁰ Eghti gumazitam uan afeziar dozim in amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim afeziar

20:9: Ua Me Ini 21:17; Matyu 15:4; Mak 7:10 **20:10:** Ua Me Ini 20:14; Ofa Gami 18:20; Godin Araziba 5:18 **20:11:** Ofa Gami 18:8; Godin Araziba 22:30; 27:20 **20:12:** Ofa Gami 18:15 **20:13:** Ofa Gami 18:22 **20:14:** Ofa Gami 18:17; Godin Araziba 27:23 **20:15:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; Godin Araziba 27:21 **20:17:** Ofa Gami 18:9; Godin Araziba 27:22 **20:18:** Ofa Gami 18:19
20:19: Ofa Gami 18:12-14

dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kamın osimtizim ateram. Gumazir kam amizitamın iki boriba batan kogham, eghti an afeziar dozimın amuim uaghan boriba batan kogham. ²¹ Eghti gumazitam uan aveghbuamın amuim a dam a inigh an iki, a nan damazimın arazir bar mızırızim damuva aghumsızim uan aveghbuam daningam. Kamaghın amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham.

²² “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghın damuti, nguazir ki datirighın ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramın mizi mokın. Ia deraghviram an ikiam. ²³ Ia Kenanin nguazimın itir ikizibar arazibar gin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighın ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam. ²⁴ Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumamazibaram otogham. ²⁵ Kamaghın amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia dar amıva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amıva nan damazimın bar mizegham. ²⁶ Ia arazir kuraba ategh zuegh iki, nan arazir bar aghuubar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, egha ki ikizir igharazibar tongin ua baghavira ia ini.

²⁷ “Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghrezir gumamazibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arımighiregh. Me uan osimtizim bangın arıghiregham.”

21

Ofa gamir gumaziba God ifongezir arazir aghuubar gin mangi

¹ Ikiavira Itir God, Aronın adarazir ofa gamir gumazibav kımasa kamaghın Moses migei:

“Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimın mize.

² Eghti bar gumazimın adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam, ³ o guizın an buaramizir pam puvatigha afeziamın dipenimın ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuam. A kamaghın fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimın mizegham. ⁴ Eghti ofa gamir gumazimın ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghın a nan damazimın mizegham.

⁵ “Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimın gin mangıva, uan dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasızibar mıriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mıkarzibar ghoran marki. ⁶ Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia misefe. Ki ian God, kamaghın ia nan ziam dikabınan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarım iti, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar mın na ganıdi. Kamaghın amizi, ia arazir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh, egh na ko daru. ⁷ Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghın amizi, ia tuavimın amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an

poghan marki. ⁸ Gumazamiziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha arazir aghuibaram amin. Egha ki uan gumazamizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami.

⁹ “Eghti ia ofa gamir gumazitam guivtam, tuavimin amizimin ikiva, arazir mizirizibar gin mangiva, aghumsizir ekiam uan afeziam daningam. Kamaghin, gumazamiziba avimin a daboroghti a isigh aremegh.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimin ziar ekiam ini. Me borem an dapanim gingezir dughiamin, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemisefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghviram a batogh. Egh a uan korotiam abighan marki. ¹¹ Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamin uabi damu mizeghan marki. ¹² Kamaghin, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damu nan Purirpenim damuti a nan damazimin mizegham. Ia borer ki ia ganingizir kam a gingegha givagha, anemisevezi a ofa gamir gumazibar dapanimin oto. Kamaghin, a gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

¹³ “Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuzir puvatizir tamin iki. ¹⁴ An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimin ikian marki. A tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramin a gamua a ko akuizimin ikian marki. Kar amizir anogorogheziba. An ofa gamir gumazibar anabamin amizir gumazitam ko akuzir puvatizir tamra iki. ¹⁵ Egh a nan akar kamin gin mangan koghti, an boriba nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua baghvira anemisevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir kam damuasa aneti.”

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei: ¹⁷ “Ni kamaghin Aron mikemegh: Nin adarazir gumazitam datirighin o gin izamin dughiamin otoghti, an mikarzim duatam iki ikuvighi, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki. ¹⁸ Gumazir mikarziba ikuviziba, me nan boroghin izi na bagh ofabar amuan marki. Ki gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba otevegha ikizirighiziba, ¹⁹ o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba, ²⁰ o gumazir akirir fightiziba, o gumazir bar ote-viba, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mikarzir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba. ²¹ Guizbangira, nin anabamin tavin mikarzim duatam ikia ikufi, gumazir kam, na bagh izi daghebar ofabar amuan marki. Ki bar anogoroke. ²² Egh an asiziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amam. Ki ofa gamir gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam. ²³ Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa gamir dakoizimin boroghin mangan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki uan ingangarimra damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizir bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham.”

²⁴ Ezi Moses akar kamin gun Aron uan otariba, ko Israelian gumazamiziba bar me mikeme.

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumazamizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gan. Puvatighi, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirara, ki Ikiavira Itir God. ³ Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamın gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

⁴⁻⁵ “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir nitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamın suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham. ⁶ Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham. ⁷ Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba. ⁸ A puram aremezi asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁹ Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, egha ki mikemegha gifa.

¹⁰ “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumazamiziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamın dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami. ¹² Eghti ofa gamir gumazitamın guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki. ¹³ Eghti guivir kamın pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamın dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki.

¹⁴ “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvagh. ¹⁵ Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki. ¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamagh amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighi a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme, ¹⁸ “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa, ¹⁹ a bulmakaun apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi. Ia duaba mikarzim in itir asizitam in ofa damuan marki. Ia kamaghin damighti, ki a gifueghan kogham. ²⁰ Ia deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tam in ofa damuti, ki a gifueghan kogham.

²¹ “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an mikarzim in puvatizitam inigh izi. A kamaghin damighti, ki an ofa gifuegham. ²² Ia asizir damazir okaviriziba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuar kiniba, o asizir duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakozim in avimin an ofa damuan marki. ²³ Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi, bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki. ²⁴ Eghti asizir katamin turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turiar ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazim in aven Ikiavira Itir God in ofa damuan marki. Bar marki. ²⁵ Egh ia ikizir igharazim in gumazim in dafarim in asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamaghin gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazim in derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.”

²⁶ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ²⁷ “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamin, dar nguziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8 in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimin ofa damusi ofa gamir dakozim in mangi, eghti ki ian ofa gifuegham. ²⁸ Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguzim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aning in ofa damuan marki. Bar marki. ²⁹ Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham. ³⁰ Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi amimzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

³¹ “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God. ³² Ia nan ziar bar zuezim dikabinan marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki God in bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi. ³³ Ki ian God in ikiasa, kamaghin, ki fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

23

Godin ziam fer dughiar ekiaba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekiar ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam.

³ “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avughsazir dughiar kamın ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amisefegh, ki Ikiavıra Itir God. ⁴ Ki datirighin ia bagha misevezir dughiar gun ia mikimasa. Egh azenibar zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fi.”

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam

(Diboboniba 28:16-25)

⁵ Ikiavıra Itir God kamaghın mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagher, dar iakinir faragha zuim, an namba 14ın aruemin guaratizimin, ia uari akuvagh nan ziam fi. ⁶ Ezi iakinir kamın namba 15ın aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh. ⁷ Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. ⁸ Ia asiziba ko dagheba isi avimin Ikiavıra Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughiar kamın, ia uan ingangaribar amuan marki.”

Dagher faragha anigha gıvazibar ofaba

⁹ Ikiavıra Itir God ua kamaghın Moses migei, ¹⁰ “Ni Israelian gumazamiziba kamaghın me mikemegh: Dughiar ia mangi nguazir ki ia daningamimin ikiamimin, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi. ¹¹ Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamın suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gin otivamin aruemin, an ofan kam damu. ¹² Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamın, ia sipsipin nguzir azenir vamıra itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzinın puvatigham. Eghti sipsipin kam, an ofan bar isia mighirim. ¹³ Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osımtızim 2 kilogrem, egh olivin borem ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavıra Itir God, ki ofan tuamin kamın mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainın dipam inigh ofan kamning sara ofa damu. ¹⁴ Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghıva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamiba, ko bretin ia ingarigh tuamiba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamın gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.”

Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamın Isar Ekiam

(Diboboniba 28:26-31)

¹⁵ Ikiavıra Itir God ua kamaghın Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh. ¹⁶ Egh namba 7 wigh gıvaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamın ofan igharazim na

daning.* ¹⁷ Ian avitoriba vaghvagh Bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia Bretin rubuzimningin ingarsi Bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogrem in itim inighiva, yis koma a veregh, egh Bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh Bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aning in suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir God in damazim in ighuavamang. ¹⁸ Ia bizir kaba sara Bretin kam in ofa damu. Ia 7plan sipsip in nguzir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsip in apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzarbar itiba inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighti, averenir kinim in otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kam in mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁹ Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsip in apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiam in ofa damu. ²⁰ Eghti ofa gamir gumazim witin faragha anibar ofan min, Bretin kam ko sipsip in nguzimning in suiragh da fi da dar amuti, da nan damazim in ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam. ²¹ Ia ofan kam gamir dughiam in ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kam in gin mangam.

²² “Dughiar ia uan azeniba aghorim in, ia dagher azenim in dazighiam in tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tong in dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumamaziba ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tong in itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamagh in mikeme.”

Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam

(Diboboniba 29:1-6)

²³ Ikiavira Itir God kamagh in Moses migei: ²⁴ “Ni kamagh in Israelian gumamazibav kemegh. Namba 7 in iakinim, an aruer faragha zuim in ia avughsi. Kar ian dughiar ekiar mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi. ²⁵ Dughiar kam in ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozim in mangi, egh avim in nan ofa damu.”

God Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam

(Diboboniba 29:7-11)

²⁶ Egha Ikiavira Itir God Moses migei: ²⁷ “Namba 7 in iakinim, an namba 10 in aruem, kar Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kam in ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabiva na bagh avim in tuamin ofan tam inigh izi. ²⁸ Aruer kam in, God Gumamazibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gin amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gin amadagham. Kamagh in amizi, ia aruer kam in ingaran marki. ²⁹ Eghti gumazitam aruer kam in daghebar amiva uan agoregeba abiraghan koghti, ki uan gumamazibar tong in a batuegham. ³⁰ Eghti gumazitam ingangaritam aruer kam in a damuti, ki uabi uan gumamazibar tong in a misueghti, an aremegham. ³¹ Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kam in a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir

* **23:16:** Israelian dughiar ekiar kam, me Grighin akamin me, “Pentekos,” a garisi. Ezi Grighin akamin aven ziar kam, a “50plan arueba,” an mirara ghu. Ni uaghan Aposel 2:1in gan. **23:22:** Ofa Gami 19:9-10; Godin Araziba 24:19-22 **23:26:** Ofa Gami 16:29-34

kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gin mangi. ³² Ia dughiar ekiamin deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghiri dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia an dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.”

*Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Diboboniba 29:12-40)*

³³⁻³⁴ Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kammin, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaram, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh. ³⁵ Egh wighin kammin faragha zuir aruemin, ia nan ziam fisi uari akuv, egh ia uan ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia wighin kammin arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam, kamaghin amizi ia uan ingangaribar amuan marki.

³⁷ “Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu. ³⁸ Ia dughiar ekiam kabar gin mangi, egh uaghan nan Sabatin dughiar gin mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganidiba, ko akar dikiriziba akirammin ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na daningamiba, ia bar da isi na daningam.

³⁹ “Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha aniziba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na ginighnigham. Dughiar ekiam kammin aruer faragha zuim ko namba 8 aruemin, ia bar avughsi. ⁴⁰ Aruer faragha zuimin ia temer ovizir ia apibar dagher bar aghuitaba inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir aviriba itibar aguaba inigh. Egh ia nan damazimin 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. ⁴¹ Egh azeniba bar dar namba 7in iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na bagh da misevegh, dughiar ekiam kam damuam. Ian ovaviba gin otivigh zurara arazir kabar gin mangam. ⁴² Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan aruebar averpenir muziaribar iki. ⁴³ Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kammin ki ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

⁴⁴ Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24

*Godin Purirpenimin lambar
garir arazim*

(Ua Me Ini 27:20-21)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: ² “Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lammin nan Purirpenimin itiba bagh olivin borer bar aghuim

inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar zurara lamın kabar apongti da isi mamaghira iki. ³ Lamın kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba isi mamaghira ikiti aminim tiragham. Lamın kaba, God bativamin Purirpenimın aven iki inir ekiar Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam modozimın azenan tuivigh iki nan damazimın isiam. ⁴ Lamın kaba, da aghorir me golin aghuarimın ingarizim gisin ikiti, Aron deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira Itir Godin damazimın isivira ikiti, ki dar ganam.”

Bretin me isa God ganidim

⁵ Ikiavira Itir God kamagh Moses miği, “Ia 12 kilogram plauan aghuiba iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimın ingarsi, plauan osimtızir 1 kilogramın itim inigh. ⁶ Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir bar zuezir me golin aghuarimın an pogha a noghezir kamın, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin ikiti 6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimın ikiam. ⁷ Egh ia pauran mughuriar aghuim zuim isi bretin pozir kamningin boroghın dar arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh avimın pauran kamın nan ofa damu, a bretin kabar danganim iniam. ⁸ Egh Sabatin dughiabar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim datıghti, a Ikiavira Itir Godin damazimın ikiam. Israelia arazir kamra gin mangi. Kar Akar Dikirizir Gavgavir mam, ki me koma a gami, eghti a zurara Ikiavira ikiam. ⁹ Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha avimın ofa gamiziba, da bar nan bizibara. Eghti ki da isi Aronın ovavir boribar aningam. Kamaghın, bretin kam datirighın ko gin izamin dughiabar, an Aronın adarazir bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avınizir divazimın aven aneremi.”

God gumazir mam amizir arazir kuraba ikarvazir arazim miği

¹⁰⁻¹¹ Dughiar mam, gumazir mam iti, an afeziam Isipian gumazim, an amebam Israelian amizim. Amebamın ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a Danın anabamın adarazir mav. Egha Selomitın otarir kam, a me itir danganimın ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Aning uaning misogha ghua, Selomitın otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram miğa an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghın amizi, me a inigha Moses bagha ghu. ¹² Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin mın a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghın gumazir kam mikimti, me arazir manatamın a damuam.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses miği, ¹⁴ “Ni gumazir kam inigh danganir ia itimın azenan mangi. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghın damighti, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram gamigha osimtızim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham. ¹⁵ Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramın na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramın osimtızim ateram. ¹⁶ Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponan, kamaghın an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimın gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikinighti an aremegh.

¹⁷ “Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh. ¹⁸ Eghti gumazitam gumazir

igharazimîn bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitamîn a ikaragh. Osimtîzir kabanang akîramîn arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimîn asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghîn garimra an asizim ikaragh.

¹⁹ “Eghti gumazitam gumazir igharazimîn mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh. ²⁰ A gumazir igharazimîn agharim apîrighî, ia uaghan an agharim apîrigh. A gumazir igharazimîn damazim gasighasighî, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimîn atariba apîrighî, ia uaghan an atariba apîrigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh.

²¹ Gumazim gumazir igharazimîn asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garimra a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh. ²² Ki Israelia ia ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa.”

²³ Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramîn Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimîn azenan ghu. Egha me dagîabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamîn, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimîn gin zui.

25

Azenir namba 7in Araziba (Godin Araziba 15:1-11)

¹⁻² Moses Sainain Mighsiamîn ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: “Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamîn mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimîn, ia nguazir kamîn dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghîn damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghîn nguazim avughsi. ³ Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimîn da opar, egh wainîn ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam. ⁴ Egh ia namba 7in azenimîn, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimîn ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamîn dagheba oparan marki, egh ia uan wainîn ikarizibar aghariba aghoran marki. ⁵ Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimîn dar arighan marki. Egh wainîn oviziba pura dar agharibar otivighî, ia da inigh wainîn ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamîn nguazim deraghvîram avughsam, kamaghîn, ia aneteghti a pura iki. ⁶ Eghti azenir kamîn dagheba pura ian nguazimîn otivî, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimîn dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarîr gumazir kiniba ko ingangarîr amizir kiniba, ko ingangarîr gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia bar dar ami. ⁷ Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami.”

Azenir ua biziba ikarvaghamim

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghîn migei, “Ia 7plan dughiabar, 7plan azeniba meng mangi, kamaghîra damu mangi 49plan azenibar otogh. ⁹ Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia gumazitaba ameghti

me ian nguibaba bar dar mangi sighbagh ivi. Kar Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. ¹⁰ Namba 50in azenimin ia datirighin sighbagh iviamin dughiamin ikegh mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia gumazamizibav mikim suam, me azenir kamın frighireghti men osimtiziba givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamın, gumazir gumazir igharazibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizin ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumazamizir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira mangi. ¹¹ Guizbangira, namba 50in azenimin, gumazamiziba deraghvira dapiagh avughsi bar akuegham. Egh azenir kamın ia uan nguazibar dagheba oparan marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki. ¹² Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a ginighigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara dami. Ia dagher igharazibar aman marki.

¹³ “Eghti azenir kamın gumazir nguaziba isa igharaz darazir da amangiziba, ia ua me dama uan nguaziba iniam. ¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi, o a da nguazim givese, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti, eghti bar akongamin azenim otoghti ia ua bizir kaba ikarvagh, egh manmaghin dughibar an opariva dagheba iniam. Ia bar deraghvira nguazir kamın dagheba iniamin azenir ikiavira itibar ivezim givese. ¹⁶ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magiri. Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvati, a nguazir kamın otivir daghebagh ivese. A nguazir an agharimin ikiavira itir kamın azeniba mengiva, an azenir kabar nguazir kamın otivir daghebagh ivezam. ¹⁷ Ia uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godin atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

God gumazamizir an akamin gin zuiba deraghvira me damuam

¹⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia daningamin kamın ikiam. ¹⁹ Eghti dagher avirim nguazimin otivti, ia zurara dagher aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamın ikiam. ²⁰ Egh ia ua kamaghin mikim suam, ‘Namba 7in azenimin e dagheba oparan kogham, egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e kamaghin damuan kogh, e azenir kamın tizim amam?’ ²¹ Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighiti, dagher aviriba otivtima ia dami mangi 3plan azenibar tugham. ²² Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniamin dughiam otogham.”

Nguazir me iniziba, me ua da ikarvagh

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvati. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumazamiziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti.

²⁴ “Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamın guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam.

²⁵ “Eghti ian gumazitam bar biziba puvatigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningigh.* ²⁶ Eghti gumazir kamın akuragh uam a givezamin anabamın gumazamiziba puvatighi, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam. ²⁷ A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghsi, an azeniba meng, da manmaghın ikiavira iti. Egh an azenir kamın dagher nguazir kamın otivamiba bar dar ivezimın dibobonim manmaghın otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezezim a danigh, ua nguazir kam iniam. ²⁸ Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghın gumazir fomiram an nguazim givezezim, nguazim an dafarimın iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. Eghti azenir kam otoghamın dughiamın, gumazir nguazir kam givezezim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh.

²⁹ “Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimın aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimın ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti. ³⁰ Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighın uam ivezamin tuaviba puvati. Bar puvati. Eghti datirighın dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimın ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamın, a uam a daningan kogham. ³¹ Eghti nguibar dozir divaziba puvatiziba, dar aven itir dipeniba, ia kamaghın nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghın, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam. ³² Eghti Livain anabamın adarazi arazir kamın gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamın itir dipenim uam a givesi, me a givesegh. ³³ Egh Livain anabamın tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezezim, azenir biziba ua da ikarvaghamin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekiar maba isa Livaibagh aningi. Kamaghın amizi, dipenir Livain nguibar ekiamın itiba, da dughiaabar zurara Livain dipenibara. ³⁴ Egha uaghan, nguazir Livain anabamın nguibar ekiabar miriamın boroghın itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara.”

Onganarazibagh amir gumazamizibar akurvazir araziba

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghın miği, “Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimın mın ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighi, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibagh ami moghın, an akurvagh. Kamaghın, ian namakar kam ia ko ikiam. ³⁶⁻³⁷ Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghı, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba ateghti me ian tongin iki. ³⁸ Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki

* **25:25:** Hibrun arazim, gumazitam osimtizim batogham, eghti an anabatam an ganiva egh akurvaghamin ingangarim iti. Bizir bar ekiar namakar kam damuamim, an osimtizim itir gumazimın nguazim givezam, eghti nguazir kam an adarazir nguazimra. Ni Rut 3:9-13 ko 4:1-6, ko Jeremia 32:6-12in gan. Asaian Akinafarimın akar isin zuir mam ghaze, God a gumazir gumazamizibar ganiva egh men akurvaghamin ingangarim itim. Ni uaghan, Aisaia 41:14 ko 43:14 ko 44:6 ko 44:24 ko 54:5 ko 60:16in gan. **25:35:** Godin Araziba 15:7-8 **25:36-37:** Ua Me Ini 22:25; Godin Araziba 23:19-20

kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan iza, Kenanin nguazim ia daningasava ami.”

Ingangarir gumazamizir kiniba damuamin araziba

³⁹ Ikiavira Itir God ua kamaghin mihei, “Gumazitam onganarazibar amuva, ia ateghti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari. ⁴⁰ A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. ⁴¹ Egh azenir kam in a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam. ⁴² Bizir kam in mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughiaabar zurara ingangarir gumazamizir kinibar min ikian kogham. Bar marki. ⁴³ Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghviram me damu.

⁴⁴ “Egh ia ingangarir gumazamizir kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh. ⁴⁵ Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizir kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizir kinibar min otifigh. ⁴⁶ Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizir kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizir kinibar otivighti, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu.

⁴⁷ “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivagh, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, a ikizir igharazimin gumazir kam ateghti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kam in tav in ingangarir gumazimin min otogham. ⁴⁸ Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deragh. An aveghbuatam, ⁴⁹ o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deragh. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar kam atakigh. ⁵⁰ Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira nighnigh uaning kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghamin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin dibobonim manmakin. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghin garimra uam a givesegh. ⁵¹ Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamin ua gumazir a givezezir kam daningigh. ⁵² Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh. ⁵³ Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a damuan marki. An an asughasugh nimiram a damu. ⁵⁴ Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, gumazir

a givevezim aneteghti, a firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam.

⁵⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghin, ia Israelia, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti. Kamaghin amizi, ia uan tav ateghti, a dughiabar zurara ingangarir gumazir kinimin ikian marki.”

26

God deraghvira uan gumazamizir an akamin gin zuibar amuam (Godin Araziba 7:12-24; 28:1-14)

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia temer otevíba inigh dar asebar nedazibar ghoran marki, ia guarir akinitam inigh uan nguazimin anesaragham, o dagiatam inigh dighoriba a darighi da ian asebar marvir suabar min ganti, ia marvir guar kabar ziaba fan marki, da gavgaviba pu. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia nan ziamra fi. ² Ki ia bagha misevezir Sabatin dughiabar, ia ingaran marki. Ia puram avughsi. Egh ia bar nan Purirpenim gifongegh a baghvira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa.

³ “Egh ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, nan Akar Gavgaviba baragh, egh dar amu, ⁴ eghti ki amozim damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti ki ian daghebar amuti, da deraghvira ian nguazimin otivti, temeaba biva ovizir aviriba ikiam. ⁵ Ia dagher bar aviriba ikiva, egh witin andiziba ini mangi, ia wainin ovizir anidiziba iniamimin dughiamin tugham. Egh ia wainin oviziba ini mangi, dughiar ia dagheba oparamimin tugham. Ia damiva naviba bar izeveggham. Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham.

⁶ “Eghti ki navir amirizim ia danighi ia deraghvira dapiagh, egh dakuamin dughiamin, ia bizitamin atiatingan kogham. Ki asizir atiar misoziba ian nguazimin da batueghti apaniba nguazir kamín ia misoghan kogham. ⁷ Eghti ia apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimin arighiram. ⁸ Ian 5plan midorozir gumaziba 100plan apaniba abinigham. Eghti ian 100plan midorozir gumaziba 10,000plan apaniba abinigham. Guizbangira, ian apaniba bar ian damazimin arighiregham. ⁹ Eghti ki deraghvira ia damuva borir aviriba ia daning, egh ia damuti, ia bar avirasemegham. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir ki fomira ia ko amizir kam, ki gavgavim a daningam. ¹⁰ Eghti azenir givazimin dagheba, da ikivira iki mangi azenir igharazim batogham. Eghti dagher naba ikivira ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva, ghuriba makunigh, egh dagher igiaba dar danganim darigham. ¹¹ Eghti ki ian tongin ikivira iki, akirim ragh ia gasaragham kogham. ¹² Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar ikiam. ¹³ Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God. Ia fomira Isipin kantrin aven ingangarir gumazamizir kinibar ikezi, ki ian osimtizim agivagha ian akua azenan ize. Ki ia isa kalabus gatizir gumazibar gavgaviba abighizi, ia kalabus ategha bar akongegha ize.”

God gumazamizir an akam batoziba ivezir kuram me daningam (Godin Araziba 28:15-68)

¹⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nan akaba baragham aghuagh, egh nan Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki ivezir kuram ia daningam. ¹⁵ Ia akirim ragh nan arazir ki ifongezibagh asaragh, nan bizir ki damuasa ia mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba baragham

koghiva, egh nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam abighti, ¹⁶ kamaghin ki bizitamın ia damuam. Ki zuamira ia damighti, ia bar ikuvigh bar atiatigham. Ki ia damuti, ia arimariar bar ekiaba iniva, ian mikarziba puv fengti, ian damaziba okavighti, ian mikarziba nimira su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apanibara, da ini dar amam. ¹⁷ Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia gintighamin dughiamın, ia puram atiating aregham.

¹⁸ “Bizir kurar kabar gin, ia nan akam baraghan aghuavira ikiti, ki ian arazir kuraba bagh osimtızir avirim ia darighvira ikiam. ¹⁹ Egh ki ian ifaghatir arazimın gavgavim bar anebiraghām. Ki amozimın tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham. ²⁰ Eghti dagheba ian nguazimın otivan koghti, ian temeaba ban kogham. Kamaghin, ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givaghām.

²¹ “Osimtızir kaba ia bativiti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtıziba ia darighvira ikiam.

²² “Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghti gumazir aviriba ikian kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam.

²³ “Osimtızir kaba ia bativighti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti, ²⁴ ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam. ²⁵ Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighti, ki apaniba amadaghti me ia misoghām. Eghti ia ti mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangti, gumazamizir avirim arimighireghām. Eghti ia ikuvamin dughiamın, ki ia isi apanibar dafarim darigham. ²⁶ Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimın da tuan kogham. Eghti bretba tuer danganimın avir vamira, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghti ia bar breti muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam.

²⁷ “Eghti ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti, ²⁸ ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtızir bar ekiaba ua ia darigham. ²⁹ Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam. ³⁰ Eghti ki uan navir averiamın aven ian aningaghegh, ia mighsiamın pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughurir aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki asighasighzir kabagh isin da kunigham. ³¹ Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham. ³² Egh ki ian nguazim bar a gasighasighti, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, a ikuvighti, me digavir kuram damigham. ³³ Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti ian nguazim uaghan gumazamiziba puvatigh pura ikiam, eghti nguibar ekiaba ikuvigh ikiam.

³⁴⁻³⁵ “Eghti ia apanibar kantrin ikiamın dughiamın, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kamın ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamın dughiamın, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham. ³⁶⁻³⁷ Eghti ian varazira midorozimın arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghti ki ia damuti

ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghti apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghti apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham. ³⁸ Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui. ³⁹ Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam.

⁴⁰ “Eghti gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikimam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoke.’

⁴¹ Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghti ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti, ⁴² ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. ⁴³ Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kam in ikia egha nguazim ataghizi, a zurara namba 7 in azenibar avughsir puvati. Eghti nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua. Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam. ⁴⁴ Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givaghham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham. ⁴⁵ Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God.”

⁴⁶ Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27

Gumazamiziba God ganidir bizibar Arazir maba

¹⁻² Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh. ³ Gumazamiziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam. ⁴ Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 300 kinan a givezam. ⁵ Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghti amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam. ⁶ Egh otarir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghti borir quivir iakinir vamiran ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 30 kinan

a givezam. ⁷ Eghti gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghti amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam.

⁸ “Eghti gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri gumazir kam damuamin ababanim inigh, gumazir kam ivezam.

⁹ “Eghti gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara. ¹⁰ Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tamin danganim datighti, asizir kamning virara nana. ¹¹ Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kam in ofa damuan kogham, kamaghin an asizir inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. ¹² Eghti ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghti ivezir kam kamaghira iki. ¹³ Eghti gumazir kam uam asizir kam givesi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12 kinan ivezam.

¹⁴ “Eghti gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningti, ofa gamir gumazim dipenir kam in ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghira iki. ¹⁵ Eghti gumazir uan dipenim isa Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighti, gumazir kam 120 kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan dipenim iniam.

¹⁶ “Eghti gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningti, ofa gamir gumazim nguazir kam tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kam in da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin oviziba oparam, eghti nguazimin ivezim, a 100 kinan tugham. ¹⁷ Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghamin gin nguazir kam na danighi ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki. ¹⁸ Egh an azenir ua biziba ikarvaghamin gin, azenir tabar gin, a na daningam, eghti ofa gamir gumazim gin izamin azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi, azenir ikiavira itiba mengekh, egh a nguazir kam in ivezim gisivagh magirigh. ¹⁹ Eghti gumazir uan nguazim na ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi a mikanti, a 120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam. ²⁰ A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isi gumazir igharazimin amadagh, egh a gin uabi uam a givezan kogham. ²¹ Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin otoghti, gumazir nguazir kam givezezim, a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a nan nguazimra iki mamaghira ikiam. A na baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa gamir gumazibara, me daningam.

²² “Eghti gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganingizir puvatizim, a faragha gumazir igharazim dama a giveze, egh a nguazir kam inigh Ikiavira Itir God daningasa. ²³ Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghamin bativsi, an azenir ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kam in ivezimin ababanim atighti,

aruer kamra gumazim nguazir kamın dagiaba isi ofan gumazim daningam. Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir Godin dagiagara. ²⁴ Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir kam nguazir kam uam a isi an guizin ghuavim daningh.

²⁵ “Eghti ia bizir kabar osimtizim ko ivezim bar deraghvira dar pon.

²⁶ “Asizir nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizi, ia ofan tam na daningisi, asizir nguzir ivariaba inian marki. Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsipin nguzir ivariam, da bar nana. ²⁷ Eghti asizir nguzir ivariar kam nan damazimin zueghan koghti, ia uam a givesegh. Eghti ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetighi, ia 12 kina a daningh. Eghti gumazir kam uam asizir kam givezeghan koghti, ofa gamir gumazim, gumazir igharazitamin anemadaghti, an ofa gamir gumazim diborozir ivezimin a givesegh.

²⁸ “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God baghavira ikiamin bizitam amisevagh, egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a gumazir igharazir tamın anemadaghti an a givezan marki, egh a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan marki. A gumazitam o, amizitam o, asizitam o, a uan inazir afeziaba da inizir nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. A bar da amangan marki. ²⁹ Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amisefe, a uam a givezan marki. Bar marki. Ia gumazim o amizir kam misueghti an aremegh.

³⁰ “Ezi nguazimin otivir dagher kaba, witin oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningh, ki Ikiavira Itir God. Egh a pozir kam aman marki. Kar nan bizimra. ³¹ Eghti gumazitam nan dagher pozim uam a givesi a givesegh. Eghti dagher kabar ivezim 5 kina, eghti a 6 kinan dagh ivezegh ofa gamir gumazim daningh. ³² Ian 10plan bulmakauba o 10plan sipsipbar tongin, dar vamira vamira, a nana. Ia asiziba bar bizimın dar atigh, egh bar da menegh, eghti 10plan asizibar tongin, dar namba 10in asiziba, da nana, ki Ikiavira Itir God. ³³ Ezi asizir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganim darighan marki. Eghti ia asizir igharazitam an danganim datighi, namba 10in asizim ko an danganim inimiz, aning nana, ezi ia uam aning givezan kogham.”

³⁴ Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiamin Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Israelian Diboboniba

Namba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian darorir me Sainain Mighsiam ategha ghua Moapin kantrin otozim, kar Kenanin nguazimin mitaghniyam, nguazir God me daningasa akam akirizim a geghari. Me Sainain Mighsiam ataghiraghasava amima, Moses Israelian gumazamiziba bar me menge. Ezi gin me Moapin kantrin itima, a ua me menge. Kamaghin amizi, me ziam, "Diboboniba," akinafarir kam gati.

Israelia, me gumazamiziba puvatizir danganimin aven azenir aviribar arui. Me faragha Kades Barnean nguibamin otifi, a Kenanin nguazimin sautin amadaghan iti. Me azenir aviribar danganir kamin ike, egha me Kenanin nguazimin ghuezir puvati. Egha gin me danganir kam ategha ghua Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin otifi. Marazi bar nguazir otevir kam gapia, ezi marazi pura avughsegh Jordanin Fanem abigh nguazir God me bagha inabazir kam iniasa.

Akinafarir kam, Godin adarazir darorim geghari. Me dughiar aviribar ose, egha osimtizibar dughiabar me atiati. Me dughiar aviribar akiriba igha Moses ko God gasi. Egha akinafarir kam uaghan God geghari. God Israelia ataghizir puvati. Egha me atiatia arasava amima, God me ataghirazir puvati. A me ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnigha, uaghan fomira men ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavir amizir kam ginighnisi. God deraghavira men gara ghua an akar dikirizimin daghem guizin oto.

Israelia Sainain Mighsiamin ikia mangasa bizibar kiri

(Sapta 1:1–10:10)

Gumazir dapaniba Israelia medi

¹ Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ubi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei.

² A kamaghin migei, "Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh. ³ Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh. ⁴ Egh gua unaningin akurvaghsi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh.

⁵ "Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh.

⁶ Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh. ⁷ Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh. ⁸ Egh Isakarın anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh. ⁹ Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh. ¹⁰ Egh Josepin otarir pumuningin

ovavir boribar tongin, Efraimın anabamın adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamın adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh. ¹¹ Egh Benjaminın anabamın adarazir gumazim Gideoni, an otarim Abidan, gua a inigh. ¹² Egh Danın anabamın adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser, gua a inigh. ¹³ Egh Aserin anabamın adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiel, gua a inigh. ¹⁴ Egh Gatın anabamın adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh. ¹⁵ Egh Naptalin anabamın adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh.” ¹⁶ Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini. ¹⁷ God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini. ¹⁸ Egha aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa men dei. Ezi iakinir namba 2in, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi. ¹⁹ Ikiavira Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganimın itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri. ²⁰⁻⁴⁶ Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jekopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin:

Rubenin anabamın gumazibar dibobonim, 46,500in tu.

Ezi Simeonın anabamın gumazibar dibobonim, 59,300in tu.

Ezi Gatın anabamın gumazibar dibobonim, 45,650in tu.

Ezi Judan anabamın gumazibar dibobonim, 74,600in tu.

Ezi Isakarın anabamın gumazibar dibobonim, 54,400in tu.

Ezi Sebulunın anabamın gumazibar dibobonim, 57,400in tu.

Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamın gumazibar dibobonim, 40,500in tu.

Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamın gumazibar dibobonim, 32,200in tu.

Ezi Benjaminın anabamın gumazibar dibobonim, 35,400in tu.

Ezi Danın anabamın gumazibar dibobonim, 62,700in tu.

Ezi Aserin anabamın gumazibar dibobonim, 41,500in tu.

Ezi Naptalin anabamın gumazibar dibobonim, 53,400in tu.

Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu.

⁴⁷ Egha Livain anabamın gumaziba, me me mengezir puvati. ⁴⁸ Ikiavira Itir God faragha Moses miġia ghaze, ⁴⁹ “Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiġa, Livain anabamın gumaziba mengan marki. ⁵⁰ Ni Livaiba amiseveghti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiġa, an ingangaribar faragh mangiġ dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikrizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariġa anekiarugh. ⁵¹ Dughiar manamin ia danganir igiamın mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangiġ danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham. ⁵² Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan abanim itir fleghba aseghiti da ghuanang. ⁵³ Eghti Livain anabamın adarazi

uan purirpeniba nan Purirpenimîn miriaba bar da asegh, egh deraghvîra a geghuv an gan. Puvatighiti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghîn izi na damighiti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim Itir dagiar akuamning an aven ikiam.”

⁵⁴ Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghîn, biziba bar dagh ami.

2

Kiavîra Itir God, dapiamin danganiba akîramîn arazibar Israelia migei

¹ Ikiavîra Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi:

² “Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vagh-vagh uan anababar ziaba itir fleghîn boroghîn uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamîn tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimîn saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki.

³⁻⁹ “Aruem anadi naghîn amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamîn ababanim itir fleghîn boroghîn, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamîn gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamîn adarazir miriamîn, Isakarîn anabamîn adarazi iki. Ezi Suarîn otarim Netanel, a Isakarîn anabamîn gumazir dapanim, ezi Isakarîn anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarîn anabamîn adarazir miriamîn, Sebulunîn anabamîn adarazi iki. Ezi Helonîn otarim Eliap, a Sebulunîn anabamîn gumazir dapanim. Ezi Sebulunîn anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghîra, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimîn mangamim, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam.

¹⁰⁻¹⁶ “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenîn anabamîn ababanim itir fleghîn boroghîn iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sederûn otarim Elisur, a Rubenîn anabamîn gumazir dapanim, ezi Rubenîn anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenîn anabamîn adarazir miriamîn, Simeonîn anabamîn adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonîn anabamîn gumazir dapanim, ezi Simeonîn anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonîn anabamîn adarazir miriamîn, Gatin anabamîn adarazi iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamîn gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghîra, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimîn mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam.

¹⁷ “Me tuavimîn mangamin dughiamîn, Judan anabamîn adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikezibar mirara, vagh-vagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghîra dar ingar. Eghti Livain anabamîn adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam.

¹⁸⁻²⁴ “Eghti aruem uaghiri naghîn, anabar 3pla, Efraimîn anabamîn ababanim itir fleghîn boroghîn, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimîn anabamîn gumazir dapanim, ezi Efraimîn anabam, 40,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Efraimîn anabamîn adarazir miriamîn, Manasen anabamîn adarazi iki.

Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamimin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam.

²⁵⁻³¹ “Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiell, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanimin iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamim, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan fleghbar suigh bar gin mangam.”

³² Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba. ³³ Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati.

³⁴ Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagh uan fleghbar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Egha dughiar Israelia tuavimin mangamim, me bar vaghvagh uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3

Aronin otaribar ziaba

¹ Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin. ² Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar. ³ Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin borem isa men dapanibagh inga me amisevegha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi. ⁴ Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifongezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningnin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningnin afeziam Aron ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi.

Me ofa gamir gumazibar akurvaghasa Livaibav sefe

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁶ “Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izegh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham. ⁷ Me Aron ko Israelian

gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimîn ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimîn guamîn, na bagh ingangaribar amuam. ⁸ Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimîn aven itir biziba bar deraghvîra dar ganîva dagh ativagham. Me arazir kamîn, Purirpenimîn ingangaribar amuam. ⁹ Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghasa Livaibav sefe. ¹⁰ Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghîn izisi damuti, ia a misueghti an aremegh.”

¹¹ Egha Ikiavîra Itir God ua kamaghîn Moses migei, ¹²⁻¹³ “Ia oragh! Ki datirighîn ua bagh Israelian gumazamizibar tongin Livaiba amiseveghti, me na baghvîra ikiam. Ia fo, ki faragha Isipian otarir ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagha dagh inaba, kar gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghîn amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Egha ki datirighîn otarir ivariabar danganim iniassa Livaibagh inaba. Me datirighîn nan ingangarir gumazibar min iki na baghvîra ikiam. Ki Ikiavîra Itir God, ki kamaghîn mikeme.”

Me Livaibar ziaba akînafarimîn da osiri

¹⁴ Egha Ikiavîra Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimîn ua kamaghîn Moses migei, ¹⁵ “Ni Livain anabamîn adarazi ko men ikiziba bar me menegh. Ni gumaziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamîra itibar ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar me menegh men ziaba osirigh.” ¹⁶ Ezi Moses Ikiavîra Itir Godin Akar Gavgavim baregha, an gin ghua bar me menge.

¹⁷ Fomîra, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari.

¹⁸ Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simeî, aning gin uan ikizimîn afeziamningin oto. ¹⁹ Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin uan ikizibar afeziabar otifi. ²⁰ Ezi Merarin otarimningin ziamning kara, Mali ko Musi, aning gin uan ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamîn adarasi, men ikizibar ziaba, uan inazir afeziabar ziar kabar gin zui.

²¹ Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim. ²² Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamîra itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu. ²³ Gersonin ikizimîn adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimîn akirangin uan purirpeniba asam. ²⁴ Ezi Gersonin ikizimîn gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap.

²⁵⁻²⁶ Gersonin ikizimîn gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimîn iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamîn inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozim avînzir divazimîn iniba, ko divazimîn azenan zuir tiar akamîn iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

²⁷ Ezi Kohatin ikizimîn adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim. ²⁸ Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamîra itibar ikegha ghua gumazir ghuribar

tuziba, men dibobonim, 8,300in tu.* Me Purirpenimin ganamin ingangarir maba iti. ²⁹ Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁰ Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan. ³¹ Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam, ko dakozim, ko lamın agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³² Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronin otarim. A Godin Purirpenimin aven ingangarim gamir gumazibagh, ativagha men gari.

³³ Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim. ³⁴ Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in tu. ³⁵ Merarin ikizimin adarazir gumazir dapanim, Abihailin otarim Suriel. Egh me Purirpenimin notin amadaghan uan purirpeniba asam. ³⁶⁻³⁷ Merarin ikizimin adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti.

³⁸ Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvaghasa kamaghin ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamın boroghın iziti, me a misueghti, an aremegham. ³⁹ Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi moghin, aning an gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu.

Livaiba, Israelian otarir ivariabar danganim ini

⁴⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, “Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam.” ⁴² Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me mengegha men ziaba osiri. ⁴³ Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua men gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu.

⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ⁴⁵ “Ni datirighin Israelian borir ivariabar danganim inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar danganim inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ⁴⁶ Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar

* **3:28:** Hibrun akam ghaze, 8,600plan gumaziba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha me 8,300plan gumaziba osiri. Ezi ves 39 kamaghin migei, gumazibar dibobonim 22,000in tu. Kamaghin ami, dibobonir kam, 8,300, a dera. E 8,600 kagh anetigham, eghti men dibobonim bar moghira 22,300in otogham.

dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam. ⁴⁷ Ezi ua gumazir vamira, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi. ⁴⁸ Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba iniam.” ⁴⁹⁻⁵¹ Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghu. A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezim in min Aron ko an otaribagh aningi.

4

Kohatin ikizimin ingangariba

¹ Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, ² “Gua Kohatin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me menegh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. ³ Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me menegh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. ⁴ Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam.

⁵ “Israelia danganir mam ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adeghe a inigh an onegh Boksiam avaragh. ⁶ Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevarah, bluplan initam uam anevarah. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁷ “Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara Bretin na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikiavira iki. ⁸ Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitamin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh.

⁹ “Egh me inir bluplan tam inigh, lam in aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh. ¹⁰ Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh.

¹¹ “Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevarah, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh. ¹² Egh Anogoroghezir Danganimin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tam in aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh.

¹³ “Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pighaghevitamin anevarah. ¹⁴ Egh ofa gamir dakozimin Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar rikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh.

15 “Israelia dikavigh danganir igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kamin, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighti, me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin biziba ateramin ingangarir kam iti.

16 “Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughurior aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam.”

17 Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, 18-19 “Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighti, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim. 20 Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganam kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham.”

Gersonin ikizim damuamin ingangariba

21 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 22 “Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. 23 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. 24 Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram. 25 Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram. 26 Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniaba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganiva dar kir da ateramin ingangarim iti. 27 Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganiva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam. 28 Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Merarin ikizim damuamin ingangariba

29 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. 30 Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. 31-32 Ia danganir igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksiar birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiaba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniaba, me

bizir kaba bar da ateramim ingangarim iti. Ni Merarin ikizimin adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim. ³³ Merarin ikizimin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim.”

Livain anabamin adarazir diboboniba

³⁴⁻⁴⁸ Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me minge. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me minge. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimin ingangarim bagha men ziaba osirigha me minge.

Men dibonibar kara, Kohatin ikizimin gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonin ikizimin gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimin gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 8,580plan gumaziba. ⁴⁹ Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghira, me gumaziba minge. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingi.

5

Me Godin damazimin mizezir gumazamizibar amuamin araziba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me danganir itimin gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumazamizir lepan min garir arimariar kuram itiba, ko gumazamizir mikarzir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumazamizir ariaghirezibar kuabar suigha Godin damazimin mizeziba. ³ Ia gumazamizir kaba uaghara me amangighti, me danganir ia itimin azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumazamizibar tongin itim, a nan damazimin mizeghan kogham.”

⁴ Kamaghin amizi, Israelia, gumazamizir Godin damazimin mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami.

Arazir kuram ikarvaghamin Akar Gavgavim

⁵ Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ⁶ “Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir igharazitam danighti, osimtizim an ikiam. ⁷ Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh ivezim bar anetigh gumazir an arazir kuramin a gamizim daningh. Ivezir a ikarvaghamin, 500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a daningh. ⁸ Gumazir ivezir kam iniamim aremeghti, an tav ikian kogh ivezir kam inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, ivezir kam inigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh ivezir kam gisin, a sipsipin apuritam isi ofa gamir gumazim danighti, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam. ⁹ Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighti, bizir kaba an bizibara. ¹⁰ Gumazamiziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam.”

Gumazim ghaze, an amuim ti arazir kuram gami, a manmaghin damuam

¹¹ Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ¹²⁻¹⁴ “Ni akar kaba Israelian gumazamizibar aningh: Gumazitam kamagh nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazim ko akui, egha Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan amuimin iti. ¹⁵ Egh arazir kamin, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogrem plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamin mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghti me fogham amuim guizbangira arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borem isi plauan kam gigan marki. Egh uaghan, a migharir mughurir aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim a darighan marki.

¹⁶ “Eghti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozimin boroghin izi Ikiavira Itir Godin damazimin tugham. ¹⁷ Eghti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gingege, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimin apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghti arazir kamin dipar kam puv misogham. ¹⁸ Amizir kam nan damazimin tughiv ikiamin dughiamin, ofa gamir gumazim amizimin dapanir arizim firighiti a ruaragh pura ikiam. Eghti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimin dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimin dipar misozi kamin itir nguazir minemin suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi. ¹⁹ Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighiti, ofa gamir gumazim suam, ‘Ni fo, dughiar ni uan pamin itimin, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati, eghti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan kogham. ²⁰ Ezi ni uan pamin itir dughiamin, ni uan pam ategha guizbangira gumazir igharazim ko arazir kuram gamigha Godin damazimin mize, eghti dipar misozir kam nin ingariva ni gasighasigham.’ ²¹ Eghti ofa gamir gumazim uam akar kurar kam amizim mikimam, ‘Ni guizbangira arazir kuram gami, eghti Ikiavira Itir God nin gumazamizibar tongin nin ziam gasighasigham, egh nin borivtarim damighiti, an ekon-amighiti, nin navim buigham. ²² Dipar misozir kam nin navimin aven mangi an ingarti, a buva nin mikarzir mogomem damighiti a ikuvigham.’ Eghti amizim suam, ‘Aria, guizbangira. Ikiavira Itir God mikemezi moghin damu.’

²³ “Eghti ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh, egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar misozim magiram. ²⁴ Egh gin an amizim mikemeghti, an anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamin aven magiram. ²⁵ Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin damazimin a fegh a damuti, a ighuamangi. Egh a inigh ofa gamir dakozimin mangam. ²⁶ Egh uan dafarin isi plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim dotogham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namin danganim inigham. A kamaghin damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam amam. ²⁷ Amizim guizbangira poroghamiba uari bakeir arazim damighiva Godin damazimin mizeghti, dipar misozir kam an aven mangiva, mizazim a daningiva, an borivtaribar amighiti, da ekonamigh, navim buva an mikarzir mogomem ikuvigham. Eghti Ikiavira Itir God an gumazamizibar tongin an ziam gasighasigham. ²⁸ Eghti amizir kam, guizbangira arazir kuram

damighan koghiva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasighasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam.

²⁹ “Akar Gavgavir kamın mingarim kamakın. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nighnizir aviriba iki egh navir kuram an ikiam. ³⁰ O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimin boroghın tughti, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghsı arazir kam damuam. ³¹ Eghti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an ivezir kuram iniva osımtıziba ateram. Amizim guizbangira osımtızim damighi, an pam akam a gasir arazir kamın osımtızim an ikian kogham.”

6

Gumazamiziba uari God danıngamin Akar Gavgavım

¹ Ikiavira Itir God kamaghın Moses mıgei, ² “Ni Israelian gumazamiziba kamaghın me mikim: Gumazitam o amizitam uabi isi Ikiavira Itir God danıngıva a baghvira ikisi, a ko akam akırıgh, ³ egh a wainın dipam ko dipar gavgavıbar aman marki. Egh wainın ovızıbar dipaba ko wainın ovızıba ko wainın ovızir midıarıbar aman marki. ⁴ A uabi isa na ganıga Akar Gavgavım gamızir dughıamın ikegh mangı dughıar a na baghvira ikiamım gıvaghımım otogham, a wainın dipatam, o wainın ovızıba, o wainın ovızıbar inıbar aman marki.

⁵ “Egh dughıar a uan akar dikırızımın gın ghua uabi isa na ganıdımın, a uan dapanır arızıbagh isi da otıvan marki. A nan gumazımra. Egh an akar dikırızır gavgavır kamın apengan iki, dughıabar zurara uan dapanır arızım ko ghuamasızıba ateghti da aghung. ⁶⁻⁷ A dapanır arızır ruarım sara itir arazır kam, gumazamızıbar akagha ghaze, a God baghavıra itir gumazımra. Kamaghın amızı, a uabi nan damazımın mızeghan koghsı gumazıtamın kuamın boroghın mangan kogham. Guızbangıra an afezıam, o amebam, o aveghbuaba o buaramızıba arımıghıreghti, a men kuabar boroghın mangan kogham. A kamaghın damıgh, nan damazımın mızegham. ⁸ Dughıar a uan akar dikırızımın gın ghua na baghavıra itımın, a Ikiavıra Itir Godın gumazımra.

⁹ “Gumazıtam an boroghın puram aremeghti, bizir kam an dapanır arızır na ganıngızım damutı, a nan damazımın mızegham. Kamaghın amızı, gumazır kam 7plan arueba orarkegh gın uan dapanım gısegh, egh ua nan damazımın zuegham. ¹⁰ Egh namba 8ın aruemın, a kuarazır bunbar pumuning o osırvar pumuning inıgh ofa gamır gumazım bagh God batıvamin Purırpenımın tıar akamın mangı. ¹¹ Eghti ofa gamır gumazım anıng inıgh, tam arazır kuraba gın amadıır ofa damu. Egh tam ofan bar isia mıghırım damu. Gumazır kam, gumazır kuamın boroghın ikegha osımtızım ikia a nan damazımın mıze. Kamaghın, ofan kamning a damıghtı a nan damazımın ua zuegham. Aruer kamra, gumazır kam ua uan dapanır arızım na danıngtı, a nan bıızımram otogham. ¹² Aruer a Ikiavıra Itir God baghavıra ikiasa akam akırızıbar dibobonım, a bar ua dar amuam. Dar dibobonım, aruer kamın ikegh mangıva, aruer kabar dibobonım gıvaghım. A uan akar dikırızımın gın zuır aruer faragha ghuezıba, da pura ghue. Guızbangıra, an dapanarızım nan damazımın mıze. Kamaghın, an azenır vamıra itır sıpsıpın apurır ıgıatam inıgh osımtızıba ağıvamin ofan mın na bagh ızı.

13 “Na baghvira ikiasa akar dikirizim gamizir gumazim, bizir a damuasa mikemezibar amigh givagh, egh na bativamin Purirpenimin mangi an tiar akamin boroghin tugham. 14 Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh dar amuam. An ofan bar isia mighirim bagh azenir vamira itir sipsipin nguzir apuritam, ko arazir kuraba gin amadir ofa bagh azenir vamira itir sipsipin amebatam, ko God ko navir vamira ikiamin ofa bagh sipsipin apuritam, a bar da inigh na bagh izam. Kar, asizir duaba dar mikarzibar itir puvatiziba. 15 Egh uaghan yis puvatizir bretba itir akiram, kar plauan aghuim ko olivin borem sara veregha ingarizir bretba, ko yis puvatizir bisketin olivin boremin aghuiziba, egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa damuamiba sara inigh izi.

16 “Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba bar da isi, Ikiavira Itir God daningiva, arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim damu. 17 Egh sipsipin apurim misuegh akiram in itir bretin yis puvatiziba sara, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damuam. Egh wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa uaghan dar ofa damu. 18 Eghti God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin, gumazir God bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran ikiamin ofan apengan itir avim datighi, da isigh.

19 “Gumazir kam in dapanir ariziba isigh givaghti, gin ofa gamir gumazim, sipsipin apurim in aniavir agharim in tuzir me minemin avigha givazim, ko akiram in itir yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam inigh, gumazir kam in dafarim datigh. 20 Egh ofa gamir gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir God in damazim in ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazim in ofan zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim, da ofa gamir gumazim in biziba. Eghti gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim, wainin dipam amisi anemi.

21 “Arazir kabar mingarim kamakin. Gumazitam o amizitam uabi isi na daningisi, akam akirigh, egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi. Eghti gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi, akar dikirizim damigh, a guizbangira akar dikirizir kam in gin mangi a damu.”

Ofa gamir gumaziba ghaze, God deraghvira gumazamizibar amuam

22 Ikiavira Itir God kamagh in Moses migei, 23 “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh Israelia damuamim, an gun me mikemegh. Eghti me kamagh in Israelia mikim:

24 “Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva,
egh deraghvira ian ganam.

25 Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh,
mati an guamin angazangarim ia gisirazi moghin,
deraghvira ian ganam.

26 Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian iki,
egh navir amirizim ko dabirabir aghuim ia daningam.”

27 “Eghti arazir kam in me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam.”

7

Gumazir dapaniba, ofan mabagh ami

¹ Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti. ²⁻³ Ezi Israelian anabam gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumazamizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagha bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki. ⁴⁻⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.” ⁶ Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi. ⁷ A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. ⁸ Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam. ⁹ Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati.

¹⁰ Me olivin borem isa ofa gamir dakozim gingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagham. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi.”

¹²⁻⁸³ Ezi gumazir dapaniba vaghvagha, uan ofaba aruebar vaghvagha God bagha da isa izi.

Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Ami-nadapin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 2in Isakarın anabamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a Helonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 6in, Gatın anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 7in, Efrainin anabamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagiel, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi.

Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamın gumazir dapanim Ahira, a Enanın otarim, a uan ofa inigha izi.

Me bar moghira vaghvagha ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamıra, an osimtızim 1 kilogram ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtızim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamim aning gati. Egha me vaghvagha golin itariba inigha ize, dar osimtızim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughuriar aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagha bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipın apurir mam, ko sipsipın nguzir azenir vamıra itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagha arazir kuraba gın amadir ofan mın memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipın apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamıra itir sipsipın nguzir 5pla, me bar ada inigha ize.

⁸⁴⁻⁸⁵ Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvıra a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghın ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtızim bar moghira, 28 kilogram. ⁸⁶ Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtızim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughuriar aghuim zuim dagh izifa. ⁸⁷ Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipın apuriba, ko 12plan sipsipın nguzir azenir vamıra itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gın amadir ofabar mın, me 12plan memen apuriba inigha ize. ⁸⁸ Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipın apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipın nguzir azenir vamıra itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavıra ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavıra Itir God baghavıra itir bizimin oto, egha gın me ofan avirir kaba bar dagh ami.

⁸⁹ Ezi Moses Ikiavıra Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimın aven ghu. Egha Ikiavıra Itir Godın tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongıra otogha Moses migei. Boksiar kamin asuam, kar arazir kuraba gın amangamin danganim.

8

Me lamba isa dar danganibar da arisi

¹ Egha Ikiavıra Itir God Moses miğia ghaze, ² “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvıra da aseghti, dar angazangarim lamin aghorimın guamın itir danganimın isiva angazangar.” ³ Ezi Aron, Ikiavıra Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin aghorimın itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamin aghorimın guamın itir danganir kamin isiva angazangar. ⁴ Ikiavıra Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim kamaghın an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorimın ingara, an mingarimın ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu.

Livaiba, me Ikiavıra Itir God baghavıra me amisefe

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ⁶ “Ni Israelian gumazamizbar tongin Livaibar diaghti me iziti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh. ⁷ Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzim in itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh. ⁸ Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi. ⁹ Egh ni Israelian gumazamiziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh. ¹⁰ Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumazamiziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikigh. ¹¹ Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarim damuam. ¹² Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimning gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham.

¹³ “Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akuragh men ingangaribar amuam. ¹⁴ Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumazamizibar min ikian kogham, me bar nan adarazira. ¹⁵ Mati ni uan dafarimningin ofan suiragha a fegh a damuti a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh givaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin aven ingaram. ¹⁶ Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini, ezi Livaiba bar nan adarazira. ¹⁷ Bar guizbangira, ki Isipian otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara. ¹⁸ Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganim ini. ¹⁹ Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim garis. Eghti me men akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar, an ganiva ofabar amuva men arazir kuraba gin amangiti, me Godin damazimin zuegham. Me ian danganim inigha gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganir kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham.”

²⁰ Kamaghin amizi, Moses, ko Aron, Israelian gumazamiziba ko, me bar Livaiba isa God ganidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokin.

²¹ Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godin damazimin zue. Ezi Aron, mati a uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, a men arazir kuraba gin amangasa ofa gamigha, me isa God ganingi.

²² Ikiavira Itir God Livaiba bagha Moses mikemezi moghira, gumazamiziba biziba bar dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron uan otariba ko men apengan ika, God bativamin Purirpenimin ingangarim gami.

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁴ “Livaibar gumazir 25plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me God bativamin Purirpenimin aven in-

garam. ²⁵ Egh me 50plan azenibar otoghiva, me Purirpenimin ingangariba ategh, avughsam. ²⁶ Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvaghham. Egh, me uari uan ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu.”

9

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam

¹ Israelia Isipin kantri ategha Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, azenir namba 2 otozi an iakinir namba 1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁻³ “Ia iakinir kam, an aruer namba 14in guaratizimin, Israelian gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin, bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin mangi.”

⁴ Kamagh amizi, Moses gumazamizibav kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damusi, an arazarazibar gin mangiva isam damuam.

⁵ Me Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ikia iakinir faragha zuimin, an aruer 14in, guaratizimin, me isar ekjar kam gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses mikemezi moghin ami.

⁶ Isar kamin dughiamin, gumazir maba, gumazir aremezimin kuar mamın suiragha Godin damazimin mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham. Egha me Moses ko Aron bagha ghua kamaghin aning migei, ⁷ “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize. E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekjar kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?”

⁸ Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a manmaghin e mikimam.”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumazamizibav mikimasa, kamaghin Moses migei, ¹⁰ “Tan tav, o ian ovavir boriba aremezir gumazir kuatamin suiragha nan damazimin mize, o ian tav tuavir ruaritamın ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir akirangin itimin a damu. ¹¹⁻¹² Egh me namba 2in iakinimin, an namba 14in aruemin, an guaratizimin isam damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi amimzaraghan otivan marki. Egh asizir kamin agharitam apiran marki. ¹³ Eghti gumazamizir nan damazimin zueziba, ko gumazamizir tuavir ruarimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumazamizibar ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. ¹⁴ Kantrin Igharazitamin gumazamiziba ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ian tongin itiba uaghara, arazir kam damu.”

Ghuariam Godin Purirpenim avara (Ua Me Ini 40:34-38)

15 Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuariar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratizibar kegh mangi aminin tir dughiam, ghuariar kam, avimin min gari. 16 Dughiaabar zurara ghuariam Purirpenim ave. Gumazamiziba aruebar garima, ghuariam iti. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariam in aven iti. 17 Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekiar kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuariam izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam. 18 Ikiavira Itir God mikemeghti, Israelian gumazamiziba danganir me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemeghti, me ua danganir igiam aghuam. Eghti ghuariar kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kamin ikivira ikiam. 19 Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham. 20 Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam. 21 Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighiti, me iki mangi aminzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham. 22 Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaaba manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamin ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam. 23 Ikiavira Itir God me migeir dughiaabar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Arazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10

Me sighar pumuning silvan aning in ingari

1 Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, 2 "Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam. 3 Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh. 4 Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh. 5 Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam. 6 Ia namba Zin dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam. 7 Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam. 8 Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarim damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kamin gin mangi.

9 "Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam. 10 Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar

ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaba, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvaghama. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

Israelia Sainain Mighsiam ataki

(Sapta 10:11–12:16)

Israelia Sainai ataki

¹¹ Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati. ¹² Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariam gin ghuavira ikia ghua garima, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu.

¹³ Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui. ¹⁴ Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁵ Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakar in anabamin gumazir dapanim. ¹⁶ Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim.

¹⁷ Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adeghe deraghavira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atera faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui.

¹⁸ Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me uan fleghin suiragha men gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ¹⁹ Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim. ²⁰ Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim.

²¹ Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men gin zui. Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamimin otivigha Purirpenim asaragha gifa. Ezi Kohatin ikizimin adarazi men gin ghua danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi.

²² Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizimin gin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²³ Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim.

²⁴ Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim.

²⁵ Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. ²⁶ Ezi Okranin otarim Pagiell, an Aserin anabamin gumazir dapanim. ²⁷ Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim. ²⁸ Dughiabar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi.

²⁹ Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin gumazim Ruelin otarim, kamaghin a migei, “E datirighin danganir aghuir mam in mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasa akar dikirizim gamizim. Ga unaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin

ganam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam.”

³⁰ Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamategh uan nguibam ko uan adarazi bagh mangam.”

³¹ Ezi Moses kamaghin a migei, “O nan amerem, ni e ataghiraghan marki. Danganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e ko mangi tuavim en akakagham. ³² Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uaghan taba ni daningam.”

Gumazamiziba dikavigha zui

³³ Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin mighsiam ategha zuima, 3plan arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera faragha ghua, egha danganir me avughsamim bagha gari.

³⁴ Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui.

³⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dughibar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokegh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba, ni me damighti, me tintinibar aregh.”

³⁶ Me avughsasa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dughibar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagh uamategh izi.”

11

Israelia puvira imobima, God pazaviram me gami

¹ Gumazamiziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghiabar boroghin, avim bar dar isi. ² Ezi gumazamiziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge. ³ Danganir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kam in mingarim kamakin, “Avim Isir Danganim.” Ziar kam in nighnizim kamaghin zui, danganir kam in, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi.

Moses 70plan gumazir dapaniba amisefe

⁴ Ikizir igharazibar gumazamizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, “Oio! E asizir tabar ameka! ⁵ E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti. ⁶ Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bizitam ua itir puvati. Dughibar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!”

⁷ Manan dagher kam in ganganim, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurungi. ⁸⁻⁹ Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumazamiziba dikavigh daru da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dav soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba.

¹⁰ Gumazamiziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuiyoghav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei, ¹¹ “Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumazamizir kabar ganamin ingangrim na ganingi? ¹² Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otogham? ¹³ Gumazamizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghburaki. ¹⁴ Ki uabira manmaghin gumazamizir avirir kabar amuam? Ki osimtizir ekiar kam ateran bar iburaghburaki. ¹⁵ Ni kamaghin na damusi, ni nan apangkuvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, eggha gumazamizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tuifigh. ¹⁷ Eghti ki izighiri ni ko mikim, egh Duar ki ni ganingizir kam da gavgavitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumazamizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham. ¹⁸ Ni gumazamizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, egh damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, ‘E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.’ Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami. ¹⁹ Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham. ²⁰ Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi egh dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, eggha ara ghaze, ‘E bar tizim bagha Isip ategha ize?’ Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam.”

²¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti? ²² E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham.”

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ki ti gavgaviba puvatighama? Ni kiran oveghangin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otogham, o puvatigham.”

²⁴ Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gun gumazamizibav keme. Eggha 70plan gumazir dapanibav seveggha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu.

²⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamın tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamın gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁶ Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamın ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra

itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira akam inigh izir gumazimin min akam akuri. ²⁷ Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses mizig ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, akam inigha izir gumazibar min akam akuri.

²⁸ Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, "Nan gumazir ekiam, ni mangi aningin anogoreghti aning bizitam mikiman marki." ²⁹ Ezi Moses a ikaragha ghaze, "Gumazitam ti nan danganim inian ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumazamizibar anighti, me akam inigha izir gumazibar min akam akunam!" ³⁰ Egha Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue.

Ikiavira Itir God kuarazir aviriba amangi

³¹ Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizi, an ongarimin dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimin boroghin ira bar a gizivagha tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighagha arua, tintinibar danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran darorimin mitaghniamin min ghue. ³² Ezi gumazamiziba aruer vamira ko dimagarim sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumazamiziba kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtizim 1,000 kilogremin tu. Ezi gumazamizir avirim kuarazir bar aviriba inizi dar osimtizim 1,000 kilogrem gafira. Egha me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam. ³³ Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar kurar mam amadazi, gumazamizir avirim ariaghire.

³⁴ Danganir kamın, me gumazamizibar kuaba afegha, a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamin mingarim kamakin, "Asiziba bagha puvira arair gumazamizibar kuaba afezir danganim."

³⁵ Egha gin Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotin danganim aghuigha an iti.

12

Miriam ko Aron pazavira Moses mikeme

¹ Moses a kantri Itiopian amizir mamın iti. Ezi Israelia Haserotin danganimin itir dughiamin, Aron ko Miriam, aning an amuim bangin pazava a mikeme. ² Aning kamaghin a migei, "Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei. Puvati, a uaghan ga migei." Ezi Ikiavira Itir God aningin imobir kam baraki. ³ (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimin itir gumazitam an min uabi abirir puvati.)

⁴ Egha zuamira Ikiavira Itir God kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam migei, "Ia na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi." Ezi me ghue.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia izaghira Purirpenimin tiar akamin tugh dei, "Aron ko Miriam, gua kagh izi." Ezi aning oregha sivagha roghira ghue.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, "Gua oraghti ki datirighin gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongin akam inigha izir gumazitam ikiti, ki irebamin min garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an mikimam. Egh ki irebabar aven a ko mikimam. ⁷ Ezi nan ingangarin gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan gumazamizibar tongin nighnizir gavgavim nan ikia deravira nan gin izi. Ki uan gumazamizibar

ganamin ingangarim a ganingizi, a bar deraghavira men gari. ⁸ Ga ro-roamingin min guizbangira uan guamningin gara, uaning ko migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zuibar a ko migeir puvati. Ki bighavira bizibar a migei. Ezi a uaghan nan nedazimin gari. Kamaghin amizi, gua manmaghsua nan ingangarir gumazim akam a gasi?"

⁹ Egha Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningin atara, aning ategha ghu.

¹⁰ Ezi Godin ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam maghira, Miriamin mikarzim in otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirigha an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevarazi, ¹¹ a Moses migei, "Aruam, ga uaning, ni gan apangkuvigh, egh gan arazir kurar onganir kam bangin ivezir kuram ga daningan marki. ¹² Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kuam batezi moghin ganan marki. Ni an amamangatighi, arimariar kurar kam bar an mikarzim damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki."

¹³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia ghaze, "O God, ki kamaghsua, ni Miriamin mikarzim damighi, a ua deragh."

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, "An afeziam ti an guam giparighi, an aghumsizim ateriva danganir e itimin azenan iki mangiti, 7plan arueba givagham. Kamaghin, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighin vamira givaghti, gin ni a inigh ua danganir ia itimin aven izi." ¹⁵ Kamaghin amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumazamizibar danganir me itimin azenan itima, Israelian gumazamiziba ua tamoghin ghuezir puvati. Me ikiavira itima 7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha uamatogha me itir danganimin aven ize. ¹⁶ Egha gin, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha, danganim aghuigha an iti.

Israelia Kadesin nguibar ekiamin ikia Godin akaba batosi

13

(Sapta 13:1--20:13)

*Moga garir gumaziba, Kenanin nguazimin ganasa ghue
(Godin Araziba 1:19-33)*

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² "Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighi, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamim getigh." ³ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui. ⁴ Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav. ⁵ Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav. ⁶ Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav. ⁷ Josepin otarim Igal, a Isakarin anabamin mav. ⁸ Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav. ⁹ Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav. ¹⁰ Sodin otarim Gadiel, a Sebulunin anabamin mav. ¹¹ Susin otarim Gadi, a Manasan anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.) ¹² Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav. ¹³ Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav. ¹⁴ Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav. ¹⁵ Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav.

16 Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, "Josua," a gati.

17 Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, "Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh mighsiaba itir danganimin otogh. 18 Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumazamiziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati? 19 Ia nguazim asavsuigh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguababar gan da asavsuigh, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti? 20 Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritaba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatingan marki."

21 Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopin oto, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti.

22 Me sautin itir gumazamiziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmi, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.)

23 Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarimin otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini. 24 Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam "Eskol,"* a gati. An mingarim kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim.

25-26 Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesavsuigha, uamategha Kadesin nguibar ekiamin ghu. Kades, a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumazamiziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan. 27 Egha me kamaghin Moses migei, "Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize. 28 Egha nguazir kam in itir gumazamiziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekeveggha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba. 29 Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria mighsiabar itir danganibar iti. Ezi Kenanian Mediteranianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti."

30 Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atati. Egha Mosesin damazimin migiavira iti. Ezi Kalep dikavigh me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, "E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham."

31 Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziba kamaghin me migei, "Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin

* 13:24: Ziar kam, "Eskol," an mingarim kamakin, "Wainin aguar ovizir bar aviriba itim." 13:30: Diboboniba 14:24; Josua 14:7

amizi, e mangi me ko misoghan iburaghburegham.”³² Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, “Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumazamiziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba.”³³ Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E urar gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam.”

14

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar God gami

¹ Israelian gumazamiziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kamın pamten tiariba akara aziava ara ghuav itima, aminin tira.² Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, “E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumazamiziba puvatizir danganir kamın ikia ariaghirezi, deraghai!”³ Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumazamizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deragham.”⁴ Egha me uariv gia ghaze, “E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam.”

⁵ Ezi Moses ko Aron, gumazamiziba bar men damazimin nguazim girigha, guapning nguazim mitua.⁶ Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir manning, aning bar osemegha uan korotiaba abiaghariki.⁷ Egha aning kamaghın gumazamizibav gei, “Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera.⁸ Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kamın aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui.⁹ Ia deraviram oragh! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki! Egh ia gumazamizir nguazir kamın itibar atiatingan marki. Me pura bizibar min, e me misoghırarigham, mati gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghın aning, ia men atiatingan marki.”¹⁰ Ezi Israelian gumazamiziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighti, aning aremeghasa. Egha gumazamiziba maghira garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti.

Moses gumazamiziba bagha God ko migei

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ki mirakelin ekıar aviribar gumazamizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amıragha men atari.¹² Kamaghın, ki arımarıar ekıar kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighti nin ovavir boriba, ikizir ekıamın otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafıragham.”

¹³ Ezi Moses kamaghın Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni uabi, uan gavgavir ekıamın gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighti, Isipia bizir kamın akam baregham.¹⁴ Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghın oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghın ikia nin gari. Me

kamaghin oraki, nin ghuariam e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuariar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariam in aven avimin min isia iti. ¹⁵ Ni uan gumazamizibav soghilarighiti, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam, ¹⁶ 'Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumazamiziba inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumazamiziba puvatizir danganimin me misuaghariki.'

¹⁷ "O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme, ¹⁸ 'Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumazamizibar apanguva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.' ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni zurara apanguva deravira gumazamizibagh ami. Egh ni uan apanguvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azangisi, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu."

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam. ²¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ²² Gumazamizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumazamizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumazamiziba puvatizir danganir kam in amizibagh gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua. ²³ Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kam in aven mangan kogham. ²⁴ Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kam in ikiva uari bagh a iniam. ²⁵ Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kam in danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumazamiziba puvatizir danganimin otogh an iki."

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia ganidi

²⁶ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁷ "Dughiar aviribar, gumazamizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham. ²⁸ Kamagh amizi, ni nan akar kam in gun kamagh me mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezie moghin ki ia damuam. ²⁹ Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumazamiziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afraziba, kar gumazir

me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamın aven mangan kogham. ³⁰ Ki fomira kantrin kamın ikiasa akar dikirizimın ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam. ³¹ Ia ghaze, me ti ian boriba inighti me men ingangarir gumazamizir kinibar mın otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimın me atigham. Eghti a men nguibamın mın ikiti, me deraghviram a dapiagh ikiam. ³² Eghti ia puvatigham. Ia gumazamiziba puvatizir danganir kamın arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam. ³³ Eghti ian boriba gumazamiziba puvatizir danganir kamın mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givaghham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimın mın oto. Kamaghın amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mızaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givaghham. ³⁴ Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuım getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givaghham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da mengegha 40plan azenibar ivezir kuram ia daningam. Eghti ia kamaghın ganigh na gifogham, arazir ia amir kaba, ki bar dagh ifongezir puvati. ³⁵ Ki guizbangira migei, gumazamizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumazamiziba puvatizir danganir kamın arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.’”

³⁶⁻³⁷ Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, “Nguazir kam, a nguazir kuram.” Ezi men akar kam gumazamizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me zuamira ariaghire. ³⁸ Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti.

Israelia ghua Kenanin nguazim iniasa misosi (Godin Araziba 1:41-46)

³⁹ Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumazamizibav kemezi, me puviram azi. ⁴⁰ Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimın pin ghua ghaze, Ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighın mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimın mangam. Egha me Kenania misoghasava ami.

⁴¹ Ezi Moses kamaghın me migei, “Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham. ⁴² Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghın, ian apaniba bar ia abiraghham. ⁴³ Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misoghirarigham.”

⁴⁴ Moses kamaghın me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimın zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimın ikiavira iti. ⁴⁵ Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamın oto.

15

Ofan igharagha garibar Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezimin otogh a dapiam. ³ Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekier ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁴ Ezi gumazitam ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremın vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi. ⁵ Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh asızim sara ofa damu. ⁶ Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremın pununing itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu. ⁷ Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam bareghıva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ⁸ Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi, ⁹ ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh. ¹⁰ Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh izıva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.

¹¹ “Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguazir apurim o memen nguzim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin boreme, ko wainin dipam, egh asıziba romegh dar ofa damu. ¹² Ia asızibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh. ¹³ Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴ Eghti ikizir igharazibar gumazamizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁵ Ia Israelian gumazamiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba da bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue. ¹⁶ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam.”

¹⁷ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, ¹⁸ “Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam. ¹⁹ Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam. ²⁰ Ia witin igiabar ingarizir Bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin Bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningigh. Kamaghira, ia witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningigh. ²¹ Dughiar kam ko dughiar gin izamibar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningigh.

22-23 “Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham. ²⁴ Eghti gumazamiziba bar, gumazir kamın arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghın, me God ifongezir arazimın gin mangi bulmakaun apurir igiatam inigh, ofan bar isia nighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainın dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu. ²⁵ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighi, Israelian gumazamizibar arazir kuraba bar givaghām. Ofan kamın mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangın, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami. ²⁶ Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me bar deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghın, ki men arazir kuraba gin amangam.”

²⁷ “Gumazitam, uabira deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebar azenir vamira itim inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. ²⁸ Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godın damazimın ofa damuva, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimın arazir kuram gin amadagham. ²⁹ Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumazamizir ia ko itiba, Akar Gavgavir kabara bar ian akaba. Kar, deravira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimın arazir a damuamim.”

³⁰ “Eghti gumazamizir na baraghan aghuagha arazir kuram gamim, a mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar gumazim, a Israelian tongın ikian kogham. ³¹ Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamın gin ghua, Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavimın aghuagha anebiki. Kamaghın amizi, a Israelian tongın ikian kogham. An arazir kuramın ivezim, a uabi uan osimtizim ateram.”

Gumazir mam Sabatin arazim abiki

³² Dughiar mam, Israelia, gumazamiziba puvatizir danganimın ikia garima, Sabatin dughiamın gumazir mam daziba isi. ³³ Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumazamiziba bar, me bagha ghue. ³⁴ Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmaghın a damuam. ³⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir danganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a ginivti an aremegh.” ³⁶ Ezi gumazamiziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghın amua, gumazir kam inigha, danganir me itim ategha azenan ghugha, dagiabar a ginivizi, an areme.

Korotiar apınir vin itibar dueviar ruaribar Akar Gavgavim

³⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ³⁸ “Ni kamaghın Israelian gumazamizibav kim: Ia strinba inigh dar dueviabar amigh uan korotiabar apınibar mikebabar, da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh bluplan strinba dagh ikeghti, da ian korotiabar apınibar mikebabar ikiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba kamaghira damu. ³⁹ Dughiarbar zurara ia dueviar ikizir kabar ganıva, Akar Gavgavir ki ia ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan ifongiabar gin mangıva, uan damazibar bizibar ganıva,

navir averiabar da bagh dikav arazir kurabar amuan marki. ⁴⁰ Ia kamaghin damuva, nan Akar Gavgavibar gin mangisi nighnigh, bar na baghavira itir gumazamizibar min ikiam. ⁴¹ Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godin ikiasa ifonge, kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

16

Kora ko Datan ko Abiram Moses barazir puvati

¹⁻² Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin gumazim, egha Livain anabamin mav, a ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram, ko Peletin otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagha Moses mikimasa zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumazamiziba faragha me amisevezi, me men damazimin ziar ekiaba iti. ³ Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ghua ghaze, “Gua oragh! E Israelian gumazamiziba bar, e vaghvagha Ikiavira Itir God baghavira itir gumazamiziba, ezi a bar en tongin iti. Ezi gua uaning fa ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gativagham? Guan arazir kam, bar derazir puvati.”

⁴ Ezi Moses kamaghin oregha nguazim girigha, uan guam nguazim mituagha God ko migei. ⁵ Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir adaraziv gia ghaze, “Gurum mizaraghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumazibara, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatighi, me a bagh izi an ingangarim damuam. ⁶ Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia pauran mughuriar aghuim zuim dapongamin itariba inigh. ⁷ Egh avir mikiataba, ko pauran mughuriar aghuim zuiba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amuasa a me amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!”

⁸ Egha Moses ua Kora migia ghaze, “Ia Livaiba, ia oragh! ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumazamizibar tongin ia misevegh, ian amamangatighi, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangaribar amuva, gumazamizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me deravira Godin ziam fer arazir gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarir ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ia ingangarir kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a? ¹¹ Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari.”

¹² Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, “Ga bar izeghan kogham. ¹³ Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha aghuimin aven, e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kam in ize. Egha ni datirighin ifaghata uabi amisevegha e gativaghasava ami. ¹⁴ Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi e

daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e ongani, eghti ni e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.”

¹⁵ Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir puvati. Bar puvati.”

¹⁶ Egha Moses kamaghin Kora migei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron ko tugham. ¹⁷ Ia vaghvagh uan ofan migharir mughurir aghuim zuim dapongamin itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko 250plan gumazir dapaniba uan itaribar suigh izi.”

¹⁸ Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagha, avir mikiaba ko pauraba isa, itaribagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti. ¹⁹ Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumazamiziba akuva God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin amuavira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, ²¹ “Gua gumazamizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumazamizir kabav soghirarigham.”

²² Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guanning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gumazamiziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighti, manmaghsu ni bar me gasighasigham?”

²³ Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, ²⁴ “Ni gumazamizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiram in purirpenibar boroghin ikian marki.”

²⁵ Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui. ²⁶ Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumazamizibagh aniga ghaze, “Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghin ikian marki. Ia men bizitamin suighan marki. Puvatightima, ia men arazir kuram bangin, me sara givagham.” ²⁷ Kamaghin, gumazamiziba men purirpenibagh itagha saghuam mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav iti.

²⁸ Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, “Ia datirighin bizir kurar kamin ganigh fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir God na misevegha, ingangaribar amuasa na mikemegha na amada. Kar nan nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin nighnizim. ²⁹ Gumazir kaba, datirighin aremegham. Ia bar ganti, God mizazir kuram me daningan koghti, me datirighin gumaziba zurara puram ariaghiri moghin arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God na misevezir puvati. ³⁰ Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir fomira otozir puvatizir tam damighti, nguazim akam akarighti, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha Ikiavira Itir God gasara.”

³¹ Moses mikemegha givazima, gumazir kaba tuivighav iti naghin, nguazim zuamira, akam akarizima, maburan torim oto. ³² Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati. ³³ Me angamira

ikia, uan biziba sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati. ³⁴ Me nguazir torimın aven ghuaghira puvira diava araima, Israelian gumazamiziba men tuater ararem baregha atiatia kamaghın migei, “Ame! E zuamiram arı mangeda! Puvatightima, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarighti, e uaghan nguazimın aven magiregham.” Egha me zuamiram are.

³⁵ Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim amadazi, avim 250plan gumazir avir migharir mughuriar aghuim zuimın ofa gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire.

Me bras inigha ofa gamir dakozim dukua

³⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ³⁷ “Ni ofa gamir gumazim Aronın otarim Eleasar, a mikemeghti, a mangı avimın averenimın tongin avim isizir gumazibar brasin itariba asigh da inighıva, saghon mangı dar avir mikiaba tintinimın da kavamang. Bar guizbangira, itarir kaba, na baghavira itir biziba. ³⁸ Kamaghın, an haman dav suegh, ofa gamir dakozim avarazir brasin evarimın ingarigh anevaragh. Gumazir kaba uan arazir kurabar bangın ariaghire. Eghti men avim isizir gumazibar brasin itariba, brasin evarimın otoghti, gumazamiziba brasin evarir kamın ganigh fogh suam, me gumazir kabar mın arazir kurar kam damuan kogham.”

³⁹ Kamaghın, Eleasar itarir kaba akumakumigha haman dav suegha ofa gamir dakozim avasa brasin evarimın ingari. ⁴⁰ Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghın, brasin evarir kam fofozim Israelia daningasa ababanımın mın iti, eghti me fogham, Aronın ovavir boribara, Ikiavira Itir Godın boroghın mangı an damazimın migharir mughuriar aghuim zuir ofa dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi, a Kora ko an gın zui darazi ivezir kuram inizi moghın, a uaghan ivezir kuram iniam.

Aron gumazamizibar akurvasi

⁴¹ Ezi amınzaraghan Israelia Moses ko Aron gimoba ghaze, “Gua Ikiavira Itir Godın gumazamizibav soghezi, me ariaghire.” ⁴² Egha Israelia bar uari akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God bativamin Purirpenimın garima, ghuariar ekiam Purirpenim avarazima, Ikiavira Itir Godın angazan-garir ekiam dafogha taghtagha azenim giri.

⁴³ Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin Purirpenimın guamin tu. ⁴⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ⁴⁵ “Gua kamatigh, egh gumazamizir kabar saghuıamın tugh. Eghti ki zuamira bar me kuavaremegham.” Ezi aning nguazim girigha uan guamning nguazim mitua.

⁴⁶ Egha Moses kamaghın Aron migei, “Ni uan ofan migharir mughuriar aghuim zuimın itarim inigh, ofan dakozimın avir mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumazamiziba bagh mangı, men arazir kuraba gın amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godın aningagharim izaghırizi, arımarıar bar kuram otogha me gasighasizima, marazi ariaghiri.” ⁴⁷ Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumazamizir uari akuvagha itibar tongin ghu. A garima, arımarıar bar kuram men tongin otogha gıfa. Ezi Aron pauran mughuriar aghuim zuim inigha itarim gatigha gumazamizibar arazir kuraba gın amangasa ofan mın kamaghın ami. ⁴⁸ Dughiar kamın, Aron ovengezir gumazamizibar kuaba ko angamıra itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arımarıar kurar kam gıfa. ⁴⁹ Gumazamizir arımarıar kurar kamın ariaghirezibar dibobonim, 14,700ın tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangın ariaghirezibar

dibobonimin aven itir puvati. ⁵⁰ Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17

Aronin asadivir aghorim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Israelian gumazamizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daningighti, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kabar da osirigh. ³ Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanir ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam. ⁴ Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh. ⁵ Eghti gumazir ki misevezimin asadivim ghuzghugham. Arazir kamın, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.”

⁶ Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvagha uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti. ⁷ Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghın da ariki.

⁸ Egha amınzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti. ⁹ Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvagha uan asadivir aghoriba isi.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghın anetigh. Eghti a fofozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.” ¹¹ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami.

¹² Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin Moses migei, “Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham. ¹³ Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghın mangiva, an aremegham. Kamaghın amizi, e bar moghira ovengamin adarasi.”

18

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangarim

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni uan otariba ko Livaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarim damuan kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarim damuan koghıva, iarara uan arazir kurar kamın osimtizim ateram.

² “Ni uan anabam Livain adararib aku Purirpenimin boroghın izeghti, me nin akurvagham, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingaram. ³ Livaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham. ⁴ Me ni ko ingar, me ingangarir

na bativamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham. ⁵ Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumazamizibagh asighasighan kogham. ⁶ Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Livaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam. ⁷ Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazir min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazir ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarir kabar amusi ian boroghin iziti, ia a misueghti an aremegh.”

Me ofa gamir gumaziba bagh dagheba tuiragh

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni kamaghin fogh, gumazamiziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ikiam. ⁹ Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumazamiziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningti. ¹⁰ Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizir divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami.

¹¹ “Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningti, egh ia zurara dughiar gin izambar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam.

¹² “Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam. ¹³ Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam. ¹⁴ Israelian gumazamiziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogorogheziba, kar ian bizibara.

¹⁵ “Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezgh da inigh. ¹⁶ Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezgh me iniam. ¹⁷ Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otogham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁸ Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh.

¹⁹ “Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir

boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam.”²⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghtian ovavir boriba nguazir kamın otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia oteveghamiba, ki ia daningam.”

Ikiavira Itir God biziba isa Livaibagh anidi

²¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Livaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarim gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamim.²² Datrighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamın osimtizim ater arighiregham.²³ Eghti Livaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarir kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham.²⁴ Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Livaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamın ghuavim ikeghan kogham.”

Livaiba 10plan bizibar, dar vamira iniam

²⁵ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei,²⁶ “Ni kamaghin Livaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan mın Ikiavira Itir God danighiti, God da isi ia daningti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi.²⁷ Eghti Ikiavira Itir God ofan kamın ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin ganam.²⁸ Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir kamva isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh.²⁹ Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh.³⁰ Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Livaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givagha, ua bagha dagher naba isi.³¹ Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim.³² Ia faraghivira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighiti, Ikiavira Itir God ia misoghinarigham.”

19

Bulmakaun amebat aghevimin Akar Gavgaviba

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei,² “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun

amebar aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzim'in ikian kogham. A uaghan ingangarir tam damighan kogham. ³ Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh. ⁴ Eghti Eleasar uan dafarir puzim'in an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti nagh'in 7plan dughiabar da kavamang. ⁵ Egh Eleasar ganti, me asizir kam'in inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh. ⁶ Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguatum, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mik'inigh. ⁷ Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganim'in mangi. A kamaghin damigh, na damazim'in mizegh ikivira iki mangi guaratizim'in tugham. ⁸ Eghti gumazir bulmakau dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazim'in mizegh, ikivira iki mangi guaratizim'in tugham.

⁹ "Eghti gin gumazir nan damazim'in zuezitam, bulmakaun kam'in avereniba inigh, danganir me itim'in azenan mangi nan damazim'in zuezir danganitam'in dar arikigh. Eghti Israelia nan damazim'in uan miziriziba agivsi bulmakaun kam'in averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazim'in miziriziba agivagh'am. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim. ¹⁰ Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazim'in mizeghvira iki mangi guaratizim'in tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam."

Gumazamizibar amighti me zueghamin Akar Gavgavim

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, "Gumazitam gumazir kuatamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazim'in mizegham. ¹² Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan damazim'in zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamagh'in damighan kogh, nan damazim'in zueghan kogham. ¹³ Gumazitam o amizitam, gumazir kuamin suiragh uabi zueghan kogh, kamagh'in a nan damazim'in mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kam'in a Ikiavira Itir Godin Purirpenim damuti, a mizegham. Kamagh'in, a Israelian tongin ikian kogham.

¹⁴ "Arazir igharazir mam makain: Gumazim purirpenir manamin aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kam'in purirpenir kam'in aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kam'in aven zuiba, me nan damazim'in mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham. ¹⁵ Eghti uaghan itarir asuaba puvatiziba ko miner asuaba puvatiziba, da bar moghira nan damazim'in mizegham.

¹⁶ "Eghti gumazitam ruarim'in ghua, azenim'in mar arua, me misuegha atizir gumazim'in kuamin suira, o gumazir puram aremezir tamin kuamin suira, o gumazir kurizir tamin agharitam'in suira, o gumazir aremezim'in mozim gisin arui, a nan damazim'in mizegh kamaghira iki mangi 7plan aruebar tugham.

¹⁷ "Mizirizir kaba adeghsi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bulmakaun aghevimin averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh. ¹⁸ Eghti gumazir nan damazim'in zuezitam, ter hisopin aguatum inigh dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kam'in purirpenim'in dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazamizir an aven itiba sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam

gumazir aremezimîn agharimîn suira, o gumazir kuamîn suira, o gumazir aremezimîn mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimîn zuezir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimîn zuegham. ¹⁹ Gumazir nan damazimîn zuezir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamîn uabi ruegh, egh namba 7in aruemîn, aruem magirîti, a nan damazimîn bar zuegham.

²⁰ “Gumazitam nan damazimîn mizegh ikiva, zueghamin arazimîn mangan kogh, nan damazimîn mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zueghan kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, ua nan gumazamizibar tongin ikian kogham. ²¹ Ia zurara gin izamin dughiaabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamim, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamîn suirazim, a nan damazimîn mizegh iki mangi bar guaratizimîn tugham. ²² Gumazir nan damazimîn mizezim bizir manatamîn suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamîn suiragham, a uaghan nan damazimîn mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimîn tugham.”

20

Gumazamiziba imoba migirigiar aviribar Ikiavira Itir God gami (Ua Me Ini 17:1-7)

¹ Iakinir farazimîn, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimîn otogha Kadesin nguibar ekiamîn itima, Miriam areme.

² Danganir me itimîn dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize. ³ Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimîn tiar akamîn ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai. ⁴ Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamîn ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham? ⁵ Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamin kamîn ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati.”

⁶ Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimîn tiar akamîn tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim aning gisiragha taghtasi. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, ⁸ “Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiamîn guamîn itim inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimîn, dagiar munam mikimti, arazir kamîn dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam.” ⁹ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini.

¹⁰ Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, “Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamîn ia bagh dipam inigham, o?” ¹¹ Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezir pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otogha azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi.

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivimin a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kamın aven mangighan kogham.”

¹³ Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto.* Danganir kamın, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha ghaze, a Godin bar zuruzim.

Israelia Kadesin nguibar ekiam ategha Jordanin Fanem bagha zui

(Sapta 20:14--21:35)

Idomian atrivim, uan kantri abigh mangan Israelian anogoroke

¹⁴ Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtiziba atera en dabirabim deragha itir puvati. ¹⁵ En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami. ¹⁶ Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti. ¹⁷ E uari, ni en amamangatighti, e nin nguazimin otogh mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniamin gitagham.”

¹⁸ Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham.”

¹⁹ Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otogh mangasavira nighnisi.”

²⁰ Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghua!” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa. ²¹ Israelia Idomin nguazimin otogh mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zui.

Aron areme

²² Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto. ²³ Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei, ²⁴ “Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham. ²⁵ Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghua-vanang. ²⁶ Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.” ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi. ²⁸ Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri. ²⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin

* **20:13:** Hibrun akamin, ziam Meriba kamaghin ghu, “Puvira Imobi.” **20:28:** Ua Me Ini 29:29;

ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuavira itima, 30plan arueba gifa.

21

Israelia Kenania ko misogha me abira

¹ Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue. ² Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningamimin min, men gumazamiziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.” ³ Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati.*

Kuruzir brasin ingarizim

⁴ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira. ⁵ Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, “Gua ghaze, e gumazamiziba puvatizir danganir kam in arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kam in puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumazamizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire. ⁷ Ezi gumazamiziba Moses bagha iza ghaze, “E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God ko migei.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, “Ni kuruzimin nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumazamiziba, me kozorogh an gan ua ghuamagham.” ⁹ Ezi Moses kuruzimin nedazim brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumazamizir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghuamagham.

Israelia Horin Mighsiam ategha ghua kantri Moapin oto

¹⁰ Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim aghuigha an iti. ¹¹ Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumazamiziba puvatizir danganimin iti. ¹² Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin otogha danganim aghuigha a gapia. ¹³ Egha gin, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua, notin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir mam in otogha danganim aghuigha a gapia. Gumazamiziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniam. ¹⁴ Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira Itir Godin Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghin migei:

Wahepin nguibar ekiar Sufan danganimin itim,
ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem,

21:1: Diboboniba 33:40 * **21:3:** Hibrun akamin, ziam Horma, kamaghin ghu, “Bar asighasiki.”
21:4: Godin Araziba 2:1 **21:5:** 1 Korin 10:9 **21:9:** 2 Atriviba 18:4; Jon 3:14

15 koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arin nguibar ekiamin otogha,
bar ghua kantri Moapin nguazir mitaghniamin tu.

16 Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganir kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni gumazamiziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam."

17 Dughiar kam in, Israelian gumazamiziba onger akar kam bange:

O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir.
E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam.

18 Mozir kam, gumazamizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir aghoriba,
ko asadivibar a gikui.

Egha gin, me dikavigha gumazamiziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimin otifi. ¹⁹ Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto. ²⁰ Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mam in otifi. Danganir zarir kam, a mong pin ikia Pisgan Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumazamiziba danganir kam in tuivigha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

*Israelia, Atrivim Sihon ko
Atrivim Ok abira
(Godin Araziba 2:26--3:11)*

²¹ Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua kamaghin a migei, ²² "Ni en amamangatighti e nin nguazimin otogh munagh mangasa. E tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wain in azenibar aven mangan kogham. Egh ian mozir dipabar aman kogham. E tuavir ekiar ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham."

²³ Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumazamizibar amamangatighti, me an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha, gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro. ²⁴ Ezi Israelia midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim in. Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghniamin iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgarir avirim uan mitaghniar kam bagha gari. ²⁵ Kamaghin amizi, Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha dagh apia. ²⁶ Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin tu. ²⁷ Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze:

Ia nguibam Hesbon in izi, an Atrivim Sihon in nguibar ekiam.

E kamaghin ganasa ifonge, me an ingarighti a gavgavigh ikiam.

²⁸ Fomira, Atrivim Sihon in midorozir gumaziba Hesbon in ikia dikavigha, mati avimin min misoghasa ghue.

Egha Moapian nguibar ekiam Ar gasighasiki.

Me Arnonin Fanemin boroghin mighsiaba itir gumazir aruaba kuavareme.

²⁹ Iavzika! Ia Moapian gumazamiziba, ia osimtizir ekiam iniam.

Ia gumazamizir asem Kemosin ziam feba, ia ikuvigham.

Ian aser kam, a gumazibagh amima,

me an gin ghua nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti.

Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon gamizi,

a ian amizibar suighizi, me Amorian atrivimin ingangarir amizir kinibar iti.

³⁰ Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi.

E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar ghua nguibar ekiam Dibonin oto.

Egha bar ghua Nofan nguibamin tu,

nguibar kam, Medeban nguibamin boroghin iti.

³¹ Ezi Israelian gumazamiziba Amorian nguibar ekiabagh apia. ³² Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi, me moga garir gumazibar min ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumazamizir dar itibar agirazi, me are.

³³ Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, "Ni an atiatungan marki. A uan gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari." ³⁵ Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

Atrivim Balak ko Balamın eghaghanim

22

(Sapta 22--24)

Moapian atrivim, Balam bagha akam amada

¹ Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti.

² Dughiar kamin, Moapian Atrivim Balak, a Siporin otarim, a Israelia Amoria gamizir araziba baraki. ³ A uan gumazamiziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghin amizi, me bar Israelian gumazamizibar atiatingi. ⁴⁻⁵ Egha Moapia, kamaghin Midianian gumazir dapanibav gei, "Kiran oveghangin, gumazamizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba, bar da givagham, mati bulmakau graziba api." Kamaghin amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar kamin, Balam Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim.

Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, "Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamın gumazamiziba Isipin dikavigha azenan iza tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en boroghin iza en nguazim

iniasava ami. ⁶ Men avirim bar e gafira. Kamaghin amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datighti, e ti me abiniva men agiraghti me en nguazim gitagham. Ki kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba me damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.”

⁷ Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasighasighamin akavsiabagh ivezasa ivezim sara inigha ghua Balam migei. ⁸ Ezi Balam kamaghin me migei, “Ia dimagarir kamın kagh daku, eghti gurum mizaraghan ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an gun ia mikimam.” Ezi Moapian gumazir dapaniba a koma akui.

⁹ Ezi dimangan God iza kamaghin Balamın azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?”

¹⁰ Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moapian Atrivim Balak na mikimasa me amangi, egha ghaze, ¹¹ ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighti, a me misogh men agiraghti me an nguazim gitagham.’”

¹² Ezi God kamaghin Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deravira me gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.”

¹³ Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gia ghaze, “Ia uamategh mangi. Ikiavira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”

¹⁴ Kamaghin amizi, me uamategha ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”

¹⁵ Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonin gafira. ¹⁶ Ezi me Balam bagha ghua Balakin akabar gun kamaghin a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki! ¹⁷ Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.”

¹⁸ Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir God, nan Godin Akar Gavgavim batueghan kogham.

¹⁹ Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia dimagarir kamın ikeghti, ki Ikiavira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitamin na mikimam, o puvatigham.”

²⁰ Ezi dimagarir kamın, God Balam bagha iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.” ²¹ Kamaghin, amimzaraghan, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moapian gumazir dapaniba ko zui.

Balam, uan donkin atari

²² Balam zuima, Godin navim a bagha bar puv an isi. Dughiar kamın, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti. ²³ Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kinimin zui. Ezi Balam uan donki misuegha uam a isa tuavimin amada. ²⁴ Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azenimningin tizimin tughav iti. Danganir kamın, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa. ²⁵ Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegha dagiar

divazimîn vongin uabi ekura, Balamîn dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke. ²⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburaghburaki. ²⁷ Dughiar kamîn, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamîn navim bar ikuvizi, a uan asadivim inigha atara maghira donki misosi. ²⁸ Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki maghira kamaghin Balam migei, “Ki manmaghin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”

²⁹ Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimîn min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misoghezi ni aremeghai.”

³⁰ Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan igiamra ikegha iza datirighin na gisin apiav ikiagha rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?”

Ezi Balam ghaze, “Puvati.”

³¹ Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir sabam suiragha tuavimîn tughav iti. Ezi Balam uabi fegha nguazim mikinigha maghira guam nguazim mitua. ³² Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagha uan donki, 3plan dughiar kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimîn derazir puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimîn min nin tuavim apirasa ize. ³³ Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin mangasa. A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni misoghezi ni aremezi donki angamira ikiai.”

³⁴ Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogha tuavim apiri. Ki zuir darorir kam, ni a gifueghan koghti, ki uamategh uan nguibamîn mangam.”

³⁵ Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni mikimamibara, ni dav kim.” Ezi Balam me ko zui.

Balam izima, Atrivim Balak a bagha bar akonge

³⁶ Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguibar ekiam Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir mitaghniar bar saghon itim. ³⁷ Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragha ni bagha akam amadazi ni manmagh amigha, na bagha izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogham?”

³⁸ Ezi Balam a ikaragha kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki izegha gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.” ³⁹ Egha Balam, Balakin gin Husotin nguibar ekiamin ghu. ⁴⁰ Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav suegha, uan asem bagha ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko itibagh aningi.

Balamîn akar faragha zuim

⁴¹ Egha mizaraghara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagha ofa gamir danganimîn ghuavanabo. Ezi Balam mighsiar kamîn pin tughav ikia, Israelian marazi vin men gari.

23

¹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inighi zi.” ² Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira

ko sipsipin vamira uaghara da isa, vaghvagher 7plan ofa gamir dakozibar dar ofa gami.

³ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam.” Egha uabira ghua mighsiar mamın orazimin itima, ⁴ God a bato.

Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvagher ofan dakozir kabar dar ofa gami.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada. ⁶ Ezi a uamategha ghua garima, Balak ko Moapian gumazir dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganibar boroghin tuivighav iti. ⁷ Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei:

“Moapian Atrivim Balak, Aramin kantrin aven aruem anadi naghin mighsiabar na inigha kagh ize.

Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim.

Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazimizibar atighi, nin aseba me damuti, me ikuvigham.’

⁸ Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati.

Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham.

Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatizir puvati.

Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham.

⁹ Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo,

me gumazamizir igharaghavira itiba.

Me fo, God deraghavira me gamizi,

me ikizir igharazibar min itir puvati.

¹⁰ Israelin ovavir boriba bar aviraseme, me nguazir minezibar min bar aviraseme.

Eghti gumazitam me menga iburagham.

Ia na teghti, ki uan arueba givaka.

Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremeka.

Ki gumazamizir aghuibar min aremeghasa.”

¹¹ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsiam me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin akam me migei.”

¹² Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam.”

Balamın akar namba 2

¹³ Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganam kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh.”

¹⁴ Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamın, a 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vaghvagher dar ofa gami. ¹⁵ Ezi Balam kamagh Balak migei,

“Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God bagh orarki a batoka.”

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu. ¹⁷ A uamategha ghua garima, Balak Moopian gumazir dapaniba ko uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balamin azara, “Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?”

¹⁸ Ezi Balam kamaghin a migei:

“O Siporin otarim Balak, ni dikavigh iziva akar ki mikimamiba baragh.

¹⁹ God a gumazamizibar min ikia ifarir puvati.
Egha gumazamizibar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati.
A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam.
A migeir biziba otivaghiri.

²⁰ God deravira Israelia damuasa akam na ganingi.
God uabi deravira me gami,
eghti ki an arazir kam agiraghan kogham.

²¹ Ki garima,
Israelia bativamin araziba,
dar tam me damuti me bar ikuvighan kogham.
Bar puvatigham.

Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti.
Me kamaghin an gun migei,
a men Atrivim.

²² God Isipin kantrin me inigha azenan ize,
egha bulmakaun atiamin min me bagha misosi.

²³ Bar guizbangira, imeziba ko akuzir araziba, Israelian gumazamizibagh amuva avegham.
Eghti gin gumazamiziba Israelian ganiva mikim suam,
Ia God amizir bizir ekiabar gan!

²⁴ Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar gavgavim.
An avughsan kogh mangi dughiar an asizim suegh bar anebighirarigh
an tuzibar amiva
an ghuzim sara dozegham.”

²⁵ Ezi Balak kamaghin Balam migei, “Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan marki.”

²⁶ Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam.”

Balamin akar namba 3

²⁷ Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga danganir igharazitamin mangam. God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi akavsiam me darigham.” ²⁸ Kamaghin amizi, aning Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuanabogha, munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari.

²⁹ Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba na bagh da inigh izi.” ³⁰ Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an amua

bulmakaun apurir vamira ko sipsipin apurir vamira vaghvagher 7plan ofa gamir dakozibagh isin dar ofa gami.

24

¹ Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamategha akuzir araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumazamiziba puvatizir danganimin gari. ² A garima, Israelian gumazamizibar anababa vaghvagher uan purirpenibar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza anevrazima, ³ a kamaghin migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.

Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.*

⁴ Ki Godin akar a migeiba barasi.

Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven, ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha, uan damazimningin deraghavira garima,

Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.

⁵ O Jekopin ovavir boriba, ki ian purirpenibar garima, dar ganganiba bar dera.

Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia itiba, bar dera.

⁶ Ian purirpenir kaba, mati detin temer bizir bar ruariba mitivighav iti.

Egha mati azeniba faner miriamin iti.

Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God opariziba.

Egha mati sidan temer dipar miriamin itiba.

⁷ Amozir aviriba Israelian nguazim gizam.

Eghti Israelian gumazamiziba uan dagheba nguazir aghuimin da oparam.

Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko ziar ekiam gafiragham.

Eghti Israelian atrivim gumazamizir aviribagh ativagh men ganam.

⁸ God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize.

Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi.

Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh, uan afuzibar me giniv men agharapanibagh asegham.

⁹ Israelia, mati laionin bar gavgavim.

A dakuti, tav a gaghunan atiatigham.

Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam.

Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighti, God pazivira a damigham.”

¹⁰ Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a uan dafarimning misuegha kamaghin Balam migei, “Ki uan apaniba ikuvighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei. ¹¹ Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamategh uan nguibamin mangi! Ki faragha izevim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God nin izevim iniamin tuavim apiri, eghti ni izevim inighan kogham.”

* **24:3:** Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati. (Ves 15 uaghan kamaghira ghu.) **24:9:** Jenesis 12:3; 49:9

12 Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ni oragh. Gumazir ni amadaziba, ki kamaghin me mikemegha gifa. 13 Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar, na daningti, ki Ikiavira Itir Godin akam batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan kogham. Akar Ikiavira Itir God mikemezimra, ki anarira mikimam.”

Balamin akar abuananam

14 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ki uamategh uan adarazi bagh mangasava ami. Egh ki faragh ikiangsizim ni daningti, ni fogham, Israelia gin manmaghin ganamin araziba nin adarazir amuam.” 15 Egha akar kam kamaghin a migei:

“Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh.
Ki deraghavira bizibar gara dav geir gumazim.

16 Ki Godin akar a migeiba barasi.

Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo.

Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven,
ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha uan damazimningin deravira garima,
Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi.

17 Ki gin otivamin bizibar gara,
egha uaghan Israelian gari.

Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam ko gavgavim ikiam,
egh mikovezir angazangarim itimin min iki gumazamizibagh siragham.
Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham.
Egh Setin ikizimin gumazamiziba bar me abiragham.

18 Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham.

Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham.

Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam.

19 Israelian tongin atrivitam otogh, uan apaniba dikabiragham,
egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me agivagham.”

20 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha kamaghin migei:

“Amalekia bar gavgavizi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh afira.

Egh me gin iregh bar ikuvigham.”

21 Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei:

“Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia,
mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin iti.

22 Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh,
egh ian adarazi inigh kalabuziar gumazamizibar min mangigham.”

23 Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme:

“Iavzika! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam?
Bar puvatigham.†

† 24:23: Hibrun akam, kagh deragha migeir puvati.

²⁴ Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia misogh me abiragham.
Egh Saiprusba uaghan bar givagham.”

²⁵ Egha Balam dikavigha uamategha uan nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan uamategha uan nguibamin ghu.

Israelia Sitimin danganir zarimin ikia Kenanin nguazim iniasava ami

25

(Sapta 25–36)

Israelia asem Balin ziam fe

¹ Israelia Sitimin danganir zarimin ikia, men gumazir maba ghuava, Moapian amiziba ko arazir kurabagh ami. ² Amizir kaba, Israelian gumaziba bagha akaba amaga ghaze, me izi me koma Moapian asebar ziaba famin ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api. ³ Arazir kamin, Israelia uari isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi. ⁴ Egha kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me aguighti, me arimighireghti, gumazamiziba bar men ganam. Eghti ni damuamin arazir kam bangin, ki ua gumazamizibar aningaghan kogham.”

⁵ Kamaghin amizi, Moses Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh uan anababar gumazir ghua Peorin Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me misogh rarikigh.”

⁶ Ezi Moses ko gumazamiziba bar God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ikia arai, egha garima, Ame! Israelian gumazir mam, men damazimin Midianian amizir mam inigha uan purirpenimin aven ghu. ⁷ Ezi Eleasarin otarim Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira dikavigha gumazamiziba ategha, ghua uan afuzim ini. ⁸⁻⁹ Egha aningin gin ghua purirpenimin aven bar ghua gumazim ko amizir kam uaghara aning birazi, afuzim uaghara aningin namnamning amikiragha vongin oto. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arimariar kurar kam gifa.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹¹ “Eleasarin otarim Finias, an Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua Israelian gumazamiziba bagha navim isir puvati. Egha ki uan aningagharimin me gasighasighan aghua. ¹² Kamaghin, ni a mikim suam, ‘Ki Akar Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a gami. Egha an rooramim min ikiam. ¹³ Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimin da atigh dar ziaba fan ki bar aghua, egha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.’”

¹⁴ Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonin anabamin tongin, ikizir mamın gumazir dapanim. ¹⁵ Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamın gumazir dapanim.

¹⁶ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁷ “Ia apanibar min Midiania korogh me gasighasikigh. ¹⁸ Bar guizbangira, me apanibar min arazir kuramin ia gamua, Peorin Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi amizir arazir kuramin ia gifara. Kosbi, a Midianian gumazir dapanimin guivim. Peorin Mighsiamin otozir arimariamın dughiamın, Finias amizir kam birazima an areme.”

26

Me dughiar namba 2in Israelian ziaba osira me medi

¹ Arimariar ekiar kam givazi, Ikiavira Itir God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kamaghin aning migei, ² “Gua datirighin mangi Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaziba vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh da mengegh. Eghti Israelian gumazibar ziaba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan ikiam. Kar gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti.” ³⁻⁴ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Aning gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afraziba bar men diazi, me Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghın aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian gumazir Isip ategha azenan izezibar ziaba osirigha me medima, men dibobonim kamaghin ghu.

⁵ Israelin otarir ivariam Ruben, an anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara, Hanok ko Palu, ⁶ ko Hesron, ko Karmi. ⁷ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 43,730plan gumaziba bar moghira.

⁸ Ezi Palun otarim, Eliap. ⁹ Ezi Eliapin otariba, Nemuel, ko Datan, ko Abiram. Gumazamiziba faragha Datan ko Abiram gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. Ezi aning Moses ko Aronin akaba batuegha Koran adarazi ko me uari akuvagha Ikiavira Itir Godin akam barazi puvatigha akirim a gasara. ¹⁰ Kamaghin amizi, nguazim kuiaghirizi mati maburan torim oto, ezi me bar irava an aven iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar ariaghire. Dughiar kamın, avim izaghira 250plan gumazir Koran gin zuibar isia, me gasighasiki. Arazir kamın, God fofozim ko ikiangsizim Israelia ganingigha ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham. ¹¹ Ezi dughiar kamın Koran otariba ariaghirezir puvati.

¹² Ezi Simeonin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Nemuel, Jamin, ko Jakin, ¹³ ko Sera ko Saul. ¹⁴ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 22,200plan gumaziba bar moghira.

¹⁵ Ezi Gatin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni, ¹⁶ Osni, ko Eri, ¹⁷ Arot ko Areli. ¹⁸ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghira.

¹⁹⁻²¹ Ezi Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulin afeziam. Judan otarir igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanin areme. ²² Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar moghira.

²³⁻²⁴ Ezi Isakarın anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi. ²⁵ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar moghira.

²⁶ Ezi Sebulunin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel. ²⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar moghira.

²⁸ Ezi Josepin anabamin adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim.

²⁹⁻³⁰ Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirin otarim. Ezi Gileatin adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek, ³¹ koma Asriel ko Sekem, ³² ko Semida ko Hefer. ³³ Heferin otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsa. ³⁴ Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira.

³⁵ Ezi Efraimin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan. ³⁶ Ezi Sutela, an Eranin adarazir inazir afeziam. ³⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghira. Manasen adarazi ko Efraimin adarasi, me inazir afeziar vamira iti, a Josep.

³⁸ Ezi Benjaminin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram, ³⁹ ko Sefufam ko, Hufam. ⁴⁰ Ezi Bela, Art ko Namanin adarazir inazir afeziam. ⁴¹ Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghira.

⁴² Ezi Danin anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham. ⁴³ Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira.

⁴⁴ Ezi Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria. ⁴⁵ Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam. ⁴⁶ Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera. ⁴⁷ Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghira.

⁴⁸ Ezi Naptalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni, ⁴⁹ ko Jeser ko Silem. ⁵⁰ Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghira.

⁵¹ Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu.

⁵² Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei, ⁵³ "Ni datirighin men anabar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning.

⁵⁴⁻⁵⁶ "Ni nguazim me daningisi, satu gikarangiva, nguazir ekiaba isiva gumamazir aviriba itir anababar aning, egh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning."

⁵⁷ Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari.

⁵⁸ Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat. Kohat, Amramin afeziam. ⁵⁹ Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Egha guivir vamira bate, an ziam, Miriam. ⁶⁰ Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁶¹ Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme.

⁶² Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati.

⁶³ Dughiar kamir, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin

boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Egha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge. ⁶⁴ Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati. ⁶⁵ Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, “Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumazamiziba puvatizir danganimin arighiregham.” Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27

Selofehatin guiviba nguazim ini

¹⁻² Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamın, Selofehat an amuimin ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsas. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, men damazimin tuivigha kamaghin migei, ³ “En afeziamin, gumazamiziba puvatizir danganimin areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamin, an otariba puvati. ⁴ An otaritama ikia, an an ziamin danganin inighai. Ezi puvati. Kamaghin, manmaghsuva afeziamin ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghin bar aghua. Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamin aveghbuabar tongin nguazitam e daninghin.”

⁵ Ezi Moses men azangsizim inigha Ikiavira Itir God bagha ghua. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ⁷ “Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghin amizi, ni men afeziamin adarazir tongin nguazitam isi me daningighti, me uari bagh a inigh. ⁸ Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghti, an guiviba an nguazim iniam. ⁹ Egha uaghan guiviba puvatighti, an aveghbuaba an nguazim iniam. ¹⁰ A uaghan aveghbuaba puvatighti, an afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam. ¹¹ An afeziamin aveghbuaba puvatighti, an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamın gin mangiva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

God Mosesin danganim iniasa Josua amisefe (Godin Araziba 31:1-8)

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezimin gan. ¹³ Ni nguazimin ganighiva gin aremegham, nin avebam Aron aremez moghin. ¹⁴ Ni fo, Israelian gumazamiziba Senin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekiar zuruzim men akaghan aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham.” Mozir dipar kam,

an ziam Meriba, a Senin gumamaziziba puvatizir danganimın itir nguibar ekiam Kadesin boroghın itı.

¹⁵ Ezi Moses kamaghın Ikiavira Itir God migei, ¹⁶ “Ikiavira Itir God, nırara nı Godın gumamazizibar ikırımırımın mıngarım. Kamaghın, kının azangsısı, nı gumazıtım amıseveghti a gumamazırı kabar ganam. ¹⁷ Egh men faragh mangı men dabırabımın akurvagh, mıdorozıbar aven akar gavgavım me danıngtı, me deravıra ikıam. Puvatıghtı, me ghuavıba puvatızır sıpsıpar mın ikıam.”

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, “Nı Nunın otarım Josua inıgh. A gavgavım ikıa nan ingangarım damuan tughati. Nı a inıgh mangıtı, a ofa gamır gumazım Eleasar ko gumamazızıbar damazımın tughti, nı uan dafarım an dapanım gısın datıghıva, gumamazızıbar kemeghti, a nın danganım inıam. ²⁰ Egh nı uan gavgavıbar, gavgavıtıba a danıghtı, Israelian gumamazızıba bar an akaba baragham. ²¹ Eghtı Josua ofa gamır gumazım Eleasarın akam baraghıva an gın mangı, Israelian gumamazızıba ko mangıgh ızegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godın ifongıam gıfıfıghsı, ofa gamır gumazıbar dapanımın evarımın itır forıvtarır inımın aven itır dagıamning damuva, arazır kamın a bızır Israelia damuamıbagh fogh, Josua ko Israelian gumamazızıbar kımam.”

²² Ezi Moses Ikiavira Itir God a mıkemezi moghın ami. A Josua mıkemezi, a ıza ofa gamır gumazım Eleasar ko gumamazızıbar damazımın tu. ²³ Ezi Moses uan dafarım isa Josuan dapanım gısın atıgha, gumamazızıbar kemegha a gamızı, an an danganım inı. Arazır kamın, Moses Ikiavira Itir God mıkemezi moghın bızıbagh ami.

28

Arueba bar me zurara ofabar amu

(Ua Me Ini 29:38-46)

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei, ² “Nı Akar Gavgavır kaba Israelia danıngıgh: Ia na bagh dagheba inıgh avımın aven ofabar amusı, dughar kını mısevıbar dar amutı, kını ofan kabar mughurıam baregh, egh dagh ifuegh navır aghuım dar ikıam.

³ “Nı kamaghın me mıkım: Kar dagher ia dughiabar zurara avımın aven ofan Ikiavira Itir God danıngamıba. Dar kara, sıpsıpın nguzır apurır pumuning inıgh ızı. Anıng azenır vamıra ikı egh duatam anıngın ikıan markı. Anıng ofan bar ısıa mıghırım bagh ikıam. ⁴ Ia mızarazımın sıpsıpın kamningın tam ısı an ofa damu. Egh bar guaratızımın, ia tamın ofa damu. ⁵ Egh ia mızarazıbar ofaba bagh, wıtın ingarızır 1 kılógrem plauan aghıtım inıgh, 1 lıtan olıvın borem sara anıng veregh, wıt tuamın ofa bagh ofa damu. ⁶ Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avımın aven, ofan bar ısıa mıghırır kabar amu. Israelia fomıra Sainain Mıghsıamın boroghın itıma, God ofan kamın arazım me ganıngı. Ia avımın aven ofan kabar amutı, Ikiavira Itir God ofan kabar mughurıam baregh, egh a gifuegh navır aghuım an ikıam. ⁷ Ia uaghan sıpsıpın kamning vaghvagh anıngın ofa damusı, 1 lıta wainın dıpam inıgh, wainın dıpamın ofan mın, Ikiavira Itir God bagh ofa gamır dakozır bar zuezım gıngegh. ⁸ Egh ia guaratızımın sıpsıpın ıgharazım inıgh, an ofa damu. Egh ia mızarazımın amızır ofan mırara ofa damu, ia wıt tuamın ofa

ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min na ganidir kaba, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam.”

Sabatın dughıabar damuamin ofaba

⁹Egha Ikiavira Itir God gumazamizibav kimasa kamaghın Moses mıgei, “İa Sabatın dughıabar, sipsipin apurir igiar pumuning inigh izi, aning azenir vamıra ikiti, duatam aningın mikarzimningin ikian marki. Egh 2 kilogram plauan aghuim inighıva, olivin borem sara a vereghti a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da inigh ofa damu. ¹⁰Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimın min Sabatın dughıaba bar, a damu. İa zurara mizarazıba ko guaratizıbar amir ofan kam gisın bar isia mighirir ofaba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofa damu.”

Iakinıbar aruer faragha zuimin ofaba

¹¹Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses mıgei, “İakinıba bar vaghvagh, dar aruer faraghavira zuıbar, ia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimın ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamıra, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamıra ikia duaba puvatizıba. İa bar da isi na bagh ofa damu. ¹²Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. İa 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningın tam sara ofa damu. İa 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ¹³İa wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. İa avimın aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. ¹⁴İa wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. İa wainin dipar litan vamıra ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. İa wainin dipar litan vamıra inigh sipsipin nguzir vamıra sara ofa damu. İa kamaghıra 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. İa zurara ofan bar isia mighirıba, azenıbar iakinıbar aruer faraghıvıra zuıbar, ia kamaghıra, ofabar amu. ¹⁵Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizarazıba ko guaratizıbar amir ofan bar isia mighirıba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu.”

Yis Puvatizir Bretin Isam

Damuamin Dughıar Ekiamın ofaba

(Ofa Gami 23:5-8)

¹⁶Egha Ikiavira Itir God kamaghın mikeme, “İa, God Israelia Gitazir Dughıam Gınighnıghamin Isam damuam. Dughıar kam, azenıba vaghvagh, dar iakinir faragha zuim, an namba 14ın aruemin, guaratizimın ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godın ziam fı. ¹⁷Ezi iakinir kamın namba 15ın aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughıam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh. ¹⁸Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fıva, uan ingangaribar amuan marki. ¹⁹Egh ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamıra, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin

kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzipar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu. ²⁰ Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu. ²¹ Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu. ²² Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamın God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ²³ Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu. ²⁴ Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu. ²⁵ Egh namba 7in aruemın, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam.”

*Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiamin ofaba
(Ofa Gami 23:15-22)*

²⁶ “Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki. ²⁷ Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzipar ikian kogham. ²⁸ Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ²⁹ Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ³⁰ Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamın God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ³¹ Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarzipar ikian kogham.”

29

*Me Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiamin amir ofaba
(Ofa Gami 23:23-25)*

¹ Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Iakinir namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sighabagh Iviamin Dughiar Ekiam. ² Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamın mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia

ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham. ³Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ⁴Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogrem plauan aghuir vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ⁵Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kam in Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. ⁶Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughiar zurara amir ofan bar isia mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.”

*Dughiar Ekiar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amangamin ofaba
(Ofa Gami 23:26-32)*

⁷Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Namba 7in iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki. ⁸Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir vamira iki, egh dar mikarziba duaba puvatigham. ⁹Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogrem plauan aghuim ko olivin borem sara veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogrem plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. ¹⁰Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuir kilogrem in vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. ¹¹Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kam in Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.”

*Averpenibar Ikiamin
Dughiar Ekiabar ofaba
(Ofa Gami 23:33-44)*

¹²Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, “Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu. ¹³Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kam in mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham. ¹⁴Egh dar wit

tuamin ofan min, ia 3 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogram plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu. ¹⁵ Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu. ¹⁶ Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu.

¹⁷ “Egh namba 2in aruem, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. ¹⁸ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. ¹⁹ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁰ “Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. ²¹ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ²² Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²³ “Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. ²⁴ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. ²⁵ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁶ “Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. ²⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. ²⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

²⁹ “Egh namba 6in aruem, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ³⁰ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³¹ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³² “Egh namba 7in aruem, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham, ia da inigh izi. ³³ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁴ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁵ “Egh namba 8in aruem, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki. ³⁶ Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzipar puvatigham. ³⁷ Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh, ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. ³⁸ Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu.

³⁹ “Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekiar ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akiramin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu.”

⁴⁰ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumazamizibav keme.

30

Gumazamiziba damuamin akar dikirizibar Akar Gavgaviba

¹ Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, ² “Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

³ “Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami. ⁴ Eghti an afeziam an akar dikirizir kam baregh bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. ⁵ Eghti an afeziam a damuasa mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoro ke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kam in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

⁶⁻⁷ “Eghti amizir odiarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gin amizir kam pam in ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh aruer kamra an anogoroghan koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh. ⁸ Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoro ke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizim in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham.

⁹ “Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuagha a batoghezim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir bizim, a guizbangira a damigh.

¹⁰ “Eghti amizir pam in ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. ¹¹ Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. ¹² Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim baregh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An pam an anogoro ke, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizim in gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. ¹³ Amizim in pam, an akar dikirizir an amizim in amamangatigham o, a an anogoregham, eghti amizim uan pam in nighnizim in gin mangi. ¹⁴ Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gin otivamin aruer igharazibar bizitamin a mikiman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughar kamra bizitamin a mikiman koghti, mati pam gavgavim amizim in akar dikirizim ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh. ¹⁵ Eghti aruetabar gin, pam amuim in akar dikirizim in gin mangan an anogoregham, pam uabi, amuim in akar dikirizim in gin mangan koghamin arazir kurar kam in osimtizim ateriva an ivezir kuram iniam.”

¹⁶ Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba, gumaziba uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenibar ikiavira itiba, a me bagha, Moses ganingi.

31

Israelia Midiania ko misosi

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni fo, Midiania faragha pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, ia men arazir kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kamaghin damighiva, gin aremegham.”

³ Ezi Moses gumazimizibav gia ghaze, “Ia midorozim bagh uan midorozir bizibar kir, eghti ian midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midiania korogh, bizir me Ikiavira Itir God gamizim in, ivezir kuram in me ikaragh pazavira

me damigh. ⁴ Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisevegh midorozim bagh me amadagh.”

⁵ Kamaghin amizi, Israelin anababa vaghvagh, 1,000plan gumaziba amisefi. Ezi men dibobonim bar moghira 12,000plan gumazibar tu. Ezi me midorozim bagha, uan midorozim bizibar kiri. ⁶ Ezi Moses midorozim bagha me amadazima, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, men dapanim in ikiasa me ko zui. A uaghan Godin Purirpenim in itir bizir bar zuruziba ko sighbaba inigha zui. Sighar kaba, a midorozir gumazibar dimti me midorozim bagh mangam, o midorozim in gin a ua dagh iviti, me uamategha izam. ⁷ Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me Midianian korogha bar men gumazibav suaghariki. ⁸ Egha uaghan Midianian atrivir 5pla misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam misoghezi an areme.

⁹ Egha Israelia Midianian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko sipsipba ko men biziba bar, uari bagha da ini. ¹⁰ Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh apongezi, da isi. ¹¹ Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da inigha ghue. ¹² Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazamiziba bagha ghue. Dughiar kam in, me Moap in danganir zarim in ikiavira iti. Danganir kam, Jordan in Fanem in borogh in aruem anadi nagh in itima, Jerikon nguibar ekiam Jordan in Fanem in vongin iti.

Midorozir gumaziba uamategha ize

¹³ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui. ¹⁴ Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamagh in men azai, ¹⁵ “Manmaghsua ia amizir kabav misogh rarighan aghua? ¹⁶ Ia fo, men amizibara Balam in akabar gin ghua Israelian gumazamizibagh amizi, me Peor in itir dughiam in, Ikiavira Itir God in akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Ikiavira Itir God in gumazamizibagh asighasiki. ¹⁷ Kamagh in amizi, ia datirigh in men boribar tongin, otariba bar me misogh rarikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar me misogh rarikigh. ¹⁸ Egh amizir gumazim koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia uari bagh me ini. ¹⁹ Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tam in kuatam in suira, ia 7plan aruebar, ia itir danganim in azenan ikiam. Egh namba 3 in aruem ko namba 7 in aruem in ia God in damazim in uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua in iziba sara uari zuegh. ²⁰ Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar ingarizir biziba, ko ter otevibar ingarizir biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazim in gin mangi dar amuti, da an damazim in zuegh.”

²¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamagh in midorozim gamigha uamategha izir gumazibav gei, “Kar Ikiavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavgaviba, da kamakin: ²²⁻²³ Bizir avim in isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko bras in ingarizir biziba, ia da isi avim datigh ti, da isightima, ia da inigh da ruegh ti da zuegham. Egh bizir igharazir avim in sighamiba, ia da inigh dipam in da ruegh ti da zuegham. ²⁴ Egh dughiar namba 7 in, ia uan korotiaba ruegh ti, da zuegh ti, ia uamategh danganir ia itim in aven izam.”

Israelia midorozimin inizir biziba uari tuiira

²⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ²⁶ “Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia midorozimin aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da menegh. ²⁷ Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumazamizir igharaziba bagh anetigh. ²⁸ Ni Ikiavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghamibar tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memebar tongin, dar vamira inigh. ²⁹ Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningh. Bizir kaba, da mati, ia Ikiavira Itir God ganidir ofaba. ³⁰ Egh ia gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziar amizir 50plan tongin, men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memebar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibar aningh. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi.” ³¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami.

³²⁻³⁵ Midorozir gumaziba midorozimin aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba. ³⁶⁻⁴⁰ Bizir midorozir gumaziba inizibar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min 72pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me takisin min 61pla isa Ikiavira Itir God ganingi. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min 32pla isa Ikiavira Itir God ganingi. ⁴¹ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Ikiavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingi.

⁴²⁻⁴⁶ Egha Moses gumazamizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba. ⁴⁷ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziar amizibar tongin amizir vamira ini, egha 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egha Livaibagh aningi. Me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin garir adarasi.

⁴⁸ Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei, ⁴⁹ “Gumazir aruam, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovengezir puvati. ⁵⁰ Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir soroghafaribagh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvaha iniziba, e da inigha izi. E uan ikirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamän Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati.” ⁵¹ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini. ⁵² Golin adiarir kabar osimtizim, 200 kilogramin boroghin tu. ⁵³ Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba,

me uari bagha dar suiki. ⁵⁴ Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Ikiavira Itir Godin damazimin da ati. Aningin nighnizim kamakin, Ikiavira Itir God Israelian gumamazibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32

Israelin anabar Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiamiba (Godin Araziba 3:12-22)

¹ Dughiar kamın, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrihningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti. ² Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei, ³⁻⁴ “Nguazir Ikiavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti. ⁵ Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighti, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua.”

⁶ Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adaraziv gei, “Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uarira midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati. ⁷ Ia ti Israelian gumamazizir igharazibar nighnizim gasighasighti, me nguazir Ikiavira Itir God me daningasava amim bagh Jordanin Fanem giregh vongin mangan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin ami? ⁸ Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadazima, ⁹ me ghua arua Eskolin danganir zarimin tughu, kantrin kamın ganigha uamategha iza atiatim gumamazibagh aningizi, me Ikiavira Itir God me ganingizir kantrin ghuezir puvati. ¹⁰ Dughiar kamın, Ikiavira Itir God aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze, ¹¹ ‘Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Isip ategha azenan izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba, men tav nguazir ki Abraham ko Aisak ko Jokop daningasa akar dikirizim gamizir kamın ganighan kogham. ¹² Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep, a Kenasin adarazir gumazim, ko Nunin otarim Josua. Bar guizbangira, aning uaningra uan navir averiamın aven, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gin zui.’

¹³ “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God gumamazizibar arazir kuraba bagha men aningaghegha me gamima, me 40plan azenibar gumamaziziba puvatizir danganir kam garua ghua, gumamazizir dughiar kamın Isip ategha azenan izeziba bar ariaghire. ¹⁴ Ia oragh! Ia datirighin uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh amir gumamazizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir bar kuram uam Israelia damuam. ¹⁵ Ia Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua gumamaziziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir kam ua kamaghin otoghti, ia men osimtizim ateram.”

¹⁶ Ezi me Moses boroghin ghua kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni en amamangatighi, e faragh sipsipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avinamin dagiar divazibar ingarighi, en amuiba ko boriba deragh ikiam. ¹⁷ Eghti e

Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh mangi apanibar agintigh mangivira ikiti, en namakaba uari bagh nguaziba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh divazir gavgavir nguibar ekiaba avinizibar aven deravira ikiti, nguazir kamin gumamaziziba me gasighasighan kogham. ¹⁸ Guizbangira, Israelian anabar igharazibar ikiziba vaghvagh uari bagh nguaziba inigh dar apiaghti, gin e uamategh izi uan nguibabar ikiam. ¹⁹ E fo, e kagh Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguazim inigha gifa. Kamaghin amizi, e Jordanin Fanemin vongin men tongin nguazitam inian kogham.”

²⁰ Ezi Moses me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira mikimiva, midorozim bagh mangisi Ikiavira Itir Godin damazimin uan midorozir biziba akir. ²¹⁻²² Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir biziba inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin Jordanin Fanem giregh mangi apaniba ko misoghti, Ikiavira Itir God bar apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia uan namakabar akuraghamin ingangarir, Ikiavira Itir God ia ganingizim agivaghti, Ikiavira Itir God ian amamangatighti, ia uamategh kagh izi Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazir kam iniam. ²³ Ki akar gavgavimin kamaghin ia migei, ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ia kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bagh pazavira ia damigham. ²⁴ Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh gin uan akar dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh.”

²⁵ Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin Moses migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ni mikemezi moghin damuam. ²⁶ En aruiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatin nguibar ekiabar kaghira ikiam. ²⁷ Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangam. E Jordanin Fanem giregh vongin mangi apaniba ko misogham, mati en gumazir ekiam mikemezi mokin.”

²⁸ Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, ²⁹ “Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin apaniba ko misogham, kamaghin a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimin apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin ia Gileatin nguazim isi me daningigh. ³⁰ Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangighan kogh, kamaghin me ia ko Kenanin nguazimin nguazir asizitaba iniam.”

³¹ Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, “Aruam, e nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin e damuam. ³² E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi, Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazim uari bagh a iniam.”

³³ Kamaghin amizi, Moses, Amorian Atrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Atrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam ganingi. Manase, a Josepin otarim.

³⁴ Ezi Gatın anabamın gumazamiziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer, ³⁵ ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha, ³⁶ ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizir divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir aghuibar ingari. ³⁷ Ezi Rubenin anabamın gumazamiziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiriataim, ³⁸ ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha nguibar ekiam me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki.

³⁹ Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁴⁰ Kamaghın amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti. ⁴¹ Ezi Manasen anabamın gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me ziar igiam, “Jairın Nguibaba,” dagh ati. ⁴² Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an boroghın itiba ko misogha, men agintigha men nguibaba ini. Egha a uan ziam, “Noba,” Kenat gati.

33

Israelia Isip ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganibar aruir darorimın eghaghanim

¹ Israelia Isipın kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamın, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui.

² Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri.

³ Israelian gumazamiziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimın an namba 15ın aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamın, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimın amınzaraghan, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui. ⁴ Dughiar kamın, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki.

⁵ Israelian gumazamiziba Rameses ategha iza Sukotın danganim aghuigha an iti.

⁶ Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimın miriamın iza Etamın danganim aghuigha an iti.

⁷ Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghın Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonın nguibar ekiamın boroghın iti. Egha me Mikdolın boroghın itir danganim aghui.

⁸ Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevım abigha ghua Etamın gumazamiziba puvatizir danganimın ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamın otogha an danganim aghui.

⁹ Egha gin me Mara ategha ghua Elimın danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimırıba ko 70plan temer detba an iti.

¹⁰ Egha gin Elimın danganim ategha ghua Ongarir Aghevımın boroghın danganim aghuigha an iti.

¹¹ Egha gin Ongarir Aghevım ategha ghua gumazamiziba puvatizir danganim Senın otogha danganim aghuigha a gapia.

12 Egha gin Senin gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui.

13 Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui.

14 Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganim kamın, damamin dipaba puvati.

15 Egha gin Refidim ategha ghua Sainain gumazamiziba puvatizir danganimın danganiba aghuigha iti.

16 Egha gin Sainain gumazamiziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimın danganiba aghuigha iti.

17 Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimın danganiba aghuigha iti.

18 Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimın danganiba aghuigha iti.

19 Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimın danganiba aghuigha iti.

20 Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimın danganiba aghuigha iti.

21 Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimın danganiba aghuigha iti.

22 Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimın danganiba aghuigha iti.

23 Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti.

24 Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimın danganiba aghuigha iti.

25 Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimın danganiba aghuigha iti.

26 Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimın danganiba aghuigha iti.

27 Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimın danganiba aghuigha iti.

28 Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimın danganiba aghuigha iti.

29 Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimın danganiba aghuigha iti.

30 Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimın danganiba aghuigha iti.

31 Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimın danganiba aghuigha iti.

32 Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgatin danganimın danganiba aghuigha iti.

33 Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jotbatan danganimın danganiba aghuigha iti.

34 Egha gin Jotbata ategha ghua Abronan danganimın danganiba aghuigha iti.

35 Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti.

36 Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganimın miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti.

37 Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghın danganim aghuigha apia.

38-39 Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, ofa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavanabogha areme. An azenir 123pla ikiava areme.

40 Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi.

41 Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiam ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti.

42 Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti.

43 Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti.

44 Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam.

45 Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gatin danganiba aghuigha iti.

46 Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti.

47 Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti.

48 Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. 49 Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekiar kamin danganim aghuigha apia.

Ikiavira Itir God nguaziba abigh uari daningamin arazim migei

50 Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 51 “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven, 52 gumazamizir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh. 53 Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumazamizir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh. 54 Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumazamizir aviriba itibar aningiva, nguazir doziba isi anabar gumazamizir avirasemezir puvatizibar aning. 55 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam. 56 Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham.”

34

Israelian nguazir mitaghniaba

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ² “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin: ³ Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumazamiziba puvatizir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi, ⁴ egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumazamiziba puvatizir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniamin raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham. ⁵ Egh nguazir mitaghniamin Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. ⁶ Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniamin, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin iti.

⁷ “Notin amadaghan itir nguazir mitaghniamin Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva, ⁸ mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi, ⁹ Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham.

¹⁰ “Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniamin, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva, ¹¹ Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibamin Riplan otogham, Ripla a nguibamin Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniamin mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi, ¹² egh nguazir mitaghniamin sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba.”

¹³ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh ada inigh. ¹⁴ Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimningin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa. ¹⁵ Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis.”

Gumazir dapaniba, nguazim tuiraghamin ingangarim iti

¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, ¹⁷ “Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumazamizibar aning. ¹⁸ Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagh. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe. ²⁰ Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumiel amisefe. ²¹ Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kisonin otarim Elidat amisefe. ²² Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe. ²³ Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efortin otarim Haniel amisefe. ²⁴ Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel amisefe. ²⁵ Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe. ²⁶ Egha Isakarin anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe. ²⁷ Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahihut amisefe. ²⁸ Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel

amisefe.”²⁹ Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumazamizibar aningasa misevezir gumaziba.

35

Ikiavira Itir God Livain anabamin adarazi bagha inabazir nguibar ekiaba

¹ Dughiar kamın, Israelia Moapın danganir zarımın iti. Danganir kam, Jordanın Fanemın boroghın aruem anadı naghın itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanın Fanemın vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei,² “Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia daningighti, nguazir me inizibar tongin me nguibar ekiataba isi Livaibar anighti me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekiar kabar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danighti, Livaibar bulmakauba dar amam.³ Livaiba uari bagh nguibar ekiar kaba inighıva dar ikiam. Eghti grazir dadar aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko asizir igharaziba dar grazibar amam.⁴ Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avınizir divazibar ikegh azenan mangi nguazir kam bar a ighuigh mangi 450 mitan tugham.⁵ Nguibar ekiam, dadaba bar an okarigh, otevir mamın ikegh mangi otevir igharazımın otogham, eghti an ababanım 900 mitan tugham.

⁶ “Nguibar ia Livain anabamin adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir uan akar gumazımın ovevem ikarvaghsi, an a ikarvaghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekiar igharaziba Livain anabam daningigh.⁷ Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghın iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti.⁸ Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekevegħa nguibar ekiar avırıba iti, eghti ia nguibar ekiar avırıba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekiar avırıba puvatighti, ia nguibar ekiar vaghvazıba isi me daning.”

Nguibar ekiar gumazamizıba

ari mangi mongamıba

(Godın Arazıba 19:1-13; Josua 20:1-9)

⁹ Egha Ikiavira Itir God kamaghın Moses migei,¹⁰ “Ni kamaghın Israelia mikim: Ia Jordanın Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazımın aven mangi,¹¹ uari mongamin nguibar ekiataba amisefegħ. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir igharazım misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar gumazamizıba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvıra ikiam.¹² Nguibar ekiar kaba, ia uari mongamin nguıbabar mın ikiam. Eghti gumazir aremezımın namakatam an ovevem ikaraghan iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a deravıra iki egh mangi kotiamın tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvıra fogħ suam, a guızbangıra gumazir igharazım misogħezi an areme, eghti kamaghın, me a misueghti an aremegham.

¹³ “Ia 6plan nguibar ekiar miseveghamin kaba, gumazamizıba ari mangi dar aven mongam.¹⁴ Nguibar kabar 3pla, Jordanın Fanemın aruem anadı naghın ikiti, 3pla Kenanin nguazımın aven iki. Kar, nguibar ekiar gumazamizıba ari mangi dar aven mongamıba.¹⁵ Nguibar ekiar uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumazamizıba, ko ikizir igharazıbar gumazamizir, iza dughiar otevimın me ko itıba, ko ikizir igharazıbar gumazamizir me ko zurara ikiamıba, kar men akurvagh me mongamin nguıbar ekiaba. Eghti

tina atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham.

¹⁶⁻¹⁸ “Eghti gumazitam, gumazir igharazimin apanim damuva ain, o dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti, osimtizer ekiam an ikiam, eghti a ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a misueghti an aremegh. ¹⁹ Gumazir aremezir kamin anabatamra, gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh.

²⁰⁻²¹ “Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva anakunighiti a irigham, o bizitamin a biraghti an aremegham, o uan agharimin a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a misueghti an aremegh.

²² “Eghti gumazitam tavin apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anakunigham, o pura bizitam fegh a mikinigham an aremegham.

²³ O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o foghan kogh a biraghti an aremegham. ²⁴ Eghti kamaghin, Israelian gumazamiziba bar, bizir a damuasa ia mikemezibar gin mangi deravira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham. ²⁵ Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir kamin anababa, an arazim ikarvaghan marki. Ia an akuragh ua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamin anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarim bagha misevegha borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekiar kam ategh uan nguibamin mangam. ²⁶⁻²⁷ Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin mitaghniyam ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam, mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiaba puvatigham. ²⁸ Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a mongamin nguibar ekiam ataghiraghan marki. A mongamin nguibar ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin uamategh uan nguibamin mangi. ²⁹ Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi.

³⁰ “Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremeghan kogham.

³¹ “Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham. ³² Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. ³³ Ia an amamangatighiti a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighiti a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghilir arazir kam, nguazim gamima,

a nan damazimîn mize. Nguazim damighti a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimîn arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati. ³⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimîn mizeghan marki.”

36

Amizir pabar itiba, uan afeziar aremezibar nguaziba iniam

¹ Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamîn, Gileatin ikizimîn gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui. ² Egħa kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikararangiva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egħa uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme. ³ Ni kamaghin fogħ, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragħam. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigħa e ganingizim suvigham. ⁴ Egħti azenir biziba ua da ikarvaghamin otogħti, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziba, me ua da inigham. Egħti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagħam. Egħti nguazir kam, uam en nguazimîn min ikian kogħam.”

⁵ Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi mogħin, Josepin anabamin gumazibav ġia ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira.

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam. ⁷ Egħti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Egħti anabar igharazitam da inian kogħam. ⁸ Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Egħti arazir kamîn, Israelia bar uan inazir afeziabar ġin mangi nguaziba ko biziba iniam. ⁹ Kamaghin, ia anabar igharazimîn amamangatighiti, me ian nguaziba inian kogħam. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar għuaviba ikegh mangivira ikiam.”

¹⁰⁻¹¹ Kamaghin amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men ziabar kara: Mala, Tirsā, Hokla, Milka ko Noa. ¹² Me Josepin otarim Manasen anabamin gumazibar iti. Kamaghin amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamîn anabamin aven ikiavira iti.

¹³ Dughiar Israelia Moapin danganir zarimîn itimîn, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziba isa, Israelia bagħa Moses ganingi. Danganir kam, Jordanin Fanemîn borogħin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemîn vongin iti.

Moses Ua Godin Araziba Osiri

Diuteronomi

Akar faragha zuim

Akinafarir kamın aven, Israelia namba 2in dughiamın Godin Araziba ini, eghti da men nighniziba fiva gavgavim men navir averiabar aningam. Dughiar kamın, Israelia Moopian nguazim gapiaghav ikia, egh Jordanin Fanem abigh Kenanin nguazim iniasava ami. Moses me ko mangighan kogham, kamaghın, a uan akar abuananam isa me ganıngi. Moses migirigiar otevir 3pla isa Israelia ganıngi, ezi akinafarımın abuan migirigiaba Mosesin ovevemın eghaghanım an iti.

Moses kamaghın akar ekiabar gun migei. A God Israelian darorir kamın men gara me bagha amızir ingangarir ekiar avırıba, uam a dagh nighnisi. God uabi uan gavgavımın men akura, kamaghın amızı, me an apengan ikiam. Moses ua Godin 10plan Akar Gavgavıba dar gun migei, egha Godin Akar Gavgavır kabar mıngarır maba, a Israelian ikırımırım bagha me geghari. A Godin Akar Gavgavır faragha itıba, gavgavım dagh anıdı, egha Israelian nighnızıba fe, eghti God me danıngasa mıkememiz nguazım dıapıamın dughıamın, me deraghvıra Arazır kabar gın mangam.

Bızır ekiar akinafarır kam damuasa mıgeım, a Israelian akuraghtı, me Godin Akar Gavgavıba deraghvıram dar gın mangam. Godin Arazır kam, a sapta 6:4-6ın ikia kamaghın migei, “İa uan navır averıam ko uan nighnızım ko uan gavgavım sara bar İkiavıra İtir God, İan God, a gifongegh.” Moses Akar Gavgavır kam gavgavım a danıngasa, tıntınıbar mıghsıabar mavanang egha asebar zıaba fan men anogoroke. Me God gifozır puvatızır arazıbar amuan markı. Egh me danganır vamırara amısefegh, egh gumazamızıba bar an mangı İkiavıra İtir Godın zıam fı.

Akinafarır kam God Israelia ko amızır Akar Dıkirızır Gavgavır kamın men nighnızıba fe. God uabi Akar Dıkirızır Gavgavır kamın gın ghua iza datırıghın, eghti me uaghan deraghvıra nighnıgh me Kenanın nguazım ikıamımın dughıamın, me Akar Dıkirızır Gavgavır kamın gın mangısı bar gavgafıgh.

Israelia Sainain Mıghsıam ategha izezir eghaghanım, Moses a geghari

(Sapta 1--3)

¹ Akinafarır kamın aven itır akaba, Moses da Israelian gumazamızıbav keme. Dughiar kamın, me gumazamızıba puvatızır danganım aghuıgha an iti. Kar Jordanın Fanemın boroghın aruem anadı naghın itır danganım. Danganır zarır me itır kam, Supın nguıbamın boroghın ikia, egha bar mısingı. Ezi Paranın nguıbam, vongın amadaghan itı, ezi Tofelin nguıbam, ko Labanın nguıbam, ko Haserotın nguıbam, ko Disahapın nguıbam, da vongın amadaghan itıma, Israelia dar tongın itı. ² Gumazıtam tı Sainain Mıghsıamın ikegh Kades Barnea mangısı 11plan aruebar İdomın kantrın mıghsıaba atugh mangam. ³ Ezi Israelia fomıra İsipın kantrı ategha iza 40plan azenıba danganır kamın arui. Dughiar kam, namba 40ın azenım, an namba 11ın İakinımın, an dughiar faragha zuım otozı, Moses İkiavıra İtir God a mıkememiz bıızıbar gun me migei. ⁴ İkiavıra İtir God, Amorian

Atrivim, Sihon, abırazir dughiamın gın, bizir kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonın nguıbar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan Ikiavıra Itir God, Basanın danganımın Atrivim Ok anebıra. Ok, a Astarotın nguıbam ko Edrein nguıbam gativagha aningın gari. ⁵ Dughiar kamin Israelia Jordanın Fanemin, aruem anadı naghin, Moapian nguazımın itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumazamizıav gia men sure gamua ghaze:

⁶ “E Sainain Mighsiamın itir dughiamın, Ikiavıra Itir God, en God, kamaghın e miğia ghaze:

“İa dughiar bar ruarımın mighsiar kamin boroghın iti. İan dughiar kagh itim, a iza kamaghıra tu. ⁷ İa dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganım, ko an boroghın itir danganıbar mangi. Kar Jordanın danganır zarım ko mighsiaba itir danganıba, ko sautin amadaghan itir nguazır mısingızıba, ko Mediterenianın Ongarır Ekiamın dadarımın itir nguazıba. Egh ia Kenanian nguazım ko nguazır Lebanonın Mighsiabar vongın itıba sara inigh mangi Yufretisin Faner Ekiamın tugh. ⁸ İa oragh! Nguazır kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavıra Itir God, ki ian inazır afeziaba, Abraham, Aısak, ko Jekop, ko men ovavir borır gın otıvamıba, nguazır kaba isi me daningasa me koma akam akırigha gıfa. Eghti ia datırighın dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki.”

*Moses gumazır dapanıba amısevezi me Israelian jasbar mın iti
(Ua Me İni 18:13-27)*

⁹ Egha Moses gumazamizıav gia ghaze, “Ki faragha kamaghın ia mikeme, ‘Ki ia gativagh ian ganamin ingangarım, a bar ekefe. Ki uabıram a damuva avegham. ¹⁰ İkiavıra Itir God, ian God, ia gamızı, ia borır avırıba bategha, bar avırasemegha iti. İan dibobonım, overiamın itir mikovezıbar dibobonımın mın ghu. ¹¹ Nan ifongiam kamakin. İkiavıra Itir God, a en inazır afeziabar God, a uan akar dikırızımın gın mangi, ia damıghti ia guızbangıra bar avırasemeghıva ian gın otıvamın dibobonım, ian dibobonır datırighın itım bar a gafıragham. Eghti a uaghan ian bizıbar amuti, da bar deragh otıvam. ¹² Eghti ki manmaghıra uabıra ian osımtızıba ko ian akamadarıba akıram? Ki uabıra dar amuan ıburagham. ¹³ Kamaghın amızı, ia fofozır gumazır aghuıtaba ko, gumazır deravıra nıghnıgha bıızıba tuisızıtaba, me ian gumazır dapanıbar ikisi me amısefegh. İa uan anababar tongın vaghvagh me amıseveghti, ki me gınabaghti me ia gativagh ian ganam.’ ¹⁴ Ki kamaghın ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghın damuasa ifonge. ¹⁵ Kamaghın, ia uarı uan anababar tongın vaghvagha misevezir fofozır gumazıba ko, gumazır dapanır aghuir gumazamizıba deravıra me gifozıba, ki me ini. Ki me amısevezi, men marazi 1,000plan gumazamizıbar garıma, marazi 100plan garıma, marazi 50plan garıma, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazır ekiar maba bar ian anababar tongın vaghvagha me amısefe.

¹⁶ “Egha dughiar kamin ki ian jasın kaba akar gavgavım me ganıga ghaze, ‘İa gumazamizıbar akamadarır men tongın otıvıba baraghamın dughiamın, ia deraghavıra kuarıba arıgh da baragh. Egh akamadarıba bar deraghvıra da tuisıgh. Kar ti, ian namakar pumuningın tongın itir akamadarıba, o akamadarır ian namakaba ko ikızır ıgharazıbar gumazamızır ian tongın itıba, ia uaghara deravıra da baragh guızın arazımın gın mangi da tuisıgh.

¹⁷ Ki kamaghın me mikeme: Gumazım a zıam iti o zıam puvati, ia arazır vamıran gın mangi bar men arazıba tuisıgh. God uabi kotın dughiamın nıghnızıba ia danıngam, eghti ia gumazıtamin atıatingan markı. Eghti osımtızım bar ekeveghti, ia anekıran ıburaghıva, a inıgh na bagh izıti, ki a

baragham.’ ¹⁸ Egha dughiar kamın bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami.”

*Israelia moga gari gumaziba amangi
(Diboboniba 13:1-13)*

¹⁹ Moses ua kamaghın migei, “Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamın dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramın zui, kar gumazamiziba puvatizir danganim. E ghuavira ikia Amorian mighsiaba itir danganimın otivigha Kades Barnean otifi. ²⁰ Ezi ki kamaghın ia migia ghaze, ‘E datirighın Amorian mighsiaba itir danganimın otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighın ia daningasava ami. ²¹ Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingıva okam nighnighan marki.’

²² “Ezi ia bar moghıram iza na migia ghaze, ‘E gumazitaba amangightı me en faragh mangi, mongegh nguazir kamın ganıgham. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguıbar ekiar kaba, da manmaghıra gari.’

²³ “Ezi ki oregha ghaze, e akar kamın gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagha dar aven gumazir maba amısefe, eghtı 12plan gumaziba mangam. ²⁴ Egha me dikavigha mighsiaba itir danganimın pin ghua, Eskolın Danganir Zarimın otivigha moga garagha rui. ²⁵ Egha me dagher nguazir kamın otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, ‘Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighın e ganıdir kam, a bar dera.’

²⁶ “Me kamaghın mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godın akaba batuegha kantrin kamın ghuavanangan aghua. ²⁷ Ia uan purirpenıbar ikia uarir tongın migirigiar avirıbagh amua uarigh imoba ghaze, ‘Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghın an e isi Amorian dafarım datightı me e gasıghasıghasa, a Isipın kantrin e inigha azenan ize. ²⁸ E tizim bagh danganir kamın mangam? Gumazir e nguazir kamın mongıva an ganasa amangizıba, ua izegha kamaghın e migia ghaze, Gumazamizir nguazir kamın itıba bar gavgavigha agharapanıba bar ruari, ezi men dibobonım, en dibobonım bar a gafıra. Ezi me itir nguıbar ekiaba, da avinizir divazıba bar overıamın ghuavanabogha bar ısın mar iti. E uaghan men garıma, gumazir dafabara men tongın iti. Me ti gumazir bar ruarir fomıra itım Anak, an ovavir borıbara!’

²⁹ “Ezi ki kamaghın ia migei, ‘Ia gumazamizir kabar atiatingan marki. ³⁰ Ikiavira Itir God, ian God, a fomıra Isipın kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghin, a datirighın ian faragh mangi ia bagh apanıbav sogham. ³¹ Ia faragha gumazamizıba puvatizir danganimın itıma, Ikiavira Itir God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavıra ikia nguazir ia datirighın itir kamın oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha gifa. A mati afezıam uan borım ghurafazi moghin, ia gami.’ ³² Ki kamaghın ia migeıma, ia akar kam barazir puvatigha, nighnızir gavgavım Ikiavira Itir God, ian Godın itir puvati. ³³ A ian faragha ghua tuavım ian akagha danganir ia purirpenıba asamım ian aka. Egha a dimagarıbar, avıvzıar ekiamın aven ian faragha ghua, aruebar mati, ghuarıar ruarir ekiamın mın ia gısın faragha zui.”

God ivezir kuram Israelia ganingi

(Diboboniba 14:20-45)

³⁴ Egha Moses me migia ghaze, "Ia migirigiar aviribagh amima, Ikiavira Itir God ia baragha ghua ian aningaghegha bar pamtemin migia ghaze, ³⁵ 'Ia gumazamizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar aningasa me koma akam akirizimin mangan kogham. Bar puvatigham. ³⁶ Ki garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar na baghavira ikia nan gin zui. Kamaghin amizi, a uabira mangi nguazir kamin ikiam. Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a ko, an ovavir boribar aningam.'

³⁷ "Ian arazir kam, Ikiavira Itir God gamima, a uaghan bar na basemegha kamaghin migei, 'Moses, ni uakan, ni nguazir kamin aven mangan kogham.

³⁸ Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gavgavim isi Josuan nighnizim danighti, a Israelia inigh men faragh mangi nguazir kam inigh a dapiam.'

³⁹ "Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin bar e migei, 'Ian borir aghirir datirighin itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a ikufi, ezi bizir tizim a dera, merara nguazir kamin aven mangam. Borir kabara, ia me migia ghaze, Apaniba me misueghti me arighiregham. Eghti ki nguazir kam me danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam. ⁴⁰ Ezi ia gumazamizir aruaba, ia datirighin uamategh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.'

⁴¹ "Egha ia na migia ghaze, 'Moses, e Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God e mikemezi moghin mangi misogham.' Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami.

⁴² "Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Ni ikiangsizir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi men akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.' ⁴³ Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kamin gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue.

⁴⁴ "Ezi Amorian mighsiaba itir danganir kamin itiba, aparir ivibar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiamin otogha bar ia dikabira. ⁴⁵ Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati. ⁴⁶ Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike."

2

Israelia ghua Idomin kantri ko

Moapin kantrin oto

(Diboboniba 21:10-20)

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, "E gin uamategha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui.

² "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, ³ 'Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganir kam tintinibar a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.' ⁴ Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, 'Ia datirighin Idomian mighsiaba itir

danganimîn torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh. ⁵ Ia me ko misoghan marki. Ki men nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirîn Mighsiab is a Ison ovavir boribagh anigha gifa. ⁶ Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives.’

⁷ “Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gumazamiziba puvatizir danganim purama a garuir dughiamin, a bar deraghavira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitam otevezir puvati.

⁸ “Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirîn Mighsiabar boroghin itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esioggeberin nguibamning bagha zuir tu-avir gumazamiziba puvatizir danganimîn itim ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumazamiziba puvatizir danganimîn zuir tuavimin zui. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ‘Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misoghan marki. Ki men nguazitam isi ia danighan kogham.’”

¹⁰⁻¹¹ (Ikiavira Itir God tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin, gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir kaba dibora ghaze, “Emia.” Me fomira nguibar ekiam kam Ar, me an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam Emia, me gati. ¹² Horia fomira Idomin kantrin itima, Ison ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir kam, inigha a gapia.)

¹³ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui. ¹⁴ Dughiar e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar moghiram ariaghire. ¹⁵ Guizbangira, Ikiavira Itir God, men apanim gamua ghua bar me agifa.

¹⁶ “Midorozir gumaziba bar ariaghirezi men gin, ¹⁷ Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, ¹⁸ ‘Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tu-avimin otogh Moapian nguazimîn mitaghnam abigh an aven mangi. ¹⁹ Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimîn boroghira mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam damighti me artati ia me misoghan marki.’”

²⁰ (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dibori, “Refaimian nguazim.” Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin uaghan me dibora ghaze, me “Samsunia.” ²¹ Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia. ²² Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomin Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia. ²³ Ezi Avia, men nguazim ongarir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kritia kamaghirama amigha Avian nguazim inigha a gapia.)

²⁴ Ezi Moses ua kamaghin miġia ghaze, “E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin miġia ghaze, ‘Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham. ²⁵ Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumamazibar amighti me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.’”

Israelia Atrivim Sihon dikabira
(Diboboniba 21:21-30)

²⁶ Egha Moses ua kamaghin miġia ghaze, “E Kedemotin gumamaziziba puvatir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamaran ikiasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi. ²⁷ Me ghua otivigha kamaghin a miġei, ‘Ni en amamangatighti, e nin nguazim abigh tuavimra mangam. En gumamaziziba raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratigh mangam. ²⁸ Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru, ²⁹ mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa mikemezimin otogham. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.’

³⁰ “Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua.

³¹ “Ezi Ikiavira Itir God, na miġia ghaze, ‘Ni oragh! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.’ ³² Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi. ³³ Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire. ³⁴ Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati. ³⁵ Ezi e uari bagha men bulmakauba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini. ³⁶ Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Arnonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibam Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizir divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati. ³⁷ Dughiar kamin, e Amonian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogorogheziba, e dar boroghin ghuzir puvati.”

3

Israelia Atrivim Ok abira
(Diboboniba 21:31-35)

¹ Egha Moses ua Israelia miġia ghaze, “Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. ² Ezi Ikiavira Itir God, na miġia ghaze, ‘Ni an atiatingan marki. A ko an gumamaziziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an gari.’

³ “Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumazamiziba en dafarim gatizi, e me misoagharighizi me bar ariaghire. Men tav ua itir puvati. ⁴ E dughiar kamin an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganim itir nguibar ekia 60pla, e bar moghira ada ini. ⁵ Nguibar ekia kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavgafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin igugunibar da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti. ⁶ E nguibaba bar dagh asighasigha, gumazamiziba ko boriba, bar me misoghezi me ariaghire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami. ⁷ Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini.

⁸ “E dughiar kamin, arazir kamra, e Amorian Atrivir kamning, Sihon ko Ok, e aningin nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. ⁹ Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, ‘Sirion.’ Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, ‘Senir.’ ¹⁰ E mighsiabar orazibar itir danganim zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein nguibamningin tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazim in itima e bar moghram ada ini.”

¹¹ (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananam. An aremeghti an eghuamin boksiam, me dagiamin an ingari. Boksia kamin ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozm, 2 mitan tu. Dagiar boksia kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.)*

Ruben Ko Gatin anabamningin adarasi, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin apia

(Diboboniba 32:1-14)

¹² Moses kamaghin Israelia migia ghaze, “E nguibar kaba inigha givagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Aroer, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganimin nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingi. ¹³ Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningin mam ganingi. Atrivim Ok faragha Basanin nguazim gativagha an gari. Danganim kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningi. Me fomira Basan migia ghaze, a Refaimian nguazim.

¹⁴ “Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim bar moghram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghnamin tu. A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghin amizi, gumazamiziba nguibar kabav giavira ikia iza datirighin ghaze, kar Jainin nguibaba.

¹⁵ “Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganingi. ¹⁶ Ezi Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men mitaghnam sautin ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem

* **3:11:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin akam giragha an osiri, “An dakozim, me ainin an ingari. Dakozir kamin ruarim, a 4 mitan ghu.” Ezi vezin kamin akar abuananam, akar kam, “boksia kam ikiavira ikia iti,” a dughiar e datirighin itim migeir puvati. A dughiar Moses akinafarim kam osirizim migei.

anadi naghin itimin mitaghniyam ghua Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem, an Amonin kantrin mitaghniyam. ¹⁷ Ezi men mitaghniyar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men mitaghniyam notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghin, Pisgan Mighsiamin boroghin itir nguazim.

¹⁸ “Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa ia ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam. ¹⁹ Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekiar ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki. ²⁰ Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamin otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiraghan marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamategh uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.’”

²¹ “Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam. ²² Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagh. Kamaghin, ia men atiatingan marki.’”

God, kantri Kenanin mangasa Mosesin amamangatizir puvati

²³ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Dughiar kamän ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze, ²⁴ ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekiar ni damuamiba, ni dar otevir muziariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekiar ni amigha givazir kabar amuan kogham. ²⁵ Ki nin azai, ni nan amamangatighiti, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, egh nguazir aghuir kamän ganiva mighsiaba itir danganir aghuibar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.’”

²⁶ “Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, ‘Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki. ²⁷ Ni mangi Pisgan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kamän mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan. ²⁸ Josua uabi gumazamiziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi, ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningigh.’”

²⁹ “Ezi dughiar kamän e Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti.”

Moses, Israelia migia ghaze, me Godin Arazibar gin mangi

4

(Sapta 4–11)

Moses, Godin Akar Gavgavibar gin mangasa Israelia mikeme

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kam in mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi. ² Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgaviba, ezi ia uam akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anengaran marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi. ³ Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kam in ganigha gifa. Gumazamizir avirim danganir kam in ikia asem Balin ziam fema, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki. ⁴ Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati.

⁵ “Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi. ⁶ Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazibagh gumazamiziba kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav kinti, gumazamiziba da baragh kamaghin mikimam, ‘Gumazamizir ikizir gavgavir kam in itiba, me fofozim ikia egha bizibagh nighnigha deragha dagh ami.’

⁷ “Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi. ⁸ Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuibar min zuir puvati. ⁹ Ia nguazir kam in itir dughiam, ia uari bagh deraghvira gan, egh bizir ganigha givaziba ia zurara dughiabar da bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangivira iki. ¹⁰ Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dughiam ginighnigh. Dughiar kam in a na migia ghaze, ‘Ni gumazamiziba bar men diaghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kam in ikiamin dughiamin, me nan atiating nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan apengan ikiam.’

¹¹ “God mikemegha givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegha, an apengan zarimin tuivighav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigha pin ghuavanaga overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara. ¹² Ezi Ikiavira Itir God avir kam in aven ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha ia gumazitam in nedazimin garir puvatigha pura migirigiar kinim barasi. ¹³ A dughiar kam in uan Akar Dikizir Gavgavibar gun ia mikemegha dar gin mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla. ¹⁴ Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi.”

Israelia asebar gin mangan kogham

¹⁵ Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin avimin aven otogha migeir dughiamin, ia gumazitamın nedazimın garir puvati, ia pura tiarir kinim barasi. Kamaghın, ia deragh uari bagh ganiva, ¹⁶⁻¹⁸ egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghın damighıva, arazir kuratam damigham. Ia marvir guar kaba akiran marki, gumazim o amizir, asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar kabar amighti da ian godbar min ikiam. ¹⁹ Ia ti overiamın itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh ekuti, ia teviba apir dar ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghın damuan kogham. ²⁰ Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir bar puvira isimın aven uan borim inizi moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazamizibaram otifi, mati ia datirighın iti mokin. ²¹ Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghın a pamten na migia ghaze, ki Jordanın Fanem abigh mangi nguazir aghuir kamın aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighın ia daningam. ²² Ki Jordanın Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kamnaghira ikıva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam. ²³ Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki. ²⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a uabira guizbangira God. A ian amamangatighti, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimın min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghın amizi, ia kamaghın damuan marki.

²⁵ “Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimın an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar ingaran marki. Ia kamaghın damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godın damazimın derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe. ²⁶ Ia oragh, ki datirighın overiam ko nguazimın diazi, aning orazi ki akar gavgavir kamın ia migei. Ia Godın akam batogh egh deravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kamın ia batuegham. Ia Jordanın Fanemın vongin nguazir ia datirighın iniamin kam, ia dughiar ruarimın an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham. ²⁷ Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam. ²⁸ Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeaba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati. ²⁹ Egh ia dughiar kamın ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam. ³⁰ Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam. ³¹ Ikiavira Itir God, ian God, a Godın apanguvım itim. Kamaghın amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a ubi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham.

³² “Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughiaba bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kamın oteviba bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati. ³³ Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghrezir puvati. ³⁴ Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekiar aviribagh ami. An arimariar ekiar aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghariki. Egha a mirakelbagh amuava, bizir igharagha garir ekiar Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham. ³⁵ Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati. ³⁶ God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei. ³⁷ A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize. ³⁸ A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoke, men gavgaviba bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganingi. ³⁹ Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati. ⁴⁰ Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam.”

Moses mongamin nguibar ekiaba amisefe

⁴¹ Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekiar 3pla amisefe. ⁴² Nguibar ekiar kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar ekiar katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan kogham. ⁴³ Nguibar ekiar kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti.

Israelia inizir nguazimin eghaghanir otevim

⁴⁴ Moses Godin Araziba Israelia ganidi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kamın, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amorian Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kamın gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini. ⁴⁷ Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amorian atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. ⁴⁸ Israelia inigha givazir nguazir kamın mitaghniam,

an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam. ⁴⁹ Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisgan Mighsiamin tu.

5

Godin 10plan Akar Gavgaviba

(Ua Me Ini 20:1-17)

¹ Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me miġia ghaze:

O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. ³ Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ⁴ Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin avimin aven ikia egha ian gara ia ko miġei. ⁵ (Dughiar kamın, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazamin min ikia, an akaba baragha dar gun ia miġei.) A kamaghin ia mikeme:

⁶ Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumazamizir kinibar ikezim.

⁷ Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki.

⁸ Ia uari bagh marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki. ⁹ Ia asetam ko marvir guatam bagh iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumazamizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otivigham. ¹⁰ Ezi gumazamizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir gin izamiba otivam.

¹¹ Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumazamizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam.

¹² Ikiavira Itir God, ia mikemezi moghin, ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. ¹³ Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuam. ¹⁴ Ezi

namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba ko, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumazamizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia ko avughsi. ¹⁵ Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam akagha ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, avughsazir dughiar kamın akam, ia deravirama an gin mangasa, God an gun ia migei.

¹⁶ Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin damuva, nguazir ki datirighin ia ganidir kam, ia an ingangaribar amuti da bar deraviram otivti, ia dughiar ruarimin nguazir kamın ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidim.

¹⁷ Ia gumazamizir igharazibav soghti me arımighiran marki.

¹⁸ Ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki.

¹⁹ Ia biziba okıman marki.

²⁰ Ia ifavarir akabav kimıva gumazamizir igharazitamin ziam gasighasighan marki.

²¹ Ia gumazir igharazitamin amuim bagh navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko dipenim ko nguazim, ko bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikavan marki.

²² Egha Moses gumazamizibav gia ghaze, “Ia mighsiamın boroghın uari akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimın aven ikia, egha ghuariar pizir ekiamın aven iti. A tiarir arozimın mığia, egha Akar kaba isa ia ganingi. Egha a ua dagh isin akar igharazitaba ia ganingizir puvati. A gin Akar Gavgavir kaba isa dagiar akuar pumuningın da osirigha na ganingi.”

Gumazamiziba atiati (*Ua Me Ini 20:18-21*)

²³ Egha Moses ua kamaghin migei, “Avim isia mighsiam bar anevarazi, ia tiarir mam barazi a mitatemın aven ikia migei. Ezi ian anababar gumazir dapaniba ko ian gumazir aruaba na bagha iza na migei, ²⁴ Ikiavira Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angangarim en akagha avimın aven ikia e migei. Ezi e datirighin fo, dughiar mabar God gumazim ko mikimti an aremeghan kogham, an angamıra ikivıra ikiam. ²⁵ E bizir tizim bagh datirighin ovengam? Avir ekiar kam ti e gasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baraghti an e mikimti, e arıghiregham. ²⁶ Nguazir kamın gumazim ti Ikiavira Itir Godın tiarim barazi an avimın aven ikia mikemezi, an angamıra

5:16: Godin Araziba 27:16; Matyu 15:4; 19:19; Mak 7:10; 10:19; Luk 18:20; Efesus 6:2-3 **5:17:** Genesis 9:6; Ofa Gami 24:17; Matyu 5:21; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:18:** Ofa Gami 20:10; Matyu 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9; Jems 2:11 **5:19:** Ofa Gami 19:11; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 **5:20:** Ua Me Ini 23:1; Matyu 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20 **5:21:** Rom 7:7; 13:9 **5:22:** Hibru 12:18-19

en min ikiavira ikez ti? ²⁷ E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roghira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en God, mikimamiba na da baregh ua iziv e mikim. Eghti e da baregh dar gin mangam.’

²⁸ “Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba baregha kamaghin na migei, ‘Ki gumazamizbar akaba barazi da dera. ²⁹ Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar gin mangi. Eghti men ingangariba deraghti, men ovavir boriba, zurara deraghvira ikiam.

³⁰ Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategh uan purirpenibar mangi. ³¹ Eghti Moses, ni kagh na ko ikiti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Eghti ni deraghvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deraghvira dar gin mangi.’”

³² Egha Moses Israelia migia ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, e ganingizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari bagh ganiva, egh dar gin mangi. Ia ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. ³³ Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deraghvira an gin mangiti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kamin ikiam.”

6

Godin Akar Gavgavir bar ekiar faraghvira zuim

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamin dapiagh, egh akar kaba bar dar gin mangi. ² Ikiavira Itir God kamaghsua ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men gin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir Godin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ganidiba, ia dar gin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. ³ O Israelia, ia oragh! Ia deraghvira ikisi, ia akar kaba baregh, egh deraghvira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aghuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiava deraviram aghui. Egh ia bar avirasemegh bar gavgavighti, ingangarir ia damuamiba, da deraghviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, ia mikemezi mokin.

⁴⁻⁵ “O Israelia, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ⁶ Ki ia ganidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagh nighnighvira iki. ⁷ Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avughsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiba, ko dughiar ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki. ⁸ Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan agharibar arigh da uan guabagh ikegh, egh da gin amangan marki. ⁹ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh.”

Israelia Godin akaba bar adar gin mangam

¹⁰ Egha Moses kamaghin migei “Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirigha ghaze, A nguazitam isi ia daningam. Nguazir kam, nguibar ekiar aghuiba an iti. Nguibar ekiar kaba, ia uari dar ingarizir puvati. ¹¹ Eghti bizir aghuir aviriba ian dipenibagh

izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagh arighizir puvati. Eghti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba ikiti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Eghti ia an aven iki damasa ifongezir daghebar ami bar izevegham. ¹² Egh, ia deraghvira uari bagh gan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Eghti ia a gin amangan marki. ¹³ Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aningsi, an ziamra dipon akar dikirizim damu. ¹⁴ Egh ian boroghin itir gumazamizibar aseba, ia dar ziaba fan marki. ¹⁵ Ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumazamiziba asebar gin zuima, Godin navim me bagha bar ikufi. Eghti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da gevi moghin, ia agivaghti, ia uan nguazir kam in ikian kogham.

¹⁶ “Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki, mati ia Masan danganimin amizi mokin. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ganingiziba, ko arazir a ifongeziba, ia dar gin mangasa, a ia migia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi. ¹⁸ Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam. ¹⁹ Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham.

²⁰ “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakin? Ia ti fo?’ ²¹ Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Isipin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini. ²² E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Isipia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami. ²³ Egha a Isipin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningsi, e inigh mangi e daningam. ²⁴ Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin iti mokin. ²⁵ Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.’”

7

Israelia, kar God ua baghavira misevezir ikizim (Ua Me Ini 34:11-16)

¹ Moses ua kamaghin Israelia mihei:

“Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kam in mangisi, a nguazir kam in itir ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumazamizibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia. ² Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighti, ia bar me misoghti me bar arimighiregh. Egh ia

men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitam damuan bar marki. ³ Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighti, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initi, me ian otaribar ikian marki. ⁴ Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham. ⁵ Ia gumazamizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amuasa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misararikh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apongti da isi.

⁶ "Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumazamiziba. Nguazimin gumazamiziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumazamizibara, a bar ia gifonge.

⁷ "Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi. ⁸ Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize. ⁹ Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God, egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavibar gin ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir avirir an Akar Gavgavibar gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangivira ikiam. ¹⁰ Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvagha zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi. ¹¹ Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi."

Gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, a deraghvira me damuam (Godin Araziba 28:1-14)

¹² Moses kamaghin migia ghaze, "Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham. ¹³ A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham. Egh a ian azeniba deragh dar amighti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguzir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh ia damu nguazir kamin itir bizir aghuiba isi bar ia daningam. ¹⁴ God bar deravira ia gami moghin, a nguazir kamin ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian min deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar moghira otam. ¹⁵ Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian ganti arimariar guar igharagha garitaba ia bativan kogham. Egh arimariar kurar ia Isipin ikia ganizir katam uam ia bativan kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara bativam. ¹⁶ Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim azuazimin aven

ghu, egh arazir kam bangin ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangukuvan marki. Bar marki.

¹⁷ “Ia ikizir kabar gan kamaghin nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim e gafira. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham. ¹⁸ Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God, Isipin atrivim ko an gumazamizibagh amizibagh nighnigh. ¹⁹ Egh ia arimariar bar kurar ia Isipin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God amizibagh nighnigh. Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Isipin kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiatiba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin me damu bar me gasighasigham. ²⁰ Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham.

²¹ “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an atiatingam. ²² Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighiti, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibar amighiti me bar atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamim otogham. ²⁴ God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughiamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misogharirigham.

²⁵ “Ia bar men asebar marvir guabar apongti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God, a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia da inighti da ti azuazimin min, ian suighti ia arimighiregham. ²⁶ Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar akiriba ighegh dagh asaragh.”

8

Israelia nguazir aghuim iniam

¹ Ezi Moses kamaghin Israelia migei:

“Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, deravira iki oti bar avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar aningasa me ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam. ² Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenibar ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir danganim garui. Ia bizir kam ginighnighvira iki. A dughiar kamin ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikiasa, an osimtizir maba ia ganingi. ³ Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin

damighti ia fogh suam, e gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimîn ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikrimîr aghuim iniam. ⁴ Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati. ⁵ Ia kamaghin fogh, afeziam uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami. ⁶ Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an atiati an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi.

⁷ “Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimîn apengan ivemara, egha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar izaghiri. ⁸ Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi. ⁹ Eghti nguazir kamîn, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizitamîn oteveghan kogham. Ezi nguibar kamîn dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam. ¹⁰ Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir a ia ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam.”

Israelia, Ikiavira Itir God bakinighnighan kogham

¹¹ Egha Moses kamaghin Israelia migei:

“Ia uari bagh deravira gan, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram. ¹² Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuibar ingariva dar aven ikiam, ¹³ egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham. ¹⁴ Ia dughiar kamîn, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Ishipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize. ¹⁵ Egh a uabi ian faragha ghua gumazamiziba puvatizir danganir kurar ekar kamîn ghu. Danganir kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme. ¹⁶ Egha danganir kamîn a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba isi ia daningam. ¹⁷ Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimîn dagh amizi, da otifi. Puvati. ¹⁸ Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakîn, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti. ¹⁹ Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikiangszir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham. ²⁰ Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimîn dagh asighasighizi moghin, a uaghan ia gasighasigham.”

9

Israelia, Godin akam batoke

¹ Egħa Moses ua kamaghin Israelia migei:

“O Israelia, ia oragh! Ia bar dughiar ovezim in Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira. ² Ezi Anakin ikizir ekiabar gumamaziziba bar ekevegħa, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregħa fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogħam. ³ Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isim in min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagħa amizim in gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da abinigham. Egħti gin ia me misogh bar zuamira me gasighasigham.

⁴ “Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givagħti, ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, ‘God ti en garima, e an damazim in bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangin nguazir aghuir kam isa e ganing.’ Nighnizir kam a guizin nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumamazizibar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, a me batueghasava ami. ⁵ Ia kamaghin nighnighan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragħa, arazir Godin damazim zuezibagh ami. Puvati, ikizir igħarazir kabar gumamaziziba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghin God me batuegham. Egħa uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dikirizir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizim in gin mangasa ifonge. Kamaghin, a me batuegħti, ia men nguazim iniam.

⁶ Ia kamaghin nighnighan marki, ia gumamazir Godin damazim deraziba. Kamaghin amizi Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagħa ivezir aghuimin min nguazir aghuir kam ia ganidi. Bar puvati. Guizbangira, ia gumamazir navir bar gavgaviba itiba, egħa ia an akaba baraghan aghua.

⁷ “Ia bizir kam ginirigh, egħ deragħviram a ginighnigh: Ia gumamaziziba puvatizir danganimin ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian aningagħe. Ia fomira Isip ategħa iza datirighin, ia dughiar ruarir kam in Ikiavira Itir Godin akam batoghavira iti. ⁸ Ia fomira, Sainain Mighsiamin borogh in ikia, Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagħegħa atam ia gasighasiki. ⁹ Ezi ki dagiar akuar kamning iniasa mighsiamin ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God, ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim in osizirim itir dagiar akuar pumuning. Dughiar kam in, ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin ikia, dipatam ko daghetam amezir puvati. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamning isa na ganing. Dagiar akuar kamning, ia mighsiamin borogh in uari akuvagħa itima, Ikiavira Itir God avim in aven ikia, ia mikemezir migirigiaba, a uabi aning in ada osiri.

¹¹ “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavim in osizirim itir dagiar akuamning isa na ganing. ¹² Egħa a kamaghin na migei, ‘Nin gumamazir ni Isip in kantrin inigha azenan izeziba, me arazir kurar bar avirim gami. Egħa me zuamira akirim ragħa nan akabagh asaragħa, uari bagħa bulmakaun nedazir mam golin an ingari. Kamaghin amizi, ni zuamira dikavigh mighsiam ategħ magiri.’

¹³ “Egħa Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, ‘Gumamazir kaba ki men gara me gifo, me na baraghan aghuagħa nan akam batoke. ¹⁴ Ezi ki bar

me gasighasighti gumazitam ua me ginighnighan kogham. Ki kamaghin me damigh, gin ni damighti, ni ikizir gavgavir bar avirimin afeziamin otoghti, ikizir kamin dibobonim ko gavgavim, bar gumazamizir kurar kabar dibobonim ko gavgavim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan anogoroghan marki.'

¹⁵ "Kamaghin, ki dikavigha dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimning, uan dafarimningin aningin suiragha, mighsiamin uaghiri. Ezi dughiar kamin, avir ekiam mighsiamin dafogha isima, an mizariaba akizirigha ghuavanadi. ¹⁶ Ki izaghirigha givagha garima, ia guizbangira Ikiavira Itir God, en God, an akaba akirim ragha dagh asara. Egha ia uari bagha golin bulmakaun igiar mamim nedazimin ingarigha gifa. Arazir kamin, ia arazir kuram gamigha zuamira tuavir Ikiavira Itir God ian akazim ataki. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki ian damazibar, dagiar akuar kamningin suiragha aning akunizi, aning ira bar misaraghire. ¹⁸ Egha gin ki uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin ghua nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav iti. Ki 40plan arueba ko dimagaribar kamaghira ikia, egha dipatam ko daghetam amezir puvati. Ki fo, ia arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gamua, a gamizi, a puvira ian atari, ezi ki ia bagha kamaghin ami. ¹⁹ Ikiavira Itir God, bar ian aningaghegha ia givasa nighnisi, kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira Itir God, faragha amizi moghin, ua nan azangsizim baraki. ²⁰ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uaghan bar puvira Aronin aningaghegha, a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha God ko migeima, a nan azangsizim ikara. ²¹ Ia bulmakaun kamin ingarigha arazir kuram gami. Ezi ki bulmakau inigha ghua a isa avim mikini. Egha ki bar a anemisaragharigha, a mirmirigha an avereniba inigha da isa, mighsiamin ivemara uaghirr daghurir dipam mikini.

²² "Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughiar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a bar ian aningaghe. ²³ Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia migia ghaze, Ia mangi nguazir a ia daningamin kamin aven mangi a dapiam. Ezi ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, an akamin gin mangan aghuagha a batoke. ²⁴ Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki bar ia gifo, ia gumazamizir Godin akaba batoziba.

²⁵ "Ian arazir kuram bangin Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasava amima, ki 40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin fuagha uan guam nguazim mituagha irighav ikia, ²⁶ Ikiavira Itir God ko migia ghaze, 'O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni uan gumazamizibagh asighasighan marki. Ni uabi uan gavgavimin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni uan gavgavir ekiamin men akuragha ua me inigha gifa. ²⁷ Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jekop, me ginighnigh, akaba batozir gumazamizir kabar arazir bar kurar kabagh nighnigh da ikarvaghan marki. ²⁸ Ni kamaghin damighti, Isipia ti kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God, gumazamizir kaba inigha nguazir me daningasa me ko akam akirizim, bagh mangan iburaghuburaki. Puvati, God gumazamizir kabar aghuagha, aremeghasa, me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ²⁹ Mevzika, gumazamizir kaba ni ua baghavira me amisefe. Egha ni uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ni me gasighasighan marki.'"

10

*Moses namba 2in dughiamin
Akar Gavgavir 10pla ini
(Ua Me Ini 34:1-10)*

¹ Egha Moses Israelia migia ghaze, “40plan arueba ko dimagariba givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, ‘Ni dagiar akuar faragha dituzir pumuningin mirara ua pumuning atugh, egh aning inigh na bagh mighsiamin anang. Egh ter araritaba aghoregh boksiamin ingarigh. ² Eghti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua bighizimningin osiriziba, aning da osiram. Ki akaba osirigh givaghti ni aning isi boksiam darugh.’

³ “Egha ki temer akasin boksiar mam in ingarigha, dagiar faragha dutuzimningin mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua mighsiamin ghuavanabo. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningin, faragha uan akaba osirizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri, a faragha dughiar ia mighsiamin apengan uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia akar kabara ia mikeme, a datirighin uam ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na ganingi. ⁵ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha izaghira dagiar akuar kamning isa Boksiar ki ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar akuamning Boksiamin aven ikia iti.”

⁶ Egha gin Israelia Jakanian gumazamizibar mozir dipaba ategha, Moserin ngubamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar, an danganim inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti. ⁷ Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha, gin ghua Jotbatan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim.

⁸ Me faragha Sainain Mighsiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kamin ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav kime suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar kamin ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin. ⁹ Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

¹⁰ Moses Israelia migia ghaze, “Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati. ¹¹ Egha a kamaghin na migia ghaze, ‘Ni dikavigh gumazamizibar faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.”

Arazir God ifongeziba

¹² Moses ua kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar uan navir averiaba ko duaba sara bar akongegh an ingangarim damu. ¹³ Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam. ¹⁴ Ia oragh, overiar bar pin

itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amisevegha, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumazamizibara. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghoru. ¹⁷ Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekevegha bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati. ¹⁸ Egha amizir paba ariaghireziba a deraghavira me gamuava, borir afeziaba ariaghireziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi. ¹⁹ Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizibar min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh. ²⁰ Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu. ²¹ Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekiar igharagha garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami. ²² Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme.”

11

God ziar ekiam iti

¹ Moses kamaghin Israelia migei, “Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavgavibar gin mangi. ² Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani. ³ Egha ia Ikiavira Itir Godin garima, a Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. ⁴ Ia garima, Isipia ian agintizir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi a iza bar Isipian midorozir gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisba avara. Egha Ikiavira Itir God bar me gasighasiki. ⁵ Ia tighar izi danganir ia datirighin itir kammin izamin dughiamin, ia uari bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganimin ia bagha bizir bar aviribagh ami. ⁶ Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima, Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav, Eliap, an otarimning, Datan ko Abiram, God aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima, Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akam akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar me avara. ⁷ Ikiavira Itir God amizir bizir ekiar kaba, ia guizbangira, uari uan damazibar bar adar gani.”

God bizir aghuiba itir nguazim Israelia ganingi

⁸ Moses ua kamaghin Israelia migei, “Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangamin dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir ki datirighin ia

ganidir kaba, ia deraghvira dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin iniasava amir kamın aven mangi a iniam. ⁹ Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kamın ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasa akar dikirizim gami. ¹⁰ Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezinin, nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan azenibar izasa ingangarir dafabagh ami. ¹¹ Ezi nguibar ia datirighin mangi iniasava amir kam, a mighsiaba ko danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi. ¹² Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar, dar iakinibar vaghvagha nguazir kam deraghaviram an gari.

¹³ “Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba sarama an ingangarim damu. ¹⁴ Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughiar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivagham. ¹⁵ Eghti ia daghetamin otevegghan kogham. Eghti ian bulmakauba damamin graziba ikiam.

¹⁶ “Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuan marki. ¹⁷ Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighti, dagheba ko biziba deragh aghungan kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamın, zuamiram arighiregham.

¹⁸ “Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arikigh. Egh da osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughiar dagh nighnighvira iki. ¹⁹ Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughsiaba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki. ²⁰ Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizir divazibar tiar akabar da osirigh. ²¹ Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighti ia dughiar bar ruarimin nguazir kamın ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamın ikiamin dughiam uaghan bar ruaragham. Mati overiam zurara uan danganimin ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin ikivira ikiam.

²² “Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar adar suiragh. ²³ Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Ikizir kaba, men gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men nguazibar apiagham. ²⁴ Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian nguazir mitaghniam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganimin ikegh mangi notin amadaghan Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham. ²⁵ Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a

ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham.

²⁶“Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin gin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifonge? ²⁷ Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam. ²⁸ Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham. ²⁹ Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiam ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e gasighasigham. ³⁰ Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanian nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. Aning Moren temer ekiar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti. ³¹ Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia daningamim dapiam. Egh ia a inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi. ³² Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi.”

Moses Ikiavira Itir Godin Arazibar gun migei

12

(Sapta 12–26)

Godin ziam famin danganir vamira ikiam

¹ Moses ua Israelia migia ghaze, “Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia nguazir kam in ikiamin dughiamin ia bar deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganingi, eghti ia angamira itir dughiaabar, ia a dapiagh ikiam. ² Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men danganim inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh. ³ Egh men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba misarakikigh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba avimin da tuegti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba okiva, bar dagh asighasikigh. Eghti me ua nguazir kam in dar ziaba fan kogham.

⁴ “Ia gumazamizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. ⁵ Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam. ⁶ Eghti ia danganir kam in ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akariziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uaghan, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ⁷ Egh danganir kamra, Ikiavira Itir

God, en Godin damazimin, ia ko ian amuiroghboriba ko ian ingangarir gumazamiziba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otivighti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam.

⁸“Ia gin Godin ziam famin danganir vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava ami moghin, ia uari uan ifongiabar an ziam fan marki. ⁹Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia gin an aven mangeghti a dabirabir aghuim ia danighti, ia navir amirizimin ikiva avughsam. ¹⁰Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangiti, Ikiavira Itir God, ian amamangatighti, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apaniba ian boroghira izan koghti, ia navir amirizimin ikiam. ¹¹Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fisi, a ua bagh danganir vamira amisevegh, an ikiti, ia danganir kamin izi ofan igharagha garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akur vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, ia da isiva a daning. ¹²Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akuegh an boroghin iki. Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. ¹³Egh ia uari uan ifongiabar gin mangiva, tintinibar danganibar ofan bar isia mighiribar amuan marki. ¹⁴Puvati, ia danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God, misivamin danganim. A ian anababar nguazibar tongin, anabatamin nguazir vamira, amisevegham. Egh danganir kamra, ia ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar amu.

¹⁵“Egh danganir ia itiba, ia asizibav sogh dar ami, da anogoroziba puvati. Asizir Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an damazimin zue o zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir atiaba api mokin. ¹⁶Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi dipamin min nguazimin a fugh. ¹⁷Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan kabar aman marki. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. ¹⁸Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh misivamimra damam. God deragh ia damighti, ian ingangariba deraghvira otiviti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. ¹⁹Ia uan nguazir kamin ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh.

²⁰“Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami. ²¹Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiaabar kamaghira damu. ²²Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami.

²³ Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumamazibza ko asiziba bar me ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham. ²⁴ Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh. ²⁵ Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh a ia ko ian ovavibar boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghviram otivam. ²⁶ Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamimin mangi. ²⁷ Egh danganir kam in ia ofan bar isia mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir God in ofa gamir dakozimin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami. ²⁸ Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir God in damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam.”

God, asebar ziaba fan Israelian anogoroke

²⁹ Egha Moses uan kamaghin migei, “Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam. ³⁰ Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsighan marki, ‘Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifonge.’ ³¹ Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer dughiaba, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua.

³² “Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki.”

13

¹⁻² “Eghti akam inigha izir gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam. ³ Eghti da guizin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangira a gifongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami. ⁴ Ia Ikiavira Itir God, ian God in atiating an apengan iki, egh an gin mangi. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gavgavigh, dar gin mangi an ziam fi. ⁵ Egh ia akam inigha izir gumaziba ko, irebabar mingariba abizir gumazir kaba bar me misueghti, me arimighiregh. Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gumazir kamagh amiba, kar gumazir kuraba. Egh ia God baghvira ikiasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighiti, ia Ikiavira Itir God in gin zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham.

⁶ “Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatizibar ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki. ⁷ Nguazir kamın gumazamizir ian boroghın itiba ko ian saghuıamın itiba, bar moghıra aser kabar ziaba fe. ⁸ Ia gumazir kamaghın amıbar apezeperir akaba baraghan marki, ia akırım me gasaragh. Ia me akurvaghan marki. Egh ia apanguvir arazımın me damuan marki. ⁹ Gumazim o amızim kamaghın ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarımın dagıabar a gınvıghti, gın gumazamızıba bar dagıabar a gınvıam. ¹⁰ Ia fomıra Isıpın kantrın ikıa ıngangarır gumazır kınıbar mın itıma, İkıavıra İtır God, ian God ia inıgha Isıpın azenan ize. Egh me ia gekuti ia Godın akamın gın mangan koghım. Kamaghın amızı, ia dagıabar me gınvıti, me arımıghıregh. ¹¹ Ia me misueghti, me arımıghıreghıti, İsraelıa bızır kam baregh atıatingıva uam arazır kurar katam damuan koghım.

¹²⁻¹³ “İa İkıavıra İtır God, en God, ia danıngamın nguıbar ekiabar ikıv oraghti, me kamaghın mikımam, Gumazır kurar maba nguıbar ekiar kamın itır gumazamızıbar nıghnızıbagh ekua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatızıba. ¹⁴ İa kamaghın akar vaveba baregh, egh deraghvıram akar kamın mıngarım gıfoghı pamtemın ıngar. Eghti mıgırıgıar bar kurar kam a guızbangıra ikıti, ¹⁵ kamaghın, ia nguıbar kamın itır gumazamızıba ko men bulmakaua sara mısoghırarıgh, men nguıbar kam ko an itır bızıba bar dagh asıghasıkıgh. ¹⁶ Egh ia men bızıba bar ada inıgh, nguıbamın torımra da akufagh. Egh ia nguıbar kam daboroghti an itır bızıba bar isı ofan mın İkıavıra İtır God, en God danıng. Eghti nguıbar kam ikuvıgh ikı kamaghıra ikıti, gumazıtım uam an ıngar anesaraghan koghım. ¹⁷ İa uarı bagh nguıbar kamın bızıtım inıan marki. İa avım ateghtıma a bar dar isıgh. Eghti İkıavıra İtır God, uan anıngazım ategh, ian apanguvıghım. Egh a ian inazır afeziaba ko akar dıkırızım gamızı moghın, ia damıghtı ian dıbobonım ghuavanabogham. ¹⁸ İa İkıavıra İtır God, ian God, an tıarım baraghıva, an Akar Gavgavır kı datırıghın ia mıgeır kaba deragh dar gın mangıva, an damazımın arazır aghuıbar amuti, a bızır aghuır kaba ia bagh dar amuam.”

14

İsraelıa, ikızır ıgharazıbar mın arıaghrır gumazamızıba bagh azıan marki

¹ Moses kamaghın İsraelıa mıgeı, “İkıavıra İtır God, ian God, a ua baghavıra ia gınabazı ia an borıba. Kamaghın amızı, ian gumazıtım aremeghti ia a bagh azıva, ikızır ıgharazıba amı moghın, uan mıkarzıbar ghor, egh mınedevır arızıbagh isan marki. ² İkıavıra İtır God, ian God nguazır kamın ikızıbar tongın ia inıgha ua baghavıra ia amısefe. Kamaghın amızı, ia an gumazamızıbara.”

*Godın damazımın asızır
mızırızıba ko zuezıba
(Ofa Gami 11:1-4)*

³ Moses ua kamaghın mıgeı, “İkıavıra İtır God, asızır kabav gıa ghaze, Da ikuvızı an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke. ⁴ Asızır kaba, ia dar amı: bulmakau ko sipsıp, meme, ⁵ ko dia, sipsıpın atıaba, memen atıaba, ko

mighsiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami. ⁶ Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami. ⁷ Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar amam marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke. ⁸ Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati.

⁹ “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami. ¹⁰ Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize.

¹¹ “Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami. ¹²⁻¹⁸ Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa.

¹⁹ “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir miziriziba, kamaghin ia dar aman marki. ²⁰ Apizir igharazir aviziba ikia Godin damazimin zueziba, ia dar ami.

²¹ “Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha aruir gumazamizibar amamangatighti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba.

“Ia memen oter eborim isi, minem gingegh, memen amebar kamın nguzimin tuzim isi, miner kamın anevighan marki.”

Ia 10plan bizibar tongin vamira isi God daningam

²² Moses kamaghin migei, “Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki. ²³ Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir kamın uan bulmakau ko sipsipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fofozim iniam. ²⁴ Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiragh dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kamın da ater mangan iburagh, ²⁵ dagher kaba amadaghti gumazitam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi. ²⁶ Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kamın, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh.

²⁷ “Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh.

28 “Ia zurara, azenir mikezimîn vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh. 29 Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam.”

15

Bizim inigha uam a ikarvaghamin arazim agivamin azenim (Ofa Gami 25:1-7)

1 Egha Moses ua Israelia miġia ghaze, “Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim.* 2 Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e miġei, E dagiabar ghuaviba, dagiaba ikarvaghamin osimtiziba, namba 7in azenimin, e da ġin amangam. 3 Eghti ikizir igharazitamin gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghsi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghsi men azangan marki.

4 “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin oteveghan kogham. 5 Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar ġin mangiti, a deraghvira ia damuam. 6 Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham.

7 “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin nguibatamin iki, bizitamin otevegham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba miġhin dar suighan marki. 8 Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isi a daning. 9 Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba miġhin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam. 10 A ian azangsiġir biziba, ia bar da isi a daningighti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam. 11 E Israelia, en tarazi zurara bizibar otevegham. Ezi kamaghin ki ghaze, ia onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv men akurvagh deraghvira me damu.”

Israelia ingangarir gumazir kinibar amuamin arazim (Ua Me Ini 21:1-11)

12 Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi. 13 Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki. 14 Ia bizir

* 15:1: Arazir kam kamakin, gumazitam nin dagiaba inigha akam akira ghaze, a ġin ua nin dagiaba ikarvaghham. Eghti azenibar mangiti azenir namba 7 otoghiva, eghti ni a mikimti an a ikarvaghan marki. 15:7: Ofa Gami 25:35 15:11: Matyu 26:11; Mak 14:7; Jon 12:8 15:12: Ofa Gami 25:39-46

aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsipba, witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi. ¹⁵ Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua firiahgire. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei.

¹⁶ “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan gumazir dapanim gifuegha, an amuim ko boribagh ifuegha, me ataghiraghan aghua.’ ¹⁷ Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin mariamin itimin anesaragh, egh dikonir tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh.

¹⁸ “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir kinim damighti a firighirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram otivam.”

Sipsip ko bulmakaun nguzir ivariam

¹⁹ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipbar nguzir apurir ivariaba, bar ada misevegh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki. ²⁰ Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuirohboriba ko, asizir kaba inigh, Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin asizir kabar ami. ²¹ Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikiragham, o an damazimning okavigham, o a arimariar kurar igharazim ikiam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian God, bagh ofa damuan marki. ²² Ia asizir atiaba api moghin, uan nguibabara asizir kamagh garim amiva anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize, ia asizir kam pura bar anemegh. ²³ Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.”

16

God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam (Ua Me Ini 12:1-20)

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia Abipin iakinimin,* azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God fomira Abipin iakinimin dimagarir mamn, Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuva, bizir kam ginighnigh an ziam fi. ² Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otivigh, uan bulmakau o sipsipin tam misuegh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh asizir tuzibar ami. ³ Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman marki. Ia 7plan aruebara yis puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret ame. Kamaghin amizi, ia bretin kam amiva, dughiar ia Isipin osimatizimin ikia an ategha izezim ginighnigh. Ia bizir kam zuraram a ginighnighvira iki mangiti ian ovever dughiam otogham. ⁴ Yis Puvatizir

15:19: Ua Me Ini 13:12 **15:23:** Jenesis 9:4; Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23 **16:1:** Ofa Gami 23:5-8; Diboboniba 28:16-25 * **16:1:** Abipin iakinim, kar Israelia iakinir faragha zuum. Iakinir kam, an en iakinimning Mas ko Epril, aningin otifi. Iakinir kamin ziar igharazim, “Nisan.”

Bretin Isam Damuamin Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian dipenibar ikian marki. Egh an aruer faragha zuimin, ia ofa damuamin asizibar ami mangi, dimagarir kamra bar ada gifagh. Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki.

⁵ “Ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganiditamin aven dav soghan marki. ⁶ Ia Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia guaratizimin asizibav sogh dughiar kam ginighnigh. ⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh amimzaraghan ia uan purirpenibar mangi. ⁸ Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret ami. Egh namba 7in aruem, ia uari akuvagh Ikiavira Itir God, en God an ziam fi. Egh dughiar kamin ia ingangaritam bar a damuan marki.”

*Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam
(Ua Me Ini 34:22; Ofa Gami 23:15-21)*

⁹ Egha Moses me migia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham. ¹⁰ Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir daghebar dibobonimin mirara, uan ifongiamin gin mangi, da tuiragh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh. ¹¹ Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh an damazimin a bagh bar akongegh. ¹² Ia fomira pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar amu.”

*Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiaba
(Ofa Gami 23:33-34)*

¹³ Egha Moses ua ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziaba amisiva wainin oviziba mirmirighiti, gin Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham. ¹⁴ Dughiar kamin, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, ¹⁵ ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekiar kam damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira dar amuum, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7 aruem otogham.

¹⁶ “Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba kamakin, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh dafarir kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki. ¹⁷ Ikiavira

Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan biziba tuiragh a daning.”

Kotiabar araziba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ian anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizin arazibar gin mangi, deraghvira gumamazibar migirigiaba tuisigh. ¹⁹ E fo, dagiar gumaziba jasba apezepera me ganidiba, da gumazir nighnzir aghuiba itibagh ami, me damazir okavirizibar min iti. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasisi. Kamaghin amizi, gumazitam me apezeper kotiam gifarisi, dagiaba me daningti, me dagiar kaba inian marki. Me guizin arazim gighan marki. Me kotiamin aven pazi gumazitamın akurvaghiva, igharazitav dikabinan kogham. Me guizin arazimın gin mangi gumamaziziba bar me tuisigham. ²⁰ Ia zurara guizin arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamın dapiagh iki mamaghira ikiam.

²¹ “Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimın ingar, egh an boroghın temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki.

²² Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asemin ziam fan marki. Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aningın aghua.”

17

¹ Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarzimın ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua.

² “Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godın Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimın arazir kuram gami.

³ A Ikiavira Itir Godın Akar Gavgaviba abigh, egh godın igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam.

⁴ Ia gumazim o amizir arazir kurar kam gamimın migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kamın mingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto, ⁵ eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamın azenan mangi, dagiabar a ginivighti an aremegh. ⁶ Egh gumazamizir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti, me dagiabar a ginivighti an aremegh. ⁷ Ia uarir tongin arazir kurar kam agivsi, gumazamizir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh.

⁸ “Dughiar tabar osimtizir ian nguibabar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin gariba, gumazir mam mamın apanim gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarziabagh asighasisi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi. ⁹ Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasın datirighin kotiaba baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir. ¹⁰ Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamın me kotin nighnziba ia daningti, ia me mikemezi moghira bizibar amu.

16:19: Ua Me Ini 23:6-8; Ofa Gami 19:15 **16:21:** Ua Me Ini 34:13 **16:22:** Ofa Gami 26:1

17:3: Ua Me Ini 22:20 **17:6:** Diboboniba 35:30; Godin Araziba 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1;

1 Timoti 5:19; Hibru 10:28 **17:7:** 1 Korin 5:13

11 Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi. 12 Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham. 13 Eghti gumamaziziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan kogham.”

Atrivimin arazir migirigiam

14 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumazamizir igharazibar min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en ganam. 15 Egh dughiar kamin, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ian gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin gumazitam amisivan marki. Ia kantrin igharazitam gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki. 16 Ikiavira Itir God, ghaze, an gumamaziziba ua Isipin mangan an aghua. Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba ameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Isipin mangan marki. 17 Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikinan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham. 18 An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livaibar damazimin an mirara ua bagh Akinafarir Righizir igharazir tamin deragh an osirigh. 19 An akinafarir righizir kam uabin boroghram anetigh, egh dughiar zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar gin mangam. 20 Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan kogham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganim inigh atrivibar otiv mangivira ikiam.”

18

Ofan naba ofa gamir gumaziba dar amam

1 Egha Moses ua kamaghin migei, “Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inizi moghin me nguazitam inian kogham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumamaziziba uan bizir aghuiba God daningti Livaiba da iniam. 2 Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian kogham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin.

3 “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akaguar tuziba ko an navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh.

4 Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin borem ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh. 5 Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu mangivira ikiam.

6 “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar Israelin nguazimin aven itim ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin mangam. 7 Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarim damu,

mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarir kam gami mokin. ⁸ Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagiaba bagh amadazimin dagiaba, a uaghan ua bagh dar suiragh.”

God aghuazir arazir bar kurar maba

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir kamın otivigh, egh ikizir kabar gumazamiziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba. ¹⁰⁻¹¹ Ia uan otariba ko guivibav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumazamizibar duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumazamizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki. ¹² Ikiavira Itir God, en God, a gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, a bar men aghua. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke. ¹³ Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi.”

God akam inigha izir gumaziba amangasa akam akiri

¹⁴ Egha Moses ghaze, “Gumazamizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke.

¹⁵ “Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam.

¹⁶ “Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, ‘E Ikiavira Itir God, en God an ganigh arimighiregham. Kamaghin amizi, e ua Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiar God aven itir kamın ganan aghua.’ ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Men migirigiam, bar guizbangira. ¹⁸ Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danigti an akar ki daningamiba bar da isi gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁹ Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumazamizir an akam batoziba, ki izezir kuram me daningam. ²⁰ Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a asetamin ziamin gun mikimam, an ovengam.’

²¹ “Eghti ia manmagh fogh suam, ‘Akam inigha izir gumazir kamın akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?’ ²² Ia akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin akam akunti, bizir a mikemezim otoghan koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin izezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatingan marki.”

19

*Nguibar ekiar gumamaziziba
ari mangi mongamiba*

(Diboboniba 35:9-28; Josua 20:1-9)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamın ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguibaba ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh, ²⁻³ egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiatam amisefegh, eghti nguibar ekiar kaba, da danganir gumamaziziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar ingarighti, da nguibar ekiar kabar mangi dar otifigh. Eghti gumamaziziba tuavir kabar ari mangi nguibar ekiar kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumazitam igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamin aven mangi modogh ikiam. ⁴ Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiar 3plan kabar tamin mangigh deraghvira ikiam. ⁵ Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiar katamin aven manigh deragh ikiam. ⁶ Eghti mongamin nguibar ekiar vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiar vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pamtem arimangamin gumazir kamın gintigh, tuavimin puram an suuragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme. ⁷ Bizir mingarir kam bagha ki mongamin nguibar ekiar 3pla amisivasa ia mikeme.

⁸ “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiaba isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin. ⁹ Eghti ia dughiar kamın mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a nguazir ekiar kaba bar ada isi ia daningti, ia ua mongamin nguibar ekiar 3pla uam ada amisefegh. ¹⁰ Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamın iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremeghan marki, egh ia osimtiziba puvatigham.

¹¹ “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongsi mangi mongamin nguibar ekiar kabar tamin aven mangighti, ¹² an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiar a ghua modozimın gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighti, me a ikaragh a misueghti an aremegh. ¹³ Ia an apangkuvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam.”

Ababanir Israelia fomira uan nguazibar mitaghniabar atiziba

¹⁴ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki.”

Kotiamin aven gumazitam osimtizim isi gumazir igharazim gasan marki

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamın gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamın akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning ko mıkezimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datıghti, gumazir kaba an gun kotiam mikimam.

¹⁶ “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami, ¹⁷ egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangıgh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarir kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningın akaba tuisigham. ¹⁸ Egh jasha deraghviram aningın akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi, ¹⁹ eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uarir tongin a batokegh. ²⁰ Eghti gumazamaziba bar bizir kamın akam bar a baregh ati- atigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham. ²¹ Ia ifavarir gumazitamin apanguvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh.”

20

Midorozibar araziba

¹ Egha Moses migia ghuavira ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hoziaba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafiraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua izezim, a ia ko iti. ² Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim, ³ ‘O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki. ⁴ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kamın aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.’

⁵ “Eghti midorozir gumazibar dapaniba kamaghin me mikim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam. ⁶ Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam. ⁷ Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.’

⁸ “Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, ‘Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa ikiama? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me

uaghan atiatingam.’ ⁹ Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh mangamin gumazir dapaniba amisefegh.

¹⁰ “Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiatam ko misoghsi an boroghira mangi, egh faragh nguibar kamın itir gumazamiziba kamagh me mikim, ‘Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.’

¹¹ “Eghti me ian akamin amamangatigh, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumazamizibar min pura ingangarim damu. ¹² Egh nguibar ekiar kamın gumazamiziba ian amamangatighan kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekiar kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatighi, ia nguibar ekiar kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh. ¹⁴ Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam ia ganigha gifa. Kamaghın amizi, ia nguibar kamın amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kamın itiba sara, ia uari bagh da inigh. ¹⁵ Ia kamaghira nguibar ekiar ian nguazimın saghon itibar amu. Nguibar ekiar kaba, da ian boroghın itir ikizibar nguibaba puvati.

¹⁶ “Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamın nguibatam inigh givagh, egh an itir gumazamiziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh. ¹⁷ Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amoria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh. ¹⁸ Ia bar me misueghti me arighireghti deragham. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghın damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam.

¹⁹ “Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimın anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kamın boroghın itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki. ²⁰ Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamın bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam.”

21

Gumazir purama ariaghribar osimtizim akiramin arazim

¹ Egha Moses ua kamaghın migei, “Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimın danganitamin irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme, ² eghti ia kamaghın damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimın ababanım damu ganigh. ³ Eghti kuar kamın boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebar igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh. ⁴ Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimın boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatigha, bizitam akarazi puvatizimın, bulmakaun kamın tuem apirigh. ⁵ Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me amisevezi, ingangarir kam iti, me Ikiavira Itir Godın ziamın gun gumazamizibav kimti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghın, me uaghan dikavigh danganir kamın mangi. ⁶ Eghti gumazir kuam iti naghın an boroghira itir nguibar kamın gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisın da ruegh. ⁷ Egh me kamaghın mikim suam, ‘E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E

an ovevemın ganizir puvatıgha a misoghezir gumazitam gifozir puvati. ⁸ O Ikiavıra Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inıgha ize, ezi e Israelia e nin gumamazibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osımtızıba puvatizi, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamın osımtızim ateghti an en tongın ikian markiam.’ Eghti kamaghıra God gumazir kamın ghuzimın osımtızim, ağıvaghám. ⁹ Kamaghın, ia uarir tongın osımtızir kam batogh, egh Ikiavıra Itir Godin damazimın arazir aghuım damıghti, a suam, Gumazir kamın ovevemın osımtızim, a ian itir puvati.”

Israelia midorozimın aven inizir amiziba

¹⁰ Egha Moses ua kamaghın mięia ghaze, “Ia apanıbav soghsı mangiti, Ikiavıra Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimın uan apanıba abınıgh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuzıabar mın ingangarir gumamazizir kınıbar me atıgh. ¹¹ Eghti ian tav men tongın amizir dirir aghuitamın ganıgh an ikisi nięhnıgham. ¹²⁻¹³ Egh ni amizim inıgh uan dipenimın mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir arızıba apırıgh, uan dafarir puzıbar ghoregh, egh kalabuziamın mın ingangarir amizir kınimın itir dughiamın aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamıra nin dipenimın ikıva azi. Eghti ni gin an iki. ¹⁴ Ni a inıgh izegh a ko dakuıgh gıvagh, egh datırıghın ni kamaghın a ginıghnıghan koghám, a pura nan ingangarir amizir kınım. Egh ni anemadaghti gumazıtam a givezan koghám. Ni an aghuagh, egh aghumsızir ekiam a danıngám. Kamaghın, ni puram anemadaghti a firıghırıgh mangi.”

Afeziam aremeghti otarir ivariam bizıba iniam

¹⁵ Egha Moses ua kamaghın mięei “Gumazıtam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, ıgharazimın aghuaghám. Eghti amuir a bar ifongezir puvatızim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir ıgharazım uaghan otarım bateghám. ¹⁶ Eghti gin gumazir kam uan bizıba tuiragh borıbar anıngı nięhnıgh, bizıba isi amuir a bar ifongezimın otarir ivariam danıngıva, egh amuir an aghuazimın otarir ivariamın anogoroghan marki. Bar markiam. ¹⁷ Otarir ivariaba zurara bizıba isi moghın, afeziam uan bizıba abıgh 3plan pozıbav kınıgh, egh pozir pumuning isi guızın otarir ivariam danıngıgh. Guızbangıra, otarir ivariar kamın amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamın faraghavıram otozir otarım. Kamaghın, an otarir ivariamın mın afeziamın bizıba iniam.”

Borir akam batoghezıba

¹⁸ Egha Moses ua kamaghın mięei, “Gumazıtam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamın akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a danıngti, a uaghan anıng bareghan koghám. ¹⁹ Eghti an amebam ko afeziam a inıgh uan ngıubar ekiamın gumazir dapanıba bagh mangiti, me a isi kot datıgh. ²⁰ Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanıbav kım suam, ‘Gan otarım akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvıra apava, wainın dipaba apa onganıghav arui.’ ²¹ Eghti datırıghın ngıubar ekiamın gumazıba dagıba sıva a ginivıra ikiti an aremegh. Ia kamaghın damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongın ikian koghám. Eghti Israelian gumamazıba bar bizir kamın ganıgh egh atıatingám.”

Akar Gavgavir maba

²² Egha Moses ua kamagh mięei, “Gumazıtam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememın

aneguragham, ²³ eghti me an kuam ateghti, a guragh iki mangiti aminim dutughan marki. Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir kuam an aremezir aruemram a inigh mangi mozim datigh. Puvatighi, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham.”

22

¹ “Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura tintinibar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi. ² Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinan bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kamın ghuavim a buri iziti, ia a daningigh. ³ Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuva, an akurvagham.

⁴ “Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh.

⁵ “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumamazir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvati. Bar puvati.

⁶ “Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguziba ko ikiti, ia kuarazir amebam kam inian marki. ⁷ Ia uari bagh kuarazir nguziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kamın ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningam.

⁸ “Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir avughsamın danganimin miriabar, birir oteviba asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtiziba puvatigham.

⁹ “Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba oparan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar oviziba ko dagher igharaziba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningigh.

¹⁰ “Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghan marki.

¹¹ “Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuibar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki.

¹² “Ia tretin duevitar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikebabar puegh ada isamigh.”

Gumamaziziba Godin damazimin zuezir arazibar amu

¹³ Egha Moses ua kamaghin migel, “Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh gin an aghuagh, ¹⁴ egh gin ifar puram akaba a gasi akirim ragh a gasaragham. Egh kamagh mikimam, ‘Ki amizir kamın ikia, egha fo, a faragha gumazir igharazim koma akui.’

¹⁵ “Gumazir kam kamaghin damighti, guivir kamın amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguibar ekiamin tiar akamin mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kamın ganigh fogham, a faragha gumazitam koma akuizir puvati. ¹⁶ Eghti amizimin afeziam kamaghin gumazir dapanibav kim, ‘Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi

an an iti. Egha a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua. ¹⁷ Egha gumazir kam a gifara a miġia ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir mizirizibagh ami.” Ezi ia inir avagha akuir kamın ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvati.’ Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimin nguazimin a ghuara. ¹⁸ Eghti gumazir dapaniba amizir kamın pam inigh ivezir kuramın min benir gavgavimın a ifozorogh. ¹⁹ Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganingı. Kamaghın, gumazir kam 1,000 kina isıva guivir kamın afeziam daningigh. Eghti amizir kam gumazir kamın amuimra iki mangı aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki.

²⁰ “Eghti inir avagha akuir guivimın afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimın gun mikıman koghti, ²¹ eghti nguıbamın gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamın dipenimın tiar akamın azenan mangiti, an nguıbamın gumazibara daġıabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsızir arazir kuram en gumazamizibar tongin a gami. A poroghamim gamizir puvatızir dughiamın uan afeziamın dipenimın ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir kuram gami. Ia kamaghın damu egh ia arazir kurar kam aġıvaghham.

²² “Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimın amuim ko dakuighti, ia viram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghın damu egh Israelian tongin arazir kurar kam aġıvaghham.

²³ “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimın ikiasa a bagh inabazim, nguıbar ekiamın aven a batogh a ko arazir kuram damighti, ²⁴ ia aning inigh nguıbamın azenan mangı, daġıabar aning ginivighti aning aremegh. Amizim nguıbar ekiamın aven ikia, uabın akurvaghasa deir puvati, kamaghın a uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pamın ikiasa misevezim ko arazir aghumsızibagh ami. Kamaghın an aremegham. Ia kamaghın damu egh ian tongin itir arazir kurar kam aġıvaghham.

²⁵ “Eghti amizir me pamın ikiasa inabazim, a nguıbamın boroghın ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damighti, me gumazir kamra misueghti an aremegh. ²⁶ Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamın arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghın amizi, ia bizitamın amizim damuan marki. ²⁷ Gumazir kam nguıbamın azenan arazir kuramın amizir kam gami. Ezi amizim uabın akurvaghasa deima, akurvaghamin gumazamizitaba ikezir puvati.

²⁸ “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamın ikiasa inabazir puvatizitamın suiragh a ko dakuigh, ²⁹ an amizir kamın afeziam 500 kınan a gıvezegh, egh amizimın ikiam. Gumazir kam, amizir kamın suiragha arazir kuram a koma a gami. Kamaghın, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki mangı, an aremeghamın dughiamın tugham.

³⁰ “Eghti gumazim uan afeziamın amuimın ikian kogh, a ko daku arazir kuramın a damuan marki. A kamaghın damu, aghumsızir ekiam isi uan afeziam daningam.”

23

Gumazamizir taba, Godin gumazamizibar tongin ikian kogham

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

² “Eghti gumazitam, amizim ko uaningin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingi, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumazamizibar tongin ikian kogham.

³ “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibar aven ikian kogham. ⁴ Bizir kamın mangarim kamakin. E Isip ataghırazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvati. Me Balam gıvese, eghti a God ko mikımti, an e gasıghasıgham. Balam a Beorın otarım, egha Aramın nguazımın itir nguıbar ekıam Petorın gumazım. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamın akam baraghızir puvati. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghın amızı, a ian akurvaghısa an akar kurar an e gamızır kam gırazi, a ghua akar aghuımın oto. ⁶ Kamaghın, ia zurara gumazamızır kaba deragh iki bizıba bar avırasemeghsı, ia men akurvaghan markı. ⁷ Eghti Idomia ko Isıpia, ia ko ikıti, ia pazı me gıngıhngıhan markı. Guızbangıra, Idomia ian ikızıbar mın itı. Ia fomıra, gumazamızır pura guıghav itıbar mın Isıpin kantrın ike, kamaghın amızı, ia men aghuaghan markı. ⁸ Eghti men gın otıvamın azızıba, merara Ikiavira Itir Godın gumazamızır tongın ikıamın tuavım itı.”

Mıdorozır gumazıba itır danganı, Godın damazımın zuegh iki

⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozim bagh mangamin dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimın dar amuan markı. ¹⁰ Eghti gumazitam dimangan daku mangı irebamın ganti, dipam an mikarzir mogomemin otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangıgh iki. ¹¹ Egh guaratızımın a mangı deragh ruegh, eghti aruem magırıghtı, a ua danganır me itımın aven ızı.

¹² “Eghti midorozır gumazıba mısgıh davıamın danganı, danganı me itımın azenan iki. ¹³ Egh midorozır gumazıba davısgı azenan mangı uarı bagh torıbagh kusı itazıba inıgh da sara mangı. Egh me torım gıkuıgh, egh davıgh gıvagh ua torım apemegh. ¹⁴ Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itır danganı, egh ian akurvaghtı ia uan apanıba abınam. Kamaghın, ia itır danganı Godın damazımın zurara zuegh iki. Ia Godın damazımın bıızıtam damıghtı a Godın damazımın mızeghtı, Ikiavira Itir God akırım ragh ia gasaragham.”

Arazır ıgharazır maba

¹⁵ Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanımın ari mangı, ızı uabın akurvaghısgı ian azangısgıgham, eghti ia uam an gumazır dapanım bagh anemangan markı. ¹⁶ Egh a mangı ian nguıbatamın ikısgı fıfuegh, a mangı. Ia pazıva a damuan markı.

¹⁷ “Israelian gumazamızıba, ia asebar zıaba fer dipenıbar aven, tuavımın amızıba ko tuavımın gumazıbar mın otıvıgh asebar zıam famın arazımın gın mangı, dagıaba bagh tıntınıbar gumazıba ko amızıba ko dakuan markı. ¹⁸ Ia

23:3: Nehemia 13:1-2 **23:4:** Dibobonıba 22:1-6 **23:5:** Dibobonıba 23:7-24:9 **23:17:**

Ofa Gami 19:29 * **23:17:** Dipenır Kenania uan asebar zıaba febar aven, gumazamızıba dar ghua tuavır gumazıba ko tuavır amızır aseba fer dipenır kabar ingarıba isa me koma akui. Men nıghnızır gavgavım kamakın, me arazır kam damu asebar zıaba fıti, aseba men azenıbar amutı da dagher avırıba iki, egh uaghan men asızıbar amutı, da nguzır avırıba batam.

uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimın arazir kam damighıva arazir kamin dagıaba inigh, egh gin dagıar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavıra Itir God ko amizim, anekirsı izi, Ikiavıra Itir God, ian God, an Dıpenimın aven mangan marki. Bar guizbangıra, Ikiavıra Itir God, ian God arazir kam ko an dagıaba, sara bar dar aghua.

¹⁹ “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagıaba pura da inigh, egh mikim suam, a gin ua da ikarvaghām. Eghti ia dagıatam uam a gisin ua datigh a inian marki. Eghti me nin dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghı mikimti, ia dagh isin bizitaba ua da inisi men azangsıghan marki. ²⁰ Ia ikizir igharazıba ateghti, me pura ian bizıba inıgham, eghti ia dagh isin dagıataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagıaba inian marki. Ia arazir aghuir kamin gin mangıti, Ikiavıra Itir God, en God, nguazir ia datirighın mangı dapiamin kamin aven, ian bizir ia damuamıba bar, a bizir aghuıbar ia damuam.

²¹ “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavıra Itir God, en God, ko a damigh, egh ia zuamıra a damıghti an otogh. Eghti Ikiavıra Itir God, ian dikirizir akar kam gin amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damıghti, a zuamıram otoghan koghti, ia Godın damazimın osımtızim iti. ²² Ia Ikiavıra Itir God ko akar dikirizim damıghan kogh, egh ia osımtızıba puvatıgham. ²³ Egh ia uari uan ifongıabar gin mangı Ikiavıra Itir God, ian God bagh akar dikirizim damıgh, egh guizbangıra an gin mangı.

²⁴ “Egh ia mangı uan namakamın wainın azenimın aven mangı, egh ia uan ifongıabar an azenimın wainın ovızıbar ami, egh ia uari bagh da isi akırabar aghuıgh da inıgh mangan marki. ²⁵ Egh ia mangı namakamın wıtın azenimın aven mangı, egh dafarıbar wıtın ovızıbagh eku ada ini dar ami. Egh ia wıt aghorir sabamın dar ghoran marki.”

24

Gumazim amuım batuegh, amuir igiam iniamın arazim

¹ Egha Moses ua kamaghın mıgıa ghaze, “Gumazıtam amızıtamın iki, egh gin an arazir a ifongezir puvatızımın ganıgh, an amıraghıva, egh amuir ikızim agıvamin akınafarım osırigh, amızir kam danıgh anemadaghti a mangı. ² Eghti amızir kam mangı gumazir igharazımın ikiti, ³ gumazir kam uaghan an aghuaghıva, uaghan amuir ikızim agıvamin akınafarım osırigh a danıgh anemadaghti a mangı. O an par namba 2 ti areme, ⁴ eghti an par faragha an ikezim uam an ikian marki. A kamaghın fogh, amızir kam an damazımın mızezi, an an ikian kogham. Ikiavıra Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavıra Itir God, ian God ia ganıdir kamin mangıgh, egh arazir kurar kam damuan marki.”

Arazir maba

⁵ Egha Moses ua kamaghın mıgei, “Gumazim amızim inıgha igiamra an ikıtıma, me mıdorozir gumazıbar ingangarım o gavmanın ingangarır ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamıran amuım ko pura nguıbamın iki, egh uan amuımın navimın damuti, a deragh.

⁶ “Ia gumazir igharazım amamangatıghti a pura ia da bizim inıghti, ia an bizıtamın suıraghti a ian dafarımın ikiti, a fogh, bizir a ia da inızim a uam a ikarvaghām. Egh ia an wıtın ovızıba mırmırır dagıam inian marki. Ia an ingangarıbagh amir bizir kaba inıghti, a ua bagh daghebar amuan kogham.

7 “Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighti, a puram an ingangarir gumazir kinimin ikiam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia gumazir kamaghin amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anegivaghham.

8 “Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzarbar otivti, ia deraghvira Livain anabamin ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi. 9 Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh.

10 “Ia namakamin amamangatighti a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin ababanimin min anetigh, eghti ia puram an dipenimin aven mangi, an korotiar kam inian marki. 11 Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven korotiar kam inigh azenan izam. 12 Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir ababanim bagh, uan inir ekiam ia danighti, ia inir kamın suiragh anevan marki. 13 Aruem ghuaghbirir dughiamra, ia an inim inigh izi uam a daningigh, eghti a dimangan dakusi uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifueghham.

14 “Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki. 15 Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an ivezim a daning. A dagiaba otevegha da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim ikiam.

16 “Gumazitamın borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningın arazir kuram ikarvaghsi, aningın boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.

17 “Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziaba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighti, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghsi ababanim damu an korotiam inian marki. 18 Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia firiaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi.

19-21 “Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian ingarvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. 22 Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumazamizir kinibar ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.”

25

1 “Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningin ikiti, jas aning tuisigh fogh suam, aningın mav osımtızim iti, ezi mav puvati. ² Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osımtızim itir kam ifozoreghti, jas a isi dakozimin anetighti me jasin damazimin a misogh mangi an amizir arazir kuramin dibobonimin tugham. ³ Me 40plan dibobonimin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar a damuti, a gumazamizibar damazimin aghumsızim inigham.

⁴ “Bulmakau raızın iniba tuir dughiamın, ia an akam ikeghıva damisi an anogoroghan marki.”

Gumazir ovengezimin amuiroghboribar ganamin Araziba

⁵ Egha Moses ua kamaghın migei, “Aveghbuar pumuning uaning inigh nguazir otevir mamın ikiti, aningın tav otariba puvatigh aremeghti, an amuim igharaz darazir tavın ikian marki. Puvati. Ovengezir gumazimin aveghbuam an amuir odiarimın ikıva a bagh boriba iniam. ⁶ Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimin otarim. Eghti an ziam Israelian tongın kuvaremeghan kogham. ⁷ Eghti ovengezir gumazimin aveghbuam amizir kamın ikian aghuaghti, amizim kotin danganımın mangi, nguıbamın gumazir dapanıbar gan, kamaghın me mikim, ‘Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghın, a nan ikian aghua. A nan iki uan aveghbuam bagh boritam inighti, kamaghın an ziam Israelian tongın kuvaremeghan kogham. Ezi a nan ikian aghua.’ ⁸ Eghti nguıbamın gumazir dapanıba gumazir kamın diaghti a izıtıma me pamtemın a mikim. Eghti a nan ikian aghuaghti, ⁹ aveghbuamın amuir odiarim mangi gumazir dapanıbar damazımın otogh, uan par ivozimın dagarır asuatam suegh, an guam gıparıgh suam, ‘Gumazim uan aveghbuamın akuraghti, an ziam iki mangıvıra ikian an aghuaghti, e arazir kamın a damuam.’ ¹⁰ Eghti ia Israelia gumazir kamın adarazi zıar kam me darıgh, ‘Gumazir me dagarır asuam suezımın adarasi.’”

Arazir igharazir pumuning

¹¹ Egha Moses ua kamaghın migei, “Eghti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavın amuim dikavıgh uan pamın akuragh igharaztavın mikarzir mogomem gekuıghtıma, ¹² ia amizımın apangkuvan marki. Ia an dafarım atugh a makunıgh.

¹³⁻¹⁴ “Gumazamizıba uan bizıbagh ıvesi, ia bagh izıti, ia dar osımtızim abıragh ifar dar dibobonım otevegh me danıngan marki. ¹⁵ Ia deragh dar osımtızıbara ganıva, guızın dar dibobonıba me danıng. Egh ia kamaghın damuva, Ikiavıra Itir God, ian God ia ganıdır nguazım dughıar ruarımın an ikiam. ¹⁶ Ikiavıra Itir God, ian God gumazir kamaghın ifavarıbagh amıba, a men aghua.”

Israelia bar Amalekia misueghti me arımıghıregh

¹⁷ Egha Moses ua kamaghın migei, “Ia Isip ategha izir dughiamın, Amalekia arazir kuram ia gamızir bizir kam gıniğhıgh. ¹⁸ Dughıar kamın ia avıghaghegha gavıgavıba ian gıvazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godın atıatır puvatıgha, ian gın iza ian girakırangın aghumra izi darazıv sozi me arıaghire. ¹⁹ Kamaghın, Ikiavıra Itir God, ian God kantrin kam ia danıngıgh, egh deragh ia avıniğhti, apanır roghıra itıba ia gasıghasıghan kogham.

Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremehti, gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26

Azenibar faragha asir daghebar ofaba

¹ Egha Moses ua kamaghin miġei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapiagh givagh, ² egh ia nguazir kamın azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kamın mangi. ³ Egh mangi dughiar kamın ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kamın aven ize.’

⁴ “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin Godin, ofa gamir dakozimin boroghin dar afegh. ⁵ Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimin ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasemezir puvatigha ghua Isipin apia, egha gin me bar avirasemezha bar gavgafi. ⁶ Ezi Isipia en apanguvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvira ingari. ⁷ Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekiar e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani. ⁸ Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize. ⁹ Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganing. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. ¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kamın, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.’ Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir dakozimin anefagh, egh tevimming apirigh an ziam fi.

¹¹ “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi.

¹² “Egh dughiabar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighti, nin nguibamin itir gumazamizir kaba, dagheba izivagham. ¹³ Eghti ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam, ‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganing. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mikezir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati. ¹⁴ Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki

nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuasa mikemezi moghin, ki bar dagh ami. ¹⁵ Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.’”

Israelia guizbangira bar Godin gumazamiziba

¹⁶ Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi. ¹⁷ Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh. ¹⁸ Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumazamizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavibar gin mangasa ia mikeme. ¹⁹ A ia damighti ia bar avirasemegh egh bar gavgavigh, egh nguazir kam in itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuagh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumazamizibara ikiam.”

Moses ghaze, Israelia ivezir aghuim o kuram, arazir me amiba bagh a iniam

27

(Sapta 27--30)

Me dagiabar Godin Akar Gavgaviba osiram

¹ Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumazamizibav gei, “Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi. ² Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kam in mangi, egh aruer kamra dagiar ekiar taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh. ³ Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam in otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh. ⁴ Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh. ⁵ Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin haman, dagiar kaba abigh da aghoran marki. ⁶ Ia dagiar me dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba tu. ⁷ Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu, egh danganir kam in ofan kam in asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir God, ian God in

damazim̄n bar akongegh. ⁸ Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godin Arazibar miḡirigiaba bar deraghvīram ada osirigh.”

⁹ Egha Moses Livain anabam̄n ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia, kamagh̄n Israelia migei, “O Israelia! Ia aghumra iki deraghvira nan akam baragh. Ia datirigh̄n Ikiavira Itir God, ian Godin gumazamizibar otivigha gifa. ¹⁰ Kamagh̄n amizi, ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gavgavir ki datirigh̄n ia ganidiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gin mangi.”

God gumazamizir akaba batozibagh asighasigham

¹¹ Egha Moses ua Israelia migei, ¹² “Ia Jordanin Fanem giregh vongin otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir God deragh ia damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamin tuifigh, kar Simeonin anabam̄n adarasi, ko Livain anabam̄n adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminin anabam̄n adarasi. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian anabar igharaziba mangi Ebalin Mighsiamin tuifigh, kar Rubenin anabam̄n adarasi, ko Gatin anabam̄n adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naptalin anabam̄n adarasi. ¹⁴ Eghti Livaiba pamten kamagh̄n Israelia mikim suam, ¹⁵ ‘Gumazitam asetamin marvir guam dagiamin an ingari, o temetamin anekirigham, o ainin an ingarigh modogh an ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁶ “‘Gumazim uan afeziam ko amebam̄n ziam gasighasighti, God uaghan a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁷ “‘Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniam gisivaghti, God a gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁸ “‘Gumazitam damazir okavirizim gifaraghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

¹⁹ “‘Gumazim ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

²⁰ “‘Gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighti, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighti a bar aghumsigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

²¹ “‘Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighti, God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti gumazamiziba bar kamagh̄n akam ikaragh suam, ‘Bar guizbangira, God kamaghira damu.’

²² “‘Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.’ Eghti

27:12: Godin Araziba 11:29; Josua 8:33-35 **27:15:** Ua Me Ini 20:4; 34:17; Ofa Gami 19:4; 26:1; Godin Araziba 4:15-18; 5:8 **27:16:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **27:17:** Godin Araziba 19:14 **27:18:** Ofa Gami 19:14 **27:19:** Ua Me Ini 22:21; 23:9; Ofa Gami 19:33-34; Godin Araziba 24:17-18 **27:20:** Ofa Gami 18:8; 20:11; Godin Araziba 22:30 **27:21:** Ua Me Ini 22:19; Ofa Gami 18:23; 20:15 **27:22:** Ofa Gami 18:9; 20:17

gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

²³ "Gumazim uan asamir amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

²⁴ "Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremegham, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

²⁵ "Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi izevzim inighti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'

²⁶ "Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumazamiziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'"

28

Godin akamin gin zuir gumazamiziba, a deravira me damuam (Ofa Gami 26:3-13; Godin Araziba 7:12-26)

¹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighti ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kam in ikizir igharazibagh afiragham. ² Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam.

³ "Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam.

⁴ "Egh God borir aviriba ia daningti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia daningham.

⁵ "Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiaba, deragh dar amuti, da bar izevegham.

⁶ "Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghviram otivam.

⁷ "Ikiavira Itir God, apanir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham.

⁸ "Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighti da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izevegham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kam in aven, a deraghvira ia damuam.

⁹ "Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgavibar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighti ia an gumazamizibaram otivigham. ¹⁰ Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatizi, ia an gumazamizibara, eghti me ian atiatingam. ¹¹ Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam. ¹² Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghviram otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighiti, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvaghham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham. ¹³ Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighti, ia ikizir igharazibar gumazamiziba gativagh men ganti, me ian apengan

ikiam, mati ia men dapanim in ikiti, me ian puem in ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva, bizitam in oteveghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar dar pin iti. ¹⁴ Egh ia Akar Gavgavir ki datirigh in migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar marki.”

*Gumazir Godin Akar Gavgavira abiziba, a me gasighasigham
(Ofa Gami 26:14-46)*

¹⁵ Egha Moses ua kamagh in migei, “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirigh in ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangan koghti, bizir kurar kaba ia bativam:

¹⁶ “God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighti, da bar ikuvigham.

¹⁷ “God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar otevegham.

¹⁸ “God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba ot avirasemeghan kogham.

¹⁹ “God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham.

²⁰ “Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadagh, egh bizir ia damuasava amiba, an adar amighti, da paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemegham. Egh ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningti, ian apaniba bar ia gasighasigh bar zuamira ia agivagham. ²¹ Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da amangighti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamin iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian kogham. ²² Dughiar kamin, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzaribar otivam. Kar, mikarzariba ber arimariam, ko mikarzariba puvira fer arimariam, ko mikarzariba arugharughamin arimariar kuram. Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham.

²³ Eghti Ikiavira Itir God amozim in anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham. ²⁴ Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivknighiti a nguazir minemeniam ko gigimin min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazim in izighiri mangiti, ia bar kuvaremegham.

²⁵ “Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighti, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar tintinibar mangegham. Eghti nguazir kamin ikiziba bar dar gumazamiziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram damuam. ²⁶ Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham. ²⁷ Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian mikarzaribar otivam. Eghti a duar gavgavibar amuti, da tintinibar ian mikarzaribar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzaribagh izivagh puvira ia gizighzighti, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. ²⁸ Eghti Ikiavira Itir God, ia damighti, ian tarazi bar onganighti, tarazir damaziba okavighti, tarazi okam nighnigham. ²⁹ Egh ia aruer arizim in gumazir damazir okavizim in min punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tam in daghetam deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmem in aven

arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghamba puvatigham.

³⁰ “Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakaghon a gekuigh a ko dakuam. Ia dipeninim ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan kogham. ³¹ Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghararighi da iram, eghti ia dar tuzitam ameghan kogham. Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh, uam a da inigh izan kogham. Eghti ian apniba ian sipsiba okimati, gumazir ian akurvaghamba puvatigham. ³² Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh mangam. Eghti ia zurara dughiabar me uamateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi bizitam damuva avegham. ³³ Egh ikizir igharazibar gumazamizir ia fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba ia daningam. ³⁴ Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar onganigham. ³⁵ Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar otivam, Guizbangira, okaba ian mikarziba bar dar anegham. Eghti okar kaba akirighi ia ua deraghamin tuaviba puvatigham.

³⁶ “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizimin mangiti ia an ikiam. Ia kantrin kamn ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar da ingari. ³⁷ Ikiavira Itir God, kantrin kamn ia amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti kantrin kamn gumazamiziba, ian ganigh aguaghfagh kamaghin mikimam, manmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva akam.

³⁸ “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti ia dar ovizir vabara iniam. ³⁹ Ia wainin azeniba oparigh, egh da deragh bisu dar kirva dar aghariba aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighi, ia wainin oviziba inighan kogh, wainin dipam damigh anemeghan kogham. ⁴⁰ Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamaghin amizi, ia dar boreme uarir aghuighan kogham. ⁴¹ Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham. ⁴² Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham.

⁴³ “Eghti ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me biziba bar avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam. Eghti ia biziba puvatighi ian gavgavim magirighivira ikiam. ⁴⁴ Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighi, ia me da pura da inigh gin da ikarvagham. Eghti ia dagiar aviriba puvatighi, me ia da biziba pura da inian kogham. Me ia gativagh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam.

⁴⁵ “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar Gavgavir a ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia kuavaremegham. ⁴⁶ Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam, guizbangira kar God ian aningazi. ⁴⁷ Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati. ⁴⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God, apniba ameghti, me izi ia

misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir k̄inibar m̄in ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriaba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagham. ⁴⁹ Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiamin itir mamin gumaziba inigh izam. Gumazamizir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar m̄in zuamira mighegh ia bagh izighirigham. ⁵⁰ Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apangkuvighan kogham. ⁵¹ Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham. ⁵² Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizir divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighti da bar iregham.

⁵³ “Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam. ⁵⁴⁻⁵⁵ Apaniba nguibam bar anekiarughti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham. ⁵⁶⁻⁵⁷ Apaniba nguibam bar anekiarughti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kam̄in, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham.

⁵⁸ “Eghti ia Akinafarir kam̄in itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti, ⁵⁹ an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam. ⁶⁰ Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighti ia ua deraghan kogham. ⁶¹ Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarim̄in itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira vevegham. ⁶² Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar m̄in pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varaziba ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam. ⁶³ Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kam̄in bar ia batuegham.

⁶⁴ “Egh Ikiavira Itir God, ia amangighti ia nguazir kam̄in tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeaba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati. ⁶⁵ Ia kantrin kabar tongin iki ian dabirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiing, naviba osemegh, ovengsivira nighnigham. ⁶⁶ Ia dughiiabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagaribar ia ovevem ginighnigh atiing ikiam. ⁶⁷ Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiiabar avigh mizarazibar suam, ‘Aio! Mizarazim zuamira mangighti, Guaratizim iziti, deragham.’ Egh

guaratizibar ia zurara avigh suam, 'Aio! Guaratizim zuamira mangighi, mizarazim iziti, deragham.' ⁶⁸ Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham."

29

God, Moapin nguazimin, Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

² Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, "Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarib gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani. ³ Egha ia uan damazibar, arimariar kurar aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani. ⁴ Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian nighniziba, ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia deraghavira bizir kabar mingaribagh fozir puvatighavira iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ki 40plan azenibar ia inigha gumazamiziba puvatizir danganimin zuima, ian korotiaba ko dagarir asuaba dighoraghirezir pu. Bar puvati. ⁶ Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian gari. Ki kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, kirara ian God.'"

⁷ Egha Moses ua migia ghaze, "E danganir kamın otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko Basanin Atrivim Ok, aning e misoghasa ize. Ezi e aning misogha aning abira. ⁸ Egha e aningın nguazimning inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko, Gatın anabam ko, Manasen anabar me tuirazimningın mam, me ganingı, eghti me dar apiam. ⁹ Kamaghın amizi, ia zurara Akar Dikirizir Gavgavir kam deraghvira an gın mangı, eghti bizir ia amiba bar deragh otivam.

¹⁰ "Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God, an damazimin mitivighav iti. Kar, ian anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko ian ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba, ¹¹ ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba. Gumazamizir kaba, ian daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi. ¹² Ia gumazamizir datirighin bar kagh tuivighav itir kaba, datirighin Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira iki anekirigh. ¹³ Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighi, ia an gumazamizibaram otivti, a ian Godin ikiam. ¹⁴⁻¹⁵ Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir kabanang baghavira Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gın mangisi akam akiram.

¹⁶ "Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh nighnigh. ¹⁷ Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me asebar ziaba fe. Me

aser kurar kabar marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar kaba bar dar aghua. ¹⁸ Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh, gumazir avirim gasighasigham. ¹⁹ Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughiv iki akar dikirizir ki ia ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam batueghti, an arazir kuram bar pazi ia damighi, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham. ²⁰ Gumazir kamaghin amim, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amadaghan kogham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagarim bar an ekevegham, mati avim isia bar puvira fei. Eghti bizir kurar akinafarir kam mikomeziba, da gumazir kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir God anegivamin dughiam otoghti, an ziam kuavaremegham. ²¹ Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham. Egh Akinafarir kam in aven osirizir Akar Dikirizir Gavgavim in itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasighasigham.

²² "Ikiavira Itir God, gumazir kam in nguazim damighi, bizir kuraba ko osimtizir aviriba a bativam. Eghti an ovavir borir gin otivamiba, ko gumazamizir kantrin saghuibar ikegha izeziba, bizir kurar kabar ganam. ²³ Eghti ian nguazim, avim bar an isighti, a nguazir kinim gavaghti, salfan dagiaba ko amangsiziba a gizivagh, graziba puvatighi dagheba oparamin danganir aghuiba puvatigham. A Sodom, ko Gomoran ngubar ekiamningin min gan, egh uaghan Atma ko Seboimin ngubamningin min ganam. Ngubar ekiar kaba, Ikiavira Itir God dar aningaghegha bar adagh asighasiki. ²⁴ Eghti kantriba bar dar gumazamiziba bizir kaba baregh azangsigham, 'Manmagh amizi, Ikiavira Itir God, men nguazim kamaghin a gami? A manmagh-sua nguazir kam in aningaghe?' ²⁵ Egh me uarira uari ikaragh kamaghin mikimam, 'Bizir kam in mingarim kamakin. Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim abighama. Kar, God fomira Isipin kantrin me inigha azenan iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gami. ²⁶ Israelia akirim uan God gasaragha asebar gin ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatigha dar ziaba fer puvati. Ezi Ikiavira Itir God uan fomira dar ziaba fan men anogroke. ²⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar aningaghegha, bizir kurar an Akinafarim in aven osiriziba bar da isa men nguazim ginge. ²⁸ Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar aningaghegha atara men nguazimin me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizi, me datirighin ikiavira iti.'"

²⁹ Egha Moses ua kamaghin migei, "Bizir maba, da Ikiavira Itir God, en Godin bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gia da azenim gati, eghti e dughibar dar gin mangi kamaghira ikiam."

30

Me ua God bagh izamin arazim

¹ Moses ua kamaghin migei, "Ki datirighin tuavir kamning isa ian damazibar aning arisi. Eghti datirighin ia aning in tam amisefegh. Ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir

kuraba bagh ia gasighasighasa ia ifongez? Ikiavira Itir God ia amangiti, ia tintinbar Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ikiam. Eghti bizir kurar kaba ia bativti, ia tuavir ki ia mikemezir kamning uam aning ginighnigham. ² Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi an akaba guizbangira uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati ki datirighin ia migei moghin, ³ eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabi tintinbar ia amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam. A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira dapiam. ⁴ Ia kantrin bar saghuibar itibar ikiam, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam. ⁵ Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir nguazimin ua ia arighti, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiragh egh bar deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir boribar amuti, me bizir aviriba ko borir aviriba ikiva, egh bar ian inazir afeziabagh afiragham.

⁶ “Egh Ikiavira Itir God, ian God, ia ko ian ovavir boribar amighti, men naviba zuegham, mati me gumazimin mikarzir mogememin inim atuzi moghin, God arazir kuraba ian navir averiabar dar ghoregham. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, uan navir averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin, ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.

⁷ “Bizir kurar ki ia mikemeziba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti da ian apair ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba me bativam. ⁸ Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi. ⁹ Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvira otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirim ia daningisi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizi mokin.

¹⁰ “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavira ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kamn osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh.

¹¹ “Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghuburaghan marki. Ezi Akar Gavgavir kaba ian saghon itir puvati. ¹² Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, ‘Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?’ ¹³ Egha uaghan akar kam ongarimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, ‘Tinara vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam?’ ¹⁴ Ezi puvati. Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughiarburzurara an gin mangi.

¹⁵ “Ia gan, ki datirighin tuavir pumuning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighti, ia arimighiregham. ¹⁶ Ki kamaghsua ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgavira ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar avirasemegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam.

¹⁷“Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi, ikizir igharazibar amamangatighti, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti, ¹⁸ ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham. ¹⁹ Ki datirighin overiam ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamning ia bagha aning ati. Tuavir mamın, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tuavir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam. ²⁰ Ki kamagsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pamtemın an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jepok, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

Josua Mosesin danganim ini

31

(Sapta 31–34)

Moses Josua amisevezi a Israelian faragha zui

¹ Moses ghua Israelian gumazamiziba bar migirigiar kabar me migei. ² A ghaze, “Nan azeniba, datirighin 120in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham. ³ Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir kamın itir ikizibagh asighasighti, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimin iki ian faragh mangam. ⁴ Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamın itir ikizir kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimning Sihon ko Ok, aningın nguazimning gasighasighizi mokin. ⁵ Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarim darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh. ⁶ Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.”

⁷ Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumazamiziba bar men damazimin tu. Ezi Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumazamizir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamın aven mangam. Egh ni men akurvaghti me a iniam. ⁸ Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.”

Dughiba bar, azenir namba 7 otoghti, me zurara Godin Arazibar ganıva dar gun mikim

⁹ Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain ababanimin ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba. ¹⁰ Egha Moses kamaghin me migei, “Ia zurara

namba 7 azeniba givamin dughiamin, kar azenir ia ua biziba ikarvaghamin. Eghti ia Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuva, ¹¹ Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en God, a misivamin danganimin otivigh an damazimin uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kamın, Livaiba Akınafarir Rıghızımın aven itir Arazir kaba me bagh dar ponti, me da baragham. ¹² Ia gumazamizıba ko borıba, ko ikızır ıgharazıbar gumazamızır ıan nguıbarar itıba, me damuti, me bar izi uari akufagh. Egh me İkiavira Itir God, ıan Godın akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fofozım inıgh, an Akar Gavgavıba bar deraghvira dar gın mangam. ¹³ Me kamaghın damuti, men ovavır borır gın otıvamıba, kar borır tıghar Godın Arazıbagh foghamıba, me datırıghın da baragham. Egh me arazır İkiavira Itir God, ıan Godın atiating an apengan ikiamin fofozım inıgh, egh Jordanın Fanemın vongın itır nguazır ia iniasava amır kamın iki, zurara Godın apengan iki mamaghıra ikiam.”

God Josua bagha miğirıgıar abuananabar Moses ganıdı

¹⁴ Egha İkiavira Itir God, Moses miğia ghaze, “Nın ovever dughiam a bar roghıra ize. Nı Josuan diaghti a nı bagh izi, na batıvamin Purırpenımın boroghın ızeghti, ki ifongezır ingangarır a damuamım an akagham.” Ezi Moses ko Josua God batıvamin Purırpenımın boroghın ghua Godın damazımın tu. ¹⁵ Ezi İkiavira Itir God ghuariar ruarır ekiamın aven ikia Purırpenımın ize. Egha Purırpenımın tiar akamın boroghın tughav itı.

¹⁶ Egha İkiavira Itir God, kamaghın Moses miğei, “Nı oragh! Kiran oveghangın, nı mangı uan inazır afeziaba ko dakuam. Eghti gın gumazamızır kaba, akırım ragh na gasaragh tintınıbar nguazır me mangamın kamın ikızır ıgharazıbar asebar gın mangegham. Me matı poroghamıba uari ataghıragha tintınıbar akui mokın. Kamaghın, me Akar Dikırızır Gavgavır ki me koma amızır kam, me anebıgham. ¹⁷ Eghti ki dughiar kamın bar men anıngaghegham. Egh ki me ategh, egh uan guam bar men modogham. Eghti me bar moghıra ikuvıgham. Eghti bizır kurar avırım me batıvtı, me dar gan fogh suam, ‘God ti e ko itır puvatızı, bizır kurar kaba e batıfı.’ ¹⁸ Me arazır kurar kam damuva, na ategh asebar ziaba fam. Eghti men arazır kurar kam bangın, ki dughiar kamın uan guam bar men modogh, men akurvaghı tong nıghnıghan kogham.

¹⁹ “Ki datırıghın ıghiar kam Josua ko Moses, gua mıkımtı, gua uanıng bagh an osırıgh. Egh Moses, nı an İsrailian gumazamızıbar sure damıghtı, a men navır averıabar ikıtı, me zurara ıghiar kamın akabagh nıghnıgh, fogh suam, ki guızbangıra ikıangızır kam me ganıga ghaze, me na ataghıraghı nıghnıghan kogham. ²⁰ Ki me inıgh nguazır bar aghuır dagheba ikia, bar deravıram aghuır kamın mangam, kar nguazır ki men inazır afeziabar anıngasa akam akırızım. Eghti me nguazır kamın dagher avırıbar amıva mıkarzır aghuıba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar kamın, me nan aghuagh, akırım ragh na gasaragh, asebar ziaba fı dar ingangarıbar amuam. Egh me nan Akar Dikırızır Gavgavım abıgh, egh na ategham. ²¹ Egh Israelia dughiar kurar kamın aven ikıva, ıghiar kam gınıghnıghvıra ikı a bangam. Eghti men ovavır borıba uaghan, a gıfogh a bangam. Eghti ıghıamın akaba men arazır kurar me amızıba, men akakagh dar gun me mıkımam. Ki tıghar me inıgh nguazır ki me danıngasa akam akırızır kamın aven mangam, egha ki men nıghnızır kurabagh fogha gıfa.”

²² Egha aruer kamra, Moses ıghiar kam osırıgha an İsrailian sure gamı.

²³ Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim, Josua miġia ghaze, “Ni tugh gavgav-igh bizitamın atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamın mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam.”

²⁴ Ezi Moses, Godin Arazibar akaba bar, Akinafarir Righizir mamın deraghavira bar da osiri, egha dar tam ataghizir puvati. ²⁵ An ada osirigha ġivagha, Livain anabamın ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze, ²⁶ “Ia Godin Araziba itir Akinafarir Righizim inigh mangi, Ikiavira Itir God ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiamın boroghın anetigh. Eghti a danganir kamın iki, egh Godin gumazamizibar araziba tuisigham. ²⁷ Ki fo, me gumazamizir akaba batoziba. Datirighın, ki angamira ikiavira itima, me Ikiavira Itir Godin akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan ġin, men arazir kurar kam ti mangi bar ekevegham. ²⁸ Ia mangi Israelian anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghti, me izi nan boroghın izi uari akuvagh tuifigh. Eghti ki overiam ko nguazimın diaghti, aning nan ganti, ki ġuizbangira akar kabar me mikimam. ²⁹ Ki fo, ki oveghti, nan ġirakrangin, ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning ġinighniġhan aghuaghām. Egh ia arazir ki ia mikemeziba ategh akirim dagh asaraghām. Egh ia Ikiavira Itir Godin damazimın arazir kurar bar avirim damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangin, Ikiavira Itir God bar ian aningagh, bizir bar kurar aviriba amangiti, da ia bativam.”

Mosesin onger akam

³⁰ Egha Moses, Israelian gumazamiziba akuvagha, onger akar kamın itir akabar men sure gamua ghua bar anegifa. Onger akar kamın miġirigiaba kamaghın ghu.

32

- 1 “O overiam ko nguazim,
gua deragh uan kuarimning atigh nan akaba baraghti,
ki mikimam.
- 2 O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamın ian sure damuam.
Mati, amozim deraghavira ira grazibagh izima, da otifi.
Egha mati mizarazimın ghuariam ira daghebagh amima,
da otiva aghua gavgafi.
- 3 Kamaghın, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti ia gumazamiziba bar moghira Godin gun mikim suam,
a bar moghira dera.
- 4 En God zurara kamaghira iti.
A zurara ġuizin arazibaram ami.
A mati dagiar ekiar mamın min gavgavigha kamaghira iti.
A zurara uan akamın ġin ghua egha ifarir puvati.
Ezi an araziba bar deragha egha voroghira iti.
A ġuizin arazimın ġin ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati.
- 5 Ezi ia kamaghın puvati.
Ia gumazamizir ifariba.
Ia akaba ighavkira, egha akar dikiriziba abisi.
Ia gumazamizir arazir kurabaram amibara.
Bizir kaba bangin,
ia Godin boribar ikian kogham.

- 6 Ia bar onganigha
fofozitam tong ian dapanibar itir puvati.
Ikiavira Itir God, a ian afeziam.
A ian ingarizi ia otivigha datirighin ikizir mamın mın oto.
Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa,
arazir kurar kamin a gami.
- 7 “Ia uamategh bizir bar fomira fomiram otivizibagh nighnigh.
Egh uan afeziaba ko ian gumazir aruabar azangsighti,
me fomira otivizir bizibar ia geghanam.
- 8 Godin Bar Pin Itim, a nguazir otevíba isa da tuiragha,
bar vaghvagha kantribar gumazamizibagh aningi.
A gumazamiziba dapiamin nguaziba,
a bar dar mitaghniaba me bagha da abigha gifa.*
A Israelian dibobonimın gin ghua,
nguazir mitaghniaba arisi, eghti me dar ikiam.
- 9 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin adarasi, a ua bagha me
amisevegha
men Godin iti.
- 10 Israelia, ia onganigha pura gumazamiziba puvatizir danganimın aminir
ekiaba ivair kam garui.
Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara uabi geghuvi moghin,
a me akumakua deraghavira me geghufi.
- 11 Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara me geghuvima,
me bitamin irizir puvati.
Mati kuarazir bagam uan nguziba mighamin arazarazibar da afi,
ezi nguziba irasava amima a dar apengan ghua uan avizimin da fegha
anadima,
da irir puvati.
- 12 Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gumazamizibar akakasi.
Ikizir igharazitamin asetam men akurazir puvati.
- 13 “Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba men taghizi,
me dar gari.
Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api.
Ezi God dagiar dafabar tongin aparibar haniba inigha
me ganingizi, me da isa da api.
Ezi olivin temeba bar deraghavira dagiar aviriba itir nguazimin aghuima,
God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api.
- 14 Me uaghan, bulmakauba ko memebar oter eborir aviriba isa,
da api.
Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipsipba deragha mikarziaba
sarama aghuima, dar oviba avirasemezi,
me da api.
Ezi men witin aghuiba ko wainın ovizir aghuiba bar derazi,
me da api.
- 15 “Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar puvirama apa

32:8: Aposel 17:26 * 32:8: Vezin kamin akar abuananaba, Hibrun akam da deragha bighatigha migeir puvati. Gumaziba fomira akar kamin a gira an osiri, egha me akar igharazim osira ghaze, “A kantribar ganasa vaghvagha enselba misefe.” Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, Kamagh garir akam uaghan faragha Hibrun akamin ike, ezi gin gumazir maba a giragha an osiri. 32:15: Aisaia 51:13

mikarziba saram aghui.

God men ingarizi me otivigha iti.

A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men dagiar ekciar gavgavim.

Ezi me datirighin akirim ragha a gasaragha anetaki.

16 Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema,
men arazir kam, Ikiavira Itir God bar men aghuagha navim bar men
ikufi.

Egha men arazir kam bangin
a bar men aningaghegha men atari.

17 Me ikizir igharazibar duar kuraba bagha asizibar ofa gami.

Aser kaba, da guizbangin godba puvati.

Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe.

Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba.

18 Me Godin men ingarizi me itim ataki.

A mati dagiar ekciar gavgavim in min me apazazi, me an apazangin
mongegha angamira ikiavira iti.

Me Godin gavgavir kam bakinighniki.

19 "Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha,
an navim bar ikuvizi, an aningaghegha akirim ragha me gasara.

20 Egha a ghaze, 'Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba.

Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighi,
ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham.

21 Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi,
nan navim bar ikuvigha men aningaghegha men atari.

Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba,
da guizin godba puvati.

Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia
bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham.

Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighi
me ataram.

22 Eghti nan aningagharim dughiar kam in avim in min isiva,
nguazir kam in itir biziba bar adar isigham.

Egh avim Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazim in apengan
magirigh,

dagiar bar ekciar mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham.

23 Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh izivira ikiam,
mati gumazim afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima,
an afuzitam ua itir puvati.

24 Ki me damuti mitiriaba men aghiti,
me arimariar guar avirir igharagha gariba iniva arimighiram.

Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangti,
da me gviam.

25 Eghti midorozir ekiam me batoghti,
apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba, ko gu-
mazir ghuriba,

me tuavir toribar me misoghirarighi me bar arimighiregham.

Eghti marasi, uan dipenibar aven muegh bizir kam baragh,
puvira atiatingam.

26 Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin,
ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti,

- gumazamiziba bar me gin amadagh ua me ginighnighan kogham.
- 27 Egha ki fo, ki kamaghin aghua.
 Apaniba kamaghin ganigh ua uari fi suam,
 E uan gavgavibar Ikiavira Itir Godin gumazamizibav sogha me abini.
 Men God bizir kam gamizir puvati.
 Erara Israelia misogha me abini.'
- 28 "Israelian gumazamiziba, nighnizir aghuiba men itir puvati.
 Men nighniziba otevezi me bar ongani.
- 29 Me ti nighnizir aghuiba ikiava,
 bizir me gasighasighamin kamin mingarim deragha a gifoghai.
 Ezi puvati.
- 30 Men Ikiavira Itir Godin gavgavim, a men dagiar ekiar gavgavimin min iti.
 Egha a men aghuagha me ataki.
 Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh:
 manmaghsua, apanir vamira Israelian 1,000pla misogha me abini?
 Ezi manmaghsua apanir pumuning, Israelian 10,000pla misogha me abini?
- Bar guizbangira, bizir kamin mingarim kamakin:
 Men God men aghuagha akirim ragha me gasara.
- 31 Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgaviba puvati.
 Ezi Israelian God gavgavir ekiam iti, mati dagiar gavgavir ekiam.
- 32 Israelian apanibar araziba bar ikuvigha Sodom ko Gomoran araziba ko magh ghu.
 Egha mati wainin ikarizim imezir ekiam itima, an wainin oviziba uaghan imezim ikia misosi.
- 33 Egha men araziba,
 mati wainin dipar me kuruzir imezir kuram itimin an ingari.
- 34 "Ikiavira Itir God, Israelian apaniba me gamizir biziba isa uan nighnizim gatighavira iti.
 Egha me gasighasighamin dughiamin mizuai.
- 35 Ikiavira Itir God ghaze, Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim.
 Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.
 Eghti dughiar bar ovezimin me iregh bar ikuvigham.
- 36 Ikiavira Itir God uan ingangarim gumazamizibar ganti men gavgavim givagham.
 Eghti a men apangkuvigh suam, me nan damazimin osimtiziba puvati.
 Dughiar kamin, gumazamizir vabara ikivira ikiti, a men akurvagham.
- 37 Egh Ikiavira Itir God, kamaghin uan gumazamizibar azangam,
 'Ia ti ghaze, aser kaba ian akurvaghamin gavgaviba iti.
 Ia fomira uarir akurvaghasa da bagha ghue.
 Ezi datirighin da manmaghin ami?'
- 38 Ia da bagha ofa gamua, da damasa asizibar oviba ko wain me ganingi.
 Kamaghin, me ti datirighin ian akuragh,
 danganir kurar kamin ua ia inigh.
- 39 Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki uabira, ki guizbangira God.
 Ezi godin tam ua itir puvati.

Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim gumazamizibagh aniga, egha men duaba isi me ovei.

Ki gumazim gasighasigh ua anekirighti a deragham.

Egh ki bizitam damuti gumazitam nan anogoreghan kogham.

⁴⁰ Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara ikiavira itim.

Egha ki uan ziar gavgavim akakagha, akar dikirizim kamaghin a gamua ghaze,

⁴¹ Ki bar deraghvira uan midorozir sabam amineghti a ghumigh taghtagham.

Egh gumazamizibar araziba bar ada tuisigham.

Egh ki midorozir sabar kamın uan apaniba ikarvagh.

Ki gumazir na gifongezir puvatiziba ikarvagh me misoghti me arimighiram.

⁴² Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me gasirarighti, men ghuziba nan afuzibar emir magiram.

Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram.

Ki apanir gumazir kalabusin itiba, bar me misoghirarigham,

egh apanir dapanir arizir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham.'

⁴³ "O nguazir kamın itir ikizibar gumazamiziba,

ia bar Ikiavira Itir Godin gumazamizibar ziaba fi.

Ia aseba bar, ia Godin damazimin teviba apir.

A gumazir an gumazamizibav sozi me ariaghiriba, a izevir kuram me daningam.

A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi.

Egh a uan gumazamizibar nguazim damighti,

an an damazimin bar zuegham."[†]

⁴⁴ Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamın akar osirizibar gun migeima, Israelia da barasi.

Godin Akam, a ian ikirimirimın mingarim

⁴⁵ Moses Godin akaba bar gumazamizibav keme. ⁴⁶ Egha ua kamaghin migei, "Ia deragh gan, egh akar ki datirighin ia ganidir kabar gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gin mangi. ⁴⁷ Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimın mingarim. Ia deragh an gin mangiva, ia Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam."

Moses Kenanin nguazimin mangighan kogham

⁴⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, ⁴⁹ "Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazimin gan. Nguazir kam ki datirighin a isi, Israelia danighti me a iniam. ⁵⁰ Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghuezibar nguibamin ikiam. ⁵¹ Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimın ike, a Senin gumazamiziba puvatizir danganımın aven iti. Egha dughiar kamın, ni ko Aron nan akam batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira.

32:43: Rom 15:10; Akar Mogomem 19:2 [†] **32:43:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. **32:48:** Diboboniba 27:12-14; Godin Araziba 3:23-27

Kamaghin amizi, ni mighsiar kamın ikiva ovegham. ⁵² Ni saghuimra iki nguazir kamın ganam. Egh ni an aven mangighan kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim.”

33

God deragh Israelia damuasa, Moses an azai

¹ Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangsisi. ² Egha a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin ikegha izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti. An angazangarim Paranin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumazamizibagh anidi. Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia taghtasi. ³ Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghin, e a bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gin mangam. ⁴⁻⁵ Ia Israelian anababar gumazamiziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira. Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto.”*

⁶ Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ian anabamin dibonim, bar avirasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikivira ikiam.”

⁷ Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Judaba uarir akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamin ni men akuragh.”

⁸ Egha a Livain anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Livain anabamin adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa osimtizim me ganingi, ezi men araziba dera. ⁹ Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin mangan aghua. ¹⁰ Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemezibar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam. ¹¹ Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighi, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighi, me ua dikavan kogham.”

¹² Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiaabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi.”

¹³ Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam. ¹⁴ Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam. ¹⁵ Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin

* **33:4-5:** Hibrun akam, ves 2in ikegha ghua ves 5in tuzimin aven, a deragha migeir puvati. **33:8:** Ua Me Ini 17:7; 28:30; Diboboniba 20:13

azenibar ingaramin danganir aghuibar otivti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham. ¹⁶ Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin azangsis, eghti a bizir kabar amighti da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam. ¹⁷ Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komin pumuning itimin min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin mam. Ezi an otarir igharazim Efram, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin igharazim. Egh aning uan komin kamningin ikizir igharazibagh iniv me akunti, me sagon tintinibar nguazir kamin mikababa bar dagh iregham.”

¹⁸ Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv gia ghaze, “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam. ¹⁹ Egh aning uan ikizir igharazibar daghti me aning mighsiamin izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me dagiar aviriba iniam.”

²⁰ Egha Moses kamaghin Gatın anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatın anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an ziam fi. Gatın adarasi, laionin min, asizim misuegh an agharim asigham o, an dapanir inim adeghasa a mizua iti. ²¹ Israelian gumazir dapaniba nguazir bar tuiragh uari daningasa uari akuvagha, Gatın adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu. Ezi, Gatın adarazi deraghvira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemezibar gin zui.”†

²² Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.”

²³ Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.”

²⁴ Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam. ²⁵ Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.”

²⁶ Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgavir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi. ²⁷ Godin Zurara Itim, an en mogomer danganin. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghrazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghizarigham. ²⁸ Eghti Jekopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghan kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar

† 33:21: Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam. ²⁹O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apanguvsi ian azangsigham. Eghti ia me diki me abinam.”

34

Moses areme

¹Egha Moses Moapin danganir zarim ategha, Nebon Mighsiamin ghua-vanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kam in tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin tu, a notin amadaghan iti, ²egha ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediteranianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti. ³Egha a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kam in ikegha ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti. ⁴Egha Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Eghti ki ni ateghti ni an aven mangighan kogham.”

⁵Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a Moapin nguazimin ikiava areme.

⁶Egha Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti. ⁷Moses 120plan azeniba ikia egha areme. Egha gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera. ⁸Moses aremegha givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagha azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu.

⁹Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragha uan danganim iniasa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragha, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui.

¹⁰Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei. ¹¹Ikiavira Itir God, mirakelin igharagha garibagh amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igharazitaba, me Mosesin min mirakelin kamaghin garitabagh amizir puvati. ¹²Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi moghin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogham.

Gumazir Dapanim Josuan Akinafarim

O Josua

Akar faragha zuim

Israelian adarazi azenir bar aviribar gumazamiziba puvatizir danganim garuava, nguazir God me bagha inabagha me daningamim bagha mizua iti. Ezi datirighin God nguazir kamin aven mangasa men amamangati. Dughiar kamin Josua Mosesin danganim inigha Israelian gumazir dapanimin oto. Josuan akinafarim, Israelian eghaghanir me nguazir kam iniasa Jordanin Fanem abighizir dughiamin ikegha ghua Kenania ko misoghezir dughiamin tu. Midorozir eghaghanir aviriba, akinafarir kamin iti. Midorozir kaba, Moses Ua Godin Araziba Osirizir Akinafarim, Sapta 20 mikemezir tuavimra da otifi. God a uabi men afeziam egha a uabi midorozibar faragha ghua men inazir afeziaba ko akam akirizir migirigiar kam gamizi a guizbangiram oto.

Josuan akinafarim, akur 3pla iti.

1. Sapta 1–12in eghaghanimin aven, Israelia Kenanin nguazim ini.
2. Sapta 13–22in eghaghanimin aven, me nguazim isa, Israelian anababa bar vaghvagha nguaziba abigha me ganingi.
3. Sapta 23–24in eghaghanimin aven, Josua uan migirigiar abuanan-abagh amima, Israelia Akar Dikirizir Gavgavim, ua gavgavim a ganidi. Guizbangira, God bar uan gavgavir ekiam azenara men akazima, bizir kam bangin, me zurara Godin gin mangasa akam akiri.

Ezi Josuan migirigiar abuananamim, a bizir God uan agharir gavgavimin ingarizibagh nighnisi. God Abraham ko akar dikirizir gamua ghaze, nguazir kam an a isi Abrahamin ovavir boribar aningam. Ezi Josua kamaghin an gun migei, “Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ezi na ko, nan dipenimin itir darazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” (Sapta 24:15) Kar bar akinafarir kamin nighnizir bar ekiar faragha zuim.

Israelia Kenanin nguazim Ini

(Sapta 1–12)

Israelia Kenanin nguazim iniasa

¹ Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, ² “Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumazamiziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh. ³ Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam. ⁴ Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada iningham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. ⁵ Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh

ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham.

⁶ “Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumazamizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam akirigha gifa. ⁷ Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimiri zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamiri tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghin damuva, ni danganir manamin mangam, ni osimtizir tam batoghan kogh, deravira ikiam. ⁸ Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni arueba ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar ganiva, dar poniva dagh nighnighvira iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir ni gin damuamiba deragh kamaghira ikiam. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni mitigh gavgavigh atiatingan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

¹⁰ Ezi Josua kamaghin gumazamizibar gumazir dapanibav gei, ¹¹ “Ia danganir e itir kamiri aven daruva, gumazamizibav kimtima me uari bagh daghetaba isamigh, biziba akirighi, da iki. Aruer pumuning givaghti mizekimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva Ikiavira Itir God, en God, e daningamin nguazim iniam. Eghti nguazir kam, kar en nguazimra.”

¹² Ezi Josua kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me migia ghaze, ¹³ “Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia mikemezir akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira Itir God, Jordanin Faner miriamin aruem anadi naghin itir nguazim ia daningam. Eghti ia an iki deravira navir amirizimin iki avughsam. ¹⁴ Moses, Jordanin Fanemin nguazir vuer kam, an aruem anadi naghin itir nguazim, ia ganingi. Eghti ia gin umatogh uan nguazimin izam. Kar, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia ganingizir nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, ia a dapiam.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha ghaze, “Ore, bizir ni e mikemeziba e bar moghira dar amuam. Ezi danganir ni e amadiba e bar dar mangam. ¹⁷ E ni migeir akaba bar moghira dar gin mangam, mati e faragha zurara Mosesin akabar gin zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi moghira ni ko ikiam. ¹⁸ Eghti tina nin akam barazir puvati, an aremegham. Nin akam batozir gumazamiziba, me arimighiram. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh atiatingan marki!”

2

Josua gumazir pumuning amadazi aning ghua Jerikon nguibam, mogomemin an gari

¹ Dughiar kam, Israelia Sitimin nguibamin ikiavira ikia, Nunin otarim Josua gumazir pumuning amada, eghti aning mangi modogh Jerikon nguibam,

ko nguazir an boroghin itibar ganam. Ezi aning ghua tuavimîn amizir mamîn dipenimîn oto. Amizimîn ziam Rahap, aning an dipenimîn iti.

² Ezi gumazir maba aning baregha ghua kamaghin Jerikon atrivim miġia ghaze, “Ni deravira ganigh. Israelian gumazir maba datirighin dimangan iza en nguibamin aven ikiava mogomemîn an gari.”

³ Ezi atrivim kamaghin oregha gumazir maba amadazi, me ghua Rahap miġia ghaze, “Gumazir mogomebar en kantrin ganasa izeziba, me niñ dipenimîn iti. Ni me amadaghti me azenan izi. E fo, me en kantrin averiam bar mogomebar an ganasa ize.”

⁴ Guizbangira, Rahap gumazir kamning modo. Egha atrivim amadazir gumazibagh ifara ghaze, “Are, gumazir maba nan dipenimîn ize. Ezi ki me gifoziir puvati, me ti nguibar manamin ikegha ize. ⁵ Me guaratizimîn nguibar ekiamîn tiar akar ekiam اساسا amima, gumazir kaba ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira men gin mangiva me batogham.” ⁶ Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian gumazir kamning inigha dipenimîn uanaga ghuriamîn bar pin dadar ikiziba itibar apengan aning modo. ⁷ Ezi atrivimîn ingangarir gumaziba Rahapin akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaziba zuamira nguibamin tiar akam asara. Ezi atrivimîn ingangarir gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanin Faner miriamin oto.

⁸ Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghin pin ghuavanabo. ⁹ Egha kamaghin aning miġei, “Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua miġei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira. ¹⁰ E kamaghin oraki, ia Isipin kantri ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki, ia Amorian atrivir pumuning, Sihon ko Ok, ia aningîn midorozir gumaziba sara Jordanin Faner vuemin aruem anadi naghin bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ E miġirighar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighin gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pin itim ko nguazimîn God. ¹² Kamaghin ki guan azangsis, datirighin Ikiavira Itir Godin damazimîn, ki faragha deravira gua gamizi moghin, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam. ¹³ Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki.”

¹⁴ Ezi gumazimning kamaghin amizimîn akam ikaragha ghaze, “Ga ni mikemezi moghin, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e daningamin dughiam, ga guizbangira ni ginirigh niñ kuarkuvigh deraghvira ni damuam.”

¹⁵ Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimîn aven a ikegha, winduan anekunizi, a divazir ekiamin azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamîn suigha azenan ghuaghiri. ¹⁶ Ezi Rahap kamaghin gumazimning miġei, “Gua aruer pumuning ko mikezimîn miġhsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izegħtma, gua uamategh uan adarazi bagh mangi.”

¹⁷ Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, “Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham. ¹⁸ Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir agheviri ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh. ¹⁹ Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otoh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram. ²⁰ Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikoia mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham.”

²¹ Ezi Rahap kamaghin aning ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir agheviri kam inigha uan dipenimin winduan anegura.

²² Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mizekimin mighsiabar modoghav iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aning apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue. ²³ Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei. ²⁴ Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumazamizir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3

Israelia Jordanin Fanem girigh vongin mangasa

¹ Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin danganim ategha ghua, Jordanin Faner miriamin danganim aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam. ² Aruer pumuning ko mizekimin gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumazamiziba bar me migei, ³ “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi. ⁴ Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akakagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghram a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamira a danigh an girakirangin iki mangi.”

⁵ Ezi Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurumzaraghan digavir kamir biziba ian tongin dar amuam.”

⁶ Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumazamizibav faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam. ⁸ Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’”

⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh. ¹⁰ Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti. ¹¹ Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin gumazamiziba, bar me gativamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin Fanem girightima

dipam bighirigham. ¹² Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a misefegh. ¹³ Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangam. Egh me mangi men dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir guvimin amadaghan izaghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam kamin God, a nguazir kamin gumazamiziba bar me gativamin Ekiam.

¹⁴ Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men faragha zui. ¹⁵ Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui. ¹⁶ Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiar mamin min tughav iti. Fanem bua ghuavanaga Adamin nguibar ekiamin tu, a Saretan nguibar ekiamin boroghin itir nguibam. Ezi fanemin dipar ivemara Amangsizim Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi gumazamiziba fanemin vongin ghua Jerikon nguibamin boroghin oto. ¹⁷ Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha Jordanin Fanem torim mitivigha mamaghira itima, Israelian gumazamiziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4

Israelia Gilgalin dagiar 12pla uarigh isin afe

¹ Israelian gumazamiziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin ghuezima, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, ² “Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh. ³ Egh me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin tongira tuiivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh danganir ia dimangan ikiamimin mangi.”

⁴ Ezi Josua 12plan gumazir miseveziba, men diazi me izi. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanemin magiri an tongira mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghin mangi me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar ababanin damuva da inigh kagh izi. ⁶ Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumazamiziba dar gan Ikiavira Itir God amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin ian azangsigham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti? ⁷ Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamin, me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam ginighnigh mangivira ikiam.”

⁸ Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan Israelian anababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki. ⁹ Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitivighav ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti. ¹⁰ Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav

ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezir biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezir biziba. Ezi gumazamiziba zuamira ghua vongin otifi. ¹¹ Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugha, uaghan ghua vongin otivigha, gumazamizbar faragha mitifi. ¹² Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin anabamin midorozir gumaziba ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha misoghasava amua men faragh zui. ¹³ Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ghua Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000in boroghin tu. ¹⁴ Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, ¹⁶ "Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi."

¹⁷ Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia Jordanin Fanem ategh azenan izi."

¹⁸ Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha uan dagariba dipar apinim ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghin ua ivemara iza uan danganin inizi, aperiaam uam oto.

¹⁹ Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin, an dughiar namba 10, me Jordanin Fanem abigha ghua Jerikon nguibamin boroghin aruem anadi naghin ikia, danganir Gilgalin nguibamin boroghin itim aghuigha a gapia. ²⁰ Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin dafasa gumazibav gei. ²¹ Egha Josua kamaghin Israelia migei, "Gin izamin dughiamin, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam, 'Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?' ²² Eghti men afeziaba kamaghin me mikim suam, 'Dagiar kaba, kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.' ²³ Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi. ²⁴ Ezi danganiba bar dar gumazamiziba Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam."

5

Israelia Gilgalin mikarzir mogomebar inibar ghoru

¹ Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanian atrivir Mediterenianin Ongarir Ekiamin mariamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiattia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti.

² Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni dagiabar asiatabar ingarigh da amineghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh."

³ Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, mighsiar dozir mamn Israelian gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore. Mighsiar kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim.

⁴ Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghoru. Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin

fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁵ Gumazir Isipin kantri ategha azenan iziba, me bar men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimin oteziba, me tighar men mikarzir mogomebar inibar aghoram. ⁶ Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghviram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kamın ganighan kogham. Kamaghın, Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar moghirama ariaghire.

⁷ Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghın, Josua datirighın men mikarzir mogomebar iniba aghori. ⁸ Me danganim kamın gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghore, egha Israelia danganim kamın ikiavira itima gumazibar duaba misingi.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Josua migia ghaze, "Ia faragha pura Isipian ingangaris gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighın ia da aghumsizir kam batoke." Kamaghın datirighın danganim kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti.*

¹⁰ Dughiar kamın Israelia Jerikon nguibamin boroghın danganimin, Gilgalın danganim aghuigha an iti. Egha iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar 14ın guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti. ¹¹ Egha amimzaraghan Israelia Kenanin kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me baliba tuegha, bretin yis puvatizibagh amuava, da api. ¹² Dughiar kamın girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin nguazimin otivaghırir daghebaram api.†

Josua gumazir mamın gari a midorozir sabamin suira

¹³ Dughiar mamın Josua Jerikon nguibamin boroghın itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tughu midorozir sabar ghumtizimin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghın an azara, "Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?"

¹⁴ Ezi gumazir kam kamaghın an akam ikaragha ghaze, "Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim." Ezi Josua uan tevimning apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, "Ki nin ingangaris gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonge?"

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghın Josua migei, "Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghın, ni uan dagarir asuaba suegh." Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6

Jerikon nguibar ekiam bar moghira ikufi

5:6: Diboboniba 14:28-35 * 5:9: Hibrun akamin ziam Gilgal, an mingarim, "Batoke." 5:10: Ua Me Ini 12:1-13 5:12: Ua Me Ini 16:35 † 5:12: Ni Ua Me Ini 16:13-35ın ganigh. 5:13: Jenesis 18:2; Ua Me Ini 23:23; Gumazir Dapaniba 1:13-15

1 Dughiar kamın Israelia Jerikon nguibamın boroghira ize, kamaghın amizi Jerikon atrivim, nguibamın aven zuir tiar akam pamtemın anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham.

2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghın Josua migei, “Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam. 3 Ni uan midorozir gumaziba ko dughiar vamıran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghıra damu. 4 Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighthar sipsipın apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiamın faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughıabar nguıbam gıghu daru. Eghti ofa gamir gumazıba me sıghabagh ivi ia ko nguıbam gıghu daru. 5 Egh ni oraghti ofa gamir gumazıba sıghabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghıra bar pamten tiariba akar dımtı, nguıbar ekiar kamın divazım bar akarighiregham, eghti midorozir gumazıba bar moghıra Jerikon nguıbamın aven mangi.”

6 Ezi Nun otarım Josua, ofa gamir gumazıbar diazi me izıma, a kamaghın me migei, “İa İkiavira İtir Godın Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiam inigh a gısgaghugh. Egh 7plan ofa gamir gumazıba sıghaba ater Boksiamın faragh mangi.”

7 Egha gın Josua gumazamizıbav gei, “İa datırıghın mangi. İa mangıva Jerikon nguıbam gıghu darutı, midorozir gumazıba İkiavira İtir Godın Boksiam, an faragh mangi.”

8 Ezi me Josua mikemezi moghın ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua İkiavira İtir Godın Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiamın faragha ghua, uan sıghabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiam gupugha men gın zui. 9 Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazıbar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiamın gın zui. Egha me zuir dughiamın 7plan ofa gamir gumazıba sıghabagh ivi. 10 Josua faragha gumazamizıbav gıa ghaze, “İa dım nıgınim damu bizıtam mikıman markı, mangı dughıar ki dımsı akar gavgavım ia daningam. Dughıar kamra, ia pamtem dımam.” 11 Kamaghın, Josua ofa gamir gumazıba amadazı, me İkiavira İtir Godın Akar Dikirızir Gavgavımın Boksiam gupugha, Jerikon nguıbam dughıar vamıran a gıghuagha arui. Egha uamategha iza dımagarımın, danganır me itımın iti.

12 Egha Josua bar mızaragharı dikavızı, ofa gamir gumazıba ua İkiavira İtir Godın Boksiam gupugha zui. 13 Ezi ofa gamir gumazir 7pla sıghar 7pla gıvıa, ghua İkiavira İtir Godın Boksiamın faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazıbar faragha zuıma, marazi gın iti. Ezi sıghabar ararem ghuavıra iti. 14 Me aruer pumuningın kamaghıram amıgha, uamategha iza danganır me itımın otifi. Me 6plan aruebar kamaghırama ami.

15 Aminim tirazi kar aruer namba 7ın aruem, me dikavıgha Jerikon nguıbamın ghua faragha amizi moghın uam a gıghuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughıabar a gıghuagh arui. 16 Me a gıghuagha arua ghua namba 7ın dughiamın, ofa gamir gumazıba sıghabagh ivıma, Josua kamaghın gumazamizıbav gei, “İkiavira İtir God, nguıbar kam isa en agharım gatıgha gıfa. Kamaghın, ia pamten tiariba akar. 17 E nguıbar ekiar kam ko an aven itir bizıba e bar dagh asıghasıgham. E ofan mamın mın bar da isi İkiavira İtir God daningam. Eghti Rahap, dagıaba bagha gumazıba ko akuir amızir kam. A gumazir e Jerikon nguıbam gıfıfıghasa amadazımning modo. Kamaghın a uan adarazi ko, e me mıssueghti me aremeghan kogham.

18 Ia oragh. Ia nguibamın bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osimtızim ko dughıar kuram Israelia itir danganımın otogham. 19 Bizir me silva ko gol ko bras ko ainın ingarızıba, kar İkiavıra Itir Godın bizıbara. Ia da inigh izi an dagıar dipenımın dar arıkıgh.”

20 Josua akar kaba me ganıgha gıvazi, ofa gamir gumazıba sıghabagh ivıma, gumazamızıba oregha bar pamten tiarıba akarıma, Jerikon nguıbamın dıvazir gavgavım akaraghıre. Ezi gumazıba maghıra bar aven ghuegha uari bagha nguıbam ini. 21 Egha me Jerikon gumazamızıba, mıdorozir sababar bar me misoghezi me ariaghıre. Egha men gumazir igıaba ko ghurıba sara me, me misozi me ariaghıre. Egha uaghan men asızıba sara misoghezi da ariaghıre.

22 Ezi Josua faragha Jerikon nguıbam modogh an ganasa amadazir gumazımning mıgıa ghaze, “İa faragha akam akırızı moghın, gua aven mangı, amızir dagıaba bagha gumazıba ko akuım, an dipenımın mangı a ko an adarasi, me inigh azenan izegh.” 23 Ezi gumazir igıar faragha moga nguıbamın ganızımning aven ghua Rahap ko, an afezıam ko amebam ko, an dozıba, ko an adarasi, bar me inıgha azenan izegha me isava Israelia itir danganımın azenan me atı.

24 Ezi gın me nguıbam avım a gatızıma a isıma, an aven itir bizıba bar moghıra isi. Egha me nguıbar ekıamın aven itir silva, gol, bras ko ainın maba inıgha İkiavıra Itir Godın dagıar dipenımın aven da arıki. 25 Ezi amızir dagıaba bagha gumazıba koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir pumuning modo. Kamaghın, Josua a ko an adarazi ataghızı me ikıa ıza, datırıghın Rahapın ovavir borıba İsrailian aven ikıavıra itı.*

26 Ezi dughıar kamın Josua akar gavgavım isa gumazamızıbagh anıga ghaze, “Gumazıtım ua Jerikon nguıbar kamın ingarightı, İkiavıra Itir God, a gasıghasıgham. A ua nguıbar kamın ingangarıtım damightı a dikavıghtı, an otarır ivarıam ovengam. Egh a nguıbar kamın tiar akar ekıam ingartı, an otarır abuananam ovengam.”

27 Ezi İkiavıra Itir God Josua ko ikıavıra itı, kamaghın gumazamızır kantrın kamın danganıba bar dar itıba, bar moghıra ıza zıar ekıam isa Josua ganıdı.

7

Akan arazir kuram gamı

1 İkiavıra Itir God, faragha kamaghın mıgıa ghaze, Israelia Jerikon nguıbam dikabıraghıva, anogoroghezır bizıtım inıan kogham. Ezi Israelia akar kam batoke. Karın otarım Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdın otarım, ezi Sapdı a Seran otarım, a Judan anabamın mav. Kamaghın amızı, İkiavıra Itir Godın navım bar Israelia bagha pamten an isi.

2 Ezi Josua Jerikon nguıbamın boroghın ikıa gumazir maba amangızı, me Ain nguıbamın ghue. Ain nguıbam, a Betelın nguıbamın amadaghan, aruem anadı naghın itı. A Betavenın nguıbamın boroghın itı. A danganır kamın, modogh daru an ganasa me mıgeı. Ezi me ghua Ain nguıbamın garagha arui.

3 Egha gumazir kaba gın uamategha ıza Josua mıgeı, “Nı bar mıdorozir gumazıba amangightı me mangan marki. Nı 2,000 o 3,000ın mıdorozir gumazıbara amangightı me mavanang Ain gumazıba ko misogh. Ai, a nguıbar ekıam puvatı. Nı mıdorozir gumazir avırıba amangan marki.” 4 Kamaghın

6:20: Hibru 11:30 6:25: Hibru 11:31 * 6:25: Migirigiar otevir kam “ıza datırıghın,” a datırıghın en dughıam mıgeır puvatı. A gumazım akınafarır kam osırızır dughıam mıgeı. 6:26: 1 Atrıvıba 16:34

amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000in gumazibara amangizi me Ain nguibaman ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agintizi me zuamira ua izaghire. ⁵ Ain midorozir gumaziba uan nguibaman divazimin tiar akamin ikegha Israelian, agintigha ghua dagiaba abizir danganamin tu. Egha mighsiamin zuir tuavimin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi.

⁶ Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akakaghasa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui. ⁷ Ezi Josua ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vongin danganir kamin ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighi me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira ikian aghua? ⁸ O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha ara ize. ⁹ Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamin itir gumazamiziba bar bizir kamin migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti? ¹¹ Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge. ¹² Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghan gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko ikian kogham.

¹³ “Ni dikafigh. Egh mangi gumazamizibav kemeghti, me uari akirigh zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba abiraghan kogham.

¹⁴ “Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamin itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi. ¹⁵ Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumazamiziba na ko dikirizir akam abiki.”

¹⁶ Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi. ¹⁷ Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sardin adarazir suira.* ¹⁸ Egha Josua Sardin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanin suira. Akan Karmin otarim, egha Sardin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti.

7:9: Ua Me Ini 32:12; Godin Araziba 9:28

* 7:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

¹⁹ Ezi Josua kamaghin Akan migei, "Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamın nan ghuangsighan marki."

²⁰ Ezi Akan a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam. ²¹ E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar bar aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtızim, 4 kilogremın tu. Ezi golin osimtızim, 1kilogremın tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharazibar apengan iti."

²² Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanın purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozimın aven iti, ezi silva bar apengan iti. ²³ Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki.

²⁴ Ezi Josua ko Israelian gumazamiziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guiviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri. ²⁵ Egha Josua kamaghin a migei, "Ni manmaghsua osimtızir ekiar kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtızir ekiam ni daningam."

Ezi gumazamiziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi.

²⁶ Egha Akanın kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, "Akorin danganir zarim."[†]

8

Israelia Ain nguibar ekiam gasighasiki

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamın atrivim ko, an gumazamiziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, isa nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang. ² Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasikigh. Eghti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiar kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamın girakirangin mongegh."

³ Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghasa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue.

⁴ Egha a kamaghin me migei, "Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh ikian marki, ia nguibar ekiamın girakirangra mongegh misoghsigan iki. ⁵ Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam

[†] 7:26: Hibrun akamin, ziar kam, "Akor," a mong ziar kam ko aning voroghira ghu, "osimtızir ekiam." Ezi migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiamin a migeir puvati. Puvati. A gumazim akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e faragha amizi moghin men aram. ⁶Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari. ⁷Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham. ⁸Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.”

⁹Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamın mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamın midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men purirpeniba itimın iti.

¹⁰Egha amimzaraghan Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui. ¹¹Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamın tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamın tiar akar ekiamın tizimın, danganir zarar mam iti. ¹²Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamın mongeghav iti. Danganir kam aruem ghuaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimın iti. ¹³Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamın boroghın danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamın ghua danganir zarimın iti.

¹⁴Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanın danganir zarimın zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghın fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamın azenan mongegh ikegh an girakirangin misogh izam.

¹⁵Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimın amadaghan zui. ¹⁶Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamın tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuim a gati. ¹⁷Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuiaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati.

¹⁸Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Josua migei, “Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamın akagh. Ki datirighın nguibar ekiam kam isi nin agharim darigham.” Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. ¹⁹A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamın aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi.

²⁰⁻²¹Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamın garima migharim an otogha overiamın ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighın ua iza migharimın gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba arı mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamategha iza bar me misoghezi me ariaghire. ²²Ezi datirighın Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamın aven ghuegha a gaboroziba, me azenim giregha uaghan midorozimın aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha

ua itir puvati. ²³ Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu.

²⁴ Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba puvatizir danganimin, me danganir kamın uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamategha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁵⁻²⁶ Josua dughiar kamın uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibobonim, a 12,000in tu.

²⁷ Ikiavira Itir God, faragha Josua miġia ghaze, "Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam." Ezi Israelia bizir kaba bar uari bagha da ini.

²⁸ Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozı a bar sigħa bar ikuvigha iti, egha datirighin ikia kamaghira iti. ²⁹ Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghua vti aruem iraghu. Ezi guaratizim Josua gumazibav kemezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anekuni. Egha me dagiar aviriba isa an kuam gisın dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti.*

Josua Ebalin Miġsiamin Moses Osirizir Arazibar akaba dibori

³⁰⁻³¹ Dughiar maba gıvazima Josua Israelia ko Ebalin Miġsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mabav ġia ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagħ ofa gamir dakozimin ingar. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir mogħin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar ġin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagħ ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin diġhorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarigh. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar uan ofan tue bar isia miġhiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ³² Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri. ³³ Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangaribar faragh zuir gumaziba ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin iġharazibar izeziba, me bar ghua okoruar pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir tuiviziba, marazi Gerisimin Miġsiamin borogħin tuivizi, marazi Ebalin Miġsiamin borogħin tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugħa izezima, Israelian okoruar pumuningin vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksar kam men torimra iti. Gumazamiziba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an ingangarir gumazim Moses mikemezi mogħira, me bizibar amuan.

³⁴ Ezi me mitivighavira itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar, pamtemın dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar ġin mangiti, a deravira me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batogħti a ivezir kuram me daningamin akaba dibori. ³⁵ Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumazamiziba bar da baraki. Men amiziba ko, boriba ko, nguibar iġharazibar gumazamiziba, me uaghan ikia miġirigiar kaba baraki.

* **8:29:** Migirigiar kam, "dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti," e datirighin itir dughiam an a migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **8:30-31:** Ua Me Ini 20:25

8:30-31: Godin Araziba 27:2-8

8:33: Godin Araziba 11:29; 27:11-14

9

Gibionia, Josua gifari

¹ Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me mighsiabar itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko, danganir Mediteranianin Ongarir Ekiamin mariamin ikegha ghua notin amadaghan Lebanonin nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim, Amorian atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian atrivim, me bar moghira Israelia amizir bizir kabar akam baraki.

² Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi.

³ Ezi Gibeonin nguibamin itir gumazamiziba me Hivian dakozimin aven iti. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki.

⁴ Egha men marazi nguibar saghuiamin izezir gumazibar min Josua gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Egha da inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui. Egha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki. ⁵ Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Egha dagarir asuar ghurir dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Egha bretin midiarir aviaba inivizir kuraba uaghan da inigha izi. ⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an iti. Ezi Gibeonin adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin me migei, "E nguibar saghuiamin ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko deragh dapiasa."

⁷ Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia migei, "Ia ti bar en boroghira iti. E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham."

⁸ Ezi me kamaghin Josua migei, "E pura nin ingangarir gumazibar otivigh ikiam."

Ezi Josua kamaghin me migei, "Ia taia. Ia managhira ikegha izi?"

⁹ Ezi me kamaghin a migei, "E nin ingangarir gumaziba bar saghon mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar ekiaba Isipin kantrin, dagh ami. ¹⁰ Egha e uaghan Amorian atrivir Jordanin Fanemin vongin itimning, Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotin nguibar ekiamin ike. ¹¹ Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar kamaghin e migei, 'Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim suam, "E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi." ' ¹² Ia kagh bretbar ganigh, da isiavira itima, e nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi bretin kaba datirighin misinghaha aviaba dagh inifi. ¹³ Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiabara e wain isa dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinibar biaghire. Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kam in izima da bar dighoraghire."

¹⁴ Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam, me kamaghin amizir puvati. ¹⁵ Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira navir amirizim me ganingi. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akar dikirizir kam in amamangati.

¹⁶ Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mizekim givazi, me gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti. ¹⁷ Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mizekimin men nguibar ekiabar otifi. Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriati Jearim. ¹⁸ Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me

ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari. ¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham. ²⁰ E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham. ²¹ Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Eghti e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam.” Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti.

²² Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, “Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati. ²³ Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazirbar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam.”

²⁴ Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighi, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami. ²⁵ Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a damu.”

²⁶ Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. ²⁷ Ezi Josua dughiar kam in me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.*

10

Josua, Amoria misogha me abira

¹ Ezi Jerusalem Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti. ² Ezi Jerusalem atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekevegga Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuibara. ³ Dughiar kam in Jerusalem Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakisin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir. ⁴ An akam me bagha anemaga ghaze, “Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizimin iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham.” ⁵ Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

⁶ Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, “O gumazir ekiam, e ian ingangarir

* 9:27: Migirigiar kam, “datirighin uaghan,” a datirighin e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A gumazir akinafarir kam osirizir dughiam migei.

gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa.”⁷ Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham.”⁹ Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuram gami.¹⁰ Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinibar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu.¹¹ Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezibar dibobonim ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonim gafira.

¹² Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki.”¹³ Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarin Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminim piri.*¹⁴ Fomira ikegha iza datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamim akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami!

¹⁵ Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue.¹⁶ Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamim iti.¹⁷ Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme.

¹⁸ Ezi Josua ghaze, “Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arighi me an gan iki.¹⁹ Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura iktan marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki.”²⁰ Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti.²¹ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia iza Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati.

²² Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, “Ia mangi mozimin akamin itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi.”²³ Ezi Josuan gumaziba,

* **10:13:** Fofozir gumaziba kamaghin nighnisi, Jasarin Akinafarim, a Israelian akinafarir ghurir mam. Ezi akinafarir kam datirighin bar ovenge. Ezi e fozir pu, migirigiar manaba an aven iti. Devit, Atrivim Sol ko Jonatanin apangkuvigha aning bagha ongezir igham osiri, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni 2 Samuel 1:17-27in ganigh. **10:14:** Josua 10:42; 2 Atriviba 20:8-11; Aisaia 38:8

5plan atrivir dagiar torimin aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon.

²⁴ Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me miġei, "Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar ariġigh." Ezi me a mikemezi moghin ami.

²⁵ Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav ġia ghaze, "Ia akongiva ati-tingan marki. Ia tuiyigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam." ²⁶ Egha Josua atrivir kabav soghezi me ariaghirezi, a me isa temer 5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem ġifa. ²⁷ Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamın me akuni. Egha torir kamın akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti.

²⁸ Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamın midorozim gamua an atrivimın suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamın itir gumazamiziba bar moghira me misoghezi me ariaghire. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami.

Israelia nguibar ekiar igharaziba ini

²⁹ Egha bizir kabar ġin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamın otogha me misosi. ³⁰ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi me midorozim gamua uan apaniba abinigha, atrivim sara suiraghav a misoghezi an areme. Me nguibar ekiamın aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan atrivim gami.

³¹ Bizir kabar ġin, Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan nguibam ategha ghua Lakisın nguibamın otogha, a korogha me misosi.

³² Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha amınzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me ariaghire. A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan Lakisın adarazigh gami.

³³ Ezi Geserın nguibamın atrivim, Horam, a Lakisın akuragh misoghasa izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghire.

³⁴ Egha bizir kabar ġin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisın nguibam ategha, ghua Eklonın nguibam korogha maghira me misosi. ³⁵ Dughiar me ghua me korozimın, aruer kamra, me bar me misoghezi me ariaghire. Me Lakisın adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonın adarazigh ami.

³⁶ Me kamaghın amigha ġivagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Eklonın nguibam ategha, ghuavanaga Hebronia ko misosi. ³⁷ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamın aven itir gumazamiziba bar me misuegħa, nguibar men boroghın itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Eklonın adarazigh amizi moghin, me uaghan arazir kamra Hebronın adarazigh ami.

³⁸ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghiregha ua iza Debirın nguibar ekiam korogha me misosi. ³⁹ Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamın aven itir gumazamiziba bar me misuegħa, nguibar men boroghın itibar gumazamiziba sara misoghezi me ariaghire. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronın atrivimning gamizir arazimra, me uaghan Debirın atrivim gami.

⁴⁰ Josua Kenanin nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumazamiziba bar me misogha me abira. Egha mighsiabar itir danganibar atrivibav sogha me abinigha, Negevin danganimin itir atrivibav sogha me abinigha, aruem uaghiri naghin itir mighsiabar atriviba bar me misogha me abinigha, egha Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibabar atrivibav sogha me abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi moghin, a bar me misoghezi me ariaghire. ⁴¹ Josua danganir kamin nguibar kabar gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikegha iza Gasan nguibamin oto, an ongarir dadarimin boroghin iti. Egha Gosenin danganimin ikegha notin amadaghan iza Gibeonin nguibamin tu. ⁴² Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kabav sogha me abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar ada ini. ⁴³ Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamategha Gilgalin me itir danganimin ghu.

11

Israelia, Atrivim Jabin ko an namakaba, me abini

¹ Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim baregha, nguibar ekiar kabar atriviba bagha akaba amangi, kar Madonin nguibar ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim. ² Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibar atriviba bagha akam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha akam amaga, Dorin nguibamin boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagha akam amada. ³ Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin itiba bagha akam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagh akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagha akam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin iti. ⁴ Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar moghira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegha, ongarir miriamin gigimin min ghugha, hoziar avirim ko karisin avirim iti. ⁵ Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Gurumzaraghan dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueghti me arighiregham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hoziabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongeghti da isigh.” ⁷ Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore. ⁸ Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonin nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otogha, ghua aruem anadi naghin Mispan danganir zarimin oto. Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me agifa. ⁹ Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hoziabar suer agiriba aghoregha men karisbagh apongezi da isi.

¹⁰ Egha Josua gin uamategha iza Hasorin nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamin Hasorin nguibar ekiam, a nguibaba bar dar faragha itir nguibam. ¹¹ Ezi Israelia Hasorian gumazamiziba bar me misuaghariki, ezi men tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar

kam gaborozi a isi. ¹² Josua atriviba bar men suigha men nguibar ekiaba bar ada inigha, bar moghira me misoghezi me ariaghire, mati Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a mikemezi mokin. ¹³ Ezi Israelia nguibar ekar gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorin nguibar ekiamram aboro. ¹⁴ Ezi Israelia nguibar ekar kabar bizir aghuiba ko dagiaba ko bulmakauba uari bagha dar suiki. Egha gumazamizitam ataghizi a itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁵ Ikiavira Itir God faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses ganingizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi Josua bar dar gin ghu. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Josua bar moghira bizibagh ami.

Josua, nguazir kamın danganiba bar ada ini

¹⁶ Ezi Josua nguazir kamın danganiba bar ada ini. A danganir mighsiaba isava, Negevin Distrighin danganiba bar ada isava, Gosenin Distrik ko dipaba puvatizir danganim Araba isava, aruem uaghiri naghin mighsiar doziba isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba. ¹⁷⁻¹⁸ Nguazir kamın mitaghniam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki. ¹⁹ Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inizir puvati. Hivira Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me gasighasiki. ²⁰ Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangkuvizir puvati. Israelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir migirigiamin gin ghua, me gasighasigha bar me agifa.

²¹ Ezi dughiar kamın Josua ghua Anakın ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekar bar ruariba. Me Hebronin nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapın nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar igharazibar iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki. ²² Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir puvati. ²³ Ezi Josua nguazir kamın danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghira Israelian anababagh aningizi, me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamın otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12

Moses midorozimin abınizir atrivibar ziaba

¹ Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimning misogha, aning abiragha aningin nguaziba bar ada ini. Nguazir kamın mitaghniam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. ² Moses misogha abirazir atrivir mamın ziam, Sihon. An Amorian atrivim, egha Hesbonin nguibar ekiam gatavagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin

tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Egha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distrighin nguazir akuar mam. ³ Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin gari, egha Galilin D'ipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsiyim Itir D'ipamin oto. Egha bar ghua sautin amadaghan Pisgan mighsiamin apengan tu.

⁴ Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekiar ruariba, egha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, egha a Astarot ko Edrein nguibamningin iti. ⁵ Ezi an ativazir nguazimin mitaghniam, notin amadaghan Hermonin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan, Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distrighin danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distrighin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniamin tu. ⁶ Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Egha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarazi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi.

Atriviba ko Nguibar Josua midorozim gamuava abirazibar ziaba

⁷ Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abiniziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvaha Israelian anababagh anidi. Eghti nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam. ⁸ Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazamiziba puvatizir danganim, ko sautin amadaghan Negevin danganim. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike. ⁹ Israelia nguibar ekiar kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim, ¹⁰ Jerusalemn nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim, ¹¹ Jarmutin nguibamin atrivim, Lakinin nguibamin atrivim, ¹² Eklonin nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim, ¹³ Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim, ¹⁴ Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim, ¹⁵ Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim, ¹⁶ Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim, ¹⁷ Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim, ¹⁸ Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim, ¹⁹ Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim, ²⁰ Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim, ²¹ Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim, ²² Kedestin nguibamin atrivim, ko Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar kamning Karmelin Distrighin iti. ²³ Egha uaghan Dorin nguibamin atrivim, an ongarir dadarimin boroghin iti, egha Goimin nguibamin atrivim, a Galilin Distrighin iti. ²⁴ Egha uaghan Tirsan

nguibamın atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

Me nguaziba tuiragha Israelian anababagh anıdı

13

(Sapta 13–22)

Ikiavıra Itir God ghaze, Israelia nguazir igharazir me inizir puvatiziba, uaghan da iniam

¹ Ezi azenir aviriba gıvazıma, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavıra Itir God kamaghın a migei, “Ni bar ghuri, egh dughiar ruarımın ikian kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavıra itima, ni tıghar misoghıva ada iniam. ²⁻³ Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguıbar ekiar 5plan kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurın nguaziba inizir puvati. A İsipin nguazir mitaghniar aruem anadı naghın iti. Ia uaghan sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorın Faner mırıamın itir nguazim, a İsipin kantrin mitaghniamın iti, egha notın amadaghan ghua Ekronın nguıbamın nguazim, ia a inizir puvati. ⁴ Ia Kenanian nguaziba bar tıghar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonın nguazımın itir nguıbam Mearan ikegha, ghua Afekin nguıbamın oto, an Amorıan nguazir mitaghniamın iti. Ia nguazir kaba tıghar ada iniam. ⁵ Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonın nguazir aruem anadı naghın itiba, ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonın Mıghsiamın boroghın itir nguıbamı Balgatın ikegha ghua Hamatın Tuavır Akamın tu. ⁶ Ia uaghan, Saidonın gumazamizir Lebanonın Mıghsıabar ikia ghua Misrefot Maimın nguıbamın itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh mangı men agiraghtı me aregham, eghtı Israelia nguazir kaba inıgh dar ikiam. Ki ni mıkemezni moghıra, ni nguazir kaba bar ada abıgh, da isi Israelia danıghtı me dar iki. ⁷ Egh ni datırıghın nguazir kam tuiragh a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen anabar me tuirazımningın ıgharazım, bar me danıghıgh.”

Ruben, Gat, ko Manase, men nguaziba

⁸ Ikiavıra Itir Godın ingangarır gumazım Moses, a fomıra Rubenin anabamın adarasi, ko Gatın anabamın adarasi, ko Manasen anabar me tuirazımningın faragha zuımın adarasi, nguazir maba me ganıgha gıfa. Men nguaziba aruem anadı naghın Jordanın Fanemın vongın iti. ⁹ Ezi men nguazim, an Arnonın Fanemın danganır zarımın tongın itir nguıbamın ikegha notın zui. Ezi uaghan Arnonın Fanemın notın mırıamın itir nguıbamı Aroer, a uaghan men nguazım. Egha men nguazım ghua mıghsıar orazımın danganır bar zarır ekiam itir nguaziba inıgha ghua Medeban nguıbamın otogha ghua Dibonın nguıbamın tu. ¹⁰ Egha uaghan Amorıan Atrivim Sihon, an nguıbar ekiaba bar ada ini. Sihon fomıra uabi Hesbonın nguıbar ekiamın ikia, egha nguıbar ekiar kabagh atıvagha dar gara ghua, Amonian nguazım ko mitaghniam atı. ¹¹ Egha me uaghan Gileatın nguazım ısava, Gesur ko Makatın Distrik sara inıgha, uaghan Hermonın mıghsıam sara, bar ada ini. Egha Basanın Dıstrıghın danganıba bar ada inıgha, ghua Salekan nguıbamın tu. ¹² Egha me, nguazir Atrivim Ok atıvazıba, bar ada ini. A Refaimbar gumazır mam, me gumazır ekiar bar ruarıba, egha me avırasemezir puvati. Ok, a men gumazır abuananam. A fomıra, Astarot ko Edrein nguıbamningın iti. Ezi Moses gumazır kaba ko misogha me abıragha bar me batoke. ¹³ Egha

Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati.

¹⁴ Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a isa me ganingizi, me a ini. Eghti ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati.

¹⁵ Egha Moses nguazir akuar maba isa vaghvagha Rubenin anabamin ikizibagh aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti. ¹⁶ Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin oto. ¹⁷ Egha bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogha ghua, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmeon, ¹⁸ ko Jahas, Kedemot, Mefat, ¹⁹ ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir zarir kam in itir mighsiar muziarim gisin iti. ²⁰ Egha Betpeor, ko nguibar Pisgan mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jesimot. ²¹ Nguibar kaba da, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibaba bar moghira. Kar Amorian Atrivim Sihon uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egha nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari. Moses a ko misogha anebiragha uaghan Midianian gumazir dapanir kabav sogha me abira. Men ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hur, ko Reba. Me faragha bar moghira nguazir kam in apiagha itima, Atrivim Sihon ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari. ²² Egha Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar gun migeir gumazim, Israelia uaghan a misoghezi an areme. ²³ Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam. Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba vaghvagha uari baghavira da ini.

²⁴ Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba tuiragha vaghvagha Gatin anabamin ikizibagh aningizi, me vaghvagha dagh apiaghav iti. ²⁵ Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko Gileatin Distrighin itir nguibar ekiaba, ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban nguibar ekiamin boroghin aruem anadi naghin iti. ²⁶ Egha men nguazim, Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramatmispen nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogha ghua, Mahanaimin nguibar ekiamin otogha, ghua Lodebarin nguazir mitaghniyam in tu. ²⁷ Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibar kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran nguibam, Sukotin nguibam, ko Safonin nguibam, ko Atrivim Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, a faragha an gari. Egha Gatin anabamin adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua aruem anadi naghin otogha, bar ghua notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin tu. ²⁸ Nguibar ekiar kaba ko dar nguibar doziba, Gatin anabamin ikizibar adarazi uari baghavira da inigha dagh apiaghav iti.

²⁹ Egha Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me tuirazimningin mav ganingizi, me vaghvagha uari bagha a inigha a gapia. ³⁰ Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativagha an gari. Me uaghan 60 plan nguibar ekiar Jair gariba, da Basanin distrighin iti, me bar

da ini.* ³¹ Men nguazir kam, a Gileatin Distrighin akuam inigha, Astarot ko Edrein nguibamning ini, Atrivim Ok, fomira ativagha ganizir nguibamning. Egha Moses nguazir kam isava Manasen otarim, Makirin ovavir boribar ikizibar adarazi vaghvagha me ganingi.

³² Kamaghira, Moses Moapin danganir zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem anadi naghin amadaghan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da tuiragha da isa Israelia ganingi. ³³ Egha Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. A kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir aghuir ia inzimmin min iti, kamaghin ia nguazitam inian kogham."

14

Israelia, Kenanin nguaziba tuiragh uari daningasa satu gikararai

¹⁻³ Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vaghvagha inizibar eghaghanim. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiavira itima, Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mammin akuam ganingi. Egha a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati.

Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin Kenanin nguazimin otogha givagha, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababa vaghvagha men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin ami. Egha nguazim tuiragh uan 9plan anababa ko anabar mammin akuar igharazim, me daningasa a bagha satu gikararai.

⁴ Egha me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egha me nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati.* Livaiba, me nguibar ekiar mabara ini, ezi nguibar ekiar kabanang, danganir me bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti. ⁵ Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Israelia Kenanin nguazim abigha uan adarazigh anidi.

Josua Hebronin nguibam isa Kalep ganingi

⁶ Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a bagha ize. Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagha iza a migia ghaze, "Ni fo, e Kades Barnean ikiavira itir dughiamin, Ikiavira Itir God, ga bagh damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses mikeme. ⁷ Dughiar kammin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategh mangi nguazir ekiar kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin ganizir biziba, ki uamatogha iza guizbangira bar uan navim sara Moses geghani. ⁸ Ezi nan aveghbuar na ko ghueziba, me atiatir migirigibagh amima, atiatim gumazamiziba bar moghira men navir averiabagh izivagha me abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi. ⁹ Dughiar kammin, Moses na ko akam akira ghaze, 'Ni bar deravira Ikiavira Itir God, en God, an akamin gin ghua uabi isa a ganingi, kamaghin

* **13:30:** Jair, a Manasen ovavir boribar mam. **13:33:** Diboboniba 18:20; Godin Araziba

18:2 **14:1-3:** Diboboniba 26:52-56; 32:33; 34:13-15; Godin Araziba 3:12-17 * **14:4:** Men inazir afeziam Jekop, a 12plan otariba iti, egha me 12plan anababagh amizi, da Israelian otifi. Egha gin Josepin ikizim, akuar pumuningin oto, kamaghin Israelia 13plan anababar otifi. Egha nguaziba tuisigh uari daningamin dughiamin, me nguazim tuiragha 12plan anababagh aningi, egha me nguazir taba Livaibagh aningizir puvati. God uabi uan ingangarim Livai bagh aningi, ezi bizir kam mati bizir aghuimin min me a ini. Ni Josua 13:33in gan. **14:6:** Diboboniba 14:30 **14:7:** Diboboniba 13:1-30

14:9: Diboboniba 14:24; Godin Araziba 1:36

ni uan dagarimin dikagha aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighti, ia a daperagh an iki kamaghira ikiam.”¹⁰ Egha Kalep ua kamaghin Josua migia ghaze, “Ni oragh. Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God bizir kamin gun Moses mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi ki datirighin azenir 85plan ikia egha ikiavira iti.¹¹ Fomira, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dughiam, ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin nan ikiavira itima, ki misogh bizibar amu daruvira ikiam.¹² Ni datirighin, Ikiavira Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir mighsiabar itiba, ni da isi na daning. Ni dughiar kamin uabi ikiav orazi, ki kamaghin migia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar ekevegha divazir gavgavibar aven iti. Eghti Ikiavira Itir God, na mikemezi moghin, na ko ikiti, ki me misogh men agiraghti me aregham.”

¹³ Ezi Josua kamaghin oregha, Ikiavira Itir God, deragh Jefunen otarim Kalep damuasa God ko migei. Egha a Hebronin nguibam isava a ganingi.¹⁴ Guizbangira, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen otarim, a bar deragha Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin gin ghua bar uabi isava a ganiga, an gin zui. Kamaghin, a Hebronin nguibam isa a ganingi. Ezi an ovavir boriba a gapiagha ikia kamaghira iti.¹⁵ (Fomira, me ziam Kiriat Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an Anakian gumazir ruarir bar ekiar mam.)

Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziba uam Kenanin nguazir kamin otivir puvati.

15

Nguazir Josua Judan anabam bagha bighizim

¹ Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir me Juda bagha bighizim inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir mitaghniyam sautin amadaghan ghua, Idomin kantrin tugha, bar ghua Senin gumazamiziba puvatizir danganim sara ghu.² Men nguazir mitaghniyar sautin amadaghan itim, an Amangszim Itir Dipar Akaremin sautin itir ruaghatevimin ikegha ghua,³ tuavir Akra-bimin ghuavanadim gitagha ghua sautin amadaghan Senin gumazamiziba puvatizir danganimin otogha ghua, Kades Barnea gitagha ghua Hesronin nguibam gitagha ghua, Adarin nguibamin oto. Egha raghirigha ghua Karkan nguibamin oto.⁴ Egha ghua Asmonin nguibamin otogha, Isipin nguazimin mitaghniyam abighizir daghurir muziarimin ghuavanaga Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam.

⁵ Ezi men nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin itim, an Amangszim Itir Dipar Akaremin, miriam bar an ghuanaga Jordanin Fanemin akamin oto. Ezi notin amadaghan itir nguazir mitaghniyam, a Jordanin Fanemin akamin ikegha,⁶ ghua Bethoklan nguibamin otogha ghua, notin amadaghan ghua Betaraban nguibamin otogha ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mam in ziam.)⁷ Egha Akorin danganir zarimin ghua, Debirin nguibamin otogha, notin amadaghan ragha ghua Gilgalin nguibar ekiamin ghu. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadim iti. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha mitaghniyam ghua Ensemesin dipamin otogha, ghua Enrogelin danganimin oto.⁸ Egha sautin amadaghan ghua Hinomin Otarimin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalem nguibam danganir kamin iti. Ezi nguazir mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiamin oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti.

Mighsiar kam, a Refaimin danganir zarimin iti. ⁹ Egha ghua Neptoan dipar emimirimin otogha ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto. Egha kagh nguazir mitaghniyam ua ragha ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriati Jearim. ¹⁰ Egha Balan nguibamin mitaghniyam ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogha ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egha ghuaghira Betsemesin nguibamin otogha ghua Timnan nguibam gita. ¹¹ Egha ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogha ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogha ghua, Balan mighsiam ategha ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniyam ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa.

¹² Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itibar mitaghniyam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghu. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvaha nguazir kaba ingha dagh apiaghav iti.

*Kalep Hebron ko Debirin
nguibar ekiamning ini*

(Gumazir Dapaniba 1:11-15)

¹³ Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amua, Hebronin nguibam isava Kalep ganingi. Hebronin ziar mam Kiriati Arba. Arba ana Anakian ovavim. ¹⁴ Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogha, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmai, me Anakin ovavir boriba. ¹⁵ Egha gin Kalep nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriati Sefer.)

¹⁶ Egha Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazir Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.” ¹⁷ Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti. ¹⁸ Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”

¹⁹ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judabar nguibabar ziaba

²⁰ Kar Judan anabamin aven itir ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba. ²¹ Nguibar sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniyam boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur, ²² Kina, Dimona, Adada, ²³ Kedes, Hasor, Itnan, ²⁴ Sip, Telem, Bealot, ²⁵ Hasor Hadata, Keriot ko Hesron, an ziar mam Hasor, ²⁶ Amam, Sema, Molada, ²⁷ Hasargada, Hesmon, Betpelet, ²⁸ Hasarsual, Berseba, Bisiotia, ²⁹ Bala, Im, Esem, ³⁰ Eltolat, Kesil, Horma, ³¹ Siklak, Matmana, Sansana, ³² Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distirighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

³³ Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna, ³⁴ Sanoa, Enganim, Tapua, Enam, ³⁵ Jarmut, Adulam, Soko, Aseka, ³⁶ Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti.

³⁷ Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat, ³⁸ Dilean, Mispa, Joktel, ³⁹ Lakis, Boskat, Eklon, ⁴⁰ Kabon, Lamas, Kitlis, ⁴¹ Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁴² Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan, ⁴³ Ipta, Asna, Nesip, ⁴⁴ Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁴⁵ Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba, ⁴⁶ nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegha ghua ongarir dadarimin tu. ⁴⁷ Egha ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Daghurir Dipamin otogha, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.

⁴⁸ Egha distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kam in itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jatir, Soko, ⁴⁹ Dana, Kiriati Sefer, an ziar mam Debir, ⁵⁰ Anap, Estemoa, Anim, ⁵¹ Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵² Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Arap, Duma, Esan, ⁵³ Janim, Bet Tapua, Afeka, ⁵⁴ Humta, Kiriati Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁵ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Juta, ⁵⁶ Jesril, Jokdeam, Sanoa, ⁵⁷ Kain, Gibeia, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁵⁸ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor, ⁵⁹ Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶⁰ Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itibar ziabar kara: Kiriati Bal, an ziar mam Kiriati Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aning in boroghin iti.

⁶¹ Nguibar ekiar gumamaziziba puvatizir danganim in itibar kara: Betaraba, Midin, Sekaka, ⁶² Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

⁶³ Judaba Jebusia batoghan ibura, kar gumamazizir Jerusalem in nguibar ekiam in itiba. Kamagh in, me Judaba ko bar moghira uari inigha Jerusalem in ikiavira iti.*

16

Nguazir me Efraimin anabamin adarazi bagha bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagha bighizim, an mitaghnam Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegha, aruem anadi naghin

15:63: Gumazir Dapaniba 1:21; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4 * **15:63:** Akar kam, "Jerusalem in ikiavira iti," kar en dughiam in akam puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam in migei.

amadaghan Jerikon mozir pabar ikegħa ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir miġhsibar ghua Betelin nguibamin oto. ² A Betelin otogħa ghua, Lusin nguibamin otogħa ghua Atarotin oto, danganim kam Arkaia an ike. ³ Egha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egha ghua Geserin nguibamin otogħa, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu.

⁴ Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin anabamin adarasi, me nguazir kaba ini.

⁵ Kar Efraimin anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniem, aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegħa ghua Bethoron nguibamin tu. ⁶ Egha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimin iti. Ezi men mitaghniem aruem anadi naghin amadaghan igħuigha ghua, Tanatsilon nguibam gitagħa ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamin tu. ⁷ Egha Janoan nguibam ategħa ghua Atarotin nguibar ekiam ko Naran nguibar ekiam giragħu. Egha ghua Jerikon nguibar ekiamin otogħa ghua Jordanin Fanemin tu. ⁸⁻⁹ Egha Tapuan nguibar ekiamin ikegħa ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Kanan Fanemin otogħa ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men borogħin itiba, me bar ada isa Efraimin anabamin adarazigh aningī. Efraimin anabamin adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen nguazimin aven iti. ¹⁰ Efraimin adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamin itibav sogħa me batogħezir puvati. Kamaghin, Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

17

Nguazir me Manasen anabar me tuirazimningin igharazim bagħa bighizim

¹ Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam Manasen anabamin adarazi bagħa bighizir nguazim, me an ovavir boribagh aningī. Ezi Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik ko Basanin Distriġhin itir nguaziba isa an ovavir boribagh aningī. ² Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh aningī. Manasen ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba, me vaghvagħa uan ikizir ekiabar inazir afeziabar otifi. ³ Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsa. ⁴ Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav ġia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses miġia ghaze, 'En afeziamin aveghubabar otariba tongin ia nguazitam e daningħh.'" Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh aniga, egha magħira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningī. ⁵⁻⁶ Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba ko otaribagh aningī. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar mogħira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin adarasi, Jordanin

Fanemîn vongin amadaghan Gileatın Distrik ko Basanın Distriğhın nguaziba ini.

⁷ Manasen anabamın adarazir nguazir mitaghniyam, Aserin anabamın nguazimın ikegha ghua Mikmetatin nguibamın oto, an aruem anadi naghın amadaghan Sekemin nguibar ekiamın iti. Egha mitaghniyam sautin amadaghan ghua Entapuabar nguazimın tu. ⁸ Ezi Manasen anabamın nguazim ko Efraimın anabamın nguazimın mitaghniyam, Tapuan nguibar ekiamın kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim. ⁹⁻¹⁰ Ezi Efraimın adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti, ezi aningın nguazir mitaghniyam aruem uaghiri naghın Kanan daghurimın uaghira, Mediterenianın Ongarir Ekiamın mırıam bar an ghu. Ezi Aserin nguazim not ko aruem uaghiri naghın aningın tongira iti, ezi Isakarın adarazir nguazim, not ko aruem anadi naghın aningın tongira iti. ¹¹ Isakar ko Aserin nguazir mitaghniyamningin aven, Manasen anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar aning okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko Megido, ko nguibar da okarigha itiba.* ¹² Ezi Manasen anabamın adarasi, Kenanın gumazamiziba nguibar ekiar kabar me batoghan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar kabar ikiavira iti. ¹³ Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati.

¹⁴ Egha gin Josepin ovavir boriba, Josua bagha izegha a miğia ghaze, “Ikiavira Itir God bar deragha e gamızı, e bar aviraseme. Ezi e nguazir aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganingi.” ¹⁵ Ezi Josua kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ian avirim bar ekeveghti Efraimbar miğsiabar itir nguazim ian suvighti, ia uari ghuanang Peresia ko Refaimian ruarir ghurimın mangi, uari baghvira nguazitamın ganıva anezenegh.” ¹⁶ Ezi Josepin ovavir boriba kamaghın a miğei, “Miğsiar nguazir kam en sufi. Kenania, me danganir zarimın nguazir voroghira ireghav itiba, me bar moghira midorozir karisın ainın gavgavıba itiba iti. Betsanın nguibar ekiam ko an okarigha itir nguibaba ko, Jesrilin nguibamın boroghın danganir zarimın itir adarasi, me bar ainın midorozir karisba iti.”

¹⁷ Ezi Josua kamaghın Efraim ko Manasen anabamningin adarazir niğhniziba fa me miğia ghaze, “Ian anabamningin aven ia guizbangira bar avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir vamira, a ian sufi. Kamaghın, ia nguazir igharazitaba uaghan ada iniam. ¹⁸ Egh nguibar miğsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam a guizbangira ruarir ghurir pızim, ia an mitaghniar tamın ikegh an ingar mangi, an saghon itir mitaghniar igharazimın otogh. Kenania gavgavıgha midorozir karisın bar gavgavıba iti. Eghti ia me misogh men agıntıghti me aregham.”

18

Josua nguazir igharazim bar anebıgha Israelia bar me ganıdi

¹ Egha Israelia midorozim gamıgha apanıba abınıgha gıvagha, Silon nguibar ekiamın uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godın ziam fasa a bati-vamin Purirpenim asara. ² Dughiar kamın Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tıghar da iniam. ³ Ezi Josua kamaghın Israelia miğei, “Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam

* **17:11:** Hıbrun akam deragha migirıgiar kamın mingarım abıghızir puvati. **17:12:** Gumazir Dapanıba 1:27-28

ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuava a inizir puvati? ⁴ Ia 7plan anabar nguaziba puvatizibar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh iza, osirizir eghaghanir kam na daningigh. ⁵ Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam. ⁶ Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighiva, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na daningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifofoghsi, satu gikiarangam. ⁷ Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghin, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba.”

⁸ Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa misevezibav gei, “Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikiarang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba.” Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue. ⁹ Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagha da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize. ¹⁰ Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagha me ganidi.

Nguazir me Benjaminin anabamin adarazi bagha bighizim

¹¹ Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti. ¹² Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniyam, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Bethavenin nguazir misingizimin danganimin oto. ¹³ Egha nguazir mitaghniyam bar ghua Lusin nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lusin ziar mam, Betel. Egha ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. ¹⁴ Mitaghniyar kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha aruem ghuaghiri naghin ghua, egha ragha sautin amadaghan zui. Egha sautin amadaghan ghuaghira Kiriati Balin nguibamin oto, an ziar mam, Kiriati Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam. Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam, kagh ikegha aruem uaghiri naghin iraghu.

¹⁵ Ezi sautin itir mitaghniyam, Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoan nguibamin boroghin itir dipar emimirimin tu. ¹⁶ Egha mitaghniyam bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin itir mighsiamin miriamin ghu. Mighsiar kam, notin amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin danganir zarim atu. Danganir zarir

kam, a Jebusian nguibar miḡhsiamin miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniām ghua Enrogelin dipar emimirimin tu. ¹⁷ Egha mitaghniām notin amadaghan ghua Ensemesin dipar emimirimin otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adu-minin nguibamin ghuavanadim, a ikiam. A danganir zarir kamın sautin amadaghan miḡhsia-bar iti. Egha nguazir mitaghniām ghua Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamın ziam.) ¹⁸ Egha ghua miḡhsiar mamın pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniām bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu. ¹⁹ Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin miḡhsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangszim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniām. ²⁰ Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniām atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizibar mitaghniaba.

²¹ Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesis, ²² Betaraba, Semaraim, Betel, ²³ Avim, Para, Ofra, ²⁴ Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distriḡhin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti.

²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distriḡhin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot, ²⁶ ko Mispa, Kefira, Mosa, ²⁷ Rekem, Irpel, Tarala, ²⁸ Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibeon, ko Kiriath Jearim. Distriḡhin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19

Nguazir me Simeonin anabamin adarazi bagha biḡhizim

¹ Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh aningizir nguazim bar an tongira iti. ² Kar Simeonin anabamin adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada, ³ Hasarsual, Balam, Esem, ⁴ Eltolat, Betul, Horma, ⁵ Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa, ⁶ Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti. ⁷ Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko da boroghin itir nguibar dozir maba ini. ⁸ Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatberin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini. ⁹ Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi.

Nguazir me Sebulunin anabamin adarazi bagha biḡhizim

¹⁰ Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniām, ghua Saritin nguibar ekiamin tu. ¹¹ Ezi men nguazir mitaghniām ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi

naghin itir daghurimn tu. ¹² Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniyam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo. ¹³ Ezi mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamningin otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghua. ¹⁴ Egha notin itir mitaghniyam ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu. ¹⁵⁻¹⁶ Sebulunin anabamin adarazi inimiz nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Isakarın anabamin adarazi bagha bighizim

¹⁷ Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 4 Isakarın anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ¹⁸ Isakarın anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot, Sunem, ¹⁹ ko Hafaraim, Sion, Anaharat, ²⁰ ko Rabbit, Kision, Ebes, ²¹ ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases. ²²⁻²³ Isakarın anabamin nguazir mitaghniyam ghua, Taborin Mighsiamin suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarın anabamin adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Aserin anabamin adarazi bagha bighizim

²⁴ Josua ghua satu gikararaima, Isakarın anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ²⁵ Aserin anabamin inimiz nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap, ²⁶ ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniyam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Si-horlipnatin nguibar ekiamin tu. ²⁷ Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimin ghua notin amadaghan Betemek ko Neielin nguibamningin tu. Egha mitaghniyam ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua Kabuln nguibamin otogha, ²⁸ ghua Ebron, Rehob, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamin tu. ²⁹ Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamin otogha iza, Tairin nguibar ekiamin tu, nguibar ekiar kamın divazim bar gavgafi. Egha mitaghniyam ua ragha Hosan nguibar ekiamin otogha ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Aserin anabam uaghan nguibar ekiar kaba ini: Mehebel, Aksip, ³⁰⁻³¹ ko Uma, Afek, ko Rehob. Aserin anabamin adarasi, nguibar ekiar 22pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Naptalin anabamin adarazi bagha bighizim

³² Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 6 Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ³³ Ezi men nguazir mitaghniyam, Helepin nguibar ekiam ko Sananimin nguibamin tughav itir Okin temer ekiamin povimin ikegha ghua, Adami Nekepin nguibar ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar ekiamin otogha, ghua Lakumin nguibar ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto. ³⁴ Egha mitaghniyam ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua Asnot Taborin nguibar ekiam ko Hukokin nguibar ekiamin oto. Ezi Sebulunin anabamin nguazir mitaghniyar sautin itim, a Naptalin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniyar aruem uaghiri naghin

itim, an Aserin anabamin nguazir mitaghniamin suira. Egha an nguazir mitaghniar aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia Jordanin Fanemin suira.* ³⁵ Men nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser, Hamat, Rakat, Kineret, ³⁶ ko Adama, Rama, Hasor, ³⁷ ko Kedes, Edrei, Enhasor, ³⁸⁻³⁹ ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabam, 19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini.

Nguazir me Danin anabamin adarazi bagha bighizim

⁴⁰ Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. ⁴¹ Danin anabam inizir nguazim, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol, Irsemes, ⁴² ko Salbin, Aijalon, Itla, ⁴³ ko Elon, Timna, Ekron, ⁴⁴ ko Elteken, Gibeton, Balat, ⁴⁵ ko Jehut, Beneberak, Gatrimon, ⁴⁶ ko Me-jarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamin boroghin itir danganim. ⁴⁷ Ezi gin, nguazir kamin ghuavir faraghav itiba, Danin anabamin adarazir apanim gamigha nguazir kamin me batoke. Ezi Danin adarazi dikavigha ghua Laisin nguibamin otogha, me misogha nguibar ekiar kamin gumazamiziba bar me misuagharigha men nguibar ekiam ini. Egha Danin anabamin adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar kam Lais adeggha uan inazir afeziamin ziam Dan a gati. ⁴⁸ Nguibar ekiar kaba, ko nguibar dozir dar boroghin itiba, Danin anabamin adarazi da ini.

Nguazir me Josuan adarazi bagha bighizim

⁴⁹ Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin otarim Josuan adarazigh aningi. ⁵⁰ Josua faragha Timnat Seran nguibar ekiam uabi daningasa men azai, an Efraimin anabamin nguazimin ikia mighsiaba itir danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an ingarigha, a gaperaghav an iti.

⁵¹ Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian anababar ikiziba vaghvagha men gumazir dapaniba ko Silon danganimin, me Ikiavira Itir Godin damazimin ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar akamin api-aghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua kamaghira tugha gifa.

20

Josua nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamiba amisefe

¹ Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze, ² "Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia mikimti, me nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamibagh, inamighti da iki. ³ Eghti ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi nguibar ekiar kabar tamın modogh ikiam. Eghti aremezir gumazimin tav uam a ikarvaghsi a burian kogham.

⁴ "Eghti gumazir osimtizim gamizim nguibar ekiar kamin mongsi mangi otogh, faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin, uan osimtizimin gun gumazir aruabav kemegh. Eghti me an amamangatighti, a mangi me ko ikiam. ⁵ Eghti gumazir a ikarvaghasava amim an gin iziti, nguibar ekiamin

* **19:34:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **19:47:** Gumazir Dapaniba 18:27-29 **20:1:** Diboboniba 35:6-32; Godin Araziba 4:41-43; 19:1-13

gumazir dapaniba a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a guizbangira an apanim gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekiar kamin gumazamiziba a geghuv deragh an ganam. ⁶ Egh a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, me gumazamizibar damazimin kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti, an kot deraghti, a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim ovengeghamin dughiam otogham. Eghti gin a uamategh uan nguibar a ikegha ara izezimin mangam.”

⁷ Ezi me kamaghin oregha Naptalin anabamin nguibar mighsiamin itir mam Kedes ginaba. A Galilin Distrighin aven iti. Egha Efraimin nguibar mighsiamin itim, Sekem ginaba. Egha Kiriya Arba, an ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan anabamin nguibar mighsiamin itim. ⁸ Egha me Rubenin anabamin nguazimin, Beserin nguibam ginaba. Ni Jerikon tugh Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin nguibar mighsiam ikiam. An aruem anadi naghin dipaba puvatizir danganimin iti. Egha Gatin anabamin nguazimin, Gileatin Distrighin aven, me Ramotin nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen anabamin nguazimin, Basanin Distrighin aven, Golanin nguibar ekiam ginaba. ⁹ Nguibar ekiar mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, eghti men tav atamakuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a ikarvaghsi damuti, an atiating ivegh mangi nguibar ekiar kabar aven mangi deragh ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamin gumazamiziba bar a baregham. Eghti gumazir ovevem ikaraghasa amim, faragh deraghvira oregh fogh suam, gumazir kam ti guizbangira nighnigha a misoghezi an areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir kam osimtizim guizbangira iti, eghti an a ikaragham. Puvatighiti, puvatigham.

21

Nguibar ekiar me Livain anabamin adarazigh aningziba

¹⁻² Israelia dughiar kamin Kenanin nguazimin, Silon nguibar ekiamin boroghin nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain anabamin gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain anabamin adarasi, nguibar ekiar danganim aghuiba iti taba ko dar boroghin itir nguazir men asiziba ikiamiba, da isi me daning.” ³ Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vaghvagha uan nguibar ekiar maba ko men asiziba ikiamin nguazir maba isava Livain anabamin adarazigh aningi.

⁴ Me faraghavira Kohatin adarazi iniamin nguibar ekiaba bagha satu gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonin anabam, ko Benjaminin anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganingi. ⁵ Ezi Kohatin ikizimin gumazamizir igharaziba, Efraimin anabam ko Danin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir aruem uaghiri naghin amadaghan itim, me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganingi.

⁶ Ezi Gersonin ikizimin adarasi, Isakaran anabam, ko Aserin anabam, Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghin itim, me uan nguibar ekiar 13pla atugha me ganingi.

⁷ Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Sebulunin anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganingi.

⁸ Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, me Livain anabamin adarazi bagha nguibar ekiar danganim aghuiba iti taba me daningasa satu

gikararai. Eghti nguibar ekiar kabar boroghin itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arighti da ikiam.

⁹⁻¹⁰ Kar Judan anabam ko Simeonin anabam, me ganingizir nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekiar kaba me daningasa satu gikarangizi, Aronin ovavir boriba Kohatin ikizimin aven itir adarasi, da ini. ¹¹ Israelia, Kiriati Arban nguibar ekiam isa Aronin ikizimin adarazigh aningi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam. Hebronin nguibar ekiam, a Judan anabamin nguazimin aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Eghti me uan asiziba nguazir kabar dar arigham. ¹² Nguibar ekiar kamın, Israelia faragha azeniba oparamin nguazir an boroghın itiba, ko an nguibar dozir an boroghın itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha gifa. Kamaghın, me datirighın nguazir kaba ko nguibar doziba isi Aronin adarazir aningan kogham.

¹³ Hebron, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha me uaghan nguibar ekiar igharaziba isa Aronin ovavir boribagh aningi. Dar ziabar kara: Lipna, ¹⁴ ko Jatir, Estemoa, ¹⁵ ko Holon, Debir, ¹⁶ ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonin anabam 9plan nguibar ekiaba me ganingi. Eghti nguibar ekiar kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arigham. ¹⁷ Ezi Benjaminin anabamin adarazi nguibar ekiar 4pla isa me ganingi. Dar ziabar kara: Gibeon, Geba, ¹⁸ ko Anatot, Almon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain adarazi uan asizibar arigham. ¹⁹ Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham. ²⁰ Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar ekiaba me ganingi. ²¹ Me aningizir nguibar ekiar 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam, ²² ko Kipsaim, Bethoron. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. ²³ Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton, ²⁴ ko Aijalon, ko Gatrimon. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. ²⁵ Egha Manasen anabam me tuirazimningin igharazimin adarasi, me nguibar ekiar pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. ²⁶ Kamaghın, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekiar 12pla ko, dar nguazir asizibar arighamiba, ini.

²⁷ Ezi Gersonin ikizim, me Livain anabamin ikizir mam, Israelia nguibar ekiar maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuirazimningin ikizir faragha zuimin nguibar ekiar pumuning isa Gersonin adarazigh aningi. Aningın ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanın Distrighin amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Eghti nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham.

²⁸ Ezi me Isakarın anabamin nguibar ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Daberat, ²⁹ Jarmut, ko Enganim. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³⁰ Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekiar 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon, ³¹ ko Helkat, Rehop. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba,

Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³² Egha me Naptalin anabamin nguibar ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. ³³ Egha Gersonin ikizim nguibar ekiar 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham.

³⁴ Egha me Sebulunin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekiar kabar ziaba: Jokneam, Karta, ³⁵ ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ³⁶ Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekiar 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas, ³⁷ ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ³⁸ Ezi me Gatin anabamin nguibar ekiar 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim, ³⁹ ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. ⁴⁰ Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekiar 12pla bar da ini. Men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba.

⁴¹ Israelia bar moghira nguazir me apiazibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain anabamin adarazigh aningi. ⁴² Eghti nguazir bar nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain anabamin adarazi uan asizibar arigham.

Ikiavira Itir God, mikemezi moghin Israelia bar nguaziba ini

⁴³ Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia. ⁴⁴ Egha Ikiavira Itir God, uan akar dikirizim ginighnigha Israelian akurazi, me uan apanibav sogha bar me abinizi, men apanitam me abirazir puvati. ⁴⁵ Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba Israelia ganingi, egha a deravira dagh amizi, da guizbangiram otifi.

22

Josua, anabar Jordanin Fanemin vongin ikiamiba, amadazi, me uan nguazibar zui

¹ Israelia, Kenanin nguaziba bar da abigha givazi, Josua, Rubenin anabam ko, Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam in adarasi, a bar men diazi, me iza uari akufa. ² Ezi a kamaghin me migei, "Moses a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan dagh ami. ³ Fomira iza datirighin, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamin me ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavibar gin zui. ⁴ Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar faragha dikirizimin gin ghua avughsazim ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia datirighin uamategh nguazir ia inizibar mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Jordanin Fanemin vongin itir nguazir kaba ia ganingizi, da ian nguazibara. ⁵ Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir Araziba, ia bar deraghvira dar gin mangi

da bakinighnighan marki. Da ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvira an gin mangi an Akar Gavgaviba bar dar amu. Ia zurara pamtemin an suiragh. Egh ia uan ifongiaba ko navir averiaba sara, an ingangarin damu.”⁶ Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemegha, me amadazi, me uan nguibabar zui.

⁷ (Moses fomira Basanin Distrighin aven itir nguazim isa Manasen anabamin akuar mamın adarazigh anıngi, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Josua aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin nguazir maba isa Manasen anabamin akuar igharazim ganıngi.) Egha Josua me migeima, Jordanin Fanemin vongin mangamin gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangasava amima, Josua, God deragh me damuasa Godin azaragha,⁸ kamaghin me migia ghaze, “Ia bizir bar aviriba inigha, da sara zui. Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da inigha zui. Ia uan apaniba abiragha inizir bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko da tuiragh uari daning.”

⁹ Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi, me Kenanin nguazimın itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distrighin itir nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Fomira Moses me migia ghaze, “Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti ia dar ghuaviba ikegham.”

¹⁰ Egha me bar tuavimin ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin Fanemin boroghın otogha, ofa gamir dakozir ekiar mam faner miriamın an ingari. ¹¹ Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, “Rubenin anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en amadaghan Jordanin Faner miriamın ofa gamir dakozir mamın ingarigha gifa.” ¹² Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko misoghasa nighnisi.

¹³ Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarın otarim Finias amadazi, a Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazir, ganasa Gileatin Distrighin zui. ¹⁴ Egha me uan anababar 10pla vaghvagha men tongin gumazir dapanir maba amısefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagha uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui. ¹⁵ Egha me ghua Gileatin Distrighin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei, ¹⁶ “E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, ‘Ia manmaghsua Godın akam batuegha akırım ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir puvati. ¹⁷ Ia fo, e fomira Peorın danganımın ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasıghasiki. Ezi an osımtızim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gısın ua tam damuasa? ¹⁸ Egh ia datırıghın Ikiavira Itir Godın akamın gın mangan aghuagh akırım ragha a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram. ¹⁹ Ia kamaghın nıghnıgh suam, nguazir ia itim, a Godın damazımın zuezir puvati, ia anetegh izıva Ikiavira Itir Godın Purırpenım itir nguazımın izegh an iki. Egh en tongın uari bagh nguazitaba inıgh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamır dakozım en tongın iti. Ia Ikiavira Itir Godın akam ko en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamır dakozır ıgharazımın ingarigh, e damıghtı, e ian arazır kuramın aven ikian kogham. ²⁰ Ia bizır

Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God e miġia ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh.” Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin me ariahire.”

²¹ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuiraz-imningin mamın adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze, ²² “Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti, deragham. ²³ E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da bar isia miġhirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba, ko God ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar amuti, kamaghin Ikiavira Itir God uabi e gasighasigham. ²⁴ Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kamin nighnizim kamakin, e uan ovavir borir ġin otivamibagh nighnisi. E kamaghin atiati, ian ovavir boriba ti ġin, en ovavir boribar anogoregh me mikim suam, ‘Ia manmaghsua Godin ziam fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God puvati.’ ²⁵ Egh me ti kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, e bagha mitaghniam ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.’ Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribar anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham. ²⁶ Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamin ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isia miġhirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu.

²⁷ “Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba ko en ovavir borir ġin izamiba, an ababanimin min iki, kamaghin men akakagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar isia miġhiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi miġhiramin igharazibar amuam. Eghti ian ovavir boriba ġin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, ‘Ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati.’

²⁸ “En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kimiti, me kamaghin me ikarvagham, ‘Ia gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikiavira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia miġhiriba ko ofan igharazibar amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an ababanimin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.’

²⁹ “E fo, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia an Purirpenimin tiar akamin boroghın tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamin danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh ofan bar isia miġhiriba ko witin ofa ko ofan igharazibar amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikiavira Itir Godin akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghin damuan kogham.”

³⁰ Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvaghera men gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabamin akuamin adarazir, miġirigiam baregha bar akonge. ³¹ Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei, “E datirighin fo, ia Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin, a uan gumazamiziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan kogham.”

³² Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarın otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatın anabam, Gileatin nguibam ategha uamategha Kenanın kantrin ghuegha, bizir otivizir kabar gun bar Israelia geghani.

³³ Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar akongegha ghaze, “E Ikiavira Itir Godın ziam fam.” Egha Ruben ko Gatın anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki.

³⁴ Kamaghın, Ruben ko Gatın anabamningin adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin, “Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikiavira Itir God, a uabira God.”

Josua areme

23

(Sapta 23–24)

Josua akar abuananabar Israelia migei

¹ Azenir avırıba zuima, Ikiavira Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganingizi, me avughsa deragha ikiava, uan apaniba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri. ² Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanın faragha zuiba, a bar moghıra me akuvagha kamaghın me migei, “Ki datirighın ghurigha gifa. ³ Ia uari uan damazibar bizibar ganigha gıvagha fo, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuragha bizir aviribagh amua, ian apanibav sogha me abını. Ikiavira Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami. ⁴ Ia datirighın deraviram oragh, ian nguazim, aruem anadı naghın Jordanın Fanemin ikegha ghua, aruem uaghiri naghın Mediterenianın Ongarir Ekiamin tu. Ki, apanibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganingi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tighar apanibav sogh me abinigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagha gifa. ⁵ Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi apanibar amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangi nguaziba iniam. Egha Ikiavira Itir God, akam akırizi moghın, ia men nguazim inigham. ⁶ Kamaghın, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akinafarımın aven deraghvıra akabar gin mangi. Ia akatam ataghıraghan marki, ia bar moghıra dar suiragh. ⁷ Egh ia ikızir igharazibar gumazamizir ia ko ikiavira itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvıra iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangıra mikımsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apir dar ziaba fan marki. ⁸ Kamaghın dera, ia fomıra amizi moghın, datirighın bar deravira Ikiavira Itir God ko porogh an gin mangi. ⁹ Bar guizbangıra, Ikiavira Itir God, ikızir ekiar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi datirighın ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati. ¹⁰ Ikiavira Itir God, en God, fomıra akam akırizi moghın, ia bagha apanibav sosi. Egh a ian tavın akuraghti, a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti me aregham.

¹¹ “Kamaghın, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh. ¹² Egh ia akırım ragh God gasaragh, uamategh mangi, kantrin kamin ikiavira itir gumazamiziba ko porogh, me ko poroghamibar amu, ¹³ egh ia kamaghın fogh, God ikızir kaba me batueghan kogham. Eghti me azuaziba asızibar suizi moghın, ia bagh azuaziba guighti da ian suigham. Egh ian akıragnariba ifozoroghti, ia mizaziba baraghti, me dikonibar ian

damazibagh inivighasam. Eghti Ikiavira Itir God, ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki mizazir kaba ini mangi gin ia ovengam.

¹⁴ “Datirighin ki ia ataghiraghamin dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gifa, Ikiavira Itir God, ia daningasa akam akirigha givazir bizitam, pura mangighan kogham. A ia ko akam akirizir biziba da guizbangira bar otifi. An akar dikirizir katam pura ghuzir puvati. ¹⁵ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a uan akar dikirizir aghuubar gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kam in aven ia gasighasigam. ¹⁶ Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar ziaba fiti, Ikiavira Itir Godin aningagharim avimin min ian isigam. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir kam in ikeghan kogham. Ia bar moghira arighiregham.”

24

Josuan akar abuananaba

¹ Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavman in inganaribar faragha zuir gumaziba, a me inigha Godin damazimin mitivasa zui.

² Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘I an ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam. ³ Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin nguazim bar a garuigha, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi. ⁴ Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jekop ko Iso. Egha Idomin danganimin mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi Jekop uan otariba ko, me Isipin kantrin iraghue. ⁵ Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha ghuzi, ki osimtizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighasiki. Egha gin ia inigha Isipin kantri ategha azenan ize. ⁶ Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevimin oto. ⁷ Ezi ian inazir afeziaba atiatiaava uarir akurvaghasa nan araima, ki ghuariar pizimin me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua ongarimin vongin ghua nguazimin otozi, Isipia ongarir torimin men gin zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaningin suiragha, Isipia avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir kam in ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarimin gumazamiziba puvatizir danganimin ike.

⁸ “Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amorian nguazir Jordanin Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. ⁹ Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa. ¹⁰ Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuubara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini. ¹¹ Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin

24:2: Jenesis 11:27 **24:3:** Jenesis 12:1-9; 21:1-3 **24:4:** Jenesis 25:24-26; 36:8; 46:1-7; Godin

Araziba 2:5 **24:5:** Ua Me Ini 3:1–12:42 **24:6:** Ua Me Ini 14:1-31 **24:8:** Diboboniba 21:21-35

24:9: Diboboniba 22:1–24:25 **24:11:** Josua 3:14-17; 6:1-21

otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasava ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hitia, Girgasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini. ¹² Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apanibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amorian atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu. ¹³ Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekiar nguazir kamin aven itiba, ia uari tamin ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api.”

¹⁴ Egha Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva, uan inazir afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe. ¹⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fam? Ian ovaviba fomuira Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia datirighin itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh godin igharazibar ziaba fan kogham, bar puvatigham. ¹⁷ E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia, pura ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an amizir mirakelin ekiar aviribar gani. Kantrin e aruibar aven, a bar deravirama e geghuvima, e zui. ¹⁸ E zuir dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin e mangi otiv mangamiba, a bar me batuegha Amoria saram otoke. Amoria me faragha nguazir kamin ghuaviba. Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an ziam fasa.”

¹⁹ Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin mikiman marki, egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin igharazitam a ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge. Ia akarim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba gin amadaghan kogham. ²⁰ Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami. Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva pazavira ia damigh, ivezir kuram ia danigh ia agivagham.” ²¹ Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze, “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” ²² Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are, migirigiar e amir kam, a guizbangira.”

²³ Ezi Josua ua me migia ghaze, “Ia ikizir igharazibar aser ian tongin itiba, da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar aven an ziamra fiva, uari isi a daningh.” ²⁴ Ezi gumazamiziba Josua migei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva, an akamin gin mangam.”

²⁵ Egha dughiar kamin me bar Sekemin nguibamin ikia, Josua gumazamizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongeziba ko bizir God damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangam. ²⁶ Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar

Gavgaviba itir Akinafarimin aven da osiri. Egha dagiar ekiar mam inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin boroghin temer Okin povimin anesara. ²⁷ Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, "Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir kamın gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha gifa. A kagh ababanimin min iki nighnizim ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan kogham." ²⁸ Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me itibar ghue.

Josua ko Eleasar areme

²⁹ Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azeniba ikiava areme. ³⁰ Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamin anefa. Nguibar kam, Efraimin anabamin nguazimin iti, a mighsiaba itir nguazim, egha notin amadaghan Gasin Mighsiamin iti.

³¹ Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fa ghua Josuan ovevemın gin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam favira iti. Men gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamin, me bar Godin ziam favira iti.

³² Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an ovavir boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan dagiabar nguazir kam givese. Bar gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri ategha izir dughiamin, me uan inazir afeziam Josepin aghariba ateravira iza bar abuan uan nguazimin ize. Egha me datirighin Josepin aghariba isa, nguazir Jekop fomira ivevezimin dar afa. Nguazir kam, a Josepin ovavir boribar nguazim.

³³ Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibeian nguibamin anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an Eleasarın otarim Finiasin nguibam.

Israelian Gumazir Dapaniba

O Jasba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanir aviriba iti. Eghaghanir kaba, da Israelia Kenanin nguazim inigha a gapiazir dughiamin ikegha ghua me uari baghavira atrivim inizir dughiamin oto. A Israelian gumazir dapanir mabar ikirimirim ko me amizir ingangarir mabagh eghari. Gumazir dapanir kabar aviriba, me kotiaba baragha akaba akirir arazibagh fozir puvati. Puvati. Me midorozibar faragha zuir gumaziba. Apaniba Israelia gasighasigh osimtiziba me darighasava amima God Israelian akurvaghasa me amisefe. Men ziabar kara: Otniel, Ehut, Samgar, Debora, Barak, Gideon, Abimelek, Tola, Jair, Jepta, Elon, Apdon ko Samson.

Akinafarir kamın God bizir ekiar mamın en sure damuasa, a kamakin. Israelia bar deraghvira Godin akabar gin mangiva, egh deraghvira ikiam. Me an akaba baraghan kogh, egh me ikuvigham. Ezi tuavir igharazir mam kam gafira. Me Godin akaba baraghan kogh osimtizim initi, God men apanguvigh ua men akurvaghām. Me navibagh iragh arazir kuraba ateghti, God uam men akurvaghām. Akinafarir kamın eghaghanir aviriba, da tuavir igharazir kam azenara aneka. God uabi, Godin Araziba (o Diuteronomi) sapta 28in aven, tuavir kam isa gumazamizibar aka.

Gumazir dapaniba Israelia gatifa

(Sapta 1--3)

Judan anabam ko Simeonin anabamin adarasi, atrivim Adoni Besekin suira

¹ Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimın faragh mangi Kenania misogham?”

² Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumazamizibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.”

³ Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezimın mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimın mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui.

⁴ Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimın faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamın 10,000plan gumazibav sogha, me abini. ⁵ Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini. ⁶ Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebamning aghorava an dagarir puzir amebamning sara dutu.

⁷ Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziarir nan dakozimın apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalemın ikia ghuav iti an areme.

Judan anabamin adarazi Jerusalem ko Hebron ini

⁸ Judaba Jerusalemın gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi. ⁹ Me gin ghua, gumazamizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distrighin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibav soghasa zui. ¹⁰ Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriat Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini.

Otniel Debirin nguibar ekiam ini
(Josua 15:15-19)

¹¹ Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriat Sefer.) ¹² Ezi Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriat Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighti an an ikiam.” ¹³ Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti.

¹⁴ Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?”

¹⁵ Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingi. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingi. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti.

Judan anabamin adarazi ko Benjaminin anabamin adarazi midorozim gafira

¹⁶ Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimın gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Detba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumazamiziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamin iti.

¹⁷ Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, “Horma,” a gati. ¹⁸ Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini.

¹⁹ Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura. ²⁰ Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganingi. Ezi Kalep zuima, Anakın ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke. ²¹ Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalemın iti darazi batoghezir puvati, kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti.

Josepin anabamin adarasi, Betelin nguibar ekiam ini

²²⁻²³ Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin iti darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiar kam dibori,

1:20: Josua 15:13-14 * **1:20:** Ikizir kabar ziaba ves 10in iti, ni Diboboniba 13:22 uaghan an gan.
1:21: Josua 15:63; 2 Samuel 5:6; 1 Eghaghaniba 11:4

Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiar kam mogomemin a getiagha rui. ²⁴ Gumazir kaba gumazir mamin gari, a nguibar ekiar mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, "Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemeghtima, e pazi ni damighan kogham." ²⁵ Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiar kam in aven itir gumazamiziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adaraziv soghezir puvatigha me ataghizi, me zui. ²⁶ Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiar mamin ingarigha kamagh a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti.

Israelia igharaz darazir gumazamiziba bar me batoghezir puvati

²⁷ Ezi Manasen anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumazamiziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiar kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar gumazamiziba batoghezir puvati. ²⁸ Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumazamizir kabagh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati.

²⁹ Efraimin anabamin gumaziba Kenanin gumazamizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumazamizir kaba men tongin danganir kam in iti.

³⁰ Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumazamizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumazamizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumazamiziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³¹ Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumazamizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopin nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati. ³² Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumazamiziba Kenanian tongin ikiavira iti.

³³ Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumazamizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

³⁴ Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumazamiziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati. ³⁵⁻³⁶ Amoria uarira Heresin Mighsiam ko, Aijalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghniam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughier maba, Josepin anabamin gumazamiziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

2

Ikiavira Itir Godin ensel Israelia migei (Josua 24:29-31)

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghu. Egha kamaghin Israelia migei, "Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghin migei, 'Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizim, ki anebighan kogham. ² Kamaghin, ia gumazamizir nguazir kam in itiba ko akar dikirizir

gavgavir tam damuan marki, ki ian anogoroke. Ia men ofa gamir dakozibagh asighasikigh.' Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami. ³ Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazibar aven mangi me batoghsi damuamin dughiamin, ki ian faragh mangghan kogham. Puvati. Gumazir kaba ian apanibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategham. Eghti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o.

⁴ Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba baregha, bar puviram azi. ⁵ Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, "Bokim." Egha danganir kam in, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami.*

Josua areme

⁶ Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvagha me bagha miseveggha me ganingiziba inigha, dagh apia. ⁷ Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagha amizir bizibar ganizir dughiamin tu. ⁸ Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme. ⁹ Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin amadaghan Gasin Mighsiamin boroghin iti. ¹⁰ Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumazamizir igiaba otivigha, men danganiba ini. Gumazamizir gin otivizir kabanang, me Ikiavira Itir God gifozir puvati. Egha bizir a Israelian akurvagha amiziba, bar da gin amada.

Israelia ua Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati

¹¹ Egha Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ¹² Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvati, a men inazir afeziabar God, a Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezim. Me dikavigha tintinibar gumazamizir men tongin itibar asebar ziaba fe. Israelia uan iteviba apira aser kabar ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningaghe. ¹³ Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagha an ategha, Balin asem ko Astarten aser amizibar ziaba fe.

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God bar men aningagheggha, midorozir gumaziba ko okimakiar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogha men biziba bar da okeme. Ikiavira Itir God me isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh gavgavigh uari bagh misoghan ibura. ¹⁵ Me zurara misoghasa zuir dughiaabar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvati, ezi me bar dughiar kuramin iti.

¹⁶ Ezi gin Ikiavira Itir God gumazir dapanir gavgavir maba isa Israelia ganingi. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akuragha midorozir gumaziba ko okimakiar gumazibar aghariba da uam me ini. ¹⁷ Ezi gumazamiziba kamaghiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvati. Me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha arui moghin, me aseba bagha bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Gavgavibar

2:3: Ua Me Ini 34:12; Godin Araziba 7:16; Josua 23:13; Onger Akaba 106:36 * 2:5: Ziar kam Bokim, an mingarim Hibrun akamin kamaghin ghu, "Azi darasi." 2:9: Josua 19:49-50 2:14: Josua 7:12; 2 Atriviba 17:20; Onger Akaba 44:12; Aisaia 50:1

gin zui, ezi merara datirighin kamaghin amir puvati. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki. ¹⁸ Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagha aziava arai. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughiaba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ganasa gumazir dapaniba misefi, egha a gumazir dapaniba vaghavagha me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagha Israelian akurvagha apanibar gavgaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamın akurvagh an gan mangi an aremeghamin dughiamin tugham. ¹⁹ Gumazir dapanir kam aremeghamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategh uan arazir ghuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragha ghuezir darazir arazir kurabagh afriragham. Me asebar gintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar gin mangasa bar gavgafi, egha da ataghiragham aghua.

²⁰ Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, kamaghin migei, “Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha, an gin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvati. ²¹ Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inazir puvatigha areme, kamaghin amizi, ki ikizir igharaziba batueghan kogham. ²² Ki ikizir igharazir kabar amighti, me Israelian nighnizir gavgaviba basamti ki ganasa, me nan migirigiabar tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi moghin, o puvatigham.” ²³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ikizir igharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogha me abirazir puvati. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uaghan zuamira me batueghan kogham.

3

Ikiavira Itir God midorozir arazibar Israelian akakaghasa

¹ Ikiavira Itir God ikizir igharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanin nguazimin iti. Israelia faragha misogha Kenanin nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvati. God datirighin men gavgavimin ganigh foghasa. ² Ikiavira Itir God kamaghin damuva, vaghvagh Israelian igiar gin otiviziba midorozimin me geghan men sure damuam. ³ Kar God Kenanin nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar gumazamiziba, ko Kenanin nguibar ekiaba bar moghira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegha ghua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu. ⁴ Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Gavgavibar gintigham, o ti puvatigham? Kamaghin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanin nguazimin iti. Akar Gavgavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagha Moses ganingi. ⁵ Kamaghin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hitia ko Amorria ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba. ⁶ Egha Israelia, Kenanian guiviba isa men iti, egha uan guiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egha me men asebar ziaba fe.

Otniel gumazir dapanimin oto

⁷ Egha Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakinighinigha, arazir kuram gamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe. ⁸ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me gafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin

gavgavimîn apengan iti. ⁹ Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, Ikiavira Itir God me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini. ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel gizivazima, a Israelian gumazir dapanimîn iti. Ezi a ghuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurazima an atrivir kam abira. ¹¹ Egha gin, Israelia ua midorozir tam gamir puvatigha ikia ghua 40plan azeniba givazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme.

Ehut gumazir dapanimîn oto

¹² Ezi Israelia uamategha Ikiavira Itir Godin damazimîn an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God gavgavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ganingizima, a Israelia abira. ¹³ Eklon Amonia koma Amalekia akuvagha me ko akam akirigha ghua, Israelia misogha me abiragha, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini. ¹⁴ Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara ghua 18plan azenibar tu.

¹⁵ Egha Israelia Ikiavira Itir God bagha araima, a me bagh akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Geran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamîn, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagha da amadima, Ehut da inigha ghu. ¹⁶ Ehut faragha ua bagha midorozir sabar ghumtizir pumuning itir mamîn ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kamîn ruarim 50 sentimitan tu. Egha dughiar an Atrivim Eklon bagha mangasava aminin, a midorozir sabar ghumtizir pumuning itir kam isa uan agharir guvimîn apengan buar akirimîn korotiar ruarimîn aven a modo. ¹⁷ Egha bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagha zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam. ¹⁸ Ezi Ehut ghua bizir aghuir kaba isava Eklon ganigha givagha, a gumazir a ko bizir aghuiba atera ghuezir kaba ko, me umatenge.

¹⁹ Me ghua Gilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir danganimîn otifi. Egha danganir kamîn, Ehut Moapian atrivimîn ganasa a bagha umatenge. An Atrivim Eklonin ganigha kamaghin a migei, "Atrivim, ki ni mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira a baragham." Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Ia mangi, ga uaningra ikiam." Ezi ingangarir gumaziba bar moghira azenan ghue.

²⁰ Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven, an pin itir danganir orangtizimîn avughsava irighav iti. Ezi Ehut a bagha izava a migei, "Ki God da izezir migirigiar ni mikimamin mam iti." Ezi atrivim dikavigha tuzima, ²¹ Ehut uan agharir kiriamin, dafarir guvimîn apengan korotiar ruarir aruzimîn aven, buar akirim gisin modozir sabam asigha, atrivimîn navim gasara. ²² Ezi Ehut atrivim da sabar ghumtizir pumuning itim asizir puvati, an ghumtizim ko an misiam sara bar an navimîn aven ghu. Ezi an navimîn ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven ghua an akirir agharimîn tu. ²³ Ezi Ehut dipenimin aven avughsazir danganim ategha azuarimîn azenan otogha deragha tiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, "Atrivim ti uan avughsazir danganimîn ikia uan davir danganimîn aven ikiama." ²⁵ Ezi atrivimîn ingangarir gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimîn a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremehga vazimîn irighav iti!

²⁶ Ezi ingangarir gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghugha gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modo.

²⁷⁻²⁸ Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimin ghua, Efraimin anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misogham. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, "Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham." Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moopian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati. ²⁹ Ezi dughiar kam in Israelia Moopian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati. ³⁰ Kamaghira, Israelia dughiar kam in Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamazir puvatigha ghua 80plan azenibar tu.

Samgar gumazir dapanimin oto

³¹ Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

Deboran eghghanim

4

(Sapta 4-5)

Debora ko Barak apaniba abira

¹ Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir arazir kurabagh ami. ² Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam. ³ Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai.

⁴ Ezi dughiar kam in, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mam in amuin, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimin ikia nighniziba isa Israelia ganidi. ⁵ Debora zurara Temer Detin Povimin apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Efraimin anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti.

⁶ Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiar kam ni daningasa, 'Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh. ⁷ Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misogham. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.'"

⁸ Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, "Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham." ⁹ Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ni ko mangam.

Eghti midorozir kamın aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamın agharım darıgham. Kamaghıra, nırara, midorozir kam bagh ziar ekıam inıan kogham. Puvati.” Egha Debora dikavıgha Barak ko Kedesin nguıbamın zui. ¹⁰ Ezi Barak Sebulunın anabam ko Naptalin anabamın gumazıbar dıagha Kedesin zui. Dughıar kam 10,000plan gumazıba a ko mısoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui. ¹¹ Ezi dughıar kamın, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ıvozır afezıam Hobap, an ovavır borıba, a me ategha ghua uan averpenım Kedesin nguıbamın boroghın, Sananıamın itir okın temer ekıamın boroghın an ingarı.

¹² Ezi Sisera kamaghın oraki, Abınoamın otarım Barak ghua Taborın Mıghsıamın ghuanabo. ¹³ Egha Sisera uan 900plan aının karısbı ko uan midorozir gumazıba bar men dıagha, me inıgha Kisonın Faner gıgir dıpaba pura datımın boroghın, Haroset Hagoımın nguıbamın zui. ¹⁴ Ezi Debora kamaghın Barak mıgei, “Aria, nı dikavıgh, e mangam. Ikiavira Itir God nın faragh mangam. Datırıghın dughıar kamın Ikiavira Itir God nın akuragh, Sisera isi nın agharım datıgham.” Ezi Barak zuamıra 10,000plan midorozir gumazıba inıgha Taborın Mıghsıam ategha uaghırı. ¹⁵ Barak uan midorozir gumazıba ko ghua otogha midorozım forezır dughıam, Ikiavira Itir God men damazımın Sisera gamızı, an aının karısbı ko midorozir gumazıba bar onganı. Ezi Sisera uan karısbı ategha uan suemningın arav ghu. ¹⁶ Ezi Barak men karısbı ko midorozir gumazıbar ağıragha ghua, Harosetin Hagoımın nguıbamın oto. Egha Barakın midorozir gumazıba, Sıseran midorozir gumazıbarı boghezi me bar ariaghıre, men tav ua itır puvati.

¹⁷ Ezi Sisera ara ghua Jaelın averpenımın ghu, a Heberın amuım, Kının adarazir mav. Hasorın nguıbamın Atrıvım Jabin, a Heberın adarazir namakar aghuım, me deravıra uarı inıgha ikıa, uarıv sozır puvati. ¹⁸ Dughıar kamın, Jael Sıseran garı a izıma, Jael averpenım ategha azenan ıza kamaghın Sısera mıgei, “O nan gumazır aruam, nı aven ızı daperagh. Nı nan averpenımın aven ızı avughsam. Nı atıatingan markı.” Ezi, Sısera Jaelın averpenımın aven ghuzıma, Jael nır mıtar mam inıgha anevara. ¹⁹ Ezi Sısera Jael mıgıa ghaze, “Nan kuarım nan pırı. Nı dıpatam na danıngıhtı kı anemeka.” Ezi Jael memen nır me dıpaba tuasa ısamızır, memen oter eborım itır mam kuıgha, a ısa a ganıngı. Ezi Sısera anemezi, Jael uam anevaragha a modo. ²⁰ Ezi Sısera kamaghın Jael mıgei, “Nı averpenımın tıar akamın tughıv ikıtı, gumazıtım ızı nın azaragham, ‘Gumazıtım kagh itı?’ Eghtı nı kamaghın a mıkım suam, ‘Puvati.’”

²¹ Ezi Sıseran mıkarzım bar an amırazi ana aremezi moghın akui. Ezi Jael dafarır vuemın averpenıbar benıbar suızır afughafuzır mamın sııra, egha dafarır vuemın ingangarır gumazıbar haman sııra, bar aghumra Sıseran amuda zui. An haman sııra ghua afughafuzır kam ısa Sıseran dakurım gasaragha, afughafuzım gafuzı, a bar anemıkıragha nguazım gıraghu. Ezi Sısera areme. ²² Dughıar kamın, Barak Sısera burıa izıma, Jael ghua a batogha kamaghın a mıgei, “Nı ızıtı, kı nı inıgh mangı gumazır nı ruıagha aruım, nın akagham.” Ezi Barak a ko averpenımın aven ghua garıma, Sısera aremegha gıvagha ırıghav itıma, afughafuzır kam an dakurımın mıgırogıhav ikıa mamaghıra itı.

²³ Ezi dughıar kamın God İsraelian akuragha, men damazımın Kenanıan Atrıvım Jabin abırazi, a bar aghumsıkı. ²⁴ Ezi İsraelia mısogha ghua bar gavıavıgha Kenanıan atrıvım Jabin ko an midorozir gumazıbagh asıghasıkı.

5

Debora ko Barakin onger akam

1 Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange:

2 E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Israelian gumazir dapaniba dikavigha deravira gumazamizibar faragha ghua, pamten misoghasa nighnisi.

Ezi gumazamiziba misoghasa pamtemin nighnigha bar akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

3 Ia atriviba, oragh!

Ia gumazir dapaniba, ia deravira kuariba arigh oragh!

Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam.

Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginighnigh ighiam damuam.

4 O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiam ataghizir dughiam,

kar Idomin nguazim,

ni izaghirima,

mikimkizim nguazim ginobazi,

amozim arigha mighsiabar izaghiri.

Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha

nguazimin izaghiri.

5 Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi,

a Sainaian God,

a Ikiavira Itir God, Israelian God.

6 Anatin otarim Samgarin dughiam,

ko Jaelin dughiam,

gumazir dagiaba bagha biziba amadiba,

me okimakiar gumazibar atiatia uamategha tuavir ekiamin aruir puvati.

Me mangi zegh gamua,

egha moga kiriar tuavir dozibagh arui.

7 O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bititam gamizir puvati.

Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin tu.

Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar mam.

8 Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin,

midoroziba me batifi.

Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti,

egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati.

9 Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti.

Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi.

Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

10 Ia gumazir donkin ghurghuribar satelbagh apiaghiriba,

ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba,

ia bizir kamın gun mikim.

- 11 Ia oragh! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba,
me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuibara amuava apaniba abira.
Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba,
bar deragha apanibagh afira.
Egha Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize.
- 12 O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi.
Ni faragh mangi ighiatam bangi!
- O Abinoamin otarim Barak, ni dikafigh!
Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh.
Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi.
- 13 Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi.
Ikiavira Itir Godin gumazamiziba a bagha iza misoghasa uari akufi.
- 14 Efraimin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto,
Efraimin adarazi fomira Amalekia abiragha men nguazim ini.
Me datirighin Benjaminin anabamin adarazir gin zui.
Ezi Makirin adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri.
Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba uan ghuarar gavgavibar suigha izaghiri.
- 15 Ezi Isakarın anabamin gumazir dapaniba Debora ko zii.
Isakarın anabamin gumazir kaba deravira Barakin gin zuima,
a men faragha ghua zuamira danganir zarimin zui.
Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning ikia mangan aghua.
- 16 Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavira iti?
Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa?
Bar guizbangira, Rubenin anabamin adarazi
nighnizir pumuning iti.
- 17 Ezi Gileatin Distrighin itir adarasi, me pura Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin ikiavira iti.
Ezi Danin anabamin adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari?
Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir dadarimin iti.
Me pura ongarir miriamin, kuriba itir danganimin uarira iti.
- 18 Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin adarasi,
uan mikarzi bagh nighnizir puvati.
Me pamtem midorozim damuasa gavgavigha,
atam midorozir danganimin oveghai.
- 19 Dughiar kamın, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha,
Megidon dipamin boroghın misosi.
Kenyanian atriviba misogha,
midorozim gafirazir puvati.
Me uaghan silvan taba inizir puvati.
- 20 Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi.
Da pin overiamin uan tuavimin ghua, Sisera ko misosi.
- 21 Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue.
Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi.

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
 ki bar uabin gavgavigh midorozir gumazir gavgavimin min daru
 mangam!

²² Ezi hoziar atamra ivemara zuiba,
 me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti.

²³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei,
 “Merosin nguibar ekiamin gumazamiziba Ikiavira Itir Godin akurazir pu-
 vati.
 Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin
 akurazir puvati.

Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai,
 A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar iku-
 vigham.
 Eghti gumazamizir nguibar ekiar kammin itiba me uaghan ikuvigham.”

²⁴ Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam,
 God deraghviram a damuti,
 an navim bar akuegham.
 An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afi-
 ragham.

²⁵ Sisera dipam bagha Jaelin azarazi,
 an oter eborim a ganingi.
 An oter ovim itir bar aghuarim inigha
 itarir ganganir aghuarim itimin a inigha izi.

²⁶ A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mammin suira,
 egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira.
 A Siseran dakurum misogha anebiki.
 A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri.
 A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam
 anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu.

²⁷ Ezi Sisera tevimning apirigha soroghafariba kunigha,
 Jaelin dagarimningin boroghin irighav iti,
 gumaka a uam angamira itir puvati.
 A bar aremegha gifa.

²⁸ Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminim ivair tiar akamin
 saghon mar garima, a izir puvati.
 A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei,
 “Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati?
 Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?”

²⁹⁻³⁰ Ezi an fozozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze,
 “Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba
 buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam.
 Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha
 me iniasa ifonge, me men suiragh arazir kurabar me damuam.
 Egha me ti Sisera bagh korotiar aghuiba iniasa da buriavira iti.
 Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan
 amuiba ko guivibar kurukam.”

Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati.

³¹ O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng.

Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha pamten nguazim gisira.

Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughse.

Gideon ko Abimelekin eghaghanim

6

(Sapta 6--9)

Ikiavira Itir God ingangarim isa Gideon ganidi

¹ Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari. ² Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi. ³ Israelia dagheba oparamin dughiabar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi. ⁴ Egha me nguazir kamin uari bagha averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagh asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue. ⁵ Egha me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir irubuaba uari akuvagha izi moghin, men gumamaziziba ko kamelba bar avirase. Guizbangira, gumazitam me mengam iburagham, ezi me izava Israelian azeniba bar dagh asighasiki. ⁶ Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha daghem bangin amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagh aziava arai.

⁷ Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvaghasa Ikiavira Itir God bagh arai. ⁸ Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam inigha izir gumazir mam amadazi, a me bagha izi. A kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar fomira Isipia dughiar ruarimin ia gativagha ian garima, ia men ingangarir gumamazizir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven ia inigha azenan izegha gifa. ⁹ Ki Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kamin gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin, ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa ia ganingi. ¹⁰ Egha ki kamaghin ia migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amoriar asebar ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin apia.' Ezi ia nan akam batoke."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofra nguibamin boroghin itir okin tememin apengan aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba mirmirir dagiar miner ekiamin aven modoghav iti. Egha an an aven Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti. ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti." ¹³ Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki."

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gavgavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni

amadazi ni zui.” ¹⁵ Ezi Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian akuragh ua me iningham? Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavgaviba puvati. Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egha uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam.” ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, “Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham.”

¹⁷ Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighti, ki ganigh fogh suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei. ¹⁸ Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghuibar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam.”

Ezi ensel kamaghin migei, “Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam.”

¹⁹ Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egha plauan yisba puvatizir maba uaghan da tuezzi da isi, dar osimtizim 25 kilogremin tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egha a da inigha ghua okin temer povimin Ikiavira Itir Godin ensel ganingi. ²⁰ Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir Bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egh diparsizim isi aning gingegeh.” Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami. ²¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragha an otevim isava asizir tuzim ko Bretin gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogha asizir tuzim ko Bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagha garava avege.

²² Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egha bar aguaghfagha ghaze, “Ame! O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin gani. Datirighin bizir tizitam na batogham? Ni nan akuragh!”

²³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogham.”

²⁴ Kamaghin, Gideon danganir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mam in ingarigha kamaghin a dibora ghaze, “Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anidim.” Dughiar kam in ikegha iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kam in mitighav ikiavira iti, kar Abieserin adarazir nguazim.*

²⁵ Ezi dimagarir kam in Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ni mangi uan afeziamin bulmakaubar tongin, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egh ni uan afeziamin marvir guar asem Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apirigh. Egh aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegh, kar temer akinir ekiar ofa gamir dakozimin boroghin mitighav itim. ²⁶ Egh ni mighsiar dozir kam gisin na bagh deraghvira ofa gamir dakozir tamin ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir ni dutuzimin avim atigh, namba 2in bulmakaun kam isi, ofan min a tuaghti, a bar isi mighirigh.” ²⁷ Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigha Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiam in itir gumazir igharaziba ko a uan adarazir atiatingi. Kamaghin amizi, a dimagarimin a gami.

6:16: Ua Me Ini 3:12; Josua 1:5 * **6:24:** Migirigiar kam, “ofa gamir dakozir kam, Ofran danganir kam in mitighav ikiavira iti,” kar migirigiar datirighin itir puvatizim. Puvati. A gumazir fomira akinafarir kam osirizim dughiamin iti.

²⁸ Bar mizarazimîn nguibar ekiamîn itir gumamaziziba dikavigha garima, Balin ziam famin ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiar an boroghîn mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egha me ganigha fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamîn ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa ofa gamigha gifa. ²⁹ Ezi gumamaziziba uarira uarir azai, “Tinara bizir kam gami?” Me azangsigha ghua kamaghîn fo, Joasin otarim Gideon, a bizir kam gami.

³⁰ Ezi me kamaghîn Joas migei, “Nin otarim, asem Balin ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekiar an boroghîn mitighav itim apiriaghati. Kamaghîn, ni a inigh kagh iziti, e a misueghti an a aremegham.”

³¹ Ezi Joas kamaghîn gumazir an ataribar akam ikaragha ghaze, “Ta asem Balin akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamîn an a aremegham. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balin ofa gamir dakozim. Kamaghîn, Bal guizbangira god, a uabi uabin akuragh.”

³² Dughiar kamîn ikegha zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas kamaghîn migei, “Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balin bizim. Kamaghîn, Bal uabi uabin akuragh.” Kamaghîn, me “Jerubal,” Gideon gati.†

³³ Dughiar kamîn, Midianin adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghîn itir gumamaziziba, me uari akuvagha iti. Egha me Jordanin Fanem abigha vongin ghua, Jesrîlin danganir zarimîn averpenibar ingarigha dar iti. ³⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon avaragha an itima, a dikavigha, Abieserin adarazir diaghti me izi an gin mangasa, a sipsipin komîn ingarizir sigham givi. ³⁵ A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamin nguazimîn itir adaraziv gia ghaze, me izi an gin mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa.

³⁶ Ezi Gideon kamaghîn God migei, “Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragham, ki bar guizin foghasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagh. ³⁷ Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimîn, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Eghti mizaraghara ghuariar dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egh nguazim gireghan koghti, ki kamaghîn fogh suam, mati ni mikemezi moghin, ki Israelian akurvagham.” ³⁸ Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi moghin oto. Ezi Gideon mizaraghara osegha dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimîn ganasa zui. Egha sipsipin arizim ghavkira an gari, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivagham.

³⁹ Egha gin Gideon ua ghua kamaghîn God migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamagsua, ni na ateghti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Eghti dughiar kamîn ghuariar dipaba tintinibar nguazim giregh, eghti sipsipin arizimra misingigh iki.” ⁴⁰ Ezi dimagarir kamîn, God, Gideon mikemezi moghin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuariam bar a gire.

7

Gideon Midiania gafira

¹ Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirimîn miriamîn averpenibar

† 6:32: Ziar kam Jerubal, an tiarim Hibrun akamin kamaghîn ghu, “Bal uabi uabin akuragh.”

ingarigha iti. Ezi Midianian averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti.

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ki ian akuragh Midiania misoghasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, ‘E uarira, uan gavgavibar Midiania misogh me abiragham.’ Egh me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egh kamaghin mikemeghan kogham, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragham.” ³ Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, ‘Gumazir manam atiati, a Gileatin Mighsiam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’” Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti.

⁴ Egha gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirimin magiriti, ki nin akuragh me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemiseveghti, a ni ko mangam. Eghti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogham, eghti a mangan marki.”

⁵ Ezi Gideon gumaziba inigha emimirim giraghu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni gumazibav kimiti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egh gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igharazimin me atigh.” ⁶ Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igharaz darazi bar moghira iteviba apirigha uan mizebar dipam api.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuraghti, ia Midiania gafiragham. Egh ni gumazir igharazibav kemeghti, me uamategh uan nguibabar mangi.” ⁸ Kamaghin, Gideon gumazir igharazibar dagheba ko sighbaba me dama ada inigha me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igharazibar dagheba ko sighbaba ini. Dughiar kamın, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianian averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti.

⁹ Ezi dimagarir kamın, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa.” ¹⁰ Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri. ¹¹ Egh men migirigiaba baraghva misoghsi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri.

¹² Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me mengan iburagham. ¹³ Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin bretin mamın ingari, ezi bretin kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganir kamın aven iza averpenim pamten a misoghezi a ragha ghua nguazim giri.”

¹⁴ Ezi gumazir kamın namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira.

Guizbangira, God Gideonin akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivaghäm. Irebar kamin mingarim, kamaghira ghu.”*

¹⁵ Ezi Gideon irebar kamin eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha uamategha Israelian averpeniba iti naghin ghugha kamaghin Israelian dei, “Ia dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighin en akuraghtima, e midorozimin Midiania dikabiragham.” ¹⁶ Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighbaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningi. Nguazir mineba bar vaghvaghä korir aviba dar averiabar iti. ¹⁷ Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu. ¹⁸ Gumazir okoruar na ko zuiba sighbagh iviti, ia uaghan sighbagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’”

¹⁹ Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamin, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avughäsasa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighbagh iviava nguazir miner me suighiziba abiaghariki. ²⁰ Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighbagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiaghariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighbabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghavira itir midorozir sabamra!” ²¹ Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari. ²² Ezi 300plan gumazir kabanang sighbagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto.

²³ Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisä. ²⁴ Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsär dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.” ²⁵ Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, aningin ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8

Israelia bar Midiania dikabiragha gifa

* **7:14:** Israelia, me uari bagha uan azenibar ingarava opara dagheba isava uari bretha tua da api. Kamaghin amizi, irebamin aven itir bizir kam, bretin poghpogha izir kam, a mati Israelian nedazim. Midiania bar danganibagh arua averpenibar ingari darasi, ezi irebamin aven itir bizir kam, averpenir dipirigha ragha ghuzir kam, kar men nedazim.

¹ Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?” Me bar puv a gimoba an atari.

² Ezi Gideon kamaghin me migei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimin gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira. ³ Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, aningin ziamning Orep ko Sep. Ezi ia aningin firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghin garir bizitam gamizir puvati.” Gideon kamaghin mikemegha givazi, Efraimin anabamin adarazi uam an atari puvati.

⁴ Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, a girigha vongin ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti. ⁵ Egha me ghua Sukotin nguibar ekiamin otivigha, Gideon kamaghin Sukotin itir gumazibar azai, “Gumazir nan gin iziba, men mikarziba mitiriam bangin bar amira. Kamaghin, ia Bretin taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi.” ⁶ Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghin migei, “Ia tighar Seba ko Salmunan suigham. Kamaghin, e tizim bagh Bretin isi nin midorozir gumazibar aningam?”

⁷ Ezi Gideon ghaze, “Ia en akuraghan aghua. A dera. Ia ganti, Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighti, ki gin gumazamiziba puvatizir danganimin mangi benir dikonir taba inigh izi ia misogh, ian mikarziba abighirarigham.” ⁸ Egha Gideon me ategha ghua Penuelin nguibar ekiamin ghugha, kamaghira Bretin bagha men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi moghira, men tira. ⁹ Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, “Ki apaniba dikabiragh, egh uamategh izi ian taua apiram.”

¹⁰ Dughiar kam, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir gumazibara ikiavira iti. ¹¹ Ezi Gideon uan midorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jokbehan nguibam, aruem anadi naghin amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi Gideon zuamira ghua Midianin otogha maghira midorozim fore. Ezi Midianian midorozir gumaziba bar digavir kuram gami. ¹² Ezi Midianian atrivimning, Seba ko Salmuna, arav ghu. Ezi puvati, Gideon aningin agintighavira ikia ghua aningin suira. Ezi aningin midorozir gumaziba aguaghfagha bar atiatingi.

¹³ Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin danganim ategha, uamategha iza, tuavir Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavanabo. ¹⁴ A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemin an suiragha kamaghin an azara, terara Sukotin adarazir gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon ganingi. ¹⁵ Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba batogha kamaghin me migei, “Ia kamaghin fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim bagh Bretin isi nan midorozir gumazibar aningam? Egha ia na dipova nan ingaravaka, Bretin taba nan midorozir gumazibar aningan aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra, ki aningin suiragha gifa!” ¹⁶ Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba

puvatizir danganimin in izibar Sukotia misogha mizazim me gase. ¹⁷ A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiriaghatazi, a iri. Egha nguibar ekiar kamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire.

¹⁸ Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, “Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?”

Ezi aning kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagha mati, atrivir mamın otariba.”

¹⁹ Ezi Gideon kamaghin migei, “Me bar nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghirezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.”

²⁰ Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati.

²¹ Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghin bizim damusi, me uan gavgavibar amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghin, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningın kamelningın firimin itir benir iakinir igiamın nedazim guraghav itir adiarimning in.*

²² Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, “E kamaghsua, ni Midianian agharim da ua e inizir bizim bangin, ni en gumazir dapanimin iki e gativagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.”

²³ Ezi Gideon kamaghin migei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.” ²⁴ Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuaribagh arisi.

Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuaribar guizir ringin in iziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.”

²⁵ Ezi me kamaghin migei, “A dera, e da isi ni daningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin in izir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garis. ²⁶ Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogremın tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamın nedazibar adiaribagh osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da mengezir puvati. ²⁷ Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mamın ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kamin ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti.

²⁸ Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamın, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu.

Gideon areme

* **8:21:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **8:23:** 1 Samuel 8:7; 10:19; 12:12

²⁹ Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti. ³⁰ An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti. ³¹ Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam batezi, Gideon ziam, "Abimelek," a gati. ³² Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa.

³³ Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto. ³⁴ Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apariba tintinibar iza me misozir dughiaar, me me abini. ³⁵ Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9

Abimelek Sekemin nguibar ekiamin atrivimin oto

¹ Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumazamiziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghugha, ² kamaghin men azai, "Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gativagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamirara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghvira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghvira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham." ³ Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me ghaze, a men anabamra. ⁴ Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui. ⁵ Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghugha, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghugha modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati. ⁶ Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumazamiziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anogoroghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto.

⁷ Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghua-vanabogha men diagha ghaze, "Ia Sekemin itir gumazamiziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham. ⁸ Dughiar mam, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, 'Ni en atrivimin otivam?' ⁹ Ezi olivin temem kamaghin migei, 'Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumazamiziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.' ¹⁰ Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, 'E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!' ¹¹ Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, 'Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.' ¹² Kamagh, temeba

ghua wainin ikarizimin azara, 'Ni izi en atrivimin otivam.' ¹³ Ezi wainin ikarizim ghaze, 'Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh anima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.' ¹⁴ Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamim azara, 'Ni ti en atrivimin ikiam?' ¹⁵ Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, 'Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtuzimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.'

¹⁶ Egha Jotam ua kamaghin migei, "Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otozir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitamin a gami, o pu? Ti puvati. ¹⁷ Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini. ¹⁸ Ezi datirighin, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizin Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin otivasa. ¹⁹ Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar akongegham. ²⁰ Eghti arazir kam deraghan koghti, avim Abimelek batogh egh mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba uaghan men isiam. Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumazamiziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam." ²¹ Jotam kamaghin mikemegha givagha, uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua Berin nguibamin iti.

²² Ezi Abimelek azenir pumuning ko mikezimin Israelian atrivimin ike. ²³ Ezi God gin duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemin gumazir dapanibar tongin adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a barazir puvati. ²⁴ Sekemin gumazir dapaniba faragha Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalin otariba. God bizir kam bangin, Abimelek ko Sekemin gumazir dapaniba, ovegezir gumazibar ghuziba bagh me ikaragh ivezir kuram me daningasa, arazir kam gamizi, an oto. ²⁵ Ezi Sekemin gumazir dapaniba, Abimelekin aghuagha osimtiziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kam in izir gumazamiziba bagha gara, men suigha men biziba isava me misosi. Kamaghin, bizir me Abimelek damuamim an a gifo.

²⁶ Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar mamim, uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan nighniziba isava a gatigha an gin mangasa nighnsi. ²⁷ Ezi wainba anir dughiamin, Sekemin gumazamiziba uan wainin azenibar ghua wainin oviziba kuari. Me wainin oviziba inigha dar pozim mikinigha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asem in dipenimin ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko wainin dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi.

²⁸ Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei, "Abimelek a gumazir manmaghin garim, ezi e Sekemin gumazamiziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim, ezi Sebul an ingangarir gumazir kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim

bagh Abimelekin apengan ikiam? ²⁹ Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumazamizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, 'Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.'"

³⁰ Ezi Sebul, nguibar kamın gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe. ³¹ Egha gumazir maba amadazima, me modogha ghua kamaghın Abimelek mikeme, "Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi. ³² Kamaghın ni uan adarazi ko, datirighın dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghın tuzimin mongegh. ³³ Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekıar kamın mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh."

³⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti. ³⁵ Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamın divazir tiar akamin tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui. ³⁶ Ezi Gal men ganigha, kamaghın Sebul migei, "Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirimın izaghiri."

Ezi Sebul kamaghın migei, "Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba."

³⁷ Ezi Gal ua kamaghın migia ghaze, "Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimın izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekıar gumaziba duaba ko migeimin moghın izi."

³⁸ Ezi datirighın Sebul kamaghın Gal migei, "Ni datirighın nın gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghın garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighın izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighın mangi me ko misogh!"

³⁹ Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi. ⁴⁰ Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galın adarazir gumazir avirıbav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamın tiar akamin tu. ⁴¹ Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham.

⁴² Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumazamiziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme. ⁴³ Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuira. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumazamiziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghın ikegha azenim giregha me misosi. ⁴⁴ Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghın tuivighav iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumazamizibav soghezi me ariaghire. ⁴⁵ Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamın aven iti daraziv sogha itima aruem gıfa. Ezi a nguıar ekıam bar a inigha gumazamizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguıar ekıam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsızim tintinibar nguıar ekıamın nguazim ginge.

⁴⁶ Ezi gumazamizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gısın iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti. ⁴⁷ Ezi Abimelek kamaghın oraki, gumazamiziba bar uari akuvagha dipenir kamın aven iti. ⁴⁸ Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamaghın uan midorozir gumazibav gei, "Bizir ki amim ia an

gari. Ia bemira ki amizi moghin ia damu.”⁴⁹ Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelekın gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriamın da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kamın, Sekemın dipenir gavgavimın aven itir gumazamizir 1,000pla isigha ariaghire.

⁵⁰ Ezi Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin nguibamın gumazamiziba ko misogha nguibar kam ini. ⁵¹ Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kamın tongin iti. Ezi gumazamiziba arava an ghue. Me an aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti. ⁵² Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kamın boroghın ghugha, an tiar akamın boroghın avim a darighasa. ⁵³ Ezi amizir mam witin oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelekın dapanim abiki. ⁵⁴ Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimın diagha ghaze, ni uan midorozir sabamın na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghın mikiman kogh suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme. ⁵⁵ Ezi Israelia Abimelekın gari an aremezi, me uamategha uan nguibamın ghue.

⁵⁶ Abimelekın faragha uan afeziam osimtızim a ganigha uan aveghbuar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara. ⁵⁷ Ezi Sekemın gumazamiziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara. Jerubalın otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemın gumazamiziba ikuvigham, ezi datirighın arazir kam, a mikemezi moghin oto.

Jepta ko gumazir dapanir igharazibar eghaghanim

10

(Sapta 10–12)

Tola gumazir dapanimın oto

¹ Abimelek aremeha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakarın adarazir gumazim. Egha a Efraimın mihsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirın iti. ² A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimın ike. Egha aremezi me Samirın anefa.

Jair gumazir dapanimın oto

³ Ezi Tolan gin, Gileatın Distriğhın gumazir mam Jair, a gumazir dapanimın oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimın iti. ⁴ A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatın nguazimın, 30plan nguibar ekiaba iti. Me datirighın nguibar ekiar kaba kamaghın dar bori, “Jairın Nguibar Ekiaba,” egha iza datirighın. ⁵ Ezi Jair aremezi me Kamonın nguibamın anefa.

Amonia osimtızim Israelia ganingi

⁶ Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavira Itir Godın damazimın a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir God ategha uam an ziam fer puvati. ⁷ Kamaghın, Ikiavira God bar Israelian aningaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimın me dikabira. ⁸ Dughiar kamın me midorozimın Israelia abinigha bar pazavira me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavira, Jordanın Fanemın vongin, Gileatın Distriğhın Amorian nguazimın itir Israelia

gami. ⁹ Ezi, Amoria Jordanin Fanem giregha vongin iza Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Efraimin anabamin adarazi ko misosi. Kamaghin, Israelia bar dughiar kuramra ini.

¹⁰ Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin dia, kamaghin migei, “En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin, e nin damazimin arazir kuram gami.”

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei, “Ia fo, fomira Isipia, Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini. ¹³ Ezi ia na ategha ua godin igharazibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin ua ian akuraghan kogham.

¹⁴ Ia mangi aser ia uari bagha inabazibar dim. Egh ia osimtizim bativamin dughiamin, me ti ian akurvagham.”

¹⁵ Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E arazir kuram gami. Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu. Ezi e datirighin uarir akurvaghasa nin azangsis.” ¹⁶ Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara ghua bar me giporpore.

¹⁷ Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari bagha averpenibar ingarigha iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba uaghan iza uari akuvagha, Mispan nguibamin uari bagha averpenibar ingarigha iti.

¹⁸ Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangsis, “Tinara Amonian misoghsi en faragh mangam? Gumazir kamaghin damuamim, a Gileatin gumazamiziba bar men gumazir dapanimin ikiam.”

11

Jepta gumazir dapanimin oto

¹ Jepta, a Gileatin Distirighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir mam. A tuavimin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an afeziam. ² Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, “Ni amizir igharazimin borim. Kamaghin, ni en afeziamin bizitam inian kogham.” ³ Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghu. Egha ghua Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakaghonezima me a koma arui. A me ko ghua tintinibar ikiava gumazamizibav sogha men biziba pura da isi.

⁴ Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi. ⁵ Ezi midorozim otozima, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniasa Topin nguazimin ghu. ⁶ Egha me kamaghin a migei, “Ni iziva en gumazir dapanimin ikiva, e Amonia ko misogham.”

⁷ Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Ia nan aghuagha nan afeziamin dipenimin na batuegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?”

⁸ Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, “Mar guizbangira. E datirighin ni iniasa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham. Egh ni gin Gileatin gumazamizibar gumazir dapanimin ikiam.”

⁹ Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Are! Ia na inigh uamategh mangighti Ikiavira Itir God nan akuraghtima, ki midorozim damuva apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti ki ian gumazir dapanimin ikiam.”

¹⁰ Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, “Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin damazimin ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam.” ¹¹ Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumazamiziba anemisevezima, a men

gumazir dapanim'in iti. Ezi Jepta Mispan nguibamin ikia Ikiavira Itir Godin damazim'in mitigha uan akamin gumazamizibav gei.

¹² Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada, "Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniasa na ko misosi?"

¹³ Ezi Amonian atrivim kamaghin gumazir Jepta amadazibar azangsighizir akam ikaragha ghaze, "Israelia faragha Isipin kantri ategha izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanemin ikegga ghua, Jabokin Fanemin otogha, ghua Jordanin Fanemin tu. Ezi ki bizir kam baghava atari. Ia datirighin nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighti, e uariv sogham."

¹⁴ Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagha zui. ¹⁵ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "Jepta ghaze, puvati, Israelia Moapian nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati. ¹⁶ Israelia Isip ategha izir dughiamin me gumazamiziba puvatizir danganimin izava Ongarir Aghevimin otifi. Egha me gin ghuava Kadesin nguibar ekiamin oto. ¹⁷ Egha Israelia uamategga gumazir kaba amangizi me ghuava kamaghin Idomian atrivim'in azangsis, 'E uari, ni e ateghti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?' Ezi atrivim aghua. Ezi me gumaziba amangizima me ghua Moapian atrivim'in azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin ikia iti.

¹⁸ "Egha me gin ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Egha me Idom ko Moapian nguazim'in ghuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghin Arnonin Fanemin vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir mitaghniam. Kamaghin, me Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati.

¹⁹ "Ezi Amoriant atrivim, Sihon, a Hesbonin danganimin itima, Israelia mangi an ganasaga gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, 'E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.' ²⁰ Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiamin averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amoriant nguazir danganimin me itir kabanang bar ada ini.

²² "Me bar Amoriant nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegga, ghua notin amadaghan Jabokin Fanemin tu, egha aruem anadi naghin gumazamiziba puvatizir danganimin ikegga ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin tu. ²³ Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoriant batuegga, men nguazim isava uan gumazamizibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniasa? ²⁴ Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba.

²⁵ "Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati. ²⁶ Ezi Israelia Hesbon ko Aroerin nguibamning isava, aningin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kam'in ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati? ²⁷ Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko

en araziba tuisigham.”²⁸ Ezi Amonian atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghizir puvati.

²⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghuava Amonian nguazimin oto. ³⁰ Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, “Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh, ³¹ egh midorozimin ikegh uamategh izamin dughiar kamın, bizir manam faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamim bizir kam, a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar isi mighirimin min ni daningam.” ³² Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua Amonia bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin me abira. ³³ Me Amonia misogha bar me abini, me Aroerin nguibar ekiamin ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi, me ua me ko misoghan ibura.

Jepta uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto

³⁴ Ezi Jepta uamategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otozi, an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta guivir kamra iti. A ua boriba puvati. ³⁵ Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan korotiam abigha kamaghin migei, “O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki bar oseme. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam na ganingi? Ki Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan kogham.”

³⁶ Ezi an guivim kamaghin migei, “O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin, ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba Amonia abira.”

³⁷ Egha a kamaghin uan afeziam migei, “Ki kamagsua, ni faragh na ateghti ki uan namakaba ko iakinir pumuningin mighsiabar orazibar daru azir akabar amuam. Ki fo, ki gumazitamin ikeghan kogh borir tam bateghan koghiva aremegham.”

³⁸ Ezi an afeziam kamaghin a migei, “A dera, ni mangi.” Egha anemadazi a ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua mighsiabagh arua, azir akabagh amua kamaghin azi, a gumazitamin ikeghan koghiva borir taba inighan kogh aremegham.* ³⁹ Ezi iakinir pumuning givazima a uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam gumazitam ko akuizir puvati. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami.

⁴⁰ Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

11:35: Diboboniba 30:2 * **11:38:** Gumazitam God ko akam akiri, a bizir bar ekiam. Ni Jems 5:12 ko Matyu 5:33-37in gan. Jepta deragha nighnizir puvatigha onganigha akar dikirizir kam gami. Kar bar arazir kuram an a gami. Godin Akar Gavgavimin, God ghaze, gumamaziziba uan boribar ofa damuan kogham. Ofa Gami 20:2in gan. Jepta amizir bizir kam, a kamaghin en aka, a bar deravira Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. A bar arazir kuram gami.

12

Efracimîn anabamîn adarazi Gileatia ko misosi

¹ Ezi Efracimîn anabamîn adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, “Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zuir dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam.”

² Ezi Jepta kamaghin me migei, “Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvati. ³ Ezi ki gari ia iza nan akurazir puvatizi, ki kamaghin nighnisi, ‘Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremeka.’ Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?”

⁴ Efracimian anabamîn adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, “Ia Gileatin adarasi, ia Efracimîn nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efracim ko Manasen nguazimningin tizimningin iti. Egha ia gumazamizir pura guighav itiba.” Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efracimîn gumazibav sogha me abiri.*

⁵ Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efracimîn gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efracimîn gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin migei, “E dipam giregh vongin mangasa.”

Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangsi, “Ni Efracimîn tav o puvati?”

Eghti me kamaghin mikim suam, “Puvati,” eghti me ua kamaghin a mikimam, ⁶ “Aria ni mikim, ‘Sihibolet.’” Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, “Sibolet,” eghti me fogh suam kar Efracimîn adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efracimîn adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire.†

⁷ Ezi Gileatian gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimîn ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa.‡

Ipsan, gumazir dapanimîn oto

⁸ Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimîn oto. ⁹ A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimîn ike. ¹⁰ Egha an aremezi, me Betlehemin anefa.

Elon gumazir dapanimîn oto

* **12:4:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † **12:6:** Hibrun akamin akar kam kamakin, “Sihibolet,” o “Sibolet,” an mingarim kamakin, “raiziar dapanim.” Gileatia kamaghin ziar kam dibori, “Sihibolet.” Ezi Efracimîn adarazir ighara a dibori, “Sibolet.” Gumazitam, deragh Gileatian adarazi a dibori moghin, a deragh a diboroghan koghti, me fogham kar Efracimîn gumazir mam, egh me an misueghti ana aremegham. ‡ **12:7:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

¹¹ Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimîn otogha 10plan azenibar men gari. ¹² Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimîn, Aijalonin nguibar ekiamin anefa.

Apdon gumazir dapanimîn oto

¹³ Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a Israelian gumazir dapanimîn oto. ¹⁴ A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimîn ike. ¹⁵ Ezi an aremezi, me Efraimîn nguazimîn, Piratonin anefa. Nguibar kam Amalekian mighsjar dozibar iti.

Samsonin eghaghanim

13

(Sapta 13–16)

Manoan amuim Samson bate

¹ Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir kurabagh amima, Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men gari.

² Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An amuim boriba batir puvati. ³ Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei, “Ni faragha otir puvati. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham. ⁴ Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumazamizibar anogorogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumazamizibagh ami, me nan damazimîn mizeziba. ⁵ Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin navimîn aven itima, God ua bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam.”

⁶ Ezi amizir kam ghua uan pam Manoan migia ghaze, “Gumazir akam akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar atiatigha an azarazir puvati, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamin gun na mikemezir puvati. ⁷ A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghiva uaghan, dagher God daman gumazamizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumazamizibagh amima me nan damazimîn mize. Eghti gan otarir nan navimîn aven ikiamin kam, God ua baghvira a ginabagham, eghti a kamaghira iki mangi aremegham.”

⁸ Ezi Manoa migirigiar kam baregha Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ekiam, ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam.” ⁹ Ezi God Manoan migirigiam baraghizi, Manoan amuim uan azenimîn aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kamîn a ko itir puvati.

¹⁰ Ezi an amuim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an migia ghaze, “Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua iza na bato.”

¹¹ Ezi Manoa uan amuim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, “Ni gumazir kamra faragha iza nan amuim batoz, o?”

Ezi gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

¹² Ezi Manoa gumazimın azara, “Ni nan amuim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin mangam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghın Manoa migei, “Nin amuim bar deravira migirigiari ki a mikemezibar gintigh. ¹⁴ A wainin ovizibar aman marki. Egh wainin dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumazamizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumazamizibagh ami me nan damazimın mize. A bar deravira ki a mikemezir migirigiabar gintigh.”

¹⁵ Ezi Manoa kamaghın Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ga uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a isamighti, ni damegh mangam.” ¹⁶ Manoa kamaghın fozir puvati, a Ikiavira Itir Godin ensel migei.

Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua meme misuegh a tusi, gua Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirizim damu, a tuaghti a bar isigh.”

¹⁷ Ezi Manoa kamaghın ensel migei, “Ni uan ziamın gun ga mikemeghti, gin gan otarim otoghti ga nin ziam fam.”

¹⁸ Ezi ensel kamaghın aning ikaragha ghaze, “Puvati. Gua tizim bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam bar deragha bar ighara.” ¹⁹ Kamaghın, Manoa memen igiar mam ko witin maba ingha Ikiavira Itir God bagha ofa gami, a Godin bizir bar igharagha garibagh amim. Manoa ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam gisin a gamigha, uan amuim ko aning tugha pura gara iti. ²⁰ Avim ofa gamir dakozimın dafogha isia mizariaba ghuavanadir dughiamın, Manoa uan amuim ko garima, Ikiavira Itir Godin ensel avir mizariabar tongin Godin Nguibamın ghuavanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim gati. ²¹ Ezi Ensel uan aning ko itir puvati. Ezi Manoa datirighın fo, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel.

²² Egha Manoa kamaghın uan amuim migei, “Ga Godin enselin ganigha gifa, kamaghın, ga ti aremegham.”

²³ Ezi Manoan amuim kamaghın migei, “Ikiavira Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga migia ghaze, ga otarim ikiam.”

²⁴ Egha Manoan amuim gin otarim bategha, ziar kam a ganingi, “Samson.” Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami. ²⁵ Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiamningın tizimın, Danın anabamın danganimın iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimın aven ingari.

14

Samson Filistiabar amizir mamın iti

¹ Ezi dughiar mamın, Samson Timnan nguibar ekiamın ghuaghira, Filistiabar amizir igiar mamın gani. ² Egha a uamategha ghugha kamaghın uan amebam ko afeziam migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamın an gani. Ki kamagsua, gua na bagh a inighti ki an ikiam.”

³ Ezi an amebam ko afeziam kamaghın a ikaragha ghaze, “Manmaghın ami? Nin ikizimın aven amizir igiatam iti o, en gumazamizibar tongin ti puvati? Ni bizir tizim bagha Filistiabar amizim iniya, gumazir kaba me uan mikarzir mogomebar iniba aghori puvati?”

Ezi Samson uan kamaghin uan afeziam migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagh a inigh.” ⁴ Dughiar kamın Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghin, Samsonın afeziam ko amebam fozir puvati, Ikiavira Itir God uabi Samsonın niğhnizim fema an akar kam gami. ⁵ Egha gin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha Timnan itir wainin azenibar boroghın zuima, laionın igiar mam dazeregha Samson misoghasa a bagha izi. ⁶ Ezi Ikiavira Itir Godın Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionın kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kamın, gun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvati.

⁷ Egha gin a ghua Timnan nguibamın ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha, a ko migei. ⁸ Samson mong ikegha, uamategha amizir kamın ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionın a faragha misuegha atizir kuamın ganasa, tuavir miriamın ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati. ⁹ Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimın zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghin aning mikemezir puvati, a laionın kuamın aven haniba ini.

¹⁰ Ezi Samsonın afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamın akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira amuubar ikiasa ami moghin, Samson maghira maburan isam gami. ¹¹ Ezi Filistiaba kamaghin Samsonın ganigha, 30plan gumazir igiabagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam. ¹² Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir igiar kabav gei, “Ki akar isin zuitamın ia mikimasa. Ia isam damuamın 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamın mingarimın gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam. ¹³ Eghti ia nan akar isin zuimın mingarimın gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam.”

Ezi me kamaghin a migei, “Ni uan akar isin zuimın gun en mikemegh.”

¹⁴ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze:

“Apir bizir mamın bizir apir mam oto.

Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimın oto.”

Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.

¹⁵ Egha aruer namba 4ın, me kamaghin Samsonın amuim migei, “Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimın mingarimın gun e mikemegh. Puvatighti, ni uan adarazi ko, e avimın ia daboroghti ia isigham. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”

¹⁶ Ezi Samsonın amuim ghua an guamın garava aziava kamaghin a migei, “Ni ti na gifongezir puvati. Egha akar isin zuir kamın nan adaraziv kemegha, an mingarimın gun na mikemezir puvati.”

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvati. Ki tizim bagh ni mikimam?”

¹⁷ Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemın akar isin zuimın mingarimın gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme. ¹⁸ Ezi namba 7 aruemın, aruemın tighar magiramin dughiamın, nguibar kamın itir gumaziba kamaghin Samson migei:

“Bizir tizim bar isingigh, hanin isingtizim gafiragham?”

Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei:

“Ia ti nan bulmakaun amebam inigha ghua uan azenibar ingarizir pu-
vatighai,

ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai.”

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaghira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aningi. Egha a bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu.

²⁰ Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganingi, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15

Samson bar pazavira Filistiabagh ami

¹ Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei, “Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.”

Ezi an amuimin afeziam an anogoro. ² A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganingi. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighti ni an ikiam.”

³ Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osintiziba puvatigham. Kar men osintizimra.”

⁴ Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike. ⁵ Egha Samson afiar atiabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi.

⁶ Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangsis, “Tinara bizir kam gami?”

Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganingi.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozu aning isi.

⁷ Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.” ⁸ Samson puv me misogha, me abiragha men aviribav soghezi me ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiar mam in dagiar akiriamin aven iti.

Samson Filistiaba abira

⁹ Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimin averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamin gumazamiziba ko misoghasa. ¹⁰ Ezi Judaba kamaghin men azangsis, “Ia bar tizim bagha iza e ko misoghasa?”

Ezi Filistiaba kamaghin me ikaragha ghaze, “E Samsonin suiragh, a inigh mangi kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a damuam.”

¹¹ Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gati-vagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e ganingi?”

Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”

¹² Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.”

Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹³ Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim darigham.” Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.

¹⁴ Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson gizivagha gavgavir ekiam a ganingi. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire. ¹⁵ Ezi a gari donkin mam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire. ¹⁶ Egha Samson kamaghin ighiar mam gami:

“Donkin akaguar agharir kamın,
ki gumazir aviribav soghezi, me ariaghire.
Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da mamaghira iti.
Donkin akaguar agharimın,
ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

¹⁷ Ezi a kamaghin ongegha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimin Mighsiam,” a garisi.

¹⁸ Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamın me abira. Egh ki dipam bangin kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?”

¹⁹ Ezi God Lehin emimirir dipar mam gamizi, dipavsizim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegha ua gavgavim ini.

Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighin ikiavira iti.

²⁰ Ezi Filistiaba Israelian nguazimin garir dughiamın, Samson 20plan azenibar me gativagha men gumazir dapanimın ike.

16

Samson Gasan nguibar ekiamin ghu

¹ Ezi Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamin ghugha, tuavimın amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui. ² Ezi gumazir maba kamaghin Gasan gumazibav gia ghaze, “Samson izegha gifa.”

Ezi me ghuava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghin mongegha a bagha gara iti. Egha sighsirir akabar uariv gia ghaze, “E kagh ikiti aminim tiraghti, e a misueghti an aremegham.” ³ Ezi Samson

bogarangra tuavimîn amizir kam ko ikia ghua dimagarir arizimîn, misiamîn dikavigha ghua nguibar ekiamîn tiar akamningin suiragha aning asi. Egha aningîn akinimning ko tiar akam asir ainîn igugunir dafam sarama asi. Egha dagh isaghpuha ghua Hebronin nguibamin boroghin mighsiar orazimîn da ariki.

Delaila Samson gifara

⁴ Ezi bizir kam otogha givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekin danganir zarimîn amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagha bar ifonge. ⁵ Ezi Filistian atriviba ghua kamaghin Delailan migei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagh an azaragh, a managh gavgavir ekiar kam isi, eghti e manmaghira a damighti, an gavgavim aneteghti, e anebiragham. Ni an gun en mikemeghti e an suiragh a ikegham. Ni kamaghin damighti e vaghvagh 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.”

⁶ Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni na mikim, ni manmaghin gavgavir kam isi? Egh ni manmaghin damighti gavgavim ni ateghti me nin suiragh ni ikegham?”

⁷ Ezi Samson kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir 7plan agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikeghtima, nan gavgavim givaghti, ki pura gumazir kinimîn min ikiam.”

⁸⁻⁹ Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatiziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui naghin mongeghav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egha Delaila a gaghura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariamin boroghin ikia isia dighoraghirezi moghin, dighoraghire. Ezi Filistiaba an gavgavimîn mingarim gifozir puvatighavira iti.

¹⁰ Ezi Delaila kamaghin Samson migei, “Ni oragh, ga uaning, ni bar na gifaragha aghumsizir dafam na ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmaghira damigh nin suiragham?”

¹¹ Ezi Samson kamaghin a migei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikeghti nan gavgavir kam givaghti ki pura gumazir kinimîn min ikiam.”

¹² Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimîn modogha itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agharimning ike. Egha Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izi!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agharimning ikezir kaba, tretin min dar ghore.

¹³ Ezi Delaila Samson migei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmaghira ni ikegham?”

Ezi Samson kamaghin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kamîn aven tretba sara a nuafigh. Egh gin dikonir ruarir tamîn nir kam isi birimîn a gafughti, a birimîn porogh gavgafigh. Eghti ki ua gavgaviba puvatigh pura gumazir igharazibar min ikiam.”

¹⁴ Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an an 7plan dapanir arizir gizgiziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kamîn aven tretba sara a nuafi. Egha gin dikonir ruarir mam nir kam birimîn a gafu, ezi a birimîn porogha gavgafi. Egha a kamaghin dei, “Samson, ni ua bagh ganigh, Filistiaba nin suighasa izi.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimîn arizir gizgiziba, a bar birimîn dagh ekuigha dikafi.

¹⁵ Ezi Delaila kamaghin a migei, “Ni manmaghsua, na migia ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gifaragha aghumsizim na ganingi, egha na mikemezir puvati, ni manmaghira amigha bar gavgafi.” ¹⁶ Ezi Delaila dughiar uabi mikimasa a gimobava, an azangisgha mamaghira iti. Ezi Samson migirigiar kam baragha ghua bar iporpore.

¹⁷ Egha bar abuan, a Delaila mikeme. A kamaghin migei, “Ki aghirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagh izezir puvati. Me nan dapanir arizibagh iseghti, ki ua gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.”

¹⁸ Ezi dughiar kamin Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egha a Filistiabar atriviba bagha akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi. ¹⁹ Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava ongani. Ezi Delaila gumazir mamın diazima a iza Samson dapanir arizir gizgizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamin Samsonin gavgavim bar anegifa. An gavgavim bar moghira gifa.*

²⁰ Ezi Delaila ua kamaghin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izi!”

Ezi Samson osegha ghaze, “Ki faragha ami moghin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamaghin fozir puvati, Ikiavira Itir God anetaki. ²¹ Ezi Filistiaba an suiragha an damazimning asiaghati. Egha me a inigha Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egha a gamima a kalabuziar dhipenim aven ikia witha ko raiziaba mirmiri. ²² Ezi dughiar kamin Samsonin dapanir arizim uam aghui.

Samson areme

²³ Ezi dughiar mamın Filistiabar atriviba iza uari akuvagha, isar ekiar mam gamua uan asem Dagon bagha ofa gami. Egha me bar akongegha kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragha anebira.”

²⁴⁻²⁵ Egha me gin bar akongegha kamaghin migei, “Ia Samsonin aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusin a inigha izi.

Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemın ziam fava kamaghin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav soghezi me ariaghire.” Egha me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tughav ikia arazarazibagh amima, me an ingarava aka a dipofi.

²⁶ Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamaghin a migei, “Ni nan akuraghtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragh mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garoroghasa.” ²⁷ Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gizifa, ezi Filistiabar atriviba bar moghira uaghan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekiar kamin siriamin pin ikia beragha Samsonin garava a dipovava ati.

²⁸ Ezi Samson kamaghin diagha Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin ua gavgavim na daningigh. Eghti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi moghira, ki me ikaragham.” ²⁹ Egha Samson dagiar dipenir guarir tongira

* **16:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

tughav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamın suiragha, dafarir kiriamın igharazimın suira.

³⁰ Egha a kamaghin dei, “Ni na ateghti ki Filistiaba ko aremeka.” Egha a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugha zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igharazir an aven itiba sara me gisin ira me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misoghezi gumazibar dibobonim gafira.

³¹ Ezi Samsonın adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi naghin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimın ike.

Benjamin ko Danin anabamningin eghaghaniba

17

(Sapta 17--21)

Maika uabi marvir guabar ziaba fer dipenir mam iti

¹ Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimın miğhsiar dozibar iti. ² A dughiar mamın uan amebam miğei, “Ni uan 1,100ın dagiאר silvabagh fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamın itima, ni God miğia ghaze da okemezha gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki da okemezha, datirighin ua ni ganidi.”

Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

³ Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi. Ezi an amebam kamaghin miğei, “Ki silvan dagiאר kaba Ikiavira Itir God danighti, dagiאר kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiאר kaba, ga da isiva gumazitabar anighti, me dar marvir guatamningin ingarighti, e aningın ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.”* ⁴ Egha Maikan amebam 200 silvan dagiאר an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimın an ingari. Ezi amebam aningın nedazimning isava Maikan dipenimın aning ati.

⁵ Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimın korotiar otevir azenan azuir mamın ingarigha asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarir mam amisevezima an ofa gamir dipenir kamın ofa gamir gumazimın oto.† ⁶ Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

⁷ Ezi dughiar kamın Livain anabamın adarazir gumazir igiar mam, a Judan anabamın nguazimın ikia, Betlehemın nguibar ekiamın iti. ⁸ A Betlehem

* **17:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. E uaghan fozir puvati, aning manmagh garir nedazimin digirim silvan kamın a gami. Ezi 18:24in akamin, Maika nedazimning kamaghin aning dibori, “aser godin ki ingarizimning.” † **17:5:** E fozir puvati, “asebar ifongiam gifofoghamin marvir guar dozir mam,” a ti bar bizir tizimra. Ni Jenesis 31:30 ko 1 Samuel 19:13in gan. Hibrun akamin bizir kaba me kamaghin da dibora ghaze, asebar marvir guaba. **17:6:** Godin Araziba 12:8; Gumazir Dapaniba 21:25

ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimîn mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto. ⁹ Ezi Maika an azara, “Ni managh ikegha izi?” Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Betlehemîn itir Livain anabamîn gumazir mam, a Judan nguazimîn itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui.”

¹⁰ Ezi Maika kamaghin a migei, “Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimîn ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam.”

¹¹ Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimîn min otogha a ko iti. ¹² Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimîn otogha, Maikan dipenimin aven iti.

¹³ Ezi Maika kamaghin migei, “Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimîn otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganimîn aven itir bizibar amighti, da deragh otivam.”

18

Danin anabamîn adarazi nguibar ekiar igiam ini

¹ Dughiar kamîn Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizir puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamîn adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri. ² Ezi Danin anabamîn adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadazima, me ghua moga nguazimîn gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gei, “Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru.” Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimîn mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui.

³ Me ghua Maikan dipenimin aven ikia vazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimîn gumazim, ezi me an azara, “Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?”

⁴ Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezima ki an ofa gamir gumazimîn otogha kagh iti.”

⁵ Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, “E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsig, en darorir kam deragh, o puvatigham?”

⁶ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghavam.”

⁷ Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamîn itir gumazamizibar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghin kogham. Atrivitam o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamîn saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati.* ⁸ Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, “Ia manmaghira garir bizibar gani?”

⁹ Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekiar kam kogogh me misogham. E men nguzimîn garima,

* 18:7: Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puvati.

a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam. ¹⁰ Ia danganir kamın mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsı nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam.”

¹¹ Kamaghın, Danın adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui. ¹² Me ghua Kiriati Jearimın nguibar ekiamın boroghın Judan nguazimın averpenibar ingarigha iti. Kamaghın danganir kam me kamaghın a dibori, “Danın Averpenibar Ingarizir Danganim.” Danganir kam Kiriati Jearimın aruem uaghiri naghın iti, ezi me datirighın kamaghıra a dibora mamaghıra iti.

¹³ Me danganir kam ategha ghua Eframın mighsiar dozibar Maikan dipenimın oto. ¹⁴ Ezi 5plan gumazir ghua Laisın nguazim moga an ganiziba, kamaghın uan adaraziv gei, “Ia kamaghın fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifofoghamın marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememın dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimın ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighın manmaghın damuam?” ¹⁵ Ezi me tuavim ategha Maikan dipenimın iti naghın Livain gumazir igiam itir dipenimın otogha, egha dughiam a ganingi. ¹⁶ Me dipenimın aven itir dughiamın, Danın midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimın divazimın itiar akamın mitivighav iti. ¹⁷ Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimın itiar akamın itir dughiamın, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniassa dipenimın aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godın ifongiam gifofoghamın marvir guar doziba ko, marvir guar me tememın dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimın ingarizim, me bar ada okımasa.

¹⁸ Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimın aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godın ifongiam gifofoghamın marvir guar doziba ko, marvir guar me tememın dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimın ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghın men azara, “Ia tizim gami?”

¹⁹ Ezi me kamaghın a migia ghaze, “Ni uan akam dukuagh nimıra iki. Ni migirigir tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimın otogh, egh uaghan nighnizir aghuiba e daningamın gumazimın ikiam. Ni ti dipenir vamıra itir gumazim bagh ofa gamir gumazimın ikiam? Ingangarir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tamın ofa gamir gumazimın ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafıra.” ²⁰ Ezi ofa gamir gumazim kamaghın oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godın ifongiam gifofoghamın marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui.

²¹ Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui. ²² Me Maikan dipenimın ategha mong saghuaim me gatigha zuima, Maika uan dipenimın boroghın itir darazir diagha, me Danın adaraziv soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato.

²³ Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danın adarazir dei, ezi Danın anabamın adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghın ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?”

²⁴ Ezi Maika kamaghın me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghın nan azangsisı, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.”

²⁵ Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiari aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.” ²⁶ Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu.

²⁷ Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi. ²⁸ Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi uan nguibar ekiam kamin ingarigha an iti. ²⁹ Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, “Dan.” Me uan inazir afeziabar ziam Dan inigha a gati, a Jepopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiam kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, “Lais.” ³⁰ Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangarim gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangarim gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati.† ³¹ Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kamin ziam fa mamaghira iti.

19

Livain gumazir mam uan amuim ko dughiar kuram bato

¹ Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehemin nguibar ekiamin Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti. ² Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziamin dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa. ³ Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiari akirigh, a inigh izasa zui. A ingangarir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an amuimin afeziam an ganigha bar akonge. ⁴ Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiaabar me ko ikia, apava dipaba api.

⁵ Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem migei, “Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningigh, egh gin mangi.”

⁶ Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam ua kamaghin a migei, “Ki kamaghsua, ni ua ghuariar dimagarir kamin ikiva e bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi.” ⁷ Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mam uan me ko iti.

⁸ Dughiar namba 5in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, “Ga uaning, ni ikegh daghetam

† 18:30: Akar kamin mingarim ti kamaghin ghu, dughiar kamin, Jonatan uan adarazi ko ofa gamir ingangarim gamima, Asirian adarazi Israelin gumazamizir aviriba inigha ghua, uan kantrin aven kalabus gati. Danin anabamin adarazi Laisin nguibam inigha gifa. Ezi 400plan azenibar gin bizir kam oto. Ni 2 Atriviba 15:29in gan.

ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam.” Ezi gumazimning uaghara ikiava api.

⁹ Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangarir gumazim, me mangasa amima, amuimin afeziim kamaghin me migei, “Ia gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir kamin ikegh, aminim kiran oveghangin piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurumin dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh.” ¹⁰ Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tamin ikian aghua. Egha a uan amuir dozim ko dikavigha zui. Aning uan donkingin akirimningin itir satelning gaperagha zui.

¹¹ Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalem ziar igharazim. Ezi ingangarir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, “E nguibar ekiar kamin aven mangi kagh dakuam.”

¹² Ezi ingangarir gumazir kamin gumazir aruam ghaze, “Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiamin puvati. E mangi Gibeau nguibar ekiamin dakuam. ¹³ Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibeau o Raman nguibar ekiamin dakuam.” ¹⁴ Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminin anabamin adarazir nguazimin, Gibeau nguibamin boroghin otifi. ¹⁵ Egha me ghua tuavir ekiamin ategha ghuava nguibar ekiamin aven ghue, egha dakuamin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti. Ezi gumazir me batogh, me inigh uan dipenimin mangi dakuamin tam, otozir puvati.

¹⁶ Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibeau iti. Gibeau itir adarasi, me Benjaminin adarasi. ¹⁷ Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangarir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimin apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, “Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?”

¹⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, “E Judan nguazimin, Betlehemin nguibamin ikegha izi. Egha e ikiavira Itir Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi e mangi an dakuasa. Ezi datirighin, e inigh dipenimin mangamin gumaziba puvati. ¹⁹ E pura ian ingangarir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkingin dagheba iti. Ki uan amuir ko nan ingangarir gumazim, en bretba ko wainba iti. E bizitam in otevezir puvati. E dakuamin danganiba buri.”

²⁰ Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, “A dera, ia nan dipenimin izi. Ki bizibar ian akurvagh. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham.” ²¹ Egha a me inigha uan dipenimin ghugha, dagheba isa donkingin ganingi. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba api.

²² Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiar kamin gumazir arazir kurabagh amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir kamin ghuavim migia ghaze, “Gumazir ni ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa.”

²³ Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, “Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir kam nan dipenimin izegha na ko iti. Ia arazir kurar kamin a damuan kogham. ²⁴ Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuzir puvatizim ko gumazir kamin amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim darigham, eghti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kamning ia arazir kurar kamin aning damuan kogham.” ²⁵ Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar

a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganingi. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui. ²⁶ Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kamın dipenir tiar akamın irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi.

²⁷ Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irighav iti. A uan dafarimning tiar akamın suighasava amuava avenge. ²⁸ Ezi Livain gumazir kam kamaghın a migei, “Ni dikavigh, ga mangam.” Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghiram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamın zui. ²⁹ A ghua nguibamın otogha dipenimın aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimın kuam 12plan akuabar aneghore. Egha vaghvaha Israelian 12plan anababa bagha da amangi.

³⁰ Ezi gumaziba bar bizir kamın ganigha kamaghın migia ghaze, “Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamın iza datirighın, bizir kamaghın garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighnigh uariv kim. E manmaghira damuam?”

20

Israelia Benjaminın anabamın adarazi ko misoghasa

¹ Egha Israelia bar Gibeian gumaziba amizir arazir kuramın akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamın Ikiavira Itir Godin Damazimın bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danın nguibar ekiamın ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamın gumaziba ko, Gileatin nguazimın itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa.

² Ezi Israelian anababa vaghvaha dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba.

³ Ezi Benjaminın anabamın adarazi kamaghın oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa.

Ezi Israelia kamaghın Livain gumazir kamın azara, “Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghın oto?”

⁴ Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimın pam, kamaghın me migei, “Ki uan amuir dozim ko iza Gibeian nguibar ekiamın Benjaminın adarazir nguazimın otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh dakuasa danganiba buria iti. ⁵ Ezi dimagarir kamın Gibeian gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme. ⁶ Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghın, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi. ⁷ Ezi ia datirighın kagh uari akuvagha itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigiam tam damu. E manmagh me amizir arazir kam ikarvagham?”

⁸ Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghın migel, “En tav uamategh uan purirpenmın mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimın mangan kogham. ⁹⁻¹⁰ Egh e Gibeian adarazi kamaghın me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh inamighti me arazir kam bagh me misogh me ikaragham. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan

gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam.*¹¹ Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiran otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti.

¹² Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, “Manmaghin amizi, arazir bar kurar kam ian tongin oto? ¹³ Ia datirighira Gibeian gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham.” Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati.

¹⁴ Egha Benjamin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibeian uari akufa, egha Israelia ko misoghasa. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi dughiar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriarbar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham. ¹⁷ Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati.

Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misosi

¹⁸ Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogham.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Judan anabamin adarazi faragh mangi.”

¹⁹ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibeian nguibar ekiamin boroghin uari akufa. ²⁰ Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi. ²¹ Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire. ²²⁻²³ Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, “E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia uamategh mangi me ko misogh.”

Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibeian, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi. ²⁴ Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi. ²⁵ Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibeian nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire.

²⁶ Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran

* **20:9-10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Geban nguibamin boroghin iti.

ikiamin ofabagh ami. ²⁷⁻²⁸ (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavim Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara God bagha ofabagh ami.)

Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogham, o e me ategham?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, “Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham.”

²⁹ Ezi Israelia midorozir gumaziba amadzima, me ghua Gibeian nguibar ekiam okarigha mongegha iti. ³⁰ Ezi aruer pumuning givazima amanzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibeian nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi. ³¹ Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibeian zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumozibav soke. ³² Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, “E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa.”

Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, “E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam.” ³³⁻³⁴ Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa. ³⁵ Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozim Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire. ³⁶ Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham.

Israelia midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abiragha bar me agifa

Israelia faragha uan midorozir gumazir mabav kemezi me Gibeian nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ara zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki. ³⁷ Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibeian nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire. ³⁸ Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir maturir ekiamin ganti, a nguibar ekiar kam gisin mavanangti, ³⁹ ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, “Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira.”

⁴⁰ Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibeian nguibar ekiam bar isi. ⁴¹ Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin

dughiar bar kuram me batogham. ⁴² Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misoagarighizi me ariaghire.† ⁴³ Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibeian nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire. ⁴⁴ Ezi me aruer kamın Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire. ⁴⁵ Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimonin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ⁴⁶ Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara. ⁴⁷ Ezi men 600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimonin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamın iti. ⁴⁸ Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21

Israelia amizir Benjaminin gumazibar ikiamiba bagha nighnisi

¹ Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, “Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitamın ikian kogham.” ² Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu.

³ Me kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?”

⁴ Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamın Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mamın ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami. ⁵ Egha me kamaghin migei, “Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham.

⁶ Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai. ⁷ E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba nighnti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.”

⁸ Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati. ⁹ Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba

† 20:42: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

itir akinafarimın vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamın gumazitamin apizir puvati. ¹⁰⁻¹¹ Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki.” ¹² Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamın uari akuvi naghin, Kenanın nguazimın ize.

¹³ Egha Israelia datirighin, Benjaminın anabamın gumazir Rimonın Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighin ua ia ko misoghan kogham.” ¹⁴ Ezi Benjaminın anabamın gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminın anabamın gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe.

¹⁵ Ezi Israelia bar Benjaminın anabamın adarazir apangkuvigha kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme.

¹⁶ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, “Benjaminın anabamın amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam? ¹⁷ Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me boriba batiti, men anabar kam kuvaremeghan kogham. ¹⁸ Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guivitamin ikian kogham. E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminın anabamın gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghin amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.”

¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighin Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamın iti, egha sautin amadaghan Lebanonın boroghira iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin iti.

²⁰ Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminın anabamın gumazibav gei, “Ia mangi wainın azenibar aven mongegh iki. ²¹ Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh givaghiva, uamategh uan nguazimın mangi. ²² Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghin me mikimam, ‘E kamagsua ia Benjaminın anabamın gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guvitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir puvati, kamaghin, ia uan akar dikirizim abighizir puvati.’”*

²³ Ezi Benjaminın anabamın gumaziba gumazir dapaniba mikemezi moghin ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminın anabamın gumaziba, amizir kaba inigha ghua uan nguazimın ghuegha ua nguibar ekiar kabar ingara dar iti. ²⁴ Ezi Israelia uaghan bar moghira vaghvagha uan nguibabar ghue. Me uan anababa ko ikizibar nguazibar ghuegha iti.

* 21:22: Hibrun akam kagh akam deragha anebighizir puvati.

²⁵Dughiar kabar atrivir tam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

Rutin Eghaghanim O Rut Akar faragha zuim

Akinafarir kamın eghaghanim an eghaghanir bar aghuim. Gumazir dapanibar dughiamın an oto. Rut a Moapian amizim, a Israelin ikizimın gumazir mamın ikia aning Moapın nguazimın iti. Ezi an pam aremezi, a uan asamir amebam geghufi. Egha gın aning uamategha Judian nguazimın ghu. Rut uaghan Israelian Godın apengan iti. A gın gumazir igharazimın ikia atrivim Devitın inaghaimın oto. Atrivim Devit a Israelian atrivir aghuir faragha zuim.

Ni akinafarir kam diponıva, amizir kam gifuegham, a faragha God gifozir puvatigha arazir kurabagh amı. Datirighın a uan navim isa Israelian God ganıngı. Egha uaghan uan navim isa uan asamir amebam ganıngı. Rut amizir arazir aghuir kam, a God Israelia ganıngızir arazim ko magh ghu, “İa uan navir averiabar aven bar God gifongegh,” egh, “İgharaz darazi sara ifongegh.” Akinafarir kam kamaghın en akakasi, gumazamizir Godın saghon itıba uaghan Godın bizir aghuarıba inıva an adarazir tongın ikiam. Egh arazir kamın, Godın saghon itır gumazir vamıran arazim Israelin aven tir marazigh afragham.

Dughiar kuram Naomi bato

(Sapta 1)

Naomin adarazi kantri Moapın areme

¹ Bar fomıra gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatızir dughiam oto. Ezi Betlehemın nguıbamın gumazir mam, Betlehem Judian Distriğhın aven itir nguıbam. Dughiar kamın Israelin dagheba puvati, kamaghın amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapın ikiasa ghu. ² Gumazimın ziam Elimelek, ezi an amuimın ziam Naomi, ezi an otarimningın ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakoziimın adarasi. Egha me Betlehemın nguıbar Judian nguazimın aven itimin ikegha ghua Moapın apera. ³ Egha gın Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti. ⁴⁻⁵ Ezi gın an otarimning Moapian amizimningın iti. Anıngın ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezi datirighın Naomi bar uabıra iti.

Rut arazir aghuimın Naomi gami

⁶ Egha Naomi Moapın ikia orazi İkiavıra Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganıdi. Kamaghın amizi, a uan asamir guıvimning ko dikavigha ua Judan nguazimın mangasa. ⁷ Egha Naomi uan asamir guıvimning ko dikavigha ua Judan nguazimın mangasa tuavimın zui.

⁸ Egha me ghua Naomi kamaghın aning miğei, “Gua uamategh uan nguıbamın mangı uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuıbar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram amı. Kamaghıra, İkiavıra Itir God uaghan guan apangkuvigh arazir aghuarıbar gua damuam. ⁹ Egh İkiavıra Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh deravıra iki.”

Egha aningın torezı aning puvıram azi. ¹⁰ Ezi an asamir guivimning a miġia ghaze, “Puvati. Ga uaghan mangı ni ko nin adarazi ko ikiasa.”

¹¹ Ezi Naomi kamaghın aning miġei, “Nan guivimning, gua uamategh mangi. Gua tizim bagh nan ġin mangasa? Ki manmaghın otaritamegh bateġti. Gua uam aningın ikiam? ¹² Nan guivimning, gua uamateengeh uan nguıbamningın mangi. Gua fo, ki bar ghurigha ġıvaghera, ua patamın ikian ibura. Tuavıba bar puvati, ki datirighın dimangan patamın iki egh borir tamning bateġhti, ¹³ gua aning mizuamigh egh aningın ikiam? Ti puvatıgham. Egh gua ua odıarımningın ikıva aning mızuam ikiam? Ti puvatıgham, nan guivimning. Guızbangıra, Ikiavıra Itir God osımtızim na ganingı! Kamaghın, nan osımtızir nan navimın itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osımtızir kam, guan osımtızimning gafıra.”

¹⁴ Ezi Rut ko Orpa, ua puvıram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamın toregha ghaze, “Ki zui.” Ezi Rut Naomın suiraghera gavgavıgha mangan aghua. ¹⁵ Ezi Naomi Rut miġia ghaze, “Ni gan, nin penem zui, a uan gumazamizıba ko uan aseba bagha zui. Ni an ġin mangi.”*

¹⁶ Ezi Rut kamaghın a miġei, “Ki nin ġin mangısi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangısi na mıkiman marki. Danganır ni mangamım, ki uaghan an mangam. Egh danganır ni ikiamım ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. ¹⁷ Eghti danganır ni managh ikıva oveghamım, ki uaghan an ikıva ovegham. Eghti me danganır kamın narafagham. Bizitam ga abıghan kogham, ovevemra ga abıgham. Puvatıghtıma Ikiavıra Itir God bizir bar kuratamın na damıka.”

¹⁸ Ezi Naomi garıma, Rut an ġin mangasa niġhnızir gavgavım itı. Kamaghın amızı, a uam a miġeir puvati. ¹⁹ Egha aning ghua Betlehemın oto.

Naomi osımtızir ekiam ikia ua Betlehemın nguıbamın ize

Naomı ko Rut ghua Betlehemın otozi, nguıbamın itir gumazamizıba bar, diġavır kuram gamı. Egha Betlehemın amızıba kamaghın miġei, “Kar ti Naomı?”

²⁰ Ezi Naomi ghaze, “İa ‘Naomı,’ na darıghan marki. Ziar kam kamakın, amızir navır aghuım itım. Puvati. Godın Gavgavıba Bar Itım navır osımtızim na ganingı. Ezi ia ‘Mara,’ na darıgh, ziar kam kamakın, amızir navır kuram itım, mati dagher misozim pamten an akam misosi. ²¹ Ki nguıbar kam ataghızir dughıam, ki bizir bar avırım itı, mati minem bizıba a ġızıfa. Egha Ikiavıra Itir God ua na inıgha izezir dughıamın ki bizıba bar puvati, miner misevir kinım, bizıba an aven itir puvati. Guızbangıra, Ikiavıra Itir God mızazım na ganingı. Godın Gavgavıba Bar Itım osımtızir avıravırım na ġati. Kamaghın amızı, ia Naomi na darıghan marki!”

²² Ezi Naomi ko an asamir guivım Rut, a Moapın amızim, aning Betlehemın izıma, dughıar balı aghoramım oto.†

Rut Boasın azenimın dagheba buri

2

(Sapta 2)

Rut mangı dagheba burıasa

* **1:15:** Kantri Moapın gumazamizıba, me aser avırıbar zıaba fe, da aseba ko marvir guaba ko daġıaba ko bizir avırır ıgharazıba uakan. **1:16:** Rut 2:11-12; 2 Atrıvıba 2:2-6 † **1:22:** Balı a raızın min ġarır daghem. Me an ovızıbaz sozıma, da menmeniar kınıbar otıfi. Ezi me da isa brethagh ami.

¹ Dughiar kamîn, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovengezim Elimelekin adarazir mav.

² Ezi Rut kamaghin Naomi miġei, “Ni nan amamangatighi, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifueghiti, ki men ġin mangi va, da inigh izam.”

Ezi Naomi kamaghin a miġei, “Nan ġuivim, a dera, ni mangi.” ³ Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar ġin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira.

Boas arazir aghuim in Rut gami

⁴ Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, “Ikiavira Itir God ia ko iti.” Ezi me a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God deragh ni damu.”

⁵ Ezi Boas iza men garir gumazir dapanim in azara, “Amizir munam, a ikizir manam in amizim?”

⁶ Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, “Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moap in ikegħa ize. ⁷ A ingangarir gumazibar ġin mangi balin ikizir me ikegħa ġivaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniāsa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughisasa ghua averpenim in aperagħa avughsi.”

⁸ Ezi Boas kamaghin Rut miġei, “Nan ġuivim, ni nan azenim in kaghira iki, egh ua bagħ balin ovizibagh eghuv. Gumazir iġharazitam in azenim in mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki. ⁹ Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara ġin mangi. Ki ni bagħa ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganing. Me arazir kuratam ni damighan kogħam. Kuarim nin parti, ni mangi mīner ekīar ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegħ.”

¹⁰ Ezi Rut irava nguazim in fuagħa, uan guam nguazim mituagħa irighav ikia kamaghin Boas miġei, “Ki kantrin iġharazim in amizim. Ezi ni manmagħin nan gara na ġifogħa deravira na gami?”

¹¹ Ezi Boas kamaghin a ikara, “Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiam in, ni arazir aġhuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategħa iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti. ¹² Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Ġuizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni gegħuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamagħsua ni a bagħa ize. Egħti a deraghvira ni damuam.”

¹³ Ezi Rut kamaghin Boas miġei, “Nan ekiam, ki nin damazim in deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aġhuaribar na gamua, nimira na miġeima nan navim bar dera.”

¹⁴ Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut miġei, “Ni izi bret tam inigh wain in dipar misozim darugh anemegħ.” Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganing. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti.

¹⁵ Rut amegħa ġivagħa ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav ġei, “Ia anetegħti a ua bagħ balin ikizibar borogħin ireghav itir balin ovizibagh eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki. ¹⁶ Egh ia a bagħ balin ikizibar aven itir balin aġharitaba asigh nguazim in dar arighi, a ua bagħ ada inigh, ia an anogorogħan marki.”

Rut ghua bizir otivizibar ġun Naomi mikeme

¹⁷ Ezi Rut azenimîn aven bali isa ghuavîra itima aruem ghuaghîri. Ezi an ada inîgha ghua aghorimîn suiragha dav sozîma, balin ovîzîba irîma a dagh eghufî, ezi dar osîmtîzim 10 kilon tu. ¹⁸ Egha Rut balin ovîzîba inîgha nguibar ekîamîn ghugha uan asamîmîn aka. Egha dagher nar an apa taghîzîba sara a ganîngî.

¹⁹ Ezi Naomi Rutîn azara, “Nî managh balin kaba ini? Egha nî tinan azenimîn ingari? Kî ghaze, gumazîr deravîra nî gamîm, God, nî deravîram a damu.” Ezi Rut kamaghîn a îkaragha ghaze, “Gumazîr kî datîrîghîn an azenimîn ingarîzim, an zîam Boas.”

²⁰ Ezi Naomi kamaghîn a mîgia ghaze, “Îkiavîra Itîr God deragh gumazîr kam damu. A uan mîgîrîgîamîn gîn ghuava ariaghîrezîba ko angamîra itîba, men apangkûva arazîr aghuîbar me gamî.”

Egha a ua mîgia ghaze, “Gumazîr kam e ko îkîzîr vamîra, egha en akurvazîr gumazîm.”

²¹ Ezi Rut ua kamaghîn Naomi mîgei, “Boas uaghan na mîgia ghaze, ‘Kî an ingangarîr amîzîba ko ingarvîra îkî mangîtî ingangarîm gîvaghîm.’”

²² Ezi Naomi kamaghîn uan asamîm mîgei, “Guîzbangîra nî gumazîr îgharazîmîn azenimîn ingartî me pazî nî damuam. Kamaghîn deraghîm nî Boasîn ingangarîr amîzîba ko ingar.”

²³ Ezi Rut Boasîn ingangarîr amîzîba ko ingangarîm gamua ghuav îtî, bali ko wîr aghorîr ingangarîm gîfa. Ezi Rut uan asamîr amebam Naomi ko îkiavîra îtî.

Boas arazîr aghuîm Rut gamî

3

(Sapta 3)

Naomi Rut bagh patamîn apîghasa

¹ Dughîar man Rutîn asamîm Naomi kamaghîn a mîgei, “Nan guîvim nî oragh, kî nî bagh gumazîtamîn apîghtî a nîn îkî, deragh nîn ganti nî deravîra îkîam. ² Gumazîr kam Boas, en îkîzîmra. Nî an ingangarîr amîzîba ko ingari. Nî oragh, a dîmangan balin inîba kua dar dagheba îsir danganimîn mangî ingaram. ³ Nî mangî ruegh uan mughurîar aghuîm zuîr borem uabî daghuîgh. Egh korotîar aghuîm arugh, egh balin inîba kua dar dagheba îsir danganîr kamîn mangî. Nî mangî an damazîmîn otivan markî, nî teghtî a mar damegh gîvaka. ⁴ Egh a dakusî mangîtî nî ganîgh foghîva, gîn mangî an suanvîrîn an aver înim fegh mîtogh. A gîn bîzîr tîzim nî bagh a damusî, a nî mîkîmam.”

⁵ Ezi Rut an mîgîrîgîam îkaragha ghaze, “Kî nî mîkemezî moghîra damuam.”

⁶ Egha Rut dikavîgha balin ovîzîbar inîba kua dar dagheba îsir danganimîn ghu. Egha an asamîm a mîkemezî moghîrama amî.

Boas Rutîn akurvaghîsa mîgei

⁷ Dughîar kam Boas amegha gîvagha deragha uabî barsî. Egh dakusa balin pozîmîn mîn mîto. Ezi Rut nîmîra a bagha ghua an înîr avem fegha an suanvîrîn mîto. ⁸ Ezi dîmagarîr arîzîmîn a ragha îza amîzîmîn garîma an an suanvîrîn îrîghav îtî. Ezi a bar aguaghfa.

⁹ Egha azara, “Nî tîna?”

Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimın aven itir akurvazir gumazim. Kamaghın amizi, ni deravıra nan gan na damu.”*

¹⁰ Ezi Boas a miġia ghaze, “Nan guivim, Ikiavıra Itir God deravıra ni damu. Apanguvir arazir ni datirighın amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir iġiar avırıba iti, marazi bizıba iti, ezi marazi bizıba puvati. Ezi ni gumazir iġiatamın ikiasa niġnizir puvati. ¹¹ Nan guivim atiatingan marki. Nguibamın aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir bizıba ki bar dar amuam. ¹² Ni guizbangira miġei, ki nin pamın ikizimra, egh deravıra ni damuamin ingangarim iti. Ezi kırara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam. ¹³ Ni datirighın kagh iki mangi, gurum mızarakan. Ki mangi gumazir kam inih an niġnizim ġifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira miġei, Ikiavıra Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh.”

¹⁴ Egha Boas ghaze, “Nguibamın gumamazıba foghan marki, ni danganir kamın ize.”

Ezi Rut Boasın suanvirin irıghav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. ¹⁵ Ezi Boas Rut miġei, “Nir dipizimın itim firıgh egh mitarımın mın an suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghın ami. Ezi Boas balın ovizıba an inim ġingezi, dar osımtızim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutın akuragha da isa a gatizi, Rut ada inıgha zui. Egha Boas uamategha nguibamın ghu.

Rut bizir otvizibar gun Naomi mikeme

¹⁶ Ezi Rut ghua dipenimın otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nırara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizıbar gun uan asamim mikeme.

¹⁷ Egha Rut ghaze, “Boas kamaghın miġia ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghın a ni bagha balın ovizir avırıba na ganıngi.”

¹⁸ Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirıghvırıma avughsam. Ga pura iki ganam bizir tızimra otivam.”

God Naomi deravıra a gami

4

(Sapta 4)

Boas Rutın gara an akurvasi

¹ Dughiar kam Boas ghua nguibamın bizıbar geir danganımın ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekın ikizimın gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghuava apera. ² Egha Boas nguibamın itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti.

³ Ezi a uan ikizir kam miġei, “Ni fo, Naomi Moapın kantri ategha uamategha ize. Egha datirighın en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. ⁴ Ezi datirighın nan ifongiam kamakın, ni bizir kam ġifogh. Ki ni miġei, ni nguazir kam givesi a givesegh. Ni datirighıra en nguibamın itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumamazıbar damazımın a givesegh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir

* **3:9:** Rut Boas azangsızir akamın mıngarım kamakın, a uabın gan egh uabın akurvaghasa. İsraelin arazım me amizir odıarıbar akurvasi. **3:12:** Rut 2:20

kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarim iti.”

Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.”

⁵ Ezi Boas a miġia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezegh, egh uaghan Rut inġh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiarim, Moapian amizim. Ni kamaghin damighiti, Rut otaritam bategħti borir kam uan afeziar aremezimin nguazimin ikiti men ziam nguazir kamın ikivira ikiam.”

⁶ Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezeghan kogham. Ki uan bizibagh niġnisi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir iġharaziba sara daningan aghua. Ni a givesegh ki aghua.”

⁷ Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba aniga dagh iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asuam suegha mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri. ⁸ Ezi gumazir kam Boas miġia ghaze, “Ni uabi nguazir kam givesegh.” Egha uan dagarir asuam suegha a ganingi.

⁹ Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv ġia ghaze, “Datirighin ia bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh ivese. ¹⁰ Egh uaghan ki Rut inġh an ikiam, a nan amuim a Moapian amizim. A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezim gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam ginighniġhvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir kamın ganigha a gifo.”

¹¹ Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e oregha uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsiġha ghaze, ‘God amizir nin dipenin izamin kam deragh a damu, egh a damighiti a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemın nguibamin aven ziar ekiam iniam. ¹² Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighiti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda ko Tamarin otarim.”

Rut Naomin igiavotarim bate

¹³ Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragħa Rut gamizi, a navim asegha otarim bate. ¹⁴ Ezi amiziba kamaghin Naomi miġei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deragħvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam. ¹⁵ Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezi mogħin, nin otarir 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghin amizi otarir kam, a nin akurvagh mangi ni għurighamin dughiam a nin ganam.”

¹⁶ Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim gatigha deravirama a gami. ¹⁷ Ezi nguibar kamın amiziba ghaze, “Naomi datirighin otarim iti.”

Egha me borim ziam, “Obet,” a gati. Ezi gin Obet Jesin afeziamın oto, ezi Jesi Devitin afeziamın oto.

Atrivim Devitin inazir afeziaba

¹⁸ Kar Peresin adarazir għua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesronin afeziam. ¹⁹ Ezi Hesron a Ramın afeziam, ezi Ram a Aminadapın afeziam.

²⁰ Ezi Aminadap a Nasonin afeziam, ezi Nason a Salmonin afeziam. ²¹ Ezi Salmon a Boasin afeziam, ezi Boas a Obetin afeziam. ²² Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a gumazir dapaniba givazir dughiamin otivizir biziba ko, Israelia uari atrivimin itir dughiamin faraghavira otozir bizibagh eghari. Akinafarir kamin danganir aviriba, gumazir 3pla geghari. Samuel uabi Israelian gumazir dapanir abuananamın ike. Akinafarir kam uaghan Atrivim Sol geghari, a Israelian atrivir faraghaviram otozim. Ezi Devitin eghaghanir aviriba uaghan iti, kar, a tighar atrivimin otivamin dughiam.

Akinafarir kam, eghaghanir aviriba iti, da pura eghaghanir kiniba puvati. Samuelin akinafarir faragha zuir kam, kamaghin en akaghasa, gumazim nighnizir gavgavim Godin ikiva an apengan ikiam, egh a deraghvira ikiam. Egh an an akaba baraghan kogh, a ikuvigham. E deraghvira akar kamin ganam, God a isa Eli ganingi, a 1 Samuel 2:30in aven iti. A ghaze, "Gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham."

Akinafarir kamin, nighnizir pumuning kamaghin iti, Israelia atrivir tam ikiam, o puvatigham. Ikiavira Itir God a uabi guizbangira Israelian atrivim. Ezi Israelia ghaze, me uari atrivitam ikiam. Kamaghin amizi, God me bagha atrivir mam amisefe. God uabi Israelian atriviba ko gumazamiziba, bar moghira men afeziam, egha a uabi me gatifa. Atrivim ko gumazamiziba, me Godin apengan ikiamin dughiam, me deraghvira ikiam. Ezi gumazamizir an akaba batoziba, me osimtiziba bativam.

Eli ko Samuelin eghaghanim

(Sapta 1–7)

Elkana uan adarazi ko Silon zui

¹ Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihun otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam. ² Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puvati.

³ Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti. ⁴ Elkana zurara ofabagh amir dughiamin, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amuim Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam. ⁵ Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puvati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi.

⁶ Amizir kamning, aning penemning, egha dughiahar aningın mav bizibar faraghavira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami.

⁷ Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puvati. ⁸ Ezi Elkana kamaghin an azangisi, “Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puvati? Egha tizim bagha navim zuraram osei? Guizbangira, ni boritam batezir puvati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai.”

Hana Eli ko migei

⁹ Dughiar mamın me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamın ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti. ¹⁰ Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei. ¹¹ Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anakira ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganiva nan apanguvasa, ki ifonge. Ni nan osimtizer kamın gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham. Eghti bizir kamın ababanım bagh, me an dapanir arizim apiran kogham.”

¹² Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir God ko miaviavira itima, Eli aperaghav ikia Hanan akatorimra gari. ¹³ Hana uan nighnizimin averara migei. Eli an garima, a migei moghin, akam akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puvati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam amegha ongani. ¹⁴ Egha Eli kamaghin a migei, “Ni man dughiamın dipar onganiba apir arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin onganir arazir kam givaghtima, ni ua izi.”

¹⁵ Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki dipar onganitam amezir puvati, bar puvati. Nan navim, osimtizerim bar a itaragha uaghirima, ki bar osemi. Egha ki uan osimtizerim isa Ikiavira Itir God ganiga a ko migei. ¹⁶ Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki amizir kuram. Puvati. Ki paza uabi baragha nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavira Itir God ko migeima ni nan gari.”

¹⁷ Eli migirigiar kam baregha kamaghin a migei, “Guizbangira, ni navir amirizim inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni daningam.”

¹⁸ Ezi Hana kamaghin Eli migei, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim. Ki kamagsua, ni zurara navir aghuim nan iki.” A mikemegha givagha ghuava amegha, gin uam oseir puvati.

Hana otarim bategha a isa God ganingi

¹⁹ Elkana uan amuimning ko boriba, me dimagarimin Silon akuima, aminim tirazima, me mizaraghara dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me an ziam fegha givagha, uamategha uan dipenim bagha Raman nguibamin ghue. Ezi Elkana, uan amuim Hana koma akui. Ezi Ikiavira Itir God, Hanan azangsizim ginirigha a ikara. ²⁰ Dughiar mong otevimin gin, Hana navim asegha otarim bate. Egha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam na ganingi. Ezi ki ziam Samuel a gati.”*

Hana Samuel isa God ganidi

1:11: Diboboniba 6:5 * **1:20:** Hibrun akamin ziar kam, “Samuel,” an mingarim mong migirigiar otevir kamın min ghu, “Azaragh.”

²¹ Arazir kamın gin, Elkana ko an dipenimın itir adarasi, Silon nguibamın ghu, egha azeniba bar me ofa gami moghın damuasa. Egh a uaghan Ikiavira Itir God ko dikirizir akam bagh, ofa damuam. ²² Ezi Hana me ko zuir puvatigha kamaghın uan pam migei, “Borim tong ekevegh gıvagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir God daningam. Eghti a Ikiavira Itir Godin damazimın iki mamaghıra ikiam.”

²³ Ezi Elkana kamaghın Hana migei, “Ni mamaghın deragh damusi, ni nguibamra iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nın akar dikirizim damighti a guizbangıra otogham, mati a mikemezi mokin.” Ezi Hana nguibamın ikia deraghavıra uan borim gamua a geghufi.

²⁴ Ezi gin borim otem ategha gıvazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamın itir Purirpenimın zui. Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogrem plaua ko, beghiar me memen inimın isamigha, wainın dipam a gurizi a itim. A bizir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimın zui. Dughiar kamın, Samuel, otarir aghırımra iti, a tıghar gumazir igiamın otivam. ²⁵ Me otogha gıvagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha gıvagha, otarim inigha Eli bagha zui.

²⁶ Egha Hana kamaghın Eli migei, “O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavıra iti, o puvati? Ki amizir kam, faragha nın boroghın kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei. ²⁷ Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko miğia an azangsisı, ezi a nan azangsizim ikara. ²⁸ Kamaghın amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirımırım zurara Ikiavira Itir God baghvıra iki an ingangarım damuam.”

Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2

Hana Ikiavira Itir God ko migei

¹ Egha Hana kamaghın God ko migei:

“O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge.

Ikiavira Itir God, ni gavgavim ko ziar ekiam na ganıngizi, ki bar akonge. Ni nan akurazir bizim bangın, ki bar akonge.

Ni bangın ki uan apanıbar ingaravati.

² O Ikiavira Itir God, tav nın mın, bar zuezir puvati.

Egha godın ıgharazitam nın mın itir pu. Bar puvati. Ni bar dagh afıra.

Ni uabıra, dagıar ekiamın mın gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi.

³ “E gumazamiziba, e kamaghın deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi.

Ezi ia gumazamizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh.

⁴ Midorozir gumazir gavgavıba, God men barir pıba apırıma, me misoghamın gavgavıba puvati.

Ezi gumazir gavgavıba puvatızıba, a gavgavım me ganıdı.

⁵ Gumazamizir fomıra dagher avırıba itıba, God datırıghın me damighti me dagheba bagh ingar uan ıvezım isi moghın da inıam.

Ezi gumazamizir faragha dagheba puvatıgha mitırıamra itıba, God datırıghın dagher avırıba me danıngtı me ua ingaran kogham.

Ezi amizir otır puvatızım, God datırıghın an akurazi a borir 7pla bate.

Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovegezi a uabira iti.

6 Ikiavira Itir God gumazamizibav sozima, me ariaghiri.

Egha gumazamizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti. God gumazamizibagh amima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri.

Ezi a me gamima, me ua dikafi.

7 Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puvati, egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti.

A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti.

A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti.

8 Nguazir kamın suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godın biziba, a uabi bizir kabagh isin nguazimin ingari.

Kamaghın amizi, gumazamizir onganarazibagh amua nguazir minemeniam gipogha a gureba, a me ghufa men akurvasi.

A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi, ezi gumazamiziba ziar ekiam me ganidi.

9 “Ikiavira Itir God, gumazamizir a baghavira itiba a me geghufi.

Egha gumazamizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham.

E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham.

10 “Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham.

A uan Nguibamin ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi.

Ikiavira Itir God nguazimin mikebaba bar dar itir gumazamiziba, a bar me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham.

Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham,

eghti gumazamiziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam.”

11 Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godın ingangarim gami.

Elin otarimning arazir kuram gami

12 Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami. 13 God fomira ghaze, gumazamiziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamın, gumazitam ofa damusi asizitam avighti, ingangarir gumazim fokın atarir 3pla itim inigh izam. 14 Ingangarir gumazir kam fokın pura miner averiam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam. 15 Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adegh avimin a tusi damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, “Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tuasa, ia minemin avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghın amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatiziba a daning.”

16 Eghti gumazir ofa damuamim kamaghın mikim suam, “Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini,” ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze,

“Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam.”

¹⁷ Eli otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumazamizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningin arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi.

Samuel Silon iti

¹⁸ Dughiar kamın Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimın inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingangarir kam gami. ¹⁹ Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Egha amebam ko afeziam aning azenibar zurara ofa damuasa izir dughiamın, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganıdi. ²⁰ Egha an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godin azai. A kamaghın Elkana miği, “Ikiavira Itir God nın amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimın danganım iniam.” Eli aning mikemeghti, aning uamategh uan nguıbamın mangam. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar navıba adava da bate. An otarir 3pla ko guıvir pumuning bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin damazimın ikia an ingangarım gamua nımira aghui.

Elin otarimning orazir puvati

²² Dughiar kamın Eli bar ghurizıma, dughiar avıribar, an otarimning amir arazir kurar avıriba, a da barasi. A uaghan kamaghın orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimın tiar akamın ingarır amizıba, koma akui. ²³ Kamaghın amizi a aning miği, “Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumazamizıba bar iza guan arazıbar gun na miği. ²⁴ Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gumazamizıba tintıbar guan arazir kabagh eghari, kar arazir bar kuram. ²⁵ Gumazıtam arazir kuratam gumazir igharazir tam datıghti, tav a bagh an abuir gumazimın min iki Godin azangıghti, God bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datıghti, tina an abuir gumazimın iki an akuragham?” Dughiar kamın, Ikiavira Itir God aningın arazir kuraba bangın aning misueghti aning aremeghasa nıghnıgha gıfa. Ezi Eli kamaghın aning mikemezi, God aningın dapanimning gamizıma, aning gavgavıgha uan afeziamın akaba barazir puvati.

²⁶ Dughiar kamın Samuel mong uan mugamra itıma, Ikiavira Itir God, ko gumazamizıba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pamtemın dikafi.

Godın akam inigha izir gumazim, akar mamın gun Eli miği

²⁷ Ezi Godın akam inigha izir gumazim gin ghua kamaghın Eli miği, “Ikiavira Itir Godın akam kamaghın iti, ‘Fomıra, nın inazir afeziam Aron, uan adarazi ko Isipian atrivimın ingangarır gumazir kinıbar itıma, ki iza me batogha uan ifongiamın gun me mikeme. ²⁸ Egha ki Israelian anababar tongın Aronın adarazi amısefe, me nan ofan ingangarır gumazıbar otıvasa ki me amısefe. Me ofa damuamin dakozimın ingar, egh pauran mughuriar aghuim amadım tu, egh me nan boroghın izisi ofa gamir gumazıbar dapanımın korotiar otevir azenan azuım inıgh izi. Ki uaghan me miğia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir asızir naba me dar ami. ²⁹ Kamaghın amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me mikemezır bizıbar ikura? Nın otarimning, gumazamizıba na bagha inigha izir ofan asızir ovıba itir

aghuibara amasava da isi, aning da apava mikarziba saram aghungi. Arazir kamin ni aningin ziam fegha nan ziam abira. Manmaghin amizi, ni arazir kurar kam gami?"

³⁰ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia migei: Ki fomira ian inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir gumazibar min ingaram. Ezi datirighin ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghin mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti gumazir na barazir puvatizim, ki bar anebiragham.

³¹ "Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham. ³² Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati. ³³ Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumazimiziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumazimizir kinibar min arighiregham. Eghti gumazir vamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighi, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighi, da okavigham.

³⁴ "Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar guizbangira. ³⁵ Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongezibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram. ³⁶ Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangsigham. Egh me kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, 'Ni en amamangatightima, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.'"

3

Ikiavira Itir God Samuel migei

¹ Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuezima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven a me migei.

² Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangin da bar okavigham. Dimagarir mamın a uan akuir danganimin akui. ³ Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin itir lam a isiavira itima,

⁴ Ikiavira Itir God Samuelin dei.

Ezi Samuel ghaze, "Ai, ki kati."

⁵ Egha a dikavigha ivegha ghua Eli migia ghaze, "Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi."

Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku." Ezi Samuel uamategha ghuav akui.

⁶ Egha gin Ikiavira Itir God uan an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli migia ghaze, "Ni nan diazi, ki izi."

Ezi Eli ghaze, "Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku."

⁷ Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli migia ghaze, "Ni nan diazi, ki izi."

Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei. ⁹ Kamaghin amizi, Eli a migei, "Ni uamategh mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diaghti, ni kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.'" Ezi Samuel Elin akam baregha uamategha uan misiamin ghugha akui.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha faragha Samuelin diazi moghin, uam an dia ghaze, "Samuel, Samuel."

Ezi Samuel ghaze, "Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi."

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghti me bizir kamin migirigiam baregh, me digavir kuram damigham. ¹² Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me damuam. ¹³ Ki migirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me kuavaremegham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin anogoroghezir puvati. ¹⁴ Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv gia ghaze, ofan tam men arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati."

¹⁵ Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminim tira. Egha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Egha Samuel uan irebamın min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi.

¹⁶ Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, "Samuel, nan otarim, ni izi."

Ezi Samuel a ikaragha ghaze, "Are, ki izi."

¹⁷ Ezi Eli an azara, "God manmaghira ni migei? Ni akatam nan mongan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni damigham."

¹⁸ Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a mikeme, egha bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin migei, "A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu."

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egha Samuel migeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi. ²⁰ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguibaba bar, notin amadaghan itir Danin anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin amadaghan Berseban nguibamin oto, dar gumazimiziba kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa Samuel amisefe. ²¹ Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a ganidi.

4

Filistiaba, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini

¹ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia migeima, me kuariba arigha deraghavira an migirigiaba barasi.

Dughiar kamin, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebeserin nguibamin boroghın averpenibar ingarigha dar iti. Ezi Filistiaba, me Afekin nguibamin boroghın uari bagha averpenibar ingarigha dar iti.

² Egha Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozir fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan gumazibav misoghezima me ariaghire.

³ Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi, men gumazir dapaniba kamaghin migei, “Tizim bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi. Egh e midorozir bagh mangisi Boksiar kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham.”

⁴ Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini. Boksiar kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi.

⁵ Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava arai, ezi niginir bar ekiam oto. ⁶ Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, “Ia Hibruian averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin pamtemin diava arai?” Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa. ⁷ Egha me atiatigha kamaghin migei, “Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghin garir arazir tamin e gamizir puvati. ⁸ Maia! E datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. ⁹ Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatightima, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham.”

¹⁰ Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinizi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kam in Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.

Elin ovevem

¹² Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir mam, midorozir danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan kortiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ¹³ Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha, pamtemin diava arai. ¹⁴⁻¹⁵ Dughiar kam in Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, “Ia tizim bagha niginir kam gami?”

Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei, ¹⁶ “Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi.”

Ezi Eli an azara, “Nan otarim, manmaghin ami?”

¹⁷ Ezi gumazim kamaghin a geghari, “Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.”

18 Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purir-penimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazir egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

Finiasin amuim areme

19 Dughiar kamin Elin asamir guivim, Finiasin amuim a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira ize. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kamning ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami. 20 Ezi amizir an gara itiba, me kamaghin a migei, "Ni atiatingan marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa." Ezi borir kamin amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati.

21 An aremeghasa amua ghaze, "E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazan-garim ko gavgavim e ataki." Kamaghin amizi, a ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamin, a uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem, ko Godin Boksiair apaniba inigha ghuzim ginighnisi.*

22 Egha bizir kam bangin, a kamaghin migei, "Apaniba Godin Boksiam inigha ghu, kamaghin amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia ataki." An abuan kamaghin mikemegha givagha, an areme.

5

Ikiavira Itir Godin Boksiam Filistian kantrin iti

1 Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha Asdotin nguibar ekiamin ghu. 2 Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamin ingarizimin boroghin aneti. 3 Egha aminzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba oseggha dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghin amizi, me Dagon inigha uam an danganimin anesara. 4 Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimin aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin iri. Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiriaghirigha tiar akamin boroghin irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti. 5 Dughiar kamin ikegha iza datirighin, bizir mingarir kam bangin, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me uan Dagonin ziam fer dipenimin tiar akamin aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim dika zuir puvati, me a ikiavkiragh arul.

6 Godin Boksiam Asdotin itir dughiamin, Ikiavira Itir God Asdotin itir gumazamiziba ko an boroghin itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima me bar atiatingi. Egha okar kurabagh amima da men mikarizibar otifi. 7 Asdotin itir gumazamiziba osimtizir kabar ganigha kamaghin migei, "Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghin amizi, e Boksiair kam ateghti a ua en nguibamin ikian kogham."

8 Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumazamizibar azai, "E Israelian Godin Boksiam manmoghin a damuam?"

* **4:21:** Hibrun akamin ziar kam, "Ikabot," an mingarim, migirigiar kamin min ghu, "Godin gavgavim itir puvati."

Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, "Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamin mangi." Ezi me a gisaghpuha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam.

⁹ Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba mizazim me gasima, me puvirama atiati. Egha okar kuraba gumazamiziba ganiga bar me gasighasiki. ¹⁰ Kamaghin amizi, Getia Godin Boksiam isa Filistian nguibar ekiar igharazim Ekronin anemada.

Boksiam otogha givazi, Ekronba pamtemin dia ghaze, "Ame, e bar oven-gasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize."

¹¹ Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghin me migei, "E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighireghan kogham." Dughiar kamin, God mizazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin amizima, me bar moghira puvira atiati. ¹² Ezi okar kuraba gumazamizibar mikarzibar otivima, men marazi ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6

Filistiaba ua Godin Boksiam amadazi a Israelin ghu

¹ Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazimin ike, ² ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghin men azai, "E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira anemangam?"

³ Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia uamategh Israelian Godin Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh. Ia kamaghin damighti, ian arimariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami."

⁴⁻⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin migei, "E osimtiziba agivamin ofan maghin garim God daningam?"

Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, "E 5plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gumazamiziba bar moghira arimariar ekiar kam iti. Kamaghin amizi, ia golin taba inigh 5plan okar ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuarzir en nguazim gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osimtizir tam e daningan kogham. ⁶ Ia ti Isipian atrivim ko an gumazamiziba fomira God baraghizir puvatizi moghin damuam, o markiam. God bizir kuraba me ganiga me gamima, me onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam ginighnighiva, akirim ragh God gasan marki.

⁷ "Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebar tighar inganaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Aningin nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh. ⁸ Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba agivamin ofan min, golin ingarizir okaba ko kuarziba, da isi boksiar dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar atigh. Egh bulmakaun amebar kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi. ⁹ Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri Betsemesin nguibar

ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kurar kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekiar kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir kam ti puram oto.”

¹⁰ Ezi gumazamiziba migirigiar kam baregha an gin zui. Egha me bulmakaun amebar pumuning inigha karis gike. Egha bulmakauningin nguzimning inigha, bulmakaun divazimin aven aning ati. ¹¹ Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, boksiar dozir okaba ko kuarzibar nedaziba aven itim, aning isa karis gisin aning ati. ¹² Me aning atigha givazi, bulmakauning biaghatigha Betsemesin nguibar ekiamin zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam ataghizir pu. Bar puvati. Aning diav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir dapaniba, karisin gin ghua Betsemesin mitaghniamin tu.

Godin Boksiam, Betsemes ko Kiriati Jearimin iti

¹³ Ezi Betsemesin gumazamiziba danganir zarir mam in azenibar ikia, witba aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara, Godin Boksiamin apigha me bar akonge. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi bulmakauning karis kurugha ghua, Betsemesin gumazir mam Josua, an azenimin otogha, azenimin aven dagiar ekiar mam in miriamin tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko boksiar me golin ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki. Ezi gumazamiziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebanning misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan bar isia mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami. ¹⁶ Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir kabagh amima, me dughiar kamra uamategha Ekronin ghue.

¹⁷ Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvaghera men nguibar ekiabar ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko Ekron. ¹⁸ Me kuarzibar nedaziba amada, da vaghvaghera men nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ababanim gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir nguibar dozibar ababanim gami. Ezi dagiar ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim Josuan azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir danganir kam in otozimin ababanim gami.*

¹⁹ Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godin Boksiamin averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kam in itir 50,000in gumazamiziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki. Egha me bar pamtemin azi.† ²⁰ Egha Betsemesin itir gumazamiziba kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Godin bar zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar puvatigham. A en atartima, en tav bar deragh ikeghan kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksiar kam amadaghti, a igharagh mangam. E managhira anemangam?”

²¹ Egha me Kiriati Jearimin nguibar ekiamin itir gumazamizibav mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me migei, “Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh.”

* **6:18:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Ezi me fomira Hibrun akam Grikin akamin a gira, ezi migirigiar kam “dagiam,” Grikin akamin gin ghu. † **6:19:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

7

¹ Ezi Kiriati Jearimîn gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha ghua, mighsiar muziarimîn pin, gumazim Abinadapin dipenimîn aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamin ganasa anemisefe.

Samuel kantri Israel gatifa

² Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan azenibar Kiriati Jearimîn ikezima, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a baghavira iti. ³ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, "Ia guizbangira navibagh iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham." ⁴ Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe.

⁵ Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, "Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghshi, ki a ko mikimam." ⁶ Ezi gumazamiziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God bagha ofan min, an dipam tuava nguazim ginge. Egha dagheba tagha ikia ghua aruem iraghu.

Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, "E nin damazimin arazir kuram gami." Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men kotiaba baragha men migirigiaba akiri.

⁷ Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi Israelia orazi, Filistiaba izima me atiati. ⁸ Egha Israelia Samuel migei, "Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir arazim ataghiraghan marki." ⁹ Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira Itir God ko migeima, an a baregha men akura.

¹⁰ Samuel ofan bar isia mighirim gamuavira itima, Filistiaba midorozim forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar arima, Israelia men gani. ¹¹ Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin men avirim misozi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin boroghin oto.

¹² Ezi Samuel gin dagiar ekiar mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin tizimin anesara. Egha kamaghin migei, "Dagiar kam, a Ikiavira Itir Godin ababanim, a en akuragha iza datirighin tu." Egha ziar kam a gati, "Dagiar Akurvazim." ¹³ Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiar kamîn, Samuel Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven misozir puvati. ¹⁴ Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isa Israelia ganingi. Filistiaba ua Israelian nguazir otevitam gativazir puvati. Israelia uaghan ua Amorია ko uariv sozir puvatigha, uari inigha deraviram apia.

¹⁵ Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuava areme. ¹⁶ Azeniba bar Samuel nguibar ekiar kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua Israelian kotiaba baragha men osimtiziba akiri. ¹⁷ A nguibar kabar ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman mangam. A uaghan nguibar kamîn

kotiaba barasi. Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamın ingari.

Sol Israelian atrivimın oto

8

(Sapta 8–15)

Israelia uari bagha atriviba buri

¹ Samuel ghurizir dughiamın, a uan otarir pumuning Israelian gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. ² An otarir ekiamın ziam, Joel, ezi dozimın ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava, gumazamizibar kotiaba baragha men osımtiziba akiri. ³ Egha aning uan afeziamın arazibar gin zuir puvati. Puvati. Aning dagiaba iniasa bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatizi, me uari bagha nighnigha dagiaba isa aning ganidima, aning men kotiabar ghuangsigha deragha dar kirir puvati.

⁴ Aningın arazir kam bangın, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganası Raman nguıbar ekiamın ghu. ⁵ Me ghuegha kamaghın Samuel migei, “Ni oragh. Ni ghurigha gıvazima nın otarimning nın arazir aghubar gin zuir puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam amiseveghti, a en atrivimın ikiva e geghuvam. E kantrin igharazibar mın otıvasa.”

⁶ Ezi Samuel men azangsızir me uari bagha atrivir tam amisıvasa an azarazir azangsızir kam gıñighnızima, an an nighnızimın derazir puvati, ezi a uabın mikımasava Ikiavira Itir Godın azai, a manmaghın damuam.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a migei, “Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha nın azangsızir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghın nighnighan marki, me nın aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimın ikian me aghuagha na batosi. ⁸ Ni deragh oragh. Dughiar ki Isipın kantrin me inigha iza datırighın, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datırighın me uaghan akirim ragha ni gasara. ⁹ Ezi ki kamaghsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni mıgırıgıar gavgavım me daning suam, ia bar deraghvıra bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamın araziba ni bar deravıra dar gun me geghanigh.”

¹⁰ Kamaghın amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivitam amisıvasa azaraziba bagha ghugha, Ikiavira Itir God me mikımasa mikememiz bizibar gun me migei. ¹¹ Ezi Samuel kamaghın me migei, “Ian atrivim otoghıva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otıvam. Eghti midorozimın dughiamın, tarazi misoghamın karisbar tuıvıghti, tarazi misoghamın hoziabar dapiagham. Eghti gumazıtaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh managh mangısi, me faragh ivemaram.

¹² A gumazıtabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimın ikiti, tarazi 50plan midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abıghti, tarazi an azenimın dagher andıziba iniam. Eghti tarazi misoghamın bizibar ingariva, karisın biziba sara ingaram.

¹³ Atrivim ian guıviba inıghti me a bagh sandabar ingar, uaghan bretba ko dagher igharazibar an dipenimın da tuam. ¹⁴ Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainın azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuıba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar anıngam. ¹⁵ Ia uaghan wainın ovıziba ko wıtın ovıziba isi 10plan pozıbar dar arigh, egh dar pozir vamıra isi a daning. Eghti a dagher kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinıbar anıngam. ¹⁶ Atrivim uan ingangaribar amusi,

ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba iningham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam. ¹⁷ Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar min ikiam. ¹⁸ Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godin mikimam. Eghti Ikiavira Itir God, a bar ia bareghan kogham.”

¹⁹ Ezi gumazamizir kaba Samuelin akaba baraghan aghuagha, kamaghin a migei “E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh. ²⁰ E kantrin igharazibar min otivasa, eghti en atrivim e gativagham. Egh e uan apanibav soghsi mangamin dughiamin, a en midorozir gumazibagh ativagh men faragh mangam.”

²¹ Ezi Samuel gumazamizir kabar migirigiaba baregha ghua Ikiavira Itir God migei. ²² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel migei, “Aria, ni men akam baregh me bagh atrivitam amisefegh.”

Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghin Israelian gumazibav gei, “Ia bar moghira uan nguibabar mangi.”

9

Sol Samuel bato

¹ Gumazir mam Benjaminin anabamin aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekorat Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir igharazibar tongin ziam ti. ² Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi Israelian gumazitam an min ruarizir puvati. An ganganiba uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira.

³ Dughiar mamın, Solin afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha ovege. Ezi Kis kamaghin Sol migei, “Ni ingangarir gumazitam inigh gua mangi donkiba buri.” ⁴ Ezi aning dikavigha Efraimin mighsiar dozibar ghu, egha Salisan nguazir otevir mamın ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Salimin nguazimin ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning gin Benjaminin nguazimin ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati.

⁵ Aning tagha Sufin nguzimin ghua otogha givagha, Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Aria, ga uamategh uan nguibamin mangam. Puvatighti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan donkiba ginamadagham.”

⁶ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ga, tong orarkegham. Gumazir mam Sufin nguibamin ikia Godin akam akura iti. A migeir akaba da guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga mangamimin gun ga mikimam.”

⁷ Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim migei, “Ga a bagh mangam. Egh ga bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher natam itir puvati.”

⁸ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki silvan muziarir mam iti. Ki a daninghti a donkiba itir danganimin gun ga mikimam.”

⁹ (Fomira, Godin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghin me dibori, “Kukunir gumaziba.” Eghti gumazitaba bizitam bagh Godin azangsighsi, kamaghin mikim suam, “E kukunir gumazimin ganasa.” Kamaghin amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.)

¹⁰ Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Bar dera. Ni izi ga mangam.” Egha aning nguibar ekier Godin ingangarir gumazim itimin zui.

¹¹ Aning nguibar miḡhsiar dozim itimın ghuavanadir dughiamın, guivir igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, “Kukunir gumazim nguibar ekiamın iti, o puvati?”

¹² Ezi guivir igiaba kamaghın aningın akam ikaragha ghaze, “Are. Kukunir gumazim iti. Gumazamiziba datirighın, Godın ziam fer danganimın ofa damuasa, kamaghın amizi, a datirighıra nguibar ekiamın ize. Gua zuamıra mangi. ¹³ Gua nguibar ekiamın aven mangi an apigham. A nguibar ekiamın aven ikiavıra iti, a tighar Godın ziam fer danganimın mangam. A gumazamiziba ko Godın ziam fer danganimın iki me ko damam. A faragh otoghıva deragh ofa damusi Godın azaraghti, me gin damam. Kamaghın amizi, gua zuamıra mangıva a batogh.”

¹⁴ Guivir igiaba mikemegha gıvazıma, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamın zui. Aning divazir kamın tiar akamın aven ghua garıma, kukunir gumazir kam men boroghın izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamın azenan mangi, Ikiavıra Itir Godın ziam fer danganimın mangasa.

¹⁵ Boghınaron mızaraghara Sol tighar izamin dughiamın, Ikiavıra Itir God faragha kamaghın Samuel miḡei, ¹⁶ “Gurumın dughiar kamra, ki Benjaminın anabamın gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gınggeh, kar ababanır a İsrailian gumazamizibar atrivimın ikiamım. Ki Filistiabar gari, me osımtızir ekiam ko mızazım İsrailia ganıdima, me uarır akurvaghısa nan ingarava arai. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavımın ua me iniam.”

¹⁷ Amınzaraghan Samuel Solın api, ezi Ikiavıra Itir God a miḡei, “A mara, ki boghınaron gumazir mam baghavıra ni mikeme. A nan gumazamiziba bar me gativagham.”

¹⁸ Ezi Sol nguibar ekiamın tiar akamın Samuel batogha kamaghın an azara, “Kukunir gumazımın dipenim managhıra iti? Ni na mikımam o?”

¹⁹ Ezi Samuel kamaghın a miḡei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavıra Itir Godın ziam fer danganimın mangi, egh gua datirighın na ko damam. Ki gurum mızaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikımam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam. ²⁰ Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar gıvazıbar ovenge, ezi ni da bagh osıman marki. Me da batogha gıfa. Ezi ni oragh. İsrailian gumazamiziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamın adarazıra bar me gifonge. Bar guizbangıra!”*

²¹ Ezi Sol kamaghın Samuel miḡei, “Ki Benjaminın anabamın gumazir mam. Ezi İsrailian anababar tongın, a bar anabar muziarım. Ezi nan afeziamın ikızım, e Benjaminın anabamın tongın ziaba puvati. Ezi ni tızım bagha migirigiar kamın na gamı?”

²² Sol mikemegha gıvazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenımın aven apir danganimın ghue. Samuel faragha 30plan gumazıbar diazıma, me izegha damasa apiagha gıfa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazım ko, aning dabırabır dakozır faraghavıra itım gaperı.

²³ Ezi Samuel isair gumazım miḡei, “Asızır tuzır ki ni ganıngızım, ni a inigh izi.”

²⁴ Ezi isair gumazım asızır suer tuzır aghuıba itım asıgha pın anekagha ghua Solın guamın aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asızır ni bagha atızım, ni anemi. God faragha na miḡia ghaze, ni datirighın e ko isar kamın iki

* **9:20:** Hibrun akam kagh deragha akam abıghızır puvati. Gumazır maba kamaghın a gira, “Ni manmaghın nıghnisi, tinara İsrailian bizir aghuıba iniam? Ni uan afeziamın adarazı ko, iarara ada iniam.”

damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghin amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamin Samuel koma api.

²⁵ Egha me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Egha Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghugha, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Egha me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiam akirizi, an akui.

Samuel, atrivimin ikiasa Sol amisefe

²⁶ Ezi Samuel bar mizaraghara oseghe avughsir danganimin Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui.

²⁷ Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10

¹ Egha Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gin-geghe an tore. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumazamiziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumazamizibagh ativaghasa, ni ginaba. Ni datirighin ababanir kamin ganam.* ² Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguazimin mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni ruigha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam.

³ “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamin ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimin isamizir misevim inigh izam. ⁴ Gumazir kaba dughiam ni daningiva bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh.

⁵ “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibeon nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamin ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruamin ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pamtem an gun mikimiva dimiva ighi izam. ⁶ Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumaziba ko Godin akam pamtem an gun mikimiva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham. ⁷ Bizir kaba ni bativti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu.

* **10:1:** Bar fomira gumaziba Hibrun akamin Grikin akam giragha, kagh migirigiam gamizi a mong ruara. Ezi e fozir puvati, me migirigiam kagh uari aneti, o a ti fomira uaghan Hibrun akamin iti, egha datirighin ua itir puvati. Men Grikin akam kamaghin ghu, “Egh ni me gativagh men akurvaghti apuniba me gasighasighan kogham. Ezi ki datirighin bizir ni bativamibar ni mikimasa. Eghti ni bizir otivamin kabar gan fogh suam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabagh ativagh men ganasa ni amisefe. Bizir kaba da kamakin.” **10:2:** Jenesis 35:19

⁸ “Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughia bar iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin bizibar, gun ni mikimti, ni dar amuam.”

⁹ Ezi Sol Samuel ategha raghirigha, mangasava amir dughiamin, God navir igiam Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemeziba dughiar kamra bar a batifi. ¹⁰ Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibeon otozi, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam a bato. Bar zuamira Godin Duam a gizivazi, a me koma Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazimin min diava Godin akam pamtem an gun migia ighiagha rui. ¹¹ Ezi gumazamizir fomira a gifoziba, kamaghin an gara uarir azangisi, “Bizir tizim Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin akabar gun migeir gumazim, o?”

¹² Ezi kagh itir gumazir mam kamaghin azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar gun migeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghin garir gumaziba? Ezi azangisizir kam ikiavira ikia ghu datirighin aghuzir migirigiamin min oto: ‘Sol ti guizbangira Godin akam inigha izir gumazibar tongin iti, o?’”

¹³ Ezi Sol Godin akamin gun mikemegha givagha, Godin ziam fer danganimin ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Solin afeziar dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningin azara, “Gua managh ghugha izi?”

Ezi Sol ghaze, “Ga donkiba buriasa ghua dar apizir puvatigha, maghira Samuel bagha ghu.”

¹⁵ Ezi Solin afeziar dozim ghaze, “Ga unaning, ni na mikim, Samuel tizibar ni mikeme?”

¹⁶ Ezi Sol a migia ghaze, “A kamaghin ga mikeme, gumazir maba donkiba bato.” Egha Sol atrivimin ikiasa Samuel a ginabazir bizimin gun uan afeziar dozimin mikezir puvati.

Sol atrivimin oto

¹⁷ Ezi Samuel Israelian gumazamiziba bar men diazi, me iza Ikiavira Itir Godin damazimin Mispan nguibar ekiamin uari akufa. ¹⁸ Me uari akuvagha givazi, a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God a Israelian God, a ghaze, a Isipin ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko gumazamizir igharazir pazavira ia gamibar, dafaribar ua ia ini. ¹⁹ Ezi ia dughiar kurabar aven itima Godin ian akurazir kam, ia datirighin akirim ragha a gasara. Egha ia kamaghin a migei, ia kamaghsua, an atrivitam ia daningam. Kamaghin amizi, ia datirighin izi uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh, eghti a ia bagh atrivitam amisivam.”

²⁰ Egha Samuel Israelian anababa vaghvagha bar me inigha iza, satu gikararangiva Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin arazim gamua, egha Benjaminin anabam amisefe. ²¹ Egha Samuel Benjaminin anabamin itir ikiziba inigha iza, vaghvagha men ikiziba gara satu gikararava, Matrinn ikizim amisefe, egha Matrinn ikizim bagha, satu gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a buriava an apizir puvati. ²² Kamaghin amizima me ua Ikiavira Itir Godin azara, “Gumazir kam, a kagh izava otoo, o puvati?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Are, a muna bizir pozir ekiabar tongin modo.”

²³ Me akar kam baregha ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongin anetizi, a uan suemningin tugha me gafiragha bar ruara. ²⁴ Ezi Samuel gumazamizibav gei, “A gumazir kamin gan, kar gumazir Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam en tongin an min itir puvati.”

Ezi gumazamiziba bar pamtemin dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimin ikiamin atrivim!”

²⁵ Ezi gumazamiziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi damuamin araziba, Samuel adar gun me miġei, eġha aġinafarimin da osiri. Eġha aġinafarim isa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin Godin damazimin aneti. Eġha gumazamiziba bar me amadazima, me uamateġha uan nguibabar ġhue.

²⁶ Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibeon ġhu. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin ġin ġhue. ²⁷ Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin miġia ġhaze, “Gumazir kam manmaghin en akuragh?” Eġha me bar Solin aġhuagha, bizir aġhuitaba a daningam aġhua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11

Sol Amonia misogħa me abini

¹ Ezi Amonian Atrivim Nahas, ġin uan midorozir gumaziba inigha Israelin itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, kamagh amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a miġei, “Ni miġirġiatam e ko anekirġhti, e nin apengan ikiam.”

² Ezi Nahas kamaghin miġei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir aġharir guvimin itiba asigham, eġhti arazir kam aġhumsizim ia ko Israelian iġharaziba bar me daningam.”

³ Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam bareġha kamaghin Nahas miġei, “Ni dugħiar 7pla e danighi, e gumazitaba amadagħti me Israelian ikiziba bar men azaragħtima, me ti izi en akuragh. Eġhti gumazir en akurvaghamba puvatighi, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.” ⁴ Ezi akam inigha zuir gumaziba ġhua Gibeon nguibar ekiamin oto, kar Solin nguibar ekiar a itim. Eġha me, me gegħarima, gumazamiziba bar puvirama azi.

⁵ Dugħiar kamın Sol uan obarir azenimin ingarigha ġivagħa, bulmakaun azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamin izegħa ġivagħa men azai, “Ia tizim baġha bar mogħirama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a gegħari. ⁶ Sol akar kaba bareġha ġivazi, Godin Duam zuamira a ġizivagħa pamtemin an ingarima, an atara navim bar oseme.

⁷ Eġha a bulmakaun pumuning inigha aning misuegħa, aningin asizir tuziba aġhoregħa, asizir tuzir kaba isava gumazir miġirġiaba inigha izibagh aning. Eġha a kamaghin me miġei, ia asizir tuzir kaba inigh mangi Israelian gumazamizibar ikiziba bar men akakagh. Eġha akar kam akunasa me miġei, “Gumazir manam Sol ko Samuelin akuragh Amonia misuegħan kogħti, Sol gumazir kamın bulmakaubav suegħiva, asizir tuzir kabar min dar għoram.” Gumazamiziba akar kam bareġha ġivazi, Ikiavira Itir God me gamizima me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamiran ikia, uari akuvagħa, gumazir gavgavir mamın min otogħa izi. ⁸ Eġha Sol gumaziba bar me mikemezima, me Besekin nguibar ekiamin uari akuvazi, a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba, ezi Judan midorozir gumazibar diboronim 30,000.

⁹ Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin Jabesian akam inigha izir gumazibav ġei, “Ia ua Jabesin mangi kamaghin uan gumazamizibav mikim: E gurumin aruemin, izi ian akuragh ian apanibar ġintigham.” Ezi Jabesian akam inigha izir gumazir kaba ġhua akar kamın gun uan gumazamizibav ġeima, me oreġha bar akongħe.

¹⁰ Eġha me Nahas miġei, “E gurumin ni baġh izam, ni bizir tizimin e damusi ni a damu.”

¹¹ Bar mizaraghara aminim tighar tiam, Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me abiki, ezi aminim itima me ivemara ghua Amonia misosi. Me puvira men aviribav sozima me ariaghira ghua aruer arizimin tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir puvatizir varazira, me tintinibar aregha vaghvaghera iti.

¹² Ezi Israelia gin kamaghin Samuelin azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimin ikian kogham? Ni en mikemeghtima, e me misueghtima me arimighiregham.”

¹³ Ezi Sol men akam baregha kamaghin me migei, “Puvati. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God e Israelia a en apanibar agharimin e ini. Kamaghin amizi, e dughiar kam in uan akar gumazitam misueghti an aremeghan kogham.”

¹⁴ Sol mikemegha givazi, Samuel kamaghin gumamazibav gei, “E Gilgalin nguibar ekiamin mangi uam akam akirigh kamaghin mikim suam, Sol en atrivimin ikivira ikiam.”

¹⁵ Kamaghin amizi, me bar Gilgalin ghuegha, Ikiavira Itir Godin damazimin me kamaghin akam akira ghaze, “Sol a en atrivim.” Egha me Godin damazimin ikia God ko navir vamiran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol Israelia ko, me bizir kam bagha bar akonge.

12

Samuel akar abuananam Israelia mikiri

¹ Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia oragh, ia bizir aviriba bagha nan azangsizima, ki ia baregha, atrivir mam ia gativaghasa ia ganingi. ² Ia gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isi tuavir aghuimin ia amangan. Ki uabi ghurigha dapanir arizir ghurghuriba na bhufi, ezi nan otariba ekeveggha ia ko iti. Ki fomira uan igiamra ikia ian gumazir dapanimin ikia iza datirighin tu. ³ Ki uabi kir kara. Ia bar deragha nan arazibagh fo. Ki arazir kuratam ia damighti, ia Ikiavira Itir God ko atrivir a ia bagha inabazimin damazimin, nan gun mikim. Ki ti gumazitam in bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Ki ti tav gifaragha an biziba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki ti gumazitam in amamangatzizi, a modogha dagiabar na givezegha, na gakaghorima ki kotiaba paza dar suisi, a? Ki arazir katam damighti, ia na mikemeghti, ki anekirigh uam a ikarvagham.”

⁴ Ezi gumamazibaba kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamin e gamizir puvati. Egha gumazitam ataghizi, an akar isingtizibar ni migeima, ni dar gin zuir puvati.”

⁵ Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A dera. Ikiavira Itir God ko a misevezir atrivim ian akar kam baregha gifa, egha fo ia nan dafarimin arazir kuratamin apizir puvati.”

Ezi me ghaze, “Guizbangira. Ikiavira Itir God fogha gifa.”

⁶ Egha Samuel ua kamaghin me migia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God fogha gifa. A fomira Moses ko Aron amisefe, egha ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan kagh ize. ⁷ Kamaghin amizi, ia deragh kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia geghanasa, dughiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki. ⁸ Ian ovavim Jekop uan adarazi ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir gumaziba arazir kurabar me gami, ezi me uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God migiava araima, a me bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipin ian ovaviba inigha azenan iza kagh me ati. ⁹ Ezi me Ikiavira Itir God, men God, me a gin amada. Kamaghin amizi, a Hasorin nguibar ekiamin midorozir gumazibar

dapanim Sisera ataghizi, a iza me misosi. Ezi dughiar igharazimîn, God Filistiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dughiar igharazimîn, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me misogha me abini. ¹⁰ Kamaghin amizi, ian ovaviba pamtemîn dia, kamaghin Ikiavira Itir God migei, 'O Ikiavira Itir God, e akirim ni gasaragha aser Balba ko aser amizim Astarten ziam fe. Kamaghin amizi, e arazir kuram gamigha gifa. Ni datirighin en apanibar agharimîn e iniasa, e ua nin azangsisi, eghti e ni baghvira iki nin ziamra fam.'

¹¹ "Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men migirigiam baregha, Israelia bagha Gideon ko Bedan, Jepta ko ki uabi Samuel, a men akurvaghasa e amada. Guizbangira, e gumazir dapaniba bar moghira ian apanibar agharibar ia ini, ezi ia Israelia deraghavira iti.*

¹² "Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir God, ian God, a uabira ian atrivimîn ti. Egha ia garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko misoghasa. Ia Ikiavira Itir God ian atrivimîn ikiasa ia ifongezir puvati, egha ia kamaghin na migei, 'Marki, Ni e bagh atrivim amisivasa e ifonge.'

¹³ "Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara, ia a bagha azarazi, Ikiavira Itir God a isa ia ganing! ¹⁴ Ia Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Egh ia an ziam fiva an akaba baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar Gavgaviba zurara dar gin mangi, eghti God dabirabir aghuim ia daningam. ¹⁵ Eghti ia oraghan kogh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batueghti, Ikiavira Itir God uan gavgavimîn, ia ko ian atrivim sara puv ia damigham. ¹⁶ Ia oragh. Ia tugh gavgavighi, Ikiavira Itir God bizir bar ekiam damighi ia an ganam. ¹⁷ Ia fo, kar witin ovizir anziba aghoramin dughiar, ezi kar amozimîn dughiar puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko mikimti, an ararim ko amozim damuti, ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti ia ganigh fogh suam, ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir Godin damazimîn a gamigha, uari bagh atrivim amisivasa an azara."

¹⁸ Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira Itir God ko migeima, an ararim ko amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghiram ariki. Ezi gumazamiziba bizir kamîn ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin atiatingi.

¹⁹ Kamaghin amizima, gumazamiziba Samuel migei, "E uari, gumazir aruam, e nin ingangarir gumazamiziba, e kamaghsua, ni e bagh Ikiavira Itir God, nin God, a en apanguvighsi a mikim, eghti e ovengan kogham. E fo, e arazir kurar aviribagh ami, e datirighin fo, e arazir kurar igharazir mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa nin azara."

²⁰ Ezi Samuel kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia atiatingan marki. Guizbangira ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan markiam. Ia guizbangira an gin mangiya, uan navir averiabar, bar moghira an ziam fi an ingangarim damusi gavgafigh. ²¹ Egh ia gavgaviba puvatizir asebar gin mangan marki. Da guizbangira pura bizir kiniba, eghti osimtizibar dughiabar me ian akuragh ua ia inighan kogham. Bar puvatigham. ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumazamizibar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia gasaragham kogham. ²³ Ia deraghvira ikisi, kirara God ko mikimamin ingangarim iti. Ki God ko migeir arazim ategham, mar ki arazir kuramin

12:10: Gumazir Dapaniba 10:10-15 **12:11:** Gumazir Dapaniba 4:6; 7:1; 11:29; 1 Samuel 3:20

* **12:11:** Gideonin eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 6-8in iti. Ezi Jeptan eghaghanim, a Gumazir Dapaniba sapta 11-12in iti. Ezi Bedanin migirigiaba itir puvati. Kamaghin amizi, gumaziba ghaze, Bedanin ziar igharazim ti Barak, o Samson. **12:12:** 1 Samuel 8:19 **12:20:** Godin Araziba 11:16 **12:23:** 1 Atriviba 8:36; Aghuzir Akaba 4:11; Kolosi 1:9; 2 Timoti 1:3

Ikiavira Itir God gami. Ki arazir aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure damuti, ia dar gin mangi. ²⁴ Ia bizir bar ekia Ikiavira Itir God ian akurvagha ia gamizibagh nighnigh, egh zurara an atiating an apengan iki. Ia uan navir averiabar aven guizbangira an gin mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi gavgafigh. ²⁵ Egh ia arazir kurabar amuvira ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avigh ia makunigham.”

13

Israelia Filistiaba ko misosi

¹ Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto. Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam oto.* ² Dughiar kam Sol ua bagha 3,000pla Israelian midorozir gumaziba amisevegha, igharaziba amadazima me ua nguibabar ghue. A midorozir gumazir kabar tongin, 2,000pla inizi, me a Mikmasin nguibar ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin mighsiar dozibar iti. Egha a uaghan midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me an otarim Jonatan ko, me Benjaminin anabamin nguazimin aven, Gibeon nguibar ekiamin iti. ³ Egha Jonatan uan midorozir gumaziba ko, me Geban nguibamin averpenibar itir Filistian midorozir gumazibav sogha me abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir kam in akam baregha puvira Israelian atari. Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi, me Israelian ikiziba bar dar ghua sighthabagh ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gumazibar dei. ⁴ Gumazir kaba kamaghin me migei, “Sol Filistian midorozir gumazibar okoruar mam abira, kamaghin amizi Filistiaba datirighin bar Israelian apanim gami.” Ezi gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari akufa.

⁵ Dughiar kam Filistian aviriba iza Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas a Betavenin nguibar ekiamin boroghin, aruem anadi naghin iti. ⁶ Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin misozima, Israelia uarir gari me midorozim gafraghan kogham. Kamaghin amizima, Israelian marazi ghua nguazir toribar aven ghue, ezi marazi benir epariabar aven monge, ezi marazi mighsiamin dagiar toribar aven monge, ezi marazi dagiar ekiabar tizibar monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar akiribar monge. ⁷⁻⁸ Ezi marazi Jordanin Fanemin vongin otogha Gat ko Gileatin nguazimin vongin ghue. Sol Israelian gin midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel faragha 7plan dughiaabar Gilgalin uabin mizuamasa a mikeme. Kamaghin amizi, a Gilgalin ikia a mizuai. Ezi gumazamizir a ko itiba me kamaghin oraki, Filistiaba midorozimin Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan dughiaaba givazi Samuel izezir puvati. Ezi gumazamizir maba uari amikurvagha Sol ataghiragha tintinibar zui. ⁹ Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia ofan bar isia mighirim ko God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigh na bagh izi.” Me da inigha izezi, a da inigha ofa damuasa avimin bar ada tue. ¹⁰ Men ofan arazaraziba givazima, Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir dakozim ategha azenan ghua, dughiam a ganiga ghaze, “Aruer arizir aghuim.”

* **13:1:** Hibrun akam, namba 40 itir puvati, Solin azenibar dibobonim ovenge. Kamaghin amizi, e deragha fozir puvati, dibobonir kam 40 guizbangira o puvati. Gumazir aviriba ghaze, Sol atrivimin itir azeniba, azenir pumuning gafiragha. Azenir kamningin, Samuel, Solin danganim iniasa Devit amisefe. (Ni 1 Samuel 16.13in gan.) A Sol aremezir dughiamin migeir puvati. **13:7-8:** 1 Samuel 10:8

11 Ezi Samuel kamaghin Solin azara, “Ni tizim gami?”

Ezi Sol kamaghin a migei, “Ki gumamazizibar garima me na ataghira. Ezi ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasin uari bagha averpenibar ingari. 12 Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin kagh e ko misogham. Ezi ki navir aghuim Ikiavira Itir God daningasa bizitam gumazir puvati. Kamaghin amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam.”

13 Ezi Samuel kamaghin a migei, “Arazir ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghuai, a ni ko nin ovavir boriba ataghizi, ia zurara Israelia gativagha ikiai. 14 Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin ikian kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazibar gin zuir gumazim. Eghti a Godin gumamazizibar atrivimin ikiam.”

15 Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghu.

Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeagan ghu. Ezi Gilgalin itir gumamaziziba me bar an gin zui. Gibeagan nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonim 600in boroghin ghu.†

16 Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan averpenibar iti. 17 Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruar mam notin amadaghan Sualin Distirighin aven, Ofraan nguibar ekiamin ghu. 18 Ezi okoruar mam aruem uaghiri naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghu. Ezi okoruar igharazim aruem anadir danganim amadaghan ghu, kar gumamaziziba puvatizir danganim bagha zuir tuavim, ni mighsiar kamın zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afiaan Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam.

19 Dughiar kamın kantri Israelin gumazitam ainin bizitamın ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke. 20 Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine. 21 Israelia zurara ingangarir kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakaubar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko. 22 Kamaghin amizi, midorozibar dughiar, Sol ko Jonatan aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati.

Jonatan Filistiaba abini

23 Dughiar kamın Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

13:14: 1 Samuel 15:28; Onger Akaba 89:20; Aposel 13:22 † 13:15: Akar kam, “Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeagan ghu. Ezi Gilgalin itir gumamaziziba me bar an gin zui. Gibeagan nguibam, a Benjaminin anabamin nguazimin iti,” a Hibrun akamin itir puvati. Akar kam ti fomira iti, egha gin ovenge. Akam ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin a gira, ezi akar kam Grikin akamin 1 Samuelin iti.

14

¹ Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, "Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam." Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati.

² Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibeian boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti. ³ Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar azenan azuim atera, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha aning Finiasin otarimning. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu.

⁴ Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mam ziam Boses, ezi igharazim Sene. ⁵ Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti.

⁶ Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamin otogha kamaghin uan namakam migei, "Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham."

⁷ Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, "A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti."

⁸ Ezi Jonatan kamaghin a migei, "Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam. ⁹ Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangan kogham. ¹⁰ Egh me suam, 'Gua izi,' eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam."

¹¹ Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me aning gani. Egha kamaghin migei, "Ia munagh gan. Hibriuan gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi." ¹² Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aning dia ghaze, "Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa."

Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, "Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israelia en agharim gatigha gifa." ¹³ Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua bagha suigha, suemningin iruem in ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri. ¹⁴ Ezi faragha otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mam in oto.

¹⁵ Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, midorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto.

Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are.

Israelia Filistiaba abini

¹⁶ Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibeau nguibar ekiamin ganasa miseveza, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghin tintinibar ivemaragha arui. ¹⁷ Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati." Ezi me kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba aterim itir puvati. ¹⁸ Dughiar kamin, Godin Boksiam Gibeau Israelia ko iti. Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahiya mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godin ofiongiam bagh an azangisham. ¹⁹ Sol ofa gamir gumazir kamin migiavira itima, Filistiaba pamtemin dia, tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, "Marki. Ni Boksiam ateghe e misoghsi mangam."

²⁰ Egha Sol uan midorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi. ²¹ Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazibar akurvagha men tongin iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighin Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba Israelian akuragha misosi. ²² Israelian marazi, Efraimin mighsiar dozibar muega iti, egha me kamaghin oraki, Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza Sol ko Jonatanin akuragha Filistiabar agira. ²³ Me Filistiabar agiragha ghua Betavenin nguibar ekiam gitagha sivagha ghu. Dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me midorozimin Filistiaba abini.

Bizir midorozimin gin otiviziba

²⁴ Dughiar kamin Sol akar gavgavim Israelia mikeme. A kamaghin migei, "Ki datirighira uan apanibar osintiziba ikaragh mizazim me gasam. Kamaghin amizi, ia datirighin daghetam aman kogh mangi guaratizimin tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigam." Kamaghin amizi, Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin amiragha gavgaviba puvati. ²⁵ Egha me ghua ruarir mam in otagha garima, hanin mikonir dafar mam nguazimin itima, hanin bar avirim an aven iti. ²⁶ Me fo, Sol akar gavgavim me ganingizi me atiatigha, hanibar gara tam amezir puvati. ²⁷ Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan midorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimin ruaghativimin hani garugha aneme. An amegha givagha zuamira ua gavgavim ini. ²⁸ Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan migei, "Nin afeziam dughiar kamin daghebar aman en anogoroke, kamaghin amizi e mitiriam bangin amira. A pamtemin kamaghin e migei, gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigam."

²⁹ Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam migei, "Nan afeziamin akar kam, osintizim isa en nguazir kamin itir gumazibagh aningi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim amegha ua gavgavim ini. ³⁰ E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inighai. E Filistian mabav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavigha, Filistian bar avirir tabar misueghai."

³¹ Dughiar kamin, Israelia Mikmasin nguibar ekiamin apanibav sogha ghua, Aijalonin nguibar ekiamin tu. Kamaghin amizi, mitiriam bar puvira men azima me gavgaviba puvati. ³² Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan apaniba da iniziba ini. Egha me

zuamira pura nguazimin dav sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api.

³³ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.”

Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, “Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara.”

A kamaghin gumazir akam inigha izezivav gia ghaze, “Ia dagiar ekiatam poghpogh na bagh izi.* ³⁴ Egh ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamın dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamın me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati.” Kamaghin amizima, dimagarir kamnaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha iza danganir kamra dav soke. ³⁵ Ezi Sol dagiar kamın Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim.

³⁶ Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze, “Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar agiragh me misogh mangiti aminim tiragham. Egh e bar me misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam.”

Ezi me ghaze, “A dera, e mamaghira damuam.”

Ezi ofa gamir gumazim ghaze, “E ti faraghivira Ikiavira Itir Godin azaragham.”

³⁷ Ezi Sol kamaghin Godin azara, “E mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?” Dughiar kamın God a ikarazir puvati.

³⁸ Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God en akam barazir puvati. ³⁹ Ikiavira Itir God zurara ikiava, Israelia en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan ovengam.” Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati. ⁴⁰ Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, “Ia bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham.”

Ezi me ghaze, “A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin gin mangi mamaghira damuam.”

⁴¹ Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, “O Ikiavira Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan arazir kurar kam damighi, ni ofa gamir gumazim damighi, a Godin ifongiam gifoghsi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir kurar kam damighi, ni ofa gamir gumazim damighi, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimın itim ini, ezi gumazimiz igharaziba puvati.†

14:33: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:16; 12:23; 15:23 * **14:33:** God asizir ghuziba itiba aman Israelian anogoroke. Ni Jenesis 9:4in gan. **14:41:** Diboboniba 27:21; 1 Samuel 28:6 † **14:41:** Vezin kamın akar otevir maba, da Hibrun akamin itir puvati. Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikın dagh ira, ezi akar kaba Grikın akamin 1 Samuelin iti.

⁴² Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam Jonatan ginaba.

⁴³ Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?”

Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarim asadivir aghorir ki suirazimin ruaghatevimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.”

⁴⁴ Ezi Sol a mighia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki aremegham.”

⁴⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekiar kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni bizir kuratamin a damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumazamiziba ua Jonatan inizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati. ⁴⁶ Bizir kamin gin, Sol ua Filistiabar agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamategha uan kantrin ghue.

Atrivim Sol ko, an adarasi

⁴⁷ Sol Israelian atrivimin otogha givagha, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apanir tintinimin danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me midorozibar zurara uan apaniba mizazim me gasa me abiri. ⁴⁸ Egha Sol uan midorozir gumazibar naviba fema, me pamtemin misogha uaghan Amalekia abini. Kamaghin amizi, men apaniba ua iza Israelia misozir puvati.

⁴⁹ Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezi an guivimning, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal. ⁵⁰ Ezi Solin amuimin ziam, Ahinoam a Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin otarim. Ner a Solin afeziar dozim. ⁵¹ Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielin otarimning.

⁵² Sol atrivimin itir dughiamin, an midorozir gumaziba pamtemin Filistibav sosi. Kamaghin amizi, a zurara gumazir gavgaviba buri. A gari, gumazir manam midorozibar atiatir puvati, an a inightima, an an midorozir gumazimin otogham.

15

Sol Ikiavira Itir Godin akam batoke

¹ Dughiar mam, Samuel kamaghin Sol migei, “Dughiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki kamaghin ami. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei, ‘Tan inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin, Amalekia pazavira me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me daningam. ³ Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi Amalekia ko misogh men biziba bar dagh asighasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar marki.’”

⁴ Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telem in nguibamin uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin zu, Judan midorozir gumaziba me 10,000, ezi Israelia 200,000. ⁵ Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamin boroghin ghue. Kar danganir

dipam fomira ivemarim, a datirighin dakezi me an mongegha iti. ⁶ Ezi Kinia Amalekian boroghin iti. Ezi Sol akar gavgavim me bagha anemaga ghaze, “Ia Amalekia ategh mangi danganir igharazitamin iki. Puvatighi, e mangi me misoghti ia me sara arighiregham. En inazir afeziaba fomira Isip ategha azenan izir dughiamin, ian inazir afeziaba deraghavira Israelia e gami. Ki ian inazir afeziabagh nighnigha ia bagha akam amadi. Kamaghin, ia arighiram ki aghua.” Ezi Kinian gumazamiziba kamaghin oregha Amalekia ategha ghue. ⁷ Ezi Sol pamtem misogha Amalekia abini, a Havilan nguazimin ikegha ghua Surin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, Isipin aruem anadi naghin tu. ⁸ Egha Sol Amalekian Atrivim Agakin suira. Ezi Israelia Amalekian igharaz darazi bar me misoghezi, me ariaghire. ⁹ Me Agakin misoghezi an aremezir puvati, egha me uaghan bulmakauba ko sipsipin aghuibav soghezir puvati. Me bulmakauba ko sipsipin kuraba ko asizir igharazir kinibav soghezi da ariaghire.

Sol uam atrivimin ikian God aghua

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Samuel migei, ¹¹ “Ni oragh, Sol nan akaba batuegha akirim na gasara. Ezi nan navim kamaghin mong oseme, ki Sol atrivimin ikiasa a ginaba. Bizir kam bangin nan navim derazir puvati.” Ezi Samuel akar kam baregha navim osemegha atari, egha dimagarir kam in Samuel Ikiavira Itir God ko migia an diavira itima aminim tira.

¹² Bar mizaraghara Samuel dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a migia ghaze, Sol Karmelin nguibar ekiamin ghugha, midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir kam bagha, a dagiar ababanim asara. An anesaragha givagha Gilgalin nguibar ekiamin ghu. ¹³ Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, “Samuel, Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim in gin ghugha gifa.”

¹⁴ Ezi Samuel a migia ghaze, “Guisi? Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar arareba barasi?”

¹⁵ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin kuraba me bar dav soke.”

¹⁶ Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ni asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir God dimangan na mikemezimin gun ni mikimam.” Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.”

¹⁷ Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni atrivimin oto. ¹⁸ Egha a ni amadazi ni ghua Amalekia misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gumazir kurar kaba bar me agifagh. ¹⁹ Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Ni Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kuram gami.”

²⁰ Ezi Sol kamaghin Samuel ikara, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak inigha ize. ²¹ E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaun kabagh inabagha, dav soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, asizir kabarr tongin asizir bar aghuiba inigha ize.”

²² Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan bar isia mighirizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim.

Ezi asizir aghuubar ofa gamir arazim, a pura bizim. ²³ Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimin ikian kogham.”

²⁴ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghu. ²⁵ Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

²⁶ Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham.”

²⁷ Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pamtemin an korotiar avizimin suirazi a biki. ²⁸ Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighin atrivir ingangarimin ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarim isa Israelian gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira. ²⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kamn gumazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati.”

³⁰ Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazimizir igharaziba me nighnizir aghuim nan ikiam.” ³¹ Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe.

³² Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigh izi.”

Ezi Agak iza bar atiatiaava agoi, egha kamaghin nighnisi, “Ovever kuram, ti datirighin na batogham.”

³³ Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebam kabar min ikiam.” Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri.

³⁴ Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibean ua dipenimin ghu. ³⁵ Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha ikiavti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizim ginighnigha, bar oseme.

Sol ko Devitin eghaghanim

16

(Sapta 16--31)

Samuel atrivimin ikiasa David amisefe

¹ Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol ginighnigha osemeghavira iti? Nin navir osimtizir kam manadzoghin givagham? Ki, Betlehemin

nguibamın gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa.”

² Ezi Samuel kamaghın megei, “Ki manmaghın bizir kam damigham? Ki bizir kam damighti, Sol orehg na misueghti ki aremegham.”

Ezi Ikiavira Itir God a megei, “Puvati. Ni bulmakaun amebat igiar otezir puvatizitam inigh, ua Betlehemın mangıva gumazamizir nguibar ekiamın itibar mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi.’ ³ Egh ni Jesin azaraghtıma a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akakaghti, ni borem isi an dapanim gingegham.”

⁴ Ezi Samuel Ikiavira Itir Godın akamın gin ghua Betlehemın ghu. A ghuava otozıma, nguibar ekiamın gumazir dapanıba atiatim sara iza a bato. Egha me bar moghıra aguava an azai, “Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?”

⁵ Ezi Samuel ghaze, “Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godın damazimın, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam.” Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godın damazimın zuegh arazir aghuıbar gin mangamin akabar me megei, egha ofan kamın izasa men azangısi.

⁶ Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha gıvagha, Ikiavira Itir Godın damazimın tuivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapın gara, nighnisi, “Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba.”

⁷ Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni kamaghın nighnighan marki, an aghuir ruarim ko an ganganıba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guızbangıra, Ikiavira Itir God, gumazıba bizıba tuisisi moghın, bizıba tuisizir puvati. Gumazıba uan damazıbar inıvafızıbar gari. Ezi ki gumazıbar nighnızıba ko men ifongıabar gara me tuisisi.”

⁸ Ezi Jesi uan otarir namba 2ın dia, an ziam Abınadap, egha a inigha Samuel bagha ize. Ezi Samuel ghaze, “Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.”

⁹ Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze “Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.”

¹⁰ Dughiar kamın, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a migia ghaze, “Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati.”

¹¹ Ezi Samuel kamaghın Jesin azai, “Nin otaritam ua iti, o?”

Ezi Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsıbagh eghuva dar gari.”

Ezi Samuel a migia ghaze, “Ni gumazıtam amadaghti a mangı a inigh izi. A izeghti, e gin dapiagh ofa damuam.”

¹² Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamra ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzimın ganganıba bar dera.

Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “A mara, gumazir mamra, an atrivimin otivam. Ni atrıvıba amisıva me gazuir borem isi, a gingegh.”

¹³ Ezi Samuel olivin borer sipsipin komın itim inigha, Devitın aveghbuabar damazimın borer muziarım an dapanim ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godın Duam iza pamtemın Devit avara, egha a ko ikia mamaghıra iti. Ezi Samuel uamategha Raman nguıbar ekiamın ghu.

Devit Atrivim Solin dipenimin iti

14 Dughiar kamın Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God, duar kurar mam amadazi a ghua an nighnizim gasighasighizima a bar atiatingi. 15 Ezi Solin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, "O atrivim, e fo, God duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami. 16 Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan min garir dibiarir strinba itibav sozir gumazitam batogham. Eghti God, ni bagh duar kuram amangamin dughiaabar, gumazir kam ni bagh dibiarim misoghti, an ararer aghuim ni damuti, nin nighnizim ua deragham."

17 Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Mamaghira. Ia mangi gumazir deraghavira dibiarir ararer aghuim gamir tam batogh na bagh a inigh izi."

18 Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin Sol migei, "Ki Jesin otarir mam Betlehemın nguibar ekiamin an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiarir midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir aghuim. Egha uaghan migirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti."

19 Sol akar kam baregha gumaziba amadazi me ghua kamaghin Jesin migei, "Nin otarim Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni na bagh anemadaghti a izi." 20 Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit amadi. Jesi akirar pumuningin bretha aghuigha, donkin mamın akirim gikegha, da isa Devit ganingi. A uaghan memen inimın ingarizir misevir wain ruizim sara a ganingi. Egha memen igiar mam sara a ganingi, a kamaghin Devit migia ghaze, bizir kaba, ni bizir aghuibar min Atrivim Sol daningh. 21 Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimin oto. Ezi Sol bar Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit ganingi.

22 Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam amada, "Ki Devit gifonge. Ki kamagh-sua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimin ikiam."

23 Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram Sol bagha anemadir dughiaabar, Devit dibiarim misozima an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan min garir dibiarir ararer kam barazima, duar kurar kam Sol ataghirazima, an nighnizim ua araragha izima, a ua dera.

17

Goliat pamtemın Israelian dei

1 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba gin iza Efesdamimin uari akuvagha uari akiri. Me nguibar kamın uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka ko Sokon nguibar ekiamningin tizimin iti. Egha me Sokon Israelia ko misoghasa. 2 Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misoghasa uari akiri. 3 Ezi Filistiaba vongin mighsiar mamın itima, Israelia vongin mighsiar igharazimin iti, ezi danganir zarim aning abiki.

4 Dughiar kamın, midorozir gumazir bar dafar gavgavir mam, a Getin nguibar ekiamın gumazim, an ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu. 5 Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar osımtizim 50 kilogremın tu. 6 A brasin otevir mamningin uan suemning noke, Egha brasin ingarizir afuzim gisaghpu. 7 An afuzir misiam suitemegha ekevegha, mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me ainın ingarizi, an osımtizim 7 kilogremın tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin suiragha an faragha zui.

⁸ Ezi Goliat tugha pamtemin Israelian dia ghaze, “Ia tizim bagha midorozim damuasa mifeke? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amiseveghti, a izi na misogh.” ⁹ A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam.”

¹⁰ Egħa Goliat ua kamaghin me migei, “Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti a izi na ko misogham.” ¹¹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam baregha, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami.

Devit a Israelian midorozir gumaziba bagħa zui

¹² Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimin iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa. ¹³⁻¹⁴ Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mizekim Sama, me Solin midorozir gumazibar akuragh apanibav sogħasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam. ¹⁵ Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagħa ami. Egħa dughiar maba, a Sol ataghiragħa ghua Betlehemin uan afeziamin sipsipbar gari.

¹⁶ Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misogħasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadaghti a izi na ko misogh.

¹⁷ Ezi dughiar mamın Jesi kamaghin Devit migei, “Ni bretin 10plan kaba ko 10 kilogremın wıtın me avımın tueziba inigh, zuamıra uan aveghbuaba bagħ averpenir me itibar mangi. ¹⁸ Ni uaghan 10plan sisin dagħer kaba inigh mangi midorozir gumazibar gumazir dapanım danıngıgh. Egħ uan aveghbuabar azaragh, me deravıra iti, o puvati. Egħ me da bizitam inigh izi nan akaghti ki fogħam, me deravıra iti. ¹⁹ Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midorozir gumazir ıgharaziba, me Elan danganir zarımın ikia Filistiaba ko misosi.”

²⁰ Ezi amınzaraghan, Devit bar mizaraghara dikavıgha sipsipbar ganasa gumazir ıgharazım mikeme. Egħa a dagħeba inıgha, men averpeniba iti naghın zui, mati Jesi a mikemezi mokın. A ghua otivıma, Israelian midorozir gumaziba midorozım bagħa ghua, pamten dia zui. ²¹ Ezi Filistiabar midorozir gumaziba vongın tuıvıghav iti, ezi Israelian midorozir gumaziba vongın tuıvıgha, midorozım bagħa uari akiri. ²² Ezi Devit dagħeba isa dipenımın itir bizibar garir gumazım ganıgha, ıvegha ghua midorozir gumazibar tongın uan aveghbuabav gıa ghaze, ia dera? ²³ A me ko mıgiavıra itıma, Filistian midorozir gumazir bar gavgavım Goliat, a Getın nguıbar ekıamın gumazım, a Filistian midorozir gumaziba ategħa iza azenara tugħa, Israelian dia mıgeir akar kamra uam a gamı, ezi Devit a barası. ²⁴ Ezi Israelia Goliatın garava bar atiatıgha are.

²⁵ Egħa Israelia kamaghın uariv gei, “Ia gumazir munamın ganıva an dımđıam baragh. A midorozım bagħa e gagħora en ingaravati. Ezi en atrivım kamaghın mıgei, gumazıtım Filistian kam misueghti an aremeghti, a dagıar avırıba ko bizir avırıba a danıngam, egħ a uaghan uan guıvım ateghti, gumazir kam an ikiam. Eghti atrivım uaghan gumazir kamın adarazi da dagıaba inıan kogħam, egħ atrivım uaghan uan ingangarıba bagħ men dıman kogħam.”

²⁶ Ezi Devit deragha akar kam baraghizir puvatigha kamaghin an boroghin itir gumazibar azai, “Gumazir manatam Filistian gumazir kam misueghti, an aremeghti, Israelian aghumsizir kam givagham, eghti atrivim manmaghin a damuam? Ki kamaghin gari, Filistian kam, a gumazir God gifozir puvatizim, egha uan mikarzir mogomemin inim atuzir puvati. A uabi fava dibovir akabar Godin Zurara Itimin midorozir gumazibav gei.” ²⁷ Ezi gumaziba a geghari, atrivim kamaghin migei, gumazir manam Goliat misueghti, a bizir kabar a damuam.

²⁸ Ezi Devit uvebam Eliap orazima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an navim ikuvizima a kamaghin a migei, “Ni tizim bagha kagh ize? Tinara nin sipsipin muziariba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara dagh eghufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi puvatigha puvira ifaghatir gumazim. Ni pura daru midorozimin ganasa ize, biziba puvati.”

²⁹ Ezi Devit kamaghin uan avebam migei, “Puvati. Ki bizitam gifofoghasa gumazibar azangisi. Ki kamaghin amima, a ti deraz, o puvati?” ³⁰ Egħa a ragħirigha ua gumazir igħarazibar azai, gumazir Filistian gumazim misueghti an aremeghamim, atrivim manmagħin a damuam? Ezi me ua bizir Sol faragħa mikemezibar a migei.

³¹ Ezi gumazir maba Devitin migirigħaba baregħa ghua Sol migei. Kamaghin amizi, a Devitin diazima an a bagħa għu.

³² Ezi Devit ghua otogħa kamaghin Sol migei, “O atrivim, ni oragh. E Israelia, e Filistian kamın atiatingħva osemeghan kogħam. Ki nin ingangarir gumazim, ki uabi mangħ a ko misogħam.”

³³ Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni otarir bar igħam. Ni manmagħin a ko misogħam? Ni otarir aghirir kinim. Goliat uan igħamra midorozir gumazimin ikia iza datirikin.”

³⁴ Ezi Devit Solin akam ikaragħa ghaze, “Atrivim, ki uan afeziamin sip-sipbar gari. Ezi dugħiar mabar laionba ko beaba iza sipsipin nguziba isa zui. ³⁵ Ezi ki laionba ko bean kabar agintigha dav sogħa dar akatoribar uam sipsipin nguziba, me dama da isi. Egħti laion o bea ragħ na misogħsi izitima, ki an tuer arizibar suiragh an gurim apirighi an aremegħam. ³⁶ O atrivim, Filistian gumazir Ikiavira Itir God gifozir puvatizir kam, a gumazir uan mikarzir mogomemin inim atuzi puvatizim, a dibovir akaba Godin midorozir gumazibav gei. Ezi ki laionba ko beabav sogħezi mogħin, arazir kamra, ki a damuam. ³⁷ Ikiavira Itir God nan akurazi, laionba ko beaba na gasighazighizir puvati. Ezi datirighin, a uaghan nan akuragħti, Filistian kam na misueghan kogħam.”

Ezi Sol a migħa ghaze, “A dera, ni mangħ, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”

³⁸ Egħa Sol dapanir asuar brasin ingarizimin an dapanim garugħa, korotiar brasin ingarizim an mikarzim avasa a ganingħi. Kar Solin midorozir korotiaba. ³⁹ Ezi Devit midorozir sabam inigha brasin midorozir korotiam arugħa, uabi baraghav arui. Ezi puvati, a fomira bizir kamagh gari taba aghuizir puvati. Kamagh amizi, a Sol migħa ghaze, “Ki midorozir korotiar kabar aghuigh mangħ misogħan kogħam. Ki bizir kaba azuir puvati.” Kamagh amizi, a ua da sue. ⁴⁰ Egħa a uan asadivir aghorim inigha dagħurir dipar mamın eghuravimin ghuaava 5plan dagħar guar doziba inigha, uan mitarir dozim garu. Egħa uan katapelin suiragħa Goliat bagħa zui.

Devit midorozimin Goliat abira

⁴¹ Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima, Devit a bagħa arua izi. Ezi Goliat Devit bagħa izi. Ezi gumazir Goliatin oramin suizim an faragħa zui.

⁴² Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir igħam, ezi an guamin ganganiba bar

dera. Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin fozoziba puvati, a pura borir kinim. ⁴³ Kamaghin amizi a Devit dipova kamaghin a migei, "Ni tizim bagh asadivir aghorir mamın suiragha izi? Ni ghaze, ki ti afiam, egha na misoghasa, a?" Egha a Devit gasighasighasa uan asebar dei.

⁴⁴ Egha a kamaghin Devit migei, "Ni iziti, ki ni misuegh nin kuan isi kuarazir isaba ko asizir atiabar anighti, me ni amam."

⁴⁵ Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni midorozir sabam ko afuziba inigha na misoghasa. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziamin nin misoghasa izi, a Israelia en midorozir gumaziba gativazir God. A Godin kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a migei. ⁴⁶ Ni oragh. Datrighin dughiar kamra, Ikiavira Itir God ni isi nan dafarim datigham. Eghti ki ni misuegh nin dapanim atugham. Egh e ian midorozir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asizir atiabar aningam. Ki kamaghin damighti, kantribar gumazamiziba bar kamaghin fogham, Israelian God, a guizbangira God. ⁴⁷ Eghti gumazamizir kagh itiba bar kamaghin ganigh suam, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko midorozir sababar suiziba, a dagh nighnzir puvati. Ikiavira Itir God uabi midorozir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darigham."

⁴⁸ Devit mikemegha givazima, Goliat ua bar sivagha Devitin boroghira izi. Ezi Devit zuamira ivegha ghua Goliat misoghasa zui. ⁴⁹ Devit dafarim uan mitarir dozim garugha, dagiar mam inigha uan katapel gatigha a ighengegha Goliat gase. Ezi dagiam an guam mitigha a vuigha an dapanimin aven ghuzi, a guam moghin ira uaghira nguazimin fuaghav iti. ⁵⁰ Kamaghira, Devit katapel ko dagiamin midorozimin Goliat misoghezi an areme. A midorozir sababa puvati. ⁵¹ Goliat nguazim girighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin boroghin tughu, an midorozir sabam amikirigha an firim atuzi, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragha zuir midorozir gumazir gavgavim aremegha givazi, me bar moghira tintinibar are.

⁵² Ezi Israelia ko Judan gumaziba dagarvagha, men agintigha me misozima me ariaghiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin tuavim girav ikia ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiamin divazimin tiar akabar tu. ⁵³ Ezi Israelia men agintigha givagha, uamategha ghua Filistiabar averpenibar men bizir me tegha areziba ini. ⁵⁴ Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin itir midorozir biziba bar da inigha ghua uan averpenim gati. Egha Goliatin dapanim inigha ghua Jerusalemın itir gumazamizibar akakaghasa, eghti me fogh suam, a midorozimin Goliat abiragha gifa.

Devit ghua Solin gani

⁵⁵ Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a kamaghin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim Apnerin azai, "Otarir igiar kam, a tinan otarim?"

Ezi Apner a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki guizbangira ni migei, ki fozir puvati."

⁵⁶ Kamagh amizi, Sol ghaze, "Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh." ⁵⁷ Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalemın ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghu. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato.

⁵⁸ Ezi Sol an azara, "Otarir igiam, ni tinan otarim?"

Ezi Devit a miġġa ghaze, “Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehemin nguibar ekiamin gumazir mam.”

18

¹ Sol Devit ko mikemegha ġivazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezzi moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimningin oto. ² Dughiar kamın, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati. ³ Jonatan bar Devit gifonge, kamaghın amizima, an akar gavgavir mamın Devit ko anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri. ⁴ Ezi Jonatan uan korotiar aghuir ruarim ko midorozir korotiaba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganġi.

⁵ Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit miġeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughiaabar, Devit zurara midorozibar uan apaniba abiri. Kamaghın amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mamın ikiasa a ginaba. Ezi gumazamiziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghın Devitin gara, bar a gifonge.

Sol Devit baseme

⁶ Devit Goliat misoghezi an aremegha ġivazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelian nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinbav sosi. ⁷ Egha me kamaghın ighiam bange:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

⁸ Sol iġhiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghın miġei, “Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan danganim inġh atrivimin ikiam.” ⁹ Dughiar kamın, Sol bizir kam ġinighniġha Devitin gara a basei.

¹⁰ Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a baghav anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin niġhnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kamın Devit uan gitan min garir dibiarimin gikararai, mati a dughiaabar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha, ¹¹ kamaghın niġhnisi, “Ki datirighın afuzimin Devit ġiniv a isi birim gikeġti ana aremegham.” Egha an afuzim Devit mkinizi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita.

¹² Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi. ¹³ Egha a Devit ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol ġin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inġha ghua apanibav sosi. ¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an amiba deraghaviram otifi. ¹⁵ Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devitin atiati. ¹⁶ Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh amizima, Israelia ko Judabar gumazamiziba bar a gifongegha a baghavira iti.

Devit Solin guivimin iti

¹⁷ Egha Sol kamaghin ifonge, “Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a misueghan kogham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, “Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan guivir ivariam, eghti gua uaningin ikiam. Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir gumazim min iki pamtemin ingar atiatingan marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti e uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham.”

¹⁸ Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Marki, ki an ikian kogham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian kogham.” ¹⁹ Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merapin ikiam, egha aning uaningin ikiasa dughiam amisefe. Dughiar aning uaningin ikiamim otozi, a dikavigha Merap isa gumazir igharazim ganingi, an ziam Adriel, a Meholan nguibar ekiamin gumazir mam.

²⁰ Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge. ²¹ Egha a kamaghin nighnisi, “Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghtima an aremegham.”

Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a migei, “Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin ikiam.”

²² Egha Sol uan ingangarir gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devitin ganigh, dughiar Devit uabira ikiamim, ia an apezeper suam, “Atrivim Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim.”

²³ Egha me ghua migirigiar kamin Devit migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba puvatizir gumazir kinim. Kamaghin amizi, ki an ikeghan kogham.”

²⁴ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit mikemezir akabar gun Sol geghari. ²⁵ Ezi Sol kamaghin nighnisi, a Devit amadaghti, a mangi Filistiaba ko misoghtima, me a misueghti an aremegham. Kamaghin amizi, a uan ingangarir gumazibav kemeghti, me uamategh mangi Devit mikimam. A kamaghin migei, “Ki kamagsua, Devit bizir bar vamira nan guivim givesi na daningam. Ki kamagsua, Devit nan apaniba ikarvaghiva 100plan Filistian midorozir gumazibav sueghti me arighiregh. Egh a 100plan gumazir kabar mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izi.”

²⁶ Ezi Solin ingangarir gumaziba ghua Solin akabar gun Devit migei. Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Solin guivim givezamin arazir aghuim, egha a Solin ameremin otivasa bar akonge. Egha Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izasa dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar otivam, ²⁷ ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla misuegha, men mikarzir mogomebar iniba aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha da medi. Devit Solin guivimin ikiasava arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning uaningin iti.

²⁸ Ezi Sol datirighin kamaghin deragha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge. ²⁹ Kamaghin amizima, Sol Devitin atiatiavira ikia egha bar an aghua. Egha Sol zurara an apanimin iti.

³⁰ Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir gumazir dapaniba uan midorozir gumazibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit uan midorozir

gumaziba ko pamtemin me misogha me abiri. Solin midorozir gumazir dapanir igharaziba, me Devit pamtemin misozi moghin misozir puvati. Kamaghin amizi, gumamazibiza ziar ekiam Devit ganidi.

19

Jonatan Devitin akura

¹ Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gumaziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar Devit gifonge. ² Egha a ghua Devit migia ghaze, “Nan afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei. Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar deraghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar modogh. ³ Eghti ki afeziam ko, ga mangi danganir ni modozimin boroghin tughiv ikiti, ki ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim gifogham. A manmaghin ni damusi damuti, ki an gun ni mikimam.”

⁴ Egha amimzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning migia, Jonatan Devitin ziam fa kamaghin Sol migei, “Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan marki. An arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi. ⁵ A Goliat misoghezi an aremezi dughiam, a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an ovengam o an angamira ikiam. Devitin agharimin Ikiavira Itir God, Israelia en akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me abini. Ezi ni uabi bizir kamin ganigha bar akonge. A bizitam gasighasighizir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a misueghti an aremegham? Ni kamaghin damigh osimtizir ekiam inigham.”

⁶ Ezi Sol Jonatanin akaba baregha, akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin, ki Devit misueghti an aremeghan kogham.” ⁷ Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devitin diazima a izima, an eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari. A gin Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari.

Sol Devit misueghti an aremeghasa

⁸ Ezi Israelia ko Filistiaba dughiar mam in ua uariv sosi. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba tintinibar are.

⁹ Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solin nighnizim avara. Dughiar kamin Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimin suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiarim gikararai. ¹⁰ Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi dimagarir kamin, Devit arav ghu. ¹¹ Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi Devitin amuim Mikal, kamaghin a migei, “Ni datirighin dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighi, me gurumin mizaraghara izi ni misueghti, ni aremegham.”

¹² Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim girigha arav ghu. ¹³ Devit ghugha givazi, Mikal marvir guar me tememin ingarizin inigha Devitin misiamin aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamin dapanim aniki. Egha nir ruarir mam in anevara.

¹⁴ Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghin me migei, “Devit arei.”

¹⁵ Ezi me uamategha ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin me migei, "Ia uamategh an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti, ki a misueghtima an aremegham."

¹⁶ Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima, a misiamin irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen ariziba iti. ¹⁷ Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin azai, "Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan apanim ataghizi an arav ghu?"

Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, "Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti, ki ari mangika. Puvatighiti, ki nin misueghti, ni aremegham."

¹⁸ Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghani. Egha gin Devit ko Samuel ghua Naiotin nguibamin iti. ¹⁹ Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, "Devit Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akam inigha izir gumazibar nguibam." ²⁰ Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godin akam inigha izir gumazir okoruar mam, Godin akam pamtem an gun miagiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akam inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pamten Solin gumaziba gizivazi, me uaghan Godin akam pamten an gun miagia, dia ighia izi. ²¹ Ezi Sol kamaghin bizir kam baregha gumazir igharaziba amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamaghira Godin akam inigha izir gumazibar min otifi.

²² Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha, ghua Sekun nguibamin mozir dipar ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir gumazibar azai, "Samuel ko Devit aning managh iti?"

Ezi me ghaze, "Aning Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti." ²³ Ezi Sol tuavimin ghuavira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akam pamtem an gun miagiava, diava ighia tuavimin ghua Raman boroghin ghua Naiotin nguibamin oto.

²⁴ A gumazir igharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin akam inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer kam, a bibiamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba migeir mam in mingarim. Akar kam kamakin, "Manmaghin ami, Sol ti uaghan Godin akam inigha izir gumazim, o?")

20

Jonatan Devitin akura

¹ Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha arava, uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, "Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam o arazir kuratamin a gamazir puvati. Guizbangira, ki bizitam in osimtizitam itir puvati."

² Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, "Puvati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni aremeghan kogham."

³ Ezi Devit ua kamaghin migei, "Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni daningan aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara

itimîn ziamîn ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighîn na ko iti. Ezi dughiar bar otevimîn nin afeziam bizir kam damuam.”

⁴ Ezi Jonatan kamaghîn Devit migei, “Ki manmaghîn nin akuraghasa, ni ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.”

⁵ Ezi Devit kamaghîn a migei, “Gurumzaraghan iakinir igiamîn dughiar ekiamîn, ki mangî atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki mangî obarir azenimîn modogh iki, mangî amimzaraghan guaratizimîn tugham. ⁶ Eghti nin afeziam apir dakozimîn na bagh ganîva nin azangsigh suam, a managh iti, eghti ni kamaghîn a mikim, ‘Azeniba vaghvagher dar dughiar kamin, Devitin adarazi me uari akuva Betlehemîn ofabagh ami. Kamaghîn amizi, a mangasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamîn ghu.’ ⁷ Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, ‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki deragh ikiam. Eghti an atariva osemeghti, ni fogh suam a pazi na damuam.

⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin damazimîn, ni nan namakar aghuimîn ikiasa akar mam akîri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangkuvigh deragh na damuam, ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighti, ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki.”

⁹ Ezi Jonatan kamaghîn a migei, “Marki, ni mamaghîn nighnighan marki. Ki tong kamaghîn foghai, nan afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham.”

¹⁰ Ezi Devit kamaghîn a migei, “Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?”

¹¹ Ezi Jonatan kamaghîn Devit migei, “Ga dagher azenimîn mangigh, ki ni mikimam.” Egha aning dikavigha zui.

¹² Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghîn Devit migei, “Ikiavira Itir God, Israelin Godin ziamîn, ki kamaghîn migei, ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gurumzaraghan o zuerimîn dughiar kamra, ki ni bagh afeziamin azangsigham. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akam amangam. ¹³ Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghîn ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki.

¹⁴ “Egh gin, ki angamira ikivira ikiti, ni nan apangkuvigh deraghvira na damu, mati Ikiavira Itir God en apangkuvigha deragha e gami mokin. Puvatighti, ki aremegham. ¹⁵ Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin nin apaniba agivamin dughiamin, ni nan ovavir boribar apangkuvigh deraghvira me damu.” ¹⁶ Jonatan akar dikirizir gavgavimîn, Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir boriba akar dikirizir kam gin amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam.

¹⁷ Jonatan uabi gifongezî moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavimîn damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin ami. ¹⁸ Egha Jonatan ua kamaghîn Devit migei, “Gurumzaraghan, iakinir igiamîn dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam ni apiaghîrîr dabirabimîn ganti a pura ikiti, an okam nighnigham. ¹⁹ Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magiri dagiar pozir ekîar ni faragha modozimîn boroghîn modogh, dagiar pozimîn ziam Esel. ²⁰ Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghîn

itir bizitam gasam. ²¹ Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam, ni deravira ikiti bizitam ni gasighasighan kogham. ²² Eghti ki otarir na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danganir igharazitamin mangi. Ni kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi. ²³ Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam.”

²⁴ Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi amimzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera. ²⁵ A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gaper. Ezi Jonatan atrivim vongin amadaghan aperaghav itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi Devit apiaghirir dabirabim pura iti. ²⁶ Sol garima, Devit dughiar kamir itir puvatizi, a migirigiatam gamir puvati, a pura kamaghin nighnisi, “Devit manmaghirama ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatigha, izezir puvati, o?” ²⁷ Iakinir igiamin, namba Zin dughiamin, me ua uari akuvagha gari, Devit apiaghirir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan otarim Jonatan migei, “Jesin otarim manmaghin amigha boghinaron ko datirighin isam bagha izezir puvati?”

²⁸ Ezi Jonatan ghaze, “A Betlehemin mangasa nan azangsiki. ²⁹ A kamagh na migei, ‘Nan aveghbuam na bagha akam amaga ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam. Ni guizbangira nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.’ Bizir mingarir kamir a isar ekiar kamir ni ko ikiasa izezir puvati.”

³⁰ Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan baseme, eggha kamaghin a migei, “Ni amizir bar kurar orazir puvatizimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin otarir kamir akurvaghasa. Arazir kamir ni damighti ni gumazir kinimin ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan amebam ko gua batogham. ³¹ Jesin otarir kamir nguazir kamir ikivira ikiti, ni kantrin kamir atrivimin otoghan kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me mangi a inigh iziti, ki a misueghti an aremekal!”

³² Ezi Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, “A tizim bagh aremegham? An osimtizir manam gami?” ³³ Ezi Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan afeziam datirighin Devit misueghti an aremeghasa pamten nighnisi. ³⁴ Eggha Jonatan atara bar uan afeziam baseme, dagher dakozim ategha ghu. Eggha iakinir igiamin dughiar namba Zin, daghetam amezir puvati. An afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme.

³⁵ Eggha amimzaraghan mizaraghara, Jonatan dagher azenimin Devit bati-vasa ghua, otarir mam inizi an a ko zui. ³⁶ Ezi Jonatan kamagh otarir kamir migei, “Ki barir afuzibar asiti, ni mangi da buri. Ni zuamira mangi.” Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir mamir a gafiragha ase.

³⁷ Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kamagh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti munagh iti.”

³⁸ Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha

izi. ³⁹ Otarir kam Jonatan miġeir akabar miġaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit uaningra fo. ⁴⁰ Egha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganiġizi, ana da inigha ua nguibar ekiamin ghu. ⁴¹ Egha otarim ghugha givazi, Devit dagiar pozimin ġirakirangin modozim ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim mitua. Egha 3plan dughiar uan dapanim fegha uam aviragha egha dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim gafra.

⁴² Ezi Jonatan kamaghin Devit miġei, “Ni navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan kamaghira arazir kam damuam.” A mikemegha givazi, Devit danganir igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21

Devit Solin arav ghu

¹ Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi Ahimelek niġha atiatia uan dipenimin azenan izegha kamaghin Devit miġei, “Ni tizim bagha uabira izi?”

² Ezi Devit ghaze, “Atrivim ingangarir mam na ganiġizi ki izi. A ghaze, ki damuamin ingangarir kam, ki an gun gumazir igharazitam mikiman kogham. Ki uan midorozir gumazibav ġia ghaze, ia danganir igharazitamin na batogh. ³ Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni bretba ikiva 5plan rubuziba na daning, puvatighi ni dagher igharazitam na daningigh.”

⁴ Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a miġei, “Ki bretin kiniba puvati. Bretin God ganiġizimra iti. Nin midorozir gumaziba bogh dimangan amiziba ko dakuighan koghti, ni bretin kaba inigh mangam.”

⁵ Devit kamaghin Ahimelek miġei, “Ki guizbangira ni miġei, e dimangan amiziba koma akuizir puvati. E zurara pura uan apanibav soghamin dughia, en midorozir gumaziba ko men biziba Godin damazimin zue. E daturighin uaghan Godin damazimin zue.”

⁶ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim bretba isava a ganiġi. Bretin me isa God ganiġizim anarira iti. Dagher igharaziba ua puvati. Me dughiar kam Godin damazimin bretin igiaba isa, ghuribar danganim garigha, dakozi gati. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba isa Devit ganiġi. ⁷ Ezi dughiar kam, Atrivim Solin ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godin Purirpenimin ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai. A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit ganiġi. Doek a Solin bulmakaubar garir gumazibav gumazir dapanim. ⁸ Ezi Devit bretba inigha kamagh Ahimelek miġei, “Ni afuzitam o midorozir sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh. Atrivim ingangarim bagha nan avisi, ki midorozir sabatam o bizir igharazitam inizir puvati. Ki pura ize.”

⁹ Ezi Ahimelek a miġia ghaze, “Ki midorozir sabar vamira iti. Kar Goliatin midorozir sabam, ni Elan danganir zarimin a misoghezi an areme. Me a isa nir mam in a noegha ofa gamir gumazibav dapanim azenimin azuir korotiar otevimin ġirakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam.”

Ezi Devit ghaze, “Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvati.”

¹⁰ Egha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekiar kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato. ¹¹ Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, "Gumazir kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange:

"Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi."

¹² Ezi Devit migirigiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Egha an atiati. ¹³ Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapanibar damazimin, odava gumazir onganin gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganimin mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuamasizimin izaghiri.

¹⁴ Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia kagh gan, gumazir kam bar ongan! Ia tizimsua a inigha na bagha izi? ¹⁵ Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham." Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22

Sol ofa gamir gumazibav soghezi, me ariaghire

¹ Egha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulam in nguibar ekiamin boroghin mighsiamin dagiar torir mamin iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamin ikizim kamaghin oraki, a danganir kam in iti. Ezi me ghua a ko iti. ² Dughiar kam in, gumazir osimtizir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatiziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghin ghu.

³ Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha danganir kam ategha, Moapin kantrin, Mispan nguibar ekiamin ghu. Egha a kamaghin Moapian atrivim migei, "Ki kamaghsua, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam."

⁴ Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezu moghin, a Devitin amebam ko afeziam inigha izima aning Moapin atrivim ko itima, Devit uabi dagiar torimin modogha iti.

⁵ Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam, an ziam Gat, a iza kamaghin Devit migei, "Ni ua danganir kam in ikian marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi." Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an ruarir ekiar me kamaghin diborim Heretin ghugha an iti.

⁶ Dughiar mam, Sol Gibean mighsiar dozimin ikia, temer mamin apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti. Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir danganimin gun a migei. ⁷ Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, "Ia Benjaminin anabamin gumaziba, ia deraviram oragh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit,

a dagher azeniba ko wainin azeniba isi ia daningam, a? Egh a ia damuti ia 1,000pla ko 100plan midorozir gumazibar dapanibar otivam, a? Bar puvatigham. ⁸ Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha na gasighasighasa akam misoke. Ian tav bar kamaghin na mikemezir puvati, nan otarim, Jesin otarir kamın akurvaghasa a ko akar gavgavim akiri. Ia na ginighnizir puvatigha, kamaghin na mikemezir puvati, nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizima, a nan apanimin oto. Egha a datirighin na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

⁹ Dughiar kamın Idomian gumazim Doek, a Solin ingangarir gumaziba ko tuivighav iti. Egha a kamaghin Sol migei, “Ki Nopin nguibar ekiamin ikia garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha ghu, a Ahitupin otarim.

¹⁰ Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim bagha Ikiavira Itir God ko migei. Egha a dagher maba ko Filistian gumazim Goliatin midorozir sabam sara inigha Devit ganingi.”

¹¹ Sol akar kam baregha gumazir maba amadzima, me ghua Nopin ofa gamir gumazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa gamir gumaziba bar me inigha ize. ¹² Ezi ofa gamir gumazir kaba bar otivigha givazima, Sol kamaghin Ahimelek migei, “O Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar mam nin iti.”

Ezi Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?”

¹³ Ezi Sol kamaghin a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozir sabar mam sara a ganiga, aka taba a daningasa Godin azangsi. A datirighin nan apanim gavagha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.”

¹⁴ Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nin ingangarir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira nin girara zui. Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A uaghan nin amerem, a nin boroghin ikia ni geghuvir midorozir gumazibar dapanir mam. Nin dipenimin aven itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a ganidi.* ¹⁵ Dughiar kamra ki ti akatam a daningasa Godin azangsi, o? Bar puvati. Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki nin ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa akam akirizir puvati. Bizir ni datirighin migeir kam, ki bar a gifozir puvati.”

¹⁶ Ezi atrivim kamaghin a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.”

¹⁷ Egha Sol uan midorozir gumazir an boroghin tuivighav itibav gia ghaze, “Aria. Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba misueghti, me arighiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragharui, ezi me bar na migeir puvati.” Sol kamaghin migeima, midorozir gumaziba me misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba.

¹⁸ Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze, “Ni mangi me misueghti me arighiregh.” Ezi Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir korotiar otevir azenan azuiba. ¹⁹ Ezi Sol uan midorozir gumaziba amadzima me Nopin ghue, kar ofa gamir gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me Nopin gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir agheghevur oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me kuavareme.

22:9: Onger Akaba 52:1
puvati.

*

22:14: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir

²⁰ Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezir puvati. A men ara ghua Devit ko iti. ²¹ Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, “Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire.”

²² Ezi Devit kamaghin a migei, “Noka! Dughiar ki nin afeziam ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osimtizimra! ²³ Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan marki. Ga fo, gumazir na misoghasava amin, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam.”

23

Devit Keilan nguibamin akura

¹ Ezi gumazir maba iza kamaghin Devit migei, “Filistiaba Keilan nguibamin itir gumazamizibav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghua, men witin dagheba okeme.”

² Ezi Devit akar kam baregha kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki mangi Filistiabav sogham o markiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deragham.”

³ Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, “Ni oragh. E datirighin Judan anabamin nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E manmaghin Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogham? E mangan kogham.”

⁴ Me kamaghin mikemezima, Devit uam Ikiavira Itir Godin azai. Ezi a ua kamaghin migei, “Ki ian akuraghtima, ia midorozimin Filistiaba abinigham. Kamaghin amizima, ia dikavigh Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogh.”

⁵ Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba ariaghire. A bar me abiragha, men bulmakauba ini. Kamaghira, Devit Keilan nguibamin gumazamizibar akurazi, me deravira iti.

⁶ Ahimelekin otarim Abiatar, faragha Atrivim Solin ara iza Devit ko itir dughiamin, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim inigha ize.* Me Keilan nguibamin zuir dughiamin, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha me ko zui.†

⁷ Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, “Devit ghua Keilan nguibar ekiamin iti.”

Ezi Sol ghaze, “Bar dera, God datirighin a isa nan agharim darigham. Devit a nguibar ekiar tiar akar gavgavim ko divazir gavgavim itimin aven ize. A uabi uabi isa kalabuziam gati. Kamaghin amizi, ki an suighamin ingangarim osememizir puvati.” ⁸ Kamaghin amizi Sol uan midorozir gumaziba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui.

⁹ Ezi Devit kamaghin oraki, Sol a gasighasighasa izi. Ezi a kamaghin ofa gamir gumazim Abiatar migei, “Ni ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, a inigh izi.”

¹⁰ Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O, Ikiavira Itir God, ni Israelia en God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin oraki, Sol fo, ki Keilan kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh izi nguibar kam gasighasighasa. ¹¹ Ki foghasa, nguibar kam in gumazamiziba na isi

* **23:6:** Korotiar kam, a ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuim, a dagiar pumuning iti. Aning Godin ifongiam gifoghamin ingangarim iti. † **23:6:** Fomira itir gumazir maba, akinafarir kam Grikon akamin a giragha an osiri. Egha me ghaze, Hibrun akamin mingarim kamaghin iti. Ezi e garima, akinafarir Hibrun akamin datirighin itir kam, akar kamin mingarim kamaghin ghu, Abiatar faragha Keilan nguibamin Devit bato.

Sol daningam, o puvatigham? Sol izamin akam a guizbangira o puvati? O Ikiavira Itir God, Israelia en God, nan ifongiam kamakin, ni nan azangsim ikaragh.”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Sol a izam.”

¹² Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godin azara, “Keilan gumamaziziba, me ki uan adarazi ko e isi Sol daningam, o puvatigham?” Ezi a ghaze, “Are, me ni migei moghira mamaghira damuam.” ¹³ Ezi Devit kamaghin oregha zuamira uan gumaziba ini, men dibobonim 600in min tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue. Me bar moghira uari inigha tintinibar danganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav ghuzima, Sol ua Keilan mangan nighnizir puvati.

Devit a mighsiaba itir danganibar modi

¹⁴ Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir mongamin aghuubar modi. Danganir kam, kar danganir dakirtizir gumaziba puvatizim. Sol zurara Devit buriavira iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit bativir puvati. ¹⁵ Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misuegti an aremegham. Kamaghin amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin nguibamin iti. ¹⁶ Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiasa akar aghuubar a migei. ¹⁷ Egha Jonatan kamaghin a migei, “Nan afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a uaghan bizir kam gifo.” ¹⁸ Egha aning Ikiavira Itir Godin damazimin, rooramningin ikiasa akar dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha uan nguibamin ghuzima, Devit Horesin ikiavira iti.

¹⁹ Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibeon nguibar ekiamin Sol migha ghaze, “O atrivim, ni oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a sautin amadaghan Jesimonin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Me Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghuubar iti. ²⁰ O atrivim, e fo, ni gumazir kamın suighasa bar ifonge, ni iziva a inigh. E uari a isi nin agharim darigham.”

²¹ Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu. ²² Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamategh mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh. ²³ Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziba bar dar tongin a buriva an apigham.”

²⁴ Sol mikemegha givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumamaziziba ko me Maonin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti. ²⁵ Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamın ghua Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumamaziziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamın mangam. ²⁶ Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar men suighasava ami. ²⁷ Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, “Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamategh izi.”

²⁸ Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Midorozibagh Itaghvirazir Dagiam.” ²⁹ Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghuubar iti.

24

Devit bar Atrivim Sol misoghasa amua a misoghezi an aremezir puvati

¹ Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, “Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumazimiza puvatizir danganimin iti.” ² Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midorozir gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Memen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri. ³ Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamn iti. Ezi Sol daviasa torir kamn aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamn, bar an aven ghugha an modogha iti.

⁴ Devitin gumaziba kamaghin a migei, “Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin apanim nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu.” Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati. ⁵ Devit anetugha givagha nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati.

⁶ Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham.” ⁷ Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamn azenim girigha tuavim girigha ghu.

⁸ Ezi Devit an girara torir kamn azenim girigha an girara ghua an diagha ghaze, “Atrivim Sol, nan gumazir ekiam.” Ezi Sol dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan tevimming apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam a ganidi.

⁹ Egha a kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze, ki ni gasighasighasa? ¹⁰ Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, ni a misueghti an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misueghan kogham. ¹¹ Nan afeziam, ni kagh ki suirazir nir avizir kamn gan. Ki nin korotiar ruarimin avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin apanim puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizitam nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriavira iti. ¹² Ikiavira Itir God uabi, gan araziba tuisigh egh fogh suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kurar kam bagh ni ikarvagh, iveziz kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham. ¹³ Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, ‘Gumazir kurabara, arazir kurabagh ami.’ Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bar puvati. ¹⁴ O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha gifa. Ki mati pir mam. ¹⁵ Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara

osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagh akam akirighti, ni na gasighasighan kogham.”

¹⁶ Devit mikemegha givazima, Sol kamaghin a migei, “Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?” Egha Sol pamtem aziava arai.

¹⁷ Egha a kamaghin Devit migei, “Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramin ni gami. ¹⁸ Ni datirighin deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamın na gami. ¹⁹ Ki fo, gumazitam uan apanim gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagh aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham. ²⁰ Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam. ²¹ Ki kamahsua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighti, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham.”

²² Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimin ghue.

25

Samuel areme

¹ Ezi Samuel aremezima, Israelian gumamaziziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa.

Samuelin ovevemın gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumamaziziba puvatizir danganimin iti.

Abigel Devitin akura

²⁻³ Dughiar kamın, Maonin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamin boroghın nguazir mamın iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fozozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi.

Dughiar kamın, Nabal Karmelin nguibar ekiamin ikia, uan sipsipbar arizibar ghorı. ⁴ Ezi Devit gumamaziziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami. ⁵ Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghin me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamin dughiar aghuim isi Nabal daningigh. ⁶ Ia kamaghin a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghin Godin azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabir aghuim isi ia daningam. ⁷ Devit kamaghin oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghorı. A kamahsua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati.

⁸ Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighin isar ekiamin dughiam, e zati Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamahsua, ni en apangkufigh, e meni nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e daningigh.”

⁹ Ezi Devitin gumaziba ghua, Devitin ziamin akar kabar Nabal geghanigha a mizua iti. ¹⁰ Ezi Nabal kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir

kam Devit, Jesin otarim, a manmaghin garir gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghin oraki, dughiar kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir dapanibar aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir gumazir kinir mam, egha uaghan aragharuir gumazim. ¹¹ Ia managhira ize, ki ia gifozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan bretta ko, dipaba, ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar ariziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham. Ki aghua.”

¹² Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabalın akar kam baregha uamategha ghua Devit mikeme. ¹³ Ezi Devit kamaghin migei, “Ia bar moghira midorozim bagh midorozir sababa inigh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi mangi.” Egha me vaghvagha bar moghira Devitin akamin gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan oghiriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me inigha zui. Ezi 200plan gumaziba, a bizibagh eghuvasa me mikemezi, me iti.

¹⁴ Dughiar kamın Nabalın ingangarir gumazir mam ghua, kamaghin Nabalın amuim Abigel migia ghaze, “Devit gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, uan gumazir maba amadazi me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganingi. Ezi a pamtemin me dagaragha men atara akar kuram me ganingi. ¹⁵ Gumazir kaba faragha arazir kuratamin e gamizir puvati. Me zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba aghuir danganimin iti. Me en bizitam okemezir puvati. ¹⁶ E me ko ikiava uan sipsipbagh eghuvir dughiamin, me arueba ko dimagariba bar, divazimin min e ekiarugha deravira e geghufi. ¹⁷ Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaziba ko izi, en gumazir ekiam ko an gumazamizir a ko itibagh asighasighasa nighnisi. Kamaghin amizi, e ni bagha izi. E nin azai, ni deraghvira nighnigh, ni manmaghin osimtizir kam akiram? E bar Nabal gifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatizir gumazim.”

¹⁸ Abigel kamaghin oregha zuamira 200pla bretta ko memen inimin ingarizir wain itir misevir pumuning inigha, sipsipin 5plan tuziba ko, 20 kilogremın witin tueziba, ko 100plan wainın ovizir ikizir apuziziba, ko 200pla fikin ovizir me apuziziba, a dagher kaba bar ada inigha donkibagh isin da ariki. ¹⁹ Egha a kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia donkiba inigh faragh mangiti, ki ian gin mangam.” A bizir amizir kamın gun uan pam mikemezir puvati.

²⁰ Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamın zui. Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha izi. Ezi Abigel tuavir kamın ghua mighsiar mamın akirir vuemin me bato. ²¹ Dughiar kam, Devit nighnisi, “Ki tizim bagha gumazir kamın biziba gumazamiziba puvatizir danganimin dagh eghufi? E an bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba bar deraghavira iti, ezi datirighin an arazir kuramin na ikara, an arazim derazir puvati. ²² Bizir kam bangin, ki dimagarir kamın an adarazir gumaziba bar me kuavaremegham. Puvatightima, ki Godin azaraghti, a na misueghti ki aremegham.”*

²³⁻²⁴ Ezi Abigel iza Devitin apigha zuamira uan donki gisin ikegha faghafiragha, maghira Devitin dagarimningin boroghin irigha, uan guam isa nguazim mituagha ghaze, “O nan gumazir ekiam, kar nan osimtizimra, ni osimtizir kam nan pam darighan marki. Ki nin ingangarir amizim, ki ni

* **25:22:** Bar fomira, me Hibrun akamin aven itir akar kam, Grikin akamin a gira. Ezi Grikin akam ghaze, “God na misueghti, ki aremegham.” Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnigha ghaze, akar kam, “ki uabi,” a uaghan Hibrun akamin aven kagh iti. Egha me gin ghaze, Devit men atrivir aghuim. Egha me datirighin a giragha ghaze, “nan apanibara.”

mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam baragham, o? ²⁵ Guizbangira, ni Nabalın akabagh nighnighan marki, an araziba bar ikufi. An ziamın mınгарım kamakin, gumazir onganir nighnizir aghuiba puvatizim, ezi an arazim an ziamın mirara ghu. O nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi men ganizir puvati. Bar puvati. ²⁶ Ni oragh. Ikiavira Itir God uabi ni gamizi gumazir nin apanim gamiba, ni uabi me misoghezir puvati. Puvatizi, men ghuzibar osimtizim nin ikiam. Ezi Ikiavira Itir Godın zurara itimın ziamın, ki guizbangira pamtemın migia ghaze, mizazir God Nabal daningamim, a uaghan nin apaniba kamaghira me damuam.

²⁷ “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, nan ifongiam kamakin, ni nan bizir aghuir ki ni ganidiba inigh, uan ingangarir gumazir nin gin zuibar aning. ²⁸ Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki nin damazimın arazir kuratam damighti, ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan gumazir ekiam, ki fo, Ikiavira Itir God ni amadazi, ni an ifongiamın gin ghua an apanibav sosi. Ki Godın azai, ni nguazir kamın ikiamın dughiamın, ni arazir kuratam damighan kogham. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God ni damighti ni atrivimın otogham, eghti gin nin ovavir boriba Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.

²⁹ “Gumazir ekiam, gumazitaba nin gintigh nin misoghsi iziti, Ikiavira Itir God, nin God deraghvira nin akurvagh, mati gumazim uan bizir aghuiba deraghavira dagh eghufi. Egh nin apaniba batuegham, mati gumazim katapelin dagiam gasavamadi moghin, a nin apanibagh asivamangam.

³⁰ Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, a bizir aghuir aviriba ni daningam, egh ni damighti ni Israelia en atrivimın ikiam. ³¹ Ezi datirighin ni bizir kam ginighnigh, nan pam misoghan marki. Nan gumazir ekiam, ni uabi gumazitam puram a misoghezi, an aremezir puvati. Kamaghın amizi, men ghuzibar osimtizitam nin dafarimningin ikian kogham. Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki kamaghın nin azai, Ikiavira Itir God gin deraghvira ni damuti, ni na ginirigh deraghvira na damu.”

³² Ezi Devit akar kaba baregha kamaghın Abigel migei, “Ikiavira Itir God, a Israelia en God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato, bizir kam bangin ki an ziam fe. ³³ Ni datirighin nan anogoroke, ezi ki Nabalın osimtizim bagha, uan dafarimningin gumazir tabav soghezi me ariaghrezir puvati. Kamaghın amizi, men ghuzibar osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin, ki nin akaba ko nighnizir aghuiba bagha God minaba. ³⁴ Ikiavira Itir God ia gasighasighan nan anogoroke. Ikiavira Itir Godın zurara itim, a Israelian God, ki an ziamın guizbangira ni migei, ni ti na bagha zuamira izezir puvatizi, gurumzaraghan Nabalın ingangarir gumazitam angamira ikeghan koghai.”

³⁵ Egha Devit bizir Abigel inigha izeziba inigha kamaghın a migei, “Ni datirighin uamategh uan dipenimın mangıva navim amiragh iki. Ki nin akaba baregha gifa. Ni na mikemezi moghin, ki Nabal amizir arazir kuram gin amadagh, ia misueghan kogham.”

³⁶ Ezi Abigel uamategha dipenimın ghugha Nabalın garima, an atriviba amir isar ekiabar mın isam gami. Egha a bar akongegha wainın dipar avirim apava bar ongani. Kamaghın amizi, Abigel bizitamın gun a geghanizir puvatigha ghua amınzaraghan. ³⁷ Ezi aminim tirazima, Nabalın nighnizim uamategha izi, ezi an amuim Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari. Nabal oregha gıvagha, bar zuamira an dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a mati dagiam pura irighav iti. ³⁸ Egha a kamaghira irighav ikia ghua 10plan dughıaba gıvazi, Ikiavira Itir God Nabal misoghezima an areme.

³⁹ Ezi Devit Nabalín ovever akam baregha kamaghín migei, “Ki Ikiavira Itir God mínaba. A uabi Nabal na gamizir arazir kurar kam ginirigha, an arazim tuisigha, a ikara. Nabal uabi arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God mizazim a gase. Ikiavira Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir puvati.”

Ezi Devit gin Abigelín ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an azangsighasa ghue. ⁴⁰ Ingangarir gumaziba Karmelín ghua a batogha kamaghín a migei, “Devit nín ikiasa e amadazima, e ní inigh a bagh mangasa izi.”

⁴¹ Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimning apirigha guam aviragha ghaze, “Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamín ingangarir gumazibar dagariba ruam.” ⁴² Egha a bar zuamira dikavigha uan donki inigha a gaperagha zuima, an 5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko me Devitín ingangarir gumazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitín amuimín oto.

⁴³ Devitín amuir faragha itimín ziam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamín amizir mam. Ezi Aning datirighín virara, Devitín iti. ⁴⁴ Solín guivim Mikal a faragha Devitín ike, ezi Sol a inigha Laisin otarim Palti ganingi, a Galimín nguibar ekiamín gumazir mam.

26

Namba 2in dughiamin Devit Sol misoghezir puvati

¹ Ezi Sifin gumazir maba iza Gibeon Sol batogha kamaghín a migei, “Devit ti Hakilan mighsiamín modogha iti, a Jesimonín gumazamiziba puvatizir danganimín boroghín iti.”

² Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian 3,000ín midorozir gumazir aghuiba inigha, Sifin gumazamiziba puvatizir danganimín ghuaghira, Devit buriasa zui. ³ Dughiar kamín, Sol Hakilan mighsiamín tuavir miriamín averpenibar ingari. Danganir me itim, a Jesimonín boroghín iti. Ezi Devit gumazamiziba puvatizir danganir kamín ikiavira ikia kamaghín oraki, Sol gumazamiziba puvatizir danganir kamín a buri. ⁴ Kamaghín amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol guizbangira izegha gifa. ⁵ Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu, egha a bar deraghavira Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko, aning akuir danganimín gari, Apner a Nerin otarim. Sol uan averpenibar tongirama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui. ⁶ Abisai, a Seruian otarim, egha Joapín aveghbuam. Ezi Devit kamaghín, Hitín gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim Abisai migei, “Guan tinara na ko dimangan Solín averpenibar magari?”

Ezi Abisai ghaze, “Ki mangam.” ⁷ Ezi dimagarir kamín Devit ko Abisai, aning Solín averpeniba itir danganimín zui. Aning ghua garima, Ame! Sol uan adarazir tongirama akui. A uan afuzim uan dapanvirín nguazimín anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba ko me an okarigha akui.

⁸ Ezi Abisai kamaghín Devit migei, “God datirighín nín apanim isa nín dafarim gati. Ní na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamíran a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningín a ginivan kogham.”

⁹ Ezi Devit a migha ghaze, “Marki, ní a gasighasighan marki. Ikiavira Itir God, atrivimín ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighti, God uabi ivezir kuram isi gumazir kam daningam.”

¹⁰ Egha Devit ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi Solin misuegham, o Sol uabi uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misueghti an aremegham. ¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvirin asarghav itir afuzim ko an miner dipamra inigh mangam." ¹² Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam oseghe aning ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabi me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati. ¹³ Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar mam in ghuanaga orazimin tughav ti, a mong Solin averpenibar saghon iti.

¹⁴ Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerin diagha ghaze, "O! Apner, ni nan dimdiam barazi, o puvati?"

Ezi Apner an diagha ghaze, "Ni tina atrivimin dei?"

¹⁵ Ezi Devit a ikaragha kamaghin a migei, "Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir manam, nin min gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavira uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir mam, datirighira atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimin aven magh ghu. ¹⁶ Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa misevezim. Kamaghin amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arighiregham. Ia mangi atrivimin dapanvirin an afuzim ko an miner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?"

¹⁷ Ezi Sol oreghe fo kar Devitin tiarim, egha a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim, kar nin tiarimra, o?"

Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara."

¹⁸ Egha a ua ghaze, "O gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavira iti? Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁹ Kamaghin amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghin ifonge, ni na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na misoghsi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighi, a nan apanguvigham. Eghti gumaziba na misoghsi nin navim ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me gasighasigham. Guizbangira, me kamagsua, me kantrin kam in batueghti, ki mangiva asebar tevimning apiriva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bagha anidiba, ki da inian kogham. ²⁰ Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghin ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God gifozir puvatizir darazir nguazimin na misoghan marki. Nan ghuzim, gumazamizir igharazibar nguazim giran ki aghua."

²¹ Ezi Sol akar kam baregha kamaghin Devit migei, "Noki, ki arazir kuram gami. Ezi Devit nan borim, ni uamategh na bagh izi. Ki ua ni gasighasighsi nighnighan kogham. Ki fo, dimagarir kam in ni bar atam na misoghezi ki aremeghai. Kamaghin amizi, nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati."

²² Ezi Devit kamaghin Sol migei, "O atrivim, nin afuzim nan dafarimin iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh. ²³ E fo, Ikiavira Itir

God gara, gumazir zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir aghuibagh amiba, a deraghavira me gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighin ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datighan kogham. ²⁴ Ki kamaghin nighnisi, nin angamira itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighin ki kamagsua, Ikiavira Itir God kamaghira nan angamira itir ikirimirim ginighnigh deraghvira na damuva, nan osimtiziba agivaghti ki deraghvira ekiam.”

²⁵ Ezi Sol kamaghin Devit migei, “Devit nan otarim, God deraghvira ni damu! Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar deraghviram otivam!” Aning uaning mikemegha givagha, Devit mighsiar kam ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

27

Devit Filistiaba ko iti

¹ Ezi Devit gin kamaghin nighnisi, “Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghin ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ekiam. Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimin na burian kogham. Eghti ki tuavir kamın, ki a miseveghirigham.”

² Egha Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim. ³ Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jesrilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. ⁴ Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati.

⁵ Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, “Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mamın ekiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamın ikiti, ni ingangarir ekiamın e damuan ki aghua.”

⁶ Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin ikiavira iti.* ⁷ Ezi Devit azenir vamira ko iakinir 4plan Filistiabar kantrin iti.

⁸ Dughiar kamın Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumazamizir kaba Israelian apanibagh ami, egha Isipin boroghin, sautin amadaghan, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Me fomira danganir kamın iti. ⁹ Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumazamizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipa ko hulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamın ghue. Egha gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu.

¹⁰ Ezi Atrivim Akis zurara dughiaabar kamaghin Devitin azai, “Ni datirighin ghua te ko misoke?”

Eghti Devit a gifar suam, “Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi.” O, a na mikim suam, “Ki ghua Jeramelian nguibamın gumazibav sosi.” O, a suam, “Ki ghua Kinian nguibamın gumazibav sosi.” Gumazamizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti.

¹¹ Egha Devit ghua misozir dughiaabar a gumazamiziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, “Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba

* **27:6:** Migirigiar kam, “datirighin,” kar migirigiar en dughiamın otozir puvatizim. Puvati. Kar, gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamın akam.

ko amizir bizibar gun Getia geghanigham.” Devit Filistian ikia dughiabar zurara arazir kamram ami.

¹² Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, “Israelia, kar an gumazamizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam.”

28

¹ Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, “Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misogham o?”

² Ezi Devit a migia ghaze, “Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir aghuir ki damuamimin ganam.”

Ezi Akis ghaze, “Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarim ni daningam.”

Sol Samuelin duam ko migei

³ Samuel fomira aremezima, Israelia a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kamın, Sol oveaghuezibar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati.

⁴ Ezi Filistiaba Israelia misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiamın boroghın, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiamın uari bagh averpenibar ingari. ⁵ Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi. ⁶ Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangsisı, “Ki bizir tizim damuam?” Ezi Ikiavira Itir God irebamın bizitam an akazir puvati. Egha dagiar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamim ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam inizir puvati. Ikiavira Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

⁷ Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia mangi na bagh amizir gumazamizir oveaghuezibar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa.”

Ezi me a migia ghaze, “Mam Endorın nguibar ekiamın iti.”

⁸ Ezi Sol uan atrivir korotiam adegha korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighti, gumaziba kamaghin foghan kogham, kar atrivim. Egha a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kamın ganasa zui. Me ghua a batogha, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, “Ki kamaghsua, ni aremegha givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivamimın gun na mikimam. Eghti ki gumazir kamın ziam diboroghti, ni an diaghti, an duam azenim girigh.”

⁹ Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batoghezi, me nguazir kam ategha ghue. Ni tizim bagha na bagha azuazim adui moghin migirigiar kam na ganıdi. Sol na misueghti ki aremeghasa ni na gifari.”

¹⁰ Sol a ko akar mam akirigha ghaze, “Ikiavira Itir Godın zurara itimın ziamın, ki guizbangira ni migei, ni bizir kam damighti, me osımtızitam ni datighan kogham.”

¹¹ Ezi amizim kamaghin Solın azai, “Aria, ki ni bagh tinan dimam?”

Sol ghaze, “Ni, na bagh Samuelin diagh.”

¹² Ezi amizim Samuelin diagha garima an otozi, a tuaragha Sol miġia ghaze, “Ni tizim bagha na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.”

¹³ Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni atiatingan marki. Ni tizim in gari?” Ezi amizim ghaze, “Ki duar mam in garima, a iġharagha gara nguazim in anagav oto.”

¹⁴ Ezi Sol an azara, “Duam manmagħ in gari?” Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugħa izi.” Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egha Sol uan tevimming apirigha guam nguazim mituagħa, Samuel in ziam fe.

¹⁵ Ezi Samuel kamagħ in Sol migei, “Ni tizim bagha na gaghura, egha nan diazi ki dikavigha izi?”

Ezi Sol Samuel ikaragħa ghaze, “God na ataghizi Filistiaba izi na misogħasa, kamagħ amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na miġeir puvati. Egha a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na miġeir puvati. Ezi ki fogħasa, ki manmagħ in damuam. Kamagħ in amizi ki uabin mikimasa nin dia.”

¹⁶ Ezi Samuel an miġia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God akirim ragħa ni gasaragħa gifa, egha nin apanim in oto. Ezi ni tizim bagħa nan dei? Ki nin akuragħan kogħam. ¹⁷ Ikiavira Itir God ni mikimasa, nan akatorim in mikemezi mogħin, bizir kam gami. An atrivir ingangarim in ni agivazi, ni ua Israelia gatavagħan kogħam. Ingangarir kam, an a isa nin namakam Devit ganingi. ¹⁸ Ni uabi Ikiavira Itir God in akam batoke. A fomira Amalekian atarava me gasigħasighasa ni mikemezi, ni an akam in gin ghuzir puvati. Ezi datirigh in, Ikiavira Itir God bizir kam in ni gami. ¹⁹ Egha bizir kamnaghira puvati, a ni ko Israelia isi Filistiabar agharim darigham. Ni gurumzaragħan uan otariba ko aremegħ izi, na ko Gumazamizir Oveagħuezibar Nguibam in ikiam. Egħti Ikiavira Itir God Filistiabar amamangatighi, me Israelian midorozir gumaziba bar me abiragħam.”

²⁰ Ezi Sol akar kam baregħa bar atiatigha, magħira irigha nguazim girighav ti. An aruer kam ko dimagarir kam in daghetam amezir puvatigha, gavgav-iba bar puvati. ²¹ Ezi amizir kam ghua Sol in garima, a bar atiatingi, ezi a kamagħ in a miġei, “Gumazir ekiam ni oragh, ki nin ingangarir amizim, ki nin akam in gin ghua, kamagħ in uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki angamira ikiam. Ki ni baregħa bizir kam gami. ²² Datirigh in ki kamagħ in ifonge, ni nan akam baregħa bizitam damuam. Ki dagħer taba ni daningti ni dar amam. Ni damegħ gavgavim inigh uamategħ mangam.”

²³ Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakagħonezi, a nguazim in dikavigha dakozim gapera. ²⁴ Ezi bulmakaun iġiar mikarzim sara itir mam, amizim in dipenim in iti. Ezi a zuamira a misuegħa an tuziba tue. Egha plauan maba inigha da veregħa, da pogħpuegħa yis puvatizir bretbar ingara da tue. ²⁵ Dagħeba isigha givazima, amizim dagħer kaba inigha iza Sol ko an ingangarir gumazimning sara me ganingizima, me da api. Me amegħa givagħa, dimagarir kamra dikavigha amizir kam ategħa ghue.

29

Devit Filistiabar akurvagħan me aghua

¹ Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiam in uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israelia Jesrili in dangarir zarim in, emimirir dipam in borogħ in averpenibar ingarigha iti. ² Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba

abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egha me bar misoghamin danganimin zui. Filistiaba faragha zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui. ³Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagha kagh ti?”

Ezi Akis me ikaragha ghaze, “Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimim na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamin apizir puvati.”

⁴Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Ni anemadaghti a uamategh mangi nguibar ni a ganingizimin iki. Ni aneteghti an e ko mangi misoghan kogham. A midorozim bagh mangiva, uan nighnizim giragh, e misueghti e arighiregham. Devit kamaghin damighi, Atrivim Sol ua tuavir kamin a gakongiva a gifuegham. ⁵E fo, Devitin kamra, amiziba a bagha ighiam gamua kamaghin onge:

“Sol 1,000plan apanibav sosi.
Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.”

⁶Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagha a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragham, ni na ko izi midorozir kamin en akuragh. Ni na bagha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogham. ⁷Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategh nguibamin mangi deraghvira daperagh. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.”

⁸Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagh ki mangi nin akuragh nin apanibav soghan kogham?”

⁹Ezi Akis kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egha osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegha gifa, ni e ko midorozim bagh mangan kogham. ¹⁰Devit, ni oragh. Gurumzaragham aminim magh titima, ni uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragh ganiva, dikavigh uamategh nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.”*

¹¹Kamaghin amizi Devit bar mizaraghara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30

Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia misosi

¹Egha Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiabar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uaghan Siklakin nguibam

29:5: 1 Samuel 18:7; 21:11 * **29:10:** Vezin kamin aven, akar maba Hibrun akamin itir puvati. Da kamakin, “nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” Akar kaba ti fomira iti, egha gin ovenge. Ezi akar kaba ikiavira itir dughiamin, gumazir maba Grikin akamin da gira, ezi akar kaba Grikin akamin 1 Samuelin iti.

misogha, uari bagh an biziba inigha nguibam gaborozima a isi. ² Egha me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegha ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misoghezir puvatigha pura me inigha ghue.

³ Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibam sigha gifa. Me kamaghin fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inigha ghue. ⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me bar puvirama azia ghua men gavgaviba bar gifa. ⁵ Devitin amuimning, Ahinoam ko Abigel, Amalekia uaghan aning inigha ghu. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezi Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme.

⁶ Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko guivibagh nighnigha, bar a basemegha dagiabar a ginivighti an aremeghasava amima, a bar osimtizir ekiam isi. Egha Devit uan God ko migei, ezi Ikiavira Itir God, gavgavim an nighnzim ganingi.

⁷ Ezi Devit Ahimelekin otarim Abiatarin migia ghaze, "Ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuir kam, ni a inigh iziti, e Ikiavira Itir Godin nighnzim gifoka." Ezi Abiatar korotiar kam inigha izi.

⁸ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, "Ki mangiya okimakiar gumazir kabar agiragham, o markiam? Ki mangi men apigham o?"

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni mangi men agiragh. Ni mangi me batogh me misoghiva, uan amuiba ko boriba ua me inigh."

⁹⁻¹⁰ Kamaghin amizi Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian agira. Me ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi daruan ibura. Men mikarziiba men amirazi me dipam abighan iburagha maghira iti. Men dibobonim 200in boroghin tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin zui.

¹¹ Ezi Devitin midorozir gumazir maba danganir kinir mam abigha ghua Isipin gumazir igiar mam in apigha, a inigha Devit bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingi. ¹² Egha me fighin ikizir muziarir apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir ikizir pumuning a ganingi. Ana aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko dipatam amezir puvatigha, mitiriam bangin mikirigha, gavgaviba bar puvati. An amegha givagha ua gavgavim ini. ¹³ Ezi Devit kamaghin an azara, "Tina nin gumazir ekiam? Egha a nguibar manamin gumazim?"

Ezi a ghaze, "Ki Isipian gumazim, egha ki Amalekian gumazimin ingangarir gumazir mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gifa. ¹⁴ E kantri Judan sautin amadaghan Negevin danganimin ghua, Judaba ko Keretia ko Kalepian misogha men biziba bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men nguibar kam gaborozima a isi."

¹⁵ Ezi Devit kamaghin an azara, "Ni na inigh okimakiar gumazir kaba bagh mangam, o?"

Ezi a ghaze, "Are, ga mangam. Ezi ki kamaghsua, ni Godin ziamin akar gavgavim akirigh suam, ni na misueghti ki aremeghan kogham, egh uaghan na isi nan gumazir ekiamin dafarim darighan marki. Ni kamaghin damighti, ki ni inigh mangam." Ezi Devit a ko akar gavgavim akiri.

¹⁶ Ezi Isipian gumazir kam Devit inigha Amalekia bagha ghu. Dughiar kamin, Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Judan nguazimin iniziba bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dipar onganiba apava tintinibar nguazim gireghav iti. ¹⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua aminim magh kuigha izima, me ghua midorozim fore. Egha Amalekian misogha ghua bar guaratizimin tu. Egha Amalekian aviribav

soghezima me ariaghire. 400plan gumazibara uan kamelbagh apiagha are. Ezi igharaziba bar moghira ariaghire. ¹⁸ Ezi Devit uan amuimning ko amizir igharaziba ko boriba ko men bizir Amalekia iniziba bar uam ada ini. ¹⁹ Men bizir ekiaba ko bizir muziariba bar iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an midorozir gumazir otariba ko guiviba, ko bizir apaniba okemeziba bar, Devit bar moghira ua da ini. ²⁰ Egha Devit Amalekian bulmakauba ko sipsipba bar ada ini. Ezi an midorozir gumaziba da inigha men faragha zui. Ezi gumazamiziba arazir kamın gara kamaghın dia ghaze, “Kar, Devitin asizibara, a midorozimın da ini.”

²¹ Egha me ghuava, men 200plan gumaziba Besorin Fanemin me bato. Kar gumazir faragha mikarziba amiragha dipam abighan iburaziba, Devit me ataghizi, me a mizua kagh iti. Ezi gumazir kaba datirighin iza Devit ko an gumazamiziba bato, ezi Devit men boroghın ghua dughiar aghuim me ganıngi. ²² Midorozir gumazir Devit ko ghuezi maba, me gumazir aghuiba puvati, me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir puvatizir kaba, me e misogha inizir biziba inian kogham. Me uan amuiba ko boribara inigh pura mangam.”

²³ Ezi Devit ghaze, “Bar puvatigham. Nan aveghbuaba, ia migirigiar kabar amuan marki. Ia fo, Ikiavira Itir God uabi bizir kaba e ganıngi. A uabi e ghehuva en akurazi, e apanir en nguıbam gasighasighiziba abınigha bizir kaba ini. ²⁴ Tinara ian akaba baragham? Puvatigham. E deraghvira biziba abigh, gumaziba vaghvagh iniamin biziba voroghira me danıngam. Gumazir en bizibagh eghuviba ko gumazir midorozim bagha ghueziba, me iniamin biziba bar voroghira mangi.”

²⁵ Arazir kam, Devit arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me mikemezimin mın, Israelia bagha a gami. Ezi Israelia zurara akar kamın gın ghua, iza datirighin ikiavira iti.

²⁶ Egha Devit uamategha Siklakın ghugha, midorozimın inizir bizir maba isa uan namakar mabagh anıdi, me Judan gumazir dapaniba. A kamaghın me migia ghaze, “Kar ian bizir aghuir Amalekia okemeziba, e Ikiavira Itir Godın apaniba da bizir aghuir aviriba ini, egha maba ia ganıdi.” ²⁷ Devit bizir aghuir kaba isa nguıbar ekiar kabagh anıdi: Betel, ko Rama, a Judan sautin amadaghan Negevin itir danganimın ko Jatir, ²⁸ ko Aroer, Sipmot, Estemoa, ²⁹ ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguıbaba, ³⁰ ko Horma ko Borasan ko Atak, ³¹ ko Hebron. Bizir maba, Devit fomira uan midorozir gumaziba ko aruzir nguıbaba, a bar moghira bizir aghuiba me ganıngi.

31

Sol uan otariba ko ariaghire

¹ Dughiar kamın, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamın Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. ² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua me misoghezi me ariaghire. Solın otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solın agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba an mitivizi, a bar amughamuki.

⁴ Kamaghın amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimın diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtıma ki aremekı. Puvatıghti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mızazim na danıngıva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir

igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir biziba aterim ko, Solin midorozir gumaziba sara, me bar moghira ariaghire.

⁷ Ezi Israelian Jordanin Fanemin vongin itiba, ko Jesrilin danganir zarimin vongin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim givazi, amimzaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. ⁹ Ezi me Solin kuamin firim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazamizibav gei. ¹⁰ Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otaribar kuaba inigha ghua, Betsan nguibar ekiamin divazimin me gui.

¹¹ Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanim baraki. ¹² Kamaghin amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgabiba dimangan dikavigha ghua Betsan oto. Me ghua nguibar ekiamin divazimin, Sol ko an otarir 3plan kuaba inigha iza Jabesin da tuezida isi. ¹³ Egha me Sol ko an otaribar aghariba inigha, ghua Jabesin nguibar ekiamin temer povir mamın da isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiar me bagha dagheba ataki.

Godin Akam Ingha Izir Gumazim Samuel, An Akinafarir Namba 2

2 Samuel Akar faragha zuim

Akinafarir kamın eghaghaniba, da Samuelin Akinafarir Namba 1ın eghaghanimın gın, otivizir bizibagh eghari. Akinafarir kamning faragha akinafarir vamiran ike. Samuelin Akinafarir Namba 2, a gumazir vamira geghari, kar Atrivim Devit. Kamaghın, me gın an ogharazi, a ua baghavira iti. Akinafarir kam, a Devit atrivimın itir dughiamın bizibagh eghari.

God Atrivim Devit ko iti. Devit a gumazir gavgavim, a God gifongeghavira ikia, egha uaghan Israelian gumazamizibagh ifonge. A nighnizir bar gavgavim Godin iti, ezi Israelia bar a gifonge. Dughiar mabar, Devit uan inivafizir agorogemin gın ghua, arazir kurar avirir maba uaghan dagh ami. Ezi gın Godin akam ingha izir gumazim Natan, Devitin arazir kurabar an akazi, a uan arazir kurabar gun mikemegha navim gira.

Israelian damazimın, Devit bar ziar ekiam iti. Devitin dughiamın gın, osimtiziba Israelia bativima, me uam Atrivim Devit ginighnisi. Egha me kamaghın pamtemin nighnisi, me Devitin min garir atrivir gavgavitam ikiti deragham. Devitin nighnizir gavgavim ko navim girazir arazim bangin, a Israelian tongin bar ziar ekiam ini.

Devit Israelian atrivimın oto

(Sapta 1--9)

Devit Solın ovevemın akam baraki

¹ Dughiar kamın, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimın Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimın Amalekia abinigha givagha, me uamategha Siklakın nguibar ekiamın izegha aruer pumuningın iti. Dughiar kamın Atrivim Sol aremegha gifa, ezi Devit tong fozir puvati. ² Ezi namba 3ın aruemin, gumazir igiar mam iza Siklakın oto. A iza uan osimtizim akakaghasa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimming apirigha guam nguazimın mituagha, ziar ekiam Devit ganidi. Gumazir kam Sol iti naghın ikegha ize. ³ Ezi Devit an azara, “Ni managhira ikegha izi?”

Ezi gumazir igiam ghaze, “Apaniba Israelia gasighasizima, ki en midorozir gumaziba iti naghın, me ategha ara ni bagha izi.”

⁴ Ezi Devit an azara, “Ga uaning, ni midorozimın otivizir bizibar gun na geghan.”

Ezi gumazir igiam a miġia ghaze, “Israelian midorozir gumaziba midorozimın arezi, Filistiaba men gumazir avirim misoagharighizi me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme.”

⁵ Ezi Devit an azara, “Ni manmaghın Sol ko Jonatanin ovevem gifo?”

⁶ Ezi gumazir igiar kam ghaze, “Ki, Gilboan miġhsiamın pin tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganiga tughav iti. Ki garima, apaniba Solın boroghın zui, kar karisba ko hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba. ⁷ Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi

ki kamaghin a ikaragha ghaze, 'Gumazir ekiam, ki kagh iti.' ⁸ A kamaghin nan azara, 'Ni nguibar manamin gumazim?' Ezi ki ghaze, 'Ki Amalekian mav.' ⁹ Ezi a kamaghin na migei, 'Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti ki aremeka. Nan apaniba bar puvira na misoghezima, nan damaziba nan sirima, ki kiran oveghangin ovengam.' ¹⁰ Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin ghua a misoghezi an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar aremegham. An aremegha givazi, ki an atrivibar dapanir asuam ko daveriam inigha, ni bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara."

¹¹ Devit akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki. Ezi an midorozir gumaziba uaghan kamagharam ami. ¹² Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir gumaziba ko Israelian gumazamizir igharaziba sara, me bar moghira midorozir sababar ariaghire. Kamaghin amizi, me bar men apangkuvigha osemegha azia, dagheba tagha ikia ghua guaratizimin tu.

¹³ Egha Devit gumazir igiar kam kamaghin an azara, "Ni nguibar manamin gumazim?"

Ezi a ghaze, "Ki Amalekian mav, nan afeziam fomira Amalekian nguazim ategha iza Israelin kantrin nguazim gapera."

¹⁴ Ezi Devit uam an azara, "Manmaghin ami? Ni atrivimin misogha tong atiatir puvati? Kar atrivir Ikiavira Itir God misevezim."

¹⁵ Egha Devit uan midorozir gumazir mamini diazi, a izima a kamaghin a migei, "Ni gumazir kam misueghti an aremegh." Ezi Devitin midorozir gumazim, midorozir sabamin gumazir kam okezi an areme.

¹⁶ Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar kamin gara ghaze, "Ni amizir osimtizim bangin ni areme. Ni uabi uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira Itir God misevezir atrivim misoghezi, an areme."

Devit aziava Sol ko Jonatan bagha aghuimazir onger akam bange

¹⁷ Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarim Jonatan ko aning ginighnigha aghuimazir ighiam bange. ¹⁸ Devit akar gavgavim Judan gumazamizibagh aniga ghaze, me ighiar kam bangam. Ighiar kamin ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me a isa Jasarin Akinafarimin an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati:*

¹⁹ "Gumazir en faragha zuiba,
me Israelia en gumaziba,
me mighsiabagh isin ariaghire.
En midorozir gumazir gavgaviba
ariaghiregha gifa.

²⁰ Ia Getin nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiamin tuavibar
bizir kamin gun mikiman marki.
Filistian amiziba oreh
bar akuegham.

Eghti God gifozir puvatizibar guiviba,
me navir amirizim inigh bar akuegham.

²¹ "En midorozir gumazir gavgaviba
Gilboan mighsiabar ariaghire.

* **1:18:** Fofozir gumaziba ghaze, Jasarin Akinafarir kam, a Israelian akinafarir ghurir mam. Egha datirighin akinafarir kam bar ovenge, ezi e fozir puvati akar manaba an ike. Josua God ko migeima an aruem gamizi an overiamin tughav itir dughiamin eghaghanin, a uaghan akinafarir kamin iti. Ni Josua 10:12-13in gan.

- Ezi midorozir oraba
pura mighsiar kabagh irav iti.
Ezi Solin oram uaghan pura iti,
ezi me borem uam a gazuir puvati.
Kamaghin amizi, ki kamaghsua, amozim ko dimagarimin ghuariam
mighsiar kam uam a giran marki.
Eghti dagher aghuiba ua nguazir kamın aghungan kogham.
- 22 “Jonatanin barir pim a paza zuir puvati.
Ezi Solin midorozir sabam pura itir puvati.
A midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire,
ezi apanibar ghuziba ko oviba bar a noke.
- 23 Gumazimiziba bar Sol ko Jonatan gifonge.
Aning gumazir bar aghuimning.
Aning zurara rooroamningin min uaningin poroghav ikia,
kamaghira ikia ghuava areme.
Aning pamtemin uan apanibar agintisi,
egha aning kuarazir isaba asizibar agintizir ivemarir arazim gafira.
Egha aning gavgavir ekiam ikia
laionin gavgavim gafira.
- 24 “Ia, Israelian amiziba, ia Sol bagh azirakabar amuva an aghuimazimin iki.
A korotiar aghevir aghuiba isa ia ganingizi ia uari asingi.
Dar iveziba bar pin iti.
A golin adiarir aghuir guar aviriba isa ia ganingi.
- 25 “Midorozir gumazir gavgaviba midorozimin ariaghire.
Ezi Jonatan uaghan areme,
ezi an kuam mighsiamin pin iti.
- 26 O Jonatan, nan rooroam!
Ki bar nin apangkuvigha oseme.
Ki bar ni gifonge,
ezi ni uaghan bar na gifonge.
Ni na gifongezir arazim, a bar gavgavigha, bar ekefe,
egha amiziba bar na gifongezir arazim, a bar men ifongiam gafira.
- 27 Midorozir gumazir gavgaviba midorozimin ariaghiregha gifa,
ezi midorozim gamir biziba da bar ikuvigha gifa.”

2

Devit Judabar atrivimin oto

¹ Sol ko Jonatanin ovevemın gin, Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azai,
“Ki ti mangiva Judan nguibar ekiatam dapiam, o puvatigham?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangi.”

Ezi Devit ua kamaghin an azara, “Ki mangi nguibar ekiar manam dapiam?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni mangiva Hebronin nguibar ekiamin daperagh.”

² Kamaghin, Devit uan amuimning ko ghua Hebronin nguibar ekiamin apera. An amuir mam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim, an ziam Ahinoam. An amuir igharazim, a Karmelin nguibar ekiamin amizim, an ziam Abigel. A fomira Nabalın amuim, Nabal aremezima Devit a inigha an iti. ³ Devit

uan gumaziba ko, an gumazibar adarasi, me bar ghua Hebron ko Hebronin boroghin itir nguibar ekiabagh apia. ⁴ Ezi Judan adarazir gumaziba iza Hebronin otivigha, uari bagh atrivimin ikiasa Devit amisevegha, olivin borem an dapanim ginge.

Devit atrivimin otogha givagha kamaghin oraki, Jabesin nguibar ekiamin itir gumazamizir maba Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin nguazimin aven itir nguibam.

⁵ Kamaghin amizi, a gumazir maba amangizi, me ghua Jabesia migia ghaze, "Ia apangkuvim ikia arazir aghuimin Sol gamigha an kuam afa, a ian atrivim. Kamaghin, Ikiavira Itir God ian apangkuvigh deraghvira ia damu.

⁶ Ikiavira Itir God datirighin guizin apangkuvir arazimin ian akakaghiva, zurara deraghvira ia damu. Eghti ki uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim ikarvagh deraghvira ia damuam. ⁷ Guizbangira, ian Atrivim Sol areme, ezi Judan adarazi uari bagh atrivimin ikiasa na misefe. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamın atiatingan marki."

Israelia uari bagh atrivimin ikiasa Isboset amisefe

⁸ Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset* inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim. ⁹ Me Mahanaimin ikiava, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto. ¹⁰ Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningra atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui, ¹¹ ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami.

Israelia Judan adarazi ko misosi

¹² Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto. ¹³ Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarir gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima, Devitin adarazi vongin apiaghav ti. ¹⁴ Ezi Apner kamaghin Joapin azara, "E midorozir gumazir igiar aghui taba inighti, me en damazibar ikarang uariv sogham."

Ezi Joap ghaze, "A dera, me mamaghira damuam."

¹⁵ Ezi Benjaminin ikizimin gumazir 12pla, me Isbosetin midorozir gumaziba, me iza Devitin 12plan midorozir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midorozir gumaziba vaghvagha, Isbosetin midorozir gumaziba vaghvagha me ko me uariv sosi. ¹⁶ Me vaghvagha midorozimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha uan apanibar dapanibar suigha, midorozir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kam dibora ghaze, "Midorozir Sababar Danganim."

¹⁷ Ezi dughiar kamin, midorozir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midorozir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midorozimin me gafiragha me abini. ¹⁸ Seruian otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midorozir kamin iti. Asahel, an asizir atiabar min bar

2:4: 1 Samuel 31:11-13 * 2:8: Gumazir kamin ziam Isboset, a guizbangira, Isbal o Esbal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:33in gan.) Ezi Hibrun akam ziam Isbal an akar kamin mirara ghu, "Balin gumazim." Bal an asemin ziam, egha gumaziba ua ziar kam Bal osiran aghua, egha me a giragha kamaghin osiri, "Boset," an akar kamin mirara ghu, "aghumsizir bizim."

pamtemin ivemari. ¹⁹ Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira. ²⁰ Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, "Asahel kar nirara?" Ezi Asahel ghaze, "Are, kirara."

²¹ Egha Apner ghaze, "Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midorozir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh." Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti.

²² Ezi Apner uam a migei, "Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghasa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham." ²³ Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamagh amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midorozir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighav iti, ezi me danganir kamın tuivighav ikia pura gari.

²⁴ Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Gian nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumazamiziba puvatizir danganim zuir tuavim. ²⁵ Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mamın uari akuvagha, pura midorozim bagha uari arigha iti. ²⁶ Ezi Apner aningin apigha, Joapin diagha ghaze, "Manmaghin ami? Midorozir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir kam osımtizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamira. Ni dazoghin uan gumazibav kemeghti, me uam en agintighan kogham?"

²⁷ Joap kamaghin oregha a ikara, "Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei, ni ti akar kamın na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha ghua gurum mizaraghan otoghan koghai." ²⁸ Joap akar kam mikemegha givagha, sigham givia Israelian agintighan uan midorozir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir puvatigha midorozim agifa.

²⁹ Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamın ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghua, amınzaraghan aruer arızimin Mahanaimin oto.

³⁰ Apner uan midorozir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan midorozir gumaziba akuvagha me medi. A me mengeggha kamaghin fo, 19plan midorozir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme. ³¹ Dughiar kamın, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi me ariaghire, kar Apnerin adarasi. ³² Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehemın nguibamin, an afeziam afazir danganimın anefa. Me anefagha dimagarimin uamateggha ghua Hebronin otivima, aminim bar tira.

3

¹ Dughiar kamın gin, midorozim dughiar bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuavanaga Solin adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri.

Devit 6plan otariba iti

² Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguivar ekiamin amizim. ³ Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel faragha Nabalın ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir mikezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri Gesurın Atrivim Talmain

guivim. ⁴ Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5in ziam, Sefatia, an amebam Abital. ⁵ Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronin ikiava otarir kaba ini.

Apner Devit ko migei

⁶ Solin adarazi ko Devitin adarazir midorozir gumaziba uariv sogha ghuavira itima, Apner a Solin adarazir gumazir ekiamin otivasava ami. ⁷ Ezi dughiar mamin, Isboset kamaghin akar mam Apner gasa ghaze, “Ni nan afeziam Solin amuir dozim koma akui. Amizir kamın ziam Rispa, a Aian guivim. Ni tizim bagha kamaghin ami?”

⁸ Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, “Ni ghaze, ki ti nin afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a ko an aveghbuaba ko an namakabar gin zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin amizir kam bagha akam na gasi, kar pura bizir kinim. ⁹⁻¹⁰ Ikiavira Itir God, Devit bagha Akar Gavgavir mam akirigha ghaze, Devit Solin adarazi batueghtima, me Israelian atrivibar ikian kogham. Ikiavira Itir God ghaze, a uabi Devit damighti a Israelia ko Judabar atrivimin ikiva, kantrin kam bar a gativagham. Eghti Devit kantrin kamın atrivimin iki, egh Danin anabamin nguazimin ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugham. God Devit bagha dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin akuraghan koghti, God na misueghti ki aremegham.” ¹¹ Kamaghin, Isboset oregha bar Apnerin atiatigha, ua migeir puvati.

¹² Ezi Apner zuamira Devit bagha akam amaga ghaze, “Tinara kantrin kam gativagham? Ki kamagsua, ni na ko akar gavgavim akirighti, ki nin akuragh, Israelia damighti me bar nin gumamazibara ikiam.”

¹³ Ezi Devit kamaghin Apner bagha akam amada, “Nin akaba bar dera. Ki kamagsua, ni faragh bizir kam na koma anekirigh. Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal, na bagh a inigh izi. Puvatighti, ki ua nin ganan kogham.”

¹⁴ Egha Devit gin Isboset bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a uamategh izi. A guizbangira nan amuim. Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese.”

¹⁵ Ezi Isboset kamaghin oregha gumazir maba amangizima, me ghua Laisin otarim Paltiel, a Mikalin pam, me ada Mikal inigha Devit bagha ize.*

¹⁶ Me Mikal inigha Devit bagha zuir dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin zui. Me ghua Bahurimin nguibar ekiamin otogha, Apner kamaghin Paltiel migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.” Ezi Paltiel an akam baregha uamatenge.

¹⁷ Me tighar Devit bagh mangamin dughiamin, Apner Israelian gumazir dapaniba bagha ghugha me migia ghaze, “Ia oragh. Faragha zuir dughiar aviribar ia bar ifongegha ghaze, Devit en atrivimin ikiam. ¹⁸ Ia datirighin dikavigh mangi a damighti, an atrivimin otivam. Ia Ikiavira Itir God amizir akar kam ginighnigh. A kamaghin mikeme, ‘Nan ingangarir gumazim Devit, ki ingangarim a dainghtima, a Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimin, nan gumamaziziba Israelia, a ua me iniam.’” ¹⁹ Egha Apner uaghan uabi ghua Benjaminin adaraziv keme. Egha gin uamategha Hebronin ghugha, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir bizibar gun Devit migei.

²⁰ Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronin Devit batozir dughiamin, Devit me bagha isar ekiam gami. ²¹ Ezi Apner gin kamaghin Devit migei, “Ni na ateghti, ki mangiva Israelia bar me inigh iziti, me

nin apengan ikisi ni ko akar gavgavim akiram. Eghti ni ifongezi moghin, ni kantrin kamin danganiba bar dar atrivimin ikiam.” Ezi Devit uan adaraziv gia ghaze, ia arazir kuratamin Apner damuan marki. Egha a Apner amadazima, a navir amirizim sara uamategha ghu.

Joap Apnerin misoghezi an areme

²² Apner Hebronin itir dughiamin, Joap ko Devitin midorozir gumaziba itir puvati. Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzima, an girara Joapin adarazi me uan apanibav suegha, me da inizir biziba inigha uam Hebronin otifi. ²³ Ezi Joap ko an gin zuir midorozir gumaziba bar Hebron otivigha, Joap kamaghin oraki, Apner iza Atrivim Devitin gani, ezi Devit Apnerin misoghan gumazibar anogoregha anemadazima, a navir amirizim sara ghu.

²⁴ Kamagh amizi, Joap ghua atrivimin gara an migia ghaze, “Me ghaze, Apner iza ni batozima ni anetaghizima, a uamategha navir amirizim sara ghu. ²⁵ Ni ti Nerin otarim Apnerin arazibagh fozir puvati? A ni gifara nin ganasa izi. A nin akurvaghaza izir puvati. A nin danganir ni aruiba ko, ni amir biziba, a modogh bar dar gan da asavsuighasa ize, egh a uamategh izi ni ko misogham.”

²⁶ Joap migirigiar kam gamigha uamategha ghu. A ua Apner inigh izasa gumaziba amadazi, me an gintigha an gin ghue. Gumazir kaba ghua Siran mozirpamin a batogha, uam a inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir Joap amir kam gifozir puvati. ²⁷ Apner iza Hebronin otozir dughiamin, Joap a inigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin, a ko tugha nimira a ko mikimasa. Egha aning tughav itir dughiar kamin, Joap uan afuam inigha Apnerin navim birazima an areme. Joap uan dozim Asahelin ovevem ikarvagh, Apner birazi an areme.

²⁸ Me gin bizir kamin gun Devitin mikemezi, a ghaze, “Ikiavira Itir God fo, ki Apnerin suiragha a misoghezi an aremezir puvati. Nan gumazamiziba uaghan osimtizitam an itir puvati. Joap uabira, kar an osimtizim. ²⁹ Kamagh amizi, an ghuzim Joapin dapanim giriva, an afeziamin dipenimin itir darazi sara bar me giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin dipenimin aven itir gumaziba zurazurara, men tarazi gin lepan arimariam ikiti, men tarazi duar kurar midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar ingangaribar amuam, eghti men tarazi apaniba midorozibar me misoghtima me arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar otevegham.”

³⁰ Arazir kamin, Apner faragha Gibeonin midorozimin aven Joap ko Abisain dozim, Asahel misoghezi an areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abisain aning uan dozimin ovevem ikarvagh, Apnerin misoghezi an areme.

Me Apnerin kuam afa

³¹⁻³² Ezi Devit kamaghin Joap uan midorozir gumaziba ko me migei, “Ia uan korotiaba abighiva, azirakar korotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh azi.” Me Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam inigha gumazir kuaba afir danganimin zuima, Devit Apnerin akuriamin girara zui. Devit gumazamiziba ko me mozinin boroghin tuivighav ikia, bar moghira puviram azi. ³³ Egha Devit Apner bagha azirakar igiar kam bange:

“Apner gumazir onganim puvati.

A tizim bagha pura kamaghin areme?

³⁴ Me an suemning ko dafarimning ikezir puvati,
me a gifaragha a misoghezi an areme,
me gumazir kurabagh ami moghin,

me a gami.”

Devit ighiari kam gamigha givazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi.

³⁵ Bizir kabar gin, gumazamiziba Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti, ni daghetam ami. Ezi an aghuagha akar gavgavir mamın me migia ghaze, “Ki daghetam ameghan kogħ iki mangi guaratizimın tugħam. Aruem tighar magiriti ki daghetam amegħti, God na misuegħti ki aremegħam.” ³⁶ Ezi gumazamiziba atrivimın akar kam baregħa, men naviba amırazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagħa bar akonge. ³⁷ Devitin adarazi ko Israelian gumazamiziba bar, Devit aruer kamın amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misogħezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati.

³⁸ Ezi atrivim kamaghın uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia oragh. Datirighın, e Israelia in faragħa zuir gumazir gavgavir mam aremegħa gifa. ³⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimın oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningın arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghı, ivezir kuram aning daningam.”

4

Gumazir pumuning Isboset misogħezi an areme

¹ Ezi Solin otarim Isboset kamaghın oraki, me Hebronin nguibar ekiamın Apner misogħezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar oseme. Ezi Israelia bar atiatingi. ² Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimın ikia ghua apaniba ko misosi. Aningın ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonın otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamın gumazir mam. Gumazamiziba Benjaminın adarazi bagħa Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghın amizi, gumazir kamning aning Benjaminın anabamın adarazir aven iti. ³ Guizin Berotin gumazamiziba, me faragħa aregħa, datirighın pura nguibar igharazibar gumazibar mın Gitaimın nguibamın iti.

⁴ Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset.* Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamın, Jesrilin nguibar ekiamın gumaziba, me Jonatanın adarazi bagħa akam amaga ghaze, Jonatanın apaniba a misogħezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav għu. Amizim pamtemın ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighın an dagarimning an ikufi.

⁵ Dughiar mamın, aveghbuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagħa ghua, aruer arizimın an dipenimın oto. Dughiar kamın, Isboset avughsava uan akuir misiamın irighav iti. ⁶⁻⁷ Aning Isboset misogħasa witba iniamın abazim gamua a gatin, an akuir danganimın aven ghua garima, a uan misiamın akui. Aning midorozir sabamın an navim birazima an areme. Ezi aning an firim atugħa garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha għu. Aning dimagarimın Jordanın Fanemın danganir zarimın ghua, ⁸ amınzaragħan Hebronın nguibar ekiamın oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagħa, kamaghın atrivim migei, “Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misuegħti ni

4:4: 2 Samuel 9:3 * 4:4: Gumazir kamın ziam, a Meribal. (Ni 1 Eghaghaniba 8:34ın gan.) Ziar kamın akuar abuananam, a, “Bal,” an asemin ziam. Ezi gin me ua ziar kam Bal osiran aghua, egha a giragħa kamaghın osiri, “Boset.” An akar kamın mirara għu, “Aghumsızir Bizim.” Ezi gumazir kamın ziam kamaghın oto, “Meriboset,” o “Mefiboset.”

aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagha Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi.”

⁹ Ezi Devit kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven ua na ini. Ezi an ziamin ki kamaghin guizbangira gua mikimam. ¹⁰ Dughiar ki Siklakin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuwegham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingi. ¹¹ Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kam in ikian kogham.” ¹² Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misueggha, aningin sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarer mam in boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5

Devit Israelia ko Judabar atrivimin oto (1 Eghaghaniba 11:1-9; 14:1-7)

¹ Ezi bizir kam in gin, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragh. E bar inivafizir vamira ko ghuzir vamira. ² Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni migia ghaze, ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, en gumazamizibagh ativagham. Egh en atrivimin otogham.” ³ Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghram anemisevezi a Israelian atrivimin oto. ⁴ Devit 30plan azeniba ikia atrivimin oto. Egha 40plan azenibar atrivimin iti. ⁵ Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimin ike. Egha 33plan azenibar Jerusalem in nguibar ekiam in Israelia ko Judaba, uaghara me gativagha men gari.

⁶ Dughiar mam in, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a migia ghaze, “Ia bar en nguibar ekiam in aven izan kogham. Gumazir damazir okaviriziba ko suer amiraziba, me pura izi ia izamin tuavim apirigham.”

⁷ Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men nguibar ekiar divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekiar kam in ziam Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. ⁸ Dughiar Devit nguibar ekiar kam in izimin, a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “E nguibar ekiar kam inisiva, tu-avir dirizir Jebusia dipam iniasa aruimin aven mangiva nguibar ekiam in otogham. Egh e damazir okaviriziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar min iti.”

Gumazamiziba datirighin Devitin akam ginighnighavira ikia kamaghin migia ghaze, “Damazir okaviriziba ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham.”

⁹ Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekia gavgavir kam gaperu. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven izi. ¹⁰ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim Devit ko itima, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekevegha ikia mamaghira iti.

¹¹ Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin ingari. ¹² Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghasa, kamaghin amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

¹³ Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamin, an amuir igharazir maba uam ada inigha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalem otariba ko guivir maba bate. ¹⁴ An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon, ¹⁵ Iphar, Elisua, Nefek, Jafia, ¹⁶ Elisama, Eliada ko Elifelet.

Devit Filistiabav sogha me abini (1 Eghaghaniba 14:8-17)

¹⁷ Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. ¹⁸ Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghuegha mongegha iti. ¹⁹ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.”

²⁰ Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.”

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ikiavira Itir God Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.” ²¹ Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue.

²² Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari aghamsigha iti. ²³ Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki manghin damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki. ²⁴ Ia oraghtima niginim mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.” ²⁵ Ezi

Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalem in ize (1 Eghaghaniba 13:1-14; 15:25-16:6; 16:43)

¹ Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000. ² Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksiam kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiam kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kam in akua tuavimin zui. ⁴ Ezi Ahio karisin faragha zui. ⁵ Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi.

⁶ Me ghua gumazir mam in nguazir asizimin oto, gumazir kam in ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kam in bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiam in suira. ⁷ Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvira Usan aningaghegha atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam in miriam naghiram areme. ⁸ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

⁹ Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, "Manmaghsu, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?"

¹⁰ Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalem in zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti. ¹¹ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kam in, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazi gami.

¹² Ezi Atrivim Devit gin kamaghin oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit uamategha Obetidomin dipenimin ghugha, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Bizir kam bagha gumazamiziba bar akonge. ¹³ Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughiar da akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir mam ko bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam inigha ofa gami. ¹⁴ Egha Devit ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir

dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir God ganiga, an damazimin ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi akuri. ¹⁵ Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemın diava sighabagh ivi.

¹⁶ Me Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam atera Devitın Nguibar Ekiamın aven izir dughiamın, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitın garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godın damazimin tintinibar uabi fakurava, Ikiavira Itir Godın ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvati, kamaghın amizi a navir kuram Devitın ikia a baseme. ¹⁷ Ezi me Ikiavira Itir Godın Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimın aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ¹⁸ Devit ofabagh amigha gıvagha, kamaghın gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, a uan ziamın deraghvira ia damu.” ¹⁹ Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh anıngi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bret ko asizir tuzir me avimın tueziba ko wainın ovizir me apuziziba, me bar ada ini. Me da inigha gıvagha, me uamategha uan nguibabar ghue.

²⁰ Ezi Devit uamategha uan dipenimın ghugha, uan ikizim deragh me damuasa, Ikiavira Itir Godın azangasava ami. Ezi Solin guivim Mikal dipenim ategha azenan iza Devit migia ghaze, “Ame, Israelian atrivim uan ziar ekiam akakagha, bibiamra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir amizir kıniba bar an gani. Nın arazir kam, mati gumazir nighnızir aghuiba puvatizim amir arazim.”

²¹ Ezi Devit kamaghın a ikaragha ghaze, “Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir Godra danıngasa an damazimin ighiam banga uabi fa uabi akuri. A uabi nın afeziamın ikizimın danganim inigh na danıngasa na ginabazi, ki an gumazamizibar dapanimın ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa ighiabagh amuavira iti. ²² Ki uan ziam bar anebıragh, egh an damazimin pura bizir kınımın mın ikiam. Eghti ingangarir amizir ni migeir kaba, me ziar ekiam na danıngam.” ²³ Ezi bizir kam bangin, Solın guivim Mikal, a borir tam batezir puvatigha ikia ghuava areme.

7

Akam inigha izir gumazim Natan, Godın akar dikirizim Devit ganıngi (1 Eghaghaniba 17:1-15)

¹ Dughiar maba gıvazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir an okariziba ua izava a ko misozir puvati. Kamaghın amizi, a uan dipenimın bar deravıram aperaghav ikia avughsi. ² Egha atrivim kamaghın akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam, a purirpenimın iti. Bizir kam ti derazir puvati.”

³ Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghın bizir tizim nın nighnızimın izi, ni a damusi puram a damu.”

⁴ Ezi dımagarir kamın, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁵ “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki aven ikiamimın ingaramın gumazir ki misevezim puvati.

⁶ “Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki isipın ua Israelia inizimın, ki tintinibar zuir dughıaba, ki Purirpenimın averara iti. ⁷ Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghın ian gumazir dapanir

ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni tizim bagha na bagha temer sidan dipenir tamin ingarizir puvati?'"

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingan-garir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsibagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumamaziziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. ⁹ Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. ¹⁰⁻¹¹ Ki uan gumamaziziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha, iza ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹² "Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin, ki nin boribar tongin otarir tam amiseveghti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. ¹³ Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Eghti ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam. ¹⁵ Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh an otarim gasaraghan kogham. ¹⁶ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam." ¹⁷ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ekiam ko migei
(1 Eghaghaniba 17:16-27)

¹⁸ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purir-penimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamin ua na gami. Ni uan inganarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ²⁰ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin inganarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ²¹ Ni uan ifongiamin gin ghua uan inganarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²² O Ikiavira Itir God, en Ekiam, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²³ E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini, egha ni e gamizi e nin gumamazizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumamazizir igharaziba me, e nin gumamazizibar min garir puvati. E nin gumamaziziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumamazizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men

nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²⁴ O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²⁵ “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. ²⁶ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam.

²⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh. ²⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

8

Devit apaniba abini (1 Eghaghaniba 18:1-17)

¹ Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. ² Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir namba 2in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar kamın Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamın Sirian Damaskusin nguibar ekiamın itiba, Me Atrivim Hadateserin akuragha misoghasa ghue. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalemın ghu. ⁸ A uaghan, Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningın brasin aviriba ini.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserin midorozir gumaziba abinigha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Joram, Devit bagha anemada.

Egha a miġia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Joram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar dav sogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. ¹² Devit Idomia* ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, ko Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini.

¹³ Devit gin uan midorozir gumaziba ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangisizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganingi.† ¹⁴ Ezi Devit uan midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁵ Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. ¹⁶ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁷ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Seraia, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. ¹⁸ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir gumazibar min iti.

9

Devit deragha Mefiboset gami

¹ Dughiar mam Devit kamaghin gumazibar azara, “Solin adarazir gumazitaba ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir apanguvir arazim ikarvaghasa.” ² Dughiar kamın Solin adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimin ganasa an dia, ezi a ghua atrivim batozima atrivim kamaghin a miġei, “Nin ziam Siba?”

Ezi a ghaze, “Are, gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazimra.”

³ Ezi atrivim Siban azara, “Solin adarazir tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti, ki Godin apanguvir arazim men akakaghasa.”

Ezi Siba kamaghin Devit miġei, “Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egha an dagarimning uaghara ikufi.”

⁴ Ezi atrivim an azara, “A managh iti?”

Ezi Siba a miġia ghaze, “A Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin iti.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogha otarir kam inigha izi. ⁶ Otarir kamın ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egha Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogha, uan tevimming apirigha aviragha guam nguazimin mitua, egha ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an miġia ghaze, “Aruer aghuim, Mefiboset.”

Ezi Mefiboset ghaze, “Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim.”

* **8:12:** Hibrun akam ghaze “Siriaba.” Egha me fomira akar kam Grikin akamin a giragha an osiri, “Idomia.” Guizbangira, Hibrun akam ti faragha ghaze, “Idomia,” ezi gin me pazav an osiri. Ni uaghan 1 Eghaghaniba 18:11in gan. **8:13:** Onger Akaba 60:1 † **8:13:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. **9:1:** 1 Samuel 20:15-17 **9:3:** 2 Samuel 4:4

⁷ Ezi Devit a ikaragha ghaze, “Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egha a bangin ki apanguvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egh ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagher dakozimin damam.”

⁸ Ezi Mefiboset uan tevimning apirigha aviragha, uan guam nguazimin mituagha ghaze, “Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamın na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti.”

⁹ Egha Mefiboset ghugha givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamaghin a migei, “Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki da isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim. ¹⁰ Eghti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamın azenibar ingar. Egh ia dagher azenibar dagher mitighiziba asigh da inigh izi. Eghti arazir kamın, nin gumazir ekiamın adarazi dagheba ikiam. Eghti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagher dakozimin damam.” Dughiar kamın, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti.

¹¹ Ezi Siba kamaghin Devit migei, “Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam.” Bizir kamın gin, Mefiboset ghuava atrivim ko an dagher dakozimin api, egha mati atrivimin otarir mam.

¹² Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamın, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagha ingangaribagh ami. ¹³ Ezi Mefiboset uabi Jerusalemın ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagher dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

Atrivim Devitin otaribar eghaghanim

10

(Sapta 10–20)

*Devit Amonia ko Siriaba abini
(1 Eghaghaniba 19:1-19)*

¹ Bizir kamın gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an danganim inigha atrivimin oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.”

Kamaghin amizi, Devit apanguvir migirigiabar Hanunın mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghuamasiziba vaghvagha dar vuebagh isegha vueba ataki. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha me amadazi me ghue. ⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalemın izi.”

⁶ Ezi Amonia kamaghin go, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam bagh, a bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, me nguibar avirir kabar midorozir gumaziba bagha akaba amangi. Egha me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betrehop ko Soban midorozir gumazitaba

iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamin midorozir gumazir 12,000pla ini. Egha me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir gumaziba bagha Makan atrivim ko akam akiri.

⁷ Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui.

⁸ Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, divazimin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

⁹ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu. ¹⁰ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. ¹¹ Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragham. ¹² Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.”

¹³ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁴ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizer divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalem ghu.

¹⁵ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. ¹⁶ Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin Fanemin vongin aruem anadi naghin otogha, Sirian midorozir gumaziba inigha ghua bar Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti.

¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua Helamin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelian midorozim bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 700plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibar soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobak misoghezima, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir atrivir maba garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian akurvazir puvati.

¹ Ezi azeniba vaǵhvagha, dar dughiar orangtıziba gıvasava amıma, atrıvıba uan mıdorozir gumazıba isa uan apanıba ko mısoǵhasa zui. Ezi Devit Amonia mısoǵhasa Joap ko, uan mıdorozir gumazıbar gumazir dapanıba ko Israelian mıdorozir gumazıba, a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia mısoǵha me abıraǵha, Raban nguıbar ekıamın mıdorozim fore. Ezi Devit uabi mıdorozim bagha ghuzir puvatıǵha Jerusalemra iti.

² Egha guaratızir mamın aruem uaghıra bar mıǵorıma, Devit uan mısamın dıkavıǵha avuǵhasa uan dıpenımın pın itir danganım garui. Egha garıma amızir mam uan dıpenımın rua iti. Amızir kam, an gananıba bar dera.

³ Ezi Devit foghasa, munar amızir manamra rue, egha gumazir mam amadazıma a foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganıǵha kamaghın fo, kar Batseba, Eliamın guıvim. A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an amuım.

⁴ Ezi Devit gumazir maba amangızı me ghua Batseba inıǵha ize. Dughiar kamın, Batseba uan iakinıba v sueǵha gıvagha, uan mıkarzım zuasa bıbizıbagh amı. Egha Batseba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi, Batseba gın uamateǵha uan dıpenımın ghu. ⁵ Egha gın Batseba borımın duırava fo, a navım adai, egha Devit bagha akam amada.

⁶ Ezi Devit oreǵha Joap bagha akam amaga ghaze, “Ni Hitian gumazim Uria amadaghti a na bagh izeǵh.” Ezi Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize.

⁷ Uria Devit bagha izezi, a kamaghın an azara, “Joap derazi an mıdorozir gumazıba uaghan dera? Ezi mıdorozim manmaghıra zui? Me, en apanıba abınıǵham, o?” Ezi Uria mıdorozimın otıvizir bıbizıba bar a geghani.

⁸ Ezi Devit Urian mıǵia ghaze, “Bar dera, ki oreǵha gıfa. Ni datırıǵhın uan dıpenımın mangı dagarımning rueǵh avuǵhsi.” Ezi Uria Atrıvim Devit ategha azenan ghuzı, Devit gın bızir aǵhuir maba Uria danıngasa, da isa gumazir mam ganıngızı an ada inıǵha a bagha zui. ⁹ Ezi Uria uan dıpenımın ghuzir puvatı. A uan gumazir ekıamın gumazir a geghıvıba ko, me atrıvimın dıpenımın tiar akar mıriamın akui.

¹⁰ Ezi Devit orazi, Uria uan dıpenımın ghuzir puvatızi, Devit ghuava a mıǵei, “Ni tızim bagha uan dıpenımın ghuzir puvatı? Ni dughiar ruarımın mıdorozimın ikia uan dıpenımın ikezir puvatı.”

¹¹ Ezi Uria kamaghın Devit ikara, “Israelia ko Judabar mıdorozir gumazıba mıdorozir danganımra iti. Ezi Akar Dıkırızir Gavǵavımın Boksım me ko ikiavıra iti. Ezi nan gumazir ekıam Joap, mıdorozir gumazıba ko pura danganır azentuzımın averpenıbar ikiavıra iti. Eghti ki uabıra mangı uan dıpenımın deragh damıva, dıpabar amı, egh uan amuım ko dakuti, kamaghın bar deraghan kogham. Ki bar guızbangıra arazir katam damıǵhan kogham.”

¹² Ezi Devit a mıǵia ghaze, “A dera, ni datırıǵhın kagh ikeghti ki gurumzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi aruer kamın Uria Jerusalemın iti. Ezi amınzaraghan guaratıǵhın, ¹³ Devit Urian diazi a iza a ko apıma, a dıpar onanıba a ganıngızı an ada amegha bar onanı. Egha dımagarır kamın, Uria dakuasa uan dıpenımın iraghuzir puvatı. A uan dagıvsıam ghuaragha, gumazir atrıvim geghuva itıba koma akui.

¹⁴ Egha amınzaraghan, Devit Joap bagha akınafarım mam osırıǵha, Uria ganıngıǵha anemadazıma a uamateǵha mıdorozir danganımın ghu. ¹⁵ Devit kamaghın akınafarım osiri, “Ni Uria isi mıdorozim bar gavǵavızı naghın anetıǵh. Egh ia bar uari amıkırveǵh girakırangın izeghti, apanıba a mısuęghti an aremegh.” ¹⁶ Dughiar kamın Joap mıdorozir gumazıba ko me Raban nguıbar ekıam inıasa mısoǵhavıra iti. Egha Joap akınafarım inıǵha gıvagha egha gari, Amonian mıdorozir gumazir gavǵavıba bar pamten mısozır

danganim, a Uria isava danganir kamın aneti. ¹⁷ Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan iza, Joapın midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamın aven, Devitin ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me koma areme.

¹⁸ Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamın otivizir bizibar gun migei. ¹⁹ Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamim migia ghaze, "Midorozir kamın aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh.

²⁰ Eghti an atar kamaghın ni mikimam, 'Ia manmaghsua ghua nguibar ekiamın divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghın fozir puvati, apaniba divazim gisın tuivigh ikıva, barir pibar ia gasegham. ²¹ Ia ti fomira Gideonın otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonın otarim Abimelek, a fomira Tebesın nguibar ekiamın boroghın divazir miriamın tughav itima, amizir mam divazim gisın ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizi an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamın boroghın ghue?' Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghın a mikim, 'Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.'

²² Ezi gumazir kam Joapın akaba inigha Devit bagha ize. ²³ Egha kamaghın a migei, "Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamın azenan izegha tuzir torimın e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamın tiar akamın ghu. ²⁴ Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamın pın ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme."

²⁵ Ezi Devit a migia ghaze, "Ni uamategh mangi Joapın mikim suam, A midorozimın aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemın nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimın aven ovegham. Kamaghın amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh."

²⁶ Ezi Batseba gin uan pamın ovevem baregha, a bagh azia iti. ²⁷ A uan pam gibua a bagha ikegha gıvazima, Devit gumazir mabav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimın dipenimın ize. Ezi Devit an itima, an otarir mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a gifongezir puvati.

12

Natan Devitin arazir kuram aghuri

¹ Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batogha kamaghın Devit geghari, "Dughiar mam gumazir pumuning nguibar ekiar mamın iti. Aningın mav bizir avırıba iti, ezi mav onganarazıbagh amua bizir avırıba puvati. ² Gumazir bizir avırıba itim, a bulmakauba ko sipsipın bar avırıba iti. ³ Ezi gumazir bizıba puvatızim, sipsipın nguzir amebar vamıra ua bagha a gıvezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavıra sipsipın nguzir amebar kamın garima, an an borıba ko dipenimın ikia ghuava ekefe. A dagher muzıarır a itıba, ana da abıgha dar naba isa uan sipsip ganıga anetaghırazıma, a an dipaba apır kavın dipar naba apı. Egha an a isa uan ovarım garıgha a muagha akui. Ezi sipsipın kam mati an guivimın miraram evatı. ⁴ Ezi dughıar mamın, gumazir mam iza gumazir bizir avırıba itimın dipenimın ize. Ezi a uan namakar a bagha ızezim bagh uan sipsipın tam o bulmakaun tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir bizıba puvatızimın sipsipın nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha ızezim bagha a isamı."

⁵ Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir bizir aviriba itir kam bar a basemegha, kamaghin Natan migei, “Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira migei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham. ⁶ Guizbangira, a gumazir biziba puvatizimin apangkuvir puvatigha arazir bar kuram gami. Kamaghin amizi, a 4plan sipsipba isi, a inizir sipsipin kam ikarvagham.”

⁷ Ezi Natan kamaghin Devit migia ghaze, “Nirara, gumazir ki egharir kamnang! Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin ni migia ghaze, “Ki nin akurazi, Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem isa ni gingegha ni amisevezi, ni Israelian atrivimin oto. ⁸ Nin gumazir aruam Sol, ki an dipenim ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa nin dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Israelia ko Judabar atrivimin oto. Bizir kaba nin damazimin oteveghti, ki bizitaba ua ni daningvira ikiam. ⁹ Ezi ni manmaghsua Ikiavira Itir Godin akam batuegha, an damazimin arazir kurar kam gami? Ni Hitian gumazim Uria misoghezi an areme. Ni midorozim bagha anemadazi, Amonia uan midorozir sabamin a misoghezi an areme, ezi ni an amuim ini. ¹⁰ Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan akam batuegha Urian amuimin ikiasava a ini. Kamaghin amizi, dughiar gin izibar, gumaziba nin ovavir borir tabav soghti me arimighiram, eghti arazir kam ikivira ikiam.”

¹¹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ki nin adarazir gumazitabar amighti, me osimtizir ekiaba ni darigham. Egh nin damazimin, ki nin amuiba isi gumazir igharazibar aningam. Eghti me azenara arazir kurabar nin amuibar amuam. ¹² Ni uan arazir kuram modogha a gami, ezi ki nin arazir kurar kam, azenara a ikarvaghti, Israelia bar an ganam.”

¹³ Ezi Devit kamaghin oregha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.”

Ezi Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin arazir kuraba gin amada, ezi ni aremeghan kogham. ¹⁴ Ezi nin arazir kurar kam bangin, apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God migei. Kamaghin amizi, nin otarir Batseba otezim aremegham.”

¹⁵ Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu.

Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei.

Devitin otarim areme

¹⁶ Devitin otarim arei, ezi otarim ghuamaghasa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar uan dipenimin ghua pura nguazim girav iti. ¹⁷ Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuvigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua. ¹⁸ Ezi 7plan dughiaaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimin ovevemin gun an mikiman bar atiatingi. Me kamaghin uarira uariv gei, “Borim tighar ovengamin dughiamin, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghin e datirighin borimin ovevemin gun a mikemeghan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasigham.”

¹⁹ Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsirir akabar uarira uariv geima a fo, borim ti aremegha gifa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?”

Ezi me ghaze, “Are, an areme.”

²⁰ Egha Devit akar kam baregha, nguazimin dikavigha ghua rue. Egha borem uan mikarzim gaghuigha, korotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa an Dipenimin ghua, uan tevimning apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit ua uan dipenimin izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana

da api. ²¹ Devit arazir kam gamizima, ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Ni arazir manmaghin amizim gami? Nin borim aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi borim aremezi, ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?”

²² Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangkuvigh nan borim damighti an aremeghan kogham. Kamaghin borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta. ²³ Ezi datirighin an aremegha givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamin ki ua borim damighti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.”

Batseba Solomon bate

²⁴ Egha gin Devit gavgavim uan amuim Batseba daningasa, akar aghuibar a migei. Egha Devit a koma akuizima, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge. ²⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia* borim darighasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu.

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini

²⁶ Ezi dughiar kamin, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiamin misogha ghuavira iti, kar Amonian atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar ekiar kamin akuar mam ini. ²⁷ Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguibam ko misogha men dipaba tuir danganim inigha gifa. ²⁸ Eghti datirighin, ni zuamira Israelin midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh, me amadaghti, me izi pamtemin Raban gumaziba ko misogh me abinighiva nguibar ekiam inigh. Puvatighti, nan adarazira misogh me abinighti, gumazamiziba nan ziam nguibar ekiar kam darigham.” ²⁹ Ezi Devit akar kam inigha givagha, midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko misogha me abinigha nguibar ekiam ini. ³⁰ Egha Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozir mamin an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamin ada ini. ³¹ Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sobiar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Ezi marazi brighbar ingari.† Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalem in ghuue.

13

Amnon arazir kuramin Tamar gami

¹ Bizir kamin girara, arazir mam oto. Devitin otarim Apsalom, a buaramizir mam iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera. Ezi Devitin otarir igharazir mam, an ziam Amnon, amebar igharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navim dikafi. ² Tamar tong bar gumazitam

* **12:25:** Ziar kam Jedidia, an mingarim kamaghin ghu, “Ikiavira Itir God bar a gifonge.” † **12:31:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, a kamaghin migei, “Egha a Raban nguibar ekiamin gumazamiziba bar me inigha egha soba ko ainin afaviba ko ainin sobiabar me misoghezi, me ariaghire. Egha a marazi brighbar ingarir avenin marazi tue.”

koma akuigha fozir puvatizi, me bar deragha a geghuvima a iti. Kamaghin amizi, Amnon Tamarin boroghin mangamin tuaviba puvati, egha a zurara a ginighnigha arei moghin iti. ³ Egha Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitin avebam Saman otarim, a bizibav kinti, dar dagheba guizbangirama otivamin fofozir ekiam iti. ⁴ Egha a Amnonin azara, "Atrivimin otarim, ni na mikim, manmaghin amizi ki zurara nin garima, ni osemegha arei moghin gari?"

Ezi Amnon a ikaragha ghaze, "Ki uan avebam Apsalom in buaramizim Tamar, bar a gifonge."

⁵ Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, "Ni ifar arei moghin damu, egh uan misiamin irighiv iki mamaghira iki. Eghti nin afeziam nin gansi aven iziti, ni kamaghin a mikim suam, 'Ga uaning! Ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi daghem na daningti ki aneremam.'"

⁶ Ezi Amnon, Jonadapin akam baregha, ghua uan misiamin ghugha ifara arei moghin amua uan misiam girighav iti. Ezi Atrivim Devit an arimariar akam baregha an ganasa an dipenimin ghu. Ezi Amnon a migia ghaze, "Ga uaning! Ki aria nin azangsi, ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghti ki ganti a na bagh kekin taba tu. Egh a uabi kekin kaba inigh na daningti ki dar amam."

⁷ Dughiar kam in, Tamar atrivimin dipenimin itima, Devit a bagha akam amaga ghaze, "Ni mangi uan tuebam Amnonin dipenimin mangiva a bagh daghetam tuam." ⁸ Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonin dipenimin ghugha garima, a uan misiam girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar plauan maba inigha plaua giragha kekba tuer minemin da tue.

⁹ A kekba tuer minem isa kekba Amnonin damazimin da ingegha itarim gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, "Ia ingarir gumaziba bar, ia azenan mangi." Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, me bar dipenim ategha azenan ghue.

¹⁰ Ezi Amnon Tamar migia ghaze, "Ni kekba inigh ki akui naghin izi, egh kekba isi na daningti ki dar amam." Ezi Tamar kekin tuezir kaba inigha a irighav iti naghin a bagha zui.

¹¹ Tamar kekba inigha ghuava Amnon daningasa amima, a maghira an dafarim gitorogha a migia ghaze, "Nan buaramizim, ni izi nan misiamin na ko dakuasa ki ifonge."

¹² Ezi Tamar a migia ghaze, "Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi na gaghonan marki. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki. ¹³ Ni arazir kurar kam damighi, ki aghumsizir ekiam inigh, ua gumazamizibar damazimin daruan kogham. Eghti Israelia bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin amamangatigham." ¹⁴ Ezi Amnon Tamarin migirigiam baraghan aghuagha, uan gavgavim sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui.

¹⁵ Egha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, egha datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar ekeveghe, a faragha a gifongezir arazim gafira. Egha a migia ghaze, "Ni dikavigh na gitagh mangi."

¹⁶ Ezi Tamar a ikaragha ghaze, "Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin na gamizir arazim bar a gafiragham." Ezi Amnon bar tong Tamar barazir

puvati. ¹⁷ Egha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a miġia ghaze, “Ni izi amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh.”

¹⁸ (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamın ikiamiba azuir korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenim girizi, a tiam asara.

¹⁹ Ezi Tamar uan navir osımtızim akakagha, averenim uan dapanim gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egha dafarimning uan dapanim gatigha, pamten aziavira zui.

²⁰ Ezi Apsalom uan buaramızim Tamarın garima, an aziavira izima, a an azara, “Manmaghin ami? Nin tuebam Amnon ni ko akua arazitamin ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamaghın, ni azir akam ategh pura uabi amiragh mighigh bizir a ni gamizir kamin osıman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikimın marki.” Ezi Tamar Apsalomın dipenimın ghugha a ko iti, ezi osımtızir kam zurarama anebiravira iti. ²¹ Ezi Atrivim Devit eghaghanir kam baregha an muriam bar moghira ikufi.*

²² Ezi Apsalom bizitamın bar Amnon miġeir puvatigha bar aghumra iti. Amnon an buaramızim suiragha a gekuigha ghua arazir kuramin a gami, kamaghın amizi, Apsalom bar an aningaghegha an aghua.

*Apsalom, Amnon misueghti
an aremeghasa tuaviba buri*

²³ Azenir pumuning ġivazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagh isi, isam damuasa atrivibar otariba bagha bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimın nguibar ekiamın boroghın iti. ²⁴ Egha Apsalom Atrivim Devit bagha ghua, kamaghın a miġei, “Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagh isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azangsi.”

²⁵ Ezi Atrivim Devit a ikaragha ghaze, “Nan otarim, ti puvatigham. E bar mangegh uam osımtızim ni danigham.” Ezi Apsalom mangasa a gaghoravira iti. Ezi atrivim an ġin mangan aghuagha ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragham.

²⁶ Ezi Apsalom a miġia ghaze, “Ia mamaghın izan aghuaghıva, nan aveghbuam Amnon amadaghti, an e bagh izi.”

Ezi atrivim a ikaragha ghaze, “A bizir tızim baghvira nin ġin mangam?”

²⁷ Ezi Apsalom Amnon bagha Devitin azangsighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igharaziba saram amamangatizi, me bar Apsalomın ġin ghu.

²⁸ Egha me ghua Balhasorin nguibamin otivigha, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me miġia ghaze, “Ia isamin torimın ganti, Amnon dipar onganiba amegh onganighti, ki mikımvira ikiti, ia a misueghti a irigh aremegh. Ki uabi a misueghti an aremeghasa ia miġia ia abira. Kamaghın amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamın atiatingan marki.” ²⁹ Ezi Apsalomın ingangarir gumaziba a mikemezi moghirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igharaziba kamaghın ganigha dikavigha vaghvagha uan donkibagh apiagha bar puv are.

* **13:21:** Bar fomira gumaziba Hibrun akam, me Grighın akamin a gira, egha vezin kamin me mong an ruarim osiri. Ezi e datirighın fozir puvati, me uari akar kam osiri, egha a fomira Hibrun kamin iti, egha datirighın ua itir puvati. Grighın akam ghaze, “Amnon Devitin otarir ivariam, ezi Devit bar a gifonge. Kamaghın Devit Amnon ivezir kuram a ganingizir puvati.”

³⁰ Me tuavimîn ghuavira itima, gumazir mam men faragha ghua, Devit miġia ghaze, "Apsalom nin otariba bar me misoghezi me ariaghire, men tav itir puvati." ³¹ Ezi atrivim kamaghin oregha dikavigha tugha uan korotiar ruarim abigha nguazim girighav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uaghan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagharisi.

³² Ezi Devitîn aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamaghin Devit miġei, "Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabar ikian marki. Me nin otariba bar me misoghezi me ariaghirezir puvati. Me Amnonra misoghezi an areme. Bizir kamîn mingarim kamakin, Amnon faragha arazir kurabar Apsalomîn buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dughiar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misoghezi an areme. Ki Apsalomîn guamin garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo." ³³ Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igharaziba ariaghirezir puvati. Amnon uabiram areme."

³⁴⁻³⁶ Ezi Apsalom zuamiram arav ghu.

Jonadap Devit ko miġiavira itima, nguibar ekiam geghuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munaghira Horonaimîn izir tuavmîn garima, gumazir avirim miġsjar miriamîn otivigha izaghiri. Ezi an atrivim bagha ghua kamaghin a miġei, "Ki gumazir mabar garima me Horonaimîn izir tuavmîn miġsiamîn miriamîn otivigha izaghiri."†

Ezi Jonadap Devit miġia ghaze, "Ni gan! Ki ni mikemezi moghira mar atrivimîn otariba izi." Jonadap mikemegha givazima, Devitîn otariba aven izegha maghirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi.

Apsalom arav ghu

³⁷⁻³⁹ Apsalom ara ghua kantri Gesurîn ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim. § An azenir 3plan Gesurîn iti.

Ezi Atrivim Devit dughiar ruarimîn Amnon gibua a bagha ikegha givagha, ua Apsalomîn apangkuvigha ghaze, a uamategh izi.

14

Apsalom ua izasa, Joap a bagha tuaviba buri

¹ Seruian otarim Joap kamaghin fo, Atrivim Devitîn navim bar Apsalom baghavira iti. ² Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagha uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoan nguibamin a inigha ize. Ezi Joap kamaghin a miġei, "Ni kamaghin damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimîn iti moghin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mikarzim daghuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dughiar ruarimîn a gibua iti moghin iki. ³ Egh ni atrivim bagh mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim." Egha Joap atrivim mikimamin akabar amizim miġei.

⁴ Ezi Tekoan amizir kam atrivim bagha ghugha, atrivimîn damazimîn nguazim girigha uan guam nguazim mituagha, ziar ekiam a ganiga ghaze, "O atrivim, ni nan akuragh."

⁵ Ezi atrivim an azara, "Ni osimtizir manam iti?"

† **13:32:** Hibrun akam deragha vezin kamîn mingarim abighizir puvati. ‡ **13:34-36:** Vezin kamîn aven, akar kam, "Ezi an atrivim bagha ghua kamagh a miġei, 'Ki gumazir mabar garima me Horonaimîn izir tuavmîn miġsiamîn miriamîn otivigha izaghiri,'" a datirighin Hibrun akam itir puvati. Akar kam ti fomira ike, egha datirighin ovenge. Bar fomira dughiar akam ikiavira itimin, gumaziba Grikin akamin a gira, ezi akar kam a Grikin akamin ikiavira iti. § **13:37-39:** Talmai an Apsalomîn inazir afeziam. Ni 2 Samuel 3:3in gan.

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiarimin iti. ⁶ Ki nin ingangarir amizim. Ki faragha otarir pumuningra iti. Egha aning azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningin tongin midorozim abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misoghezi an areme. ⁷ Ezi datirighin nan pamin ikizimin adarazi bar dikavigha nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam misoghezi an aremezim, ni a isi en dafarim datighi, e a misueghti an aremegh, uan aveghbuamin ovevem ikaragham. Ki men akamin gin mangiva, ki otariba puvatigham. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamaghin damighi, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir kam in ikian kogham.”

⁸ Ezi Atrivim Devit, amizimin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “A dera, ki nin osimtizim ni bagh anekiram. Ni uamategh uan dipenimin mangi.”

⁹ Ezi Tekoan amizim kamaghin atrivim migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osimtizir kam na ko nan afeziamin adarazir izam. Eghti ni ko nin dipenimin itir darazi osimtiziba puvatigham.”

¹⁰ Ezi atrivim a migia ghaze, “Gumazitam migirigiar kuratam ni mikemeghti, ni a inigh na bagh iziti, ki a mikemeghti a ua kamaghin ni damuan kogham.”

¹¹ Ezi amizim ua kamaghin migei, “Ga uaning, atrivim, ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, ni an ziamin mighvira a mikimtima, me nan otarir igharazim misueghti an aremehan marki. Bar markiam. Guizbangira, en arazim kamakin, gumazim uan aveghbuam misueghti an aremeghti, gumazir kam in anababara a misueghti an aremegham. Ezi ni arazir kam in gin mangan marki, eghti gumazitam nan otarim misueghti an aremehan marki.”

Ezi Devit ghaze, “Ki, Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, nin otarimin dapanir arizitam tong nguazim girighan kogham. An aremehan kogham.”

¹² Ezi amizim kamaghin migei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, ki nin ingangarir amizir kinim. Ni na ateghti ki tong ua mikemeka?”

Ezi Devit ghaze, “A dera ni mikim.”

¹³ Ezi amizim kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha bizir kurar kam in Godin gumazamizibagh ami? Ni uabi uan otarim batuegha anetaghizi, a ua izezir puvati. Kamaghin amizi, akar ni datirighin na mikemezir kam, ni uabi uabi isa kotiam gati. ¹⁴ E fo, e bar moghira arighiregh ua angamira ikian kogham, mati gumazim dipam nguazim gineghti, gumazitam uam a iniva avegham. God pura gumazibar ikirimiriba agevir puvati. Eghti gumazitam an saghon ikitima, a gumazir kam inigh uabin boroghin izisi, a bagh tuaviba buriam. ¹⁵ Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba na gasighasighasa na migei. Kamaghin amizi, ki men atiatia, egha datirighin ni mikimasa ni bagha izi. Ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nighnisi, ki nin azaraghtima, ni nan akurvaghamin tuavitam batogham. ¹⁶ Ki kamaghin nighnisi, gumazir maba ki uan otarim ko, ga gasighasighava ami, eghti God ga ganingizir nguazir kam, ga an ikian kogham. Ki ghaze, ni ti nan akam baragh nan akuragh, gumazir kabar dafarim da ua ga iniam. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki ghaze, ni na bagh akar gavgavitam akirighi ki deraghvira ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, egha ni arazir kuraba ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God, nin God ni ko iki.”

18 Atrivim oregha kamaghin amizim ikara, “A dera, ki datirighin azangsizir mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin guizbangira na mikimiva bizitam nan mongan marki.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, ni nan azang.”

19 Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimasa ni amadaz, o?”

Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ziamin guizbangira ni migei, ki nin azangsizim gitaviraghan ibura, egh ki uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangira, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazima ki dar gun ni migei. 20 Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puvati. An Apsalom in osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, ni fofoziba ko nighnizir aghuir aviriba iti, egha ni nguazir kamin otivir biziba bar dagh fo.”

21 Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei, “Bar dera, ki nin nighnizimin gin mangam. Eghti ni mangiva Apsalom inigh uamategh izi.”

22 Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimin nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan azangsizimin gin ghuzi, ki datirighin fo, ni na gifonge.” 23 Egha Joap dikavigha Gesurin ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalem in ize.

24 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan damazimin izi nan ganan marki.” Kamaghin amizi, Apsalom uan dipenimra ikia egha atrivimin damazimin ghuzir puvati.

Devit Apsalom in arazir kuram gin amada

25 Apsalom gumazir bar dirim, egha duar kuritam bar an namnamin dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamin itir puvati. Israelian gumazitam an min garir puvati, kamagh amizi, Israelia an ganasa bar akonge. 26 An dapanir arizim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamin, an azeniba vaghvagha gevir dughiamin an anepiri. Egha me dapanir arizir a dipirizir kamin osimtizimin gari, an atrivimin skelin a kilogrem in pumuningin tu. 27 Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia egha guivir vamira iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim.

28 Ezi Apsalom azenir pumuningin Jerusalem in ikia, egha tong bar atrivimin damazimin ghuzir puvati. 29 Egha Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalom in amamangatighi, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a dughiar igharazimin uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua mangan aghua. 30 Kamaghin amizi, Apsalom uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Joap in balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangiva a daboroghtima a isigh.” Ezi me ghuava an balin azenim gaborozima a isi.

31 Ezi Joap arazir Apsalom in ingangarir gumaziba amizir kam baregha, Apsalom in dipenimin ghugha an azara, “Nin ingangarir gumaziba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?”

32 Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki izi uabin ganasa ni bagha akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh mangiva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalem in ize? Ki ti munaghira ikia deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin ganasa, eghti a nan arazir kuratamin apighiva, na misueghti ki aremegham.”

33 Ezi Joap ghugha Apsalom in akabar gun Atrivim Devit migei. Atrivim oregha givagha gumazir maba amadazima, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi

Apsalom nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15

Apsalom Atrivim Devit batueghasa tuaviba buri

¹ Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a geghuv an daroribar faragh mangamiba ini. ² A dughiaaba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamin tiar akamin zuir tuavir mariamin tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtizim ikiva anakirsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kamaghin an azaragham, “Ni nguibar manamin gumazim?”

Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, “Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelin anabar mamn gumazim.”

³ Ezi Apsalom gumazir kamn osimtizimin mingarim gifogha, kamaghin a migei, “Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, egha dera. Ezi noki, atrivim deravira nin akaba baraghamin gumazitam amisevezir puvati.”

⁴ Egha Apsalom dughiaabar zurara kamaghin gumazibav gei, “Tav ti na misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge.”

⁵ Egh uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimning an amadagh a muigh an toram. ⁶ Gumazamizir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamn Israelian gumazamiziba, bar men nighnizibagh etui.

⁷ Azenir 4pla givazima,* Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei, “Ga uaning, ni na teghtima ki uamategh Hebronin mangi, akar dikirizir ki Ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka. ⁸ Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibam Gesurin ikia, egha Ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalemn mangighiti, ki Hebronin nguibamin an ziam fam.”

⁹ Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni navir amirizim sara mangi.” Ezi Apsalom uamategha Hebronin ghu.

¹⁰ Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, “Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin otogha gifa.” ¹¹ Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalemn 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puvati, egha puram an gin zui. ¹² Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibam Gilo ategha Apsalom bagha ize. Dughiar kamn, Apsalomn nighnizir kuran an averara amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti.

Devit Jerusalem ategha arav ghu

¹³ Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, “Datirighin Israelian gumazamizibar navir averiaba, bar moghira Apsalom baghavira iti.”

* **15:7:** Hibrun akam ghaze, 40plan azeniba. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a gira, egha ghaze, akar kam a 4plan azenibav gei.

14 Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalem in itibav gia ghaze, "Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ategh areka. Puvatighti, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suigh-sughtima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en gumazamizibav sueghti me arighiregham."

15 Ezi atrivim in ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, "Are, atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam."

16 Kamaghin amizi, atrivim uan dipenim in itir darazi ko an ingangarir gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan suebar zui. Egħa atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivim in dipenim in gara iti.

17 Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiam in itir dipenir bar abuan dazighiam in itim in borogh in tuivighav iti. 18 Egħa atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiam in midorozir gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar ekiam in ike, me uaghan an gin ize.

19 Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir gumazibar gumazir dapanim Itai migia ghaze, "Ni tizim bagħa e ko mangasa? Ni kantrin igharazim in gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibam sagħon iti. Kamaghin ni uamategh Jerusalem in mangiva Atrivim Apsalom ko iki. 20 Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghin, ki ni damuti ni nguibar kam ategħ pura e ko daruan kogħam. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba inigh uamategh mangiti deragħam. Ikiavira Itir Godin apangkuvim ko an arazir a ia bagħavira itim, guizbangira ia ko zurara iki."[†]

21 Ezi Itai kamaghin Devit in akam ikaragha ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ki Ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziam in, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egħ me ni misueghti ni aremegħam, me uaghan na misueghti ki aremegħam."

22 Ezi Devit kamaghin a migei, "A dera, ia e ko mangam." Kamaghin amizi, Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragħa zuir darazir gin zui. 23 Devit uan adarazi ko me Jerusalem atagħirazir dughiam in, kantrin aven itir gumazamiziba bar mogħira puviram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidron in Fanem giregħa gumazamiziba puvatizir danganim in amadagħan zui.

24 Devit tughav ikia garima, gumazamiziba arua zuima, ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godin Akar Dikirizir Gavgavim in Boksiam gisagħpugħa iza nguazim gati, egħa uam a gisagħpuzir puvatigħa, ikia għuava dughiar gumazamiziba bar Jerusalem atagħizim in oto. 25 Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, "Ni Akar Dikirizir Gavgavim in Boksiam inigh uamategh nguibar ekiam in mangi. Egħti Ikiavira Itir God na gifuegħ, egħ nan amamangatighti ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavim in Boksiam ko Purirpenir a itim in ganam. 26 Ki pura iti. Egħti Ikiavira Itir God na gakuegħan kogħam, a dera, a bizir tizim in na damusi a puram a damu."

27 Egħa Devit ua kamaghin ofa gamir gumazim Sadok migei, "Ni nan akam deragħa a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni uan otarim Ahimas ko Abiatar in otarim Jonatan, aning inigh ia uamategh navir amirizim sara nguibar ekiam in mangi. 28 Ni oragħ, ki mangiva gumazamiziba

[†] 15:20: Hibrun akam deragħa vezin kamin mingarim abighizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragħa an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

puvatizir danganimin otogh, fanem gira zuir danganimin boroghin iki ia mizuamam. Eghti ia bizir Jerusalem otiviziba dar akam na bagh anemadagh.”²⁹ Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha uamategha Jerusalem ghugha iti.

³⁰ Ezi Atrivim Devit bar osemegha uan dagarir asuamning suegha uan dapanim avaragha azia Olivin Mighsiamin ghuavanadi. Ezi an gin zuir darasi, uaghan uan dapaniba avegha azia ghuavanadi. ³¹ Ezi Devit kamaghin oraki, “Ahitofel Apsalom ko an gin zuir darazir akurvaghasa ghu.”

Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ga uaning, ni Ahitofelin migirigiabagh iraghti, da bar pazaviram mangi.”

³² Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar danganir me Ikiavira Itir Godin ziam fem. Ezi Devitin namakar mam iza a bato, an ziam Husai, an Arkan ikizimin gumazim. An apanguvir ekiam Devitin ikia uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. ³³ Ezi Devit an ganigha kamaghin a migei, “Ni na ko iziti, ki nin akurvaghshi inganganir ekiatam damigham. ³⁴ Egh ni nan akurvaghshi, ni uamategh nguibar ekiamin mangi, Apsalomn ganigh kamaghin a mikim, ‘O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganingi, egha datirighin ki nin inganganir gumazimin otivasa.’ Ni kamaghin damighiti, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom ganingizir nighnizim atugham. ³⁵ Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalem iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegh. ³⁶ Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigiaba aning mikemeghti aning izi na mikimam.” ³⁷ Ezi Devitin namakam Husai, an akamin gin ghua uamategha Jerusalem ghu. Husai ghua Jerusalem otizima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16

Siba tuavimin Devit bato

¹ Devit Husai ko mikemegha givagha, a mighsiar orazim ategha mong sivagha ghu. Ezi Mefibosetin inganganir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bretba ko 100pla wainin ovizir me apuzizir ikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Devit bagha izi. ² Ezi Devit kamaghin Sibana azara, “Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?”

Ezi a kamaghin Devit ikara, “Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bretba ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangiti, mikariziba men amiaaghti, me aneremam.”

³ Ezi atrivim ghaze, “Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh iti?”

Ezi Siba ghaze, “Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin amizi, a Jerusalemn ikiavira iti.”

⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, “A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam.”

Ezi Siba kamaghin Devit ikara, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevimning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghsua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ikiam.”

Simei akar kurabar Devit migei

⁵ Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simei, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi. ⁶ Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simei dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zaigima, Simei tong men atiatir puvati. ⁷ Egha Simei Devitin atara ghaze, “Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariaghirir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh. ⁸ Ni Sol batuegna an danganim inigha atrivimin oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribav soghezima, me ariaghire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Egha Ikiavira Itir God nin danganim iniassa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariaghirim, kamaghin, God datirikin ni gasighasi.”

⁹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmagsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham.”

¹⁰ Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati. Anetakigh. Ikiavira Itir God ti a mikemegha ghaze, ‘Ni akar kurabav kim Devitin atar,’ eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, ‘Ni tizim bagha Devitin atari?’”

¹¹ Egha Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharazibav gia ghaze, “Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kamnin adaribar digavir kuram gami? Guizbangira, Ikiavira Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu. ¹² Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osimtizibagh fo, egh a ifonggehiva, a ti adarir kurar datirighin otivizir kaba bagh arazir aghuim na ikaragh, deraghvira na damuam.” ¹³ Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin miriabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui. ¹⁴ Ezi atrivim uan gumazimiziba ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kamnin avughsa iti.

Apsalom Jerusalem in oto

¹⁵ Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalem in otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu. ¹⁶ Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha kamaghin a migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin atrivimin ikiavira ikiam!”

¹⁷ Ezi Apsalom akar kam baregna kamaghin Husai migia ghaze, “Ni Devitin namakar bar aghuim, manmaghin amizi ni an gin ghuzir puvati? Kar namakar aghuibar arazir puvati. Ki nin ganigha dikavir kuram gami.”

¹⁸ Ezi Husai kamaghin Apsalom migia ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God ko, gumazimizir kaba ko, Israelian igharaziba, me bar atrivitam amiseveghtima, ki an apengan ikiva a ko ikiam. ¹⁹ Egh ki nin ingangarir gumazimin ikin kogh, egh ki mangi tinan ingangarir gumazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kamaghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingangaribar amuam.”

²⁰ Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel migia ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim damuam?”

²¹ Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan afeziamin amuir doziba ko daku, a me ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti. Ni kamaghin damighti, Israelian gumazimiziba bar fogh suam, Ni guizbangira uan afeziam gamizi

a nin apanimin oto. Eghti gumazamizir datirighin nin gin zuiba, me nin gin mangisi bar gavgavigham.”²² Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mamın ingari. Egha gumazamiziba bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagha an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui.

²³ Dughiar kamin gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ahitofel me migeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi da mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar gin zui. Devit faragha Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar gin mangasa.

17

Husai Apsalom gifara

¹ Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom migia ghaze, “Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin gintigham.

² A datirighin bar amiragha navim osemegha iti moghira, ki mangiva a ko misogham. A digavir kuram damighti, an gumaziba ari mangiti ki atrivimra misueghti an aremegham. ³ Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim datirighira pamın ikegha a basemegha arav ghugha, gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misueghti an aremeghti, gumazamiziba deravira ikiam.”* ⁴ Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin migia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra.

⁵ Ezi Apsalom ghaze, “Ia Husain diaghti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka.”

⁶ Ezi Husai izezima, Apsalom a migia ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an gin mangam o puvatigham? Puvatighi, ni e mikim, e manmaghin damuam?”

⁷ Ezi Husai Apsalomin akam ikaragha ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati. ⁸ Ni fogh, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, egha bar osemegha iti, me mati bean amebam gumazim an nguziba okemezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogham. ⁹ Egha a datirighin ti mighsiar tamin dagiar torir ekiatamin modoghav ikiam, a danganir igharazitamin ikiam. Eghti e datirighin mangi me misoghtima, me en midorozir gumazir tabav sueghti me arimighireghti, gumazamiziba akar kam baregh kamaghin mikim suam, ‘Apsalomin adarazi me bar ikufi.’ ¹⁰ Eghti nin midorozir gumazir igharaziba akar kam baregh bar atiatigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, egha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozibar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir gumaziba bar puvira misosi.

¹¹ “Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibabar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danin anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akuvagham. Me ongarir dadarimin gigim min bar avirasemegham. Eghti ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh. ¹² Egh e Devit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an

16:22: 2 Samuel 12:11-12 * **17:3:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abghizir puvati. Bar fomira gumazir maba akar kam Grighin akamin a giragha an osiri, ezi datirighin Aruamin akam Grighin akamin gin zui.

adarazigh asam. Me bar en tivaghan kogham, mati dimagarimin ghuariam irima, gumazitam anepiran iburagham. Eghti Devit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighiregham. Eghti men tav bar ikian kogham. ¹³ Eghti an ari nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian midorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekiar kamın divaziba ikeghiva, nguibar ekiar kam gekuigh danganir zarimin anekunighti, a bar ikuvigham. Eghti nguibar ekiar kamın dagiar muziaritam bar ikeghan kogham. Bar puvatigham.”

¹⁴ Husai mikemegha givazima, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kamaghin migei, “Husain migirigiaba bar dera, egha Ahitofelin migirigiabagh afira.” Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Apsalom gasighasighasa nighniki. Kamaghin amizi, a uabi men nighniziba fezi, me Husain akabar gin zui. Guizbangira Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati, Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamın gin ghuzir puvati.

Devit Jordanin Fanem girigha vongin ghu

¹⁵ Ezi bizir kamın gin, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar migei. Egha a uaghan Ahitofelin akabar gun aning mikeme.

¹⁶ Egha a ghaze, “Gua zuamira Devit bagh akam amadagh a mikim suam, Atrivim, ni datirighin dimangan Jordanin Fanem vongin kagh dakuan marki, Ni fanem girigh vongin mangi. Puvatightima, Apsalom uan adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar ia misueghti ia arimighiregham.”

¹⁷ Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua Jerusalemın azenan Enrogelin Fanemin me mizua iti. Aning ofa gamir gumazimningin otarimning. Gumazamiziba aningın ganti aning nguibar ekiamın aven mangan aghuagha, egha aning azenan modoghav iti. Ingangarir amizir mam faragha nguibar ekiar kamın otivir bizibar gun aning migei. Ezi aning ghua Devit mikeme. ¹⁸ Ezi dughiar kamın, gumazir igiar mam aningın ganigha ghua Apsalom mikeme. Kamaghin amizi, aning zuamira ghua Bahurimın nguibamin gumazir mamın dipenimın ghu. Ezi mozir dipar mam an dipenim boroghin iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghugha modo. ¹⁹ Ezi gumazir kamın amuim inir mam inigha iza an onegha mozir dipar kamın akam avara. Egha a witin maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eghti gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav iti.

²⁰ Ezi gin Apsalomın gumazir maba aningın gin iza kamaghin amizimın azai, “Ahimas ko Jonatan managh iti?”

Ezi amizim ghaze, “Aning fanem girigha vongin ghu.” Ezi gumaziba ghua Ahimas ko Jonatan buriava aningın apizir puvatigha uamategha Jerusalemın ghu.

²¹ Apsalomın gumaziba ghueggha givazi, Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin a migei, “Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me inigh zuamira fanem girigh vongin mangi.” Egha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani.

²² Ezi Devit akar kaba bareggha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem girigha vongin ghu. Ezi aminim itima me vongin ghueggha gifa. Men tav ua danganir kamın itir puvati.

²³ Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamategha uan nguibar ekiamın ghu. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim

ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimin anefa.

²⁴ Egha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha gifa. ²⁵ Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapin danganim inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir mam,[†] egha a Nahasin guivim Abigelin iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin amezemebam. ²⁶ Dughiar kamın, Apsalom Israelia ko ghua Gileatin Distrighin otivigha averpenibar ingari.

²⁷ Ezi Devit ghua Mahanaimin otozir dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men ziabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distrighin Rogelimin nguibar ekiamin gumazim. ²⁸⁻²⁹ Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguraguir misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Egha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me avimin tueziba, ko ngeuzir igharagha garir pumuning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimin ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazimiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikarziba bar men amia. Kamaghin amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eghti me dar amiva ua gavgavim iniam.

18

Joap Apsalom misoghezima, an areme

¹ Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amisevegha, egha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe. ² Egha uan midorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mamın garima, Getin nguibar ekiamin gumazim Itai okoruar mamın gari. Egha Devit kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “Ki uabi ia ko e misoghsi mangam.”

³ Ezi me kamaghin a migei, “Puvati. Ni e ko mangan kogham. E bar midorozimin areghti, me e ginighnighan kogham. Egh me en taraziv sueghti, e arimighireghti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misueghti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deragham, ni nguibar ekiamin kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.” ⁴ Ezi atrivim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimin gin mangam.” Egha Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamın tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui. Midorozir gumaziba vaghvagha uan okoruabar aven iti, okoruar mamın dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mamın dibobonim 100plan gumaziba iti. Egha me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui.

⁵ Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalomın apangkufigh.” Ezi midorozir

[†] 17:25: Hibrun akam ziar kam Ismael itir puvati. A ghaze, Israel. Ezi fomira gumazir maba akar kam Grighin akam a giragha an osiri, egha me ghaze, a Ismael migei. 1 Eghaghaniba 2:17, uaghan Ismael migei.

gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki.

⁶ Egha Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalom in midorozir gumaziba. Egha me Efraim in anabam in ruarim in uariv sosi. ⁷⁻⁸ Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekevegha bar distrighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarim in aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarim in aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozim in ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000 in tu.

⁹ Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekiar mam in apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mam in guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuavira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazim in tizim in guraghav iti. ¹⁰ Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalom in ganigha ghua Joap migia ghaze, “Ki datirighin Apsalom in garima, a temer okin aguam in guraghav iti.”

¹¹ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misueghti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.”

¹² Ezi gumazir kam kamagh in Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitam in atrivim in otarim damighan kogham. E bar ikiava orazima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikema. A kamagh in migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalom in ganighiva, a gasighashighan marki.’ ¹³ Ki atrivim in akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamagh in atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamagh in a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiam in aven nan akuraghan kogham.”

¹⁴ Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Egha Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi. ¹⁵ Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joap in afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalom in borogh in iza bar an kuam amighizi, an areme.

¹⁶ Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir mam migia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian agintizir arazim ategha uamategha ize. ¹⁷ Egha me ruarim in ghua Apsalom in kuam inigha mozir konir mam in anekunizi, a iraghu. Egha dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia uamategha ara uan nguibaba vaghvagha dar ghue.

¹⁸ Apsalom fomira angamira itir dughiam in, a dagiar ruarir ekiar mam inigha Atrivim in Danganir Zarim in uan ziam in ababanim gamuava, anesara. Egha a kamagh in migei, “Ki otarir nan danganim iniamba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginigham.” A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, “Apsalom in Dagiam.”*

Me Apsalom in ovevem in gun Devit geghani

* **18:18:** Akar kam, “datirighin,” an en dughiar kam migeir puvati. A dughiar gumazir akinafarir kam osirizim migei.

19 Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap migei, "Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a geghanam."

20 Ezi Joap a migia ghaze, "Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamaghin amizi, ni dughiar igharazitamin mangiti deragham." 21 Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gumazim. Ezi Joap a migia ghaze, "Ni mangiva, bizir ni ganizibar gun atrivim geghan." Ezi a Joapin damazimin uan tevminig apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui.

22 Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, "Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kam in gin mangiva atrivim geghanasa."

Ezi Joap kamaghin an azai, "Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangi a mikemegh an bizir aghuitam inighan kogham."

23 Ezi Ahimas ghaze, "Bizir tizim na bativam, ki mangam."

Ezi Joap ghaze, "Aria ni mangi." Ezi Ahimas ivegha Jordanin Fanem moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghua.

24 Dughiar kam in, Devit nguibar ekiamin aven itir divazimin tiar akam ko azenan itir divazimin tiar akamningin tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamin boroghin divazir gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi. 25 Ezi gumazir kam iza atrivimin diagha ghaze, "Gumazir mam ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim." Ezi gumazim ivemara roghira izi.

26 Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua gari, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamin gara itimin diagha ghaze, "Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi."

Ezi atrivim ghaze, "Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi."

27 Ezi eghuvir gumazim ua kamaghin migei, "Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari."

Ezi atrivim ghaze, "A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama."

28 Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagha ghaze, "E deraghavira iti."

Egha an atrivimin boroghin izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, "Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir Godin ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini."

29 Ezi atrivim kamaghin Ahimasin azara, "Nan borim Apsalom deragha iti, o puvati?"

Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtemin diav arai. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami."

30 Ezi atrivim a migia ghaze, "Ni sivagh mangi magh tugh." Ezi a isivagha ghua munagh tughav iti.

31 Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kam in, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham."

32 Ezi atrivim oregha kamaghin migei, "Nan borim Apsalom, a deraghavira iti o puvati?"

Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin apanim gamua ni ko misoziba bar me batifigh.”

³³ Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghuriar pin itimin ghuan-abogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, “O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

19

Joap akar gavgavim Devit ganingi

¹ Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, “Devit bar Apsalomin apangkuvigha a bagha azia iti.”

² Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti. ³ Egha midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi. ⁴ Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, “O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

⁵ Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati. ⁶ Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai.

⁷ “Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba deravira me mikimiva, men navibar amighti da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afiragham.” ⁸ Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue.

Judaba ua Jerusalem in ikiasa, Devitin azangisi

⁹ Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, “Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Egha a datirighin, Apsalomin atiatigha arav ghugha en kantri ataki. ¹⁰ E Apsalom amisevezi a en atrivimin otozi, me midorozimin aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimin ikiam. E bizir tizim mizuamam?”

¹¹ Gumazir maba Israelian migirigiar kamin gun Atrivim Devit geghani, kamaghin amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimin mangam? ¹² E bar aveghbuaba egha anabar vamirara, egha

ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?"

¹³ Egha Devit uaghan Amasa migia ghaze, "Ga anabar vamira. Ki ni amiseveghtima, ni Joapin danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki kamaghin damighan koghti God na misueghti ki aremegham."

¹⁴ Ezi Devitin akaba, Judan gumamazibar nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vamiram amigha kamaghin a bagha akam amadagha ghaze, "E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalem in izi."

¹⁵ Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanin Fanemin otifi. Ezi Judan gumamaziziba kamagsua, Devit izi Jordanin Fanem girighi, me a bativigh a ko Jordanin vongin izam. Egha me ghua Jordanin Fanemin boroghin, Gilgalin nguibar ekiamin a mizuai iti. ¹⁶ Ezi Geran otarim Simei, a Benjaminin anabamin mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri. ¹⁷ Ezi Benjaminin anabamin 1,000plan gumaziba Simei ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin Fanemin atrivim bato. ¹⁸ Me atrivimin adarazir akurvagha, me isa fanemin vongin me arisi.* Egha atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami.

Devit Simein apangkufi

¹⁹ Atrivim dipam girasava amima, Simei iza an damazimin irigha kamaghin a migei, "Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusalem ataghizir dughiamin, osimtizir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh.

²⁰ Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim."

²¹ Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, "Simei akar kuramin Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremeghti, deragham!"

²² Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, "Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apamin damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kamin, e Israelian gumazitam misueghti an aremeghan kogham. Bar puvatigham."

²³ Egha atrivim akar dikirizim gamua pamtemin Simei migia ghaze, "Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremeghan kogham."

Devit Mefibosetin apangkufi

²⁴ Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato. Dughiar Devit Jerusalem ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha izezimin, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, egha a uaghan uan ghuamasizim gisezir puvati. ²⁵ Mefiboset datirighin Jerusalem ategha† iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an azara, "Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir puvati?"

²⁶ Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusalem ataghirazimin, ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, 'Ni na bagh donkin tam inigh

19:16: 2 Samuel 16:5-13 * **19:18:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

19:24: 2 Samuel 9:1-13; 16:1-4 † **19:25:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

iziti, ki a daperagh atrivim ko mangam.' Ezi nan ingangarir gumazim na gifara. ²⁷ Egħa a ni bagħa ghua akar ifavaribar ni miġia nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir Godin ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi ni a damu. ²⁸ Ki fo, ni nan afeziamin adarazir gumamaziziba bar me misuegħti me arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apangkuvigha na ataghizi, ki zurara nin dipenimin aven itir dagħer dakozimin api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igħaraz tam uabi daningisi nin azangan kogħam."

²⁹ Ezi atrivim kamaghin miġei, "Nin miġirigiar kam mamaghira tugh, ki nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an akuar tam initima ni akuatam inigh."

³⁰ Ezi Mefiboset kamaghin atrivim miġei, "Ni Siba ategħti, a bar ada ini. Ki dagħ nighnizir puvati. Ki ni bagħavira nighnizima, ni deraghavira ikegha ua ize."

³¹ Ezi Gileatin Distrighin gumazim Barsilai, a Rogelimin nguibam ategħa izaghira atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin mangasa a ko iti.

³² Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia egħa bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaimin itir dugħiamin, Barsilai dagħeba ko bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi. ³³ Ezi atrivim kamaghin a miġei, "Ni nan gin Jerusalem in iziti ki ni gegħuv nin ganam."

³⁴ Ezi Barsilai a ikaragħa ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin aremegħam, ezi ki tizim bagħ nin gin Jerusalem in mangam? ³⁵ Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, egħa deragħa bizir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. Ki dagħeba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan kogħam, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, egħti gumamaziziba igħiabar amuti, ki me onger igħiaba baraghan kogħam. Kamagh amizi, ki tizim bagħ nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti puvatigham."

³⁶ Atrivim, ni bizir tizim bagħ arazir aghuir kam in na damuasa? Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham. ³⁷ Ga uaning, ni na ategħti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremeka. Ezi nan otarin Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Egħti ni bizitam a bagħ a damusi ni puram a damu."

³⁸ Ezi atrivim kamaghin a ikaragħa ghaze, "Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir tizim a bagħ a damusi ifongegħ, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi pura nan azaragħti, ki ni bagħ puram a damuam."

³⁹ Egħa atrivim uan gumamaziziba ko, me bar Jordanin Fanem girigha vongin ghue. Egħa atrivim deragh Barsilai damuasa God ko miġei. Egħa a Barsilain tozezi, a uamategha uan nguibamin ghu. ⁴⁰ Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim ko vongin zui.

Israelia ko Judaba uari adoghodosi

⁴¹ Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim bagħa iza, kamaghin a miġei, "Gumazir ekiam, bizir tizim bagħa en avegħbuaba Judaba, en modogħa ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?"

⁴² Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragħa ghaze, "Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagħa e baseme? Atrivim e bagħa dagħtam givezezir puvati, egħa bizitam bar e ganingizir puvati."

⁴³ Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vamirara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, egha a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba bar gavgavigha pamtemin migia Israelia abini.

20

Seba atrivim abinasa

¹ Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminin anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumazamiziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangam.” ² Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalem in otifi.

³ Me ghua Jerusalem in otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghugha, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, a me inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe. Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me ganidi. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odiariba.

⁴ Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan o zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.” ⁵ Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam.

⁶ Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalom in osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighti Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.”*

⁷ Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue. ⁸ Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kamin, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir dughiamin midorozir sabam suiaghirigha nguazim giri.

⁹ Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha uan agharir guvimin an ghuamasizimin suiragha, an torasa. ¹⁰ Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir sabar kamin ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima, an muriam suiaghirigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu.

¹¹ Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghin tughav ikia dia ghaze, “Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi.”

¹² Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimin anevara. ¹³ Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapin gin ghua Seba buri.

¹⁴ Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue. ¹⁵ Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin divazimin boroghin nguazim pozim mikira ghuavanadi. Egha me divazim akarighti a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti. ¹⁶ Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekiar kamin ikia kamaghin Joapin adarazir dia ghaze, "Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti."

¹⁷ Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, "Ni Joapra?"

Ezi Joap ghaze, "Are, kar kirara."

Ezi amizim a migia ghaze, "Ki nin ingangarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghsua, ni bar deraghvira kuarim atigh na baragh."

Ezi Joap ghaze, "A dera, ki nin akam baragham."

¹⁸ Ezi amizim kamaghin Joap migei, "Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri.

¹⁹ Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuubar girara zui. Ezi ni datirighin nguibar ekiar kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?"

²⁰ Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigha a kuvarimasa puvati. ²¹ E gumazir vavira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghsua, ia Seba e danighti, e ian nguibar ekiam ategh mangam."

Ezi amizim kamaghin Joap migei, "Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin vongin a kunighti, ia datirighiram an ganam."

²² Kamaghin amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumazamiziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap biam anekuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvagha uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalem in ghu.

Devitin ingangarir gumazir dapanibar ziaba

²³ Joap datirighin Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuivar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia. ²⁴ Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizibar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim.

²⁵ Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghaghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning. ²⁶ Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

Devit ko Godin eghaghaniba

21

(Sapta 21–24)

Gibionia Atrivim Solin arazir kuraba ikara

¹ Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Bizir kamin mingarim kamaghin ghu. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar ikiavira iti.” ² Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize.* Gibeonia Israelian gumazamiziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari.

³ Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, “Ki arazir kurar e ia gamizir kamin osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangsig. Ki osimtizir kam akirsi ia bagh bizir tizim damuam?”

⁴ Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, “Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighti, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghsi nin azaraghan kogham.”

Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?”

⁵ Ezi me kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin ikian kogham.

⁶ E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa Sol amisefe. Solin nguibam Gibe. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighti, me arimighiregham.”

Ezi Devit me migia ghaze, “A dera, ki me isi ia daningam.” ⁷ Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, egha a datirighin a giniri.† Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizir puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati.

⁸ Egha Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsilain otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate.

⁹ Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuavanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto.

¹⁰ Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghuavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagar mam gisin an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagariba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar amegham. ¹¹ Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki. ¹² Egha Devit Gileatin Distrighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumazamiziba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba

* **21:2:** Ni Josua 9:3-15in gan. † **21:7:** Ni 1 Samuel 20:14-17 ko 2 Samuel 9:1-7in gan. **21:8:** 1 Samuel 18:19

fomira Gilboan miġhsiamin Sol ko Jonatanin misuegħa, aningin kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua aningin kuamning okemegħa aning inigha għu. † 13 Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa. 14 Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugħa, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi mogħin me bizibagh ami. Ezi arazir kamın gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko miġeima, a men akaba barasi.

*Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi
(1 Eghaghaniba 20:4-8)*

15 Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko għuaghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogħa ghua Devitin gavgaviba bar ġivazima, a ua misogħan ibura. 16 Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isbibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misuegħti, an aremegħasa miġei. An afuzir igiar mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremın tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti. 17 Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagħa iza an akuragħa Filistian kam misogħezima an areme. Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit miġia ghaze, “E mangi misogħamin dugħiamin ni e ko mangan kogħam. Ni mati lamın angazangarir Israelia e ganidim, ni lamın kam damighi, a mungegham marki.”

18 Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dugħiar kamın me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir dafar mam misogħezi an areme, an ziam Sap.

19 Dugħiar iġharazir mamın, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehemın gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin iġharazim misogħezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekevegħa mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

20 Ezi gin midorozir iġharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagħa 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar mogħira 24plan puziba. 21 Gumazir kam dibovir akabar Israelia miġiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misogħezi, an areme.

22 Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misogħezi, me ariaghire.

22

*Devit Ikiavira Itir God bagħa
ighiam bange
(Onger Akaba 18)*

1 Dugħiar kamın, Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir iġharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagħa ighiar kam bange. 2 Ighiar kamın miġirigħaba kamakin:

- Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavimin min iti.
 A nan dagiar ki an aven uabi modimin min ikia,
 nan akuragha nan apaniba da ua na ini.
 Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
 ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.
 A nan oramin min ikia na avara,
 ezi ki an uabi modi.
 A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
 egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
- 3 Nan God mati dagiar ekiam,
 ezi ki an ghuava an uan apanibar modi.
 A nan oramin min ikia na avara,
 ezi ki an uabi modi.
 A ua na isir gavgavim ikia
 egha na geghufi.
 Ki an deima, an nan akurazima,
 apaniba na gasighasighizir puvati.
 A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti,
 egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
 O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazim.
 Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati.
- 4 E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
 Ki an deima, a nan akurazima,
 apaniba na gasighasighizir puvati.
- 5 Guizbangira, ki atam areme.
 Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa,
 mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.
- 6 Ovevem bar na inizi, ki Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin
 magirasava ami.
 Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.
- 7 Ki osimtizir ekiamin ikia, egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
 Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.
 Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
 an an kuarir torim giraghu.
- 8 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
 Egha mikimkizim gamizi an otogha,
 overiabagh inobaghnobasi.
- 9 Ikiavira Itir God, migharim an atinimin otivaghiri,
 ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
 Egha mizariaba ira tintinibar zui.
- 10 God overiam kuigha izaghiri,
 ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.
- 11 A iza mati, a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
 Mati aminim avizimning ikia,
 God inigha bar atamra izi.
- 12 An aminirbirim gamizi an anevara.
 Mati a purirpenimin aven modoghav iti,
 amozimin miturir piziba anevara.
- 13 A ghuariar pizibagh amizi, an angazangarim bar da avarazi,

- onimarim ghuariar pizir kam abigha azenim giri.
- 14 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akara pamtem migei.
- 15 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.
- 16 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.
Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar masingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba, bar azenim gire.
- 17 Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha
ua na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.
- 18 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da ua na ini.
- 19 Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan gari.
20 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira
iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.
- 21 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,
ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
- 22 Ikiavira Itir God, a nan God.
Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.
- 23 Ki zurara bizir God damuasa e mikemezibagh nighnisi.
Egha ki an arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
- 24 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
- 25 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti.
Kamaghin amizi a nan arazir aghuir kamn ganigha,
a ikaragha arazir aghuimin na gami.
- 26 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
ni uaghan an ataghirazir puvati.
Gumazir nin damazimin derazim,
ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
- 27 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
ni uaghan uan arazir zueziba an akakasi.
Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
- 28 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.
- 29 O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na ganidi.
Egha mitarmem na dama a batosi.
- 30 Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham.
Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me
abiragham.

- 31 Godra, an araziba da bar guizbangira egha bar aghungi.
A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
An oramin min iti,
eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
deraghvira ikiam.
- 32 Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira God.
A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.
- 33 Godra nan daroribar na akumakui,
egha gavgavim na ganiga deragha nan garima, ki zui.
- 34 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
mighsiabar pin mar deraviram arui.
- 35 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
nan agharimning barir pir me ainin ingarizim,
gekuamin gavgavim iti.
- 36 O God, ni uan oram na ganingizima, ki an girakirangin modozi, ni nan
apanibar dafaribar ua na ini.
Ni uan gavgavimin nan akura.
Ni nan dimdiam baregha nan akurazi, ki gumazamizibar damazimin
ziar ekiam iti.*
- 37 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.
- 38 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
- 39 Ki me gazezi, me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
- 40 Nirara, midorozim damuasa gavgavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abinizi, me nan dagarimningin apengan iti.
- 41 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha, na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki.
- 42 Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin
gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati.
- 43 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin
nguazir beghneaziba dika zui.
- 44 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh
ativagha men gari.
- 45 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apira nan akam barasi.
- 46 Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.
- 47 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,

* 22:36: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
 God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
 kamaghin, ki an ziam fam.

48 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.

A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati.

49 A nan apaniba da ua na ini.

Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,

ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.

Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.

50 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,

ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar
 nin ziam feba bangam.

51 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe.

A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.

A zurara nan apanguva mamaghira iti.

A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira
 ikiam.

23

Devitin akar abuananaba

1 Kar Devitin akar abuananaba:

Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba.

Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim.

God gumazamizibar damazimin ziar ekiam na ganingi.

Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh
 ifuegha da bange.

2 Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati.

Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei.

3 Israelia en God, a mati dagiar ekiar e modim,

a kamaghin na migei,

“Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara
 gumazamizibagh eghuv men gan.

4 A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir ove-
 riamin anaga isira,

mati amozir avirim grazibagh izezima,

aruemin angazangarim dagh isirazi da taghtasi.”*

5 God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze,

A nan ikizim damighti me iki gavgavigham,

eghti a na ko dikirizir akar kam otevkininghan kogham.

Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam.

Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti da deraghviram otivam.

6 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba,
 gumaziba da makuri.

Eghti gumazamiziba uan dafaribar dar suighan kogham.

7 Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziv
 siatamin da itir danganimra da akuvagh

dar apongti, da isi bar gifagh.

*Midorozir gumazir gavgavir
ziaba itibar ziaba
(1 Eghaghaniba 11:10-47)*

⁸ Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep Basebet, a Takemonin adarazir gumazim. A 3plan midorozir gumazir gavgavir kabar mav, egha a men faragha zui. A dughiar mamın afuzimin suiragha† 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

⁹ Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. Dughiar mamın an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itıma, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamın, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin balin azenir mam itı. ¹⁰ Ezi Eleasar uabıra tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an aghariba a girima, a midorozir sabamin suirazi an an ikia gavgavigha mamaghira itı. Ezi Ikiavıra Itir God dughiar kamin bar Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha iza garı Eleasar uabıra itı, ezi Filistian midorozir gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingangarımra itı.

¹¹ An girara itim, Agin otarım Sama, a Hararin nguibamin gumazim. A namba 3in midorozir gumazir ziam itim. Dughiar mamın Filistiaba iza Lehın nguibamin iza, ngeuzir azenir ekiamın boroghın uari akufa. Ezi Israelian midorozir gumazir igharazir maba men ganigha are. ¹² Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, ngeuzir azenir kam geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamin Ikiavıra Itir God bar Filistiaba abını.

¹³ Devitin midorozir gumazir dapanıbar tongın, marazi men faragha zui. Gumazimiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın, azenir igıabar dagheba asir dughiam izima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongın, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamın dagıar torımın‡ a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimın danganir zarımın uari bagha averpenıbar ingarigha itı. ¹⁴ Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavımın itı, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa. ¹⁵ Ezi Devit kuarım an pirima, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tına mangı na bagh Betlehemin nguibamin divazir tiar akamin boroghın itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danıgham!”

¹⁶ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganımın me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemin nguibam avınızir divazımın itiar akamin boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan mın a isa Ikiavıra Itir God ganıga, nguzımın a inge. ¹⁷ Egha Devit kamaghın miđei, “O Ikiavıra Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzım api. Kamaghın amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam midorozir gumazir 3plan kaba a gami.

¹⁸ Ezi Abisai 30plan midorozir gumazir gavgavıbar faragha zuir gumazim. § An aveghbuam Joap, ezi aningın amebam Seruia. Dughiar mamın

† 23:8: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarım abıghızir puvati. ‡ 23:13: Ni 1 Samuel 22:1ın gan. § 23:18: Gumazir maba ghaze, namban kam a 30 puvati. Me ghaze, a ti 3plan gumazıvav gei.

Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ¹⁹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²⁰ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamın, Benaia Moapın kantrin gumazim, Ariel, an ofarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtızimın, aisin ofıziba irima, a mozir mam giraghugha laionın mam misoghezima an areme.

²¹ Egha dughiar igharazir mamın, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamın misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimın suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osımtızir mam inigha an boroghın ghugha an a misuegha, an dafarimın an afuzim amıkegha afuzir kamın a birazi, an areme. ²² Jehoiadan otarim Benaia, amızir bizir ekiar kabanang a pirafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²³ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv uabın ganamin gumazibar dapanimın aneti.

²⁴⁻³⁹ Kar 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziaba:

Asahel, a Joapın dozim,
 Betlehemın nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim,
 Sama, a Harotin nguibamin gumazim,
 Elika, a Harotin nguibamin gumazim,
 Heles, a Peletian nguibar ekiamın gumazim,
 Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamın gumazim,
 Abieser, a Anatotin nguibar ekiamın gumazim,
 Mebunai, a Husan nguibamin gumazim,
 Salmon, a Ahohin adarazir gumazim,
 Maharai, a Netofan nguibar ekiamın gumazim,
 Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamın gumazim,
 Itai a Ribain otarim, a Gibeain nguibar ekiamın Benjaminın anabamin gumazim,
 Benaia, a Piratonin nguibar ekiamın gumazim,
 Hidai a Gasin Mighsiamın boroghın itir danganir zarimın gumazim,
 Abialbon a Araban nguibar ekiamın gumazim,
 Asmavet, a Bahurimın nguibamin gumazim,
 Eliaba, a Salbonın nguibar ekiamın gumazim,
 Jasen, a Gunin nguibamin gumazim,
 Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim,
 Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
 Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim,
 Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim,
 Hesro, a Karmelin nguibar ekiamın gumazim,
 Parai a Arapın nguibamin gumazim,
 Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamın gumazim,
 Bani, a Gatın anabamin gumazim,
 Selek, a kantri Amonian gumazim,
 Naharai a Berotin nguibar ekiamın gumazim, a Seruian otarim Joapın
 midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
 Ira, a Itran ikızimın gumazim,
 Garep, a Itran ikızimın gumazim,

Uria, a Hitian gumazim.

Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24

Devit gumazamiziba medi (1 Eghaghaniba 21:1-27)

¹ Dughiar mamın, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osımtızim me danıngasa nıghnızim Devit ganıngı. Egha a Devit mıgıa ghaze, “Ni mangı Israelia ko Judabar gumazamiziba mengegh.”

² Ezi Atrivim Devit kamaghın midorozir gumazibar dapanim Joap mıgei, “Ni midorozir gumazibar gumazir dapanıba inıgh, ia mangı Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia Israelian anababa bar dar mangı, notın amadaghan Danın ngıubar ekıam ikegh, mangı sautın amadaghan Berseban ngıubar ekıam otogha, ni gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gıfoghasa.”

³ Ezi Joap kamaghın atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekıam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nın God, a gumazamizibar dibobonim damıghtı a bar ghuavanabogh, egh bar avırasemegham. Ki ghaze, bizir kam tı, dughiar ni ikiavıra itimın otoghtı, ni uabı uan damazımın an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekıam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarım, kar en ingangarım puvati. Ezi ni tızimsua arazir kurar kam damuasava ami?”*

⁴ Ezi atrivim kamaghsua gavgavıgha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapanıba ko me an akamın gın mangam. Kamaghın amızı, me atrivim ategha ghua Israelian gumazamiziba mengasa ghue.

⁵ Me Jordanın Fanem gıregha vongın ghuegha, Aroerın ngıubar ekıamın boroghın sautın amadaghan ghu. Ngıubar kam Gatın anabamın nguazımın danganır zarımın tızımın itı. Egha me ngıubar kamın sautın amadaghan averpenıbagh amı. Egha gın me Aroer ategha notın amadaghan ghua Jaserın ngıubar ekıamın oto. ⁶ Me gın ua Jaser ategha ghua Gıleatın Dıstrıghın otıfı. Egha ghua Tatımhotsın danganımın ghu. Me ua danganır kam ategha ghua Danın anabamın nguazımın itır ngıubam Janın otogha, vongın ghua aruem uaghırı naghın Saıdonın ngıubar ekıamın oto. ⁷ Egha me uamategha sautın amadaghan ıza, Tairın ngıubar ekıamın otıfı, ngıubar ekıar kam a dıvazır gavgavım itı. Egha gın me dıkavıgha Tair ategha ghua, Hıvıa ko Kenanıan ngıubar ekıaba bar dagh aruı. Egha me abuan ghua Judan sautın amadaghan otogha, ghua Berseban ngıubar ekıamın otogha ghua Negevin nguazımın otıfı. ⁸ Egha me uan kantrın ngıubaba bar dagh aruıgha gıvagha uamategha Jerusalemin ghu. Men darorır kamın ruarım, a 9pıan iakınıba

* **24:3:** E fozır puvati, Ikiavıra Itır God manmaghsua dughiar kamın Israelian atarı. (Ni ves 1ın gan.) Egha uaghan, akınafarır kam deragha e mıgeır puvati, gumazıba medır arazır kam, manmaghsua Godın damazımın “Arazır kuram.” Gumazır maba ghaze, God uabıra gumazamizibar dibobonım gıfogh. Kamaghın Joap ghaze, “Gumazamiziba mengamin ingangarım, kar en ingangarım puvati.” Ezi guızbangıra, God dughiar mabar gumazamiziba mengasa Israelia mıgei. Egha God men zıaba inıasa me mıgei, a uaghan dagıaba a danıngasa mıkemı, eghtı arımarıar ekıam me inıghan kogham. (Ni Ua Me İni 30:11-12ın gan.) Nıghnızır ıgharazım kamakın. Devit kamaghın ifonge, a uan midorozır gumazır amıghtı me bar avırasemegham, kamaghın amızı a gumazıba menge. (Ni ves 9ın gan.) Guızbangıra, bar fomıra Ikiavıra Itır God Israelia mıgıa ghaze, A uabı midorozımın men akuragham, egh me kamaghın nıghnıghan kogham, Men midorozır gumazır avırım me damutı me apanıbagh afrıgham. (Ni Gumazır Dapanıba 7:2-7ın gan.) Bizır kam bangın, arazır Devit amızır kam derazır puvati.

ko 20plan dughiabar ghu. ⁹ Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu."

¹⁰ Devit bar me mengeggha givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kam in osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh."

¹¹⁻¹² Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam."

Amizaraghan mizaraghara Devit osegha dikavigha givazi, ¹³ Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an azai, "Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighi, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ikiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam."

¹⁴ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, "Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apanguvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham."

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi, arimariam mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁶ Ezi dughiar kam in, enselin gumazamizibagh asighasighamim, a Jerusalem izegha givagha, me gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira Itir God, osimtizir kurar kam gumazamizibar aningan men apanguvigha, uan nighnzim giragha enselin kam in migia ghaze, "Marki. Me atakigh." Dughiar kam in Ikiavira Itir God in ensel danganir me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isimin boroghin iti. Ezi danganir kam, a Araunan nguazim, a Jebusian adarazir gumazim.

¹⁷ Ezi Devit enselin kam in ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh."

¹⁸ Ezi dughiar kamra Godin akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghin Devit migei, "Ni Jebusian gumazim Araunan danganir me witin ovizibar iniba kua, dar dagheba isimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakoziir tamin ingarigh." ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir God in Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kam in oto.

²⁰ Ezi Arauna ingarir danganimin ikia vin garima, atrivim uan ingangarir gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghin amizi, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mitua. ²¹ Egha kamaghin migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki manmaghin amizi ni nan ganasa izi?"

Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki danganir ni datirighin witin iniba kua, dar dagheba isir kam, ki a givezasa izi. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.”

²² Ezi Arauna kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiribar amuasa, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan, avim arighsi ter ararir witin iniba miseviba ko, temer ruarir ki bulmakauningin tuemning gatizim, aning uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba tusi a inigh. ²³ Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni ganidi.”

Egha Arauna ua kamaghin migei, “Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham.”

²⁴ Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.” Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan dagiaba isa Arauna ganingi. ²⁵ Egha Devit danganir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit nguazimin itir gumazamiziba bagha Ikiavira Itir God in azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baraki. Egha God arimariar kam Israelin anegifa.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Faragha Zuim

O 1 Atriviba Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Samuelin Akinafarir Namba 2in eghaghanibar gin otivizir bizibagh eghari. An Atrivim Devitin ikirimirir abuananam geghari. An Atrivim Solomonin ikirimirim ko ingangaribagh eghara, egha uaghan, Israelia uan kantri abigha kantrin pumuningin otozimin dughiamin, an aning gativazir atrivibagh eghari. Egha uaghan Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mabar eghaghaniba uaghan an iti. Me Godin akaba isa atriviba ko gumazamiziba tuavir aghuimin gin mangasa, men akakagha me migei. Godin akam inigha izir gumazibar mav, a Elaija.

Akinafarir kam, mati Samuelin Akinafarir Namba 1 ko Namba 2. A pura eghaghanir kinim puvati. An atriviba amizir bizibagh eghara uaghan men araziba tuisisi. Atrivir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, me ziar aghuiba iti, egha me atrivibar itir dughiaabar, Israelia men apengan ikia deraghavira iti. Ezi atrivir Godin akaba batoziba, me ziar kuraba iti. Egha me atrivibar itir dughiaabar, Israelian dabirabim ikufi. Atriviba arazir kurar kam gami. Me asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabar ghuavanadi. Men arazir kam God gamima, a bar men oseme.

Solomon Israelian atrivimin iti

(Sapta 1–11)

Atrivim Devit bar ghuri

¹ Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiar avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati. ² Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, “Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fefem a daningam.” ³ Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. ⁴ Amizir bar igiar dirir kamin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamiba uari ko akuava amir arazitamin a gamizir puvati.

Adoniya atrivimin otivasa

⁵⁻⁶ Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyin ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsiha kamaghin a mikememizir puvati, “Ni manmaghsua arazir kabagh ami?” Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hoziaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini. ⁷ Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemezima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge. ⁸ Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia,

ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simej, ko Rei, ko atrivim in midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyān nighnizim ko itir puvati.

⁹ Dughiar mam in. Adoniya ofa damuasa danganir mam in ghu, danganir kam, me kamagh in a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazim in aven anadir dipar atuim in borogh in iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivim in otarir igharaziba, ko Judan atrivim in ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivim in ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. ¹⁰ Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivim in midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati.

Solomon atrivim in oto

¹¹ Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomon in amebam Batseba bagha ghua kamagh in a migei, “Ni kamagh in oraghiz, o puvati, Hagit in otarim, Adoniya, Atrivim Devit in dangan in igh atrivim in otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati. ¹² Kamagh in, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. ¹³ Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamagh in a mikim suam, ‘Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamagh in mikeme, nin otarim Solomon gin nan dangan in igh atrivim in otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmagh in amizi, Adoniya datirigh in atrivim in oto?’ ¹⁴ Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamim in, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam.”

¹⁵ Ezi Batseba atrivim in ganasa atrivim akui nagh in a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. ¹⁶ Ezi Batseba atrivim in guam in uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an azara, “Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?”

¹⁷ Ezi Batseba a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziam in na koma anakira ghaze, nan otarim Solomon nin dangan in igh atrivim in otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. ¹⁸ Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirigh in atrivim in oto. Ezi ni ti tong kamagh in fozir puvati. ¹⁹ A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati. ²⁰ O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumazamiziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir manatam amiseveghti, a nin dangan in igh atrivim in otogh, egh atrivir dabirabim dapiam. ²¹ Puvatighiti, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti nagh in me ko ikiti, gumazamiziba ki uan otarim Solomon ko kamagh in ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham.”

²² Egha Batseba migiavira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivim in dipenim in oto. ²³ Ezi Atrivim Devit in ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa.” Ezi atrivim an amangatizi, Natan atrivim akui nagh in a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha dapanim avira.

²⁴ Egha Natan Devit migia ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamagh in mikeme, Adoniya nan dangan in igh atrivim in ikiva nan

atrivir dabirabim dapiam? ²⁵ E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, 'Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.' ²⁶ Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. ²⁷ Atrivim, nan Ekiam, nanmanmagharam ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati."

²⁸ Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia Batseban diaghti a ua izi." Ezi Batseba ua iza atrivimin boroghin tu.

²⁹ Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini. ³⁰ An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam."

³¹ Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimming apirigha, aviragha kamaghin migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge."

³² Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi." Ezi me aven ize.

³³ Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi. ³⁴ Egh danganim kamim, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, inigh borem isi an dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, 'Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.' ³⁵ Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam."

³⁶ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamagsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemezi moghin, a bizir kabar amighti da otivam. ³⁷ Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham."

³⁸ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri. ³⁹ Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sighbagh ivima, gumazamiziba bar kamaghin araghasi, "Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam." ⁴⁰ Gumazamiziba bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava,

Solomonin gin uamategha Jerusalem in zui. Men dindiam bar gavgavigha, nguazim gamima a ivazvasi.

Adoniya Atrivim Solomonin atiatingi

⁴¹ Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sigbar ararem baregha kamaghin migei, "Kar niginir ekiar manam Jerusalem in oto?"

⁴² Joap migiavira itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, "Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inigha e bagha izi."

⁴³ Ezi Jonatan kamaghin Adoniyon akam ikaragha ghaze, "Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inigha izir puvati. ⁴⁴ Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui. ⁴⁵ Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, aning borem isa Solomonin dapanim gingegha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalem in izi, ezi datirighin Jerusalem in itir gumazamiziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra ia datirighin a barasi. ⁴⁶ Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gapera. ⁴⁷ Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a migei, 'Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.' Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi. ⁴⁸ Egha a kamaghin migei, 'God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inigha atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.'"

⁴⁹ Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue. ⁵⁰ Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavgafi.* ⁵¹ Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, "Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, 'Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damuam.'"

⁵² Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, "An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam."

⁵³ Egha Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inigha Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin boroghin tevimming apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, "Ni uamategh uan dipenimin mangi."

* **1:50:** Israelia kamaghin nighnigh suam, gumazitam me misueghti me aremeghsi damuti, me ari mangi, Godin Dipenimin aven mangi ofa gamir dakozimin mikebamin itir bulmakaun komin suiragh ikiam. Me kamagh nighnsi, me an suiragh deravira ikiam. Ni Ua Me Ini 21:13-14 in gan.

2

Devit akar abuananabar Solomon migei

¹ Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi. ² A kamaghin migei, “Ki kiran oveghangin aremegham. Ni guizin gumazimin min tugh gavgavigh, uan ingangarin damu. ³ Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni tuavir aghuir an e bagha inabazibar gin mangi, egh arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar gin mangi. Kamaghin God nin akuraghti, danganir manam ni an iti, nin ingangarin bar deraghviram otivam. ⁴ Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamın na gamigha ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimin daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighi, a Israelian atrivimin otivam.’ Kamaghin amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham.

⁵ “Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganingi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimin dughiamin aning misoghezi aning aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kamning misoghezi aning areme, ezi aningin osimtizim an ikiavira iti. ⁶ Ni uan nighnizir aghuimin gin mangiva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran marki.

⁷ “Ni uaghan Barsilain otaribar apanguvigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distrighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomin aravghuzir dughiamin, me arazir aghuimin na gami.

⁸ “Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimin nguibar ekiamin gumazim, a Benjaminin anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, egha na gasighasighasa Godin azangsis. Egha a ua iza Jordanin Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham. ⁹ Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni kamaghin nighnighan marki, a gumazir osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim iti. Ni tuavir manatamin mangiva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

Devit areme

¹⁰ Egha gin Devit uan inazir afeziabar min aremezima, me Jerusalemın anefa. Nguibar ekiar kam, me kamaghin a dibori, “Devitin Nguibar Ekiam.” ¹¹ Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalemın atrivimin ike. ¹² Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inigha atrivimin oto. Solomon atrivir gavgavimin otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati.

Adoniyan ovevem

¹³ Dughiar mamın, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonın amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, “Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?”

Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ki akar aghuimra mikimasa izi.”

¹⁴ Egħa a kamaghin migei, “Ki akar bar muziarir mam iti.” Ezi Batseba a migia ghaze, “A dera, ni na mikim.”

¹⁵ Ezi Adoniya ghaze, “Ni fo, Israelian gumazamiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin otozima, ki puvati. ¹⁶ Egħa ki datirighin azangsizir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsizir kamın amamangatiġh.”

Ezi Batseba ghaze, “Ni mikimti ki oragham.”

¹⁷ Ezi Adoniya kamaghin a migei, “Ga uaning, ki kamaghsua, ni mangi Atrivim Solomonin azaragħtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham.”

¹⁸ Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, “A dera, ki mangi ni bagħ atrivimin azangsigham.”

¹⁹ Egħa Batseba, Adoniya bagħa Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimming apirigha uan dapanim avira. Egħa a ua uan atrivir dabirabim gaperagħa, egħa ingangar gumazibav geima, me dabirabir mam inigha iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gapera. ²⁰ Egħa Batseba kamaghin migei, “Ki azangsizir bar muziarir mam iti. Ki kamaghsua, ni an aghuaghan marki.”

Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, “Amebam, ni purama azaragħ. Ni fo, ki nin azangsizimin aghuaghan kogham.”

²¹ Ezi Batseba ghaze, “Ki kamaghsua, ni uan aveghbuam Adoniyān amamangatiġhti, a Sunemin amizim Abisakin ikiam.”

²² Ezi Atrivim Solomon azangsizir kam baregħa atara kamaghin migei, “Ni tizim bagħa Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsisi? Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagħ azangsiziba inigh izam.”

²³ Egħa Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, “Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misuegħti an aremegħam. Ki kamaghin damighan kogħti, God na misuegħti ki aremegħam. ²⁴ Ikiavira Itir God nan akuragħa gavgavim na ganing. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamın e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegħam.”

²⁵ Egħa Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme.

Solomon ofa gamir gumazibar ingangarimin Abiatar agifa

²⁶ Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategħ uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan kogħti ni aremegħan kogħam. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegħa, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisagħpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da ateri. Kamaghin amizi, ki ni misueghan kogħti, ni aremegħan kogħam.” ²⁷ Egħa ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin

anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagham.†

Me Joap misoghezi an areme

28 Joap, fomira Apsalomin roroam gamizir puvati, an Adoniyam akurvasi. A datirighin Adoniyam ovevemim migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimim mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtemin dar suiragha iti.‡ 29 Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtemin an suiragha iti.”

Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaian migha ghaze, “Ni mangiva Joap misueghti an aremegh.”

30 Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategh azenan mangi.”

Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogham. Ni kaghira na misueghti, ki aremegham.” Ezi Benaia uamategha atrivim bagha ghua, Joapin akamin gun a migei.

31 Ezi atrivim kamaghin Benaian akam ikaragha ghaze, “A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misueghti, an aremegh. Egh an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misoagharighizi me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misueghti, an aremeghti, an osimtizir kam uam en ikian kogham. 32 Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misoghezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvati. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizi, Joap arazir kam gami. 33 Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginighnigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egh Ikiavira Itir God, zurara dabirabir aghuim ko navir amirizim isi, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.”

34 Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigha ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti. 35 Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganim inigha midorozir gumazibar dapanimin oto. Egha atrivim, Abiatarin danganim iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe.

Me Simei misoghezi an areme

36 Joap aremegha givazima, Atrivim Solomon Simein diagha kamaghin a migei, “Ni Jerusalem dipenitamin ingarigh, egh dipenir kamra iki. Egh ni bar Jerusalem ategh igharagh mangan marki. 37 Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalem nguibar ekiamin mitaghnamin ikiavkinighti, ki bar zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ni kamaghin fogh, ni uabi uan osimtizim bagh aremegham.”

38 Ezi Simei kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi moghin damuam.” Kamaghin amizi, Simei dughiar ruarimin Jerusalem iti.

† 2:27: Ni 1 Samuel 2:27-36in gan. ‡ 2:28: Ni akar 1 Atriviba 1:50in itimin gan.

³⁹ Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangarir gumazir kinir pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin Simei migei, "Nin ingangarir gumazir kamning ghua Getin iti." ⁴⁰ Ezi Simei zuamira dikavigha uan donki gaperagha, uan ingangarir gumazimning buriasa Atrivim Akis bagha Getin ghu. An aningnin apigha, aning inigha uamategha Jerusalem in ize.

⁴¹ Ezi Solomon kamaghin oraki, Simei Jerusalem ategha Getin ghugha uamategha ize. ⁴² Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a kamaghin a migei, "Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem ategh tintinibar daruan kogham. Egha ki kamaghin pamtemin ni migia ghaze, Ni nguibar ekiam ateghti, ki zuamira aruer kamra ni misueghti ni aremegham. Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin gin mangam. ⁴³ Egha ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin amizir akar dikirizim abigha, uaghan nan akam batoke?"

⁴⁴ Egha atrivim ua kamaghin migei, "Arazir kurar ni nan afeziam Devit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagh, Ikiavira Itir God, mizazim ni gasam. ⁴⁵ Egh Ikiavira Itir God deraghvira na damuva, egh zurara Devitin ovavir boribar amuti, me atrivibar otivam."

⁴⁶ Ezi Simei ghuzima, Atrivim Benaia a migia ghaze, "Ni mangiva Simei misueghti an aremegh." Ezi Benaia atrivim ategha ghua Simei misoghezi an areme.

Solomon datirighin atrivir bar gavgavimin otozi, gumazitam anebinan ibura.

3

Solomon nighnizir aghuim bagha

God ko migei

(2 Eghaghaniba 1:3-12)

¹ Egha Solomon, Isipian atrivimin guivir mam in ikia, egha arazir kam in a Isipian atrivim ko akam akiri, eghti kantrining deraghvira iki, uaning misoghan kogham. Solomon uan amuim inigha Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem in ize. Amizim danganir kam in ikiavira itima, Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir Godin Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimin ingari. ² Israelia tighar Ikiavira Itir God bagh Dipenir tam in ingaram. Kamaghin amizi, me tintinibar mighsiabar ghuvanaga an ziam fasa ofabagh ami. ³ Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegha, uan afeziam Devitin min arazir God ifongezibar gin zui. Egha an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran mughurir aghuim zuim isa Ikiavira Itir God bagha mighsiabar dar ofabagh ami.

⁴ Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiam in pin ikia egha ofa gamir danganir ekiam iti, egha ofa gamir danganir igharazibagh afira. Ezi me kagh ghuegha Ikiavira Itir God in ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar kam in Solomon ofa damuasa Gibeon in ghu. Solomon 1,000plan asiziba inigha ofan bar isia mighiriba tuasa Gibeon in ofan dakozir kam in ghua da tue. ⁵ Dimagarir mam, Solomon Gibeon in nguibam in ikia akua irebam in garima, Ikiavira Itir God uabi an akagha a migia ghaze, "Ni bizir tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam."

⁶ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Nan afeziam Devit, nin damazimin zurara guizin araziba bar deraghavira dar gin ghua, egha arazir aghuir voroghira itim gami. Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar an

apangkuvigha, bar deraviram a gami. Egha datirighin ni uaghan kamaghin amuavira iti, ezi ki an otarim, ni na ataghizi, ki an danganim inigha atrivimin iti. ⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangarir gumazim, ni na gamizi, ki uan afeziam Devitin danganim inigha atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir kam damuamin fofoziba puvati. ⁸ Nin ingangarir gumazim datirighin, ni ua baghavira misevezir gumazamizbar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me mengan ibura. ⁹ Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ko fofozim na danighti, ki deraghvira nin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egh ki fogham, arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighi, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹⁰ Ezi Ekiam Solomonin azangsizir kam baregha, Solomon bagha an navim bar dera. ¹¹ Egha God Solomon migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin nguazir kam in ikiasa, nan azangsizir puvati, egha dagiar aviriba iniasa nan azai puvati, egha uan apambagh asighasighasa nan azai puvati. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir aghuim ko fofozim iniasa nan azai. ¹² Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangsizim, ki a isi ni daningam. Ki datirighin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitam itir puvati, egh uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam ikian kogham. ¹³ Guizbangira, ni ziar ekiam ko dagiar aviriba uabi daningasa nan azarazir puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin ikiamim, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiar kam itir puvati. ¹⁴ Egh ni uan afeziam Devitin min nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir kam in ikiam.”

¹⁵ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon osegha dikavigha fo, a irebam in gani. Egha gin a uamategha Jerusalem ghugha, Ekiam in Akar Dikarizir Gavgavir Boksiamin borogh in tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamim gami. Egha bizir kam in gin, a uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami.

Nighnizir aghuim Solomonin akurazi a deravira kotiam gami

¹⁶ Dughiar mam in, tuavimin amizimning uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize. ¹⁷ Amizir mam kamaghin migei, “Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam batir dughiam in, amizir kam uaghan na ko dipenim in iti. ¹⁸ Aruer pumuning givazi, mizezim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra dipenim in iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kam in itir puvati. ¹⁹ Ezi dimangan, an akuav onganigha iragha iza uan borim gisin mitozi an areme. ²⁰ Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamin ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan borogh in aneti. ²¹ Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namnam in gara anesavsuiigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati.”

²² Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, “Puvati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim.”

Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Bar puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan borim." Aning atrivimın damazimın uaning adosi.

²³ Ezi atrivim kamaghin aning migei, "Gua uaghara akar vamira bagha uaning adosi. Mav ghaze, 'Otarir angamira itim a nan borim.' Ezi igharazitav uaghan ghaze, 'Bar puvati. A nan otarim.'"

²⁴ Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir sabatam inigh izi." Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize.

²⁵ Ezi a kamaghin me migei, "Ia otarir angamira itir mam, inigh izi tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh."

²⁶ Ezi guizin borir kamın amebam bar uan borimın apangkuvigha kamaghin atrivim migei, "Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki."

Ezi amizir igharazim ghaze, "Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongiram anebikigh."

²⁷ Ezi atrivim kamaghin migei, "Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira guizin borir kamın amebam."

²⁸ Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamın aven amizimning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganıdi. Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin arazimın gin mangi osımtiziba akiramın fofozim ko nighnizir aghuim a ganıngi.

4

Atrivim Solomonın

ingangarir gumazir dapaniba

¹ Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa. ² Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara:

Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gumazim.

³ Sisan otarir pumuning, Elihorep ko Ahiya, aning atrivimın akınafariba osirir gumazimning.

Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim.

⁴ Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim.

Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning.

⁵ Natanın otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim.

Natanın otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin nighnizir aghuiba atrivim ganıdim.

⁶ Ahisar an atrivimın dipenimın ingangaribar garir gumazir dapanim.

Apdan otarim Adoniram, an atrivimın ingangarir gumazir kinibar dapanim.

⁷ Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gatıvagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimın itiba bagh da amangiti, me dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimın itir adarasi, me daghebar men akurvaghham. ⁸ Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara:

Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin garir gumazim.

⁹ Bendeker, a nguibar ekiar kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan.

¹⁰ Benheset, a nguibar ekiar kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamin nguaziba.

¹¹ Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonin guivir mam in iti, an ziam Tafat.

¹² Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekiar kabar gari: Tanak, Megido, ko Bet-sanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin nguibar ekiamin boroghin, Jesrilin nguibar ekiamin Sautin amadaghan iti. Distrighin kam in mitaghniam, aruem anadi naghin Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin tu.

¹³ Bengeber, a Gileatin Distrighin itir Ramotin nguibar ekiamin gara, egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasen anabamin gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin iti. A uaghan Argopin danganimin gari, a Distrik Basanin iti. Distrighin kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasin ingarizir igunur gavgavibar da asi.

¹⁴ Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimin nguibar ekiamin gari.

¹⁵ Ahimas, a Naptalin anabamin nguazimin gari. A Solomonin guivir igharazim Basematin iti.

¹⁶ Husain otarim Bana, an Aserin anabamin nguazimin gara, egha uaghan Bealotin nguibar ekiamin gari.

¹⁷ Paruan otarim Jehosafat, a Isakar in anabamin nguazimin gari.

¹⁸ Elan otarim Simei, a Benjaminin anabamin nguazimin gari.

¹⁹ Urin otarim Geber, a Gileatin Distrighin gari. Fomira distrighin kam, Amorian Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning an ikia an gari.

Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan Distrighin ikia distrighin kabar gumazir dapanir kaba bar adar gari.*

Solomon atrivimin itima kantri bar deraghaviram oto

²⁰ Juda ko Israelin gumazamiziba bar aviraseme, mati ongarir gigim. Me dagheba ko dipaba apava bar akonge. ²¹ Solomon kantrin kaba bar dar atrivimin iti, da Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin ikegha ghua, Fil-istiabar nguazimin aruem uaghiri naghin otogha ghua, sautin amadaghan, Isipin mitaghniamin tu. Kantrin kaba bar Solomonin apengan ikia, egha dughiiabar uan takisba isa a bagha iza ghua, dughiar an aremezimin tu.

²² Arueba bar vaghvaha Solomon kamaghin dagheba isi, 6,000 kilogram plaua ko 3,000 kilogram plauan aghuiba, ²³ ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghapir mikarziba sara itiba, ko 100plan sip-sipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikarziba sara itiba ini.

²⁴ Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniam, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan iti, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apanim gamir puвати. ²⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiziba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua Berseban nguibar ekiamin tu, me bar deraghavira uan wainin azeniba ko fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozir puвати.

* **4:19:** Hibrun akam kagh deragha bigha migeir puвати. **4:21:** Genesis 15:18; 2 Eghaghaniba 9:26

²⁶ Solomon hoziabar arıghamin dipenir avırıba iti, kar hoziar midorozir karisba mikırvazıba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan 12,000plan midorozir gumazıba iti, me hoziabagh apia misozir umazıba.

²⁷ Distrıghın kaba vaghvagha dar 12plan gumazir dapanıba, me Atrıvim Solomon bagha iakınır a me bagha inabazımın dagheba inıasa zui. Dagher kaba, da atrıvim ko gumazamızır an dipenımın ikıa a ko apıbar dagheba. Gumazir dapanır kaba, me bar deraghavıra uan ingangarım gamı, ezi atrıvim dughıar tamın daghebar otevezir puvati. ²⁸ İakınır atrıvim inabazımın, me uaghan, hoziar karisbagh etuıba ko hoziar ıgharazıba bagha, balıba ko grazıba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inıgh, vaghvagh danganır hoziaba iti naghın mangam.

²⁹ God, nıghnızıba ko fofozir aghuir avırıba isa Solomon ganıngı. A fofozır bar aghuıba iti, matı ongarımın gıgım, ezi gumazıtım da mengın iburagham. ³⁰ An fofozım ko nıghnızır aghuım, aruem anadı naghın itır fofozır gumazıba ko, İspın itır fofozır gumazıbar fofozıba bar dagh afıra.

³¹ Solomonın fofozım, a nguazır kamın fofozır gumazıbar fofozıba bar dagh afıra. Solomonın fofozım, uaghan Etanın fofozım gafıra. Etan a Esran adarazır fofozır gumazır mam. Solomonın fofozım uaghan Maholın otarıbar fofozım gafıra, Maholın otarıbar izıbar kara, Heman, Kalko ko Darda. Kamaghın amızı, İsraelın boroghın itır kantrıba bar, dar gumazamızıba, an zıar ekıamın akam barası. ³² Solomon, 3,000plan aghuzır akaba osırıgha, egha uaghan 1,005plan ıghıaba osırı. ³³ An akaba, bizıba bar dav geı, matı Lebanonın sıdan temer ekıam ko, hıspın mın garır temer dagıar dıvazır mıriabar aghuıbar geı. A uaghan asızır avırıba ko, kuarazıba ko ıpeba ko, osırıba sara mıgeı. ³⁴ Kantrıba bar dar atrıvıba, Solomon barası, a nıghnızır aghuım ko fofozır aghuım itıma, ezi me gumazıba amadıma me ıza an akar aghuıba barası.

5

Solomon İkiavıra İtir God bagha Dipenımın İngarasa Bizıbar Kırı (2 Eghaghanıba 2:1-18)

¹ Fomıra Hiram Tairın atrıvımın ike, a fomıra Atrıvim Devıtın namakar aghuım. Egha Hiram kamaghın orakı, Solomon, Devıtın danganı inıgha atrıvımın oto, ezi a uan ingangarır gumazır dapanıba Solomonın ganasa me amada. ² Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, ³ “Nı fo, nan afezıam Devıt atrıvımın itır dughıamın, apanıba zurara izava a ko misosı. Kamaghın a İkiavıra İtir God, uan Godın zıam famın Dipenımın İngaramın dughıaba puvati. A kamaghın nıghnısı, İkiavıra İtir God apanır kaba abınıghtı, kı uan İkiavıra İtir Godın Dipenımın İngaram. ⁴ Ezi datırıghın, İkiavıra İtir God, nan God, kantrın ıgharazıbagh amızıma, me e ko deraghavıram apia. Kantrın kaba datırıghın uam en apanım gamır puvatızı, arazır kuratam e batozır puvati. ⁵ Kamaghın amızı, kı datırıghın İkiavıra İtir God, nan God, an zıam famın Dipenımın İngarasa ifonge. İkiavıra İtir God fomıra nan afezıam ko akar kam akırıgha ghaze, ‘Kı nın otarıtım amıseveghti, a nın danganı inıgh atrıvımın ikıam. Egh a na bagh Dipenımın İngaram, eghti gumazamızıba Dipenır kamın na bagh roghıra izı nan zıam fam.’ Kamaghın amızı, kı datırıghın a bagh Dipenımın İngaram. ⁶ Kamaghın amızı, nı uan ingangarır

gumaziba, amadaghtima me sidan temeşa okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo, Saidonia temeşa oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghsi izam. Eghti ni manmaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.”

⁷ Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganim inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.” ⁸ Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeşa amangam. ⁹ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeşa okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighi, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamira ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.”

¹⁰ Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu. ¹¹ Ezi zurara azeniba vaghvagha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan* olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi.

¹² Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami.

¹³ Atrivim Solomon 30,000plan gumaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei. ¹⁴ Egha an okoruar 3plan me abiki, ezi okoruaba vaghvagha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, egh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. ¹⁵ Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghoris. Egha dagiaba ateraşa 70,000plan gumaziba ini. ¹⁶ Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe. ¹⁷ Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. ¹⁸ Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiramın ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramın dagiaba akira temeşa abisi.

6

Solomon Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari

* **5:11:** Gumazir fomira itir maba akar kam gira, egha me ghaze, akar kam 400,000 litan migei. Ni 2 Eghaghaniba 2:10in gan. **5:14:** 1 Atriviba 12:18

¹ Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kam namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim Siv,* Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. ² Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu. ³ Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanim, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu. ⁴ Dipenir kam namba biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekevegha, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam.† ⁵ Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghu, eghti dipenir akorir kam arighamin danganim ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanim 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanim 3 mita ko 20 sentimitan tu.

⁷ Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati.

⁸ Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin amadaghan iti. ⁹ Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan temer arariba inigha dipenir siriamin ingari. ¹⁰ Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba inigha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei. ¹² “Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. ¹³ Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumamaziziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati.”

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba asingi
(2 Eghaghaniba 3:8-14)*

¹⁴ Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa. ¹⁵ Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuani. ¹⁶⁻¹⁷ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiar mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi

* **6:1:** Israelian iakinir kam Siv, an Epril ko Mein dughiamin otifi. † **6:4:** Hibrun akam, danganir kam namba biriba da migei puvati. **6:7:** Ua Me Ini 20:25; Godin Araziba 27:5; Josua 8:31 **6:14:** 2 Eghaghaniba 3:1-14 **6:16-17:** Ua Me Ini 26:33-34

danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu. ¹⁸ Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganan kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir aghuariba ter ararir kabar dar ghore.

¹⁹ Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. ²⁰ Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirivim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir kamin tiar akamin boroghin, me temer sidan ofa gamir dakozir mamın ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave. ²¹ Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave. ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuimin bar da ave.

²³⁻²⁶ Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Aningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselning bar uaghara gari. Aningin avizimningin kuigha voroghira iti. Ezi aningın avizimningin ruarimin ababanim vaghvagha 2 mita ko 50 sentimitan tu. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir mamın avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. ²⁷ Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givagha, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi aningın avizir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongin, uaningin akuigha uaning bira. ²⁸ Me uaghan golin enselin kamning avara.

²⁹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aningın biriba, enselin bar gavgavibar nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar ghorı. ³⁰ Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara.

³¹ Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningin ingari. Egha me tiam asir danganimin ter akinir 5plan mekhaba itimningin aning agura. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua. ³² Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavibar nedaziba ko detin temebar nedaziba ko akimarir onezibar nedazibar, aningın dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³³ Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningin ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akinimning tiar kamning arighamimin ingari. Ezi guarir akinir kamning, vaghvagha 4plan miriaba iti. ³⁴ Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin ingari. Tiar akar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar

† 6:20: Hibrun akam danganir kamin deragha bigha a migeir pu.

6:22: Ua Me Ini 30:1-3

6:23-26: Ua Me Ini 25:18-20

Anogoroghezir Danganimın tiar akam gamizi mokın. ³⁵ Egha me enselin bar gavgavibar nedaziba, ko detin temebar nedaziba ko akımarir onezibar nedazibar, aningın dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara.

³⁶ Egha me Dipenim borogın itir danganir arozim avınizir divazimın ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa.

³⁷ Solomon namba 4ın azenimın atrivimın itir dughiamın, an iakinir namba 2ın, me Ikiavıra Itir Godın Dipenimın apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kam me kamaghın a dibori, Siv, iakinir kamın me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi. ³⁸ Ingangarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamın ingari, egha Solomon atrivimın itir azenir namba 11, an iakinir namba 8ın aven, me Dipenimın ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghın a dibori, Bul. [§] Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavıra dagh amizi, Dipenimın ingangariba bar deraghavıram oto.

7

Me Solomon bagha dipenir ekiamın ingari

¹ Solomon ua bagha atrivimın dipeniba itir danganir mamın dipenimın ingari, ezi an ingangarir gumaziba ingara ghuavıra itima, 13plan azeniba gıvazi, danganir kamın dipenir kaba gıfa. ² Solomonın ingangarir gumaziba, dipenir ekiar mamın ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanonın Ruarir Pızimın Dipenim. Dipenir kamın ruarimın ababanım, 50 mitan tu, ezi an arozimın ababanım, 25 mitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 15 mitan tu. Dipenir kamın, me temer sidan dipenir akıniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimın tuirivimın pın, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar mın dipenir akınibagh isin da ariki. ³ Egha dipenimın arozimın gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dipenir akınibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonım, 45ın tu, ezi biziba vaghvagha 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriamın ingari. ⁴ Dipenimın birir vong ko vongın itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavıra dar abaragha dar ingarizi, da birimningın vong ko vongın ikia, bar voroghıra gara iti. ⁵ Dipenir kamın tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagha tiar akar 3pla iti.

⁶ Egha me dipenir mamın ingarigha kamaghın a dibora ghaze, Dipenir Akınir Ekiar Avırıba Itir Dipenim. Dipenir kamın ruarimın ababanım, 25 mitan tu, ezi an arozimın ababanım, 15 mitan tu. Dipenir kamın azuarimın akıniba, da azuarir kamın isiriam gisaghpu.*

⁷ Egha me uaghan Atrivimın Dabirabimın Dipenimın ingari. An ziar ighazarir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumamazıbar osimtıziba baraghamım. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dipenir kamın biriba apira, ghuriamın arui naghın ikegha, ghuavanaga an siriamın tu.†

§ 6:38: Israelian iakinir kam Bul, a en iakinir Oktoba ko Novemban dughiamın otifi. * 7:6: Hibrun akam, deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. † 7:7: Hibrun akam, deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

⁸ Egha me arazir kamın gın ghua Solomonın dipenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazimin aven, Dipenir Kotiaba Barazimin girakirangin an ingaravira iti. Egha me uaghan dipenir igharazibar min an ingari. Solomon uaghan dipenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin atrivimin guivim.

⁹ Dipenir kaba bar, me dagiar bar aghuibara inigha dipenir kabar ingara, dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriabar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamim avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri. ¹⁰ Egha dipenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamin tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu. ¹¹ Me dagiar ekiar kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dipenir ingari. ¹² Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiabagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kamın ingara ghuvati a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari.

Huram iza Atrivim Solomonın ingangaribagh ami

¹³⁻¹⁴ Tairin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizibar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin biziba bar dar ingari.

Huram brasin guarir akinir ruarir pumuningin ingari (2 Eghaghaniba 3:15-17)

¹⁵ Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuning brasin aningın ingari. Ezi aningın ruarimning virara 9 mitan tu, ezi aningın arozimning 6 mitan tu. ¹⁶ Egha uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimningin ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. ¹⁷ Egha a sen brasbar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvagha aningın iti. ¹⁸ Egha a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasin guarir akinimningin dapanimning gisin arigha ghu. Guarir akinimning vaghvagha pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning iti. ¹⁹ Guarir akinir dapanimning vaghvagha aningın ganganim mati akimarir dirim oneghirigha iti. Aningın ruarimin ababanim, 2 mitan tu. ²⁰ Guarir akinir kamningin dapanimningin apengan, aning gighuizir mizimning iti. Ezi Huram ivemin min irighizir sen bras inigha, mizir kamning gisin da ike. Egha aning gisin a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagh itui. Ezi dipenir akinimning vaghvagha 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti. ²¹ Huram guarir akinimningin ingangariba agivagha, aning isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghın aning asara.

Egha guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.[§] ²² Guarir akinir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir onezimın mirara ingarizir bizimning aningın iti. Ezi guarir akinir kamningin ingangariba bar gifa.

*Huram tengin dipar ekiam
brasin an ingari
(2 Eghaghaniba 4:2-5)*

²³ Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuezı da isia amerezi, a bras tengin bar ekiamın ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamın arozimın ababanım, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimın ababanım, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanım, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ²⁴ Egha a kerbezbar nedaziba tengin kamın dapanimın miriaba, bar bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamın dapanim gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egha a tengin ingarigha givagha nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. ²⁵ Egha Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghın gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghın gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimın apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ²⁶ Tengin kamın brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamın tuzim, a bar mitemegha, an ababanım, 8 sentimitan tu, mati gumazimın dafarimın ababanım. Tengin kamın miriam mati kavın akam, egha akimarir aghuarir onezir mamın mın oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam.

Huram brasin wilkarbar ingari

²⁷ Egha Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarın kabar 4plan miriabar ababanım magh ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanım, 1 mita ko 37 sentimitan tu. ²⁸⁻²⁹ A kamaghın wilkarbar ingari. Wilkarba da boksiabar mın, miriar 4pla iti. Huram faragha dar agharibar ingari. Egha gın a brasin maba inigha laionın nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarın 4plan miriabar poka. Egha bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarın aghariba adiarir ababaniba iti, dagh aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionın nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egha uaghan dar pın iti. ³⁰ Wilkarın kaba vaghvagha brasin ingarizir wilın 4pla iti, egha wilningin suizir ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarın kabar pın, da mıkebar 4pla iti, ezi mıkebar kabar pın, brasin akinir 4pla iti, mati dipenir akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir kabagh aghuizir adiariba iti. ³¹ Brasin bizir mam, a ringin ekiamın mın gari, ezi 4plan akinir kaba ringin kamın suiragha ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav iti. Wilkarın kamın siriamın ikegha pın ghuanaga ringin apebamın ababanım, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarın siriamın ikegha pın ghuanaga ring gisin tuzir ababanım, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi wilkarın apebam, a ringin mın gari puvati, a boksiamın mın ikia miriar 4pla iti.**

§ 7:21: Hibrun akamin ziar kam Jakin, a mong akar otevir kamin mın ghu, "God a gamizi an oto." Hibrun akamin ziar kam Boas, a mong akar otevir kamin mın ghu, "Godin gavgavim." *** 7:31: Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

³² Wilkarin kaba, da vaghvagha 4plan wilba ikia nedaziba itir m̄riabar apengan iti. Ezi wilkarin wilningin suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ezi wilbar arozibar ababanim, da 68 sentimitan tu. ³³ Wilin kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar brasin amerezimin dar ingari, kar wilin suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir bizir igharaziba sara. ³⁴⁻³⁵ Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatizir pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu. ³⁶ Huram akinir kaba ko wilkarbar m̄riaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagh ighuagharui. ³⁷ Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizi, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu.

³⁸ Ezi Huram vaghvagha wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagha 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. ³⁹ Egha Huram bizir kabar ingarigha givagha, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egha 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egha a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikemamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti.

*Huram Godin Dipenim bagha
ingarizir bizibar ziaba
(2 Eghaghaniba 4:11-18)*

⁴⁰ Egha Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. ⁴¹ Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ⁴² A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagha pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ⁴³ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ⁴⁴ Egha uaghan tengin dipar bar dafar kam in ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ⁴⁵ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isa dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

⁴⁶ Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuez da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ⁴⁷ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

*Me Ikiavira Itir Godin Dipenim darighasa golin bizibar ingari
(2 Eghaghaniba 4:19--5:1)*

⁴⁸ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ⁴⁹ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ⁵⁰ Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

⁵¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8

*Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Godin Dipenimin ize
(2 Eghaghaniba 5:2--6:2)*

¹ Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ² Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim.* Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ³ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. ⁴ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. ⁵ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mangan ibura.

⁶ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁷ Enselin kamningin aviziba kuiagherigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁸ Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara.

7:48: Ua Me Ini 25:23-30; 30:1-3 **7:49:** Ua Me Ini 25:31-40 **7:51:** 2 Samuel 8:11; 1 Eghaghaniba 18:11 **8:1:** 2 Samuel 6:12-16; 1 Eghaghaniba 15:25-29 **8:2:** Ofa Gami 23:34 * **8:2:** Israelian iakinir kam Etanim, a en iakinir Septemba o Oktoban otifi.

Ezi aningın ruaghatevimning, tiar akamın inir ekiamın porozi, aningın otevir pumuning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningın ruaghatevimningın inim fighav itir danganimningın ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamın azenan ikıva, aningın ganighan kogham. Iter otevir kamning, datırighın ikıa kamaghıra iti.†

⁹ Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiamın aven bizir avırıtaba itir puvati. Godın Akar Gavgavıba itir dagıar akuamningra, an aven iti. Israelia fomıra Isip ategha iza Sainain Mighsiamın itima, Ikiavıra Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagıar akuar kamningın iti, ezi Moses fomıra aning isa Boksıar kam garu.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazıba Bar Anogoroghezir Danganım ategha azenan izimrama, ghuariam Ikiavıra Itir Godın Dipenim avara.‡ ¹¹ Ikiavıra Itir Godın angazangarım ghuariamin aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazıba uan ingangarım damuan ibura. ¹² Ezi Solomon kamaghın Ikiavıra Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavıra Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. ¹³ Ezi ki datırighın ni bagha Dipenir bar aghuir mamın ingari, kar dipenir ni zurara ikıvıra ikiamım.”

Solomon gumazamizıbav gei (2 Eghaghanıba 6:3-11)

¹⁴ Atrivim Solomon God ko mikemegha gıvagha, raghirigha Israelian gumazamizıbar gara, deragh me damuasa Godın azangsisı. ¹⁵⁻¹⁸ Egha a kamaghın migei, “E Ikiavıra Itir Godın ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deravıram an gın ghu. Devitın nighnızim kamakin, a Dipenitamin ingarighti, gumazamizıba Ikiavıra Itir God, Israelian Godın boroghın izıva an ziam fam. Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın a migei, ‘Ki Isipın kantrin uan gumazamizıba inigha izir dughiamın iza datırighın, ki Israelia nan ziam fasa ua bagh Dipenitamin ingarasa, ki nguıbar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumazamizıbar ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimın ingarasava amir nighnızir kam, a dera. ¹⁹ Egh ni uabi na bagh Dipenimın ingaran kogham. Nın otarır nın otoghamımra, gın na bagh Dipenimın ingaram, eghti gumazamizıba an mangıva nan ziam fam.’

²⁰ “Ikiavıra Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datırighın guızbangıram oto. Ezi Ikiavıra Itir God akam akırizi moghın, ki uan afeziam Devitın danganım inigha Israelian atrivimın otogha iti. Egha ki Ikiavıra Itir God, Israelian God bagha Dipenir mamın ingari, eghti Israelia an boroghın mangı an ziam fam. ²¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam arıghasa, Dipenir kamın aven danganir mamın ingari. Boksıar kamın aven, dagıar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningın iti. Ikiavıra Itir God fomıra

† **8:8:** Migirigiar otevir kam, aghorıba iti moghıra iti, e itir dughıar kam migeir puvati. A gumazir akınafarım kam osirizir dughıam migei. **8:9:** Godın Arazıba 10:5 ‡ **8:10:** Ikiavıra Itir God ghuariamin aven Israelia batifi, eghti me ganigh fogh suam, a me ko iti. Ikiavıra Itir Godın ghuariar kam, gumazamizıba puvatizir danganımın tuavımın men akakasi. (Ni Ua Me Ini 13:2ın gan.) Egha Ikiavıra Itir God ghuariamin aven ikıa, akam Moses ganingi, (Ni Ua Me Ini 19:9 ko 20:21ın gan.) Israelia zurara Ikiavıra Itir Godın Purirpenimın, gumazamizıba puvatizir danganir kamın, an asara, ezi Ikiavıra Itir Godın ghuariar kam Purirpenim ave. (Ni Ua Me Ini 40:34 ko Ofa Gami 16:2ın gan.) **8:12:** Onger Akaba 18:11; 97:2 **8:15-18:** 2 Samuel 7:1-11; 1 Eghaghanıba 17:1-10 **8:19:** 2 Samuel 7:12-13; 1 Eghaghanıba 17:11-12

en inazir afeziaba inigha Isipin kantri ategha azenan izezir dughamin, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

Solomon God ko migei
(2 Eghaghaniba 6:12-42)

²² Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tugha uan dafarimning fegha overiamin aka. ²³ Egha a kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kam in gin ghua, uan ingangarir gumazamizir uan navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikiavira iti.

²⁴ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto.

²⁵ Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.’ ²⁶ O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

²⁷ “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kam in ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Eghti dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin tughatigham? ²⁸ O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangisizim barakigh. ²⁹ Ni kamaghin migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kam in ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni nan migirigiaba baragh. ³⁰ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang.

³¹ “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. ³² O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni deraghvira osimtiziba puvatizir gumazim damighti, gumazamiziba bizir kam in ganigh foh suam an arazir kuram gamizir puvati.

³³ “E Israelia, nin gumazamiziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighti me e abiragham. Eghti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangisighti, ³⁴ ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba e azangisiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh.

³⁵ “Eghti e nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kam in gan nin ziam fi, nin azangisighti, ³⁶ ni uan Nguibamin iki, e Israelia,

nin ingangarir gumazamiziba, en azangsziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim giri.

³⁷ “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, ³⁸ bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar tamn mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsighti, ³⁹ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangszim baregh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighnziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. ⁴⁰ Ni kamaghin damightima, e nin gumazamiziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamn ikiam.

⁴¹⁻⁴² “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekiam ni en gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamn boroghira izi, egh ni ko mikimam. ⁴³ O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangszibar amu. Kamaghin amizi, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamn gumazamiziba bar ni gifogh egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti an aven nguazir kamn gumazamiziba me nin boroghira izam.

⁴⁴ “Egh danganir manamin ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibar soghsi, nin nguibar ekiam ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ⁴⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiba baragh en apangkufigh.

⁴⁶ “Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighti ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ⁴⁷⁻⁴⁹ Eghti e men kantrin kamn aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnzir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiam ni ua baghvira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamn ganiva guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. ⁵⁰ Egh e nin gumazamiziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighti me en kuarkufigh. ⁵¹ E Israelia guizin nin gumazamiziba. Ni Ispin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiam mamn min iti, ezi ni an e inigha ize.

⁵² “O Ikiavira Itir God, e nin gumazamiziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghsi oragh iki. ⁵³ Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumazamizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami.”

God deragh gumazamizibar amuasa, Solomon an azangsis

⁵⁴ Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakozimin boroghin tevimning apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa. ⁵⁵ Egha Solomon dikavigha tugha gumazamizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei. ⁵⁶ A ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabiribir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati. ⁵⁷ Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham. ⁵⁸ An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e deravira dar gin mangam. ⁵⁹ Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasava an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki men akurvagh, dughiarbar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar oteveghan kogham. ⁶⁰ Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godin tam ua itir puvati. ⁶¹ Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi.”

*Dipenir kam, me Ikiavira Itir God baghavirama a ginaba
(2 Eghaghaniba 7:4-10)*

⁶² Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. ⁶³ Solomon God ko navir vamiran ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. ⁶⁴ Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumazamiziba uari akuvir kamin ofabagh ami.

⁶⁵ Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem in iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumazamizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghnamin tu. ⁶⁶ Aruer ekiar kaba givazima, amimzaraghan Solomon gumazamiziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui.

Egha gumazamiziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumazamiziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibarbar zui.

9

Ikiavira Itir God ua Solomon bato (2 Eghaghaniba 7:11-22)

¹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. ² Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a batozi moghin, uam a bato. ³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki nin azangisiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumazamiziba zurara dughiabar Dipenir kamin aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham. ⁴ Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. ⁵ Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.'

⁶ "Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, ⁷ ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. ⁸ Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atitigh, kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, egha Dipenir kam sarama asighasiki?' ⁹ Eghti gumazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguzir kamin ize. Ezi me God ategha, ragha uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.'

Solomon bizir aghuir mam isa *Atrivim Hiram ganingi* (2 Eghaghaniba 8:1-2)

¹⁰ Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, egha gin me Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan ezenibar dar ingari. ¹¹ Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, Solomon ifongezir moghin, sidan temeba ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamaghin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distrighin iti. ¹² Ezi

Hiram Tairin nguibar ekiam ategha iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagh ifongezir puvati. ¹³ Egha a kamaghin Solomon migei, "Nan aveghbuam, kar manmagh garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?" Bizir kam bagha, datirighin gumazamiziba danganir kam ziar kam a garisi, "Kabul."* ¹⁴ Hiram faragha golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osintizim 4pla tanin tu.

*Solomon amizir bizir igharaziba
(2 Eghaghaniba 8:3-18)*

¹⁵ Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia ghaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem avinizimin ingari. Egha me mikemezi, me Jerusalem inguazibagh kua da isa Jerusalem danganir iraghezibav kira da apeme. Egha me mikemezi, me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. ¹⁶ Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Isipian atrivim iza me misoghezi me ariaghirezi me a gaborozi a isi. Ezi Solomon Isipin atrivimin guivim inigha an ituma, atrivim Geserin nguibar ekiar kam bizir aghuimin min a isa uan guivim ganingi. ¹⁷ Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiar kam in ingari. A gin Bethoronin nguibar ekiar vin amadaghan itim ko, ¹⁸ Balat ko Tamarin nguibamningin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan anabamin gumazamiziba puvatizir danganin itum. ¹⁹ Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, bar adar ingari.

²⁰ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumazamiziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ²¹ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti.† ²² Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagh apiagha ghua misozibar ingangarim me ganingi. ²³ Solomonin ingangaribagh amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu.

²⁴ Solomonin amuim, a Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Isipian atrivimin guivim. Egha gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalem itir danganir iraghezibav apeme.

²⁵ Egha azeniba vaghvagha, Solomon 3plan dughiabar ingarizir ofan dakozir kam in Ikiavira Itir God bagha ofa bagh ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba tue. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh

* **9:13:** Hibrun akamin ziar kam, "Kabul," a mong akar kam ko voroghira ghu, "Nguazir ikuvim."
9:15: 2 Eghaghaniba 8:16 † **9:21:** Migirigiar otevir kam, "datirighin uaghan," an en itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **9:25:** Ua Me Ini 23:17; 34:23; Godin Araziba 16:16

ami. Kamaghira, Solomon ofan kabagh amua Dipenir kamin ingangarim gamizi, a guizbangirama oto.‡

²⁶ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ²⁷ Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. ²⁸ Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagha izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagh afira.

10

Seban kantrin atrivir amizim Solomonin ganasa izi (2 Eghaghaniba 9:1-12)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. ² Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem in oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsis. ³ Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ⁴ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egha a uaghan atrivibar dipenir ekiam a ingarizimin gani. ⁵ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁶ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁷ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagiaba bar aviraseme. ⁸ Nin gumamaziziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha, an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.”

¹⁰ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dughiar

‡ 9:25: Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 10:1: Matyu 12:42; Luk 11:31

kamın gin, pauran avirir igharagha garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati.

¹¹ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuubar bighizir arariba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. ¹² Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹³ Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon dagiar aviriba iti
(2 Eghaghaniba 9:13-28)*

¹⁴ Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁵ Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁶ Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremın tu. ¹⁷ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremın tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

¹⁸ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mamın ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanın atariba inigha an kurke. ¹⁹⁻²⁰ Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionın nedazibar ingarigha da asezi da tuiv-ighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionın nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabir kamın girakirangin, vongin ghuavanabogha ikiragha ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionın nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam tong kamaghin garir puvati.

²¹ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonın dughiamın, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²² Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramın kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanın atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²³ Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

²⁴ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.

²⁵ Atrivir kaba azenibar vaghvagma Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi.

²⁶ Solomon dughiaabar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egħa a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalem in iti. A 1,400plan karisba ikia, egħa 12,000pla hoziaba iti. ²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egħa uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba, kantri Musri* ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. ²⁹ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagma dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagma dar ivezim 1,500 kinan tu. Egħa dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hitia ko Siriabar atriviba dagħ ivesi.

11

Solomon akirim ragħa God gasara

¹ Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragħa Isipian atrivimin guivimin ikia, egħa uaghan kantri Moapin amizibar ikia, egħa kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti. ² Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragħa, men ikian Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migħa ghaze, "Ia Israelin azenan itir amizir kabar ikian bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategħ men asebar gin mangam." Ikiavira Itir God kamaghin mikemegħa gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongegħavira iti. ³ Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragħa Ikiavira Itir God gasara. ⁴ Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategħa, egħa Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. ⁵ Solomon aser kam Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egħa a uaghan asem Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazim bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. ⁶ Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategħa, Ikiavira Itir Godin arazim guizin an gin zuir puvati. ⁷ A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mam in ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mam in ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalem in aruem anadi naghin mighsiam gisin iti. ⁸ Egħa a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagħa danganir mabar ingari, egħti me dar mangiva ofan migharir mughuriar aghuim zuim ko, ofan igharagħa gariba uan aseba bagħ dar amuam.

10:26: 1 Atriviba 4:26 **10:27:** Godin Araziba 17:17 **10:28:** Godin Araziba 17:16 * **10:28:** Kantri Musri, kantri Lebanonin notin amadaghan iti. Ezi gumazir maba ghaze, a kantri Isipin migei.
11:1: Godin Araziba 17:17 **11:2:** Ua Me Ini 34:16; Godin Araziba 7:3-4

9-10 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser kabar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegħa, akirim ragħa a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia, ¹¹egħa kamaghin a miġei, “Ni oragh! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavim gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagħa ghaze, ni atrivir ingangarimin givagh, ua kantrin kamın ganan kogħam. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghıtma an atrivimin otivam. ¹²Ni aremegħtı nin otarim atrivimin ikitıma, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batueghan kogħam. ¹³Egh ki atrivir ingangarimin bar a batueghan kogħam. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekiar ki ua bagħavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ategħtı a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam.”

Gumazir pumuning Solomonin apanim gami

¹⁴Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizıma, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamın ziam Hadat, a Idomian atrivimin ikizimin gumazir mam. ¹⁵Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugħa, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe. ¹⁶Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav sogħa ghua bar me kuavareme. ¹⁷Dughiar kamın Hadat suvighavira ikia, egha Idomian gumazir maba ko ara Isipin kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin ingangarir gumaziba. ¹⁸Me Midianin nguazim ategħa ghua Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Egha Paranin gumaziba inigha, me bar mogħira Isipin ghue. Me otivigha givagħa, ghua Isipin atrivim batozıma a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, dagħebar an akurvasi. ¹⁹Isipian atrivim bar Hadat gifongegħa anetaghizıma, a Tapenesin afumimin iti. Tapenes, a Isipin atrivimin amuim. ²⁰Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin men gari. ²¹Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap, aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim miġia ghaze, “Ni nan amamangatıghıtı, ki uamategħ uan kantrin mangam.”

²²Ezi atrivim an azara, “Ni manmaghsua uamategħ uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti.”

Ezi Hadat a miġia ghaze, “Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na ategħtı ki mangam.”

²³God gumazir iġharazir mam uaghan a gamizıma, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamın ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategħa arav għu. ²⁴Egha a gumazir maba akuvagħa men faragħa ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogħa men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogħa me aġivazi, * bizir kamın gin, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Egha an adarazi an akurazi, a Damaskusin atrivimin oto. ²⁵Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizi mokin. Egha Reson kantri Sirian atrivimin ikia, Israelia bar men aghua.

Ikiavira Itir God, Jeroboam bagħa akam akiri

* 11:24: Ni 2 Samuel 8:3-6 ko 10:15-19in gan.

²⁶ Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a gasaragha an apanim gami. An ziam Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat, ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiam. ²⁷ Jeroboam Atrivim Solomon abinasa nighnisi. Bizir kamin mingarim kamaghin ghu, Solomon Jerusalem danganir iraghueziba apeava, Devitin Nguibar Ekiam avinizir divazim akirir dughiamin, ²⁸ Jeroboam bar deraghavira ingari. Solomon an ingangarir aghuir kabar ganigha anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gativagha men gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganingi.

²⁹ Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamin zuima, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a iza tuavimin a bato. Aning uaningra itima, gumazitam uam aning ko itir puvati. Dughiar kamin, Ahiya korotiar igiar mam arugha egha ize. ³⁰ Egha Ahiya korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar anebiki. ³¹ Egha a Jeroboamin nigia ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin ni migei, 'Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla gativagh men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagh dar suikigh. ³² Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anabar tongin Jerusalem nguibar ekiar ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam. ³³ Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonin aser amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuir ki men akaziba dar gin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvati. Egha ki ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham.

³⁴ "Egh ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivaghan kogham. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin zuir gumazim. Ki a ginighnigh, Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham. ³⁵ Solomon aremegh givaghti, an otarim an danganin inigh atrivimin ikiti, ki an dafarimin 10plan Israelian anababa inigh ni Jeroboam, nin dafarim darigham. ³⁶ Egh ki Solomonin otarim ateghti, a Israelian anabar vamiran ganam. Eghti nan ingangarir gumazim Devitin lam mungueghan kogham.† Bar puvatigham. An ovavir boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitin ikizimin adarazir tongin gumazitam zurara Jerusalem atrivimin ikiam. Nguibar ekiar kam, gumazamiziba an iziva nan boroghin izi nan ziam fasa ki a ginaba. ³⁷ Jeroboam, ki ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni ganasa ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. ³⁸ Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh nan damazimin arazir aghuivar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam. Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni daningam. ³⁹ Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin ki

† 11:36: 2 Samuel 21:17in, gumazir maba ghaze, Devit mati lam, angazangarim Israelia ganidi. Gin akar kam, Devitin lam, a Devitin adarazir akar isin zuimin min oto. Akar kam, "Devitin lam mungan kogham," an mingarim kamaghin, "Devitin ikizim givan marki."

ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam. Egh ki zurara mizazim me gasivira ikian kogham.’”

⁴⁰ Solomon gin kamaghin fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghin amizi, Solomon Jeroboam misueghti an aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Isipian Atrivim Sisak ko iti. Egha Isipian ikiavira itima Solomon areme.

Solomon areme
(2 Eghaghaniba 9:29-31)

⁴¹ Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimin ada osiri. ⁴² Solomon 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. ⁴³ Egha Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem in, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Israel ko Juda, kantrin pumuningin oto

12

(Sapta 12--16)

Anabar notin amadaghan itiba
bigha Judaba ataki
(2 Eghaghaniba 10:1-19)

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kam in akam baraki.

³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.” Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughiba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungi, egha datirighin me an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan

dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegeha, me tintinbar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuvanabogha ara Jerusalem ghu. ¹⁹ Dughiar kamin ikegha iza datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

²⁰ Ezi Israelian gumazamiziba kamaghin oraki, Jeroboam Isip ategha ize. Egha me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin ikizimin otivizir atrivibar apengan iti.

*Akam inigha izir gumazim Semaia, Godin akam akuri
(2 Eghaghaniba 11:1-4)*

²¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ²² Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei, ²³ “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, ²⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misogynan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.” Ezi

12:15: 1 Atriviba 11:29-39 **12:16:** 2 Samuel 20:1 * **12:19:** Akar kam, “dughiar kamin ikegha iza datirighin,” a datirighin en dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei.

Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinizi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Jeroboam akirim ragha Ikiavira Itir God gasara

²⁵ Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetegha, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi.

²⁶ Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, “Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham. ²⁷ Me datirighin Jerusalem itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamategh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti, me uamategh Atrivim Rehoboam bagh mangam.”

²⁸ Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aningin ingari. Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalem zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning Isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningin ziam fi.” ²⁹ Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamin anetigha, igharazim Danin nguibar ekiamin aneti. ³⁰ Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningin ziamning fe. Me kamaghin amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danin itir bulmakaun kam in ziam fasa pura Danin zui. ³¹ Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabamin adarazi puvati.

Ikiavira Itir God, Betelin itir danganir gol bulmakauningin ziamning fem gasighasighasa

³² Egha Jeroboam, gol bulmakauningin ziamning fasa dughiar ekiar mam ginaba, a namba 8in iakinim an namba 15in aruem. Kar bulmakaun kamningin ziam fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer dughiam ko ekevegha magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarimin faragh mangi a damuam. ³³ Egha namba 8in iakinim, an namba 15in aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekiar me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimin ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13

¹ Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme. ² Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kam in ikia, egha akam inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: “O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otarir mam, an ziam Josai, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin ikiamim

dughiamin, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham.”

³ Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei, “Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighi, an itir averenim tintinibar iregham.”

⁴ Jeroboam ofa gamir dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarim fuegha akam inigha izir gumazimin akuigha ghaze, “Gumazir mamın suiragh.” Ezi Jeroboamin dafarim maghira minneghirigha ikia mamaghira iti, ezi an anepirighi ua izan ibura.

⁵ Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimin akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimin nguazim gire. ⁶ Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarim ua deraka.” Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarim gamizi, a ua deragha iraghu.

⁷ Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam.”

⁸ Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimin mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham. ⁹ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamategh tuavir igharazitamin mangam.”

¹⁰ Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezimin ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazimin ua ghu.

Akam inigha izir gumazir ghurim, Judan akam inigha izir gumazim gifara

¹¹ Dughiar kamin akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezir akabar gun a migei. ¹² Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar azara, “Akam inigha izir gumazir kam, tuavir manamra a uamategha an ghu?” Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimin gani, kamaghin amizi, me uan afeziam mikeme.

¹³ Ezi a kamaghin me migei, “Ia mangi satel inigh izi nan donki gisin datigh.” Ezi me amigha givazi, a donki gaperagha zui. ¹⁴ A Judan akam inigha izir gumazimin gin ghua an garima, a temer okin povimin aperaghav iti.

Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, “Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?”

Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.”

¹⁵ Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki ifonge.”

¹⁶ Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, “Ki uamategh ni ko nin dipenimin mangan kogham. Egh ki danganir kamin daghetam ko dipatam ameghan kogham. ¹⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamategh mangam.”

¹⁸ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami.” Egha gumazir ghurir kam a gifara. ¹⁹ Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kam in gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api.

²⁰ Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingi. ²¹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati. ²² Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham.”

²³ Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui. ²⁴ A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti. ²⁵ Ezi gin gumazir maba tuavir kam in ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kam in gun gumazimzibav gei.

²⁶ Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, “Mar Judabar akam inigha izir gumazimin kuamra. A Ikiavira Itir God in akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme.”

²⁷ Ezi a uan otaribav gia ghaze, “Ia satel isi nan donki gisin anetigh.” Ezi a mikemezi moghin me ami. ²⁸ Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuam tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuamin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuam apir puvatigha, bizitam in donki gamizir puvati.

²⁹ Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam an kuam isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuam bagha azia, a isa mozimin anefam.

³⁰ Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuam isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, “O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!”

³¹ Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, “Ki aremeghti ia nan kuam isi God in akam inigha izir gumazir kam in kuam itir mozimin boroghin na afagh. ³² Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikemezibar amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distrighin itir nguibabar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham.”

Jeroboam arazir kuram gamua ghuavira iti

³³ Jeroboam bizir kabar gari da otifi, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puvati. Bar puvati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram. ³⁴ Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men

arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14

Jeroboamin otarim arimariam ini

¹ Dughiar kamın, Atrivim Jeroboamin otarim Abiya arimariam a ini. ² Ezi Jeroboam kamaghın uan amuımın miğia ghaze, “Ki kamaghın ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuım puvati. Egh ni Silon mangı. Ni fo, Godın akam inıgha izir gumazim Ahiya a nguıbar kamın iti. Gumazir kam na miğia ghaze, ki Israelian atrivimın otivam. ³ Ni 10plan bretin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inıgh mangı a danıngıgh. Egh otarimın arimariam gifofoghsi an azaragh. Eghti a ni mikimam.” ⁴ Ezi Jeroboamin amuım a mikemezi moghın ghua Silon nguıbamın Ahiyan dipenimın zui. Ahiya datirıghın bar ghurıgha damaziba okafi.

⁵ Jeroboamin amuım izavıra itima, Ikiavira Itir God Ahiyan miğia ghaze, “Jeroboamin amuım ni bagh izi, uan otarimın arimariam gifofoghsi nın azangsıghasa izi, a deragham ti. A ifar amızir ıgharazimın mın gan ni bagh izam.” Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuım mikimasa Ahiya mikeme.

⁶ Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuımın dagariba tiar akamın azenan tingazima a kamaghın miğei, “Jeroboamin amuım ni aven izi. Ni tizim bagh amızir ıgharazimın mın uabi garıgha na gifarasa? Ki miğirıgiar mam iti, ki ni mikemeghti nın navim bar ni basemegham. ⁷ Ni uamategh Jeroboam bagh mangı, kamaghın Ikiavira Itir Godın akamın a mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghın miğei: Jeroboam, ki uan gumazamiziba Israelia, men tongın ni amısevezi ni men atrivimın oto. ⁸ Ki Devitın adarazi da atrivir ingangarım adegħa, a isa ni ganıngı. Ezi ni nan ingangarım gumazim Devit amızir arazir aghuıbar gın zuir puvati. Devit nan Akar Gavgavıba bar adar gın ghua, uan navir averiamın aven na baghavıra ikia, egha arazir nan damazimın derazıbaram ami. ⁹ Ni arazir kuram gamua ghuavıra ikia, faragħa ikezir darazir arazir kuraba bar dagħ afıra. Ni ua bagħa godın ıgharazıba ko marvir guar ni ainın amerezıbar dar ingarı. Egha akirim ragħa na gasaragħa aser kabar ziaba fe. Ezi ki nın arazir kaba bagħa, bar nın aningagħe. ¹⁰ Bar guızbangıra! Ki nın adarazıgh asıghasıgham. Egh Jeroboam, Israelian aven nın gumazıba gın otıvtı, ki bar mogħıra me agıvaghām, gumazir igıaba ko aruaba sara. Ki bar me agıvaghām, matı gumazim buarıba bar da suegħa da makunızı tam ua itir puvati. ¹¹ Nın adarazir aven gumazıtaba nguıbar ekiamın arımıghıregh men kuaba ikıti, afıaba dar amam. Eghti tarazı nguıbar ekiamın azenan arımıghıreghı isaba men kuabar amam. Ki Ikiavıra Itir God, ki mikemegħa gıfa.’”

¹² Egha Ahiya ua Jeroboamin amuım miğia ghaze, “Ni uamategh uan nguıbamın mangı. Ni nguıbar ekiamın aven mangıtımıra nın otarım aremegham. ¹³ Eghti Israelia bar mogħıra an azıva anefam. A uabıra Jeroboamin adarazir tongın, Ikiavıra Itir God, Israelian God, an garıma, an arazir aghuıbagħ ami. An kuamra gumazıba a isi mozim darıghām. Eghti Jeroboamin adarazir gumazir ıgharazıba, puvatıghām. ¹⁴ Eghti Ikiavıra

Itir God, gumazitam amiseveghti an atrivimîn ikiam, egh atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me aġivagham. Bizir kam, datirighin ikegh mangivira ikiam.*

¹⁵ “Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, mizazim me gaseghti, me atiatigh akongam, mati aperiam uaghira ighurunim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir God, nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh aningizir kamîn me batuegham. Egh Yufretisin Fanemîn vongin tintinibar me aghamsigh me akunigham. ¹⁶ Jeroboam uabi arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian arazir kurar kam ginighnigh, akirim ragh me gasaragham.”

¹⁷ Ezi Jeroboamin amuim akar kaba baregha dikavigha uamategha Tirsan nguibar ekiamîn zui. A ghua uan dipenimîn aven zuima, an otarim areme. ¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim Ahiya mikemezi moghira, Israelia bar moghira otarimîn azia, egha a isa mozim gati.

Jeroboam areme

¹⁹ Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akinafarir mamîn aven iti, akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.† Akinafarir kamîn, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gativagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti. ²⁰ Jeroboam 22plan azenibar atrivimîn ikegha uan inazir afeziabar mîn aremezi, me an kuam isa anefa. Ezi an otarim Nadap an danganim inigha atrivimîn iti.

Rehoboam Judabar atrivimîn iti

(2 Eghaghaniba 11:5--12:16)

²¹ Solomonin otarim Rehoboam, a Judabar atrivimîn iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimîn oto, egha 17plan azenibar atrivimîn ike. A Jerusalem in aperagha iti, nguibar ekiar kam Ikiavira Itir God, Israelian nguibar ekiar igharazibar tongin, ua bagha a ginaba, eghti danganir kamîn Israelia bar Godin boroghin iziva an ziam fam. Rehoboamin amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim.

²² Dughiar kamîn Judabar gumazamiziba arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, Ikiavira Itir Godin aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi Ikiavira Itir Godin adarir datirighin Judabar itim, a bar ekevegha adarir fomira men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. ²³ Judaba datirighin mighsiaba ko temer ekiabar apebabar, dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. ²⁴ Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gumazamiziba, me gumazamizir fomira nguazir kamîn ikezibar mîn, arazir bar kurir ki aghuazibagh ami.

* **14:14:** Hibrun akam, deragha akar kamîn mingarim abighizir puvati. † **14:19:** En Godin Akinafarimin aven, akinafarir pumuning iti, me kamaghin aning dibora ghaze, Israelia ko Judabar Atriviba 1 ko, Israelia ko Judabar Atriviba 2. Ezi uaghan akinafarir igharazir pumuning iti, me aning dibora ghaze, Atrivibar Eghaghaniba 1 ko, Atrivibar Eghaghaniba 2. Ezi marazi kamaghin nighnisi, bar fomira akinafarir igharazimning uaghan ike, Kar, Israelian Atrivibar Eghaghaniba ko, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Dughiar mabar, Godin Akinafarimin aven itir akinafariba, akinafarir igharazir kamningin akaba dar iti. Ezi datirighin akinafarir igharazir kamning, bar ovange, ezi e uam adar ganam koghham. **14:23:** 2 Atriviba 17:9-10 **14:24:** Godin Araziba 23:17

Gumazamizir fomira ikezir kaba, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁵ Ezi Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ²⁶ Egha me Jerusalema misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ²⁷ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi, me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ²⁸ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiaabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

²⁹ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁰ Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ³¹ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar kuaba afir danganimin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto. Rehoboamin amebam an ziam Nama, a kantri Amonin amizim.

15

Abiya Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 13:1--14:1)

¹ Nebatin otarim Jeroboam, Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimin oto. ² A 3plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Maka, Apsalom in guivim. ³ Abiya arazir kurar an afeziam amizibar miraram ami. A uan inazim Devit amizi moghin, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an God ganidir puvatigha, a ko navir vamiran itir puvati. ⁴ Ezi Ikiavira Itir God Devit bangin, an otarir mam isa Abiya ganingi, an an danganim inigh Jerusalem atrivimin ikiam. Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvira iki gavgavigham. ⁵ Devit Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavgavibar gin zui. Dughiar bar vamira, Devit pazav Hitian gumazim Uria gami. ⁶ Abiya angamira itir dughiamin,* Rehoboamin midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara uarir soghavira iti. ⁷ Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

⁸ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti.

Asa Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 15:16--16:14)

⁹ Jeroboam Israelian atrivimin itima, an azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto. ¹⁰ Asa 41plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An inaghamim Maka, an Apsalom in guivim. ¹¹ Asa uan inazim Devitin min arazir

14:25: 2 Eghaghaniba 12:2-8 14:26: 1 Atriviba 10:16-17; 2 Eghaghaniba 9:15-16 15:4: 1 Atriviba 11:36 15:5: 2 Samuel 11:1-27 15:6: 2 Eghaghaniba 13:3-21 * 15:6: Hibrun akinafarir bar ghuriba, danganimin kam, dar akaba ko uaghara garir puvati. Dar aviriba, ziar kam, Rehoboam dar iti, ezi vabara ziar kam, Abiya dar iti.

aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin derazibagh ami. ¹² Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke.

¹³ Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a isi.

¹⁴ Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiabar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁵ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua.

¹⁶ Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti. ¹⁷ Basa dughiar mamun uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumazamiziba Judan mangigh izegh damuan kogham. ¹⁸ Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aning, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotarim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme, ¹⁹ "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nan afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nan nguazim atakigh."

²⁰ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazir dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremın boroghın itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghıram a ini. ²¹ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, ua ghua Tirsan nguibar ekiamin iti.

²² Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingı. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti.

²³ Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha givazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto.

²⁴ Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimin oto.

Nadap Israelian atrivimin iti

²⁵ Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike. ²⁶ Egha Nadap uan afeziarim arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami.

²⁷ Ezi Isakarın anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapın misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonın nguibar ekiam ekiaruzir dughiamın, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba 3in azenimin, bizir kam oto. ²⁹ Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamın, akar Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazimin akamin aven mikemezim, a guizın oto. Akam ingha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim. ³⁰ Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarim kamakin, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghın amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki.

³¹ Atrivim Nadapın arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghın diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Basa Israelian atrivimin oto

³²⁻³³ Asa namba 3in azenimin Judan atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamın atrivimin ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningın itim, aning uaning misoghavira iti. ³⁴ Egha Basa uan afeziarim Jeroboamin mın, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16

¹ Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa daningasa, akam ingha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir God ghaze, ² “Basa, ni deraghvıram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimin otogha, nan gumazamiziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamin mın arazir kurabagh amua, gumazamizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe. ³ Kamaghın amizi, ki Nebatin otarim Jeroboamin adarazi gasighasighizi moghın, ki ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham. ⁴ Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamın arımighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamın azenan arımighireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

⁵ Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghın diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Ezi Basa uan inazir afeziabar mın aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganım ingha atrivimin oto.

⁷ Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomıram amizi moghın, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa

akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

Ela Israelian atrivimin oto

⁸ Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike. ⁹ Ezi Elan ingangarir gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava ongani. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim. ¹⁰ Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim inigha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto.

¹¹ Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. ¹² Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamın, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. ¹³ Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelian God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghegha, bar Basan adarazigh asighasiki. ¹⁴ Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Simri Israelian atrivimin oto

¹⁵ Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamın Israelian midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniasa anekiarugha me ko misosi. ¹⁶ Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto. ¹⁷ Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsan iniasa an ekiarugha misosi. ¹⁸ Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamın aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamın aven areme. ¹⁹ Bizir Simri batozimin mingarim kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. ²⁰ Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti.

Omri Israelian atrivimin oto

²¹ Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumazamizir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. ²² Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto.

²³ Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike. ²⁴ Egha gin Omri mighsiar muziarim itir nguazir mam givese. Egha mighsiar kamın divazir gavgavim

avinizir nguibar ekiam mamın ingari. Gumazir an a da nguazir kam givezimiz, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria.

²⁵ Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami. An arazir kuraba bar ekevegha atrivir, faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ²⁶ Omri, a Nebatin otarim Jeroboamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godın damazimın uabi arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. ²⁷ Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghın diborimın aven iti, Israelian Atrivir Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari. ²⁸ Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamın mozimın an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganım inigha atrivimın oto.

Ahap Israelian atrivimın oto

²⁹ Atrivim Asa namba 38in azenimın, Judan atrivimın itima, Omrin otarim Ahap Israelian atrivimın oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamın ike. ³⁰ Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami. An arazir kuraba bar ekevegha atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira. ³¹ A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guivim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. ³² Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mamın ingarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kamın aven an ingari. ³³ Egha a datirighın aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar ekevegha, atrivir faragha ikezibar arazir kurabagh afira.

³⁴ Dughiar Ahap atrivimın itimın, Betelin nguibar ekiamın gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamın ingari. Hiel nguibar ekiamın avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarir ivariam Abiram areme. Egha a nguibam avinizir divazimın tiar akar ekiabar ingarima, an otarir abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezimin min oto.*

Akam inigha izir gumazim Elaijan eghaghanim

17

(Sapta 17--21)

Elaija ghaze, Israelin kantri, amoziba puvatigham

¹ Akam inigha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighın itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mamın, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghın a miġia ghaze, “Ki Godın ingangarir gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godın bar zurara itim, ki an ziamın, guizbangira ni miġei: Amoziba ko dimagarimın ghuariamin dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam.”

² Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Elaija miġei, ³ “Ni danganir kam ategh, Jordanın Fanemin aruem anadi naghın mangi, Keritin Daghurimın boroghın uabi modogh iki. ⁴ Egh ni daghurir kamın dipabar ami. Ki kuarazir kotkotbav

kemegha gifa, eghti me ni bagh dagheba inigh izam.” ⁵ Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. ⁶ A dipar kam apa itima, kuarazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. ⁷ Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake.

Elaija, amizim uan otarim ko aninghin akura

⁸ Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, ⁹ “Ni dikavigha Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kam in, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme.”

¹⁰ Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kam in divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, “Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi.”

¹¹ Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam iniasa zuima, a uam an diagha ghaze, “Noki, ni na bagh bretin otevitam sara inigh izi.”

¹² Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin Godin ikia maghira itim, a nan gari. An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevimin iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizuam ikiam.”

¹³ Ezi Elaija a migia ghaze, “Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko borem inigh egh bretin muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko gua uaning bagh damu. ¹⁴ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam.” ¹⁵ Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiabar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti. ¹⁶ Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko borer misevimin itim givazir puvati.

¹⁷ Dughiar maba givazi, dipenir kam in ghuamizimin otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme. ¹⁸ Ezi amizim Elaija migia ghaze, “Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kam in na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme.”

¹⁹ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni otarim inigh izi na daningigh.” Egha Elaija otarimin kuam amebamin dafarimningin a inigha, a firagha dipenimin pin itir ghuriamin ghuavanabogha uan dakozimin aneti.

²⁰ Egha a pamten Ikiavira Itir Godin diagha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizir ekiar kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?”

²¹ Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir

kam damighti, a ua dikavigh angamira iki.” ²² Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dindiam baregha otarim gamizi a ua dikavigha angamira iti.

²³ Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, “Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti.”

²⁴ Ezi amebam a ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin akatorimin otiviba, da bar guizbangira.”

18

Elaija ko asem Balin akam inigha izir gumaziba

¹ Aruem dughiar ruarimin iti, ezi an dughiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, “Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam.” ² Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamın, Samariaba dagheba bar puvati.

³ Atrivim Ahap, faragha uabin ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti. ⁴ Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimin, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamın me muegha, egha 50pla isa torir mamın me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. ⁵ Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap kamaghin a migei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangiva, tintinibar danganir mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egh ga ti danganir kamın dadaba buriam, eghti hoziaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hoziaba ko donkiba arimighiran kogham.” ⁶ Egha aning kantrin aven danganiba amisefe, Ahap tamın mangi dadaba buriti, Obadia tamın mangi dadaba buriam. Egha aning ghu.

⁷ Obadia zuima, Elaija iza tuavimin a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha, uan guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghin an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nirara?”

⁸ Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangi Atrivim Ahap kamaghin a mikim suam, Elaija izegha gifa.”

⁹ Ezi Obadia kamaghin an azara, “Gumazir ekiam, ki bar arazir kurrar manam gamizi, Atrivim Ahap na misueghti ki aremeghasa ni ifonge?” ¹⁰ Ikiavira Itir God, nin Godin zurara itimin ziamın, ki bar guizbangira migei, atrivim ua nin ganasa bar ifongegha, nguazir kamın danganiba bar ni buria ni bagha gari.* Eghti kantrin tamın gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar gavgavimin gumazir dapanibav gia ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghin guizbangira darigh mikim suam, ni itir puvati. ¹¹ Ezi datirighin ni ifueghti, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Ki kamaghin damuan bar aghua. ¹² Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin Duam ti ni inigh danganir ki fozir puvatizimin mangan maraghe. Eghti Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan kogh, nan atar na misueghti ki aremegham. Ni na amangan marki. Markiam. Guizbangira, ki igiamra ikia zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an ziam fa iza

17:22: Hibrú 11:35 17:24: Jon 3:2; 16:30 * 18:10: Aruer ekiamın dughiam otozi, kantrin biziba bar ikufi. Kamaghin, Atrivim Ahap, Elaija buri. A kamaghin ifongegha ghaze, Elaija mikimti, amozim ua izam. (Ni 1 Atriviba 17:1in gan.)

datirikin. Kamaghin amizi, ni nan apangkufigh. ¹³ Egha Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirir dughiamin, ki 100plan akam inigha izir gumaziba dagiar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir igharazimin me monge, 50pla mozir igharazimin me monge. Egha ki dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam gifos, o? ¹⁴ Ezi datirighin ni kamaghin ifonge, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Egh ki ni mikemezi moghin damighti, atrivim gin izi nin apighan kogh na misueghti ki aremegham."

¹⁵ Ezi Elaija a ikaragha ghaze, "Ni atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim, a zurara ikia mamaghira itim. Ezi an ziamin ki ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamın nan ganam."

¹⁶ Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa ghua a batogha, kamaghin a migei, "Elaija ua izegha gifa." Ezi Ahap dikavigha Elaija bativasa zui.

¹⁷ Egha Ahap an garavira a migia ghaze, "Datirighin, ki nin apigha gifa. Nin osimtizim bangin, Israelia osimtizir ekiam ini."

¹⁸ Ezi Elaija kamaghin Ahapin akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batoke, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin amizi, kar nin afeziamin adarazi ko ian osimtizim. Nan osimtizim puvati. ¹⁹ Ni datirighin Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghti, me izi Karmelin Mighsiamin na bativam. Egh ni uaghan asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha izir gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghampir akam inigha izir gumaziba."

²⁰ Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko akam inigha izir gumazir ifavariba bar moghira men diazi, me ghua Karmelin Mighsiamin uari akufa. ²¹ Ezi Elaija ghua gumazamizibar boroghin tughav ikia, kamaghin migei, "Ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, ia manadizoghin nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam." Ezi gumazamiziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati.

²² Ezi Elaija me migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. ²³ Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamningin tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan marki. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham. ²⁴ Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangsizim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kamın isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God."

Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, "Bar dera! E mamaghira damuam."

²⁵ Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, "Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakau amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kamın isi."

²⁶ Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamningin mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin

dia migia ghaze, “Bal, ni en dımdiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migeir migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba banga, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui.

²⁷ Egha aruer arızimın Elaija kamaghın me dipova ghaze, “Ia amırvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dımdiam baraghizir puvati. A bizir igharazıbagh amuama, o a ti nguıbar igharazitamın ghughama. O, a ti akuama, kamaghın amizi ia a gaghuragh.” ²⁸ Ezi akam inigha izir gumaziba pamtemın dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemın ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emıra izaghiri. ²⁹ Me mati gumazir onganıbar mın dia ghuavıra itima, guaratızimın ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dımdiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam bar otozir puvati. Bar puvati.

³⁰ Ezi datırıghın Elaija kamaghın gumazamizıbav gei, “Ia nan boroghıra izi.” Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavıra Itir Godın ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomıram a gasıghasıki.

³¹ A ofa gamir dakozimın ingarasa 12plan dagıaba ini. Dagıar kaba, dar dibobonım, men inazir afeziam Jekopın otarır 12plan otıvizir ababanım gamı. Fomıra Ikiavıra Itir God kamaghın Jekop mikeme, “Gumazamizıba zıar kam Israel ni darıgham.” ³² Egha Elaija dagıar kaba inigha Ikiavıra Itir God bagha ofa damuamin dakozimın ingarı. An ofa gamir dakozimın ingarıgha gıvagha, egha afemozir mam gıkua dakozim gıghui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gıngeghti a izıvaghıam.†

³³ Egha Elaija dazıba inigha ofa gamir dakozim gatıgha, bulmakaun tuzıba aghoregha da isa dazıbagh ısın arıki. ³⁴ Egha a kamaghın gumazamizıbav gei, “Ia 4plan mınır dıpar ızevezıba inıgh izı ofan asızir tuzıba ko dazıbagh ısın dagh inegh.” Me amıgha gıvazı, a me mikemezi me uam amı. Ezi me uam amıgha gıvazı, a ua me mikemezi me uam amı. Ezi me kamaghın amı.

³⁵ Ezi dipam ofa gamir dakozimın mırıamın emıra uaghıra afemozir kam gızıfa.

³⁶ Egha bar guaratızimın, ofa damuamin dughıamıra, akam inigha izir gumazım Elaija ofa gamir dakozım boroghın ghughı kamaghın God ko mıgei, “O Ikiavıra Itir God, ni Abraham ko Aısak ko İsraelın God, ki kamaghın ifonge, ni datırıghın gumazamizıba kamaghın men akagh, ni uabıra İsraelıan God. Egh ni uaghan kamaghın men akagh suam, ki nın ingangarır gumazım, egha nın akamıra gin ghua bizir kaba bar dagh amı. ³⁷ O Ikiavıra Itir God, ni nan dımdiam baregh, egh ki nın azarazı moghın damu, eghti gumazamızır kaba fogh suam, nırara guızbangıra Ikiavıra Itir God, egh ni men navır averıabar amıghtı, me ua ni bagh izı.”

³⁸ Ezi Ikiavıra Itir God avım amadazı, a izaghıra ofan bar ısıa mıghırır kam bar an ısıa, dazıba ko ofa gamir dakozimın dagıaba, ko nguazır mınemenıar an mırıamın itım sara ısı. Ezi afemozimın itır dipam uaghan bar dake.

³⁹ Ezi gumazamizıba kamaghın ganıgha, uari ısıa nguazımın uari akunıgha kamaghın dia mıgei, “Ikiavıra Itir God, a uabıra guızbangıra God! Ikiavıra Itir God, a uabıra guızbangıra God!”

⁴⁰ Ezi gin Elaija kamaghın me mıgei, “Ia dıkavıgh Balın akam inigha izir gumazıba bar moghıra men suıkıgh. Ia men tav ateghti an arımangan markı!” Ezi me akam inigha izir gumazır ifavarır kabar suıghızı, Elaija

18:31: Jenesıs 32:28; 35:10 † 18:32: Hıbrun akam deragha akar kamin mıngarım abıghızır puvati.

18:36: Dibobonıba 16:28

me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me ariaghire.

Amozim ua Israelin kantri gizi

⁴¹ Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, “Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi.” ⁴² Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan ingangarir gumazim ko Karmelin Mighsiar orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevimningin tizim gati.

⁴³ Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni munagh mangi ongarimin gan.”

Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, “Ki bizitamin ganizir puvati.”

Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, “Ni mangi ua ganigh.” Ezi ingangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiaabar migirigiar kamram ami.

⁴⁴ Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei, “Ki ghuariar muziarir mamn garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin min gari.”

Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, “Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magirigh. Amozim an tuavim apirigham.”

⁴⁵ Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminim dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanabogha, Jesrilin zuir tuavimin zui. ⁴⁶ Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemnin uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19

Elaija ara Sainain Mighsiamin ghu

¹ Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamin gun a migei. ² Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, “Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham. Ni gurumzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham.” ³ Elaija kamaghin oregha, atiatigha uabi inigha arav ghu. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki.

⁴ Egha Elaija uabira gumazamiziba puvatizir danganimin aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, “O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremeka.” ⁵ A God ko mikemegha givagha, temer kamin povimin irighava akui.

Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, “Ni osegh dikavigh dami.” ⁶ Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui.

⁷Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, “Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham.”

⁸Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto. ⁹Ezi aminim pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamın aven ghugha akui. Elaija torir kamın aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁰Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izer gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa.”

¹¹Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamın boroghira izer mangam, kamaghın amizi, ni azenan mangiva mighsiamın pin nan damazimin tugh.” Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamın aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamın aven itir puvati. ¹²Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamın aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei.

¹³Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir mam, kamaghın an azara, “Elaija, ni tizim gamua kagh iti?”

¹⁴Ezi an a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izer gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami.”

¹⁵Ezi Ikiavira Itir God kamaghın a migei, “Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamın boroghira itir gumazamiziba puvatizir danganimın otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelın ganigh borem an dapanim gingegeh, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh.”

¹⁶Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın a migei, “Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingegeh anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingegeh anemiseveghti, a nin danganim inigh egh akam inigha izer gumazimin otivam. ¹⁷Eghti Hasael atrivimin ikiamın dughiamın, a gumazamizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham. ¹⁸Eghti ki Israelian tongin itir gumazamizir 7,000ın varazira amamangatighi, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumazamizir kaba na baghavira ikia nan gin zui.”

Elaija Elisa bato

¹⁹Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba

vaghvagher bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira 24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu. ²⁰ Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, “Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin torehg aninging agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam.”

Ezi Elaija a migia ghaze, “A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham.”

²¹ Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning uaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20

Siriaba Israelia misosi

¹ Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi. ² Dughiar kamın, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, ³ me ghua Ahapin migia ghaze, “Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh.”

⁴ Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, “O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara.”

⁵ Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, “Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi daningasa ni mikeme. ⁶ Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam.”

⁷ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akuvazi, a kamaghin me migei, “Ia gan, gumazir kam osimtiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa.”

⁸ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze, “Ni an akar kamın gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, “Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham.” Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gun Benhadat mikeme.

¹⁰ Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, “Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekiar kam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura mnezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremeham.”

¹¹ Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, “Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir

gumazim, a misoghsî mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham.”

¹² Dughiar kamîn, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapin akam inigha iza a migei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav gia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misogham. Egha me uan averpeniba ategha zui.*

¹³ Dughiar kamîn, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Ni gan, Benhadatin midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatighi, ni datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.’”

¹⁴ Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Tinara me misogh me abinigham?”

Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham.”

Ezi atrivim ua men azara, “Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?”

Ezi akam inigha izir gumazim ghaze, “Nirara.”

¹⁵ Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu. ¹⁶ Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha ongani. ¹⁷ Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian ganasa ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, “Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi.”

¹⁸ Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, “Ia mangi men suigh, egh me misogh rarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vamiran ikiasa en azangsighasa izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki.”

¹⁹ Ezi Israelin midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui. ²⁰ Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghvagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu. ²¹ Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharigha, bar me abini.

²² Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghugha ua kamaghin a migei, “Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misogham. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsî deragh nighnigh iki.”

Siriaba ua Israelia ko misosi

²³ Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, “Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian

* **20:12:** Gumazir maba ghaze, Hibrun akam ves 12 ko ves 16in itir Sukotin nguibar ekiam migei. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a midorozir gumazibar averpenibav gei.

akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham. ²⁴ Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh. ²⁵ Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimin Israelia misogh, me abinigham.” Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami.

²⁶ Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin ghue.

²⁷ Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvaha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghugha, danganir pumuning aghuigha aninghin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti.

²⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighi, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.’”

²⁹ Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu. ³⁰ Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar ara Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizer divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghugha, dipenir mamn danganir bar aven itimin uabi modo.

³¹ Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, “E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apanguvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti nin apanguvigham, egh ni misueghti ni aremeghan kogham.”

³² Ezi Benhadat men azangsimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, “Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apanguvigh, a misueghti an aremeghan marki.”

Ezi Ahap me migia ghaze, “An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam.”

³³ Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavim an akar otevir kamn iti. Egha me zuamira kamaghin migei, “Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam.”

Ezi Ahap me migia ghaze, “Ia mangi a inigh na bagh izi.” Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghu. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

³⁴ Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, “Ki nguibar ekiar nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu.”

Ezi Ahap kamaghin a migei, “Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighi, ni mangam.” Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghu.

Akam inigha izir gumazir mam ghaze, Ahap ikuvigham

³⁵ Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazibar ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, “Ni na misoghasa, ki ifonge.” Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvati.

³⁶ Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, “Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.

³⁷ Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki. ³⁸ Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham.† Egha an Atrivim Ahapin mizua tuavir miriamin tughav iti.

³⁹ Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apanir mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kamın gan. An arimangighi, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatightima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimirim uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghu. ⁴⁰ Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghu.”

Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manam ni bativam.”

⁴¹ Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim.

⁴² Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar ikuvigham.” ⁴³ Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghu.

21

Atrivim Ahap, Nabotin wainin azenim baka

¹ Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti. ² Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighi, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighi, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.”

20:36: 1 Atriviba 13:24 † **20:38:** Akam inigha izir gumazir maba, ababanir maba uan guabagh arisi. Ezi akam inigha izir gumazir kam, ababanir kam modi. Ni Esekeli 9:4in gan.

³ Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kamın ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”

⁴ Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghu, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua. ⁵ Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?”

⁶ Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvati. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningan aghua.”

⁷ Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.”

⁸ Egha Jesebel akinafarir maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi. ⁹ Akinafarir kabar osiziriba kamaghin migei, “Ia dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamın, ia Jesrilin gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh. ¹⁰ Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh.”

¹¹ Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami. ¹² Egha dagheba ataghiraghasa, dughiam amisevegha gumazamizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.

¹³ Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apera. Egha gumazamizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, “Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme.” Ezi gumazamiziba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.

¹⁴ Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, “Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme.”

¹⁵ Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, “Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini.” ¹⁶ Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazir, Elaija migia ghaze, ¹⁸ “Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami. ¹⁹ Ni kamaghin a mikim suam: ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.’”

²⁰ Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, “O nan apanim, ni iza ua na bato, a?”

Ezi Elaija ghaze, “Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi.

²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivaghham. ²² Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuam.' ²³ Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinizir divazimin boroghin, an kuam amam. ²⁴ Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, kuarazir isaba men kuabar amam."

²⁵ Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvati. An amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami. ²⁶ Ahap asebar ziaba fava, Amorian gumamazir fomira nguazir kam in ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batueghe, nguazir kam isa Israelia ganingi.

²⁷ Ezi Ahap, Elaijan akam bareghe givagha bar oseme. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati.

²⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam inigha izir gumazim Elaija migei, ²⁹ "Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kam in gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham."

Akam inigha izir gumazim Mikaian eghaghanim

22

(Sapta 22)

*Akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze, Ahap aremegham
(2 Eghaghaniba 18:2-27)*

¹ Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apiagha deravira iti. ² Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. ³ Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?"

⁴ Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibam bagh misuegh uam a iniam?"

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hoziaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti."

⁵ Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, "Bizir ga damuamin kam, ga ti faragha a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka."

⁶ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazir diazi me izima a men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?"

Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham."

⁷ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.”

⁸ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiba bar, a na gasighasighamin akar kuram na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.”

⁹ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimın tiar akamın boroghın itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witin ovizir iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugha, gin otivamin bizibav gei. ¹¹ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komın mın garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komın kamın me gasivira ikiti me bar givagham.”

¹² Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamın mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹³ Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a inigha izi. Aning atrivim boroghın iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimın Siriaba abiragham. Kamaghın amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamın atrivim mikim.”

¹⁴ Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimın ziamın, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

¹⁵ Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

¹⁶ Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamın guizbangira na mikim. Ni manadizoghın nan akam baragham?”

¹⁷ Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar mın pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, “Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.”

¹⁸ Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghın oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.”

¹⁹ Ezi Mikaia ua kamaghın migei, “Ni datirighın deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi

an enselba bar an okarigha tuivigha iti. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, ‘Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozim aven ovengam?’ Ezi enselba vaghvaghera uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

²¹ “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tughra, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh a gekuigham.’

²² “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragh.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam miqia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam.’”

²³ Ezi Mikaia bighavira Ahap miqia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

²⁴ Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamın Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

²⁵ Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamın aven danganir mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

²⁶ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam miqia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamın garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. ²⁷ Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh Bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

²⁸ Ezi Mikaia ghaze, “Ia gumazimiza bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha kamaghin Ahap miqia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki migeir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Ahap ghua misosi

(2 Eghaghaniba 18:28-34)

²⁹ Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. ³⁰ Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

³¹ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazibav soghan marki.”

³² Ezi me misozir dughiamın, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima, ³³ me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³⁴ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimîn Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim miġia ghaze, “Ki ikuvigha ġifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁵ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis ġizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme.

³⁶ Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir gumaziba me bar dia kamaghin miġel, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibarbar mangam!”

³⁷ Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. ³⁸ Egha an karis, Samarian dipar akarer mamîn a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin otifi. ³⁹ Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh eghari. ⁴⁰ Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha atrivimin oto.

Jehosafat Judan atrivimin oto (2 Eghaghaniba 20:31–21:1)

⁴¹ Ahap Israelian atrivimin itima, an namba 4 azenimin aven Asan otarim Jehosafat Judan atrivimin oto. ⁴² Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemîn atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ⁴³ Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a miġsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ⁴⁴ Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suuragha, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati.

⁴⁵ Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an aven iti. ⁴⁶ Fomira Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa.

⁴⁷ Dughiar kamîn, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri gativagh, an ganasa gumaziba amisefi.

⁴⁸ Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, eghti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati. ⁴⁹ Ezi ġin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat miġel, “Ni uan kuriba ua da amangighi, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadaghti me mangam.” Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua.

⁵⁰ Egha gın Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar mın aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamın, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimın anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimın oto.

Ahasia, Israelian atrivimın oto

⁵¹ Jehosafat Judan atrivimın itima, an namba 17in azenimın aven, Ahapın otarim Ahasia Israelian atrivimın oto. Egha azenir pumuningın Samarian atrivimın ike. ⁵² A uan afeziam ko amebamın mın arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimın dar gın ghua, Nebatın otarim Jeroboamın mın ami. Jeroboam faragha Israelia gekuizi, me arazir kurar aviribagh ami. ⁵³ Ahasia, asem Balın ziam fe. An arazir kam bangın, Ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapın aningaghezi moghın, an aningaghe.

Israelia ko Judabar Atriviba, Men Akinafarir Namba 2

O 2 Atriviba Akar faragha zuim

Atrivibar Akinafarir Namba 2, a bizir Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin eghaghanibar gin otivizibagh eghari. Akinafarir kamning, bar fomira akinafarir vamiran ike. Atrivibar Akinafarir Namba 2, a Israelian kantrin pumuningin atrivibagh eghari. Kar Judabar kantrin sautin amadaghan itim, ko Israelian kantrin notin amadaghan itir atrivibar eghaghaniba. A bizir otivizibagh eghara ghua, kantrin kamningin apaniba aning gasighasighizir dughiamin tu. Notin amadaghan itir kantri Israel, kantri Asiria, faragha iza a gasighasiki. Ezi gin, sautin amadaghan itir kantri Juda, kantri Babilonin Atrivim Nebukatnesar a gasighasiki.

Akinafarir kam, an Atrivibar Akinafarir Faragha Zuimin min ghu, egha an atriviba amizir araziba tuisisi. Me Godin apengan iti, o puvati? Bizir ekiam akinafarir kam aneka, a kamakin. Bizir Israelin ikizimning virara aning batozi, apaniba me gasighasighizim, kar me uan atriviba ko men osimtizim. Judabar atriviba ko Israelian atriviba ko men gumazamiziba, me bar moghira akirim God gasaragha dughiar aviribar an Araziba batogha, an akam barazir puvati. Kamaghin amizi, me osimtizir ekiar kam bato.

Gumazamizibar nighnizimin aven, Jerusalem ko Godin Dipenir an itim, kar bizir bar ekiamning, egha kamaghin men aka, God me ko iti. Ezi me kamaghin nighnigha ghaze, God me ko ikiti, bizir kuratam me batoghan kogham. Ezi akinafarir kam, a Jerusalem ikuvizir bizim, ko apaniba Godin Dipenim gasighasighizir bizim geghari. Bizir kam, a Israelian gumazamizibar nighniziba bar dagh asighasiki. Bizir kam bangin, gin men ikirimirimin araziba, ko Godin ziam fer araziba bar igharaghavram oto.

Elaija ko Elisan eghaghanim

(Sapta 1:1--8:15)

*Elaija ghaze,
Atrivim Ahasia aremegham*

¹ Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke.

² Dughiar mamın, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamın birim akariaghırizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghın amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguıbar ekiam Ekronın mangı Ekronın asem Balsebup, an azangsıgh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatıgham. ³ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghın Tisben nguıbar ekiamın itir Godın akam inıgha izir gumazim Elaija migei, "Ni dikavıgh mangı gumazir Samarian atrivim Ekronın nguıbar ekiamın amadaziba batogh. Egh ni kamaghın me mikemegh, 'Ia manmaghsua Ekronın asem Balsebupın azangasa? Godın tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa? ⁴ Ia oragh. Ikiavira Itir God mıgirıgiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghıra uan dakozimin irıghiv ki mangı aremegham.'" Ezi Elaija akar kam baregha, dikavıgha ghua gumazir kabav gei.

⁵ Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghin men azara, “Ia tizimsua zuamira ua ize?”

⁶ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, ‘Ia uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamın gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.’”

⁷ Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, “Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?”

⁸ Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “A korotiar me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri.”

Atrivim oregha ghaze, “Mar, Tisben gumazim, Elaija.”

⁹ Egha atrivim, midorozir gumazibar dapanir mam ko an midorozir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh.”

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim iza-ghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹¹ Ezi gin atrivim, ua midorozir gumazibar dapanir igharazim ko an midorozir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh.”

¹² Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midorozir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim iza-ghira gumazir dapanir kam ko an midorozir gumazibar isizi, me ariaghire.

¹³ Ezi gin atrivim ua midorozir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midorozir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimming apirigha, kamaghin an azara, “O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midorozir gumazibar ikirimiribar apangkuvighiti, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki. ¹⁴ Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha iza-ghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningın midorozir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangkuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki.”

¹⁵ Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, “Ni dikavigh gumazir kam ko magari. Ni an atiatingan marki.” Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui.

¹⁶ Elaija ghua otogha akar kamın gun atrivim migei, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham.”

¹⁷ Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghbuam, Joram, an danganim inigha, Israelian atrivimin oto. Dughiar kamın, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto. ¹⁸ Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2

God Elaija inigha uan Nguibamin ghu

¹ Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui. ² Egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam." Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu.

³ Dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar ekiar mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki."

⁴ Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu. ⁵ Dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazibar okoruar mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?"

Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikiman marki."

⁶ Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki."

Ezi Elisa ghaze, "Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam." Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu.

⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningin gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghin tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningin saghon tuivghav iti. ⁸ Ezi Elaija uan korotiar ruarim suegha, a riga a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningin irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghu.

⁹ Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei, "Ikiavira Itir God na iniamin dughiam roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?"

Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki fo, ni Godin gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na

daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganim inigh, Godin akam inigha izir ingangarim damuam.”

¹⁰ Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangiti, ni guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni gavgavir kam inighan kogham.”

¹¹ Aning ghua migia zuima, Ame! Avir mam zuamira aningin torimin oto. Avir kamir aven, aning garima, hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharuim Elaija inigha Godin Nguibamin ghu. ¹² Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghin dia migiavira iti, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.” Ezi Elaija ghugha givazi, Elisa uam an gari puvati. Kamaghin amizi, Elisa bar oseme, egha uan korotiar ruarimin suiragha anebighizi, an akuar pumuningin iri, kar a uan osimtizim akakagha amizir arazim. ¹³ Elaija ghuavanadir dughiar kamin, an korotiar ruarim nguazim giri. Ezi Elisa a inigha uamategha Jordanin Fanemin ghua an miriamin tughav iti. ¹⁴ Egha a Elaijan korotiar ruarir kam inigha, Elaija faragha amizi moghin dipam misoke. Egha a dipam misozir dughiamin, a ghaze, “Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?” Ezi dipam zuamira bigha akuar pumuningin otozi, Elisa uamategha vongin ize.

¹⁵ Ezi 50plan Godin akam inigha izir gumaziba, danganir kamin ikiavira ikia, egha bizir kamin garima, Elisa a gami. Egha me ghaze, “Ia gan! God fomira Elaija ganingizir gavgavir kam, a datirighin Elisan iti.” Egha me iza a batogha, tevibar pirigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar ekiam a daningasa.

¹⁶ Egha me kamaghin Elisa migei, “Ni gan. En adarazir aven, 50plan gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godin Duam ti a inigha ghua mighsitatamin anetaki, o danganir zaritamin anetaki.”

Ezi Elisa me migei, “Marki. Ia me amadaghti me mangi a burian marki.”

¹⁷ Ezi Godin akam inigha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakaghora an azangsis. Kamaghin amizi, Elisa mong aghumsigha, men tivan aghuagha ghaze, “A dera, ia me amadaghti me mangi.” Ezi me 50plan gumaziba amangizi me 3plan aruebar Elaija buriava, a batozir puvati.

¹⁸ Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiava me mizuaima, me ua izezi, a kamaghin me migei, “Ki manmaghin ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan akam baraghan aghua.”

Elisa dipam gamizi, a deragha oto

¹⁹ Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiavira itima, nguibamin gumazamiziba iza kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, ni gan, nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava, me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghin amizi, boriba ariaghiri.”

²⁰ Ezi Elisa kamaghin me migei, “Ia mangi itarir igiatam inigh, egh amangsizir tam a datigh, a inigh izi.” Ezi me Elisa mikemezi moghin ami.

²¹ Ezi Elisa a inigha ghua emimirir dipamin ghugha amangsizir kam a mikinigha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki dipar kam gamizi, a deragha oto. Eghti dipam ua gumazibar amuti, me arimighiran kogham. Egh ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam zuamiram otoghan kogham.” ²² Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragha kamaghira ikia iza datirighin iti.

Otarir igiar maba Elisa dipofi

²³ Ezi gin Elisa Jeriko ategha Betelin ghu. Ezi nguibamin otarir igiar maba nguibamin azenan iza an gani, egha me kamaghin Elisa dipova ghaze, “O gumazir onarim misezim, ni kamatigh! Gumazir onarim misezim, ni danganir kam gitagh.”

²⁴ Ezi Elisa ragha mighigha men gara ghaze, “Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God ia gasighasigham.” Ezi asizir bean amebar pumuning zuamira ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogha, tintinibar men mikarziba abighariki.

²⁵ Ezi Elisa danganir kam ategha bar ghua Karmelin Mighsiamin ghu. Egha gin Karmel ategha uamategha Samarian nguibar ekiamin ghu.

3

Israelia Moapia misosi

¹ Dughiar kamın, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapın otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egha a 12plan azenibar Samarian atrivimin ike. ² Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egha an arazir bar kurar aviribagh amizir puvati, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balın marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke. ³ Egha Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagh ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagh ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati.

⁴ Dughiar kamın, kantri Moapın Atrivim Mesa sipsipın aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egha azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipın apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egha uaghan 100,000plan sipsipın apuriba amisiva, dar arizibar ghora Israelian atrivim bagha da amadi. ⁵ Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagha, ua sipsipba takisin min a ganidir puvati. ⁶ Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategha, Israelian midorozir gumaziba bar me akufa. ⁷ Egha Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagha akam amaga ghaze, “Moapın Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misoghasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?”

Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midorozir gumaziba ko hoziaba nin akurvaghasa iti. ⁸ Egh e tuavir manamin mangam?”

Ezi Joram kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Idomin kantrin gumazamiziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogham.”

⁹ Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midorozir gumaziba inigha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gufa. Ezi midorozir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Joram kamaghin migei, “Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagha e isa Moapian atrivimin dafarim gati.”

¹¹ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramın azai, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam iti, o puvati? Tam ikiti, e a mikemeghti a Ikiavira Itir Godin azaragham, e manmaghin damuam.”

Ezi Atrivim Joramın gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam inigha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike.”

¹² Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, “Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim.” Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue.

¹³ Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia akam inigha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagh mangi.”

Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagha e isa Moapin atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagha izi.”

¹⁴ Ezi Elisa kamaghin Joram migei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egha gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira migei: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan koghai, o ni ko mikemeghan koghai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragham. ¹⁵ Eghti ia datirighin mangi, gumazir deragha gita misogha ighiabagh amitam inigh izi.” Ezi me gumazir gita misoghamim inigha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara.

¹⁶ Ezi Elisa akam akura ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze: Ia daghurir dipar fomira emira, egha datirighin misingizir kamın, mozir dipar aviribagh kuigh. ¹⁷ Ia amozim ko aminimin ganighan kogham, eghti dipam uan danganir kam gizivagham. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam.”

¹⁸ Elisa ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvati. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igharazitam damuasa. Ia Moapian misoghamin dughiam, a ia ateghti, ia me abinigham. ¹⁹ Egh nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba vaghvagh da inigh. Egh ia men temer aghuiba oki, egh men mozir dipaba apemegh. Egh ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, eghti me dagheba oparan kogham.”

Elisa mikemegh givazi, atrivir 3pla anetegha ghu. ²⁰ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, kar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegha izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa.

²¹ Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misoghasa. Egha me bar gumazir midorozim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egha me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin mitaghniamin tugha misoghasa danganiba isa mizua iti. ²² Egha amimzaraghan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Israelia bagha dipam amadagha gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar aghefe. Ezi Moapia saghuiamin tuivav ikia an gari. ²³ Egha me kamaghin dei, “Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogha, uarira uan aviribav soghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin men biziba iniam.”

²⁴ Egha me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egha me ghua otivir dughiamin, Israelian midorozir gumaziba puv me misogha, men gintigha bar ghua Moapin kantrin ghu. Egha Israelia Moapian avirim misuagharigha, ²⁵ men nguibabagh asighasiki. Israelia Moapian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinizi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moapin nguibar ekiam.

Ezi midorozir gumazir katapelin asiba, me nguibar ekiam kam ekiarugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui.

²⁶ Ezi Moapin atrivim apanir kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghuburaki. ²⁷ Ezi Moapin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganim inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moapian asemn ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizir divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamin ganigha bar atiatingi.* Egha me midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4

Elisa amuir odiarimin akura

¹ Dughiar mamn Godin akam inigha izir gumazibar okoruamnin mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimin iti. Egha a kamaghin Elisan diava arai, “O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a zurara Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagiaba ini. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningin otogham.”

² Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, “Ki manmaghin nin akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?”

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki miner mam iti, olivin borem an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati.”

³ Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi namakabar azaraghti, me uan miner pura itiba ni daningh. Ni miner aviriba inigh. ⁴ Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh. Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kamin itim isi, miner kabagh ingegh. Ni minetam gingeghti a izivaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh.”

⁵ Ezi amizim akar kam baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba inigha, uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin aven ghugha tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a bagha izima, a borem miner kabagh ingavira iti. ⁶ Amizim borem minebagh ingegha givagha, kamaghin uan otarir mam migei, “Ni miner igharazim inigh izi.”

Ezi otarim ghaze, “Amebam, mineba bar izefe.” Egha dughiar kamra, borem ua amizimin minemin otivir puvati. A kamaghira tu.

⁷ Ezi amizim ghua kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Elisa migei, “Ki miner kaba bar borem dagh ingegha gifa.”

Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni mangi borer kaba amadagh, egh dagiaba inigh. Egh ni uan pam inizir dagiaba ikaragham. Eghti dagiar naba ikiam, kar ni uan otarimning ko ia daghebagh ivezam.”

Elisa Sunemin nguibar ekiamin amizimin otarim gamizi, a ua dikafi

⁸ Dughiar mamn Elisa Sunemin nguibamin ghu. Amizir mam nguibar kamin ikia, egha dagiar aviriba iti. Egha uan dipenimin daghetam amasa

* **3:27:** Hibrun akam deragha akar kam abigha migeir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnsi, Israelia ti kamaghin nighnsi, Moapian asem men ataram, kamaghin me atiati. Ezi fofozir gumazir igharaziba ghaze, Israelia ti kamaghin atiati, Ikiavira Itir God Israelian atari, egha a bizir kurar kam gamizi a Israelian damazimin oto. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia uari Moapian atrivimin arazir kamin osemegha midorozim ataki.

Elisan azangsis. Ezi Elisa zurara Sunemin izir dughiabar an amizir kamın dipenimın apiaghirava api.

⁹ Egha dughiar mamın amizir kam kamaghın uan pam migei, “Ni gan, gumazir kam zurara iza e koma api, ki fo, a Godın akam inigha izir gumazim, egha a God baghavıra itir gumazimra.” ¹⁰ Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pın itimın daguraguir danganıtam akırigham. Egh e akuir dakozıtam ko, apir dakozıtam ko, dabirabır tam ko, lamın tam, danganır kamın dar arigham. Eghti gumazir kam izamın dughiamın, a danganır kamın ikiam.” Egha aning a bagha danganır kam akırı.

¹¹ Ezi dughiar mamın Elisa ua Sunemin izegha, danganır kamın ghua-vanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughsi. ¹² An avughsa ikia kamaghın uan ingangarır gumazim Gehasi migei, “Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamın ganigh, egh a mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guamın tu.

¹³ Ezi Elisa Gehasi miğia ghaze, “Ni kamaghın amizimın azaragh, ‘Bar guizbangira, ni ingangarır ekiam gamua gan akura. E bizir tizim damigh, nın akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimın azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghın ifongez, o?’”

Ezi Gehasi ghua amizir kamın azarazi, amizim kamaghın a migei, “Ki uan adarazir tongın iti, egha bizitamın otevezir puvati.”

¹⁴ Ezi Elisa kamaghın Gehasin azara, “E bizir aghuir manatamın amizir kamın arazir aghuim ikarvagham?”

Ezi Gehasi ghaze, “Ki gari, bizir vamıra iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati.”

¹⁵ Ezi Elisa Gehasi miğia ghaze, “Ni amizim mikemeghti, a izi.” Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamın tughav iti.

¹⁶ Ezi Elisa amizim miğia ghaze, “Azenir munamın dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningın a firagham.”

Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godın akam akurır gumazim, ni na gifaran marki.” ¹⁷ Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghıra, azenir munamın, dughiar kamra an otarım bate.

¹⁸ Azenir mabar gin otarım ekevegħa, uan afeziam bagħa azenibar għu. Kar witbar għorir dugħiam, ezi afeziam ingangarır gumaziba ko witın azenimın iti. ¹⁹ Otarım ingangaribar gara ikia, egha kamaghın uan afeziamın diava arai, “Iiii afeziam! Nan dapanım puvıra na gami. A na gamuavıra iti! Iiii!”

Ezi afeziam uan ingangarır gumazir mam miğia ghaze, “Ni otarır kam inigh an amebam bagħ mangi.” ²⁰ Ezi ingangarır gumazim otarım inigha an amebam bagħa għu. Ezi otarım amebamın apozim girighav ikia ghua, dugħiar aruer arızimın tu, egha an areme. ²¹ Ezi amebam otarımın kuam inigha dipenimın pın ghuanaga Elisan danganımın aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghughra tiam asara.

²² Egha a uan pamın diazi, a izima a kamaghın a migei, “Ni mangi ingangarır gumazıtam mikemeghti, a na bagħ donki inigh izi. Eghti ki zuamıra mangi, Godın akam inigha izir gumazir kamın ganigh, egh uamategħ izam.”

²³ Ezi an pam ghaze, “Manmagħ amizi ni datırighıra mangasa? Ni Sabatın dugħiam o iakinır igiamın dugħiar ekiam mizuamam, o?”

Ezi amizim ghaze, “Marki, ki datırighıra mangasa. Ni nımıra iki. Biziba deragħam.”

²⁴ Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, “E mangamin dughiamin, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikimam.”

²⁵ Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu.* Aning saghon ikiavira itima, Elisa aningin gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, “Ni munagh gan, Sunemin amizir kam izi. ²⁶ Ni ivegh a bagh mangiva an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?”

Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E deraghavira iti.” ²⁷ Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningin suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa.

Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, “Anetakigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam iti. Ezi Ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir puvati.”

²⁸ Ezi amizim ghaze, “Gumazir ekiam, kar nin migirigiamin God borir kam na ganingi. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki.”

²⁹ Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, “Ni deraghvira uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a daningan marki. Egh ti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaraghan marki. Ni amizir kam in dipenimra mangi, egh fidizim otarir kam in guam gisin datigh.”

³⁰ Ezi otarimin amebam kamaghin garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ategh uabira mangan kogham.” Kamaghin amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategha Sunemin ghu.

³¹ Ezi Gehasi faragha ghua Elisa fidizir aghorim isa otarimin guam gati, ezi a tong mozorogha amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategha zui. A tuavimin aning batozir dughiamin, a kamaghin Elisa migei, “Ni mikemezi moghin ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati.”

³² Egha me ghua dipenimin otivigha, Elisa uan danganimin tiar akamin ghugha, otarir kam in kuamin garima a dakozim girighav iti. ³³ Egha an aven ghugha tiam asaragha, Ikiavira Itir God ko migei. ³⁴ Egha a dakozim gisin ghuavanabogha otarimin kuam gisin fuagha, uan akam isa otarimin kuamin akam gatigha, uan damazimning an damazimningin porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisin ati. Elisa kamaghin amuavira itima, otarimin mikarzim ua fei. ³⁵ Ezi Elisa dakozim ategha mong uan danganimin aven arui. Egha ua ghua otarim gisin avira. Ezi otarim 7plan dughia bar asigha uan damazimning kui.

³⁶ Ezi Elisa Gehasin diagha kamaghin a migei, “Ni mangi otarimin amebam mikemeghti a izi.”

Ezi Gehasi kamaghin amizi, amizir kam anaga akuir danganimin aven ghu. Ezi Elisa a migei, “Ni uan otarim inigh.” ³⁷ Egha amizim Elisan dagarimningin boroghira irigha, dapanim aviragha nguazim mituagha, ziar ekiam Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan otarim inigha ghu.

Elisa diparsizim gamizi, a dera

* **4:25:** Karmelin Mighsiam mong 40 kilomitan, Sunemin nguibar ekiamin saghon iti. **4:34:** 1 Atriviba 17:21

³⁸ Dagheba puvatizir dughiar kurar mam, Israelin nguazim bato. Ezi dughiar kamın Elisa uamategha ghua Gilgalin nguibamın iti. Dughiar mamın, Godın akam inigha ızir gumazibar okoruamın, gumazir maba iza a da nighniziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghın a migei, “Ni mınner ekiam inigh ızıva Godın akam inigha ızir gumaziba bagh diparsızim damu.”

³⁹ Ezi Godın akam inigha ızir gumazir mam diparsızir tam damuasa ghua, zuravariba buri. Egha a ruarımın itir sevibar mın garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghın amizi, a sevır ovızir avırıba inigha, uan inim garıghızı an inim bar ızıfa. Egha a da inigha iza dar ghoregha mınem gaghui. Ezi gumaziba deragha sevır ovızıbagh fozir puvati. ⁴⁰ Diparsızim isigha gıvazi, Godın akam inigha ızir gumaziba damasa me da isa itarıbagh arisi. Ezi me apir dughiamın, diparsızim men akabav sosi, ezi me kamaghın Elisan dei, “O Godın akam inigha ızir gumazim, diparsızir kam bar puvıra mısosi. Ezi e daman ibura. E ti arımıghıregham.”

⁴¹ Ezi Elisa plauan me wıtın ingarızir taba inigh ızasa me migei. Me da inigha ızezıma, Elisa da mınem mıkınigha, kamaghın uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsızim uam a isi itarıbar arıkıgh, eghti Godın akam inigha ızir gumaziba damam.” Ezi me apıma, diparsızim datırıghın ua men akabav sozır puvati.

Elisa 100plan gumaziba dagheba me ganıdı

⁴² Ezi dughiar mamın gın, gumazir man Balsalisan nguıbam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramın dughiam. Gumazir kam uan azenımın, balın faragha anıba aghoregha, 20plan balın bretın rubuzır tuezıba ko balın tuezır puvatızır maba sara inigha uan mıtırım gaghıgha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarır gumazım mıgıa ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha ızir gumazıbar anıngtı, me dar amı.”

⁴³ Ezi an ingangarır gumazım ghaze, “Dagher kaba avırasemezır puvati, Dagher kaba manmaghıra 100plan akam inigha ızir gumazır kabar tughatıgham.”

Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavıra Itır God ghaze, me damıtı, dagher naba ikıvıra ikiam. Kamaghın amızı, ni dagheba isi gumazıbar anıghtı, me dar amı.” ⁴⁴ Ezi ingangarır gumazım dagheba isa akam inigha ızir gumazıbagh anıngızı, me da apı. Egha Ikiavıra Itır God mıkemezi moghıra, me amegha ızıvazi, dagher naba ikiavıra iti.

5

Namanın lepan arımarıam gıfa

¹ Naman, a Sirian mıdorozır gumazıbar gumazır dapanır ekiam. Namanın dafarımın, Ikiavıra Itır God, Sirian mıdorozır gumazıbar akurazi, me apanıba dıkabını, kamaghın amızı, Sirian atrıvım bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Naman a mıdorozır gumazır bar aghuım, egha a lepan arımarıam iti. ² Dughiar mamın Sirian mıdorozır gumazıba ghua Israella mısogha, guıvır igiar mamın suıragha a sara ghu. Ezi guıvır igiar kam, a Namanın amuımın ingangarır amızımın iti. ³ Dughiar mamın gın, Israellian guıvır igiar kam kamaghın Namanın amuım migei, “Nın pam Godın akam inigha ızir gumazır Samarian itır kam bagh mangıgh, ti deragham. Godın akam inigha ızir gumazır kam an arımarıam akırıghtı, a ua deragham.”

⁴ Naman akar kam baregha, atrıvım bagha ghua, guıvır igiar kamın akamın gun a mıkeme. ⁵ Ezi atrıvım kamaghın a migei, “Ni mangı! Kı

Israelian atrivim bagh akinafaritam osirigh, ni danighti ni a inigh mangi a daningh.

Egha atrivim akinafarim osirigha Naman ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan dagiaba ko 60 kilogram gol, ko 10plan korotiar kurkiamiba sara inigha, dikavigha Samarian ghum.

⁶ Egha Naman Sirian atrivim da akinafarir kam inigha ghua, Israelian atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin migei: "Akinafarir kam, nan gumazir dapanim Naman ki a bagh ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighti, a ua deraghasa ki ifonghe."

⁷ Ezi Israelian atrivim akinafarir kamın ganigha uan navir osımtızim akakagha uan korotiam abiki. Egha a kamaghin migei, "Amei! Sirian atrivim tızim bagha kamaghin na bagh akam amada, ki mangi gumazir kamın arimariam akırigham? A ti ghaze, ki God, ki gumazim damighti a deragh ikiamın gavgavım iti, a? O ki gumazim damighti, an aremeghamın gavgavım iti, a? Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri."

⁸ Ezi Godın akam inigha ızır gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osımtızim ika, uan korotiam abiki. Kamaghin amızı, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, "Ni manmaghsua navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh ızı, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godın akam inigha ızır gumazir mam guızbangıra Israelin iti."

⁹ Kamaghin amızı, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hoziaba sara ghua Elisan dipenimın tiar akamın oto.

¹⁰ Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimın azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, "Ni mangi 7plan dughiabar Jordanın Fanemın dipamın rueghti, nin arimariam gıvaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham."

¹¹ Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisan dipenim ategha ghu. Naman ghaze, "Elisa ti azenan ızegh nan ganigh, Ikiavıra Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin ısın uan dafarim ıghuavamangam. Egh arazir kamın a na damighti, ki ua deragham. Ezi puvati. ¹² A Jordanın Fanemın dipamın ruasa na migei. Ezi Damaskusın Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afıra! Eghti dipatam nan arimariam agıvsi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruva ua deragham." Naman kamaghin migia, egha bar anıngaghegha ghu.

¹³ Ezi an ingangarir gumaziba an boroghın ghua kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, Godın akam inigha ızır gumazim bizir bar ekiatam damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amızı, ni an akamın gin mangi."

¹⁴ Ezi Godın akam inigha ızır gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanın Fanemın ghuaghıra 7plan dughiabar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar gıvazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamın mın oto.

¹⁵ Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godın ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisan guamın tugha a migia ghaze, "Ki datırighın fo, godın tam ua nguazir kamın nguibatamın itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guızbangıra God. Kamaghin amızı, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni danıngasa, ni na dama a inigh."

¹⁶ Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, "Puvati. Ki Ikiavıra Itir Godın zurara itimın ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamın guızbangıra ni migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham." Ezi Naman bizir aghuitam Elisa danıngasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua.

¹⁷ Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamangatighti, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkinging datighti, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki Ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuam. ¹⁸ Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kamın marvir guamin boroghın teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uam otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.”

¹⁹ Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi.”

Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin, ²⁰ Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamim inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham.”

²¹ Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?”

²² Ezi Gehasi ghaze, “Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazimning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan begham ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning bagh dar aningigh.”

²³ Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, “Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh.” A mighighavira da iniassa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniassa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inigha uan ingangarir gumazimning ganingi, ezi aning da atera Gehasin faragha zui. ²⁴ Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada. ²⁵ Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisan damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, “Gehasi, ni managh ghugha izi?”

Ezi Gehasi ghaze, “Gumazir ekiam, ki danganitamın ghuzir puvati.”

²⁶ Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiam puvati. Arazir kam derazir puvati. ²⁷ Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi, lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam.”

Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariam ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6

Elisa sobiav zem gamizi, a ua dipamin azenan oto

¹ Dughiar kamın, Elisa Godın akam inigha izir gumazir okoruamın gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghın a miğei, “En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati.” ² Kamaghın amizi, ni e ateghti, e bar Jordanın Fanemın mangam. Egh e vaghvagh temer vamıra vamıram okam. Egh e uari bagh dipenir igitam, Jordanın Fanemın miriamın an ingaram.”

Ezi Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghın damu.”

³ Ezi Godın akam inigha izir gumazir mam kamaghın a miğei, “Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge.”

Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.”

⁴ Egha a me ko ghua Jordanın Fanemın otivigha, maghıra temeba oti. ⁵ Me ingara itima, Godın akam inigha izir gumazir mamın sobiav zem asiaghırigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghın dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharazimin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.”

⁶ Ezi Godın akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghın an azara, “Sobiam managhıra iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuzir danganımın Elisana aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuzi naghın dipam mikini, ezi sobiam uam anabo.

⁷ Ezi Elisa ghaze, “Ni datırighın sobiam inigh.” Ezi Godın akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini.

Elisa Sirian midorozir gumazibar tifa

⁸ Dughiar mamın, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnızim batogha ghaze, me danganir me ikiamımın ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangı Israelia misogham.

⁹ Ezi Godın akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamın danganım gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim miğia ghaze, Israelia danganir kamın boroghın mangan marki. Me an boroghın mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham.

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamın naghın ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamın otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomıra iti. Kamaghın amizi, me danganir kamın ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi.

¹¹ Ezi Sirian atrivim bizir kam bangın nighnızir kurar bar avırıbagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pamtemın kamaghın me miğei, “İa na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivimın akurvasi?”

¹² Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamızir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godın akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim miğei. Ni miğeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganımın iki mikimti, Elisa fogham.”

¹³ Ezi atrivim kamaghın gumazir dapanıav gei, “İa mangı fogh, Elisa danganir manamın iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangı an suiragh.” Ezi me ghua kamaghın fo, Elisa Dotanın nguıbar ekiamın iti.

¹⁴ Kamaghin amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hoziaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro.

¹⁵ Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua kamaghin Elisa migei, "Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghin damuam?"

¹⁶ Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni atiatingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafira."

¹⁷ Ezi Elisa kamaghin God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamın damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika." Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamın damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari.

¹⁸ Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ki kamagsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighi, me ganan kogham." Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi.

¹⁹ Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin migei, "Ia ti ongani. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekia ia mangasava amimin mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia rur kam bagh mangam." Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghu.

²⁰ Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan." Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti.

²¹ Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisan azara, "Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?"

²² Ezi Elisa ghaze, "Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghirir puvati. Kamaghin amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam." ²³ Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganingi. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kamın, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati.

Sirian midorozir gumaziba Samarian nguibar ekiam ekiaru

²⁴ Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa.

²⁵ Ezi dughiar kamın Samarian nguibar ekiam dagheba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugha itima, Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamin aven izasa ibura. Kamaghin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamaghin a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 gremen kuarazir bunbamın buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam.

²⁶ Dughiar mamın Israelian nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghin an dei, "O nan atrivim, ni en akuragh!"

²⁷ Ezi atrivim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki ua manmaghin ian akuragham? Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham.”

²⁸ Egha atrivim an azara, “Ki manmaghin nin akuraghasa ni ifonge?”

Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ga amizir kamning, kamaghin akam akiri, nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar igharazimin, ga an otarim amam. ²⁹ Kamaghin amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha amizzaraghan, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogha gifa.”

³⁰ Kamaghin amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan korotiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira itima, gumazamiziba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan korotiar azenan itimin aven aneru. ³¹ Egha atrivim ghaze, “Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God uabi na misueghti ki aremegham.”

³² Atrivim kamaghin miqia, Elisa misueghti an aremeghasa gumazir mam amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamın Elisa uan dipenimin itima, Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, “En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamin dughiamin, ia pamtemin tiam asaragh anepirighiti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kamın gin izi.”

³³ Elisa miqia vira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin Elisa migei,* “Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvaghsi bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham.”

7

¹ Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogram bali givezam.”

² Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.”

Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migei, “Bar guizbangira, ni bizir kamın ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.”

Sirian midorozir gumaziba are

³ Ezi aruer kamın 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamın, tiar akar ekiamın azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, “E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai? ⁴ E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamın aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira an aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti.”

6:29: Godin Araziba 28:57; Azir Akam 4:10 * **6:33:** Hibrun akamin akar otevir kam, atrivim, vezin kamın puvati. Ezi me kamaghin nighnisi, atrivim migirigiar kamın Elisa gami.

⁵ Egha me bar guaratizimın dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimın ghue. Egha me danganimın boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati. ⁶⁻⁷ Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamin, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirim uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, “Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inigha e misoghasa izi.” Sirian midorozir gumaziba kamaghın mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghizi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati.

⁸ Ezi 4plan lepan gumazir kaba men danganimın otivigha, ghua averpenir mamın aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mamın da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimın biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi. ⁹ Egha gin me uarira uariv gia ghaze, “E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighın an gari, egh e mangi gumazamizibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amınzaraghan otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimın gumazir dapanibav kemeka.”

¹⁰ Egha me dimagarimra ua Samarian ghugha nguibar ekiamın tiar akamın garir gumazibar dia ghaze, “E Sirian midorozir gumazibar danganimın ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimın ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpenibar ikiavira iti.”

¹¹ Tiar akamın garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimın dipenim mangasa gumazamizibar dei.

¹² Ezi atrivim dimagarimın akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghın fo e daghebar otefe. Kamaghın amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.”

¹³ Ezi atrivimın gumazir dapanir mam kamaghın a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamın ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamın aven iti, e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghın amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.”*

¹⁴ Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pumuning ko hoziaba isa gumazir kabagh aning, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato.

¹⁵ Egha gumazir kaba ghua kamaghın fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanın Fanemın otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimın irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme.

¹⁶ Ezi Samarian gumazamiziba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenibar men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghın amizi, ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin

* **7:13:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogram bali givesi. ¹⁷ Atrivimîn akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamîn tiar akar ekiamîn garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamîn boroghira tughav itima, gumazamiziba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir dangamin ghue. Gumazamizir avirim ivemara tiar akamîn azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuvaira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangin oto.

¹⁸ Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, "Aruem gurumîn kamaghira ganti, gumazamiziba nguibamin tiar akamîn mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogram bali givezam."

¹⁹ Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, "Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimîn kamaghin dagh ivezeghan kogham."

Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migia ghaze, "Bar guizbangira, ni bizir kamîn ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham."²⁰ Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamin tiar akamîn tughav iti. Ezi gumazamiziba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuvaira itima, an areme.

8

Sunemin nguibar ekiamin amizim, ua Israelin ize

¹ Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, "Ikiavira Itir God ghaze, mitiriar ekiamin dughiam en nguazimin otivam, eghti gumazamiziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimin mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham."² Ezi amizir kam Elisan akamîn gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba gifa. ³ Egha gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egha a ua uan dipenim ko nguazim iniasa atrivimîn azangasa ghu.

⁴ Amizim atrivim bagha zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia ghaze, "Ga uaning, ni mirakelin ekar Elisa amizibar na geghanasa ki ifonge."

⁵ Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim geghari. Egha an egharavira itima, amizir kam ua uan biziba iniasa atrivimîn azangsighasa izav oto. Ezi Gehasi amizir kamîn ganigha, kamaghin atrivim migei, "Atrivim, ni gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizi a ua dikafi."

⁶ Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagha amizir kamîn azai, ezi amizim a geghari. Egha gin atrivim uan gumazir dapanir mamîn diazi a izima, a kamaghin a migei, "Ni amizir kamîn akuraghti, a uan biziba uamategh bar ada inigh. Ni uaghan an akuraghti, a dagher azenibar otivizibar dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimin itima, an azenimîn otivizir dagheba."

Sirian Atrivim Benhadat areme

⁷ Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusin ghu. Ezi dughiar kamın Sirian Atrivim Benhadat, arımarıam iti. Ezi me kamaghın atrivim mıgei, “Godın akam inıgha ızır gumazır kam Elisa, a datırıghın Damaskusin ıza kagh iti.”

⁸ Ezi atrivim uan gumazır dapanır mam Hasael kamaghın a mıgei, “Ni dıkavıgh bızır aghuıtam Godın akam inıgha ızır gumazım danıngısı a inıgh mangı an ganıgh. Egh ni a mıkemeghtı, a kamaghın İkiavıra İtir Godın azaragh, nan arımarıam gıvaghım, o puvatıghım.”

⁹ Kamaghın amızı, Hasael bızır bar aghuır me Damaskusin ingarızıba ini. Ezi 40plan kamelba da ateram. Egha ada isa kamelbagh arıgha Elisa bagha ghu. A ghua otogha kamaghın Elısan mıgei, “Gumazır Ekıam, Sirian Atrivim Benhadat, a nın otarımın mın iti, a uan arımarıam bagh nın azangasa na amada, an arımarıam gıvaghım, o puvatıghım?”

¹⁰ Ezi Elisa kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Ni mangı kamaghın atrivim mıkemegh, an arımarıam gıvaghım. Ezi İkiavıra İtir God kamaghın nan aka, bar guızbangıra an aremegham.” ¹¹ Elisa akar kam gımıgha gıvagha, dughıar ruarım puv Hasaelın gara ghuavıra itıma, Hasael aghumsıgha nıghnızır avırıbagh amı. Ezi Elisa azı.

¹² Ezi Hasael kamaghın an azai, “Nan gumazır ekıam, ni tızım bagh azı?”

Ezi Elisa kamaghın a ikaragha ghaze, “Kı fo, ni gın arazır kurar avırıbar İsraelıan gumazamızıbar amuam. Ni uan mıdorozır gumazıba ko, men dıvazır gavgavıbagh asıghasıgh, egh dar apongtı da isıam. Egh ia İsraelıan gumazır ıgıabav soghtı me arıghıram. Egh ia borır muzıarıba, nguazımın me apıstı me arıghıram. Egh ia navıba adair amızıbar garır dughıam, ia mıdorozır sababa inıgh men navıba ofıram. Kamaghın amızı, kı azı.”

¹³ Ezi Hasael akar kam baregha, kamaghın Elısan akam ikaragha ghaze, “Kı pura gumazır kınım. Kı manmaghın bızır ekıar kam damuam?” Ezi Elisa kamaghın a mıgei, “İkiavıra İtir God kamaghın nan akagha gıfa, ni Sirian atrivımın otıvam.”

¹⁴ Anıng mıkemegha gıvagha, Hasael ua Atrivim Benhadat bagha ghu. Ezi atrivim an azara, “Elısa manmaghıra ni mıkeme?”

Ezi Hasael ghaze, “Elısa ghaze, bar guızbangıra nın arımarıam gıvaghtı, ni ua deragham.” ¹⁵ Egha amızaragham Hasael atrivim mısuęhtı an aremeghasa nıghnısı. Kamaghın amızı, a inım inıgha, dı pam garugha a inıgha ghua, atrivımın guam avara. Egha mıghıgha an sıurazı, atrivım amınım ısava avegha, areme. Ezi gın Hasael an danganıam inıgha uabı Sirian atrivımın oto.

İsraelın kantrı ko kantrın Judan eghaghanım ghua İsraelın kantrı ikuvızır dughıamın tu

(Sapta 8:16–17:41)

Jehoram Judabar atrivımın oto

(2 Eghaghanıba 21:1-20)

¹⁶ Ahapın otarım Joram, 5plan azenıbar İsraelıan atrivımın iti, ezi Jehosafatın otarım Jehoram, a uan afezıamın danganıam inıgha, Judabar atrivımın oto. ¹⁷ A 32plan azenıba ikıava atrivımın oto, egha a 8plan azenıbar Jerusalemın atrivımın iti. ¹⁸ A İsraelıan Atrivim Ahapın guıvımın iti. Kamaghın amızı, an Ahapın adarazı ko İsraelıan atrıvır ıgharazıbar arazır kurabar gıntısı. Egha arazır kurar avırıba İkiavıra İtir Godın damazımın dagh amı. ¹⁹ Ezi İkiavıra İtir God Judan kantrı gasıghasıghızır puvatı. Guızbangıra, İkiavıra İtir God uan ingangarır gumazım, Atrivim

Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin angazangarim mungeghan kogham. Ezi dughiar kamın Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghın amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.*

²⁰ Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uari bagha atrivir mam amisefe, ezi a me gativagha men gari. ²¹ Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamın amadaghan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoramın midorozir gumaziba ekiarugha, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misogha Idomian gumaziba adugha zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategha, uamategha ara uan nguibabar ghue. ²² Kamaghın amizi, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kamın, Lipnan gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

²³ Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akınafarim me kamaghın diborim, Judan Atrivibar Eghaghaniba, an aven iti. ²⁴ Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamın ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimın anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimin oto.

Ahasia Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 22:1-6)

²⁵ Ahapın otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoramın otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto. ²⁶ Ahasia a 22plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemın atrivimin ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim. ²⁷ Ahasian amebam Ahapın ikizimin ize, kamaghın amizi, a Ahapın ikizimin arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godın damazimin dagh ami, mati Ahapın ikizim amizi mokin.

²⁸ Dughiar mamın, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramın porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi. Me Gileatin Distrighin, Ramotın nguibar ekiamın boroghira uariv sosi. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ²⁹ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamın ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim Ahasia an ganasa ghua.

9

God Jehu amisevezi, a Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamın itima, Godın akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruamın tongin, gumazir igiar mamın diazi a ize. Ezi a kamaghın a migei, “Ni deraghvira uan inim kegh, egh olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotın mangi. ² Egh ni Ramotın otogh, mangi Jehosafatin otarim Jehu batogh,* a Nimsin igiavotarim. Eghti a uan namakaba ko ikiti,

* **8:19:** Ni 1 Atriviba 11:36in gan. **8:20:** Jenesis 27:40 * **9:2:** Jehun afeziam, a Judan atrivimin ikezir gumazir kam Jehosafat puvati. Atrivim Jehosafatin eghaghanim, a 1 Atrivim sapta 22 ko 2 Atrivim sapta 3in iti. Jehosafat, a gumazir igharazim.

ni a inigh danganir mogomer tamín aven mangi. ³ Egh borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingegeh kamaghin a mikim, 'Ikiavira Itir God, Israelian atrivimín ikiasa ni amisefe.' Ni bizir kam damigh givagh, egh tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh."

⁴ Elisa mikemegha givazi, Godin akam inigha izir gumazir igiar kam dikavigha Ramotin nguibar ekiamin ghu. ⁵ Egha an otogha garima, Jehu aperaghav ikia midorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko migei. Egha a Jehu migia ghaze, "Gumazir ekiam, ki akar mam nin iti."

Ezi Jehu an azara, "En tinara, ni akam an iti?"

Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Nirara, ki akam nin iti."

⁶ Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven ghuzi, Godin akam inigha izir gumazim an gin ghua olivin borem inigha Jehu dapanim ginga kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migei, 'Ki datirighin Israelian atrivimín ikiasa ni amisefe. Eghti ni nan gumazamiziba Israelia, me gativagh men ganam. ⁷ Egh ni Ahapin ikizim misoghírarikigh, kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir dapanimín ikezim. Eghti ki arazir kamín, Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba ikarvagham. Kar fomira nan akam inigha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghirezir amizim. ⁸ Eghti ki Ahapin adarazi bar me gasighasigham. Bar guizbangira, Israelian tongin otivir Ahapin ikizimín gumaziba, ki bar moghira me agivagh, gumazir igiaba ko aruaba sara. ⁹ Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahiyan otarim Atrivim Basan ikizim gasighasiki. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham. ¹⁰ Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghíram an kuam amam.'" Ezi Godin akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamín gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu.

¹¹ Ezi Jehu ua atrivimín gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, "Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?"

Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami."

¹² Ezi me kamaghin a migei, "Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki."

Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, "Gumazir kam iza kamaghin na migei, 'Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimín ikiasa na misevegha gifa.'" ¹³ Gumazir dapaniba akar kam baregha, zuamira uan korotir ruariba suegha dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, "Jehu atrivimín otogha gifa."

Jehu, Israelian Atrivim Joram misoghezi, an areme

¹⁴⁻¹⁵ Jehu, a Jehosafatin otarim, egha Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimín otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimín aven osimtizir ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikiman marki." ¹⁶ Egha Jehu uan karisin

anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramın arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamın, Judan Atrivim Ahasia, Joramın ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti.

17 Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimın tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghın gumazir nguibamın itibav gei, “Ki midorozir gumazir avırımın garima, me izi.”

Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamın akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghın me migei, “Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghın me mikim, ‘Biziba bar ti ian deraz, o puvati?’”

18 Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghın Jehu migei, “Atrivim kamaghın foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghın atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati.”

19 Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamın, a uaghan kamaghın Jehu migia ghaze, “Atrivim kamaghın foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?”

Ezi Jehu a migia ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.”

20 Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghın atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisın itimın garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghın, bar arazir onganım gami. An hoziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikirvaghazı izi.”

21 Ezi Atrivim Joram ghaze, “Ni na bagh karis akir.” Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisın anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisın igharazimın ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimın boroghın a bato.

22 Joram, Jehu batozir dughiamın, a kamaghın Jehun azara, “Biziba bar ti nin deraz, o puvati?”

Ezi Jehu kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Da manmaghın deragham? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuavira iti, mati tuavimın amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghın ami. Nin amebamın arazir kurar kaba bar ekıva zui.”

23 Joram, Jehun akar kam baregha, zuamıra uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghın Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa izel!” 24 Egha Jehu uan barir pim bar pamtemın a gekuigha, Joramın akirim gase. Ezi barim an dighorım abıghızı, a uan karisın averiam girigha areme.

25 Ezi Jehu, kamaghın gumazir dapanım Bitkar migei, “Ni Joramın kuam inigh Nabotin nguazimın anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomıra Joramın afeziam Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnıghvıra iki. Dughiar kamın, ga uan karisning inigha Ahapın gin zuıma, Ikiavıra Itir God kamaghın Ahap mikeme. 26 ‘Ki Ikiavıra Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamın gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghıre. Kamaghın amızı, guızbangıra, ki Nabotin nguazimıra nin arazir kurar kaba ikaragham.’”

Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramın kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamın anekunigh.”

Judan Atrivim Ahasia areme

²⁷ Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramın garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganın nguibar ekiamın ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamın ghuavanadima, me Ipleamın nguibamın boroghın a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamın ghughın gin areme. ²⁸ Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalemin ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamın an inazir afeziabar mozibar danganimın anefa.

²⁹ Joram azenir namba 11in Israelian atrivimın itima, Ahasia Judabar atrivimın oto.

Me Atrivir Amizim Jesebelin misoghezi, an areme

³⁰ Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamın ikiava, kamaghin akam baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimın dipenimın aven tughav ikia, winduan beragha tuavimın gari.

³¹ Egha Jehu nguibar ekiamın tiar akar ekiamın aven zuir dughiamın, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri,[†] ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?”

³² Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimın dipenimın ikia, Jehun akam baregha, iza winduan beragh an gari.

³³ Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighti a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko hoziaba rue. Ezi Jehu uan hoziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri.

³⁴ Ezi gin Jehu atrivimın dipenimın aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar ikufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamın guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.” ³⁵ Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari.

³⁶ Egha me ua ghuegha bizir kamın gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamın gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, Jesebel aremeghamın dughiam, a fiaba izi Jesrilin nguibar ekiamın an kuam amam. ³⁷ Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar mın ganam. Eghti gumaziba dar ganiva, foghan kogham kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?”

10

Me Ahapın ikizim misoghezi, me bar ariaghire

[†] 9:31: Jesebel ziar kam Jehu gati, Simri. A fo, Simri fomira atrivimın ingangarir gumazir mam, a uan atrivim misoghezi, an areme. Ezi Jehu datirighin uaghan arazir kamram ami. Ni 1 Eghaghaniba 16:8-20in gan. 9:36: 1 Atriviba 21:23

1 Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti.* Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir borir otaribar gariba bagha da amaga kamaghin migia ghaze, ²⁻³ “Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gavgavim avinizir nguibar ekiamin iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir kaba iniamimin, ia Ahapin ovavir boribar tongin, gumazir bar aghuitam atrivimin ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh misogh.”

4 Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar atigha ghaze, “Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti e manmaghin anebiragham? E bar ibura.”

5 Kamaghin amizi, gumazir atrivimin dipenimin garim ko nguibar ekiamin gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapin ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghin akam amada, “E nin ingangarir gumaziba, e nin ifongiamin gin mangasa. E gumazitam amiseveghti an atrivimin otoghan kogham. Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram a damu.”

6 Ezi Jehu uam akinafarir igharazim osirigha kamaghin gumazir kabav gei, “Ia nan gin mangi egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapin ovavir borir otaribav sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh gurumin kamaghira garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilin izi.” Dughiar kabar, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba, me gumazir aruaba ko Samarian nguibar ekiamin iti, ezi gumazir aruar kaba zurara men sure gami. 7 Egha gumazir aruar kaba Jehu da akinafarim inigha, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba bar me misoghezi me ariaghire. Me men firibar ghoregha, men dapaniba isa akirabagh aghuigha Jehu bagha da amangi.

8 Ezi Jehu kamaghin oraki, me Ahapin ovavir borir otaribar dapanibar akua izegha gifa, ezi a kamaghin me migei, “Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamin tiar akar ekiamin, da isi pozir pumuning mikinigh, egh da ateghti, da mamaghira iki mangi gurum mizaraghan tugh.”

9 Egha amimzaraghan, Jehu dikavigha nguibar ekiamin tiar akamin ghugha dapanir kabar gari. Gumazamizir avirim danganir kam in iti, ezi Jehu tugh kamaghin me migei, “Ki uabi uan gumazir ekiam Atrivim Joram abiraghasa nighnisi. Egha ki a misoghezi an areme. Egha ki fo, ia gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. Ezi tinara gumazir kabav soghezi, me ariaghire? E fozir puvati. 10 Ezi bizir kam kamaghin en aka, akar Ikiavira Itir God fomira isa Ahapin ikizim ganingiziba, da bar guizin otivaghiri. Ezi datirighin Ikiavira Itir God, akar a uan ingangarir gumazim, Elaijan akam garugha mikemezim, an otogha gifa.” 11 Egha gin Jehu, Ahapin ikizir Jesrilin itir igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaziba, a bar me misoghezi me ariaghire. Jehu tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati.

Jehu, Atrivim Ahasian ikizim misoghezi, me ariaghire

12 Egha Jehu uan midorozir gumaziba ko Jesril ategha, Samarian mangasa. A tuavir kam in ghua danganir me kamaghin diborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uari Akuvir Danganimin oto. 13 Egha a gumazir maba bativigha, kamaghin men azara, “Ia managh ikegha ize?”

* **10:1:** Hibrun akam ghaze, Jesril. Gumazir fomira itir maba Grighin akamin akar kam gira, me ghaze a Samarian nguibar ekiamin migei. **10:10:** 1 Atriviba 21:20-24 **10:11:** Hosea 1:4

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Atrivim Ahasian adarasi. E Atrivim Joramın adarazi ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimın ganasa Jesrılın zui.”

¹⁴ Ezi Jehu akar kam baregha, kamaghin uan adaraziv gei, “Ia gumazir kabar suikigh.” Ezi me gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganımın zui. Egha me Ahasian adarazi bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir puvati. Men dibobonim, 42in ghu.

Jehu Ahapın ikizimın igharaziba bar me misoghezi, me ariaghire

¹⁵ Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua, tuavimın Rekapın otarım Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha, kamaghin a migei, “Ki nin nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghin ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o puvati?”

Ezi Jonadap kamaghin Jehu migei, “Are, ki ni ko navir vamira iti.”

Ezi Jehu kamaghin a migei, “A dera. Kamaghin ni uan dafarım na daningigh, ga uan dafarımningın suiraka.” Egha Jehu, Jonadapın dafarımın suiragha, a gekuigha karisın anabo.

¹⁶ Egha Jehu kamaghin a migei, “Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godın gin mangasa gavgafi.” Egha aning karisın aven aperagha Samarian ghu. ¹⁷ Me Samarian otivigha, Jehu Ahapın ikizimın gumazir igharazir maba bar me misoghezi me ariaghire. A bar me agifa, ezi akar kam, Ikiavira Itir God fomira Elaija ganingizi moghıra, a guizın oto.

Jehu gumazamizir asem Balın ziam feba bar me misoghezi, me ariaghire

¹⁸ Ezi gin Jehu Samarian gumazamizibar diazi, me iza uari akufa, egi a kamaghin me migei, “Fomira, Atrivim Ahap asem Balın ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balın ziam famım, Ahapın arazir asem Balın ziam fem bar a gafiragham. ¹⁹ Eghti datirighın ia Balın akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balın ziam fer gumazamizibar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighın ki ofan bar ekiam asem Balı bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham.” Jehu gumazamizir asem Balın ziam febav sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami.

²⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E asem Balın ziam fısi dughiar ekiatam amiseveka.” Egha me dughiar mam amisefe. ²¹ Ezi Jehu akam bar Israelian nguıbaba bagha anemadazi, gumazamizir asem Balın ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguıbamın itir puvati. Egha me ghua asem Balın izam fer dipenimın aven ghuezi, dipenim bar izifa.

²² Me aven ghuegha gıvazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balın ziam febar garım, kamaghin a migei, “Ni korotiaba inigh, gumazamizir iza asem Balın ziam febar aningigh.” Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami.

²³ Ezi gin, Jehu ko Rekapın otarım, Jonadap aning Balın ziam fer dipenimın aven ghu. Egha Jehu kamaghin gumazamizıbav gei, “Ia deraghvıra uarır gan, egh uari asavsıugh, gumazamizir Ikiavıra Itir Godın ziam fe tam ti e ko ikıama. E gumazamizir asem Balın ziam febara ikıam.” ²⁴ A mikemegha gıvagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimın aven ghua, asem Balı bagha ofan bar isia mighırıba ko ofan igharazıbagh ami.

Gumazamizıba tıghar izamın dughıamın, Jehu faragha 80plan midorozir gumazıbav sevegha asem Balın ziam fer dipenimın azenan mızuam ikıasa

me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, “Ia asem Balin ziam fer gumazamiziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumazamizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham.”

²⁵ Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, “Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki.” Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamategha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui. ²⁶ Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan iza avimin dagh aboro. ²⁷ Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu.†

²⁸ Arazir kamin, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati. ²⁹⁻³⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, “Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham.” Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaun pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaun kamningin ziam fe. ³¹ Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgazir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim.

Jehu areme

³² Dughiar kamin Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi. ³³ A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distrihningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar mammin adarazir nguaziba.

³⁴ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. ³⁵ Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto. ³⁶ Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11

Atalia Judan Atrivir Amizimin oto (2 Eghaghaniba 22:10–23:15)

† **10:27:** Akar kam, “datirighin,” e itir dughiam migeir puvati. Puvati. A dughiar gumazim akinafarir kam osirizim migei. **10:29-30:** 1 Atriviba 12:28-30

¹ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ² Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramim guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an ganamim, ko aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ³ Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

⁴ Ezi namba 7in azenimin Atalia amizir atrivimin itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, midorozir gumazir amizir atrivimin gariba ko, midorozir gumazir atrivimin dipenimin gariba, me bagha akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a damuasa me mikemeziba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizir gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka. ⁵⁻⁸ Egha Jehoiada kamaghin me migei, "E Joas damighti an atrivimin otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki fo, midorozir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamin, ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midorozir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midorozir gumazir Sabatin dughiamin ingangarim gamiba, kar atrivimin dipenimin garı darasi, ko Surin tiar akamin garir darasi, ko midorozir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimin tiar akamin gariba, me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas geghuv an ganam. Midorozir gumaziba bar midorozir sababar suighava, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba bar da tuivigh iki, egh deraghviram atrivim bagh gan. Eghti a danganitamin mangiti, midorozir gumaziba a ko mangi. Egh midorozir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghin izan marki. Eghti gumazitam roghira iziti, me gumazir kam misueghti an aremegh."*

⁹ Ezi midorozir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gin ghua Sabatin dughiamin, me midorozir gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko midorozir gumazir men danganiba iniamiba, bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. ¹⁰ Dughiar kamın, Atrivim Devitin afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, egha midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹² Midorozir gumaziba uari akirigha muzua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha dafaribav sogha, kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam."

¹³ Ezi Atrivir Amizim Atalia midorozir gumaziba ko gumazamizibar dimdiam baregha, uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akua itimin ghu. ¹⁴ A ghua otogha garima atrivir

* **11:5-8:** Hibrun akam vezin kabar migirigiar otevir maba deragha dar mingariba abighizir puvati.
11:14: 2 Atriviba 23:3

igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighbagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighbagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."

¹⁵ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh." ¹⁶ Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada gumazamizibar akurazi,
me Ikiavira Itir Godin girara zui
(2 Eghaghaniba 23:16-21)*

¹⁷ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.

¹⁸ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. Ezi Jehoiada midorozir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara a geghufi. ¹⁹ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midorozir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²⁰ Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba atrivimin dipenimin boroghin Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem in apiaghav iti. ²¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto.

12

*Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri
(2 Eghaghaniba 24:1-14)*

¹ Jehu Israelian atrivimin itima, an namba 7in azenimin aven Joas Judan atrivimin oto. Egha Joas Jerusalem in ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joas in amebam Sibia, a Berseban amizim. ² Ezi Joas atrivimin itir dughiamin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ³ Egha Joas, nighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuavira ikia ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁴ Dughiar mam in, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migia ghaze, "Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin takisin dagiaba, ko dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me

uan ifongiabar God ganidir dagiaba.* ⁵ Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira dagiar gumazamiziba ia ganidibar gan. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenim danganitam ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me danganir ikuvizir kam akirigham.”

⁶ Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba 23plan azenibar an atrivim in iti, egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir puvati. ⁷ Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenim danganir ikuvigha itiba akiran aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da isir dagiabagh ativagh dar ganam marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirsı ki misivamibar aningam.” ⁸ Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamin amamangati, egha me ua gumazamiziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin Dipenim bizir ikuvizibar akiramin ingangaribar ganam kogham.

⁹ Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksiar mam inigha, an asuamin torim gamigha, a isa ofa gamir dakozimin boroghin aneti. Ezi gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven zuir dughiamin, me boksiar kamın garima, an ofa gamir dakozimin agharir guivimin amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenim tiar akamin gariba, me gumazamiziba inigha izir dagiaba isa boksiar kam gazui. ¹⁰ Egha ofa gamir gumaziba garima, boksiar izivasava amima, me gumazir atrivim inikinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarim gaghua da inigha ghua da medi. ¹¹⁻¹² Me da mengegha givagha, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramin dagiabagh ivesi. Ezi ingangarir kamın akurvazir bizir manaba iti, me uaghan dagh ivesi. ¹³⁻¹⁴ Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenim iniziba, da ingangarir vamira iti, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba. Kamaghin amizi, me dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir me silvan ingariziba, ko sighbaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenim aven, ingaramin bizir igharazir me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan kogham. ¹⁵ Gumazir ingangarimin gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba dagiar kaba bagha men azangsizir puvati, me manmaghira dagiar kabagh ami. ¹⁶ Ezi dagiar gumazamiziba osimtizim agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar arazir kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba, me da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim itir boksiar gazuir puvati. Me da isa Godin ofa gamir gumazibagh anidi.

Sirian atrivim Judabav soghasa

¹⁷ Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa gumazibav sevegha gifa, ezi gin, Sirian Atrivim Hasael uan midorozir gumaziba ko, iza Getin nguibar ekiam koro. Me Getia abiragha givagha, egha ragha Jerusalemia ko misoghasa ghue. ¹⁸ Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoghan aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasin inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia,

* **12:4:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Ni Ikiavira Itir Godin takisin dagiabagh foghsi, ni Ua Me Ini 30:11-16in gan. Egh ni akar dikirizimin dagiabagh foghsi, ni Ofa Gami 27:1-7in gan. **12:15:** 2 Atriviba 22:7 **12:16:** Ofa Gami 7:7

me bar Joasin ifongiamin gin ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira Itir God ganingi. Ezi datirighin Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba modir danganamin itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha givagha, Jerusalem ategha ghua.

¹⁹ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akinafarir kamın iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁰⁻²¹ Dughiar mamın, Joasin ingangarir gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin otarim Josakar, ko Somerin otarim Jehosabat, aning tuavimin itir dipenir mamın a misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamin otozim. Dipenir kam, me fomira Jerusalemın boroghın nguazibagh kua da isa Jerusalemın danganir ira ghuezibav kira da apemezir danganimin iti. Kamaghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimin oto.

13

Joahas Israelian atrivimin oto

¹ Ahasian otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimin itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamin atrivimin iti. ² Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir puvati. Bar puvati. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim Benhadat, Sirian atrivimin oto. Ezi Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabinasava ami. ⁴ Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin dimdiam baraki. ⁵ Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa gumazir mam amisefe, ezi gumazir kam Siriabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi, Israelia fomira deragha ikezi moghin, datirighin men nguibabar dabirabim ua dera. ⁶ Egha me arazir kurar kam ataghizir puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me dagh ami. Me datirighin arazir kurar kabagh amuavira iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian itim, me a batoghezir puvati.

⁷ Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me gamua, me dikabira me gamima me nguazir minemniamin min otifi. Kamaghin amizi, dughiar kamın, Joahas midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia datirighin 50plan midorozir gumazir hoiabagh apia misozibara iti. Egha me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan midorozir gumazir igharaziba iti.

⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir kamın iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. ⁹ Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim inigha atrivimin oto.

Jehoas Israelian atrivimın oto

¹⁰ Joas 37plan azenibar Judan atrivimın iti, ezi Joahasın otarim Jehoas, a Israelian atrivimın oto. Egha 16plan azenibar atrivim ikia, Samarian nguibar ekiamın iti. ¹¹ Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomıra arazir kuram gamizi moghın Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavıra Itir Godin damazimın a gami. Jeroboam fomıra Israelia gekuizi, me Ikiavıra Itir Godin damazimın arazir kuram gami. Ezi datirighın Jehoas, Jeroboamın mın arazir kurar kamaghıra garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati. ¹² Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir dughiamın, amizir bizir gavgavibagh eghari. ¹³ Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam inigha Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghın anefa. Ezi Jehoasın otarim Jeroboamın igharazim an danganım inigha atrivimın oto.

Elisa areme

¹⁴ Ezi Jehoas atrivimın itir dughiamın, Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an apangkuvigha azia a migia ghaze, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba.”

¹⁵ Ezi Elisa kamaghın a migei, “Ni mangi barir pim inigh izi.” Ezi Jehoas ghua a inigha izi.

¹⁶ Egha Elisa a migia ghaze, “Ni barir pim inigh a gekuigh asisivıra gan.” Ezi atrivim kamaghın amizi, Elisa uan dafarim isa atrivimın dafarim gisın ati.

¹⁷ Egha gin Elisa kamaghın atrivim migei, “Ni datirighın mangi dipenir winduan aruem anadi naghın itim kuigh.” Ezi Jehoas uan barir pim ategha ghua windua kui.

Ezi Elisa ghaze, “Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh.”

Ezi Jehoas kamaghın amizi, Elisa diagha ghaze, “Barir kam, kar Ikiavıra Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghın nguibamın Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham.”

¹⁸ Egha Elisa ua kamaghın atrivim migei, “Ni bariba inigh.”

Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, “Ni barir kaba isi nguazim gapisigh.” Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiarar nguazim gapisi.

¹⁹ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghın migei, “Ni 5pla o 6plan dughiarar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghın amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighın 3plan dughiarara, me abiragham.”

²⁰ Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimın anefa. Azeniba zurara, Moapian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami.

²¹ Dughiar mamın Israelian gumaziba iza gumazir mamın kuam afasa. Egha me garima, Moapian marazi izima, me zuamıra gumazir kamın kuam isa Elisın mozir an aghariba iti naghın anekunighava are. Ezi gumazir kamın kuam mozimın ghuaghıra Elisın agharibagh isin iri, ezi zuamıra, an angamıra itir ikirimirimı ua iza an kuamın anabozi a ua dikafi.

Sirian midorozir gumaziba ua Israelia misosi

²² Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimın itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osımtızim me ganıngi. ²³ Ezi İkiavira İtir God Israelian apangkuvıgha bar me gifonge. A fomıra Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jekop ko amızir kam ginırırgha, a Israelian akuragha me gasıghasıghızir puvati. Egha a Israelia batueghti, me an damazimın saghon mangan an aghua.

²⁴ Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarım Benhadat an danganım inıgha Sirian atrivimın oto. ²⁵ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumazıba ko, Atrivim Benhadatın midorozir gumazıba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abıragha, Jehoasin afeziam, Joahasın dughiamın, nguıbar Sirian midorozir gumazıba Israelia da inızir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughıabar Benhadat abıra.

14

Amasia Judan atrivimın oto (2 Eghaghanıba 25:1-24)

¹ Ezi Joahasın otarım, Jehoas azenir pumuningın Israelian atrivimın itima, Joasin otarım Amasia Judan atrivimın oto. ² A 25plan azenıba ikia, egha atrivimın otogha, 29plan azenıbar Jerusalemın atrivim itı. An amebam, Jehoadın, a Jerusalemın nguıbar ekiamın amızir mam. ³ Amasian afeziam Joas fomıra amızı moghın, an arazir aghuıbara İkiavira İtir Godın damazimın dagh ami. Egha a uaghan uan ovavım Atrivim Devit amızir arazir aghuıbar gin zuir puvati. ⁴ Guızbangıra, Amasia mıghsıabar pin itir asebar ziaba fer danganır kabagh asıghasıghızir puvati. Ezi gumazamızıba danganır kabagh ghuıba aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuım zuıba tue.

⁵ Amasia Judan kantri gativagha gavgavıgha an garır dughiamın, a mikemezıma, me ghua, an ingangarır gumazır dapanır an afeziam Atrivim Joas misoghezır kamningın, misoghezi aning areme. ⁶ Ezi a ingangarır gumazır kamningın borıbar soghezi, me ariaghırezır puvati. A me ataghızı, me itı. An Akınafarımın itir Moses Osırızir Arazıba itir akabar gin zui. Akınafarır kamın aven İkiavira İtir God Akar Gavgavım e ganıga ghaze, “Gumazıtamın borım arazır kuratam damıghtı, ia an arazır kuram ikarvaghsı, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghtı kamaghıra, amebam ko afeziam arazır kuratam damıghtı, ia aningın arazır kuram ikarvaghsı, aningın borıbar sueghti, me aremeghan kogham. Gumazım arazır kuram damıghtı, ia anarıra misueghti, an aremegh.”

⁷ Dughiar mamın, Amasia uan midorozir gumazıba ko me ghua İdomian midorozir gumazır 10,000pla, Danganır Zarır Amangsızır Avırım İtimın me ko misosi. Egha me İdomia abıragha, Selan nguıbar ekiam ini. Egha Amasia nguıbar ekıar kam, zıam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza datırırghın, zıar igiar kam a garısı.

⁸ Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumazıba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasın otarım, egha Jehun igıavotarım. Gumazır kaba ghua Jehoas batogha, kamaghın a mıgei, “Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa mıgei. Kamaghın amızı, ia ızı.”

⁹ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghın akar ısın zuımın a mıgei, “Lebanonın kantrın aven, dikonıba itir ikarızır mam, temer sıdan mam bagha akam amaga kamaghın a mıgei, ‘Nı uan guıvım, nan otarım bagh anemangasa kı ifonge. Eghtı aning uaningın ikiam.’ Dikonıba

itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.”

¹⁰ Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Egh ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham.”

¹¹ Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi. ¹² Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ¹³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir kamin abananim, a 200 mitan min ghue.

¹⁴ Ezi Jehoas Jerusalem aven ghua, nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekia maba isa kalabus gatigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekia kaba ko gumazamizir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghue.

Atrivim Jehoas areme

¹⁵ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari. ¹⁶ Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Amasia areme (2 Eghaghaniba 25:25-28)

¹⁷ Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. ¹⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

¹⁹ Atrivim Amasia Jerusalem itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghue. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme. ²⁰ Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

²¹ Ezi gin Judan gumazamiziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganim inigha atrivimin oto.

Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto. ²² Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apanibar dafarimin Elatin nguibam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri.

Jeroboamin igharazim, Israelian atrivimin oto

²³ Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti. ²⁴ Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh ami. ²⁵ Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apaniba Israelian nguazir otevir aviriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitim otarim, Jona,* a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibamin gumazir mam. ²⁶ Ikiavira Itir God Israelian apanibar garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, egha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iui.† Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvati. ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighti, gumaziba ua me ginighnighan kogham, a kamaghin mikemezir puvati. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apanibar dafarimin ua me iniasa anemisefe.

²⁸ Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa. ²⁹ Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba ikezibar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15

*Usia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 26:1-23)*

¹ Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar igharazim, Asaria. ² A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalemn iti. An amebam Jekolia, Jerusalemn nguibar ekiamin amizim. ³ Ezi Usian afeziar Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ⁴ Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Dughiar mamn Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariar kam givaghan kogham. Ezi an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir

14:25: Jona 1:1 * **14:25:** Gumazir kamra, Godin akam inigha izir gumazim, Jona, vezin kam a geghari. † **14:26:** Ni Godin Araziba 32:36in gan.

ingangarim gami, egha atrivimîn dipenimîn gara, egha kantri gativagha ikia ghuav itima, Atrivim Usia areme.

⁶ Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamîn iti, me kamaghîn a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. ⁷ Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar mîn aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghîn anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimîn oto.

Sekaraia Israelian atrivimîn oto

⁸ Usia 38plan azenibar Judan atrivimîn itima, Jeroboamîn igharazimîn otarim, Sekaraia, Israelian atrivimîn oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimîn ike. ⁹ Egha Sekaraian ovaviba amizi moghîn, a Ikiavîra Itir Godin damazimîn arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puvati. Jeroboam fomîra Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavîra Itir Godin damazimîn dagh ami. Ezi datirighîn Sekaraia uaghan arazir kabaram ami. ¹⁰ Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gîn Salum uabi, gumazamizibar damazimîn, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimîn oto. ¹¹⁻¹² Ezi arazir kamîn, a Ikiavîra Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangîram oto.* Fomîra Ikiavîra Itir God kamaghîn Atrivim Jehu mikeme, “Ki gîn nîn adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nîn ikegh mangî nîn otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimîn tugham.” Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamîn iti, me kamaghîn a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Salum Israelian atrivimîn oto

¹³ Usia 39plan azenibar Judan atrivimîn iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimîn oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimîn ike. ¹⁴ Ezi dughiar kamîn, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimîn oto. ¹⁵ Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamîn iti, me kamaghîn a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari.

¹⁶ Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsan ategha Samaria bagha zuimîn, me Tipsan nguibar ekiamin otifi. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamîn aven mangasa Menahemîn gumazibar amamangatizir puvati. Kamaghîn amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavîra, Tipsan nguibar ekiamin gumazir gasighasiki. Egha me Tipsan nguibamîn gumazamiziba ko nguibar dozir an boroghîn itibar gumazamizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri.

Menahem Israelian atrivimîn oto

¹⁷ Usia 39plan azenibar Judan atrivimîn itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimîn oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimîn iti. ¹⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavîra Itir Godin damazimîn dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomîra Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavîra Itir Godin damazimîn dagh ami. Ezi Menahem datirighîn arazir kaba ataghîrazir puvati, an adagh amuavîra ikia ghuav areme. ¹⁹ Menahem atrivimîn itir dughiamîn, Tiklat Pileser,

Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pileserin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileser givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam. ²⁰ Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileser ganingi. Ezi Tiklat Pileser Israelian kantri ategha ghu.

²¹ Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. ²² Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto.

Pekahia Israelian atrivimin oto

²³ Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike. ²⁴ An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puvati. ²⁵ Ezi Pekahian midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distrighin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir dipenimin aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamin aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimin oto.

²⁶ Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Peka Israelian atrivimin oto

²⁷ Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian nguibar ekiamin ikia, 20plan azenibar atrivimin iti. ²⁸ Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puvati.

²⁹ Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileser iza, Israelia misogha, Ijonin nguibar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar ada ini. Egha a danganir kabar gumazamiziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar min ingangarir gumazamizir kinibar me ariki.†

³⁰ Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimin oto. ³¹ Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

Jotam Judan atrivimin oto

(2 Eghaghaniba 27:1-9)

³² Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto. ³³ A 25plan azeniba ikia,

† 15:29: Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Israelian kalabusin itir dughiam migei.

atrivimîn otogha Jerusalemîn ikia, 16plan azenibar atrivimîn iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. ³⁴ Ezi Jotamîn afeziam Usia amizi moghîn, an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimîn dagh ami. ³⁵ Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghîn amizi, gumamaziziba danganir kabar ghuavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimîn Tiar Akar Pin Itimîn ingari.

³⁶ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamîn iti, me kamaghîn a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ³⁷ Ezi Jotam atrivimîn itir dughiamîn, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, aningîn midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuimîn, Judaba konasa ghue. ³⁸ Ezi Jotam uan inazir afeziabar mîn aremezi, me an kuam inigha Devitîn Nguibar Ekiamîn ghua, an inazir afeziabar mozibar boroghîn anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimîn oto.

16

Ahas Judan atrivimîn oto (2 Eghaghaniba 28:1-27)

¹ Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimîn itima, Jotamîn otarim, Ahas Judan atrivimîn oto. ² Egha Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimîn otogha, 16plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazimîn arazir aghuibagh amir puvati. ³ Puvati. A Israelian atriviba amizi moghîn, puram arazir kuram gami. Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim misuegha, aseba bagha ofan bar isia mighirimîn mîn a tua. Egha a fomira nguazir kamîn ikezir gumamazizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁴ Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

⁵ Dughiar kamîn, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa ghue. Egha me Jerusalemia ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avenge. ⁶ Ezi dughiar kamîn, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibamîn iti. Egha an ikia iza datirikin.* ⁷ Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pileser bagha ghua kamaghîn a migei, "Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin borimîn mîn iti. Datirighîn Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghîn amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham." ⁸ Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimîn itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimîn dipenimîn itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghassa da amada. ⁹ Ezi Atrivim Tiklat Pileser, Ahasin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamîn misogha a ini. Egha

16:3: Godin Araziba 12:31 **16:5:** Aisaia 7:1 * **16:6:** Migirigiar otevir kam, "datirikin," a datirighin e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimîn dughiam migei.

Tiklat Pileser, Atrivim Resinin misoghezi, an areme. Egha Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizibar min me inigha, Kirin nguibar ekiamin ghu.

¹⁰ Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pileserin ganasa Damaskusin ghu. A danganir kamın itir dughiamin, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozimin gani. Egha an nedazimin ingarigha, ofa gamir dakozir kamın ingarir araziba osiri. Egha Jerusalemın Godin ofa gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mamın ingari. ¹¹ Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin ingari. Ahas tighar ua Jerusalemın izamin dughiamin, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha gifa. ¹² Ahas ua izezir dughiamin, a ghua ofa gamir dakozimin gari. Egha ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kamın boroghın ghua adiriziamın ghuavanabo. ¹³ Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha, ghuzim isa ofa gamir dakozimin a kavamadi.

¹⁴ Bar fomira iza dughiar kamın, ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav iti. Ezi Atrivim Ahas datirighın ofa gamir dakozir kam, an danganımın a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamın miriamin anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamın, tizimin tughav ti. ¹⁵ Ezi Atrivim Ahas kamaghın Uria megei, “Ni zurara ofa damuamin dughia, ni ofa gamir dakozir igiar kamra mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan igharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar amuam.” ¹⁶ Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar gin ghua, egha kamaghın ami.

¹⁷ Ezi gin Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha, Solomonin ingangarir gumaziba fomira wilkarın brasin amizibar aghariba akaraghariki. Egha uaghan itarir ekiar wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagiaba inigha tengin ekiar kam afasa dakozir igiamın ingari.† ¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati dipenir dozir mamın min iti, me Sabatin dughiamın uari bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighın a girazi, gumaziba an guamin ganan kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamın ganan kogham. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamın gin ghua, arazir kabagh ami.‡

¹⁹ Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba.

16:14: Ua Me Ini 27:1-2; 2 Eghaghaniba 4:1 **16:17:** 2 Eghaghaniba 4:2-6 † **16:17:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. ‡ **16:18:** Ahas uan ingangarir kabar amuasa, brasin kaba ini. Solomon fomira Godin Dipenim bagha bizir kabar ingari. Ni 1 Atriviba 7:23-39in gan.

²⁰ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, a isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

17

Hosia Israelian atrivimin oto

¹ Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan otarim Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia Samarian nguibar ekiamin iti. ² An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a Israelian atrivir igharazir an faragha zuiba amizi moghin, an arazir kurar bar aviribagh amizir puvati. ³ An atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia Salmaneserin akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin min dagiaba a daningam. ⁴ Egha azenir mamin, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagha ghuegha an azai, eghti a Hosian akuragham. Egha uaghan azenir kamin, Hosia azenibar zurara ami moghin, a Salmaneser bagha takisin min dagiaba amadir puvati. Kamaghin amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragha kalabus gati.

Asiriaba Samariabav sogha me abini

⁵ Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko misosi. ⁶ Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

⁷ Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ginighnizir pu. Bar puvati. Israelia asebar ziaba fe, ⁸ egha me uan atirivibar arazir kurar me faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamin ikezibar, arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. ⁹ Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin damazimin derazir puvatiziba. Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famin danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar, dar boroghin, dar ingari. ¹⁰ Egha me mighsiabar oraziba ko temer ekiabar apebar dughuazibar ghua, uari bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asava, egha dar ziaba fe. ¹¹ Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin me batoke. Me pauran mughuriar aghuim zuiba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Israelian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, an aningaghe. ¹² Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me mikeme, "Ia

asebar marvir guabar ziaba fan marki." Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabar ziaba fe.

¹³ Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagha Israel ko Judan ghueghe, kamaghin Akar Gavgavim me ganiga ghaze, "Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh aningi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba." ¹⁴ Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godin akam barazir puvati, egha an akam batueghe uan inazir afeziabar arazibar gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikian aghua, a men God. ¹⁵ Israelia akirim ragha arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikiangsizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangin godba puvati. Ezi Israelian gumazamiziba bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir ikizibar arazibar gin mangan marki, ezi Israelia an akam batueghe, arazir kabar gin zui. ¹⁶ Egha me Ikiavira Itir God, men Godin Akar Gavgaviba bar da batueghe da abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin marvir guamningin ingarigha, aningnin ziamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha an ziam fe. Egha uaghan, overiamin itir mikoveziba bar dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe. ¹⁷ Egha me uan otariba ko guivibav sogha, avimin aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganganir gumaziba ko gumazamizir aremezibar duaba ko migeiba bagha ghua, egha uarir akurvaghasa men azai. Egha me imezibagh amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamin ganigha puvira men atari. ¹⁸ Ikiavira Itir God bar Israelian aningagheghe, men guabar ganan aghua. Kamaghin amizi, a men nguazimin me batoghezi, me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamin gumazamiziba uan nguazimin ikiavira iti.

¹⁹ Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumazamiziba uaghan dar gin zui. ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki. Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me batoghezi me an damazimin saghon ghue.

²¹ Fomira Israelia ko Judaba uari inigha Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha gin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto. Egha Jeroboam me gamima, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar ekiabagh ami. ²² Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam amizi mohan, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati. ²³ Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dughiar aviriba ikiangsizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me baraghan aghua. Kamaghin amizi,

Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamın ikiavira iti.*

Ikizir igharazibar gumazamiziba Israelin nguazim gapia

²⁴ Asirian atrivim ghua, Babilonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ko Kutan nguibar ekiam, Ivan nguibar ekiam, ko Hamatin nguibar ekiam, ko Sefarvaimin nguibar ekiamin gumazamiziba, a bar me inigha Samarian nguibar ekiabar ghuegha, Israelian nguibar ekiabar me ariki. Ezi gumazamizir kaba bar Israelian nguazim gapia.

²⁵ Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraziv suaghariki.

²⁶ Ezi gumazir maba ghua kamaghin Asirian atrivim migei, "Gumazamizir ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamın asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumazamizibav sozi me ariaghiri."

²⁷ Atrivim akar kam baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, "Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uam anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamın asebar arazibar gumazamizibar sure damu." ²⁸ Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamin ikiava, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumazamizir kabar sure gami.

²⁹ Ezi ikizir kabar gumazamiziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi. ³⁰ Babilonin ikegha izezir gumazamiziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamin ingari, ezi Kutan gumazamiziba, asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari, ³¹ ezi Ivan gumazamiziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin marvir guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan min asemning Adramelek ko Anamelek ganidi.

³² Egha gumazamizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumazamizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami. ³³ Egha arazir kamın me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe.

³⁴ Egha datirighin uaghan gumazamizir kaba arazir kamın gin ghuavira iti. Me guizbangira Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jekopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jekop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi.

³⁵ Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha mighigha kamaghin me migia ghaze, "Ia asebar ziaba fan marki. Ia men apengan ikian marki, egh me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh ofabar amuan marki. Bar marki. ³⁶ Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagh teviba apiriva, na baghvira ofabar amu. ³⁷ Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir

* **17:23:** Migirigiar otevir kam, "ikiavira iti," a e datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **17:34:** Jenesis 32:28; 35:10 **17:36:** Godin Araziba 6:13

ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki. ³⁸ Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki. Egha ia mangi asebar ziaba fan marki. ³⁹ Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia nan apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan kogham.” ⁴⁰ Ezi gumazamizir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira amizibar gin ghuavira iti.

⁴¹ Ikizir igharazibar gumazamizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.[†]

Judan kantri ghuaghira ghua bar ikuvigha givazir dughiamin eghaghanim

18

(Sapta 18–25)

Hesekia Judan atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 29:1-2; 31:1)

¹ Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima, Ahasin otarim Hesekia, Judan atrivimin oto. ² Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim. ³ Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. ⁴ Egha Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dangani-bagh asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Hesekia garima, Moses fomira ingarizir kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, “Nehustan,” egha gumazamiziba pauran mughuriar aghuim zuiba tua, kuruzir kamin ziam fe. Kamaghin amizi, Hesekia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebighariki. ⁵ Hesekia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Hesekian min nighnizir gavgavim Godin itir puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziba ko an gin otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh afira. ⁶ A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghavira iti, egha zurara Ikiavira Itir God ataghirazir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui. ⁷ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Hesekia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Hesekia bar aghua, egha a ua atrivir kamin apengan itir puvati. ⁸ Egha Hesekia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira itibar tu.

⁹ Hesekia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kamin Elan otarim Hosia, an namba 7in azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kamin, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi. ¹⁰ Me nguibar ekiam korogha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Hesekia atrivimin iti, ezi namba 9in azenimin Hosia atrivimin iti. ¹¹ Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha

[†] 17:41: Migirigiar otevir kam “datirikin,” a ves 34 ko ves 41in iti, an e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. 18:4: Diboboniba 21:9

marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distriḡhin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti.

¹² Osimtizer Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abigha, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir Akar Gavgaviba barazir puvatigha, an arazibar gin zuir puvati.

Asirian midorozir gumaziba Jerusalemın nguibar ekiam iniasav amua misosi

(2 Eghaghaniba 32:1-19; Aisaia 36:1-22)

¹³ Hesekia 14plan azenibar atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha me abiragha, men nguibar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati. ¹⁴ Atrivim Senakerip Lakisin nguibamin iti, ezi Hesekia kamaghin a bagha akam amada, "Ki nin akam batuegha, datirighin osimtizim iti. Ezi ki kamaghsua, ni na ko misoghan marki. Egh nan kantri ateghti, ki kamaghin damuam, ni bizir manam bagh azangsighti, ki ni daningam." Ezi Senakerip 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabi daningasa Hesekia migei. ¹⁵ Kamaghin amizi, Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir silvan dagiaba ko atrivimin dagiaba itir danganimin dagiaba inigha, Senakerip bagha bar da amada. ¹⁶ Egha Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar itir golba ko guarir akinir tiar akabar miriamin itumningin golba bar da adangi. A uabi faragha ingangarir gumazibav kemezi, me golin kaba tiar akar kaba avava, egha guarir akininning sara nomke. Egha datirighin a golin kaba inigha Atrivim Senakerip bagha da amangi. ¹⁷ Ezi Asirian atrivim gol ko silvan kaba inigha, uan midorozir gumazibar dapanir ekiar 3pla, ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalemın zui. Me ghua Jerusalemın oto. Dughiar kamın, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghughira Jerusalemın oto. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghin oto. Asiriaba otivigha danganir kamın tuivighav iti.

¹⁸ Ezi Asirian gumaziba Atrivim Hesekia bagha akam amaga ghaze, a izi. Ezi a uan fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizi, me Asirian gumazir kaba bativasa ghue. Kar, Hillkian otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapın otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba, bar ada osirir gumazim, me zui. ¹⁹ Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba bativizi, Asirian midorozir gumazibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamın akar gavgavir kamın gun Hesekia mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesekia, ni gavgavir manam ikia, egha nan apengan ikian aghua? ²⁰ Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baragham aghua. ²¹ Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghavevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim, abuar misiar kamın mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamın a izi nin akuragham koghām. ²² Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki.

Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.'

²³ "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. ²⁴ Egha ni kamaghin nighnsi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. ²⁵ Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi."

²⁶ Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazibar dapanir kam migia ghaze, "Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatighti, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham."

²⁷ Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze, "Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam."

²⁸ Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! ²⁹ Atrivim kamaghin migei, ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti ia deragh ikian kogham. ³⁰ Ia Hesekian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim Hesekian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalem in nguibar ekiam inighan kogham. ³¹ Ia Hesekian akam baragh ua na ko misoghsa nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ³² Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeaba ko haniba iti. Hesekia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!'

³³ "Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. ³⁴ Eghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam, Sefarvaim, Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ³⁵ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiragham kogham? Bar puvatigham!"

³⁶ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Hesekia Asiriabar akam ikarvagh bizitamin mikiman men anoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ³⁷ Ezi Asirian gumazir dapanir kam in migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar

oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha, ghua gumazir kamin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

19

Hesekia uan osimtizibar gun Godin akam inigha izir gumazim Aisaia migei (Aisaia 37:1-7)

¹ Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin gumazir dapanimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ² Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, "Atrivim Hesekia ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, eghti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir kuram isi me daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, e ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham."

⁵ Ezi Aisaia, Hesekian akam baregha, ⁶ kamaghin gumazir an akam inigha izezir kabav gel, "Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, 'Ni akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a ginighigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighi an okam nighnigham. A migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighi, me a misueghti an aremegham."

Asirian midorozir gumaziba ua Jerusalem gasighasighasa migei (Aisaia 37:8-20)

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. ⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa." Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghin akinafarim osiri, "Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire."

¹⁴ Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵ Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamın kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁶ O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁸ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamın kantribar gumazamiziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God."

Aisaia Godin akam isa atrivim ganidi

(Aisaia 37:21-38)

²⁰ Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, 'Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniassa nan azangsiki. ²¹ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

"Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.

Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²² Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²³ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin

Mighsiabar orazibar ghuavanaga,

egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaziba

aven zuir puvatizimin,

ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

²⁴ Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir puvati.

Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.

Egh ni mangi Isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam.

25 “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.

Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi.

Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.

26 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.

Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.

Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti.

Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,

grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati.

27 “Ezi ki bar moghira ni gifo,

nin dabirabar araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo.

Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo.

28 Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo.

Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham.

Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham.”

29 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga, kamaghin migei, “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamın witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. 30 Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. 31 Eghti apaniba Jerusalemın gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira iki Saionın Mighsiamın mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti.

32 “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

Asiriabar atrivim uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemın aven izan kogham.

Egh me uan baritamın aseghti, a nguibar ekiar kamın aven izeghan kogham.

Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamın aven izeghan kogham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamın divazir miriamın nguazim arighti, a ghuavanaboghan kogham.

Bar puvatigham.

33 Ki Asiriabar atrivim uam a purighti, a izezir tuavim uam an mangam.

Kamaghin amizi, a Jerusalemın aven izeghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

34 Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh,

egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamın ganıva an akur-
vaghām.”

³⁵ Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimın, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gari. ³⁶ Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamın iti. ³⁷ Egha a dughiar mamın uan asem Nisrokin dipenimın ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningın ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratın kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamın danganim inigha, Asirian kantrin atrivimın iti.

20

*Atrivim Heskia arimariam inizi, Ikiavira Itir God an akura
(Aisaia 38:1-8; 38:21-22; 2 Eghaghaniba 32:24-26)*

¹ Dughiar kamın, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Heskia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosın otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghın migei, “Ikiavira Itir God kamaghın migei, ‘Nın arimariam gıvaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghın amizi, ni gumazamizir nın dipenimın itiba, me mikemeghti, me nın ingangariba bar dar amu dar kirigh.’”

² Ezi Heskia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimın averiamın birimın gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ³ “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamın aven ni baghavira ikia, nın ifongiamın gın ghua, bar guizbangira zurara nın ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghın amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham.” Egha Heskia Ikiavira Itir God ko mikemegha gıvaghā, bar puviram azi.

⁴ Aisaia atrivimın dipenim ategha zui. Egha tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghın a migei, ⁵ “Ni ua mangi Heskian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egh a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, nın inazir afeziam Devitin God, ki nın azangsizim baregha nın temeribar ganigha gifa. Kamaghın amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumın nan Dipenimın mangigh nan ziam fi. ⁶ Egh kamaghın Heskia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ıkegh gın aremegham. Ki uaghan nın akuragh, egh Asiriabar atrivimın amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghın damuasa.”

⁷ Egha Aisaia kamaghın atrivimın ingangarir gumazibav gia ghaze, “İa mangi fighın ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavzuarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Heskian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Heskian duar gavgavir kam gatizi, an duam misingi.

⁸ Heskia tighar ghuamaghamin dughiamın, a faragha uaghan kamaghın Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki gurumın uam an Dipenimın mangi, an ziam fan?”

⁹ Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nın akakaghamın ababanim kamakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zuir kamın gari. Ezi

ni adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira uamategh tim izighirasa ni ifonge?"

¹⁰ Ezi Heskia ghaze, "An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira uamategh 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge."

¹¹ Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin dei, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira uamategha timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomiram an ingari.

Babilonian Atrivim Merodak abuir gumazir maba amangizi, me Jerusalem in ize

(Aisaia 39:1-8)

¹² Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Heskia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Heskia bagha da inigha zui. ¹³ Ezi Heskia men akaba baregha givagha, bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko, bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko, midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Heskia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizar dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

¹⁴ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Heskian azara, "Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?"

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuiamin ikegha ize."

¹⁵ Ezi Aisaia kamaghin Heskian azara, "Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?"

Ezi Heskia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitam in men modozir puvati."

¹⁶ Ezi Aisaia kamaghin Heskia migia ghaze, "Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam. ¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ¹⁸ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram."

¹⁹ Ezi Heskia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, "Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera."

Guizbangira, Heskia kamaghin nighnigha ghaze, "Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham."

Atrivim Heskia areme
(2 Eghaghaniba 32:32-33)

²⁰ Atrivim Heskia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir

kam Hesekia amizir ingangarir gavgavibagh eghari. Egha akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Hesekia dipamin suiraghti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egha dipam inigh Jerusalem in aven mangasa nguazimin av-erara torir ruarir mam gikui. ²¹ Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21

Manase Judabar atrivimin oto (2 Eghaghaniba 33:1-20)

¹ Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egha 55plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. An amebamin ziam, Hepsiba. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Bar puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kam in ikeziabar arazir misirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir God in damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar aghuaziba.

³ Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egha asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha a Israelian Atrivim Ahap, fomira amizi moghin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiam in itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir God in Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam." ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir God in Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiam in itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ Egha a uan otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi a bar isia mighiri. Egha a uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir God in damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir God in Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, "Jerusalem in itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Egh ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki fomira ian nazir afeziabagh aningizi ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham."

⁹ Ezi Israelia nan akam baraghan aghuagha, an gin zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kam in ikeziabar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kam in aven ize.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aningi, kar an ingangarir gumaziba. Ikiavira Itir God in akam kamakin: ¹¹ "Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amorita fomira amizir

arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamın a Judan gumazamizibagh ekua zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimın dagh ami. ¹² Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghın migei: Ki bar Jerusalemın nguibar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kamın akam baregh, me digavir bar kuram damigh, egh nighnızir aviribar amuam. ¹³ Mati ki faragha Samarian nguibar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghın, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumazamiziba nan damazimın arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe.”

¹⁶ Manase Judan gumazamizibagh amima, me Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalemın danganir mıkebaba bar, Manase gumazamizir aghuir arazir kurabagh amir puvatızir aviribav soghezi me ariaghire.

¹⁷ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari. ¹⁸ Manase uan inazir afeziabar mın aremezi, me an kuam isa an atrivimın dipenim avınizir divazimın ghua nguazir otevir mamın anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganim inigha atrivimın oto.

*Emon Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 33:1-25)*

¹⁹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimın oto, egha a Jerusalemın ikia azenir pumuningra atrivimın ike. An amebamın ziam, Mesulemet, a Harusın guivim, an nguibam Jotba. ²⁰ Emonın afeziam Manase amizi moghın, Emon uaghan Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. ²¹ An afeziam fomira amizi moghın, a uan afeziam amizir arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba fe. ²² An akırım ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir puvati. ²³ Ezi dughiar mamın, Emonın ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosı. Egha me gin atrivimın dipenimın aven a misoghezi an areme. ²⁴ Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonın otarim Josaia gamizi, a uan afeziamın danganim inigha men atrivimın oto.

²⁵ Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ²⁶ Ezi me Emonın kuam isa Usan Azenimın itir mozimın anefa. Ezi an otarim Josaia, an danganim inigha atrivimın oto.

22

*Josaia Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 34:1-2)*

¹ Josaia 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimın oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebamın ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatın nguibar ekiamın amizim. ² Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghın, a Ikiavıra Itir Godın damazimın arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavıra Itir Godın akaba bar dar gın mangasa bar gavgafi.

*Me Ikiavıra Itir Godın Dipenimın Godın Araziba Itir Akınafarımın apı
(2 Eghaghanıba 34:8-28)*

³ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimın ikia, a uan gumazir an akınafarıba osirim Safan amadazi, an akam inıgha Ikiavıra Itir Godın Dipenimın ghu. Safan, an Asalian otarım, egha uaghan Mesulamın igiavotarım. Josaia kamaghın Safan mıgei, ⁴ “Nı mangı ofa gamir gumazibar dapanım Hilikian ganıgh, egh a mikemeghti, a dagıar gumazamizıba isa ofa gamir gumazir Ikiavıra Itir Godın Dipenimın tiar akamın garıbagh anıdıba, a bar da mengegh. ⁵ Egh nı Hilkia mikemeghti, a dagıar kaba inıgh Ikiavıra Itir Godın Dipenim akırır ingangarım gamir gumazir kabar anıngıgh. Eghtı me Dipenır kam akırır gumazıbagh ives. ⁶ Egh me dipenibar ingarır gumazıba ko gumazır dagıabar dipenibar ingara fozıbagh ives. Egh uaghan me ter ararıba ko dagıar me Ikiavıra Itir Godın Dipenim akırıra dıghoregha arıghızıba sara ivesegh. ⁷ Kı fo, gumazır ingangarıbar garır kaba, me gumazır ifarır puvatızıba, egha dagıaba oker puvatı. Ezi ofa gamir gumazıbar dapanım dagıar kaba bagh men azangan kogham, me manmaghın dagıar kabagham ami.”

⁸ Ezi Safan ghua atrivim mikemezi moghın ami. Ezi Hilkia akam baregha, kamaghın Safan mıgei, “Kı akınafarır rıghızır mamın gari, a Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven itı. Akınafarır kam Ikiavıra Itir Godın Arazıbar Akaba an itı.” Egha Hilkia akınafarır kam isa Safan ganıngı, ezi an a dibori.

⁹ An a diponegha gıvagha, akınafarım inıgha ghua Atrivim Josaia bagha ghugha kamaghın a mıgei, “Nın ingangarır gumazıba dagıaba bar ada inıgha, Ikiavıra Itir Godın Dipenimın gara anekırır ingangarır gumazıbagh anıngı.”

¹⁰ Egha Safan ua kamaghın mıgei, “Atrivim, ofa gamir gumazıbar dapanım Hilkia akınafarır kam na ganıngı.” Egha an akınafarım onegha atrivim bagh a dibori.

¹¹ Ezi atrivim Godın Akınafarır kamın aven itır Arazıbar Akaba baregha, bar osemegha uan korotıam abıkı. ¹² Egha an ofa gamir gumazım Hilkia, ko Safanın otarım Ahikam, ko Mikaian otarım Akbor, ko atrivim bagha akınafarıba osırır gumazım Safan, ko atrivimın ingangarır gumazım Asaia, a bar men dia. Ezi me izegha gıvazi, a kamaghın me mıgei, ¹³ “Godın Arazıbar Akaba itır Akınafarır kı datırıghın inızır kam, a bızır Ikiavıra Itir Godın gın mangasa ifongezıbar gun e mıgei. Ezi en inazır afeziaba Ikiavıra Itir Godın Akar kaba batuegha gıfa. Ezi bızır kam bangın Ikiavıra Itir God bar en anıngaghe. Ezi datırıghın e Godın Akınafarır kamın apıgha gıfa. Kamaghın amızı, kı kamaghsua, ia mangı Ikiavıra Itir Godın azaragh fogh, kı Jerusalemia ko, Judan gumazamizıba ko, e bızır manabar amuasa a ifonge.”

¹⁴ Gumazır kaba atrivimın akam baregha, me Godın akam inıgha ızır amızır mam ko mikımasa nguıbar igıar Jerusalemın boroghın itımın ghu. Amızır kamın zıam, Hulda. Hulda a Salumın amuım, a gumazır ofa gamir gumazıba azuır korotıaba itır danganıımın garım. Salum a Tikvan otarım,

egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, ¹⁵ kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, ¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarim in itir Akar kaba bar dar gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asighasigham. ¹⁷ Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham.

¹⁸ "Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghin a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ¹⁹ ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimin ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apaniba akar kurabar me mikimsi, kamaghin mikimam, "Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikufigh." Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin dindiam baraki. ²⁰ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem in otivamin asighasizir kam in ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem gasighasigham." Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha uamategha ghue.

23

Judaba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akar dikirizim gami (2 Eghaghaniba 34:3-7; 34:29-33)

¹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko Jerusalem in gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ² Egha atrivim ko ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko Jerusalem in itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim in itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha dar bori. ³ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin in itir guarir akimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kam in aven in itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumazamiziba uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kam in akabar gin mangasa kamaghira akar dikirizir mam gami.

⁴ Ezi gin Atrivim Josaia, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin gariba, me inigha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin in itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada inigh azenan izi. Me bizir kaba bar ada inigha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada inigha, nguibar ekiam in azenan ghua, Kidron in Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim inigha, Betelin

nguibar ekiamin ghu. ⁵ Egha Atrivim Josaia, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibabar ikia egha Jerusalem boroghin iti. Atrivim Josaia uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinim ko, mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke. ⁶ Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a inigha Jerusalem azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim inigha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalem gumazamizir kinir oveaghuezibar mozibar danganibar a inge. ⁷ Ezi Josaia migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti.

⁸ Ezi Atrivim Josaia, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josaian arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumazamizibar damazibar bar mize. Ezi Josaia nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha Jerusalem ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalem gavmanin gumazir dapanir faragha zuum, a faragha Jerusalem nguibar ekiamin aven zuir tiar akar ekiar agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari.

⁹ Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim inigha Jerusalem izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir Jerusalem aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret api.

¹⁰ Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaia danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham. ¹¹ Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amiseveghe da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaia hoziar kaba ko karisan nedazir kaba tuezi, da bar isi.

¹² Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven uari akuvir danganir pumuningin, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Josaia ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gin me ofa gamir dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar oteviba inigha ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da makuni. ¹³ Josaia, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalem amadaghan aruem anadi naghin, Olivin

Mighsiamin sautin amadaghan itibagh asighasiki.* Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. ¹⁴ Atrivim Josaiä dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremehga givazibar aghariba inigha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghira danganir kabagh amizi, da gumazamizibar damazibar mize.[†]

¹⁵ Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam, Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozir mam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba fasa danganir mam ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Atrivim Josaiä, Betelin ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha gin me avimin averenin inigha a misogha zuima a pauran min oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam inigha avimin a tuazi a isi. ¹⁶ Ezi Atrivim Josaiä mighsiar kamän tughav ikia egha a ragharigha, mozir mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir dakozim gatigha avimin dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumazamizibar damazimin bar mize. Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godin akar a fomira uan akam inigha izir gumazir mamän akam garugha mikemezim gamizi, a guizbangiram oto. ¹⁷ Josaiä aghariba tuegha givagha, gumazir kuaba afir danganir igharazir mamän garima a iti. Ezi a men azara, “Kar tinan mozim?”

Ezi Betelin nguibar ekiamin gumazamiziba Josaiä ikaragha ghaze, “Kar Judan kantrin akam inigha izir gumazir kamän mozim, a fomira iza bizir ni datirighin ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme.”

¹⁸ Ezi Josaiä kamaghin me migei, “Ta bizitamän a damuan marki. Ia an aghariba ateghti da mar an mozimän iki.” Kamaghin amizi, me an aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distrighin akam inigha izir gumazir igharazir kamän aghariba inizir puvati. ¹⁹ Fomira Israelian atriviba, Samarian Distrighin itir nguibar ekiabar asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itibar ingari. Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a men aningaghe. Josaiä faragha Betelin nguibar ekiamin amizi moghin, datirighin a danganir kabagh asighasiki. ²⁰ Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me inigha, men ofa gamir dakozibagh isin me misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemän ghua.

Gumazamiziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami (2 Eghaghaniba 35:1-19)

²¹ Egha gin Atrivim Josaiä akam gumazamiziba bagha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akinafarimin

* **23:13:** Gumazir akinafarir kam osirizim, mighsiamin ikezir bizir kurar kabagh nighnisi. Kamaghin amizi, danganir kam, Hibrun akam, ziar igharazim Olivin Mighsiam gati, a “Mighsiar Ikuvim.”

† **23:14:** Josua kamaghin nighnigha gumazir oveaghuezibar aghariba pura tintinibar da akuni, eghiti gumaziba atiatingiva egh asebar ziaba fer danganibar saghon ikiam. Kamaghin amizi, Israelia kamaghin nighnizir gavgavim iti, gumazir oveaghuezibar aghariba, bizir kuraba. **23:15:** 1 Atriviba 12:33 **23:16:** 1 Atriviba 13:1-2 **23:17:** 1 Atriviba 13:30-32

mikemezi moghin, E God Israelia Gitazir Dughiam Ginihnihamin Isam damuam." Ezi gumazamiziba atrivim mikemezi moghiram ami.

²² Gumazamiziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir dapanibar dughiamin tugha iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamin, gumazamiziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighin me bar deragha a gami. ²³ Dughiar kamin, Josaiia 18plan azenibar atrivimin itima, me Godin Akinafarimin Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira Itir God bagha Jerusalem in Isar kam deraghviram a gami.

Atrivim Josaiia arazir kurar igharazir maba Judan kantrin, da batoke

²⁴ Atrivim Josaiia uaghan gumazir ariaghrezir gumazibar duaba ko migeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dipenibagh ariziba ko, asebar marvir guar gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguababa bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghsua, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Arazir Akinafarir kamin aven itiba bar dar gin mangasa a ifonge. Akinafarir kam, ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia Ikiavira Itir Godin Dipenimin an api. ²⁵ Josaiia an atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an gavgavimin aven, a ifongiar vamira ko nihnihir vamirara iti, a Ikiavira Itir God baghavira ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangasa. Fomira atrivitam Josaiian min derazir puvati, egha gin atrivitam an min itir puvati. A bar me gafira.

²⁶ Josaiia guizbangira arazir aghuir aviribagh ami, ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nihnihvira iti, egha a Judaba bar men aningaghegha, an aningagharim givazir puvati. ²⁷ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki fomira Israelian kantri gamizi moghin, ki bar arazir magh garimin Judan kantri damigham. Ki Jerusalem akirim ragh a gasaragham, kar nguibar ekir ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumazamiziba an izi nan ziam famin kam, ki akirim ragh a gasaragham."

Josaiia areme

(2 Eghaghaniba 35:20--36:1)

²⁸ Atrivim Josaiia amizir bizir igharazibar eghaghanir igharaziba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. ²⁹ Josaiia atrivimin itir dughiamin, Isipin Atrivim Neko, Isipin midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemin ghu. Atrivim Josaiia bizir kamin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamin boroghin misozima, Isipian Atrivim Josaiia misoghezi, an areme. ³⁰ Ezi Josaiian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalem in ghu. Egha me Josaiian kuam inigha an mozimin anefa. Ezi Judaba, Josaiian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimin oto.

Joahas Judabar atrivimin oto

(2 Eghaghaniba 36:2-4)

³¹ Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalem in ikia iakinir 3plara atrivimin ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamin gumazim Jeremaian guivim. ³² Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

³³ Isipin Atrivim Neko, Joahasin atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamin kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalem in aven uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ³⁴ Ezi Atrivim Neko, Josaian otarir mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganim inigha Judabar atrivimin oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimin ziam adeggha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme.

³⁵ Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumazamiziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatiziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada.

Jehoiakim Judabar atrivimin oto
(2 Eghaghaniba 36:5-8)

³⁶ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalem in ikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim. ³⁷ Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

24

¹ Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. ² Ezi dughiar kam in, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moopian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me iza, Jehoiakimin adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighin bizir kabagh amizi, da guizbangiram ofifi. ³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir kam bangin, a Judabar atari, egh a me batueghti me an damazimin saghon mangasa, a ifonge. ⁴ Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusalem in nguibar ekiamin aven itir gumazamizir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manasen arazir kuraba gin amangan aghua.

⁵ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kam in iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. ⁶ Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim, Jehoiakin an danganim inigha atrivimin oto.*

23:34: Jeremaia 22:11-12 **23:36:** Jeremaia 22:18-19; 26:1-6; 35:1-19 **24:1:** Jeremaia 25:1-38;

Daniel 1:1-2 * **24:6:** Jehoiakim ko Jehoiakin aning gumazir igharazir pumuning, aning in ziamning mong uaghara ghu.

⁷ Isipin atrivim fomira ativazir danganiba, Isipin kantrin mitaghniamin fanemin ikegha ghua Yufretisin Fanemin tu. Ezi dughiar kamın Babilonin atrivim dagh atifa. Kamaghın amizi, Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir puvati.

Jehoiakin Judabar atrivimın oto
(2 Eghaghaniba 36:9-10)

⁸ Jehoiakin 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimın oto. Egha a Jerusalemın ikia 3plan iakinibara atrivimın ike. An amebamin ziam, Nehusta, a Jerusalemın gumazim Elnatanın guivim. ⁹ Jehoiakin uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami.

¹⁰ Egha Jehoiakin atrivimın ikiavira itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi. ¹¹ Babilonian midorozir gumaziba Jerusalem korogha iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan midorozir gumaziba ko iti. ¹² Ezi Atrivim Jehoiakin garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimın dipenimın garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a miğia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakin isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimın itir azenir namba 8ın aven oto. ¹³ Dughiar kamın, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba, a bar ada inigha da biaghariki. Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godın Dipenimın itiba ko, bizir aghuir atrivimın dipenimın itiba, a bar da atera Babilonın ghu. Arazir kamın mingarim kamakın, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto.

¹⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın gumazimiziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kalabuziar gumazimizibar mın me inigha ghu, men dibobonim 10,000ın tu. Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramın fofozim itiba ko, gumazir ainın bizibar ingaramın fofozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategha ghua Babilonın kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar mın otifi. An onganarazibagh amir gumazimizir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumazimizir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati. ¹⁵ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakin ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumazimizibar mın Babilonın ghu. ¹⁶ Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fofozim itiba ko gumazir ainın bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000ın tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuan tughati.

¹⁷ Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinın afeziar dozim Matania gamizi, a Jehoiakinın dangamin inigha atrivimın oto. Nebukatnesar ziam Matania adegha ziar kam, Sedekaia a gati.

Babilonia Jerusalem misogha a ini
(2 Eghaghaniba 36:11-21; Jeremaia 52:1-11)

18 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimın guivim, a Lipnan nguibar ekiamın gumazir mam. 19 Sedekaia, Jehoiakimın arazibar gın ghua, Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh ami. 20 Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamın saghon ghue.

Ezi gın Sedekaia, Babilonın atrivim a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25

1 Egha namba 9ın azenimın Sedekaia atrivimın ikia ghua, an namba 10ın iakinimın, namba 10ın iakinir kamın aruemin oto. Ezi Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibar iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamın divazir gavgavimın boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim dav kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham. 2-3 Me azenir vamira ko akuumın Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimın iti, ezi an namba 4ın iakinimın otogha* ghua, namba 9ın aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghın amizi, Jerusalemın gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. 4 Dughiar kamın Babilonia divazimın vuer mam akarigha Jerusalemın aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemın midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimın suebar ghuaava atrivimın dagher azenimın otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamın ghua, Jerusalemın nguibar ekiamın otivigha ghue. Egha me Jordanın Fanemın danganir zarimın ghuaghirir tuavimın zui. 5 Ezi Babilonın midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua, Jerikon nguibar ekiamın boroghın itir danganir zarimın a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

6 Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonın atrivim bagha ghua. Ezi dughiar kamın Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamın iti, an Hamatın nguazimın aven itir nguibar. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimın ivezim iniam.

7 Ezi Babilonian midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Riplan ize. Ezi nguibar kamın Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimın bar me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senın ada ikegha, a inigha Babilonın ghu. Egha a isa Babilonın kalabus gati.

Babilonın midorozir gumaziba, Jerusalem gasighasiki (Jeremaia 52:12-23)

8 Nebukatnesar Babilonın atrivimın itima, an namba 19ın azenim otogha ghua an namba 5ın iakinimın, an namba 7ın aruem oto. Ezi dughiar kamın, Nebusaradan, an atrivimın garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonın atrivimın ingangarim gativagh an ganasa Jerusalemın ize. 9 Egha a Ikiavira Itir Godın Dipenim

24:18: Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 24:20: Esekiel 17:15 25:1: Jeremaia 21:1-10; 34:1-5; Esekiel 24:2 * 25:2-3: Hibrun akamin danganir kam, iakinimın dibobonim itir puvati. Ezi Jeremaia 52:6 kamaghın migia ghaze, bizir kam namba 4ın iakinimın oto. 25:4: Esekiel 33:21 25:7: Esekiel 12:13 25:9: 1 Atriviba 9:8

ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalemın gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagh dagh aponge. ¹⁰ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizer divazim gasighasigha bar anekaraghariki. ¹¹ Nebusaradan gumazimizir Jerusalemın ikiavira itiba inigha ghua, Babilonın kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonın kalabuziabar min me inigha ghue. ¹² Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹³ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekiar me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonın ghue. ¹⁴ Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. ¹⁵ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada ini.

¹⁶ Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim, "Ongarim," an adar ingari. Egha wilkarin itarir ekiar dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skelin tam darighan iburagham. ¹⁷ Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu. Ezi me brasin guarir akinimningin dapanimningin ingarizi, aning mong ekefe. Egha aningin dapanimning ghuana 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min ada ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi.

Judaba ghua Babilonın kalabusin iti
(Jeremaia 52:24-27)

¹⁸ Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. ¹⁹ Egha Jerusalemın, a gumazir dapanir Jerusalemın midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 5pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isim, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima, me Jerusalemın ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. ²⁰ Egha Nebusaradan gumazamizir kaba, bar me inigha Babilonın atrivim bagha Riplan nguibamin ghu. ²¹ Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonın kalabus gati.†

25:13: 1 Atriviba 7:15-26; 2 Eghaghaniba 3:15-17; 4:2-5 **25:14:** 1 Atriviba 7:45; 2 Eghaghaniba 4:16 † **25:21:** Ni akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. A Judabar kalabus itir dughiam migei.

Gedalia Judan nguazim gatifa
(Jeremaia 40:7-9; 41:1-3)

²² Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizi me Judan nguazim'in itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikam'in otarim, egha Safan'in igiavotarim. ²³ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamagh'in akam baraki, Babilon'in atrivim, Gedalia, Judan nguazim'in, gavman'in gumazir dapanir faragha zuim'in ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibam'in gumazim, ko Makan nguazim'in gumazim Jesania. ²⁴ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, "Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kam'in ikiva, egh Babilon'in atrivim'in apengan iki, deraghvira ikiam."

²⁵ Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kam'in namba 7'in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁶ Bizir kam'in gin, danganir kam'in ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavira itiba, me bar Babilonian atiatingi. Kamagh'in amizi, me ara ghua Isip'in iti.

Babilon'in atrivim kalabusin Jehoiakin firi
(Jeremaia 52:31-34)

²⁷ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilon'in 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilon'in atrivim'in oto. Egha azenir kam'in aven, an namba 12'in iakinim otogha ghua, namba 27'in aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakin'in apangkuvigha, kalabusin anegifa. ²⁸ Evil Merodak arazir aghuim'in a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganingi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilon'in kalabusin ikeziabar dabirabim gafira. ²⁹ Kamagh'in amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiaabar Babilon'in atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiam'in tu. ³⁰ Babilon'in atrivim mikemezi, me dughiaabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiam'in tu.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Faragha Zuim O 1 Eghaghaniba Akar faragha zuim

Akinafarir kamning, e kamaghin aning dibori: 1 Eghaghaniba ko 2 Eghaghaniba, aning 1 Samuel ko 2 Samuelin Akinafarimning, ko 1 Atriviba ko 2 Atrivibar Akinafarimningin eghaghanir dar aven itiba, ua dagh eghari. Eghaghanir avirir dar aven itiba, magh ghu, ezi gumazir aning osirizim, an nighnizim mong igharagha ghu. Akinafarir kamning, nighnzir pumuningin mingarimin gun mikimasa.

Namba 1. Guizbangira, Israelia akirim ragha God gasaragha osimtizir igharagha garir aviribagh amima da me abini, ezi God bar me ataghizir pu. Puvati. God uan akar dikirizir men inazir afeziaba ko amizim damighti a guizin otivasa me ko ingaravira iti. Akinafarir kamning, Godin ingangarir kam en akaghasa, bizir aghuir Israelian atrivir maba amiziba, aning deragha dar gun migei. Atrivir kaba, Atrivim Devit ko Solomon ko Jehosafat ko Heskia ko Atrivim Josaia.

Namba 2. Akinafarir kamning uaghan, eghaghanir Israelia Godin Dipenimin ikia an ziam fer arazir aviriba, aningin aven iti. Akinafarir kamning kamaghin en akakaghasa, manmaghin amizi, arazir kam oto, egha bizir tizim baka. Akinafarir kamning uaghan, deragh ofa gamir gumaziba ko Livaibar ingangariba akakaghasa.

1 Eghaghaniba, Israelian inazir afeziabar ziaba iti, kar Adamin ikegha iza Atrivim Solin tu. Egha uaghan Atrivim Sol ko Atrivim Devit geghari.

Adamın ikizim

(Sapta 1:1-27)

*Adamın otaribar ikizibar ziaba
(Jenesis 5:1-32; 10:1-31; 11:10-26)*

¹ Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam. ² Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam. ³ Ezi Jaret Enokın afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam. ⁴ Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet.

⁵ Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ⁶ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁷ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes.

⁸ Ezi Hamın otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁹ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ¹⁰ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamın bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim.

¹¹ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹² ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. ¹³ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi

* **1:8:** Kus, a Itiopian adarazir inazir afeziam. Ezi Isip, an ziar igharazim Misraim, a Isipian inazir afeziam. Ezi Put, an ziar igharazim Libia, a Libiabar inazir afeziam. Ezi Kenan, a Kenanian inazir afeziam.

uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁴ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁵ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁶ Arvatia, Semaria ko Hamatia.

¹⁷ Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek. ¹⁸ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ¹⁹ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, "Pelek," a gati. Ziar kam in mingarim kamakin, "Bar biaghire." Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan.† ²⁰ Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²¹ Hadoram, Usal, Dikla, ko ²² Ebal, Abimael, Seba ko, ²³ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. ²⁴ Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam. ²⁵ Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam. ²⁶ Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam. ²⁷ Ezi Tera Abram in afeziam. Ezi Abram in ziar igiam kamaghin ghu, Abraham.

Abrahamin ikizim

(Sapta 1:28-54)

Abrahamin ovavir borir mabar ziaba

(Jenesis 25:12-16)

²⁸ Abraham otarir pumuning iti, Aisak ko Ismael. ²⁹ Ismaelin otarir ivariam in ziam Nebalot. Ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, Mipsam ko, ³⁰ Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko, ³¹ Jetur, Nafis ko Kedema.

³² Abraham, amuir dozimin iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan otarir pumuning iti, Seba ko Dedan. ³³ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba.

Ison ovavir boribar ziaba

(Jenesis 36:1-19)

³⁴ Abraham in otarim Aisak, otarir pumuning iti, Iso ko Jekop. Jekopin ziar igharazim, Israel. ³⁵ Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora. ³⁶ Elifasin otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko Amalek. ³⁷ Ruelin otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa.

Seirin ovavir boribar ziaba

(Jenesis 36:20-30)

³⁸ Seirin otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. ³⁹ Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna. ⁴⁰ Sobalin otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonin otarir pumuning, Aia ko Ana. ⁴¹ Anan otarim Dison. Ezi Disonin otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Keran. ⁴² Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezi Disanin otarimningin ziamning kara: Us ko Aran.

Idomin kantrin atrivibar ziaba

(Jenesis 36:31-43)

⁴³ Ezi Israelin nguibam atriviba puvatizi dughiamin, Idomin nguibam atrivir aviriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorin otarim. A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti. ⁴⁴ Egha Bela aremezi, Bosran nguibar ekiamin gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁵ Egha

† **1:19:** Hibrun akamin, ziar kam, "Pelek," a mong migirigiar otevir kam ko voroghira ghu, "Bar biaghire."

Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁶ Egha Husam aremezi, Bedatin otarim, Hadat an danganim inigha atrivimin iti. Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misoghava midorozimin me abira. Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti. ⁴⁷ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto. ⁴⁸ Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam. ⁴⁹ Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. ⁵⁰ Egha Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimin oto. Egha Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁵¹ Ezi gin Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh ativagha men gari. Me distrighin kabagh ativagha dar gari: Timna, Alva ko Jetet, ⁵² Oholibama, Ela, Pinon, ⁵³ Kenas, Teman, Mipsar, ⁵⁴ Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

Israelin otaribar ziaba

2

(Sapta 2--8)

¹ Israelin otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, ² Dan, Josep, Benjamin, Naptali, Gat ko Aser.

JUDAN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Judan otaribar ziaba

³ Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misoghezima an areme. ⁴ Ezi Judan otarir igharazimning iti, Peres ko Sera. Ezi aningin amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti.

⁵ Peresin otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul. ⁶ Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti. ⁷ Karmin otarim Akan,* a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangin God osimtizim isa Israelia ganingi. ⁸ Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria.

Atrivim Devit otozir adarazir ziaba

⁹ Peresin otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep. ¹⁰ Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam. ¹¹ Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi Salmon, a Boasin afeziam, ¹² ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam.

¹³ Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3in otarim Simea. ¹⁴ Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi namba 5 Radai. ¹⁵ Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit. ¹⁶ Jesi uaghan guivir pumuning iti, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel. ¹⁷ Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa.

2:7: Josua 7:1 * **2:7:** Ziar kam, "Akan," a guizbangira gumazir kamin ziam. Ezi Hibrun akamin, ziar igharazim, "Akar," an araremin mingarim kamaghin ghu, "Ikufi." Kamaghin amizi, gumazir migirigiar otevir kam osirizim, kamaghin an osiri, "Akar."

Hesronin otarir mabar ziaba

¹⁸ Hesronin otarim Kalep, an amuimin ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardon.† ¹⁹ Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur. ²⁰ Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin afeziam.

²¹ Ezi gin, Hesron 60plan azeniba ikia, Makirin guivimin iti. Amizir kam, Gileatin afumim. Egha amizir kam otarir mam bate, an ziam, Segup.

²² Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi Jair Gileatin Distrighin itir nguibar ekiar 23pla gativagha dar gari. ²³ Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko Kenatin adarazi ko misogha men nguibar ekiaba ko, men nguibar dozir men boroghin itir maba sara ini. Me 60plan nguibar ekiaba bar moghira da ini. Danganir kamın iti darasi, kar Gileatin afeziam Makirin ovavir boriba.

²⁴ Ezi Hesronin amuim Abiya navim adair dughiamin, Hesron, Kalep Efratan nguibar ekiamin areme.‡ Ezi Abiya otarim bategha, ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan nguibar ekiam aghuigha an ingari.

Jeramelin ovavir boribar ziaba

²⁵ Ezi Hesronin otarir ivariam Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam. Ezi otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko Ahiya.

²⁶⁻²⁷ Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam amizir mam inigha an iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir vamira bate, an ziam Onam. ²⁸ Ezi Onamin otarimningin ziamning kara: Samai ko Jada. Ezi Samai, an otarimningin ziamning kara: Nadap ko Abisur. ²⁹ Ezi Abisur Abihail inigha an itima, an otarir pumuning bate, Aban ko Molit.

³⁰ Nadapin otarimningin ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir puvatigha areme. ³¹ Ezi Apaim otarir vamira iti, an ziam Isi. Ezi Isi otarir vamira iti, an ziam Sesan. Ezi Sesan otarir vamira iti, an ziam, Alai.

³² Ezi Samain avebam Jada, an otarimningin ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi Jeter boritam inizir puvatigha areme. ³³ Ezi Jonatan otarir pumuning iti, aningin ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir kaba, kar Jeramelin ovavir boriba.

³⁴ Ezi Sesan otariba puvati, a guivibara iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanin ingangarir gumazir kinimin iti. Ingangarir gumazir kinir kamın ziam, Jara. ³⁵ Ezi Sesan uan guivir mam ataghizi, a ingangarir gumazir kinim Jaran iti. Egha otarir mam bate, an ziam Atai. ³⁶ Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi Natan, Sabatin afeziam. ³⁷ Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi Eplal, a Obetin afeziam. ³⁸ Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi Jehu, a Asarian afeziam. ³⁹ Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi Heles Eleasan afeziam. ⁴⁰ Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi Sismai, a Salumin afeziam. ⁴¹ Ezi Salum, a Jekamian afeziam, ezi Jekamia, a Elisaman afeziam.

Kalepin ovavir boribar ziaba

⁴² Ezi Jeramelin avebam Kalep, an otaribar ziabar kara. An otarir ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin afeziam.

⁴³ Ezi Hebronin otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema. ⁴⁴ Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Raham, a Jorkeamin afeziam.

Ezi Rekem, a Samain afeziam. ⁴⁵ Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon, a Betsurin afeziam.

† **2:18:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Fomira itir gumazir maba uari akar kam gira, ezi Tok Pisin Buk Baibelin itir osirizim men nighnizimin girara ghu. ‡ **2:24:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

⁴⁶ Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezi Efan otaribar ziabar kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran, a Gasesin igharazimin afeziam.

⁴⁷ Ezi Jadain otaribar ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap.

⁴⁸⁻⁴⁹ Ezi Kalepin amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka. Ezi Makan otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap, Matmanan nguubar ekiamin ingari. Ezi Seva Makbena ko Gibeana nguubar ekiamningin ingari. Ezi Kalep guivir mam iti, an ziam Aksa.

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi Kalepin ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi Sobal, Kiriati Jearimin nguubar ekiamin ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguubar ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin nguubar ekiamin ingari.

⁵² Ezi Sobal, a Kiriati Jearimin nguubar ekiamin ingarizir gumazim, a Haroen nguubar ekiamin itir gumazamiziba, ko nguubar ekiam Menuhotin itir gumazamizir mabar inazir afeziam. ⁵³ Egha a uaghan Kiriati Jearimin itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguubar ekiam Sora ko nguubar ekiam Estaolin gumazamiziba, me uaghan men adarasi.

⁵⁴ Ezi Salman ovavir boriba, me nguubar ekiam Betlehem, ko nguubar ekiam Netofa, ko nguubar ekiam Atrot Betjoapin gumazamiziba, ko nguubar ekiam Manahatin gumazamizir maba, me bar moghira Sorin nguubamin ikegha izezir gumazamiziba. ⁵⁵ Ezi Jabesin nguubar ekiamin itir marasi, me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguubar ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3

Atrivim Devitin ovavir boribar ziaba

¹ Devit Hebronin nguubar ekiamin itir dughiamin, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguubar ekiamin amizim. Ezi an gin otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelin nguubar ekiamin amizim. ² Ezi otarir namba 3, Apsalom. An amebam Maka, ezi Makan afeziam Talmai, a kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit. ³ Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezi otarir namba 6, Iream, an amebam, Ekla. ⁴ Devit Hebronin nguubar ekiamin ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakinibar Hebronin atrivimin ike.

Egha Jerusalem in ikia, 33plan azenibar atrivimin iti. ⁵ A kagh itima, an amuim Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielin guivim. Ezi an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon. ⁶ Devit ua gin, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet, ⁷ Noga, Nefek, Jafia, ⁸ Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletin igharazim. ⁹ Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir doziba me bate. Egha a uaghan guivir mam iti, an ziam Tamar.

Atrivim Solomonin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Solomonin ovavir boribar ziaba. Solomon, a Rehoboamin afeziam, ezi Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya, a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin afeziam, ¹¹ ezi Jehosafat, a Jehoram in afeziam, ezi Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a Joasin afeziam, ¹² ezi Joas, a Amasian afeziam,

ezi Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezi Usia, a Jotamin afeziam, ¹³ ezi Jotam, a Ahasin afeziam, ezi Ahas, a Heskian afeziam, ezi Heskia, a Manasen afeziam. ¹⁴ Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi Emon, a Josaian afeziam.

¹⁵ Ezi Josai otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezi an girara irim Jehoiakim, ezi namba 3in otarim Sedekaia, ezi namba 4in otarim Salum, an ziar igharazim Joahas.

¹⁶ Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekaia. Jekonia, an ziar igharazim Jehoiakin.

Atrivim Jehoiakinin ovavir boribar ziaba

¹⁷ Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragha kalabuziar gumazimin min, a inigha ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel, ¹⁸ ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia. ¹⁹ Pedaian otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan guvivr mam iti, an ziam Selomit. ²⁰ Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko Jusap Heset. ²¹ Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnain afeziam, ezi Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam.*

²² Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hatu, Igal, Baria, Nearia ko Safat. ²³ Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elioenai, Hiskia ko Asrikam. ²⁴ Ezi Elioenai otarir 7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4

Judan adarazir igharazibar ziaba

¹ Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal. ² Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afeziaba.

³⁻⁴ Ezi Kalepin amuim Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haselelponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari.*

⁵ Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an amuir pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara. ⁶ Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko Hahastari. ⁷ Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan.

⁸ Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egha Harumin otarim Aharhelin ikizibar inazir afeziamra.

⁹ Gumazir mam iti, an ziam Jabes. An araziba bar deragha uan aveghbuabar araziba bar dagh afira. Ezi gumazamiziba bar an ziam fe. Jabesin amebam a batir dughiamin, a bar mizazir ekiam ini. Kamaghin amizima, a ziam Jabes, a gati.† ¹⁰ Ezi dughiar mam in Jabes kamaghin Israelian Godin

* **3:21:** Hibrun akam deragha akar kam in mingarim abighizir puvati. * **4:3-4:** Hibrun akam vezin kamningin mingarim deragha an abighizir puvati. † **4:9:** Hibrun akamin ziar kam Jabes, a mong akar otevir kam ko voroghira ghu, "Mizazim."

dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni deravira na damuva nguazir aviriba na daningti, da nguazir ki datirighin itim gafiragham. Eghti nin gavgavim na ko ikiva nan akurvagh! Egh ni bar deravira na geghuvti, arazir kuraba mizaziba na daningan kogham.” Ezi God Jabesin azangsim baregha Jabes an azarazi moghiram ami.

¹¹ Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a Mehirin afeziam, ezi Mehir, a Estonin afeziam. ¹² Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan afeziam. Ezi Tehina, a Nahasin nguibar ekiamin ingari. Gumazir kaba Rekan danganimin iti.

¹³ Ezi Kenasin otarimningin ziamning, Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meonotain afeziam.

¹⁴ Ezi Meonotai, a Ofran afeziam.

Ezi Seraia, a Joapin afeziam. Ezi Joap, danganir zarir mam in itir ikizimin inazir afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghin a dibora ghaze, “Fofozim Itir Ingangarir Gumazibar Danganir Zarim.” Danganir kam in itir gumazamiziba, me bizir guar aviribar ingaramin fofoziba iti. Kamaghin amizi, me ziar kam a gati.

¹⁵ Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela, Kenasin afeziam.

¹⁶ Jehalelelin otaribar ziabar kara: Sif, Sifa, Tiria ko Asarel.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Efran otaribar ziabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isipian atrivimin guivim Bitian iti. Aningin boribar ziabar kara: Miriam, Samai ko Isba. Gin Isba Estemoan nguibar ekiamin ingari. Meret uaghan Judan anabamin amizir mam in iti. Aningin boribar ziabar kara: Jeret ko Heber ko Jekutiel. Ezi gin, Jeret Gedorin nguibar ekiamin ingari. Ezi Heber Sokon nguibar ekiamin ingari. Ezi Jekutiel Sanoan nguibar ekiamin ingari.

¹⁹ Ezi Hodia, a Nahamin afumimin iti. Aningin ovavir borir maba, Gerem ko Makan ikizimningin iti. Ezi Geremin ikizim, me nguibar ekiam Keilan itima, Makan ikizim, me Estemoan nguibar ekiamin iti.[‡]

²⁰ Simonin otaribar ziabar kara: Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon.

Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Bensohet.

²¹⁻²³ Ezi Sela, a Judan otarir mam. Kar an ovavir borir mabar ziaba: Er, Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban nguibar ekiamin iti darasi, ko Betasbean nguibar ekiamin iti darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba, me inir bar aghuiba nuavir darasi.

Ezi Er, a Lekan nguibar ekiamin ingari. Ezi Lada, a Maresan nguibar ekiamin ingari. Ezi Joas ko Sarap, aning Moapin nguazimin iti darazi ko Jasubi Lahemin nguibar ekiamin iti darazi gatavagha men gari.

Gumazir kaba, Netaim ko Gederan nguibar ekiamningin ikiava atrivibar ingangaribagh ami. Me nguazir minebar ingarir gumaziba.

Migirigiar otevir kam, gumaziba fomira an osiri.

SIMEONIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁴ Simeonin otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul. ²⁵ Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mipsam, a Misman afeziam. ²⁶ Misman ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelin afeziam, ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi Sakur, a Simein afeziam.

²⁷ Ezi Simei otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir aviriba puvati. Kamaghin amizi, Simeonin anabam, Judan anabamin min avirasemezir puvati. ²⁸ Simeonin anabamin adarasi, me nguibar ekiam kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual, ²⁹ Bilha, Esem, Tolat, ³⁰ ko Betuel, Horma,

[‡] 4:19: Hibrun akam akar kam deragha an mingarim abighizir puvati.

4:28: Josua 19:2-8

Siklak, ³¹ ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonin anabamin gumazamiziba nguibar kabar ikia ghuavira itima, Atrivim Devitin dughiam oto. ³² Me uaghan 5plan nguibar ekiar kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko Asan. ³³ Egha me uaghan danganir dozir nguibar ekiar kabar boroghin itibar ikia ghua Balatin nguibar ekiamin tu. Kar Simeonin anabamin nguibar ekiaba. Simeonin anabamin adarasi, me bar deraghavira uan ikiziba ko gumazamizibar ziaba osiri.

³⁴⁻³⁸ Kar men ikizibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap, Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia, a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme.

³⁹ Egha me uan bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti. ⁴⁰ Me ghua danganir kamın garima danganir kamın graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kamın itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamın adarazi bar fomira danganir kamın ike.

⁴¹ Judabar Atrivim Heskia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamın iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Egha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Egha gin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia.

⁴² Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar Idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel. ⁴³ Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kamın iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogha me dikabiragha men danganim ningha an ikia iza datirighin tu. §

5

RUBENIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba iniamin danganin, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragha itir puvati. ² Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha ziar ekiam iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongin otifi. Ezi Josep, Israelin otarir ivariamın min danganir kam ini.

³ Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi.

⁴ Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam, ⁵ ezi Simeı, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian

4:43: 1 Samuel 14:48; 15:18 § 4:43: Akar kam, "iza datirighin tu," a en dughiamin akam puvati. A gumazir akinafarir kam osirimın dughiam migei. 5:1: Genesis 35:22; 49:3-4 5:2: Genesis 49:8-10

afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam, ⁶ ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziamin min aneti.

⁷ Ezi Rubenin anabamin adarazir gumazir dapanir ziaba, me kamaghin dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia, ⁸ ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir danganim, Aroerin nguibar ekiamin notin amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeonin nguibar ekiamningin tu. ⁹ Me Gileatin Distrighin danganir kam in itima, men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem anadi naghin, nguazir gumazamiziba puvatizir danganimin mariamin itim inigha an iti, nguazir kam in mitaghnam ghua Yufretisin Fanemin tu.

¹⁰ Ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Rubenin adarazi Hagarin adaraziv soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatin Distrighin amadaghan aruem anadi naghin iti.

GATIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹¹ Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin Distrighin ikia Rubenin anabamin adarazi iti naghin notin amadaghan iti. Me itir nguazimin mitaghnam ghua aruem anadi naghin Salekan nguibar ekiamin tu. ¹² Gatin anabamin marazi Basanin Distrighin iti. Ezi Joelin ikizim men faragha zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti.

¹³ Ezi Gatin anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber. ¹⁴ Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi Jesisai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin otarim. ¹⁵ Ezi ikizir kam in gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, egha Gunin igiavotarim. ¹⁶ Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin ikia, egha uaghan aning in aven itir nguibar ekiaba ko dozibar iti. Egha uaghan me Saronin nguazimin iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ¹⁷ Dughiar Jotam Judabar atrivimin itim, ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimin itimin, akinafarim osirir gumaziba Gatin anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri.

Rubenin adarazi ko Gatin adarazi ko Manasen adarazi apaniba abira

¹⁸ Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir darasi, me Rubenin anabamin adarazi ko Gatin anabamin adarazi ko Manasen anabamin me tuirazimningin mam in adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar deravira oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo. ¹⁹ Me ghua Hagarin adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodap in adarazi ko misosi. ²⁰ Ezi midorozimin dughiamin, Israelia uarir akurvaghasa God in diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apanir kaba abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir gavgavir ekiam God in itima, God men akura. ²¹ Ezi me uan apanibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Egha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar min me inigha ize. ²² Bar guizbangira, God uabi midorozir kam in faragha zui, kamaghin amizi apanibar gumazir aviriba midorozir kam in ariaghire. Egha me gin uan apanibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua

azenir aviribar gin, Israelian apanir igharaziba me inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabuziabar min me atizir dughiamin oto.

MANASEN ANABAR ME TUIRAZIMNINGIN MAMIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²³ Manasen anabar me tuirazimningin ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin Distrighin iti, ezi men nguazim Balhermonin nguibar ekiamin notin amadaghan ghua Senirin Mighsiamin tu, an ziar mam Hermonin Mighsiam.

²⁴ Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuiba, egha uaghan ziar ekiaba iti.

Ruben ko Gat ko Manasen adarazi ghua Asirian kantrin aven kalabuziabar min iti

²⁵ Ezi gin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam in adarasi, me uan inazir afeziabar Godin akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kam in ikeziabar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kam in otozir dughiamin, God me bagha nguazir kam in iti darazi batoke. Ezi datirighin Israelia ua akirim ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min pura tintinibar gumaziba ko akui moghin iti. ²⁶ Kamaghin amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pileser, a me misoghasa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam in adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran Distrighin otogha me isava kalabuziabar min me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighin iti.*

6

LIVAIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

Livain anabamin aven ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. ² Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ³ Ezi Amramin boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam. Ezi Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ⁴ Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam, ⁵ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ⁶ ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ⁷ ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ⁸ ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam, ⁹ ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananin afeziam, ¹⁰ ezi Johanan, a Asarian igharazimin afeziam. Atrivim Solomon Jerusalem in God in Dipenimin ingarizir dughiamin, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimin iti. ¹¹ Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ¹² ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Salumin afeziam, ¹³ ezi Salum, a Hilikian afeziam, ezi Hilkia, a Asarian afeziam, ¹⁴ ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakin afeziam. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilonia izava Judaba ko Jerusalemia inigha kalabuziabar min me inigha ghue. Dughiar kam in me uaghan kalabuziar gumazimin min, Jehosadak inigha Babilonin ghu.

5:26: 2 Atriviba 15:19; 15:29; 17:6 * **5:26:** Akar kam, "datirighin," a en dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam a migeir.

Livain anabamın ikizir igharazibar ziaba

16 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. 17 Ezi Gersonın otarımningin ziamning kara: Lipni ko Simeı. 18 Ezi Kohatın otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. 19 Ezi Merarin otarımningin ziamning: Mali ko Musi.

Gumazir kaba, Livain anabamın ikizibar gumaziba.

20 Ezi Gersonın ikizimın ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam, 21 ezi Sima, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam.

22 Ezi Kohatın ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapın afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin afeziam, 23 ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapın afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin igharazimın afeziam, 24 ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulin afeziam.

25 Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara: Amasai, Ahimot, 26 ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamın ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatin afeziam, 27 ezi Nahat, a Eliapın afeziam, ezi Eliap, a Jerohamın afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam.

28 Ezi Samuelın otarımningin ziamning kara: Joel* an otarir ivariam, ezi an girara irim Abiya.

29 Ezi Merarin ikizimın ovavir boribar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simeı, a Usan afeziam, 30 ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian afeziam.

Godın Dipenimın aven onger akabagh amir gumazibar ziaba

31 Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam inigha iza, Jerusalemın Ikiavıra Itir Godın Dipenimın aven izegha anetigha gıvagh, Godın Dipenimın aven onger akabar ingangarimın faragh mangamin gumazir maba amisefe. 32 Ezi gumazamiziba bar uari akuvir dughiamın, gumazir kaba Ikiavıra Itir God bativamin Purirpenimın tiar akamın boroghın ighiabagh ami. Me Godın Purirpenim boroghın kamaghıram amua ghua, Atrivim Solomon Jerusalemın itir Ikiavıra Itir Godın Dipenir igiamın ingari. Gumazir kaba, bar deravıra Godın Akınafarimın aven onger akabar amuamin arazibar gintisi.

33 Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla amisefe. Eghti men boriba gın kamaghıra ingangarir kam damuam. Kohatın ikizimın gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelın otarim, ezi Joel, a Samuelın otarim, 34 ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamın otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim, 35 ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim, 36 ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelın otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim, 37 ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapın otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim, 38 ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatın otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim.

6:16: Ua Me Ini 6:15-19 * 6:28: Ziar kam, "Joel," datirighin Hibrun akamin itir puvati. Egha a fomira ikegha datirighin itir puvati. Ni saptan kamın ves 33, ko 1 Samuel 8:2in gan.

³⁹ Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghbuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir dughiahar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghan tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim, ⁴⁰ ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim, ⁴¹ ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim, ⁴² ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim, ⁴³ ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim.

⁴⁴ Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men gari. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghan tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim, ⁴⁵ ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilikian otarim, ⁴⁶ ezi Hilkia, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim, ⁴⁷ ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim.

⁴⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amuasa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe.

Aronin ovavir boribar ziaba

⁴⁹ Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami.

⁵⁰ Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam, ⁵¹ ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam, ⁵² ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, ⁵³ ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam.

Israelia Livain anabam bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba

⁵⁴ Kar danganir Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto. ⁵⁵ Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin nguazimin itim isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekiar kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti. ⁵⁶ Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati. ⁵⁷ Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam isa, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiar gumamaziba ari mangi mongamim.† Egha me uaghan nguibar ekiar igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko, ⁵⁸ Hilan ko Debir ko, ⁵⁹ Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. ⁶⁰ Egha Israelia uaghan nguibar ekiar Benjaminin anabamin nguazimin itir

† 6:57: Ni Josua sapta 20in gan.

maba isa me ganingi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Geba, Alemet ko Anatot. Egha me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh aningi.

⁶¹ Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekiar 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz darazigh aningi. Nguibar ekiar kaba Manasen anabar tuirazimningin mamn nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti.

⁶² Egha me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiar kaba, Isakarın anabamin nguazim ko Aserin anabamin nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimnin nguazimin iti. Manasen anabar kamın nguazim, a Basanin Distrighin iti. ⁶³ Egha me Merarin ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekiar kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin anababar nguazibar iti. ⁶⁴ Egha arazir kamra me nguibar ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba itiba isava Livain anabamin ovavir boribagh aningi. ⁶⁵ Nguibar ekiar kabar maba, Juda ko Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar iti. Ezi ni men ziabar ganigha gifa. Me satu gikararava me bagha nguibar ekiar kaba amisefe.

⁶⁶ Kohatin ikizimin ovavir boriba inizir nguibar ekiar kabar maba, Eframin anabamin nguazimin iti. ⁶⁷ Sekem, a nguibar ekiar kabar nguibar mam, an Eframin anabamin mighsiaba itir danganimin iti. A nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mong ikiasa Israelia misevezir mam. Ezi nguibar ekiar igharazir kabar ziabar kara: Geser, ⁶⁸ ko Jokmeam ko Bethoron, ⁶⁹ ko Aijalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. ⁷⁰ Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi, nguibar ekiar pumuning iti. Nguibar ekiar kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Manasen anabar me tuirazimningin mamn nguazimin iti. Me uaghan aningın boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatin ikizim ganingi.

⁷¹ Israelia nguibar ekiar isa Gersonin ikizim ganingizimning, aning Manasen anabar tuirazimningin mamn nguazimin iti. Aningın ziamningra kara: Astarotın nguibar ekiam, ko Basanin Distrighin itir nguibar ekiam Golan. Me uaghan aningın boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷² Ezi nguibar ekiar kabar maba, Isakarın anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Daberat, ⁷³ ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁴ Ezi nguibar ekiar kabar maba Aserin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Masal, Apdon, ⁷⁵ Hukok ko Rehop. Me uaghan dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. ⁷⁶ Nguibar kabar maba, Naptalin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Galilin Distrighin itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamonin nguibar ekiam, ko Kiriataimin nguibar ekiam. Me dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi.

⁷⁷ Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikizimin ovavir borir igharazibagh aningi. Nguibar ekiar kabar ziaba kara. Sebulunin anabamin nguazimin itir ngulbamningin ziamning kara: Rimonoko Tabor. Me uaghan aningın boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. ⁷⁸⁻⁷⁹ Ezi Rubenin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumazamiziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat. Me dar boroghın itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. Rubenin anabamin nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanin Fanemin

vongin iti. ⁸⁰⁻⁸¹ Ezi Gatin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi.

7

ISAKARIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹ Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron. ² Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Semuel. Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir bar gavgaviba. Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, Tolan adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba.

³ Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ⁴ Gumazir kaba amuiroghborir aviriba iti. Kamaghin amizi, men adarazi bar aviraseme, egha me uan adarazir ziaba osira izaghira me medima, men dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti.

⁵ Ezi Isakarın anabamin adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan midorozir gumaziba iti.

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

⁶ Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jediael. ⁷ Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba.

⁸ Ezi Bekerin otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerin otariba, me bar moghira uan adarazir gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir gavgaviba. ⁹ Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba.

¹⁰ Jediael otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar. ¹¹ Gumazir kaba bar, me Jediaelin ikizimin adarasi, me bar moghira gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvaghera men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gavgaviba iti.

¹² Ezi Irin otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim.

Ezi Husim, a Aherin otarim.*

NAPTALIN OVAVIR BORIBAR ZIABA

¹³ Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir boriba.

MANASEN OVAVIR BORIR IGHARAZIBAR ZIABA

¹⁴ Manasen otarimningin ziamning, Asriel ko Makir. Aningin amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam. ¹⁵ Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim ganingi. Makirin buaramizim Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti.† ¹⁶ Ezi Makan igharazim, a Makirin amuim, a uam otarir puneming bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati,

* **7:12:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, ziar kam, "Aher," a "Dan," migei. † **7:15:** Ves 15, ko 17, da Hibrun akamin gin zui. Ezi Hibrun akam uabi danganir mabar deragha mingarim abighizir pupati.

ezi igharazimîn ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem. ¹⁷ Ezi Ulam otarir vamîra iti, an ziam Bedan. Gumazamizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirîn otarim, ezi Makir, a Manasen otarim. ¹⁸ Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate. ¹⁹ Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam.

EFRAIMÏN OVAVIR BORIBAR ZIABA

²⁰ Efraimîn ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatîn afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam, ²¹ ezi Eleada, a Tahatîn igharazimîn afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a Sutelan igharazimîn afeziam. Efraim ua otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamîn adarazir bulmakauba okîmasa uaghîrizîma, Getia aning misoghezîma aning areme. ²² Ezi aningîn afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an avehghuaba izava an navim damuti a navir amîrizim inîasa, a ko iti. ²³ Ezi gîn, Efraimîn amuim uam otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghîn amizi, a ziar kam, Beria a gati. ²⁴ Ezi Efraimîn guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekiar 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronîn Pin Itim, ko Bethoronîn Vin Itim, ko Usensera.

²⁵ Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam, ²⁶ ezi Tela, a Tahanîn afeziam, ezi Tahan, a Ladanîn afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam, ²⁷ ezi Elisama, a Nunîn afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam.

²⁸ Efraimîn anabamîn nguazîba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghîn itiba, ko nguazir Naran nguibar ekiamîn aruem anadi naghîn ikegha, ghua Geserîn nguibar ekiamîn aruem uaghîri naghîn otogha, ghua Geserîn nguibar ekiam ko an boroghîn itir nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemîn nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghîn itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghîn itibar tu. ²⁹ Efraimîn anabamîn nguazimîn mitaghniâm, a Manasen anabamîn nguazimîn mitaghniâmîn tu. Mitaghniar kamîn boroghîn, Manasen adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghîn itir nguibar dozîba.

Israelin otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti.

ASERÏN OVAVIR BORIBAR ZIABA

³⁰ Aserîn otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserîn guivim Sera. ³¹ Ezi Berian otarimningîn ziamning kara: Heber ko Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitîn afeziam. ³² Ezi Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamîn afeziam. Ezi Heberîn guivim Sua. ³³ Ezi Japletîn otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat. ³⁴ Ezi Japletîn dozim Somerîn otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram. ³⁵ Ezi Somerîn dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal. ³⁶ Ezi Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra, ³⁷ Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko Bera. ³⁸ Ezi Jeterîn otaribar ziabar kara: Jefune, Pispa ko Ara. ³⁹ Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia.

⁴⁰ Gumazir kaba, kar Aserîn anabamîn ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir

‡ 7:23: Hibrun akamîn, ziar kam "Beria," a mong akar kam ko voroghîra ghu, "Dughiar kuram."

§ 7:25: Hibrun akam deragha akar kamîn mingarim abighizir puvati. ** 7:34: Hibrun akam deragha akar kamîn mingarim abighizir puvati.

dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8

BENJAMININ OVAVIR BORIBAR ZIABA

Benjaminin adarasir ziaba

¹ Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara, ² ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa. ³ Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Abihut, ⁴ Abisua ko Naman ko Ahoa, ⁵ ko Gera ko Sefufam ko Huram.

⁶⁻⁷ Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahiya ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumazamizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam.

⁸⁻⁹ Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningin ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam, ¹⁰ Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. ¹¹ Ezi Saharaim uam otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningin mam, Husim, aning bate. ¹² Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar ingari.

¹³ Ezi Beria ko Seman ikizimning, Aijalonin nguibar ekiamin iti. Aning gumazamizir kabar gumazir dapanimningin ikia, egha Getin nguibar ekiamin gumazamiziba batoke.

¹⁴⁻¹⁶ Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap.

¹⁹⁻²¹ Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat.

²²⁻²⁵ Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel.

²⁶⁻²⁷ Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserei, Seharua, Atalia, Jaresia, Elaija ko Sikri.

²⁸ Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalem in iti.

²⁹ Ezi Jeiel, * a gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. ³⁰ An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap, ³¹ Gedor, Ahio, Seker, ³² ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem in iti.

Atrivim Solin adarazir ziaba *(1 Eghaghaniba 9:39-44)*

³³ Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ³⁴ Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. ³⁵ Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek,

* **8:29:** Hibrun akam gumazir kamin ziam vezin kamin a diborir puvati, egha 9:35in a kamaghin migia ghaze, an ziam "Jeiel."

Tarea ko Ahas. ³⁶ Ezi Ahas, a Jehodan afeziam. Ezi Jehodan otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ³⁷ Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam.

³⁸ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan. ³⁹ Ezi Aselin dozim Esekin otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara irim, Jeus, ezi an gin irim, Elifelet. ⁴⁰ Ezi Ulamin otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pibar asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko igiar aviriba itima, men dibobonim 150plan gumaziba.

Gumazir kaba bar moghira Benjaminin anabamin adarasi.

9

¹ Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira da osira izaghira da menge, ezi ziaba itir akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

Judan gumazamiziba, uan kantrin ikia akirim ragha God gasara. Kamaghin amizima, God Babilonia ataghizima me iza me inigha ghua kalabuziabar min Babilonin kantri gati.

Israelia kalabus ategha uamategha uan nguazimin ize

(Sapta 9:1-34)

Gumazamizibar gumazir dapanibar ziaba

² Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min itir dughiam agivagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven ingarir darasi.

³ Ezi Judan anabamin marazi ko Benjaminin anabamin marazi ko Efraimin anabamin marazi ko Manasen anabamin marasi, me Jerusalem in iti.

⁴⁻⁶ Judan anabamin gumazamizir izava Jerusalem in itibar dibobonim, a 690in tu. Men gumazir dapanir mam in ziam, Utai. Utai, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresin ovavir boriba. Ezi Selan adarazir tongin, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim.

⁷ Ezi Mesulamin otarim Salu, a Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim. ⁸ Ezi Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar kara: Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a Ipnian otarim. ⁹ Gumazir kaba, me Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba. Ikizir kabar gumazamizibar dibobonim bar moghira, 956in tu.

Ofa gamir gumazibar dapanir mabar ziaba

¹⁰ Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip, Jakin, ¹¹ ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh mangasava Asaria amisefe. Asaria, a Hilikian otarim, ezi Hilkia, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Sadokin otarim, ezi Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a

Ahitupin otarim. ¹² Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran otarim, ezi Jaser, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim.

¹³ Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin Dipenimin aven ingangaribagh amir fozoziba iti.

Livain anabamin gumazir dapanir mabar ziaba

¹⁴ Livain marasi, Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir dapanir mam ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi Hasup, a Asrikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimin gumaziba. ¹⁵ Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakbakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapin otarim. ¹⁶ Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar iti.

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

¹⁷ Ezi Jerusalem nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim. ¹⁸ Fomira Jerusalem nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarazi bagha danganir me itim geghuva an gari. ¹⁹⁻²⁰ Ezi dughiar kam Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zuir itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti.

Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egha Ebiasapin igiavotarim.

²¹ Ezi Meselemian otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim. ²² Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagha ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningi. ²³ Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarir kam damuam. ²⁴ Me Godin Dipenim avinizar divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghin mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti. ²⁵ Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragha iza men akurvagha ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, ua uan nguibabar zui. ²⁶ Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko

bar pin kozir biziba arizir danganimin garir ingangarim iti. ²⁷ Me Dipenim geghuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui.

Livain anabamin gumazir igharazibar ingangariba

²⁸ Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da ingha zuir dughiaaba, ko ua ada ingha izir dughiaaba, gumazir kaba bar deravira da mengam. ²⁹ Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziba ko bizir igharazir God baghavira itiba. Me uaghan plauan aghuim ko wain ko olivin boreme ko pauran mughuriar aghuim itim ko ua pauran igharazir maba sara me dar gari. ³⁰ Ezi pauran igharagha gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra.

³¹ Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagha plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumin otarir ivariam, egha a Koran ikizimin mav. ³² Ezi Kohatin ikizimin marasi, me zurara Sabatin dughiaabar, God daningamin Bretin rubuziba tuer ingangarim iti.

³³ Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me ua ingangarir igharaziba puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir mabar akui.

Gumazir aruar kalabus ategha ua izegha Jerusalem itir mabar ziaba

³⁴ Kalabus ategha uamategha izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalem itir. *

Atrivim Solin ikizim

(Sapta 9:35--10:14)

Atrivim Solin adarazir ziaba

(1 Eghaghaniba 8:29-38)

³⁵ Gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. ³⁶ An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap, ³⁷ Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot. ³⁸ Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem in iti.

³⁹ Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. ⁴⁰ Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. ⁴¹ Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas.† ⁴² Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. ⁴³ Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. ⁴⁴ Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

* **9:34:** Vezin kam, gumazir men ziaba ves 14-17in itiba, me migei. † **9:41:** Hibrun akam, vezin kamin, Ahasin ziam itir puvati. Ezi ni ves 42, ko 1 Eghaghaniba 8:35in gan.

10

Atrivim Sol uan otariba ko ariaghire (1 Samuel 31:1-13)

¹ Dughiar mamın, Filistiaba ghua Israelia ko misogha, Gilboan mighsiamın Israelian gumazir aviribav soghezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. ² Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragha ghua Solin otarir 3pla misoghezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. ³ Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki. ⁴ Kamaghın amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimın diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biraghtima ki aremeke. Puvatighti, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningıva na misueghti ki aremegham.”

Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghın amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. ⁵ Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. ⁶ Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar moghira ariaghire.

⁷ Ezi Israelian danganir zarimın itiba kamaghın oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghın oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti.

⁸ Midorozim gıvazi, amıazaraghan Filistiaba uamategha iza, Israelian ariaghirezibar kuabar korotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamın ireghav iti. ⁹ Ezi me Solin kuamın firim atugha, an dapanim ko midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar aghuim inigha ghua Filistiabar nguazimın tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumamaziziba ko men asebay gei. ¹⁰ Egha me Solin midorozir korotiaba isa uan asebar ziaba fer dipenimın da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonın ziam fer dipenir birimın anegura. ¹¹ Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamın iti darasi, me Gileatin nguazimın aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimın eghaghanim baraki. ¹² Kamaghın amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha Solin kuam ko an otaribar kuaba inigha ghua Jabesin nguibar ekiamın temer Okın povimın me isa mozim gati. Egha me bar moghira me bagha aziava osemegha 7plan dughiaabar me bagha dagheba ataki.

¹³ Sol Ikiavira Itir Godın akam baraghizir puvati. A Ikiavira Itir Godın Akar Gavgavim batoke. An oveaghuezibar duabar dia, nighnizim uabi daning tuavim uabın akakaghasa, dar azai. Kamaghın amizi, an areme. ¹⁴ A Ikiavira Itir Godın nighnizim inian aghua. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God a misoghezi an areme. Ezi God Jesin otarim Devit gamizi, an atrivimın oto.

Atrivim Devitin eghaghanim

11

(Sapta 11–21)

*Devit Israelian atrivimın oto
(2 Samuel 5:1-10)*

¹ Ezi bizir kamin gin, Israelia bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, "Ni oragh. E bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir vamira. ² Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni migia ghaze, 'Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min iki, nan gumazamizibagh ativagham. Egh men atrivimin otogham.'" ³ Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugha mikemezi mokin.

⁴ Dughiar mamın, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra. ⁵ Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham. Ezi puvati, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiar kamin ziam Saion. Ezi gin, gumazamiziba a dibora ghaze, "Devitin Nguibar Ekiam." ⁶ Devit faragha nguibar ekiar kam ko misoghasa kamaghin uan midorozir gumazibav gei, "Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam misueghti an aremegham, a nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam." Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midorozim fore. Kamaghin amizi, Devit anemisevezi, a midorozir gumazibar gumazir dapanimin oto. ⁷ Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgavir kam gapera. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, "Devitin Nguibar Ekiam." ⁸ Ezi Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven dar ingara izi. Ezi Joap ua nguibar ekiamin danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekeveghe ikia mamaghira iti.

*Devitin midorozir gumazibar ziaba
(2 Samuel 23:8-39)*

¹⁰ Kar Devitin midorozir gumazir bar gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginighnigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midorozir gumazir kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pamtemin ingara ghuavira iti. Arazir kamin, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. ¹¹ Devitin midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamın, a uan afuzimin suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire.

¹² Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahohin adarazir gumazim. ¹³ Dughiar mamın, an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikiriveghe are. Danganir kamin, balin azenir mam iti. ¹⁴ Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamin tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamin, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti.

¹⁵ Devitin midorozir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamın Devit Adulamın dagiar torimın aven itima, Devitin Midorozir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimın danganir zarimın uari bagha averpenibar ingarigha iti. ¹⁶ Ezi dughiar kamın, Devit uan mogomer danganir gavgavimın iti, ezi Filistiabar midorozir gumaziba Betlehemın nguibam inigha gifa. ¹⁷ Ezi Devit kuarim an pırıma, a pamtem nighnigha ghaze, “Maia, tina mangı na bagh Betlehemın nguibam avınizir divazimın tiar akamın boroghın itir mozir dipatam tuigh izi na danigham!”

¹⁸ Ezi midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghın oregha ghua, Filistiaba itir danganimın me ko misogha me abigha ghu. Egha Betlehemın nguibam avınizir divazimın itiar akamın boroghın ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamategha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan mın a isa Ikiavıra Itir God ganiga, nguzimın a inge. ¹⁹ Egha Devit kamaghın migei, “O Ikiavıra Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam amı mati, ki men ghuzim api. Kamaghın amızı, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati.

Kar bizir mam, midorozir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami.

²⁰ Ezi Abisai 30plan* midorozir gumazir gavgavibar faragha zuir gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mamın, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanıbav soghezi me bar ariaghire. Kamaghın amızı, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti. ²¹ Egha a 3plan midorozir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimın oto. Egha a uabi 3plan midorozir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati.

²² Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamın gumazim, a uaghan midorozir gumazir gavgavir mam. Egha midorozir avirir mabagh amua apanıba abını. Dughiar mamın, Benaia Moapın kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtızimın, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionın mam misoghezima an areme. ²³ Egha dughiar igharazir mamın, a Isipin gumazir bar dafar mamın misoghezi an areme. Gumazir kamın tuirivim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimın suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekevegha, mati inıba isair masinın ainın ruarimın mın gari. Ezi Benaia ter otevir osımtızir mam inigha an boroghın ghugha a misogha, an dafarimın afuzim amıkegha a birazi, an areme. ²⁴ Jehoiadan otarim Benaia, amızir bizir ekıar kabanang a pırafazi, a uaghan midorozir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. ²⁵ An ziar ekiam, 30plan midorozir gumazir gavgavir kabagh afıra, egha midorozir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuv, uabın ganamın gumazıbar dapanimın aneti.

²⁶⁻⁴⁷ 30plan midorozir gumazir gavgavibar ziabar kara:

Asahel, a Joapın dozım,
 Betlehemın nguıbamın gumazım Elhanan, a Dodon otarım,
 Sama, a Harorın nguıbamın gumazım,
 Heles, a Pelonın nguıbar ekıamın gumazım,
 Ira, a lkesin otarım, a Tekoan nguıbar ekıamın gumazım,
 Abieser, a Anatotın nguıbar ekıamın gumazım,
 Sibekai, a Husan nguıbamın gumazım,
 Ilai, a Ahoın adarazır gumazım,

* **11:20:** Gumazir maba ghaze, dibobonir kam 3ra tu.

Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
 Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim,
 Itai a Ribain otarim, a Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin anabamin
 gumazim,
 Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim,
 Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim,
 Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim,
 Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim,
 Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim,
 Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba,
 Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
 Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim,
 Elifal, a Urin otarim,
 Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim,
 Ahiya, a Pelonin nguibamin gumazim,
 Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim,
 Narai, a Esbain otarim,
 Joel, a Natanin aveghbuam,
 Miphar, a Hakrin otarim,
 Selek, a kantri Amonian gumazim,
 Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midorozir afuziba
 ko bizir igharaziba sara aterir gumazim,
 Ira, a Itran ikizimin gumazim,
 Garep, a Itran ikizimin gumazim,
 Uria, a Hitian gumazim,
 Sabat, a Alain otarim,
 Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midorozir gumazir dapanir
 mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti,
 Hanan, a Makan otarim,
 Josafat, a Mitanin nguibamin gumazim,
 Usia, an Astarotin nguibamin gumazim,
 Hotamin otarimning Sama ko Jiel, aning Aroerin nguibamin gumazimn-
 ing,
 Jediael ko Joha, aning Simrin otarimning, aning Tisin nguibamin gumaz-
 imning,
 Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim,
 Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia,
 Itma, a Moapian kantrin gumazim,
 Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12

Benjaminin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otvizibar ziaba

¹ Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midorozir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi. ² Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi.

³ Men midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibeian nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara:

Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning,
Beraka,

Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu,

⁴ Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavir kabar gumazir dapanim, egha bar deravira misosi.

Jeremaia, Jahasiel, Johanan,

ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat,

⁵ ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria,

ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia,

⁶ ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam,

⁷ ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia.

Gatin anabamin gumazir Devitin midorozir gumazibar otvizibar ziaba

⁸ Devit gumazamiziba puvatizir danganimin itir mogomer danganir gavgavir kamın itir dughiamin, Gatin anabamin midorozir gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiaabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiabar itir asizir atiabar min bar puvira ivemari. ⁹⁻¹³ Men ziabar kara:

Eser, a men dapanim,

ezi namba 2 Obadia,

namba 3 Eliap,

namba 4 Mismana,

namba 5 Jeremaia,

namba 6 Atai,

namba 7 Eliel,

namba 8 Johanan,

namba 9 Elsabat,

namba 10 Jeremaian igharazim,

ezi namba 11 Makbanai.

¹⁴ Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midorozir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midorozir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiaabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri.

¹⁵ Azenir mamın, an iakinir faragha zuimin, midorozir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamın, me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin gumazamizir danganir zarimin boroghın itibav sogha men gintisi. Ezi gumazamiziba tintinibar are.

Benjamin ko Judan anabamningin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁶ Dughiar mamın, Benjaminin anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamın an ganasa ize. ¹⁷ Ezi Devit ghua me batogha kamaghın me migei, "Ia navir amirizimin nan akurvaghı na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghın amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar God a ian ganıva ia tuisigham."

¹⁸ Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a kamaghın Devit migei, "O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar

guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, deravira iki navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.” Ezi, Devit me inigha uan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar gumazir dapanimin oto.

Manasen anabamin gumazir maba Devitin midorozir gumazibar dapanibar otifi

¹⁹ Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar atriviba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit ua midorozimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, atriviba kamaghin migirigiam gamigha Devit amadazi, a zui. ²⁰ Devit uamategha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midorozir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediael, Maikel ko Josabatin igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midorozir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midorozir gumazibar gumazir dapanibar iti. ²¹ Gumazir kaba, me bar midorozir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan midorozir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha Devit gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir kaba an akuragha me ko misosi. ²² Ezi arueba bar midorozir gumazir aviriba iza Devitin midorozir gumazibar otivasa mamaghira iti. Ezi an midorozir gumazibar dibobonim bar pin ghuavanabo, mati Godin midorozir gumazir okoruar bar dafamra.

Israelia bar moghira Devitin akuraghti an atrivimin otivam

²³ Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, midorozir gumazir avirim a damighi a Israelian atrivimin otogh Solin danganim iniasa, me a bagha ize. Me midorozir biziba saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara.

²⁴ Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midorozir gumaziba, me uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize.

²⁵ Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba.

²⁶ Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midorozir gumaziba ize. ²⁷ Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan midorozir gumaziba inigha ize. ²⁸ Ezi Sadok, a midorozir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan midorozir gumazir dapaniba ko ize.

²⁹ Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize.

³⁰ Ezi Efraimin anabamin adarazir tongin, 20,800plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti.

³¹ Ezi Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazir tongin, 18,000plan midorozir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegha me amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu.

³² Ezi Isakarın anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midorozir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me

dughiar kamın bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo.

³³ Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin, 50,000plan midorozir gumazir bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize.

³⁴ Ezi Naptalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midorozir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midorozir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize.

³⁵ Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midorozir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti.

³⁶ Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midorozir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti.

³⁷ Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, me Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midorozir gumaziba ize. Me bar midorozim damuamin bizir aviriba sara ize.

³⁸ Midorozir gumazir aghuir kaba bar, midorozir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti. ³⁹ Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mikezimin Devit ko Hebronin iti. ⁴⁰ Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi, bar saghon itir Isakarın nguazim ko Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko wainin ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumazamiziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13

Devit ghua Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini (2 Samuel 6:1-11)

¹ Dughiar mamin, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai. ²⁻³ Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, "Ki kamaghin nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimin itir dughiamin, e bar Boksiar kam bakinighniki. Kamaghin amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiar kam inigh izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham." ⁴ Ezi gumazamiziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gifongegha Devitin amamangati.

⁵ Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin amadaghan itir Isipin mitaghnamin boroghin Sihorin Fanemin ikegha bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamin

tu. Ezi me Kiriati Jearimin mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniassa, bar iza uari akufa. ⁶ Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniassa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriati Jearim. Me Boksiam kam migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiam kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabilirabim. ⁷ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua Abinadapin dipenimin oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kam in akua tuavimin zui. ⁸ Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuaava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighbagh ivi.

⁹ Me ghua gumazir mam in nguazir asizimin oto, gumazir kam in ziam Kidon. Kar me witin ovizibar inba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kam in bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamagh in amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiam in suira. ¹⁰ Kamagh in amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningaghegheghe atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam in miriam in maghiram areme. ¹¹ Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, "God Uan Aningagharim Usa Ginge," egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti.*

¹² Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, "Ki manmaghin, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?" ¹³ Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalem in zuir tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenim in aneti. ¹⁴ Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenim in iti. Ezi dughiar kam in, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14

Devit Jerusalem in ikia atrivimin iti (2 Samuel 5:11-16)

¹ Tairin nguibar ekiam in Atrivim Hiram, a uan gavman in ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenim in ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivimin dipenim in ingari. ² Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamagh in fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamagh in fo, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men akurvaghassa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera.

³ Ezi Devit Jerusalem in ikia ua amuir igharazir maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate. ⁴ A Jerusalem in ikiava otarir maba ini. Men ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon, ⁵ Iphar, Elisua, Elpelet, ⁶ Noga, Nefek, Jafia, ⁷ Elisama, Beliada ko Elifelet.

13:6: Ua Me Ini 25:22 * **13:11:** Akar kam, "datirighin," a datirighin itir dughiam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **13:14:** 1 Eghaghaniba 26:4-5

Devit Filistiaba ko misogha me abira
(2 Samuel 5:17-25)

⁸ Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri.

⁹ Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha gumazamizibav sogha men biziba okei. ¹⁰ Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham, o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighti, ni midorozimin me abiragham.”

¹¹ Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperm otogha, pamtemin ivemara nan dafarimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki.”

Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ekiam Apermamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi.”

¹² Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi.

¹³ Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kamin izegha gumazamizibav sogha men biziba okei. ¹⁴ Ezi Devit kamaghin Godin azara, “Ki manmaghin damuam?”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin misoghsivira gan iki. ¹⁵ Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.”

¹⁶ Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu. ¹⁷ Devit amizi bizir kam, kantribar gumazamiziba bar moghira a baregha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Jerusalem mangasa

¹ Devit ua bagha Jerusalem dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam. Egha a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa danganir mam akiri, egha me danganir kamin, Purirpenir mamin ingari. ² Ezi Devit kamaghin migei, “Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghti me zurara an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpugh aneteram.” ³ Egha Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalem nguibamin uari akufa. ⁴ Egha a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa. ⁵ Men ziabar kara:

Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel.

- ⁶ Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia.
- ⁷ Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel.
- ⁸ Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia.
- ⁹ Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel.
- ¹⁰ Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap.

¹¹ Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir igharazim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap. ¹² Egha a kamaghin me migel, "Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamibar gin mangi. Arazir kamamin gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam. ¹³ E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami." ¹⁴ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamim gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. ¹⁵ Egha Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaiba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasa, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumuningin suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghpuga zui. ¹⁶ Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuubar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba ko buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam.

¹⁷⁻²¹ Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe:

Joelin otarim Heman,
Hemanin adarazir mav Asap, a Berekian otarim,
ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav.

Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar pin ghuanabo. Gumazir kabar ziabar kara:

Sekaraia, Jesiel, Semiramot, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia.

Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar ararem bar iraghu. Gumazir kabar ziabar kara:

Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning.

²² Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim. ²³⁻²⁴ Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe, men ziabar kara:

Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia.

Egha me ofa gamir gumazir maba amisevezima, me sighbagh ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara:

Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser.

*Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Jerusalem in ize
(2 Samuel 6:12-22)*

²⁵ Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, me Obetidomin dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Gumazamiziba bizir kam bagha bar akonge. ²⁶ Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami. ²⁷ Ezi Devit, ofa gamir gumazimin korotiar ruarir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba ko, ingangaribar garir gumazim Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimning uabi gike. ²⁸ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalem in zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighbagh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuavanabo.

²⁹ Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitin ikia a baseme.

16

¹ Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan bar isia mighiriba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. ² Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumazamizibar amuasa, an azai. ³ Egha Devit dagheba isa bar gumazamizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretain rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini.

⁴ Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a minabi an ziam fam. ⁵ Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin namba zin iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot,

Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav sogham. Eghti Asap brasin itaribav sogham. ⁶ Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahasiel, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi sighbagh iviamin ingangarim bagha aning amisefe. ⁷ Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim.

Me Ikiavira Itir God

minabir ighiam gami

(Onger Akaba 105:1-15; 96:1-13; 106:1; 106:47-48)

⁸ Asapin adarazi ighiar kam bati:

E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.

Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar me mikimam.

⁹ E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.

Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.

¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba,

uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.

¹¹ E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi

uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

¹²⁻¹³ Ia Israelin ovavir boriba, Israel a Ekiamin ingangarir gumazim.

Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba.

Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apani-

bagh asighasigha mikemeziba,

ia uam adagh nighnighvira iki.

¹⁴ Ikiavira Itir God, a en God.

Egha nguazir kamın gumazamiziba bar me gativagha men gari.

¹⁵ Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami,

egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.

An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.

¹⁶ An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.

¹⁷ An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim,

egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganing, eghti a zurara iki mamaghira ikiam.

¹⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki Kenanin nguazim ni

daningam,

eghti nguazir kam nin ovavir boribar nguazimin ikiam.”

¹⁹ Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,

Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura Kenanin nguazimin iti.

²⁰ Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min pura tintinibar dagh

aruavira iti.

²¹ Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizir puvati.

- A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga atriviba dikabira,
 22 egha ghaze, “Ki ua bagha misevezir gumazamiziba, ia me gasighasighan marki!
 Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”
- 23 Nguazir kamın gumazamiziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar amu.
 Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.
- 24 Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumazamizibav kim.
- 25 Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
 Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
 Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
 E an apengara ikiva an atiatingam.
- 26 Nguazimin itir gumazamizibar aseba, da pura ifavarir godba.
 Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.
- 27 Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti.
 A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim.
- 28 Ia nguazimin itir ikizibar gumazamiziba bar,
 ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh.
- 29-30 Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi.
 Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi.
 Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.
 Ia gumazamiziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
 Ia nguazimin gumazamiziba, ia an atiating egh akong.
 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki mikim suam,
 “Ikiavira Itir God, an atrivimin iti.
 A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.”
- 31-33 Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu.
 Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh.
 Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh.
 Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
 Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu.
 A izi nguazimin gumazamiziba bar men araziba tuisigham.
- 34 Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apangukuva ikia mamaghira iti.
 Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham!
- 35 O God, ni datirighin en akuragh!
 E gumazamizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi.
 Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.
 E nin ziam fisi bar akuegham.

16:22: Onger Akaba 105:15 16:26: Ofa Gami 19:4 * 16:29-30: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Hibrun akamin mingarim kamakin, “Ia kurkazir aghuiba ikegh izi, an ziam fi.” 16:34: 2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11

³⁶ E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God.

E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.

Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumazamiziba kamaghin migei, "Bar guizbangira!" Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, "Aleluia!"

Asap ko an adarasi, men ingangarim

³⁷ Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam.

³⁸ Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti.

Gibeonin nguibar ekiamin ofabar amuamin ingangarim

³⁹ Devit Gibeonin nguibar ekiamin itir Purirpenimin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe. ⁴⁰ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuam. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh. ⁴¹ Egha Devit Ikiavira Itir God minabiva ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, "Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti." ⁴² Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighbagh ivi tamarinba ko buar guar aviribar soghamin ingangarim iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarim iti.

⁴³ Devit ingangariba me ganigha givazi, gumazamiziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17

*Godin akam inigha izir gumazim Natan, Godin akamin gun Devit migei
(2 Samuel 7:1-17)*

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati."

² Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu."

³ Ezi dimagarir kam, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, ⁴ "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. ⁵ Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti. ⁶ Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni manmaghsua na bagha temer sidabar dipenitamin ingarizir puvati?'"

⁷ Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni

sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumazamiziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. ⁸ Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamın gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. ⁹⁻¹⁰ Ki uan gumazamiziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha izi, ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighvira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam.

¹¹ “Ni aremeghti, me mozimın ni afaghti, ki nin boribar tongin otaritam amiseveghti, an atrivir gavgavimın otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. ¹² Atrivir kamra, a na bagh dipenimın ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. ¹³ Eghti kirara, an afeziamın min ikiti, a nan otarimın min ikiam. Egh ki zurara an apangkuvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganim inizi moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham. ¹⁴ Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimın aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” ¹⁵ Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme.

Devit Ikiavira Itir God ko migei
(2 Samuel 7:18-29)

¹⁶ Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimın aven ghugha an damazimın kamaghın a ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. ¹⁷ O God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimın bizir muziariba, egha ni arazir igharazir mamın ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimın ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimın gun na mikeme. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. ¹⁸ Kamaghın amizi, ki manmaghin ni mikimam? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. ¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamın gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. ²⁰ O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. ²¹ E Israelia, Isipin kalabusin itima, ni uam e ini, egha ni e gamizi, e nin gumazamizibar otifi. Kamaghın amizi, nguazir kamın gumazamizir igharaziba, me, e nin gumazamizibar min garir puvati. E nin gumazamiziba kantrin kamın otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumazamizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghın amizi kantriba bar, dar gumazamiziba ziar ekiam ni ganidi. ²² O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumazamizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam.

²³ “O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamagsua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. ²⁴ Eghti gumazamiziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghın mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar

otivam. ²⁵ O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati.

²⁶ “O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh. ²⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

18

Devit midorozimin aven uan apaniba abira (2 Samuel 8:1-18)

¹ Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. ² Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi. ³ Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. ⁴ Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisba ini, egha 100plan hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura.

⁵ Dughiar kamin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. ⁶ Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumazamiziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. ⁷ Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalem in ghu. ⁸ A uaghan Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin Dipenimin bizir kabar ingari, brasin tengin bar ekiam ko Godin Dipenimin guarir akinir ruarir pumuning ko brasin itariba ko bizir igharaziba sara.

⁹ Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Hadateserin midorozir gumaziba abiragha gifa. ¹⁰ Dughiar aviribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. ¹¹ Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A

kantrin igharaziba bar me misogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia.

¹² Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin midorozir gumaziba inigha uaghira Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. ¹³ Ezi Abisai, Idomian ganasa midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri.

¹⁴ Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. ¹⁵ Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. ¹⁶ Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Savsa, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. ¹⁷ Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanin gumazir dapanir ekiabar iti.

19

Devit, midorozimin Amonia ko Siriaba abira (2 Samuel 10:1-19)

¹ Bizir kamn gin, Amonian Atrivim Nahas aremezi, an otarim an danganim inigha atrivimin oto. ² Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragha arazir aghuimin na gami.”

Kamaghin amizi, Devit apangkuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin, ³ kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A ti ifar mongiva en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.”

⁴ Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha men ghua-masizibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar ofefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue.

⁵ Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalem in izi.”

⁶ Amonia kamaghin fo, me Devitin abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogrem in tu. ⁷ Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunin akurvaghisa iza Medeban nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti.

⁸ Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. ⁹ Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti.

¹⁰ Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misogham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amisevegha me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu. ¹¹ Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. ¹² Egha Joap kamaghin Abisai migei, "Ni ganti, Sirian midorozir gumazir e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragh. Eghti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragh. ¹³ Ia atiatingan marki! E uan gumazimiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misogham. Eghti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh."

¹⁴ Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. ¹⁵ Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba inigha uamategha Jerusalem ghu.

¹⁶ Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. ¹⁷ Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. ¹⁸ Ezi Israelia midorozimin bar gavgavigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme. ¹⁹ Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba ua Amonian akurvazir puvati.

20

Devit misogha Raban nguibar ekiam ini (2 Samuel 11:1; 12:26-31)

¹ Ezi azeniba vaghvagha, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba inigha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba inigha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia

misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti.

Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini. ² Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogram. Dapanir asuar kam, me dagar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamini ada ini. ³ Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumazamizibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalem in ghue.

Israelia Filistiabar gumazir bar dafaba ko misosi (2 Samuel 21:18-22)

⁴ Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamini me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai.

⁵ Dughiar igharazir mamini, Israelia ua Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jainin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekevegha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam.

⁶ Ezi gin midorozir igharazir mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. ⁷ Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme.

⁸ Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21

Devit gumazamiziba medi (2 Samuel 24:1-25)

¹ Dughiar mamini, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumazamiziba mengasa Devitin nighnizim fe.

² Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mav ghazze, "Ia mangi Israelian gumazamiziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, gumazamiziba bar me mengegh. Ki e uan gumazamizibar dibobonim gifoghasa."

³ Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a gumazamizibar dibobonim damighti a bar ghuavanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumazamiziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvati. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam

ti osimtizim Israelia danigham.” ⁴ Ezi atrivim gumazamiziba mengasa gav-gavigha Joap abiraghbirasi. Kamaghin amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumazamiziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalem ize.

⁵ Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu.” ⁶ Ezi Joap ingangarir atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Livain anabam ko Benjaminin anabamin adarazi mengezir puvati.

⁷ Ezi me Israelian gumazamiziba medir arazir kam, God bar a gifongezir puvati. Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase. ⁸ Ezi Devit kamaghin God ko migei, “Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kam in osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.”

⁹⁻¹⁰ Ezi Gat, a gumazir Devit bagha Godin akam inigha izim, Ikiavira Itir God kamaghin a migia ghaze, “Ni mangi Devit mikemegh, Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.”

¹¹ Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a migei, “Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam amisivasa ni bagha mikeme.

¹² Ni 7plan azenibar mitirir ekiam nin kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighti, ia ari mangi 3plan iakinibar danganir igharazibar ikiam? O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam amadaghti an enselin dafarimin nin kantrin gumazamiziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.”

¹³ Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangkuvir God. Kamaghin, a bizir manam a damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumazamiziba e gasighasigham.”

¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God arimariar kuram amadazi, Israelian 70,000plan gumazamiziba ariaghire. ¹⁵ Ezi God Jerusalem gasighasighasa uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir God garima, enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui, ezi a osimtizir kurar kam gumazamizibar aningan men apangkuvigha, uan nighnizim giragha ensel migia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kam in Ikiavira Itir Godin ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin boroghin iti. Ezi danganir kam, an Araunan nguazim, a Jebusian ikizimin gumazim, an ziar igharazim Ornan.

¹⁶ Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba ko azirakar korotiaba aghuigha iti. Egha Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godin ensel, midorozir sabam uan agharimin an suiragha overiam ko nguazimin tizimin tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua. ¹⁷ Egha Devit enselin kam in ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumazamizir kaba, me sipsipbar min iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvati. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.”

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, “Ni Jebusian gumazim Araunan witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozitamin

ingarigh.” ¹⁹ Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamın oto. ²⁰ Dughiar kamın, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge. ²¹ Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghın, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghın ghua tevıminng apirigha uan guam nguazim mitua.

²² Ezi Devit kamaghın Arauna migei, “Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin anerisi, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumazamiziba ategham.”

²³ Ezi Arauna kamaghın Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi.”

²⁴ Ezi Atrivim Devit kamaghın a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghın amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.”

²⁵ Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganingi.

²⁶ Egha Devit danganir kamın Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit gumazamiziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsiziba baregha, overiamin avim amadazi, a izaghira ofa gamir dakozimin itir ofabar isi. ²⁷ Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uam a isa an danganim gati.

²⁸ Dughiar kamın, Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God an migerigaba barasi. Kamaghın amizi, Devit danganir kamın ikia Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami.

²⁹ Dughiar kamın, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa gamir dakozim, Gibeonin nguibar ekiamin uari akuvir danganimin iti. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Moses Purirpenir kamın ingari. ³⁰ Ezi dughiar kamın Devit Ikiavira Itir Godin enselin midorozir sabamin atiatingi, kamaghın amizi, a Gibeonin mangi Godin ifongiam gifofoghan aghua.

22

¹ Egha Devit Araunan nguazimra ikia kamaghın migei, “E kagh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar amuamin ofa gamir dakozim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva ofabar amuam.”

Devit Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarasa biziba akiraghasi

(Sapta 22–29)

Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram

² Kantrin igharazibar gumazamizir maba izegha Israelian nguazimin itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarim me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me amiseveghe me mikeme, eghti dagiar kaba me

bar deravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingaram. ³ Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham. ⁴ Ezi Tair ko Saidonin nguabar ekiamnningin itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengan iburagham. ⁵ Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, “Nan otarim Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puvati. Ezi ki kamagsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighti, kantribar gumazamiziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighti, a Dipenimin ingaram.”

⁶ Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi. ⁷ Egha David kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, ki uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumazamiziba Godin boroghin izi an ziam fam. ⁸ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ‘Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangarir kam damuan ki aghua. ⁹ Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughszim gumazamizibar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningaghan kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, “Solomon,” a datigh.* Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughszim Israelia daningam. ¹⁰ Atrivir kamra, Dipenir gumazamiziba nan boroghin izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam.’”

¹¹ Egha Devit ua kamaghin Solomon migei, “Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar. ¹² Ikiavira Itir God fozozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amiseveghti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi. ¹³ Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israelia e bagha Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mikemezibar gin mangiti, bizir ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh bar gavgavigh, egh atiatingan marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir kuram damigh puram onganon marki.

¹⁴ “Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bar ingangarir dafam gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa, eghti gumaziba dar osimtizim gifogohsi iburagham. Egha ki uaghan temeaba ko dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada inigh. ¹⁵ Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar dipenibar ingaramin fozoziba itir gumaziba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gumazir bizir guar aviribar ingaramin fozozir gumaziba, ¹⁶ mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam.”

22:7: 2 Samuel 7:1-16; 1 Eghaghaniba 17:1-14 **22:8:** 1 Atriviba 5:3; 1 Eghaghaniba 28:3 * **22:9:** Hibrun akamin ziar kam, “Solomon,” a mong akar kam ko voroghira ghu, “dabirabir aghuim ko navir amirizim ko avughszim.” **22:13:** Josua 1:6-9

¹⁷ Egha Devit gin, Solomonin akurvaghassa Israelian gumazir dapanibav gei. ¹⁸ A kamaghin me migei, "Ia fo, Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima, ki fomira nguazir kamın itir gumazamizir avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin a ko ian apengan iti. Ezi arazir kamın, a dabirabira aghuim ko navir amirizim ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima, apaniba ua ia misozir puvati. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia datirighin bar nighnizir vamira iki, egh ia bar gavgavigh Ikiavira Itir Godin Gavgavimın ifongiamın gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimın ingarigh. Egh gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam ko itariba inigh, Dipenir kamın dar arikigh. Dipenir kamın, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin boroghın iziva an ziam fam."

23

¹ Devit ghurigha givazir dughiamın, a uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian atrivimın oto.

Devit Livaiba bagha ingangariba amisefi

² Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba akufa. ³ A mikemezima, gumaziba Livain anabamın adarazi medima, Livaibar gumazir 30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men dibobonim bar moghira 38,000plan gumaziba. ⁴ Ezi Devit kamaghin migei, "Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin Dipenimın ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akinafariba osirir ingangariba ko kotiaba tuisighamin ingangaribar amuam. ⁵ Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenimın itiar akabar gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi buaba ko gitabav soghamın ingangaribar amuam. Ki Godin ziam fasa sighaba ko dibiarir guar aviribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi."

⁶ Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar ofifi: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikizir kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuam.

⁷ Gerson otarir pumuning iti, Ladan ko Simeı. ⁸ Ezi Ladan otarir 3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an dozimning, Setam ko Joel. ⁹ Me bar moghira Ladanın adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simeı otarir 3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Haran.* ¹⁰ Ezi Simeı otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa. ¹¹ Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus ko Beria otarir aviriba puvati, kamaghin amizi, aningın ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha ikizir vamiran otogha iti.

¹² Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. ¹³ Amramın otarimningın ziamning kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumazamiziba God ganıdır bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughiar, me Ikiavira Itir Godin damazimın pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh uaghan an azangsighti, a deravira gumazamizibar amuam. ¹⁴ Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain anabamın gumazir igharazibar mın otivigha iti. ¹⁵ Mosesın otarimningın ziamning kara: Gersom ko Elieser. ¹⁶ Ezi Gersomın otarir ivariamın ziam: Sebuel. ¹⁷ Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim iti.

23:1: 1 Atriviba 1:1-40 * **23:9:** Simein boribar dibobonir ves 9ın itim, a ves 10 ko 11 mın zuir puvati. Kamaghın amizi e fozir puvati, dibobonir manam a guizbangira. **23:13:** Ua Me Ini 28:1

18 Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit. 19 Ezi Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. 20 Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an otarir pumuning iti. An otarir ivariam Maika, ezi an girara irim Isia.

21 Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Ezi Malin otarimningin ziamning: Eleasar ko Kis. 22 Ezi Eleasar otariba puvatigha areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti. 23 Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot.

24 Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamin adarazir ziaba osira izaghilir dughiamin, me men ziaba vaghvaha men adarazir ziabar apengan men ziaba osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim gami.

25 Devit faragha kamaghin mikeme, "Ikiavira Itir God, Israelian God, avughsazir bar aghuim uan gumazamizibagh aningi, egh a uabi Jerusalem in iki mamaghira ikiam. 26 Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh amir biziba ater daruan kogham." 27 Ezi gumaziba gin Devitin akar abuananabar gin ghua, egha Livain anabamin gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamin 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi.

28 Livaibar ingangarim kamakin.† Me Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avinizer divazimin aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egha Livaiba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamin ingangarir igharazir maba uaghan iti.

29 Me God ganidir Bretin rubuzibar pozir pumuningin ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh pluan aghuiba, ko yis puvatizir bisketba, ko bret tuamin ofaba, ko pluan me olivin borem sara veregha ingarizir bretta bar dar ganam. Me uaghan ofan kabar amuamin daghebar gan dar osimtiziba tuisighamin ingangarim iti. 30 Egha mizaraziba ko guaratiziba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin izi a minabiva an ziam famin ingangarim iti. 31 Me uaghan Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, me Sabatin dughiaaba ko iakinir igiaba otivir dughiaabar isar ekiaba, ko uari akuvir dughiaaba, me arazir kam damu mamaghira iki. Godin Akar Gavaviba mikemezi moghin, me dar gin mangiva dughiar ekiabar vaghvagh ofan manaba ko ofaba manmaghin dar amuam. Livaiba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin an ziam famin ingangarim iti. 32 Livaiba Ikiavira Itir God Bativamin Purirpenim ko an Dipenimin ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronin ovavir boriba, me men akurvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar amuam.

23:26: Godin Araziba 10:8 23:28: Diboboniba 3:5-9 † 23:28: E kamaghin gari, Devitin akam ves 26in gifa. Marazi ghaze akar kam ves 28in ikegha ghua ves 32in tu, a uaghan Devit migei.

24

Devit Godin ingangarim damuasa ofa gamir gumaziba amisiva me arisi

¹ Kar Aronin ovavir boribar ikiziba. Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. ² Ezi Nadap ko Abihu, aningin afeziam ikiavira itir dughiamin, aning aremegha boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa gamir gumazimningin oto. ³ Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingangariba deraviram otivam. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumazibar ikiziba vaghvagha ingangarim bagha me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a Eleasarin ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarin ovavir boribar mav. ⁴ Aning garima, Eleasarin ovavir boriba gumazir dapanir aviriba iti. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi Itamarin ovavir boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 8plan ikizibar me ariki. ⁵ Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amisevir dughiamin, a Eleasarin ikizimin gumazibara amisevir puvati, o Itamarin ikizimra amisefe, puvati. A virara aningin ikizimningin gumaziba amisivam. Aningin ikizimning me uaghara Godin ingangarir kam damuamin gumaziba iti. Egha me uaghara Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin gumaziba iti. Kamaghin amizi, me satu gikarara gumaziba amisefe.

⁶ Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir boriba, uari gitavtagha uaghara satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevegha givazi, akinafariba osirir gumazim Livain anabamin gumazim Netanelin otarim Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira Semaian garima, a ziaba osiri.

⁷ Me faraghavira satu gikararai dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe. Namba 2 Jedaian ikizim, ⁸ namba 3 Harimin ikizim, namba 4 Seorimin ikizim, ⁹ namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mijaminin ikizim, ¹⁰ namba 7 Hakosin ikizim, namba 8 Abiyan ikizim, ¹¹ namba 9 Jesuan ikizim, namba 10 Sekanian ikizim, ¹² egha namba 11 Eliasipin ikizim, namba 12 Jakimin ikizim, ¹³ namba 13 Hupan ikizim, namba 14 Jesebeapin ikizim, ¹⁴ namba 15 Bilgan ikizim, namba 16 Imerin ikizim, ¹⁵ namba 17 Hesirin ikizim, namba 18 Hapisesin ikizim, ¹⁶ namba 19 Petahian ikizim, namba 20 Jeheskelin ikizim, ¹⁷ namba 21 Jakinin ikizim, namba 22 Gamulin ikizim, ¹⁸ namba 23 Delaian ikizim, egha namba 24 Masian ikizim.

¹⁹ Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi ingangaribar amuasa ofa gamir gumazibar ikizir kabav sefe. Men inazir afeziam Aron fomira ingarizi moghin, me ingaram. Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira ingangarir kam damuasa Aron mikeme.

Livaibar ikizibar ziaba

²⁰ Kar Livain ovavir borir igharaziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Sebuel, an ziar igharazim Subael, a Amramin ovavir boribar mav.
Ezi Jeeda, a Sebuelin ovavir boribar mav.

²¹ Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men gumazir dapanim.

²² Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar mav.

Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav.

²³ Ezi Hebron* otarir 4pla iti: an otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam.

²⁴ Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar mav.

Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav.

²⁵ Ezi Isia, a Maikan dozim.

Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav.

²⁶⁻²⁷ Merarin ovavir borimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Guizbangira, aning Merarin otarim Jasian otarimning.

Merarin otarir igharazibar ziabar kara: Soham, Sakur ko Ipri.†

²⁸⁻²⁹ Malin otarimningin ziamning kara: Eleasar ko Kis. Eleasar otariba puvati.

Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar mav.

³⁰ Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko Eder ko Jeremot.

Gumazir kaba, me Livain anabamin ikizibar gumaziba.

³¹ Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba uan doziba ko, ingangarir manam damusi satu gikararang Livain anabamin ikizibav kemeghti, me a damuam. Aronin ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira men garima, me satu gikararai.

25

Devit Godin Dipenimin ighiam damuasa Livaibar adarazi amisefe

¹ Devit uan midorozir gumazibar dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven an ziam famin ingangaribar amuasa gumazir maba amisefe. Men ziabar kara: Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir boriba, ko Jedutunin ovavir boriba. Me Ikiavira Itir Godin akam gumazamizibav mikinamin ingangarim ikia egha gitan guar aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam me mikinam. Men ziaba ko ingangarir me amibar kara:

² Asapin otaribar tongin, me Sakur ko Josep ko Netania ko Asarela me amisefe. Asap uabi me gativagha men gari, egha atrivim me migeir dughiaabar, me Godin akam akuri.

³ Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan gumazir kaba amisefe: Gedalia, Seri, Jesaia, Simei,* Hasabia ko Matitia. Ezi men afeziam Jedutun me gativagha men gari. Me Ikiavira Itir Godin akamin gun migiava a minabava, an ziam fava gitan igharagha garibav sogha ighiabagh ami.

⁴ Ezi Hemanin otaribar tongin, me gumazir kaba amisefe. Bukia, Matania, Usiel, Sebucl, Jerimot, Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti, Romamtieser, Josbekasa, Maloti, Hotir ko Mahasiot. ⁵ Heman, a Godin akam isi atrivimin mikimamin ingangarim iti. God faragha ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri. Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guivir 3pla a ganingi. ⁶ Ezi Heman uan otaribagh ativagha men garima, me Ikiavira

* **24:23:** Ziar kam Hebron, a Hibrun akamin vezin kamin itir puvati. Egha vezin kam 1 Eghaghaniba 23:19in mirara ghu, ezi Hebronin ziam ves 23:19in iti. † **24:26-27:** Hibrun akam vezin kamin

mingarim deragha abighizir puvati. * **25:3:** Ziar kam, "Simei," datirighin Hibrun akamin itir puvati. A fomira ike, egha datirighin itir puvati. Ves 17 Simein gun migei.

Itir Godin Dipenimin aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gitan igharagha gariba ko tambarinbav sogh an ziam fiva ighiaba bangam. Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko Heman gativagha men gari.

7 Gumazir kaba ko Livain igharazir ighiabar amuamin foziba, men dibobonim 288. Me bar deravira ighiabagh amir fofozim ini, egha me bar deravira gitabav sogha fo. ⁸ Me bar moghira, satu gikarang foghasa, terara ingangarimin faragh mangam. Gumazir igiaba, o gumazir ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha givaziba, o tighar gitabagh ikarangamin fofozim iniamiba, me bar satu gikararai. Men ikiziba vaghvagha 12plan gumaziba iti.

⁹ Me faraghavira satu gikararava, Asapin ikizimin gumazim Josep ko an adarazi amisefe.

Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁰ Egha namba 3in dughiamin, me Sakur ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹¹ Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe.

¹² Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹³ Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁴ Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁵ Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁶ Egha namba 9in dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁷ Egha me namba 10in dughiamin, Simei ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁸ Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe.

¹⁹ Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁰ Egha me namba 13in dughiamin, Sebuel, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe.

²¹ Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²² Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²³ Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁴ Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁵ Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁶ Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe.

²⁷ Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe.

- 28 Egha namba 21in dughiamin, me Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 29 Egha namba 22in dughiamin, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 30 Egha namba 23in dughiamin, me Mahasiot ko an otariba ko an adarazi amisefe.
- 31 Egha namba 24in dughiamin, me Romamtieser ko an otariba ko an adarazi amisefe.

26

Godin Dipenimin tiar akabar garir gumazibar ziaba

1 Livain anabamin gumazir maba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara:

Meselemia, a Koren otarim, a Asapin adarazir mav, egha a Koran ikizimin gumazim.

2-3 Ezi Meselemian otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba 2 Jediael, ezi namba 3 Sebadaia, ezi namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi namba 6 Jehohanana, ezi namba 7 Elioenai.

4-5 God deragha Obetidom gamima, an otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba 6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba 8 Peuletai.

6 Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan ikizibar gumazir dapanibar otifi.

7 Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran bar fo.

8 Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba, me bar gumazibar garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingangaribagh fogha dagh ami.

9 Ezi Meselemian ikizimin gumazir 18pla, me bar deravira uan ingangaribagh fogha dagh gami.

10-11 Hosa, a Merarin ikizimin gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimin iti. (Simri, a guizbangira Hosan otarir ivariam puvati. An afeziam an amisevezi, a gumazir dapanimin oto.) Ezi namba 2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimin 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti.

12 Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghin ami.

13 Ikizir kabar gumaziba bar moghira satu gikarang fofoghasa, me Ikiavira Itir Godin Dipenim tiar akar manamin gan a geghuvam. Men ikizim aviraseme, o avirasemezir puvati, ikizir kabar gumaziba bar moghira ingangarin iniam. 14 Me satu gikarara kamaghin foghasa, terara aruem anadi naghin itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amisefe. Ezi gin me ua satu gikarara kamaghin foghasa, Sekaraia itiar akar manamin gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notin itim amisefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nighnizir aghuiba anidir gumazim. 15 Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa Obetidom amisefe.

Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim bagha an otariba amisefe. ¹⁶ Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kamaghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar ganamin ingangarim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghti ikizitam faragh ingarighti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram.*

¹⁷ Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati. ¹⁸ Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi.† Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari.

¹⁹ Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi.

Livaiba amir ingangarir maba

²⁰ Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari. ²¹ Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel. ²² Ezi Jehielin otarimning. Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti.

²³ Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara:

²⁴ Amramin ikizimin gumazim Sebucl, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin otarim Gersom, an ovavir boribar mav.

²⁵ Sebuclin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joram in afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam. ²⁶ Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba. ²⁷ Me midorozibagh amir dughiaabar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da inigha ize. ²⁸ Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko Seruian otarim Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari.

²⁹ Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi.

* **26:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. † **26:18:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

³⁰ Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin ingangarim gami. Me Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gavmanin ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira Itir God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar adagh ativagha dagh ami. ³¹ Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba 40in azenimin Devit atrivimin itima, me Hebronin ovavir boriba buri. Egha me garima, gumazir kabar aviriba, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Jaserin iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir aviribagh amir fofozir gumaziba. ³² Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amisefe, men dibobonim 2,700in tu. Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimmingin faragha zuimin adarazir nguaziba. Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27

Atrivimin gumazir dapaniba ko midorozir gumazibar dapanibar ziaba

¹ Kar Israelian ikizibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar gari gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir vamira zurara azenibar iakinir tamnin ingarighti, gin ikizir igharazim men danganim inigh iakinir igharazimin ingaram. Ikizir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men ziabar kara:

- ² Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim. ³ Egha a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanibar garir gumazir dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam.
- ⁴ Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim damuamin gumazir 24,000pla me geghuva men gari. Ezi Miklot an namba 2in ikia an akurvasi.*
- ⁵ Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim, a namba 3in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. ⁶ Benaia, a Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar mav, egha midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat an namba 2in ikia an akurvasi.
- ⁷ Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an danganim ini.
- ⁸ Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim, a namba 5 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.
- ⁹ Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, a namba 6 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari.

* 27:4: Hibrun akam me kagh deragha akamin mingarim abighizir puvati.

- 10 Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
- 11 Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimin gumazim.
- 12 Ezi Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim.
- 13 Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim.
- 14 Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim.
- 15 Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim.

Gumazir dapanir Israelian anababagh eghuva men garibar ziaba

- 16 Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara:

Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari.

17 Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari.

18 Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari.

Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakarın anabamin adarazi gativagha men gari.

19 Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari.

20 Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari.

Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mamın adarazi gativagha men gari.

21 Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distrighin iti.

Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari.

22 Ezi Asarel, a Jerohamin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba.

23 Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumazamiz-ibar amighti, men dibobonim bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati. 24 Seruian otarim Joap, a gumaziba

medir dughiamin, a ingangarir kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonim, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamın da osirizir puvati.

Atrivimin bizibagh eghuva dar garir gumazibar ziaba

²⁵ Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuubar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguubar ekiabar aven itiba ko nguubar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir tauan bar gavgavibar gari. ²⁶ Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar ingarir gumazibar garir gumazim. ²⁷ Ezi Raman nguubar ekiamin gumazim Simei, an atrivimin wainin azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguubar ekiamin gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar garir gumazim. ²⁸ Ezi Gederin nguubar ekiamin gumazim Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibar itir olivin temeaba ko fighin temebar garir gumazim. Ezi Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim. ²⁹ Ezi Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain otarim Safat, a danganir zarir igharazibar itir bulmakaubar garir gumazim. ³⁰ Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi Meronotin nguubar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar garir gumazim. ³¹ Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a sipsipba ko memebar garir gumazim.

Gumazir kaba bar moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba.

Gumazir nighnizir aghuiba isa Devit ganidibar ziaba

³² Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fozozir ekiam ikia egha akinafariba osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure gamir ingangarim iti.

³³ Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguubar ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim.

³⁴ Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini.

Ezi Joap atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim.

28

Devit Godin Dipenimin ingaramin araziba ko, me manmaghin an ingaramin arazibar gun gumazir aruabav gei

¹ Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalemın uari akuvaghasa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalemın uari akufa.

² Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, "Ia nan aveghbuaba ko nan gumazamiziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira

Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa uan navir averiamin pamten nighnisi. Eghti Boksia kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin min ikiam. Ki Dipenir kamın ingarasa nighnigha, a bagha biziba bar da akuvagha gifa. ³Ezi God kamaghın na miği, 'Devit, ni midorozir gumazimra, egha gumazamizir avirimın misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nın iti. Kamaghın amizi, gumazamiziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.'

⁴'Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amiseveghe na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimin oto. ⁵Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri. ⁶Ezi Ikiavira Itir God kamaghın na mikeme, 'Nın otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamin ikiam. ⁷A datirighın ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumaziba amsviti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.'

⁸Egha Devit ua kamaghın gumazamizibav gei, 'Ia Ikiavira Itir Godin gumazamizir datirighın kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghın ia miği, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghın damu, nguazir aghuir kamın ikiam, eghti a ian nguazimra ikiavira ikiam. Eghti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam.

⁹'Ezi nan otarim Solomon, ki ni miği, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongiabagh fo, kamaghın amizi, ni kamaghın damu. Ni an ifongiam gifoghsi bar gavgavighti, a nın amamangatighti ni deravira a gifogham. Egh ni akirim ragh a gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh ni gasaraghti ni zurara an saghon ikiam. ¹⁰Egh ni datirighın kamaghın fogh, gumazamiziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghın amizi, ni gavgavigh Dipenir kamın ingar.'

¹¹Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin nedazimin akinafarim isa Solomon ganingi. Nedazir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenir kamın danganiba, ko Dipenimin azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuibar arighamiba, ko pin itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighamin danganim. Boksia kamın asuam, kar God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamın iti. ¹²Godin Duam, Devitin akazir bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godin Dipenimin aven

itir dagiaba arızir danganiba, ko gumazamiziba Ikiavıra Itir God ganıdır bizir aghuiba arızir danganiba.

¹³ Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven ingaramın araziba, ko Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghın dar ingaramın arazim, da uaghan akinafarir kamın aven iti. ¹⁴ Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapba ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtızir manmaghın itiba inigh dar ingaram. ¹⁵ Egh lamba ko da arighamin aghoriba bagh, me gol ko silvan osimtızir manmaghın itiba inigh dar ingaram. ¹⁶ Egh golin dakozibar ingarsi, me golin osimtızir manmaghın itiba inigh dar ingaram, kar dakozir me bretba arigh da isi God danıngamiba. Egh me silvan dakozibar ingarsi, me silvan osimtızir manmaghın itiba inigh dar ingaram. ¹⁷ Akinafarir kamın me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko itariba ko kapbar ingarsi me golin aghuir osimtızir manmaghın itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir igharaziba bagh, me silvan osimtızir manmaghın itiba inigha, dar ingaram. ¹⁸ Ezi akinafarir kam uaghan bizir kabar gun mıgei: me golin aghuir osimtızir manmaghın itiba inigh, me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimın ingaram. Egh me golin aghuir osimtızir manmaghın itiba inigh, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarighti, aningın avızimning oneghırigh Ikiavıra Itir Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Bok-siam gisin ikiam. Enselin kamning, Ikiavıra Itir Godın karisin ababanımın min ikiam.

¹⁹ Ezi Atrivim Devit kamaghın mıgei, “Akinafarir kamın itir nedaziba bar, Ikiavıra Itir God uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri.”

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghın uan otarim Solomon mıgei, “Ikiavıra Itir Godın Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a nin akurvaghām. Kamaghın amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osimtızibar ganti, da ni abınan marki. Ni atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghıra iki mangiti, ni an Dıpenimın ingangarim agıvaghām. ²¹ E Godın Dıpenimın ingangaribar amuasa Livain anabamın ikiziba ko ofa gamir gumazibar ikiziba amisevegħa gıfa. Ezi ingangarın guar aviribar amuan bar foziba, nin akurvaghāsa gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar mogħıra, nin migirigıabar gintighāsa pura nıram oragħa iti.”

29

Gumazamiziba Godın Dıpenimın ingarasa bizir aghuiba arisi

¹ Ezi Atrivim Devit kamaghın gumazamiziba bar me mıgei, “God uabi, nan otarim Solomon, uan Dıpenimın ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igıamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavıra Itir Godın Gavgavimın Dıpenimın ingaramın ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamın gumazamizibar dıpenimın ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam. ² Kamaghın amizi, ki Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeĸa, dagiar pızir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki. ³ Ki uan Godın Dıpenim bagħa bar ifonge, kamaghın amizi, bizir ki akuvagħa gıvazir kabagħ isin, ki datırighın uabi uan gol ko silvaba aningı. ⁴ Kantri Ofırın golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtızim, 100,000 kilogrem gafıra. Ezi

silvan aghuibar osımtızim 240,000 kilogremın tu. Bizir kaba, da Ikiavıra Itir Godın Dipenimin averiamın an biribar mırıaba asıngamin biziba. ⁵ Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba inıva Ikiavıra Itir Godın Dipenimin aven itir bizir ıgharazibar nedazıbar ingaram. Ezi ian tinara datırıghın ofan mın uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavıra Itir God danıngasa ifonge?”

⁶ Ezi ikizibar gumazir dapanıba, ko anababar gumazir dapanıba, ko gumazir dapanır 1,000plan midorozir gumazıbar garıba, ko gumazir dapanır 100plan midorozir gumazıbar garıba, ko atrivimın ingangaribar garır gumazir dapanıba, me Devitın mıgırıgar kam barazıma a men navıbagh nıvıma me uan ifongiamın gın ghua uan bizir aghuıba isa da anıdı. ⁷ Me anıngızir bizir kabar osımtızıba kamaghın ghu: gol 170,000 kilogrem gafıra, ezi silva 340,000 kilogrem gafıra, ezi bras 620,000 kilogremın tu, ezi ain 3,400,000 kilogrem gafıra. ⁸ Ezi gumazir dagıar aghuir ivezir bar pın kozir ıgharagha garıba itıba, me da isa Godın Dipenimin aven itir dagıaba arızir danganımın da arıki. Gersonın ovavır borıbar mav Jehiel, a dagıar kaba arızir dipenimın garır gumazım. ⁹ Gumazamizıba garıma, men gumazir dapanıba uan bizir aghuir avırıbar anıngasa navıba dıkafi, egha me nıghnızir bar vamıra ikia uan ifongiamın gın ghua bizir kaba isa Ikiavıra Itir God ganıdı. Ezi gumazamizıba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge.

Devit Ikiavıra Itir Godın ziam fe

¹⁰ Egha Atrivim Devit gumazamizıbar damazımın Ikiavıra Itir Godın ziam fa kamaghın a mınabi:

“O Ikiavıra Itir God, nı en inazir afeziam Israelin God,
e nın gumazamizıba, e zurara nın ziam fı mamaghıra ikiam.

¹¹ Nı gavgavır bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pın mar itı, nı bar faragha itı.

Bar guızbangıra, overiam ko nguazımın itir bizir kaba bar nın bizıba.
Kamaghın amızı, nı bizıba bar dagh atıvagha dar atrıvir ekiam.

¹² Nırara bar bizir aghuir avırıba e ganıdı.

Egha nırara bizıba bar dagh atıfa.

Nırara gavgavır ekıar kamın mıngarım.

Nırara gumazamizıbar amutı me gavgavıgh ziar ekiaba iniam.

¹³ “En God, e datırıghın nı mınabava
nın ziar bar ekiam fe.

¹⁴ “Kı uan gumazamizıba ko, e kamaghın mıkıman kogham, e nı ganıdır bizir kabar ghuavıba. Puvatı. E pura gumazir kınıba, e bizıtamın ghuavım ikıangızir puvatı. Bizir kaba, kar bar nın bizıbara. Nı faragha bizir kaba e ganıngı, ezi e datırıghın ua da isa nı ganıdı. ¹⁵ E nın damazımın e ıza pura guıghav itir gumazamizıba ko azenan itir gumazamizıba, matı en inazir afeziaba. En ikırımırır nguazır kamın itım, a uaghan en sıuraghan kogham. E otıvıgh dughıar otevimra ikegh arıghıregham, matı nedazıbar mın, ghuarım aruem apazazı, da zuamıra puvatı. ¹⁶ O Ikiavıra Itir God, en God, nırara ziar ekiam inıasa, e nı bagha Dipenimın ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir nı bagha inıgha ızır kaba, da bar nın bizıbara.

¹⁷ “Nan God, nı gumazamizıbar navıba tuisıgha men garıma, me arızir voroghıra itıbagh amıma, nı navır amırızım isi. Kı bizir kam gınıghnıgha, uaghan nın ziar ekiam gınıghnısi, ezi nan navım bizir kaba nı danıngasa na

dikavima, ki uan ifongiamin gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir kamra, nin gumamazizir kaba uan biziba isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar akonge. ¹⁸ O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumamazizibar amuti, me ni bagh kamaghin garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar aven itir ifongiabar amighti, me nin porogh iki gavgafigh. ¹⁹ Ni nan otarim Solomonin nighnizim feghti, a nighnizir bar vamira iki nin Akar Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nin Dipenim ingar. Dipenir kam, ki an ingarasa bizibar kiri.”

²⁰ Egha Atrivim Devit kamaghin bar gumamazizibav gei, “Ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fi.” Ezi gumamaziziba oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim Devitin damazimin dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganidi. ²¹ Egha gumamaziziba amimzaraghan 1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan sipsipin nguziba inigha ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiribagh ami. Egha me uaghan wainin dipam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumamaziziba bagha ofan igharazir avirir mabagh ami. ²² Egha me dughiar kamnin isar ekiam gamua ofan igharazir kabar wainin dipaba ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir Godin damazimin bar akonge.

Egha dughiar kamra, me Ikiavira Itir Godin ziamin olivin borem isa ua namba 2in dughiamin Solomonin dapanim gingegeha, uam anemisevezi an atrivimin oto. Egha me uaghan ofa gamir gumazimin otivasa Sadok amisefe.

²³ Ezi Solomon datirighin uan afeziamin danganim inigha Ikiavira Itir Godin gumamazizibar atrivimin oto. An ingangarim bar derazi Israelian gumamaziziba bar an akabar girara zui. ²⁴ Ezi gavmanin gumazir dapaniba, ko midorozir gumazir gavgaviba, ko Devitin otariba, me bar moghira Atrivim Solomonin apengan ikiasa akam akiri. ²⁵ Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a Israelian gumamazizibar damazimin, a bar me gafiragha bar pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar ekevegeha ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragha ikeziabagh afira.

Devit areme

²⁶ Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim. ²⁷ A kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalem in atrivimin ike. ²⁸ A gumamazizibar damazimin bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an otarim Solomon gin, an danganim inigha atrivimin oto. ²⁹ Atrivim Devit uan igiamin atrivimin ikia ghua ghurigha aremezi dughiamin amizi bizibar eghaghaniba, da akinafarir mabar iti. Akinafarir kaba, me kamaghin dar bori, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Gat in Eghaghaniba.* ³⁰ Akinafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimin ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumamaziziba ko nguazir kamnin itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

29:23: 1 Atriviba 2:12 **29:27:** 2 Samuel 5:4-5; 1 Eghaghaniba 3:4 * **29:29:** Godin akam inigha izir gumaziba fomira osirizir akinafarir 3plan kaba, da ovenge, egha ua itir puvati. E fozir puvati, manmaghin garir eghaghaniba dar aven iti.

Atrivibar Eghaghaniba Itir Akinafarir Namba

2

2 Eghaghaniba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, an eghaghanibar akinafarir Namba 1in Eghaghanibar akinafarimın akuar mam. Kamaghın, ni Namba 2in Eghaghanibar akinafarimın akar mıngaribar gansi, ni Namba 1in Eghaghanibar akinafarimın akar faragha zuimın gan.

Namba 2in Eghaghanibar akinafarir kam, an Atrivim Solomonin eghaghanim gamua ghua dughiar Israelin kantri bigha akuar pumuningin ika kantrin pumuningin otogha ghua, kantrin kamning uaghara apanibar dafaribar ikuvizir dughiamın tu. Akinafarir kam uaghan, kantri Israelin notin amadaghan itimin avirizir bizir aviribav kemezir puvati. A kantri Juda ko Jerusalemın nguibar ekiamın otivizir biziba, a dararam eghari.

Atrivim Solomonin eghaghanim

(Sapta 1--9)

God nighnizir aghuim isa

Solomon ganıngi

(1 Atriviba 3:4-15)

¹ Devitın otarim Solomon, atrivir bar gavgavimın oto. Ezi Ikiavıra Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganıga a gamıma, a guızbangıra ziar ekıar bar pın itim ini. ² Solomon, 1,000plan midorozir gumazıbar garır gumazır dapanıba, ko 100plan midorozir gumazıbar garır gumazır dapanıba, ko jasba, ko Israelian gumazır dapanıba bar moghıra, ko men ikızıbar gumazır dapanıba bar men dia. Ezi gumazır kaba iza Israelian gumazamızıba ko bar moghıra uari akuvazi, Solomon Godın akamın gun me mıgei. ³ Egha Solomon ko gumazamızıba bar moghıra dikavıgha Godın zıam famın danganır Gibeonın nguıbar ekıam itır mıghsıamın ghue. Dughıar kamın, God batıvamın Purırpenım, pın itır danganır kamın itı. Bar fomıra, Israelia gumazamızıba puvatızır danganıamın itıma, Ikiavıra Itır Godın ingangarır gumazım Moses, Purırpenır kamın ingarı. ⁴ Dughıar kamın, Godın Akar Dıkırızır Gavgavımın Bokıam Jerusalemın itır purırpenır ıgharazır Devıt ingarızımın itı. Atrivım Devıt, faragha Kırıat Jearımın nguıbar ekıamın ghua Bokıar kam ınıgha, iza Jerusalemın itır purırpenır kamın aneti. ⁵ Ezi God bagha ofa gamır dakozır mam uaghan, Gibeonın itır Ikiavıra Itır Godın Purırpenımın guamın boroghın itı. Kar brasın dakozır Besalel fomıra ingarızım. Besalel, a Urın otarım, egha Hurın ıgiavotarım. Ezi Solomon gumazamızıba ko, me bar moghıra ghua danganır kamın Ikiavıra Itır God ko mıgia, an zıam fe. ⁶ Egha Solomon ghua God batıvamın Purırpenımın otogha brasın ofa gamır dakozır kamın boroghın tugha, Ikiavıra Itır Godın damazımın ofa gamır dakozır kam gısın 1,000plan ofan bar ısıa mıghırıbagh amı.

⁷ Solomon ofa gamıgha gıvazi, Ikiavıra Itır God dımangan, uabı an akagha a mıgia ghaze, "Ni bizır tızım gıfongegh, nan azaraghtı, kı ni danıngam."

⁸ Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto. ⁹ O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazamizir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamin minemniaba. Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizbangira otivasa ki ifonge. ¹⁰ Ni datirighin nighnizir aghuim ko fofozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumazamizir kabar ganam. Puvatighti, ki manmaghira nin gumazamizir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fofoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, “Nin azangsizim a bar dera. Ni bizir aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumazamizir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagha nan azai. ¹² Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba ni daningam. Egh ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumazamizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizir kamin, atrivir nin faragha ikeziba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham.” ¹³ Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalem in ghu. Egha a Jerusalem in atrivimin ikia Israelian gari.

*Atrivim Solomon midorozir gumazir aviriba ko bizir aviriba iti
(1 Atriviba 10:26-29)*

¹⁴ Solomon dughiarbar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalem in iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. ¹⁵ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kamin silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsiar muziaribar itir temeba. ¹⁶ Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.* ¹⁷ Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvaha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvaha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.†

2

*Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bizibar akiri
(1 Atriviba 5:1-18)*

¹ Solomon gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha a ua baghavira uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi. ² Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amiseveggha, 70,000plan gumazir dagiaba

1:9: Genesis 13:16; 28:14 **1:12:** 1 Eghaghaniba 29:25; 2 Eghaghaniba 9:22 **1:14:** 1 Atriviba 4:26

1:16: Godin Araziba 17:16 * **1:16:** Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, Kantri Musri, a Kantri Isipin ababanim gami. † **1:17:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

ko bizir igharaziba sara ateramiba amisevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe.

³Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze:

“Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. ⁴Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumazamiziba ko dipenir kamın mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimin bretim rubuzir e ofan min a daningamibar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughiaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekiar igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme.

⁵“En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram. ⁶Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamın ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimin a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamın ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghuburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimın min, Dipenimin ingarasa ifonge.

⁷“Ki uabi, ki Juda ko Jerusalemın gumazir maba iti, fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kamın ingangaribar amuasa me amisefe. Me bizir igharagha garibar amuamin fofoziba iti. Ni gumazir bizir igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainin bizibar ingaramin fofozim iki. Egh nir pighagheviba, ko nir agheviba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fofozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fofozim iki.

⁸⁻⁹“Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonin mighsiabar itir danganibar itir temeaba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonin temer sidaba ko temer painba ko junipan temeaba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikinam.

¹⁰“Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam.”

¹¹Tairin Atrivim Hiram, Solomonın akam baregha givagha, akınafarim osira, Solomonın akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze:

“Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. ¹²E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam

a niġnizir aghuir bar aviriba ko fofoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua bagh tamin ingaram.

¹³ “Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Huram nin akurvaghni anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin fofozim ikiava, niġnizir bar aghuim iti. ¹⁴ An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamin gumazim. Huram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fofozim iti. Egha a uaghan nir pighagheviba, ko nir bluplaba, ko nir agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram.

¹⁵ “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin boreba amangasa ki ifonge.

¹⁶ Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanabogh temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Jopan nguibar ekiamin magiram. Eghti nin ingangarir gumaziba Jopan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.”

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari

(1 Atriviba 5:15–6:38)

¹⁷ Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me menge. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me menge, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. ¹⁸ Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amisevegha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me deravira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3

¹ Atrivim Solomon Jerusalem aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiar kamin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ika ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa anemisefe. ² Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiram a gami. ³ Godin Dipenimin biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozim 9 mitan tu. ⁴ Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin amadaghan iti. An arozim 9 mitan tugh, Godin Dipenimin arozim ko voroghira ghu. Ezi an tuirivim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamin aven biriba bar dagh arigha da ave. ⁵ Egha me temer painin arariba inigha Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir Danganimin biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arigha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detin nedaziba ko senin digiriba aghore. ⁶ Atrivim golin kaba, kantri Parvaimin da ini. Egha a dagiar bar dirir iveziba bar pin koziba inigha, Godin Dipenim asingi. ⁷ A gol inigh, Dipenimin danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba,

ko bırıba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dipenimin biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore.

⁸ Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. An arozim 9 mita, egha Dipenimin arozim ko voroghıra ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamin osimtızim 20,000 kilogrem gafıra. ⁹ Me 500 grem gol inigha dikonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghurir pın itimin danganir dozibar bırıbar pogha da ave.

¹⁰ Egha atrivimin ingangarir gumaziba enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Egha me gol inigha bar moghıra aningın pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara. ¹¹⁻¹³ Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningın avızimning kuiagherigha voroghıra iti. Ezi aningın avızibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitıghav iti, ezi an avızir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin ıgharazim agharir kiriamın amadaghan mitıghav iti, ezi an avızir mam agharir kiriamın birim biragha an poro. Ezi aningın avızir ıgharazimning iza danganir kamin aven tongıra uaning bıra. Enselin kamningın avızibar ruariba bar moghıra 9 mitan tu. ¹⁴ Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pıghaghevıba, ko aghevıba ko, inir ghurghurir aghuarıba sara inigha inir ekiam isami. Egha me enselin bar gavgavibar nedazıba inir kamin da isamıgha, tiar akamin anegura.

Me guarir akinir ruarir pumuningın ingari
(1 Atrivıba 7:15-22)

¹⁵ Atrivim mıgeıma, me guarir akinir ruarir pumuningın ingarigha Ikiavıra Itir Godin Dipenimin tiar akamin azenara aning asara. Aningın ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningın roghuar pumuning akırigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningın roghuamningın ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. ¹⁶ Me gın senbar ingarigha guarir akinir ruarir kamningın roghuamningın garu. Egha me temer pomıgranetin ovızibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh ısın da ike. ^{* 17} Ezi me guarir akinir ruarimningın ingangarıba agıvagha, aning inigha Ikiavıra Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghın aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghın a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghın a dibori, Boas.†

4

Me Ikiavıra Itir Godin Dipenim bagha ua bizir mabar ingari
(1 Atrivıba 7:23-51)

¹ Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamın ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozim uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirivim 4

3:8: Ua Me Ini 26:33-34 **3:10:** Ua Me Ini 25:18-20 **3:14:** Ua Me Ini 26:31 * **3:16:** Hıbrun akam ghaze, me Bar Anogoroghezir Danganimin aven senin kabar ingari. Ezi bar guızbangıra, Bar Anogoroghezir Danganimin aven, me an bizibar ingarir puvati. Kamaghın amızı, gumazir avırıba ghaze, me deragha akar kamin mingarimin osırızir puvati. † **3:17:** Hıbrun akamin, zıar kam Jakın, akar kamin mirara ghu, “God a gamızı an oto.” Ezi zıam, Boas, akar kamin mirara ghu, “Godin gavgavimin aven.” **4:1:** Ua Me Ini 27:1-2

mita ko akuamin tu. ² Egha me brasin aviriba inigha da tuezî da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. ³ Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamin akamin miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamin akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. ⁴ Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikininim apengan ikia, egha uarir akuighav iti. ⁵ Tengin kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akamarir aghuarir onezir mamîn min kuiagherigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. ⁶ Egha me uaghan tengin muziarir 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guruam.

⁷⁻⁸ Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamîn aghoribar ingaramin arazimin Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin iti, ezi me deraviram an gintigha, lambar aghariba arazir kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamîn aghariba ko dakoziba isa, Godin Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganimin aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamîn aghoriba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamîn aghoriba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. ⁹ Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimin ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari akuvamin danganir ekiamin tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar ada ave. ¹⁰ Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimin guamin mikebar sautin amadaghan itimin anefa.

¹¹ Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. ¹² Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. ¹³ A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagh pomigranetin ovizir bizir pumuning aningin iti. ¹⁴ A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekiar dagh isin itibar ingari. ¹⁵ Egha uaghan tengin dipar bar ekiam kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. ¹⁶ Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin

ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi.

¹⁷ Atrivim Solomon Seredan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar eki-amningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuezî da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugha dar ingari. ¹⁸ Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar aviraseme, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati.

¹⁹ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. ²⁰ Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lambar ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamîn aghoriba arazir kamîn gin ghua dar ingari. ²¹ Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizir akamimin min garir avimin suighamibar ingari. ²² Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5

¹ Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aneti

(1 Atriviba 8:1-9)

² Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. ³ Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ⁴ Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livin gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghu. ⁵ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. ⁶ Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengan ibura.

⁷ Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. ⁸ Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. ⁹ Boksiam aterir iter otevir kamning, bar ruara. Ezi aningn ruaghatevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningn ruaghatevimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningn ruaghatevimning itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamn azenan ikiva, aningn ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti.* ¹⁰ Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksir kam garu.

*Godin angazangarir ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizifa
(1 Atriviba 8:10-11)*

¹¹⁻¹³ Gumazamiziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav soziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighbav suigha me ko tuivighav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighbav iviba, me bar tiarir vamiran ighiar bar aghuibagh ami.

Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighbav iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge:

“Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera,
ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti.”

Me tuivighavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa. ¹⁴ Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariam in aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.†

6

¹⁻² Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin

5:8: 2 Eghaghaniba 3:10-13 * **5:9:** Migirigiar otevir kam, “Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghira iti,” a e itir dughiar kam migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiam migei. **5:10:** Godin Araziba 10:5 **5:11-13:** 1 Eghaghaniba 16:34; 2 Eghaghaniba 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 136:1; Jeremaia 33:11 † **5:14:** Ni 1 Atriviba 8:11in gan.

ni bagha Dîpenir bar aghuir mamîn ingari, kar dîpenir ni zurara ikivira ikiamim.”

Solomon migirigaba isava gumazamizibagh anidi
(1 Atriviba 8:14-21)

³ Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamizibar gara, deragh me damuasa Godin azangsisî. ⁴⁻⁸ Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin ni ghnizim kamakin, a Dîpenitamîn ingarighti, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghîn iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin ikegha iza datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dîpenitamîn ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumazamizibar ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekiar kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamizibar ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dîpenimîn ingarasava amir ni ghnizir kam, a dera. ⁹ Ni uabi na bagh Dîpenimîn ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, a gin na bagh Dîpenimîn ingarighti, gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.’

¹⁰ “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimîn otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dîpenir kamîn ingari, eghti Israelia an boroghîn mangi an ziam fam. ¹¹ Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimîn Boksiam arighasa, Dîpenir kamîn aven danganir mamîn ingari. Boksar kamîn aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningîn iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.”

Solomon God minabi
(1 Atriviba 8:22-53; Onger Akaba 132:8-10)

¹²⁻¹³ Egha Solomon Israelian gumazamizibar damazimîn, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimîn boroghîn tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimîn ghuavanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimîn boroghîn, danganir me uari akuvimîn iti. Dakozir kamîn arozim, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim, uaghan 2 mita ko 20 sentimita, ezi an turivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimîn, uan dafarimning fegha overiamîn aka. ¹⁴ Egha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimîn itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamîn gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangukuvir ekiam men ikiavira iti. ¹⁵ Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. ¹⁶ Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimîn daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amiseveghti, a Israelin kantrin atrivimîn iki mamaghira ikiam.’ ¹⁷ O Israelian God, ki kamagsua, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh.

18 “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamın ikiam o? E fo, overiar bar pın itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamın danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramın kam, a manmaghın nın tughatigham? 19 O Ikiavira Itir God, nan God, ki nın ingangarir gumazım, ni datirighın nan ararem ko azangsızim barakigh. 20 Ni kamaghın mıgia ghaze, ‘Dipenir kam kar nına, eghti gumazamiziba an aven izıva nın boroghın ızam.’ Ki kamaghın ifonge, Ni arueba ko dimagarıbar zurara damazım Dipenir kam gasaragh mamaghıra iki. Eghti ki Dipenir kamın ganıva ni ko mikımamın dughıabar, ni nan mıgırıgıaba baragham. 21 O Ikiavıra Itir God, ni uan Nguıbamın pın iti. Ki İsraelıa ko, e nın gumazamizıba, e nın Dipenımın ganıva ni ko mikımamın dughıabar, ni en mıgırıgıaba baragh en arazır kuraba gın amang.

22 “Gumazıtam, arazır kuratam gumazır ıgharazıtam damıghtı, an namakaba a inıgh nın Dipenımın aven izı, egh nın ofa gamır dakozımın boroghın mangı, egh pazı gumazır kam damusı nın azangam. Eghtı nın damazımın bizır kam guızbangıra puvatıghtı, ni osımtızır kam gın amadagh. 23 O Ikiavıra Itir God, ni uan nguıbamın iki, uan ingangarır gumazamizıbar akaba baragh, egh deraghvıra men kotıam akırıgh. Egh ni mızazım ısı gumazır osımtızım gamızım gası, egh osımtızır kuramın uam a ikaragh. Egh ni osımtızıba puvatızır gumazım deraghvıra a damıghtı, gumazıba bizır kamın ganıgh fogh suam an arazır kuram gamızır puvatı.

24 “E İsraelıa, nın gumazamizıba, e arazır kurabar amutı, bizır kam bangın en apanıba e mısoğhtı, ni apanıbar amamangatıghtı me e abıragham. Eghtı e ti ua uan navıbagh ıragh, uan arazır kuraba gın amangısı, nın Dipenımın izı nın zıam fı nın azangısıghtı, 25 ni uan Nguıbamın iki e İsraelıa nın gumazamizıba en azangısızıba baragh, en arazır kuraba gın amang. Egh en apanıba e inıgh kantrın ıgharazımın mangıghtı, ni uam e inıgh izı kantrın fı fomıra en inazır afeziabagh anıngızımın e atıgh.

26 “E nın gumazamizıba arazır kurabar amutı, ni en arazır kuraba ikarvagh amozımın anogoregham. Eghtı, e uan navıbagh ıragh Dipenır kamın gan nın zıam fı, nın azangısıghtı, 27 ni uan Nguıbamın iki, e İsraelıa, e nın ingangarır gumazamizıba, ni en azangısızıba baragh, en arazır kuraba gın amang. Egh ni uan arazır aghıubar en sure damu. Egh amozım amadaghtı a nguazır fı fomıra e ganıngızım gızı.

28 “Eghtı dagheba otevir dughıam en kantrı batogham, o arımarıar ekıatam otogham, o amınır avımın mın ısıtam izı azenıbagh asıghasıgham, o odezır avırıba daghebar amı da ağıvam, o apanıba izı en nguıbar ekıabar e korogh e mısoğham, o arımarıar ıgharagha garır avırıba e gasıghasıgham, 29 bizır kaba otıvtı, e İsraelıa nın gumazamizıba, en tav osımtızır kabar tamın mızazım baragh, uan agharıba feğh nın azangısıghtı, 30 ni Ikiavıra Itir God, ni uan Nguıbamın ikıva en azangsızım baregh en akuragh en arazır kuraba gın amadagh. Nırara gumazamizıbar nıghnızıba bar dagh fo, kamaghın, fı uabı vaghvagh en arazır kurar e amızıba ikarvagh ıvezır kuram e danıng. 31 Ni kamaghın damıghtıma, e nın gumazamizıba zurara nın apengan iki, egh nguazır fı en inazır afeziabagh anıngızır kamın ikiam.

32 “Kantrın İgharazıbar Gumazamizıba, me nın adarazı İsraelıan aven ıtır puvatı, egh me nın zıam bangın, uan nguıbar saghon ıtıba ategh kagh ızam. Guızbangıra, me nın zıar ekıam ko, ingangarır bar ekıar fı en gumazamizıbar akırvaghasa amızıba, me da barakı. Egh men tarazı, nın zıam fı sı, nın Dipenır kamın izı, egh fı ko mikımam. 33 O Ikiavıra Itir God, fı

uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangisizibar amu. Kamaghin, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumazamiziba an aven, me nin boroghira izam.

³⁴ “Egh danganir manamin ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekar ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, ³⁵ Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh.

³⁶ “Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. ³⁷⁻³⁹ Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangisiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh.

⁴⁰ “O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh.

⁴¹ “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi uan avughsir danganimin iki.

Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh, eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghvira itiba, nin arazir aghuiba bangin bar akongegham.

⁴² O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh.

Guizbangira, ni zurara an apangkufi.

Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki.”

7

*Solomon Dipenir kam damighti,
a Ikiavira Itir God baghvira ikiasa
ofa gami*

(1 Atriviba 8:62-66)

¹ Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekeveghe an Dipenir kam bar a gizifa. ² Ikiavira Itir Godin angazangarir ekar kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi,

ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. ³ Israelia avir kamın garima, a izaghirima, me gari, angazangarır bar ekiam Ikiavıra Itir Godın Dıpenim gizivagha an iti. Ezi me Ikiavıra Itir Godın Dıpenim avınizir dıvazımın nguazımın arıghızır dagıabagh ısın, uan tevıba apırıgha dapanıba avıgha, uan guaba isa nguazım mıtuagha, Ikiavıra Itir God mı nabava, an zıam fa ghaze:

“Ikiavıra Itir Godın Arazıba bar dera,
egha a zurara en apangkuva ikia
mamaghıra iti.”

⁴ Egha Atrıvım Solomon uan gumazamızıba ko me bar moghıra, Ikiavıra Itir God bagha ofabagh amı. ⁵ Atrıvım Solomon God bagha 22,000plan bulmakaun apurıba ko 120,000plan sıpsıba inıgha ofa gamı. Arazır kamın atrıvım uan gumazamızıba ko me Dıpenır kam gamızıma, a Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın oto. ⁶ Godın ofa gamır gumazıba vongın mıtvızı, Lıvaıba vongın mıtıfı. Atrıvım Devıt ıghıabar amuasa uan ingangarır gumazıbav kemezi me ingarızır bıızıba, me da sara mıtvıghav itı. Devıt fomıra Ikiavıra Itir Godın zıam famın dughıamın, Lıvaıba gıtıba ko bıızır ıgharazıbav sogha, Ikiavıra Itir God mı nabır ıghıabagh amua, bıızır kabagh ıkararai. Me ıghıar kam gamı, “Ikiavıra Itir God, zurara en apangkuva ikia mamaghıra itı.” Ezi gumazamızıba datırıghın mıtvıghav itıma, Lıvaıba ıghıar kam batıma, ofa gamır gumazıba sıghabagh ıvı.

⁷ Aruer kamra Atrıvım Solomon, nguazır Godın Dıpenımın guamın boroghın itır danganır uarı akuvım, a Ikiavıra Itir God bagha anemısevezi, an a baghavıra itı. Egha nguazır asızır kamın, an ofan bar ısıa mıghırıba ko, wıt tuamın ofaba ko, God ko navır vamıran ikıamın ofa bagha asızıbar ovıba ısıa ofabagh amı. Ikiavıra Itir Godın damazımın tughav itır ofa gamır dakozır kam, me faragha brasın an ingarızı, a mong sıvızı me an ofan avırır kabar amuan ıburagha danganır arozır gumazamızıba uarı akuvır kamın ofabagh amı.

⁸⁻⁹ Kar Averpenıbar Ikıamın Dughıar Ekıam. Ezi Atrıvım Solomon Israelia ko uarı akuvagha Jerusalemın itı. Gumazamızır avırım nguazır kamın danganıba bar dar ıkegha ıze. Me notın amadaghan Hamatın nguıbar ekıamın zuır tuavır akamın ıkegha, ghua sautın amadaghan kantrı Isıpın nguazır mıtaghıamın tuzır darası. Me Ikiavıra Itir God, en Godın damazımın, 7plan aruebar uarı akuvagha ıkegha, gın me ua 7plan arueba ısafuragha 14plan arueba bar me dar ıke. Egha amınzaraghan me ua uarı akufa.* ¹⁰ Ezi namba 7ın ıakınım, an namba 23ın aruemın, Solomon ua gumazamızıba amadıma, me uamategha uan nguıbabar zui. Me fo, Ikiavıra Itir God, deraghavıra Atrıvım Devıt ko, Atrıvım Solomon, ko uan gumazamızıba Israelia gamı. Kamaghın amızı, me bıızır aghuır kabagh nıghnıgha bar akongegha uamategha uan nguıbabar zui.

God ua Solomon bato (1 Atrıvıba 9:1-9)

¹¹ Solomon Ikiavıra Itir Godın Dıpenım ko, atrıvımın dıpenımın ingarıgha gıfa. A dıpenır kamnıngın ingaramın nıghnızıba, a bar ada gıfa. ¹² Ezi Ikiavıra Itir God, dımangan a batogha, kamaghın a mıgeı, “Kı nın azangsızıba baregha gıfa. Gumazamızıba ızı nın ofa damuasa, kı dıpenır kam amısefe.

7:3: 1 Eghaghanıba 16:34; 2 Eghaghanıba 5:13; Esra 3:11; Onger Akaba 100:5; 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaıa 33:11 * **7:8-9:** Nı 2 Eghaghanıba 5:3ın gan.

13-14 Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumazamiziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadagham. Eghti dughiar kamın, ia nan gumazamizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh ian nguazim damighti, a ua deragham. 15-16 Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumazamiziba zurara Dipenir kamın nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kamın ganıva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghsi, ia bagh gan ikiam. 17 Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. 18 Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighti, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelian atrivibar iki mangivira ikiam.'

19 "Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, 20 ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. 21 Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamın izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar ati-atigh kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?' 22 Eghti gumazamizitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamın mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamın ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.'"

8

Solomon amizir bizir igharaziba (1 Atriviba 9:10-28)

1 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. 2 Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekıar ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekıar kabagh apia. 3 Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekıamning ko misogha, me abiragha nguibar ekıar kamning ini. 4 Egha gin, a gumazamiziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekıam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekıar mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arızir dipenir ekıabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekıar kabar ingari. 5 Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekıam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekıam, uam aningın ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekıamin nguibar kamning

avini. Egha a uaghan nguibar ekiar kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuivar ingari. ⁶ Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari.

⁷ Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumamaziziba iti. Kar Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. ⁸ Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti. ⁹ Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hoziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi. ¹⁰ Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonim, a 250in tu.

¹¹ Solomonin amuim Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamin iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, "Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikezir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti." Kamaghin amizi, Solomon uan amuim bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti.

¹² Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamin ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami. ¹³ Moses Osirizir Arabiza mikemezi moghin, a dughiarbar zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiarbar ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagha, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiar 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. ¹⁴ Solomon uan afeziam Devitin arabizar gintigha, bizir a damuasa mikemeziba, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me tuira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvagha me tuira. Ezi men marazi uaghan ighiabar amu Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiarbar vaghvagha dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me tuira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. ¹⁵ Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziba, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi.

¹⁶ Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto.

* **8:8:** Akar kam, "datirighin ikia kamaghira iti," a datirighin en dughiar kamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei. **8:13:** Ua Me Ini 23:14-17; 34:22-23; Diboboniba 28:9-15; 28:16-29:39; Godin Arabiza 16:16

¹⁷ Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. ¹⁸ Ezi Atrivim Hiramın kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin boroghin tu.

9

Kantri Seban atrivir amizim

Solomonin ganasa izi

(1 Atriviba 10:1-13)

¹ Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalemın oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsi.

² Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. ³ Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani. ⁴ Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughubar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura.

⁵ Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, “Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. ⁶ Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe.

⁷ Ezi nin gumazamiziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. ⁸ Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto.”

⁹ Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughuriar aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati.

¹⁰ Ezi Atrivim Hiramın ingangarir gumaziba ko Solomonin ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir

bighiziba ko, dag'ar avirir iveziba bar p'in koziba, me da inigha Israelin ize. ¹¹ Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati.

¹² Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu.

*Solomon bizir bar aviriba iti
(1 Atriviba 10:14-19)*

¹³ Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. ¹⁴ Egha a uaghan dag'ar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arabian atriviba ko, Israelin distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi.

¹⁵ Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogrem'in tu. ¹⁶ Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogrem'in tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim.

¹⁷ Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabir ekiar mam'in ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. ¹⁸⁻¹⁹ Atrivimin dabirabim bar p'in iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir dabirabir kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati.

²⁰ Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati.

²¹ Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiram'in ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba.

²² Atrivim Solomon, dag'ar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira.

²³ Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi.

²⁴ Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi.

²⁵ Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalem in iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekiar igharazibar iti.

²⁶ Atrivim Solomon kantriba bar me gatavagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Isipin tu.

²⁷ Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalem in ize. Ezi dughiar kam in silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. ²⁸ Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini.*

*Solomon areme
(1 Atriviba 11:41-43)*

²⁹ Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahiyan Akinafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari.

³⁰ Solomon 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin ikia, egha Israelia bar me gatavagha men gari. ³¹ Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalem in, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

Atrivim Rehoboamin eghaghanim

10

(Sapta 10–12)

*Notin amadaghan itir Israelin adarasi, me Judaba ataki
(1 Atriviba 12:1-19)*

¹ Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghu. ² Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighiti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kam in akam baraki.

³ Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, “Ni uamategh Israelin izi.”

Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, ⁴ “Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighiti, e datirighin nin apengan ikiam.”

⁵ Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, “Ia mangi, 3plan dughuiba givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam.” Ezi me anetegha uamategha ghue.

⁶ Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, “Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?”

⁷ Ezi me kamaghin a migei, “Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam.”

⁸ Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangsi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi. ⁹ A kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvagham?”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, “Ni men azangsi nir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghsi, ni kamaghin me mikim, ‘Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. ¹¹ Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benim gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.’”

¹² Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. ¹³⁻¹⁴ Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, “Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benim gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram.” ¹⁵ Fomira akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ani. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati.

¹⁶ Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, “E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelian gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan.” Me akar kam mikemegeha, tintinibar uan nguibabar ghue. ¹⁷ Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari.

¹⁸ Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem in ghue. ¹⁹ Dughiar kamin ikegha ia datirighin,* Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganan me bar aghua.

11

*Akam inigha izir gumazim Semaia Godin akam akuri
(1 Atriviba 12:21-24)*

10:15: 1 Atriviba 11:24-39 **10:16:** 2 Samuel 20:1 * **10:19:** Akar kam, “Dughiar kamin ikegha ia datirighin,” an e datirighin itir dughiar kamin gun migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin gun migei.

¹ Ezi Rehoboam ghua Jerusalemın otogha, Juda ko Benjaminın anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighti me ua izi an apengan ikiam. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ingha izir gumazir Semaia migei, ³ "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminın anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, ⁴ 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghin ia uamatogh uan nguibabar mangi.'" Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinzi, me uamatogha uan nguibabar ghue.

Rehoboam nguibar ekiar maba avinizir divaziba gavgavim dagh anidi

⁵ Rehoboam Jerusalemın ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. ⁶ Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningi: Betlehem, Etam, ko Tekoa, ⁷ ko Betsur, Soko, ko Adulam, ⁸ ko Get, Maresa ko Sif, ⁹ ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, ¹⁰ ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir nguazimın iti. ¹¹⁻¹² Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aningi. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagha, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagha dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dughiabagh nighnigha, bizir aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamin nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarazir atrivimın iti.

Ofa gamir gumaziba ko Livaiba Jerusalemın ize

¹³ Kantri Israelın danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. ¹⁴ Atrivim Jeroboam ko an gin otivir atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarim gamir puvati. Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimın danganir mabar iti. ¹⁵ Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi mighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar ofiti. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe.*

¹⁶ Ezi Israelian anababa bar dar gumazamizir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalemın izi. ¹⁷ Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizir kam Atrivim Rehoboamın akurazi, an atrivir bar gavgavimın oto.

Atrivim Rehoboam amuir aviriba ko borir aviriba iti

¹⁸ Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. ¹⁹ Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. ²⁰ Ezi Rehoboam gin, Apsalomin guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. ²¹ Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. ²² Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. ²³ Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distrighin Itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12

*Judaba arazir kuram gamizi,
God puv me gami
(1 Atriviba 14:22-28)*

¹ Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumamaziziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. ² Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. ³ Atrivim Sisak uan midorozir gumazir bar avirim ko ize, eghti gumaziba me mengan iburagham. Egha a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. ⁴ Midorozir gumaziba misogha, kantri Judan nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba inigha, iza Jerusalem boroghin otifi.

⁵ Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalem, Rehoboam ko iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazim Semaia ghua me batogha, kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ia akirim ragha a gasara, kamaghin amizi, a datirighin akirim ragha ia gasara, egh Sisak ateghti a ia abiragham."

⁶ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abiragha kamaghin migei, "Bar guizbangira, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavira Itir God amim, a guizin arazimra."

⁷ Ezi Ikiavira Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam inigha izir gumazim Semaia ganiga ghaze, "Ki garima, me uari abira. Kamaghin amizi, ki me gasighasighan kogham. Sisak Jerusalem misoghamin dughiamin, ki an ateghti, a bar me gasighasighan kogham. Guizbangira, ki men aningaghe, egh ki Jerusalem nguibar ekiam isi Sisak danighti a bar a gasighasighan kogham. ⁸ Ki Sisak ateghti, a me abiraghti, me an apengan iki an ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Eghti arazir kamin, me ganigh fogh suam, nan ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamin atrivibar ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a ikufi."

⁹ Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalemia ko misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar

aghuiba bar da ini. Egha uaghan Solomon midorozim bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. ¹⁰ Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. ¹¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughiaabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham.

¹² Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragha, an apengan iti. Kamaghin amizi, God ua Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dughiar kamın, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti.

Rehoboam areme

(1 Atriviba 14:21-22; 14:29-31)

¹³ Rehoboam a Jerusalemın ikia atrivir bar gavgavimın oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimın oto, egha 17plan azenibar atrivimın iti. A Jerusalemın iti, nguibar ekiar kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin nguibaba bar dar tongın an amisefe, eghti danganir kamın, Israelia bar an boroghın izi, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. ¹⁴ Rehoboam uan navir averiamın aven Ikiavira Itir Godin ifongiamın gin mangan aghua, kamaghın amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimın arazir kurabagh ami.

¹⁵ Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akınafarir kamningin iti: Godin akam inigha izir gumazim Semaian Eghaghanibar Akınafarim, ko Godin akam inigha izir gumazim Idon Eghaghanibar Akınafarim. Idon akınafarir kamın aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamın, kantrin pumuning zurara uaning misosi. ¹⁶ Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamın anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimın oto.

Atrivim Abiyan eghaghanim

13

(Sapta 13)

Judaba ko Israelia uariv sosi

(1 Atriviba 15:1-8)

¹ Jeroboam Israelin atrivimın itima, an namba 18in azenimın, Abiya, a Judan atrivimın oto. ² A 3plan azenibar Jerusalemın atrivimın iti. Ezi an amebamin ziam Mikaia, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeian nguibamin gumazim.

Dughiar kamın, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi. ³ Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba inigha Israelia ko misoghasa zui. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me inigha Judaba ko misoghasa izi. ⁴ Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimın anabamin mighsiaba itir danganimın uari akuvagha misoghasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimın Mighsiamin mitigha kamaghın dia migei, "Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. ⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar

Dikirizir Gavgavir kam, an miğirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati?

⁶ “Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egha a uan atrivimin aningaghegha, a barazir puvatigha an apanim gami. ⁷ Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagha garibagh amiba, Jeroboam ko roroabagh ami. Egha Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin arazibar gin mangasa, me bar gavgafi. Dughiar kamın Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragha dagh fozir puvati. Egha a men akaba munasan ibura. ⁸ Egha ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakaun nedazir pumuning sara izi, aning ian marvir guamning. Egh ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamın atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe. ⁹ Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egha Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ami moghin, ia uari uari bagha ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagh bulmakaun apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemiseveghti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogham.

¹⁰ “Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuavira ikia, akirim ragha a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibar ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaiba men akurvasi. ¹¹ Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiriba ko pauran mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egha me God ganidir bretin rubuziba inigha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egha me zurara guaratizibar, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragha a gasara. ¹² Ia oragh. God en faragha zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misoghasa midorozimin sighbagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghan marki. Ia e dikabiraghan kogham. Bar puvatigham.”

¹³ Atrivim Abiya miğiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misoghasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. ¹⁴ Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragha Israelian midorzir gumazibar ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugha gifa. Ezi me zuamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighbagh ivi. ¹⁵ Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egha me diava araghasir dughiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atigha are. ¹⁶ Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. ¹⁷ Egha Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuaghariki. ¹⁸ Dughiar kamın, Judaba kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragha bar me abira.

¹⁹ Dughiar kamın, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibar agintigha ghua, Israelian nguibar ekiar 3pla ini. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiar 3plan kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba sara ini. ²⁰⁻²¹ Egha Abiya atrivir bar gavgavimın oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimın ikia ghua aremezir

dughiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. ²² Atrivim Abiya amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamın iti, me kamaghın a dibora ghaze, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim.

Atrivim Asan eghaghanim

14

(Sapta 14--16)

Asa Judan kantrin atrivimin oto

¹ Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamin, midorozitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gifa. ² Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³ Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. ⁴ Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei. ⁵ Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughuriar aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroziba puvati, gumazamiziba deraghavira iti.

⁶⁻⁷ Egha Atrivim Asa kamaghın Judabav gei, “E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekiar gavgavitabar ingarigham. Egh midorozir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainın iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamin gintighasa gavgafi, kamaghın amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiar mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangatizir puvati, kamaghın amizi, midorozir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. ⁸ Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midorozir gumaziba ko Benjaminın anabamin 280,000plan midorozir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminın anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo.

Ikiavira Itir God Asan akurazi, a Itiopiaba abira

⁹ Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midorozir gumazir bizir dafam inigha Judabav soghasa izi. Seran midorozir gumazibar dibobonim 1,000,000ın tu. Egha a 300plan midorozir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. ¹⁰ Me izava otivima, Atrivim Asa uan midorozir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghın otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midorozir gumaziba batifi. Egha midorozir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. ¹¹ Ezi Asa kamaghın Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midorozir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi

gumazir kam midorozir gumazir bar aviriba iti. E fo, nırara gumazir gavgavıba puvatizıbar akurvazıma, me gumazir gavgavıba itıba abırı. Kamaghın amızı, İkiavıra İtir God, en God, ni en akuragh! E ni baghavıra gari. E nın ziar ekıam fasa apanı avırır kaba ko misoghasava ami. O İkiavıra İtir God, nırara, ni en Godra. Ni nguazir kamın gumazıtamın amamangatıghtı, a ni abıraghan kogham.”

¹² Asa God ko mikemegha gıvagha, Judan midorozir gumazıba ko me ghua İtiopiabav sosi. Ezi İkiavıra İtir God İtiopiaba abırızı, me are. ¹³ Ezi Atrıvim Asa uan midorozir gumazıba ko men ağıragha ghua Gerarın nguıbar ekıamın midorozir gumazır bar avırım misoghezi, me bar atiatingı, kamaghın kantrin midorozir gumazıba ua misoghan ibura. İkiavıra İtir God uan midorozir gumazıbar akurızı, me bar İtiopiabagh asıghasıki. Egha Judaba men bizır bar avırıba inıgha ghue. ¹⁴ İkiavıra İtir God, Gerarın danganımin boroghın itır nguıbar ekiabar gumazıbagh amızı, me bar atiatingı, kamaghın amızı, Asa pura nguıbar ekiar kaba bar ada ini. Bizır bar avırıba nguıbar ekiar kabar iti, ezi Asan midorozir gumazıba bizır kaba inıgha da atera ghue. ¹⁵ Egha Asan midorozir gumazıba uaghan danganıbar kamın sipsıbagh eghuvır gumazıbar sogha, sipsıba ko kamelın avırıba inıgha Jerusalemın ghue.

15

Atrıvim Asa Judabar arazıba akırmıghasa me mıgei

¹ Dughıar mamın, Odetın otarım Asarıa, Godın Duam a gapasa. ² Ezi Asarıa ghua Atrıvim Asan gara kamaghın a mıgei, “Atrıvim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminın anabamın adarısı, ia oragh. İa İkiavıra İtir Godın boroghıra ikıtı, a ia ko ikıam. Egh ia a burıva a baghvıra ikıtı, a ia ateghtı, ia an boroghın ikıam. Egh ia akırım a gasaraghtı, an akırım ia gasaragham. ³ Bar guızbangıra, İsraelıa bar dughıar ruarımın, guızın God ko itır puvatı, me akırım ragha a gasara. Egha me Godın akabar men sure damuamın ofa gamır gumazıtaba itır puvatı. Egha me uaghan an Arazıbar gın zuır puvatı. ⁴ Ezi osımtızır ekiaba İsraelıa batıvır dughıabar, me uamategha İkiavıra İtir God bagha izı. Egha me a baghavıra ikıa a burıma, a me ataghızı, me an boroghın izı. ⁵ Fomıra, gumazamızıba uan nguıbaba ategha, nguıbar ıgharazıbar zuıma, gumazır kuraba me misogha paza me gamı. Osımtızır ekiar avırıba nguazır kamın gumazamızıbagh amıma, me dabırabır aghuıba bar puvatı. ⁶ God osımtızır ıgharagha garır avırıba me ganıdı. Kamaghın amızı, me bar bıaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin ıgharazıba abırı. Ezi nguıbar ekiaba uarıv sosi. ⁷ Eghtı iarara ıngangarır aghuım damusı bar gavgafıgh. İa bar mıtıvıgh gavgavıghtı, İkiavıra İtir God ıan ıngangarımın gan, deravıra ia damuam.”

⁸ Atrıvim Asa, Odetın otarım Asarıan akaba baraghızı, akar kaba, gavgavım an nıghnızım ganıngı. Ezi a Judan anabam ko Benjaminın anabamın nguazıbar itır marvır guar God bar aghuazıba bar da batoke. Egha a uaghan Efrımın anabamın nguazımın itır mıghsıabar itır danganıbar ghua, nguıbar ekiar a midorozımın inızıbar marvır guaba saram otoke. Egha Asa ıngangarır gumazıbar kemezi, me İkiavıra İtir Godın Dıpenımın azuarımın guamın boroghın itır ofa gamır dakozır kam bar deraghavıra anekırı. ⁹ Efrımın anabam ko Manasen anabam ko Sımeonın anabamın adarazır avırım, me kamaghın gari, İkiavıra İtir God, a Atrıvim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamızır kaba, kantri İsrael ategha iza, sautın amadaghan Asa

ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia.

¹⁰ Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba iza Jerusalem in uari akufa. ¹¹ Egha dughiar kamin, me midorozim in aven inizir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsiba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. ¹² Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. ¹³ Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. ¹⁴ Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighbagh ivi. ¹⁵ Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati.

¹⁶ Ezi Atrivim Asa uan inaghamim Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi. ¹⁷ Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. ¹⁸ Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a ubi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipeniminin ghu. ¹⁹ Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apantim iza a ko misoghezir puvati.

16

Israelia Judaba ko misosi (1 Atriviba 15:17-22)

¹ Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mam in uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumazamiziba Judan danganimin mangigh izegh damuan kogham. ² Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipeniminin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada, ³ "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavitam damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati gan afeziamning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighiti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh."

⁴ Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini, kar nguibar ekiar me dagheba ko bizir igharaziba ariziba. ⁵ Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim

ategha, divazim agivazir puvati. ⁶ Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi.

Godin akam inigha izir gumazim Hanani Akar Gavgavim isa Atrivim Asa ganingi

⁷ Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghana an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiraghan iburagham. ⁸ Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira. ⁹ Gumazamizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvagha gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghana Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puvati. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiagham kogham. Apaniba zurara ia ko misogham.” ¹⁰ Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumazamizir mabagh ami.

*Atrivim Asa areme
(1 Atriviba 15:23-24)*

¹¹ Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ¹² Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dagarimningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghana Ikiavira Itir Godin azangsizir puvati. A doktabara, men azangsisi. ¹³ Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan anazir afeziabar min areme. ¹⁴ Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimin kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangkuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

Atrivim Jehosafatin eghaghanim

17

(Sapta 17--20)

Jhosafat Judabar atrivimin oto

¹ Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia izi me misoghan iburagham. ² Egha uan midorozir

gumaziba, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziam Asa faragha midorozimin inizir nguibar ekiaba. ³ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a uan inazir afeziam Devitin min arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puvati, kamaghin, Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. ⁴ Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba bar deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar min arazir kurabagh amir puvati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha, deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumazamiziba bar bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia, Judabar damazimin ziar ekiam iti. ⁶ A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asighasiki.

⁷⁻⁹ Jehosafat atrivimin ikia, an namba 3in azenimin aven, a uan gumazir aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar gumazamizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraiia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaibar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimningin ziamningra kara: Elisama ko Jehoram.

Jhosafat bar atrivir gavgavim

¹⁰ Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghin itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatin atiatingi. Kamaghin amizi, me izava a ko misozir puvati. ¹¹ Ezi Filistian marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Aresbian gumazamiziba uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganing. ¹² Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arighamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. ¹³ Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalem in me ariki.

¹⁴ Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvagha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin adarazir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atna, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. ¹⁵ An gumazir an girara irim, Jehohanana, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. ¹⁶ Gumazir dapanir aning in gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari.

¹⁷ Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. ¹⁸ Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar suigha misoghasa gara iti. ¹⁹ Midorozir gumazir

kaba bar moghira atrivimın ingangarim gamua, Jerusalemın iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekiar divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimın midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18

*Godın akam inigha izir gumazim Mikaia ghaze,
Atrivim Ahap aremegham
(1 Atriviba 22:1-28)*

¹ Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumazimiziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapın guivimın ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. ² Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapın ganasa Samarian nguibar ekiamın ghu. Kamaghın, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatın azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distriğhın itir, Ramotın nguibar ekiamın misoghasa niğhnizim iti. ³ Egha Ahap kamaghın Jehosafat miğei, “Ni na ko izam, o? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotın nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?”

Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti. ⁴ Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godın ifongiam gifoka.”

⁵ Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotın nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?”

Ezi me ghaze, “A deragham, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham.”

⁶ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghın Atrivim Ahapın azara, “Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godın ifongiam gifogham.”

⁷ Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godın akam baragha, egha akar aghuitamin na miğeir puvati. Dughiaabar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghın amizi, ki gumazir kam bar an aghua.”

Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghın mikiman marki.”

⁸ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamın diazi a izezi an a miğia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.”

⁹ Dughiar kamın, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningın atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimın tiar akamın boroghın, itir nguazir zarir mamın aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aningın guamin tugh, gin otivamin bizibav gei.

¹⁰ Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainın mam inigha, ua bagha bulmakaun komın mın garir bizir mamın ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap miğia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komın kamın mın me giniv mangi, bar me agivagham.”

11 Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiar kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.”

12 Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniasa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siri-aba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamir atrivim mikim.”

13 Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.”

14 Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?”

Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.”

15 Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?”

16 Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’”

17 Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migel.”

18 Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti.

19 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, “Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?” Ezi enselba vaghvagha uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi.

20 “Me kamaghin amua ikiav itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’

21 “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’

“Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’

“Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, ‘Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.’”

22 Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.”

23 Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamir Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?”

24 Ezi Mikaia, Sedekaian akam ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighti, ni ari mangi dipenitamir aven danganir mogomemin modogh

ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.”

²⁵ Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. ²⁶ Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’”

²⁷ Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baragh!”

Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitam inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.”

Atrivim Ahap misoghasa zui (1 Atriviba 22:29-36)

²⁸ Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. ²⁹ Ezi midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighi, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui.

³⁰ Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko misoghan marki.” ³¹ Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. ³² Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki.

³³ Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimn Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin nikarzir, midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” ³⁴ Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19

Godin akam inigha izir gumazim Jehu, Jehosafatin atari

¹ Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalem uan atrivir dipenimin oto. ² Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghin garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe. ³ Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir

mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin gintighasa gavgafi.”

Jehosafat kotiabar jasba amisefe

⁴ Atrivim Jehosafat Jerusalem in iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumazamizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh izasa me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagh aze.

⁵ Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim aviniziba bar me ariki. ⁶ Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiaabar, ia uari uan araziba bagh deravira gan.”

⁷ Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumazamiziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan.”

⁸ Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalem in izezir dughiamin, * Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, eghti me gumazamizir Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan Jerusalem in nguibar ekiamin aven itir gumazamiziba uari adoghodozir migirigiaba akirmigham. ⁹ Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, “Ia ingangarir kam damuamin dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivsi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. ¹⁰ Eghti ian namakataba, nguibar ekiar igharazibar ikegh izi uarir akurvagh kotiaba tuisighsi ian azangti, ia men akuragh kotiaba tuisighamin arazir aghuibar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimin misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimin kotiam ko arazir God damuasa ia mikemeziba abighizir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatigham. Eghti ia ko ian adarasi, Godin damazimin osimtiziba puvatighti, God ian aningagheghan kogham. ¹¹ Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar ingangaribar ganam. Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Eghti gumazamiziba gavmanin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Eghti kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvagham. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu.”

20

Apaniba izava Judaba ko misosi

19:6: Godin Araziba 1:17; Onger Akaba 82:1 **19:7:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 9:14;

1 Pita 1:17 * **19:8:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **19:9:** 2 Samuel 23:3

¹ Bizir kabar gın, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi,* me iza Judaba ko uariv sosi. ² Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha iza kamaghin a migei, “Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti.” Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. ³ Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar adar itir gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. ⁴ Ezi Judan danganiba bar adar itir gumazamiziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalemin ize.

⁵ Egha me iza Jerusalemin gumazamiziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tugha, kamaghin God ko migei, ⁶ “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgavir bar ekiam iti. Eghti gumazitam ni misogh ni abiraghan kogham. ⁷ O en God, ni fo, e Israelia nin roroam Abrahamin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni gumazamizir fomira nguazir kamin apiaziba, ni me batoghezi me are, eghti nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi. ⁸ Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, ⁹ Ikiavira Itir God, osimtizitam e batogham, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamin guamin nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghin izi nin ziam famim. Egh e osimtizir kam ginighnigh uarir akurvaghsi nin azangsigham. Eghti ni en dimdiam baragh uam e iniam.”

¹⁰ Egha Atrivim Jehosafat ua kamaghin God ko migei, “Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati. ¹¹ Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamin e batueghasa izegha gifa. ¹² O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti.”

¹³ Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti. ¹⁴ Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumazamizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, ¹⁵ a kamaghin migei, “O Atrivim Jehosafat,

* **20:1:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **20:7:** Aisaia 41:8; Jems 2:23 **20:10:** Godin Araziba 2:4-19 **20:12:** Onger Akaba 25:15; 121:1-2 **20:15:** Ua Me Ini 14:13; Godin Araziba 1:29-30; 2 Eghaghaniba 32:7 **20:15:** Godin Araziba 20:1-4

ko ia Jerusalemın itir gumazamiziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghın ia miġei: Ia midorozir gumazir avirir kamın atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godın bizimra. A ian bizim puvati. ¹⁶ Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsı Sisin miġsiamın ghuanađir tuavimın izam. Eġhti ia mangı Jeruelin gumazamiziba puvatizir danganimın boroghın, aruem anadı naghın danganir zarimın me batogham. ¹⁷ Ia uari midorozir kamın misoghan kogham. Puvati. Ia mangı misoghamın danganimın pura tuivigh iki gan, eġhti Ikiavira Itir God ian akuragh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumazamiziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangı, eġhti Ikiavira Itir God ia ko ikiam.”

¹⁸ Ezi me akar kam baraghizir dughiamın, Atrivim Jehosafat tevimming apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godın damazimın nguazim ġiregha an ziam fe. ¹⁹ Ezi Livain anabamın Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemın dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe.

²⁰ Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamın boroghın itir gumazamiziba puvatizir danganimın mangasava amua iti. Me tıghar Jerusalem ataghıraghamın dughiamın, Atrivim Jehosafat kamaghın me miġei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia niġhnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godın iki, eġh tuivigh gavgafıgh. Eġh ia Godın akam inigha izir gumazibar akaba niġhnizir gavgavim dar iki, eġh ia uan apaniba abiragham.” ²¹ Eġha atrivim uaghan gumazamizibar niġhnizibagh foghasa me azangsisı, eġha ġin, a midorozir gumazibar faragh mangı, iġhiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghın iġhiam bati.

“Ikiavira Itir Godın Araziba bar zue,
ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim.
E bizir kabagh niġhnıgh,
eġh an ziam fi iġhiaba bangam.
Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
Kamaghın amizi, e a minamam.”

²²⁻²³ Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamın, gumazir iġhiam batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godın ziam famın iġhiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midorozir gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghıre. Eġha ġin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigh asıghasıki. ²⁴ Ezi Judan midorozir gumaziba ghua gumazamiziba puvatizir danganimın itir tauan mamın oto, kar tauan midorozir gumaziba ikia apaniba bagha garim. Eġha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimın irav iti, ezi me diġavir kuram gamı. Men tav angamıra itir puvati, me bar moghıra ariaghıre.

²⁵ Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongın ghua garima, bizir bar avırıba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar avıraseme, kamaghın amizi, me aruer pumuning ko miġezimın bizir kaba isavıra iti. ²⁶ Eġha namba 4ın aruemın, me iza danganir zarir mamın uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ġinıġhnıgha, an ziam fe. Bizir kam bangın, dughiar kamın ikegha iza datirıghın, me danganir kam kamaghın a dibori, Godın Ziam Fer Danganir

Zarim. ²⁷ Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuogha uamategha Jerusalemian zui. ²⁸ Egha me gitabav sogha sighthabagh iviava Jerusalemian nguibar ekiamin aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenin avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi. ²⁹ Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. ³⁰ Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin amizi, midorozitam uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumazamiziba ko avughsi.

Atrivim Jehosafat areme

(1 Atriviba 22:41-50)

³¹ Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemian atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. ³² Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³³ Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumazamiziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godin gintigha tugha gavgavizir puvati.

³⁴ Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kam in iti, me kamaghin a dibori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam, akinafarir bar ekiamin aven iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

³⁵ Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. ³⁶ Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisin mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aning in ingangarir gumaziba Esiongeberin kurir ekiar kabar ingari. ³⁷ Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamin gumazim, a Godin akar bar gavgavimin kamaghin Jehosafat migei, "Ni atrivir kuram Ahasia ko roroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham." Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21

¹ Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Jehoram in eghaghanim

(Sapta 21)

Jehoram Judan atrivimin iti

(2 Atriviba 8:17-24)

² Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziaabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba. ³ Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha uaghan Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavim avinizibar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin amizi, Jehosafat uan danganim inigh atrivimin ikiasa anemisefe. ⁴ Jehoram atrivimin otozir

dughiamin, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mabav soghezi me ariaghire.

⁵ Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. ⁶ A Israelian Atrivim Ahapin, guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabagh gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitan zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin anganzangarim mungezham kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua.

⁸ Jehoram Judan atrivimin itir dughiamin, Idomian gumazamiziba an akam batogha an apengan ikian aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. ⁹ Ezi Jehoram uan midorozir gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoram in midorozir gumaziba ekirugha me misoghasa. Ezi dimagarimin Jehoram midorozir gumazir karisbar zuiba inigha, bar pamtem misogha me adugha ghue. ¹⁰ Egha, Judaba Idomia dikabirizir puvati. Ezi Idomian gumazamiziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Lipnan nguibamin gumazamiziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati.

¹¹ Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalem nguibar ekiamin gumazamizibagh ekuizi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazimin arazir kurabagh ami.

¹² Dughiar mam, Godin akam inigha izir gumazim Elaija, Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga ghaze, "Ikiavira Itir God, a nin ovavim Devitin God, akam kamaghin nin iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nin inazim Atrivim Asa, ni aningin arazir aghuubar gintizir puvati. ¹³ Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getuima, me akirim ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi, me ariaghire. Me gumazir aghuiba, egha men araziba bar nin arazibagh afira. ¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin gumazamiziba ko, nin amuiba ko boriba sara pazivira ia damuva, nin biziba bar dagh asighasigham. ¹⁵ Eghti ni uabi, arimariar bar kuram nin muriar averiamin ikiam. Eghti dughiar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nin evenavim asighirigham."

¹⁶ Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arabian Itiopian nguazimin boroghin itibagh amizi, me Jehoram in aningaghe. ¹⁷ Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoram in dipenimin itir biziba bar ada inigha ghu. Egha me an amuiba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananam inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia.

¹⁸ Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimin muriamin oto. Arimariar kam a givaghan kogham. ¹⁹ Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoram in evenavim asiaghirizi, a

mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumazamiziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin.

²⁰ Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an apangkuvizir puvati. Me atriviba afir danganimin anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

Atrivim Ahasia ko Atrivir Amizim Atalian eghaghanim

22

(Sapta 22)

Ahasia Judan atrivimin oto

(2 Atriviba 8:25-29; 9:21-28)

¹ Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arabian gumazir maba midorozir gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoram in otarir abuananam Ahasia misoghezir puvati.

² Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalem atrivimin iti. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. ³ An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapin ikizimin arazir kurabagh ami. ⁴ An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasisi. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin. ⁵ Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joram in porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Distrighin itir nguibar. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. ⁶ Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deraghasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghua.

⁷ Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joram in gan ikiamin dughiar kam in, an a gasighasigham. Egha dughiar kam in Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapin ikizim gasighasighasa, Jehu amisefe. ⁸ Ezi Jehu, Ahapin ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariaghire.

⁹ A me misoghezi me ariaghiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samarian nguibamin modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a inigha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamin aven Ikiavira Itir God baghavira iti. Kamaghin amizi, me Ahasian kuam isa mozimin anefa. Ezi dughiar kam in, Ahasian ikizimin aven, Judabar atrivimin ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati.

Atalia Judabar atrivir amizim oto

(2 Atriviba 11:1-3)

¹⁰ Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ¹¹ Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati.

Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Jehoramın guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimın otarir aremeghambar tongin Joas inigha, amizir an ganamim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimın aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. ¹² Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamın, Atalia Judan atrivir amizimın ikiavira iti.

Atrivim Joasın eghaghanim

23

(Sapta 23–24)

*Me Joas amisevezi, an atrivimın oto
(2 Atriviba 11:4-16)*

¹ Atalia atrivir amizimın itima, an namba 7in azenimın, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akurghasa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamın otarim Asaria, ko Jehohananın otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. ² Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba inigha Jerusalemın ize.

³ Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimın uari akuvagha, Atrivim Joasın apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a gamigha ghaze, dughiabar zurara atriviba Devitin ikizimın otivam. Kamaghin amizi, Ia izi Joasın ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimın otivam. ⁴ Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimın tiar akabar ganam. ⁵ Eghti okoruar namba 2, atrivimın dipenimın gan, eghti okoruar namba 3, tiar akar me kamaghin diborim, Jesof, me an gan. Eghti gumamaziziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimın uari akuvir danganir ekiamın iki. ⁶ Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godin damazimın zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven mangam. Ia gumamazizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumamazizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki. ⁷ Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamın mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh.”

⁸ Ezi Livaiba ko Judan gumamaziziba bar moghira, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamın gin zui. Egha Sabatin dughiamın, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughgsasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimın izi. ⁹ Dughiar kamın, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimın iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. ¹⁰ Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimın divazimın danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimın uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimın boroghın

tuivighav ikia, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. ¹¹ Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan ofariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam."

¹² Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumazamiziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akuva itimin zui. ¹³ A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akininin boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighbagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighbagh ivi. Ezi ighiabagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa."

¹⁴ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misuegti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misuegti an aremegh." ¹⁵ Ezi me Atalian suiragha, a ingha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme.

*Ofa gamir gumazim Jehoiada,
Ikiavira Itir Godin gin mangasa
gumazamizibar akurvasi
(2 Atriviba 11:17-21)*

¹⁶ Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvasi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurvasi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami.

¹⁷ Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. ¹⁸ Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabagh amir gumazibav kamti, me ighiar bar akongezibar amu. ¹⁹ Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumazamiziba aven manghan kogham.

²⁰ Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam ingha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha,

tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. ²¹ Egha Judan gumazamiziba bar akonge. Me fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem in iti.

24

Joas uamategha Ikiavira Itir Godin Dipenim akiri (2 Atriviba 12:1-16)

¹ Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim. ² Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. ³ Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate.

⁴ Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi. ⁵ Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, "Ia mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. Ia azenibar zurara ingangarir kam damu. Egh ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati.

⁶ Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? Ia fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam.* Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?"

⁷ Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba ua dar amuasa nighnisi.

⁸ Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksiar mam in ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti. ⁹ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalem in gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. ¹⁰ Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksiar kam gazuima, a bar izifa. ¹¹ Ezi Livaiba dughiaabar zurara boksiar kam in gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksiar kam in dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim datigham. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini.

¹² Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmigham in gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini.

* 24:6: Ni, Ua Me Ini 30:11-16in gan.

Dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an anekiram. ¹³ Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi. ¹⁴ Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemeghti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughuriar aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua ofan bar isia mighiribagh ami.

¹⁵ Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. ¹⁶ Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa.

Judaba akirim ragha God gasara

¹⁷ Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. ¹⁸ Atrivim Joas Juda ko Jerusalem gumamaziziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osimtizir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. ¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua.

²⁰ Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim kirigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ia an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. Ia tizim bagha arazir kam gami? Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara." ²¹ Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misueghti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuavira itima, an areme. ²² Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kamın ganigh ia ikarvagh izezir kuram ia daningam."

Me Joas misoghezi an areme

²³ Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalemın nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganingi. ²⁴ Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira

Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamın Atrivim Joasin arazir kuram ikarvagha ivezir kuram a ganıngi. ²⁵ Midorozir kamın, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim gıvazi, Siri-aba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimın gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimın misoghezi, an aremezir bizir kam ginıghnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagh, a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimın akuıma, me an dakozimın a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimın anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamın anefa. ²⁶ Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningın ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatin amebam Simrit, a Moapian adarazir amizim. ²⁷ Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam inıgha ızir gumazimın migirigiar avir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghıra akınafarir me kamaghın diborimın iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha gıvazi, an otarim Amasia an danganim inıgha atrivimın oto.

Atrivim Amasian eghaghanim

25

(Sapta 25)

Amasia Judan atrivimın iti

(2 Atriviba 14:2-6)

¹ Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimın otogha, 29plan azenibar Jerusalemın atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalemın nguibar ekiamın amizir mam. ² Amasia arazir aghuıbara Ikiavira Itir Godın damazimın dagh amua, egha guızbangıra uan navir averiamın dar gıntızir puvati.

³ Amasia Judan kantri gatıvagha gavgavıgha an garir dughiamın, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kamning misoghezi aning areme. ⁴ Egha a ingangarir gumazir kamningın borıbav soghezi, me ariaghırezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akınafarimın itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gın zui. Akınafarir kamın aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganıgha ghaze, “Gumazitamın borim arazir kuratam damıghti, ia an arazir kuram ikarvaghı, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghıra, amebam ko afeziam arazir kuratam damıghti, ia aningın arazir kuram ikarvaghı, aningın borıbav sueghti, me arımıghıran kogham. Gumazim arazir kuram damıghti, ia anarıra misueghti, an aremegh.”

Amasia ghua Idomia ko misosi

(2 Atriviba 14:7)

⁵ Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminın adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenıbagh afirazıba amısevegha, me isa uan midorozir gumazıbar me ariki. Egha a 1,000plan midorozir gumazıbar garir gumazir dapanıba, ko 100plan midorozir gumazıbar garir gumazir dapanıba amısefe. Egha a ikizıba vaghvagha, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazıbar dibobonim 300,000ın tu. Me bar moghıra afuzıba ko orabar

suigha misoghan bar fo. ⁶ Egha a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osimtizim 3,000 kilogrem in tu.

⁷ Ezi Godin akam ingha izir gumazir mam ghua kamaghin atrivim migei, "Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvati, ezi a me ko itir puvati. Kamaghin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba inighti me midorozim bagh nin gin mangan marki. ⁸ Ni kamaghin fogh, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragham, o men apaniba me abiragham. Kamaghin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigh midorozim bagh mangi, egh atiatin-gan koghiva bar pamtem misogham. God nin apanibar amighti, me ni abiragham."*

⁹ Ezi Amasia akar kam baregha kamaghin akam ingha izir gumazimin azara, "Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezez-iba, ki manmaghin dar amuam?"

Ezi Godin akam ingha izir gumazim kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, "Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagiar ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagh bar aviriba ni daningam, eghti da silvan ni aningizir kaba bar dagh afiragham."

¹⁰ Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagha naviba bar men ikufi.

¹¹ Egha gin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigha, uan midorozir gumaziba ingha Idomia misoghasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itim in ghu. Egha me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misoghezi me ariaghire. ¹² Egha me ua 10,000plan gumazir igharazibar suigha me ingha mighsiar mam in ghuavanabo. Egha me isava davarir bar konir mam in me akunizi, me bar misaraghire.

¹³ Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategha iza Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegha ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egha me 3,000plan gumazamizibav soghezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba ingha ghue.

Akam ingha izir gumazir mam Amasian atari

¹⁴ Atrivim Amasia Idomia misogha me abiragha givagha, men marvir guaba ingha uamategha Judan izegha, uan asebar min da atigha, dar ziaba fasa da bagha ofan min pauran mughuriar aghuim zuiba tue. ¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigha bar a baseme. Egha Ikiavira Itir God uan akam ingha izir gumazim amadazima, a ghua kamaghin Amasia migei, "Ni tizim bagha ikizir igharazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragha nin dafarimin ua me inizir puvati. Ezi, ni tizim bagha dar ziaba fe?"

¹⁶ Godin akam ingha izir gumazim migiavira itima, Amasia an migirigiaba atugha kamaghin migei, "Tina nighnizim na daningasa ni misefe? Ni uan akam dukuagh. Puvatighti, ki uan midorozir gumazitam mikemeghti, a ni misueghti ni aremegham."

Ezi Godin akam ingha izir gumazim uan akam dukumasa, egha ua kamaghin atrivim migei, "Ki datirighin fo, ni arazir kuram gamigha, datirighin nan akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, God datirighin ni gasighasigham."

* 25:8: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

Amasia Israelia ko misosi

(2 Atriviba 14:8-20)

¹⁷ Ezi gin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, "Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi."

¹⁸ Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akar isin zuimin a migei, "Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagha akam amaga kamaghin a migei, 'Ni uan guivim, nan otarim bagh anemangasa ki ifonge. Eghti aning uaningin ikiam.' Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, gin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi."

¹⁹ Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, "Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziom bar a fe. Ni midorozir kam in ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumazamiziba, iregh bar ikuvigham."

²⁰ Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Bizir kam in mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigha gifa. ²¹ Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. ²² Me uariv sogha ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. ²³ Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiam in Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egha Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategha Jerusalem ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasigha, Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kam in ababanim, a 200 mitan tu.

²⁴ Ezi Jehoas Jerusalem aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiam in itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar min me atigha kamaghin Amasia migei, "Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabar sueghti, me arighiregham." An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiar kaba ko gumazamizir maba ko bizir iniziba sara inigha ua Samarian ghue.

²⁵ Ezi gin Israelian atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. ²⁶ Atrivim Amasia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kam in iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim.

²⁷ Atrivim Amasia akirim ragha Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakinin nguibar ekiam in ghue. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakinin nguibar ekiam in ghua, a misoghezi an areme. ²⁸ Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem in izegha, Devitin Nguibar Ekiam in, an inazir afeziaba afezi naghin anefa.

Atrivim Usian eghaghanim

26

(Sapta 26)

*Usia Judan atrivimîn oto**(2 Atriviba 14:21-22; 15:1-7)*

¹⁻² Atrivim Amasia uan inazir afeziabar mîn aremegha givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamîn danganîm inigha atrivimîn oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimîn oto. An atrivimîn itima azenir maba givazi, a ghua misogha apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egha nguibar ekiar kamîn danganir ikuviziba, a uam adar kiri.

³ Usia 16plan azeniba ikia atrivimîn oto, egha 52plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An amebam Jekolia, a Jerusalemîn nguibar ekiamîn amizim. ⁴⁻⁵ Usia atrivimîn itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gami. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God baghavira iti. Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin gintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deraghaviram otifi.

⁶ Egha Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egha a me misogha me abiragha, Getin nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibam avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimîn danganir igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari. ⁷ God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamin itir Arabian adarazi abini.

⁸ Usia atrivir bar gavgavimîn otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazamiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin mîn dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti.

⁹ Egha Usia Jerusalemîn, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimîn Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin mîn amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam. ¹⁰ Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazamiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazamizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari.

¹¹ Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimîn akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimîn midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua aningin gari. ¹² Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in tu. ¹³ Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimîn akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti. ¹⁴ Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba.

¹⁵ Egha a uaghan Jerusalem in fozozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinzir divazir mitiar gavgavimin ghuavanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh* me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam.

Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akurvazima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazamiziba an ziar ekiamin akaba barasi.

Usia God barazir puvati
(2 Atriviba 15:5-7)

¹⁶ Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughuriar aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui.

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. ¹⁸ Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughuriar aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghavira iti. Ni bar osimtizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikian kogham."

¹⁹ Dughiar kam in, Usia, pauran mughuriar aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazir damazimin oto. ²⁰ Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirazima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariar kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu.

²¹ Atrivim Usian itir Lapan arimariar kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gatavagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme.

²² Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti. ²³ Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir

* **26:15:** Midorozir masinin kam mati katapelin ekiam. Me an dagiar ekiaba ko afuzibar uan apanibagh asivamangam. **26:16:** Godin Araziba 32:15; 1 Atriviba 13:1-4 **26:18:** Ua Me Ini 30:7-8; Diboboniba 3:10; 16:39-40 **26:19:** 2 Atriviba 5:25-27 **26:23:** Aisaia 6:1

danganimîn ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimîn oto.

Atrivim Jotamîn Eghaghanim

27

(Sapta 27)

Jotam Judan atrivimîn iti

(2 Atriviba 15:32-38)

¹ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimîn oto, egha 16plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An amebam Jerusa, a Sadokîn guivim. ² Jotam Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamîn afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimîn aven ghugha arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimîn aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazamiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

³ Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimîn, Tiar Akar Pin Itimîn ingari. Egha me Jerusalemîn aven itir danganim Ofelin boroghîn, gavgavim bar divazim ganîga ingangarir aviribagh ami. ⁴ Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamîn miḡhsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha miḡhsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangî iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. ⁵ Ezi ḡin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamîn midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia miḡia ghaze, ia takis na danîngam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganîngi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in biziba a ganîngi. ⁶ Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimîn God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimîn oto. ⁷ Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimîn iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari. ⁸ Jotam 25plan azeniba ikia atrivimîn oto, egha 16plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. ⁹ Egha Jotam uan inazir afeziabar mîn aremezi, me an kuam inigha ghua Devitîn Nguibar Ekiamîn anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimîn oto.

Atrivim Ahasin eghaghanim

28

(Sapta 28)

Ahas Judan atrivimîn iti

(2 Atriviba 16:1-4)

¹ Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimîn oto, egha 16plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitîn mîn Ikiavira Itir Godin damazimîn arazir aghuibagh amir pu. ² Puvati. A Israelian atriviba amizi moghîn arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimîn ingari. ³ Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomîn Danganir Zarimîn uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia miḡhiribar mîn me tue. Egha a fomira nguazir kamîn ikezir gumazamizibar arazir kurabar ḡin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha

Israelia ganingi. ⁴ Ahas miḡhsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan miḡhsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughuriar aghuim zuiba tue.

*Siriaba ko Israelia iza
Judaba ko uariv sosi
(2 Atriviba 16:5)*

⁵⁻⁶ Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazamiz-iba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siriaba, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogha me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. ⁷ Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. ⁸ Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvati. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu.

Akam inigha izir gumazim Odet, Akar Gavgavim isa Israelia ganidi

⁹ Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegha, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamin ganigha gifa. ¹⁰ Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalem gumazamizibar amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamin uan namakabagh amigha osimtiziba iti. ¹¹ Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningaghegh bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuzibar min arighiziba ateghti, me uamategh uan nguibabar mangi."

¹² Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvati. Men ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa. ¹³ Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, "Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevegham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam." ¹⁴ Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue. ¹⁵ Ezi 4plan gumazir

aruar kaba,* dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozimin inizir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin borem isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiar kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu.

Atrivim Ahas uabin akurvaghasa Asiriabar azangsi

(2 Atriviba 16:7-9)

¹⁶⁻¹⁷ Israelia, Judabav sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akurgham. ¹⁸ Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Aijalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiar kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi. ¹⁹ Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim kamakin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi. ²⁰ Ezi gin Asirian Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvati. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. ²¹ Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezeperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvati.

Atrivim Ahas bar God ataki

²² Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvati. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. ²³ A kamaghin migei, "Siriaba faragha midorozimin na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi. ²⁴ Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiagharigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiba bar dar ofa gamir dakozibar ingari. ²⁵ Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganibar ingari. Egha arazir kamin, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe.

²⁶ Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar

* **28:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kaba "4plan gumazir aruar kaba," a deragha migeir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, "Ingangaribar garir gumazir dapaniba, gumazir aruar maba amisefe, ezi men ziaba akinafarir kalabuziabar garir gumazibar ziaba itir osizirir mamin iti." **28:23:** 2 Eghaghaniba 25:14; Jeremaia 44:17-18

Eghaghanibar Akinafarim. ²⁷ Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghugha anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Hesekian eghaghanim

29

(Sapta 29--32)

Hesekia Judan atrivimin iti
(2 Atriviba 18:1-3)

¹ Hesekia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem in atrivimin iti. An amebam Abiya, a Sekaraian guivim. ² Hesekia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, a ua zue

³ Hesekia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mavab keme. ⁴ Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mavab kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganim gumazamiziba uari akuvimin uari akufa. ⁵ Ezi a kamaghin me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God daningh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvati, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam. ⁶ En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. ⁷ Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lamin isiba amunge. Egha me paaran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvati.

⁸⁻⁹ "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegha me gasighasiki. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atiatigha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo.

¹⁰ "Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. ¹¹ Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamizibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuum."

¹² Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin

ikizimîn gumazimning. ¹³ Ezi Simri ko Juel, aning Elisafanin ikizimîn gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimîn gumazimning. ¹⁴ Ezi Jehuel ko Simej, aning Hemanin ikizimîn gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimîn gumazimning. ¹⁵ Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimîn uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. ¹⁶ Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimîn zuezir puvatiziba, bar da inigha azenan ize. Me bizir kaba bar da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimîn guamin boroghin, danganir ekiar me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalemîn azenan ghua, Kidronin fanemin danganir zarim giraghugha da ariki. ¹⁷ Me iakinir faragha zuimin aruer farazimîn, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimîn aven itir biziba bar zueghamin ingangarim maghiram a gami. Me ingara ghua namba 8in aruemin me Dipenimîn azuarimîn tiar akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimîn zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamin aruer namba 16in, me ingangarir kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimîn ua zue.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimîn ofa gami

¹⁸ Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarim agivagha, ghua Atrivim Heskian gara kamaghin a migei, “E Ikiavira Iti Godin Dipenimîn itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin dakozim ko, an ingangarir biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir bretba arizim ko, dakozimîn ikiamin biziba, da bar moghira zue. ¹⁹ Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimîn itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da inigha, danganir igharazibar da arighizi, e uam a da inigha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimîn ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimîn ofa gamir dakozimîn boroghin da ariki.”

²⁰ Atrivim Heskia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara Jerusalemîn gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira iza uari akuvazi, a me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui. ²¹ Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba inigha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me da Judan gumazamizibar arazir kuraba ko, atrivimîn adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimîn aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimîn dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. ²² Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimîn da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba inigha ghua uaghan ofa gamir dakozimîn da kavamangi. ²³ Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba inigha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki.

²⁴ Egha atrivim kamaghin migei, “E Israelian gumazamiziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam.” Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin

amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba inigha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi.

²⁵ Atrivim Heskia, Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumazinning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigba, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. ²⁶ Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiarangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighabar suigha me ko tuivighav iti. ²⁷ Ezi Heskia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami. ²⁸ Ezi gumazamiziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. Me kamaghiram amua ghuavira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. ²⁹ Ofan kaba givazima, Atrivim Heskia ko, gumazamiziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ³⁰ Ezi Atrivim Heskia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam inigha izir gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe.

³¹ Ezi Heskia gin kamaghin gumazamizibav gei, "Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi." Ezi gumazamiziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba inigha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge. ³² egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba inigha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi. ³³ Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipba ofabar min da inigha, Ikiavira Itir God daningasa izi. ³⁴ Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighiramiba bagh asizibav sogh, dar inibav sa da aghoramin ingangarim bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarim zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kam iningarim kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarir kam gamir puvati. ³⁵⁻³⁶ Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarir kamnaghiram amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibar oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumazamiziba inigha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Heskia uan gumazamiziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarir kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

akiri

¹ Atrivim Heskia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumazamiziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumazamiziba bagha akinafariba amangi. ²⁻³ Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumazamiziba iza Jerusalem uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri. ⁴ Atrivim ko gumazamiziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. ⁵ Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiar sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar notin amadaghan itimin tu. Egh gumazamizibav kemeghti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kam in gintisi.

⁶ Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba inigh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, "Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatiziba, ia oragh. Ia uamategh Ikiavira Itir God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. ⁷ Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirim ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. ⁸ Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a ua ian aningaghan kogham. ⁹ Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apangkuvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangkuvim itim. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam."

¹⁰ Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumazamizibav geima, gumazamiziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. ¹¹ Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalem ghue. ¹² Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamira inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavaviba mikemezi moghin, isar kam gami.

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami

¹³ Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumazamizir bar avirir dafam iza Jerusalem uari akufa. ¹⁴ Egha me ghua Jerusalem itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziaba ko,

ofan migharir mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar oteviba inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni. ¹⁵ Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui.

¹⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazamizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. ¹⁷ Gumazamizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumazamizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi gumazamiziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirim faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumazamizir avirir kabar maba, me Efram ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Heskia me ginighnigha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumazamizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongiar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagh." ²⁰ Ezi Ikiavira Itir God Heskian azangszim baregha, gumazamizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighazighizir puvati.

²¹ Ezi gumazamiziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pamtemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²² Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Heskia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me migei. Dughiar kamin, gumazamiziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi.

Me Godin ziam fer dughiam ua 7plan aruebagh isafura

²³ Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumazamiziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. ²⁴ Ezi Atrivim Heskia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumazamizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. ²⁵⁻²⁶ Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem in ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin

garitam Jerusalem in otozir puvati. ²⁷ Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumazamizibar amuasa, Godin azangisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangisizim barasi.

31

Hesekia Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba akiri

¹ Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumazamizir iza Jerusalem uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjamin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui.

² Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami. ³ Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiaba ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin.

⁴ Egha atrivim kamaghin Jerusalem gumazamizibav gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumazamiziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin. ⁵ Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumazamiziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. ⁶ Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba, me bar moghira vaghvagha uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okoruar mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki,* egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini.

⁷ Gumazamiziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. ⁸ Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir dapaniba ghua, gumazamiziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumazamiziba minabagha, me bagha bar akonge. ⁹ Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, "Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti."

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God bar deraghavira

uan gumazamizibagh amizi, me dagher bar avirim inigha an Dìpenimìn ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agìvan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.”

¹¹ Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godìn Dìpenim avinizir divazimìn aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. ¹² Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighazir bizir kabar pozir mam inigha, Ikiavira Itir Godìn Dìpenimìn biziba arighamin danganir kabagh ariki. Ezi Livain mamìn ziam Konania, a ingangarir kamìn garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Simeì, a ingangarir kamìn garir gumazir namba 2. ¹³ Atrivim Hesekia ko, Godìn Dìpenimìn ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simeìn akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. ¹⁴ Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godìn Dìpenim avinizir divazimìn aruem anadi naghìn itir tiar akamìn garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumazamiziba uan ifongiabar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumazamiziba Ikiavira Itir God ganidiba inigh, ofan bar anogoroghezibar naba inigh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. ¹⁵ Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. ¹⁶ Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikizibar ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamìn, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godìn ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godìn Dìpenimìn ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalemìn mangegh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham.†

¹⁷ Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamìn, me men ikizibar ziabar apengan da osirighiti, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamìn, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. ¹⁸ Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godìn damazimìn uari uari zuamin ingangarim iti.‡ ¹⁹ Aronìn adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi.

²⁰ Hesekia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godìn damazimìn, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami. ²¹ Hesekia uan navir averiamìn aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godìn Dìpenim uam anekirigha Godìn Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghìn amizi, Hesekia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram ofi.

† 31:16: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. ‡ 31:18: Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

32

*Asiriaba Jerusalemia misoghasa izi**(2 Atriviba 18:13-37; 19:14-29; 19:35-37; Aisaia 36:1-22; 37:8-38)*

¹ Atrivim Hesekia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi.

² Ezi Hesekia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa.

³ Ezi Hesekia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. ⁴ Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, "E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimirir dipaba apirika. E kamaghin damighi, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba ikian kogham." Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimirir dipar kaba bar ada apemegha da apiri.

⁵ Egha Hesekia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibar gei. Ezi ingangarir gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mam in ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiaru. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apomezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari.

⁶ Egha gin, Hesekia Jerusalem gumamazibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumamazibiba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuibar me migei. A kamaghin me migei, ⁷ "Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegha men gavgavim bar a gafira. ⁸ Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozibar aven, an e bagh en apaniba abinam." Gumamazibiba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi.

⁹ Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Laksin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangizi, me an akabar gun Hesekia ko, Judabav kimasa Jerusalem ghue. An akabar kara: ¹⁰ "Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati.

¹¹ Ki fo, Hesekia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesekia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam inigam koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham. ¹² Ia fo, Heseкия kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vamira, mughuriar aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam.

13 “Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. 14 E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! 15 Ia Hesekia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham.”

16 Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesekia gami. 17 Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesekian God uaghan nan dafarim da, uan gumamazizibar akuraghan kogham. Bar puvatigham.”

18 Asirian gumazir dapaniba pamtemin Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalem in nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumamaziziba uan akam baregh, bar atiatigham. Eghti tuavir kam in, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham. 19 Asiriaba kamagh in nighnigha ghaze, Jerusalem in God ti kantrin igharazibar aseba min gari. Aser kaba gumamaziziba uari uan dafaribar dar ingari, kamagh in amizi, me dibovir akabar a gami.

20 Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam inigha izir gumazim Aisaia ko, aning uaningin akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emosin otarim.) 21 Ikiavira Itir God aning in dimdiam baregha enselin mam amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganim in ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar ariaghire. Kamagh in amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, uamategha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan asem in ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme.

22 Arazir kamin, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi. 23 Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizir avirim, Jerusalem in iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia ganidi. Dughiar kamin ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti.

Hesekia arimariam ini

(2 Atriviba 20:1-3; 20:12-19; Aisaia 38:1-3; 39:1-8)

24 Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamin, Atrivim Hesekia arimariar bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamin, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givagham. 25 Hesekian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekiar kam ginighnizir puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamagh in amizi, Ikiavira Itir God an aningaghegha, a ko, Juda ko, Jerusalem in gumamazizibagh

asighasighasava ami. ²⁶ Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati.

Hesekia ziar ekiam ko dagiar bar aviriba iti

²⁷ Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumamazibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir igharazir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. ²⁸ Ezi an ingangarir gumaziba uaghan witba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. ²⁹ God bizir aghuir bar aviriba Hesekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguibar ekiar aviribar ingari. ³⁰ Atrivim Hesekia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesekia amizir biziba bar deraviram otifi. ³¹ Babilon kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kam^{*} eghaghanim baregha, bizir kam^{*} mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesekia bagha izi. God Hesekian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kam^{*} Hesekia ataki.

Atrivim Hesekia areme

(2 Atriviba 20:20-21)

³² Atrivim Hesekia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otarim, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. ³³ Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir igharazir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusaleman gumamaziziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

Atrivim Manasen eghaghanim

33

(Sapta 33)

Manase Judan atrivimin iti

(2 Atriviba 21:1-9)

¹ Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalem^{*}in atrivimin ike. ² Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumamazizir igharazir fomira nguazir kam^{*}in ikezibar arazir mizirizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatiziba.

³ Fomira an afeziam Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiraghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin

32:26: 2 Atriviba 20:19; Jeremaia 26:18-19 **32:31:** Mirakelin kam, an eghaghanim, a 2 Atriviba 20:8-11in iti. **33:2:** Godin Araziba 18:9; 2 Eghaghaniba 28:3; Jeremaia 15:4

ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akınibar ingari. Egha uaghan overiamın itir mikovezibar ziaba fe. ⁴ Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godın Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghın mikeme, “Jerusalemın itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam.” ⁵ Ezi Manase, Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamın itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. ⁶ A Hinomın danganir zarimın iraghugha, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimın mın me tuezı me bar isia mighiri. Egha a uabın akurghasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, uaghan uabın akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavsiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godın damazimın dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe.

⁷ Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghın Devit ko, an otarim Solomon mikeme, “Jerusalemın nguıbar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. ⁸ Ia nan gumazamiziba, ki mikemezi moghın, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighın apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi me arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamın ikezibar arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamın aven ize.

Manase navim gira

¹⁰ Manase uan gumazamiziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati. ¹¹ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimın midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamın mın Manasen suiragha, akezim an atinim garugha, senin an dafarimning ikegha, a inigha Babilonın ghu. ¹² Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godın damazimın uabi abiragha, uamategha God bagha iza, ¹³ uabın akurvaghasa an azangısi. Ezi God Manasen azangısim baregha an akuragha anetaghizi, a uamategha Jerusalemın ghugha, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighın kamaghın fo, Ikiavira Itir God, a uabira guızbangira God.

¹⁴ Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinizir divazimın azenan itir divazir igiamın ingari. Me kamaghın danganir kam dibori, Devitin Nguıbar Ekiam. Divazir kamın tuirivim bar pın iti. Divazim aruem uaghiri naghın, danganir zarir Gihonın Dipar Emimirimın ikegha ghua notın amadaghan tiar akar me kamaghın diborimın tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distrighın itir nguıbar ekıar divazir bar gavgavıba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapanıba amısefe. ¹⁵ Egha a ikızir igharazıbar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven atızir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godın Dipenim itir mighsiamın pın itir asebar ofa gamir

dakoziba ko, Jerusalemın danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamın azenan ghua bar ada makuni. ¹⁶ Egha a gin uamategha Ikiavira Itir Godın ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamıran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimın dar ofa gami. Egha a kamaghın Judabav gei, "Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi." ¹⁷ Ezi gumazamiziba Atrivim Manasen akam baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghıra Jerusalemın izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godın ziam fa, egha ofaba a ganıdi.

Atrivim Manase areme
(2 Atriviba 21:17-18)

¹⁸ Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghın diborimın iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godın ziamın Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kamın iti. ¹⁹ Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghın diborimın iti, Godın Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abırazir arazim ko, a God ko migeima, God an dimdiam baraghizir bizibagh eghari. ²⁰ Manase uan inazir afeziabar mın aremezi, me atrivimın dipenim avinizir divazimın aven anefa. Ezi an otarım Emon an danganım inigha atrivimın oto.

Emon Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 21:19-26)

²¹ Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimın oto, egha azenir pumuningra Jerusalemın atrivimın ike. ²² Emonın afeziam Manase amizi moghın, Emon uaghan Ikiavira Itir Godın damazimın arazir kurabagh amı. Amonın afeziam Manase fomıra ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. ²³ Emonın afeziam, Ikiavira Itir Godın damazimın uabi abıragha navim gıra, ezi Emon kamaghın amizir puvati. An arazir kurabar osımtizim ghuavıra iti. ²⁴ Dughiar mamın, Emonın ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuavıba buria akam misosi. Egha me gin atrivimın dipenimın aven a misoghezi an areme. ²⁵ Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghıre. Egha me Emonın otarım Josaiia gamizi, a uan afeziamın danganım inigha men atrivimın oto.

Atrivim Josaian eghaghanım

34

(Sapta 34–35)

Josaiia Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 22:1-2)

¹ Josaiia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto, egha 31plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. ² Atrivim Josaiia uan ovavım, Atrivim Devit fomıra

amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi.

Josaia asebar marvir guaba batuegha da makuni

³ Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimin itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghavira iti. An namba 12in azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalem danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba ko, ainin ingariziba, bar dagh asighasiki. ⁴ A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghin itir paura mughuriar aghuimin ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeba ko, ainin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumazamizir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi. ⁵ Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isin da tuezi da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue.

⁶ Egha Josaia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin anabam ko, Naptalin anabamin nguazimin ghua bar notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki. ⁷ A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da averenimin min oto. Egha a uaghan Israelin nguazimin aven, pauran mughuriar aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalem ghu.

Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, Godin Arazibar Akinafarimin api (2 Atriviba 22:3-20)

⁸ Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uam anekirighasamin ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalem nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim. ⁹ Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghosa, Manasen anabamin gumazamiziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian ikiavira itir varazira ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Jerusalem nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu. ¹⁰ Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramin ingangarir gumazibagh ivese. ¹¹ Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim avinizir divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir

inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deraviram dar garir puvatizi, da ikufi. ¹² Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimın gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amısefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimın gumazir kamning Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimın gumazir kamning, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, ¹³ gumazir Dipenimın ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godın Dipenim avinizir divazimın aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akınafariba osirima, marazi Godın Dipenimın tiar akamın garima, marazi ingangarir igharazibagh ami.

¹⁴ Livaiba dagiar gumazamiziba inigha Ikiavira Itir Godın Dipenimın zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godın Araziba Itir Akınafarir Righizimın api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganıgızir Araziba. ¹⁵ Ezi Hilkia kamaghın akınafariba osirir gumazim Safan mıgei, “Ki akınafarir righizir mamın api, a Ikiavira Itir Godın Dipenimın aven iti. Akınafarir kam, Ikiavira Itir Godın Arazibar Akaba an iti.” Egha Hilkia akınafarir kam isa Safan ganıngi.

¹⁶ Ezi Safan gın akınafarir kam inigha iza atrivim ganıga kamaghın a mıgei, “E ni mikemezi moghın biziba bar adagh ami. ¹⁷ E Ikiavira Itir Godın Dipenimın itir dagıaba bar ada inigha dipenim akırghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh anıngi.”

¹⁸ Egha Safan kamaghın mıgei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akınafarir kam na ganıngi.” Egha an akınafarir righizir kam onegha atrivimın damazimın a dibori.

¹⁹ Ezi atrivim akınafarir kamın aven itir Godın Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki. ²⁰ Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanın otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimın akınafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimın ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghın me mıgei, ²¹ “Godın Arazibar Akaba itir Akınafarir ki datirighın inizir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gın mangasa e mıgei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godın Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangın Ikiavira Itir God bar en anıngaghe. Ezi datirighın e Godın Akınafarir kamın apıgha gifa. Kamaghın amizi, ki kamaghsua, ia mangı Ikiavira Itir Godın azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, Israelın ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.” ²² Gumazir kaba atrivimın akam baregha, me Godın akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemın boroghın itimın ghu. Amizir kamın ziam, Hulda. Hulda a Salumın amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganımın garim. Salum a Tokhatın otarim, egha Hasran igiavotarim.

Hulda gumazir kabar akam baregha gıvagha, ²³ kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghın mıgei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangı, kamaghın a mikemegh, ²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mıgei: Me Judan atrivimın damazimın diponezir Akınafarimın itir Akaba, ki uabi bar dar gın mangı, Jerusalem ko, an itir gumazamiziba saram asıghasıgham. ²⁵ Gumazimizir akırım ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puvıram atari. Ki Jerusalemia bar men anıngaghe, ezi nan anıngagharir kam, a gıvaghan kogham.

26 “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, ²⁷ ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumazamizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. ²⁸ Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin apengan ikiasa akam akiri
(2 Atriviba 23:1-20)

²⁹ Ezi Atrivim Josaia Juda ko, Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. ³⁰ Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha da dibori. ³¹ Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. ³² Egha Benjaminin adarazi ko, Jerusalem itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim me ganingi. Egha gin Jerusalem gumazamiziba, me uan ovavibar God ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi. ³³ Israelian danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir kaba Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi Josaia marvir guar kaba bar adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir puvati.

35

Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami
(2 Atriviba 23:21-23)

¹ Atrivim Josaia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalem uari akuvagha, iakinir faragha zuimin, an aruer namba 14in, me dughiar ekiar kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke. ² Ezi Josaia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi.

³ Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin Israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, “Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin

otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelian akurvagh, kar Godin gumazamiziba. ⁴ Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir. ⁵ Ian ikiziba vaghvagh Israelian anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuam iki. ⁶ Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamın araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam.”

⁷ Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaiia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. ⁸ Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekaraia ko Jehiel, me dughiar ekiar kamın uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. ⁹ Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam.

¹⁰ Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. ¹¹ Ezi Livaiba sipsipia ko, memebav suegha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi. ¹² Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiribar ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagha ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami. ¹³ Ofan kamın bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipia ko, memebav tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi. ¹⁴ Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim piri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati.

¹⁵ Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, He-

man ko, atrivimın akam inigha izir gumazim Jedutun, fomıra me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimın tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagha tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuziba tue. Kamaghın amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghıragsi nighnighan kogham.

¹⁶ Aruer kamın, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimın dagh ami, mati Atrivim Josaia damuasa me mikemezi mokin.

¹⁷ Israelin gumazamizir Jerusalemın itiba, me dughiar kamın isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. ¹⁸ Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghaviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomıra amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamın ikegha, iza Atrivim Josaian dughiamın tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighın Atrivim Josaia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghaviram oto.

¹⁹ Dughiar kamın, Josaia 18plan azenibar atrivimın itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghaviram a gami.

Isipia Judaba ko misogha Josaia misoghezi, an areme

(2 Atriviba 23:28-30)

²⁰ Atrivim Josaia Ikiavira Itir Godin Dipenim akırizir bizir kabar gın, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemın boroghın itir Karkemisin nguibar ekiamın ghu. Josaia bizir kamın akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui. ²¹ Ezi Atrivim Neko kamaghın Josaia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghın amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghın amizi, ni Godın anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.”

²² God mığirgiar kam Atrivim Nekon akamın Josaia ganingizi an a baregha, midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghın amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. ²³ Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase.

Ezi a kamaghın uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.” ²⁴ Ezi me karisin a itimın a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalemın ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghın anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemın gumazamiziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. ²⁵ Ezi akam inigha izir gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamın iza datirighın, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osımtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamın gın ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akınafarimın iti. ²⁶⁻²⁷ Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimın ikegha ghua, an aremezir dughiamın tu, da akinafarir me kamaghın diborimın iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akınafarim. Akınafarir kam

uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimın Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

Apaniba kantri Juda gasighasiki

36

(*Sapta 36*)

Joahas Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 23:30-35)

¹ Josaian ovevemın gin, Judaba, an otarım Joahas inigha, borem an dapanım gingegha, anemisevezi a uan afeziamın danganıım inigha men atrivimın oto. ² Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimın oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemın atrivimın ike. ³ Isipin Atrivim Neko Jerusalemın iza, atrivir ingangarımın Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimın itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumazamizibagh amima, me takisin min dagıaba a ganidi, dar dibobonım, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. ⁴ Ezi Atrivim Neko, Joahasın dozım Eliakim inigha a gamizi, a Joahasın danganıım inigha Juda ko, Jerusalemın atrivimın oto. Neko Eliakimın ziam adeggha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghuggha kalabuziar gumazımın min aneti.

Jehoiakin Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 23:36--24:7)

⁵ Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazımın arazir kurabagh ami. ⁶ Jehoiakim Judabar atrivimın itir dughiamın, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimın suiragha kalabuziar gumazımın min senbar a ikegha, a inigha Babilonın nguibar ekiamın ghu. ⁷ Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven itarir ekıar maba ko, itarir dozır maba inigha Babilonın ghuggha, uan atrivir dipenimın da ariki.

⁸ Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarım me kamaghın diborımın iti, Judaba ko, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarım. Akinafarır kam uaghan Jehoiakimın arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarım Jehoiakin, an danganıım inigha atrivimın oto.

Jehoiakin Judan atrivimın iti
(2 Atriviba 24:8-17)

⁹ Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemın atrivimın ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazımın arazir kurabagh ami. ¹⁰ Azenir kamın, orangtizımın dughiam gıvasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazımın min, a inigha Babilonın ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimın aven itir

itarir aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemın atrivimın oto.*

Babilonia Jerusalemia ko misogha nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18–25:21; Jeremaia 52:1-11)

¹¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimın oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemın atrivimın ike. ¹² Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimın, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izir gumazim, Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamın gun a migeima, a uabi abırava an akam barazir puvati. ¹³ Sedekaia bar akaba barazi puvatigha, navim giraghan aghuagha, Ikiavira Itir God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangasa Akar Gavgavimın Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarın akamın gintigham. Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarın akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghın amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalemın itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimın mize. ¹⁵ Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumazamizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izir gumaziba amangi. ¹⁶ Ezi gumazamiziba, akam inigha izir gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumazamizibar ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati.

¹⁷ Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God Babilonın atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimın ghua gumazir igiavav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonın atrivimın dafarim gati. ¹⁸ Ezi Babilonın atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimın itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonın ghu. ¹⁹ Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamın aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. ²⁰ Babilonın atrivim gumazamizir midorozimın ariaghirezir puvatiziba inigha ghua Babilonın kalabuziar gumazamizibar mın me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumazamizir kinibar mın ikia ghua, kantri Persia tugh a gavgavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. ²¹ Israelia fomira uan nguazimın ikia, egha 7plan azenibar vaghvagha dar aven azenir vamira avughszim nguazim ganingizir puvati. Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangirram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonın kalabuziabar mın iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti.†

* **36:10:** 2 Eghaghaniba 36:9 kamaghın migei, Jehoiakin 8pla azenibara ikia egha atrivimın oto. Ezi 2 Atriviba 24:8 kamaghın migei, Jehoiakin 18pla azenibara ikia atrivimın oto. Ezi 2 Eghaghaniba 36:10 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinın Avebam. Ezi 2 Atriviba 24:17 ghaze, Sedekaia a Jehoiakinın afeziar dozim. Fofozir gumazir aviribar nighnizim, akar 2 Atrivibar itim, a guizbangira, ezi akar 2 Eghaghanibar itim, a guizbangira puvati. **36:11:** Jeremaia 27:1-22; 28:1-17 **36:13:** Esekial 17:15 **36:17:** Jeremaia 21:1-10; 34:1-5 **36:19:** 1 Atriviba 9:8 **36:21:** Jeremaia 25:11; 29:10
† **36:21:** Ni Ofa Gami 26:33-35, ko Jeremaia 25:11 ko 29:10ın gan.

*Atrivim Sairus kamaghin migei, Judaba uamategh uan nguibamin mangi
(Efra 1:1-3)*

²² Sairus kantri Persian atrivim in itir dughiam in, an azenir faraghavira zuim in, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairus in nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. ²³ Kar Persian atrivim Sairus in migirigiam, "Ikiavira Itir God, a God in uan Nguibamin itim, a nguazim in itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrigh in aven Jerusalem in nguibar ekiam in, uan Dipenim in ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumazamiziba, ezi a ia ko iti. Kamagh in amizi, ia uamategh Jerusalem in nguibamin mavanangam."

Esra Osirizir Akinafarim

Esra

Akar faragha zuim

Akinafarir Esra osirizim, a Judan Atrivibar 2 Eghaghaniba uam adagh iviragha, eghaghanir maba uam ada osiri. 2 Eghaghanibar Akinafarimin aven, e gari, osimtiziba Israelia bativizi, men avirim ghua Babilonin kantrin kalabusin iti. Ezi Godin Dipenir Jerusalem itim ko Jerusalem nguibar ekiam uabi bar ikuvigha iti. Ezi Ezran Akinafarimin, Judan marazi Babilonin kalabus ategha uamategha uan nguazimin Judan Distrighin ize. Egha me ua Godin Dipenir igiam Jerusalem an ingari.

Esran Akinafarimin aven, an akuar pumuning ko mikezim iti.

1. Persian Atrivim Sairus mikemezi, Judan marazi faragha Babilonin kalabus ategha uamategha Judan Distrighin ize (Sapta 1--2).

2. Judaba ua Godin Dipenimin ingarigha, nimira nimira ua Godin ziam fer arazibar gin zui (Sapta 3--6).

3. Ezi azenir maba givazi, Judan marazi uamategha Jerusalem izezi, Esra men gumazir dapanimin iti. Esra Godin Arazibagh fofozir gumazir mam. Egha Godin ziam fer arazibar gin mangiva, an apengan ikiva, deragh dapiasa me migei (Sapta 7--10).

Israelia uamategha

Juda ko Jerusalem izi

(Sapta 1--2)

Atrivim Sairus ghaze, Judaba uamategh uan nguazimin mangam
(2 Eghaghaniba 36:22-23)

¹ Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam.

² Kar Persian Atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalem nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. ³ Eghti gumazir manaba ian tongin iki, God me ko ikiti, me ateghti, me Jerusalem mavanang Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar. A Israelian God, egha Jerusalem itir God. ⁴ Eghti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar moghira men akuragh bizir aghuiba me daningti, me da inigh mangi. Ia silva ko gol, dagheba, asiziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godin Dipenimin ofa damuamin taba, uan ifongiamin gin mangi da isi pura me daning. Kar Godin Dipenir Jerusalem nguibamin ikiamim."

⁵ Ezi Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamin adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategh Jerusalem mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami. ⁶ Ezi

men boroghin itir darasi, men akurvagha silvan itarir ekiaba ko gol ko dagheba me ganingi. Egha uaghan bizir aghuir ivezim bar pin koziba sara me ganingi. Egha Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me ganingi. Egha biziba aterir asiziba sara uaghan pura me ganingi. ⁷ Ezi Atrivim Sairus uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir aghuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingi. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogha me abiragha Jerusalem da inigha izegha, da isa uan asebar dipenim gati. ⁸ Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingi, an atrivimin dagiar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da menegha da isa Sesbasar ganingi, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam.

⁹⁻¹⁰ Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba.*

¹¹ Gol ko silvan itarir kaba, bar moghira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategha Jerusalem zui.

2

Israelian gumazamizir uamategha Jerusalem ghuezibar dibobonim (Nehemia 7:4-73)

¹ Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judav misogha men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ² Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seraia, Relai, Relai, Mordekai, Bilsan, Mispas, Bikvai, Rehun, Ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara:

³⁻²⁰ Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.

Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.

Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775.

Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)

Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.

Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945.

Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.

Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642.

Ezi Beba'in ovavir boribar gumaziba, 623.

Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222.

Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666.

Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,056.

Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454.

Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesekia.)

Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 323,

Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112.

Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223.

Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95.

* **1:9-10:** Ves 9 ko 10in aven, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

12-35 Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

- Betlehemin nguibamin gumaziba, 123.
- Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56.
- Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.
- Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.
- Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.
- Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621.
- Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.
- Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223.
- Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52.
- Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156.
- Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254.
- Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.
- Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725.
- Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.
- Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630.

36-39 Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategha Jerusalem ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

- Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973.
- Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.
- Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.
- Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

40-42 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

- Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)
- Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 128. (Ikizir kam inazir afeziam, Asap.)
- Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

43-54 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalem ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

- Siha ko Hasufa, Tabaot,
- Keros, Siaha, Padon ko,
- Lebana, Hagaba, Akup ko,
- Hagap, Samlai, Hanan ko,
- Gidel, Gahar, Reaia ko,
- Resin, Nekoda, Gasam ko,
- Usa, Pasea, Besai ko,
- Asna, Meunim, Nefisim ko,
- Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
- Baslut, Mehida, Harsa ko,
- Barkos, Sisera, Tema ko,

Nesia ko Hatifa.

⁵⁵⁻⁵⁷ Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uaghan uamategha Jerusalem ghue:

Sotai ko Hasoferet, Peruda ko,
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim, ko Ami.

⁵⁸ Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392.

⁵⁹⁻⁶⁰ Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin, me deravira uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

⁶¹⁻⁶² Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagha ruia dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamın ziar tamın apizir puvatizi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti.

⁶³ Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuam iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghsi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikarang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

⁶⁴⁻⁶⁷ Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu.

Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim 200.

Ezi hoziaba 736.

Ezi kamelba 435.

Ezi donkiba 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arigha, 245plan mulba inigha ize.

⁶⁸ Egha Israelia iza Jerusalem itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me dangarir Godin Dipenim faragha ikezimin an ingaram. ⁶⁹ Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muziariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500 kilogremın tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremın tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla.

⁷⁰ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalemın aven ko an boroghın iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamın

garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalem boroghin itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiazibara iti.

Israelia uamategha Godin Dipenimin ingari

3

(Sapta 3--6)

Me uamategha

Godin ziam fer arazim gami

¹ Israelia bar, deravira uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalem uari akufa. ² Ezi Jehosadakin otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielin otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kamın ingari. ³ Me distrighin kamın itir gumazir igharazibar atiata, egha puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezinim danganim, a gisin uam an ingari. Egha me mizaraziba ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁴ Ezi Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemeziba, me dughiaabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. ⁵ Egha me uaghan dughiaabar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuavira ikia, egha iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghin, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Egha me uaghan uan ifongiamin pura daningamin ofabagh ami. ⁶ Gumazamiziba namba 7in iakinimin dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kamın ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Egha me tighar maghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar ekiar an apengan iki gavavim a daningamiba, tighar dar arigham.

Me uamategha Godin Dipenimin ingari

⁷ Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningin gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Jopan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi.

⁸ Ezi Israelia uamategha Jerusalemın izezir dughiamin, dughiar maba ghua azenir pumuning oto. Egha ghua an iakinir pumuningin otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakin otarim, ko aningin adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalemın izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikegga ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe. ⁹ Kamaghin amizi, Jesua

uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi.

¹⁰ Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighaba sara iza faraghavira iza uan danganim ini. Ezi Livaiba, kar Asapin adarasi, me vaghvagha tambarinbar suigha izi. Egha me bar Ikiavira Itir Godin ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokin. ¹¹ Me bar akongegha uarira uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabi:

“Ikiavira Itir God, a bar dera!

Guizbangira, a zurara Israelian apangkuvigha mamaghira iti.”

Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin dagiar ekiar an apengan iki gavgavim a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pamtemin tiariba akara Ikiavira Itir Godin ziam fe. ¹² Ofa gamir gumazibar gumazir dapanir ghuriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha ikezim ginighnigha, egha ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara dei. ¹³ Araghasizim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men niginir dafar kam baragha egha fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4

Apaniba Israelian ingangarim apirasa

¹ Ezi Juda ko Benjaminin anabamin apaniba orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God. ² Egha me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migei, “E ia ko Godin Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamin iti. Egha e kagh izezir dughiamin ikegha iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuvira iti.”

³ Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram.” ⁴ Fomira nguazir kamin izezir gumazir kaba me pazi me damuasava amua ghaze, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim ategham. ⁵ Egha me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto.

Apaniba Judaba isa kot gati

⁶ Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serksis an danganim inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughia, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada.

⁷ Ezi gin Serksis aremezi, Atrivim Artaserksis an danganim inigha Persian atrivimın oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserksis bagha anemada. Me Aramin akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamim, Persian akamin a gigham.* ⁸ Ezi gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalemın itir adarazir kotim gamua Atrivim Artaserksis bagha akinafarimın kamaghın an osiri.

⁹ “Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehum nin gavmanin gumazir faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibar kara: Erekin provins, ko Babilonın kantrin ekiam ko Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimın itir nguibam. E bar ni bagha akinafarir kam osiri. ¹⁰ Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akinafarir kam osiri.”

¹¹ Kar akinafarir me osirizim, me an mirara akinafarir igharazimın an osirigha anemada.

“Atrivim Artaserksis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin ikia, migirigiar maba iti. Egha e akinafarir kam ni bagha anemadi. ¹² O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba ategha uamategha iza Jerusalemın nguibar ekiar kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar ekiar kamin gumazamiziba, atrivimın akaba batozir gumazamiziba, egha me datirighin uan nguibamin dagiar ekiar an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, egha anegivasava ami. ¹³ O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekiar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningan koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham. ¹⁴ Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akinafarir kam ni oraghasa e ni bagha an osiri.

¹⁵ “E kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav mikemeghti, me mangi gavmanin akinafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir osiziribar dipon. Jerusalemın gumazamiziba, akaba barazir puvatizir darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriviba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi. Egha Jerusalemın gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi, atriviba nguibar ekiar kam gasighasiki.

¹⁶ “Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e kamaghin ni migia ghaze, me ua nguibar ekiar kamin ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghan kogham.”

Atrivim men akam ikara

¹⁷ Ezi atrivim kamaghin men akinafarimın akam ikara:

* **4:7:** Akinafarir kamin migirigiam, ves 4:7 tughu ghua ves 6:18in, me Hibrun akamin an osirizir pu. Puvati. Me Aramin akamin an osiri.

“Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehum, ko provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin itiba, akinafarir kam ia bagha zui.

¹⁸ “Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori. ¹⁹ Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalemın gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekar kam gizifa. ²⁰ Fomira atrivir gavgaviba Jerusalemın gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi.

²¹ “Kamaghın amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekar kamın ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam. ²² Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim en atrivimın araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham.” ²³ Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehum ko Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalemın nguibamin itiba, akar bar gavgavimın nguibar ekar kam uam an ingaran men anogroke.

²⁴ Ezi Godın Dipenir Jerusalemın itim, an ingangarim pura tugha maghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius Persian atrivimın otozir dughiam, an azenir pumuning oto.†

5

Me ua Godın Dipenir ingangarim gami

¹ Dughiar kamın, Godın akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalemın nguibam ko Judan nguazimın itiba bagha Godın akamin gun me migei. Aning Israelian Godın ziamin gavgavimın migei. Godın kam bar pin ikia me gatifa. ² Ezi Serubabel, Sealtielin otarim, a ko Josua, Jehosadakin otarim, aning Godın akam inigha izir gumazir kamningın akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalemın Godın Dipenimın ingari. Ezi Godın akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi. ³ Dughiar kamın, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanın gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamira Jerusalemın ghu. Egha Godın Dipenimın ingarir gumaziba kamaghın men azara, “Tina ia mikemezi, ia dipenir kam uam an ingari.” ⁴ Egha me uaghan Dipenimın ingarir gumazibar ziaba bagha men azai. ⁵ Ezi Godın damazim Judabar gumazir dapanibar garavira iti. Ezi Persian gavmanın gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogoroghezir puvatigha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamın gun migia Darius bagh akinafarim osirigha, anemadagha mizua ghuav itima, an ikarvazimın akam ua ize. ⁶⁻⁷ Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanın gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko

4:24: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 † **4:24:** Ves 24, an a sapta 4 ves 5in migirigiar otevimin tugha zui. Ezi 4:6-23, Atrivim Darius aremegha givazi, azenir aviribar gin bizir avirir otiviziba, an dar gun migei.

5:1: Hagai 1:1; Sekaraia 1:1 **5:2:** Hagai 1:12; Sekaraia 4:6-9

gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghin Atrivim Darius bagha migiava osiri.

“Atrivim Darius, navir amirizim ko dabirabir aghuim ni ko iki.

⁸ “Ni kamaghin fogh, e Judan Distrighin ghuegha gari, Judaba uan Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim uam an ingari. Me dagiar dafar dighoreziba isa, palangin ighuvir me ighuvizibagh isin da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizi, a bar deragha zuamira ghuavira iti.

⁹ “Ezi e men faragha zuir gumazibar diagha men azara, tinara ian amamangatizi, ia Godin Dipenim uam an ingara ingangarir kabagh ami?

¹⁰ Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kam in faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh ni mikimam.

¹¹ “Ezi Judaba kamaghin e ikara, ‘E overiam ko nguazim gativazir Godin ingangarir gumaziba. En atrivir gavgavir mam fomira Dipenir kam in ingarigha anegivazi, e datirighin uam an ingari. ¹² Fomira en inazir afeziaba Godin uan Nguibamin Itim gamizi, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonin atrivimin amamangatizi, a Godin Dipenim apirigha bar a gasighasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. ¹³ Ezi gin Sairus Babilonin atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuir kam in, an e mikemezi, e ua God Dipenimin ingari. ¹⁴ Fomira Jerusalem in itir Godin Dipenim in aven, me Godin ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itarir aviriba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonin uan asem in dipenimin ada ariki. Ezi gin Atrivim Sairus itariba ko dipaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganingi. Gumazir kam, Atrivim Sairus anemisevezi, a Judan Distrighin gavman in gumazir dapanimin iti. ¹⁵ Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar migia ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalem in mangi, danganir Godin Dipenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar arikigh. ¹⁶ Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalem in izegha, Godin Dipenim bagha uam dagiar ekiaba isa, Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati.’

¹⁷ “Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me Babilonin akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam, me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham.”

6

Me uam Atrivim Sairus in akaba buri

¹ Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akinafariba osirir gumaziba Babilonin ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba bagha, gavman in akinafaribar aven da buri. ² Egha me Babilonin dar apizir puvati. Me ghua Midian in Provinsin itir nguibar ekiam Ekbatanan tugh ruia akinafarir righizir mam in api. Ezi akinafarir kam kamaghin migei:

³ “Sairus atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuimin, a ghaze, me ua Jerusalem in itir Godin Dipenimin ingaram. Egh danganir kam,

me asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan da inigh izam. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimin apengan iki gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamın siriim 27 mitan tughti, an arozim mangi 27 mitan tugh. ⁴ Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamiram a gisin datigh, egh ua kamaghira an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimin dagiar dipenimin dagiataba inigh bizir kabagh iveziva, egh ingangarir gumazibar ivezim uaghan me daning. ⁵ Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itariba bar da inigh, mangi Jerusalemın itir Godin Dipenir igiamin dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalemın bizir kaba inigha Babilonin ize. Ezi ia datirighin ua da inigh mangi dar danganibar arigh.”

Atrivim Darius ghaze, me ingangarim damu mangivira iki

⁶ Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir akinafarimin gara fogha, uan ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamaghın osiri:

“Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin Dipenimin ingangarim men anogoroghan marki. ⁷ Ia me ateghti, Judan Distrighin gavmanin gumazir faragha zuim ko men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi naghin uam an ingar.

⁸ “Kamaghın amizi, ki akar gavgavimin kamagh ia migei, ia uaghan Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamın ingar. Me bizitam bagh mikimti, ia bemira me bagh a givesegh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemin vongin itir provinsar gumazamiziba dama takisin min isiba, ki dav gei, kar atrivimin dagiaba. Kamaghın ingangarimin suighsuighan kogham.

⁹ Dughiabar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi, bizir manam bagh ia mikimti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiabar me daning. ¹⁰ Ia kamaghın damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikimti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuam.

¹¹ “Ki akar gavgavim, ua kamaghın ia migei. Tina akam baraghan kogham, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizir bar miziriziba inigha tintinibar dar pozim mikini.

¹² God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitam o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalemın Itim gasighasighti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi.”

Me God baghavira Dipenir kam amisefe

¹³ Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusın akar gavgavim baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami. ¹⁴ Kamaghın amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekaraia, aning gavgavim me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me

ingaravira ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari. ¹⁵ Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa.* ¹⁶ Egha Israelin gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigha, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra. ¹⁷ Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvaghera, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami. ¹⁸ Egha uaghan me Jerusalem itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amiseveghe, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami.

God Israelia Gitazir Dughiam, me a ginighnigha isam gami

¹⁹ Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumazamizir kalabus ategha uamategha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge. ²⁰ Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamın me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami. ²¹ Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kamın itir gumazamizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir miziriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan kabar asizir tuziba ame. ²² Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarimin men akura. Kamaghın amizi, me guizbangira bar akonge.

Esra Jerusalemın amizir ingangariba

7

(Sapta 7–10)

Esra Jerusalemın oto

¹⁻⁵ Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gumazir mam Babilonin iti, an ziam Esra. Esra an Aronin ovavir boribar mav. Efran inazir afeziabar ziabar kara; Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilikian otarim. Ezi Hilkia, Salumin otarim. Ezi Salum, Sadokin otarim. Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim. Ezi Finias, Eleasarin otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim.

⁶⁻⁷ Bar fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganangi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiaabar zurara, God deraghavira Esra gami, kamaghın Esra bizir tiziba bagha Atrivim Artaserksisin azangisi, ana ganidi. Egha Artaserksis atrivimin itima, an

* **6:15:** Judabar iakinim Adar, an en iakinimning Februari ko Masin otifi. **6:19:** Ua Me Ini 12:1-20

namba 7in azenimin, Esra Israelian gumazamizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalemın zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godin Dipenimin garir gumaziba koma, Godin Dipenimin ingangarimin gamir gumaziba. ⁸⁻⁹ Esra me ko, iakinir faraghavira itimin, an aruer farazimin Babilon ategha Jerusalemın zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5in, an aruer farazimin Jerusalemın oto. ¹⁰ Esra, Ikiavira Itir Godin Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa, pamtemin ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan deravira dar gin mangam.

Atrivim Artaserksis, Esra bagha akinafarim osiri

¹¹ Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godin Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis akinafarim mam osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghın migei:

¹² “Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godin Uan Nguibamin Itimin Araziba, ni bar adagh fo. ¹³ Ki akar gavgavimin uan ingangarir gumazibav kemezgha ghaze, Israelian gumazamizir datirighın kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nin gin Jerusalemın mangisi ifuegh, egh me mangi.

¹⁴ “Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni mangi Jerusalem ko Judan gumazamiziba itir danganiba bar dar gan, egh kamaghın me gifogham, me Godin Arazibar suiragha bar gintisi, o puvati. Godin Arazimin Akinafarim kam, a nin agharimin iti, ezi ni an suiraghav iti. ¹⁵ Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizir aghuitaba inigh Israelian God daningasa. Eghti ni bizir aghuir kaba inigh mangi Godin Dipenir Jerusalemın itimin dar arigh. ¹⁶ Egh uaghan, ni Babilonın Distrighın inizir gol ko silvaba inigh mangi. Egh uaghan, bizir Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalemın itir Godin Dipenimin ingarasa puram aningiziba, ni da inigh mangi.

¹⁷ “Ni deravira dagiabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipin apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit ko wain, givezegh da inigh mangi Jerusalemın itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir dakozimin ofa damu. ¹⁸ Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim gifogh, dagiar kaba isi bizir a ifongezibagh ives. Egh ia fogh givagh bizir kabara, dagiar kabar dagh ivesegh. ¹⁹ Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa me ia ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan Godin Dipenimin ada arikigh. ²⁰ Eghti bizir kaba oteveghti, ia nan dagiar dipenimin na da dagiataba inigh bizir otevezir igharaz tabagh ivesegh.

²¹ “Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar dipenimin ingangarir gumaziba, me Yufretisin Fanemin vingin itir provinsin iti, ezi ki akar gavgavim me ganidi. Nan nigirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin ingarsi, bizir tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh. ²² Eghti bizir ia a daningamiba, da dibononir kam gafighan marki, Silva 3,400 kilogamra iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezi moghin ia a

daning. ²³ Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarim, na ko nan boriba ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian kogham.

²⁴ “Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin ingangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaziba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki.

²⁵ “Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingangaribar faragha zuir gumaziba ko jasba, amiseveghti, me gumazamizir Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh me gativagh me damu. Egh ian gumazamizitaba deragh Godin Arazibagh foghan koghti, ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam.

²⁶ Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me amadaghti me mangi saghon itir kantrin igharazitamin mangi, o men biziba inigh, o me isi kalabus datigh.”

Esra Godin ziam fe

²⁷ Ezi Esra ghaze, “Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a minabagha an ziam fe! An Atrivim Artaserksisin nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalem in itim deragha a damuasa ifuegha tuavir kam ati.* ²⁸ God nan apangkuvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalem mangasa men azangsizima, me uaghan mangasa ifonge.”

8

Judan gumazir uamategha Jerusalem in ghuzibar ziaba

¹ Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilon in kalabus ategha, Esran gin uamategha Jerusalem in ghuziba, men ziabar kara. Dughiar kamin Artaserksis atrivimin iti.

²⁻³ Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Daniel, Itamar in ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribar mav.

Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira.

⁴ Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatmoap in ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue.

⁵ Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue.*

⁶ Ezi Ebet a Jonatan in otarim, egha Adin in ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue.

7:25: Godin Araziba 16:18; Malakai 2:7; Matyu 23:2-3 **7:26:** Esra 6:11-12 * **7:27:** Esra uabi sapta 7:27-9:15 osiri, ezi gumazir igharazim saptan igharaziba osiri. * **8:5:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- ⁷ Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue.
- ⁸ Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue.
- ⁹ Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribar mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue.
- ¹⁰ Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue.†
- ¹¹ Ezi Sekaraia, a Bebain otarim, egha Bebain ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue.
- ¹² Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribar mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue.
- ¹³ Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimin ize.
- ¹⁴ Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribar gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghue.

Esra Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa Livain marazi amisefe

¹⁵ Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan zuimin gumazamiziba akuvagha, me ko 3plan aruebar danganir kamin iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav itir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me izi. Gumazir kabar ziabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir pumuningin dia. Aningin ziamning, Joarip koma Elnatan. ¹⁷ Egha ki me amadazima, me Ido bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin ingangarir gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim. Ki akam amaga ghaze, a koma, a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gumazitaba amadaghtima me izi, e ko Godin Dipenimin ingaram.

¹⁸ Godin apangkuvim e ko itima, a Livain gumazir mam e bagha anemada. An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavira ingangaribagh ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize. ¹⁹ Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir gumazimning, egha uan ikizimin gumazir 20pla ko ize. ²⁰ A uaghan 220plan gumazir Godin Dipenimin ingangarim damuamiba amangi. Fomira Atrivim Devit uan gumazir dapaniba ko, gumazir kabar inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi 220plan gumazir kabar ziaba, akinafarir mamnin iti.

Esra Israelian gumazamiziba ko me bar moghira dagheba ategha God ko migei

²¹ E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki kamaghin gumazamizibav gei, “E dagheba ateghiva uan Godin damazimin uari abinigham. Egh e Jerusalem mangamin dughiamin, e uarir akuraghsi an azaraghti, an e ko en boriba ko en bizibar ganam.” ²² Ki kamaghin me migei, ki tizim baghavira atrivimin azangsighan aghua, eghti a tuavimin en apanibar e geghuvamin hoziabagh apiaghilir gumaziba ko midorozir gumaziba na ganighai.

Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin a mikeme, “En God a bar deraghavira gumazamizir an gin zuibagh ami. A uaghan gumazamizir an akabar gin zuir puvatiziba, a men atara mizazim me gasi.” Ki kamaghin atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki midorozir gumaziba bagh an

† 8:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

azangsighan aghumsiki. ²³ Egha e dagheba ategha uan God ko migeima, an en akam baragha, e geghuva deraghavira e gami.

Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin ofabar amuamin bizibar gan

²⁴ Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavira zuir ofa gamir gumazir igharaziba misevegha, men diazi me ize. ²⁵ Bar fomira atrivim ko nighnizir aghuiba a ganidir gumaziba, ko gavmanin ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian gumazamiziba bar, me silvaba ko golba ko itariba isa Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa na ganingi. Ezi ki da inigha dar osimtizim mengegha, da isava ofa gamir gumazir kabagh aningi. ²⁶ Bizir ki me ganingizir kaba, dar osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim, 22,000 kilogram, ezi golin osimtizim 3,400 kilogram, ezi 100plan silvan itarir ekiar kabar osimtizim, da vaghvagha 34 kilogram. ²⁷ Golin itarir ekiar 20pla, dar osimtizim vaghvagha 8 kilogram ko 400 grem. Brasin itarir ekiar pumuning, me bar deraghavira aningin ingarizi aning taghtasi, ezi aningin ivezim mati golin itarir ekiar pumuning.

²⁸ Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Ia oragh. Ia Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, a ua bagha ia amisevezi, ia an damazimin zuegh an ingangarim damuam. Ezi kamaghira, itariba ko dipaba apir itariba uaghan Godin damazimin zue, egha da an bizibara. Ezi silva ko gol, gumazamiziba uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan min Ikiavira Itir God ganingi. ²⁹ Ia bizir kaba deravira dar gan mangi Jerusalem Godin Dipenimin otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven itir dangamin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham." ³⁰ Ki mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalem mangasa, silva ko gol ko itariba isi.

Esra ko Judan gumazir kalabusin ikeziba, me uamategha Jerusalem ghue

³¹ Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalem mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati. ³² E ghua Jerusalem otovigha, 3plan aruebar avughsa pura iti. ³³ Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba mengegha, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganingi. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganingi. ³⁴ Me bar uari inigha bizir kaba deravira da mengegha da guragha dar osimtizim gifogha ghaze, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri.

³⁵ Dughiar kamin, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganingi. ³⁶ Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha,

‡ 8:26: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

gin deravira Godin gumazamizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9

Judan marazi, arazir kurabagh amua God gifozir puvatizir ikizibar guiv-ibar iti

¹ Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei, "Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuamin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria. ² Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men gara uaghan men min ami." ³ Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar oseme. Ezi ki uan korotiam abiagharigha uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiaghariki. Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti. ⁴ Ki osemegha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim ginighnigha bar atiatingi. Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha nan gari.

⁵ Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko azenan itir korotiar ki abiaghariziba, da nan mikarzim in ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki Ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevimming apirigha uan agharimning fegha kamaghin God ko migei, ⁶ "O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir kuraba bar ekevegha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekevegha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo. ⁷ Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en arazir kurabar osimtizim bar ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar kaba bangin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti.

⁸ "O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apangkuvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kam in aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira itima, ni gavgavim e ganingi. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari. ⁹ Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusra ikiavira itir puvati. Ni en apangkuvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimir igiam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akurazima, e kagh Juda ko Jerusalem in deravira iti.

¹⁰ "O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam? Ni arazir aghuibar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati.

¹¹ Nin akam inigha izar gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi iniamim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumazamizir nguazir kam in

itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara. ¹² Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir boriba nguazir kamin deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamin dagher aghuibar ami mamaghira ikiam.

¹³ “Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghizir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati. ¹⁴ E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham. ¹⁵ O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura.”

10

Me God gifozir puvatizir amizibar ikian koghamin arazimin akam akiri

¹ Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegha, God ko migia nguazimin uabi eku-nigha irighav ikia azia arazir kurar kabar gun migiavira iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai. ² Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, “Bar guizbangira, e Godin akam batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam. ³ E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam. ⁴ Ni dikavigh tugh, kar nin ingangarir ni damuamim. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu.”

⁵ Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akiri. ⁶ Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akam ategha Eliasipin otarim, Jehohanen itir danganimin ghugha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati.

⁷ Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalem in itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalem in uari akufagh. ⁸ Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh divamimin, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumazamizibar teghan a batuegham.

⁹ Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalem in otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin

uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir kamın migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tughā kamaghın me miġei, “Ia nguazir kamın ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamın, ia Godın akam batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar ekefe. ¹¹ Ia oragh. Ia datirighın, uan arazir kurabar gun Ikiavira Itir Godın mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimın itir ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh.”

¹² Ezi gumazamizir kaba bar pamtemın kamaghın miġei, “Bar guizbangira! E ni miġei moghira damuam.”

¹³ Egha me uaghan kamaghın miġei, “En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pamten izi, eghti e purama azenimın kamagh mitivigh iki akam akiran kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningın anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham. ¹⁴ Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiatiba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagh iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamın en Godın aningagharir kuram e ataghiragham.”

¹⁵ Gumaziba bar migirigiari kamın amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi.

¹⁶ Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonge. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagh uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimın, an aruer faragha zuimın, me apiagha osimtizir kamın garava a tuisisi.

¹⁷ Ezi iakinir 3plan ġin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtizir kaba akirigha gifa.

Amizir God gifozir puvatizibar pabar ziaba

¹⁸ Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara:

Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakın otarim. ¹⁹ Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghın fo, me arazir kuramın osimtizim iti. Egha men osimtizim bangın me vaghvaghā sipsipın apurir mam inigha Godın ofa gami, eghti God men arazir kuramın osimtizim ġin amadagham.

²⁰ Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerın ikizimın ovavir otarimning.

²¹ Ezi Harimın ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia.

²² Ezi Pasurın ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa.

²³ Kar Livain gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba:

Josabat, Simei, Kelaia, an ziar mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser.

²⁴ Ezi Godin Dîpenimîn onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God gifozir puvatîzir amizimîn iti, a Eliasip, a uabira.

Ezi Godin Dîpenimîn tiar akar ekiamîn garir gumaziba, God gifozir puvatîzir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri.

²⁵ Ezi Israelian gumazir igharaziba, me God gifozir puvatîzir amizibar iti, men ziabar kara:

Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosîn ikizimîn ovavir boriba.

²⁶ Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamîn ikizimîn ovavir boriba.

²⁷ Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimîn ovavir boriba.

²⁸ Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Be bain ikizimîn ovavir boriba.

²⁹ Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimîn ovavir boriba.

³⁰ Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapîn ikizimîn ovavir boriba.

³¹⁻³² Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria. Kar Harimîn ikizimîn ovavir boriba.

³³ Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simeî. Kar Hasumîn ikizimîn ovavir boriba.

³⁴⁻⁴² Madai, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simeî, Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaria, Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikizimîn ovavir boriba.

⁴³ Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon ikizimîn ovavir boriba.

⁴⁴ Gumazir kabanang, bar God gifozir puvatîzir amiziba inigha dar iti, ezi amizir kabar marazi boriba bategha gifa. Ezi Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezi, me uamategha uan nguibabar ghuê.*

* **10:44:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Nehemia Osirizir Akinafarim

Nehemia

Akar faragha zuim

Fomira, Nehemian Akinafarim, a Esran Akinafarir akuar mamın min iti. Kamaghın amizi, akinafarir kam uaghan, Judan Atrivibar Eghaghanir Namba 2 uam a givragha, eghaghanir maba uam ada osiri. Nehemian Akinafarim akuar 3pla iti.

1. Persian atrivim, Judabar ganasa Nehemia amisefe, ezi Nehemia Jerusalem ghugha, an divazir bar mitiar gavgavim uam an ingarasa Judabar arira. Egha uaghan men dabirabim ko Godın ziam fer ingangariba akirava men akurvasi (Sapta 1–7).

2. Esra Godın Akar Gavgaviba diborima, gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri (Sapta 8 ko 9).

3. Nehemia Jerusalem gatvagha amizir bizibar eghaghanir igharaziba, da uaghan iti (Sapta 10–13).

Akinafarir kamın danganir aviriba da Nehemian arazibagh eghari. A gumazir Ikiavira Itir Godın apengan ikia zurara a ko migeim.

Nehemia ua Jerusalemın divazir bar mitiar gavgavimın ingari

(Sapta 1–7)

Jerusalem ikuvighavira iti, ezi bizir kam bangın, Nehemia bar osemi

¹ Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri.

Bar fomira Artaserksis atrivimın itima, an azenir 20ın aven, Kislevın iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamın iti, a gavmanın faragha zuir nguibar ekiam.* ² Ezi dughiar kamın Hanani nan aveghbuar mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha iza Susan nguibar ekiamın otifi. Ezi ki me batogha fofoghasa kamaghın men azara, Judan gumazamizir Babilonın kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemın nguibamın otivigha deragha iti, o puvati? Ezi Jerusalemın nguibam uaghan deragha iti, o puvati?

³ Ezi me kamaghın migei, “Puvati. Gumazamizir Babilonın kalabus ategha uan nguazimın ghuezir varazira, me osimtızir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatiğha Jerusalemın boroghın itiba, me paza me gamizi me aghumsızir ekiam iti. Ezi Jerusalem avınizir divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghıra iti. Jerusalem dar ingarizir puvati.”

⁴ Ezi ki akar kam baregħa aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegħa dughiar maba ki dagħeba tagħa, Godın Uan Nguibamın Itim ko miğıavira iti.

⁵ Egha ki kamaghın God ko migei:

“O Ikiavira Itir Godın Uan Nguibamın Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nın atiatia nın apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gin ghua, egh ni akar dikirizir kam ategħan kogħam. Eghı gumazamizir ni gifongegħa nın Akar Gavgavibar gin zuiba, ni zurara

* **1:1:** Iakinim Kislev, a Israelian iakinir namba 9, egha an en iakinimning Novemba ko Disemban otifi.

bar men apangkuvavira iti. ⁶ O God, ki nin ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghasa nin azangsis, me nin ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghin ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsisim baragh. Ki guizbangira kamaghin nin damazimin migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir kuram gami. ⁷ E nin damazimin arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighin dar gin zuir puvati.

⁸⁻⁹ “Akar Gavgavir ni fomira isa Moses ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migia ghaze, ‘Ia Israelian gumazamiziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghon itir kantrin kamin, ia navibagh iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam.’ E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azai, ni uan akar dikirizimin gin mangi en akurvagh.

¹⁰ “E Israelia nin ingangarir gumazamizibar min iti. Egha e nin gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamin, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati. ¹¹ O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsisiba baragh. Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsisim baragh, ki nin ingangarir gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni atrivim damighiti, a nan apangkuvigh egh nan akurvagh.”

Ki atrivimin ingangarir gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangarim kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2

Nehemia Jerusalemın zui

¹ Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemezi nan guam bar derazir puvati. ² Ezi atrivim nan azara, “Manmagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?” Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami. ³ Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar oseme. Nguibar ekiar me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar gavgavir kamin tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighnigha bar oseme.”

⁴ Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, “Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?”

Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghasa Godin Uan Nguibamin Itimin azara. ⁵ Egha ki kamaghin atrivim migei, “O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiar uan inazir

afeziabar mozibar itimîn otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamîn ingaram.”

⁶ Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimîn amuim an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, “A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevimîn Judan nguazimîn ikiam o? Ni manadizoghîn ua izam?” Ezi ki uan niġhnizimîn gun a migei.

⁷ Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemîn vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizir akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin mangi, Judan Distrighin otogham. ⁸ Ezi uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimîn azara, gumazir kam Atrivimîn ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a temer taba na danightima ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalemin divazimîn tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimîn tiar akamîn ingarighti, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimîn ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamîn, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati.

⁹ Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimîn ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemîn vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimîn akinafarim isa provinsin kamîn gavmanin garir gumazibagh aningi.

¹⁰ Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimîn ingangarir gumazir ekiar mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghasa izi. Ezi aning bar na baseme.

¹¹ Kamaghin amizi, ki Jerusalemin otogha 3plan dughiaabar pura iti. ¹² God fomira Jerusalem bagh damuamin niġhnizir kam nan navir averiamin aven na ganingi. Ezi dughiar kamîn, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimîn dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamin divazimîn gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui. ¹³ Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghiri Naghin Tiar Akamin azenan zui, kar me kamaghin diborim, Danganir Zarimîn Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimîn oto. E aruavira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimîn isizibar gara da tuisisi.

¹⁴ Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pamîn Tiar Akam ko Atrivimîn Dipar Akarer Muziarimîn oto. Ezi danganir kamîn, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura. ¹⁵ Kamaghin amizi, dimagarir kamîn, e Kidronin danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimîn gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto. Kar Danganir Zarimîn Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamin aven zui.

¹⁶ Jerusalemin itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimîn amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavin mikemezir puvati. Ki ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati.

¹⁷ Ezi datirighin ki me akuvagha ghaze, “Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi datirighin e ua nguibar ekiamin divazimîn ingaram, arazir kamîn e gumazir e dipova itibar akabar kuagham.” ¹⁸ Egha

ki uaghan God nan akurazir bizer aghuubar gun me mikeme. Egha atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme.

Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Bar dera. E datirighin ingangarir kam damuam.” Me na mikemegha givagha, me ghua ingaramin bizibar kiri.

¹⁹ Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arabian gumazim Gesem, me bizer e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghin migia ghaze, “Ia tizim damuasa? Ia ua nguubar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? Ia ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batogham.”

²⁰ Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangarir gumaziba, an en akuraghti e ingangarir kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguubar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguubar ekiar kam in ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangarir kam ian bizim puvati.”

3

Me ua Jerusalem in divazir bar mitiar gavgavimin ingari

¹ Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekiar, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha me anegivagha, maghira God bagha inabazir danganimin Godin ziam fe. Egha gin me agasasa, tiar akamningin ingarigha a gasara. Egha me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagha Gara itir Tauga ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagha God bagha inabazir danganimin, maghira Godin ziam fe. ² Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir nam in ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto.

³ Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekiar kam, me kamaghin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragha an ingari. Egha ter akiniba isa tiar akamin mariabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi. ⁴ Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egha Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir nam in boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egha Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir nam in ingara ghua Mesulam in adarazi ingarizir divazir nam in boroghin iti. Sadok a Banan otarim. ⁵ Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragha an garir gumazibar akaba baraghan aghua, kamaghin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati.

⁶ Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kam in tiar akar mam in ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egha ter akiniba isa tiar akamin mariabagh asegha, tiamin danganim da arigha egha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagh arisi.

⁷ Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulam in adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin dipenimin oto.

⁸ Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mughuriar aghuubar ingarir gumazir mam. ⁹ Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer mamın faragha zuir gumazir dapanim. ¹⁰ Ezi Harumapın otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir namın ingara an dipenimın boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghın an ingari. ¹¹ Ezi Harimın otarim Malkia, ko Pahatmoapın otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusın adarazir boroghın an ingari. Egha me uaghan Tauan Bretba Tuer Danganımın divazımın ingari. ¹² Ezi Halohesin otarim Salum, divazir nam Harimın adarazir boroghın an ingari. Ezi an quiviba an akuragha an ingari. Salum, a Jerusalem itir distrighin akuar igharazımın faragha zuir gumazir dapanim.

¹³ Ezi Hanun ko Sanoan nguıbamın gumazıba, Danganır Zarımın Tiar Akamın ingari. Egha tıamning isa tıamın danganım garıgha egha tıam asamın loghın gavgavıba ko aının ruarıba isa, tıam dukumasa aning garısı. Egha me ghua divazır nar ekıamın, ingaravıar ghua Tiar Akar Bizır Bar Mızırızıba Akurır Danganımın oto, divazır nar kamın ruarım a 440 mitan tu.

¹⁴ Ezi Rekapın otarım Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizır Mızırızıba Akurır Danganım ua an ingari. Egha tıamning isa tıamın danganım garıgha, egha tıam asamın loghın gavgavıba ko aının ruarıba isa, tıam dukumasa aning garısı. Malkia, a Bet Hakeremın Distrighın gumazır dapanım.

¹⁵ Ezi Kolhosen otarım Salum, a Mispan Distrighın gumazır dapanım. A gumazır maba ko, ua Mozır Pamın Tiar Akam, an ingari. Egha ter ararır naba inıgha tıar akam avasa a gısın ivemın ingari. Egha tıamning isa tıamın danganım garıgha, egha tıam asamın loghın gavgavıba ko aının ruarıba isa, tıam dukumasa aning garısı. Egha me ghua divazır nam Selan Dıpar Akarer Muzıarım boroghın an ingara zui. Divazır nar kam atrıvımın azenımın boroghın itı. Egha me uam an ingara ghua Atrıvım Devıtın Nguıbar Ekıamın ghuavanadıır dagıar adıdıamın oto. ¹⁶ Ezi Asbukın otarım Nehemia, a Bet-surın Distrighın akuar mamın gumazır dapanım, a gumazır maba ko, divazır nam Salumın adarazır boroghın an ingara zui. Me divazımın ingara ghua, Atrıvım Devıtın mozımın otogha ghua, dıpar akarer gumazıba ingarızım ko midorozır gumazır gavgavıba itır dipenımın boroghın oto.

Lıvain divazır bar mıtiar gavgavımın ingangarımın faragha zuıbar zıaba

¹⁷ Ezi Livain gumazıba divazır nar ıgharazıbar ingari. Men zıabar kara: Banın otarım Rehım, ko Livain gumazır maba, divazır nam Nehemıan adarazır boroghın an ingari. Ezi Hasabıa, a Keılan Distrıghın akuar mamın gumazır dapanım, a ko an distrıghın itır Livain gumazır maba, divazır nam Rehımın adarazır boroghın, uam an ingari. ¹⁸ Ezi Henadıatın otarım Bavai, a Keılan Distrıghın akuar ıgharazımın gumazır dapanım, a ko an distrıghın itır Livain gumazıba, divazır nam Hasabıan boroghın uam an ingara zui. ¹⁹ Ezi Jesuan otarım Eser, a Mispan nguıbar ekıamın gumazır dapanım, a Livain adarazır marazı ko, divazır nam Bavain adarazır boroghın an ingari. Ezi divazır nar kam ghua me midorozır bızıba arızır dipenımın oto. Danganır kamın, divazım bar sıgharkonım atı, ezi me Sıgharkonım a garısı. ²⁰ Ezi Sabain otarım Baruk, Livain ıgharazıba ko, divazır nam Eserın adarazır boroghın an ingari. Me bar gavgavıgha pamtem an ingara Sıgharkonımın ıkegha ghua ofa gamır gumazıbar dapanım Elıasıpın dipenımın tıar akamın oto. ²¹ Ezi Urian otarım Meremot, an Hakosın ıgavatarım, a Livain maba ko,

divazir namın ingara Eliasipın dipenimın tiar akamın ikegha, ingara ghua an dipenimın kuebamın tu.

Ofa gamir gumazir; divazimın ingangarim gamibar ziaba

²² Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalemın boroghın itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotin adarazir boroghın an ingari. ²³ Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimın ikegha, an ingara ghua aningın dipenimın mriamın oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egh an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uan dipenimın boroghın an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminın adarazi ingarizir naghın suiragha, an ingara zui. ²⁴ Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatın otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimın boroghın ikegha ghua Sigharkonimın tu. ²⁵ Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimın vongin ikegha ghua atrivimın dipenimın itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamın garir gumazibar dipenimın boroghın tu. Ezi Parosın otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalın adarazir danganimın boroghın uam an ingari. ²⁶ Me divazimın ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamın ko tauan gumaziba Godın Dipenim garimın tu. Tiar akar kam, aruem anadi naghın divazir nar kamın iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri naghın iti, ezi divazir me ingarizim, aningın tizimın iti. Divazir nar kam Ofelin boroghın iti. Danganir kam, Godın Dipenimın ingangarir gumaziba, an iti.

Divazimın ingarizir gumazir igharazibar ziaba

²⁷ Ezi Tekoan nguibamın gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghın uam an ingari. Kar dughiar namba 2in, me ua divazimın ingari. Divazir nar kam, me tauan ekiar Godın Dipenim boroghın itimın vongin ikegha ghua Ofelin divazimın tu.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notın amadaghan itir Hoziaba Zuir Tiar Akamın boroghın iti. Me vaghvagha divazir nar men dipenibar boroghın itibar ingari. ²⁹ Ezi Imerın otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghın uam an ingari. Kar, an dipenim boroghın itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokın adarazi boroghın an ingari. Semaia, a Godın Dipenimın Aruem Anadi Naghın Tiar Akamın garir gumazim. ³⁰ Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapın otarim namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghın an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighın ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekian otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunın boroghın an ingari. Me Mesulam dipenimın boroghın an ingari.

³¹ Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamın boroghın uam an ingara ghua, Godın Dipenimın ingarir gumazibar dipenimın tu. Dipenir kam, Godın Dipenimın dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godın Dipenimın tiar akamın vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Akam. Egha a divazir mikebamın, bar pin itir ghuriamın boroghın iti. ³² Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimın ingara divazir mikebamın bar pin itir ghuriamın ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamın tu.

¹ Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamın ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami. ² A uan roroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, “Judan gumazir amiraghmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekiar kam uam anesaragham? Me ti ghaze, me uan God bagh ua ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamın ingarigh dughiar vamiran aven anegivagham? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba inigh ua dar divazir aghuimin ingaram?”

³ Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirigiari kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, “Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogham. Eghti afiar atiatam an ghuvanangti, divazim bar akarighiregham.”

⁴ Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirigiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, “O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamaghsua, ni uabi me ikarvagh. Ni me ateghtima okimakiar gumaziba men biziba okimiva, me inigh nguibar saghuiabar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh. ⁵ Ni men osimtizim avaragh men arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir kurabagh amua ni gamizi, nin aningagharim men iti.”

⁶ Ki God ko mikemegha gifa, egha dughiar otevimin e bar navir averiamin aven navir vamira ikia, puvira ingarima divazim ghuavanaga arighan ghu. Ezi an nar kamaghira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagham.

⁷ Ezi Senbalat, ko Tobia, Arebian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalemın divazimin ingangarir aghuim gamua divazir dipiraghireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara ghuavira iti. ⁸ Egh me uari inigh izi en ingangaribagh asighasigh e ko misoghamin akar mam akiri. ⁹ Ezi e men nighnizim baraki, egha uarir akurvaghasa Godin azavira iti. E arueba ko dimagaribar uarir ganasa gumazir maba amiseveggha, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogham.

¹⁰ E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam gami:

“Bizir e aterir kaba bar oseme.

Ezi en aghariba bar amira.

Dagiar ikuviziba bar aviraseme.

E manmagh divazir kamın ingaram?”

¹¹ Ezi en apaniba kamagh uariv gei, “E mogomebar mangi Judaba batoghti, me en ganighan kogham. Eghti e zuamira me misueghti, me arighiregham. Eghti me uan ingangarim agivagham kogham.”

¹² Apaniba kamaghin migeima, en Judan marazi men boroghin ikia, zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun e migei.*

¹³ Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir sababa ko barir piba iniasa ingarir gumazibav gei, egh me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egh mangi divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba bagh mizuam iki.

¹⁴ Ki ghua gumazamiziba bar deravira men gara fo, me osemegha bar atiatingi. Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me migei, “Ia apanibar atiatingan marki. Bizir ekiar kam, ia deragh a ginighnigh egh fogh, Ekiam

^{4:4}: Onger Akaba 79:12; 123:3-4 * ^{4:12}: Hibrun akam deragha migirigiari kamın mingarim abighizir puvati. ^{4:14}: Godin Araziba 10:17; 2 Samuel 10:12

bar gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh, ia uan namakaba ko amuiroghboriba ko dipeniba bagh deraghvira misogh gavgafigh.”

¹⁵ Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba e dagh fos. Egha me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategha ghua, vaghvaghera uan divazimin ingangarim bagha ghue.

¹⁶ Egha dughiar kamin e ingangarir arazim gira. Egha ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagh gan iki. Egh apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar suiragh, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba deravira Judan gumazamizibar akurvasi. ¹⁷ Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin ingara zuir biziba dafarir mamn dar suigha, egha dafarir vuemin midorozir bizibar suiiki. ¹⁸ Egha gumazir ingariba vaghvaghera midorozir sababa uan oghiriabagh aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sigham in suigha apaniba bagha gara nan borogh in ikiavira iti.

¹⁹ Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba ko gumazamiziba bar, ki me migei, “Divazim bar en ruaragha ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvaghera saghuibar uari arigh ingaram. ²⁰ Kamaghin amizi, ia sigham baregh, ia fogh suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar zuamira na bagh izi uari akufagh. Eghti en God e bagh apaniba ko misogham.”

²¹ Ki me mikemegha, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminim pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagha gari.

²² Dughiar kamin, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav migei, “Ia guaratizibar ingangarim agivagh, Jerusalem ataghiraghan marki, ia kagh ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagaribar divazimin ganam.” ²³ E bar moghira kamaghin ami, dimagaribar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan roroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarzibara itima e akui. Dughiaaba bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5

Nehemia Judabar osimtiziba akiri

¹ Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pamtem me gimobi. ² Men marazi ghaze, “E borir aviriba itima, dagheba en otefe. E damamin dagheba puvatizi, e arimighiram.”

³ Ezi marazi kamaghin migei, “Kar dagheba puvatizir dughiam. Kamaghin amizi, e daghebagh ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaraghan koghti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvagham.”

⁴ Ezi marazi kamaghin migei, “E atrivim bagh takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar kaba ikaraghan koghti, me en dagher azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir kam ikarvagham. ⁵ Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganingi. En boriba uaghan men boriba ko magh ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magh ghue. E ua tuaviba puvatizi, en boriba men ingangarir gumazamizibar otifi. Ezi e men dagiaba ikarvaghamin bizim bangin, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini. Datirighin e uan guiviba ua me iniamin tuaviba puvati.”

⁶ Ki gumazamizir kabar adarir akam baregha, nan navim bar oseme. ⁷ Ki osimtizir kam akirasa bar deravira nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba, osimtizir kam gami. Egha ki kamaghin me migia ghaze, “Ian aveghbuaba ian dagiaba ikarvazir dughiamin, ia me da dagiar ekiabara isi.” Kamaghin ki osimtizir kam akirasa gumazamiziba, bar men diazi me iza uari akufa.

⁸ Me uari akuvazi ki kamaghin me migei, “Ia bar fo, en gumazamizitaba, ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar ikitima, e ua me givezisi pamtem ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi datirighin, ia uan namakaba paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min iti, ezi me e givesi.” Ki kamaghin me migeima, gumazir dapaniba nimira ikia akatam ikarazir puvati.

⁹ Ki ghaze, “Arazir ia amizim, derazir puvati. Ia Godin atiating egh an apengan ikiva, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuti, en apaniba dibovir akabav kiman koghiva, en araziba dikabinan kogham. ¹⁰ Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumazamizir kaba ataghizi, me pura e da dagiaba inigha, tuavir kamin dagheba ko dagiaba ini. Kamaghin amizi, me ua da ikarvaghsi me mikiman kogham. ¹¹ En dagiaba me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti, men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da iniziba, ia ua me daning.”

¹² Ezi gumazir dapaniba ghaze, “E ni mikemezi moghin damu men biziba me danigh, ua me da bitizam inian kogham.”

Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “Ia gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimin akar gavgavir kam akirigh, akar ia amizir kam deravira an gin mangi.” Ezi me akar gavgavim akiri.

¹³ Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikirizimin gin mangan koghti, God an dipenimin biziba ko an ingangarimin dagheba sara, a da guragureghti, a inir kamin min pura ikiam. Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti moghin, gumazir kam biziba puvatigh pura ikiam.”

Ezi gumazamiziba bar kamaghin migei, “Bar guizbangira,” egha me Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin me akam akirizi moghin me deravira bizir kabagh ami.

Nehemia uabira uabin akurvaghasa nighnizir puvati

¹⁴ Ki 12plan azenibar Judan gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis 20plan azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagiar atrivim daghebagh ivezasa aningiziba inizir puvati. ¹⁵ Gavmanin faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumazamiziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaaba bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumazamiziba dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan aghua.

¹⁶ Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givevezir puvati. Ki uan gavgavibar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalem divazimin ingari. Ezi nan dipenimin ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akurvagha divazimin ingari.

¹⁷ Dughiaaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi Kantrin Igharazibar

Gumazamiziba men gara, uaghan iza nan dipenimîn dagheba api. ¹⁸ Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaba vaghvagh ia bulmakaun vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givezamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi.

¹⁹ O God, ki nin azangsisî, ni arazir aghuir ki gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6

Gumazir maba Nehemia gasighasighasa akam akiri

¹ Ezi Senbalat, Tobia, Arebian gumazim Gesem ko en apanir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganiba dar arigham. ² Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimîn nguibar mamîn ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa. ³ Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiar mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatigham.

⁴ Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiabar na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi.

⁵ Ezi Senbalat namba 5in dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamîn, an akinafarir kam, bizitamin a noghezir puvati, a pura na bagh anemada.

⁶ Akinafarir kam kamaghin migei:

“Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan gumazamiziba atrivimîn apengan ikian aghuagha, uari baghvira gumazir dapanim amiseveghti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimîn ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimîn otoghasava ami.

⁷ E orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me Jerusalemîn akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamin mingarim gifoghasa, kamagh ifonge. Ki foghti, atrivim uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham.”

⁸ Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, “Ni osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimîn da osiri.”

⁹ Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, “Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim damuam.”

¹⁰ Egha gin ki ghua Semaian gari, a Delaian otarim, Mehetabelin igavatarim, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, “Ga fo, apaniba dimagarimîn izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimîn Anogoroghezir Danganimîn mangi modogh, tiar akaba aseka.”

¹¹ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, “Ki, atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimîn modoghan kogham. Bar puvati.”

¹² Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God akar kam Semaia ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko Senbalat migirigiar kam damuasa a givese. ¹³ Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti, ki mangi Dipenir kam in itir Anogoroghezir Danganimin mangi arazir kuram damuam. Guizbangira, me nan ziam gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese.

¹⁴ Dughiar kam in, ki God ko migia ghaze, “O God, ni nan God, ni Senbalat ko Tobia na gamizir arazim ginighnigh, ivezir kuram isi aning daningigh. Ezi uaghan akam inigha izir amizim Noadia ko akam inigha izir gumazir igharaziba, me atiatir nighnizibar na damuasava ami, kamaghin ni men arazim ginighnigh ivezir kuram isi me daningigh.”

Divazir mitiar bar gavgavimin ingangarim gifa

¹⁵ E 52plan dughia bar ingara zuima, Elulin iakinimin an dughiar 25plan otozima, Jerusalem avinizir divazir mitiar gavgavimin ingangarim gifa.

¹⁶ Ezi kantrin en boroghin itiba ko en apaniba orazi, e divazimin ingangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e ingangarir kam gami. Me uaghan fo, arazir kurar me e damuamiba bangin, men ziaba gumazir igharazibar damazimin irezima me aghumsigha atiati. ¹⁷⁻¹⁸ Dughiar kam, Judan gumazir dapanir Jerusalem in itir maba, Tobia ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivimin iti, Sekania an Aran otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a faragha Mesulamin guivimin iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghin amizi, dughiar e divazimin ingarimin, gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha akinafariba osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvagha akinafariba me bagha da amadi. ¹⁹ Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuimin gun na migei. Egha gin ki me migeir akaba inigha ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7

¹ Datirighin divazimin ingangarim givazima, e an tiar akaba dar dananibar da arigha, uaghan Jerusalem in tiar akabar ganamin gumaziba misefe. Egha e uaghan Livain gumaziba ko gumazamizir Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba sara misevegga, ingangarim isa me ganingi. ² Egha ki Jerusalem in ganamin gumazir pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira Godin atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira. ³ Ezi ki aning migia ghaze, “Gua Jerusalem in tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizuam mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibamin garir gumaziba guaratizibar ingangarim givaghti, me tiar akaba pamtemin da asegh, egh ainin igugunir ruariba dav kinigh. Egh bizibar gansi uaghan Jerusalem in gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba amiseveghti, me uaghan uan dipenibar boroghin divazimin gan.”

Israeliian ua Jerusalem in izezibar dibobonim

(Esra 2:1-70)

⁴ Jerusalem in nguibam, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram.

⁵ Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanin ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarimin da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon

ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api:

⁶ Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvagha ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. ⁷ Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana.

Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamategh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara.

⁸⁻²⁵ Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguibam ategha uamategha uan nguibamin izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu.

Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372.

Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652.

Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.)

Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254.

Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845.

Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760.

Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648.

Ezi Bebain ovavir boribar gumaziba, 628.

Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 2,322.

Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667.

Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067.

Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655.

Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Heskia.)

Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328.

Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324

Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112.

Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95.

²⁶⁻³⁸ Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamategha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara:

Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188.

Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128.

Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42.

Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743.

Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621.

Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122.

Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123.

Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52.

Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254.

Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320.

Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345.

Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721.

Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,930.

39-42 Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamategha Jerusalemın ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara:

Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973.

Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052.

Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247.

Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017.

43-45 Ezi Livain anabamin adarazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara:

Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.)

Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.)

Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.)

46-56 Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategha Jerusalemın ghueziba, men ikizibar ziabar kara:

Siha ko Hasufa, Tabaot,
Keros, Sia, Padon ko,
Lebana, Hagaba, Salmi ko,
Hanan, Gidel, Gahar ko,
Reaia, Resin, Nekoda ko,
Gasam, Usa, Pasea ko,
Besai, Meunim, Nefusesim ko,
Bakbuk, Hakufa, Harhur ko,
Baslut, Mehida Harsa ko,
Barkos, Sisera, ko Tema ko,
Nesia ko Hatifa.

57-59 Ezi Solomonın ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamategha Jerusalemın ghue:

Me Sotai ko Soferet ko Perida
Jala, Darkon, Gidel ko,
Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon.

60 Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonın ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392.

61-62 Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me deravira gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati.

63-64 Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai.

Barsilain ikizimîn inazir afeziam fomîra Gileatîn Distrighîn Barsilain ikizir igharazimîn amizimîn ike. Egha gumazir kam, uan amuimîn afeziamîn ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamîn ziatamîn apizir puvatîzi, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kînibar mîn iti. ⁶⁵ Ezi Judan gavmanîn gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghîsi, Urim ko Tumimîn dagiamningîn satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati.

66-69 Israelian gumazir uamategha ghueziba bar moghîra, men dibobonim 42,360in tu.*

Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337.

Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim, 245.

Ezi hoziaba, 736.

Ezi kamelba, 435.

Ezi donkiba, 6,720.

Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize.

⁷⁰⁻⁷² Egha Israelia iza Godin Dipenimîn otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa, ofan mîn puram akurvaghasa ada aningî. Me danganir Godin Dipenim fomîra itimîn an ingaram. Gavmanîn faragha zuir gumazim gol aningî, an osîmtîzim 8 kilogremîn tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningî. Ezi ikiziba bar vaghvagha men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningî. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningî.

⁷³ Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimîn tiar akar ekiamîn garir gumaziba ko, Godin Dipenimîn onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimîn ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghîra uan nguibar men inazir afeziaba fomîra inigha apiazibaram apiaghav iti.

Ezi dughiar kamîn, iakinir namba 7 oto.

Esra Godin ziam famin arazibar gumazamizibar akurvasi

8

(Sapta 8–10)

Esra Moses Osirizir Arazibar Akinafarim gumazamiziba bagha a dibori

¹⁻² Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimîn, Israelian gumazamiziba bar Jerusalemîn nguibamîn iza, Dipaba Isir Tiar Akamîn uari akuvir danganimîn uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh izasa ofa gamir gumazim Ezra, an azai. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomîra Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an

^{7:65}: Godin Araziba 33:8 * ^{7:66-69}: Migirigiar otevir kamîn akar mam datirighin Hibrun akamin itir puvati. Ezi e garima, migirigiar kam mati Esra 2:66-67in voroghira ghu. Kamaghin ami, fozozir gumaziba ghaze, a ti fomîra ikegha datirighin itir puvati. ^{7:73}: 1 Eghaghaniba 9:2; Nehemia 11:3

an osirizi an akınafarimın iti. Dughiar kamın, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akınafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu.

³ Egha a bar mizaraghara, me Dıpaba Isir Tiar Akamın boroghın tughā, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arizimın tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavıbar Akınafarir kam barasi.

⁴ Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv akam diponasa osazarir mamın ingari. Kamaghın amizima Esra datirighın a gısın tughā akam diponasa. Dughiar kamın, gumazir maba an agharir guvımın tuivıghav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi ıgharazir maba an agharir kiriamın tuivıghav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam.

⁵ Osazarir a tuzir kam, a mong pın iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akınafarim tuima, me bar moghıra dikavıgha tuifi. ⁶ Ezi Esra ghaze, “E İkiavıra İtir Godın ziam fam. A Godın Bar Gavgavir Ekiam İtim.”

Ezi me bar aghariba fegha ghaze, “Bar guizbangıra! Bar guizbangıra.” Egha me itevıba apırigha dapanıba avıgha guaba nguazımın akuıgha İkiavıra İtir Godın ziam fe.

⁷ Egha me ua tuivıma, Esra akar kam dibora an gun me mıgeıma, Lıvaıba akar kamın mıngarımın gun me geghari. Lıvaıbar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia.

⁸ Ezi Esra Godın Akınafarir kam a dibori, ezi Lıvaıba aghumra akam gıghı an mıngarım abıghti, gumazamizıba fogham.

⁹ Gumazamizir kaba Akınafarir kamın aven itir akam baregha, men navıba bıghızı me aziava arai. Ezi gavmanın faragha zuir gumazım Nehemia ko, ofa gamir gumazım Esra ko, Lıvain anabamın gumazir men sure gamıba, me gumazamizıbv gıa ghaze, “Kar İkiavıra İtir God, ian God, a baghavıra itir dughiar ekiam. Kamaghın amızı, ia navıba osemeğh arangan marki.”

¹⁰ “İa uan dipenıbar mangı, isar ekiabar amu asızir aghuıba ko wainın isıngıtızım amı. Egh daghetaba ko wainın taba isı gumazir dagheba puvatızıbar anıng. Kar İkiavıra İtir Godın dughiar ekiam, kamaghın ian navıba osıman marki. İkiavıra İtir God bagha bar akongezir arazım, a gavgavım ia danıngam.”

¹¹ Ezi Lıvaıba gumazamizıbar tongın aruava, me mıgıa navir amırızım me ganıdi. Me ghaze, “Kar Godın dughiar ekiam. Kamaghın, ia navıba osıman marki, egh nımıra iki navir amırızım iki.”

¹² Kamaghın amızı, gumazamizıba uan dipenıbar ghuegha, apava wainın dıpaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba puvatızıbagh anıdi. Me datirighın Godın Akamın mıngarır kam gıfo, egha me bizir kabagħ ami.

Averpenıbar İkiamin Dughiar Ekiam

¹³ Amımzaragħan, İraelian ikızıba bar dar gumazir dapanıba ko ofa gamir gumazıba ko Lıvaıba, me Godın Arazıbar aven Akar Gavgavıbar mıngarım gıfoghasa Esra bagha zui. ¹⁴ İkiavıra İtir God fomıra İraelia bagha uan Arazıba isa Mosesın agharım gatızı, ana da osiri. Me datirighın Moses Osirizir Arazıbar gari, akar mam an aven iti. Akar kam kamaghın, iakınır namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti İraelia bar averpenıbar aven iki,

egh Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumazamiziba bagha akam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamin gin mangi bizir kabar amu.”

¹⁶ Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba inigha iza uan averpenibar ingari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizir divazibar aven dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim avinizir divazimin aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko Efraimin Tiar Akam boroghin uari akuva itir danganibar dar ingari.

¹⁷ Gumazamizir Babilon ategha uan nguibamin izeziba, me bar uari bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan dughiamin, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar kam gami. Ezi Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati. Israelia datirighin uam arazir kam gamua men naviba bar akonge.

¹⁸ Egha me 7plan dughiar isar kam gami, an dughiar farazimin ikegha ghua dughiar abuananamin, Esra Godin Arazibar Akinafarimin aven akaba dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9

Gumazamiziba uan arazir kurabar gun migei

¹ Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me bar osemi. ² Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei. ³ Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me ua 3plan auan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. A men Ikiavira Itir God.

⁴ Livaiba akam akurir dakozimin ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangsi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani. ⁵ Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, “Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam.”

Gumazamiziba uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

⁶ Gumazamiziba kamaghin God ko migia ghaze:

“Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe.

⁷ “O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati. ⁸ Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a

ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hitia ko Amoria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu.

⁹ “Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki.

¹⁰ Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamnin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto.

¹¹ Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumazamizibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue. ¹² Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui.

¹³ “Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikeghe me bagha izaghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi. ¹⁴ Ni men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumazamizibagh aningi.

¹⁵ “Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuarim men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a gativagham.

¹⁶ “Ezi en inazir afeziaba, nin akaba baraghizir puvatigha, uari fa nin akam batogha, an gin zuir puvati. ¹⁷ Me nin akabar gin mangan aghua. Me mirakelin gavgavir ni men tongin amiziba, me bar da gin amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, ni nguazir kamnin gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. Ni en kuar kuvigha e gifueghe deragha e gami, egha bar nimira nimira en atari. Nin apanguvir arazim ekeveghe, ni en inazir afeziaba akirim me gasarazir puvati.

¹⁸ “Dughiar mam me golba inigha da tuezzi da isigha amereghe dipam ara. Ezi me da isa mozir me bulmakaun nguzimin nedazimin min, nguzir kuizim, a fugha bulmakaun nguzimin ingari. Egha me ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e inigha ize. Arazir kamnin, me puvira nin ziam gasighasisi.

¹⁹ “Me kamaghin ami, ezi ni bar men apangkufi, egha me ataghizi me gumazamizibar puvatizir danganir kamnin pura itir puvati. Ni me da ghuariar ruarir ekiar tuavim men akakazir kam inizir puvati. Egha uaghan ni me da, tuavim akakazir avir, dimagarimin angazangarim me dama a inizir puvati. ²⁰ Ni, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me

ganidima, a men sure gami. Egha uaghan men garima, mitiriam men azima, ni manan daghem me ganidi. Egha men garima, kuarim men pirima, ni dipam me ganidi. ²¹ Ezi 40plan azenir kabar aven me gumazamiziba puvatizir danganimin ghuavira itima, ni bar deragha men gara bizir me otevilla, ni bar men akurvasi. Dughiar kamim, men korotiaba biaghirezir puvati, ezi uaghan men sueba bava me gamir puvati.

²² "Ni en inazir afeziabar amamangatizi, me kantri Hesbonin Atrivim Sihon ko, kantri Basanin Atrivim Ok, aning misogha, aning dikabiragha, aningin nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men kantrin nguazir otevir mamim min oto. ²³ Ezi ni ovavir borir bar aviriba me ganingi, mati overiamin mikovezibar dibobonim. Egha ni men amamangatigha, men inazir afeziaba daningasa akam akirizir nguazim, me uan apaniba abiragha a ini. ²⁴ Me Kenanian adarazir misozir dughiam, ni Kenania abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Ni me ataghizi me uan ifongiamin gin ghua Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha men nguazim sara ini. ²⁵ En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavavibar aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamim aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam bangin me bar akonge.

²⁶ "Ezi puvati, nin gumazamiziba ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, Ia bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghire. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nin ziam gasighasisi. ²⁷ Kamaghin amizi, ni apanibar amamangatizi, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizimin aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha, men apangkuvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apaniba batoke.

²⁸ "Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni ua apanibar amamangatizi, me uan gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua iza navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apanguva apaniba da ua me isi.

²⁹ "Ni uan Arazibar Akinafarimin aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam dar gin mangi, tuavir kamim a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangan aghua. ³⁰ Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumazamizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ati. ³¹ Ezi nin apangkuvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en

apangkufi, egha bar e gifonge!

³² “Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atiatigha nin apengan iti. Dughiaba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin ghua, zurara en apangkufi. E datirighin osımtızir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirın atrivibar dughiamın ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha ızir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osımtızir kam atera iza datirighin tu. ³³ E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganıngi. E fo, nin arazir kam bar derazi, ni guızbangıra zurara uan akamın gin ghua en akurvasi.

³⁴ “Guızbangıra, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akınafarımın aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgavıba ko, Moses Osirizir Arazibar gin mangan aghua. ³⁵ En atrivibar dughiamın, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba me ganıdi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamın dagher aghuıba an ikia deragha aghui. Ezi me bizir kam ginighnızir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh ırigha, ua ni bagha ızir puvati.

³⁶ “Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh anıngızim, e an iti, ezi dagher aghuıba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarır gumazir kınıbar iti. ³⁷ E arazir kuram gamıgha gıfa, kamaghın ni kantrin ıgharazıbar atrivibar amamangıtizi, me en gara e gıtifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazımın otıvızıba isi. Me gavgavır ekiam ikia, kamaghın me en mıkarzıba ko asızıbagh atıvazi, e men ifongıamın gin zui. Kamaghın amızı, e osımtızir ekiam iti!”

Nehemia Jerusalem ko Juda gatifa

(Sapta 10–13)

Gumazamızıba, Godın Akar Dikirizir Gavgavımın gin mangasa akam akırı

³⁸ “E Israelia, e kamaghın mıgıa ghaze, e bar arazir kuram gamızı, kamaghın God kantrin ıgharazıbar atrıvıbagh amızı, me e gıtıvagha en bizir avırıba en nguazımın da isıma, e osımtızıba ateri. Kamaghın amızı, e Israelian gumazamızıba uarı inigha navır amırızımın ikia, İkiavıra İtir God ko Akar Dikirizir Gavgavım gamua, an osırı. Ezi en gumazir dapanıba ko, Lıvaıba ko, ofa gamır gumazıba, akar kam osırıgha gavgavım a danıngasa men zıaba ko ababanıba isa akar kam gısın da arısı.”

10

¹ Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavım gamua gavgavım a danıngasa. Ezi gumazir faragha uan zıam osırızım, a gavmanın faragha zuir gumazım Nehemia, an Hakalian otarım. Ezi Nehemian gin, Sedekaıa uan zıam osırı.

²⁻⁸ Ezi Sedekaian gin ofa gamır gumazıba iza uan zıaba osırı. Men zıabar kara:

Seraia, Asaria ko Jeremaia,
Pasur, Amaria, ko Malkia,
Hatus, Sebania, ko Maluk,
Harim, Meremot, ko Obadia,
Daniel, Gineton, ko Baruk,
Mesulam. Abiya, ko Mijamin,
Masia, Bilgai ko Semaia.

9-13 Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Asanian otarim Jesua,
Binui, a Henadatin ikizimin gumazim,
Katmiel ko Livain marasi, ko
Sebania, ko Hodia,
Kelita, Pelaia ko Hanan,
Mika, Rehob, ko Hasabia,
Sakur, Serebia, Sebanian igharazim,
Hodia, Bani, ko Beninu.

14-27 Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara:

Paros ko Pahatmoap,
Elam, Satu, ko Bani.
Buni, Asgat, ko Bebai,
Adoniya, Bikvai, ko Adin,
Ater, Hesehia, ko Asur,
Hodia, Hasum, ko Besai,
Harip, Anatot, ko Nebai,
Makpias, Mesulam, ko Hesir,
Mesesabel, Sadok, ko Jadua,
Pelatia, Hanan, ko Anaia,
Hosea, Hanania, ko Hasup,
Halohes, Pilha, ko Sobek,
Rehum, Hasapna, ko Masea,
Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan,
Maluk, Harim ko Bana.

Akar Dikirizir Gavgavimin akaba

²⁸ “E Israelian gumazamiziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumazamizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumazamiziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi. ²⁹ E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akuvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gin mangi dar amuam. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham.

³⁰ “E ghaze, e ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, me ko poroghamibar amuan kogham.

³¹ “E ghaze, ikizir igharazibar gumazamizir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh iziti, e dagh ivezan kogham.

“Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba oparan kogham, en nguazim pura ikiam.

“Egh gumazitam faragha zuir azenitamın bizitam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghın mikim suam, a bizir kam ikarvaghan markiam.

³² “Azeniba bar e vaghvagh Ikiavıra Itir Godın Dıpenimın ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar anıngam.

³³ “Silvan kam, bizir kabagh ıvezam: Godın damazımın me dakozim darıghamın bret, ko dughıaba bar me ofaba damuamın wit, ko dughıabar zurara me asızir ofan bar isia mıghırıba, ko bizir Sabatin dughıamın ofa damuamıba, ko iakınır igıamın isar ekıamın ofa damuamım bizıba, ko dughıar ekıar ıgharazımın ofa damuamım bizıba, ko Israelian arazır kuraba gın amadır ofaba, ko ofan ıgharazıba ko bizir ıgharazır Godın Dıpenımın aven ingarıba sara.

³⁴ “E gumazamizıba bar, ko ofa gamır gumazıba ko Lıvaıba, e Godın Arazıbar Akınafarımın gın mangı, satu gıkararangıva, tarazı amıseveghtı me dazıbar kuegh, da inıgh Godın Dıpenımın izıti, ofa gamır gumazıba da isı, asızır gumazamizıba God bagha inıgha izıba isı, ofa gamır dakozımın da tuam. Azenıba bar, me ikızıba vaghvagh dazıba inıgh mangasa, dughıar maba me bagha da amısefe. Me ofan kaba Ikiavıra Itir God, en God danıngam.

³⁵ “Azenıba bar e dagher faragha azenıbar anızıba, ko ter ovızır faragha anızıba inıgh Godın Dıpenımın izam.

³⁶ “Egh e uan otarır ivarıaba inıgh ofa gamır gumazıba bagh Godın Dıpenımın mangı, me amısevegh suam, me Godın adarazıra. E bulmakauba ko sıpsıpa ko memen apurır nguzır ivarıaba inıgh God baghvıra da mısevegham. God uan Arazıbar Akınafarımın aven e mıkezezi moghın, e damuam.

³⁷ “Azenıba bar, e faragh inıamın wit, a mırmırıghtı, plaua otoghtı e a inıgh izam. Egh wainın dı pam ko olıvın bore m ko ter ovızır ıgharazıba inıgh egh Godın Dıpenımın izı ofa gamır gumazıbar anıngam.

“Eghtı Lıvaıba en ngıubabar izamın dughıamın, e uan azenıbar dagheba tıraghtı pozır 10plan otoghtı, e pozıtam isı Lıvain gumazıba me danıngam. ³⁸ Eghtı Aronın ovavır borıbar tongın, ofa gamır gumazıtam, a Lıvaıba ko izı dagher kabar 10plan pozıba inıam. Eghtı Lıvaıba dagher kaba tıragh, dar 10plan pozıbar, pozıtam inıgh Godın Dıpenımın mangı, dagheba arıghamın danganı mın dar arıgham. ³⁹ E Israelian gumazıba ko Lıvain ovavır borıba, en wıtın naba ko wainın dıpar naba ko olıvın bore mın naba da inıgh, Godın Dıpenımın izı dagheba arıghamın danganı mın dar arıgham, danganı r kam, Godın Dıpenımın itarır ekiaba uaghan an aven itı. Godın Dıpenımın aven itır danganı r kam uaghan, ofa gamır gumazıba, ko Godın Dıpenımın tıar akamın garır gumazıba, ko Godın Dıpenımın onger akabar faragha zuir gumazıba, uaghan me ikıamın danganı m kagh itı.

“Bar guızbangıra, e Godın Dıpenımın garır ingangarır kam ateghan kogham.

“Akar Dıkirızır Gavgavır kamın akaba, kamaghıra tu.”

11

Jerusalemın apıazır gumazamızıbar zıaba

¹ Dughiar kamîn, Israelian gumazir dapaniba Jerusalemîn iti. Ezi gumamazir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamîn me ikiziba tuiraghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalemîn ikiam. Kar Godin nguibar ekiamra. Eghiti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam. ² Ezi gumamazir maba uan ifongiamin gin ghua Jerusalemîn iti. Kamaghin amizima Israelia me bagha bar akonge.

³ Ezi Israelian gumamazir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Li-vaiba, ko Godin Dipenimîn ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti.

Gumazir dapanir Judan provinsin ikegha iza Jerusalemîn apiaziba, men ziabar kara.

⁴ Judan anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraian igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peresin ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim.

⁵ Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukin otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaian otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiaripin otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamin adarasi.

⁶ Egha Peresin ovavir borir Jerusalemîn itiba, me bar gumazir gavgab-ibara. Me bar moghira, men dibobonim, 468in tu.

⁷⁻⁹ Benjaminin anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara:

Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda.

Salu a Mesulamîn otarim, ezi Mesulam Joetin otarim, ezi Joet Pedaian otarim, ezi Pedaiia Kolaian otarim, ezi Kolaia Masean otarim, ezi Masea Itielin otarim, ezi Itiel Jesaian otarim. Jerusalemîn itir Benjaminin anabamin adarazi bar moghira, men dibobonim, 928in tu.

Ezi Sikrin otarim Joel, Benjaminin adarazir faragha zuir gumazir dapanim.

Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminin adarazir mav. A gumazir dapanir Joelin gin zuim, a an akuragha Jerusalemîn aven itir distrighin mamîn gari.

¹⁰ Kar Jerusalemîn itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba:

Joiaripin otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakin, ¹¹ ko gumazir dapanim Seraia, a Hilikian otarim, ezi Hilkia a Mesulamîn otarim, ezi Mesulam a Sadokin otarim, ezi Sadok a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Godin Dipenimîn ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupin otarim, a fomira Godin Dipenimîn ofa gamir gumazibar dapanimin ike. ¹² Me bar moghira 822plan gumaziba, me Godin Dipenimîn ingangarim gami.

Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Pelalian otarim, ezi Pelalia a Amsin otarim, ezi Amsi a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. ¹³ Ikizir kam, men gumazir dapanibar dibobonim, 242in tu.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelin otarim, ezi Asarel a Asain otarim, ezi Asai a Mesilemotin otarim, ezi Mesilemot a Imerin otarim.

¹⁴ Ikizir kamın adarazir aven, 128plan midorozir gumazir gavgaviba iti. Midorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimin otarim Sapdiel.

¹⁵ Livaibar gumazir dapanir Jerusalemın itibar ziabar kara:

Hasupin otarim Semaia, ezi Hasup a Asrikamin otarim, ezi Asrikam a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Bunin otarim.

¹⁶ Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godin Dipenimin azenan ingangaribar gari.

¹⁷ Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Asapin otarim.

Dughiar me Godin Dipenimin iza Godin ziam febar, Matania a gumazir God ko migia a minabir gumazir dapanimin iti.

Ezi Bakkukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir kam gami.

Ezi uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin otarim, ezi Galal a Jedutun otarim.

¹⁸ Livain Godin nguibar ekiar Jerusalemın itiba, me bar moghira men dibobonim, 284in tu.

¹⁹ Jerusalemın itir Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazibar, gumazir dapanimningin ziamningin kara:

Gumazir kamning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dipenimin tiar akabar gara itir gumaziba, men dibobonim 172.

²⁰ Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti.

²¹ Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi Siha ko Gispa men ingangaribar garir gumazimning.

²² Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalemın itibar gari. Ezi Bani a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikan otarim, Asapin ovavir boribar adarasi. Ezi Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin aven onger akaba banger gumazibar gari. ²³ Persian atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara dughiaaba bar Godin Dipenimin aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha dughiaabar damamin dagheba me bagha da akiri.

²⁴ Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimin boroghin ikia, an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti.

Gumazamizir nguibar igharazibar itiba

²⁵ Gumazamizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti. Judan gumazamizir maba nguibar ekiar pumuning ko mizekimin iti, Kiriati Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba. ²⁶ Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet, ²⁷ Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko, ²⁸ Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko, ²⁹ Enrimon, Sora ko Jarmut ko, ³⁰ Sanoa ko Adulam ko aning boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin Judaba sautin amadaghan itir nguibam Berseban ikia iza, nguibar danganir ekiar kamın itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan itimin otifi.

³¹ Ezi Benjaminin anabamin gumazamizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba, ³² Anatot, Nop, Anania ko, ³³ Hasor, Rama, Gitaim ko, ³⁴ Hadit, Seboim, Nebalat ko, ³⁵ Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamın iti. ³⁶ Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12

Ofa gamir gumaziba ko Livaibar ziaba

¹ Ofa gamir gumazir aviriba, ko Livaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningın gin faragha Babilon ategha ua Jerusalemın ize.

²⁻⁷ Ofa gamir gumazibar ziabar kara:

Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatus, Sekania, Rehum, Meremot, Ido, Ginetoı ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilkia ko Jedaia.

Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimın itimın itir dughiamın, me ofa gamir gumazibar tongin ikia, men faragha zuir gumazibar iti.

⁸⁻⁹ Livain ua izezibar ziabar kara:

Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakbukia, ko Uno. Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui.

Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gin, Bakbukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha ighiar akuar igharazim bange.

Ofa gamir gumazibar dapanim Josua, an ovavir boribar ziaba

¹⁰⁻¹¹ Josua a Joiakimın afeziam, ezi Joiakim a Eliasipin afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatanın afeziam, ezi Jonatan a Jaduan afeziam.

Ofa gamir gumazibar itir ikizibar gumazir dapanibar ziaba

¹²⁻²¹ Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimın itir dughiamın, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara:

Meraia, a Seraian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Hanania a Jeremaian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Esran ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Jehohanan an Amarian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Jonatan a Malukın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Josep a Sebanian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Atna a Harimın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Helkai a Meraiotin ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Sekaraia a Idon ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Mesulam a Ginetonın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Sikri a Abiyan ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Piltai a Moadian ko Miniaminın ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Samua a Bilgan ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Jehonatan a Semaian ikizimın gumazir dapanim.

Ezi Matenai a Joiaripin ikizimin gumazir dapanim.
 Ezi Usi a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.
 Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim.
 Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim.
 Ezi Hasabia a Hilikian ikizimin gumazir dapanim.
 Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir dapanim.

22-23 Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Juduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarin mamın da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarinın aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kamın gin me arazir kam ataki.

Me Godin Dipenimin ingangarim isa Livaibagh aningi

24 Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi.

25 Ezi Matania, Bakbukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven biziba arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tiar akabar boroghin iti.

26 Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakın igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanın faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo.

Nehemia Jerusalemın divazir mitiar gavgavim isa God ganidi

27 Ezi Jerusalemın divazim givazima, gumamaziziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamın, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai. 28-29 Kamaghın Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibar ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagha ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalemın boroghin iti. 30 Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalemın gumamaziziba ko divazim ko tiar akabagh ami.

31 Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki okoruar ekiar pumuningin me tuiragha ghaze, me bizir ekiamningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimin oto. 32 Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mamın adarazi zui. 33-35 Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighbagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanın otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikaiian otarim, ezi Mikaiia a Sakurin otarim, ezi Sakur a Asapın otarim.) 36 Ezi Sekaraiian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai,

Netanel, Juda ko Hanani. Me bar moghira ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagha garir aviriba inigha, da sara ghua dagh ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagh ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragha zui.

³⁷ Me arua ghua Mozir Pamın Tiar Akamın otogha adidiamin ghuavanaga Atrivim Devitin Nguibar Ekiamın oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamın oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamın aruem anadi naghın amadaghan iti.

³⁸ Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekiar igharazimın mın ghua, agharir kiriamın amadaghan divazimın pın itir voroghira zuir danganım gisın arua zuima, ki men gın zui. Ezi gumazamizir bizir ekiar igharazim nan gın ghua, Tauan Bretba Tuer Danganım gitagha ghua, Divazir Nar Bar Ekiamın oto. ³⁹ Egha e danganir kam ategha ghua, Eframın Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin Tava gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Tava gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamın tu. Egha uam arua iza Godin Dipenimın aven zuir tiar akar kamın oto. Me tiar akar kam kamaghın a dibori, Uri Akuvamin Tiar Akam.

⁴⁰ Kamaghın amizi, Livaibar okoruar ekiar pumuning ua Godin Dipenimın danganımın iza, Dipenir avinizir divazimın aven ghua, vaghvagha uan danganibar tuivigha, ighiaba banga God minabi.

Gumazir nan gın izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti. ⁴¹⁻⁴² Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sighabar suigha dagh ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniamin, Mikiaia, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem devira ighiabagh ami.

⁴³ Dughiar kamın me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge. Ezi gumazamizir saghon itiba, me dimdiar niginim ko bar akongezir niginim barasi.

Gumazamiziba bar, ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvasi

⁴⁴ Dughiar kamra, me Godin Dipenimın aven bizibar arighamin danganımın ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumazamiziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba tuiraghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarir kam damuam: me gumazamizibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarim bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghın amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe. ⁴⁵ Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godın Akinafarimın aven itir Arazibar gın ghua, an ziam famin arazibar ingangarim gami. Egha uaghan gumazamiziba Godın damazimın zueghasa, Godın azangsighamın arazim gami.

Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimın tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarim gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan

otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi.

⁴⁶ Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar otifi. ⁴⁷ Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiaabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Egha me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13

Israelia, God gifozir puvatizir gumazamiziba batosi

¹ Dughiar kamin gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izan kogham. ²⁻³ Ezi Israelia akar akinafarir kamin aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatiziba, me me batosi. Egha me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Egha gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemeghti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamin akam girazi, a kamaghin mikemezir pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam.

Nehemia bizibar kiri

⁴ Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin danganin akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam. ⁵ Egha Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar mam in iti. Danganir kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughuriar aghuim zuim anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganir kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiar kamin iti.

⁶ Ki Nehemia, ki Jerusalem itir puvatizir dughiamin, bizir kaba otifi. Ki faragha Atrivim Artaserksisin ganasa uamategha Persian kantrin ghu. Dughiar kamin a 32plan azenibar Babilonin atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamategh Jerusalem mangasa atrivimin azai. Ezi a nan amamangatizi ki uamategha ize. ⁷ Dughiar ki ghua Jerusalem otozimin, me kamaghin na migei, Eliasip Godin Dipenimin avinizir divazimin aven, danganir ekiar mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar ikufi. ⁸ Kamaghin amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenimin da kuni. ⁹ Egha ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa

damuamin witba ko, pauran mughuriar aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki.

¹⁰ Ki uaghan kamaghin oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamaghin amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamategha uan nguazibar ghue. ¹¹ Kamaghin amizi, ki gumazir aruabar atara egha men azara, “Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?” Egha ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi, me uamategha uan ingangarim gami. ¹² Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenimin iza, dar arighamin danganim gati. ¹³ Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedaia, me amisevegha ghaze, me Dipenir kamin aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Egha ki gumazir mam men akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakurin otarim, egha Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuibaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da mengegh da isi me daningam.

¹⁴ “O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan ingangarir aghuimin akar nin akinafarimin itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki aghua.”

¹⁵ Dughiar kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin dughia bar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalem in ize. Ezi Sabatin dughiamin ki pamtemin me migia ghaze, “Sabatin dughiamin, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir kamin bar ian anogoro ke.”

¹⁶ Tairian gumazir maba faragha uan nguibar ekiamin ikegha Jerusalem in ize. Egha osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha Sabatin dughiamin Jerusalem in izima, en gumazamiziba dagh iveze. ¹⁷ Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara ghaze, “Ia orakigh! Ia bar arazir kuram gami. Ia Sabatin dughiam gamizi, a dughiar kinimin oto. ¹⁸ Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir kuram isa me ganiga, nguibar ekiar kam gasighasiki. Ezi datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir arazir kam gamuavira itima, Godin adarim ian ikiavira iti.”

¹⁹ Egha ki pamtem kamaghin migia ghaze, “Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh.” Egha ki uan ingangarir gumazir mabar keme, eghti me deraghvira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da ateriva nguibar ekiamin izan kogham. ²⁰ Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalem in ize nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam. ²¹ Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, “Ia tizim bagha divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam.”

Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati. ²² Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, “Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin

damazimın zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimın tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamın Godın Akar Gavgavimın gin mangam. Kar, Godın dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamın izan marki.”

“O nan God, ki nin azai, ni uan apangkuvir arazimın gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangkufigh deravira na damu.”

²³ Dughiar kamın, ki uaghan kamaghın gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti. ²⁴ Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a miġei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Egha me Judabar akam gifozir puvati. ²⁵ Egha ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiagharki. Egha ki kamaghın me miġei, “Ia arazir kurar kam gami, kamaghın God ia gasighasigham.” Egha ki gumazir kabagh amizi, me Godın ziamın akar gavgavim akırigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham.

²⁶ Ki kamaghın me miġei, “Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin igharazibar amizibar ikia, egha bizir kam bangin arazir bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimın oto. Egha kantrin igharazibar atriviba bar men tongin, an fofozim bar ekevegħa bar me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami. ²⁷ E ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir kamın Godın akam batogham. Ia ti, e kamaghın damuan ia ifonge?”

²⁸ Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar mav ikizir igharazir mamın amizimın iti. Amizir kam, an Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghın amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav ghugħa, ua Jerusalemın itir puvati.

²⁹ “O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me ofa gamir gumazir adarazigh amizi, me nin damazimın mize. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki.”

³⁰ Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en tongin itibar biziba batoke. Egha ofa gamir gumaziba ko Livaiba, vaghvaghā me bagħa, ki ingangariba me ganingi. ³¹ Ki gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me a misefe. Egha uaghan me da inigh izamin dughiam amisefe. Egha uaghan dagħer faragħa azenibar aniziba, ko iter ovizir faragħa aniziba, me ofan mın da inigh izasa ki me mikeme.

“O nan God, ki nin azai, ki amizir arazir kaba, ni dagħ nighnigh deragħ na damu.”

Estan Eghaghanim O Esta Akar faragha zuim

Estan Akinafarimin eghaghaniba, Israelia kantri Persian itir bizir me bativizibar eghaghaniba. Esta uabi Israelian amizim egha ua Persian kantrin atrivimin amuim, o kwinin oto. Kamaghin amizi, Israelian apaniba me misogh me agivasava amima a men akura.

Dughiar bar ekia Judaba bar ifongezim, me kamagh a dibora ghaze, Purimin Dughiar Ekiam. Ezi akinafarir kam Purimin Dughiar Ekia kamin mingarim abiki.

Gumazir akinafarir kam osirizim, akinafarir kamin aven dughiatamin Godin ziam bar an osirizir puwati. Ezi ni eghaghanir kamin gan Godin apangkuvim ko an ifongiamra ganam.

Esta Persian kantrin kwinin oto

(Sapta 1–2)

Kwin Vasti atrivimin akam batoke

¹⁻² Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapiaghiri, Susa kar Persian nguibar ekia gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus. ³ An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti.

⁴ Ezi isar ekia kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumazamizibar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari.

⁵ Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekia igharazim gami. Susan nguibar ekia gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puwatiziba, kar men isam. Me isar kam wan wighin an iti. ⁶ Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghurir kamin ingari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe. ⁷ Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti. ⁸ Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain giefueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziba puwati.

⁹ Ezi dughiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami.

¹⁰ Ezi isar ekiar kam ikia ghua namba 7in aruemin otozima, atrivim wain amegha mong ongani. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas. ¹¹ Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganim bar dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamin izeziba bar men akakaghosa. ¹² Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghin oregha an muriam Kwin Vasti bagha bar moghira an ikufi.

¹³ Kar atrivimin arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragha zuir dughiabar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham. Kamaghin amizi, a fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam. ¹⁴ Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha gumazir ekiar igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men nighnizibar girara zui.

¹⁵ Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, “Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?”

¹⁶ Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, “Atrivim ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh ariki. ¹⁷ Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, ‘Atrivim Serksis Kwin Vasti migia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam batoke.’ Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baraghan kogham. ¹⁸ Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba kwin amizir arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam, egh amiziba akar kurabav kimiva arazir kurar aviribar amuam.

¹⁹ “Ezi atrivim, ni akar ki migeim gifueghiva, ni akam gumazamiziba bagh anemadagh kamaghin mikim suam, ‘Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganam kogham.’ Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir igharazitam inighti, a Kwin Vastin danganim inigh kwinin iki. ²⁰ Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighiti, amiziba bar uan pabar akaba baragh men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara.”

²¹ Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me migirigiabar kam gifonge, kamaghin atrivim Memukan mikemezi moghin ami. ²² Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha gumazamiziba migeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha ada osirigha, kamaghin migia ghaze, “Gumazimra uan dipenimin itir darazir ko biziba bar dar dapanimin ikiam.”*

* **1:22:** Hibrun akam deragha akar otevir kamin mingarim abighizir pu. Gumazir maba akar kam gigha ghaze, “Gumazimra uan amuiroghboribar dapanim, egh a uan danganimin mikimam.”

2

Esta kwinin oto

¹ Dughiar maba givazima, Atrivim Serksisin adarim amirazima, a ua Vasti gamazir arazim giniri, a Kwin Vasti agivaghti a ua kwinin ikian kogham. ² Ezi gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba a koma apiagha kamaghin a miqei, "Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganganir aghuiba iki egh uaghan araziba deragh. ³ Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar gumazitaba miseveghti, me amizir igiar aghuiba inigh gavmanin nguibar ekiar gavgavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiziba akuvi naghin me arikigh. Eghti Hegai, gumazir nin amizibar garim,* a deragh men ganam. Eghti amiziba borem uan mikarzibar aghu egh uari asingiva, ganganir aghuibar amuam. ⁴ Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh tav amiseveghti a Kwin Vastin danganim iniam." Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghin damuasa.

⁵ Dughiar kam Susan nguibar ekiar gavgavimin aven Judan gumazir mam iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamin ziam, Jair. Jair a Simein ovavir borir mam, Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminin adarazir kam. ⁶ Ezi faragha Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan marazi inizi me ghua Babilonin kalabusin ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan ghu. ⁷ Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain afeziar dozimin guivim. Ezi an afeziar dozim uan amuim ko aning areme, ezi Mordekai Esta inigha uan borimin miraram a gami. Ezi Esta bar deragha ganganir aghuim gami.

⁸ Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha akam amaga ghaze, me amizir igiar aviriba inigh Susan nguibamin izi. Ezi me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimin dipenimin amiziba itir danganimin aneti. Ezi Hegai amizibagh ativagha men gari. ⁹ Hegai Estan garima a bar derazima a bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarziba adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganingi. Egha amiziba itir dipenimin danganir faraghavira itim, an a isa Esta ganingi. Egha atrivimin dipenimin 7plan amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia deragha a gami.

¹⁰ Mordekai faragha Esta miqia ghaze, an atrivimin dipenimin mangi kamaghin mikiman kogham, a Judan amizim. ¹¹ Dughiaaba bar Mordekai amiziba itir dipenimin divazimin tiar akam garuavira iti. A Estan ikirimirim gifoghasa a manmaghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam.

¹² Azenir vamiran aven, me amizibar mikarziba akiraghasezima men ganaganiba bar dera. Iakinir 6plan me mean tememin apongezir boremin amizibar mikarziba aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughuriar aghuim zuimin me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisin akakasi. ¹³ Egh dughiar amizim atrivimin dipenimin mangasava amim, uabi ifongezir moghin uabi asingigh atrivimin dipenimin mangi. ¹⁴ Amizir atrivim bagha zuim, a guaratizimin iki mangiti aminim dutugham. Eghti amimzaraghan me a inigh mangi amizibar dipenir igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham.

* **2:3:** Hegai atrivimin amuibar ganamin ingangarim iti. Ezi Serksisin atrivir dughiamin, atriviba amuir aviribar ikia egha amuir doziba sara iti. Atriviba uan amuir doziba isa dipenibar da arizi, ingangarir gumazir maba men gari. Me ingangarir gumazir kaba men amuiba ko daku me gikararangan me atiatigha men turiar oviziba bar dar ghore. **2:6:** 2 Atriviba 24:10-16; 2 Eghaghaniba 36:10

Atrivim a gifueghiva an ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati.

¹⁵ Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afeziar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui. ¹⁶ Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kam in iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui.[†]

¹⁷ Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto. ¹⁸ Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingan garir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, “Nan kantrin itir gumazamiziba dughiar kam in avughsam.” Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumazamizibagh aningi.

Mordekai atrivimin akurazima an osimtizim inizir pu

¹⁹ Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra,[‡] atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam in iti. ²⁰ Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim.

²¹ Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremeghasa akam misoke. Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami. ²² Ezi Mordekai aningin migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki. ²³ Me akar aning mikemezim in mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh.” Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

Haman Judabagh asighasighasa

3

(Sapta 3--5)

Haman Judaba kuvarimasa akam misoke

¹ Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. ² Egha atrivim ingangaribar faragha zuir gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim

[†] **2:16:** Iakinir Tebet, a en namba 10in iakinim Oktoban min iti.

[‡] **2:19:** Hibrun akam vezin

kamin mingarim deravira bigha migeir puvati.

mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua.

³ Ezi atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, "Ni tizim bagha atrivimin migirigibabar gin mangan aghua?"

⁴ Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai men akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, "Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevinning apirighan kogham."* Ezi ingangaribar faragha zuir gumaziba Mordekain migirigiar kamin gun Haman mikeme. Kamaghin me gan foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham.

⁵ Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagha an muriam bar an ikufi. ⁶ Haman gin kamaghin fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghin a Mordekai gasighasighasa akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam ginighnigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar moghira me misueghti me arighireghasa nighnisi.

⁷ Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kamin iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikarang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogham. Me ikararegha givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim Adar,† an dughiar namba 13in, Haman Judabagh asighasigham.

⁸ Egha Haman ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguibaba tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan koghti, nin kantri deragh mangan kogham. ⁹ Ore atrivim, ni ifuegh akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me bar gumazamizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam gumazamiziba bagh anemadaghti, me gumazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghin damighiti ki 10 tausen silvan dagiaba isi nin dagiar dipenim datigham, eghti me dagiar kabar atrivimin ingangarir kam damuam."

¹⁰ Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko nedazim an ikia egha an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi. ¹¹ Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonge dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumazamizir kabar amusi, a dera ni puram a damu.

¹² Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigibabar bar me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanim dar iti.

* **3:4:** Haman, a Agakin adarazir mav, Agak, a Amalekian gumazim. Ezi Amalekia me Judabar apanim gami. Kamaghin amizi, Mordekai a bagh tevinning apiran aghua. Ni Ua Me Ini 17:8-16 ko Godin Araziba 25:17-19in gan. † **3:7:** Iakinim Nisan, a en iakinimning Mas ko Eprilin min iti. Ezi Adarin iakinim a en iakinimning Februari ko Masin min iti. Kamaghin amizi, Haman damuasa migeir bizim bagh mizuam mangiti namba 11 iakinim otoghti an a damuam.

Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba osiri. ¹³ Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim garir nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia ghaze, “Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiziba ko, boriba dughiar kamra bar me kuavaremegh, egh men apangkuvan marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegh egh bar men biziba inigh. ¹⁴ Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumazamiziba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghira ma a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghira ma Judabav soghti me arimighiram.”

¹⁵ Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me zuamira ghua kantrin kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumazamiziba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4

Mordekai uabin akurvaghosa Estan azangisi

¹ Mordekai kamaghin oregha bar atiatingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar osemi. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar osemi. Egha a nguibar ekiamin aven arua pamten azirakar ighiabagh ami. ² A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham. ³ Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumazamizibar naviba bar osemi me pamten diava arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gaku.

⁴ Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha osemegha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga danganir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua. ⁵ Kamaghin Esta Hatakın diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami?

⁶ Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato. ⁷ Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba ovengeghti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba, bar dar gun Hatak mikeme. ⁸ Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumazamizibagh asighasighamin migirigiaba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mangarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumazamiziba bagh atrivim gaghoniva kamaghin an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighiti me ovgan kogham.

⁹ Ezi Hatak uamategha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme. ¹⁰ Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi. ¹¹ A ghaze, “Atrivimin akar dikirizir

gavgavim kamaghin iti, gumazamiziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin gansi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamagh iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa.”

¹² Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha, ¹³ a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migel, “Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam. ¹⁴ Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham.* Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim.”

¹⁵ Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada, ¹⁶ “Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh, egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera.”

¹⁷ Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5

Esta, atrivim ko Haman isar ekiam bagh mangasa, atrivimin azanglisi

¹ Ezi Esta 3plan dughiabar dagheba ta. Egha bizir kamin gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari. ² Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghatevimin suira.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha izi? Ni bizitam gifuegh na bagh izi egh na mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam ni daningam.”

⁴ Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, “O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekiar kam bagh izasa ki nin azanglisi.”

⁵ Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a zuamira izeghiva aning Estan isamin mangiva an azangsizir bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghu.

⁶ Egha isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, na mikim. Eghti nguibar ki ativagha garim ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.”

⁷ Ezi Esta a ikaragha ghaze, ⁸ “Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egh ni nan azangsizimin gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam

4:14: Jon 12:27 * **4:14:** Estan akinafarimin aven me Godin ziam diborozir puvati, ezi migirigiar otevir kam, “akurvazir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham,” an akar isin zuimin min iti. A kamagh mikimasa, “God tuavir igharazitam batoghti a en akuragham.”

nin azangsis, ki gurumzaraghan isar igharazim ni ko Haman bagh uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurumzaraghan isar kamın ua izam. Dughiar kamın bizir ki ifongegha ni mikimasava amim, ki ni mikimam.”

*Haman Mordekai misueghti
an aremeghasa tuavim akiri*

⁹ Ezi Haman dughiar kamın dagher danganim ategha bar akuegħa navir amirizimın zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimın dipenimın aven zuir divazimın tiar akamın mın aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegħa dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnizim ikuvizi a bar a basemegħa puviram atari.

¹⁰ Egha Haman pura uan osimtizim abiragħa uan dipenimın ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan amuim Seres mikemezima a uaghan me ko iti.

¹¹ Ezi me otivigha givazima Haman men damazimın uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganingi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti.

¹² Egha Haman ua kamaghin migei, “Kwin Esta, uabi isar ekiam mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara in-abazima ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaraghan mangi a ko ua damam. ¹³ Egha ki Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimın dipenimın tiar akamın aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagħa bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir aghuir ki mikemezi kaba pura biziba.”

¹⁴ Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnizir mam batogħa ghaze, “Ni nighnigh osiman marki. Ni gumazibav kemeḡhti, me temer ruaritam asaragh, egħti an ruarim 20 mitan tugh. Egħti ni gurum bar muzaragħara mangi atrivim mikemeḡh egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguragħti an aremegħ. Ni kamaghin damigh, navir amirizim inigh mangi damam.” Haman migirigiar kam gifuegħa gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

Judaba deravira ikiamin tuavim bato

6

(Sapta 6–10)

Atrivim ziar ekiam isa Mordekai ganingi

¹ Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarimın aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagħa me migei, egħti me da inigh izi a bagħ dar ponam. ² Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning atrivimın danganir a itimın garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misuegħti an aremegħasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningın nighnizim gifogħa aningın gun mikeme.

³ Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “E bizir aghuir manamra Mordekai amizir ingangarir kam bagħa a ikara?”

Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, “E bizitam guizbangira a ganingizir puvati.”

⁴ Ezi atrivim kamaghin men azara, “Nan ingangarir gumazitaba dipenir kamın iti, o puvati?” Ezi bar datirighira Haman atrivimın dipenir tiar akamın azenan tughav iti. An atrivimın azaragh egh mangi Mordekai temer a

kuazazimîn an firim dafagh a guasa. Kamaghîn Haman uabi atrivimîn dipenimîn divazimîn aven izi.

⁵ Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghîn atrivim mîgei, “Haman izegha givagha ni mizua kagh iti. A nîn ganasa.” Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi.

⁶ Ezi Haman aven izima atrivim a mîgia ghaze, “Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir manatam a daningam. Ezi nîn nighnizim, ki manmaghiram a damuam?”

Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, “Atrivim tinara bizir aghuir kamin a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara.”

⁷⁻⁸ Egha Haman kamaghîn atrivimîn akam ikara, “Ni mikimti, me korotiar ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimîn dapanir asuam isi hoziamin dapanim uaghan anesingigh.

⁹ Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir kam nîn korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nîn ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamin danganir uari akuvimîn mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghîn dim mikim, ‘Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingî. Egh arazir aghuir atrivim a gamimîn gan!’”

¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha Haman mîgia ghaze, “Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningigh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh.”

¹¹ Ezi Haman atrivimîn korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghîn gumazibar dia ghaze, “Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingî. Egh arazir aghuir atrivim a gamimîn gan!”

¹² Aning kamaghîn amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimîn ingangarim bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimîn ghu.

¹³ Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fozozir aviriba itiba, me kamaghîn a mîgei, “Datirighîn nîn ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniassa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivagham. Eghti ni puram an guraghav ikiam.”

Esta Hamanin gun atrivim mîgei

¹⁴ Egha me uariv giavira itima, atrivimîn dipenimîn aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7

¹⁻² Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egha daghemîn tongin atrivim uam Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.”

³ Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki nîn azangsisî, nîn ifongiam nan azangsizimîn ikiti, ni nan azangsizim ikaragh. Ezi nan azangsizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa. ⁴ Ki kamaghîn oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniam, eghti ki ni

mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvarimasa, kamaghin ki bizir kamın gun migei.”

⁵ Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, “Tina atiatiba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?”

⁶ Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasighasa.” Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningin guamn- ingin bar aguaghfagha bar atiatingi. ⁷ Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin ganganim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a gagho- rasa. A ghaze, an apangkuvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti.

⁸ Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, “Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?”

Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamın me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti an aremegham. ⁹ Ezi atrivimin dipenimin ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghin migia ghaze, “Haman temer akinir mam uan dipenimin boroghın anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneuasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimin akurazima an ovengezir puvatizim.”

Ezi atrivim akam amaga ghaze, “Ia mangi Haman isi temer akinir kamın an firim dafagh aneguraghti, an aremegh.” ¹⁰ Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghin amigha givazima atrivim navir amirizim isi.

8

Atrivim Judabav gia ghaze, me uan apanibar midoroziba ikarvagham

¹ Ezi Judabar apanim Haman ovengezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta ganingi. Ezi Esta atrivim migia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghin atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimin guamin tu. ² Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai ganingi. Ringin kam atrivimin ziamin ababanim an iti. Ringin kamra Haman faragha uan dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai ganingi. Ezi datirighin Esta Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari.

³ Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimningin boroghın iri, egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimin azangsisı, eghti an apangkuvim iki me mikemeghti me uam arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham. ⁴ Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha ghaze, ⁵ “Atrivim, ki ua nin azangsisı, nin ifongiam nan azangsizimin iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimin deragham, kamaghin ni nan azangsizim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otarim, a Judabagh asighasighamin nighnizir kam me anetegh a damuan marki. ⁶ Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me gasighasighti, nan dabirabim manmaghin deragh ikivira ikiam?”

⁷ Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai migei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghin ki tememin anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta ganingi. ⁸ Ezi datirighin guarara uan ifongiamin gin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim osiriva nan ziamin gavgavim ko nan ringin itir nedazim isi akinafarimin porogh, eghti nin akaba gavgavim adar ikiam. Gumazamiziba bar fo, akinafarir nan ringin nedazim itim, tav anebighan gavgaviba bar puvatigham.”

⁹ Ezi Mordekai atrivimin akinafariba osirir gumazibav keme. Ezi me akinafariba osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba ko, 127 plan provinsin garir gumazir ekiaba, provinsin kaba da Indian provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin tu, me me bagha vaghvagha da amada. Mordekai osirir gumazibav gia ghaze, ia da osiriva men nguibabar akabar me osirir arazimin akaba vaghvagh me bagh da osirigh, egh uaghan Judaba migeir akamin me bagh osirigh. Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23 aruemin oto.* ¹⁰ Egha Mordekai atrivimin ziamin akinafariba osirigha givagha, atrivimin ringin nedazimin dar poka. Egha gumazir akinafariba inigh mangamiba, me hoziar aghuir atrivimin ingangarimram amiba inigha, akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba bar dar ghue.

¹¹ Ezi akinafarir kabar osiziribar averiabar, atrivimin akar gavgavim dar iti. Da kamaghin migia ghaze, nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko misoghsi izi uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvaghham. Eghti atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir manaba, me iziva Judaba misoghsi iziti, atrivim Judabar amamangatigham. Eghti me uan ifongiamin gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba bar ada iniam. ¹² Egha Haman faragha Persian nguibar ekiamin akar kam akiri, iakinir namba 12, an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar kam ati. Ezi bizim ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra, Judaba uan apanibav sogham. ¹³ Ezi akinafarir kam a atrivimin akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar mangam, eghti gumazamiziba bar oregh fogham. Eghti Judabar apaniba izi, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatigha ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvaghham. ¹⁴ Ezi atrivim migeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivimin hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamin aven uaghan anekuri.

¹⁵ Ezi me Mordekai atrivimin korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir pighaghevur ruarir mam uaghan a garu. Egha gin atrivimin dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asingigha atrivimin dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumazamiziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai. ¹⁶ Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha gifa. ¹⁷ Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivimin akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kamin isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatigha iza men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar gin zui.

9

Judaba uan apanibagh asighasiki

* **8:9:** Judabar kalendar iakinir namba 3 Sivan, kar Pentikosin dughiam. Ezi en iakinimin dughiar kam kar Mei ko Jun.

¹ Adarın iakinimın, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghın anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati, dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira. ² Dughiar kamın atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziaba ikarvaghasa uariv gia egha biziba akıra iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura. ³ Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanın gumazir dapaniba ko, atrivimın ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekain atiatı. Kamaghın amizi, me bar Judabar akurvasi. ⁴ Kantrin kamın gumazamiziba bar fo, Mordekai datirighın atrivimın dipenimın aven gavgavir ekiam atrivimın apengan a ini. Ezi dughiar kamın an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti. ⁵ Kamaghın amizi, Judaba uan ifongiamın gin ghua uan apaniba puvıra me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri.

⁶ Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. ⁷⁻¹⁰ Judaba uaghan Hamanın otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezıma, Judaba men bizitam okemezir puvati.

¹¹ Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamın aven ariaghirezir gumazibar dibobonimın eghaghanım ghua atrivim bato. ¹² Egha gin atrivim kamaghın Kwin Esta migia ghaze, “Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanın 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati, ingangarım manmaghın ghuama!”

Egha atrivim ua kamaghın Estan azara, “Ni datirighın bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham.”

¹³ Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, “Ni nan azangsızim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itıbar amamangatıghtı me datirighın amizi moghın gurumzaraghan ua kamaghıra damu. Egh Hamanın otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimın men firıbar afegh me aguigh.” ¹⁴ Ezi atrivim me kamaghın damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamın azenara gumazibar damazibar Hamanın otaribar kuaba tememın me agui.

¹⁵ Ezi Adarın iakinimın, an aruer namba 14ın Judaba Susan nguibar ekiamın uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamın me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezıma Judaba men bizitaba okemezir puvati. ¹⁶ Ezi atrivim garir provinsın igharazibar itir Judaba, me uaghan uarıra uari akuva deravıra ikiasa mighıgha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziaba ikarvasi. Egha gavgavıgha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazıbav soghezıma me ariaghire. Ezi me ariaghirezıma me men bizitam okemezir puvati. ¹⁷ Me Adarın iakinimın namba 13ın aruemın, me apanıbav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14ın midorozıtam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kamın avughsa bar akuegha isar ekiam gamı. ¹⁸ Ezi Judan Susan nguibar ekiamın itıba, me Adarın iakinimın aruer namba 13 ko 14ın uan apanıbav sogha me agıva ghuavıra iti. Egha Adarın iakinimın namba 15ın aruemın me avughsa bar akuegha isar ekiam gamı.

¹⁹ Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozıbar itıba bar bizir kam ginighıgha, Adarın iakinimın aruer 14ın avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiam. Me dughiar kamın uaghan uan bizir aghuıba uari ikarvagha uari ganıdı.

Me Purim arizir isar ekiam

²⁰ Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada osirigha givagha, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara. ²¹ Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin dughiam. ²² Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arereba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning. ²³ Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kam in azeniba vaghvagha me avughsa ikia isam gamuava apa, egha biziba uari ikarvagh uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamimin min oto.

²⁴ Me fo, fomira Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghasa ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghasa ikararem gamimin mingarim kamakin, dughiar kam "Purim," a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasighasa a diboro.

²⁵ Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha ghaze, "Fomira Haman Judaba bar me gasighasighasa akam ati, ezi datirighin osimtizir kamra uamategh izi a bativam." Ezi me temer an asarazimram aneguragha, uaghan an otariba gui. ²⁶ Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai akinafarir amaga ghaze, me dughiar kam in avughsam. Ezi kamaghin, me avughsazir dughiar kamningin dibora ghaze, "Purimin Dughiar Ekiam." Ezi ziar kam Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem. ²⁷ Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kam in gin mangam. Egh azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai me mikemezir dughiar kam ginighnigham. ²⁸ Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me avughsam.

²⁹ Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi akinafarir kam in Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi. ³⁰ Egha aning Judan 127plan provinsin Persian kantri aven itiba bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze, "Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabir aghuimin iki. ³¹ Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar moghira ia ganingl." ³² Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikemezim gavgavim Purim ganidi. Ezi me akinafarir mam in an osirigha anetizima a iti.

10

Atrivim Serksis ko Mordekai ziar ekiam iti

¹ Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghin itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizi, me a garir nguazibar

ingara iti. ² Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, migirigiar arazir a Mordekai gamizi a gumazir ekiamin otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar akinafaribar ada osiri. ³ Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim Serksis uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar dera. Kamaghira, me atiatangan kogham. Eghti men ovavir borir bar gin otivamiba men dabirabim deraghvira iki mangivira ikiam.

Jopin Akinafarim O Jop Akar faragha zuim

Jopin Akinafarim, arazir aghuibagh amir gumazir mam geghari, gumazir kam osimtizir ekiam bato. An boriba bar ariaghire, ezi an bulmakauba ko bizir maba saram ovenge. Egha gin, a uabi arimariar ekiam bato. Kamaghin amizi, Jop osimtizir ekiamin aven ikia an navim bar osemi, ezi an namakar 3pla an apangkuvigha izava a ko iti. Egha Jop uan namakaba ko me osimtizir a batozir kamin mingarim bagha migirigiar ruarim gami.

Jopin namakaba Israelian nighnizir ghurimin gin zui. Me ghaze, gumazir arazir aghuibagh amibara, God deravira me gami. God osimtizim gumazim daningti, e fogh suam, gumazir kam arazir kuram gamizi, God an arazir kuram akirasa osimtizim a ganidi. Kamaghin Jopin namakar 3plan kaba ghaze, Jop uan arazir kuram ateghti, God faragha a gami moghin, ua deraviram a damuan. Ezi Jop kamaghin fo, a gumazir Godin damazimin derazim. Egha Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvatizi, God osimtizir kaba a ganingi.

Jop puvira God a gamizir bizir kabagh nighnigha, azangsizir ekiaba iti. Ezi da kamakin, "Godin Araziba manmaghin ti? An arazir aghuibaram ami, o? Nighnizir gavgavim Godin ikia an apengan itir arazim, an daghem manmaghin gumazamizibar ikirimirim bativam?" Jop uan nighnizir gavgavim ataghizir puvati, egha a uan azangsiziba God damuan atiatir puvati. Jop, ziar aghuir kam, Godin damazimin derazir gumazim, a uam a iniassa bar ifonge.

God deragha bighavira Jopin azangsizir gavgaviba ikarazir puvati. Egha a uan gavgavir ekiam ko uan fofozir ekiam Jopin aka. Ezi Jop, Godin migirigiar kam baregha ghaze, ki paza God gami. Nan aningagharim bar ekefe, ezi ki akar kurabar ni mikeme.

Akinafarir kam, bar abuan, God ua deravira Jop gamigha, Jopin namakabar atari. Nighnizir me Jopin osimtizimin mingarim gata mikemeziba, da derazir puvati. Akinafarir kam kamaghin en akakasi, e kamaghin mikiman kogham: E Godin nighnizim ko araziba bar moghira dagh fogha gifa. God an Ekiam. Ezi an nighnizim ko fofozim, e gumazamiziba, en nighniziba ko fofoziba bar dagh afira.

Jop dughiar kuram bato

(Sapta 1–3)

God ko Satan, Jopin arazibav gei

¹ Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi.

² An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate. ³ A uaghan 7,000plan sip-sipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingangarir gumazir aviriba ko ingangarir amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti.

⁴ Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvagha uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam. ⁵ Isabar dughiar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaraghara dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia miñhürir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami.

⁶ Dughiar mamın Godin Nguibamin itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti. ⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, “Ni managh ikegha izav oto?”

Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.”

⁸ Ezi Ikiavira Itir God Satanın azara, “Ni ti nan ingangarir gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiativa nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar gumazitam an min itir puvati.”

⁹ Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, “Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh, egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham. ¹⁰ Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deraviram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa. ¹¹ Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam.”

¹² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan miñgei, “Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki.” Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu.

Dughiar namba 1in Satan osimtizim Jop ganingi

¹³ Dughiar mamın, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamın dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. ¹⁴ Ezi ingangarir gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, “E akunimin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api. ¹⁵ Ezi Sabean gumaziba zuamiram otivigha uan midorozir sababar ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁶ Gumazir kam miñgiavira itima, ingangarir gumazir igharazim otogha iza kamaghin miñgei, “Onimarir dafam, Godin avimin min overiamın ikegha taghtagha izaghira, sipsipba ko dagh eghuvir ingangarir gumaziba bar men isizi, me ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir kamin miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁷ Gumazir kam miñgiavira itima, ingangarir gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin miñgei, “Kaldian 3plan gumazir okoruaba iza nin kamelba okemegha, nin ingangarir gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi ki uabira ki miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.”

¹⁸ Gumazir kam miġiavira itima, ingangarir gumazir iġharazir mam uam otogha iza kamaghin miġei, “Nin otariba ko guiviba, nin otarir ivariam in dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. ¹⁹ Ezi aminir dafam zuamira dikavigha gumazamiziba puvatizir danganimin ikegħa iza, me itir dipenimin 4plan miġebabagh ivarazi, a dipirigha me misogħezi, me ariagħire. Ezi ki uabira miseveagħirigha arav ghugħa ni mikimasa izi.”

²⁰ Ezi Jop kamaghin oregħa bar osemegħa, dikavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim giġe. Egha Godin damazimin tevimning apirigha, uan guam nguazim mituagħa Godin ziam fe. ²¹ Egha a kamaghin miġei, “Nan amebam na batezir dugħiamin, ki bizitam inigha izezir puvati. Ki bibiamra ize. Egh kamaghira, ki aremegħ pura mangam. Ikiavira Itir God uabi bizir kaba na ganigha, egha datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an ziam fe.”

²² Egha osimtizir kamin aven, Jop paza Godin mikemegħa arazir kuratam gamizir puvati. An akatam God gasir puvati.

2

Dughiar namba 2 Satan osimtizim Jop ganing

¹ Dughiar iġharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti. ² Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni managh ikegħa izav oto?”

Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegħ gami.”

³ Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni nan ingangarir gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragħa arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar, gumazitim an min itir puvati. Ezi ni na apezpera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami mogħin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati.”

⁴ Ezi Satan kamaghin a ikaragħa ghaze, “Guisi? Ki ghaze, gumazitam deravira ikisi, uan biziba bar da ategħiva ua uan ikirimirim givezam. ⁵ Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegħ an namnan ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar pazivira ni mikemegħam.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan miġei, “A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegħ, ni a damu. Egh ni a misuegħti an aremegħan bar marki.”

⁷ Egha Satan Ikiavira Itir God ategħa azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin mikarzim gariki. Da an dagarimningin apengan ikegħa ghua an dapanimin tu. ⁸ Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamin azenan, uan osimtizim akagħasa danganir me bizir kuraba makurimmin ghua, averenimin tongin apereghav iti. Egha nguazir miner akuar mam in suiragħa uabi isavira iti.

⁹ Ezi an amuim ghua an gara kamaghin a miġei, “Manmagħin amizi ni Godin suiraghavira iti? Ni anetakigh, egh an ziam gasighasigh, egh aremegħ.”

¹⁰ Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, “Bar puvatigham. Ni amizir onganir mam in min miġei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmagħsu an osimtiziba uaghan e daningti, e da inian kogħam?”

Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dugħiamin aven, an akar kuratam God mikemezir puvati.

Jopin namakar 3pla izava an gari

¹¹ Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apanguva gavgavim a daningasa zui. ¹² Me izavira ikia saghuiamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egha me puvira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri. ¹³ Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3

Jop dughiar amebam a batezimin atara migei

¹ Egha 7plan dughia bar gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei. ² A kamaghin migei:

³ “Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai.

Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai.

⁴ God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai.

Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai.

⁵ A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha,

ghuarar piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai.

⁶ Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmer dafam anevarazi deraghai.

God dimagarir kam kalendan dughia bar tongin anetizir puvatizi deraghai.

Kamaghin, gumazamiziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai.

⁷ Gumazamiziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kam in a gamizir puvatizi, deraghai.

Dimagarir kam in amiziba boriba batezir puvatizi, kamaghin deraghai.

⁸ Ki ghaze, gumazamizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba,

ko gumazir asem Leviatan fer gavgavim itiba,
me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai.

⁹ Dimagarir kam in aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai,

ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai.

¹⁰ Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukuazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti.

Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai.

¹¹ “Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati?

Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati?

- 12 Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha otem na ganingi?
- 13 Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia, egha akuava avughsai.
- 14 Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai.
Me nguibar ekiar ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa.
Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti.
- 15 Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba, me datirighin bar ovea ghue.
Ki men min deravira dakuasa.
- 16 Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha, aruemin angazangarimin ganighan koghai.
- 17 “Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati.
Ezi gumazamizir amiraziba deraghaviram avughsi.
- 18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti.
Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati.
- 19 Danganir kamın, gumazamizir guar aviriba iti.
Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba, me bar moghira an iti.
Danganir kamın, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati.
Me firiahiregha gifa.
- 20 “Ki kamaghin azai, God gari, gumazamiziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima,
a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti?
- 21 Gumazamizir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati.
Me ovevem buria puvira ingari,
mati me nguazimin modozir bizir izevir bar pin kozim bagha nguazim gutui.
- 22 Me ovevem batozir dughiamin,
me matmatiamin gara bar akonge.
- 23 God gumazir kabar tuaviba bar ada piri,
ezi me mangamin tuaviba monge.
Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam.
Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimirir angamira itimin angazangarim men iti.
- 24 “Nan navir averiam ara mamaghira iti,
ezi ki dagheba apir puvati.
Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai.
Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui.
- 25 Guizbangira, bizir ki atiatiba,
da na bativigha gifa, egha na gasighasisi.
- 26 Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati.
Egh nimira daperagh iki avughsan kogham.

Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

Elifasin miġirġiar faragha zuim

4

(Sapta 4–5)

God gumazir aghuibar akurvagha, gumazir kuraba dikabiri

¹ Ezi Elifas, Jopin miġirġiam baregħa kamagħin miġei:

- ² “Jop, ki tong mikemegham.
Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham?
Ki pura ikian kogham.
- ³ Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumazamizir avirim ganingi,
egħa gavgavim gumazamizir osimtizar aven itibagh aningi.
- ⁴ Gumazamizir osimtizar aven ikia ireziba,
ni miġirġiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi.
- ⁵ Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batozi,
ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi.
- ⁶ Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti.
Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim.
Kamagħin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki,
egħ a mizuamti a nin akuragħam.
- ⁷ “Jop, ni nighnigh,
gumazir arazir aghuibagh amua, egħa osimtizitam gumazitam gatizir
puvatizitam,
osimtizitam batogħa aremez, o?
Ti Puvati.
- ⁸ Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba,
gin osimtizar aviriba ko dughiar kuraba me batifi.
Egħa mati, gumazim azenimin ingarigha dagħer aghuim azenimin
anekaragħa dagħer aghuim asi.
Ezi gumazim dagħer kuram akaragħa, dagħer kuram asi.
- ⁹ Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagħa me gasighasigha bar
me a gefi,
mati aminir gavgavim ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da
gifa.
- ¹⁰ Gumazir kuraba gumazir igħarazibagh asighasizir dughia bar me bar
akonge,
mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim
akara dazeri.
Ezi God gumazir kaba abira, egħa puv me gasighasisi.
Ezi me mati atariba dipiragħirezir laionba, me uam asizibav sogħti da
arimighiran gavgaviba puvati.
- ¹¹ Kamagħin amizi, me mati laionin gavgaviba dagħeba puvatigha ariagħiri,
ezi dar nguziba tintinibar zui.
Ezi kamagħira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.”

Godin damazimin gumazitam derazir puvati

¹² Egħa Elifas ua kamagħin miġia ghaze:

“Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin izi
nan kuarim giragħu.

- 13 Gumazamiziba dimagarimin pamten akuir dughiamin,
ki migirigiar kam ini.
Ki akuava onganigha itima
nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi.
- 14 Dughiar kamin, atiatim na avarazi,
nan mikarzim nighava agoi.
- 15 Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui.
Ezi ki puviram atiatima nan mikarzim ariziba dikafi.
- 16 Ki bizir mamın garima, a nimira tughav iti.
Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim.
A nimira tughav ikia niginiba puvati.
Ezi tiarir dozim kamaghın migei,
- 17 God gumazamizibar ingarizi me an apengan iti.
Kamaghın, tav ti Godin damazimin deraghan kogham.
A ti Godin mirara zueghan kogham. Bar puvati.
- 18 E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami.
Egha dughiar maba me deravira uan ingangarim gamir puvati.
God men arazir mabar garima, da derazir puvati.
- 19 Ezi gumazamiziba, me nguazir kamin bizir kiniba.
Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh Godin damazimin deravira ikiam?
Puvatigham.
- God nguazim inigha gumazibar inivafizibar ingari,
ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumaziba bughiraviaba dikabiri.
- 20 Gumazim mizarazimin deravira ikegh egh guaratizimin oveghti,
gumazamizir igharaziba uam a ginighnighan kogham.
- 21 Gumazamiziba tighar nighnizir aghuim ko fofozim iniamin dughiamin,
ovevem zuamira me bativima, gumazir igharaziba men bizir aviriba isi,
mati gumazim averpenim ikezir beniba firizi a zuamira de-
giaghiri.”

5

¹ Egha Elifas ua kamaghın migia ghaze:

- “Jop, ni akurvazim bagh dim!
Tina nin tiarim baregh izam? Ti puvatigham.
Enselin tam ti nin akurvaghassa nighnisi o?”
- 2 Gumazitam onganigh nighnizir aghuim puvatigh arazir aghuim damuan
koghiva,
zurara navim ikuv aningaghiti, an arazir kam a damuti an aremegham.
- 3 Ki gari, gumazir onganir arazir kurabagh amiba, me deraghavira uan
danganibar iti,
ezi ki zuamira me gasighasighassa Godin deima, a me gasighasiki.
- 4 Eghti men boriba deravira ikiamin tuaviba puvatigham.
Eghti kotin aven gumazir kuraba me abinamin dughiamin, namakar
kotin aven men akurvaghamba puvatigham.
- 5 Gumazamizir dagheba puvatigha kuariba piriba,
me izi gumazir kurar kabar azenibar dagheba iniam.
Egh me uaghan benir ataghataribar aven itir dagheba sara iniam.
Egh me uaghan men dagiaba ko bizir igharaziba sara inisi nighnigham.*

6 E fo, arazir kuraba ko osimtiziba, daghebar min nguazimin anagav otivir puvati.
Bar puvati.

7 E gumamaziziba, e uari osimtizir e bativibar mingariba.
E uari osimtizibagh amima, da otifi,
mati itam isia afuaghira, avir muziaribagh asavamadi.”

God dughiar kuramin, ni geghuvam

8 Egha Elifas migia ghua ghaze:

“Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera ikiai,
ki da agivasa God gakaghora a ko migiai.

9 A digavir kuram gamir bizibagh amima e da tuisighan asa.
Da bar en nighnizibagh afirazi, e deragha dagh fozir puvati.

10 An amozim amadima,
a nguazim giza dipam isa azeniba ko bizibagh anidi.

11 A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gumamazizibagh anidi.
Egha azia naviba ikuvir gumamazibar arareba agiva me gamima,
me ua deragha bar akuegha iti.

12 “Ifavaribagh amir gumamaziziba,
a men nighniziba onganim dagh anidi,
ezi me damuasa ifongezir arazibagh amir puvati.

13 Gumamazizir maba pazi igharaz darazir amuasa, arazir kurar guar aviribagh nighnisi,
ezi God men arazir kabagh amima da meraram asighasisi.

Mati gumazim asizim bagha ivem atigha, egha a uabi ivemin aven ghu.
Egha bizir me damuasa migeiba, da pura ghua gifa.

14 Men nighniziba bar davdavizi, me bizitam damighan kogham.
Aminim tiraghti aruem bar anangti,
me mitarmer ekiamin iti moghin, me tuavir zuimin ganan kogham.

15 Ezi God gumamazizir biziba puvatizibar akurvasi.
Ezi gumazir ekiar gavgaviba itir kaba, me pura biziba,
me onganarazibagh amir gumamazizibagh asighasighan kogham.

16 Kamaghin, onganarazibagh amir gumamaziziba nighnizir gavgavim
Godin ikia, uarir akurvaghasa a mizua iti.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba pazi me damuan kogham.

17 “Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazitam arazim akirmighti,
gumazir kam, a bar akongegham.

Kamaghin amizi, God ti ni akirmighasava ami,
ezi ni an aghuzir akaba baragh egh akirim ragh a gasan marki.

18 E fo, God osimtizim ko mizazim gumazitam danigh,
egh a damighti, a gin ua ghuamaghegham.

19 Dughiar bar aviriba, a nin ganti, ni osimtizimin aven ikiti, a nin akuragham.
Eghti bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

20 Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a dagheba ni daningti, ni deraghvira ikiam.

Egh midorozimin dughiamin a ni geghuvti, nin apaniba ni misueghti ni aremeghan kogham.

- 21 “Apaniba akar ifavaribar nin ziam gasighasighsi damuti, God nin akuraghti, men akaba ni abiraghan kogham.
Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan kogham.
- 22 Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar kuramin, God ni geghuvam, eghti ni navir aghuim iki bar akuegham.
Egh ni nguazir kamin itir asizir atiabar atiatingan kogham.
- 23 Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an aven ikian kogham.
Eghti asizir atiaba ni ko navir amirizimin iki deraghvira ni ko ikiam.
- 24 Eghti ni fogham, nin biziba bar deraghvira iti,
egh ni navir amirizimin iki uan purirpenimin aven daperaghiv ikiam.
Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti,
tam oveghan kogham.
- 25 Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba bar avirasemegham.
Nin ovavir boriba avirasemegh, tintinibar nguazimin grazibar min ikiam.
- 26 Egh ni gavgavigh iki mangi bar ghurighiva, ovegham,
mati rais aghoramin dughiam otozi, gumazamiziba rais aghora an oviziba isi.
- 27 Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh nighnigha kamaghin fo, da bar guizbangira.
Migirigiar kam, ki nin akurvaghasa a gami,
ni deravira kuarim atigh migirigiam baregh, nighnizim inigh.”

Jop Elifasin akam ikara

6

(Sapta 6–7)

Jop mizazir ekiam isavira iti

- ¹ Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi:
- ² “O, ki uabin apangkufi.
Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir na batoziba bar da isi, skel tam datigham!
- ³ Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba, ongarir dadarimin itir gigimin osimtizim, bar a gafiragham.
Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar aviribagh ami.
- ⁴ Godin Gavgaviba Bar Itim, barir marasinin kuram itibar na gasi.
Marasinin kurar kam nan namnamin aven ghuzi, nan nighnizim ikufi.
God atiatim na daningamin bizir guar aviriba amadi.
- ⁵ “Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti,
da diman kogham. Bar puvatigham.
- ⁶ Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti pura dar amam o? Puvati.
E faragh amangsizim dar atigh, egh dar amam.
Ezi tuarir ariamin dipar kinim a isingiz o? Bar puvati.
- ⁷ Nan navir averiam dagher kamaghin garibagh ifongezir puvati.
Da mati nan damazimin bar ikuvizir dagheba.*
- ⁸ “Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim baregh,

* **6:7:** Ves 5 ko 7 ghaze, Jop kamaghin akar isin zuim gami, Elifasin akam tong nan akurvazir puvati, mati daghem isingizir puvati. Kamaghin amizi, ki uan akabar gun migiavira iti.

nan azangsizimîn mîrara bizir kam damuam.

9 Kî kamaghsua,

God na dikabiragh pamten na misoghti kî aremeka.

10 Kî fo, kî akîrim ragha Godîn akam gasarazir puvati,
a Godîn Bar Zuezim.

Kamaghîn, kî mîzazir ekiam isa aremeghamin dughiam, kî kamagh mîkim
suam, a dera, pura bizim,
kî bar akuegh uabi fi uabi akunam.†

11 Nan gavgaviba bar gîfa,

ezi bizir aghuir manatam uam na bativsi kî a mîzuamam?

Egh kî bizir tîzim bagh ua ikî navir amîrizim ikiam?
Nan ikîrimîrim gîvaghti, deragham.

12 Nî ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagîamin mîn iti, a?
Bar puvati.

13 Bar guizbangira, nan gavgavim bar gîvazi,

kî manmaghîn uabi uabîn akurvaghamin bizitam damuam? Bar puvati.

14 “Gumazim osîmtîzir ekiam itir dughiam,

an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera.

Gumazamîzir uan namakabagh ifongezir puvatîziba,

me uaghan Godîn Gavgaviba Bar Itimîn atiatia an apengan itir puvati.‡

15 Kî garima, ia nan namakaba ia bar deraghavira na gîfari.

Îa mati amozim izi puvatîzi daghuriba dake.

16 Amozir dughiamîn daghuriba izevegha pamtemîn emîri.

17 Egha aruemîn dughiamîn daghurir kaba bar dakegha dipaba puvati.

18 Dughiar maba gumaziba uan kamelîn biziba ateriba ko, tuaviba
ataghîragha tuavir igharazibar zui.

Egh me dipaba puvatîgh, tuavim ategh mangî daghurir kabar dipaba
buriam.

Eghtî dipar kaba dakeghtî, me pura gumazamîziba puvatîzir dan-
ganimîn daru mangî arîmîghîregham.

19-20 Teman nguibar ekiamîn gumaziba ko Sabean gumazir biziba amadiba,
uaghan kamaghîram amî.

Me ghaze, dipaba daghurir kabar ikîama, egh me uan kamelba inîgh
mangîti me dipabar amam.

Ezi me daghuribar garima, da bar dakezi, me digavir kuram gamî.

Egha men nîghnîziba bar derazir puvatîgha okam nîghnîsi.

21 Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar mîn amî.

Kî ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize,

ezi ia nan garima, kî îkuvîgha itîma, ia bar puvîram atîati.

22 Manmaghîn amî?

Kî fomîra bizir aghuitam uabi danîngasa ti îan azara?

O, kî ti dagîabar uabîn akurvaghasa gumazir igharazibar azagsîghasa, ia
apezepere?

23 O, kî ti apañbar dafarîbar uabi inîasa îan azara?

O, kî atrivîr kuramîn dafarîmîn uabi gîvezasa ti îan azara?

Bar puvati.

24 “Aria, ia nan sure damuti, kî arazir kurar amîziba deragh dagh fogham.

Egh kî akam dukuagh îararam oragham.

† 6:10: Hîbrun akam, vezin kam deragha a mîgeir puvati. ‡ 6:14: Hîbrun akam, vezin kam
deragha a mîgeir puvati.

- 25 E fo, fofozir gumazim guizin akam mikimti, an miġirigiaba gumazir igharazibar nighnizibar amuti, me nighnzir gavgavim dar ikiam.
Ezi ia puram akam arai.
Ian akaba deravira nan arazibar osimtizitamın gun migeir puvati.
- 26 Osimtizir kam bar na gasighasiki.
Kamaghın, nan miġirigiaba derazir puvati.
Ezi ia ghaze, da aminimın mın pura ivai.
Egha ia ghaze, ia ti na akirigham? Bar puvati.
- 27 Ki ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghuvamin gumazim amisivisi, satu gikararangam.
Egh ia dagiaba inisi, ti uan namakaba amangam.
- 28 “Aria, e uari, ia deravira gan na tuisigh.
Ia fo, ki ia gifarir puvati.
- 29 Ia miġirigiar kaba ko arazir derazir puvatiziba atakigh,
egh ia arazir aghuimra gin mangi nan araziba tuisigh.
Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghın amizi, ia pazi na ginighnghan marki.
- 30 Ia ti ghaze, nan miġirigiam derazir puvati.
Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati arazir manam dera,
o arazir manam ikufi.
Bar puvati.”

7

1 Egha Jop ua kamaghın miġia ghaze:

- “O God, e nguazir kamın itir ikirimirim a kamaghın iti, gumazamiziba bar puvira ingar ikiam,
mati gumaziba ingangarim damuasa e amikirvagha zui.
Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabi abiragha,
bar pamten ingaravira iti.
- 2 E mati ingangarir gumazir kinibar mın, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge.
Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mızua iti.
- 3 God nguazimın ikiasa na amisevegħa na gamizi,
iakıniba iza zuima, nan ikirimirim mati pura bizir kinim,
egħa mingarir aghuim puvatigha kamaghira iti.
Ezi zurara dimagaribar, nan navim osemegħa ikia derazir puvatigha kamaghira iti.
- 4 Ki misiamın akua egha aminim zuamira tiasa ki ifonge.
Ezi dimagarim bar ruarazi, ki misiamın uabi gighavkiravira itima,
aminim tira.
- 5 Ezi apizir muzariba ko nguazir mineziba, korotiabar mın, nan namnam bar a noke.
Ezi duar akaziba zuamira nan duaba avezi,
duabar ganganiba, misingizi mogħın gari.
Ezi duaba zuamira ua biaghiregħa, mitiziba uam otifi.
- 6 Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi mogħın,
nan dughiar ki nguazimın itiba, da iza zuamira zui.
Ezi nan ikirimirim derazir puvatigha kamaghira iti.

Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua deraghan kogham.”

Jop uan osimtizimin God migei

⁷ Egha Jop ua kamaghin migia ghaze,

“O God, ni fo, mati gumazim ghuariam sue moghin, nan ikirimirim a bar otefe.

Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bativamibar ganan kogham.

⁸ Gumamaziziba datirighin nan gari, me gin ua nan ganan kogham.

Ni nan ganvira ikiti, ki pura puvatighti, ni ua nan ganan kogham.

⁹ Gumazim aremegh, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam, mati ghuariam ua overiamin itir puvati, a uan danganim ategha ghu. Nguibar kamın itir gumazim a ua izeghan kogham.

¹⁰ A ua izi uan dipenimin mangan kogham, eghti an adarazi a gin amadagham.

¹¹ “Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnighamin dughiamin, ki uan akam dukuaghan kogham.

Ki osimtizir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puviram arai.

Ki uan duamin aven bar oseme, kamaghin amizi, ki mikimam.

¹² Manmaghin amizi, ni zurara kalabuziamin min na geghufi?

Ni ti ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egh ki bizibagh asighasigham.*

¹³ Ki ghaze, ki ti dakuam,

egh kamaghin ki uan mizazir kam gin amadagham.

¹⁴ Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi, ezi ki aser guar igharazibar gari.

Arazir kamın, ni na gamizi ki bar atiatingi.

¹⁵ Ki kamaghin uabin apangkuvigha ghaze, me nan firim dafazi ki aremegha deraghai.

Ki iki uan mikarzimın, uam osimtizir kaba ateran aghua.

¹⁶ Ki bar amira.

Ki ua nguazir kamın ikian aghua.

God, ni osimtizim ua na daningan marki.

Nan dughiam bar otefe,

kamaghin, ni na ateghti ki pura ikiam.

¹⁷ “E gumamaziziba, e bar bizir tiziba, ni zurara puviram e ginighnisi?

Tizim bagha ni zurara en garavira iti?

¹⁸ Tizim bagha ni zurara mizarazibar en araziba tuisisi?

Egha ni manmaghsua en garavira ikia avugh saziba puvati?

¹⁹ Ki kamagsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganan marki,

eghti ki tong avughseka.

²⁰ Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi?

Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi.

Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kalabuziabar suigha, me geghuvim.

Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o?

* **7:12:** Fomira gumazir maba kuruzir aser ongarimin ikia bizibagh asighasizimin eghaghanim men iti. Ezi God a isa kalabus gatigha an gara iti. Egha eghaghanir kamın akar igharazir maba da Jop 9:13 ko 26:12-14in iti. **7:17:** Onger Akaba 8:4; 144:3; Hibrú 2:6

21 Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua?
 Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam.
 Eghti ni na buriamin dughiamin,
 ni nan apighan kogham.”

Bildatin migirigiar faragha zuim

8

(Sapta 8)

Gumazir kuraba dughiar ruarimin ikian kogham

1 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir mam, a kamaghin miği:

- 2 “Nin migirigiam a kamaghira iti, egha derazir puvatigha,
 mati aminir ekiam ivai.
 Ni dazoghin migirigiar kam ategham?”
- 3 Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim guizin uan arazim gigha e gamir akar
 dikirizibagh nighnizir puvati? Bar puvati.
 An arazir aghuiba, zurara kamaghira iti.
- 4 Nin boriba ti arazir kuram Godin damazimin a gamizi,
 a men arazir kuramra uam me ikara.
- 5 Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko ikiva,
 a ko mikimiva uabin apangkuvsi an azang.
- 6 Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin derazimin otogh bar zueghti, God
 izi nin akuragham.
 A ni damighti ni fomira uan dipenimin ikezi moghin ikiam.
- 7 A bar bizir aviritaba ua ni daningti,
 da bizir avirir ni faragha ikezibagh afiragham.
- 8 Ni inazir afeziar fomira ikezibar nighnizir aghuibagh fogh,
 egh men fofozim deraghviram a tuisigh.
- 9 “E dughiar bar otevimra nguazimin iti,
 mati nedazim aruem a gamizi a tu, ezi ghuariam aruem apazazima a
 zuamira puvati.
 E boghimra otivigha fofozir muziarim iti.
- 10 Fomira ikezir gumazamiziba fofozir aghuiba ko nighnizir aghuariba iti.
 Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba nin sure damuam.
- 11 “Ighuruniba ko graziba ti dipaba puvatizir nguazimin deragha aghui? Bar
 puvati.
 Da danganir dipaba itibar deraviram aghui.
- 12 Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graziba deragha aghuir puvati.
 Gumazamiziba tighar da aghoramın dughiamin, da suvighavira ikia
 misingi.
 Grazir maba grazir kabar min zuamira midir puvati.
- 13 Gumazamizir akirim ragha God gasaraziba,
 me mati grazir kaba.
 Me ikuvighamin tuavimin gin zui.
 Me kamaghin nighnighan marki, me deraghvira ikiam.
 Puvati. Me ovengam.
- 14-15 Men nighnizir gavgavim ghaze, e deravira ikiam.
 Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki.

Me mati gumamazir onganiba boghoborirmın dipenimın suiragh an ghua-
vanangam.

Eghti boghoborir dipenim zuamıra dutughti me pazavıra iregham.

16 Gumamazir kaba fomıra mati grazir gavgavibar mın azenimın ike.

Me deravıram aghuıma men bıba azenimın danganıba bar dar ghue.

17 Egha dagıabar suıgha bar gavgafi.

18 Eghti gumazıtam grazir kaba asıghti, gumamazıba foghan kogham,
fomıra grazir gavgavir mam danganıbar kamin ike.

19 Guızbangıra, gumamazıbar akırım ragha God gasıba, me bar akongezir
arazımın dughıam bar ofefe.

Egh me arıghireghti, ıgharaz darazi otıvıgh men danganıbar inıam.*

20 "Eghti gumazım arazır aghuıbar amu, egh Godın damazımın arazır kuraba
puvatıghti,

God akırım ragh a gasan kogham.

Gumazır arazır kurabagh amım,

God an akurvaghan kogham.

21 Jop nı oragh, God nın arazıbar gantı da deraghti,
a nı damıghti nı navır aghuım ikıam,

eghti nı dımıva bar akuegham.

22 Egh a nı gifongezir puvatızır gumamazıba abıraghti, me bar aghum-
sıgham.

Eghti gumamazıbar arazır kurabagh amıba, me uan bızıba sara bar
ovegham."

Jop Bildatın mıgırığıba ikarvası

9

(Sapta 9–10)

Jop, God ko akam akırasa

1 Egha Jop kamaghın Bildatın mıgırığıam ikara:

2 "Guızbangıra, ki fo nın mıgırığıam, a guızbangıra.

Gumazım Godın kotın otoghti,

God manmaghın gumazır kamin arazımın ganıva a mıkim suam, a
nan damazımın derazır gumazım?

3 Gumazıtam God ko akabar uanıng mısoğhti,

God 1,000ın bızıbar an azangıghti, gumazır kam azangısızır katam bar
a ikaraghan kogham.

4 God nıghnızır aghuım ko fofozım ko gavgavır ekıam itı.

Kamaghın, tınara a batuegh a gafıragham?

Gumazıba puvatı.

5 Egh an anıngagheghamın dughıamın,

a zuamıra mıghsıabagh ısıvaghısıvazı, da zuı,
egha bar moghıra dagh asıghası.

6 A nguazım gavgavım a danıngasa bızıbagh nobaghnobazıma,
nguazım puvıra ivazvası.

7 A pura aruım mıkemeghti, a ısıraghan kogham.

A mıkovızıbar angazangarıba apazaghti e dar ganan kogham.

* **8:19:** Hıbrun akam, ves 16ın tughı ghua ves 19ın tu, a deragha mıgeır puvatı. **8:20:** Jop 4:7;
21:30 **8:21:** Jop 5:22; Onger Akaba 126:1-2; 132:16 **8:22:** Jop 18:14; Onger Akaba 132:18 **9:2:**
Jop 4:17

- 8 A uabi overiam pin aneti.
Ezi ongarim dipirima, an a gisiin arui.
- 9 God mikoveziba bar dar ingarizi,
da vaghvagma ziaba iti, mati Guezam ko Iavibam ko sautin amadaghan
itir mikovezir igharaziba.
- 10 A digavir kuram gamir bizir guar aviribagh ami,
ezi da bar en fofozim gafira.
Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba,
e da mengiva avegham.
- 11 “God nan boroghira izi na gitagh mangiti,
ki an ganighan kogham.
- 12 A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan
kogham.
Eghti tina an azangam, Ni tizim gami?
- 13 God uan aningagharimin suizi puvati.
Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani.
God apanir kaba dikabirazi, me an apengan iti.
- 14 Ki gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaraghan kogham.
Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba
puvatigham.
- 15 Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim,
egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaraghan kogham.
Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham.
Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangkuvigham.
- 16 Egh ki kotin akam akirsi an diaghti a izeghiva,
ti kotiamin, nan akam bareghan kogham.
- 17 An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi.
Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvatizi,
a na gasighasighavira iti.
- 18 “God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki
mizazim isavira iti.
Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti.
- 19 An gavgavimin ababanim, nan gavgavim bar a gafira.
Egh ki kotin akam akirsi nighnighi, tinara a inigh kotin izam?* Pu-
vatigham.
- 20 Ki arazir kuratam gamizir puvati,
egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati,
egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighi, God nan akam giraghti, ki
deraghvira kot damighan kogham.
- 21 Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati.
Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim,
egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua.
- 22 Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara,
God bar e agivam.
- 23 Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighi,
a men osimtizim dipova an ingiarva akam.

9:9: Jop 38:31; Amos 5:8 * 9:19: Hibrun akar datirighin itim ghaze, “Tinara na inigh kot bagh izam?” Ezi gumazir aviriba ghaze, Bar fomira akar kam, “Tinara a inigh kot bagh izam?” a itima, gin gumazir maba Hibrun akamin a giragha an osiri.

- 24 God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari.
Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh
amir puvati.
God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam?
- 25 “Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi.
Da puvira ivemara gumazimin ivemarim gafira.
Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan kogham.
- 26 Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari,
egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri.
- 27-28 Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagh,
bar akongegh deravira ikiam.
Ki kamaghin damuasava amua,
egha osimtizir kam ko mizazir kam uam aningin atiati.
Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti,
kamaghin ki atiati.
- 29 Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim?
Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira.
- 30 Egh ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi,
dipar dikiriamin uabi rueghti,
- 31 ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighti,
nan mikarzim bar pughpurigham.
Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham.
Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam,
egh nan mikarzim aghuagham.
- 32 “God ti pura gumazir kinitam amuai,
ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai.
- 33 Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati,
a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram,
- 34 egh Godin mikimti, a ua na misoghan kogh, egh puv na damuan kogham,
egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham.
- 35 Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham,
egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam.
Guizbangira, ki kamaghin fo,
ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”†

10

Jop uan ikirimirim bar an aghua

1 Jop ua kamaghin migei:

- “Ki angamira ikian bar aghua.
Ki aremeghti deragham.
Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekar kamın gun
mikimvira ikiam.
- 2 Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki.
Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge.
- 3 “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni
me gamiba,

- ni manmaghin nighnisi, da deraz, o?
 Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba,
 ni da bagha ifongezir arazim, a deraz o?
- 4 Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari,
 ni arazir kabanang gami.
- 5 Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o?
 Ti puvatigham.
- 6 Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa
 ingari?
- 7 Ni fo, ki bizitamın osimtizitam itir puvati.
 Ezi ni mizazim na gasi.
- Egha ni fo, gumazitam nın dafarimın
 ua na inighan kogham.
- 8 “Ni uabi nan inivafizimın ingari,
 egha datirighin, ni ua na gasighasisi.
- 9 Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin,
 ni nan ingari.
 Ezi datirighin mamaghin ami?
 Ni ti na damighti, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa?
- 10 Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi,
 ki an borir mıtarimın aven otoghava aghui.
- 11 Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gatizi, nan mıkarzim gavgafi,
 ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafizim gati.
- 12 Ni ikirimirir angamıra itim na ganıga, bar nan apangkufi.
 Ni na geghuvıma, ki angamıra ikiavıra iti.
- 13 Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamın,
 ni ua pazi na damuamin nighnizim iti.
- 14 Ni bar deravıra nan garavıra iti, eghti ki arazir kuratam damighti,
 ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham.
- 15 Ki arazir kuratam damighti,
 guizbangıra ni pazi na damigham.
- Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin nighnighan kogh suam,
 ki gumazir aghuim. Puvati.
- Osimtızir na bativıba bar na gasıghasıghızı,
 ki bar aghumsiki.
- 16 Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim,
 eghti ni zuamıra nan agiragham,
 mati laion asızimın agiragha a misoghezi an areme.
 Egh ni na abınsi, digavir kuram gamir arazir avırıbar amuam.
- 17 Ni uan aningagharım akakaghsi,
 ni osimtızir avırım amangam.
 Nın aningagharım ekıva mızazır ekıam na danıngam,
 mati mıdorozır gumazır bızır ekıam na misoghasa otıvaghıravıra iti.
- 18 “God, ni tızim bagha na ataghızı amebam na bate?
 Kamaghın deraghai, ki uan amebamın navımın aven aremezi
 gumazıtam o amızıtam nan ganıghan koghai.
- 19 Ki amebamın navır averıamın aremezi me maghıra modogha na inıgha
 ghua,
 matmatıamın mozımın na afaghai.
 Arazır kam, mati ki nguazır kamın otozır puvati.

- 20 Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningan marki.
Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam.
- 21 “Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam, egh uamateghan kogham.
- 22 Nguibar kam in itir biziba, da deragha itir puvatigha bar ikufi.
Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara.”

Sofarin migirigiaba

11

(Sapta 11)

Jop navim giraghti,

God uam an apanguvigham

¹ Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei:

- ²⁻³ “Jop, ni migirigiar bar avirim gami,
Ni ghaze, nin migirigiar kaba ti e damuti,
e suam ni gumazir aghuim.
Ni ti ghaze, nin migirigiar onganir kaba e damuti,
e akabar kumigham.
Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme.
Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kabar aghumsizim iniamin tam itir puvati.
Ki uan akam dukuaghan kogham.
Ki ti nin migirigiaba ikaragham.
- ⁴ Ni ghaze, migirigiar ni amizir kaba, da bar migirigiar aghuiba.
Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera.
- ⁵ Ki kamaghsua bar ifonge,
God uabi nin migirigiar kaba ikarvaghti deragham.
- ⁶ Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa,
ki ifonge.
Bizir aviriba mogomemin iti, kamaghin gumazamiziba deragh dagh foghan kogham.*
Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava,
arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir ekiatam ni ganingizir puvati.
- ⁷ “Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba,
ni ti bar dagh fogha iti? Puvati.
Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti?
Bar puvati.
- ⁸⁻⁹ Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti.
Egha Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu.
Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kam in danganir mikebaba bar dagh afira.
Egha bar ekevegha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira.

* 11:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham.
- 10 God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kalabus datighti,
tinara a mikim suam, markiam?
- 11 God ifavarir arazibagh amir gumazamizibagh fo.
A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham.
- 12 Ni ganti, donkin amebam gumazir boritam bateghan kogham.
Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim,
manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam?†
Bar puvatigham.
- 13 “Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimiva an
azangsighti,
a nin apangkuvigh nin akuragham.
- 14 Ni arazir kuratam damigh, egh akirim ragh uan arazir kuram gasaragh.
Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin purirpenimin aven ni ko ikian
marki.
- 15 Ni kamaghin damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham.
Egh ni gavgavigh bizitam in atiangan kogham.
- 16 Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin amadagham.
Egh ni uam aning ginighnighan kogham,
mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi,
gumazamiziba a bakinighniki.
- 17 Nin ikirimirim igiam in otogham.
Egh bar deragham, mati aruem pazaghar torimin ikia deraghavira
siragha gari.
- Ezi osimtizir ni batozir kaba mati dimagarimin mitarmer ekiam, da ua nin
ikian kogham,
mati aruer igiam in mizarazim.
- 18-19 Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam.
Eghti nin ikirimirim amiraghirighti, ni gavgavigh ikiam.
Ni bizitam in atiangan kogham,
kamaghin amizi, ni dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam.
Gumazir aviriba uarir akurvagh si izi nin azangsigham.
- 20 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akurvazim bagh gan ikivira
ikiam.
Eghti puvatigham.
- Me Godin aningagharim gitaviragh si tuavir aviriba buriam.
Eghti bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me bativsi me a
mizuum ikiam.”

Jop, Sofarin migirigiaba ikarvasi

12

(Sapta 12–14)

Jop uan namakabar migirigiabar aghua

1 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi:

- 2 “Bar guizbangira, ia 3plan namakar kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir
aghuim iti.
Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko fofozir aghuim sara,
inigh mangi bar givagham.
- 3 Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim iti.

† 11:12: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ian fofozim nan fofozim gafirazir puvati.
Ia migeir biziba,
gumazamiziba ti bar dagh fogha gifa.

4 “Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na dipofi.
Ki arazir aghuibagh amua, Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.

Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a da barasi.
Ezi ia datirighin iza na dipova nan ingaravati.

5 Gumazamizir deravira ikia osimtiziba me bativir puvatiziba,
me gumazamizir onganarazibagh amua osimtiziba itibar ingaravati.
Me mati gumazamiziba tuavimin gumazir mamın garima, a irasava amima,
me bar a munamadazi, a degiaghiri.

6 Ezi okimakiar gumazamiziba ko Godin akaba batozir gumazamiziba,
men ikirimirim a dera.

Me uan fofozim ko gavgavimin garima,
bizir kamning me bagha ikirimirir aghuim gamima, an otifi,
ezi bizir kam mati men asemın min oto.*

7-8 “Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghti,
me ian sure damu.

Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamın azaraghti,
a Godin Arazibar gun ian sure damu.

9 Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh fo.

10 Gumazamizibar ikirimirim ko bizir a ingarizir igharaziba sara,
da bar an dafarimin iti.

11 “En akatoriba dagheba apa dar isingtizim barasi, daghem isingiz, o a ikufi.
Kamaghira en kuariba, migirigiaba barazima, e bar deravira da tuisisi.

12 Guizbangira, gumazamizir ghuriba nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.

13 Ezi Godin nighnizir aghuim ko fofozim, gumazamizir ghuribar fofozim bar
a gafira.
Egha uaghan gavgavir ekiam iti.

14 “God bizitam gasighasighti, gumazitam uam an ingarighan kogham.
God gumazitam kalabus datighti, gumazitam ua a inghan kogham.

15 Egh God amozimin anogoreghti, aruer ekiam otoghti, nguazim bar misigh
gavgavigham.

Egh an amozir avirim amangti faneba bar aperiar ekiaba otivti,
dipam nguazimin danganir aviriba avaragh dagh asighasigham.

16 God gavgavir ekiam iti.

A bizir guar aviribar amuamin fofozir avirim iti.

Gumazamizir akar ifavaribav geiba ko gumazamizir akar ifavaribar gin
zuiba,

me bar moghira Godin agharimin iti.

17 Gumazir nighnizir aghuiba atrivibagh anidiba,

God men nighnizir aghuariba batozima,
me onganigha bibiabaram arui.

Egha a uaghan jashbagh amima,
me ongani.

* 12:6: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 18 God atrivibar ingangaribar me agefi,
ezi me ua atrivir korotiaba azuir puvati.
Me pura ingangarib gumazir kinibar min inir kiniba iti.
- 19 A ofa gamir gumazibagh amima, me onanigha bibiabar amru.
Egha a gumazir ekiaba abiri.
- 20 Nighnizir aghuiba isa gumazir dapanibagh anidiba, God men akatoribar kumi.
Egha gumazamizir ghuribar nighnizir aghuim ko fofozim batosi.
- 21 A gumazir dapaniba abira paza me gami,
egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi.
- 22 A bizir mogomebagh amima,
da azenibagh iri.
Egha an angazangarim gamima,
a bar mitarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari.
- 23 A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti.
Egha a gin uam adagh asighasisi.
A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi,
egha gin a dar gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garis.
- 24 A kantribar gumazir dapanibar nighnizir aghuiba batoghezi,
me onanigha puram arui,
mati me danganir biziba puvatizimin puram arui.
- 25 Me mati gumazim danganir mitarmemin ikia tuavim buria pura suighsusi.
Egha a me gamima, me dipar onaniba apir gumazamizibar min purama aghuavtifi.”

13

- 1 “Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki fomira da baregha dar ganigha gifa.
Ki bizir kabagh fogha gifa.
- 2 Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo.
Ian fofozim, nan fofozim gafirazir puvati.
- 3 Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira.
Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko mikimasa.
Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga migirigiabar uaning misoghasa,
kamaghin ki ifonge.
- 4 Ezi iarara, migirigiari ifavarir aviribagh ami.
Ia mati dokta gumazimin arimariam akiran fofozim puvati.
- 5 Kamaghin amizi, ia ua mikiman marki.
Ia ti akabar kumigh nimira ikiti,
gumazamiziba suam, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti.
- 6 “Egh ia deravira kuarim atigh
nan migirigiaba baraghasa ki ifonge.
- 7 Ia akam ara migirigiari ifavaribagh ami,
egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiari kaba Godin akuragham?
- 8 Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin akuragh na abinasa.
- 9 God ia tuisigh deravira ian araziba ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam,
o puvati?

Ia ti gumamazibagh ifari moghin God gifaram o? Bar puvatigham.

- ¹⁰ Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi navir averiamin na ginighnighti, God ian ataram.
¹¹ Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam.
¹² Aghuzir akar fomira ikeziba ia dav keme, da pura biziba, mati averenim.
 Ia kotin aven migeir akaba,
 da gavgaviba puvati, mati beghneazim.”

Jop kamaghin atiatir puvati, God a misueghti an aremegham, kamaghin Jop mikiman atiatir puvati

¹³ Jop ua kamaghin migia ghaze:

- “Ia akabar kumighti ki uabira mikimam.
 Bizir manam na bativsi, a mar na batif.
 Ki uan akam dukuaghan kogham.
¹⁴ Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti.
 Egh ki aremeghsi, a dera, pura bizim, ki aremegham.
¹⁵ A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge,
 eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam.
 A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam,
 ki arazir kurabagh amir puvati.*
¹⁶ Gumazir arazir kurabagh amitam Godin guamin izan kogham.
 Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh suam,
 ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim.
 Egh a nan apangkuvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam.
¹⁷ Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh.
 Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa.
¹⁸ Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozu da iti,
 ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati.
¹⁹ Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami?
 Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham.
²⁰ “O God, bizir pumuningra ni aningin na damuasa, ki nin azangsisu.
 Ni nan azangsizir kamning gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham.
²¹ Nan azangszimning kamakin.
 Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki.
 Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki.
²² Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagh.
 O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh.
²³ Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami?
 Ni bighivira na mikimasa ki ifonge.
²⁴ Tizimsua, ni akirim ragha na gasara?
 Ni tizim bagha nan apanimin min na gami?
²⁵ Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminim a givav amadi.

* **13:15:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Egh a faragh na misueghti ki aremeghsi, ki bighivira an damazimin a mikim suam, ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki a mizuai, eghti a nan apangkuvigham.”

Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisi?

- 26 Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti, egha ni arazir kurar kaba ikarvaghera osimtizir ekiam na garisi.
- 27 Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura.
Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi,
egh nan dagarir nozimning deravira aningin ganam.†
- 28 E gumazamiziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa, egha mati korotiam barareba anepa toriba a gariki.”

14

- 1 “E gumazamiziba dughiar otevimra nguazir kam'in iti, egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia, iza e aremezir dughiam'in tu.
- 2 E mati, akimarim mizarazim'in otogha, guaratizim'in misingi.
Egha uaghan e mati nedaziba, ghuariam aruem apazazi da zuamira puvarisi.
- 3 Kamaghin, ni manmaghsua en araziba tuisisi?
God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati?
- 4 E gumazamiziba nin damazim'in bar mize.
Eghti tina e damighti e nin damazim'in zuegham?
Bar puvati.
- 5 Ni en ikirimirim'in ababanim atigha gifa,
eghti e manmaghin dughiaaba ko azenibar nguazir kam'in ikiam?
Gumazitam uan ikirimirim' bagh ua dughiatam gisivaghan kogham.
- 6 Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itim'in, ki avughsi navim deragham,
mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizim'in givazi an navim dera.
- 7 “Ki fo, gumazitam temem okeghti,
a ua ghuzim anangamin tuavim iti.
- 8 Temem'in povim mising magiriti an biba kurigham,
- 9 eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezim'in otogham.
Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam.
- 10 Ezi e gumazamiziba kamaghin puvati,
e ovegezir dughiam e bar givagham,
eghti igharaz darazi uam en ganan kogham.
- 11 Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham.
- 12 Kamaghira gumazamiziba ovea ua dikavir puvati,
egh mangi overiam givamin dughiam'in,
me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham.
- 13-14 “Gumazamizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam?
O God, kamaghin deragham, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin aningagharim bar amiraghamin dughiam'in tugh.
Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh.
Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham.

† 13:27: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 15 Egh dughiar kamın, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari.
Egh ki ua nin boroghın ikisi ni bar ifuegham.
Kamaghın amizi, ni nan diaghti,
ki nin akam ikaragham.
- 16 Eghti dughiabar zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam.
Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki.
- 17 Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh ua dagh nighnighan marki,
mati me biziba mitarim gaghuigha, an akam ikegha dagh nighnizir puvati.
- 18-19 “Ezi bizir kaba ti otivan kogham.
Ki biziba bar dar gari da ikufi.
Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto.
Dagiar ekiaba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghırası.
Dıpamın gavgavım dagıar ekiabagh ami da ghua sufi,
egha nguazim gikua anetera ıgharagha zui.
Ezi kamaghıra, ni gari e gumazamiziba ghaze, e deravira ikiam,
ezi ni en nighnizir gavgavir kaba agıvasa arazir guar avırıbagh ami.”
- 20 Ni uan gavgavımın me abiri me ariaghiri.
Egha me ariaghırir dughıam, men guaba ıgharagha gari,
ezi ni me amadima me Oveaghuezıbar Nguıbamın zui.
- 21 Eghti gin gumazamiziba ziar ekiam men otaribar anıngam o, me men ziaba abın aghumsızim me danıngam,
eghti gumazir ovengezıba bizir kamın ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan.
- 22 Me mati gumazir uan inıvafızimra mızazım barazım,
egha osımtızir a batıvizıba bagha azi.”

Elifasin migirigiar namba 2

15

(Sapta 15)

Gumazir kuraba ivezir kuram iniam

1 Jop mikemegha gıvazi, Temanın nguıbar ekiamın gumazım Elıfas kamaghın a ikaragha ghaze:

- 2 “Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuım ko fofozım itım.
Manmaghın amizi nin migirigiaba mati amınım, ezi ni puram akam arai?”
- 3 Ni e adogha ghuavıra iti,
ezi nin migirigiaba deragha gumazitamın akurvazir pu.
Puvati.
- 4 Migirigiar kamaghın amıba, gumazamizıbagh amıma,
me Godın atıatiava an apengan itir puvati,
egha uam an damazımın ikia a ginighnizir puvati.
- 5 Ni arazir kuram gamı, ezi bizir kam ni gamıma ni migirigiar kabagh ami,
eghti da ni amızir arazir kuraba avegh da mongegham.
Nin apezeperir migirigiaba bar dera,
egha mati ifavarıbagh amir gumazamizıba.
- 6 Ni tuisighamın arazım, a nan ingangarım puvati.
Nin akatorımra ni tuisıgh pazı ni damuti,
ni fogh suam, ni arazir kuram gamıgha gıfa.

- 7 “Ezi manmaghin ami?
Tav ti nin faragha nguazir kamın otozir puvati?
Nin amebam ni batezir dughiamin,
God ti tighar miğhsıabar ingaram?
Bar puvati.
- 8 Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko miğirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamın uaghan ikia oraghiz, o?
Ni ti uabıra nguazimin itir gumazamizibar tongin, nighnızir aghuim ko fofozim iti?
Bar puvati.
- 9 Nin fofozim en fofozim gafırazir puvati.
Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo.
- 10 Gumazir ghurir ghurapanıba e ko iti.
Ezi men azenıba nin afeziamın azenıba bar dagh afıra.
- 11 “Jop, God nin mızazim amırvaghasav ami, eghti nin navim amıragh nımıra ikiam.
Ezi e nin asughasugha ni miğıava, egha miğirigiari aghuıba ni ganıngi.
Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim,
a pura bizim, egha ni aghua?
- 12-13 Ni diğavir kuram gamıgha navir averiamın aven Godın atara damazimning atiaghıriğha gari,
egha miğirigiari kurar avırimın a gami.
Tizim nin nighnızim gasıghasıki,
ezi ni arazir kam gami?
- 14 “Gumazamizıba Godın damazımın zuezir puvati.
Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuıbaram amir puvati.
- 15 E gumazamizıba, enselba e gafıra, ezi God men arazıbar gari, da derazir puvati.
Overiamın itir bizıba da an damazımın uaghan zuezir puvati.
- 16 Ezi e nguazir kamın itir gumazamizıba, e tong bar derazir puvati.
En arazıba bar ikuvıgha mughuasi.
E arazir kuram damuasa bar ifonge,
matı gumazim kuarim an pırıma, a dipam bagha areme.
- 17 “Jop, ni deravıra kuarim atıgh nan miğirigiaba baragh.
Bizir ki ganıgha fofozim inızıba, ki dar nin sure damuasava ami.
- 18 Ki nighnızir aghuim ko fofozir aghuim itir gumazamizıba da fofozir kam ini.
Me uari uan afeziaba da fofozir kam ini.
Ezi dughiar me nan sure gamızim,
me miğirigiıtam modozir puvati.
Me bar dar gun na mikeme.
- 19 Gumazamizir kaba uan nguazimra iti.
Ezi nguıbar ıgharazıbar gumazıtım iza me ko ikia,
egha men nighnızıbagh asıghasıghızir puvati.
- 20 “Nan miğirigiıam kamakin:
Gumazamizir kuraba me kamaghıra mızazim ini mangı ovegham.
- 21 Me niğınıba barazir dughıabar, me bar puvıram atıati.

- Me ghaze, bizir kurar me gasighasighamim izi.
Egh me suam, osimtiziba puvati, dughiar kamin apaniba izi,
men bizibagh asighasigh men biziba okimam.
- 22 Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam, mati mitarmem nguazim avara.
Men nighnizim ghaze, me osimtizir kam gitaghan kogham.
Egha me fo, apaniba midorozir sabamin me misoghti,
me arimighiram.
- 23 Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba itir puvati.
Ezi me fo, dughiar ovezimin, dughiar bar kuram me bativam,
mati mitarmem nguazir kam avara.
- 24 Men nighniziba derazir puvati, me pazavira nighnigha bar atiatingi.
Bizir kam me abiragha, men nighnizibagh asighasisi,
mati atrivim uan apanibagh asighasisi.
- 25 "Me ifaghata ghaze, me Godin Gavgaviba Bar Itim bar a gafira,
egha an akaba batogha an gavgavim iriaghiriiasi.
Kamaghin amizi, dughiar kurar kam,
gumazamizir kurar kaba bativam.
- 26 Mati me midorozir korotiam arugha, midorozir oramin suiragha
Godin misoghasavira zui.
- 27 Me datirighin deravira ikiava mikarziba bui,
egha bizir aghuir aviriba iti.
- 28 Ezi nguibar ekar me datirighin itiba ikuvigham,
eghti men dipeniba dipirighiregh ikuvighiti,
me dar ikivira ikiam.
- 29 Egh men dagiaba ko biziba bar gevegham.
Egh gumazitam ua men ganighan kogham.
- 30 Me mitarmer osimtizir ekar kam gitaghan kogham.
Mitarmem nguazim avarazi moghin me avaragham.
Godin aningagharim me gasighasigham,
mati avim tememin isima, aminim an dafariba ko bizibagh iva tintini-
bar zui.
- 31 Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze,
bizir kam ivezir aghuim me daningam.
Ezi puvati.
Me bizir aghuitam inighan kogham.
Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim.
- 32 Egh me azenir aviribar ikeghan kogh ovengam,
mati temer igiam, gumaziba an oke.
- 33 Gumazamizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir
puvati.
Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati,
egha da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri.
- Me mati olivin temem akimarir avirim a batifi,
egha bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati.
- 34 Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men adarazi pura
ikiam.
Me boriba puvatigham.
Eghiti gumaziba gumazamizibar azangsighti, me mong apezeperir dagiaba
me givezegh me gakaghonti, me me bagh arazir kuram damigh, egh
dagiir kaba inigh uari bagh dipenibar ingaram.
Eghiti dipenir kaba, da bar moghira isigham.

35 Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar otifi,
 mati borim amebamin navir averiamin otifi.
 Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa,
 ezi me ifavarir avirim gami.”

Jop Elifasin akam ikara

16

(Sapta 16--17)

Jop ghaze, God pazava a gami, ezi a uabin akurvaghasa Godin azangsis

¹ Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara:

- ² “Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira.
 Ia tong bar nan akurvazir puvati.
- ³ Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuavira iti.
 Ni dazoghin nimira ikiam?
 Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvatigha en migirigiaba baraghan
 aghua?
 Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti.
- ⁴ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki paza iti moghin ikiti,
 ki ia deragha iti moghin ikiti,
 arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam.
 Ki uan apanguvim ian akakaghsi puviram akam arangam.
 Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim
 rongam.
- ⁵ Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba
 amiragh magiram.
- ⁶ Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham,
 a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a givaghan kogham.
- ⁷⁻⁸ “Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa.
 A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati.
 Kamaghin nan namakaba nan gara bar atiatigha ghaze,
 ki ti arazir kuram gamizi, God nan arazir kuram ikarvagha mizazim na
 gasi.*
- ⁹ God bar nan aghuagha nan apanim gami.
 A bar nan aningaghegha ataribagh ivia, na gasighasisi.
- ¹⁰ “Gumazamiziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami.
 Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese.
- ¹¹ Gumazir akirim ragha God gasava arazir kurar aviribagh amiba,
 God na isa men agharim gati.
- ¹² Fomira ki deraghvira ike, ezi God otogha nan firimin suiragha bar na
 misaraghariki,
 egha puv na gamizi, ki bar ikufi.
 A na gamizi,
 ki an baribar asavamangamin ababanir mamın min oto.

* **16:7-8:** Gumazir maba ghaze, E vezin kam kamaghin a giragham, “Bar guizbangira, God, ni bar nan gavgaviba gifa. Egha ni nan adarasi, me gasighasighizi me ariaghiregha gifa. Ni na gamima, ki agharim guragha egha nan mikarzim bar amira. Ezi gumaziba nan gara ghaze, Ki arazir kuram gami, egha ni nan arazir kurabagh ikarvagha bar puv na gami.”

- 13 Ezi an midorozir gumaziba na gasavamadi.
Egha a nan navim atuzi, nan muriam suiaghirigha nguazim giri.
God tong nan apanguvir pu. Bar puvati.
- 14 A nan tuavim apirigha puvira na misosi,
mati midorozir gumazir gavgavim apanibar nguibar ekiam iniasa
pamtem misosi.
- 15 Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi datirighin, ki onganarazibagh amua bar
aghumsiki.
Egha uan korotiaba suegha azir korotiam aru.
- 16 Ki aziavira itima nan damazimning begha nan mitarmangi.
Ezi nan guam bar aghevegha igharagha gari.
- 17 Ki arazir kuraba puvati, ezi osimtizir kaba pura na batifi.
Ki igharaz darazi paza me gamir puvati.
Egha ki God ko migeir arazim ko nan daroriba,
da bar Godin damazimin dera.
- 18 “O nguazim, ni oragh.
Ki aremeghti nan ghuzim ireghti, ni ghuzir kam avan bar marki.
Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra iki,
egh osimtizir kam akirsi Godin dimam.
- 19 Ki fo, na bagha garir gumazir mam Godin Nguibamin iti.
A fo, ki osimtizitam gamizir puvati.
A nan akurvagh,
kotin aven gavgavim nan migirigiabar aningam.
- 20 Nan namakaba na gifongezir puvatigha, pazavira na dipofi.
Ezi ki Godin damazimin aziavira iti.†
- 21 Ki kamaghsua, gumazim uan namakamin akuragha gumazir igharazim
ko akam akiri moghin,
akurvazir gumazitam nan akuragh na bagh God ko mikimiva, a ko akam
akiram.
- 22 Guizbangira, ki dughiar otevimin angamira ikiam,
ti azenir vamira, o azenir pumuningin,
ki ovevem in tuavimin mangi ua izan kogham.”

17

- 1 “Nan ikirimirim ikuvigha gifa, ezi dughiar ki ovengamim, a bar roghira ize.
Ezi matmatiamra na mizua iti.
- 2 Gumamazibiba na okarigha tuivighav ikia dibovibar na migei,
ezi ki men gari, me arazir kurar kam in na gami.
- 3 “O God, ni uabira nan akuragh nan kalabuziam givezeghti ki firighirigham.
Gumazir kamaghin nan akurvagham in tam itir puvati.
- 4 Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke,
ezi me na abinasavira nighnisi.
Kamaghin, me nan akuraghan kogham.
Kamaghin amizi, ni me damighti, me deragh otivighan kogh na gafighan
marki.
- 5 O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh,
‘Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh,
egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.’

16:18: Jenesis 4:10; Esekiel 24:6-8 16:19: Jop 19:25 † 16:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 6 “Datirighin gumazamiziba Godin garima,
an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari.
Danganiba bar me na dipova kamaghin migel,
‘Ia gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiar kam ini.’
- 7 Ki bar osemegha puviram azi,
bizir kam na gamima nan damazimning bezi,
ki deravira gari puvati.
Egha ki bar agharim gura.
- 8 Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba,
me gari, bizir kaba na bativima,
me bar digavir kuram gami.
Egha me gumazir kurabar gari, me deravira iti,
ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi.
- 9 Ezi gumazamizir aghuiba uan arazir aghuibar suiragh mamaghira ikiam.
Me arazir aghuibara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgav-
igha mamaghira iti.*
- 10 “Aria, ia ua mikim.
Ki ian migirigiaba baragha fo,
ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati.
- 11 Ki angamira itir dughiam givasava ami.
Bizir ki damuasa bar ifongeziba,
ki datirighin dar amuan kogham.
- 12 Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze,
‘Puvati, ni angazangarimin iti.’
Me ghaze, ‘Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.’
Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti.
- 13 Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam baghavira mizua iti,
eghti a nan dipenimin min ikiam.
Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem na avaragham.
- 14 Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, ‘Nan afeziam.’
Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam,
‘Nan amizim,’ ko ‘Nan amebam.’
- 15 Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki deravira ikiam,
guizbangira, ki ti puram mizuam ikiam.
Tinara na mikim suam, ki ua deragh ikiam?
Ti puvatigham.
- 16 Ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh,
egh ki ti ua deragh ikiamin tuavitam ikiam o?
Ti puvati.”

Bildatin migirigiar namba 2

18

(Sapta 18)

God gumazir kuraba

ivezir kuram me ganidi

¹ Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi:

² “Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham?
Ni deravira uan migirigiaba tuisighiti, e ni ko mikimam.

* 17:9: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- ³ Ni manmaghsua kamaghin nighnisi,
 e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati?
- ⁴ Nin aningagharim nirara ni gasighasisi.
 A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batueghan
 kogham.
 A dagiar ekiabagh isivaghsivaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham.
 Bar puvati.
- ⁵ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God me gasighasisi.
 A gumazamizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge.
- ⁶ Eghti gumazamiziba ua lam in angazangarimin ganti,
 a ua arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham.
- ⁷ Gumazamizir kaba deravira itir dughiamin me pamten arui,
 ezi osimtizim me batozi, me dapaniba avigha nimiram arui.
 Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti,
 ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi.
- ⁸ Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi,
 egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri.
- ⁹ Me mati asiziba azuazimin aven zui,
¹⁰ egha me mati asiziba benibar dui,
 benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba.
- ¹¹ Bizir atiatir ekiam me ganidiba,
 da danganir me aruibar otiva men agintisi.
- ¹² "Arazir kurabagh amir gumazamiziba,
 me datirighin dagheba otevegha mitiriamra iti.
 Ezi dughiar bar kuram otogha
 me gasighasighasava ami.
- ¹³ Gumazamizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarzipar otiv,
 men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam.
- ¹⁴ Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirim damuti, a bar deragham.
 Ezi puvati, me puviram atiating ovengam.
- ¹⁵ Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua iki,
 men dipenimin ikian kogham.
 Eghti ikizir igharazimin gumazamiziba izi, men dipenimin aven itir
 mughuriar kuram agivsi,
 paaran me salfan dagiamin ingarizim fufugham.
 Egh gin me uari dipenir kam in ikiam.
- ¹⁶ Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar givagham,
 mati temem, an biba ko an aguaba misingiz a bar misingi.
- ¹⁷ Eghti gumazamiziba bar me gin amadagham.
 Eghti me ua nguazir kam in ziaba puvatigham.
- ¹⁸ Me angamira itir dughiamin, me aruemin angazangarimin gari.
 Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimin ghue.
- ¹⁹ Men ikizim bar kuavaremegham,
 eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham.
 Puvati. Me bar ovengam.
- ²⁰ Aruem anadi naghin itir gumazamiziba ko, aruem ghuaghiri naghin itir
 gumazamiziba,
 me bizir kurar gumazamizir kaba batozim bareghiva, digavir kuram
 damigh puviram atiatingam.

- 21 Osimtizir guar avirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar amuiroghboriba ko, men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

Jop Bildatın akam ikarvasi

19

(Sapta 19)

Jop bar ikuvigha uabira iti

¹ Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze:

- ² “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga, puvira na abira na gasighasisi. Ia dazoghın migirigiar kaba ategham?”
- ³ Dughiar aviribar ia na gasighasigha na abiri. Ia kamaghın amua tong bar aghumsizir puvati.
- ⁴ Ki guizbangira Godin damazimın arazir kuratam damigham, eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati.
- ⁵ Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram? Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
- ⁶ “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati. God uan ifongiamra bizir kabagh ami. A uan iver ekiamın nan suiragha na amighiri.
- ⁷ Ia gan! God puvira na misoghavira iti. Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai. Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati. Egha a guizin arazimın na gamir puvati.
- ⁸ A nan tuavim apirizi ki mangan asa. Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi, ki tuavimın garir puvati.
- ⁹ A nan ziar aghuim gasighasighizi, gumazamiziba ghaze, ki gumazir kuram.
- ¹⁰ A na gasighasigha bar na akaraghariki, mati gumazim dipenim akaraghariki. Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki deravira ikiam. Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke.
- ¹¹ God puvira nan atara egha kamaghın nighnisi, ki mati an apanim.
- ¹² A uan midorozir gumaziba amangizi, me iza nan dipenim okarigha na ko misosi.
- ¹³ “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati. Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati. Men damazibar, ki nguibar igharazimın gumazimın mın iti.
- ¹⁴ Ezi nan anababa uaghan na ataki. Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa.
- ¹⁵ Gumazir fomira iza nan dipenimın ikeziba, me na ginamadagha gifa. Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati. Ki men damazimın nguibar igharazimın gumazimın mın oto.
- ¹⁶ Ki uan ingangarir gumazibar deima, me na bagha izir puvati.

- Ki uan akatorimin miġirigiar aghuibar me mikimam,
 ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati.
- 17 Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi,
 ezi nan amuim, nan boroghin ikian aghua.
- Ezi guizin nan aveghbuaba,
 me nan gari, ki mati bizir kuram.
- 18 Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi.
 Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikimam.
- 19 Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua.
 Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na
 abinasava ami.
- 20 Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiaghirigha gavgaviba puvati.
 Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai.
 Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati.
- 21 “God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti.
 Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na
 damu.
- 22 Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami?
 Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa miġirigiar aviribagh ami?”
- 23 “Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba,
 gumazitam bar ada isi akinafaritam in da osirighi, da ikivira iki.
- 24 Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi,
 dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighi, da
 iki mamaghira ikiam.
- 25 Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti,
 egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh
 mikimam.
- 26 Arimariar kuraba nan mikarzim gasighasighi,
 ki da sara ikivira iki Godin ganam.
- 27 Ki uabi uan damazibar an ganam, eghti a na bagh mikimam.
 Ki an ganti an nan roroamin min ikiam.
 Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti.*
- 28 “Ia ti ghaze, Osimtizir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin,
 e a isi kot darighamin arazim ataghiraghan kogham.
- 29 Ezi iarara, ia uari bagh ganigh.
 Ian miġirigiar kabanagh Godin aningagharim damuti,
 a ivezir kuram ia daningiva mizazim ia gasegham.
- A kamaghin damighi, ia fogham,
 gumazir arazir kurabagh amiba Godin kotin otivam.”

Sofar in miġirigiar namba 2

20

(Sapta 20)

Gumazir kuraba dughiar bar otevimin deravira ikiam

1 Jop mikemegha givazi, kantrin Naman gumazim, Sofar kamaghin a
 ikarvasi:

19:26: Onger Akaba 17:15; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2

* 19:27: Hibrun akar ves 25in ikegħa ghua
 ves 27in tuziba, deragħa migeir puvati.

- 2 “Jop, ni oragh.
Nin miğirigiam na gamizi, ki digavir kuram gamigha okam nighnisi.
Ezi ki nin miğirigiam zuamiram a ikaraghasa.
- 3 Ni na akirmighasa migeir miğirigiam, ki a barazi, a bar aghumsizim na ganingi.
Ezi ki bighivira nin akam ikarvaghasa.
- 4 Bar fomira God gumazamiziba nguazir kam gatizir dughiamin,
tugha iza datirighin,
- 5 gumazamizir arazir kurabagh amiba,
dughiar otevimra, bar akuegha navir aghuim isi.
- 6 Gumazamizir kabanang gumazamizibar damazimin gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi.
Me mati mighsiar mam, an ghuam pin mar ikia ghuariaba ko voroghira zui.
- 7 Gumazamizir kaba uan buaribar mirara ikuvigham.
Egh me bar ovengam.
- Eghti gumazir fomira men gara me gifoziba, me kamaghin mikimam,
gumazir kaba managh iti?
- 8 Gumazir kamaghin amiba, me irebamın min zuamira givaghti,
gumaziba uam men ganan kogham.
- 9 Me ua uan nguibabar ikian kogham,
eghti gumazitam ua men ganighan kogham.
- 10 Eghti men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghsi,
gumazamizir onganarazibar azangsigham.
- Gumazir kaba ikivira iki,
onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avirim uam ada ikarvaghām.
- 11 Egh me igiagara uan gavgaviba sara iki,
egh zuamira puram ovengam.
- 12-13 “Gumazamizir kuraba, arazir kuram bar a gifonge,
egha me anetaghiraghan aghua.
Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemin apengan aneti,
eghti daghemın isingtizim zuamira givaghan kogham.
- 14 Ezi men arazir kuram meraram asighasigham,
mati daghem gumazimin navir averiamın ghuaghira, kuruzir imezimin min otogha, a gasighasisi.
- 15 Gumazamizir kuraba uan okimakiar arazimin dagiar aviriba ko biziba akumakua,
dar pozibav kiri.
- Eghti God bizir kaba batueghti da mangam,
mati gumazim dagher aghuir aviriba amegha gin ua dar misi.
- 16 Gumazamiziba akumakuir biziba meraram asighasigham,
mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri.
- 17 Me bizir kaba pozibav kira ghaze,
Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dipaba izevegha emiri.
Ezi puvati, bizir aghuir kaba me bativan kogham.
- 18 Me bizir kaba pozibav kira ingangarir dafam gami.
Eghti God igharaz darazi ateghti me bizir kaba iniam.
Kamaghin amizi, gumazamizir kurar kaba bizir kabar ivezimin suiraghan kogh, da bagh bar akueghan kogham.

- 19 Guizbangira, me gumazamizir onganarazibar apangukuvir pu.
Puvati, me paza me gami.
Me arazir ifavarir aviribagh amua gumazamizir igharazibar dipeniba isi.
- 20 Me zurara gumazamizir igharazibar bizibar gara dagh ifuegha da iniasa,
egha tong avughsir puvati.
Kamaghin God me ateghan koghti,
me bizir me bar ifongezir kabar suiraghan kogham.
- 21 Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi,
mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa,
ezi muziarir tam ua itir puvati.
- Egha me dabirabir aghuim itima,
men biziba deraghaviram otifi.
Eghti dughiar aghuir kam dughiar ovezim'in ikegh ua givagham.
- 22 Me bizir aghuir avirir kaba ikiamin dughiamin,
osimtizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam.
- 23 "Me bizir bar aghuir avirim iniam.
Eghti Godin aningagharim bar men ekeveghti,
an osimtizir avirim, amozir ekiamin min me gingam.
- 24 God apaniba amadaghti,
me ainin ingarizir midorozir sababa ko brasin ingarizir afuziba sara
izam.
Eghti gumazamizir kuraba, apanibar midorozir sababar ariti,
apaniba brasin ingarizir baribar me gasam.
- 25 Eghti bariba me amikiragh men namnabar vongin otivam.
Eghti gumazamizir kurar kaba uarira uan ghuzibar ganti,
da barir kabar ikiti, me bar atiatigham.
- 26 Dagiaba ko bizir me akuvaziba bar ikuvigham, eghti mitarmem bar da
avaragham.
Eghti gumazir kurar kaba uan biziba sara, avir nguazimin gumazitam
atizir puvatizimin aven, bar ovegham.
- 27 Godin Nguibam uabi, gumazamizir kabar arazir kurabar gun mikimam,
eghti nguazir kam uaghan me isi kotiam darigham.
- 28 God bar men aningaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin
dughiamin,
a men adarazi ko men dagiaba ko biziba bar moghira da kuavare-
megham.
- Mati aperiar ekiam otogha iza men biziba bar da inigha ghuezi,
bizitam itir puvati.
- 29 God osimtizir kaba, gumazamizir kurabar aningasa, a dagh inabagha gifa.
Eghti me kamaghira gevegham."

Jop Sofarin migirigiba ikarvasi

21

(Sapta 21)

Gumazamizir kuraba dabirabir aghuim iti

¹ Egha Jop ghaze:

² "Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh.
Ia kamaghin damu nan navim damuti, a deragham.

³ Ni teghti ki mikemeka.

Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na mikim.

4 Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati?
Bar puvati.

Ki God ko migeima a nan akam ikarazir puvati,
kamaghin amizi, ki an osemegha nimira itir puvati.

5 Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram damigh,
egh mikiman akabagh asagham.

6 Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha,
puv atiatia nisi.

7 "Tizim bagha God arazir kurabagh amir gumazamiziba ataghirazi me ikia
bar ghuri?

Egha tizim bagha a me ataghirazi me gumazir ekiabar otiva gavgaviba
ikia bizir aviriba iti?

8 Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir boriba iti.

Egha me ikia borir kabar gari, me aghuava ekefe.

9 Gumazir kurar kabar amuiroghboriba deraghavira uan dipenibagh
apigha,

bizitamın atiatir puvati.

Ezi God uaghan ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati.

10 Men bulmakaun apuriba navim bulmakaun amebabagh anidima,
da deraviram ota nguzir gavgavibarama oti.

11 Gumazir kaba borir aviriba iti,

Egha me borir kaba ataghirazi,

me sipsipin nguzibar min, bizimin arua ikarara ighiabagh amuava arui.

12 Gumazir maba gitaba ko buabav sogha marvibagh ivima, da ararer
aghuibagh amima,

borir kaba bar akongegha ighiabagh ami.

13 Dughiaaba zurara gumazir kurar kaba,

dabirabir aghuim isi.

Me tighar ovegh, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangisi,
me arimariaba ko mizaziba puvatigham.

14 "Arazir kurabagh amir gumazamiziba kamaghin God migei,

'Ni e ategh mangi.

E nin akam baragh, egh an gin mangan aghua.'

15 Egha me uaghan kamaghin migei,

'Godin Gavgaviba Bar Itim a tina, eghti e an apengan iki an ziam fam a?

Egh e a ko mikim, bizir aghuir manatam iniam.' Bar puvatigham.'

16 Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiava, bizir avirim isi.

Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir puvati.

Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurar kabar migirigibaba baraghan
aghua,

egh men nighnizibar gin mangan kogham.

17 "Dughiar aviriba God ti gumazir kurabagh amima, me ariaghilir puvati.

Egha uaghan dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me
gasighasizir puvati.

A men aningazir dughiamin,

a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati.

18 God dughiar aviribar me batozir puvati,

mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai.

- 19 Ia ti kamaghin mikeme,
 'God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.'
 Ezi ki nighnisi, arazir kam derazir puvati.
 God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham,
 God men arazir kurabara ikarvasi.
- 20 Me uari uan damazibar,
 Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim
 guizin an gan a gifogham.
- 21 Egh me mangi Gumamazimir Oveaghuezibar Nguibamin ikiva,
 ua uan amuiroghboribar apangkuvan kogham,
 me manmaghira iti.
- 22 "E gumamaziziba, enselba e gafira, ezi God men araziba tuisisi.
 Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure
 damuam? Bar puvati.
- 23-24 Ki gumamazimir mabar gari, men dabirabimin ikirimirim, a bar dera.
 Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin
 dughiam otogham.
- 25 Ezi gumamazimir maba dabirabir aghuarim puvati.
 Gumamazimir kaba men dabirabim deraz puvatizi, men navir averiaba
 bar oseme.
 Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me
 ovengezimin oto.
- 26 Ezi gumamaziziba ovia,
 mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi.
 Apiziba men kuabagh izefi.
- 27 "Ki ian nighnizibagh fogha gifa.
 Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi.
- 28 Ia kamaghin mikeme,
 'Bizir guar aviriba gumazir ekiar arazir kurabagh amiba batifi,
 ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi,
 ezi gumamaziziba ua men garir puvati.'
- 29 Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangsizir
 puvati,
 egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men
 azangsizir puvati, a?
- 30 Me guizbangira kamaghin ia mikimam,
 'God aningaghegh bizir kuram damighti, an otogh danganir mamın
 gumamazizibagh asighasighiva,
 gumamazimir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham.
 Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.'
- 31 Kamaghin amizi, tinara gumamazimir kuraba kotin me tuisigham?
 Gumazitam me isi kotiam datighan kogham,
 egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan
 kogham.
- 32-33 Ezi gumamazimir kurar kaba over dughiamin, gumamazimir avirim iza
 uari akuva,
 me afasa me inigha matmatiamin zui.
 Gumazir maba men matmatiaba deravira dar gara iti.
 Ezi men kuaba aghumra ireghav iti.

- 34 Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba.
 Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavim na daningam?
 Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati.”

Elifasin migirigiar namba 3

22

(Sapta 22)

Jop navim giraghti, God bar deraviram a damuam

- 1 Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi:
- 2 “E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuam o? Puvatigham.
 Fofozir gumaziba uaghan puvatigham.
- 3 Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar
 Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuam o?
 Egh ni arazir aghuibara damuva, ni suam arazir kam deravira God
 damuam? Bar puvati.
- 4 Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti,
 a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati.
- 5 Jop, ni arazir kurar aviribagh ami,
 kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi.
- 6 “Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh,
 ua da ikarvaghham.
 Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababanim bagha, ni
 men biziba isi.
 Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati.
 Marazi uan korotiaba ni ganingi, ezi ni ua da me ganingizir puvati,
 ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati.*
- 7 Kuariba pirir gumazamiziba, ni dipaba me ganidir puvati.
 Egha mitiriaba azir gumazamiziba ni dagheba me ganidir puvati.
- 8 Ni gumazir ekiar ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin
 bizibar amuam. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini.
- 9 Ezi amizir odiarir paba ovengeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangsisisi,
 ezi ni men akurvazir pu.
 Puvati. Ni me batozima me zui.
 Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam
 me ganingizir pu.
 Puvati. Ni me abiri.
- 10 Nin arazir kaba bangin, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar
 moghira ni ekiarugha,
 ni gamima, ni bar puviram atiati.
- 11 Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitamın garir puvati,
 mati aperiar ekiam bar moghira ni avara.
- 12 “Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan.
 Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mar
 iti.
- 13-14 Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei,

22:2: Jop 35:6-8 * 22:6: Elifas ghaze, Jop arazir kam gami, ezi Godin Araziba, Israelia arazir kam
 damuan bar men anogoroke. Ni Ua Me Ini 22:26-27 ko Godin Araziba 24:6 ko 24:10-13in gan. 22:9:
 Godin Araziba 15:7-11

‘God bizir tizim gifo?

An overiam gisin aruima, ghuariar ekiam anevarazi mitarmer ekiam a modo, ezi an en ganam koghām.
A manmaghin en araziba tuisigham?†

- 15 “Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tuavir ghurir kuramin mangasa gavgafi? Gumazir arazir kurabagh amiba, me tuavir kamın zui.
- 16 Me tighar ghuram, God zuamira me agefi.
Me bar kufi, mati dipenim faner ekiamın apinimın ikia ikufi.
Egha mati aperiar gavgavim fanemin otogha dipenim gasighasigha an ingarizir temeba ko dagiaba atera ghue.
- 17 Gumazir kaba kamaghin God migei, ‘Ni e ategh mangi.’
Egha me uagham kamaghin mikeme, ‘Godın Gavgaviba Bar Itim bizir manamra e damuam?’
- 18 Egha me kamaghin fozir puvati God uabi me ataghizi me bizir aghuir aviriba isi.
Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurabar migirigiaba baraghiva, men nighnizir avirimın gin mangan koghām.
- 19 Gumamazir Godın damazimın deraziba gari, God ivezir kuram gumazir kurabagh anidima, me bar akonge.
Ezi arazir kuraba puvatizir gumamaziziba, me gumamazir kurar kaba dibovir akabar me migei.
- 20 Me kamaghin migei, ‘Bar dera. En apanir kaba ikuvigha gifa.
Ezi avim men dagiaba ko bizir aghuivar isi.’
- 21 “Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko akam akirigh,
a ko navir vamira iki.
Ni kamaghin damighti, a deravira ni damuam,
eghti nin dabirabim ua deragham.
- 22 An aghuzir akar a ni daningamiba, ni bar ada inigh,
egh deravira an migirigiaba isi uan navim datigh.
- 23 Ni uamategh Godın Gavgaviba Bar Itim bagh iziti,
a nin osimtiziba bar da givagh, dabirabir aghuim ua ni daningam.
Egh ni akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh
dar saghon iki.
- 24 Kamaghin deragham, ni kantrin Ofirin inizir golin bar aghuiba isi,
danganir kurabar da makunigh.
- 25 Egh ni Godın Gavgaviba Bar Itim ateghti,
a nin golin aghuiba ko silvabar danganim inigh, egh nin bizir bar aghuimın min ikiam.
- 26 Ni kamaghin damigh, egh Godın Gavgaviba Bar Itim deravira ni gamizir bizim bagh bar akuegham.
Egh ni Godın damazimın navir zuruzim iki an ganam.
- 27 Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir ni an azangsiziba ni daningam.
Egh ni God ko akam akirizir bizibar amusi bar akuegham.
- 28 Egh ni bizir manam damuasa nighnisi, God ni ateghti,
ni bizir kam damuti, a deraghviram otogham.
Eghti God nin dabirabim damuti,
bar akongezir arazim a gizivagham,

† 22:13-14: Elifas ti deravira Jopin nighnizibagh fozir puvati. Jop faragha ghaze, God gumazir arazir kurabagh amibagh asighasizir puvati. (Ni sapta 21:19-33ın gan.) Egha Jop kamaghin mikemezir puvati, God gumazir kabar ganiva men araziba tuisighan koghām. 22:18: Jop 21:16

mati an angazangarim ni gisirazi, ni deravira gara tuavimın zui.

- 29 Ni fo, gumamazir uan ziaba feba, God me abiri,
egha uari abirir gumamaziziba, a men akurvazima,
me deravira iti.
- 30 E fo, God gumamazibar garima, me an damazimın bar zue, ezi a men akurvasi.
Kamaghın amizi, ni arazir kuramın osimtizitam ikian kogh, egh an damazimın bar zueghti, a uaghan nın apangkuv nın akurvaghti,
ni ovengan kogham.”‡

Jop Elifasin migirigiam ikarvasi

23

(Sapta 23--24)

Jop Godın kotin tuivasa atiatir puvati

¹ Jop kamaghın Elifasin migirigiam ikarvasi:

- 2 “Ni oragh. Datirighın ki bar osemegha iti,
egha bizir kurar na gasighasızir kam bagha puvıra Godın mikımasava ami.
- Ki guizbangira uan ararem abınasava amua,
egha bar amuava avenge.
- 3 Oio! God itir danganım, ki a gifogha deraghai,
egha ki datirighıra bighavıra ghuav an damazimın tughai.
- 4 Egha na batozir osimtizimın gun deravıram a migiai,
mati gumazim kotin aven eghari.
- Ki uan kotiamın akurvaghsi,
migirigiar avıribar amuam.
- 5 Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar anıngam,
eghti ki an nıghnızim gifogham.
- 6 Ia ti ghaze, God nan apanım damuva, uan gavgavımın na abıragham?
Bar puvatıgham.
- A bar deravıra kuarım atıgh
nan migirigiaba baragham.
- 7 Ki Godın damazimın derazir gumazim, egh ki an guamın kotin tughti,
a nan migirigiaba tuisıghıva, deraghvıra nıghnıgh nan akam akırıgham.
- A nan migirigiam baregh bıghıvıra kamaghın mikımam, ki arazir kuratamın osimtizitam itir puvati.
Eghti nan kotiam bar gıvagham.
- 8 “Ame! Ki aruem anadı naghın God buri, ezi a itir puvati.
Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghın a buriava, an apızir puvati.
- 9 God uan ingangarım not ko sautın amadaghan a gami.
Ezi ki danganıır kabar ghua a buriava, an apızir puvati.
- 10 Ezi God nan darorıba bar dagh fo.
Egh a bizitam na damıgh fogham, ki golin mın bar dera.
- 11 Tuavır God zuım, ki deravıram an zui.
Ki tuavır kam ataghızir puvatıgha ıgharagha zuir puvati.
- 12 Ki an akam batoghezır puvati.
A na ganıngızır akaba, ki bar dar gın zui.

‡ 22:30: Hıbrun akam, ves 29 ko 30 deragha anıng mıgeır puvati. 23:10: Onger Akaba 66:10; 139:1-3; Jems 1:12

Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze,
da bar dera, egha dagher isingizibagh afira.

13 “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighti, tinara an nighnizim
otevkinigham? Bar puvatigham.
A iti moghira iti.

Egh a bizitam damusi ifuegh,
a puram a damuam.

14 Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam.
A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati.

15 Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram
an atiati.

Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi.

16 Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agivagha,
na gamizi, ki puviram atiati.

17 Ki faragha kamaghin ikezir pu.

Puvati. Godra mitarmer ekiar kam amadazi a iza na avarazi,
ki datirighin bar pazavira iti.

Egha ki mitarmer kamın tongin ikia, an diava aravira iti.”*

Jop Bildatin migirigiam ikarvasi

24

Jop ghaze, God arazir aghuim gamir puvati

1 Jop ua kamaghin migia ghaze:

“Godin Gavgaviba Bar Itim manmagsua, gumazir kurabar araziba
tuisighasa dughiatam ginabazir puvati?

Manmagsua nighnizir gavgavim Godin itir gumazamiziba, pura Godin
kotiam bagha mizua iti?

2 Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okimasa,
egha men nguaziba iniasa men nguazir mitaghniabar ababanibagh
isivaghsivasi,

egh me suam, ka ti men nguazimra.

Me men sipsipba okia uan sipsipbar tongin da arisi.

3 Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam gami, me borir afeziaba ovengez-
ibar, donkiba okei.

Egha me paba ovengezir amizibar amamangarizi, amizir kaba dagiaba pura
da isi, egh da ikarvaghamin dughiar kamra,

me ua men dagiar me iniziba ikarvaghamin ababanimin min, men
azenibar ingarir bulmakauba isi.

Kamaghin amizi, amizir kaba uan azenibar ingaramin bulmakauba
puvatigha, dagheba puvati.

4 Gumazamizir dagiaba ko biziba puvatiziba, gumazir kurar kaba, me
gamima me atiati,

egh me uan ifongiamin bizitam damighan kogham.

Nguazir kamın itir gumazamizir onganarazibagh amiba, me gumazir
kurabar atiati men saghon ikia uari monge.

5 Onganarazibagh amir gumazamizir kaba, me zvika, me mangi gumazamiz-
iba puvatizir danganimin ikiam.

* **23:17:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. **24:2:** Godin Araziba 27:17; Aghuzir
Akaba 22:28; Hosea 5:10

Egh dagheba uan boribar aningsi donkin atiabar min pamten ingar dagheba buriam.

- 6 Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi.
Ezi gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainin azenibar wainin oviziba inigh givaghti,
gumazamizir kaba mevzigh mangi azenir kabar aru wainin ovizir nar itiba akumakumam.
- 7 Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava arugharusi.
Me uan mikarziba avamin biziba puvati.
- 8 Me mighsiamin itir danganimin itima, amozim me gizima me kumkui.
Me dipeniba puvatigha amozimin moga dagiar ekiabar apengan iti.
- 9 “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar,
borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui.
Me amizir kabar amamangarizima, me pura dagiaba isi.
Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimin min, men borir kabar suirazi me iti.
Egha gin borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kinibar otifi.
- 10 Gumazamizir kaba, mevzika, me uan mikarziba avamin korotiaba puvati.
Me ghua gumazir igharazibar azenibar ingara, men dagher dipenibar witbar pozibav kiri.
Egha me uari dagheba puvatigha mitiriam men azi.
- 11 Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba mirmirir danganimin dagiamin da mirmiri,
ezi olivin borem otifi.
Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin oviziba dikabirir danganimin da dikabiri,
egha me uari wainin dipar kaba apir puvati, ezi kuarim puv men piri.
- 12 Nguibar ekiabar aven ovengasava amir gumazamiziba puviram arai.
Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara Godin dei.
Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir puvati.
- 13 “Gumazamizir maba God ifongezir arazibar tuavimin gin mangan aghua.
Me arazir aghuibar apanim gamua da batosi,
kar angangarimin araziba.
- 14 Bar mizaraghara, aminim tighar tiam, gumazir kuraba dikavigh mangi biziba puvatizir gumazamizibav soghti me arimighirasa zui.
Egha dimagaribar me biziba okimasava arui.
- 15 Poroghamiba uari bakeir arazim gamir gumaziba, me aruem bararti,
a magirighi me mangi gumazir igharazibar amuiba ko dakuam.
Me zuir dughiam, me uan guaba avegh suam,
Tav nan gan na gifoghan kogham.
- 16 Dimagarimin okimakiar gumaziba dipeniba akara aven ghua biziba okei.
Aruem men dughiam puvati,
kamaghin amizi, aruemin, me tiar akaba asegha dipenir averiabara iti.
- 17 Gumazir kaba aruer ekiamin daruan atiati, mati gumazir igharaziba dimagarimin daruan atiati.
Ezi dimagarim me gamima, me bar akonge.

- 18*“*Ja kamaghin migirigiari kabanang gami,
‘Gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham.
Puvatigham.
Aperiar ekiam zuamira izi me inigh mangigham.
Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham.
Eghti gumazitam mangi men wainin azenimin ingaran kogham.*
- 19*Aruem anaga isirazima ghuariar orangtuzim ghua gefi.
Kamaghira, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam gumazamizir
arazir kurabagh amiba isi,
ezi me bar gefi.*
- 20*Eghti men mikarziba apizibar dagher isingtizimin min otogham.
Eghti tav ua me ginighnighan kogham.
Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham.
Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’*
- 21*“Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami.
Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati.*
- 22*Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar
ruaribar iti.
Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira
iti.*
- 23*God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati.
Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari.*
- 24*Ezi me ziar ekiaba iti.
Me dughiar otevirar ikia gumazamizir igharazibar min zuamiram ovei.
Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi,
gumaziba aneghori.†*
- 25*Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighi,
tinara nan ifavarim azenim datigham?
Tinara nan akagh suam,
ki puram akam arai?”*

Bildatin migirigiar namba 3

25

(Sapta 25)

E gumazamiziba Godin damazimin pura biziba

1 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi:

- 2 “God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fozozim ikia,
biziba bar dagh amima, da an atiatia puviram agoa nisi.
Egha a uan Nguibamin bizibagh amima,

* **24:18:** Sapta 24:18 ikegha ghua sapta 28:28in tu, akar kaba deragha migeir puvati, tinara akam akuni. Elifas 3plan dughiaabar mikeme, ezi Bildat uaghan 3plan dughiaabar mikimam. Ezi Hibrun akar datirighin en itim, Sofar dughiar pumuningra mikeme. E fo, Bildatin akar abuananam (a sapta 25in iti) a bar ofete. Ezi uaghan, Jopin akar otevir maba an namakar 3plan fomira gun mikemezibar mirara ghu. Ezi bizir kam bagha, fozozir gumazir maba ghaze Sofarin ziam fomira kagh ike, egha gin an ovenge. Egha me ghaze akar kam, sapta 24:18-20in iti, kar Sofarin akar otevim. Ezi e guizbangira fozir puvati, fozozir gumazir kabar nighnizim dera o puvati. Kamaghin amizi, e akar datirighin Hibrun akamin itimin gin mangam. Jop ti guizbangira akar 24:18-25in itiba mikeme, e ghaze, a akar 24:18-20in aven itiba, a namakabar nighnizibar gun migei, egha akar 24:21-25in aven itiba, a men akaba ikarvasi.

† **24:24:** Hibrun akam ves 18in ikegha ghua ves 24in tu, a deragha migeir puvati.

da nimirá ikia dabirabir aghuim iti.

³ An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi tav me mengán iburagham.
Ezi a uan angazangarim gamizi, a danganiba bar dagh isira.

⁴ Kamaghin amizi, e gumazamiziba manmaghin Godin damazimin der-
agham?

Ameham otezir gumazir manatam, Godin damazimin zuegham? Bar
puvatigham.

⁵ Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe,
ezi Godin damazimin, da bar sufi.

⁶ Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kamín itir gumazamiziba, an
damazimin zuezir puvati.

E mati nguazimin aghuviziba.
E pura bizir kiniba.”

Jop Bildatin akam ikara

26

(Sapta 26--31)

Godin gavgavim bar en fofozim ko nighnizim gafira

¹ Jop kamaghin Bildatin akam ikara:

² “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kamín akurvasi.

Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba puvatizir gumazamizibar akur-
vazir gumazim.

Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati.

³ Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba puvatizir gumazamizibagh anidir
gumazim.

Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumazamiziba, ni men
sure damuam.

⁴ Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei?

Tinan duam fofozir aghuim ni ganingizi, ni kamaghin bizibar gun migei?

⁵⁻⁶ “Gumazamiziba oeva ghua ongarimin apengan itir Oveaghuezibar
Nguibamin iti, egha me Godin mongezir puvati.

Me Godin damazimin azenara iti.

A men garima, me atiatia nisi.

⁷ God overiamin ingarigha pura pin anetizi, a danganir bizitam faragha itir
puvatizimin iti.

Egha nguazim atizi a pura iti, bizitam an suirazir puvati.

⁸ God amozim isa uan ghuariabar anetizi, da amozimin suirazi, a iti.

Dipar kam bar osemegha, an osimtizim ghuariaba abizir puvati.

⁹ God ghuariabagh amizi,

da iza iakinir ekiam avaragha Godin atrivir dabirabim modo.

¹⁰ An ongarim gisin, gumazimin damazim gan mangi givaghamin
mitaghniam, iver agharimin min, a gighua an osiri.

Mitaghniar kam, aruem ko dimagarim abisi.

¹¹ God atarir dughiamin, nighsiaba ko overiam

digavir kuram gamua agoa nisi.

¹² God uan gavgavir ekiamin ongarim gamizi, a pura nimirá iti.

A uan nighnizir aghuimin, ongarimin itir kuruzir aser ekiam Rahapin
gavgavim dikabira.

¹³ God uabi aminir ekiam amadazi a iza ghuariabagh ivarazi,

overiam uam angazangari.

Egha a uan dafarimîn kuruzir aser ekiar kam birazîma,
an areme.

¹⁴ Bizir an amizi otivizir kaba, da an gavgavir ekiamîn pura bizir muziariba,
e da baragha dar gari.

Eghî God bar uan gavgavim en akaghî,
e akatam bar a mikîman iburagham. Bar puvatigham.
Godîn gavgavim bar ekefe.”

27

Jop arazir kuraba puvatigha ua bagha pamten migei

¹ Jop ua kamaghîn migei:

² “Godîn gavgaviba Bar Itim arazir aghuimîn na gamizir puvati,
ezi ki datirighîn paza iti.

A kotîn deravîra na baragha na tuisighizir puvati,
kamaghîn amizi, a na gamizir arazibar ki adarim an iti.

Egha Godîn zurara itimîn zlamîn
ki guizbangira migei,

³ dughîabar zurara God na ataghizi,
ki angamîra ikiavîra iti,

⁴ egha ki akar kuratam ko akar ifavaritam uan akatorimîn a damighan
kogham.

⁵⁻⁶ “Kamaghîn ia deraghvîra na baragh.

Amebam na batezir dughiamîn ikegha iza datirighîn, ki kamaghîn fo,
nan nighnizim ko navir averiamîn, ki Godîn damazimîn deravîra iti.

Ki pamten kamaghîn mikîmasa, ki arazir kuratam gamizir puvatigha
osimtiziba nan puvati.

Ki akar otevir kabara mikîm mangî egh ovegh mangam.

Kamaghîn amizi, ki fo, akar ia na migeir kaba, da guizbangiram akaba
puvati.

⁷ “Ki kamaghîn ifonge, God ivezir kuram nan apanibar anîngam.
An arazir kurabagh amir gumazamizibar mîrara me damu.

⁸ Gumazamizir nighnizir gavgavim Godîn itir puvatigha, an gin zuir pu-
vatiziba,

God men ikîmîrim agivaghî, me bizir aghuir manam iniam?
Bar puvatigham.

⁹ Osimtizim me bativamin dughiamîn, me uarir akurvaghî Godîn dimtî
a me baragham, o? Bar puvatigham.

¹⁰ Gumazamizir kamaghîn amiba, Godîn Gavgaviba Bar Itim bagh bar
akueghîva,

zurara dughîabar a ko mikîmam, o? Bar puvati.

¹¹ “Ki ian sure damightî ia Godîn gavgavim deravîra a gifogham.
Egh bizir a damuasa nighniziba, ki dar gun ia mikîmam,

Kar Godîn Gavgaviba Bar Itim.

¹² Ia uari Godîn arazir kabar ganigha gifa.

Egha ia manmaghsua akar mîngariba puvatizir kabav gei?

- 13 “Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kuraba ko paza igharaz darazigh
amir gumazamiziba, a ivezir kuram me bagha an abaragha gifa.
Egh mizaziba ko osimtizir kaba isi me daningam.
- 14 Gumazir kaba borir aviriba ikiti,
apaniba borir kabav misoghti me arimighiram.
Egh me zurara dagheba puvatigham.
- 15 Eghti gumazir kurar kaba arimighireghti, men ikiavira itir adarazi
arimariam me damuti,
me uaghan arimighiregham,
eghti men amuir odiariba me bagh azian kogham.
- 16 Gumazir kuraba silvan dagiar avirim ko korotiar avirim akumakum,
nguazir minemniabar min, uan dipenibar dar pozibav kinam.
- 17 Eghti gin gumazamizir Godin damazimin deraziba izi,
men korotiar aghuiba ko silvan dagiaba abigh uari daningam.
- 18 Gumazir kurar kaba dipenir aghuibar ingari,
ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Da mati boghoborir dipeniba ko averpenir azenibar itim.
Da zuamira dipirighiregham.
- 19 Me dimagarimin dakuasava amua garima, men biziba bar avirasemegha
deravira iti.
Egha mizarazimin me oseghe gara digavir kuram gami,
Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati.
Ezi me bar bizibagh asa.
- 20 “Bizir kuraba aperiemin min, me aviti me puv atiatingam.
Bizir kaba ua ikian kogham, mati aminir gavgavim dimagarimin otogha
dagh ivaragha ghu.
- 21 Aruem anadi naghin izir aminim me asirafagha me inigha ghuzi,
me ua uan danganimin itir puvati.
- 22 Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me givai,
ezi me ari mangasa pantemin ingari.
- 23 Egha me aminir kam batoghan ibura.
Aminim men ingarava aka dafaribav sogha,
bar me batoke.”*

28

E nighnizir aghuim ko fozim danganir manamin an apigham?

- 1 “Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimin aven mozir bar konibagh tui.
Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghti avim dar minezibar
isighti da bar zuegham.
- 2 Egha me ain buria nguazim gutui.
Me nguazir torimin dagiaba isa da tuema kapa otifi.
- 3 Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba vin mar uaghiri,
eghti me ain itir dagiaba buriam.
Me lambagh abuava mozir kabagh tui,
ezi angazangarim mozimin itir mitarmem batozima,
dagiaba azenara otivima, me da isi.
- 4 Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori,

* 27:23: Akar ves 13-23in itiba, akar otevir avirir Jopin namakar 3pla fomira gun mikemeziba mirara ghu. Kamaghin amizi, fozozir gumazir maba ghaze, kar Jopin akaba puvati, kar ti an namakar kabar mavin migirigiaba.

- danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvati.
 Me uarira ikia ingari.
 Me nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangi izegh gamua ingangarim gami.
- 5 Gumazir igharaziba, nguazim gisiin azenibar ingara dagheba ko biziba opari.
 Ezi gumazir nguazimin apengan ingarir kaba, me dagiaba abigha nguazim gikua a girazi,
 a mati avim danganir mam bar an isizi moghin iti.
- 6 Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir dagiabar aven Sapaian dagiar bluplan aghuariba isi.
 Egha nguazimin aven uaghan golin minemeniam isi.
- 7 Isaba ko bagaba, nguazimin aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvati.
- 8 Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara torir kabar averiabagh aruir puvati.
- 9 “Gumaziba dagiar gavgaviba itir danganibagh kuava,
 mighsiaba abizi da bar iraghue.
- 10 Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari moghin, dagiaba aghora averara zu.
 Egha me aven ghua garima, dagiar aghuir ivezir bar pin koziba iti.
- 11 Me mozibagh ku ganti, dipam danganir kamın otivti me anepirigham,
 eghti dipam nguazir torim gizivaghan kogham.
 Eghti bizir aghuir nguazimin aven mongeghav itiba,
 me da asigh azenim datigham.
- 12 “Ezi e managh mangi fofozir aghuarim ko nighnzir aghuarim iniam?
 Fofozir aghuim ko nighnzir aghuim iniamin nguibam managh iti?
- 13 Guizbangira fofozir aghuarim ko nighnzir aghuarim bizir bar ekiam,
 egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba bar dagh afira.
 Ezi gumamaziba bizir kam deraviram a gifozir puvati.
 Ezi fofozim ko nighnzir aghuarim nguazir kamın gumamazibar tongin itir puvati.
- 14 Ongarim ko an apengan itir danganir bar koniba kamaghin migei,
 ‘Fofozir aghuarim ko nighnzir aghuarim, aning kagh itir puvati.’
- 15 Golin bar aghuim a pura bizim, ni a isi ua nighnzir aghuarim givezeghan kogham.
 Fofozir aghuarimin ivezim bar pin ko, eghti ni silvan aghuarimin a givezeghan kogham,
 silvan aghuarim, a pura bizim.
- 16 Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko dagiar iveziba bar pin koziba, da isi aning givezeghan kogham.
- 17 Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir bar pin kozim ko bizir aghuir golin ingariziba ingham,
 noka, ni aning givezeghan kogham.
 Da uaghan pura biziba.
- 18 Aning ivezim, bar pin ikia adiarir aghuarim ko dagiar ghurghurir gavgavir glasin min taghtazimin ivezim bar a gafira.
 Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnzir aghuarim givezeghan kogham.

- 19 Topasin dagiar iangurir aghuarir me kantri Itiopian isiba ko avimın tuezir golin aghuiba,
da uaghan fofozir aghuarim ko nighnızir aghuarim tong aning givezeghan kogham.
Bar puvati.
- 20 “Ezi e managhıra fofozir aghuarim ko nighnızir aghuarim batogham?
Fofozim ko nighnızir aghuarim danganir manamra iti?”
- 21 Fofozim ko nighnızir aghuarim, gumazamiziba ko angamıra itir biziba sara bar men modo.
Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan aningın garir puvati.
- 22 Ovengezibar Danganım ko Ovevem uabi, aning kamaghın migei,
‘Ga mong aningın sighsirir akaba baraki,
egha aningın ganızir puvati.’
- 23-24 “Ja oragh. God uabıra nguazir kamın danganıba bar dar gara,
egha overiamın apengan itir bizıbar gari.
Kamaghın, a uabıra fofozim ko nighnızir aghuarim itir danganım gıfo.
Egha tuavir aning bagha zım gıfo.
- 25 Bar fomıra, God nighnıgha aminımın gavgavımın abara,
egha uaghan nighnıgha ongarir ekiam ikıasa, a dipabar ababanım ati.
- 26 Egha a uaghan amozim damuamin arazıba arıki,
egha onımarım taghtagh mangamin tuavım ati.
- 27 Bizir kabar gın God nighnızir aghuarımın gara an arazıba bar da tuisısi.
Egha nighnızir aghuarım gamızı a tugha gavgavızı a ghaze, a bizir bar aghuım.*
- 28 Egha God kamaghın gumazamizıbar gei,
‘Ki ian Ekiam. Gumazir nan atıatia nan apengan ikiava arazir kurabar gın zuir puvatızım,
gumazir kam nighnızir aghuarım ko fofozim iti.’”

29

Jop uan dughiar aghuir faragha ikezim ginighnisi

¹ Jop ua kamaghın migei:

- 2 “Oio. Ki uabın apangkufi, ki fomıra deragha ikezi moghın ikıasa ifonge.
Fomıra God bar deraghavıra na geghufi.
- 3 A lamın mın itima, an angazangarım na gısıra.
A dimagarıbar angazangarımın mın tuavım nan akakazıma, ki zui.
- 4 Fomıra, God nan roroamın mın ikia, deravıra nan purirpenımın aven itir ikızımın gari.
Ki faragha gavgavıgha ikezi moghın, ki datırıghın ua kamaghıra ikıasa ifonge.
- 5 Fomıra, Godın Gavgavıba Bar İtim, na ko ikiavıra itima,
nan borıba uaghan na ko iti.
- 6 Ezi nan bulmakauba ko memeba oter eborir avırım na ganıngi,
ezi olivın ovızıba mırmirir danganımın aven, nan olivın boreba bar izıfa.
- 7 “Ki faragha nguıbar ekiamın gumazir dapanır mamın ikia,

* 28:27: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 28:28: Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 1:7; 9:10

- egha ghua nguibar ekiamin tiar akamin gumazir dapaniba ko uari akuva ikia kotiaba barasi.
- 8 Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari amikirvaghera ghua saghon iti. Ezi gumazir ghurapaniba, ziar ekiam na daningisi dikavigh tuivigham.
- 9 Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh, pura nimira ikiam.
- 10 Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baraghshi, uan akabar kumigh nimira ikiam.
- 11-12 "Onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghera nan deima, ki men akurvasi.
Egha afeziaba puvatizir boriba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi.
Kamaghin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe. Egha nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagha bar akonge.
- 13 Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi,
egha God deravira na damuasa me a ko migei.
Ezi amuir odiariba, ki men akurvazima,
me uan navir averiabar aven bar akonge.
- 14 Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igharaz darazir akakasi,
mati ki korotiar ruarir aghuim aru.
- 15 Ki mati damazir kurabar damazim, egha ki tuavim men akakasi,
egha mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui.
- 16 Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egha men akurvasi.
Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi.
Igharaz darazi kotin aven akabar me abiri,
ezi ki men akaba isa me bagha migei.
- 17 Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva,
egha men dafaribar gumazir kiniba ua me isi.
Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini.
- 18 "Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam,
egh deravira uan dipenimin iki mangi ovengam.
- 19 Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min,
an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin ghuariam dagh irima, da bar derazi moghin ikiam.
- 20 Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam.
Eghti ki gavgavir igiam inivira ikiam,
mati gumazim barir pir igiam dafa.
- 21 "Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima,
me akabar kumigha nimira ikia na barasi.
- 22 Nan migirigiaba men navir averiabar ghuaghiri,
mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin ghuaghiri.
Ki mikemegh givaghti, me nan nighnizim ua migirigiar otevitam a isa-furaghan kogham.
Puvati.
- 23 Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi.

Me akam bagha bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge.

²⁴ Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igharagha nighnisi, Ame! Manmaghsua gumazir ekiar kam e ko migei?

Ezi nan gumazir ganganir aghuarim ga arazir ki me ko migiavira itim, gavgavim men navibagh anidi.*

²⁵ Ki men gumazir dapanimin min ikiava, arazir me damuamiba bagha, nighniziba me ganidi.

Ki gumamaziziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti.

Egha uaghan gavgavim men navibagh anidi,

mati ovevem in dughiam in gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi.”

30

Jop osimtizir a batozibav gei

¹ Jop ua kamagh in migei:

“Datirigh in ziaba puvatizir gumazibar boriba, dibovir akabar na migei.

Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egha gumamazizibar damazimin onganarazibagh amua, bizir aghuitam gamizir puvati.

Kamagh in garir gumaziba, ki me ataghizi me nan sipsipbagh eghuvir afiabar tongin itir puvati.

² Ki gari, me nan akurvagham in gavgaviba puvati. Me bar amiraghamiraki, kamagh in amizi, ki ingarasa me migeir puvati.

³ Gumazir kaba, dagheba puvatigha aghariba gui, egha men navir averiaba daghem bagha arai.

Me ara danganir misingizibar ghua pura dagher muziariba buri.

⁴ Egha tevsevir misoziba asia, dar biba ko dafariba api.

⁵ Egha me nguibamin borogh in izir dughiam in, gumamaziziba me dagarvagha me batosi, mati me okimakiar gumazibagh ami.

⁶ Kamagh in amizi, me ara ghua saghon itir mighsiabar avarir konir faner misingizibar danganibar ikia, dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti.

⁷ Me gumamaziziba puvatizir danganimin tevsevibar tongin arua donkibar min arai.

Egha tevsevir kabar tongin uari akuva moga iti.

⁸ Nguibamin gumamaziziba me fozorogha, me misogha me batoke. Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumamaziziba.

⁹ “Ezi datirigh in men boriba iza na dipova ighiabagh ami. Me ghaze, ki ti pura bizim, egha nan ziam dibora a gasighasisi.

¹⁰ Me ghaze, ki bizir bar kuram, egha bar nan aghua. Me na ategha saghon iti,

egha me nan borogh in izir dughiam in, me nan guamin iparan atiatir puvati.

* **29:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 11 God bar na abiragha nan gavgaviba bar ada gifa,
kamaghin amizi, me atiatir puvatigha bizir manam damuasa ifuegha,
an na gamua arazir kurabar na gami.
- 12 Ki uan agharir guvimin garima, gumazir igiar kurar bizim dikavigha,
na baghavira iza na misogha na batozima, ki aravira zui.
Me na gasighasighasa arazir guar aviribagh ami.
- 13 Ki me gitaviraghasa amima, me nan tuavim apirizi ki aran ibura.
Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim damuti a bar ekivasa.
Ezi men anogoroghamin gumazitam itir puvati,
kamaghin me na gamizi, ki bar ikufi.*
- 14 Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha
misoghasa ivemara nguibar ekiamin zui.
Egha mati ongarim dipiraghira niga dadarimin izi moghin,
me ivemara na bagha izi.
- 15 Bizir guar igharagha garir aviriba na bativa na gamima, ki puv atiati.
Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim aminim a givarazi a ghu.
Nan dabirabir aghuim ko nan bizir aghuariba gifa,
mati ghuariam ghugha ua itir puvatizi, overiar kinim iti.
- 16 “Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim givagham,
dughiaba bar ki osimtizim ko mizazim barasi.
- 17 Dimagaribar nan agharapaniba mizazim isi,
mati me afuzimin na ginifi.
Mizazim na gasir bizir kam na ataghirazir puvati.
A kamaghira iti.
- 18 God uan gavgavimin nan mikarzim gamizi a igharagha oto.
Egha pamtemin na amighiri,
mati korotiam nan firagharim amighiri.†
- 19 God na kunizi ki beghneazim giraghu,
egha ki mati nguazir minemeniam ko averenimin min pura iti.
- 20 “O God, ki nin damazimin tugha uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni pura nan gari.
Egha kuarim atigha
nan dimdiam barazi puvati.
- 21 Ni nan apanguvir puvati.
Ni uan gavgavimin paza na gamuavira iti.
- 22 Ni ter afarimin min pin na kunizi aminim na inigha zui.
Ni aminim gamima, a tintinibar na akuri.
- 23 Ki fo, ki aremeghti ni na amadaghti,
ki magiri danganir ni gumazamizir oveaghueziba bagha inabazimin
ikiam.
- 24 “Eghti gumazitam bar ikuvighsi damuva akurvazim bagh dimti,
gumazitam ti a misogh pazi a damuam o? Bar puvati.‡
- 25 Kirara, ki faragha gumazir dughiar kurabar itibar kuarkufi.
Egha biziba puvatizir gumazamizibar apangukufi.

* **30:13:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † **30:18:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. Akar kam giraghamin tuavir igharazim, a kamakin, “Ezi mizazir kam otiva bar ekefe egha na gamima, ki tintinibar uabi otavkirima, ezi nan korotiaba bar aghamsigha nan firim ikegha gavgafi.” ‡ **30:24:** Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 26 Ki kamaghin nighniki, nan dabirabir aghuim zurara ikiam,
ezi puvati, dughiar bar kuram na bato.
Ki ghaze ki angazangarimin aven ikiam.
Ezi puvati, mitarmem bar na avara.
- 27 Nan navir averiam zuraram oseï,
ezi dughiaba zurara mizazim ko osimtizim na batifi.
- 28 Ki paza itima nan mikarzim bar pigha igharagha gari.
Ezi aruem na gapongezir pu.
Puvati. Arimariam na gamima ki kamaghin oto.
Ki gumazamizibar tongin ikia akurvazim bagha men azangsisi.
Ezi me nan akurazir puvati.
- 29 Ki mizazir ekiam isa pazavira iti,
egha nan ararem mati afiar atiamin ararem ko ponemin araremin min
iti.
- 30 Nan mikarzim misigha pigha inge,
ezi nan mikarzim inir muziariba tintinibar pura vuaghira iri.
Ezi arimariar kurar kam nan mikarzim gamizi, a puvira fei.
- 31 Ki fomira deravira ikia uan gita misogha uan marvim givi,
egha agoroger onger akabagh ami.
Egha datirighin ki uan gita misogha azir akabagh ami,
mati gumazim ovengezi me a gubai.”

31

Jop ghaze, an arazir kuratam gamizir puvati

¹ Jop ua kamaghin migei:

- “Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze,
ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogham.
- ² Godin Gavgaviba Bar Itim
a manmaghin en arazir kuraba ikarvagham?
- ³ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima,
a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei.
- ⁴ God bar nan arazibagh fogha,
nan daroribar gari.
- ⁵ “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha,
tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati.
- ⁶ God guizbangira deravira nan araziba tuisigh egh fogham,
ki bizitam in osimtizitam itir puvati.
- ⁷ Ki tuavir aghuim ategh, egh nan navim bizir nan damazimning garibar gin
mangi,
arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham.
- ⁸ Eghti God gumazir igharazimin amamangatighti, a ki oparizir daghebar
ami,
egh nan azenim bar a gasighasigham.
- ⁹ Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav,
egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham,
a mangighti, ki mangi a ko dakuighti,
- ¹⁰ kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir
amizim gavagh men wit mirmiram.

Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam.

- 11 Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighti me na isi kot datighti, ki an ivezir kuram iniam.
- 12 Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumazamizibar isim. Ki guizin kamaghin damighti, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti, ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
- 13 “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima, ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti, gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti, ki manmaghin an akam ikarvagham? Bar puvatigham.
- 15 Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto, egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi, me uan amebabar navibar otifi.
- Godin kamra bar e gamizi, e an damazimin magh gari.
- 16 “Ki zurara onganarazibagh amir gumazamizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi. Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati, ki uaghan men akurvasi.
- 17 Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu. Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi.
- 18 Ki uan igiamin ikia iza datirighin, ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi. Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi.
- 19 Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi, ezi ki ti an akurazir pu? Puvati.
- 20 Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi. Korotiar kam fefem a ganidima, a nan ziam fa na minabi.
- 21 Ki ti borir asaghasaziba paza me gamuava, men biziba iniasa kot gifaraghai, ki fo, gumazir dapanir igharaziba nan akabar min ghughai.
- 22 Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning irighai.
- 23 Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atiati. A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami.
- 24-25 “Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati.
- Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati, nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam. Puvati.
- 26-27 Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti. Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati. Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati.
- 28 Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham.

Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighti, ki ivezir kuram iniam.

29 “Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi,
ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati.

30 Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati,
kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati.

31 Nan ingangarir gumazamiziba kamaghin migei,
‘A dagheba gumazamiziba bar me ganingizi men naviba bar izifa.
A gumazitam ataghizir puvati.’

32 Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi,
ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati.
Tuavibagh aruir gumaziba sara,
ki me isa uan dipenimin zui.

33-34 Gumazamizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modi.
Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai,
kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia,
gumazamizir igharaziba ko migeir puvatighai.

Nan arazir kamin, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha,
nguibamin gumazamizibar atiati.
Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham.
Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ki mongamin arazir kuraba puvati.

35 “Oio, ki kamaghsua, tav iki kuarim atigh
na baragh.

Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati,
ki datirighin ababanitam damighi, a gavgavim nan akam daningam.

Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba
bar da ikarvagh.

A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge,
a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamin da osirigh.

36 Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter,
egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam.

37 Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh,
egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam.

38-39 “Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan
kogh

dagheba oparighi,
nguazir kam uabi nan atar pamten arangti,

40 wit ko balin ovizir ki opariziba,
benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh
nguazir kamin aghungam.”

Jopin migirigiaba iza kagh tu.

Elihu, a Jop uan namakar igharaziba ko me migei

32

(Sapta 32--37)

Elihun nighnizim, a Jop ko mikemegh egh navir amirizim iniam

¹ Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati. ² Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin ikizimin aven iti. A kamaghin orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi. ³ Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghin amizi, Elihu uaghan bar me baseme. ⁴ A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghin amizi, a faragha nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi, datirighin a uan nighnizim gun Jopin mikimasava ami. ⁵ Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me baseme.

⁶ Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei:

“Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, egha ian apengan iti.

Kamaghin ki faragh uan fofozimin ia mikiman bar atiatigha uaghan aghumsiki.

⁷ Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva, egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim.

⁸⁻⁹ Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti.

Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir aghuim gumazamiziba e ganidi.

Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuisighan kogh suam, arazir manam Godin damazimin derazi manam ikufi.

¹⁰ Kamaghin ia na baraghti, ki uabi, uan fofozir nan itibav kimasa.

¹¹ “Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir migirigiaba bagha ruia puv ingari.

Ki ia mizua bar deravira ian migirigiaba baragha da tuisisi.

¹² Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki.

Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir pu, a guizbangira migei puvati.

¹³ Ia kamaghin uarira uariv kiman kogham, e nighnizir aghuim buria egha a inigha gifa.

E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvaghham.

E gumazir kiniba a ikaraghan kogham.

¹⁴ Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia migei.

A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba, ian migirigiabar mirara mangan kogham.

¹⁵ “Jop, ni gan. Nin namakabar nighniziba otefe.

Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti.

¹⁶ Me pura tuivighav ikia nimira iti, kamaghin amizi, ki me mizuaman kogham.

Ki mikimasa.

¹⁷ Ki uan fofozimin gun ni mikim

egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghasa.

¹⁸ Nan navim migirigiaba bar a gizifa.

Aminir ekiam ivai moghin, nan navir averiam pamtem nan ingari, ezi ki ni mikimam.

- 19 Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan navim gizivagha iti, mati wainin misevir, me asizir memen inimin ingarizim, wainin igiam an itima a buigha bighasava ami.
- 20 Guizbangira ki mikemegh deragh uabi baragh, navir amirizim ikiam.
- 21 Ki tavin gin mangan kogham.
Nan navimin itir bizim, ki guizbangira bighivira aneghurigh a mikimam.
Ki gumazitam apezeper akar isingtizir tam a mikemeghan kogham.
- 22 Gumazamiziba akar isingtizibar me apezeperir arazim,
ki a gifozir puvati.
Ki kamaghin damighti,
Godin nan ingarizim zuamira na gasighasigham.”

33

Godin arazir gumazamiziba akiramim, Elihu an gun migei

- 1 “Jop, ki datirighin ni mikimamin migirigiaba,
ni deravira kuarim atigh bar deravira da baragh.
- 2 Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni mikimasava ami.
- 3 Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang, ni da baragh kamaghin fogh,
ki Godin damazimin derazir gumazim,
egh nan navimin itir nighniziba, ki bighivira
deravira dar gun ni mikimam.
- 4 “Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan ingari,
egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, na giveragha na
gamizi,
ki angamira iti.
- 5 Jop, ki kamaghin ifonge,
gan migirigiar uariv soghamiba, ni deraghvira dagh nighnigh.
Ni nan damazimin tugh egh uan nighnizim mikim.
- 6 Godin damazimin ga magh gari.
A nguazimin virara gan ingari.
- 7 Kamaghin amizi, ni nan atiatingan marki.
Ki osimtizim ni daningan kogh, egh ni abinan kogham.
- 8-9 “Ki kamaghin nin migirigiaba baraki.
Ni pamtem migia ghaze,
‘Ki arazir kuratam gamizir puvatigha,
Godin damazimin zue, ezi bizitamin osimtizim nan itir puvati.
- 10 Ezi God uan apanimin min osimtiziba na darighasa tuaviba buri,
mati a gumazir kurabagh ami mokin.
- 11 A senin nan dagarimning ike,
a bar deravira nan daroriba ko ki amir bizibar gari.’
- 12 “Jop, ni oragh.
Migirigiar ni amizir kaba, da derazir puvati.
Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa.
Godin fofozim ko gavgavim bar ekefe,
egha bar gumazamizibar fofozim ko gavgavim gafira.

- 13 Ni tizimsua akam God gasa ghaze,
a gumazamizibar migirigiaba ikarvazir puvati?
- 14 E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei.
Ezi e gumazamiziba deragha an akam gifozir puvati.
- 15 “E dimagaribar uan misiabagh akuir dughiabar,
God irebar guar aviriba en akakasi.
- 16 Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa,
an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi.
Egha akar kam gamizi,
a en nighnizibar ikia gavgafi.
- 17 Egh arazir kamın a gumazamizibar anogorehti,
me arazir kurabar amuan kogham.
Egh uari fan kogham.
- 18 A kamaghın aghua, e arazir kurabar amuti,
en apaniba e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamin
ikiam.
- 19 “Dughiar maba God gumazamizibar arazir kuraba akirasa arimariaba me
ganidi,
ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi.
- 20 Me daghebar aman bar aghua.
Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi,
ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara.
Ezi me dar aman ibura.
- 21 Me mikarziba suegha bar aghariba gui,
ezi men aghariba azenim gire.
- 22 Men ikirimirim bar givasava ami,
ezi ovevemin enselba bar me agivasava me mizuai.
Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin mangasava ami.
- 23 “Eghti Godin enselin bar avirimın tongin enselin tam izi,
gumazir kamın akuragh, egh arazir aghuir a damuamimın gun a
mikemegham.
- 24 Eghti enselin kam, gumazir kamın apanguvigh kamaghın Godin
azangam,
‘Ni gumazir kamın apanguvigh, aneteghti an Oveaghuezibar
Nguibamin mangan marki.
Ki uam a givezamin tuavim batogha gifa.’*
- 25 Eghti gumazir kamın mikarzim ua gavgavigh igiamın otogham,
mati a fomira igiamın ikezi mokın.
- 26 Gumazir kam datirighın God ko mikimti an a baragham.
God an akurazi an ovegezir puvati,
kamaghın amizi, a Godin damazimın izi an ziam fi bar akuegham.†
- 27 Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumazamizir igharazibav kim
suam,
‘Ki arazir aghuibar tuavim ataki, kamaghın ki arazir kuram gami.
Arazir kam bangın God ti ivezir bar kurar ekiatam na ikaragha na ganighai.
Ezi puvati, a nan apanguvigha kamaghın amizir puvati.

33:15: Jop 4:13 * 33:24: Hibrun akam, ves 23 ko 24in akar otevir mabar deragha dav geir puvati.

† 33:26: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

- 28 A ua nan ikirimirim givese, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamın ghuzir puvati. Ki angamıra ikiavıra iti, egha aruemin angazangarımın gara bar akonge.'
- 29 "Guizbangıra, dughiaba zurara God arazir kabar gumazamizibagh ami. Dughiar pumuning, o pumuning ko mıkezimın ghua dughiar avırıba, a kamaghın amuavıra iti.
- 30 A ua men ikirimiribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamın zuir puvati. Me angamıra ikiavıra iti, egha aruemin angazangarımın gara bar akonge.
- 31 "Jop ni datirighın oragh. Ki mıgirigiar maba iti, ki dar ni mıkimasa. Kamaghın amızı, ni akam dukuagh, egh kuarim atigh deravıra na baragh.
- 32 Ki kamagsua bar ifonge, gumazamiziba fogh suam, ni gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim. Egh ni mıgirigia taba iki mıkimti, ki ni baraghasa.
- 33 Ni mıgirigiaba puvatigh, egh nımıra iki na baragh. Eghti ki nın sure damuti, ni fofozir aghuim ko nıghnızir aghuim iniam."

34

Elihu ghaze, Jop paza mıgia akam God gasi

¹ Elihu ua kamaghın mıgia ghaze:

- 2 "İa nıghnızir bar aghuıba itir gumazıba, ia bar deravıra kuarıbar arıgh, nan akaba baragh. İa gumazir fofozir aghuıba itıba, ia na baragh.
- 3 Akatorim daghem apava a barası, a bar isingiz o, a ikufi. Kamaghıra, kuarim mıgirigiam baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi.
- 4 E uarı bagh mıgirigiaba tuisigh fogham, manam dera, ezi manam ikufi.
- 5 "Jop kamaghın mıkeme, 'An arazir kuratamın osımtızitam itir puvati, ezi God arazir aghuımın a gamizir puvati.
- 6 A bizitamın osımtızim itir puvatıgha arazir kuratam gamizir puvati, ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim, egha bar a gasıghasıki. Mati God uan barımın a gasezir duam, uam akumıghan kogham.'
- 7 "Gumazir manatamra Jopın arazim damuam? A puvıra akaba God gasi, mati dipam ivemari.
- 8 Egha a uaghan gumazir kuraba koma arua, me amir arazir kurabagh ami.
- 9 A ghaze, e God ifongezir arazıbar amuti bizir aghuir manatam e batıvam? Ti puvatıgham.

Kamaghin an arazir kurar kabagh ami.*

- 10 “Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba itir gumaziba ia na baragh.
Godin Gavgaviba Bar Itim arazir kuratam damighan kogham.
Bar puvatigham.
- 11 A deraviram en araziba tuisigha,
en arazir e amibar miraram, e ikarvasi.
- 12 Bar guizbangira, Godin Gavgaviba Bar Itim pazi gumazitam damighan
kogham,
egh arazir kuratam damighan kogham.
- 13 Ezi tinara faraghavira nguazir kam gativagha gavgavim God ganingi?
Bar puvati.
- 14 God uan navir averiamin aven uabi ginighnigh,
egh uan Duam ko an aminir angamira itir ikirimirim anidim, a uam
aning inighti,
- 15 biziba bar zuamiram arimighiregham,
eghti gumazamiziba uamategh nguazim gavagham.
- 16 “Jop ni oragh. Ni nighnizir aghuim iki,
egh kuarim atigh na baragh.
- 17 Ni manmaghin nighnisi, Godin Gavgavim Itim,
a ti deravira nguazir kam in gumazamizibagh ativagh men ganan
kogham o?
Ezi manmaghsua, ni akam arazir aghuibagh amir God gasa ghaze,
a ti arazir kuram gamigha guizin arazimin gin mangan aghua?
- 18 Gumazir kinitam kamaghin atrivitam mikemeghan kogh suam,
ni atrivir bar kuram.
Egh gumazir aruatam kamaghin a mikemeghan kogh suam,
ni gumazir bar kuram.
- 19 God uabi gumazamizibar ingarizi, me an damazimin magh ghue.
A gari, gumazamizir biziba itiba, ko biziba puvatizir gumazamiziba, me
bar moghira magh ghue.
- 20 A gumazamiziba bar me gamima, me zuamiram ariaghiri,
gumazamizir ziar ekiaba itiba o gavgavir ekiaba itir puvatiziba, me pura
biziba.
Dimagarir arizimin, a me gami me digavir kuram gamima,
a uabi uan gavgavimin men ikirimiriba gefi.
- 21 “E managh zui, Godin damazim en araziba bar dar gari.
Dughiaba bar, an damazim deravira en daroribar garavira iti.
- 22 Dimagarir bar mitater pizi tam ikiti,
Godin damazimin arazir kurabagh amir gumazamiziba ti an aven
modogham o?
- 23 God en arazir kurabagh fogha gifa,
kamaghin amizi, a da tuisighamin dughiatam amisivan marki.

* **34:9:** Sapta 21:7-13in aven, Jop ghaze, Gumazir arazir kurabagh amiba, God ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. Egha Sapta 21:15in aven, Jop ghaze, Gumazir kuraba migeir akaba, da akar Elihu kagh amibar mirara ghu. Akar Elihu Jop gasarazim, a guizin akam puvati. Ezi sapta 21:16, Jop ghaze, An arazir kurabagh amir gumazamiziba ko navir vamira isir puvati. **34:10:** Jenesis 18:25; Godin Araziba 32:4; Onger Akaba 92:15; Rom 9:14 **34:11:** Onger Akaba 62:12; Esekiel 33:20; Matyu 16:27; 2 Korin 5:10; 1 Pita 1:17 **34:15:** Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 12:7 **34:21:** Jop 31:4; Jeremaia 16:17; 32:19 **34:22:** Onger Akaba 139:12; Amos 9:2-3; Hibru 4:13

- 24 Dughiar a gumazir dapaniba gevim,
a men arazibagh fofoghasa ingarir puvati.
A men arazibagh fogha gifa,
a pura me batogha, gumazir igharaziba men danganibagh arisi.
- 25 A men arazir kurabagh fogha,
kamaghin a dimagaribar me agiva me dikabiri.
- 26 A gumazir kaba amizir arazir kuraba bangin,
gumazamizir igharaziba ganasa, a men damazibar me gasighasisi.
- 27 A fo, me akirim ragha a gasaragha, an Akar Gavgavibar gin mangan aghua.
Kamaghin amizi, a me gasighasisi.
- 28 Me onganarazibagh amir gumazamiziba paza me gami,
ezi me Godin deima, a men ararem barasi.
- 29-30 God nimira iki bizitam damuan koghti,
tinara suam God arazir kuram gami?
Egh a uan guam modoghti, tina an boroghin mangi an guamin ganam?
Bar puvati.
- God gumazamiziba ko kantribagh ativagha bar dar gari,
eghti gumazir kuratam atrivimin otoghan kogh, egh gumazamizibagh
asighasighan kogham,
mati gumazim asizimin suighasa azuazimin ingari.†
- 31 “Ian tinara orazi Jop kamaghin God mikeme,
‘God osimtiziba na garizima ki da ateri,
egh ki uam arazir kuratam damighan kogham.‡
- 32 God bizir ki fozir puvatiziba, da nan akaghti,
ki arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.’
- 33 “Jop, ni God amir bizibagh ifongezir puvati.
Ni kamaghin nighnighan marki,
ni uabi ifongezir biziba God dar amuam.
Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu.
Kar nan ingangarim puvati.
Arazir manam nin deraghti,
ni datirighin fozozir aghuarir kamin gun e mikim.§
- 34 “Ki gari, gumazir fozozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba,
me nan akar kam baregh suam,
- 35 ‘Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha migei.’
- 36 Jop gumazir arazir kurabagh amibar min bizibav gei.
Ezi nan ifongiam kamakin,
God kamaghira a damu mangivivra ikiti a fogh suam,
a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham.
- 37 Jop arazir kuram gamigha,
arazir kam gisin Godin akaba batosi.
A en tongin ikia en migirigiaba batogha,
egha atara akaba God gasi.”

† 34:29-30: Hibrun akam, ves 29 ko 30 deragha aningin migeir puvati. ‡ 34:31: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. § 34:32: Jop 13:19; 24:25 § 34:33: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

35

Elihu ghaze, Jopin akaba ikufi, egh an atari

¹ Elihu miġiavira ua kamaghin miġei:

² “Jop ni ghaze, nin arazim dera,
egha Godin arazim gafira.

Nin miġirigiar kam ti deraz o, puvati?*

³ Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam damighan koghti,
bizir kam manmaghin nan akuragham?
Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam?

⁴ “Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar akaba ikarvaghasa.

⁵ Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan.

Da bar pin mar iti.

Kamaghira, God bar pin iti.

⁶ Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan kogham.

Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim.

⁷ Egh ni zurara arazir aghuubar amuti,
da manmaghin an akuragham?

Ni arazir kuraba puvatigh,

egh tuavir kamın, ni bizir aghuir manatam isi God daningam? Puvatigham.

⁸ Arazir kurar ni amiba, da gumazamiziba eraram asighasisi.

Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumazamizibaram akurvasi.

⁹ “Gumazir gavgaviba gumazamiziba dika me abiri.

Ezi gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekiar
aghuubar diava arai.

¹⁰ Ezi gumazitam kamaghin deir puvati,
‘Godin Nan Ingarizim, a managh iti?’

A dughiar kurabar gavgavim en navibagh anidima,
e bar akuegha ighiabagh ami.

¹¹ God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko
kuarazibagh afira,

egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.’

¹² Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai.

Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba,

God men dimdiaba barazi puvati.

¹³ Men nighniziba derazir puvati,

kamaghin amizi, me puram an diava arai.

Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan kogham.

¹⁴ Jop, ni kamaghin miġia ghaze,

Ni Godin garir puvati.

Ni uaghan ghaze,

ni dughiar bar ruarimin a mizuaima,

a kotin aven nin azangszim akirizir puvati.

Kamaghin amizi Jop, God ti nin dimdiam bareghan kogham.

¹⁵ Ni uaghan kamaghin miġia ghaze,

* **35:2:** Dughiar aviribar Jop ghaze, An arazir kuratam gamizir puvati. (Ni sapta 10:7 ko 27:5-6in gan.) Ezi akar Elihu Jop gasarazir kam, a guizin akam puvati. **35:3:** Jop 7:17-20 **35:6:** Jop 22:2-3 **35:14:** Jop 9:11; 23:8-9 **35:15:** Jop 21:7-34

God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati.
Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati.†

16 “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati.
A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei.”

36

God e akirasa osimtiziba e ganidi

1 Elihu ua kamaghin migei:

2 “Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikiavira iti.
Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika.

3 Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa.
Ezi datirighin ki kamaghin nin akakaghasa, Godin Nan Ingarizim,
a zurara voroghira itir arazibagh ami.

4 Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati.
Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti,
ezi nan fofozim gumazir igharazibar fofoziba bar dagh afira.

5 “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti,
egha a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami.
Egha a gumazamizibar aghuazir puvati.

6 Arazir kurabagh amir gumazamiziba, a men ganiva men amamangatighi,
me dughiar ruarimin ikian kogham.
Egha onganarazir gumazamiziba, a men akurvagha men osimtiziba
akiri.

7 God gumazir an damazimin deraziba, a deravira men gara me geghufi,
ezi gumazamizir kiniba ziar ekiam me ganidi,
mati me atrivibagh ami.

8-9 Eghti dughiar kuram otoghti, osimtizim gumazamiziba ikegham,
mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike.
God kamaghin men akagha ghaze,

Me uarira uan ziaba fava arazir kurar aviribagh ami.
Kamaghin amizi, dughiar kuram me batifi.

10 A me gamima, me deraviram akaba barasi.
Egha uam arazir kurabar amuan men anogorosi.

11 Me an akaba baragh an apengan iki,
egh dughiabar zurara navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam.

12 Me oraghan aghuaghti, apaniba me misueghti,
me arimighiram.

Egh me uari foghan kogham,
bizir tizim me bato.

13 “Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba,
an osimtiziba me garizir dughiabar,
me Godin aningagha,
uarir akurvaghasa an azangsizir puvati.

14 Me aghumsizir arazibagh amir gumazamizibar tongin ikia,
egha igiabaram ovei.

15 God gumazamizibagh amima, me osimtiziba ko mizaziba isi.

† 35:15: Hibrun akam, ves 14 ko 15 deragha aning migeir puvati.

Arazir kamın, God arazir aghuibar amuasa gumazamizibar sure gami, egha tuavir kamın a ua me isi, ezi me deravıra iti.

- 16 “Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir ekiam atera atam ovenge.
Ezi God ua ni iniasa bar ifonge,
egh ni damighti, ni deravıra daperagh firighirigham.
Eghti a dagher bar aghuiba ko biziba ni daningam.
- 17 Ezi datirighin God nin gari,
ni mati gumazir arazir kurabagh amim,
egha ni isa kotiam gatigha osimtizim ni ganingi.
Ezi ni manmaghin osimtizir kam gitagh? Ti puvatigham.
- 18 Kamaghin ni deraghvıra ganigh, nin aningagharim ni damuti, ni God dipovan marki.
Egh ni ua suam, ni uabi givezamin ivezim a bar ekefe, egh ni God ateghan marki.
- 19 Nin bizir aviriba ko nin gavgavim,
datirighin nin osimtizir kam agivaghan kogham.
- 20 Ni dimagarim otivsi puvıra nighnighan marki,
kar gumazamiziba zuamıra puvarighamin dughiam.
- 21 Ni faragha arazir kurabagh ami.
Bizir kam bangin ni foghasa, God osimtiziba ni ganingi.
Kamaghin ni ua bagh ganigh,
ni uam arazir kuratam bar an aven mangan marki.*
- 22 “Ni deraviram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pin ti.
Egha a tisan bar aghuim.
Tina ua an min en sure damuam?
Bar puvati.
- 23 Tinara God damuamin bizibar a mikimti, a adar amuam?
Egh tina kamaghin a mikim suam, ‘God, ni arazir kuram gami?’
Gumazitam kamaghin mikemeghan kogham.
- 24 Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara,
egha onger akabagh amua an ziam fe.
Kamaghin amizi, ni uaghan an ziam fi.
- 25 Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani,
egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvati.”
- Godin fozim ko gavgavim bar pin iti*
- 26 Elihu ua kamaghin migia ghaze,
“E manmaghin God gifogham, a bar ekevegha bar pin iti.
E uaghan manmaghin an azenibagh fogham. Bar puvatigham.
- 27 A nguazir kamın dipam isa ghuavanaga a gamima,
an amozimin oto.
- 28 Egha amozir ofiziba ko ghuariar overiamın itiba,
izaghira nguazim gizima, gumazamiziba dipar avirim isi.
- 29 E kamaghin fozir puvati, ghuariar manaba ekevegha overiam avara,
mati Godin Purirpenim.
E fozir puvati,
arariba manmaghin ghuariabar apengan ikia tingazi.

* 36:21: Hibrun akam ves 16 ikegha ghua ves 21in tuzir akar otevir maba deragha dav geir puvati.

- 30 God onimaribagh amima, da tintinimîn danganiba bar dar taghtasi.
Egha ongarir konim avarazi, a mitarmemîn aven iti.
- 31 God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravira men gari.
Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher aviriba iti.
- 32 An uan dafarimningîn onimarim korogha,
afuzimîn mîn, bizir a inivasa ifongezim ginifi.
- 33 Arariba tingazima, e fo, aminim ko amozim otogham.
Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami.”

37

- 1 “Arariba dagarvazima, ki nisi,
ezi nan dighorim na ginifi.
- 2 Ia araribar dagarvaziba baragh.
Mar Godra pamten dia migei.
- 3 An onimaribagh amima,
da taghtagha overiamîn danganiba bar dar zui.
Egha nguazir kamîn apinir mamîn ikegha apinir mamîn ghu.
- 4 Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an gavgavim barasi.
God kamaghîn amima onimarim taghtagha tintinibar zui.
- 5 “Godin tiarim, mati ararim dagarvasi,
a bar igharagha ghugha an ararem bar dera.
Egha an amir biziba bar, en nighnzibagh afira.
- 6 A migeima aisin amozim nguazim giri.
A migeima, amozir bar ekiam nguazir gizi.
- 7 Arazir kamîn, a gumazamizibar amuti me ingaran kogham.
A kamaghîn damuti, an amir biziba,
gumazamiziba deragh dagh fogham.
- 8 Dughiar kamîn asizir atiaba,
uan danganibar mangi mongegh ikiam.
- 9 Aminir gavgaviba uan danganibar ikegha izi.
Egha aminir ekiar kaba orangtizim inigha izi.
- 10 God uan akatorimîn aminim giverazi ais otifi.
Egha dipar ekiabagh amima, da aisin mîn otiva bar gavgafi.
- 11 A dipar avirim isa ghuariar ekiabar aven da akufi,
ezi onimariba dar tongîn ikia taghtagha tintinibar zui.
- 12 God uabi migeima, ghuariaba ighuagha arui.
Da ghua gumazamiziba itir danganibar, God damuasa mikemezir biz-
ibagh ami.
- 13 God kamaghsua amozim amadi, dughiar maba a gumazamizibar arazir kuraba akirasa,
egha dughiar maba, a men apangkuva arazir aghuim me damuasa.
- 14 “Jop, ni kuarim atigh nimira iki puram oragh,
egh God amir bizir ekiar igharagha garibagh nighnigh.
- 15 God Akar Gavgavim ghuariabagh aningizi, onimariba dar aven ikia tagh-
tagha tintinibar zui.
Ni ti kamaghîn foz, o?
- 16 God overiamîn ghuariaba guizi, da pura guighav iti.

A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a gifoz, o?
 God fofozir aviriba ikia, digavir kuram gamir arazimin, ingangarir aghuir kabagh ami.

Ezi ni fofozir kamaghin garim puvati.

17 Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin amadaghan izim ni gamima, doriba nin azima, ni bar puvira sokosi.

Ni manmaghin aminir fefer kam in tivagham.

Bar puvatigham.

18 God overiam in ingarigha, a isa an danganim in anetizi, a ikia gavgafi.

Ezi overiam mati guabar garir bizimin min iti, me brasin ganganir kam in ingari.

Ezi ni ti God in akuragh kamaghin bizitamin ingarigham?

Bar puvatigham.

19 En nighniziba derazir puvati, mati e mitatem in aven iti,

ezi e manmaghin nighnigh egh God ko mikimam?

Kamaghin amizi, ni migirigiar e God mikimamibar en sure damuam o puvati?

Ti puvatigham!

20 God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti kuarim atigh na baragham, o?

A ti mighigh nan akabagh nighnighan kogham.

Gumazitam ti bar onganigh, God a misueghti, an aremeghsi kamagh mikimam.

Ti bar puvatigham.*

21 "Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam bar zuegha itima, aruem bar deravira isira,

ezi e an angazangarim in ganan iburaghburaki.

22 Ni gan, Notin amadaghan angazangarir ekiam overiam in oto, an ganganim mati gol.

Kar God uabin kurkegha,

uan angazangarim ko gavgavim sara izi,

ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.

23 God in Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti,

eghti e an boroghin mangan kogham.

A gavgavir ekiam iti, egha guizin araziba ko arazir aghuibara gin ghua, puram e abirir arazim gamir puvati.

24 Kamaghin amizi, gumazamiziba an atiati.

Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir aviriba iti,

God gumazir kaba barazi puvati."

Ikiavira Itir God, Jopin akam ikara

38

(Sapta 38–39)

Bizir God amiziba, Jopin fofozim gafira

1 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozim in aven ikia kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

2 "Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim puvati.

Ni bar manmaghin garir gumazim,

egha ni fofoziba puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami?"

* 37:20: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 38:1: Jop 40:6; Esekiel 1:4

- 3 Ni datirighin guizin gumazimin min tugh.
Eghti ki azangsizibar ni damuti, ni nan azangsiziba ikarvagh.
- 4 “Jop, dughiar ki nguazir kamin ingara egha gavgavim an mingarim ganidimin, ni managh ike?
Ni bizir kaba deragh dagh fogh na mikim.
- 5 Tinara, deraghvira nighnigha nguazir kamin mitaghniaba ariki?
Tinara benim inigha nguazir kam garigha, an ruariba ko arozibar ababanibagh amuagh arui?
Ni ti bizir kabagh foz o?
- 6 Gavgavim nguazir kam daningamin guarir akiniba, managh mitivighav iti?
Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gavgavighamibar ingari?
- 7 Ingangarir kam otozir dughiamin, mikoveziba an ganigha bar akongegha ighiabagh amima,
enselba dia bar akonge.
- 8 “Dughiar ongarim nguazim abigha azenan otogha anadimin,
tinara an tiar akam asarazi,
a itir danganimra iti,
ezi aperiam otozir puvati?
Kirara, ki bizir kam gami.
- 9 Dughiar ongarim igiamram otozimin, kirara ghuariaba isa, anevara,
mati amebam inim isa uan borir iririvim gike.
Ki migharir piziba isa ongarim avarazi,
mitarmar bar ekiam anevara.
- 10 Kirara ongarimin mitaghniam atigha, an miriabar divazir gavgavibar min
a da ase,
eghti ongarim anebigh aven mangiva avegham.
- 11 Ki ongarim migia ghaze,
'Ni ongarir ekiam, ni dikav bar pin mavanang dipir izi kaghira tugh.
Ni mitaghniar kam fagh vongin mangan marki.'
- 12 “Jop, ni ti pura migeima aminim tira?
Ni ti dughiarbar vaghvagh mizarazibar dughiarbar bori?
- 13 Mitarmem mati inir mitiar ekiamin min dimagarimin nguazim ave,
ezi gumazir kuraba mitarmemin aruava arazir kurabagh ami.
Ni ti dughiatamin mizarazim mikemezi an otogha mitarmem batoke,
ezi gumazir kuraba digavir kuram gamigha tintinibar are?
- 14 Mizarazimin, aruem angazangarim bizibagh anidima da bar azenara iti,
ezi bizir dimagarimin mongeziba, e deravira dar gari.
- 15 Aruemin dughiam, gumazir kuraba mitatemin uan arazir kuraba amir
puvatigha,
gumazamizibagh asighasighamin gavgavim puvati.
- 16 “Jop, ni ti ongarir dikinim giraghugha, an ganiz o?
Egha dipaba an otivi danganibar ganiz o?
- 17 Oveaghuezibar Nguibar mitarmemin aven itim,
ni ti ghua an tiar akamin ganiz o?
Ti puvati.
- 18 Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an mitaghniaba bar dagh fogh mati?
Ni fogh na mikemegh.

- 19 "Jop, ni managh mangiva, angazangarim otivir danganim bativam?
Egh ni managh mangiva, mitarmem otivir danganim bativam?"
- 20 Ni angazangarim ko mitarmem mangamin tuavim,
ko aning uamategh izamin tuavim, ni ti aningin akagham?
- 21 Jop, ki angazangarim ko mitarmem in ingaramin dughiam, nin amebam ti
ni bategha gifa.
Kamaghin ni aningin danganim gifo.
- 22 "Jop, ni ti ghua ais ko aisin amozim itir danganimin ganiz o?"
- 23 Ki dar ingarizi, da pazi gumazir igharaz darazi damu, me misoghamin
dughiam mizuai.
- 24 Tuavir onimarim taghtagha tintinibar zuim, ni ti a gifo,
a managh iti?
Egha ni ti fo, aminim aruem anadi naghin managh ikegha iza tintinibar
nguazimin zui?
- 25 Tinara amozir ekiam bagha tuavim atizi, a nguazimin izaghiri?
Tinara ararir tingazir kaba bagha overiamin mangamin tuavim ati?
- 26 Tina amozibagh amima,
da gumazamiziba puvatizir danganiba ko nguazir midiaribagh izi?
- 27 Nguazir kam faragha pura iti, ezi temeba ko graziba an puvati.
Ezi datirighin amozim a gamizi,
grazir bar avirim nguazir kam in otifi.
- 28 "Jop, dimagarimin ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvati?"
- 29 Ezi tina ais ko aisin amozimin amebar aning batezim?
- 30 Ais irir dughiamin dipaba gavgavigha dagiabar min iti.
Egha ais bar ongarim avara.
- 31 "Jop, ni gavgavim iki mikovezir taba akuvaghti, da overiamin itir danganir
vamiran ikiam?
Egh ni mikovezir bar avirir kam ikezir benim firigh me ateghti, me
tintinibar mangam?
Ti puvatigham.
- 32 Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar akakagh,
egh azeniba vaghvagh dughiar manamra da otivasa, ni dav gei?"
- 33 Ni ti overiamin bizir a damuasa mikemezibagh fogham o?
Egh ni ti nguazimin itir bizibar amighiti, da uaghan arazir kabar gin
mangam?
Ti puvatigham.
- 34 "Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh amozir ekiam amadaghti,
a ni giri aperiamin min otogh ni avaragham o?"
- 35 Egh ni managh mangisi onimarim amangti,
a ti kamaghin ni mikimam,
'Ki nin ingangarim damuasa pura iti.'
- 36 Aperiam otivamin dughiam,
tina fofozir aghuim kuarazibagh anidi?
Tina fofozim tuaribagh anidima,
aminim tiasava amir dughiamin, da ati?*
- 37 Tina ghuariaba bar da mengamin fofozim iti?"

Ghuariaba mati nguazir mineba overiamin iti,
ezi tina da fufughti amozim izighiram?

38 Eghti nguazimin minemeniam ua porogh gavgavigham.”

Tina fofozim kuaraziba ko asizibagh aningi?

39-40 Ikiavira Itir God ua kamaghin miği:

“Jop, laionba uan mogomer danganiba ko toribar ikia mizuai itima,
ni ti asizibagh ami da roghira izima, laionba dav sogha da apa,
uan mitiriaba agefi?

41 Ezi kuarazir kotkotba, dagheba puvatigha puram arua dagheba burir
dughiaba, ko men nguziba daghem bagha nan deir dughiaba,
tinara dagheba me ganidi?
Kirara.”

39

1 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra, miğhsiamin itir memen amebaba oti?
Ni ti garima, asizir dian amebaba uan nguziba bati?

2-3 Ni ti foghama, iakinir manabara, memen nguziba ko dian nguziba ame-
babar navibar aven iti?
Egha ni ti fo, dughiar manamra memen amebaba uan teviba apira
nguziba bati?

4 Meme ko dian nguzir kaba uan amebaba ko, tuziba ko ruaribar ikia
ekevegha gavgafi.
Me ekevegha givagha, uan amebaba ategha bar ghue.
Egha ua izir puvati.

5 “Tina donkin atiabar beniba firizi,
da uan ifongiabar gin ghua pura tintinibar zui?

6 Ki danganir gumazamiziba ikia ingarir puvatizir isa me ganingi,
kar danganir grazir aghuiba aghuir puvatizim, kar amangsizir avirim
itir nguazir kuram.

7 Donkin atiaba fo, me nguibar ekiabar ikiti gumazamiziba benibar me ikiva,
ingangarim damusi pamten me dagarvaghām.
Kamaghin me akirim ragha nguibar ekiamin niğinim ko dagarvazibagh
asara.

8 Egha me pura miğhsiabagh arua,
egha damasa terafariba ko graziba buri.

9 “Jop, bulmakaun atiaba ti ni bagh ingangarim damuam o?
Egh dimagarimin da ti izi nin bulmakaubar dipenim dakuam o?

10 Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a damuti, a bizir osimtizibagh ekuam
o?
O ni a damuti, a ter otevim kurvagh nguazim abigh nin azenimin
ingaram?

11 Ni fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam iti,
ezi ni ghaze, a nin akuragh nin ingangarir ekiabar amuam?

12 Ni ghaze, a mangi nin azenimin witin aniziba inigh izi,
nin danganir witin misevibav sogha da amisevimin izam o?

13 “Poneba* bar akongezir dughiaba, me uan aviziba onava dav sosi.

* 39:13: Poner Israelin itiba, en ponebar min garir puvati.

Egha me kuarazir benibar min avizir ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati.

Ni ti men gara me gifo?

14 Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar atigh, egh da ategh mangigham, ezi nguazim fefem dagh anidi.

15 Egha da tong kamaghin nighnizir puvati, gumazitam, o asizitam da dikaragham.

16 Poneba deravira uan aroriabagh amir puvati, da mati poner igharazim otezir aroriabar min dagh ami.

Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba ikuvighti, dar ingangarir ekiar aroriaba batim pura mangigham.

17 Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim dagh aningizir puvati, kamaghin amizi, da arazir kabagh ami.

18 Ezi da dikavigha ivemarir dughiar, da bar puvira ivemara, uan aviziba pamten dav sogh, egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.”

19 “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi? Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh arisi?”

20 Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar min bar pin uari akuri? Hoziaba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumazamizibagh anidi.

21 Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha pin uari akura, egha sueroghofariba nguazim misosi. Egha midorozim bagha pamten ivemara zui.

22 Hoziaba atiatur puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim, da akirim a gasaraghan kogh, ari mangi modoghan kogham.

23 Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi, ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi.

24 Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati, dar naviba dikavima, da misoghasavira amua egha ivemara zui.

25 Me sigham givir dughiam, hoziaba arai.

Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira ikia midorozimin mughuriam barasi.

Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei, ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei.

26 “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua, egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadaghan zui?

27 Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav kemeghti, da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram?

28 Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari.

Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgaviba.

29 Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizibar gari.

30 Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge.

† 39:19: Akar vezin 19in ikegħa ghua 25in tuziba, da hoziar midorozir gumaziba apiaghira midorozim bagħa zuibav gei. 39:30: Matyu 24:28; Luk 17:37

Midorozimîn dughiamîn gumazir kuaba tintinimîn nguazim girav itima,
bagaba iza danganir kamîn uari akufi.”

Jop God migei

40

(Sapta 40:1-5)

Godin azangsiziba, Jop da ikarvaghan ibura

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai:

² “Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin migirigiaba na ko misosi?
Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami.
Ezi datirighin ni nan azangsiziba ikarvaghasa ki ni mizuai.”

³ Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara:

⁴ “Ki pura bizir kinim.
Ki manmaghin nin akaba ikarvaghame?
Ki akam dukuagh nimira ikiam.

⁵ Ki migirigiar bar avirim gami,
kamaghin amizi, ki ua mikiman kogham.”

God, Jopin migiavira iti

(Sapta 40:6–41:34)

Jop guizin gumazimin min tuivasa, God a migei

⁶ Ezi Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze:

⁷ “Jop, ni guizin gumazimin min tugh,
eghti ki bizibar nin azangsighti, ni nan akaba ikarvagh.

⁸ Ni migia ghaze, nin araziba derazi ni gavgafi.
Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze,
ki arazir aghuim gamir puvati?

⁹ Nin gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu?
Ki pamtem migia araribar min dagarvasi.
Ezi ni ti uaghan nan min damuam?

¹⁰ “Ni kamaghin otivsi, nan danganim inigh, egh nan atrivimin kurkazir aghuiba inigh dar aghuigh,
egh ziar ekiam inigh gumazamizibagh ativagh,
bar men pin iki.

¹¹ Egh ni ganti gumazamiziba uan ziaba fiti,
ni puv men aningaghi bar me abinigh.

¹² Ni gumazamizir akaba batozibar gan me dikabin.
Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me itir danganibara, zuamira bar me diki me mirmirigh.

¹³ Egh Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziar danganimin me arikigh.
Egh me isi nguazir torim datighti,
gumazamizir igharaziba ua men ganan kogham.

¹⁴ Ni bizir kabar amighti, ki nin ziam fi suam,

ni uan gavgavimín gumazir arazir kurabagh amiba, abiragha bar me agifa.”

God uabira, asizir bar gavgavim hipopotamus gativagham

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin miǵia ghaze:

“Jop, ni mangi asizir bar gavgavim hipopotamusin gan, da bar ekefe.
Ki uabi dar ingarizi moghin uaghan nin ingari.

Hipopotamusba bulmakaubar min graziba ko ter afariba api.

16 Dar namnaba bar ekevegha bar gavgafi.

Dar naviba ko akiriba uaghan bar gavgafi.

17 Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temebla,
ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti.

18 Dar aghariba bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimín ingarizir ainba.
Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin oteviba.

19 Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba bar me gafira.
Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba abinam.*

20 “Hipopotamusba apir graziba, da miǵhsiabar iti.
Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui.

21 Hipopotamusba temer dikoniba itibar apebabar irav iti,
egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi.

22 Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan mogava avughsi.

23 Aperiam otogh pamten ivemarti, da atiatingan kogham.

Aperiam Jordanin Fanemin otogh, bar izivagh dar akatoribar aven
mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam.

24 Tinara dar suiragh da ikegham?

Tinara azuazimín ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kal-
abuziamín ikiam?
Ti puvatigham.”

41

Ongarimín itir goar bar ekiam, an asizibar atrivimín iti

1 Ikiavira Itir God ua kamaghin miǵia ghaze:

“Jop, ni ti akezim akunigh ongarimín itir goar ekiar kamín guragham?
Ni ti an mizem benir gavgavimín a ikegham?

2 Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh mangigham?
Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham?

3 Ni manmaghin niǵhni?

Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangsiǵhti, ni
aneteghti a mangam o?

Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o?

4 A ti ni ko akar gavgavim akirigh,
zurara ni bagh ingaram o?

5 Ni ti a ko ikararangam,
mati ni kuarazim ko ikararangasa benimín a ike?

O, ni ti benimín a ikeghti,
nin ingangarir amiziba a kurvagh mangam?

* 40:19: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. 41:1: Onger Akaba 74:14; 104:26;
Aisaia 27:1

- 6 Dagjaba bagha ingarir gumazamiziba ti, an izevim bagh akabar uari adogham?
Egh me ti an asiziba aghoregh,
da inigh mangi danganir biziba amadi naghin da amangam?
- 7 Ni ti afuzir aviribar a ginifti,
da an mikarzim ko dapanim gizivagham?
- 8 Aria, ni uan agharimning a gisin datigh,
egh an gavgavimın ganigh, ua kamaghın damuan kogham.
A puvira ni misueghti,
ni an midorozir kam gin amadaghan kogham.
- 9 “Ni ongarimın itir goar ekiar kamın ganigh, egh ni bar atiatigh nırizim nin agharapaniba asivkinti,
nin gavgaviba bar givagham.
Kamaghın amizi, ni ongarimın itir goar ekiar kamın suighsi nighnighan marki.
- 10 Tinara an navim giniv, a ko misogh anebiragham?
Gumazir kamaghın amitam itir puvati.
Ezi kamaghın tina na ko misogh na abiragham?
Ti puvatigham.
- 11 Nguazir kamın biziba da bar nana,
kamaghın amizi, tina faragh biziba na danighti,
ki an biziba ikarvagham?
Bar puvatigham.*
- 12 “Ki datirighın ongarimın goar ekiar kamın suebagh eghanam, da manmaghın gari,
an namnam gavgavir aghuarim iti.
Ezi ki bizir kam bangin mikimiva, uan akam dukuaghan kogham.
- 13 Tinara an inimın itir naziar gavgaviba adegham?
Tinan afuzim an inim ko naziar gavgavim viraram aning abizagh vongin otogham?†
- 14 An atarir ekiar aviriba itima gumazamiziba bar dar atiatingi.
Kamaghın amizi, tina an akam akarigham?
- 15 An akiragharimın itir naziar gavgaviba,
da bar uarir kumigha gavgavim an inim ganıdi.
- 16 An naziaba bar deravira uarigh kumigha gavgavizi,
aminim dar tongın mangighan kogham.
- 17 Da bar uari savsuiragha gavgavizi,
bizitam da kuighan kogham.
- 18 “An asir dughiamın, avim an fetoribar otiva azenan iza tintinibar zui.
Ezi an damazimning isia mati aruer ebariba mizarazimın siragha anaga aghefe.
- 19 Avir mızariaba an akatorimın otivaghira,
biaghira tintinibar zui.
- 20 Ezi miturir an fetorimın otivim,
mati minem avim gisin ikia siaghkua miturim otifi.
- 21 A uan akatorim akarir dughiamın, an aminim avim gamima, an otifi.

41:11: Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 50:12 * 41:11: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati. † 41:13: Hibrun akam, vezin kam deragha a migeir puvati.

Ezi avim an akatorimin ikiava otivaghiri.

- 22 “An firagharim bar gavgafi,
ezi gumazamiziba an gara puviram atiati.
- 23 An inivafizimin itir tuziba bar uarigh asavkonegha,
bar gavgavigha ighuam zuir puvati. Bar puvati.
- 24 An navir averiam bizitamın atiatir puvati.
An navir averiam bar gavgafi,
mati dagiar ekiar raiziar miseviba mirmirim.
- 25 “A dikavigh tughamin dughiam,
atrivir gavgaviba uaghan puviram atiati.
Me oraghti a dipam misogh tingaghiti,
men agharapaniba pura men amiraghti,
me bizitam damuan iburagham.
- 26 Gumaziba midorozir sababar an okasava ami, o me afuzir ekiaba ko
dozibar a ginivasava ami, da pura biziba.
Bizir kaba a gasighasighan kogham.
- 27 A dar gari, da pura biziba.
An ainın gari, a mati dadar midiarim,
egha brasın gavgavimın gari, a mati ter kurum.
- 28 Gumaziba baribar a gasiti,
an arımangighan kogham.
Me katapelin dagiabar a gasiti,
a da baraghti, mati ter afariba an namnani giri.
- 29 An aghorir ekiar misozibar gari,
da mati grazir midiariba.
An afuzir magameba baragha da dipova ghaze,
da pura bizir kiniba.
- 30 “Goar ekiamın navimın itir naziaba bar ghumigha,
mati nguazir minem misaraghirezi, an arariba ghumi.
Egh a nguazir apengtızim daruti,
an naziar kaba nguazim abigham.
- 31 An ongarimın aven aruir dughiam, ongarim isiaghtui,
mati dipam minemın aven isiaghtui.
- 32 An ongarim garuir dughiam,
an tuavir a zuim, pupuvir bar ghurghuriba an ikia taghtasi.
- 33 Goar ekiam bizitamın atiatir puvati.
Asızir tam an min itir pu.
Bar puvati.
- 34 A gari, asızir ekiar maba uaghan ziar ekiaba iti,
ezi a ghaze, Da pura biziba.
Asızir ekiaba pura uan ziaba fe,
ezi a bar dar atrivimın iti.”

Jop Ikiavira Itir Godın akaba ikarvasi

42

(Sapta 42:1-6)

Jop aghumsigha navim gıra

1 Ezi Jop kamaghın Ikiavira Itir Godın migirigiaba ikarvaghazı:

- ² “Ki datirighin fo, nırara biziba bar dar amuamin gavgavim iti.
Egha ni uan ifongiamin gin ghuava amir ingangariba,
tav dar anogoreghan kogham.
- ³ Ni kamaghin nan azara,
“Tina nighnizir aghuim ko fofozim puvatigha tintinibar migirigiar
aviribagh ami, egha ki damuasa amir biziba posi?”
Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagh fozir puvatigha,
egha migirigiar onganir aviribagh ami.
Bizir igharagha garir aghuarir ki mikemeziba,
da nan fofozim ko nighnizim gafira.
- ⁴ “Ezi ni kamaghin na mikeme,
Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh.
Eghti ki bizir maba bagh nin azangsighti,
ni nan azangsiziba ikarvaghani.”
- ⁵ Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumamazibar akaba baragha, egha ni
gifo.
Egha datirighin ki uabi uan damazimin nin gari.
- ⁶ Kamaghin amizi, ki uan migirigiaba ko uabira uabin aghumsiki.
Egha datirighin nguazir minemeniam ko averenim gaperaghav iti,
nan arazir kam kamaghin nin akagham,
ki navim giragha gifa.”

Ikiavira Itir God, Jopin namakabav gei

(Sapta 42:7-9)

Ikiavira Itir God Jopin namakabar atari

⁷ Ikiavira Itir God Jop mikemegha gıvagha, kamaghin Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas migei, “Nan ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari. ⁸ Bizir kam bagh ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagh mangi. Egh dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Eghti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagh na ko mikim nan azangsighti, ki a baregh ian apangkuvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamaghin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagh ia gasighasighan kogham.”

⁹ Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me ghua Ikiavira Itir God me mikemezi moghin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangkufi.

God bar deraghavira Jop gami

(Sapta 42:10-17)

Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim ua Job ganingi

¹⁰ Jop uan namakaba bagha God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabir aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagh iviragha, ua bizir aviriba isa Jop ganingi. ¹¹ Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osımtızir Ikiavira Itir God a ganingizibagh

nighnigha, an apangkuva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagher silvan dagiar maba ko gol ringin mam a ganigi.

¹² Dughiar kamin Ikiavira Itir God mong bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimir abuananamın azeniba, da an osintizimın faragha zuir azenibagh afiragha bar dera. Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko, 2,000plan bulmakauba ko, 1,000plan donkin amebaba ini. ¹³ Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini. ¹⁴ Guivir faragha zuim, a ziam Jemima a gati, Jemiman girara irim Kesia, ezi abuananamın ziam, Kerenhapuk. ¹⁵ Jopın guivir kaba men ganganiba bar dera, ezi nguazir kamin aven, amizitam kamaghın garir puvati. Ezi Jop uan otariba bagha nguazim ko biziba abizir dughiam, a uan guiviba bagha uaghan nguazim ko biziba abiki.

¹⁶ Egha osintizir kamin gin, Jop uam 140plan azenibar ikegha, uan boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani. ¹⁷ Egha a bar deravira ikia ghua bar ghurighava areme.

Godin Ziam Fer Onger Akabar Akinafarim

O Onger Akaba

Akar faragha zuim

Akinafarir kam, a Israelian Onger Akaba itir akinafarim. Onger akar akinafarir kamın itir maba, me Jerusalemın nguibamın ikia Godin Dipenimın da bange. Ezi onger akar kabar maba, gumazamiziba uari osimtiziba ikia, Godin ziam fer dughiamın dar gun migei.

En ganganimın, gumazir aviriba ti onger akar kaba dughiar vamıran da osirizir puvati. Me dughiar igharaz igharazibar kamagh ami. Ezi gin gumazir igharaziba da akuvagha akinafarir vamıra gami.

Onger akar kaba ko God ko migeir arazir kaba, dar nighnızir aviriba iti. Akinafarir kamın aven akar kaba iti:

onger akar Godin ziam feba,
ko uan arazir kuraba bagh God ko mikimti a da gin amangamin akaba,
ko osimtiziba ko mızaziba izir dughiamın, akurvazim bagha God ko migeir akaba,
ko atrivim amısvamimın dughiar ekiabar onger akaba,
ko nighnızir gavgavimın gun Godin mikımamın ighiaba,
ko onger akar God minamamiba,
ko uan navir kuraba ko osimtiziba agivsi God ko migeir arazim,
ko God ko mikimti an apanibagh asighasighamin arazim,
ko onger akar gumazamiziba da baragh dar mıgırıgıabar gin mangamiba.

God ko migeir arazir kaba ko onger akar kaba, da gumazamiziba e itir ikirimirir kam bar ada avaragha dar gun migei. En dughiar e bar akongeziba iti, en dughiar e osimtiziba isıba iti. En dughiar e igiabara itiba iti, en dughiar e ghuramiba iti. E dughiar mabar arei, egha dughiar mabar en navıba dera. Onger Akabar Akinafarir kam, a ikirimirir e datırıghın itir ikiamın dughıaba ko magh ghu, egha fomıra iza datırıkin onger akar kaba Godin gumazamizibar nighnıziba gavgavim dagh anıga, egha men ikirimirimın men akurvası.

Akinafarir namba 1*

1

(Onger Akaba 1–41)

Godin damazimın derazir gumazamiziba ko, gumazamizir arazir kurabagh amıba

- ¹ Gumazamizir kamaghın amıba, me bar akongegh:
me gumazamizir arazir kurabagh amıbar akaba baragha men gin aruir puvatıgha,
tuavir gumazamizir kuraba zuıba, me men gin zuir puvatıgha,
Godin akaba batogha da dipovir gumazamiziba ko, apiaghırir puvati.
- ² Gumazamizir kaba, bar İkiavıra İtir Godin Arazıbagh ifongegha,
dımagarıba ko aruebar dar gara pamtem dagh nighnıghavıra iti.

* 1: Hıbrun akamın aven, me Onger Akabar Akinafarımın 5plan otevíbagh ami, me dar bora ghaze, 5plan akinafarıba. 1:1: Onger Akaba 26:4; Aghuzir Akaba 14:15 1:2: Josua 1:8; Onger Akaba 119:1; 119:35; 119:47; 119:92

- ³ Me mati temem, me dipar miriamin anekara.
A uan dughiamra bava, dafariba midir puvati.
Kamaghira, bizir me amiba bar, da deraghavirama otifi.
- ⁴ Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me kamaghin ikian kogham.
Bar puvati.
Amının raizin misevibagh ivarazi da zui moghin, bizir me amiba deragh
otivan kogh,
dagheba dar puvatigh pura mangam.
- ⁵ Kamaghira, gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God uan kotiamin me batuegh ivezir kuram me daningti,
me Godin damazimin derazir gumazamizibar saghon ikiam.
- ⁶ Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba,
a me geghuv deragh men ganam.
Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigh ovegham.

2

God atrivim ginaba

- ¹ Manmaghiram amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akaba batozir
arazim damuasa uariv gei?
Manmaghiram amizi, ikizir igharazibar gumazir dapaniba, arazir
kurabar amuasa uari ko akam misoke?
Men akar kabar daghetam, otoghan kogham.
- ² Nguazir kamın itir atriviba, midorozim bagha uari akufi.
Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha inabazim,
gumazir dapaniba aning dikabinasa tuaviba buri.
Me kamaghin migia ghaze,
- ³ “Aning e ikezir senba e da aghorarigham.
Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da firigham.”
- ⁴ Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim gaperaghav ikia,
me dipova men ingaravati.
- ⁵ A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar Gavgavim me migei.
Ezi an adarir ekiar kam me gamima, me bar atiatima,
a me migia ghaze,
- ⁶ “Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam amiseveghe gifa.
Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha inabazimra anefazi,
an aperaghav iti.”
- ⁷ Ezi atrivim kamaghin migei,
“Ki datirighin Ikiavira Itir God na mikemezir bizibar gun mikimam.
A ghaze, ‘Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.’”
- ⁸ Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni daningam.
Ni nguazir kamın itir kantriba bar me gativagh men ganam.
- ⁹ Ni uan agharir gavgavimin men suiragh men ganam.
Ni me abighti, me nguazir mineba biaghiri moghin bighiregh,

mizumzuiaribar iregham.”

- ¹⁰ Kamaghin amizi, ia atriviba,
ia kuariba arigh oregh nighnizir aghuim iniam.
Ia nguazimin gumazir dapaniba,
ia akar kam baregh deravira uari bagh ganam.
- ¹¹ Ia uari isi God danigh, egh an apengan iki.
Egh agorogem sara bar atiatingh.
- ¹² Ia uari amiragh teviba apirigh magiri,
an dagarimningin tor.
Puvatighti, an adarim zuamirama otoghti ia arimighiregham.
Guizbangira, an aningagheghti an aningagharim zuamirama otogham.
Eghti gumazitam God bagh izi an aven modogh,
nighnizir gavgavim an iki bar akuegham.

3

Gumazir mam mizaraghara gavgavim iniasa God ko migei

Devit uan otarim Apsalom in arav ghugha, dughiar kam in ighiar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar aviraseme.
Me nan apanim gamua egha pazavira na gami.
- ² Men aviriba na migia ghaze,
“God nin akuraghan kogham.”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ³ Ezi men akar me migeir kam a guizbangira puvati.
Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir oramin min iti, ezi ki nin uabi
modi.
Nirara nan akurvazima ki uan apaniba abiri.
Ni nan osimtiziba agevima, ki tugha gavgavighavira iti.
- ⁴ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God in dei.
Ezi a uan mighsiar ua baghavira inabazimin ikia
na baragha nan akurvasi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁵ Ki misiamin akuava onganigha, egha gin osegha bar deravira iti.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira nan gari.
- ⁶ Nan apanir 10,000pla danganiba bar na ekiaru,
ezi ki men atiatir puvati.

- ⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh izi nan akuragh.
Guizbangira, ni mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghin, ni
nan apaniba aghumsizim me ganidi.
Ni mati gumazim uan apanibar atariba apirizi moghin,
ni gumazir kurar kaba abiri.

⁸ Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvagha uam e ini,
 ezi bizir katam bar e gasighasighizir puvati.
 Ni bar deraghavira uan gumazamizibagh ami.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

4

Gumazim dimagarimin gavgavim iniasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi.

¹ O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira,
 ezi ki nin dei, ni nan akuragh.

Fomira osimtizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme,
 ezi ni nan akurazi osimtizim datirighin gifa.

Ni datirighin nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh.

² O gumaziba, dughiabar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gasi nan ziam
 gasighasivira ikiam?

Egh dughiabar manmaghin, ia nguazir kam in bizir kinibagh ifueghvira
 ikiam?

Ia dughiabar manmaghin arazir ifavarim gifueghvira ikiam?

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

³ Ia akar kam bar deragh a gifogh.

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, God ua baghavira me
 ginaba.

Ezi ki an diazi, a nan azangsim barasi.

⁴ Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam damuan marki.

Ia uan misiabagh ireghiv iki,
 migirigiar kam ginighnigh uan akabar kumigh.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva,
 ofan a ifongezibar amu.

⁶ Gumazamizir aviriba bizir aghuibar gan, bar akueghasa ifonge.

O Ikiavira Itir God, nin guamin angazangarim e gisirazi moghin,
 ni bar e gifuegh en boroghira iki, egh en apangkuvigh en akurvagh.

⁷ Wit ko wainin oviziba azenibar aghua bar puvira bema, gumaziba da bagha
 bar akonge.

Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar akongezir arazim, nan navir averiam
 bar a gizivagha,

wit ko wain gifongezir arazim guizbangira bar a gafira.

⁸ Ki misiamin ghua atiatur puvatighava akui.

Ikiavira Itir God, nirara deragha na akumakua nan garima,

ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5

Gumazim deragh ubi geghuvasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Ezi gumazir onger akar kamın faragha zuim gumazibav geima me itabagh ivi.

¹ O Ikiavira Itir God,

ki ni ko migeir migirigaba ni da baragh,
egh kuarim atigh nan ararem baragh.

² Ni nan atrivim ko nan God,

ki ni ko migei,
ni nan ararem baragh.

³ O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko migeima, ni na barasi.

Aruem anadir dughiabar ki ni ko migei.

Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi,

ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni mizua iti.

⁴ Ni Godin arazir kurabagh ifongezir puvatizim.

Kamaghin, gumazamizir arazir kurabagh amiba
nin boroghin ikian kogham.

⁵ Gumazamizir uarira uari feba, me nin damazimin ikian kogham.

Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, ni bar me gifongezir puvati.

⁶ Gumazamizir ifavaribagh amiba, ni me gasighasisi.

Egha gumazamizir gumazibav sozi me ariaghiriba ko ifavaribagh
amiba,
ni bar men aghua.

⁷ Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin Dipenir miriamin aven mangam.

Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi,
nin atiatigh uan tevimning apirigh nin ziam fam.

⁸ O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa.

Kamaghin ni nan aku mangiti,
ki nin guizin arazimin tuavimin gin mangam.

⁹ Nan apaniba, me guizin akam bar a gifozir puvati.

Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi.

Men akatoriba mati gumazamizibar moziba akaba akari;

me migeima ovevem otifi.

Gumazamiziba me baragh men gin mangisi,

me ifavarir akar bar isingtizibav kimam.

¹⁰ O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning.

Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti, me bar onganigh.

Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi,

kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki.

¹¹ Egh gumazamizir ni bagha iza nin aven modiba,

ni me ateghti me bar akongegh.

Gumazamizir ni ativagha gariba, men naviba deraghti,
 me ighiabar amu bar akongegh.
 Gumazamizir bar ni gifongeziba,
 me bar akongegh nin ziam fi.
¹² O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin akamin gin zuiba,
 ni bar deraghavira me gami.
 Nin ifongiam oramin min me avaragha me modima,
 me bar deraghavira iti.

6

Gumazim osimtizim ikia uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kamın faragha zuim, gita gikararang ongasa me mikeme.

¹ O Ikiavira Itir God, ni adarim iki
 pamten na mikiman marki.

Nin navim ikuvighti,
 ni ivezir kuram na daningan marki.

² O Ikiavira Itir God, ki bar osemegha ua gavgaviba puvati,
 ezi ni nan apangkufigh.

Nan gavgaviba bar gifa,
 eghti ni gavgavir igiam na daningighti ki ua deragham.

³ O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir ekiam a itaragha ghuaghiri.
 Ezi dughiaba manmaghin,
 osimtizir ekiar kam nan navir averiamin ikivira ikiam?

⁴ O Ikiavira Itir God, ni iragh izi
 nan akuragh ua na inigh.

Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira iti,
 ni uan apangkuvim ginirigh nan akuraghti
 ki ovengan kogham.

⁵ Gumazamizir oveaghueziba,
 me ua ni ginighnizir puvati.
 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin,
 tina ua nin ziam fam?

⁶ Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa.
 Nan temeriba zurara dimagaribar nan misiam giri,
 ki ara ghuav itima,
 nan dapanir aghoghonim bar kumkumi.

⁷ Nan apanir aviriba iti,
 kamaghin amizi, ki dughiabar aziavira iti.
 Nan damazimning nan bezi,
 ki deragha bizibar garir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God nan azirakam baregħa gifa,
 kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh amiba,
 na gitagh.

⁹ Ki uabın akurvaghasa Ikiavıra Itir God ko migeima,
a na baregha gifa.

Ki a ko migeir migirigiaba, a da baregha gifa.

¹⁰ Nan apaniba osımtızır ekiam inigh,
bar aghumsıgh atiatıgham.

Me zuamıra na ategh onanıgh arı
tıntınıbar mangegham.

7

Gumazım osımtızım ikia God ko migei

Benjaminın adarazır gumazır mam an ziam Kus, an arazır mam gamızı,
Devit a basemegha onger akar kam osiri.

A God ko mıgıa a bange.

¹ O Ikiavıra Itir God, ni nan God,

ki ni bagha iza nın uabi apazagha uan apanıbar modo.

Ni nan akuraghti, nan apanır nan agıntızıba na misueghti,
ki aremeghan kogham.

² Puvatıghtıma, laion gumazım gasıghasızi moghın,
me na gasıghasıgh nan mıkarzım abıghırarıgham.

Me na gekuıgh mangıghtı,
gumazır nan akuragħ na inıamıba puvatıgham.

³ O Ikiavıra Itir God, ni nan God, ki arazır kuram damıgham,
o gumazır ıgharazıtım gasıghasıgham,

⁴ o ki uan namakam gıfaragħ puram akatam a gasam,
o ki arazır kuramın pura uan apanım damıghtı,

⁵ ni nan apanıbar amamangatıghtı, me nan ağıragħ nan suıragħ.
Egh na dıkabırıgh magırı nan mıkarzım bar a gasıghasıgh,
anetıghtı a pura nguazım gırıghıv ikı.

(Ighıam gamua an suıam
atugħa avugħsegha ua

ıghıam gamı.)

⁶ O Ikiavıra Itir God,
ni anıngaghegh dıkavıghasa ki ifonge.

Apanıba bar anıngaghegha na mısoıı,
ni ızı nan akuragħ.

O nan God, ni gumazıbar arazıba tuisıghamın dughıam amısefe,
kamagħın ni dıkavıgh ızı nan akuragħ.

⁷ Ni bar ikızıba akuvaghti, me ni okarıgh.

Egh ni uan atrıvır dabırabır pın itım daperagħ
bar me gativagħ men gan.

⁸ O Ikiavıra Itir God, ni gumazamızıbar arazıba tuisııı.

Ni fo, ki guızın arazır aghuıbara amı.

Kamagħın amızı, ni nan arazıba tuisıghamın dughıamın nan
akuragħ.

⁹ O God, ni bar Godın aghuımra.

Ni gumazamızıba bar men navır averıaba ko nıghnızıba tuisııı.

Ni gumazamizir kurabar arazir kuraba bar ada gifagh.
Egh nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me damuti, me tugh gavgafigh.

¹⁰ God nan oramin min,
na geghuva nan garir gumazim.

Gumazamizir an akam baragha an gin zuiba,
a men akurvagha ua me isi.

¹¹ God guizim arazimra gumazamizibar araziba tuisisi.
Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a zurara me dikabira ivezir kuram me ganidi.

¹² Gumazim uan navim giraghan koghti,
God uan midorozir sabam aminam.
Egh a uan barir pim dafagh midorozim bagh mizuam ikiam.

¹³ A gumazir kurar kabav sueghti me aremeghasa
uan midorozir biziba akirigha gifa.
An afuzir aviba itiba men akuighav iti.

¹⁴ E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nighnizim akirigha gifa.
A zurara ifarava, osimtizir kabagh amima da otivavira iti.

¹⁵ A gumazir igharaziba mozir torir kamın magirasa, me bagh a gikui.
Egha a uabi mozir torir a kuizir kam giraghu.

¹⁶ Kamaghira, osimtizir an amizim, anariram avaragham.
Akam adariba ko, midorozir a igharaz darazi damuasava amiba,
da raghirigh anariram asighasigham.

¹⁷ Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera,
kamaghin ki bar a minabagham.

Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva,
a bagh ighiaba bangam.

8

Godin ziar ekiam ko gumazibar ziar aghuim

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kamın faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin
nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.

¹ O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam.
Nguazir kamın nguibaba bar dar gumazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.
Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa.

² Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe.
Nin apaniba ko, nin akam batozir darazi ni men tuavim apirasa,
divazir bar gavgavim ati.

³ Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin ingarizimin gara,
egha uaghan iakinim ko mikovezir uan danganir ni me arighizibar gari,

7:10: Onger Akaba 18:2; 18:30; 97:10-11 **7:11:** Onger Akaba 50:6; 90:9 **7:12:** Godin Araziba 32:41-42; Onger Akaba 64:7 **7:13:** Onger Akaba 18:14; 45:5 **7:14:** Jop 15:35; Aisai 59:4; Jems 1:15 **7:15:** Onger Akaba 57:6 **7:16:** Onger Akaba 140:9-11 **8:1:** Onger Akaba 113:4; 148:13
8:2: Onger Akaba 44:16; Matyu 21:16; 1 Korin 1:27 **8:3:** Onger Akaba 111:2

- 4 ki kamaghin nighnigha ghaze,
e gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e
ginighnisi?
E pura biziba.
Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi?
- 5 Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati.
Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi,
bizir ni ingariziba bar en apengan iti.
- 6 Bizir ni ingarizir kaba bar,
ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe.
Biziba bar moghira ni da isa
e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.
- 7-8 Bizir kaba bar moghira:
Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko,
overiamin itir kuaraziba,
ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba,
da bar en apengan iti.
- 9 O Ikiavira Itir God, ni en God.
Nguazir kamin nguibaba bar dar gumazamiziba,
nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

9

Gumazim Godin guizin arazir bagha a minabi

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akar kamin faragha zuim, a gumazamizibav kinti, me Almut
Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam.

- 1 O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa.
Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumazamizibav kimsa.
- 2 Ki ni ginighnigh ni bagh ongi
bar akuegham.
O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi
egh ziar ekiam ni daningam.

- 3 Nan apaniba nin ganigha ara ghua,
nin damazimin daghiregha bar ariaghire.
- 4 Ni uan atrivir dabirabim gaperagha
guizin arazimin gumazamizibar araziba tuisisi.
Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze,
ki osimtiziba puvati.
- 5 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba tuisigha gifa.
Gumazamizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti,
gumazamiziba me ginighnighan kogham.
- 6 Ni bar apanibagh asighasigha gifa,
eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam.
Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa,
eghti gumazitam ua me ginighnighan kogham.

- 7 Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam.
A guizin arazimin gumamazizibar araziba tuisigham.
- 8 A uan guizin arazir kabar gin ghua gumamazizibar araziba tuisisi.
A uan arazir aghuimin gumamazizibagh ativagha men gari.
- 9 Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumamaziziba bagha dipenir gavgavir mamın min iti.
Eghti apaniba osimtizibar aningamin dughiabar,
me an aven mangegh muegham.
- 10 O Ikiavira Itir God, gumamazizir ni bagha iziba,
ni akirim giragha me gasir puvati.
Kamaghin gumamazizir ni gifoziba,
me nighnizir gavgavim nin iti.
- 11 Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ikia
uan atrivir dabirabim gaperaghav iti.
E a bagh ongiva an ziam fam!
E Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki,
arazir an amizibar gun mikimiva an ziam fam.
- 12 Ikiavira Itir God, gumamazizir mizaziba isiba, a me ginighnisi.
A me baragha uan kuarimning dukuir puvati.
Gumamazizir arazir kurabar me gamiba,
a men arazir kuraba ikarvasi.
- 13 O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh!
Apaniba na garizir osimtiziba ni dar gan.
Ki bar ovengasava amir dughiabar,
ni nan akurvagha ua na isima ki deraghavira iti.
- 14 Kamaghin amizi, ni na gamizir biziba,
ki bar dagh eghan nin ziam fam.
Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin nguibamin tiar akamin tughiv iki,
bar akuegh an gun mikimam.
- 15 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba en suighasa, nguazimin toribagh tui.
Egha me uari dagh iraghue.
Me en suighasa azuaziba guizi,
azuaziba merara suiki.
- 16 Ikiavira Itir God, guizin arazimin gumamaziziba tuisizir dughiamin,
a uan arazir aghuim akakasi.
Gumamazizir kuraba, igharaz darazigh asighasighasa amir biziba
meraram asighasisi.
(Ni akar kam ginighnigh kuarimin aven bar aghumra ighiam damu.)
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 17 Gumamazizir kuraba ko Kantrin Igharazibar Gumamazizir akirim ragha
God gasaraziba,

9:7: Onger Akaba 102:12; 102:26; Hibru 1:11 9:8: Onger Akaba 96:13; 98:9 9:9: Onger Akaba 37:39; 46:1; 91:2 9:10: Godin Araziba 31:6-8; Onger Akaba 37:25; 70:4; 91:14 9:11: Onger Akaba 107:22 9:12: 2 Samuel 4:11; Onger Akaba 9:18; 10:17; 22:24; 37:25; Aisaia 49:14-15; Hibru 13:5 9:14: Onger Akaba 13:5; 20:5; 35:9 9:15: Onger Akaba 7:15; 94:23; Aghuzir Akaba 5:22; 26:27 9:16: Ua Me Ini 14:31; Aghuzir Akaba 5:22 9:17: Jop 8:13; Onger Akaba 50:22

- me bar moghira mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ikiam.
 18 Dughiabar zurara, God onganarazibagh amir gumazamizibagh
 nighnighavira iti.
 Gumazamizir osimtıziba itiba, me nighnızir gavgavim ikia kamaghın fo,
 God men akurvaghām.
 A me ateghti
 me puram a mizuam ikian kogham.
 19 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
 Ni nguazimın gumazamiziba ateghti,
 me gavgavigh ni gafiraghan marki.
 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighiti,
 me nin kotin aven nin damazimın tuifigh.
 Egh ni guizin arazimın men araziba tuisigh.
 20 O Ikiavira Itir God, ni me damighiti me bar atiatingh.
 Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghın me damighiti,
 me bar fogh suam me gavgaviba puvati,
 me pura bizir kiniba.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

10

*Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei**

- 1 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira nan saghuıamın tughav iti?
 Ki osimtıziba itir dughiabar, ni manmaghsuavira nan modi?
 2 Gumazir kuraba uari fa,
 egha gumazir onganarazibagh amibagh asighasighasa men agintisi.
 Ni me damighiti, me nguazir torir gumazir igharaziba magırasa kuıziba,
 me uari dar magari.
 3 Gumazir kuram uabi fa,
 uan navir averiamın aven itir arazir kurabagh ifonge.
 Gumazir bizir avırıbagh ifongezim,
 an akar kurabar Ikiavira Itir God miđiava, akirim ragha a gasi.
 4 Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar bizibagh fo.
 A ghaze, ki nighnızir aghuir avırıba iti.
 Egha God ginighnızir puvati.
 A ghaze, "God, arazir kurar ki amıbar gari puvati.
 A nan arazir kaba ikaraghan kogham."
 5 Gumazir kam amir bizıba, da bar deraghavırıma otifi.
 Egha a ifaghata, bar tong nin nighnızibagh fozir puvati,
 egha uan apanıba men apanım gami.
 6 A uabıra uabi ginighnıgha ghaze, ki tughā gavgafi.
 Bizitam bar na munamadaghan koghti,
 ki osimtızitam batoghan kogham.
 7 An atamra paza bizıbav giava, gumazamizir igharazibagh asighasighasa
 migei.

9:18: Onger Akaba 12:5; Aghuzir Akaba 23:18; 24:14 **9:20:** Onger Akaba 62:9; Aısaia 31:3; Esekiel

28:2 * **10:** Gumazir maba ghaze, Onger Akabar Akinafarımın sapta 10, a sapta 9ın akinafarir otevir
 mam. **10:2:** Onger Akaba 7:16; 9:15; Aghuzir Akaba 5:22 **10:3:** Onger Akaba 94:4; Rom 1:32

10:4: Onger Akaba 14:1-2; 53:1 **10:5:** Onger Akaba 12:5; Aısaia 26:11 **10:6:** Aısaia 56:12;
 Akar Mogomem 18:7 **10:7:** Jop 20:12; Onger Akaba 12:2; Rom 3:14

- A gumazamizibar amuti me atiatingasa, bizibar me gifara atamra migei.
An arazir kuraba ko osimtizibar amuti da otivasa atamra bizibav
gei.
- 8 Gumazir kamaghin amim, nguibamin aven modoghav iti.
A iki ganam, gumazir aghuim iziti an a misueghti an aremegham.
A gumazir gavgaviba itir puvatiziba bagha modoghav ikia gari.
- 9 A laionin min uan torimin modogha gara iti.
A modogh iki egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa.
A uan iver ekiamin men pigha men suigha me amikirvagha zui.
- 10 Gumazir kurar kam nimiram apiav ikia gara,
gumazir gavgaviba puvatiziba,
a uan gavgavir ekiar kamin me abiri.
- 11 Gumazir kuram kamagh nighnigha ghaze,
“God ti arazir kurar ki amir kaba, mighigha dagh nighnizir puvati.
A uan damazimning dukuagha, nan garir puvati.”
- 12 O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi!
Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isi me daningigh!
Ni osimtiziba aterir gumazamiziba, me bakinighnighan marki!
- 13 Gumazir kuram akirim ragha ni gasaragha uan navir averiamin ghaze,
“God ti, ki amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham.”
- 14 Gumazamizir kurabar arazir kuraba, ni dar ganigha gifa.
Egha mizaziba ko, osimtizir me gumazamizir igharazibagh anidiba, ni
dagh fogha gifa.
Ni osimtiziba aterir gumazamizir kabar akurvaghasa mizua iti.
Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba pu-
vatigha uari isa ni ganidiba, ni men akurvasi.
- 15 Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh.
Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham.
- 16 Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam.
Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumazamizir kuraba bat-
ueghti,
me bar moghira givagham.
- 17 O Ikiavira Itir God, gumazamizir osimtiziba atera nin apengan itiba,
ni men dimdiam baragh gavgavim isi
men navir averiabar aningigh.
- 18 Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba, ni men
arareba baragh men akuragh.
Ni uan guizin arazimin men araziba tuisighti me iki.
Eghti nguazimin gumazamiziba uam osimtizim me darighan
kogham.

11

Gumazim nighnizir gavgavim Godin iti

Devit onger akar kam osiri.

An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri.

- ¹ Kí nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari.
Ni ti onganigh kamagh na mikim suam,
“Ni kuarazimin min mighegh mighsiamin mavanang.”
- ² Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pibagh afegha gifa.
Me aminir birimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami.
- ³ Gumazamiziba arazir aghuiba ateghti biziba bar ikuvighti,
gumazir arazir aghuibar gin zuim manmaghira damuam?
- ⁴ Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti.
A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti,
egha gumazamiziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari.
Egha gumazir misoghasa ifongeziba,
a uan navir averiamin aven bar men aghua.
- ⁶ An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge.
Kar a men ivezir kuram ikarvazima,
men mikarziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi.
- ⁷ Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami.
A uabi arazir aghuim bar a gifonge.
Gumazamiziba an akam baragh an gin mangiva,
an guamin ganam.

12

Godin gumazamiziba uarir akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kamın faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikararang ongas me mikeme.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni en akuragh.
Gumazamizir aghuiba bar puvati?
Ni ua gumazamizir zurara nighnizir gavgavir nin ikiavira itibar ganan kogham.
- ² Gumazamiziba bar, gumazamizir igharaziba ko ifavaribagh ami.
Me asuir akaba uariv gia egha uarira uarigh ifari.
- ³ Ikiavira Itir God, ni gumazamizir igharaz darazi apezeperiba ko gumazamizir uari fa migeiba,
ni bar men akabar kumigh.
- ⁴ Me kamaghin migia ghaze,
“E mikimsi ifongegh e mikimam.
Gumazitam en anogoroghan kogham.
Tinara e gativagh en ganam?”
- ⁵ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Gumazamizir onganarazibagh amiba, gumazamizir igharaziba paza me gamizi
me mizaziba isa ara iti.
Me nan akurvazim iniasta bar ifonge.

Ki datirighin dikavigh izi men akurvaghham.”

⁶ Godin akam bar guizbangira.

An akam mati me avimin silva tuazima,
a 7plan dughiabar isigha bar zue.

⁷⁻⁸ O Ikiavira Itir God, gumazamizir kuraba, me danganiba bar dar iti.

Guizbangira, nguazimin itir gumazamizibar nighnizim,
arazir kuram a bizir bar aghuim.

Kamaghin amizi, ni bar deravira e geghuv en gan.

Eghti gumazamizir kurar kaba e gasighasighan kogham.

13

Gumazim Godin akurvazim bagh an azangisiri

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ni manadizoghin ua na ginighnigham?

Ni ti bar na gin amadagha ma?

Ni manadizoghin uan guam nan akaghtima ki an ganigham?

² Ni manadizoghin osimtizir ki isir kaba givaghham?

Dimagariba ko aruebar, mizazir kaba ti nan ikiavira ikiam, o?

Ni manadizoghin nan akuraghti,

ki ua apanibar apengan ikian kogham?

³ O Ikiavira Itir God, ni nan God.

Ni na ginighnigh ki ni ko migeir migirigiaba baragh.

Egh gavgavim ua na danighti ki ovengan kogham.

⁴ Apaniba kamaghin mikiman marki suam,

e anebiragha gifa.

Ki irighamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan marki.

⁵ Ki nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze,

ni nan apangkuvigha ikia kamaghira iti.

Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge.

⁶ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.

Kamaghin ki an ziamin onger akabar amuva,

ziar ekiam a daningam.

14

Gumazamizibar arazir kuraba

(Onger Akaba 53)

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze,

“God itir puvati.”

Gumazamizir kaba, me bar gumazamizir kurabara.

Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

- ² Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin ikia, nguazimin itir gumazamizibar garima,
men tav nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri,
ti puvati.
- ³ Me bar tuavir aghuim ataki.
Me bar moghira ikuvigha magh gari.
Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.
Bar puvati.
- ⁴ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.
Me bret apa anegevi moghin, me nan gumazamiziba agefi.
Egha me tong na ko migeir puvati.”
- ⁵ God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a me ko iti.
Kamaghin amizi, gumazamizir arazir kurabagh amir kaba,
a me ginobaghti me nighiva akong bar atiatigham.
- ⁶ Gumazamizir onganarazibagh amiba, Ikiavira Itir God me akumakua deragha men garima, me an aven modi.
Kamaghin, gumazir arazir kurabagh amiba,
me onganarazibagh amir gumazamiziba damuasa migeir bizibar ingaravati.
- ⁷ Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.
Ikiavira Itir God, uan gumazamizibar akuraghti me deravira ikiti,
Jekopin ovaviba bar akuegham.
Guizbangira, Israelian naviba deragham.

15

God ifongezir arazir e damuamiba

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin ikiam?
Tinara mighsiar ni ua bagha inabazim dapiam?
- ² Gumazim, God ifongezi moghin biziba bar dar gin ghua,
arazir aghuiba zurara dagh amua,
egha zurara uan navir averiamin aven guizin akam ginighnigha guizbangira migei,
a nin Dipenimin aven ikiam.
- ³ Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asighasizir puvati,
egha arazir kurabar uan namakabagh amir puvati,
egha akar kinibar pura uan roroabav geir puvati,
gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.
- ⁴ Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir gumazamiziba, a bar men aghua,
egha gumazamizir Godin apengan ikia an atiatiba, a men ziaba fe,

egha uan akar dikirizibar girara ghua bizibagh ami.
 Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim.
 A guizbangira uan akar dikirizir kamin gin mangam.

Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam.

⁵ Gumazir kam uan dagiaba amadima,
 gumazir igharaziba pura da ini,
 egha me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir
 puvati.

Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti,
 gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti,
 a dagiar kaba inian marki.

Gumazir kamaghin amim,
 a tugh gavgavigh irighan kogham.

16

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O God, ni deragh na geghuv egh nan gan.
 Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin aven modi.

² Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze,
 "Ni nan Ekiam.

Bizir aghuir ki datirighin itiba,
 da nin agharimrama otifi."

³ Godin gumazamizir nguazir kamin itiba,
 me bar gumazamizir aghuiba.
 Ki me ko ikiasa bar akonge.

⁴ Gumazamizir aseba bagha ivemara zuiba,
 me osimtizir aviriba ateram.
 Ki me ko uari akuv asebar ziaba fi,
 asizibav sogh me ko ofa damuan aghua.

⁵ Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir igharaziba ua puvati.
 Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi.
 Ezi nan ikirimirim nin dafarimin iti.

⁶ Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini.
 Bar guizbangira, bizir kaba da bar guizbangira dera.

⁷ Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe.
 Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima,
 ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo.

⁸ Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti.
 A bar roghira ikia gavgavim na ganidima,
 ki atiatiava agoir puvati.

⁹ Kamaghin nan navir averiam bar akonge.

Ezi nan duam bar akonge.

Ezi nan mīkarzim bar bizitamīn atiatir puvati.

¹⁰ Ki fo, ni na ateghti ki Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamīn magiran kogham.

Ni gumazir ua baghavira inabazim ateghti,
a mozir konimīn iki kurighan kogham.

¹¹ Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gifa.

Ki nīn damazimīn ikiti, nan navir averiam agorogem bar a gizivagham.
Ki nīn boroghira iki zurara bar akueghvira ikiam.

17

Arazir kuratam gamizir puvatizir gumazim, a God ko migei

God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki nīn damazimīn dera,
egha osimtizir me na gariziba bagha nīn dia ghaze,
ni na baragh nan akuragh.

Ki guizbangira ni ko migei,
ni nan akuragh.

² Guizin arazir gumamaziziba tuisizim, ni a gifo.
Kamaghin ni nan kotiamin nan akuragh.

³⁻⁴ Ni uabi nan navir averiam gifo.

Ni dimangan na bagha iza nan araziba tuisigha gifa,
egha nan arazir kuratamīn apizir puvati.

Gumamazir igharaziba akar kurabav gei, ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki
akar kuratam mikiman kogham.

Ki nīn Akar Gavgavimīn suiragha an gin gua,
adariba ko midorozir arazibar gin zuir puvati.

⁵ Dughiabar zurara ni nan akakazir tuavimra, ki an gin zui.
Ki tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvati.

⁶ O God, ki fo, ki ni ko migeir migirigiba ni da barasi.
Kamaghin amizi, ki nīn dia ni ko migei.

Ki ni ko migeir migirigiar kaba,
ni kuarim atigh da baragh.

⁷ Ni uan apanguvir arazir kam azenara anakagh,
uan gavgavimīn en akuragh.

Eghti e ni ko iki nīn aven modoghti,
apaniba e gasighasighan kogham.

⁸ Ni uabi uan damazir tuzim geghuva deragha an gari moghin,
ni na geghuv deragh nan ganam.

Mati tuair amebam uan nguziba akumakua uan avizimningin apengan me
modi moghin,

ni na avaragh na modogh.

⁹ Kamaghin gumazir kurar kaba na gasighasighan kogham.

Me datirighin bar nan apanim gamigha na okarigha gifa.

- ¹⁰ Me gumazamizir igharazibar apanguvir nighnizitam tong bar men itir puvati.
Me akaba akara egh uarira uan ziaba fe.
- ¹¹ Me datirighin nan diariba pegha iza bar na okarigha gifa.
Me na abiraghti ki magirasa dafariba na gasegha gifa.
- ¹² Me mati laion asizim misueghti an aremeghasa,
na bagha modogha mizua iti.
- ¹³ O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi.
Egh nan apanibav sogh bar me abinigh.
Ni uan midorozir sabam inigh egh gumazir kurar kaba ko misogh,
men dafaribar ua na inigh.
- ¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir ekiamin nan akuraghti,
gumazir kaba nan ikirimirir kam agivaghan kogham.
Nguazir kamin bizir gumaziba uari bagha akuviba,
ni men dafaribar ua da inigh.
Ki fo, gumazamizir ni bar ifongeziba, ni men mitiriaba agefi.
Men boriba dagher aviriba iti.
Ezi me uan ovavir borir gin otivamiba bagha bizir aghuiba arisi.
- ¹⁵ Eghti kirara, ki gumazir nin damazimin derazim,
ki nin guamin ganam.
Ki dakuigh osegh dikavigh fogh suam,
ni na ko iti, egh ki bar akuegham.

18

Ikiavira Itir God en akurvazima, e uan apaniba abiri (2 Samuel 22:1-51)

Devit a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.
Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha onger akar kam gami.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganidi,
ezi ki ni bagha bar ifonge.
- ² Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavim min iti.
A nan dagiar ki aven uabi modimin min ikia,
nan akuragha nan apaniba da ua na ini.
Nan God, a dagiar ekiamin min iti,
ezi ki uan apanibar ara ghua an modi.
A nan oramin min ikia na avara,
ezi ki an uabi modi.
A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia,
egha nan divazir bar gavgavimin min iti.
- ³ E Ikiavira Itir Godin ziam feka!
Ki an deima a nan akurazima,
apaniba na gasighasighizir puvati.
- ⁴ Guizbangira, ki atam areme.
Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa,

Mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami.

5 Ovevem bar na inizi ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami.

Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti.

6 Ki osimtizir ekiamin ikia egha pamten Ikiavira Itir Godin dei.
Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai.

Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima,
an an kuarir torim giraghu.

7 Kamaghin amizi, a nan apanibar atari.
Egha mikimkizim gamizi an otogha,
mighsiabagh inobaghnobasi.

8 Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri,
ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi.
Egha mizariaba ira tintinibar zui.

9 God overiam kuigha izaghiri,
ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti.

10 Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi.
Mati aminim avizimning ikia,
God inigha bar atamra izi.

11 An aminirbirim gamizi an anevara.
Mati a purirpenimin aven modoghav itima,
amozimin miturir piziba anevara.

12 A ghuariar pizibagh amizi, angazangarim bar da avarazi,
onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba,
ghuariar pizir kam abigha azenim giri.

13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia
tiarim akara pamten dagarvasi.
Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi,
an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba
daghira izaghiri.

14 An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba,
an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui.

15 O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam,
mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi.

Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi,
ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire.

16 Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi,
a izaghira nan suiragha na gekui.
An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati.

17 Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini.

18 Ki dughiar kuramin itima nan apaniba iza na ko misosi.
Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari.

19 A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti.
A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini.

20 Ki arazir aghuimin gin zui.
Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami.
Ki Godin damazimin zue,

- ezi a ivezir aghuim isa na ganidi.
 21 Ikiavira Itir God, a nan God.
 Ki akirim ragha a gasarazir puvati.
 Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui.
 22 Ki zurara bizir a damuasa e mikemezibagh nighnisi.
 Egha ki arazir a ifongeziba batoghezir puvati.
 23 A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati.
 Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari.
 24 Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti.
 Kamaghin a nan arazir aghuir kamın ganigha,
 a ikaragha arazir aghuimin na gami.
 25 Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim,
 ni uaghan an ataghirazir puvati.
 Gumazir nin damazimin derazim,
 ni uaghan arazir aghuim an akakasi.
 26 Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim,
 ni uaghan uan arazir zuezibar an akakasi.
 Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim,
 ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi.
 27 Gumazamizir uari abiriba, ni men akurvasi.
 Gumazamizir uari pirafiba, ni me abiri.
 28 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni angazangarim na ganidi.
 Egha na da mitarmem batosi.
 29 Ki nin gavgavimin uan apanibav sogham.
 Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me
 abiragham.
 30 Godra, an araziba da guizbangira egha bar aghungi.
 A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam.
 An oramin min iti,
 eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,
 gumazir kam deraghvira ikiam.
 31 Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God.
 A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa.
 32 Godra nan daroribar na akumakui,
 egha gavgavim na ganiga deragha nan garima,
 ki zui.
 33 A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min,
 mighsiabar pin mar deraviram arui.
 34 A midorozir arazibar nan sure gamizi,
 nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti.
 35 O God, ni uan oram na ganingizi, ki an girakirangin modozi, ni nan
 apanibar dafaribar ua na ini.
 Ni uan gavgavimin nan akura.
 Ni nan dimdiam baregha nan akurazi,
 ki gumazamizibar damazimin ziar ekiam iti.

- 36 Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an ghua,
apighsigha irizir puvati.
- 37 Ki uan apanibar agintighavira ikia ghua,
men suiragha me gasighasigha bar me agifa.
- 38 Ki me gazezi me kuabara ira,
nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge.
- 39 Nirara midorozim damuasa gavgavim na ganingi,
ezi ki me misogha me abirazi,
me nan dagarimningin apengan iti.
- 40 Ni nan apanibagh amizi,
me akiribagh ighegha na gasegha uam are.
Gumazir na gifongezir puvatiziba,
ki bar me gasighasiki.
- 41 Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava arai,
ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
Me Ikiavira Itir Godin diava arai,
ezi a men dimdiaba barazir puvati.
- 42 Ki bar me gasighasighizi,
me mati aminim nguazir minemeniam giveragha ghu.
Ki me dikabira me abini,
mati ki tuavimin nguazir beghneaziba dika zui.
- 43 Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura.
Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dapanimin oto.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha dar gari.
- 44 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin na baregha zuamira iza,
nan guamin uan teviba apirigha nan akam barasi.
- 45 Men gavgaviba bar givazi,
me nirizim ko agorogem sara na bagha izi.
- 46 Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti.
A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi,
kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam.
God nan akurvazimin ikia ua na inizi,
kamaghin, ki an ziam fam.
- 47 Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi.
A Kantrin Igharazibar Gumazamiziba isa nan apengan me ati.
- 48 A nan apaniba da ua na ini.
Bar guizbangira, Ikiavira Itir God,
ni nan apanibar damazibar ziar ekiam na ganingi.
Ni nan akurazi,
midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati.
- 49 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God,
ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki nin ziam fi,
onger akar nin ziam feba bangam.
- 50 Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na amisefe.
A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri.
A zurara nan apanguva mamaghira iti.
Nan gin otivamin ovavir boriba,

a kamaghira me damu mangivira ikiam.

19

God ingarizir biziba, an ziar ekiam en akakasi

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.

¹ Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar ekiam en akakasi.

Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an gun e geghara ghaze,
a bar deragha dar ingari.

² Arueba zurara sigha gara, bizir kamın gun miği.

Ezi dimagariba uaghan bizir kamın en akakagha ghuavira iti.

³ Aruem ko dimagarim mikimamin akaba puvatigha miğiir puvati.

E aningın miğirigiataba barazir puvati.

⁴ Ezi e aruem ko dimagarimin gara fofoziba isi.

Akam inigha izar gumazibar akatoribar otivir miğirigiaba,
da ghua nguazir kamın nguibaba bar dar otozi,
gumamaziba bar, men kuariba da baraki.

Overiamın pin, God aruem bagha purirpenir mamın ingari.

⁵ Aruem otogha anaga,

mati gumazim amuimın ikiasa bar akuegha, a itir danganim ategha
azenan izi.

Aruem anaga,

mati gumazir gavgavim itim pamtem ivemara bar akonge.

⁶ Aruem dikavigha overiamın miriamın anagava otogha

ua vongin uaghiri.

Ezi bizitam an fefer gavgavir kamın modoghan kogham.

⁷ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar guizbangira,

egha ikirimir aghuim e ganidi.

E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin akabar ikiam.

Ezi fofoziba puvatizir darasi,

a fofozir aghuim me ganidi.

⁸ Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en sure gami.

An akar kaba en sure damuti, e uan navir averiabar da bagh bar
akuegham.

An Akar Gavgaviba angazangarim e ganidi,

egha fofozir bar aghuim en nighnizibagh ariki.

⁹ Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim,

a bar deragha zuegha ikia mamaghira iti.

Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemezibar arazim,

a bar guizbangira deragha voroghira zui.

¹⁰ Godin akam bar deragha bar gol gafira.

E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin aghuimram oto.

Guizbangira, Godin akam,

golin isigha bar derazir avirim gafira.

Godin akam bar isingi, egha hani gafira.

A guizbangira bar hanin isingizim gafira.

¹¹ Ki nin ingangarir gumazim.

Nin akaba fofozim na ganidi,
ki dar gin zuima,
nan dabirabim bar dera.

12 Tinara uabi uan osimtizir an itibagh fogham?

O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki amizir maba, ki dagh fozir puvati.
Ni nan arazir kurar kaba batueghti,
ki nin damazimin zuegham.

13 Ki nin ingangarir gumazim, ni bar deragh na geghuv nan ganti,
ki uabi fer arazim ko akaba batozir arazir kuram,
bar na gativaghan marki.

Kamaghin ki arazir kuratam damuan koghiva,
deravira ikiti osimtiziba nan puvatigham.

14 O Ikiavira Itir God, nan ifongiam kamakin,

ni nan migirigiaba ko nan navir averiamin aven itir nighnizibagh fogh
dagh ifuegham.

O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin min itima, ki nin aven uabi modi.
Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20

Gumazim uabin akuragh midorozim damuasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira Itir God nin dimdiam ikaragh nin
akurvagham.

A en ovavim Jekopin God, a ni geghuv nin ganam.

2 A Saionin Mighsiamin ikia uan Dipenimin iti,
egh a uan akurvazim ni bagh anemadagh gavgavim ni daningam.

3 Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh nighnigh,
egh nin ofan bar isia mighiribagh ifuegham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

4 Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni dikafi,
God a isi ni daningam.

Bizir ni damuasa nighniziba,
a dar amighti da bar otivigham.

5 Ni uan apanibav sogh me abiraghti,
e bizir kam bagh bar akuegham.

E bizir kam ginighnigh uan Godin ziam fam.

E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir biziba,
an ada ikaragh da isi ni daningam.

6 Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God,
uabi uan atrivir a ua baghavira misevezir kam, an an akurvasi.

A uan Nguibar aghuimin ikia, an azangsiziba barasi.

Egha uan gavgavimin an akurvazima,
a midorozimin uan apaniba abiri.

- 7 Gumazir maba nighnizir gavgavim uan midorozir karisbar ikia ghaze, da men akurvaghäm.
Ezi marazi nighnizir gavgavim uan hoziabar ikia ghaze, da men akurvaghäm.
- Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira Itir Godin ziamin ikia kamaghin fo, a en akurvaghäm.
- 8 Gumazamizir kamaghin amiba, me asaghpora ira bar puvarisi.
E puvati.
E dikavigh tuivigh gavgavighäm.
- 9 O Ikiavira Itir God,
ni atrivimin akuraghti a uan apaniba abinigh.
E nin deir dughiabar,
ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21

God atrivimin akurazi, an an ziam fe

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar akonge.

Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira,
bizir kam bagha a guizbangira bar akonge.

2 Bizir a uan navir averiamin ifongeziba
ni a ganigha gifa.

Bizir a iniasa nin azarazir kam,
ni an anogoroghezir puvati.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

3 Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga,
atrivimin dapanir asuar me golin aghuimin ingarizim isa,
an dapanim garu.

4 A ikirimirir aghuim bagha nin azarazima, ni a isa a ganingi.
Guizbangira, ikirimirir a ikiamin dughiaba, da bar ruaragh iki,
mamaghira ikiam.

5 Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam iti.
Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiar kam a ganingi.

6 Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a gami,
egh ni deraviram a damu kamaghira ikiam.

Ni an boroghira ikiti,
a bizir kam bagh bar akuegham.

7 Atrivim nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
Godin Bar Pin Itir kam, an apangkuvighavira iti,
kamaghin atrivim tugh gavgavigh mamaghira ikiam.

8 Ni uan agharimin uan apanibar suigham.
Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir puvatizir darazir suigham.

- ⁹ An azenaram otogh izamin dughiamin,
avim bizibar isia da gevi moghin, a me agivagham.
Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men ataram,
mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuzi moghin, God me
agivagham.
An aningagharim avimin min men isi bar me gasighasigham.
- ¹⁰ Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin otivamiba, ni bar me misueghti me
arimighiregham.
Eghti men boritam ua nguazir kamin ikian kogham.
- ¹¹ Me arazir kuratabar pazi ni damuasa, nighnigha akam akirigha gifa.
Eghti men nighnizir kam, a dagheba puvatigham.
- ¹² Guizbangira, ni uan bariba men guamin dagh asavamangiti,
me raghiregh ari mangegham.
- ¹³ O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gavgavim sara iziti,
e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam fam.

22

*Gumazim osimtizim ikia akurvazim bagha dia, egha ighiam banga God
minabi*

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim gumamazizibav kemezi me tiarir
kamin ighiam bange, "Mizarazimin asizir dian amebam."

- ¹ O nan God, nan God,
ni tizim bagha na ataki?
Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha
nan akurvaghan aghua?
- ² O nan God, ki aruebar nin deima, ni na barazir puvati.
Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia tong avughsir puvati.
- ³ Ezi nirara bar deragha zueghe, arazir aghuibaram amua,
uan atrivir dabirabim gaperaghav itima, Israelia nin ziam fe.
- ⁴ Fomira en ovaviba nighnizir gavgavim nin iti.
Me nighnizir gavgavim nin itima,
ni men akurazi, men apaniba me abirazir puvati.
- ⁵ Me nin diava araima, ni men akuragha ua me ini.
Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam,
a pura ghuzir puvati.
- ⁶ Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura apizir kuramin min iti.
Gumamaziziba bar nan atara na dipova na dikabira, akiriba igha na
gasi.
- ⁷ Gumamaziziba bar nan gara akaba na gasa,
mizeba onga na garigha uan dapaniba roi.
- ⁸ Me ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti.
A manmaghsua nin akuragha ua ni inizir puvati?
God ni gifongegha ni bagha bar akonge,
egha manmaghsua a nin akurazir puvati?"

- 9 O God, ni nan amebamın navir averiamın na inigha azenan na atızı,
ki uan amebamın otem apavira itima,
ni na geghuva deragha nan gari.
- 10 Nan amebam na batezir dughiamın iza datirighın, ki nighnızir gavgavim
nın iti.
Nan amebam na batezir dughiamra, ni nan Godın iti.
- 11 Osımtızim bar nan boroghın izegha gıvazi,
nan akurvaghamin gumaziba puvati.
Kamaghın amızı, ni nan saghon ikian marki!
- 12 Nan apanir avırıba bulmakaun apurıbar mın na ekıarugha gıfa.
Me mati, Distrik Basanın bulmakaun gavgavıba.
- 13 Me, laion uan akam akara asızıba sogha dagh asıghasızı moghın,
me na gasıghasıghasava amı.
- 14 Nan gavgavıba bar gıfa,
mati me dipam nguazım gıngezi a ghua pura gıfa.
Nan namnamın agharıba bar nan apunapuni.
- Kendel purama emıra uaghırı moghın,
nan navir averiam purama amıragha uaghırı.
- 15 Nan kuarmızım mınır bıghızır mamın mın na mısıngı.
Ezi nan mızem iza nan akatorımın aven pura itoroghav iti.
- Ni na ataghızı,
ki nguazır mınemeniamın mın irıghav ikia bar ovengasava amı.
- 16 Gumazır kuraba bar na ekıarugha gıfa,
mati a fıaba bar asızım okarıgħa gıfa.
Me nan suemning ko dafarımning gıvıvaghası.
- 17 Nan agharıba bar azenım gırezi,
gumazır kaba nan ganıgha na dipova bar akongı.
- 18 Me nan korotıba tuiragh uarıra uarı danıngasa,
da bagħa satu gıkararai.
- 19 O İkıavıra İtır God, ni nan saghon ikian marki.
Ni nan Akurvazır Gumazım,
ni zuamıra izı nan akuragh.
- 20 Ni nan akuragħtı men midorozır sabam na atughan kogħam.
Ni nan akuragħtı, gumazır a fıabar mın itır kaba na mısuegħtı ki are-
megħan kogħam.
Kı angamıra ikıvıra ikıam.
- 21 Laionba asızır atıabav sogħa da apı mogħın, me na ağıvasa.
Egha bulmakaun atıabar mın uan kombar na gıvıvasa.
Kamaghın amızı, ni nan akuragh
men dafarıba da ua na inıgh.
- 22 Kı uan adarazır tongın ikı nın zıamın gun me mıkımam.
Gumazamızıba uarı akuvamın danganımın,
kı men tongın ikı nın zıam fam.
- 23 Kı kamagh mıkım suam,

“Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti darasi, ia an ziam fi.

Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning.

Ia Israelia, ia an damazimin tugh an ziam pirafi.”

24 Gumamazizir onganaraziba,

a men osimtizibar gara pura da ataghazir puvati.

A kamaghin migeir puvati, men osimtiziba pura biziba.

A men saghon itir puvati.

A men azangsziba barasi.

25 Gumamaziziba uari akuvagh nin ziam famin dughiamin,

ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam.

Egh gumamazizir nin atiatia nin apengan itibar damazimin,

ki fomira nin ofa damuasa akam akirizir biziba,

ki ni bagh dar damuam.

26 Gumamazizir onganaraziba,

me damasa ifongez moghin, dami bar izivagh ikiam.

Gumamazizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me an ziam pirafi.

Men naviba amiragh deraghvira iki mamaghira ikiam.

27 Nguazimin itir ikiziba bar,

me Ikiavira Itir God ginighnigh,

a bagh izi an guamin teviba apirigh an ziam fam.

28 Me fogh suam,

Ikiavira Itir God atrivimin ikia,

kantriba bar dar gumamazizibagh gativagha men gari.

29 Bar guizbangira, gumamazizir uarira uari feba, an guamin teviba apirigh an ziam fam.

Eghti gumamazizir ovengasava amiba,

me bar Godin guamin teviba apirigh an ziam pirafam.

30 Gumamazizir gin otivamiba, Ekiamin ingangarim damuam.

Gumamaziziba, uan ovavir borir gin otivamiba,

me an akamin gun me mikimam.

31 Gumamazizir men amebaba tighar me batamiba, me gin otivighti, me me mikim suam,

“God uabi uan gumamazizibar akuragha ua me ini.”

23

Ikiavira Itir God, a na geghuvir gumazim

Devit ighiar kam osiri.

1 Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimin min iti.

Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari.

Kamaghin ki bizitam in otevezir puvati.

2 A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi,

ki dagh isin irav iti.

A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima,

22:24: Onger Akaba 31:22; 69:17; 69:33; Hibrú 5:7 22:25: Onger Akaba 35:18; 40:9-10; 61:8

22:26: Onger Akaba 40:16; 69:32 22:27: Onger Akaba 2:8; 82:8; 86:9 22:28: Onger Akaba

47:7-8; Sekaraia 14:9 22:29: Onger Akaba 89:48 22:30: Onger Akaba 102:18; 102:28 22:31:

Onger Akaba 71:18; 78:6 23:1: Onger Akaba 34:9-10; Aisaia 40:11; Jon 10:11; 1 Pita 2:25 23:2:

Onger Akaba 36:8; Esekial 34:14; Akar Mogomem 7:17

ki dar boroghın avughsa iti.

³ A gavgavir igiam na ganıdi.

A fomıra uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin,
a na inigha tuavir aghuıbara zui.

⁴ O God, ni na ko iti.

Kamaghın, ki danganir zarımın mangıva ovevemın tuavir mıtarmemın
mangi,
egh bizir kurabar atiatingan kogham.

Ni uan asadivir aghorir sipsıbagh eghuvımın suirazi,

ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam.
Kamaghın, nan navım bar nan dera.

⁵ Ni na bagha daghem gamıgha azenara na dafazi,
nan apanıba bar nan gari.

Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi,
ni borem isa nan dapanım ginge.

Ezi nan itarım bar ızıvagha fasfagha iri.

⁶ Bar guızbangıra, nın arazir aghuım ko apangkuvir arazım,
dughiabar zurara na ko ikiam.

Eghti ki İkiavıra İtir Godın Dıpenımın iki
mamaghıra ikiam.

24

God a bar atrıvir ekiam

Devıt onger akar kam osiri.

¹ Nguazir kam ko an itir bizıba bar,
da bar İkiavıra İtir Godın bizıbara.

Ezi nguazımın itir gumazamızıba bar
uaghan an bizıbara.

² An ongarır konıbar aven matı akınır guarıba asegha,
nguazımın ingarıgha a isava dıpar kabagh ısın anefazi
a bar gavgafi.

³ Tinara İkiavıra İtir Godın mıghsıamın ghuavanangam?
Tinara an Dıpenımın aven mangam?

⁴ Gumazamızır kamagh amıba,
merara an aven mangam.

Men navır averıba ko, me amır arazıba ko, nıghnızıba zue,
egha asebar zıba fer puvatıgha,
ıgharaz darazi ko akam akırıgha egha gın me gifarır puvati.

⁵ Kamagh amır darası, İkiavıra İtir God deragh me damu,
ua me inıgh men akuragh me dıpon suam,
me nan damazımın dera, egha osımtızıba puvati.

⁶ Gumazamızır kamagh amıba, kar me God burı.
Me Jekopın Godın boroghıra ghua
a baghavıra iti.

23:3: Onger Akaba 5:8; 19:7; 85:13 **23:4:** Onger Akaba 16:8; 27:1; Aısaia 43:2; Maıka 7:14 **23:5:**
Onger Akaba 78:19; 92:10; Luk 7:46 **23:6:** Onger Akaba 25:7; 25:10; 27:4-6; 2 Korın 5:1 **24:1:**
Ua Me İni 19:5; Godın Arazıba 10:14; Onger Akaba 50:12; 1 Korın 10:26 **24:2:** Onger Akaba 104:5;
136:6; 2 Pıta 3:5 **24:3:** Onger Akaba 15:1 **24:4:** Onger Akaba 15:4; Aısaia 33:15-16; Matyu 5:8;
1 Timoti 2:8 **24:6:** Onger Akaba 27:8; 105:4

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- ⁷ Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh!
Ia tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
- ⁸ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
A Ikiavira Itir God uabi.
A gavgavir bar ekiam ikia
uan apanibav sogha me abiri.
- ⁹ Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh!
Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh.
Eghti Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itim aven izam.
- ¹⁰ Atrivir Gavgavir Bar Ekiam Itir kam, a tinara?
Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim,
a guizbangira Atrivir Gavgavir Bar Ekiam!
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

25

Gumazim, God an daroriba deragh dar ganiva a ko ikiasa, a God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God,
ki datirighin uan navir averiamin aven nin ziam fava nin azai.
- ² Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim nirara iti.
O God, nan nighnizir gavgavir kam pura mangighti ki aghumsighan
aghua.
Ni nan akuraghti,
nan apaniba na abiragh na dipovan kogham.
- ³ Gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham.
Gumazamizir pura nin akaba batoziba,
merara aghumsizim iniam.
- ⁴ O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh.
Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu.
- ⁵ Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure
damuti,
ki dughiabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam.
- ⁶ O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apanguvir arazir ni e gamiba,
da fomira ikia iza datirighin iti.
Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangivira iki.
- ⁷ Ki uan igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba,
ni dagh nighnighan marki.

O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangkufi,
kamaghin amizi ni na ginighnigh.

⁸ Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira.
Kamaghin amizi, a gumazamizir arazir kurabagh amiba,
a uan arazibar gin mangasa men sure gami.

⁹ Gumazamizir uari abira an apengan itiba,
a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram
ami.

Egha arazir a ifongezibar men sure gami.

¹⁰ Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgav-
ibar gin zuima,
an an apangkuvighavira iti.

Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati.

¹¹ O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar aviraseme.
Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi,
nan arazir kuraba gin amadagh.

¹² Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim,
Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti,
an an mangam.

¹³ Gumazir kam zurara dabirabir aghuim inivira ikiam.
Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti,
a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam.

¹⁴ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba,
a men namakam gami.

Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anekazi
me a gifo.

¹⁵ Ki zurara uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin gara a mizuai,
ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi.

¹⁶ O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgaviba bar gifa.
Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi.

¹⁷ Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva ghuavira iti.
Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki.

¹⁸ Ni nan osimtiziba ko mizazibar gan,
egh nan arazir kuraba gin amadagh.

¹⁹ Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha,
bar nan aghuagha guizbangira nan apanim gami.

²⁰ Ni nan akuragh deragh nan ganti,
me na abinti ki aghumsighan kogham.

Nirara nan akurvasi,
ezi ki ni bagha iza nin aven modi.

²¹ Nin araziba dera, egha bar guizbangira.
Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizua ghaze,

25:8: Onger Akaba 32:8; 86:5; 92:15 **25:9:** Onger Akaba 23:3; 27:11 **25:10:** Onger Akaba 40:11; 103:18 **25:11:** Ua Me Ini 34:9; Onger Akaba 79:9 **25:13:** Onger Akaba 69:36; Aghuzir Akaba 1:33; Jeremaia 23:6 **25:14:** Jenesis 17:1; Jop 29:4; Aghuzir Akaba 3:32 **25:15:** Onger Akaba 123:2; 124:7 **25:16:** Onger Akaba 69:16; 143:4 **25:17:** Onger Akaba 40:12; 107:6 **25:18:** Onger Akaba 31:7; 103:3 **25:19:** Onger Akaba 3:1-2; 9:13 **25:21:** Onger Akaba 41:12

ni zurara na geghuv deragh nan gan.

22 O God, ni uan gumazamiziba Israelia ua me inighti, osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26

Arazir kuratam itir puvatizir gumazim God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti, egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim.
- 2 O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim na danigh, deragh na gifogh.
- 3 Guizbangira, nin apangkuvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi.
Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui,
ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui.
- 4 Ki ifavaribagh amir gumazamiziba ko arua me ko apiav itir puvati.
- 5 Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha me gitavirasi.
- 6 O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze, ki osimtiziba puvati.
Egha ki iza nin ofa gamir dakozir miriamin arua nin ziam fe.
- 7 Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei.
- 8 O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge.
Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavir ekiam bar a gizivagha iti.
- 9 Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin, ni gin gumazamizir arazir kurabagh amiba avigh mangi na sara inigh mangan marki.
Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariagheriba, ni me sara na gasighasighan ki aghua.
- 10 Gumazamizir kaba,
me zurara arazir kurabar amuasavira ikia,
egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi.
- 11 Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati.
Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh.
- 12 Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi.
Bizitam na gasighasighsi damuva avegham.

Ki gumazamizir aviribar tongin iki,
egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27

Godin ziam fava a ko migeir migirigiba

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ikiavira Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim.
Ezi ki gumazitamin atiatingan kogham.

Ikiavira Itir God, a dipenir gavgavimin min na modogha na geghuva nan garima,
ki atiatir puvati.

² Mati afiam asizimin tuzibar amasava ami moghin,
nan apaniba na gasighasighsi iziva,
bizibagh asaghpor iregham.

³ Midorozir gumazir aviriba bar na ekiarughamin dughiamin, ki atiatingan kogham.
Nan apaniba na ko misoghsis izamin dughiamin,
ki nighnizir gavgavim Godin iki egh tugh gavgavigham.

⁴ Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir Godin azaragha gifa.

Bizir ki bar ifongezimra kara:

ki angamira itir dughiamin, ki an Dipenimrama aven ikiam.

Ki an ganganir aghuimin gan an boroghin iki bar akueghasa.

Ki an Dipenimin iki a baghvira ikiva an nighnizim gifofoghsis an azangam.

⁵ Eghti osimtiziba otivamin dughiamin
a uan Dipenimin bar deravira na modogham.

A na isi uan Purirpenimin aven na modogham.

A na isi dagiar gavgavimin pin mar na afagham.

⁶ Nan apanir na okarigha itiba, ki bar me abiragham.

Egh bar akongegh dimiva arang an Purirpenimin a bagh ofa damuam.

Egh onger akabar amu Ikiavira Itir Godin ziam fam.

⁷ O Ikiavira Itir God, ki nin deir dughiamin,
ni nan kuarkuvigh nan migirigiba baragh na ikarvagh.

⁸ O Ikiavira Itir God, ni kamagh na migia ghaze,

“Ni bar na nan boroghira izi na baghavira iki
na gifofoghsis nan azangsigh.”

Eghti ki ni ko ikisi bar nin boroghira mangam.

⁹ Ni uabi nan mongan marki.

Ki nin ingangarir gumazim, ni nan God, nan Akurvazir Gumazim.

Ni dughiar aviribar nan akurvasi.

Ni nan atar nan aghuagh, egh na ataghiraghan marki.

¹⁰ Dughiar mabar nan amebam ko afeziam akirim na gasaragha nan aghuaghuali,
ezi ni Ikiavira Itir God, ni na geghuva deragha nan gari.

- 11 O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni ifongezir araziba, ni dar nan sure damu.
Ki apanir aviriba iti,
kamaghin ni tuavir aghuimra nan akaghti ki an mangam.
- 12 Ni na ateghti nan apaniba na inigh me ifongezi moghin na damuan marki.
Me akar ifavaribagh amua egha atiatim na ganidi.
- 13 Nighnizir gavgavir kam nan ikiavira itima, ki kamaghin fo,
ki nguazir kam in angamira iki ganti,
God deraghvira uan gumazamizibar amuam.
- 14 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God in iki a bagh mizuam.
Nin navim osinan marki.
Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti
a izi nin akuragham.

28

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gavgavimin min na modozi,
ki nin apazangin itima ni na geghufi.
Ki uabin akurvaghsi nin dimamin dughiamin,
ni gumazir kuarir onganimin min na baraghan koghan marki.
Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baraghan koghti,
ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham.
- 2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghsi uan dafarimning fegh
nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti,
ni nan kuarkuvigh nan akuragh.
- 3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba
bar ikufi,
ni gumazir kamaghin amiba sara na abiraghan marki.
- 4 Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir
kuram me daning.
Bizir kurar manam me a gami,
ni anarira ikaragh uam a isi ivezimin min me daning.
- 5 Ikiavira Itir God me bagha amizir ingangarir ekiaba me dagh nighnizir
puvatigha ghaze,
a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puвати.
Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham.
- 6 Ki Ikiavira Itir God in ziam fe.
Guizbangira, ki uabin akurvaghasa a ko mikemezi a na baraki.
- 7 Ikiavira Itir God uabi gavgavim isa na ganiga,
nan oramin min ikia na modi.
Ezi ki nighnizir gavgavim an iti.
A nan akurvagha na gamima,
ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha

27:11: Onger Akaba 5:8; 25:4; 86:11 27:12: Godin Araziba 19:18; Matyu 26:60; Aposel 9:1

27:13: Jeremaia 11:19 27:14: Onger Akaba 62:5; Aghuzir Akaba 20:22; Aisaia 25:9 28:1:
Onger Akaba 83:1; 88:4; 143:7 28:2: Onger Akaba 5:7; 138:2 28:3: Onger Akaba 26:9; 55:21;

Jeremaia 9:8 28:4: 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 18:6; 22:12 28:5: Jop 34:27; Aisaia 5:12

28:7: Onger Akaba 13:5; 18:2; 22:4

onger akabagh amua a minabi.

⁸ Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi men gavgavim.

Egha atrivir a ua bagha inabazim,
a uabi a geghuva deragha an akurvasi.

⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar akuragh.

Kar gumazamizir ni ua baghavira inabaziba,
ni deraghvira me damu.

Ni sipsipbar garir gumazimin min,
me inigh me ater mangi,
deragh men gan kamaghira iki.

29

Godin dimdiam, e aminim ko amozir ekiamin aven a barasi

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba,

ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Ia an gavgavim ko an ziar ekiam bagh bar akongegh.

² Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim.

Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi.

³ Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi.

Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi.

An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagha da avara.

⁴ Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti.

A dagarvazima, gumazamiziba a baragha an atiatia an ziam fe.

⁵ Ikiavira Itir Godin dagarvazima,

an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaba apiragharisi.

⁶ A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi,

da bulmakaun nguzibar min uari ekura uanaga izaghiri.

A Hermonin Mighsiam gamizi,

a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri.

⁷ Ikiavira Itir Godin tiarim otiva

onimarim gamima a taghtasi.

⁸ Ikiavira Itir Godin tiarim,

a gumazamiziba puvatizir danganim gamima, a nighava agoi.

Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganim gamizi,

a puvira nighava agoi.

⁹ Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima,

da agoa otamin dughiaaba ataghiragha puram oti.

Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba

purama asiaghira iri.

Ezi Godin Dipenimin aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze,

“God uabira gavgavim ko ziar ekiam iti!”

¹⁰ Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh
ativagha dar gari.

A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam.

¹¹ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavim me ganiga,

deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganidi!

30

Gumazir mam God minaba a ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba.

¹ O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi,
ni ua na fegha anabogha nan akura.

Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati.

Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe.

² O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki uabin akurvaghasa nin dei,
ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera.

³ O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghugha gifa.

Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi.

⁴ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu
an ziar bar zuezim fi.

Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi.

⁵ Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti.

Ezi dughiar e nguazir kamin itimin,

a uan navim sara e gifongegha deragha e gami.

Dimangan en temeriba iregham,

egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham.

⁶ Ki deragha ikia ghaze,
“Bizitam na munamadaghan kogham.”

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi,
ki mati mighsiar mam tugha gavgafi.

Ni nan modozir dughiamin,

ki bar puvirama atiati.

⁸ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia
pamten nin dia nin azai.

Ekiam, ni nan akuragh.

⁹ Ki oveghti bizir aghuir tizitam otogham?

Ki ti dagiar torimin magirighti, bizir kam tinan akuragham?

Gumazamizir oveaghueziba me ti ua nin ziam fam?

Me ti ua dikavigh mikim suam, ni me mikemezi moghira zurara ni me
bagha deragha bizibagh ami?

Bar puvatigham.

¹⁰ O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan apangkufigh.

O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazimin iki!

¹¹ Ni nan navir osimtizim batoghezi

ki bar akuegha ighiabagh ami.

Ki faragha azirakar korotiaba aghui,

ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba suegha,
nan azirakam oteghavkinizi nan navim derazi ki bar akonge.

¹² Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan kogham.

Ki uan navir averiamin onger akabar amu egh nin ziam fam.
Egh zurara ni minabivira ikiam.

31

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba a deragha men gari

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti

ni na geghuv deragh nan ganasa, kamaghin ki ni bagha ize.

Ni na ateghti nan apaniba na abinti,

ki aghumsighan kogham.

Ni zurara arazir aghuim gami.

Egh ni uan arazir aghuir kamın gin mangi nan akuragh!

² Ni nan dimdiam baregh zuamira nan akuragh!

Ni dagiar ekiamin min na modogh.

Ni divazir gavgavimin min iki na ekiarughti,

nan apaniba na abinan kogham.

³ Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiamin min iti.

Ni nan divazir bar gavgavimin min ikia deragha na geghufi.

Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira mikemezi moghin,

ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan akua na geghuv.

⁴ Ni nan danganir mogomemin min iti.

Nan apaniba modogha na bagha gurazir azuazir kam,

ni nan akuraghti a nan suighan kogham.

⁵ O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin dafarim garisi.

Ni guizin arazibagh amir God,

ni nan akuragha ua na inigha gifa.

⁶ Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba fer gumazamiziba,

ni bar men aghua.

Ezi ko,

ki nighnizir gavgavim nin iti.

⁷ Ni zurara nan apangkufi,

kamaghin ki ni bagha bar akonge.

Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar dar gari.

Egha nan navir averiamin aven itir osimtiziba,

ni bar dagh fo.

⁸ Ni nan akurazi

ki apanibar dafaribar itir puvati.

Ni nan akurazi ki deragha iti.

⁹ O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia,

egha azia ghua nan damazimning bezi,

nan gavgaviba bar gifa.

Kamaghin, ni nan apangkufigh.

¹⁰ Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirim otefe.

Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar ruarimin ikeghan kogham.
Osintizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati.

Nan agharapaniba nan amiraghamirasi.

11 Nan apaniba na dipova na migei.

Ezi nan namakaba nan aghuagha akar kurabar na migei.

Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze,

God ivezir kuram a ganidi.

Ki tuavimin zuir dughiabar,

gumaziba nan gara nan ari.

12 Gumazim aremezi gumazamiziba bar a gin amadazi moghin,
me na gin amada.

Ki mati, nguazir minem bighizi,

me na makuni.

13 Ki orazi, apanir aviriba uari akuva girakirangin moghin aghumra uariv
gei.

Me atiatim na daningasa uari akuva na gasighasighasa akam misosi.

Egh na misueghti ki aremeghasa uariv gei.

14 O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ki nighnizir gavgavim nin iti.

15 Ki datirighin itir ikirimirir kam,
ki a isa nin dafarim gati.

Ni nan akuragh

nan apanir nan agintizibar dafaribar ua na inigh.

16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam na mituazi an angazangarim na
gisirazi moghin,

kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira iki.

Ni zurara nan apangkuvighavira iti.

Kamaghin, ni nan akurvagh!

17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsis, ni nan akuragham.

Ni apanibar amamangatighti me na abiraghti ki aghumsizim inian
marki.

Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh.

Me mar oveng mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magari,
egh akabar kumigh iki.

18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha,
gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei.

Egha ifavarir akabav gei.

Ni me gasighasighti, me uam akaba akaran kogham.

19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba,
ni men akurvaghasa bizir aghuir aviriba me bagha dagh ami.

Gumazir nighnizir gavgavim nin ikia nin aven modiba,

ni deravira me gami.

Egha gumazamizibar damazibar ni zurara men akurvasi.

20 Men apaniba me gasighasighasa akabar kiri,
eghti dughiar kamin, ni me avaragh deraghvira me geghuvti
me me gasighasighan kogham.

Me nin dafarimin apengan ikiti,

apanibar akar kuraba me gasighasighan kogham.

- ²¹ Ikiavira Itir God bar nan apangkufi,
ezi ki ghaze, ki an ziam fam!
Nan apaniba na ekiarugha na gasighasighasava amima,
God uan gavgavimin nan akurazi ki deravira iti.
- ²² Ki faragha bar atiatigha kamagh nighnisi,
Ikiavira Itir God, ni na batoghezi ki ua nin boroghin itir pu
Puvati, ni nan ararem baregha nan akura.
- ²³ Ia gumazamizir God baghavira itiba,
ia bar moghira a gifongegh!
Gumazamizir zurara an gin zuiba,
a bar deraghavira me geghuva men gari.
Egha gumazir uari fa akaba batoziba,
a ivezir kuram me ganidi.
- ²⁴ Ia gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
ia uan navibar aven atiatingan kogh,
egh tugh gavgavigh mamaghira iki.

32

Gumazim uan arazir kurabar gun God migeima, an an arazir kuraba gin amada

Devit onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

- ¹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
- ² Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira
ikian koghti,
arazir ifavaritam an ikian kogham,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.
- ³ O God, ki uan arazir kurabar gun ni mikemezir puvatigha,
dimagariba ko aruebar ara kamaghira ikia
ghua nan aghariba bar nan amira.
- ⁴ Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na ganingizi
nan gavgaviba bar gifa.
Mati aruer ekiam nguazim gaboima a bar misingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁵ Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar gun Ikiavira Itir God mikemezi,
an ada gin amadagha gifa.
Egha ki uan arazir kuratam modozir puvati,
ki bar da aghurigha ni mikeme.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁶ Kamaghin dera, nin gumazamiziba osimtiziba bativ,
egh zurara ni ko mikimti,
osimtizim aperiar ekiamin min me avigh mangisi izi,
me avigh mangighan kogham.

⁷ Nirara nan mogomer danganim,
ki nin aven modima osimtiziba na abirir puvati.

Ki osimtizibar aven itima,
ni na ekiarugha nan akurvasi.

Kamaghin ki pamten dia ighiabagh amua nin ziam fe.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,

Tuavir ni mangamim,

ki nin sure damu deragh ni gegharaghti, ni an mangam.

Ki deravira nin sure damu egh nin gan ni geghuvam.

⁹ Ni hoziaba ko donkibar min onganan marki,
mati me ain ko benir ruaribar men akabagh aghuigha me getuima me
izi.

Puvatighti me izeghan kogham.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba osimtizer aviriba bativam.

Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me zurara an apangkuvir ekiamin aven deragh ikiam.

¹¹ Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba,

Ikiavira Itir God ia bagh amizir biziba, ia da bagh naviba deragh bar
akongegh.

Ia Godin damazimin zuezir gumazamiziba,
ia bar pamten dim mikim bar akongegh.

33

Godin ziam fer onger akam

¹ Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira Itir God ia bagha amizir bizir aghuim
bagh bar akongegh.

Arazir kam bar dera:

ia an akam baragha an gin zui darasi, ia an ziam fi.

² Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim misogh,

Ikiavira Itir God bagh ighiam damu an ziam fi.

³ Ia onger akar igiaba osirigh da bangi,

egh deragh gita misoghti an ararem deraghti,
ia bar akongegh pamten dim mikim.

⁴ E fo, Ikiavira Itir Godin akam a guizbangira iti.

32:6: Onger Akaba 46:1-3; 69:1; 69:13

121:7 **32:8:** Onger Akaba 25:8; 33:18

32:11: Onger Akaba 7:10; 64:10; 97:12

32:7: Gumazir Dapaniba 5:1-31; Onger Akaba 31:20; 91:1;

32:10: Onger Akaba 16:4; Aghuzir Akaba 13:21; Rom 2:9

- Ezi an akam mikemezi moghira, a zurara guizin arazibar gin ghua ingangariba bar dagh ami.
- 5 Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko guizin araziba bar dagh ifonge. An apangkuvir arazim, nguazimin itir gumazamiziba bar me ave.
- 6 Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem ko iakinim ko mikoveziba, ko overiamin pin itir biziba bar otivigha iti.
- 7 Gumazim dipam isa itam guruizi moghin, an ongarim isa danganir vamiran anekufa. Egha ongarim gamizi a bar konegha nguazimin apengan itir danganimin vin mar iraghu.
- 8 Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godram atiating an apengan iki.
- 9 A mikemezi nguazir kam puram oto. An Akar Gavgavim mikemezi, biziba bar nguazir kam in ofiti.
- 10 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba damuasava nighnizir biziba, Ikiavira Itir God dagh amima da ghua puvarisi. Ikiavira Igharaziba damuasa akabav sozir migirigiaba, an adar tuaviba apiri.
- 11 Ikiavira Itir God damuasava amir biziba, da gavgavigh mangivira ikiam. A uan navir averiamin aven itir nighnizim giraghan kogham. An nighnizim zurara ikivira ikiam.
- 12 Kantrin tam God baghavira ikiti, Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham. Kantrin kam in gumazamiziba God ua baghavira me ginaba.
- 13 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, nguazimin itir gumazamiziba bar men gari.
- 14 A uan Nguibamin ikia, egha nguazimin bar deragha en gari.
- 15 A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh ariki, egha bizir me amiba a bar dagh fo.
- 16 Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti, me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham. Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavimin apaniba abiraghan kogham.
- 17 Midorozir hoziam midorozir gumazimin akuraghti, a uan apaniba abiraghan kogham. Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham.
- 18 Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir God in atiatia an apengan itiba, an damazim men iti.

33:5: Onger Akaba 11:7; 37:28; 119:64 **33:6:** Jenesis 1:14-19; 2:1; Onger Akaba 104:30; Hibru 11:3 **33:7:** Ua Me Ini 15:8; Josua 3:16; Onger Akaba 78:13 **33:9:** Onger Akaba 148:5 **33:10:** Onger Akaba 2:1-3; Aisaia 8:10; 19:3 **33:11:** Jop 23:13; Onger Akaba 40:5; Aghuzir Akaba 19:21; Aisaia 55:8 **33:12:** Godin Araziba 7:6; Onger Akaba 28:9; 144:15 **33:13:** Jop 28:24; Onger Akaba 11:4; 14:2 **33:14:** 1 Atriviba 8:39; 8:43; Onger Akaba 102:19 **33:15:** 2 Eghaghaniba 16:9; Jop 10:8; Onger Akaba 119:73 **33:16:** Onger Akaba 44:6; 60:11 **33:17:** Onger Akaba 20:7; 147:10; Aghuzir Akaba 21:31 **33:18:** Jop 36:7; Onger Akaba 32:8-10; 1 Pita 3:12

Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim an apanguvir arazimn iti.

¹⁹ A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam.

Mitiriam aghamin dughiam otoghti,
a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham.

²⁰ E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva,
nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam.

A en oramin min iti,

ezi e an aven modima a en akurvasi.

²¹ E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimn iti.

Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegham.

²² O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim
bagha mizuai.

Kamaghin amizi ni en apanguvigh mamaghira iki.

34

God bar deragha Devit gamizi, an an ziam fe

Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke.
Devit uamategha ghugha onger akar kam osiri.

¹ Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.

Ki an ziam fi mamaghira ikiam.

² Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin,

ki a minabava a bagha bar akonge.

Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh,

men naviba bar moghira deragham.

³ E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva,

egh an ziam fam!

⁴ Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim
baraki.

A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimn iti.

⁵ Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,

me bar akongegh.

Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighiti

me aghumsighan kogham.

⁶ Gumazamizir onganarazibagh amiba

Ikiavira Itir God ko migeima,

a me baragha men osimtizar aven deragha men akurvasi.

⁷ Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me
apaza men akurvasi.

Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham.

⁸ Ia kamaghin ganigh fogh suam,

Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera.

Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki,

egh a deragh iki bar akuegham.

⁹ Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia an atiating an apengan iki.

33:19: Jop 5:20; Onger Akaba 37:19; Aposel 12:11 33:20: Onger Akaba 62:1; 115:9; Aisaia 8:17

34:1: 1 Samuel 21:13-15; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; 2 Tesalonika 1:3; 2:13 34:3: Onger Akaba

69:30; Luk 1:46 34:4: Onger Akaba 18:6; Matyu 7:7; Luk 11:9 34:6: Onger Akaba 3:4; 34:17-19

34:7: 2 Atriviba 6:17; Daniel 6:22; Sekaraia 9:8; Hibru 1:14 34:8: Onger Akaba 2:12; 1 Pita 2:3

34:9: Onger Akaba 31:23

- Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitamîn otevezir puvati.
 10 Dughiar mabar laionin nguziba dagheba puvatizi,
 mitiriaba men azi.
 Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia an apengan itiba,
 me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvati.
- 11 Nan boriba, ia izi na baraghti
 ki ian sure damuti,
 ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.
- 12 Nin dabirabim deraghasa ni ifongez, o?
 Ni dughiar ruarimin iki bar akongeghasa ifonge?
 Are!
- 13 Ni kamaghin ikisi, akar kurabav kiman koghiva
 ifavarir akaba atakigh.
- 14 Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibara damu.
 Egh navir amirizimin gumazamizir igharaziba ko ikisi
 gavgavigh mamaghira iki.
- 15 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba,
 a deragha men gara, men arareba barasi.
- 16 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 a me batogha men aghua.
 Kamaghin, me oveghti
 gumazamiziba ua me ginighnighan kogham.
- 17 Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba,
 me Godin deima a me barasi.
 A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati.
- 18 Gumazamizir naviba osia itiba,
 Ikiavira Itir God bar men boroghira iti.
 Egha gumazamizir osimtizir ekiar me abinasava amiba,
 a men akurvasi.
- 19 Osimtizir bar aviriba gumazir aghuiba batifi.
 Ezi Ikiavira Itir God men akurvazima
 osimtizir kaba me abirir puvati.
- 20 Ikiavira Itir God guizbangira men akurazima,
 men agharitam dipiriaghizir puvati.
- 21 Gumazamizir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram.
 Godin damazimin derazir gumazamiziba,
 God men apanibagh asighasigham.
- 22 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba,
 a ua me iniam.
 Egh gumazamizir a bagha ghua an aven modiba,
 a deragh men ganti,
 me ovengan kogham.

34:10: Jop 4:10-11; Onger Akaba 84:11 **34:12:** 1 Pita 3:10-12 **34:13:** 1 Pita 2:22 **34:14:**
 Aisaia 1:16-17; Rom 12:18; Hibru 12:14 **34:15:** Jop 36:7; Onger Akaba 34:6; 34:17 **34:16:** Aghuzir
 Akaba 10:7; Jeremaia 44:11; Amos 9:4 **34:17:** Onger Akaba 34:6; 34:15; 34:19; 145:19-20 **34:18:**
 Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; 66:2 **34:19:** Aghuzir Akaba 24:16; 2 Timoti 3:11-12 **34:20:**
 Jon 19:36 **34:22:** 2 Samuel 4:9; 1 Atriviba 1:29; Onger Akaba 103:4

35

Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

¹ O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba,
ni men atar me ko misogh.

² Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh,
uan oramin suiragh izi nan akuragh.

³ Ni uan afuzim ko ghuaram inigh izi
gumazir nan agintiziba ko misogh.

Ni na mikim suam,
ki nin Akurvazir Gumazim!

⁴ Gumazir kaba na misueghti ki aremeghasava ami.
Ni me abiraghti me aghumsikigh.

Me na gasighasighasa akabav sosi.
Ni men agintigh me damighi
me okam nighnigh.

⁵ O Ikiavira Itir God, aminim pipiabagh ivai da migha zui moghin,
nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh.

⁶ Ikiavira Itir Godin ensel me batueghti me mangi.
Tuavir me zuir kam, an a damighi aminim an pirighi
a bar apighsigham.

⁷ Ki arazir kuratamin me gamizir puvati,
ezi me nan suighasa modogha azuazim ati.
Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa.

⁸ Me foghan koghti,
ni me damighi, dughiar bar kuram me batogham.

Me na gasighasighasava atizir azuazir kam,
a meraram asighasigham.

⁹ Ki kamagh fogh suam,
Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham.

¹⁰ Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam,
"O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati.
Gumazamizir gavgaviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi.
Gumazamizir onganarazibagh amiba, ni deravira me geghufi.

Ezi gumazamizir gavgavir bar ekiaba itiba
me gasighasighasa amuava avenge."

¹¹ Gumazamizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin
aven akam na gasa na migei.

¹² Ki arazir aghuibara me gami, ezi me arazir kurabar na gami.
Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar osemi.

¹³ Me arer dughiaabar, ki men apanguva azirakar korotiaba aghua uabi
abiragha,
me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei.

¹⁴ Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha
a bagha God ko migei.

Nan amebam aremezi ki an apanguvigha a bagha aziagha rui moghin,
ki me bagh azi.

- 15 Ki osimtizimín irizir dughiamín,
me uari akuva na dipova na migia bar akonge.
Gumazamizir ki fozir puvatiziba,
me puram akaba na gasa na migia ghuavira iti.
- 16 Me arazir bar kurabar gin ghua,
osimtizim na garigha dibovir akabar na migiavira iti.
Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi.
- 17 O Ekiam, ni dughiar bar ruarimín me mizua itima me kamaghíram ami.
Ni manadizoghín bizitam damuam?
Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham.
Me laionbar mín amua na misosi,
ni men dafaribar ua na inigh.
- 18 Ni kamaghín damighti, nín gumazamizir aviriba uari akuvamin
dughiamín,
ki men tongin ni minamam.
Guizbangira, ki gumazamizir aviribar tongin nín ziam fam.
- 19 Gumazamizir maba pura nan apanim gami.
Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki.
Men na bagha naviba pura men ikufi.
Kamaghín, ni me ateghti me osimtizir na gariziba bagh,
damaziba ighighiri na dipov bar akueghan marki.
- 20 Me tong igharaz darazi ko dabirabir aghuimín ikiasa migeir puvati.
Me gumazamizir nímira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha
uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua
me gasighasighasavira uariv gei.
- 21 Me pamten migia akaba na gasa ghaze,
“Bar guizbangira, e nín gari
ni arazir kurabagh ami!”
- 22 O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghín amiba ni uabi men ganigha gifa.
Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki.
Ni nan saghon ikian marki.
- 23 O Ekiam, ni nan God,
ni osegh dikavigh izi,
gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikim.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni nan God, nín araziba da bar dera.
Ni uan arazir aghuibar gin mangi nan akuraghti
nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati.
Ni me ateghti
me nan osimtizimín gan bar akongeghan marki.
- 25 Ni men amamangatighti
me kamagh mikiman marki,
“Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim, an otogha gifa!
E bar a gasighasigha gifa.”
- 26 Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba,
ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh.
Me nan ziam abira uan ziaba fe.
Ni men ziaba abin aghumsizim me daning.

- 27 Ezi gumazamizir maba kamaghin ifonge, ni na dipon suam ki nin damazimin dera.
 Gumazamizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam,
 "Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
 God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam.
 Bizir kam bagh a bar akongegh."
 28 Eghti ki nin arazir aghuubar gun mikim,
 egh dughiabar zurara nin ziam fi
 mamaghira ikiam.

36

Gumazir kurabar arazir kuraba

- Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri.
 An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.
 1 Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi.
 Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati.
 Bar puvati.
 Me bar akirim ragha God gasara.
 2 Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha uari uan ziaba fe.
 Me kamaghin fozir puvati,
 God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham.
 3 Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari.
 Egha arazir aghuubara amuamin fofozir aghuitam itir puvati.
 4 Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi.
 Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi.
 Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati.

Godin arazir aghuim

- 5 O Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekevegha uanaga overiamin suira.
 Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim gighavkirir puvati,
 ezi nin arazir kam uaghan bar ekevegha uanaga,
 overiamin itir ghuariabar suira.
 6 Nin arazir aghuim bar ekevegha mighsiar ekiabar min tughav iti.
 Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati.
 An ongarimin min bar konegha vin mar iraghu.
 O Ikiavira Itir God, ni gumazamiziba ko asiziba virara deravira me geghuva men gari.
 7 O God, nin apangkuvir arazim bar derazi e bar a gifonge.
 Gumazamiziba bar ghua nin aven modi.
 Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimningin apengan ghua modi.
 8 Nin Dipenimin dagher aviriba itima,
 nin gumazamiziba apa izivagha mamaghira iti.
 Mati ni uan faner aghuimin gumazamizibar amamangatizi, me anepi moghin,
 ni bizir aghuir bar aviriba e ganidi.
 9 Biziba bar, ni dar ikirimirim mingarim,
 mati dipar ikirimirir aghuim anidim.

Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin,
e deravira bizibar gari.

¹⁰ Gumazamizir ni gifoziya, ni men apangkuvigh kamaghira iki.
Gumazamizir nin damazimin deraziba, ni deragh me damu.

¹¹ Ni gumazir uari fava akaba batoziba ateghti,
me na dikabinan marki.

Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghti,
me nan agiraghti ki aran kogham.

¹² Ia gan.

Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimin fueghav iti.
Me ua dikavan kogham.

37

God gumazamizir aghuiba deragh me damuva, gumazamizir kuraba pazi me damuam

Devit onger akar kam osiri.

¹ Ni gumazamizir kuraba amir araziba bagh nighnigh osiman marki.
Egh me amir bizibar gan navim dikavan marki.

² Guizbangira, me graziba midii moghin zuamira misigham.
Egh ter afarir gariba imua midii moghin,
zuamira misigh puvarigham.

³ Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,
egh arazir aghuibar amu.
Egh ni nguazir kamin iki deragh ikiam.

⁴ Ni Ikiavira Itir God bagh bar akueghti,
a bizir nin uan navir averiam ifongeziba ni daningam.

⁵ Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh,
egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin akuragham.

⁶ A nin arazir aghuim damighiti,
nin arazir aghuir kam,
aruem aruer arizimin isiragha gavgavizi moghin isiragham.

⁷ Ni Ikiavira Itir Godin damazimin uabin asugh a mizuamti,
a nin akuragham.

Gumazamizir taba uan nighnizibar gin mangi bizir aghuir aviriba initi,
ni men gan navim dikavan marki.

Eghti gumazamiziba arazir kurabar amuti,
ni dagh nighnigh osiman marki.

⁸ Ni atar egh osiman marki.
Bizir kaba ni gekuighiti ni arazir kuram damigham.

⁹ Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me uan nguazimin iki deraghvira ikiam.
Eghti gumazamizir kuraba bar ikuvigham.

¹⁰ Dughiar ruarim puvatighiti,
gumazamizir arazir kurabagh amiba pura puvarigham.

Ni men nguibar me buriva
men apighan kogham.

¹¹ Gumazamizir uari abira aghumra itiba,

- me deragh uan nguazim dapiagh
bizir aviriba inigh bar akuegh ikiam.
- 12 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me gumazamizir aghuibagh asighasighasava amua,
men atara atariba kuskusi.
- 13 Ekiam kamaghin fo,
gumazamizir kuraba givaghamin dughiam a izi.
Kamaghin a men ingaravati.
- 14 Gumazir kuraba uan midorozir sababa asia,
egha beniba uan pibagh afi.
Me gumazamizir onganarazibagh amiba ko, asaghasaziba ko, gu-
mazamizir aghuibagh asasa.
- 15 Puvatigham.
Men midorozir sababa raghiregh merara misueghti me
arimighiregham.
Eghti men piba, bar moghira dipirighiregham.
- 16 Gumazir aghuimin bizir muziarim,
a gumazamizir kurabar bizir aviribagh afira.
- 17 E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar gavgavim agivaghham.
Egh a gumazamizir aghuiba deragh me geghuv men ganam.
- 18 Ikiavira Itir God gumazamizir an akamin gin zuiba,
a deravira me geghuva men gari.
Ezi nguazir me itim, a bar moghira men nguazimin min iki
mamaghira ikiam.
- 19 Me dughiar kurabar osimtiziba bativan kogham.
Egh dagheba oteveghamin dughiamin, me dagheba oteveghan kogham,
me dami mamaghira ikiam.
- 20 Eghti gumazamizir kuraba me bar ikuvigham.
Ikiavira Itir Godin apaniba, me graziba ko akimarir aghuibar min bar
iregham.
Me migharimin min dughiar otevimin iki
mangigh bar puvarigham.
- 21 Gumazir kuram, a pura gumazibar biziba isa da ikarvazir puvati.
Gumazir aghuim, arazir aghuibagh amua
pura biziba isa gumazir igharazibagh anidi.
- 22 Gumazamizir Ikiavira Itir God deragha amiba,
me nguazir kam inigh deraghvira an ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin gumazamiziba,
me puvarigham.
- 23 Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gumazamiziba daruasa
me bagha tuavim ati.
A gumazitamin arazim bagh bar akongeghiva,
an a geghuv gavgavim a daningti, a tugh gavgavigham.
- 24 Ikiavira Itir God uan dafarimin gumazamizir kabar suiragh men
akuraghti,
me ua dikavigh tuivigham.
Kamaghin gumazamizir kaba irighsi damuamin dughiam,
me bar ireghan kogham.
- 25 Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki ghurigha gari,
God akirim ragha gumazir aghuitam gasarazir puvati.

- Ki uaghan garima,
men boriba dagheba puvarigha da bagh azangsighizir puvati.
Bar puvati.
- 26 Gumazamizir aghuiba zurara apanguva biziba isa pura gumazamiz-
ibagh anidi.
Ezi God bizir bar aghuiba isa me ganidi moghin, a boriba isa me
ganidima
me bar akonge.
- 27 Ni uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh,
egh arazir aghuibara amu.
Egh ni zurara deravira nguazir kamın ikivira ikiam.
- 28 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibara ifonge.
Kamaghin, a uan gumazamiziba me ataghirazir puvati.
A dughiabar zurara me geghuva arazir aghuibara me gami.
Egh a gumazir kurabar boribagh asighasigham.
- 29 Gumazamizir aghuiba, God me ganingizir nguazim inigh,
a dapiagh iki mamaghira ikiam.
- 30 Gumazamizir aghuiba, migirigiar aghuibaram ami.
Men migirigiaba bar moghira nighnizir aghuiba ikia
guizin arazimin gumazamizibar akurvasi.
- 31 Me uan Godin Akar Gavgavim isa
uan navir averiabagh atigha,
deragha arui.
- 32 Gumazir kuram gumazir aghuim misueghti an aremeghasa,
a bagha mizua gara iti.
- 33 Ikiavira Itir God gumazamizir aghuiba ataghirazima,
apaniba me misozi me ariaghirir puvati.
Gumazir kuram gumazir aghuim isi kot datighti,
Ikiavira Itir God gumazir aghuim ateghti,
gumazir kuram kotin aven a gafiragh anebiraghan kogham.
- 34 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizumiva an akabar gin
mangi.
Ni kamaghin damuti a ziar ekiam isi ni daningam.
Eghti nguazir a ni ganingizir kam ni a iniam.
Egh ni uabi ganti a nin apanibagh asighasigham.
- 35 Ki gumazir kuramin garima, a gavgavir ekiam iti.
A Lebanon kantrin temer sidan min ekevegheba tughav ikia,
temer igharaziba bar dagh afira.
- 36 Ki gin uamategha zuima, gumazir kam ua itir puvati.
Ki a bagha gara,
bar an apizir puvati.
Bar puvati.
- 37 Gumazamizir Godin damazimin deraziba, me osimtizitam itir puvati.
Ni men gan foham.
Me navir amirizimin ikia deraviram apiazi,
men ovavir boribar dabirabim deragha ikia mamaghira iti.
- 38 Gumazamizir kuraba me bar puvarigham.
Eghti men ovavir boriba uaghan bar geveggham.

- ³⁹ Ikiavira Itir God uabi, gumazamizir an damazimın derazibar akura.
Me osımtızibar aven ikiava, a baghavira ghua an aven modima,
a me geghuva deragha men gari.
- ⁴⁰ Ikiavira Itir God men akuragha ua me ini.
Me an boroghın ikia an aven modi.
- Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar uam me inizi,
me deraghavira iti.

38

Gumazim osımtızim ikia, God ko mıgei

Devit kamaghın ifonge, God an osımtızibar gan dagh nıghnıgham. Kamaghın an onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni aningagharım iki, egh nan ataran marki.
Ni adarım nan iki, egh ni ıvezir kuram na danıngan marki.
- ² Ni uan barıbar na gasegha,
na abırazi ki iraghu.
Ni uan agharımın na misoghezi, ki iraghu.
- ³ Ni adarım nan itima, ki mızazir ekiam isi.
Nan arazir kuram bangın,
nan namnam arımarıam bar anevara.
- ⁴ Nan arazir kuraba bar na avaragha gıfa,
ezi osımtızir kaba mati ki bizir avırır maba ateri ezi da bar oseme.
Ezi kamaghın, ki da ateran iburaghuburaki.
- ⁵ Ki arazir onganır bar kuram gamı.
Kamaghın amızı, nan mıkarzımın itir duaba emimizıba ikia bar kuri.
- ⁶ Nan navır averıam osımtızir ekiam ikia, egha bar moghıra na itaragha ghuaghıri,
ezi ki nguazımın fuaghav iti.
Ki dughiabar zurara a gınıghnıgha aziavıra iti.
- ⁷ Nan mıkarzım fei, mati avım nan mıkarzımın isıma,
arımarıam bar na akuati.
- ⁸ Arımarıam bar guızbangıra na akuatızı, ki onganıgha bizıtam gınıghnızir puvati.
Mati bizir mam nan navır averıamın ikia na dıkabırı.
Nan navır averıam osımtızir ekiam an itima,
ki mızazım ısava aral.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan ifongıar ekiam gıfo.
Nan navır arerer kam nın modozir puvati.
- ¹⁰ Nan dıghorım bar pamten nan ingarı.
Nan gavgavıba gıvazı,
nan damazımın nan pırızı ki ua deragha garır puvati.
- ¹¹ Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me nan duabar ganın atıatıgha,
nan boroghın ızan aghua.
Nan adarazı uaghan nan saghon iti.
- ¹² Gumazır na mıseughti ki aremeghasava amıba,
me na bagha azuazım guragha gıfa.
Gumazır na gasıghasıghasava amıba,
me zurara pazavıra na damuasavıra mıgei.
Egha me dughiabar zurara na gasıghasıghasavıra akabav sosi.

- 13 Ki gumazir kuarim onganizimîn mîn ikia, egha me barazir puvati.
Ki gumazir miġeir puvatizimîn mîn ikia, akam akarigha miġeir puvati.
- 14 Guizbangira, ki gumazir kuarir onganimîn mîn ikia,
egha men akaba baragha da ikarvazir puvati.
- 15 O Ikiavira Itir God, ki niġhnizir gavgavim nîn ikia ni mizuai.
O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan miġirigiaba ikarvagham.
- 16 Ki nîn azangsisi,
“Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh bar akongeghsi, ni men amaman-
garighan marki.
Ki irizir bizir kam, me a mikim na dipova bar akongeghan marki.”
- 17 Ni fo, mizazir ekjar kam nan ikia kamaghira iti,
ezi kamaghin ki irasava ami.
- 18 Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni miġei,
da bar osimtizir ekiam nan navim ganidi.
- 19 Nan apanibar mikarziba bar deragha gavgafi.
Gumazir aviriba pura nan apanim gamua nan aghua.
- 20 Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir kurabar na ikarvasi.
Ki arazir aghuimîn gin zui, ezi me bizir kam bagha nan apanim gami.
- 21 O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghan marki.
Ni nan God, ni nan saghon ikian marki.
- 22 O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim.
Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39

Gumazir osimtizim itimîn akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kamîn faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri.

- 1 Ki uabira uabi miġia ghaze,
“Ki amir araziba bagh deravira uabin ganam.
Ki uan mizem bagh deraghvira ganti, a na isi arazir kuratam datighan
kogham.
Gumazir kuraba na ko ikiti,
ki mizer otuaritam mikiman kogham.”
- 2 Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar a miġeir puvati.
Kamaghin, nan osimtizim bar ekevegha ghuavanabo.
- 3 Ki bizir kam dughiabar zurarama a ginighnighavira ikia,
nan navir averiam osimtizim a gizivavira iti.
Ezi ki miġia ghaze,
- 4 “O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimîn dughiamîn ruarim nan akagh.
Ki dughiar manamrama ovengam?
Ni na mikemegh,
ki nguazir kamîn ikiamin ikirimirim a ruara, o an otefe?”
- 5 Ni ti nan ikirimirimîn dughiabagh amizi da bar otefe.
Nan ikirimirimîn dughiar kam nîn damazimîn a pura bizimîn oto.

Gumazamiziba bar, men ikirimirim mati gumazim akamin aminim giverazi a zui.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁶ Gumazamiziba bar, men ikirimirim mati aruem temem gisirazi an nedazim otogha iti.

Egha me bizir aviriba iniasa puvira ingari, ezi men ingangarir kaba pura zui.

Gumazamiziba angamira ikia bizir aviriba uari bagha da akuva, egha fozir puvati,

men ovevemın gin tinara da iniam.

⁷ O Ekiam, ki datirighin ua tina mizuamam? Puvati.

Nan nighnizir gavgavim nirara ikiti, ki zurara ni mizuamam.

⁸ Ni nan arazir kuraba gin amadagh, egh uam na inigh.

Ni gumazir kurar onganibar amamangatighti me na dipova nan ingarvakan marki.

⁹ Ni uabi osimtizir kam na ganıngi.

Ezi kamaghın, ki akam akarigh bizitam mikiman kogham.

Ki uan akam dukuagh pura ikiam.

¹⁰ Ni ivezir kuram isi na danıngvira ikian marki.

Ni mızazim na gasezi ki atam areme.

¹¹ Ni gumazimın arazir kuram ikarvagha osimtızim a ganıdi.

Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh asighasisi, mati barereba ko omebaba da apima da mazava akuaghiri.

Bar guizbangira, gumazimın ikirimirim mati aminim varagha ghu.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

¹² O Ikiavira Itir God, ni nan azangsıziba baragh.

Egh nan ararem baregh nan akuragh.

Nan temeriba irir dughiar kam, ni kuarim atigh na baragh.

Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimın nguazir kamin ikezi moghin,

ki uaghan dughiar otevimın nguazir kamin ikiam.

¹³ Ni ivezir kuram ua na danıngan marki.

Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim tong deraka.

Egh ki gin ovegh nguazim bar anetaghıragham.

40

Godın ziam fer onger akam

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ Ki dughiar bar ruarimın Ikiavira Itir God mızua itima, a nan ararem baregha nan akura.

² Ki mati gumazim torir konimın aven ikia oveghasava amima, Ikiavira Itir God nan suiragha na gekuigha anabo.

Mati ki beghneazim bar a giraghugha an aven itima,

a ua na asigha dagıar ekiam gısın na afazi, ki gavgavim inigha tu.

³ An onger akar igiar mam nan akam gati.

- Kar onger akar e uan Godin ziam famim.
 Gumazamizir avirim kamaghin ganigh atiatigh an apengan ikisi,
 nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam.
- 4 Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh.
 Gumazamizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gin zuir puvatigha,
 uamategha asebar ziaba fer puvati.
- 5 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir aghuir bar aviriba e bagha dagh ami.
 Gumazitam nin min amir puvati, ni bar me gafira.
 Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami.
 Dar dibobonim bar ghuavanabozi,
 ki da mengan ibura.
- 6 Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan min isa ni ganidiba,
 ni dar aghua.
 Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha mighiriziba ko, arazir kuraba gin amangamin ofaba,
 ni dar aghua.
 Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim kuighti,
 ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin mangam.
- 7 Ki datirighin ghaze,
 "God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin,
 ki datirighin izegha gifa.
- 8 O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan navimin aven ada arigha,
 nin ifongiamin gin mangasa bar ifonge."
- 9 O Ikiavira Itir God, gumazamiziba uari akuva nin ziam fer danganimin,
 ni en akurazir akar aghuir kam, ki an gun me mikemegha gifa.
 Ni fo, ki me mikim mangivira ikiam.
- 10 Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, ki a modozi a narara itir puvati.
 Ki gumazamiziba uari akuvir danganibar kamaghin migia ghaze,
 Ni zurara en apangkufi,
 egha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati.
- 11 O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apanguvir arazir kam, ni anegivaghan kogham.
 Ni zurara uan guizin akamin gin mangi,
 na gifongezir arazir kam bagh na geghuv nan akurvagham.
- Gumazim uabin akurvaghasa Godin azai*
(Onger Akaba 70)
- 12 Guizbangira, arazir kurar bar avirim na okarigha itima,
 ki da mengan iburaghuburaki.
 Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi

ki ua garir puvati.

Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi,
nan navim bar nan amirazi ki gavgaviba puvati.

13 O Ikiavira Itir God, ni ifuegh
zuamira izi nan akuragh!

14 Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazamizir maba dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.

15 Gumazir maba na migia ghaze,
“A mara! Ni magh a baragh!”
Ni me damighi

me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh.

16 Gumazamizir ni bagha iziba,
men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham.
Gumazamizir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba,
me zurara ni minabiya kamaghin mikim suam,
“Ikiavira Itir God,
a bar ekeveghe bar pin iti!”

17 Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghuburaki.
Ezi Ekiam na ginighnisi.

O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41

Gumazim arava uabin akurvaghasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri.

1 Gumazir onganarazibagh amir gumazamizibagh nighnigha men akur-
vazim, a bar akongegh.
Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akur-
vagh.

2 Ikiavira Itir God deragh a geghuv an ganti, an angamira ikiam.
A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam.
God aneteghti apaniba uan ifongiamin gin mangi anebiraghan
kogham.

3 Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a
daningam.
Egh an arimariam damighi, a deragh ghuamaghegham.

4 Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin,
“O Ikiavira Itir God, ki nin akam batueghe arazir kuram gami.
Eghti ni nan apangkuvigh nan arimariam agifagh.”

5 Nan apanibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei,
“A zuamira aremeghti deragh,
eghti e ua a ginighnighan kogham.”

6 Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei.
Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariam kuram iti.

- Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariamın gun me mikimam.
- 7 Apaniba bar na gifongezir puvati,
egha nan arimariamın gun aghumra uarira uari geghari.
Me kamagh nighnisi, bizir kuram na gasighasigham.
- 8 Me kamaghın miġia ghaze,
“Bizir bar kuram a inigha gifa.
A uan misiar irıghav itim ategh dikavighan kogham.”
- 9 Nan roroar aghuim, ki nighnizir gavgavim an iti.
Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimın oto.
- 10 O Ikiavira Itir God, ni nan kuarkuvigh egh nan arimariam agıfagh.
Eghti ki gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka.
- 11 Apaniba na abıraghan koghti,
ki fogh suam, ni bar na gifonge.
- 12 Ni nan gari, nan daroriba nin damazimın dera.
Kamaghın amizi, ni ua na inigh nan suiraghti
ki nin boroghın iki mamaghıra ikiam.
- 13 E Ikiavira Itir Godın ziam fam, a Israelian God.
Eghti ġin otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam.
Guızbangira!
Bar guızbangira!

Akinafarir namba 2

42

(Onger Akaba 42--72)

Gumazim uan nguibam ategha saghon ikia God ko miġei

Kar Koran adarazir onger akam.

A gumazir onger akar kamın faragha zuim ġinighnigha onger akam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskı.

1 Asizir atiam dipatam amasa ariaghıra ivemara daghurir muziaribar
uaghiri moghin,

O God, ki nin boroghın ikiasa bar ifonge.

2 O God, ni Godın Angamıra Itim, ki ni bagha kuarim bar puvira nan piri,
mati gumazim kuarim an pırizi a dipatam amasa.

God, dughiar manamra ki bar nin boroghıra mangi
egh nin ziam fam?

3 Ki zurara arueba ko dimagaribar aziavıra iti,
ezi nan temeriba mati nan dagher ki zurarama apim.

Dughıabar zurara gumazamiziba nan azangsiġha ghaze,
“Nin God managh iti?”

4 Ki fomıra gumazamizir avirimın faragha ghua
me inigha Godın Dipenimın aven ghu.

Ki me ko zuir dughiamın,

gumazamizir avirir kam Godın ziam fa a minabava pamten tiariba
akara onger akabagh ami.

Ki bizir kabagh nighnigha egha nan navim bar moghıra biaghiri.

- ⁵ Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.
Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.
- ⁶⁻⁷ Nan God, ki orazi osimtiziba aperiaimin min afora na bagha izi.
Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko Hermon ko Misan mighsiamningin ikegha afora niga izaghiri.
Ongarir konim, ongarir bar konezimin diava a migei.
Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir dafam gami.
Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira,
ghua bar ongarir dadaribar ghuavanadi.
Kamaghira, osimtizir ni na ganidir kaba,
mati dipav siziba iza na misogha na ave.
- ⁸ Ki kamagsua ifonge, Ikiavira Itir God aruemin nan apanguviti,
ki dimagaribar a bagh onger akabar amuva a ko mikimam.
A Godin ikirimirir aghuim na ganidim.
- ⁹ God, a dagiar ekiamin min gavgavim na ganidi,
ezi ki kamaghin a migei,
“Ni manmagsua na ginighnizir puvati?
Ni manmagsua nan apaniba ataghizi me na abirazi,
nan navir averiam bar na baseme?”
- ¹⁰ Dughiabar zurara nan apaniba na dipova nan azangsigha ghaze,
“Nin God a managhira iti?”
Ezi men azangsizir kam afuzimin min nan mikarzim ginivima,
ki aremeghasava ami.
- ¹¹ Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme?
Ki osiman kogham.
Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam.
Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43

Gumazim uan nguibam ategha saghon itir kantrin ikia God ko migei

- ¹ O God, gumazamizir akirim ragha ni gasiba na abinasa.
Ni nan akuragh gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikimti
me kamaghin fogham, ki arazir kuratam gamizir puvati.
Ni gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh ua na inigh.
- ² O God, ki ni baghavira zuima ni na modi.
Ni manmagsua nan aghuagha na batoke?
Manmagsua nan apaniba na abirazi,
nan navim osemegha kamaghira iti?
- ³ Ni uan guizin akam amadagh uan angazangarim akaghti,
aning tuavim nan akagh uam na inigh Saionin Mighsiar ni ua bagha inabazimin,
Dipenir ni uabi itimin mangam.
- ⁴ O God, ni nan God, nirara nan navim gamima

a derazi ki bar akonge.
 Ki nin ofa gamir dakozimin mangi,
 egh uan gita misogh nin ziar ekiam fam.
 5 Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha
 bar oseme?
 Ki osiman kogham.
 Kamaghin deragham, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam
 fam.
 A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44

Apaniba paza Israelia gamima, me uarir akurvaghasa Godin azangsisi

Kar Koran adarazir onger akam.

A gumazir onger akar kamın faragha zuim ginighnigha an osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

- 1 O God, e uan kuarir toribar orazi,
 en inazir afeziaba bizir ekiar ni men dughiamin fomira me bagha
 amizibar e geghani.
- 2 Ni uabi uan gavgavimın ikizir igharazibar gumamazibar nguazimın me
 batuegha,
 uan gumamaziziba isa nguazir kamın me arighizi me gavgavigha iti.
 Ni ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh aningi.
 Egha en inazir afeziabagh amizi, me deravira ikia borir bar aviriba bate.
- 3 En inazir afeziaba uan midorozir sababar midorozim gamua nguazir kam
 inizir puvati.
 Me uan agharibar misogha uan gavgavibar apaniba abirazir pu.
 Bar puvati.
- Ni uabi me gifongegha me ko itima, nin angazangarimın gavgavim me
 gisirazi,
 me nin gavgavimra, uan apaniba abini.
- 4 Ni nan atrivim ko nan God.
 Ni Akar Gavgavim aningizima, Jekopin adarazi uan apanibav sogha me
 abiri.
- 5 E nin gavgavimın amodoghin
 e uan apanibav sogha me abira.
- 6 Ki nighnizir gavgavim uan barir pim ko baribar itir puvati.
 Da nan akuraghti ki uan apaniba abiraghan kogham.
- 7 Nirara en akurazi
 en apaniba e misogha e abirazir puvati.
 En aghuazir gumaziba, ni me abirazi
 me aghumsigha okam nighnisi.
- 8 O God, nirara e nin ziam fi,
 egh ni minabi mamaghira ikiam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

9 Ni datirighin manmaghsua akirim ragha e gasara?

Kamaghin en apaniba uam e abirima, e aghumsisi.

En midorozir gumaziba misoghasa zuima,

ni ua me ko zuir puvati.

- 10 Ni kamaghin e gamizi, e uan apanibar atiatigha are.
Ezi en apaniba uari bagha bar en biziba ini.
- 11 Ni e ataghizi, e sipsipin me misueghti aremeghamibar min iti.
Ni en nguazimin e batuegha e amangizi, e tintinibar ghua
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin pura iti.
- 12 Ni uan gumazamiziba isa gumazir igharaziba pura ingangarir gumazir
kinibar ikiasa me amangizi,
gumazir kaba dagiar ekiatamin me givevezir puvati.
- 13 Ni kamaghin e gamizi, en boroghin itir darasi,
dibovir akabar e migia en ingaravati.
- 14 Bizir ni e gamizir kamin eghaghanim otozi,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a baregha
dapaniba roa aghumsizir akabar e migia en ingaravati.
- 15-16 Ki zurara orazima, gumaziba dibovir akabar na migia aghumsizim na
ganiga
bar akar kurabar na migei.
Ki uaghan zurara garima, apaniba ko gumazir ivezir kuram na daningasava
amiba
mizazim na gasi.
Kamaghin amizi ki zurara aghumsizir bar dafam isima a bar nan
avara.
- 17 O God, en nighnizimin, e ni ataghizir puvati.
Nin Akar Dikirizir Gavgavim, e anebighizir puvati.
Ezi bizir kurar kaba e batifi.
- 18 E akirim ragha ni gasarazir puvati,
egha nin tuavim ataghizir puvati.
- 19 Ni guizbangira e abira, mati ni asizir atiaba itir danganimin e ataghizi,
e akurvaziba puvatigha uarira iti.
Ni mitarmer bar ekiamin e avarazi e an aven iti.
- 20-21 O en God, e nin ziam fan koghiva,
godin ifavaribar ziaba fiti ni fogham.
Ni guizbangira gumazibar navir averiabar itir nighnizir mogomeba,
ni bar dagh fogha gifa.
- 22 E nin gin zui, ezi bizir kam bangin me zurara e misozima e ariaghirasava
ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze, e mati sipsipin gumaziba misueghti
aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa.
- 23 O Ekiam, ni manmaghin amigha akuavira iti?
Ni osegh dikafigh.
Ni akirim ragh e gasaraghvira ikian marki.
- 24 Ni manmaghsua uan guam bar en modo?
Egha apaniba pazavira e gamir araziba ko mizazir e isir kabar garir
puvati?
Ni en osimtizim bakinighnighan marki!
- 25 E nguazim gisin daghirezi,
en mikarziba mati gumaziba ariaghiregha
nguazim gireghav iti.

26 O God, ni uan apanguvir arazim ginighnigh
dikavigh izi en akuragh,
egh uam e inighti e arimighiran kogham.

45

Atrivim amuimin ikiamim dughiamin onger akam

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir

Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maski.

¹ Migirigiar aghuir avirir maba nan nighnizim izi.

Ki onger akar kam osirighti me atrivim bagh a diponam.

Nan mizem mati finfinim,

a gumazir akinafariba osira fofozimin min ikia onger akar kam osiri.

² O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim gamim.

Gumazir igharazitam nin min garir puvati.

Migirigiar nin akamin otiviba bar deravira zui.

Ezi God deragha ni gamua mamaghira iti.

³ Ni atrivir bar gavgavim.

Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam bar pin mar iti.

Ni uan midorozir sabam inigh

uan oghiriam gikegh misoghsi gan.

⁴ Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar ekiam iti.

Ni guizin akam ko arazir aghuim baghavira misoghasa,

uan hoziam gaperagha ghua misogha uan apaniba abira.

Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara mangiti,

gumazir kuraba bar nin atiatigham.

⁵ Nin bariba bar ghumigha,

apanibar dighoriba okorava aven zui.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav sogha me abirima,

me nin suemningin apengan iti.

⁶ Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,

a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimin uan gumazamizibagh ativagh men ganam.

⁷ Ni arazir aghuibara ifuegga, arazir kuraba bar dar aghua.

Kamaghin amizi, God ni amisevegga,

ni ziar ekiam ikiasa a borem nin dapanim ginge.

A kamaghin ni gamizi ni bar akonge,

ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira.

⁸ Mea ko kasia ko alo, dar mughuriar aghuim, nin korotiar ruarimin ikia

mughuriar aghuim zui.

Me elefanin ataribar digirir igharagha garibar ingarigha,

atvirir dipenim asigha ni bar akueghasa me gitabagh ikiararai.

⁹ Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir amizibar tongin ikia

nin dipenimin aven iti.

Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a nin agharir guvimin tughav iti.

A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar aghuim arugha tughav iti.

¹⁰ Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki datirighin a mikimasa.

O guivim, ni kuarim atigh deragh nan miğirigiaba baragh.

Ni uan nguibamin gumazamiziba ko, nin afeziamin dipenimin itir darazi gin amadagh.

11 Ni kamaghin damuva atrivimin damazimin ganganir bar aghuim damuti, a nin gan ni gifuegham.

A nin gumazir ekiam,
ni an akaba baragh dar gin mangi.

12 Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh bizir aghuiba inigh iziti, dagiar aviriba itir gumaziba,
ni me ginighnighsi me uaghan dagiaba ni daningam.

13 Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia ganganiba bar dera.

A korotiar me tret golin nuavigha kurkezim aru.

14 Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti,
ezi me an akua atrivim bagha zui.

A zuima an namakar amizir igiaba,
me uaghan an akua zui.

15 Men naviba men derazi me bar akuegha ghua,
atrivimin dipenimin aven zui.

16 O atrivim, ni datirighin otarir aviriba ikiti,
me nin inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam.

Ni me damighti me ziar ekiam iki,
nguazir kamin gumazamiziba bar me gatvagham men ganam.

17 Ki nin ziar ekiamin gun mikimti,
gumazamizir gin otivamiba ni ginighnighvira ikiam.

Eghti dughiar gin izamiba,
gumazamiziba zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

46

God e ko iti

Kar Koran adarazir onger akam.

Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazamizibav kemezi, me ighiar ziam "Amizir Igiaba," an tiarimin a bange.

1 God en danganir mogomemin min ikia,
e akumakua deragha en gara, gavgavim zurarama e ganidi.

Dughiar e osimtizir ekiabar aven itibar,
a en akurvaghaha gara iti.

2 Mikimkiziba otivti, mighsiaba dipirighiri
ongarir torimin magiriti,
e atiangan kogham.

3 Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi
mighsiabav soghti, da nuighnuigham,
eghti e akongan kogham.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

4 Godin Nguibam, a Godin Bar Pin Itim ua bagh a ginaba, egha an aven iti.

- Ezi faner bar ekiar mam an torimin ivemarima,
gumazamiziba dipar kam bagha bar akonge.
- 5 God Nguibar kamin aven iti, ezi Nguibar kam ikuvighan kogham.
Aminim tighar tisi damuti,
God an akuragham.
- 6 Kantrin aviribar gumazamiziba digavir kuram damigh uarira uariv
sogham.
Eghti atriviba uan gumazamiziba ko bar iregham.
Eghti Godin tiarim ararimin min dagaraghti,
nguazim puram ameregh magiram.
- 7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 8 Aria! Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar ganigh.
A nguazimin amizir biziba,
ia dar gan digavir kurabar amuam.
- 9 A nguazimin otevíba bar dar midoroziba agefi.
Egha barir piba ko afuzibar suigha da apiragarigha,
oraba aviba dagh arizi da isi.
- 10 A kamaghin migia ghaze, "Ia uarir asugh nimira iki.
Egh deragh na gifogh, ki guizbangira God.
Kantriba bar nan ziam fi.
Nguazir kamin itir gumazamiziba bar kamaghin mikim suam,
Kirara ki ekevegha bar pin iti."
- 11 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti.
A Jekopin God,
a en danganir mogomem.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

47

God gumazamiziba bar men atrivimin iti

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar gumazir onger akar kamin faragha zuimin onger akam.

- 1 Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar akongegh,
egh uan dafaribav sogh pamtem dimiva
onger akabar amuva an ziam fi.
- 2 Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim,
an atrivir ekiamin ikia nguazir kam gativagha an gari.
Kamaghin amizi, e bar an atiativa an apengan iti.
- 3 God ikizir igharaziba bar me abirazi, e me gatifa.
A Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh amizi, me en apengan iti.

4 E Jekopin ovavir boriba, ezi God bar e gifonge.
 God Kenanin nguazim e bagh a ginabagha,
 a isa e ganingi.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

5 God uan Nguibamin ghuavanangamin dughiamin,
 gumazamiziba bar akuegha tiariba akari,
 ezi sighbagh ivir gumaziba dagh ivi.

6 E God bagh ongiva an ziam fam!
 A en atrivim, e a bagh ighiabar amuva
 ziar ekiam a daningam!

7 God, a nguazimin itir gumazamiziba bar men atrivim.
 E a bagh ongiva an ziam fam!

8 God uan atrivir dabirabim gaperagha,
 nguazir kamin itir kantriba bar dagh ativagha dar gari.

9 Gumazamizibar gumazir dapaniba,
 me Abrahamin Godin gin zuir gumazamiziba ko uari akuvagh ikiam.
 Nguazimin itir atriviba bar men midorozir gumazibar oraba, da bar Godin
 biziba.
 Eghti me bar an ziam fam!

48

Saionin nguibam, ziar ekiam iki egh ikivira ikiam

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar Godin ziam fer onger akam.

1 Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti.
 E Godin mighsiamin ghuavanang,
 egh an nguibar ekiamin aven mangi an ziar ekiam pirafam.

2 Saionin Mighsiar kam, an ganganim bar deragha bar pin mar iti.
 A notin amadaghan iti, ezi atrivir ekiamin nguibam an iti.

3 God nguibar kamin ikia, midorozibar dughiaabar uan gumazamizibagh
 eghuva men akurvazima,
 me deravira iti.

4 Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari akuva,
 Saionin nguibam ko misoghasa izi.

5 Me iza nguibamin gara atiatim men anadima,
 me agoava ara zui.

6 Me nguibamin gara nighava agoa mizazim isi,
 mati amizim borim batasa mizazim isi.

7 Aminir ekiam aruem anadi naghin ikegha iza, Tarsisin nguibamin kurib-
 agh asighasizi moghin,
 ni me gasighasikigh.

8 God fomira amizir bizibar akaba, e pura da baraki.
 E datirighin uan damazibar uan Godin Nguibamin ikia garima, a bizir
 kabagh ami.

A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

kamaghin a uan nguibamin gara gavgavim isa a ganidima,
 a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- ⁹ O God, e nin Dipenimin aven ikia
 nin apanguvir arazir kam ginighnighavira iti.
¹⁰ Nguazir kamin gumazamiziba bar fo, ni ziar ekiam iti.
 Egha me bar nin ziam pirafi.
 Ni arazir aghuim gamua gumazamiziba me gativagha men gari.
¹¹ Saionin nguibamin aven itir gumazamiziba bar akongegh.
 Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisisi.
 Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba,
 me bar akongegh.
¹² Ia Israelia, ia bar izi
 Saionin nguibam avinizir divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir
 gumaziba iki ganamiba meng.
¹³ Ia Saionin nguibam avinizir divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva,
 deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh.
 Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam.
¹⁴ Ia kamagh me mikim suam,
 "Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti.
 Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham."

49

Gumazim dagiaba ko bizir aviribara nighnisi, a gumazir onganim

Kar Koran adarazir onger akam.

Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.

- ¹ Ia bar moghira bizir kam baragh.
 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia bar kuariba arigh deragh nan
 akam baragh.
² Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
 dagiaba itir gumazamiziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh
 a baragh.
³ Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi.
 Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fozozir aghuim ia daningam.
⁴ Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh,
 gita misogh aghuzir akar kamin mingarim bangi ia mikimam.
⁵ Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar kurabar ikia,
 egha dughiar kurar kabar atiatir puvati.
⁶ Gumazir bizir aviriba itir kaba,
 me uan bizibagh nighnigha uari uan ziaba fa migirigabagh ami.
 Ezi ki men atiatir puvati.
⁷ E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan kogham.
 Egh a uabi uan ikirimirim givesi dagiatam God daningan kogham. Bar
 puvati.
⁸⁻⁹ Guizbangira, gumazimin ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko.

Gumazim angamira ikisi dagiaba God danighti,
 God aneteghti an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham.
 Bar puvatigham.

- 10 E fofozir gumazamizibar garima, me uaghan ariaghiri.
 Ezi gumazamizir kuraba ko gumazamizir onganiba, me uaghan
 ariaghiri.
 Gumazamizir kaba bar uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti,
 gumazamizir igharaziba da iniam.
- 11 Gumazamizir kaba faragha uari nguaziba iti.
 Datirighin matmatiaba men nguibar me zurara ikiamibar min ikiam.
- 12 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
 Puvati. E bar asizibar mirarama arimighiram.
- 13 Arazir kamnang, a gumazamizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba
 itiba bativam.
 Gumazamizir kamaghin amiba me nighnizir aghuiba puvati,
 me bizir isir kaba bagh bar akuegh,
 uaghan kamaghiram ovengam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
- 14 God me amisevegha ghaze, me sipsipbar min arighiri,
 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.
 Eghti ovevem me geghuv men garir gumazimin min ikiam.
 Me uan dipenir aghuiba ateghti, men mikarziba bar kurighireghti, me
 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.
 Eghti aminzaraghan, gumazamizir aghuiba gumazamizir kabagh ati-
 vagh men ganam.
- 15 Eghti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti,
 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim ua nan suighan
 kogham.
 A ua bagh ua na iniam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)
- 16 Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh
 bizir bar aghuiba a darighti,
 ni bizir kam ginighnigh osiman marki.
 17 Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham.
 An bizir aghuir kaba, a ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
 mangighan kogham.
- 18 An angamira itir dughiam, a bizir kabar gara da bagha bar akonge.
 Egha bizir aviriba iniasa bar pamten ingarima,
 gumaziba a migia ghaze,
 "A gumazir bar aghuim."
- 19 An aremegh uan inazir afeziaba ko,
 nguibar uam aruer angazangarimin garir puvatizimin ikiam.
- 20 Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham.
 Puvati. E bar asizibar mirarama arighiram.

50

God gumazamizibar araziba tuisisi

Asap onger akar kam osiri.

- ¹ Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira Itir God.
An aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin itir gumazamiziba bar men dei.
- ² God Saionin nguibamin ikia uan Dipenimin iti.
Nguibar kam a bar deragha ganganir aghuim gami,
Godin angazangarim Saionin otiva a gisiragha
nguazir kam bar an ghu.
- ³ En God a izi, egha a nimira izir puvati.
Avir ekiam bizir aviribar isia an faragha izima,
amozim ko aminir ekiam a sara izi.
- ⁴ An overiam ko nguazimin diazi,
aning izi uaghan iki ganti,
a guizin arazimin gin mangi uan gumazamizibar araziba tuisigham.
- ⁵ God ghaze,
“Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi.
Ia na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha gavgavim a daningasa,
asizibav sogha ofa gami.”
- ⁶ Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar moghira dera.
Guizbangira, a uabi guizin arazimin gin ghua
gumazamizibar araziba tuisisi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁷ God ghaze,
“Nan gumazamiziba, ia oraghti ki mikimam.
Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir akamin gun mikimam.
Ki uabira God, ki guizbangira ian God.
- ⁸ Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati.
Ki ian garima,
ia zurara nan damazimin ofa bagha amua avimin da tue da bar isia
mighiri.
- ⁹ Ki ian divazibar aven ian bulmakaun apuriba ko memen apuriba inian
aghua.
- ¹⁰ Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba bar nana.
Mighsiaba bar dar itir bulmakauba,
da bar vaghvagha nan asizibara.
- ¹¹ Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvagha dagh fo.
Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba,
da bar nana.
- ¹² Mitiriam nan aghiti, ki dagheba bagh ian azaraghan kogham.
Guizbangira, nguazim ko bizir an itiba, da bar nan biziba.
- ¹³ Ki ti bulmakaun tuziba api, o?
Ki ti memen ghuzim api?
Bar puvati.
- ¹⁴ “Kamaghin deragham, ia bar God minabagh.
Kamaghin garir ofa ia a damu.

Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na daningasa mikemegha givaziba,
ia da isi na daning.

15 Osimtizim ia bativamin dughiamin,
ia nan dimti ki ian akuragham.
Eghti ia nan ziam fam.”

16 God kamaghin gumazamizir arazir kurabagh amibav gia ghaze,
“Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba pura dar bori?
Ian arazir kam tong ian akurazir puvati.
Egha tizim baghavira nan Akar Dikirizir Gavgavim purama a migei?

17 Ki ia akir ia mikiman ia aghuagha,
nan akaba girakirangin ada arisi.

18 Ia okimakiar gumazibar gara me ko namakabagh ami.
Egha ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir gumazamiziba koma arui.

19 “Ia zurara akar kurabav gia,
ian mizeba ifavarim ataghirazir puvati.

20 Ia uan aveghbuaba girakirangin me migia,
me isa kotiabagh arisi.

21 Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha bizitam migeir puvati.
Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue?

Bar puvati.

Ki datirighin ia isi kot datigh azenara ian guabar ian atariva akam ia
gasam.

22 “Ia deraghviram oragh!
Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba.

Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighi,
gumazitam ian akuragh ua ia inighan kogham.

23 Gumazim a na minabi, mati a na bagha ofa gamua nan ziam fe.
Gumazamizir nan akamin gin zuiba,
ki men akuragh ua me iniam.”

51

Gumazim uan arazir kuraba gin amangasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim
Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha ighiar kam
osiri.

1 O God, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi,
egh nan apangkufigh.

Ni apangkuvir ekir kam nan iki,
egh nan arazir kuraba batokegh.

2 Gumazamiziba rua ua zue moghin,
ni na rueghti nan arazir kuraba mangighi
ki zueka.

- 3 Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa.
Egha arazir kurar ki amizir kam,
ki a ginighnighavira iti.
- 4 Ki bar nirara, nin damazimin arazir kuram gami.
Ni uan arazir aghuimin gin ghua na isa kot gatigha,
nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganingi.
- 5 Ki uan amebamin navir averiamin aven ikiavira itima,
arazir kuraba nan iti.
Arazir kurar kaba nan mikarzimn ikiavira itima
nan amebam na bate.
- 6 Ki fo, ni kamaghin ifonge, ki uan nighnizimin aven nin guizin akamin gin
mangam.
Kamaghin, ni uan nighnizir aghuim isi
nan navir averiam datigh.
- 7 Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi dipam darugh,
egh nan mikarzimn a kavamadaghti, ki nin damazimin zueka.
Egh na rueghti ki bar zuegh nir ghurghurimin min bar ghurghurika.
- 8 Bar guizbangira, ni bar na dikabiragha egha nan arazir kuraba ikaragha
gifa.
Datirighin nan navir averiam deraghti ki bar akuegham.
- 9 Ni nan arazir kuraba ua dar ganan marki.
Ni da batuegh ua adagh nighnighan marki.
- 10 O God, ni nan navir averiam damighti a zuegh ua igiamin ototh.
Eghti nin ifongiar aghuim nan aven iziti ki nirara ganam.
- 11 Nin Duam nan aven iti,
ezi ni uabin boroghin na batuegh, na da uan duam inian marki.
- 12 Ni faraghavira ua na inizi ki ni bagha bar akonge.
Ni datirighin bar akongezir arazir kam na daningigh.
Ki nin akabar gin mangamin ifongiar kam, ni ua na daningigh.
- 13 Eghti ki gumazir arazir kurabagh amiba nin akamin me mikimam,
eghti me ni bagh izam.
- 14 O God, ni nan Akurvazir Gumazim,
kamaghin ni nan akuraghti, ki uan arazir kurar kam bagh ovengan
kogham.
Kamaghin amizi, ni nan akurazir bizir kam bagh,
ki pamten ighiabar amuam.
- 15 O Ekiam, ni nan akuraghti,
ki deragh eghaghanibagh fogh nin ziam fam.
- 16 Ki fo, ni kamaghin aghua, ki asizim inigh izi ni bagh an ofa damuam.
Ki ofa damusi asizim misuegh a tuaghti, a bar isi mighiran ni aghua.
- 17 O God, ni kamaghin ifonge, ki ofan min bar uabi abiragh bar nin apengan
ikiam.

51:3: Aisaia 59:12 51:4: 2 Samuel 12:13; Luk 15:21; Rom 3:4 51:5: Jop 15:14; Efesus 2:3
51:6: Onger Akaba 15:2; Aghuzir Akaba 2:6; Jems 1:5 51:7: Diboboniba 19:18; Aisaia 1:18; Hibru
9:19 51:8: Onger Akaba 35:10; Aisaia 35:10; Joel 1:16 51:9: Jeremaia 16:17 51:10: Onger
Akaba 78:37; Matyu 5:8; Aposel 15:9; Efesus 2:10 51:11: 2 Atriviba 13:23; Aisaia 63:10-11; Jeremaia
7:15 51:12: Onger Akaba 13:5 51:13: Onger Akaba 22:27; Aposel 9:21-22 51:14: 2 Samuel
12:9; Onger Akaba 35:28; 71:15 51:15: Ua Me Ini 4:15; Onger Akaba 9:14 51:16: Onger Akaba
40:6 51:17: Onger Akaba 34:18

Gumazamizir uari abira navibagh iziba,
ni akirim ragha me gasir puvati.

- 18 O God, ni uan ifongiamin gin mangi Saionin gumazamizibar akuragh,
egh Jerusalemin nguibamin divaziba uam adar ingarighti da tuifigh.
19 Dughiar kamin me ofan aghuir nin damazimin deraziba ko, asizim tuaghti
a bar isi mighirighamin ofa,
me da isi ni daningam.
Me uan bulmakaun apuriba inigh nin ofa gamir dakozimin izi
ni bagh dar ofa damuam.

52

Gumazir arazir kurabagh ifongezim, a gumazir onganim

Devit ighiar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
Idomian gumazim Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin
dipenimin ghu. Dughiar kamin Devit ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

- 1 O gumazir ekiam, ni manmaghsua uabi fa, arazir kurar ni Godin gumaza-
mizibagh amiziba bagha bar akongez?
Godin apangkuvim men ikia mamaghira iti.
2 Nin mizem resan min bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi.
Dughiabar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa migei.
3 Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge.
Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
4 Ni ifarir gumazim!
Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge.
5 Ni orakigh, God bar ni gasighasighti ni ikuvigh kamaghira ikiam.
A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti,
ni ua nguazir kamin ikian kogham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
6 Godin gumazamiziba kamaghin nin ganigh atiatingam.
Me nin ingariva aki kamaghin mikimam,
7 "Ia gumazir kamin gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganan
an aghua.
A uan dagiaba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze,
an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam."
8 Ezi ki, olivin tememin min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama
aghui.
Ki nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iki mamaghira ikiam.
9 O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam.
Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam,
"God arazir bar aghuimin na gami."

53

Gumazamizibar arazir kuraba
(Onger Akaba 14)

Devit onger akar kam osiri.

Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam.

A gumazamizibav kemezi me Mahalatin tiarimin ighiar kam bange.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, "God itir puvati."

Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara.

Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati.

² God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari, men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifofoghasa a buri, ti puvati.

³ Me bar tuavir aghuim ataki.

Me bar moghira ikuvigha magh gari.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu.

Bar puvati.

⁴ God kamaghin migia ghaze,

"Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati.

Me bret apava anegevi moghin, me nan gumazamiziba a gefi.

Egha me tong na ko migeir puvati."

⁵ Gumazamizir kamaghin amiba atiatir bar dafam me bativam.

Fomira atiatir kamaghin garitam me batozir puvati.

Guizbangira, God bar uan gumazamizibar apanibar aghua.

Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki.

Kamaghin, a bar me gafiragha gifa.

⁶ Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi.

God uan gumazamizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham.

Guizbangira, Israelian naviba deragham.

54

God nan Akurvazir Gumazim

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.

Sifia ghua Sol migia ghaze, Devit men tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar kam in ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O God, ni uan ziar gavgavimin nan akuraght gumazir kurabar dafaribar ua na inigh.

Ni uan gavgavir bar ekiamin nan akuraghti, ki firighirika.

² O God, ki ni ko migei, ni na baragh.

Ni kuarim atigh nan migirigiaba baragh.

³ Nguibar igharazibar gumaziba na misoghasa izegha gifa.
 Gumazir igharaz darazigh asighasiziba, me na misueghti ki aremeghasa.
 Gumazir kaba kamaghin nighnisi, God a pura bizim.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

⁴ Bar guizbangira, God uabira nan akurvasi.
 Ekiam nan akurvazima, ki deravira ikia, angamira ikiavira iti.

⁵ Nan apaniba, God mar mizazim me gasi.
 Egh arazir kurar me na gamiba,
 a maghira da otevkinih da isi me gasegh.
 Ni mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir
 puvati.
 Egh kamaghira, ni bar nan apaniba agivagham.

⁶ O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni minaba.
 Ki uan ifongiamin ni bagh ofa damuasa bar ifonge.

⁷ Ni nan akurazima, osimtizir na bativiba,
 tam na abirazir puvati.
 Ki nin gari, ni nan apanibagh bar me gasighasiki.

55

Gumazim God an akurvaghasa, an a ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam.
 A gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam bange.
 Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

¹ O God, ki ni ko migei ni na baragh.
 Ni uan kuarim dukuaghan marki.

² Ki ni ko migeir migirigiba, ni deragh da baregh,
 egh uamategh da ikaragh.
 Osimtizir kam bar na gasighasighasava ami.

³ Nan apaniba na gasighasighasa pamtem migei.
 Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan navir averiam derazir puvati.
 Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara,
 bar nan apanim gami.

⁴ Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme.
 Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami.

⁵ Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima,
 atiatim bar na avara.

⁶ Ezi ki ghaze,
 "Ki kuarazir bunbamin min aviziba ikiti deragham.
 Ki danganimin mangi iki avughsis, mighegh an mangam.

⁷ Ki mighegh sagon mangi,
 gumazamiziba puvatizir danganimin avughsi ikiam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua
 ighiam gami.)

- 8 Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamin apigh,
egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham.”
- 9 O Ekiam, ki gari, gumazamiziba nguibar ekiamin aven midoroziba fora
dagh ami da otifi.
Kamaghin ni nan apanir kabar mizebar amighti,
da osemeghti me deragh bizibav kiman kogham.
- 10 Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamin divazir gavgavibagh isin arui.
Nguibar ekiamin gumazamiziba arazir kurar aviribagh amua
osimtizibagh ami.
- 11 Nguibar ekiar kam in aven an danganiba bar,
gumazamiziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharaz-
ibagh ami da otifi.
Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar,
gumaziba gumazir igharazibav gia me abira,
ifara pura men biziba isi.
- 12 Nan apanitam akar kuram na mikemeghti,
ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram.
Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti
ki uabi isiva an modogham.
- 13 Ezi nirara, ni bar nan namakamra.
Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti.
Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami.
- 14 Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia,
gumazamizir igharaziba ko Godin Dipenimin zui.
- 15 Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa.
Kamaghin amizi, me zuamirama arimighireghasa ki ifonge.
Me angamira itir dughiamin,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi.
- 16 God nan akuraghasa ki an dei.
Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragh ua na iniam.
- 17 Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar,
ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti
a na baragham.
- 18 Gumazir aviriba na ko misosi,
ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzim in a inizir puvati.
God bar deraghavira nan gara uamategha na inigha izi.
- 19 Bar fomira, God atrivimin iti, egha datirighin atrivimin ikiavira iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
Gumazir Godin atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua.
Kamaghin amizi, God uabi nan azangsizim baregh, egh midorozimin
apaniba abiragham.
- 20 Nan namakam, a uan namakabara misosi.
Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki.
- 21 A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti.

A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei.

Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghuntizimin min na aghori.

²² Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh, eghti an ada ater gavgavim ni daningam.

Gumazir Godin damazimin deraziba, a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham.

²³ O God, gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumazir ifariba, me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovegegh.

Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin iki mamaghira ikiam.

56

Gumazir nighnizir gavgavim itim God ko migei

Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumamazibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, "Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti."

¹ O God, ni nan apangkufigh.

Gumaziba zurara na misogha nan agintisi.

Me dughiabar zurara arazir kurabar na gami.

² Nan apanir kaba kamaghin ami,

me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givagham.

Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami.

³ O God, ki atiatir dughiabar,

ki nighnizir gavgavim nin ikivira ikiam.

⁴ Ki Godin akam fa, egha nighnizir gavgavim Godin ikia atiatir puvati.

Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati.

⁵ Dughiaba bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi.

Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri.

⁶ Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva,

nan tuaviba isa mogav ikia, nan daroribar nan akuvamadi.

⁷ O God, ni men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akagh.

Ni uan aningagharim akagh egh gumazir kaba bar me agifagh.

⁸ Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ara iti.

Ni nan temerir irir kaba,

ni bar ada mengegha uan akinafarimin ada osiri.

⁹ O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti.

Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan apanibar amighti me aregham.

¹⁰ Ki Godin akam ginighnigha a fe.

Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin migirigiaba pirafam.

¹¹ Ki nighnizir gavgavim Godin iti,

kamaghin, ki bizitamini atiatir puvati.

Gumazir kinitam arazir manatamin na damuam? Puvati.

- 12-13 O God, bizir ki fomira damuasa ni ko akam akirizim, ki a damuam.
 Ni nan akurazi ki ovegezir puvati.
 Ni nan akurazi ki asaghpora irizir puvati.
 Kamaghin amizi, ki dughibar zurara ni ko daru,
 nin angazangarimin aven daru mangivira iki ovegham.
 Egh bizir ni amizir kaba bagh ni minabiva
 ofa isi ni daningam.

57

Gumazim akurvazim bagha Godin azangisi

Devit Solin aravghugha dagiar torir mamın ikia ighiar kam osiri.
 Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamın gin
 mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”
 Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

- 1 O God, ni nan apangkuvigh nan akuragh.
 Ki nin boroghira ikia bar deragha iti,
 mati tuarir nguziba uan amebamin avizibar apengan modoghav
 ikia deraghavira iti.
 Ki kamaghira deravira iki mangiti, bizir na gasighasighamin kaba mangi
 givagham.

- 2 Godin Bar Pin Itim, a God,
 ki uabin akurvaghasa an dei.
 Bizir ki oteveziba,
 a bar ada isa na ganidi.

- 3 God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko migeir migirigiaba,
 a da baregh nan akuragh ua na iniam.
 A gumazir na gasighasighamba abinigh egh ua na iniam.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

God bar nan apangkuvigha mikemezi moghira,
 a zurara uan akamin gin ghua bizibagh ami.

- 4 Nan apaniba bar na okarizi ki men torimin akui.
 Melaionbar min gumazibar amasa men atariba baribar min bar ghumi.
 Ezi men mizeba sabar ghumtizir pumuning itimin min bar ghumi.

- 5 O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti,
 nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam,
 nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

- 6 Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem agura.
 Mati gumazim asizir atiamin suighasa azuazim agura.
 Ki magiramin mozim, me tuavir ki zumin an okorezi osimtizir ekiam nan iti.
 Ezi puvati, me atamakuigha uari torir kam giraghue.
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- 7 O God, ki uan navir averiamin nighnizir gavgavimra nin ikia,
egha nighnizir igharaziba ua nan puvati.
Ki gitabav sogh
nin ziam famin ighiabar amuasa.
- 8 Ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham.
Eghti dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam.
- 9 O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ni minamam.
Gumazamiziba bar moghira oraghti,
ki nin ziam fi ighiam bangam.
- 10 Ki fo, ni en apanguvir arazim, a bar ekefe,
egha overiamin ababanimin tu.
Ni zurara amir arazir aghuir kaba
e da meng mangiti,
da mangi overiamin ghuariabar suiragham.
- 11 O God, ni overiamin uan gavgavim akagh.
Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam,
nin gavgavim bar ekevegha me gafiragha pin iti.

58

God gumazir kurabagh asighasighasa

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kam in gin
mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."
Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

- 1 Ia gumazir dapaniba, ia kotiabar deragha biziba baragha dav gei, o?
Ia gumazamizibar migirigiaba deragha da baragha da tuisisi, o puvati?
Ti puvati.
- 2 Ian nighniziba arazir kurabara damuasa dikafi.
Ia nguazimin gumazamizibagh asighasighasaviram ami.
- 3 Gumazir arazir kurabagh amiba, me mangamin tuavim ataki.
Men amebaba me batezir dughiamin ikegha iza datirikin, me ifaravira
iti.
- 4 Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir imezir kuram dagh izifa.
Egha me kuruzimin min,
uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvati.
- 5 Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti, kuruzir kaba dikavigh ighiam.
Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatizibar min ami.
Marvibagh ivir fozozir gumazim marvim giviti,
kuruzim oreghan kogham.
- 6 O God, ni arazir kurabagh amir gumazir kabagh asighasikigh.
Ikiavira Itir God, me laionin misozibar min ikia puvira misosi.
Ni men ataribav sogh, bar da apirarigh da asigh.
- 7 Ni me damighti, me dipam nguazimin aven uaghiri moghin mangi pura
puvatigh.
Ni me dikabinti, me gumazim grazim dikabiri a uaghira midii moghin
me misingigh.

- ⁸ Ni me damuti, me demdembar min arimighiregh puvatigh.
Ni me damighti, me borim amebamin navir averiamrama aremezi moghin iki.
Egh amebam gin a bateghti an aruemin ganighan kogham.
- ⁹ Gumazim temer muziarim voroghirama anetuzi moghin, God bar zuamira me gasighasigham.
Me angamira ikiavira itima, God men aningaghegha bar moghira me agifa.
- ¹⁰ God, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asighasigham.
Eghti gumazamizir aghuiba arazir kamin ganigh bar akuegh,
gumazir kurabar ghuzibar uan dagariba ruam.
- ¹¹ Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam,
“Bar guizbangira, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi.
Bar guizbangira, God ikia
kotin aven nguazimin itir gumazamizibar araziba tuisisi.”

59

Gumazim apaniba a gasighasighan koghasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misueghti an aremeghasa, gumazir maba amangizi me an dipenimin zui. Ezi dughiar kamin, Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.”

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

- ¹ O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham.
- ² Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh.
Ni gumazir na gasighasigh na misueghti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh.
- ³ Ni gan, gumazir kurar misoziba na misueghti ki aremeghasa,
uari akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari.
O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati.
- ⁴ Guizbangira, ki osintiziba puvati.
Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti.
Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh.
- ⁵ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God.
Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aning.
Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh ariziba,
ni men apangkuvan marki, ni bar me gasighasikigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁶ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan arui.
- ⁷ Ni men akar otuariba baragh,

men migirigiaba mati midorozir sabamin min bar ghumi.
Me ghaze, "Tina e baregham."

⁸ O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gumazir kurar kabav kimiva,
Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men ingarvaki.

⁹ O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomem.
Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti.

¹⁰ Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan akuragham.
A nan apaniba abinamin dughiam, a nan amamangatighti,
ki iki men ganti, a me gasighasigham.

¹¹ O God, ni me misueghti me arimighiran marki.
Ki kamaghin aghua, nan gumazamiziba bizir ni amir kam
bakinighnigham.

Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura tintinibar me aghamsikigh.
Ekiam, ni en oramin min itima, e nin aven modi.

¹² Me zurara arazir kurabar amus mikim uari fiti,
ni azuazim asizimin suirazi moghin men suiragh.
Me nin ziam akar kurabar a migia egha zurara ifari.

¹³ Kamaghin amizi, ni uan aningagharim men akagh me misueghti me
arimighiregh.

Ni men tav ateghti a ikian marki, ni bar me kuavaremegh.

Ni kamaghin damighti, nguazimin gumazamiziba bar fogham,
ni Jekopin ovavibar God.

Ni uaghan nguazimin gumazamiziba bar men atrivim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

¹⁴ Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha,
afiabar min aroava nguibamin azenan arui.

¹⁵ Me afiabar min, damisi dagheba buri daru, egh damegh izivaghan kogh,
me puvira dapuriva arangam.

¹⁶ Osimtizir bar aviriba faragha na bativizi, ni nan divazimin min iti.
Ki nin aven modogha itima ni bar deragha nan gari.

Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin gavgavim ko apangkuvir arazim
ginighnigh,
ighiabar amu nin ziar ekiam fam.

¹⁷ O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari.
Nirara ni nan danganir mogomemin min ikia,
egha bar nan apangkufi.

Bizir kaba bagha,
ki ighiam bangi nin ziam fasa.

60

Gumazim uabin akuragh uabi iniasa, God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam bangam, “Akar Dikirizir Gavgavimın akımarir aghuim.”

Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha izegha Idomın kantrin ghua Danganir Zarir Amangszir Avirim Itimın ikia, me misogha men 12,000pla gumazibav soghezi me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri.

Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi.

¹ O God, ni akirim ragha e gasaragha uam en garir puvatizi,
en apaniba e misogha e abira.

Ni adarim en ikia kamaghın ami,
ni datirighın uamategh izi en akuragh.

² Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a batozi a tongira bigha torir bar ekiam iti.

Ni a gamizi a bigha akuar pumuning iti.

Kamaghın, ni uam an akuamning inigh aning dukuaghti a ua gav-gafigh.

³ E nın gumamaziziba, ni osımtizir aviriba e ganingı,
mati ni wainın onganım e ganidima, e anepava ongani.

⁴ Ni nir avizitam fegh ghuavanaboghti,
nın atiatia nın apengan iti darazi an ganigh fogham.

Eghti men apaniba men agıntıghtı,

me ari izi nın nir avızim batogh an apengan deragh ikiam.

(Ighiam gamua an suıam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,
ni uan agharir guvir gavgavimın en suiragh en akuragh.

Ni en azangszim baragh!

⁶ God uan Dipenimra ikia ghaze,
“Ki apaniba ko misogha me abiragha gıfa.

Ki datirighın Sekemın nguıbamın nguazim ko Sukotin danganir zarım abigh,
egh uan gumamazizibar anıngam.

⁷ Guızbangıra, Gileatın nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.

Ezi Efraımın nguazim a nan midorozir dapanir asuamın mın iti.

Ezi Judan nguazim mati nan atrıvir fidizim.

⁸ Moapın kantri, a nan itarir dipar ki ruemın mın iti.

Idomın kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arızimın mın iti.

Ezi Filistiaba, ki midorozimın me abiragha bar akuegha pamten dei.”

⁹ O God, tinara na inigh gavgavim itir nguıbar kamın aven mangam?

Tina nan faragh mangıti, ki Idomın kantrin ekiamın aven mangam?

¹⁰ O God, ni akirim ragha e gasaras ti?

Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?

- 11 O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham.
- 12 E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh me agivagham.

61

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kimti me ighiam bangam.

- 1 O God, ni kuarim atigh nan dimdiam baragh,
ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da baragh.
- 2 Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan navim bar oseme.
Ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven na modoghti,
nan apaniba na gasighasighan kogham.
- 3 Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti, ezi ki an modima,
nan apaniba na abinamin tuaviba puvati.
Nirara dipenir ruarir gavgavimin min
bar deragha nan gara na geghufi.
- 4 Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin dipenimin iki mamaghira iki mangi
ovegham.
Ki, tuarir nguziba uan amebamin avizimin apengan ikia deragha iti
moghin,
ki nin apengan bar deravira ikiasa.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 5 God, ki ni ko akam akirigha mikemezir biziba ni da baregha gifa.
Gumazamizir nin atiatia nin ziam feba, ni bizir aghuiba me ganidi.
Arazir kamra ni uaghan bizir aghuiba na ganidi.
- 6 Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar angamira ikivira iki.
Ni aneteghti, a dughiar ruarimin nguazimin ikegh.
- 7 O God, ni aneteghti a nin damazimin dughiar ruarimin atrivimin iki.
Ni bar a gifongegha mikemezi moghira deragha bizibagh amua,
uan nighnizim gighavkirir puvati, kamaghira ni bar deragh a
geghuv an gan.
- 8 Ni kamaghin damuti, ki dughiabar zurara akar faragha ni ko dikirizibar gin
mangi,
zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam fam.

62

God uabira deragha en gara e geghufi

Devit igiar kam osiri.

An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri.

¹ Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a baghavira mizua iti.
Anarira, a nan akurvazima ki angamira ikiavira iti.

² Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.
A nan divazir gavgavim in min iti, ezi ki akongan kogham.

³ Ia dughiaba manmaghin, na gasighasighasa na bagha izi?
Ia ghaze, ki divazir ghurim in min irigh bar dipirighiregh bar givagham.

⁴ Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan ziar ekiar kam gasighasighasa.
Ia ifavarir arazim bar a gifonge.

Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a migei,
ezi ian navir averiaba ghaze,
“God a gasighasikigh.”

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a baghavira iti.
Anarira deragha nan garima, ki angamira ikiavira iti.

⁶ Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.
A nan divazir gavgavim in min iti, ezi ki akongan kogham.

⁷ God uabira nan akurvagha ziar ekiam na ganidi.
A nan dagiam in min itima, ki an aven modi.

⁸ Nan adarasi, ia zurara nighnizir gavgavim God in iki.
Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia itiba, ia bar da isi a daning.
E ia a bagh mangi an aven mongegh deraghvira ikiam.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁹ Gumazir kiniba mati, aminim pura akamin otiva zui.
Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura biziba.

E men osimtiziba tuisigh fogham, me guizbangirama osemes ti.
Men osimtiziba akamin otivir aminim ko magh ghue.

¹⁰ Ia midorozir arazim ko okimakiar arazim kamaghin aning ginighnighan marki,
“Aning dera, aning e damighti e dagiar aviriba ikiam.”

Ian dagiaba ko ian biziba bar avirasemeghti, ia kamaghin mikiman marki,
“Bizir kaba darara en gavaviba.”

¹¹ Nan orarazim, God dughiar aviribar kamaghin migei,
“Ki God, ki gavgavir ekiam iti.

¹² Ki zurara gumazamizibar apangkufi.

Ekiam, ni gumazamiziba amir ingangariba baghvira ivezim isi me daningam.”

63

Gumazim God ko ikiasa a ko migei

Devit ghua Judan Distrighin aven itir gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, ighiar kam osiri.

¹ O God, ni nan God, ki nin ganasa
ni baghavira mizua iti.

Ki mati, dipaba puvatizir danganimin ikia
dipam bagha ariaghiri moghin,

nan duam ni ko ikiasa ifongezi,
ki bar uabi isa ni ganingi.

² Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge,
ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghasa ki ifonge.

³ Nguazir kamın ikirimirim a dera,
ezi nin apanguvir arazim a gafiragha bar moghira dera.
Kamaghin, ki nin ziam fe.

⁴ Ki angamira ikivira iki,
ni minabiva nin ziam fivira ikiam.
Ki uan dafariba fegh ghuanabogh ni ko mikimam.

⁵ Nan duam bar deraghavira ikia mati,
gumazim dagher aghuiba amegha bar ikiri.
Kamaghin, ki bar akuegha nin ziam fa ighiabagh ami.

⁶⁻⁷ Ni dughiabar zurara nan akurvasi.
Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav ikia nirara nighnisi.

Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin apengan iti moghin,
ki bar nin boroghin ikia,
bar akuegha ighiabagh ami.

⁸ Nan duam ni ko poroghav iti,
ezi nin agharim deragha na avara.

⁹ Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba,
me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam.

¹⁰ Me midorozim damu an aven oveghti,
afiar atiaba men mikarzibar amam.

¹¹ Eghti Atrivim God bagh bar akuegham.
Gumazir Godin ziam dibora a koma akam akiriziba, me an gin mangi bar akuegham.

Gumazir ifariba, God men akabar kumighti me mikiman kogham.

64

Gumazim God a geghuv deragh an ganasa, an a ko migei

Devit onger akar kam osiri.

Kar gumazir onger akabar faragha zuimin ighiam.

¹ O God, gumazir kuraba na gasighasighasava ami,

- ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti.
 Ni nan migirigiam barakigh,
 eghti me na misueghti ki ovengan kogham.
- ² Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi.
 Kamaghin, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham.
- ³ Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarzim aghori.
 Men akar kuraba nan akuighav iti,
 mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti.
- ⁴ Me atiatir puvatigha mongeghav ikia,
 akaba gumazir aghuibagh asa me migei.
 Kamaghin me bar zuamirama asi.
- ⁵ Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei.
 Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze,
 "Tina e gifogham?"
- ⁶ Me arazir kurabar amuasa akam misuegha givagha ghaze,
 "E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa.
 E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati."
 Guizbangira, e gumazibar nighniziba ko navir averiabagh fozir puvati,
 da bar modo.
- ⁷ Me kamaghin damuti God uan barimin me gaseghti,
 me zuamira duar ekiam inigham.
- ⁸ Me gumazir igharazibagh asighasighasa migei,
 kamaghin God meraram asighasigham.
 Eghti gumaziba men gan beniba aku
 men ingariva akam.
- ⁹ Gumazamiziba bar Godin atiatingam.
 Egh God amizir bizir kam mikim zurara a ginighnigham.
- ¹⁰ Gumamazir arazir aghuibagh amiba,
 me Ikiavira Itir God bagh bar akongegh a bagh mangi bizir kurar kam
 modogham.
 Gumazamizir navir aghuiba itiba, Ikiavira Itir Godin ziam fam.

65

Godin gumazamiziba bar akuegha a minabi

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri.

¹ O God, e Saionin nguibamin mangi nin ziam fam.

Egh fomira ni ko akam akirizir bizir kabar amighti,
 da guizbangirama otivigham.

² Ni guizbangira en migirigiaba barasi.

Kamaghin, e gumazamiziba bar moghira ni bagh mangam.

³ E uan arazir kuraba bagh ni bagh mangam.

En arazir kurabar osimtiziba e abirima e bar iraghue,
ezi nirara en arazir kuraba gin amadi.

⁴ Gumamazir ni uan Dipenimin ikiasa miseveggha inigha ghueziba, me bar akongegh.

Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir aviriba an iti.

Kamaghin, e nin Dipenimin gumamaziziba uari akuvi naghin iki,
navir amirizim ikiam.

⁵ O God, ni en akurvasi.

Ni en azangsiziba baragha ingangarir bar ekiar aghuibagh ami.

Gumamazir nguazir kam in saghuuamin itiba, me nighnizir gavgavim nin iti.

Men marazi uaghan ongarir bar ekiam in vongin saghon ikia, nighnizir gavgavim nin iti.

⁶ Ni uan gavgavim in mighsiabagh amizi,
da otivigha uan danganibara iti.

Nin gavgavir kam bar moghiram ekefe.

⁷ Ongarim dikavima, nirarama a migeima,
an aghumra irighav ikia dipiraghirir puvati.

Ni gumamazizibar midorozibagh ami da gefi.

⁸ Gumamaziziba bizir kabar gara bar nin atiatingi.

Me aruem anaga uaghiri naghin bizir ni amir kabar gara,
ni bagha bar akongegha, pamten diava arai.

⁹ Ni nguazim damuti a deravira ikiasa, ni amozim amadima a izi.

Ni nguazim gamima a deravira itima, dagheba a gisin deraghaviram aghui.

God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi,

a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puvati.

Arazir kam in, dagher aviriba nguazir kam in otifi.

¹⁰ Ni amozir aviriba amadima, da azenibagh izi,
ezi dipam nguazim in aven ghuaghiri.

Dipam nguazim gami an amiraghirizi dagheba deraghaviram aghui.

¹¹ Ni danganir manamin iti, dagher aghuiba danganir kam in iki bar avirasemegham.

Ni bar en deragha daghebagh amima, da otiva bar aviraseme.

¹² Danganir dadaba itiba, bulmakauba ko sipsipba dagh izefi.
Azenir aviriba mighsiabar ikiti, mighsiaba bar akongegh.

¹³ Danganir dadaba itiba, sipsipin bar aviriba iti.

Danganir zarir mighsiabar tongin itiba, witba bar dagh izifa.

Bizir kaba bar moghira gumazir God bagha bar akueggha an ziam febar min damuam.

66

Me God minabiva an ziam fasa onger akabagh ami

Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha ighiar kam osiri.

¹ Ia nguazim in itir gumamaziziba bar,

God bagh pamtem dimiva bar akongegh an ziam fi.

² E ighiaba bangi an ziar ekiam in gun mikim,

an ziar ekiam fiti, a bar p̄in iki.

³ E God̄in mik̄im suam,

“Bizir ni amiba da bar dera.

Nin gavgavim bar mogh̄iram ekefe,

ezi nin apaniba bar atiatigha, nin damazimin uan teviba ap̄iri.”

⁴ Nguazimin gumamaziziba bar nin ziam fava,

ighiabagh amua ziar ekiam ni ganidi.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ia izi God amizir bizibar ganigh.

A gumamazizibar tongin bizir bar ekiabagh ami.

⁶ An ongarim gamizi a dakezi, nguazir midiarim otozi,

en ovaviba puram a gis̄in arua dipam abigha ize.

Me iza vongin otivigha, bizir an amizir kam bagha bar akonge.

⁷ A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia mamaghira iti.

A kantribar gumamaziziba amir ingangariba, a bar deragha dar gari.

Gumazir akaba batoziba uari fan marki.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁸ Ia bar mogh̄ira izi, e uan God̄in ziam fam.

E an ziam fiti gumamaziziba bar e baragham.

⁹ A bar deragha e geghuva en garima

e angamira ikiavira itima,

arazir kuram e abirazir puvati.

¹⁰ Gumazim avimin silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezi

mogh̄in,

e osimtiziba ateri, God en gara e tuis̄igh foghasa, e gavgavis o puvati.

Egha tuavir kam̄in an e gamizi, e zue.

¹¹ Ni osimtizir ekiaba e gariki,

mati ni e bagha azuaziba guizi e dar aven ghue.

¹² Ni en apanibar amamangatizi, me e dikabaragha bar e righiriki.

E mati avim ko dipam e avarazi, e aningin tongin arui.

Ezi ni datirigh̄in e inigha danganir aghuimin ize.

¹³⁻¹⁴ Osimtizim faragha na batozi, ki ni koma akam akira ghaze,

ki asizir avimin tue bar isia mighirizim isi, ofan min ni daningam.

Ki datirigh̄in akar dikirizir kam̄in gin mangi,

nin Dipenimin mangi ofan kam damuam.

¹⁵ Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi, ofan min da isi ni daningiva,

da tueghti da bar isi mighiram.

Ki sipsipin apuriba tueghti, ofan kam̄in mughuriar aghuim nin mangam.

Ki bulmakaun apuriba ko memeba inigh izi ni bagh ofa damuam.

(Ighiam gamua an suiam

atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- 16 Ia gumazamizir Godin atiatia an apengan itiba, ia izi nan akam baragh.
God nan akurvaghasava amizir biziba,
ki dar gun ia mikimam.
- 17 Ki faragha uabin akurvaghasa an dia,
egha uaghan an ziam fasa onger akabagh ami.
- 18 Ki ti arazir kuram uan navir averiamin a gifongezi,
Ekiam nan azangsizim bareghan koghai.
- 19 Puvati. A na baregha gifa.
A guizbangira, ki a ko migeir migirigiaba ana da baregha gifa.
- 20 God nan azangsizim batoghezir puvati.
Egha uan apanguvir arazim na dam a inizir puvati.
Kamaghin amizi, ki an ziam fam.

67

Me dagher igiaba inigha, da bagha God minabi

Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam,
gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami.

- 1 God, e kamaghin nin azai, ni deraghvira e damuva en apangukuv.
Mati nin angazangarim e gisirazi moghin,
ni ragh en gan en akurvagh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 2 Eghti nguazimin gumazamiziba ganigh nin arazibagh fogham.
Me kamaghin fogham, ni gavgavir bar ekiam ikia men akurvasi.
- 3 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam.
- 4 Ni guizbangira gumazamizibar araziba tuisigha, tuavir aghuim men akazi,
me nin ifongiamin girara zui.
Kamaghin amizi, gumazamizibar naviba bar akueghiva,
ighiaba bangi nin ziam fam.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 5 O God, nan ifongiam, gumazamiziba bar ni gifuegh nin ziam fi.
Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam.
- 6 God, ni en God,
ni bar deragha e gami.
Ezi dagher aghuir aviriba en nguazibar otifi.
- 7 Bar guizbangira, God deragha e gami.
Nguazimin gumazamiziba bar an atiating an apengan iki.

68

God Israelian akurazi me bar akonge

Devit onger akar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange.

¹ Gumazamizir Godin apanim gamiba,
a zuamira dikavigh izi tintinim in me batuegham.

Gumazamizir Godin apanim in itiba,
me a gitagh aregham.

² Aminim migharim givai a ghua puvatizi moghin,
God uan apaniba batuegham.

Kandel isia an dipam suaghiri moghin,
gumazamizir kuraba Godin damazim in ikuvigham.

³ Gumazamizir aghuiba, Godin damazim in
naviba deragh bar akuegh iki mamaghira ikiam.

⁴ God ghuariabagh aperagha overiam in zui.
Ia an tuavim akir.

An ziam kara, Ikiavira Itir God.

E an damazim in bar akuegh,
ighiaba bangi ziar ekiam a daningam.

⁵ God uan Nguibam in ikia, borir ameboghfeziaba ariaghireziba deragha
men gara,
paba ariaghirezir amiziba deragha men gari.

⁶ Gumazamizir uarira itiba, a men adarazi isa me ko me akufi.
Ezi me uari ko ikia deragha iti.

A kalabusin itir gumazamiziba inigha azenan izegha,
me gamizi me deragha iti.

Ezi gumazamizir akaba batoziba,
a me gamizi me nguazir dipaba puvatizibar iti.

⁷ O God, ni fomira uan gumazamiziba men faragha ghua,
me inigha iza gumazamiziba puvatizir danganim garui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁸ Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha gifa.
Ni izegha givazi, Sainain Mighsiam mikimkizim a gunabavira iti.
Mikimkizim otozi amozir dafam ariki.

⁹ O God, ni amozir dafam amadazi, a
nguazir kurar kam giza a gamizi a ua dera.

¹⁰ Nin gumazamiziba nguazir kam in nguibabar ingari.
Ni bar dera, egha ni dagheba isa
onganarazibagh amir gumazamizibagh anidi.

¹¹ Ekiam uan akam isa amizir aviribagh aningizi,
me a inigha ghua an gun migei.

¹² Akar me kurir kam kamaghin migia ghaze,
“Atriviba uan midorozir gumaziba ko, me bar moghira aregha gifa.”

- Ezi amizir nguibamin itibara,
gumaziba misogha inizir biziba uarigh anidi.
- 13 Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti.
Amizir kaba uaghan silva ko gol uarir kurkegha,
kuarazir ozamin min ganganiba bar dera.
Ozamin avizimning silvan min taghtasi, ezi an namnam golin min taghtasi.
- 14 Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti.
Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men agirazi, me tintinimin are.
Egha aisin amozim gamizi, a mighsiar kam gizi.
- 15 O Basanin Mighsiar ekiam,
ni ruarir akirir aviriba iti.
- 16 Ni mighsiar ekiar ruarir akirir aviriba itim,
God ua baghavira mighsiar igharazim ginabagh a gisin dapiasa.
Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar igharazimin gara nin navim osemi?
Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar kamin daperagh iki mamaghira ikiam.
- 17 Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan Dipenimin iti.
An midorozir gumazir bar aviriba, karisin gavgavir bar aviribagh api-
agha a ko izi.
- 18 God mighsiar kamin ikiasa
bar pin ghuavanaga,
kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue.
Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni kagh ikiam.
- 19 E Ekiamin ziam fam.
A dughiabar vaghvagha en akurvagha en osimtiziba ateri.
God uabi en Akurvazir Gumazim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 20 En God, a uabi God, an en akurvasi.
Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puvati.
- 21 Bar guizbangira, God uan apanibar dapaniba abighirarigham.
Gumazimizir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami.
- 22 Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ki Basanin ian apaniba inigh uamategh izam.
Me ongarir konimin bar vin mar ikiam, pura bizim,
ki ua me inigh azenan izegham.
- 23 Ia uan apaniba bar me agivagh, men ghuziba uan dagariba ruegh.
Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami mangi uan ifongiaba agivagham."
- 24 O God, ni nan Atrivim.
Gumazamiziba bar nin gari ni apanim ko misogha anebiragha, bar akuegha izi.
Me bar moghira nin gari,
ni ghua uan Dipenimin aven ghu.
- 25 Gumaziba onger akam gamua faragha zui.

Ezi guivir igiaba tongira ikia tambarinbav sosi.
Gumazir gitabav soziba abuan iti.

26 Me kamaghin onge,

“E Godin gumazamiziba,
e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam.

E Israelia, e Godin adarasi,
e Ikiavira Itir Godin ziam fam.”

27 Benjaminin ikizir muziarim men faragha zui.

Men girara, Judan anabamin gumazir dapaniba uan adarazi ko zui.
Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamin gumazir dapaniba me zui.

28 O God, ni uan gavgavim en akagh.

Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighin en akagh.

29 Atriviba bizir aghuiba inigha iza, nin Dipenir Jerusalem in itimin
ni ganidi.

30 Ni Asizir atiar dakarabar itir kam in atari moghin, ni Isipin atar.*

Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghin,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atar.

Ni men atar mangi, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning.
Gumazir midoroziba foriba, ni bar men agintighi
me ari tintinibar mangegh.

31 Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti,
me Jerusalem in mangi nin akam baragham.

Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi uan dafariba fam.

32 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,

ia onger akabar amu
egh Godin ziam fi.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

33 Overiar kam fomira iti, ezi God a gaperagha zui.

Ia orakigh. God bar pamtem in dei.

34 Ia gumazamiziba bar, Godin ziar ekiam in gun mikim.

A Israelian atrivim.
An gavgavir ekiam, e overiam in pin an ganam.

35 Israelian God uan Dipenim in iti, ezi e an atiatingam.

A gavgavir ekiam isa uan gumazamizibagh anidi.

E Godin ziam fam!

69

Gumazim uabin akurvaghasa Godin azangsi

Devit ighiar kam osiri.

Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze,
“Me Akimarir Aghuubar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi.”

1 O God, nan akuragh.

Dipam na avaragha anaga nan firagharim in tu.

* 68:30: Gumazir maba ghaze, “Asizir atiar dakarabar itir kam,” kar kantri Isipin akar isin zuim.

69:1: Onger Akaba 69:2; 69:14-15; Jona 2:5

- 2 Ki beghneazim itir dipamin suegha uaghiri.
Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati.
Ki dipar konimin arua zuima,
dipam bar na avaraghasava ami.
- 3 O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi,
nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa.
Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua,
nan damazimning na gami.
- 4 Gumazir bar avirim pura nan apanim gami.
Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira.
Nan apaniba arazir kurabar na gami,
ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati.
Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami.
Ki men bizitam okemezir puvati,
me pura uan akaba na gasa ghaze, ki bizitaba pura me daningam.
- 5 God, ni na gifo ki gumazir onganim.
Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati.
- 6 O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiam baragh,
ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam.
O Israelian God, ni nan dimdiam baragh,
puvatighti, gumazamiziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam.
- 7 Ni bangin, gumazamiziba dibovir akabar na migeima
ki aghumsisi.
- 8 Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari.
Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari.
- 9 Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti.
Egha ki pamtemin Dipenir kamın ingara deragha an garima, a der-
aghavira iti.
Gumazamizir maba akar kurabar ni migei, ezi men akaba nan izi.
- 10 Ki dagheba ataghiragha, arazir kamın ki nin damazimin uabira uabi abiri.
Ezi gumazamiziba akar kurabar na migei.
- 11 Ki azirakar korotiaba azui,
ezi gumazamiziba na dipovava akar kurabar na migiavira iti.
- 12 Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia, na geghara na migei.
Gumaziba wainin dipaba apava onganigha, na dighora onger akabagh
ami.
- 13 O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa.
Ni dughiatamin uan ifongiam ko apangkuvir ekiamin gin mangi nan
azangsizim ikaragh.
Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui.
Kamaghin, ni guizbangira nan akuragh.
- 14 Ni beghneazir kamın aven ua na inighti,
ki an aven mangi ovengan kogham.
Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham.
Eghti osimtizir kam, dipar konimin min na avaraghan kogham.
- 15 Ni na ateghti aperiam na avan marki.

- Ni na ateghti ki mozimîn magirighi, a na avan marki.
Ni na ateghti dipar konim na avan marki.
- 16 O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apangkuvir arazir kam bar dera,
kamaghîn ni zurara nan azangsiziba baragh.
Ni n apangkuvim zurara nan iti,
kamaghîn ni izi nan akuragh.
- 17 Ki nîn ingangarir gumazim, kamaghîn ni nan mongan marki.
Osimtizir ekiam nan iti, kamaghîn ni zuamira nan azangsiziba ikaragh.
- 18 Ni nan boroghîn izi egh nan akuragh.
Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh.
- 19 Gumazamizir akar kurabar na migeiba, ni dagh fogha gifa.
Egha ni fogha gifa, me na dipovava aghumsizim na ganîngi.
- 20 Akar kurar kaba, nan nighnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar
moghirama oseme.
Ezi gavgaviba ua nan puvati.
Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apangkuvam,
ezi bar puvati.
- 21 Mitiriam nan azima,
me aguiam daghem gatigha na ganîngi.
Ezi kuarim nan pirima,
me pura wainîn kuram amasa na ganîngi.
- 22 Kamaghîn deragham,
dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti me iri,
mati azuazim asizim misoke.
- 23 Ni men damazibar amighi aminim men pirighi,
me ua ganan kogham.
Ni men akiragharibar amighi,
me tugh gavgavighsi damuva avegham.
- 24 Ni puvira men atar mizazim me gasi.
Ni n aningagharir kam me initi me oveng.
- 25 Eghi nguibar me itir kam pura ikiti,
ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar ikian marki.
- 26 Gumazamizir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me
gasighasiki,
ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti.
Gumazamizir maba, ni men mikarzi bagh asighasighizi me mizaziba inizi,
gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei.
- 27 Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki.
Egh me ateghti me nîn gumazamizibar aven izan marki.
- 28 Ni gumazamizir kabar ziaba, akinafarir zurara itimîn aven da angarigh.
Egh men ziaba, nîn damazimîn zuezir gumazamizibar ziaba koma ada
osiran marki.
- 29 O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi.
Nan akuragh ua na inighi ki ua deraka.
- 30 Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuam.
Egh a minabiva an ziar ekiamîn gun mikimam.

- ³¹ Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham.
Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera,
eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham.
- ³² Gumazamizir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham.
Gumazamizir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam.
- ³³ Ikiavira Itir God gumazamizir biziba puvatizibar azangsziba barasi,
egha uan gumazamizir kalabusin itiba, a me gin amadir puvati.
- ³⁴ Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba,
ia bar Godin ziam fi.
- ³⁵ Guizbangira, God Saionin nguibamin gumazamizibar akuragh,
men apanibar dafaribar ua me inigh,
Judan nguibaba ua dar ingaram.
Godin ingangarir gumaziba nguibar kabar aven deraghvira ikiva,
nguazir kaba bar ada iniam.
- ³⁶ Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir boriba,
nguazir kaba iniam.
Gumazamizir kaba bar God gifongegh,
nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

70

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei (Onger Akaba 40:13-17)

- Devit, God an osimtizibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.
- ¹ O Ikiavira Itir God, ni nan God,
ni ifuegh zuamira izi nan akuragh!
- ² Gumazamizir maba na misueghti ki aremeghasa.
Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika.
Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara bar akonge.
Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi.
- ³ Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar aghumsizir ekiam me daningigh,
eghti me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham.
- ⁴ Eghti gumazamizir ni baghavira zuiba, men naviba deraghti,
me bar akuegh iki.
Gumazamizir kaba, ni bar moghira ua me ini.
Ni me bagha amizir ingangarir kam me bar a gifonge.
Egh me zurara kamagh mikim suam,
“God, a guizbangira bar dera.”
- ⁵ O God, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghuburaki.
Kamaghin, ni zuamira na bagh izegh.
- O Ikiavira Itir God, nirara nan akurvagha ua na isir gumazim.
Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

71

Gumazir ghurim God ko migei

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na geghuv na avaragh nan ganti,

- gumazir kuraba na gasighasighti ki aghumsighan kogham.
Ni me ateghti me na abinan marki.
- ² Ni zurara arazir aghuim gami.
Egh ni uan arazir aghuir kamın gin mangi nan akuragh!
Ki ni ko migeir migirigiaba,
ni da baregh ua na inigh.
- ³ Ni dagiar ekiamın min na modogh.
Ni divazir gavgavimın min iki na ekiarughti, nan apaniba na abinan kogham.
Ki nin aven modogh ikiam.
Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki deragh ikiam.
- ⁴ Nan God, ni gumazir kurabar dafarimın ua na ini.
Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi.
- ⁵ Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti.
Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia,
iza datirighin ikia kamaghira iti.
- ⁶ Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra iti.
Nan ameban na batezi dughiamra, ni na geghuva deragha nan gara iza datirikin.
Kamaghin, ki nin ziam zuraram a fam.
- ⁷ Na bativizir biziba, gumazamizir aviriba dar ganigha fo,
ni na geghuv nan ganasa gavgafi.
- ⁸ Dughiabar zurara,
ki nin ziar ekiam fi, an gun gumazamizibav kimasa.
- ⁹ Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati,
ni na ategh akirim ragh na gasan marki.
- ¹⁰ Nan apaniba na misueghti ki aremeghasa uari akuvagha akabav sosi.
- ¹¹ Me ghaze, “God anetegha givazi, gumazir an akurvaghamiba puvati.
Aria, e an agiragh an suiraka.”
- ¹² O God, ni na ategh nan saghon ikian marki.
O nan God, ni zuamira izi nan akuragh.
- ¹³ Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh bar moghira me agifagh.
Me na gasighasighasa, ni me gasighasigh men ziaba abinighti,
me okam nighnigh bar aghumsigham.
- ¹⁴ Ni nan akurvaghsi, ki ni mizuam nighnizir gavgavim nin ikiam.
Egh nin ziam fi mangivira ikiam.
- ¹⁵ Ki nin arazir aghuimın gun gumazamizibav kimam.
Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba, ki deragha dagh fozir puvati.
Ni ua na inizir arazir kam, ki dughiabar zurara an gun me mikimam.
- ¹⁶ O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gavgavir ekiam ginighnigh nin ziam fam.
Egh kamaghin akam akun suam,
“Ikiavira Itir God uabira dera.”
- ¹⁷ O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni nan sure gami.
Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki dughiar kamın dar gun mikimvira ikiam.

- 18 Ki datirighin ghurigha givagha bar ghurapani.
God, ni na ataghiraghan marki.
Ni na ko ikiti,
ki nin gavgavir ekiamin gun gumamazizir gin otivamibav kimam.
- 19 God, nin arazir aghuim nguazir kamın danganiba bar dagh izivagha,
uanaga overiamin tu,
egha gumamazizibar damazibar azenara iti.
Ni ingangarir bar ekiam gami.
Ezi nguazir kamın gumazitam nin min garir pu. Bar puvati.
Ni bar moghira me gafira.
- 20 Osintizir kaba ni na bagha da amangizi da izi.
Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam.
Ki mati aremegha nguazir torimin ikia fo,
ni ua na inigh azenan izam.
- 21 Ni nan ziam damighti a bar ekevegh,
egh na damighti ki navir amirizim ikiam.
- 22 Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti, ki nin ziam fam.
O nan God, nin akam a bar guizbangira, ezi ni na ataghirazir puvati.
Kamaghin, ki nin ziam fam.
Ni, Israelian Godin Bar Zuezim,
ki buam misogh ighiam bangi ziar ekiam ni daningam.
- 23 Ki ighiam bangi bar akongegh dimam.
Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra da bangan kogham.
Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh,
ki uan navim ko, nighnizim sara nin ighiaba bangam.
- 24 Gumamaziziba na gasighasighasava amima,
ni me abirazi me bar aghumsiki.
Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara
arazir aghuir ni amizir kamın gun gumamazizibav kimam.

72

God atrivimin akurvaghasa, gumazim a bagha God ko migei

Solomon ighiar kam osiri.

- 1 O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan.
Eghti a kotin aven deragh gumamaziziba tuisigham.
Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui,
egh ni atrivir kamın akuraghti an kotiar araziba guizbangira mangi.
- 2 Eghti a nin gumamaziziba ko gumazir onganarazibagh amiba,
an arazir aghuimra me gativagh,
guizin arazimin gin mangi men araziba tuisigham.
- 3 Ni men ingangaribar aven bizir aghuir aviribar amuti,
men dabirabim deraghham.
Ni gumamazizibar amuti,
me arazir aghuibar gin mangi.
- 4 Atrivim deragh onganarazibagh amir gumamazizibar akurvagh men
osimtiziba akiram.
A biziba puvatizir gumamazizibar akurvaghham.
Egh gumazir igharaz darazi gasighasighasava amiba, a me abinam.

- 5 O God, ki kamaghin nin azai.
Aruem ko iakinim isiragh ikivira ikiti,
nin gumazamiziba zurara nin ziam fam.
- 6 Ni atrivim damighti a gumazir aghuimin min ikiti,
an arazir aghuiba, amozim azenibagh izi,
dagheba dar aghui moghin ikiam.
- 7 A ikivira ikiamin dughiar kam, gumazamiziba arazir aghuimra gin mangam.
Iakinim isiraghavira itir dughiamin,
dabirabir aghuim otiv mangivira ikiam.
- 8 An atrivimin iki ongarimin roghira itir gumazamiziba ko saghon itiba, a me gativagh men ganam.
Eghti an nguazir otevilla, Yufretisin Fanemin ikegh mangi nguazir kam bar an mangam.
- 9 Atrivir kamın apanir maba dipaba puvatizir danganimin iki a bagh teviba apiram.
An apaniba an damazimin nguazim giregham.
- 10 Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar atriviba, me bizir aghuiba a daningam.
Egh uaghan, Seban kantri ko, Arabian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh izam.
- 11 Atriviba bar izi a bagh teviba apiram.
Eghti kantriba bar, dar gumazamiziba an ingangaribar amuam.
- 12 Guizbangira, an onganarazibagh amir gumazamizibar dimdiaba baragha men akurvasi.
Gumazir onganarazibagh amua akurvaziba men puvatiziba,
a uabi men akurvasi.
- 13 Gumazamizir onganarazibagh amua gavgviba puvatiziba,
a men apangkufi.
Gumazir biziba puvatiziba a ua me isi.
- 14 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gasighasigh me abinsi damuti,
a men akuragh ua me iniam.
An ifongiam bar men ekevezi, an arazir kabar me gami.
- 15 Atrivimin ikirimirim a ruaragham.
Eghti Arabian kantrin gumaziba gol a daningam.
Gumazamiziba a bagh God ko mikimti,
God zurara deravira a damu an akurvagham.
- 16 Dagher aviriba Lebanonin kantrin otivi moghin, gumazamizibar azenibar otiv.
Eghti gumazamiziba bar avirasemegh nguibabar iki,
egh grazibar min danganiba bar dar iki.
- 17 Gumazamiziba, atrivir kamın ziam ginamangan kogham.
Dughiaba bar, aruem tighar maghin anangti, gumazamiziba ziar ekiam atrivir kam daningam.
Egh gumazamiziba an ziam fam.
God deragha atrivim gamir arazir kam bagh,
me uaghan kamaghira deragh uari damusi Godin azangsigham.

- 18 E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam.
A bar uabira arazarazir aghuir kabagh amima da otifi.
- 19 E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam.
Bar guizbangira. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizifagh.
- 20 Kar Jesin otarim Devit,
an azangsiziba kamaghira tu.

Akinafarir namba 3

73

(Onger Akaba 73--89)

Gumazir arazir kurabagh amiba, God mizazim me gasam

Asap ighiar kam osiri.

- 1 God bar guizbangira Israelian dera.
Egha an damazimin zuezir gumazamiziba, a bar men dera.
- 2 Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar gefi.
Nan suemning mati apighsighizi,
ki uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami.
- 3 Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi.
Kamaghin amizi, ki gumazir kurar kabar bizibar gara,
nan navim da bagha dikafi.
- 4 Men mikarziba mizaziba puvatizi me dera.
Me gavgavigha mikarziba deraghvira ikia naviba fiki.
- 5 Me gumazir igharaziba osimtiziba ateri moghin, me osimtiziba aterir puvati.
Gumazir igharaziba aterir osimtizir kaba
bar me bativir puvati.
- 6 Kamaghin amizi, me uari fer arazir kam mati, me deragha uan mikarzarbar kurti.
Me pura gumazir igharazibav sogha me gasighasisi.
Ezi arazir kam me avara, mati me korotiaba isa uan mikarziba ave.
- 7 Men nighniziba ko navibar aven,
arazir kurar avirir me damuasa ifongeziba otivaghiri.
- 8 Me dibovir akabar gumazir igharazibav gia uari fa,
arazir kurabar me damuasa nighnizibagh ami.
- 9 Me mizer otuaribar Godin uan Nguibamin itimin migei.
Me uarira uan ziaba fe,
gumazamiziba men gin mangasa me arazir kam bagha bar gavgafi.
- 10 Me kamaghin damuti,
Godin gumazamiziba men akabagh ifuegh,
nighnizir gavgavim dar ikiam.
- 11 Gumazir kurar kaba ghaze, "E amir biziba God dagh foghan kogham.
Godin Bar Pin Itim,
en arazir e amiba, a tam bativisi damuva avegham."
- 12 Gumazir kurar kabar arazim kamakin, men dabirabim derazi, me bizir aviriba ikia,
egha ua inivira ikiasa.

- 13 Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi,
ki arazir kuratabagh amizir puvati.
Nan arazir kam, a ti pura ghuz o?
- 14 O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti.
Ezi osimtizir kaba, mizarazibar fofoziba na ganidi.
- 15 Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumazamiziba akar otevitam me mikemeghti,
me okam nighnigham.
Ki kamaghin amizir puvati.
- 16 Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha,
dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge.
- 17 O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu.
Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi,
ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi.
- 18 Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki,
egha me gami me ira bar moghira ikufi.
- 19 Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham.
Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham.
- 20 O Ekiam, me mati gumazim irebamin ganizi, an amimzaraghan pura gifa.
A mizarazimin irebam ginighnizima, a uam an nighnizimin itir puvati.
- 21 Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar oseme.
Mati, ki bizir kurar mam amezi, nan navir averiam puvira na gami.
- 22 Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati.
Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin min, nin damazimin an arazibagh ami.
- 23 Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti,
ezi ni nan dafarimin suira.
- 24 Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daruamibar nan akakasi.
Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibamin ikiam.
- 25 O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh nan ganam?
Ni bar uabira, ua gumaziba puvati.
Ki bar ni gifonge.
Ki nguazir kam in ua bizitam gifongezir puvati.
- 26 Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavgaviba puvatighiti,
God, ni uabi gavgavim nan navir averiam daning.
Ki ua gumazir igharazitamin ganam kogham.
Ni bar uabira ki nin ganam.
- 27 Bar guizbangira, gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba,
me bar moghira givagham.
Gumazir faragha nin gin ghua datirighin ni ataghiziba,
ni me gasighasigham.
- 28 O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera.
Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan divazir gavgavim,

ezi ki nin aven modi.
Bizir ni amiba, ki bar adar gun mikimam.

74

*Gumazim God ko migei,
eghti a Israelian akurvagham*
Asap onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil.

¹ O God, ni manmaghsua akirim ragha e gasara?
E nin gumazamiziba, ni navim en ikuvigh en atar kamaghira ikiam, o?

² Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e ginighnigh.
Ni e givezegha givazi, e nin adarazira.

Ni faragha Saionin Mighsiamin ike,
egh ni ua mighsiar kam ginirigh.

³ En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba bar dagh asighasiki.
Ni dikavigh izi bizir me fomira asighasighizir kabar ganigh.

⁴ Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha,
paza bizibagh amua dia ghaze, me God abiragha gifa.
Me nin biziba inigha, uan bizir men ababaniba itiba isa
dar danganibagh ariki.

⁵ Me mati gumazim ruarimin temeba okava da aghorogharighizi moghin,
me temer nin dipenimin ingariziba, bar ada okava da aghore.

⁶ Temer me fomira digirir aghuibagh amiziba,
apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari.

⁷ Nin Dipenir ni uabi aven itir kam,
me a gasighasigha, a gaborozi a isi.

Me danganir gumazamiziba iki ni ziam famim bar a gasighasiki.

⁸ Me uan navir averiabar aven bar e abinigh guizbangira e gasighasighasa
nighnigha,
e God ko migeir dipenir en nguazimin itiba, bar dagh aponge.

⁹ E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvati.
Da bar moghira ghuegha gifa.

Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvati.
Osimtizir kam givamin dughiam, en tav bar a gifozir puvati.

¹⁰ O God, dughiaa manmagh apaniba ni dipovam?
Me nin ziam akar kurabar a mikimvira ikiam?

¹¹ Ni manmaghsua en akurvagham aghuagha,
agharimning girakirangin amadagha puram en gari?

¹² Bar guizbangira, O God, ni fomirama en atrivimin ikia,
dughiar aviribar en akurvazi, e midorozibagh amua uan apaniba abiri.

¹³ Ni uan gavgavimra ongarir ekiam tongiram anebiki.
Egha maburan osirir ongarimin itibar dapaniba abighizi da ariaghire.

¹⁴ Ni guar bar ekiamin dapanim abighizi,
ongarir miriamin itir gumazamiziba aneme.

¹⁵ Faneba ko daghuriba, ni dipaba dagh atizi da ivemara uaghiri.
Ni faner ekiabagh ami da dati.

- 16 Ni angazangarim ko mitatemin ingari,
egha aruem ko iakinimin ingarizi aning pin uan danganimningin iti.
- 17 Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni dar ababaniba arigha gifa.
Azenibar aven, aruem ganamin dughiaba ko amozim izamin dughiaba,
ni da arigha gifa.
- 18 Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki.
Nin apaniba gumazir onganibar min nighnigha ghaze,
ni mati pura bizim egha ni dipova ni migei.
- 19 Nin gumazamiziba gavgaviba puvati.
Asizir atiam kuarazir muziarim misuegha anemezi moghin,
apanir kaba bar moghira me agivan marki.
- Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar arighan marki.
E nin gumazamiziba, apaniba mizazim e gasi.
Ezi e nin azai, ni e ginighnigh kamaghira iki.
- 20 En nguazibar danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin
midorozibagh ami.
Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar kam, ni uam a ginighnigh.
- 21 Ni gumazir kuraba ateghti,
me gumazir igharaziba dikaragh bar me abinan marki.
Ni biziba otevezir gumazamizibar akurvaghti,
me nin ziam fi.
- 22 O God, ni dikavigh izi pamten apanibav kim suam,
iarara osimtizim gami, ki puvati.
Egh gumazir akaba batogha dibovir akabar ni migeiba,
ni me ginighnigh bizitam damu.
- 23 Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni migei.
Me akaba akara pamtem migiavira iti.
Kamaghin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagh nighnighvira
iki.

75

God gumazamizir kuraba abinigha, gumazamizir aghuibar akura

Asap onger akar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim a gumazamizibav kimti, me tiarir kam in gin
mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki."

1 O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe.

E nin ziar ekiamin gun migia,
bizir igharagha garir ni amibagh eghari.

2 God kamaghin migia ghaze,

"Ki kotiamin dughiar mam amisevegha givazima a iti.
Nan kotiam guizbangira zui.

Egha ifarir puvati.

3 Nguazir kam, mikimkizim a batoghti,
an itir gumazamiziba akongam.

Nguazimin mingarir apengan itim,
ki an suiraghti a iki gavgavigham.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- ⁴ Ki gumazamizir akaba batogha pura uan ziaba febav gia ghaze,
'Ia uari fiva akaba batoghan marki.'
- Ki gumazamizir kurabav gia ghaze,
'Ia uarira uan gavgavibagh nighnigh uan ziaba fan marki.
- ⁵ Ia uan gavgavibagh nighnigh da bagh ifaghatan marki.
Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar na mikiman marki.'
- ⁶ Gumazamizibar araziba tuisighamin gumazitam, an
aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko sautin
amadaghan ikiva otoghan kogham.
Puvatigham.
- ⁷ God uabira en araziba tuisisi.
A gumazamizir maba fa, igharaziba abiri.
- ⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharim kamaghin iti.
A kavin mamın suira, ezi wainin igiar gavgavir ekiam itim a gizifa.
An a ingezi gumazamizir kuraba anepa bar anegifa.
Arazir kamra, gumazamizir kuraba Godin kotin otivigh, egh bar geveg-
ham.
- ⁹ Ki uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba bangivira iki an ziam fam.
Egh an akabar gun mikimam.
- ¹⁰ Eghti God gumazamizir kurabar gavgaviba bar ada givagham.
Egh an damazimin derazir gumazamiziba, a gavgavim ua me daningam.

76

God midorozim gamua uan apaniba abira

Asap onger akar kam osiri.

Onger akar kam kar Godin ziam fer onger akam. Onger akar kamın faragha
zuir gumazim, gumazibav gia ghaze, me gitabav sogh.

- ¹ Judan adarazi bar deravira God gifo.
Israelia an ziar ekiam fe.
- ² An Dipenim Jerusalemın nguibamin iti.
Egha Saionin Mighsiamin ikia kamaghira iti.
- ³ A danganir kamın uan apanibar afuziba ko,
oraba, ko midorozir sababa ko,
midorozir bizir igharaziba sara apiraghariki.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁴ God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti.
Nin ziam bar pin ikia, egha mighsiar ekiabar ziar ekiabagh afira.
Ni mighsiabar uan apanibav sogha me abiragha uamategha ize.
- ⁵ Ni men midorozir gumazir gavgavibav sogha men bizir aghuiba bar ada
ini.
Ezi midorozir gumazir kaba datirighin ariaghirezi,
gumazir iki misogh ua men biziba iniamba puvati.

- 6 O Jekopin God, ni men atarigha givazi,
hoziaba ko gumazir hoziabagh apiaziba ariaghiregha nguazim
gireghav iti.
- 7 O God, ni men ataran bighangin, tinara nin damazimin tuivam?
Bar puvati.
Gumazamiziba bar puvira nin atiati.
- 8-9 Ni uan Nguibamin ikia gumazamiziba isa uan kotiam gati.
Ni dughiar kamin tughu kotiamin gun me migei.
Egha ni iza gumazamizir igharaz darazi paza me gamiba, ni men akurvasi.
Gumazamiziba bar atiatigha mikiman asa.
Me pura uan akabar kumigha iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)

- 10 Gumaziba naviba men ikufi,
ezi bizir kam gumazir igharazibagh ami me nin ziam fe.
Gumazir midorozim gamua deragha ikiavira itiba,
me nin ziam fam.
- 11 Ikiavira Itir God a nin God,
ni a ko Akar Gavgavim akirigh,
egh guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi.
Egh ifaran marki.
- E Ikiavira Itir Godin atiatingam,
kamaghin, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh mangi.
- 12 An atrivir akaba batoziba abiri.
Egha nguazimin atrivibagh ami
me bar an atiati.

77

Gumazim osimtizim itir dughiamin a God ko migei

- Asap onger akar kam osiri.
An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigh a bagha
onger akar kam osiri.
- 1 Ki osemegha uabin akurvaghasa arava God ko migei.
A na baraghasa ki pamten an dei.
- 2 Osimtiziba na bativir dughuiba,
ki Ekiam buriava an dei.
Ki dimagaribar uan dafariba favira ikia a ko migia,
navir amirizim inizir puvati.
- 3 Ki God ginighnigha nan navim arai.
Ki God ginighnigha nan navim bar na basemezi
damaziba nan siri.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 4 God na gamima ki dimagaribar akuir puvati.
Nan navim bar na basemezi ki mikiman asa.
- 5 Ki dughiar fomira ghueziba ko, azenir fomira ghuezibagh nighnisi.

- 6 Ki dimagaribar uan onger akar kam ginighnisi.
Ki nighnigha ikia, egha uabira uabin azangsisi:
- 7 “Ekiam zurara akirim ragh na gasam o?
Egh a ua na gifongeghan kogham o?”
- 8 An apanguvir arazim nan ikiavira iti, o puvati?
A na ko dikirizir akar kam na ko ikiavira iti, o puvati?
- 9 God en akurvaghasa ua nighnisi o puvati?
An en apanguvir arazim, an adarim ti anepirighama?”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 10 Ki nighnizir kam gamua nan navim na baseme.
Ezi ki ghaze,
“Godin Bar Pin Itim, datirighin nan akurvaghan aghua.”
- 11 O Ikiavira Itir God, ki digavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.
- 12 Ki guizbangira digavir kuram gamir araziba ko,
ingangarir ekiar ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham.
- 13 O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue.
Ezi godin ifavaritamın gavgavim ni gafirazir puvati.
- 14 O God, nirara mirakelbagh amua,
uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men aka.
- 15 Nin gavgavimra ni uan gumamazizibar akuragha me ini.
Gumamazizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 16 O God, fomira dipaba nin gara nin atiati.
Ongarir konimın aven, mikimkiziba tintinibar otifi.
- 17 Ezi amozir ekiaba izaghirima,
onimariba danganiba bar dar taghtasi,
ezi arariba pamten dagarvasi.
- 18 Nin arariba aminir ekiamın tongin dagarvasi.
Ezi onimariba taghtagha bar nguazim gisisi,
ezi nguazim mozorogha sivaghsivasi.
- 19 Ni ongarir torimın arua zuima,
tuavir aruim, ongarir konimın iti.
Ezi nin diaritam tuavir kamın itima,
gumazitam an ganizir puvati.
- 20 Ni sipsipbar garir gumazimın mın, gumamazizibar faragha ghua me
inigha zui.
Egha ingangarim Moses ko Aron ganingizi, aning men faragha ghua
men gari.

78

Gumazamiziba God gamizi a bar me baseme

- Asap nighnizir aghuim isi gumazamizibar aningasa onger akar kam osiri.
Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.
- ¹ Nan gumazamiziba, ki ian sure damuamin migirigiaba ia deragh da baragh.
Nan akamin otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh.
- ² Ki akar isin zuibar bizir mogomemin itibav kimam.
Eghaghanir kaba fomira ikegha iza datirighin otifi.
- ³ Akar kaba en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gifa.
Ezi e bizir kaba baregha dagh fo.
- ⁴ E akar kaba uan boribar ghuangsighan kogham.
Borir igiar datirighin otivamiba, e kamagh me geghanam,
Ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti.
A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir aviribagh ami.
- ⁵ God Akar Gavgaviba isa Israelian gumazamizibagh aningi.
Jekopin ovavir boriba akar kabar gin mangasa, a da isa me ganingi.
A fomira en inazir afeziaba kamaghin me mikeme,
“Ia bar deraghvira nan Akar Gavgavibar uan boribar sure damu.”
- ⁶ Eghti men borir gin otivamiba uaghan dagh fogh,
egh me uaghan uan boribagh eghanam.
- ⁷ Me kamaghin damuva, nighnizir gavgavim Godin iki,
egh bizir an amiziba gin amangan kogham.
Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam.
- ⁸ Me uan inazir afeziabar arazibar gin mangan marki.
Men inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoke.
Egha nighnizir gavgavim an itir puvatigha,
an akaba zurara dar gin zuir puvati.
- ⁹ Fomira Efraimin adarazi piba ko bariba inigha misoghasa zuima,
midorozim otozi me are.
- ¹⁰ Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha, an akamin gin zuir puvati.
God men apangkuvighavira iti.
- ¹¹ A men damazibar amizir mirakelba ko,
bizir an amiziba, me da gin amada.
- ¹² God en inazir afeziabar damazibar Isipin kantrin aven,
a Soanin nguibamin mirakelbagh ami.
- ¹³ God ongarim abighizi ongarim vong ko vongin tughav itima,
a Israelian akua an torimra ghua vongin oto.
- ¹⁴ An aruebar ghuariam in tongin ikia men faragha zui.
Egha dimagaribar avimin angazangarimin aven ikia men faragha zui.
- ¹⁵ A gumazamiziba puvatizir danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin
aven mar itiba otifi.
Egha dipam uan gumazamizibagh anidima me da api.
- ¹⁶ A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva,
fanemin min ivemara ghughari.
- ¹⁷ A kamaghin amima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia,
akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir
kurabagh amuavira iti.

- 18 Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa,
egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diava arai.
- 19 Me God dipova ghaze,
“Gumazamiziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o?”
- 20 A guizbangira faragha dagiam misoghezi dipam azenan otogha afora uaghiri.
Ezi a datirighin bret ko asizim e daningam, o?”
- 21 Ikiavira Itir God kamaghin me baregha an adarim bar ekevezi,
an avim Jekopin adarazi bagha anemadazi a izaghiri.
- 22 Me kamaghin nighnizi puvati:
A uan gavgavimin men akuraghti me deragh ikiam.
Egha me nighnizir gavgavim an itir puvati.
- 23 An nighnizim men ikiavira itima,
a pin overiam mikemezi a kuiaghiri.
- 24 Egha a uan Nguibamin manan daghem isa gumazamizibagh anidi.
Gumazamiziba damasa, a me bagh manan daghem* anemadazi a iri.
- 25 Enselba apir dagheba, God dar aviriba isa me ganingizi,
me da amegha bar izefe.
- 26 God uan gavgavimin, aruem anadi naghin ko sautin amadaghan izir aminim amadazi
a ivai.
- 27 A nguazir minemniaba ko, ongarir gigimin min,
kuarazir aviriba amangizi da izaghiri.
- 28 God kuarazir kaba amangizi da danganir me itimin,
bar men purirpenibar miriagara iri.
- 29 Dagher gumazamizir kaba iniasa ifongeziba, God da me ganingi.
Ezi me da apa ghua bar izefe.
- 30-31 Me apima dagheba men akatoribar ikiavira itima,
God men atara
Israelian gumazir igiar gavgavibav soghezi me ariaghire.
- 32 God bizir kabagh ami, ezi me arazir kurabagh amua ghuavira iti.
A mirakelbagh ami, ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati.
- 33 A mati gumazim uan akamin aminim giverazi an otogha ghua pura givazi moghin,
A bar zuamira me gasighasighizi me ariaghire.
- 34 God men maraziv soghezi me ariaghirezi,
men marazi guizbangira navibagh iragha ua God bagha ize.
- 35 Me ua nirigha ghaze,
e Godin Bar Pin Itimin aven moga egha deragha iti.
Ezi a en akuragha uam e ini.
- 36 Migirigiar me amir kaba, da bar guizbangira puvati,
me a gifarava a migei.
- 37 Me an akabar gin zuir puvati,
egha a me ko Dikirizir Akar Gavgavim abiki.
- 38 Ezi a men apangkuvighavira ikia,
men arazir kuraba gin amadagha,

78:18: Ua Me Ini 16:2-15; Diboboniba 11:4-23; 11:31-35 **78:24:** Jon 6:31 * **78:24:** Mana, a dagher manmagh garim. Ni foghsi, Ua Me Ini 16:31in an gan. **78:35:** Ua Me Ini 15:13; Godin Araziba 7:8; Aisaia 41:14; 63:9 **78:37:** Aposel 8:21

- me gasighasizir puvati.
 A dughiar aviribar uan adarim aminivagha
 men akazir puvati.
- 39 An nighnizim, me gumazibara,
 men ikirimirim dughiar ruarimin itir puvati.
 Men ikirimirim mati,
 aminim dughiar bar otevimra varagha ghugha gifa.
- 40 Me gumazamiziba puvatizir danganimin,
 dughiar aviribar an akam batosi.
 Me dughiar aviribar a gami an navim oseme.
- 41 Me zurara Godin gavgavim gifofoghasa, a gavgavis ti o puvati?
 Egha arazir kabagh amua,
 Israelian Godin Bar Zuezim gamizi,
 an navim bar osemegha men atari.
- 42 God men akuragha men apanibar dafariba da ua me inizir gavgavir kam,
 me a ginighnizir puvati.
- 43 A mirakelin arazir kaba,
 Isipin kantrin aven, Soanin nguibamin dagh ami da otifi.
- 44 A Isipian fanebagh amizi ghuzim dar otozi,
 gumazamiziba damamin dipaba puvati.
- 45 A berezizir aviriba ko, mitivir aviriba me bagha da amangizi,
 bereziba me givima, mitiviba men azenibagh asighasiki.
- 46 An apiziba ko, odeziba amangizi,
 da iza men azenibar aghuir dagheba ko zuravariba bar ada ame.
- 47 An amozir ofizir dagiabar min gariba amangizi,
 da men wainin ikarizibagh ira bar dagh asighasiki.
 An ais gamizi
 a men fighin temebagh ira bar dagh asighasiki.
- 48 An aisin amozir ofizir ekiaba amangizi da iza,
 men bulmakaubagh asighasiki.
 An onimaribagh amizi,
 da asizir igharazibagh asighasiki.
- 49 An adarir ekiam men ikia men aningaghegga,
 bar moghira me gasighasighasa enselin aviriba amangi.
 Ezi me iza me gasighasigha
 osimtizir bar ekiam me ganingi.
- 50 A men atara me ataghizi me itir puvati.
 An arimariar ekiam me ganingizi me aria bar ariaghire.
- 51 Isipian adarazir otarir ivariaba, a vaghvagha bar me misoghezi me
 ariaghire.
- 52 A sipsipbagh eghuvir gumazimin min,
 uan gumazamizibar faragha ghua, men akua gumazamiziba puvatizir
 danganimin ghu.
- 53 A me ko zuima me atiatir puvatigha deraghavira ghuava otifi.
 Ezi men apaniba, ongarim bar moghira me avara.
- 54 A me inigha ghua uan nguazir a ua bagha inabazimra me ati.
 Nguazir mighsiar kam, a uan gavgavimin a ini.

- 55 Israelia izezi, a ikizir igharazibar gumazamiziba batuegha, nguazir kaba abigha
da isa Israelian anababagh aningi.
Ezi me pura, men dipeniba inigha deragha dagh apiaghav iti.
- 56 Me Godin gavgavim gifofoghasa, a gavgavis, ti puvati?
Egha me Godin Bar Pin Itimin akaba batogha ghaze, a gavgaviba puvati.
Egha an Akar Gavgavibar gin zuir puvati.
- 57 Men inazir afeziaba faragha amizi moghin, me an akaba batogha nighnizir
gavgavim dar itir puvati.
Me mati barir pim ikirazi, gumazim asi bariba ikizirigha zui.
- 58 Me mighsiabar ghua asebar ofa gamir dakozibar ingarizi, God puvira men
atari.
Me marvir guabar ingarizi, Godin navim me bagha bar ikufi.
- 59 God bizir kabar gara adarir ekiam ikia,
egha bar Israelian aghua.
- 60 A Dipenir Silon nguibamin itimin ikia, e ko iti.
A datirighin Purirpenir kam ataki.
- 61 An apanibar amamangatizi me an Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam
inigha ghu.
Boksar kamin me an gavgavir ekiam ko, an guamin angazangarir
ekiamin gari.
- 62 A uan gumazamizibar atara,
me ataghizi men apaniba me misoghezi me ariaghire.
- 63 Men otarir igiaba midorozimin aven bar ariaghirezima,
men amizir igiaba ikiamin gumaziba puvati.
- 64 Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi me ariaghirima,
men amuiba men apankuva men azian iburaghburaki.
- 65 Ekiam akuavia osegha,
mati gumazir igiam wainin dipam amegha gavgavigha tintinibar dia
migei.
- 66 A uan apanibav sogha me abinigha men agintighizi me ghuegha,
aghumsizir dafam isa kamaghira iti.
- 67 A Josepin adarazir ovavir boribar aghua.
A Efraimin anabamin adarazi amisevezir puvati.
- 68 A Saionin Mighsiar a ifongegha uabi itim ko Judan anabam,
a ua bagha a ginaba.
- 69 A Saionin Mighsiar kamin uan Dipenimin ingarizi,
a gavgavigha overiamin min pin iti.
A mati nguazir a ingarizir kamin min anetizi,
a gavgavigha ikia mamaghira iti.
- 70 Godin ingangarir gumazim Devit, uan sipsipbar gara itima,
God a inigha uan gumazamizibar ganasa anemisefe.
- 71 A sipsipbar garir ingangarim an anogoregha,
Israelian atrivimin ikiasa anemisefe.
A Godin gumazamiziba me geghuv deragh men ganam.
- 72 Devit uan navir aghuimin gin ghua deragha men gari.
Egha uan fofozir aghuimin men faragha ghua bizibagh ami.

79

Israelia uarir akurvağhasa God ko migei

Asap onger akar kam osiri.

- ¹ O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nïn nguazimïn ize.
Egha Dipenir ni ua bagha inabagha itim gamizi, a bar moghira nïn damazimïn mizegha ikufi.
Egha me Jerusalem bar a gasighasiki.
- ² Me nïn gumazamizibav soghezi me ariaghirezi,
me nïn ingangarir gumazir kabar kuaba isa kuaraziba ko asızir atiabar daghebar mïn dagh anıngizi, da da ame.
- ³ Me nïn gumazamizibav soghezi me ariaghirezi,
men ghuziba dipamin mïn Jerusalemın nguıbar averiam bar a gimiri.
Ezi gumazir men kuabar suigh me mozibar arıghamıtam ua itir puvati.
- ⁴ Gumazamizir en boroghira itiba e dipova, en ingaravaka,
akar kurabar e migei.
- ⁵ O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o?
Ni dughiar ruarimın en atar iki kamaghira ikiam o?
Ni navim en ikuvigh, nïn anıngagharım avimın mın isi kamaghira ikiam o?
- ⁶ Ni kantrin ni gifozir puvatıgha ni ko mıgeir puvatiziba,
ni men atarti deragham.
- ⁷ Me kamaghın amua, Jekopin ovavir boriba bar me misuagharıgha,
men nguazim bar a gasighasiki.
- ⁸ Ni en inazir afeziaba amızir arazir kurabagħ niğhnıghıva, pazıva e damuan marki.
En niğhnızir gavgavıba datırıghın bar iraghuegha gıfa.
Kamaghın, ni zuamıra en apangkufıgh.
- ⁹ O God, ni Godın En Akurvazim.
Ni uan ziar ekiam bagħ niğhnıgh en akuragħ uam e inıgh,
en arazir kuraba ğin amadagħ.
- ¹⁰ O God, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba manmaghsu kamagħ e mıkımam,
“İan God mana?”
Ni uan gumazamizibar ghuzıba ikarvagħ,
Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba mızazim me gasiti e ganika.
- ¹¹ Ni kalabusın itir gumazamizıbar ararem baragħ.
Ni uan gavgavır ekiamın, gumazır apanıba misuegħti aremeghasava amıba,
uam men akuragħ.
- ¹² O Ekiam, apanır kaba akar kurabar ni mıkeme.
Kamaghın, ni men arazır kurar kaba ikaragħ bar moghıra me agıfa.
- ¹³ Nın gumazamizir nın sipsipbar mın itıba,
zurazurara ni minamam.
En ovavır borır ğin otıvamıba,
me uagħan nın zıam fı kamaghıra ikiam.

80

Israelia ua tugh gavgavighasa, God ko migei

Asap onger akar kam osiri.

Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumazamizibav kimti, me tiarir kamın gin mangi ighiar kam damuam, “Akar Dikırızir Gavgavimın akımarir aghuim.”

¹ O Israelia geghuvir gumazim, ni deravıra e barakigh.

Ni sipipbar mın Josepin ovavir boribagh eghuva, deragha men gari.
Ni uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pın iti.

Ni uan angazangarim e gisiragh.

² Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh.

Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh.

³ O God, ni uamategh e inigh iziti

e ua dikavigh tuivigh, fomıra ikezi moghin ua ikiam.

Ni uan angazangarim e gisiragh,

en apangkuvigh en akuraghti,

e ovengan kogham.

⁴ O God, ni Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itim.

Ni dughiar bar ruarimın uan gumazamizibar atara,

me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati.

⁵ Ni e gamizi, e bretin mın uan temeriba apava,

kavın temerir izivirizim, dipamın mın uarir guri.

⁶ Ni gumazir en boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniasa uariv sosi.

En apaniba e dipovava en ingaravati.

⁷ O Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti,

e ua dikavigh tuivigh, fomıra ikezi moghin ua ikiam.

Ni uan angazangarim e gisiragh,

en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

⁸ Ni uan gumazamiziba wainın ikarızimın mın Isipin me asigha me inigha ize.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba batuegha,

men nguazibar uan gumazamiziba, wainın ikarızimın mın me arke.

⁹ Ni wainın ikarızir kam bagha nguazim azenegha anekara.

Ezi an aghua an biba bar nguazim giraghuzi,

an aghua ghua bar uabi aroke.

¹⁰ Wainın ikarızir kam aghua, ekıva an dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi,

an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara.

¹¹ An aghariba aghua ghua Mediterenianın Ongarir Ekiamın tugh,

iza Yufretisin Fanemın tu.

¹² Ni datirighın manmaghsua wainın azenim avinizir divazim bar anekaraghariki?

Gumazamiziba datirighın tuavimın daru, an oviziba okımam.

¹³ Dar atiaba a dikabinti,

asizir atiaba anemam.

¹⁴ O Godın Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh,

- uan Nguibamın pin iki vanginan wainın ikarızir kam deraghvıra an gan.
 15 Ni uabi uan agharir guvimın wainın ikarızir kam akara.
 Ni wainın biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa.
- 16 En apaniba anetugha a isa avim mikinigha gifa.
 Ni uaghan me atugh me gasighasighti deragham.
- 17 Nın gumazamizir ni ua bagha inabaziba,
 ni me gamizi me ekevegha bar gavgafi.
 Ni men akuragh deragh men gan.
- 18 Ni kamagh damighti e uam akirim ragh ni gasan kogham.
 Ni en akuraghti e angamira deravıra iki nın ziam fam.
- 19 O God, ni Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itim,
 ni uamategh e inigh iziti,
 e ua dikavigh tuivigh fomira ikezi moghin ua ikiam.
 Ni en boroghin ikiti, nın angazangarim e gisiraghti, ni deragh e damu.
 Egh en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

81

Dughiar ekiabar ighiaba

Asap ighiar kam osiri.

Gumazir ighiar kamın faragha zuim, gumazibav kemeghti me Gatin nguibamın gitabav sogham.

- 1 Godın e geghuva deragha en garim, e a bagh pamtem dimıva bar akuegham.
 E, ighiaba bangi Jekopın Godın ziam fam.
- 2 Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikararangıva,
 tambarınbav soghti dar arareba deravırama otiv.
- 3 En isar ekiam otivamin dughiamın,
 iakinir igiam otoghti ia sighabagh ivi.
 Egh iakinim izi pazaghar torımın tughti,
 ia ua sighabagh ivi.
- 4 Arazir God ifongezir kam, a Israelia e ganingi.
 Kar bizir Jekopın God damuasa e mikemeziba.
- 5 God Isipia ko misozir dughiam an akar kam, e Josepın ovavir boriba an e ganingi.
 Ki akar otevir kam baragha fozir puvati tina a migei.
- 6 Ki orazi a kamaghın migia ghaze,
 “Ian dipızibar itir osimtıziba, ki bar da adegħa gifa.
 Mıtarir osimtızir ia ateriba,
 ki da isa nguazim dafegħa gifa.
- 7 Ia osimtızir bar ekiam ikia nan deir dughiamın,
 ki ian akura.
 Ki overiamın pin, arariba dagarvazir naghın uan mogomer danganimın ikia,
 ian dımdiam baregha a ikara.
 Ki Meriban mozir pamın ikia,
 ian nighnızir gavgavım gifofogħasa arazarazir mabagh ami.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- 8 “Nan gumazamiziba, ki Akar Gavgavim ia mikim ia akirasa.
O Israelia, ia deraghvira nan akam baragh.
- 9 Ia marvir guabar ziaba fan marki.
Ia kantrin igharazibar asebar ziaba fan marki.
- 10 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
Ki Isipin ia inigha azenan ize.
Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar deravira ia damuam.
Mati kuarazir nguzim akam akarigha itima, an amebam biziba atera iza
an akam mikiri.
- 11 “Nan gumazamiziba, me nan akaba baraghan aghua.
Bar guizbangira, Israelia uari abinigha nan apengan itir puvati.
- 12 Kamaghin, ki me ataghizi me uan navibar kumigha uari uan arazir
kurabar gin ghua,
uan ifongiabar bizibagh ami.
- 13 Ki kamaghsua, nan gumazamiziba Israelia nan akaba baragh
nan arazibar gin mangam.
- 14 “Me kamaghin damuti, ki zuamira uan gavgavir ekiamin men apanibav
suegham.
Ki men apaniba bar me abinigham.
- 15 Nan aghuazir gumazamiziba, me atiatir ekiam sara na bagha izi.
Eghti ki men apanimin iki mamaghira ikiam.
- 16 Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko,
ruarimin itir haniba ia daningti, ia dami bar izevegham.”

82

God an atrivir ekiam

Asap ighiar kam osiri.

- 1 Dughiar mamın aseba Godin Nguibamın uari akuvazi,
God uan dabirabir danganim gaperagha
men faragha ghua, akam me gasa kamaghin me migei.
- 2 A ghaze,
“Ia paza kotiaba tuisigha,
gumazir arazir kurabagh amiba bar me gifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 3 Ia deragh gumazamizir uarira uarir akurvaghan koghamiba ko, borir
afeziaba ariaghirezibar akurvagh.
Ia gumazamizir osimtiziba ateriba ko, onganarazibagh amir gumaza-
miziba, deragh me damu.
- 4 Gumazamizir gavgaviba puvatiziba ko, onganarazibagh amiba,
ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh.

- 5 “Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi, me bizitam gifozir puvati.
Me mitatemín nguazir kam garua,
arazir aghuitam gumazamizibar akurvaghasa a gamir puvati.
- 6 “Kí Godin Bar Pín Itim kamaghin miǵia ghaze,
Ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba.
- 7 Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham.
Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham.”
- 8 O God, ni dikavigh izi nguazimín gumazamiziba bar me gativagh men
araziba tuisigh.
Nguazimín itir gumazamiziba bar nin gumazamiziba.

83

God Israelian apaniba bar me aǵivasa, gumazim God ko miǵei

- Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri.
- 1 O God, ni akam dukuagh pura ganan marki.
Ni pura uabin asugh nimira ikian marki.
- 2 Ni gan, nin apaniba me midoroziba fori da otifi.
Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi.
- 3 Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti.
Gumazamizir nin apengan iti ni eghuvir kaba,
gumazir kurar kaba me gasighasighasa.
- 4 Me ghaze,
“Ia izi e Israelin kantri bar a gasighasighti,
a ziaba puvatighti, me uam a ginighnighan kogham.”
- 5 Kantrin kaba Israel abinasa uari akuvagha,
nighnizir vamiram amigha akam misoke.
- 6-7 Ikizir kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko
Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiz-
iba.
- 8 Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura.
Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 9 O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh.
Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki.
- 10 Ni dughiar kamín Endorin nguibamin aning gasighasighizi,
aningin kuamning ikia kuri.
- 11 Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin,
ni men midorozir gumazir dapanibar amigh.
Men gumazir dapaniba, ni faragha Seba ko, Salmuna gamizi moghin
me damigh.
- 12 Gumazir kaba bar ghaze,
“E Godin nguazir bar aghuir kam inigh an afeziam ikegham.”
- 13 O God, ni uan aminir gavgavimín me giveraghti,

- me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham.
 Ni me giveraghti, mati aminim raizin misevibagh iverazi,
 da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh.
- 14 Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin,
 ni men agintighti me aregh.
- 15 Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh.
 Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating.
- 16 O Ikiavira Itir God,
 Ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsigh,
 ni baghvira ikiam.
- 17 Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atiatingigh aghumsigh kamaghira
 iki.
 Ni aghumsizim me danigh, me misueghti me arimighiregh.
- 18 Ni kamagh damighti me guizbangira ganigh fogh suam,
 "Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God.
 Nirara Godin Bar Pin Itim,
 egha nguazir oteviba bar dagh ativagha dar gari."

84

Gumazim Godin Dipenim bar a gifonge

Kar Koran adarazir onger akam.

Gumazir onger akar kamın faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin
 nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai.

1 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
 Nin dipenim a bar moghira dera.

2 Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiabar zurara gumaziba uari
 akuvi naghin aven ikiasa.

Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenim gifonge.

Ni Godin angamira itim.

Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar
 amuam.

3 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ni nan God ko nan atrivim.

Kuarazir muziariba nin ofa gamir dakozimin boroghira uari bagha
 mikonibar ingara,
 ota uan nguzibar gari.

4 Nin Dipenimin aven itir darasi,

men naviba deragha bar akonge,

me zurara nin ziam fava ighiaba bati.

(Ighiam gamua an suiam
 atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

5 Gumazamizir nin gavgavim iniasava amiba,

ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa ifongeziba,
 me bar akongegh.

6 Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui.

Danganir kamın ziam Temeriba Itir Danganir Zarim.

Me mozir dipaba danganir kamın dagh amizi da otifi.

Mizarazibar amoziba izima mozir dipar kaba izefi.

7 Me tuavimin ghua nin gavgavim isa ghuavira ikia gavgafi.
Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh Godin ganti a ikiam.
Godin kam, a godba bar dar pin iti.

8 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ni Jekopin God.
Ni nan azangsizim barakigh.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

9 O God, ni en atrivimin gan deragh a damu.
A uabi oramin min e moga deravira e geghufi.
Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti.
Ni deraviram a damu.

10 Ki aruer vamiran nin dipenimin gumaziba uari akuvi naghin iti, a bar dera.
Aruer kam, a 1,000plan aruer ki nguibar igharazimin itibagh afira.
Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv ikiasa bar akonge.
Ki gumazir kurabar dipenibar ikian aghua.

11 Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin min tuavim en akakagha,
oramin min e modi.
A en apanguva egha ziar ekiam e ganidi.
A gumazir an damazimin deraziba,
a uan bizir aghuiba men anogozir puvati.

12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba,
me zurara bar akuegham.

85

Gumazim God, an adarazigh eghuvasa a me bagha God ko migei

Kar Koran anabam, men ighiam.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

1 O Ikiavira Itir God, ni deragha uan nguazim gamigha,
Jekopin ovavir boriba ua men inizi me deragha,
faragha ikezi moghin iti.

2 Ni uan gumazamizibar arazir kurar me amiziba, ni da gin amada.
Ni men arazir kuraba batoghezi da ua itir puvati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

3 Ni faragha men atara men aningazi.
Ni arazir kam, datirighin uam a gamir puvati.

4 O God, ni en Akurvazir Gumazim.
E nin azangsisi, ni en ataran marki,
ni uam e inigh ua bagh izi.

5 Manmaghin ami, ni en atar kamaghira ikiti,
nin adarim givaghan kogham o?

- ⁶ Ni ua ikirimirir e itir kam damighti a igiamin otogh,
gavgavim e daningti e tuivigh gavgavigham.
Eghti e nin gumazamiziba, ni bagh bar akuegh nin ziam fam.
- ⁷ O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apanguvir arazir kam en akagh,
en akuragh uam e inighti e deragh ikiam.
- ⁸ Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir Godin Gavgavim Itim, an akam baragham.
E an gumazamiziba arazir kurar e amibar gin mangan kogh, uan navir
averiabar aven a baghvira ikiti,
a mikimti e navir amirizim ikiam.
- ⁹ Bar guizbangira, an akurvazim, an gumazamizir an ziam fava an atiatia an
apengan itiba, bar men boroghira iti.
An angazangarim e gisiragha en akura,
a uabi e ko en nguazir kam in iki mamaghira ikiam.
- ¹⁰ Dughiar kam in, gumazamiziba uarir apanguvigh, guizin arazir aghuibar
zurara uarir amuam.
Me Godin damazim in deragh iki, navir amirizim in iki, deragh uari ko
dapiagh ikiam.
- ¹¹ Gumazamiziba nguazim in iki, bar guizbangira Ikiavira Itir Godin gin
mangi
nighnizir gavgavim an ikivira ikiam,
eghti Godin uan Nguibam in Itim me damighti me an damazim in
zuegham.
- ¹² Guizbangira, Ikiavira Itir God en akuragh bizir aghuiba isi e daningam.
Eghti nguazir en azeniba itiba, dagher bar aviriba dar aghungam.
- ¹³ Ikiavira Itir God, gumazamizibar amighti, me arazir an damazim in der-
azim in gin mangam.
Eghti arazir kamra, God ua izamin tuavim atigham.

86

Gumazim God ko mikimti God an akurvagham

Devit God ko migeir migirigiaba osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin akurvagham in gavgaviba puvati.
Kamagh in, ni na baragh.
- ² Ki nin ingangarir gumazim, ki nighnizir gavgavim nin ikia, nin gin zui.
Kamagh in amizi, ni ua nan akuragh na inighti, ki ovengan kogham.
- ³ O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar nin dei,
kamagh in, ni nan apangukufigh.
- ⁴ Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.
Ki uan navir averiam in aven ni baghavira iti.
Kamagh in, ni na damighti nan navim bar akongegh.
- ⁵ O Ekiam, ni bar dera,
egha gumazibar arazir kuraba gin amadi.
Egha ni ko migeir gumazamiziba,
ni apanguvir ekiam men ikia, men azangsiziba barasi.
- ⁶ O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim deragh a baregh
nan akuragh.
- ⁷ Ki fo, ni na baregh nan akurvagham.

Kamaghin, ki osimtizim itir dughiam, ki uabin akurvaghasa nin dei.

- 8 O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam itir puvati.
Tav ni ingari moghin ingari puvati.
- 9 O Ekiam, ikizibar gumazamizir ni ingariziba bar izi,
nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin ziam fam.
- 10 Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh ami,
Ni uabira God.
- 11 Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni ifongeziba,
ni deravira dar nan sure damigh.
Eghti ki darara nighnigh,
zurara dar gin mangi nin ziam fam.
- 12 O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni minabiva,
nin ziar ekiam zurarama a fasa.
- 13 Ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
ghuzir puvati.
- 14 O God, akaba batozir gumazir maba datirighin iza na ko misoghasa.
Gumazir kurar kaba nin akabar gin zuir puvatigha,
uari akuvagha na misueghti ki aremeghasa.
- 15 O Ekiam, apanguvir arazim ko, akurvazir arazim bar ni gizivazi ni
zuamirama atarir puvati.
Ni bar en apanguvigha, deravira uan akamin gin ghua egha nighnizim
giraghirazir puvati.
- 16 Ni uamategh na bagh izi egh nan apangkufigh.
Ki nin ingangarir gumazim, nan amebam uaghan nin ingangarir
amizim, a na bate.
Kamaghin, ni nan akuragh gavgavim na daning.
- 17 O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti an otogh, nan akaghti ki fogh suam,
ni bar na gifonge.
Eghti nan apaniba uaghan ganigh fogham, ni nan akuragha gavgavim
na ganingi.
Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir kam ginighnigh,
bar aghumsigham.

87

Me Jerusalem bagha bar akonge

Kar Koran ovavir boribar ighiam.

Godin ziam fer ighiam.

- 1 Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan mighsiamin an ingari.
Kar Saionin Mighsiam.
- 2 Israelin nguazimin itir nguibaba bar,
dar tongin, Ikiavira Itir God, Jerusalemra bar a gifonge.
- 3 Ia Godin Nguibamin aven itir gumazamiziba, ia deragh oragh,
God ghaze, ni nguibar bar aghuim.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- 4 God ghaze, “Ki gumazamizir nan akam baragha an gin zuiba mengamin dughiamin,
ki uaghan Isipin kantrin gumazamiziba ko, Babilonin kantrin gumazamiziba ko, Filistian ikizim ko, Tairin nguibamin gumazamiziba ko, Itiopian kantrin gumazamiziba, ki uaghan bar me mengam.
Me uaghan Jerusalem in adarasi.
- 5 Ki kamaghin Jerusalem mikimam,
‘Kar gumazamiziba bar men nguibam.’”
Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem asaragh, a damighti
a bar gavgavigham.
- 6 Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ziaba osirigh,
men ziaba isi Jerusalem in gumazamizibar ziaba sara me akuvagham.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 7 Jerusalem in itir gumazamiziba bar akuegh ighiaba bangam.
Me suam,
“O Jerusalem, bizir aghuir e itiba, ni bar dar mingarim.”

88

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Kar Koran ovavir boribar ighiam.

Esran ikizimin gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kam in faragha zuim me mikemezi, me “Mahalat Leanotin,” tiarim in a bange. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

- 1 O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan akuragha ua na ini.
Ki uabin akurvaghasa aruebar nin diava,
dimagaribar ni ko migei.
- 2 Ni kuarim atigh nan azangsziba baragh.
Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh.
- 3 Osimtizir aviriba na bativima,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin borogh in mangasava ami.
- 4 Gumazir maba ariaghiregha ghua mozir konim in mangasava amima,
ki uaghan men aven ikia, me ko zui.
Ki guizbangira gavgaviba nan puvati.
- 5 Ki mati, me na ataghizi ki gumazir oveaghueziba ko men danganim in iti.
Ki mati, gumazim me a misoghezi, an aremegha gumaziba ariaghira itir danganim in iti.
Ki mati, gumazir ni bar gin amadagha akurvazi puvatizibar min iti.
- 6 Ni na isa mozir bar konir kam mikinizi,
ki mozir bar konir kam in danganir bar mitatangizim in iti.
- 7 Nin aningagharim bar na avara,
mati ongarir ekiam dipirigha na abirazi ki aven iraghu.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- 8 Ni kamagh in amizi, nan namakaba ganigha nan atiatigha bar nan saghon iti.
Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan izan ibura.
- 9 Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti damaziba nan ikufi.

O Ikiavira Itir God, ki aruebar vaghvagha zurara ni ko migei, ni nan akuragh.

- ¹⁰ Gumazir oveaghueziba, ni ti me bagha mirakelbagh ami, o?
 Me ti ua dikavruegh nin ziam fam, o?
 (Ighiam gamua an suiam
 atugha avughseghe ua
 ighiam gami.)
- ¹¹ Gumazir ovegha mozim gireghav itiba, me ti nin apangukuvir arazimın uariv gei, o?
 Me ti danganir bar kurar kamın kamaghın uariv gia ghaze, God mikemezi moghira e bagha deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir pu.
 Puvati, me kamaghın migeir puvati.
- ¹² Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar mitater kamın itiba, ni amir arazir kabar gari, o?
 O me danganir bar mitater kurar kamın ikia, nin akurvazir arazimın gari, o?
- ¹³ O Ikiavira Itir God,
 ki mizarazibar uabın akurvaghasa, zurara ni ko migei.
- ¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua akirim ragha na gasara?
 Ni manmaghsua uan guam nan modo?
- ¹⁵ Ki uan igiamra ikia mızazir kamra isa iza datirighın atam areme.
 Ni mızazir ekiam na gazezi, nan agharapaniba bar nan amira.
- ¹⁶ Nin aningagharir ekiam bar na avarazi,
 ni na misogha bar na gasighasiki.
- ¹⁷ Ni kamaghın na gamizi, osımtıziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiaru.
 Mati aperiam otogha ghua nguazir otevíba bar da avara.
- ¹⁸ Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh amizi, me bar na ataki.
 Ki aminirbirimra a ko, ga roroamning gami.

89

Osımtızir mam Israelin kantrin aven otozi me onger akar kam gami

Esran ikizimın gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

¹ O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangukuvimın gun, gumazamizibav kimıva ongam.

Ki uan akamın, pamten gın otivamin boribav kim suam,
 God mikemezi moghira, a zurara deraghavira e gami,
 egha dughiatamın e ataghırazir puvati.

² Ki fo, nin apangukuvim a ikia mamaghira iti.

Ni zurara deraghavira e gamua dughiatamın e ataghırazir puvatızir arazir kam,
 a bar ekevegha overiamın mın gavgavıgha ikia mamaghira iti.

³ Ni kamaghın migia ghaze,

“Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirızir Gavgavim gami.

Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavim gamıgha gıfa.

⁴ Ki kamaghin a migia ghaze, 'Nin adarazira zurara atrivibar otivam.
Nin adarazir aven atrivitam otogh,
iki mamaghira ikiam.'"

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

⁵ Ikiavira Itir God, nin Nguibamin itir enselba ni amir mirakelba bagh,
ighiaba bangi nin ziam fam.

Me gara fo, ni zurara deraghavira e gami, egha dughiatamin e
ataghirazir puvati,
egh me arazir kam ginighnigh uari akuv nin ziam fam.

⁶ O Ikiavira Itir God, nin Nguibamin aven, tav nin min itir puvati.
Nin nguibamin enseltam ni ko magh ghuzir puvati.

⁷ Nin Nguibamin enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibav gia nin
atiatia nin apengan iti.
Enselin igharazir ni okarigha itiba, me uaghan atiatia nirarama apen-
gan iti.

⁸ O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
Gumazitam bar gavgavigha nin min itir puvati.

O Ikiavira Itir God, ni zurara deraghavira e gami,
egha dughiatamin e ataghirazir puvati.

⁹ Ni ongarir ekiar gavgavim gativagha an gari.
A pamten dikavima, ni a gami a pura amiragha irighav iti.

¹⁰ Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gavgavim abiragha bar a gasighasiki.
Ni uan gavgavir ekiar kamin, uan apaniba bar me abinizi me tintinibar
are.

¹¹ Overiam ko nguazim, aning nina.
Ni nguazimin ingarizima biziba bar an iti.

¹² Ni nguazim bar, an notin amadaghan ikegha ghua sautin amadaghan
biziba virara dar ingari.

Gumazamiziba nin ziam fe moghin,
Tabor ko Hermonin Mighsiamning, ni bagha bar akuegha ighiam
banga nin ziam fe.

¹³ Ni gavgavir bar ekiam iti.
Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe.

¹⁴ Ni atrivimin ikia uan gumazamizibagh ativagha, men akurvagha deravira
men gari.

Nin kotiar araziba da bar dera.

Ni gumazamiziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami,
egha dughiatamin me ataghirazir puvati.

¹⁵ O Ikiavira Itir God, gumazamizir ighiabagh amua nin ziam feba, me bar
akongegh.

Nin angazangarim me gisirazi moghin, ni bar me gifuegha men
boroghira iti.

¹⁶ Ni bar deravira me gamima,
me bar akuegha dimagariba ko aruebar nin ziam fa ighiabagh ami.

- 17 Nırara, ni gavgavim e ganıdı, ezi e ni bagha bar akonge.
Ni bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko misogha me abiri.
- 18 O Ikiavıra Itir God, ni uabi e geghuv en ganamin gumazim, oramin min e ganingi.
Ni Israelian Godın Bar Zuezim, ni arazir aghuimrama amuava, atrivim e ganingi.

God Akar Dikirizir Gavgavim Devit koma a gami

- 19 Ni fomıra irebamin min gari bizimin aven, uan ingangarir gumazir ni ifongezibav gia ghaze,
“Ki midorozir gumazir bar aghuir mam amisevegha gifa.
Ki gumazamizibar tongin anemisevegha,
an atrivimin ikiasa ki atrivir dapanir asuam a garu.
- 20 Ki uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemisevegha uan borema a ginge.
A ian atrivimin ikiam.
- 21 Nan gavgavim zurarama a ko iki, mamaghıra ikiam.
Nan gavgavim zurara a ko iki gavgavighvıra ikiam.
- 22 An apaniba a misogh anebiraghan kogham.
Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan kogham.
- 23 Ki uabi an apaniba abinigh,
an aghuazibav sueghti, me arimighiregham.
- 24 Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara deraghvıra a damu, egh dughiatamin aneteghan kogham.
Ki uan gavgavim a danighti a bar gavgavigham.
- 25 Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itir nguaziba bar a daning mangi, Yufretisin Faner dadarimin tugham.
Eghti an adagh ativagh dar ganam.
- 26 A kamagh na mikim suam, Ni nan God nan afeziam.
Ni dagiamin min ikia na moga nan akurvasi.
- 27 Ki David amisevezi a nan otarir ivariamın iti.
A nguazimin atriviba bar dagh afragh,
men atrivir dapanimin ikiam.
- 28 Ki zurara an apangkuv an akurvagh mamaghıra ikiam.
Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
a gavgavigh iki mamaghıra ikiam.
- 29 Dughiabar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimin ikiam.
Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan iki mangiti, overiar kam givagham.
- 30-32 “An ovavir boriba nan akam batuegh, bizir ki damuasa mikemezibar gin mangan koghıva,
akirim ragh arazir ki ifongezibagh asaragh,
nan Akar Gavgavibar gin mangan koghti,
ki men arazir kurar me amizir kam ginighnigh,
mizazir kuram me daningam.
- 33 Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an apangkuvigh,
egh deraghvıra uan akar dikirizimin gin mangi zurara deraghvıra a damu egh dughiatamin aneteghan kogham.

34 Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam abighan kogh,
uan akatam uamategh a giraghan kogham.

35 “Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara amim.
Ki uan ziamin akam akira ghaze,
Ki Devit gifaran kogham.

36 An ovavir boriba iki mamaghira ikiam.
An adarazi gumazamizibagh ativagh men ganam,
mati aruem isiragha mamaghira iti.

37 Me iakinimin min isiragh mamaghira iki,
kamagh gumazamizibar akagham, nan akam a bar guizbangira.”
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

Etan orazi apaniba atrivim misogha anebirazi, an a bagha azi

38 Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira inabazim,
ni an atara anetegha akirim ragha a gasara.

39 Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha gifa.
Ni an atrivir dapanir asuam isa nguazimin anekunizi a mize.

40 Ni an nguibar ekiamin divaziba akaraghariki,
ezi dipenir ekiaba bar ikufi.

41 Ezi gumazamizir anebigha aruiba an biziba okei.
An boroghin itir gumaziba dibovir akabar a migei.

42 Ni an apanibagh amizi me anebiragha,
bar akonge.

43 Ni an midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin gavgaviba puvati.
Ezi me a misogha anebira.

44 Ni anebirazi a uam atrivimin itir puvatigha,
ua gumazamizibagh ativagha men garir puvati.

45 Ni a gamizi a zuamira ghuri.
Egha aghumsizir dafam a ganingi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

Me uarir akurvaghasa God ko migei

46 O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en modogh iki kamaghira ikiam,
o?

Nin aningagharim ti avimin min isi kamaghira ikiam, o?

47 O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en ikirimirim otefegh.
Ni en ingarizi e iti, e ua bar moghirama ovegh pura gevegham.

48 Tinara angamira iki kamaghira iki, ovengan kogham?

Tinara uabin gavgavighvira iki,
Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham?
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

49 O Ekiam, ni en apangkuvighavira iti o?
Ni Devit ko dikirizir akar kam, manmaghiram a damuam?

- 50 O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir gumazimin iti, gumaziba dibovir akabar na migei.
Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei.
- 51 O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi, nan apariba nan ingarava aka akar kurabar na migei.
- 52 E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam.
Bar guizbangira.

Akinafarir namba 4

90

(Onger Akaba 90--106)

Godin migirigiaba ko gumazimin migirigiaba

Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim.

- 1 O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima, en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti.
- 2 Ni tighar mighsiaba ko nguazir kamin ingaram, ni Godin ikia kamaghira iti. Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam.
- 3 Ni nguazimin gumazamizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava.
Ni ghaze, "Ia nguazimin gumazamiziba, ia arimighiri ua nguazim gavagh."
- 4 Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira.
Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa.
Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa.
- 5-6 Ni aperiamin min otogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti.
Me irebamini min bar dughiar otevimin iti.
Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari.
Ezi aruem uaghirima me midia uaghiri.
- 7 Ni adarim en ikia, e gasighasisi.
Ni adarim en iti, ezi e bar nin atiatingi.
- 8 Ni en arazir kuraba bar adar gari.
En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa.
- 9 Nin adarim, e nguazimin itir ikirimirir kamin dughiam otefe.
Bar guizbangira, e zuamira givagham, mati e ghuariaba sue moghin ami.
- 10 E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam.
Azenir e itir kabar dughiba,
e zurara ingangarir ekiabagh amua osimtizibarama ateri.
Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangegham.
- 11 Tinara nin adarir ekiamin gavgavim gifo?
Ni atarima gumazamiziba nin atiatu,
tinara men atiatir kam gifo?
- 12 Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirimin dughiam gifogham, an otefe.
E fofozir aghuim ikiva, dughiba vaghvagh deraghvira bizibar amuam.

- 13 O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam ti dughiar ruarimin ikivira ikiam,
o?
E nin ingangarir gumaziba, ni en apangkuv.
14 Ni zurarama en apangkufi.
Nin apangkuvir kam mizarazibar e gizivira iki.
E dughiabar iki zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam.
15 Ni faragha azenir aviribar osimtizim e ganingi.
Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba mengegh, dar mirara datirighin e
damighti e bar akuegham.
16 E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingangarir gavgaviba en akagh.
Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan ingangarir gavgavir aghuiba men
akagh.
17 O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni en apangkuvigh deraghvira e
damu.
Bizir e amiba mar deraghvirama otiv.
Ni guizbangira bizir e amiba, ni gavgavim dar aningighti,
da gavgavigh mamaghira iki.

91

God e geghuvir gumazim

- 1 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an gansi an a bagh mangiti,
God deragh an ganam.
A Godin Gavgaviba Bar Itimin boroghin ikiti,
God dughuazimin min anevaragham.
2 Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam,
“Ni nan divazir gavgavimin min itima,
ki nin aven uabi moga deravira iti.
Ni nan God.
Ki nighnizir gavgavim nirara iti.”
3 Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv nin ganti,
Bizir kuratam azuazimin min modogh iki,
nin suiragh ni gasighasighan kogham.
Ni an dafarimin aven ikiti,
arimariar kuratam ni inighti,
ni aremeghan kogham.
4 A tuarir amebam uan nguziba ave moghin,
uan avizimningin ni avaraghti ni aven ikiam.
Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan ikiti
a deravira ni modogh ni geghuv nin ganam.
A ifarir puvati.
A zurara uan akar a mikemezibar gin mangi,
nin oramin min iki,
deravira nin ganam.
5 Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar atiatingan marki.
Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi tamın atiatingan kogham.
6 Ni arimariar ekiar dimangan ni bativamiba,

- ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibar
atiatingan kogham.
- 7 Gumazir 1,000pla nin boroghin arimighireghti,
10,000pla nin agharir guvimin arighiregham, eghti ni deragham.
Bizir kuratam nin boroghin izan kogham.
- 8 Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba,
God uam ada ikarvagham.
- 9 Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God bagha zui.
Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min ikia,
guizbangira ni geghuva nin gari.
- 10 Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan kogham.
Arimariar ekiatam nin dipenimin boroghin mangan kogham.
- 11 Ni daruamin dughiabar,
Ikiavira Itir God, ni bagh uan enselba Akar Gavgavim me mikimtima,
me deraghvira nin ganam.
- 12 Egh me uan dafaribar ni fueghti,
ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.
- 13 Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin igiaba ko,
kuruzir kurar ekiaba dikabinam.
- 14 God kamaghin migia ghaze,
“Gumazir nan ziam gifogha na gifongegha nan poroziba,
ki ua me inigh,
deragh me geghuv men ganam.
- 15 Eghti me na ko mikimti, ki me baragham.
Egh osimtizim me batoghti ki me ko ikiva,
ua me inigh ziar ekiam me daningam.
- 16 Egh ki men ikirimirim men ivezimin min a damighti
a mangi ruaragham, egh ki uamategh me inigh me ko ikiam.
Egh ki ua me inigh
men Akurvazir Gumazimin ikiam.”

92

Godin ziam fer onger akam

- Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam.
Me Sabatin dughiabar ighiar kam gami.
- 1 Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin Itim,
arazir ni minaba ighiabagh amua nin ziam fer kam, a dera.
- 2 Ni nan apanguvir araziba, ki mizarazibar dar gun mikimam.
Ki dimagaribar zurara, ni deraghavira na gamir arazir kam in gun
mikimam.
- 3 Ki gita ko kulele ko boam misoghti da ararer aghuim damu
nin ziam fam.
- 4 Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha ighiam gamua bar akongezi,
nan navim dera.
- 5 O Ikiavira Itir God, nin nighnizim bar ekevezi,

- ni ingangarir bar ekiabagh ami.
- ⁶ Gumazir niġhnizir aghuiba puvatigha onganiziba,
me bizir kabagh foghan kogham.
- ⁷ Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam.
Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira
ikiti,
ni bar me gasighasigham.
- ⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God,
ni uabi atrivimin iki kamaghira iki.
- ⁹ E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham.
Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighti
me tintinibar ari mangam.
- ¹⁰ Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akonge.
Gavgavir kam bulmakaun gavgavim ko magh ghu.
- ¹¹ Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa,
ezi ki gumazir kurabar ararem barasi.
- ¹² Gumazir Godin damazimin deraziba, me deragh otivigham.
Me mati iruem dagher aghuiba bata,
egha uaghan Lebanonin kantrin itir sidan temer ekiabar min
aghungi.
- ¹³ Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin Dipenimin oparigha givaziba.
Da en Godin Dipenimin aven aghua egha deragha gara iti.
- ¹⁴ Da ghurizir dughiamin, dar dagheba ikiavira iti.
Dar dafaribagh arighavira itima, da gavgavigha midir puvati.
- ¹⁵ Da kamagh amua gumazamizibav gia ghaze,
"Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a ifarir puvati.
A dagiamin min itima, ki an aven modima a nan akurvasi.
Arazir kuratam an itir pu.
Bar puvati."

93

God atrivimin iti

- ^{1a} Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia,
ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti.
^{1b} A nguazir kam gamizi,
a uan danganimra ikia
bar gavgavigha kamaghira iti.
- ² O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam,
ni fomira ikia kamaghira iti.
Ni atrivimin ikia zurara ikia kamaghira iti.
- ³ Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha niga,
bar pamten dipira tingazi.
- ⁴ O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin,
nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh ativagha dar gari.
Ongarim dipira nidir niginim, a sufi.
Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe.

5 Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba iki kamaghira ikiam.
 Nin Dipenim zurara zuegh kamaghira ikiam.
 Bar guizbangira!

94

God gumazamiziba tuisigh, gumazamizir kuraba abinigh, gumazamizir aghuubar akuragham

- 1 Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabar araziba ikarvazir God.
 Ni datirighin uan aningagharim men akagh.
- 2 Ni gumazamizibar amighti me nin kotiamin tuivam.
 Ni datirighin gumazir akaba batozibar arazim ikarvagh,
 ivezir kuram me daning.
- 3 O Ikiavira Itir God, dughiaaba manmaghin ikiavira iti,
 ezi gumazamizir kurar kaba uan arazir kuraba bagha bar akonge?
- 4 Gumazamizir kuraba akaba batogha, uan arazir kuraba bagha bar akonge.
 Me amir arazir kaba bagha uarira uari fe.
- 5 O Ikiavira Itir God,
 me osimtiziba nin gumazamizibagh arigha me abiri.
- 6 Me paba ariaghirezir amiziba ko,
 borir afeziaba ariaghireziba ko,
 Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimin itibav sozima,
 me ariaghire.
- 7 Me ghaze,
 "Ikiavira Itir God en garir puvati.
 E amir bizir kaba, Jekopin God mighigha dagh nighnizir puvatigha
 dar garir puvati."
- 8 Ia gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba,
 ia oregh deragh fogh.
 Ia bar gumazir onganiba,
 ia manadzoghin fofozitam ikiam?
- 9 God en kuaribar ingari.
 God oragham ti, o puvatigham?
 God en damazibar ingari.
 God uabi ganam ti, o puvatigham?
- 10 A uabi kantriba bar dar gumazamizibagh ativagha
 men gara men sure gami.
 A me akiram o, puvatigham?
- 11 Ikiavira Itir God, a bar gumazamizibar nighnizibagh fo.
 Bizir me damuasa nighniziba, an a dagh fogha gifa.
 Da migharimin min zuamira mangigh, otivan kogham.
- 12 O Ikiavira Itir God,
 ni uan Akar Gavgavimin gumazitamın sure damighti,
 gumazir kam bar akuegham.
- 13 Ni kamaghin damigh avughsazim a danigham.

- Eghti osimtiziba a bativan kogh mangi,
gumazamizir kuraba arimighiregh mozimin magiregham.
- 14 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ateghan koghham.
An akirim ragh me gasaraghan koghham.
- 15 Gin, gumazamiziba kotin dughiamin guizbangira mikimam.
Eghti gumazamizir Godin damazimin deraziba,
me kotiamin migirigiar aghuibar gin mangam.
- 16 Tinara nan akuragha gumazamizir kuraba dikabira?
Tinara nan akuragha
arazir kurabagh ami da otivir gumazamiziba batoke?
- 17 God zuamira nan akurazir puvatizi,
ki ti fomira matmatiam giraghughai.
- 18 Ki kamagh nighnigha ghaze,
“Nan dagarim apighsighizi, ki datirighin irigham.”
Puvati.
Ikiavira Itir God bar nan apangkuvigha nan suirazi,
ki arazir kuramin irizir puvati.
- 19 Ki bizir aviribagh nighnigha nan navim osemizir dughiamin,
ni nan navim gamizi
a bar akongegha amiragha iti.
- 20 Gumazamizir kurar kaba, gumazamiziba arazir kurabar amuasa, me
bagha akar gavgaviba akiri.
Ni gumazir kamaghin amiba ko ingarir puvati.
- 21 Me uari akuva gumazir aghuibav soghti me arimighirasa akabav sosi.
Me gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me isa kotiabar
arigh,
me misoghti me arimighirasa.
- 22 Ikiavira Itir God, a nan akurvaghasa bar gavgafi.
Nan God dagiamin min iti,
ezi ki an aven modima, a nan akurvasi.
- 23 Apaniba arazir kurar bar aviribagh ami,
ezi a men arazir kurar kaba ikarvaghham.
Ikiavira Itir God, en God, a men arazir kurabagh nighnigh,
me misoghti me arimighiregham.

95

Ia izi, e Godin ziam fam

- 1 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir Godin ziam fam.
A en dagiamin min ikia e moga en akurvasi,
e a ginighnigh onger akabar amuam.
- 2 E an boroghira mangi a minabiva,
pamten dim ighiabar amu
an ziam fi bar akuegham.
- 3 E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgaviba Itim.
An atrivir gavgaviba bar itim,
egha godin ifavariba bar dagh afira.
- 4 A nguazimin aven itir danganir koniba, ko mighsiar bar pin itiba,

a bar dagh atifa.

⁵ A uabi ongarim ko nguazimin ingari,
ezi aning uaghan an bizimningra.

⁶ Ikiavira Itir God en ingari.
Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba avigh,
teviba apirigh uari a danigh an ziam fam.

⁷ A uabira en God.
E an gumamaziziba,
E sipsipbar min amima
a uabi e geghuva deragha en gari.
Ia bar deragh an akam barakigh!

⁸ God kamagh ia migia ghaze,
“Ia inazir afeziaba fomira gumamaziziba puvatizir danganimin ikia,
Meriban danganimin otogha, nan akam batoke.
Me gin Masan danganimin ikia, uam akam batoke.
Ia me amizir arazir kamin gin mangi uan navibar kuman marki.

⁹ Me guizbangira nan ingangarir gavgavibar gani.
Egha nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,
nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.

¹⁰ Gumamazizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a gitavirasi.
Kamaghin, ki 40plan azenibar gumamazizir kabar aningaghe.

¹¹ Kamaghin amizi, ki aningaghegha
kamaghin me migia ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!’”

96

God nguazimin gumamaziziba bar me gativagha men gari

¹ Ia bar moghira onger akar igiatam, Ikiavira Itir God bagh a bangi.
Ia nguazimin gumamaziziba bar, a bagh ighiabar amu.

² Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger akabar amu.
Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam,
Ikiavira Itir God zurara en akurvasi.

³ Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar
gun kantriba bar dar gumamazizibav kim.

⁴ Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi.
Ezi e an ziam fi mangivira ikiam.
Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati.
E an apengara ikiva an atiatingam.

⁵ Nguazimin itir gumamazizibar aseba,
da pura ifavarir godba.
Ikiavira Itir God, an overiamin ingari.

⁶ Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia,
egha uan Dipenimin iti.

A bizir aghuiba ko gavgavimîn mingarim.

- ⁷ Ia nguazimîn itir ikizibar gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh, bar akongegh.
- ⁸ Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima,
ia an ziar ekiam fi.
Ia ofaba inigh an Dipenimîn mangi.
- ⁹ Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim.
Ia gumazamiziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi.*
Ia nguazimîn gumazamiziba, an atiating egh akong.
- ¹⁰ Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki mikim suam,
“Ikiavira Itir God, an atrivimîn iti.
A nguazimîn ingarigha a gamizi a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.
Ikiavira Itir God, gin uan kotin arazir aghuimîn gin mangiva,
gumazamizibar araziba bar da tuisigham.”
- ¹¹ Nguazim ko overiam, gua bar akongegh,
ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu.
Ia ongarimîn aven itir biziba,
ia uaghan bar akongegh.
- ¹² Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba,
ia bar moghira bar akongegh.
Ia ruaribar temeba,
ia uaghan ighiabar amu bar akongegh.
- ¹³ Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimîn ighiam damu.
A izi nguazimîn gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
Ikiavira Itir God, uan arazir aghuimîn gin mangi, gumazamiziba bar me gativagh,
uan guizîn akamîn men araziba tuisigham.

97

God an atrivir bar ekiam

- ¹ Ikiavira Itir God, an atrivimîn iti.
Nguazimîn itir gumazamiziba, ia bar akueghti,
arighatizibar itir gumazamiziba,
ia dimiva bar akongegh.
- ² Overiar migharir piziba an okarizi,
an arazir aghuimîn gumazamizibagh ativagha men gari.
- ³ Apanir a gasighasighasava amiba, avim an faragha ghua
men isia me gasighasiki.
- ⁴ An onimaribar angazangaribagh ami,
da nguazimîn taghtazima,
nguazim nighava agoi.
- ⁵ Ikiavira Itir God, a nguazir kamîn God.
A izima, mighsiaba pura amera uaghira dipabar min otifi.

96:7: Onger Akaba 29:1-2 **96:9:** 2 Eghaghaniba 20:21; Onger Akaba 33:8; 93:5; 114:7

* **96:9:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Hibrun mingarim kamakin, “Ia kurkazir aghuiba iki egha izi nan ziam fi.” **96:10:** Onger Akaba 9:8; 67:4; 93:1; 98:9 **96:12:** Onger Akaba 98:9

- 6 Overiam uabi, kamaghin akam akura ghaze,
 “God arazir aghuibaram ami.”
 Ezi gumazamiziba bar an angazangarim ko gavgavimın gari.
- 7 Gumazamizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsiki.
 Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- 8 Saionin nguibamın itir gumazamiziba, bizir kam barasi.
 Judan nguibabar itir gumazamiziba, nin kotiar arazir aghuir kam bagh
 bar akuegh, men naviba deragham.
- 9 O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin Itim,
 ni nguazimın gumazamiziba bar me gativagha men gari.
 Ni ziar ekiam ikia, bar asebagh afira.
- 10 Arazir kurabar aghuazir gumazamiziba, Ikiavira Itir God bar me gifonge.
 Gumazamizir a baghavira itiba, a men apaniba da ua me inigha,
 me geghuva deragha men gari.
- 11 God angazangarim isa gumazamizir aghuibagh aniga,
 me gamizi men naviba bar akonge.
- 12 Gumazamizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh.
 Ia bizir kabagh nighnigh a minabagh.
 Ia an ziar zuezir aghuim ginighnigh,
 a pirafi.

98

God gumazamiziba bar men Atrivim

Kar Godin ziam fer onger akam.

- 1 Ia onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi.
 A uan agharimın bizir aghuir igharagha garibagh ami.
 A uan gavgavir ekiamın amodoghın,
 midorozir kam gamua apaniba abira.
- 2 Ikiavira Itir God, apaniba ko misogha
 me abirazir bizimın gun mikeme,
 a uan akurvazir arazim isa
 gumazamizibar akazi me bar an gari.
- 3 A Israelian apangkuvigha
 men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia,
 me ataghizir puvati.
 Kantribar gumazamiziba Godin gari,
 an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini.
- 4 Nguazimın gumazamiziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar
 amu.
 Ia onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi.
- 5 Ia gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu.
 Ia boabav soghti, dar arareba bar deragh.
- 6 Ia sighaba ko itabagh iviva,
 pamten dimiva Ikiavira Itir Godin ziam fi,
 a en atrivim.

- ⁷ Nî ongarim, nî ko nîn itir osiriba, ko bizir nîn aven itiba,
ia bar pamten ðim mikim.
Nî nguazim, nî ko nîn itir gumazamiziba ko bizir nîn itiba,
ia bar onger akabar amu.
- ⁸ Ia faner ekiaba, ia dafaribav sogh.
Ia mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh.
- ⁹ Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam.
An atrivimîn iki, guizin arazimîn gumazamizibar araziba tuisigham.
Kamaghîn amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99

God an atrivir bar ekiam

- ¹ Ikiavira Itir God, an atrivimîn iti.
Kamaghîn gumazamiziba an atiatiava agoi.
A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera,
kamaghîn amizi, nguazim agoi.
- ² Saionin nguibamin aven,
Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia,
gumazamizibagh ativagha men gari.
- ³ Gumazamiziba bar anarira nighnigh,
ana atrivim, egha gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue.
Me an ziar ekiam fi.
- ⁴ Atrivir gavgavim, nî arazir aghuiba bagha ifonge.
Nî arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui.
Nî e gamizi,
e kotin aven deragha gumazamizibar araziba tuisisi.
- ⁵ Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God.
An arazir aghuiba, ko an damazimîn zuezir arazibara amir God.
Kamaghîn, ia an boroghîn mangi teviba apirigh,
an ziam fi.
- ⁶ Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti.
Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam.
Me bar Ikiavira Itir God ko migeima,
a me baragha me ikarvasi.
- ⁷ God ghuariar ruarir ekiamin tongin ikia,
Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi,
me dar gin zui.
- ⁸ O Ikiavira Itir God, nî en God, nî uan gumazamizibar azangsiziba barasi.
Nî men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi.
Nî uabî men akazi me fogha ghaze,
nî Godin men arazir kuraba gin amadim.
- ⁹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam,
a en God, e an mighsiamin an ziam fam.
Ikiavira Itir God, a en God,
a Godin arazir aghuibaram amim.

100*God minabir ighiam*

- ¹ Ia nguazimin itir gumazamiziba bar,
ia Ikiavira Itir God bagh pamtem dimiva,
bar akongegh an ziam fi.
- ² Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim damu
an ziam fi bar akongegh.
Ia an boroghin iziva
bar akongezir ighiaba bangi.
- ³ Ia kamaghin fogh,
Ikiavira Itir God a guizbangira God.
A uabi en ingarizima e an adarazira.
E an gumazamiziba,
egha an sipsipbar min iti.
- ⁴ E an Dipenimin aven mangi
an ziam fiva a minamam.
E a minabagh
an ziar ekiam bar a pirafam.
- ⁵ E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua,
egha zurara bar en apangkuvighavira iti.
A damuasa mikemegha givazir biziba,
a zurara dagh amua kamaghira iti.

101*Atrivimin akar dikirizim*

Devit ighiar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God,
ki arazir aghuim ko apangkuvir arazim ginighnighiva ighiam bangam.
Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam.
- ² Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti
gumazitam nan gan akatam na gasan kogham.
O God, ni manadzoghin izi nan akuragham?
Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumazamizibagh ativagh men
ganiva,
uan navir averiamin aven deraghvira nighnigh biziba bar dar
amuam.
- ³ Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian kogham.
Gumazamizir akirim ragha ni gasiba ki men aghua.
Ki me ko daruan kogham.
- ⁴ Ki ifavarir arazimin gin mangan kogham.
Egha ki arazir kurabagh nighnighan aghua.
- ⁵ Gumazamizir moga girakirangin igharaz daraziv geiba,
ki bar me gasighasigham.
Egh ki gumazamizir ifaghata uari uan ziaba feba ateghti
me ikian kogham.
- ⁶ Ezi gumazamizir nighnzir gavgavim Godin ikiavira itiba, ki me gifonge.

100:3: Onger Akaba 79:13; 95:7; Esekiel 34:30-31; Efesus 2:10 **100:5:** 1 Eghaghaniba 16:34;
2 Eghaghaniba 5:13; 7:3; Esra 3:11; Onger Akaba 106:1; 107:1; 118:1; 136:1; Jeremaia 33:11 **101:3:**
Godin Araziba 15:9; Onger Akaba 5:5; 40:4 **101:5:** Onger Akaba 18:27; 50:20; Jeremaia 9:4 **101:6:**
Onger Akaba 119:1

Merara na ko nan dipenimin ikiam.
 Eghti gumazamizir Godin damazimin deravira tuavir aghuimin zuiba,
 merara nan ingangaribar amuam.
 7 Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam nan dipenimin aven ikian kogham.
 Gumazamizir ifariba na ko ikian kogham. Bar puvatigham.
 8 Eghti dughiaa vaghvagh,
 en kantrin aven itir gumazamizir kuraba, ki me asighasigham.
 Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba, ki me batueghti,
 me ua Ikiavira Itir Godin nguibar ekiamin ikian kogham.

102

Gumazim osimtizim ikia God ko migei

- 1 O Ikiavira Itir God,
 ki uabin akurvaghasa nin dei,
 ni nan dimdiam barakigh.
- 2 Ki osimtizim ikiti,
 ni nan modogh akirim ragh na gasan marki.
 Ki nin dimamin dughiam,
 ni zuamira na ikaragh nan akuragh!
- 3 Guizbangira, nan ikirimirim migharimin min dughiar otevimin ikegha ua
 ghugha gifa.
 Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei.
- 4 Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min,
 na dikaragha na abirazi, ki iraghu.
 Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha
 damasa nighnizir puvati.
- 5 Ki mizazim baragha pamten arai.
 Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura.
- 6 Ki kuarazir bagabar min gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti.
 Egha kuarazir mighiamin min danganir kurar gumaziba ikian aghuaz-
 ibar iti.
- 7 Ki misiamin akuima, nan damazimning kuiaghirighavira iti.
 Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siriabagh apiavtimin min uabira
 iti.
- 8 Ezi dughiaabar zurara, nan apaniba migirigiabagh amua na dipova na
 gasighasisi.
 Egha me gumazamizir igharazibagh asighasighasa nan ziam dibora
 ghaze,
 osimtizir ki inizibar min me uaghan da iniam.
- 9-10 Ni adarir ekiam ko aningagharim nan iti,
 egha ni na inigha mati gumazamiziba bizir miziriziba makurir dan-
 ganimin da makuri moghin ni na makuni.
 Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba api moghin api moghin, avir
 sirim api
 ezi nan damazimningin teriba dipamin min itarim girima, ki anepi.
- 11 Nan ikirimirimin dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa.
 Ezi ki angamira itir ikirimirimin dughiam bar otefe.
 Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa.
- 12 O Ikiavira Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira ikiam.

- Eghti gumazamizir gın otivamiba nın ziar ekiam gifogham.
- 13 Eghti ni dikavigh izi Saionın nguibamın apangkuvigham.
Ezi datirighın dughiar apangkuvamim oto.
Ni datirighın an uabın torogh, egh an akurvagh.
- 14 Saionın nguibam ikufi.
Ezi nın ingangarir gumazamiziba bar a gifonge.
A datirighın ikuvigha mati nguazir minemniamın otozi,
me bar an apangkufi.
- 15 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Ikiavıra Itir Godın ziar ekiam
ko gavgavimın atiating,
an apengan ikiam.
Eghti nguazimın atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavimın
atiatingam.
- 16 Ikiavıra Itir God, gın ua Saionın nguibamın ingarigh,
egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumazamizibar akagham.
- 17 Egh a uan gumazamizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba
baragham.
Egh men azangsizibar aghughan kogham.
- 18 Bizir Ikiavıra Itir God amir kam, tav akınafarimın an osirigh,
eghti en ovavir borir gın otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam.
- 19 Gumazir osiramın kam kamaghın osiram:
“Ikiavıra Itir God uan Nguibamın ikia,
egha nguazir kamın vanginan gari.
- 20 A gara orazi,
kalabuziar gumazamiziba uan osımtiziba aterava arai.
A gari, me marazi isa kotiam garıgha egha ghaze, me arıghregham.
God men akuraghasa ifonge,
eghti me firıghregh, egh ovengan kogham.”
- 21-22 Kamaghın amizi, ikizir avırıbar gumazamiziba ko kantribar gumaza-
miziba Ikiavıra Itir Godın ziam fısi,
uari akuvagh Saionın nguibamın ikıva, an ziam pırafam.
Guızbangıra, me Jerusalemın nguibamın ikıva ziar ekiam a
danıngam.
- 23 Guızbangıra, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasıghasıki.
Egha na gamizi, nan ikirimirimın dughiam otefe.
- 24 Kamaghın, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghıra iti.
Ki igiamın ikiavıra iti, ki ghurizir puvati.
Ni datirighın na inıgh mangan marki.
- 25 Ni bar faraghavıra nguazir kamın ingari,
ezi a gavgavıgha ikiavıra iti.
Ni uan dafarımningın,
overiam ko bizir pın itibar ingari.
- 26 Overiam ko nguazim bar ikuvıgh gıvaghıam,
eghti ni zurara ikiam.
Guızbangıra, anıng bar ikuvıgham,
mati inim ghurıgha bar bıaghıre.
Ni anıng damıghtı anıng gıvaghıam,

mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni.
 Eghti aning bar givagh
 ua ikian kogham.

²⁷ Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir puvati.
 Eghti nin azeniba givaghan kogham.

²⁸ E nin ingangarir gumazamiziba.
 Ni deraghvira en boribar ganti,
 me deraghvira ikiam.

Egh ni men ovavir borir gin otivamibar akuraghti,
 me deraghvira ikiam.

103

God bar en apangkuvigha bar e gifonge

Devit ighiar kam osiri.

¹ Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
 Ki uan duam ko, navir averiam ko, namnam sara
 Ikiavira Itir Godin ziar aghuim pirafram!

² Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva,
 bizir aghuir a na gamiba da bakinighnighan kogham.

³ A nan arazir kuraba bar da gin amaga,
 nan arimariabagh amizi,
 da ua dera.

⁴ A nan akuragha ua na inizi,
 ki ovengezir puvati.
 A bar na gifongegha nan apangkufi.

⁵ Ki nguazimin itir dughiamin,
 God bar nan deragha bizir bar aghuir aviribar na ganidi.
 Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min gavgavigha,
 kuarazir bagamin min igiamra iti.

⁶ Ikiavira Itir God ingangarir aghuim gumazamizibar akurvaghasava a gami.
 Men marazi faragha gumazir arazir kurabagh amibar apengan ikia gavgaviba puvati.
 Ezi a bar men akuragha deragha me gamizi me deravira iti.

⁷ Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka.
 Egha Israelia, a ingangarir gavgavir kaba men tongin dagh amizi me dar gani.

⁸ Ikiavira Itir God en kuarkuva
 an apangkuvim en iti.
 A bar en apangkuvigha
 zuamiram en atarir puvati.

⁹ An atara ghuavira itir puvati.
 An atara egha adarimin suirazi,
 a dughiar ruarimin itir puvati.

¹⁰ E arazir kurar bar aviribagh ami,
 ezi an en arazir kuraba ikarvagh e daningamin bizim,
 an a gamir puvati.

- 11 Gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
 a bar men apangkufi.
 A men apangukuvir ababanim,
 a bar ekefe,
 mati an overiamin pin ikegha
 izaghira nguazim in tu.
- 12 E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin,
 kar tizir bar ruarim.
 Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir kuraba batoghezi,
 da bar en saghon mar iti.
- 13 E fo, afeziaba uan boribar apangukuvir moghira,
 Ikiavira Itir God uan gumazamizir an atiatia
 an apengan itibar apangkufi.
- 14 A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim inigha en ingarizi,
 e mati pura nguazir minemniaba.
- 15 E gumazamiziba, en angamira itir ikirimirim grazibar min,
 dughiar ruarimin itir puvati.
 E dughiar bar otevimra
 ruarimin akimarimin min ikegha ariaghiri.
- 16 Ezi aminim akimarir kam giverazi a irizi,
 gumazamiziba uam an garir puvati.
- 17 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba,
 a zurazurara men apangkufi.
 Egh men ovavir borir gin otivamiba,
 a uaghan deragh me damuvira ikiam.
- 18 Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin gin zui,
 egha an Akar Gavgaviba barasi.
- 19 Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia
 uan atrivir dabirabim gaperaghav ikia,
 bizibagh ativagha bar adar gari.
- 20 Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba,
 ia gavgaviba iti.
 Ia kuariba arigha an akaba baragha dar gin zui.
 Ia an ziam fam.
- 21 Ia Godin Nguibamin itir midorozir enselba,
 ia an ingangarir enselin an ifongiamin gin zuiba,
 ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- 22 Ia danganiba bar dar itir biziba,
 a ian ingarigha ia gativagha ian gari,
 ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam.
- Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104

*Ikiavira Itir God biziba bar
 dar ingari, ezi e an ziam fam*

- ¹ Ki uan navir averiamin
Ikiavira Itir Godin ziam fam!
- O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti.
Nin ziam bar pin ikia
egha ni atrivir bar ekiam.
- ² Angazangarim ni avara, mati gumazim inim avara.
Ni overiam atizima mikoveziba bar iti,
mati gumazim purirpenim asaragha benimin a ikezima a iti.
- ³ Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin an ingari.
Ezi overiamin mighariba, da mati nin karis,
ezi aminim ni atera zui.
- ⁴ Ni aminim amadima, a nin akaba atera zui.
Ezi ni overiamin onimariba ko avir mizariaba dagh amima,
da nin ingangarir gumazibar iti.
- ⁵ Ni fomira nguazir kam atizi,
a bar deraghavirama aperagha gavgafi.
Egha bar mozorozir puvati.
- ⁶ Ni ongarim atizi a ikia
inimin min nguazim avara.
Ezi dipar kam mighsiaba bar ada avara.
- ⁷ Ni gin ongarim pamten a mikemezi an arav ghu.
Nin tiarim ararimin min dagarvazima,
ongarim a baragha a foregha ghugha gifa.
- ⁸ Ongarim mighsiaba bar da ategha
afora danganir zaribar uaghire.
Egha danganir ongarim ikiasa ni inabazir kamin,
a datirighin an ikia kamaghira iti.
- ⁹ Ongarim ikiamin danganim, nirara an abaragha gifa,
eghti ongarim ni atizir danganir kam gitaviraghan kogham.
Gin ongarim ua nguazir kam bar an evaraghan kogham.
- ¹⁰ Ni nguazimin aven ivemarir dipabagh amima,
da nguazir averiamin otivigha danganir zaribar afora,
egha mighsiabar tongin ivemara uaghiri.
- ¹¹ Asizir atiaba dipar kam api,
ezi donkin atiaba dipar kamram api.
Ezi kuariba ua men pirir puvati.
- ¹² Overiamin pin mighagha aruir kuaraziba iza,
temer dipar miriamin tuivighav itibar uan mikonibar ingari.
Egha ter aguabar apiaghirava arai.
- ¹³ Ni uan Nguibamin ikia egha amozim amadi,
a mighsiabagh isin izi.
Ni ingangarir aghuim gamua nguazir kamin akurazi,
bizir aghuiba nguazir kam bar a gizifa.
- ¹⁴ Ni bulmakauba apir dadabagh ami da otifi.
Ezi e gumazamiziba oparir biziba,
ni uaghan dagh amizi da otivizi,
e dar dagheba isi.

- 15 Ni en akurazima, e wainin ikariziba opara dar oviziba mirmira,
dar dipaba apa en naviba bar akonge.
Egha en guaba taghtaghasa, e olivin temebar borem isa uan guabagh azui.
Egha e dagheba opara, da apava, en mikarziba gavgafi.
- 16 Amozim izima,
Lebanonin temeba dipar avirim isi.
Sidan temer kabanang,
Ikiavira Itir God fomira da opari.
Ezi kar an temeba.
- 17 Sidan temer kaba,
kuaraziba iza dar uan mikonibar ingari.
Ezi kuarazir firir ruariba
temer painbar uan mikonibar ingari.
- 18 Memen atiaba mighsiaba itir danganibagh arui,
ezi iriaba mighsiabar itir dagiar toribar modi.
- 19 Ni iakinimin ingarigha,
azener vamiran iakiniba vaghvagh dar dughiabar ada ariki.
Ezi aruem magiramin dughiam gifo.
- 20 Ni mitatem gami, a dimagaribar ofiti.
Ezi dimagaribar asizir atiaba arui.
- 21 Laionba asiziba buria pamten dei.
Egha asizir ni me ganidiba buri.
- 22 Aruem anadima me uamategha ghua,
uan mogomer danganibar zui.
- 23 Gumaziba uan ingangaribagh amua ghua garima,
aruem uaghiri me gefi.
- 24 O Ikiavira Itir God, ni bizir bar avirimin ingari!
Ni bar fofozir ekiam ikia
bizir avirir kaba bar dar ingari.
Ezi bizir ni ingarizir kaba
nguazim bar a gizifa.
- 25 Ongarim bar ekefe,
ezi angamira itir bizir aviriba iti,
osirir ekiaba ko doziba, ko bizir igharaziba an iti.
Ezi e da mengan ibura.
- 26 E gari, kuriba ongarim gisin ivemara zui,
ezi maburan osirir ekiar ni faragha ingariziba
ongarimin ikarara uari akura uanaga izaghiri.
- 27 Angamira itir biziba bar nirara gari,
mitiriam men azir dughiam
ni dagheba me daningasa me nirara mizuai.
- 28 Ni dagheba me ganidima me api.
Nirara dagher aghuiba me ganidi,
men naviba izevegha tughati.
- 29 Guizbangira, ni akirim ragha me gasarazi me atiati.
Men angamira itir ikirimirim, ni me dama a inizi me ariaghire,
egha men mikarziba ua nguazir minemniamin oto.

30 Ni ikirimirir angamira itim anidir aminim me ganingizi,
me angamira iti.
Ni nguazimin bizir igiabagh amima
da otifi.

31 E ghaze, Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarir ekiam zurara iki
mamaghira ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, bizir a ingariziba bagh bar akongegham.

32 A nguazimin garima,
mikimkizim puram a batifi.
A dafarim mighsiabagh arizima,
mighariba pura dar otifi.

33 Ki angamira itir dughiar kam
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Ki Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu,
egh an ziam pirafegh gin ovengam.

34 A na gamima, ki bar akonge.
Ki kamaghsua ifonge,
a nan onger akabagh ifuegham.

35 Nan ifongiam kamakin,
ni arazir kurabagh amir gumazamiziba bar me gasighasikigh.
Gumazamizir kuraba bar moghira gevegh
ua ikian kogham.

Ki uan navir averiamin aven
Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!
E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

105

God uan gumazamiziba ko, men onger akam

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumazamiz-
iba bar me mikimam.

2 E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam.
Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam.

3 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba,
uan navir averiabar a bagh bar akongegh.

E an ziar aghuim ginighnigh,
an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham.

4 E zurara Ikiavira Itir Godin boroghira mangi
uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham.

5-6 Ia Abrahamin ovavir boriba,
Abraham an Ekiamin ingangarir gumazim.

Ia Jekopin boriba,
ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumazamiziba,
ia arazarazir ekiaba ko
ingangarir gavgavir an amiziba ko
akar a en apanibagh asighasigha mikemeziba,
ia uam adagh nighnighvira iki.

- 7 Ikiavira Itir God, a en God.
A nguazir kamın gumamaziziba bar me gativagha men gari.
- 8 Ikiavira Itir God e koma Akar Gavgavir mam gami,
egh zurazurara Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigham.
An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam.
- 9 An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.
Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri.
- 10 An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami,
a Israelian ovavim,
egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi,
eghti a zurara iki mamaghira ikiam.
- 11 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ki Kenanin nguazim ni daningam,
eghti nguazir kam
kar nin ovavir boribar nguazim.”
- 12 Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha,
egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura Kenanin
nguazimin iti.
- 13 Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min
pura tintinibar dagh aruavira iti.
- 14 Ezi God tarazi ataghizi,
me me misogha me abinizer puvati.
A men akurvagha me bagha
Akar Gavgaviba atrivibagh aniga me dikabira ghaze,
- 15 “Ki ua bagha misevezir gumamaziziba,
ia me gasighasighan marki!
Ia nan akam inigha izir gumaziba pazi me damuan marki!”
- 16 Ikiavira Itir God mitiriar aghazir ekiam amadazi,
a nguazimin oto.
A men daghebagh amizi,
da bar gifa.
- 17 E fo, a Josep amadazi
a uan adarazir faragha ghua Isipin kantrin iti.
Me dagiaba bagha Josep amadazi,
a Isipin kantrin aven ingangarir gumazir kinimin min iti.
- 18 Ezi Isipia paza a gamua
senin gavgavimin an suemning gike.
Egha ain ring an firim dafa.
- 19 Ezi Josep ikia ghuavira itima,
bizir a mikemeziba guizbangiram otifi,
Ikiavira Itir Godin akam kamaghin aka,
Josepin akaba da guizbangira.
- 20 Ezi gin Isipin atrivim gumazir mam amadazi,
a ghua kalabusin Josep inigha azenim gati.
Guizbangira, gumamazizir aviribar garir atrivir kam Josep ataghizi,

a firiaghiri.

- 21 Atrivir kam Josep inigha
uan bizibar ganasa gumazir dapanimîn aneti.
Ezi Josep Isipin gavmanin gumazir dapanimîn iti.
- 22 Josep atrivimîn dipenimîn ingarir gumaziba ko, gumazir nighnizir
aghuiba a ganidiba,
a me gativagha men sure gami.
- 23 Jekop gin ghua Isipin kantrin otogha,
nguibar igharazimîn gumazimîn min puram an guraghav ikia iti.
- 24 Ikiavira Itir God uan adarazir akurazi,
me borir aviriba bate.
A me gamizi, men dibobonim
men apanibar dibobonim gafira.
- 25 God Isipia gamizi,
me an gumazamizibar apanim gamua,
egha pazi me damuasa tuaviba buri.
- 26 Gin, God uan ingangarir gumazim Moses ko Aron, a misevezir gumazim,
an aning amada,
ezi aning Isipin kantrin zui.
- 27 Aning Isipin kantrin ikia
Godin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazibagh ami.
- 28 Isipia Godin akam batoghavira iti.
Kamaghin amizi, God mitarmer bar ekiam gamizi,
a men nguazim avara.
- 29 A men dipabagh amizi, da bar ghuzibar otivizi,
men osiriba bar ariaghire.
- 30 Mitiviba otiva bar avirasemegha men nguaziba bar adagh izifa,
egha uaghan atrivimîn dipenir ekiam gizifa.
- 31 God mikemezi, bereziba ko itiba otiva bar avirasemegha
men nguazim bar a gizifa.
- 32 Amozimîn danganimîn, God amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba
amadazi da nguazimîn izaghiri.
Ezi onimarim taghtagha nguazimîn izaghira men nguazim gasava
amadi.
- 33 God tuavir kamîn men wainin ikariziba ko men fighin temebagh
asighasiki,
egha men nguazimîn temeba bar ada apiraghariki.
- 34 A migeima, odeziba otifi.
Ezi dar dibobonim bar ghuavanabozi,
gumazitam dar ponan iburagham.
- 35 Odezir kaba, bizir dafariba itiba, bar ada ame.
Dagher me opariziba, uaghan odezir kaba bar ada ame.
- 36 God Isipian adarazi bar,
men otarir ivariaba bar me misoghezi me ariaghire.
- 37 A gin Israelia inigha Isipin kantri ategha azenan ghu.

- Me gol ko silvan aviriba inigha da sara ghue.
Egha me bar moghira mikarziba deragha gavgavigha azenan izi.
- 38 Dughiar kamın Isipia Israelian atiatingi.
Me zuima, datirighin Isipia bar akonge.
- 39 God ghuariar ekiar mam isa overiamin pin anetizi, a me avara.
Ezi a dimagaribar ghuariam gamizi
an avimin min isia isiragha angazangarim me ganidi.
- 40 Me dagheba bagha an azangsis, ezi a kuaraziba amadazi da izi me da ame.
Egha a uan Nguibamin bretba isa
me bagha da amadazi, me da apa bar izefe.
- 41 A dagiam gamizi, a kuiagherizima,
dipam otogha ivemara ghua
dipaba puvatizir danganimin Faner ekiamin min oto.
- 42 Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Abraham koma
Akar Dikirizir Gavgavim gami,
egha an a ginighnighavira ikia, bizir kabagh ami.
- 43 Kamaghin amizi, a uan gumamaziziba inigha zui.
Gumamazizir kaba, a ua baghavira me amisefe,
ezi me bar akuegha ighiabagh amua zui.
- 44 A gumamazizir igharazibar nguaziba isa me ganingi.
Egha uan adarazir amamangatizi,
me gumamazizir kabar azeniba ko nguibaba ini.
- 45 God kamaghin ifonge,
Israelia zurara an arazir a ifongeziba ko an Arazibar gin mangam.
Kamaghin amizi, a me bagha bizir aghuir kabagh ami.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam pirafam!

106

*God uan gumamaziziba arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kurabagh
ami*

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

An araziba bar dera,
ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham.

² Tina an ingangarir ekiar an amiziba bar, dagh eghanam?
Tina an arazir aghuir an amiba bar da bagh an ziam fam?
Gumamaziziba puvatigham.

³ Gumamazizir an Akar Gavgavimin gin ghua arazir aghuibagh amiba,
me bar akongegh.

⁴ O Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibar akurvaghsi izi
egh na ginirigh.
Ni men akurvagh

egh uaghan nan akuragh.

⁵ Ni ua bagha misevezir gumazamiziba ki men ganti,
men dabirabim deraghti
me bizir aghuiba iniam.

Eghti ki uaghan me ko bar akuegham.
E nin gumazamizibara,
kamaghin e bar akuegham.

⁶ E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin,
arazir kuram gamigha gifa.
E arazir mizirizir guar aviribagh ami.

⁷ Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia,
ni amizir bizir ekiar kaba deragha dagh nighnizir puvati.

Ni bar men apangkuvigha
dughiar aviribar men akurvasi,
ezi me nin apangkuvir ekiar kam bakinighnisi.
Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha,
Godin Bar Pin Itimin akam batoke.

⁸ God uan ziar ekiam bangin,
uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura.

⁹ An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha misingi.
Ezi a gumazamiziba inigha ongarir torir kamın apengan itir nguazimin
tuavir dakirtizimin zui.

¹⁰ A gumazamizir kabar apanibar dafaribar ua me ini.
A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira,
ezi me me gasighasighizir puvati.

¹¹ Ongarim bar men apaniba avezi, me bar ariaghire.
Men tav uam angamira iti puvati.

¹² Dughiar kamın Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia,
an ziam fava ighiabagh ami.

¹³ Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada.
Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa,
egha faragha Godin akam bagha an azangsizir puvati.

¹⁴ Me gumazamiziba puvatizir danganimın ikia
daghem bagha naviba puvira dikava,
God ko itir arazim ategha an araziba tuisigh foghasa
an gavgavim bagha azai.

¹⁵ God, me an azangsizir bizimin ganigha a ikara,
egha uam arimariar bar ekiam gamizi,
a me bato.

¹⁶ Gin me gumazamiziba puvatizir danganimın ikia,
egha men marazi Moses ko Aron navim aningin ikufi,
aning Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazinning.

¹⁷ Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko
me torir kam giraghuezi
nguazim iza ua dukuagha me ave.

¹⁸ Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia,

egha gumazir kuraba bar men isi.

- 19 Me Horepın Mighsiamın ikia
gol isa bulmakaun mamın ingarigha
an ziam fe.
- 20 Me Godın ziar ekiam akırım ragha agasaragha,
dadaba apir bulmakaun nedazımın ingarigha
Godın danganimın aneti,
egha an ziam pirafi.
- 21-22 Godra, Isipın kantrın ingangarir ekiabagh amigha,
Israelia ua me ini.
Egha a Isipın kantrın ingangarir bar ekiar aghuibagh ami,
egha Ongarir Aghevımın bizir igharagha garibagh ami, ezi gumazamiz-
iba digavir kuram gami.
Ezi Israelia ua Godın men akurazir kam a bakinighniki.
- 23 Kamaghın, God ghaze, a uan gumazamizibagh asighasigham.
Ezi God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir gu-
mazımın mın Godın damazımın tu,
egha Israelian akurazi Godın aningagharir kam iraghuzi,
God me gasighasighizir puvati.
- 24 God akar dikirizim me ganiga ghaze,
a nguazir aghuım me danıngam.
Ezi me akar kam nighnizir gavgavım an itir puvatigha,
nguazir kam gifongezir puvatigha,
an aven mangan aghua.
- 25 Egha me uan purirpenibar aven ikia
atara migirıgiar aviribar God gimoba ghuavıra ikiava,
egha Ikiavıra Itir Godın akamın gın zuir puvati.
- 26 Kamaghın amizi, God akar dikirizim me danıngasa,
uan ziam dibora ghaze,
bar guizbangira, a me damuti,
me gumazamiziba puvatizir danganimın ikiva arımighiram.
- 27 A men gın otivamın ovavir boribar amuti,
me mangı gumazamizir igharazibar tongın ikiam,
egh kantrın me itir kabar iki oveng mangam.
- 28 Me gın aser mam, an ziam Bal,
me Peorın nguıbamın an gın ghua a ko poroghav ikia,
egha ofan me aser angamıra itir puvatizir kabagh aningiziba ame.
- 29 Ezi me amizir arazir kurar kam bangın,
Ikiavıra Itir God atara,
arimariar ekiam me bagh anemadazima a ize.
- 30 Finias dikavigha
gumazamizibar arazir kurar kam ikara,
ezi arimariar kam me ataki.
- 31 God bizir Finias amizir kam gınighnigha egha a dibora ghaze,
a nan damazımın dera.
A deragh iki mangivıra ikiam.

32 Israelia gın Meriban dipamın ikia amir araziba God gamizi an atari,

- ezi Moses me bangin osimtizir ekiam ini.
- 33 Guizbangira, men arazir kam Moses gamizi an atarava bar osemegha deragha nighnizir puvatigha paza mikeme.
- 34 Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gumazamiziba bar me misueghti me arimighiregh.
Ezi me me misoghezi me ariaghirezir puvati.
- 35 Israelia kantrin igharaziba ko ikia men guiviba ko otariba uarir iti.
Egha me amir arazir kuraba uaghan me ko dagh ami.
- 36 Me men asebar marvir guabar ziaba fe,
ezi kamaghin men arazir kurar kam azuazimin min men suiragha me gasighasiki.
- 37 Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba bagha me misozi me ariaghirima,
me men ofa gami.
- 38 Me uari uan otariba ko guivibav sozi me ariaghiri.
Men boriba osimtizitaba puvati,
ezi me me isa pura me misozi me ariaghiri,
ezi me me isa Kenanian aseba bagha ofa gami.
Men arazir kamın, men boribar ghuziba ira egha men nguazim gamizi,
a Godin damazim mize.
- 39 Me arazir kam gamua uari uari gami
me Godin damazimin mize.
Arazir kam Godin damazimin mati, gumazamiziba uari isa uari ko tintinibar akuir arazim.
Me arazir kam gamua egh Godin akam deragha an gin zuir puvati.
- 40 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar atara
egha ua me gifongezir puvati.
- 41 Egha me isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribagh ariki,
ezi men apaniba me gativagha men gari.
- 42 Men apanir kaba me gativagha men gara
me dikabiragha paza me gami,
ezi me pura uan apanibar gavgavibar apengan iti.
- 43 Dughiar aviribar God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi me akam batogha uari uan nighnizibar gin zui.
Me kamagh amua arazir kuram bar an aven ghugha gifa.
- 44 Me Ikiavira Itir God ko migeir dughiaabar,
a men arareba barasi,
egha men osimtizimin gara
men apangkufi.
- 45 A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigha
ua bar men apangkufi.
Egha ua uan nighnizim gira.
- 46 A ua men apanir men suirazibar nighnizibagh irazi,
me Israelian apangkufi.
- 47 O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin en akuragh!
E gumazamizir bar igharazibar torimin iti,

ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi.
 Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham.
 E nin ziam fisi bar akuegham.

⁴⁸ E Ikiavira Itir Godin ziam feka,
 a Israelian God.
 E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka.
 Gumamaziziba bar mikim suam,
 "Bar guizbangira!"

E Ikiavira Itir Godin ziam fam.
 Aleluia!

Akinafarir namba 5

107

(Onger Akaba 107--150)

Gumamaziziba osimtizibar aven ikia Godin deima, a men apangkuvigha men akura

- ¹ Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
 a zurara en apanguva ikia mamaghira iti.
 Kamaghin amizi, e a minamam!
- ² Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumamaziziba,
 ia bar a minabi.
 Guizbangira, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis.
- ³ An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin ko not ko sautin itir
 gumamaziziba,
 bar ia akuvagha ia inigha ize.
- ⁴ Ezi ian marazi gumamaziziba puvatizir danganimin ikia
 tintinibar arua deragha fozir puvati,
 me nguibatamin boroghin iti o puvati.
- ⁵ Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men azi,
 ezi me ghaze,
 me givagham.
- ⁶ Me osimtizir kamin ikia,
 egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
 a men osimtizir kamin aven men akura.
- ⁷ A me inigha biaghatigha ghua
 nguibar ekiam me an aven dapiamin mamim me ati.
- ⁸ Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha
 arazir aghuimin me gamizir bizim bagha,
 me a minabi.
- ⁹ Guizbangira, a kuariba pirir adarasi,
 dipaba me ganidima, me apa bar izefi.
 Ezi mitiriaba azi darasi,
 a dagheba me ganidima, me apa bar izefi.
- ¹⁰⁻¹¹ Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin akam batuegha,
 egha an akam baraghizir puvati.

- Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia egha mitater kuramin iti.
 Men apaniba ainin senba isa me ikezima
 me osimtizir ekiamin aven iti.
- 12 Ezi God me dikabirazi,
 me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua
 men gavgaviba bar gifa,
 ezi men akurvaghamin gumaziba puvati.
- 13 Me osimtizir kamın ikia,
 egha Ikiavira Itir Godin diava an azangsizima,
 a men osimtizir kamın aven men akura.
- 14 Ikiavira Itir God me inigha men senba firigha,
 danganir mitater kurar kamın me inigha
 azenan ize.
- 15 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir
 aghuimin me gamizir bizim bagh,
 a minamam.
- 16 Me fo, a gumaziba brasin gavgavimin ingarizir tiaba abiagharigha,
 kalabuziar dipenimin ain baba akaragharisi.
- 17 Guizbangira, ian marazi bar arazir kurabagh ami.
 Egha arazir kurar me amir kaba bangin
 me arimariar kuraba ini.
- 18 Me dagheba inian aghuagha
 ovengasava ami.
- 19 Men ikirimirim ikuvizi me pazavira ikia,
 egha Ikiavira Itir Godin dei.
 Ezi a men akuragha men osimtizir kam agifa.
- 20 A uabi migeima,
 an akar kam men mikarzibagh amizi da ua dera.
 Ezi a matmatiamin ua me ini.
- 21 Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir
 aghuimin me gamizir bizim bagh,
 a minamam.
- 22 Me a minamamin ofabar amuva,
 an amizir bizir aghuibar gun gumazamizibav kimsi
 bar akongegh onger akabar amu.
- 23 Ezi ian marazi kuribar aven ingara
 ongarir ekiaba bar dagh arua
 egha biziba amaga dagh ivesi.
- 24 Kurimin ingarir gumazir kaba, me Ikiavira Itir God amizir bizir kabar
 gani.
 An ongarir ekiamin bizir aghuir kabagh ami.
- 25 A mikemezi, aminir ekiam ongarir konimin oto,
 egha ongarim fema, a dikafi.
- 26 Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga egha bar vin mar uaghiri.
 Ezi kurimin ingarir gumaziba bar atiatingi,
 me fo me bar moghira bar ikuvigham.
- 27 Me gumazir dipar onganiba amegha onganigha purama aruibar min
 kurim gisin arui,
 egha kurimin akurvaghamin nighniziba bar puvati.

- 28 Me osimtizir kamın aven ikia,
Ikiavira Itir Godın deima
a men akuragha men osimtizim agifa.
- 29 An aminir ekiam gamizi an amira,
ezi ongarim amiragha
uaghirigha ua dikavir puvati.
- 30 Me ongarimin gari an amiragha irighav itima,
me bar akonge.
Ezi Ikiavira Itir God me inigha
nguibar me mangi ikiamin ongarir mikebamin ghu.
- 31 Kamaghın, me Ikiavira Itir God zurara gumazamizibar apangkuvigha
arazir aghuimin me gamizir bizim bagh,
a minamam.
- 32 Me gumaziba uari akuvir danganibar Godın gumazamiziba ko uari akuv,
egh me an ziar ekiamin gun mikim.
Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim,
dughiar kamın me Ikiavira Itir Godın ziam fam.
- 33 Ikiavira Itir God faner ekiaba ko dipar atuibagh ami,
da dati.
- 34 Egha nguazir dagheba deragha aghuim gamizi,
a ragha otogha amangsizir nguazimin otozi
bizitam bar an otogha aghuir puvati.
Nguazir kamın itir gumazamiziba arazir kurabagh ami,
kamaghın, Ikiavira Itir God osimtizir kaba me ganingi.
- 35 Egha gin Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganir midiariba,
dipar akareba dagh arisi.
Egha nguazir dipaba puvatizibar,
a faneba arighizima da afora ivemari.
- 36 Me nguazir kabar mitiriaba azir gumazamiziba ariki,
ezi me nguibar ekiamin ingarigha an aven iti.
- 37 Ezi me dagheba opara, egha wainin beniba opari,
egha dagher aviriba ikia, wainin ovizir aviriba iti.
- 38 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar deragha me gami,
ezi me borir aviriba bate.
Ezi a bulmakaun aviriba me bagha dagh amizi
da otifi.
- 39 Men apaniba me ko misogha,
bar me dikabiragha osimtizir bar ekiam me ganingi.
- 40 Ezi Ikiavira Itir God men apanibar gumazir dapanibagh amizi,
me pura bizir kinibar min iti.
A me gamizi me tintinibar arua
danganir misingizir tuaviba puvatiziba, pura dagh arui.
- 41 Gumazir biziba puvatiziba, osimtizir aviribar aven iti,
ezi a men akurazi, me deragha iti.
A men amizibagh amizi, me borir aviriba bati.
Ezi men adarazi avirasemegha mati sipsipin bizibar min bar aviraseme.
- 42 Ezi gumazamizir Godın damazimin deraziba, bizir kamın ganigha
men naviba bar men dera.
Ezi gumazamizir kuraba mikiman asagha
purama akabar kumigha nimira iti.

43 Eghti ia gumazamizir nighnizir aghuiba itiba,
 ia deraghvira bizir kabagh bar dagh nighnigh.
 Egh kamagh akam akarigh suam,
 Ikiavira Itir God bar en apangkuvigha ikia
 mamaghira iti.

108

*Gumazim apaniba dikabinasa Godin azangisi
 (Onger Akaba 57:7-11; 60:5-12)*

Godin ziam fer ighiar kam, Devit an osiri.

1 O God, ki uan navir averiamin aven nighnizir gavgavimra nin ikia,
 egha ua nighnizir igharaziba nan puvati.

Datirighin nan navim dikavti,
 ki gitabav sogh

nin ziam famin ighiabar amuasa.

2 Aminim tiraghti,

ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham.

Ki dagh ikarangti, dar ararer aghuim otivti
 aruem bigh anangam.

3 O Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ni
 minamam.

Gumazamiziba bar moghira oraghti,
 ki nin ziam fi ighiam bangam.

4 Ki fo, ni en apangkuvir arazim,

a bar ekefe, egha overiamin ababanimin tu.

Ni zurara amir arazir aghuir kaba
 e da meng mangiti,

da mangi overiamin ghuariabar suiragham.

5 O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti,

nguazimin gumazamiziba ganigh fogh suam,
 nin gavgavim bar ekevegha

me gafiragha pin iti.

6 Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa,

ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh.

Ni nan azangisizim baragh!

7 God uan Dipenimra ikia ghaze,

“Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa.

Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim
 abigh,

egh uan gumazamizibar aningam.

8 Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana.

Ezi Eframim nguazim a kon midorozir dapanir asuamin min iti.

Ezi Judan nguazim, mati nan atrivir fidizim.

9 Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti.

Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti,
 egha nana.

Ezi Filistiaba ki midorozimin me abiragha
 bar akuegha pamten dei.”

10 O God, tinara na inigh

egh nguibar gavgavim itir kamın aven mangam?

Tina nan faragh mangiti
ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam?

- 11 O God, ni akirim ragha e gasaras ti?
Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua?
- 12 Gumazibar gavgavibar akurvazim, a pura bizim.
Kamaghin amizi, ni en akuraghti
e uan apaniba ko misogham.
- 13 E fo, Godin akurvazimra,
e uan apanibav sogh me abinigham.
A uabi en apanibav sogh
me agivagham.

109

Gumazir osimtizim itimin dimdiam

Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri.
A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

- 1 O God, ki nin ziam a pirafa.
Ni nimira ikian marki.
- 2 Gumazamizir kuraba ko gumazamizir ifavariba na gasighasighasa.
Me nan gara ifara akar kurabar na migia
nan apanim gami.
- 3 Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na migei.
Guizbangira, me migeir migirigiaba, mingariba puvati.
- 4 Ki me gifuegha me bagha God ko migei.
Ezi me nan atara akaba na gasi.
- 5 Ki arazir aghuibar me gami,
ezi me arazir kuraba nan arazir aghuiba ikarvasi.
Ki bar me gifonge,
ezi me ki me gifongezir arazir kam ikarvagha na gifongezir puvatigha
bar nan aghua.
- 6 Ki ghaze, ni jasin kuratam a miseveghti,
a nan apanim kotiamin a baragh egh a tuisigh.
An apanitamrama,
an kotiam baragh.
- 7 Jasin kotiam barazir kam oraghti, migirigiaba mangiti,
a mikim suam, gumazir kam guizbangira arazir kuram gami,
a isi kalabus datigh.
Nan apanim, God ko mikimti,
jasin kurar kam an akar kam gifogh egh mikim suam,
a God ko migeir arazir kam, an arazir kuram.
- 8 Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh,
eghti gumazir igharazitam an danganim inigh.
- 9 An aremeghti an boriba afeziaba puvatighi,
an amuim uaghan paba puvatigham.
- 10 An boriba dipeniba puvatigh egh onganarazibar amu ikiasa ki ifonge.
Eghti gumaziba me itir dipenir kuramin me batuegham.
- 11 Nan apanir kam gumazitabar bizitaba inigh egh da ikaraghan koghti,
ki kamaghsua, me izi uan biziba ikarvagh an nguazim inigh.
Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi

- bizir a ingangarim gamua ivezeziba bar ada da iningham.
- 12 Ki kamaghsua, gumazitam bar an apangkuvan marki.
Gumazitam kamaghin an boribagh nighnigh suam,
me afeziaba puvati egh men apangkuvan marki.
- 13 Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan bar arimighiregham,
eghti gin otivamin adarazi ua gumazir kamın ziam ginighnigh a diponan
kogham.
- 14 An inazir afeziaba amizir arazir kuraba, Ikiavira Itir God uabi adagh
nighnigh.
Egh an amebamin arazir kuraba gin amangan marki.
- 15 Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar kam ginighnighvira iki,
eghti gumazamiziba gumazir kamın adarazi nighnizitam ua men ikian
bar marki.
- 16 Gumazir kam tong apangkuvir nighnizitam igharaz darazir itir puvati.
A gumazir biziba oteveziba ko, biziba puvatiziba ko, naviba osemegha
itiba,
a paza me gamua ghua me misozi me ariaghire.
- 17 A faragha gumazamizibagh asighasighasa ifuegha akar kurabar me migei,
egh a datirighin uabi bar moghira ikufigh!
A God deragh gumazamizir igharazibar amuasa a me bagha Godin
azangsighan aghua,
eghti uaghan gumazitam God deragh a damusi an a bagh Godin
azangsighan marki.
- 18 Dughiabar a migeir migirigiaba,
a gumazir igharazibagh asighasighasa migei,
ezi an migirigiar kam mati an adiarir a uan mikarzimın kurkezim.
Kamaghin dera, an akar kurar kam dipar an apimin min an namnamın aven
iki.
Egh boremin min an agharibar aven magari.
- 19 An akar kurar kam, a korotiam aruzi moghin anevaregh,
egh letiamın min uan ivariam gighuigh iki kamaghira iki.
- 20 Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir na isa kot garizibar arighasa, ki
ifonge.
Guizbangira, gumazir kaba akar bar kuraba na migei.
- 21 O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uan ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim
akirizi moghin ni nan akuragh.
Ni bar deragha egha zurara nan apangkufi,
kamaghin ni nan akuragh.
- 22 Ki biziba bar puvatigha purama aperaghav ikia,
uan navir averiamın aven mizazir kuram barasi.
- 23 Aruem anaga bizibagh isirazi dar nedaziba ghua guaratighin gevi moghin,
ki mangigh givaghasa ami.
Aminim odezibagh ivali da migha ghua gevi moghin,
ki uaghan dar min mighegh mangigh givagham.
- 24 Ki dagheba ategha egha nan tevir akuriba gavgaviba puvati.
Ki bar agharim gurazi, agharir suiaba bar nan amira.
- 25 Gumazamiziba nan gara egha na dipofi,
egha me uan dapaniba roa egha nan ingaravati.

- 26 O Ikiavira Itir God, nan God,
ni zurara bar nan apangkufi.
Kamaghin, ni nan akuragh egh uam na inigh.
- 27 Ni nan apaniba kamagh men akaghti, me fogh suam,
nirara nan akuragha egha uam nan ini.
- 28 Me, ni na gasighasighsi me ni mikimam.
Eghti puvatigham. Ni deravira na damuvira ikiam.
Gumazir na gasighasighasava amiba
ni me abinasa ki ifonge.
Eghti, ki nin ingangarir gumazim,
nan navim nan deragham.
- 29 Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa, ki ifonge,
eghti gumazamiziba men aghumsizir arazir kam bar an ganam.
- 30 Gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiabar,
ki an ziam fam.
Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God minamam.
- 31 Guizbangira, apaniba gumazamizir onganaraziba isi kot datigh kamagh
mikim suam, me arimighiram.
Ezi, God gumazamizir onganarazibar gara men akurvasi.

110

Ikiavira Itir God gavgavim isa atrivim ganidir ighiam

Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri.

- 1 Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighiti
me nin dagarimningin apengan ikiam.”
- 2 Ikiavira Itir God ni damighiti,
ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki
nguibar aviribagh ativagh dar ganam.
God ghaze, ni uan apanibagh ativagham.
- 3 Ni uan apanibav soghamin dughiam,
nin gumazamiziba uaghan ni ko mangi nin akurvagham,
egh ia Godin mighsiamin ghuavanangam.
E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri
da aghua dagher aviriba iti.
Kamaghira, ni dughiabar zurara gavgavim ini mamaghira iki,
egh gumazir igiamin min otogham.
- 4 Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa,
egh uan nighnizim giraghan kogham.
A ghaze, “Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.
Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”
- 5 Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti.
Eghti an aningagharir dughiam otoghti
an atriviba tintinimin me misogh me gasighasigham.

- ⁶ A nguazimin gumamazizibar arazir kuraba ikarvagh,
 egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram.
 An atrivir aviriba ko misogh me abinam.
- ⁷ Atrivim tuavir miriamin ivemarir daghurir dipabar ami,
 egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragham.

111

*Godin ziam fer ighiam**

- ¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam.

Gumamazizir God baghavira itiba,
 me uari akuvamin dughiam,
 ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiva
 Ikiavira Itir God minamam.

- ² Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba.
 Gumamazizir Ikiavira Itir God, bar a gifofoghasa ifongeziba,
 me an ingangariba bar deragh dagh fogham.
- ³ Bizir an amiba, e dar gara
 an ziar ekiam fa egha fo,
 an atrivir gavgavir ekiam a bar dera.
 An arazir aghuir kam zurara ikivira iki
 mamaghira ikiam.
- ⁴ Ikiavira Itir God zurara gumamazizibar nighnizibagh amima,
 me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti.
 Ikiavira Itir God en apanguva en akurvasi.
- ⁵ A gumamazizir an atiatiba, a dagheba me ganidi.
 Egha a uan Akar Gavgavir a gumamaziziba ko dikirizir kam,
 a zuraram a ginighnisi.
- ⁶ A uan gavgavim uan gumamazizibar akagha
 Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nguaziba isa
 uan gumamazizibagh aningi.
- ⁷ An araziba, da bar guizbangira egha bar dera.
 E an Akar Gavgavira nighnizir gavgavim adar iki
 egh dar gin mangam.
- ⁸ God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze,
 da gavgavigh iki mamaghira ikiam.
 Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua
 Akar Gavgavir kaba e ganingizi da bar dera.
- ⁹ A ua uan gumamazizibagh ivezegha ua me ini.
 Egha Akar Gavgavim me koma anakira ghaze,
 Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.
 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God,
 ezi gumamaziziba an ziar ekiam ginighnigha ghaze,
 a bar pin kozi,
 me an atiatia an apengan iti.

- ¹⁰ Gumazitam nighnizir aghuim inisi
 a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki.

* **111::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagher dar gin ghua ighiar
 kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto. **111:10:** Jop 28:28; Aghuzir Akaba 1:7;
 9:10

Gumazamizir an Akar Gavgavibar gin zuiba,
me fofozir aghuiba ikiam.
Eghti e an ziam fi iki mamaghira ikiam.

112

*Gumazir aghuiba me bar akongegham**

¹ E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an Akar Gavgavimin gin mangasa
bar ifongeziba,
me bar akongegh.

² Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamın iki
ziar ekiaba ikiam.

Men ovavir boriba,
Ikiavira Itir God deravira me damuam.

³ Men adarazi dagiar aviriba initi,
men biziba bar avirasemegham.

Me deraghvira arazir aghuimin gin mangiva iki
mamaghira ikiam.

⁴ E fo, mitarmem iti,
ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akurvaghasa angazan-
garimin min anagava otogha,
men apangkuvigha, aminirbirim gisira.

⁵ Gumazir guizbangira migia pura uan biziba anidim,
an ingangariba a guizbangira dagh amuti, an dagiaba isir tuaviba
deravira mangiti,
a bar akongegham.

⁶ Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh gavgavigh mamaghira ikiam.
Eghti gumazamiziba a ginighnighvira ikiam.

⁷ An osimtizir otivibar migirigiaba baragh atiatingan kogham.
Puvatigham, a tugh gavgavigh nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
ikiam.

⁸ A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati.
A fo, God gin an apaniba dikabiragham.

⁹ A bizir bar aviriba gumazir onganarazibagh amibagh anidi.
Ezi an arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam.
Egh a nguibamin aven ziar ekiam ikiti,
gumazamiziba an ziam fam.

¹⁰ Gumazir kuraba, gumazir aghuimin dabirabimin ganiva puviram ataram.
Egh men naviba men ikuvighiti,
men gavgavim me ateghti me puram amiragh magiri givagham.
Guizbangira, bizir aghuir me iniasa mizua itiba,
me da inighan kogham.

* **112::** Hibrun akamin onger akar kam, me uan alpabetin letabar vaghvagha dar gin ghua ighiar
kamin vesba osira bar ghuava vezin abuananamin oto. **112:4:** Jop 11:17; Onger Akaba 97:11
112:7: Onger Akaba 57:7; 64:10 **112:9:** 2 Korin 9:9

113

Godin Araziba bar dera, kamaghin e ziar ekiam a daningam

1 E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

O Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazamiziba,
ia Godin ziam fi.

2 E bar moghira an ziam datirighin ko, gin sara a fi
mangivira ikiam.

3 E Godin gumazamizir aruem anadi naghin ikegh ghua aruem uaghiri
naghin itiba,
e bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam.

4 Ikiavira Itir God, kantribar gumazamiziba bar me gativagha men garima,
me an ziam fe.

An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegha
overiam gafiragha bar pin mar iti.

5-6 Ikiavira Itir God, a en God, gumazitam an miraram amir puvati.
An atrivir bar ekiamin ikia bar pin iti.

Egha bar pin ikia overiam ko nguazim virara vin beragha aningn
gari.

7 A gumazamizir onganarazir nguazir minemniabar tongin itiba, men
akura.

A gumazamizir biziba puvatigha averenimin tongin itir kaba,
a iza me fe.

8 A gumazamizir kaba isa uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko me atizi,
me me ko apiaghav iti.

9 An amizir boriba batir puvatiziba deragha me akirizi,
me borir aviriba bata bar akonge.

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114

Godin gumazamiziba Isipin kantrin azenan izezir ighiam

1 Israelia me Jekopin ovavir boriba,
me Isipin kantri ategha azenan ize.

Kar akar igharazibav geir gumazamiziba, men kantri.

2 Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir God baghavira itir gumazamizibar min
iti.

Guizbangira, Israelia God me gativagha men gari, ezi me an gumazamiz-
ibar min iti.

3 Dughiar kam, Ongarir Aghevim Godin gavgavimin garava egha arav ghu.
Ezi Jordanin Fanem pura mitighav ikia ua ivemarir puvati.

4 Ezi mighsiar ekiaba memebar min uari akuri.

Ezi mighsiar muziariba sipsipin nguzibar min uari akuri.

5 O Ongarim, ni manmaghsuava arav ghu?

O Jordanin Fanem, ni manmaghsua ua ivemari puvati?

6 O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua memebar min uari akuri?

O mighsiar doziba ia manmaghsua sipsipin nguzibar min uari akuri?

- 7 O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni nighiva akong.
 A Jekopin God a izegha gifa,
 ezi ni an damazimin nighiva akong.
- 8 Godin kam, a dagiam gamizi, a mozir dipamin min oto.
 Guizbangira, a mighsiar gavgavim gamizi,
 a dipar nguazimin aven afora azenan izimin min oto.

115

God uabira a guizbangira God

- 1 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apangkuvigha mamaghira ikia,
 egha e ataghirazir puvati.
 Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam.
 E uari uan ziaba fan kogham.
- 2 Manmaghirama amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin en
 azangsiha ghaze,
 “Ian God managh iti?”
- 3 Me kamagh fozir puvati, en God uan Nguibamin iti,
 egha a bizir tizim uan ifongiamin a damusi ifuegh, ana damuam.
- 4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva ko gol isa uan marvir guabar
 ingari.
 Me uari uan dafaribar dar ingari.
- 5 Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati,
 Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
- 6 Da kuariba ikia, egha orazir puvati,
 egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh amir puvati.
- 7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu.
 Da sueba ikia, egha aruir puvati.
 Da akaba akarti tiariba puvatigham.
- 8 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba,
 me uari marvir guar me ingarir kabar min iti.
 Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba, me uaghan dar
 min iti.
- 9 O ia Israelian gumazamiziba,
 ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki.
 A deragha ia gamua egha ian akurvasi.
- 10 O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaziba,
 ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim an iki.
 A deragha ia gamua ian akurvasi.
- 11 O ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
 ia nighnizir gavgavim an iki.
 A uabira deragha ia gamua ian akurvasi.
- 12 Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha mamaghira iti.
 Egh a deravira e damuam.
 A, e Israelia deravira e damuam.
 Egh uaghan Aronin adarasi,
 me ofa gamir gumaziba, a deravira me damuam.

- 13 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba,
a deragh me damuam,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara,
a deragh me damuam.
- 14 Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar aviriba,
ia ko ian gin otivamin ovavir boribar aningam.
- 15 Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a bar deravira ia damu.
- 16 Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin bizimra.
A nguazir kam isa gumazamizibagh aningi.
- 17 E fo, gumazamizir ariaghiriba me uan nguibamin iraghue.
Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati.
- 18 Ezi e datirighin angamira itir gumazamiziba,
e Ikiavira Itir Godin ziam minabi
mamaghira ikiam.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116

God gumazir mamın akurazi, an a minabi

- 1 Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsiziba barasi.
Kamaghin ki bar a gifonge.
- 2 Dughyaba bar a nan azangsiziba baraghavira iti,
kamaghin dughiar ki angamira itir kam,
ki a ko mikimvira ikiam.
- 3 Ki faragha aremeghasava amima,
ovevem benimin min na ikezi ki iti.
- Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ginighnigha atiatia
egha navim bar osemeghavira iti.
- 4 Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze,
“O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori,
ni nan akuragh ua na inigh, puvatighti ki ovegham!”
- 5 Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi,
egha a bar dera.
En God, an apangkuvim itir God.
- 6 Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatiziba,
Ikiavira Itir God men akurvasi.
Kamaghira ki faragha gavgaviba bar puvatizi,
osimtiziba na gasighasighasava amima, a nan akura.
- 7 Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami.
Kamaghin, ki datirighin navir amirizimin ikiva avughsi ikiam.
- 8 O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir puvati.
Ni nan temeriba adisi.
Egha na geghuvima ki irizir puvati.

- 9 Ki angamira itir dughiamin,
ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam.
- 10 Ki faragha ghaze,
“Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami.”
Ezi dughiar kamin ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira
ikia kamaghin migei.
- 11 Ki dughiar kamin puv atiatia bar osemegha ghaze,
“Ki nighnizir gavgavim gumazitamın ikian kogham.
Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam.”
- 12 Ikiavira Itir God bar deravira na gami.
Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam?
- 13 Ki ti wainin kavın tam a danigham,
eghti ofan kam kamaghin akagh suam,
Ikiavira Itir God ua na ini.
- A ua na inizir bizir kam bagh
ki an ziamin dimıva a minamam.
- 14 An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam,
ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam.
- 15 Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham,
eghti an damazimın gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamın mın
ikiam.
- 16 O Ikiavira Itir God, ki nın ingangarir gumazim.
Nan amebam faragha nın ingangarir amizimın ike,
ezi datirighin ki nın ingangarir gumazimın ikia
egha nın ingangarim gami.
- Ezi ni benir na ikeziba firizi
ki datirighin firighiri.
- 17 Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam,
egh nın ziamin dimıva a fam.
- 18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami.
Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi
nın gumazamizibar damazibar anakagham.
- 19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalemın nguibamin mangi,
nın Dipenimin aven ofa damuam.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

- 1 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.
- Ia ikiziba bar,
an ziamin onger akabar amu.
- 2 Guizbangira, an apangkuvim e bagha zurara ekeveghavira iti.
Egha a zurara uan akamin gin ghua
e ataghirazir puvati.

Aleluia!

E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118

Me God men akuragha apaniba abirazir bizim bagha a minabi

- ¹ Ikiavira Itir God a dughia bar zurara en dera,
egha a zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
Kamaghin amizi, e a minamam!
- ² E Israelian gumazamiziba, e kamaghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.”
- ³ Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.”
- ⁴ Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba e bar moghira uaghan kamaghin
mikim suam,
“A zurara en apangkuvigha
mamaghira iti.”
- ⁵ Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia
Ikiavira Itir God ko migia an deima,
a na baregha
nan osimtizir kam agifa.
- ⁶ Ikiavira Itir God na ko itima
ki atiatir puvati.
Ki faragha gumazamiziba arazitamin na damighan kogham.
- ⁷ Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi.
Ki Ekiamra ganti,
a nan apaniba abinigh me gasighasigham.
- ⁸ Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghiti e nighnizir gavgavim gumazamizibar ikian kogham.
- ⁹ Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti,
an e geghuv e avaragh en ganti,
gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham.
Eghiti e nighnizir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian
kogham.
- ¹⁰ Apanir aviriba faragha na ekiaru,
ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me dikabira.
- ¹¹ Guizbangira, me danganiba bar na ekiaruzi
ki tongira iti.
Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki bar me agifa.
- ¹² Me aparibar min bar na ekiaru.
Egha me dadabar avimin min zuamira isigha munge.
Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me gasighasiki!

- 13 Nan apaniba faragha na ko midorozim pamten a gamua
na abinasava ami.
Ezi Ikiavira Itir God nan akura.
- 14 Ikiavira Itir God uabi na gamizima,
ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe.
A zurara ua na ini,
ezi ki an ziam fasa.
- 15 Ia oragh! Ikiavira Itir Godin gumazamiziba uan purirpenibar aven ikia
bar akongegha dia kamaghin migei,
"Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira.
- 16 Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura.
Ikiavira Itir Godin gavgavimra,
e uan apaniba dikabira."
- 17 Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati.
Ki angamira iki,
egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam.
- 18 Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase,
egha na ataghizi ki aremezir puvati.
- 19 Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh tiar akaba kuighti,
ki aven mangi egh a minamam.
- 20 Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam,
eghti gumazamizir an damazimin derazibara an aven mangam.
- 21 O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir migirigiam baraki,
egha nan akurazi, ki deragha iti.
Kamaghin ki ni minabi.
- 22 Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
- 23 Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima an oto.
Ezi e an garima, a bar dera.
- 24 Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir kam e ganingi.
Kamaghin en naviba deraghti, e bar akuegham.
- 25 O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e nin azangsisi.
Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar deragham.
- 26 E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam ko gavgavimin izim,
God deragh a damu!
E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia,
gumazir kam in ziam fe.
- 27 Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God.
A bar deraviram e gamua an angazangarim e gisira.
Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar suigh
ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir
bizibagh ighuraruam.
- 28 O God, ni nan God,

ezi ki ni minabaghasa.
 Ni nan God,
 ki ziar ekiam ni daningam.

²⁹ Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera,
 egha a zurara en apangkuvigha ikia mamaghira iti.
 Kamaghin amizi e a minamam!

119

Godin Akamin Osiziriba, da bar dera

- ¹ Gumazamizir, men daroriba Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba
 puvatiziba,
 Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me bar akongegham!
- ² Gumazamizir kaba uan navir averiabar aven nighnizir vamiran ikiava,
 an akabar gin ghua bar akonge.
- ³ Bar guizbangira, gumazir kaba arazir kurabar gin zuir puvati.
 Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin zui.
- ⁴ Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze,
 e deraghvira dar gin mangam.
- ⁵ Ki kamaghsua ifonge,
 ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi bar gavgavigham.
- ⁶ Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira ikiam.
 Kamaghin ki aghumsighan kogham.
- ⁷ Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba bagh nighnighiva,
 bar uan navim sara nin ziam fam.
- ⁸ Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa.
 Ni na ataghiraghan marki!

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin zui

- ⁹ Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin damazimin zuegham?
 A nin akamin suiragh gavgavigh an gin mangi, egh zuegham.
- ¹⁰ Ki uan navir averiamin aven nighnizir vamiran ikiva, nin ingangarim
 damuasa.
 Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgaviba ataghiraghan kogham.
- ¹¹ Ki nin akam uan navim ko nighnizimin aning gati.
 Kamaghin, ki arazir kuratam nin damazimin a damighan kogham.
- ¹² O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe.
 Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
- ¹³ Bizir ni damuasa e mikemeziba,
 ki dar gun gumazamizibav gei.
- ¹⁴ Dagiar aviriba ko bizir aviriba, ki dagh ifonge, ezi God gifongezir arazim,
 bar bizir kabagh afira.
 Ezi ki nin akaba bagha bar akonge.
- ¹⁵ Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha dagh ami.
 Egha deragha dar gara da tuisisi.
- ¹⁶ Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa bar akonge.
 Egh da gin amangan kogham.

Gumazim Godin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dar gin zui

- ¹⁷ Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh nin akamin gin mangam.

- Kamaghin ki nin ingangarir gumazim, ni bar deraghvira na damu.
- 18 Ni nan damaziba kuighti ki bizir bar aghuiba,
nin Arazibar aven dar ganam.
- 19 Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham.
Ni uan Akar Gavgaviba nan mongan marki.
- 20 Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa,
dughiaabar zurara na dikafi.
- 21 Gumazamizir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh
asiba,
ni men atariva me gasighasigham.
- 22 Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumazamizir kaba akar kurabar na
migia na dipofi.
Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men anogrokegh.
- 23 Gumazir dapaniba uari akuvagha, na misoghasa akam misosi.
Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh
nighnigham.
- 24 Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge.
Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

- 25 Ki aremeghasava amua nguazir minemeniabagh iraghu.
Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh.
- 26 Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara.
Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.
- 27 Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham.
Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham.
- 28 Nan navim bar na basemezi nan temeriba iri.
Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh.
- 29 Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham.
Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu.
- 30 Ki nin gin mangasa akam akirigha,
egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi.
- 31 O, Ikiavira Itir God,
ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui.
Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki.
- 32 Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti,
ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham.

Gumazim fofozim uabi daningasa Godin azangisisi

- 33 O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu,
eghti ki dughiaabar adar gin mangam.
- 34 Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti,
ki bar moghira uan navimin dar gin mangam.
- 35 Ki nin akar kam bagha bar akonge.
Tuavir ki mangamim ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin
mangam.
- 36 Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisivira dikav.
Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua.
- 37 Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh
asaragham.

Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu.

- 38 Gumazir nin atiatiava nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi.
Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu.
- 39 Ki aghumsizir akaba baraghan aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan kogham.
Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
- 40 Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge.
Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning.
- Gumazim Godin Akar Gavgavim, nighnizir gavgavim an iti*
- 41 O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin,
ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh.
- 42 Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.
Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumazamiziba na migeiba,
ki da ikarvagh.
- 43 Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin, ni gavgavim na danighti,
ki nin guizin akam dughiabar anakunvira ikiam.
- 44 Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam.
- 45 Ki nin akabar gin mangasa ifonge.
Kamaghin, arazir kuratam nan mikarzimn itir puvatizi ki firiaghiri.
- 46 Ki aghumsighan kogh
nin akabar gun atrivibav kimam.
- 47 Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangira bar dagh ifonge.
Kamaghin ki da bagha bar akonge.
- 48 Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da derazi, ki bar dagh ifuegha ni minabi.
Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham.
- Gumazim ghaze, Godin akam a guizin bizim*
- 49 Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighnigh.
Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti.
- 50 Nin akar dikirizim ikirimirir aghuim na ganidi.
Kamaghin amizi, osimtiziba na bativir dughiamin, ki navir amirizimin iti.
- 51 Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei,
ezi ki nin Araziba ataghirazir puvati.
- 52 O, Ikiavira Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomira e ganingizi
ki dagh nighnisi,
ezi da gavgavim na ganidi.
- 53 Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami,
ezi nan navim bar men ikuvigha men atari.
- 54 Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia,
nin arazir ni ifongezibar ighiabagh ami.
- 55 O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighnigha,
egha nin Arazibar gin zui.
- 56 Nan arazir ekiamra kara,
ki dughiabar zurara nin akabar gin zui.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin mangasa

- 57 O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam.
Nan nighnizim ua bizitamin itir puvati. Ni bar uabira ki nin ganam.
- 58 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ki datirighin uan navir averiamin pamten nin azangsigha ghaze, ni nan apangkufigh.
- 59 Ki uan daroribagh nighnigha givagha,
nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri.
- 60 Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa,
ki suighsuighan aghua.
- 61 Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami.
Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti.
- 62 Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia,
bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe.
- 63 Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba,
ki men namakam.
- 64 O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamın gumazamiziba bar me gizifa.
Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
- Godin Akar Gavgaviba deragha en akurvasi*
- 65 O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim,
ni uan akamin mikemezi moghin arazir aghuimin na gami.
- 66 Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavibar iti.
Kamaghin, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning.
67 Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughiam, ki nin gin zuir tuavim ataki.
Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui.
- 68 Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe.
Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu.
- 69 Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme.
Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui.
- 70 Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati.
Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge.
- 71 Ni bar deragha mizazim na gase.
Ni mizazim na gasezir bizir kamın, ni arazir ni ifongeziba nan aka.
- 72 Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham.
Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira.
- Godin Akar Gavgavim a bar dera*
- 73 Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari.
Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavibar nan sure damu.
- 74 Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti.
Kamaghin, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akuegham.
- 75 O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira.
Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizim na ganingi.

- 76 Ki n̄n ingangarir gumazim, n̄i faragha akar dikirizim̄n gin mangi,
nan apangkuvigh gavgavim nan navim dan̄ng.
- 77 Ki n̄n Araziba bar a dagh ifonge.
Kamagh̄n amizi, n̄i nan apangkuvigh̄ti, ki ikirimir̄ir aghuim iniam.
- 78 Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia,
pura na isi kotiam darighasa.
Ki ghaze, gumazir kamagh̄n amiba n̄i aghumsizim me dan̄ngigh.
Egh̄ti ko, ki n̄n akaba zurara dagh n̄ighn̄ighvira ikiam.
- 79 N̄n atiatia, egha n̄n akabar gin zuir gumazamiziba,
me na bagh izi na ko ikiam.
- 80 Nan akuragh̄ti ki bar uan navir averiam̄n arazir n̄i ifongezibar gin
mangam.
Egh arazir kam̄n ki aghumsighan kogham.

Gumazim uab̄n akurvaghasa God ko migei

- 81 Ki fomira uab̄n akurvaghasa, n̄i mizua ghuava amira.
Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki n̄ighn̄izir gavgavim n̄n akam̄n ikiavira
iti.
- 82 N̄i faragha akam̄n akirizi mogh̄n ki n̄n ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar
givazi, ki amira.
Ki kamagh̄n migia ghaze, “N̄i manadizogh̄n nan akuragham?”
- 83 Ki memen n̄ir me dipaba tuasa isamizir ghurim̄n m̄n ikuvizi, me a
makuni.
Ezi arazir n̄i ifongeziba, ki dar suiraghavira iti.
- 84 Ki n̄n ingangarir gumazim, manmagh̄n dugh̄iabar ki zurara n̄i mizuum
ikiam?
N̄i man dugh̄iam̄n nan apaniba mizazim me gasam?
- 85 Gumazir uari feba n̄n Arazibar gin zuir puvatigha,
nan suighasa na bagha modogha azuazim agura.
- 86 Ki n̄n Akar Gavgaviba n̄ighn̄izir gavgavim dar iti.
Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami,
kamagh̄n amizi, n̄i nan akuragh.
- 87 Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai.
Ki kamagh̄n aghuagha n̄n akaba atagh̄irazir puvati.
- 88 N̄i zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh.
Kamagh̄n, ki n̄n akabar gin mangivira ikiam.

Gumazim n̄ighn̄izir gavgavim God̄n Akar Gavgavim̄n iti

- 89 O, Ikiavira Itir God, n̄n akam̄n ikivira ikiam.
A n̄n Nguibam̄n iki mamaghira ikiam.
- 90 N̄n akam̄n mikemezi mogh̄n n̄i zuraram an gin zui.
N̄i nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati.
- 91 Biziba bar n̄n ingangarim gami.
Kamagh̄n amizi, n̄i uab̄i mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza
datirigh̄n ikia kamaghira iti.
- 92 Ki n̄n Arazibagh ifongezir puvatizi,
n̄i mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai.
- 93 Ki n̄n akabar gin ghua egha angamira iti,
kamagh̄n, ki da atagh̄iraghan kogham.
- 94 Ki zurara n̄n akabar gin zui, egha ki n̄i baghavira itir gumazim.
N̄i nan akuragh.

- 95 Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti.
Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.
- 96 Ki kamaghin fo, biziba bar givamin oteviba iti.
Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiabar vaghvagh zurara ikivira ikiam.

Gumazim Godin Akar Gavgavim bagha bar ifonge

- 97 Ki nin Arazim bagha bar ifonge.
Egha arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti.
- 98 Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, egha fofozir aghuim na ganidi.
Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apanibar fofozibagh afira.
- 99 Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi.
Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira.
- 100 Ki nin akabar gin zui.
Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira.
- 101 Ki nin akamin gin mangasa ifonge.
Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangan aghua.
- 102 Ni uabi uan akabar nan sure gami,
kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti.
- 103 Nin akaba da bar isingi.
Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira.
- 104 Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi,
kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua.

Godin akam an angazangarimin min iti

- 105 Nin akam a lamin angazangarimin min,
tuavim nan akaghagha angazangarim na ganidima ki zui.
- 106 Ki ni ko akam akira ghaze,
ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam.
- 107 O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara.
Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti ki angamira ikivira ikiam.
- 108 O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia egha ni minabi.
Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki uan ifongiamin gin zuir ofan min da ni ganidi.

Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e mikemeziba,
ni deraghvira nan sure damu.

- 109 Ki uabi zurara atam ovia taghirasi.
Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham.
- 110 Gumazir kuraba mati azuazim asizimin suighasa, na bagha mongegha
ikia azuaziba gui.
Ezi ki nin akaba ataghirazir puvati.
- 111 Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia kamaghira iti.
Akar kaba nan navim gami a bar akonge.
- 112 Ki mikemegha gifa, ki nin arazir ni ifongezibar suiragh,
dar gin mangivira iki mangi ovegham.

Godin Akar Gavgaviba e gamizi e derivira iti

- 113 Gumazir maba nighnizir vamira itir puvati,
men nighniziba biaghire.

Gumazir kamaghin amiba ki bar men aghua.

Ki uabi, nin Araziba bar dagh ifonge.

114 Nirara nan mogomer danganim, egha oramin min na apazagha na modozi ki deravira iti.

Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an iti.

115 Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh.

Eghti ki uan Godin Akar Gavgavibar gin mangam.

116 Ni gavgavim na daningasa na koma akam akirigha gifa, eghti ki angamira ikivira ikiam.

Nin akar dikirizir kam, ki nighnizir gavgavim an iti.

Ki akar kam bagh aghumsighan aghua.

Kamaghin, ni uan akar dikirizimin gin mangi gavgavim na daning.

117 Ni nan suiraghti ki deraghvira ikiam.

Eghti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba baragh dar gin mangam.

118 Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar aghuaziba, ni akirim gigha me gasi.

Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham.

119 Ni kamaghin nighnisi,

nguazir kamnin itir gumazamizir kuraba bar,

mati bizir kurar gumazamiziba makunasava amiba.

Kamaghin amizi, ki bar nin akabagh ifonge.

120 Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh nighnisi.

Egha kamaghin, ki bar nin atiatima, nan mikarzim nighava agoi.

Gumazim Godin Akar Gavgavibar gin zui

121 Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh amiba, da nin damazimin bar dera.

Ni na ateghti nan apaniba arazir kuramin na damuan marki.

122 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan akurvaghsi na ko akam akiram.

Egh gumazir uari febar amamangatighti me osimtizim na daningan kogham.

123 Ki nin akurvazim bagha mizua ghuava amira.

Nin akar dikirizir aghuim, ki a iniasa dughiar bar ruarimin mizua ghuava amira.

124 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan apanguvir arazimin gin mangi deravira na damu.

Egh deraghvira uan arazir ni ifongezibar nan sure damu.

125 Ki nin ingangarir gumazim,

kamaghin ni nighnizir aghuim na danighti, ki nin akabagh fogham.

126 O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba nin Araziba zurara da abisi.

Ni datirighin mizazim me gasi.

127 Kamaghin amizi, ki nin Akar Gavgaviba bar adagh ifonge.

Ki nin akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira.

128 Kamaghin amizi, Ki nin akaba bar dar gin zui.

Egha tuavir kurar igharaziba, ki bar dar aghua.

Gumazim Godin Akar Gavgavimin gin mangasa

129 Nin akaba bar moghira dera,

kamaghin, ki uan navir averiamin aven bar dar gin zui.

- 130 Gumazim igharazitavın akuragh nin akabar mingaribar an sure damighti,
nin akamın angazangarim an navir averiamın ikiam.
Akar kam nighnızir aghuiba puvatızir gumazamizibar amuti,
me nighnızir aghuiba ikiam.
- 131 Ki nin Akar Gavgaviba uan navir averiamın dagh ifonge.
Mati gumazim dipam bagha kuarim an pırıma, a dipam apıma an an kuarmızimın uaghiri.
- 132 Ni gumazamizir nin ziam gifongeziba, ni me gifongezi moghın,
ni na bagh izi nan apangkufigh.
- 133 Ni faragha na ko akar dikırızim gamizi moghın deragh na gativagh nan gan.
Eghti arazir kuran na damighti ki irıghan kogham.
- 134 Ni uam na inighti, gumazir akaba na gasiba na gasighasighan kogham.
Eghti ki nin akabagh gın mangam.
- 135 Ki nin ingangarir gumazim, ni nan boroghın ikiti, nin angazangarim na gısiraghti, ni deragh na damu.
Egh arazir ni ifongezibar nan sure damu.
- 136 Gumazamiziba nin Arazibar gın zuir puvati.
Kamaghın ki puviram azıma nan temeriba dipamın mın ivemari.

Godın Akar Gavgaviba da bar guizbangıra

- 137 O, Ikiavıra Itir God, ni guizbangıra bar dera.
Ezi bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera.
- 138 Akar ni e ganingiziba,
da bar deragha bar guizbangıra.
- 139 Nan apaniba nin akabagh nighnızir puvati.
Kamaghın amizi, nan navim avimın mın nan isi.
- 140 Ki nin ingangarir gumazim, ki nin akar dikırızimın ganigha a tuisigha fo,
a bar guizbangıra.
Egha akar dikırızir kam ki bar a gifonge.
- 141 Ki gumazir kinim ezi gumazamiziba na dipofi,
ezi ki nin akabagh nighnıghavıra iti.
- 142 Nin arazir aghuim a zurara ikiavıra iti,
ezi nin Araziba da bar guizbangıra.
- 143 Osimtızir ekiaba na batifi,
ezi ki nin Akar Gavgaviba bagha bar akonge.
- 144 Nin akaba da bar deragh iki mamaghıra ikiam.
Ni nighnızir aghuim na danighti ki angamıra iki mamaghıra ikiam.

Gumazim uabın akurvaghasa God ko migei

- 145 O, Ikiavıra Itir God, ki uan navir averiamın aven nighnızir vamıra ikiava
ni ko mikımasa.
Ni nan migirıgiam barakigh.
Ki nin arazir ni ifongezibar gın mangam.
- 146 Ki datırighın nin dia ghaze,
ni ua na inighti ki nin akabar gın mangam.
- 147 Amınim tiasava amıma ni nan akurvaghasa ki nin dei.
Ki nin akaba nighnızir gavgavım dar iti.
- 148 Ki dimagaribar akuir puvati.
Ki nin akar dikırızim gınighnıghavıra iti.

- 149 O, Ikiavira Itir God, ni bar nan apangkufi, kamaghin ni nan migirigiaba barakigh.
Ni bar moghira dera, kamaghin ni na akumakum nan ganti, ki deraghvira ikiam.
- 150 Gumazir nighnizir kuraba nan itiba, na gasighasighasa nan boroghira izi.
Gumazir kaba nin Arazibar saghon ikia, dar gin zuir puvati.
- 151 Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira.
Ezi ni uabi, ni bar nan boroghira iti.
- 152 Bar fomira ki nin akabagh fo.
Ni uan akar kam gamizi a ikia mamaghira iti.

Gumazim uabin akurvaghasa Godin dei

- 153 Ki nin Araziba bakinighnizir puvati.
Kamaghin, ni nan osimtizar gan nan akuragh.
- 154 Ni faragha na ko akam akirizi moghin,
ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir aghuim na daning.
- 155 Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar gin zuir puvati,
ezi ni ua me inian kogham.
- 156 O, Ikiavira Itir God, nin apanguvim bar ekefe.
Ni faragha mikemezi moghin, ni nan akuraghti ki angamira ikiam.
- 157 Gumazir aviriba arazir kurabar na gamua egha na gasighasighasa,
ezi ki nin akaba ataghizir puvati.
- 158 Gumazir akaba batoziba, me nin Akar Gavgavibar gin zuir puvati.
Gumazir kaba, ki men gara nan navim bar ikuvizi, ki bar men amira.
- 159 O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin akaba bar dagh ifonge.
Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni uam na inighti ki angamira ikiam.
- 160 Nin akar kam a guizin akamra.
Bizir ni damuasa mikemeziba da zurara ikia mamaghira iti.

Gumazim Godin Arazibar gin mangasa bar akonge

- 161 Gumazir dapaniba arazir kurabar na gami, ezi men arazir kurar kaba,
mingarir aghuitam itir puvati.
Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira iti.
- 162 Ki nin akaba bagha bar akonge.
Mati gumazim daghar aviribar apigha da isa bar akonge.
- 163 Ki guizbangira ifavarir arazim bar an aghua,
egha nin Araziba ki bar dagh ifonge.
- 164 Dughiaba bar, a dar 7plan dughiabar,
ki bizir aghuir ni damuasa mikemezibagh nighnigha nin ziam fe.
- 165 Gumazimzizir nin Arazibagh ifongeziba, me navir amirizimin ikia bar deraghavira iti.
Eghti bizitam me damighti me asaghvoregh ireghan kogham.
- 166 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ni mizua,
nin Akar Gavgavibar gin zui.
- 167 Ki nin akaba bar uan navir averiamin dagh ifonge.
Egha zurara dar gin zui.
- 168 Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar dar gin zui.
Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa.

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

- 169 O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh nan akuragh.

- Ni faragha mikemezi moghin, nan akuragh fofozir aghuim na daningh.
- 170 Ni faragha na mikemezi moghin,
nan azangsizim baragh nan akuragh.
- 171 Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure gami.
Kamaghin ki zurara nin ziam fam.
- 172 Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira,
kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighiabar amuam.
- 173 Ki nin akaba zurara dar gin zui.
Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi gan iki.
- 174 O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ara ni mizuai.
Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge.
- 175 Ni na damighti ki angamira iki, egh nin ziam fam.
Eghti bizir ni damuasa e mikemeziba en akuragham.
- 176 Ki nin ingangarir gumazim.
Ki sipsipin ovengezimin min tuavir aghuim ataki.
Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati,
kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120

*Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei**

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- 1 Ki osimtizim itir dughiamin,
ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava araima,
a nan dimdiam barasi.
- 2 Ki ghaze, “O Ikiavira Itir God, gumazir ifariba na gasighasighasava ami.
Ni men akar ifavaribar ua nan akuragh,
men dafaribar ua na inigh.”
- 3 Ia gumazir ifariba, God mizazir manmaghira garim ia daningam?
Egh a manmaghira garir arazim ian arazir kuraba ikaragham?
- 4 God ti afuzir ghumtizim inigh ia ginivam.
A ti avir bar puvira isim inigh ia dapongam.
- 5 Maia! Ki uabin apangkufi!
Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava aperazi moghin,
ian tongin datirighin pazava apera.
- 6 Gumazir igharaziba ko deragh dapian aghuaziba,
ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha, bar amira.
- 7 Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei,
ezi me midorozim baghavira migei!

121

Ikiavira Itir God, a gumazir deraviram e geghuva en garim

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- 1 Ki uan akurvazim bagha mighsiaba kozorogha dar gari.
Eghti gumazir nan akurvaghamim managhira ikegh otogh izam.

119:172: Onger Akaba 119:138 **119:176:** Aisaia 53:6; Jeremaia 50:6; Matyu 18:12; Luk
15:4 * **120::** Godin gumazamiziba an ziam fasa Godin Dipenimin ghuavanaga ighiaba banga zui.
120:1: Onger Akaba 118:5; Jona 2:2 **121:1:** Onger Akaba 123:1

² Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a bar uabira nan akurvasi.

³ A Godin akuir puvatizim.
A ni akumakum deragh nin ganti,
ni irighan kogham.

⁴ A Israelia akumakua deragha men gari,
egha dughiatamin bar akuizir puvati.

⁵ Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia,
mati dughuazim ni avara.
Egha ni geghuva deragha nin gari.

⁶ Aruem isiragh ni dapongeghan kogham,
eghti dimangan iakinim ni gasighasighan kogham.

⁷ Ikiavira Itir God ni geghuv deragh nin ganti,
bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

⁸ Ni uan dipenim ataghiraghamin dughiam,
a ni geghuv deragh nin ganam.

Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghira damuam,
a datirighin ko, dughiar gin izamibar,
kamaghira damuam.

122

Me Jerusalem nguibam ginighnigha ighiam gamua bar akonge

Devit ighiar kam osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ki orazi, me kamagh na migia ghaze,
"Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangam."
Ki kamaghin oregha bar akonge.

² E datirighin otivigha givagha,
Jerusalemin nguibam avinizir divazimin aven tuivighav iti.

³ Me Jerusalemin nguibamin ingarizi,
a gavgavigha ganganim datirighin bar dera.

⁴ God faragh Israelian anababav kemezi me iza kagh Ikiavira Itir God
minabazi moghin,
me datirighin izava ami.

⁵ Danganir kam, atrivim kotiaba barazir dipenim iti.
Kar Atrivim Devitin ovavir boriba kotiaba baragha
da tuisizir danganim.

⁶ Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko mikim.
Eghti a navir amirizim Jerusalem iti darazir anighti,
me navir amirizimin ikiva deragh ikiam.

⁷ Gumazamizir Jerusalem divazimin aven itiba deragh ikiva,
ua midorozim damuan kogham.

⁸ Ki uan adarazi ko, uan namakabagh nighnigha,
kamaghin Jerusalem migia ghaze,
"Ni amiragh nimira ikiti

midoroziba nin aven otivan marki.”

- ⁹ Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim ginighnisi.
Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa ki a bagha God ko migei.

123

Gumazim Godin apangkuvim iniasa a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ O, Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin atrivimin itima,
ki kogha nin akurvazim bagha gari.
- ² Ingangarir gumazim, a uan gumazir dapanimin ganti, an an akurvagham.
Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimin ganti, an an akurvagham.
Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki mangiti,
a uan apangkuvim en akakagham.
- ³ O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami,
kamagh ni en apangkufigh.
- ⁴ Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gumazamiziba dibovir akabar e migia,
uari fa pazava e gami.
Ezi e bar amira.

124

Godin gumazamiziba, a uabi men akurvazim

Ighiar kam, Devit an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e manmaghira damuam?
Ia Israelia azangsizir kam ikaragh mikim suam:
- ²⁻³ En apaniba faragha naviba en ikuvigha e misoke.
Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi,
apaniba pazavira en atara bar e gasighasighai.
- ⁴ Puvatizi apaniba aperiemin min e inigha ghuzi
dipam e avarazi moghin e oveghai.
- ⁵ Mati aperiari ekiam
bar e adugha ghueghai.
- ⁶ E datirighin Ikiavira Itir God minabagham.
A itima en apaniba asizir atiamin min e givir puvati.
- ⁷ Mati gumazim kuarazimin suighasa azuazim gura,
e kuarazimin min mighegha a gitagha ghu.
Me gurazir azuazir kam dutuaghiri,
ezi e a gitagha ghu.
- ⁸ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim,
a uabira en akurvasi.

125

God uan gumazamizibagh amizi, me deragha apia

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba,
me Saionin Mighsiamin min iti.
Mighsiar kam bar gavgavigha
mozoroziba puvati,

a iki kamaghira ikiam.

- ² Kamaghira, mighsiaba Jerusalem in nguibam ekiaruzi moghin,
datirighin ko gin Ikiavira Itir God,
uan gumazamiziba ekiarugh men ganam.
- ³ Gumazir arazir kurabagh amiba,
Godin gumazamizibar nguazim gativagh zurara men ganan kogham.
Me kamagh damuti,
Godin gumazamiziba uaghan arazir kurabar amuam.
- ⁴ O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni baghavira ikia nin akamin gin zuiba,
ni deraghvira me damu.
- ⁵ Ni gumazir kurabagh asighasigh,
egh gumazir ifara uan nighnizibar gin zuiba sarama asighasikigh.
- Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126

Israelia God men akurvaghasa me a ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Ikiavira Itir God uam e inigha
Saionin nguibamin ize,
ezi dughiar kam e ghaze,
e mati irebamin gari.
- ² Kamaghin, e akava ighiabagh amuavira iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba e migia ghaze,
"Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa
maburan ingangarimram ami."
- ³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akurvaghasa bar ingangarir ekiam
gami,
kamaghin e datirighin naviba deragha bar akonge.
- ⁴ O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e damuam.
E mati dipaba puvatizir danganimin itir faneba dipaba dake,
ni amozim damighti a ua iziti da izevegham.
Kamaghira, ni e damuti e izivagham.
- ⁵ Gumazir aravira dagheba opariba,
me dar dagheba iniva
bar akuegh dimiva arangam.
- ⁶ Guizbangira, gumazir aravira dagher oviziba atera ghua da opariba,
me dar dagheba inigh
uamategh ighiabar amu da ater izam.

127

God arazir aghuimin me gamizi me an ziam fe

Ighiar kam, Solomon an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar.
Puvatightima, dipenir kamnin ingarir gumaziba pura an ingarigham.
Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan.

- Puvatightima, nguibar kamin garir gumaziba pura ingarigham.
 2 E dagheba ko dagiaba bagha bar mizarazibara dikava ingara zui aminiba piri.
 E pura ingangarir kabagh ami.
 Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a ifongeziba biziba me ganidima, me pura ikia avughsi.
- 3 Boriba, kar bizir aghuir Ikiavira Itir God anidiba, da bar dera.
 4 Gumazir igiamin boriba, mati afuziba midorozir gumazir mamın dafarimin iti.
 5 Gumazir borir aviriba itim a bar akongegh.
 A uan apaniba ko kotiam damuamim dughiamin, me kotiar danganimin an akurvagham.
 Eghti an kotiam deragh mangam.

128

God gumazamizir an akam baragha an gin zuiba, a deragha me gami

- Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
 1 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gin zuiba, me bar akongegh.
 2 Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh bizir ni ifongezibagh ivezam.
 Eghti bizir ni amiba bar deraghti ni bar akuegham.
 3 Nin amuim, wainin ikarizimin min ava ovizir aviriba iti moghin, a borir aviriba batam.
 Nin boriba bar avirasemegh nin avir miriam, olivin temer igiabar min bar an okarigham.
 4 Bar guizbangira, gumazir ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim, a kamaghirama otogham.
 5 Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven Saionin Nguibamin iti, a deragh ni damu.
 Ni zurara nguazimin itir dughiam, ni Jerusalemın nguibamin itir bizibar ganti da deraghvirama otiv.
 6 Ki kamaghsua, ni dughiar ruarimin iki uan igiar boribar gan.
 Eghti Israelia deraghvira iki.

129

Israelia uan apanibagh asighasighasa God ko migei

- Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.
 1 Israel, ni uan igiamin ikegha iza, datirighin nin apaniba ni gamizir arazir kuraba, ni dagh eghan.
 2 Ni kamaghin mikim suam,
 "Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan apaniba arazir kurabar na gami.
 Me kamaghin na gamua egha na abirazir puvati.

- ³ Me nan akirim ifozorozima a duar ruariba iti.
Ezi duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abiaghariiki.
- ⁴ Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera,
a ikia kalabuziar kamın ua nan akurazi
ki firiaghiri.”
- ⁵ Ki ghaze, Saionin Nguibamin apanimin itir darasi,
e men agintighti
me uam ari uan nguibabar mangegh
bar aghumsika.
- ⁶ Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar min aghungam.
Da aghung ua zuamira misigham.
- ⁷ Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia,
egha da atera zuir puvati.
- ⁸ Gumazamiziba gumazamizir kabar boroghın mangi kamaghın mikıman
marki,
“Ikiavira Itir God deragh ia damu!
Ikiavira Itir Godin ziamin
ia deraghvira iki.”

130

Gumazim uabin akurvaghasa God ko migei

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- ¹ O, Ikiavira Itir God,
nan navir averiam bar osemi ki nin dei,
ni nan akuragh.
- ² O Ekiam, ni na barakigh.
Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregh
nan akuragh.
- ³ O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba mengegh dar suiragh ikiti,
Ekiam, en tinara nin damazimin tugh gavgavigham?
- ⁴ Nirara arazir kuraba gin amadi,
kamaghın amizi, e nırrama atiating nin apengan ikiam.
- ⁵ Ki uabin akurvaghasa ifongegha,
Ikiavira Itir God, a mızua iti.
Egha nighnizir gavgavim an akamin iti.
- ⁶ Ki uan navir averiamin aven,
Ekiamin akurvazim bagha a mızua ti.
Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin bizibar gara itima aminim men
itirazir arazim,
a bar a gafira.
- ⁷ E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar en apangkufi,
egha e ikuvighan koghasa an e akurvasi.
Kamaghın amizi, ia nighnizir gavgavim an iki.
- ⁸ A uan gumazamiziba Israelia men akuragha ua me ini,
egh men arazir kuraba gin amangam.

131

Gumazim nighnizir gavgavim ikia God ko migei

Ighiar kam, Devit an osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua.

Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnizir puvati.

² Ki datirighin deragha aperagha navir amirizim iti,

mati borim uan amebamin otem ategha a ko aghumram aperaghav iti.

Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti.

³ O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God iki,

kamaghira iki mangivira iki.

132

Gumamaziba Godin Dipenim bagha bar akonge

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtizir ekia kaba,

ni dagh nighnighvira iki.

² O Ikiavira Itir God,

Ni Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.

Devit ni ko dikirizir akaba

ni dagh nighnighvira iki.

³ Devit ghaze,

“Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh,
uan misiam mitoghan kogham.

⁴ Ki dakusi uabi abinan kogham.

Eghti nan damazimning komeghan kogham.

⁵ Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi,

ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarsi danganitam batoghvira
givagham.

A Jekopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.”

⁶ E Betlehemin nguibamin ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin akam
baraki.

Egha ghua Kiriati Jearimin nguazimin an apigha a ingha ize.

⁷ E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,

egh an atrivir dabirabimin guamin teviba apirigh an ziam fam.

⁸ O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi uan avughsir danganimin iki.

Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi.

Boksiam kam, a nin gavgavir bar ekiam aka.

⁹ Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir aghuibara damuam.

Arazir aghuir kaba men kurkazir aghuimin min ikiam.

Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba,

bar akuegh pamten kamagh dimiva arang mikimam.

¹⁰ O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan ingangarir gumazim Devit koma akam
akirizi moghin,

- ni datirighin uan Atrivir ni ua bagha inabazim, akirim ragh a gasan marki.
- 11 Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan nighnizim gighan marki.
Ni kamaghin migia ghaze,
“Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam damighti
an Atrivimin otogham,
eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam.
- 12 Nin otariba, ki men sure gamir akaba baregh
nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti,
nin ovavibar otariba, uaghan Atrivibar iki
mamaghira ikiam.”
- 13 Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a ginaba.
A nguibar kam bar a gifuegha,
zurarama an ikiasa a ginaba.
- 14 A ghaze, “Ki nguibar kam bar a gifonge.
A nan avughsizir danganim,
ki an aven iki mamaghira ikiam.
- 15 Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva a daningam.
Eghti an itir gumazamizir onganaraziba,
ki dagheba me daningam.
- 16 Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingangarim me danighti,
me ki nguazimin gumazamizibar akurvagh ua me iniamin akam, me me
mikimam.
Eghti Saionin gumazamiziba bar akuegh tiariba akaram.
- 17 “Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighti
an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam.
Ki an miseveghiti,
a mati lamin angazangarimin min isiragh gavgavigh iki
mangivira ikiam.
- 18 An apaniba, ki me damighti
me aghumsizir bar ekiam iningham.
Eghti an ativaghamin gumazamiziba,
men kantri gavgavigh iki
mamaghira ikiam.”

133

Godin adarazi uari ko ikia, navir vamiran itir arazim a bar dera

Devit ighiar kam osiri.

Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

- 1 Ia oragh, kamaghin bar dera,
e Godin adarazi bar navir vamiran ikiva,
uari ko dapiagh aveghbuabar min ikiam.
- 2 Arazir kam mati olivin tememin borer aghuim,
me a isa Aronin dapanim ginge.
Ezi an emira uaghira an ghuamasizimin uaghira,
egha uaghira an evarimin itir korotiamin tu.
- 3 Arazir kam uaghan mati, ghuariar dipam Hermonin Mighsiamin ira,
izaghira Saionin Nguibam gisin itir mighsiabagh iri.

Danganir kamın, Ikiavıra Itir God, gumazamizir navir vamıran itiba bar deragha me gami.
A ikirimirir zurazurara itim me ganıdı me iki mamaghıra ikiam.

134

E Ikiavıra Itir Godın ziam fam

Godın Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam.

¹ Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarir gumaziba,
ia izıva an ziam fi.

Ia dımagaribar an Dipenimin tuivav ikia an ingangarim gami,
ia an ziam fi.

² Ia Godın Dipenimin aven dafariba fi
a ko mikim egh an ziam fi.

³ Ikiavıra Itir God, a Godın overiam ko nguazimin ingarizim,
a Saionin nguıbamın iki,
egh bar deragh ia damu.

135

Godın ziam fer onger akam

¹ Ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fi!
Ia ziar ekiam a daning!

Ia Ikiavıra Itir Godın ingangarir gumaziba,
ia an ziam fi.

² Ia gumazir Ikiavıra Itir Godın Dipenimin tuivighav itiba,
ia an ziam fi.

³ Ikiavıra Itir God a bar dera,
kamaghın ia an ziam fi.

An apangkuvim bar en ekefe,
kamaghın ia an ziam fi ighiabar amu.

⁴ Ikiavıra Itir God ua baghvıra Jekop ginaba,
kamaghın Israelia kar bar Godın adarazira.

⁵ Ki kamaghın fo, Ikiavıra Itir God gavgavir ekiam iti,
egha aseba bar dagh afıra.

⁶ An overiam ko, nguazim ko, ongarim, ko ongarir konimin bizim damuasa,
an a gami.

⁷ Ana amozimin mıgharir pızibagh ami, da nguazir otevíba bar dar zui,
ana onımarıbagh ami, da taghtagha amozim sara izi.
An amınim gami, a dikava ivava danganıba bar dar zui.

⁸ A Isipian otarir ivarıba ko,
men asızir apurir faragha otıvızir avırıbaıv soghezi, da ariaghıre.

⁹ A Isipin atrıvım ko, an ingangarir gumazıba, me damıghtı me foghasa,
a mırakelba ko dıgavir kuram gamir arazıbagh ami.

¹⁰ Ikiavıra Itir God, kantrın avırıbagh asıghasıgha,
atrıvir gavgavir avırıbaıv soghezi, me ariaghıre.

- 11 An atrivir gavgavir kabar maraziv soghezı me ariaghire,
Sihon Amorian atrivim, ko Ok a Basanian atrivim, ko Kenanian atriviba,
bar moghıra.
- 12 An Atrivir kabar nguaziba, isa uan gumazamiziba Israelia ganıngi.
Eghı da men nguazibara mın ikiam.
- 13 O, Ikiavıra Itir God, gumazamiziba zurara kamagh ni mikım suam,
ni uabi guizbangıra God.
Gumazamizir gın otivamin kaba me ni gifogham.
- 14 Ikiavıra Itir God, uan gumazamizibar araziba tuisigh, egh suam,
me osımtiziba puvati.
Egh a uan ingangarir gumazibar kuarkuvam.
- 15 E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me silva ko golba isa,
uan dafaribara marvir guaba kiri.
- 16 Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha mıgeir puvati.
Da damaziba ikia bizibar garir puvati.
- 17 Da kuariba ikia, egha orazir puvati.
Me ikırımırir e datırıghın ikiava angamıra itir kam puvati.
- 18 Guizbangıra, gumazir marvir guar kabar ingariba,
me uarı marvir guar me ingarir kabar mın iti.
Gumazir nıghnızir gavgavim marvir guabar itiba,
me uarı dar mın iti.
- 19 Ia Israelia, ia Ikiavıra Itir Godın ziam fi.
Ia Ikiavıra Itir Godın ofa gamir gumaziba,
ia an ziam fi.
- 20 Ia Livain adarasi, ia Ikiavıra Itir Godın ziam fi.
Ia gumazamizir Ikiavıra Itir Godın atiatiba,
ia an ziam fi.
- 21 Saion, an ziar mam Jerusalem,
a Ikiavıra Itir Godın nguibam.
Ia an itir gumazamiziba,
an ziam fi.

Aleluia!

Ia bar Ikiavıra Itir Godın ziam fi.

136

God mınabir ighiam

- 1 Ikiavıra Itir God, bar arazir aghuibar e gami, kamaghın e a mınabagham.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
- 2 Ikiavıra Itir God, godın ifavaribagh afiragha bar ekefe.
Kamaghın e a mınamam.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.
- 3 Ekiam nguazir kamin gumazir ekiaba bar dagh afıra.
Kamaghın e a mınamam.
A zurara en apangkuvigha mamaghıra iti.

- 4 A uabira mirakelin ekiabagh ami.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 5 A uan nighnizir aghuimin overiamin ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 6 A nguazim isa dipabagh isin an ingarizi an aperaghav iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 7 An aruem ko iakinimin ingari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 8 An aruem atizima an aruemin isiragha gari.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 9 A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 10 A Isipian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 11 A Israelian gumazamiziba inigha Isipin kantri ategha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 12 A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 13 An Ongarir Aghevim gamizi a tongira biaghiri.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 14 A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 15 A Isipin atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimin me makunizi me dipam amegha ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 16 A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghuava otifi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 17 An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 18 An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 19 An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 20 A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 21 An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh aningi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 22 A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 23 En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.

- 24 A en apanibar dafaribar uam e ini.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 25 A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi.
A zurara en apangkuvigha mamaghira iti.
- 26 Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam!
Bar guizbangira, a zurara en apangkuvigha mamaghira iti!

137

Israelia Babilonin kantrin kalabusin ikiavira ikia Jerusalem in nguibam bagha arai

- 1 E Babilonin Faner mariabar apiaghav ikiava,
Saionin nguibam ginighnigha
a bagha azia iti.
- 2 E uan gitabav sozир puvati,
e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui.
- 3 Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze,
“Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham.
Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu.”
- 4 E manmagh svira kantrin igharazimin iki,
egh Ikiavira Itir Godin onger akabar amuam?
Kar en kantri puvati,
e kamaghin damuan kogham.
- 5 O Jerusalem in Nguibam, ki ni gin amadagh,
gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham.
- 6 O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorim gamigha ni bagha bar akonge.
Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti,
nan tiarim ikuvighti ki ighiabar amuan kogham.
- 7 O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh.
Me ivivigha ghaze,
Jerusalem in dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh.
- 8 O Babilonia, ia orakigh.
Ia bar ikuvigham!
Ian arazir kurar ia e gamizir kam,
gumazir uam a ikarvaghimim, a bar akongegh.
- 9 Gumazir kam nin borir iririviba inigh,
dagiabav kinighti me bar ikuvigham.
Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138

Gumazim God minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God,
ki uan navir averiamin aven bar ni minaba.
Egha asebar damazibar,

- ki ighiar nin ziam febagh ami.
- 2 Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari.
Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze,
ni bar ekevegha bizir igharaziba bar dagh afira.
Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh,
teviba apirigh egh nin ziam fam.
- 3 Ki nin deima, ni dughiar kamin nan dimdiaba barasi.
Egha uan gavgavim na ganigavira iti.
- 4 Ni migei, nguazir kamin atriviba uari nin akam baraki,
kamaghin me nin ziam fam.
- 5 Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh,
ni amizir biziba bagh ighiabar amuam.
- 6 O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ikia egha bar pin iti.
Gumazir uari abira nin apengan itiba,
ni me ginighnisi.
Egh gumazir uari feba,
me nin damazimin uari mongiva avegham.
- 7 Osimtizer aviriba na batifi,
ezi ni nan gari ki deragha iti.
Nan apaniba nan atari,
ezi ni me ko misogha
uan gavgavimrama ua na ini.
- 8 Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizer akamin gin mangi biziba bar dar amu.
Ni nan apangkuvigha ikia mamaghira iti.
Ingangarir ni damuasa nighnizim,
ni a damu bar anegifagh.

139

God e gifogha givagha bar deraghavira en gari

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

- 1 O Ikiavira Itir God,
ni nan navim tuisigha givagha
na gifo.
- 2 Ni nan saghon ikia nan nighniziba ko,
ki amir biziba ko, ki apia dikavir araziba,
ni bar dagh fo.
- 3 Ni nan gari ki ingari, o ki akui,
ki amir araziba,
ni bar dagh fo.
- 4 O Ikiavira Itir God, ki tighar mikimamin dughiam,
ni fogha gifa ki tizim mikimam.
- 5 Ni danganibar bar nan miriaba ekiarugha,
uan gavgavir ekiamin bar deragha nan gari.
- 6 Nin fozozir kam bar pin ikia,

egha nan nighnizim bar a gafira.

7 Ki managhira mangigh, nin duam ategham?
Ki managhira mangigh nin modogham?
Bar puvati.

8 Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti.
Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, ni uaghan ti.

9 Ki nguibar aruem anadi naghin ititamin ikiam,
o aruem uaghiri naghin itir nguibar saghuiamin ikiam,

10 ni kagh iki tuavim nan akakagh
nan akurvagh.

11-12 Ki suam, "Aminir birim ni na avaraghti,
aruer angazangarim ni iragh mitatemin otogh."
Nin nighnizim mitater kam a guizin mitatem puvati.
Dimagarim, a uaghan aruem mirara isiragha gari.
Nin damazimin, aruem ko dimagarim magh gari.

13 Guizbangira, ni nan mikarzim in ingarir dughiam,
ni nan amebamin navir averiamin aven bar nan ingarizi,
nan mikarzim bar moghira iti.

14 Ni nan mikarzim in ingari,
ezi nan mikarzim bar deragha igharagha gari.
Kamaghin ki nin ziam fe.

Bizir ni ingariziba, da bar dera,
ezi ki guizbangira uan navir averiamin aven bizir kabagh nighnigha
dagh fo.

15 Ki uan amebamin navir averiamin aven modoghav ikia nimiram irivima,
ni nan agharibar garima da ekiva uari isavsuiki.

16 Nan amebam tighar na batamin dughiam,
ni faragha nan ganigha gifa.

Bar fomira, ki tighar nguazimin otivam,
ki nguazir kamin ikiasa ni ifongezir moghin dughiaba ni da osirigha gifa.

17 O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham?
Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti,
ezi ki dagh foghamin tuaviba puvati.

18 Ki nin nighniziba mengti,
dar megemem mangi ongarimin gigibagh afiragham.
Ki akuigha uam osezir dughiamin,
ni na ko ikiavira iti.

19 O God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa ki ifonge.
Gumazir misoziba na atakigh.

20 Gumazir kaba, nin ziam akar kurabar a migei.
Egha pura nin ziam diborava, a gasighasisi.

21 O Ikiavira Itir God, gumazir ni gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua.
Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba,
nan navim me bagha bar ikufi.

22 Ki bar guizbangira me gifongezir puvati.

Ki garima me nin apanibar min iti.

- ²³ O God, ni nan navir averiam tuisigh
egh deragh nan nighnizim gifogh.
²⁴ Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh,
ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiama.
Nan akuragh nan aku,
ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

140

Gumazim deragh uabin ganasa God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti,
gumazir kuraba ko midorozibagh amir gumaziba, na gasighasighan
kogham.
² Me zurara uan navir averiabar aven arazir kurabagh nighnigha,
zurara gumazamizibar tongin adaribagh amima,
da otifi.
³ Men mizebar otivir akaba,
kuruzir ataribar min bar ghumi.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- ⁴ O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti,
gumazir kurabar gavgavim na abiraghan kogham.
Ni uan dafarimin na avaraghti
gumazir misoziba na gasighasighan kogham.
⁵ Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgav-
ibar an ingarigha a gura.
Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- ⁶ Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God.
O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh.
⁷ O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam,
ni gumazir bar gavgavir ekiam itim,
ni nan akuragh ua na inigh.
Ki faragha apaniba ko misozi,
ni na modozi ki deraghavira iti.
⁸ O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa migeir biziba,
ni da me daningan marki.
Egh arazir kurar me damuasa akabav sogheziba,
ni dar damighti da guizin otivan marki.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

- ⁹ Apanir na ekiaruzir kaba uari fe.
Ni me damighti me na abinan kogham.
Bizir me na damuasava amiba,
ni da otevkiniighti da meraram otiv.
- ¹⁰ Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri men isi.
Tarazi ni me isi torir konimin me kunighti
me uam anangan tuaviba puvatigham.
- ¹¹ Gumazir akaba igharaz darazi gasiba,
men akatam guizbangiram otoghan kogham.
Kamaghin dera, gumazir misoziba,
bizir bar kuratam me batogh bar me agifagh.
- ¹² O Ikiavira Itir God, ki fo, gumazamizir onganaraziba ni men akurvasi.
Egha osimtiziba itir gumazamiziba,
ni deragha men osimtizibar gara me akirmisi.
- ¹³ Guizbangira, gumazamizir aghuiba nin ziam fi,
zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141

Gumazir mam dimangan God ko migei

Devit onger akar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin azangsis,
ni zuamira nan akuragh.
Ki uabin akurvaghasa ni ko migei,
ni nan azangsizim barakigh.
- ² Ki guaratizibar ofa gami, ni migharir mughuriar aghuim zuim barazi
moghin,
ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragh da iniassa ki ifonge.
- ³ O Ikiavira Itir God, ni deragh nan akatorimin gan,
egh ki migeir migirigiaba ni ifongezi moghin ki me mikimam.
- ⁴ Ni na ateghti nan navim arazir kuraba bagh dikavan marki.
Ki gumazir kuraba ko uari akuva arazir kuratam damuan kogham.
Ni na ateghti,
ki me ko men isar kurabar ikian kogham.
- ⁵ Gumazir aghuim nan apangkuvigh, arazir aghuim damusi nan atar fo-
fozim na daningti,
kamaghin a dera.
Kamaghin, ki gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham.
Ki zurara God ko migia ghaze,
a men arazir kuraba uam ada ikarvagh.
- ⁶ Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me gasighasighti,
me fogh suam, nan akam a bar guizbangira.
- ⁷ Me gumazir kurar kabar aghariba inigh,

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın mozir torim mकिनigham,
 mati gumazim temer akuam abiagharighizi
 an muziariba tintinimin ire.

8 O Ekiam, ni Ikiavira Itir God,
 ki nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia,
 egha nin aven modi.

Ni deravira nan ganti
 ki ovengan kogham.

9 Ni deragh nan ganti,
 gumazir kuraba na bagha modogha guizir azuazir katam na suiraghan
 kogham.

10 Ni gumazir kurabar amighti,
 me uari uan azuazibar guighiv iki.
 Eghti ki puvatigham.

Ki bar deravira daruti,
 bizitam na gasighasighan kogham.

142

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit dagiar torimin aven ikia, ighiar kam osiri.

Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil.

1 Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei.
 Ki an apangkuvim bagha pamten a gaghorava a migei.

2 Na bativir araziba ko osimtiziba
 ki bar dar gun a migei.

3 Tuavir ki mangamim, nan apaniba nan suighasa azuazir mam gura,
 ezi nan navim osemezi, ki ghaze, ki ikuvigham.
 Nirara, ki mangamin tuavim
 ni a gifo.

4 Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghamiba puvati.
 Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati.
 Ki mongamin danganiba puvati.

5 O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei.
 Nirara ni nan eghuvir gumazim.

Ki kamaghin ifonge,
 ki angamira ikiavira itir dughiam,
 nirara na ko ikiam.

6 Gumaziba arazir kurabar na gamua egha bar gavgafi,
 ezi ki me abinasava amuava avenge.

Nan navim bar oseme.
 Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei,
 ni na barakigh.

7 Ni osimtizir kamin aven uam na inighti,
 ki an firighirigh egh deravira ikiam.
 Ni bar deravira na gami.

Kamaghin, gumazamiziba uari akuvagh ikiti,
 ki men tongin nin ziam fam.

143

Gumazir mam uabin akurvaghasa God ko migei

Devit ighiar kam osiri.

- ¹ O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh.
Ni arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migia ifarir puvati.
Ki ni ko migeir migirigiaba ni kuarim atigh da baragh.
- ² Gumazitam bar zuegha nin damazimin itir puvati.
Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki.
- ³ Nan apaniba nan agintigha bar na abira.
Egha na isa kalabuziar danganir mitatemin na atizi,
ki fomirama oveaghuezibar min iti.
- ⁴ Kamaghin nan nighnizim ikuvizi,
nan navim osemegha mamaghira iti.
- ⁵ Ki fomiram otivizir biziba uam a dagh niri.
Egha ni fomira ingarizir bizir aghuiba, ki uam adagh nighnisi.
- ⁶ Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa bar ifongezi moghin,
nan duam ni ko mikimasa bar ifonge.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- ⁷ O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu.
Ni nan dimdiam baragh.
Ni uabi nan mongan marki,
ki ti ovegh mangi oveaghuezibar nguibamin mangigham.
- ⁸ Ki nighnizir gavgavim nin iti,
ni mizaraziba vaghvagh apanguvir ekiar nan itir kam bagh, na
mikimvira iki.
Ki uan navir averiamin aven ni baghavira iti.
Kamaghin ki mangamin tuavim ni nan sure damu.
- ⁹ O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni bagha zui,
ni na modogh.
Ni nan apanibar dafaribar uam na inigh.
- ¹⁰ Ni nan God, ki kamaghsua, ni deravira nan sure damuti,
ki nin ifongiamra gin mangam.
Nin duam deravira na damuti,
ki tuavir aghuimin mangam.
- ¹¹ O Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam bangin,
ni akam akirizi moghin ni uam na inigh.
Ni arazir aghuibaram ami.
Kamaghin, ni nan osimtizir na bativibar aven uam na inigh.
- ¹² Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni bar nan apangufi.
Kamaghin amizi, gumazir nan apanim gamiba ko na gasighasighasava
amiba,
ni me misueghti me bar arimighiregh.

144

God atrivimin apaniba abirazi, an a minabi

Ighiar kam, Devit an osiri.

¹ Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin min itima

ki an aven modozi

ni deragha nan gari.

Kamaghin ki nin ziam fe.

A midorozir arazibar nan aka.

² A dagiar ekiamin min itima, ki an aven modi.

Egha dipenir gavgavimin min itima, ki an aven iti.

Egha a nguibar gavgavimin min ikia nan akurvasi.

Egha nan oramin min itima,

ki an uabi apazagha deragha iti.

Ki nighnizir gavgavim an itima,

a na ko ikia nan akurvazi ki deravira iti.

A gumazamizir igharazibagh amizi me nan apengan iti.

³ O Ikiavira Itir God, e gumazamizir kiniba.

Manmagh amizi, ni e ginighnigha deragha en gari?

E pura bizir kinibar min iti,

ezi ni manmaghsua mighigha e ginighnisi?

⁴ E mati gumazim, uan akatorimin dughiar vamiran aminim givera.

E dughiar bar otevimra ikiam,

mati aruem isirazi nin nedazim dughiar otevimra ikegha

ua zuamira puvati.

⁵ O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh izighiri.

Egh uan agharim mighsiabar amadaghti

dar miturir ekiaba otiv.

⁶ Ni uan onimarim damighi a taghtagh,

apanibar agiraghti me tintinibar aregh.

Ni uan baribar me gasiti me aregh.

⁷ Ni uan dafarim amadaghti a izighiri, na gekuighi

ki dipar konir kaba ategh uam anaboka.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.

⁸ Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati,

me akar ifavaribagh ami.

Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,

me guizbangira migei.

⁹ O God, ki nin ziam fi egh ighiar igiatam bangam.

Ki gita misogh ni bagh onger akam damuam.

¹⁰ Ni atrivibar akurvazi

me misogha uan apaniba abiri.

Ki nin ingangarir gumazim Devit,

ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini.

¹¹ Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh.

Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba da uam na inigh.

Gumazamizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami.

Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze,

me guizbangira migei.

- 12 E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh,
temebar min gavgavigham.
Eghti en guivibar ganganiba bar deragham,
mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir
bar aghuiba.
- 13 E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti,
en dagher peniba izivagham.
Eghti en sipsipba nguzir aviriba bati,
mangi mamaghira ikiam.
- 14 En bulmakauba oti mamaghira ikiam.
Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh, egh tam aremeghan kogham.
E kamaghin aghua, e oraghti
gumazitam o amizitam, osimtiziba ater tuangiva arangam.
- 15 Gumazamizir God kamaghin deragha me gamiba,
me bar akongegh.
Gumazamizir Ikiavira Itir God inizi, a men Godin min iti,
me bar akongegh.

145

*Ighiar Godin ziam fem**

Ighiar kam, Devit an osiri.

- 1 Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam.
Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira ikiam.
- 2 Bar guizbangira, dughiaba vaghvagh bar, ki zurara ni minamam.
Egh ki zurazurara nin ziam pirafi mamaghira ikiam.
- 3 Dughiaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam iti, e an ziar ekiam fi
mamaghira ikiam.
E an gavgavim gifoghsi damuva avegham.
En nighniziba otefe.
- 4 Ekiam, gumazamizir datirighin itiba, me gumazamizir gin otivamiba bizir
ni amibar gun me mikimiva,
nin ziam fam.

144:15: Onger Akaba 33:12 * **145:** Arazir Israelia gin ghua akaba osirir maba, da mong ighara. Hibrun akamin me 22plan letabar uan akaba osiri. Egha dughiar maba, me osirir akaba 22plan akuabar da bisi. Ezi dar akuar kaba, vaghvagher dar akar faragha zuibar faragha zuir letaba, letan igharazim iti. Me ikizir igharazibar akar, Hibrun akamin daghizir dughiamin, me Hibrun akamin arazir kamin gin ghua dagh izir puvati. E fo, Aruamin akamin migirigiaba 21plan letaba iti. An letabar dibobonim mong Hibrun letabar dibobonimin min ghu. Ezi kamaghin Aruamu Baibelin Onger Akabar Akinafarim sapta 145, e Hibru akamin arazir kamin gin ghua, a gira. Eghti ni gan fogham, a manmaghin mangam. Ni ighiar kamin ganti 21plan letaba ikiam, vezin faragha zuim, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta A an iti. Namba 2 ves, an migirigiar otevir faragha zuim, a leta B an iti. Egha ighiar kam kamaghira ghua ves 21in oto. Ighiar kamin aven ves, 8 ko 9 aning ighiar kamin aven itir nighnizir ekiamin gun migei, kamaghin amizi leta I vezin kamning virara aningin iti, egha gavgavim nighnizir ekiar ighiar 145in itim ganidi. Hibrun akamin arazir kam kaghira itir puvati, me uaghan arazir kamra gin ghua akinafarir kaba uaghan a da osiri. Kar Azir Akam 1-5 ko Onger Akabar Akinafarim sapta 9, ko 10, ko 34, ko 37, ko 111, ko 112, ko 119, ko Aghuzir Akabar Akinafarim sapta 31.

Me arazarazir bar ekiam ni amiziba,
me dagh eghanam.

- ⁵ Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki nin gavgavim ko,
nin atrivir araziba ko, ingangarir ekiabagh nighnigham.
- ⁶ Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir bizibar gun mikimam.
Gumazamiziba nin ingangarir gavgavir ekiam ni amizibagh egharavira
ikia,
- ⁷ ghua nin arazir aghuim ko, nin apangkuvir arazim, geghara
onger akam bange.
- ⁸ Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e gifueghavira iti.
A bar en apangkuvigha zuamiram en atarir puvati.
Kar bar bizir ekiam.
- ⁹ Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men deragha,
bizir a ingariziba sarama apangkufi.
Bar guizbangira.
- ¹⁰ Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir angamira itir ni ingariziba bar moghira
nin ziam fam.
Eghti ni baghavira itir gumazamiziba ni minamam.
- ¹¹ Me nin gavgavimin gun mikim suam,
ni biziba bar dagh ativagha dar gari, da bar dera.
Ezi nin ziam bar pin iti.
- ¹² Nin ingangarir ekiam ni amiziba ko,
ni biziba bar dagh ativaghamin arazim,
me dar gumazamizibav kimti me fogh suam,
ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.
- ¹³ Nguazimin itir gumazamiziba ko, biziba bar,
ni dagh ativagh dar gan mamaghira ikiam.
Ni bizibagh ativaghamin arazir kam, givaghan kogham.
God uan akar dikirizimin gin ghua biziba bar dagh ami.
Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.
- ¹⁴ Osintiziba itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God men akurvasi.
Gumazamizir, men apaniba me abiniziba,
Ikiavira Itir God ua me fava gavgavim me ganidi.
- ¹⁵ Pin garir angamira itir biziba, me nirara gari.
Ezi mitiriaba men azir dughiaba,
ni men akurvagha dagheba me ganidi.
- ¹⁶ Ruarimin itir biziba ko, nguibamin itir biziba bar,
ni dagheba me ganidi me apa izivagha kuatigha iti.
- ¹⁷ Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira Itir God, dar girara ghua bizibagh ami.

Arazir an amir kaba,
a bar en apangkufi.

18 Te navir averiaba zuegha Ikiavira Itir Godin dei,
a bar men boroghira ikiam.

19 Uaghan, gumazamizir an atiatia an apengan itiba,
a bizir me ifongeziba bar da isi me daningam.
A uaghan men arareba baragh
men akurvagh ua me iniam.

20 Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi gumazamizir arazir kurabagh amiba,
me daningiva,
bar me gasighasigham.
Egh gumazamizir bar a gifongeziba,
a bar me akumakum deragh men ganam.

21 Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.
Eghti bizir angamira itir a ingariziba,
me an ziam fi iki mamaghira ikiam.

146

Ikiavira Itir God, men akurvazima, me an ziam fe

1 E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka!

Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze,
ki Ikiavira Itir Godin ziam fam!

2 Nan dughiar ki nguazimin ikiamimin, ki an ziam fam.
Ki ighiaba bangi an ziam fi kamaghira iki,
mangi uan ovevem batogham.

3 Ia uarir akurvaghsi nguazir kam in atriviba ko, gumazir dapaniba, me
ginighnighan marki.
Me pura gumazir kiniba, me ian akuraghan kogham.

4 Me arimighiregh pura ua nguazim gavagh,
bizir me damuasa mikemeziba,
me dar amighan kogham.

5 Gumazitam nighnizir gavgavim Jekopin Godin iki suam,
Ikiavira Itir God nan akuragham,
gumazir kam bar akongegh.

6 God, overiam ko nguazim, ko ongarimin ingarigha, dar itir biziba bar dar
ingari.
God dughiabar zurara bizir a gun mikemegha givazibar gin ghua dagh
ami.

7 A gumazamizir gavgaviba puvatiziba, deragha me gamizi, me dera.
A mitiriaba aziba, dagheba isa me ganidi.

A kalabuziar gumazamiziba firi,
me kalabus ataghiragha azenibar izi.

8 A gumazamizir damazir okavrizibagh amima, me datirighin ua gari.

- Gumazamizir, men apaniba me abiniziba, a ua me fava gavgavim me ganidi.
 Ikiavira Itir God, an damazimin derazi adarasi,
 a bar me gifonge.
- ⁹ Kantrin Igharazibar Gumazamizir en nguazimin itiba, Ikiavira Itir God deragha men gari.
 Amizir paba ariaghireziba ko, borir afeziaba ariaghireziba,
 a me fava men akurvasi.
 A gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki.
- ¹⁰ Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mamaghira ikiam.
 Ia Saionin gumazamiziba,
 ian God, a Atrivimin iki, zurara ikivira ikiam.

Aleluia!

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147

En God ziar ekiam ikia gavgaviba bar iti

- ¹ E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!
 E ighiabagh amua uan Godin ziam fer arazim dera.
 An ziam fer arazir kam a guizbangirama bar dera.
- ² Ikiavira Itir God ua Jerusalem in nguibam akirigha,
 Israelian gumazamizir Babilonin kalabus itiba,
 ua me inigha ize.
- ³ An osimtiziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera.
 Egha men duaba nogha dagh ami da uam agui.
- ⁴ A mikovezibar ingarir dughiam,
 a vaghvagha da mengegha
 ziaba dagh arigha dagh fo.
- ⁵ En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar ekiam iti,
 an fofozim bar pin iti,
 ezi e an fofozim bativsi damuva avegham.
- ⁶ A gumazamizir uarira uan naviba abira itiba, a men dafaribar suigha
 me fe me dikafi.
 Egha arazir kurabagh amir gumazamiziba,
 a me dikabiri me nguazim giri.
- ⁷ Ia Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh a minamang.
 E uan God bagh gitabav soghti,
 dar ararer aghuiba a bagh mangi.
- ⁸ An overiamin ghuariaba arighizi, amozim nguazimin izaghirava,
 mighsiabagh izima graziba dar otifi.
- ⁹ A dagheba isa asiziba bar me ganidi,
 ezi kuarazir nguziba daghem bagha arai,
 a men akuaghapi.

- ¹⁰ A hoziabar gavgavim ko,

- mīdorozir gumazibar gavgavim bagha bar akongezir puvati.
- 11 A gumazamizir an atiatiava, nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimīn itiba,
a me baghavira bar akonge.
- 12 O Jerusalemia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi!
O Saonia, ia uan Godin ziam fi!
- 13 A nin divazimīn tiar akabagh amizi da gavgafi,
egha nin gumazamiziba arazir aghuimīn me gami.
- 14 A nin nguazir mitaghniabar aven, dabirabir aghuim gumazamiziba bar
me ganiga, navir amirizim me ganidi.
Egha ian azenibar daghebagh ami da deragha aghui.
- 15 Ikiavira Itir God, nguazimīn Akar Gavgavitam amadaghti,
bizir a mikemezir kam zuamira nguazimīn otogham.
- 16 A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar mīn
izaghira, nguazim avara.
- 17 An aisin amozir ofizir dagiabar mīn gariba amadazi,
da izaghira ongarimīn gigibar mīn nguazim giri.
Eghti gumazitam an amadazir orangtizir kamīn ikiva avegham.
- 18 A gin ua mikemezi aisin kam dipamīn oto.
Ezi an aminim amadazi a dipam givaima a ivemari.
- 19 A uan arazir a ifongeziba ko,
bizir a damuasa e mikemeziba isa
Israelia ganingī.
- 20 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an Akar Gavgavir kabagh fozir pu-
vati,
kamaghin bizir kam, a me bagh a gamizir puvati.

Aleluia!

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

148

Overiam ko nguazimīn itir biziba bar Godin ziam fi

- 1 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia Godin Nguibamīn bar pin iti darasi,
ia an ziam fi.
- 2 Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi!
Godin Nguibamīn itir midorozir enselba uaghan an ziam fi.
- 3 Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi!
Mikovezir angazangarir gavgaviba itiba, ia uaghan an ziam fi.
- 4 Godin Nguibar bar pin itim, ni uaghan an ziam fi!
Dipar overiamīn pin itiba, ia uaghan an ziam fi.
- 5 Ikiavira Itir God mikemezi bizir kaba otifi!
Kamaghin me bar an ziam fi.
- 6 A uabi mikemezi me uan danganibarama, otivigha iti.
Me dar iki kamaghira ikiva,
an akabar gin mangam.
- 7 Ia nguazimīn itir biziba bar,

- ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.
 Ia bizir kabanang.
 Ongarir konimin aven itir kuruzir ekiaba ko osiriba ko
⁸ onimariba ko dagiabar min garir amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko
 migharir piziba ko
 aminir ekiar an Akar Gavgavibar gin zuiba,
 ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.
⁹ Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba,
 ko temer oviziba itiba ko sidan temeaba ko,
¹⁰ ruarim ko nguibamin asiziba bar moghira ko goaba ko kuaraziba,
 ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fi.
- ¹¹ Ia nguazir kamin itir atriviba,
 ko kantriba ko gavmanin gumaziba ko gumazir dapaniba ko
¹² gumazir igiaba ko amizir igiaba ko gumazir ghuriba ko boriba,
 ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.
- ¹³ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, an ziam bar ekevegha gumazamizibar
 ziaba bar dagh afira,
 egha an ziar ekiam bar pin ikia nguazim ko overiam gafira.
 Kamaghin amizi, biziba bar moghira an ziam fi.
- ¹⁴ A bar Israelia gifonge.
 Me bar an gumazamizibara.
 Me bar an boroghira itima,
 a me gamima me gavgavighavira iti.
 Egha me bar an ziam fe.

Aleluia!

Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149

Godin gumazamiziba uan apaniba abiragha, an ziam fe

- ¹ Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!
 Ia ighiar igiam, a bagh a bangi.
 Ia gumazamizir a baghavira itiba,
 ia an ziam fasa misevezir dughiaba,
 ia uari akuv ziar ekiam a daning.
- ² Ia Israelia, God ian ingari,
 ezi ia an bizir kam bagh bar akongegh.
 Ia Saionin nguibamin gumazamiziba,
 ia uan atrivim bagh bar akongegh.
- ³ Ia ighiabar amuva an ziam fiva ighi.
 Ia gitaba ko, tambarinbav sogh
 an ziam fi.
- ⁴ Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh ifonge.
 Gumazir uari abira igharaz darazir apengan itiba, a men ziaba fava,
 me gami me midorozim gamua uan apaniba abiri.
- ⁵ Godin gumazamiziba uan apaniba ko, midorozim gamigha me abiragha
 gifa.
 Me datirighin bar akongegh.

Me dimagariba sara uari akuvir dughiabar,
me God bagh bar akongezir ighiabar amu.

⁶ Me pamtem dimiva Godin ziam fi.

Me midorozir sabar ghuntiziba uan dafaribar da suikigh.

⁷ Egh kantrin igharaziba akirsi misogh,
mizazim me gasi me abinigh.

⁸ Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba,
me senin ainin ingarizibar me ikegham.

⁹ Me God osirizi moghira me damuam.

Godin gumazamiziba arazir kamnaghira damu, uan apaniba akiram.
God baghavira itir gumazamizir kaba, arazir kamra damu,
uan apaniba abinigh ziar ekiam iniam.

Aleluia!

Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150

Godin ziam fer ighiar abuananam

¹ God uan Dipenimin itima, e an ziam fam.

A gavgavir bar ekiam ikia uan Nguibamin itima,
e an ziam pirafam.

² A bar bizir ekiabagh ami.

E ziar ekiam a daningam.

A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam bar pin mar iti.

E an ziam fam.

³ E sighbagh iviva, dibiariba ko gitabav sogh,

Ikiavira Itir Godin ziam pirafam.

⁴ E tambarinbav soghiva, ighi an ziam fam.

E gitan avirir igharagha garibav soghiva, itabagh iviva ziar ekiam a
daningam.

⁵ E brasin itaribav soghti da bar puvirama arangti,

e Ikiavira Itir Godin ziam fam.

⁶ E bizir bar angamira itiba,

e bar Ikiavira Itir Godin ziam fam.

E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

Aleluia!

Dabirabir Aghuimın Aghuzir Akaba

O Aghuzir Akaba

Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isingtızir gumazamizibar ikerimirim akir dabirabir aghuim men akakaghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisin akamin kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimın Aghuzir Akabar akinafarir kamın aven, me akar otevir avırir kaba, kar Israelian tisaba gumazamizir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamın gumazamiziba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me daningam, me kamagh a dibori, nighnızir aghuim ko fofozir aghuim. Akinafarir kam, kamaghın en aka, nighnızir gavgavim Ikiavira İtir Godın itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nighnızir aghuim ko fofozir aghuimın mingarim.

Akinafarir kamın averiam, dabirabir aghuimın miğirigiar aviriba en aka. A e uan amuiroghboriba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagiar ingangaribar amu igharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar aviriba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatiziba ko daruan kogham. Kamaghın dera, e uarira uari abınigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akinafarir kamın otevir maba, Godın Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anidi. Ezi akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikerimirimın akurvaghasa, ezi me dar gun miğei. Me miğirigiar kaba bar da isa akinafarir kamın da osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nighnızir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1–9)

Akinafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagh

¹ Akinafarir kam a Solomonın aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitin otarim, a Israelian atrivim.

² Egh akar kaba, nighnızir aghuim e daningıva, egh uaghan en sure damuam. Eghti e mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.

³ Egh akinafarir kamın itir akaba, dabirabir aghuimın tuavim, en sure damuam.

Eghti e arazir aghuimın gın mangıva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garimın bar me damuam.

⁴ Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnızir aghuiba iniva,

egh fofozir aghuim gumazamizir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghıva egh tuavir aghuimın gın mangam.

⁵ Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam.

Egh gumazir nighnızir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimın gın mangisi nighnigham.

- ⁶ Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva,
 egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.
- ⁷ Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating.
 Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

- ⁸ Nan borim, ni uan amebam ko afeziamin aghuzir akaba baragh egh aningin akaba batoghan marki.
- ⁹ Eghti aningin akaba ni damuti nin dabirabimin ganganim deragham, mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganim dera.
- ¹⁰ Nan borim, arazir kurabagh amir gumazamiziba arazir kuram damusi ni gaghonti,
 ni men akam baragham marki.
- ¹¹ Eghti kamagh garir gumaziba kamaghin mikimam, “Ni izi, e mangi tuavir miriamin muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham.
 Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamin gin mangi pura me misueghti me arimighiregham.
- ¹² Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham,
 mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri.
- ¹³ Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi
 da bar en dipenibagh izivagham.
- ¹⁴ Ni izi en akuragh,
 egh e koma bizir aviriba iniam.”
- ¹⁵ Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki,
 men saghuiamin ikiva egh men gin mangan marki.
- ¹⁶ Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge.
 Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami.
- ¹⁷ E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghin garava ara zui.
 Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir aghuiba puvati, me ivezir kuramin arimangamin nighniziba puvati.
- ¹⁸ Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui,
 da me misoghti me arimighiram.
- ¹⁹ Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kamin gin zui, me arimighiram.
 Bizir me okeba, da me gasighasigham.

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuir puvatiziba, me osimtizir ekiaba bati-vam

- ²⁰ Nighnizir aghuim, a mati amizim tuavibar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia gumazamizibar dei.

- 21 Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gumazamizir aviriba itir danganibar tuiavav ikia,
egha kamaghin dei,
- 22 “Ia gumazamizir nighniziba puvatiziba, ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia gumazamizir onganiba!
Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha dibovibar a migei. Ia manadizoghin arazir kam ataghiragham?”
- 23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei, ia uan arazir kuraba atakigh.
Ki ian sure damuva egh nighnizir aghuiba ia daningam, eghti ia nan akamin gin mangi.
- 24 Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha ian dei.
Ezi ia aghuagha izezir puvati.
- 25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua.
Egha ia bar moghira akirim ragha nan akam gasara.
- 26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia ikuvighamin dughiamin,
ki uaghan bar puviram akiva, dibovir akabar ia mikimam.
- 27 Dughiar kuram zuamiram otogham, mati aminir gavgavir kuram bizibagh asighasisi.
Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham, mati aminir bar ekiam oto.
- 28 “Dughiar kamın ia uarir akurvaghsı nan dımtı, kı oreghan kogham.
Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.
- 29 Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke.
Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiatingan aghua.
- 30 Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim ragha na gasara.
Egha nan akar aghuim batoke.
- 31 Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir kurar ia amiba bagh ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puviram arei.
- 32 Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, zurara akiribagh igha na gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri.
Me ghaze, ni bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir onganiba.
Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham.
- 33 Ezi gumazamizir deraghavira nan akam baraziba, me deraghvira ikiam.
Egh osimtiziba men puvatighti, me atiatingan kogh, egh me fogham,
bizir kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nighnizir aghuimin gin zuiba deraghvira ikiam

- 1 Nan borim, ni nan akam baragh,
egh deraghviram nan akar gavgaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko.
- 2 Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh.
Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar.
- 3 Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam,
mati ni uabin akurvaghasa gumazir mamın dei.

- 4 Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtemin ingar, mati gumazim silvan nguazimin aven itim a buri,
egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri.
- 5 Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva,
egh ni bar deraghvira God gifogham.
- 6 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi.
Egha a fofozim ko deragha nighnizir arazimin mingarim.
- 7 Egha a gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi.
Gumazamizir deraghaviram aruiba, a bar deraghavira men garima me osimtiziba puvati.
- 8 God gumazamizibar gari, me gumazamizir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura.
Egha gumazamizir an tuavimin gin zuiba, a deravira me geghufi.
- 9 Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuimin gin mangiva,
egh tuavir aghuir ni mangamim a gifogham.
Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garimin gumazamizibar amuamin arazim gifogham.
- 10 Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva,
ni uan fofozim bagh bar akuegham.
- 11 Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.
Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazimin aven deravira iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam.
- 12 Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti,
ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogham.
- 13 Gumazir kaba tuavir aghuim ategha
tuavir mitatemin zui.
- 14 Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar ifonge.
- 15 Gumazir kaba ifarava,
men araziba bar ikufi.
- 16 Eghti gumazir igharazimin amuim ni ko dakusi apezeperir akabar ni mikimam,
eghti nighnizir aghuim nin akuraghti ni an akam baraghan kogham.
- 17 Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra pamin ike, egha datirighin a gin amadagha anetaki.
A fomira Godin damazimin dikirizir akam datirighin a bakinighniki.
- 18 Ni amizir kamin gin an dipenimin ghua,
kar ni ovever tuavimin zui.
- 19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati.
Me ikirimir aghuim bagha zuir tuavim ataki, egh ua izeghan kogham.
- 20 Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ikiva,
egh ni gumazir aghuibar tuavimin mangi, egh arazir aghuibar gin mangi.
- 21 Eghti gumazir aghuiba en nguazimin ikiam.

- Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam.
 22 Eghti gumazim uan azenimin ogheba asi moghin,
 God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

- 1 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki.
 Ni zurara a ginighnigh a damu.
 2 Ni akar kamın gin mangıva, egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikıva, bar deraghvira daperagham.
 3 Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav itir arazim ataghiraghan marki.
 Egh ni arazir kamın gin mangiti, a mati kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam isi uan navim datigh.
 4 Egh ni kamaghin damigh, God ko gumazamizibar damazimin ziar ekiam iniam,
 eghti me ni gifongegham.
 5 Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki.
 Egh kamaghin nighnighan marki, nan fofozimra nan akurvagham.
 6 Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu,
 eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham.
 7 Ni suam, nan fofozimra a guizbangin bizim. Puvati.
 Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikıva an atiating, egh arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh.
 8 Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham,
 mati marasin nin mikarzimın akurvazima, ni deraghvira iti.
 9 Egh ni uan azenimin faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira Itir God daningh,
 egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamın ziar ekiam God daningam.
 10 Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam.
 Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fasfagham.
 11 Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti,
 ni osimiva egh ataran marki.
 12 Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi,
 mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.
 13 Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini,
 a bar akongegh.
 14 Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha silva ko gol gafira.

- 15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira.
Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira.
- 16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam.
Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam.
- 17 Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam.
Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham.
- 18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin min iti.
Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba, me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge.
- 19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin nguazir kamın ingari,
egha a fofozir aghuimin overiamın ingari.
- 20 Egha nighnizir aghuimin dipar ekiar nguazir averiamın itim gamizi an akariagherigha anabo.
Egha ghuariabagh amima, da uari akuvima amozim izi.
- 21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh gavgavigh,
egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning atagheraghan marki.
- 22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim ni daningiva,
egh kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam.
- 23 Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti,
bizitam nin dagarim mitighi ni irighan kogham.
- 24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham.
Ni bar deraghvira dakuam.
- 25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighi, ni atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki.
- 26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki,
eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham.
- 27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangsighi,
ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
- 28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki,
"Ni tong orarkegh.
Ni gorumzaraghan iziti, ki ni daningam."
- 29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki.
Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
- 30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam,
ni puram an atar akabar a gasan marki.
- 31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumazimizibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
- 32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.

- 33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham.
Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari.
- 34 Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz daraziv geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvaghham.
Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami.
- 35 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam.
Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4

Ia fozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

- 1 Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh, egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham.
- 2 Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera, eghti ia an suiragh gavgafigh.
- 3-4 Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge.
Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin dipenimin itima, a nan sure gamigha kamaghin na migei,
“Nan akam deraghviram a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam.
- 5 Ni nighnizir aghuim ko fozir aghuiba inigh.
Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki.
- 6 Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki.
Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam.
- 7 Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti.
Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem ingar.
- 8 Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an suiragh, eghti a ziar ekiam ni daningam.
- 9 A kurukazir aghuimin nin nian dapanimin iki, egh a mati atrivimin dapanir asuamin nin ikiam.”

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

- 10 Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh, egh ni dughiar bar ruarimin ikiam.
- 11 Ki nighnizir aghuimin nin sure gami, egha nin akua tuavir aghuimin zui.
- 12 Ni tuavir kam in mangiti,
bititam nin tuavim apirighti ni irighan kogham.
- 13 Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirim in mingarim.
Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a geghuv, egh anetaghiraghan marki.
- 14 Ni gumazir kurabar tuavimin mangan marki, egh men arazibar gin mangan marki.
- 15 Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh, akirim a gasaragh mangi bar an saghon iki.
- 16 Gumazir kuraba arazir kuratam damusi nighnigh egh dakuighan kogham.

Me arazir kuratam gumazir igharazitam damighvırama, egh me deraghvıra dakuam.

17 Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba paza me gamim, aning mati men daghem ko dipar me apimning.

18-19 Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar ekiamın min iti.

Gumazir kaba tuavir kamin ghua irava fozir puvati, bizir manam men dagaribav tifi.

Ezi gumazir aghuıbar tuavim mati aruem anaga isiragha, angazangarım bar ekevegha ghua aruer arızimın tu.

20 Nan borim, ni deraghvıra kuarim atigh nan akam baragh.

21 Ni akar kam deraghvıram an suiragh. Egh a isi uan navim datigh.

22 Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir aghuim ni danıngti nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar deraghvıra ikiam.

23 Ezi nighnızir aghuır nin ikirimirim akakazim, a nin nighnızimın otifi. Kamaghın amızı ni zurara uan nighnızim deraghvıram an gan.

24 Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman marki.

25 Ni tuavir ni mangamimra deraghvıram an gan. Egh ni tintinimın ganan marki.

26 Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangı bizibar amu. Eghti nin araziba bar deraghvıram otivam.

27 Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghıraghan marki.

Egh ni agharır guvim ko ikiriamın gin mangı arazir kuratam bar a damuan marki.

5

Ni gumazir igharazimın amuım okemegh a ko dakuan marki

1 Nan borim, ni deraghvıra kuarim atigh nan akam baragh.

Ki nighnızir aghuım ko fofozir aghuım ni danıngasa.

2 Eghti ni deragh tuavıba tuisighamin arazim gifoghıva egh tuavir aghuımın gin mangam.

Eghti nin migirıgiaba mati gumazim fofozir aghuım ikia migei.

3 Ni fogh, amızitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperıva akar avirıbar ni mikimıva egh ni gekuıgham.

Eghti an akaba zuımın min bar isingıgham.

4 Eghti ni an migirıgiabar gin mangıghıva, gin an akabagh nighnighı da bar nin ikuvıgham.

Amızir kamin akaba mati ni marasinın misozim ame. Egha a uaghan mati midorozir sabamın min ni ginifi.

5 Ezi amızir kamaghın amım, a nin akua Gumazamızir Oveaghuezıbar Nguıbamın zui. Kar ovever tuavımra.

6 A ikirimirir aghuımın zuir tuavımın mangasa nighnızir puvati.

A kamaghın fozir puvati, a tuavir kuramın ghua pura zui.

7 Nan borıba, deraghvıra kuarıba arıghıva nan akam baragh, ia akar kam bakınighnıghan marki.

8 Ni bar amızir kamaghın amımın saghon iki.

- Egh ni an dipenimîn tiar akamin boroghîn mangan marki.
- ⁹ Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham.
Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham.
- ¹⁰ Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba,
da gumazir igharazibar dafaribar mangigham.
- ¹¹ Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham.
Egh ni ovengamin dughiam, ni dakozimîn irighiv iki mizazim iniva arangam.
- ¹² Egh ni kamaghîn mikimam, “Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua.
- ¹³ Gumaziba aghuzir akabar na migei,
ezi ki men akaba barazir puvati.
- ¹⁴ Ki datirighîn bar moghira ikufi,
egha gumazamizibar damazibar aghumsiki.”
- ¹⁵ Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimîn mozir dipam aneman marki.
Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram apl.
- ¹⁶ Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.
Nin amuimra ni bagh boriba bati.
- ¹⁷ Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.
Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvaghām. Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.
- ¹⁸ God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam,
eghti ni a bagh bar akuegham.
- ¹⁹ An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi.
Egha a bar ni gifonge, kamaghîn amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.
- ²⁰ Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimîn amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningîn suighasa?
Arazir kam bar ikufi.
- ²¹ Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo.
- ²² Gumazimîn arazir kuram,
ivemîn mirara an suira, egha mati benimîn mîn a ikiaghariki.
- ²³ Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami,
eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6

*Kar arazir maba,
ni dar gin mangan marki*

- ¹ Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvaghām, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze,
“Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvaghām.” Nin arazir kam bar derazir puvati.

- 2 Nîn akar dikirizir kam nîrara ikiaghariki,
mati ni uabi ivem agurazi a nîn suira.
- 3 Nan borim, ni gumazir kamîn apengan itima, a ni ikiaghariki. Kamaghîn ni
iver kam zuamîram an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni
firighirigham. Arazir kam nîn ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim.
Ni mangîva anekirigh.
- 4 Ni avughsi dakusi nighnighan marki,
ni zuamira mangî.
- 5 Ni iver kam firigh,
mati asizim o kuarazim ivemîn uabi firigha arav ghu.
- 6 Ia gumazir amîraziba, ki kamaghîn ia mikîmasa.
Ia mangîva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir
aghuim inigh.
- 7 Sibaba, da gumazir dapaniba ko
gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gativagh men ganamiba, bar
puvati.
- 8 Ezi dagher aviriba itir dughiamîn, sibaba dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arisi.
- 9 Ni gumazir amîrazim, ni dughiar ruarimîn akui.
Ni manadzoghîn uan misiâm ategh dikavam?
- 10 Ezi ni ghaze, “A dera, ki tong dakuigham.
Ki dughiar ovezimîn tong avughsegh iki mangî egh gin ua dikavigham.”
- 11 Ni kamaghîn damuti, nîn biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir
onganarazibagh amim mîn otogham.
Mati okimakiar gumazim nîn biziba bar da okeme.
- 12 Gumazir kuraba puram arua
ifavaribagh ami.
- 13 Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan
damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi.
- 14 Egha me zurara navimîn aven ifavarir nighnizibagh amua arazir kurabar
amuasa nighnisi,
egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi.
- 15 Eghti osimtîzir ekiam zuamira me batogham, egh me gasighasigham.
Eghti me ua deraghamin tuaviba puvatigham.
- 16 Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha
bar dar aghua:
- 17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze,
me pura biziba.
- Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me ariaghirim.
- 18 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemarim.
- 19 Gumazir kotiamîn aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir aningazim.

Ni gumazir igharazimîn amuim ko dakuan marki

- 20 Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh,
egh da bakinighnighan marki.
- 21 Ni aningın akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi,
eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.
- 22 Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.
Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.
Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.
- 23 Akar Gavgavir kaba, mati lamın angazangarim, tuavim nin akakagham.
Aningın akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.
- 24 Aningın akaba nin akurvaghti,
ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham.
- 25 Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganıva a gakongan
marki.
A nin ganıva ni gekuighti ni a bagh mangan marki.
- 26 Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir
ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*
Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir
ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham.
- 27 Ni avim uan evarim boroghın an suiraghti,
nin korotiam ti isigham, o?
- 28 Ni avim gisın daruti,
avim ti nin suemin isigham, o?
- 29 Kamaghıra, ni gumazir igharazimin amuim ko dakuighti,
me bar pazavıra ni damighti ni bar ikuvigh ivezir kuram gitavıraghan
iburagham.
- 30 Gumazitam mitiriam an aghıti a daghetam okemeghti,
me mighigh an ataran kogham.
- 31 Me bizir an amizir kamın apıghıva a isi kotiam datıghti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimin itir biziba bar ada da
inigham.
- 32 Ezi gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar derazir
puvatıgha egha bar onanı.
Gumazir kam, a uabi uabi gasıghasısi.
- 33 Gumazamiziba a misoghıva akar kurabar a mikimıva an ziam
gasıghasıgham,
eghti aghumsızim an iki mamaghıra ikiam.
- 34 E fo, gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, an osımtızir
ekiam gami.
Kamaghıra, amizir kamın pam bar puvıra aningaghegh bar pazavıra gu-
mazir kam damıgh ivezir kuram a danıngıva, egh an apangkuvıghan
kogham. Bar puvatıgham.
- 35 An arazir kurar kam ikarvaghamin dagıatam inian aghuagham.
An aningagharir ekıar kam gıvaghan kogh kamaghıra ikiam.

7

- 1 Nan borim, akar kam bar pin ko,
ni pamtem nan akamin suiraghti a nin nighnizimin iki.

* 6:26: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abıghızir puvati. Gumazir maba akam gıgha ghaze, "Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onanarazir gumazim min ikiam." 6:32: Aghuzir Akaba 7:7-13

- 2 Ni nan akam deraghvıram an gın mangi, ni deraghvıra ikiam.
Egh deraghvıra nan akamın gan, mati ni uabi uan damazim geghufi.
- 3 Ni nan akam inigh uan navim datıghti a iki mamaghıra ikiam,
mati ring zurara nın dafarımın iti.
- 4 Nıghnızır aghuım, ni ko mamaghıra ikia, mati nın buaramızım ni ko iti.
Fofozım, a mati nın roroar aghuım.
- 5 Eghti gumazır ıgharazımın amuım uabi ko dakusi apezeperır akabar ni
mikim ni gaghonti,
nıghnızır aghuımra ni mikemeghti, ni an akamın gın mangan kogham.

Gumazır ıgiabar ikiangsızır akaba

- 6 Dughıar mamın ki uan dipenımın aven winduan boroghın tughav ikia
egha tuavımın gari.
- 7 Egha ki gumazır ıgiabar garıma me tuavımın mangıgh zegh gamı.
Egha me nıghnızır aghuıba ko fofozıba puvati. Egha mav bar paza ghu.
- 8 Egha gumazır ıgiar kam,
amızır kurar mamın dipenımın boroghın arui.
- 9 Ezi aruem ıraghugha gıvazi,
amınım bar pırasava amı.
- 10 Ezi amızır kam tuavımın amızımın mın kurukegha, gumazır kam gekuıgh
uabi mıkınasa.
Egha amızım ghuava a bato.
- 11 Amızır kam, an aghumsızır puvatıgha puv ifaghati,
egha deragha dipenımın apiaghirır puvati.
- 12 Egha a zurara gumazıba buria
tuavıba ko bizıba amadır danganıba ko uarı akuvır danganıba bar dagh
arui.
- 13 Ezi ki garıma, amızır kam gumazır ıgiar kam muıgha an torı.
Egha an damazımningra gara egha kamaghın a mıgeı,
- 14 “Ki datırıghın ofan mam gamı,
ezi ofan kamın asızır nar mam nan dipenımın iti.
- 15 Kamaghın amızı, ki uan dipenım ategha egha ni burıasa izı.
Egha ki ni bato.
- 16 Ki uaghan mısiar aghuım uan dipenımın anekırı.
Egha ki ısipın kantrın inır avaver dirır aghuıba itıba isa, mısiar kamın
da ghuanı.
- 17 Egha ki pauran mughurıar bar aghuım zuıba,
mısiar kam ginge.
- 18 Ni na ko izı!
Ga uanıng gıkararangıva daku mamaghıra ikıti amınım tiragham.
- 19 Ni nan pamın atıatingan markı.
A dipenımın itır puvati. A saghon ghugha maghıra itı.
- 20 A dagıar avırıba inıgha da sara ghu. Egh zuamıra izeghan kogham.
Wıghın pumuning gıvaghti a ua izam.”
- 21 Egha amızır kam, gumazır kamın navım damuti a dikavasa,
akar ısingtizır aghuıba ko apezeperır akabar a gıfarava a gakaghora an
navım gıfıfı.
- 22 Ezi gumazır kam amızır kamın akam baregha zuamıra amızır kamın gın
dipenımın ghu,
mati bulmakau me a mıseughti an aremeghasa a inıgha zui. Egha mati
asızır mam azuazımın aven ghu.

- 23 Ezi gumazir kam kamaghin fozir puvati, afuzitam an dighorim mitivam.
A mati kuarazir mam mighegha ivem itir danganimin zui. Egha a fozir puvati, ivem an suiraghti an aremegham.
- 24 O nan boriba, ia oragh,
ia deraghvira nan akam baragh.
- 25 Ia uan naviba ateghti
da amizir kamaghin amimin gin mangam marki.
- 26 Guizbangira, gumazir bar aviriba
amizir kamaghin amimin agharimin ariaghire.
- 27 An bighan zuir tuavim mati ni ovevem bagha firim mikinigha ghu.
Ia tuavir kamim mangam, ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin
zuir tuavimin ghugha gifa.

8

Nighnizir aghuim, en akurvasi

- 1 Nighnizir aghuim, mati amizir mam tughav ikia
egha en dei.
- 2 Egha a tuavimin boroghira itir danganir pin tibar tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
- 3 Egha a nguibar ekiamin danganir uari akuvimin tughav ikia,
kamaghin dei,
- 4 “Ki gumazamiziba bar ian dei.
- 5 Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia izi fofozim ini.
Ia gumazir nighniziba puvatiziba ia nighnizir aghuim ini.
- 6 Ia deraghvira na baragh, ki akar bar aghuim ia mikimasa.
Nan akam guizin araziba ian akagham.
- 7 Ki zurara guizbangin akamin gun ia migei.
Ki akar kurar maba bar adar aghua.
- 8 Nan akaba da guizbangira.
Ki akar ifavarir tam mikemeghan kogham.
- 9 Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itiba,
me bar nan akam gifogha ghaze, akar kam bar guizbangira.
- 10 Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar deragha silva ko golin aghuim
gafira.
Kamaghin ia silva ko gol bagh nighnighan marki. Ia pamtem nan akaba
inisi nighnigh.
- 11 “Ki uabi ki nighnizir aghuim, egha ki dagiar igharagha gari bar pin koziba
ko
bizir ia bar ifongezibagh afira.
- 12 Ki dabirabir aghuimin arazim gifo.
Egha ki fofoziba bar iti, egha ki biziba bar da tuisighamin fofozim iti.
- 13 Ezi gumazir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar
aghua.
Ki, akaba batozir arazim ko, gumazamiziba uarira uan ziaba fer arazim
ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, ki bar
dar aghua.

- 14 Ki nighnizir aghuim gumazamizibar aningiva, egh men akurvaghti me ingangarir aghuibar amuam.
Ki nighnizir aghuim ko gavgavir ekiam iti.
- 15-16 Ki atriviba ko gavmanin gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghavira men gara, egha arazir aghuiba arisi, eghti men kantribar gumazamiziba arazir aghuibar gintigham.
- 17 Ezi gumazamizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam.
Ezi gumazamizir manaba na gifonge, ki uaghan bar me gifuegham.
- 18 Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi gumazamizibar aningasa.
Ki men akurvaghti me arazir aghuimin gin mangiva, bizir bar aghuiba iniam.
- 19 Ezi bizir ki me ganidiba,
bar guizin gol ko guizin silva gafira.
- 20 Ki zurara arazir aghuimin gintisi.
Ki dughiaa bar guizin arazibar gin zui.
- 21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi.
Ezi men dipeniba bar izefi.
- 22 “Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari.
Egha a gin bizir igharazibar ingari.
- 23 Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram,
a nan ingarizi ki iti.
- 24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram,
ki faragha oto.
- 25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto.
- 26 A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminiar tamın ingarizir puvatizi,
ki faragha oto.
- 27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto.
Ki itima, a ongarim ko ongarim uaning mitivi naghin mitaghniam ati.
- 28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.
- 29 Ezi an Akar Gavgavimin ongarim migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizimin tugh, egh an ikiavkinan marki.
Ki itima, God nguazim ikiamin danganimin abara.
- 30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari.
Dughiaa zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
- 31 Dughiaa bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiziba bagha bar akonge.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mamaghira iti.”
- 32 Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, “Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi.
Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham.
- 33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam.

Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki.

- 34 Gumamazizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh.
Me zurara dughiaabar iza nan dipenimin tiar akamin boroghira tuivav
ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi.
- 35 Na inizir gumamaziziba, me ikirimirir aghuim isi.
Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.
- 36 Ezi gumamazizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi.
Ezi gumamazizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumamazizir
ovevem gifongeziba.”

9

Nighnizir aghuim gumamazizibar dei

- 1 Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari.
Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir
akinibar dighoribagh amigha da kuni.
- 2 Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverez, a isingi.
Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
- 3 Egha uan ingangarir amiziba amangizi
me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kam-
aghin dia migei,
- 4 “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
- 5 Nighnizir aghuim ia migia ghaze,
ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha
givazimra ami.
- 6 Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini.
Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.”

Gumazir pumuningin arazimning

- 7 Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni
ikaragham.
Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim
gasighasigham.
- 8 Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin
apanim damuvira ikiam.
Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighi, a ni gifuegham.
- 9 Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir
aghuiba a giziv mangivira ikiam.
Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam.
- 10 Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan
iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati.
Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghviram a gifogh.
- 11 Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva,
ni azenir aviribar ikiam.
- 12 Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagham.
Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham.

Arazir onganim, gumamazizibar dei

- 13 Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari.

Egha arazir aghuim gifozir puvati.

¹⁴ Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti.
Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti.

¹⁵ Egha gumazamizibar gari, me uan ingangariba bagha zui,
ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei,

¹⁶ “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nan dipenimin aven izi!

¹⁷ Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.

Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”

¹⁸ Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati
oveaghuezibar dipenim.

Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamin iti.

Solomonin akar aghuiba

10

(Sapta 10:1–22:16)

Solomonin aghuzir akar oteviba

¹ Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar oteviba, da dabirabir aghuimin
arazimin gun migei:

Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar
akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar
osemegham.

² Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni
damuti ni deraghvira ikian kogham. Eghti ni arazir aghuimin gintighti, God
nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam.

³ Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati.
A gumazir kuraba ataghrazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.

⁴ Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh
ni bizir aviriba ikiam.

⁵ Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da
akufi. Ezi dughiar kamın gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a
bangin bar aghumsigham.

⁶ God gumazir aghuiba deraghvira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir
igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi.

⁷ Gumazir aghuitam aremegham, gumazamiziba a ginighnigh egh bar
akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamiziba zuamiram me
bakinighnisi.

⁸ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba
barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham.

⁹ Gumazir aghuiba deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim,
a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham.

¹⁰ Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi.
Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumazamizibagh amizi, me
navir amirizimin ikia deraviram apia.

¹¹ Gumazamizir aghuiba akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi
gumazamizir kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ezi
men akaba men nighnizir kurar kaba modi.

12 Navir kuramın arazim osımtıziba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.

13 Gumazir nighnızir aghuim itim, a zurara uan nighnızir aghuimın gun migei. Ezi gumazir nighnızir aghuiba puvatıziba, me fidizimın an akıragherim misuegham.

14 Gumazir nighnızir aghuim itim zurara fozozir avirir igharaziba isa egha zuamıra dar gun migeir puvati. Eghti gumazir nighnızir aghuim puvatızim, a pura tintinibar akabav kım mangiti, osımtızim zuamıram otogham.

15 Gumazamizir dagiar avırıba itıba, men dagiar avırıba me geghuva men garıma, me deraghvıra itı, matı nguıbamın dıvazir gavgavım anekıaruzı an gumazamizıba deravıra itı. Ezi onganarazıbagh amır gumazamizıba bizıba puvati, kamaghın me ikuvıgham.

16 Gumazir aghuim ikırımırır aghuim inıam, matı gumazım uan ıvezır aghuım isi. Ezi gumazır kuraba arazır kurar avırıbagh amıma da otifi.

17 Gumazım, gumazır ıgharazıba ateghti me anerkıram, eghti a ikırımırır aghuımın tuavımın ikıam. Eghti gumazım, me anerkırasav amıma ana aghua, a tuavır kam gitagha gıfa.

18 Gumazım ıgharaztavın aghuagha navır kuram an ikıa, egha bizır kam mongasava amı, kamaghın a zurara akar ifavarııav geı. Ezi gumazım ıgharaztavın gırakırangın a migeı, a matı gumazır bar onganım.

19 Gumazır akar avırııav geım, an akar kabar arazır kuraba otifi. Ezi gumazım akar avırııav geır puvati, a nighnızır aghuım itı.

20 Gumazır aghuımın akaba matı guızın sııva. Ezi gumazır kuramın nighnızıba pura bizıba, egha da bar derazır puvati.

21 Gumazır aghuımın akaba zurara gumazamizır avırııar akurvası. Ezi gumazır nighnızır aghuıba puvatızıba, men nighnızıba bar paza zui, kamaghın me arımıghıram.

22 İkıavıra İtır God uabı bizır aghuıba e ganıdı, egha an osımtızıba e ganıdır puvati.

23 Gumazamizır nighnızır aghuıba puvatızıba, me arazır kurar ıgharazııar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizır nighnızır aghuıba itıba, me arazır aghuııar amuasa bar akonge.

24 Gumazamizır kuraba bizır avırııar atıatı, eghti bizır kaba me batıvıgham. Eghti gumazamizır aghuıba bizır aghuır me bar ifongezıba inıam.

25 Dughıar kuram gumazamizır kuraba batogham, bizır kam bar me aghıvaghıam, matı amozır ekıam izıma aperıam me avıgha ghu. Ezi gumazamizır aghuıba zurara gavgavıgha egha deraghvıra itı.

26 Nı gumazır amırızım inıghtı a nın ıngangarım damuan markı. Guızıbangıra, nı bar an aghuagham, matı nı dagher avıvızım amezi a nın akam mısosı, egha matı avır mıgharım nın damazımningın zui.

27 Nı İkıavıra İtır Godın atıatıng an apengan ikııva egh nı dughıar ruarımın nguazımın ikıam. Ezi gumazamizır kuraba dughıar otevimın ikegh, egh me aremegham.

28 Gumazamizır aghuıba İkıavıra İtır God mızuamtı, a dughıar aghuım me danıngam, eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizır kuraba pura mızuamııva, dughıar aghuımın ganıghan kogham.

29 İkıavıra İtır God bar deraghavıra gumazamizır aghuııar gari. Egha a gumazamizır arazır kurabagh amıba gasıghasıı.

³⁰ Gumamazizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumamazizir kuraba kamaghin ikeghan kogham.

³¹ Gumamazizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumamazibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.

³² Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumamazizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumamazizibar navibagh amima me osei.

11

¹ Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumamazizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.

² Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.

³ Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.

⁴ Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.

⁵ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.

⁶ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.

⁷ Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.

⁸ Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvaghham, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvaghham.

⁹ Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumamazizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.

¹⁰ Gumazir aghuibar dabirabim deraghaviram otoghti, nguibamin itir gumamaziziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumamaziziba bar akuegham.

¹¹ Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi.

¹² Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati.

¹³ Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati.

¹⁴ Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumamazizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam.

15 Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghasa ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh.

16 Amizir apanguvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apanguvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniase ifonge.

17 Ni gumazir munamin apanguvigha deraghaviram a gami, egha arazir kamini deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim deragha a gamir puvati, kamaghin ni pazavira uabi uabi damuam.

18 Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuragham, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizin ivezir bar aghuim iniam.

19 Gumazir arazir aghuim pamten an gin zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir kurabar amuasa bar gavaviba, me arimighiram.

20 Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghviram aruiba, bar me gakonge.

21 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamin miseveghirigham.

22 Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nighnigha bizibagh amir puvati, a mati dam me bar deraghaviram anesigha, golin ringin aghuim an atinim garu.

23 Ikiavira Itir God bar gumazamizibar nighniziba ko men ifongiabagh fo. Ezi gumazamizir aghuiba me nighnizir aghuiba iti. Kamaghin amizi, a bizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir kuraba iti, kamaghin amizi, a men arazir kuraba ikarvasi.

24 Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa gumazir igharazibagh aniga egha men akurvasi. Egha me gin uari uan ingangaribar dagiar aviriba isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, egha me aghuagha uan dagiabar suira, egha gin me uari bar dagiaba puvati.

25 Gumazamizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir aviriba isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagh.

26 Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumazamiziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.

27 Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumazamiziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam.

28 Gumazim suam, nan dagiabara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti.

29 Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam.

30 Arazir aghuimin daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa ifonge.

31 E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamini ikia uan araziba bagha ivezir

aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12

1 Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim.

2 Gumamaziziba arazir aghuimin gin zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham.

3 Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham.

4 Gumazir tamın amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamin agharibagh amua, egha an pam gasighasisi.

5 Gumamazizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumamazizibar amuasa nighnisi. Ezi gumamazizir kuraba zurara gumamazizibagh ifarir arazibagh nighnisi.

6 Gumamazizir kurabar akaba, osimtiziba gumamazizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumamazizir aghuibar akaba, gumamazizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumamazizir kaba me deraghvira ikiam.

7 Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighi an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam.

8 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumamaziziba an ziam fam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham.

9 Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, egha an dabirabim dera. Egha an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira.

10 Gumazir aghuiba uan asizibar apanguva egha deraghvira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami.

11 Gumazim deraghvira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham.

12 Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuibar biziba isi.

13 Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

14 Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari.

18 Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumazamizibar akurvasi.

19 Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumazamiziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam.

20 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir gumazamizibar akurvaghti me navir amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham.

21 Gumazamizir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.

22 Ikiavira Itir God bar moghira gumazamizir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumazamizir guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.

23 Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumazamiziba an akaba baragha egha me fo, a mati gumazir akam araim.

24 Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.

25 Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an navim deragham.

26 Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu.*

27 Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.

28 Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kamim gin zuim, an ovevemim tuavimin gin zuir puvati.

13

1 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.

2 Gumazim akar aghuivar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge.

3 Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham.

4 Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam.

5 Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami.

6 Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi.

7 Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, "E dagiar aviriba ko bizir

* 12:26: Hibrun akam deragha vezin kamim mingarim abighizir puvati. 13:7: Aghuzir Akaba 12:9

aviriba iti.” Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.

8 Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.

9 Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami.

10 Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti.

11 Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.

12 Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.

13 Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam.

14 Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirim aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.

15 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.

16 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.

17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.

18 Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.

19 Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.

20 Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam.

21 Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.

22 Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam.

23 Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

²⁴ Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anekiri.

²⁵ Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14

¹ Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.

² Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, "A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim."

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira iti.

⁴ Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam.

⁵ Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam.

⁷ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham.

⁸ Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu.

⁹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*

¹⁰ Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham.

¹¹ Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.

¹² Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

¹³ E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.

¹⁴ Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†

¹⁵ Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam.

13:24: Aghuzir Akaba 19:18; 22:15; 23:13-14; 29:15-17 * **14:9:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **14:12:** Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21 † **14:14:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

16 Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.

17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.

18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. 19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvaghham.

20 Gumazamizir biziba puvatiziba, gumazamiziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumazamiziba, me namakar aviriba iti.

21 Gumazim, uan nighnizimin aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumazamizir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.

22 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.

23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva mighiamra damuam, ni biziba puvatigham.

24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuim in min da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me ongani.

25 Gumazim arazir mam in ganigha, kot in guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremegan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham.

26 Gumazim Ikiavira Itir God in atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitam in atiatighan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam.

27 Ikiavira Itir God in atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazim in akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.

28 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir vabaram ativaghham, egh a gumazir kinim in min ikiam.

29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.

30 Gumazim navir amirizim in iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

31 God gumazamiziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apanguva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.

32 Gumazamizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumazamizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevem in dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.

33 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

³⁴ Gumamaziziba arazir aghuimin gin mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsizim inivira ikiam.

³⁵ Atrivimin ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsizim atrivim danighti a bar men aningaghegham.

15

¹ Gumazim nin aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighti a bar puvira nin aningaghegham.

² Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumamazizibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei.

³ Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimin otifi, egha a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari.

⁴ Gumazim ghuamagheghamin akamin gun gumamazizibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimin min gumamazizibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar kuramin gumamazizibav keme, a men nighnizibagh asighasisi.

⁵ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamin akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a nighnizir aghuim iti.

⁶ Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osimtizim meraram anidi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me kamaghin amir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge.

⁹ Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuibar gin zuiba, a bar me gifonge.

¹⁰ Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekiran aghua, an aremegham.

¹¹ Ikiavira Itir God gumazir ovengezibar gara, egha Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimin gumamaziziba, en nighniziba ko ifongiabagh fo.

¹² Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimin azaraghti, a nighnizim a daningan aghua.

¹³ Gumazimin navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimin navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham.

¹⁴ Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei.

¹⁵ Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osimtizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughuiba bar mati isabagh amir dughiam.

¹⁶ Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti, nin ikirimirim, gumazir dagiar aviriba ko osimtizir avirim itim, an ikirimirim gafira.

¹⁷ Gumamazizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan namakaba

ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira.

18 Gumazir zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezi gumazir navir amirizim gumazamizibar adariba dikabiri, me ua navir vamira iti.

19 Gumazir amirazim ghaze, nan ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirimin tuavim akiran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a tuavir ekiam garui.

20 Otari nighnizir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganimin gin zuim, a uan afeziam ko amebam akongezir puvati.

21 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuimin gin zui.

22 Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, eghti nin ingangarim deraghviram otogham. Ni kamaghin damighan kogh, ni pura ingarigham.

23 Gumaziba migia ghuavira iti, ezi nin dughiamin ni migirigiar aghuir mamim me damigh, ni arazir kam bagh bar akuegham.

24 Gumazir nighnizir aghuim ikia tuavir isin zuimin ghua, an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghin a uamategh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magirighan kogham.

25 Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femin dipenim gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kamim nguazim inian kogham.

26 Ikiavira Itir God, gumazamizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar aghua. Ezi Godin damazimin zuezir gumazamizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.

27 Gumazim dagiabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osimtizim me ganingi. Ezi gumazim, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, "Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua," kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam.

28 Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei.

29 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuiamin iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko migeiba, a men azangsiziba barasi.

30 Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nin mikarzim daningam.

31 Gumazim deraghvira kuarim atighti, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimin itir gumazibar tongin ikiam.

32 Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham.

33 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim iniamim. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16

¹ E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e akatam mikimam.

² E kamaghin nighnigha ghaze, "en araziba bar Godin damazimin bar zue." Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.

³ Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.

⁴ Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamın ovengasa me amisefe.

⁵ Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam.

⁶ Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.

⁷ Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumazamiziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.

⁸ Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.

⁹ E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daru-amibar en akakasi.

¹⁰ Atrivim akam gumazamizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumazamiziba tuisizir dughiam, a bar devirira me tuisisi.

¹¹ Gumazamiziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumazamizibagh ifaragham ti, puvatigham.

¹² Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.

¹³ Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.

¹⁴ Atrivim gumazir mamın aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam.

¹⁵ Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani.

¹⁶ Ni nighnizir aghuim ko fozozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

¹⁷ Gumazamizir aghuiba arazir kuramın gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.

¹⁸ Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar ikuvigham.

¹⁹ Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira.

²⁰ Gumazim deraghvıram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnızir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikıva, a bar akuegham.

²¹ Gumazamiziba fo, gumazir nighnızir aghuim itim, a deragh arazıba ko, nighnızir ıgharagha garıba tuisigham. Egh a gumazir mıgırıgıar aghuıbagh amim, gumazamiziba an suren akaba baraghsi bar ifueghıva dar gın mangam.

²² Gumazir nighnızir aghuim itim, a mati dipar ikırımırir aghuim anıdim. Gumazamızir nighnızir aghuıba puvatızıba, me onganızir arazıbagh ami, ezi bizir kam me gasıghası.

²³ Gumazir nighnızir aghuim itim, a faragha deraghavıra nighnıgha, gın mıgırıgıar aghuim gami. Ezi bizir kam gumazamizıbagh amıma me an mıgırıgıaba baraghasa bar ifonge.

²⁴ Mıgırıgıar aghuim mati hani, a bar ısingıgha, gumazamizıbar mıkarzıba gavgavim me ganıdi.

²⁵ Gumazamızir maba ghaze, men arazıba derazi me tuavir aghuımın gın zui. Ezi puvati. Me damu mangı mangı gın arımıghıregham.

²⁶ İngangarir gumazamizıba fo, me puvıra ingarighan kogh, dagheba puvatıgham. Egha bizir kam me gamıma, me puvıra ingarı.

²⁷ Gumazir bar kuram, a gumazamizıba pazı me damuasa tuavir ıgharazıba buri. Egha an mıgırıgıaba mati avir dafam me gasıghası.

²⁸ Gumazamızir arazir kurabagha amıba, gumazamizıbagh amıma me uarir tongın akabar uarıra uariv sosi. Ezi gumazir girakırangın mıgeim, a gumazim gamıma a namakamın atarı.

²⁹ Gumazir mısozım, uan anav apezepera, a inıgha tuavir kuramın zui.

³⁰ Nı gari, gumazim uan damazıba pıra gumazir ıgharazım mıkıntı, nı fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nıghnısi. Nı gari, gumazim pamten uan akam dukua, nı fo, an arazir kuram gami.

³¹ Gumazamizıba, gumazir ghurıbar dapanir arızir ghurghurıbar gari, me fo, gumazir ghurıba me arızir aghuıbar gın ghua, dughıar ruarımın nguazımın iti. Kamaghın, me zıar ekiam me ganıdi.

³² Gumazim zuamıra anıngazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, mıdorozir gumazımın arazım gafıra. Ezi gumazim uabi gativagha uabın gari, a gumazir pamten mısogha nguıbar mam inızim, ana gafıra.

³³ Gumazir satu* gıkarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavıra Itir God, uabıra satu gamıma a men azangıszıba ikarvası.

17

¹ Gumazim uan amıuroghborıba ko deraghavıra ikıa, dagher kurar abuanaba iti, arazir kam deragha, gumazir uarı ko atarıba ko, ısar ekiam gamir arazim, bar a gafıra.

² İngangarir gumazim nighnızir aghuim ikıa, uan ingangarım gami, a uan gumazir a gativazımın borımın mın otogham. Eghti gumazir a gativazımın borır kuram, ingangarir gumazir kamın apebamın ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagıaba ko bıbizba tuiragh an borıbar anıngıva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara danıngam.

16:25: Aghuzir Akaba 14:12 **16:32:** Aghuzir Akaba 19:11 * **16:33:** Satun ikararem, a katın ikararemın mın ghuzir puvati, a mong ıghara. Nı bar fofoghsı, Ua Me İni 28:30ın gan.

³ Ikiavira Itir God kamaghin fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati.

⁴ Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi.

⁵ God bar gumazamizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a ivezir kuram iniam.

⁶ Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumazamizibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.

⁷ Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati.

⁸ Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin mangi bizibar amuam.

⁹ Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gun mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham.

¹⁰ Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiaabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham.

¹¹ Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham.

¹² Ni asizir bean amebamin nguzitam okemegh, tuavimin bean amebar kam batoghti, a puvira nin atarighti, ni bar kuramra inigham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti, ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a bean amebamin adarir arazim gafiragham.

¹³ Me gumazir mam arazir aghuimin a gami, ezi gumazir kam arazir kuramin me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramin ikiam.

¹⁴ Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham.

¹⁵ Ikiavira Itir God, kotin arazir kamning bar aningin aghua: pura gumazimin arazir kuraba ataghirazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me gasighasizir arazim.

¹⁶ Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham.

¹⁷ Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiaabar aveghuaba en akurvaghasa amua iti.

¹⁸ Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsi ni mikim suam, ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko akam akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni onganigha gumazir nighniziba puvatizimin min iti.

¹⁹ Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin aven mangasava ami.

²⁰ Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian kogham. Puvati. An osimtizibara ruiam.

²¹ Otarim nighnizir aghuiba puvatighi, an afeziam bar osemegham.

²² Navir aghuimin arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a deraghvira ikiam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, bizir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

²³ Gumazir arazir kuram gamim kotin iti, gumazamiziba kotiam gasighasighasa anepezepera dagiaba moga a ganidi, eghti a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam gasighasigham.

²⁴ Gumazir fofozim itim, a nighnizir aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an onanigha tintinibar gara bizir igharagha gariba iniasa bar puvira ingari.

²⁵ Borim arazir onganimin gin zui, an amebam ko afeziam navimning ikuvigh egh bar osemegham.

²⁶ Kot mikimti, gumazir arazir kuram gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mizaziba me daningam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvigham.

²⁷ Gumazir fofozir aviriba itim, a mighigha migeir puvati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir puvati.

²⁸ Kamaghin amizi, gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eghti gumazamiziba suam, a nighnizir aghuim ko fofozim iti.

18

¹ Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ginighnisi. Egha gumazir igharazir nighnizir aghuiba itiba, a men nighnizibagh ifongezir puvati.

² Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa bar akongezir puvati. A pura uabi fava egha uan nighniziba aghurasa ifonge.

³ Gumazir arazir kurabagh amim, a ghaze, "Gumazir igharaziba me pura biziba." Egha men ziabagh asighasigha me gamima me aghumsisi.

⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia migei, an akaba bar guizbangan akaba, ezi nighnizir aghuir avirim an akar kabagh izifa, mati dipam mozir pam gizivagha emira ira zui.

⁵ Gumazim arazir kuram gamigha kotin tu, ni an akurvaghan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir kuratam gamizir puvatizimin tuavim apirighi, kotiam an osimtizim akirighan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemin uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki.

⁸ Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

⁹ Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsizimin aveghbuamin min ami.

¹⁰ Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiba, ivemariva an mangiva deraghvira ikiam.

¹¹ Dagiaba itir gumazamiziba ghaze, “Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini.”

¹² Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh.

¹³ Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganim damigh, aghumsigham.

¹⁴ Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragh. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmaghin ua deraghham?

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniava puvira ingari, egha bizir aviribagh fofosi. Egha deravira gumazir an sure damuamiba barasi.

¹⁶ Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam.

¹⁷ Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam akirsi an azangsigham, eghti ni an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira.

¹⁸ Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararanga gumazim amiseveghti kotiam givaghham.

¹⁹ Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningin tuavim apirighi aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.

²⁰ Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.

²¹ Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.

²² Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.

²³ Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangsisi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.

²⁴ Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

¹ Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.

² Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.

18:24: Aghuzir Akaba 17:17

* **18:24:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir

puvati.

³ Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtizim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.

⁴ Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba iür puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.

⁵ Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.

⁶ Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.

⁷ Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuaghham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.

⁸ Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizim an suiraghham, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam.

⁹ Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham.

¹⁰ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanim an otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

¹¹ Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati.

¹² Atrivim atariva aningaghham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumazamizibar akurvaghasa ifonge, a mati amozim daghebagh izima da deraghaviram otifi.

¹³ Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazim an amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriam an torim an izaghira, zurara muziaribar iravira iti.

¹⁴ Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam.

¹⁵ Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiriabara ikiam.

¹⁶ Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham.

¹⁷ Ni onganarazibagh amir gumazim an apangkuvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizir kam ikarvaghham.

¹⁸ Nin borim akam batosi, ni anekirighti, ana arazir aghuim an gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuram an gin mangam, mati ni ovengasa an amaman-gati.

¹⁹ Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizim agivaghham, kamaghira ni gin uam an akuraghham.

²⁰ Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam.

²¹ Gumazamiziba bizir aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizir Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizir kamram otivam.

²² Gumazim akar a uabi amiziba, gavgavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazim min ikiam, kamaghin derazir puvati. Egha onganarazibagh amir gumazimin, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira.

²³ Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

²⁴ Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

²⁵ Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fozozim bar deraviram otogham.

²⁶ Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham.

²⁷ Nan borim, ni ua nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam.

²⁸ Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagham. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra.

²⁹ Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

¹ Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati.

² Atrivimin adarim ko aningagharim, atiitim gumazamizibagh anidi, mati laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

³ Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da ofifi.

⁴ Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam.

⁵ Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fozozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham.

⁶ Gumazamizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazibara guizbangira gumazamizir igharaziba ko namakabagh ami.

⁷ Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham.

⁸ Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavira kotiaba bagha izir gumazamizibar migirigiaba tuisigha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

⁹ Tinara kamaghin mikim suam, "Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizitam nan itir puvati." Ti puvati.

¹⁰ Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumazamizir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

¹¹ E gumazir mamın arazibar ganıva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghaviram ami, o me pazava ami.

¹² Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, egha biziba baraghamin kuariba e ganingi.

¹³ Ni gumazir zuraram akuim, ni dagıaba puvatigh ni onganarazibagh amir gumazimın min otogham. Ni dikavigh ingarıva, egh ni dagher aviriba ikiam.

¹⁴ Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamın ivezim bar pin kozi, a miıavira ikia ghaze, bizir kam guızbangira derazir puvati, kamaghın me bizimın ivezim isıvaghı a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghirizi, a dagıar bar muziarimın a givese.

¹⁵ Gumazimın akam nighnızir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guızın bizim, egha gol ko dagıar ıgharagha gara bar pin kozibagh afira.

¹⁶ Gumazitam, gumazir ıgharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamın ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁷ Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inimiz, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramın min otoghıva, mati gigimın min nin akam gızıvaghıam.

¹⁸ Ni faragh nighnızir aghuim ıgharazitav dam a inighti, nin ingangarım mangam. Kamaghıra, ni apanım misoghsi, ni faragh deraghvıra ıgharazitav da nighnızim inigh fogham, ni manmaghın misogham.

¹⁹ Gumazir puv girakirangın miıeım, ni modogh a miıegehti, a mangı akar kamın gun ıgharazitav miıemeıgham. Kamaghın, ni gumazir tintinııav geım ko poghan marki.

²⁰ Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning miıemeıgham, an aremeıgham, mati lam dııagarımın munge.

²¹ Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavıra iti, a zuamıra aningın dangım inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvıra ikian kogham.

²² Ni gumazir ıgharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghı nighnighan marki. Ni nighnızir gavıgavım Ikiavıra Itir Godın iki, a niızuamıti a nin akuragham. Egh nin osımtızir kam agıvaghıam.

²³ Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

²⁴ E nguazir kamın itir dughıamın, Ikiavıra Itir God e bagha tuavıba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghın tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

²⁵ Ni faragh deraghvıra nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavıgavım damıgham. Ni akar dikirizir gavıgavım zuamıram a damıgh, ni gin akar kam puvıram a ginıghnıgham. Egh ni kamaghın damuva, uabi gısgıhasıgham.

²⁶ Atrıvir nighnızir aghuim itim, kotiabagh amuava, deravıram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisıgha fogha, men apangkuvir puvatıgha, ivezir kuram me ganidi.

²⁷ En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

²⁸ Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apanguva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.

²⁹ Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

³⁰ Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21

¹ Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari.

² E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo.

³ E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.

⁵ Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otogham koghti, me biziba izivaghan kogham.

⁶ Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kamın dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givaghham.

⁷ Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivaghham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.

⁹ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv nigeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mitiriaba men azi. Egh me gumazir men boroghin ititamın apanguvighan kogham.

¹¹ Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram a danighti, gumazir nighniziba puvatizim ganighiva, nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti me gumazir nighnizir aghuim itimin sure damighti, an fofozim bar deraghvaram otogham. ¹² Godin arazim a bar dera, egha arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham.

¹³ Ni uan kuarimning migoroghti, onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghsi nin dimtima ni me baraghan kogham, eghti gin gumazamiziba ni dimdiam baregham kogham.

¹⁴ Gumazitam nin atarighti, ni bizim mogomemin a daningighti, an adarim amiraghham.

15 Gumazamiziba kotin deragha araziba tuisisi, gumazamizir aghuiba me bar akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba men navir averiaba bar moghira ikuvigham.

16 Gumazir nighnizir aghuimin tuavim ataghizim, an ovegh mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam.

17 Gumazir dagher aghuim ko wainin dipaba apava bar akongezim, an dagiaba givaghti, a biziba puvatigham.

18 Osimtizim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osimtizir kaba ateram.

19 Gumazim, gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara afara puvira migeim ko itir arazim, a bar a gafira.

20 Gumazir nighnizir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir aviriba uan dipenimin ada akufi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi.

21 Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apanguvir arazimin gin zuim, a dughiar ruarimin deraghvira ikiti, me arazir aghuimin a damuva, ziar ekiam a daningam.

22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamin divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghiva, nguibamin midorozir gumazir gavgaviba dikabiraghiva, nguibam iniva divazir kam gasighasigham.

23 Gumazir faragh deragh nighnigh bizibav kimamim, a uabin akurvaghti osimtiziba a bativan kogham.

24 Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuibar gumazir igharazibav gei. Egha zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.

25 Gumazir amirazim biziba iniasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvati. Eghti an ifongiar kam a damighti, an aremegham.

26 Gumazir amirazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir igharazibagh aniga da bagha nighnizir puvati.

27 Ekiam gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir ifavarimin gin ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi.

28 Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghavira akaba baragha da tuisizim, a mikinti, gumazamiziba deraghaviram an akam baragham.

29 Arazir kurabagh amir gumazim kamaghin amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam.

30 Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin apanimin ikiti, nin fofozir aghuir kam nin akuraghan kogham.

31 Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22

¹ Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira.

² Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba.

³ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.

⁴ Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.

⁵ Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.

⁶ Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamin mangivira iki mangi a bar ghurigham.

⁷ Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.

⁸ Gumazir arazir kuram gamizim, dughlar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham.

⁹ Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami.

¹⁰ Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givagham.

¹¹ Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an roroamin otogham.

¹² Ikiavira Itir God deraghvira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.

¹³ Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikياما. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighi, laion na misueghti ki aremegham!"

¹⁴ Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitam in arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirigham.

¹⁵ Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.

¹⁶ Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumazamizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17--24:34)

¹⁷ Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghviram akar kam baragh, egh a ginighnigh.

22:1: Fofozir Gumazim 7:1

22:6: Efesus 6:4; 2 Timoti 3:15

22:8: Jop 4:8; Hosea 10:13

22:10: Aghuzir Akaba 26:20

* 22:16: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir

puvati.

¹⁸ Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.

¹⁹ Ki datirighin akar kamın gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. ²⁰ Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam.† ²¹ Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam.

Akar aghuir namba 1

²² Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumazamiziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki. ²³ Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiva egh men akurvagham. Eghti gumazitam pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighiti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damigham.

Akar aghuir namba 2

²⁴ Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroabar amuan marki. ²⁵ Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

²⁶ Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki. ²⁷ Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham.

Akar aghuir namba 4

²⁸ Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghniyam gatizir ababanim gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

²⁹ Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

¹ Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi. ² Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh. ³ Egh ni gumazir aruar kamın dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham.

Akar aghuir namba 7

⁴ Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham. ⁵ Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givagham. Dagiaba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia mighegha bar isin mar ghu.

† **22:20:** Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, "30plan akar aghuiba." Gumazir maba kamaghin a gira, "Akar maba, da bar dera." Ezi marazi ghaze, "Fomira itir akaba." **22:28:** Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10 **22:29:** 1 Atriviba 11:28; Aghuzir Akaba 10:4; Fofozir Gumazim 9:10; Matyu 25:21; Rom 12:11 **23:4:** Aghuzir Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10

Akar aghuir namba 8

⁶ Ni gumazir uan bizibar suighavghira dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki. ⁷ Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam, “Ni izi, uan ifongiamin gin mangi taba ua dar ami.” Egha a guizbangira migeir puvati. A uan nighnizimin aven ni damamin dagheba an ada amisefe. ⁸ Eghti ni gumazir kamin arazim gifogh, egh dagher amezir kabar mighsi damuam. Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da pura givagham.

Akar aghuir namba 9

⁹ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a daningam, a bar aghuagham.

Akar aghuir namba 10

¹⁰ Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghniar kabagh isivaghan marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuezibar boribar nguaziba inian marki. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir kabar anabar gumazimin min, men akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiabar aven men akurvaghsi bar gavgavigh ikiam.

Akar aghuir namba 11

¹² Me nin sure damuti, ni bar deraghvira suren akar aghuibar suiragh. Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

¹³ Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan marki. Ni aghorimin a misogh, an aremeghan kogham. ¹⁴ Guizbangira, bizir kam an akuraghti, a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.

Akar aghuir namba 13

¹⁵ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar deragham. ¹⁶ Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

¹⁷ Ni gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. ¹⁸ Ni kamaghin damuva, egh ni gin dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

¹⁹ Nan borim, ni nan akam baragh, nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba deraghvira dagh nighnigh. ²⁰ Egh ni puv wainin dipaba apir gumazamiziba ko puv apir gumazamiziba ko pogan marki. ²¹ Guizbangira, wainin dipaba apa onganizir gumazamiziba ko puv apir gumazamiziba, me bar onganarazibagh amir gumazamizibar otivigham. Ezi gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar biaghireziba uan mikarzim avam.

Akar aghuir namba 16

²² Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam ghurighti, ni a bakinighnigh an aghuaghan marki. ²³ Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makunan marki.

23:10: Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 22:28

23:13: Aghuzir Akaba 13:24; 19:18;

29:15 **23:23:** Aghuzir Akaba 4:5-7; Matyu 13:44

²⁴ Guizbangîra, gumazim nighnîzir aghuim ikia arazir aghuimîn gin zui, ezi an afeziam bizir kam bagha bar akonge. ²⁵ Nî arazir aghuir kabar gin mangiti, nîn afeziam ko amebar nî batezim, aningîn navimning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

²⁶ Nan borim, nî deraghvîra nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. ²⁷ Guizbangîra, tuavimîn amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. ²⁸ Ezi amizir kamaghîn amim, okimakiar amizimîn mîn gumaziba bagha mîzua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghîrasi.

Akar aghuir namba 18

²⁹ Gumazir manaba osimtîzir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvira nigia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi?

³⁰ Kar gumazir wainîn dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara. ³¹ Guizbangîra, wain ganganir aghuim gamua, kavîn aven angazangarim ikia, nîn kuarighmîzimîn dera. Egh nî wain ateghti a nî gekuan marki. ³² Nî anemegh, gin kamaghîn uabi baragham, a mati kuruzim nî givizima an imezim nîn mikarzimîn aven ghu. ³³ Eghti nîn nighnîzim ikuvighi, nî suam, nî bizir igharagha garibar gari. Egh nî pura bizir onganir igharazibav kimam. ³⁴ Egh nî dakusi, nî uabi baragh, mati nî kurimîn dipenim gisîn itima ana ongarimîn ghua nî isa vong ko vongîn nî akuri. ³⁵ Egh nî kamaghîn mikimam, “Me na misozî, kî orazir puvati. Manmagh amizî kî dikavizir puvati? Kî dikavigh ua dipar onganitam ramasa.”

24

Akar aghuir namba 19

¹ Nî gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki. ² Guizbangîra, me gumazamizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtîzibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

³ Gumazir nighnîzir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimîn ikiti, an amuiroghboriba gavgavigh ikiam. ⁴ Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimîn dar arigham.

Akar aghuir namba 21

⁵ Gumazir nighnîzir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnîzir aghuim bar deragha gumazir gavgavimîn arazim gafira. ⁶ Guizbangîra, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimîn arazibagh fozim da nighnîzim inigham. Atrivim, gumazir nighnîzir aghuiba a daningamin aviriba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

⁷ Nighnîzir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnîzir aghuiba puvatizimîn nighnîzim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnîzir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

⁸ Gumazir arazir kuram damuasa niḡhnizir aviribagh amim, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim.

⁹ Gumazamizir niḡhnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa niḡhnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumazamiziba, diḡbovir akabav geir gumazimn gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

¹⁰ Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

¹¹ Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategħ mangi gumazir kam uam a inigh an akurvaghām. ¹² Ni kamaghin mikiman kogħ suam, “Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati.” Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin niḡhniziba tuisisi. Egha a nin akar kamn mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagħ vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

¹³ Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamn isingi. ¹⁴ Ezi ni kamaghin fogħasa ki ifonge, niḡhnizir aghuim a uaghan deragħa bar isingi. Egħti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremegħan kogħam.

Akar aghuir namba 27

¹⁵ Ni gumazir kuramn min modogh, gumazir aghuimn dipenimn ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.

¹⁶ Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Egħti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batogħti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

¹⁷ Ni uan apanimn ganti, dughiar kuram a batogħti, ni bar akuegħan marki. A uan dagarim bizitam gasegħ irisī damuti, ni an ingarvakan marki.

¹⁸ Ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin gantima ni bar akuegħti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamn ataran kogħam.

Akar aghuir namba 29

¹⁹ Ni miḡhigħ gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh niḡhnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifuegħan marki. ²⁰ Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogħam. Me lamn avim mungezi mogħn, arighregham.

Akar aghuir namba 30

²¹ Nan borim, ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimn apengan iki. Egh ni gumazamizir Ikiavira Itir God ko atrivim, aningn akaba batoziba, men sagħon iki. ²² Guizbangira, gumazamizir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizir manam me daningam.

Akar aghuir igharazir maba

²³ Gumazir niḡhnizir aghuiba itiba, akar kamn gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi

dikabinam, arazir kam bar ikufi. ²⁴ Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datighti, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumazamiziba bar jasın kam gifueghan koghıva, akar kurabar a mikimam. ²⁵ Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ıvezir kuram a danıgham, jas deraghvıra iki bizir avirir aghuıba inıam.

²⁶ Gumazitam, guızbangın akam ni ikara, a guızbangıra nın namakam.

²⁷ Ni faragh uan azenıbar ingarigh dagheba oparigh, egh gın dipenımın ingar.

²⁸ Ni kotın guızbangıra mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir putatizim gifaragh puram a mikımvıra a dikabınan marki. ²⁹ Egh ni kamaghın mikıman marki, “Ki datirighın arazir kuramın a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam.”

³⁰ Dughıar mam, ki arua ghua gumazir mamın dagher azenim ko wainın azenımın gari. Gumazir kam a nıghnızir aghuıba puvati, egha gumazir amırazim. ³¹ Ezi ogher kuram ko dikonir benıba dagher azenir kamın ave. Ezi dagıar divazir azenir kam avınızim, a dipıriaghirigha iri. ³² Ezi ki dagher azenir kamın ganıgha, nıghnızir avırıbagh amua, fofozir aghuım ini.

³³ Guızbangıra, gumazamizir amırazıba ghaze, “A dera, ki tong dakuıgham. Ki dughıar ovezımın tong avughsegh iki mangı egh gın ua dikavıgham.”

³⁴ Ni kamaghın damuti, nın bizıba ko dagheba zuamıra gıvaghti, ni gumazir onganarazıbagh amımın mın otogham. Mati okımakiar gumazim nın bizıba bar da okeme.

Solomonın aghuzir akar otevíba

25

(*Sapta 25–29*)

¹ Kar Solomonın aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Hesekia, Judan atrıvim, an osızirir gumazıba, me akar kaba osiri.

² God bizir avırıba uan nıghnızımın ada monge. Kamaghın amızı e ziar ekıam a ganıdı. Atrıvim bizir avirir en mongezıbar mıngarıba burıavıra iti. Kamaghın amızı, e ziar ekıam a ganıdı.

³ Bizir overıamın itıba, da bar pın iti, ezi bizir ongarımın itıba, da bar vın iti, eghti e dagh foghfoghsı iburagham. Kamaghıra, atrıvimın nıghnızıba bar, gumazir kınıtam deragh dagh foghan kogham.

⁴ Me silva isi avımın a tuaghti an poghezir dagıar mınezir kuraba asıghıreghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuımın ingarigham. ⁵ Ezi kamaghıra, me gumazir arazir kurabagh amıba batueghti, me ua atrıvim ko ikıan kogham, eghti atrıvim bar arazir aghuım damuti, nguıbam gavgavıgh ikıam.

⁶ Ni atrıvim ko ikıva, kamaghın nıghnıghan marki, ni gumazir ekıam, ni gumazir aruabar danganim inıan marki. ⁷ Kamaghın, ni gumazir aruar tamın danganim inıghti, atrıvim gın otoghti me ni batueggham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kınıba ko ikıti, me gın ni mikemeghti ni mangı gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazıtamın gantıma an arazıtam damıghti, ⁸ ni suam, an arazir kuram gamı, egh zuamıra mangıva akam a gasıva a kotıam datıgham. Arazir kam ikufi. Gumazir ıgharazım bizir kam guızbangın a fıfogh, a gın nın akaba dikabıraghti, ni aghumsıgham.

⁹ Ni bizıtam bagha mıgırıgıatam uan tavın iti, ni mangı gumazir kam ko akam akırıgh. Egh ni bizir kamın mogomer akatam barakı, ni akar kamın

gun a mikiman marki. ¹⁰ Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsizim ni danigham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira ikiam.

¹¹ Gumazim akar mam bar deraghavira a migei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kamin akam mati golin kurukazir bar aghuim.

¹³ Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.

¹⁴ Gumazamiziba bizir aghuim aningasa akam akirigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.

¹⁵ Ni nimira miyiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham.

¹⁶ Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham. ¹⁷ Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham.

¹⁸ Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira.

¹⁹ Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia egha daruasa.

²⁰ Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir kamin akurvazir pu. Bar puvati. Ni mati gumazim aminir orangtizimin dughiamin uan korotiam sue, o mati gumazim wainin dipam isa an duam ginge.

²¹ Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning.

²² Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham. Eghti Ikiavira Itir God, nin arazir kam bagh bar deraghviram ni damuam.

²³ Girakirangin migeir akaba gumazim gamima an guam misingi, mati aminim amozim inigha izi.

²⁴ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafra.

²⁵ Gumazim nguibar saghuiamin izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar orangtizim api.

²⁶ Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuigham, a mati mozir par aghuim negenem an oto.

²⁷ Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati.*

²⁸ Gumazim uan aningagharim tivan iburaghti, gumazir igharaziba a dikabiragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti apaniba aven mangi a gasighasigham.

25:15: 1 Samuel 25:24; Aghuzir Akaba 15:1; 16:14 **25:18:** Onger Akaba 57:4; 120:3-4; Aghuzir Akaba 12:18 **25:21:** Matyu 5:44 **25:21:** Rom 12:20 **25:24:** Aghuzir Akaba 21:9; 21:19

* **25:27:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

26

1 Gumazamiziba ziar ekiam isi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamin izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamin izi.

2 Gumazim arazir kuram damighan koghtima, gumazamiziba paziva a damusi God mikimti akar kam a guizir otoghan kogham. Men akaba mati kuaraziba zurara nighgha arua, danganitam gaperazir puvati.

3 Gumaziba hoziaba aghoribar dav sogham. Egh ainin donkibar akabar aghu, me damuti da men ifongiabar gin mangam. Egh gumazir arazir onganibagh amiba, fidizibar men akiragharibav suegham.

4 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, an akar onganimin ni mikimti, ni an akam ikaragham marki. Ni a ikaragh, an min otogham.

5 Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akar onganim ni mikimti, ni an akam ikaragh. Kamaghin a fogh suam, an fofozim ekevezir puvati.

6 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amadaghti, a gumazir igharazim bagh akam inigh mangigham, kamaghin arazir kam in ni uabira uabi gasighasisi, mati ni uabi uan suem atugha a makunigha mizazir ekiam isi.

7 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura aghuzir akar otevir aghuitam mikimsi iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura.

8 Gumazim ziar ekiam isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir kam mati a katapelin asasa, dagiam isa katapel garugha pamtemin a ikezi dagiam zuir puvati.

9 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi.

10 Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim pim dafagha pura tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim gasighasisi.*

11 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.

12 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuragham kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuragham iburagham.

13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiam. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham."

14 Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami.

15 Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

16 Gumazir amirazim ghaze, "Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira."

17 Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira.

18-19 Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, "Ki pura dibovibav gei," a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.

* 26:10: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

26:11: 2 Pita 2:22

26:12: Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16

²⁰ Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiz-iba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham.

²¹ Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi.

²² Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

²³ Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganim bar dera.

²⁴ Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari.

²⁵ Gumazir kamaghin amimin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti ni an akabar nighnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa.

²⁶ A uan nighnizir kam modogham, eghti gumazamiziba an arazir kuram gifogham.

²⁷ Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Eghta mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu.

²⁸ Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin an aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir migirigiabagh ami, bizir kam gumazamizibagh amima me derazir puvati.

27

¹ Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaraghan otivam.

² Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira.

⁴ Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira.

⁵ Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

⁶ Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami.

⁷ Gumazim amezima an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi.

⁸ Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuarazir mam uan mikonim ategha eghta pura tintinibar mighagha arui.

⁹ Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba an akurvaghasa nighnigha, migirigiari aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge.

¹⁰ Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziamin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

¹¹ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

¹³ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamnin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁴ Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

¹⁵ Gumazitamnin amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. ¹⁶ Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

¹⁷ Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningnin nighniziba ghuavanabogha bar ghumi.

¹⁸ Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamnin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.

¹⁹ Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.

²⁰ Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.

²¹ Me avimin gol ko silva tuaghiva aningnin gifofoghasa, ka guizbangin bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsughia fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.

²² Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham.

²³⁻²⁴ Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. ²⁵⁻²⁶ Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. ²⁷ Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

1 Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.

2 Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.

3 Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.

4 Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.

5 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.

6 Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.

7 Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham.

8 Gumazitam gumazamiziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumazamizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.

9 Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko nigeir arazir kam, God an gara bar an aghua.

10 Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

11 Dagiar aviriba izivazir gumazamiziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

12 Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumazamizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumazamiziba men modi.

13 Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

14 Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

15 Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

16 Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

17 Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

18 Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

19 Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

20 Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God anefeghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

21 Gumazim pazi gumazitamin kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham.

22 Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham.

23 Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuegham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

24 Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, "Ki arazir kuram gamizir puvati," a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

25 Gumazim bizir avirim iniassa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnzir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam.

26 Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnzir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnzir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam.

27 Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamin oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikimam.

28 Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29

1 Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham.

2 Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiziba bar osemegha ararer kuram gami.

3 Gumazir nighnzir aghuim iniassa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri.

28:18: Aghuzir Akaba 10:9; 10:25; 28:6

28:27: Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 19:17; 22:9

28:28: Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2

29:1: 1 Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16

29:2: Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18

⁴ Atrivim arazir aghuimın kantri gativagh an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumamazizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham.

⁵ Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamın suighasa ivem agura.

⁶ Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabın suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighiabagh ami.

⁷ Gumamazizir aghuiba me onganarazibagh amir gumamazizibar osımtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osımtizir kaba kiri. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, arazir kamın mingarim gifozir puvati.

⁸ Gumamazizir dibovir akabav geiba nguibamın itir gumamazizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganidi. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba aminivima, me ua navir amirizim isi.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabiriba ko dibovir akabav giavira ikia akam ara, nımira itir puvati.

¹⁰ Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge.*

¹¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabiragha an suirazi a iti.

¹² Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam.

¹³ Ikiavira Itir God bar gumamazizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba ko, me dikabirir gumamaziziba uaghara men damazibar ingari.

¹⁴ Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin dughiba an adarazir atrivimın ikivira ikiam.

¹⁵ Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiamın gin mangiva, uan amebam damuti an aghumsigham.

¹⁶ Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarimın ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham.

¹⁷ Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.

¹⁸ Ikiavira Itir God, akam gumamazizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godın Akar Gavgavibar gin zum, a bar akongegham.

¹⁹ Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham.

²⁰ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham.

²¹ Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughibar biziba isa a ganidi, a gin bar nin otarimın mirara ikiam.†

* **29:10:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. **29:17:** Aghuzir Akaba 13:24; 22:15; 23:13-14 **29:18:** 1 Samuel 3:1; Amos 8:11-12 † **29:21:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

²² Gumazir zuamiram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami.

²³ Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam.

²⁴ Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighi, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham.

²⁵ Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam.

²⁶ Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.

²⁷ Gumazamizir aghuiba, gumazamizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(*Sapta 30–31*)

Agur mikemezir akar maba

¹ Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei.*

² Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi. ³ Ki nighnizir aghuim ko fozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati. ⁴ Tinara Godin Nguibamin ghuavanabogha an ganigha ua izaghira bizir a ganizibar gun migei? Ezi tinara uan dafarimningin aminimin suira? Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamin ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.

⁵ Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumazamizir a bagha zuiba, divazimin min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimin ghua an suigha uarir pisi. ⁶ Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighi, gin gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.

⁷ O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin, ⁸ ni nan akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning. ⁹ Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, "Ikiavira Itir God, a tinara?" Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.

* **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamin akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara. **30:4:** Jon 3:13

30:8: Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6

¹⁰ Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighti, ni osimtizim inigham.

¹¹ Gumazamizir maba ghaze, “God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam.” ¹² Ezi gumazamizir maba ghaze, “Me arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin bar mize. ¹³ Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba. ¹⁴ Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa.

¹⁵ Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, “Na Daning, na Daning.”

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham:

¹⁶ Kar, Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibam,
ko amizir furabar itim,
ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam,
ko avim isia mamaghira iti.

¹⁷ Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.

¹⁸ Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

¹⁹ Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim,
ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim,
ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

²⁰ Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, “Ki arazir kuratam gamizir puvati.”

²¹ Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivazvasi. ²² Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,
ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,
²³ ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim,
ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

²⁴ Ezi nguazir kamın 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti:

²⁵ Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akua ada arisi.

²⁶ Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari.

²⁷ Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari inigha okoruamin arui.

²⁸ Ezi miziviar muziariba, e uan dafarimın dar suigham. Ezi da atrivimın dipenimın iti.

²⁹ Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui:

³⁰ Laionba bar gavgavigha, bar asızir mabagh afıra. Egha da arua bizitamin atiatır puvati.

³¹ Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiraghan kogham.

³² Ni arazir onganım gamua ifaghata uabıra uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakigh. ³³ Ni fo, ni bulmakaun oter eborım inigh a gighiti, bata otogham. Egh ni gumazir igharazimın atinim misueghti, ghuzim otogham. Kamaghıra, ni gumazamizıbar amuti me atarti, midorozim otogham.

31

Atrivim Lemuelin akar aghuiba

¹ Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnızir aghuim a danıngasa akar kamin a geghani.

² Nan otarım, ki Godın azarazi, a ni isa na ganıngi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghın ni deraghvıra nan akam baragh. ³ Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavım me danıngan marki. Guizbangıra, kamagh garir amiziba atrivibagh amıma me ikufi. ⁴ O Lemuel, ni oragh! Ni atrivıba, wainın dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha garıba sara damısi navım dikavan marki. ⁵ Me dipar onganıbar amıva kantrin arazıba gın amadagh, uaghan onganarazıbagh amir gumazamizıba pazı me damuam. ⁶ Dipar onganım ko wain, kar gumazamizir ovengasava amıba ko osımtızir ekiaba itir gumazamizıbar bizimning. ⁷ Me ifuegh damıva, uam onganarazıbagh amir dabırabıba ko osımtızir bar ekiaba dagh nighnıghan kogham.

⁸ Ni, gumazamizir uan osımtızıbar gun mıkıman koghamıbagh nighnıgh, kotın aven men akuragh mıkim. Egh ni kotın aven mıkim gavgavıghtıma, kot arazir aghuıbar onganarazıbagh amir gumazamizıba me damu. ⁹ Egh ni uabi kotıam baragh, arazir aghuımra damu. Egh onganarazıbagh amir gumazamizıba ko bizıba puvatızir gumazamizıbar akurvagh.

*Amuir aghuımın arazıba**

¹⁰ Guizbangıra, gumazım ti amizir arazir bar aghuıba itımın ikisi, a bar pamtem da buriam. Kamaghın garir amizım, a bar deragha pın ikia dagıar ıvezıba bar pın kozıba bar dagh afıra.

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazım, a mong igharagha ghu. Hibrun akamin aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughıar maba, me akaba osırasa, 22plan vezba o danganıbar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arisi. Gumazıba Hibrun akam gıgha akar igharazıba osirir dughıabar, me zurara Israelian arazir kamin gın ghua da osirir puvati. Hibrun akamin aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamin gın zui. Hibrun akamin arazir kam, danganir vamıran itir puvati, me danganir igharazir kabar arazir kamin gın zui: Azırakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

11 Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim an ikia deraghvira a gifo, a zuraram arazir aghuibar gin zui. Eghti an amuim an akuraghti, a bizir aviriba ikiam.

12 Amizir kam dughiaba vaghvaghera arazir aghuibara, uan pam gami.

13 Egha a tretin aghuir me sipsipin arizibar ingariziba, ko tretin aghuir igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge.

14 Egha a mati kurir ekiaba ami moghin, saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi an adarazi me dagher aviriba iti.

15 Amizir kamagh amim, aminim tighar bar tiragham, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abigha me ganidi.

16 Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamın ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainin ikizimin ovizibagh ivezegha, da opari.

17 Amizir kam, dughiatamin amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim.

18 Egha an lam munger puvatigha isiavira itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimin garima, a deraghvira zui.

19 Kamagh amir amizim, uabi ua bagh tretbagh irigha, inibar ingari.

20 Egha a gumazamizibar gari, me biziba oteveghe onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi.

21 Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham.

22 Egha a uabi uan dipenimin itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.

23 Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uaghan men gumazir dapanir mam.

24 Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi.

25 Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamin min anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati.

26 A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti.

27 Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami.

28 Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, "Kar en amebar bar aghuimra." Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze,

29 "En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira."

30 Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamin ziam fam.

31 Bar guizbangira, e amizir kamin arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim Ikirimirimin Mingarim Buri

O Eklisiastis Akar faragha zuim

Akinafarir kamın, fofozir gumazir mam uan nighnizimın gun miġei. Fofozir gumazir kam a bizir aviribagh nighnisi. A deraghavira gumazamizibar gara me asavsuisi. Egha a bizir bar aviribar garima, da osimtızim an navim ganidi. Egha a gumazamizibar ikirimiribar gari, da bar otevegha derazir puvati. Bizir bar avirir gumazamiziba amiba, dar dagher aghuitam otivir puvati. Kamaghın fofozir gumazir kam kamaghın miġia ghaze, ikirimirir gumazamiziba itir kam, an mingariba puvati.

Godra, a ikirimirir kamın Afeziam. Ezi e gumazamiziba, e deragh Godın Arazibagh foghan kogham. Kamaghın akar gavgavir kabanang, e da baragh dar aghuaghan kogham. Ezi fofozir gumazir kam kamaghın e miġia ghaze, ia dar amiraghan marki. Manmagh amizi e deragha fozir puvati, God nguazir kamın ikiasa dughiar otevim vaghvagha e ganingi, eghtı dughiar kamın aven e nguazir kamın iki pamtem ingariva bar akongegham. Kamaghın deragham.

Gumazir aviriba Godın akinafarimın aven akinafarir mamın gari, akar kamaghın gariba an aven itima, me an gara digavir kuram gami. Egha akinafarir kam bizir mam en aka, a kamakın. Gumazir manam osimtızir aviriba ateri, a uaghan Godın adarazir aven ikiam. Akinafarir kam gumazamizir bar aviribar akura. Guizbangira, me uari osimtıziba ikia nighnizir aviribagh ami. Fofozir gumazir kam osirizi moghın, bizir kaba me batifi. Egha me akinafarir kamın garir dughiamın, me kamaghın fo, me uarira itir puvati. Me Godın adarazir aven iti. Ezi bizir kaba me gamima me uam God me bagha dikirizir akar Godın akinafarimın itibagh nighnisi.

Biziba bar mati pura biziba

¹ Kar gumazir bar fofozir mamın akaba, a Devitin otarim, a Jerusalemın nguibamın ikia atrivimın iti:

² Bar fofozir gumazir kam kamaghın miġia ghaze,

“Biziba bar, dar mingariba bar mongezi,

bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.”

³ E bar, overiamın apengan itir dughiamın

e ingangarir mitiabagh amua, egha da ikivira ikiamın ivezir aghuir manabara isi?

Puvati. Da tong bar en akurvazir puvati.

⁴ Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba isima, nguazir kam kamaghira iti.

⁵ E garima, aruem anaga uaghira zuamira ivemara uamategha an anadir danganimın zui.

⁶ E gari, amınim sautin amadaghan ivava anaga notin amadaghan vua uaghiri.

Egha a kamaghiram amua ghuavira iti.

⁷ E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim izevir puvati.

Egha ġin dipaba uamategha ghua dipar suiabar ghuegha uamategha emira ua izaghiri.

- 8 Nguazir kamın biziba bar zurara ghuavira itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amira.
 Guizbangira, e bizir kabar amirvaghera dar gun mikimamin migirigiabagh asa.
 E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghira iti.
 E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavira iti.
- 9 Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam.
 Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam.
 Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati.
- 10 Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migei, "Ia gan, kar bizir igiar mam."
 Ezi puvati.
 Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamın tighar otivamin dughiamin, da iti.
- 11 Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham.
 Eghti gumazamizir en gin otivamiba,
 me e ginirighan kogham.

Fofozir ekiam, a pura bizim

- 12 Ki fofozir gumazim, ki Israelian atrivim ikia, Jerusalemın nguibamin ike.
- 13 Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniasa dagh nighnisi, egh ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme. 14 Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha egha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura.
- 15 Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburagham.
 Ezi bizir puvatiziba, e da mangan kogham.
- 16 Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalemın nguibamin atrivimin ikezir atrivibar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo. 17 Ki nighnizir aghuim pamtemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamim, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura.
- 18 Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itim, a nighnizir aviriba aterima da anebiri.
 Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2

Agoroger araziba, dar mingariba puvati

- 1 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Egha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Egha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

² Ki kamaghin fo, akazir arazim, an arazir onganim. Ezi agoroger arazim tong en akurvazir puvati. ³ Ki nighnizir aghuir kamın mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazim bagha wainin dipaba apir arazim gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumamaziziba dughiar otevimin overiamin apengan ikiti, bizir manamra men akuragham?

⁴ Ki ingarinar avirir dafabagh amizi gumamaziziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainin azenibar ingari. ⁵ Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti. ⁶ Egha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui. ⁷ Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumamazizibar min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalemın nguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati. ⁸ Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsin igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumamaziziba, me na bagha ighiabagh ami. Egha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deragham. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham.

⁹ Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalemın nguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti. ¹⁰ Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifonge, ki puram a iniam. Egha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim. ¹¹ Egha gin ki uan dafarimningin ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. Ia oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuragham koghham.

Nighnizir aghuim mati pura bizim

¹² Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti.

¹³ Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazir onganiba bar dagh afira, mati aruemin angangarim mitarmem gafira. ¹⁴ Fofozir gumamaziziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazimizingir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiar mam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam.

¹⁵ Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuragham? Bar puvatigham. Egha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹⁶ Ki fo, gumamazizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan koghham. Ezi ovevemın dughiam, fofozir gumazim,

gumazir onganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar moghıram ovengam!
¹⁷ Ezi bizir overiamın apengan otivir kaba bar moghıram osımtızim nan navim ganıdı. Kamaghın, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatıgha okam nıghnisi. Da mati gumazim aminimın suıghasa ivegha ghuava, an suıghan ibura.

Ingangarir mıtiabar mıngariba ko dagheba puvati

¹⁸ Ki overiamın apengan ikia zurara puvira ingari. Egha ki fogha gıfa, ingangarir mıtiar ki amizir kaba, gumazir ıgharazim izi nan danganim inıgh dar ganam. Kamaghın, ki ingangarir kaba bar dar aghua. ¹⁹ Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganım. Egh a izi, ki uan fofozir aghuımın overiamın apengan amizir ingangarir mıtiar kabar ganıgh dar ghuavımın ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mıngarım modozi, e a gifozir puvatıgha okam nıghnisi. ²⁰ Kamaghın, ki overiamın apengan ikia ingangarir mıtiar amizir kabagh nıghnıgha nan navim ikuvıgha bar oseme. ²¹ E garıma, gumazir maba, fofozıba ko nıghnızir aghuım ikia egha uan fofozir kam ko nıghnızir aghuır kam sara ingara bizıba deragha dagh amua, bizir bar avırıba isi. Egha me gın ariaghırezi, gumazir ıgharazıba pura men bizıba isi, me men mın fofozir kamagh garıba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, egha uaghan an mıngarım aven modozi e a gifozir puvatıgha okam nıghnisi.

²² E zurara overiamın apengan ikia puv ingarava bizir avırıba uaghan dagh nıghnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamın ivezir aghuır manatam e ikaragham? Bar puvati. ²³ Dughıar e nguzımın itir kaba, mızazıba e batıfi, ezi e ingangarıba osımtızıba e ganıdı. Ezi e uaghan dimagarıbar dakuasa amua, dagh nıghnıghavıra ikia avugh sazıba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mıngarım modozi e a gifozir puvatıgha okam nıghnisi.

²⁴ Arazir mam bar dera, egha arazir ıgharazıbagh afıra. A kamakın: E pamtem ingarıgh egh uan ingangarıbar dagheba ini dar amıva, dagh ifongegh bar akuegham. Ki arazir kamın gara egha fo, bizir aghuır kaba en bizıba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afezıam, egha a da isa e ganıdı. ²⁵ Guızbangıra, God puvatıghti, e manmaghın damı, bar akueghıva arazir kabar amuam? Bar puvatıgham. ²⁶ Guızbangıra, God ifongezir gumazamizıba, a nıghnızir aghuım ko fofozim ko, bar akuegha itir arazim me ganıdı. Ezi arazir kurabagh amı darası, a me gamıma, me ingara dagheba ko bizıba isa da akumakua da isa God ifongezı darazıgh anıdı. Arazir kam, uaghan an mıngarım modozi e a gifozir puvatıgha okam nıghnisi. A mati gumazim aminimın suıghasa ivegha ghuava an suıghan ibura.

3

Bizıba bar moghıra, vaghvagh otıvamin dughıaba itı

¹ Overiamın apengan otivir bizıba vaghvagha, da uan dughıabaram otıfi:

² Amizıba otamin dughıaba itı,
 ezi e bar arımıghıramın dughıaba itı.
 Egha e dagheba oparamın dughıaba itı,
 egh e dagheba asiamın dughıaba itı.

³ Egha e gumazıav soghti me arımıghıramın dughıaba itı,

- egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaba iti.
 Egha e biziba angararighamin dughiaba iti,
 egh e bizibar ingaramin dughiaba iti.
- ⁴ Egha e aziamin dughiaba iti,
 egh e akamin dughiaba iti.
 Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaba iti,
 egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaba iti.
- ⁵ Ezi paba uan amuibar ko dakuamin dughiaba iti,
 egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaba iti.
 Egha paba uan amuibar suighamin dughiaba iti,
 egh an suighan koghamin dughiaba iti.
- ⁶ Egha e bizir ovengeziba buriamin dughiaba iti,
 egh da buri mangi da ateghamin dughiaba iti.
 Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaba iti,
 egh e pura da makunamin dughiaba iti.
- ⁷ Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaba iti,
 egh e da isamamin dughiaba iti.
 Egha e mikiman kogh nimira ikiamin dughiaba iti,
 egh e mikimamin dughiam iti.
- ⁸ Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaba iti,
 egh e men aghuaghamin dughiaba iti.
 Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaba iti,
 egh me ko deravira dapiamin dughiaba iti.

⁹ Gumazamizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarir me amiba bagha da isi? ¹⁰ God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. ¹¹ God, biziba bar otivamin dughiabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh foghan kogham. ¹² Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kam in itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuegh ikiam. ¹³ Egh e uan ingangarir e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba.

¹⁴ Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumazamiziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami. ¹⁵ Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi.

Gumazamizibar araziba derazir puvati

¹⁶ Ezi ki arazir mam in garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabar gintisi. ¹⁷ Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumazamiziba kotiam darighamin dughiamin, a gumazamizir an damazimin deraziba ko gumazamizir kuraba, a me bagh dughiam atigh,

men araziba tuisigham. ¹⁸ Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumazamizibar araziba tuisighti, me kamaghin fogh suam, e gumazamiziba, en araziba uaghan asizibar arazibar min iti. ¹⁹ Ki ghaze, E gumazamiziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumazamiziba uaghan ovei. Gumazamiziba ko asiziba uagharam ikirimirir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimirir kammin iti. Kamaghin, gumazamizibar ikirimirim asizibar ikirimirim gafirazir puvati. Aning ikirimirimin mingarim uaghara aningin modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ²⁰ Gumazamiziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimmin zui. E fo, God nguazir mineniam inigha, gumazimmin inivafizimmin ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir mineniam gavagham. ²¹ Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimmin duam nguazimmin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kammin ganigh a gifogham?

²² Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarir e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4

¹ Overiamin apengan itir bizir gumazamiziba amiba, ki ua dagh nighnigha fo, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumazamiziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati. ² Ezi ki kamaghin nighnisi, gumazamizir ovengeziba, me bar dera, me nguazimmin itir gumazamizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumazamizibar dabirabim gafira. ³ Ezi gumazamizir tighar nguazimmin otivamiba, me arazir kurar gumazamiziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumazamizir nguazimmin itibagh afira.

⁴ Egha ki uaghan arazir mammin gari, gumazamiziba ingangarir mitiabagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kammin mingarim kamakin, me uan namakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarir aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimmin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. ⁵ Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham. ⁶ Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimmin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

⁷ Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ⁸ A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba an puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, "Ki tizim bagha pura ingangarir mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki oveghti

tinara bizir kaba iniam? Puvatigham.” Gumazir kamaghin amimin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

⁹ Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, aningin ingangarim deragham. ¹⁰ Eghti tav irighiti, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighiti tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham. ¹¹ Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, aningin mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugharugham. ¹² Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anegivagham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mizekim inigh da ruivigh ikarizim girighiti da zuamira dighoreghan kogham.

¹³⁻¹⁴ Gumazir igiar biziba puvatizitam o kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deragham. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha onani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gafira.

¹⁵ Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamın gin zui.

¹⁶ Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekiar kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.*

5

Ni pura mikim akar dikirizimin God damuan marki

¹ Ni deraghvira uan arazibagh nighnighiva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghin amir gumazamiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godin damazimin dera. ² Ni faragh navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kamın iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a damuan marki. ³ E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei. ⁴ Egh ni akar dikirizi tamin God damighiva, zuamiram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh. ⁵ Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki. ⁶ Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni

* **4:16:** Hibrun akam ves 13-16 aningin itir akar isin zuimning deragha aning abighizir puvati. **5:2:** Aghuzir Akaba 10:19; Matyu 6:7 **5:4:** Diboboniba 30:2; Godin Araziba 23:21-23; Onger Akaba 66:13-14; 76:11 **5:5:** Aghuzir Akaba 20:25; Aposel 5:4

akar dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir gumazim mikiman marki suam, “Ki deragha nighnizir puvatigha, akar dikirizir kam gami.” Ni tizim bagh God damighi an aningagharim nin ikiam? Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham. ⁷ Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki.

Ni gumazir dagiar aviriba itimin otivsi nighnighan marki

⁸ Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapiam koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamin mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekiar maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekiar maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami. ⁹ Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi.*

¹⁰ Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighiva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. ¹¹ Egh gumazimin ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim gizivagh an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham. ¹² Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara uan bizir avirir kabagh nighnighava, deraghav akuir puvati.

¹³ Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kurar mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti. ¹⁴ Egha gin an dagiar ingangarim akuiaghirizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu.

¹⁵ E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Ezi kar uaghan bar osimtizir kurar mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar uamategh mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura. ¹⁷ Nguazir kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevem in mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi. ¹⁸ Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e

* **5:9:** Hibrun akam deragha ves 9in itir akamin mingarim abighizir puvati. **5:15:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; 1 Timoti 6:7

uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra.

¹⁹ Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deragham. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba. ²⁰ Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabir aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamın ikiam.

6

Ikirimir kam, osimtiziba an iti

¹ Ki overiamın apengan ikia osimtizir kurar mamın garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami. ² God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingı, ezi a ifongezir bizitamın otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

³ Eghti gumazitam borir 100pla ikiva, nguazir kamın azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamın itim gafira. ⁴ Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamın, me a ginamadagha gifa. ⁵ Egha borir kam, an aruer angazan-garimın ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighın avughsazir aghuim gamua iti. Kamaghın, borir kamın dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamın dabirabim gafira. ⁶ Gumazir kam uan bizir kabar gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000ın azeniba o 2,000ın azenibar nguazir kamın ikiti, an dabirabim, borir kamın dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng nguibar vamiran mangam.

⁷ E dagheba iniasa, kamaghın, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati. ⁸ Manmaghın amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimin gumazamizibar damazimın a damighti, bizir kam manmaghın an akuraghti, a ikivira ikiamın ivezir aghuir manam iniam? ⁹ Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimın suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghın dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam.

¹⁰ Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighın otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghın e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, an gavgavim en gavgavim gafira. ¹¹ E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima, da manmaghın en akurvaghim? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei. ¹² E dughiar bar otevimin nguazir kamın iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazim, temer dughuazim zuamiram arav ghu. Ezi tina kamaghın fo, e arazir aghuir manamın gintigham? Ezi tina kamaghın fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamın apengan otivam?

7

Nighnizir aghuir aviriba

¹ Gumamaziziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamim, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham.

² Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamın ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia isar ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamın iki bar deravira ovevemın arazim ginighnigham.

³ E bizitam bagh navim ikuvigh osemegh ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifofogha egha akonge.

⁴ Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumamaziziba ko ikiasa.

⁵ Gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganım ziar ekiam isa ni ganıdir arazim, gafiragham.

⁶ Egh gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarım avımın ikia isia tingazi, egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati.

⁷ Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganım. Eghti gumazim apezeperir dagiaba inıti, an arazir kamın, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi.

⁸ Eghti gumazitam ingangarım foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarım damuasava amım, gafira. Ezi gumazir navim amıragha uabın asugha nımıra itim, a dera. An arazim, gumazir uabıra uabi femın arazim, bar a gafira.

⁹ Ni zuamıra gumazir munamın anıngagheghan markı. Anıngagharım, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizımın arazim.

¹⁰ Ni kamaghın mikımın markı, “Manmaghın amızıma, dughiar fomıra ikezim, datırighın tir dughiam gafira?” Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghın azangsigham.

¹¹ Gumamaziziba bar overiamın apengan iki nighnizir aghuim ikıva, men akurvagh ikıvıra ikıamın ivezir aghuımın mın ikıam. Bizir kam, a bar dera, mati afezıam aremeghasava amua uan bizir aghuıba isa uan borıbagh anıngı. ¹² Nighnizir aghuim ko dagıam, anıng uaghara dughiar kurabar en akurvası. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagıam gafira, egha deravıram en akurvazıma, e deravıra iki mamaghıra ikıam.

¹³ God amızir bizıba, ia bar deraghvıra, dagh nighnigh. Egh God bizitam damıghtı a ikızırıghtı, tınara uam anemınegham? ¹⁴ Nin ikırımırımın bizıba bar deravıram otıvtı, ni bar akuegh iki. Eghtı dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghın fogh suam, God dughiar aghuıba ko dughiar kuraba e bagha da amadı. Kamaghın, e fozir pu, bizir manam gin otıvam.

¹⁵ Kı nguazir kamın ikia arazir avıravırıbar gara ghaze, nan ikırımırım, an mingariba mongezi kı dagh fozir puvatıgha okam nighnisi. Egha kı gumazir mabar garıma, me arazir aghuıbar gıntıgha, egha ariaghıre. Ezi

ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir kamın iti. ¹⁶ Kamaghın e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasigham. ¹⁷ Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamın aviragham. ¹⁸ Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godın atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deraviram otogham.

¹⁹ Eghti gumazir dapanir ekier 10pla, nguibar ekier mamın akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitamın akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekier kamın gavgavim gafiragham.

²⁰ Godın damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami.

²¹ Ni gumazamizibar akaba bar, da baragham marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarir gumazim ti akar kuram ni daningam.

²² Guizbangira, ni kamaghın fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei.

²³ Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghın ki bizir kabar mingariba bativasa bar deravira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe.

²⁴ Bizir otivir kabanangın mingaribagh foghamın ingangarim, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghın, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. ²⁵ Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarir dafam gami.

²⁶ Ki ingara ghua kamaghın fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganıdi, ezi da ovevemın osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati. ²⁷ Ezi fofozir gumazim kamaghın migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighın bizir mabar arazim gifo. ²⁸ Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenın gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati. ²⁹ Egha ki nighnizir ekier mam bato, a kamakin, God gumazamizibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8

¹ Fofozir gumazamizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghın tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighi an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angangarigh, bar akongegham.

Ni atrivimin akamin gin mangi

² Ki kamaghın migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighnigh, egh atrivimin akaba batoghan marki. ³ Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiragham marki. Egh nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghın fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamın gin mangam. ⁴ E bar fo, atrivim mikimtima,

gumamaziziba bar an akamin gin mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, “Ni tizim bagha kamaghin ami?” ⁵ Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a deravira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham. ⁶ E fo, e gumamaziziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti. ⁷ E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati. ⁸ Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevem in dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamategh uan nguibabar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiragham iburagham.

E bar akongezir arazimin gintigham

⁹ Ki bizir kabar garava, gumamazizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kam in ki garima, gumazir ekjar maba gumamazizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami. ¹⁰ Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimin anefa. Gumamaziziba anefagha uamategha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamin ghue. Egha me izir dughiar kam in, me gumazir kurar kam in ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi.*

¹¹ Dughiar mabar, gumamaziziba uan arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumamazizibar nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti. ¹² Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kam in ikiava, me zuamiram oveir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, “Gumazim God in atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. ¹³ Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A God in atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevim in nguazir kam in ikiam.”

¹⁴ A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mam in garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumamazizir God in damazim in deraziba, ivezir kurar gumamazizir kuraba iniamim isi. Ezi gumamazizir kuraba, God in damazim in derazir gumamazizibar ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

¹⁵ Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itim in, e bar akongezir arazim damu ikiam.

¹⁶ Ki gumamazizibar ingangarir arazibar gara deravira fofozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati. ¹⁷ Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazim in otivizir bizir kabar mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fofozir gumamaziziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

* **8:10:** Hibrun akam deragha ves 10in akabar mingarim abighizir puvati.

9

Bizir kamra bar e bativam

¹ Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumazamiziba ko, gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumazamizibagh ifongezir arazim ko gumazamizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumazamiziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam. ² Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumazamizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatingiziba, a bar me batogham.

³ Egh e overiamin apengan itir gumazamiziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumazamiziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaaba bar ovevem in arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri. ⁴⁻⁵ Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumazamizir angamira itiba, gumazamizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativti, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa. ⁶ Gumazamiziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumazamizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham.

⁷ Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kam in amamangati. ⁸ Ni zurara korotiar aghuibar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. ⁹ En ikirimirim mati pura bizim in min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirim kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiaabar, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezizir aghuimin min ni bagha anemiseveghe ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki, uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham. ¹⁰ Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavin sara a damu. Ni fo, Oveaghezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kam in, ni nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam inian kogham.

¹¹ Ki uamategha overiamin apengan bizir mam in gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afirazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apanibagh afirazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fofozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam. ¹² E fozir pu, e dughiar manam osimtizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti.

Gumazamizibar arazir aghuim ko arazir kuram

¹³ Ki overiamin apengan ikia ua bizir mam in garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar

aghuim. Bizir ki garim kamakin. ¹⁴ Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba nigha a ko misogh a dikabinuga ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. ¹⁵ Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fofozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apaniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. ¹⁶ Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumazamiziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati.

¹⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikimti, e da baraghti, deragham.

Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim,
an tiarir arozim gafira.

¹⁸ Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira.

Eghti gumazitam arazir kurar tam damighiti,
an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10

¹ E fo, bereziba mughurir aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham.

² Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibagh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami. ³ Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati.

⁴ Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiragham marki. A fogh suam, ni osimtizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham.

⁵ Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osimtizir bar dafar mam gami. Ezi osimtizir kurar kam, a gumazir dapanibar osimtizimra.

⁶ Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumazamizibagh anidi.

⁷ Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoziabagh isin apiagha zuima, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui.

⁸ Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam me dagiabar ingarizir divazir gavgavim abighiti, kuruzim ti a givigham.

⁹ Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighirarighiti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighiti, temem ti a misueghti a mizazim iniam.

¹⁰ Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an anemineghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim otogham.

¹¹ Eghti gumazim kuruzim damighiti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighiti, an fofozim manmaghin an akuragham? Bar puvati. ¹² Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir

nighnizir aghuim puvatizimın akaba, da a dikabiri. ¹³ Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba. ¹⁴ Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam.

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatizim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangarir mitiabagh amua, an gavgavim pura gefi.

¹⁶ O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, Iavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam. ¹⁷ Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamın borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar deravira ikiam.

¹⁸ Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham.

¹⁹ Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim.

²⁰ Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuarazitam ti nin migirigiaba inigh mangi me daningham.

11

Ni deragh nighnighiva ingangarim damu

¹ Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam.

² Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamın otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh.

³ E fo, dipam overiamın pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam. ⁴ Eghti ni aminim ko amozimin dughiam bagh aning mizuam mangi azenitamın ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. ⁵ God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin navimın aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh foghan kogham. ⁶ Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin opariziba o ni guaratizimin opariziba deraviram otivigham, o da uaghara deraviram otivam.

⁷ Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimin gara, bar akonge. ⁸ Ni nguazir kamın itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemin iki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

Gumazamizir igiabar sure damuamin akaba

⁹ Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan kotiamin dughiam, a ian araziba tuisigham.

¹⁰ Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarzibagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12

¹ God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, "Ki uan ikirimirim gakongezir puvati." ² Eghti dughiar kamın ian damaziba ikuvightima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamiran iti. ³ Eghti dughiar kamın, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham. Egh ian damaziba ikuvighti, ia deravira bizibar ganam kogham. ⁴ Egh ian kuarir toribar bar pirighti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmirir dagiamin tingagharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuarazibar araremira ia gaghunam. ⁵ Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam.

⁶ Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuvizi, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuum, irigha bar misaraghire.* ⁷ E fo, God fomira nguazir mineniam ia gumazimın ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam.

⁸ Fofozir gumazim kamaghin migei,
Biziba bar, dar mingariba bar mongezi
e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.

Akinafarimin akar abuananam

⁹ Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghin a gumazamizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar deravira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighi, a guizbangira mikimti, an akinafarimin an osiram. ¹⁰ Egha an akar aghuiba buria akar gumazamizibar kuaribar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar deravira guizin akar kaba osiri.

¹¹ Fofozir gumazimın akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua

12:1: 2 Samuel 19:35; Aghuzir Akaba 22:6; Azir Akam 3:27 * **12:6:** Hibrun akamin ves 2-6 da akar isin zuibara migei, ezi akar kabar mingariba da deragha otozir puvati.

akinafarimın aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimın ikiam, mati dikoniba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi.

¹² Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghın amim a gevir puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghın ni bizir kam bagh deravira gan.

¹³ Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghın miği, e gumazamiziba en ikirimirimın faragha zuir bizim, a kamakin. E Godın atiating an apengan iki, an akabar gintigham. ¹⁴ Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

Solomonin Onger Akam

O Solomon Akar faragha zuim

Akinafarir kam, me ighiamin min an osiri, ezi gumaziba ko amiziba ongezir akaba da vaghvagha akar otevir kabar aven iti. Da kamakin, onger akar otevir mam, gumazim amizir a bar ifongezimin migei. Ezi onger akar otevir mam, amizim a bar ifongezir gumazimin migirigiaba ikarvasi. Ezi akar isin zuir bar aghuiba, aningin onger akar otevir kabar aven ti. Egha da bar deravira kamaghin en akakasi, gumazim amizim bagha bar akonge, ezi amizim uaghan gumazim bagha bar akonge.

Godin Akinafarimin akinafarir igharazir mabar aven, Godin akam ingha izir gumaziba ko gumazir igharazir maba sara kamaghin akar isin zuim gami, Israelia me Godin amuimin min iti. Kamaghin amizi, Israelia akinafarir kamin gara fo, God bar me gifuegha arazir aghuibar me gami. Ezi me uaghan bar God gifonge. Ezi Kraisin gin zuir gumazamizir maba, me akinafarir kam kamaghin an gari, kar Kraisi uan sios ko aningin akar isin zuim. Kraisi uan sios bar a gifonge, ezi an sios uaghan bar a gifonge.

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarimin aven, God gumazim ko amizimin ingari, eghti aning uaning porogh ikiam. (Ni Jenesis 2:24in gan.) Akinafarir kam gavgavim akar kam ganidi, egha kamaghin en akakasi, God gumazir aghuim o amizir aghuim isi ni danighti, ni a bagh bar akongegh. Kar Godin bizir aghuir a pura ni ganingizim.

1

¹ Onger akar kam a bar dera,
egha onger akaba bar dagh afira.
Me Solomon ginighnigha a baghavira ighiar kam osiri.

Onger akar faragha zuim

Amizir igiamin onger akam

² Dughiar aviribar ni nan tori,
ki kamaghsua,
ni zurara kamaghira damuvira iki.

Guizbangira, ni na gifuegha,
na baghavira iti.

Ni na gifongezir arazir kam, a bar isingi,
egha wainin aghuimin isingtizim gafira.

³ Nin mikarzim mughuriar bar aghuim iti.
Ki nin ziam baregha bar akonge,
mati ki sandan aghuim bagha bar akonge.

Kamaghin, amizir igiaba bar ni gifonge.

⁴ Ni na inigh ga zuamira ari mangam.
Ni mati nan atrivim,
egh ni na inigh mangi uan danganir akuimin mangi.
Egh ga uaghara bar akongegham.

Ni bar na gifonge, kamagh amizi ga bar akonge.
Gan agoroger kam,

a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira.
 Ni bar deragha bar igharagha gari.
 Kamaghin amizi, amizir igiaba bar ni bagha pura iri.

⁵ O Jerusalem itir amizir igiaba, ia oragh.
 Nan mikarzim piki,
 Ezi ki ganganir aghuim gami.
 Nan mikarzim pigha,
 mati Kedarin purirpenim.
 Ezi nan ganganim bar dera,
 mati inir aghuir Solomonin dipenimin guighav itiba.

⁶ Guizbangira, nan mikarzim piki,
 ezi ia kamaghin nighnighan marki,
 ki ti pura ingangarir amizir kinim. Puvati.
 Aruem na gapongezi,
 nan mikarzim kamaghin oto.
 Nan tuebaba nan atara na gamizi,
 ki ghua wainin azenibar gari.
 Kamaghin amizi, ki deragha uan mikarzim geghuvir puvati.

⁷ O nan roroar bar aghuim,
 ki bar ni gifonge.
 Ni na mikemegh,
 ni uan memen okoruam inigh managh mangam?
 Da danganir manamin mangigh grazir aghuiba bativ dar amam?
 Egh aruer ekiamin, da mangi managh muegh avughsam?
 Ni na mikemeghti,
 ki ni buriamin ingangarir ekiam damuan kogham.
 Ni na mikemeghan koghti
 ki ti initam inigh uan guam avaragh,
 egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen okoruabar tongin
 ni buriam.

Gumazir igiamin onger akam

⁸ O nan amizir dirim, nin ganganim bar deragha
 amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.
 Ni nan gansi,
 ni memebar diarir nozibar gin mangi.
 Ni dar gin mangi, egh ni grazir aghuibar apigham,
 eghti nin memeba dar amam.
 Grazir kaba sipsibagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghin iti.

⁹ O nan dighorim,
 nin kurkaziba bar derazi nin ganganim bar dera,
 mati hoziaba kurkegha
 Isipin atrivimin karis getui.

¹⁰ Kurkazir nin dapanir arizimin guighav itiba,
 nin koviamning gamima, a dafo.

Ezi nin manmaniar aghuiba nin firimin itima,
 nin firim bar dafo.

¹¹ Eghti e golin kurkazir tabar ingarigh,
 silvan kurkazir igharaziba sara ingarigh,
 egh ki da isi ni daningam.

Amizir igiamin onger akam

- 12 Nan atrivim uan dakozim gakua, egha
borer aghuir ki uabi gaghuizimin mughuriam isi.
- 13 Nan roroar ki bar ifongezim,
a mati pauran anezir mughuriar aghuim itim,
nan evarim gisin irighav ikiava aku.
- 14 Nan roroar ki bar ifongezim, a mati akimarir mughuriar aghuim zuim,
a Engedin nguibamin wainin azenibar otifi.

Gumazir igiamin onger akam

- 15 Ame! Ni amizir bar dirim
ezi ki bar ni gifonge.
Ezi ni uaghan na gifonge,
ezi nin damazim bar dera mati kuarazir bunbamın damazim.

Amizir igiamin onger akam

- 16 Ame! Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni bar dera.
Nin ganganiba bar dera,
ezi ki bar ni gakonge.
Gan misiam mati, grazir garir aghuim.
- 17 Temer sidan aguar kaba,
mati gan dipenir akoriba.
Ezi painin temeba mati
gan dipenir afiaba.

2

- 1 Ki mati ruarimin akimarir dirim,
a pura Saronin danganir zarimin oto.
Egha ki mati akimarir aghuarim,
a mighsiabar tongin itir danganir zarimin ti.

Gumazir igiamin onger akam

- 2 Ki garima, nan dughorir amizim, an amizir igiar igharazibar tongin ikia
mati akimarir dirim dikoniba itir ikarizibar tongin iti.

Amizir igiamin onger akam

- 3 Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a gumazir igiar igharazibar tongin
ikia,
mati temer dagher aghuiba itim, a ruarimin ikia temer igharazibar
tongin ti.
Aruer ekiamin dughiam ki an dughuazimin aven ikiasa bar ifonge.
Temer kamin oviziba bar deragha nan akatorimin bar isingi.
- 4 A na inigha isar ekiam bagha uan dipenir ekiamin ghu.
A bar na gifonge, ezi ki a bagha bar akonge,
mati nir aghuir me isa gan dagher dipenimin ga avarazim, ki a
bagha bar akonge.
- 5 Nan roroam, ki bar ni gifonge,
ezi nan damaziba nan sirizi, nan agharapaniba bar nan amira.
Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin ovizir me apuzizir taba na danighti,
ki dar amegh ua gavgavim iniam.
- 6 Ki ghaze, Nan roroam uan agharir kiriam,
nan dapanimin aghorogham.
Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham.
- 7 O Jerusalemın amiziba, ki kamaghin ian azai,

ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh,
 egh na ko akam akirigh suam,
 Ia ga unaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki,
 egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 2

Amizir igiamin onger akam

- ⁸ Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki bar ifongezim na bagha izi!
 Ki garima, a mighsiabagh isin uabi akura ivemara izi.
⁹ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a pamten ivemari, mati dian asizir
 apurir gavgavir mam.
 Ame! A izegha givagha en dipenimin divazim azenan tughav ikia
 winduan aven gari.

Gumazir igiamin onger akam

- ¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim kamaghin na migei:

“O nan amizir ki bar ifongezim,
 ni nan amizir dirim,
 ni dikavigh azenan izi,
 egh na ko, ga ari mangam.

- ¹¹ Ni amozimin atiatingan marki,
 amozir dughiam a gifa.

¹² Ezi akimariba nguazir kamin danganiba bar a da avara,
 ezi kar onger akabar dughiam.
 Aruer kuaraziba tintinimin ruaribar
 onger akabagh ami.

- ¹³ Ezi fighin temeaba be.
 Ezi ruarimin beniba akimariba otifi,
 ezi dar akimariba mughuriar aghuiba zui.

O nan amizir ki bar ifongezim,
 nan amizir dirim,
 ni dikavigh azenan izi,
 egh ga ari mangam.”

- ¹⁴ Ni uan dipenimin aven ikia,
 mati kuarazir bunbam saghon itir mighsiamin dagiar torir muziarimin
 modoghav iti.

Ni azenan iziti, ki nin guar dirimin ganiva,
 egh nin tiarir isingtizim baragham.

- ¹⁵ Gan wainin ikarizibar, akimariba otifi.
 E fo, afiar atiar muziariba aruava tintinibar wainin azenibagh
 asighasighasava ami.

Kamaghin amizi, ni afiar atiar muziarir kabar suikigh,
 eghti da gan azenimin aven izegh gan wainin ikarizibagh asighasighan
 kogham.

Amizir igiamin onger akam

- ¹⁶ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim,
 ezi a nan pam,
 mati a uan memeba inigha
 akimarir aghuibar tongin ghuzi, da graziba api moghin,
 a na ko ikiasa bar akonge.

17 A dagh eghuv dar gan mangiti
aminim tiraghti, mitarmem ari mangigham.
O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni zuamira raghirigh ari mangi,
mati asizir dian apurir aghuir mam ivemara mighsiar ekiabagh isin ara
zui.

3

1 Ki dimagaribar zurara akuava, irebabar gumazir ki ifongezir kamın gari.
Egha irebamın aven ki pamtemın a ginighnigha danganiba bar a
buriavira ikia ghua,
egha an apizir puvati.
2 Ki irebamın aven dikavigha, nguibar ekiamın aven a buriagh arui.
Ki nguibar ekiamın tuaviba ko, gumazamiziba uari akuvir danganiba
ko danganiba bar dagh arui.
Egha ki bar ifongezir gumazir kam buria,
egha ki a batozir puvati.
3 Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaziba arua iza na bato.
Ezi ki men azara,
“Gumazir ki ifongezir kam, ia ti an ganiz, o puvati?”
4 Egha ki me ategha ghua
maghira gumazir ki ifongezir kamın api.
Ki a bagha ghua a muki,
egha ki an ataghiraghan aghua.
Egha ki a inigha uan amebamın dipenimın ghu,
egha ga amebar na batezimın danganir akuimın aven ghu.
5 O Jerusalemın amiziba, ki kamaghın ian azai,
ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh,
egh na ko akam akirigh suam,
ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apıran marki,
egh iki mangiti gan ifongiam gıvaghām.

Onger akar namba 3

Amizir igiamın onger akam

6 Bizir tizim gumazamiziba puvatızir danganım ategha izi?
Bizir kam, mati migharım me sanda ko pauran anezir, me iter balsan
eborımın ingarızim tuema an migharım otifi.
Ezi an mughuriam,
mati pauran aghuir dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadım.
7 Ia gan! Me akuriar aghuım inigha a gupugha izi.
Ezi Atrivim Solomon uabi a gaperaghav iti.
Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko izi.
Me Israelian midorozir gumazibar tongın itir midorozir gumazir gav-
gavıba.
8 Me fomıra dughiar avıribar mısoke.
Egha me midorozir sababar mısogha bar fo.
Me bar moghıra vaghvagha uan midorozir sababa suiki.
Me fo, apanıba dimagaribar iza me mısosı,
kamaghın amızı, me deravıra uari bagha gara iti.
9 Atrivim Solomon uan gumazıbav kemezi,
me kantri Lebanonın temer aghuıba inigha

a bagha akuriar aghuimın ingari,
mati dipenir muziarir mam.

¹⁰ Akuriar aghuir kamın sueba, me silvan dar ingari,
ezi an dabirabir danganim me golın an ingari.

Ezi me akuriar aghuir kamın danganir apiaghirimın pilo, atrivimın inir
pıghaghevımın anevara.

Jerusalemın amizıba deravıra dabirabir kam asıngı.

Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge.

¹¹ O Jerusalemın amizıba, ia azenan izi Atrivim Solomonın ganıgh.

Atrivimın dapanir asuam an dapanımın iti.

Atrivim Solomon amuımın itir dughıamın, an amebam dapanir asuar kam
ısa an dapanım garu.

Ezi dughıar kamın a bar akongı.

4

Gumazir ıgıamın onger akam

¹ O amızır kı ifongezim, nın ganganım bar dera.

Bar guızbangıra, nı amızır dırım.

Nı uan guam mongasa nır avızım uan dapanım gıke.

Ezi kı nın damazımningın gari, anıng kuarazır bunbamın damazım-
ıngın mın dıkaravıra gara bar dera.

Nın dapanır arızım girakırangın guraghav itim, pıgha ruaragha bar dera,

mati memın pızır okoruam bar akuegha, uarı fa kura Gıleatın
Mıghsıamın ghuaghıri.

² Nın atarıba bar ghurghuri,
mati sıpsıpın mıkarzır ghurghurıba, me dar arızıbagh isegha datırıghıra
da rue.

Nın atarıtım asiaghirızır pu,
Puvatı. Da bar deravıra iti.

³ Nın ırıvıba bar aghevegha, mati benır aghevım.

Nın akatorım bar aghungıgha, bar dera.

Inım nın guam avara,

ezi kı nın kovıamningın gari, anıng dafo,
mati pomıgranetın ovızır aghevır akuam.

⁴ Nın fıragharım bar ruaragha bar dera,
mati Atrivım Devıtın tauan ruarır aghuım.

Ezi nın fıragharımın itır manmanıar aghuıba,
mati mıdorozır gumazır avırıbar oraba taghtagha tauan ruarır kamın
guıghav iti.

⁵ Nın otemning mati dian asızır aghuarır pumuning,
akımarıbar tongın grazıba apı.

⁶ Anıng mati mıghsıar mamning, mughurıar aghuıba itır bızıba bar anıng
gızıfa,
mam sandan anezım, ezi mam pauran balsamın emorımın in-
garızım.

Kı mangı mıghsıar kamningın kı mangıtı
amınım tıraghtı, aruem ovıram.

⁷ Nan amızır kı bar ifongezim, nın ganganım bar dera.

Nın mıkarzım duar kurıtım an itır puvatı.

⁸ Nan amuım, nı na ko izı,

egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh mangam.
 Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam ko Hermonin Mighsiar orazim
 ategh izighiri.

Ni fo, laionba ko asizir atiar igharaziba mighsiar kabar iti.

⁹ Ni nan amuim,
 egha ni guizin nan dighorim asi.
 Ni dughiar vamiran pura damazir ofizimningin nan gara,
 egha nan dighorim asi.

Ki nin firimin itir manmaniamin gara
 bar ni gifonge.

¹⁰ Ni nan amuim,
 egha ni guizin nan dighorim,
 ni bar na gifonge,
 ezi ki bar akonge.

Nin ifongiar kam, a bar isingi,
 egha wainin isingtizim gafira.
 Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam,
 a pauran mabar mughuriaba bar dagh afira.

¹¹ O nan amuim,
 nin migirigiba, nan kuarimin aven bar isingi.

Nin akamin torir araziba, nan akamin bar isingi,
 mati hani akatorimin isingi.

Ni nan tozezi, ki bar akonge,
 mati ki bulmakaun oter eborim ko ani api.

Nin korotiaba mughuriar aghuim iti,
 mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar aghuim.

¹² O nan amuim, ni bar nan dighorim.
 Ni mati azenir divazim itim,
 eghti gumazitam an mangan kogham.

Ni mati mozir dipar mam,
 egha azenir kamın aven iti,
 eghti gumazitam aven mangan kogham.

¹³⁻¹⁴ Ni mati azenir aghuim,
 temer bar aghuiba an iti.
 Temer maba dagher aghuiba iti,
 ezi maba mughuriar aghuim zuir boreba iti.

Maba me dar sandan aghuibar dar ingari,
 egha maba, daghebagh amima, da isingi.

Temer kaba, dar oviziba bar isingigha, nguazir kamın ter oviziba bar dagh
 afira.

Dar eboriba bar isingigha, nguazir kamın ter eboriba bar dagh afira.

¹⁵ Ni mati mozir dipam izivagha fasfagha ivemara ghua,
 ikirimirir zurara itim anidim azenir kam ganidi.

Ni mati daghurir suiar dipaba
 Lebanonin Mighsiabar otiva ivemara izaghira azenir kamın izim.

Amizir igiamin onger akam

¹⁶ O notin aminim, ni osegh dikafigh.
 O sautin aminim, ni dikavigh izi.
 Gua dikavigh izi nan azenim givang,
 egh danganiba bar dar amuti,
 da azenir kamın mughuriar aghuim ikiam.

Egħti nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
uan azenimin iziva, egh an ter ovizir bar aghuibar amam.

5

Gumazir igiamin onger akam

1a O nan amuim, ni bar nan dighorimra,
ki uan azenimin izegha gifa.
Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar aghuiba itiba,
ki da akufa.
Ki uan hanin aghuim amegha,
uan bulmakaun oter eborim ko wainin dipam amegha gifa.

Amizibar onger akam

1b Gua namakar aghuimning,
gua deravira uaning gifongegh,
mati gua dagheba ko dipaba apa,
ghua bar izifa.

Onger akar namba 4

Amizir igiamin onger akam

2a Ki dimagarimin akuima,
nan nighnizim ingaravira iti.
Egha ki irebamin aven uan roroar gumazir ki bar ifongezimin garima,
a nan tiar akam gafughafusi.

Gumazir igiamin onger akam

2b O nan amuim, ni guizin bar nan dighorim,
ni kuarazir bunbamin min ikia guizbangira bar dera.
Ni tiam kuighti ki aven izam.
Dimagarimin ghuariam izaghira nan dapanim rue.
Ezi nan dapanarizim kumkumi.

Amizir igiamin onger akam

3 Ki uan korotiar ruarim suegha gifa.
Ki tizim bagh uam aneghuam?
Ki uan dagariba ruegha gifa.
Egh dikavigh daruan aghua.
Tizim bagh nan dagariba ua mizegham?

4 Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
tiam kuighasa uan dafarim isa aven tiar torimin amadagha tiar akamin
igugunimin suirazi,
nan mikarzim na dikafi,
ezi ki a baghavira ikia bar akonge.

5 Ki uan roroar ki bar ifongezim bagha tiam kuasa dikafi.
Ki uan dafarim isa tiar akamin gugunim darighasava amima,
ezi sandan nan dafarimin itim, ira
tiar akamin igugunimin poro.

6 Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim bagha tiam kui.
Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua ragha ghugha gifa.
Ezi ki an garir puvati.
Ki an migirigabagh nighnigha
nan navim a bagha bar ikufi.
Ki a buriagharua, an apizir puvati.

Ki an deima, a na ikarazir puvati.

⁷ Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir gumaziba na batogha,
na misogha na mikarzim gasighasigha,
egha ki azenan azuir korotiam ini.

⁸ O Jerusalemın amiziba, ki akar gavgavim ia ganiga ghaze,
Ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir kam, ia a batoghiva, a mikim
suam,
ki bar a gifonge.
Bizir kam bagha nan agharapaniba nan amirazi, nan damazimning nan
siri.

Amizibar onger akam

⁹ O amizir dirim, nin ganganim bar deragha
amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira.

Ni ifongezir roroar gumazir kam,
a gumazir manmaghin garim?

A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh afira,
kamaghin amizi ni ghaze,
e ni ko akar kam akiram.

Amizir igiamin onger akam

¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a bar gavgavigha,
an guam bar derazi, an damazimning dafozi, an mikarzimın ganganim
bar dera,
egha gumazir tausen plan aviribar ganganim gafira.

¹¹ An dapanim bar deragha golin min dafo.
An dapanarizim pigha bar dera,
mati kuarazir pizimin arizim.

¹² An damazimning bar dafogha,
mati kuarazir bunbamning ruegga givagha, dipar miriamın aperaghav
iti.

¹³ An koviamningin bar deragha
mati temer eborir mughuriar aghuim itiba azenim gizifa.
An iriviba, mati akimarir aghuim.
An migirigiaba bar dera,
mati sandan mughuriar aghuim.

¹⁴ An agharimning bar dera.
Egh uan dafarimningin kurka ringin ivezir pin koziba aghui.
An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo.
Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan
ivariam gike.

¹⁵ An suemning mati guarir akınir pumuning,
me dagiar ghurghurir aghuibar aningın ingari.
Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti.
An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba,
egha mati Lebanonın kantrin mighsiar ekiaba.

¹⁶ A nan torima, ki an isingtizim isi.
An mikarzim bar moghira na gamima, ki bar a gifonge.
O ia Jerusalemın amiziba,
ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim,
an ganganim kamaghin gari.

6

Amizibar onger akam

- ¹O ni amizir dirim, ni bar amizir igharazibagh afira.
 Nin roroar gumazir ni bar ifongezim managh ghu?
 Ni e mikemeghti, e nin akuragh a buriam.
 A tuavir manamin ghu?

Amizir igiamin onger akam

- ²Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 uan azenim giraghu.
 Azenir kam, bizir mughuriar aghuiba itiba, a gizifa.
 An memen okoruam azenimin graziba api,
 ezi an akimarir aghuiba akumakua da arisi.
- ³Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim,
 ezi a nan pam,
 mati a uan memeba inigha
 akimarir aghuibar tongin ghuzi,
 da graziba api.

Onger akar namba 5*Gumazir igiamin onger akam*

- ⁴O ki ifongezir amizim, nin ganganim bar dera,
 mati Tirsan nguibar ekiam,
 ko Jerusalem nguibar ekiam.
 Nin ganganim nan damazimin, ni amizir bar dirim,
 mati gumazir mam gari, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar
 suigha izi,
 ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.
- ⁵Ni nan ganan ki aghua.
 Ni nan gara nan muriam aghorima, ki okam nighnisi.
 Nin dapanarizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera,
 mati memen pizir okoruam bar akuegha, uari fa kura Gileatin
 Mighsiamin ghuaghiri.
- ⁶Nin atariba bar ghurghuri,
 mati sipsipin ghurghurimin ariziba
 me datirighira da rue.
 Nin ataritam asiaghirizir pu.
 Puvati. Da bar deraghavira iti.
- ⁷Inim nin guam avara,
 ezi ki nin koviamningin gari, aning dafogha,
 mati pomigranetin ovizir aghevir akuam.
- ⁸Atrivim amuir aviriba iti.
 60plan kwinba, ko 80plan amuir doziba.
 Egha amizir igiar avirir maba uaghan iti,
 ezi gumazitam men dibobonim gifozir puvati.
- ⁹Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti.
 A bar amizibagh afira,
 ezi ki bar a gifonge.
 An amebam, uan guivibar tongin, bar a gifuegha,
 a bagha bar akonge.
 Amizir igiaba bar an garava,

an ziam fe.

Atrivimîn amuir ekiaba ko, amuir doziba,
a bagha bar akuegha ighiabagh ami.

¹⁰ Muna tinara nan gari?

An guam mati aminim tirazi,
aruer ekiam isiragha dafo.

An guam bar angarigha, mati iakinir aruem isira.

An ganganim nan damazimîn bar amizir dirim,
mati gumazir mam garima, midorozir gumaziba uan ababanir inir
avizibar suigha izi,
ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa.

¹¹ Ki izaghirigha givagha azenimîn aven itir temer aghuir oviziba itibar
tongin iti.

Ki temeba ko dar akimarir otivibar ganasa danganir zarimîn ize.

Ki wainin ikarizir mumuriba, ko temer dagher aghuiba itibar
akimaribar ganasa ize.

¹² O nan amizim, ki nin gara,
egha agorogem na misosi.

Ki kamaghin nighnisi,

ki mati gumazir aruar mamîn karisin aven iti.*

Amizibar onger akam

^{13a} O Sulamîn ikizimîn amizim,
ni uamatengegh,

ni uamatengegh.

Ni uamategh iziti, e nin ganika!

Amizir igiamîn onger akam

^{13b} Ki Sulamîn ikizimîn amizim,
ia tizim bagh nan ganti,

ki midorozir gumazir okoruar pumuningin tongin igham gighiam?

7

Gumazir igiamîn onger akam

¹ O ki ifongezir amizim, ni bar amizir igharazibagh afira,
egha mati atrivimîn guivim.

Ni dagarir asuaba aghuizi,
nin dagarimning bar aghungi.

Nin oghiriamningin ganganimning, bar dera,
mati nedazir mamning, fofozir gumazim dagiar aghuimîn aning aghore.

² Nin overapanim,
mati itarir mam, me wainin dipam ko pauran isingtizim verezi, an a
gizifa.

Nin navim bar dera,
mati witin pozir mam, me akimarir aghuaribar an kuruke.

³ Nin otemning bar dera,
mati asizir dian atiar aghuarir pumuning.

⁴ Nin firagharim bar dera,
mati tauan ruarir ghurghurim.

Nin damazimning bar dera,

* **6:12:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

- mati dipar akarer muziarir Hesbonin nguibar ekiamin tiar akamin boroghin itimning.
 Nin atinim bar dera,
 mati Lebanon geghuvir gumazibar tauan ruarim.
 Me an ikiava, Damaskusin nguibar ekiam geghufi.
- ⁵ Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar dera,
 mati atrivimin dapanir asuam,
 egha mati Karmelin Mighsiar orazim.
 Nin dapanir arizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar deragha taghtasi,
 mati atrivimin inir aghuim.
 Egh nin dapanarizir kam,
 atrivim damuti, a ni gakuwegh, nin kalabuziar gumazimin min otogham.
- ⁶ O nan amizir ki ifongezim, ni amizir bar dirim.
 Ki bar ni gifonge,
 ezi nin biziba bar na gamima,
 ki bar akonge.
- ⁷ Nin ruarim bar dera,
 mati iruem voroghira tughav iti.
 Ezi nin otemning,
 mati iruer foroziamning.
- ⁸ Ki ghaze, ki iruer kam in mavanang,
 egh an dagheba iniam.
 Ki nin otemningin gari,
 aning mati wainin orozaghar ovizir aviriba itimning.
 Ezi nin akamin otivir mughuriam,
 mati ter ovizir mughuriar aghuim itim.
- ⁹ Ni nan torima bar dera,
 mati wainin bar aghuim, nan amizimin akatorimin amiraghavira emiri.
 Ni nan tora,
 mati ga uaning inigha akua wainin isingtizim api.

Amizir igiamin onger akam

- ¹⁰ Nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 ki an amuim,
 ezi a bar na gifonge.
- ¹¹ O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 ni na ko izi.
 Ga dimagarimin ruarimin mangi,
 egh nguibar dozibar iki dakuam.
- ¹² Egh mizaraghara dikavigh mangi
 wainin ikarizir azenibar ganam.
 Dar atiba ko akimariba ti oneghama?
 Egh uaghan pomigranetin ovizir aghuiba ber temebar ganam,
 dar akimariba ti onez, o puvati?
 Ga wainin azenir kam in iki,
 egh ki uabi isi ni daning kamaghin nin akagham,
 ki bar ni gifonge.
- ¹³ O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
 ki temer ovizir aghuiba ini,
 ter ovizir kaba e dav gia ghaze, amiziba an oviziba isa akavsiar
 arazim gamua da apima,

dar mughuriam gumazim damuti, an amuim ko daku, egh boriba
 batam,
 ki da isa tiar akamin boroghin da ati,
 eghti ni dar amam.
 Ki fomira maba ini,
 egha maba ki datirighira da ini.
 Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti.
 Egh ga ter ovizir kamin mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8

- 1 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi,
 kamaghin deraghai.
 Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh,
 nin torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham.
- 2 Egha ki ni inigha ga uan amebamin dipenimin ghuzi,
 ni deravira nan sure gamighai.
 Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim,
 a isa ni ganighai.
 Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da
 ameghai.
- 3 Ki ghaze, nan rooroam uan agharir kiriam
 nan dapanimin aghorogham.
 Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham.
- 4 O Jerusalem in amiziba, ki kamaghin ian azai,
 ia na ko akam akirigh suam,
 ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki,
 egh iki mangiti gan ifongiam givagham.

Onger akar namba 6

Amizibar onger akam

- 5a Ia gan. Munar amizir manam gumazamiziba puvatizir danganim ategha
 izi,
 egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi?

Gumazir igiamin onger akam

- 5b Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin ikiava,
 ki nin ifongiam gamizi, a dikafi.
 Nin amebam temer kamin apebamin ni bate.

Amizir igiamin onger akam

- 6 Ni uan navir averiamin aven, narara ifongegh,
 egh uam amizitam gifueghan marki.
 Ni amizir igharazitam uan dafarimin an suighan marki.
 Kirara, ni nan dafarimin suigh.
 Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi,
 mati Ovevem ni iniasa gavgafi.
 Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira dikafi,
 mati avim isia pamten dikafi.
- 7 Ifongiar arazim, an avir mizariam in min isi,
 kamaghin ongarir ekiaba anemungan iburagham,
 eghti aperiar ekiaba iziva anegivaghan kogham.

Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh, uan dagiaba ko biziba isi na daningti, tam tughatighan kogham.

Ki dagh ifueghan kogham.

Ki pura ni gifuegham.

Amizir igiamin tuebabar onger akam

⁸ En buaramizim suvighavira iti ezi an otemning tighari.

An amizir ekiamin otoghti,
gumazitam an ikisi damuti,
e manmaghin a bagh damuam?

⁹ En buaramizim nguibar ekiamin divazimin min deravira ikiti,
e divazir kam gisin a bagh silvan tauan a geghuvamimin ingaram.
Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min ikiti,
e temer sidan ararir gavgavibar anepirigham.

Amizir igiamin onger akam

¹⁰ Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim,
ezi nan otemning mati tauan ruarir pumuning.

Ki ifongezir gumazim nan gari,
ki aghuigha amizir ekiamin oto.
Egha ki an damazimin bar dera.

Gumazir igiamin onger akam

¹¹ Atrivim Solomonin wainin azenim Balhamonin nguibamin iti.
Gumaziba azenir kam in ingarsi,
me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba isi Atrivim Solomon daning.

¹² Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba ini.
Ezi gumazir azenimin ingariba,
me mar uan 200 silvan dagiaba ini.

Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati,
ki uabi, nan wainin azenim iti.
Ki uabi wainin azenir kam in gari.

¹³ O amizir ki ifongezim,
ni azenimin aven iki mikimti, ki nin tiarim baragham.
Nan namakaba uaghan nin tiarim baraghasa.

Amizir igiamin onger akam

¹⁴ O nan roroar gumazir ki bar ifongezim,
ni uamategh atamra izasa ki ifonge,
mati dian asizir atiar aghuim mighsiabagh isin ivemara izi,
mighsiar kaba, bizir mughuriar aghuir aviriba dar iti.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Aisaian Akinafarim O Aisaia Akar faragha zuim

Aisaia Godin akam inigha izir gumazim, a Jerusalemın itir dughiamın Asiriaba iza, notin amadaghan itir kantri Israel gasighasighasa izi. Egha me uaghan kiran oveghangin iza sautin amadaghan iti Judan kantri gasighasighai.

Aisaian akinafarir kam, e 3plan akuabar an abiki.

1. Sapta 1--39. Dughiar kamın, Asirian midorozir gumaziba, Judabagh asighasighasa bar roghira izezima, Aisaia akinafarir kam osiri. Aisaia faragha mong uabi geghani (Sapta 1--12).

Dughiar kamın Judabar gumazamizir bar avırıba, bar puv atiatia itima, Aisaian akam osimtızir me batozir kamın mingarımın gun me migei. A kamaghın migei, bizir kam Asirian ifongiamın otozir pu. Puvati, Judaba akırım ragha God gasara, kamaghın me uari osimtızim iti. Kamaghın amizi, God me gasighasighasa.

Aisaia kamaghın migei, Judaba uan gumazir ekiaba ko, me Ikiavıra Itir Godın apengan ikıva, arazir aghuıbara gintıgh. Egh me kamaghın damu, me deravıra ikiam. Me arazir kurar kabar gintıghvıra ikiti, God me gasighasigham.

Egha Aisaia uaghan gın otivamin dughiar aghuımın akam akuri. Atrivim Devitin ovavir borir mam, an atrivimın otoghti, nguıbar avırıbar gumazamiziba, bar dughiar aghuım iniam.

2. Sapta 40--55. Akinafarımın akuar kamın, a Judaba Babilonın kalabusın ikiamin dughiamın gun migei. Bizir kaba, da akinafarir akuar faragha itimın itir bizıbar gın otifi. Judaba navıba osemegha itima, Godın akam inigha izir gumazim, dughiar aghuım otoghtıma, me bar akueghamin dughiamın gun me migei. God a bizıba bar dar afeziam. A ghaze, Judabar apanıba me inıgh mangiti, me bar uan nguıbamın saghon ikiam, eghti God me ginamadaghan kogham. A fomıra me gamizir akar dikırızıbagh nıghnıghavıra iti. Egh a Persian Atrivim Sairus amıseveghtıma, a uan ingangarım damuva, Judaba amadaghti, me uamategh uan nguıbamra izam. Egha Godın akam inigha izir gumazim uaghan kamaghın mıgia ghaze, Israellian agharımın, God nguazir kamın gumazamizıba bar deravıra me damuam.

Akinafarımın akuar kamın mıgırıgıar avırır maba uaghan kamaghın iti, Ikiavıra Itir Godın ingangarır gumazır mam otogh, mızazım inıgh, egh gumazamizıbar akuragham. Kraısın gın zuir gumazamizır avırıba kamaghın nıghnızır gavgavım iti, kar İesusra.

3. Sapta 56--66. Akinafarımın akuar kam, Judaba uamategha iza Jerusalemın itima, Godın akam inigha izir gumazim, akam me ganıdi. Akinafarır kamın mıgırıgıar maba kamaghın migei, God uan akar dikırızım gınıghnıghavıra iti, ezi bizır kam, gavgavım Judabar navıbagh anıdi. Ezi akinafarır kamın mıgırıgıar otevir maba kamaghın me migei, Me Godın apengan ikıva, an zıam fer arazır aghuıbar gintıghıva, Godın zıam fıva, an amamangarıghıva, egh ofaba a danıng. Me uaghan gumazamizır bizıba puvatızıbagh nıghnıgh, men akurvagh.

Akar aghuir mam, Aisaia 61:1-2in iti, Iesus uan ingangarim foregh a damuamin dughamin, an a diborima, gumamaziziba a barakis. (Ni Luk 4:16-21in gan.)

Aisaian akinafarir kamın migirigiar avirir maba Godin gumamazizibar akurvazima, me navir amirizim isi. Migirigiar kaba Godin gavgavimin gun migei. Gumamaziziba, osimtızir guar aviribar isa dar mızaziba barasi. God guizbangıra men afeziam, egh a men akurvaghām. E Kraisin gin zuir gumamaziziba kamaghın fo, Iesusin ikirimirim ko an ovevemın, Godin akam inigha izir gumazim mikemezir akabar daghem oto.

Aisaia Godin akam Juda ko Jerusalemın itir gumamaziziba mikiri

(Sapta 1–12)

¹ Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamın mın garir bizibar garima, Ikiavıra Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazimın gumamaziziba ko Jerusalemın nguibar ekiamın gumamaziziba * akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Heskia, me Judan kantrin atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni.

Kiavıra Itir God uan gumamazizibar atari

² Ikiavıra Itir God kamaghın migei:

“O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim, ni uaghan oragh.

Borir ki garima ekeveziba,
me datirighin nan akaba batosi.

³ Bulmakauba uan ghuavibagh fo.

Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me ganıdı me apir danganibagh fo. Ezi nan gumamaziziba, Israelia, me kamaghın na gifozir puvati, ki me geghufi.

Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fofozim bar men fofozim gafıra.”

⁴ Iavzika! Ia gumamazizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi.

Ia zurara arazir kurabagh amuavıra itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri.

Ia Israelia, ia uan Ikiavıra Itir God ategha gıfa.

Guizbangıra, ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezim gasara.

⁵ Egha manmaghsua ia Godin akam batoghavıra iti?

Ia ti zurara mızaziba inian aghua, a?

Israelia, ia mati gumazir me bar puv misoghezim,

ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba puvati.

Ezi duaba bar an dapanim gizıfa.

⁶ Duaba an dapanim bar anegırigha uaghira an suemningin tu,

ezi an mikarzitam pura itir puvati.

Duar igharagha garir avırıba an mikarzimın iti,

ezi an mikarzim pura fifiki.

Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir puvati.

Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvati.

1:1: 2 Atriviba 15:1-7; 15:32-38; 16:1-20; 18:1–20:21; 2 Eghaghaniba 26:1-23; 27:1-9; 28:1-27; 29:1–32:33 * **1:1:** Judan nguazim, a sautin amadaghan itir kantrin iti. Ezi Jerusalemın nguibar ekiam, a Judan nguazimın aven iti, ezi Godin Dipenim ko Judan atriviba, an aven iti. **1:2:** Jeremaia 2:12; 22:29; Maika 1:2; 6:1-2 **1:3:** Jeremaia 9:3; 9:6

- 7 Ian apaniba ian kantri gasighasigha givagha, ian nguibabagh apongezi da isi.
Egha ia garavira itima, me ian azenibar ian dagheba isi.
Nguibar igharazimin gumaziba iza
ian kantrin biziba bar dagh asighasighizi,
nguazir kinim oto.
- 8 Saionin nguibam, me gumagh ataki.
A uabira iti, egha gavgaviba puvati.
A mati, averpenim gumaziba wainin azenibar tongin an ingari.
A mati, averpenir muziarir kurar mam, me melonin azenir ekiamin
tongin an ingarizi a uabira mitighav iti.
A mati, nguibam an apaniba, anerugha gifa.
- 9 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi,
e itir puvatighai.
Ezi bar guizbangira, e bar geveghe givaghai,
mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi.
- 10 Ia Jerusalem gumazir dapaniba ko, gumazamiziba,
ia mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar min iti.
Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh,
a en God.
A, ian sure damuamin akam, ia deraviram a baragh.
- 11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a?
Bar puvati.
Ki ia sipsipba inigh izi da tueghti, da bar isi mighirighamin ofaba,
ki bar dar aghua.
Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar oviba,
ki uaghan dar aghua.
Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin nguziba ko, memen apuribar
ghuziba,
ki bar dar aghua gifa.
- 12 “Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia nimira iza nan Dipenim avinizir
divazimin aven izir puvati.
Bar puvati.
Ia pura iza aruava niginir dafam gami.
- 13 Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingangarir dafabar amuan marki.
Guizbangira, ki ian ofaba bar dar aghua.
Egha ia tuer pauran mughuriar aghuiba, dar mughuriar kurabara nan
atinimin zui.
Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaba ko, Sabatba ko, nan ziam fer
arazir igharazir ia amibar ganan bar aghua.
Ia izi uari akuvagh arazir kurabar amuasa izi.
Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar aghua.
- 14 Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba ko, ia mizevezir isar ekiar
igharaziba,
ki uan navir averiamin aven bar dagh ifongezir puvati.
Bizir kaba bar osimtizim na ganidi,
ezi ki da ateran porporegha bar dar amira.

- 15 “Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham.
Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarimning migorogham.
Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
16 Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi.
Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh.
Egh uam arazir kurabar amuan marki.
17 Ia arazir aghuim ko, guizin arazimin fofozim inigh.
Egh arazir aghuir kam bagh ingar bar gavgavigh iki.
Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighiva
nighnizir aghuiba me daning.
Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziba ko, amizir paba oveaghueziba,
deravira me damu.
Egh uaghan gumazamiziba pazi me damuti, ia men akurvagh.
- 18 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze,
Ia izi, e uari akuvagh deraghvira nighnigh akam akirigham.
Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti,
egha ia mati nir ghurghurim, me nguazir aghevim a gasighasigha givazi
moghin iti.
Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia ua buruvir ovizimin min bar
ghurghurigham.
Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter ovizir aghevir ighiabagh amimin
min gari.
Eghti ki ian arazir kuraba gin amadaghti,
ia arinir ghurghurimin min bar ghurghurigham.
- 19 Egh ia ifueghiva nan akabar gin iziti, ian dabirabim bar deragham,
eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti, ia dar amam.
- 20 Egh ia aghuagh nan akam batueghti,
ian apaniba izi ia misoghti, ia arighiregham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Jerusalemian araziba akirmighasa

- 21 O Jerusalem in nguibar ekiam, ni fomira deravira nan akamin gintisi,
egha ni datirighin tuavibar amizimin min oto.
Fomira, gumazamizir arazir aghuibagh amiba ko, gumazir kotiamin aven
guizin arazibar gintiziba, ni gizifa,
egha datirighin, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba, ni gizifa.
- 22 Ni fomira silvan aghuimin min gari,
egha ni datirighin mati kapa akuaghiregha gifa.
Ni fomira mati wain, a bar singi,
egha ni datirighin, mati wain me dipam sara a iverezi a isingtiziba puvati.
- 23 O Jerusalem, nin gumazir dapaniba, me gumazir akaba batoziba,
egha me uaghan okimakiar gumazibar namakaba.
Me zurara kotiabar dughiamin, me gumazir arazir kurabagh amibar ama-
mangatizi,
me uarir akurvaghasa me givizivigha, dagiaba ko biziba me ganidi, ezi
me men akurvasi.
Egha me kotiaba barazir dughiamin, me borir ameboghfeziaba oveaghuez-
ibar akurvazir puvati,

Egha me uaghan deragha kuariba arigha oragha, amizir paba oveaghuezibar osimtiziba akirir puvati.

- 24 Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
 Ki Israelian Atrivir Bar Gavgavim, egha ki kamaghin migei,
 "O Jerusalem, ni datirighin nan akaba baragh.
 Ki uan apaniba, ivezir kuram me ikarvaghham,
 eghti me uam osimtizim na darighan kogham.
- 25 O Jerusalem, ki ingangarir gavgavim foregha, nin arazir kuram akirmigham,
 mati gumaziba silvan itir mineziba amisivasa da tue moghin,
 ki bar avir pamtemin isimin ni tuam.
 Kamaghira, ki ian arazir miziriziba adangasa.
- 26 Egh ki uamategh ian jasba ko ian gumazir dapanir aghuibar arighiva,
 deraghavira kotiaba baraziba arigham,
 mati fomira nin ikezir darazi.
- Eghti gumazamiziba kamaghin ni dipon suam,
 Nguibar Ekiar Godin Damazimin Derazim,
 ko Nguibar Ekiar Deravira Godin Akamin Gintizim."

- 27 Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi
 Jerusalemin araziba bar deraviram da tuisigh, egh gin uam a iniam.
 Arazir aghuir kamra, a ua Jerusalemin gumazamiziba iniam.
 Kar gumazamizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba.
- 28 Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin akam batoziba, ko gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 a me gasighasigham.
 Gumazamizir akirim ragha God gasiba,
 a bar me agivaghham.

- 29 Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava temer kaba bagha bar akonge,
 egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham.
 Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze,
 da asebar ziaba famin danganiba aghegha pura iti.
 Egh gin ia navibagh iragh,
 egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham.
- 30 Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham.
 Egh ia mati azenim dipaba puvatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham.
- 31 E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi,
 ezi arazir kamra gumazamizir gavgaviba ko bizir me amiziba bativam.
 Avir kuram, uaghara zuamiram men sigham,
 eghti dughiar kamin gumazitam men akurvaghshi
 avim amungan iburaghham.

2

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim gumazamiziba bar me daningam (Maika 4:1-3)

1 God, Judan kantri ko Jerusalemin nguibar ekiamin gumazamiziba mikimasa, irebamin min garir bizimin aven uan akam isa Emosin otarim, Aisaian aka. 2 A ghaze:

Gin otivamin dughiar tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim,
ziar bar ekiam iniam.

Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.

³ Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,

“Ia izi e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam.

Kar Jekopin Godin Dipenim.

E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.

Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.”

Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumazamiziba a iniam.

Guizbangira, Jerusalemn nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi uan gumazamizibar aningamin,

eghti me azenan mangi an akam akunam.

⁴ A jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh,

men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inigh, dav soghti,

da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.

Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.

Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham.

⁵ O Jekopin ovavir boriba, ia izi.

Ikiavira Itir God uan Akar Gavgaviba isa uan angangarimin min e ganidi.

Da angangarim min tuavim en akakasi, egha an Akar Gavgaviba, deravira tuavim en aka.

Eghti e Akar Gavgavir kabar gin mangam.

Ikiavira Itir God uan ziar ekiam akagham

⁶ Asebar gin zuir arazir guar aviriba, Jekopin ovavir boribagh izifa, ezi me mati Filistian gumazamiziba.

Ezi kukunir gumazibar arazir kuraba,

me aruem anadi naghin itir kantriba dama da ini.

Ezi me datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arazibar gintisi.

Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, nin gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ni akirim ragha me gasara.

⁷ Silva ko gol, Israelin nguazim bar a gizifa,

ezi me uan bizir aghuiba menga ibura.

Me hosin bar aviriba iti,

egha me uan karisba, bar da menga iburagham.

⁸ Ezi men marvir guaba, men nguazim gizifa.

Ezi me uari uan dafaribar ingarizir godin ifavaribar nedaziba dar ziaba fa teviba apiri.

⁹ O God, ni gumazamiziba bar me dikabiraghti me bar aghumsigham.

Egh ni gumazamizir kaba, men arazir kuraba gin amadagh ua me fan marki.

¹⁰ Ia gumazamiziba, ia ari mangi dagiar toribar mongegh.

Ia nguazibar moziba okoregh dar aven mongegh.

Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti,
 an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko gavgavim sara iziti,
 ia akong bar atiatigham.

11 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
 a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham,
 eghti me bar aghumsigham.

Eghti a uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam.

12 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uabi gumazamizir uarira uan ziaba
 feba abinasa dughiar kam amisefe.
 Egh dughiar kamra, bizir ekiar gumazamiziba gara bar akuegha uan
 ziaba feba,
 a bar dagh asighasigham.

13 A Lebanonin kantrin itir temer sidan ruarir diriba ko,
 Basanin Distrighin itir temer okin gavgaviba saram asighasigham.

14-15 Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh,
 egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin divazir mitiar bar gavgaviba
 saram asighasigham.

16 A Tarsisin nguibar ekiamin kurir aghuiba,
 ko kurir ekiar bar dirir igharaziba, bar dagh asighasigham.

17-18 Ikiavira Itir God otivamin dughiamin,
 a gumazamizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghum-
 sigham.

Eghti marvir guaba uaghan bar givagham.

Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam.

19 Egh gin izamin dughiamin,
 Ikiavira Itir God dikavigh nguazir kamin gumazamiziba ivezir kuram
 me daningsi izam.

Gumazamiziba bar an ganti, an atrivimin min uan angazangarir ekiam ko
 gavgavim sara iziti,
 me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam.
 Tarazi nguazibar moziba okoregh dar aven mongam.

20 Dughiar kamin gumazamiziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar
 ziaba feba, me da inigh mangi,
 kuarziba ko aghunababa itir danganibar da makunam.

21 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarir
 gavgavim sara gumazamizibar araziba tuisighsi izam.

Eghti gumazamiziba atiatigh ivezir kuram gitaghsi, ari mighsiar ekiabar
 ghuavanegh
 mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam.

22 Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian
 akurvagham.

Puvati. Me dughiar otevimra ikegh arimighiregham.

Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3

Jerusalemın gumazamizibar dabirabim bar ikuvigham

1 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 a kiran oveghangin Jerusalem ko Judan gumazamiziba, me da, men
 akurvaziba ko biziba bar da batuegham,

kar bizir me gamima men dabirabim deraziba.

A men dagheba ko dipaba bar da agivagham.

²A men midorozir gumazir gavgaviba ko midorozir gumazir igharaziba sara batuegham,

egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham.

³Egh a uaghan midorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanin gumazir ekiaba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, a bar me batuegham.

Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham.

⁴Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham.

Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar amuam.

⁵Egh gumazamiziba uarigh afighafighsi, igharaz darazi dikabinam.

Namakaba uaghan uari dikabinam.

Eghti gumazamizir igiaba, me uan gumazamizir ghuribar akaba munasi, me batogham.

Eghti gumazamizir nighnizir kuraba itiba, me gumazamizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham.

⁶Eghti dughiar kamın, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghin a mikim suam,

“E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti.

Ni en gumazir dapanimin otoghiva,
danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham.”

⁷Eghti a kamaghin men akam ikaragham,

“Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati.

Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimin puvati.

Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimin otivan marki.”

⁸Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba,

Ikiavira Itir God dikabirava, an ziar ekiam gasighasisi.

Egha me arazir kurar kaba an damazimin dagh ami.

Kamaghin amizi, dughiar kuram me batozima, me akuiagherigha uaghiri.

⁹Egha me kotiaba barazir dughiabar, me ifongezir gumazamizibaram akurvagha igharaz darazi dikabiri.

Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garisi.

Sodomia fomiram amizi moghira,

me gumazamizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsizir puvati.

Mevzika!

Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osintizim ateri.

Kamaghin amizi, me uan arazir kuramin ivezim ateram.*

¹⁰Gumazir Godin damazimin deraziba, ia me mikemegh,

Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam,

kamaghin, me bar akongegh.

* **3:9:** Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam ababanir pumuningin tongin iti, “Ni men guabara ganigh fogh suam, kar gumazir arazir kurabagh amiba.”

- 11 Ezi gumamazizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham!
Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh
arazir kurar me amizir kabara, me daningam.
- 12 O nan gumamaziziba, iavzika!
Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizi, ia men gin tuavir kurabar
ghue.
Ezi borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dikabira paza ia gami.
- 13 Ezi Ikiavira Itir God gumamaziziba bar men kotiaba baragha, me
tuisighasav ami.
- 14 Egha Ikiavira Itir God uan gumamazizibar gumazir dapaniba ko gumazir
aruaba ko kotiam gamua kamaghin me migei,
“Nan gumamaziziba mati, nan wainin azenim,
ezi iarara azenir kam gasighasigha, an itir biziba bar da okeme.
Ia gumamazizir biziba otevezibar apanguvir puvati. Bar puvati.
Men bizir muziariba, ia me da da isava uan dipenibar da pozibav kiri.
- 15 Tina ia mikemezima, ia nan gumamazizibagh asighasisi, a?
Ia gumazir biziba puvatiziba paza me gami,
mati me gumazim isa, nguazim mikinigha an dapanim dikaragha
nguazim gisin a righirisi.
Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki guizbangira ia migei, ia bar arazir kuram gami.”

Saionin itir amizir puv uari feba, me bar ivezir kuram bativam

- 16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Saionin itir amizibar gan.
Me ghaze, me bar pin mar iti.
Me aruir dughiahar, gumamaziziba men ganasa
me uan suer kurkazibar amuti da tingaghasa, me pura darorir afangtizir
kabagh ami.
Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar ruara,
ezi men damaziba pura tintinibar gumazibar gari.”
- 17 Kamaghin amizi, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me danigham.
Ikiavira Itir God Saionin amizibar amuti, duaba men dapanibagh
izivagham,
eghti me men dapanibar ariziba bar dagh iseghti, me bar
aghumsizir dafam iniam.†

18-19 Egha dughiar kamin, Ekiam Saionin amizibar kurkaziba, bar me da
ada adeggham. Kar men kurkaziba: suer averiaba ko, segiaba ko, boavtariba
ko, kuarir kurkaziba ko, dafarivteba ko, dapaniba aver nir aviziba ko,
20 dapaniba kurkamin soriba ko, men daveriaba ko, miteba ko, forivtarir
muziarir borer mughurir aghuim zuim azuiba ko, bizir me suigha akavsiar
arazibagh amiba ko, 21 ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko, 22-23 korotiar
bar aghuiba ko, azenan azuir korotiar ruariba ko, saketin aghuiba ko,
dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir ganganiba ko, korotiar me nir
ghurghurir aghuibar isamiziba ko, dapanir asuaba ko, inir aghuiba. Ekiam
bar me dama da adeggham.‡

† 3:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. ‡ 3:22-23: E datirighin deragha fozir puvati, fomira ikezir kurkazir kaba, da ti manmaghira gari.

- 24 Eghti dughiar kamın, Saionın amiziba, fomıra deragha kurti moghin ua kurukan kogham.
 Me borer mughuriar aghuim zuiba puvatigham,
 eghti men mikarziba bar puvira mughagham.
 Me ua miteba uan ivariaba amighinan kogham,
 egh uan ivariaba pura benir kinibar uari amighinan.
 Me ua deraghvira uan dapanir arizibar akirigh da asingan kogham,
 eghti men apaniba izi, men dapanir ariziba bar dagh iseghtima, me onariba misegh ikiam.
 Me korotiar bar diriba ua da aghuan kogham,
 egh me korotiar bibizir kurabar aghuam.
 Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba kalabuziabar dighoribar min me aghor me tuegham.
 Eghti me bar aghumsigham.
- 25 O Jerusalem, nin apaniba, nin midorozir gumazir gavgaviba ko nin gumazir igharaziba misoghti,
 me arighiregham.
- 26 Egh me nin biziba bar da inigham.
 Ni mati amizim, me bar an korotiaba suezi, a pura bibiamra nguazim gaperaghav iti moghin ikiam.
 Eghti nin gumazamiziba nin ganti,
 bizir kaba ni bativti, men naviba bighti me bar puv aziam.

4

- 1 Dughiar kamın, 7plan amiziba gumazitamın suiragh a muigh, kamaghın pamtem a gakaghamonam,
 “E dagheba ko korotiaba uari uarir akurvagh ikiam.
 E paba puvatigha bar aghumsiki.
 Kamaghın amizi, e uari, ni en pam gavagh.”

Jerusalem ua deragh zuegh ikiam

- 2 Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighti, a ua ghuzir igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar akuegham. ³ Jerusalemın ikiavira itir gumazamizir kaba, me Saionın ikiavira itir varazira, God angamira ikiasa me amisevegha gifa, egha uan akinafarimin men ziaba osiri. Egh a datirighin me dipon suam, me an gumazamizibara. ⁴ Ekiam Jerusalemın nguibam damighti, a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir ekiamın, avimin min izi gumazamizibar araziba tuisigh, egh Saionın amizibar arazir miziriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan Jerusalemın gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar kamın Jerusalem zuegh givagham.
- ⁵ Gumazamiziba Saionın Mighsiamın pin Godın ziam fisi uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighti, an otogh Saionın Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam a gisin ikiam, egh dimagaribar, a migharim ko avir mizariar angazangarimin min isi ikiam. Ghuariar kam, averpenimin min an mighsiam gisin guraghiv iki, an ziar ekiam ko angazangarir ekiamın aven itir bizir aghuiba, an a da avaragham. ⁶ Averpenir kam mati, Godın gavgavim ko angazangarimin ababanım, a Jerusalem aviva, aruer bar gavgavim apazagham, egh uaghan amozir ekiabar dughiamın, a Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5

Wainin azenimin ighiam

- ¹ Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim bagh onger akar kam bangam.
Nan onger akar kam, ki uan namakamin wainin azenim geghari.
Nan namakam, mighsiam gisin itir nguazir mam iti, dagheba an deragha aghui,
ezi a nguazir kamin wainin azenimin ingari.
- ² A nguazim abiagharigha, dagiaba amisevegha,
wainin ikarizir agharir bar aghuiba amisevegha da isa da opari.
Egha wainin azenir kamin torimin, a dipenir bar pin itimin ingari,
an an aven ikiva wainin azenimin ganam.
A dipenir kamin aven, wainin oviziba diki da righirighasa, dagiar mozir mam gikui.
Ingangariba bar givazima, a datirighin wainin ovizibar ganasa mizua ghaze,
“Da ti deraviram otivighi dar daghem isingigham.”
Ezi puvati. Ikariziba deragha ber puvatigha,
oviziba bar suvigha akam misosi.
- ³ Ezi nan namakam kamaghin migia ghaze:
“Ia Judan kantrin itir gumazamiziba ko Jerusalemia,
ia datirighin na ko nan wainin azenim tuisigh ga mikim,
Tina osimtizim iti?
Nan osimtizim, o nan wainin azenimin osimtizim?”
- ⁴ Ki fo, wainin azenim deraghvira biva ovizir aghuiba ikiasa,
ki ingangarir aghuim gami.
Ezi manmaghin amizi wainin oviziba bar suvigha akam misosi?
Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamizir puvati?”
- ⁵ Ki datirighin uan wainin azenim damuamin arazimin gun ia mikimam.
Ki azenim avinizir divazim akarigh a gasighasigham.
Egh ki wainin azenim avinizir divazim akarighi a irigham.
Eghti asizir atiaba wainin azenimin aven mangi azenim dikabin wainin
ikarizibar amiva, dagh asighasigham.
- ⁶ Ki nguazim damighi ruarim a batoghti
dikoniba itir ikariziba azenir kamin avegham.
Ki wainin azenimin ogher kuraba asian kogh, egh ikarizibar aghariba agho-
ran kogham.
Ki uaghan ghuariabav kemeghti,
da amozimin tivaghti a wainin azenir kam gizan kogham.”
- ⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin wainin azenim, a Israelian gu-
mazamiziba.
Bar guizbangira, Judan gumazamiziba, an oparizir wainin agharir
aghuir a bar ifongeziba.
Me guizin arazir aghuibara damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav
sozi me ariaghiri.
Me arazir aghuibar igharaz darazir amuasa a ifonge, ezi puvati.
Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti.
- Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham*
- ⁸ Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavira dar
poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham.
Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighi, igharaz darazi
dapiamin danganibagh asigham.
Eghti ia uarira nguazir kamin ikiam.

⁹ Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

“Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham, eghti gumazitaba dar ikian kogham.

¹⁰ Me wainin azenir ekiam oparigham, eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham, egh da wainin dipar bar muziarimra otogham.

Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh, egha dagh eghuvamin dughiamin, me mitarir vamira daghuigham.”

¹¹ Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibara dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba, ia bar ikuvigham!

Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori. Ia bar ikuvigham.

¹² Ia isabagh amua, wain apava, gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami. Egha ia arazir kaba bar dagh fo.

Egha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Bar guizbangira nan gumamaziziba, ia na gifoghan aghua, kamaghin ian apaniba ia inigh mangi ngubar igharazimin ia isi kalabuziam darigham.

Ian gumazir aruaba ko gumamaziziba, me dipaba ko dagheba puvatigham, egh me bar ikuvigham.

¹⁴ Jerusalem itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti, ezi bar guizbangira, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumamaziziba tuasa me mizua iti.

Iavzika, ia bar ikuvigham.”

¹⁵ Gumamaziziba bar, me bar aghumsigham. Gumamazizir uarira uan ziaba feba, God me dikabiragham, eghti me ua ziaba puvatigham.

¹⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uan arazir aghuimin gumamaziziba akir men akagham, egh a uabi ziar ekiam iniam.

Egh a uabi gumamazizibar akagh suam, a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruzibaram amim.

¹⁷ Nguibar ekiaba bar ikuvighti, ogheba aghung bar nguibaba avaragham. Eghti sipsipin nguziba ko memeba izi danganir kam in oghebar amam.

¹⁸ Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh amiba, ia bar ikuvigham.

Ian arazir kurar kaba ian poghezi, ia da ataghiraghan iburagham.

¹⁹ Ia kamaghin migia ghaze, “E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar Zuezim, a bizitamin e damusi egh a zuamiram a damuam.

Egh e kamaghin ganigh, an nighnizim gifogham.”

20 Iavzika, ia bar ikuvigham.

Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi.

Egha ia ghaze, mitarmem an angazangarim, ezi angazangarim a mitarmem.

Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia misozim a isingi,

ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a misosi.

Ia bar ikuvigham.

21 Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba ikiava ian fofozim, igharaz darazir fofozibagh afira.

Ezi puvati.

Ia bar ikuvigham.

22 Iavzika! Ia gumazir dipar onganim apava, egha bizir kam bagha ia ziar ekiam isi.

Ezi ia bar ikuvigham.

Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar onganim ververamin fofozimra iti.

Iavzika! Ia bar ikuvigham.

23 Iavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin dughiamin, gumazir arazir kurabagh amiba uan osimtiziba akirasa, ia apezepera dagiaba ia ganidima,

ia me ataghirazima me zui.

Egha ia gumazir osimtiziba puvatizibar akaba deragha da tuisizir puvati.

24 Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akaba baraghan aghua.

Ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezimin Akar Gavgavibagh asaragha gifa.

Kamaghin amizi, ia dadar misingizibar min ikuvigham,

mati dar biba kurigha givazi,

dar akimariba asiaghira nguazim gira, minezibar min migha ghue.

Osimtizir kam bar zuamiram ia batogham,

mati avim isia ghua dadar misingizibagh irigha zuamira isigha gifa.

25 Ikiavira Itir God uan gumazamizibar aningaghe.

Egha datirighin uan agharim ghufegha me gasighasighasa gara iti.

A dughiar vamiran agharim akunighti, mikimkizim otoghti,

mighsiaba ivazvaghti, gumazamizir bar avirim arighiregham.

Eghti men kuaba nguibar ekiamin tuavibar buarir pozibar min

pura tintinibar ireghiv ikiam.

Ikiavira Itir God kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

26 Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon itimin midorozir gumaziba bagh dimdiar ababanitam damighti,

me izi an gumazamizibagh asighasigham.

Ia gan!

Midorozir gumazir kaba bar puvira ivemar akizirigh izam.

27 Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir gavgavibara.

Men tav, an suem a gamima, a irasa amir puvati.

Men tav, an damazim akuir puvati.

Men tav, uan mitem bar deraviram an amighiniza a firighirizir puvati.

Men tav, dagarir asuar bar gavgavimning aruzi aningin beniba dighoraghirezir puvati.

28 Men bariba bar ghumizi,
me pibar afegha, egha asasavira gara iti.
Men hoziaba bar gavgafi,
ezi men hoziabar dagarir puziba mati dagiar bar gavgaviba egh
bighiran kogham.
Men karisba bar puviram akizirisi,
ezi dar wilba aminir ekiamin min ivemari.
29 Midorozir gumazibar dimdiar ararem,
mati laion asizimin gintigha ghuav an suiragha, a dazeri moghin me
diava arai.
Midorozir gumaziba mati laion uan asizim misuegha a inigha zui moghin,
me uan apanibar suigha me atera zui.
Eghti gumazitam uam me inian iburagham.
30 Eghti dughiar kamin, midorozir gumaziba izi Judan kantri gasighasigham,
egh me bar pamtemin dim niginir dafam damuam,
mati ongarim dipira iza ongarir dadarim gira tingazi.
Eghti gumazitam ian kantrin kamin ganti,
a bar ikuvighiti,
ghuariar piziba aruemin angazangarim apazaghti,
kantrin kamin danganiba bar mitarmegham.*

6

God Aisaian diazi, an akam inigha izir gumazimin oto

¹ Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamın min bizimin gari moghin Ekiamin garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragha pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragha an Dipenir averiam bar a ini. ² Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogha, egha avizir mamningin migha zui. ³ Egha me dia ongava uarira uariv gia ghaze:

“Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
an arazir kurabar saghon ikiava Bar Zue,
a Bar Zue,
a Bar Zue!
An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam,
bar nguazim avara.”

⁴ Ezi ki ikiava orazima, enselba dia ongema, Dipenimin akınir tiar akamin itiba ivazvagha nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa.

⁵ Ezi ki atiatigha ghaze, “Maia, ki ikuvigha gifa. Nan mizem zurara akar kurabav giavira iti, ezi ki gumazimizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagh amir gumazim, egha datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha gifa, kamaghin amizi, ki aremegham.”

* **5:30:** Hibrun akam deragha migirigiari kamin mingarim abighizir puvati. **6:1:** 2 Atriviba 15:7;
2 Eghaghaniba 26:23 * **6:2:** Enselin avizir 6pla itir kaba, da enselin igharazibar min garir puvati.
Enselin kaba me Hibrun akamin kamaghin me dibori, “Serafim.” Ezi men akam Godin akinafarimin
aven danganir vamiran iti. **6:3:** Akar Mogomem 4:8 **6:4:** Akar Mogomem 15:8 **6:5:**
Gumazir Dapaniba 6:22; 13:22; Jeremaia 1:6

⁶ Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir dakozimin itir avir mikiamin suiragha, mighegha na bagha izi. ⁷ Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam a ini, egha kamaghin na migei, "Ni oragh. Ki avir mikiar kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba gin amadagha, nin osimtizim adangi, ezi ni zue."

⁸ Ezi ki orazima, Ekiam kamaghin enselbar azangsis, "Ki tinaram amangam? Tina e bagh akam inigh mangi gumamazizibav kimam?"

Ezi ki ghaze, "Ni na amadaghti, ki mangam."

⁹ Ezi Ekiam akar kam Israelian gumamazizibar aningasa na mikemegha na amada:

"Ia zurara ganiva, egh deragh bizitamın ganighan kogham.

Ia uaghan zurara oraghıva, egh ia deragh bizitamın mingarim gifoghan kogham."

¹⁰ Egha a uaghan kamaghin mikeme:

"Ni gumamazizir kabav kimıva, men nighnizibar amighti, da pıriğh, egh men kuaribar amighti, me akam baraghan aghuagh, egh men damazibar amighti, me ganan iburagham.

Puvatightima, me ua bizitamın ganigh akam baregh an mingarim gifogham.

Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti, ki men arazir kuraba gin amadaghti, me ua deragham."

¹¹ Egha ki kamaghin an azara, "O Ekiam, ki ingangarir kam damu mangi man dughiamın tugham?"

Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze:

"Ni ingangarir kam damu, mamaghıra iki mangiti

nguibar ekiaba bar ikuvigham,

eghti nguazim ikuvighti,

dıpenıba pura mısevır kınıbar ikiam,

eghti gumamazıtaba uam a dar ikian kogham.

¹² Ki İkiavıra İtir God,

ki gumamazıba bar men ağıraghti, me bar uan nguıbam ategh saghon

mangegham,

eghti men kantri gumamazıtaba uam an ikian kogham.

¹³ Eghı gumamazızir vaghvazır taba nguazır kamin ikıvıra iki,

me uaghan gevegham.

Eghı kantrin gumamazıba bar kuavaremegham,

eghti gin nan gumamazızir bızir igiam otıvıgham,

matı temem me an okegha a gaborozı a isıgha gıvazı, ghuzır igıaba an otoghav aghui."

7

God Atrivim Ahas mıgıa ghaze, ni nıghnızır gavgavım iki gavgavıgh iki

¹ Dughıar kam, Usian otarım Jotam, ezi Jotam Ahasın afezıam. Ezi Ahas Jerusalemın aven, Judan atrıvımın itıma, mıdorozım oto. Resın, a Sırıan atrıvım, ezi Remalıan otarım Peka, a Israelıan atrıvım, anıng ghua Jerusalemıa ko mısoı. Egha anıng a inıan iburaghbırakı.

Ezi midorozim tighar Jerusalemın otivam, ² Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borim, a kamaghın oraki, "Siriabar midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazibar akuraghasa Israelin nguazimin izegha gifa." Ezi atrivim uan gumamaziziba ko, me bar puviram atiatia bar puv nisi, mati aminim temebagh ivai.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın Aisaia migei, "Ni uan otarim Searjasup inigh gua mangi Atrivim Ahas batoghsi, Mozir Dipar Pin Itimin daghurimin mavanang, dipar kam a uaghira Jerusalemın otifi. Egh gua mangi tuavir ekiar ghua iniba ruer danganimin boroghın iki, atrivim batogham.* ⁴ Ni kamaghın atrivim mikim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinimin migirigiaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir kamın atiatingan marki. Atrivir kamningin aningagharim mati avim kiran oveghangin mungeghasava ami, ezi migharimram otifi. ⁵ Guizbangira, Siriaba, ko Efraimin adarasi, ko Israelian atrivim, a Remalian otarim, me Judan Atrivim Ahas abinasa akam akiri. ⁶ Me kamaghın migia ghaze, me izi kantri Judan gumamaziziba ko misogh atiatim an gumamazizibar aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarim amiseveghti an atrivimin ikiam.†

⁷ "Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikemegha gifa:

"Bizir kam otoghan kogham.

Bar puvatigham.

⁸ Ia fo, Sirian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, an ziam Damaskus.

Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin nguibam gatavagha an gari.

Ia ganti, 65pln azeniba gıvaghti,

Israelian kantri, bighiregh egh bar gıvaghham.

⁹ E fo, Israelian kantrin faragha zuir nguibar ekiam, a Samaria.

Ezi Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamin atrivimin ikia a gatavagha an gari.

Kamaghın amizi, Ahas, ni oragh. Ia nighnızir gavgavim Godin ikian kogh, egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham."

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi. ¹¹ A kamaghın Ahas mikimasa Aisaia mikeme, "Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumamazizir Oveaghezibar Nguibamin ababanir tamın ganasa, o ababanir overiamin ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir manam, ni puram azaraghti God nin akagham."

¹² Ezi Ahas ghaze, "Ki mirakelin tamın gansi azangsighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua."

¹³ Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, "Ia Atrivim Devitin ovavir boriba, ia bar deraghvıram oragh! Ian araziba gumamazizibagh amima me bar ian amıra. Ia uaghan nan God, kamaghıram a damuti a ti ian amıragham, o? ¹⁴ Kamaghın, Ekiam ubı ababanir tam nin akagham. Ababanir kam kamakin. Amızir gumazitam ko akuızir puvatızim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darıgham."‡

* **7:3:** Hibrun akamin, ziam Searjasup an mingarim an mirara ghu, "Gumamazizir varazira uamategh izam." † **7:6:** E gumazir kamin ziam gifozir puvati, me kamaghın a dibori "Tabelin otarim." Fofozir gumaziba kamaghın nighnisi, a Sirian adarazir gumazir mam. **7:14:** Aisaia 9:6;

Matyu 1:23; Luk 1:31; 1:34 ‡ **7:14:** Hibrun akamin, ziam Emanuel, an mingarim kamaghın ghu, "God e ko iti."

15 “Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam, bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh dughiar kamin, a hani ko sis amam, daghem sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin dar ingari. §

16 “O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir kamningin atiati. Eghti aningn kantring bar ikuvigham, eghti aningn nguazimning pura ikiam. Dughiar kamin borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh a tighar dagh foghamin dughiamin bizir kaba otivam. 17 Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumazamiziba ko nin adarazi bagh dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza datirighin, osimtizir tam me batozir puvati. Ezi datirighin osimtizir bar kuram me bativam. Osimtizir kam a kamakin: Ikiavira Itir God, Asirian atrivimin amamangatighi, a Judaba bagh izam.

18 “Eghti dughiar kamin Ikiavira Itir God bobemin Isipian diaghtima, midorozir gumazir bar avirim, saghon mar Isipin Faneba bar dar suiabar ikegh, berezir bizir bar avirimin min izam. Egh an Asiriaba bobemin men diaghti me aparir okoruabar min izam. 19 Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izivagham. Me danganir moziba bar dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba bar dagh izivagham.

20 “Dughiar kamin, Ekiam Yufretisin Fanemin vongin Asirian atrivim inigham. An Ekiamin resan min otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarizibagh isam. A ian ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko mikarzir ariziba sara isam.

21 “Eghti dughiar kamin, apaniba izi ian bulmakauba ko sipsipav sogham. Eghti gumazitam bulmakaun vamira ko sipsipin pumuningra ikiti, 22 da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh damamin sisin ingaram. Eghti gumazamizir ikiavira itir varazira, me haniba ko sisbar amam.

23-24 “Dughiar kamin ian azeniba bar moghira ikuvigham. Datirighin wainin azeniba da wainin ikarizir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvagha dar ivezim 1,000 kina. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asiziba burisi, me uan barir piba sara mangam. 25 Datirighin gumazamiziba mighsiar dozibar dagheba opari. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh mighsiar dozir kaba bar, da avegham. Gumazamiziba dikonibar atiating egh me uam mangi azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam.”

8

Asiriaba misoghsi izi Damaskus ko Samarian bizir aghuiba okemegham

1 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Ni osirsi bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamin letan kinir kabar, ziar kam osirigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram a Inigh Mangi.’ Ni bar deraviram an osirigh, eghti

§ 7:15: Israelia gumazamiziba puvatizir danganimin ikiavira itir dughiamin, me dagher aviriba puvati. Egha me kamaghin oraki, Kenanin nguazim haniba ko oter eborir aviriba iti, egha me ghaze kar dagher bar aghuibara. Ni Ua Me Ini 3:8in gan. Egha me gin iza Kenanin nguazimin otivigha garima, hani ko oter eborim, aningra itir puvati, dagher guar aviriba uaghan iti. Kamaghin amizi, gumazir maba kamagh nighnisi, gumazir maba ghaze, borir kam dagher aghuibara damam, mati hani ko sis. Ezi gumazir maba ghaze, akar kamin mingarim bar igharavira iti. Me ghaze, azeniba bar dar dagheba bar ikuvigham. (Ni ves 21-25in gan.) Ezi dagher guar pumuning iti, hani ko oter eborir damamin o daghem sis, me oter eborimin an ingari.

gumazamiziba deraviram an ganiva a diponam. * 2 Egh akar ni osiramin kam gavgavim a daningisi, ni gumazir aghuir kamning inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarim Sekaraia, aning ganti, ni an osir.”

3 Ezi ki gin ghua uan amuim, a Godin akam inigha izir amizir mam, a koma akui. Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Me Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.’” 4 Borir kam tighar kamaghin fogh suam, kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir gumaziba izi Damaskusin nguibar ekiam ko Samarian nguibar ekiamin bizir aghuiba okemegh, mangi uan atrivim daningam. Ezi borir kam in ziamin mingarim kamakin, Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.”

Asirian atrivim Judaba dikabinasava ami, ezi God me ko iti

5 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei:

6 “Ki Ekiam, ki Jerusalemin boroghin itir dipam Siloan min iti, egha zurara aghumra ivemari.

Ezi Judan gumazamiziba kamaghin nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati.

Egha me Atrivim Resinin gavgavim ko Israelin atrivir kam in gavgavim ginighnigha,
atiatir bar ekiam men itima, agorogem me misozima aghariba men amira.

7-8 Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin Fanem damighti, an aperiam bar ekevegh danganiba bar da avaragham.

Dipam nguibaba bar da avaragh, Yufretisin Fanemin miriamin ikegh izi kantri Judan otogham,

egh dipam bar buigh iziv anang gumazimin firagharimin tugham.

Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim uan midorozir gumaziba ko men nedazim.

Ezi e fo, God e ko iti!

Egha deravira e geghuvam,

mati kuarazir avizir bar ekiamning itim, an aning onegha migha ghua en nguazim bar, deravira an gari.” ‡

9 Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumazamiziba.

Ia uari akuvagh misoghsi gan iki.

Eghti ian gavgavim bighirighti,

ia digavir kuram damigh puram onganim damuam.

10 God e ko iti.

Kamaghin amizi, bizir ia damuasa nighnizim,

ia a damuti, ian tuavim pirighti, bizir kam otoghan kogham.

Ia bizir aviribav mikimam,

eghti dar dagheba puvatigham. §

Aisaia uan adarazi ko me Godram atiating

* 8:1: Hibrun akam bizitamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. † 8:3: Gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim Aisaia, an amuim uaghan akam inigha izir amizir mam. ‡ 8:7-8: Hibrun akamin ziam Emanuel kamaghin ghu, “God e ko iti.” Aisaia 7:14in aven, Aisaia ghaze, boritam otoghti me ziam Emanuel a darigham. Aisaia ti borir kam ginighnigha ghaze, “Emanuel.” § 8:10: Hibrun akar kam Emanuel a kamakin, “God e ko iti,” a ziar kam ko magh ghu Emanuel. Ni Aisaia 7:13-15 ko 8:7-8in gan.

11 Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin na migei, "Ni gumazamizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki. 12 Gumazamiziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumazamiziba puviram atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki. 13 Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin Bar Zuezim, egha arazir aghuibara ami. Ia anariram atiatingiva an apengan iki. 14-15 A gumazamizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a dagiamin min Israelia ko Judan gumazamiziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalem gumazamiziba, an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kamin guam. Jerusalem gumazamiziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa iti."

Ekiam damuasa mikemezir biziba, Aisaia dar mizua iti

16 Nan suren gumazibar damazimin, Ikiavira Itir God na ganingizir akar kaba,

ki da osirigh, da righiva da ikegh kandelin gris anemighirigh,
uan ababanim isi kandelin gris datighi, da deraghvira ikiam.**

17 Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God damuasa mikemezir biziba,
ki puram a mizuam da bagh gan ikiam.

Ki fo, an akirim ragha Israelian gumazamizibagh asagha gifa,
egh a ua ragh men ganan kogham.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikivira ikiam.

18 Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin ikiava, borir kaba na ganingi. Ezi ki uan boriba ko an e atizi e Israelian gumazamiziba bagha, ababanimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin Arazibagh nighnigham.††

Godra uan gumazamiziba bizir aghuiba me ganidi

19 Eghti gumazamiziba ia mikimti, ia mangi gumazamizir oveaghuezibar duaba ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar migei. Ezi gumazamizir oveaghueziba, me nighniziba gumazamizir angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi, e tizim bagh aseba ko gumazamizir oveaghueziba da nighniziba iniasa ivemara me bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me uan God bagh mangi. 20 Me Godin Araziba ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim gifogh. Egh me kamaghin daghaman kogh, me mitarmemin averara ikiti, aminim me bagh tiraghan kogham, eghti me dughiar aghuitamin ganighan kogham.‡‡ 21 Puvati. Me bar

8:12: 1 Pita 3:14-15 **8:14-15:** 1 Pita 2:8 ** **8:16:** Aisaia akam osirigha ghaze, Gumazamiziba Godin akabar gin mangan koghti, God ghaze a bizir kabar amuti da otivam. Egha Aisaia akar kabar akinafarim righa, a savsuigha, kandelin gris isa tongiram a gati, egha a uan ababanim isa kandelin gris gisin ati, eghti gumazitam an akaba angaran kogham. Kamaghin amizi, bizir kaba gin otivighi, gumazamiziba an akinafarim akar irighizir kam kuigh akar an osiriziba dipon kamaghin guizin fogh suam, Aisaian akaba, da guizbangira. **8:17:** Hibru 2:13 **8:18:** Hibru 2:13 †† **8:18:** Aisaia Godin akam akunigha gifa. A datirighin aghumra iki ganti, God damuasa ifongezir bizibar amuam. Eghti gumazamiziba Aisaian ganiva egh an boribar ziabar mingaribagh nighnighiva, a me mikemezir akabagh nighnigham. Ni Aisaian boribar izibar mingaribagh fofoghsi, ni Aisaia 7:3 ko 8:3-4in gan. Ves 17-18in akar kam, "Israelin gumazamiziba," a kantri Israel ko kantri Judan gumazamizibav gei. ‡‡ **8:20:** Ves 19 ko 20in, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

dughiar kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba ikiti, mitiriaba men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven daruam. Mitiriam me damuti me atar, akar kurabar uan aseba ko atrivim mikimam. Me kogh overiamin ganiva, ²² vin nguazimin gan, egh me bar bizir aghuitamin ganighan kogham. Bar puvati. Me osimtiziba ko dughiar kuramra danganiba bar da gan ikiam, mati aminirbirim bar me avara. Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin tuaviba puvatigham.

9

Godin, gumazamiziba bar akueghsi, an atrivir aghuim me daningam

¹ Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me uam osemeghan kogham. Ia fo, Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin anababar nguibaba bar dagh asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti, tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim, ko Jordanin Fanemin dadarin vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim, danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba uaghan bar moghira, men dughiar kuraba da givaghti, me ziar ekiam iniam.*

² Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira.

³ Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh amizima, me bar aviraseme, Ni me gamizi, me bar akonge. Me nin damazimin bar akongezir arazir kam, mati me azenibar dagheba asia da bagha bar akonge. Egha mati midorozir gumaziba midorozim gamigha givagha, bizir me iniziba da tuiragha uari ganiga bar akonge.

⁴ Gumazamiziba bar akongezir bizim, a kamakin: Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba apiragharighizi moghin, datirighin men apanibar gavgaviba apiragharigha gifa. Guizbangira, apaniba faragha nin gumazamizibagh ativagha, me gamima, me mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim isa an tuem gatigha, ingangarim zuamiram a damuasa, a gaghora a misosi. Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba apiragharighizi, me ua nin gumazamiziba paza me gamir puvati.†

⁵ Guizbangira, midorozir gumaziba midorozir korotiar aghua ghua misoziba, avim bar dar isigham. Men dagarir asuaba ko men korotiar gumazibar ghuziba itiba, avim bar adar isigham.

Eghti osimtiziba bar givaghtima, dughiar aghuim otogham.

⁶ Bar guizbangira, otarir mam amebam e bagha a bate, a borir God e ganingizir mam.

9:1: Matyu 4:15 * **9:1:** Asiriaba izava kantri Israelin misogha, Sebulun ko Naptalin anababar nguibaba ko nguibar igharaziba ko Galilin Distrighin notin amadaghan itir nguaziba ini. Ni **2** Atriviba 15:29in gan. Kantrin kamin danganir kam, an ziar mam Gallli. **9:2:** Matyu 4:16; Luk 1:79; Efesus 5:8; 5:14 † **9:4:** Fomira Midiania paza Israelia gami, ezi Gideonin dafarimin Ikiavira Itir God men gavgaviba apiri. Ni Gumazir Dapaniba 6:1-6 ko 7:9-25in gan. **9:6:** Aisaia 7:14; Luk 2:11; Jon 3:16; Taitus 2:13

Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam,
mati gumazim dipenir akinir dafam uan dipizim gatigha aneteri.

Kar an ziaba,

Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba Anidim,
ko Godin Gavgaviba Bar Itim,
ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim,
ko Atrivir Dabirabir Aghuim ko Navir Amirizim Anidim.

⁷ Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin danganim inigh,
Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam.

Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam,
an ekiv mangivira ikiam.

Kamaghin midoroziba ua puvatighi,
gumazamiziba navir amirizimin ikia, deraghvira dapiagh iki mam-
aghira ikiam.

Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisigha,
Godin arazir aghuibara amuasavira iti.

A kamaghin damuti,

an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumazamiziba guizbangira bar
me gifonge,

kamaghin amizi, a bizir kam damighti an otoham.

Ikiavira Itir God Israelia gasighasiki

⁸ Ekiam mikemegha givagha ghaze,
a kantri Israel gasighasigham, kar Jekopin ovavir boriba.

Eghti dughiar kurar kam me batoghti,

⁹ Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba ko, Efraimin adarasi,
me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra bizir kamın me gami.

Egha me datirighin ghaze, me bar pin mar iti,
egha uarira uan ziaba fe.

Me kamaghin migei,

¹⁰ "Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki.
Ezi e da bagha naviba ikuvir pu, da pura biziba.

Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar gavgavibar ingaram.

Egh temer fikbar danganibar, temer sidan bar aghuiba oparam."

¹¹⁻¹² Ezi Ikiavira Itir God Israelian aningaghe,

kamaghin amizi, a men apanibar naviba fegha gifa, eghti me izi me
misogham.

An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe, me Atrivim Resinin adarasi.

Egha a uaghan aruem uaghiri naghin Filistiabar naviba fe.

Egha a uaghan Israelia misogh, me dikabinasa Atrivim Resinin apanibar
naviba fe.

Ekiam kamaghin amigha gifa,

ezi bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A izevir kuram isi me daningvira ikiam.

¹³ Ezi Israelian gumazamiziba navibagh irazir puvati.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, izevir bar kuram me ganingi,
ezi me uamategha a baghavira izir puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri Israel gasighasiki.

Guizbangira, an aruer vamiran Israelin dapanim ko puem atu.

- A dughiar vamira, a iruer dafarim ko ighurunim gighizazi aning iri.
- 15 Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir ziar ekiaba itibar ababanim.
Ezi puem, a gumazir akam inigha iziba, me akar ifavaribar gumazamiz-
ibagh anidiba, men ababanim.
- 16 Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko arazir aghuim men akazir puvati.
Kamaghin amizi, gumazamiziba okam nighnigha pura tintinibar ghue.
- 17 Gumazamizir kaba bar moghira God ategha arazir kurabagh ami.
Me bar akar kurabav gei.
Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me gasighasigham.
A gumazir igiatam ateghtima a ikian kogham.
- Egh an amizir paba oveaghueziba ko borir ameboghfeziaba oveaghuezibar
apangkuvighan kogham.
Ekiam kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivaghan
kogham.
Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam.‡
- 18 Gumazamizibar arazir kurabara me gasighasisi.
Mati avim benim ataghatariba ko ogher kurabar isia ghua, temer da-
faribagh irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi.
Ezi maburan migharim dikavigha ghuavanadi.
- 19 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar aningaghegha, nguazir kamin
ruaghatevibar itir gumazamiziba bar me gasighasiki.
A mati avim ruarir ekiamin isia bar a gasighasighizi moghin, bar me
gasighasisi.
Gumazamiziba uaghan vaghvaghera men nighnizibar gin ghua,
igharaz darazi dikabinasava ami.‡
- 20 Me gumazamizir igharazibar biziba, tintinibar da okimasa.
Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan kogham.
Me mati gumazim dagher aviriba apavira ikiava izivazir puvati.
Egha me uaghan arazir kamra, uan ikizibagh amua me gasighasisi.**
- 21 Manasen anabamin adarasi, Efraimin anabamin adarazi abinasa,
ezi Efraimia Manaseba abinasa.
Egha aning uaghan Judaba abinasa.
Kamaghin amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham,
eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.
Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

10

- 1-2 Iavzika! Ia gumazamizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham.
Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa
arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me
gasighasisi.
Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima,
nan gumazamizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa
izima,
ia guizin araziba ategha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabirima,
me bizir me iniamba isir puvati.
Egha arazir kamra, ia amizir paba oveaghuezibar biziba okiava,

9:17: Aisaia 5:25; Maika 7:2 ‡ 9:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § 9:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. *** 9:20: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

borir ameboghfeziaba oveaghuezibar biziba saram okei.

³ God ian arazir kurar ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighti, ia manmaghin damuam?

Dughiar kam, a kantrin saghon itimin gumaziba inigh iziti,
me aminir gavgavimin min izi ian bizibagh asighasighti, ia manmaghin damuam?

Ia ti ivegh mangi tina dama akurvazim iniam?

Ian ziar ekiam ko bizir avirir ia iniziba, ia ti managh dar arighti, da deraghvira ikiam?

Bar puvatigham!

⁴ Ia bizitam damuva avegham. Bar puvatigham.

Ian tarazi midorozimin arimighiregham.

Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam.

Ia osimtizir bar kurar kam gitaghan kogham.

Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da ia bativam,

eghti bizir kam an aningagharim agivaghan kogham.

Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

Asirian kantri ikuvigham

⁵ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

Asirian kantrin gumazamiziba, mezvika! Me bar ikuvigham.

Ki uan gumazamiziba puvira men atari.

Kamaghin ki datirighin ingangarim isi Asirian kantrin gumazamizibar aningti,

me nan aghorimin min otoghti,

gumazamizir nan navim gamima a ikuviziba,

me ivezir kuram me daningvira me gasighasigham.

⁶ Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir kam in bizibagh amua, na gamizi

ki bar men aningaghe.

Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti,

me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh,

egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti moghin me magiram.

Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh,

da inigh uan kantrin mangam.

⁷ Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati.

A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh,

da agivasa nighnisi.

⁸ A uabi fa kamaghin migia ghaze,

“Ki ghaze, ki kantrin aviribar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini.

Ezi atrivir ki abiraziba,

me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti.

⁹ Ki misogha nguibar ekiar kaba ini:

Kalno, Karkemis, Hamat,

Arpat, Samaria, ko Damaskus.

¹⁰ Ki kantrin aviriba abiragha fo,

men asebar marvir guar aviriba men iti.

Ezi men aser kaba, da tong men akurvazir puvati.

Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.

11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa.
Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.”

12 Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalemın nguibar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi izevir kuram Asirian atrivim daningam. 13 Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghın miġei:

“Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti.

Kamaghın amizi, nan gavgavim ko fozozimın, ki bizir kabagh ami.

Ki kantribar mitaghniaba akaragharigha gifa, ezi da bar nan apengan iti.

Egha bizir bar aghuir me akumakua arighiziba, ki da ini.

Ki bar gumazir gavgavim, kamaghın ki kantrin kabar atrivibagh afiragha,
me dikabini,
mati bulmakaun apurir ekiam misosi.

14 Nguazir kamin itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam,
ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimın, gumazim kuarazir
aroriaba isi moghin, nimira bar da ini.

Kuarazir amebaba ikia, nan gari puvati.

Mevzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir
puvati.

Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu.”

15 Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghın azaragha ghaze,
Sobiatam ti uabi fi kamaghın mikim suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimın gavgavim
gafira, a?

Puvati, nighnizir kam onгани.

Eghti son tam ti uabi fi suam,
a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem
pungizim gafira, a?

Puvati, nighnizir kam onгани.

Eghti itazitam ti uabi fi suam,
a uabi gumazitamin suiragh, a inigh misoghsi mangam, a?

Puvati. Nighnizir kaba, bar onгани.

16 Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti.

Egh a datirighın arimariar bar kuratam amadaghti,
an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam
agivagham.

Egh a uaghan avim damighti,
a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivagham.

17 Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim,
a Israelian gumazimizibar angazangarimın min iti.

Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh,
men kantri daboroghti, a isigham.

Egh dughiar vamiran, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti,
da bar isigham.

18 Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuir azenibar ingaramim
sara daboroghti,
da bar isigham.

Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba agivagham,
mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim bar magiri ameregh givagham.

¹⁹ Eghti Asirian kantrin temer vaghvazibara mitivighiv ikiti, borir iririvitam uaghan da mangan fogham.

Gumazamizir ikiavira itir varazira, uamategham

²⁰ Jekopin ovavir boriba, datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi nighnizir gavgavim an ikian kogham. Puvati. Dughiar izamimin, me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an ikiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin gin mangi uarir akurvaghsi, anarira mizuamam. ²¹ Gin, Jekopin ovavir boribar gumazamizir

ikiavira itir varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam.*
²² Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God uan arazir aghuimin gin mangiva ivezir kurar kam me daningam. Eghti gin men gumazamizir ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam. ²³ Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me daningasa mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham.

²⁴ Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ia nan gumazamizir Saionin nguibar ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men atiatingan marki. ²⁵ Nan navim ia bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir ian itim agivagh, egh raghrigh Asiriabagh asighasigham. ²⁶ Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki me misogham, mati ki fomira Midiania, Orepin Dagiamin boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha mati, ki fomiram Isipin kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar ikufi.† ²⁷ Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha, an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men arazir kam na gamima, nan navim puvira nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar kamin, ki Asiriabar gavgavim agivaghti, me uam osimtiziba ia daningan kogham."‡

Apaniba Jerusalemia misoghasa izi

²⁸ Apaniba Ain nguibar ekiam boroghin iza a gitagha, Mikronin nguibar ekiamin otivigha gifa.

Me uan dagheba ko biziba isa Mikmasin nguibar ekiamin da ariki. §

²⁹ Me uaghira daghurir dipamin faghafiagha, binigha ghuanaga, dimangan Geban nguibar ekiamin akui.

Raman nguibar ekiamin itir gumazamiziba bar atiatingi.

* **10:21:** Hibrun akamin akar kam, "Gumazamizir varazira uamategh izam," a mati Aisaian otarir mamin ziam. Ni Aisaia 7:3in gan. **10:22:** Rom 9:27 † **10:26:** Ni Gumazir Dapaniba 7:23-25in gan.

‡ **10:27:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. § **10:28:** Nguibar ekiar igharazir kaba da notin amadaghan Jerusalem boroghin iti, kamagh amizi, notin amadaghan itir apaniba Jerusalem gasighasighsi iziva, me faragh Ain nguibar ekiam ko nguibar ekiar kaba batogham, dar ziaba ves 28-32in iti.

Ezi, Gibeana nguibar ekiamin itir gumazamiziba, kar Atrivim Solin nguibar ekiam, me anetegha are.

³⁰ O Galimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia pamtemin dim. Ia Laisan nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia kuariba arighiva oragh.

Ia Anatotin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia ti akabagh asa.

³¹ Matmenan nguibam ko Gebimin nguibamin itir gumazamiziba, me uari mongasa danganiba buriava, aregha gifa.

³² Apaniba datirighin Nopin nguibar ekiamin otivigha gifa. Egha Saionin Mighsiamin amadaghan gara, uan dafariba apira, uan gavgaviba akakagha ghaze, me Jerusalem in nguibar ekiam gasighasighasa uari baraki.

³³ Ia oragh!

Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba dikabiragham.

Me datirighin temer ekiar ruaribar min iti, eghti a me okiti me iregham.

³⁴ Me mati Lebanonin temer aghuibar min mitivigha gavgavigha iti, egha mati temer dafar ruarir bar ruarir pizimin itibar min iti.

Egh a me gasighasigham, mati gumazim sobiam inigha temer ekiar kaba okiti da iregham.

11

Atrivir igiam, dabirabir aghuim me daningam

¹ Jesin ovavir boriba, mati temer povim me an okegha givazi, an dakam ikiavira iti.

Eghti gumazir mam otogham,

mati temer ghuzir igiam temer dakar kam in otogh mavanangam.*

² Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir kam gizivagh a ko iki, egh fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a daningam.

Eghti an atrivir gavgavimin ikiva,

deraghvira ingangarim damuamin fofozim ikiam.

Egh a deraghvira Ikiavira Itir God gifogh, an atiatingiva zurara an apengan ikiam.

³ Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir arazir kam a damuti, a bar akuegh mamaghira ikiam.

Egh kotiaba baraghamin dughiam,

a pura gumazimin ganganimin ganiva, a tuisighan kogham.

Egh a gumazamizir tintinimin migeir akaba, a pura da baragh da tuisighan kogham.

Bar puvatigham.

⁴ A kotin aven guizin arazir aghuimin gin mangi, onganarazibar migirigiba baragh, deraghvira me tuisigham.

A nguazir kam in itir gumazir uari abira aghumra itiba,

11:1: Aisaia 53:2; Jeremaia 23:5; Sekaria 3:8; Aposol 13:23; Akar Mogomem 5:5; 22:16 * **11:1:** Jesi, an Atrivim Devitin afeziam. (Ni 1 Samuel 16:10-13in gan.) Temer ghuzir igiar kam oto, a mati Devitin ikizimin otozir atrivir igiamin ababanim. **11:2:** Aisaia 61:1; Matyu 3:16; Jon 16:30; 2 Timoti 1:7 **11:4:** Aisaia 9:7; 49:2; Malakai 4:6; 2 Tesalonika 2:8

a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvagham.
 An akam me daningti, nguazir kamın gumazir kuraba, ivezir kuram iniam.
 A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram.

⁵ An arazir aghuim mati gumazim letin uabi amighiri,
 an an ikiti, a gumazamizibar ganam.
 Eghti an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim gumazimın
 evarim avara,
 an an ikiti, a uan ingangarim damuvıra ikiam.

⁶ Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh deraghvıra ikiam,
 eghti lepatba, da kaziar ekiabar mın gari, da memen nguziba ko
 dakuam.
 Eghti bulmakaun nguziba ko laionin igiaba daru egh uari inigh damam,
 eghti borir dozir mam men gan men aku men faragh mangam.

⁷ Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh damiti,
 men nguziba uari inigh dakuam.
 Eghti laionba bulmakaubar mın dadabar amam.

⁸ Eghti borir dozir oteba apavıra itiba,
 me kuruzir imeziba itibar mozibar boroghıra ikararangam.
 Eghti borir oteba ataghiziba,
 uan dafariba isi kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arigh, egh der-
 aghvıra ikiam.

⁹ Dughiar kamın, nguazimın itir gumazamiziba bar deraghvıra Ikiavıra Itir
 God gifogham.
 Eghti fofozir kam, nguazimın otevíba bar dagh izivagham,
 mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.
 Kamaghın amizi, God baghavıra itir mighsiamın itir gumazamiziba ko,
 gumazamizir igharaziba bar moghıra
 uari inigh deraghvıra ikiva,
 tav pazi tav damuan kogh, egh me gasighasighan kogham.

Judan gumazamizir ikiavıra itir varazıra, me uamategh izam

¹⁰ Eghti dughiar kamın, atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
 mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamın oto.
 Eghti gumazamiziba bar an ganti, a me bagh ababanimın mın ikiam.
 Eghti gumazir kamra, kantribar gumazamiziba a bagh izi a baghvıra ikiam.
 Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim,
 bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti, an angazangarim bar me gisir-
 agham.

¹¹ Egh gin ua izamin dughiamın, Ekiam uamategh uan agharim ghufegh
 uan gavgavim akagh, uan gumazamiziba inigh uamategh izi, men
 nguibabar me arigham. Kar gumazamizir ikiavıra itir varazıra, me kantri
 Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko, Hamat ko,
 Mediterenianın Ongarir Ekiamın arighatizibar ikiavıra itiba.

¹² Kantriba bar dar gumazamiziba gansi, Ekiam nir avizim ghufegh aba-
 banimın mın anesaragham,
 egh a Israelia ko, Judan gumazamizir apaniba inigha ghua kalabuz
 gatiziba, a ua me akuvagham.
 Me datirighin tintinibar ikia nguazir ruaghatevíba bar dar iti,
 eghti Ekiam ua me inigh izam.

- 13 Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham.
Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningagheghan kogham.
Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam.
- 14 Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko misogham.
Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumazamizibar bizir aghuiba iniam.
Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumazamiziba dikabiragh,
kantrin kaba gativaghti, me men apengan ikiam.
- 15-16 Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim damighti a bar dakegham.
Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighti a izam,
eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighti a daki mangi suvigham.
Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin min bar ekevegh aruegham,
eghti gumazamiziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan kogham.
Tuavim Israelia bagha kuiaghirizi me Isip ategha izezi moghin,
bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12

Ekiam minabir ighiam

- 1 Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam:
"O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe.
Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa,
ezi ni bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganidi.
Ezi datirighin nan navim deraghavira iti.
- 2 "Ta oragh! God nan akuragha ua na ini.
Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham.
Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti.
Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami."
- 3 Mozir dipam, gumazir kuariba piriba, anepa bar akonge.
Ezi kamaghira, God uan gumazamizibar akuragh ua me inighti, me bar akuegham.
- 4 Dughiar kamin ia kamagh mikimam:
- "E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a minabiva,
uarir akurvaghsi an dimam.
Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumazamiziba bar moghira me mikimiva,
an ziar ekiamin gun mikim.
- 5 Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir bar ekiar an amiziba bangin,
a bagh onger akabar amu an ziam fam!
Ia nguazir kamin gumazamiziba bar me mikim suam,
God ingangarir ekiabagh ami."

⁶ O Saionin Mighsiamin itir gumazamiziba, ia fo,
 Israelian Godin Bar Zuezim, a ian tongin ikia
 ingangarir ekiabagh amua, ziar bar ekiam iti.
 Kamaghin amizi, ia pamten dimiva arang
 bar akuegh onger akabar amu.

Aisaia, Godin akamin, gun kantrin mabav gei

13

(Sapta 13--23)

God kantri Babilon gasighasigham

¹ God kantri Babilon gasighasighasa, kamaghin, a irebamin min garir
 bizimin aven, akam isa Emosin otarim, Aisaia ganangi. ² A kamaghin migei:

“Ni nan nir avizir pin itim isi ababanimin min temeba puvatizir mighsiar
 mamin a kuasagh,
 eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam.
 Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi.

Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonin itir gumazir aruar uan ziaba
 feba, tiar akar ekiabar amadaghan men akagh,
 egh me amadaghti, me mangi me ko misogh.

³ Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi,
 egha ki uabi uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevegha,
 men diazi, me ize.

Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram
 me daningam.

Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti,
 egha Babilon misoghasa bar akonge.”

⁴ Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh,
 kar gumazir bar aviribar niginim.

Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa.
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 misoghasa uan midorozir gumaziba akufa.

⁵ Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize,
 egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba.
 A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti,

me nguazir kamin itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham.*

⁶ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.
 Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang.

Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim,
 dughiar bar kuram amadaghti a izam.

⁷ Bizir kam bangin, gumazamizibar aghariba bar men amiraghti,
 men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam.

⁸ Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham,
 mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam.

13:1: Aisaia 47:1-15; Jeremaia 50:1-51:64 * **13:5:** Gumazir maba kamagh nighnisi, Hibrun
 akam, a “Nguazir kamin itir kantriba bar,” a dav geir puvati. Me ghaze, Hibrun akam kamaghin migei,
 “Kantrin kamra nguibaba bar an iti.” **13:6:** Joel 1:15 **13:8:** Onger Akaba 48:6; Aisaia 21:3

Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam,
me mizazir bar ekiam isi.
Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin,
me bar atiatigham.

⁹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi,
kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir
dughiam,
egh nguazir kamin itir ruaghateviba bar dagh asighasighiva,
gumazamizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham.
¹⁰ Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham.
Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham,
eghti iakinimin angazangarim puvatigham.

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Gumazamizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa,
kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham.
Gumazamizir igharaz darazi paza me gamua uari feba,
ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham.

¹² Gumazamizir bar avirim arighiregham, eghti ki vaghvaziba ateghti, me
ikiam.
Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin,
ni me burian asaghasegham.

¹³ Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
uan aningagharir bar dafam sara izam.
Egh ki overiam ko nguazim damighti, aning nigham,
eghti nguazim isivagh uan danganim ategham.”

¹⁴ Dughiar kamin, gumazamiziba bar puviram atiatingiva aregham,
mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima,
an arav ghuzi moghin, me arimangegham.
Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui
moghin,
me tintinibar ari uamategh pura uan nguibabar mangam.

¹⁵ Eghti gumazir manam, apaniba an suira,
me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham.

¹⁶ Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva,
eghti amebaba ko afeziaba ganvira ikiti,
me boriba isi dagiaba itir nguazim gapizti, me arimighiram.
Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva,
men amuibar suigh, me abin arazir kurabar me damuam.

¹⁷ Ikiavira Itir God ua ghaze,
“Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi.
Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati.

¹⁸ Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi.
Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham.
Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apanguvighan kogham.”

¹⁹ E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiar mabagh afira.

Babilonian gumazamiziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge.
 Eghti God Sodom ko Gomora gasighasighizi moghin,
 a Babilon gasighasigham.
²⁰ Gumazitam ua nguibar kamın ikian kogham.
 Eghti uaghan Arebian gumaziba izi uan averpenitam danganir kamın anesaraghan kogham.
 Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti,
 da danganir kamın iriv iki avughsan kogham.
²¹ Nguibar kam pura danganir kinim gavaghti, asızir atiaba iziva an ikiam.
 Eghti dimagarimın, kuaraziba dipenibar ikiam.
 Eghti poneba uaghan ikiti,
 memen atiaba uari akun nguibar ekiamın mangi izegh damuam.
²² Eghti, atrivir dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba,
 afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam.
 Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam,
 a roghira izegha gifa.

14

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba ua me iniam

¹ Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin ovavir boribar apangkuvigham. A ua bagh Israelia misevegham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi me ko iki, men gumazamizibagh avagham. ² Guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Israelia inigh men aku uamategh Israelian nguazimin izam, kar Ikiavira Itir Godın nguazim. Eghti Israelia, gumazamizir kabar amuti, me pura Israelian ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Fomira Israelia kalabus gatizir darasi, me datirighin, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomira Israelia dikabiragha paza me gami, me datirighin Israelian apengan ikiti, me me gativagham.

Atrivir bar gavgavir irizimin ighiam

³ Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mızazim ko dughiar kuram agıvaghti, ia deravira ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men ingangarir mitiabagh ami, eghti osımtızir kam, datirighin gıvagham. ⁴⁻⁵ Eghti Ikiavira Itir God kamaghın damıghti, ia Babilonın atrivim gınıghnıgh ıghıar dıbovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakın:

“Maia! Ia ganıgh, atrivir gavgavım irıgha gıfa.

Manmaghın amızı, atrivir puvıra atara uan zıam fer kaba iri?

Ikiavira Itir Godra,

paza gumazıbagh amır gumazır kurar kabar gavgavım agıfa.

⁶ Atrivir kaba pura gumazamizıbar anıngaghegha paza me gamı.

Egha me arazır kurabar kantrin ıgharazıbagh amua, me gasıghasıghan avughsir puvatı.

Me dughıaba bar, kantrin ıgharazıbar atara

osımtızır kuraba me ganıga me gatıfa.

⁷ “Ezi datirighın nguazır kamın ruaghatevıba bar, avughsa navır amırızımın itı.

Dar gumazamizıba bar akuegha ıghıabagh amı.

- 8 “Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir temer painba ko, temer sidaba, oregha fo,
 Babilonin atrivim aremegha gifa.
 Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge.
 Me ti ghaze, ‘Gumazitam ua iziva e okan kogham. Bar dera!’
- 9 “Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin, me ni iniasa bar akuegha biziba akira iti.
 Danganir kam ti kamaghin migia ghaze,
 Ia gumazir aruaba, dikav.
 Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba ataghiragh.
 Ia bar izi gumazir izir kam batogh.
- 10 Me bar moghira ni dipov migirigiar kamin ni damuam,
 ‘Maia, e kamaghin nighnisi,
 nin gavgavim ti bar en gavgavim gafira.
 Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi ni en min iti.
 Ni gavgaviba puvati.’
- 11 “Ni fomira kurkazir aghuibar uabin kurtima, gumazamiziba gitaba misogha,
 ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe.
 Ezi datirighin, ni Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itima, nguazimin apiziba nin dakozim gavagham.
 Eghti ni me gisin dakuam.
 Eghti kuruzir muziariba blanketin inimin min ni avaragham.
- 12 “Ni fomira ziar bar ekiam ike.
 Gumazamizibar damazimin, ni mati mizarazibar anadir mikovezir overiamin ikia isimin min iti.
 Ezi noka, ni datirighin irigha gifa.
 Ni fomira midorozir gumazir gavgavim itim.
 Ni kantrin aviriba agevir gumazim.
- 13 Ni ti kamaghin nighnisi,
 ‘Ki mikovezibagh afiragh, bar pin mar overiamin mavanabogham.
 Egh ki uan atrivir dabirabim isi,
 Godin mikovezibagh isin bar pin mar anefagham.
 Egh ki uaghan izi, notin amadaghan itir mighsiar aseba iza uari akuvi naghin,
 a gisin bar pin mar daperaghiv ikiam.
- 14 Ki ghuariabagh isin bar pin mar ghuanabogh,
 Godin Bar Pin Itimin min ikiam.’
- 15 “Ezi noka, ni irigha gifa,
 ni bar vin mar magiri Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin iki,
 egh ni bar apengan ikiam.
- 16 Egh nguibar kamin, oveaghuezir gumazamiziba nin apigh bar digavir kuram damigham.
 Egh me dikiravira nin gan kamaghin azaragham,
 ‘Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivavazima,
 kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nisi, guisi?’
- 17 Gumazir kamra ti, nguibar ekiabagh asighasighava, nguazim gamima,
 a nguazir kinimin oto?

Gumazir kamra ti, kalabuziam gatizir gumazamizibar apangkuvizir pu-
vatigha, me ataghizi,
me uamategha uan nguibabar ghuzir puvati?
Are, gumazir kamra!

18 “Atrivir igharaziba over dughiamin, gumazamiziba bar deravira men
kuabagh amua,
mozir bar aghuibar me afi.

19 Ezi ni puvati.
Nin kuam mati, gumazim temer aguam kurasa an anetugha anekunizi
moghin,
me nin kuam akunizima a mozim giraghu.

Nin kuam tuavimin gumazir midorozimin ovengezibar kuabar
pozimin apengan iti.

Ezi gumazamiziba a dika ivemara mangi izegh gami.
Men duaba bar moghira,
gumazir ovegha givazibar mozim, bar vin mar magiram.

20 Ni uan kantri gasighasigha,
uan gumazamiziba misoghezi, me ariaghire.
Kamaghin amizi, me atrivir igharazibar min deravira nin kuam akirigh,
anefaghan kogham.

Atrivir kurar kamin boriba,
nguazir kamin bar givaghti, bar deragham.

21 Kamaghin, an boriba, ia bar da inigh izi,
egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsi,
me misoghti me arighiregh.

Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimin otogh, ua kantribar ganan kogham.
Egh ua nguazir kamin danganiba bar dar mangi
nguibar ekiabar ingaran kogham.”

Ikiavira Itir God

Babilonia gasighasigham

22 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghiva,
me gasighasigh bar me agivagham.

Ki men tav ateghtima a ikian kogham.

Bar puvati.

Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham.

23 Ki mati amizim uan bizimin mineziba avi moghin,
ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anegivagham.

Ki Babilon damighi, mughurir kuram itir beghneazim bar anevaragham.
Eghti asizir atiaba an ikiam.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God,

Asiriabagh asighasigham

24 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam
gami:

“Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim,
ki a damuam.

25 Asiriaba nan nguazim in iza, nan gumazamizibagh amizi,
me osimtizir bar ekiam ateri.
Asiriaba pamtem in Israelia abirima, me puvira ingari,
mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha,
anebirima, a ingari.
Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti,
ki me dikabin bar me righirigham.
Egh osimtizir ekiar Israelia aterir kam,
ki bar anegivagham.”

26 Nguazir kam in itir kantrin gavgaviba,
Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa.
Kamagh in amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara
iti.
27 Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, kamagh in damuasa nighnigha gifa,
ezi tina an anogoregham?
A uan agharim ghufegha gifa,
eghti tav an agharim medagh magiran iburagham.

*Ikiavira Itir God
Filistiabagh asighasigham*

28 Atrivim Ahas aremezi azenim in, Ikiavira Itir God akar mam aning i.
Akar kam kamakin:

29 “Ia Filistian gumazamiziba, ia oragh.
Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam
bagh bar akongan marki.
Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam.
Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti,
an aviziba iki, egh mighi mangi izegh damuam.*
30 Gumazamizir onganarazibagh amiba, me deravira ikiam.
Gumazamizir biziba puvatiziba, me navir amirizim iniam.
Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar bar ruarim amadaghti, a izam.
Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir varazira damuti,
me bar mitiriam bangin arighiri bar gevvegham.

31 “Ia Filistian nguibar ekiaba ko, gumazamizir men itiba,
ia bar moghiram atiatingiva, nighiva akong puv aziva, pamtem in dim
gan,
midorozir gumazir bar bizir dafam, not in amadaghan ikegha izi.
Me izima, mati avir miturim men girakirangin otifi.
Midorozir gumazir kaba, me midorozir gumazir bar gavgaviba,
ezi, men tav uabira gin izir puvati, me bar moghira uari inigha izi.”

32 E Israelia, e ganti, Filistian abuir gumaziba izi uarir akurvaghsi en
azangsighti,
e manmaghin men akam ikarvagham?
E kamagh in men akam ikarvagham,

14:28: 2 Atriviba 16:20; 2 Eghaghaniba 28:27

14:29: Jeremaia 47:1-7; Ezekiel 25:15-17; Joel

3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7

* 14:29: Fozozir gumazir maba ghaze, Asirian

atrivir mam aremezir dughiamin, God in akam inigha izir gumazim Aisaia, ti akar kam akuri. An akar
isin zuir kamin kamagh in migei, atrivir igharaziba atrivir kamin danganim iniam, eghti men arazir
osimtizim kantrin igharazibagh aningamim bar ekevegham, egh atrivir kamin arazibagh afiragham.

“Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ingarigha a gamizi a tugha gavgafi.
Ezi an gumazamiziba osimtizer ekiaba me bativir dughiabar,
me a bagh mangi an aven modogh deravira ikiam.”

15

Ikiavira Itir God Moapia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kantri Moap ginighnigha akar kam aningi:

Apaniba dimagarimin iza kantri Moapin otogha,

Arin nguibar ekiam gasighasisi.

Me ghua Kirin nguibar ekiam gasighasighizi,

Moapin kantri datirighin bar ikufi.

² Kamaghin amizi, Dibonin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, mighsiabar
ghuavanabogha,

asebar ziaba fer danganibar aziava ara iti.

Moapia bar fo, Nebon nguibar ekiam ko, Medeban nguibar ekiam bar
ikuvizima,

kamaghin me aningin apangkuvigha azi.

Me bar aning bagha osemegha,

uan dapanir ariziba ko, ghuamasizir arizibagh ise.

³ Egha azir korotiaba aghuigha,

nguibar ekiabar tuavibagh arui.

Marazi uan dipenibar avughsamin danganibar iti,

ezi marazi uari akuva itir danganibar iti,

Me bar puv azima, temeriba men damazibar izaghira,

egha uaghira nguazim giri.

⁴ Hesbonin nguibar ekiam ko, Elealen nguibar ekiamin itir gumazamiziba,
me uaghan bar puviram azi,

ezi Jahasin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, men azir akaba
barasi.

Ezi midorozir gumazir gavgaviba uaghan osemegha ara dei.

Guizbangira, Moapian gavgavim bar gifa.

⁵ Mevzika! Ki uaghan Moapian apangkuvigha, me bagha azi.

Ki garima, me uan nguibam ategha, ara ivemara

Soarin nguibar ekiam ko, Eklat Selisian nguibar ekiamin zui.

Me aziavira ghua Luhitin nguibar ekiamin tuavimin ghuavanadi.

Egha me uan osimtizer ekiam ginighnigha pamtem aziava ara

Horonaimin nguibar ekiamin tuavimin zui.

Ezi men ararem bar ekefe.

⁶ Me fo, Nimrimin dipam bar masingizi, an apinimin itir oghevseviba uaghan
masingi.

Me ghaze, Danganir kam, oghevseviba ko, temeba ti uam an aghungan
koghama.

⁷ Ezi Moapia uan nguibamin ikiava,

uari bagh akumakumizir bizir aghuiba, me da saram ari.

Me kantri Moap ategha, Temeba Itir Danganir Zarir tuavimin zui.

⁸⁻⁹ Bar guizbangira, me uarir akurvaghamin ararem bar ekevegaha
men kantrin danganiba bar dar ghu.

Eklamin nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko,

kantri Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumazamiziba, men ararem baraki.

Guizbangira, Moopian ghuzim Dimonin dipam gizifa.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,

A uam puv Moapia damigham.

Moopian arav ghueziba ko, kantri Moapin ikiavira itir varazira,

a laionin bar kuram mikemeghti, a izi bar me gasighasigham.*

16

¹ O Moapin atrivim, e Moopian gumazamiziba ara iza Idomin nguibar ekiam Selan iti.

Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam.

Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumazamiziba dar ganigh fogh suam, e uam dagiaba takisin min me daningam.

Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba,

me gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalem otivigham.

Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami.

² Egh me kamaghin Judan gumazamizibav mikim,

Apaniba en nguibabar en agirazi,

e ara ghua Arnonin Fanemin miriamin ikia, deragha itir puvati.

E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregha

pura tintinibar ruarimin aven arui moghin, e ara pura tintinibar arui.

³ Ezi, e kamagsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh.

E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh.

E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam.

En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti.

Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighti, me izi pazi e damuan marki.

⁴ E uari, e Moopian gumazamizir aragharuiba, ia e ateghti,

e izi ian tongin ian nguazimin ikiam.

Eghti ia en ganiva e mueghti,

en apaniba e gasighasighan kogham!

“E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti,

en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh,

⁵ eghti danganir kamin, atrivir mam otogham.

A Devitin ovavir boribar gumazir mam.

Egh a uan gumazamiziba bar men apanguvigh,

egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam.

A uan gumazamizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham.

Egh a zurara arazir aghuibar amusi gavgavigham.”

* 15:8-9: Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

6 Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uariv gei,
 “E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa.
 Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiar guar aviribagh ami.
 Me ghaze, me uarira ikia, gumazamizir igharazibagh afragha, me dipofi.
 E fo, Moapia me gumazamizir ifariba.
 E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham.

7 “Kamaghin amizi, e Moapian gumazamiziba ateghti,
 me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam.
 Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia,
 wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba api.
 Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa,
 kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha,
 bar uarir apangkuvighav arai.
 Mevzika!

Gumazamiziba bar men apangkuvigh me bagh aziam.
 8 Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman
 nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha,
 dar apangkuvavira iti.
 Kantrin igharazivar atriviba fomira,
 wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge.
 Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar ongani.
 Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha ikuvigha gifa.
 Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike,
 da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegha,
 ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi
 naghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin tu.
 Egha maghira ghua Amangsizim Itir Dipar Akarem girigha
 ghua vongin aruem uaghiri naghin tu.

9 “Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi.
 Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamn-
 ing gisin iri.
 Ki fo, ia bar ikuvigha gifa,
 kamaghin amizi, lan gumazamiziba wainin azenibar mangi,
 wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dim ivemar mangigh
 izegh damuan kogham.

10 Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be,
 ezi gumazamiziba da kuarir dughiamin, me bar akonge.
 Ezi datirighin bar akongezir arazir dimdiar kam gifa, ezi gumazamiziba ua
 bar akongeghamin ighiabagh amir puvati.
 Ezi gumazamiziba uam wainin itarir ekiamin, wainin oviziba mirmirir
 puvati.
 Ikiavira Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dimdiar
 kam agifa.

11 Kamaghin amizi, ki Moapia ko, Kirheresin nguibar ekiamin gumazamiziba
 bagha nan navim bar oseme.
 Gumazimin navim bar osemegha gita misogha ighiar amirizibagh ami
 moghin, nan navim bar oseme.

12 Moapian gumazamiziba uan asebar ziaba fasa mighsiabar ghuvanega,
 dar dipenibar aven dar dei.
 Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi.

Ezi men arazir kam tong men akurvazir puvati.”

¹³ Moapia ikuvighamin migirigiar kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha gifa. ¹⁴ Egħa Ikiavira Itir God datirighin ua kamaghin migei, “Moapia uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar arueba ki vaghvagħa, bar deraghavira da medi. Ezi namba 3in azenimin, ki mikemezi mogħin ki bizir kabar amuam. Moapin ziam datirighin bar pin iti, egh a gin bar givagħam. Gumamazizir bar avirim datirighin kantri Moapin iti, egħti men kantri ikuvamin dughiamin, gumamazizir varazira an ikiva gavgaviba puvatigham.”

17

Ikiavira Itir God, kantri Siria ko Israelia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God Damaskusin nguibar ekiam ikuvighasa akar kam aning. A kamaghin migei:

“Ta oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasighasigham, egħti a bizir kuraba akurir danganir pozimin otogham.

² Gumamazitaba uam Aroerin Distriġhin nguibabar ikian kogham. Egħti an nguibaba, pura sipsipbar danganibagh avagħam. Egħti a ua dar amuti, da atiatingamin gumaziba puvatigham, kamaghin amizi, sipsipin kaba deravira ikiam.

³ Apaniba, kantri Israelin nguibar gavgavibagh asighasigh, egh uaghan Damaskusin gumamazizibagh gativagħam. Datirighin kantri Israel ko Siria, aning ziar ekiamning itima, gumamazizir avirim aningin iti. Egħti kantrin kamning bar ikuvighiti, gumamazizir varazira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegħa gifa.”

⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Dughiar kamın, Jekopin ovavir boribar ziar ekiam givagħam. Men bizir aghuir bar aviriba ko, gumamazizir bar avirim givagħam, egħti men kantri biziba bar puvatigh pura ikiam. Egħa mati arimariam gumazir gavgavir dafam batozi, a bar agharim gura.

⁵ Israelia datirighin bar avirasemegħa, mati witba Refaimin danganir zarimin bar puviram otifi. Egħti apaniba me gasighasigh givaghamin dughiamin, me bar avirasemegħan kogham, mati me azenimin witba akoregħa givazi, witin vaghvaziba mitivighav iti.

⁶ Egħa me mati, temer oliv, gumazim aghorim inigha a misogħa olivin ovizir aviriba ini, ezi datirighin olivin ovizir puningra an ghuamin itima, ovizir vaghvaziba an aguabar iti.

Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegħa gifa.”

⁷ Dughiar kamın, gumamaziziba navibagh iragh, Israelin Godin ziam fi nighnizir gavgavim an ikiam,

a Godin men ingarizim,
a Israelian Godin Bar Zuezim.

⁸ Egh me uamategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh mangan kogh,
egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh,
egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan
koghham.

Egh pauran mughuriar aghuim zuim isi
aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar uam a tuan koghham.

Me uari uan dafaribar ingarigha asebar ziaba fer bizir kaba,
me bar da agivaghham.

⁹ God Israel gasighasighamin dughiar kamın, men nguibar ekiar gavgav-
iba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamın fomıra ikezir darazir
nguibabar mın ganam. Israelia fomıra misoghasa izima, me uan nguibaba
ategha are, ezi nguibar ekiar kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim ada
avara.*

¹⁰⁻¹¹ O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a ginighnizir puvati.
Dughiar kurabar, a mati dagiar bar ekiam,
ia ghua an aven uari moga deravira iti.

Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir puvati.
Ia igharaz darazir asebar ziaba fava,
ia ghaze, aser kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam.

Egh ia mizaziba ko arimariaba iki bar ikuvigh deragh ikian kogh,
egh uamategh deraghamin tuaviba puvatigham.

Mati ia wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari,
da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge.

Ezi ia dar dagheba inighan koghham. Puvati.
Wainin ikarizir kaba misighti, azenim bar ikuvigham.

God kantrin gavgaviba dikabira

¹² Ia niginir ekiar kam baragh!
Kar kantrin aviribar midorozir gumaziba uari akuvir niginim.
Men niginim mati, ongarim pamtem iza
dadarimin dipiraghira tingazi.

¹³ Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi.
Eghti God men atariva pamtem me mikemeghti,
me uamategh ari uan nguibabar mangam.
God men agiraghti, me pura mangam,
mati aminim mighsiabar dikavigha,
raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui,
egha mati aminir dafam pamtem iza,
nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi.

¹⁴ Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima,
gumazamiziba bar atiatingi.
Egha mizarazibar me itir puvati.
God, arazir kamın, en apanibar tuaviba apirima,
me iza pazav e gamua,
en biziba okeir puvati.

* 17:9: Vezin kam, Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

18

Ikiavira Itir God, akam Itiopian kantrin iti

- ¹ Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumazamiziba, mevzika!
Nguazir kamın apizir avırıba an ikia, migha mangin izegh gami.
- ² Me uan abuir gumaziba amadima,
me ighurunıba inıgha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailın
Fanemın uaghiri.
- Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamıra zuir gumaziba,
ia uamategh uan kantrin gavgavımın mangi, kantrin dipar avırıba itim.
Kantrin kamın itir gumazamiziba, me bar ruarigha, mıkarzıba bar dera.
Ezi ian kantrin kam, midorozımın ziar ekiam iti,
ezi kantrin igharazıba bar an atiatingi.
- ³ Ia gumazamizir nguazir kamın ruaghatevim bar an itıba, ia bar oragh.
Ia ganti, me ababanıtam mighsiabar a kuazaghti, ia deravıram an gan.
Egh ia oraghti me sighatam gıvıtı,
ia kuarıba arıgh deragh a baragh.
- ⁴ Ikiavira Itir God kamaghın na mikeme,
“Ki uan Nguıbamın ikiava, gumazamizıbar arazıbar gara,
puram aghumra ikia men gari.
Egha ki me gasıghasıghasa navım dikavir puvati.
Ki me mızua pura nımıra iti,
mati aruem nguazım gısirazıma, an fefem ghuavanadı.
Egha ki mati dagheba inıamın dughıam roghıra izıma,
ghuarıaba dımagarıbar iza azenıbagh iri moghın,
ki nımıra ikia me mızuavıra iti.”
- ⁵ Guızbangıra, kantrin kam bar gavgafi,
mati wainın ikarızım deravıram otogha, an akımarıba otıvıgha irezi,
wainın ovızıba kiran oveghangın anıam.
Gumazım anıngaghegha wainın ovızır ghuarıba itir aguam atuzı a irızı
moghın,
God kantrin kam gasıghasıgham.*
- ⁶ Ikiavira Itir God apanıba amadaghti,
me izi kantrin kam bar a gasıghasıgham,
eghti kantrin kamın midorozır gumazıbar kuaba pura tintınıbar
nguazım gıreghıv ikiam.
Eghti kuarazır ısaba ko, ruarımın itir asızır atıaba izi men kuabar amam.
Aruemın dughıamın, ısaba izi dar amıtı,
orangtızımın dughıamın, ruarımın itir asızır atıaba izi kuar kabar
amam.
- ⁷ Dughıar kamın, Itiopian kantrin gumazamizıba bızır bar aghuıba inıgh
mangı
Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itım danıngam.
A kantrin gavgavım. A kantrin dipar bar avırıba itim.
Kantrin kamın itir gumazamizıba bar ruarigha, mıkarzıba bar dera.
Egha kantrin kam, midorozımın ziar ekiam iti, ezi kantrin igharazıba
bar an atiatingi.
Eghti me uan bızır aghuıba inıgh izi Saionın Mıghsıamın izam.
Ikiavira Itir God, ua bagha danganıır kam amısefe,

18:1: Sefanaia 2:12 * **18:5:** Gumazır maba kamagh nıghnısi, vezın kam kantri Itiopian mıgei.
Ezi gumazır ıgharazıba ghaze, a kantri Asırıan mıgei.

eghti gumazamiziba an izi, an ziam fam.

19

Ikiavira Itir God Isipia gasighasigham

¹ Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God akar kam me bagha an aningi.

“*Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam gisin aperaghav ikia,
ivegha akigha Isipin kantrin izi.
A izi otoghamin dughlamın, Isipian aseba, bar puvıra nighti,
Isipian gumazamiziba bar puvıram atiatingıva,
gavgavıba amıragh magırıgh bar gıvıgham.*”

² Egha Ikiavira Itir God kamaghın mıgei,
“*Kı Isipian navıbagh inıvtı, me uarıra uariv sogham.
Aveghbuaba uarıra uariv soghtıma,
namakaba uarıra uariv sogham.
Isipian nguıbar ekiaba uarıra uariv soghtıma,
provınsba uaghan uarıra uariv sogham.*

³ *Kı Isipia damıghtı men gavgavım gıvaghtı,
me okam nıghnıghıva,
bizır me damuasa nıghnızıba, me dar amuan kogham.
Egh me uan asebar azangtı, da ti men akurvaghım.
Egh me mangı, gumazır oveaghuezıbar duabar azangsigham,
me bizır manam damuam.
Me imezıbagh amır gumazıba ko kukunır gumazıbar nıghnızıbagh
foghsı
men azangsigham.*

⁴ *Kı Isipia isıva, atrıvır kuratamın agharım datıghtı,
a men ganam.
A gumazır bar anıngaghezım,
a men gan, deragh me damuan kogham.
Kı Ekıam, kı Ikiavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım,
kı mikemegha gıfa.”*

⁵ *Eghtı Nailın Fanem bar dakegh magırıtı,
nguazım otogh bar mısingıghım.*

⁶ *Daghurır dipar izava Nailın Fanem gınvıvızıba,
aghumra daka uaghirıma, mughurıar kuram otıfı.
Eghtıma ogheba ko ıghurunır dipamın itıba bar mısingıghım.*

⁷ *Eghtı me fanemın mırıam ko an akamın boroghın oparızır dagheba
mısingtı,
amınım vang bar da inıgh mangıghım.*

⁸ *Eghtı gumazır Nailın Fanemın osırıba isıba,
uam osırıbar guan kogh, uan ıver ekiaba akunıva osırıba inıan kogham.
Kamaghın amızı, men navıba bar osemeghtı,
me azıva arangam.*

⁹ *Eghtı korotıabar ingarır bizıba
uam otıvan kogham.*

*Eghtı gumazır inıba nuavıba ko amızır korotıaba isaıba,
me bar amıragh, bar osemegh puvıram azıam.*

¹⁰ *Eghtı Isipian gumazır dapanıba bar ikuvıghtı,*

dagiaba bagha ingarir gumazamiziba,
men navir averiaba bar me basemegham.*

- 11 Soanın nguibamin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba.
Ezi gumazir nighnizir aghuiba Isipin atrivim ganidiba, me migirigiar kuraba a ganidi.
Fofozir gumazir kaba vaghvagha atiatir puvatigha kamaghin Isipian atrivim gifara uari fa migia ghaze,
“Ki fofozir gumazibar gin zuir suren gumazibar mav.
Ki fomira itir atrivibar ovavir borimra!”
- 12 Egha me managh uan fofoziba moegha,
Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Isipia damuamin bizibar gun ni mikemezir puvati?
Bar puvati.
- 13 Soanın nguibam ko, Memfisin nguibar ekiam, aningin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba.
Ezi Isipian gumazamizibar gumazir dapanir ekiaba, me uaghan deragha kantrin garir puvati.
- 14 Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian nighnizim gasighasigha gifa.
Bizir kam bangin, Isipia amir biziba, bar ikuvigha ghua,
mati wainin dipar onganim amezir gumazim uan mimizim dikaragha, atam irighal.
- 15 Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a deragh ikian kogham.
Gumazir ekiam o pura gumazir kinim,
a bizitam damuan kogham.

Ikiavira Itir God Isipia ivezir kuram me daningti, me navibagh iragham

16 Gin izamin dughiamin, Isipia kamaghin osimtiziba ateriva, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi uan agharim ghufeghti, me amizibar min bar atiatigh nigham. 17 Egh dughiar kamin, Isipian gumazamiziba oraghti, me kantri Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiating nigham.

18 Dughiar kamin, Isipian gumazamizir an Splan nguibar ekiabar itiba, me Hibrun akam mikimam. Egh nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apengan ikiam. Nguibar ekiar kabar mam, me ziar kam a darigham, “Aruemın Nguibar Ekiam.”†

19 Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin mitaghniamin, Ikiavira Itir God baghvira itir dagiar dipenir akinir mam asaraghti, a tughiv ikiam.

20 Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gumazamiziba aningin gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me damuamin dughiamin, me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh ua me iniam. 21 Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira Itir God. A kamaghin damighti, Isipia bar deragh a gifogh, an

* 19:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † 19:18: Akinafarir ghurir maba Hibrun akamin ziar kam iti, “Aruemın Nguibar Ekiam.” Ezi maba ziar kam iti, “Ikuvighamin Nguibar Ekiam.”

ziam fi, uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam. Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me damuasa mikemezir bizibar amuam. ²² Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ivezir kuram Isipia daningam. Arazir an amir kamin, a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti, a men azangsiziba baragh, me damuti, me ghuamaghegh deravira ikiam.

²³ Dughiar kamin, tuavir ekiar mam Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin ikiam. Eghti Asiriaba daru Isipin kantrin mangiti, Isipia daru Asirian kantrin mangam. Eghti kantrin kamningin gumazamiziba Ekiamin ziamra fam.

²⁴ Eghti dughiar kamin, kantri Israel, Isipin kantri ko Asirian kantri, me ro-roabar otogh uari inigh deraghvira ikiam. Eghti God me bangin, nguazimin itir kantriba bar, dar gumazamiziba bar deragh me damuam. ²⁵ Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir aghuiba me daning kamaghin mikimam, "Isipia, ki deravira ia damuam, ia nan gumazamiziba. Egh ia Asiriaba, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki uabi ingariziba. Egh ia Israelia, ki deravira ia damuam, ia gumazamizir ki ua bagha miseveziba."

20

Aisaia amizir arazir kam, a God damuamin bizim akakasi

¹ Asirian Atrivim Sargon migeima, an midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian midorozir gumaziba inigha ghua Filistian kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamin misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam Aisaia ganingi.

² Ikiavira Itir God fomiram Emosin otarim Aisaia, arazir kam damuasa a migia ghaze, Aisaia azir korotiar an aghuiziba adeggh bibiamra iki, egh uan dagarimin, dagarir asuaba suegh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a mikemezi moghin ami.

³ Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin migei, "3plan azenir kaba bar moghira, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri bativamin ababanim. ⁴ Eghti Asirian atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiopia misogham. Egh a kantrin kamningin gumazamizir igiaba ko, gumazamizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir tamin me kalabuziam darigham. Egh me mangamin dughiamin, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham. ⁵ Gumazamiziba kantri Itiopia ko kantri Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvagh, egh me guizbangira digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham. ⁶ Dughiar kamin, Filistian gumazamizir ongarir miriamin itiba, me kamaghin uarira uariv kimam, 'Maia! E kantrin gavgavir kamning, en akurvaghasa, e aningin azaragha ghaze, me en akuraghtima, Asiriaba ua izi e gasighasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba gitaviraghan tuaviba ua puvati.'"

21

Ikiavira Itir God, Babilonin nguibar ekiam gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam aningi, an ongarimin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin iti.

Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh asighasizir arazim me batogham.

Apaniba izi mati, aminir bar gavgavim, Negevın danganim, a sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimın ikegha, pamtem ivegha iza bizimın mın nguazim avigha izi. Gumazamiziba puvatizir danganir kam, gumazamizibagh amima me bar atiati.*

² Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamın mın garir bizimın, an gani.

Ki orazi, Ikiavıra Itir God kamaghın miği:

“Babilonia, me gumazamizibagh ifara paza me gami darasi.

Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe.

Kamaghın amizi, ia kantri Elamın itir midorozir gumaziba, ia izi Babilonia misogh.

Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaziba, ia izi nguibar ekiar kam an ekiarugh.

Ki osimtizir Babilonia gumazamizir igharazibagh anidiba agivagham.”

³ Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha aguaghfagha, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, ki mizazir bar dafam isi.

Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi, egha ki bizitamın ganam bar aghuagha, akatam baraghan bar aghua.

⁴ Nan dapanim onganizi, nan mikarzim atiatim bangin nisi.

Aruem iraghugha givazi, aminirbirim nguibam avarazi dughiaba, ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge.

Ezi datirighın puvati, aminirbirim otozi irebam na gamima, ki bar atiatingi.

⁵ Ki irebar kamın garima, gumazamiziba isar dafam damuasa biziba akiri.

Egha me inir dafaba nguazimın da ghuanizi gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api. Ezi gumazir mam zuamira iza kamaghın dei,

“Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa. Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh misoghsı gan.”

⁶ Ezi Ekiar kamaghın na miğia ghaze:

“Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti, a tugh gavgavigh gan iki.

Egh a bizir manamin ganigh, ni mikimam.

⁷ Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti, maba kamaghira aning tiv izam.

A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam, eghti, a bar deravira ganiva, kuarimning atigh oragham, bizir tizimram otivam.”

* **21:1:** Hibrun akamin ziar kam Babilon itir puvati. A ghaze, “Danganir midiarir kinir ongarimin boroghın itim.” Ezi a mati Babilonın akar isin zuim.

⁸ Ezi apaniba bagha garir gumazir kam,
 laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei,
 “Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir
 kamin tughav ikia
 bar deravira me bagha gara iti.

⁹ Egha ki datirighin gumazir garima,
 gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba
 kamaghira aning tiva izi.”

Egha gumazir kam ua kamaghin migei:
 “Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa.
 Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha
 bar misaraghire.”

¹⁰ Ezi ki ghaze:

“O ia nan gumazamiziba, ian apaniba ia misoke,
 mati gumaziba witin ovizibav sosi.

Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavaviba Bar Itim na ganingizir akam,
 ki ia mikemegha gifa,
 kar Israelian God.”

Godin akam inigha izir gumazim, Idomian azangsizim ikara

¹¹ Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei.

Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghin azangsisi,
 “O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadzoghin givagham?
 A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?”†

¹² Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghin men akam ikaragha
 ghaze,

“Aminim tiragh izam, ezi datirighin dimagarim ikiavira iti.

Eghti ia uam azangsi,
 ia uamategh iziv azang.”

Ekiam Arebia gasighasigham

¹³ Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aningi.

Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh apiagha,
 danganir dipaba puvatizibagh aruava, bizibagh iveza da amadi.

Egh ia ari mangi

Arabian ruarimin danganir dipaba puvatizimin muegham.

¹⁴ O ia Teman nguazimin itir gumazamiziba, ia dikavigh mangi,
 gumazamizir kuariba bar puv me pirir kaba,
 ia dipaba inigh me bagh mangi.

Ia Teman gumazamiziba,

gumazamizir ruarimin arav ghuezir kaba,
 ia dagheba inigh me bagh mangi.

¹⁵ Men apaniba midorozir sababa ko, piba inigha
 izia puv me misosi, kamaghin amizi,
 me are.

21:9: Akar Mogomem 14:8; 18:2 † **21:11:** Hibrun akam, ves 11 ko 13, aningin mingarim bigha mikemezir puvati. Gumazir maba ghaze, Duman nguibar ekiam, a Arabian nguibar ekiam mam. Jenesis, sapta 25:13-15, ziar kam Duma, a ziam Tema ko Kedar ko iti. (Ni saptan kamin ves 14-16in gan.) Ezi ves 11 uaghan kantri Idomin migei. Kamaghin amizi, gumazir maba ghaze, vezin kamin ziam Duma a kantri Idom.

¹⁶ Ezi Ekiam kamaghin na mikeme, “Kedarin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir kamin dughiaa vaghvaghera da medi, egh azenir kam givamin aruer kamra, ki me damuasa mikemezir bizibar me damuam.
¹⁷ Kedaria, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me pibar misoghan bar fo. Egh me bar givaghti, midorozir gumazir buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa.”

22

Ikiavira Itir God, Jerusalemın gumazamizibar atari

¹⁻² Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar kam aningh.

Ia Jerusalemın itir gumazamiziba, ia bar manmaghira nighnigha,
 dia niginir dafam gamua, egha bar akonge?
 Ia uan dipenir inogoribar ghuavanega pamtem deima,
 ian niginim nguibar ekiamin ruaghateviba bar dar ghu.
 Ian gumazir ariaghireziba,
 me midorozir gumazir gavgavibar min misoghava ariaghirezir puvati.*
³ Ia fo, ian midorozir gumazir dapaniba ara bar saghon ghue.
 Ian gumaziba uan apanibar midorozim ikarvaghan piba ko biziba puvati.
 Kamaghin amizi, apaniba men apigha
 zuamira bar moghira men suiki.†

⁴ Kamaghin ki ia migei,
 Ia nan navim damuti,
 a nimira ikisi damuan marki.
 Nan navim bar ikuvizi ki azia iti,
 kamaghin amizi, ia na ateghti ki uabira ikiam.
 Nan gumazamiziba bar ikufi,
 ezi ki me ginighnighav arai.

⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam,
 an osimtizir guar aviriba ia bativamin dughiam amisevegha gifa.
 Osimtizir kaba, Irebamin min Garir Bizibar Garir Danganir Zarimin
 ia bativam.
 Dughiar kamin, apanir bar avirim iziva pamtemin dimiva ivemar mangi
 izegh damuti,
 ia digavir kuram damigh onanigham.
 Egh me nguibar ekiamin divazir gavgavim akarti,
 ia atiatingti, ian dimdiam bar saghon mangi mighsiabar tugham.
⁶ Elamin kantrin midorozir gumaziba, me piba ko baribar suiki,
 egha me misoghasa hoziaba ko karisba sara izi.
 Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozir gumaziba,
 me misoghasa uan oraba sara izi.
⁷ Misoghamin karisba ian danganir zarir bar aghuiba bar dagh izefe.

* **22:1-2:** Asiriaba iza Jerusalem ekiazuriz dughiamin, Jerusalemın gumaziba Asiriabar atiatigha tuivigha gavgavigha me ko misoghezir puvati. Jerusalemın gumazir maba arasava ami, ezi Asiriaba men suigha me misoghezi me ariaghire. Ezi marazi nguibar ekiamin aven ikia arimariaba ko mitiriam bangin ariaghire. † **22:3:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Ezi midorozir gumaziba hoziaba mikirvazir karisbagh apiagha,
men nguibar ekiamin tiar akabar otivigha givagha misoghasa gara
iti.

⁸ Ia fo, Ikiavira Itir God,
ua kantri Juda geghuva an garir puvati.

Ia fomira kamaghin fo,
ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir me kamaghin diborim gati,
Lebanonin Ruarir Pizimin Temabar Ingarizir Dipenim.
Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia ko misoghti,
ia misoghamin bizir kaba ian akuraghti, ia deraghvira ikiam.

⁹⁻¹⁰ Egha ia kamaghin gari, Jerusalem in dagiabar ingarizir divazir bar mitiar
gavgavim,
an danganir aviriba akuaghiregha ikuvigha iti.

Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam Jerusalem,
ia an dipeniba bar da menge.

Egha ia dipenir maba akaragharigha
dar dagiaba inigha nguibar ekiamin divazim akirmiki.

Egha ia dipam, Mozir Dipar Vin Itimin magirasa,
ia afemozibagh gikui.

¹¹ Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam avinizir divazimningin tongiram
a gikui.

Egha mozir dipar ghurir nguibar ekiamin azenan itim, a ivemar izi
nguibar ekiamin aven itir mozir dipar igiamin magiram.

Ia bizir kabagh amua, egha tong God ginighnizir puvati.
Bizir ia bativamin kaba, a fomira ia bagha da amisefe.
Egha bizir kabar ingarizi, da otifi.

¹² Egha bizir kaba otivir dughiamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
nan Ekiam, a kamaghin ifonge,

Ia aziv arang kuarkuv, egh uan dapaniba bar dagh isegh,
egh azir korotiabar aghuigh.

¹³ Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir puvati.
Ia akazim gamua bar akuegha iti.

Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha, isar dafam gamua,
egha wainin dipaba api.

Egha ia kamaghin migei,
“E fo, e gurumin ovengam, kamaghin amizi,
ia izi e dami wainin dipabar amam.”

¹⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
a uabi na batogha migirigiar kam nan kuarim gati,

“Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan kogh,
mamaghira iki mangi ia aremeghtimra givagham.”

Kar Ikiavira Itir God, Godin Gavgaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an
akam.

Ikiavira Itir God Sepna batuegham

¹⁵ Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a migia ghaze:

Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam atrivimin dipenimin biziba bar dar
gari.

Egh ni akar kam in a mikim,

16 “Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir puvati.

Tinara nin amamangatizi, ni uabi fa pin itir mighsiamin ghua,
ua bagha dagiam abigha torim okore,
eghti dagiar torir kam, ni bagh mozir bar aghuimin otogham?

17-18 “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati!

Ni kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, bar pamtemin nin suiragh, ni
munumigh ni righti,
ni balin muziarimin min otogham.

Egh a ni akunighti, ni akigh mangi
bar saghon itir nguazir ekiafamin irigham.

Egh ni danganir kamin aremegham.

Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir kaba ategham.

Ni datirighin atrivimin ingangarim gami.

Egh ni gin aghumsizim atrivimin adarazir ganidir gumazimin otogham.‡

19 “Ikiavira Itir God ingangarimin ni agivagh ni batueghti, ni pura ikiva
ua ziaba puvatigham. 20 Bizir kam otoghti, ki uan ingangarir gumazim
Eliakimin diaghti a izam. A Hilkian otarim. 21 Eghti ki korotiar ruarir kam
isi Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarir gumazim uan ivariam gitim a
gikegh, ni amir ingangarimin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an
afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazamiziba, ko
Judian nguibaba bar me gativagh men ganam. 22 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki
Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighti
tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham. 23 Ki a
damighti, a ingangarir kam bagh bar gavgavigham, mati purirpenibar suizir
afughafuziba, da purirpenimin suirazi a danganir vamira ikia gavgafi. Eghti
an adarazi bar moghira ingangarir an amir kam bangin ziar ekiam iniam.

24 “Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv
iki, uarir akurvagh si an azangsigham. Me, mineba ko mitariba akezir mamim
guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam.”

25 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghin migei,
“Dughiar kamin akezir kam, a faragha gavgavigha iti, egh a datirighin
asighirigh irigham. Eghti bizir an guighav ikia osimtizim a ganidiba, me bar
ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

23

Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam gasighasigham

1 Bizir Tairin nguibar ekiamin otivamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi:

O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!

Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha gifa,
ezi tam uam an itir puvati.

Ia Tarsisin nguazimin ikegha, uamategha iza Saiprusin Arighatizim ategha,
uan nguibam bagha izi,

egha dughiar kamin ia asighasighizir arazir kam baraki.

Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziv arang.

2 Ia ongarir miriamin itir darasi,

‡ 22:17-18: Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. 22:22: Akar Mogomem
3:7 23:1: Esekiel 26:1-28:19; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

- ia Saidonin nguibar ekiamin itir dagiaba bagha ingarir gumaziba,
ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh.
Ia Saidonin nguibar ekiamin gumaziba,
kuriba bizir aviriba ia bagha da ingha izi.
- ³ Egha ia ongarir bar konim gisin arua, kantrin aviribar ghua
biziba amaga, dagh ivezagha arua,
egha ia ziar ekiam isi.
Ian kuriba Isipin kantrin ghua,
Nailin Fanemin ghua, Sihorin Danganir Zarimin amadaghan ghua,
witin oviziba ko, biziba ingha ia bagha izi.
Ezi ia dar dagiabar ingangaribagh amua,
dar dagiaba isi.
- ⁴ Ia Saidonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ian nguibar ekiar bar gav-
gavir ongarir miriamin itim,
a bar ikuvigha gifa.
Ongarim ti ian nguibam ginighnigha ghaze,
“Iavzika! Nan boriba bar moghram ovegha gifa.
Ezi ki mati, amizim borim batasa, mizazim barazir puvatizi moghin iti.
Egha ki mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha
deragha dar gari puvatizim.”
Kamaghin amizi, ia bar aghumsigh!
- ⁵ Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin otivizir bizir kaba baregh,
bar atiating, egh men gavgaviba bar givagham.
- ⁶ Ia gumazamizir ongarir miriamin itiba,
ia naviba ikuvigh, aziv arangiva,
ari bar saghon Tarsisin nguazimin amadaghan mangi.
- ⁷ Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomira itim,
a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim.
Fomira nguibar ekiamin itir gumazamiziba uan marazi amangizi,
me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekiar igiabar ingara da aghui.
Ezi tizim bagha, nguibar ekiar kam uabi ikuvigha iti?
- ⁸ Tinara migiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto,
nguibar ekiar kam atriviba amisevezi, me nguibar ekiar igharazibagh
ativagha dar gari?
Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivibar
otaribar min itima,
nguazir kam in itir gumazamiziba bar, ziar ekiam me ganidi.
- ⁹ Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migeima, arazir kam oto.
Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira
Itir God me dikabinasa.
Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dikabinasa, bizir
kam gami.
- ¹⁰ Ia Tarsisin nguazimin itir gumazamiziba,
ia uan ifongiamin bizibar amu,
mati Nailin Fanemin aperiar dafam otogha afora pura tintinibar
zui.
Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir gumazamiziba ua ikian kogh,
ian ifongiamin tuaviba apiran kogham.*

* 23:10: Hibrun akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati.

11 Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha gifa, an ongarim gisin an amadagha,
kantrin ongarir miriamin itir kabagh asighasighasava ami.
Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gumazamiziba atiatiava agoi.

A Kenanin nguazimin nguibar ekiar gavgavir kabagh asighasighasa akam anigha gifa.

12 A kamaghin migei:

“O Saidonin nguibar ekiar dirim, gumaka!

Ni uabin akurvaghan kogham.

Nin bar akongezir arazim givagh ua ikian kogham.

Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham.

Kamaghin amizi, ia Saidonian gumazamiziba, ia dikavigh ari Saiprusin Arighatizimin mangi.

Egh ia uaghan avughsammin danganiba puvatigham.”

13 Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan.

Men kantri bar givazi, gumazitam uam an itir puvati.

Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki,

egha men nguazim gamima, a ruarimin itir asizir atiabar nguibam gava.

Asiriaba dakozibar ingarizima,

da Kaldiabar nguibar ekiamin divazir gavgavim bar anevinizi, nguibar ekiam an aven iti.

Egha me dakozir kabagh isin tuivigha me misosi.

Me nguibar ekiar kamin divazir gavgavir kam akaraghariki,

egha bar nguibar ekiabagh asighasiki.†

14 O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzika!

Ia Tarsisin nguibamin ikegha iza garima,

ian nguibar ekiar gavgavim, a bar ikuvigha gifa.

Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziva arang.

15 Bizir kaba otivamin dughiamin, gumazamiziba 70plan azenibar, Tairin nguibar ekiam ginamadagham. Kar atrivim ikiamin azenibar dibobonim. 70plan azenir kaba givaghti, Tair tuavimin amizimin min ikiti, gumaziba a dighor ighiam damuam. Ighiar kamin migirigiba kamakin:

16 O tuavimin amizim, me ni ginamadagha gifa.

Kamaghin ni gita inigh nguibar ekiam daru.

Egh ni ighiabar amuva, onger akar bar aghuibar amu,

eghti gumaziba ua ni ginighnigham.

17 Eghti 70plan azeniba givaghti, Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam damighi, a uamategh nguibar gumazamiziba iza biziba amaga dagh ivezimin min otogham. Egh Tairin nguibar ekiam, nguazir kamin itir kantrin igharaziba, bar me apezeperti, me izi a ko dagiar ingangaribar amuam, mati tuavimin amizim, a gumaziba apezeperima, me a bagha izi. 18 Egh dagiaba ko, bizir tizir Tair isiba, a ua baghvira da isi, dar pozim mikinan kogham. Puvati. Da Ikiavira Itir Godin bizibar min ikiam. Eghti Tair inigha pozim mikinizir bizir kaba, Ikiavira Itir Godin damazimin ikiamin gumazamiziba bar da inigham, egh me damamin dagher bar aviriba ko, korotiar aghuir daghuamin bar aviriba ikiam.

† 23:13: Vezin kamin, Hibrun akam deragha mikemezir puvati.

Ikiavira Itir God Saionin Mighsiam gisin iki, gumazamiziba bar me gativagh men ganam

24

(Sapta 24–27)

Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigh, egh a uabi gumazamizibagh ativagh

¹ Ia deraviram oragh! Ikiavira Itir God nguazim bar a gasighasighti, a bar nguazir kinimin otoghti gumazamiziba puvatigham.
A nguazim dikaragh a righirigham.

Egh a gumazamizibar amighti, me ari tintinibar mangegham.

² Gumazamizir dabirabir igharagha garibar itiba, me bar moghiram osimtizir vamira bativam.

Godin ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir kiniba,
gumazir dapaniba ko, ingarir gumaziba,
amizir dapaniba ko, amizir kiniba,

biziba amadir gumaziba ko, bizibagh ivezir gumaziba ko,

gumazir munam ko, akam akirigh dagiaba a danighti a gin uam ada
ikarvaghamin arazim gamir gumaziba ko,
gumazir munamin dagiaba iniasa a ko akam akirir arazim gamir gu-
maziba,

gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biziba puvatiziba,
me bar moghira dughiar kuram bativam.

³ Nguazim bar moghira ikuvigh pura ikiam.

Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God mikemegha gifa.

⁴ Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa, ezi an azirakar amirizibagh ami.

Ezi gumazamizir ziaba itiba,
men gavgaviba uaghan gifa.

⁵ Gumazamizir arazir kuraba bangin, nguazim Godin damazimin bar ikufi.

Me akirim ragha Godin Arazibagh asara.

Me arazir God ifongeziba munasa amuvira iti.

Me God ko Akar Dikirizir Gavgavir iki mamaghira ikiamim abiki.

⁶ God men arazir kurabar osimtizim bangin mikemezi,
dughiar bar kuram nguazimin otozi,

gumazamizir bar avirim, avir ekiam men isigha gifa,
ezi bar varazira iti.

A kamaghin damighti,

gumazamiziba uan arazir kurabar osimtiziba ateram.

⁷ Egha me garima, wainin ovizir igiaba midima,

wainin ikariziba uaghan midi.

Ezi gumazamizir wainin dipaba apa bar akongeziba,

me datirighin naviba bar osemegha iti.

⁸ Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav misozir puvati.

Ezi me bar akongezir arazir isam gamim a uam otozir puvati.

Ezi ighiar me gitan guar aviribav soghava amim,
a bar gifa.

⁹ Me wainin dipaba apir dughiamin, me ua ighiabagh amir puvati.

Men osimtiziba me gamima,

dipar onganim ua men akatoribar isingizir puvati.

¹⁰ Nguilbar ekiamin itir biziba bar moghira ikufi.

Ezi dipenibar tiar akaba bar pirigha itima,
gumazitam dar aven mangan iburagham.

11 Ezi gumazamiziba damamin wainin dipaba puvati,
kamaghin amizi, me nguibar ekiabar tuavibar mitivighav ikia
wainin dipaba bagha dei.

Gumazamiziba bar akongezir arazim gifa,
ezi navir kuram ko navir osimtizimra nguazimin ruaghateviba bar, dar
ghu.

12 Nguibar ekiam bar ikufi,
ezi an divazir gavgavimin itir tiar akar ekiam irigha bar akaraghire.

13 Arazir kamra, nguazir kamnin itir gumazamiziba bar me bativam,
eghti gumazamizir varazira ikiam,
mati gumaziba olivin oviziba kuarigha da inigha givazi,
ovizir vabara olivin tememin guighav iti.

Egha mati me wainin oviziba inigha givazi,
vaghvazibara wainin azenimin iti.

14 Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh ighiabar amuam.

Gumazamizir aruem uaghiri naghin itiba,
me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko, gavgavim bagh bar akuegham.

15 Kamaghin amizi, ia aruem anadi naghin itir gumazamiziba,
Ikiavira Itir Godin ziam fi.

Ia ongarimin arighatizibar itir gumazamiziba,
ia bar moghira ziar ekiam a daning,
a Israelian God, Ikiavira Itir God.

16 Ia oragh!

Nguazir kamnin ruaghatevir bar saghon itibar gumazamiziba,
me bar akongezir ighiabagh ami.

Ezi men ighiam kamakin,

“Ikiavira Itir God, arazir aghuibagh ami.

Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam a ganidi.”

Ezi ki kamaghin migei,

“Iavzika! Ki bar akueghan kogham.

Nan navim bar osimtizir dafam iti,
ezi nan ikirimirim pura givasava ami.

Ki garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba,
igharaz darazigh ifara paza me gami.

17 Ia nguazir kamnin itir gumazamiziba, iavzika!

Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba,
me ia mizua iti.

18 Eghti gumazitam dughiar kurar kamnin migirigiam bareghiva arimangam,
a torir ekiamin magirigham.

Egh a uamategh anabogh ar i mangisi,
ivem gasagham.

Guizbangira, overiam kuighirighi, amozir ekiam nguazim giram.

Eghti nguazimin mingarim nigham.

19 Nguazim bar puvira nigh bighiri,
akaba akarighiregh ikiam.

20 Nguazim ivavzagh,

mati gumazim wainin dipam apava onganigha mangin izegh gami.

Egh mati averpenir muziarimin min,

aminir gavgavim a givaima, a mangin izegh damuam.
Gumazamizibar arazir kuramin osimtizim, bar osemezi nguazim an ateran
ibura.

Kamaghin amizi, nguazim irigh, ua dikavighan iburagham.”

²¹ Eghti Ikiavira Itir God uabi misevezir dughiamin,
a Godin Nguibamin itir midorozir gumaziba ko,
nguazir kam gativir atriviba, ivezir kuram isi me daningam.

²² God me akuvagh me isi kalabus datigham,
mati me kalabuziar gumazamiziba inigha torir mam gati.
Egh a me dukuaghti, me dughiar ruarimin kalabuziamin ikiam,
egh a gin ivezir kuram me daningam.

²³ Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, uan angazangarir
ekiam ko, uan gavgavim sara izi,
Jerusalem in itir Saionin Mighsiamin iki, gumazamizibagh ativagh men
ganam.

Eghti an gumazamizibar gumazir faragha zuiba an ganam.

Eghti an angazangarim pamtem me gisiraghti,
aruem ko iakinimin angazangarim pura bizir kinimin min otogham.

25

Ikiavira Itir Godin ziam fer ighiam

¹ O Ikiavira Itir God, ni nan God, ezi ki nin ziam fasa.
Ni nan akurvaghasa bizir aghuir igharagha garibagh ami.

Ni fomira damuasa mikemezir biziba,
ni guizbangira dagh amigha gifa.
Kamaghin amizi, ki ziar ekiam ni ganidi.

² Ni nguibar ekiabagh amizi, da minezir pozibar otifi.
Nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, bar ikufi.

Ezi apanibar nguibar ekiar kabar gavgaviba bar gifa,
ezi me ua dikavan ibura.

³ Kantrin gavgavibar gumazamiziba, ziar ekiam ni daningam.
Eghti kantrin kurabar nguibar ekiaba, me nin atiatingam.

⁴⁻⁵ Gumazamizir biziba puvatiziba,
ni deravira me geghuva men gari.

Gumazamizir onganarazibagh amiba, osimtizibar dughiamin itima,
ni men mogomer danganir bar gavgavimin min iti.

Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba,
mati aminir gavgavim iza dipenir birim ginifi.

Ezi ni mati averpenim me avarazi,
aminir gavgavim iziva me ginobaghan kogham.

Ezi gumazir kurabar adariba,
mati aruemin fefem dipaba puvatizir danganimin ikegha pamtem me
gisira.

Ezi ni mati, me tememin dughuazimin apengan ikia,
aruemin fefemin uari apasi.

Ezi aminim ko amozimin dughiamin,
ni biziba puvatizir gumazamiziba avarazi
me deravira iti,
ezi aruer gavgavim me gapongezir puvati,

mati overiamin ghuariaba aruemın fefeim avarazi, nguibam bar orangı.

Nı ifaghatır apanıbar akaba dukumızı,
atrıvir kurabar dımdiaba pura gefı.

God Saionın Mıghsıamın isar ekıam damuam

⁶ Egh Saionın Mıghsıam, İkiavıra İtır Godın Gavgavıba Bar İtam,
ısar bar ekıam kanrıbar gumazamızıba bar me bagh a damuam.
Eghı isar kam bar deragham, egh asızır bar aghuir ovıba itıba ko,
damamın wainın dıpar bar aghuıba an ikıam.

⁷ Datırıghın gumazamızır navıba osemegha itıba,
me matı gumazım aremezi,
me a bagha osemegha korotıar pızıba aghui.

Eghı İkiavıra İtır God,
Saionın Mıghsıamın ikı, gumazamızıba bar men ovever osımtızıba
agıvam,
matı me gumazır kuam avarazır nıravızır kam, a me dama
anedegham.

⁸ Egh God ovevem dıkabırıgh,
a gasıghasıgh, bar a gafırıgham.

İkiavıra İtır God, en Ekıam, men ararem agıvıgham,
egh bar gumazamızıbar damazıbar terıba bar da adızam.

Egh a uan gumazamızır aghumsıgha itıba,
a men aghumsızıba bar da gıvıgham.

Kar, İkiavıra İtır God kamaghın damuasa mıkememiz akam.

⁹ Ezi bizır kaba otıvamin dughıamın, gumazamızıba kamaghın mıkımam,
“İkiavıra İtır God, en God.

E nıghnızır gavgavım an ikı, a mızuam ikıti,
anarıra ızı en akuragham e inıam.

A uabıra İkiavıra İtır God, egha an en akura.

Kamaghın amızı, a uam e inızır bizır kam bagh,
e bar akuegham.”

God kanrı Moab gasıghasıgham

¹⁰ Eghı İkiavıra İtır God bar deravıra Saionın Mıghsıamın gantı, a deraghvıra
ikıam.

Egh a Moapian gumazamızıba fofozım me danıng.

Egh apanıbar amamangatıghı,
me ızı me gasıghasıgh me abınıgham,

matı bulmakauba uarı uan buarıba dıkabırı, da dadabar aven zui.*

¹¹ Egh Moapia, matı gumazım ongarır torır ekıamın ikıava,
ovengan atıatıa ongarır dadarımın mangasa nıghnıgha,
uan dafarımningın pamtemın ongarım mısogha

afozofogha zui moghın,

me osımtızır kam gıtavırıghsı arazır bar ıgharazıbar amuam.

Eghı İkiavıra İtır God uan dafarımın me abıraghtı,
me fogh suam, bizır me uarı fasa amır kaba,

25:8: 1 Korın 15:54; Akar Mogomem 7:17; 21:4 **25:9:** Jenesıs 49:18; Onger Akaba 20:5; Taitus 2:13 **25:10:** Aisaia 15:1–16:14; Jeremaia 48:1–47; Esekıel 25:8–11; Amos 2:1–3; Sefanaia 2:8–11

* **25:10:** Matmena a Moapın kanrıbar nıghar ekıar mam. Ezi Hıbrun akam Matmena, an zıamın mıngarım kamaghın mın ghu, “Davır danganım.” A matı Godın akam inıgha ızır gumazım dıbovir akabar Moapın nıghar ekıar kamin zıam gamı.

da men akuraghan kogham.†

- 12 Eghti God Moapian nguibar ekiabar divazir gavgaviba akararigham.
Divazir kaba datirighin pin mar iti.
Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim giregham.
Da bar iregh nguazir minemniabar tongin irighiv ikiam.

26

God uan gumazamiziba amuti me uan apaniba dikabirigham

- 1 Dughiatam gin otoghti, Judan nguazimin itir gumazamiziba ighiar kam damuam:

En nguibar ekiaba bar gavgafi!

Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar mitiar gavgavimin min iti.
An en akurvazima,
e uan apaniba dikabiri.

2 Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba kuigh,
eghti Godin damazimin derazir gumazamiziba aven izam.
Gumazamizir kaba zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia,
nighnizir gavgavim an iti.

3 O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin apengan itiba,
me zurara ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni me gamima,
navir amirizimin arazim me gizifa.

4 Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer danganir gavgavim,
mati dagiar gavgavir ekiam.
Egh a zurara kamaghira ikiam.

Kamaghin e guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva,
zuraram an apengan ikiam.

5 Gumazamizir ziar ekiar bar pin itiba,
Ikiavira Itir God me dikabiri.
Egha a nguibar ekiar gavgaviba akaragharighizima,
da bar nguazim gire.

6 Nguibar nguazim girezir kaba,
gumazir onganaraziba ko gumazamizir gavgaviba puvatiziba,
datirighin iza uan suebar me dikabira me gisin arui.

7 O God, gumazamizir nin damazimin deraziba,
ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira iti.
Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir gumazamiziba,
ni me bagha tuavim akirizi a dera.

8 O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar gin zui,
egha e ni baghavira gara,
nirara mizua iti.

Egha uan navir averiabar aven nin ziar ekiam bar a gifongegha ghaze,
gumazamiziba bar ni gifogh
zurara ni ginighnigham.

9 Dimagaribar mitiriam nan azi moghin,
nan nighnizim nirara iti.

Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven

† 25:11: Hibrun akam vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. 26:2: Aisaia 45:25; 60:11; 60:18; 60:21; 62:1-2 26:3: Aisaia 27:5; 57:19; 66:12 26:7: Onger Akaba 27:11; Aisaia 42:16; 57:2 26:9: Onger Akaba 63:1; 63:5-6; Aisaia 55:6; Luk 6:12

- ni ko ikiasa bar ifonge.
 Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar araziba tuisisi,
 eghti me ganiva guizin nin araziba deraghvira dagh fogham.
 10 Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh gumazamizir kurabar apangu-
 vighi,
 me ti nin arazir derazibar fofozim inighan kogham.
 Egh me gumazamizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva,
 me arazir kurar kabar amu mamaghira ikiam.
 Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim ginighnighan koghiva,
 an apengan ikian kogham.
 11 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabagh asighasighasa
 uan agharim ghufegha gifa.
 Ezi me an ganizir puvati.
 Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam,
 ni uan gumazamizibar akurvaghasa bar ifonge.
 Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham.
 Eghti ni uan apaniba bagha atizir avir kam,
 bar me dapongti me isigh.
 12 O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba akirmigha dagh amizi,
 da deraviram otifi.
 Kamaghin amizi, ni dabirabir aghuim ko navir amirizim isi
 e daningh.
 13 O Ikiavira Itir God, en God,
 gumazir ekiam igharaziba fomira e gativaghava en gari.
 Ezi e ziar ekiam niraram anidi.
 14 Gumazir ekiam kaba datirighin ariaghiregha gifa.
 Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham.
 Ni men gavgavim dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa.
 Ezi gumazamiziba ua men ziaibagh nighnizir puvati.
 15 O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe.
 Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuavanabo.
 Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa.
 Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe.
 16 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima,
 men gavgaviba gifa.
 Egha me osimtizibar tongin ikia ni bagha iza osimtizir dafam sara
 sighsirir akabar ni ko migei.
 17 O Ikiavira Itir God,
 e mati amizim borim batasa mizazim isa pamtemin arai moghin,
 e nin damazimin mizazim isi.
 18 E, mati amizim borim batasa,
 osimtizir dafam atera, egha mizazir dafam isa
 nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam.
 Ezi puvati. E bizitam gamizi an otozir puvati.
 E mati, amizim boritam batezir puvati,
 a pura aminir kinim bate.
 Guizbangira, e uan nguazimin itir apaniba dikabinamin gavgaviba puvati,
 egha uan nguazimin dabirabir aghuitam gamizir puvati.

Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati.*

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti, me ua dikavigham.

Ni uan gumazamizir oveagezibar kuabar amuti, me gin ua angamira ikiam.

Ia mozimn itir kuaba,

ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar amuam!

O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimn ghuariam nguazir misingizim girima,

oghevsevir igiaba a bativi moghn,

ni gumazamizir oveaghuezibar amuti,
me nguazim ategh ua dikavam.

*Ikiavira Itir God, ivezir kuram isi uan gumazamizibar aningam,
eghti me gin deraghvira ikiam*

²⁰ Ia nan gumazamiziba, ia uan dipenibar aven mangi uan tiaba asegh.

Ia dughiar otevimra muegh ikiti,

Ekiamn aningagharim givaka.

²¹ Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibam ategha izaghiri,

egh nguazir kamin itir gumazamizibar arazir kurabar ikarvaghamin ivezim me daningam.

Eghti gumazir igharazir darazi me misoghezi me ariaghireziba,

nguazim uabi ovegezir gumazir kabar ghuziba mongan iburagham.

Bar puvatigham.

A gumazamiziba amizir arazir kurar kaba bar da azenim datigham.

27

¹ Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir bar ekiam akakagham.

A izi ongarimn itir kuruzir aser dafar kam Leviatan,

ivezir kuram isi a daningiva a gasighasigham.

A uan midorozir sabar ekiar gavgavir bar ghumizim inigh,

kuruzir bar puvira daghdagha tintinibar aragharuir kam atughti an aremegham.

²⁻³ Dughiar kamin, Ikiavira Itir God ighiatam kamaghn a bangam:

“E wainn azenir aghuimn ighiam damuam.

Ki, Ikiavira Itir God, ki bar deraviram azenir kamin gari.

Egha ki zurara dipam a ganidi.

Gumazitaba ti iziv a gasighasigham,

kamaghn amizi, ki dimagariba ko aruebar deraviram an gari.

⁴ Ki datirighn uan wainn azenir kamin atarir puvati.

Egh ki ganti, ogher ataghatariba itiba ko, ogher kurataba a bativighti,

ki, mati midorozir gumazim uan apانبav sozi moghn,

ki dagh asighasigham.

Ki avim daborogh, ogher kaba bar dar aboroghti

da isigham.

⁵ Egh apanir kaba, ki men gansi,

me na bagh izi na ko deragh ikisi, me

akar dikirizir tam damigham.”

* **26:18:** Hibrun akam vezin kamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati. **27:1:** Jop 41:1; Onger Akaba 74:14; 104:26

⁶ Gin izamin dughiamin, Israelia, Jekopin ovavir boriba,
me wainin ikarizir akimariba itimin min mitigh gavgavigh,
egh borir aviriba batam, mati wainin ikariziba ovizir aviriba itu-
igham.

Eghti men otivir dagheba, bar avirasemegh,
mangi nguazimin danganiba bar dagh izivagham.*

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian apaniba puv me gamizi moghin,
Israelia gamizir puvati.
Guizbangira, a igharaz darazigh amizi moghin,
Israelian gumazamizir aviribav soghezi, me ariaghirezir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba amadazi,
me kalabuziamin zuir dughiamin, a puv me gami.
A men aningaghegha uan aminir gavgavim amadazima,
a iza me avigha ghu,
mati aminir gavgavim aruem anadi naghin ikegha iza,
men biziba avigha ghu.

⁹ Egh Israelia guizbangira mikim suam,
Ikiavira Itir God men arazir kurabar osimtiziba agivam,
eghti me uan asebar ofa gamir dakoziba apirighiva,
dar dagiaba amsariraghti da nguazir minemniamin min otogham.
Egh me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okirarigh.
Egh paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba,
bar dagh asighasikigh.

Tuavir kamin, Ikiavira Itir God men arazir kuraba gin amadagham.

¹⁰ Nguibar ekiar kam fomira divazir bar gavgavim iti,
egha datirighin a bar ikuvigha iti.

A datirighin pura nguibar dadar kinim min itima, gumazitaba uam an itir
puvati.

Egha bulmakaubar nguibamin min otozi, da iza uari akuva ikia,
dadaba ko tevsevibar dafariba apava, kagh avughsa iti.

¹¹ Ezi temer kabar aguaba misigha givazi, dar aguaba dipiraghira nguazim
girima,
amiziba avibar arighasa iza dagh eghufi.

Nguibar ekiar kamin itir gumazamiziba, me bar onganigha akaba baraghan
aghua,

kamaghin, arazir kam me batifi.

Kamaghin amizi, God, a Godin men ingarizim,
a men apanguvir puvatigha deragha me gamir puvati.

¹² Egh Ikiavira Itir God bizir kabar amuamin dughiamin, a uan gumaza-
mizir tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin Fanemin ikegh mangi
Isipin kantrin tugham. A vaghvagh me iniam, mati gumazim witin oviziba
righirigha dar miseviba ategha, witin ovizir aghuibara isa itarim garisi.

¹³ Eghti dughiar kamin sighamın ararem bar ekevegham. A Israelian dimam,
men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipin
ovegha ikiavira iti. Eghti me uamategh Jerusalemın izi, Ikiavira Itir Godin
mighsiamram an ziam fam.

Ekiam, Jerusalemın gumazamizibar araziba akirmigham

* 27:6: Vezin kamin Hibrun akamin mingarim deragha bigha mikemezir puvati.

28

*(Sapta 28--35)**Ekiam Samarian nguibar ekiam bar aghuim gasighasigham*

1 O Efraimin anabamin adarasi, iavzika!

Ian nguibar ekiam bar aghuim Samaria bar ikuvigham.

Ian gumazir aruaba wain apava onanigha,

Samarian ziam bar puviram a fa kamaghin migia ghaze,
a nguibar ekiam bar gavgavim.A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin
tongin iti,

egha a bar deragha gari,

mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min,
bar dera.

Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin ikeghan kogh,

mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham.*

2 Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa

ikizir bar gavgavir mam amisevegha gifa.

Eghti me aminir gavgavimin min iziva,

amozim ko aisin amozimin min bar pamtemin ia giriva,
ia amisararigh, ia fi nguazim mikinigham.

3 Egh me ia dikabin ia gisin daruam,

ia Efraimin anabamin adarasi, ian gumazir aruaba wainin dipaba apava
onganigha,

ian nguibamin ziam bar pin mar a fe.

4 A mighsiar bar muziarim gisin iti,

a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti,

mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min
bar dera.

Egh ian nguibar ekiam kam dughiar ruarimin ikeghan kogham,

mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham.

Egh a zuamira givagham,

mati temer fighin mam in ovizim, mabagh afiragha faragha anizi,
gumazir mam zuamira a inigha aneme.

5 Eghti dughiar kamin, gumazamizir ikiavira itir vabara,

me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar akuegham.

A uabi atrivimin dapanir asuar aghuimin min ikiam,

egh mati akimarir bizim me uan dapanibagh aghui.

6 Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim isi

kotiaba barazir gumazir aruabar anighti,

me guizin arazimin gin mangi deraghvira kotiaba tuisigham.

Eghti a gavgavim isi nguibar ekiamin tiar akabar itir midorozir gumazibar
aningam,

eghti me apaniba ateghti,

me aven izi gumazamizibav soghan kogham.

*Godin ofa gamir gumaziba ko Godin akam inigha izir gumaziba Aisaia
dipofi*7 Godin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba,
uaghan wainin dipaba ko dipar onaniba puv da apava onanigha,
asaghporghira nuighnuigha men daroriba derazir puvati.* 28:1: Vezin kamin, Aisaia Samarian nguibar ekiam migei. Samaria, a notin amadaghan itir kantri
Israelin nguibar ekiam mam.

Godin akam inigha izir gumaziba, me irebamın mın garir bizibar ganasa,
God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvati.

Ezi Godin ofa gamir gumaziba, men nighniziba derazir puvatigha,
gumazamizibar osımtiziba deragha da tuisizir puvati.

⁸ Dakozir me apiaghav ikia dipar onganiba apiba,
men mimiziba bar dagh izifa, ezi dar danganiba bar mizegha iti.

⁹ Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamın, me kamaghın miġia
ghaze,

“Gumazir kam bar tinara sure damuasa?

E biziba bar dagh fogha gifa, ezi a tınan sure damuasa?

E borir aghegheviba puvati,

egha datirighıram amebamın otem ataki.

¹⁰ A zuraram akar kabaram ami,

mati borir iririviba azava ghaze, ta ta da da ni ni na na.

Mıġirıġıar kaba mıngariba puvati.”†

¹¹ Bar guizbangıra, gumazamizir kaba, nan akaba baraghan bar aghua,

kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God uan akam nguıbar ıgharazimın gu-
mazim danighti,

a uan nguıbamın akamın mikim gumazamizir kabav kimam.

¹² God uabi uan gumazamiziba nguazir otevir kamın me ariki,

egha kamaghın me mikeme,

“Ia danganir kamın avughsi

navir amirizim inigh iki.

Ia gumazamizir osımtiziba aterava amiraziba,

ia nguazir kamın avughsi nimıra iki.”

Ezi me an akam baraghan aghua.

¹³ Kamaghın amizi, Ikiavıra Itir God uabi men sure damuam,

eghti me aghuagh kamaghın mikim suam,

Godin akam mıngariba puvati, mati borir iririviba azafi.

Egh me bar onganigh dughıar kuram initıma,

men aparıba, mati azuazim asızimın suırazi moghın,

me inigh mangi kalabus darıgham.

God dagıar bar aghuir gavgavim Saionın Miġhsıam darıgham

¹⁴ Ia gumazir aruar Jerusalemın itir gumazamizibar gariba,

ia deraghvıra Ikiavıra Itir Godın akam baragh.

Ia na dipova ghaze,

nan akam a pura bizim.

¹⁵ Egha ia ti kamaghın miġei,

“E Ovevem ko akar gavgavim akirigha gifa.

E Gumazamizir Oveaghuezibar Nguıbam ko, akar gavgavim akirigha gifa,

kamaghın, e ikuvıghan kogham.

Dughıar kurar manam aperiamın mın e batıvam, e a gitagham.

En nighnizir gavgavım kamaghın iti,

en ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar ıgharagha garir avırıba, en

akurazıma,

e deravıra iti.”

¹⁶ Ezi Ikiavıra Itir God, nan Ekiam, kamaghın miġei,

† **28:10:** Vezin kamın, Hibrun akam deragha akamın mıngarım bigha mikemezir puvati (ves 13 uaghan.) **28:11:** 1 Korin 14:21 **28:16:** Onger Akaba 118:22-23; Rom 9:33; 10:11; 1 Pita 2:6

“Ia gan! Ki datirighin dagiar mam isa, Saionin Mighsiamin anerisi.

Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto.

Ki deravira a tuisigha ghaze,

a dagiar aghuir bar gavgavim, egha an ivezim bar pin ko.

Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,

me zuamiram atiating nighan kogham.‡

17 Ki Godin guizin arazim damighti,

a mati gumazir mam bizimin ruarimin ababanim tuisighsi, benim

amikirivagh bizimin ruarimin dibobonim gifogham,

egh men araziba tuisigham.

Eghti arazir aghuim,

mati gumazir mam bizibar osimtiziba gan dagh foghsi,

a skelin min otogh ian akaba tuisigham.

Ia ti ghaze,

ian arazir ifavariba ian akuraghti, ia deravira ikiam.

Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram damighti a ia batogham.

Egha ia, mati aperiar dafam otogha gumazamizibagh asighasighizi

moghin,

ia bar ikuvigh mangi mongamin danganiba puvatigham.

18 Egh ki ia Ovevem ko amizir akar dikirizir gavgavim uaghan anetughiva,

ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam ko, akar dikirizir gavgavim

agivagham.

Eghti dughiar bar kuraba ia bativtima,

ia bar moghira ikuvigham.

19 Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvati.

Da dimagariba ko aruebar zurara ia bativ mamaghira ikiam,

mati amizim bizimin uan dipenim zurara anevivira iti.”

Egh ia guizbangira Godin akar kabar mingaribagh foghiva, puv atiating nigham.

20 E fo, gumazim dakozim dakuasava amima,

dakozim bar otevezi an suemning pura guraghav iti, ezi a dakuan ibura.

Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizi

a uan mikarzim deragh anevaraghan kogh, egh dakuan iburagh.

Kamaghira, ia bar osemegham,

eghti ian akurvaghamin tuaviba bar puvatigham.

21 Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira Perasimin Mighsiam ko Gibeonin

danganir zarim gamizi moghin,

dikavigh uan gavgavim ko aningagharim sara izam.

Egh ingangarir a nighnizim,

an a damuam.

Egh ia ingangarir kamin ganti,

a bar igharagh otogham.

22 Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha da dipovir arazir kam atakigh.

Puvatighi, ian kalabuziamin aven itir arazir kam,

a bar ekevegh mamaghira ikiam.

Ki kamaghin oraki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam,

mikimti

ian kantrin kam bar moghira ikuvigham.

‡ 28:16: Gumazir maba, vezin kamin akuar abuananam gigha ghaze, “Dagiar kamin ziam kamakin, ‘Gumazir guizbangira nighnizir gavgavim itiba, me atiatingiva akongan kogham.’” 28:21: Josua 10:10-12; 2 Samuel 5:20; 1 Eghaghaniba 14:11

*Gumazamizibar fofozir aghuim,
a Godra ikegha izi*

- ²³ Ia kuariba arigh,
deragh nan akaba baragh.
- ²⁴ Gumazitam dagher oviziba oparasa, zurara dughiabar akunimîn ingaravîra iti, o? Puvati.
A ti dughiabar pura nguazim gikuavîra iti? Puvati.
- ²⁵ A nguazim gikuigha, anekirasegha givagha, zuravariba opari.
A witin oviziba, bar voroghîram da oparava, balin oviziba igharagha da opari.
Egha, a uaghan azenir kamîn miriamîn,
raizin guar avirir igharaziba opari.
- ²⁶ An God uabi, azenimîn ingaramin arazir aghuim,
bar deravîram an sure gami.
- ²⁷ Egha zuravarir muziaribar oviziba iniamim dughiamîn,
gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozîr
puvati.
Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isîn da mîra zuir pu.
Bar puvasi.
A ter agharir bar muziarim inighîva, zuravarir muziarir kabar oviziba inisi,
bar aghumra dav sogha da kuari.
- ²⁸ A witin oviziba dikabinamin arazim bar a gifo,
egha an adar bretbar ingaram.
Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da amisivasa hos ko wilkar isa
witin ovizibagh isîn ghua da mîrmîra zui.
Egha a deravîra aghumra ghua dar gara ghaze,
A witin oviziba amisar dagh asighasighan kogham.
- ²⁹ Ingangarir kabar fofozim ko nighnîzir aghuim, bar Ikiavîra Itir Godîn
Gavgaviba Bar Itimîn ize.
A uabîra fofozir aghuir guar avîriba ko nighnîzir aghuim bar a gizîfa.

29

Ikiavîra Itir God, aminim ko mikîmkîzim ko avimîn mîn Jerusalemîn izam

- ¹ Ikiavîra Itir God, kamaghîn miġia ghaze,
“O Ariel, Ariel, ni nguibar ekiar Atrivim Devit fomîra ikezim, Jerusalem,
noka!
Ni bar ikuvigham.
Ni datirîghîn nan ofa gamir dakozimîn mîn iti.
Ki garima, azeniba zurara iza zuima,
ni uan isar ekiabar arazibar ġin ghuavîra iti.
Egh ni ġin bar ikuvigham.
- ² Ki osimtîzim inigh izîti a ni bativam.
Eghti ni bar osemegh tiarim akarîva arangam.
Ni nan ofa gamir dakozimîn mîn iti,
eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham,
mati gumaziba ofa gamir dakozim ġisîn asizibav sozi,
dar ghuziba ofa gamir dakozim avarazi moghîn ni avaragham.*

* **29:2:** Ves 1 ko 2, Hibrun akamin ziam Ariel, Aisaia a isa Jerusalem garisi. Fofozir gumaziba deragha ziar kamin mingarim gifozir puvasi. Marazi ghaze, “Godin laion.” Ezi marazi ghaze, “Godin mighsiam.” Ezi aviriba me ghaze, “God bagha ofa gamir dakozim.” Ezi vezin kamning aning nighnîzir kamin ġin zui.

³ Ki n̄in apaniba inigh iziti,
 me ni ekiarugham.
 Egh me ni misoghsi, nguaziba inigh n̄in divazir gavgavim̄in m̄iriam̄in uarigh
 isin darigh divazim bar an okarigham,
 egh nguazir kam gisin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham.
⁴ Eghti ni bar moghira degeghirighiti, nguazim ni avaragham.
 Eghti ni bar nimira, nimira mikimam,
 mati ariaghirezir gumazamizibar duaba nguazim̄in aven ikia
 m̄igei.
 Egha mati, tiarir mam nguazim̄in m̄inemniabar tongin ikia, aghumra sigh-
 sirakabav geima,
 tiarir bar muziarim an ikegha azenan izi.”

⁵ Ezi apanir iza ni misozir kaba,
 me nguazir m̄inemniam̄in min bar aviraseme.
 Men gumazir ekiar kuraba bar avirasemegham,
 mati me witin ovizibar amasa, dav sozima,
 dar miseviba pura tintinibar m̄izi moghin, me bar avirasemegham.

Ezi bar zuamira,
⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva,
 arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim,
 amozir bar dafam ko,
 avir mizariar bar kurar biziba bar da tueghamim sara izam.

⁷ Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza
 a gamiziba,
 da uam ikian kogham.
 Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham,
 mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin.
 Egh mati irebam̄in m̄in garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui
 moghin,
 an apaniba zuamira bar givagham.

⁸ Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir avirir kaba, Saionin Mighsiam ko
 misoghasa ize,
 egh me bar a dikabiraghan kogham.
 Bar puvatigham.

Mati mitiriam azir gumazim irebam̄in garava, an aven api,
 egha an osezir dughiamin, a uabi barazi, mitiriam an aghavira iti.
 Egha mati gumazim dipam amasa kuarim bar a misingi,
 egha a irebam̄in aven gari, a dipam api.
 Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi,
 kuarim an piravira iti.

God gumazamizibagh amizi me ongani

⁹ Ia Juda ko Jerusalem̄in gumazamiziba, ia okam nighnigh onganighvira iki
 damazir okavirizibar m̄in daru.
 Ia gumazim wainin dipam ko dipar onganim apava deragha aruir puvatizi
 moghin arui.

Egha guizbangira, ia wain ko dipar onganiba apa onganim gamir puvati.

¹⁰ Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi pariam puv ian azi.
 Ia mati gumazim akuav aremezi moghin aku.

Ezi God uaghan uan akam inigha izir gumazibar damaziba okafi,
 ezi me ganamin bizibar garir puvati.

Egha God uaghan an akam inigha izir gumazibar damaziba avara,

ezi me God amir bizibar garir puvati.

¹¹ Kamaghin amizi, God irebamin min garir bizimin aven nin akakaghamin biziba, ni dar mingaribagh foghan kogham. Mati me akaba aven itir akinafarim righa, kendelin gris a gatigha, pamtemin a dukuazi a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozitam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a mikimti, a suam, "Akinafarir bar dukuagha gavgavizir kam, ki a diponan iburaghburaki." ¹² Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin mikimam, "Ki akinafariba dibora fozir puvati."

¹³ Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze:

"Gumazamizir kaba uan akatoribara nan ziam fe,
ezi men naviba ko nighniziba bar nan saghon iti.

Me guizbangira nan ziam fer puvati.

Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar gintisi.

Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori,
ezi da men navir averiabar aven zuir puvati.

¹⁴ Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti,
da gumazamizir kaba bativam.

Eghti me bar digavir kuram damigham.

Eghti ki gumazamizir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba
adegham,

egh ki men fofozir gumazamizibar fofoziba bar da agivagham."

Ikiavira Itir God bizibar amuti da igharagh otogham

¹⁵ Gumazamizir uan nighnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir
Godin da mongasava amiba, mevzika!

Me bar ikuvigham!

Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua
kamaghin migia ghaze,

"Tinara en ganigh e gifogham?"

¹⁶ Me biziba otavkira bar da adafi.

Egha me kamaghin migei,

"Gumazir nguazir minemin ingarim, a nguazimin min gari."

Manmaghin ami?

Pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,

"Ni nan ingarizir puvati," migirigiar kam ti deraz, o?

Egh pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam,

"Ni bizitam gifozir puvati," migirigiar kam ti deraz, o?

Bar puvati.

¹⁷ Kiran oveghangin biziba bar igharagh otivigham.

Lebanonin kantrin ruarir pizim, bar nguazir aghuir azenibar in-
garamim gavagham.

Eghti azenir bar aghuiba ruarir pizim gavagham.

¹⁸ Eghti dughiar kam in kuarir orazir puvatiziba,

akinafarir me osirizimin akaba baragham.

Eghti damazir kurar bar mitarmemin aven itiba,

ua ganam.

- ¹⁹ Eghti gumazamizir uari abiriba,
me Ikiavira Itir God bagh bar akuegham.
Eghti gumazamizir biziba puvatiziba,
me uaghan Israelian Godin Bar Zuezim bagh bar akuegham.
- ²⁰ Eghti gumazir ekiar kuraba, men gavgaviba givagham.
Eghti gumazir Godin akam batogha a dipoviba, me puvarigham.
Eghti gumazir arazir kurabar amuasa bar ifongeziba,
me bar moghira bar ikuvigham.
- ²¹ Egh arazir kamra uaghan, gumazir pura ifara igharaz darazi isa kot
gariziba,
ko gumazir osimtizibagh amibar akurvagha akar ifavaribagh amiba,
ko gumazir kotiam adavadavighti, eghti gumazir Godin damazimin
deraziba kotiamin me gafiraghan kogham,
gumazir kaba, me bar moghira bar ikuvigham.
- ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kar Godin fomira Abrahamin aku-
razim, a datirighin kamaghin Israelian gumazamizibav gei:
- “Ia Jekopin ovavir boriba ia uam aghumsighan kogh,
egh ian guaba uam pighatomegh ganan kogham.
- ²³ Ia ingangarir ki ian tongin amizibar gan,
egh guizbangira kamaghin fogh suam, ki Israelian God,
ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Zuezim.
Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam.
- ²⁴ Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itir puvatiziba,
datirighin nighnizir aghuiba iniam.
Ezi gumazamizir imoba puv akaba batoziba,
me nan akaba baraghsi
bar ifuegham.”

30

Ikiavira Itir God kamaghin migei, Isipia Judabar akurvaghan kogham

- ¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Judan adarasi, me nan boriba me bar ikuvigham, me bar orazir puvatizir
darazi.
Me nan nighnizimin gintizir puvati.
Me uan nighnizibar gintigha ghua
kantrin igharazim ko rooroam gami.
Egha tuavir kamın, me arazir kurar bar avirim,
uan arazir kurar faragha amizibagh siriabagh arisi.
Mevzika.
Kamaghin amizi, me bar ikuvigham.
- ² Me Isipia ko akam akirasa nan nighnizim bagha nan azarazir puvati,
eghti Isipian atrivim men akuragh men ganti,
apaniba me gasighasighan kogham.
- ³ Eghti men nighnizim deragh ingaran koghti me bar aghumsigham.
Osimtizir me bativamin kam,
Isipin atrivim men akuragh me apazaghan kogham.
- ⁴ E fo, Judan atrivim Soanin nguibar ekiam ko Hanesin nguibar ekiamin,
Isipin abuir gumaziba batoghasa,

uan abuir gumaziba ko ingangarir gumazir faragha zuiba amadazi, me ghua otivigha gifa.

⁵ Eghti Isipia men akurvaghsi bizitam damighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, Judaba aghumsigh bar uarir apangkuvigham. Me aghumsizir bar ekiamra Judabar aningam.”

⁶ Ekiam, a Negevin danganimin, sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganimin itir asizir atiaba, akar kam me ganingi. A kamaghin migei:

“Judan gumazir aruaba sautin amadaghan itir gumazamiziba puvatizir danganir kam garui.

Kar gumazamiziba osimtiziba bativamin danganir kurar mam.

Laionin amebaba ko apuriba ko, kuruzir gumazamizibagh iviba ko, kuruzir kurar mighegha zuiba ko, asizir atiar kuraba danganir kamin iti.

Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam gamua, bizir bar aghuir ivezim bar pin koziba isa,

donkiba ko kamelbagh isin arigha ghua,

kantrin men akurvaghan koghamiba bagha da atera zui.

⁷ Isipin kantri, kantrin igharazibar akurvaghasa migiava, a men akurvazir puvati.

Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar kam a gati, ‘Maburan Kuruzir Aser Puram Aperaghav Itim.’”

Gumazamiziba Godin akam baraghan aghua

⁸ Ikiavira Itir God gumazamizibar damazimin, me amir arazibar eghaghani-bar akaba, dagiamin da osirigh da aghorasa na mikeme.

Egh uaghan eghaghanir kam akinafarir righizimin da osirigh.

Eghti migirigiar kam zurara iki gumazamizibar akakagh suam,

⁹ me gumazamizir bar puviram akaba barazir puvatiziba.

Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi, a men Afeziam.

Egha me zurara ifarava, an suren akaba baraghan aghua.

¹⁰ Egha me kamaghin Godin ganganir gumaziba ko an irebamin min garir bizibar garir gumazibav gei,

“Ia ua irebamin min garir ganan marki.

Egh ia uan akabar kumigh.

Ia uam azazir aghuiba ko arazir zuezibar gin mangisi e mikiman marki.

E oraghasa ifongezir akar e apezeperibaram e mikim, kar bizir aghuir otivan koghamiba.

¹¹ Ia ingangarir kam atakigh, egh bar saghon ikiva, en tuavim apiran marki. E Israelian Godin Bar Zuezim in akaba baraghan aghua.”

¹² Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei,

“Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim ragha na gasara.

Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze,

Ifavarir arazim ko igharaz darazi dikabirir araziba ian akuragham.

¹³ Kamaghin amizi, ia arazir kuram gamigha gifa,

ezi arazir kurar kam bar ia gasighasigham,

mati bibizir muziarin divazir ruarimin ghuamin ikia bar ekefi,

egha kiran oveghangin dipirasava ami.

Egh divazim dipirigh zuamira irigham.

¹⁴ Bar guizbangira, ia bar ikuvigham,

mati nguazir minem bigha akuar bar mizumzuiaribar ire,
ezi akuar ekiatam itir puvati,
me akua tam isi avim isir danganimin mangi avir mikiam tuighan
kogham.

O akua tam inigh mangi
mozir dipamin an dipaba tuan iburagham."

¹⁵ Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin
migei,

"Tuavir ia deravira ikiamim, a kamakin.
Ia uamategh na bagh izi, egh avughsi ikiti,
ki ian akurvagham.

Eghti ia navir amirizimin iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh
ikiam."

God kamaghin mikeme, ezi ia an akar kamın gin mangan bar aghua.

¹⁶ Egha ia ghaze, "Puvati! E hoziabar apiagh puv ari mangam."

Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari mangi!"

Ia ghaze, "En hoziaba puvira ivemaram."

Ezi God ghaze, "Ian apanibar hoziaba bar puvira ivemar ian gintigham."

¹⁷ Ian apanibar midorozir gumazir vamira izi misoghsi dimti,
ian 1,000plan midorozir gumaziba puv aregham.

Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian dimti,
ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam ategh aregham, eghti gumazi-
tam ua ikian kogham.

Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar uarira ikiam,
mati me inir avizim guasa temer vamira mighsiar itimin a kuasa.

¹⁸ Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin guizin arazibagh amim.

Kamaghin amizi, a ian apangkuvighasa ifongiar bar ekiam iti.

A uan apangkuvim ian akakaghasa ia mizua iti.

Gumazamizir nighnizir gavgavim an ikiava, uarir akurvaghasa a mizua
itiba,
me bar akuegham.

Ikiavira Itir God, deravira uan gumazamizibar amuam

¹⁹ Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv arangan
kogham. Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangkuvigha, deravira ia
damuasa gara iti. Egh ia uari bagh an azangsigh an dimti, a zuamira
ian dindiam baregh ian akuragham. ²⁰ Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia
osimtizir dafam ateri, egha ia mati gumazim daghebar otevezi moghin iti.
Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ia uam a burian kogham. Ia
uari uan damazibar an ganam.* ²¹ Egh ia daruamin dughiamin tuavimin
atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o
agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin
tuavim ia mikimam. ²² Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar
ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti
da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me mikimam, "Ia kamatigh. E ua ia
gifongezir puvati."

²³ Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba bagh amozim amadaghti, a izighiri
da ruam, eghti da deravira nguazir kamın otivam. Eghti ia dagher aviriba

30:18: Onger Akaba 2:12; Aghuzir Akaba 16:20; Jeremaia 17:7 * **30:20:** Vezin kam, Hibrun akam
deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati.

ikiam. Eghti ian bulmakauba uaghan damamin grazir aviriba ikiam. ²⁴ Egh ia uaghan uan azenibar dagher aghuiba inigh izi, egh bar deravira da akuvagh, uan bulmakauba ko donkin ian nguazim abigha ingariziba bagh, fogh ko sped isi dagh iniv da aghamsigh me daningam. ²⁵ Dughiar Ekiam misevezimin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin oteveghan kogham. ²⁶ Eghti dughiar kamin, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighiti an angazangarim bar ekevegh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba deravira me damu men mizaziba ko osimtiziba adeghti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram isi Asiriaba daningam

²⁷ Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi.

A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi.

A migeir dughiamin,

avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi.

²⁸ An aningagharim biziba bar dagh asighasisi, mati aperiaam otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu.

Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha, me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri.

Egha a men nighnizibagh amima, da deragha ingari puvatizi, a me inigha danganir me mangan ifongezir puvatizibar zui, mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa, ainin otevim an akam garu.

²⁹ Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia bizir kabar ganti da otivti, ia Godin ziam fer arazim bagha isar ekiaba dimagaribar dagh ami moghin,

ia bar akongezir ighiabar amuam.

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh uan itabagh ivi ighiabar amuam, kamaghira ia men min bar akuegham.

Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim, egha a uabi Israelian mogomer danganim.

³⁰ Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an dimdiar gavgavim baragham,

egh me an aningagharimin mizazim baragham.

An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam,

egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam.

Eghti arariba dagarvaghti,

gumazamiziba an aningagharimin ganam.

³¹ Ikiavira Itir Godin dimdiar kantri Asiria damuti, a bar atiatigham.

Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriaba misogh mamaghira ikiam.

- 32 Ikiavira Itir God, Asiriabav sozир dughiamin, Godin gumazamiziba bar akueghiva,
 gitaba ko buar guar aviriba misoghiva,
 Ekiam me misozir aghorimin tingagharim girara mangam.
- 33 Me Asirian atrivimin kuam tuasa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa.
 Egha me mozir kam gituima a bar vin mar iraghugha bar aroke,
 ezi me dazir aviribar kuegha dar pozim mikini.
- Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim pamtem otogh,
 mati aminim pamtemin avim giveraghti, a bar puvira isigham.

31

Ikiavira Itir God uan gavgavim akazi, kantrin gavgaviba daghire

- 1 Ia abuir gumaziba, ia kantri Isipin ghuava uarir akurvaghasa, men azangsis, iavzika!
 Ia bar ikuvigham.
- Ia Isipian hoziaba ko men karisin aviriba ko karisin suizir gumazir bar gavgaviba, ia nighnizir gavgavim dar iti.
 Ia ti ghaze, Isipia ian akuragham.
- Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim, nighnizir gavgavim an itir puvati.
 Egha ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsisir puvati.
 Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.
 Iavzika!
- 2 Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti.
 A dughiar kuram gumazamizir kurabar aningsi, me daningam.
 Egha a zurara uan akabar gin zui.
- A dikavigh gumazir kuraba ko,
 gumazir arazir kurabagh amibar akurvazir gumaziba ko misogham.
- 3 Isipia, me aseba puvati, me pura gumazir kiniba.
 Men hoziaba uaghan en hoziabar min gari, da aseba puvati.
- Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim akagh ivezir kuram me daningamin dughiam,
 kantrin gavgavir kam irighti kantrin an akurazim uaghan irigham.
 Egh aning uaghara bar ikuvigham.
- 4 Guizbangira, Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
 "Ia fo, laionin tam, sipsipin a misoghezim amisi dazer iki,
 egh sipsipin kam ategh arimangighan kogham.
 Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a dagarvaghti,
 a men atiatigh ari mangighan kogham.
 Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 ki dikavigh Saionin Mighsiamin apanibav soghsi izighiram,
 eghti bizitam nan tuavim apirighan kogham.
- 5 E fo, kuaraziba pin migha, egha deraghvira uan mikonibar itir nguzibagh eghufi.
 Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 ki deragh Jerusalem geghuv deragh an ganam.
 Ki zurarama an boroghin iki mangin izegh damu
 a getiva deragh an ganiva an akurvagham."*

31:1: Aisaia 30:2; Esekiel 17:15; Daniel 9:13; Hosea 7:7 * 31:5: God uan nguibar ekiam Jerusalem geghufi, mati ves 5 mikemezi mokin. Eghti gumazamiziba akirim a gasaraghtima, (ni ves 1-3in gan) a uaghan izighiri Jerusalem misogham, mati ves 4 mikeme.

- ⁶ Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a barazir puvatigha an akaba batosi.
Egh ia uan navibagh iragh uamategh a bagh izi.
- ⁷ Ikiavira Itir God izamin dughiamin,
ia asebar marvir guaba makunigham.
Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba.
Ia kamaghin amigha arazir kuram gami.
- ⁸ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Midorozir sabar tam Asirian kantri misogh egh bar me agivagham.
Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti
a mangam.
Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghshi aregham,
eghti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi
pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham.
- ⁹ Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti,
men nguibar ekiar gavgavim irigham.
Men midorozir gumazibar dapaniba, bar atiatigh uan midorozir inir avizir
asaraghav itim ategh
onganigh puviram aregham.”
Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim.
A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti.
A Jerusalem in nguibar ekiamin ikia,
danganir ekiar avir pamtemin isimin min iti.

32

Atrivir aghuim kantrin ganam

- ¹ Ia oragh! Atrivitam otivam!
Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gativagham.
Eghti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi,
gumazamizibagh ativagh men ganam.
- ² Gumazamiziba akurvazim bagh iziti,
gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akur-
vaghham.
Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam,
eghti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba iziti, me mangi men uari
mongam.
Eghti me mati dipaba puvatizir danganimin,
dipam ivemara an zui moghin iki,
egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orangtizimin min
iti.
Aruem bar gavgavighi,
gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avughsam.
- ³ Gumazamizir bizibar gariba,
men damaziba okavighan koghti,
me deravira bizibar ganam.
Eghti gumazamizir kuariba deraziba,
men kuariba deraghvira ikiti,
me deravira biziba baragham.*
- ⁴ Eghti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh amir puvatiziba,
me datirighin biziba deragh dagh nighnigh dar amuam.
Eghti gumazamizir mikimasa mizeba osemzeiba,

* 32:3: Ni Aisaia 6:9-10in gan.

me deravira bizibav kimam.

5 Eghti arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anidim,
a bar givagham.

6 Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me migirigiar onganibagh ami,

egha me zurara bizir kurabar amuasa nighnisi.

Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh amuava,

egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God gasi.

Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganidir puvati.

Egha kuariba pirir gumazamiziba, dipaba me ganidir puvati.

7 Ezi ifavarir gumazamiziba, nighnizir kurar bar aviriba men dapanibagh izifa.

Me gumazamizir biziba puvatiziba, dikabinasa men kotiaba adafi.

Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba,

me kotin aven ifavarir arazir igharazibar migirigiar bar me gami.

8 Ezi gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zuezibagh ami.

Egha me arazir aghuibar amuasavira iti.

Amiziba azirakabar amu

9 Ia Jerusalemian amiziba, ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.
Egh ia deravira kuariba arigh nan akam baragh.

10 Ia datirighin navir amirizimin iti.

Egh ia oragh, azenir vamira givaghti, ia bar atiating nigham.

Ia ganti, ian wainin azeniba ko, dagher igharazibar azeniba,

da ua ban kogham.

11 Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam.

Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam.

12 Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akakaghsi,

ia uan evaribav misogh azirakabar amu.

13 Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham,

kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu.

Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge,

egh datirighin ia da bagh azirakabar amu.

Ia fomira uan nguibar ekiamin ikia bar akonge,

egh gin, ia a bagh osemegham.

14 Bar guizbangira, atrivim uan dipenim ategham.

Eghti gumazamiziba bar moghira nguibar ekiar kam ateghti

gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham.

Eghti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba,

da bar moghira pura iki bar ikuvigham.

Eghti afiar atiaba dughiar bar ruarimin danganir kamin ikiam.

Eghti donkin atiaba an aven darusi bar akuegham,

eghti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevirabar amam.

Ikiavira Itir God dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningam

15 Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia uan Duam, uam e bagh anemangam.

- Eghti dughiar kamın, gumazamiziba puvatızir danganım,
 azenir bar aghuim otogham,
 eghti bizir bar igharagha gariba a bativam.
- Eghti azeniba, dagher avıribar amuti da otivam,
 mati temeşa pura ruarır pızımın aghui.
- 16 Dughiar kamın, gumazamiziba nguazir kamın ruaghatevıba bar dar iki,
 arazir aghuıba ko guızın arazıbara damuam.
- 17 Gumazamiziba arazir aghuim damuti,
 tuavir kamın dabırabır aghuim otogham.
- Eghti gumazamiziba uam atiatingan kogh,
 nımıra iki nıghnızır gavgavımın aven tugh gavgavıgh kamaghıra ikiam.
- 18 Ezi İkiavıra İtir God ghaze,
 Nan gumazamiziba, me dabırabır aghuim ikiam, egh me deravıra iki avughı,
 uan nguıbabar aven navır amırızımın iki, egh bizıtımın atiatingan kogham.
- 19-20 Eghti aısın amozım mar ırı ruarır ekiamın itir temeşa bar dagh asıghasıgh,
 egh uaghan nguıbar ekiamın dipenıbagh ırıtı, da bar nguazım gıregham,
 eghti ia Ekiamın gumazamiziba bar deravıra ikiam.
- Egh ia uan dagher ovızıba nguazır dipam itı naghın da oparam,
 egh ia uan bulmakauşa ko donkıba ateghti,
 da uan ifongıabar daru oghevsevıbar amı ikiam.

33

Gumazamiziba İkiavıra İtir Godın dımtı, a deravıra men ganam

- 1 İa kantrın ıgharazıbagh asıghasızi darası, iavzıka!
 İa bar ikuvıgham.
 Bar guızbangıra, ia datırıghın ikuvızır puvati.
- Ezi ia kantrın ıgharazıbagh asıghasıghamın dughiam,
 a gıfa, eghti ia uarı ikuvıgham.
- İa ıgharaz darazıgh ifarava, uan akar dıkırızıba abıgha
 me isa apanıbar agharım garısı.
- Bar guızbangıra, tarazi datırıghın ia gıfarazır puvati.
 Eghti ia ıgharaz darazıgh ifaramın dughiam, a gıvagham.
- Eghti ıgharaz darazi ia gıfar,
 ia isi apanıbar dafarım darıgham.
- 2 O İkiavıra İtir God, en nıghnızım nırara itı.
 Nı en apangkuvıgh zurara dughiabar e ekıarugh
 uan gavgavımın deragh en gan.
- Egh osımtızıbar dughiamın en akurvagh e damuti,
 e uan apanıba dıkabıraka.
- 3 Gumazamiziba nın dımdıam barası,
 mati ararıba dagarvazıma me arı.
- Kantrın bar gavgavıba nın garıma,
 nı dıkavıgha uan gavgavım men akazi,
 me atıatıa tıntınıbar arı.
- 4 Ezi bizir me ara taghızıba,
 İsraelıan gumazıba ızı zuamıram da inıam.
- Mati odezir bizir avırım mıghegha ıza azenıbagh apıagha,
 men dagheba apa bar ada gıfa.
 Ezi kamaghıra, gumazıba zuamıra ızı men bizıba ater mangam.

5 Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava,
 bar pin uan Nguibamin iti.
 Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim amadaghti,
 a izi Jerusalem mikebaba bar da avaragham.
 6 Egh ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, a zurara deragh ian ganiva,
 ia damuti ian dabirabim deragh gavgavigh ikiam.
 Egh a bizir aghuiba ia daningti
 ia deraghvira ikiam.
 A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko, arazir an atiativa an apengan
 itiba,
 da bizir bar aghuibar min,
 an ada isa ia ganidi.

7 Ia munagh ganigh!
 Midorozir gumazir gavgaviba tintinibar tuavibar mitivighav ikia
 akurvazim bagha diava arai.
 Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami,
 ezi midorozim givazir puvati.
 Kamaghin amizi, abuir gumaziba datirighin bar puviram azi.
 8 Tuavir ekiaba pura itima,
 gumamaziziba ua dar mangi izegh gamir puvati.
 Gumamaziziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki.
 Ezi gumazim uan damazimin bizimin ganigha, kotin aven guizbangiram
 an gun migeima,
 me nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua.
 Egha me gumazir igharazibar gara ghaze,
 me mati pura biziba.*
 9 Ezi nguazim uabi bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa.
 Lebanonin ruaribar temeba midii, egha bar aghumsiki.
 Ezi Saronin Danganir Zarim bar misingigha dipaba puvatizir danganim
 gava.
 Ezi Basanin Distrighin temeba ko, Karmelin Mighsiamin temebar da-
 fariba da midia suaghiri.

Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganam

10 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 "Ki datirighin dikavigh ingangarim damuam,
 eghti gumamaziziba ganigh nan ziar ekiam fam.
 11 Ia nan ananim gami darasi,
 ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha ingangarir mitiabagh
 ami.
 Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarir dafam gami,
 ezi puvati, dadar misingiziba ko oghevsever kiniba puram an otifi.
 Ian ingangarir mitiar kam avimin min otogh
 bar ia agivagham.
 12 Egh ia mati me gumazibar aghariba tuezi,
 da arinimin otozi moghin, ia otivigham.
 Egha mati me benir ataghatarim tuazima
 an averenimin otozi moghin, ia otivigham.
 13 Ia gumamazizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba,
 ia ingangarir gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh

* 33:8: Hibrun akam deragha ves 6-8in akabar mingarim deragha anebighizir puvati.

egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimin gun mikim!”

14 Saionin itir gumazamizir arazir kurabagh amua Godin damazimin mizeziba,
me bar atiatighava agoi.

Egha me kamaghin migei,
“Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimin min isiava,
biziba bar da gefi.

An ofa gamir dakozimin itir avim zurara isia mamaghira iti.
Ezi en tongin tinara a ko ikiam?”

15 Gumazamizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam:
Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ko
gumazamizir guizbangira migeiba, ko
gumazamizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir pu-
vatiziba, ko
gumazamizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh
arazir kuram damuamin aghuaziba, ko
gumazamizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an are-
meghan me oraghan aghuaziba, ko
gumazamizir arazir kurabar ganam aghuaziba.

16 Gumazamizir kamaghin amiba, me bar deravira ikiam.
Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimin
modoghav iti moghin deravira ikiam.
Eghti bizitam me dikabiraghan kogham.
Eghti me zurara damamin dagheba ko dipaba ikiam.

Ikiavira Itir God, dughiar bar aghuim isi Jerusalem daningam

17 Ia uan atrivir dirim uam an ganti,
a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh,
kantri deraviram an ganam.

Egh ia uan kantrin ganti,
a bar aruegh bar ekevegham.

18 Egh ia uamategh dughiar kurar ia batozir kam ginirigh, egh kamaghin
azangsigham,
“Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar
osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba,
me managh iti?”

Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba,
me managh iti?
Ti puvati.”

19 Akaba barazir puvatigha uarira uan ziaba fer gumazir kaba,
ia ua men guatamin apighan kogham.

Egh ia ua me uan akabar migeir migirigiaba baraghan kogham,
akar me mikimamim, gumazitam deragh an mingarim gifoghan
kogham.

20 Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem,
a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akuva
itim.

Danganir e avughsa deravira itim.
A purirpenir gavgavimin min mitigh gavgavigham,

eghti gumaziba an afughafuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangan kogham.

21 Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar ekiam Jerusalem in aven e bagh anakogham.

Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimin min ikiam,
an aven faner ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam.

Eghti midorozimin kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba,
dipar kabar izan kogham.

22 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi,

jasin min iki,
egh en atrivimin iki,
en gumazir deravira en ganamim min iki,
egh en Akurvazir Gumazimin ikiam.

23 Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghburegham.

Me mati kurimin ingangarir gumaziba kurimin ikiti a ivemaran kogham.

Mati kurimin mas mitigha gavgavizir puvati.

Ezi an beniba firiaghirezi, an sel kuiaghirizir puvati.

Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir aviriba ateghti da ikiti,
Jerusalemia ivemar izi bizir kaba iniam.

Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin otivigh, uaghan bizir avirir tabar ganti,

da ikiavira ikiti,
me uari bagh da inigh mangan.

24 Eghti dughiar kamın, Jerusalem in itir gumazitam kamaghin mikiman kogham,

“Ki arimariam iti.”

Eghti Ikiavira Itir God

Jerusalem in itir gumazamizibar arazir kuraba ginamangan.

34

God kantri Idom gasighasigham

1 Ia nguazir kamın itir kantriba bar dar gumazamiziba, ia izi.

Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam baragh.

Nguazim ko an itir biziba bar moghira,
ia uaghan kuariba arigh deraghviram oragh.

2 Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko midorozir gumaziba, bar men aningaghegha me bagha navim isi,
egha me aremeghasa, a mikemegha gifa.

3 Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da afeghan kogham.
Puvati. Da pura iki kur mughuriam mangan.

Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh
daghuribar emir magiram.

4 Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar moghira kuarigh iregh givagh.

Eghti overiam mati akinafarim me a irigha a nomke.

Mikoveziba ko bizir overiamın ikia isiba,
mati wainin ikarizibar dafarir midiariba ko fighin temebar ovizir midiariba,
misigha ira nguazim girezi moghin nguazim giram.

- ⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 "Nan aningagharim, a midorozir sabamin min iti,
 egh midorozir sabar kam pin ikegh, izevir kuram aningamin ingan-
 garim agivagh,
 egh overiam ategh magiri,
 Idomia bagh izi izevir kuram me daningiva
 me misoghti me arimighiram.
 Kar ki asighasighasa mikemegha givazir darasi."
- ⁶ Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira Itir Godin midorozir sabam bar
 anegiragirigham,
 mati sipsip ko memen ghuzim ko ovim, gumaziba ofa damuasa dav sozi
 men ghuziba ko ovim men dafariba agiragiri.
 Ikiavira Itir God kantri Idomin aven Bosran nguibar ekiamin,
 gumazamizir bar avirim misueghti me arimighiregham.
 Mati a uabi Bosran iki ofan bar dafam damuam.
- ⁷ Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun atiaba ko bulmakaun igiaba ko
 bulmakaun apurir bar gavgaviba, dav soghti da arimighiriti,
 dar ghuziba ko oviba Idomin kantrin nguazim giregh anevargham.
- ⁸ Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam Saion, apaniba a dikabiravira iti.
 Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin azenir mam amisevegha gifa.
 Eghti dughiar kam otoghti,
 a izevir kuram isi me daningam.
- ⁹ Idomin kantrin faneba, koltan min isia amera zui moghin otogham.
 Eghti nguazimin mineziba dagiar avir isibar min otivam.
 Eghti Idomin nguazim kolta isi moghin isiam.
- ¹⁰ Avir kam mungeghan kogham. Puvati.
 An arueba ko dimagaribar isi gavgavigh mamaghira ikiti, an migharim
 zuraram otivam.
 Eghti Idomin nguazim pura iki
 mangiti men ovavir borir gin otivamiba, men danganiba inigh mangi
 dughiaabar iki mamaghira ikiam.
 Eghti gumazitam ua danganir kam in mangan kogham.
- ¹¹ Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba ko, mighiaba dar danganim
 gavagham.
 Ikiavira Itir God Idomian biziba bar da agivagham,
 egh Idomin nguazim damighti a pura ikiam,
 mati nguazim fomirama otogha pura ikezi moghin ikiam.
- ¹² Men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba ua ikian kogham.
 Eghti atrivitam ua kantrin kam in ganan kogham.
- ¹³ Beniba ko oghevsevir dikoniba itiba atrivimin dipenim ko dipenir igharaz-
 ibar avi da avegham.
 Eghti afiar atiaba izi iki arangti, poneba izi dipenir kabar dakuam.
- ¹⁴ Eghti asizir atiar guar aviriba izi danganir kam in uari akuvagh ikiam.
 Eghti memen atiaba uaghan izi iki dimti,
 amizir aser dimagaribar aruim uaghan izi dakusi,
 danganir kam in daguir danganiba buriam.
- ¹⁵ Eghti mighiaba izi uan aroriabar arighsi, danganir kam in izi mikonibar
 ingarsi danganiba buriam,
 egh da aroriaba arighti, da afueghti

da uan aviziba kuigh uan nguzibar gan ikiam.
Eghti isar apuriba ko isar amebaba,
me uaghan izi ikiam.

16 Ia Ikiavira Itir Godin akinafarir righizimin aven ganiva,
ia bizir kabar migirigiar ganti, da ikiam.
Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba, akinafarim dar gun migei,
da bar izi kantri Idomin nguazimin ikiam.

Egh da vaghvagh asizir amebaba ko apuriba ikiam.
Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da izasa dav keme.

An Duam da akuvagh, da inigh izam.*

17 Ikiavira Itir God uabi Idomin nguazim abigha,
asizir kaba bagha da tuiragha dagh aningi,
eghti da zurara danganir kam in iki mangiti dar ovavir borir gin otivamiba,
dar danganiba inigh
mangi dughiabar iki mamaghira ikiam.
Nguazir kam, Ikiavira Itir God da bagha aneti.

35

God ua bizibagh amizi da deragha otifi

1 Gumazamiziba puvatizir danganiba, ko nguazir misingiziba, da bar akuegham.

Akimarir aghuiba otivigh gumazamiziba puvatizir danganiba avaraghti,
da bar akongegham.

2 Egh nguazir midiarir kam, akimarir aviriba an otogh oneghti, an ganganim bar deraghti,
a bar akuegh pamten dimiva arangam.

Ikiavira Itir God dirir aghuim isi nguazir midiarir kam daningti, an ganganim bar deragham,

egh Lebanonin ruarir ekiam ko, Karmelin Mighsiam ko,
Saronin Danganir Zarimin ganganir aghuimin mirara ganam.

Eghti gumazamiziba Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavimin ganiva, egh uaghan en Godin ziar ekiamin ganti,
an atrivimin kurkazir aghuimin min ikiam.

3 Ia atiatim itir gumazamizibar amuti,
me atiatingan kogh tuivigh gavgavigh iki.

Egh gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgavim me daning.

4 Ia gumazamizir atiatiba me mikim suam,
"Ia tuivigh gavgavigh, egh atiatingan marki.

Ian God izi ian akuragh,
egh ivezir kuram isi ian apanibar aningiva bar me gasighasigham."

5 Dughiar kam in, gumazir damazir okaviriziba ua ganti,
gumazir biziba barazir puvatiziba, uam oragham.

6 Eghti gumazir suer kuraba, uari akun mavanang izighiram,
mati ruarimin itir asizir mam, me dia a garisi.

Eghti gumazir migeir puvatiziba,
me pamten dim, egh bar akuegham.

* **34:16:** Vezin kam, Hibrun akam deragha akamin mingarim bigha mikemezir puvati. **35:1:**
Aisaia 27:6; 27:10; 41:18-19; 55:12-13 **35:3:** Hibru 12:12 **35:4:** Aisaia 34:8; 61:2 **35:5:**
Matyu 11:5; Luk 7:22 **35:6:** Luk 11:14; Jon 5:8-9; 7:38; Aposel 3:8

Eghti dipaba otiv gumazamiziba puvatizir danganibar mangi,
 egh nguazir misingizibar itir fanebar ivemar magiram.

⁷ Egh gigir misingizim, dipar akaremin min otogham.

Nguazir dipaba faragha puvatiziba, nguazimin aven ivemarir dipar
 atuiba,
 dar otivigh ivemar izighiram.

Afiar atiabara ikezir danganir misingizir kam, dadar aviriba ko ighu-
 runiba an otivam.

⁸ Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kamaghin a dipon suam,
 kar "God Ua Baghavira Inabazir Tuavim."

Eghti Godin damazimin arazir kurabagh amir gumazitam an daruan
 kogham,

kar Godin gumazamizibar tuavimra.

Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba itiba ko gumazamizir nighnizir
 aghuiba oteveziba,

me an atam akuighan kogham, me a gifogh an mangam.*

⁹ Laionin tam ko, asizir kurar misozitam tuavir kamın mangan kogham.

Asizir aningazir taba tuavir ekiar kam daruan kogham.

Gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua inizibara,
 tuavir kamın daruam.

¹⁰ Gumazamizir Ikiavira Itir God men akuragha ua iniziba, me ua izi,
 Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar akongegh ongi, tiariba akariva
 tuavir kamın izam.

Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,

bar akongezir arazir kam a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.

Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh, ua men ikian kogham.

Asiriaba Jerusalemın nguibar ekiam iniasa

36

(Sapta 36--39)

Asiriaba Jerusalem iniasava ami

(2 Atriviba 18:13-37; 2 Eghaghaniba 32:1-19)

¹ Hesehia 14plan azenibar an atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim
 Senakerip, uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha, me abiragha
 men nguibar ekiar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me
 Jerusalem inizir puvati. ² Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin ikia uan abuir
 gumazim ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha,
 Atrivim Hesehia bagha Jerusalemın zui. Me an boroghın ghua otifi. Dughiar
 kamın, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an
 ghuaghira Jerusalemın otifi. Daghurir kam, a tuavir ekiar ghua iniba ruer
 danganimin boroghın iti. Asiriaba otivigha danganir kamın tuivighav iti.

³ Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilkian otarim
 Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin
 akınafariba osirir gumazim, ko Asapın otarim Joa, an atrivim amir biz-
 ibar eghaghaniba bar a da osirir gumazim, me zui. ⁴ Ezi 3plan gumazir
 kaba ghuava Asirian abuir gumazir kam batozi, an akar gavgavimin me
 migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamın akar gavgavir kam Hesehia

35:8: Aisaia 11:16; Jeremaia 14:8; Matyu 7:13; 1 Pita 1:15-16 * **35:8:** Hibrun akam deragha vezin
 kamın mingarim abigha migeir puvati. **35:9:** Aisaia 5:29; 13:22; 51:10; 62:12 **35:10:** Aisaia
 1:27; 65:19; Akar Mogomem 7:17; 21:4

mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesekia, ni gavgavir manam ikia egha nan apengan ikian aghua? ⁵ Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. ⁶ Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuraghan kogham. ⁷ Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua, mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemra izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.'

⁸ "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam, Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. ⁹ Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatzitam abinamin gavgaviba puvatigham. ¹⁰ Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi."

¹¹ Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar kam baregha, kamaghin Asiriabar abuir gumazim migia ghaze, "Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatightima, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham."

¹² Ezi abuir gumazir kam kamaghin akam ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir ekiam, a iarara mikimasa na amaduzir pu. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam."

¹³ Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumazamizibar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baragh! ¹⁴ Atrivim kamaghin migei, Ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham. ¹⁵ Ia Hesekian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan kogham. ¹⁶ Ia Hesekian akam baragh ua na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. ¹⁷ Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti.

¹⁸ "Hesekia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!' Ia Hesekia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a?

Bar puvati. ¹⁹ E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egha men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. ²⁰ Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmagsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiraghan kogham? Bar puvatigham!”

²¹ Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Hesekia faragha an akam ikarvagh bizitamin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. ²² Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiagharigha ghua abuir gumazimin migirigiaba bar dar gun Hesekia migei.

37

Hesekia uan osimtizimin gun Aisaia migei

(2 Atriviba 19:1-17)

¹ Ezi Judan Atrivim Hesekia Asirian atrivimin abuir gumazimin akam baregha, uan korotiaba abiagharigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. ² Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuribar diazi, me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui. ³ Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, “Atrivim Hesekia ghaze, Kar osimtizer ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. ⁴ Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, egh gumazir kamaghin amizim, God ivezir kuram a daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e varazira en akuraghti, e ovengan kogham.”

⁵⁻⁶ Ezi Aisaia Heseкия akam baregha, kamaghin gumazir an akam inigha izir kabav gei, “Ia uamategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a ginighigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. ⁷ Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighit an okam nighnigham. Egh a migirigiar kinim baregh pura uamategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighti, me a misueghti an aremegham.’”

Asiriaba ua Jerusalem gasighasigha migei

(2 Atriviba 19:8-19)

⁸ Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato.

⁹ Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an

akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Hesekia bagha ghu. ¹⁰ Senakerip kamaghin akinafarim osiri, “Hesekia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. ¹¹ E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasiki. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. ¹² Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. ¹³ Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

¹⁴ Ezi Atrivim Hesekia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha Hesekia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. ¹⁷ O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. ¹⁸ O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. ¹⁹ Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. ²⁰ O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

Aisaia Godin akamin gun atrivim migei

(2 Atriviba 19:20-37)

²¹ Ezi Emosin otarim Aisaia, Hesekia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia ua uari iniasa nan azangisiki. ²² Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei:

“Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim,
a ni dipova aghumsizir akabar ni migei.

Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi.

²³ Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovibar a gami?

Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei?

Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami?

Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami!

²⁴ Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi,

me nin ziam fa nan ziamin tira.

Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki.

Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin
Mighsiabar orazibar ghuavanega,
egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, danganir gumaza-
miziba aven zuir puvatizimin,
ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke.

25 Egha ni pura tintinibar aruir dughiabar, ni damamin dipatam gasazir
puvati.

Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba,
da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api.

Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti,
nin sueba dipar kabar amuti da misingham.

26 “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati,
ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe.

Ki, nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gav-
gavim ni ganingi.

Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha,
mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti.

27 Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi.

Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe.

Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi
da midii moghin misigha iti.

Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza,
grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi,
da deragha aghuir puvati.

28 “Ezi ki bar moghira ni gifo,
nin dabiribir araziba ko dikavir araziba, ko iza zuir araziba,
ki bar dagh fo.

Egha nin aningagharir nan itim,
ki uaghan bar a gifo.

29 Nin aningagharir nan itir akaba ko, ni uabira uabi feir arazim,
ki bar dagh fo.

Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin
akam gazuim, isi nin akam darugham.

Egh ni amikirigh, tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim uam an
mangigham.”

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Hesekia ganiga kamaghin migei:

“Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba
oparan kogham.

Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami,
egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir
iregha aghuiba, ia dar ami,
egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami.

Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi,
wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam.

31 “Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira,
me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar
avirasemegham.

³² Eghti apaniba Jerusalemın gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam.
Gumazamizir ikiavira itir varazira, iki Saionın Mıghsiamın mitivighvira ikiam.

Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim,
a bizir kabar amuti da otivighirasa nıghnızir gavgavim iti.

³³ “Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın mıgei,
‘Asiriabar atrivim, uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemın aven izan kogham.

Egh me uan baritamın aseghti, a nguibar ekiar kamın aven izeghan kogham.
Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inıgh nguibar kamın aven izeghan kogham.

Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamın divazir miriamın nguazim arıghti, a ghuavanaboghan kogham.
Bar puvatıgham.

³⁴ Kı Asiriabar atrivim uam a purıghti, a izezir tuavim uam an mangam.
Kamaghın amizi, a Jerusalemın aven izeghan kogham.

Kı Ikiavira Itir God, kı kamaghın mikeme.

³⁵ Kı uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikırızir akam ko, uan ziar ekiam ginıghnıgh,
egh bizir kamning bangın,
kı nguibar ekiar kamın ganıva an akurvagham.”

³⁶ Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godın enselin mam dikavıgha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganıman, men 185,000plan midorozir gumazıba soghezi, me ariaghıre. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavıgha midorozir gumazir kabar kuabar gari. ³⁷ Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itıba ko, dikavıgha uamategha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamın iti.

³⁸ Egha a dughıar mamın uan asem Nisrokin dipenimın ghugha an zıam fe. Ezi an otarımning, anıngın zıamning, Adramelek ko Sareser, anıng midorozir sabam inıgha aven ghugha a misoghezi an aremezi, anıng ara ghua Araratın kantrin iti. Ezi an otarır ıgharazım, an zıam Esarhadon, a uan afezıamın danganıman inıgha, Asirian kantrin atrivimın iti.

38

*Atrivim Hesekia arımarıam itıma, Ikiavira Itir God an akura
(2 Atrivıba 20:1-11; 2 Eghaghanıba 32:24-26)*

¹ Dughıar kamın, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amıma, Hesekia arımarıam inıgha atam areme. Ezi Emosın otarım Aisaia ghuava an ganıgha kamaghın a mıgei, “Ikiavira Itir God kamaghın mıgei, ‘Nın arımarıam gıvaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghın amizi, ni gumazamizir nın dipenimın itıbav kemeghti, me nın ingangarıba bar dar amu dar kirıgh.”

² Ezi Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimın averiamın birimın gara, Ikiavira Itir God ko mıgia ghaze, ³ “O Ikiavira Itir God, kı uan navir averiamın aven ni baghavira ikia nın ifongıamın gın ghua, bar guızbangıra zurara nın ingangarım deravıra a gamuavıra itı. Kamaghın amizi, kı amızir ingangarıba, ni dagh nıghnıgh na ateghti, kı ovengan

kogham.” Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Aisaia migei, ⁵ “Ni mangi kamaghin Hesekia mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni ateghti, ni ua 15plan azenibar ikegh gin ovengam. ⁶ Egh ki nin akuragh. Asiriabar atrivimin amamangatighti, a ni abiragh Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham.

⁷ “‘Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitam ni danighti, ni kamagh fogh suam, ki damuasa akam akirigha givazir bizim, ki a damuam. ⁸ Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam, ia an dughuazibar gara aruemin auaba medi. Aruem datirighin ghuaghiri, eghti ki a damighti, a timira uamategh overiamin mangiti, an angazan-garimin dughuazim adiriziamin 10plan ighuvibar pin uamategh ghuavan-abogham.’”*

Ezi aruem uaghira adiriziamin dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in pin itimin tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti.

⁹ Ezi Hesekia ua ghuumaghegha akar kam osira ghaze:

¹⁰ Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham.

Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam.

¹¹ Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin ganighan kogham.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi,
egh ua nguazir kamin itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham.

¹² Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim,
gumaziba anepirigha a inigha ghu.

Ki ghaze, nan ikirimirim, mitarir ruarimin min ruaragham,
egha ki mitarimin min a girighavira iti. Ezi puvati.

Nan ikirimirir ki datirighin itir kam,
mati amizim mitarim girizi moghin, me zuamiram anetughti, an oteveg-ham.

God, nan ikirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh.

¹³ Ki dimagaribar nighnigha ghua mizarazibar tu, egha ghaze,
Ni laionin min nan aghariba apiri.

Ni dughiba bar na gamima,
nan ikirimirir kam givasava ami.†

¹⁴ Ki mizazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati,
mati kuarazir nguzimin ararem.

Nan arareba, da kuarazir bunbamin ararebar min bar nimiram arai.

Ki dughiar bar ruarimin akurvazim iniassa, kogha overiamin garava araima,

nan damazimning teriba ira na gamizi, ki bar amira.

O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh.

38:7: 2 Atriviba 20:8 * **38:8:** Judabar arazim kamaghin. Atrivim Ahas asarazir adiriziam, a men kloghin min iti. Aruem an garima, an dughuazim, adiriziar ighuvibar gisira, ezi me dughuazim gara fo, kar auan manam. † **38:13:** Ves 11-13, Hibrun akam deragha dar akar mabar mingarim abighizir puvati.

15 Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha gifa,
 egha a datirighin bizir kabagh amizi da otifi.
 Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizir ekiar na batozir kam ginighnisi,
 egh pura uabi abiragh nimira iki
 mangi ovengamin dughiam otogham.

16 O Ekiam, ni ikirimirim isi gumazamizibar aningti,
 me angamira ikiam.
 Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirim igiam nan duam ganingi.
 Ni nan arimariam agivagha na gamizi,
 ki ua dikavigha ghuamaghe.‡

17 Ezi osimtizir ekiar na bativiba, ki dar gara fo,
 da nan akurvaghasa otifi.
 Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa.
 Ni bar moghira na gifuegha nan amamangatizir puvatizi,
 ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati.

18 Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba,
 me nin ziam fan kogham.
 Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba,
 me dar ganan kogham.

19 Gumazamizir angamira ikiavira itiba,
 guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi.
 Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba,
 me dar gun uan boribav gei.

20 Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe.
 Eghti dughiaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi,
 gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam.
 E datirighin angamira itir dughiar kam,
 e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam.

21 Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, "Atrivimin ingangarir gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da mun-umigh da inigh izi, Hese kian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham."

22 Ezi Hese kia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, "Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?"

39

Babilonin Atrivim Merodak, gumaziba amangizi me Jerusalem in ize (2 Atriviba 20:12-19)

1 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hese kia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hese kia bagha da inigha zui. 2 Ezi Hese kia men akaba baregha givagha bar akongegha, me inigha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A

‡ 38:16: Hibrun akam deragha ves 15 ko 16, aningin akabar mingariba deragha da abighizir puvati.

uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivim̄ dipenim̄ avin̄izir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka.

³ Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?”

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasasaghuiamin ikegha ize.”

⁴ Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin̄ aven an gani?”

Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitam̄in men modozir puvati.”

⁵ Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin̄ akam ni mikimam. ⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin̄ itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. ⁷ Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighti, me men mikarzir mogomebar oviziba amiseveghti, me Babilonin atrivimin̄ dipenimin̄ aven ingaram.’”

⁸ Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin̄ itir dughiar kam̄in, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin̄ ikiti midoroziba puvatigham.”

God uan gumazamiziba ua me iniam

40

(Sapta 40–55)

Dughiar aghuim Godin gumazamiziba bativamin akam

¹ Ian God ghaze:

“Ia gavgavim isi nan gumazamizibar aningti,
me navir amirizimin̄ iki.

² Ia apangkuvim itir akar aghuir kam isi,
Jerusalem̄in nguibamin̄ gumazamiziba me mikim gavgavim me daning.
Egh kamaghin nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God,
ki uan dafarimin̄ men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimin̄ me
ataghizi me kalabusin ike.

Ezi datirighin ki men mizaziba ko ingangarir ekiam agivagha
men arazir kuraba gin amadazi, me firighire.”

³ Ezi gumazir tiarir mam kamaghin dia ghaze,

“Ia gumazamiziba puvatizir danganimin̄,

Ikiavira Itir God baghiza tuaviba azeniva dar kir.

⁴ Egh danganir zariba apemiva,
mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri.

Egh tuavir ikiziriziba, ia dar ingarighti, da voroghira mineghirigh.

Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir.

- 5 Eghti Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim ko ziar ekiam azenim girighi,
nguazir kamin gumazamiziba bar moghiram an ganam.”
Kar Ikiavira Itir Godin, akatorimin otozир migirigiam.
- 6 Ezi tiarir mam kamaghin miġia ghaze,
“Ni akam akun.”
Ezi ki ghaze,
“Ki akar manam akunam.”
Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze,
“Ni kamaghin mikim suam,
Gumazamiziba nguazir kamin ikivira ikian kogham,
me oghevseviba midii moghira misigham.
Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin,
dughiar ruaribar itir puvati.
- 7 Ikiavira Itir God aminir fefeim amadima, oghevseviba midiima, akimariba midia suaghiri.
Bar guizbangira, gumazamiziba oghevsevibar min, bar moghira geveg-
ham.
- 8 E fo, oghevseviba midii, ezi akimariba suaghiri.
Ezi en Godin akam,
a zurara ikia kamaghira iti.”
- 9 O Saionin gumazamiziba, ia miġhsiar ekiamin mavanangiva, akar aghuim akun.
O Jerusalem gumazamiziba, ia pamtemin dimiva akar aghuim akun.
Ni atiatingan kogħ, akam akun Judan nguibabav kim suam,
“Ia gan, ian God a izi!”
- 10 Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi.
A uan apaniba dikabiragħa gifa.
Egha a uan gumazamiziba, ua me inigha izi,
mati bizir aghuir a midorozimin me dikabiragħa inizir biziba.*
- 11 A sipsipbagħ eghuvir gumazimin min,
uan gumazamiziba deragħa me gegħuva men gari.
A zurara uan agharimningin sipsipin nguziba akumakua,
me isa uan evarim garigha, me ateragħa arui.
A sipsipin amear nguzir bar muziariba itiba, a men asughasugħa,
me isa tuaviba men akakagħa, men akua zui.
- Israeliian God, an aseba bar dagħ afira*
- 12 Gumazitam ongarim tuisighasa uan dafarimin bar a tuigha an suirazir puvati.
Gumazitam overiamin arozim gifogħasa uan dafarim onegħa an suiragħa an abarazir puvati.
Gumazitam nguazir minezim tuisighasa uan itarim inigha bar moghiram a tuizir puvati.
Gumazitam, miġhsiar ekiaba ko dozibar osimtizar dibobonim gifogħasa, uan skel inigha da medir puvati.

40:6: Jems 1:10-11; 1 Pita 1:24-25 **40:10:** Aisaia 62:11; Akar Mogomem 22:12 * **40:10:** Akar kam gighan tuavir igharazim uaghan iti, a kamakin, “An apaniba abiragħa givagħa, bizir aghuiba sara ize, a da isi uan gumazamizibar aningasa.” **40:11:** Esekiel 34:15; Jon 10:11; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; 5:4

- 13 Gumazitam bizibar amuamin fofozim, Ikiavira Itir Godin sure damuan kogham.
Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham.
- 14 Ikiavira Itir God fofozim bagha gumazitamın azarazi,
a ti guizın arazımın tuavımın an sure gamı?
Bar puvati.
Gumazitam nighnizir aghuiba ko fofozir aghuir a itir kabar Godin sure gamızir puvati.
Bar puvati.
- 15 Bar guizbangıra, Ikiavira Itir God,
kantribar garima, me mati pura biziba.
Me mati dipar muziarir ofizir vamıra ira mıner ekiam giri.
Egha mati gumazım nguazir mınezir muziarir bar vamıran osımtızım gıfoghı
a inıgh skel datıghtı, an osımtızıba puvatıgham.
Kantriba bar, Godın damazımın guizbangıra bar sufi.
A saghuıamın itir arıghatızıbar garima, men osımtızıba
mati nguazir mınezir kınım.
- 16 Egh gumazamiziba asiziba bar dav suegh, Lebanonın ruarımın temeba okegh,
da inıgh izi avir ekiam atıgh, asızir kaba bar da tueghtı,
da bar isi mıghırıghamın ofa damuam.
Eghtı men ofan kam Godın damazımın pura bizımın mın otogham.
- 17 Nguazir kamın kantriba bar, me Ikiavira Itir Godın damazımın pura bizıba.
Me pura bizir kınıba.
- 18 Kamaghın amızı, tinara Godın mın gari?
Guizbangıra, bizitam a ko magh garir puvati.
- 19 Ezi, asebar marvir guaba, gumazir digirıbagh amıba,
me da aghora dar ingari.
Ezi golin ingarır gumazıba me golin da nomke,
egha da ikıasa silvan senbar ingari.†
- 20 Gumazamızir onganarazıbagh amıba,
me temer aghuir bar gavgavır zuamıra kurıghan koghamıba amısefi.
Egha gumazır digırıba deragha dagh amıba me mıgei.
Ezi me me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori.
Gumazır kam bar deravıra marvir guar kam tememın aneghoreghtı,
a tugh gavgavıgh ikı irıghan kogham.‡
- 21 Ia ti fozir puvati?
Egha ia ti oraghızır puvati?
Gumazıtam tı ia mıkememiz puvati,
ezi ia bar fomıra iza datırıghın bizır kam gıfozır puvati?
- 22 Godın overıamın pın uan atrıvir dabırabım gaperaghav itım,
a bizır kaba bar dar ingari.

40:13: Rom 11:34; 1 Korin 2:16 40:17: Onger Akaba 62:9; Daniel 4:35 40:18: Aposel 17:29 † 40:19: Fofozir gumazır maba ghaze, senba mati pura adıarır kınıba. Ezi fofozir gumazır ıgharızır maba ghaze, senba nedazıbar suıgham, puvatıghtı nedazıba iregham. ‡ 40:20: Hıbrun akam deragha vezın kamın akar mıngarım abıghızır puvati. 40:21: Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; Rom 1:19-20

- Egha an overiam, inimin mîn an onegha, averpenimîn mîn a kuasa.
Ezi an damazimîn, nguazir kamîn gumazamiziba bar suvigha, odezibar mîn iti.
- 23 An atriviba ko gumazir ziaba itiba abîrima,
me ua ziaba puvati.
- 24 Atriviba mati, akîmarir igiaba gumazamiziba datirighîra da opari, ezi dar
biba tighar nguazimîn magîram.
Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti, a izamin dughiamîn, me zuamîra
misingam.
Eghti aminim mînezir muziarimîn mîn, me giveragh mangîgham.
- 25 Ezi Godîn Bar Zuezim azaragha ghaze,
“Tinara nan mîn gari?
Guizbangîra, gumazitam na ko magh gari puvati.”
- 26 Ia pîn overiamîn gan!
Tinara mikoveziba ko overiamîn itir bizibar ingarizi, da otifi?
Bizir kaba, Godîn midorozir gumazibar mîn iti.
A ziaba dagh arigha dar pone.
An adar dibobonim gifogha, vaghvagha dar ziaugh fo.
A gavgaviba bar iti, kamaghîn amizi, bizir pîn itir katam ovengan
koghham.
- 27 Ia Israelia, ia Jekopin anabamîn adarasi, ia manmaghsua puvira imoba
kamaghîn migei,
“Ikiavîra Itir God, en osîmtizibar garir puvati.
E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.”
- 28 Ia ti kamaghîn oregha fozir puvati,
Ikiavîra Itir God, a Godîn zurara ikia mamaghîra itim.
A nguazir kam ko an itir biziba bar moghîra dar ingari.
An amiragha amirazir puvati.
Egha an gavgavim gevir puvati.
Eghti gumazitam an nighnîzim gifofoghsî damuva avegham.
- 29 A gavgaviba puvatizir gumazamiziba gavgaviba me ganidi.
Ezi men gavgaviba amiragha uaghîrima, a me gamizi,
me uamategha gavgaviba isi.
- 30 Dughiar mabar, gumazir igiabar gavgaviba gefi.
Ezi me amîrvagha pura iri.
- 31 Ezi gumazamizir nighnîzir gavgavim Ikiavîra Itir Godîn ikia, an gavgavim
bagha a mîzua itiba,
a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvîra ikiam.
Me dikavigh deraghvîra mangam, mati kuarazir bagaba overiamîn
mîghagha arui.
- Me ivemar mangi, egh avîghaghan koghham,
me daru mangi, egh amîrvaghan koghham.

41

Ikiavîra Itir God ghaze, a Israelian akuragh ua me iniam

- 1 God kamaghîn migei:
Ia kantrin roghîra itimîn gumazamiziba ko, saghon itir arighatizibar gu-
mazamiziba,

ia uan akaba dukumigh nan akam baragh.
 Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim.
 E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira.

² Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi,
 a kantriba ko misogha ghua egha bar moghira me abini.
 Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima,
 an atrivir igharaziba abiri.
 An midorozir sabam ko pim bar me agefi,
 ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui.*

³ A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui,
 ezi me bizitamin a damuan ibura,
 mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati.

⁴ Tinara bizir kabagh amizi da otifi?
 Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami.
 Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin,
 ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamın otifi.
 Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti.
 Egh ki ikiavira iki mangi bar gin dughiar abuananamın, uaghan ikiam.

⁵ Saghuiamin itir arighatiziba bar men gumazamiziba, ko nguazimin otevilla
 bar dar itir gumazamiziba,
 me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi.
 Egha me iza uari akuvagha,

⁶ me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei.

⁷ Egha me asebar marvir guabar ingari.
 Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze,
 Ia ingangarir bar aghuimram ami.
 Ezi golin misogha anekiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumaz-
 ibav gel,
 Aia, ia bar deraviram ada isavsuike.
 Egha me gin da iran atiatigha,
 dikonibar dagh afughafuki.

⁸ Ezi ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi,
 ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
 Ia nan roroam Abrahamın ovavir boriba.

⁹ Ki nguazir kamın ruaghatevimın itir nguibar bar saghon itimın ia inigha
 ize.

Egha ki kamaghin ia mikeme, ia nan ingangarir gumazamizibar iki.
 Ki ua bagha ia ginaba,
 egha ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati.

¹⁰ Ki ian God, egha ki ia ko iti,
 kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
 Ki ia damuti ia gavgavighti,
 ki ian akuragham.

* **41:2:** Akar kam, "Aruem anadi naghin itir atrivim," a ti kantri Persian Atrivim Sairus. Ni Aisaia 44:28 ko 45:1 ko 46:11in gan. **41:4:** Aisaia 44:6-7; 46:10; Akar Mogomem 1:8; 1:17 **41:8:** 2 Eghaghaniba 20:7; Jems 2:23 **41:9:** Godin Araziba 14:2; Onger Akaba 135:4 **41:10:** Josua 1:9; Aisaia 44:2; Rom 8:31

Ki bar deravira ian ganiva,

uan gavgavir ekiamin ian apaniba abinam.

¹¹ Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui darasi,
me ia dikabinan iburagh bar aghumsigham.

Gumazir ia misoghasa amiba,
me pura bizir kinimin min otogh bar givagham.

¹² Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba,
ia mehuri men apighan kogham.

Me pura nguazir kam ategh bar puvarigham.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian boroghira ikia,
gavgavim isa ian agharir guvim ganiga kamaghin ia migia ghaze,
Ia atiatingan marki.

Kirara, ki ian akurvagham.

¹⁴ Ikiavira Itir God ghaze:

“O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gavgaviba puvati.

Ki ian akurvagham.

Ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ian Akurvazir Gumazim.

¹⁵ Ia gan! Ki ia damighti, ia wit dikava a mirmiri ter ararir bar dafar me ainin
dikonibar afughafughizimin min otogham.

Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar atariba bar ghumi.

Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba ia ganidiba, ia da dikabinigham.

Mati ia mighsiaba abiagharizi da uaghira nguazir minemniamin otifi.

¹⁶ Ia osimtizir kaba isi pin da akunam,

mati gumazim nguazir minezim ruegha pin anekunizi, aminim a gi-
varagha ghu.

Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar akuegham.

Egh ia Israelian Godin Bar Zuezim ziam fam.

¹⁷ “Gumamazizir onganarazibagh amiba dipaba puvatigha,
men kuariba bar men pirizi, me dipaba buri.

Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men migirigiaba barasi.

Ki Israelian God, ki me ginamadaghan kogham.

¹⁸ Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar temeba aghuir puvatizibar otiv afor dar
izighiram.

Egh ki dipar emimiribar amuti, da danganir zaribar otiv monmoniba
anangam.

Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir dakirtizibar otivam.

Egh ki dipaba puvatizir daghuribar amuti, dipaba dar otiv dagh izivam.

¹⁹ Egh ki sidan temeba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha
garibar amighti,

da dipaba puvatizir danganimin otivigh aghungam.

²⁰ Ki kamaghsua, gumamaziziba ganigh fogh suam,

ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin
bizir kabagh ami.

Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da otifi.”

Aseba da guizin godba puvati

²¹ Ikiavira Itir God, a Jekopin anabamin atrivim, a kamaghin migia ghaze,

“Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otevir ia mikimamiba deragh da
akirigh, uan akaba gavgavim dar aningsi kotin iziti,

kot deragh ian miğiriğiaba tuisigh da baragham.

- 22 “Ia faragha, bizir ğin otivamibar ğun mikeme.
Eĝh datirighin akar kaba kot geghan, eĝh bizir kabar mingariba abigh e mikimti,
e deraghvıra da tuisigh dagh fofogh suam, da ğuizbangıra otoz, ti puvati.
Eĝh ia ğin otivamin bizibar ğun mikim.
- 23 Eĝh ia ğin izamin arazibar ğun e mikim, eĝhti bizir kaba otivamin dughiamin,
e kamaghin fogh suam, ia ğuizin godba, o puvati.
Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti,
e ian gavgaviba deraghvıra dar ganam.
- 24 E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham.
Ezi ğumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi,
ki bar men aghua.
- 25 “Ki aruem anadi naghin itir ğumazir mam amisefe.
Ġumazir kam ziar ekiam na ğanidi.
Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi.
Ezi a mati, ğumazir ğuazir minebar ingarim, a minemin ingarasa
ğuazim dikabiri moghin,
an atriviba dikabıra me abiri.
- 26 Ia kantrin igharazibar aseba,
ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati.
Ian tongin tinara miğiriĝiar tam damighti,
e kamaghin mikimam, a ğuizbangıra migei.
Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam.
Ġuizbangıra, ğumazitam ian tav barazima, a miğiriĝiatam ğamizir puvati.
- 27 Ki uabi faraghavıra, bizir kaba otivasa ki dar ğun Saion mikeme.
Ezi datirighin ia ğarima, ada otivigha ğifa.
Ki datirighin Jerusalemin akar aĝhuim akunasa abuir ğumazir mam amadagha ğifa.†
- 28 “Ki aser kabar ğarir dughiamin, me miğiriĝiatam ğamizir puvati.
Eĝh me nighnizir aghuitam damuan kogham.
Eĝh men tav nan azangsiziba ikaraghan kogham.
- 29 Ia ğan! Aser kaba da pura bizir kiniba.
Dar nedaziba mati aminim pura ivai.
Da bizitam damuamin gavgaviba puvati.”

42

Ikiavıra Itir Ġodın ingangarir ğumazimin miğiriğiaba

1 Ikiavıra Itir Ġod ghaze:

Ia ğan! Kar nan ingangarir ğumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a ğifuegħa, a bagħa bar akonge.

Eĝħa uan Duam isa a ğati.

Eĝhti a ğuazir kamın kantribar ğumazamiziba ğuizin arazimin ğin mangisi me tuisigham.

† **41:27:** Vezin kam, Hibrun akam deragħa an mingarim abigha an ğun mikemezir puvati. **42:1:**
Aisaia 43:10; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; 9:35; Jon 3:34; Efesus 1:6 **42:1:** Matyu 12:18-21

- 2 A mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham.
A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham.
- 3 Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim, a anemungeghan kogham.
Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.
A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti a iki gavgavigham.
- 4 Eghti osimtizitam a dikabiraghan kogham.
A pamten ingar mangiva, dughiar a guizin arazimin gin mangi gumazamiziba tuisighamim otogham.
Egh an otogh gavgavigh nguazir kam bar an ikiam.
Ezi saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
me arazir God uarir sure damuamibav mizua iti.
- 5 Ikiavira Itir God, an overiamin ingarigha a isa inimin min an onegha aneti.
Egha nguazir kamin ingarigha, an itir biziba bar dar ingarigha dagh amizi, da otivigha aghui.
Egha angamira ikiamin aminim ko gavgavim isa nguazir kamin gumazamizibagh aningi.
Godin kamra, uan ingangarir gumazim migia ghaze,
- 6 “Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir aghuimin bizibar amuasa ki nin dia.
Egh nin agharimin suiragh, deragh ni geghuv nin ganam.
Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim nguazir kamin gumazamiziba ko a damuam.
Egh ni damuti, ni kantribar gumazamiziba, bar men angazangarimin min ikiam.
- 7 Ni ingangarir kam damuam:
Ni damazir okavirizibar amuti, me ua ganam.
Egh kalabusin itir gumazamizir danganir mitarmemin apiaghav itiba,
ni me damighti me firighiregham.
- 8 “Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan ziam.
Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi.
Ia gumaziba ingarizir marvir guatamin ziam fan bar marki.
- 9 Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa mikemeziba,
da datirighin otivigha gifa.
Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia mikimam.
Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin otivam.”
- Gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziamra fi*
- 10 Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar,
ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi!
Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin osiriba, ia an ziam fi.
Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba, ia ighiar igiaba bangi.
- 11 Ia dakightizir danganimin itir nguibabar gumazamiziba ko, Kedarian adarasi,
ia tiariba akar an ziam fi.
Ia Selan nguibamin gumazamiziba,
ia mighsiabar mavanegh dim mikim bar akongegh.
- 12 Ia gumazamizir roghira itiba, ziar ekiam Ikiavira Itir God daning.

Ia saghon itir arighatizibar gumazamiziba,
ia bar moghira an ziam fi.

13 Ikiavira Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egha a datirighin misoghasa zui.

A tiarim akara diava mati, gumaziba midorozim foreghasa misoghamin arazibagh amua, misoghasa gara iti.

Egha a gavgavim ikia, uan apaniba ko misoghasa atiatir puvatigha, bar me abini.

14 Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki dughiar ruarimin uabin asugha aghumra ikia, bizitam gamizir puvati.

Datirighin, ki amizim navim asegha otasa mizazim isa arai moghin, ki pamten diava arai.

Egha bar avighaghegha, nan akam ko nan atinim pamten aminim gekua aven ghua azenan izi.

15 Ki mighsiaba bar dagh asighasigh,
egh temeba ko grazibar amighti, da misigham.

Egh ki faner ekiaba ko dipar akarebar amighti,
da bar dakegham.

16 Ki uan gumazamiziba inigh tuavir me fomirama aruizir puvatizimin me atighti, me an mangam.

Me datirighin mati damaziba okavigha aminirbirimin iti.

Eghti ki aminirbirim me dam anedegh, angazangarim me daningam.

Tuavir fightizir kurar me fomiram aruiziba, ki da akozeghti,
me tuavir voroghira ireghav itibar aruam.

Ki guizbangira, me gin amadaghan kogham.

Bizir ki damuasa mikemezir kaba, ki tam ateghan kogham.

Ki guizin dar amighti, da otivam.

17 Gumazamiziba marvir guabar ziaba fa nighnizir gavgavim dar ikia ghaze,
da men guizin godba.

Ezi ki bar gumazamizir kaba batuegh me damuti,
me bar aghumsigh uan nighnizibagh iragham.”

Israelia, gumazamizir damazir okaviriziba ko kuarir onganibar min iti

18 Ikiavira Itir God ghaze:

“O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba bar ongani.

Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh kuariba arigh oragh!

19 Ia nan ingangarir gumazamiziba, ki ua bagha ia amisefe,
eghti ia na baghvira iki, nan abuir gumazibar min iki
nan akam inigh mangam.

Egha ia gumazir damazir okaviriziba ko, kuarir onganibar min iti,
egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganiba, bar me gafira.*

20 Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar akaba baraki.

Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvati,
egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvati.”

21 Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami.

Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgaviba isa ia ganingi.

Eghti gumazamizir igharaziba dar ganigh kamaghin fogh suam,
Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pin iti.

42:16: Onger Akaba 18:28; Aisaia 40:31; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:5; Jon 1:23
kam, Hibrun akam an mingarim deragha bigha an gun mikemezir puvati.

* 42:19: Vezin

22 O Israelia, ia datirighin bar paza iti.

Apaniba ia gasighasigha ian biziba okemegha da inigha ghue.
 Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha
 ghua kalabuziar dipeniba ko toribar aven ia ariki.
 Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia okemegha ia inigha ghue,
 ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvati.

23 Ezi datirighin ikegh mangi,
 ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham?

24 Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jekopin anabamin gumazamizibagh
 asighasiki?

E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba
 okeme?

Ikiavira Itir God uabi arazir kam gami.

E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha arazir kurabagh amua,
 an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezi moghin zuir puvati.

Kamaghin amizi, a uabi bizir kam gamizi, an oto.

25 A en apanibar amamangatizi, me iza e ko misosi.

Ezi tuavir kamin, a uan aningagharim isa e Israelia, e gingezi, an e avara.

An aningagharim avimin min bar en isi.

E arazir kamin gara, egha deragha fozir puvatigha,
 bizitam gamir puvati.

43

God uan gumazamizibar akurvagha ua me ini

1 Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,

Ikiavira Itir God ian ingarigha ia gamizi,

ia gumazamizir ikizir vamiran otozi, a kamaghin ia migei:

“Ki ian akuragha givagha, ian ziaba ia gariki,

ki ua baghavira ia amisefe.

Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

2 Ia dipar konibagh iri mangiti,

ki ia ko mangam.

Ia faneba abigh vongin mangiti,

da ia avan kogham.

Eghti ia avir ekiar puvira isimin aven mangiti,

a ian isian kogham.

3 Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir
 Gumazim.

Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba,
 me isi

ian danganim inisi apanibar agharim datigh ia givezeghti, ia
 firighirigham.

4 Ki ia isa uabin dighorim gamigha,

bar moghira ia gifongegha,

ziar ekiam ia daningasa.

Kamaghin amizi, ki gumazamizir igharazitaba inigh ian danganimin inisi
 apaniba bagh me amadagham.

Guizbangira, kantrin igharaziba ian danganim iniam.

5 Ki ia ko iti,

kamaghin ia atiatingan marki.

Ian adarazi me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin iti, eghti ki me akuvagh uamategh men aku izam.

⁶ Ki not ko sautin itir gumazamizibav kemeghti, me ia ateghti, ia uamategh izam.

Ki kantrin bar saghuiamin itiba, me mikimti, me nan otariba amadaghti, me uamategh uan nguibamin izam.

Ki gumazamizir nguazir kamin otevilla bar dar itiba, me mikimti, me nan guiviba amadaghti,

me uamategh uan nguibamin izam.

⁷ Ia nan gumazamizibara,

ki vaghvagha ian ingari.

Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam bagha, ian ikizimin ingarigha ghaze,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian ganiva nan ziam fam.”

Israelia kotin aven God bagh otevilla akakagham

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,

“Ia gumazamizibar diaghti me izi uari akufagh.

Guizbangira, me damazir okaviriziba ko orazi puvatizibar min ikia, egha me ganamin damaziba ko akam baraghamin kuarir toriba iti!

⁹ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uari akuvagha iza kotin damazimin tuivigha gifa.

Men tinara gin otivamin bizibar gun mikimam?

Ezi men tongin gumazir manam faragha bizibar gun mikemezi, da datirighin otifi?

Tinara kotin aven tugh suam, an aser mam barazima, a bizir gin otivamibar gun mikeme, ezi da datirighin guizbangiram otifi?

Bar puvati.”

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

“Israelia, ia na ko ikia uan damazibar nan gara na gifo, egha ia kotin aven nan gun mikim.

Ia nan ingangarir gumazamizibar otivasa, ki ua baghavira ia amisefe.

Ki ghaze, ia na gifogh nighnizir gavgavim nan iki, deragh na gifogh suam, ki bar uabira ki guizbangira God.

Fomira godin tam nan faragha ikezir puvati,

egh godin tam uam otogh nan danganim inighan kogham.

¹¹ Ki uabira, ki Ikiavira Itir God,

egha ian Akurvazir Gumazim,

ezi ian akurvazir gumazitam ua itir puvati.

¹² Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.

Kirara, ki bizir damuamimin gun mikeme.

Egha ki mikemezi moghin, ian akuragha gifa.

Egha ki ian akurvazir bizimin gun akam akuri.

Ezi ian akurvazir godin igharazitam ua itir puvati. Ki uabira.

Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar dar ganigha fo.

Egh kotin aven, ia nan gun mikim.

¹³ Datirighin ko dughiahar zurara,

ki guizin Godin ikiam.

Ki gumamazitabar suiraghti me nan agharimin ikiti,
tina nan gavgavim iriagh, nan agharimin me batuegham? Bar pu-
vatigham.

Egh ki ingangaritam damuti,
gumazitam nan ingangarim tivaghan kogham.”

Israelian Babilonin kalabusin itiba, God ua me iniam

14 Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a
ghaze,

“Ki ian akurvaghsi midorozir gumaziba amadaghti, me izi Babilonia ko
misogham.

Eghti Babilonia ari mangi, uan kurir me bar akongezibar mavanegh,
uan nguibam ategh bar ari mangegham.*

15 Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim.

Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumamazizir ikizir vamiran iti,
ezi ki ian atrivimin iti.”

16 Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram anebigha tuavim ati.

17 Egha ki midorozir gumazir aviribagh amizi, me uan karisba ko hoziaba
sara tuavir kamin ghue,
egha me bar ikuvigha ua dikavizir puvati.

Me mati gumazim lam giverazi
a zuamira munge.

18 Ezi datirighin ki ghaze,

Ia bizir ki fomiram amizibara, nighnighan marki.

19 Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami.

Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti an ganiz, o puvati?

Ki danganir misingizibar tuavibar ingariva,
egh ki dipabar amuti, da gumamaziziba puvatizir danganir kamin
ivemaram.

20 Nan gumamazizir ki ua bagha miseveziba, me dipabar ami,
ki dipam damighti, a danganir misingizimin otoghti,

bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar atiaba, ko poneba
ziar ekiam na daningam.

21 Gumamazizir kaba, bar akuegh nan ziar ekiamin gun mikimasa,
ki ua bagha men ingarigha me gamizi, me nan adarazir otifi.”

Israelian arazir kuraba, osimtizim God ganidi

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan ziam dibora, a fer puvati.

Manmaghin amizi ia amiragha
nan aghua?

23 Egha ia asiziba tue da bar isia mighirir ofaba bagha sipsipba na daningasa,
da inigha izezir puvati.

Egha ia uan navir averiabar aven, ia nan ziam fa na ginighnizir pu-
vatigha ofabagh ami.

Guizbangira, ki ia na daningamin ofan guar bar aviriba ko, pauran me temer
balsamin eborimin ingarizimin ofabagh nighnigha,
osimtizir bar aviriba ia gisin arizir puvati.

* 43:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha an gun migeir puvati. 43:16: Ua
Me Ini 14:21-29

- 24 Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na bagha ighurunir mughuriar aghuim zuibagh ivezezir puvati.
Egha ia ofaba bagha sipsipba na daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba sara na ganingizir puvati.
Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na gamima, ki osimtizim ateri.
Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir kurabar aghua.
- 25 Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam baghavira nighnisi,
kamaghin ki ian arazir kuraba bar da gin amada.
Egh ki ua ian arazir kurar kabagh nighnighan kogham.
- 26 Ia ti ghaze, ia arazir kurar tabagh amizir puvati.
Egh ia kotin aven deraghvira mikim uan nighniziba azenim darigh oteviba akakagham,
eghti e nighnizir vamira damu akam akir mikim suam,
ian nighniziba ti dera.
- 27 Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar faraghavira ikezim, arazir kuram gami,
ezi ian gumazir dapaniba uaghan nan akam batoke.†
- 28 Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba,
ki me gamizi, me nan damazimin mizegha bar aghumsiki.
Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar moghira ikuvighasa ki ian amamangatis.
Gumazamizir igharaziba ia dipov ian ingarav akasa, ki men amamangati.

44

Ikiavira Itir God uan gumazamizibar akurvasi

- 1 Ikiavira Itir God ghaze,
‘Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia oragh!
Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir gumazamizibar iti.
- 2 Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vamiran oto.
Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia batamin dughiam,
ki ian ingarigha deravira ian gari.
- O Jesurun, ia nan gumazamizibar ikiasa ki fomira ia ginabagha gifa.
O Jekopin anabamin gumazamiziba, ia nan ingangarir gumazir aghuibar min iti.
Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.
- 3 Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba puvatizibagh ingiva,
egh dipam damighti, a nguazir midiaribar ivemaram.
Kamaghira, ki uan Duam isi ian boribagh ingiva,
ian ovavir boriba deragh me damuam.
- 4 Eghti me deraghvira aghungam, mati grazir garir dipaba itibar min gan-
ganiba deragham.
Egh mati, temer faner mariabar aghuibar min ganam.
- 5 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, men tarazi nighnizir gavgavim
nan ikiam.
Men tarazi kamagh mikim suam, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi.’
Men tarazi suam, ‘E Jekopin anabamin adarasi.’
Eghti tarazi uan agharibar kamaghin osiram, ‘E Ikiavira Itir God
baghavira iti darasi.’

43:25: Aisaia 1:18; 44:22; Esekiel 36:22; Aposel 3:19 † 43:27: Inazir afeziar bar faraghavira itir kam, a ti, Jekopra. 44:3: Aisaia 35:7; Joel 2:28; Jon 7:38; Aposel 2:18

Men tarazi suam, 'E Israelian adarasi.'

Gumazir asebar marvir guabar ingariba, me bar ongani

6 Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,
a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
A kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God,
kirara ki bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.
Ezi godin tam ua itir puvati.

Kirara, ki God.

7 Tinara, nan min gari?

Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin uan eghaghanimin gun e mikim.
Egh uabi abigh uan otevirbar en akagh.

Kirara bar fomira gumazamizibar ingarigha nguazir kam gati.

Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a bar fomira otozir biziba ko bizir
gin izamibar gun e mikimti,

e bar moghira bizir kabagh fofogham.*

8 Nan gumazamiziba, ia nigh akongiva atiatingan marki.

Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun ia mikemegha gifa.

Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo,
egh kotin aven ia nan gun mikim.

Godin tam ua itir puvati!

Bar puvati.

Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia nan aven uari modi.

Ki bizir kam bar a gifo, a bar guizbangira!

9 "Gumazir marvir guabar ingariba,
men ingangariba dagheba puvatigham.

Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir kaba,
da pura bizir kinibar min iti.

Ezi aser kabar ziaba fer gumazamiziba,

me mitatemin aven iti moghin, bizitam in ganigh a gifoghan kogham,
kamaghin kotin aven me uan asebar akuragh deraghvira da bagh mikiman
kogham.

Kamaghin amizi, me onganigh aghumsigham.

10 Me manmaghin nighnigha, aser kabar marvir guabar ingari?

Nedazir kinir kaba, tong bar men akuraghan kogham.

11 Ia gan! Gumazamizir digiribagh amir kaba, me pura nguazir kam in itir
gumazir kinibara,

egha marvir guabar ingari.

Kamaghin amizi, gumazamizir marvir guabar ziaba feba,
me bar aghumsigham.

Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin tuifigh.

Bar guizbangira, ki me damighti,
me bar atiatigh bar aghumsigham.

12 "Gumazir ainbar bizibar ingara foziba,

me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari.

Me uan gavgavibar hamam suigha ain misogha,

nedazir kabar ingari.

Egha me dar ingarir dughiabar, mitiriam men aghiti

44:6: Aisaia 41:4; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 22:13

* 44:7: Hibrun akam deragha vezin

kamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati. 44:8: Godin Araziba 4:35; 4:39; Aisaia 41:22; 43:10-12

me dipaba ko daghebar aman koghti,
men gavgaviba bar moghira gevegham.

13 “Ezi gumazir temebar nedazibar ingara foziba,
me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghviram
anekirigham.

Egh finfinimîn marvir guar kamîn nedazim tememîn bar deravira an apan
an osiram.

Egh gin tuizim inigh osizirimîn girara mangi, aneghoreghti,
gumazir igiar bar diritamîn nedazim bar deravirama otozh gan
ikiam.

Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh,
a isi uan aseba feir dipenimîn anetigham.

14 Me temer sidaba isa ingangarir kam gami.

Me faraghavira ruarir ekiabar ghua okin temer igiar aghuibar gara dagh
ifei,

egha me uaghan amozimîn dughiam mizua iti.

Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti,
me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam.

15 Temer kabar maba me dar daziba isava aviba arigha dar fii.

Egha maba me da arizi da isima, me dar bretba tue.

Egha me temer otevir igharazimîn marvir guamîn ingari,
egha an damazimîn tevimning apirigha an ziam fe.

16 Me temer kam isa arazir kabar a gami.

Me anebigha a isa uan dagheba ko asiziba tuava,
apa uan kuvibav gori da ghua bar izefi.

Egha uaghan, me avimîn fingasa aviba arisi.

Me avimîn fia ghaze, ‘Avim bar deragha nan mikarzimîn izima, ki bar
deragha uabi barasi.’

17 Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari.

Egha me teviba apira dar ziaba fe.

Egha me kamaghîn dia niġei,

‘Ni nan god, kamaghîn amizi, ni nan akuragh.’

18 “Gumazamizir kamaghîn amiba,

me bar guizbangiram ongani.

Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okaviriziba ikia bizibar gari
puvati.

Bizitam ti men niġhnizibagh amizi, me ghua bar ongani.

19 Gumazim niġhnizir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamaghîn
mikimam,

‘Ki temer otevir kabar mabar avim ati,

egha uaghan bretba ko asiziba tuegha da ame.

Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamîn marvir
guamîn ingarigh,

uan tevimning apirigh an ziam fam?’

Guizbangira, gumazamizir onganir kaba, me niġhnizir aghuiba puvatigh
niġirigiar katam damuan kogham.

20 Men niġhniziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami.

Egha mati gumazim averenim ame.

Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati.

Egha me kamaghin fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba,
da guizin godba puvati.”

Ikiavira Itir God uan gavgavimîn, Israelia ua me ini

- ²¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi,
ia nan ingangarir gumazamizibar min iti,
egh ia bizir kabagh inirigh.
Ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otogha, nan ingangarir gumazamiz-
ibar min iti.
Eghti ki ia gin amangan kogham.
- ²² Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin da akunizi, aminim da inigha ghu.
Nin arazir kuraba givagham, mati ghuariaba aruem mizaraghara anadi,
da a sara ghuegha gifa.
Ki ian akurvagha deravira ian gari,
kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi.”
- ²³ Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gavgavim akagha Israelian akuragha ua me ini.
Kamaghin amizi, O overiam, ni ighiabar amu bar akongegh.
Nguazimin aven itir biziba bar, ia uaghan tiariba akar.
O mighsiaba ko temer ruarimin itiba,
ia uaghan tiariba akar.
- ²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim,
ia uan amebamin navir averiamin ikezi a tighar ia batamin dughiamin,
ki uabi, uan adarazir otivasa ian ingari.
Ki kamaghin ia mikimasa:
Ki uabira bizibagh amizi da otifi.
Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha,
aning isa aningin danganimin aning ati.
- ²⁵ Bizir gin otivamibar gun migeir gumaziba,
ki me gamizi, me okam nighnigha, men migirigiaba paza zui.
Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh anima, me okam nighnisi.
Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me onani.
- ²⁶ Nan ingangarir gumazim nan akam akuniva,
bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a mangi gumazamizibav kim,
eghti ki a migeir akar kabar amuti, da guizbangiram otivam.
Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua Jerusalem in ikiam.
Egh Judan nguubar ekiaba me uamategh dar ingaram.
Nguibar apaniba asighasighiziba,
ki uamategh da feghti, da dikavigh tuivigham.
- ²⁷ Ki kamagh mikim suam, ongarim ni dakegh, eghti a dakegham.
Egh ki uaghan faner uaghira ongarim ginivizibar amighi, da misigham.
- ²⁸ Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus amisefe.
Eghti a nan gumazamiziba deraghvira men ganam,
mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipba deravira me geghufi.

Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam.
 A mikimti, me Jerusalem uam an ingariva,
 nan Dipenim uam anesam.”

45

Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa Sairus amisefe

1 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gav-
 gavim a ganingi.

Eghti a kantrin igharazibav sogh,
 men atrivibar gavgaviba agivaghti, me aghumsigham.

Eghti ki pura Sairus bagh men nguibabar divazibar tiar akaba kuti,
 gumazitam ua da dukuman koghti, Sairus aven mangi, uan apaniba
 dikabinam.

Egha Ikiavira Itir God kamaghin Sairus migia ghaze:

2 “Ki nin faragh mangi danganir fightizibar amighti, da magiri voroghira
 ikiam.

Egh divazir gavgavimin tiar akar ekier me brasin ingariziba
 akararigham.

Egh ainin igunur ekier me tiar akaba gavgavim dar aningasa
 atiziba dar ghoregham.

3 Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar kamın gumazamiziba danganir
 mogomebar atiziba,
 inigh ni daningam.

Eghti ni kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, Israelian God,
 ki uabi nin ziam diborogha, ua bagha nin dia.

4 “Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia,
 me gumazamizir ki ua baghavira miseveziba,
 ki men akurvaghasa nin diazi ni ize.

Ni guizbangira na gifozir puvati,
 ezi ki nin ziam diborogha nin diagha ziar ekiam ni ganingi.

5 Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin igharazir tam itir puvati.
 Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati.

Ni na gifozir puvati,
 ezi kirara ki gavgavim ni ganidi.

6 Ki kamagsua, nguazir kamın gumazamiziba,
 me aruem anadir naghin ikia ghua aruem ghuaghiri naghin tu,
 me bar moghira fogh suam,

kirara ki Ikiavira Itir God,
 ezi ua godin tam itir puvati.
 Kamaghin amizi, ki bizir kabagh ami.

7 Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko mitarmem oto.
 Egha kirara gumazamizibagh amima, me deravira iti.

Ki me gamima, me osımtızir ekiaba batifi.

Ki Ikiavira Itir God,
 kirara bizir kabagh amima da otivaghiri.

8 “O overiam ko ghuariaba,
 ia nan akurvazim ko dughiar aghuim, gumazamizibagh ingi,

mati amozim nguazim giri.
 O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh, nan akurvazim inighti
 an aghungiva arazir aghuim damighti, a gumazamizibar navibar aven
 iki gavgavigham.
 Ki, Ikiavira Itir God,
 ki uabi uan gumazamizibar akurvaghasa bizir kabar ingarizi da
 otifi.”

Ikiavira Itir God uabira biziba bar dar gari

- ⁹ E gumazamiziba, God en ingari, e mati pura bizir kıniba.
 Kamaghın gumazir Godın atara a migeim, a bar ongani.
 Gumaka, a bar ikuvigham.
 God mati gumazir nguazir minebar ingarimın mın iti.
 Ezi e nguazir minebar mın, biaghiregha pura tintinibar nguazim
 gireghav iti.
 Ia bizir kam ginighnigh.
 Nguazir mam ti dikavigh mangi gumazir a inigha minemın ingarizim,
 kamaghın an azaragham,
 “Manmaghın ami? Ni na inigha bizir tizimın ingari?”
 Eghti nguazim ti kamaghın atar mikimam,
 “Ni tizim bagha bizir ni ingarizir kam, an suighamin agharimningın
 ingarizir puvati?”
- ¹⁰ Eghti gumazitam ti borir bar agheghevitamın gan kamagh an amebam ko
 afeziamın azaragham,
 “Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?”
 Gumazir kam, guizbangira bar gumazir onganım.
 Gumaka, a bar ikuvigham.
- ¹¹ Ikiavira Itir God, a Israelian Godın Bar Zuezim.
 Egha a Godın men ingarizim, a me gamizi
 me ikizir vamıran gumazamizibar oto, a kamaghın migia ghaze,
 “Ia gin otivamın biziba bagh nan azangam.
 Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganıva,
 egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningın ingangarım
 damuam,
 ia dar amusi, bar na mikıman marki.
 Bar markiam.
 Kar nan bizir ki damuamibara.
- ¹² Kırara, ki nguazimın ingarigha,
 nguazir kamın itir gumazamizibar ingarizi, me an iti.
 Ki uan gavgavımın overiamın ingarigha pin anetizi, a iti.
 Kırara, ki aruım ko iakinim ko mikovezibagh atıvagha dar gari.
- ¹³ Kırara Atrıvım Sairuș gamizi,
 a nan ingangarır aghuibagh ami.
 Tuavır a mangamıba, ki dar kirighıti,
 a nan nguıbam Jerusalem uam an ingaram.
 Egh a nan gumazamiziba kalabusın ua me fıriğh, me ateghti me mangam.
 Gumazir a givezamıba puvatıgham, a pura ingaram.
 Ki Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, ki mikemegha gıfa.”

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghın migei,
 “Kantri İspı ko İtiopian dagıaba ko bizıba, da İraelia ian bizıba.

Eghti apaniba kantri Sabean itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia
 bagh me amadaghti me izi,
 pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam.
 Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam,
 'Bar guizbangira, God ia ko iti.
 A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvati!' "

15 Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim,
 egha gumazamizir igharaziba, ni uabin me modi.

16 Asebar marvir guabar ingarir gumaziba
 bar guizbangira okam nighnigh bar aghumsigham.

17 Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa.
 Egh a me damighti, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam.
 Egh okam nighnighan kogh,
 aghumsighan kogham.

18 Ikiavira Itir God,
 anarira God.

A nguazim ko overiamin ingarizi, aning gavgavighavira iti.
 Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvati.
 Biziba ko gumazamiziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari.
 Egha a ghaze, "Kirara, ki Ikiavira Itir God,
 ezi ua godin tam ua itir puvati.

19 Ki saghon ghugha mitatemin modogha uan akam akurir puvati.
 Ki uan gumazamiziba, Jekopin ovavir boriba, ki kamaghin me
 mikemezir puvati,
 'Ia pura mangi gumazamiziba puvatizir danganibar na buri.'
 Kamaghin puvati.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri,
 ezi nan akaba da guizbangira zui."

Nguazimin itir gumazamiziba bar Godin apengan ikiam

20 Ikiavira Itir God ghaze,
 "Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ikiavira itir varazira, ia izi uari ak-
 ufagh!

Ia gumazamizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba,
 ia bar moghira kot bagh izi!
 Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba,
 da inigha tintinibar dar atera izi.

Ki men gara ghaze,
 Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvati.
 Me uarir akurvaghasa asebar dei,
 ezi da gumazitamin akuraghamin gavgaviba puvati.

21 Ia gumazamiziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim.
 Ia fofoghsi uarira uarir azangsigh suam,
 godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba,
 da datirighin guizbangirama otifi?

Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi.
 Ezi ua godba puvati.

Ki Godin arazir aghuibaram amin, egha ki ian Akurvazir Gumazim.
 Ezi ua godba puvati, kirara ki God.

- 22 “Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumazamiziba, ia bar na bagh izi.
Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvati.
Kamaghin amizi, ia na bagh iziti,
ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam.
- 23 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme,
egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogham.
Nan migirigiam kamakin,
gumazamiziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam.
Egh me akam akirigh suam,
e uari Godin apengan ikiam.
- 24 Egh me kamagh mikim suam,
Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi.
Eghti gumazamizir an aningagheziba, bar moghira an damazimin izi,
egh aghumsizir ekiam inigham.*
- 25 Eghti Israelian ovavir boriba, Ikiavira Itir God me damuti,
me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh
bar akuegham.”

46

Ikiavira Itir God, uabira gavgavim iti, ezi marvir guaba, da pura nedazir kiniba

- 1-2 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aningin ziamning fava,
egha aningin marvir guamning atera, aningin ziamning famin dughiar ekiabagh arui.
Eghti aningin ziar ekiamning givaghti, ia aningin ganti,
aning uaningin akurvaghamin gavgaviba puvatigham.
Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighti, ia donkibar aning ikegham.
Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi ia ko kantrin igharazimin kalabusin ikiam.
- 3 “Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh, ia Jekopin anabamin adarasi,
ian amebaba ia batezir dughiamin, ian gumazamizir ikizir igiamin otivizir dughiamin ikegha iza datirighin,
ki ia inigha ia atera, bar deravira ian gari.
- 4 Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi,
ia bar ghurigh dapanir arizir ghurghuriba otivighamin dughiam otogham.
Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran oto,
egh ki zurara ia ateriva, ian gan ian akurvagham.
- 5 “Tinara nan min gari? Puvati.
Ki gumazir manamra ko magh gari? Bar puvati.
Ia nan araziba, bar tinara ko da tuisigham? Bar puvatigham.
Gumazitam ki amir araziba uaghan dagh amua kagh iti, o puvati?
Bar puvati.

45:22: Onger Akaba 22:27; 65:5 45:23: Jenesis 22:16; Rom 14:11; Filipai 2:10-11; Hibru 6:13

* 45:24: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha gun mikemezir puvati. 46:4: Onger Akaba 71:18

- 6 Gumazir maba marvir guabar ingarasa gol ko silvan bar aviribar pozim mikira,
dar osimtiziba tuisisi.
Egh me gol ko silvan bizibar ingarir fofozir gumazim givezeghti,
a me bagh marvir guabar ingaram.
Eghti me teviba apiriva, an ziam fam.
- 7 Egh me marvir guar kam uan dipizibar afegh, aneter mangi,
danganir me anesasa dikirizimin anesaraghti, a mitighiv ikiam.
Marvir guar kam uabi daru danganir igharazimin mangan kogham.
Kamaghin amizi, a danganir me anetizir kamra iti.
Egh gumazir an deibar dimdiaba ikarvaghan koghiva,
egh dughiar kurabar men akurvaghan kogham.
Bar puvati.
- 8 “Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ia akar ki akurir kam, ia bar deraviram a ginighnigh.
- 9 Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua dagh nighnigh.
Ki uabira ki God, ezi ua godin tam ua itir puvati.
Ki uabira ki God, ezi ua godin tam nan min itir puvati.
- 10 Bizir tam tighar otivamin dughiamin, an otoh manmaghin givagham,
ki bizir kamin gun migei.
Ki bar fomira bizir otivambar gun mikeme,
ezi gin bizir kaba ki mikemezi moghiram otifi.
Egh ki bizir manatam damusi ifongegh, ki puram a damuam.
Eghti ki damuasa ifongezir bizir kam, bizitam nan tuavim apirighan
kogham.
- 11 Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam izasa an diagha gifa,
eghti a isamin min mighegh izi ki damuasa nighnizir bizibar amuam.
Ki damuasa mikemezir bizir kaba, ki mikemezir moghira an adar amuam.
Bizir ki damuasa miseveziba, ki dar amuam.*
- 12 “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba, ia nan akam baragh.
Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh ian akuragh
ia iniasa misevezim, a saghon ikiavira iti, a?
- 13 Bar puvati. Nan akurvazim, a bar roghira izegha gifa.
Eghti ki ua mizuaman kogham.
Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh apanir ia abiriba,
ki bar puv me damighiti, ia ua deravira ikiam.
Egh ki uaghan Saionin nguibar ekiamin akurvaghti, a deravira ikiam.
Ki uan ziar ekiam ko gavgavim damighiti,
aning Israelia ian tongin azenim girigham.”

47

Ikiavira Itir God ghaze, Babilon ikuvigham

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian nguibar ekiam migei,
“O Babilon, ni fomira mati atrivir amizim uan atrivir dabirabim gaperaghav
iti moghin,
ziar ekiam iti.

46:9: Godin Araziba 32:7; Aisaia 41:26-27; 42:9 * 46:11: Gumazir kam, “aruem anadi naghin
itir gumazim,” an Atrivim Sairus. (Ni Aisaia 41:2-3in gan.) 47:1: Aisaia 13:1-14:23; Jeremaia
50:1-51:64

Ni nguibar bar aghuimîn mîn itima, kantrin igharazitamîn midorozir gumaziba ni dikabirazir puvati,
kamaghîn amizi, ni mati amizir bar igiar patamîn itir puvatizim mîn, bar deravira iti.

Ezi datirighin puvati.

Nin gavgavim givaghti,
ni uan atrivir dabirabim ategh nguazir kinim dapiam.

Nin mikarzim fomira deragha iti moghin, ua ikian kogham.
Egh gumaziba ua nin ganti, ni deragh kurkegh daruan kogham.
Bar puvati.

² Ni ingangarir amizir kinimîn mîn ingaram.
Ni uan dapanim avarazir nir avizim adeghe, uan korotiar dirir otighin aruzim sueghti,
nin dagariba azenara ikiti, ni wit mirmirir dagiaba poghpogham.
Egh uan inim fegh
mavanabogh faneba abigh mangam!

³ Gumaziba nin korotiaba sueghti,
ni bibiamra iki bar aghumsigham.
Ki nin arazir kuram ikarvaghsi ivezir bar kuram isi ni daningti,
gumazitam nan anogoreghan kogham.”

⁴ Israelian Godin Bar Zuezim, a en Akurvazir Gumazim.
An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei,
“Babilon, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua kamaghin ni diponan koghsuam,
‘Kantriba bar men atrivir amizim.’
Kamaghin amizi, ni uan akam dukuagh mangi mitarmemîn daperagh nimira iki.

⁶ Ki bar puvira uan gumazamizibar atari,
egha ki ua uan gumazamizibar mîn me ginighnizir puvati.
Egha ki ni ataghizi, ni iza paza me gamua,
egha ni tong men apangkuvizir pu.
Bar puvati.

Ni bar pazavira me gamua osimtizir bar dafam me ganingi.
Egha ni uaghan gumazamizir ghuribagh amima me osimtizir dafam ateri.

⁷ Ni ghaze, ni atrivir amizimîn iki mamaghira ikiam,
kamaghin amizi, bizir kaba ko bizir gin ni bativamiba,
ni deragha dagh nighnizir puvati.

⁸ “Ni dughiar aghuim baghavira nighnizir amizim,
ni akar kam baragh!
Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir kuratam ni batoghan kogham.
Egha ni kamaghin uabi migia ghaze,
‘Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav nan mîn itir puvati.
Ki amizir pam ko boriba ariaghrezimîn mîn otoghan kogham.’

⁹ Ezi noka, arazir kamning zuamira ni bativam.
Dughiar kamra nin pam aremegham,
eghti nin boriba uaghan bar moghram arighiregham.
Ni ti kamaghin nighnisi, ni imeziba ko akavsiar gavgavir aviriba iti,

ezi bizir kaba nin akuraghan kogham.
 Bar puvatigham.
 Ni bar dughiar kuram batogham.

- 10 “Ni ti kamaghin nighnisi,
 Nin arazir kuraba ni damuti, ni mitigh gavgavigham.
 Egha ni kamaghin nighnisi,
 Ni amir bizir kaba, gumazitam dar garir puvati.
 Nin fofozir bizir guar aviribar ingariba, nin nighnizim adavizima,
 ni kamaghin uabin migia ghaze,
 ‘Ki uabira, ki gavgavim iti, ezi tav nan min itir puvati.’
- 11 Dughiar bar kuram ni batogham,
 eghti ni akavsiamin gavgavimin a gitaviraghan kogham.
 Osimtizir dafam zuamira ni batogham,
 eghti ni an tuavim apiramin bizitam damuan kogham.
 Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bativan koghamiba,
 da ni batogh bar ni gasighasigham.
- 12 “Kamaghin ti dera, ni igiamra ikia imeziba ko akavsiar gavgavibar fofoz-
 iba inigha dagh amua fozu moghin,
 ni pamtem dar amu ganigh.
 Da ti nin akuraghan.
 Da ti nin apanibar amuti,
 me atiatigh aregham.
- 13 Fofozir gumazir aviriba nighnizim ni ganidima,
 nin nighnizim deravira ingarir puvati.
 Egha ni mikovezibar garir akavsiabagh amir gumaziba bagh akam amada.
 Gumazir kaba, me overiam ko mikovezibar gara zurara iakinibar ni
 bagha iza,
 bizir ni bativamibar gun ni migei.
 Ezi me ti nin akuraghan.
- 14 “Ezi puvati, me mati ogheba misigha iti, ezi avir mam gumazir kabar isi
 me gasighasigham.
 Eghti me uarira uarir akurvaghan kogham.
 Bar guizbangira, me kamaghin mikiman marki,
 ‘Ki mangi avir miriamin daperagh uan mikarzim fefem a daningam.’
 Puvati. Avir kam bar men isigham.
- 15 Bar guizbangira, ni igiamra itima
 gumazir nighnizim ni ganiga nin akurvaziba,
 me bar onganigh,
 men tav nin akuraghan kogham.”

48

Gumamaziziba ziar ekiam Godra daning

- 1 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumamazizir Israelin ziam itiba, ia Judan
 ovavir boriba, ia oragh!
 Ia gavgavim uan akam daningasa,
 Ikiavira Itir Godin ziam dibora akaba akiri.
 Egha ia ghaze, ia Israelian Godin ziam fe.
 Egha ia ifara guizbangira an apengan ikiava,
 guizin akaba ko arazir aghuibar gin zuir puvati.
- 2 Egha ia uarira uan ziaba fa ghaze,

ia God baghavira itir nguibar ekiar kamin gumazamiziba.
Egha ia Israelian Godin akurvazim iniasa a mizua iti.

An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

³ A kamaghin ia migei,

“Bar fomira, ki gin otivamin bizibar akam akuni.

Egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.

⁴ Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain,
ezi ia nan akabar gintizir puvati.

Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni,
egha ki zuamira dagh amizi, da otifi.

⁵ Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeba ko ainbar
ingarizir nedazir kaba,
me bizir kabagh amizi, da otifi.

Ki bar aghua,

kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegha gifa.

⁶ “Bizir ki fomiram otivasa mikemeziba,
da otivigha givazi ia dar gani.

Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam,
‘Ekiam, a guizbangira migel.’

Egh ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam,
kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatiziba,
ia tighar da baragham.

⁷ “Bizir kaba, ki datirighin dar ingari,
ki fomira dar ingarizir puvati.

Ia faragha zuir dughiamin,
ia da baragha dagh fozir puvati.

Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomiram otivizir pu-
vatiziba.

Eghti ia kamaghin mikiman kogham, ‘E bizir kabagh fogha gifa.’

Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati.

⁸ Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi,
ia gumazamizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin,
ia akaba munasa da barazir puvatizir adarasi.

Egha ki fo, ia ifavarir gumazamiziba.

Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatizi,
ia dagh fozir puvati.

⁹ “Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami.
Egha ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha,
ia bagha uan aningagharim dikabiri.

Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan kogham.
Eghti gumazamizir igharaziba nan ziam fam.

¹⁰ Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi,
egha ki avimin ia tuezir puvati,
mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue.

Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa,
ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia batifi.*

48:3: Aisaia 42:8-9; 46:8-10 * **48:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha a mikemezir puvati.

Ki tuavir kamın ian nighniziba ko araziba tuisisi.

- 11 Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamın ia gami.
 Gumazamiziba nan ziam gasighasigh a dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua.
 Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam.”

Ikiavira Itir Godra, Sairus amisevegha a gamima, a Babilonia dikabira

- 12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghın migei,
 “Ia Israelia, ia gumazamizir ki diaziba,
 ia Jekopin anabamın adarasi, ia nan akam baragh!
 Ki uabira ki God.
 Kirara, ki bar faraghavira iti,
 egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamın uaghan ikiam.
 13 Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi,
 egha ki overiam isa an danganımın aneti.
 Egha ki overiam ko nguazimın diazir dughiamın,
 aning zuamira ivegha iza nan damazimın tu.

- 14 “Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh!
 Asetam fomira kamaghın akatam ia mikemezir puvati,
 ‘Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godın ingangarım damusi, a izi Babilonia ko misogham.
 Ikiavira Itir Godın gavgavimın, a Babilon dikabiragham.’
 Aseba kamaghın mikemezir puvati.
 15 Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme.
 Ki uabi izasa an dia.
 Ezi ki uabi a inigha iza a gamima,
 a deravira ingara an ingarımın daghem oto.

- 16 “Ia nan boroghira izi nan akam baragh!
 Fomira iza datirighın, ki mogomer danganıtamın ikia otivamin bizibar gun migeir puvati.
 Bar puvati.
 Bizir kaba tighar otivamin dughiamın,
 ki faragha ikia dar garima da otifi.”

Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 uan Duam na ganiga na amadazima,
 ki an Duamın gavgavim sara izi.†

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa iti

- 17 Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godın Bar Zuezim, a kamaghın migei,
 “Ki Ikiavira Itir God, ian God.
 Ki zurara ian sure gamua,
 arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi.
 18 Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki ian akurazi ia datirighın deravira

48:12: Aisaia 44:6; Akar Mogomer 1:17; 22:13 **48:13:** Onger Akaba 102:25; Aisaia 40:26

† **48:16:** Ves 48:16in akar faragha itim, Hibrun akam deragha an mingarım abigha an gun mikemezir puvati. Ezi an namba 2in akam, e fozir puvati, tinara ghaze, God anemada. Gumazir maba ghaze, kar Godın akam inigha izir gumazimın akamra. Ezi marazi ghaze, kar Ikiavira Itir Godın ingangarım gumazimın akam. (Ni Aisaia 42:1in gan.) Ezi marazi ghaze kar Atrivim Sairusin akam. **48:18:** Godın Araziba 32:29; Onger Akaba 81:13; 119:165

- ikiai,
ezi ia dabirabir aghuim in ikiai, mati fanem in dipaba zurara iziva gevir puvati.
- Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai,
mati ongarim, ongarir dadarim in dipiraghira kamaghira iti.
- 19 Egha ian boriba otiva,
mati ongarir dadarim in gigim in min bar avirasemeghai.
Ezi men ziaba nan damazim in givaghan koghai.”
- 20 Ia kantri Babilon ategh,
nguibar kam in gumamazizibar arimangigh.
Egh ia bar akuegh pamtem in tiariba akar, egh kamagh in akam amadaghtima a nguazir kam in ruaghatevibar mangi,
“Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarir gumazim Jekop, uam a ini.”
- 21 Fomira Ikiavira Itir God uan gumamazizibar akua, me inigha danganir dipaba puvatizim in ize,
ezi me dipam bang in ariaghirezir puvati.
A dipam gamizima, a dagiam in oto.
A dagiam kuizi, dipam iri me anepi.
- 22 Ikiavira Itir God kamagh in migia ghaze,
“Gumamazizir arazir kurabagh amiba,
me dabirabir aghuim batoghan kogham.”

49

Ikiavira Itir God in ingangarir gumazim, angazangarim in min kantriba bar dar ikiam

- 1 Ia saghon itir arighatizibar gumamaziziba ko, saghon itir kantriba,
ia nan akam baragh.
Nan amebam tighar na batamin dughiam in,
Ikiavira Itir God, na amisevegha givagha ziam na gati.
- 2 Egha a nan akatorim gamizi, nan migirigiba deraviram otiva,
mati midorozir sabar bar ghuntizim, gumamazizibar navibagh inifi.
Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima,
ki an aven modo.
A barir aghuir ghuntizim in min na akirigha, na isa danganir uan barir ghuntiziba arizim in na modozi,
ki an ingangarim damuasa mizua iti.
- 3 Egha a kamagh in na migei,
“Israel, ni nan ingangarir gumazim,
ni bang in, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi
gumamaziziba bar men akagham.”
- 4 Ezi ki kamagh in uabira uabi migia ghaze,
“Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi.
Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati.
Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami.
Ingangarir ki amir kabar ivezim,
nan God a isi na daningam.”

⁵ Nan amebam tighar na batamin dughiamin,
Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na amisefe.

Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gavgavim na ganingi.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei,

⁶ “Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze,
Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi,
ni gavgavim me daning ua me inigh izi.
Kar ingangarir ekiam puvati.

Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min ikiam.

Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh
ua me iniam.”

⁷ Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze,

Gumazir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gara ifongezir puvatizim.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gara ghaze, a bizir bar kuram.

Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti.

Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin gumazir kam migei,

“Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan ingangarim damuasa ni amisefe.

Egha ki uan akar dikiriziba abizir puvati.

Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh mitivigh nin ziam fam.

Eghti gumazir aruaba nguazim girigh fuaghiva,
ziar ekiam, ni daningam.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan ingangarir gumazim migei,

“Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa dughiam amisefe.

Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki nin ararem baregha nin akura.

Egha ki bar deravira ni geghufi.

Egh ni bangin, ki nguazimin itir gumazamiziba ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam.

Egh ki Israelin nguazim damighti, a ua deragh otogham.

Eghti Israelian adarazi uamateghti,

ni me bagh men nguazir datirighin pura itim tuiragh, ua me daningti, me a dapiam.

⁹ Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumazamizibav kimam,

‘Ia azenan izi!’

Ki kamaghin mitarmemin itir gumazamizibav kimam,

‘Ia angazangarimin izi!’

“Eghti me kalabuziam ategh uamategh uan nguazimin izam.

Egh me tuavibar mangi, damamin dagheba ikiam,

mati sipsipba mighsiar graziba puvatizibar ghua, dagher aviriba batifi.

- 10 Gumazir men apangkuvim bar deravira men ganam,
 mati gumazir sipsipbar garim, sipsipba inigha ogher aviriba itir danganim ko dipar aghuiba itir danganim bagha me inigha zui.
 Kamaghin me dipam ko daghebar oteveghan kogham,
 eghti aminir fefem ko aruer dafam men mikarzirbar apongan kogham.
- 11 Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba aghorti da mighsiabagh isin mangi vongin otivam.
 Ki uan tuavir ekiam damighti, a deraghvira otogham.
- 12 Ia gan! Nan gumazamiziba nguibar bar saghon itibar ikegh izam.
 Marazi not ko aruem uaghiri naghin ikegh izam.
 Marazi uaghan Aswanin nguibamin amadaghan ikegh izam.”*
- 13 O overiam, ni bar akongezir ighiabar amu.
 O nguazim, ni bar akuegh tiarim akar.
 O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighiabar amu.
 Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God, gavgavim isa uan gumazamizibagh aningizi,
 me navir amirizimin iti.
 Me osimtizir aviriba ateri,
 ezi datirikin Ikiavira Itir God, men apangkuvigha deraghvira me gami.
- 14 Ezi Saionin nguibamin gumazamiziba kamaghin migia ghaze,
 “Ikiavira Itir God, en Ekiam,
 ti e bakinighinigha akirim ragha e gasaraghama.”
- 15 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men akam ikaragha ghaze,
 “Amebatam ti otezir borir iririvimin apangkuvigh otem a danighan kogham o?
 Amebatam ti kamaghin damuam,
 ezi ko, ki ia bakinighnighan kogham. Bar puvatigham.
- 16 “Ki ni gin amadaghan kogham.
 Ni gan! Ki nin nedazimin ingarigha nin ziam uan dafarimningin an osira, aneghorezi a iti.
 Egha ki zuraram an gara ni ginighnisi.
- 17 Nin boriba zuamira uamategha izi,
 ni gasighasighizir darasi, me ni ategh bar aregham.
- 18 Ni uan dapanim fegh pura tintinibar gan!
 Nin boriba uari akuvagh ni bagh izam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin amizi, ki guizbangira ia migei,
 ‘Ni, mati amizim pamin ikiasa bar akuegha kurkazir aghuibar uabin kurti moghin,
 ni ua me inigh me bagh bar akuegham.’
- 19 “Guizbangira, ni bar moghira ikuvigha bar pura iti.
 Ezi gin nin boriba uamategh izi bar ni gizivaghti, ni me arighamin danganiba puvatigham.

49:10: Onger Akaba 121:6; Aisaia 33:16; 35:7; Akar Mogomem 7:16-17 * **49:12:** Hibrun akam ghaze, “Sinim,” ezi e fozir puvati nguibar kam managhira iti. Gumazir aviriba kamagh nighnisi, Godin akam inigha izir gumazim, an Aswan nguibar ekiamin migei, a kantri Isipin nguibar ekiar sautin amadaghan itir mam. **49:15:** Malakai 3:17; Matyu 7:11; Rom 11:29 **49:16:** Ua Me Ini 13:9; Solomon 8:6

Eghti ni gasighasighizir darasi, me bar nin saghon ikiam.

²⁰ Dughiar kamın, nin borir amebaba kalabusin ikia me bateziba, me kamaghin ni mikimam,

‘Nguazir kam a bar sufi. E nguazir asizir ekiatamin ikiasa.’

²¹ Eghti ni kamaghin uabira uabi mikimam, ‘Tinara borir kaba bar na ganingi?’

Nan boriba ovengezi, ki ua boriba batan kogham.

Apaniba na kalabus darighasa na inigha ghu.

Tinara borir kaba bategha dar gari da ghuava ekefe?

Ki fo, ki uabira iti, ezi borir kaba bar managhira ize?”

²² Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin Jerusalemın gumazamizibav gei,

“Ki uan inir avizim asaraghti, an ababanımın mın ikiam,

eghti ki uan dafarim, ababanımın mın uaghan a ghufegham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh nin boriba uam ada inigh izam.

Me nin otariba uan evaribar arigh me inigh izam.

Me nin guiviba isi uan dipizibar afegh me inigh izam.

²³ Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar gari moghin, nin boribar ganam.

Me nin ziam fisi,

nın suemningin boroghin uan teviba apirigh, dapaniba avigh nguazim ginivigham.

Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir God.

Gumazamizir nighnizir gavgavim nan ikia, nan akurvazim bagha mizua itiba,

me na mizuam iki aghumsighan kogham.”

²⁴ Eghti apaniba izi misogh midorozir gumazir gavgavir tamin adarazi

kalabuziam datigh an bizir aghuiba inighti,

a ti dikavigh uamategh uan adarazi ko men biziba inigham o?

Bar puvatigham.

²⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem migei,

“Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir kuraba dam ada iniam.

Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men midoroziba ikarvagh,

egh nin boribar akuragh ua me inigham.

²⁶ Egh ki nin apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham,

mati gumazim uan namakabar tuzibar amam.

Me pamtem uarira uariv sogham,

mati gumazim uan namakabar ghuziba apa bar onгани.

Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar bizir ki amizir kamın ganigh, me kamaghin fogh suam,

Ki uabira, ki Ikiavira Itir God.

Ki gumazir uamategha uan gumazamiziba isim.

Ki ian Akurvazir Gumazim.

Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim.”

50

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelian gumazamizibav gei:

“Jerusalemın nguibar ekiam, mati ian amebam.

Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi
 moghin,
 ki akirim ragha bar a gasara, a?
 Egh ia mamaghin nighnighti, akinafarir poroghamiba uari ataghirazimin
 akam, a managh iti?
 Egha ki uaghan gumazitamın bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir
 puvati.
 Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha ghaze,
 ia nan boriba, ki uan ikarvazim akirmighsi,
 dagiaba bagh pura ingangarir gumazir kinibar min gumazir igharaz-
 ibar ingarsi, ia amadagham?
 Kamaghin puvati.
 Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian aningaghegha,
 akirim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir igharazibar agharim
 gati.

2 “Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi manmaghin amizi gumazitam itir puvati?
 Egha ki ian deir dughiamın, ia tizim bagha nan dimdiam ikarvaghan
 aghua?

Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba puvati.
 Ia ghaze, ki ian akurvaghamin gavgaviba puvati.
 Ki mikımti, ongarim bar dakegham.
 Ki mikımtima, faner ekiaba bar dakegh gigir kinibar otivigham.
 Eghti dar osiriba arimighiregh kuram.

3 Egh ki uaghan overiam damighti a bar pigham,
 mati gumazim ovengezi, ana bagha azirakar korotiam aru.”

Gumazamiziba Ekiamın ingangarir gumazim pazav a gami

4 Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure gamigha,
 uan akabar igharaz darazir sure damuamin fofozir aghuim na ganingi.
 Ezi ki an akam inigha, gumazamizir amiagha pura itiba,
 deraghvira men sure damuva gavgavim me daningam.
 Egha zurara mizarazibar, a na gaghurima,

ki dikava suren gumazimın min, an migirigiaba baraghasa bar ifonge.
 5 Ikiavira Itir God, en Ekiam, uan akam baraghasa nan kuarimning kuizi,
 ki an akam batoghezir puvati.

Egha ki akirim ragha a gasarazir puvati.

6 Ki pura uabi isa apanibar taghizi,
 me aghorimin nan akiragharim misogha, nan ghuamasiziba asi.
 Me akar kurabar na migei,
 ki men gari me nan guam giparima,
 ki uan guam men modozir puvati.

7 Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nan gara nan akurvasi,
 kamaghin amizi, men akar kurar katam na abirazir puvati.
 Ki fo, ki amir ingangarir kam bagh aghumsızim inian kogham,
 kamaghin amizi, ki gavgavim uabi ganiga uan ingangarim gami.

8 God bar nan boroghira ikia ghaze,
 arazir kuratam nan itir puvati.
 Eghti apanir tuivighav itir kabar tav na isi kot datigh,
 akatam na gasi na mikemeghan kogham.
 Bar puvatigham.

⁹ Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a uabira nan akurvasi.

Ezi ua tina na mikim suam, ki arazir kuram iti? Puvati.

Akaba na gasi darasi,

me mati korotiaba barareba da api, da okozokoregha bar ikuvizi moghin,

me bar moghira ikuvigham.

¹⁰ Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an ingangarir gumazimin akabar gintiziba, ia atiatingan marki.

Ia angazangarim puvatigha mitarmemin arui darasi,

ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva a mizuam iki.

¹¹ Ia gan! Ia nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati,

ia mati gumazamiziba tuavir mitarmemar mangasa, uari uan adenir avibagh aboi,

ia uan arazir kamın gin mangi, e ganika.

Ia mangi ikiamin danganim,

Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir bar kuram iniamin danganim.*

51

Gumazamiziba nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin gavgavimin iki

¹⁻² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha pamten ingara, Ikiavira Itir Godin ifongiam buria a baghavira itir darasi,

ia nan akam baragh!

Ia uan inazir afeziam Abraham ko amebam Sara ginighnigh.

Aning mati dagiam, ki aning abigha ia ini.

Ki Abrahamın diazir dughiamın, a boriba puvati.

Ezi ki deragha aning gamizima,

aningin ovavir borir bar avirim otifi.

³ “Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an apangkufi.

Egh ki an osimtiziba, bar dar amighti da givagham.

A datirighin mati gigir kinimin min iti,

eghti, ki bizir avirir bar aghuibar amuti da a bativighi,

an azenir ki Idenin ingarizimin min gan bar deragh gan ikiam.

Eghti bar akongezir arazim bar a gizivaghti,

an itir gumazamiziba zurara ighiar na minabibar amu ikiam.

⁴ “Ia nan gumazamiziba, ia deraghvira nan akam baragh.

Ki dabirabir aghuimin arazim bagh gumazamiziba bar men sure damuam,

eghti nan guizin arazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam.

⁵ Ki men akuragh ua me iniamin dughiam, a roghira izegha gifa.

Ki arazir aghuimin gin mangi, uan gavgavimra kantriba bar dar ganam.

Saghon itir arighatizibar gumazamiziba, nighnizir gavgavim nan gavgavimin iki,

egh uarir akurvaghsi, na mizuam ikiam.

50:9: Jop 13:28; Onger Akaba 102:26; Aisaia 51:6-8 * **50:11:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **51:1-2:** Aisaia 51:7; Rom 9:30-32

- 6 Ia kogh pin overiamin ganiva,
 egh vin nguazimin gan!
 Overiar kam, migharimin min mangigh givagham,
 eghti nguazim, inimin min bighiregh givagham.
 Eghti gumazamiziba, itibar min pura tintinibar bar arighiregham.
 Ezi nan arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim,
 a zurara iki givaghan kogham.
- 7 “Ia arazir aghuim deragha a gifogha
 uan navir averiabar aven nan akamin suiragha gavgavizir darasi,
 ia gumazir ian atarava akar kurabar ia gamua, ia gasighasizibar atiatin-
 gan marki.
- 8 Barareba inim apa bar anegivazi moghin, me bar givagham.
 Eghti nan arazir gumazamizibar akurvagha ua me isim, givaghan
 kogham. Bar puvati.
 A zurara iki mamaghira ikiam.”
- 9 O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh!
 Ni fomiram amizi moghin, dikavigh uan gavgavir ekiam sara izi en
 akuragh.
- Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir kuruzir aser dafar kam,
 egha ni bar aneghoragharighizi, a bar mizumzuiaribar ire.
- 10 Egha nirara, gumazamiziba firighirigh daru mangasa ongarir konim
 gamizima,
 a misingizi tuavim oto.
- 11 Kamaghira, gumazamizir Ikiavira Itir God akuragha ua iniziba, me ua-
 mategh izi,
 Saonin Mighsiamin boroghin iziva, bar akongegh tiariba akariva tuavir
 kamin iziva ongam.
- Egh me dabirabir bar aghuim ikiti,
 bar akongezir arazir kam, a men iki me gizivagh kamaghira ikiam.
 Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh ua men ikian kogham.
- 12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumazamiziba migei,
 “Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh aniga, ian osimtizibagh ami da gefi.
 Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumazamizir igharazibar atiati?
 Me gavgaviba puvati.
 Gumazamiziba bar zuamira arimighiregh, mati ogheba zuamira
 misingi.
- 13 Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha gifa.
 Kirara, ki ian ingari.
 Ki overiam an danganimram anetigha,
 nguazimin ingarigha, gavgavim an mingarim ganingi.
 Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin ia gasighasighamibar atiati?
 Gumazir kaba bizitamın ia damighan kogham.
 Men aningazir kuram pura givagham.
- 14 Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi,
 me mozinin aven kalabusin iki arimighireghan kogham.
 Puvati.
 Me zuamira kalabus ategh
 azenan izegh pura ikiam.
 Egh me damamin dagher aviriba ikiam.

15 “Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.

Ki ongarim gamima, ongarim dipira iza niginir dafam gami.
Nan ziamra kara,

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

16 Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan akaba bar deraghvira da akunam.

Egha ki bar deravira uan agharimin ia monge.

Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim isa aningin danganibaram arighizi,

aning bar gavgavighavira iti.

Ezi ia Saloinin gumazamiziba, ki kamaghin ia mikeme,
‘Ia nan gumazamizibara.’”

Ekiam ua Jerusalem in aningazir puvati

17 O Jerusalemia, ia dikafigh.

Ia dikavigh uamategh tugh gavgafigh.

Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi,
egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar onгани.

18 Jerusalem in nguibar ekiam,

nin borir tuavim nin akakagh, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati.

Boritam nin dafarimin suiragh, ni damuti, ni deragh daruan kogham.

19 Ni bar osimtizir dafam ateri,

ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighti, a ua deragham?

Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki.

Egha me uaghan nin gumazamizir avirim, midorozir sababar me misozima, me ariaghire.

Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato.

Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivsi, bizitam in nin akuragham?
Bar puvati.

20 Nin gumazamiziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri,
me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti.

Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti.

Egh me bizitam damuan iburagham.

Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi,
me bar ikuvigha iti.

21 Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oragh!

Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti.

Ni wainin dipam amegha onganizir pu. Puvati.

Ekiamin aningagharimra ni gamima, ni bar onгани.

22 Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam,

a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghin migei,

“Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi,

kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim.

Eghti ni gin ua kavin kamin wainin dipam aman kogham.

23 Eghti ki itarir kam isi

gumazir paza ni gamibar agharim datigham.

Me fomira akar gavgavim ni ganiga ghaze,

ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin akiragharim gisin daru,
mati me nguazir kinim gisin arui.”

52

Ikiavira Itir God gumazamiziba inigh uamategh Jerusalem in izam

¹ O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh!

O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam!

Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh
ganganir bar aghuim damuam.

Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba,

me gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko

Godin damazimin zuezir puvatiziba,

me uam nin aven izan kogham.

² O Jerusalem, noka! Ni datirighin kalabuziamin iti,

egh ni dikavigh uan mikarzim in nguaziba apisigh.

O Saion, senin nin firim gikeziba,

ni da adangigh mangi, uan atrivir dabirabim daperagh.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Gumazitam na givezezir puvatigha,

nan gumazamiziba inigha ghuzi, me an ingangarir gumazamizir

kinibar otifi.

Puvati.

Kamaghin amizi, ki ua me inisi, me givezan kogham.

Puvati. Ki pura ua me iniam.

⁴ Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei,

Fomira nan gumazamiziba ghua Isipin itir dughiamin,

me mati gumazamizir pura guighav itibar min ghua

pura kantrin kam in iti.

Ezi gin, Asiriaba iza ingangarir gumazamizir kinibar min me inigha ghu.

Asiriaba na givezezir puvatigha pura me inigha ghu.

⁵ Ezi ki garima, Babilonia uaghan arazir kamram ami.

Me pura nan gumazamiziba inigha ghua kalabuziam gati,

egha nan adarazir gumazir dapanibagh amizi, me bar puviram azi.

Ezi ki bizitam inizir puvati.

Gumazamiziba zurara na dipovava, nan ziam gasighasisi.

⁶ Kamaghin amizi, ki uabi misevezir dughiamin, ki uabi uan gumazamiziba
ua me iniam,

eghti me deravira nan ziam gifogham.

Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God,

ki uabira biziba bar dar gun migei.”*

⁷ Godin akar aghuim inigha izir gumazamizibar darorim, a bar dera.

Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim inigha iza Saionin aven iza

kamaghin migei,

“Ia dabirabir aghuim ko navir amirizimin iki!

Bizir bar aghuiba ia bativam,

God ian akurvaghti ia deravira ikiam.

Eghti ia Saionin gumazamiziba, ian God, an atrivimin ikiam.”

52:1: Akar Mogomem 21:2; 21:27 **52:5:** Rom 2:24 * **52:6:** Hibrun akam deragha ves 4-6 in akabar mingariba abigha dar gun mikemezir puvati. **52:7:** Onger Akaba 93:1; Aisaia 61:1; Nahum 1:15; Rom 10:15; Efesus 6:15

Eghti gumazamiziba akam inigha izir gumazamizibar gansi bar akuegham.

⁸ Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamin bizibar gariba, uari uan damazibar ganti,

Ikiavira Itir God uamategh Saionin nguibamin izam, eghti me bar akuegh pamten dimiva, arangiva onger akabar amu.

⁹ Ia Jerusalem in nguibar apaniba asighasighizimin gumazamiziba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan gumazamizibar osimtiziba agivagha
gavgavim isa me ganingi.

A Jerusalem in nguibamin itir gumazamiziba ua me ini. Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten dimiva onger akabar amu.

¹⁰ Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar gumazamiziba an ganasa, anakagha gifa.

Eghti a uan gumazamizibar akuragha ua me inizir gavgavir ekiam, nguazir kam in gumazamiziba bar an ganam.

¹¹ Ia bar moghira Babilon atakigh!
Ia dikavigh zuamiram azenan izi!

Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki.

Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itariba ateri darasi, ia uari Godin damazimin zueghamin arazimin gin mangi.
Ia bar moghira uari zuegh izi.

¹² Ia fomira Isip ategha zuamiram aravghuzi moghin, ia Babilon ategh zuamira ari izan kogham. Puvati.
Ia bar aghumra daru izam.

Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam.

Egh uaghan ian gin izam,
egh a bar deragh ian gan, ia geghuv ian aku izam.

Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ateri

¹³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,
"Ia oragh, bizir nan ingangarir gumazim amiziba,
da bar moghira deraghviram otivigham.

Eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningiva,
an ziam bar a pirafam.

¹⁴ Me faragha an mikarzim ko guam gasighasighizi,
gumazamiziba an garima, a nguazir kam in gumazimin min garir puvati.
Gumazamiziba digavir kuram gamua an ganan atiatingi.

¹⁵ Eghti gin kantrin aviribar gumazamiziba ko men atriviba,
me bizir fomira nighnigha ganizir puvatizibar gan dagh fofogham.
Gumazamizir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham.

Kamaghin amizi, me digavir kuram damigh, pura ganiva uan akabar kumigh,
bizitam mikiman asagham."

53

- ¹ Ezi gumazamiziba akam ikaragha ghaze,
 “Tinara datirighin, e orazir akaba nighnizir gavgavim adar iti?
 Terara, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi,
 me dar gani?”
- ² Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi,
 a mati temer mam nguazir misingizimin oto.
 Ingangarir gumazir kam, an ganganim tong en damazibar derazir puvati,
 kamaghin amizi, a ziaba puvati.
 Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganiva a gakongam.
- ³ Ezi gumazamiziba akirim ragha a gasaragha, pazavira a gamua bar a
 gifongezir puvati.
 Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba a gizifa.
 Gumazamiziba an ganan aghuagha, uan guaba monge.
 Egha akirim ragha bar a gasara.
 Ezi e an gara ghaze,
 a pura gumazir kinim.
- ⁴ “E nighnigha ghaze,
 God ti ivezir kuram a ganiga, a misogha osimtizir kabagh amizi, da a
 batifi.
 Ezi puvati.
 Ingangarir gumazir kam, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri.
- ⁵ Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an ekianim bira.
 Arazir kurar e amiba bangin, me a dikabiragha a gasighasiki.
 Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire,
 mizazir a inizir kam e gamizi, e ghuamaghegheghe ua deragha bar deravira
 iti.
- ⁶ Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min tintinibar arua,
 vaghvagha uan ifongiabar gin arui.
 Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikarvaghsi pazaviram e damuan firin,
 a kamaghin amizir puvati.
 A uan ingangarir gumazim gamizi,
 a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganingi.”
- ⁷ Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami,
 ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini.
 Egha migirigiar tam gamizir puvati.
 A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
 me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.
 Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
 a bizitam migeir puvati.*
- ⁸ Ezi me guizin arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha
 kotin ghu,
 ezi kot a migia ghaze, an aremegham.
 Ezi me a misoghezi an areme.

53:1: Jon 12:38; Rom 10:16 **53:2:** Aisaia 11:1; 52:14 **53:3:** Matyu 27:30-31 **53:4:** Matyu 8:17; 1 Pita 2:24 **53:5:** Rom 4:25; 1 Korin 15:3; Hibru 5:8; 1 Pita 2:24 **53:6:** Aisaia 53:11; Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18; 1 Pita 2:25 **53:7:** Matyu 26:62-63; Mak 15:3-5; Luk 23:9; Jon 19:9; Akar Mogomem 5:6 **53:7:** Aposel 8:32-33 * **53:7:** Fofozir gumaziba deragha fozir puvati, tinara akar ves 7-9in itimin mikeme. Marazi ghaze, Ikiavira Itir God mikeme. Ezi marazi ghaze, gumazamiziba mikeme. Ezi marazi ghaze, kar Godin akam inigha izir gumazimin akam.

Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati,
a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini,
egha en arazir kuraba gin amangasa areme.†

⁹ Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir
gumaziba ko anefa.

Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati,
egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua
uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi.

A fo, ingangarir gumazim gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi,
osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirim bar
ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam.

Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa ifongezir araziba, a dar
anuam.

Egh a bizir kabar amuti, da deraghviram otivam.

¹¹ Ezi osimtizir ekiar an aterezir kamın gin, a bizir bar aghuibar ganti da
otivam,

eghti a bar akuegham.

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin miği,

“Nan ingangarir gumazir nan damazimin derazir kam, a deraghvira na
gifo.

Egha a gumazamizir aviribar arazir kuraba ateri,
egh arazir kamın a me damuti, me nan damazimin derazir gumaza-
mizibar otivigham.

¹² “Kamaghin amizi, gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.

Egha a gumazamizir avirimın arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa
me bagha areme.‡

Egha a gumazamizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko miği.

Kamaghin amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar
ekiam a daningam.

Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir
aghuariba inigha,

da tuisigha uan adarazigh aningizi moghin,

ki bizir aghuiba isi a daningam.”§

54

Ikiavira Itir God bar Jerusalem gifonge

¹ Ikiavira Itir God kamaghin miği,

“O Jerusalem, noka! Ni mati amizir furabaghatim.

Ni boritam batezir puvati.

Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim.

Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.

† **53:8:** Hibrun akam deragha ves 8in akar avirir mabar mingariba abighizir puvati. **53:9:** Matyu 27:57-60; 1 Pita 2:22 **53:10:** Onger Akaba 22:30; Jon 1:29 **53:11:** Aposel 13:38-39; Rom 5:15; 5:18 **53:12:** Aisaia 50:6; Mak 15:28; Luk 22:37; 23:34; Rom 3:25 ‡ **53:12:** Akar faraghavira 53:12in itim, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, “A gumazamizir arazir kurabagh amibar danganim inigha me iniamin osimtizim an a ini.” § **53:12:** Ves 53:12, an akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin a giragham, “Kamaghin amizi, ki gumazamizir kaba isi a daningam, mati bizir a midorozim gafiragha iniziba. Egh a dagh ativagh dar ganam.” **54:1:** Galesia 4:27

Egh ni gın borir bar avırıba inighti,
nın borıbar dibobonim, amızır uan pam ko itimın borıbar dibobonim
gafıragham.

Kamaghın amızı, ni bar akuegh dımıva ıghıabar amu.

2“Egh ni uan averpenim asamımın danganır mıtaghnıam a gısfıagh,
egh uan averpenır ekıam asaragh.

Egh ni uan averpenim bar an arokegh,
egh an benıba ateghti da tong ruaragh,

egh averpenim gavgavım a danıngamın afughafuzıba ısı pamtemın
nguazımın dagh afughafughti, da magıreghti,
ni benıba pamtemın afughafuzır kabagh ikegh.

3 Guızbangıra, nın nguazım aruegh bar ekevegh,
agharır guvımın tugh mangı agharır kırıamın tugham.

Eghti nın ovavır borıba Kantrın Igharazıbar Gumazamızıba dıkabınam.

Egh nguıbar apanıba asıghasıghızır pura itıba, me ua da inıgh, dar
apıagh ikıam.

4“O Jerusalem, ni uam aghumsıghan kogham.

Nı osımıva atıatingan markı.

Gumazamızıba ua dibovır akabar ni mıkıman kogham.

Nı fomıra aghumsızım ikezir dughiaba gınamadagham.

Nı fomıra uabıra ikıa,

matı amızımın pam ovengezi, a uabıra ikıa, bar aghumsıgha oseme.

Kamaghın amızı, ni dughiar faragha ghuzır kam uam a gınıghnıghan
kogham.

5“Gumazır nın ingarızım, a nın pamın mın itı.

An zıam kara, İkıavıra Itır Godın Gavgavıba Bar Itım,

a İsraelıan Godın Bar Zuezım,

a nın Akurvazır Gumazım,

a nguazıba bar dagh atıvagha dar garır God.

6“Guızbangıra İkıavıra Itır God ghaze, kı nın dıaghti ni uam na bagh ızam.

Nı matı amızır ıgıam uan pamın ikezi, an pam gın anetaghızı, an navım
bıgha bar oseme.

Kamaghın amızı, kı ghaze, ni ua ızı.

7-8“Kı İkıavıra Itır God, nın Akurvazır Gumazım, kı ghaze,

kı dughiar bar otevimın ni ategha, datırıghın kı apangkuvır ekıam nın
ıtı.

Kamaghın amızı, kı ua ni inıgh ızam.

Kı dughiar otevimın bar puvıra nın atara, uan guam modo.

Kı datırıghın nın apangkuv ni gifuegh,

zurara deraghvıra ni damuam.

9“Kı fomıra Noa ko akam akıra ghaze,

kı nguazım gasıghasıghsı uam aperıam damıghtı, an otıvan kogham.

Kamaghıra, kı guızbangıra ni mıgia ghaze,

kı fomıra Noa ko akam akırızı moghın, kı uam ni ko akam akıra ghaze, kı
nın anıngaghegh, ni batueghan kogham.

- 10 Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim, ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti sivaghsivagh mangi bar givagham, eghti nan apanguvir arazir ian itim, a gavgavigh iki mamaghira ikiam. Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gavgavim, e uari inigh deragh ikiasa a gamigha gifa.
Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham.”
- 11-12 Ikiavira Itir God ghaze,
“O Jerusalem in nguibam, noki, gumazitam nin apanguvizir puvati, egha osimtizir aviriba ni garigha ni apirizi ni iri.
Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin ingarighi, ni nguibar bar aghuim otogham.
Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh nguazimin dar afegh, adagh isin ni afagham.
Egh divazir gavgavim ni gighuigh an ingarigh, egh ki dagiar igharagha gara taghtazir aghuiba inigh, divazimin tiar akabar ingarigh,
uaghan divazimin min, dipenir bar pin itibar ingarigham.
- 13 Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar men sure damuam, eghti me dabirabir bar aghuim ikiam.
- 14 Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni damighi, ni gavgavigham. Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam ua nin boroghin ikian kogham. Eghti ni bizitam uam an atiatingan kogham. Atiatir arazim nin saghon ikiam.
- 15 Eghti gumazitaba ni ko misoghsi iziti, ni kamaghin fogh suam, ki me amadazir puvati.
Me uan ifongiamin izi.
Kamaghin amizi, tina ni misoghasa izi, a uabi kuram iniam.
- 16 “Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar ingarigha, fofozim me ganingi. Egha me avim atigha, a givima a dafogha pamtem isima, a ain isava avim gatizi, avim an isima a bar puvira isi.
Ezi me ain inigha a misozima a baravizima, me misoghamin bizir guar aviribar ingari.
Egha kirara, ki uaghan midorozir gumazibar ingarizi, me bizir kaba isa misogha kantrin igharazibagh asighasisi.
- 17 Eghti misoghamin bizir katam ni gasighasighan kogham.
Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura migirigiaba ni gasibar migirigiaba ikarvagh, eghti men migirigiaba gavgaviba bar puvatigham.
Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir gumazamizibar garava, me gamizi, me uan apaniba dikabiri.
Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min, ki a isa uan ingangarir gumazamizibagh anidi.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

55

God uan gumazamiziba deravira me damuasa me migei

1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,

- “O gumazamizir dipam bagha kuariba piriba,
ia na bagh izi dipabar ami.
Ia gumazir dagiaba puvatziba, ia na bagh izi, dagheba inigh dar ami.
Ia izi wainin dipaba ko oter eborim inigh, dar iveziba puvati.
- ² Manmagh amizi, ia ingangarir dabom gamua uan dagiaba isa pura bizir ian
akurvazir puvatziba bagha da agefi,
ezi mitiriaba ian aghavira iti?
Ia kuariba arigh derivira nan akam baragh, ki mikemezi moghin damu,
egh dagher guar aghuir avirir ki ia ganingiziba izivagham.
Dagher kaba bar isingigh gavgavim ia daningam.
- ³ Ia nan gumazamiziba, ia izi kuariba arigh na baragh,
ian ikirimirim deragham.
Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apanguvir arazim ia daningisi,
Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a damigham,
eghti a gavgavigh ikivira ikiam.
- ⁴ Ia oragh, ki Devit gamizi,
a gumazir ekiamin otogha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh ati-
vagha men gari.
Anarira, nan gavgavim isa gumazamizibar aka.
- ⁵ Ia fomira kantrin igharazir maba, ia me gifozir puvati, ezi me uaghan ia
gifozir puvati.
Eghti ia men dimam.
Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
ki datirighin ziar ekiam isa ia ganingigha gifa.
Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighti,
me zuamira ivegh ia bagh izegham.”
- ⁶ “Ikiavira Itir God bar ian boroghira ikia ia mizua iti.
Kamaghin, ia datirighin a buri izi an dimiva, a baghvira iki.
- ⁷ Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba uan arazir kuraba ategh,
uam adar amusi nighnighan kogham.
Egh me uamategh Ikiavira Itir God, en God, a bagh iziti,
a men apanguvigh men arazir kuraba gin amangam.”
- ⁸ Ikiavira Itir God ghaze,
“Ia gumazamiziba ian nighniziba, nan nighnizibar min zuir puvati.
Ezi nan araziba, ian arazibar min itir puvati.
- ⁹ Overiam bar nguazim gafiragha pin mar iti moghin,
nan araziba ko nighniziba,
da ian araziba ko nighniziba bar dagh afira.
- ¹⁰ E fo, amozim overiamin ikia izaghira, pura uamategha ghuavanadir
puvati.
A dipam nguazim ganiga, daghebagh amima da azenibar aghuima,
gumazamiziba da isa dar maba apava, maba opari.
- ¹¹ Ezi kamaghira, nan akam uaghan, pura uamategh na bagh izeghan
kogham.
Puvati. A ki mikemezi moghira bizibar amuti da otivam.
Eghti ingangarir ki damuasa ifongeziba,
a adar amuti dar dagheba otivam.

- 12 “Ia kalabus ategh bar akuegh mangam,
 eghti ki ia inigh iziti,
 ia navir amirizim ikiti, bizir ia damuti ia atiatingamin tam, ia
 damuan kogham.
 Mighsiaba, ian damazibar ighiabar amu bar akuegham,
 eghti temeaba bar akuegh dafaribav sogh ighiabar amuam.
- 13 Temer kurar dikoniba itir danganim, datirighin temer painba a bativ an
 aghungam.
 Eghti temer muziarir bar aghuiba datirighin benir ataghatariba ikezi
 naghin ikiam.
 Egh temer aghuir kaba zurara danganir kamin otivam, eghti bizir kam
 ababanimin min ikiam.
 Eghti gumazamiziba zurazurara bizir kamin gan,
 Ikiavira Itir God amizir ingangarir gavgavibagh nighnigham.”

Ikiavira Itir God, Jerusalem in igiam in atrivim in ikiam

56

(Sapta 56--66)

*Gumazamizir Ikiavira Itir God in apengan itiba, an Dipenim me bagha
 kuiaghiri*

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin migha ghaze:
 “Ia nan gumazamiziba, ki ian akurvaghamin dughiam, a bar roghira ize.
 Gumazamiziba ganti, ki ua ia iniam.
 Kamaghin amizi, nan gumazamiziba, ia nan guizin arazibar gin mangi
 arazir aghuibar amu.
- 2 “Gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa gavgavigha,
 Sabatin araziba deraviram dar gin ghua,
 egha arazir kurabagh amir puvati, me bar akongegh.
 Ki deraghvira me damuam.”
- 3 Kantrin igharazibar gumazamizir Ikiavira Itir God in gumazamiziba ko
 itiba, me kamaghin uarira uariv kiman marki,
 “Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gumazamiziba ko ikian kogham.”
 Puvati.
 Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin ovizim amisevegha givazim,
 a kamaghin nighnigham kogham,
 “Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham.
 Ki mati temer mam misigha gifa.”
 Puvatigham.
- 4 Ikiavira Itir God kamaghin mighi,
 “Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin arazibar gin mangi,
 egh arazir ki ifongezibar gin mangi,
 egh ki uan gumazamiziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim in
 akabar gin mangiti,
- 5 ki men ziam itir ababanitam uan Dipenim in aven anetigham.
 Eghti gumazamiziba zuraram an gan me ginighnigham.
 Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar ziabagh afiragham.
 Ki men ziam damighi a givaghan kogham.”

6 Ikiavira Itir God ghaze,
 Kantrin Igharazibar Gumazamizir maba,
 me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ko ikiasa ifonge.
 Egha na bagha ingara bar na gifuegha, nan gin iza nan ziam fa, nan apengan
 ikia,
 Sabatin dughiaba deravira dar gin zui.
 Egha ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gumazamiziba ko amizim,
 me deravira an suiragha an gin zui.
 7 Ezi gumazamizir kaba, ki me inigh uan Mighsiamin mavanangam.
 Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki me damuti me bar akuegham.
 Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa ko,
 ofan igharaziba na daningti,
 ki da iniam.
 Guizbangira, nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin,
 kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba na ko Migeir Dipenim.
 8 Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze,
 Ki Israelian gumazamizir apaniba inigha kalabus gatiziba, ki uamategh
 me inigh izam.
 Egh gumazamizir ki kalabusin inigha iza akuvaziba,
 ki ua gumazamizir igharazir taba inigh me gifuragham.

God Israelian gumazir dapanibar atari

9-10 Israelian gumazir dapaniba, deragha gumazamizibar garir puvatizi, God
 akar kam gami,
 "Apaniba ia datirighin izi.
 Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiabar min izi.
 Ia izi Israelian gumazir dapanibagh asighasigh.
 Gumazir dapanir kaba, bizir kurar izi kantri gasighasighamibar gun
 gumazamizibav kimamin ingangarim iti.
 Egha me deragha uan ingangarim gamir pu. Puvati.
 Me mati gumazir damazir okaviriziba, apaniba bagha gara ikia bizitamın
 garir puvati.
 Egha me mati afiar dapurir puvatiziba,
 me okimakiar gumazimin ganigh, a dapuran kogham.
 Fofozir muziaritam men dapanimin itir puvati.
 Me dakuasavira gara, irebar igharagha garibar ganasa bar ifonge.
 11 Me afiabar min daghem bagha bar ikufi, egha tong izivazir puvati.
 Me mati sipsipbar garir gumazim uan ingangarim gifozir puvati.
 Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi.
 Me uarira uarigh nighnigha bizibagh amua uarira uarir akurvasi.
 12 Me uari akuvazir dughiamin, me vaghvagha kamaghin uariv gia ghaze,
 'Aria, ia izi, ki wainin dipam inigh,
 e anemi mangi e uan ifongiaba agivaka.
 Egh e, gurumzaraghan uam uari akuvagh
 bar an dafam damuam.'"

57

Israelia orazi puvatigha, asebar ziaba favira iti

1 Gumazamizir aghuiba ariaghirir dughiamin,
 gumazamiziba men gara men apangkuvir puvati.
 Egha me kamaghin nighnizir puvati, Ekiam gumazamizir kaba ataghizi,

me ovea zui, me gin izamin dughiar kurabagh itaviragham.

² Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me ovengamin dughiamin,
me uan mozibar akua, avughsazir bar aghuim ini ikiam,
eghti dughiar kuratam me bativan kogham.

³ Ekiam kamaghin migei,

“Ia gumazamizir arazir kurar guar aviribagh amiba,

ia kukunir amizibar boriba,

ia gumazamizir poroghamiba uari bakiava uari isava akuir arazim
gamir gumazamizibar boriba,

ia tuavimin amizibar boriba,

ia kagh izi.

⁴ Ia gumazir akaba barazir puvatiziba ko ifavarir gumazamizibar boriba,
ia dibovir akar kuramin tina migei?

Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina garisi?

Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam ami.

⁵ “Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar ifongiamin agorogem dikavima,

ia ghua temer ekiabar apengan uan godin ifavaribar ziaba fer dangani-
bar,

poroghamiba uari isava akuir arazim gami.

Egha ia uan boribav sozi da ariaghirima,

ia da isa danganir zarimin dagiar ekiabar tongin

aseba bagha ofan min da tue.

⁶ Egha ia danganir kamin dagiabar gara ghaze, ian aseba dar aven iti.

Ezi da ian godba.

Ia asebar ziabagh nighnigha,

wain inger ofa ko witin ofaba me ganidi.

Ia arazir kabagh amua ghaze,

ki uan nighnizim giragh ian apangkuvam?

Bar puvatigham.

⁷ Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua,

poroghamiba uari isava akuir arazim gami.

⁸ Ia bar akirim ragha na gasara.

Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar aven tiar akabar boroghin da gui.

Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimin gumaziba isa me ko

dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari,

egha dar misiaba adangizi, da pura mizua iti.

Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar ifonge.

Egha ia dagiaba me ganidima, me izima,

ia men bibiamra itir mikarziabar gara bar akonge.

Egha ia me ko dakozir ekiar kabagh isin

poroghamiba uari isav akuir arazim gami.

⁹ Ia paura ko sandan mughuriar bar isingtizim zuim uari gaghua,

asem Melekin ziam fasa zui.

Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima,

me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui.

Egha ia uaghan me amadima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin

ghua, dar duaba buri,

eghti ia dar ziaba fisi damuam.

¹⁰ Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganingi,

ezi ian gavgaviba gifa.

Egha ia bizir kam barazir puvatigha ghaze,

'E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.'

Puvati.

Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima,
ia ghuavira iti.*

11 "Ia bar tinaram atiatia,
na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki?
Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi,
ia ua nan atiatir puvati.

12 Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami.
Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham.
Eghti da tong ian akuraghan kogham.
Bar puvatigham.

13 Egh osimtizim ia bativamin dughiamin, ia ti marvir guar ia akuvazir kabar
dimti,
me izi ian akuraghan, o?
Bar puvatigham.
Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham.
Ezi gumazamizir na bagha iza nighnizir gavgavim nan ikia nan aven
modoghav itiba,
me nguazir kam iniam.
Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir kam inigh an ikiam."

God gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh, egh dughiar aghuim me daningam

14 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
"Nan gumazamiziba ua na bagh izi.
Kamaghin amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akir,
egh tuavim apirizi biziba isi da makun.
Puvatighi, bizir katam men suetam mitightima
me daghiregham.

15 "Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim ikia, egha zurara iti.
Ezi nan ziam bar zue.
Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti.
Egha ki uaghan gumazamizir uari dikabira, uan arazir kuraba
ataghiragha navibagh iraziba,
ki me ko iti.
Egha ki gavgavim men navibagh aniga, men ikirimirim gamima,
a ua deraghaviram oto.

16 Ki uan gumazamiziba zurara akam me gasi men ataran kogham.
Ki men atar me damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givaghham,
men ikirimirir kam, ki uabi me ganingi.

17 Me faragha bizir aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami,
kamaghin amizi, nan aningagharim men ikia,
puv me gamua, egha uan guam men modo.
Ezi me akaba barazir puvatigha,
uan ifongiabar gintisi.

18-19 "Me amir arazir kuraba, ki dar ganigha gifa,
egh ki me gasighasighan kogham.

* 57:10: Hibrun akam deragha ves 8-10in akabar mingarim abigha mikemezir puvati. 57:15:
Onger Akaba 147:3; Aisaia 33:5; 40:28; 66:2 57:16: Onger Akaba 85:5; 103:9; Maika 7:18
57:18-19: Efesus 2:17

Puvati.

Ki men arazir kuraba adeghti, me ua ghuamaghegham.
 Egh gumazamizir osimtiziba ikiava araiba,
 ki men aku tuavim men akagh me damuti,
 me osimtizir arazim ataghiragh, na minabi bar akueghamin ighi-
 abar amuam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
 Bar guizbangira, nan navir amirizim ko dabirabir aghuim, gumaza-
 mizir roghira itiba ko nguibar saghon itiba baghavira iti.
 Ki me damighti me ua deraghti,
 ki dughiar aghuim me daningam.
 20 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan arazir kuram ateghan
 kogham.
 Me mati ongarim zurara dipira iza,
 minezir guar avirim atera iza ongarir dadarimin da akuri.”

21 Nan God kamaghin migei,
 “Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 me navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.”

58

Ia dagheba ataghiragh, egh uaghan arazir kurabar amuan marki

1 Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei,
 “Ni bar pamtemin dim!
 Egh aghumra diman marki!
 Ni tiarir arozim akar, mati sigham arang kamaghin nan gumazamiziba
 mikim,
 me nan Akar Gavgavibar gintizir puvati.
 Ni Jekopin ovavir boribar arazir kurabar gun me mikim.
 2 Guizbangira, me nan ifongiam gifoghasa ifuegha, bizir ki damuasa
 mikemezibar aghuazir puvatigha,
 dughiaabar zurara nan ziam fer arazibagh ami.
 Me ifara ghaze, me nan boroghira ikiasa bar akonge.
 Me ifara, arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsis.
 Bar puvati, gumazamizir kaba bar moghira ifari.
 Me guizbangira akirim ragha nan akabagh asaragha arazir kurabagh
 ami.
 3 Me kamaghin na migei,
 ‘Ikiavira Itir God, ni en gari, e dagheba ataghiragha uari abiri,
 ezi ni tizim bagha en akurvaghamin bizitam gamir puvati?’
 “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze,
 Ia oragh!
 Ia dagheba ataghiraghamim dughiar ia inabazimin, ia uarira uan biz-
 ibagh nighnigha,
 paza uan ingangarir gumazamizibagh ami.
 4 Ia oragh! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko mikimam.
 Ezi ian araziba guizbangira bar igharagha ghu.
 Ia atara misogha, dafariba apira gumazir igharaziba me misoghavira iti.
 Egh ia dagheba ataghiraghamin dughiamin arazir kurar kabar amuti,
 ki bar ian dimdiatam bareghan kogham.
 5 Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir araziba,

ki da misevegħa dagħ ifonge, a?
 Ia azirakar korotiaba aghuigha uan dapaniba avigha uaghira,
 mati ighurunim aminim a givarazi, a nguazim girighav iti,
 egha ia avernim gisin akua uaghan uari abinasa arazir maba saram
 ami.
 Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damuti,
 ki navir aghuim ian ikiam, a?
 Bar puvati.

6 “Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin garim, ki an aghua.
 Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir kuraba ko gumazamizir igharaziba
 dikabira paza me gamir araziba, bar ada atakigh.
 Gumazamizir kaba, mevzigh mati ia kalabuziabar min beniba ko senbar me
 ike,
 Egha mati ia bulmakauba ter ararim men firibagh ike,
 egh me damuti me ian ingangarim damuam.
 Ian arazir kam bar ikufi.
 Ki ghaze, Ia arazir aghuimin me damuva men senba aghoregh,
 me ateghti me mangi.”

7 God kamaghin migei,
 “Arazir ki ifongezim a kamakin:
 Ia dagheba isi mitiriaba azir gumazamizibar aning.
 Ia gumazir onganarazibar ganti, me dakuamin dipeniba puvatighi,
 ia me inigh uan dipenibar mangi.
 Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim avamin iniba puvatighi,
 ia iniba a daning.
 Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi,
 ia men akurvagh.

8 “Egħti ia arazir ki ifongezir kabar amuti,
 ki zuamira ian osimtiziba agivaghām,
 mati aruemin angazangarim isiragħa mitatem agifa.
 Egh ki ian mikarzibar amuti, ia zuamira ua deraghām.
 Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir God,
 ki ian faragh mangām.
 Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian gin iziva,
 egh deraviram ian ganām.

9 Egh ia na ko migia nan deir dughiam,
 ki Ikiavira Itir God, ki ian dindiam baraghām.
 Egħti dughiar ia uarir akurvaghsi na bagħ arangamimin,
 ia fogħ suam, ki ia ko iti.

“Egħti ia guizbangira igharaz darazi dikabirir arazim ko paza me gamir
 arazim ategħ,
 dafariba me gasa, akar kuraba migeir arazim atakigh.

10 Egh ia gumazamizibar ganti me bizibar otevegh dagheba puvatighi, ia
 uari baghvira nighnighan marki,
 ia men apangkuvigh bizir me oteveziba isi me daning.
 Egh gumazamizir osimtiziba ateribar gan,
 men akurvagh.
 Ia kamaghin damuti,

ki bar deravira ia damuam.
 Nan dughiar aghuim ia batogham,
 mati aruer angazangarir bar gavgavim isiragha mitarmem agifa.

- 11 “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira ian gara
 ia mangamin tuavim ian akakagh,
 bizir ian ifongiaba agivamba ia daningam.
 Ia datirighin mati nguazir dipaba puvatizim, a bar ikuvighav iti,
 eghti ki ia damighi ia bar deragh gumazamizir bar gavgavibar
 otivigham.
 Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar avirim itim,
 egha mati mozir dipam datir puvati.
 12 Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram.
 Ia dipenir ghurir fomira ikezir danganiba, ua dar dipenibar ingaram.
 Eghiti me kamaghin ziar kamning ia darigham,
 ‘Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gu-
 mazamiziba’ ko,
 ‘Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.’”

Ia Sabatin dughiamin araziba deraviram dar gintigh, egh bar deravira ikiam

- 13 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha
 misevezim.
 Egh ia dughiar kamın uari uan bizibar amusi nighnighan marki.
 Ki Ikiavira Itir God, ia nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a
 ginighnigh,
 kar nan dughiar bar ekiam.
 Egh ia pura tintinibar mangi uan ingangaribar amuava,
 uan migirigiar guar aviribar amuan marki.
 14 Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God,
 ia na bagh bar akuegham.
 Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti,
 ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam.
 Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia
 daningti,
 ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamın oteveghan
 kogham.”
 Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59

Israelia arazir kuramin gin mangasa bar gavgafi

- 1 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki,
 Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati.
 Egh ia kamaghin nighnighan kogham,
 an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati.
 2 Ian arazir kurabaram amima,
 God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati.
 Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi,
 ia an saghon iti.

³ Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima,
men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti.
Ian dafariba arazir kurabagh ami.
Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami.
Akar kurabar ian mizebar otivaghiri.

⁴ Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati.
Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam
bagha zui.

Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami,
eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam.
Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa,
ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi.

⁵⁻⁶ Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin aroriaba.
Eghti gumazitam kuruzir divimin aroriaba abigh dar amegh, an are-
megham.

Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguziba otivigham.
Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar aviribagh ami da otiva,
gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi.
E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi
izi dar poghti, me dar amam.

E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh,
korotiabar min dar aghuan kogham.
Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me
gamua men ikirmiribagh asighasisi.
Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham.
Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram.

⁷ Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge.
Egha ia zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir pu-
vatizibav sozi, me ariaghiri.

Ia bizir kurabara damuasa nighnisi.
Egha ia gumazamizibar ikirmirim gasighasighasava arua bizibagh ami.

⁸ Ia navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha
apiaghiri puvati.

Ian ikirmirim, guizin arazim an itir puvati,
ia mati tuavir ikirizimin zui.
Ian araziba bar derazir puvati,
eghti gumazitam ian gin tuavir ia zuimin mangi,
navir amirizim ko dabirabir aghuim batoghan kogham.

Gumazamiziba uan arazir kuraba aghuri

⁹ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“O God, e datirighin fo, e arazir kurar kam gami,
ezi bizir kam bagha ni uan guizin arazim en akazir puvati.
Ezi nin arazir aghuim, e batozir puvati.

E mati, gumazamiziba mitarmemin iti moghin iti.

Egha e dughiar aghuim e bativasa, e bar ifuegha a mizua iti,
mati aruemin angazangarim anang e gisiragham.

Ezi puvati.

E mitarmer dafamin tongin arua, egha osimtizir igharagha garir aviriba
batifi.

- 10 Osimtizir kaba e gamima, e mati gumazir damazir okavirizibar min tuavim buriagh arui.
Egha pura arua ghua dipenir birimin suighasava amuav avenge.
Egha e aruer arizimin arua
mati gumamaziziba mitarmemin arua, uan sueba isa dagiagh asa daghiri.
- E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti, puvati.
E gumamaziziba ariaghirezi moghin iti.
- 11 Osimtizir kaba e gamima, e bar osemegha arai, mati afiar atiaba aroi.
E dughiabar aghumra ikia aziavira iti, mati kuarazir bunbaba aghumram arai.
- E Godin guizin arazim bagha mizua iti. Bar puvati.
E Godin akurvazim bagh an gara iti. Ezi a bar en saghon iti.
- 12 “O Ikiavira Itir God, en arazir kuraba nin damazimin bar aviraseme.
Egha da e isa kot gati.
Ezi akaba batozir arazimin osimtizim, en poroghavira iti.
Ezi e uari uan arazir kurar e amibagh fo.
- 13 Ikiavira Itir God, en God, e arazir kuramin ni gamigha, akirim ragha ni gasaragha ni barazir puvati.
E igharaz darazi dikabiragha, akaba barazir puvatizir arazir guar aviribagh ami.
- E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar aviribagh nighnigha,
dar gun migei.
- 14 E arazir kabagh amima, en arazir kam guizin nin arazim ko arazir aghuim gamima,
aning en saghon iti,
kamaghin amizi, ni en akuragha, uam e inizir puvati.
- E arazir zuruzim ko guizin migeir arazim ataghizi, aning en itir puvati.
Egha e uari akuvir dughiabar, arazir kamning uaghan itir puvati.
- 15a Guizin arazitam en itir puvati.
Eghti gumazitam uan arazir kuraba ateghti,
igharaz darazi pazav a damusi tuaviba buriam.”
- Ikiavira Itir God uan gumamazizibar amuti me deravira ikiam*
- 15b Ikiavira Itir God garima, gumamaziziba guizin arazim gamir puvati,
ezi a navir aghuim men itir puvati.
- 16 A garima, gumamaziziba paza gumazir igharazibagh amima, men akuraghamin gumazitam itir puvati.
Ezi a kamaghin ganigha digavir kuram gami.
Egha uabi uan gavgavim ko uan arazir aghuimin, a ua me inigha,
me gamizi me deravira iti.
- 17 An arazir aghuir a zuraram amiba, evarimin pizir korotiamin min aneru.
Egha a gumamazizibar akurvaghamin gavgavim ginighnigha, an nighnizir kam mati a dapanir asuar gavgavimin min aneruzi, an an dapanim ave.
Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikarvaghamin gavgavim, uan midorozir korotiamin min aneru.
Egha uan aningagharir ekiam, korotiar ruarimin min aneru.
- 18 Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin, a uan apanibar arazir kuraba ikarvagh,

puv me damigham.

Egh a uaghan gumazamizir kantrin roghira itiba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba, puvira me damu ivezir kuram me daningam.

¹⁹ Ikiavira Itir God puv ingara, mati aminim iza dipam giverazi, dipam bar puvira ivemari moghin, Ikiavira Itir God izam.

Eghti nguazir kamin ruaghateviba bar dar itir gumazamiziba, aruem anadi naghin tugha ghua aruem uaghiri naghin, me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh, an ziamin atiating an apengan ikiam.

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam.

Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam.”

²¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei,

‘Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti.

Akar kaba, ia ko ikivira ikiti,

ia dar gun mikimam.

Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam.

Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.’

Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamra!”

60

Godin angazangarir ekiam ko gavgavim Jerusalemın ikiam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgavir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira.

Nan ziar ekiam otogha, mati aminim tirazi aruem anadi.

Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh.

² Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamin danganiba bar da avara.

Mitater kuram, kantriba bar da modi.

Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi,

ni gisiraghti gumazamiziba an ganam.

³ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin angazangarir kamin ganigh, ni bagh izam.

Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekiar kamin ganigh,

dikavigh ni bagh izam.

⁴ “Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumazamiziba uari akuvagh ni bagh izam.

Nin otariba nguibar saghuiabar ikegh me ko daru izam.

Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam.

⁵ Eghti ni bizir kamin ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti,

nin navir averiam bar akuegham.

Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam,
eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kamın kantriba dam ada iniam.

6 Midianin kantri ko Efan kantri, aningın gumazamiziba, uan kamelin aviriba inighti,
da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam.

Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamin eborimin ingariziba inigh ni bagh izam.

Ki Ikiavira Itir God, me tuavimin izi nan ziar ekiam fam.

7 “Eghti Kedaria ko Nebaiotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam.

Eghti ki uan gumazamizibar ganti,

me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimin iziti,
ki men gan bar akuegham.

Eghti ki uan Dipenir dirim damighti,
a ziar ekiam inigh bar pin ikiam.

8 “Munar bizir ghurghurir tiziba ghuarimin min garima, aminim ada inigha ongarim gisin izi,

egha mati kuarazin migha uamategha uan mikonim bagha izi?

9 Kar, Tarsisin nguibar bar saghon itimın kuriba.

Bar guizbangira, saghon itir arighatizibar gumazamiziba uarir akurvaghasa na mizua iti.

Egh me nin boriba inigh uamategh ni bagh me amangisi, kurir ekiam kaba amangiti, me izam.

Egh gumazamizir kaba uaghan gol ko silvan avirim isi kurir kabar da ameghti, da izam.

Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti,
kamaghın amizi, me arazir kam gami.

Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim,
egha me ziar ekiam na daningasa kamaghın ami.*

10 “O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ua nin divazir gavgavibar ingaram.

Eghti men atriviba nin ingangarim damuam.

Ki faragha bar puv nin atara ni gasighasiki.

Egha datirighin, nan navim nin itima, ki nin apangkufi.

11 Kamaghın nin divazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dimagaribar kuighiregh ikiti,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan dagiaba ko biziba ni bagh ada inigh izam.

Egh me uaghan uan atriviba inigh iziti,

me nin ingangarir gumazir kinibar otivam.

12 Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingangaribar amuan aghuaziba,
me bar moghira ikuvigh bar givagham.

13 “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Lebanonin kantrin ruarir ekiamin ghuavanegh,

temer painin bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh ni bagh izam.

Eghti gumaziba izi temer kaba inigh,

* 60:9: Ni Aisaia 51:5in gan. 60:11: Akar Mogomem 21:25-26

nan Dipenimín ingarigh anesaraghti, an ganganim bar deragham.
Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarimning arízir danganim.

Egh ki a damighi, a bar pín iki, ziar ekiam ikiam.

14 Egha fomira paza ni gamua bar ni gifongezir puvatízir darasi,
men ovavir boriba uan dapaniba avigh ni bagh izi, nin apengan ikiam.

Egh me nin suemin boroghín, uan teviba apirigh, nin ziam fam.

Egh me kamaghín ni diponam,

‘Ikiavira Itir Godín Nguibar Ekiam’ ko,

‘Saion, Israelín Godín Bar Zuezimín Nguibar Ekiam.’

15 “O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nin tuavibar mangi
izegh gamir puvati.

Ni mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzi moghín iti.

Eghti, ki ni damighi, ni bar deragh pín ikiti, gumazamiziba ni bagh bar
akuegham.

Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam.

16 Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi,

atriviba uan bizir aghuiba ni daningam,

mati amizim otem uan borim ganídi.

Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

Ki uan gumazamiziba ua me isir God,

ki nin Akurvazir Gumazim,

ki Jekopin ovavir boribar Godín Bar Gavgavim.

17 “Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam.

Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam.

Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba ni daningam,

egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam.

Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham.

Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimín gin mangi
deraghvira nin ganam.

18 Egh nguazir kamín ruaghatevir ni gariba,

gumazamiziba ua tintinibar uariv soghan koghti, ni bizir asighasízir
niginitam bareghan kogham.

Eghti nin divazir gavgavimín ziam kamaghín ikiam, ‘Ekiam Gumazamizibar
Akurvasi.’

Eghti nin divazir gavgavimín tiar akar ekiamín ziam kamaghín ikiam, ‘E
Ekiamín Ziam Fam.’

19 “Aruem ua ni bagh angazangarimín mín ikian kogham,

eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimín mín, angazangarim ni daning
mamaghira ikiam.

Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamín mín ni gisiraghti, ni
ganganir bar aghuarim damuam.

20 Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimín mín ikiti,

nín osimtizibar dughiam givagham.

Eghti ni ua aruem uaghirir arazimín ganam kogham.

Egh ni ua, iakinim uaghirir arazimín ganam kogham.

21 Nin gumazamiziba bar moghira arazir aghuibara damu,

egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam.

Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumamazizibar otogha,
 mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba otifi.
 Ki kamaghsua, ki kamaghin damighti, ikizir igharazibar gumamaziziba ganiva,
 ziar ekiam na daningam.
 22 O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumamazizir ikizir dafamin afeziamin otogham.
 Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham, mati kantrin bar ekiam gavgavibar gumamazizibar min otivigham.
 Ki Ikiavira Itir God,
 ki mikemegha misevezir dughiam,
 ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham.”

61

Ikiavira Itir God uan gumamaziziba deravira me damuamin dughiam otogha gifa

1 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumamazizibav kinasa na misevegha, borem nan dapanim ginge,
 kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti.
 Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir osimtizibar apengan itiba, men osimtiziba givagham,
 eghti kalabusin itir gumamaziziba, me bagh kalabusin tiar akam kuighti, me kalabus ategh firighiregh mangam.
 2 A kamaghin akam akunasa na mikemegha na amada:
 Ikiavira Itir God gumamazizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa.
 Dughiar kamain, God ivezir kuram isi men apanibar aningam.
 Egha, a gumamazizir osemegha aziba, gavgavim men navibar aningasa na amada.
 3 Gumamazizir Saionin nguibamin aven ikiava aziba,
 ki bar akongezir arazim ko navir amirizim me daningti, me gavgavigham.
 Egh ki averenir me uan dapanibagh atiziba adeghe,
 kurkazir aghuiba men kurkegham.
 Ki borem me daghuighti,
 me bar akuegh, men osimtizir ararem givagham.
 Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim korotiar aghuim aruzi moghin,
 Ikiavira Itir God bagh bar akongegh onger akar aghuibar amuam.
 Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi oparizibar min,
 tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir Godin gin mangi an ziar ekiam fam.
 4 Ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba,
 ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua da akir,
 egh bizir ikuvigha givagha azenir aviribar ikegha givaziba akiram.
 5 Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi ian ingangaribar amuam.
 Me ian sipsipba ko bizibar ganiva, ian akunibar ingarigh dagheba oparam.
 Egh me uaghan ian wainin azenibar ganam.

- 6 Eghti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar min ikiti,
me ziar kam Godin ingangarir gumaziba ia darigham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia bagh bizir aviriba inigh iziti,
ia bizir bar aviriba ikiam.
Eghti ia bizir avirir me ia daningamiba bagh,
bar akuegham.
- 7 Ia faragha bar aghumsizir dafam inigha uan guaba monge.
Egh gin ia uari uan nguazim inigh a dapiagh bizir bar avirim initi,
da bizir ia faragha inimizibagh afiragham.
Eghti ia bar akongegh iki kamaghira ikiam.
- 8 Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
Ki guizin araziba baghavira iti.
Egha okimakiar arazim ko paza igharaz darazigh amir arazibagh
ifongezir puvati.
Nan gumazamiziba osimtizir aviriba ateri,
ezi datirighin ki bar guizbangira bizir aghuiba me daningam.
Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam damighti
a iki mamaghira ikiam.
- 9 Eghti nan gumazamizibar ovavir boriba,
Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin iki ziar ekiam ikiam.
Eghti gumazamiziba men ganigh fogh suam,
gumazamizir kaba me nan adarasi, ezi ki Ikiavira Itir God, ki uabi
deravira me gami.
- 10 Godin ingangarir gumazim ghaze:
Ki uan Ikiavira Itir God bagh bar akongegham.
Guizbangira, a nan akurazi, an arazir aghuim mati korotiar ruarim na
avara,
egha mati gumazim amuimin ikiasa deragha kurke,
egha mati amizim pamin ikiasa deragha kurke.
Kamaghin amizi, an navir averiamin aven itir bar akongezir arazim bar
na gizifa.
- 11 Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, uan arazir aghuim ko uan akurvazir
arazim nan akagham,
mati nguazim dagher oviziba an aven ikia biaba otiva anaga azenim giri.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ekiamin arazir kamın ganigh
an ziam fam.

62

Jerusalem ziar igiam ini

- 1 Ki Saionin nguibam bagh zurazurara Ekiam mikimvira ikiti,
a deravira a damuam.
Guizbangira, ki Jerusalemın nguibam ginighnighvira iki,
kamaghin ki uan akam dukuaghan kogham. Bar puvatigham.
Egh ki Ekiamın dimvira iki mangiti, arazir aghuimin dughiam Jerusalemın
gumazamiziba batogham,
mati aruemin angazangarim mizarazimin otifi.
Egh ki Ekiamın dimvira iki mangiti, an akurvazir arazimin dughiam
Jerusalemın gumazamiziba batogham,
mati adenir angazangarim dimagarimin otifi.

² Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ganti, God Jerusalem in akurvagh suam, ni nan damazimin dera.

Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko ziar ekiam isi ni daningam.

Egh me ziar igiam ni darigham,
kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni daningamim.

³ Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar kurkazir aghuiba itimin min ikiam.
Eghti Ikiavira Itir God, ian God, dapanir asuar aghuir kam uan da-
farimningin an suirigham.

⁴ Eghti gumazamiziba ua kamaghin ni diponan kogh suam,
“Ekiam ni ategha gifa.”

Eghti nin nguazim gumazamiziba ua kamaghin a diponan kogham,
“Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha pura iti.” Puvati.

Kamaghin amizi, me kamaghin fogham, Ikiavira Itir God navir aghuim nin
ikiava, ni bagha bar akonge.

Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon suam, “God bar a gakonge.”

Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam a inigha, a bagha bar akonge.

Eghti nin nguazim me kamaghin a diponam, “An amizir pam in itimin
min iti.”

⁵ Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira ikiam,
mati gumazir igiam amizir igiam in ikia, aning uaning ko deravira iti.

Guizbangira, nin God bar ni gakuogham,
mati gumazim igiamra amuimin ikia uan amuim gakonge.

⁶ O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgavibar pin, ki apaniba bagha garir
gumaziba afe,
eghti gaganir gumazir kaba, arueba ko dimagaribar uan akabar ku-
mighan kogham.

Ki kamaghin me mikeme,

“Ia Ikiavira Itir Godin deir gumazamiziba, ia avughsan marki.

⁷ Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalem damightima,
a uamategh tugh gavgavighamin dughiam otogham.

Eghti dughiar kam in, Jerusalem nguazir kam in gumazamizibar damazimin,
bar pin ikiam.”

⁸ Ikiavira Itir God akar dikirizim gami,
ezi an gavgavir ekiam in, an akar dikirigha mikemezim, guizbangiram
otogham.

Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem in migei,
“Ki uamategh apaniba ateghtima me izi, nin gumazamizibar witba ko bizir
me ingangarir dafam gamuava opariziba inian kogham.

Ki ua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghti, me izi nin guma-
miziba ingarizir wain in dipaba inian kogham.

Puvatigham.

⁹ Nin gumazamizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar
amam.

Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam.

Eghti nin gumazamiziba wain in ovizir andiziba inigh wain in dipabar in-
garam.

Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar
akuegham.”

¹⁰ Ia datirighin Jerusalem in itir darasi,
ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh.

Ia nguibam ategh azenan mangi,

ia gumazamizir uamategha iziba bagh deravira tuavim akir.
 Ia me bagh deravira tuaviba azeniva,
 tuavim apirizir dagiaba isi da makun.
 Egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba gansi,
 ia inir avizir ababanim asaragh.

¹¹ Ia oragh! Ikiavira Itir God, kamaghin nguazir kamın gumazamiziba bar me mikemegha ghaze:

“Ia Saionin nguibamin gumazamiziba bagh mangi kamaghin me mikim suam,

‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi!

A faragha midorozim gamua apanibagh afiragha,

gumazamiziba bizir aghuibar min me inizi, me a ko izi.’*¹²

¹² Me gumazamizir kaba kamaghin me diponam,

‘God Baghavira Itir Gumazamiziba’ ko,

‘Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumazamiziba.’

Egh me kamaghin ian nguibam diponam,

‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko,

‘Nguibar Ekiar God ua Izegha Itim.’”

63

Ekiam ivezir kuram isa uan apanibagh anidi

¹ Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin min bar deravira kurkegha Idomin kantrin aven,

Bosran nguibam ategha azenan izi?

Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi?

Ezi an korotiam bar aghevezi moghin gari.

“Kar ki Ekiamra.

Ki gumazamizibar akurvazir gavgavim iti, egha ki kamaghin mikimasa, nan arazir aghuimin, ki men apaniba abiragha gifa!”

² Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe?

Da mati gumazim wainin dipabar ingarasa, wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin aven ghugha,

wainin oviziba dikabirima, wainin dipar aghevur avirim otozi moghin aghefe.

³ “Ki uabira, ki wainin oviziba dikabira da mirmiri moghin, kantriba dikabiri, ezi kantrin tamın gumazitam nan akurazir puvati.

Ki men atara bar men aningaghe,

egha bar pantemin me dikarazi,

men ghuziba pura tintinibar asavamaga, nan korotiabagh ira dar poke.

⁴ Ki uan navir averiamin aven uan gumazamizibar apaniba ikarvagh, me gasighasighamin dughiam ginighnighavira iti.

Ezi datirighin dughiar ki ua gumazamiziba iniamim otogha gifa.

⁵ Ki garima, nan akurvaghamin gumaziba puvati, kamaghin amizi,

62:11: Aisaia 40:10; Akar Mogomem 22:12 * **62:11:** Akar kam gighan tuavir igharazir mam kamakin, “Egha a bizir aghuiba isiva uan gumazamizibar aningasa, da sara izi.” **63:1:** Aisaia 34:5-17; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

63:3: Akar Mogomem 14:20; 19:13-15 **63:5:** Onger Akaba 44:3; 98:1; Aisaia 59:16

ki digavir kuram gami.

Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra na gamima,
ki uan gumazamizibar apaniba abira.

⁶ Nan aningagharir bar ekiam na gamima,
ki ikizir aviribar gumazamiziba dikabini.

Ki puv me gamua uan aningagharim men akazi, me a baraki,
mati me nan aningagharim itir itarimin wainin dipam ame, egha bar
ongani.

Ezi ki me misogha
men ghuziba isa nguazim ginge.”

Gumazamiziba Ikiavira Itir Godin arazir aghuim ginighnisi

⁷ Ki Ikiavira Itir Godin apangkuvir ekiamin gun mikimasa.
Egh an arazir aghuim bagh an ziam fam.

E Israelia, God en akurvagha bizir aghuir bar aviriba isa e ganidi.

Egha bar deravira e gamizi, e an ziam fe.

Guizbangira, a bar e gifuegha apangkuvir ekiam en iti.

⁸ E fo, Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa,
“Gumazamizir kaba, me nan gumazamizibara.

Egh me nan akaba batogh, na gifaran kogham.”

Kamaghin amizi, a men osimtizibar tongin men Akurvazir Gu-
mazimin oto.

⁹ Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir dughiamin,
Ekiam uaghan me ko mizaziba ko osimtiziba ateri.

God uabi, ensel o abuir gumazimin min otogha ua me ini.

Bar fomira an ifongiam ko apangkuvim men ikiavira iti,

kamaghin amizi, a dughiar bar ruarimin me atera bar deravira men
gari.

Bizir kam bagha, a men akurvasi.

¹⁰ Guizbangira, me a barazir puvatighava, an Duam gamima a bar oseme.

Kamaghin amizi, God uabi men apanimin min otogha,
me ko misosi.

¹¹ Egha me gin God fomiram amizir bizibagh nighnisi.

Men nighnizim uamategha Moses ko an gumazamizibar ghua kamaghin
migei:

“Ikiavira Itir God managh iti?

A fomira uan gumazamiziba ko, men gumazir dapaniba inigha izima,
me iza ongarim abigha vongin oto.

Ikiavira Itir God managh iti?

A fomiram uan Duam amadazi, a men tongin iti.

¹² A uan gavgavir bar ekiam isa Moses ganingi.

Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an akuar pumuningin otozi, an
gumazamiziba vongin ghue.

Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin ziar ekiam ini.

¹³ A men faragha zuima, me tuavir ongarir bar konimin itimin aruava an gin
zui.

Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin itir, hoziar atiabar min
pantemin dika ghua daghirezir puvati.

14 Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an gumamaziziba avughsazim isa me ganingi,
mati bulmakauba ghua danganir zarimin ikia ogheba apava, avughsa iti.”

Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge,
gumamaziziba bar nin gavgavim ko ziar ekiam gifogham.
Kamaghin amizi, ni uan gumamazizibar akua zui.

Israelia Ikiavira Itir God men akurvaghasa, me an azangsi

15 O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, nguibar kam nin gavgavim ko angazangarim a gizifa.
Eghti ni pin iki vazimin en gan.
Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e baghavira itim ko gavgavir ekiam en akakaghan aghua?
Ni ti uamategh uan apangkuvim ko ifongiar uan navir averiamin aven itim, en akakaghan aghua.
Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o?

16 O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en Afeziam.
En inazir afeziamning, Abraham ko Jekop,
aning ua e ko itir puvati, egha e gifozir puvati.

Ezi nirara, ni fomiram en Akurvazir Gumazimin ikia,
e geghuva deragha en gara iza datirighin tu.

17 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e gamizi,
e tintinibar ghua nin akabar gin zuir puvati?
Egha manmaghsua, ni en naviba ko nighnizibagh amizi,
e nin atiatia nin apengan itir puvati?
E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira inabaziba,
e nin anabamra, egha ni baghavira iti.
Kamaghin amizi, ni uamategh e ko iki.

18 E nin gumamazizibara.
Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim, a bar dughiar otevimin en agharimin iti.
Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim gasighasiki.

19 Ezi e datirighin mati gumamazizir ni fomira me gativazir puvatiziba.
Egha mati gumamazizir ni uan ziam me gatizir puvatizibar min iti.

64

1 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri!
Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram akongam.

2 Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui moghin,
ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagham.
Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin damazimin atiating bar puviram akongam.

3 Ni fomira izaghira bizir igharagha garir e ganizir puvatizibagh amizi da otivima,
e dar gara digavir kuram gami.
Ni izaghirir dughiar kamın,
ni mighsiabagh amizi
da nin damazimin bar puviram agoi.

- 4 Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuarim atigha orazi,
godin nin min iti tam, ua itir pu.
Bar puvati.
Ni uabira, gumazamizir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuaiba,
ni me bagha pamtem ingara men akura.
- 5 Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegha nin tuavim ginighnigha an gin zuiba,
nirara me bativa me gifonge.
E fo, ni faragha en ataravira itima,
e tong uan arazir kuraba ataghiazir puvati.
E dughiar bar ruarimin arazir kurabar amuasa bar gavgavighavira iti.
Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara izi uam e inigh.*
- 6 E nin damazimin arazir kurabagh amigha, bar mize.
E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi e dagh ami,
arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha, mati inir avizir bar pughpurizim.
En arazir kurar kabara e gamima,
e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi da ghuezi moghin,
e bar misigha atam ariaghire.
- 7 Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir puvatigha,
akurvazim bagha nin boroghin zuir puvati.
E ghaze, en arazir kuraba bangin,
ni bar uan guam en modogha e ataghizi,
en arazir kuraba e gasighasighizi, e bar ikuvigha iti.
- 8 O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam, ni mati minebar ingarir gumazim.
Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan dafarimningin nguazir minebar ingari.
Ezi ni uan dafarimningin en ingari.
- 9 O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir kurar e amibagh nighnigh puv en aningaghan marki.
Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumazamiziba,
ni tong en apangkufigh.
- 10 Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar min iti,
ezi Saion, a gumazamiziba puvatizir danganimin min oto.
Guizbangira, Jerusalem bar moghira ikuvizi,
gumazitam an itir puvati.
- 11 Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam famim,
a uaghan avim an isizi, a bar moghira ikufi.
Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim,
ezi en inazir afeziaba an ghua nin ziam fe.
Egha datirighin a ikuvizi,
bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan bar ikuvigha iti.
- 12 O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar gara,
en akuragh bizitam damuasa nin navim ni dikafi, o puvati?
Ni ti kamaghsua,
e osimtizir aviriba ater mangivira ikiam, o?

64:4: Aisaia 30:18; 40:31; 1 Korin 2:9 * 64:5: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abigha mikemezir puvati. 64:6: Onger Akaba 90:5-6; Aisaia 48:1; Jeremaia 4:11-12 64:8: Onger Akaba 100:3; Aisaia 45:9; 60:21

Ni en miğiriğiaba baragha da ikarvaghan aghua, o?
E ghaze, ni ti en akuragham.

65

God gumazir akaba barazir puvatizibagh asighasigh, uan ingangarir gumazamiziba deravira me damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,

ki men dimdiaba baragh, men akurvaghasa me mizua iti.

Gumazamizir na burir puvatiziba, na

bagh izasa ki me mizua iti.

Ki fo, me bar nan saghon ikia nan ziamin nan diman aghua.

Ezi ki kamaghin men dia ghaze,

‘Kirara kagh iti. Ki kagh iti.’

² Ki zurara dughiar gumazamizir nan akaba batoziba ua me iniasa me baghavira ikia

uan dafarim amadagha men azangsighavira iti.

Kar gumazamizir uan arazir kurabar tuavibar gin mangasa bar ifongeziba.

Me uan ifongiabar gintisi.

³ Egha me zurara nan damazimin arazir na damuti,

ki men aningagheghambagh ami.

Me azeniba itir danganibar uari akuva ikia aseba bagha ofabagh amua,

asebar ofa gamir brighin dakozibar ghua, pauran migharim otivim tuti,
a mughuriar aghuim mangasa me a tue.

⁴ Egha me ghua gumazir oveaghuezibar mozibar boroghin apiaghav ikia,
men miğiriğiaba iniasa men azangsigha iti.

Egha dimagaribar me danganir kabar ikia asebar ziaba fe.

Egha me dabar tuziba apava,

asizir guar igharagha garir nan damazimin zuezir puvatizibar
siariba api.

⁵ Egha me kamaghin igharaz darazi miğia ghaze,

‘E uari isa asebagh aniga da baghavira itima, dar gavgaviba en iti,

kamaghin amizi, ia bar en saghon iki.

Ia en poghan marki.’

Gumazamizir kaba amir araziba, ki bar dar aghua.

Me na gamima, ki bar men aningaghezi, nan aningagharimin migharim
nan atinimin otifi.

Mati avim isia bar gavgavizi moghin,

nan aningagharir men itim givaghan kogham.

⁶ “Ia oragh! Ia gumazamizir kuraba, ki Ikiavira Itir God, ian arazir kuraba
uan akinafarimin da osiri.

Egh nimira ikian kogham. Puvati.

Ki bar ia gasighasigh,

ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvaghham.

⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki ia damuti,

ia uan arazir kurabar osimtiziba ko uan inazir afeziabar osimtiziba
saram ateram.

Ian inazir afeziaba mighsiabar ghuavanega,

asebar ziaba fer danganibar, ofan migharir mughuriar aghuiba zuibagh ami.

Egha me mighsiabar pin ikia arazir kurar aviriba nan damazimin dagh amua,

egha arazir kamin na dipova aghumsizim na ganidi.

Kamaghin amizi, ki men arazir kurar me amizibar ivezimra me daningam."

⁸ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,

"Gumazitam wainin ikarizir ovizir kurar aviriba itiba makunsi damuti, gumazir igharazim suam,

'Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir aghuir mabar garima, da an iti.

E da inigh wainin aghui tabar amigh, dar ami bar akongegham.'

Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo,

Israelia nan ingangarir gumazamiziba, ezi ki me baghavira ikia, bar moghira me gasighasighan kogham.

⁹ Judan anabamin adarasi, me Jekopin ovavir boriba, ki bar deraghvira me damuam.

Ki me damuti, me bar gumazamizir bar aviribar otivigh, nan mighsiabar dapiagham.

Gumazamizir kaba, ki me amisevezi me nguazir kamin nan ingangarir gumazamizibar min iti.

Egh me nguazir kamin ikiam.

¹⁰ Eghti men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizivagham.

Da Saronin danganir zarir aruem uaghiri naghin tugh mangi, Akorin danganir zarir aruem anadi naghin tughti,

men sipsipba ko bulmakauba bar avirasemegham.

Egh grazir aviriba ikiti, me dar ami avughsi ikiam.

Gumazamizir na gifuegha na buria na baghavira itiba, ki bizir kabar me damuam.

¹¹ "Ia akiriba igha Ikiavira Itir God gasiba,

ia nan mighsiam Saionin, nan ziam fer arazim ataki, kamaghin amizi, ia bar dughiar kuram iniam.

Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh isar ekiabagh amua wainin dipabar ofabagh ami.

Aser kamning, ia ghaze,

aning ia gami ia uan apaniba dikabira, egha ia dughiar aghuim isi.

¹² Ezi ki ia bagha dughiar igharagha garim amisevegha gifa.

Ian apaniba izi, uan midorozir sababar ia misoghti, ia arimighiregham.

Ia uan teviba apirigh, avigh dapaniba nguazimin ganti, apaniba ian firiba aghoram.

Ia fo, ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati.

Ki uaghan uan akam ia mikeme, ezi ia an gin zuir puvati.

Ia nan akaba batogha, arazir kurar ki bar aghuaziba nan damazimin dagh ami.

Kamaghin amizi, dughiar kurar kam ia bativam.

¹³ Kamaghin ki, Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei,

Bar guizbangira, nan ingangarir gumazamiziba guizbangira dipaba ko dagher aviriba ikiam,

eghti akirim ragha na gasi darasi, ia mitiriamra iki, damamin dipaba ko dagheba puvatigham.

Bar guizbangira, nan ingangarir gumazamiziba, me bar akuegh ikiam, eghti ia bar aghumsigham.

14 Nan ingangarir gumazamiziba, men navir averiaba guizbangira bar akongezir arazim me gizivaghti, me bar akongezir ighiabar amuam.

Eghti ian naviba osimtizir ekiam dagh izivaghti, ian nighniziba deragh ingaran koghti, ia bar puviram aziv arangam.

15 Eghti nan adarazi me akar kuramin igharaz darazir aningsi, me kamaghin mikimam,
'Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir kurar kabagh asighasighizi moghin, ia gasighasigham.'

Kamaghin amizi, gumazamiziba ian ziaibagh nighnigh suam, da bizir kuraba.

Eghti God ziar aghuir igiam isi uan ingangarir gumazamizibar aningam.

16 Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba bar da bakinighnigham.

Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram amizir osimtiziba ua dar ganan kogh, bar ada ginamadagh.

Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim, kamaghin migei:

Nguazir kamın ruaghateviba bar adar itir gumazamiziba, deragh uari damusi nan azangsigh,

egh gavgavim uan migirigiabar aningsi, kamaghin mikimam:

Bar guizbangira, Godin ziar bar pin itim, a uabira nan gara fo, nan akam a guizbangira."

Jerusalemın igiamın aven, biziba bar moghira deravira ikiam

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,

"Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir igiamın ingarasava ami.

Eghti gumazamiziba ua fomiram otivizir bizibagh nighnighan kogham.

Guizbangira, ia bar da bakinighnigham.

18 Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh naviba deragh zurara bar akuegh iki.

Ia gan! Jerusalemın igiar ki ingaramin kam,

a nguibar gumazamiziba bar ifuegh bar akueghamim,

eghti an gumazamiziba navir aghuimın ikiam.

19 Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh uan gumazamiziba bagh navir aghuim ikiam.

Eghti Jerusalemın igiamın aven, gumazamiziba mizazim isava arair niginiba ua puvatighi,

gumazamizibar, azirakaba puvatigham.

20 Eghti borir muziariba uaghan igiabara iki ovengan kogham.

Eghti gumazamiziba dughiar bar ruarimın iki mangi bar ghurigham.

Tarazi 100plan azeniba ikiti,

gumazir igharaziba men ganiva mikim suam, me ti bar gumazamizir igiabara iti.

Eghti men tarazi 100plan azeniba agivaghan kogh aremeghti, igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me gamizi me ariaghire.

21 "Nan gumazamiziba dipenibar ingariva dar ikiam.

Egh me wainin azeniba opariva, dar ingar dar wainin ovizibar amam.

- 22 Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh men dipenibar dapiaghan kogham.
 Egh men wainin azeniba inigh, wainin ingar dar aman kogham.
 Nan gumazamiziba, temer bar gavgavibar min, dughiar bar ruarimin ikiam.
 Gumazamizir ki ua bagha miseveziba, me uari ingarizir bizibar ganiva,
 dughiar bar ruarimin bar akuegham.
- 23 Ingangarir me amiba puram mangighan kogham. Dar dagheba otivam.
 Eghti dughiar kuratam men boriba batoghan kogham.
 Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira damuamibar boriba.
 Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me damu
 men gin otivamin boriba sara damuam.
- 24 Egh me ifongezir biziba bagh nan azangsighti,
 ki men azangsiziba ikarvagham.
 Me na ko mikimvira ikiti,
 ki me baregh men akurvagham.
- 25 Eghti afar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh damam.
 Eghti laionba, bulmakaubar min oghebar amam.
 Eghti kuruziba nguazimin minezibar amam.
 Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira bar deravira uari inigh ikiva,
 egh pazi uarir amuan kogham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

66

Ikiavira Itir God uan apaniba dikabiragh, egh an apengan itir darazi dergh me damuam

- 1 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Overiam, a nan atrivir dabirabim,
 ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim.
 Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
 Eghti danganir manamra nan avughszazir danganimin min ikiam? Bar
 puvatigham.
- 2 Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi,
 da otivigha iti.
 Nan navim kamaghin amir gumazamizibar iti:
 Gumazamizir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha,
 nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba,
 ki men gara bar me gifonge.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
- 3 “Gumazamizir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa
 bar ifonge.
 Egha me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe.
 Egha me amir ofan kaba, ki bar dar aghua.
 Ki garima, me bulmakaubav sogha na bagha ofabagh amua,
 merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagha
 ofabagh ami.
 Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh amua,
 me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagha dar ofabagh ami.
 Me witba isa na bagha ofabagh amua,

- me uaghan uan aseba bagha dabar ghuzibar ofabagh ami.
 Me na bagha pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua,
 egha uaghan asebar marvir guaba bagha ofabagh ami.*
- 4 Eghti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amiseveghti me aneteram,
 kar osimtizir me ateran bar atiatingizim.
 Guizbangira, ki men dei, ezi me nan dimdiam ikarvaghan aghua.
 Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me an gintighan aghua.
 Puvati. Me nan akaba munasi.
 Egha arazir kurabara nan damazimin dagh ami,
 kar arazir kurar ki bar aghuaziba.
- 5 "Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an apengan ikia, an akamin atiatia agoi darasi,
 ia akar ki datirighin ia mikinamim baragh!
 Ia an gintighasa bar gavgafi,
 kamaghin amizi, ian adarazi bar ia gifongezir puvatigha, akirim ragha ia gasaragha ghaze, ia men tongin ikian kogham.
 Egha me dibovir akabar ia migia, kamaghin migei,
 'Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam ko izi ia damuti, ia bar akongeghti, e ganika.'
 Ezi ki kamaghin ia migei, Ia men ganti, me bar aghumsigham.†
- 6 Ia nguibar ekiamin aven otivir dimdiar ekiar munam baragh!
 Egh nan Dipenin aven otivir niginir dafar kam baragh!
 Ki Ikiavira Itir God, mar nan dimdiam ko niginimra.
 Ki uan apanibar arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me daningasa an gun migei.
- 7 "Nan nguibar ekiam mati, amizim borim zuamiram a bate.
 A borim batasa mizazim baraghizir puvatigha, a bate.
- 8 Gumazitam fomira bizir kamin ganigha, a baraghizir puvati!
 Kantrin tam ti dughiar vamiram otozir puvati!
 Bar guizbangira, ikizir ekiatam dughiar vamiran, zuamiram otozir puvati.
 Bar puvati!
 Eghti Saion borim batisi mizazim baragh, a bar zuamiram uan boriba bategham.
- 9 Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian azai,
 Ki ti amizim gamima a borim batasa mizazim isi,
 egh manmaghsua, ki an navim apirighi, an borim otoghan kogham?
 Bar puvatigham.
- 10 "Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia a ko bar akongegh.
 Ia gumazamizir a bagh azia itiba, ia datirighin a bagh bar akongegh.
- 11 A datirighin deravira ikiti, ia an aven itir bizir aghuir avirim inisi bar akuegham.
 A mati amebar otem boribagh anidir mam.
 Eghti ia mati, an boriba an otem ami bar izivagh navir amirizimin ikiam."

* **66:3:** Hibrun akam vezin kamin deragha gumazir kaba mikemezir puvati. Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, God ti kamaghin migei, ofan me amiba da bar an damazimin zuezir puvatizi, a bar dar aghua. † **66:5:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **66:7:** Akar Mogomem 12:5

12 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
 "Ia oragh! Ki Jerusalem in nguibar ekiam damighti, a zurara bar deravira ikiam.

A kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba iniam.

Mati faner zurara emira ivemara gevir puvatizi moghin,
 bizitam in oteveghan kogham.

Ia bizir kaba iniva bar akuegham,
 mati borim amebam in otem apava bar akongezi,
 amebam a ifiragha aruima a bar akonge.

Egha amebam a isa

uan apozim gatigha a gikararaima, a bar akonge.

13 Ia Jerusalem in nguibar ekiam in gumazamiziba,
 amebam deravira uan borim in gara akar aghuim in a migeima, a navir
 amirizim iti moghin,

ki bar deraghvira ian gan

navir amirizim isi ia daningti, ia deraghvira ikiam.

14 Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian naviba bar akueghti,
 ian mīkarziba bar gavgavighti ia deravira ikiam.

Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uan gavgavim in
 uan ingangarir gumazamizibar akura.

Egha apanibara, a men atarima, me an aningagharim in mizazim
 barasi."

15 Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam,
 mati a uan karis daperagh aminir bar gavgavim in min bar puv akigh
 izam.

Eghti an aningagharim in avivzariaba, an apanibar isiti,
 a ivezir kuram me daning, bar me agivagham.

16 Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizibar
 aningam.

Eghti an mīdorozir sabam, gumazamizir bar avirim in arazir kuraba
 ikarvagh

me misoghti, me arimighiregham.

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,

"Gumazamizir maba, asebar ziaba fasa uari zueghamin arazibar gin ghua,

egha uan azenibar itir marvir guabar ziaba fer danganibar ghua,
 men tongin itir gumazir dapanim in gin zui.‡

Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir igharazir nan damazim in zuezir
 puvatiziba saram api.

Egh me bar moghira ikuvigh bar givagham."

Kantriba bar men gumazamiziba, Ikiavira Itir God in apengan ikiam

18 Ikiavira Itir God ghaze,

"Ki gumazamizibar nighniziba ko arazibar ganigha fo,
 kar dughiar ki gumazamiziba bar me akuvamim.

Kantriba bar dar itir gumazamiziba ko akar igharazibav migeir gumazamiz-
 iba, me bar moghira izam.

Me izi uari akuvaghamin dughiam in, me nan angazangarir ekiam ko
 gavgavim in ganam.§

‡ 66:17: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. § 66:18: Hibrun akam deragha vezin kamin faragha itir akamin mingarim abigha an gun mikemezir puvati.

- 19 Eghti ki men tongin ababanitam asaragh men akagham.
 Egh ki gumazamizir ikiavira itir varazira amangiti,
 me saghon itir arighatizibar gumazamizir igharaziba bagh
 mangam.
 Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun gumazamizir tong oraghizir pu-
 vatizibav kimam.
 Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me mangam,
 Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian kantri,
 me barir pibar asir fofozir aghuim itir gumaziba.
 Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri,
 ko nguibar arighatizir ongarir torir saghon itiba, me bagh mangam.
 Gumazamizir ikiavira itir varaziran kabanang,
 kantrin kaba bagh mangegh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun me
 mikimam.
- 20 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gumazamizir kaba mangi,
 ian namakar kantrin kabar aven itiba, me me isi Ikiavira Itir Godin ofan
 min me inigh na bagh izam.
 Egh me isi hoziaba ko, karisba ko, dabirabir akuriaba ko, donkiba ko,
 kamelbar afegh,
 men aku na bagh nan mighsiamin itir nguibar ekiam Jerusalem in izam.
 Israelia zurara witin oviziba ofabar min, da isa itarir nan damazimin zuez-
 ibagh arigha, da atera na bagha nan Dipenim izi moghin,
 me men aku na bagh izam.
- 21 Eghti ki men tarazi amiseveghti
 me ofa gamir gumazibar otivti,
 tarazi Livaibar adarazir otivam.”
 Kar Ikiavira Itir God mikemezir akaba.
- 22 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
 Overiar igiam ko nguazir igiar ki ingarasava amir kamning,
 aning nan damazimin iki gavgavigh mamaghira ikiam.
 Eghti kamaghira ian ovavir boriba iki gavgavigh mamaghira ikiti,
 ian ziam zurara ikivira ikiam.
- 23 Eghti iakinir igiar otivamba ko Sabatin dughiar ekiar nan ziam famiba,
 nguazir kam in itir ruaghativiba bar dar itir gumazamiziba izi nan
 damazimin teviba apirigh,
 bar moghira izi nan ziam fam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.
- 24 “Me nan Dipenim ategha zuir dughiamin,
 me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatizibar kuabar ganti,
 me ireghiv ikiam.
 Me ariaghiregha givagha pura tintinibar nguazim gireghav iti.
 Ezi apizir muziariba men kuaba amivira iki mangi da givaghan kogham.
 Eghti avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham.
 Men kuaba bar bizir kuribar min ganti,
 gumazamiziba bar dar aghuagham.”

Godın Akam İnigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarim O Jeremaia Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Jeremaia Jerusalemın itima Babilonian Atrivim Nebukatnesar iza Judabagh asıghasiki. Jeremaian akar avırıba a Judaba ko Israelia dughıar kam bagha ikiangsızır akaba me ganıngi. Eghti gumazamiziba aseba ategh navıbagh iraghan koghti, God me gasıghasıgham. Ezi me Jeremaia mıgeir akaba baraghan aghua. Ezi Jeremaian akar maba, Godın akar dikırızımın gun me mıgei, God gın Judabar apangkufıgh men akuraghti, me uamategh uan nguazımın ızam.

Jeremaian akınafarim akam inigha izir gumazır ıgharazıbar akınafarıba mong men ıghara. A kamakın, Jeremaia uabı an eghaghanır avırıba an aven iti. Jeremaia uabı Godın akam akunasa ifongezır puvati, a pura uan ifongiam abıragha Godın ifongiamın gın ghu. A dughıar avırıbar navım osemegha uabıra uabın apangkufı. Egha a uan navır osımtızım modozır puvati. A guızbangıra an gun mıkemzeı, an mıgırıgıaba akınafarır kamın iti. Jeremaia Judaba bar me gıfonge, ezi God Akar Gavgavıba a ganıdıma, an adar gun mıkımasa ifongezır puvati. Ezi gumazamiziba an akam baraghan aghuagha a gasıghasıghasava amıma, a me bagha pamten God mıgei.

Jeremaian akar bar aghuir mam sapta 31:31-34ın iti. Jeremaian akam kagh God uan gumazamiziba ko Akar Dikırızır Gavgavır İgıam damuamın akabar gun mıgei. Akar Dikırızır Gavgavır İgıar kam, me dagıam ko akınafarıma an osırıghan kogham. A gumazamızıbar navır averııabar ikıti, me uarı an gın mangısı bar ifuegham. E İesusın gın zuır gumazamızıba, Godın Duamın ingangarımın gara Akar Dikırızır Gavgavır İgıar kam gınıghnısı.

God uan akam akunasa Jeremaian dia

(Sapta 1)

Azenır God uan akam isa Jeremaia ganıdıba

¹ Akınafarır kam, Jeremaia mıkemzeır mıgırıgıaba an iti. Jeremaia, a Hilkian otarım, a ofa gamır gumazır mam, a Benjaminın anabamın gumazım, egha Anatotın nguıbamın iti. ² Ezi Emonın otarım Josaiıa, a Judan kantrın atrıvımın itıma, an 13plan azenıbar dughıamın İkıavıra İtır God, akar kaba isa Jeremaia ganıngi. ³ Ezi gın Josaian otarım Jehoiakım atrıvımın itıma, İkıavıra İtır God, ua akar avırıba isa Jeremaia ganıgavıra ikıa ghua Josaian otarım Sedekaiıa atrıvımın itır dughıamın, an namba 11plan azenımın tu. Ezi azenır kamın namba 5 iakınımın, apanıba Jerusalemın gumazamızıba inigha ghua kantrın ıgharazımın kalabusın me arıki.

God, uan akam inigha izir ingangarım damuasa Jeremaian dia

⁴ Kı Jeremaia, İkıavıra İtır God, kamaghın na mıgıa ghaze:

5 “Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam,
 ki ni gifogha, ni ginabagha gifa.
 Nin amebam tighar ni batamin dughiamin,
 ki kantribar tongin akam inigha izir gumazimin ingangarim damuasa
 ni amisefe,
 ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amiseveghe gifa.”

6 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam bareghe, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati.” 7 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

“Ni kamaghin mikiman marki suam,
 ki gumazir bar igiam.
 Egh ki gumazamizir manaba me bagh ni amangam,
 ni me bagh pura mangi.
 Egh akar ki bar ni mikemeziba,
 ni dar gun me mikim.

8 Ki ni ko iki egh nin akurvagh. Kamaghin, ni men atiatingan marki.
 Ki Ikiavira Itir God, ki ni mikemegha gifa.”

9 Egha Ikiavira Itir God, uan dafarim isa nan akam gatigha, kamaghin migei:

“Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin akam garisi,
 eghti ni dar gun mikimam.

10 Ezi datirighin dughiar kam, ki kantrin igharazir aviribar gumazamiz-
 ibav kimamin gavgavim ni ganidi.
 Eghti ni biziba asiamin gavgavim,
 ko biziba apirarighamin gavgavim,
 ko bizibagh asighasighamin gavgavim,
 ko biziba dikabinamin gavgavim,
 ko bizibar ingaramin gavgavim,
 ko biziba oparamin gavgavim,
 ki bar da isa ni ganidi.”

God bizir pumuning isa Jeremaian aka

11 Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki amonin temer aguamin gari.” 12 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Ni deragha migei. Kamaghin, ki uabi uan akam deraviram an gari. Eghti, ki mikimamin biziba guizbangiram otivam.”*

13 Egha Ikiavira Itir God bizir igharazim nan akagha nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki notin amadaghan gari minem isiaghkua ikia, en amadaghan fuaghanadaghsava ami.” 14 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Bizir kam a kamakin: Bizir bar kurar mam notin amadaghan ikegh izi, en nguazir kam gumazamiziba bar me gasighasigham. 15 Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei, ni deraghviram oragh. Ki datirighin notin itir kantribar atrivibar diaghti, me uan midorozir gumaziba ko izam. Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba Jerusalem in tiar akabar boroghin dar afegham. Egh me nguibar

1:5: Onger Akaba 139:15-16; Aisaia 49:1; 49:5 1:6: 1 Atriviba 3:7 * 1:12: Hibrun akam, “Amon,” an akar otevir kam ko magh ghu, “Ni deragha gari.”

ekiam aghuizir divazir gavgaviba akararigham. Egh me uaghan Judan nguibar igharaziba kamaghira dar amuam. ¹⁶ Nan gumazamiziba akirim ragha na gasaragha, uari bagha marvir guabar ingarigha, dar damazimin dapaniba avia da bagha ofan mughuriar aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar arazir kuram gami. Kamaghin, ki me isi kot datigham.

¹⁷ “Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni men atiatingan marki, ni atiatingti ki ni damighti, ni men damazibar bar atiatigham. ¹⁸ Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni nguibam avinizir divazir gavgavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me brasin ingarizimin min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamin itir gumazamizir bar gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiraghan kogham. ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagh. Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva avegham.”

Jeremaia Godin akam Judaba ko Jerusalemia mikiri

2

(Sapta 2--25)

Israelia datirighin

Ikiavira Itir God ataki

¹ Ikiavira Itir God na migia ghaze:

² “Ni Jerusalemia bagh mangi nan akamin gun kamagh me mikim: Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumazamizibar otivizir dughiamin,

ia mati amizim igiamra pamin ikia uan pam gifongezi moghin,

ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti.

Egha ia na baghavira ikia gumazamiziba puvatizir danganimin nan gin zui, kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim.

³ Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan gumazamizibara ikia,

mati nan azenimin itir dagher faragha aniziba.

Ezi nan dagher kabar maba isir gumazamiziba, osimtizim me batozi ki me gasighasiki.

Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

Israelian inazir afeziabar arazir kuraba

⁴ Ia Jekopin ovavir boriba,

ia bar Israelian ikiziba,

ia bar Ikiavira Itir Godin akam baragh.

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi, me na ategha bar nan saghon ghue?

Egha marvir guar kinibar ziaba fema,

da tong men akurvazir puvati.

⁶ Me na ginighnizir puvati.

Egha me bizir ki men akurvahasava amiziba dagh nighnizir puvati.

Kirara Isipin kantrin me inigha men akua ize.

Ezi me pura danganir dipaba puvatizir ekiam abiki.

Danganir kam, pura gir kinim an iti,

egha mozir konir kuraba tintinibar an iti.
 A gumazamiziba puvatizir danganim ko amoziba izir puvatizim.
 Danganir kam, mitater kuram anevara.
 Gumazamiziba uaghan danganir kam garuir puvatigha,
 uaghan an itir puvati.

7 Ki ian inazir afeziaba inigha nguazir aghuir dagheba deraviram aghuir kamın me ariki.

Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovizir aghuiba apa bar akonge.
 Egha dughiar ia nan nguazimın itim, ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami,

egha ia nguazir ki ia ganingizir kam gamizi,
 a nan damazimın bizir bar mizezimın mın oto.

8 Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na ginighnizir puvati.

Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gifozir puvati.

Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara.

Ezi ian akam inigha izir gumazamiziba me asem, Bal, an ziamın gun migei.

Me bar moghira bizir kinir men akurvaghan koghamibar ziaba fe.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba isa kot gati

9 Ikiavira Itir God, kamaghın miğia ghaze:

“Ia amizir arazir kurar kaba bagh,
 ki ia isi kot datigham.

Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gin otivamiba,
 ki me isi kot datigh me tuisigham.

10 Ia kurim inigh mangi Saiprusin Arighatizimın mangi,
 an aruem ghuaghiri naghın iti.

Egh ia Saiprusian arazibar ganigh.

Egh ia uaghan gumaziba amadaghti,
 me aruem anadi naghın amadaghan Arabian nguazimın mangi,
 egh bar deraghvira men arazibar ganigh.

Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti?
 Bar puvatigham.

11 Ezi kantrin igharazibar aseba, da guizbangira godba puvati.

Ezi gumazamizir kaba uan aseba ataghiragha godin igiabar gin ghua dar ziaba fer puvati.

Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti.

Ezi ia nan gumazamiziba, ia na ategha godin kurar ian akurvazir puvatizibar gin ghua dar ziaba fe.

12 Kamaghın amizi, Ikiavira Itir God kamaghın miğia ghaze,

‘O overiam, ni Israelian arazir kurar kamın ganiva digavir kuram damu.
 Egh ni atiating navim ikuvigh mamaghira iki.

13 Nan gumazamiziba arazir kurar pumuning gami.

Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anıdim me bagha fasfagha iri.
 Ezi me akirim ragha na gasara.

Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami.

Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti,
 dipaba dar aven ikian kogham.”

Israelia akirim ragha God gasaragha, uari uarigh asighasiki

14 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghın miğia ghaze:

“Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia firighirezir gumazamiziba.

Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi,

kamaghin ia ti firighiregha azenan izeghan koghai. Bar puvati.

Ia firighiregh ikiti, manmaghsu apaniba asizibar min
ian gintigh ia misohirarigham?

15 Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera
tiariba akara iti.

Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mamın min iti.

Egha ian nguibabagh apongezi da isigha,
nguibar sueribar ofiti.

16 Ia Israelian gumazamiziba, Isipin nguibar ekar kamning,
Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi
ian dapanir tuaribagh isegham.*

17 Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia inigh tuavir aghuimin izasa,
ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara.

Ia uari kamaghin amizi, osimtizir kam ia bato.

18 Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi,
men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemin dipam
amasa?

Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi,
men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa?
Arazir kam tong ian akuraghan kogham. Bar puvatigham.†

19 Ian arazir kuramra puv ia damigham.

Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir kam bangin ia bar ikuvigham.

Ki Ikiavira Itir God, ian God,

ia na ataki, egha ua nan apengan itir puvati.

Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh, egh kamaghin fogham,
ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba ia ganidi.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

Israelia, Ikiavira Itir Godin gin mangan aghua

20 Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia ghaze:

“Israelia, ia oragh.

Fomira ia uari nan akabar gin mangi nan apengan ikian aghuagha,
ingangarir ki ia ganingizim ategha ghaze,

‘Ingangarir e damuasa ni e ganingizim, e a damuan kogham.’

Egha ia mighsiabar ghuanaga ruarir ghuribar temer ekiabar apengan,
marvir guabar ziaba fe.

* **2:16:** Vezin kam ti osimtizir Isipian Atrivim Neko kantri Juda ganingizir akar isin zuimin gun migei. Ni 2 Atriviba 23:33-35in an gan. † **2:18:** Judan gumazir aruaba kamaghin nighnisi, Judaba kantrin gavgavibav kemeghti me men akuraghan, eghti apaniba me abiraghan kogham. Gumazir aruar maba kamaghin nighnisi, me kantri Isip ko namakabar amuan, ezi marazi kantri Asiria ko namakabar amuasa. Ezi Jeremaia kamaghin men akakaghasa, God uabi men akurvaghti me deravira ikiam. Kantrin gavgavir kaba men akuraghan kogham. God mati dipar aghuir ikirimir aghuim anidim. (Ni ves 13in gan.) Me tizim bagh saghon itir kantribar fanebar mangi dipam amasa?

Ia mati, tuavimîn amizimîn mîn ghua gumazir aviriba ko tintinibar akui moghin ami.‡

21 Ki nguazir kamin ia ati,
mati gumazim uan azenimîn wainîn ikarizir aghuir mam ginabagha anekara,
eghti a gin biva ovizir bar aghuiba ikiam.

Ezi manmaghin amizi ia datirighin iragha ruarimîn wainîn ikarizir atiamîn mîn oto?

22 Ian mikarziba arazir miziriziba dar puegha gavgafi,
ia ti ghaze, ia osimtizir kaba rusi sopin gavgavibagh ivezegh,
da ruti da givagham.
Bar puvati.

Ian arazir mizirizir ian mikarzibar pogheziba, nan damazimîn ikiavira iti.
Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam.

23 Ia uarir ghuangsigh kamaghin mikiman kogham,
E asem Balin ziam fezir puvati.

Ia arazir kurar ia Hinomin danganir zarimîn ikiava amizim ginighnigh.
Ia asizir kamelin amebur igiamîn mîn apuriba buria ivemara danganiba bar dagh arui moghin,
ia asebar ziaba fasa ivemaragha arui.

24 Egha ia uaghan mati, donkin amebur atiamîn mîn,
an iakinir a donkin apuriba buriam otozi,
an ada buria gumazamiziba puvatizir danganibagh arui.

A kamaghin damuti tav an ifongiar kam abiniva avegham.
Egh uaghan donkin apuriba a bativsi iburaghuburagham kogham.
Me an dughiamrama a bativam.

25 Israelia, ia asebar ziaba fisi ivemar dar gin mangan marki.
Ia kamaghin damuva, ian dagarir asuaba ti dighoraghireghti,
ian kuariba bar ia misigham.

Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti,
ezi e dar gin mangivira ikiam.
E nin akam baragham aghua.”

Israelia aghumsizir ekiam iniam

26 Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei:
“Me okimakar gumazimîn suirazi an aghumsighizi moghin,
kamaghira ia Israelia bar aghumsigham.

Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godin ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazamiziba, ko Israelian gumazamiziba bar,
ia uaghan aghumsizim iniam.

27 Ia dagiaba ko temebar dikirizir marvir guabar ziaba fa ghaze,
Da en ingarigha ikirimirim e ganingi.
Da en afeziabara.

Egha ia akirim ragha na gasara.
Egha osimtiziba isir dughia bar,

‡ 2:20: Akar isin zuir kam kamakin. Israel a mati amizir mam, ezi God mati an pam. Ezi Israelia Godin ziamra fan aghua. Puvati. Me ghua tintinibar asebar ziaba fe, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba ko akui. Tuavimîn amizir pura gumaziba koma akuimîn akar isin zuir eghaghamim dughiar aviribar Jeremaian akinafarimîn iti, egha a uaghan Godin akam inigha izir gumazir igharazibar akinafaribar iti. Gumaziba temer ekiabar azebaba ko mighsiabagh isin asebar ziaba fasa danganibar ingari. 2:22: Jop 9:30; 14:17; Hosea 13:12

ia uarir akurvaghasa nan dei. §

28 Ezi marvir guar ia uari ingariziba,
dar dibobonim Judan nguazimin itir nguibabar dibobonim gafira.
Kamaghin amizi, ia osimtizim itir dughiam, ia men dimti,
da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian akurvagh. Ti puvatigham!"

29 Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze:
"Ia uari nan akam batoke,
egha manmaghsua akam na gasa na migei?"

30 Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghire,
ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamın ganigha,
me uan arazir kuraba ataghizir pu.

Bar puvati.

Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin,
ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me
ariaghire.

31 Ia Israelian datirighin iti darasi,
ki Ikiavira Itir God, ki ia mikimasa.

Ia deraghvira kuariba arigh,
nan akam baragh.

Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim?
Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati.

Egha manmaghsua ia nan gumazamiziba ghaze,
Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam.
E ua ni bagh izan kogham.

32 Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o
puvatigham?

Eghti amizir igiar pamın ikiamim,
uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh dar aghuan kogham,
o?

Puvatigham.

Ezi ia nan gumazamiziba, fomira iza datirighin ia na ginighnizir puvati.
Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim,
mengiva avegham.

33 "Israelia, ia gumazamiziba uari isava akuir arazim deragha a gifogha a
buriagha arui.

Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira.

Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure
damuam.

34 Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir
puvati.

Bar puvati.

Ezi ia pura me misoghezi me ariaghire.

Men ghuziba ian korotiabar puegha ikiavira iti.

Ian arazir kurar kabanang bagh, ki osimtizim ia daningam.

35 Ia ti ghaze, ia osimtiziba puvati.

Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham.

Ia uan arazir kurabar ghuangsighti,

ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam.

§ 2:27: Gumazamiziba temeba ko dagiaba isa asebar marvir guabar ingari. Me ghaze, me ingarizir aser kaba ikirimir angamira itim me ganingi. 2:28: Godin Araziba 32:37; Gumazir Dapaniba 10:14; Aisaia 45:20

36 Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamın gin ghua anetegha
 zuamira ghua tuavir igharazimın gin zui?
 Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia bar aghumsigham,
 mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin.
 37 Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba,
 ki akirim ragha me gasaragha gifa.
 Eghti me bizitam ian akuragh,
 ia bagh bar a damighan kogham.
 Kamaghın, ia uaghan Isipia ategham,
 egh dughiar kamin ia aghumsigh
 naviba bar osemegham.”

3

Israelia Ikiavira Itir God ategha gifa

1 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze:
 “Gumazim uan amuim batueghti a mangi gumazir igharazimın ikegh,
 egh uamategh uan par faragha ikezim bagh izeghti,
 an par faragha ikezim uam a inian kogham.
 A kamaghın damighti, kantrin kamin nguazim nan damazimın bar
 mizegham.
 Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa.
 Egha datirikin ia uamategh na bagh izasa, a?*

2 Ia kogh mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh.
 Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko amiziba uari isava
 akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o?
 Puvati, ia mighsiabar vaghvagha arazir kam gami.
 Ia aseba baghavira iti,
 mati tuavimın amizim, tuavir mırıabar apiav ikia gumaziba bagha gari.
 Egha uaghan mati Arebiabar mın gumamaziziba puvatizir danganibar mo-
 gav ikia
 gumazibar biziba okımasa me mızua iti.
 Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin,
 uan nguazim gamizi, a nan damazimın bar mize.

3 Ezi bizir kam bangin, ki amozimın tivazıma,
 a tong ian nguazim gizezir puvati.
 Ezi ia tuavimın amizimın mirarama amua,
 akam baraghan aghuagha, aghumsızir puvati.

4 Ia datirighin na migia ghaze,
 ‘Ikiavira Itir God, ni en afeziam,
 egha igiamra e gifongegha iza datirikin.

5 Ia kamaghın na migia ghaze,
 ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.’
 Ia kamaghın migia, egha uan ifongiamın gin ghua
 arazir kurar aviribagh amua ghuavira iti.”

Israelia ko Judaba, nighnizir gavgavir Ikiavira Itir Godın itir arazim ataki

6 Dughiar kamin Josaia atrivimın itima, Ikiavira Itir God, kamaghın
 na migei, “Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me
 anetegha gifa. Me tuavimın amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar

3:1: Godin Araziba 24:1-4; Jeremaia 2:20; Esekil 16:26-29 * 3:1: Ni Jeremaia 2:20ın itir akamin
 gan. 3:3: Jeremaia 6:15; 8:12; Esekil 3:7 3:6: 2 Atriviba 22:1-23:30; 2 Eghaghaniba 34:1-35:27

ghuanaga dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamın ganiz, o? ⁷ Ki kamaghın nighnigha iti, me uan arazir kurar kabar amigh givagh, gin ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikizibagh asighasizir kam, a Israelian arazimın gani.† ⁸ Juda garima, Israelia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimın anegivasa akinafarim osirigha a ganingi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamın ganigha, atiatir puvatigha nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimın amizim arazir gumaziba okia me isava akuim gami. ⁹ A ghaze, an arazir tuavimın amiziba gumaziba okia me isava akuir kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A kamaghın amua, nguazir kam gamizi, a nan damazimın bar mize. ¹⁰ Israelin buaramizim Juda, nighnizir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh ami, egha guizbangira uan navim girazir puvatigha ua na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹¹ Ikiavira Itir God migia ghuavira ikia ghua kamaghın migei:

“Israelia ko Judaba, aning na ataghiragha ghua arazir kurabagh ami.

Egha Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh afra.

¹² Kamaghın amizi, Jeremaia, ni dikavigh notin amadaghan mangi dimiva nan akamin gun kamaghın me mikim,

Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki,

mati amizim uan pam ategha par igharazimın iti.

Nan apanguvir arazim a bar ekefe.

Kamaghın ia uamategh na bagh izi.

Ki ua navir kuram ian iki

zurara ian aningaghan kogham.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia bighivira kamaghın mikim,

‘E osimtizim gamigha givagha uan Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha a gasaragha gifa.

Egha uaghan, e nin akabar gin zuir puvati.

E temer ekiabar apebabar ghua

arazir kuram gamua asebar ziaba fe.’

¹⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın migia ghaze,

Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba,

kırara ian Ekiam,

ezi ia nan boribara.

Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar aven,

ian tarazi inigh ua uan mighsiam Saionin izam.

Kamaghın amizi, ia uamategh na bagh izi.

¹⁵ Eghti gumazamizir zurara nan arazibara gin zuiba ki me amiseveghti,

† **3:7:** Jeremaian dughiamin, kantri Israel notin amadaghan ua tir puvati. Apaniba fomira a gasighasigha gifa. Akar otevir kamın, God gumazamizibav kemezi, me bizir fomira Israel bativizibagh nighnigh. Kamaghın amizi, danganir kamın ziar kam “Israel,” a gumazamizir kagh notin amadaghan Judan kantrin ikezibar kantrin ababanım gami. Ezi Jeremaian akinafarimın danganir aviriba, ziar kam Israel a Jerusalemin gumazamizibav gei, egha Judan danganir maba sara. Me uaghan Jekopin ovavir boriba, an ziar igharazim Israel. Kamaghın amizi, apaniba Israelia inigha ghua not amadaghan kantrin igharazimın me isa kalabus gatizi, Judan kantri gumazamiziba ua ziar kam Israel inigha uari uari gati.

me fofozim ko nighnizir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh mangam.

¹⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Dughiar gin zamin kamın, ian dibobonim ian nguazimin bar avirasemegham.

Eghti gumazamiziba ua nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam mikıman kogham.

Egh ia Boksıar kam gin amadagh uam a ginighnighan kogham.

Egh ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksıar igiatam, uam an ingarighan kogham.

¹⁷ Eghti dughiam iziti gumazamiziba kamaghin mikıman, Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabimin min iki.

Eghti kantrıba bar dar gumazamiziba izi an uari akuv,

Ikiavira Itir Godin ekiam fam.

Egh me uan navir averıabar aven damuasa ifongezir arazir kuraba ko men arazir akam batozıba,

me ua dar gin mangan kogham.

¹⁸ Eghti dughiar kamın Judaba ko Israelia, uari inigh notin amadaghan itir nguazir me itim ategh izi uari akuvagham.

Egh me izi nguazir ki ian inazir afeziabagh aningizimin ikiti, nguazir kam men adarazir nguazimin min iki, kamaghıra ikiam."

Israelia aseba atakigh

¹⁹ Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei,

"Israelia, ki fomıra ia damighti ia guizbangıra nan borıbar otıvasa nighnisi.

Egha nguazir bar aghuir kam ia daningasa bar akonge.

Nguazir dirir kam, gumazamizir ıgharazıbar nguazıba bar dagh afıra.

Eghti ia an iki mamaghıra ikiam.

Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze,

ia na dipon suam,

Ni en Afeziam.

Egh ia zurara nan gin izi, uamategh mangan marki.

²⁰ Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha gıvagha,

mati amizim pamın ikiava anetegha par ıgharazimin iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gıfa."

²¹ Gumazamiziba orazi, niginir dafam mighsiabagh isin otifi.

Kar Israelian gumazamizir arazir kurabagh amıba

puvıram arava azia ikia, uarir apangkuvıghasa azangsıghavıra iti.

Me fo, me Ikiavira Itir God, men God,

me anetegha tuavir kurar ıgharazimin ghue.

Kamaghin me pamtem azi.

²² Ikiavira Itir God kamaghin migei:

"Ia akirim gıgha Ikiavira Itir God gasa zuir borıba,

ia uamategh a bagh izi.

Eghti a ian arazir kuraba batueghti, ia ua ghuamaghegham."

Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze,

"Ni en Ikiavira Itir God, en God,

kamaghin e uamategha ni bagha ize.

²³ E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa niginir dafam gamir arazir kam,

tong bar guizbangirama en akuraghan kogham.
Ikiavira Itir God, en God,
a uabira Israelia en akuragham.

²⁴ E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer dughiamin,
e uan sipsipba ko, bulmakauba ko, otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en
inazir afeziaba ingara iniziba, e bar ada gifa.

E uan igiabara arazir kurar kam gamuavira ikia iza datirighin tu.

²⁵ O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir afeziaba ko, uan mugabara ikia
arazir aghumsizir kurabar ni gamua iza datirikin tu.
E nin akabar gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba avigh nguazim mituagham.
Egh teghti, en aghumsizir kam inimin min e avaraghti,
e a sara ikiam.”

4

Israelia Ikiavira Itir God bagh izisi uan navibagh iragh

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia Israelia, ia na bagh izisi, egh na baghvira izi.

Ia pura tintinibar tuavir igharazibar mangan marki.

Bar marki, ia nighnzir gavgavim narara iki.

Egh marvir guar ki bar aghuaziba nan damazimin da batokegh.

² Egh ia gavgavim uan akabar aningsi, kamaghin mikim suam,

E Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, e guizbangira migei.

Egh dughiar kamin ia guizin akam ko, arazir aghuim ko, arazir voroghira
zuimin gin mangi
akar kam damuam.

Egh ia kamaghin damuti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba deragh uari
damusi nan azangti,

ki deragh me damuam, mati ki deravira ia gami mokin.

Eghiti me ziar ekiam na daningam.”

³ Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko Jerusalemia migia ghaze:

“Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar gavgafi.

Ia tong uan navibar amighti da amiragh,

mati nguazir ararir gavgavim me anebigha anemisarizi moghin iki.

Ian arazir kuraba ian dabirabibagh asighasisi.

Ia uan arazir kuraba adeghe da makunigh,

mati gumazim akunimin ingarigha, an tongin aghuir ikarizir
dikoniba itiba asizi, dagheba deraviram aghui.

⁴ Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha uan mikarzir mogomebar inibar
ghoregha na ko akam akirizi moghin,
kamaghira ia na baghvira iki uari isi na daning.

Ia kamaghin damighan koghti, nan aningagharim avir ekiamin min otogh,

ia amizir arazir kuram bagh ian isiti,

gumazitam anemungueghan kogham.”

Apaniba Judaba ko misoghasa

⁵ Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia akam me mikinasa kamaghin na
mikeme.

An akam kamakin:

“Ia kantrin danganiba bar dar mangi sigham givi.

Egh gumazamizibar dim me mikim suam,

'Ia izi bar moghira uari akuvagh,
 egh mangi divazir gavgaviba itir nguibabar aven mangi uari mongegh.'

⁶ Egh ia nir avizir gumazamiziba ganigh foghfoghamim,
 ia a feghti me an ganigh ari Saionin mangam.

Ki apanibagh amizi me bar pazavira ia gasighasighasa
 notin itir nguazim ategha izi.

Kamaghin amizi, ia sughsughan marki,
 ia ivemar mangi mongegh.

⁷ Apanir kaba uan nguibam ategha mati laion uan mogomer danganir itim
 ataki.

Apanir kaba nguibar aviribagh asighasigha izi.
 Me izi Judan kantri bar a gasighasighi a bar ikuvighi,
 gumazamiziba ua nguibar kabar ikian kogham."

⁸ Ikiavira Itir Godin aningagharir ian itim givazir puvati,
 an aningagharim ikiavira iti.

Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar aghuigh aziva,
 azirakar ighiar amirizibar amu.

⁹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
 "Dughiar kamın, atrivim uan gumazir dapaniba ko bar atiatigham.
 Eghti ofa gamir gumaziba, ko akam inigha izir gumaziba,
 digavir kuram damigham."

¹⁰ Ezi ki kamaghin migei:

"Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam,
 ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze,
 Kar me deraghvira ikiamin dughiam.

Ezi puvati, datirighin apaniba izi,
 uan midorozir sababar me misoghti me arimighiram."

Apaniba aminir fefemin min izi

¹¹ Eghti apaniba izamin dughiamin,
 Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim suam,
 "Aminir fefem nguazir mighsiar gumazamiziba puvatizibar ikegh dikavigh,
 nan gumazamiziba iti naghin vang izam.

Aminir kam nimira izi arazir kuraba batoghasa puvati,
 mati aminim nimira iza witin ovizibar misevibagh ivavamadi mokin.
 Puvati.

¹² Aminir kam bar gavgavigh izi,
 bar me gasighasigham.

Ki uabi gumazamizir kaba isa kot gatigha gifa,
 egha ki ivezir kuram me daningasava ami.

Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi apaniba izi,
 mati aminir kuram izi."

¹³ Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir Godin akamin, kamaghin gumazamizibav
 gei,

"Ia gan! Apaniba ghuariar pizimin min pighatome,
 men midorozir gumazibar karisba, mati aminir bizibagh asighasizim
 pamten iza tingagha nidi,
 ezi men hoziaba mati kuarazir bagabar min akizirigha bar puvira
 izi.

Evzika!

E datirighin bar ikuvigha gifa.

- 14 O Jerusalemia, ia manadizoghin uan navir averiamin aven itir nighnizir kuraba batuegham?
 Ia bar uan arazir kuraba batuegh zueghti,
 Ikiavira Itir God, ian akuragham.
- 15 Ia gan, gumaziba Danin nguibar ekiam ko Efraimin mighsiaba ategha iza, osimtizir kamin akam akura izi.
- 16 Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia ghaze,
 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kemegh,
 'Apaniba Judan otivigha gifa.'
 Egh ia Jerusalemia kamaghin me mikemegh,
 'Apaniba nguibar saghon itiba ategha iza,
 Judan nguibaba ko misosi.
 Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba akar,
 egh akar ekiamin gumazamizibav kimam.'
- 17 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze,
 Ia Jerusalemia nan akam batoke.
 Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham,
 mati gumaziba dagher azenim divazimin min an okari.
- 18 Ia uari osimtizir kabagh amigha,
 tuavir kuramin ghu.
 Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir ekiam ini.
 Ian arazir kurabara ia gamima,
 ia mizazir kam isima,
 ian naviba biaghire."

Jeremaia uan adarazi bar men apangkufi

- 19 Jeremaia kamaghin migei:
 "Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam isi?
 Ki mizazir kurar kam isima, nan navir averiam bar na basemezi,
 nan dighorim bar pamten na ginivima,
 ki bar mikirighasava ami.
 Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim uaghan bar nan ikufi.
 Ki midorozir gumaziba barazi,
 me midorozim bagha pamtemin sighbagh ivi.
 Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh,
 nimira ikian kogham.
- 20 Ki garima, me kantrin aven itir danganiba bar dar gumazamiziba paza me gamua
 me gasighasizima, biziba bar moghira ikufi.
 Ki garima, me zuamira en purirpenibagh asighasiki.
- 21 Eghti dughiar manatamra apaniba e ategh ua uan nguibabar mangam.
 Egh me manadizoghin sigham givia, nir avizim ghufer arazim ategham?
 Ki arazir kamra ikia ghua bar amira!"*
- 22 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze,
 "Nan gumazamiziba fofozir aghuiba puvati,
 egha na gifozir puvati.
 Me boribar min fofoziba puvatigha bar onгани.
 Egha arazir kuram gamir arazim me bar a gifogha,
 arazir aghuibar amuamin arazim me bar a gifozir puvati."

4:14: Aisaia 1:16; Jems 4:8 * 4:21: Me apanibar ganti me izamin dughiam, me nir avizim ghufegh sigham giviam, eghti gumazamiziba oregh ari mangi, nguibar divazir gavaviba itibar mongegham. Ni saptan kamin, ves 5 ko 6in gan.

Jeremaia irebamîn mîn bizimîn gani

- 23 Ki Jeremias ki garima,
 nguazim bar ikuvigha pura itima,
 bizir aghuitam a gisin itir puvati.
 Ezi ki overiamin gari,
 angazangaritam an itir puvati.
- 24 Ezi ki mighsiabar garima,
 mikimkizim adagh nuabima,
 dar ghuaba mangigh zeghi gami.
- 25 Ezi ki tintinibar gara gumazitamin apizir puvati.
 Ezi kuaraziba migha tintinibar bar ghue.
- 26 Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir biziba bar deravirama aghuiba,
 da datirighin dipaba puvatizir danganir kinibar otifi.
 Ezi nguibar ekir nguazir kamîn itiba bar ikufi.
 Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim bar ekevegha,
 bizir kabagh amizi da otifi.
- 27-28 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze,
 "Ki bizir kabar amighti da otivasa uan nighnizim gamigha gifa.
 Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.
 Nguazir kam, ki a damighti a mangi bar danganir kinimin otogham.
 Egh ki bar a gasighasighan kogham.
 Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim azirakar onger akabar amuti,
 overiam pin pighatomegham."
- 29 Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gumazir maba hoziabagh apiazi,
 gumazir maba uan pibar suigha midorozim bagha izi.
 Ezi gumazamizir danganir kabar itiba, me baregha, bar moghira uan
 nguibaba ataghiraghava are.
 Men marazi ara ghua ruaribar aven monge,
 ezi marazi ghua dagiar toribar aven monge.
 Ezi nguibaba bar moghira pura misevir kinibar itima,
 gumazamiziba puvati.
- 30 O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin, ni manmaghin damuam?
 Nin gumazir fomira bar ni gifongegha ni ko akuir kaba,
 me datirighin nin aghuagha, ni misueghti ni aremeghasava ami.
 Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevir aghuivar aghuan marki,
 egh me golin ingarizir kurkazibar uabin kurkian marki,
 egh uan damazimning aghivan marki.
 Kurkazir kaba tong nin akuraghan kogham.
- 31 Ki ararem barazi, mati amizim otasava amir ararem.
 Egha uaghan mati amizim datirighiram otirimirir igiam gami, egha
 mizazir ekiam isi.
 Kar Saionin nguivar ekiamin ararem.
 A bar avighaghegha, uan aghariba kavkira, kamaghin migei,
 "E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa.
 Apaniba e misueghti e arimighiram."

5*Jerusalemia bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasara*

¹ Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze:

“Ia Jerusalem gumamaziziba, ia uan tuaviba bar dar aru,
 uan biziba amadir danganibar ganigh fogh suam,
 gumamazizir aghuitam iti, o puvati.
 Egh ia ganti, gumamazizir arazir aghuim ko guizin arazimin gin zuitam ikiti,
 ki nguibar ekiar kamin arazir kuraba gin amadagham.

² Egha ia gavgavim uan migirigiabar aningasa
 Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin arigha migei,
 kar ia ifara pura migei.”

³ Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze:

“Ki fo, ni gumamazizir deravira guizin arazimin gin zuiba, ni bar me gifonge.
 Egha ni gumamazizir kabav soghezi, me mizazim baraghizir puvati.
 Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam, me an ganigha fofozim inian
 aghua.

Men dapaniba dagiabar min gavgafi, ezi me uan navibagh iraghan
 aghua.

⁴ Ezi ki ghaze,

Gumamazizir kaba, pura onganarazibagh amir gumamazizibar min ikia,
 egha fofoziba bar men puvati.

Egha me Ikiavira Itir God, men God,

a me damuasa ifongezir araziba, me deravira dagh fozir puvati.
 Kamaghin, me arazir onganibagh ami.

⁵ Kamaghin amizi, ki mangi gumazir dapanibar gan, me ko mikimam.

Me ti Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir arazibagh fo.
 Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin akaba batuegha,
 an ifongiamin gin mangan aghua.

⁶ Gumamazizir kaba arazir kurar aviribagh amua,

egha dughiar aviribar Ikiavira Itir God, akirim ragha a gasara.

Bizir kam bagh, men apaniba, laionin ruarir ghuribar itiba azenan izi
 me misoghti me arimighiram.

Apanir kaba, afiar atiar danganir kinibar itibar min izi me gasighasigham.

Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar min izi,

Judan nguibar ekiabar boroghin mongegh iki ganam,

eghti gumazim o amizitam nguibam ategh azenan iziti,

apaniba kaziar ekiar kabar min uari fi me mikin, men mikarziaba
 abighirarigham.”

⁷ Ikiavira Itir God akar kam Jerusalem nguibamin itir gumamazizibav gia
 ghaze,

“Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa me ganingi,

ezi me ua na ategha aser kabar gin zui,

mati gumazim uan amuim ategha, tuavimin amizibar gin ghu.

Kamaghin, ki manmaghsuvira ian arazir kuraba gin amangam?

Bar puvatigham.

⁸ Gumazir kabar naviba, gumazir igharazibar amuiba bagha dikafi,

mati afiar apurir gavgaviba, afiar amebaba bagha naviba dikafi.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,

Gumamazizir kaba nan ziar ekiam gasighasisi.

Kamaghin, ki guizbangira gumamazizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
 bar me gasighasigham.

- 10 “Ia Israelian apaniba,
 ia mangi men wainin azenibar aruva dagh asighasigh.
 Egh bar dagh asighasighan marki.
 Purama adar aghariba aghoregh.
 Wainin ikarizir agharir kaba, da nan biziba puvati.
 Kamaghin amizi, ia dar aghariba aghoregh.
- 11 Guizbangira, Israelia ko Judabar gumazamiziba, me akirim ragha bar na gasaragha gifa.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
- Ikiavira Itir God, apaniba amangighti me Israelia gasighasigham*
- 12 Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan aghuagha ifara ghaze:
 “Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighti an e batoghan kogham.
 Apaniba iziva e misoghan kogham,
 eghti mitiriar ekiatam otoghan kogham.
- 13 Guizbangira, akam inigha izir gumaziba akar kabar e migei.
 Ezi men akar kabar mingariba puvati, da mati aminim ivai.
 Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati.
 Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham.”
- 14 Gumazamizir kaba akar kamagh garir mabav keme,
 kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migia ghaze,
 “Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim.
 Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi.
 Eghti gumazamizir kaba dazibar min ikiti,
 nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham.”
- 15 Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze,
 Ia Israelia, ia oragh!
 Ki saghon itir nguibar mamın midorozir gumaziba inigh iziti,
 me ia ko misogham.
 Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumazamizir bar gavgav-
 iba.
 Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham.
 Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham.
- 16 Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba.
 Egha me barir pibar asa bar fogha,
 gumazamizibagh asi me ariaghiri.
- 17 Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti,
 eghti ia deravira dar aven ikiam.
 Bar puvatigham.
 Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham.
 Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara,
 dar ami da agivagham.
 Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh,
 ian sipsipba, bulmakauba, bar a dav soghirarighti
 da arighiregham.
 Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham.

- 18 Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamın ua kamaghin na migei,

“Apaniba dughiar kamın izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham.
 19 Eghti gumazamizir itiba kamaghın nın azangsigham,
 ‘Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akırım ragha e gasarazi, bizir
 kurar kam e bato?’
 Eghti Jeremaia, ni me mikim suam,
 ‘Ia akırım ragha na gasara, ia uan nguazimın ikia kantrin igharazibar
 asebar apengan ikia
 dar ziaba fe.
 Kamaghın, ia datırighın gumazamizir igharazibar kantrin mangı an iki,
 pura men ingangarir gumazir kınibar mın iki, men ingangarim damu
 men apengan ikiam.’”

Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim gumazamizibagh aningi

20 Ikiavira Itir God, kamaghın miğia ghaze,
 Ni akar kam isi Jekopin ovavir boriba ko Judan nguazimın itiba me
 daningigh:
 21 Ia gumazamizir nighnızir aghuiba ko foziba puvatiziba.
 Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati.
 Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvati.
 Ia datırighın kuariba arigh
 deraghvira nan akaba baragh.
 22 Ikiavira Itir God kamaghın ia miğia ghaze,
 Ia manmaghsua nan damazimın atiatiaava agoir puvati?
 Ki ongarim dipir izi mitivasa danganimın abaragha gifa,
 ezi ongarir dadarim an ongarim dipir izi
 tuivamin divazimın mın iki mamaghira ikiam.
 Eghti ongarir ekiam pamten dipir izi,
 egh divazir kam azovagh mangighan kogham.
 23 Ezi ia gumazamiziba bar igharaghava ami.
 Egha bar puvira nan akaba batogha uan nighnıziba bar dar kumi.
 Egha akırım ragha na gasaragha
 tintinibar ghue.
 24 Ki Ikiavira Itir God, ian God.
 Ezi ia nan apengan ikian aghua.
 Egha ia kamaghın nighnızir puvati,
 ki uabi azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiamın,
 amozim amadi, a izi.
 Egha ki uabi daghebagh amima da uan dughiamram otivima,
 ia azenibar, vaghvagha zurara da isi.
 25 Ezi ian arazir kurar kabara bizir aghuir kabar tuavim apirizi
 ia da isir puvati.
 26 “Nan gumazamizibar tongın marasi, arazir kurabagh amir adarasi.
 Me gumazamizir igharaziba arazir kurabar me damuasa mizua iti.
 Mati gumazim kuarazim izi ivemın aven mangasa aneguragha a
 mizua iti.
 27 Me ifavarir arazibagh amua gumazir igharazibar bizir aviriba puram ada
 isi.
 Mati gumazim ivem aguragha kuarazir aviriba inizi an akıram izifa.
 Egha arazir kamın me gavgavigha ikia,
 dagheba ko bizir aviriba iti.
 28 Egha me bar puvirama apava naviba ifiki.

Me arazir kurabar amuasava atiatir puvatigha dagh ami.
 Me kotin aven guizin arazibar gin zuir puvatigha,
 arazir kamin borir afeziaba ariaghireziba, arazir kurabar me gami.
 Ezi onganarazibagh amir gumamaziziba osimtiziba itima,
 me men akurvazir puvatigha, men osimtizir kaba agevir puvati.

- ²⁹ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira migei,
 Ki gumazir kabar arazir kuraba bagh pazivira me damigham.
 Bar guizbangira, ki gumamazizir kabanang ikarvagh
 ivezir kuram me daningam.
³⁰ Guizbangira, bizir bar kurar atiatim anidim
 nguazir kamin oto.
³¹ Ki garima, akam inigha izir gumaziba,
 uari uan akaba akuri, egha gumamazizibagh ifari.
 Ezi ofa gamir gumaziba,
 gumamazizibagh ativagha akam inigha izir gumazibar akar ifavarir
 kabar gin zui.
 Ezi nan gumamaziziba arazir kam bar a gifonge.
 Ki mizazir kuram ia gaseghti ian arazir kurar kam givagham.
 Eghti dughiar kamin men tinara ian akuragham?”

6

Apaniba iza Jerusalemia misosi

- ¹ Ia Benjaminin anabamin adarasi, ia Jerusalem ategh ari mangi.
 Puvatighti, ia bar ikuvigham.
 Ia Tekoan nguibamin aven sighbagh ivi mangi,
 Bet Hakeremin nguibamin avim atighti an migharim mavanangam,
 eghti gumamaziziba an ganigh fogh ari mangam.
 Bizir kurar ia gasighasighamim notin amadaghan dikavigha,
 bar roghira izi.
² Saionin nguibar ekiam, mati guivir bar dirir mam,
 a nguibar ekiar bar aghuim.
 Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekiar kam bar moghirama,
 a gasighasigh anegivagham.
³ Atriviba uan midorozir gumaziba ko Jerusalem misoghsizizam,
 mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam.
 Me azenan nguibam ekiarugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghin
 itiba, uan averpenibar ingaram.
 Egh midorozir gumazir kaba sipsipin okoruar dafabar min bar
 avirasemegham.
⁴ Eghti gumazir men faragha zuiba kamaghin mikimam,
 “Aria, e misoghsivira gan ikiam.
 E aruer arizimin dikavigh mangi me korogh,
 me misogham.”
 Egh me gin kamaghin mikimam,
 “Amei, e tighar midorozir bizibar akiram, aminim piri.
⁵ Kamaghin amizi, marki,
 e dimagarimin midorozim foregh,
 men divazir gavgavibagh asighasigham.”
⁶ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar deravira nguibar ekiar kamin
 averiamin gani.

Egha kamaghin midorozir gumazibav gei,
 “Nguibar ekiam kamin gumazamiziba, uan namakaba bar arazir kurabar me gamua me abiri.

Kamaghin amizi, nguibar ekiam kam osimtizir bar ekiam iniam.
 Ia mangi temeba okegh izi divazir gavgavim miriamin dar pozim mikinigh
 nguazim adav kinighti,
 a figh uanaboghti,

ia mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham.
 7 Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia zuraram otivavira iti moghin,

zurara Jerusalem otifi.
 Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh asighasigha,
 gumazamizir igharazibav sosi.
 Ki men gari, men aviriba duaba ikia
 egha arimariaba iti.

8 O Jerusalemia, ia nan akam barakigh.
 Puvatighti, ki zuamira akirim ragh ia gasaragham.
 Egh ki ia damighti ia nguibar soriam gavaghti,
 gumazamiziba puvatigham.”

Israelia akam bar a batoke

9 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei,
 “Apaniba Israelian gumazamizir vaghvazir ikiavira itiba ateghti, me ikian kogham,
 me bar me gasighasigham.

Mati gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba
 bar da kuarizi tam itir puvati.

Kamaghin ti deragham, ni faragh mangi
 Jerusalemin aven akam akunigh.

Mati gumazim ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari,
 wainin ovizir vaghvazir maba iti.

Kamaghira, gumazamizir vaghvaziba ti nin akam baregham.”

10 Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha ghaze:

“Ki ikiangsizim me daning me mikimti,
 tina men tongin na baregham?

Me kuarir toriba puvati.
 Men naviba gavgavizi me nin akam baragham aghua.

Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati.

11 Ezi Ikiavira Itir God, nin aningagharir ni men itir kam uaghan na gizifa.
 Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amira.”

Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze:

“Ni nan aningagharir kam isi, borir pura tintinibar tuavibar ikarara itiba ko,
 gumazamizir igiar uari akuva itiba me gingegh.

Egh uaghan poroghamiba ko gumazamizir bar ghuriba, uaghan me gingegh.

12 Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin kamin itir gumazamiziba uan gavgavir
 ekiamin bar me gasighasigham.

Egh igharaz darazir amamangatighti,
 me izi men dipeniba ko nguaziba ko men amuiba iniam.

13 Men gumazamizir ziaba puvatizibar ikegha ghua, gumazamizir ziaba
 itibar tuziba,

me bar moghira ifara uari baghavira nighnigha,
 arazir kurar aviribagh amua dagiaba ko biziba isi.
 Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha izir gumaziba,
 me uaghan arazir kurar kamın gin ghua ifavaribagh ami.
 14 Nan gumamaziziba, duar dafaba isia iti,
 ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari,
 da pura biziba,
 egha deraghvira da akira da nozir puvati.
 Egha me akar aghuimin gumamazizibav gia ghaze,
 ‘Biziba en derazi e deraghavira iti.’
 Me kamaghin migei, ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.
 15 Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?
 Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.
 Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,
 ki gumamazizir kaba mizazim me daning me gasighasigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Israelia, Ikiavira Itir Godin akamin gin mangan aghua

16 Ikiavira Itir God uan gumamazizibav gia ghaze:
 “Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia tuavir manam mangisi ifuegh, an mangi.
 Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba faragha ghuezim bagh gan an apigh
 an mangi.
 Ia tuavir kamın mangiti, bizitam osimtizim ia daningan koghti,
 ian naviba purama amiraghirigh nimira ikiam.”
 Ezi Israelia a ikaragha ghaze,
 “Ti puvatigham,
 E tuavir mamın gin mangan aghua.”
 17 Ezi Ikiavira Itir God ghaze,
 “Ki ian faragh mangi ikiangsizim ia daningamin gumaziba amiseveghe gifa.
 Egha ki kamaghin ia migei,
 ‘Osimtizim otivamin dughiamin me sigham giviti,
 ia deravira me baragh.’”

Ezi me ghaze,
 “Ti puvatigham.
 E gumazir kabar akaba bareghan kogham.”

18 Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir kantriba bar me migia ghaze:
 “Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar gan oraghti,
 ki Israelia damuamin bizibar gun ia mikimam.
 Ia uan damazibar bizir kabar ganam.

19 O nguazim, ni oragh!
 Nan gumamaziziba na ginamadagha,
 Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvati.
 Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikarvagh,
 uan gumamazizir kabagh asighasigham.

20 Me ofa gamua nan ziam fasa
 Seban adarazi da pauran mughuriar aghuim zuim ko, saghon itir gu-
 maziba da borer aghuim givese.

Egha ghaze, bizir kaba nan damazimın deragham.

Bar puvati.

Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan igharazir me na bagha amiba,
ki bar adagh ifongezir puvati.

Ki da inighan kogham.

21 Ki Ikiavira Itir God ki ghaze,
Ki gumazamizir kabar amighti me asaghpör iregham.

Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumazamiziba ko
men namakar men boroghın itiba sara arımighiregham.”

Apaniba notın amadaghan ikegha izi

22 Ikiavira Itir God kamaghın migei,
“İa gan! Midorozir gumaziba notın amadaghan ikegha izasava ami.
Me bar gavgavıgha, bar saghon ti.

Egha me misoghasa
midorozir biziba akıra iti.

23 O Saion, ni mati guivir dirim!
Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatızir gumaziba.

Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.
Me barir pıba ko barir afuziba suisi.

Me hoziabar apiagh iziti, nigınir ekiam otivam.
Mati ongarım gıgım gıra tingazi.

Egh me uari darıgh mıtıvıgh iki,
egh Babilon ko misoghsivıra gan ikiam.”

24 Ezi Jerusalema kamaghın migei:
“E apanir kam, an eghaghanım baregha gıfa.

Egha e men atıatia agharapanıba bar en amıa.
E nıghnıghava avenge, en ararem mati,

amızım borım batasa mızazır ekıam ısava arai.
25 Apanıba me bar gumazır kuraba, egha danganıba bar adar iti.

Egha misoghasavıra gara itıma e atıatingı.
Kamaghın amızı, e tuavıba ko azenıbar aruan kogham.”

26 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghın migei:
“O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
ia azir korotiabar aghuıgh averenım gıpoghıogh.

İa fo, apanır izi ia gasıghasıghamım pura kaghıram otoghti,
ia atım mangeghti me ia gasıghasıgham.

Kamaghın, ia puvırama azıva, azır onger akaba bangı.

Mati poroghamımning borır bar vamırara iti, an aremezi, aning a bagh
azıa an kuarkufı.”

Gumazamiziba mati silvan kuram

27 Ikiavira Itir God, kamaghın na mıgia ghaze,
“Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizibar tongın ni ati.

Eghti ni gumazamiziba tuisıgh, mati gumazıba silva tuava a gıfofozi
moghın, me tuva me gıfofogham,
men arazıba guızbangıra dera, o ti puvati.”

28 Ezi ki an akam ikaragha ghaze:
“Gumazamizir kaba me akaba batogha,
akaba uarigh asa gırakırangın uarıra uariv gei.

Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi.

Egha men naviba ain ko brasin min bar gavgavigha,
arazir kurabar amuasa bar gavgafi.*

²⁹ Nan gumazamiziba mati silvan mineziba itiba,
ni masinin avim giviti a puvira isi minezir dar itir kabar isigh da
batueghan kogham.

Ingangarir gumaziba pura ingangarir kam damigham.

Kamaghira, nan gumazamiziba arazir kurabagh ami,
egh arazir kurar kaba me da ateghan kogham.

³⁰ O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha uan gumazamizibagh asaragha gifa.
Kamaghin amizi, me silvan kurar me otoghezibar min iti.”

7

Godin Dipenim, Judabar amuti, me Godin damazimin deraghvira ikian kogham

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin tugh, kamaghin mikim: Ia Judan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua an ziam fe darasi, ia kuaribar arigh an akam baragh. ³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelia ian God, ki ghaze, Ia uan daroriba ko arazibar kirigh deraviram otoghti, ki ia teghti ia deraghvira uan nguazimin ikiam. ⁴ Ia kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.’ Egha ia kamaghin migia uarira uarigh ifari. Dipenir kam tong ian akuragh ia damuti, ia Godin damazimin deraghvira ikian kogham.*

⁵ Ian daroriba ko arazir ia datirighin amiba, ia da ategh tuavir aghuimin gin mangi. Egh arazir aghuibara uari damu iki. ⁶ Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, pas me damuan marki. Egh borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba ia paza me damuan marki. Egh ia uan nguazir kamin aven, gumazamizir osintiziba itir puvatiziba pura me misoghti me arighiram marki. Egh ia asebar ziaba fan marki. Ian arazir kam ia gasighasigham. ⁷ Ia nan akar kaba bar dar gin mangiti, ki ia teghti ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kam, ia an iki deravira iki mamaghira ikiam.

⁸ “Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba nighnizir gavgavimin dar iti. Ada tong ian akuraghan kogham. ⁹ Ia gumazir igharazibar biziba okiava, egha gumazibav sozi da ariaghiri. Egha poroghamiba uari isava akuir arazim gamuavira iti. Egha uan akaba gavgavim dar aningasa akam akiri, egha ia guizbangaria akar ifavaribagh ami. Egha ia asem Bal, a bagha ofan mughurir aghuim zuibagh ami. Egha ia aser ia faragha fozir puvatizibar ziaba fe. ¹⁰ Ia arazir kabagh amigha nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazimin aven izegha nan ziam fa ghaze, E deraghavira iti. Ia gin nan Dipenim ategha azenan ghuegha arazir kurar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti. Ia ghaze, Kar ti arazir aghuim, a? ¹¹ Ia Dipenir kamin nan ziam fasa ki a ginaba. Ezi

* **6:28:** Marazi kamaghin nighnisi, ves 28in ikegha ghua ves 30, migirigiri Ikiavira Itir God Jeremaia mikemezir kam, a ves 27in itir akam, a uam a geghari. * **7:4:** Gumazamiziba ti akar Onger Akaba 132:13-14in aven itim ginighnigha, egha me kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir Godin Dipenim Jerusalem iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God zurara Jerusalem geghuvam. A bizir kuraba ateghti da Jerusalem koma an itir gumazamiziba bativan kogham. **7:11:** Aisaia 56:7; Matyu 21:13; Mak 11:17; Luk 19:46

ia ghaze, kar okimakiar gumaziba modir danganim, a? Ki Ikiavira Itir God uabi guizbangira migei, arazir ia amiba, ki bar adar ganigha gifa.

¹²“Kamaghin, ia mangi Silon nguibar ki uan ziam fasa faragha inabazimin, ki amizir bizibar ganigh. Nan gumazamiziba Israelia, me arazir kuram gami, kamaghin amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki.† ¹³Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuavira ikia zuima, ki dughiar aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati. ¹⁴Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibam gasighasighizi moghin, a gasighasigham. ¹⁵Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham.”‡

Israelia Ikiavira Itir Godin akam batoke

¹⁶Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Jeremaia, ni ua gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akuravaghsi nan azangan marki. ¹⁷Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusalem in nguibamin tuavir toribar arazibagh ami. ¹⁸Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba bisketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Atrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami. ¹⁹Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza uarira uarigh amua aghumsizim uarira uarigh aningi. ²⁰Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekiar kamin gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba, ki bar me gingegham. Nan aningagharim avir ekiamin min iriti tav anemungeghan kogham.”

²¹Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Marki! Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim. ²²Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiamin, me ofan tuezi bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezir puvati. ²³Ki kamaghin me mikeme, ‘Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ia nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.’ ²⁴Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti. ²⁵Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan

7:12: Onger Akaba 78:60; Jeremaia 26:6 † **7:12:** Josuan dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin Purirpenim Silon nguibamin anesara. (Ni Josua 18:1in an gan.) Ezi ofa gamir gumazim Elin dughiamin, Godin Purirpenim Silon iti. (Ni 1 Samuel 1-3in an gan.) Ezi dughiar Filistiaba Israelia abirizir kamin me ti Silon nguibam gasighasiki, ezi gin nguibam pura ikiavira iti. (Ni 1 Samuel 4in an gan.) **7:13:** 2 Eghaghaniba 36:15; Aisaia 65:12; Jeremaia 35:17 ‡ **7:15:** Israelian akar kam, a fomira notin amadaghan kantri Israelin adaravizir gei. Ni Jeremaia 3:7in ganigh. **7:18:** Jeremaia 44:17-19 **7:23:** Ua Me Ini 15:26; Ofa Gami 26:12; Aisaia 3:10

ingangarir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti. ²⁶ Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha men faragha zuir ovavibagh afragha arazir kurabagh ami.

²⁷ “Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dindiam ikaraghan kogham.

²⁸ Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Kantrin kamın gumazamiziba, Ikiavira Itir God, men Godin akamin gin ghuzir puvati. Egh God ateghti a me akirmighasa me nighnizir puvati. Egha guizin akamin gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.”

Gumazamiziba Hinomin danganir zarimin ikia arazir kurabagh ami

²⁹ Jerusalemia, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir arizibagh isegh da makunigh. Nin gumazamiziba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningharir ekiam iti. Egha a gumazamizir kabar aghuagha akirim ragha me gasara. Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba bangi.

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba nan damazimin arazir kurar aviribagh ami. Me marvir guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazir kamın aven da ariki. Egha kamaghin nan Dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. ³¹ Egha me Hinomin danganir zarimin ghua ofa gamir dakozibar ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari uan otariba ko guiviba inigh ofan min avimin ada tuam. Arazir me amir kamın nighnizitam nan navir averiamin itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me mikemezir puvati. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki ikiangsizim me ganiga ghaze, Gin gumazamiziba ua danganir kam, Tofet o Hinomin danganir zarim a darighan kogham. Apaniba dughiar kamın Judan gumazamizir aviribav sueghti, me arimighiram. Eghti Tofetin danganim, a Judabar matmatiar danganimin min ikiti, men kuaba bar a gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua puvatigham. Eghti me danganir kam kamagh a diponan, Danganir Gumazibav Sozi Me Ariaghirim. ³³ Eghti gumazir kuar aviriba pura nguazimin ireghiv ikiti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba ko asizir atiaba batoghamiba puvatigham. ³⁴ Eghti gumazamiziba ua Judan nguibaba ko Jerusalemın tuavibar ikian kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimin arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar givagham. Eghti kantrin kamın danganiba ikuvigh ikiam.”

8

¹ “Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei. Dughiar kamın ian apaniba, matmatiar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalemın aven itir gumazamizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham. ² E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egha me bizir kaba bagha iteviba apira dar ziaba fava, da ko migia, egha uarir akurvaghasa dar azangsisı. Kamaghin amizi, dughiar gin izamim, men apaniba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar min nguazimin ada akunigham. Eghti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragham. Eghti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham. ³ Eghti Judan gumazamizir kurar kantrin kamın aven ikiavira itiba, ki men amangighiti, me kantrin igharazibar tintinibar mangedgham. Egh gumazamizir ikiavira itir varazira,

me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin mikemegha gifa.”

Judaba uan arazir kurabar aghumsizir puvati

⁴ Ikiavira Itir God, kamaghin gumazamizibav kimasa na migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.

Ia fo, gumazamiziba daghira, egha me ua dikavrosi.

Egha ia fo, me tuavim ataghiragha ghua, egha me ua tuavimin izi.

⁵ Ezi Jerusalem in gumazamizir kaba na ategha, ua izir puvati.

Me zurara akiribagh igha na gasi.

Me ifavarir arazimin gin mangasa bar gavgavigha,

ua na bagh izan aghua.

⁶ Ki kuarim atigha me barazi, me deragha guizin akatam na migeir puvati.

Egha men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati.

Egha nan azangsigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami?

Me vaghvagha uan ifongiabar girara ghua,

mati hoziaba midorozim bagha ghuaba arigha ivemara ghuavira iti.

⁷ E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighegh mangi ikegh,

ua izamin dughiam me a gifo.

Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki damuasa mikemeziba

me dar gin zuir puvati.

⁸ “Manmaghin amizima ia Judaba ghaze,

‘E nighnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingl.’

Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragha akar ifavariba osiri.

Kamaghin amizi, ia kamaghin mikiman marki.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagha

akirim ragha dagh asara.

Manmaghsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati.

Me datirighin azuazim asizimin suizi moghin, dughiar kuram men suiraghti me bar aghumsigham.

Eghti men nighniziba bar ikuvigham.

¹⁰ “Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami.

Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uaghan gumazamizibagh ifari.

Kamaghin, ki men azeniba ko amuiba isi

azenan itir gumazir igharazibar anigam.

¹¹ Nan gumazamiziba, mati duar dafaba isia iti,

ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari, da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati.

Egha me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze,

‘Biziba en derazi e deraghavira iti.’

Me kamaghin migei,

ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati.

¹² “Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama?

Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati.

Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin,
 ki gumazamizir kaba mizazim me daning, me gasighasigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

13 “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
 Ki bar me agivagham.

Me mati wainin ikariziba ko fighin temeaba, da ua ber puvati,
 ezi dar dafariba misingi.
 Ezi kamaghin ki apaniba amadaghti me izi me dikabiragham.”

14 Eghti Judaba kamaghin mikimam:

“Manmaghin amizi e puram apia?

E uari akuvagh mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven
 mongam.

Egh e nguibar kabar aven arighiram.

E arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, a en God.

Ezi a ghaze, e ovengam.

A ivezir kuram e daningam,

mati gumazir mam marasinin kurar gumazibagh asighasizim me
 daningti

me aneremam.

15 E ghaze, e deravira dapiam, egha e deragha apiazir puvati.

Egha e ghaze, ua deraghamin dughiam iti,

ezi apaniba iza e gamima, e bar atiatingi.

16 Ezi apaniba notin amadaghan, Danin anabamin adarazir nguazimin
 otivigha gifa,

ezi e hoziaba barazi me bar puv avighagha pamtemin arai.

Ezi hoziar kaba araima, en nguazir otevilla ivazvazima,

e bar puvirama atiati.

E fo, apaniba Jerusalem in nguibam ko an tir gumazamiziba ko, bar
 en nguazimin itir biziba bar dagh gasighasighasa izi.”

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia oragh. Ki apaniba amadaghti,

da mati kuruzir kurabar min ia bagh izi ia giviam.

Ia me damuti me nimira iki, me ia ateghamin tuaviba puvati.

Bar puvati.”

Ki Jeremaia ki bar uan adarazir apangkufi

18 Ki Jeremaia, ki kamaghin migei:

“Nan apangkuvir ekiam ko navim bar oseme,

ezi nan nighniziba bar ikufi.

Nan osimtizim agivamin tuaviba puvati.*

19 Mevzika, nan adarazi nguazir otevilla bar adar ikia egha ara kamaghin
 dei,

‘Ikiavira Itir God ua Saonin nguibamin atrivimin itir puvatighama, a?

Egha a manmaghsua en akurazir puvati?’”

Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam ikaragha ghaze:

* 8:18: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

“Manmagsua ia nan gumazamiziba kantrin igharazibar asebar nedazibar ingara
egha dar ziaba fe?
Ian arazir kam na gamima,
ki bar ian aningaghe.”

²⁰ Ezi gumazamiziba kamaghin diava ara migei:

“Aruem garir dughiam gifa,
ezi me azenibar aven itir dagheba bar ada asigha gifa.
Ezi God ua e iniasa nighnizir puvati.”

²¹ Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar ifongezibar garima,
me dighoraghire, ezi nan nighniziba ikufi.
Ki bar osemegha aziava aravira iti.

²² Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasinin aghuiba uam an iti.
Egha me ti uaghan doktan maba iti.
Ezi manmagh amizi, nan gumazamiziba ghuamaghezir puvati?†

9

¹ Ki ghaze,
Kamaghin deragham,
nan dapanim dipamin min ikiti,
nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarimin min iki.
Eghti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba,
apaniba misoghezi ariaghireziba,
me bagh aziva arangvira ikiam.

² Kamaghin deragham,
ki ti gumazamiziba puvatizir danganitamin mangi
tuavir miriamin averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh,
an aven ikiam.
Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir gavgavimin arazim anetegha,
asebar gin ghua arazir mizirizibagh ami.
Kamaghin amizi, ki ti me ategh mangi saghon ikiam.

³ Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:
“Mati gumazim pir baribar asiva amangasa ami moghin,
ifavarim nan gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami.
Egha men ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe.
Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir puvati.
Akar ifavarim bar ekefe.
Ezi me nighnizir gavgavim nan itir puvati.”

⁴ “Ia gumazamiziba kamaghin fogh, ian namakaba ko aveghbuaba ifara,
mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari.*

8:22: Jeremaia 14:19 † **8:22:** Jeremaia danganir kam akar isin zuimin a migei. Judaba Gileatin Distrighin marasinba isi. (Ni Jenesis 37:25in gan.) Ezi Jeremaia kamaghin fo, arimariar an gumazamiziba batozir kam, kar men arazir kurar me amiba bagha arimariar kam me bato. Ezi doktan aghuiba ko marasinba me damighti me ghuamagheghan kogham. **9:4:** Jenesis 27:36

* **9:4:** Israelian inazir afeziam Jekopin ziamin mingarim kamakin: Ifari. Ezi a guizbangira gumazir igharazibagh ifari. Ni Jenesis 27:36in gan. Vezin kam a nighnizir kam an aven iti.

Kamaghin amizi, ia bar me bagh deraghvira gan,
nighnizir gavgavim men akabar ikian marki.

⁵ Gumazamiziba bar moghira uan adarazigh ifara,
egha guizin bizitam migeir puvati.

Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi,
me arazir kurar kam gamua ghuavira iti.

Me uarigh ifarir arazir kam, uarira uarir akakasi.
Egha me uan navibagh iraghan aghua.†

⁶ Me uarira uari abirir arazim gamua ghuavira ikia,
egha ifavarir arazibagh amuavira iti.

Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangan aghua.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

⁷ Kamaghin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze:

“Ki uan gumazamizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva men gan me
gifofogham,
mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi
mokin.

Ki gumazamizir kabar arazir kuraba bagh damuamin tuavitam ua itir
puvati.

Bar puvati.

⁸ Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariaghiriba.
Me ifavarir gumazamiziba.

Me uan namakaba akar aghuibar me migia,
egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi,
mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura.

⁹ Bar guizbangira, ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva,
bar me gasighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹⁰ Ki Jeremaia, ki garima,

Mighsiaba ko tuziba itir danganiba,
me bar adagh apongegha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh
aruir puvati.

Ezi bulmakaubar arareba puvatizi,
kuarazibar arareba ua dar otivir puvati.

Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi.
Ki da bagha osemegha azir akam bange.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze,

“Ki Jerusalem gasighasighti a irigh dagiar pozim mitigham.
Egh afiar atiabar danganimin otogham.

Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighti,
nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham.”

¹² Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei,

“Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa,
egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti?
Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighti,
a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?”

† 9:5: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- 13 Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze:
 “Bizir kamin mingarim kamakin.
 Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha,
 nan akam batuegha,
 tuavir ki men akazimin gin zuir puvati.
- 14 Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua
 men inazir afeziaba men sure gamizi moghin,
 me aser Balbar ziaba fe.
- 15 Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki
 ghaze,
 Ia gan, ki gumazir kabar amighti me osimtizir ekiaba iniam,
 mati me dagher akabav sozibar amam.
 Me bar ivezir kuram iniam,
 mati me imeziba itir dipabar amam.
- 16 Ki me batuegh me amadaghti, me mangi
 tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatizibar
 tongin me ko ikiam.
 Eghti ki apanibar amamangatighi,
 me men gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham.”

Jerusalemia azirakar amirizibagh ami

- 17 Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei:
 “Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan.
 Egh azir akabagh amir amizibar diagh!
 Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me
 inigh iziti,
 me azirakar amirizibar amu.”
- 18 Ezi gumazamiziba kamaghin migei:
 “Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighiabar amu.
 Me pamtem azi mamaghira iki mangiti,
 e aziti temeriba en damazibar iziv otiv iram.
- 19 Guizbangira, Saionin nguibar ekiamin aven,
 gumazamiziba kamaghin ara egha azirakar ighiabagh amua ghaze,
 ‘Aio! E bar ikufi!
 Apaniba en dipenibagh asighasigha gifa.
 Ezi e uan nguazim ategham.
 Kamaghin e bar aghumsiki.’”
- 20 Ezi ki ghaze:
 Ia Jerusalem in amiziba,
 ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh.
 Ia uan quiviba azirakar ighiabar men sure damu.
 Egh vaghvagh namakaba azirakar kamin men sure damu,
- 21 “Ovevem e batogha gifa.
 A en dipenir gavgaviba ko danganir mogomoebar aven izegha gifa.
 Boriba ikarara tuavibar itima ovevem me batifi.
 Egha uari akuvir danganibar gumazir igiaba batifi.”

- 22 Ikiavira Itir God mikimasa na migia ghaze,
 “Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tintinibar nguazimin ikiam,
 mati afiar buariba, ko witin ikiziba pura tintinibar irav iti.

Ezi gumazir dagh eghuvamiba puvati.”

²³ Ikiavira Itir God ghaze:

“Fofozir gumazim uan fofozim bagh bar akuegh uabi fan marki.

Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim bagh bar akuegh uabi fan marki.

Eghti dagiaba izivazir gumazim uan dagiaba bagh bar akuegh uabi fan marki.

²⁴ Gumazim bar akueghsi, a bizir bar vamira bagh bar akongegham. Bizir kam kamakin:

Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim bagh bar akongegh.

Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar men apangkufi.

Egha ki zurara guizin arazimin gin ghua arazir aghuibar me gami.

Ki arazir kam damuasa bar akonge.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

²⁵ “Ikiavira Itir God ghaze,

Gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir kaba,

men araziba azenan paza zui, egha me nan akamin gin zuir puvati.

Gumazir kaba, dughiam iziti ki puv me damigham.

²⁶ Ia nguibar kabar gumaziba,

kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia, Moapia ko gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia uan dapanir dakurir arizibagh isezi da oteveziba,

gumazamizir kaba me gumazir God gifozir puvatiziba.

Ezi Israelia uaghan men arazibar gin zui.

Israelian gumaziba uan mikarzir mogomer iniba aghoregha,

uan navir averiabagh irazir puvati.

Egha me mati gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba.”

10

Ikiavira Itir God an atrivim, ezi aseba pura biziba

¹ O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh. ² A kamaghin migia ghaze:

“Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin mangan marki.

Me overiamin igharagha garir otivir bizibar gara bar atiatingi.

Ezi ia dar ganiva, atiatingan marki.

³ Ezi gumazir kabar arazir men aseba feba,

da guizin araziba puvati.

Me temer mam ruarimin an okegha, digiribagh amir gumazibagh aningizi,

me temer kamin asemn marvir guam akiri.

⁴ Egha gumaziba gol ko silvan marvir guar kam asigha,

hama ko dikoniba inigha, a iran aghuagha a gafu.

⁵ Ezi marvir guar kaba biziba dar puvati, da nedazir kiniba.

Kuaraziba izi gumazibar azenibar zuravariba ko daghebar amisi, dar gan atiatingasa

me dar ingarigha da ase.

Men marvir guar kaba migeir puvati.

Egha da aruir puvatizi, gumaziba da ateragha arui.

Me ian tav gasighasighan kogham, kamaghin ia dar atiatingan marki.
Me uaghan bizir aghuitam damighti an otoghan kogham.”

- ⁶ Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti,
ezi ua godin tam nin min itir puvati.
Nin ziam gavgavir ekiam iti.
Egha ni bizir igharagha garibagh amima da nin gavgavim aka.
- ⁷ Ni kantriba bar dar gumazamiziba bar me gativagha men gari,
ezi me bar nin atiating nin apengan iki nin ziamra fam.
Ezi nguazir kamin fofozir aghuiba itir gumaziba ko atriviba,
men tav nin min amir puvati.
- ⁸ Gumazir kaba bar fofoziba puvati gha bar onгани.
Marvir guar me temebar dikirigha arighizir kaba, pura biziba,
da fofozir aghuir manatam me daningam? Bar puvati.
- ⁹ Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa, Tarsisin nguibamin ghua silva isa,
egha ghua Ufasin nguibamin gol ini.
Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh anidi,
eghti me uan marvir guaba avam.
Egha me inir blupla ko pighagheviba isamigha
asebar marvir guar kabar kurti.
Kurkazir marvir guar kabar itiba,
kar digiribagh amir fofozir gumaziba ingangarir kaba bar dagh ami.
- ¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God.
A Godin zurara ikia mamaghira itim,
egh atrivimin iki mamaghira ikiam.
Ezi an aningagharim nguazim gamima,
a ivazvasi, eghti gumazamiziba deraghvira ikian kogham.
- ¹¹ “Israelia, ia kamaghin nighnizir gavgavim Godin itir puvatizir gumazamiz-
ibav kin,
‘Ian aseba overiam ko nguazimin ingarizir puvatizi,
da ua nguazim ategh an ikian kogham,
egh overiamin apengan ikian kogham.’”

Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 51:15-19)

- ¹² Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari.
A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a
gavgafi.
A uan fofozimin overiamin ingara an onegha gifa.
- ¹³ A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.
Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar migha iza,
egha uari akufa.
God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.
Egha aminim asirafima, a
a uan danganim ataghiragha izi.
- ¹⁴ Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.
Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.
Kar guzin godba puvati.

Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.

15 Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.
Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham.

16 Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari.

Egha bizir kabar min garir puvati.

A Israelia amisevezi me an adarazira iti.

An ziamra kara:

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ikiavira Itir God Judaba batuegham

17 O Jerusalema, apaniba ia ekiarugha gifa.
Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi.

18 Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze,
“Dughiar kamın ki nguazir kamın itir gumazamiziba batueghti me mangegham.

Ki osimtızir ekiam me danighti, me mızazir ekiam baragham.”

19 Eghti Jerusalema kamaghin mikimam:

“Maia, e ikuvigha gifa.

Osimtızir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati.

Ezi marki, osimtızir kam e batogha gıvazi e aneteram.”

20 Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri.
A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghirezi da dipiraghiregha ire.

Ezi gumazamiziba bar Jerusalem ategha ghuegha gifa,
mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati.

Kamaghin amizi, ua Jerusalemın ingaramin gumazitam ua itir puvati.

21 Ezi kantrin gumazir dapaniba onganigha fofoziba puvati,
egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangsizir puvatigha ire.

Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati,
ezi apaniba iza gumazamiziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti,

mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvatizi, afiar atiaba sipsipba batoke.

22 Ia oragh! Niginir ekiar mam notin amadaghan oto.

Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akızirigha izi.

Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghasa izi.

Me Judan nguibaba bar ada agıvaghti,
da afiar atiabar nguibamin otogham.

Jeremaia uan gumazamizibar akurvaghasa Godin azara

23 O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumazamiziba uari uan daroriba gativaghan kogham.

E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati.

24 O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki.

Ni en aningagheghti e bar moghira ikuvigham.

²⁵ Egh Kantrin Igharazibar Gumazamizir n̄n ziam dibora a fer puvatiziba, ni men aningaghi me gasighasigh. Gumazamizir kaba, e Jekopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire. Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki. Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11

Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim abiki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ni deraghvira nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baregh mangi Judaba ko Jerusalem̄n gumazamizibav kemegh: ³ Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangan koghti, ki a damighti a bar ikuvigham. ⁴ Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, ‘Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin ikiam. ⁵ Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir biziba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.’ Nguazir kam ia datirighin an iti.” Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Bar guizbangira! Bizir kam otogham.”

⁶ Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, “Ni nan migirigiar kaba isi Judan nguibaba ko Jerusalem̄n tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi! ⁷ Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangsigha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. ⁸ Ezi ian inazir afeziaba nan akam barazir puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifongiabara gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi.”

⁹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Judaba ko Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke. ¹⁰ Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa. ¹¹ Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighi, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham. ¹² Eghti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughurar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kam̄n aven men akuraghan kogham.

¹³ “Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh ghu. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughurar aghuim zuim damuasa dakozir aviribar ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim da Jerusalem̄n nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh ghu. ¹⁴ Jeremaia, gumazamizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghsi nan azangsighan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghsi nan dimti ki me bareghan kogham.”

- 15 Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze:
 "Ia gumazamizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami,
 kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham.
 Ki ian amamangatighi, ia aven mangam.
 Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze,
 ofan kaba ian akurvaghti ia ikuvighan kogham. Bar puvatigham.
 Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigh bar
 akongeghan kogham.*
- 16 Ki faragha ia dibora ghaze,
 Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti.
 Eghti ki datirighin olivin temer kam avim a datighi,
 avim ararimin min pamten dagarvagh, temer kam gaseghti,
 a siva aguaba bar dipirighiregh bar givagham.
- 17 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kamin
 ia akara,
 egha datirighin ia gasighasighasa migei.
 Ki garima, ia Israelin kantri ko Judan kantrin gumazamiziba,
 ia ofan mughuriar aghuim zuiba isa asem Bal bagha, dagh ami.
 Ezi ian arazir kurar kam na gamizi,
 ki bar ian aningaghe."

Gumaziba Jeremaia misueghti an aremeghasa akam misoke

- 18 Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze:
 "Ikiavira Itir God, gumazamizir maba paza na damuasa migei.
 Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo.
- 19 Ki faragha fozir puvati, me paza na damuasa na bagha akam misosi.
 Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misueghti an aremeghasa an akua
 zui.
 Ezi gumazir kaba akam misuegtha ghaze,
 'Aria, e datirighiram a misueghti an aremegham,
 mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin.
 E bar a kuavaremeghti, gumazamiziba uam an ginighnighan
 kogham.'
- 20 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 ni arazir aghuimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi.
 Ni deravira men nighniziba ko naviba tuisisi.
 Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati.
 Ki fo, Ni gumazamizir kaba ivezir kuram me daningiva bar me
 gasighasigham."

21 Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir maba na misueghti, ki are-
 meghasa kamaghin na migia ghaze, "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin uam
 akatan mikiman marki. Ni ua tam mikimti, e ni misueghti ni aremegham."
 Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdiam baregha kamaghin na migei, 22 "Ki
 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin
 gumazamiziba pazivira me damighiva, ivezir kuram me daningam. Ki
 me misoghsi apaniba amadaghti me izi men gumazir igiabav sueghti me
 arimighiregham. Eghti dughiar kamin, Anatotin gumazamiziba dagheba
 puvatighi, men otariba ko guiviba arimighiram. 23 Anatotin gumazamizir
 paza ni damuasava amiba, ki me ikarvagh me gasighasighamin dughiam,

* 11:15: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

ki a ginabagha gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham. Me bar moghira ikuvigham.”

12

Jeremaia osimtizim ikia Ikiavira Itir Godin azangsi

¹O Ikiavira Itir God, ni kotiaba tuisizir arazim a bar dera, ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadaram ni ko a damuan kogham. Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti, ezi guizin nin arazir kotiaba tuisizim, ki a bagh nin azangsighasa.

Manmaghram amizi gumazamizir arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti?

Ezi manmagh amizi, ifavaribagh amir gumaziba deraghavira ikia ghuavira iti?

²Ni me isa nguazir kam garighizi, me deraghviram otiva, mati gumazim temem akarazi, an biba nguazim giraghuezi, temem aghuigha bava oviziba iti.

Me zurara nin ziam diborava, men nighniziba nin saghuiamin iti.

³O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha, ki amir araziba sara fo.

Egha na tuisigha bar deravira na gifo.

Ni na bagh apanir kaba batueghasa, ki ifonge.

Mati gumaziba sipsibav sueghti da aremeghasa, da inigha zui.

Ki nin azai, ni inabazir dughamin, ni me misueghti me arighiregham.

⁴Gumazamizir kaba arazir kurabagh ami.

Egha uaghan me ghaze,

“Bizir e bativamin kaba, Jeremaia bar dar ganighan kogham.”*

Kamaghin amizi, ni gumazamizibar arazir kurabar osimtiziba ikarvagha nguazim gamizi,

an aghazagharizi, graziba bar misingi.

Ezi asiziba ko kuaraziba tintinibar ariaghiri.

Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam agivaghti, nguazim ua deragham?

⁵Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze:

“Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir kam, a gin otivamin osimtizim min garir puvati.

Ni gumaziba ko ia tuavimin ivemar, ni me gitaviraghsi damuva avegham, ni avighaghegham,

egh ni manmaghin hoziaba ko ivemaram?

Ni nimira uan kantrin aven danganir azentuzimra deragh iki,

ni manmaghin mangi Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir averiamin ikiam?

⁶Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi akirim ni gasaragha, osimtizim ni darigh pazi ni damuasa akam misoke.

Egha uari akuvagha ni ekiarugha givagha, bar nin suighasa roghira izi.

Kamaghin amizi, me izi akar aghuibar ni mikimti,

* **12:4:** Gumazir maba kamaghin akar kam gira, “God bizir e amibar gari puvati.” Gumazamiziba kamaghin Jeremaian mikimam, egh me ti kamaghin nighnigh suam, a men faragh ovegham. O me ti ghaze, me uari an misueghti an aremegham. Ni Jeremaia 11:18-23in an gan. **12:5:** Jeremaia 49:19; 50:44

me baraghan marki.”

Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba bar me baseme

7 Ikiavira Itir God ghaze,

“Israelian gumazamizir ki ua baghavira miseveziba,
ki akirim ragha me gasaragha gifa.

Gumazamizir ki bar gifongezir kaba,
ki datirighin apanibar amamangatighti,
me me dikabiragham.

8 Nan gumazamizir kaba, nan apanim gamigha,
na dikabinasa pamten diava arai,
mati laionin mam ruarimin ikia pamten aroi.

Kamaghin, ki me gifongezir puvati.

9 Nan gumazamizir ki ua baghavira inabaziba,
me mati kuarazir mam, kuarazir isaba iza anekiarugha a gasighasisi.
Ki kantrin igharazibar diaghti me izi nan gumazamizir ki ua baghavira
inabazibagh asighasigham,
Mati gumazim asizir atiabar diaghti, me uaghan izi kuarazir kam amam.

10 “Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir aviriba iza,
nan wainin azenir dirim gasighasiki.

Me azenir dirir kam dikezi,
a danganir midiarimin min iti.

Ezi gumazamiziba uam an itir puvati.

11 Eghti nguazir kam pura ikiti, gumazamiziba an puvatigham.

A dipaba puvatizir danganimin min otogham.

Eghti nguazim ikiva aziti, ki a baragham.

Eghti nguazir kamin itir gumaziba,
ua a ginighnighan kogham.

12 Eghti apanir aviriba otivigh, gumazamiziba puvatizir danganir
mighsiabar tuavimin izi,
biziba bar dagh asighasigham.

Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apanibar amuti,
me ian kantrin otevir mam in ikegh, mangi otevir igharazimin gumaza-
miziba bar me gasighasigham.

Eghti gumazitam ua deragh ikian kogham.

13 Ia Israelia witin oviziba oparigh,
da iniamim dughiamin, ia benir dikonibar ganti darara ikiam.

Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizir muziaribara isi.

Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti,
kamaghin ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian boroghin itir kantriba bagha akar dikirizim gami

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Israelian boroghira itir kantriba
akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumaza-
mizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oragh! Ki apanir kaba men
nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir
ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham. 15 Ki bar moghira
me batuegh givagh, gin ua men apangkuvigh, men aku men nguazibara
mangam. 16 Eghti nan gumazamiziba nan ziam fer araziba, me dughiar
kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumazamiziba,

me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumazamizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumazamizibar otivigham. ¹⁷ Eghti kantrin tamin gumazamiziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

13

Kiavira Itir God, inimn akar isin zuimin Jeremaia migei

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki.” ² Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike. ³ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁴ “Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inigh dikavigh Peratin Fanemin mangi, egh inir kam isi dagiar torimin aven a modogh.”* ⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghin amua, inir kam Peratin Fanemin a modo. ⁶ Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uam a inigh.” ⁷ Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati.

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁹ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamin min ikuvighi, men ziar ekiam givagham. ¹⁰ Gumazamizir arazir kurabagh amir kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumazamizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumazamiziba ko Judan kantrin gumazamiziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki kamaghsua, me nan gumazamizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuegh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.”

Jerusalemia nguazir minemin min ikuvigham

¹² Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumazamiziba wainin dipam isa nguazir minebagh fusfuzi da izefe.’ Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?’ ¹³ Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamin itir gumazamiziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemin gumazamiziba bar, mati wainin dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham. ¹⁴ Ki gumazamizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me ginighnigh men apangkuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

God ivezir kuram isi Judabar aningam

12:17: Onger Akaba 2:8-12; Aisaia 60:12 * **13:4:** Ziar kam Perat, gumazir maba kamaghin a ginighnisi, a Yufretisin Fanem. **13:10:** Jeremaia 9:14; 11:8; 16:12

- 15 Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa.
Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh.
Egh ia ifaghati uari fan marki.
- 16 Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarim bagha garavira iti.
Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar ekiamin otogham.
- Guizbangira, dughiar kuram otogham,
mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighti,
ia mighsiabar pin daruva asaghpur tintinibar iregham.
- Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin,
ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning.
- 17 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia mati an sipsipin bizim,
a deravira ia geghufi.
- Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti,
apaniba izi, ia inigh mangi,
kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham.
- Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh,
ia bagh pamtem aziti,
temeriba nan damazimning gizivagh izighiram.
- 18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze:
“Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningin mikim suam,
Gua gin ua kantri gativaghan kogham.
Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham.
Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh.
- 19 Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham.
Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangarir gumazir kinibar min me arighsi, me inigh mangegham.
Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh mangi izegh damuan kogham.
- 20 “O Jerusalem in nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir gumazibar ganti, me ni bagh izam.
Gumazamizir ni bar ifuegha deragha me geghuva men gariba,
me mati sipsipin dirir ni me bagha bar akongeziba, me managh iti?†
- 21 Eghti gumazir ni namakabagh amigha akurvaghiziba,
me izi ni dikabiragh ni gativam.
Eghti ni manmaghin me mikimam?
Ni amizim otasa mizazim isi moghin,
ni ti mizazir bar kuram baragham.‡
- 22 Egh ni ti uan navir averiamin aven uabi uabin azangsigham,
manmaghin amizi, bizir kurar kaba na batifi?
Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar ekefe.
Kamaghin amizi, gumaziba nin korotiaba suegha arazir kurabar ni gami.

† 13:20: Ves 20-27 in aven itir migirigiaba, God akam isa Jerusalemian mikiri. Egha a kamaghin akar isin zuimin migei, Jerusalem uabi mati amizir mam, egha an akar kam amizir kamra mikiri. Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba me mati an boriba. ‡ 13:21: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- 23 Eghti Itiopian kantrin gumazamiziba, men mikarzir piziba, mikarzir ghurghuribar otivam, ti puvati.
Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze, lepat,
a ti uan mikarzir dighdiriba itiba giragham, a?
Bar puvati.
Kamaghira, arazir kurar kam, nin arazimra,
ezi ni aneteghan kogham.
- 24 O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam bangin
aminim gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, witin afez-
ibagh ivai da zui moghin,
ki nin gumazamiziba batuegham.
- 25 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
ni na bakinighinigha ifavarir aseba nighnizir gavgavim dar iti.
Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba, ki deraghavira fogha da misevegha
gifa,
eghti da ni bativam.
- 26 Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti,
gumazamiziba nin mikarzir mogomemin ganti,
ni bar aghumsigham.
- 27 Ki uabi gari, ni arazir kurar ki ifongezir puvatizibagh ami.
Ni asebar gin mangasa pamtemin ingara, mighsiaba ko danganir tuziba
itibar dar ziaba fe.
Ni mati gumazim uan roroamin amuim ko dakuasa an giriabagh suagha
arui,
egha mati hoziar apurim pamten hoziar amebamin gin ghuava aroi.
O Jerusalem, nin araziba bar mize,
egh ni kamaghira iki mangi manadizoghin ua zuegham? Bar pu-
vatigham.
Noka! Ni bar ikuvigham.”

14

Judan kantri amoziba puvati

- ¹ Dughiar kam in Judan kantri amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir God, an
gun migia akar kam isa Jeremaia ganingi:
- ² Judan kantrin gumazamiziba bar osimtizir ekiamin ikia azi.
An nguibabar aven itir gumazamiziba bar pazavira iti.
An gumazamiziba tintinibar nguazim girav ikia puviram azima,
men azirakam Jerusalem in nguibamin ikegha, nan kuarim bagha ghua-
vanadi.
- ³ Men gumazir dapaniba dipaba tuasa ingangarir gumaziba amangizi,
me mozir dipabar ghuegha gari mozir paba dakegha gifa.
Ezi me miner miseviba ua da inigha nguibar ekiamin ghue.
Egha me paza uari baragha aghumsigha, osemegha uan guaba monge.
- ⁴ Amoziba Judan kantri gizir puvatizi,
nguazim bar missingi.
Kamaghin amizi, gumazir azeniba opariba,
bar osemegha aghumsigha uan guaba monge.
- ⁵ Ezi asizir atiaba nguziba batima, da damamin graziba puvati.
Kamaghin, me uan nguziba ataghirazi, da pura iti.

6 Ezi donkin atiaba niġhsibar tuivav ikia, afiar atiabar min avighagha pamtemin aminin isi.

Da pamtem damamin graziba bagha ruia gari.

Ezi graziba bar puvati,
kamaghin men damaziba bar mikirvagha iraghue.

7 Ezi nan gumamaziziba kamaghin na ko nigia dia ghaze,
“Bar guizbangira, e akirim ragha ni gasaragha givagha, arazir kurar avirim gami.

Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam gati.

Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam ginighnigh,
en apangkufigh.

8 E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara nighnigha ni mizua iti.
Egha osimtizar dughabar ni uam e isi.

Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir puvatizi moghin iti?

Manmagh amizi, ni nguibar igharazimin gumazir guraghav itimin min
iza
dimagarir vamiran e ko ikegħa ghu?

9 Manmagh amizi, ni gumazir okam nighnizimin min, en akurvaghamin
gavgaviba puvati?

Manmagh amizi, ni mati, midorozir gumazim uan apaniba abinamin
gavgaviba puvati?

Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kamaghin amir puvati.

E fo, ni en tongin itima, e nin gumamazizibara iti.

Kamaghin, ni e ataghiraghan marki.”

10 Ezi Ikiavira Itir God, gumamazizibagh nighnigha ghaze:

“Me pura tintinibar daruasa bar ifuegħa, deragħa uan daroribar garir
puvatigha akirim na gasara.

Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir kam bagħa bar me gakongezir puvati.

Ki datirighin men arazir kurar kabagh nighnigh,
me ikaragh ivezir kuram me daningam.”

11 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na nigia ghaze:

“Jeremaia, gumamazizir kaba, ki deragh me damusi,

ni me bagħ nan azangsighan marki.

12 Eghti me ti na bagħ dagħeba ataghiragh nan akurvazim bagħ na ko
mikimti,

ki me bareghan kogħam.

Eghti me ti, ofan na bagħ tueghti bar isi niġhiramiba ko, witin ofan tuamiba,
na daningti,

ki dagħ ifuegħ da inighan kogħam. Puvati.

Ki apaniba amadagħti, me izi me misueghti me arimighiregham.

Egh ki me damuti, me dagħeba puvatigh arimighiregham.

Egh ki arimariar ekiabar amuti,
da me bativti me arimighiregham.”

13 Ezi ki an akam ikaragħa ghaze,

“Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni oragh.

Nin akam inigha izir gumazir maba akar igharagħa garibar gumamaziz-
ibav gei.

Me kamaghin nin akam akura ghaze,

Apaniba ia misueghti ia arimighireghan kogham.

Egh ia dagheba otevegha arimighireghan kogham.
Egh Ikiavira Itir God deragh ia damighti,
ia nguazir kam bar deraghvirama an ikiam.”

14 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

“Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin ia migia, ifavarir akabar ia migei.

Ki me amangizir puvati, egha uaghan akatam me ganingizir puvati.
Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighnizibar migei.

Me ghaze, me irebamin min garir bizibar gara migei.

Puvati, me ifari.

Egha bizir otivamiba me dav gia, pura migei.

15 Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan ziamin akam akunizir kaba, ki men gun ni migia ghaze,

Ki me amangizir puvati.

Me ifara pura iza nan ziamin ghaze,

‘Midoroziba ko dagheba puvatighamin dughiam kantrin kamın otivan kogham.’

Ezi ki ia migei,

Midoroziba ko mitiriar arazimra,

Godin akam inigha izir gumazir kabara bativ bar me kuavaremegh.

16 Eghti gumazamizir akam inigha izir gumazir kabara akaba baraghiziba,

me midorozim ko dagheba puvatizir bizim bagh arimighiriti,

me men kuaba isi Jerusalemın nguibar ekiamin tuavir toribav kinighti,

gumazir men kuaba isi mozibar afamiba bar puvatigham.

Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir kamra men kuaba bativigham.

Ki garima, Jerusalemia arazir kuram gami, kamaghin ki bar me gasighasigham.”

17 “Jeremaia, ni gumazamizibar apangkuvamin akamin me mikim. Ni kamaghin mikim,

‘Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagaribar azivira ikiti,

nan damazimning temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam.

Nan gumazamiziba, guivir ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari.

Ezi apaniba nan gumazamiziba puvira me misoagharighizi,

me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti.

18 Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari,

midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti.

Egha nguibar ekiamin tuavibar aven arua gumazir dagheba otevezibar gari,

me ariava men mikarziba ikuvigha aghariba guni.

Ki arua garima,

akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba purama arua

bizitam gifozir puvati.”

Jeremaia amozim amangasa Godin azangisi

19 Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin azangisi,

“O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha Judan kantri gasara, o?

Ni Saionin nguibar ekiamin gumazamiziba bar me gifongezir puvati, a?

Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi, e ua deraghan kogham?

E ghaze, e ti deraghvira dapiam.

Ezi puvati, e deragha apiazir puvati.

E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi deravira ikiam.

Ezi puvati, apaniba iza e gamima e bar atiatingi.

- ²⁰ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo,
e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar aviribagh amua,
nin damazimin e dar osimtiziba iti.
- ²¹ Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e gasan marki.
Nin Dipenim, a mati nin atrivir dabirabir aghuim,
ni a ginighnigh, apaniba ateghti me Dipenir kam paza a damuan
marki.
Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh
anebighan marki.
- ²² Kantrin igharazitamin aser kuratam amozim damighti an arigham ti?
Puvati.
O overiam uabi amozim e danigham ti? Bar puvati.
Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir kamagh garibagh ami da otifi.
Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim nin iti.”

15

Judaba bar ikuvigham

¹ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel nan boroghin iziva, gumazamizir kabar akurvaghsi izi nan damazimin tugh na ko mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitam men ikian kogham. Ni gumazamizir kaba batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganan aghua. ² Eghti me ti kamaghin azangam, ‘E managhira mangam?’ Eghti ni me mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Men gumazamizir ki arimariar kuramin arimighirasa amiseveziba,
me arimariar kuraba iniam.
Eghti gumazamizir ki midorozir sabamin ovengasa amiseveziba,
me mangi misogh arimighiram.
Eghti gumazamizir dagheba otevegh arimighiran ki miseveziba,
me dagheba puvatighiva arimighiram.
Eghti gumazamizir mangi nguibar igharazimin kalabusin ikiasa ki
miseveziba,
me mangi nguibar igharazibar kalabusin ikiam.

³ “Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gumazamiziba bar me agivamin 4plan kaba amangi: Apaniba me misoghti me arimighireghti, afiaba men kuaba kurvagh mangiti, da dighorti kuarazir pin mighagha aruiba izighiri dar tuzibar amiti, asizir atiaba izi dar naba bar ada ami da agivagh. ⁴ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki Judabagh amizir kam baregh atiatigh digavir kuram damigham. Ki garima, Hesekian otarim Manase, a Judan atrivimin ikia, Jerusalem aven arazir bar kurabagh ami. Ezi bizir ki amir kam, a Manasen arazir kuram ikarvasi.”

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin diagha ghaze:
“O Jerusalem gumazamiziba, tina ian apangkuvigham?
Eghti tina ia bagh aziam?
Eghti tina ian kuarkuv ia gifofogham,
ia deragha iti o puvati?

Gumaziba puvati.

⁶ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
ia akirim na gasaragha bar nan saghon iti.
Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh,
ia gasighasighasava ami.
Ki dughiar aviribar ian apanguva ghua,
datirighin ki aghua.

⁷ “Judan gumazamiziba uan arazir kurabagh irazir puvati.
Kamaghin amizi, ki Judan nguibaba vaghvagha dar gumazamiziba bar
me inigha,
me givaragha me batoghezi me ghuezi moghin,
mati aminim witin afezibagh ivarazi da ghue.
Ki uan gumazamiziba bar me gasighasigha
men boribav soghezi me ariaghire.

⁸ Eghti men midorozir gumazir ariaghirezibar amuir odiaribar dibobonim
nan damazimin bar ghuanaabogh,
ongarir gigimin dibobonim gafiragham.
Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza,
men midorozir gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
Ezi bizir kam gumazir igiar kabar amebabagh amizi,
me digavir kuram gamigha, osimtizir ekiamin ika bar atiatingi.

⁹ Ezi amizir borir 7pla batezim, an boriba bar arimighireghti,
amebar kamin navir averiam bar ikuvigh, mati minemin min isikuam,
eghti an kuarmizim mati asizir agharim an guraghti, an angam
aremeghsi damuam.

Amebar kamin dughiar aghuim, ua dughiar bar kuramin otoghti, a bar
aghumsigham.

Mati an aruer arizimin itima, aruem zuamira iraghugha gifa.
Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki apaniba amangighiti,
me izi me misueghti me arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Jeremaia uan osimtizimin gun God migei

¹⁰ Ki kamaghin migei:

“Ki bar uabin apangkuvigha osemegha kamaghin uabira uabin migei,
O nan amebam, ni ti tizim baghavira na batezi ki nguazir kamin ize?
Gumazamizir nguazir kamin itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba
me koma adagh ami.

Ki gumazitam in amamangatizi, a pura nan bizitam inizir puvati.
Ki gumazitam pura na da bizitam inizir puvati.
Ezi gumaziba bar moghira nan atara ghaze, ki ikuvigham.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir God, ghaze:

“Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam.
Eghti ki apanibar amighiti, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva,
uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham.”*

¹² Egha Ikiavira Itir God, gumazamizibav gia ghaze:

“Gumazitam ain ko bras apiramin gavgaviba puvati.

Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi.

- 13 Ia nguibar kamın ikia arazir kurar bar avıribagh ami.
Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimin mın, ian dagiaba ko bizir
aghuiba isi,
pura apanir kabar aningam.
- 14 Egh ki ian apanibar amighti me ia inighti ia pura men ingangarir gumazir
kinibar iki,
nguazir ia fozir puvatizimin mangam.
Nan aningagharir ian itim, ki a damighti
an avim mın bar puvıra ian isi iki kamaghıra ikiam.”
- 15 Ezi ki Jeremaia ki kamaghın mıgei:
“O Ikiavıra Itir God, ni biziba bar dagh fo, egha gumazir paza na gamiba, ni
bar me gifo.
Kamaghın, ni gumazir nın ziam bagha dibovir osımtıziba na garizibar
ganıva,
na ginighnigh nan akuragh.
Egh gumazir na gasıghasızir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh.
Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham.
- 16 O Ikiavıra Itir Godın Bar Gavgavıba Itim,
ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavıra.
Ezi nın akam na batogha, mati nan daghemra mın iti,
mati dagher mam, gumazım, a isa anepava gavgavım namnam ko duam
ganıdı.
Ezi nın akam na gamıma,
ki uan navır averıamın aven bar akongegha nan navım dera.
- 17 Ki gumazır dugharı aghuıba baghavıra itıba ko apiavkıa
bizıbav gıa atır puvatı. Bar puvatı.
Gumazamızır arazır kurar me amıba bangın, anıngazım na gızıfa.
Kamaghın, ki uabı abıragha bar nın apengan ikıa uabıra itı.
- 18 Manmagh amızı mızazır kam nan ikiavıra itı?
Egha manmagh amızı, me osımtızım na ganıgavıra itı,
mati duaba nan mıkarzımın ikiavıra ikıa mıdır puvatı?
Ki garıma, ni nan akurazır puvatı,
mati gumazım mozır pam bagha ghua garıma,
a dakezi a tam amezır puvatı.”
- 19 Ezi Ikiavıra Itir God kamaghın na ikaragha ghaze:
“Ni akar kabanang ategh navım gıragh ua na bagh izıtı, ki ua ni inightı,
ni ua nan ingangarım damuam.
Egh ni akar kuraba akurır arazım ategh, akar aghuımram akunam,
egh ni nan akatorımın mın iki nan akamın gun mıkımam.
Eghtı gumazamızıba nın akaba baragh nın gın mangam.
Ni men akaba baragh men gın mangan markı.
- 20 Ki gumazamızır kabar damazımın ni damıghtı,
ni brasın dıvazımın mın tugh gavgavıgham.
Ki datırıghın nın akuragha, ni ko itı.
Eghtı gumazamızır kaba nın apanım damuva
ni dikabıraghan kogham.
Ki Ikiavıra Itir God, ki kamaghın mıkemegha gıfa.
- 21 Ki gumazır arazır kurabagh amıba ko apangkuvıba puvatızır gumazıba,
men agharım da ua ni inightı, me ua ni gasıghasıghan kogham.”

16

Jeremaia Godin Akar Gavgavim akunamin ingangarim iti

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “Ni nguazir kamın amizitamın ikian marki, egh ni boriba puvatigh. ³ Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamın itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa. ⁴ Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buaribar mın nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam.

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pızir isam bagh, men dipenimin mangan marki. Gumazamizir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. ⁶ Ki ghaze, nguazir kamın gumazamizir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham. ⁷ Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimin iki nimira ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham.

⁸ “Ni gumazamizir isar ekiabagh amibar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki. ⁹ Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei, gumazamiziba ua nguazir kamın ikian kogham. Eghti bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, ki bar moghira da agivagham. Eghti gumazamizir datirighin itiba, uari uan damazibar bizir kamın ganti, an otivam.

¹⁰ “Jeremaia, ni kamaghin me mikimti, me ti kamaghin ni mikimam, ‘Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God bizir kurar kabar amuti da e bativasa migei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God, arazir kurar manamin a gami?’ ¹¹ Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Ian inazir afeziaba nan akam batuegħa, na ategħa ghua asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia damuasa. ¹² Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagħa nan akam batogħa, uari uan nighnizir kurabar ġin zui. ¹³ Kamaghin amizi, ki nguazir kamın ia batuegħti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimin ikiam. Ki ian apangkuvighan kogħam, kamaghin amizi, ia nguibar kamın arueba ko dimagaribar ia asebar ziaba fam.’”

Ikiavira Itir God ua gumazamiziba inigh men nguibamra izam

¹⁴⁻¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, “Ki gumazamizir kaba batuegħ, ġin ua men aku nguazir ki men inazir afeziabagh aningizimin izam. Me datirighin uan akam gavgavim a daningisi mikim suam, ‘Bar Guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua ize, e an ziamin gun migei.’ Egh ki ua men aku izamin dughiam, me arazir kam giragh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, notin

amadaghan itir kantri ko kantrin igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an ziamin gun migei.”

Judaba Ikiavira Itir Godin mongiva avegham

¹⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki apaniba amadaghti, me iziva Judan gumazamizbar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir igharaziba ameghti, me mangi gumazamizir mighsiabar mongeziba, ko dagiar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimin asiziba buria dar suisi. ¹⁷ Me amir biziba bar nan modozir puvati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me uan arazir kuraba mongiva avegham. ¹⁸ Me nguazir ki me ganingizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garighzi, da nan damazimin mize. Kamaghin ki me amizir arazir kuramin ivezim giviragh, ua a ikaragham.”

Gumazamiziba bar moghira Ikiavira Itir God gifogham

¹⁹ O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganiga, nan danganir mogomemin min ikia, egha osimtizibar dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir kamin otevilla bar dar gumazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin mikimam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kiniba, da e gifara, en akuragham kogham. ²⁰ Gumaziba uari baghvira godin tabar ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangira godba puvati.

²¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni oragh! Ki gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamirara men sure damigham. Dughiar kamin ki men sure damuti, me nan gavgavir ekiam gifogham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God.”

17

Ikiavira Itir God, Judabar arazir kuraba bagha me gasighasiki

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikiavira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar otevilla aghorezi moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakozibar 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri. ² Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe. ³ Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibar ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isi apanibar aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, ki apanir kaba ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam. ⁴ Ian arazir kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighiti ia nguazir ki aningizir kam ategham. Egh ki ia damighiti ia nguazir ia fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarim gumazir kinibar otivigham. Guizbangira, nan aningagharim mati avir mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira ikiam.”

Gumazir pumuningin arazim

⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gumazim akirim ragha na gasaragha, nighnizir gavgavim gumazir kinimin ikia ghaze, ki uan gavgavimin uabin akurvagh deravira ikiam,

gumazir kam a bar ikuvigham.

6 A mati temer muziarim dipaba puvatizir danganimın ikiava aghui.
Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim a gizifa.
Gumazir kamaghın garim,
dabirabir aghuiba puvatigham.

7 “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan itiba,
ki bar deraghvira me damuam.

8 Me mati temem me dipar miriamın anekara.
Ezi temer kamın biba nguazim giraghuegha dipam isi.
Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati.

An dafariba angamira ikiavira iti.
Egha amoziba izir puvatizir dughiaabar, a nighnizir aviribagh amir puvati.
A bar ikia mamaghira ti.”

Ikiavira Itir God, gumazamizibar araziba bar moghira da tuisisi

9 Ikiavira Itir God, kamaghın miğia ghaze, “Gumazamizibar navir averiaba
arazir kurabara damuasavira me dikafi.

Egha men nighniziba bar kufi.

Ezi tina arazir kamın mingarim gifogham?
Bar puvati.

10 Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumazamizibar navir averiaba ko men
nighniziba aven men gari.

Egha vaghvaghera gumazamizibar araziba tuisigha,
me amir arazaraziba bar da ikarvaghera ivezim me ganidi.”

Me arazir kurabagh amua isir dagiaba, da ovengam

11 Gumazim ifariva bizir aviriba iki,
a mati kuarazir mam, kuarazir igharazimın aroriaba okemegha dagh
isin itima da afoaghirezi,
an adar nguziba ini.

Ezi gumazir kamın dagiaba ko biziba,
da gumazir kam tighar ghurighamin dughiam da ovengam.

Eghti gın, gumazamiziba fogham,
a mati gumazir onganım.

Israelia uarir akurvaghera Ikiavira Itir God mizuai

12 En Godın Dipenim, a mati Godın atrivimın dabirabir bar aghuim.
A fomira ziar ekiam ikia, iza kamaghira iti.

13 Ikiavira Itir God, e Israelia zurara nighnizir gavgavim nın ikia,
ni en akurvaghera e ni bagha mizuai iti.

Gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar aghumsigham.

Men ziaba, gumazamiziba zuamira me bakinighnigham,
mati gumazim uan ziam nguazimın an osirizima a zuamira an-
garaghire.

Ezi gumazir kaba ni ataki.

Ikiavira Itir God, ni mati emimirir pam, dipar ikirimirim e ganidimın mın
iti.

Jeremaia uabin akurvaghera Ikiavira Itir Godın azangsisı

- 14 O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam akirighi, ki bar guizbangira ghuam-agheka.
Ni nan akuraghti, ki guizbangira deraghvira ikiam.
Ki ziar ekiam niraram anidi.
- 15 Israelia kamaghin na dipova migia ghaze,
“E manadizoghin ganti, Ikiavira Itir God, bizir kurar a damuasava mikemezir kabar amuti,
da otivam?
A datirighin guizbangira dar amuti, da otivti, e dar ganika!”
- 16 Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh eghuvir ingangarir kam na ganingi,
mati gumazir sipsipbagh eghuvim.
Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati.
Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumazamizir kaba bativasa me bagha ni mikemezir puvati. Bar puvati.
Ki nin damazimin mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo.
- 17 Ni na damuti ki bar puviram atiatingan marki. Puvati.
Ni dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimin min iti.
- 18 Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti,
me digavir kuram damighti,
ki digavir kuram damigh aghumsighan kogham.
Ni men arazir kuram bangin dughiar kuram damighti, a me batogh bar me gasighasikigh.

Judaba Sabatin dughiamin damuamin araziba

19 Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguibar ekiamin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguibar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalem tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki. 20 Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ‘Ia Judan atriviba, ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalem tiar akar kam in mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. 21 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki. 22 Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki. 23 Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baraghan aghua. 24 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangaritam bar a damuan marki. Ia nan akamin gin mangi, 25 eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalem tiar akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko Jerusalem tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh dughia bar zurara gumazamiziba Jerusalem ikiam. 26 Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguibar ekiaba ko, Jerusalem boroghin itir nguibaba ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir

igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalem izam. Me izi, asizir tue bar isia mighirir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. ²⁷ Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalem tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighti da isiam. Eghti Jerusalem itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan kogham.”

18

God mati nguazir minebar ingarir gumazim

¹ Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ² “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magiritima ki ua ni mikimam.”

³ Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri. ⁴ A garima, dughiar mabar nguazir minner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Egha a ua minner kam inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir minner igharagha garimin ingari.

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei. ⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazim minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti. ⁷ Egh ki kamaghin mikim suam, gumazamizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighsi me damuam. ⁸ Eghti kantrin kam gumazamiziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁹ Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei. ¹⁰ Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogham.

¹¹ “Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oragh! Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.’ ¹² Eghti gumazamiziba kamaghin nin akam ikaragham, ‘Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baragham aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.’”

Gumazamiziba Ikiavira Itir God gin amada

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:

“Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar azaragh fogh,
me tong kamaghin oraghiz, o?

Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uaghan,

Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati.

Israel, mati nan guvir igiar ki bar ifongezimin min iti.

Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami.

¹⁴ Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati.

Mighsiar kabar dipar orangtiziba ti dati, o?

Bar puvati.

¹⁵ Ezi nan gumazamiziba bar na gin amada.

Egha me aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Me kamaghin amua iregha, tuavir men afeziba fomira gin zuim ategha, datirighin tuavir aguar kurar kabar zui.

¹⁶ Kamaghin, men nguazim ikuvigha pura danganir kinimin min iti.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kam'in izi an ganigh, dapaniba rong'iva dibovir akabar me damuva misoribar aningiva, digavir kuram damigh bar atiatigham.

¹⁷ Eghti ki uan gumazamiziba akirim me gasaragh men akuraghan koghti, apaniba izi men agiraghti me aregham.

Mati aminim aruem anadi naghin ikegha pamtemin iza tintinimin bizibagh ivaima, da zui."

Gumazamiziba Jeremaia paziva a damuasa

¹⁸ Gumazamiziba kamaghin migia ghaze, "Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghs'i tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir gumaziba suren akam akurir ingangarim ataghiraghan kogham. Eghti gumazir nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba itiba, me uan nighnizim ko fofozir aghuim ateghan kogham. Eghti akam inigha izir gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia baraghan kogham. E a isi kotiam darigham."

¹⁹ Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, "Tkiavira Itir God, nan dindiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezir akam ginighnigh.

²⁰ Gumazitam arazir aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a daningam, o? Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati gumazim mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki nin boroghira iza me bagha nin azangsigha ghaze, ni uan aningagharim agivagh, gumazamizir kaba deraghvira me damu. ²¹ Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham. ²² Nan apaniba nan suiragh na gasighasighasa, mati asizim mozim magirasa mozim gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim aguragha a mizua iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingiva, uan dipenibar aven mongegh bar puviram arangam.

²³ Ikiavira Itir God, ni fo, me na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh."

19

Judaba nguazir minem bighizi moghin bar ikuvigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Jeremaia, ni mangiva nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh min'er kam inigh mangi gumazamizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi. ² Egh ia mangi Jerusalem'in divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin

mangî Hinomîn Danganir Zarimîn otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam,* ³ 'Ia Judan atriviba ko Jerusalemîn gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamîn otivam. Eghti gumazamizir bizir otivamîn kamîn akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham. ⁴ Ki kamaghîn damuamîn bizimîn mingarim, a kamakîn, gumazamizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Gumazamizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighîn, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamîn me danganir kam gamima a nan damazimîn bar mize. Me uaghan pura gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire. ⁵ Egha me Jerusalemîn asem Balin ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimîn da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghîn arazir kam damuasa me mikemezir puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati. ⁶ Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamîn ziam, Tofet o Hinomîn Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghîn danganir kam diponan, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim!

⁷ "Judaba ko Jerusalemia danganir kamîn bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi ki men tuavim apirighti me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiaba ameghti, da izi men kuabar amegham. ⁸ Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir kamîn izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. ⁹ Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumazamiziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam."†

¹⁰ "Jeremaia, ni akam akunti gumazamiziba ni baragh nin ganti, ni nguazir miner ni suirazim ni anemisarikigh. ¹¹ Egh kamaghîn me mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghîn migia ghaze: Ki Judan kantrin gumazamiziba ko Jerusalemîn gumazamiziba bar, nguazir minem amisaragharighizi moghin me misararigham. Eghti gumazitam uam anekirighan kogham. Eghti Tofetin danganim, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganir kam bar a gizivagham. ¹² Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghîn migia ghaze, ki nguibar ekiar kam ko, an itir gumazamiziba arazir kamîn me damigham. Ki Tofetin danganim gamizi moghin, Jerusalemîn nguivar ekiam damigham. ¹³ Ia Jerusalemîn nguivar ekiamin itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siriabagh isin ghua mikoveziba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalemîn itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimin min otoghti, gumazamizibar kuaba dar aven iki Godin damazimîn bar mizegham."

¹⁴ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimîn ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua,

* **19:2:** Ni Jeremaia 7:30-33in gan. **19:5:** Ofa Gami 18:21 † **19:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puvati. Gumazamiziba ti igharaz daraziv sogh me amam, akar kamaghîn amizim 2 Atriviba 6:26-29in iti. O me ti igharaz darazir kuabar mikarzibar asizibar amam, mati Azirakam 2:20 ko 4:10in iti? E derivira foghan kogham.

Dipenir miriamin uari akuvir danganimin tugha, kamaghin gumazamizibar dia me migei. ¹⁵ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, ‘Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baraghan aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemeziba, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam.”

20

Jeremaia akar gavgavimra ofa gamir gumazir Pasur ganingi

¹ Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia akam akuri. ² Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghugha, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. ³ Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam. ⁴ Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, ‘Ki bizir kuram damighti a ni ko nin roroobar amighti ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroobav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighti, a taraziv sueghti me arimighireghti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham. ⁵ Eghti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalem a damu dagiaba bar ada iniva, gumazamizibar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham. ⁶ Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiam. Ni akar ifavaribar uan roroobav keme. Kamaghin, ni uan roror kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghti me nguibar ekiar kamin ia afegham.”

Jeremaia osemegha, Ikiavira Itir God ko migei

⁷ O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi, ki nin apezeperir akar kam baraki. Ni bar gavgavizi, nin akam bar na gafrazi, ki pura nin apengan ghu. Ezi datirighin gumazamiziba na dipova nan ingaravati. ⁸ Ki zurara nin akam akurima, ni na gamima ki tiarim akara kamaghin dia migei, “Midorozim otoghti, ia ikuvigham!” Ezi gumazamiziba akar kam baragha, zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei. ⁹ Ki kamaghin uabira uabi mikimam, ki ti ni gin amadagh uan nin ziamin nin akamin gun me mikiman kogh, egh ki kamaghin nin akam ginighnigh suam, nin akam mati avim nan navir averimin ikia, nan agharibar isia iti. Ki ua nin akam mikiman koghasava amuava avenge. Bar puvati. ¹⁰ Ki orazi, gumazamiziba bar nimira uarira uariv gia ghaze, Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti, an e damuti e atiatingam. Kamaghin e a isi kotiam datika. E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham.

- Nan namakaba kamaghsua ifonge,
 bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham.
 Me ghaze, “E ti a gifaragh a dikabiraghiva,
 an arazir kuram ikarvagham.”
- 11 Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam,
 a nan akurvaghasa nan boroghin tughav iti.
 Eghti gumazir izi pazi na damuamin kaba,
 bizir kuram me batoghti me daghiregham.
 Egh me bar aghumsighti,
 men aghumsizir kam iki mamaghira iki givaghan kogham.
- 12 O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,
 ni gumazamizibar nighniziba ko navir averiaba tuisigha dagh fo,
 ezi nin kotiam a bar guizin arazimra gin ghua bar dera.
 Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim garisi.
 Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan apaniba ivezir kuram me daningti, ki
 ganika.
- 13 E fo, Ikiavira Itir God, gumazamizir onganarazibagh amiba,
 a bar men akuragha gumazir kurabar dafarim da ua me ini.
 Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh ongiva,
 an ziam fam.
- 14 Nan amebam na batir dughiar kam,
 God a gasighasighizi deraghai.
 Egha God bizir aghuitam dughiar kamın a gamizi,
 a an otozir puvatizi deraghai.
- 15 Ezi dughiar kamın gumazir mam akam inigha nan afeziam bagha ghua,
 kamaghin a migei,
 “Nin amuim otarim bate.”
 Ezi nan afeziam oregha bar akonge.
 Ezi God gumazir akam inigha afeziam bagha ghuzim paza a damuasa ki
 ifonge.
- 16 Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh asighasighizi moghin,
 gumazir kam ikuvighasa ki ifonge.
 Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kabar apangkuvizir puvati.
 Ezi bar mizaraghara, gumazamiziba apanibar ganigha bar puviram azi.
 Egha aruer arizimin apaniba nguibamin aven zegha misoghasa pamten dei.
 Gumazir kam, arazir kamra, God a gasighasighasa ki ifonge.
- 17 Gumazir kam, nan amebamin navir averiamin na misoghezi ki aremeghai.
 A kamaghin amizi, nan amebamin navir averiam na afazi mozimın min
 otoghai.
 Ezi puvati. Gumaka!
- 18 Manmaghsua ki amebamin navimin ikegha otogha osimtizir kamagh
 garibar ikia,
 egha zurara bar puviram aghumsisi?
 Ki bar uabin apangkufi.

21

Ikiavira Itir God, Atrivim Sedekaian azangsizim baraghizir puvati

1-2 Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning Jeremaia bagha aning amada. Aningin ziamning, Malkian otarim Pasur, ko Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir mam. Aning Jeremaia migia ghaze, "Babilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti, an en akuraghasa e ifonge. A ti e bagh mirakelin tam damigham, a fomira en adarazi bagha amizi mokin. Eghti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighti anetegh mangam." Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi.

³ Ezi Jeremaia aningin akam ikaragha ghaze, "Gua mangi Sedekaia mikim suam, ⁴ Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migia ghaze, 'Datirighin Babilonin atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalem divazim ekiaru. Ezi Israelian midorozir gumaziba midorozir bizibar suigha divazimin azenan gara Babilonia ko misosi. Eghti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamin tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham. ⁵ Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham. ⁶ Egh ki nguibar ekiar kamın aven itir gumazamiziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighti, me arimighiregham. ⁷ Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghin migei. Gumazamizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumazamizir ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangkuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikian kogham."

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Jeremaia, ni kamaghin gumazamizibav kim suam, 'Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirimın zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevemın zuir tuavim. ⁹ Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamın aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogh, eghti tarazi dagheba men puvatighti me arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram me gasighasighti, me arimighiregham. Eghti gumazamizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiar kam ategh mangi pura uari isi, Babilonian divazimin azenan ikia misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarir gumazamizibar kinibar min ikiam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemın nguibar ekiam gasighasighasa nighnigha gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonin atrivimın amamangatighti, a nguibar ekiar kam inigh uan midorozir gumazibav kemeghti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham.'"

Ikiavira Itir God, Judan atrivimın adarazigh asighasigham

11-12 Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze:

"Ia Judan Atrivim Devitin anabamin ikizim,
ia nan akam baragh!

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei,

ia zurara mizarazibar kotin gumazamiziba tuisizir arazim a deraghvira mangi.

Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osımtizim a danighti,
ia gumazir osımtizim itir kamın akuragh an osımtizim akirigh.

Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh,

nan aningagharim avimîn mîn bar ekeveghti,
ki pazavîra ia damigham.
Eghti gumazitam anemungîva avegham.

13 “O Jerusalem, ki Ikiavîra Itir God, ki guizbangîra ni migei.
Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikia danganîr zarîr vîn itibar gari.
Ni mati dagiar bar pin itim.

Ni ghaze, “Tina izi e misogham?
Tinara izîva en nguibar e aven modimîn aven izam?”
Ezi puvati.

14 Ki ian arazîr kurar ia amiziba ikarvagh
pazavîra ia damigham.
Ki avim damighî a Jerusalemîn nguibar ekiamîn otogham,
mati avim ruarîr arîzimîn dikavigha isi,
egh avîr kam atrivimîn dipenimîn isîti,
Jerusalemîn dipenîba uaghan bar moghîra isigham.
Ki Ikiavîra Itir God, ki mikemegha gifa.”

22

Jeremaia atrivim uan gumazamiziba ko, akam me mikîri

¹ Ikiavîra Itir God kamaghîn migei, “Jeremaia ni Judan atrivimîn dipenimîn magîrîva, egh akar kam akun. ² Ni kamaghîn mikîm: O Judan atrivim, ni Atrivim Devitîn atrivîr dabirabim gapiaghîri, ni Ikiavîra Itir Godîn akam baragh. Ni uan gumazîr dapanîba ko nîn gumazamizîr atrivimîn dipenimîn tiar akar kabar mangî izegh gamîba, ia bar moghîra akam baragh. ³ Ikiavîra Itir God kamaghîn migei, ia arazîr aghuîbara damu. Eghti gumazitam gumazîr igharazimîn bizim okemegha osimtîzim a ganîngî, ia gumazîr osimtîzim itir kamîn akuragh an osimtîzim agîfagh. Ia borîr afeziaba ariaghîrezîba, ko amizîr paba ovengezîba, ko Kantrîn Igharazîbar Gumazamizîr ia ko itîba, ia pazî me damuan markî. Egh ia uaghan uan nguazîr kamîn aven, gumazamizîr osimtîzîba itir puvatîzîba, pura me misoghti me arîghîram markî. ⁴ Egh ia nan akamîn gin mangîti, atrivîba zurara Atrivim Devitîn ikîzimîn otivam. Egh atrivîba hoziaba ko karîsbar apiagh, egh atrivimîn dipenimîn divazîmîn tiar akamîn mangî zegh damuam. Eghti gumazîr dapanîba ko gumazamizîba, me uan atrivim ko daruam. ⁵ Egh ia nan akamîn gin mangan koghti, ki Ikiavîra Itir God, ki bar guizbangîra uabi uan ziam dibora ghaze, dipenîr kam ki a gasîghasîgham. ⁶ Ki Ikiavîra Itir God, ki Judan atrivimîn dipenîm migîrîgiar kam an itî:

“O atrivimîn dipenîm, ki nîn garîma, ni bar dera,
nîn ganganîm bar deragha mati Distrik Gileatîn ruarîr ekiam,
egha mati kantrî Lebanonîn mîghsîar ekiaba.
Eghti ki ni damighî, ni pura nguazîr kinimîn mîn ikiam,
mati danganîr mîsingîzîba ko nguibar gumazamizîba itir puvatîzîba.

⁷ Ki apanîba ameghti, me izî ni gasîghasîgham.
Me uan sobîaba ko midorozîr bizîba inghî izî, nîn dipenîr akînîr me sidan
temebar ingarîzîba okegh da abîgh,
dar ararîr kaba inghî avim mikînîgham.

⁸ “Eghti gin, kantrîn igharazîr avîrîbar gumazamizîba danganîr kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimîn ganîva, kamaghîn

uarira uarir azangsigham, ‘Ikiavira Itir God manmaghsua arazir kamin nguibar ekiar kam gami?’⁹ Egh me uari kamaghin uari ikarvagh, ‘Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikirizir Gavgavim akirim ragha a gasara. Egha me asebar ziaba fa dar apengan iti.’”

Gumazamiziba me Atrivim Joahas bagh aziam

¹⁰ Ia Judaba, ian Atrivim Josaia aremegha gifa, ezi ian apangkuv a bagh azian marki.
Ezi Atrivim Josaian otarim Joahas e ategha gifa.
A uamategh uan nguibamin izeghan kogham.

Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi.*

¹¹ Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaian danganim inigha, Judabar atrivimin oto.

Egha Joahas Jerusalem ategha gifa.
Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme,
“Gumazir kam ua izeghan kogham.

¹² Apaniba a inigha nguibar igharazimin ghu.
Ezi a uan guazir kamin ganighan kogham. Puvati.
A kantrin igharazimin aremegham.”

Jeremaia akam Atrivim Jehoiakim mikiri

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:
“Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha,
an arazir kurabar gin ghua dipenir kamin ingarir gumaziba paza me gami.

An akar gumaziba ingangarir kam gamua, an dipenimin ghuriar pin itibar ingarizi,
a guizin arazim ategha me givezir puvati.
Me pura ingari.

Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham.

¹⁴ Gumazir kam ti kamaghin migei,
‘Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram.

Eghti an ghuriamin pin danganir ekiaba ikiam.
A dipenir kamin winduan ekiabar ingari.
Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha
Egha ter araribar uan dipenimin biribagh afughafuki.
Egha penin aghevimin dipenim asingi.’

¹⁵ “O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti,
egha ti ghaze, da ni gamima ni atrivir aghuimin oto, a?
Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge.
Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami.
Ezi dabirabir aghuim iti.

¹⁶ Dughiar onganarazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiamin otivima,
nin afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi.
Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
arazir kamaghin amizim, kar guizbangin na gifozir gumazamizibar arazim.

* **22:10:** Ni 2 Atriviba 23:28-34in gan. **22:11:** 2 Eghaghaniba 36:1-4 **22:13:** Jeremaia 17:11; Maika 3:10; Habakuk 2:9

17 Ezi ni uabira uabi ginighnigha,
 egha zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha,
 ifavarir arazim gamuava bizir kaba isi.
 Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri.
 Egha ni gumamaziziba dikabira paza me gami.”

18 Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaiian otarim, Judabar atrivim. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Jehoiakim aremeghamin dughiamin, gumamaziziba an apangkuv, egh a bagh azian koghiva kamaghin mikimam.
 ‘O noki, nan aveghbuam,’
 ‘O noki, nan amizim.’
 Egh me kamaghin mikiman kogham,
 ‘O noki, en gumazir aruam,’
 ezi ‘Noki, en atrivim.’
 Puvati, me bar kamaghin mikemeghan kogham.
 19 Me an kuam donkin kuamin min a batoke.
 Egh me an kuam amikirigh, a inigh mangi,
 Jerusalem in divazimin azenan a makunigham.”

Ikiavira Itir God Jerusalemia bagha Akar Gavgavim iti

20 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Jerusalem, gumazir ni me gifuegha me ko arazir kurabagh amiba,
 me bar ikuvigha gifa.
 Kamaghin amizi, ni mangi,
 Lebanon mighsiar ekiaba ko Basan mighsiam ko Abarimin Mighsiamin
 ghuavanabogh,
 pantemin dimiva azi.
 21 Ni deragha itir dughiaabar ni bizir aviriba itima,
 ki akam ni ganingi.
 Ezi ni kamaghin migei, ‘Ki nin akam baraghan aghua.’
 Ni zurara nan akam batosi.
 Ni kamaghin amir arazir kam,
 ni uan igiamra itir dughiamin a gamua iza datirighin tu.
 22 Kamaghin amizi, apaniba aminir gavgavimin min iziva,
 nin gumazir dapaniba inigh mangam.
 Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me ko arazir kurabagh amiba inigh
 mangiti,
 me kantrin igharazimin kalabusin ikiam.
 Egh dughiar kam in uan arazir kurar ni amiziba bagh,
 bar aghumsigham.
 23 Me faragha Lebanonin temer sidan temer ararir aghuubar nin dipenimin
 ingari,
 ezi ni dabirabir aghuim iti.
 Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam,
 mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin,
 ni bar puviram arangam.

Ikiavira Itir God Atrivim Jehoiakin migei

²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan atrivim ki guizbangira ni migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba akakaghamin ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki bar ni gifueghan koghiva, ni batuegham.† ²⁵ Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumazibar anigam, kar ni atiatir gumaziba. Ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian midrozir gumaziba ko me migei. ²⁶ Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua isi kantrin igharazim mikinigham. Kar guizbangira guan kantrin guan amebamning gua batezir puvatizim, eghti gua an iki mangiva an aremegham. ²⁷ Ia uamategh uan nguazimin izisi ifuegh, egh uam an izeghan kogham.”

²⁸ Ezi Jeremaia kamaghin migei:

“Manmagh ami? Gumazir kam Jehoiakin, a mati nguazir miner kurar mam bighizi gumazamiziba an aghuaz, o? Manmaghsua Ikiavira Itir God an boriba sara nguazir me fozir puvatizimin me akunasa?

²⁹ O Israelian nguazim, Israelian nguazim, Israelian nguazim, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh!”

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ni kamaghin gumazir kam in eghaghanim osirigh.

Gumazir kam, mati gumazim boriba puvatizi moghin, bizir an amiba bar deragh otivan kogham.

Bizir kam bangin, an boritam an danganim inigh,

Devitin atrivir dabirabim daperagh,

Judan nguazim gativagham kogham.”

23

Atrivir bar aghuim Israelia gativagh men ganam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ia gumazir dapaniba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan gumazamiziba paza me gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba, ia men agintigha me gasighasizima me tintinibar zui. ² Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki bighavira gumazir dapanir nan gumazamizibagh ativiba me migia ghaze, Ia nan sipsipba batogha men agintizi me tintinibar ara ghue. Ia deragha men gara me geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira an gan egh a ikarvagham. ³ Gumazamizir ki amangizi ghua kantrin igharazibar itiba, ki ua men ikiavira itir varazira aku izi me isi men divazimin aven me arigham. Eghti me borir aviriba bativa bar avirasemegham. ⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira gumazamizir kaba sipsipbar min me geghuv me ganam. Eghti gumazamiziba bizitamin atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh, egh men tav ovengeghan kogham.

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim Devitin adarazir tongin, gumazir aghui tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir Igiam temer dakamin otogha aghui moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kam in gumazamiziba arazir aghuibar me damuam. ⁶ Eghti an atrivimin ikiam in dughiam in, Israelin nguibamin itir

22:24: 2 Atriviba 24:8-15; 2 Eghaghaniba 36:9-10 † **22:24:** Jehoiakinin, an ziar igharazim Konia.

23:3: Jeremaia 32:37; Esekiel 34:13 **23:5:** Jeremaia 33:14-16

darasi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponom, 'Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.'

⁷⁻⁸ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Ki gumazamizir kaba batoke, egha ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazim kamakin: Me kamaghin migei, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira migei.' Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me arazir kam giraghti, akar igharazitam an danganim iniam. Eghti me kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin igharazir e amangiziba, adar uam Israelia e inigha en akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha guizbangira migei.'"

Jeremaia, a Godin akam inigha izir gumazir ifavaribar gun akam akuri

⁹ Ezi Jeremaia Godin akam inigha izir gumazibagh nighnigha kamaghin migei:

"Ki Ikiavira Itir God gifo,
 egha an akar bar zueziba sara fo.
 Egha ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba arazir kurabagh amua,
 Godin akabar gin zuir puvati.
 Ezi bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi.
 Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi.
 Ki mati gumazim wainin dipar onganir aviriba amegha givagha bar ongani.
¹⁰ Nguibar kamın gumazamizir avirim Ikiavira Itir God ataki,
 egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha,
 tintinibar uari isava akui.
 Gumazamiziba zurara tuavir kurabar gin zui,
 egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga,
 gumazamizir igharaziba paza me gami.
 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam gasighasiki.
 Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

¹¹ "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei,
 Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin akaba batosi.
 Egha me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa atiatir puvati.

¹² Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighti a bar apighsigham,
 eghti mitatem bar me avaragham.
 Eghti ki bar mighighvira me abinti
 me iregham.
 Ki me gasighasighasa dughiam ginabagha gifa,
 eghti dughiar kamın ki bar puv me gasighasigham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

¹³ "Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima,
 me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami.
 Me asem Balin ziamin, akam akuri,

egha nan gumamazibar akua tuavir kuramın zui.*

14 Ezi ki datirighin Jerusalemın gumazir Godın akam inigha izibar gari,
me arazir bar mizirizibagh ami.

Ezi men arazir kuraba bar kurigha,

Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira.

Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abızir arazim gamua,

egha uaghan ifavarımın arazim gami.

Me gumazir arazir kurabagh amıba gavgavım me ganıdı.

Kamaghın amızı, gumazitam akırım ragha arazir kabanang gasarazir
puvatı.

Ki Jerusalemian garıma, me bar gumamazızir kuraba,
mati Sodom ko Gomora.

15 “Ki İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim, ki Godın akam inigha izir
gumazir kabagh nighnigha kamaghın mıgei,
Jerusalemın itir akam inigha izir gumazıba, nan akaba barazir puvatı,
ezi arazir kam bar moghıra nguazir kam bar anevara.

Kamaghın amızı, ki mızazir bar ekiam me daningam.

Ki mati marasının misozim me ganıga, me gamıma me anepi,
egha mati, ki me gamıma me gumamazızibagh asıghasızir imezır
dıpam ame.”

16 İkiavıra İtir Godın Gavgavıba Bar İtim kamaghın Jerusalemia mıgei, “İa
Godın akam inigha izir gumazıba mıgeir akaba baraghan markı. Me ia gifara
ghaze ia deraghvıra ikiam. Me uan nighnızibar aven irebabar mın garır
bizıbar gara ia mıgei. Ki akar kaba me ganıdı puvatı. 17 Gumamazızir nan
akam baraghan aghuazıba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghın me
mıgei, ‘İa dabırabır aghuım ikiam.’ Egha gumamazızir akaba batogha, uan
nighnızibar gın zııba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghın me mıgei,
‘Bizir kuram, ia batıvan kogham.’”

18 Ezi Jeremaia kamaghın mıgei:

“Godın akam inigha izir gumazir katam, bar İkiavıra İtir Godın Nguıbamın
ıkiıa uarı akuvır dughıamın ikegha,

Godın akatam ko an nighnızir aghuıtam inızir puvatı.

Gumazir kaba deraghavıra kuarım atıgha

Godın akam baragha fozir puvatı.

19 İa gan!

İkiavıra İtir Godın anıngagharım amınır gavgavım ko amozımın mın
gumazir kuraba batıvam,

mati amınır bar gavgavır kuram, men dapanıba dıkabınam.

20 İkiavıra İtir Godın anıngagharım ikıvıra ikı mangı,

bızir a damuasa nighnızıba bar ada gıvaghām.

Egh dughıar abuananamın,

ia gumamazızıba bızir kaba deraghvıram adagh fogham.”

21 İkiavıra İtir God kamaghın mıgei,

“Ki akam inigha izir gumazir kaba amadazir puvatı.

Me uan avıvızıbar ghua uan akaba akurı.

* **23:13:** Samaria, a not amadaghan kantri İsraelin nguıbar ekiam. Jeremaian amebam a batezır
puvatızir dughıamın, apanıba Samarian nguıbam gasıghasıgha, an gumamazızıba inigha ghua me
ısa pura ingangarır gumamazızir kınıbar me atı. **23:14:** Jenesis 18:20; Esekiel 16:49

Ki akatam me ganingizir puvati,

ezi me akam inigha izir gumazimin min akam akuri.

²² Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha,

nan nighnizitam inigha,

egha me ghua guizbangira nan akabar gun nan gumazamizibav kemeghai.

Ezi akar kam gumazamizibagh amizi,

me arazir kurar me amiba ategha, uamategha na bagha izeghai.

²³ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ian azangsisi:

Ia ti ghaze, ki ti roghira kagh itir danganir kamin Godra, a? Puvati.

Ki danganiba bar dar God. Ki roghira ikia, egha uaghan saghon iti.

²⁴ Eghti gumazitam mangi igharagh modogham,

eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an ganighan kogham?

Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam ko nguazimin iti.

Kamaghin amizi, ki gumazir kamin gari.

²⁵ “Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar ifavariba baregha gifa. Me kamaghin migei, ‘Ki irebamin gani. Ki irebamin gani.’

²⁶ Akam inigha izir gumazir kaba, manadzoghin navibagh iragh uan akar

ifavarir gumazamizibav geir kaba ataghiragham? Bar puvatigham. ²⁷ Me

uari uan irebabar gun uarira uariv gei, egha me ghaze bizir kam gumaza-

mizibar amuti, me na gin amadagham, mati men inazir afeziaba fomira na

gin amadagha, asem Bal bagha tevibar pira an ziam fe. ²⁸ Ki Ikiavira Itir God,

ki guizbangira migei, akam inigha izir gumazitam irebar kinitamin ganigh,

uan irebar kinim geghanam. Eghti ki akam isi gumazitam danighti, a nan

akar kam deraghviram anekunigh. Nan akam mati witin dagher aghuim, ezi

akam inigha izir gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati witin miseviba.

²⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, nan akam mati avim. Egha mati

haman ekiam, a dagiaba bigha dagh amima, da mineminiar kiniba iri.

³⁰ “Kamaghin amizi, ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira akam

inigha izir gumazir kabar apanim gami. Me uarira uan akaba okiava ifara

ghaze, me na dama akaba ini. ³¹ Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akam

inigha izir gumazibar garima, me pura mizebav gia kamaghin migia ghaze,

‘Kar Ikiavira Itir Godin akam.’ Kamaghin amizi, ki men apanim gami. ³² Ia

gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garima, akam inigha izir gumazir kaba, uan

ifavarir irebabar gara dar gun gumazamizibav gei. Egha me gifara ghaze,

ki da isa me ganidi. Me akar ifavarir igharagha garir aviriba akuri, ezi bizir

kam gumazamizibagh etuima me nan saghon iti. Ki me amadzir puvatigha,

ingangarim me ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me gumazamizibar

akurvazir puvati. Bar puvati. Kamaghin amizi, ki men apanim gami. Ki

Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Judaba osimtizim

Ikiavira Itir God ganing

³³ Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, “Gumazamiziba o, Godin

akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin

nin azangsigham, ‘Ikiavira Itir God, akar osimtizim ititam iti, o puvati?’

Eghti ni a ikaragh nan akar kamin gun mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki

akam ian iti. Iarara osimtızim na gati. Kamaghın amizi, ki ia batuegham.*†
 34 Eghti akam inıgha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghın mikimam, 'Ikiavira Itir Godın akam, bar oseme.' Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtızim a daningıva, an adarazi sara osimtızim me daningam. 35 Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghın mikim, 'Ikiavira Itir God, manmaghın akam ikara?' o 'Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?' 36 Eghti ia ua kamaghın mikiman marki, 'Ikiavira Itir Godın akam, a bar oseme.' Puvati. Ian akabara, osimtızim ia ganıdı. Ezi ia uari nan akam adavadafi. Ki Godın zurara ikia mamaghıra itim. Ki Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itim, ki ian God. 37 Eghti gumazitam akam inıgha izir gumazıtamin azangsıghsi, a kamaghın mikim, 'Ikiavira Itir God akar manamin ni ikara?' o 'Ikiavira Itir God manmaghıra mikeme?' 38 Eghti ia kamaghın mikimam, 'Ikiavira Itir Godın akam bar oseme,' ki Ikiavira Itir God, ki deraghvıra ia mıgei. Ki akar kamin mikıman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua mıgei, 'Ikiavira Itir Godın akam bar oseme.' 39 Ezi guızbangıra, ki ia inıgh ia asirafagh, ia akunighti ia nan saghiamin mangıgham. Ki kamaghıra ia damuva, ia ko ian ovavıbagh anıngizir nguıbar ekiar kam, ki uaghan a makunıgham. 40 Ki ia damıghti, gumazir ıgharazıba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsıgham. Eghti aghumsızir kam iki mamaghıra ikiam, eghti ia a gın amadaghan kogham."

24

Ki Jeremaia, ki fighın temebar ovizıbar gani

1 Babilonın Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abıragha gıvaghı, Judaba inıgha ua Babilonın ghu. A uaghan Atrivim Jehoiakımın otarım ini, otarır kamin ziar mam Jehoiakin, an ziar ıgharazım Jekonia. Egha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuıbar ingariba ko ainın bizıbar ingarır gumazıba sara inıgha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabır gın, Ikiavira Itir God bizir mam irebamın mın garır bizimın aven nan aka, ezi an aven ki akırar pumuningın garıma, fighın ovizıba akırar kamningın iti. Akırar kamning, Ikiavira Itir Godın Dıpenimın tiar akamin boroghın iti. 2 Fighın ovizir faragha azenıbar ania iti moghın, akırar mam fighın ovizir bar aghuıba an iti. Ezi akırar ıgharazım fighın ovizir bar kuraba an iti, ezi gumazamizıba dar aman iburagham. 3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghın na mıgei, "Jeremaia, ni bizir tizimın gari?" Ezi ki kamaghın a ikaragha ghaze, "Ki fighın ovizıbar gari. Fighın aghuıba da bar dera, ezi fighın kuraba, da bar ikufi, gumazıba dar aman iburagham."

4 Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganıngi. Akar kam kamakin: 5 "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumazamizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazımın ghuezıba, ki men garıma, me mati fighın ovizir aghuıba. 6 Ezi ki bar deraghvıra men ganıva, deraghvıra me geghuvam. Egh ua me inıgh nguazir kamin izam. Ki gavgavım me danıng me abınan kogham. Ki me akaragh me asian kogham. 7 Egh ki men navır averıabar aven nıghnızir aghuıba me danıngti, me kamaghın fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha izıva, na ko navır vamıran ikiam. Egh nan gumazamizıbar otivıghti, ki men Godın ikiam.

† 23:33: Me Hibrun akamin aven, akar kam, "akam," ko akar kam, "osimtızim," anıngın arerem voroghıra ghu. Akar kamin arerem, a mingarır pumuning iti. Jerusalemia kamaghın a gınıghıgha dibovir akabar kamaghın a dibori, "Ikiavira Itir Godın akam bar oseme." 24:1: 2 Atrivıba 24:12-16; 2 Eghaghanıba 36:10

8 “Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekaia uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumazamizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumazamizir Isipin ghueziba, ki gumazamizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman iburazibagh ami. 9-10 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, ki apaniba ameghti me izi Judan gumazamizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimariar kuram tarazigh asighasighti me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangegham. Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamin aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumazamizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’”

25

Atrivim Nebukatnesar Judabagh asighasigham

1 Ikiavira Itir God Judabav kaminin akam iti, egha akar kam isa Jeremaia ganingi. Dughiar kamin Josaian otarim Jehoiakim, a Judabar atrivimin itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima an namba 1in azenim oto. 2 Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar kam Judaba ko Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme:

3 Emonin otarim Josai, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza namba 23in azenim gifa. Ezi ia a baraghan aghua. 4 Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men akaba baraghan aghua. 5 Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, “Ia bar vaghvagh navibagh iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir a ia ko ian ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam. 6 Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia damighan kogham.”

7 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamin gun mikemezi, ia nan akam baraghan aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami.

8 “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam baraghan aghua. 9 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatnesar, an diagham, a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gumazamizir igharaziba men ganigh, akirim ragh me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram damuva, egh puviram atiatingam. Eghti nguazir kamin gumazamiziba aghumsizim iki mamaghira ikiam. 10 Egh ki men navir aghuimin agoroger arazim ko, bar akongezir arazim ko, gumaziba amuibar ikiamin arazim, ki bar ada givagham. Eghti witin oviziba mirmiramin gumaziba puvatigham,

kamaghin wit mirmiramin dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamin angazangariba ua danganir kamin puvatigham. ¹¹ Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kinim otogham. Eghti 70plan azenibar, nan gumazamizir kaba, Babilonin atrivimin ingangarir gumazir kinibar ikiam.

¹² “Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonin atrivim ko an gumazamiziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh Babilonin kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin nguazim pura iki mamaghira ikiam. ¹³ Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafazir kam, ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti. ¹⁴ Ki izevir kuram isi Babilonin gumazamiziba, men arazir kurar me amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuam.”

God gumazamiziba bar me gasighasighasa

¹⁵ Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, “Jeremaia, wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagharimin ababanim. Ni kavin kam inighti, ki ni amadaghti, ni gumazamizir aviriba bagh mangigh, me damighti, me wainin kavin kamin itim ami. ¹⁶ Eghti ki apaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kamaghin me mati, me wainin dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar pazivira daruam.”

¹⁷ Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumazamizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme.* ¹⁸ Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Egha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimin oto. Ezi gumazamizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atiati. Egha gumazamizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin me migei, “Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.” Bizir kaba datirighin bar moghira otivigha gifa. ¹⁹ Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumazamiziba ko, ²⁰ gumazamizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Egha ki ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira. ²¹ Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko, ²² Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi. ²³ Egha ki ghua Dedanin gumazamiziba ko, Teman gumazamiziba ko, Busin gumazamiziba ko, gumazamizir uan dapanir minedevir arizibar pira da oteviba, sara bar me ganingi. ²⁴ Egha ki ghua Arebian atriviba ko, gumazamiziba puvatizir danganimin itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi. ²⁵ Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko, ²⁶ nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi roghira iti, ki vaghvagha bar me ganingi. Ki nguazir kamin kantriba bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin atrivim abuananam ame.

25:11: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 29:10; Daniel 9:2 * **25:17:** Jeremaia kamaghin migia ghaze, gumazamiziba amezir kavin dipar kamin akar isin zuim kamakin: God men arazir kuraba ikarvagh izevim kuram me daningam. Ni Jeremaia 46-51in uaghan an gan.

27 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, “Jeremaia, ni akar kam gumazamizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin migei, ‘Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh ia asighasigham, eghti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar onganigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham.’” 28 Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin kam inian aghuaghti, ni kamaghin me mikim, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi!’ 29 Ia oragh! Ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalem in bizir kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir kamin gumazamiziba bar me misoghham.’

30 “Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni gumazamizir kaba kamaghin me mikemegh:

“Ikiavira Itir God uan Nguibamin overiamin ikiva,
pantemin tiarim akarigh uan gumazamizibav kimam.
A pantemin nguazir kamin uan gumazamizibar diagham,
mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin oviziba dika dei moghin dimam.

31 An dimdiar kamin niginim, bar nguazim avaragham.

Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin.

Ikiavira Itir God nguazir kamin gumazamiziba bar me tuisigham.

A kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darigham.

Egh ana apaniba ameghti me mangiva,
gumazamizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram.
Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme.

32 “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:

Ia oragh. Kantriba bar ikuvigham.

Bizir kam, faragh kantrin tam in otogham,
egh mangi bar kantribar otivam.

Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza nguazim bar a garui.”

33 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God gumazamizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar min tintinibar nguazimin iriv ikiam.

34 Ia gumazamizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba,
mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi.

Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramin dughiam otogha gifa.

Eghti gin me gumazamizir ikiavira itiba batuegham.

Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipoghogh.

Ia nguazir miner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham.

35 Sipsipbagh eghuvir gumaziba,

ia arimighiramin bizir kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati.

36 Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki.

Kamaghin amizi, ia oragh!

Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv aziava arai.

³⁷ Ikiavira Itir God bar puviram ian aningaghe.
Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa nimira itir danganir grazir
aghuiba itibagh asighasiki.

³⁸ Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir mogomem ataki.
Ikiavira Itir God bar aningaghegha apaniba amangizi, me iza Judabav
sosi.

Ezi men nguazim bar ikuvigha, danganir kinim gava.

Gumazir dapaniba ko gumazamiziba Jeremaian akam batoke

26

(*Sapta 26–36*)

Gumazamiziba Jeremaia misueghti an aremeghasa

¹ Josaian otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira Itir God, kamaghin Jeremaia migei, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven mangi, me uari akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir nguibabar gumazamiziba akam bar me mikim. Kar gumazamizir nan Dipenimin aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam ataghiraghan marki. ³ Egh dughiar ni nan akaba bar ada akunam, eghti gumazamiziba nin akam baragh, egh navibagh iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghti ki nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. ⁴ Ni akar kamin me mikemegh, Ikiavira Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan akam baragh, ki ia ganingizir Arazibar gin mangi. ⁵ Egh nan akam inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia ganingizir akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar aviribar ki akam inigha izir gumaziba amadima, me iza akam ia mikiri, ezi ia men akabar gin zuir puvati. ⁶ Egh ia nan akam batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki fomira uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin. Eghti nguibar igharazibar gumazamiziba gin uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin me mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikuvigham.” ’ ’ ”

⁷⁻⁸ Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha, Ikiavira Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun gumazamiziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar akam baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazamiziba bar an suigha ghaze, “Na aremegh. ⁹ Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar kam akuri? Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir kam Silo ikuvizi moghin a ikuvigham. Egh ni kamaghin mikiman marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumazamiziba uam an ikian kogham.” Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir gumazamiziba, me bar iza Jeremaia ekiaru.

¹⁰ Ezi dughiar kamin Judan gumazir dapaniba atrivimin dipenimin ikia, egha bizir kabar akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me uan dabirabibagh apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir divazimin aven mangamin tiar akam boroghin iti, tiar akar me kamaghin diborim, Tiarakar Igiam. ¹¹ Ezi ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira me migei, “Gumazir

kam kamaghin mikeme, nguibar ekar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki. Kamaghin amizi, bizir kam bangin, an aremegham.”

¹² Ezi gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar moghira, Jeremaia kamaghin men akaba ikara, “Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki akam inigha izir gumazimin akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekar kam ikuvigham. ¹³ Eghti datirighin ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God, en Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God uan nighnizim giraghiva, bizir a ia gasighasighasa mikemezibar amighan kogham. ¹⁴ Ezi ko, ki ian agharimin iti. Ia bizitamin na damusi, egh ia a ginighnigh suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu. ¹⁵ Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir kam a nguibar ekar kamin ikiva, uaghan bar moghira nguibar kamin gumazamiziba sara ikiam.”

¹⁶ Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumazibav gia ghaze, “Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamin akam akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana aremeghan kogham.”

¹⁷ Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvagha itir gumazamizibav gei, ¹⁸ “Fomira, Heskia Judan atrivimin itir dughiamin, Moresetin nguibamin itir Godin akam inigha izir gumazim Maika, akam Judabav kira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze. Jerusalem biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Egh Saion nguazir kinimin min ikiti, gumazamiziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.” ¹⁹ Maika kamaghin migei, Heskia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Heskia Ikiavira Itir Godin apengan ikia, egha uan gumazamiziba bagha an azangsi. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puvati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osimtizir ekiam inigh izi e datigham!”

²⁰ (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godin akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godin ziamin akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriati Jearimin nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalem nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme. ²¹ Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatigha ara Isipin ghu. ²² Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue. ²³ Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.)

²⁴ Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puvati.

27

Kantriba bar; Atrivim Nebukatnesarin apengan ikiam

¹ Josaian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, ² “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir

dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamning isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh. ³ Egh ni tuebagh arizir ter ararib ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalemin ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningigh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi. ⁴ Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegeh: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti: ⁵ Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi. ⁶ Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganingi, eghti gin me an apengan ikiam. ⁷ Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kamin, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham.

⁸ “Egh kantrin igharaz tamin gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganam aghuagh, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kamin gumazamiziba bar me agivagh. ⁹ Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baraghan marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. ¹⁰ Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangedham. Egh ia bar ikuvigham. ¹¹ Eghti kantrin tamin gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹² Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam. ¹³ Ikiavira Itir God mikemegha gifa: Ni uan gumazamiziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham. ¹⁴ Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. Puvati, me pura ia gifari. Ia men akaba baraghan marki. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puvati. Me nan ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguabam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.”

¹⁶ Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin

akam akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira miġei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baraghan marki. Me ghaze, ‘Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalem izam.’ Godin akam inigha izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari. ¹⁷ Ia men akam baraghan marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam. Puvatighima, nguibar kaba ikuvigham. ¹⁸ Gumazir kaba, me guizbangira akam inigha izir gumaziba, egh me guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir bizir aghuiba ko, Jerusalem danganir igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba inigh Babilonin mangan kogham.

¹⁹⁻²¹ “Atrivim Nebukatnesar Jerusalem izegha, Judan Atrivim Jehoiakin ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemian gumazir dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da Jerusalem iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin ekiar me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puvati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalem itir maba inizir puvati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia miġei, ²² ‘Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghiti bizir kaba Babilonin iki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghiti dughiar kamn ki ua me inighti, me ua Jerusalem ikiam.’”

28

Hanania gumazamizibagh ifari

¹ Azenir kamn, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kamn namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazir Hanania, Asurin otarim, a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin miġei, ² “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, ‘Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gatifa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian ganan kogham. ³ Azenir pumuning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalem izam. ⁴ Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakin, a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men aku Judan nguazimin izam. Guizbangira, ki Babilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.’”

⁵ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin tuivighav itibar damazimin, Godin akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi. ⁶ Jeremaia kamaghin miġei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh Babilonin itir gumazamizir

kaba, a ua me inigh Jerusalemın izam. ⁷ Ezi datirighın gumazamiziba ko ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa. ⁸ Bar fomira iza datirikin, Godın akam inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me kamaghın migia ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin avırıba bativ, uaghan nguıbar ekiabar otivam. ⁹ Eghti akam inigha izir gumazibar tav kamaghın mikim suam, Gumazamiziba dabirabır aghuım ikiam, e foghan kogham, akar kam a guızbangıra, o puvati. Eghti gin, akam guızbangıram otoghti, e datirighın fogham, Bar guızbangıra, Ikiavıra Itir God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingigha anemadazi a ize.”

¹⁰ Jeremaia akar kam mikemegha gıvazi, Hanania ter ararım Jeremaia uabi uan tuem gatızır kam ini. Egħa Hanania ter ararır kam bar anepırıgharıki. ¹¹ Egħa a gumazamizıbar damazımın tugħa ghaze, “Ikiavıra Itir God kamaghın mikeme. Ezi arazır kamra, ki ter ararır Nebukatnesar tintınıbar kantrıbar gumazamizıbar tuebagħ arızıba apırarıgham. Azenır pumunıng gıvaghan kogħtıma, ki kamaghın damıgham.” Jeremaia akar kam baregħa għu.

¹² Godın akam inigha izir gumazım Hanania, a Godın akam inigha izir gumazım Jeremaian frımın itir ter ararır kam apırıghatı, ezi dugħıar maba gıvazıma, gin Ikiavıra Itir God kamaghın Jeremaia migia ghaze, ¹³ “Ni mangı akar kamın gun Hanania mikemegħ. Me tememın ingarızır ter ararır kam ni anepırıgha gıfa. Ezi ni ainın ıgıatamın ingarıgh, egħ ter ararır ni dipırızır kamın danganıme datıgh. ¹⁴ Ki Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar Itım, Israelian God, ki kamaghın mikeme: Ki uabi ainın me ingarızım inigha Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba bar mogħıra men tuebagħ arıki, ezi me pura Babilonın Atrıvım Nebukatnesarın ingangarır gumazamizıbar itı. Egħa ki asızır atıba sara a ganıngızı, da uaghan an apengan itı.” ¹⁵ Jeremaia akar kam mikemegħa gıvagħa, ua kamaghın Hanania mıgei, “Hanania, ni oragħ. Ikiavıra Itir God ni amadazi ni ızezır puvati. Ezi ni gumazamizıbagħ ifarazi, me nin akar ifavarıba nıghnızır gavgavımın dar itı. ¹⁶ Kamaghın amızı, Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei: Nin akaba gumazamizıbagħ ekuızı, me nan akaba barazır puvati. Kamaghın, ki nguazır kamın ni agıvıgham. Ni azenır kamnaghıram aremegħam.”

¹⁷ Ezi azenır kamra an namba 7ın iakınım ikiavıra itıma, Godın akam inigha izir gumazım Hanania aremegħa gıfa.

29

Jeremaia Judan Babilonın itıba bagħa akınafarım osırı

¹ Jeremaia Jerusalemın ikiava, akınafarım osırıgha gumazamızır kaba bagħa anemada: Gumazır dapanır ikiavıra itıba ko, ofa gamır gumazıba ko, Godın akam inigha izir gumazıba ko, Judan gumazamızır Babilonın itıba. Gumazamızır kaba bar mogħıra, Atrıvım Nebukatnesar faragħa Jerusalemın me inigha, Babilonın kalabus darıghasa men akua ghue.

² Babilonia faragħa iza Jerusalemın ızegħa, Atrıvım Jehoiakin ko gumazamızır avırım inigha men akua Babilonın ghuegħa gıfa, ezi gin Jeremaia akınafarır kam osırı. Me atrıvım ko an amebam, ko atrıvımın dipenımın ingarır gumazır ekiaba ko, Judaba ko Jerusalemian gumazır dapanıba ko, fofozır gumazır bızır aghuıbar ingarıba ko, ainın bızıbar ingarır gumazıba, me bar mogħıra ghue. ³ Dugħıar kamın Judabar Atrıvım Sedekaiia, a Safanın otarım Elasa ko, Hilkian otarım Gemaria, anıng amadazi anıng Babilonian Atrıvım Nebukatnesar bagħa zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonın itıba bagħa

akinafarir kam isa aning ganingizi aning a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme, ⁴ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalemin ia batuegha ia amadazi ia Babilonin ghue. ⁵ Egh ia uari bagh dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir kabar dagheba ini. ⁶ Egh ia gumaziba amuubar ikiva boriba bati. Eghti ian otariba gin amuubar ikiva uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti, ian dibobonim magiran marki. ⁷ Ki ian akua nguibar ekiar ia datirighin itir kamin ghu. Eghti ia nguibar ekiar kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh deraghvira ikiam. Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, a nguibar ekiar kam deraghviram a damuam. Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira ikiti, ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira ia migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia garir irebar aghuiba, gumazir dar mingariba abigha ia migeiba, ia me baraghan marki. ⁹ Akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki akatam me ganingizir puvati.

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Akar kamin mingarim a kamakin. Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba. Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti dughiar kamin ki ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin izam, kar ki uan akar dikirizimin gin mangiva a damuam. ¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghsi damuamiba, ki adagh nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki damuamin kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham. ¹² Egh dughiar kamin ia nan boroghin iziva, egh nan dimiva, egh na ko mikimti, ki ian dimdiam baragham. ¹³ Eghti dughiar kamin ia uan ifongiaba ko navir averiabar na buri nan gansi bar pantemin ingaram. Ia kamaghin damu nan apigh nan boroghira izam. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki kantriba ko danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me da bar moghira ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian aku danganir ia fomira ikezinin mangam.

¹⁵ “Ia ti ghaze, ia Babilonin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumaziba, ia ganingi.* ¹⁶ Ezi Ikiavira Itir God, atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin atrivir dabirabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko kalabusin ikezir puvatizibagh nighnigha, kamaghin migei: ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me izi gumazamizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min otivigham, eghti gumazamiziba dar aman iburagham. ¹⁸ Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba puvatighamin dughiaaba ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kurar ki Judaba me damuasa mikemezibar akam baregh, bar digavir kuram damigh

29:10: 2 Eghaghaniba 36:21; Jeremaia 25:11; Daniel 9:2 **29:11:** Aisaia 40:9-11; Jeremaia 30:9-10; 30:18-22 **29:12:** Onger Akaba 50:15; 145:19; Jeremaia 33:3 **29:13:** Godin Araziba 4:29; 1 Eghaghaniba 22:19; 2 Eghaghaniba 6:37; Jeremaia 24:7 **29:14:** Aisaia 43:5-6; Jeremaia 16:15; 23:8; 30:3 * **29:15:** Ikiavira Itir God ua akam inigha izir gumazibar gumazir pumuningin, a ves 20-23in aven gun migei.

atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir kabar gumazamiziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh gumazamizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' ¹⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegh gifa.

²⁰ "Ia gumazamizir ki Jerusalem in bar ia batuegha, ia amadazi ia Babilonin ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deraghviram abaragh. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gumazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar, Kolaian otarim, Ahap ko, Masean otarim, Sedekai. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning misueghti aning aremegham. ²² Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati a Sedekai ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.' ²³ Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar amuiba koma akuava, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningin gun migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa."

Jeremaia akar gavgavim isa Semaia ganingi

²⁴ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gumazim Semaia akar kam a mikemegh. ²⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otarim Sefanaia, a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko gumazamizir Jerusalem in itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme: ²⁶ Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ganam. Eghti gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir gumazimin min akam akunti, kar nin ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh, an sueba ko dafariba ikegh, ainin an firim dafagh. ²⁷ Egha ni manmaghsua Anatotin nguibamin gumazim Jeremaia akiran aghua? Kar gumazir ian tongin akam inigha izir gumazimin min akam akurir gumazim. ²⁸ E Babilonin kagh itir gumazamiziba, an e bagha akam amadagha ghaze, 'Ia dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Kamaghin amizi, ia uari bagh dipenibar ingariva, azenibar dagheba opariva, azenir kabar dagheba ini."

²⁹ Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akinafarim inigha Jeremaia bagha ghugha, a bagha akinafarir kam dibori. ³⁰ An a diponegha givazima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa Jeremaia ganingi, ³¹ "Jeremaia, ni akam isi bar Judan Babilonin kalabusin itir adarazi bagh anemadagh, kamaghin me mikim suam: Ikiavira Itir God, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia ginighnigha ghaze, ki ia bagha Semaia amadazir puvati. Ezi an akam inigha izir gumazimin min akamin gun ia mikeme, egha ia gamizima, ia akar ifavarir kam nighnizir gavgavim an iti. ³² Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia, gumazamizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an adarazi puv me damigham.

Egh bizir aghuir ki uan gumazamiziba bagh damuti da otivighamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

30

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir God kamaghin akam Jeremaia ganiga ghaze, ² “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni akinafaritam inigh, egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh. ³ Ki Ikiavira Itir God, nan gumazamiziba Israelia ko Judaba, me ua deraghvira ikiasa, ki me bagha dughiam amisevegha gifa. Ki ua men aku nguazir ki men ovavibagh aningizimin izam, eghti a ua men nguazimra otogham.”

⁴ Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh nighnigha ghaze:

⁵ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme:
E orazima, gumazamiziba navir amirizimin itir puvatigha,
bar atiatia digavir kuram gamua bar puviram azi.

⁶ Manmaghin ami?

Gumaziba ti boriba bati, a? Puvatigham.

Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima, me vaghvagha dafariba isa uan navibagh ariki,

mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin arai.

Manmaghsua, men guaba igharagha otivigha gari,

mati gumazim bar puviram atiatia.

⁷ Iavzika! Dughiar bar kurar mam otivasava ami.

Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira.

Nan gumazamiziba, Israelia, me dughiar kamın osimtızir bar ekiam iniam.

Eghti ki ua me iniam.”

⁸ “Egh dughiar kamın apaniba Israelian tuebagh atızir ter ararir kaba ki da apirigh, men kalabuziam agıvaghām. Eghti me ua pura igharaz darazir ingangarir gumazir kinibar mın ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme. ⁹ Ki Ikiavira Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghti ki me bagh Atrivim Devitin ovavir boribar tav amiseveghti, a me gatıvagh men ganam. Eghti me an apengan ikiam.”

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba,
ia atiatingıva digavir kuram damuan marki.

Bar guızbangıra, ia kantrin saghon itir kamın kalabusın iti.

Eghti ki ua ia inighti,

ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiaghām.

Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.

¹¹ Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian akurvaghām.

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazıbar tongın itiba,

ki bar me agıvaghām.

Egh ki ia agıvaghan kogham.

Guızbangıra, ki puv ia damıghām,

ki arazir voroghıra itim ginıghnigha ia akiri.”

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

- “Ia Israelia, me puv ia misoke,
eghti ian mizazim ikivira ikiti, ian duar ekiaba akumighan kogham.
- 13 Ki ian akurvaghsi, ia bagh na ko mikimamin gumaziba puvati.
Egha uaghan ian mikarziba akirighti,
da ua deraghamin marasinba puvati.
- 14 Ia arazir kurar aviribagh amigha osimtizir ekiam iti.
Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki,
mati gumazim uan apanimin apangkuvir puvatigha, a gasighasiki.
Kamaghin amizi, iavzika, gumazir fomira ian namakabagh amiziba, me ia
gin amadagha gifa,
egha me ua ia ginighnizir puvati.
- 15 Ia uan duar kaba bagh azirakar aviribar amuan marki.
Duar kaba akumighan kogham.
Ia arazir kurar aviribagh ami, egha osimtizir ekiam iti.
Kamaghin ki arazir kamın ia gami.
- 16 Guizbangira, ia gasighasizir adarasi, me uari ikuvigham.
Ian apaniba mangi saghon itir nguibabar kalabusin ikiam.
Gumazir paza ia gamigha ian biziba okemeziba,
apaniba pazi me damuva, men biziba okimam.
- 17 Ian apaniba kamaghin migei:
‘Saion mati bizir kinim, egha bar ikufi.
Ezi gumazitam an apangkuvir puvati.
Ki uabi ian mikarzibar amighti, da ua deragham,
egh ian duabar amighti, da misigham.’
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”
- 18 Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Ki Jekopin adarazir apangkuvigh, egh men akuragham.
Eghti me uari bagh dipenibar ingar, egh deraghvira ua uan nguazimin
ikiam.
Egh Jerusalem fomira ikezi moghin, me uam an ingaram.
Egh atrivimin dipenim me an danganimra an ingaram.
- 19 Eghti Israelia na minabir ighiabar amuam.
Egh me ighiabar amuva, egh bar akongegham.
Eghti ki me damighti me bar avirasemegham,
egh me ua varazira ikian kogham.
Eghti ki gumazamizir igharazibar amighti,
me men ziaba dikabiraghan kogham,
me ziar ekiam me daningam.
- 20 Israelia fomira gavgavizi moghin ikiam.
Eghti ki men akuraghti me deraghvira uan nguazim dapiagham.
Eghti gumazir pazi me damuamiba,
ki puv me damigham.
- 21 Eghti men gumazitam uabi men gumazir dapanir ekiamin otogh, me
gativagh men ganam.
Ki uabi gumazir kamın aku uabin boroghira izam.
Guizbangira, gumaziba uan ifongiabar gin ghua nan boroghira izir puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.
- 22 Eghti ia Israelia, ia nan gumazamizibaram otoghti,
ki ian Godin ikiam.”

- 23 Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim gumazir kuraba bativasava ami, mati aminir gavgavim ko amozir ekiam me bato, egha mati aminir ighuagha aruim men dapaniba abini.
- 24 Ikiavira Itir Godin aningagharim iki mangivira ikiti, bizir a damuasa nighniziba, a bar moghira dar amu da givagham. Eghti ia dughiar abuananamın, bizir kabagh fogham.

31

Israelia uamategh izi deraghvira uan nguibamın ikiam

1 Ikiavira Itir God kamaghın migei:

- "Dughiar ki inabazımın, ki Israelian ikiziba bar men Godin ikiam, eghti me nan gumazamizibaram otogham.
- 2 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın migei: Apaniba Israelia misozima, men ikiavira itir varazira apanibagh itagha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimın iti. Ezi ki me gifuegħa, arazir aghuubar me gamima, me ghua avughsazir danganimın ghue."*
- 3 Ikiavira Itir God, danganir saghuıamın ikegħa, e bagħa izegħa kamaghın migei,
 "Ia Israelia, ki ia damighti ia na gifuegħ nan boroghıra izasa, kamaghın ki zurara ia gifonge, ezi nan ifongiamın arazir kam iki mam-aghıra ikiam.
 Guızbangıra, nan apangkuvım ian itima, ki ia baghvıra iti.
- 4 Ia Israelia, ia mati nan guıvir igiar ki bar ifongezım, ki ia damighti ia ua kantrin gavgavımın ikiam. Egh ia akuegħ, mati amızir igıaba buabav sogħa, egha ıghıam gızır marazı ko akuegħıva ıghavamang iki.
- 5 Egh ia uam uarı, uarı bagħ Samarian mıghııabar wainın azenır igıabar ıngar.
 Egh ia wainın azenır kaba oparızır darası, ia uarı uan wainın ıkarızır kabar ovızıba inıva bar akuegħam.
- 6 Eghti dughiar kamın, Efraimın anabamın adarazır gumazır eghuvır mıghııabar itıba, me kamaghın dımam,
 'Ia bar moghıra dikavıgh ızı, e Saionın Mıghııamın mavanangam. E Ikiavıra Itir God bagħ mangam, en God.'"
- 7 Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei,
 "Ia, Jekopın adarazı bagħ bar akongegħ ıghııabar amu,

30:23: Jeremaia 23:19-20; 25:32 * **31:2:** Ves 1 ikegħa ghua 22ın aven itir akaba, da Israelian gumazamizıbar gun migei, me fomıra notın amadaghan Judan kantrin Israelin kantrin ike. Gumazamızır kaba arazır kurabagh amıma, God apanıba taghızı me me inıgha ghua uan kantri ike, me kamaghın a dibori, "Kantri kam notın amadaghan itı." Nı ves 8ın gan. Me dughiar ruarımın kantrin kamın ikezi, eghti datırıghın God ua me inıgh Israel kantri bagħ izegħtı me bar moghıra ıkızır vamıran otıvıgh deravıra ıkı Godın apengan ikiam. Samarian nguıbar ekiam Israelın kantri nguıbar mam. Nı ves 5ın gan. Efraim anabamın adarası, a Israelian ıkızır dafam. Ezi God Efraimın zıam dibori dughıam, a Israelian notın amadaghan itı darazı bar moghıra me dibori. Nı ves 6 ko 9 ko 18 ko 20ın gan. **31:3:** Godın Arazıba 4:37; Onger Akaba 25:6; Jeremaia 24:6

gumazamizir kaba gumazir igharazibagh afira.
 Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin ighiabar amu, egh kamaghin mikim,
 'Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba ua me inigh,
 kar Israelian ikiavira itir varazira.'

8 Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir nguibar kam ko nguazir otevíba
 bar uan gumazamiziba inigh,
 ua men aku izam.
 Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer kuraba itir gumaziba ko, amizir
 navir adaseba ko, amizir boriba batasava amiba,
 me uaghan izam.
 Eghti gumazamizir avirim uamategh nguibar kamín izam.

9 Ki men aku izamin dughiamin, me uan arazir kurar me amiziba gin
 amangisi,
 na ko mikim azi, na ko tuavimin izam.
 Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim itir danganimin otogh,
 men aku tuavir aghuibar mangiti, me ireghan kogham.
 Guizbangira, ki Israelian afeziamin min itima, Efraim nan otarir
 ivariamín min iti.

10 "Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deraghvira kuaribar arigh nan
 akam baragh, ki Ikiavira Itir God.
 Egh ia nan akar kamín gun bar gumazamizir ongarimin vongin
 saghon arighatizibar itubav kin.
 Ia kamaghin me mikim,
 'Ikiavira Itir God Israelia batoghezi me tintinibar ghue,
 ezi a ua me inigh izam.
 Egh a ua deraghvira men ganam,
 mati gumazim uan sipsipbar gara me geghufi.'

11 Ki Ikiavira Itir God, ki apanir gavgavibar agharimin,
 ua Jekopin gumazamiziba, inigham.

12 Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar akuegh,
 egh bar pamtemin araghasi dim ighiabar amuam.
 Egh bizir bar aghuir Ikiavira Itir God me ganingiziba bagh bar
 akuegham.
 Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me
 ganingiziba,
 me da bagh bar akuegham.
 Egh me bar deraghviram otivigham,
 mati dagher azenim dipamin otevezir puvati.
 Egh me ua pazi ikian kogham.

13 Eghti dughiar kamín guivir igiaba bar akuegh kumatizibagh ighiam,
 eghti gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba uaghan bar akuegh ku-
 matizibagh ighiam.
 Ki men azir akaba agivagh, me damuti men naviba bar deragham.
 Ki men navibar itir osimtizibar amuti, da amiragh ikiti, me bar
 akuegham.

14 Ki gumazamizibar amuti, me ofan aviriba inigh na bagh izam.
 Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba dagher aghuir aviriba ikiam.
 Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumazamizibar aningti,
 me bizitamín oteveghan kogham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Ikiavira Itir God Israelian apangkufi

15 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati.

Kamaghira, a uan ovengezir boriba bagha azi.

A navir amirizim inian aghua.†

16 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,

Resel, ni uam azian marki.

Ni uan damazimin teriba adisigh.

Nin azir akam pura zuir puvati.

Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni bagh izam.

17 Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:

ni bizir otivamin kam ginighnigh.

Nin boriba uamategh uan nguibamin izamimin dughiam ni a mizuam.

18 “Ki Efraimin adarazir azir akam baregha gifa.

Me azia kamaghin migei:

‘Ikiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e ganingi,

mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvati’gha akaba batozim misosi.

Ikiavira Itir God, nirara en God,

kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni bagh izam.

19 E ni ategha givagha, datirighin e ua uan nighnizibagh iragha gifa.

Egha e uan osimtizim gifozir dughiamin, e osemegha bar aghumsiki, egha dapaniba avingi.

Faragha en adarazi gumazamizir igiabar min ike, egha me arazir kurar aviribagh ami.

Egha datirighin e uan arazir kuraba, bar dar aghumsiki.’

20 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim.

Ki zurara an ziamin dia, egha puv a ginighnisi.

Dughiar mabar ki an atari.

Ezi guizbangira ki a ginighnigh an apangkuvigham.

21 “Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a ginighnigh,

egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh ada asegh.

Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim,

ia datirighin uamategh uan nguibabar izi.

22 Ia mati nan guivim, egha ia akirim na gasara.

Ia manadzoghin navir pumuning itir arazim ategham, egh ua na bagh izam?

Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi a nguazir kam in oto.

Arazir kam kamakin:

Mati amizim ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azanglisi.”‡

Ikiavira Itir Godin gumazamiziba dabirabir aghuim ikiam

23 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme:

31:15: Jenesis 35:16-19; Matyu 2:18 † **31:15:** Resel a Jekopin amuim, ezi Israelia kamaghin nighnisi, a men inaghamir amebam. Me fo, Reselin kuam afazir mozim Raman nguibamin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir kaba kamaghin migei, Resel Raman nguibamin ikia uan ovavir borir oveaghuezbagh nighnigha aziavira ikia iti. ‡ **31:22:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

“Ki gin Judan nguazim damighti, a deraghvira ikiam.

Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar ikiam.

Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam,

‘Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam,

Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir aghuibagh ami!

Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damu!’

24 Gumazir azenibar ingariba ko, gumazir sipsipbagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan,

me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam.

25 Eghti gumazitamın mikarzim amiragham, ki ua gavgavim a daningam.

Eghti gumazitam amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam a daningam.”

26 Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragha akui. §

27 “Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumazamiziba ko asizibar amighti, da Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar avirasemegham. Mati gumazim dagher azenimin ingarigha, dagher aviribagh amizi da otifi. 28 Ki fomira da asiasa dar gara, da abigha, egha dagh asighasigha paza dagh ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da oparti da deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

29 Eghti dughiar kamin gumazamiziba ua kamaghin akar isin zuir kamin mikiman kogham: Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri. 30 Puvati. Dughiar kamin, gumazitam arazir kuratam damigham, a uabi aremegham. Mati gumazim wainin ovizir anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri.”

31 Egha Ikiavira Itir God migia ghua kamaghin migia ghaze, “Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.

32 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me inigha isipin kantri ategha azenan ize, egha ki men pamın min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki. 33 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumazamizibar ikiam. 34 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, dughiar kamin gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, ‘Ia Ikiavira Itir God gifogh.’ Puvati. Me bar moghira na gifogham, gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba. Eghti ki men arazir kuraba gin amadaghiva ua dagh nighnighan kogham.”

35 Ikiavira Itir God angazangarim aningasa aruemin ingari, egha a iakinim ko mikoveziba dimagaribar angazangarim aningasa dar ingarigha, dar danganibar da ariki.

§ **31:26:** Akar kamin mingarim deragha otozir puvati, egha uaghan kamaghin deragha otozir puvati, tina akar kam akuni. A ti Jeremaia, o ti gumazir igharazim? E foghan kogham. **31:28:** Jeremaia 1:10; 44:27; Daniel 9:14 **31:29:** Esekiel 18:2 **31:30:** Godin Araziba 24:16; Aisaia 3:11; Esekiel 18:4; 18:20 **31:31:** Matyu 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; 1 Korin 11:25; 2 Korin 3:6 **31:31:** Hibru 8:8-12 **31:33:** Jeremaia 24:7; 32:40; Hibru 10:16 **31:34:** Aisaia 11:9; Maika 7:18; Habakuk 2:14; 1 Tesalonika 4:9; Hibru 10:17

Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava pamtemin dipiraghira tingazi.
An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Ifim.

A kamaghin mikeme:

³⁶ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Israelian adarasi, me zurara iki mamaghira ikiam,
mati aruem ko iakinim ko mikoveziba.

Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganingizim
damuan kogham,
eghti dughiar kamra Israelian adarazi givagham.

³⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,

Gumazitam ti overiamin danganibar ababaniba bar da inigh,
egh gumazir kam ti nguazimin dikinimin magirigh,

nguazimin otevilla bar dar ganigh deraghvira dagh foghti,
eghti dughiar kamra ki Israelian gumazamiziba akirim ragh bar me
gasaraghiva,
men arazir kurar me amiziba ikarvaghham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

³⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki dughiar mam amisefe, eghti
me ua Jerusalem ingaram, nan nguibar ekiar kam. Jerusalem divazir
notin amadaghan ghuzimin ababanim, an Hananelin Tauan ikegh mangi
divazimin Mikebamin Tiar Akamin tugham. ³⁹ Eghti an mitaghniyam mangi
Garepin mighsiar dozimin, aruem ghuaghiri naghin tugham, egh ua ragh
mangi Goan nguibamin tugham. ⁴⁰ Egh nguibamin mitaghniyam mangi
sautin amadaghan mangi Kidronin danganir zarimin miriam gighuigham.
Nguibamin mitaghniyam aven nguazir kam, matmatiam ko danganir
averebiba akurim iti. Eghti aruem anadi naghin nguazir zarimin ruaghate-
vibar itir danganir kaba, bar moghira uaghan nguibar kam in mitaghniyam
aven ikiam. Eghti mitaghniyam aruem anadi naghin mangi Hozitaba Zuir
Tiar Akamin tugham. Eghti nguazir nguibar ekiar kam in aven itiba, kar
bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti apaniba izi nguibar kam
gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam
a deraghvira iki mamaghira ikiam.”

32

Jeremaia nguazir otevir mam givese

¹ Ezi namba 10in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin,
Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar
Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim.

² Ezi dughiar kam in Babilonin atrivimin midorozir gumaziba, Jerusalem
nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia
Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti.

³⁻⁵ Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min
akam akuri, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki
Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekiar kam iniam. Eghti Sedekaia Ba-
bilonian arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki
Babilonin atrivim ateghti an an suiragham, eghti Sedekaia, Nebukatnesarin
guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangisiziba deraghviam
ada ikarvaghham. Nebukatnesar Sedekaia inigh Babilonin mangighiti, a
nguibar ekiar kam in iki mangi dughiar ki uam a ginighamim in tugham.
Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiraghan
kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ezi Atrivim Sedekaia

akar kam baregha, kamaghin Jeremaian atara ghaze, “Tinara ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?” Egha Sedekaia maghira Jeremaia inigha kalabus gati.

⁶ Kar Jeremaian akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme:

⁷ “Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni bagh izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuar bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim.”*

⁸ Ezi Hanamel gin iza danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, “Ni Anatotin nan nguazim givesegh, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuar roghira itim, ni nguazir kamin faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nin nguazimra ikiam.” Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezir moghira damuam.

⁹⁻¹⁰ Egha ki nguazir kam givese. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanim a gati. Egha ki nguazir otevimin ivezim bagha 200 silvan dagiaba mengeggha, da isa Hanamel ganingi.

¹¹ Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizir ga damuasa akam akirizir akaba aningin iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir puvati. ¹² Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganingi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimin men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamin aperaghav itiba, me bar moghira bizir kabar garima, ki dagh ami. ¹³ Gumazir kaba garavira itima, ki kamaghin Baruk migei, ¹⁴ “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin migei, ‘Baruk, ni akar dikirizimin akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatizim ko dukuazim. Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.’”

¹⁵ Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumazamiziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam.

Jeremaia Ikiavira Itir God ko migei

¹⁶ Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, ¹⁷ “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburaghan kogham. ¹⁸ Ni zurara tausenin gumazamizir aviribar apangkufi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uaghan an boriba ko an arazir kuraba ikarvagh. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim. ¹⁹ Ni bizir aghuibar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumazamiziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvagha gumazamiziba amir araziba tuisigha, arazir me amibar ivezimra ikarvagh me ganidi.

* **32:7:** Ofa Gami 25:25in itir akamin gan. **32:17:** Jenesis 18:14; 2 Atriviba 19:15; Luk 1:37
32:19: Jop 34:21; Onger Akaba 33:13; Aisaia 28:29

20 “Ni fomira Isipin kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumazamizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh garibagh amuavira iti. Kamaghin amizi, gumazamiziba bar ziar ekiam ni ganidi. 21 Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh amua, egha bizir ekiar igharagha garir aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gumazamiziba Israelia, ua Isipin me inigha azenan ize. 22 Egha ni men ovaviba ko akam akirizi moghin, ni nguazir kam me ganingi. Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. 23 Me nguazir kam inigha an ikia, egha nin akaba ko Arazir Ni Me Ganingiziba, me dar gin zuir puvati. Me nin akam batuegha nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin amizi, ni bizir kurar kabagh amizi, da me batifi.

24 “Ni gan. Datirighin Babilonia me misoghasava amua, Jerusalem ekiarugha gifa. Me nguibar ekiamin divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar iniasa. Apanir kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari. 25 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, ‘Ni gumazamiziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kamin ada osiram.’ Ezi Kaldiaba me nguibar ekiar kam iniasava ami.”

26 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, 27 “Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburaghan kogham. 28 Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. 29 Me izi nguibar ekiar kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumazamiziba faragha dagh isin ghuavanaga, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumazamiziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe.

30 “Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe. 31 Me Jerusalem ingarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalemia na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekiar kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa. 32 Israelia ko Judaba na damuti ki bar men aningaghivira ikiasa, me arazir kurar igharagha garibagh amuavira iti. Gumazamizir kiniba ko, atriviba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem iniam gumazamiziba, me bar moghira arazir kurabagh ami. 33 Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baraghan aghua, egha dar gin zuir puvati. 34 Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kamin me dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. 35 Egha me Hinomin danganir zarimem asem Balin ziam fasa danganin akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uaghan arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me

32:27: Diboboniba 16:22; Jeremaia 32:17 32:28: 2 Atriviba 25:1-11; 2 Eghaghaniba 36:17-21

32:33: Jeremaia 2:27; 7:13; 7:24 32:34: 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:30-31; 19:1-6 32:35: Ofa

Gami 18:21; 2 Atriviba 23:10; Jeremaia 7:31

kamaghîram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamîn osîmtizim itî.”

Ikiavîra Itir God uan gumazamiziba deragh me damuam

³⁶ Ikiavîra Itir God, a Israelian God, a kamaghîn mîgei, “Gumazamiziba kamaghîn mîgei, ‘Apaniba e misozîma, e dagheba puvatizî, arîmarîar kuram e gasîghasî. Eghtî arazir kamîn Ikiavîra Itir God, Babilonîn atrivim ateghtî a en nguibar ekîar kam inîam.’ Ezi kî nguibar ekîar kam ginîghnîgha, egha akar îgharazîm itî. ³⁷ Bar guîzbangîra, kî anîngaghegha atara gumazamiziba batoghezi me ghuezîr kantriba, kî kantrin kaba da ua me inîam. Egh men aku ua nguazîr kamîn îzeghtî, me deraghvîra îkîam. ³⁸ Egh me nan gumazamizîbar îkîtî, kî men Godîn îkîam. ³⁹ Kî men navîr averîabar aven navîr vamîra me danîghtî, me tuavîr vamîran gin mangam. Egh me zurara nan atîating nan apengan îkîtî, kî me ko men borîba sara deraghvîra me damuam. ⁴⁰ Egh kî me ko Akar Dîkîrîzîr Gavgavîr Igiam damuam. Eghtî Akar Dîkîrîzîr Gavgavîr kam îkî mamaghîra îkîam. Kî kamaghîn akam akîrîgh suam, Kî deragh me damuamîn arazîm ateghan kogham. Egh kî nîghnîzîr aghuîm me danîngam, eghtî me nan atîating nan apengan îkîam, egh me ua na ateghan kogham. ⁴¹ Egh kî uaghan uan navîr averîamîn aven nîghnîzîr vamîra îkîam, kar kî me gakuêgh deraghvîra me damuam, egh me ateghtî me deraghvîra nguazîr kamîn îkîam.

⁴² “Kî Ikiavîra Itir God, kî ua kamaghîn mîgei, Kî faragha bizîr kurar mabagh amîzi da otîva, me gasîghasîkî. Ezi, kamaghîra, kî me bagh akam akîrîzî moghîra, kî datîrîghîn bizîr aghuîr avîrîm damutî da me batîvtî, me dabîrabîr aghuîm îkîam, ⁴³ Gumazamizîba ghaze, ‘Ikiavîra Itir God nguazîr kam îsa Kaldîaba ganîngî. Kamaghîn amîzi, nguazîr kam a îkuvîgha gîfa, ezi gumazamizîba ko asîzîba an îtîr puvatî.’ Ezi kîrara, kî ghaze, gin Judaba ua uan nguazîm dapiagh, egh me nguazîm uam a gîvezêgh anemangam.

⁴⁴ “Gumazamizîba nguazîm gîvesî akar dîkîrîzîbar akînafarîba da osîram. Egh men damazîbar gumazamîzîr maba me akar dîkîrîzîm damuva, uan ababanîbar arîghîva akînafarîr kabâr kumam. Da nguazîr otevir kaba: Benjamînîn anabamîn nguazîba ko, Jerusalemin boroghîn îtîr danganîba ko, Judan nguibar ekîar îgharazîba ko, mîghsîar dozîr aruem uaghîrî naghîn îtîba ko, mîghsîaba îtîr danganîr îgharazîba ko, sautîn amadaghan Negevîn danganîm sara. Eghtî dughîar kamîn, kî Judan kantrî damîghtî, a ua deraghvîra îkîam. Kî Ikiavîra Itir God, kî mîkemegha gîfa.”

33

Ikiavîra Itir God uan akar dîkîrîzîm damutî a guîzbangîra otogham

¹ Jeremaia, atrivîmîn divazîmîn aven îtîr mîdorozîr gumazîbar danganîmîn kalabusîn îkiavîra îtîma, Ikiavîra Itir God akar îgharazîm a ganîga ghaze, ² “Kî Ikiavîra Itir God, kî bizîtam damusî a ginîghnîghîva, kî bizîr kam damîghtî an otogham. Kî Ikiavîra Itir God, kar nan zîamra. Ezi kî kamaghîn mîgei: ³ Nî nan dîmtî, kî nîn dîndîam îkaragham. Egh bizîr ekîar modogha îtîr nî fozîr puvatîzîba, kî dar guan nî mîkîmam.

⁴ “Kî Ikiavîra Itir God, Israelian God, kî Jerusalemin dipenîba ko, Judan atrivîmîn dipenîbagh nîghnîsî. Apaniba îza Jerusalemin avînîgha, an divazîm boroghîra mîtvîgh mîsoghîsa nguazîm akuvagha, divazîm boroghîra dar pozîr ekiabav kînî, egha nguibar ekîam inîasava amî. Ezi Jerusalemi

uari uan dipeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir otevíba inígha ghua divazimín boroghira da aríki. ⁵ Egha me dikavigha Kaldiabav soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir kuraba bagha ataravira ikia, bar puvíram me aningaghegha, men akuraghan aghua. Kamaghín, apaniba me misoghti me arighiram, eghti men kuaba men nguibar ekiamín dipenibagh izivagham.

⁶ “Eghti ki gin nguibar ekiar kamin akuragham, eghti nguibam ko an gumazamiziba ua deragh otivigham. Eghti ki dughiar bar aghuim me danighti, me deragh dapiaghti, apaniba me misoghan kogham. ⁷ Ki dughiar kamin Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me damighti me uan gumazamizir fomira ikeziba, ikezi moghin gavgavigh ikiam. ⁸ Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba ginamadagham, egh men arazir kurabar osimtízim agivagh me damighti, me nan damazimín zuegham. ⁹ Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia gamizibar ganigham. Egh gumazamizir kaba bar akuegh navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumazamizir kaba Jerusalemian dabirabir aghuimín ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong digavir kuram damigham.”

¹⁰ Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Datirighin gumazamiziba ghaze, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigha gifa, ezi gumazamiziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba ko Jerusalemín tuaviba pura iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dagh aruir puvati.’ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumazamiziba gin ua nguibar ekiar kamin ikiam. ¹¹ Egh me navir aghuimín ikiva, bar akuegh poroghambiba uarir ikiamín isabar amuam. Egh gumazamiziba na minabir ofaba inigh Ikiavira Itir Godín Dipenimin izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam:

“Ikiavira Itir Godín Gavgaviba Bar Itim
bar deravira e gami.

A zurara bar en apangkufi.
Kamaghin, e a minamam.

“Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi moghin ua deraviram otogham.

¹² “Ki Ikiavira Itir Godín Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumazamiziba ko asiziba dar itir puvati. Ezi gin, gumazamiziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir gumaziba kantrin kamin nguazir otevíba bar, ua uan ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam. ¹³ Egh me uan sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminín anabamin nguazim ko, Jerusalemín boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbngiram otivam. ¹⁵ Ki dughiar kamin, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuitam a damighti an otogham, mati Temer Ghuzir Ighiam temer aguamin otogham. Gumazir kam atrivimin iki arazir aghuimín gin mangi, guizin arazimín nguazir kamin itir

gumamazizibagh ativagh men ganam. ¹⁶ Eghti dughiar kamın Jerusalemın nguibar ekiamın itir darasi, me dabirabir aghuım ko navit amirizimın ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, “Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuımın Mingarım.” ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın miği: Devitın ikizimın, Israelia zurara atrivibar otiv ikiam. ¹⁸ Eghti uaghan Livain anabamın ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimın na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isia mighiriziba ko, witi ofaba ko, ofan igharaziba.

¹⁹ Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaia mikeme, ²⁰ “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira miği: Ki aruem ko, dimagarım ko, akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimın otivam. Ezi gumazitam nan akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham. ²¹ Ezi kamaghıra, gumazitam nan Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghın ghaze, Devitın ikizimın, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamın ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham. ²² Gumaziba mikoveziba ko, ongarimın gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghıra ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumamaziziba me mengan iburagham.”

²³ Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaian miği, ²⁴ “Gumamaziziba ghaze: ‘Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningın iti. Ezi datirighın akirim ragha me gasaragha gifa.’ Gumamazir kaba akar kamagh garibav gıa, egha me nan gumamazizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganimın, nan gumamazibar kantri ovegha gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira miği: Ki aruem ko, dimagarım ko Akar Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da ariki, ²⁶ ezi bar guizbangıra, ki Jekopin ovavir boriba ko nan ingangarir gumazim Devitın ikizim, akirim ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak ko, Jekopin ovavir boriba gativsi, Devitın ovavir boribar tongin atrivibar amuti me otivam. Guizbangıra, ki kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvıra ikiam.”

34

Ikiavira Itir God, mighirigiam Atrivim Sedekaian iti

¹ Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganıgi. Nebukatnesarin apengan itir kantriba bar dar ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarin gin ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaia miği, ² “Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh mangigh kamaghın a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekıar kam isi Babilonın atrivim danıngam, eghti an a daboroghtı a isıgham. ³ Sedekaia, ni an arımangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inıgh a bagh mangam. Ni an guamin tugh, egh gua uaghara uaningın gan, egh ni an azangszıba deraghvıram ada ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonın mangam. ⁴ O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki

akar igharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam barakigh: Me ni misueghti ni aremeghan kogham. ⁵ Puvati. Ni deraghvira iki mangi, egh aremegham. Eghti ni aremeghamin dughiamin, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati me nin Judan atrivibar itir ovaviba bagha amizi mokin. Egh me azi mikim suam, 'O noki, en gumazir aruam.' Ki Ikiavira Itir God, ki akam akirigha egha mikemezi moghin bizir kam otivam."

⁶ Atrivim Sedekaia Jerusalem in itima, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghua akar kaba bar a mikeme. ⁷ Ezi dughiar kamin, Babilonin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalemia ko, Lakis in nguibam ko, Asekan nguibam ko misosi. Apaniba faragha Judan nguibar divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi nguibar 3plan kabara ikiavira iti.

Judaba ingangarir gumazir kiniba paza me gami

⁸ Atrivim Sedekaia ko Jerusalem gumazamiziba ko, akar gavgavim akirigha ghaze. Men ingangarir gumazamizir kiniba, me me damighi me firighiregham. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganangi. ⁹ Me kamaghin akam misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tamin ingangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir gumazim aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar suiraghti me men ingangarir gumazamizir kinibar ikian kogham. ¹⁰ Gumazir dapanir aviriba ko gumazamizir avirir maba akar dikirizir gavgavir kam gifonge, egha me bar akam misuegha ghaze, me pura men ingarir gumazamizir kinibar suighan kogham. Me akam misuegha gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi me firighire. ¹¹ Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima me ua ingangarir gumazamizir kinibar otifi.

¹² Kamaghin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingigha ghaze, ¹³ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, ki kalabuziar danganimin me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin migei: ¹⁴ 'Ia zurara azenir namba 7in vaghavagh, uan ingangarir gumazamizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighi me ian ingangarir gumazamizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagh. Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati.

¹⁵ "Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir gumazamizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar ikian marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, Ia uan namakaba ateghti, me pura mangi. ¹⁶ Egha datirighin ia ua nighnizibagh iragh, gumazamizir ia me ataghizi me uan ifongiamin pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumazamizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan ziar ekiam dikabira.

¹⁷ "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemezir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura mangi

aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizibar akam baregh, atiating digavir kuram damigham. ¹⁸ Ian ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua, akam akaramin arazimin gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tizimningin arui. Ezi gin ian gumazamizir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Kamaghin amizi, ki ia damighi ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir kamin miraram otogham. ¹⁹ Gumazamizir bulmakaun akuamningin tizimin aruiziba, me akar dikirizim abighiti, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko, Jerusalem in gumazir dapaniba ko, atrivimin gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir igharaziba bar. ²⁰ Ki me isi apanibar dafarim datighi, apaniba me misueghti me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam. ²¹ Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apanir me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar Babilonin atrivimin midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha ghue.* ²² Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar ekiar kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimin dar apongegham. Eghti ki Judan nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumazamiziba dar puvatigham.”

35

Rekapia deravira uan ovavibar akabar gin zui

¹ Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, ² “Ni mangi Rekapi adarazir gumazamizibar ganiva, egh me ko mikimiva men aku nan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighiti me anere-mam.” ³ Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasia. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbuaba ko, an otariba ko, Rekapin adarazir gumazir igharaziba bar me inigha, ⁴ men akua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananin adarazir danganimin ghu. Hanan a Godin akamin gin zuir gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiabar danganimin boroghin iti. Egha a Masean danganim gisin iti, a Salumin otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiar faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim.

⁵ Ezi ki wainin miner izivirizim ko kavin dipaba apiba inigha Rekapin adarazi ganiga, kamaghin me migei, “Aria, ia dami.” ⁶ Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, “Noki, e wainin dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapin otarim, a ikiangsizir mam e ganiga, e ko en ovavir boriba wainin dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangin, e wainin dipaba apir puvati. ⁷ Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba oparan marki, egh wainin azenibar ingaran kogh, uaghan wainin azenitam ikian marki. Puvati. E zurara averpenibar ikiam. Egh akar kabar gin mangam, egh e zuamiram oveghan kogham. E dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. ⁸ En ovavim, Rekapin otarim Jonadap, e ganingizir akar kaba e zurara bar dar gin zui. E uan amuiba ko boriba sara

* **34:21:** Jeremaian akinafarimin itir akaba, biziba otivizir dughiamin gin deravira zuir puvati. Jeremaia saptan kamin aven akunizir akaba, da bizir otivizibar eghaghanim, Jeremaia 37:5 ko 37:11 in iti. **35:1:** 2 Atriviba 23:36–24:6; 2 Eghaghaniba 36:5-7

wainin dipaba apir puvati. ⁹ E dipenibar ingarir puvatigha, egha e wainin azeniba ko azenir igharaziba puvati. ¹⁰ E purirpenibar iti, ezi arazir kamın, e Jonadap e ganingizir akaba bar adar gin zui. ¹¹ Ezi dughiar Babilonin Atrivim Nebukatnesar iza nguibar ekiar kam ko misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemın ikiasa akam misoke. Kamaghın amizi, e datirighın Jerusalemın ikiavıra iti.”

¹² Me mikemegha gıvazima, ezi Ikiavıra Itir God kamaghın Jeremaia mıgei, ¹³ “Ki Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsraelian God, ki kamaghın mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalemia kamaghın me mikim suam, Ki Ikiavıra Itir God, ia nan akamın gin mangamın arazimın, ki ian sure damuasa. ¹⁴ Fomıra Rekapın otarım Jonadap, uan adarazivı gıa ghaze, me wainin dipabar aman kogham. Ezi fomıra ikegha iza datirighın tugha zui, Rekapia uan ovavimın akaba deravıram dar gin ghua, egha wainin dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganıdı, ezi ia nan akam barazir puvati. ¹⁵ Nan akam inıgha ızir gumazıba, ki dughiar aviribar me amadima, me ia bagha ızı, me nan ingangarır gumazıba. Me kamaghın mıgia ghaze: Ia vaghvagh uan nıghnızıbagh ira uan arazır kuraba ategh, uan arazıba akırıgh. Egh ia asebar gin mangıva, dar zıaba fan markı. Ia nan akar kamın gin mangıva, nguazır ki ian ovavıba ko ia ganingizır kam, deraghvıram an ikiam. Nan akam inıgha ızir gumazıba akar kamın gun ia mikeme, ezi ia nan akam barazır puvatıgha, an gin zuir puvati. ¹⁶ Rekapın otarım, Jonadapın adarası, deravıra uan ovavimın akabar gin zui. Ezi ia gumazamızıba nan akamın gin zuir puvati. ¹⁷ Kamaghın, ki Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, İsraelian God, ki kamaghın mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomıra akam ia mikini, ezi ia kuarıba arıgha akar kam barazır puvati. Ki ian diazi, ia nan dımdıam ikarazır puvati. Bizır kam bangın, ki damuasa mikemezi moghın, ki bizır kuraba bar adar amuti da ia batıvam.”

¹⁸ Egha gin, Jeremaia kamaghın Rekapia mıgei, “Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar İtim, a İsraelian God, a ghaze: Ia uan ovavım Jonadapın akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezır bizıba ia bar adagh ami. ¹⁹ Kamaghın amizi, ki Ikiavıra Itir Godın Gavgavıba Bar itim, İsraelian God, ki ian mıgei, ia Rekapın otarım Jonadapın adarası, ian ovavır borıba zurara nan ingangarım damuamın gumazamızıbar ikiam.”

36

Jeremaia, Godın akam gumazamızıba bagh a diponasa Baruk mıgei

¹ Ezi azenir namba 4, Josaian otarım Jehoiakim, Judan atrivimın itir dughiamın, Ikiavıra Itir God akam isa Jeremaia ganıga ghaze, ² “Ni akınafarır tam inıgh bizır İsrael ko, Juda ko, kantrın ıgharazıbar otıvamin akaba bar ada osırıgh. Ni akar kaba bar ada osırıgh, ki Atrivım Josaian dughiamın faragha ni ganingizır akabar ikegh ızı, datirighın otozıba sara, ni bar ada osırıgh. ³ Eghti Judaba bizır kurar ki me damuamıbar akar kaba baregh, uan nıghnızıbagh ira uan arazır kuraba ateghti, ki men arazır kuraba ko osımtızıba gin amadagham.”

⁴ Ezi Jeremaia dikavıgha Nerian otarım, Barukın diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavıra Itir God a ganingizıba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akınafarır mamın bar ada osiri. ⁵ Ezi gin Jeremaia kamaghın Baruk

migei, “Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham.*
 6 Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiatam bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kamın me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham. 7 Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham.”

8-9 Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalemın itir gumazamiziba ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamın Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. 10 Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamın itiba bar ada dipone, ezi gumazamiziba bar da baraki. Baruk danganir mamın tiar akamin tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganım. A fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Ighiam a garisi.

Baruk atrivimin gumazir dapaniba bagha akinafarim dibori

11 Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamın itiba dibori. 12 Egha an atrivimin dipenimin iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekiar maba uaghan iti. 13 Baruk gumazamiziba bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani.

14 Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam amada. Gumazir kamın ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusun otarim. Ezi Jehudi ghua kamaghin Baruk migei, “Ni akinafarir gumazamiziba bagha diponezir kam inigh, egh ni izi.” Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha ize. 15 An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, “Ni daperagh egh akinafarir kam diponti e a baragham.” Ezi Baruk akinafarir kam me bagha a dibori. 16 Me akinafarir kamın akaba bar ada baragha, atiatigha digavir kuram gami, egha uarira uarir gari. Egha me kamaghin Baruk migei, “Bar guizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim mikemeka.” 17 Egha me kamaghin Barukın azara, “Ni e mikemegh. Ni manmaghsua akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?” 18 Ezi Baruk me ikaragha ghaze, “Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an

* 36:5: E fozir puvati, manmaghin amizi Jeremaia Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangan aghua. A ti kamaghin nighnisi: an aven mangiti me pazi a damigham o, an aven mangan atiatingiz o, a ti arimariar tam iti o, gumazir aruaba ti aven mangan an anogoroke.

akaba akinafarir kamın bar ada osiri.”¹⁹ Ezi gumazir dapaniba kamaghın Baruk miği, “Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir danganim gifoghan marki.”

Gumazir mam atrivim bagha akinafarim dibori

²⁰ Ezi gumazir dapaniba Barukın dafarimın da akinafarim inigha, a isa Elisaman danganimın aneti, an atrivimın akinafariba osirir gumazim. Egha me dikavigha atrivimın ganasa uari akuvir danganimın ghugha, bizir otivizir kabar gun a miği. ²¹ Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniasa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua Elisaman danganimın akinafarim inigha atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko gumazir ekiar atrivimın boroghira tuivigha itiba, me bagha a dibori. ²² Kar bizir namba 9ın iakinimın otiviziba, kar orangtizimın dughiam. Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtizimın dughiamın itimın ikiava, avimın boroghira aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi. ²³ Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha gıvazıma, atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimın itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavira itima, atrivim kamaghira amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar da tue. ²⁴ Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh niğhnigha, egha osemegha uan korotiaba abighizir puvati. ²⁵ Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha gavgavigha a gakahori. Ezi atrivim men akam baraghan aghua. ²⁶ Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim Selemia, akar gavgavimra me ganiga ghaze, Ia mangi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningın suiragh. Ezi Ikiavira Itir God aning modozi, me aningın apizir puvati.

Ikiavira Itir God akinafarir igharazim osirasa Jeremaia miği

²⁷ Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir God kamaghın Jeremaia miği, ²⁸ “Ni akinafarir igharazim inigh, Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kamın itir akabar mirarama ada osirigh. ²⁹ Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghın akam osir suam:

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın miği, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir kam tuagha kamaghın mikeme, ‘Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha ghaze, Babilonın atrivim izi nguazir kam gasighasigh, gumazamiziba ko asiziba bar me misueghti, me arighiregham?’³⁰ Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha kamaghın miği, an adarazir gumazitam atrivimın otogh, Devitın atrivir dabirabim daperaghan kogham. Eghti Jehoiakim aremeghamın dughiam, me an kuam isi nguazimın anekunighti, aruem a dapongti, dimagarimın ghuariam a giram. ³¹ Eghti ki an arazir kuraba ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki akar kam me ganingizi, me a baraghan aghua.”

³² Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganıngi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir

akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamin ada osiri.†

Jeremaia mikemezi moghin, God bar pazavira Juda ko Jerusalem gami

37

(Sapta 37:1--40:6)

Ikiavira Itir God akam Sedekaian iti

¹ Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaian otarim, Sedekaia amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakinin otarim. ² Dughiar kamin, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumamaziziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati.

³ Egha dughiar mam, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, "Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim." ⁴ Dughiar kamin Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumamazizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami. ⁵ Ezi uaghan dughiar kamin, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusalem misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalem in izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusalem ataki.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godin akam kamakin, ⁷ "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsigh na gifoghasa gua amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham? Eghti ni kamaghin atrivim mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia batoghan kogham. Puvati. Me tuavimin uamategh ua uan kantrin mangam. ⁸ Eghti Babilonia uamategh izi Jerusalemia misoghiva, nguibar ekiar kam iniam. Egh me nguibam daboroghti a isigham. ⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimin ia migei, Ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamategh Jerusalem in izeghan kogham.' Akar kamaghin garim, a guizin akam puvati. Me ua izam. ¹⁰ Ia ti Kaldiaba me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghai. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin varazira ti duar ekiar aviriba ko midorozimin osintiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira uan dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham."

Me Jeremaia isa kalabus gati

¹¹ Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalem bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusalem ategha ghue. ¹² Ezi dughiar kamin Jeremaia Jerusalem ategha Benjaminin anabamin nguazimin mangasa, egh uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa. ¹³ A ghua Jerusalem in divazimin tiar akar kamin oto, me kamaghin a dibori, Benjaminin Tiarakam. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam,

† 36:32: Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, akinafarir igiar kamin itir akaba, da datirighin Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarir kam, an akar faragha zuir akabar aven iti, e da dibori. Egha e fozir puvati, migirigiar kaba me managh ada osiri, egha me ti managh ikegha uam ada osira ghu. 37:1: 2 Atriviba 24:17; 2 Eghaghaniba 36:10

tiar akar kamın tughā gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamın ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, “Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami.” ¹⁴ Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati.” Ezi Iriya niḡnizir gavgavimın Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghu. ¹⁵ Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimın a misuegha a isa atrivimın akınafariba osirir gumazim Jonatanın dipenimın kalabus gati. Me faragha Jonatanın dipenim kalabusın mın a gami. ¹⁶ Dipenir kam, an kalabuziar dangamin nguazimın aven iti. Me Jeremaia danganir kamın a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimın iti.

¹⁷ Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimın dipenimın izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, “Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?”

Ezi Jeremaia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakın. Me ni isi Babilonın atrivim dafarim darigham.”

¹⁸ Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, “Ki arazir kurar manamın ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati? ¹⁹ Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze, ‘Babilonın atrivim izi ni ko kantrin kamın misoghan kogham.’ Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti. ²⁰ Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akınafariba osirir gumazim Jonatanın dipenimın mangan marki. Puvatightima, ki an dipenimın iki mangiva aremegham.” ²¹ Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimın divazimın aven midorozir gumazibar danganir mamın, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiba bar bretha tuer dipenimın, bretha vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamın bretha bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimın kalabusın ikiavira iti.

38

Me Jeremaia isa mozir mam gati

¹⁻³ Jeremaia kamaghin akam gumazamizibav mikiri, “Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekiar kamın itiba, me arighiram. Apaniba taraziv sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonın midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighireghan kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, ‘Ki Babilonın atrivimın midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiar kam iniam.’”

Ezi atrivimın gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurın otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur.

⁴ Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, “Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiar kamın ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, niḡniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A

me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh.”⁵ Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham.”⁶ Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mamn ghu. Egha me benimin an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimn uaghira, mozir kamn dikininimn tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir beghneazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikininimn tuzi an suemning nguazir beghneazir kam giraghu. Kar atrivimn otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganimn ikia atrivimn dipenim avinizi divazimn aven iti.

⁷ Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimn dipenimn gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kamn, atrivim Benjaminin Tiarakamin boroghram aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi.⁸ Ezi Ebetmelek atrivimn dipenimn ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze.⁹ “Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir mam mikini. Eghti a mozir kamn ikiva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekia kamn bar puvati.”¹⁰ Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, “Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamn Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham.”¹¹ Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimn dagiaba itir dipenimn apengan itir danganir mamn ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamn ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri.¹² Egha a kamaghin Jeremaia migei, “Inir kaba uan rezianning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin uabi gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamn, benim ni aghoran kogham.” Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami.¹³ Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimn anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganimn gatizi a ikiavira iti.

Sedekaia ua Jeremaia ko migei

¹⁴ Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia iniassa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, “Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghvram a ikaragh. Ni akam nan mongan marki.”

¹⁵ Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki akamin gun ni mikemehti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham.”

¹⁶ Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin ikirimirir angamira itim isa gumazamizibagh anidim, ki an ziamn ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighamibar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham.”

¹⁷ Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivimn gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam.¹⁸ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham.”

¹⁹ Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei, “Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighti, me pazivira na damigham.”

²⁰ Ezi Jeremaia ghaze, “Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni aremeghan kogham. ²¹ Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni bativigham. Ikiavira Itir God irebamın mın garir bizir mamın aven, bizir kam nan aka.

²² Ezi irebar kamın ki Babilonian garima, me amizir nın dipenimın ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonın atrivimın gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghin migei:

“O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki,
me ni gifaragha ni dikabira.
Datirighin dughiar kuram ni bato,
mati nın dagarimning nguazir beghneazim giraghu.
Ezi namakaba anetaki.’

²³ “Ki irebar kamın gani, egha ki fo, bar guizbangira, Babilonia nın amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv avegham. Puvati. Babilonın atrivim nın suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangin, Babilonia nguibar ekıar kam daboroghti a isigham.”

²⁴ Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, “Ni, ga uan akamın gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mikemeghiva, aremegham. ²⁵ Gumazir dapaniba kamaghin oregh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghin nın azangsigham, ‘Ni manmaghin atrivim mikeme? Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan marki. Puvatighti, e ni misueghti ni aremegham.’ Me akar kamagh garitam ni mikemeghti, ²⁶ ni kamaghin men akam ikaragh, ‘Puvati. Ki atrivim ko miğia, egha an azangsisı, a ua na amadaghti ki Jonatanın dipenimın kalabusın ikian kogham. Puvatighti, ki dipenir kamın iki mangi aremegham.’”

²⁷ Egha gin gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangsisı. Ezi ana atrivim a mikemezi moghin, kamaghin men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir puvati. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ua an azangsighan iburagha, Jeremaia ategha ghu. ²⁸ Ezi Jeremaia midorozir gumazibar danganimın ikiavira ikia ghua, apaniba Jerusalem inizir dughiamın tu.

39

Babilonia me Jerusalem ini (Jeremaia 52:1-11)

¹ Egha namba 9ın azenimın Sedekaia atrivimın ikia ghua, namba 10ın iakinimın otogha ghua an namba 10ın iakinir kamın aruemin oto. Ezi Babilonın Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar me inigha iza, Jerusalemın nguibar ekiam korogha a iniasa misosi. ² Me misogha ikiavira itima iakinir 6pla gıfa, ezi Sedekaia atrivimın itir azenir namba 11 otozi, azenir kamın namba 4ın iakinim oto, egha an namba 9ın dughiamın, me divazimın vuer mam akarigha, Jerusalemın aven ghue. ³ Egha dughiar kam, Babilonın atrivimın gumazir dapaniba bar nguibar ekiamın aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Samgar Nebo ko, gumazir ekıar faragha zuim Sarsekim ko, midorozir gumazibar dapanim

Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiamin divazir kamin Arighan Itir Tiarakamin ghuegha, nguibar ekiam gativaghosa a gapiagha iti.* ⁴ Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir gumaziba ko me bar moghira garima, Babilonia izima, me are. Me dimagarimin suebar ghuaa atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghua tuavimin zui. ⁵ Ezi Babilonin midorozir gumaziba men agirazi, me ghua Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin otozi, me Sedekaian suira. Egha me a inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezimin iniam.

⁶ Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. ⁷ Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu.

⁸ Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba Jerusalem in ikia atrivimin dipenim ko gumazamizibar dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir divaziba bar da akaraghariki. ⁹ Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalem in iti, a Jerusalem in gumazamizir ikiavira itiba bar me inigha, men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghu. ¹⁰ Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir maba ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Gumazamizir kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a dughiar kamin wainin azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganingi.

Atrivim mikemezi, Jeremaia kalabus ataki

¹¹ Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egha Jerusalem in Nebusaradan bagha anemada, Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim. Nebukatnesarin akam kamakin, ¹² "Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an ifongiamin gin mangiva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a damu." ¹³ Ezi Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekiar an apengan ikia faragha itimning. Nebusasban ko Nergal Sareser, aning ko Babilonin gumazir ekiar igharaziba, me bar dikavigha, ¹⁴ gumaziba amangizi, me midorozir gumaziba itir danganimin ghua Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gati. Gedalia, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Me, Jeremaia inigh an dipenimin mangasa Gedalia migei. Kamaghin, Jeremaia ua uan nguibamin ghua uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira iti.

Ikiavira Itir God akam Ebetmelek ganingi

¹⁵ Jeremaia faragha midorozir gumazibar danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa a ganiga ghaze, ¹⁶ "Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangi, kamaghin a mikim suam: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, Ki fomira nguibar ekiar kam gasighasighasa, ezi datirighin nan akamin daghem otogham. Ki nguibar ekiar kam deraghvira a damuan kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezibar ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir

* **39:3:** Gumazir dapanir kabar ziaba ko men ingangariba me deragha da abighizir puvati.

kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatibar dafaribar atighan kogham. ¹⁸ Ki deraghvira nin akurvagh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

40

Nebusaradan Jeremaia ko migei

¹ Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firighirigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalemia inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibamin otivir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firighirigha ghu. ² Ezi dughiar kamın Nebusaradan kamaghin Jeremaia migei, “Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kamın otivamimin gun mikeme. ³ Egha datirighin Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizir kabagh amima da otifi, Ia Israelia Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an damazimin arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi. ⁴ Ni oragh. Datirighin ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirighin firighirigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin ganam. Ni aghuagh marki, a dera ni iki. Ezi kantrin kamın danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi.”

⁵ Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvati. Kamaghin amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, “Puvatighi, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguibabagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi.” Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghu. ⁶ Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar tongin me ko iti.

Me Jeremaian akua Isipin zui

(Sapta 40:7–45:5)

Gedalia Judan gavmanin gumazir faragha zuimin iti

(2 Atriviba 25:22-24)

⁷ Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi a onganarazibagh amir gumazamiziba ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingangarim iti. ⁸ Ezi gumazir dapanir kaba uan midorozir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efain otariba ko, Makan nguazimin gumazim Jesania. ⁹ Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatingan marki. Puvati. Ia nguazir kamın ikiva, Babilonin atrivimin apengan iki deraghvira ikiam. ¹⁰ Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimin ikiam. Iarara, ia uamategh nguibar ia inizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh.”

¹¹ Ezi dughiar kamın Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghın akam baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimın itima, ezi atrivim me gativagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamın otarim, egha Safanin igiavotarim. ¹² Ezi Judan gumazamizir anapiba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamategha Judan nguazimın ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainın ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainın aviriba ko dagher aghuiba iti.

*Ismael Gedalia misoghezi an areme
(2 Atriviba 25:25-26)*

¹³ Ezi dughiar mamın, Karean otarim Johanan ko, Judan midorozir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize. ¹⁴ Egha me kamaghın a migei, “Amonin kantrin Atrivim Balis, ni misueghti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvati?” Ezi Gedalia men akam nighnzir gavgavim an itir puvati. ¹⁵ Ezi Johanan ko Gedalia uaningra itir dughiamın, Johanan nimira kamaghın Gedalian migei, “Ga uaning. Ni na ateghti ki mangi Ismael misueghti ana aremeki. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misueghti, ni aremeghti, Judan datirighın iza ni akuvagha itiba, me tintinibar mangegham. Eghti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham.” ¹⁶ Ezi Ahikamın otarim Gedalia kamaghın Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, “Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelin gun migeir akar kam, a guizin akam puvati. Ni ifari.”

41

¹⁻² Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimın ikizir mam. An atrivimın gumazir dapanir faragha zuir mamın ike. Babilonin atrivim Judan gavmanın faragha zuir gumazimın ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kamın, an namba 7in iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia ko apiagha apir dughiamın, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midorozir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme. ³ Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldiabar midorozir gumazir dughiar kamın Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire.

⁴ Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvati, Gedalia aremegha gifa, ⁵ ezi Sekemın nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamın gumazir 80pla arua iza Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godın Dipenim bagha Jerusalemin mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan korotiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akakaghasa. ⁶ Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men gari, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimın zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghın me migei, “Ia izi, Ahikamın otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge.” ⁷ Me nguibar ekiamın avhen ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiar mam giraghue. ⁸ Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghın migei, “Ni en misueghti e aremeghan marki. E tuzimın dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni

daningam.” Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvati.

⁹ Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti, Mispan gumamaziziba dipamin otevegghan kogham. A Mispan gumamaziziba dipamin otevegghan aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghuizi, mozir kam izifa.

¹⁰ Ezi gin, Ismael Mispan itir gumamazir igharaziba inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midorozir gumazibar dapanim Nebusaradan, a faragha gumamazir kaba, Mispan nguibamin me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimin guiviba uaghan men tongin iti.

¹¹ Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midorozir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki. ¹² Kamaghin amizi, me dikavigha uan midorozir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarer ekiamin boroghira a bato. ¹³ Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumamaziziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigha, bar akonge. ¹⁴ Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue. ¹⁵ Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue.

¹⁶ Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimin ada ua Mispan gumamaziziba ini. Midorozir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kamin tongin iti. Gumamazir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misueggha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue. ¹⁷⁻¹⁸ Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gati-vagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42

Gumamaziziba Ikiavira Itir God ko mikimasa Jeremaian azangsis

¹ Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midorozir gumazir maba ko, gumamaziziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha, ² Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me kamaghin a migei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumamazizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziariba iti. ³ E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir tizir e damuamin, an e mikemegh.” ⁴ Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham.”

⁵ Ezi gumamaziziba kamaghin Jeremaia migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin

araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham. ⁶ Ikiavira Itir God e bagha en azangsiziba ikarvagha ni ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam.”

Ikiavira Itir God Jeremaian azangsizim ikara

⁷ Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiabar gin, an akam a ganingi. ⁸ Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize. ⁹ Ezi a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangsiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei: ¹⁰ Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar oseme. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham. ¹¹ Ia Babilonin atrivimin atiati, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki. ¹² Ki ian apangkuvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangkuvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.

¹³ “Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghin mikiman marki, ‘E Judan nguzimin ikian aghua. ¹⁴ Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumazamiziba misoghsi sighbagh iviva, en dıman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.’ ¹⁵ O Judan ikiavira itir varazira, ia oragh! Ia akar kamaghin amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavigh mangi Isipin ikiti, ¹⁶ bizir ia atiitiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram, egh ia dagheba puvatigh arighiram. ¹⁷ Gumazamizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarazi bar givaghti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogham.

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei: Ki faragha puvira Jerusalemian aningagha, bar pazavira me gasighasiki. Eghti kamaghira, ia Isipin mangighti, ki bar puvira ian aningaghegh, bar pazivira ia gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamiziba bareghiva, atiating, digavir kuram damigham. Egh me pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ Egh ia ua uan nguazir kamın ganighan kogham.”

¹⁹ Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha givagha, kamaghin migei, “O ia Judan gumazamizir ikiavira itir varazira, ia oragh! Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian anogoregha mikeme. Ezi ia akar ikiangsizir ki datirighin ia ganingizir kam deraghvaram a ginighnigh. ²⁰ Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangsigha, kamaghin migei, ‘Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, an akam e daningigh. Eghti akar manam a ni danighti, ni e mikemeghti, e an gin

mangam.’ Ezi ia datirighin arazir igharazim damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. A ia damuti, ia ikuvigham. ²¹ Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingizir akam, ki datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamın gin zuir puvati. ²² Kamaghın, ia deraghvıra fogh, danganir ia mangi ikiasa amir kam, apaniba ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiregham.”

43

Me Jeremaia inigha, gumazamizir ikiavıra itir varazira sara Isipin ghue

¹ Akar Ikiavira Itir God, men God, gumazamizibav kimasa Jeremaia mikemeziba, Jeremaia dar gun gumazamizibav kemegha givazima, ² Hosaian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba batozir maba, me kamaghın Jeremaia migei, “Ni ifari. Ikiavira Itir God, en God, e mangi Isipin ikiasa en anogorogha, e mikimasa ni amadazir puvati. Bar puvati. ³ Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimın fe. Ni Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghasa, o en aku kalabus bagh Babilonın mangasa ni ifonge.” ⁴ Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir maba, ko gumazamiziba bar moghıra Ikiavira Itir Godın akam batogha, Judan nguazimın ikian aghua. ⁵⁻⁶ Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumazamizir ikiavıra itir varazira, bar moghıra me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomıra me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziba, me fomıra uamategha Judan nguazimın ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimın guiviba ko gumazamizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonın midorozir gumazibar gumazir faragha zuum, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumazamizir kaba ko, Godın akam inigha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui. ⁷ Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamın me Ikiavıra Itir Godın akam batoke. Egha me ghua nguibam Tapanesin otifi, kar Isipin kantrin nguibar mam.

⁸ Me Tapanesin itima, Ikiavıra Itir God kamaghın Jeremaia mikeme, ⁹ “Ni mangi dagiar ekar taba inigh mangi Isipin atrivimın dipenir nguibar kamın itimın tiar akamın apengan, nguazim gikuigh an aven dar afegh. Judan marazi nguibar kamın iti, me nin ganti, ni a damu.* ¹⁰ Egh Judan kaba kamaghın me mikeme: Ikiavıra Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghın mikeme: Ki Ikiavıra Itir God, ki uan ingangarir gumazim Babilonın Atrivim Nebukatnesarın diagham. Eghti a danganir kamın izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham. ¹¹ A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamın me arimariar kuram iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimın kalabusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar kamın me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamın me mangi misoghıva arighiram. ¹² Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenir apongegham. Dipenir kaba, da Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar apongıva, taba inigh uan kantrin

43:5-6: 2 Atriviba 25:26 * **43:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar ada batuegham, mati sipsipbagh eghuvir gumazim, uan korotiamin piba batosi. A Isipba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira mangam. ¹³ A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamın itiba apirigham, gumazamiziba zurara dipenimın ghua, aruemin ziam fe, mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti da isigham.”

44

Kiavira Itir God akam isa Judan Isipin itibagh anidi

¹ Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinasa Jeremaia ganingi. Me Mikdolin nguibam ko Tapanesin nguibam ko, Memfisın nguibam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghın me migei, ² “Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghın migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighın bar ikuvigha iti. Ezi gumazamiziba uam adar itir puvati. ³ Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha ofan migharir mughuriar aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir puvati. Kamaghın amizi, ki Judan gumazamizibagh asighasiki. ⁴ Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godın akam inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghın nan akam akura ia gakaghorı, ‘Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan marki.’ ⁵ Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati. ⁶ Kamaghın amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalemın tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti.

⁷ “Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighın kamaghın migei: Ia manmaghsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir varazira ua ikan kogham. ⁸ Ia datirighın Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughuriar aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviram aningaghe. Eghti kamaghın ia ikuvigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghın mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghın ia ikuvigham.’ ⁹ Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalemın tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a? ¹⁰ Fomira ikegha iza datirighın, ia arazir kurar kabar aghumsızir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aningi, ia dar gin zuir puvati.

¹¹ “Kamaghın ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikan kogham. ¹² Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamın, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva

arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' ¹³ Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalem in amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti tarazi arimariar kuram iniva arighiram. ¹⁴ Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam gitaghan kogham, egh uamategh uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghti gumazir bar vaghvazibara uamategh ari mangi uan nguazimin mangam."

¹⁵ Dughiar kam in, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan mughuriar aghuim zuiba aseba bagha dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, ¹⁶ "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham. Puvati. E aghua. ¹⁷ E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar amuam. E ofan mughuriar aghuim zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalem in tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiar, e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati. ¹⁸ E fomira ikegha iza datirighin Overiamin Kwin baghava wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire." ¹⁹ Ezi amiziba ua kamaghin migei, "E guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba tua dagh amima da an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir kam in aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge."

²⁰ Jeremaia akar kam baregha, egha gumaziba ko amiziba virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze, ²¹ "Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba, ko gumazamizir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko Jerusalem in tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati. A deraghviram dagh fogha dagh nighnisi. ²² Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bangin, a ian nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi gumazitam an itir puvatigha iza datirighin tu. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akar kurabar uan apanibav kimasa kamaghin migei, 'Ia Juda ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' ²³ Ia aseba bagha ofan migharir mughuriar aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha ia an Araziba ko an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar kurar ia batozim ikiavira iti."

²⁴ Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav keme. An akam amizibagh asa, kamaghin migei, "Ia bar Judan Isipin itiba, deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir Godin akam baragh. ²⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

Israelian God, a ghaze: Ia uan amuiba ko, uan akar dikirizimin bizibar amuti da otivasa. Ia kamaghin akam akirigha mikeme, 'E ofan migharir mughuriar aghuim zuim tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira, e akar dikirizir kam damuti an otivam.' Aria, ia bizir ia damuasa akam akiriziba, ia mangi dar amuti da otiv.

²⁶ "Ia Judan Isipin iti darazi bar, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki uan ziar ekiam bagha pin arigha guizbangira migei: Ia Judan tav Isipin kantrin ikiavira ikiva, akar dikirizir tam uan ziamin a damighan kogham. Ia ua kamaghin mikemeghan kogham, 'Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin ikiavira itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga migei.' Bar puvati. ²⁷ Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki deraghvira ia damuan kogham. Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipin iti darasi, ki apaniba amadaghti, me izi ian taraziv soghirarigham. Eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham. Egh ia bar gevegham. ²⁸ Ian vaghvazibara midorozimin ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir varazira, ia dughiar kamin deraghvira fogham, tinan akam bar gavgafi, nan akam, o ian akam?"

²⁹ "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ian akakaghsi bizitam kamaghin a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin dughiamin, ki ia gasighasigham. Ia bizir kamin ganigh, egh ia fogham, nan akam pura mangighan kogham. Puvati. ³⁰ Bizir ki ia damuamim a kamakin, Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a misueghti ana aremeghamimin dafarim darigham. Arazir kamra, ki faragha Judan Atrivim Sedekaia gami. Babilonin Atrivim Nebukatnesar Sedekaian apanim gami, egh a misueghti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar ganingi.*"

45

Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam isa Baruk ganidi

¹ Namba 4in azenimin, Josaiian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mamın ada osiri. Egha aning ingan-garir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme, ²⁻⁴ "Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, 'Aio! Ki osimtizir aviriba ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God ua nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevir puvati. Da kamaghira itima, ki bar amiragha avugh saziba puvati.' Ezi Baruk, ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelian God, ni mikimasa kamaghin na mikeme, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da bar nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. ⁵ Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara ni bativasa ni ifonge? Ni nighnizir kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumazamiziba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir manamin mangam, me ni misueghti ni aremeghan kogham.'"

44:30: 2 Atriviba 25:1-7 * **44:30:** Jeremaian eghaghanim, a sapta 44in gifa. Dughiar kamin, Jeremaia Isipin kantrin ikia egha ghurigha gifa. Ezi fofozir gumaziba ghaze Jeremaia Isipin kantrin ikia ghua areme. **45:1:** 2 Atriviba 24:1; 2 Eghaghaniba 36:5-7; Daniel 1:1-2 **45:2-4:** Jeremaia 1:10

Ikiavira Itir God kantrin maba migirigiam dar iti*

46

(Sapta 46--51)

Isipia midorozim ire

¹ Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia ganingi.

² Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipin atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisin nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin, Josalan otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itima, Babilonin Atrivim Nebukatenesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabira. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God Babilonia ginighnigha akar kam isa Isipia ganiga ghaze:

³ "Ia Isipia, ia oraba inigh,
mangi misoghsi uari arigh gan iki.

⁴ Ia hoziabar kir.
Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba,
ia uan hoziabar apiagh.

Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh, tuivigh misoghsi gan iki.

Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuigh.

⁵ Ezi datirighin manmaghin ami?

Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian garima,
me bar puviram atiatigha ara uamategha ize.

Apaniba men midorozir gumazir gavgaviba dikabira, ezi Isipia midorozim ategha zuamira ua ize.

Me atiatir biziba da tintinibar iti.

Kamaghin me ua ikigha girakirangin garir puvati.

⁶ Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgaviba,
me apanibar ariv avegham. Puvati.

Me notin amadaghan ikia,

tintinibar onanigha Yufretisin Fanemin boroghira ire.

⁷ "Ikizir manaba, Isipin kantrin itir Nailin Fanemin min ekefe?

Me gavgavigha, mati faner ekiam aperiar gavgavim an otogha zui.

⁸ Kar Isipin adarazira.

Me Nailin Fanemin min ekevegha otivigha, mati faner ekiam aperiam an oto.

Isipin gumazamiziba kamaghin mikeme:

"Ki bar ekevegh otogh nguazimin danganiba bar ada avaragham.

Egh ki nguibabagh asighasighiva,
dar itir gumazamiziba saram asighasigham.

⁹ Ia nan hoziaba, ia ivemar mangi.

Ia nan karisba, ia bar puvira ivemar.

Ia nan midorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian kantringin, ia aningin midorozir gumaziba,

* **46::** Jeremaia Jerusalem Godin akam akuri dughiamin, God dughiar mabar kantrin igharazir tintinibar itiba bagha akaba isa a ganidi. Akar kaba me bar ada isafuragha Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jeremaian Akinafarimin aven bar abuan ada ariki. **46:2:** Aisaia 19:1-25; Esekiel 29:1-32:32

ia oraba suizir gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba,
ia bar moghira mangi misogh.’

10 “Isipia kamaghin mikemegha gifa.

Ezi midorozir kam, kar Godin Gavgaviba Bar Itimin bizim.

A en Ekiam.

Egha dughiar kamin a uan apaniba ivezir kuram me ikarvasi.

Midorozim bar gavgavizi, gumaziba pura tintinibar ariaghiri.

Mati midorozir sabam mitiriam puv an azima,

a gumazibar mikarziba ko ghuziba apava, bar izifa.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir kabav soghezi me ariaghire.

Egha mati, a uabi notin amadaghan,

Yufretisin Fanemin boroghin ofa gami.”

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Kantri Isip, ni mati guvir igiar mam duaba nin mikarzimn otifi.

Ni Gileatin mangigh danganir kamin marasinin aghuiba buri.

Egh ni marasinin igharagha gariba bagh, bar puvira ingar da inghan kogham.

Marasinin tam nin duabar amuti, da akumighan kogham.

12 Nin midorozir gumaziba tintinibar are,

egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire.

Ni midorozimin irigha bar aghumsiki,

ezi kantrin igharaziba nin aghumsizir akam baraki.

Nin ararem bar nguazir kamin danganiba bar adagh izifa.”

Atrivim Nebukatnesar iza Isipia misosi

13 Babilonin Atrivim Nebukatnesar izi Isipin kantri ko misoghamin dughiamin, Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Akar kam kamakin:

14 “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipin itir nguibar maba sara akam akun.

Egh kamaghin me mikim, ‘Apaniba otivigh puv ia misoghinarigh,
egh ian kantrin aven bizir aviribagh asighasigham.

Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir biziba akirigh
tuivigh misoghsi iki.

15 Manmagsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim,
an arav ghu, egha tughavir gavgavizir puvati?

An mingarim kamakin,

Ikiavira Itir God uabi anekunizi a iraghu.

16 Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim gamizi, ia tintinibar ire.

Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uariv gia ghaze:

Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumazamiziba bagh mangam.

Apaniba kantrin kam gasighasisi,

kamaghin amizi, e uamategh uan nguibamra mangam.”

17 Ia ziar igiam kamaghin Isipin atrivim daningh,

Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamin Atam

Ghuzi A Gifa.”

- 18 Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
A kamaghin mikeme,
“Ki zurara angamira iti, ki guizbangira migei:
Gumazitam izam.
- Eghti an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham,
mati Taborin Mighsiam bar ruaragha, mighsiar mabagh afira.
Egha mati Karmelin Mighsiam ongarir dadarimin ikia,
bar pin mar iti.
- 19 Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam,
kamaghin amizi, ia uan bizibar kir.
Apaniba Memfis gasighasigham,
eghti nguibar kam pura ikiam, eghti gumazamiziba ua an ikian
kogham.”
- 20 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
“Isipin kantri, mati bulmakaun amebat igiar bar dirim.
Ezi difuar bar kurar mam notin amadaghan ikegha iza a givi.
- 21 Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa
me givese.
Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi me bar deraghavira iti,
mati bulmakaun mikarzim saram aghungiziba.
Egha apaniba otivazir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha are.
Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami.
Ezi midorozimin aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi.
Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati.
Ezi dughiar kam in me arazir kurar me amiziba bagha
ivezir kuram isi.
- 22 “Apaniba bizir ekiamin arua izima,
Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha are,
egha me niginir tam gamizir puvati.
Apaniba sobiabar me misoghasa izi,
mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi.†
- 23 Isipia me aviraseme, egha me bar gavgavigha,
mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri,
ezi gumaziba aven mangan asaghasaki.
Ezi apanibar midorozir gumazibar dibobonim bar ghuavanabo,
egha odezibar dibobonim gafira,
eghti gumazitam men dibobonim mangan iburagham.
Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
apaniba bar Isipia agivagham,
mati gumaziba ruarir ekiamin temeba bar ada oke.
- 24 Ki Isipia isa notin amadaghan itir gumazibar dafarim gatizi,
me bar aghumsiki.”

25 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, kamaghin migei,
“Ia oragh. Tebesin nguibamin asem Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser
igharaziba ko, Isipin kantrin aven itir biziba bar ko, an atrivim ko, gavmanin
gumazir dapaniba ko, gumazamizir nighnizir gavgavim uan atrivimin itiba,
me bar moghira, ki ivezir kuram isi me daningam. 26 Atrivim Nebukatnesar

† 46:22: Hibrun akam deragha migirigiar kam in mingarim abighizir puvati.

uan gumazir dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki Isipia isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumazamiziba fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumazamiziba ua Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God ua uan gumazamiziba iniam

²⁷ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingiva digavir kuram damuan marki.

Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamın kalabusin iti.

Eghti ki ua ia inighi,

ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham.

Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham.

²⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki ia ko iki ian akurvagham.

Kamaghin amizi, Ia Israelia, ia nan adarasi, ia nan ingangarir gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin iti.

Eghti ki kantrin kaba bar me agevegham.

Egh ki ia agivaghan kogham.

Guizbangira, ki puv ia damigham,

ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

47

Ikiavira Itir God akam Filistian adarazir iti

¹ Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin adarazir iti. Dughiar kamın Isipian atrivim tighar Gasa misogham, kar Filistian nguibar ekiar mam. Ezi God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. ² Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia gan!

Apaniba notin ikia uari akuvasava ami,

mati notin amadaghan itir dipaba bar ekefe.

Egha da bar puvira ivemara,

dar aperiaba bar gavgafi.

Apaniba nguazir kam avaragham,

mati aperiam nguazim ko an itir biziba bar ada avegham.

A nguibaba ko dar itir gumazamiziba saram avaragham.

Kamaghin nguibar kabar gumazamiziba bar atiatingiva,

pamtemin dimiva, bar puviram arangam.

³ Eghti hoziaba ivemar iziti,

dar suer puziba puvira nguazim misogh tingaghiti, me da baragham.

Eghti me karisbar niginim baraghti

da puvira ivemarti, dar wilba pamtemin tingagham.

Eghti gumazamiziba bar puviram atiatingiva, aregham.

Eghti ameboghfeziaba onganigh

uan boribagh nighnighan koghiva, me mizuamighan kogham.

⁴ “Filistiaba gasighasighamin dughiam a izegha gifa.

Ki men tuavim apirigham, eghti me ua Tair ko Saidonin akuraghan kogham.

Fomira Filistian ovaviba Kritin Arighatizim ategha iza Filistian nguibar ekiabar iti.

Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God,
ki nguibar ekiamin itir Filistian varazira gasighasighasava ami.

⁵ Gasaba, men naviba bar osemi, ezi me uan dapanir ariziba apiri.

Ezi Askelonin nguibam bar ikufi.

Ia danganir zarir kamın ikiavira itir varazira, ian apangkuvim manadizoghin givaghti,
ia tintinibar uan inivafiziba aghorir arazim ategham?

⁶ Ia kamaghin dia ghaze,

'O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam, ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham?

O midorozir sabam, ni uamategh uan asuamin aven magari.

Ni ingangarir kam ategh avughsi.'

⁷ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam isa uan midorozir sabam ganingi.
Ki Askelonia ko ongarir dadarimin itir gumazamizir igharaziba sara misoghasa midorozir sabar kam amada.

Kamaghin, a nimira iki avughsan kogham."

48

Moapin kantri ikuvigham

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha kamaghin mikeme:

"Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumazamiziba.

Apaniba Nebo bar a gasighasigham.

Me Kiriataim dikabiragham, a nguibar divazir gavgavim itim.

Me a gasighasigham.

Eghti nguibar kamın gumazamiziba bar aghumsigham.

² Moapin ziar ekiam a iraghugha gifa.

Apaniba Hesbonin nguibamin otifi,

egha me Moapia gasighasighamin arazimin akam misosi.

Me kamaghin migei,

'Aria, e mangi gumazamizir kaba bar me agivaka,

eghti Moapin kantri ua ikian kogham.'

Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighi,

ia matmatin mangam.

³ "Ia dimdiar ararer ekiar Horonaimin nguibamin otozim baragh.

Me kamaghin dei:

Biziba bar ikufi.

⁴ Moap ikuvigham,

eghti men boribar ararem bar ekevegham.

⁵ Moapia, me aregham.

Me bar puv arava, Luhitin tuavimin ghuavanaga, Horonaimin nguibamin ghuaghiri.

Ezi men ararem ghuavira ikiava bar ekefe.

⁶ Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh.

Puvatighti ia ikuvigham.

Ia asizir atiabar min mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mongegh.*

7 “Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze: Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam.

Ezi nin nighnzir kam derazir puvati.

Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham.

Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus datigham.

Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingangarir gumazibar dapaniba sara iniam.

8 Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibatam deragh ikian kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin,

me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham.

9 “Moap, ki amangszim nin nguazim datigham.

Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam.”†

Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham.”†

10 Gumazamiziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham.

Moapin nguibaba bar ikuvigham

11 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu, apanitam iza a gasighasighizir puvati,

egha gumazamiziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati.

Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti.

Me dipar misevir tabar a ruizir puvati.

Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera.

12 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:

Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti me izi Moapia gasighasigham,

mati gumaziba iza wainin kam nguazir kamin a ingegha, wain ruir mineba abiaghariki.

13 Eghti dughiar kamin Israelia asem Betel bangin aghumsighizi moghin,

Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham.

Me ghaze, aser kam, a men akuragham.

14 Ia Moapia, manmaghsua ghaze,

ia midorozir gumazir gavgaviba,

egha ia bar midorozibar misogha fo?

15 “Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei:

Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam.

* **48:6:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **48:7:** Diboboniba 21:29; Aisaia 46:1-2; Jeremaia 43:12; 49:3 † **48:9:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

Me Moapian gumazir igiar diribav soghırarıgham.

16 Moap ikuvıghamin dughıam a roghıra ızegha gıfa.

Asıghasızır kam a bar zuamıram otogham.

17 Ia Moapian boroghıra itir darazi ko, gumazir an ziar ekıam gıfozıba,
ia an apangkuvıgh kamaghın azi mikim,

'Iavzıka, ian nguıbar kamın zıar ekıam ko gavgavım a ırıgha gıfa.'

18 "Gumazir Moap gasıghasıghamin ingangarım itım,
a ia batogh ıan dıvazır gavgavıbagh asıghasıgham.

Kamaghın amızı, ia Dibonın nguıbar ekıamın gumazamızıba,
ia matı atrıvımın guıvır dırım uan zıam fe,

egh ia uan zıar ekiaba gın amadagh,
gumazır kınıbar mın nguazır mıdıarım dapiagh.

19 Ia Aroerın nguıbar ekıamın gumazamızıba,
ia mangı tuavır mıriamın tuıvıgh gantı, gumazamızıba me ari ızam.

Eghı ia men azaragh,

'Bizır tızım otozi ia ari?'

20 Eghı me kamaghın akam ıkaraghıam,

'Moapın kantrı a ikuvıgha gıfa,
egha datırıghın a bar aghımsıki.

Kamaghın amızı, ia apangkuv, bar pamtemın azi.

Ia Arnonın Fanemın mangıva, kamaghın gumazamızıbav kemegh,
Moap ikuvıgha gıfa.'

21 "Mıghsıabar pın danganır voroghıra itıbar nguıbar ekiaba, me uan ıvezır kuram ısı. Nguıbar ekıar kaba kara: Holon, Jasa, Mefat, ²² ko Dibon, Nebo, ko Bet Dıplataım, ²³ ko Kırıataım, ko Betgamul, ko Betmeon, ²⁴ Kerıot ko Bosra. Moapın nguıbar ekıar roghıra itıba ko, saghon itıba, me bar moghıra ıvezır kuram ını. ²⁵ Apanıba Moapın gavgavım dıkabıra. Ezi Moap uabın akuraghısa bıızıtım gamızır pıvatı. Kı İkıavıra Itır God, kı mıkemegha gıfa."

Ikıavıra Itır God Moap dıkabırıgham

²⁶ İkıavıra Itır God kamaghın mıgeı:

"Moap na batoke, kamaghın amızı, apanıba a dıkabırınasa kı ifonge.

Egh a damıghtı a matı gumazım dıpar onganım amezi moghın otogham.
A uan mıızıbagh ısın daku, egh tıntınıbar poghpogham,
eghı gumazamızıba an ingarıva akam.

²⁷ Moap, nı fomıra akar asıubar İsraelıa mıgıa,
men ingarav ake. Manmaghın amı?

Nı tı ghaze, İsraelıa okımakıar gumazımın mın itı, ezi nı men zıam dıkabıra,
egha zurara me geghara dapanıba roi, a?

²⁸ "Ia Moapıa, ia uan nguıbaba ategh mangı dagıabar tongın mongegh.

Ia kuarazıba danganır kurabagh ısın mıkonıbar ingarı moghın damu.

²⁹ "E bar Moapıan akaba batozır arazım gıfo.

A uabı uan zıam fe, egha pıv ifaghata,
egha ghaze, a bar dera.

³⁰ Kı İkıavıra Itır God, kı an akaba batozır arazım gıfo.

A ifaghata puram akam arai,
ezi an amır bıızıba, tam otıvır pıvatı.

- 31 Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuam.
Ki Kirheresin gumazamizibar apangkuvam.
- 32 Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi.
Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighti, ki ni bagh azivira ikiam.
Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua,
Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tughu ghua, Jaserin dipar
akaremin tu.
- Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba,
ko nin temer taba saram asighasigham.
- 33 Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi,
ezi gumazamiziba da isa bar akonge.
Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham.
Ki a me damighti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar
aven, wain damuan kogham.
- Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham.
Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghasizibar
amuam kogham.
- 34 “Moapia bar puviram arangiva,
Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam ko notin
amadaghan, Jahasin nguibamin tugham.
Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin
amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham.
Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham.
Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham.
- 35 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,
Moapian adarazir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan
mughuriar aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba
bagha dagh amiba,
ki bar me agivagham.
- 36 Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham.
Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumazamiziba ko Moapia bar
moghira,
ki uan navimin aven bar men apangkufi.
Ki mati gumazim apangkuvir ekiam ikia,
egha marvim givia azirakar onger akabagh amua iti.
- 37 “Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apangku-
vigham.
Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apangkuvir korotiabar
aghuigham.
- 38 Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham,
mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki.
Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham.
Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua
uari akuva itibar ikiva,
bar puviram aziam.
- 39 Bar guizbangira, Moap bar bighiregham,
eghti gumazamiziba bar puv arangam.
Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva,
uan guam modogham.
Moapin boroghira itir kantribar gumazamiziba bizir kamın ganti, a Moapin
otivti,

me bar atiatigh dıbovir akar Moapın mikımam.”

Moap asıghasızir kam gitaghan kogham

⁴⁰ Ikiavıra Itir God kamaghın mıgei:

“İa gan. Apaniba Moap gasıghasıghasa bar puvıra izi,
mati kuarazir isam asızim iniasa,
uan avızimning onegha tuigha iraghu.

⁴¹ Apaniba nguıbaba inıva, egh danganir mısozır gavgavıba sara inıam.
Eghtı dughiar kamın, Moapian mıdorozır gumazıba atiatigh, okam
nıghnıgham,
mati amızıba borıba batasa mıazım isi.

⁴² Kı İkiavıra Itir God, Moapia uarı fa na batoke.
Kamaghın amızı, Moap bar ikuvıgham.
Gın kantri Moap ua ikian kogham.

⁴³ Kı İkiavıra Itir God, kı guızbangıra mıgei,
atıatım gumazamızıbagh anıdır bizıba ko, mozır ekiaba ko azuazıba,
da Moapian gumazamızıbagh asıghasıghasa me mızua itı.

⁴⁴ Eghtı gumazıtım atıatım gumazamızıbagh anıdır bizıbar, arı mangam,
a mozır ekıamın magıram.

Egh a mozim ategh anangıra otoghti,
ıvem an suıragham.

Kı İkiavıra Itir God, kı guızbangıra mıgei:
Kı Moapia gasıghasıghasa dughiar kam amısefe,
ezi kı me gasıghasıghasava amı.

⁴⁵ “Moapian gumazamızıba apanıbar atiatıgha,
arı mangı Hesbonın nguıbamın mongasa.
Ezi Puvati.

Mati Hesbonın nguıbam fomıra Atrıvım Sıhonın dughiamın isızı moghın,
me an garıma a ua isıa itı.

Kamaghın amızı, me nguıbamın aven mangeghan kogham.
Me bizıtım damuamın gavgavıba puvati.

Avır kam kantrın kamın bizıba bar adagh apongezi da isi.
Kantrın kamın mıtaghnıamın boroghın itı darası, ko kantri kamın aven
ıtır mıghsıabar pın itı darası,
mıdorozım bagha bar ikuvıgha puv mısozır gumazır kaba, me bar
moghıra isıgham.

⁴⁶ “İa Moapia, iavzıka.
İa asem Kemosın gumazamızıba, ia ovegha gıfa.

Apanıba ian otarıba ko guıvıbar suıgh, me inıgh mangı,
kantrın ıgharazımın me isı kalabus darıgham.

⁴⁷ “Eghtı dughiar abuananamın,
kı Moapian dabırabım damıghtı a ua deragham.
Kı İkiavıra Itir God, kı mıkemegha gıfa.”

İkiavıra Itir God, Moapia kot darıghasa mıkemezır akar kaba,
da datırıghın gıfa.

49

*Ikiavira Itir God
Amonia gasighasigham*

1 Ikiavira Itir God, akam Amonian gumazamizibar iti. A kamaghin mikeme:

“Manmaghin ami?

Israelia ti otariba puvati, me uan afeziabar nguaziba iniam, a?
Ezi men tarazi ti uan nguazir kabar iti, o?

Manmaghsua aser Milkomin ziam fer adarasi,

Gatin anabamin adarazir nguazim ini?

Manmaghsua Amonia ghua

Israelian nguibabar iti?

2 Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe,

egh dughiar kamin ki apaniba ameghti me izi,

Raban nguibam misogham, kar Amonin kantrin nguibar ekiam.

Me nguibar kam gasighasigham, eghti a pura minezir akuvazibar min ikiam.

Eghti apaniba nguibar ekiamin boroghira itir nguibabar apongam.

Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir kam iniam.

Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.

3 “Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa,

kamagh amizi, Hesbonin nguibar ekiamin gumazamiziba, ia pamtemin azi.

Ia Raban gumazamiziba, ia uaghan azi.

Apaniba izi asem Milkom a inigh, mangi kantrin igharazimin kalabus datigham,

egh an ofa gamir gumaziba ko Amonian gumazir dapaniba sara iniam.

Kamaghin amizi, ia azirakar korotiar pizibar aghuigh, apangkuvir onger akaba bangi.

Egh ari mangi uan dagher azenibar mongegh.

4 “O Amon, ni fo, nin danganir zariba bar dera,

ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir kamin otiviba bagha migia, egha bar akonge.

Ni akaba batozir guivimin min iti, ni manmaghsua akar kabav gei?

Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha, ghaze,

“Tina izi na misogham?”

5 Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, ki ian Ekiam,

ki guizbangira migei, ki nin boroghin itir darazi bar me feghti,

me izi ni damuti, ni bar atiatigham.

Eghti me ia batueghti,

ia ari tintinibar danganibar mangegham.

Eghti ua ia geghuv ia akuvamin gumaziba puvatigham.

6 “Eghti gin izamin dughiam,

ki ua ian dabirabim damuti, a ua deragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Ikiavira Itir God Idomia gasighasigham

7 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Idomian gumazamiziba akam men iti.

A kamaghin migei:

“Manmaghin ami?

Temanin Distrighin gumazamiziba ti nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati, a?

Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir arazim ataki, a?

Men nighnizir aghuim ko fofozim ovegha gifa, a?

8 Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh ivezir kuramin ia ikarvaghamin, ki anemisevegha gifa.

Egh ki dughiar bar kuram damighti, a Idomia bativam.

Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham.

Kamaghin, ia Dedanin gumazamiziba, ia nguibam ategh ari mangi deraghvira mongegh.

9 “Gumaziba iza wainin ikarizir ovizir andiziba isir dughiamin, me ti bar ada isir puvati.

Me maba ataghirasi.

Okimakiar gumaziba dimagaribar izir dughiamin, me ti bizir me ifongezibara isi.

10 Eghti ki ua Ison ovavir boribagh asighasighamin dughiamin, ki ian biziba bar adagh asighasigham.

Ki ian mogomer danganiba bar adagh asighasighti, ia ua mongan kogham.

Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian boroghira itir darasi, ia bar moghira ikuvigham.

Egh Idomian adarazi bar gevegham.

11 Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan marki.

Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian boribar ganam.

Eghti ian amuiba uari, uari isi nan dafarim darigham.”

12 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki gumazamizir avirim ivezir kuram me daningam. Osimtizir ekiaba puvatizir darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar puvati. Ki ni gitaghan kogham. Ki uaghan ni gasighasigham. 13 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira uabi uan ziamin pin arigha, kamaghin migia ghaze, ki Bosran nguibam bar pazaviram a gasighasigham, eghti a danganir kinimin otogham. Eghti igharaz darazir gumazamiziba bizir ki Bosran amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir kuram damigham. Egh me dipov akar asuivar Bosran mikimam. Ezi gumazamizir kaba uari akar kurabar uan apانبav kimamin dughiamin, me kamaghin mikimam, ‘Ia Bosra ikuvizi moghin ia ikuvigham.’ Ki Idomian nguibabara bar dagh asighasigham, eghti da ikuvigh mamaghira ikiam.”

14 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

“Ki gumazir mam amadazi

a ghua akam kantriba bar dar gumazamizibav kinigha ghaze:

Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi Idomia misogh.

Ia me misoghsi uari akirighasi iki.”

15 Ikiavira Itir God kamaghin Idomin kantri migei:

“Idom, ni oragh.

Ki ian gavgaviba abighti, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.

Eghti gumamaziziba bar ian aghuagh
dibovir akabar ia mikim egh akirim ragh ia gasaragham.

¹⁶ Ni ifaghata ghaze, ni kantrin igharazibagh amima me puviram atiati.

Egha ni ti ghaze, ni bar dera.

Puvati, ni uabi fer nighnizimra ni gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min avinizima,
ia mighsiamin bar pin mar iti.

Ni uan nguibam kuarazir isaba uan mikonibar ingarir danganibar an ingari.

Eghti ki ni gekuighi ni izighiram.

Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.”

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Idomia ikuvigham,

eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Idomin nguazimin izi,
bizir kurabar ganti, da an ikiam.

Eghti me, me dipov aki misoribar aning,
digavir kuram damigh atiatingam.

¹⁸ Ki fomira Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aning in
boroghira itiba saram asighasiki.

Ezi da nguibar kinibar otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Bizir kamra Idomin otogham,

eghti gumazitam an ikeghan kogham.

¹⁹ Ki zuamira Idomian nguazimin me batuegham,
mati laionba sipsipbagh ami mokin.

Laion Jordanin Fanemin borogh in itir ruarir pizimin ikegha otogha ghua,
sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men gintiki.

Ezi ki gumazitam amiseveghti,

a nguazir kam gativagh an ganam.

Ki kamaghin damuamin dughiamin,

gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham?

Ezi tina nan min gavgavir kam iti?

Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?

Bar puvatigham.

²⁰ “Ki gumamaziziba ko boriba uaghan bar me batuegham,

mati laion sipsipba bar me misuegha,
egha men kuaba amikirvagha zui.

Eghti Idomin kantri uabi,

ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.

Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh oragh,

egh bizir Ikiavira Itir God Temanin nguibar ekiam ko Idomin kantri sara
damuasa nighniziba baragh.

²¹ Idomin kantri irighamin dughiamin,

mikimkizim nguazimin otoghti niginir ekiam otogham.

Eghti Idomian ararem otogh ekevegh mangi,

Ongarir Aghevimin tugham.

²² Ia gan! Apaniba Bosran nguibam gasighasighasa puvira izi,

mati isam mighhegha pin ghuavanabogha,

tuigha izaghira asizim iniasa aviziba one.
Eghti dughiar kamın, Idomın midorozir gumaziba atiatigh okam
nighnigham,
mati amiziba boriba batasa mizaziba barasi.”

Ikiavira Itir God, Damaskus ivezir kuram a daningam

²³ Ikiavira Itir God akam Damaskusin nguibar ekiamın gumazamizibar iti.
A kamaghın miği:

“Hamat ko Arpatın nguibar ekiamningin gumazamiziba,
me bativamin bizir kuraba me da baregha, digavir kuram gami.
Me atiatia, nırızir agorogem sara ikia deragha apiazir puvati.
Me mati ongarir ekiam dipiraghira puv ingara amiraghirigha itir pu-
vati.*

²⁴ Damaskusin gumazamiziba ua gavgaviba puvati.
Me mati amizir mam arasa atiatim a gamima an aran ibura.
Me mizazir ekiam ko osimtızim iti,
mati amizim borim batasa mizazim isi.

²⁵ “Nguibar ekiar kam ziar ekiam itima, ki bar a gifonge.
Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganıdi:
Ia nguibar kamın itir gumazamiziba arı mangi.
Apaniba otivigha izi.
Ia ikian marki!

²⁶ Ki Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangıra miği:
Dughiar kamın apanıba Damaskusin gumazir igıabav sueghti,
me arıghırıva, tintinibar uari akuvir danganıbar iriv ikiam.
Eghti apanıba bar moghıra Damaskusin midorozir gumazıbav sueghti,
me arıghiregham.

²⁷ Ki Damaskusin nguıbam avınızir divazim avim a datıghti,
avir kam uaghan Atrıvim Benhadatın dipenir gavgavım uaghan an
isıgham.”

Ikiavira Itir God Kedar ko Hasor, ivezir kuram aning daningam

²⁸ Ikiavira Itir God, Kedarın ikızim ko Hasorın nguazımın aven itir distrıgh-
bar adarazi akam men iti. Babilonın Atrıvim Nebukatnesar me mısogha me
dikabıragha gıfa. God datirighın kamaghın Kedarian apanıbav geı:

“Ia dikavıgh mangı Kedarian mısogh.
Ia aruem anadı naghın itir gumazamızir kaba bar me agıfagh.

²⁹ Egh men purırpenıba ko sipsıpa ko,
purırpenıbar inıba ko, men bizir maba saram ater mangi.
Egh uaghan men kamelba inıgh mangi.

Egh kamaghın men dım:
Bizir ia damutı ia atiatingamım, a bar danganıbar iti.”

³⁰ Ikiavira Itir God, kamaghın Hasorın gumazamizıbav miği,
“Babilonın Atrıvim Nebukatnesar, a ia gasıghasıghasa nıghnıgha gıfa.
Kamaghın amızı, ia ivemar sıghon mangegh, deraghvıra mongegh.”

³¹ Ikiavira Itir God kamaghın Babilonia miği:
“Ia dikavıgh mangı,

49:23: Aisaia 17:1-3; Amos 1:3-5; Sekaraia 9:1 * 49:23: Hibrun akam deragha migirıgıar kamın
mingarım abıghızir puvati.

gumazamizir deraghavira ikia bizitam bagha nighnizir puvatizibav sogh.

Men nguibam divaziba puvati.

Kantrin gavgavir tam men boroghin itir puvati.

Me uarira iti.

³² Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh.

Gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia, egha uan dapanir dakurir arizibagh isiba,

ki me batueghti me tintinibar mangegham.

Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighti,

ia tintinibar danganiba bar dar otivighti,

Hasor bar dughiar kuram batogham.

³³ Eghti Hasor afiar atiabar danganimin min otogham,

egh a ikuvigh mamaghira ikiam.

Eghti nguibar kam pura ikiam.

Gumazamiziba ua an puvatigham.”

Ikiavira Itir God, Elamin kantri gasighasigham

³⁴ Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin gumazamizibar iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimin otozir dughiamra, God akar kam maghira a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi:

³⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim,

a kamaghin migei:

“Barir pim, a mati Elamin kantrin agharim,

ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi.

Eghti ki men barir piba apirarigham.

³⁶ Ki nguazir kamin danganiba bar apanibar afeghti,

me tintinibar izi Elamia misogham,

mati aminir gavgaviba iza me gasighasiki.

Ezi ki me batueghti,

me tintinibar danganiba bar dar mangi,

eghti Elamin gumazamiziba tintinibar kantriba vaghvagh dar ikiam.

³⁷ Apaniba izi Elamia misoghti me arighiramin dughiam,

ki me damighti me foghiva, bar puviram atiatigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim akakaghsi,

bizir bar kuram damighti, an Elam batogham.

Egh ki midorozir gumazibar amighti,

me, me misogh men agintigh mangiti,

me bar arighireghamin dughiamin tugham.

³⁸ Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir dabirabim Elam datigh, me gativagham.

Egh ki men atrivim ko an gumazir dapaniba sara misoghharigham.

³⁹ “Egh dughiar abuananamın, ki Elamian dabirabim akirighiti,

a ua deragh otogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

¹ Babilonin nguibar ekar Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an gumazamizibar iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri:

² “Ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangi, akam me mikin.

Ni nir avizim fegh ghuanang,

eghti gumazamiziba an ganigh, izi akam baragh.

Egh akam mongan marki.

Ni mangi kamaghin me mikemegh,

‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa.

Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki.

Ezi asem Marduk digavir kuram gami.

Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki,

ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.’”*

³ Gumazamiziba not ategh izi Babilonia misogham.

Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham,

eghti a pura danganir kinimin otogham,

eghti gumazamiziba an ikian kogham.

Gumazamiziba ko asiziba bar anetegh aregham.

Israelia uamategh uan nguazimin mangam

⁴ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Bizir kaba otivamin dughiamin,

Israelian gumazamiziba ko Judaba uari akuvagh ua uan nguazimin izam.

Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam.

Ki Ikiavira Itir God, men God.

⁵ Me Saionin Mighsiamin mangisi,

tuavir an mangamim bagha azangsis.

Me kamaghin mikim suam,

‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika,

egh an gumazamizibar ikiam.’

Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam.

Eghti gumazitam a ginamadaghan kogham.

⁶ “Nan gumazamiziba sipsipbar min ovegha iti.

Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki,

egha tintinibar mighsiamin arui.

Me tintinibar mighsiamin arua,

egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada.

⁷ Ezi gumazir maba men gara me misosi.

Ezi men apanir kaba kamaghin migei:

‘Gumazamizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami.

Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam.

Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia,

a men akuraghosa me a mizua iti.

Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami.

Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvatigham.’”

⁸ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

50:1: Aisaia 13:1–14:23; Aisaia 47:1-15 * **50:2:** Aser kaba angamira itir ikirimirim puvati, ezi gumazir kaba akar isin zuimin migia ghaze, da aghumsigha digavir kuram gami. **50:6:** Aisaia 53:6; 1 Pita 2:25 **50:8:** Akar Mogomem 18:4

“Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi.

Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin,
ia kalabuziar gumazamizbar faragh mangi.

⁹ Ki notin gumazamizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam.

Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia ko misogh me dikabiragham.
Apanir kaba barir pibar asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin,
me ni gitaghan kogham.

Kamaghin, ia Babilon atakigh.

¹⁰ Eghti me Babilonin bizir aghuiba iniam.

Gumazir vaghvaziba bizir aviriba iniva, egh uan ifongiaba agivagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Babilon bar moghira ikuvigham

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Ia Babilonia, ia nan kantri gasighasiki,
egha nan gumazamizbar biziba ini.

Mati bulmakaun nguzim raizin miseviba dikabira uabi fa uabi ekura, egha
bar akongezi moghin,
ia bar akongegh.

Egha ia hoziar apuribar min tiariba akara bar akonge.

¹² Ezi ian kantri Babilon bar aghumsigham,
eghti an ziar ekiam bar moghira irigham.

Eghti a bar kantrin kuramin min ikiva,
kantrin igharazibar tongin ziaba puvatigham.

Egh a danganir misingizim ko danganir kinimin min ikiam.

¹³ Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian aningazi,
ki ia damuti ian kantri bar moghira ikuvigham,
eghti gumazamiziba an ikian kogham.

Ezi gumazir igharaziba danganir kamin mangamin dughiamin,
me Babilonia ia bativizir bizir kurabar ganiva,
dibovir akabar ia damuva misoribar aningiva,
digavir kuram damigh bar atiatigham.”

¹⁴ Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:

“Ia barir pibar asavamadir darasi, ia Babilonin nguibam ekiarugh, egh
tuivigh misogh.

Ia uan barir afuzibar bar a gasegh!

Ia tam ataghiragham marki.

Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir God gami,
kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a gasighasikigh.

¹⁵ Ia an divazir gavgaviba ko an tauaba apirarighdi da daighireghti,
a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a inigh,
dughiar kamin ia danganiba bar, adar dimiva tiariba akar.

Egh a faragha igharaz darazigh asighasighizi moghin,
ia datirighin bar a gasighasikigh.

Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a daning, a gasighasighasava ami,
kamaghin amizi, ia bar puv a damigh.

¹⁶ Ia bar Babilonia agifagh,

eghti gumazir dagheba oparitam ko, gumazir dagheba iniamiba pu-
vatigham.

Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba,

ia Babilonia gasighasizir gumaziba, me ian atiatingam.
Egh me zuamira Babilon ategh uamategh uan kantribar mangegh,
uari uan gumazamizibara me ko ikiam.”

Israelia ua deravira uan nguazim dapiagham

17 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Israelia mati sipsipin mam,
ezi nguibar maba mati laionba, me a gasighasighasa an agintisi.
Asirian atrivim faragha an suiragha aneme.

Egha gin Babilonin Atrivim Nebukatnesar an aghariba ame.

18 Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
ki mikeme.

Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi moghin,
ki Babilonin atrivim ko an kantri gasighasigham.

19 Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku ua men danganimin izam,
eghti me Karmelin Mighsiam ko, Basanin Distrik ko, Efraimin Mighsiam
ko, Gileatin Distrighin, dar grazibar amam.
Me puvira dar ami mangi naviba bar izevegham.

20 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei:
Dughiar kamın ki Israelia ko Judan ikiavira itir varazira,
kar ki taghizi deravira itiba,
ki men arazir kuraba gin amadagham.
Eghti arazir kuratam ko osimtızir tam men ikian kogham.
Eghti gumazitam akatam me gasisi damuva avegham.”

Ikiavira Itir God bar pazivira Babilonia damigham

21 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian apanibav gei:

“Ia mangi Babilonia misogh.
Ia Merataimin nguazimin gumazamiziba ko, Pekotin nguazimin itir
adarazi ko misogh.

Egh puv me misuegh men bizibagh asighasigh.
Ia nan akaba bar adar gin mangi.

22 Midorozimin niginim, Babilonian nguazimin aven otogh bar ekevegham,
eghti kantrin kam bar ikuvigham.

23 Babilon mati haman mam, tintinibar nguazir kamın kantriba bar da
misaraghariki.

Ezi datirighin ia Babilonin apaniba, kantrin kam apirigh, a
gasighasikigh,
datirighin haman kam bar misarighiregham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an ganigh,
bar digavir kuram damigh, bar moghiram atiatigham.”

24 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:

“Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati,
ezi ni a gifozir puvati, a managh iti.

Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami,
kamaghin amizi, azuazir kam nin suiragham.”

25 Ikiavira Itir God Babilonin aningaghe,
egha uan midorozir biziba aven itir dipenimin tiar akam kuigha,
midorozir biziba inigha azenan ize.

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an Ekiam, a ingangarir ekiar mam ua
iti,
a Babilonin kantri damuasa.

26 Ia apanir saghon danganiba bar adar itiba, ia bar izi Babilonia misogh.

Ia dagheba arizir dipeniba bar adagh asighasikigh.

Egh Babilonin biziba bar ada inigh, tintinibar dar pozibav kinigh,
mati gumaziba raiziaba aghora dar pozibav kini.

Ia bizitam ko gumazitam ateghti a ikian marki.

27 Mati gumaziba bulmakaubav sozi moghin,

ia Babilonin midorozir gumazir gavgaviba bar me misogh raririkigh.

Ikiavira Itir God me gasighasighamin dughiam an otivasa,
kamaghin amizi, me bar moghira ikuvigham.

28 Ia bar oragh!

Israelia ko Judan marasi, me Babilon ategha ara uamategha Saionin izi.

Me kamaghin mikimasa izi,

“Ikiavira Itir God, en God, a ivezir kuram isa gumazir an Dipenim
gasighasiziba ikarvasi.”

29 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme:

“Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar Zuezim.

Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izi Babilon misogh.

Ia Babilon korogh deragh anevinigh.

Egh ia Babilonin tav ateghti an arı mangan marki.

Me igharaz darazigh asighasighizi moghin,

Ia pazi me damuva, bar me gasighasikigh.

30 Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei,

Dughiar kamın ia apaniba, Babilonian gumazir igiabav soghirarigham,

eghti me danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam.

Egh ia Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram.

31 “Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin min ami.

Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim,

ki nin Ekiam,

ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami.

Ki ni gasighasighamin dughiam otogha gifa, ki ivezir kuram ni
daningam.

32 Babilon, ni kantrin akaba batozim,

ni irigh bar ikuvighti, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham.

Ki avim nin nguibabar atighti,

eghti avir kam nin biziba bar dar isigham.”

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme:

“Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira.

Egha apaniba me isa kalabus gati,

egh me ateghti me mangan me aghua.”

34 Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti,

ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

A men akuragh men apaniba abiragham.

Egh a dabirabir aghuim isi nguazir kamın gumazamiziba bar me
daningam.

Eghti Babilonia puvatigham.
A me damighti me pazivira ikiam.

³⁵ Ikiavira Itir God kamaghin migei:
“Babilonin kantri ikuvigham.

Eghti Babilonin gumazamiziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaz-
iba sara ikuvigham.

³⁶ Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh,
gumazir onganibar min otivigham.

Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atiatigham.

³⁷ Babilonin hoziaba ko karisba
bar ikuvigham.

Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akurvaziba,
me bar ikuvigham.

Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham.

Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham.

Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater mangegham.

³⁸ Asebar marvir guaba da nguibar kam gizifa.

Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min
otifi.

Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti,
men faneba ko daghuriba bar misigham.

³⁹ Eghti kamaghira, gin izamin dughiar gumazitam ua Babilonin ikian
kogham.

Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam.

⁴⁰ Ki fomira Sodom in nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningin
boroghira itiba saram asighasiki.

Ezi da nguibar kinibar otifi.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme:

Bizir kamra Idomin otogham,
eghti gumazitam an ikeghan kogham.

⁴¹ “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami.

Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia, egha bar saghon ti.

Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti.

⁴² O Babilon, ni mati guivir dirim.

Ezi apanir kaba, me apangkuviba puvatizir gumaziba.

Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge.

Me barir piba ko barir afuziba suisi.

Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam.

Mati ongarim gigim gira tingazi.

Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira ikiam.

O Babilon, ni mati guivir dirim.

⁴³ Babilonin atrivim apanir kabar eghaghanim baraghti me iziti,

an atiatigh egh agharapaniba bar an amiragham.

An atiatigh nighnighiva avegh, egh an ararem mati,

amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai.

⁴⁴ “Mati laionba sipsipbagh ami moghin,

ki zuamira Babilonia men nguazimra me batuegham.

Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir pizimin ikegha, otogha ghua

sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men agintisi.
 Ezi ki gumazitam amiseveghti,
 a nguazir kam gativagh an ganam.
 Ki kamaghin damuamin dughiamin,
 gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham?
 Ezi tina nan min gavgavir kam iti?
 Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam?
 Bar puvatigham.

45 Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir ki Babilonin kantri damuasa nighniziba baragh!
 Ki uaghan gumazamiziba ko boriba sara bar me batuegham,
 mati laion sipsipba, bar me misuegha, dar kuaba amikirvagha zui.
 Ezi Babilonin kantri uabi,
 ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham.

46 Apaniba Babilon iniamin dughiamin,
 mikimkizim nguazimin otoghti niginir ekiam otogham.
 Eghti Babilonian ararem otogh ekevegh mangiti,
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar a baragham.”

51

Ikiavira Itir God

Babilonin apanim gami

1 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “Ki tarazir nighniziba feghti me bizir aviribagh asighasigham,
 egh me mati aminir gavgavimin min izi,
 Babilonin kantri ko an itir gumazamiziba sara misogham.

2 Ki gumazitaba ameghti me izi aminim raiziabar misevibagh ivarazi da ghuezi moghin Babilonia giveragham.
 Me aminimin min an nguazimin a giveragh an biziba bar da batuegham.
 Me a gasighasighamin dughiam,
 me tintinibar danganibar bar otivigh izi a gasighasigham.

3 Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin ia migei,
 Ia zuamira Babilonin midorozir gumazibav sogh.
 Me tighar uan midorozir korotiabar aghuva, egha tighar uan pibar afam,
 ia Babilonin gumazir igiaba ko midorozir gumaziba bar me gasirarikigh.
 Ia men tav ateghti a ikian marki.
 Bar markiam.
 Ia bar moghira me agifagh.

4 Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti,
 me arighiri kuaba tintinibar Babilonin kantrin tuavibar iregham.”

5 Israelia ko Judaba faragha uan nguazimin itir dughiamin,
 me Israelian Godin Bar Zuezimin damazimin arazir kurar aviribagh ami.
 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an akirim ragha me gasarazir puvati,
 egha me ataghizi me mati amizir paba ovengezibar min pura itir puvati.

6 Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh deraghvira ikiam.
 Puvatighi, ia Babilonian tongin iki, men osimtizim bangin me ko ikuvigham.

Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin arazir kuraba bagh ivezir kuram a daningamin dughiam.

Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon ategh mangi.

⁷ Ikiavira Itir God fomira nguazir kamın kantriba, ivezir kuram isi bar adar aningasa,
ezi Babilonin kantri an ingangarir kam gami.

Babilon golin kavın mamın min Ikiavira Itir Godın dafarımın iti.

Egha kantrin igharazibagh amima, me kavın kamın wain ame.

Egha me datirighin tintinibar onani.

⁸ Eghti Babilon uabi zuamira irigh ikuvigham.
Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an apangkuv.

Ia mangi a bagh marasinba inigh, an duabar aghuighiti da akumigham.

Eghti a ti ua deragham.

⁹ Eghti Israelia ko Judaba an aven iki kamaghin mikimam,
“E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon damuti, a ua deraghasa,
ezi a ua deragha otozir puvati.”

Egh me gin kamaghin mikimam,

“Marki. E fo, Babilonin osımtizim a bar ekefe, egha overiamın pin ghuavan-
abo.

Eghti Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon damuam.

Kamaghın, e Babilon ategh uamategh vaghvagh uan nguibabar
mangam.

¹⁰ Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki,
ezi arazir kamın a en gumazamizibar arazir aghuiba azenim gati.

Aria, e Saionin mangıva,

Ikiavira Itir God, en God amizir bizibar gun mikimam.”

¹¹ Ia Babilonin apaniba, ia midorozim bagh mangisi
uan afuziba aminıva, oraba ini.

Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an Dipenim gasighasiki,
ezi a ivezir kuramin me ikarvaghasa.

Egh a Midian atrivibar nighniziba feghti, me Babilonia misogham.
A tuavir kamra, bar Babilon gasighasigham.

¹² Ia apaniba, ia nir avizir ababanım ghufeghti,
midorozir gumaziba mighvira misogh,
Babilonin nguibar ekiamın divazim akarika.

Ia midorozir gumaziba arighti, me nguibar ekiam bagh arav iki,
egh uan ingangarim deragh a damu.

Ia midorozir gumazibav kemeghti me mangi mongegh,
Babilonia misoghsı damu iki.

Ikiavira Itir God, Babilonin gumazamizibagh asighasighasa mikemegha gifa,
egha datirighin a bizir kam damuasa.

¹³ O Babilon, ni dipar aviriba ko bizir aghuir bar aviriba nin nguibamin iti.
Ezi ni ikuvamin dughiam a roghira izegha gifa.

Nin ikirimirim mati tretin mam,
me datirighin aneghorasava ami.

¹⁴ Ikiavira Itir Godın Gavgavıba Bar Itim, a guizbangıra uan ziamın pin
arigha mikeme.

A kamaghin mikeme:

“O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar avirim inigh iziti, me ni misogh, ni dikabiragham.

Me nin nguazim gizivagham, mati odezir okoruam.

Egh me ni gafiragh ni abinamin dughiamin,
me bar akuegh pamtemin dimam.”

*Godin ziam fer ighiam
(Jeremaia 10:12-15)*

¹⁵ Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kam in ingari.

A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi.

A uan fozozimin overiamin ingara an onegha gifa.

¹⁶ A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi.

Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar migha iza,
egha uari akufa.

God onimaribagh amima,
da taghtazima amozim izaghiri.

Egha aminim asirafima,
a uan danganim ataghiragha izi.

¹⁷ Ezi gumamaziziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati.

Gumazir marvir guaba golin dar ingariba,
me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham.

Kar guizin godba puvati.

Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati.

¹⁸ Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba.

Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti, me bar ikuvigham.

¹⁹ Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar dar ingari.

Egha bizir kabar min garir puvati.

A Israelia amisevezi me an adarazira iti.

An ziamra kara:

Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.

Babilon mati Ikiavira Itir Godin ifanim

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Babilon, ni mati ki misoghasa inizir bizir mam, ni nan ifanim min iti.

Ki ni inigha, kantrin aviriba misaragharigha,
egha nguibar gavgavir aviribagh asighasiki.*

²¹ Ki ni inigha midorozir hoziaba, ko gumazir hoziabagh apiaziba amisaraghariki.

Ki ni inigha, midorozimin karisba ko, gumazir karisbar suiziba saram asighasiki.

²² Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko gumazir ghuiriba, ki bar me amisaraghariki.

Egha gumazir igiaba ko amizir igiaba, ki bar me amisaraghariki.

²³ Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men garir gumaziba sara misaraghariki.

Ki ni inigha bulmakaun ainba mikirvagha nguaziba abiziba ko, dar ghuaviba sara misaraghariki.

* **51:20:** Fozozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, ves 20in ikegha ghua ves 23, akar kaba Babilonin gun migei. Ni Jeremaia 50:23in an gan. Ezi gumazir maba kamaghin nighnisi, a gumamazir igharazibar gun migei.

Egha ki ni inigha gavmanin gumaziba ko, gumazir dapaniba amisaraghariki.

24 “Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme,
Babilonian arazir kurar me Saionin amiziba bar, ki ada ikarvagh ivezir kuram me daningam.

Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir ki damuamin kabar ganam.

25 “Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar ekevegha mati mighsiar ekiam,
egha nguazir kamin danganiba bar adagh asighasiki.

Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nin apanim gami,
ki uan gavgavim itir dafarimningin nin suiragh, ni isi davarir konimin ni akunighti,
ni poghpogh magiri nguazimin otoghti,
avim bar ni agivagham.

26 Eghti gumazitam dipenimin mikebamin asisi, nin aven dagiatam inighan kogham.

Gumazitam uan dipenimin ingarsi, dipenim aterir dagiatam, nin aven a inighan kogham. Puvati.

Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Apaniba izi Babilonia misogham

27 Ia kantrin aviribar tongin akaba amang,
egh nguaziba bar dar gumamazibar tongin sigham givi,
eghti me Babilonia misoghsi biziba akir.

Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men diaghti me izi.

Egh midorozim bagh gumazir ekiar tam amisefegh.

Midorozir gumaziba uan hoziabar apiagh,
egh odezir okoruamin min izam.

28 Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir dapaniba ko, gumamazizir Midian gavman gativagha an gariba, ia men diagh.

Ia kantrin avirir me gativibar gumazibar amuti,
me bar izi Babilon misoghsi biziba akir.

29 Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa mikemegha gifa,
egh a damighti a danganir kinimin otogham,
eghti gumazitam ua an ikian kogham.

Eghti Ikiavira Itir God ingangarir kam damuamin dughiamin,
mikimkizir dafam nguazim bativira ikiam,
mati gumazim mizazir bar kuram isima mikarzim a gasi.

30 Babilonin midorozir gumaziba midorozim ategh, midorozir dipenir gavgavimin aven ikiam.

Egh me amizibar min ikiva, gavgaviba puvatigham.

Apaniba Babilonian dipenibar apongiva,

egh nguibabar divazibar tiar akaba akaram.

31 Gumazir akaba inigha izir aviriba, ivemar mangi ivivigh Babilonin atrivim mikimam,

Abuir gumazir kaba izi a mikim suam,

Apaniba nin nguibar ekiamin danganiba bar ada inigha gifa.

32 Apaniba dipabagh iregh vongin mangamin tuaviba inigh,
tintinibar dakarabar itir ighurunibar apuegham.

Eghti Babilonin midorozir gumaziba bar puviram atiatigh,
egh tintinibar onanigham.

33 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme:
 “Babilon, a guivir dirimin min iti.
 Eghti mati gumaziba raizin daghem iniya a dikabiri moghin,
 apaniba a dikabinigham.
 Ezi ingangarir kam damuamin dughiam,
 a roghira izegha gifa.”

34-35 Ezi Jerusalemın nguibar ekiam kamaghin migei:
 “Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira na misoke, mati a na apava bar na
 agifa.
 A mati aser mam bar na tuavareme.
 Egha nan bizir aghuibar uan navim gazuima a izifa.
 Ezi ki mati itarir mam, an amegha givazi, dagher nataba an itir puvati.
 Egha gin a bar na disi.
 Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki, ezi nan ghuzim ire.
 Kamaghin amizi, me osimtızim iti,
 ezi Ikiavira Itir God men osimtızir kam ikarvagham.”

Ikiavira Itir God, ıvezir kuram isi Israelian apanibar anıngam

36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:
 “Jerusalem, ni oragh!
 Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilonia ni gamizir osimtızim
 ikaragham.
 Ki Babilonian faneba ko dipavsıziba bar dar amighti, da dakegham.
 37 Ki Babilon gasighasighti, an dagiar pozibara ikiam.
 Eghti an afiar atıabar danganimin otoghti,
 gumazamiziba an puvatıgham.
 Eghti gumazir ıgharazıba ian ganıgh,
 akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia mikimiva,
 bar digavir kuram damıgh puviram atıatingam.
 38 Eghti Babilonia laionbar min tiariba akar dımdıar kuram damuam.
 Me laionin nguzıba asızıbar amasa puvira aroi moghin damuam.
 39 Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei:
 Men navıba arazir kurabar amusi dikavamin dughiamın,
 ki isar ekiatam me bagh a damıghti,
 me dipar onganir avirıbar amıva, bar ikuvıgham.
 Egh me gin dakuv onganıgh,
 egh ua dikavıghan kogham.
 40 Mati gumazıba sipsipin nguzıba ko, sipsipin apurıba ko, memen
 apurıbagh ami moghin,
 ki men aku danganir me misoghti me arımıghiramımın mangam.”

41 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme:
 “İa bar gan! Nguazir kamın gumazamiziba bar ziar ekiam isa Babilonia
 ganidi,
 ezi apaniba izi a misogh, a iniam.
 Kantrin İgharazıbar Gumazamiziba an ganıgh,
 digavir kuram damıgham.
 42 Apanıba Babilonia avaraghıam,
 mati ongarım dipiraghıra ıza bar gigım avara.
 43 An nguıbar ekiaba bar ikuvıgham.
 Eghti kantrin kam danganir dakıghtızir kinımın min ikiam.
 Eghti gumazamiziba an ikian koghıva,
 a daruan kogham.”

44 Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin asem.
 Ki a damighti bizir a tuavaremeziba, uam a dar migham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam an izan kogham.
 Eghti Babilonin divazir ekiam bar akarighirigham.†

45 “Ia nan gumazamiziba, ia Babilon ategh aregh.
 Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian aningaghe.
 Kamaghin, ki ti ia ko me saram asighasigham.
 Kamaghin, ia zuamira ari mangegh.

46 Ia tintinibar akar nguazir kamin otiviba baragh,
 ian naviba digavir kuram damuti
 ia atiatingan marki.

Ia orazima, azenir mamın akar mam oto, ezi azenir igharazimın akar
 igharazim oto.
 Me midorozir ekiaba otivir akabav gei, ezi atrivir mam atrivir igharazim
 misosi.

47 Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin,
 ki Babilonin nguibamin asebar marvir guabagh asighasigham.
 Eghti Babilonin nguibam bar aghumsigham.
 Eghti apaniba izi Babilonin gumazir aviribav soghırarighti,
 men kuaba tintinibar Babilonin nguazim giregh ikiam.

48 Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze,
 Bizir aviribagh asighasızir gumazir maba,
 me not ategha Babilonia misoghasa izi.
 Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningın itir biziba,
 da Babilon iramin dughiamın bar akongegham.

49 Babilonin arazir kamra,
 Israelia gamizi moghira, a ikuvigham.
 Ezi kantrin aviriba Babilonin agharimın ariaghire.”

50 Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighızir puvatızir darasi, ia zuamira
 Babilon ategh ari mangegh.
 Guizbangira, ia uan nguibamin saghon iki,
 egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh.
 Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki.

51 Egha datirighın ia kamaghın migei:
 “E bar aghumsiki.
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Ikiavira Itir Godın Dipenimin
 anogoroghezir danganimın aven ghue.
 Egha me akar kurabar e mikeme.
 Kamaghın amizi, e bar aghumsiki.”

52 Ikiavira Itir God kamaghın mikeme:
 “Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin, ki Babilonian kantrin asebar
 marvir guabagh asighasigham.
 Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimın mizaziba
 iniva, puram arangam.

† 51:44: Babilonia kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba inigha ghua ofabar min da isava uan
 asebagh aningi. Ni ves 34-35in an gan. Aser kam mati bizir aghuir kaba tuavareme, eghti datirighın
 Ikiavira Itir God a damighti a uam adar mighti, gumazir igharaziba ua uan biziba iniam. 51:48:
 Akar Mogomem 18:20 51:49: Akar Mogomem 18:24

- 53 Eghti Babilon ti overiamin ghuanabogh, egh misoghamin danganir gavgavimin ingarighti,
ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
- 54 Ararer ekiam Babilonin otogham.
Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham.
Eghti niginir ekiam otogham.
- 55 Eghti apanir aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam,
mati ongarimin niginim.
Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa,
egha an akar arozim dukumasava ami.
- 56 Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me dikabiragham.
Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh,
men piba apirarigham.
Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin iveziba ikarvazim.
Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam.
- 57 Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme:
“Ki Babilonin gumazir dapanibar amighti, me wainin dipabar ameghiva onganigham.
Kar fofozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba.
Me daku onganigh, ua dikavighan kogham.
- 58 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze:
Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighti,
an divazir otevitam ikian marki.
Egh an tiar akar ekiabar apongegham.
Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar gumazamiziba pura ingari.
Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham.”

Jeremaia Babilonia bagha akam amada

59 Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamın, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi. 60 Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akam akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba. 61 Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, “Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh. 62 Egh ni kamaghin God ko mikim, ‘O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughia bar zurara danganir kam pura ikiam.’ 63 Seraia, ni akinafarir kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamın a righiva anakunighti, a Yufretisin Fanemin magirigh. 64 Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamın min magiram, egh uam otogham kogham.’”

Jeremaian akam iza kagh tu.

Apaniba Jerusalem gasighasizir eghaghanim

52

*(Sapta 52)**Babilonia Jerusalemia misogha men nguibar ekiam ini
(2 Atriviba 24:18--25:7; Jeremaia 39:1-10)*

¹ Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimîn oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemîn atrivimîn ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimîn guivim, a Lipnan nguibar ekiamîn gumazir mam. ² Sedekaia, Jehoiakimîn arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godîn damazimîn arazir kurabagh ami.

³ Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue.

Ezi gin Sedekaia, Babilonîn atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

⁴ Egha namba 9in azenimîn Sedekaia atrivimîn ikia ghua, namba 10in iakinimîn otogha ghua namba 10in iakinir kamîn aruemin oto. Ezi Babilonîn Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniya misosi. Me Jerusalem korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamîn divazir gavavimîn boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim adav kinighti, da figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. ⁵ Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimîn iti, ⁶ ezi an namba 4in iakinimîn otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemîn gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. ⁷ Dughiar kamîn Babilonia divazimîn vuer mam akarigha Jerusalemîn aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemîn midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimîn suebar ghuava atrivimîn dagher azenimîn otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamîn ghua, Jerusalemîn nguibar ekiamîn otivigha ghue. Egha me Jordanîn Fanemîn danganir zarimîn ghuaghirir tuavimîn zui. ⁸ Ezi Babilonîn midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua Jerikon nguibar ekiamîn boroghin itir danganir zarimîn a batô. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue.

⁹ Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonîn atrivim bagha ghue. Ezi dughiar kamîn Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamîn iti, an Hamatîn nguazimîn aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara egha ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimîn ivezim iniam. ¹⁰ Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamîn ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimîn bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. ¹¹ Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonîn ghue. Egha a isa kalabus gatizi a ikia ghua areme.

*Babilonia Jerusalem gasighasiki
(2 Atriviba 25:8-17)*

¹² Nebukatnesar Babilonîn atrivimîn itima, ezi an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimîn, an namba 10in dughiam oto. Ezi dughiar kamîn, Nebusaradan, an atrivimîn garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonîn atrivimîn ingangarim gativagh an ganasa Jerusalemîn ize. ¹³ Egha a Ikiavira Itir Godîn Dipenim ko Judan atrivimîn dipenim ko, Jerusalemîn gumazir aruabar dipeniba

sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvaghera dagh aponge. ¹⁴ Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. ¹⁵ Nebusaradan gumamazir Jerusalemn ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Men marasi, onganarazibagh amir gumamaziba. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghue. Egha fofozir gumazir bizir igharagha garir aviriba akiribar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. ¹⁶ Egha Nebusaradan, gumamazir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki.

¹⁷ Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekier me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue. ¹⁸ Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba munger biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. ¹⁹ Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba ini, kar itarir muziariba ko, itarir avim ateriba ko, ofan ghuziba arizir itarir ekiaba ko, mineba ko, lamn aghoriba ko, itarir pauran mughuriar aghuim zuir tuezir itariba ko, wainin ofabar arighamin itarir ekiaba sara ini.

²⁰ Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekier me kamaghin diborim "Ongarim," adar ingari. Egha uaghan a bras inigha bulmakaun 12plan nedaziba tengin ekier kamn apengan itimin ingara, egha wilkarin itarir ekier dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifofoghsi, da isi skel tam darighan iburagham. ²¹⁻²² Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu, ezi aningin arozimning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dipenir akinir pumuning paip brasin ekiamningin min aningin ingari, ezi bras mitemegha an mitiam, 7 sentimita ko akuamin tu. Egha guarir akinimning dapanimning, me brasin aningin ingari, ezi dipenir akinir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pin ghuavanadim 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin min anesingi, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min da ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi. ²³ Guarir akinimning vaghvaghera 100plan pomigranetin oviziba aningin dapanimningin iti. Egha 96plan pomigranetba aningin 4plan miriaba iti.

Judaba ghua Babilonin kalabusin iti

(2 Atriviba 25:18-21)

²⁴ Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Seraiana, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. ²⁵ Egha Jerusalemn, gumazir dapanir Jerusalemn midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 7pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha

a 60plan gumazamizibar garima me Jerusalemın ikiavıra iti, ezi a uaghan me ini. ²⁶ Egha Nebusaradan gumazamizir kaba bar me inigha Babilonın atrivim bagha Riplan nguibamın ghu. ²⁷ Kar Hamatın nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire.

Babilonia kamaghın amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonın kalabus gati. ²⁸ Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatizir gumazamizibar dibobonim, a kamakın: Namba 7in azenimın an atrivimın itir dughiam, a Judan 3,023plan gumazamiziba ini. ²⁹ Egha a namba 18in azenimın atrivimın itir dughiamın, a 832plan Jerusalemian gumazamiziba ini. ³⁰ Ezi a namba 23in azenimın atrivimın itir dughiamın, gumazir dapanir faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla inigha kalabus gati. Me bar moghıra men dibobonim, 4,600plan gumazamiziba.

Babilonın atrivim, a kalabusın Atrivim Jehoiakin fıri

(2 Atriviba 25:27-30)

³¹ Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonın 37plan azenibar kalabusın itima, Evil Merodak, Babilonın atrivimın oto. Egha azenir kamın aven an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 25in aruemin otozi, Evil Merodak Jehoiakinın apangkuvigha, kalabusın anegifa. ³² Evil Merodak arazir aghuimın a gamua, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ganıngi, ezi an dabirabir kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonın kalabusın ikezibar dabirabim gafira. ³³ Kamaghın amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvati. Egha a zurara dughiaabar Babilonın atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu. ³⁴ Babilonın atrivim mikemezi, me dughiaabar dagiaba isa Jehoiakin ganıdı, eghti a deraghvıra ikiam. Me kamaghıram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamın tu.

Gumazamiziba Jerusalem Bagha Aziava Arai

O

Azir Akam

Akar faragha zuim

Babilonia Jerusalem gasighasizir dughiamin, gumazamiziba bar uan nguibar ekiar aghuimin apangkufi, ezi Godin akam inigha izir gumazim, Jeremaia akinafarir kam osiri. Fomira Jerusalem in nguibar ekiam ko Godin Dipenir an aven itim, aning mati God Israelian adarazi ko itir nedazim aka. Ezi Jerusalem ikuvizir dughiamin, Israelian nighnizir gavgavim mong irizi, men nighniziba derazir puvati. Kamaghin amizi, me an kuarkuvigha zurarama azi.

Akinafarir kamin saptaba vaghvagha mati ighiar maba, gumazamiziba Jerusalem in apanguva a bagha azir onger akabagh ami. Judan adarazi me dughiar ekiabar, osimtizir me batozir kam ginighnigha ighiar kabagh ami.

Israelian arazir me akar kam osirizim, me kamaghin Inglisin a dibori, "Poetry." A Hibrun akamin mong igharagha amizir arazin mam, men akam alfabetin 22plan letaba iti. Me dughiar mabar akam osirasa 22plan akuabar ana osiri, egha me an osirir dughiam, me letaba uan akamin alfabet osiri moghin vaghvagha da osira iraghu. Ezi gumazir maba Hibrun akamin akar maba igha da osirir dughiamin, me men arazir kamin gin ghua an osirir puvati. Ezi e fo, Aruamin akam osiramin 21 letaba iti, a bar Hibrun akamin letabar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, Aruamin akamin akinafarir kam (Azir Akam), e Hibrun akamin arazimin gin ghua a gira, ni e an osirizir arazir kamin ganam, a manmaghin zui. Ni bar deravira akinafarir kamin gan, ni ganti Sapt a 1, 2, 4, ko 5, ni ganti vezin kaba vaghvagha alfabet letabar gin zui. Namba 1 leta ves 1, kar leta A. Ezi ves 2, namba 1 leta, a leta B, da bar kamaghira ghua, vezin abuananamin namba 1 leta, a leta Z. Hibrun akam 22plan letaba iti, ezi Aruamin akam 21plan letaba iti, egha uaghan Aruamin akam letan kam i, akaba osirir dughiam a faragha itir puvati, a letan mabar tizibar iti. Kamaghin amizi, e dughiar mabar vezin pumuningin da isafufusi. Akinafarir kamin Aruamin akamin sapta 3, 66pla vesba iti. Kamaghin amizi, e Hibrun akamin gin ghua, akuar faragha zuim, a ves 1-6, kar leta A. Egha ves 7-9, kar leta B. Egha 10-12, kar leta D, ghua akuar abuananamin, ves 64-66, kar leta Z. E kamaghira an osira 3pla ves isafufuki. Hibrun akamin, kamaghin amizir osizirir arazim, an akinafarir kamra itir pu. Puvati, a uaghan Onger Akaba 9, 10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 112 ko 119 ko 145, ko Dabirabir Aghuim sapta 31 a uaghan iti.

*Jerusalem osimtizir ekiam iti**

¹ Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti, ezi gumaka, a datirighin bar puvati.

A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti, ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme.

A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egha nguibaba bar dagh atifa, ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki!

* 1:: Sapt a 1-5 Aruamin letaba Hibrun akamin poetrin arazim gin ghua an osiri, vesba bar moghira alfabetin letaba gin zuir osizirim iti.

² Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike,
egha datirighin nguibatam osimtizir kamın aven an akuragha gavgavim
a ganidir puvati.

An namakar kaba a gifaragha
datirighin an apanibar otifi.

Kamaghin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima,
an temeriba ira mamaghira iti.

³ Datirighin apaniba bar pazavira Judabagh amuava,
me inigha ghua kantrin igharazimın me isava kalabus gati.
Me pura ingangarir gumazamizir kinibar mın me gamima me iti.

Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazı a iti.
Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikiava, deragh daperagh
avghsamin danganir aghuiba puvati.
Bar puvati.

⁴ Ezi tuavir ekiar Saionın nguibar ekiamın zuim pura ikiava azia iti,
gumazamiziba uam a garui puvati.

Me Godin ziam famin isar ekiaba bagha uari akuvamin dughiaba bagha a
garuir puvati.

Kamaghin amizi, Saionın zuir tuaviba pura ikiava azia iti.
Nguibar ekiamın itiar akaba pura iti.

Ezi ofa gamir gumaziba bar puviram aziava naviba bar oseme,
mati gumazim mizazim barasi.

Ezi Saionın amizir igiaba bar osimtizir ekiam barasi.

Ezi Saionın nguibar ekiam uabi bar pazavira uabi barasi.

⁵ Faragha Jerusalemın apaniba a gatifa.
Egha apanir kaba nimira apiaghav ikia an apangkuvir puvati.

Me kamaghin fo,
Jerusalemia osimtizitam me danighan kogham.

Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar aviribagh ami,
kamaghin amizima Ikiavira Itir God mizazir ekiar kam me ganingi.

Ezi an apaniba Jerusalemın boriba inigha ghua,
bar saghon me isava kalabus gati.

⁶ Guizbangira datirighin Saionın ziar ekiam irigha gifa,
mati atrivimın guivim uan diriba sue.

An gumazir dapaniba mitiriam men azima, men gavgaviba bar gifa,
mati asizir dian atiaba mitiriam men azima, me grazibar amasa da
buriava avegne.

Egha me bar amiagha gavgaviba puvati.

Apaniba men agintizima, men agharapaniba bar men amirazi,
me apanibar aran ibura.

⁷ Ghuezir dughiabar bizir aghuir faragha Jerusalemın ikezir kabanang,
da datirighin bar ikuvigha itima,
gumazamiziba anetegha tintinibar ghue.

Egha me datirighin bizir aghuir a fomira ikeziba bagha nighnisi.

Dughiar Jerusalemın apaniba an gumazamiziba isimın, igharaz darazi an
akurazir puvati.

Egha apanir kaba an garima, a bar pazavira iri,
ezi me bar a dipova puvirama an ingaravati.

8-9 Igharazi darazi fomira Jerusalem ziam fe.
 Ezi an gumamaziziba bar arazir kurabagh ami,
 egha bar mizegha, mati bizir kurir mam in min mughuasi.
 Kamagh in amizi, igharaz darazi datirigh in an garima a bibiamra itima,
 me aghumsizir ekiam a ganidi.
 Egha me bar an aghua.

Ezi Jerusalem mizazir dafam isava,
 egha aghumsigha pamtem aziava uan guam modo.
 Fomira an arazir kuraba bar azenimra iti,
 mati amizim in korotiam bar mize.

Ezi a kamagh in nighnizir puvati, a ikuvigham.
 Kamagh in amizi, a datirigh in ikuvizi,
 gumazitam datirigh in bar an apangkuvizir puvati.
 Ezi a kamagh in migei,
 "O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir kam in gan.
 Apaniba bar na abiragha gifa, ezi ki bar ikufi."

10 Kamagh in amizi, noka! Jerusalem, nin bizir bar aghuariba,
 apaniba bar ada okeme.
 Ikiavira Itir God faragha Akar Gavgavim aniga ghaze,
 Kantrin Igharazibar Gumamazizir kaba, me God in Dipenim in aven
 mangan kogham.
 Kar God in gumamaziziba uari akuvamin danganim.
 Ezi men midorozir gumaziba datirigh in aven izezi,
 Jerusalemia bizir kurar kam in garima an oto.

11 Mitiriam Jerusalemian gumamazizibar azima,
 me bar pamten dagheba bagha rui.
 Egha bar puvirama azi.
 Me bar uan bizir aghuibara dagiaba bagha da amagava,
 daghebagh ivezava apava mong deragha iti.
 Ezi Jerusalem kamagh in migei,
 "O Ikiavira Itir God, ni kagh gan.
 Me bar pazavira na gami.

12 "Nan gumamaziziba fomira kamagh in mizazitam inizir puvati,
 ezi marazi ghaze, kar pura bizim.
 Jerusalem, gumamazizir an borogh in tuavim in aruubar dia ghaze,
 'Ia kagh gan, ki bar mizazir dafam ateri.
 Ikiavira Itir God nan aningaghegha mizazir dafam na ganingi.'

13 "Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a
 izaghirava,
 nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira.
 A iver mam gamigha pamten nan suira.
 Egha na akunizima ki ghua akiribar mogh in iri.
 Egha a na taghizima,
 ki zurara bar pazavira uabi baragha damaziba nan siri.

14 "Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragha
 da ikeghava nan firim gike.
 Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemegha
 nan gavgaviba bar ada gifa.
 Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi,

ki me ko misoghan kogham.

15 “Puvatigham.

Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragha me gasara.
An apanibar midorozir gumazibar diazima,
me izava na ko misoghava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami.
Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki,
mati gumazim wainin oviziba mirmiramim dagiar miner bar ekiamin,
wainin oviziba dikava da righiriki.

16 “Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri.

Ezi na ko osimtizir kam in ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua
puvati.
Apaniba bar na abiragha givazi
nan boriba bar pazavira iti.”

17 Saion uabin akurvaghasa uan agharim amadima,
tav gavgavim a ganidir puvati.

Ezi Ikiavira Itir God an namakabar diazima,
me an apanibar otivigha tintinibar moghin izava a ko misosi.
Me an garima, a mati bizir mizirizir mam.

18 Tuighsizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki.

Ki Jerusalem, ki kamaghin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba
batoke,
kamaghin amizi, arazir na batozir kam, a dera.
Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia deravira nan akar kam baragh.
Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi.
Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiaba inigha ghua
nguibar bar saghon itimin me isava kalabus gati.

19 Ua tav nan akuraghan kogham.

Ki uabin akurvaghasa uan namakabar dei.
Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami.
Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men
azima,
me damiva deragh ikiamin dagheba buria, bar ingangarir dafam gami.
Ezi dagheba puvatizima
gumazir kaba bar moghira ariaghire.

20 Vanginan kagh nan gan, O Ikiavira Itir God!

Ki bar osimtizir dafam ikiava bar pazavira iti.
Ki uabi ni baraghizir puvatigha nin akaba bar da batoke,
kamaghin amizi nan nighniziba bar ikufi.
Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav soghezi me ariaghire.
Ezi dipenibar itir gumazamiziba uaghan ariaghire.

21-22 Zurara igharaz darazi nan mizazir kam in azir akam barasi.

Egha tav tong gavgavim na ganidir puvati.
Nan apaniba uaghan ni na ganingizir osimtizir kam baraki.
Egha me bizir ni na gamizir kam bagha bar akonge.
Ni fomira fofozim na daningasava dughiar kam ginaba,
ezi datirighin dughiar kam oto.
Ezi ki kamaghsua, ni na gamizi moghira nan apanibar amigh.

Zurara ki mizazim isava arai.

Ni nan arazir kurabagh nighnigha ivezir kuram na ganingi.

Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagh nighnigha, bar pazavira na gamizi moghira,

ni dagh nighnigh nan apaniba kamaghira men araziba ikaragh.

Ki mati amizim mizazim isava arai moghin arai,

ezi nan navim bar ikuvigha, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2

Ikiavira Itir God bar pazavira Jerusalem gami

¹ Ame! Saionin nguibar ekiam aghuir kam, noka!

Ekiam nin aningaghegha mamaghira iti,

ezi an aningagharim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatem oto.

Fomira kantri Israelin, Jerusalemın nguibar ekiam, an ganganim bar der-
agha an ziam bar pin iti,

ezi datirighin Ekiam anekunigha anebirazima, nguibar ekiam kam bar ikuvigha iti.

Ezi Ekiam Jerusalem gasighasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamın itim ginighnizir pu.

Puvati. A nguibar ekiam bar a gasighasiki.

² Bar guizbangira, Ekiam Jekopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigha, bar men dipenibagh asighasiki.

A bar men aningaghegha

men nguibar ekiam gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba, a tintinibar bar ada apiraghariki.

A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima me bar aghumsiki.

³ Datirighin Ekiam bar aningaghegha Israelian gavgavim gasighasighizi me bar amira.

Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati.

A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki,

mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa.

⁴ Egha a Saionin nguibar ekiamın apanim gamigha, an itir gumazamiziba, uan barir pimın me gasasa men akuighav iti.

A uabi uan gavgavimın Jerusalemın gumazamizir e bar ifongeziba, a bar me misuaghariki.

An aningagharim

mati avir fefem Jerusalemın nguibar ekiamın isi.

⁵ Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha

men kantri bar a gasighasiki.

A men nguibar ekiam gavgavibagh asighasigha

egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apiraghariki.

Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar ose-
megha azia mamaghira iti.

⁶ Gumazim uan azenimın itir averpenim apiraghatizi moghin,

Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki.

Egha arazir kamın, Ekiam,

me an ziam fer isar ekiabar dughiaba ko, Sabatın dughiaba sara a bar da gifa.

Kamaghira, Jerusalemın itir gumazamiziba
ua isar ekiaba ko Sabatın dughiabar an ziam fer puvati.
Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha,
men ingangaribar me agifa.

⁷ Ghua tintinibar Godın Dıpenimın aven itir apanir kaba,
Ekiam uan Dıpenim ko ofa gamir dakozim isa men taki.
Egha apaniba ataghizi,
me Jerusalem ko an itir atrivibar dıpenir gavgaviba ini.
Egha me an Dıpenimın ikia nıginir ekiam gami,
mati Israelia fomıra an Dıpenimın ikia isar ekiabagh amua an ziam fe
mokin.
Kamaghira, Ekiam uabi,
bar uan ofa gamir dakozim ko an Dıpenim,
a bar akirim ragha aning gasaragha gifa.

⁸ Ikiavıra Itir God Saionın nguibar ekiar aghuimın dıvazir gavgavim akarasa
nıghnisi.
A bar deravıra an dıvazimın gara anesavsuisi,
egha mati dıpenimın ababanım damuasa benim inigha an ababanım
gamigha gıvagha,
bar a gasighasiki.
A ingangarir kam damuasa iburaghubazir puvati.
A bar dıvazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa.
Dıvazir kaba mati gumazamiziba bar ikuvigha azia mamaghira iti.

⁹ Kar dıvazimın itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti.
Egha itiar akaba asir tiar iguniba an ada apıraghariki.
Ezi da mızumzuiaribar ofi.
Egha da nguazimın irezima nguazir mıneziba ada avara.
Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha
kantrin igharazibar ghua kalabus gariki.
Ezi ofa gamir gumaziba ua deravıra Godın Akar Gavgaviba gumazamizibagh
eghari puvati.
Ezi Godın akam inigha izir gumaziba ua irebabar mın garir bizibar garir
puvatigha,
ua Ikiavıra Itir God da mıgırıgiaba isir puvati.

¹⁰ Merara, Saionın gumazir aruaba, me pura nguazim gapiaghav ikia
akabar kumigha nımıra iti.
Me osemegha nguazir mıneziba uan dapanibagh aghuigha
azir akar korotiar pıziba aghui.
Ezi Jerusalemın amizir igiaba bar osemegha
dapaniba avigha pura nguazimın gari.

¹¹ Nan navim bar osemezi,
ki bizir bar kurar Jerusalemın otivizibagh nıghnigha azia,
kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami.
Ki uan gumazamizibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima,
ki bar pazavıra uabi barasi.

Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamin tintinibar
tuavir arizibar ariaghira irav iti,
kamaghin amizi, nan dighorim bar biki.

¹² Nguibar kamın itir borir kaba,
mitiriam ko dipam bagha mikirvagha arava uan amebabar gari.
Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba, mitiriam en azi.

Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti,
mati midorozir gumaziba midorozimin aven ariaghira irav iti.
Ezi men amebaba men suigha itima
me men dafaribar ariaghire.

¹³ O, nan guivim Jerusalem, ki bar nin apangkufi.
Osimtızir ni inizir kam, nguibar ekiatam a inizir puvati.
Ezi ki manmaghin garir migirigia tam damuva
gavgavim nin navim daningam?
Nin osimtızim, mati ni duar ekiam ati,
egha ongarimin min bar kone.
Ezi tinara ua ni damighti ni ua ghuamaghegham?

¹⁴ Pura ni gifarir gumazir Godin akam inigha iziba, me ni gifara ghaze,
me irebamın min garir bizibar gani.
Puvati, me bar ni gifara.
Me nin akuraghti ni deragh ikiasa,
nin arazir kurabar gun ni mikemezir puvati.
Me Godin akamin gun migeir ingangarimin abazim gami,
ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim girazir puvati.

¹⁵ Raghirağa uan dapaniba roava ni dipovava, atiniba muno kura iparav
amaga sighsirir akabar uariv gei darasi,
kar Jerusalemian gumazamizir nguibar ekiar kam garuiba, me nin gari.
Egha me ifara digavir kuram gamua
dafariba nin akakagha arui.
Egha me kamaghin ni migia ghaze,
“Kar ti nguibar ekiar bar aghuir me migiava ghufir kamnang, a?
Nguazir kamın itir gumazamiziba bar, me ti bar a gifonge, a?
Ti bar puvati!”

¹⁶ Saghuiaba ko roghira itir nin apaniba bar,
nin aghuagha akar bar kurabar ni migia ni gasighasighasa.
Egha atariba kuskugha
iriviba tagharigha nin ingaravaka kamaghin migei,
“Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha gifa.
Dughiar e migia mizua itir kam a datirighin otogha gifa.”

¹⁷ Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa nighnighizi moghin
a datirighin a gami.
A fomira kamaghin migia ghaze,
Israelia an akam batueghti, a bar me gasighasigham.
O Jerusalem, a datirighin nin apangkuvir puvati.
A nin apanibagh amizi me bar gavgavigha ni abiragha gifa.

Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge.
A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti.

18 Uarir akurvaghsi uan navir averiabar Ekiamin dimiva an azangsigh.
O Saion, noka!

Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan, arueba ko dimagaribar puviram
aziam,

eghti nin teriba iri mamaghira iki,
mati aperiam otogha ivemari.

Ni avughsan marki,
ni azi mamaghira iki.

19 Virara dafarimning feghiva,
dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin dim.

Ni pantemin a ko mikimiva
an damazimin uan navir averiamin aven itir osimtizim ko nighnizimin
gun an mikim.

Nin boriba mitiriam bangin ariaghira
tintinibar nin tuavibagh irav iti.

Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin boribar apanguvighsi,
ni uabin gun a mikim.

20-22 Zurara Jerusalemia kamaghin migei,
“O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan adarazi gamizir kamın gan.

Amizir bar uan boribagh ifongeziba, me datirighin uan boribar kuaba
api.

Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha,
ofa gamir gumaziba ko nin akam inigha izir gumazibav soghezi me
ariaghire.

Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko nan gumazir igiaba afuzibar bar me
ginivizi,
me ariaghire.

O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumazamizir kabar aningaghe,
egha ni tong men apanguvir puvati. Bar puvati.

Ni bar me misoghezi me ariaghire.

Zurara, ni bar nan aningaghegha tintinibar apanibar diazi,
me izava bar pazavira na gami.

Apanir bar aviriba ize, mati gumazamizir bar avirim isar ekiam gamir
dughiamin otivi moghin,
otivigha dughiar kamın uari akufa.

Egha apaniba nan gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire,
ezi tav ua itir puvati.

Ki bar uan gumazamizibagh ifongegha deravira me geghufi.
Ezi nan apaniba izava bar me agifa.”

3

Ki navim giragha, Ikiavira Itir God nan osimtiziba agivasa, a mizuai

1-6 * Aio! Ikiavira Itir God nan aningaghegha fofozim na ganingi,
ezi ki bar osimtizir ekiam ateri.

* 3:1-6: Akinafarir kamin danganir mabar Jerusalem uabi akam akuri. Ezi saptan kamin, puvati. Gumazir akam akurir kam, a Israelian gumazim, ana osimtizir a bativiziba ko osimtizir Israelian igharaz darazi bativizibar gun mikimasa.

A na gamima ki bar tuavir mitatemın zui.

Ki bar angazangaritam itir puvatigha puram arui.

A dughia bar zurara mızaziba nararam anıdı.

A gumazir igharaziba kamaghın arazitamın me gamizir puvati.

A na misogha, nan aghariba apıragharıghızı,

nan inıvafızim bar amıragha gavgavıba puvati.

An osımtızir igharagha garıba na ganıngızı

da na okarıgha mızazım na gası matı ki kalabusın itı.

A na gamızı ki bar mitater ekiamın aven itı,

matı gumazamızıba fomıra ariaghıregha itı.

⁷⁻⁹ Bar guızbangıra, a bar na okarızı, ki azenım gıran ıbura.

Matı me senın osımtızıbar na ikezi ki kalabuzıamın itı.

Kı zurara uabın akurvaghasa Ekiamın dei.

Ezi a tong bar kuarım atıgha nan dımdıam barazır puvati.

Ezi ki mangasava amır danganıba, ana da pırı.

Matı me dagıar dafaba nan tuavım apırı.

¹⁰⁻¹² Datırıghın Ekiam na gasıghasıghasa,

a matı asızır atıam asızır tam mısuեgh anemasava a bagha modogha gara itı.

Ekiam na gamızı ki uan tuavım ataghızı a na gasıghasıki,

matı asızır atıam asızır mamın aghıragha ghua a mısuեgha, a kurugha ghua bar an aneghoragh sue,

ezi ki datırıghın bar ikufı.

Ekiam uan barır pım dafagha na gasasa

nan akuıghav itı.

¹³⁻¹⁵ Egha a uan barır afuzıbar nan navım gase,

ezi an barır afuzıba nan navım okoregha nan ovızımning mıti.

Ezi nan gumazamızıba bar datırıghın na dıpovava

dughıaba bar nan ıngarav atı.

A bar osımtızır kurar avırıba na ganıngızı ki bar ızıfa.

Matı gumazım na gaghora dıpar puvıra mısozım na ganıngızı, kı a tuavareme.

¹⁶⁻¹⁸ Faragha a bar pazavıra na gamı.

A matı nan guam ısava nguazım gasezi dagıaba nan atarıba apıragharıki.

Egha a matı ki bar aghumsıgha atıatıgha guagha uaghıra averenımın modo.

Kı uam navır amırızım ko agoroger arazımın itır puvati.

Egha dabırabır aghuımın arazım gın amada.

Kamaghın amızı, kı ghaze, İkiavıra Itır God bıızıtım na danıngan kogham,

eghtı kı dughıar ruarımın nguazır kamın ıkeghan kogham.

¹⁹⁻²¹ Ganganır kı uabın gara uabı gıngıhnızım, matı kı pura guraghav ıkıava arui.

Egha kı uan osımtızır ekiabagh nıghnısı.

Ezi bıızır kam mızazır ekiam na ganıngı, matı kı marasının kuram ame.

Kı dughıabar zurara bıızır kabagh nıghnıgha, nan navım bar oseme.

Egha ki bizir igharazim ginighnisi,
 ezi bizir kam na gamima ki gavgavigha Ikiavira Itir God mizua iti,
 a nan akuragham.
 Bizir kam a kamakin.

22-24 Ghuariaba zurara mizarazibar iri moghira,
 Ikiavira Itir God, nin apanguvir arazir kam, zurara e ko iti.
 Ikiavira Itir God zurara en apanguva,
 uan navim isa bar e ganigavira iti.
 Ezi an arazir kam a givaghan kogham.
 Kamaghin amizi, e fo, e bar ikuvizir puvati.
 Ezi an apanguvir kam, dughiaabar zurara otivavira iti.
 O God, nin arazir kam, a bar deragha mamaghira iti.
 Ki ghaze, ki bizir igharazibagh nighnighan kogham.
 Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabira, a nan Akurvazim.
 Ezi a nan akuraghasa ki gavgavigha a mizua iti.

25-27 Ia gumazamizir Ikiavira Itir God buria, egha uarir akuraghasa a mizua
 itiba,
 a deraghavira ia gami.

Kamaghin ti deragham, gumazamiziba nimira ikiva
 Ikiavira Itir God mizuamti, a ua me iniam.

Egh uaghan kamaghin ti dera,
 gumazamiziba uan igiabara osimtiziba ater, egh nimira iki.

28-30 Kamaghin amizi, Ekiam osimtizitam gumazitam daningighti,
 gumazir kam danganitamin mangi uabira nimira iki.
 Gumazitam uabi abiragh nimira iki ganti,
 Ekiam ua an akuragham.

Eghti gumaziba a misoghiva dibovir akaba ko adarir kurabar a damuti,
 a pura uabi isiva men teghti, me mar a damu.

31-33 Marki, Ekiam zurara akirim ragh
 e gasan kogham.

A osimtiziba isava gumazamizibagh anigava,
 egha a gin ua men apangukufi.

Guizbangira, a Godin puvira gumazamizibar apanguvim.
 A uaghan mizaziba ko osimtiziba
 me daningasa ifongezir puvati.

34-36 Ni ge! Ekiam bar arazir kurar kabar aghua:
 Arazir gumaziba pazava kalabuziar gumazibagh amua me dikabiriba,
 ko arazir gumaziba kotiamin gumazibagh ifara me dikabiriba,
 ko Godin Bar Pin Itimin damazimin, gumazir maba guizin arazibar
 amuan men anogorosi.
 Guizin arazir kaba, kar God damuasava e mikemezir araziba.

37-39 Nguazimin gumazir manamra mikemeghti, biziba otivam? Ua
 gumaziba puvati,

Ekiam uabira nighnigh mikemeghti, biziba otivam.†
 Godin Bar Pin Itim migeima,
 bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi.
 Eghti gumazitam tizim bagh,
 uan arazir kuram bangin ivezir kurar a inizim bagh imomam?‡

40-42 Oraghiva arazir aghuibar amuva, e bar deravira uan araziba ko uan daroriba tuisigham.

Egh e uan arazir kuraba ateghiva uamategh Ikiavira Itir God bagh izam.
 Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimsi, e pura aghariba fan kogham.
 E bar guizbangira uan navibar God ko mikimiva kamaghin mikimam,
 “E ni barazi puvatigha arazir kuram gami,
 ezi ni en arazir kuraba gin amadazir puvati.”

43-45 Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e ariaghire.

Nin aningagharim e avara, egha ni bar en apanguvir puvati.
 Ni en aningaghegha uan kuarimning migoro.
 Mati ni overiamin itir ghuariar bar pizir mitiamin uabi avarazi,
 en migirigiaba mavanang ni bativan ibura.
 Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e bar mizegha,
 mati pura dagariba adizir bizim.

46-48 Roghira itir apaniba bar,
 en aghuagha akar bar kurabar e migia e gasighasighasa.

Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima,
 e mati mozim giraghuezi moghin atiatigha iti.
 E bar ikuvigha iti.

Ki uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima,
 ki me bagha azia teriba ira,
 mati faner ekiam ivemari moghin, ivemara kamaghira iti.

49-51 Saghon mar ikegha izi, ki uan azir akam agivaghan kogham.

Kamaghin amizi, nan temeriba iri kamaghira ikiam.
 Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim beragh
 vanginan deraghvira nan ganiva na ginighnigham.
 Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar garima,
 me bar dughiar kuram isima, nan navim bar oseme.

52-54 Tav tong bizir mingarir tam nan itir puvati.

Me pura nan apanim gamua na buria na misueghti ki aremeghasa.
 Egha mati gumazim kuarazimin agintizi moghin nan agintisi.
 Egha mati me angamira na fegha mozim mikini,
 egh dagiaba na mikinighi ki aremeghasa.
 Ezi mati dipar dafam na avarazi,
 ki ghaze, ki aremegham.

55-57 Uan kuarimning dukuman marki! O Ikiavira Itir God, ga uaning!

† 3:37-39: Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamin kamaghin migei, “God amamangatighan koghti, gumazitam bizitam damighi ana otoghan kogham.” ‡ 3:37-39: Gumazir maba, vezin kamin kamaghin migei, Hibrun akam ghaze, “Gumazim arazir kuram damighi, God ivezir kuram a daningighi, a imoman marki.” 3:40-42: Onger Akaba 119:59; 139:23; 2 Korin 13:5 3:43-45: Onger Akaba 97:2; Azir Akam 2:1; Sekaraia 7:13 3:55-57: Onger Akaba 145:18; Aisaia 41:10; 41:14; Jeremaia 38:9; Jona 2:2; Aposel 16:24-25

Ni nan azir akam baragh,
 ki mati gumazim mozir bar konimin iti moghin ikia nin ziamin dei.
 Egha bar pazavira ikiava uabin akurvaghasa nin dei.
 O Ekiam!
 Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar kam baraki.
 Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin izava kamaghin na migei,
 "Ni atiatingan marki."

58-63 Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni nan akuragha apaniba abira.
 Ni ua na inizi ki deragha iti.
 O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima, gumazir kaba arazir kurar
 aviribar na gami.
 Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir aghuibar na damu.
 Ekiam, ni fo, me nan apanim gamua na dipova kamaghira iti.
 Me arazir kurabar na damuasa nighnigha migirigiar kurabar na gami.
 Me zurara dughiaabar sighsizir akaba ko imobir akabar na gamua,
 egha na misoghasa na bagha tuaviba buria akabav sosi.
 Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o me dikavigh managh mangam,
 me dughiaabar zurara na dighora dibovir onger akabagh ami.

64-66 Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men arazir kabagh nighnighiva,
 me ikaragh arazir kabara ua me daning.
 Ni osimtizir kurabar men navibar aning, onganim men nighnizibar
 aningigh.
 Ni ivezir kuram men daningiva bar me gasighasikigh.
 Ni men aningaghegh asizibar min men agintigh bar me misogh me agifagh,
 eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin overiamin apengan itir nguazir
 kam uam an ikian bar marki.

4

*Jerusalemian apaniba me misozir dughiamin Jerusalemia bar dughiar
 kuram ini*

¹⁻² Aio! Saionin gumazamiziba, mevzika,
 me bar ikuvigha iti.
 Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin min taghtagha bar dera.
 Ezi me datirighin bar mighovegha, ua dagiar bar pin kozimin min
 taghtazir puvati.
 Fomira Ekiamin gumazamizir kaba mati, Godin Dipenimin itir dagiar bar pin
 kozir bar aghuibar min iti.
 Me datirighin bar tegha, mati dagiaba misaraghira tintinibar nguibar
 ekiamin tuavibagh ire.
 Gumazamizir igiar kaba datirighin ua ziaba puvati.
 Me datirighin mati nguazir miner ghurir, gumaziba ingarizibar min gari.
³ Boribara, nan gumazamiziba deravira uan boribar garir puvati.
 E gari, afiar atiar amebaba oteba uan nguzibagh arisi.
 E fo, afiar atiaba derazir puvati.
 Ezi nan gumazamiziba afiar atiar min arazir aghuim gamir pu. Pu-
 vati.
 Me mati, ponebar min danganir dakirtizimin arazir kurabagh amua iti.
 Me deragha uan boribagh amir pu. Puvati.
 Me bar akirim ragha me gasara.

- 4 Daghem bagha pura tintinibar aruava, gumazamizibar azangsizir boriba,
tav daghetam me ganingizir puvati.
Ezi borir aghhegheviba otem bagha kuariba men piri.
- 5 Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi,
me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri.
Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti.
Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti.
Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua ikia,
egha bizir kuraba makurir danganibar damasa dagheba buri.
- 6 Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin, a bar zuamira a
gasighasiki.
Ezi nan adarazi Jerusalemia,
men arazir kuraba bar Sodom in gumazamizibar arazir kurabagh
afira.
Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira Jerusalemia gami.
Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia gamizi moghin,
pazavira Sodomia gamizir puvati.
- 7 Gumazir dapaniba fomira bar deravira ikia men mikarziba bar dera.
Me bar gumazir gavgaviba,
mikarziba bar zuegha dafogha,
mati dagiar pin kozibar min taghtasi.
- 8 Ghuezir dughia bar men mikarziba bar dera,
ezi datirighin men mikarziba pighatomegha bar ikuvigha mighofe.
Egha me tuavibar aruir dughia bar, gumazamiziba deragha men gara me
gifozi puvati.
Me bar aghariba gunigha men mikarziba bar misingi.
- 9 Ia gumazir faragha midorozimin aven oveaghuezibagh fo,
me bar dera, me angavsighin faragha ovegha ghue.
Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ruarimin daghem bagha amua,
mitiriar mizazir ekiaba isa ghua, bar aghariba guigha gin ariaghire.
- 10 Kar borir ariaghiribar kuaba, mezvika.
Men amebaba fomira bar uan boribar apangkufi.
Ezi boriba ariaghirezi,
amebaba uari uan boribar kuaba avigha da api.
Apaniba iza nan gumazamizibav sozir dughiamin,
arazir kam oto.
- 11 Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin aningaghe,
egha uan aningagharim a ginge.
A Saionin nguibar ekiam avimin a gaborozi,
a bar isi.
- 12 Nighnizir atriviba ko nguibar igharazibar gumazamizibar itim,
me ghaze,
apaniba ti Jerusalem abiragh
an tiar akaba akarigh, nguibar ekiamin aven mangeghan kogham.

- 13 Nguibar ekiamin itir ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba uari arazir kuram gamua,
Jerusalemın gumamazizir aghuibav soghezi, me ariaghire.
Kamaghın amizi, God apaniba ataghizima,
me bar Jerusalem gasighasiki.
- 14 Ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, gumamazizir ariaghirezir kabar ghuziba men korotiabar puegha,
bar Godin damazimin mize.
Ezi me bar osimtızir dafam iti.
Kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
datırighın onanigha pura tintinibar tuavibagh arui.
Ezi gumamaziziba men boroghın mangan aghua.
- 15 Pamtemın, gumamaziziba kamaghın men dia ghaze,
“Ia e gitagh.
Ia Godin damazimin mize,
ia en boroghın ikian marki.
Ia kamatıgh, en kantrin ikian marki.”
Kamaghın amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba,
ara ghua tintinibar kantrin igharazibar aghunababar min guav iti.
Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan me batogha ghaze,
ia bar e gitagh.
- 16 Roghıra kagh me ikian kogham, Ikiavira Itir God uabi me amadazima,
me tintinibar mar ghuezi, a ua me gıñighnızir puvati.
Guizbangıra, ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba,
ua gumamazizibar damazimin ua ziaba puvati.
- 17 Saghon mar, e pura gumazir izi uamategh en akurvaghamba bagha gara iti.
E pura tuavir akabar gara ghua damaziba e gami.
Egha e pura gara me mızua itima, me tong izir puvati.
Kantrin igharazitam tong en akuraghan kogham.
- 18 Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa en daroribar aravima,
e ua daruan atiatingi.
E bar gıvamin dughiam roghıra ize.
Me en dughıaba dibori, en dughiar abuananam izegha gıfa.
- 19 Uaghan e ara zuima, en apaniba en agintisi.
Me bar zuamıra ivegha izava e ekiaru,
mati kuarazir bagam overiamın ikegha izaghıra asızimın suighasa.
Me mıghsiabar en agintıgha zui.
Men marazi danganır dakirtızimın,
e bagha mongegha gara ikia en suiki.
- 20 Vaghvagh kamaghın fogh,
atrıvir Ikiavira Itir God inabazır kam,
a en ganti e an apengan ikıva, en dabırabım deraghtı e kantrin ıgharazıbar mın deravıra ikıam.
A uaghan e ko ikia e geghuva en akurvagha, en gara itir gumazım.
Ezi puvati. Me uan mozır azuazımın an suıra.

21-22 Zuamira! Idomın gumazamizir Usin nguazimin itiba,
 ia datirighın dibovir akabar amu bar akongegh suam, Saionın nguibar
 ekiam datirighın bar ikufi.
 Ia ganti, Ekiamın aningagharim mati wainın dipar onganımın kap,
 an a isıva Saionın gumazamizibar aningti me anemam.
 A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan onganigh puvıra mızebav
 kimam.
 Mati ia uan mıkarzibar korotiaba suegh bar aghumsigham.
 Zurara, ia Saionın gumazamiziba, ia arazir kurabagh ami.
 Ezi datirighın Ekiam ian arazir kuraba ikarvagha mızazim ia gasegha
 gifa.
 Kamaghın amizi, kalabuziar ian gumazamiziba ikezim,
 datirighın gifa, eghti ia deraghvıra ikiam.
 Ezi Idom, Ekiam nın arazir kuraba aghurigh azenim datigh,
 mızazim ni daningighti ni fogham,
 kar nın arazir kurabar ivezim.

5

Jerusalemia uarir apangkuvighasa Ikiavıra Itir Godin azai

- 1 Aio! Ikiavıra Itir God, bizir e bativiziba ni adagh nighnigh,
 en apangkufigh.
 Ni kagh en gan.
 E bar pazavıra ikia
 egha gumazamizir igharazibar damazimın bar aghumsiki.
- 2 Bar guizbangira, en nguazim kantrin igharazimın gumazamizibar da-
 farimın iti.
 Ezi me en dipenibar iti.
- 3 Dughiar e itir kam,
 e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar mın iti.
 Egha e bar pura iti,
 mati amizir odiarir paba ariaghireziba.
- 4 E fomira daziba ko dipaba pura da isi,
 ezi datirighın e dagiar ekiabar iveza,
 daziba ko dipaba isi.
- 5 Faragha iza datirighın, apaniba bar e abıragha mamaghıra itima,
 e bar amira.
 Me tong e ataghizıma, e avughsir puvati.*
- 6 Gatirighın e dagheba puvatigha,
 Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangsızıma,
 me dagheba amadima e dagh ivesi.†
- 7 Ghuezir inazir afeziar kaba arazir kuram gamigha, oveaghue.
 Ezi e datirighın men osimtızimın ivezir kuram isi.

8 Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari,

* 5:5: Hibrun akamın me kagh deragha akam abighizir puvati. † 5:6: Gumazir maba ghaze, vezin kam, Hibrun akamın kamaghın migei, "E fomira Isipia ko Asiria en akurvaghasa me ko akam akiri."

ezi gumazir me dama e iniamba puvati.

⁹ Kar gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti.
E dagheba burir dughiabar,
okimakiar gumazir kaba, e misoghti e arimighirasa
me en tuaviba asia iti.

¹⁰ Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi.
Ezi en mikarziba fei, mati avim isi.

¹¹ Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar Saion ko Judan nguibar ekiamin
itiba,
pura men suighava arazir kurabar me gami.

¹² Nguibar kamın gumazir dapaniba, apaniba me inigha benibar men
firiba dafegha me gui.
Egha en gumazir aruaba, me arazir aghuitamin me gamir puvati.

¹³ Otarir igiaba me puvira me abirima
me pura witin oviziba mirmira,
dazir ikizir osimtizir bar dafaba ateragha arui.

¹⁴ Puvati. Gumazir aseba datirighin ua nguibar ekiamin tiar akamin apiav
itir puvati.
Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia dibiaribav sozi puvati.

¹⁵ Roghira roghira, en agoroger en navibar itiba gifa.
E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi,
e datirighin azir akamrama amua iti.

¹⁶ Saion, en ziar ekiam iraghugha gifa.
E uari arazir kuram gamigha,
arazir kurar kam bangin,
e datirighin bar tegha gifa.
Evezika!

¹⁷⁻¹⁸ Tina en akuragham, e ghaze Saionin Mighsiam bar ikuvigha givagha,
afiar atiarar nguibamin min oto.
Ezi e a bagha arei moghin uari baragha aziavira itima,
en damaziba e gami.

¹⁹ Uaghan ni, Ikiavira Itir God,
ni Atrivir ikia mamaghira itim.
En ovavir boriba uaghan zurara nin apengan iki,
mamaghira ikiam.

²⁰ Vanginan kagh en gan,
ni tizim bagha zurara e bakinighinigha
akirim ragha e gasara?

²¹⁻²² Zurara ni ko ikiamin arazim,

ni ua e damuti e an gin mangam.

O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha bar e gasaragha bar en aningaghe.

Ni ti bar e gin amadagham, o?

E ua ni bagh izasa.

E ghaze, ni faragha deragha e gamizima, e deragha ikezi moghin,
ni kamaghira ua e damu.

Godın Akam İnigha Izir Gumazim Esekielın Akınafarim Esekiel Akar faragha zuim

Esekiel, a Godın ofa gamir gumazir mam, a uaghan akam inigha izir gumazim. A gumazamizir apanıba inigha ghua Babilonın kalabus gatizıba, a men tongın ikia, bizir gın otivambar gun gumazamizir bizir pumuning virara me migei. Gumazamizir maba Esekiel ko Babilonın iti, ezi gumazamizir maba Jerusalemra iti.

Akınafarımın aven danganir mabar Esekiel, İkiavıra İtir God pazavıra Judabar amuamin ikiangsizir Akar Gavgavıbar me migei. Egha danganir mabar a ghaze, God gumazir Judabagh asıghasıghızıba, men arazıba tuisıgh osimtizir ekiam me daningam. Egha akar otevir ıgharazıbar, Esekiel kamaghın mıgıa ghaze, God gumazamizıbar amıghtı me navir amırızımın ikiam. A ghaze, God dughıar aghuım damıghtı a gın otıvam. Eghtı İsraelıa ua uan kantri damıghtı a ua tughtı, me ua God bagh Dıpenir igıamın ingaram.

Ezi Judan gumazamizir Babilonın itıba, me nıghnızir avırıbagh ami. Me ua Godın nguıbar ekıamın itir puvatıgha, Godın Dıpenımın saghon iti. Kamaghın amızı, me fozir puvati, God me ko ikiavıra iti, o ti puvati? Ezi Esekiel Godın akabar me mıgıa, men nıghnızıbar amıghtı da gavgavıghtı me kamaghın fogham, God me ko ikiavıra iti. Egha arazir aghuıbar amuasa vaghvagha gumazamizıbar navıba fer akabar me migei.

Dughıar avırıbar God irebabar mın garir bizıbar mıgırıgıabar Esekiel migei. Ezi Esekiel bizir a garir kabagh eghari. An mıgırıgıar kabar mıngarıba dughıar mabar azenara iti e dagh fogha da baraghasa ifonge. Ezi mıgırıgıar mabar mıngarıba mongezi, e deragh dar mıngarıbagh fofoghasa dıvaghdıvası.

God akam inigha izir ingangarım Esekiel ganıngı

(Sapta 1–3)

Esekiel Godın atrıvir dabırabımın gari

¹ Kı Esekiel, kı Judabar tongın Babilon Kantrin aven Kebarın Fanemın boroghın iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatızı, e danganir kamın iti. Ezi azenir namba 30, an iakınir namba 4, egha an aruer namba 5, kı irebamın mın garir bizımın garıma, overıam kuiaghirızı, kı Godın gari.

² Babilonia atrıvim Jehoiakın Jerusalemın a inigha Babilon kantrin ghuzı, azenir 5pla gıvazi, gın, bizir kaba otıfi. ³ Kı Esekiel, Godın ofa gamir gumazım Busın otarım. Kı kantri Babilonın Kebarın Faner mıriamın ikia, İkiavıra İtir God barazı, a na mıgeıma an gavgavım iza na avara.

⁴ Ezi kı kogha, notın amadaghan pın garıma, Ame! Amınir ekiam mıturir ekiar mıtiar sara ızı. Ezi onımarıba mıturir mıtiar kamın aven taghtazıma, an angazangarım avımın mın barıba sıgha ghuavıra iti. Ezi avir kamın tongın bizir mam brasın mın angazangarıgha taghtası. ⁵ Ezi mıturir mıtiar ekiar kamın tongın kı gari, bizir angamıra itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazımın namnamın mın gari. ⁶ Egha da vaghvagha 4plan guaba ikiava

4plan aviziba iti. ⁷ Dar sueba gumazamizibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi. ⁸ Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvagh aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvaha gumazamizibar dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti. ⁹ Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvaha uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghateviba iti. Egha da zuir dughabar, da kamaghira ikia uari inigha zui, egha namnaba gighavkira tintinibar zuir puvati.

¹⁰ Egha bizir angamira itir 4plan kaba, da vaghvagh 4plan guaba iti. Gu-mazir guam faragha iti, ezi laionin guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangin iti. ¹¹ Bizir angamira itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan namnaba ave. ¹² Ezi bizir angamira itir kaba vaghvaha Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvati.

¹³ Ki bizir angamira itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamira itir kabar tongin ghua ua izi. Ezi avimin angazangarim bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar zui. ¹⁴ Ezi bizir angamira itir kaba, mati onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh gami.

¹⁵ Ki bizir angamira itir kabar gari, da vaghvaha dar boroghin, wilin mam nguazim gisirara iti. Egha da vaghvaha wilin vamira vamira iti. ¹⁶ Ezi wilin kaba magh gari, da vaghvaha dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. Egha uaghan da vaghvaha dar aven wilin igharazir mam ua vaghvaha wilin kabar aven dagh ighuvagha iti. ¹⁷ Ezi wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. ¹⁸ Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriviba pin iti, ezi ganamin damaziba bar wilin kaba noegha iti. Ezi ki dar gara bar atiatingi. ¹⁹ Bizir angamira itir kaba sivagsivagh mangiti, wilin kaba uaghan mangam. Eghti bizir kaba nguazim ategh pin ghuavanangti, wilin kaba uaghan ghuavanangam. ²⁰ Godin Duam managh zui, ezi bizir angamira itir kaba uaghan zuima, wilin kaba uaghan da ko zui. Bizir angamira itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti, kamaghin amizi, da bar uari inigha virara zui. ²¹ Bizir angamira itir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, bizir angamira itir kaba mangiti wilba uaghan mangam. Eghti da tuivighi, wilba tuivigham. Eghti bizir angamira itir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

²² Ezi ki bizir angamira itir kabar dapanibagh isin gari, bizir mam mati itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghuir mammin min bizir angamira itir kabar dapanibagh isin onegha taghtasi. ²³ Bizir angamira itir kaba itarir dafamin min garir bizir kammin apengan ikia, uan aviziba kua uarir amangizi, dar suiaba uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir pumuning vaghvaha dar namnaba ave. ²⁴ Egha da migha zuima, ki dar avizibar niginim barazima, mati ongarim dipira tingazi, egha mati midorozir gumazir okuruar gavgavir mam misoghasa zui, egha mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim, ararimin min dagarvasi. Egha da mighagha ghua tuivigha, uan avizibar kumi. ²⁵ Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir angamira itir kabar dapanibagh isin itir itarir ekiar fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamira itir kaba tuivigha uan avizibar kumi.

²⁶ Ezi itarir ekjar kam gisın mati atrivir dabirabir me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisın, mati gumazim a gaperaghav iti. ²⁷ Ezi ki gumazir kamın gari, an ivariamın ikegha uanadi, a brasin mın angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimın mın bar ekefe. Egha an ivariamın ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekevegha bar an okari. ²⁸ Ezi angazangarir kam, ekianimın mın overiamın ikia dirir aghuiba an iti. Angazangarir ki gari kam, kar Ikiavira Itir Godın angazangarir gavgavim a izi.

Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, miğirigiam kamaghın na bagha izi.

2

God, akam inigha izir gumazimın ingangarim damuasa Esekiel amisefe

¹ Ezi tiarir kam kamaghın na miğia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni dikavigh tughti, ki ni mikimasa.” ² God na miğiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghın na miğia ghaze. ³ “O nguazir kamın gumazim, ki datirighın Israelia bagha ni amadi. Me gumazamizir akaba barazir puvatiziba, me nan akam batoke. Me uan inazir afeziabar mın akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokın. ⁴ Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghın me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godın Ekiam, ia bagha akar kam amada.’ ⁵ Eghti e pura ganam, gumazamizir kaba ti nin akam baregham, o an aghuagham. Bar guizbangira, kar gumazamizir akaba barazir puvatiziba. Egh me kamaghın fogham, Godın akam inigha izir gumazir mam me ko iti.

⁶ “Ezi nguazir kamın gumazim, ni men miğirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimın iti moghin ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgafigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghın amizi, ni men akabar atiatingan marki. ⁷ Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baragham, o ti puvatigham, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki.

⁸ “Nguazir kamın gumazim, nırara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumazamizir akaba batozir kabir mın akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamim ami.”

⁹ Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam miniaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti. ¹⁰ Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimın an onezi, ki garima, tuater arareba ko, azirakar ighiaba ko, gumazamiziba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3

¹ Ezi God kamaghın na miğei, “O nguazir kamın gumazim, ni akinafarir righizir kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim.” ² Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu. ³ Egha a kamaghın na miğei, “Nguazir kamın gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin navim bar izifagh.” Ezi ki anepima, a nan akamın ikia, hanin mın isingi.

⁴ Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim. ⁵ Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir akar igharazibav geiba bagha ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi. ⁶ Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir avirir; uan akabav kimti ni foghan koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deragham, ki kantrin igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar gin mangam. ⁷ Israelian adarasi, me oraghan aghuagham. Me bar moghira akaba barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar ni migeir akatam bareghan kogham.

⁸ “Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi moghin, ki nin nighnizim damighti a gavgavigham. Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin navim damighti a men damazibar gavgavigham. ⁹ Ki nin nighnizim damighti ni daimonin dagiamin min gavgavigham. Eghti ni men ganganibar ganiva digavir kuram damu men atiatingan marki. Me bar akaba batozir adarasi.”

¹⁰ Egha God ua kamagh na migia ghaze, “Nguazir kamın gumazim, ni deraviram migirigiar ki ni mikimamin kaba uan kuarir torimningin da baregh, da isi uan navim datigh dagh nighnighvira iki. ¹¹ Nin gumazamiziba iza Babilonin kalabusin iti, ni me bagh mangi me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi biziba ki ia migei. Eghti me uari, me ni baragham, o puvatigham.”

¹² Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim uan danganimin ikegha izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi. ¹³ Ezi niginir dafar izir kam, kar 4plan angamira itir bizir kaba uan aviziba kuizi dar avizir suiba uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi. Ezi wilin kaba dar boroghin ikia uaghan niginir ekiam gami, mati mikimkizir ekiam izi. ¹⁴ Ezi Godin Duam na fegha na inigha zuima, ki paza uabi baragha atara nan navim bar osemi. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. ¹⁵ Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto. Nguibar kam Kebaran Fanemin miriamin iti. Ki danganir kamın ikia, 7plan aruebar bizitam damuamin gavgaviba puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagh nighnigha bar osemegha iti.

*Ikiavira Itir God, Israelia geghuv
men ganasa Esekiel amisefe
(Esekiel 33:1-9)*

¹⁶ Ezi 7plan arueba givazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ¹⁷ “Nguazir kamın gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe. Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oregh, ikiangsizim me daning me mikim. ¹⁸ Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti ni ikiangsizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kogh, ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti, an ovevemin osimtizim nin ikiam. ¹⁹ Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. Eghti ni an ovevemin osimtizim ateran kogham. Egh arazir kamın, ni uabi uan ikirimirimın akuragh, ovengan kogham.

²⁰ “Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damighti, ki an tuavim apirighti, an aremegham. Ni dughiar kamın

ikiangszir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham. Puwati. An aremegham. Eghti an ovevemın osimtızim nın ikiam. ²¹ Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangszir akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghıva, aremeghan kogham. Eghti arazir kamın, ni uabi uan ikirimirimın akuragh ovengan kogham.”

*God Esekiel gamizi,
an mizem osemezi, a mikiman asa*

²² Ki danganir kamra ikiavıra itima, Ikiavıra Itir Godın gavgavim na bagha iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghın na migei, “Ni dikavigh danganir zarimın magiriti, ki munagh ni ko mikimam.” ²³ Ezi ki dikavigha danganir zarimın zuima, Ikiavıra Itir Godın angazangarir gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarın Fanemın miriamın ikia ganizir angazangarir gavgavimın mirara gari. Ezi ki uan tevımning apırigha guam isa nguazim gati. ²⁴ Ezi Godın Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko miğia ghaze, “Ni mangıva uan dipenimın aven mangi uan tiar akam asaragh. ²⁵ Nguazir kamın gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni u gumazamizabar tongın daruan kogham. ²⁶ Eghti ki nin mizem damıghti, an anang nin akar averiam apırighi, ni mikiman asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akırsi me mikiman kogham. ²⁷ Eghti gın ni nan akam gumazamizıba kinsi ifongeghti, ki nin mizem damıghti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, ‘Kar Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ia mikımasa mikemezir akaba.’ Eghti tarazi ni baraghısi ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagham, marki, me mar aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batozıba.”

Esekiel akam akura ghaze, Jerusalem ikuvigham

4

(Sapta 4–24)

Apaniba Jerusalem gasighasigham

¹ Egha God ua kamaghın migei, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi brighın tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemın nguıbar ekiamın nedazim brighın kam osirizi moghin an aghoregh. ² Egh brighın kamın boroghın, ni mati midorozir gumazıba nguıbar ekiar mam avınigh a misogh a iniamın arazıbar ababanıba, ni bar dar arikigh. Egh daghurimın ababanım damıghti a nguıbar ekiar kam bar anevınigh, egh nguazıbagh kuva nguıbar ekiar kamın divazımın boroghın dar pozıba kinigh. Eghti da danganir aghuir midorozir gumazıba isın ghuavanang tuiv iki misoghamıbar mın ikiam. Egh midorozir gumazıba iki misoghamin averpenıba nguıbar ekiamın boroghın dar ababanıba arikigh. Egh nguıbar ekiamın divazım gınvıti an akarighırsi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir ababanıbar moghin, ni bar moghıra dar ababanım nguazımın dar amu. ³ Egh ni dar ababanıba arigh gıvagh, ainın itaritam inigh anekırigh a isi ni uabi ko nguıbar ekiamın tongın anesaragh, egh ni uan guam nguıbar ekiam mıtuagh, egh nguıbar ekiar kam bagh misogh a iniamın ababanım damu. Eghti Israelian gumazamizıba bizir kamın gan fogham, gın midorozir gumazıtaba izi Jerusalemın nguıbar ekiam gasighasigham.”

⁴⁻⁵ “Ni kamaghın damıgh gıvagh, egh ragh uan agharır kıriam moghin mitogh, 390plan dughıabar ırıghıv iki arazir kurar Israelia amızıbar

osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me ini ikiamim, a 390plan azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar ruarir kamın me amizir arazir kurabar osimtizim iniam. ⁶ Ni kamaghin damigh givagh, namba 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir kurabar osimtizimin ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughiaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini ikiamin azenibar dibobonim ko magh ghu.

⁷ “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalem iniasava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati midorozim damuasava ami moghin damu, egh nan akam isi kamaghin pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiar kam ikuvigham.’

⁸ Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi bar givigham.

⁹ “Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, ngezir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighivira ikiva darara dami iki. ¹⁰ Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizim, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati. ¹¹ Egh uaghan dipar ni aruer vamira damamin a 1 litara tugh, a tong uam afiraghan marki. ¹² Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh dar avim atigh bretba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.”

¹³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighiti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham. Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar amam.”

¹⁴ Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh! Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba ko, uari ariaghirir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha dagher nin damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati.”

¹⁵ Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghin, ki nin amamangarisi, ni gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretba tu.”

¹⁶ Egha a ua kamaghin na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni oragh! Ki Jerusalem daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham. ¹⁷ Eghti dagheba ko dipaba bar men otevegti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar otevegti, me bar aghariba gunigham.”

5

Esekiel uan dapanir arizim gise

¹ God ua kamaghin miġia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi midorozir sabar bar ghumtizir tam inigh resan min an suiragh uan ghua-masizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osimtizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh. ²Egh 390plan aruebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalemın akazir ababanım gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamın miriam daruva da akun, uan midorozir sabamın tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighi, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midorozir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam. ³Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamın miriam gitorogh da isamigh. ⁴Egh arizibar tongin, ni ua taba inigh avim mıkınighi da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.”

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na miġei, “Ni Jerusalemın nguibar ekiamın gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an okarigha iti. ⁶Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akırım ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. ⁷Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġei: Jerusalemia, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira. ⁸Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanımın min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki ian araziba tuisighi gumazamiziba bar ian ganam. ⁹Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham. ¹⁰Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghirezir puvatizir darasi, ki me aghamsighi me tintinimın nguazir kamın danganir igharazibar mangegham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamın guizbangira miġei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimın aven dagh amizi nan Dipenim nan damazimın bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham. ¹²Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamın aven arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamın azenan midorozir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimın me amangighi me nguazimın danganiba bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighi me uan midorozir sababa inigh men agintigh mangi me misoghirarigham.

¹³ “Egh ki kamaghin damighi nan adarir ekiam ko aningagharim givagham. Bizir kaba otivti, ia nan akam ginighnigh fogham, ki Ikiavira Itir

God, ki asetamin amamangatighi, a nan danganim inighan kogham. ¹⁴ Ki ia gasighasighi, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamiziba izi ian gan kamaghin mikimam, 'Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagma me gasighasiki.'

¹⁵ "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumazamizibar damazimin ikiangsizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atigh nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti ia bar aghumsigham. ¹⁶ Egh ki ian dagher damamibar amighti,* da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham. ¹⁷ Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagh, asizir atiar amamangatighi, da ian boribav soghararigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighi da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghirarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

6

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar gin zuibar atari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan ganiva nan akamin gun dav kim, ³ egh suam, Ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganidi! A ghaze: Ki apanibar amamangatighi me izi, gumazamiziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham. ⁴⁻⁵ Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughuriar aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumazamiziba bar me misoghirarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighti, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighi, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar mariabar tintinibar da aghamsighti da ireghiv ikiam. ⁶ Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba bar dagh asighasighti da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham. Egh mughuriar aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar da akararighi, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham. ⁷ Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumazamizibav soghararigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁸ "Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti tarazi midorozimin tintinibar aregh mangi kantrin igharazibar ikiam. ⁹ Me saghon itir kantrin igharazir kavar kalabusin iki, na ginighnigh kamaghin fogh suam, me uan navir averiabar aven akirim ragha na gasara, ezi arazir kam bar na abira. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi arazir kam na gamima, ki bar me baseme. Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham. ¹⁰ Egh me kamaghin fogh suam, Kirara ki Ikiavira Itir

* **5:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **5:17:** Akar Mogomem

God. Egh me fogham, Akar Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim puvati.”

¹¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ia uan dafaribav sogh, pamtemin dagaribar nguazim dikiva, osemezi moghin kamagh mikim, ‘Mevzika! Israelin ikizim, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.’ Kamaghin amizi, apaniba iziva men tarazi, bar me misoghinarigham. Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham. ¹² Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar ivezir kuram me daningam. ¹³ Eghti apaniba, Israelian gumazamizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar apebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim gamir danganibar Israelian tabav soghirarighiti, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughiar kamın, Israelia arazir kamın gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Ki uan agharim men nguazimin anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamin ikegh mangi gumazamiziba puvatizir danganir sautin itimin otogh, men nguaziba bar dar amighiti, da gumazamiziba puvatizir danganibar min ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar min ikiam. Eghti gumazamiziba deravira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7

God Israelia agivam

¹ Ikiavira Itir God kamagh na migei: ² O nguazir kamın gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Israelin nguazibar itir gumazamizibav gia ghaze:

Kar dughiar abuananam!

Dughiar abuananam a nguazir otevíba bar dar otivasava ami.

³ Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa.

Eghti ki datirighin uan aningagharim ia bagh anemadagh,
ia amizir araziba tuisigham.

Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba ikarvagh
ivezir kuram ia daningam.

⁴ Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.

Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.

Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.

Eghti ia bizir kamın ganigh fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze:

Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin kaba,
uari tivaghtivagh izivira iki bar moghira ia agivagham.

⁶ Ia gan! Ian dughiar abuananam datirighin roghira izegha gifa,
egha ia agivasava ami.

⁷ O Israelin nguazimin itir gumazamiziba, ia bar moghira,
ian dughiam roghira izegha gifa.

Eghti ia ua mighsiabar uari akuv bar akueghan kogham.
Ia datirighin atiatim sara uari akuv akong ikiam.

8 Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia tuisigh,
 zuamira ian arazir kurar avirir ki ifongezir puvatizir kaba ikarvagh
 ivezir kuram ia daning,
 egh uan aningagharim ia gingehti,
 ia osimtizir ekiaba iniam.

9 Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham.
 Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.
 Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam.
 Eghti ia bizir kamın ganigh, fogh suam,
 ki Ikiavira Itir God, ki bizir kurar kaba amada.

10 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghın na migei:

Ia gan! Dughiam otogha gifa!
 Ezi asighasizir ekiam otivasa.
 Israelia zurara uan namakabar ikuvava, arazir aghuibar me gamir puvati.
 Me zurara uari pirafir arazim gami.

11 Men arazir kurar kaba ghuavira ikia datirighın ekevegħa gifa.
 Kamaghın amizi, ki men bizir aghuir aviriba bar dagħ asighasigham.
 Egh men ziam abiragħti,
 me uam arazir kurabar amuan kogham.*

12 Osimtizim otivamin dughiam a roghira izegħa gifa.
 Eghti dughiar kamın gumazamiziba bizibagh ivesi akongan marki.
 Eghti gumazamizir biziba amangasa amiba naviba osiman marki.
 Dughiar kamın ki gumazamiziba bar me gasighasigham.

13 Eghti gumazitam uan biziba amangiti tav adagh ivesi ifuegh,
 aning dughiar kamın angamira ikivira iki,
 ua uan biziba amang dagħ ivezamin arazim damuan kogham.
 Gumazamiziba bar mogħira arazir kuram gami, kamaghın men tav ikian
 kogham,
 me bar mogħira givagham.
 Nan akam a gavgafi, egh a quizbangiram otivam.

14 Nan aningagharim gumazamizir kaba bar men iti.
 Kamaghın amizi, me midorozim damusi sigham givi biziba akiriva,
 men gumazitam midorozim bagħ mangan kogham.

God ivezir kuram Israelia ganidi

15 Ikiavira Itir God ua kamaghın migei:

Apaniba Jerusalem anekiarugħa gifa.
 Eghti gumazamizir nguibar ekiamın azenan itiba,
 apaniba me misogħti me arimighiram.
 Eghti gumazamizir nguibar ekiamın aven itiba,
 dagħeba men otevegħti,
 arimariar igharagħa garir aviriba me damuti,
 me arimighiram.

16 Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir darasi, me ari mighsiabar
 mangam.
 Egh uan arazir kurar me amizibagh nighnigh

* 7:11: Hibrun akam ves 10 ko 11 deragħa aningın mingarim abighizir puvati.

- naviba bar osemegh puvirama aziam.
 Eghti men azirakam,
 mati danganir zaribar itir kuarazibar ararebar min mangam.
- 17 Eghti men aghariba men amiragh gavgaviba puvatighi,
 men teviba me ginuighnuigham.
- 18 Eghti me azirakar korotiabar aghuigh,
 puvirama atiating akongiva,
 bar aghumsigh,
 uan dapanir ariziba bar dagh isegh dapanir tuziba ikiam.
- 19 Me faragha silva ko gol mighigha aning gagoima,
 aning me gamizi, me arazir kurar aviribagh ami.
 Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan aningagharim men akaghamin dughiamin,
 men gol ko silva men akuraghan kogham.
 Guizbangira, men gol ko silva, men mitiriar aghazir ekiar kam agivaghan
 kogham.
 Kamaghin amizi, me pura uan gol ko silva isi bizir kurabar min, tintini-
 bar tuavir toribar da akunti,
 da Godin damazimin bizir mizirizibar min otogham.
- 20 Me gol ko silva itir dughiamin, me kurukazir bar aghuibar ingara uarir
 kuruka,
 egha da bagha bar akongegha
 da isa aser aviribar marvir guabar ingari.
 Marvir guar kaba ki dagh ifongezir puvatigha, bar a dar aghua.
 Kamaghin amizi, ki bizir kabar amighi
 da men damazibar bar bizir mizirizibar otovigham.
- 21 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
- Ki gumazir kurar azenan itibar amamangatighi me uan kantri ategh izi,
 Israelian bizir kaba bar ada okemegh mangi,
 egh dar arazir kurar bar aviribar amuam.
- 22 Egh ki men amamangatighi me nan Dipenir aghuimin aven mangi
 a damighi, a nan damazimin mizegham.
 Eghti ki men anogoreghan kogham.
 Bar puvati.
- 23 Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumamaziziba arazir kurar
 aviribar uari gamua,
 egha men nguibar ekiamin aven me uan avirim misozi me ariaghira
 ghuavira iti.
 Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikirarighamin
 dughiam oto.†
- 24 Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatighi
 me izi Israelian dipenibar me batoghti,
 me ari mangiti, me men dipeniba iniam.
 Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham.
 Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatigh,
 ua uari pirafan kogham.
- 25 Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti,
 me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham.
 Bar puvatigham.

† 7:23: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

26 Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam,
eghti bizir kurar otivir aviribar akaba uari tivaghtivagh me bagh iziti,
me da baragham.
Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fofoghsi,
akam inigha izir gumazibar azangsighti,
ki akaba me daningan kogham.
Eghti ofa gamir gumaziba men sure damuamin akaba puvatighi,
men gumazir dapaniba me daningamin nighnzir aghuiba puvatigham.
27 Eghti men atrivimin navim bar a basemeghti,
an nighnziba bar an ikuvigham.
Eghti nguazir kamin gumazamiziba
atiatingiva akongam.
Ki men arazir kurar me amiziba bar da bagh ivezir kuram me daningam.
Me faragha gumazir igharaziba isa kot gatigha me tuisizi moghin,
ki datirighin arazir kurar me amiziba bagh me tuisigham.
Eghti me kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

8

Israelia arazir kuraba Godin Dipenimin aven dagh ami

¹ E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, Ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara. ² Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamin mikarzim ko, ivariam in ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariam in ikegha ghuanaga ki garima, a isia bar puvira tagtasi.

³ Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarim aneminegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min garir bizir kamin aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiamin tizimin ghua na inigha Jerusalem in ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia faragha aser mam in marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe.

⁴ O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebar in Faner miriamin ikia ganizir angazangarim.

⁵ Ezi a kamagh na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni kogh notin amadaghan gan." Ezi ki garima, aser mam in marvir guam tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimin borogh in asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe.

⁶ Egha a kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni Israelin ikizimin arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimin na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighin garir arazir kurar kabagh afiragham."

⁷ Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimin avinizimin aven zuir tiar akamin otozi, ki garima, torir mam divazimin iti. ⁸ Egha God kamaghin na migei, "Nguazir kamin gumazim, ni divazimin torir kam akarigh a damighi an arokegh." Ezi ki divazimin torim asigha garima, tiar akar mam iti.

⁹ Ezi a kamagh na migei, “Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh.” ¹⁰ Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamın divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti. ¹¹ Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamın aven iti, ezi Safanin otarim Jasanıa, a uaghan me ko iti. Me bar moghıra vaghvagh itarir pauran mughuriar aghuim zuibar suighav itima, mighariba dar dikava ghuavanadi.

¹² Ezi Ikiavıra Itir God, kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapanıba mitarmemin mueghav ikia arazir kurar kabagh ami. Me vaghvaghıa uan marvir guaba bagha ofa gamir dakozıba iti. Me ghaze, Ikiavıra Itir God ti men garir puvati. Ikiavıra Itir God ti akırım ragha nguazir kam gasara.”

¹³ Egha Ikiavıra Itir God, ua kamaghın na migei, “Ni men ganti, me arazir kurar ekıar ki ifongezir puvatizir avıribar amu mangıvıra ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amızir arazir kurabagh afıra.”

¹⁴ Egha a na inıgha ghıua Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın dıvazır notın amadaghan itir tiar akamın otogha na mıgıa ghaze, “Ni gan! Amızir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apangkuva a bagha azia iti.”

¹⁵ Egha a ua kamaghın na migei, “Nguazir kamın gumazim, ni bizir kamın ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganıgha gıfa, ni datırıghın ua arazir bar kurar ki aghuazır ıgharagha garıbar ganam, da arazir ni faragha ganıgha gıvazıba bar dagh afıra.”

¹⁶ Egha a ua nan akua ghua Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın avınızır dıvazımın bar aven ghua an Dıpenımın tiar akamın boroghın oto. Ezi ki garima, Dıpenımın tiar akam ko ofa gamir dakozımın tızımın 25plan gumazıba iti. Me akırıba ıghegha Ikiavıra Itir Godın Dıpenımın gasaragha guaba aruem anadı naghın gara tevıbar pırıgha avıghav iti.

¹⁷ Egha a ua kamaghın migei, “O nguazir kamın gumazim, ni bizir kamın ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazıbagh amıava, Israelın nguazım bar an gumazamızır ıgharazıba bar men anımın gamı. Men arazır kurar kamın, me ghaze, ki ti pura bizim, egha na dıpova arazır bar mızırızıbar na gamı. Ezi ni oragh! Me amir arazır kurar kaba na gamızı ki bar men anıngaghe. ¹⁸ Kamaghın amızı, ki bar pazıvıra me damıgham. Egh uan anıngagharım anegıvaghım. Ki tong men apangkuv men asughasughan kogham. Me pamtem nan dımıva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham.”

9

God ıvezır kuram isa Jerusalem ganıdı

¹ God na mıkemegha gıvaghıa, tiarım akarıgha pamtemın dıa migei, “İa, gumazır nguıbar ekıamın itır gumazamızıbv soghtı me arıghıramıba, ia vaghvagh mıdorozır sababar suıgh kagh ızı.” ² Ezi ki gari, gumazır 6pla dıvazımın notın amadaghan itır itıar akamın boroghın ıkegha ızı. Me bar vaghvaghıa gumazıbv soghamın mıdorozır sababar suıki. Ezi gumazır ıgharazır mam me ko ızı. A korotıar ghurghurır bar aghuır mam aruzı, osızırır bızıba itır mıtarır muzıarım an oghırıamın mıtem gıtoroghav iti. Me bar ızegha ofa gamır brasın dakozımın mırıamın boroghın mıtıfı.

³ Ezi İraelıan Godın angazangarır gavgarır ekıam, enselın bar gavgavım a gısın ikıa avughsegha, anetegha uanaga Godın Dıpenımın tiar akamın boroghın zuı. Ezi Ikiavıra Itir God, gumazır korotıar ghurghurır bar aghuım

aruzir kamın dia, ⁴egha kamaghın a migei, “Ni dikavigh Jerusalemın nguibar ekiam bar an averiam daruva gumazamizir men namakaba amir arazir kurar God aghuazibar osemegha itiba, ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me darigh.”

⁵ Ezi ki orazi God kamaghın gumazibav soghamin midorozir sababar suighizir gumazir 6plan kabav gei, “Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamın aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavın apangkuvigh aneteghti an angamıra ikian marki. ⁶ Ia gumazir dapanir akirim ragha Godın Dipenim gasaraziba faragh me misoghırarigh, egh mangi gumazir ghuriba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghırarikigh. Egh osizirir ababanim guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti me arimighiran marki.” Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanibav soghezi me ariaghire.

⁷ Egha God kamaghın 6plan gumazir kabav gei, “Ia nan dipenim avinizir divazimın aven iti darazi bar me misoghırarighti men kuaba nan Dipenim gizifagh. Eghti bizir kam bangin nan Dipenim nan damazimın bar mizegham. Aria! Ia dikavigh mangi.” Ezi me nguibar ekiamın danganiba bar dagh arua ghua gumazamiziba bar me misuagharisi.

⁸ Me gumazamizibav soagharizir dughiamın, ki uabıra ikia Godın Dipenimın aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze, “O Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ni uan aningagharim isi Jerusalemia gingamin dughiamın, ni Israelian ikiavıra itir varazira bar me gasighasigham, o?”

⁹ Ezi a na ikaragha ghaze, “Israelin ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar avirim gami, ezi osımtizir bar ekiam iti. Nguazir kamın, arazir gumaziba uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar ekiar kamın gumazamiziba uarir ikizirizir arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavıra Itir God ti nguazir kam akirim ragha a gasara. Egha en garir puvati. ¹⁰ Ezi ki men ganıva tong men apangkuv men asughasughan kogham. Ki arazir me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar me damuam.”

¹¹ Ikiavıra Itir God mikemegha gıvazi, ki garima, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzim, osizirir biziba itir mıtarir muziarim an oghıriamin mitem gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghın Ikiavıra Itir God migei, “Ni na mikemezi moghın ki amıgha gıfa.”

10

Godın angazangarir ekiam an Dipenim ataki

¹ Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar dapanibagh isin pin iti.* Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me dagıar bluplan aghuimın an ingarizi a iti. ² Ezi Ikiavıra Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim mıgıa ghaze, “Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apengan iti. Ni wilbar tongın mangıva dafarim amadagh, avıvkiataba inighıva nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh.” Ezi ki garima, a zui.

³ Ezi a Dipenimın aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimın aven sautin amadaghan tuivıghav iti. Dughıar kamın, ghuarım Dipenim avinizir divazir averiam, bar a koro. ⁴ Ezi Ikiavıra Itir Godın angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godın Dipenimın

9:4: Akar Mogomem 7:3; 9:4; 14:1 **10:1:** Esekiel 1:26; Akar Mogomem 4:2 * **10:1:** Enselin bar gavgavir kaba, bizir 4plan angamıra itir kabar mirara gari. Esekiel sapta 1, a irebamin mın garir bizim, a gun dav gei. **10:2:** Akar Mogomem 8:5

tiar akamin boroghin tu. Ezi ghuariam ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi. ⁵ Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekiar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim.

⁶ God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua wilin mam in boroghin miti. ⁷ Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui.

⁸ Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafaribar min dafariba ikia, dafariba vaghvagha dar avizibar apengan iti.

⁹ Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagha enselin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurur pin kozibar min taghtasi. ¹⁰ Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagha dar aven wilin igharazir vamira vaghvagha dar tongira iti. ¹¹ Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam. ¹² Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa. ¹³ Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, "Wilin Ivemariba."

¹⁴ Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavimin guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam girakirangin iti.

¹⁵ Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kamin ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi. ¹⁶⁻¹⁷ Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba tuivighti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam.

¹⁸ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti. ¹⁹ Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim ataghiragha ghuvanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuvanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinизи divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti.

²⁰ Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti.

²¹ Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha men avizibar apengan me vaghvagha gumazibar dafaribar min,

dafariba iti. ²² Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kabar guaba danganir manamin mituagh mangisi pura bighiratigh mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11

Israelia ikuvigham

¹ Bizir kabar gin, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim avinizir divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin otarim Jasanja ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumazamizibar faragha zuir gumazir dapaninning.

² Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, gumazir kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir kurar kaba Jerusalemın gumazamiziba me ganidi. ³ Me ghaze, ‘E datirighin dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.’ ⁴ Kamaghin amizi, nguazir kamın gumazim, ni akam inigha izir gumazimın min, bizir gin otivamibar gun akam me gasi me mikim.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze, “O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimın averiam, ki bar moghirama a gifo. ⁶ Ia nguibar ekiar kamın averiamın gumazamizir aviribav sozi me ariaghirezima, men kuaba nguibar ekiamın tuaviba bar adagh izefe.

⁷ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, Jerusalemın nguibar ekiar kam mati isaghapir minem, ezi ariaghiregha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghin ti puvatigham, ki Jerusalemın nguibar ekiamın ia batueghti ia mangi azenan ikiam. ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ki fo ia midorozir sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia misoghsi izam. ⁹ Ki nguibar ekiamın aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Egh arazir kamın, ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. ¹⁰ Ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin mitaghniamra, midorozir sababar ia misoghti ia arimighiram. Eghti arazir kamın ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹¹ Nguibar ekiar kam a nin isaghapir minemın min ikian kogham. Egh ia minemın min asizir tuziba an averiamın ikian kogham. Ki ian arazir kuraba ikarvagh Israelin kantrin mitaghniamra, bar pazavira ia damigham. ¹² Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha bizir ki damuasa ia mikemeziba abisi. Egha kantrin igharazir ian boroghin itibar gin ghua men arazibagh ami.”

¹³ Ki Godin akamin me migiavira itima, Benaian otarim Pelatia irigha maghirama areme. Ezi ki tevimming apirigha guam nguazim girigha pamten kamaghin dia migei, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, manmaghin ami? Ni ti Israelian gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa o?”

God Israelian kalabusin itir darazi bagha amizir akar dikirizim

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei: ¹⁵ “O nguazir kamın gumazim, ni ko nin aveghbuaba, nin namakaba, ni ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira, Jerusalemın itir gumazamiziba ia ginighnigha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, me batoghezi me ghua bar nguibar saghuiamın itimın iti. Guizbangira, a nguazir kam isa e ganingizi, a guizbangira en nguazimra.’

¹⁶ Eghti ni uan namakar Babilonin kalabusin itiba kamaghin me mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki ia aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezimn danganir ia ghua itir manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.'

¹⁷ "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam. ¹⁸ Egh me uamategh Israelin nguazimn izeghiva asebar marvir guar ki bar aghuaziba, bar da batokegh. ¹⁹ Eghti ki me damuti, me navir vamiran ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghamiregh na gifuegh na baghvira ikiam. ²⁰ Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam. ²¹ Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuar me daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa."

Godin angazangarir gavgavim Jerusalem ataki

²² Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamn, Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. ²³ Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti. ²⁴ Ezi Godin Duam irebamn min garir bizimn aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi irebamn min garir bizir kam gifa. ²⁵ Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav gei.

12

Esekiel gumazim kalabusin zuir ababanim gami

¹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² "O nguazir kamn gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim.

³ "Kamaghin amizi, nguazir kamn gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamn itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsu damuti, ni mangiti me bar nin ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamn mingarim deragh a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragh a gifoghan kogham. ⁴ Aruem pazaghar torimn ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni fubar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi. ⁵ Me ganvira ikiti ni divazimn toritam asigh, uan biziba ater torir kamn aven mangi vongin otogh. ⁶ Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemn mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimn akagham."

⁷ Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamn ki gumazim kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim pirima,

ki uan dafarimin divazimin torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemin zui.

⁸ Ezi aminzaraghan, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ⁹ “Nguazir kamin gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin azaragham, ni tizim gami? ¹⁰ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalemun munagh itibar migirigiam.* ¹¹ Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin bizimin ababanim. Eghti apaniba kalabuzi-abar min me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. ¹² Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimin divazimin toritam damigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vongin otoghiva mitarmemin mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimningin nguazimin ganan kogham. ¹³ Eghti ki uan ivem aguraghti an an suuragham. Egh a inigh Babilonin nguibar ekiamin mangigham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir kamin ganighan kogham.† Egh a nguazir kamin iki mangi aremegham. ¹⁴ An dipenimin itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighi me tintinibar mangegham, eghti gumaziba me misoghsi me buriam.”

¹⁵ “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. ¹⁶ Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

Esekiel nighava agoi

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹⁸ “O nguazir kamin gumazim, ni nighvira uan daghem ami, egh atiating akongiva dipam ami. ¹⁹ Egh ni nguazir kamin itir gumazamiziba bar moghira me mikim suam, kar Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam, a Jerusalemun gumazamizir Israelin nguazimin itiba bagha izi. Nguazir kamin itir darasi, me dughiaaba bar uan namakaba pazavira me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin amizi, me atiatingvira daghebar amiva, atiatingvira dipabar ami. ²⁰ Nguibar ekiar datirighin gumazamiziba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura danganir kaminin min ikiam. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.”

Dughiar ovezimin akam inigha izir gumazimin migirigiam guizbangiram otivam

²¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ²² “O nguazir kamin gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumazamiziba zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir gin izamibav gia ghaze, da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar min garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.’ Ezi ki Israelian aghuzir akar kamin aghua. ²³ Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin

* **12:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. **12:13:** 2 Atriviba 25:7; Jeremaia 52:11 † **12:13:** Dughiar kabar gin, Babilonia, Atrivim Sedekaiian suuragha egha a inigha a isi kalabus darighasa Babilonin ghu. Me a gamizi, an damazimning okafi. Ezi arazir kamin akar isin zur kam a guizbangira oto. Egha a bar uan damazimningin Babilonin nguazimin ganizir puvati, egha a nguazir kamin areme. Ni eghaghanir kam, 2 Atriviba 25:7 ko Jeremaia 52:11, an gan.

anegivagham. Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim suam, 'Dughiam otogha gifa. Eghti irebamin min garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!'

²⁴ "Ezi datirighin, akam inigha izir gumazir maba Israelin gumazamizibar tongin ikia irebamin min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeperir akavsabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimin aven bar arazir kam agivagham. ²⁵ Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oragh! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

²⁶ Ikiavira Itir God ua kamagh na migei, ²⁷ "Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim ghaze, 'Esekiel, irebamin min garir bizibar gara, egha gin otivamin bizibar migirigiabar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.' ²⁸ Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, Ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!"

13

God, akam inigha izir gumazir ifavaribar atari

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² "O nguazir kamin gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pamtemin men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, 'Ia Ikiavira Itir Godin akam barakigh.'

³ "Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei. ⁴ O Israelian gumazamiziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiaba nguibar ekiar ikuvizir mam puram a garui. ⁵ Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar ingarir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan iburagham. ⁶ Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadazir puvati. Egha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham.

⁷ "Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati!"

⁸ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir biziba, da gumazamizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi. ⁹ Ia akam inigha izir gumazir ifavariba irebamin min garir bizibar gara akar ifavaribagh amua, egha gin otivamin biziba deraghavira gumazamizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumazamiziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

10 “Ia akam ingha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumazamizibav gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir puvati! Nan gumazamizibar dabirabim mati, gumazim divazimin ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir puvati. Ezi ia akam ingha izir gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui. Ezi datirighin divazir kam in azenan itir ganganim bar dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham. 11 Ni mangi gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir gavgavim a givangam. 12 Eghti divazim irightima, me bar ian azangsigham, ‘Divazir kam bar gavgavizir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati. Ia e gifari.’”

13 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, nan aningagharimin, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam gasighasigham. 14 Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia misoghirarigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

15 “Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba, me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham. 16 Akam ingha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God amizir imezibagh amibar atari

17 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O nguazir kam in gumazim, ni Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamim bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam ingh mangi me mikim. 18 Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, ‘Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibar agharibagh azui. Egha akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumazamizir oteviba ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh gavgavim inigh gumazamizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumazamizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati. 19 Ia nan gumazamizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumazamizir mabav sozi me ariaghiri, egha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egha ki ovengasa ifongezir gumazamiziba ia deragha me gami. Ezi gumazamiziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin oteviba ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabagh ami.

20 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumazamizibagh ativaghasa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri moghin ia gumazamizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir

puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumazamizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham. ²¹ Egh ki uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumazamizibar dapaniba aveziba adegham, eghti nan gumazamiziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.

²² “Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumazamizir aghuibar nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osememizir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham. ²³ Kamaghin amizi, ia ua irebabar min garir bizir ifavaribar ganan kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givagh. Eghti ki uan gumazamizibar akuragh ua ia da me inighti, ia ua me gativagh men ganan kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

14

Gumazamiziba asebar ziaba fan, God aghua

¹ Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, ³ “O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza nighniziba bagha nan azangsis. Eghti ki guizbangira men azangsim ikarvaghan aghua.”

⁴ Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi. ⁵ Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam.

⁶ “Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh.

⁷ “Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o Kantrin Igharazibar Gumazamizir uan kantri ategha iza Israelia ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam.

⁸ Ki men apanim damu, egh uan gumazamizibar tongin me batuegham. Eghti ia Israelia bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God, gumazamizir akirim iragha a gasiba, arazir kamin me gami.’ Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam a danigham, bizir kamin mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganingi. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumazamizibar tongin a batuegham. ¹⁰ Eghti nan akam inigha izir gumazim

ko, gumazir nan ifongiam gifofoghasa ghuava an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim iniam. ¹¹ Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighi me uam akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumamazib-ibar a ikiti, ki men Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God vaghvagha gumamazizibar arazir kurabar gari

¹² Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹³ “Nguazimin gumazim, kantrin tamin gumamaziziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki uan gavgavim men akagh men daghebar amighi da mangi bar otevegiam. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti, gumamaziziba ko asiziba virara daghem bangin arighiram. ¹⁴ Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamın ikiai, * ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumamazizir arazir kurabagh amibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁵ “Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumamazizibav soghirarigham, egh nguazim damighi atiatim bar anevaraghti, gumazitam a daruan kogham. ¹⁶ Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamın ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim ruarir kinimin otogham.

¹⁷ “Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighiziapaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi gumamaziziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham. ¹⁸ Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kamın ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham.

¹⁹ “Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighi, ki uan aningagharimin gumamaziziba ko asizibav soghirarigham. ²⁰ Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apangkuvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham.

²¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalemın da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumamaziziba ko asiziba uaghara me misoghirarigham. ²² Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guivibar. Ki gin men aku zenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamın fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu. ²³ Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir

14:12: Ofa Gami 26:14-35; 1 Atriviva 8:33-40

*

14:14: Noan eghaghanimin akaba, Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanimin Akinafarim, sapta 6in ikeggha ghua sapta 9in tu. Ezi

Jopin eghaghanimin akaba da Jopin Akinafarimra iti. Ezi Danielin eghaghanimin akaba da Danielin Akinafarimra iti. **14:21:** Akar Mogomem 6:8

aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizim inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

15

Wainin ikarizimin akar isin zuim

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei:

- ² “O nguazir kamın gumazim,
ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati.
Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin man-
maghin deragh aghung,
dagh afiragham?
Ti puvati.
- ³ Ni a isi bizitamın ingarigham, o?
Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akezibar in-
garigham, o?
Ti puvatigham.
- ⁴ An avim damuamin bizim a bar dera.
An ruaghatevimning isighti an arizim ganadam tong isighti, ni a isi an
bizitamın ingarigham, o?
Ti puvatigham.
- ⁵ Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati.
Ezi datirighin avim tong an isighti,
a guizbangira ingangariba bar an puvatigham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozi a isi. Kamaghira, ki Jerusalemın itir gumazamiziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba. ⁷ Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviraghsi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damightima, me fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁸ Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.”

16

Jerusalem mati amizim uan pam ataki

- ¹ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, ² “O nguazir kamın gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami. ³ Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamın min iti. Nin afeziam ko amebam gumazamizir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amorian adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin amebam Kenanin nguazimin ni bate. ⁴ Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugha ni ruezir puvati. Me amangsizim ni gaghuizir puvati, egha inir avizibar ni nomkezir puvati. ⁵ Tav bar nin apangkuvigha bizir katam ni gamizir puvati. Amebam ni batezir dughiamin, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir kinimin ni akunizi, ni pura irighav iti.
- ⁶ “Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara, ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Egha ki ghaze, Ni angamira ikiam. ⁷ Egh

aghung ghuavanang, mati akimarir bar aghuim azenimin iti.' Kamaghira, ni aghua gavgavigha ruaragha amizir igiamin oto. Nin otemning otozi, nin mikarzim ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra ikiavira iti.

⁸ "Ki ua iza nin garima, ni gumazimin ikiamin dughiam otogha gifa. Ezi ki uan azenan azuir korotiam inigha an onegha nin mikarzim avara. Egha ki nin ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni konanamra. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa.

⁹ "Egha ki dipam inigha nin mikarzim ruava, nin ghuzim adiza olivin mughuriar aghuim zuir borem nin mikarzim gaghui. ¹⁰ Egha ki korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuubar isamizim ni garu. Egha dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim nin dapanim gike. Egha azenan azuir korotiar bar aghuim ni garu. ¹¹ Egha ki kurkazir bizir aghuiba ni ganingi. Ki daveriaba nin agharimning gaghuigha, senin aghuim isa nin firimin da. ¹² Egha ni uan atinim daghuasa ki ring ni ganingi. Egha ni uan kuarimning daghuasa ringning ni ganingi. Egha ki dapanir asuar bar dirim isa nin dapanim garu. ¹³ Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Egha ni zurara, korotiar aghuir me tretin digirir aghuubar isamizir aghuiba azui. Ki bretin me plauan bar aghuimin ingarizim ko hani ko olivin borem isa ni ganingizi ni da api. Nin ganganiba bar deraviram oto. Ezi ni atrivir amizimin oto. ¹⁴ Nin ganganiba deraviram otozi, Kantrin Igharazibar Gumamazir avirim, nin eghaghanim gifo. Ki uabi ni asingizi ni ganganir bar aghuim gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁵ "Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, egha tuavimin amizimin min oto. Ni uan ganganir aghuim bangin, gumazir aviriba mangigh zegh gamima, ni me gekua me koma akui. Ezi nin ganganir aghuim, gumaziba bar men bizir aghuimin min oto. ¹⁶ Ni uan korotiar maba isa asebar ziaba fer danganiba asingi. Ni danganir kabar tuavimin amizimin min amua pura uabi isava gumazibagh anidi. Nin arazir kurar kam, a bar ikufi.* ¹⁷ Ni gol ko silvan ni uan mikarzim kurkiasa ki ni ganingiziba da inigha gumazibar nedazibar ingari. Egha nedazir kaba ko poroghamiba uari bakiava akuir arazim gami. ¹⁸ Ki ni ganingizir korotiar aghuir me tretin digirir bar aghuubar isamiziba, ni da isa nedazir kabagh aghui. Egha ki ni ganingizir olivin boreba ko pauran mughuriar aghuim itiba, ni da isa nedazir kaba bagha mughuriar aghuim zuir ofabagh ami. ¹⁹ Ki dagher bar aghuiba ni ganingi, mati plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava me baghavira nighnigha, ofan min dar men ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.

²⁰ "Ni na bagha otezir otariba ko guiviba, ni me misuegha asizibar min me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nin arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir arazir kuram ti pura bizim, ezi ni arazir kurar avirim damu mangivira ikiasa. ²¹ Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami. ²² Ni uan arazir kurar ki bar aghuaziba ko, nin arazir ni tuavimin amizimin min amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kamin ni bibiamra ikiava uan ghuzim gipoghposi."

Jerusalem, tuavimin amizimin min oto

* **16:16:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

²³ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin miġia ghaze, "Iavzika! Ia bar moghira ikuvigham. Iavzika! ²⁴ Ia tuaviba bar, dar gumazamiziba uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko tuavimin amizibar arazim, aning damuasa danganibar ingari. ²⁵ Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar aghuim gamim, egha gumaziba tuavibar izima, ni me gekua uan mikarzim isa pura gumazir kinibagh anidi. Egha nin arazir tuavimin amiziba amir arazir kam, ekiva ghuavira iti. ²⁶ Ezi Isipian nin boroghin itir darasi, kar gumazir mikarziba puvira dikaviba, ni men amamangatizi, me iza ni ko misiabagh akui. Ezi nin arazir tuavibar amiziba amir arazim ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim ikuvizi ki nin atari.

²⁷ "Ni oragh! Ki uan aningagharim ni gingegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha, ni ganingizir biziba, ki ua ni dama da ini. Ki ni isava Filistiabar agharim gatizi me uan ifongiabar gin ghua pazavira ni gami. Me bar nin arazir kurar mizirizir kabar aghuagha dar aghumsisi.

²⁸ "Gumazir igharazir kaba iza ni ko akua nin ifongiam agivazir puvati. Kamaghin amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha ruiaġa arui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. ²⁹ Egha ni uaghan Babilonian, dagiaba bagha ingarim gumaziba, ni men gin arua mati tuavimin amizimin min, ni me koma akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti.

³⁰ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġei, Ni uan ifongiamin gin ghua, aghumsizir puvatigħa tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir averiamin aven, arimariar ekiam an iti. ³¹ Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Egha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui.

³² "Ni mati amuir uan pam atagħirazim. Egha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami. ³³ Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni puvati. Ni bizir aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Egha tuavir kamın ni me apezepera me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakuasava ami. ³⁴ Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni miġia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim."

Godin aningagharim Jerusalem ġisın iti

³⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin miġei: "O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God. ³⁶ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin miġei: Ni uan ifongiari ekiamin gin ghua uan korotiaba suegħa bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Egha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba bagħavira ikia, uan boribav sogħa da isa asebar ofa gami. ³⁷ Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagħam. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tuivighiti, ki nin korotiaba suegħti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam. ³⁸ Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagħarizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizir kurar kam ikarvagħ, uan aningagharim akagħ pazavira ni damighiti, ni ovengam. ³⁹ Ki ni isi gumazir kabar agharim datighiti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, egha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagħ asighasigham. Me nin

korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiagara ikiam.

⁴⁰ “Gumazir kaba gumazir igharazibar diaghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorariḡh bar ni nguemsirigham. ⁴¹ Eḡh gumazir kaba nin dipenibar apongiva amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamın, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagham. Eḡh ki uaghan ni damighi, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizir aghuiba isi me daningiva me apezeper me gekuan kogham. ⁴² Eḡhti nan aningagharim givaghti ki amiragham. Eḡh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Eḡh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham.

⁴³ “Ni aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha eḡha arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Eḡha ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagh eḡh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Guivim uan amebamin araziba ini

⁴⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin miḡia ghaze, “O Jerusalem, gin gumazamiziba nin gan aghuzir akar otevir kamın ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’ ⁴⁵ Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim.

⁴⁶ “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba. ⁴⁷ Amizir kamning faragha arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningın dagarir noziba dikiva aningın min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dughiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira.

⁴⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia miḡei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati.

⁴⁹ “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagher avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osımtizim kamakin, me onganarazibagh amir gumazamizibar akurvaghan aghua. ⁵⁰ Me ifaghata uari fava, eḡha nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke.

⁵¹ “Samarian arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragha bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimningin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba. ⁵² Kamaghin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimning, nan damazimin amizir aghuimningin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.”

God deravira Sodom ko Samaria damuam

⁵³ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Eghti ki me damighti, men dabirabim ua deragham. Ki garima, ni aningin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Eghti ki uaghan ni damighti, nin dabirabim ua deragham. ⁵⁴ Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Eghti amizir igharazimning, nin aghumsizimin gan, fogh suam, aning deravira zui. ⁵⁵ Eghti amizir igharazimning ki aningin akuragham, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragha ikezi moghin ua deragham. Eghti ki uaghan ni ko nin guivibar akuraghti ian dabirabim mati ia faragha iti moghin ua deragham. ⁵⁶ Dughiar ki tighar ni gasighasighamimin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egha Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi. ⁵⁷ Ezi nin arazir kurar ni faragha amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumazamizir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua iza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua. ⁵⁸ Ni datirighin uan arazir miziriziba ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagh ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

Godin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam zurara iki mamaghira ikiam

⁵⁹ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migia ghaze: “Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egha ni uan akar dikirizimin aghuagha Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamaghin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagham. ⁶⁰ Ezi kirara, ki dughiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. ⁶¹ Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagh izeghti, ki aning ateghti, aning nin guivimningin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Eghti dughiar kam, ni amizir arazir kuraba, ni dagh nighnigh aghumsigham. ⁶² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ni ko a damuam. Eghti ni fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. ⁶³ Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagham, eghti ni dagh nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

17

Ikiavira Itir God kuarazir bagamning ko wainin ikarizimin akar isin zuim migei

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kam in gumazim, ki kamagsua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghaghanir otevir kam in aven, mingarir mam modoghav iti. ³ Ni kamaghin Israelia mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:

Bar maburan kuarazir bagar mam iti,
 an aviziba bar ekevegha ariziba bar ruarigha dirir aghuiba ikia
 ganganir bar aghuim gami.

A mighhegha Lebanonin Mighsiabar ghua
 temer sidan mam in ghua am ipiri.

⁴ Egha an suiam apirigha a inigha mighhegha
 ghua dagiaba bagha ingangaribagh amir nguazir mam in ghugha,

a isa biziba amaga dagh ivezir gumazamizibar nguibar ekiamin anekara.

⁵ Egha a dikavigha mighhegha

Israelin nguazimin ghua wainin ikarizir mam in biam asigha, azenir mam in nguazir bar aghuimin an opari.

Nguazir kam, a dipar miriamin ikia bar dera, eghti gin wainin ikarizir kam an iki aghung mangi bar ekevegham.

⁶ Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua

vazimra aghariba asava wainin ikarizimram oto.

An aghariba aghua iragha kuarazir bagam iti naghin gari, ezi an biba diza bar vin mar uaghiri.

Ezi wainin ikarizimin aghariba ko an dafariba bar aviraseme.

⁷ “Ezi kuarazir bagar ekiar igharazir mam uaghan iti.

An aviziba bar ekevegha arizir aviriba iti.

Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kam in aghua, egha a uan biba ko agharibagh iragha

kuarazir bagar kam itir danganimin da amangi.

Wainin ikarazim nighnisi,

kuarazir bagar igharazim tir nguazim ti dipar aghuim a daningam.

⁸ Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragha itim,

a guizbangira nguazir bar aghuim.

A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti,

an aghung dafariba muriva,

biva oviziba ikiva bar deragham.

⁹ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin nin azai,

Wainin kam deravira ikiva aghungam? Ti puvatigham.

Kuarazir bagar faragha izim ti izi

biba sarama anesigh an oviziba adeggh,

an aghariba apirigh da ateghti da misingigham.

Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir kinir puningra,

me ti wainin ikarizir kam asighirafagham.

¹⁰ Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir aghuimin an opari.

Eghti a deraghvira ikiva aghungam, o? Ti puvatigham.

Aruem anadi naghin ikezir aminim izi a givangti, a imuigham.

A danganir a faragha aghuimra, iki bar misigham.”

Akar isin zuimin mingarim

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ¹² “Ni mangi Israelin ikizir akaba batozimin azaragh, me ti akar isin zuir kam in mingarim gifos, ti puvati? Akar isin zuir kam in mingarim kamaghin ghu. Babilonian atrivim, Jerusalem in izegha atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagha me inigha Babilonin ghu. ¹³ Babilonin atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava, Judan kantrin atrivimin adarazir mav inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami. A ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin atrivir igiam in otogham. Egha ghaze, atrivir igiam an apengara ikiasa. Egha a Judan kantri ateghasa amua gumazir ziaba itiba, a me inigha kalabusin ghu. ¹⁴ Babilonin atrivim ghaze, atrivir igiam akar dikirizir gavgavir kam in gin mangan aghuagh, a uan kantri damuti a ua gavgavigh dikavigh Babilon misoghsa damuam, eghti Babilonin atrivim ua izi bar Judan kantri gasighasigham. ¹⁵ Ezi Judan atrivir

igiar kam Babilonin atrivimın akam batuegha, Isipin atrivim bagha akam amadagha ghaze, a hoziaba ko midorozir gumazir aviritaba amadaghti me an akurvaghni izam. Ni manmaghin nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam, o? Puvatigham. A Babilonin atrivimın akar dikirizir gavgavim abiki. Kamaghın amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a damigham.

¹⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghın migei: Judan atrivim mangi Babilonin kantrin kalabusin iki mangi aremegham. Bizir kamin mingarim kamakin, Babilonin atrivim anemisevezi, an atrivir igiamın iti. Egha a Babilonin atrivim ko akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, an an apengan ikiva bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir gavgavimın aghuagha anebiki.

¹⁷ Eghti Babilonia izi, Jerusalemın nguibar ekiam ekiarugh nguazim giku divazim boroghın dar pozibav mikinigham. Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki midorozim damuam. Me kamagh nighnigha ghaze, gumazir avirim arighiregham. Eghti Isipin atrivimın midorozir gumazir avirir bar gavgavim, midorozimın dughiamın izi men akuraghan kogham. ¹⁸ Ia oragh! Judan atrivir igiam, akar dikirizir gavgavimın aghuagha anebiki. Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighın arımangighan kogham.

¹⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghın migei: Ki atrivir kam ikaragh pazavira a damigham. A guizbangira nan ziamin akar dikirizir gavgavim gami, egha anebiki. ²⁰ Ki an suiragham, mati gumazim asizibar suizir ivem onegha a mikinizi an an suira. Ki a inigh Babilonin mangi munagh an arazir akirim ragha na gasarazim tuisigh, egh ivezir kuram a daningam. ²¹ An midorozir gumazir gavgavir aghuiba, me bar arighiregham. Eghti midorozir gumazir ikiavira itir varazira, me tintinimın suaraghırigham, mati aminim iza ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

God Israelian akuraghasa akam akiri

²²⁻²³ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghın migei:

“Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pin ititam atugham.

Egh a inigh mangi Israelin mighsiar igharazir bar dagh afirazimın an anekaragham.

Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam.

Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afragham.

Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam.

Egh me an aguar kabar mikonibar ingaram.

²⁴ Eghti nguazir kamin itir temeba, me bar kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi.

Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii.

Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa,

egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam.”

18

Gumazamiziba bar God vaghvagha men arazibar gari

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na migia ghaze, ² “Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kamin a migei?

“‘Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api.
Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha
boribar akabav sozi men atariba me giri.’

³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham! ⁴ Ia oragh! Gumazamiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham.

⁵ “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighi, gumazir kam deraghvira ikiam. ⁶ Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati. ⁷ Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi. ⁸ Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazamiziba kotiaba bagha izi, a guizin arazimin gin ghua men kotiaba tuisisi. Egha an arazir kurabar amuan aghua. ⁹ Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera, kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁰ “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighiram, kar otarimin osimtizimra. ¹¹ An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko arazir kurar ki aghuazibagh ami. ¹² Egha a gumazamizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikarvaghisi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir igharazibagh ami. ¹³ Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghisi, an dagiar an aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam.

¹⁴ “Eghti gumazir kurar kam in otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan afeziamin ganti, an arazir kurabar amuan. Eghti a uan afeziamin min arazir kurabar amuan aghuagham. ¹⁵ Egh otarir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba ko dakuan kogham. ¹⁶ Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuagham.

Egh gumazir igharazibar biziba okiman aghuagham. Egh a uan namakamin amamangatizi, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikarvaghamin ababanim inian aghuagham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me daningam. ¹⁷ Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghisi, an dagiar an aningizim gisin ababanim inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan aghuagham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuan. Otarir kam, uan afeziamin arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira ikiam. ¹⁸ An afeziam bar arazir igharagha garibagh ami. A ifara biziba okiava zurara arazir kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh ipurigh aremegham.

¹⁹ “Ezi ia kamaghin azai, ‘Tizim bagha, otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham?’ Ezi ian azangisizimin ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam. ²⁰ Gumazim an arazir kuram gami, anariram aremegham. Otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Gumazir arazir aghuim gamizim, an an ivezir aghuim iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amim, a da bangin ivezir kuram iniam.

²¹ “Gumazir arazir kurabagh amitam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh arazir aghuibar amuan, an aremeghan kogham, an angamira ikiam. ²² A datirighin arazir aghuibagh ami. Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada, egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an angamira ikiam. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amiba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati. Ki kamagsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Eghti gumazir aghuitam arazir aghuiba ategh, arazir miziriziba ko arazir kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam.

²⁵ “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi! ²⁶ Gumazir aghuitam, arazir aghuim ategh arazir kuram damigh an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam. ²⁷ Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremeghan kogham. A deraghvira ikiam. ²⁸ An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuimin gin zui. Bizir kam bangin, an aremeghan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam. ²⁹ Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi.

³⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumazamiziba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham. ³¹ Arazir kurar

ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir igiam inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava ovengasava ami? ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremeghan ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia angamira ikiam.”

19

Ezekiel azirakar ighiam bange

¹ Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam bangasa na mikeme:

² Nin amebam bar laionin amebam aghuim.

A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi.

A uan nguzibar gara dagh eghuvima, da aghuava ekefe.

³ A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima,
an aghuigha bar dera.

An asiziba burir arazimin an akakasi,
ezi gin a gumazamizibav sogha me api.

⁴ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bar laionin kamin eghaghanim
baregha,

a bagha azuazimin min mozim gikuizi

laion iza mozir kam giraghu.

Ezi me akezim an koviamin guragha anemikirigha
Isipin kantrin ghu.

⁵ Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima,
a izezir puvati.

Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganim ini,
ezi an an gara a geghuvima,

a bar mikarzim saram aghungigha, laionin igiar aghuimin oto.

⁶ A bar ekeveghe givagha laionin igharaziba koma arui.

A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fofoziba ini.

Egha uaghan gumazamizibav sogha me api.

⁷ A men dipenir gavgaviba akaragharigha,
men nguibar ekiabagh asighasisi.

A tiarim akara dazerima,
nguazir kamin gumazamiziba bar puvirama atiati.

⁸ Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba,
a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa.

Egha me mozim in aven laionbar suizir iveba onegha an suira.

⁹ Me akezin an guragha a inigha boksiar mam garugha
a inigha Babilonin atrivim bagha ghu.

Egha a isa kalabus gati.

A uam ari mangi Israelin mighsiabar mangan kogham.

Eghti gumazamiziba uam an dazezerir tiarim baraghan kogham.

¹⁰ Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarazim.
Egha a dipar aviriba iti,

kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be.*

¹¹ Wainin ikarizir kamin aghariba bar gavgafi,
ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari.

Wainin ikarazir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia,

* **19:10:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

bar ruaragha overiamin suighasava ami.

Ezi gumamaziziba bar saghon mar ikia an gari,
a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti.

¹² Ezi gumazir an aningagheziba biba saram
anesigha a isa nguazim mikini.

Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh
ivarazi,
da kuaraghiregha misingi.

Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi.

¹³ Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin ghua,
nguazir dakightizimin anekara.

¹⁴ Ezi avim ikarizir kam in agharir gavgavimin otogha
vaghvagha an aghariba ko ovizibar isizi,

a ua agharir gavgaviba puvati.

Egh da ua atrivimin asadivimin min otoghan kogham.

Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20

Israelia Godin gintizir puvati

¹ E Babilonin kalabusin min itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5,
an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira
Itir Godin ifongiam gifofoghasa nan damazimin apiaghav iti. ² Ezi Ikiavira
Itir God kamaghin na migei, ³ "O nguazir kam in gumazim, ni nan akamin gun
gumazir dapanir kabav kim suam, ki Ikiavira Itir God in Ekiam kamaghin
ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifofoghasa nan azangsighasa izi?
Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan
ziam in bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki bizitam in ian azangsizitam
ikaraghan kogham. Bar puvatigham.

⁴ "O nguazir kam in gumazim, ni men arazir kurar me amiziba bagh akam
me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atigh me tuisigh. Ni men inazir
afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim. ⁵ Ki Ikiavira
Itir God in Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir
dughiam in, ki Jekopin ikizimin ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha
uabi isa men aka. Dughiar kam in, me Isipin nguazimin itima, ki uabin gun
me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. ⁶ Dughiar kam in ki akar
dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimin me inigh nguazir ki me bagha
inabazimin mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar
dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghaviram
aghui. ⁷ Ezi ki kamaghin me migei, ia bar moghira vaghvagh Isipian marvir
guar mizirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki me
mikeme, bizir ia damuti ia nan damazimin zueghan koghamiba, ia dar ziaba
fan marki. ⁸ Ezi me akaba batogha, oraghan aghua. Men tav uan marvir
guar mizirizir me bar ifongezitam a makunizir puvati. Egha me Isipian
aseba ataghirazir puvati. Me Isipin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim
me gingegh mizazir kuram me daningam. ⁹ Ezi puvati, ki kamagh amizir
puvati. Ki kamaghin damighiva, uabi uan ziam abiri moghin damuam.
Dughiar kam in, Israelia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin itima,
ki men damazibar uabi isa Israelian akagha Akar Dikirizir Gavgavim Israelia
koma a gamigha ghaze, ki Isipin kantrin aven me inigh azenan mangam.
Kamaghin amizi, dughiar kam in ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram
Israelia ganingizir puvati.

10 “Egha ki me inigha Isip ategha gumazamiziba puvatizir danganimin ize. 11 Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me ganiga, bizir ki damuasa me mikemeziba, men sure gami. Men tina Akar Gavgaviba baragha dar gintisi, me deravira ikiam. 12 Egha ki Sabatin dughiam isa me ganiga, na ko men tongin ababanimin min aneti. Me dughiar kamin avughisiva kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ki me gamima me nan damazimin zue. 13 Egha Israelin ikizim gumazamiziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha bizir ki damuasa me mikemeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgaviba, men tina dar gintigh, egh deraghvira ikiam. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. 14 Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. 15 Egha ki gumazamiziba puvatizir danganimin akar dikirizim gamua me migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangan kogham. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. 16 Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan navir averiabar aven asebar ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua.

17 “Egha ki men apangkuvigha, gumazamiziba puvatizir danganimin me gasighasizir puvati. 18 Ki men boriba gumazamiziba puvatizir danganimin me migia ghaze, ia uan ameboghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezibar gintighan marki. Egh men asebar ziaba fi uari damu nan damazimin mizeghan marki. 19 Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh dar amu. 20 Ia nan Sabatin dughiam damighti, a nan damazimin zuegh iki. Eghti a na ko ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti ia kamaghin nighnigh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God.

21 “Ezi dughiar kamin otivizir borir kaba, gumazamiziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha arazir ki damuasa me mikemeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavir men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. 22 Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. 23 Me gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki Akar Gavgavir mam me ganiga ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. 24 Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da

bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham.

²⁵ “Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi. ²⁶ Ki men amamangatizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.”

*God Israelia damighti,
me nguazir kamin araziba ategham*

²⁷ Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara. ²⁸ Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamin ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnsi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughuriar aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe. ²⁹ Egha ki men azangsi, ‘Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghuavanaga asebar ofa gami?’ Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gamir kaba kamaghin dar bori, ‘Pin Itir Danganiba.’

³⁰ “Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zui? ‘Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize. ³¹ Ia tuavimin amizimin min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifoghasa nan azangsi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangsighan kogham.

³² “Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ikiva men min temeba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighi ia kamaghin otogham. Bar puvatigham. ³³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam. ³⁴ Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vamiran ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham. ³⁵ Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Puvatizir Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh ia tuisigham. ³⁶ Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughamin, ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

³⁷ “Ki datirighin danganir kamın mati, sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbagh eghuva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada medi moghin, ki ia gativagh ia damighti, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham.

³⁸ Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumamaziziba, ki me batueghti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

³⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baragham aghuagh, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham.

⁴⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan gumamaziziba bar umategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamın mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia gakuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki bar akuegham. ⁴¹ Ia tintinimin kantrin igharazibar ghuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan izi, egh ki mughuriar aghuim zuir ofaba bagha bar akongezi moghin, ki ia bagh navim deragh bar akuegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki ia gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar zue. ⁴² Ki ia inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim. Eghti dughiar kamın, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ⁴³ Eghti ia uan arazir kurar ia amaziba ko, arazir ia uari uari gamua nan damazimin zuezir puvatizibagh inirigham. Ia amizir arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir ikuragh suam, e bar ikufi. ⁴⁴ O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim bangin deragha ia gami. Ki ian arazir kurabar ivezir kuram isa ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

Avim sautin amadaghan otogham

⁴⁵ Ikiavira Itir God na migia ghaze, ⁴⁶ “O nguazir kamın gumazim, ni sautin amadaghan ganiva pazavira sautin mikimiva, Negevin danganimin itir gumamaziziba puvatizir danganir arozimin atariva akam a gasi. ⁴⁷ Ni Negevin danganim mikim suam, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighti, a nin aven itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham. Eghti bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi notin amadaghan otogham. Eghti gumamaziziba bar, men mikarziba an mizariabar fefem bar men isigham. ⁴⁸ Eghti gumamaziziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati, eghti gumazitam anemungeghan kogham.”

⁴⁹ Ikiavira Itir God mikemegha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam. Gumamaziziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na gipore.”

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ni munagh Jerusalemın ganıva kamaghin Israelin nguazimin itir gumamaziziba akam me gasi me mikim suam, me arazir kurabagh amir ikizim. Gumamaziziba asebar ziaba fer danganiba, ki uaghan dagh ifongezir puvati. ³ Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazimin itir gumamazizibav kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apanim damuva, uan midorozir sabamin bar ia misoghırarıgham, ian gumamazizir aghuiba ko kuraba sara. ⁴ Guizbangira, ki ian gumamazizir aghuiba ko kuraba uaghara me misoghsi sautin amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangi notin amadaghan tugham. ⁵ Eghti gumamaziziba bar moghıra fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan midorozir sabam an misevimin anesigha gifa, egh ki uam a isi anerugham kogham. Puvati. Ki bar puvıra ia damıgham.”

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni mangi gumamazizir kabır kuabatıghın azenara tugh tiarim akar arang, mati nin dıghorım bıghasava amı. ⁷ Eghti me ti nin azaragham, ni tızım bagha tiarım akarava arai? Eghti ni kamaghın me mikim suam, ia batıvamin bizimın mıgırıgıam izegha gifa. Dughıar kurar kam, izi otoghti, atiatım ian navıbagh izıvaghı, ian agharapanıba ian amıraghti ia gavgavıba puvatıghti, ian sueba inıghıva akongam. Ia deraghvıram oragh, dughıar kuram otıvasav amı. Ki Ikiavıra Itir Godın Ekıam kamaghın mıkememe.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ⁹ “O nguazir kamın gumazim, ni gin izamin bizimın gun gumamazizıbav kim suam:

“Ekıam kamaghın migei:

Midorozir sabar mam itı,

midorozir sabar kam me anemınezi a bar ghumıgha itı.

Me uaghan boreme a gaghuızi a bar zuegha taghtası.

¹⁰ Me misoghasavıra anemınezi a itı.

Me uaghan boreme a gaghuızi a zuegha onımarımın mın taghtası.

Ezi ia nan gumamazizıba, ia ti ghaze, ia deravıra iki bar akuegh ikıam?

Bar puvati.

Ki mıgırıgıar gavgavıba ia gamua mızazım ia gasıma,

ia tong nan akam barazi puvatıgha
da batoke.

¹¹ Midorozir sabar kam, me datırıghıra boreme a gaghuızi a bar zuegha itı.

A ingangarım damuasa me anekırı.

Me anemınegha boreme a gaghuıgha a isa

gumazır gumazıbav soghti me arımıghıramımın dafarım garısı.

¹² O nguazır kamın gumazım, ni pamtemın tiarım akar puv azi.

Midorozir sabar kam, me a inıgh nan gumamazizıbav sogham.

Egh uaghan Israelian gumazır dapanıbav sogham.

Eghti me bar arıghıram.

Aia! Nin navır averıam bar bıghtı, ni uan evarım mısoghıva azi.

¹³ “Ki datırıghın uan gumamazizıba osımtızım me danıgh men ganıgham, me navıbagh ıraghan koghti, bizır kaba me batıvam. Ki Ikiavıra Itir Godın Ekıam, ki mıkemegha gifa.

¹⁴ “Nguazır kamın gumazım, ni datırıghın, gin izamin bizım mıkim uan dafarıbav sogh.

Eghti midorozır sabam okıvıra iki mangı
gumamazızır avırıba okıti me arımıghıregham.

Kar midorozır sabar kuar avırıba kurım.

- 15 Midorozir sabar kam, nan gumazamizibagh amima,
me gavgaviba puvatigha daghiri.
Midorozir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar
akamin ikia
kuaba akunasavira gara iti.
- 16 O midorozir sabam, ni agharir guvimin amadaghan dughor kuniva,
agharir kiriamin dughor kun.
Ni midorozir sabar ghumtizim!
Ni manmaghin uabi ighavkirir dughiabar, ni danganiba bar gumaza-
mizibav sogh.
- 17 Ki uaghan uan dafaribav sogh mamaghira iki mangiti,
nan aningagharim givagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Bablonian atrivim izi Jerusalem misogham

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹⁹⁻²⁰ “O nguazir kamın gumazim, Bablonian atrivim uan midorozir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamning bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalemın zui. ²¹ Eghti Bablonin atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghsi, faragh uan barir pibar midorozir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalemın akakagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham. ²² Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimın afuzim Jerusalemın akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalemın midorozim damuam. Egh me Jerusalemın itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midorozir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguazibagh kuva nguibar ekiar kamın divazimin boroghın dar pozibav kinam. Eghti da danganir aghuir midorozir gumaziba isin ghuavanang tuivigh iki misoghamibar min ikiam.

²³ “Jerusalemın gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, bizir kam a guizbangira puvati. Me fo, me fomira Bablonian atrivim ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze, midorozitam me bativan kogham. Ezi puvati. Bablonin atrivim, men arazir kuraba bangin akam me gasi, men suigh me isi kalabus darigham.

²⁴ “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar kaba gin amadaghan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagh ami, ezi gumazamiziba ian arazir kurabagh fo. Osimtızir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar agharim darigham.

²⁵ “Ni Israelin atrivim,
ni nan akaba batogha arazir kurabaram amir gumazim,
ki nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiam,
a izegha gifa.

²⁶ Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghin migei,
ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni dapanim ikezim suegh.

Biziba kamaghira ikian kogham, da ighighiregham.

Ki onganarazibagh amir gumamazizibar amighti, me gavgaviba ikiam!
Eghti ziaba itir adarasi, ki me abiragham!

²⁷ Asighasigham, asighasigham!

Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighti a bar ikuvigham.

Asighasizir arazir katam fomira nguazimin otozi, gumazitam an ganizir puvati.

Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki inabazimin dughiamin otogham.

Eghti ki nguibar ekiam isiva an dafarim darigham.”

God pazavira Amonia damuam

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migei, “O nguazir kamın gumazim, ni gin otivamin bizimin gun Amonian mikim. Gumazir kaba akar kurabar Israelia miġia akaba me gasi. Eghti ni me mikim suam:

“Midorozir sabar mam, me an misevimin anesizi a gumazibagh asighasighasava ami.

Me gumamaziziba misoghırarıghasa borem a gaghuizi
a zuegha onımarimin min taghtasi.

²⁹ Ia Amonia irebamın min garir bizir ifavariba ia dar gari,

egha gin otivamin bizir ia migeiba, da guizbangira puvati.

Ia ghaze, ia uari midorozir sabar kamın suiragh, egh gumazir nan akaba batogha arazir kurabagh amıbav soghırarıgham.

Ezi irebar kam, guizbangira puvati.

Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikarvaghamin dughiam izegha gifa, ezi ia a damıghan kogham.

³⁰ “Ia midorozir sabar kam isi uam an misevim darugh!

Ian amebam ia batezir nguazim, a ian nguıbamra,
ki ian arazir kuraba isi azenim datıgh ia tuisıgham.

³¹ Ki uan anıngagharim ia gıngegh ia gasıghasıgham,
mati avir mızariaba miġhi ia bagh mangam.

Egh ki ia isi bar puvira anıngazir gumazibar agharibar arıgham,
kar bizibagh asıghasizir fofozim itir gumaziba.

³² Avim ia gasıghasıgham,
eghti ian ghuziba ian nguazimra iram.

Eghti tav ua ia gıniġnıghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikemegha gifa.”

22

Jerusalemia arazir kurar aviribagh ami

¹ Ikiavira Itir God kamaghın na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, Jerusalemın nguıbar ekiamın gumamaziziba, gumamazizir avirimın misoghezi me ariaghire. Kamaghın amizi, ni me isi kotiam datıgh me tuisıgham, o? Ni bıghivıra me amir arazir mızırızir ki aghuazibar gun me mikemeghti, me fogham. ³ Egh ni nguıbar ekıar kam mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumamazizir avirim misuaghariki. Egha ia uari bagha marvir guabar ingara dar ziaba fava, egha ia uari kamaghın amıgha nan damazimin mize. Kamaghın amizi, ki ia gasıghasıghamin dughiam roghıra ize. ⁴ Ia gumamazizibar ghuzibagh amizi, da ire, egha marvir guabar ingarigha nan damazimin mize, ezi arazir

kurar kabar osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin igharaziba bar men amamangatighti, me ian aghumsizim in ganiva ia dipov ian ingaravakam. ⁵ Kantrin ian boroghin itiba ko kantrin saghon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir gumamaziba. Kamaghin amizi, me ian ingaravati.

⁶ “Ia oragh! Ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagharisi. ⁷ Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragha men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumamazir ian tongin itiba ia me abiri. Egha ian tongin itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghirezir boriba, ia men biziba isa pazavira me gami. ⁸ Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha ia Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim.

⁹ “Ian gumamazir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me misoghinarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar ofa gamir dagheba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir agorogeb arazimin gin ghua aghumsizir arazibagh ami. ¹⁰ Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi marasi, amizir uan iakinibav sozir dughiaabar me ko arazir kurabar amuasa me gakaghori. ¹¹ Ezi marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar guiviba koma akui. ¹² Ezi ian gumamazir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghsi an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumazibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizir aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹³ “Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav sogham. ¹⁴ Dughiar ki pazavira ia damuamin kam in, ia uan navir averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, ki damuam. ¹⁵ Ki ian gumamaziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me aghamsigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagh am. ¹⁶ Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura bizir kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Godin aningagharim mati avir ekiam

¹⁷ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ¹⁸ “O nguazir kam in gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiam in minemin aven da tuema, da amera egha emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da isa da makuni. ¹⁹ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangsizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalem in nguibar torimra mizazim ia gasam. ²⁰ Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa avir ekiam in dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham. ²¹ Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan

aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia ameregham. ²² Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase.”

Israelin gumazir dapaniba arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei. ²⁴ “O nguazir kamın gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimın bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadaghan kogham. ²⁵ Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegha an kuamin miriam dazera an tuziba asiagharigha da api. Me gumazamizibar dagiaba ko men bizir aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me ariaghire. Men arazir kamın, amuir avirim paba puvatigha odiaribar iti. ²⁶ Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizir tizim bar zue, ezi bizir manam nan damazimın pura bizim. Egha nan damazimın zuezir biziba ko bizir mizirizibar gun gumazamizibar sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimın gin zuir puvati. Egha me uarir uan tongin nan ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizir kinim.

²⁷ “Ian gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegha uarir tongin an kwam getuima, a dighoraghire. Me bizir aviriba ikiasa gumazibav suagharigha, egha ifara pura men biziba isi. ²⁸ Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba moga mati gumaziba birim, penin ghurghurim a gaghui. Egh irebamin min garir bizir ifavaribar garava, gin otivamin bizir ifavaribav gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezir puvati. Ezi me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam migei. ²⁹ Nguazir kamın itir gumazamiziba, uan namakabagh ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumazamizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategha kotiamin aven men tuavim apiri.

³⁰ “Ki gumazir men tongin itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir puvati. Tınara nguazir kamın gumazamiziba bagh nan damazimın tughiva, nguibar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki nguibar kam gasighasghan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati. ³¹ Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagharim avimin min a isa me gingegha me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

23

Amizir pumuning, tuavimın amizimın arazibagh ami

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei. ² “O nguazir kamın gumazim, guivir pumuning iti. Amemar vamira aning bate. ³ Guivir kamning uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim ategha tuavibar amizimın arazimın gin ghua pura tintinimın gumaziba ko ikarara uan mikarzimning isa me ganidi. ⁴ Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian nguibar ekiamin ababanim gami. Ezi an afumimın ziam Oholiba, a Jerusalemın nguibar ekiamin ababanim gami. Ki uaghara aningın iti, ezi aning nan boriba bati.

⁵ “Ohola, a nan amuimra, egha a pura tintinimin gumaziba koma akuir arazir kam bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me gifongegha zurara me bagha an mikarzim dikava me baghavira iti. ⁶ Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko midorozir gumazir dapaniba, egha me korotiar bar aghuir bluplaba azui. Midorozir gumazir igiar kaba hoziabagh isin apiav ikia misosi. Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimin bar derazi, an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami. ⁷ An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimin min otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mizirizibagh ami. Egha an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a mize. ⁸ A uan igiamra Isipin ikia tuavimin amizimin arazir kam, a gamuavira iti. Dughiar kamin, gumaziba a koma akua a ko ikararaima, a uan mikarzim isa me ganiga ghuavira iti. ⁹ Kamaghin amizi, ki a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavira itibar agharim gati. ¹⁰ Ezi me an korotiam suezima, a bibiabara iti. Egha me midorozir sabamin Ohola misoghezi ana aremezi, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamin eghaghanim baregha sighsirir akabar nimira, kamaghin uariv gei, ‘A uan arazir kurabar ivezim ini.’

¹¹ “An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batozi, a bizir kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavira iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira. ¹² A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazir midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoziabagh isin apiav ikia misoziba, a me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba. ¹³ Ki kamaghin an arazir kamin garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamin mirara ghu. Aningin araziba bar mize.

¹⁴ “Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavira iti. A Babilonian gumazir aruabar nedazibar gari, me birimin penin aghevimin men nedazibar ingarigha da aghefe. ¹⁵ Egha dar ivariabar letiabar da amighini, egha iniba isa uan dapanibagh ikezi dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar nedazibar gari da bar an damazimin derazi, ¹⁶ an navim dikavizi, a maghira Babilonian gumazir kaba bagha akam amadagha ghaze, Kaldian kantrin gumaziba iziva a ko dakuum. ¹⁷ Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava amir arazir kurabagh ami. Men agorogem me gami me an gin ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a bar mize, ezi a men aghuagha akirim ragha bar me gasara. ¹⁸ Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezi gumaziba bar a gifo, an amizir bar kuram. Ezi ki an avenemebamin aghuazi moghin, ki an aghuagha akirim ragha a gasara. ¹⁹ Ezi a tintinimin gumaziba koma akuir arazir kam gami an ekiva ghuavanagavira iti, mati a faragha Isipin igiamra ikia tuavimin amizimin arazir kam gami. ²⁰ An navim arazir kurar kam bagha puv a dikafi. Guizbangira, gumazir kabar mikarzir mogomeba bar ekeveghe mati donkin aminasiziba, ezi a da baka. Men aminasizibar dipaba mati hoziabar aminasizibar dipaba.

²¹ “Oholiba, ni Isipin guivir igiamra ikiava amizir arazir kaba bagha bar ifonge. Dughiar kamin gumaziba nin otemning gikararava ni koma akui.”

God Oholiba gasighasigham

²² Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Oholiba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki fo, ni ifongezir gumaziba, ni bar men aghuagham. Eghti ki me damighti me adarim nin iki, egh tintinibar ikegh izi pazi ni damu ni

gasighasigham. ²³ Ki Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me akuvagh me inigh izam. Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba itiba, ko gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba, me bar hoziabagh isi dapiaghti ki me inigh izam. ²⁴ Me midorozir gumazir avirir ekiam ko karisba ko biziba aterir dakoziba sara notin amadaghan ia misoghsi izam. Me orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighi, me uan arazibar gin mangi bizir me ni damuasa mikemezibar gintigh ivezir kuram ni daningam. ²⁵ Ki nin atara ni bagha nan muriam bar kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari uan aningagharimin ni damuam. Me nin atinim ko kuarimning atugh, egh nin ikivira ikiamin adarasi, me midorozir sabamin me misoghararigham. Bar guizbangira, me ni da nin otariba ko guivibar suighi, gumazamizitaba ikivira ikiti me angamira me dapongi me isiam. ²⁶ Me nin korotiaba bar da surarigh nin bisba ko ringin diriba inigham. ²⁷ Ni tuavimin amizimin araziba ko arazir mizirizir ni fomira Isipin nguazimin ikia iza datirighin amiziba, ki bar ada agivagham. Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia ginighnighan kogham.”

²⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir puvatizibar agharim datighi, me izi pazi ni damigham. ²⁹ Gumazir kaba, bar nin aghua, kamaghin amizi, me nin bizir ni ingara iniziba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh amua tuavimin amizimin min bibiamra ike. ³⁰ Ni kantrin igharazibar arua men asebar ziaba fava tuavimin amizimin min amua, uabi uabi gamigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni osimtizir kaba iniam. ³¹ Ni uan avenemebamin diarir nozibar gin zui. Kamaghin amizi, ki a ganingizir ivezir kurar kavin izivazir kam, ki a isi ni daningighti ni anemam. ³² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze:

“Ki bar pazavira ni damigham,
ki paza nin avenemebam, gamizi moghin pazi ni damigham.
Ki ni damighti ni ivezir kuram iniam, mati ivezir kuram itir kavin bar izivazir mam ni aneremam.

Eghti gumazamiziba bar nin gan ni dipov nin ingaravakam.

³³ Kavın kam, mati ki nin avenemebam Samaria, ganingizir kap.
Ni anemegh onganigh bar osemegh atiatigham.

³⁴ Ni wainin kam ami bar an agivagham,
egh kavın kam abigh an akuar misaraghirezibar amisi damuam.
Egh an akuar misaraghireziba isi uan otemning abighararigham.
Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

³⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni na gin amadagha akirim na gasara. Kamaghin amizi, ni uan inivafizir agorogem ko tuavimin amizimin arazim bagh mizazim iniam.”

God amizir kurar kamning gasighasigham

³⁶ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Ohola ko Oholiba akam aning gasi aning tuisigh, aning amizir arazir kurar ki aghuazibar gun aning mikim. ³⁷ Aning amizir poroghamiba uari bakeir arazim gamimning, egha gumazibav sozi me ariaghiri. Aning uaghan poroghamiba uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha me misuegha me isa aseba bagha ofa gami.

³⁸ Aning arazir kamnangram amizir puvati. Aning nan dipenim gamizi a bar mize. Aning bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. ³⁹ Aning uan boribav suagharigha da isa asebar ofa gamizir dughiar kamra, ua nan Dipenimin ghugha a gamizi a nan damazimin bar mize. Aning nan Dipenimin arazir bar mizirizibagh ami.”

⁴⁰ “Aning zurara saghuiamin itir gumaziba bagha akaba amadima me izi. Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuibar uaningin kurti. ⁴¹ Egha dabirabir bar aghuim gaperu, ezi aning guamningin, me bizir aghuiba dakozimin da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tongin, nan migharir mughurir aghuim zuim koma olivin borer ki me ganingizim uaghan iti. ⁴² Ezi aning orazi, gumazir avirimin niginim oto. Gumazir igharagha garir aviriba izi. Me marasi, wainin dipaba apa onganizir gumazir kuraba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning uan dapanimning garu. ⁴³ Ezi ki uabi uabi migia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir mizirizibagh amuavira iti. ⁴⁴ Me zurara amizir kamning bagha ghua tuavimin amizimin arazimin min aning gami. Ohola ko Oholiba, kar amizir arazir mizirizibagh amimning. ⁴⁵ Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko igharaz daraziv soagharizir arazim gami. Kamaghin amizi, jasin arazir aghuibagh amiba, kotiamin aven aning arazir kaba bagh aning ikuvighsi aningin mikimam. Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aningin darriba ghuziba dar iti.’

⁴⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir gumazir okoruatamin aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningin biziba okemegham. ⁴⁷ Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aning boribav soghararigh, aning dipenibar apongegham. ⁴⁸ Eghti nguazir kam in aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kam in ganigh fogham, me aning in min arazir mizirizir kabar amuan kogham. ⁴⁹ Gumazamizir kaba, guan arazir miziriziba ko asebar ziaba fer arazir kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24

Jerusalem mati miner mam

¹ E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in iakinimin, an namba 10in aruem otozi,* Ikiavira Itir God kamagh na migei. ² “O nguazir kam in gumazim, ni datirighin aruer kam in dughiam osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami. ³ Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi, me mikemegh:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei,
Ni minem isi avim dafagh,
egh dipam a gingeghti a izifagh.

⁴⁻⁵ Egh sipsipbar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh,

* **24:1** Kar e azeniba vaghvagha da diborir dibononiba. Ezi kar azenir vamiran iakiniba dar dughiar dibononim a 588. Dibononir kam a Kraisin otrivimin faragha iti. **24:2** 2 Atriviba 25:1; Jeremaia 52:4

an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh
minem daghuigh.

Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh,
egh asizir aghariba ko tuziba avikigh.

6 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalem in nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.

A gumazamizir aviribav suaghariki.

A mati miner mam, an averiam bizir miziriziba an iti,
me tong a rueghan kogham.

Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh,
eghti tam ua minemin aven iktan marki.

Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham.

7 Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti.

Me mati, gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire.

Gumazir kam in ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a
modozir puvati.

A dagiar azenan itim gisin ire.

Kamaghira, me azenara gumazamizibar damazimin kamaghin amima,
me bar men gari.

8 Kirara, ki ghuzim gamizi

a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari.

Eghti me modoghan kogham.

Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh,
puviram atariva a ikarvagh.

9 “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,
Gumaka! Jerusalem in nguibar ekiar kam, a bar ikuvigham.

A gumazamizir aviribav suaghariki.

Ki uabi dazibar pozim mikanam.

10 Ni dazir aviriba inigh izi!

Egh avim atigh a givi!

Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi.

Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dakeghti,
asizir aghariba bar isigh mighirigh.

11 Ni datirighin minevsevim isi avivkiabagh isin anefaghti,
a isi mangi bar aghefegh.

Miner kam, a bar mize,

eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti,
minem ua bar zuegham.

12 Ezi ki fo, avim miner kam in minezibar isi da agivaghan kogham.
Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira.

13 O Jerusalem, miner kam in itir mineziba,
da nin arazir mizirizibar ababanim gami.

Ki zueghasa ni gamima,

ni mizeghvira iti.

Ni zueghan kogh iki mangi

dughiar nan aningagharim givaghamimin tugham.

14 Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme,

ki ia gasighasighamin dughiam izi.

Ki a damu,

egh ian arazir kuraba ateghan kogham.

Egh ian apangkuvighan kogham.

Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh,
da bagh ivezir kuram ia daningam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

Godin akam inigha izir gumazim Ezeziel, an amuim areme

15 Ikiavira Itir God kamaghin na migei. 16 “O nguazir kamın gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki. 17 Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki.”

18 Dughiar kamın, bar mizaraghara ki gumazamiziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi amınzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami. 19 Ezi gumazamiziba kamaghin nan azai, “Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamın mingarimın gun e mikim.”

20 Ezi ki kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God na migia ghaze: 21 Ni Israelin ikizimın mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighti a bizir kinimın mın otogham. Eghti ian borir Jerusalemın ikiavira itiba, me midorozimın aven arimighiregham. 22 Eghti dughiar kamın, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki. 23 Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba guigh, uari uan navir averiabar aven osemegh azi. 24 Ezeziel ia bagha ababanım gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamın dughiamın ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

25 Ikiavira Itir God ua migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavım ki dirimın gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da iningham. 26 Ki kamaghin damuamin dughiamın, tav dughiar kurar kamın Jerusalemın miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam. 27 Eghti dughiar kamra, ni ua bizibav kimam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh ua nimira ikian koghham. Arazir kamın, ni mati ababanımın mın ikiva fofozim gumazamizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

**Ezeziel akam akura ghaze,
kantrin igharaziba ikuvigham**

25

(Sapta 25–32)

God Amonia gasighasigham

1 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, 2 “O nguazir kamın gumazim, ni Amonian nguazimın gan akam me gasi me mikim suam, me ikuvigham.

³ Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigiaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia nan Dipenimin garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi Israelin nguazim, apaniba izegha a gasighasiki. Ezi apanir igharaziba Judan ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuiamin itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, 'A dera!'

⁴ Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighti, me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam. ⁵ Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighti, a kamelbar arighamin danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighti a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁶ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri.

⁷ Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh, ia isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar agharim datighti, me bar ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia ua kantrin tamin min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Moapin kantri ikuvigham

⁸ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, "Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti.

⁹ Kamaghin amizi, ki apanibar amamangatighti, me izi Moapin kantrin mitaghniamin boroghin itir nguibar ekiar gavgavibagh asighasigham. Egh me men nguibar ekiar dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh asighasigham. ¹⁰ Eghti apaniba aruem anadi naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apanibar agharim datighti, me me abinigh men nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham. ¹¹ Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

God ghaze, Idomin kantri ikuvigham

¹² Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati. ¹³ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumazamiziba ko asizibav soghararigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam. ¹⁴ Ki Idomian arazir kuraba ikarvaghham. Kamaghin amizi, ki uan gumazamiziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningaharir ekiar kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifoghham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

God ghaze, Filistiaba ikuvigham

¹⁵ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, "Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apanim gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuavira iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimn ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham. ¹⁷ Ki adarir ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God."

26

God ghaze, Tair ikuvigham

¹ E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamn aruer faragha zuim otozi,* Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² "O nguazir kamn gumazim, Tairn nguibar ekiamn gumazamiziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei:

"Bar dera, Jerusalemn nguibar ekiam, a ikuvigha gifa,
ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua an mangi
dagi ar ingangaribar amuan kogham.
Me datirighin e baghvira izi dagiar ingangarim damuti
e bizir bar aviriba ikiam.

³ "Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

"O Tairia, ia oragh, ki ian apanim.

Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia misoghsi izam,
eghti me ongarim dikava izi moghin izam.

⁴ Me ian nguibar ekiam avinizir divaziba akararigham.

Eghti ki bar dar tauaba avigh da makunigham.

Egh ki nguibar kamn nguaziba bar dar aning da adeghti,
dagi ar kinimra ikivira ikiam.

⁵ Egh dagiar kam ongarimn tongin ikiti,

osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin da onegh aruemin dar arigham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme,

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi
ia inigh pazavira ia damuam.

⁶ Me uan midorozir sababar ian kantrin aven itir nguibar dozibar gumazamizibav soghararigham.

Eghti Tairia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

⁷ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Babilonin kantri gativir atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, ki an aku iziti, a Tairia ia ko misogham. A notin amadaghan ikegh izi, uan hoziaba ko, karisba ko, hoziabagh isin dapiamin gumaziba ko, midorozir gumazir bar avirim sara izam.

⁸ "A izi, nin kantrin aven itir nguibar dozibar gumazamiziba,
midorozimn aven me misoghti me arighiregham.

25:15: Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **26:1:**

Aisaia 23:1-18; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 * **26:1:** Hi Brun akam iakinibar dibobonim itir puvati.

- Apaniba izi nguibar ekiam ekiarugh
 nguazim giku divazim boroghin da pozibav kinigham.
 Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki midorozim damuam,
 egh uari mongsi birir gavgavibar amuam.
- ⁹ Egh me temer bar ekiaba inigh mangi
 nguibar ekiamin divaziba akararigh,
 egh uan sobiar bar gavgavibar divazimin tauaba akurarigham.
- ¹⁰ An hoziaba bar avirasemegh ivemar izi nguazim dikiti,
 nguazir mineziba dikav bar ia avaragham.
 Eghti men midorozir gumazir hoziabagh apiaziba ko, dar wilba, ko dar
 karisba, pamtem ivemar izi,
 nguibar ekiamin tiar akabar mangigh zegh damuam.
 Eghti hoziar kaba niginir bar ekiam damuti ian divaziba vazvagham.
- ¹¹ Men midorozir gumazibar hoziaba, ian tuavir dozibar akizirigh izi ia
 dikabiragham.
 Eghti apaniba midorozir sababar ian gumazamizibav soghirarigham.
 Eghti ian dagiar dipenir akinir gavgavir ekiaba magari nguazim
 giregham.
- ¹² Ian apaniba ian dagiaba okimiva,
 ia dagiaba bagha amadir biziba tintinimin da iniam.
 Me ian divaziba akurarighi da iriti,
 me ian dipenir bar aghuiba akararigh bar adagh asighasigham.
 Egh me ian dagiaba ko temeaba ko nguaziba isi
 ongarimin da makunigham.
- ¹³ Eghti ki ian onger akaba ko,
 gitabav sozir arazim bar ada agivagham.
- ¹⁴ Ki ian nguibam damighti, dagiar kinimra an ikivira ikiam.
 Eghti dagiar kamın, osiriba isir gumaziba,
 uan iveba a gisin da onegh da aruem darigham.
 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme,
 gumazitam ua ian nguibar ekiamin ingarighan kogham.

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Tairin nguibar ekiamin gumazamiziba kamaghin me migei: Ian nguibar ekiam akaraghiregh irighti, gumazamizir ongarir miriamin itiba, me nguibam akaraghirezir niginim baragh, egh gumazamiziba mizazir ekiam isir niginim baragh, digavir kuram damigh akongam.
¹⁶ Kantrin ongarir miriamin itibar atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh, uan atrivir korotiaba ko tretin diribar isamizir korotiar anenan azuiba suegh, pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva akong mamaghira ikiam, eghti men nirizir agorogem givaghan koghan. ¹⁷ Me ni bagh azirakar ighiar kam damuam:

“Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi!
 Gumazamizir nguibar ekiar kamın itiba, fomira ongarimin ize,
 Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gativagha,
 ongarimin ingangarir kaba me faragha dagh ami.
 Egha ongarir dadaribar boroghin nguibabar itir darazigh amizi,
 me atiatia okam nighnigha digavir kuram gami.
 Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati.
 Noki!

¹⁸ Datirighin dughiar kamra,

ni irigha gifa.
Ezi ongarimin boroghin itir darasi, inighava agoi,
ezi arighatizibar gumazamiziba atiatia,
pazava otozir arazir kamin aguaghfa.

19 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Tair, ki ni damighti ni pura ikiam, mati nguibar ekier akaraghirezimin min, nin gumazamiziba puvatigham. Ki ongarir konir gavgavimin ni avaragham. 20 Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar Nguibamin magiri gumazamizir bar fomira ikeziba ko ikiam. Ki ni damighti, ni nguazimin apengan magiri nguibar ekier ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir kam bangin, gumazitam ua nin danganimin ikian kogham. Eghti ni ua nguazir kamin nguibar aghuitamin min otogham kogham. 21 Ki ni gasighasigh ni damighti, ni mati bizir kuramin min otogh gumazamizibar amuti me atiatingam. Gumazamiziba ni buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

27

Tairin nguibar ekiam ikuvizi, Esekiel a bagha azi

1 Ikiavira Itir God kamagh na migei. 2 “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi, ni a bagh azirakar ighiam bangi. 3 Nguibar ekier kam, ongarir dadarimin boroghin ikiava, gumazamizir ongarir miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh iveza da amadir ingan-garibagh ami. Ni a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei:

“O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim migia a pirafi.

4 Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min nin ingari,
ezi ongarir torim, a nin nguibar mitaghniamin min iti.

5 Me Hermonin Mighsiamin ghua painin temer aghuiba inigha kurir kamin ingari.

Me Lebanonin ruarimin ghua
sidan temer aghuim inigha, kurimin tughav itir guarir akinim asara.

6 Egha me Basanin nguazimin ghua temer okin aghuiba inigha an pulbar ingari.

Egha Saiprusin Arighatizimin ghua temer aghuiba inigha, kurimin ghuriamin ingari.

Egha elefanin atariba inigha an ghuriam asingi.

7 Egha me Isipin kantrin ghua inir bar aghuir mam inigha kurimin duir inimin ingari.

Inir kam me digirir bar aghuiba tretin da isami.

Eghti kurim saghon mar iziti, gumazamiziba bar deragh an ganam.

Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua

bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui.

Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam.

8 Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin nguibar ekiamin ghua,
pul damuamin gumaziba ini.

O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba itiba,
me nin kurimin suizir gumaziba.

9 Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me kurimin ingarir fofozir gumaziba,
me ni ko arua, kurimin toriba apirir ingangarim gami.

- Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin ababanim gami,
 ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin suizir gumazibar min ami.
 Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha ize, egha dar ingarir gumaziba,
 nin nguibar ekiamin aven ghua
 nin biziba amadir dipenibar, dagiaba bagha ingangarir bizibagh
 ami.
- 10 Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nin midorozir gumaziba.
 Me uan oraba ko dapanir asuaba nin divazibar da gui.
 Gumazir kaba nin akuragha misoghezi, ni ziar ekiam ini.
- 11 Arvatin nguibamin midorozir gumaziba nin divazir gavgavir mitiabagh
 isin, tuivav ikia apaniba bagha gari.
 Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin tauan ruaribagh isin ikia,
 apaniba bagha gara iti.
 Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da guigha ni gamima,
 nin ganganim bar dera.
- 12 "Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami.
 Ezi me ni da bizir bar aviriba iniasa,
 silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin min ni ganidi.
- 13 Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da
 amadir dagiar ingangarim gamua,
 dar ikarvazim bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasin
 ingariba isi.
- 14 Ni Togarman nguibar ekiamin gumazamiziba ko dagiaba bagha ingan-
 garibagh ami.
 Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga,
 me dama ingangarim damuamin hoziaba, ko hoziar mangi
 misoghamiba ko donkiba isi.
- 15 Dedanin gumazamiziba ni ko ikarvazir arazim gami,
 ezi ongarimin miriabar itir gumazamiziba, ni ko ikarvazir arazim
 gamua,
 elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh
 ivesi.
- 16 Sirian gumazamiziba, ni ko biziba uari ikarvasi.
 Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighaghevir aghuiba
 ko, inir me tretin diribar isamiziba ko,
 ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga,
 nin bizir me ifongezibagh ivesi.
- 17 Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi.
 Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem
 ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga,
 nin bizir me ifongezibagh ivesi.*
- 18 Ezi Damaskusin gumazamiziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua,
 egha wainin dipar me Helbonin nguibar ekiamin iniziba ko,
 sipsipbar arizir me Saharin danganimin iniziba, isa ni ganidi.
- 19 Wedanin adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi† dagiaba bagha ingangarim
 ni koma a gami.
 Egha me ain ko, borer me temer igharagha garim mam iningarizim ko,
 ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa,
 bizir avirir me ni da iniamibagh ivezasa bizir kaba inigha ize.

* 27:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. † 27:19: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

- 20 Ezi Dedanin gumazamiziba hoziabar satelin apengan arizir nir mitiaba isa,
nin biziba bagha, ni ko ikarvazir arazim gami.
- 21 Ezi Arabian gumazamiziba ko kantri Kedarin gumazir dapaniba, ni ko dagiaba bagha ingara,
uan sipsipin nguziba ko sipsipin apuriba ko memeba,
nin biziba bagha, da isa ni ko ikarvazir arazim gami.
- 22 Ezi kantri Seba ko Raman nguibar ekiamin dagiaba bagh ingangaribagh amir gumaziba, ni ko ikarvazir arazim gami.
Me uan gol ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, ivezim bar pin kozi dagiaba isa,
ni ganigha, ni da bizibagh ivezasa.
- 23 Ezi Haranin nguibar ekiam ko, Kane ko Idenin gumaziba, ko kantri Seba ko, Asur ko Kilmatin kantri, men gumazir dagiaba bagha ingangaribagh amiba,
ni ko ikarvazir arazim gami.
- 24 Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar pighagheviba ko, korotiar me tretin diribar isamiziba ko,
blanketin mitiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir aghuariba itiba,
me da righa benibar da ikegha ni bagha da inigha ize.
Me bizir kaba ni daningigh, bizir ni da iniamibagh, ivezam.
- 25 Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir avirir kaba, kantrin igharaziba bagha da ateragharui.
Ni uabi, mati kurir bar ekiar mam, ongarir torimin bizir bar avirim ateri.
- 26 “Ezi nin pul gamir gumaziba ni inigha ongarir torimin zuima,
aruem anadi naghin aminim iza ni givarazi,
ni bar saghon mar ghua uabi gasighasiki.
- 27 Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagha amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba ko, kurimin suirazir gumaziba ko, nin ingangarir gumaziba ko, nin kurimin ingarir gumaziba ko, nin biziba amadir gumaziba ko, nin midorozir gumaziba ko, kurimin aruir gumaziba,
me bar kurimin itima, kurim ikuvizima, me bar ongarir torimin ovenge.
- 28 Ezi kurimin suizir gumaziba, pamtem tuavara deima men tuater ararem otozi,
gumazamizir ongarir dadarimin itiba a baragha nighava agoi.
- 29 “Ezi kurir igharaziba, ongarim ategha dadarimin ghue.
Ezi kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba,
kuribar faghafiagha nguazimin tuifi.
- 30 Egha me bar puvira ni bagh aziava arai.
Egha me uan osimtizim akakagha,
nguazir mineziba isa uan dapanibav kira averenim gipoghposi.
- 31 Me ni bagha uan dapanir arizibar suigha da asiagharigha,
azirakar korotiar biziziba aghui.
Me ni bagha arava men navir averiaba bar ikufi.
- 32 Me ni bagha azirakar ighiam gamua ghaze,
‘O Tair, nguibar ekiar igharazitam ni ikuvizi moghin garir puvati.
Tair datirighin ongarir torimin aven nimira iti.’
- 33 Ni dagiaba bagha ongarir torimin azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiaba agifa.

- Atriviba, nín bizir ní amadiba bangin, biziba bar izifa.
- ³⁴ Datirighin ní ikuvigha ongarir torir konimín aven iraghu.
Nín biziba ko gumazir nín ingariba, me bar ní ko ongarim giraghuegha givagha puvati.
- ³⁵ Ongarir dadarimín itir gumazamiziba bar, nín biarim baregha digavir kuram gami.
Men atriviba uaghan agoava atiati,
ezi atiatim me gami men guaba igharagha gari.
- ³⁶ Ní bar ikuvigha gifa, egh ua ikian kogham.
Ezi nguazir kamín dagiaba bagha ingarir gumazamiziba bar, akongíva atiating ghuariaba su suam,
nguubar kam batozir bizim, uaghan ti e batogham.”

28

God ghaze, Tairín atrivim ikuvigham

¹ Ikiavira Itir Godín Ekiam kamaghin na migei, ² “O nguazir kamín gumazim, ní Tairín atrivim mikim suam:

- “Kí Ikiavira Itir Godín Ekiam kamaghin a migei:
Ní puvira uabi fa, uabi migeia ghaze,
ní godín mam.
- Ní ghaze, ní godín mamín mín atrivir dabirabim gaperaghav iti,
ezi ongarim ní ekiaru.
- Ní ghaze, nín nighnizim godín mamín nighnizim ko magh ghu.
Ezi puvati! Ní pura nguazir kamín gumazir kinim!
Ní god puvati.
- ³ Ní ghaze, nín fofozim bar ekevegha, Danielín fofozim gafira,
eghti bizitam nín modoghan kogham.
- ⁴ Nín fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim ní gamima,
nín gol ko silva bar aviraseme.
- ⁵ Ní fofozir bar aghuir dagiar ingangaribagh amiba ikia,
egha dagiar aviriba uam ada isi.
- Egha uan dagiar avirir kaba bagha uabi fa,
uan navir averiamín aven puvira ifaghati.
- ⁶ “Ezi datirighin, kí Ikiavira Itir Godín Ekiam, kí kamaghin ní migei:
Ní ghaze, ní godín mamín mín fofozim iti.
- ⁷ Kamaghin amizima, kí apanir bar kurabar aku ní gasighasighsi izam.
Eghti ní fofozir ekiamín amodoghin amua inizir bizir aghuiba ko ziar ekiam ní ganidir bizir diriba,
me bar adagh asighasigham.
- ⁸ Me bar ní gasighasigh ongarir torimra ní misueghti ní aremegh,
Gumazamizir Oveaghuézibar Nguibamin magiram.
- ⁹ Me izi ní misoghamin dughiamín, ní ti kamaghin me mikim suam, kí godín mam.
Ní misoghamin adarazi iziti, ní men guamín gumazir kinimín otogh aremegh uam angamira ikian kogham.
Dughiar kamín ní fogh suam, ní pura nguazir kamín gumazir kinim!
Ní god puvati.
- ¹⁰ Apanir azenan izezir kaba ní misueghti, nín ovevem bar ikuvigh,

egh mati gumazir mizirizir kinimin min otogham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gifa.”

¹¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei: ¹² “O nguazir kamın gumazim, ni mangi Tairin atrivim bagh azirakam damu, a mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ni migei:

Ni faragha gumazamiziba bar me gafiragha gumazir aghuimin oto.

Ezi nin fofozim bar ekevegha ni gamizi nin ganganiba bar dera.

¹³ Ni mati Idenin azenimin iti, kar Godin azenir aghuim.

Egha ni dagiar guar avirir igharagha garir bar pin koziba uabin kurti.

Me golin diriba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari.

Dagiar kabar kara, rubi, topas, daimon, beril, kanilian, jasper, sapaia, emerald koma ganet.

Ni nguazimin otozir dughiamin, ki ni bagha dagiar kaba bar dar ingari.

¹⁴ Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni geghuvasav aneti.

Ni nan mighsiamin ikia dagiar aghuir taghtazir kabagh isin arui.

¹⁵ Ki nin ingarizi, ni otozir dughiamin, nin araziba bar dera.

Egha iza datirikin, ni arazir kurabagh amua nan damazimin osimtizim iti.

¹⁶ Ni zurara bizibagh iveza da amadi.

Ezi bizir kam ni gamima, ni akamadariba ko arazir kurabagh ami.

Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir kinimin min ni batosi.

Ezi enselin bar gavgavir ki ni geghuvasava atizim dikavigha, dagiar aghuir taghtazir kabar tongin ni inigha da ategha mar ghu.

¹⁷ Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi fe.

Egha fofozir aghuim ikia ghaze,

fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam.

Kamaghin amizi, ki ni kavkinizi ni nguazim giri.

Ki ni isi azenara atrivir igharazibar damazim datighti, me nin iririm deragh an ganam.

¹⁸ “Ni bizibagh iveza da amaga, arazir kurar aviribagh amua,

nan ziam fer danganibagh amizi, da bar mize.

Kamaghin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi,

a isia ghua nguazir kinim oto.

Ezi gumazamizir nin gariba, ni men damazimin averenimin oto.

¹⁹ Ezi ni bar ikuvigha gifa.

Egh ua nguazir kamın ikian kogham.

Gumazamiziba bar moghira, ni batozir arazir kamın biarim baregha, puvira aguava atiatia digavir kuram gami.”

God ghaze, Saidonin

nguibar ekiam ikuvigham

²⁰ Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ²¹ “O nguazir kamın gumazim, ni Saidonin nguibar ekiamın ganiva, a ikuvighsi a mikim:

²² “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.

O Saidonia, ki ian apanim gami.

Ki ian tongin uan gavgavim ian akagham,

eghti gumazamiziba nan ziar ekiam fam.

Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram ia daningam.

Egh uan ziar bar zuezim ian akagham.

Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

²³ Ki arimariar kuraba ia bagh da amangam.

Egh apanibar amangighti me bar tintinimin izi ia ekiarugh,
egh ian gumazamizibav soghirarigham.

Egh ghuzim damighti, a ian tuavibar emiram.

Eghti ia kamaghin fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.”

God deraghvira Israelia damuam

²⁴ “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Israelin ikizimin boroghin itir kantrin igharaziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniba gumazimin mikarzim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogham. Eghti dughiar kamın, Israelia deragh na gifogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.

²⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar amangizibar tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eghti kantriba bar Israelian ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagham. Eghti Israelin gumazamiziba ua uan nguazimra ikiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizim. ²⁶ Me nguazir kamın deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men boroghin itir gumazamizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki izevir kuram me daningam. Eghti Israelia, deravira ikiam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, men God.”

29

God ghaze, Isipin kantri ikuvigham

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kamın gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim.

³ Ni kamaghin a mikim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Isipin atrivimin migia ghaze,
Ki nin apanim gami.

Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim.

Ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra.

⁴ Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva,
osirir dipamin itibar amighti, da nin naziabar puegham.

Egh ni ko osirir nin naziabar pueghav itiba saram ekuigh,
azenim mikinigham.

⁵ Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham.

Eghti nin kuam, me nguazim gikuigh anefaghan kogham,
a pura nguazim girighiv ikiam.

Ki daghemın min a isi kuaraziba ko asizir atiabar aningighti,
da nin kuam amam.

⁶ Eghti Isipin gumazamiziba bar fogh suam,
ki Ikiavira Itir God.

Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari.

Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim.

Ezi puvati.

⁷ Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha,

men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini.
 Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi,
 men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki.

8 “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumazamiziba ko asiziba bar me misogharrigham. 9 Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

“Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra. 10 Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam. Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdolin nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghniamin tugham. 11 Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham. 12 Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kam in kantrin ikuviziba, bar dagh afiragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiar igharazir ikuvizibagh afiragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizbar tongin ikiam.

13 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam. 14 Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadagham ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham. 15 Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham. 16 Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsighan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

Atrivim Nebukatnesar Isip abiragham

17 E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze, 18 “O nguazir kam in gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati. 19 Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham. 20 Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

21 “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekiel, ki nin amamangatighiti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30

Ikiavira Itir God Isip gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, ² “O nguazir kamın gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Iavzika!

Dughiar kuram a izi.

³ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize.
Kar dughiar God gumazamizibagh asighasighamim.

Dughiar kamın, overiamın ghuariar ekiaba otivighti,
God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam.

⁴ Dughiar kamın apaniba izi Isipia misogham.
Eghti Itiopiaba osintizir ekiam iniam.

Eghti Isipin gumazamizir avirim arighiram.
Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti,
me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham.

⁵ “Midorozimın aven,
Itiopian gumazamiziba ko,
Putin gumazamiziba ko,
Lidian gumazamiziba ko,
Libian gumazamiziba ko,
nan gumazamiziba
uaghan arimighiregham.

⁶ “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei:
Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar
arimighiregham.

Egh notin amadaghan Mikdolin nguibamin ikegh mangi,
Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham.

Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar
arimighiregham.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁷ Isipin nguazim bar ikuvighiva,
kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afiragham.

Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki,
kantrin igharazibar nguibar ekiar ikuviziba bar dagh afiragham.

⁸ Ki avim Isip datighti a isiti,
gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham.
Eghti Isipia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁹ “Dughiar kamın, Itiopiaba deraviram apiagha ghaze,
bizir kuratam me bativan kogham.

Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti
me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam,
Isip bar ikuvigha gifa.

Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram damigham.
Ia ikiangsizir akam baragh! Dughiar kurar kam, bar roghira izi!

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei:
Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar amamangatighti,
a Isipin gumazamizir aviriba agivagham.

¹¹ A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin nguazim bar a
gasighasigham.

Me izi uan midorozir sababar Isipia misoghırarighti,
Isipin nguazim gumazir kuaba bar a gizivagham.

12 Ki Nailin Fanem damighti a dakegham.

Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datigham.

Egh ki azenan izezir gumazamizibar amamangatighti,
me izi nguazim ko a gisin itir biziba bar dagh asighasigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın mikeme.

13 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei:

Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar
adagh asighasigham.

Eghti tam ua Isipin atrivimın ikian kogham.

Egh ki gumamaziziba bar me damighti me bar atiatigham.

14 Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighti, biziba bar
an puvatigham.

Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighti a isigham.

Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumamaziziba tuisigh izezir kuram
a daningam.

15 Pelusiumın nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiar bar gavgavim,
ki uan aningagharim a gingegh a damighti,

an gumamaziziba osimtıziba ini maburan mızaziba ateram.

Egh Tebesin nguibar ekiam,

ki an gumamazizir avirim bar me gasighasigham.

16 Ki Isip avim a datigham.

Eghti nguibar ekiam Pelusium, maburan osimtıziba ko mızaziba iniam.

Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamın divaziba akararigham.

Eghti Memfisın nguibar ekiam, apaniba dughiabar zuraram an izivira
ikiti,

an nguibar ekiam aperiam a batogham.

17 Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam, aningın
gumazir igiaba midorozimın arighiregham,

eghti aningın gumamazizir igharaziba, apaniba me inigh mangi
kantrin igharazimın me kalabuziabar mın me arigham.

18 Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe.

Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham.

Eghti mitarmer kuram,

Tapanesin nguibar ekiam avaragham.

Overiamın ghuariar pızir tam Isip avaraghti,

apaniba an gumamaziziba bar me inigh kalabuziabar mın me arigham.

19 Ki Isipian arazir kuraba tuisigh izezir kuram isi me daningighti,
me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Isipin atrivimın gavgavim gifa

20 E kalabuziabar mın itima, namba 11ın azenimın, an faragha zuir iakinimın, namba 7ın aruemin, Ikiavira Itir God kamaghın na migei, ²¹ “O nguazir kamın gumazim, ki Isipin atrivimın gavgavim abıra, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a ua midorozir sabamın suigham. ²² Datirighın, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Ia oragh! Ki Isipin atrivimın apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipiriaghirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham. ²³ Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar

kantrin igharazibar mangegham. ²⁴ Eghti ki Babilonian atrivimîn agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimîn agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin atrivimîn damazimîn mati gumazim aremeghasava amua bar puvira tuava arai. ²⁵ Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonian atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁶ Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31

God ghaze, Isipian atrivim mati temer sida

¹ E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ² “O nguazir kamîn gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mikim suam:

“Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti.

Bizir manamra, ia an min gavgafi?

³ Ia Asirian kantri ginighnigh, a fomira tugha bar gavgavigha iti, mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia, aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidi.

Egha bar ruaragha ghuanağa overiamin ghuariabar suiragha iti.

⁴ Dipar aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi an aghua ruara.

Ezi dipar emimir mam nguazimin aven ikia, dipam temer sida ganidima an aghua bar ekefe.

Ezi dipar isin emirim ivemara ghua temer kamîn povim boroghin ghua, uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui.

⁵ Dipar emimir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha

ruarimin temer igharaziba bar dagh afira.

Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari.

⁶ Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami. Ezi asizir atiaba iza an apebamin oti.

Ezi kantrin gavgavibar gumazamiziba, temer gavgavir kamîn dughuazimin apengan avughsa iti.

⁷ Temer kam, aguar bar ruariba ikiava, an ruarimin ganganim bar dera. Ezi an biba nguazimin aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi.

⁸ Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati. An ganganim bar dera.

Ezi temer guar igharaziba, an min aguar ruariba itir puvati.

⁹ Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi, an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti.

Ezi Idenin azenimin itir temeşa, da an gara an min otivasa.

¹⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na

batogham? ¹¹ Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivim in agharim gati. Ezi atrivir kam temer kam in arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa. ¹² Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumazamizir an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue. ¹³ Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam. ¹⁴ Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeba bar arighiram, mati gumazamiziba ariaghira ghua Oveaghuezibar Nguibamin iti.

¹⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam, Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emirir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin temeba bar dagh amizi, da misingi. ¹⁶ Ki temer kam, mozim magiram in temer igharaziba sara, da isi Oveaghuezibar Nguibamin me akunamin dughiamin, dar iririm in tingagharim, kantriba bar a bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin temeba ko Lebanonin temer bar aghuiba ko, temer igharazir deravira dipam isiba, me an iririm baregh bar akongegham. ¹⁷ Gumazamizir an dughuazimin apengan ikeziba, kar kantrin an akurvaghiziba, me a ko Oveaghuezibar Nguibamin mangi apaniba faragha midorozir sabamin misoghezir gumaziba ko ikiam.

¹⁸ “Isipin atrivim, ni ko nin gumazamizir avirim, ia mati temer kam, nguazir kam in ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin aven temetam nin min ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi temeba bar ariaghire. Ni Oveaghuezibar Nguibamin mangi, God gifozir puvatiziba ko midorozimin aven ariaghirezir darazi ko ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an gumazamizir avirim bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32

Isipin atrivim ikuvigham

¹ E kalabuziabar min itima, namba 12 in azenim otozi, an iakinir namba 12 in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: ² “O nguazir kam in gumazim, ni Isipin atrivim bagh azirakar ighiar kam bangiva a mikim suam:

“Atrivim, ni uabi migia ghaze,
ni mati laionin mam kantribar tongin iti.
Ezi puvati, ni goar ekiar mam in min ongarim abighava arui.
Ni fanebagh aruima nin dagariba dipaba ditima da kovakova nedi.

³ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei:
Ki ikizir igharazibar gumazamizir aviriba inigh izi me akuvagh men damazimin,
ki uan iver ekiam ni mikinigh ni gekuigh azenim mikinigham.

⁴ Egh ki ni isi nguazimin azenara ni akunigham.
Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko nguazir kam in asizir atiaba izi,
ni ami bar izevegham.

⁵ Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh,

egh nin asizir nar ikuviba isi,
danganir zaribav kinighti, danganir zariba bar izevegham.

⁶ Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar dar emir mangam.

Egh fanebagh izevegh mighsiaba avegham.

⁷ Ki ni gasighasighamin dughiamin,

ki overiam avaragh mikovezibar angazangariba amungegham.

Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer angazangarim apazaghti a isiraghan kogham.

Eghti iakinim uaghan isiraghan kogham.

⁸ Guizbangira, ki overiamin angazangariba bar ada mungegham.

Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁹ “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatizibar mangi dar aven kalabuziabar min ikiam.

Eghti ikizir igharazibar gumazamizir avirim,

ki ni gasighasighizir biarir kam baregh bar atiatigham.

¹⁰ Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me digavir kuram damigham.

Men atriviba ian biarim baregh atiatigham.

Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighti,

atriviba ko men gumazamiziba bizir kam in ganigh, puvira atiatingiva nighiva akongam.

Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kamaghin mikim suam, God ti arazir kamra uaghan e damigham.

¹¹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin atrivim migia ghaze:

Babilonin atrivim uan midorozir sabamin ni misoghsi izam.

¹² Ki kantrin kurar kabar midorozir gumazir bar gavgabiba amangighti,

me izi uan midorozir sababar nin gumazamizir avirim bar me misoghirarigham.

Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba, me bar dagh asighasigham.

¹³ Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiava apiba, ki bar adav soghirarigham.

Eghti bulmakauba ko gumazamiziba ua iki dipaba dikan kogham.

Egh dar amuti da nengan kogham.

¹⁴ Ki ian dipabar amighti da dikirigh,

olivin boremin min amiraghvira emir mangam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes.

¹⁵ Ki Isipin nguazim gasighasighti a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam.

Egh ki uaghan gumazamiziba ko bizir an aven itibagh asighasigham.

Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

¹⁶ Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumazamizir avirim bagh azirakar ighiar kam bangam.

Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Ki mikemegha gifa.”

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba

¹⁷ E kalabuziabar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin, aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei:

- 18 "O nguazir kamın gumazim,
ni Isipin gumazamizir avirir kam bagh azi.
Egh ni me amadaghti,
me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumazamiziba ko, Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamın magiri.
- 19 Ni kamaghın Isipian mikim suam,
ia ghaze, ia ti bar deragha gumazamizir igharazibagh afira? Bar puvati.
Ia magiri gumazir Oveaghuezibar Nguibamın,
God gifozir puvatizir gumazamiziba, me ko ikiva avughsi.

20 "Isipia gumazamizir midorozir sabamın ariaghrezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumazamizir avirim misoghasava ami. 21 Eghti Oveaghuezibar Nguibamın aven, gumazir faragha midorozimın ziar ekiaba ikeziba, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamın ariaghiregħa izaghira Oveaghuezibar Nguibam gireghav iti.

22 "Asirian kantri uaghan Nguibar kamın iti, ezi an midorozir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba midorozimın aven bar mogħira me misuagħariki. 23 Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghuezibar Nguibamın sagħuamın itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midorozir gumazibar moziba an okarizi, a men torimın iti. Asiriaba faragħa angamira itir dughiamın, me gumazamizibagh amizi, me puvirama aguava atiati.

24-25 "Kantri Elam, ko an midorozir gumaziba bar mogħira midorozimın ariaghire. Ezi an midorozir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifozir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumazamizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighın uaghira Oveaghuezibar Nguibamın ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki.

26 "Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningın midorozir gumazir avirim uaghan danganir kamın iti. Ezi aningın midorozir gumazibar moziba bar aningın mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningın gumaziba God gifozir puvatigha, midorozimın aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dughiamın, aning kantrin aviribar gumazamizibagh amizi me aguava atiati. 27 Me nguibar kamningın midorozir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar mın pura me afi. Me fomira midorozir gumaziba mozibagh arizir arazibar ğin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibar ğin ghua, men midorozir sababa men dapanibar aghonegħa, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın għuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamın, aning gumazamizir bar avirim atiatim me ganingı. Kamaghın amizi, aningın arazir kurabar osımtizim aningın ikiavira itima aning areme.

28 "Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midorozimın misuagħarighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifozir puvati.

29 "Ezi kantri Idom uaghan Oveaghuezibar Nguibamın iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midorozir gumazir bar gavgavibar mın ike. Egha datirighın, me ariaghiregħa ghua apaniba midorozimın misoagħarighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifozir puvati.

30 "Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamın iti. Ezi Saidonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumazamizir aviriba atiatim me ganidi. Egha datirighın me ariaghiregħa, ghua gumazir

igharazir apaniba midorozimin aven misoagharighiziba ko iti. Gumazamizir kaba God gifozir puvati. Egha me gumazamizir faragha Oveaghuezibar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men min bar aghumsiki.

³¹ “Isipin atrivim, danganir kamın izegh gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamın ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan midorozir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar an midorozir gumazir apaniba misogheziba. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikeme. ³² Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midorozir gumaziba ko gumazamizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midorozimin an midorozir gumazir avirim misoghırarighti, me mangi Oveaghuezibar Nguibamin iki apaniba midorozimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifozir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın mikemegha gifa.”

God Israelia damighti me ua deraghvira ikiasa, Esekiel akam akuri

33

(Sapta 33–37)

God Israelia geghuv men ganamin gumazimin min ikiasa, Esekiel amisefe (Esekiel 3:16-21)

¹ Ikiavira Itir God na migia ghaze: ² “O nguazir kamın gumazim, ni uan gumazamizibav kim suam: Ki apaniba amadaghti, me kantrin tamın mangiti, kantrin kamın gumazamiziba ti uan tav amiseveghti, a men nguazir mitaghniam geghuv an ganamin gumazimin otogham. ³ A ganti, apaniba iziti, a gumazamiziba fofoghsı sigham giviam. ⁴ Eghti gumazitam sighamın ikiangısizir ararem bareghıva, ari mangi uabi mongan aghuaghti, apaniba izıva a misueghti an aremegham. Eghti an ovevemın osımtızim, a uabi a iniam. ⁵ Eghti gumazir kam sighamın ikiangısizim baregh aran aghuaghti, apaniba mar a misueghti an aremegh, kar an osımtızimın an areme. Guızbangıra, a ti oregha ara ghua modogha, ti osımtızim batoghan koghai. ⁶ Eghti eghuvır gumazitam apanıbar ganti me iziti, a ikiangısizim damu sigham gıveraghan koghti, apanıba izi gumazıbav soghti me arıghıregham. Eghti gumazamizir uan arazir kuraba akırızir puvatıgha arıaghıre, kar men osımtızim puvati. Kar eghuvır gumazir kamın osımtızim, a ikiangısizim me ganıngızir puvati.

⁷ “Kamaghın amızı, nguazir kamın gumazim, ki Israelın ikızim geghuvasa ni amisefe. Ikiangısızir akar ki ni danıngamıba, ni oragh me mıkim. ⁸ Ki gumazıtamın ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni ikiangısizim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar kaba atakigh. Ni a mikıman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghıra ikiti an aremegham. Eghti nan damazımın, an osımtızimın ghuzim nın dafarımın ikiam. ⁹ Eghti ni ikiangısızir akam arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir kuraba ataghıraghan aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a gasıghasıghti an aremegham. Eghti ni bizir kamın osımtızim puvatıgham, egh ni ovengan kogham.”

Ikiavira Itir God, arazir kurabagh amir gumazamiziba aremeghan an aghua

¹⁰ Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O nguazir kamın gumazim, ni nan akamın gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha arazir kurar aviribagh amigha bar oseme, egha da bagha aghariba guni. E manmaghin angamira ikiam? ¹¹ Ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira ikia, egha ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Arazir kurabagh amir gumazamiziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki kamaghsua, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim, ia oragh! Arazir kurar ia amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha ovengasa?”

¹² “Ezi datirighin, nguazir kamın gumazim, ni Israelia mikim suam, gumazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki a gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati. ¹³ Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan arazir kuraba bangin an aremegham. ¹⁴ Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibar amuam, ¹⁵ an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin ababanimin min inimiz bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a ua dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar gintigh aremeghan kogham, an angamira ikiam. ¹⁶ An arazir aghuibar gintighi, kamaghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an angamira ikiam.

¹⁷ “Ezi nin gumazamiziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati. ¹⁸ Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar amu, egh da bangin ovegham. ¹⁹ Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam. ²⁰ Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham.”

Jerusalemın nguibar ekiam ikufi

²¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10in aven, an aruer namba 5in, Jerusalemın ikezir gumazir mam ara na bagha iza na migia ghaze, “Jerusalemın nguibar ekiam, apaniba a ingha bar a gasighasiki.” ²² Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, Ikiavira Itir Godin gavgavim, aminimin min nan mikarzimın izi. Ezi gumazir kam aminzaraghan mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim na ganingi.*

Gumazamizir kantri Israel ikiavira itiba, me arazir kurabagh ami

²³ Ikiavira Itir God kamaghin na migei, ²⁴ O nguazir kamın gumazim, Israelin nguazimin itir danganir ikuvizibar ikiavira itir gumazamiziba ghaze, Abraham a gumazir vamira, ezi nguazir kam bar moghira an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira, God nguazir kam e ganingi.

²⁵ Kamaghin amizi, ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar ziaba fava gumazamiziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam a ian nguazim? ²⁶ Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami. Ia bar moghira poroghambia uari bakeir arazibagh ami. Egha manmaghsua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham.

²⁷ “Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar ikiavira itir gumazamiziba, apaniba izi me misoghinarigham. Ezi nguibabar azenan itir gumazamiziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi, arimariar kuraba me damuti me arighiram. ²⁸ Ki nguazir kam damighti a ikuvighti gumazamiziba ko biziba an puvatigham. Egh ki me damighti, me uari fava amir ifaghatir arazim, a bar givagham. Eghti Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar aruan aghuagham. ²⁹ Gumazamizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighti, nguazim ikuvighti gumazamiziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

Gumazamiziba Godin akam inigha izir gumazimin migirigiabar gintizir puvati

³⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Nguazir kam in gumazim, nin gumazamiziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.’

³¹ “Nan gumazamiziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me migeiba, me dagh amir puvati. Me gumazamiziba uari isava akuava amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti. ³² Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin ighiar aghuibagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua. ³³ Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti.”

34

God, Israelian gumazir dapanibar araziba tuisi

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kam in gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Iavzika! Ia ivezir kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapi puvati. ³ Ia sipsipin aghuir mikarziba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapi puvati. ⁴ Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami. ⁵ Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api. ⁶ Nan

sipsipba tintinibar arua miḡhsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamān danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir puvati.

⁷“Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh: ⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da apl. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapir puvati. ⁹ Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh: ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miḡia ghaze, ki ian apanim gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min ikian kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighti, ia uam damamin sipsipba puvatigham.”

Ikiavira Itir God, a uabi sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei, “Ia oragh. Ki uabi uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam. ¹² Nan sipsipba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam. ¹³ Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da miḡhsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira ikiam. ¹⁴ Egh da Israelin miḡhsiabar ikiva grazir aghuibar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira ikiam. ¹⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam. ¹⁶ Eghti nan sipsipin taba oveghiti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighiti da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziba sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam. ¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham.

¹⁸ “Ian marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriaba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi. ¹⁹ Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi.

²⁰ “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham. ²¹ Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui. ²² Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighti, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiva sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham.

²³ “Ki uan ingangarir gumazim Devit, an ikizimîn gumazitam amiseveghti, a sipsipbagh eghuvir gumazimîn ikiam. Egh a deravira dar ganam. ²⁴ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin ikiam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarir gumazim Devitîn min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. ²⁵ Me navir amirizimîn iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghîrarighamin asizir atiaba, ki bar ada givagh, eghti da ua men nguazimîn ikian kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam.

²⁶ “Ki deravira uan gumazamiziba ko nguazir nan mighsiam avinizibar amuam. Egh amozir dughiamîn, ki amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighti a bar deragh. ²⁷ Eghti men azenibar itir temeba oviziba ikiam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin apanir nan gumazamiziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamîn dafarimîn ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar deravira dapiagh ikiam. Egh dughiar kamîn me fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ²⁸ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me abinan kogham. Eghti asizir atiaba ua me misoghîrarigh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiatingan kogham.

²⁹ “Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitriaba gumazamizibar azir arazim, a givagh. Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham. ³⁰ Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumazamiziba, me Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei.

³¹ “Ia nan gumazamiziba, ia nan sipsipbar min ikia, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

35

God Idomia gasighasigham

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, ² “O nguazir kamîn gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi akam a gasiva a mikim. ³ Egh gumazamizibav kim suam:

“Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze:

Ni oragh! Seirin Mighsiam, ki nin apanim gami.

Ki uan agharim nin nguazimîn amadagh ni damighti ni ikuvighti, gumazamiziba ko biziba nin puvatighti, ni pura ikiam.

⁴ Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighti, gumazamiziba ko biziba dar puvatighti, da pura ikiam. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁵ “Ia Idomia fomira Israelian apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamîn, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire. ⁶ Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumazamizibav sozi me ariaghirir arazimîn atiatingizir puvati, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia

arimighiram. ⁷ Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumazamiziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumazamizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua ikian kogham. ⁸ Ki nin gumazamizibar kuabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh uaghan danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba dagh izevegham. ⁹ Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura ikiti, gumazamiziba ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

¹⁰ “Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvati, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir kamningin iti. ¹¹ Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki uan ziamin guizbangira migei, ki ian arazir kuraba ikarvagham. Ia Israelian aghuagha men atara navir kuram men ikia pazavira me gami. Kamaghin amizi, ki arazir kurar kabara ikarvagh, dar ivezir kuram isi ia daningam. Ki tuavir kamin uabi isi Israelia akakaghti, me nan arazir ki ia gasighasighamimin ganiva, deravira na gifogham. ¹² Eghti ia Idomia kamaghin deravira fogh suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Israelian mighsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme, ‘Israelian mighsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh a gativagham.’ ¹³ Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na migei. Ki ian migirigiar kaba baregha gifa. ¹⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki bar moghira ia gasighasighti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin ganigh bar akongegham. ¹⁵ Nan gumazamiziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko ian kantrin danganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.”

36

God deravira Israelia damuam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin na migei: O nguazir kamin gumazim, ni Israelin mighsiaba kamaghin me mikim: “O Israelian mighsiaba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh. ² Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Nin apaniba akam ni gasi suam, ‘Bar dera! Mighsiar ekiar kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!’

³ “Kamaghin amizi, ni ikuvighsi dav kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekiarugha ia abinigha, ia gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia migei. ⁴ Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia mikimasa. Ian mighsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekiar akaraghiregha biziba bar puvatiziba, kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia migei.

⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Ki aningagharir ekiam avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pamten ia migei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongegha ghaze, ki pura bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kamin aven itir tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikiangi.

⁶ “Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighnigh a mikim suam: Ia mighsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin ia migei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei,

kamaghin amizi, ki uan aningagharir ekiam sara kamaghin ia mikimasava ami. ⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam akam akirigha guizbangira migia ghaze, Israelin boroghin itir kantriba, me uaghan igharaz darazi dipov akar kurabar me mikimam.

⁸ “Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin temeaba uan muriva Israelin ikizim bagh uam oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar izam. ⁹ O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia ian dagher azenibar ingaram. ¹⁰ Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh ian ikiam. Eghti me uan nguibar ekiaba ko danganir men apaniba asighasighizbar ingaram. ¹¹ Ki ian itir gumazamiziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghti, gumazamiziba bar avirasemegham. Ki ia damighti, gumazamiziba ian danganir mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar a gafiragham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. ¹² Egh Israelia, nan gumazamiziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh, deravira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min ikiam. Egh ia uan men boribagh asighsighan kogham.

¹³ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Gumazamizir maba ghaze, ‘En nguazir kam, a gumazamiziba api, egha a guizbangira en boribagh asighasisi.’ ¹⁴ Ezi datirighin ikegh mangam, ia uan gumazamizibar aman kogham, egh ia uan boribagh asighasighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁵ Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar uan ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, uan men aghumsizir akaba baragham kogham. Egh ia uan kantrin gumazamizibar amuti, me arazir kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

God Israelia gamizi,

me gumazamizir igiabar oto

¹⁶ Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze, ¹⁷ “Nguazir kam in gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize. ¹⁸ Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba fe, egha uan nguazim gamizima, a nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi. ¹⁹ Ki men arazir kurar me amizir kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tintinibar kantrin igharazibar ghue. ²⁰ Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men garima, me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me gamizi, me an nguazim ategha gifa.’ ²¹ Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumazamizibar tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam bagha oseme.

²² “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningigh: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia kantribar gumazamizir igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvati. Ki uan ziar ekiam baghavira nighnigha dar amuasa. ²³ Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiam,

ki kamaghin ia migei, Ia Israelia, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam.

24 “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham. 25 Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham. 26 Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham. 27 Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar ikiam. Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar gin mangam. 28 Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. Egh ia nan gumazamizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam.

29 “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir dughia ba ua ia bativan kogham. 30 Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughia ba ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar damazimin uam aghumsighan kogham. 31 Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar aghumsigham.

32 “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamagh-sua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemegh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

33 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, ua danganir ian apaniba asighasighizibar ingaram. 34 Gumazamiziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia bar mitemegha ruarir ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva oparam. 35 Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia ruarir ekiar mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha da avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi gumazamizir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti. 36 Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nguibar ekiar ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada opari. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.

37 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men amamangatighti, me uair akurvaghisi ua nan azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumazamiziba sipsipin okoruar mamın min, bar avirasemegham. 38 Me Jerusalemın ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

37

Ezekiel gumazamizibar agharir avirimin gari

¹ Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua danganir zarir mamın na ati. Danganir kam, gumazamizibar agharir aviriba an iti.

² Egha a na inigha, ga ghua danganir zarir kam garua, agharir pozir bar avirimın garima, agharir kaba bar misigha ireghav iti. ³ Ezi a kamaghın nan azara, “Nguazir kamın gumazim, ni manmaghın nighnisi, agharir kaba, da ua gumazamizibar mın otivigh angamıra ikiam, o puvatigham?”

Ezi ki a miğia ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati.”

⁴ Ezi a kamaghın na miğei, “Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki Ikiavira Itir God, ia nan akam baragh. ⁵ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumazamizibar mın otivigh angamıra ikiam. ⁶ Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighi ia gumazamizibar mın otivighi, ki aminim ia danighi ia angamıra ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

⁷ Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akuravira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egha ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uariv tifi. ⁸ Egha gin ki agiriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara. Ezi me gumazamizibar mın otifi, ezi aminim men aven ghuzir puvati.

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın na miğei, “Nguazir kamın gumazim, ni kamaghın aminim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni nguazir kamın otevir 4pla bar dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me uamategh angamıra ikiam.” ¹⁰ Ezi ki an akar kam akurima, aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamıra itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumazamizir bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo.

¹¹ Ezi a kamaghın na miğei, “Nguazir kamın gumazim, Israelin ikizim, mati agharib misingizibar mın aremezi moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha gifa. E ua deraghvira ikian kogham. Egh e bar givagh.

¹² Kamaghın amizi, ni nan akam me mikınasa ki ifonge, egh kamaghın me mikim suam: O nan gumazamiziba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua Israelian nguazimın mangam, kar ian nguazim. ¹³ O nan gumazamiziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimın, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God. ¹⁴ Egh ki uan Duam ia danighi, ia angamıra ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam, eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghın damuamin dughiamın, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghın damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangıra, ki dar amuam.”

Israelia kantrin vamiran otogham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua na miğia ghaze, ¹⁶ “O nguazir kamın gumazim, ni ter araritam inigh akar kamın an osirigh: ‘Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.’ Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamın an osirigh, ‘Kar Josepın adarasi, me Efraimın anabamın gumazamiziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.’

17 “Egh ni ter ararir kamningin ruaghatevimning uaghara uan dafarimin aningın suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki. 18 Eghti nin gumazamiziba nin azaragham, bizir kamın mingarim man-makin? 19 Eghti ni kamaghın mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanım gami, me Efraimın anabamın gumazamizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan dafarimin ter ararir vamiran min ikiam.

20 “Ni uan dafarimin osizirim itir ter ararimning uaghara aningın suiraghti, gumazamiziba aningın ganam. 21 Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın migei: Israelia ghua kantrin igharazibar tongın itibar aven, ki me akuvagh, me inigh ua men nguazimın izam. 22 Ki me damighti me kantrin vamiran otogh uan nguazimın ikiam. Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir vamirara me gativagh men ganam, eghti me bighan kogh ua kantrin pumuningın ikian koghām. 23 Me ua aseba ko bizir ki aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimın mizeghan koghām. Egh arazir kurabar amuan koghām. Ki men akuragh arazir kurar me amibar me firighti, me ua uarigh asighasighan koghām. Ki me damighti me nan damazimın zuegham. Dughiar kamın, me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam. 24 Eghti nan ingangarir gumazim Devit, an ikizimın tongın gumazitam men atrivimın ikiam. Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan ikiti, a uabira me geghuvam, mati sipsipba geghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi. Dughiar kamın, me deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. 25 Me nguazir ki uan ingangarir gumazim Jekop ganingizimın aven ikiam. Kar nguazir men inazir afeziaba ikezim. Me uan boriba ko men gin otivamin ovavir boriba, me zurara nguazir kamın iki mamaghira ikiam. Nan ingangarir gumazim, Atrivim Devit, an ikizimın gumazitam me gativagh men gan mamaghira ikiam. 26 Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti a iki mamaghira ikiam. Me Akar Dikirizir Gavgavimın gin mangi navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. Eghti ki deravira me damuam. Ki me damighti, me ekiva bar avirasemegham. Egh ki uan Dipenim men tongın anetighti, a iki mamaghira ikiam. 27 Nan Dipenim men tongın ikiti, ki men Godin ikiti, me nan gumazamizibar ikiam. 28 Nan Dipenim zurara men tongın ikiam, eghti kantriba bar kamaghın fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira ikiam.”

Atrivim Gokın Eghaghanim

38

(Sapta 38–39)

Ikiavira Itir God, migirigiam Atrivim Gokın iti

1 Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze, 2 “O nguazir kamın gumazim, ni Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokın nguazimın gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalın kantri, aningın atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsı a mikim. 3 Ni kamaghın a mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghın ni migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalın kantri, aningın atrivir faragha zuim. Ki nin apanım gami. 4 Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni ko nin midorozir gumaziba bar, ki akezibar ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh

ia inigh mangigham. Nîn hoziaba, ko hoziabagh isin apiaghiri gumaziba, ko midorozir gumazir uan midorozir biziba ateriba, ko midorozir gumazir oraba ko midorozir sabar itir bar avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh mangam.

⁵ Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba bar ia ko iti. Egha me bar oraba ko midorozimin dapanir asuaba iti.

⁶ Ezi kantri Gomerin midorozir gumaziba ko, kantri Bet Togarman notin amadaghan itir midorozir gumaziba, me uaghan ia ko iti. Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko iti.

⁷ Atrivim Gok, ni midorozim bagh biziba akir. Egh midorozir gumazir ni ativaziba, me uari akuvagh uaghan midorozim bagh uari akir. Eghti ni deraghvira me geghuv.

⁸ Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti, gin dughiar abuananamin ki nin diagh ni amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam. Kantrin kam bar fomira midorozimin aven ikuvigha dughiar ruarimin gumamaziba puvatizir danganimin min iti.

Ezi ki an gumamaziba kantrin igharazibar tongin me akuvagha me inigh uamategha men nguazimin izezi, me datirighin navir amirizimin uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti, ni mangi kantrin kam misogham.

⁹ Ni uan midorozir gumaziba ko, kantrin igharazibar midorozir gumaziba, ia nguazir kamın gumamazir kabav soghsi mangam. Ia amozir ekiam ko ghuariam mitarmegha izi moghin, men nguazim avaragham.

¹⁰ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Gok migei: Dughiar kam otoghti, nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar amuamin tuaviba buriam.

¹¹ Ni suam: Kantrin kamın gumamaziziba navir amirizimin ikiava deravira iti. Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da aviniziba ko tiar akar gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ki pura aven mangi me korogham.

¹² Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan nguazimin ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava nguazir kamın kantribar tongira iti. Eghti ni mangi me gasighasigh men biziba okemegh da inigh mangi.

¹³ Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumamaziziba, ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an midorozir gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midorozir gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men bizir aghuir aviriba inigh mangasa.

¹⁴ “Nguazir kamın gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ni ganti, nan gumamaziziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi.

¹⁵ Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan midorozir gumazir gavgavir avirir dafam inigh Israelia misoghsi izam. Midorozir gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh ni ko izam.

¹⁶ Ni nan gumamaziziba Israelian apanim damusi izam, mati amozir ekiamin ghuariar pizim me avara. Dughiar abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsi ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir kamın, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim.

¹⁷ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangsizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.”

God pazavira Atrivim Gok damuam

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham.

¹⁹ Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti,

ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham. ²⁰ Ongarimin itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumazamizir nguazir kamın itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram. ²¹ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midorozir gumaziba uan midorozir sababar uari uariv soghirarigham. ²² Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midorozimin aven an midorozir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midorozir gumaziba, ko gumazamizir an akurazibagh isin iram. ²³ Arazir kamın, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

39

Ikiavira Itir God Atrivim Gok abira

¹ “O nguazir kamın gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zum, ni oragh! Ki nin apanim gami. ² Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsı izam. ³ Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav sueghti da iregham. ⁴ Eghti Gok, ni uan midorozir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam. ⁵ Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

⁶ “Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumazamiziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God.

⁷ “Ki kamaghin damightima, nan gumazamiziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim.

⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam. ⁹ Gumazamizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midorozir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midorozir ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham. ¹⁰ Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me avibar arighsi midorozir bizir kabar ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemegham. Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Gokin midorozir gumaziba afamin nguazim

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin miġei, “Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh gumazim mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midorozir gumaziba ko, danganir zarir kamın bar me afam. Egh me ziar kam a darigham, ‘Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarim.’ ¹² Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi ġivaghti, nguazim ua deragh zuegham. ¹³ Israelin nguazimin itir gumazamiziba bar, gumazir kuar kabar afamin ingangarim damuam. Dughiar kamın, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. ¹⁴ Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar nguazimin ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin damighi, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin ingangarim damuam. ¹⁵ Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghin izighirigh damuva agharitarbar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar boroghin anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gokin Midorozir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam. ¹⁶ Eghti nguibar ekiar tam danganir kamın boroghin ikiam. Eghti me ziar kam a darigham, ‘Midorozir Gumazir Bizir Ekiam.’ Me kamaghin ingangarir kam damighi nguazim ua deragh zuegham.

¹⁷ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin miġia ghaze: O nguazir kamın gumazim, ki kamaghsua, ni kuarazir guar aviriba ko, asizir atiar tintinibar itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin miġhsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam. ¹⁸ Ia iziva midorozir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipba ko, memeba ko, bulmakaun mikarziba sara itiba ofan min ada api. ¹⁹ Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighi, kuaraziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava ongani. ²⁰ Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midorozir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

Ikiavira Itir God, ua Israelia inigham

²¹ Ikiavira Itir God ua miġia ghaze, “Ki gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dughiar kamın nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam. ²² Egh dughiar kamın ikegh mangi dughiaaba bar, Israelin ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God. ²³ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kamın Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midorozibar me misoghariki. ²⁴ Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini.

²⁵ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiraghan kogham. ²⁶ Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam. ²⁷ Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamın ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera. ²⁸ Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazimin ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God. ²⁹ Ki uan Duam isi Israelin ikizim gingegham, egh uam akirim ragh me gasaraghan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.”

God, gin kantri Israelin otivamin bizir aghuibar Esekielin akakasi

40

(Sapta 40–48)

Ikiavira Itir God Esekiel inigha Jerusalemın ghu

¹ E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. Kar apaniba Jerusalemın nguibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalemın ghu. ² Ezi ki irebamin min garir bizimin garima, God na isa Israelin nguazimin ghua mighsiar mamın bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kamın ikia, mati nguibar ekiamın min gari. ³ A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam brasin min taghtasi. A divazimin tiar akar mamın miriamın tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimin aningın suiraghav iti.

⁴ Egha gumazir kam kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamın gumazim, ni gan! Deraghvira kuarim atigh! Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gun Israelian ikizim mikemegh.”

Esekiel aruem anadi naghin itir divazimin tiar akamin gani

⁵ Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir aghorim inigha divazimin abari. Aghorir kamın ruarim 3 mitan tu. Ezi divazir kamın tuirivimın ababanim a 3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanim 3 mitan tu. ⁶ Egha a tiar akar aruem anadi naghin itimın ghu. A dagiar adiriziar itariba dika ghuanağa aven zuir danganimın tiar akamin gara an abari. Ezi aven zuir tuavimın ruarimın ababanim 3 mitan tu. ⁷ An aven ghua garima, gumazir divazimin garibar danganir mizuariba vong ko vongin sara iti. Egha dar aroziba ko ruariba bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an arozimın ababanim, 2 mita ko akuamin tu. Danganir kabagh itagh sivagh mangi, aven zuir tuavim iti, an tiar akam Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam danganir muziarir bar aven zuimin ruarimın abari, ezi

an ababanim 3 mitan tu. ⁸⁻⁹ Ezi an aven zuir tuavir kamın azuarir dozimin abarima, an arozimin ababanim 4 mitan tu. Azuarir dozimin miriamningin birimning vong ko vongin ikia, aningın arozim 3 mitan tu. Azuarir dozimin vongin, tiar akar Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua tiar akar kamın miriamın vong ko vongin itir guarir akinimningin arozimningin abarima, aningın ababanim uaghara 1 mitan tu.

¹⁰ Gumazir divazimin garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tu-avimın miriamningin iti. Ezi danganir kabar ababaniba vaghvagha magh ghue. 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. Ezi guarir akinir dar tongira itibar ababaniba, uaghan uaghara ghu. ¹¹ Egha gumazir kam gin uamategha ghua tiar akar aven mangamimin abari. Ezi tiar akamin arozim uabi 6 mita ko akuamin tu. Eghti me tiam kuamin dughiamın, an arozimin ababanim 5 mitan tu. ¹² Ezi divazimin garir gumazibar danganir muziariba, da birir otevilla iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziba uaghan 50 sentimita. Ezi danganir kabar ruariba ko aroziba uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu. ¹³ Gumazir kam, divazimin garir gumazibar danganir mamın aven girakirangin ikegha, an abaragha ghua vongin itir danganir mamın akirangin tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamin tu. Ababanir kam, a dipenir siriamın, otevir mamın ikegha ghua vongin otevir mamın tuzimin ababanim, an mirara ghu. ¹⁴ Egha gumazir kam gin ghua azuarir dozimin abari. An tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar akar vongin azuarir dozimin itim, an miriamningin guarir akinir pumuning iti, egha a bar ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, uari akuvir danganim oto.* ¹⁵ Ezi Dipenim avinizir divazimin azenan itir tiar akamin ikegha, bar aven ghua azuarir dozimin vongin otozimin ruarim, 25 mitan tu. ¹⁶ Ghuriar kaba bar moghira, winduan doziba iti. Ezi gumazir divazimin garibar danganibar biriba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akiniba, misizibar min garir temem detin nedaziba iti.

Esekiel, divazimin aven danganir ekir uari akuvimin gari

¹⁷ Egha gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategha, Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua 30plan danganir muziarir igharazibar garima, da divazir ekir kamın pueghav iti. Me fomira dagiar aviriba isa nguazim gatigha daruamin danganimin ingari. Daruamin danganir kam, danganir muziarir kabar guamin ikia divazir ekir kamın averiam bar an avini. ¹⁸ Egha daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avinizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kamın ruarimin ababanim, tiar akabar arozibar ababaniba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekir kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti. ¹⁹ Danganir uari akuvir ekir kam, bar moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam, Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kamın aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pin iti. Ezi namba 2in divazir kamın aruem anadi naghin, tiar akar mam iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin tuzimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamın tiar akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar kamın tu. Ezi nguazir kamın ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel notin amadaghan itir tiar akamin gari

²⁰ Ezi gumazir kam divazir ekir notin amadaghan itir tiar akamin abanasa zui. Egha tiar akamin ruarim ko arozimin abari. ²¹⁻²² Ezi notin amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarir 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko, biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer aghuibar nedaziba, dar

* **40:14:** Me Hibrun akam kagh deragha a mingarim abighizir puвати.

ababaniba aruem anadi naghin itir tiar akamin danganiba ko magh ghue. Tiar akamin danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kamın adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. ²³ Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magh ghue. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin itir nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar kamın tu. Ezi nguazir kamın ababanim, 50 mitan tu.

Esekiel sautin amadaghan itir tiar akamin gari

²⁴⁻²⁶ Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egha ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamın danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamın aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamın ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamın adiriziar diki mavanangamim, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti. ²⁷ Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin. Nguazir kamın ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel namba 2in divazimin tiar akabar gari

²⁸ Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghue. ²⁹ An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. ³⁰ Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita ko akuamin tu.† ³¹ Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam amisuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedaziba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³²⁻³⁴ Ezi gumazir kam na inigha ga aruem anadi naghin itir tiar akamin aven ghua, me uari akuvir danganir igharazir mamın oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghue. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarim, me azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

³⁵⁻³⁷ Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin amadaghan itir namba 2in divazimin tiar akamin oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar

† 40:30: Hibrun akam vezin kam deragha an mingarim abighizir puvari.

abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghu. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghu. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegħa iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti.

Esekiel danganir me ofabar amuamimin gari

³⁸ Ezi divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamin azuarimin boroghin, danganir mam uaghan iti. Danganir kamin tiar akam, azuarimin boroghin iti. Me ofan bar isia mighiriba bagħ asiziba inigh izi, danganir kamin aven da ruam. ³⁹ Tiar akar kamin boroghin itir azuarir kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Ezi me ofa damuamin asiziba isa dagħ arigha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba ġin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. ⁴⁰ Ezi notin amadaghan itir tiar akamin boroghin itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kamin ghuavanadir adiriziamin boroghin iti. Dakozir pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. ⁴¹ Ezi datirighin ofa damuamin asizibav sogħamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba, azuarimin azenan itima, 4plan dakoziba, azuarimin aven iti. ⁴² Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ruariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan tu. Me dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir igharaziba arisi, kar asizibav sogħ, ofan bar isi mighiramibar amuamin biziba. ⁴³ Ezi asiziba aguamin akeziba, me azuarir kamin aven itir biribar da dui. Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asizir tuziba dakozir kabar da arisi.

Esekiel ofa gamir gumazibar ghuriabar gari

⁴⁴ Ezi gumazir kam na inigha namba 2in divazimin aven ghua, uari akuvir danganimin aven otogħa garima, God bagħa ighiabagh amir gumazibar danganimning iti. Danganir mam, notin itir tiar akamin boroghin ikia guam sautin misoke. Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar akamin boroghin ikia, guam notin misoke. ⁴⁵ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingangaribar garibar danganim. ⁴⁶ Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganim. Me Livain anabamin ovavir boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an ingangarim damuam."

Aning Godin Dipenimin oto

⁴⁷ Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari akuvir danganimin abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godin Dipenimin faragħa iti.

⁴⁸ Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godin Dipenimin otogħa an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vongin itimningin abari, aningin ababanim uaghara ghugħa, 2 mita ko

akuamın tu. Ezi Godın Dipenimın tiar akamın arozimın ababanım,[‡] 7 mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamın miriamningin itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamın tu.

⁴⁹ Ezi azuarir kamın ruarimın ababanım 10 mitan tu. Ezi an arozimın ababanım 5 mita ko akuamın tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimın ikegha azuarir kamın anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir kamın tiar akamın miriamningin mitighav iti.

41

¹ Ezi gumazir kam na inigha Godın Dipenimın aven ghu. Ga garima, Anogoroghezir Danganım iti. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akinimning vong ko vong itimın abarima, aningın arozim 3 mitan tu. ² Ezi a tiar akamın arozimın abarima, an ababanım 5 mitan tu. Ezi tiar akamın miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghıra ghu. Aningın arozimın ababanım 2 mita ko akuamın tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamın abarima, an ruarimın ababanım, 20 mita, ezi an arozimın ababanım 10 mitan tu.

³ Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimın oto. Egha a tiar akamın boroghın itir guarir akinir vong ko vong itimningin abarima, aningın arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamın arozimın ababanım, 3 mitan tu. Ezi tiar akamın miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghıra ghu. Aningın arozimningin ababanım 3 mita ko akuamın tu.*

⁴ Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kamın abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghın na migei, “Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.”

Esekiel Godın Dipenimın poghezir ghuriabar gari

⁵ Ezi gumazir kam Godın Dipenimın birir mitiamın abari, ezi an ababanım 3 mitan tu. Godın Dipenim azenan danganir muziarir avırıba anevinigha iti. Egha danganir kabar arozimın ababanım, 2 mitan tu. ⁶ Danganir muziarir kaba, da uari gisın ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvagha 30plan danganir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamın, me dipenir akinıba asegha akorıba dagh isın da arıgha 3plan ghuriar danganir muziarıba itıba, pın dar ingari. Eghti dar otevíba izi Godın Dipenimın birim biraghan kogham. ⁷ Danganir muziarir Godın Dipenimın avinızir kaba, dar ghuriar dar itıba kamaghın iti: Danganir vangınan itıba, dar arozim 2 mitan tu. Ezi dar pın danganir muziarir ghuriar namba 2ın itıba, dar ababanıba mong ekevegha dar apengan itir danganıbar ababanıbagh afıra. Ezi dar pın danganir muziarir ghuriar namba 3ın itıba, dar ababanıba mong ekevegha dar apengan itir danganıbar ababanıbagh afıra. Ezi adirızıar mam, ghuriar vangınan itimın ikegha pın ghua namba 2ın ghuriamın ghua bar pın namba 3ın ghuriamın oto.[†]

⁸ Kí gari, Godın Dipenim ghuriar vazimın itim biragha azenan ghuzir daruamın tuavım, a ghuriar kabar apengan dar mingarımın mın ikia, Dipenir mirıaba bar da avini, egha a ghuriar pın itıbar mingarıba gavgavıba dagh anıdi. Mingarır kam, nguazimın ikegha pın ghua daruamın tuavımın tu, an tuirivimın ababanım 3 mitan tu. ⁹ Danganir muziarir kabar azenan itir

[‡] 40:48: Akar ababanir kamningin itim ua datirighin Hibrun akamın itir puvati. Akar kam fomira ikia iza datirighin a itir puvati. Akar kam ikıavıra itir dughiamın, gumazir maba Grikın akamın a gıra, ezi akar kam akınafarır me Grikın akamın an osirizimın iti. * 41:3: Hibrun akam deragha migirıgiar kamın mingarım abıghızır puvati. Ezi akar kam, datirighin itir Grıghın akamın gın zui.

[†] 41:7: Hibrun akam deragha migirıgiar kamın mingarım abıghızır puvati.

divazimîn miñiamîn ababanim, a 3 mita ko akuamîn tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganir mizuaribar ikegha ghua, ¹⁰ Godin Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganir aruir kam, Dipenim bar aneviniñgha gumaziba daruamin tuavimîn mîn iti, ezi an arozimîn ababanim 10 mitan tu. ¹¹ Ezi danganir mizuarir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aningîn azenan aruir tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin Dipenimîn sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganir muziariba avinizir tuavim, an arozimîn ababanim, 2 mita ko akuamîn tu.

Godin Dipenimîn ababanim

¹² Godin Dipenimîn akirangîn aruem uaghiri naghîn, dipenir ekiar mam iti. Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamîn arozimîn ababanim, a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamîn birir azenan ghuzim, an miñiamîn ababanim a 2 mita ko akuamîn tu.

¹³ Egha gumazim Godin Dipenimîn ruarimîn abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin nguazir Godin Dipenim avinizim ko aruem uaghiri naghîn itir dipenibar abari. A Godin Dipenimîn tiamîn miķebamîn ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamîn girakirangîn oto. Ezi an ababanim 50 mitan tu.

¹⁴ Egha a Godin Dipenimîn guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimîn ruaribar abari, dar ababanim bar moghira uaghan 50 mitan tu.

^{15a} Egha a ghua, Godin Dipenimîn akirangîn itir dipenimîn abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimning, dar ruaribar abarima, dar ababanim uaghan 50 mitan tu.

Esekiel Godin Dipenimîn aven an biribar digiribar gari

^{15b-16} Godin Dipenimîn aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimîn birim ko Anogoroghezir Danganimîn birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamîn boroghîn itiba, me temer arariba isa, ghuriamîn ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase.

¹⁷ Me Godin Dipenimîn Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimîn biriba ko, tiar akam gisin danganir pin itimîn biriba ko, Dipenimîn aven zuir danganimîn biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore. † ¹⁸ Digirir kam kamakîn: temer aghuir mamîn nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mamîn nedazim iti, ezi an gin detin tememîn nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti.

¹⁹ Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionîn guam iti. Egha aningîn guamning detin tememîn gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimningîn gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimîn biribagh izifa.

²⁰ Egha da vanginan itir ghuriamîn ikegha uanaga tiar akabagh afiragha isin tu. ^{21a} Anogoroghezir Danganimîn guarir akinimning, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari.

Esekiel ofa gamir dakozimîn gari,

a Ikiavira Itir Godin boroghîn iti

^{21b-22} Bar Anogoroghezir Danganimîn aven mangamin tiar akamîn boroghîn, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamîn mîn gari. Ofa gamir

† 41:17: Hibrun akam deragha migirigiar kamîn mingarim abighizir puwati.

dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirivimîn ababanim, 1 mita ko akuamîn tu, ezi an arozimîn ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mi kebaba, ko an dîkinim,[§] ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghîn na migei, “Ofa gamir dakozir kam, a zurara Ikiavîra Itir Godîn damazimîn tughav iti.”

Godîn Dîpenimîn tiar akaba

²³⁻²⁴ Danganir Anogoroghezimîn aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvaha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itîma, pumuning vongin iti. Da kuamîn dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghîra Danganir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti.

²⁵ Ezi me Anogoroghezir Danganimîn tiamningîn, detin teme ba ko enselin bar gavgavibar nedazibar ghore, mati nedazir me Dîpenimîn aven itir biribar ghore. Ezi tiar akar azuarimîn aven mangamimningîn azenan, me temer araribar dîpenir ivem, tiar akam gisîn an ingari. ²⁶ Ezi aven mangamin azuarimîn birimningîn, vong ko vong, winduan ruariba ko detin teme bar nedaziba iti. Ezi Dîpenimîn mariaba avinizir danganir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42

Ofa gamir gumazibar dîpenir pumuning

¹ Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganir me uari akuvimîn aven otogha, Godîn Dîpenimîn notin amadaghan dîpenir ruarir mamîn gari. Dîpenir kam, daruamin nguazir kinir Godîn Dîpenim avinizimîn vongin iti, egha an mi kebar mam Godîn Dîpenimîn girakirangîn itir dîpenir ekiam mong an boroghîra iti. ² Dîpenir kamîn ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozim, 25 mitan tu.

³ Dîpenir kamîn kuebam daruamin nguazir kinir Godîn Dîpenim avinizim bira, egha azenan itir danganir me uari akuvir ekiamîn guam a misuegh iti. Me ghurîar 3pla dîpenir kamîn dar ingara ghuanabo. ⁴ Dîpenir kamningîn tizimîn, daru aven mangamin tuavim iti. An arozimîn ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozim, 50 sentimitan tu. ⁵ Dîpenir kamningîn namba 3în ghuriamîn danganir muziariba, da namba 2în ghuriam ko namba 1în itir ghuriamîn danganir muziariba mong dar sufi. Me namba 3în ghuriamîn ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganir muziariba sufi. ⁶ Dîpenir kamningîn ghuriaba me dîpenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimîn boroghîn itir dîpenir igharazibar ingari. Puvati. Namba 1în ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2în ghuriam ko namba 3în ghuriam gavgavim aning ganîdi. Kamaghîn amizi, pîn itir ghuriamîn danganir muziariba mong sufi.

⁷⁻⁸ Dîpenir namba 2în ruarimîn ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dîpenir ruarir faragha itimîn ruarimîn ababanim, a 50 mitan tu. Dîpenir ruarir faragha itim, me an guamin vongin divazir mamîn ingari, ezi an ruarim, mati dîpenir ruarir namba 2în ruarimîn min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganir uari akuvamin azenan itimîn miriamîn iti. ⁹⁻¹⁰ Divazir kam, ko dîpenir ruarir faragha itir kam, aningîn tizimîn daruamin tuavim iti. Gumazitam dîpenir kamîn aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganim ategh divazimîn

§ **41:21b-22:** Hibrun akam, akar kam, “an dîkinim,” a guizbangira ghaze, “an ruarim.” Fomira itir gumazir maba akinafarir kamin akam gira, egha ghaze, akar kam ghaze, “an dîkinim.” **42:3:** Esekiel 40:17; 41:10

mikebamın boroghın aven izi, aruem anadi naghın ikegh mangı, daruamin tuavir kamın aven mangam.*

Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godın Dipenimın vongin, danganir uari akuvimın boroghın sautin amadaghan iti.† Egha daruamin nguazir kinir Godın Dipenim avinizimın vongin iti. Egha aningın mikebamning Godın Dipenimın gırakırangın itir dipenir ekiam mong an boroghıra iti.

¹¹ Dipenir kamningın ababanıba, dar arozıba ko ruarıba ko tiar akaba, da bar moghıra notın amadaghan itir dipenimningın ababanıba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningın tizimın, daruamin tuavir aven mangamın, aningın tiamningın iti. ¹² Gumazitam sautin itir dipenimningın aven mangısi, divazimın mikebamın boroghın aven izi, aruem anadi naghın ikegh izi, daruamin tuavir kamın aven izam. Tuavir kam, a notın amadaghan itir tuavimın mirara garı.

¹³ Ezi gumazir kam kamaghın na migei, “Notın itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godın Dipenim avinizir nguazir kinimın vongın ikia, egha uaghan Godın danganıbara, egha bar zue. Ofa gamir gumazir Ikiavıra Itir Godın boroghın zuıba, me dar aven ikia ofan bar zuezıba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghın amizi, ofa gamir gumazıba ofan bar zuezıba kagh dar arıgham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gın amangamın ofaba, ko osımtızıba ağıvamin ofaba. ¹⁴ Ofa gamir gumazıba Godın Dipenimın aven ikegh, me azenan uari akuvir danganım mangısi, me korotiar zuezıba suegh dipenir kabar danganir mızuarir kabar aven dar arıgham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavıra Itir Godın ingangarım damuasa da azui. Egh korotiar igharazıba aghuigh azenan itir danganir gumazamizıba uari akuvimın mangam.”

Gumazir kam divazir ekiar Godın Dipenim avinizimın abarı

¹⁵ Gumazir kam Godın Dipenimın aven tir danganıbar abaragha gıvagha, na inıgha ga ghua aruem anadi naghın itir tiar akamın azenan otogha, a Godın Dipenimın avinizir divazir ekiamın abarı. ¹⁶ A bizıbar abarir aghorım inıgha aruem anadi naghın divazimın ababanım gamıma, a 250 mıtın tu. ¹⁷⁻¹⁹ Egha a ghua notın amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghırı naghın divazir kamın abarıma, dar ababanıbar ruarıba vaghvagha 250 mıtın tu. ²⁰ Godın Dipenim avinizir divazir kam, a 4plan mirıaba iti, ezi dar ababanıba bar 250 mıtın tu. Divazir kam, Godın bizir zuezıba, ko nguazir kamın gumazamizıbar bizir kinıba, tongıra da abıgha iti.

43

Ikiavıra Itir God, uamategha uan Dipenimın izi

¹ Gumazir kam na inıgha divazir tiar akar aruem anadi naghın garımın amadaghan ghu. ² Ezi ki garıma, Israelian Godın angazangarir ekiam ko gavgavım aruem anadi naghın ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavım izir dughıamın, ki niginir ekiam barazıma, a matı ongarir ekiaba dipıra tingazi. Ezi Godın angazangarım nguazım gamıma a bar dafogha taghtası. ³ Irebamın mın garir bizir kam matı ki faragha irebamın mın garir bizimningın mın ghu. Irebamın mın garir bizir mamın aven, God Jerusalem

* **42:9-10:** Akar ves 3ın ikegha ghua 10ın tuzıba, Hıbrun akam deragha migirıgiar kabar mingarım abıghızir puvati. † **42:9-10:** Hıbrun akar datırıghın itim, ghaze, “aruem anadi naghın.” Fomıra itir gumazir maba akınafarir kam akabagh iragha da osiri, egha me ghaze, akar kam, sautin amadaghan itir naghın migei. **43:2:** Esekiel 10:3-4; 10:18-19; 11:22-23; Akar Mogomem 1:15

gasighasighasa ami. Ezi irebamın mın garir bizir igharazim, ki Kebarın Fanemın miriamın ikia an gani. Irebar ki datirikın garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghın amizi, ki uabi fegha nguazim mikinigha guam nguazim gati. ⁴ Ikiavıra Itir Godın angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghın amadaghan tiar akamın aven iza Godın Dipenimın aven ghu.

⁵ Ezi Ikiavıra Itir Godın Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimın ghu. Ezi ki kagh garıma, Ikiavıra Itir Godın angazangarir ekiam Godın Dipenim gızifa. ⁶ Ezi gumazir kam nan boroghın tughav ikiavıra iti, ezi ki orazıma, gumazir mamın tiarim Godın Dipenimın aven ikia na migei. ⁷ A kamaghın na migei, “O nguazir kamın gumazim, dipenir kam kan nan atrivir dabirabimın danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamın danganim. Ki Israelın ikizim zurara men tongın kagh ikıva, me gatıvagh men gan iki mamaghıra ikiam. Israelın ikizim ko men atrivıba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kınim. Egh gın izamın dughiamın, me ua kamaghın damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazıbar gın zui. Egh gın me ua kamaghın damuan kogham. Eghti men atrivıbar kuaba, ua danganir kamın ikian kogham. ⁸ Men atrivıba faragha uan dipenıba nan Dipenimın boroghın dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimın tiar akam boroghıra iti. Ezi divazir vamıra me dipenıba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuazıba me dagh ami. Ezi bizir kamın, me nan ziar zuruzim gamızı, a nan damazimın bar mize. Bizir kam bangın, ki bar men anıngaghegha me gasighasiki. ⁹ Me datirighın ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimın arazir an amıba. Egh me uan atrivıbar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghın damıghti, ki zurara men tongın iki mamaghıra ikiam.”

¹⁰ Egha Ikiavıra Itir God ua kamaghın na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni Dipenimın ganganir gın ikiamimın gun Israelın ikizim mikim me geghan. Eghti me uan arazir kurar me amizıba bagh aghumsıgham. ¹¹ Me uan arazir kurar me amizıbar aghumsıgh gıvaghı, ni Godın Dipenimın dıgirıba ko ganganımın gun me mikim. An ababanıba, ko tiar akar aven ghua azenan izıba ko, an averiamın itir bizıba ko, an aven ingaramın arazıba ko, an bizir ki damuasa mikemezıba, ni bizir kaba men damazıbar bar ada osirighı, me bar nan akabar gan dar gın mangı dar amu.

¹² “Kar Godın Dipenimın Akar Gavgavim: Mıghsıar orazir Godın Dipenim aperaghav itim, an danganıba bar anevınigha itir danganıba, da bar moghıra zuegh na baghvıra ikiam. Guızbangıra, kar Godın Dipenimın Akar Gavgavim.”

Ofa gamir dakozimın ababanıba

¹³ Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “Kar ofa gamir dakozimın ababanım. Ofa gamir dakozir kamın mıngarımın povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimın ababanım, 50 sentimitan tu. Ezi an povimın miriamın ikegha aven zuir danganımın arozim, an ababanım, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mıngarir povir kamın mirıaba azenan ısın ikia bar anevını, ezi an tuirivimın ababanım, 25 sentimitan tu. ¹⁴⁻¹⁵ Ofa gamir dakozir kam a 3plan mıteba iti. An povim gısın aperaghav itir mıter namba 1, an tuirivimın ababanım 1 mitan tu. Ezi mıter kamın miriamın ikegha aven zuir danganımın arozim, an ababanım, 50 sentimitan tu. Ezi mıter kam gısın itir namba 2ın mıtem, an tuirivimın ababanım, a 2 mitan tu. Ezi mıter kamın miriamın ikegha aven zuir danganımın arozim, an ababanım, 50 sentimitan

tu. Ezi miter kam gisin itir namba 3in mitem, an tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar pin itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav iti.

¹⁶“Ofa gamir dakozimin ofaba tuer danganir kam in siriam, an ruarimning ko, arozimning in ababaniba uaghara ghuegha 6 mitan tu. ¹⁷ Ofaba tuer danganir kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimning in ababaniba magh ghuegha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kam in miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi nagh in misuegha iti.”

*Ofa gamir dakozim,
me a isa God ganidi*

¹⁸ Ikiavira Itir God, kamagh in na migia ghaze, “Nguazir kam in gumazim, ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamagh in migei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramim damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu. ¹⁹ Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningh. Merara izi nan borogh in nan ingangarim damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami. ²⁰ Egh ni bulmakaun kam in ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar kom in 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamagh in damighiti, ofa gamir dakozim nan damazim in zueghiva, na baghavira itir bizim in min ikiam. ²¹ Ia bulmakaun apurim inigh, God in Dipenim avinizir divazim in aven itir danganir God in abazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganimin azenan iti. ²² Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighiti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurim in ghuzim gamizi mokin. ²³ Ia kamagh in ofa gamir dakozim damighiti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh, ²⁴ Ikiavira Itir God in damazim in izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuaghuegh, ofan bar isia mighirizim in min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu. ²⁵ Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzibar ikian marki. ²⁶ Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighiti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me kamagh in ofa gamir dakozim damighiti, a nan bizimra an min ikiam. ²⁷ Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruem in ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiam in ofabar

amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongegh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

44

Aruem anadi naghin itir tiam dukuaghav iti

¹ Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti. ² Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghvira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven ize. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam. ³ Atrivimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisii tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam.”

Godin gumazamizibara, Godin Dipenimin aven mangam

⁴ Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tiamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, “O nguazir kamim gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava orazir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham.

⁶ “Ni Israelin ikizir akaba batozir kamim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, ia da atakigh! ⁷ Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatizi me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egha uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamim ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki. ⁸ Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arizima, me ian danganim inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami.

⁹ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar puvatigham.”

Livaiba ofa damuamin ingangarim damuan kogham

¹⁰ Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹¹ Ki kamagsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amuva gumazamizibar damazimin tuiv, me

bagh Godin ingangarim damuam. ¹² Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. ¹³ Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim damuan kogham. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir bizitamın boroghın mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir kuram iniam. ¹⁴ Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam."

Ofa gamir gumazibar ingangariba

¹⁵ "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam. ¹⁶ Merara nan Dipenimin aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam.

¹⁷ "Ofa gamir gumaziba, namba 2in divazir nan Dipenim avinizimin tiar akamin aven mangi uari akuvir danganimın otivsi, me ofa gamir gumazibar korotiar me inir ghurghuribar ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimin boroghın uari akuvir danganir kamın aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamın, me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki. ¹⁸ Me inir ghurghurir avizir ruarir taba dapanir asuabar min uan dapanibagh ighuigh. Egh trausiazir oteviba isi uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsi me inir ruariba ikiva, mifer gavgavibar uan ivariaba amighinan marki. ¹⁹ Me azenan ikia uari akuvir danganimın gumazamiziba bagh mangisi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa aghuizir korotiaba suegh danganir muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangi. Puvatightima, gumazamizir kiniba men korotiar bar zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham. Kamaghin amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangam.

²⁰ "Ofa gamir gumaziba uan dapanir ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuziba ikian marki. Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangi ruarighan marki. ²¹ Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir danganimın aven mangisi, wainin tam aman marki. ²² Ofa gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamin ikian marki. A Israelin ikizimin amizir igiar gumazitam koma akuizir puvatizitamın ikiti deragham. Egh a uaghan ofa gamir gumazir aremezimin amuir odiarimın ikiti deragham. A gumazir kinir ovengezetamin amuir odiarimın ikian marki.

²³ "Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba ko nguazir kamın bizir kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimin zue, ezi bizim manam nan damazimin mize, ni dar men sure damuam. ²⁴ Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgabagh isin tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamın arazimin gin mangiti, a na baghvira itir dughiamın min ikiam.

25 “Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamin boroghin mangi an suiragh, nan damazimin mizeghan marki. Egh an tavira, mati an afeziam o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamin itir puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan damazimin mizeghan. 26 Egh gin a ua nan damazimin zueghamin arazibar gin mangi ua nan damazimin zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki mizuamam. 27 Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir danganimin mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a kamaghin, ua Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin aven mangi ua ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.

28 “Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimin aven nguazitam inian kogham. Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin kam. 29 Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba na bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba da iniam. 30 Gumazamiziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh bizir igharazir gumazamiziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir gumaziba uaghan da iniam. Gumazamiziba dughabar zurara bretba tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningigh. Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh izivagham.

31 “Ofa gamir gumaziba, kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman marki.”

45

Israelia Ikiavira Itir God bagh nguazir tam ginabagh

1 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangegh, Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvagha me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozim 10 kilomitan tugham.* Eghti danganir kam bar moghira zueghiva na baghvira ikiam. 2 Nguazir kamin aven, ia Godin Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh. Nguazir kamin 4plan miriabar ababaniba bar moghira 250 mitan tugham. Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam avinighti, an arozim 25 mitan tughti, a pura ikiam. 3-5 Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighti, akuar pumuning aning ababanir vamiran iki. Nguazir kamningin ababanimin ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin arozim, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamningin tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a ginabagham, kar nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan Dipenimin aven ingangaribar amuasa nan boroghin iziba, me nguazir ki me bagha inabazir kamin uari bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a danganir bar

44:25: Ofa Gami 21:1-4 44:28: Diboboniba 18:20 44:29: Diboboniba 18:8-19 44:31: Ofa

Gami 22:8 * 45:1: Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamaghin migei, “5plan kilomita.” Ezi gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin kamaghin a gira, “10plan kilomita.”

zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dïpenim uaghan danganir kamin aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kamin otevir igharazim isi Livain adarazir aningam. Livaiba nan Dïpenim in ingangarir igharazibagh ami. Egh me nguazir kamin uan nguubar ekiabar ingaram.†

⁶ “Danganir zuruzir kamin miriam, danganir igharazir mam an boroghin ikiam. An ruarim in ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti an arozim in ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumazamiziba bar men nguazim, eghti me an uan nguubar ekiam in ingaram.”

God atrivim bagha nguazim ginaba

⁷ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nguazir otevir pumuning atrivim bagh aning ginabagh. Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi naghin amadaghan nan nguazim in miriam ko nguazir ian nguubar ekiam itimin miriam in ikegh, mangi aruem anadi naghin amadaghan Israelin kantrin nguazibar mitaghniamin tugh. Eghti namba 2in nguazir otevim, aruem uaghiri naghin amadaghan nan nguazim ko nguubar ekiam itir nguazim in miriam in ikegh, mangi aruem uaghiri naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir kamin ekiam in ababanim, Israelian anababa vaghvagha ghuaviba ikiangizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh. ⁸ Israelin nguazim in aven, atrivim ua baghvira nguazim ikiam. Eghti gin atriviba, nan gumazamiziba abin ua men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi mokin. Atriviba gin Israelin ikizim in anababa, vaghvagh men nguaziba me daningam.

⁹ “Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba, ia bar dughiar ruarim in arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko igharaz darazi abir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin ia migei.”

Ia guizin arazim in gintigh bizibar ababanibar amu

¹⁰ Ia bar guizin arazim in gintigh, bizibar osimtiziba ko ababanibar amu. ¹¹ Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtizim in ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamin itibar ababanin damuamin bizim. Aning in bizibar abarir ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan vamira ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vamira, o korin vamira ko magh ghu. Bizir guar aviriba bar, me homan ababanim in gin ghua, dar osimtiziba ko ababanibar adagh ami.‡ ¹² Bizibar osimtizar ababanim kamakin: 20plan gera, sekelin vamira. Ezi 60plan sekel, minan vamira.§

¹³ “Ia Israelia dagher biziba ofan min da inigha na bagha izi, ia kamaghin dar ababanibar amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vamira isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan vamira isi ofa damu. ¹⁴ Egh ia uan temer olivin borer 100plan batba iki, ia dar tongin

† 45:3-5: Hibrun akar datirighin itim, akar kam kamakin, “20plan danganiba.” Egha gumazir fomira itir maba, akar kam Grighin akamin a gira, “Men nguubar ekiam.” 45:10: Ofa Gami 19:36 ‡ 45:11: Ababanir kamning, homa ko kor; aning in ababanim 175 litan ghu. Ezi ababanir kamning efa ko bat, aning in ababanim, 17 lita ko akuamin tu. § 45:12: Sekelin osimtizim, 11 gremin tu, ezi minan osimtizim, 648 gremin tu. Hibrun akam vezin kamin aven, “60plan sekel,” a migeir puvati. A ghaze, “20plan sekel, ko 25plan sekel, ko 15plan sekel.” Ezi kar 60plan sekel.

batin vamiran isi ofa damu. ¹⁵ Egh sipsipin Israelin nguazimin dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin sipsipin vamira isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vamira ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutima, ki ian arazir kuraba gin amadagham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.

¹⁶ “Kantrin kamin gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangiva ofabar amuam. ¹⁷ Kar atrivimin ingangarir a damuamim: ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivin borem inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughiaaba ko, Israelin ikizimin dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimin arazir kuraba agivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God gumazamiziba ko navir vamiran ikiamin ofaba.”

Godin ziam famin dughiar ekiaba

¹⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvagha dar iakinir faragha itimin, an aruer farazimin, ia Godin Dipenim damighti a zueghsi, bulmakaun apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu.

¹⁹ Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamin ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin guarir akinir tiar akamin boroghin itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimin tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu. ²⁰ Iakinir kamin, an namba 7in aruemin, tina deraghvira fozir puvatigha atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham.

²¹ “Iakinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam. ²² Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighti, me an ofa damu. ²³ Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam.

²⁴ “Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogram wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam.

²⁵ “Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu.”

46

God, atrivim damuamin ofabav gei

1 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarin aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham. 2 Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimning apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. 3 Sabatin dughiaaba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamın gumazamiziba uaghan tiar akar kamın azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham.

4 “Sabatin dughiaaba bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi. 5 A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogram wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogram wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi.

6 “Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzaribar puvatiziba, ana da inigh izam. 7 A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogram wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogram plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogram wit iniva, a 3plan litan olivin borem sara inigh izi. 8 Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamimin mangi namba 2in divazimin tiar akamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham.

9 “Isar ekiabar dughiaabar, kantrin kamın gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi izi, tina notin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh mangisi, a sautin amadaghan itir tiar akamin azenan mangi. Eghti tina sautin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a uamategh azenan mangisi notin itir tiar akamin azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghin uam azenan mangan kogham, a vongin itir tiar akamin otogh azenan mangi. 10 Gumazamiziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam. 11 Isar ekiabar dughiaaba ko ofa gamir dughiar ekiabar, gumazitam ofa damusi a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogram wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogram plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogram wit iniva, 3plan litan olivin borem sara inigh izi.

12 “Atrivim uabi, Ikiavira Itir God bagha, uan ifongiamin gin mangamin ofa a daningam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan ifongiamin gin mangamin ofabar min, da inigh izi.

Dughiar kamın, me a bagh namba 2ın divazimın aruem anadi naghın itir tiar akam kuighti, an aven mangigham. Egh a uan ofan bar isia mighırım ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam, mati a zurara Sabatin dughiabar ofa gami moghıra, an ofabar amuam. Egh a uam azenan mangiti, me tiam dukuagh.”

God, me dughiabar vaghvagh ofan damuamibav gei

¹³ Ikiavıra Itir God ua kamaghın migei, “Mizarazibar zurara, ia sipsipın igiar azenir vamıra ikia duaba puvatizitam inigh izi, Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighırımın mın ofa damu. Ofan kamaghın amizim, ia dughiabar zurara a damu. ¹⁴ Egh uaghan mizarazibar zurara, ia ofan bar isia mighıramım damusi asizim iniva, wıtın aghuir kilogremın pumuning ko olivin borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar Ikiavıra Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghıra ikiam. ¹⁵ Ia kamaghıra sipsipın igiam ko wit ko olivin borem inigh izi, mizarazibar zurazurara Ikiavıra Itir God bagh ofan bar isia mighırıbar amu mamaghıra iki.”

Atrivimın nguazim

¹⁶ “Ki Ikiavıra Itir Godın Ekiam, ki kamaghın migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuımın mın uan otarım danıgham, eghti nguazir kam, an an ghuavım ikegham. Nguazir kam zurara an otarımın adarazir nguazımra. ¹⁷ Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi, uan ingangarır gumazir mam danıghti, azenir namba 50 otoghti, a nguazir inızir kam uam atrivım danıgam. 50plan azenıbar zurara, Judaba ua bizıba ikarvaghamin arazir kam damuam. Dughiar kam otoghti, nguazir kam uam atrivımın nguazım gavagham. Kar an bizımra, ezi a uan otarıba ko uan ovavır borıba, me zurara an ghuavım ikegham.

¹⁸ “Eghti atrivim gumazamızıbar nguazıtım me dama a inıan kogham. A nguazir manam isi uan otarıtım danıngısi, a uan nguazımra isi a danıgam. Eghti nguazir kam an otarımın bizımra. A gumazamızıba abınıva men nguazıba me dama da inıan kogham. Kamaghın amızı, nan gumazamızıba uan nguazıbar iki deraghvıra dapiagham. Me aghamsıgh tintınıbar nguazir ıgharazıbar mangan kogham.”

Esekiel Godın Dipenimın

ofa tuer danganıbar gari

¹⁹ Gumazir kam na inıgha, namba 2ın divazımın tiar akamın aven ghua, daruamın nguazir kınır Godın Dipenım avınızımın otogha notın itır dipenımın oto. Dipenır kamın danganır dozıba, da Godın danganıbara, egha da bar zue. Dar aven, ofa gamır gumazır Ikiavıra Itir Godın boroghın zuıba dar iti. Ezi gumazır kam aruem uaghırı naghın itır danganım nan aka. ²⁰ Egha kamaghın na migei, “Danganır kamın aven, ofa gamır gumazıba, osımtızıba ağıvamin ofaba ko arazır kuraba gın amangamın ofabar asızır tuzıba inıgh izi da avıgham. Egh me uaghan wıt tuamin ofaba inıgh izi danganır kamra da tuam. Ofa gamır gumazıba bizır zuezı taba inıgh, azenan gumazıba uarı akuvır danganımın mangan kogham. Puvatıghtıma, gumazır kınıba bizır bar zuegha anogoroghezır kabar suıghıva me ovengam. Kamaghın amızı, bizır zuezır kaba bar men saghon ikiam.”

²¹ Egha gumazır kam na inıgha azenan ghua, me uarı akuvır danganımın otogha an mıkebar 4pla nan akakası. Ki garıma, an mıkebar 4pla vaghvagha ua danganır muzıarır maba iti. ²² Danganır muzıarır kaba, dar ababanıba

magh ghu. Dar ruaribar ababanim, 20 mitan tu, ezi dar arozibar ababanim, 15 mitan tu. ²³ Da vaghvagha birir dagiabar ingarizir mam iti. Ezi avim arighamin danganim dar biribar poroghav iti. ²⁴ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Kar ofan dagheba tuamin danganim. Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, gumamaziziba ofa damuasa inigha izir asiziba inigh, me kagh adar tuziba avigham.”

47

Dipam Godin Dipenimin ikegha emira ghuaghiri

¹ Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godin Dipenimin tiar akamin ize. E fo, Godin Dipenim aruem anadi naghin gari. Dughiar kamın, ki garima, Ame! Dipam tiar akar aruem anadi naghin itimin apengan otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakoziimin boroghin emira ghuaghira, ofa gamir dakoziim gita. ² Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki dipamin garima, a sautin amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan otogha emira zui.

³ Ezi gumazir kam uan ababanir benim inigha dipamin miriamin ghua an ruarimin abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500 mitan tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam girigha vongin zuima, dipam nan duiamningin tu. ⁴ Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivariamın tu. ⁵ Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi afozofogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam. Kar faner ekiar gumazitam vongin mangan koghamim. ⁶ Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “O nguazir kamın gumazim, ni ti bizir kaba deravira dar gari?” Egha gumazir kam ua na inigha faner dadarimin miriamin ghu.

⁷ Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirim, faner miriamningin uaghara bar izivagha iti. ⁸ Ezi a kamaghin na migei, “Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham. ⁹ Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghin ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti a deragham. Egh faner kam ivemara ghuaghiri naghin, biziba bar angamira ikiam. ¹⁰ Eghti osiriba isir gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin boroghin tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin ikegh, bar mangi Eneklamın dipam emirava otivi naghin tugh, osiriba buriam. Egh me danganir kamın uan iveba aruemın da onegh da kirkiram. Eghti Mediterenianin Ongarir Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam. ¹¹ Eghti danganir kamın boroghin itir dipar muziarir beghneazim izivaziba, dar dipaba deraghiram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivagham.

¹² Ezi Godin Dïpenimin otozir faner kamïn miriamningin, temer igharagha garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godin Dïpenimin otozimin boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumazamiziba temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram.”

Kantri Israelin nguazir mitaghniaba

¹³⁻¹⁴ Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ki bar fomira akar dikirizim ian inazir afeziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam isi ia danighti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamïn mitaghniabar, kara.

¹⁵⁻¹⁶ “Nguazir kamïn mitaghniam, a Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otogh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tu-avir akar ekiamin otogh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin otogham. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningin mitaghniamin tizimin iti. Eghti ian mitaghniam bar mangi nguibar ekiam Tikonin tugham. Tikon, a Hauranin Distrighin mitaghniamin iti. ¹⁷ Kamaghin amizi, Israelin nguazimin mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonin otogham. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin nguazimin mitaghniamin iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniam.

¹⁸ “Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distrighin tizimin ikegh mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimin tizim abighiva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dïpamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniam.

¹⁹ “Eghti sautin itir nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipam itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniam.

²⁰ “Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongarimin dadarimin mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otogham. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniam.

²¹ “Ia arazir kamïn gin mangi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam. ²² Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumazamizibar min, ia arazir aghuibar me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir oteviba ia ko da inighti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam. ²³ Kantrin igharazibar gumazamizir iza ia ko ian gumazamizibar tongin apiaziba, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevitaba iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

48

Me notin itir nguazim abigha Israelian anababa vaghvagma me ganidi

¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Israelian anababar ziabar kara:

"Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguubar ekiam Hetlonin otogham, kar nguubar ekiam Hamatin zuir tuavir akam. Egh an mitaghniam mangi nguubar ekiam Enonin otogh mangi, nguubar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kamın, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamın aruem anadi naghin itir mitaghniar ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham.

²⁻⁷ "Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu."

God ghaze, Israelin kantrin tongira, nguazir ekiar mam ikiam (Ezekiel 45:1-8)

⁸ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiar mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otoghamim. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham, an ruarimin ababanim mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanim. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamın tongira ikiam.

⁹⁻¹⁰ "Nguazir kamın tongira, ia nguazir otevir tam isi Ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningın ababanimning uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningın ababanimning uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kamın tongira ikiam. ¹¹ Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava nan ingangarim bagha gavgafi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh. ¹² Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kamın mitaghniam, a Livain anabamin nguazir mitaghniam ko poroghiv ikiam.

¹³ "Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozimin ababanim, 5 kilomitan tugham. ¹⁴ Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamim, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamim.

Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighti, an a inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham.

¹⁵ “Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughti, an arozimin ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiar mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamin gumazamiziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam. ¹⁶ Eghti nguibar ekiar kam avinizir divazimin mairiar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. ¹⁷ Nguibar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimin ababanim, 125 mitan tugham. ¹⁸ Men nguibar ekiam, gumazamizibar nguazimin tongin an ingarigh givaghti, nguibar ekiam nguazim abighti nguazir otevir pumuning otogh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningin ruarimningin ababanimning uaghara 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamin aven ingar ikiamiba, aningin ingariva opar aningin daghebar amam. ¹⁹ Israelin gumazamiziba nguibar ekiar kamin aven ikia ingariba, me nguazir kamningin azenibar ingariva oparam.

²⁰ “Eghti nguazir ekiar otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamin adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamin itibar nguazim, da bar nguazir ekiar kamin ikiam. Eghti an ruarimning ko arozimningin ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamin tugham.

²¹⁻²² “Nguazir na baghvira ikiamin kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamin nguazir kam, aning nguazir bar ekiamin tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimin nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanin Fanemin tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediteranianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Li-vaibar nguazim, da bar atrivimin nguazimin torimra ikiam. Egh mangi notin amadaghan Judan anabamin nguazir mitaghniamin otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminin anabamin nguazir mitaghniamin tugham.”

Anabar igharazibar nguazir oteviba

²³⁻²⁷ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelin anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam:

“Nguazir me bigha God bagh datighamimin mitaghniam, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminin anabamin adarazir nguazir otevim. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediteranianin Ongarir Ekiamin tugham.

“Ezi Simeonin anabamin nguazim, a Benjaminin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Isakarın anabamin nguazim, a Simeonin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamin nguazim, a Isakarın nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Gatin anabamin nguazim, a Sebulunin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin tu.

²⁸ “Nguazir me bigh Gatin anabamin adarazi daningamim, kantrin kamin sautin itir nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarın ikegh mangi

aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri bar mangi Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin kantrin sautin amadaghan itir mitaghniam. ²⁹ Ia arazi kamın gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aninghti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godın Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God Jerusalemın tiar akabar gun migei

³⁰⁻³⁴ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kamın 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. Egh divazimin miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghin ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar akar aruem uaghiri naghin ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali. ³⁵ Kamaghin amizi, nguibar ekiam avinizir divazimin 4plan miriaba, dar ababanim bar moghira 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamın ikegh mangi zurazurara ikiamin dughiamın, me nguibar ekiar kamın ziam dipon suam, ‘Ikiavira Itir God Kagh Iti.’”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim O Daniel Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Danielin Akinafarim a 6plan eghaghaniba ko 4plan irebabar akaba an iti. Me akinafarim kam Judaba osimtiziba sara itir dughiamin an osiri, ezi akinafarim kam men nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa. Kar men akurvaghti me kamaghin fogh suam, God gumazamizir bar deragha an pozibar akurvasi. Eghti gin God men osimtiziba givagh dabirabir aghuim me daningam.

Danielin akinafarim, akuar pumuning iti.

1. Sapta 1--6. Kar Daniel ko an namakabar eghaghaniba. Dughiar aviribar apaniba pazi me damuasa, ezi kamaghin me pamten nighnizir gavgavim Godin ikia egha arazir aghuibagh ami, ezi apaniba me damuamin bizim me ibura.

2. Sapta 7--12. Kar Daniel ganizir irebaba. Dughiar kamın, God gifozir puvatizir gumazamizibar kantriba bar gavgavigha iti. Eghti me ti Godin gumazamiziba bar me agivaghām. Ezi irebar kaba kamaghin men akakasi, God uan gumazamizibar akuragh, egh kantrin kabar gavgaviba agivaghām. Eghti gin Godin gumazamiziba bar deraghvira ikiam.

Daniel uan namakaba ko men eghaghanim

(Sapta 1--6)

Judan gumazir igiar maba atrivimin dipenimin iti

¹Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mikezim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalemın nguibar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru. ²Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavın aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipeniminin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamın aven itir danganir mogomemin da ati.

³Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiabara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. ⁴Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan kogh, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim iningham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a dipenam. ⁵Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaaba bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mikezimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam.

⁶ Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. ⁷ Egħa Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egħa Hanania a Satrak a gati, egħa Misael a Mesak a gati, egħa Asaria an Abetnego a gati.

⁸ Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegħ, Godin damazimin mizegham. * Kamaghin amizi, a uabin akurvaghosa Aspenasin azangsi, egħti me dagħer igħarazitam a daningam. ⁹ Ezi God Aspenas gamima a Danielin apangkuvigha an akurvaghosa. ¹⁰ Egħa Aspenas kamaghin Daniel miġei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagħa dagheba ko dipaba amisevegħa gifa. Egħti ia mikarziba suegħ aghariba guigh, egħ ia, ia ko izezir gumazibar min ganan kogħtima, a na misuegħti ki aremegħam."

¹¹ Aspenas faragħa Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasu gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a miġei, ¹² "Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiaabar tugh. ¹³ Egħ 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egħ ni en gan. Egħ ni fogħam, en mikarziba men mikarzibar min deraviram oto, o puvati? Egħ ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu." ¹⁴ Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi mogħin ami.

¹⁵ Ezi 10plan dughiaabar gin, men ganganim bar deragħa, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira. ¹⁶ Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin dipaba isa zurara munagh da arisi. Egħa azenibar oparir daghebara me ganigavira iti.

¹⁷ Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akinafaribar gara dagħ fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganingi. Egħa God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti.

¹⁸ Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mizezimin sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagħa għu. ¹⁹ Ezi atrivim me ko miġiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. ²⁰ Egħa atrivim bizir aviribar men azangsiġħa, me ko miġia gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar mogħira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogħa dar gun miġeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh afiragħan kogħam. Bar puvati.

²¹ Egħa Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egħa a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2

Nebukatnesar in irebam

1:8: Esekial 4:13; Hosea 9:3 * **1:8:** Danielin nighnizimin mingarim, a deragħa bigħa miġeir puvati. Guizbangira, Babilonia bizir guar avirir God Israelian anogorogheziba me dapi. Ezi Israelian Araziba, wainin dipabar amasa men tivazir puvati. Babilonia ti dagheba uan aseba ofabar min dagħ anidi, ezi bizir kabar Daniel daman aghua. O a ti ghaze, an atrivimin dagħer aghuiba iniam, egħ arazir kamin an atrivim kamaghin an akagħa ghaze, a bar atrivim aningizir akabar gin mangam. **1:9:** Jenesis 39:21 **1:20:** 1 Atriviba 10:1

¹ Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimın iti. Egha dimagarir mam, a irebamın gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge. ² Kamaghın amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamın mingarimın gun mikimam. Egha me iza atrivimın guamın tuivizi, ³ a kamaghın me migei, “Ki irebamın ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar oseme. Kamaghın amizi, ki irebamın mingarim gifoghasa.”

⁴ Egha me kamaghın Aramın akamın atrivimın akam ikaragha ghaze, “Atrivim,* ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamın e mikemeghti, e an mingarimın gun ni mikimam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghın gumazir kabav gia ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamın ganizibar gun na mikemeghan koghtı, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighıva, dar amuti da bar ikuvigham. ⁶ Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghın datirighın, ia irebam ko an mingarimın gun na mikim.”

⁷ Egha me uam atrivim migei, “Ni irebar kamın gun e mikemeghti, e an mingarimın gun ni mikimam.”

⁸ Ezi atrivim kamaghın migei, “Ki ian ifavaribagh fogha gıfa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghın ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. ⁹ Guizbangira, ia bizir ki irebamın ganizibar gun na mikemeghan koghıva, ia bar osımtızir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vamıra inıgha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nıghnızim otevkınıgham. Kamaghın, ia irebar kamın gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh.”

¹⁰ Ezi fofozir gumazir kaba atrivimın akam baregha, kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, nguazir kamın gumazıtam bizir ni damuasa e mikemezım damıghan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazıtam, ko kukunir gumazıtam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazıtam, an azangsizir katamın a gamızir puvati. ¹¹ Atrivim, bizir ni en azangsizıba, e dav kımam ibura. Ezi gumazıtam dar amıghan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumazıba ko itir puvati.”

¹² Ezi atrivim akar kam baregha bar puvıram atari. Kamaghın amizi, a midorozir gumazıba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonın fofozir gumazıba bar me misueghtiıme me aremegham. ¹³ Ezi midorozir gumazıba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui.

God irebamın mingarim Danielın aka

¹⁴ Ezi atrivimın midorozir gumazıbar garir gumazım Ariok, dikavıgha Babilonın fofozir gumazıbav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravıra nıghnıgha, ¹⁵ kamaghın Ariokin azara, “Manmaghsua, atrivim fofozir gumazıbav sueghti me aremeghasa mıgirıgiar gavgavir kam gami?” Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei.

* **2:4:** Akar kagh ikegha ghua Daniel 7:28ın tuzıba, me Hibrun akamın dar osirizir puvati. Me Aramın akamın an osiri. **2:11:** Jenesıs 41:39; Aısaia 57:15; Daniel 5:11

16 Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua atrivimin miġia ghaze, “Ni tong dughiam na danighti ki irebamın mingarimın gun mikimam.”

17 Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimin ghugha uan namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. 18 Egha apanguvim bagha Godin Uan Nguibamın Itim ko mikimasa me miġei. Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonın fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham. 19 Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamın mingarim Danielin aka. Ezi Daniel Godin Uan Nguibamın Itimın ziam fa, 20 egha kamaghın miġei:

“God, ki nın ziam fi mamaghira ikiam.

Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar nına.

21 Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa,
egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivibar otifi,
egha ni men ingangaribar me a gefi.

Egha fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba gumazibagh anıdi.

22 Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatziziba men akakasi.
Ezi zurara angazangarim nın iti,
ezi ni mitatemın itir biziba, ni dagh fogha gifa.

23 Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavim na ganingi
egha ni nan dimdiam baraki,
egha bizir e nın azangsighizir kam, en aka.
Egha ni atrivimin irebamın mingarim, en aka.

Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nın ziam fe.”

Daniel irebamın mingarimın gun atrivim miġei

24 Egha Daniel Ariok bagha ghu, gumazir kam atrivim Babilonın fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamaghın a miġei, “Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebamın a geghanıva irebamın mingarimın gun a mikimam.”

25 Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghın atrivim miġei, “Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir mamın mın an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamın mingarimın gun ni mikimam.”

26 Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghın an azara, “Ni nan irebam ko an mingarim mikimamin fofozim iti?”

27 Ezi Daniel kamaghın atrivim miġei, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamın mingarim abighıva avegham.

28 Ezi Godin Uan Nguibamın Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nın akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirighın irebar ni uan dakozimın akua ganizimın, gun ni mikimam.

29 “Atrivim, ni akuima God irebamın bizir gin otivamıba nın aka. Ezi Godın kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gin otivamıba nın aka.

30 Egha Godın kam bizir modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia

egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebamın mingarim ko nighnizibagh gifogham.

³¹ “Atrivim, ni irebamın garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvira taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatingi. ³² Me golin puvira taghtazimın an dapanimın ingari. Egha an evarim ko agharimning, me silvan aningın ingari, egha an ivariam me brasın dar ingari. ³³ Egha an suemning me ainın aningın ingarigha, an dagarimningın vin, me uaghara ain ko nguazim veregha aningın ingari. ³⁴ Ezi dughiar ni marvir guar kamın garavira itimın, dagiam a uabi mighsiamın kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ainın ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire. ³⁵ Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminim dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamın otoghava nguazir kam bar anevara.

³⁶ “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighın ki irebamın mingarimın gun ni mikımam. ³⁷ Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godın Uan Nguibamın Itim, a nin amamangatizi ni atrivimın iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingı. ³⁸ Egha ni gamima, gumazamiziba bar, ko asiziba, ko kuaraziba bar, ni me gatifa. Ezi ni dapanir me golin ingarizimın mın iti.

³⁹ “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin mın gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir otevíba bar dagh ativaghām. Ezi atrivir kam mati bras. ⁴⁰ Eghti ua gin namba 4ın atrivim otivam. An ainın mın gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghira atrivir kam kantrin fomira ikezar gavgaviba bar dagh afiragh ada givaghām. ⁴¹ Ezi ni irebamın kamaghın gari, bizir kamın dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamın mingarim kamakın. Gumazamizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningın iti, a kamaghın nin aka, dar gavgavim ainın mın gavgavigh egh bar gavgavighan kogham. ⁴² Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimın ingarizim, a kamakın, kantrin otevir mam ainın mın gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim mın gavgavighan kogham. ⁴³ Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamın dagarimın ingari. Ezi bizir kamın mingarim kamakın. Atrivim gumazamizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibar guivibar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham.† Kamaghira ain deragha nguazim ko pozir puvati.

⁴⁴ “Ezi dughiar atrivir kaba ikiavira itimın, Godın Uan Nguibamın Itim, a Dughiar a Gumazamizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiar Kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumazamizibagh Ativaghamin Dughiam, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam. ⁴⁵ Ni dagiamın gari, a uabi mighsiamın pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagarir kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagarir kam, a God gumazamizibagh ativaghamin dughiamın ababanım.

“Godın ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamın ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.”

† 2:43: Aramin akam deragha akar otevir kamın mingarim abighizir puvati.

Atrivim ziar ekiam Daniel ganingi

⁴⁶ Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimning apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. ⁴⁷ Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamin gun mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.”

⁴⁸ Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Ezi Daniel ziar ekiam iti. ⁴⁹ Egha Daniel Babilonin provinsin gatifa. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsisi. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3

Nebukatnesar marvir guamin tevimning apirigh a ziam fasa gumazamizibav gei

¹ Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mam in ingari. Ezi marvir guar kamin ruarim a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti.

² Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekiar faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasha ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam. ³ Ezi gavmanin gumazir ekiar kaba iza bar marvir guam itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa.

⁴ Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumazamiziba, kantriba bar dar gumazamiziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! ⁵ Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi. ⁶ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isim in aven anekunigham.”

⁷ Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, maghira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe.

Me Judan gumazir 3plan gun mikeme

⁸ Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumazamizibar ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme. ⁹ Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam!

¹⁰ Atrivim, ni gumazamiziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumazamiziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam. ¹¹ Eghti gumazitam tevimning apirigh aviragh marvir guamin

ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekiar avir bar pamten isimin aven anekunigham. ¹² Ezi Judan gumazir pumuning ko mizekir kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamın ziam fer puvati.”

¹³ Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. ¹⁴ Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o? ¹⁵ Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamın ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekiar avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

¹⁶ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati. ¹⁷ E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekiar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. ¹⁸ Eghti an en akuraghan koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragha golin marvir guar ni asarazir kamın ziam fan kogham.”

Me Satrak, Mesak ko Abetnego isava avim mikini

¹⁹ Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighti a puvira isiam. Avim faragha kamaghin isizir puvati.

²⁰ Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gia ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekiar avir bar pamten isimin me kunigh. ²¹ Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotha ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekiar avir bar pamten isimin, me akuni. ²² Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pamtemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamin ghueziba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. ²³ Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti.

²⁴ Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha zuamira dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram ami.”

²⁵ Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin torimin arui? Egha benir e me ikeziba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.”

Avim 3plan gumazibar isizir puvati

²⁶ Ezi Nebukatnesar danganir ekiar avir bar pamten isimin tiar akamin boroghira ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnego! Ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izi!” Ezi me avim ategha

azenan ize. ²⁷Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati.

²⁸Ezi atrivim kamaghin migei, "E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovengan atiatin-gizir puvati. Egha godin igharazitam tevimning apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe. ²⁹Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumazamizibar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nigirigiar kam damuasa, ia gumazamiziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighti, me aremegham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham."

³⁰Ezi atrivim mikemegha givagha, egha Satrak, Mesak ko Abetnego ingan-garir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingan-garir kam ingan-garir me faragha amizim gafira.

4

Nebukatnesar'in namba 2in irebam, a temer ekiamin gani

¹Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin:

Ia bar deraghvira iki!

²Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa.

³God arazarazir bar ekiabar en aka!

Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami!

God iki mamaghira ikiam;

an atrivimin dughiaba zurara ikivira ikiam.

⁴Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingan-garibar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirim ikia, egha bar akuegha iti. ⁵Ezi dimagarir mam'in ki irebam'in ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebam'in aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. ⁶Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebam'in mingarimin gun na mikimam. ⁷Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebam'in gun me migeima, me irebam'in mingarimin gun na mikiman ibura. ⁸Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asem'in ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebam'in gun a migei. Ki kamaghin a migei:

⁹"Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh,

nin modoghan kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim.

¹⁰ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. ¹¹ Egha an aghua bar ekiva ghuana overiamin suira, nguazimin itir gumazamiziba bar an gari. ¹² Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh amima, nguazimin asizir atiaba iza an apengan avughsi, egha da bar an oviziba api.

¹³ “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garavira itima enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. ¹⁴ Egha pamtemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamin itiba batokegh, egh kuarazir an aguabar itiba batokegh. ¹⁵ Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min dadabar ami ikiam. ¹⁶ Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumazamiziba nighnizi moghin nighnighan kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam. ¹⁷ Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamira itir gumazamiziba bar kamaghin foghham, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi.”

¹⁸ Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fozozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam.

Daniel irebamin mingarimin gun migei

¹⁹ Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati.* Ezi atrivim kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki.”

Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! ²⁰ Ni temer ekiar mamn gani, a bar ruaragha ghuana overiamin suira, ezi nguazir kamn gumazamiziba bar an gari. ²¹ A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumazamiziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengan avughsi, ezi kuaraziba an aguabar mikonibar ingari.

²² “Atrivim, nirara temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekeveghe pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari.

²³ “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuarir dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’

* **4:19:** Akar kam, 4:19in ikegha ghua 4:33in tu, kar akar otevir mam Atrivim Nebukatnesar gumazamiziba bagha anemada. (Ni Daniel 4:1in ganigh.) Egha kagh atrivim bizir a bativizibagh eghanizir puvati.

24 “Atrivim, irebar kamın mīngarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam. 25 Ni gumamazizibar nguibam ategh, mangi va asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuam. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumamazizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi. 26 Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamın mīngarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam. 27 Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam:† Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumamazizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.”

28 Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. 29 Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamın uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. 30 Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumamazizibar akakaghasa.”

31 A miavi va ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni ativazir kam, ki datirighin ni dam a inigham. 32 Eghti ki ni batueghti ni ua gumamaziziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumamazizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi.”

33 Ezi bizir ensel mikemeziba, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumamazizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari.

Nebukatnesar Godin ziam fe

34 Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei:

God atrivimin iki mamaghira ikiam.

Eghti an atrivir kam dughia bar ikivira ikiam.

35 A gari, nguazimin itir gumamaziziba mati pura biziba.

An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumamaziziba an apengan iti, a bar me gatifa.

Egh a bizitam damusi an a damuam, eghti gumazitam an anogoreghan kogham.

Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, Ni bizir tizim gami. Bar puvati.

† 4:27: Gumazir maba ghaze, vezin kam, a dughiar Nebukatnesar uam atrivimin otivamin a migeir puvati. Me ghaze, Daniel kamaghin mikeme, atrivim arazir aghuibar amuti, bizir kurar kaba a bativan kogham.

³⁶ Ezi ki miğiriğiar kam gamir dughiamin, nan niğhnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha ativazim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir niğhnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiar ki faragha inimiz gafira.

³⁷ Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5

Atrivim Belsasarin isar ekiam

¹ Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarir mamın a isar ekiar mam gamua, egha uan gumazir ekiar tausen plan diazi me isar kamın izegha, a ko wainin dipam api. ² Egha me wainin dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kavin kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemın nguibamin itir Godin Dipenimin ghugha da inigha Babilonın nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko an amuir doziba ko, me bar kavin kabar wainin dipabar amam. ³ Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavin kabar wainin dipaba api. ⁴ Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba fe.

⁵ Me kamaghin amima, gumazimin dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kamın lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghavira dafarir kamın garima, an osiri. ⁶ Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi.

⁷ Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, “Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighti aneghuam. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a damighti a namba 3ın gavmanın gumazimin ikiam.”

⁸ Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemez, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kamın mingarimin gun atrivim mikemezir puvati. ⁹ Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatingi. Egha an atiatir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba niğhnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura.

¹⁰ Dughiar kam atrivimin amebam niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir danganimin aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni danganın marki. ¹¹ Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba niğhnizim a ganingi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kamın garima, a fofozir ekiaba ko niğhnizir aghuiba iti. Egha an fofozim bar ekeveghe aser gavgavibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami. ¹² A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko niğhnizir aghuiba iti, egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei.

Kamaghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimin gun ni mikimam.”

Daniel akar dipenir birimin itimin mingarimin gun migei

¹³ Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? ¹⁴ Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, ezi ni fozozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. ¹⁵ Ki fozozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimasa. Ezi puvati, me mikiman ibura. ¹⁶ Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham.”

¹⁷ Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Marki, ki ni da bizir aghuitam inghan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam daningigh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam.

¹⁸ “Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti. ¹⁹ A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguibaba bar dar gumazamiziba ko, kanriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghsi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitamın ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. ²⁰ Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin ikian a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganim ataki. ²¹ Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi.

²² “Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati. ²³ Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Uan Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba api. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeaba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimir ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati. ²⁴ Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. ²⁵ Akar kam kamakin:

‘Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.’

²⁶ “Akar kamın mingarim, ‘Dipon,’ a kamakin,
God ni atrivimin ikiamin dughiba diponsi.
Datirighin nin dughiar abuananam.

- ²⁷ Ezi akar kamın mīngarim, ‘Tuisigh,’ a kamakin,
God nīn araziba tuisigha gifa, ezi an ababanim kamaghīn nīn aka,
nī arazir aghuibagh amir puvati.
- ²⁸ Ezi akar kamın mīngarim, ‘Abikigh,’ a kamakin,
God nīn kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu,
ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.”*

²⁹ Ezi Atrivim Belsasar zuamīra uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevīm Daniel garugha egha golin sen an firimīn da. Egha Daniel gamizi a Belsasarīn gavmanīn namba 3īn gumazir dapanir ekiamīn oto.

³⁰ Ezi dīmagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonīn Atrivim Belsasarīn misoghezi ana areme. ³¹ Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikiava, datirighīn Babilonīn atrivimīn oto, egha kantrin kam gatīvagha an gari.

6

Me Daniel akunizi a laionba itir mozim giraghu

¹ Dughiar kam Darius atrivimīn otogha gīvagha, egha 120plan gavmanīn faragha zuir gumaziba amiseveghti me kantrin aven tīr nguībabagh atīvagh dar ganam. ² Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanīn faragha zuir gumazir kabagh atīvagh, atrivimīn ingangarībar ganam. Eghti atrivimīn ingangarībar tongīn bizitam ovengan kogham. ³ Ezi atrivim, Danielīn ingangarimīn garima a bar dera, egha gavmanīn faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangarībagh afra. Kamaghīn amizi, atrivimīn nighnizim a Daniel amiseveghti a kantrin gumazir dapanimīn ikiam. ⁴ Ezi gavmanīn faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamīram amimning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielīn ingangarimīn aven gari, a bizitam paziva a damighti, me a kot darīgham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatīgha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghīn amizi, me an arazir kuratamīn apizir puvati. ⁵ Egha me uarira uariv gei, “E Danielīn ingangarimīn aven arazir kuratam batoghan kogh egh, a kot darīghīva avegham. Egh arazir a uan Godīn gīn ghua amībar ganīva, tuavitam batoghīva a kot darīgham.”

⁶ Egha me atrivimīn ganasa ghugha kamaghīn a migei, “Atrivim Darius, nī deraghvīra ikī mamaghīra ikiam! ⁷ Ezi e bar, nīn gumazir ekiar nīn kantri gatīvamība, e gavmanīn gumazir dapanība, ko gavmanīn faragha zuir gumaziba, ko distirighīn faragha zuir gumaziba, e bar, nī akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirīgha gifa. En ifongiam kamakin, nī gumazamiziba bar me mīkim, eghti 30plan dughīaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mīkīman markī. Me nīrara nī ko mīkim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, nī anekunighti a laionba itir mozimīn magīri. ⁸ Ezi atrivim, nī gumazibav kemegehti me akar gavgavir kam akinafarimīn an osirighti, nī uan ziam osirighti an akar gavgavir kam a damuti a gavgavīgham. Eghti gumazamiziba bar an gīn mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh ikī mamaghīra ikiam. Gumazitam anebighan kogham.” ⁹ Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamīn an osiri.

* **5:28:** Aramin akamin, akar kam “Abikigh,” a Persian kantrin ziamin mirara ghu.

¹⁰ Egha Daniel atrivimın akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimın ghu. Egha a bar ghuriamın pin itir danganimın ghugha, winduan Jerusalemın amadaghan itimın bar an boroghıra tevıminng apırigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamıra, 3plan dughiabar God ko mıgei. ¹¹ Ezi Danielın apanıba bar moghıra uari inigha, an dipenimın ghua an garıma, a uan God ko mıgei. ¹² Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghın a mıgei, “Atrivim, guızbangıra ni ghaze, gumazamizıba 30plan dughiabar nırara mikimam. Egh me asetam o gumazıtam ko mikıman kogham. Gumazıtam akar gavgavır kam batueghti, ni anekunıghti a laionba itir mozimın agıram.”

Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavır kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavım, a ikivıra ikiam.”

¹³ Egha me atrivim mıgei, “Daniel, gumazır kam Judan adarazır mav, me fomıra kalabuziar gumazır mamın mın an kantrin a inigha kagh ize, a nın akaba batogha, ni atızır akar gavgavımın gin zuır puvati. A zurara 3plan dughiar vamıran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamıran uan God ko mıgei.” ¹⁴ Ezi atrivim akar kam baregha an navım bar oseme, egha Danielın akurvaghasa tuavıba burıa ghuavıra itıma amınım pırı.

¹⁵ Ezi Danielın apanıba uamategha atrivim bagha izegha kamaghın pamtan a mıgei, “Atrivim, ni e Midia ko Persian arazım gıfo. A kamakın, atrivim akar gavgavıtam damıghti, akar gavgavır kam iki mamaghıra ikiam.”

¹⁶ Ezi atrivim gumazıav geıma, me Daniel inigha laionbar mozimın anekunızı a iraghu. Ezi a kamaghın Daniel mıgei, “Nın Godın ni nıghnızır gavgavım an ikia egha zurara tevıba apıra an ziam fer kam, a nın akuragh.”

¹⁷ Ezi me Daniel akunıgha gıvagha, dagıar ekıar mam inigha mozır akam apırı. Egha atrivim uan gumazır dapanıba ko, me uan ringın dafarıbagh aghuızır ababanıba isa dagıar kam gati. Egha bızıtam Daniel damuan gumazamızıbar anogoroke. ¹⁸ Egha gın atrivim uamategha uan dipenimın ghu. Egha dımagarır kamın daghetam amezır puvatıgha, gumazamızıbar dıazi me iza a koma aperazır puvati. Egha a uaghan akuava avenge. Bar puvati.

¹⁹ Ezi amınım tirazıma bar mızaraghara atrivim dikavıgha zuamıra ghua mozimın ghu. ²⁰ Ana otogha gıvagha, bar osemegha kamaghın dei, “Daniel, ni Godın İkia Mamaghıra İtimın ingangarır gumazım! Nın Godın ni nıghnızır gavgavım an ikia zurara tevıba apıra an ziam fer kam, a nın akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezi o puvati?”

²¹ Ezi Daniel mozimın aven ikia kamaghın a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni deraghvıra iki mamaghıra iki! ²² God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasıghasıghızır puvati. A fo ki deraghavıra ikia, egha arazır kratam ni gamızır puvati. Kamaghın, a nan akura.”

²³ Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimın Daniel gekuıgh azenım darıghasa gumazıav geı. Me mozimın a gekuıgha azenım gatıgha gıvagha, an garıma, Daniel guızbangıra nıghnızır gavgavım İkiavıra İtir Godın itı, kamaghın amızı, laionba duatam a gatızır puvati.

²⁴ Ezi atrivim mıgeıma me gumazır Daniel isa kot gatızır kaba ko, men amuıba ko borıba inigha laionbar mozım mikini. Ezi me tıghar nguazım gıram, laionba pırara men suıgha men mikarızıba aghoraghsua men agharıba orovoregha me tuvareme.

²⁵ Ezi Atrivım Darius, nguazır kamın itır nguıbaba bar dar gumazamızıba ko kantrıba bar dar gumazamızıba ko nguıbabar akaba bar me bagha akınafarım osıra ghaze:

“Ia bar navir amirizimîn iki!

²⁶ Ki kamaghin ia miġei, ia nan kantrin gumazamizir ki ativaziba, ia ziar ekiam Danielin God daning, egh Godin kamîn atiating an apengan iki.

“Kar Godin Ikia Mamaghira Itim,

egh an atrivimîn iki mamaghira ikiam.

An Dughiar an Atrivimîn Ikiâmim ko an gavgavim ġivaghan kogham.

²⁷ A gumazamizibar akurvagha ua me isi;

an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimîn dagh ami.

Bar guizbangira, a Danielin akurazi

laionba a gasighasighizir puvati.”

²⁸ Ezi Darius atrivimîn ikia ghua ġin Persian Atrivim Sairus uaghan atrivimîn itima, Daniel dughiar ruarimîn gumazir dapanimîn iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamîn iti.

Daniel uan irebabagh eghari

7

(Sapta 7--12)

Daniel 4plan asizibar irebamîn gani

¹ Dughiar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimîn, ki Daniel, ki dimagarir mamîn dakozim ġirighav ikia irebamîn mîn bizimîn gani. Egha ki irebar kamîn eghaghanim akinafarir mamîn an osiri.

² Kar bizir ki dimagarimîn irebamîn ganiziba. Aminim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinibar zui. ³ Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi.

⁴ Ezi farazim laionin mîn gara, avizimning ikia taragiari ekiamîn mîn gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim mîn tughav iti. Ezi me gumazibar niġhnizim a ganingî.

⁵ Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamîn iviragharir 3pla uan akamîn da isaghvira, ezi tiarir mam a miġia ghaze, “Aria, ni asizir tuzir aviribar ami!”

⁶ Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamîn mîn gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an oto. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuarazir avizibar mîn gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingî.

⁷ Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi. An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha ġin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimîn iti. Kamaghin amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar mîn garir puvati.

⁸ Egha ki mighigha 10plan kom kabar gara, komîn dozir mamîn garima a mabar tongin oto. Ezi komîn igiar kam 3plan komîn faragha itiba asi. Ezi komîn igiar kam gumazimîn damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe.

Daniel irebamîn garima, Fomira Fomira Itir Gumazim iti

⁹ Ezi ki irebamın garima me atrivir dabirabiba inigha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabir mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamın mın bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sip-sipin arizibin mın bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabir kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mızariaba dar ikiava anekiarugha anevara.*

¹⁰ Ezi avizariaba dabirabimın otivaghira bar ekevegħa dipamin mın buigha izaghira tintinibar zui. Ezi tausen tausenın gumazamiziba Gumazir Kam bagħa ingari, ezi milionın gumazamiziba an damazimın tuivighav iti. Egha marazi kotiabar amuasa akınafariba tui.

¹¹ Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4ın asizimın komın dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4ın asizir kam misuegha an kuam inigha ghua avim mikinizi a bar isi. ¹² Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agıfa, egħti da ua bizibagh ativagh dar ganam koghām. Egha me zuamira dav soghezi da ariaghirezir puvati. Me da ataghizima da dugħiar bar otevimın ike.

¹³ Ezi nan irebar ki dimagarimın ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumazamizibor Otarimın mın ki an gani. A ghuariamın tongin ikegha nan boroghın izi. Ezi me a inigha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingı.†

¹⁴ Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimın otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingı. Egħti ana atrivimın ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Egħti an atrivir ingangarim gıvaghan koghām. Egħti nguıbaba bar dar gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguıbabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagħ ingaram.

Irebar kamın mingarım

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamın dar ganigha digavir kuram gamigha nighnızir aviribagh ami. ¹⁶ Egha ki gumazir kabar mav bagħa ghu, an atrivir dabirabimın boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamın gun mikimasa an azangısi. Ezi an an mingarımın gun na miġei. ¹⁷ A ghaze, “Asizir 4plan ekıar kaba, da kantrın gavgavir 4plan ababanım, da nguazir kamın otivam. ¹⁸ Egħti ġin Godın Bar Pin Itimın gumazamiziba, me gavgavım inighıva, biziba bar dagħ ativagh, iki mamaghira ikiam.”

¹⁹ Ezi ki akar kam baregha gıvagħa, namba 4ın asizir kam bar a gifogħasa. A mabar mın garir puvati, ezi ki bar ana atiatingı. A bizir aviriba uan brasın dagarir puzıbar da isa, da apava ainın ataribar da orovorogħa dagħ asıghası. Egha ġin mınemizir ireziba dikava da misaragħarisi. ²⁰ Ezi ki uaghan, 10plan komın an dapanımın itiba ko komın dozir ġin otozim, ki dagħ fogħasa. Egha komın dozir kam a 3plan komın faragħa itiba asizi da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komın dozir kamın gara, ki bar atiatingı. Ki komba bar dar atiatıava, egha dozir kam ki bar an atiatingı. ²¹⁻²² Ezi irebar kam ki an garima, komın kam Godın gumazamiziba ko misogħa ikia, me dikabira għuavti Fomira Fomira Itir Gumazim oto. Egha a komın kam isa kotiam gatıgha kamaghın miġei, Godın Bar Pin Itimın gumazamiziba, me kotiamın aven komın kam gafira.

7:9: Akar Mogomem 1:14; 20:4 * **7:9:** Vezin kamın akar kam, “Fomira Fomira Itir Gumazim,” a Godın gun miġei. **7:10:** Akar Mogomem 5:11; 20:12 **7:13:** Matyu 24:30; 26:64; Mak 13:26; 14:62; Luk 21:27; Akar Mogomem 1:7; 1:13; 14:14 † **7:13:** Aramın akamın ziar kam, “Gumazamizibor Otarım,” İesus uabi dibori mokin. **7:14:** Akar Mogomem 11:15 **7:18:** Akar Mogomem 22:5 **7:21-22:** Akar Mogomem 13:7; Akar Mogomem 20:4

Ezi dughiam otozima Godin gumazamiziba, me biziba bar dagh ativamin gavgavim ini.‡

²³ Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, “Irebar kamin mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanim gami. Egh a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham. ²⁴ Ezi 10plan komin kaba, da 10plan atrivibar ababanim, me kantrin kamin otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batuegham. ²⁵ Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumazamiziba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dughiar ekiar Godin ziam feba, da batoghsa damuam. Egh an azenir pumuning ko mizezim ko akuamin Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. §

²⁶ “Eghti an dughiar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham. ²⁷ Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumazamizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gumazamizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham.”

²⁸ Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiatir guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi.**

8

Daniel irebamin sipsipin mam ko memen mamın gari

¹ Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. ² Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. ³ Egha ki garima sipsipin apurir mam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. ⁴ Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha ivegha ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe.

⁵ Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamın garima, an aruem ghuaghiri danganim ategha izi. A bar puvira ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komin bar ekiar vamira an damazimningin tizimin tughav iti. ⁶ Ezi komin pumuning itir sipipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv ivegha ataravira sipsipin kam bagha ghu. ⁷ Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningaghegha, gavgavim uabin akuigha ivegha ghua, sipsipin apurim uabi a gasegha an komning apiriaghati. Sipsipin apurim

‡ 7:21-22: Akar kam, Aramin akam, deragha an mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazim ghaze, Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba me gumazir igharazibagh afira.” Ezi gumazir maba ghaze, akar kam kamakin, “Gumazir Godin Bar Pin Itimin gumazamiziba gavgavim me ganidim, a kotiam gatifa.” 7:24: Akar Mogomem 17:12 7:25: Akar Mogomem

12:14; 13:5-6 § 7:25: Aramin akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Marazi ghaze, an azenir pumuning ko mizezim ko akuam migei. Ezi marazi ghaze, akar kam, a guizbangira, akar mogomem, egha an osimtizim kam givaghamin dughiam deragha an gun migeir puvati. 7:27: Akar Mogomem 20:4; 22:5 ** 7:28: Aramin akam kagh gifa. Me akar sapta 8in ikegha ghua 12in tuziba, Hibrun akamin an osiri.

a munasan gavgaviba puvati, ezi meme anakunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati. ⁸ Egha memen kam bar puvira ifaghata, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharuziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghaveviba bar dar gari.

⁹ Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuavira ikia gumazamizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira. ¹⁰ Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghue, ezi a me dikabini. ¹¹ Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa. An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. ¹² Gumazamiziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiaabar zurara ofa gamir arazim agivasa.* Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumazamiziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami.

¹³ Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghin an azai, "Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham? Gumazamiziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenimin iti, kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komin kamin gavgavim givagham? Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabinan kogham?"

¹⁴ Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghin migei, "Fomira me mizaraziba ko guaratizibar ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan kogham.† Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam."

¹⁵ Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira ikia, egha ki an mingarim gifoghasa puvira nighnisi. Egha ki garima gumazir mam zuamira nan boroghin tughav iti.‡

Ensel Gebriel irebamin mingarimin gun migei

¹⁶ Ezi ki gumazir mamin tiarim barazi a Ulain Fanemin ikia dia egha kamaghin migei, "Ensel Gebriel, ni bizir Daniel giazir kamin mingarimin gun mikim."

¹⁷ Ezi Gebriel iza nan boroghin tuzi, ki bar atiatigha, nguazim girigha fuaghav iti. Ezi Gebriel kamaghin na migei, "Ni pura nguazimin gumazim, ezi ki kamaghsua, ni irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam, nguazim givaghamin bizibar migirigiam an ti."

¹⁸ A miaviavira itima, nan damaziba nan sirizi, ki ira mitogha akuava onгани. Ezi a nan suiragha na fezi ki tu.

8:10: Akar Mogomem 12:4 * **8:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

† **8:14:** Hibrun akam, dibobonir kam iti, 2,300in arueba. Me vaghvagh arueba mengti, da 2,300plan arueba. Egh me zurara mizaraziba ko guaratizibar ofa gamir dughiba mengti, da 1,150plan aruebar tugham. ‡ **8:15:** Gumazir kam, ensel Gebrielra. (Ni ves 16 ko 17in gan.) Ezi Daniel ghaze, a gumazir mamin min an gani.

8:16: Luk 1:19; 1:26

¹⁹ Ezi a miġei, “Ki Godin aningagharim givaghamim dughiamin, ni mikimasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamin ganizim moghin otivam.

²⁰ “Sipsipin apurir komin pumuning itir ni ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian ababanim. ²¹ Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri Grikin ababanim. Egha an damazimningin tongin tughav tir komin ekiar kam, a kantri Grikin faragha itir atrivim in ababanim. ²² Ezi ni ganizir komin ekiar dipirizir kam, 4pla komin maba an danganim otifi. Bizir kam in mingarim kamakin. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi mokin.

²³ “Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumazamizibar arazir kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar amuam. ²⁴ An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumazamizibagh asighasigham. ²⁵ Egh a gumazamizibagh ifaramin fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir kam in an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiam in nighnigh suam a bar ekefe. Eghti gumazamiziba suam me deravira iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivira Atriviba Bar Dagh Afrazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kam in gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam.”

²⁶ Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar mingarim in gun ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kam in akar mogomer kam in gun gumazamizibav kiman marki.

²⁷ Ezi ki akar kam baregha givagha, bar oseme, egha dughiar mabar ki arei. Ezi arimariam givazima, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Belsasar na ganingizim bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9

Daniel Israelia bagha God ko miġei

¹ Darius, Serksisin otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonin atrivim in iti. ² An azenir farazim, ana atrivim in itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da dibori. Egha, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. ³ Ezi ki Ikiavira Itir God ko miġei, Ekiam. Osimtizim nan navim in itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pamtem God ko miġei.

⁴ Ezi ki Israelian gumazamizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim miġei. Ki kamaghin miġei, “O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikrizir Gavgavim in girara zui. Egha ni zurara gumazamizir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi.

⁵ “E gumazamizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zuir tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. ⁶ Nin akam inigha izir gumaziba,

me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumazamiziba bar me mikini.

⁷ “Ekiam, ni arazir aghuibagh amima, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalem in iti, o Israelian gumazamizir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarzibar ikiavira iti.

⁸ “O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi.⁹ E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apangkuvigha en arazir kuraba gin amadi.

¹⁰ En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati.

¹¹ Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumazamizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa.

¹² Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira.

¹³ Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghizir puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizitam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati.

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibaram ami. Ezi e nin akam barazir puvati.

¹⁵ “O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumazamiziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ingangarir ni amizir kamin gavgavim ginighnighavira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke.

¹⁶ O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalem in nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumazamiziba, me bar dibovir akabar Jerusalem miyava, e nin gumazamiziba sara miyei. E kamaghsua, ni uam Jerusalem in ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuir avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge.

¹⁷ “O en God, nan dimdiam ko azangsizim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam.

¹⁸ O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti, ezi osimtizim nin nguibar ekiam in ti. E gumazir aghuibar min nin azangsighan kogham. E fo nin apangkuvim iti, kamaghin e nin azangsisi.

¹⁹ O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalem in nguibar kam ko an gumazamiziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni suighsuighan marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuragh!”

Ensel Gabriel, Jeremaian akamin mingarimin gun miyei

²⁰ Ki Daniel, ki God ko miġiavira iti, eġha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumazamiziba, men arazir kuraba sara, ki dar gun miġei. Eġha Ikiavira Iŋir God, nan God ki an azangsis, eġhti a uan Diŋenim ua miġsiar kam giŋin an ingarighi a tugham. ²¹ Ezi ki God ko miġiavira itima, enselin kam Gabriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin miġhegħa izaghira danganir ki itimin ize. Ezi dugħiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dugħiam. ²² Eġha a iza kamaghin na miġei, “Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eġhti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. ²³ Daniel, ni God ko miġeir dugħiar kamra, a nin azangsizim ikaragħa giġfa. God bar ni giġonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsizimin ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oragħti ki akar ni diŋonezir kamin mingarim gun ni mikimam.

²⁴ “Ni 70plan dugħiabar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490in azenibar otogħam.* Kar dugħiar God inabazim, a nin gumazamiziba ko nin nguibam Jerusalem, a uamateġħ men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumazamizibar arazir kuraba bar ada agivagħti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam. Eġhti Godin Diŋenim uam a baghvira ikiam.† Eġhti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam.

²⁵ “Ni oreghiva, kamaghin fogħ: Dugħiar Jerusalem uam an ingaramin miġirigiam otogħ mangi 49plan azeniba giġvagħtima, gumazir God en akurvagħasa misevezim, an otogħam. Eġhti me ua Jerusalem ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighi a nguibar ekiamin divazir gavgavim giġhuigham. Eġhti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eġhti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba.‡ ²⁶ Eġħ 434plan azeniba giġvagħti, me gumazir God en akurvagħasa misevezim misuegħti an aremegħam. Eġhti an bizitam ikian kogħam.§ Eġhti atrivir gavgavir mamın midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godin Diŋenim gasigħasigham. Eġhti dugħiar abuananamın, mati aperiam faner ekiamin otogħa, biziba atera zui. Eġhti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi mogħin, dugħiar abuananam otogħam. ²⁷ Eġhti atrivir kam gumazamizir avirim ko akar dikirizir gavgavim damuam, eġhti me an akam baragħam. Eġhti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Eġħ mangi azenir 3pla ko akumın giġvagħti, an arazir Godin ofa gamim

9:21: Luk 1:19; 1:26 * **9:24:** Daniel 9:24in, akar namba 1. Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ghaze, Israelin kantri ikuvigh iki mangiti 70plan azeniba giġvagħam. Ezi vezin kamin, ensel Gabriel kamaghin miġei, “70plan azenir kaba,” da guizbangira 70plan azeniba puvati, da 70plan wikba. Gumazir aviriba ghaze, akar kam, “wikba,” Hibrun akamin mingarim kamakin 7plan azeniba. Kamaghin amizi, 70plan wikba, kar 70plan azeniba, ezi ni 7plan azeniba inigh 70plan dugħiabar da akuvagħti, da bar mogħira 490plan azenibar otogħam. Ezi marazi ghaze, puvati, Hibrun akam wikbara miġei. Ezi gumazir maba ghaze, a pura bizir giŋ otivamibar akar isin zuibav gei, eġħa dugħiar tamin ababanim gamizir puvati. † **9:24:** Daniel 9:24in akar namba 2, gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragħam, “A danganir anogorogħezir tam ua baghvira an amisevgham.” Eġhti arazir kamin, “God uabi gumazitam amisevgham, a gumazir bar zuegħa arazir aghuibagh amim.” ‡ **9:25:** Gumazir maba ghaze, e kamaghin akar kam giragħam, “E kamaghin oregh fogħam, me ua Jerusalem ingaramin miġirigiam otogħti, 7plan dugħiabar, 7plan azeniba akuvagħamin dugħiam ko 62plan dugħiabar, 7plan azeniba akuvagħamin dugħiam giġvagħti, God misevghamin gumazir ekiar kam otogħam. Dugħiar kamin, me ua Jerusalem ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, eġħ ua afemozir ekiam gekuighi a nguibar ekiamin divazir gavgavim giġhuigham. Eġhti azenir kaba, osimtiziba itir azenibar min ikiam.” § **9:26:** Hibrun akam deragħa vezin kamin mingarim abighizir puvati. **9:27:** Daniel 11:31; 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14

¹⁵ Egha a kamaghin migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba nan puvati. ¹⁶ Ezi enselin kam nguazimin gumazamiziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akam akarigha kamaghin a migei, "Ekiam, ki irebar kamın ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamin damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi."

¹⁸ Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. ¹⁹ Egha a kamaghin na migei, "God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavgafigh." Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, ni gavgavim in ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim."

²⁰⁻²¹ Ezi a kamaghin na migei, "Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura."

11

¹ Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura.

Isip ko Sirian atrivimning uaning misosi

² Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, "Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighi me kantri Grik ko misoghsi damuam. ³ Eghti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumazamizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam. ⁴ Eghti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighi, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghti dar gavgavim atrivir kamın gavgavimin min gavgavighan kogham.

⁵ "Eghti dughiar kamın, Isipin atrivim,* gavgavim ikiam. Eghti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. ⁶ Eghti azenir mabar gin Isipin atrivim uan borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighi aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghti amizir kamın gavgavim dughiar ruarimin

10:19: Gumazir Dapaniba 6:23 **10:20-21:** Akar Mogomem 12:7 * **11:5:** Hibrun akamin me deragha kantrin kamning, Isip ko Siria, aningin ziamning deragha aning diborir puvati. Me ghaze, "Notin amadaghan itir kantri," egha "Sautin amadaghan itir kantri." Ezi sapta 11in vezin aviriba, e dar gara ghaze, "Notin amadaghan itir kantri," a guizbangira Sirian kantri migei. Ezi "Sautin amadaghan itir kantri," a Isipin kantri migei. Ezi sapta 11in vezin abuananam, marazi ghaze, akar kam ua Isip ko Siria migeir puvati. Me ghaze, a kantrin igharazibav gei.

ikeghan koghti, an pamın gavgavım gıvaghım. Eghtı me amızır kam ko, an borım ko, a ko ghuezır darazı ko, an pam, me me misueghti me aremegham.†

⁷ “Eghtı gın amızır kamin anabatam Isipın atrivımın otogham. Egh atrivır kam Sirian atrivımın midorozır gumazıba ko misogh, egh nguıbar ekıamın divazır gavgavımın aven mangı, misoghıva me kuavaremegham. ⁸ Egh a men asebar marvır guaba, ko men aseba baghavıra itır bizır aghuır me silva ko golin ingarızıba, ko bizır aghuır ıgharızıba sara, inıgh Isipın mangam. Eghtı bizır kabar gın azenır tabar midorozıba puvatıgham. ⁹ Eghtı gın Sirian atrivım Isipın mangı egh Isip ko misogham. Egh midorozım ategh, ua uan kantrın mangam.

¹⁰ “Sirian atrivımın otarıba, midorozır gumazır avırıba inıgh me akuvagh midorozım bagh ikıam. Eghtı atrivımın otarıtam, midorozır gumazır kaba inıgh zuamıra mangı aperıamın mın men nguıbaba avaragham. Egh me nguıbar divazır gavgavım itım ko misogham, kar nguıbar Isipın atrivım atıvazım.

¹¹ “Eghtı Isipın atrivım adarır ekıam ikı mangı Sirian atrivım ko misogh, egh an midorozır gumazır avırım dikabıragh kalabus datıgham. ¹² Egh a midorozır kam dikabıragh, egh kamaghın a bar akuegh uan zıam fam. A tausenplan midorozır gumazır avırım misueghti me arıghıregham, eghtı an gavgavım dughıar ruarımın ikıan kogham.

¹³ “Egh Sirian atrivım uamategh uan kantrı bagh mangıva midorozır gumazır avırım akuvaghti, men dibobonım fomıra misoghezır midorozır gumazıbar dibobonım gafıragham. Eghtı azenır gın izamım, a uamategh izı midorozır gumazır gavgavır avırım inıgh mangı Isipın atrivım ko misogham. Egh me dagher avırıba ko bizır avırıba sara inıgh mangam.

¹⁴ “Eghtı dughıar kamin gumazır avırım Isipın atrivımın apanımın ikıam. Ezi Daniel nın adarazır marası, me anıngagharır arazım ikı, irebamın ganıgh, bizır kam bagh dikavıgh misoghsı damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. ¹⁵ Eghtı Sirian atrivım uan midorozır gumazıba ko, me izı nguıbar gavgavır mam divazımın mın anerugh nguıbam inısı misogh, egh a dikabıragham. Eghtı Isipın midorozır gumazıba ua misoghan kogham. Eghtı men midorozır gumazır gavgavır aghuıba, uaghan misoghamın gavgavıba puvatıgham. ¹⁶ Eghtı, Sirian atrivım uan ifongıamın bizıbar me damuam. Eghtı gumazıtam an anogoreghan kogham. Egh a nguazır aghuır God uan gumazamızıbagh anıngızır kam inıgh, egh nguazır kam gasıghasıghamın gavgavım an dafarımın ikıam.

¹⁷ “Egh gın Sirian atrivım uam uan midorozır gumazıba bar me inıgh, Isipın kantrı ko misoghsı mangısı nıghnıgham. Egh kantrınıng uanıng inıgh deragh ikıasa, a uan guıvım amadaghti a mangı Isipın atrivımın amuımın ikıam. A ghaze, tuavır kamin a Isipın nguıbam dikabıragham. Eghtı an nıghnızır kam guızın otoghan koghti, a bizıtam inıghan kogham.‡ ¹⁸ Eghtı gın a mangı nguıbar ongarımın mıriamın itıba ko misogh, egh nguıbar avırıba dikabıragham. Eghtı kantrın ıgharazımın gumazır dapanım, a Sirian atrivım uabı fer arazır kuram dikabıragh, egh an arazır kurar kamra a ikaragh, bar a dikabıragham. ¹⁹ Eghtı Sirian atrivım uamategh uan nguıbamın mangıgh, nguıbar ekıamın divazımın ikıam. Egh a ırıgh bar gıvaghti, me uam an ganıghan kogham.

²⁰ “Eghtı atrivır ıgharazıtam an danganıng inıgh, kantrın an atıvazıba bizır aghuıba ua bagh da inısı nıghnıgh, egh gumazıtam amadaghti, a

† 11:6: Hıbrun akam deragha vezın kamin mıngarım abıghızır puvatı. Marazı ghaze, vezın kam an amızır kamin borım mıgeı, egħa an afezıam mıgeır puvatı. ‡ 11:17: Hıbrun akam deragha vezın kamin mıngarım abıghızır puvatı.

nguibar bar aghuir kamın mangi me abın men dagiaba iniam.[§] Egh atrivir kam midorozimın aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimın ikegh ovengam.”

Sirian kantrin itir atrivir kuram

²¹ Ezi ensel ghua kamaghın Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamın atrivimın otoghan kogham, a uan nighnizimın atrivimın otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimın ikiam. ²² Eghti midorozir gumazir avırım a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a gevegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragham. ^{**} ²³ An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamın an gavgavim bar ekevegham. ²⁴ Eghti kantrin maba navir amirizimın iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam.

²⁵ “Egh atrivir kam Isipin atrivimın atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar fogan kogh, egh kamaghın, a irigham. ²⁶ Isipin atrivimın gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. ²⁷ Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningin nighniziba bar ikuvighti, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. ²⁸ Egh Sirian atrivim, bizir a midorozimın iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamın mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamın mangam.

²⁹ “Eghti dughiar God inabazimın, Sirian atrivim Isipin mangighiva ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamın a faragha me misogha me abinizi moghin, ua kamaghın damighan kogham. ³⁰ Eghti Romın gumazamiziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin ziam fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akırım ragha God gasaraziba men miğirigiaba ko nighnizibar gin mangam.

³¹ “Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimın mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimın a damighti

§ **11:20:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, “nguibar bar aghuir kam,” a Jerusalemin nguibar ekiam migei. Ezi marazi ghaze, a Godin Dipenir Jerusalemin itim migei. ****** **11:22:** Gumazir maba ghaze, akar kam ofa gamir gumazibar dapanimın migeir puvati. Me ghaze, gumazir dapanir igharazim atrivim ko akam akiri. **11:31:** Daniel 12:11; Matyu 24:15; Mak 13:14

a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham.†† 32 Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingtizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham.

33 “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dapongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarim in a damighan kogham. 34 Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagh. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagh. 35 Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazim in bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananam in tugham.

36 “Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiam in bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itim in ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharim in dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizim in gin mangi, biziba bar dar amuam. 37 Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asem in aghuagh. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham.†† 38 Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekiar divaziba itibar gari. Ezi atrivir kam in ovaviba aser kam in ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. 39 Eghti a nguibar divazir gavgaviva itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kam in azangsigam. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivim in iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar m in me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagh.

40 “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoziaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko pamtem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin in otogh me arigham. 41 Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kam in otogham. Egh me tausen tausen in gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amon in nguazir otevir ekiam inighan kogham. 42 Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati. 43 Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizir aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam. 44 Eghti gin gumaziba aruem anadi nagh in ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighi a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighi, a pamtem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham. 45 Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mam in dar ingaram, nguazir kam a Mediteranian in Ongarir Ekiam in miriam ko Godin Dipenim

†† **11:31:** Akar kam, “bizir bar kuratam,” an akar bar faraghavira itim, a Daniel 9:27 in iti. **11:32:** Daniel 11:21; 11:34; Maika 5:7-9; Sekaraia 10:3-6 **11:36:** 2 Tesalonika 2:3-4; Akar Mogomem 13:5-6

‡‡ **11:37:** Hibrun akam deragha vezin kam in mingarim abighizir puvati.

itir miġhsiamin tizim in iti. Miġhsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar God in miġhsiam. Eghti atrivir kam bar givaghham, eghti tav an akuragħan kogħam.”

12

Dughiar abuananam

¹ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamagħin miġei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizbar garir ensel, an otogħam. Eghti dughiar kam in osimtizir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtizir kamagħin garitam nguazir kam in nguibatam in otozir puvati. Ezi dughiar osimtizir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba God in akinafarim in aven itiba God ua me iniam. ² Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighiva kamagħira ikivira ikiam. ³ Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba isi mogħin isi taghtagħam. Eghti gumazir gumazamizir avirir arazir aghuibar ġin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi taghtagħ mamagħira ikiam. ⁴ Ezi datirigh in a na miġia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamagħira iki mangi dughiar abuananam otogħam. Eghti gumazamizir avirir pamtem akar kam in mingarim ġifogħsi damuva avegham.’”*

Dipar miriam in itir enselning in irebam

⁵ Ezi ki Daniel, ki ġin garima, gumazir pumuning fanem in miriamning in tugħav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti. ⁶ Ezi aning in mav, enselin korotiar ghurghurim arugħa mong fanem in pin itim kamagħin an azangsiġha ghaze, “Dughiar manamra bizir me ganiva atiatingamiba givaghham?”

⁷ Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ġhufegħa God in Nguibam in akui. Egha kamagħin miġei, “Ki God in Mamagħira Itim in ziam in, bar guizbangira miġei. Bizir ni ganiva ati-atingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuam in mangiva givaghham. Eghti me God in gumazamizbar gavgavim dikabiragħti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizir kaba uagħan givaghham.”†

Enselning in irebam in mingarim

⁸ Ezi a miġeima, ki a baregħa, akam in mingarim ġifozir puvati. Egha ki kamagħin an azai, “Gumazir ekiam, bizir kaba manmagħin givaghham?”

⁹ Ezi a kamagħin nan akam ikaragħa ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagħa ġifa. Eghti akar kam in mingarim modogh mamagħira iki mangi dughiar abuananam otogħam. ¹⁰ Eghti bizir kaba otiv gumazamizbar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh

12:1: Matyu 24:21; Mak 13:19; Akar Mogomem 7:14; 12:7 **12:2:** Aisaia 26:19; Matyu 25:46; Jon 5:29 **12:3:** Daniel 11:33-35; Matyu 13:43; 1 Korin 15:41-42; Jems 5:20 **12:4:** Akar Mogomem

22:10 * **12:4:** Amos 8:12 vezin kam in itir akam in mirara għu. Ezi Hibrun akam deragħa akar kam in mingarim abighizir puvati. Gumazir avirir ghaze an mingarim kamagħin għu, “Gumazamizir avirir danganiba bar dar aruam, egh bizir guar avirir fofozir aviriba iniam.” **12:7:** Akar Mogomem 10:5; 12:14 † **12:7:** Hibrun akam deragħa vezin kam in mingarim abighizir puvati.

Gumazir maba ghaze, a azenir pumuning ko mikezim ko akuam miġei. Ezi gumazir maba ghaze, akar kam, a guizbangira akar mogomem, egha osimtizir kam givaghamin dughiam deragħa a miġeir puvati.

12:10: Akar Mogomem 22:11

me Godin damazimın zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizir kamın mıngarım gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizir kamın mıngarım gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam.

¹¹ “Eghti gın apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizir bar kuratam me Godin Dıpenimın aven anesaraghti, kamaghın a uan Dıpenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughıaba gıvaghtıma, bizir kurar kam gıvagham. ¹² Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mizuam mangiti 1,335plan dughıaba gıvaghti, me bar akuegh ikiam.

¹³ “Eghti ni, Daniel, ni datirighın tugh gavgavigh mangiti dughiar abuanam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gin ua dikavigham, egh dughiar abuanamın God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akınafarim O Hosea Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Hosean Akınafarim, a 12plan Godin akam inigha izir gumazibar akınafarir otevirbar faragha zuir akınafarim. Godin akam inigh izir gumazibar akınafarir igharazibar, akam inigh izir gumazim Aisaia ko, akam inigha izir gumazim Jeremaia ko, akam inigha izir gumazim Esekiel, men akınafariba, kar akınafarir bar ruariba. Kamaghın amizi, akınafarir otevir 12plan kaba, me kamaghın da dibora ghaze, akam inigha izir gumazibar akınafarir otevir 12pla.

Dughiar kantri Asiria iza Israelin kantri bar a gasighasighasava amimin, Hosea notin amadaghan Israelin nguazimin ikia, Godin akabar gun migei. Kar, osımtızir ekiamın dughiam, ezi dughiar kamın Israelia bar deraghavıra ikezir puvati.

Akar Hosea gun mikemezir mam, an otevir pumuning iti. An otevir mam, a gumamazıba uan arazir kuraba akirasa Akar Gavgavımın me migei. Me God ategha asebar marvir guabar gın zui. Ezi an akar otevir igharazim, a bar guızbangıra Godin apangkuvım ko gumamazıbagh ifongezir arazımın gun migei. A uaghan, Godin arazir an arazir kuraba gın amadım ko, gumazir arazir kuram gamızim uam a inızir akabar gun migei.

Hosean ikirimirimın arazıba, Godin arazir kamın ababanımın mın oto. Hosean amuım ghua arua poroghamıba uari bakeir arazıbagh ami, Arazir kamra, Israelia uari God ategha tintınıbar asebar marvir guabar gın zui. Ezi gın Hosea ua uan amuım ini, ezi bizir kam a God uan gumamazıbar apangkıva ua me inızir ababanımın mın iti. God bar uan gumamazıbagh ifonge, egh a me ateghan kogham.

Hosea uan amuım ko an borıbar eghaghanım

(Sapta 1--3)

¹ Akar kaba, İkiavıra İtir God, Hosea ganıdi, a Berin otarım. Dughiar kamın aven, Usia atrıvımın ike, ezi an gın Jotam atrıvımın ikezi, an gın Ahas atrıvımın ike, ezi an gın Heskia, me bar kantri Judan atrıvıbar itima, Jehoasin otarım Jeroboam, a kantri Israelin atrıvımın iti.

Hosean amuım borıba bati

² İkiavıra İtir God Israelia mikımasa, Hosean dughiar bar faragha zuımın, akam isa a ganıga kamaghın a migei, "Nan gumamazıba ua na gifongezir puvati, egha asebar ziaba fe, mati tuavımın amızir tintınımın gumazıba koma akuım. Ni kamaghın men akakagham, ni mangi tuavır amızıtam inigh an ikıti, a poroghamıba tintınıbar uari bakeir arazım damuvıra ikiam. Eghtı an borıba, tuavımın amızim oteghamin borıbar mın ikiam."

³ Ezi Hosea ghua Diplaimın guıvım Gomer inigha an ti. Ezi gın Gomer navım asegha otarım bate.

⁴ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni otarim, ziar kam, ‘Jesril,’ a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikarvagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimin ikian kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim. Gumazamiziba otarir kamın ziam baraghıva Jehu amızir arazir kuram gıghnıgham. ⁵ Egh dughiar kamın, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin danganir zarimin a gasighasigham.”

⁶ Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei, “Ni ziam, ‘Loruama,’ a datigh. Ziar kamın mingarımra kara, ki ua Israelia me gifongeghan kogh, men arazir kuraba gin amadaghan kogham. ⁷ Ki Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavıra itı. Ki Ikiavıra Itir God, men God, ki uan gavgavımın men akurvaghham. Ki midorozir sabam ko, barir pim inıgh me bagh misogh men akuraghan kogham. Ki men akurvaghıı midorozir gumazıba ko hoziaba amadaghan kogham. Puvati, ki tuavir ıgharazım itı.”

⁸ Ezi gin Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir ıgharazım bate. ⁹ Ezi Ikiavıra Itir God Hosea mıgia ghaze, “Ni ziar kam a datigh, ‘Loami.’ Ziar kamın mingarımra kara, İa Israelia, İa nan gumazamiziba puvati. Eghti ki İan Godın İkian kogham.”

Israelian kantri ua deravıra ikiam

¹⁰ Israelia ua bar avırasemegham, mati ongarir dadarımın gıgım, eghti me me mangan İburagham.

Datirighin God kamaghin me migei, “İa nan gumazamiziba puvati.”

Egh gin dughiatam iziti, a kamaghin me mikim suam,
“İa Godın Zurazurara Angamıra İtimin borıba.”

¹¹ Eghti ikızir kamning, Juda ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamıran otogham.

Me gumazir men faragh mangamin vamıra amıseveghti, men kantri, ua kantrin bar gavgavımın otogham,
eghti me damuamin bizıba, da bar deravıram otıvam.

Me mati God ingarızir azenımın mın otogham, mati Jesrilin azenir aghuım.*

Bar guızbangıra, God ingangarir kam damuamin dughıam,
a bar dughiar ekıam.

2

¹ Datirighin, İa Israelia, uan adarazıgh nıghnıgh, ziar kamning me darıgh, “İa Godın Gumazamizıbara,” ko “God Bar İa Gıfonge.”

Israelia God ataki, mati Gomer Hosea ataki

² Ezi God akar ısın zuım uan gumazamizıbagh amua ghaze:

“O nan borıba, İan amebam ua nan amuımın mın itir puvati, ezi ki uam an pamın mın itir puvati.

İa pamten, a mikim a gakaghonti, a uan arazir tintinımın gumazıba ko akuım atakıgh.

1:4: 2 Atrivıba 10:11 **1:7:** 2 Atrivıba 19:35; Sekaraıa 4:6 **1:10:** Jenesıs 32:12; Hosea 2:23; Jon 1:12; Rom 9:26; 1 Pıta 2:10; 1 Jon 3:1 * **1:11:** Akar kam ghaze, God ingarızir azenım, Hıbrun akamin me a dibora ghaze, Jesril. Borir 3plan ziaba, faragha bizir kurabar ababanım gamı. Ezi datirighin ziar 3plan kaba bizir aghuıbar ababanım gamı.

A ua tuavimîn amizimîn arazim damuan marki.

³ An arazir kam ateghan koghti, ki an korotiaba sueghti, a bibiamra iki bar aghumsigham.

Ki a damighti, a nguazir bar kuramin mîn otogham.

Nguazir kam, bar misingizi temeaba ko biziba an aghuir puvati, egha dipar apiba an puvati.

Arazir kamin ki a gasighasigham.

⁴ An boriba, me tuavimîn amizim otezir boribar mîn iti.

Kamaghîn amizi, ki an boribar apangkuvan kogham.

⁵ Men amebar kam uan pam ategha, tintinibar gumazir igharaziba ko akua navim asegha aghumsiziba puvati, egha kamaghîn migei,

‘Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam.

Me dipaba ko, dagheba ko, korotiaba ko, olivin borem ko, wainîn dipaba ko, bizir maba sara na ganidi.’

⁶ “Kamaghîn amizi, ki temer dikoniba itiba inigh an tuavim apirigham.

Ki divazimîn mîn an tuavim avinigham, eghti a gumazir kaba bagh mangan kogham.

⁷ A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi, egh me batoghan kogham.

A me burisi mangiva, egh men apighan kogham.

Egh a kamaghîn mikimam, ‘Ki faragha deraghavira iti, ezi datirighin puvati.

Kamaghîn amizi, ki ti uamategh uan par faragha ikezim bagh mangam.’

⁸ “A kamaghîn foghan aghua, ki uabi dagheba ko, wainîn dipam ko, olivin borem ko, silva ko, gol ko, bizir maba sara bar a ganingi.

Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba inigha ghua asem Balin ziam fe.

⁹ Kamaghîn amizi, dagheba asiamin dughiam otoghti, ki dagheba ko wainîn a ganingiziba,

ki ua da inigham.

Egh korotiaba ko bizir aghuir a ganingiziba,

ki ua da inigham.

¹⁰ Egh a ifongezir gumazibar damazimîn,

ki an korotiaba suegham.

Eghti gumazitam nan dafarimîn uam a inighan kogham.

¹¹ Dughiar ekiar a bar akongeziba, ki bar da agivagham.

Dughiar ekiar kaba kamakin.

Kar, dughiar ekiar zurara azeniba bar dar otiviba, ko, iakinir igiaba, ko, Sabatin dughiaaba, ko, Godin ziam fer dughiar igharaziba sara.

¹² Ki an wainîn ikariziba ko fighin temeaba ki bar dagh asighasigham.

A ghaze, a gifongezir gumaziba temer kaba isa an ivezimîn mîn a ganingi.

Eghti asizir atiaba izi wainîn azeniba ko fighin temebagh asighasigham.

Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir kinibar otivigham.

¹³ A dughiar ruarimîn na ginamada,

egha ghua misharir mughuriar aghuim zuir ofaba isa asem Bal bagha ofabagh ami.

Egha kurkazir aghuaribagh amua gumazir a ifongezibar gin arui.

Kamaghîn amizi, ki ivezir kuram a danigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghîn migei.”

Ikiavira Itir God uan gumamaziziba bar me gifonge

¹⁴ Egha Ikiavira Itir God uam akar isin zuimîn kamaghîn migei:

“Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva,
 egh uam a gekuigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham.
 Egh an asughasugh anepezeperiva, kamaghin a mikimam,
 ‘Ki bar ni gifonge.’

15 Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam.
 Egh danganir zarir kam me kamaghin a dibori, ‘Osimtizibar Danganir
 Zarim,’ ki a giragham,
 eghti a bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamamin danganimin
 otogham.
 Eghti nan amuim danganir kamin aven iki nan akamin gin mangam,
 mati a fomira igiamra itir dughiamin, Isip ategha izava amizi mokin.”

16 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei:

“Ia dughiar kamin, nan amuimin min iki kamaghin na dipon suam, ‘Ni nan
 pam.’

Egh ia ua kamaghin na ginighnighan kogh suam,
 ‘Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.’ Puvati.

17 Ki ia ateghti,
 ia amizir kamin min uam asem Balin ziam diponan kogham.
 Bar puvatigham.

18 “Dughiar kamin, ki asizir atiaba ko, kuruziba ko, kuaraziba koma akar
 dikirizir gavgavim damigham.
 Eghti da nan gumazamizibagh asighasighan kogham.
 Egh midorozim gamir biziba, mati barir piba ko, afuziba, ki bar ada
 apirarigham.
 Eghti nan gumazamiziba navir amirizimin iki nguazir kamin ikiam,
 egh uam atiatingan kogham.

19 “Israel, ki ni damighti ni nan amuimin min otogham,
 egh ni kamaghira iki mamaghira ikiam.
 Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni damuam, egh ni ateghan kogham.
 Egh ni gifuegh mamaghira ikiam,
 egh nin apangkuvira ikiam.

20 Ki uan akar dikirizimin gintigham,
 eghti ni nan amuimin min iki mamaghira ikiam.
 Egh ni fogh suam,
 kirara, ki nin Ikiavira Itir God.

21-22 Ki Ikiavira Itir God,
 ki dughiar kamin uan gumazamiziba Israelian azangsziba baragham.
 Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam.
 Eghti men azenibar dagheba ko, wainba ko, olivin temer me borem
 isiba,

biva avirasemegham, mati Jesrilin azenir aghuim.*

23 Egh ki uan gumazamiziba nguazir kamin me arighti,
 me aghung azenir aghuir ki ingarizimin min ikiam.
 Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze,

2:15: Josua 7:24-26 * 2:21-22: Vezin kamin, Godin akam inigha izir gumazim Israelia migei,
 egha a ziam, “Jesril,” Israelia garisi. God bizir kurar a Israelia gamizim giragha, ua deragha me gami.
 Kamaghin amizi, ves 21-23in aven, God Hosean borir 3plan ziabagh ira. Ni uaghan Hosea 1:11in gan.

2:23: Jeremaia 31:27; Sekaraia 13:9; Rom 9:25; 1 Pita 2:10

‘Ki Ia Gifongezir Puvati.’

Egh gin ki bar me gifuegham.

Ki faragha kamaghin me migei,

‘Ia Nan Gumazamiziba Puvati.’

Egh gin ki kamaghin me mikim suam,

‘Ia nan gumazamizibara.’

Eghti me kamaghin nan akam ikaragham,

‘Ni en God.’”

3

Hosea ko an amuir kuram

¹ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Ni ua mangi uan amuim gifongegh. Ni faragha uan amuim gifonge, ezi a ghua poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ni bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiziba Israelia bar me gifonge. Guizbangira, me na ategha aseba bagha ghue, egha wainin ovizir me apuziziba isa asebar ofa gami. Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God me gifueghavira iti.”

² Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua 150 kina ko, 6plan balin beghiaba uan amuim uam a givese. ³ Egha ki kamaghin a migei, “Guizbangira, ni nan amuimra, ezi datirighin ki ni ko dakuighan kogham. Ni faragh dughiar ruarimin pura ikegh, dughiar kamın, ni tuavimin amizimin min ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam.” ⁴ Kamaghira, Israelia dughiar ruarimin tong pura ikegham. Egh me atriviba ko gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me bar da ategham. ⁵ Dughiar kam givaghti, Israelia uamategh Ikiavira Itir God, men God bagh izi, akongiva atiatingvira an ziamra fam. Egh me Atrivim Devitin ovavir borir mamın gin mangam. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin apengan ikiti, gin izamin dughiamin a bizir aghuariba me daningam.

Hosea Godin aningagharimin gun Israelia migei

4

(Sapta 4–13)

Ikiavira Itir God migirigiam isa Israelia gasi

¹ Kantrin kamın itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God mati kotın aven kamaghin migirigiam me gasi:

“O Israelia, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh!

A kamaghin ia migei,

‘Kantrin kamın gumazamiziba guizin arazibar gin zuir puvati.

Egha gumazamizir igharazibagh ifongezir puvati.

Me kamaghin nighnizir puvati, ki men God.

² Me akar kurabar gumazamizibav gei.

Me uarigh ifarava,

gumazamizibav sozi me ariaghiri,

egha igharazibar biziba okiava,

egha poroghamiba uari bakeir arazim gami.

Me arazir kurar avirim saram ami,

egha gumazamizibav suagharigha ghuavira iti.

Ezi arazir kam bar ekevegħa għuavira iti.

³ Kamaghin amizi, nguazir kam osimtizim ikia misigham.

Ezi nguazimin itir gumazamiziba, ko an itir biziba bar,
kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.”

Ikiavira Itir God akam ofa gamir gumazibagh asi

⁴ Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei:

“Gumazitam akam gumazamizibagh asan kogham. Markiam.

Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamın mingarim a ian iti.

Ezi gumazamiziba migirigiam ian iti.

⁵ Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghporavira iti.

Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami.

Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham,
a mati ian amebam.

⁶ Nan gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, me ikuvigham.

Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim
batuegħa gifa.

Kamaghin amizi, ki ia batuegham.

Egh ian otariba ateghti,

me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham.

⁷ “Ia ofa gamir gumaziba bar aviraseme,

egħa kamaghin ia arazir kurar avirim gami.

Ia datirighin ziar ekiaba iti.

Egħti ki ia abiragħti, ia bar aghumsigham.

⁸ Nan gumazamizibar arazir kuraba mati ian daghem.

Kamaghin amizi, me arazir kurabar amuvira ikiasa ia bar ifonge.

⁹ Ki pazi gumazamizibar amighi, me ikuvigham.

Egħti ia ofa gamir gumaziba, men mirara ikuvigham.

Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazi ia damuam.

¹⁰ Ia akirim ragħa Ikiavira Itir God gasaragħa pura asebar gin zui.

Kamaghin amizi, ia dagħer aghuubar amiva, egh izivagħan kogham.

Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva,

porogħamiba uari bakeir arazim damuva,
egħ ia boriba puvatigh kamaghira ikiam.”

Ikiavira Itir God gumazamizir asebar ziaba febar aningagħe

¹¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiziba ko, akuir araziba,

nan gumazamizibar nighnizibagh amizi,
me onanigha, deraghavira nighnizir puvati.

¹² Egha me akar mogomeba azenim darighasa,

pura ter otevirar ingarizir marvir guabar azangsisi.

Me ghaze, ter otevir kaba,

bizir me fogħasa ifongezibar gun me mikimam.

Me na ategħa gifa, egha asebar gin zui,

mati amizir mam tintinimin gumaziba koma akui.

¹³ Me mighsiabar orazibar għuavanaga ofabagh ami.

Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtızim iti.
Kamaghın amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan migharir mughuriar
aghuim zuibagh ami.

Kamaghın amizi, ian guiviba tuavimın amizibar mın tintinimın gumaz-
iba koma akui.

Ezi ian otaribar amuiba poroghamiba uari bakeir arazim gami.

14 "Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimın amizibar gın arui.
Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami.

Ezi kamaghın ki ian guiviba ko, ian otaribar amuibar arazir kuraba
ikaraghan kogham.

Egha ki bighavıra kamaghın ia migei,

'Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatıziba, ia ikuvigham.'

15 "Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimın gumaziba koma akui,
egha ia na ategha gifa.

Ia deraghvıra ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighti,
me ian mın arazir kamra damigh uaghan osimtızim ikiam.

Ia Gilgal ko, Betelın mangi ofabar amuan marki.

Ia aningın mangiti, aning uaghan nguibar kuramningın mın otogham.

Egh ia nguibar kamningın iki, ki Ikiavıra Itir Godın Zurara Itimın akakagh
nan ziamın akar dikirizibar amuan marki.

16 Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebur igiar akaba
batoziba.

Me ghaze, Ikiavıra Itir God me geghuvam,

mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipın nguzibagh eghufi.

Ki garima, me puv akaba batosi,

eghti ki manmaghın me geghuvam?

Ti puvatigham!

17 Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gın zui.

Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiabar gın mangi.

18 Men gumazir aruaba aghumsızir arazim bar a gifonge.

Kamaghın amizi, me wainın avıriba apava ongani,

egha gın me poroghamiba uari bakeir arazim tintinimın a gami.*

19 Ia oragh! Ki aminir gavgavim bizibagh ivai da zui moghın,

ki me inigh mangiti me ikuvigham.

Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh,

bar aghumsigham."

5

1-2 "O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh.

Ia Israelia, deravıra kuaribar arigh nan akam baragh.

Ia atrivimın adarasi, ia oragh.

Ia kotin aven tughti, ki deravıra ian osimtıziba tuisigham.

Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimın mın gumazamizibagh ifarava me
gekua,

Mispan nguibam ko Taborın Mighsiamın asebar ziaba fe.

Kamaghın amizi, ia gumazamizir avıribar nighnizibar suirazi,
me okam nighnsi.

Ia mati asızir atiabar suizir mozibar mın iti.

* 4:18: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isi bar ia daningam.

³ Ia Efraimia ko Israelia, ki ian arazibagh fo.

Ia manmaghin nan modogham?

Ia nan gin zuir puvati, egha ia bar nan damazimin mize, mati amizir tintinimin gumaziba koma akuim.”

Israelia ua Ikiavira Itir God bativan kogham

⁴ Israelia uan God ategha asebar ziaba fema,

men arazir kam tuavir amizimin arazibar min iti.

Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi, eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham.

⁵ Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati.

Israelia ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporaghire.

Ezi Judaba uaghan me ko ire.

⁶ Ikiavira Itir God me ategha gifa.

Kamaghin amizi, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami.

Mevzika, me uam a batoghan kogham.

⁷ Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa,

mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate.

Ezi men boriba kamaghin fozir puvati, Godra guizin men afeziam.

Kiran oveghangin iakinir igiamin dughiamin, apaniba izi, me gasighasigh men nguazim saram asighasigham.

Judaba ko Israelia uariv sosi

⁸ Ia Gibeian gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminin anabamin gumaziba,

ia bar sighabagh ivi.

Ia pamten dimiva ivemar mangi midorozim damu.

⁹ Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham.

Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki mikemezi moghin, a Israelin anababar tongin otogham.

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia oragh. Judan gumazir dapaniba,

mati gumaziba gumazir igharazimin nguazir otevim okimasa nguazir mitaghniabagh sivaghsivasi.

Ki men arazir kurar kam bangin men aningaghegh me gasighasigham, mati aperiam otogha bizibagh asighasisi.

¹¹ Efraimia uan atrivimin akar gavgavimin gin ghua marvir guar kinibar ziaba fe.

Kamaghin amizi, ki kotin aven me tuisigh ivezir kuram me daningiva me dikabinam.

¹² Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba virara me gasighasigham,

mati apizir bizibagh asighasizim.

¹³ “Efraimia uarir gara fo, me puv arei.

Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gari.

Egha me dikavigha kantri Asirian ghua uarir akurvaghasa atrivir ekiam gakaghora an azanghsisi.

Ezi Asirian atrivim men arimariabagh amima, me ghuamazir puvati.
A men duabagh amima, da ua aguir puvati.

¹⁴ Ki datirighin bar gavgavigh laionin gavgavimin min otogh
Efraimia ko Judabav sogham.

Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kurvagh mangiti,
gumazitam men akuraghan kogham.

¹⁵ “Ki uan gumazamiziba ategh uamategh uan nguibamin mangam.

Eghti me uarira iki uan arazir kurabar ivezir kuram ini mangiti, mizazir
kam givaghamin dughiam otogham.

Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh ivezir kuram ko mizazim iniam,
egh gin me uamategh na bagh izi na buriam.

Me pazi uari baregh,
egh gin me ua na baghvira izam.”

6

*Gumazamiziba guizin navim girazir puvatigha ghaze, me ti ua Ikiavira Itir
God bagh mangam*

¹ Ezi gumazamiziba kamaghin migei:

“Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh mangam.

An e abiagharigha gifa, egh a ti e damuti, e ua deraviram otogham.

An e misoghezi duaba e batifi,
egh a duar kaba ua da ikegham.

² Dughiar pumuning o pumuning ko mizezim mangi givaghti,
an e damuti e ghuamaghegham.

A ti uam e feghti,
e an damazimin deravira ikiam.

³ E Ikiavira Itir God gifoghsi, bar puvira ingaram.

E fo, mizarazibar, aruem zuraram anadi.

E fo, aruem garir dughiaa givaghti, amozir dughiaa, amoziba nguazim
giri.

Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva deravira e damuam.”

Ikiavira Itir God gumazamizibar migirigiba ikarvasi

⁴ Ezi Ikiavira Itir God men akam ikaragha ghaze:

“Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia damuam?

Ia na gifongezir arazim, a zuamira gifa.

Mati mizarazimin ghuariam a zuamirama asigha ghuavanabogha puvati.

Egha uaghan mati ghuariar dipam dadabagh irezi,
aruem anadi da zuamira misigha gifa.

⁵ Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi.

Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh
osimtizir ekiam ia daningam.

Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogha gifa.

Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti:

⁶ Guizbangira, Ki apanguvir arazim gifonge,

ki ofan kinibagh ifongezir puvati.

Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi ki dar aghua.
 Ki bizir kam bagha bar ifonge, a kamakin,
 ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi.

7 “Gumazamizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamın mın ikia,
 Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki.*
 Me zuamira akirim ragha na gasara.

8 Arazir kurabagh amir gumazamiziba ko gumazibav sozi me ariaghirir
 gumazamiziba,
 me Gileatin nguibar ekiam gizifa.

9 Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir mırıabar
 uari akuva,
 moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei.
 Egha tuavir Sekemin nguibar ekiamın zuimin,
 me gumazamizir Godın ziam fasa zuibav sozi, me ariaghiri.
 Me gumazir bar kuraba.

10 Ki arazir bar kurar mamın garima, a Israelin otifi.
 Nan gumazamiziba asebar ziaba fava egha nan damazimın bar mize.
 Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim.

11 “O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagh ian anıngaghamın dughiam
 ginabagha gifa,
 eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimın dagheba asi.
 Egh gin, ki uan gumazamizibar amuti,
 me ua deraghvira ikiam.”

7

1 “Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati.
 Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi.
 Ki Samarian nguibar ekiamın gumazamizibar bizir kurar me amibar gari.
 Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei.
 Ezi men okoruar kurar maba
 nguibar ekiamın tuavibar gumazamizibar biziba pura da isi.

2 Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham.
 Ezi me bizir kam ginighnizir puvati.
 Men arazir kuram me avara,
 ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari.”

Me arazir kuram damuasa akam akiri

3 Egha Ikiavira Itir God kamaghın migei:

“Gumazamizir maba tintinimın arazir kurabar amuasa akam akiri,
 egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari.

4 Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumazamiziba.
 Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimın
 mın iti.

Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham.
 Bret buigh gıvaghti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekevegham.
 Men arazim a kamaghın zui.

* 6:7: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. 7:2: Onger Akaba 9:16;
 90:8; Jeremaia 17:1

5 Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko,
me wainin dipar bar aviriba ame.
Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua,
dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi.
6 Men nighnizir me bizir kuram damuasa anim,
mati bret tuer danganimin min fei.
Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin bretba tuem, an akui,
egha me mati avivkiabar min isi, ezi migharimram otifi.
Egha mizarazimin da bar puvira isi.*

7 “Me bret tuamin danganimin min puvira aningaghegha,
gumazir dapaniba ko atriviba vaghvaghera me misoghezi me ariaghire.
Men arazir kurar kam men kantrin aven itima,
ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati.”

Israelia ghaze, kantrin igharaziba men akurvagham

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko porogha men arazibar gin
zui,
mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere.
Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati,
mati bret deragha isizir puvati.

9 Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha
gifa,
ezi me bizir kam gifozir puvati.
Me mati gumazir ghurir apanim, ua gavgaviba puvati,
egha me uaghan bizir kam gifozir puvati.

10 Israelian arazir akaba batozim me isa kot gati.
Ezi me navim girazir puvati,
egha Ikiavira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati.
Bizir kurar aviriba me batozi,
me God baghavira ikian aghua.

11 Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri.
Faragha me akurvazim bagha Isipin azara,
egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha
ghue.

12 Egh dughiar me mighi mangamimin,
ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham.
Me arazir kuram damusi uari akuvti,
ki zuamira ivezir kuram me daningam.

13 “Mevzika! Me bar ikuvigham.
Me na ategha gifa, egha nan akam batosi.
Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.
Ki faragha men akurvaghasava amima,
me nan moga na gifari.

14 Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min

* **7:6:** Akar kam, gumazir maba amizir bizibagh eghari. Ezi e datirighin fozir puvati, bizir manamra dughiar kamin oto. Vezin kamin aven, “gumazir danganir kamin bretba tuem,” a gumazir kabar gumazir dapanimin akar isin zuim gami. **7:7:** Onger Akaba 14:4; Aisaia 9:13; Hosea 7:16; Sefanaia 1:6 **7:9:** Aisaia 1:7; Hosea 4:6 **7:10:** Hosea 5:4-5; 7:7; 7:14

uan misiabar irav ikia puv arai.
 Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiabar,
 me tintinimin uan mikarzibar ghorì,
 mati na gifozir puvatizir gumazamiziba.
 Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi.†
 15 Guizbangira, kirara men akurazi, me ekeveghe gavgafi.
 Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri.
 16 Osintizibar dughiabar, me uarir akurvaghasa na bagh izir pu.
 Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui.
 Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram.
 Men gumazir dapaniba uari fa ghaze,
 me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham.
 Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham,
 eghti Isipia puvira men ingaravakam.”

8

Israelia asebar ziaba fema, God me isa kot gati

1 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ia midorozim damusi sigham givi.
 Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami,
 mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira migheghe nguazimin
 izaghiri.
 Guizbangira, nan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim
 abiki,
 egha nan akam batoke.
 2 Israelia nan dia ghaze,
 ‘Ni en God, e ni gifo!’
 3 Ezi puvati, me arazir aghuim ataki.
 Kamaghin amizi, apaniba men agintigham.
 4 “Nan gumazamiziba gumazir dapaniba amisevima,
 ki men amamangarizir puvati.
 Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari.
 Kamaghin amizi, ki gumazamizir kabagh asighasigham.
 5 O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua.
 Kamaghin, ki bar ian aningaghe.
 Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh.
 Ezi ti puvatigham.
 6 Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kam in ingari.
 Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim.
 Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighi,
 a pura minezir kinimin otogham.
 7 Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim,
 eghti arazir kurar kamra, gumazamizibagh asighasigham,
 mati aminir ekiam iza gumazamizibagh asighasisi.
 Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim,
 ezi bretbar ingaramin witba puvati.
 Eghti witin kurar kam dagher bar muziariba miseveghti,
 kantrin igharazimin gumazamizibara izi dar amam.

† 7:14: Hibrun akam, deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. 8:7: Aghuzir Akaba 22:8; Hosea 7:9; 10:12-13

- 8 Israelia ua derazir puvati.
Me kantrin igharazibar miraram oto.
Datirighin me mati nguazir minem biki,
egh me ua nan ingangarim damuan kogham.
- 9 Me donkin atiabar min puvira akaba batosi,
egha uan ifongiabar gin zui.
Egha uarir akurvaghasa Asiriaba bagha ghua men azangsis.
Egha me uarir akurvaghasa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me
apezeperi.
- 10 Ezi datirighin ki bar me akuvagh
pazi me damuam.
Dughiar ovezimin, Asirian atrivim bar me abinigh,
egh osimtizir ekiar bar kuram me darigham.
Eghti gin me avirasemeghan kogham.
- 11 “Efraimia arazir kuraba gin amadir ofa damuasa,
ofa gamir dakozir aviribar ingari.
Ezi ofan kaba derazir puvati.
Kamaghin amizi, me arazir kurar avirim gamuavira iti.
- 12 Ki men sure damuasa uan arazir aviriba osiri.
Ezi me arazir kabar garima, da mati ikizir igharazibar arazir igharagha
gariba.
Egha me dar gin zuir puvati.
- 13 Me ofan aviribagh amua ofa gamir asizibar tuziba api.
Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh ifongezir puvati.
Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir kurabagh inirigh,
ivezir kuram isi me daningam.
Ki me amadaghti, me mangi
ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar min ikiam.
- 14 “Israelia ghaze, atriviba ti men akurvaghamin gavgaviba itima,
me atrivibar dipenibar ingari.
Bar guizbangira, ki God, ki gumamazizibar ingari.
Ezi me bizir kam gin amada.
Judaba uaghan osimtizir kamra iti,
me divazir gavgaviba itir nguibar ekiabar ingari.
Egha ghaze, me deravira ikiam.
Ezi puvati, ki avim amadaghti,
a izi nguibar ekiar kaba ko atrivibar dipenibar isigham.”

9

God ivezir kuram Israelia daningam

- 1 O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumamazizibar min ikia,
isar ekiaba ko nan ziam fer dughiaabar bar akongezir arazim gami.
Ia arazir kam atakigh.
- Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa,
egha an gin zuir puvati.
- Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe,
mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akui.
- Egha ghaze, Bal ian azenibagh amima,
dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim.

- 2 Ezi kiran oveghangin ia dagheba,
ko wainin dipaba puvatigham.
- 3 Egh ia Eframia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham.
Eghti ian tarazi uamategh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam.
Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam.
Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam.
- 4 Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin,
ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningan kogham.
Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham,
mati dagher me gumazir kuamin azia, egha apim,
ezi dagher kam me gamizi, me mize.
Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam.
Ia dagher nar katam inigh
Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham.
- 5 Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti,
ia manmaghin damuam?
Ia ofa damuamin tuaviba bar puvatigham.
- 6 Ia oragh! Gin osimtizir ekiam otoghti,
ia tintinibar ari mangegham.
Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti,
ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam.
Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfisin ian kuabar
afegham.
Ia uamategh uan nguibamin izeghan kogham.
Puvatigham.
- Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian bizir aghuiba pura ikiti,
ruarim aghung bar da avaragham.
- 7 God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa.
Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam.
Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia fogham,
kar dughiar God ia ikarvaghamin.
Ia kamaghin na migei,
“Akam inigha izir gumazir kam ongani.
Gumazir Godin Duam itir kam, a nighnizir aghuiba puvati.”
- Ia gumazamiziba, ian arazir kuram bar ekefe,
kamaghin amizi, ia bar na gifongezir puvati.
- 8 God uabi Akar Gavgavim uan gumazamizibar aningasa,
akam inigha izir gumazimin min na amada.
Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan suighasava ami,
mati gumazim kuaraziba guasa ivem adui.
Egha Godin Dipenimin uaghan nan apanim gami.
- 9 Ia arazir kuram gamuavira iti,
mati ian inazir afeziaba fomira Gibeian nguibar ekiamin amizi mokin.
Kamaghin amizi, God ian arazir kurabagh nighnigh,
ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam.*

Israeliian arazir kuraba ko dar ivezir kuram

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki faraghavira ian apizir dughiamin, ia bar dera,

mati wainin ikarizim nguazir midiarimin otogha deraghavira be.

Ezi ian inazir afeziaba, mati temer fikin ovizir faraghaviram aniba.
Egha gin me Peorin Mighsiamin otivigha,
egha faraghavira asem Balin ziam fava aghumsizir araziba baghavira
iti.

Me bar aser kam gifonge, egha an mirara bar ikufi.

¹¹ Efraimian gavgavim mangi givagham,
mati kuarazim mighegha ghu.

Eghti men amiziba naviba asang
boriba batan kogham.

¹² Tarazi boriba batiti,
ki me misueghti, me arimighiregham.
Ki tav ateghti a ikian kogham.

Ki gumazamiziba ateghamin dughiamin,
bizir kuraba tintunimin me bativam.
Mevzika!”

¹³ Egha Hosea kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir God, Efraimia faragha, mati Tairin nguibar ekiamin min bar
deravira iti.

Ezi ki garima, apaniba izava Tair gasighasiki.

Eghti arazir kam uaghan Efraimian otivam.

Apaniba izi men boribav soghti me arimighiram.

¹⁴ O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir manam me daningam?

Ni men amizibar amuti me naviba asangan kogham.

Ni amizir borir iririviba itiba men oter eboribar amighti da misingigh,
eghti me oteba boribar aningan kogham.”

¹⁵ Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami.

Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari.

Gumazamiziba arazir kurar avirim gamima,

men gumazir dapaniba uaghan nan akaba batosi.

Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham.

Egh ua me gifueghan kogham.

¹⁶ Efraimia boriba batan kogham,

mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham.

Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti,
me arimighiregham.”

Hosea ghaze, God pazavira Efraimia damuam

¹⁷ Gumazamizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati.

Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumazamizibagh asaragham.

Eghti me kantrin igharazibar tongin

pura guighav itir gumazamizibar min ikiam.

10

¹ Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be.

Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti.

Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinin
aviribar ingara,

egha bar deravira dagiar guarir akinir kabar kurti.

² Me ifarir gumazamiziba.

Kamaghin amizi, me uan osimtizar ivezir kuram iniam.

Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba,
ko dagiar guarir akiniba apirarigham.

³ Kiran oveghangin, Israelia kamaghin mikimam,

“E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati,
kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en atrivim batoke.

Egh e atrivim ikiti,
a manmaghin en akurvagham?
Ti puvatigham.

⁴ Atriviba en akurvaghasa pura migirigiar kinibagh ami.

Me puram akar gavgaviba akira,
egha kantrin igharazibar atriviba ko puram akabav sosi.”

Israelia arazir aghuim ategha, arazir kuram gamuavira iti.

Ezi arazir kurar kam, mati imezim itir ogher kurar gumazamizibagh
asighasizim.

⁵ Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam,

Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me a bagh akongiva
arangam.

Guizbangira, apaniba an kurkaziba adegham.

Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko an gumazamiziba bar,
me an apangkuv egh aziam.

⁶ Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir kam inigh mangi,

mati me takis gavman ganidi moghin, me uan atrivir ekiam daningam.

Israelia fofozir gumazibar akaba dagheba puvati,
ezi fofozir gumazibar akaba dagheba puvati.

Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti,
me bar aghumsigham.

⁷ Israelian atrivim, apaniba a inigh mangigham,

mati dazir suzim, aperiaam a inigha ghu.

⁸ Asebar ziaba fer danganiba, da mighsiabar pin iti,

ezi Israelia kagh men ziaba fa arazir kurabagh ami.

Eghti God danganir kabagh asighasigham,

eghti ogheba ko benir dikoniba aghung ofa gamir danganir kaba avegham.

Eghti gumazamiziba apanibar mongsi,

kamaghin mighsiabav kimam,
“Ia e gisin iriva e mongegh.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israel ikuvigham

⁹ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Fomira Israelia Gibeian nguibar ekiamin ikia arazir kuramin na gami,

egha arazir kurar kam ataghizir puvati.

Kamaghin amizi, apaniba izi gumazamizir kurar kabav sogh,
egh mangi Gibeian tugham.*

- 10 Kamaghira, ki gumazamizir arazir kurabagh amir kabav soghasa akam misuegha gifa.
Egh ki pazavira me damigham.
Me arazir kurar avirim gami.
Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar amuti,
me izi uari akuvagh me misogham,
egh me inigh ingangarir gumazamizir kinibar min me ikirarigh me inigh mangam.
- 11 “Fomira Efraim mati bulmakaun amebar igiar mam,
a rais dikabinasa deravira sure gami,
eghti gumazamiziba raizin daghem iniam.
Egha a ingangarir kam bar a gifonge.
Ingangarim faragha bar an dera, ezi datirighin ki a damighti,
an ingangarim bar osemegham.
Datirighin ki Israel ko Juda damighti, aning bulmakaun min,
gumazim temem an firim gikeghti,
a nguazim abizir bizim gekuam.
A ingangarir dafam damuva, bizir kam gekuti,
temem an firim aghoram.
- 12 Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei,
'Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuibar amu, egh guizbangira nan ziam fi,
mati gumazim azenir igiamin nguazim abigha dagheba oparima,
da deraviram aghua dagher aviriba bati.
Datirighin ia ua lkiavira Itir God bagh izi.
Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira ia damuam.'
- 13 Ezi ia kamaghin amir pu.
Puvati, ia mati gumazim azenimin ingari,
ezi ian azenibar, ia arazir kuram ko ifavarir arazim opari.
Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher kuraba dar aghui,
ezi ia da api.
- “Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim ian akuragham.
Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim gifogha gifa.
Ezi puvati.
- 14 Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia misogham,
egh ian nguibar ekar divazir gavgaviba itibagh asighasigham.
Osintizir kam, mati Atrivim Salman fomiram amizir arazim,
a Betarbelin nguibar ekiam ko misogha bar a gasighasiki.
An adarazi men boriba ko amiziba isa nguazimin me apizima,
me tintinibar ariaghiri.
- 15 Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami,
kamaghin amizi, bizir kurar kamaghira garitam ia bativam.
Aruem anangti, me Israelian atrivim misueghti,
an aremegham.”

11

Gumazamiziba Godin akaba batosi, ezi a me gifueghavira iti

¹ Egha lkiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Israel borir aghirimın mın itima, ki bar a gifonge.

Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima,
ki an diazima an azenan ize.

² Ezi dughiar aviribar gin, nan akam inigha izir gumaziba nan gin mangasa
Israelian gumazamizir kabar dei.

Ezi akam inigha izir gumaziba men deima, me dughiabar zurara
akiribagh igha me gasi.

Nan gumazamiziba asem Bal bagha ofabagh ami.

Me mughuriar aghuim zuir ofaba marvir guaba bagha dagh ami.

³ Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati borim daruasa, afeziam a geghara
anefi.

Egha ki uaghan uan agharimningin men suigha me ateri.

Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin fozir puvati,
kirara ki me gamizi, me ghuamaghe.

⁴ Ki bar me gifongegha men apangkuvigha deragha me gamua men asugha-
sugha,

me inigha uabi da izegha, men osimtizir me ateriba adangi.

Egha ki aviragha men akurvagha dagheba me ganidi.

⁵ “Ezi me ua na bagh izan aghua.

Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi,
o Asiriaba me gativagh men ganam.

⁶ Midorozir ekiam otoghti, apaniba nguibar ekiam avinizir divazimın tiar
akar ekiam akarigh,

ivemar nguibar ekiamın aven mangi me ko misogham.

Nan gumazamiziba uan ifongiamın gin zui,

kamaghin amizi, midorozir kam me agivagham.

⁷ Me zurara akirim na gasi,

kamaghin ivezir kurar ki me daningamim, me a gitaghan kogham.

Me uarir akurvaghı asebar dimam.

Eghti aser kinir kaba men akuraghan kogham.

⁸ “O Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian arı mangighan kogham.

Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham,

mati ki Atma ko Seboimın nguibar ekiamning bar moghira aning
kuavareme.

Ki bar ia gifonge,

kamaghin amizi, ki bar ia gasighasighan kogham.

⁹ Nan aningagharim ian ti.

Eghti ki pazi ia damuan kogham.

Egh ki ua ia gasighasighan kogham.

Nan araziba gumazamizibar arazibar mın zuir puvati.

Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba bar deragha bar zue, egha ki ia ko
iti.

Ki atar izi bar ia gasighasighan kogham.

¹⁰ “Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me daningisi, pamtemin dimam,
mati laion tiarim akara dazeri.

Eghti nan gumazamiziba atiating akongıva,

aruem ghuaghırir danganim ategh zuamıra izi nan gin mangam.

¹¹ Me puviram atiating nighiva akong zuamira Isip ko Asiria ategh izam,
 mati kuaraziba migha zui.
 Eghti ki men aku uamategh men nguibar me itimin izam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Israelia ko Judaba Ikiavira Itir God ataki

¹² Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

“Efraimian gumazamiziba bar dughiar aviribar na gifari.
 Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan akar dikirizimin gin zui.
 Ezi Judaba nan apengan ikia gavgafi.”*

12

¹ Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha
 meraram asighasisi.

Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe.
 Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri.

Egha me olivin borebar dagiar ingangarim gamua da isa Isipin da
 amadi,
 ezi Isipia dagh ivesi.

² Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti.
 Egh a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh
 ivezir kuram me daningam.

³ Men inazir afeziam, Jekop, a uan aveghbuam ko,
 aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi.
 Gin Jekop ekeveggha givagha God ko misosi.

⁴ Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafira.
 Egha Jekop uabin apanguvasa puvira Godin ingarava ara, an azangsisi.
 Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jekop bato, egha a ko
 migei.*

⁵ Jekop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim.
 E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira Itir God.

⁶ Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim uan Godin ikiva uam a bagh izi.
 Egh ia apanguvir arazim ko guizin arazimin gin mangi.
 Egh a ian akurvaghsi ia a mizuam.

Israelian arazir kurabar osimtizim bar ekefe

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba bagha ingaribar min dagiar ingan-
 garibagh amua,
 egha arazir aghuim sara dagh amir puvati.

Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh ifarasa bar ifonge.

Me amadir biziba, me guizin ivezibar mirara da amadir puvati.

⁸ Egha me kamaghin migei:

‘E dagiaba itir gumazibar otivigha gifa.
 E bizir aviriba iti.

* **11:12:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **12:3:** Genesis 25:26

12:3: Genesis 32:24-26 **12:4:** Genesis 28:10-22 * **12:4:** Jekop, a Israelian inazir afeziam, ezi an gin otivamin ovavir boriba, me uan inazir afeziam ko itima God a ko migei. Ezi me ghaze, God “e ko migei.”

- Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham,
 e okimakiar arazim gamua dagiar gumazibar otifi.
 E arazir kuratam gamizir puvati.'
- ⁹ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian ifavarim gifogha gifa.
 Ki fomira kantri Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
 Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam,
 mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir danganimin ifuma, ia amizi mokin.
- ¹⁰ "Ki uan akam inigha izir gumaziba ko migei,
 egha irebamin min garir bizir aviribar me mikeme.
 Egha akam inigha izir gumazibar akatoribar,
 ki akar isin zuibar Israelia migei.
- ¹¹ Ezi me arazir puvati.
 Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir kurar aviribagh ami.
 Kamaghin amizi, me guizbangira bizir kinibar min otogham.
 Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bulmakaun apuriba isa
 uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami.
 Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighi,
 da dagiar pozir kinibar min azenara ikiam."
- ¹² Bar fomira en inazir afeziam Jekop, ara Mesopotemian kantrin ghu.
 Egha an amizimin ikiasa, gumazir igharazimin sipsibagh eghufi.
 Egha tuavir kamın a gumazir kamın guivim givese.
- ¹³ Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira Itir God uan akam inigha izir
 gumazir mam amada,
 ezi a me inigha Isip ataki.
 Egha akam inigha izir gumazir kam deravira me geghufi.
- ¹⁴ Guizbangira, Efraimia arazir kurar avirim gamima, men Ekiam men
 aningaghe.
 Kamaghin amizi, me osimtizir kam bangin arighiram.
 Me Ekiamin ziam dikabiri,
 kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13

God Israelia gasighasigham

- ¹ Fomira Efraimin anabamin adarazi migeima,
 anabar igharazibar gumazamiziba atiatiav agoi, egha orasi.
 Efraimia uari Israelian anababar tongin uan ziam fe.
 Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam fava arazir kamın arazir kuram
 gamigha gifa.
 Kamaghin amizi, me arighiregham.
- ² Egha datirighin me arazir kuram gamua ghuavira iti.
 Me uari bagha marvir guaba silvan dar ingara egha dar ziaba fe.
 Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha uan dafaribar dar ingari.
 Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa gumaziba amisefe.
 Me bulmakaun nedazir kabar tori.
 Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba.
- ³ Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamın min pura
 givagham.

Me dimagarimin ghuariamın mın iti,
 eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misinghām.
 Me raizin misevibar mın aminim dagh ivangti, da pura tintinibar mangam.
 Egh me avir migharimin mın pin ghuavanang pura givaghām.

4 Ikiavira Itir God ua kamaghın migei:

“Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia inigha ian akua azenan ize.
 Ki uabira, ki ian God.

Ua godin igharaziba puvati.

Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra!

5 Ia gumazamiziba puvatizir danganimın itima,
 ki deravira ia geghufi.

Danganir kam, aminir fefem itima,
 dipaba an puvati.

6 Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha
 dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti.

Ia bizir kaba inigha givagha egha ifaghata uari fa ghaze,
 ia uari uan gavgavibar da ini.

Egha kamaghın ia na ginamada.

7 Kamaghın amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuumam,
 mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin,
 ia misoghti ia arimighiram.

8 Ki uabi fegh ia mikinigh, egh ian evariba abigham,
 mati bean amebam, an nguzim vengezi an a bagh atari.

Egh ki ia abighirarigh egh zuamira ia tuigham,
 mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin.

9 “O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim.
 Ezi ia aghua, kamaghın ia ikuvigham.

Iavzika!

10 Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara.
 Eghti me manmaghın ian akurvaghām?

Me bar ian akuraghan kogham.*

11 Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi.

Ezi datirighın ki bar puvira ian aningagha,
 ian atriviba batuegha gifa.

12 “Ki Efraimian arazir kuraba bar,
 uan akinafarimin aven da osirigha givagha,
 deravira da atizi da iti.

13 Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua.
 Men arazir kam, mati borim amebamın navimın itima,
 amebam a batasava amima, an azenan otivan aghua.

14 Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın gavgavim da ua me
 inigham, a? Puvatighām.

O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?

O ovevem, ni gumazamiziba mızazim me ganidir gavgavim managh iti?

13:4: Ua Me Ini 20:3; 2 Atriviba 18:35; Aisaia 45:21-22 13:5: Godin Araziba 8:11-17 13:10: 1 Samuel 8:5-6 * 13:10: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati. 13:11: 1 Samuel 10:17-24; 15:26

Apangkuvir arazim ti nan damazimin modogham.†

15 “Efraimia bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira.

Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham,
eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham.

Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham.

16 Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam.

Apaniba izi me misoghti me arimighiram.

Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram.

Egh amizir navir adasebar naviba abigham.”

Israelia uan arazir kuraba ategh, uam Ikiavira Itir God bagh izam

14

(Sapta 14)

Israelia ua Ikiavira Itir God bagh izasa, Hosea me migei

1 O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpura ire.

Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.

2 Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim:

“O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh.

Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham.

Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba,
e dar amuam.*

3 Asiriaba en akuraghan kogham.

Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham.

E uan dafaribar marvir guabar ingari,

egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam,
‘Kar en aseba.’

E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati,
ezi nirara, zurara en apangkufi.”

Ikiavira Itir God ghaze, Israelia deravira dapiam

4 Ikiavira Itir God kamaghin migei:

“Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam.

Ki uan navir averiamin bar me gifuegh,
uam men ataran kogham.

5 Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi.

Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam.

Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri.

6 Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi.

Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera.

Eghti gumazamiziba bar me bagh bar akuegham,

† 13:14: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, Vezin kamin nighnizim kamaghin migei, God Israelia pazi me damigh egh me amadaghti me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam. * 14:2: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughuriar aghuariba bagha agoi.

7 Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam,
 mati me nan orangtizir dughuazimin apengan iti.
 Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam.

Egh borir aviriba batam,
 mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati.
 Egh me ziar ekiaba ikiam,
 mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim.

8 “O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham.
 Ki uabira, ian azangsiziba baragham.

Egh deraghvira ia geghuvam.
 Eghti ia nan apengan ikiam,
 mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin dughuazimin apengan aperaghav iti.
 Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar mingarim.”

Akar abuananam

9 Gumazir nighnizir aghuarim itiba,
 me akinafarir kamin aven tir migirigiaba, me dar fofozir aghuim iniam.
 Ezi ki kamagsua, me akar kam ginighnigh, egh an gin mangam.
 Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi gumazamizir aghuariba dar gin zui.
 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir puvati.
 Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Joelin Akinafarim O Joel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Godin akam inigha izir gumazim Joel mikemezir migirigiaba an iti, ezi a Godin akam inigha izir gumazimin gun mikemezir puvati, a gumazir manmaghin amizimra. Kantri Persia gavgavigha itir dughiamin a ti ike, kar dughiar Israelian gumazamiziba Babilon ategha ua Judan nguazimin izezim.

Dughiar bar kurar mam kantrin otozi, Joel an gari. Aruer ekiam isiragha biziba bar dagh amizi, da bar misingizi, odezir bizir ekiam uaghan otogha, dagheba ko bizibagh asighasighasava ami. Joel bizir kamın garima, a mati, gumazamizir Godin apanim damuasava amiba, ikiangsizir akar mam me bagha izi. Me arazir kurabar amu mangiti, Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiam otoghti, a gumazamizir kurabagh asighasigh, gumazamizir an ifongiamin gin zuiba deravira me damuam.

Joel gumazamizibav gia ghaze, me uan navibagh iraghti, God men apangkuvigham. Akam inigha izir gumazim Joelin akabar aven, akar dikirizir ekiar mam iti, akar kam a Joel 2:28-32in iti. A ghaze, God uan Duam amadaghti, a gumazamiziba bagh izam, gumazamizir aseba ko igiaba uaghara. God uan Duam Iesusin suren gumazamiziba bagha anemadazir dughiamin gin, Pita kamaghin migia ghaze, Bizir kam, a Godin akam inigha izir gumazim Joelin akam gamizima a guizbangiram oto. Ni Aposel 2:1-42in gan.

Odeziba Judan kantri gasighasigha, ua gumazamiziba inigha God bagha izi

(Sapta 1:1–2:17)

Gumazamizibar dagheba ko biziba bar ikuvizi, me azi

¹ Kar Ikiavira Itir Godin akam, a Petuelin otarim Joel bagha ize.

² Ia gumazamizir aruaba, ia oragh.

Ia Judan nguazimin itir gumazamiziba bar, kuariba arikigh. Ki datirighin otivir biziba bagh ian azangsighasa.

Fomira bizir kamaghin garitam

ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamin otoz, o puvati?

³ Ia bizir kamın gun uan boribav kim.

Eghti ian boriba uan boribav kimti,

men boriba gin otivamin adaraziv kim.

⁴ Odezir guar igharagha garir 4pla otivigha, bizir nguazimin aghuibar dafariba bar ada gifa.

Faragha zuir odeziba da kun odeziba,

da bizir dafarir maba api.

Ezi dar girara, odezir bizir avirir mighagha aruiba, iza bizir maba api.

Ezi dar girara, odezir febaba uari fa kura iza

- bizir dafarir maba api.
 Ezi dar girara, odezir akiraba, kar odezir bar ekier bizibagh asighasiziba,
 da izir dughiamin bizitam itir puvati, da bar da agifa.
- 5 Ia gan, odezir kaba bar ian wainin ovizibagh asighasiki.
 Kamaghin amizi, ia gumazir mighigha wainin dipam apava onganiziba,
 ia osegh dikavigh azi!
 Ia gumazamizir wainin dipaba apiba,
 ia uaghan uan wainin dipar isingtiziba bagh azi.
- 6 Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazir bizir ekiam en kantri bar a
 noke.
 Da bar gavgavigha bar aviraseme, ezi e da diponan ibura.
 Ezi dar atariba bar ghumi, mati laionin atariba.
 Egha mati laionin amebam uan atarir afuzibar asizibav sogha da aghor-
 agharisi.
- 7 Da en wainin ikarizibagh asighasigha,
 en fighin temeaba apima da midia dipiraghire.
 Da temer iniba bar da amezi,
 dar aguaba ghurghurigha misigha iti.
- 8 Ia gumazamiziba, ia azi,
 mati guivir igiam gumazir igiamin ikiasa a ginabazi an areme,
 ezi a uan pam bagha puv azia,
 azirakar korotiar piziba aghui.
- 9 Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ofa damuamin dagheba ko wainin
 dipaba puvati.
 Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin ofa damuamin biziba puvati.
 Kamaghin amizi, me azi.
- 10 Azeniba pura ikia dagheba puvati.
 Azenimin itir dagheba bar ikufi,
 kamaghin amizi, nguazim pura ikia misingi.
 Ezi wainin oviziba bar misigha gifa.
 Ezi olivin borer igiam givasava ami.
- 11 Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi.
 Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba ko, gumazir wainin
 azenimin ingariba,
 ia naviba osemegh azi.
- 12 Wainin ikariziba ko fighin temeaba bar misingi.
 Ezi temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi.
 Kamaghin amizima, gumazamizibar arazir bar akongezim,
 a bar gifa.
- 13 E uan Godin Dipenimin ofa damuamin dagheba ko wainba puvati.
 Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakozimin ingangarim
 gamiba,
 ia azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi.
 Ia dimagarimin azirakar korotiar piziba aghuigh,
 Godin Dipenimin aven mangegh iki
 mangiti aminim tiragh.
- 14 Ia gumazamiziba bar me mikemeghti, me dagheba atakigh.

Egh Judan nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti,
me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva
arang.

- 15 Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam,
kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam.
Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin ivezir kuram gumazamiz-
ibzar aningamin dughiam.
Ezvika!
E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham.
- 16 En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e manmaghira damuam?
E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham.
- 17 Nguazimin aven dipaba puvati,
ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire,
ezi dagheba otivir puvati.
Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba,
da pura ikia ikufi.
- 18 Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi,
kamaghin amizi, me arai,
egha dar okoruaba pura tintinibar aruava onгани.
Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi,
ezi me aghariba gunigha bar amira.
- 19 Temeba ko graziba bar misingi,
mati avizariam dar isi.
Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God,
ki pamten ni ko migia nin dei.
- 20 Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuiba bar misingigha gifa,
ezi graziba mati avim bar adar isi.
Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2

*Odeziba mati Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin ikiangsizir
akam*

- ¹ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
a bar roghira izi.
Kamaghin amizi, Saionin nguibam, a Godin mighsiamra, ia a gisin iki,
sighabagh iviva dibiaribar tong.
Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar
nighiva akong.
- ² Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam, a bar mitarmegham,
eghti ghuariar pizir aviriba overiam apazagham.
Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazibar bizir bar ekiam,
zuamira mighsiabar otifi,
mati aminim tiasava amua bar mitarmangi.
Bizir kamaghin garitam fomiram otozir puvatigha iza datirighin,
egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham.
- ³ Da mati, avim dadabar isi moghin
dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa.
Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha,

mati Idenin Azenim.

Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba,
da mati danganir misingizim.

Da bizitam ataghizi, a itir puvati.

Bar puvati.

Da biziba bar ada gifa.

⁴ Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min,
ivemara izi.

⁵ Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin,
dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi,
egha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi.

Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam,
midorozim damuasava ami.

⁶ Da roghira izir dughiamin,
gumamaziziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari,
egha me bar dukome.

⁷ Odezir kaba, midorozir gumazibar min ivemara izi.
Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi.

Egha mati midorozir gumaziba bizimin voroghira zui.

Egha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati.

Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati.

⁸ Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati.

Me vaghvagha bigha ghuvira iti.

Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati,
eghti bizitam men tivaghan kogham.

⁹ Me ivemara nguibar ekiabar zui.

Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven
zui.

Egha dipenibar biribar ghuavanaga
winduabar aven ghughiri,
mati okimakiar gumaziba.

¹⁰ Me zuima nguazim mati mikimkizim a ginobazi a ivazvasi,
ezi overiam mati God a ginobazi a nidi.

Ezi aruem ko iakinim mitarmangizi,
mikoveziba ua isir puvati.

¹¹ Ikiavira Itir God uan midorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganidi,
ezi an migirigiaba mati ararim dagarvasi.

An midorozir gumaziba bar aviraseme,
eghti gumazitam me diponiva avegham.

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumamazizibar amuti,
me bar atiatigham.

Eghti tinara dughiar kamın aven mangi ikuvighan kogh, deravira ikiam?
Ti puvatigham.

God navibagh ighasa gumamazizibar dei

¹² Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Guizbangira, bizir kurar kaba bar otivam,
eghti ia datirighira uan navibagh iragh ua na bagh izi.

Egh dagheba ategh uan navir averiaba sara azi ua na bagh izi.

¹³ Ia pura uan korotiaba abighiva azir arazim damuan marki.

- Ian navir averiaba aven biġhiregh, ian ararem akagham.
 Ia fo, Ikiavira Itir God gumamaziziba bar me gifongegha bar men kuarkufi.
 Egha zuamirama atarir pu. Puvati.
 An apangkuvim bar moghira men ekefe.
 Egha a zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia,
 egha gumamazizibar arazir kuraba ikarvazir puvasi.
 Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izi.
- 14 Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh iziti,
 a ti uan nighnizim giragh, deraghvira ia damuam, egh dagher aviriba ia daningam.
 Eghti ia a bagh ofa damuamin dagheba ko wainba ikiam.
- 15-16 Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi.
 Egh uari akuvagh dagheba ateghamin dughiam ginabagham.
 Egh gumamaziziba bar me akuvagh, me mikimti,
 me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko arazir kuraba ategh,
 nan damazimin bar zuegh.
 Men gumamazizir ghuriba ko, borir ekiaba ko otem apir borir iririviba, me bar moghira,
 ni me inigh izi.
 Poroghamir igiaba, me uan dipeniba ategh uaghan izi.
- 17 Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, ni me mikemeghti,
 me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa gamir dakozimin tongin tugh aziva arang kamaghin mikim,
 'O Ikiavira Itir God, e nin gumamazizibara.
 Ni uan gumamazizibar apangkufigh.
 Puvatighi, kantriba bar, akirim ragh e gasaragh dibovir akabar e mikimam.
 E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ateghan koghti,
 me e dipova kamaghin mikiman kogham, Ian God managh iti? "
- God uamategh uan gumamaziziba deravira me damuam**
- (Sapta 2:18–3:21)*
- Ikiavira Itir God daghebagh amizi da uam otifi*
- 18 Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvara uan nguazim ginighnigha,
 uan gumamazizibar apangkufi.
- 19 Egha Ikiavira Itir God uan gumamaziziba ikaragha kamaghin me migei:
 "Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain dipaba, ko olivin borem ia danighi,
 ian dagheba avirasemegham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
 dibovir akabar ia damuan kogham.
- 20 Eghti ki notin amadaghan itir odeziba batueghti, da ian saghon mangam.
 Da danganir misingizir gumamaziziba itir puvatizimin mangam.
 Dar okoruar faragha zuim, ki da batueghti,
 da Amangszim Itir Dipar Akaremin magiram.
 Eghti dar okoruar igharazim, ki da batueghti,
 da Mediterenianin Ongarir Ekiamin magiram.
 Dar kuaba kurigh mughuriar bar aninganir kuram otivam.
 Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar ekiam damuam.
- 21 "Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir ekiaba ni bagha dagh ami.
 Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni atiatingan marki.

Ni bar akongegh navim deragh.

22 Graziba uam gumamaziziba puvatizir danganibar otifi.

Ezi temeaba ua be.

Ezi fikin temeaba ko wainin ikariziba dagher aviriba iti.
Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia atiatingan marki!

23 “Ia nan damazimin deraghasa,

ki ian akurvagha amozir aviriba ia ganidi.

Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki amoziba ia ganiga,
egha uaghan amozir dughiabar gin izir iakiniba, ki amoziba ia ganidi.
Kamaghin amizi, ia Saionin gumamaziziba, ia bar akongegh.

Ki Ikiavira Itir God, ian God,

ki ian akurvaghasa amizir biziba, ia da bagh bar akongegh.

24 Witin iniba kua dar dagheba isir danganiba, bar izevegham.

Eghti wain ditir danganiba ko olivin oviziba mirmirir danganiba,
wainin dipaba ko, olivin boreba bar dagh izivagh fashagham.

25 Ki uabi, midorozir gumazibar min,

odezir okoruar kaba ia bagha da amangi.

Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba,

maba, odezir febaba,

maba, odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba,

maba, da kunodezir biziba aghoriba,

da bar izegha ian dagheba ame.

Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh deraghvira ia damuam.

26 Ia dagher aviribar ami, egh bar izevegham.

Ki digavir kuram gamir arazir aghuir aviriba ia bagha dagh ami.

Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba, me nan gumamazizibar amuti,
me uam aghumsighan kogham.

Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fam.

27 Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam,

Ki ian tongin iti.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ezi godin igharazitam nan min itir
puvati.

Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba, me ia damuti,

ia uam aghumsighan kogham.”

God uan Duam isi gumamaziziba bar me daningam

28 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“Dughiar gin izamimin

ki uan Duam gumamaziziba bar me gingegham.

Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min
mikimtima,

ian gumazir ghuriba irebabar gantima,

ian gumazir igiaba irebabar min amizir bizibar ganam.

29 Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,

uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham.”

Ikiavira Itir Godin Kotiar Ekiamin Dughiamin arazaraziba

30 Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei:

“Ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,

uaghan nguazimin digavir kuram gamir arazibar amuam.

Eghti ghuzim ko, avim ko, migharir pızir ekiaba otivam.

³¹ Eghti aruem mıtarmeghti,
iakınim ghuzımın mın otogham.

Bızir kaba faragh otivighti,
gın Ikiavıra Itir God Izamin Dughiar Ekiam otogham.
Dughiar ekiar kam otoghti, gumazamiziba bar atiatigham.

³² Eghti dughiar kamin, Ikiavıra Itir Godın ziamın diaghamin adarasi,
a men akurvagham.

Eghti Ikiavıra Itir God mikemezi moghin, gumazamizir Saionın Mighsiam ko
Jerusalemın nguıbamın itıba,
men tarazi oveghan kogham.

Gumazamizir Ikiavıra Itir God ua bagha inabazıba,
me men tongın iki deraghvıra ikiam.”

3

God kantriba bar dar gumazamiziba akuvagh kotiam damuam

¹ Egħa Ikiavıra Itir God ghaze:

“İa oragh! Gın izamin dughiamın,
kı Jerusalem ko Judan gumazamizıbar amighti,
me ua deragh otivigham.

² Egħtı kı kantriba bar dar gumazamizıba bar me inigh izı,
danganır zarır mamın otogham.

Me danganır zarır kam kamaghın a dıborı, God Gumazamizıba
Tuisisi.

Kı kagh me akuvagh,
arazır me nan gumazamizıbagħ amizıba bagħ akam me gasam.

Gumazamizir kaba, me nan gumazamizir kı ua bagħa inabazıbara.

Kantrin kabar gumazamizıba, nan nguazım inigha
anebigha uarigh anıngı,

egħa İsraelia inigha tintinımın kantrin ıgharazıbar ghue.

³ Egħa me nan gumazamizıba bagħa satu gıkarara
uari uari amısevegha gari,

terara vaghvagh me inıam.

Egħa me İsraelian otarıba amaga, dar ikarvazımın, uari bagħa tuavımın
amizıba isi.

Egħa me İsraelian guıvir dozıba amaga,
uari bagħa dagıaba isa wainın dipabagh ivesi.

⁴ “İa Tair ko, Saidonın nguıbamningın adarazı ko, Filistian kantrin dan-
ganıba bar,

ia manmagħın na damuasa?

İa tı ghaze, Kı arazır kuram gamızı, ia na ikarvaghasa a?

İa kamaghın nıghnıghti, kı zuamıra ian arazır kuram ikaragħam.

⁵ Kı fo, ia nan gol ko, silvan bizıba ko, bizır aghuir ivezıba bar pın kozır
avırıba sara,

inigha ghua uan asebar zıaba fer dipenıbar da arıki.

⁶ İa Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganır ıgharaz-
ıbar gumazamizıba inigha,
bar sagħon ghua me amada,

2:31: Aisaia 13:9-10; Malakai 4:5; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Akar Mogomem 6:12-13

2:32: Aisaia 11:11; 11:16; Obadia 1:17; Maika 4:7; Rom 9:27; 10:13; 11:26 **3:4:** Aisaia 14:29-31;

23:1-18; Jeremaia 47:1-7; Esekil 25:15-28:26; Amos 1:6-10; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:1-7; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

- ezi Grikba me givezezi,
me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar otifi.
- 7 Ezi datirighin ki ua me inighti,
me ua danganir ia me amangiziba ategham.
Eghti ia me gamizir arazimra,
ki a ikarvagh ia damuam.
- 8 Ki Judabar amamangatighti, me ian otariba ko guivibagh ivezam.
Egh me inigh Sabean kantrin ikizir saghon itimin me amadagham.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”
- 9 Egha God akar kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin mangi a mikimasa Joel mikeme,
“Ia God ko midorozim damusi biziba akir iki,
egh midorozir gumaziba bar men diaghti,
me izi uari akuvagh, egh misoghsi mangam.
- 10 Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da midorozir sababar min otifigh.
Egh uan sabar ikizirizir azenibar ingaribav soghti, da afuzibar min otifigh.
Eghti gumazir gavgaviba puvatiziba, uaghan midorozir gumazibar otivam.
- 11 Ia kantrin roghira itibar gumazamiziba, ia bar moghira zuamira izi, danganir zarir kam in uari akufagh.”
- O Ikiavira Itir God, ni uan midorozir gumazir gavgaviba amadaghti,
me izi apanir kaba ko misogh.
- 12 Ezi God kamaghin migei:
“Kantribar gumazamiziba bar, dikavigh danganir zarir kam in izi.
Me danganir zarir kam kamaghin a dibori, God Gumazamiziba Tuisisi.
Ki danganir kam daperagh,
Israelin boroghin itir kantribar gumazamiziba bar men arazir kuraba tuisigham.
- 13 Ikizir kaba, me bar gumazamizir kuraba!
Kamaghin amizi, ia sabar ikiziriziba inigh me aghor, mati daghem anigha gifa.
Egh pamten me dikabin, mati gumazim wainin oviziba dikabiri danganimin da diti.
Ezi wainin dipaba bar izivagha fASFasi.
Eghti, gumazamizir kaba kamaghira bar ikuvigham.”
- 14 Gumazamizir bar avirim, bar avirasemegh kotiam bagh danganir zarir kam in uari akuvagh.
Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,
bar dughiar ovezim in danganir zarir kam in otivam.
Danganir zarir kam in ziar igharazim,
God Ivezir Kuram Gumazamizibar Aningasa Mikeme.
- 15 Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti,
mikoveziba ua isian kogham.

God uan gumazamiziba bar deravira me damuam

- 16 Ikiavira Itir God, Jerusalem in aven Saonin Mighsiamin pantemin deima,

an dımdıam mati ararim dagarvasi, ezi overiam ko nguazim nisi.
 Ezi God uan gumazamizibagh eghufi, eghti me ikuvighan kogham.
 A Israelian mogomer danganımın mın iti.

17 A kamaghın mıgei,

“Dughiar kamın ia Israelia fogham, kırara ki İkiavıra İtir God, ian God.
 Saion, nan mıghsıamra, ki danganır kamın iti.

Kı Jerusalem damıghtı, a nan nguıbar ekıamra ikıam,
 eghtı azenan itır darazı uam an aven mangan kogham.

18 Dughiar kamın, wainın azenır avırıba otıvıgh mıghsıaba avegham,
 eghtı mıghsıar muzıarıba bar, bulmakaun avırıba dar ikıam.

Eghtı gın Judan nguazımın itır daghurır dakezıba, dıpar avırıba zurara dagh
 izıvagh ivemaram.

Eghtı dıpatam İkiavıra İtir Godın Dıpenımın ikegh azenan izı,
 emır ivemar Akasın Temeba İtir Danganır Zarımın mangam.

19 İsipın kantrı ko İdomın kantrı, anıngın mıdorozır gumazıba ıza,
 Judaba ko mısoğha, pura gumazamızır osımtızıba puvatızıba,
 me mısoğhezi me ariaghıre.

Kamaghın amızı, İsipın nguazım danganır mıdıarımın mın otogham,
 eghtı İdomın nguazım danganır kınımın mın otoghtı,
 gumazıtam uam an ikıan kogham.

20-21 Eghtı gumazır, gumazamızır kabav soğhezi me ariaghırezıba,
 ki men arazır kurar kamra ua me ikarvagham.

Osımtızım itır gumazır kaba,
 ki men tav ateghtı a ikıan kogham.

Eghtı nan gumazamızır Jerusalem ko Judan danganır ıgharazıbar itıba,
 me zurara ikı mamaghıra ikıam.

Eghtı ki İkiavıra İtir God, ki Saionın Mıghsıamın ikıam.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Amosin Akinafarim O Amos Akar faragha zuim

Akam inigha izir gumazim Amos, a gumazir akam inigha izir igharazir Godin Akinafarimin aven itir akinafaribar itiba, a ti men faragha oto. Amos a Judan kantrin aven itir nguibar dozir mamin gumazim, egha a faragha sipsipbagh eghuva dar garir gumazim. Ezi God uan gumazimizir Israelin kantrin aven notin amadaghan itiba bagha, uan akam me mikinasa anemisefe. Dughiar kamin, Israelia deravira ikia, egha osimtizir ekiataba batvizir puvati.

Ezi Israelia ghaze, me deravira iti, ezi Amos me migia ghaze, Me Godin damazimin derazir puvati. Gumazimizir onganarazibagh amua men tongin itiba me deragha men gara me gamir puvati. Egha uan namakaba arazir aghuibar me gamir puvati. Ezi Amos akar bar gavgavim men nighniziba ko araziba akirasa me ganingi. A ghaze, me uan navibagh iraghan koghti God bar ivezir kuram me daningam. Ezi Israelian gumazir ekiaba kamaghin a baregha, uan anemadaghti a Judan kantrin mangasa migei.

Ezi Amos gumazimizibav gia ghaze, Me kamaghin nighnighan marki suam, God me amir araziba mighigha dagh nighnizir pu. Bar puvati. Men nighnizir kaba kamaghin men akagha ghaze, Me bar Godin saghon iti. Me bar deravira kamaghin fogh suam, God a men Ikiavira Itir God, egha biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha a uaghan ivezir kuram me daningamin gavgavim iti.

Israelia osimtizir dafam itima, Amos Godin akam me mikiri

(Sapta 1:1--5:3)

God akam isa Amos ganingi

¹ Ki Amos, ki Tekoan nguibar ekiamin gumazim, egha ki sipsipbar garir gumazim. Ki irebamin min garir bizimin garima, God akar kam na ganingi. Dughiar kamin, Usia Judan kantrin atrivimin itima, Joasin otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimin iti. Ki bizir kam irebamin min an ganigha givazi, azenir pumuning givazima, mikimkizim oto.

*Ikiavira Itir God ivezir kuram isi gumazimizibar aningamin gavgavim iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)*

² Amos kamaghin migei:

“Ikiavira Itir God, Jerusalem in nguibar ekiamin Saionin Mighsiamin iti.

Egha an azenan iza pamtemin dia dagarvasi.

Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Mighsiamin orazimin itir tera-
fariba bar misingi.”

Ikiavira Itir God, Sirian kantrin gumazimizibar araziba tuisisi

³ Amos kamaghin migei:

"Ja oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus, an gumamaziziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Gileatin Distrighin itir gumamaziziba bar me dikabiragha me abini.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁴ Kamaghin amizi, ki avim isi Atrivim Hasaelin dipenim mikinighti, avim Atrivim Benhadatin nguibar ekiar gavgaviba bar dar isigham. Nguibar kaba, divazir bar gavgaviba da avinizi da gavgavigha iti.

⁵ Ki nguibar ekiar kam Damaskus, an ainin tiar akabar divazir gavgaviba bar ada akararigham.

Egh ki Avenin Danganir Zarimin itir gumamaziziba batuegh, uaghan Beteden kantrin atrivim batuegham.*

Eghti kantri Sirian itir gumamaziziba mangi aruem anadi naghin itir nguazim Kirin, aven kalabusin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!"

God Gasan nguibar ekiamin gumamazizibar araziba tuisisi

⁶ "Ja oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Filistian kantrin aven itir nguibar ekiam Gasa, an gumamaziziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumamaziziba inigha ghua Idomin kantrin kalabusin min me ati.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

⁷ Kamaghin amizi, ki avim isi Gasan nguibar ekiamin itir divazim mikinighti, avim an dipenir gavgaviba bar dar isigham.

⁸ Egh ki Asdotin nguibamin itir gumamaziziba bar me batuegh, uaghan Askelonin atrivim batuegham.

Egh uan gavgavimin Ekronin nguibar ekiam gasighsigh, Filistian ikiavira itir varazira, ki me misueghti, me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme!"

God Tairin nguibar ekiamin gumamazizibar araziba tuisisi

⁹ "Ja oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumamaziziba bar me isa Idomin kantrin me amadazi, Idomia me isa kalabusin min me ati.

Me fomira ikizir kaba ko deragh dapiasa akam akiri, ezi puvati, me datirighin uan akar dikirizim abiki.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

¹⁰ Ki avim isi Tairin divazim mikinighiva, an aven itir dipenir gavgaviba bar dar apongegham."

God Idomin kantrin gumamazizibar araziba tuisisi

* **1:5:** Avenin Danganir Zarim ko Beteden kantri, aning Damaskusin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha Hibrun akam, ziar kam Avenin Danganir Zarim akar kamin mirara ghu, "Arazir Kurabar Danganir Zarim." Ezi ziam Beteden an akar kamin min iti, "Bar Akongezir Nguibam." Egha ziar kamning, gumamazizir God asighasighamibar araziba akakasi. **1:6:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Sefanaia 2:4-7; Sekaraia 9:5-7 **1:9:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:19; Joel 3:4-8; Sekaraia 9:1-4; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14

11 “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Idomin kantrin aven itir darasi, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me uan adarazira Israelia, men agintigha, men marazi† midorozir sababar me misozi me ariaghirima, me tong men apanguvir pu.

Bar puvati.

Men aningagharir arazir kam men tongin ikiavira iti.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

12 Kamaghin amizi, ki Temanin Distrighin avim akunighti a magiram. Eghti ki Bosran nguibar ekiamin itir dipenir gavgavibar apongti da isiam.”

God Amonin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

13 “Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Amonian kantrin gumazamiziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ua nguazitaba iniasa misosi,

egha Gileatin Distrighin itir amizir naviba adaiba, me men naviba abizi da biaghiri.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

14 Kamaghin amizi, ki avim isi Raban nguibar ekiamin divazibav kinighti, men dipenir ekiaba bar isigham.

Eghti midorozir gumaziba misoghiva pamtemin dagarvagh dimam, eghti midorozim bar gavgavigham, mati aminir ekiam dughiar kuramin oto.

15 Eghti Amonin atrivim uan midorozir gumaziba ko me mangi kantrin igharazimin kalabusin min ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!”

2

Ikiavira Itir God, Moapin kantrin gumazamizibar araziba tuisisi

1 “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,

Moapia arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Me Idomin kantrin atrivim inigha a misoghezi an areme.

Ezi me gin uam an aghariba inigha avimin da tuezii da isigha arinimin min oto.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira Moapia bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam.

2 Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin kantrin anekunighti, Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba bar isigham.

Eghti midorozir bar ekiam otoghti,

midorozir gumaziba pamten dimiva sighthabagh iviam.

Eghti Moapia midorozir kamın tongin arimighiregham.

3 Eghti ki Moapin atrivim ko an ingangarir gumaziba bar me misueghti, me arimighiregham.

1:11: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekiel 25:12-14; 35:1-15; Obadia 1:1-14; Malakai 1:2-5

† 1:11: Israelia, me Jekopin ovavir boriba, ezi Idomia me Jekopin avebam Ison ovavir boriba. Ni Jenesis 36:1-8in ganigh.

1:13: Jeremaia 49:1-6; Esekiel 21:28-32; 25:1-7; Sefanaia 2:8-11 2:1: Aisaia 15:1-16:14; Aisaia 25:10-12; Jeremaia 48:1-47; Esekiel 25:8-11; Sefanaia 2:8-11

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme!”

Ikiavira Itir God, Judabar araziba tuisisi

4 “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Me nan Araziba batogha, arazir ki ifongezibar gin zuir puvati.
Egha me uan inazir afeziaba faragha gin ghuezir aser ifavariba,
uaghan dar gin zui.

Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe,
eghti ki ivezir kuram me daningam.

5 Kamaghin amizi, ki avim isi Judan nguibabav kinighti,
Jerusalem in dipenir gavgaviba bar isigham.”

Ikiavira Itir God, Israelian araziba tuisisi

6 “Ia oragh!

Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze,
Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti.

Israelia uan namakabar amamangatizi,
me pura men biziba inigha, ua da ikarvaghan iburaghuburaki.
Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh aningizibagh nighnigha,
gumazir kaba biziba amadi moghin me amadi, ezi gumazir ekiaba me
giveuse.

Ezi Israelia gumazir ekar kabar ingangarir gumazir kinibar ikiam.
Ezi Israelia gumazir ekar kaba da dagiaba inigha,
gumazir pura men bizir me da inizibar biziba ikarvasi.
Gumazir men biziba pura da iniziba, mevzika, me osimtiziba puvati,
ezi bizir me Israelia da pura iniziba dar ivezim ekevezir puvati.
Dar ivezim in dibobonim, dagarir asuamning givezamin dagiabar ko magh
ghue.

Egha Israelia tong men apanguvir puvati.
Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe.
Eghti ki ivezir kuram me daningam.

7 Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira,
onganarazibagh amir gumazamiziba batosi.
Egha afeziar maba uan otariba ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar
a gami.

Me kamaghin amua nan ziar aghuim gasighasisi.
8 Danganir me Godin ziam feba,
me pura namakaba da inizir iniba ghuara dagh isin akui.
Inir kaba kamaghin akagha ghaze,
gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua da ikarvaghham.

Egha me inir kaba ua me ganidir puvati.*
Egha me uan namakar men biziba iniziba isa kot garigha
wainin dipabagh ivezasa me da dagiaba isi.
Egha me Godin Dipenimin aven wainin dipar kaba api.

9 “Israelia nan gumazamiziba, ki ia bangin Amoria gasighasiki.
Gumazir kaba temer sidabar min ruarigha, egha okin temebar min
gavgafi.

Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki.
10 Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan ize.

* 2:8: Ni Ua Me Ini 22:26-27 in itir Arazibar gan. 2:9: Godin Araziba 3:8-11

Egha ia inigha Amorian nguazimin ia arighasa,
40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin
ki ian faragha ghua ian akua ize.

11-12 Ki ian otarir maba, akam inigha izir gumazibar min me amisefe.
Ezi me nan akam akunan aghuagha men anogoroke.

Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gumazibar min otivigh nan ingan-
garim damuasa me amisefe.†

Ezi ia me gakaghonezi me wainin dipaba ame.

Israelia ia fo, kar bar guizbangira!

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa!

13 “Ia oragh!

Ki datirighin ia dikabiraghti ia magiregham.

Osimtizir ia iniamin

mati gumazim bizir osimtizim ateri an akiragharim a gami moghin,
ia mizazir ekiam baragham.

14 Gumazir puvira ivemariba, me ari mangi mongan iburagham.

Gumazir gavgaviba, me ua gavgaviba puvatigham.

Midorozir gumaziba deragh ikisi uarir akurvaghsi damuva aveg-
ham.

15 Gumazir barir pibar misoziba,

me tuivigh gavgavigh misoghiva avegham.

Gumazir puvira ivemariba,

me deragh ikisi uarir akurvaghsi ivemaran iburagham.

Eghti gumazir hoziabagh apiagha misoziba

me uaghan ari mangan iburagham.

Men apaniba me misoghti me bar moghira arimighiregham.

16 Dughiar kamın, midorozir gumazir atiatir puvatigha misoziba,

me bar moghira uan midorozir biziba ategh puram ari mangegham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

3

1 O Israelin gumazamiziba, ia oragh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven
ia inigha azenan ize, ia bar moghira deragh an akar a ia gasim baragh. 2 A
kamaghin migei:

“Ikizir aviriba nguazir kamın iti.

Ezi ki men tongin iarara inabazi,

ia nan gumazamizibara iti, ezi ki bar deravira ia geghufi.

Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir kurabar amuti,

ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia daningam.”

God akam aningighti, akam inigha izir gumazim anekunam

3 Gumazir pumuning uaning ko darusi,

faragh akam akirighan kogh,

mamaghin uaning inigh daruam? Puvatigham.

4 Laion asizitam ruarimin a inighan kogh,

manmaghsu dazeram?

Eghti laionin igiam dagiar torimin iki asizitam ameghan kogh,

† 2:11-12: Gumazir ziar kam, “Nasa,” itiba, me uari uari isa God ganiga egha wainin dipaba ko dipar
onganibar anogoroke, egha uaghan arazir igharazir mabagh ami. Ni Diboboniba 6:1-8in gan.

manmaghsu dimiva arangam? Puvatigham.

⁵ Eghti ivetam, asizir otevir kuarazibagh ifaramim an ikian koghti, kuaraziba manmaghin puram an aven mangam?

Eghti asizitam azuazimin aven mangigham koghti, azuazim manmaghsu pura irigham. Bar puvatigham.

⁶ Eghti midorozim nguibatamin aven otivsi, gumazamiziba fofoghsi me sigham giviam.

Ezi ia manmaghin nighnisi, gumazamiziba atiatingam, o?

Ezi kamaghira, nguibar ekiatam asighasizim a batogham.

Ezi ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God ti asighasizir kam amadaz, o?

⁷ Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin Ekiam damuasava amir biziba, a faragh uan ingangar gumazibav kemegham, kar an akam inigha izir gumaziba, egh gin a mikemezi moghira dar amuam.

⁸ Gumazim laion baraghti, a pamten dazerti, a ti atiatingam, o?

Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam uan akam gumazitam danighti, an anekunan kogham o?

Puvati, an an gun mikimam.

Amos ghaze, Samarian nguibam ikuvigham

⁹ Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar ekiamin dipenir gavgavibar itiba, ko Isipin kantrin dipenir gavgavibar itiba,

men diagh, akar kamin gun me mikemegh,

“Ia bar mangi Samarian mighsiabar uari akuvagh iki, egh Samarian gumazamizibar gan, me bar onganigha atiatim uarira uarigh anidi.

Egh men igharaz darazi dikabirir arazir kurar me amiba ia dar ganigh.”

¹⁰ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“Samarian gumazamiziba okimakar arazim ko midorozir arazim gamua, pura bizir aviriba isa

ghua uan dipenir gavgavibagh arizi, da bar izefe.

Me guizbangin arazir aghuibar amuan fofoziba bar puvati.”

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze,

“Apanitaba izi men kantri ekiarugh an aven daru,

egh men nguibar ekiamin divazir gavgaviba akarigh,

men bizir aghuir men dipenir gavgavibar itiba iniam.”

¹² Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

“Laion sipsipin tam misuegh anemeghti, sipsipbagh eghuvir gumazim uam a inisi,

mangi ganti, an midiarir muziaribara ikiam,

mati an suer agharimning ko kuarir nam.

Eghti arazir kamra, God Samarian itir gumazamizibar amuam.

Samaria, a Israelin kantrin aven itir nguibar ekiam.

Gumazamizir kaba deragha apiagha bar akongegha iti, me datirighin bar ikuvigham.

Men tongin itir ikizir bar muziarim deragh ikivira ikiam,

mati nguibar ekiamin itir bizir aghuiba bar ikuvizi,

dakozir suemin otevimra irigh mamaghira ikiam.”

13 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei:

“Ni deragh kuarimning atigh oregh,

Jekopin ovavir boriba ikiangsizir akar kam me daningigh:

14 Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikarvaghimim,

ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozibagh asighasigh,

egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba,

ki bar da apirarighti da nguazim giregham.*

15 Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar orangtiziba bagha ingarizibagh asighasigh,

dipenir aghuir me aruem garir dughiamin avughsi ikiamibagh asighasigham.

Egh dipenir me elefanin ataribar kurkeziba, ki bar da apirarighti da minezir kinibar otivigham.

Eghti dipenir ekiaba bar moghira ikuvigham.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

4

1 Ia Samarian amiziba, ia akar kam baragh:

Ia mati bulmakaun aghuibar min grazir avirim apava ian mikarziba bar dera.

Gumazamizir gavgaviba puvatiziba,

ia bar pazavira me gami.

Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh aniga, tong men apanguvir puvati.

Egha ia uaghan uan pabar dia

uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze,

“Ia wainin dipar aviriba inigh iziti, e dar ami onganam.”

2 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim,

a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze,

“Bar guizbangira, dughiatam iziti,

apaniba akezinin ian guigh ia mikirivagh mangegham.

Ia bar moghira,

mati gumazim dipamin akezinin osiribar guava azenan izi moghin,

me akezibar ian guigh danganir igharazimin mangam.

3 Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin

mangi azenan otogham,

egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighti,

ia magiregham.*

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

God izevir kuram Israelia ganingizi, me uan navibagh irazir puvati

4 Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze:

3:14: 2 Atriviba 23:15 * 3:14: Israelia bulmakaun kombar min bizibagh ingara egha da isa uan ofabagh amir dakozibar mikebabagh arisi. Ni Ua Me Ini 27:2in gan. * 4:3: Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Egha uaghan, e fozir puvati, Harmonin nguibam a bar managhira iti, egha a nguibar manmaghira gara iti.

- "Ia Israelia, ia dikavigh mangi
 Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh.
 Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi
 akirim ragh na gasi mamaghira iki.
 Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi.
 Egh dughiar mukezim'in, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh
 pozir 10pla mikinigh,
 egh ia pozitam isi na daningam.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.
- ⁵ Aria, ia pura mangi na minabaghsi,
 bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa damu.
 Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir aviriba inigh izi nan ofa damuva,
 tuavir kamin gumamazibar damazimin uarira uan ziaba fi.
 Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar ifonge.
 Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."
- ⁶ "Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian nguibaba bar da batozi,
 dagheba puvati.
 Ezi ia tong uan navibagh irazir pu.
 Bar puvati.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."
- ⁷ "Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla
 ikiavira iti,
 ezi ki amozim'in anogoroke.
 Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize,
 egha nguibar mabar puvati.
 Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize,
 ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi.
- ⁸ Ezi nguibar mabar gumamaziziba dipam bagha aremeghasava amua,
 nguibar igharazibar ghua dipam burigha arui.
 Ezi dipam bar men oteveghavira iti.
 Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
 Bar puvati.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."
- ⁹ "Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi,
 aning iza ian azenibagh asighasiki.
 Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeba ko,
 olivin temeba,
 da apa bar ada agifa.
 Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
 Bar puvati.
 Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme."
- ¹⁰ "Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin,
 ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh ane-
 mada.
 Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi,
 me ian gumazir igiabav soghezi me ariaghire.
 Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoziaba okeme.
 Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi,
 dar mughuriar kuraba ian fetoribar aven zui.

Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.”

11-12 “I an marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin,
ki me gasighasiki.
Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima,
gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati.
Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu.
Bar puvati.
Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam.
Ki kamaghin damighti,
ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

*Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgaviba iti
(Amos 5:8-9; 9:5-6)*

13 Ia oragh!
Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima,
da otiva ivai.
Egha a uan nighniziba isa
gumazamizibar akakazima, me dagh fo.
Anarira aminirbirim damighti
an angazangarim otoghamin gavgavim iti.
A mighsiabagh isin arua
nguazir kamın danganiba bar dagh ativagha dar gari.
An ziam, Ikiavira Itir God,
a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5

Amos azirakar ighiaba Israelia bagha da bange

¹ O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham. ² Azirakar kam kamaghin ghu:

“Kantri Israel mati amizir igiar kam,
a irigha givagha, ua dikavan kogham.
A datirighin uan nguazim girighav iti,
ezi an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.”

³ Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei:
“Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba
midorozim bagha me amadazi,
100plan midorozir gumazibara uamategha ize.
Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi,
midorozir gumazir 10plara uamategha ize.”

**Ikiavira Itir Godin biziba bar dagh ativazim, a
Israelian araziba akirasa**

(Sapta 5:4-15)

Israelia ua navibagh iragh God bagh izi, egh ikirimir angamira itim iniam

⁴ Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei:

“Ia ua izi na baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.

⁵ Egh Ia Berseban nguibamin mangi
nan ziam fan marki.

Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian marki,
Betelin nguibam bar moghira ikuvigham.

Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam fan marki,
Gilgalin gumazamiziba mangi kantrin igharazimin kalabuziabar min
ikiam.

⁶ “Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira iki,
egh dabirabir aghuim iniam.

Puvatightima, a ian atariva avir mizariamın min isi izighiri,
ia Josepin ovavir boriba bar ian isigham.

Avir kamra Betelin nguibam bar an isigham.

Eghti avir mizariar isir kam amungamin gumaziba puvatigham.”

Gumazir arazir kurabagh amiba me bar ikuvigham

⁷ Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko gumazir arazir aghuiba
dikabiriba, ia bar ikuvigham!

*Ikiavira Itir God, biziba bar dar ingaramin gavgavim ikia, egha uaghan
ivezir kuram gumazamizibar aningamin gavgavim iti*

(Amos 1:2; 4:13; 9:5-6)

⁸⁻⁹ God mikovezir kamning Guezam ko, Iavibamin ingarigha,
egha uaghan mikovezir pin ikia angazangarim anidiba sara ingari.

A mitarmer bar pizim girazi, angazangarim oto.

Egha angazangarim girazi mitatem oto.

Egha ongarimin delma, a izima,
an a isa nguazim ginge.

A gumazir gavgaviba ko men dipenir gavgaviba sarama asighasisi.

God bar bizir kabagh ami,
ezi an ziam, Ikiavira Itir God.

Amos Israelia amir arazibar gun me migei

¹⁰ Gumazir aghuiba, kotiamin otiva guizbangira migia,
egha gumazir arazir kurabagh amibar atari,
ezi ia gumazir aghuir kabar aghua.

¹¹ Ia onganarazibagh amir gumazamiziba dikabira
men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei.

Ia dagiar gavgavibar dipenir aghuibar ingari,
egh ia dipenir katamin ikeghan kogham.

Ia wainin azenir aghuiba opari,
egh ia azenir kabar wainin dipatabar ameghan kogham.

¹² Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo.
Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami.

Ia gumazamizir aghuiba paza me gami.

Gumazir kuraba ia apezepera moga dagiaba ia ganidima, ia dagiaba isa,
gumazir onganarazibagh amibar, kotiabar me gifara me abiri.

¹³ Gumazamiziba arazir kurar kabar amuam,
eghti ia gumazamizir fofozir aghuiba itiba,
ia akabar kumigh bizitamın me mikiman marki.

Bar guizbangira, kar arazir kuraba otivir dughiamra.

Ia arazir aghuimin girara mangiti, God ia ko ikiam

¹⁴ Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar amuan marki.
Egh kamaghin, ia ikirimirir angamira itim inigh,
ian ikirimirim deragham.

Ia kamaghin migia ghaze,
Ikiavira Itir God,

a Godin Gavgaviba Bar Itim, a ia ko iti.

Ezi ia arazir aghuir kabar amuti,
God guizbangira ia ko ikiam.

¹⁵ Ia arazir kuraba ategh,
arazir aghuibara ifongegh dar gin mangi.
Ia kotiamin tugh guizbangira mikim.

Ia kamaghin damuti,

Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,

ia Josepin ovavir borir ikiavira itir varazira, a ti ian apangkuvam.

Ikiavira Itir God ivezir kuram Israelia daningam

(Sapta 5:16--9:15)

Israelia uan arazir kurabagh nighnigh aziam

¹⁶⁻¹⁷ Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghin nan Ikiavira Itir Godin Ekiam,
a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migia ghaze:

“Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar ia daningam.

Eghti ia nguibar ekiamin aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar
pamten azi suam,
‘Evezika! Evezika!’

Eghti ia gumazir azenibar ingaribar diaghti,
me uaghan aziam.

Eghti gumazamizir gumazir aremeziba bagha azia foziba,
me uaghan izi ian akuragh aziam.

Eghti gumazamizir wainin azenimin aven itiba,
me uaghan izi ian akuragh azirakabar amuan.
Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Godin ziam fer arazibara, Israelian akuraghan kogham

¹⁸ Ia bar moghira kamaghin ifonge,

Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam,*
a bar zuamirama otogham.

Iavzika!

Ia bizir aghuir manamra dughiar kamin an ganti an otivam?

Ia ti ghaze, dughiar kamin aminim ti ian tiragham.
Bar puvati.

Aminir birim a iki kamaghira ikiam.

¹⁹ Dughiar kam kamaghin otivam,
mati gumazim laionin ara ghua bea batozi,
bea a misuegna aneme.

Dughiar kam uaghan kamaghin otogham,

mati gumazir mam uan dipenimin aven ghua dipenir birimin suirazi,
kuruzim birimin ikiava a givi.

²⁰ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin, aminim bar mitategham.

5:15: Onger Akaba 97:10; Joel 2:14; Maika 5:3; 5:7-8

* **5:18:** Ni Joel 1:15--2:11 in gan.

Eghti angazangarim an ikian kogham.
Bar puvatigham.

21 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,
“Ian isar ekiabar dughiaba, ki bar dar aghua,
Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati.

Ia nan ziam fer dughiar ekiaba,
da nan atinimin kurigha mughasi.

22 Ian ofan bar isia mighiriziba ko,
ofa damuasa inigha izir witba,
ki bar tam inighan kogham.

Ia bulmakaun aghuir mikarziba sara itiba, inigh
izi gumazamiziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti,
ki ofan kabar ganighan kogham.
Bar puvatigham.

23 Ia ua ighabar amuan marki.

Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir
kinim gami.

Ezi ki da baraghan aghua.

24 Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara damu,
eghti arazir aghuiba zurara iki
mati faner ekiar mam zurara,
emira ivemara uaghira datir puvati.

25 “O Israelia,

ki 40plan azenibar ian akua, gumazamiziba puvatizir danganimin iza,
ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azarazir puvati.

26-27 Ezi ia datirighin na ategha

givagha uari bagh aser pumuningin marvir guamningin ingari.

Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut a gatigha,

marvir guar igharazim, ia mikovezimin ziam Kaiwan a gati.†

Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin amadaghan itir kantrin mamin
kalabusin min ikisi ia amadaghti,
ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei.

Nan ziamra kara, Godin Gavgaviba Bar Itim.”

6

Israelian gavgavimra men akurvaghti, me deravira ikian kogham

1 Egħa God ghaze:

Iavzika, ia Saionin nguibamin gumazamizir deravira itiba,
ko ia Samarian nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika, ia kamaghin
nighnigha ghaze, bizitam e gasighasighan kogham.
Iavzika!

Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba
ikia, egħa kantrin igharaziba bar me gafira.

Ezi gumazamiziba akurvazim bagħa ia bagħa izi.

Iavzika, ia bar mogħira ikuvigham!

2 Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin ganighiva,

egħ gin mangi Hamatin nguibar bar ekiamin ganighiva,

egh ua mangi Filistian kantrin aven itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgaviba.

Ia men gan nighnigh, ian gavgaviba men gavgavibagh afirazir puvati.

Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati.*

3 Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham.

Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia amiba,
dughiar kurar kam inigha bar roghira ize.

4 Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin asizir aghuiba apiba,

Iavzika, ia uari bagh deravira gan.
Dughiar kuram ia batogham!

5 Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira,
da bangasa gitabav sosi.

6 Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati.

Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarziabagh azui.

Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam,
ia an kuarkuva a ginighnizir puvati.

7 Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam.

Egh ua isar ekiabar amuan kogham.

8 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim,

a uan ziamin Akar Gavgavim akira ghaze,

Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam,
ki bar an aghua.

Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgaviba, ki bar dagh ifongezir puvati.

Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi
apanibar dafaribar arigham.

9 Eghti 10plan gumazamizibara dipenir tamın aven iki,
me bar moghiram arimighiregham.

10 Gumazitam aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi,
dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kamin
diagh a mikim suam,

“Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?”

Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, “Puvati.”

Eghti gumazir kuam iniamim, a kamaghin a ikaragh,

“Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki.”†

11 Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti,

dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar
otivigham.

12 Ia ti ghaze,

hoziaba dagiar ekiabagh isin ivemaram?

* **6:2:** Hibrun akam deragha vezin kam migeir puvati. † **6:10:** Hibrun akam vezin kam deragha migeir puvati. Israelia gumazamizir ariaghirezibar kuaba tuer arazimin gin zuir puvati. E fo, midorozir ekiabar dughiabar, arimariar kuraba otifi, ezi fofozir gumazir maba ghaze, me ti gumazir kuaba dughiar kamin da tue. Ezi fofozir gumazir maba ghaze, Israelia ghaze, Ikiavira Itir God uabi asighasizir kam me bagha an akua ize, kamaghin amizi, dughiar kabanangin me ti Ikiavira Itir Godin ziam a diponan atiati. Me an ziam diponti a ti puvira me ginighnigh bar me gasighasigham.

Egha ia ghaze,
 gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim
 abigham?
 Ti Puvatigham.
 Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham.
 Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto.
 Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto.
 13 Ia midorozim gamua Lodebarin nguibam ini,[‡]
 egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti.
 Egha ia uaghan ghaze,
 Ia uan gavgavimin Karnaimin nguibam ini.
 14 Ezi Ikiavira Itir God,
 a Godin Bar Gavgaviba Itim kamaghin migei,
 “Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir gumazitaba amadaghti,
 me izi ia ko misogham.
 Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh,
 mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham.”

7

Amos irebamin min garir bizimin aven odezibar gari

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin min garir bizir mam nan aka. Ame!
 Ki Ikiavira Itir Godin garima, an odezir okoruar bar dafamin ingarizi da otifi.
 Dughiar kamin atrivimin ingangarir gumaziba an nguazimin grazibagh
 ighizigha gifa. Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam otivir dughiamra, odezir
 kaba otifi. ² Ki garima, odeziba nguazir kamin graziba ko biziba bar da apa
 ada agifa. Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
 ni Jekopin ovavir boribbar arazir kuraba gin amadagh.
 Men ikizim avirasemezir puvatizi,
 me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati.
 Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
 me ua manmaghira damuam?”

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan nighnizim giragha kamaghin migei,
 “Bizir ni garir kam, an otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven avimin gari

4 Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin min garir bizimin aven bizir
 igharazim nan aka. Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin
 Ekiam, ivezir kuram uan gumazamizibar aningasa avim gamizi a izaghiri.
 Ezi gin avir kam ongarir ekiar bar konimin isigha, gin nguazimin isia
 ghuavira iti. ⁵ Ezi ki kamaghin migei:

“O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai,
 ni Jekopin ovavir boribagh nighnigh, bizir kam damuan marki.
 Men ikizim avirasemezir puvatizi,
 me uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvati.
 Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti,
 me manmaghin uarir akurvaghamin, me gavgaviba puvati?”

[‡] 6:13: Hibrun akamin aven ziam Lodebar, an akar kam bar an mirara ghu, “Ingangarir mingariba puvatizim.” Ezi ziam Karnaim akar kamin mirara ghu, “Bar gavgafi.” Dughiar kamin, Israelia nguibaba misogha me abini, ezi akam inigha izir gumazim gumazamizibar nighniziba fasa egha nguibar kamningran ziamning diboro.

6 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan nighnizim giragha kamaghin migei,
 “Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.”

Amos irebamin min garir bizimin aven ainin muziarir guraghav itimin gari

7 Ekiam, bizir igharazir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka. Ki Ekiamin garima, a dipenir mamın divazir mırıamın boroghıra tughav iti. Gumazir dipenir kamın ingariziba, me ainin muziarir guraghav itimin suiragha dipenir kamın biribar abaragha fo, an biriba pura voroghıra tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir kamın suiraghav iti.* 8 Egha a kamaghin nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?”

Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin muziarir benimın guraghav itimin gari.”
 Ezi a kamaghin na migei:

“Ni oragh!

Ki ainin benir muziarir guraghav itimin suiragha,

Israelian gumazamizibar aban men arazibar ganıva da tuisighasa.

Ki men gari,

me mati dipenir divazibar min voroghıra tuivighav itir puvati.

Ki men arazir kuraba ua da ikarvaghasa,

egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham.

9 Israelian nguıbar kaba, kar Aisakin ovavir boribar

danganir pin itir me asebar ziaba feba, da bar ikuvigham.

Guızbangıra, ki dikavigh atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivagham.”

Amos ofa gamir gumazim Amasian atari

10 Dughiar kamın, Amasia, a Betelin nguıbamin itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagha akam amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumazamiziba nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama an ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasigham. 11 Amos kamaghin migei:

“Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti,

Israelia uan kantri ategh mangi,

kantrin saghuıamın itimin kalabusın min ikiam.”

12 Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategh ari umategh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me ıvezim ni daning. 13 Ni akam inıgha ızir gumazibar akatam ua kagh Betelin nguıbamin en mikıman marki. Guızbangıra, atrivim nguıbar kamın Godın ziam fe. Godın Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.”

14 Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragha ghaze, “Ki akam inıgha ızir gumazir ıgharazibar min amir puvati. Egha uan ıvezim bagha azangızir puvati. Ki pura sipsipbar gara dagh eghuvir gumazir kınim, egha fighin temebar garir ingangarım gami. 15 Ki uan ingangarıbagh amua itima, Ikiavira Itir God na inıgha kamaghin na migei, ‘Ni mangi nan gumazamiziba Israelia, nan akamin me mikim.’ Kamaghin amizi, ki ızı. 16 Ni datirighin, Ikiavira Itir Godın akam baragh. God adarım Israelian ti, ezi ni Godın akam inıgha ızir gumazimin akaba, Israelia mikıman nan anogoroke. 17 Amasia, ni akar kam na gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti.

* 7:7: Hıbrun akam vezin kam deragha a migeir puvati.

“Nin amuim, nguibar ekiar kamın aven tuavımın amızımın mın gumazıba
 isi me ko dakuam,
 eghtı apanıba ızı misogh nın borıbav sueghtı me arımıghıregham.
 Egh me nın nguazım inıgh anebıghırarıgh gumazır ıgharazıbar anıngam.
 Egh apanıba nı inıgh, gumazamızır God gıfozır puvatızıbar kantrın
 mangıghtı,
 nı kantrın kamın aremegham.
 Eghtı apanıba Israelia inıgh mangı kantrın saghuıamın itır ıgharazır kamın,
 me isi kalabuzıamın mın me arıgham.”

8

*Amos irebamın mın garır bızımın akıramın garı, dagher aghuır anıgha
 gıvazır abuananaba an itı*

¹ Kı irebamın mın garır bızımın garı, İkiavıra Itır Godın Ekıam, dagher
 aghuır anıgha gıvazır abuananaba itır akıram nan aka. ² Egha a nan azara,
 “Amos, nı bızır tızımın garı?”

Ezi kı a ikaragha ghaze, “Kı dagher aghuır anıgha gıvazır abuananabar
 garı, da akırar mam gızıvagha itı.”

Ezi İkiavıra Itır God, ua kamaghın na mıgeı:

“Dughıar abuananam otogha gıfa, kar dughıar kı ıvezır kuram isi
 uan gumazamızıba Israelia danıngamım,
 matı gumazamızıba dagher aghuır anıgha gıvazır abuananaba asi-
 amın dughıam otogha gıfa.

Egh kı ua uan nıghnızım gıraghan kogham.

Kı bar me gasıghasıgham.

³ Dughıar kamın, gumazamızır atrıvımın dıpenımın itıba,
 me uam ıghıabar amuan kogham.

Me azıvıra ikıam.

Eghtı gumazamızır arıagherezıbar kuaba, tintınıbar danganıbar ırıv ikıam.

Me gumazır kuaba azenan da akuntı, gumazıba mıkıman ıburagham.

Kı İkiavıra Itır Godın Ekıam, kı kamaghın mıkemem.”

Israelin kantrı ikufı

⁴ Ezi İkiavıra Itır God ghaze,

Israelia, İa oragh. İa Israelia, İa gumazamızır bızıba otevezıba dıkabıra,

egha gumazamızır onganarazır İan kantrın itıba

İa me gasıghası.

⁵ İa kamaghın uarıv gıa ghaze,

Godın zıam fer İsar ekiar kaba zuamıra gıvaghtı,

e uan daghetaba inıgh mangı dagıaba bagh da amangam.

Dughıar manamra Sabat gıvagham?

Eghtı e uan dagheba inıgh da amadıır danganıamın mangı

dar ıvezıba pın dar arıgham.

Egh ababanır İfavarıbar amu,

egh skel guva me gıfartı, me bızır kabagh ıvezam.

⁶ E wıtın kurabar dagıaba pın dar arıgh, egh dar dagıar ekiaba İnıam.

E gumazır onganarazım İnıghtı,

an e da İnızır bızıba, dagıar muzıarımın da İkarvagham.

Eghtı dagıar kam pura dagarır asuamning gıvezamın dagıamın ababanımın
 mın ikıam.

Egh e an suıragh anemadaghtı,

a gumazır ıgharazımın İngangarır gumazır kınımın mın otogham.

Eghti gumazir igharazir kam, dagiaba isi, onganarazir gumazir kam danighti,
a uan osimtizir kam ikarvaghsi dagiaba e daningam.

7 Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God,
an akam akirigha ghaze,
Ia Israelia, ia amir arazir kurar kaba, ki da bakinighnighan kogham.

8 Kamaghin amizi, ki nguazim damighti, mikimkizim a ginobaghti,
nguazir kam in itir gumazamiziba atiatingiva arangam.

Eghti nguazir kam in danganiba bar akongam.
Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin, aperiaim otogha buigha ua mikirizi moghin,
nguazir kam bar buigh ghuvanabogh ua izighiram.

9 Dughiar kam otoghti, ki aruem damightima, ana aruer arizimin mitategham,
Aminir birim aruer arizimin, nguazir kam in itir gumazamiziba batogham.

Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin mikeme.

10 Ia isar ekiabagh amua bar akongezir dughiaaba, ki dagh iraghti,
da mati gumazim ovengezi, ia an aghuimazimin iti moghin ikiam.

Ki ian onger akabagh iraghti,
da azir onger akabar min otivigham.

Ki ia damuti ia azirakar korotiabar aghuigh,
egh uan osimtizim akakaghsi, bar moghira uan dapanir arizibagh isegham.

Ki ia damuti ia mati poroghamimning borir vamirara itima, an areme,
ezi aning a bagha osemezi moghin, ia azi bar osemegham.

Dughiar kurar kam in osimtizim,
mati ia dagher misozim amezi a ia misozi moghin,
a mangivira iki mangi givagham.

11 Ikiavira Itir God in Ekiam, ua kamaghin migia ghaze:

“Ki mitiriar ekiam damighti a ian kantrin otivam.
Eghti gumazamiziba mitiriam bar puvira men agham,
eghti me daghem bagh mitiriam men aghan kogham. Puvati.

Kuarim puvira men piram,
eghti me dipam bagh kuarim men piran kogham. Puvati.

Me Ikiavira Itir God in akam baraghsi
mitiriam men agham.

Ki Ikiavira Itir God in Ekiam, ki kamaghin mikeme.

12 Gumazamizir kaba bar, Ikiavira Itir God in akam baraghsi ifueghiva,
a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin mangi,
aruem anadi naghin ikegh aruem uaghiri naghin mangi
God in akam bagh mangigh zegh damu a buriva a batoghan kogham.

13 “Dughiar kam in amizir igiar diriba ko gumazir igiaba, nan akam inisi damu,
damaziba men sirighti me iregham,
mati gumazamiziba dipam bagha ariaghire.

14 Ezi gumazamizir maba Samarian asebar ziabar gavgavim uan akabagh aniga,
kamaghin migei, ‘E aser Dan in nguibar ekiam in itim in ziam in, e guizbangira migei.’

Egha 'E aser Berseban nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.'
 Kamaghin amizi, gumazamizir kaba guizbangira osimtiziba iki arighiregham,
 egh ua dikavan kogham."

9

Ikiavira Itir God Israelian araziba tuisisi

¹ Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim avinizir divazimin aven itir ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. Egha kamaghin migei:

"Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar dapanibav soghti,
 dipenimin azuarimin danganiba bar ivazvagh.

Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri,

gumazamizir dapanibav soghti me arimighiram.*

Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira ikiti, ki apanibar amangatighi me izi me misoghti, me arimighiregham.

Men tarazi aregh deraghvira ikian kogham.

Bar puvatigham.

² "Egh me nan arı mangisi, uari bagh mozibagh ku magiri

Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam,

eghti ki uaghan magiri men suigham.

Me pin overiamin ghuavanaboghti,

ki uamategh me gekuigh izighiram.

³ Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi uari mongeghti,

ki me buri men apigham.

Me magiri ongarimin dakinimin mongeghti,

ki ongarimin itir kuruzir aser dafam mikemeghti,

a me misuegh me amegham.

⁴ Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin min me atighi,

ki apanibav kemeghti, me me misueghti me arighiregham.

Ki men akurvaghan aghua,

ki bar moghira me gasighasighasa."

Ikiavira Itir God, biziba bar dar amuamin gavgavim iti

(Amos 1:2; 4:13; 5:8-9)

⁵ Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam,

a uan dafarimin nguazimin suirazi, mikimkizim a ginobaghnobasi.

Eghti nguazimin itir gumazamiziba, men naviba osemeghti me arangam.

Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam.

Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin,

nguazir kam bar buigh ghuanaabogh izighiram.

⁶ Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha,

egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara,

mati dipenimin siriam anevara.

Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge.

God uavira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God.

* **9:1:** Hibrun akam vezin kam deragha a migeir puvati. **9:2:** Onger Akaba 139:8; Jeremaia 51:53; Obadia 1:4 **9:3:** Jop 34:22; Onger Akaba 139:9-12; Aisaia 27:1; Jeremaia 16:16

God gumazamiziba me geghuva deravira men gari

⁷ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze:

“O Israelia, ki Itiopian gumazamiziba deragha men gari moghin,
ki uaghan deragha ian gari.

Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize,
egha kantri Kirin, ki Sirian gumazamiziba inigha ize,
egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize.

⁸ Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa.
Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari.

Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivagham.

Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me
gasighasighan kogham, me ikivira ikiam.

Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.

⁹ “Ia oragh! Ki pura mikimtima, Israelia nighiva akongam,
mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivazvasi.

Eghti Israelian gumazamizir kuraba raizin afezibar min,
kantrin igharazibar tongin nguazim giregham.

¹⁰ Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei,
‘God bizitamin e damigh e gasighasighan kogham.’

Puvatigham. Ki apanibar amamangatighi,
me me misueghti me arimighiregham.”

God kantri Israel damighti a ua deragham

¹¹ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighti, a
tugham.

Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghti,
dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam.

¹² Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh,
egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam.

Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei.”

¹³ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar
avirasemegham.

Eghti, gumazir dagheba opariba ko dagheba isibar ingangarim uari
tivaghtivagham.

Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh ovizir bar aviriba ikiam,
eghti gumazir wainin dipabar ingariba, da agivsi damuva avegham.

Eghti gumazamiziba wainin dipar isingtizir bar avirim ikiam,
mati dipaba mighsiabar izevegha ivemara uaghiri.

¹⁴ Ki uan gumazamiziba Israelia inigh,
uamategh men nguibamin mangam.

Eghti me uan nguibar ekiar ikuviziba akirigh, ua dar apiam.

Eghti me ua wainin ikariziba opar wainin dipabar amiva dar amam.

Egh me uam azenibar ingar dar dagheba iniva dar amam.

¹⁵ Ki uan gumazamizibar amamangatighi, me nguazir ki me ganingizir kam
deragha dapiagh ikiam.

Eghti gumazitam uam me batueghan kogham.

Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Obadian Akinafarim O Obadia Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Obadia dughiar Babilonia iza Jerusalem gasighasighizimin gin uan akamin gun miġei. Fomira Idomia Israelian apanim gami, egha dughiar Babilonia iza Jerusalemia gasighasighizimin, Idomia bar akonge, egha Babilonian akuragha paza Israelia gami. Kamaghin amizi, Obadia kamaghin Godin otivir akabar gun miġia ghaze, God bar pazivira Idomia damigham. Kantri Idom ko, kantrin igharaziba Israelian apanim gamiziba, me bar ovegham.

Idomian gumazamiziba arazir kuram gamizima, God men arazir kuram ikara

Idomian arazir kuram bangin, God ivezir kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir Godin Ekiam akar kaba isa Obadia ganingi, God arazitam Idomia damuamin akaba.

Ikiavira Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazima, a kantriba bar adar ghu.

Ezi e an akam baregha gifa.

A kamaghin miġia ghaze,

“Ia uarira uarir ariragh, egh dikavigh e mangi Idomia misogham.”

² Ezi Ekiam kamaghin Idomia miġei:

“Ki ian gavgaviba abighti,

kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham.

Eghti gumazamiziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim,
egh akirim ragh ia gasaragham.

³ Ia uari fer nighnizimra ia gifari.

Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min anevinizima,
ia miġhsiamin bar pin mar iti.

Ezi ia kamaghin miġia ghaze,

‘Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti?
Bar puvati.’

⁴ Ezi ki God, ki ia miġei,

‘Ia kuarazir isabar min miġha bar pin ghuavanaga,
egha uan dipeniba bar pin mikovezibar tongin dar ingari,
ezi ki ia gekuighti ia bar izighiregham.’”

⁵ Egha Ekiam ghaze:

“Okimakiar gumaziba dimagaribar iza, egha bizir ifongeziba isa
egha bizir me ifongezir puvatiziba ataghirasi.

Ezi gumaziba wainin azenimin iza wainin oviziba isa,
egha igharaziba ataghirazi da iti.

1:1: Aisaia 34:5-17; 63:1-6; Jeremaia 49:7-22; Esekial 25:12-14; 35:1-15; Amos 1:11-12; Malakai 1:2-5

1:3: 2 Atriviba 14:7; Aisaia 14:13-15; Akar Mogomem 18:7

Ezi ia, ian apaniba guizbangira bar ia agivagham.

⁶ Ezi ia Idomia, ia Ison ovaviba,
apaniba guizbangira ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh,
bar ada inigh mangigham.

⁷ Eghti kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram.

Me ia batueghtima, ia uan kantrin ategh mangam.

Eghti kantrin deragha ia ko apiav itiba, me midorozim ia ko a
damuva ia abinam.

Eghti ian namakar aghuir ia koma apiba,
me itarim giragh asizibar suizir azuazimin min ia bagh aneguraghti a
ian suiragham,

eghti me suam, 'Idomian fofozim managh iti.'

⁸ Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze:

"Ki ia gasighasighamin dughiam, ki Idomian fofozir gumazibagh
asighasigham,

egh mighsiabar pin itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba,
ki me da bar da batuegham.

⁹ Ia Temanin nguibamin gumazir midorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham.

Eghti mighsiabar pin itir Ison ovaviba,

ki bar me misueghti me arimighiregham."

Idomian arazir kuramin, me osimtizir bar dafam ini

¹⁰ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopin ovavir boriba,*
ia me misoghezi me ariaghire.

Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ian ziabar amighti,
da magireghti ia aghumsigham.

¹¹ Dughiar kamın Judan apaniba Jerusalemın divazimin tiar akaba akari,

egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha,

uan nguibamin arazimin ikarara da tuisigha uari ganidi.

Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati.

Kamaghin amizi, ia uaghan okimakar gumazir kabar min iti.

¹²⁻¹⁴ Egha arazir avirir ia Judabagh amiziba da derazir puvati, kar ian
aveghbuaba.

Me osimtizim isir dughiamin, ia bar akuegha
naviba ian dera.

Me osimtizim isir dughiamin,

ia me dipova me abiri.

Me osimtizim isir dughiamin, nan gumazamiziba bar ikuvizima,

ia men nguibar ekiabar aven ghua men osimtizir kaba bagha bar
akuegha,

men bizir aghuariba ini.

Me osimtizim isir dughiamin, Ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha
gari,

me ariti ia men suigh me isi men apanibar aningam.

Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati."

God bititam gumazamizibar amighti me fogham

¹⁵ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei:

"Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa.

* **1:10:** Jekop ko Iso afeziar vamira iti. Ezi Israel ko Juda kar Jekopin ovavir boriba. Ezi Idomia, kar Ison ovavir boriba.

Kar dughiar ki kantriba bar men gumazamizibar araziba tuisighamim.
 Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia damuam.
 Osintizir ia iniamim, kar arazir kurar ia amizibar ivezim.”

16 Egha Ikiavira Itir God Judan gumazamizibav gei:
 “Ia nan Dipenimin itir mighsiamin ikia, misozir dipam ame.
 Kamaghira, ki kantriba bar men gumazamiziba fofozim me daningam,
 mati ki dipar misozim me ganingi.
 Eghti me bar moghira me agivagham.”

Israelia midorozim damu apaniba abiragham

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze:
 “Gumazamizir Saionin Mighsiamin itiba, me ikuvighan kogham,
 eghti Saionin Mighsiamin Nan Nguibamin min zuegh ikiam.
 Eghti Jekopin ovavir boriba,
 ki me ganingizir nguazir kam, me uam a iniam.
18 Egh Jekopin ovavir boriba, me avimin min otivigham.
 Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me avir mizariam in min otivigham,
 egh Ison ovavir boriba avim dadam girigha an isi moghin men
 isigham.
 Eghti Ison ovavir boritam ua ikian kogham.
 Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

19 Ikiavira Itir God Israel migia ghaze:
 “Gumazamizir Negevin Distrighin aven itir nguibabar itiba,
 me Ison ovavir boribar mighsiaba inigh dar ikiam.
 Eghti ian gumazamizir mighsiar muziaribar itiba, me Filistian
 nguaziba iniam.
 Eghti Israelin igharaz darazi Efraimin nguazim ko Samaria nguazim iniam,
 eghti Benjaminin adarazi Jordanin Fanem girigh,
 vongin aruem anadi naghin Gileatin danganim iniam.
20 Israelin notin itir midorozir gumaziba, me faragha kantrin igharazimin
 kalabusin ikezima,
 men kalabuziam givazima me ua ize.
 Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim inigh,
 mangi notin amadaghan Sarefatin nguibamin tugham.
 Ezi Jerusalem in itir midorozir gumazir kalabusin ikeghe uamateghe izeziba,
 me Sarefatin nguibamin ikia, Negevin Distrighin aven itir nguibaba
 iniam.
21 Eghti midorozim gamua apaniba abiniziba,
 me Saionin Mighsiamin ghuavanangam.
 Kamaghin amizi, me Ison ovavir boribar mighsiabagh ativagh dar
 ganam.
 Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi atrivimin ikiam.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim O Jona Akar faragha zuim

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Jonan Eghaghanim, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar eghaghanibar min garir puvati. Akinafarir kam, Jona amizir bizibara gun migei. Egha uaghan, Jona amizir arazir maba mong derazir puvati.

God Niniven nguibar ekiamin gumazamizir God gifozir puvatiziba bagh akam akunasa jona mikeme. Ezi Jona aghuagha, faragha Godin ari mangasa. Ezi God uam a inigha ize, egha dughiar kamin Jona Niniven ghugha Godin akam otivizir akabar gun me migei. Egha a gari, me navibagh irazi, a kamaghin fo God me gasighasighan kogham, ezi an navim ikuvigha iti. Kamaghin amizi, God Jona arazir apanguvim bagha bar deraghavira an sure gami.

Judan gumazamizir maba kamaghin nighnisi, God merara ifonge, egha gumazamizir igharaz darazigh ifongezir puvati. Akinafarir kam deraghvira kamaghin e mikimasa, God nguazimin gumazamiziba bar moghira me gifonge. Ezi ingangarir God Israelia ganingizir mam, a kamakin, me gumazamizir igharazibar aku a bagh izam.

Jona ari mangasa amima God uam a inigha ize

(Sapta 1–2)

Jona Godin dimdiamin ari

¹ Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganiga ghaze, ² “Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazimin otogha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighira mangi, akam akuniva a gasiva a mikim.” ³ Ezi puvati Jona Ikiavira Itir Godin ari, nguibar ekiam Tarsisin mangasa nighnisi. Egha Jopan nguibar ekiamin uaghira kuriba itir danganimin gari, ezi Tarsisin mangamin kurir mam iti. Ezi a uan kurir ivezim akirigha givagha kurimin ingarir gumaziba ko kurimin biragha Ekiamin arava Tarsisin zui.

⁴ Ezi Ekiam aminir bar dafam amadazima an ongarim gisin ivai, ezi osimtizir dafam ongarim batozima kurim bighirighasava ami. ⁵ Ezi kurimin suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai.* Egha me kurim mighivghighasa, kurimin itir bizir maba isa ongarimin ada akuri. Dughiar kamnaghin, Jona kurimin dikinin giraghu, egha akuava ongani.

⁶ Ezi kurimin suizir gumazir ekiam a bagha ghuava a migia ghaze, “Ni manmaghsuava akui? Ni osegh dikavigh uan asem in dim! Eghti aser kam ti en apanguvigh en akuraghti e ovengan kogham.”

1:1: 2 Atriviba 14:25 **1:3:** Josua 19:46; 2 Eghaghaniba 2:16; Onger Akaba 139:7-10; Jona 4:2; Aposel 9:36 **1:4:** Onger Akaba 107:25 **1:5:** Aposel 27:18-19; 27:38 * **1:5:** Kurimin ingarir gumazibar aseba, mati en marvir guaba ko asizir nedaziba ko aser avirir maba uakan. **1:6:** Onger Akaba 107:28

⁷ Ezi kurimîn ingarir gumaziba uariv gia ghaze, “Ia izi e arazitam damigh fogham, tinara amizima osimtizir kam e bato.” Egha me foghasa uan nguibamîn arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto.

⁸ Ezi me an azara, “Ni, osimtizir e bativir kaba inigha izir gumazim, ni dar gun e mikemegh. Ni tizim kagh a gami? Ni ten gumazim, egha managhira ikegha izi? Ni nguibar manam ko, ikizir manamra gumazim?”

⁹ Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ki Hibruian gumazir mam, egha ki Godin ziam fer gumazim. A Godin uan Nguibamîn itim, an ongarim ko nguazimîn ingari.”

¹⁰ Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atiatigha aguava an azara, “Ni manmaghiram ami?”

¹¹ Dughiar kamnaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, “E manmaghira ni damightima, ongarim e bagh amiragh magiram?”

¹² Ezi a ghaze, “Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, eghti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizir ekiam ia ganingi.” ¹³ Ezi puvati, kurimîn ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimîn mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekevegha ghuanabogha, faragha ingarizi moghin bar a gafira. Kamaghin me ghuava avenge.

¹⁴ Egha me Ikiavira Itir God diava arai, “O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighti, ni an ovevem ikaraghti e ovengan kogham. Ni gumazir osimtiziba puvatizir kamîn ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezi bizir kaba otifi, ni uabi dar amu.” ¹⁵ Egha me Jona inigha anakunizi, a iraghuzi, ongarir mighigha ingarir kam maghira amiragha uaghiri. ¹⁶ Bizir kamîn kurimîn ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, gin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giraghu. Jona osirir kamîn navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2

Jona osirimîn aven ikia egha God ko migei

¹ Egha Jona osirimîn navimîn aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei.

² A ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki osimtizim ikia nin dei, ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh.

Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar kuramin ikia, nin diava arai.
Ezi ni nan ararem baraki.

³ Ni na akunizi ki ongarir dikinim giraghu.
Ki guizbangira bar ongarir dikinimîn iti.
Ezi ongarim bar na avara.
Ongarim na gisin dipiraghira zui.

⁴ Ki kamaghin migia ghaze,
‘Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham.
Ki ti ua nin Dipenimîn ganan kogham.’

⁵ Ki ongarimîn aven iraghu, egha ki avighazi.
Ezi ongarim bar na avara.

Ongarimîn aghuir tevseviba

bar nan dapanim agiragiri.

⁶ Ki ongarimin itir miḡhsiaba bar dar apengan iraghu.

Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki.

Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini.

Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti.

⁷ Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha,
egha ni ginighnisi.

Ki ni ko migeir migirigiar kam nin Dipenir ekiar zuezimin ni batozi,
ni na baraki.

⁸ Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe.

Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki.

⁹ Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva

asizitam misuegh ofa isi ni daningasa.

Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam.

O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima,
e angamira ni ko iti.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

Jona Godin akam Niniven anakuri

3

(Sapta 3–4)

Jona Niniven zui

¹ Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze, ² “Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumazamizir nguibar kamin itiba, an gun me mikim.”

³ Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vongin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam. ⁴ Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kamin averiamin ghuava, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizir dia ghaze, “40plan dughiaaba givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham.”

⁵ Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, “E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghara, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa.” Egha me mikemezi moghin, ami. ⁶ Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiabar aghuigh, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira.

⁷ Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, “Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba ko, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki. ⁸ Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghirir arazim, ia bar moghira da atakigh. ⁹ E kamaghin damightima, God ti ua uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham.” ¹⁰ Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me

amizir arazir kamın gani. Egha uan niĝnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4

God apangkuvim iti, ezi Jona Godın atari

¹ Jona, Ikiavıra Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kamın osemegha, navim an ikufi. ² Egha a kamaghın Ikiavıra Itir God ko miĝia ghaze, “Ekiam, ni nan akam barakigh. Ki tighar nguibam ataghıraghamın dughiamın, ki fo, arazir ni amizir kam ni a damuam. Kamaghın amizi, ki ari mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo, ni gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha ni zuamirama atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan niĝnizim giĝhasa ifongeghavıra ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati. ³ Aria, Ikiavıra Itir God, ni ikirimirir ki datırıĝhın itim aĝıfagh. Ki oveĝhti, kamaghın deragham. Ki oveghan koghti, kamaghın ti deragham kogham.”

⁴ Ezi Ikiavıra Itir God an akam kamaghın a ikaragha ghaze, “Jona, adarir arazir ni amir kam a deras, o? Bar puvati!”

⁵ Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghın apera. Egha a purirpenir mamın ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an iki nguibar ekiamın ganasa, bizir tizimram a bativam. ⁶ Ezi Ikiavıra Itir Godın Gavgavim, kamaghın Jona ginighnişi, aruem an mikarzim dapongan koghtima a deravıra ikiam. Kamaghın, a ruarimın ikarizir mam gamizima an aghua, Jonan purirpenimın ava Jona avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar akonge. ⁷ Ezi aminim tirazi amınzaragham mızaraghara, God apizir kurar mam amadazıma, a ikarizir kam bagha izegha anemezi, ikarizim mişingi. ⁸ Ezi ĝın aruem anadima, God aminir bar puvıra feim amadazıma, an aruem anadi naghın izi. Ezi aruem Jonan dapanım gaboi, an damazıba an sirima a irasava ami.

Ezi Jona kamaghın niĝnigha God miĝei, “Ki aremekka. Ki aremeghti, kamaghın deragham. Ki aremeghan koghti, kamaghın deragham kogham.”

⁹ Ezi God kamaghın Jona miĝei, “Ikarizir kam mişigha gıvazıma, ni atari. Nın adarim ti arazir aghuım, o? Bar puvati.”

Kamaghın amizi, Jona bar God basemegha ghaze, “Guızbangıra, nan adarim arazir aghuım. Nan adarim bar ekefe, a na damıĝhti, ki aremeghti deragham.”

¹⁰ Ezi Ekiam kamaghın a miĝei, “Ikarizir kam dımagarir vamıran aghuava ekefe, egha dımagarir ıgharazımın a mişingi. Ni tong an ingarizir puvati, egha ni a gamizi an ekevezir puvati. Egha bar bizir muziarir kam, ni an apangkufi. ¹¹ Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar ekiamın iti. An aven, arazir kuratam gamizir puvatızir borir avırıba iti, men dıbobonım 120 tausen gafıra. Egha uaghan bulmakaun bar avırıba iti.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Maikan Akınafarim O Maika Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Maika, Godin akam inigha izir gumazim Aisaian dughiamin, a uaghan Godin akam akuri. Ezi Aisaia Jerusalemian gumazim, egha an akam isa gumazir aruabav kiri. Akam inigha izir gumazim Maika, a Judan nguibar dozir mam Moresetin ize. A kamaghin gumazimizbav gei, me akirim God gasaragha arazir aghuiba ataki, kamaghin amizi, a mizazim me gasam.

Maika inigha izezir akar mabar tongin, akar dikirizir aghuir maba uaghan iti. A ghaze, God gin bar deraghvira uan gumazamizibar amuam. A Devitin ikizimin gumazitam amiseveghtima, an arazir aghuibar gin mangi me gativagham.

Maikan akar otevir mam, akam inigha izir gumazir aviriba mikemezir akabar mingaribar mirara ghu. Akar kam kamakin, "Ikiavira Itir God arazir aghuibar e mikemegha gifa, eghti e arazir aghuir a ifongezir kabara damu: E guizin arazibara damuam, egh igharaz darazir apanguvir arazim gifongegh, egh e uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam." Akar kam, Maika 6:8in iti.

God izevir kuram isi uan gumazamizibar aningam

(Sapta 1–2)

¹ Fomira Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesekia me vaghvaha Judan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughiaabar, Ikiavira Itir God migirigiar kam isa Maika ganingi, Maika a Moresetin nguibamin gumazir mam. Ikiavira Itir God Samarian nguibar ekiam ko, Jerusalemian nguibar ekiamin otivamin bizibar gun Maika migei.

God jasin min izi mizazim Samaria ko Jerusalemia daningam

² Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvira akar kam baragh!
Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh!

Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatigha gifa.
Ezi ia deraviram oragh.

Ekiam uan Dipenimin ikia migirigiar kam gami.

³ Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa.
A izighiri mighsiabagh isin daruam.

⁴ Eghti mighsiaba an suemningin apengan dipabar min otivigham,
mati kendel isia amera izaghira dipamin min emiri.
Mighsiar kaba, iri danganir zaribar otivigham,
eghti dagiaba poghpogh izighiri,
mati dipam mighsiabar ikegha ivemara izaghiri.

⁵ Israelia, me Godin akam batuegha arazir kuram gami,
kamaghin amizi, bizir kaba bar me bativam.
Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osimtizim?

Samariaba, kar ian osimtizim.

Ezi Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osimtizim?

Jerusalemia, kar ian osimtizim.*

⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze,

“Ki Samarian nguibar ekiam gasighasigh,
an mizumzuiariba azenan dar pozim mikinigham.

Eghti a wainin biar igiaba oparamin danganimin min otogham.

Ki an dipeniba bar da apirarighti, da dagiar muziaribar otivigh ikiam.

Eghti dagiar muziarir kaba iri poghpogh danganir zarimin magari,
dipenibar danganir faragha ikeziba avaraghan kogham.

⁷ Eghti ki asebar marvir guaba abighirarigh, da isi avimin da kunigham.

Eghti marvir guar kaba bizir mizumzuiarir pozim mikinizibar min otivigham.

Samariaba akirim ragha God gasaragha aser kabar ziaba fe,

mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui.

Bizir kam bangin, igharaz darazi izi Samariaba abinigh,

bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham.

Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangegh da isi uan asebar aningam.”

⁸ Ezi Maika kamaghin migei:

“Bizir kaba otivam, eghti nan navim bighti ki aziam.

Ki uan osimtizir kam akakaghsi dagarir asuabar aghuan kogham,
ki pura inir kurar bibiziba ikiam.

Egh ki afiar atiabar min arongam.

Egh ki ponemin min arangam.

⁹ Eghti Samarian gumazamizibar osimtizim,

mati midir puvatizir duaba.

Eghti Judaba, uaghan kamaghira mizazim iniam.

Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam,

a mizazim iniamin dughiam uaghan bar roghira izi.”

Apaniba Jerusalem boroghira ize

¹⁰ Getin nguibamin itir gumazamiziba, me en apaniba, ezi ia kamaghin me mikiman marki,

God e gasighasiki,

me ian ganti, ia azenara azian marki.

Ia Bet Leafraan adarasi, ian naviba osemeghti ia azi,

nguazim gipoghpogh, an mineziba uan mikarzibar aghu.†

¹¹ Ia Safirin nguibamin gumazamiziba, ia bibiagara ikiva aghumsigh,

kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin mangi.

Ia Sananin nguibamin gumazamizibar atiatigh, nguibam ategh

* **1:5:** Samarian nguibar ekiam, a kantri Israelin nguibar ekiar mam. Ezi Jerusalem in nguibar ekiam, a kantri Judan nguibar ekiar mam. † **1:10:** Bet Leafraan nguibar ekiam ko nguibar igharaziba ko nguazir ves 10-15in itiba, da Jerusalem in nguibar ekiam in boroghin iti. Apaniba Jerusalem misoghs mangi nguazir kam ko nguibar kamin otogh mangam. Gumazir maba ghaze,

akam ingha izir gumazim Maika ti akar kam, pura ikararer dibovir akabar a gamua ziar kam a gati. Hibrun akamin ziar kam, Bet Leafra mong kamaghin ghu, “Nguazir menemeniar dipenim.” Kamaghin amizi, akam ingha izir gumazim kamagh me migia ghaze, me nguazir minemeniam uan mikarzibar aghuam. Ziar kam Sanan (a ves 11in iti) a mong ziar kamin min ghu “Anetaki.” Ezi akam ingha izir gumazim men migia ghaze, me uan nguibar kam ategham. Akam ingha izir gumazim uaghan ziar igharazir maba kamaghira ikararer dibovir akabar da gei. Ezi Hibrun akam danganir maba me deragha dar mingariba abighizir puvati.

azenan izan kogham.

Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi arangti ia fogh,
mongamin danganitam kagh itir puvati.‡

12 Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin dughiam bar roghira ize,
kamaghin amizi, Marotin nguibamin adarazir naviba bar osemegha,
uarir akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti.

13 Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua,
Jerusalemia gamizi, me arazir kuram gami.

Kamaghin amizi, ia karisba inigh
hoziar bar puvira ivemaribagh ikegh aregh.

14 Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh.

Ia ganti, igharaz darazi a inighti, a ua ian nguibam gavaghan kogham.

Eghti Aksipin nguibamin adarasi,
Israelian atrivibar akuraghan kogham.

15 Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God,
ia isi ian apanibar dafarim datighti,
me ian nguibam inigham.

Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi,
Adulamin dagiar toribar aven muegham.

16 Egh apanir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham.
Kamaghin amizi, ia me bagh nighnigh azi,
egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.

2

Gumazir arazir kurabar gumazir onganarazibagh amiba, God me gasighasigham

1 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha
itiba,
aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama
a gami.

Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika!

Ia bar ikuvigham.

2 Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi.
Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi.

Ia ifavaribagh amuva,
gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi.

3 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze,

“Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi,
eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham.

Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham,
egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin damuan kogham.

4 Ia bativamin bizir kaba otivti,
gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam.

Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam:

‘E bar moghira bar ikufi.

Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apanir igharazibagh aningi.

Gumazir kaba e inigha ghua
nguazir igharazimin e isa kalabus gati.

‡ 1:11: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

Maia! A datirighin manmaghin
en nguazir, e da inizim ikarvagh e damuam?" *

5 Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia gin ua izi uari akuvagh,
nguazim abigh uari daningisi, a bagh satu gikarangamin dughiam,
ia gumazir arazir kurabagh amiba,
ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham.

6 Ezi gumazamiziba kamaghin na migia ghaze,
"Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman marki.
E nin akaba baraghan aghua.
God e gasighasighan koghti, e aghumsighan kogham."

7 Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze,
Ikiavira Itir Godin apangkuvim ia ko ikiavira ikiam, a?
Egh bizir kuratamin ia damighan kogham, a? Puvati.
Ikiavira Itir God ghaze,
gumazir nan damazimin arazir aghuibagh amiba,
ki nimira me migei.

8 Ikiavira Itir God kamaghin gumazir kabav gia ghaze,
nan gumazamiziba, ia apanibar min me gami.
Men marazi midorozim gamigha uamategha uan dipenibar izegha ghaze,
e deragha uamategha izegha avughsi.
Ezi puvati, ia ghua me azenan azuir korotiaba men akiragharibar
da adangi.†

9 Egha ia nan gumazamizibar tongin itir amizir odiariba,
ia men dipenir me ifongeziba bagha me batosi.
Egha ki men boriba, gin me daningamin bizir aghuiba,
ia men tuavim apirigha da okemegha gifa.

10 Ia gumazir arazir kurabagh amua nan damazimin zuezir puvatiziba,
ia kagh deravira ikiamin danganir aghuiba puvatigham.
Ki bar pazavira ia gasighasigham.
Kamaghin amizi, ia dikavigh mangi.

11 Eghti akam akurir gumazitam ti gumazir kurar kaba bagh izi,
wainin dipar onganiba ko dipar onganir igharazibar akar ifavaribar
mikim suam,
"Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko dipar onganir aviriba ikiam,"
gumazir kurar kaba, ti gumazir akam inigha izir kam bar a gifuegham.

Ikiavira Itir God uamategh uan gumazamiziba iniam

12 Ikiavira Itir God ua kamaghin Jekopin ovavir boribav gia ghaze,
"Ki uamategh Israelian gumazamizir itir varazira ua me akuvagham.
Egh mati gumazim sipsipba inigha iza divazimin aven me akuvi moghin,
ki ua me akuvagham.
Eghti me kalabusin dipenibar tiar akabar uari akuvam.
Eghti gumazamiziba ua ian nguazim bar a gizivagham,
mati sipsipin avirim grazir aghuir aviribar tongin ikia ada api."

* 2:4: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. † 2:8: Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati.

¹³ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kalabusin me firigh,
me inigh azenimin izam.
Eghti me kalabuziar divazibar tiar akaba akar azenan iziti,
men Atrivim a Ikiavira Itir God, a uabi men faragh mangam.

God gumazamizibar araziba akir, deragh me damuam

3

(Sapta 3–5)

Maika Israelian gumazir dapanibar atari

- ¹ Ki ghaze:
“Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba, ia Israelian gumazir aruaba,
ia arazir aghuibagh nighnigh da bagh ingar.
- ² Ia arazir aghuir kamın aghuagha arazir kuram bagha bar ifonge.
Ia arazir kaba mati, ia nan gumazamizir angamira itibar iniba aghora da misi.
Egha men agharibar itir tuziba aghora da misefi.
- ³ Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba misa men aghariba apiragharigha
dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api.
Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha da minem gaghui.
- ⁴ Eghti dughiatam gin iziti, ia akurvazim bagh Ikiavira Itir Godin arangti, a ia bareghan kogham.
Ia arazir kurabagh ami, kamaghın amizi, a ian azangsiziba bareghan kogham,
mati a uan guam ian modo.”
- ⁵ Godin akam inigha izir gumazir maba,
deragha nan gumazamizibagh amir puvati.
Eghti tav dagheba me daningti, me a ko akaba akir suam,
a dughiar aghuibar ikiam.
Puvati, kar me a gifari.
Eghti gumazamiziba dagheba me danighan kogham, eghti me akar atiatibav kim ifar suam,
men apaniba izi me gasighasigham.
Ezi Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazir kabav gia ghaze,
- ⁶ “Ia nan gumazamizibagh ifari,
kamaghın amizi, ki ian anogoreghti,
ia ua irebamin min gari bizibar ganan kogham,
egh dar mingariba abighan kogh,
egh ia gin otivamin bizibagh foghan kogh, dav kiman kogham.
Ia aruem iraghuha givagha aminim pirizi moghin,
ian dughibaba givagham.”
- ⁷ Eghti akam inigha izir gumazir gin otivamin bizibar gara dav geir kaba,
me aghumsigh naviba men ikuvigham.
Men arazir kurar kam bangin, God men azangsiziba baraghan kogh,
bizir me ganamin kabar amuti,
da otivan kogham.
- ⁸ Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim na ganingi,

egha guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi.
 Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa gavgavim na ganingi.
 Eghti ki Jekopin ovavir boribar arazir akaba batozimın gun me mikimam.

- ⁹ Ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh,
 ia guizin arazibar aghua.
 Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazi,
 da ghua arazir kurabar min otifi.
- ¹⁰ Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba ingarasa,
 gumazamizibav sozi me ariaghiri.
 Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumazamiziba abiragha
 men ghuzim ingegha
 ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem,
 e anesarazi a tughavgafi.
- ¹¹ Ezi Jerusalemın gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumazamizibar ama-
 mangatizi,
 me modogha dagiaba me givezegha me gakaghorima,
 me paza kotiaba tuisisi.
 Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighti me dagiaba me
 daningti,
 me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam.
 Ezi akam inigha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva,
 akar mogomebar mingariba deragh da abigham.
 Jerusalemın gumazir ekiar kaba bar, me kamaghin amua ghaze,
 "Ikiavira Itir God e ko iti. Ezi bizitam e gasighasighan kogham."

- ¹² Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam
 inigha izir gumaziba,
 ia amizir osimtizir kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham.
 Eghti Jerusalemın biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham.
 Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar
 ingaram.
 Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam,
 ruarim a batogham.

4

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba bar men atrivimin ikiam (Aisaia 2:1-4)

- ¹ Gin otivamin dughia tamin,
 mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim,
 ziar bar ekiam iniam.
 Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar izi an uari akuvagh ikiam.
- ² Kantrin aviribar gumazamiziba izi suam,
 "Ia izi, e Saionin Mighsiamın mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam.
 Kar Jekopin Godin Dipenim.
 E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam.
 Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam."
 E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamın ikegh mangiti
 gumazamiziba a iniam.

Guizbangira, Jerusalemın nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumazamizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam.

³ Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumazamizibar araziba tuisigh, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam.

Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham.

Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham.

Egh danganiba bar dar itir gumazamiziba, uam uariv soghan kogh ikiva, ua midorozir arazibar sure damuan kogham.

⁴ Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze, gumazamiziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam.

Egh me deragh ikiti, tav ua izi atiatim me daningan kogham.

⁵ Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin mangam.

Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam.

Israelia uamategh uan nguibamin izam

⁶ Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Gin otivamin dughiamin, gumazamizir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin amadziba ko, suer kurar daruan iburaziba, ki ua me akuvan.

⁷ Ezi gumazamizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia, egha daruan iburaghuburaki, me gumazamizir suer kurar pazava aruiba.

Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham.

Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki, men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam."

⁸ Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumazamizibar gari, mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti.

Ni faragha me geghuvi moghin, ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam.

⁹ Jerusalem, ni manmagsua pamten arai?

Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi?

Ni ti atriviba puvati, a?

Ezi nin fozozir gumaziba ti ariaghire, a?

¹⁰ Ia Jerusalemia, ia dimiva arang, mati amizim borim batasa mizazim baragha, uabi gighavkiravira iti.

Ia datirighin nguibam ategh graziba itir danganimin mangi.

Eghti me ia inigh Babilonin mangam.

Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham.

¹¹ Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa.

Egha me ghaze,

“Aria, e Jerusalemin nguibar ekiam bar a gasighasigh,
an ganti a bar ikuvigh ikiam.”

¹² Egha kantrin kabar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir
puvati, a manmaghin nighnisi.

Me kamaghin fozir puvasi, a me akuvagh me gasighasigham.

Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighi,
da witin daghebar min otivigham.

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze,

“Jerusalemia, ia dikavigh
mangi uan apanibagh asighasigh.

Ki ia damighi, ia gavgavigh ikiam,

mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi.

Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba diki me abinigham.

Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba,

ia uam ada inigh na daningam,

ki nguazir kam bar a gativazir Ikiavira Itir God.”

5

¹ Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh,
arang uan mikarziba aghor.

Apaniba ia ekiarugha gifa.

Me Israelian gumazir dapanim misogh aghumsizim a daningasa,
mati apanim aghorim inigha gumazimin koviam misoke.

God akam akira ghaze, gumazir dapanitam Betlehemin nguibamin otivam

² Ikiavira Itir God ghaze,

“O Betlehem, ni Efratan Distrighin itir nguibam,

ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim,

ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia
gativagh men ganam.

Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike,
ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti.”

³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti,

me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti,

amizir God inabazim, an otarim bategham.

Eghti dughiar kam in Israelian kantrin igharazibar ikeziba, uamategh izi
uan adarazi ko uam uari akuvagham.

⁴ Eghti gumazir dapanir kam otogh,

uabi uan gumazamiziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin men ganam,

mati sipsibagh eghuvir gumazim deravira uan sipsibagh eghufi.

Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God, an an ziar ekiamin me gati-
vagham.

Eghti gumazamizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gifogham.

Eghti an gumazamiziba deragh ikiam.

- 5 Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumazamizibar aningham.
Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekiar gavgavibar divaziba akarti,
e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amiseveghti,
me mangi me ko misogham.
- 6 Me Asirian kantri ko misogh me abinigh,
men kantri iniam, an ziam Nimrot,* me me dama a iningham.
Eghti arazir kamın, gumazir dapanir kam, Asirian e gasighasighasa iziba,
a men dafarimın en akuragh, uam e iningham.
- 7 Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongın iki,
men akurvaghamin gumazibar min ikiam.
Mati dimagaribar grazibagh irir ghuariaba, ko, temebagh izir amoziba,
Ikiavira Itir God da amadagha dagh amizi, da deraghaviram otifi.
Bizir kaba me Godin gavgavimra dar amuum,
men gavgaviba puvati.
- 8 Eghti Jekopin ovavir boribar ikiavira itir varazira,
me kantrin igharazir aviribar gumazamizibar tongın iki,
mati laion ruarimın itir asiziba ko,
sipsipin divazimın aven itibar amasa gari.
A sipsipbar tongın mangi, uabi fi sipsipbav kın me givi me aghoram.
Eghti gumazir men akurvaghamba puvatigham.
- 9 Eghti tuavir kamın Israelia uan apaniba abinigh bar me agıvagham.
- 10 Ikiavira Itir God, kamaghın Israelia miğia ghaze:
“Gin otivamin dughiamın, ki midorozir bizibagh asighasigham.
Egh ian hoziabagh asighasigh ian karisba apırarigham.
- 11 Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir gavgaviba bar ada akarighti,
ia uam adar mongıva avegham.
- 12 Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh,
ian kukunir gumaziba agıvaghı, me ua ikian kogham.
- 13 Egh ki ian marvir guaba ko, asebar nedaziba bar da batuegham.
Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar ziaba fan marki.
- 14 Egh ki temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba apırarigh,
ian nguıbamın bar da batuegham.
Egh ian nguibar ekiaba bar adagh asighasigham.
- 15 Ki arazir kam bagha nan navim bar osemegha atari.
Egh kantribar gumazamizir nan akaba batozir arazir kam, ki a ikarvagham.”

God Israelian arazir kurar me amiziba bagh me tuisigh, gın me damighti me an gumazamizibar otivigham

6

(Sapta 6--7)

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati

* 5:6: Nimrot, a gumazir Niniven nguibar ekiamın ingarizim, an Asiriabar nguibar ekiam. Kamaghın amizi, kantri Asiria, me ziar kam a garisi “kantri Nimrot.” Ni Jenesis sapta 10:8-12in gan.

¹ Ia oragh!

Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati.

O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia uan osimtizimin gun mikim.
Eghti mighsiaba jasin min iki,
ia baragh ian akaba tuisigham.

² Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgavir nguazimin apengan ikia, an suirazi a gavgavigha ikia mamaghira itiba,
ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh.

Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven uan gumazamiziba ko uari adoghodoghiva,
egh an akam me gasam.

³ Ikiavira Itir God kamaghin migei,

“O nan gumazamiziba, ki arazir kurar manamra ia gami?

Ki ian azai, ki bizer tizim gamigha osimtizim ia ganingi?
Ia na mikim!

⁴ Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kalabusin itimin ia inigha azenan ize.
Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron ko, Miriam, me amadazi,
me ian faragha ghua ia inigha ize.

⁵ O nan gumazamiziba, ia Moopian Atrivim Balak faragha ia gamizir arazir kuram ginighnigh.

Beorin otarim Balam, ia Balak mikemezir akam ginighnigh.

Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gilgalin zuir dughiamin, ki amizir bizer ekiabagh nighnigh.

Ia bizer kabagh nighnigh fogh suam, ki ian akurvaghasava bizer aghuibagh ami.”*

Ikiavira Itir God, arazir a ifongezibar amuasa gumazamizibav gei

⁶ Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki an damazimin izi tevimming apirigh an ziam fisi,
bizer tizimra inigh izam?

Ki ti bulmakaun igiar mikarziba sara itir aghuiba inigh izi, a daningisi ofan bar isia mighirizim min bar da tueghti da isi mighirigham, a?

⁷ Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan olivin borer mineba inigh izam, eghti Ikiavira Itir God bizer kaba bagh bar akuegham, o?

Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan otarir ivariam ofa damusi a misueghti an aremegham, o?
Bar puvatigham.

⁸ Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God arazir aghuibar ia mikemegha gifa,

eghti ia arazir aghuir a ifongezir kabara dar amu:

Ia guizin arazibara damuam,

egh igharaz darazir apanguvir arazim gifongegh,

egh ia uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam.

⁹ Ia fofozir aghuim gifueghiva,

Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiam.

6:4: Ua Me Ini 4:10-16; 12:50-51; 15:20 **6:5:** Diboboniba 22:2–24:25; Josua 3:1–4:19 * **6:5:** Vezin kam ghaze, Ikiavira Itir God digavir kuram gamir arazir aghuir aviribagh ami. Israelia Sitimin nguibam ategha izir dughiamin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi me nguazir dakirtizim giregha vongin Gilgalin ghue. **6:8:** Godin Araziba 10:12; 1 Samuel 15:22; Aisaia 1:17; Hosea 6:6

- Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalemın nguibar ekiamın diagha ghaze,
 “O nguazir kamın itir gumazamizir iza nguibar kamın uari akuviba, ia
 oragh!†
- 10 Ia gumazir arazir kurabagh amiba,
 ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da mongezi da ikiavira iti,
 ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir kuram gamua inizir biziba.
 Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da amadir dughiam,
 ia ifara deragha dar osimtıziba tuisigha dar ivezibar abarir puvati.
 Ki arazir kurar kam bar an aghua.
- 11 Ki garima, ian gumazir maba igharaz darazigh ifara men bizir amadiba,
 deragha dar osimtızibar iveziba me ganıdı puvati.
 Ki men arazir kuraba gin amadir puvati. Ki aghua.‡
- 12 Ezi nguibar ekiamın itir gumazir dagiar aviriba itiba,
 me onganarazibagh amir gumazamizibagh ifara men biziba pura dagh
 ekua,
 egha paza me gami.
 Nguibar ekiar kamın gumazamiziba,
 me bar ifavarir gumazamizibara.
- 13 Kamaghın amizi, ian arazir kurar kaba bangın,
 ki ia gasighasigham.
- 14 Ia daghebar ami, izıvaghan kogham,
 eghti mıtiriaba ian aghıvıra ikiam.
 Egh ia biziba inigh dipenimın ada akuvam,
 eghti da deravıra ikian kogham.
 Eghti ia bizir manaba iti, ki apaniba amadaghti,
 me izi ia misogh dagh asighasigham.
- 15 Ia azeniba opariva,
 dar daghetam inighan kogham.
 Egh ia olivin oviziba dikabın da mirmır,
 egh olivin borer tam uan mıkazım daghuighan kogham.
 Egh ia wainın oviziba dikabın da mirmır,
 egh wainın dipatam ameghan kogham.
- 16 Atrivim Omri ko an otarım, Atrivim Ahap, ia aningın arazir kurabar gin
 ghuezir gumazamiziba,
 aning faragha amizir araziba, ia datırighın aningın gin ghua dagh ami,
 kamaghın amizi, ki ia gasighasighti,
 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, akırım ragh ia gasi dibovir akabar
 ia mikimam.
 Eghti ia nan gumazamizir nguibar ekiar kamın itiba
 bar moghıram aghumsigham.”

7

Israelia arazir kurabagh ami

1 Maia! Ki uabın apangkufi.
 Ki ti ovengam.

Gumazamiziba mıtiriaba men azi moghın,
 mıtiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam amasa da bagha tememın
 garima, da puvati.

† 6:9: Hibrun akamin me akamin mingarım kagh deragha anebighizir puvati. ‡ 6:11: Hibrun
 akamin me akamin mingarım kagh deragha anebighizir puvati. ¶ 6:15: Godin Araziba 28:30;
 28:38-40; Amos 5:11; Sefanaia 1:13 ¶ 6:16: 1 Atriviba 16:23-24; 21:25-26

Temer fighin oviziba ko, wainin oviziba, me bar ada inigha gifa.*

² Gumazir aghuitam nan kantrin aven itir puvati.

Gumazitam guizbangira Godin gin zuir puvati.

Bar puvati.

Dughiar bar zurara gumamaziziba uarira uarir apanibagh amua uarigh

asighasighasa uari bagha tuaviba buri,

mati gumazim asizibav soghasa, azuazim agura.

³ Gumamazizir bar arazir kurabagh fogha dagh amiba,

me zuraram arazir kurabagh ami.

Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba kotin dughiamin, me gumamazizibar

azangsizima,

me moga dagiabar me giveza me gakaghorima,

me paza kotiaba barasi.

Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifongiabar jasbav geima,

jasba guizin arazim ategha pura gumazir kurar kabar ifongiabar gin

zui.[†]

⁴ Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha arazir aghuibagh ami,

ezi God men gari,

me ikuvigha mati grazir ataghatariba ko, benir dikoniba itiba.

Dughiam otogha gifa, ezi God uan gumamazizibagh asighasighasa,

mati an akam inigha izir gumazim mikemezi mokin.

God kamaghin damuti,

an gumamaziziba okam nighnigh onganigh tintinibar nighnigham.

⁵⁻⁶ Eghti dughiar kam in otariba dibovir akabar uan afeziabav kanti,

guiviba uan amebabar akaba batogham.

Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham.

Gumamazizibar anababa uari, men apanim ikiva, men ikuvigham.

Kamaghin amizi, ni uan namakam ko roroamin akaba, nighnizir gavgavim

dar ikian marki.

Egh ni uaghan uan amuim o uan pam mikimsi deraghvira nighnigh a

mikim.

⁷ Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamam.

Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh,

izi nan akuragh na inighti, ki deraghvira ikiam.

Ikiavira Itir God ua uan gumamaziziba ini

⁸ Eghti en apaniba aghumsizir akabar e damuan kogham.

E guizbangira iregha gifa, egh e ua dikavigh tuivigham.

E datirighin aminirbirimin iti,

eghti Ikiavira Itir God uam angazangarim e daningam.

⁹ E datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.

Eghti Ikiavira Itir God bar dughiar otevimra uan aningagharim akagh, e

gasighasigham.

Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin gin mangiva,

pazavira e gamir darazir arazir kuraba ikarvagham.

Egh a mitatem in e inigh angazangarimin e atighti,

e angamira iki an ganti, an en apanibar dafaribar uam e iniam.

¹⁰ Apaniba faragha kamaghin e migia ghaze,

* **7:1:** E fozir puvati tinara akar kam akuni. Gumazir maba ghaze kar akam inigha izezir gumazim Maika, an akamra. Ezi gumazir maba ghaze, akam inigha izir gumazim, a Jerusalem o Samarian nguibamningin amizimin akar isin zuim migei. Ezi akar kam amizir kam akam akuni. † **7:3:** Hibrun akamin me akamin mingarim kagh deragha anebighizir puvati. **7:5-6:** Matyu 10:35-36; Luk 12:53 **7:7:** Aisaia 8:17

“Ikiavira Itir God, ian God managh iti?”

Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en akuraghti,
me bar aghumsigham.

E ganti Ikiavira Itir God me dikiti,
mati gumazamiziba tuavimîn beghneazim diti moghin, a me
dikabinigham.

11 Ia Jerusalemîn gumazamiziba, ia gin nguibar ekiamîn divaziba uam adar
ingaramin.

Egh nguazimîn mitaghniabagh isivaghti da mangi ekevegham.

12 Dughiar kamîn nin gumazamizir kantrin igharazibar kalabusin itiba, me
uamategh tintinibar izam.

Tarazi Yufretisin Fanemîn amadaghan ikegh izam,
eghti tarazi aruem anadi naghin kantri Asirian ikegh izam,
eghti tarazi sautin amadaghan kantri Isip ategh izam.

Israelia bar moghira kantrin saghon itibar mighsiaba ko, ongarir
dadarimîn itibar ikegh izam.

13 Ezi kantrin kabar gumazamiziba bar arazir kurabagh ami.

Kamaghin amizi, da danganir bar kurabar min ikiam.

Ikiavira Itir God, ni Israelian apangkufigh

14 O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir ua bagha miseveziba, ni me eghuvir
gumazimîn min iki,

mati sipsipbagh eghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh eghufi.

Me ruarir arizibar mighsiabar ikia, nguazir aghuiba puvati.

Ezi azenibar ingaramin nguazir aghuiba vin iti.

Me faragha amizi moghin, ni men amamangatighi,
me mangi Basan Distrik ko Gileatin Distrighin nguazir aghuibar azeni-
bar ingaram,

mati sipsipba grazir aghuiba itir nguazim garua grazir aviriba api.

15 Ikiavira Itir God akam ikaragha ghaze:

“Ki faragha Isipin ia inigh azenan izasa digavir kuram gamir araziba,
ki datirighin uam ada ian akagham.

16 Eghti kantrin igharazir gavgaviba itiba,
me datirighin nan gavgavimîn ganighiva digavir kuram damigh
aghumsigham.

Egh me atiatigh uan kuariba ko, akabar kumigham.

17 Egh me fogh suam, me gavgaviba bar puvati,
mati kuruziba uan navibar nguazim davaram.

Egh akongiva atiatigh uan danganir mogomeba ategh,
Ikiavira Itir God bagh izam, a en God.”

18 O Ikiavira Itir God, ua godin igharazitam nin min itir puvati.

Nin gumazamizir ikiavira itir varazira, ni men arazir kuraba gin amadi.
Nin adariba dughiar ruaribar itir puvati.

Ni zurara en apangkuvigha, arazir aghuibar e damuasa bar akonge.

19 Ni uam en apangkufigh.

Egh uan suemîn biziba dika da abiri moghin,
en arazir kuraba diki da abinigh,

da akunighti da ongarir konim bar an aven magirigh.

20 Egh ni uan akaba bar dar gin mangiva, zurara Israelia en apangkufigh.

E Abraham ko Jekopin ovavir boriba, e nin gumazamizibara.

Ni fomira en inazir afeziaba koma akar dikirizim gamua ghaze,
ni en apangkuvigham,
egh ni uan akar dikirizir kam damuti,
a guizbangiram otogham.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Nahumin Akinafarim O Nahum Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Nahum, e deraviram an ikirimirim gifozir puvati. Niniven nguibar ekiam a ikuvigha gifa, kamaghin amizi, akinafarir an osirizir kam, kar an migirigiar bar akongeziba.

Ninive, a kantri Asirian nguibar ekiam. Asiria a kantrin bar gavgavir mam, ezi an midorozir gumaziba kantrin igharazir aviribar gumazamiz-ibav sogha me abini. Kantrin kamra notin amadaghan Israelian kantri gasighasiki. Egha an gumazamiziba inigha ghuezi, me danganir igharazibar iti.

Kamaghin amizi, Israelia orazi apaniba Niniven nguibar ekiam gasighasighizi, me bar akonge. Godin akam inigha izir gumazim Nahum kamaghin migei, me akaba batogha arazir kurar avirim gami. Kamaghin amizi, God men arazir kuraba ikarvagha uabi bizir kam gamizi, a Ninive batu.

Ikiavira Itir God Niniven nguibar ekiam gasighasiki

(Sapta 1–3)

Ikiavira Itir God Niniven nguibar ekiamin aningazi

¹ Godin akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamin min garir bizir mamın garima, God akar kam a ganingizi, an akinafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamin akam. Godin akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos.

² Ikiavira Itir God uavira God, a gumazamiziba ateghti,
me asebar ziaba fan kogham.

An akam batozir gumazamiziba, a mızazim me ganidi.

Ikiavira Itir God, a uan apanibar aningagha,
men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganidi.

³ Ikiavira Itir God a zuamiram atarir puvati.

A Godin Gavgavir Ekiaba Itim,

egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mızazim me gasi.

Ikiavira Itir God, danganir manamin mangiti, aminir ekiam ko amozim otivam,

eghti ghuariaba mati an dagarimning nguazim ditima,
nguazim mineziba mizi.

⁴ An ongarim dagarvagh an atarti, ongarim dakegham.

Egha uaghan fanebagh ami da dati.

Egh a suam, biziba ikuvigham,

eghti azeniba ko, grazir aghuariba misingigh arimighiregham.

Basanin nguazir aghuimin itir azeniba ko, Karmelin Mighsiamin itir temeaba

- ko, Lebanonin kantrin itir akimariba, da bar midiava ariaghiri.
- 5 God uan gavgavim akazi, mighsiaba agoa nigha,
dipabar min otifi.
A uan gavgavim akazi, mikimkizim nguazim ginobagha a gamima a nisi,
ezi gumazamiziba uaghan agoa nisi.
- 6 An aningazir dughiam, tina deravira iki ikuvighan kogham.
Bar puvatigham.
A gumazamizibar aningagha, an damazimning mati avim isiava aghefe,
An aningagharim, dagiaba misaragharisi.
- 7 Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar e gami.
Osimtizibar dughiaabar a uan gumazamizibar mogomer danganimin
min ikia,
egha gumazamizir a bagha zuiba, a men akurvasi.
- 8 An aperiar ekiamin min, Niniven nguibar ekiam bar a gasighasigham.
Egha gumazir an akam batoziba, a me misozi me ariaghiri.
- 9 Ia apaniba, ia arazir manam Ikiavira Itir God damuasava a migei?
Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham.
Guizbangira, apanitam dughiar pumuning akirim ragh a
gasaragham kogham.
- 10 Ia mati gumazim dipar onganin amegha bar onгани,
eghti a bar ia agivagham,
mati avim benir dikoniba ko, grazir bar misingizibar isi.*
- 11 Ia Niniven adarasi, ian mav nighnizir kuram iti,
egha a pazi Ikiavira Itir God damuasa akam akiri.
- 12 Ezi Ikiavira Itir God uan gumazamiziba Israelia, a kamaghin me migei,
“Asiriaba me bar avirasemegha gumazir gavgaviba iti,
ezi ki me gasighasighti, me bar givagham.
Nan gumazamiziba, ki osimtizir ekiam ia gati,
egh ki ua kamaghin damuan kogham.
Bar puvatigham.
- 13 Asiriaba faragha ia gativagha ike,
ezi datirighin ki men gavgavim abiragham,
eghti me ua ia gativagh, ian ganan kogham.
Eghti ia ua men kalabusin aven ikian kogham.”
- 14 Egha Ikiavira Itir God Akar Gavgavimin kamaghin Asiriabav gei,
“Ian ovavir boriba uam otivan kogham.
Ian dipenir asebar ziaba feba,
ki dar aven marvir guaba bar dagh asighasigham.
Egh me ian kuaba afamin moziba, ki ia bagh dar akiram.
Ia gumazamizir kiniba, kamaghin amizi, ia ua ikian kogham.”
- 15 Ia gan, gumazir mam mighsiamin itir tuavimin izi,
egha akar aghuim inigha izi.
Kamaghin amizi, ia Judan gumazamiziba, ia izi
uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fisi isam damuam.
Egh bizir ia God daningasa akam akirigha givaziba,
ia da isi a daning.

1:7: Onger Akaba 25:8; 28:8; 37:39-40 * 1:10: Hibrun akamin me kagh akam deragha anebighizir
puvati. 1:15: Aisaia 52:7; Rom 10:15

Eghti gumazamizir kuraba ua ian nguazim inian kogham.
 Guizbangira, God me gasighasigha gifa.

2

1-2 Apaniba faragha Israelia gasighasigha, men biziba bar da inigha ghue.
 Ezi datirighin Ikiavira Itir God, Israelin ziar ekiam damuti,
 a faragha ikezi moghin uam otivam.
 O Niniven adarasi, apaniba datirighin ia misosi.
 Ia gasighasighamin gumazim izegha gifa.
 Ia midorozir gumaziba arighti me ian nguibar ekiamin okarigham.
 Ia bar deravira tuavibar gan.
 Ia misoghsi tuivigh gavgavigh gan.

Ninive ikuvigham

3 Ian apaniba orar aghevibar suigha, midorozir korotiar agheviba aghuigha,
 ia misoghasa izi.
 Me misoghasa ivemara izima, men karisba taghtasi,
 mati avim isi.
 Ezi men afuzir ruarir me painin temebar ingariziba,
 da misoghasa amua dar koniba igha izi.
 4 Men karisba bar pamten ivemara nguibar ekiamin aven izi,
 egha gumazamiziba uari akuvir danganibar me dar mangi izegh gami.
 Me adenir avibar min isia,
 tintinibar ghua mati onimarim taghtasi.
 5 Men faragha zuir gumazim, midorozir gumazir dapanibar diazi,
 me ivemara asaghpura irasava amua divazim bagha zui.
 Me zuamira ivemara ghua averpenimin aven zui,
 me averpenimin apengan, divazim ginivti, anekaramin temer otevir
 mam iti.
 6 Me temer otevir kam, tiar akar fanemin boroghin itim ginivima,
 tiar akam akariaghiri.
 Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin dipenimin aven izima, aperiar
 ekiam otozi,
 gumazamizir atrivimin dipenimin itiba bar atiatingi.
 7 Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tughav itima, me an amuimin korotiaba
 suegha,
 a inigha kalabusin ghue.
 Ezi an ingangarir amizibar naviba bar ikuvizi me aziava,
 bar an apangkuvigha uan evaribav sosi.
 8 Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar ekiam nimira iti, mati dipar
 akarem.
 Ezi datirighin an gumazamiziba ara nguibar ekiam ategha azenan zui,
 mati dipam apirizir divazim akariaghirizi, dipam puvira ivemari.
 Men marazi pamten dia ghaze,
 "Ia mitifigh, ia mitifigh. Ia ari mangan marki."
 Ezi tav mitigha uamategha zuir puvati. Bar puvati.
 9 An apaniba kamaghin uan adaraziv gei,
 "Aria, ia men gol ko silvaba okemegh bar da inigh.
 Bizir aghuir bar aviriba, men nguibar ekiam gizifa."

¹⁰ Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir gumazamiziba puvatizimîn min iti.

Gumazamiziba nguibar ekiam ategha tintinibar are.

Me puviram aguava bar atiatigha, men sueroghofariba nîsi.

Men gavgaviba bar givazima, men naviba me gighaghirima,
men damaziba atiaghiregha guaba bar ghuari.

¹¹⁻¹² Nguibar ekiar kam faragha bar gavgafi,
mati laionba itir danganim, ezi datirighîn puvati.

Ninive fomîra mati laionîn igiaba ikia apir danganim, ezi laionîn apuriba ko,
amebaba ko, men nguziba an moga deravira itima,
apaniba me misozir puvati.

Laionîn apurim asîzibav sogh da nguemsirighi, amebam ko, nguziba de-
ravira damam.

Egha asîzîr naba isa dipenim garizima a izifa.

Ezi datirighîn laionîn dipenim a managh iti?

A ikuvigha gifa.

¹³ Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itim kamaghîn Ninivebav gei,
“Kîrara ian apanim.

Ki ian karisba dapongtî da bar isigham.

Eghti ian midorozir gumaziba,

laionîn igiabar min midorozimîn aven arimighiregham.

Eghti bizir ia igharaz darazi da iniziba, ki bar uam ada inigham.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba
ua ian abuir gumaziba baraghan kogham.”

3

¹ O Ninive! Men gumazamiziba puvîra ifara gumazamizibav sozi me ariaghiri.

Egha bizir avirim okemegha, nguibar ekiam garizima a bar izifa.

Kamaghîn amizi, God gumazamizir kaba bar me gasighasigham.

Mevzika!

² Ia oragh, benir hoziabar akiriba ifozorozim ikia tingazi,
ezi hoziabar sueba ko, karisîn wilba tuavimîn tingazi.

Ezi karisba tuavimîn dagiabagh isîn ghua nidi.

³ Midorozir gumaziba hoziabagh apiagha ivemara izi,

ezi men midorozir sababa glasin min taghtasi.

Egha gumazir avirim misozima, men kuaba tintinibar uarigh isîn irav iti,
ezi ni da diponan iburagham.

Ezi gumazamiziba aruava gumazir kuaba dika, me gasaghpor-
aghiri.

⁴ O Ninive, ni mati tuavimîn amizim, kamaghîn amizi, God ivezir kuram ni ganidi.

Nin ganganim bar derazi, ni kantrin igharazibagh etui,

mati tuavimîn amizim akavsiaba ko, imezibagh amua gumazibagh
etui.

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ni bagha ghua tuavimîn amizimîn
min ni ko, arazir kurabagh ami.

Egha me nin kalabuziar gumazamizibar min iti.

⁵ Ezi Ikiavîra Itir Godîn Gavgaviba Bar Itim kamaghîn migei,

“O Ninive, ki ni gasighasigham.

- Ni tuavimin amizimin min itima, ki datirighin nin korotiaba sueghti ni bibiamra ikiam.
 Ni korotiaba puvatighi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin ganti, ni bar aghumsigham.
- ⁶ Ki pazi ni damuva, bizir mughuriar kuraba zuibar ni avaragham.
 Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin ganiva bar atiatigham.
- ⁷ Me nin ganiva nin ari miriabar mangam.
 Me kamaghin mikim suam,
 'Ia gan. Ninive ikuvigha gifa.
 Gumazitam an apangkuvighan kogham.
 Migirigiar aghuaritam a damuva an akurvaghamin gumaziba puvati.'"
- ⁸ O Ninive, ni ti ghaze, nin gavgavim Tebes gafira, a?
 Kar Isipin nguibar ekiar mam.
 A uaghan Nailin Faner Ekiamin boroghin iti,
 ezi Nail mati an divazim.
- ⁹ Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri Itiopian ruaghatevir mam gatavagha aningin gari.
 Ezi kantrin tam an gavgavim abirazir puvati.
 Ezi kantri Put ko, kantri Libia a ko, porogha midorozibagh ami.
- ¹⁰ Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia gafiragha,
 kalabusin ingangarim bagha me inigha ghue.
 Me men boriba, tuavir akar uari bativibar me misozi me ariaghiri.
 Egha Tebesin gumazir aruaba me senbar me ikegha vaghvagha me inigha ghue,
 ezi me men ingangarir gumazir kinibar min ingari.
- ¹¹ Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min otivam.
 Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min otivam.
 Ian nighniziba onganighti ia daighiram,
 egh apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam.
- ¹² Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran kogham. Puvatigham.
 Ian nguibar ekiar gavgaviba mati fighin temer oviziba faragha anigha gifa.
 Eghti apaniba zuamiram a inigham, mati gumazim temer figh ginobazi,
 an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu.
- ¹³ Ian midorozir gumaziba mati amiziba,
 kamaghin amizi, me apanibav sogh, me batueghan kogham.
 Ian nguibar ekiamin tiar akar ekiar, gavgaviba apazir igunir gavgaviba,
 avim dar isigham.
 Eghti nguibar ekiamin tiar akam bar kuighirighi, apaniba puram an aven izegham.
- ¹⁴ Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham,
 kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh nguibar ekiamin aven izi.
 Egh ia nguazir aghevim inigh a dikiti an amereghti,
 ia brighbar ingarir boksiabar arigh.
 Egh brighba inigh mangi
 gavgavim isi nguibar ekiamin divazim daning.
- ¹⁵ Ia dar amuti da uaghan bar ian akuraghan kogham.
 Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin isiti, ia isigh arighiregh bar givagham,
 mati odeziba bar dagheba agifa.

Ia faragha odezibar mìn bar aviraseme.

- ¹⁶ Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba
bar avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira.
Ezi datirighin me bar ghuegħa gifa,
mati odeziba zuravariba amegħa givagħa, uan aviziba kuigha mighegħa
ghue.
- ¹⁷ Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orangtizimin dughiam,
da divazibagh isin iti.
Ezi aruem anadima da migha ghue.
Ezi gumazamiziba fozir puvati, da managh ghue?
- ¹⁸ O Asirian atrivim, ni oragh.
Nin gumazir dapaniba ko, gumazir ziaba itiba,
me ariaghirezi men kuaba ireghav iti.
Ezi apaniba nin gumazamizibagh amizi, me tintinibar mighsiabar ghue.
Ezi ua men akuva, me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati.
- ¹⁹ Ni mati gumazir duar ogorim iti.
Ezi nin duam damighi an akumamin marasinba puvati.
Nin duam akumighan kogham.
Bar puvati.
- Ni fomira paza gumazir aviribagh ami,
ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitam in ari mangighan
kogham.
- Kamaghin amizi, gumazamiziba nin osimtizim bareghiva,
dafaribav sogħ bar akuegham.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Habakukin Akinafarim

Habakuk Akar faragha zuim

Babilonin kantri bar gavgavigha itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, Godin akam akuri. Egha a garima, Babilonian araziba bar ikufi. Me pura misogha, igharaz darazigh asighasisi, ezi bizir kam Habakuk gamima, a nighnizir aviribagh ami. A kamaghin Godin azangsis, "Ki fo, ni guizin arazibagh ami, egh ni arazir kurabagh amir gumazamizbar araziba tuisigh, ivezir kuram me daning. Gumazamizir kurar kaba, gumazamizir mong derazibagh asighasizima, ni puram aperaghav ikia gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami?" Ni Habakuk 1:13in ganigh.

Azangsizir kam bar fomira ikia, iza datirighin tu. Ezi Godin ikarvazim uaghan ikiavira iti. A kamaghin migia ghaze, a uabi biziba bar dar afeziam, ezi an ifongiam ko, dughiar a uabi misevezimin, a biziba bar da akirmigham. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, egh me zurara ikivira ikiam.

Habakukin akar mam uaghan kamaghin migia ghaze, God gumazamizir kurabagh asighasigham. Egh akinafarir kam agivsi, Godin ziam famin ighiar mam iti, eghti an aven Habakuk uabi uan nighnizir gavgavim akakaghm.

Habakuk uan navir osimtizibar gun migeima, Ikiavira Itir God an akam ikarvasi

(Sapta 1–2)

¹ Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, a irebamın min garir bizimin aven akar kam baraki.

Habakuk gumazir kurabar arazibar gun Ikiavira Itir God migei

² O Ikiavira Itir God, dughiar bar ruarim ki nin diava ara iti.

Ezi ni dazoghın nan dimdiam baregh, en akuraghm,
eghti bizir bar kurar e bativiba, e gasighasighan kogham?

³ Ki osimtizir bar aviribar gari da gumazamiziba batifi.

Ni manmagsua osimtizir kaba ataghizi, da otifi?

Manmaghın amizi ni bizir kurar kabar garima,
da gumazamiziba bativima, ni bizitam gamir puvati?

Ki danganiba bar a dar gari,

gumazir kuraba, gumazamiziba ko, men biziba saram asighasisi.

Ezi gumazamiziba atara pura tintinibar misosi.

⁴ Gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gintizir puvatigha ghaze,
nin Arazir kaba pura biziba.

Ezi jasha zurara kotin aven nin guizin Arazibar gin zuir puvati.

Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiz-
iba dikabira,

egha zurara nin guizin araziba adavadafi.

Ikiavira Itir God akar mam uan gumazamizibagh aningi

⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghın uan gumazamizibav migei,

"Ia bar deraghvira kantrin igharazimin gumazamizibar gan!

Maia! Ia nguazir kamın itir dughiamın,
ki bar bizir igharagha garim ian tongin a damigham.

Eghti ia bizir kam bareghamin dughiamın,
ia ti nighnizir gavgavim an ikian kogham!
Kamaghın amızı, ia bar dıgavir kuram damigham!

6 Ia oragh! Ki Babilonia damighti me gumazamizir bar gavgavibar otivigham.

Gumazamizir kaba, me gumazamizir bar kuraba, me uaghan misozir gumazamiziba.

Egha me datirighın pura tintinibar kantribar ghua, gumazamizir igharaz-ibar dipeniba isa,
me dikabiri.

7 Me gumazamizibagh amima, me bar atiatigha puvıra nisi.
Gumazir kurar kaba, me guızın arazir tamın gintizir puvati.
Me uari fa, uan ifongiabar gintisi.

8 “Men hoziaba bar puvıra ivemari,
egha me asizir atiar ruarimın ikia puvıra ivemaribagh afira.

Egha hoziar kaba bar puvıra misosi, ezi me misozir arazim,
afiar atiabar midorozir arazim gafira.

Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi misoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha,

nguıbar bar saghon itibar ikegha, midorozim foreghasa izi.
Me bar puvıram akigh izam, mati kuarazir isam nguazim gisın uan asızimın apıgha
a misuegh anemasa, pura tuigha iraghu.

9 Men midorozir gumaziba, kantrin me inabazimra mangasa nighnisi.
Me izima, gumazamiziba me baregha, puvıra atiatia nisi.

Egha me bar apangkuviba puvatigha puvıra kantri gasighasigh,
gumazamiziba inigh mangı kalabuziam datighti me pura ingaram.

Kalabuziar gumazir me inizir kabar dibobonim bar avırasemegha
mati ongarir gigim.

10 Me atriviba ko, nguıbar ekiabar gumazir dapanibar ingaravaka,
dıbovıbar me gamı.

Egha me nguıbar ekiamın garima, a divazir gavgavim iti,
ezi me puv an ingaravati.

Egha me divazir miriamın nguazir pozim mikinigh, egh an mavanang divazimın uari akunigh,

nguıbar ekiamın aven mangı an biziba bar ada inigham.

11 Me midorozim zuamıram anegıvagha, ivegha zuamıra danganir igharazimın ghue,
mati amınım va iza zui.

Gumazir kaba, me godın tamın gintizir puvati.

Me uari fa uan ifongiam ko, gavgavımın gintisi,
egha me bar osımtizir dafam iti.”

Habakuk atara uamategha Ikiavıra Itir God mıgei

12 O Ikiavıra Itir God, ni fomıra ikia iza datirighın, ni ikiavıra iti.
Nan God, ni nan Godın Bar Zuezim.

Ni zurara iki mangı aremeghan kogham.

O Ikiavıra Itir God, ni mati dagıar bar gavgavım, ezi e nin girakırangın uari modi.

- E fo, ni en arazir kuraba ikarvagh, puv e damuasa,
Ni Babilonia amisevegha gavgavim me ganingi.
- 13 Babilonia me gumazamizir ifariba, egha me arazir kurar aviribagh ami.
Ezi bar manmaghīram amizi, ni me ataghizi, me nīn ingangarim gami?
Ki fo, ni bar moghīra zue, egha ni gumazir arazir kurabagh amibar araziba
tuisigh,
egh men arazir kuraba bagh, ivezir kuram me ikarvaghām.
Ezi gumazamizir kurar kaba, me gumazamizir mong derazibagh asighasisi.
Ezi ni puram aperaghav ikia men gari.
Ni bar tizim bagha kamaghīn ami?
- 14 Ni gumazamizibagh amizi, me ongarimīn itir osiribar mīn iti.
Ni me gamizi, me sibar davaragh aruibar mīn ikia,
men ganamin gumazir dapaniba puvati?
- 15 Ezi Babilonia gumazamiziba isa kalabuziam garisi,
mati amiziba ivebar osiriba isi.
O mati, gumaziba akezibar osiribar dui.
Egha Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha,
bar akuegha diava arai.
- 16 Egha arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim
uari bagha da akumakua,
dar pozim mikiri.
- Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava,
mughuriar aghuiba me ganiga, me bagha ofabagh ami.
- 17 Babilonia uan apanibar apangukuvir puvati.
Eghiti ni me ateghti,
me zurara kamaghīra kantrin igharazibav misogh me
gasighasigham, o?

2

Ikiavira Itir God Habakukin akam ikara

- 1 Ki uan osimtizimīn gun Ikiavira Itir God mikemegha gifa,
egha a na daningamin migirigiam mizua iti,
eghti ki uam an migirigiam ikarvaghām.
Mati midorozir gumaziba ngubam avinizir divazir mitiar gavgavimīn pin
ghuavanega,
tuivigha apaniba bagha gara iti moghīn,
ki a bagha gara mizua iti.
- 2 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghīn nan akam ikaragha ghaze,
“Ki uan akam, ni irebamīn mīn bizimīn gari moghīn,
ki a isi nīn akagham.
Eghiti ni akar kam deravira dagiatamīn an osirigh,
eghti gumazir a diponamim deraghviram an gan zuamira a diponam.
- 3 Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghīn izi guizīn otivam.
Kamaghīn amizi, bizir ki nīn akaghamin kaba, ni da osirighiti da iki.
Bizir ki nīn akaghamiba, da bar guizbangira kiran ovehangin otivigham.
Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki,
bizir kam bar aghumra iziva otogham.
- 4 Akar kam kamakin,

'Gumazamizir kurar uan navir averiabar aven, uarira uari fa akaba batoz-
iba,
me iregham.

Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba,
me nighnizir gavgavim Godin iki, me zurara ikivira ikiam.'

Gumazir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham

⁵ Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari.

Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba,
me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham.

Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa.

Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge,
Mati ovevem ko Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam zurara gumazamizir aviriba iniasa, egha izevir puвати.*

⁶ Eghti gumazamizir men apengan itiba,
me dibovir akabar men garir gumazibav kimam.

Me kamaghin me mikim suam,

"Iavzika!

Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham.

Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighiti
me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?"

⁷ Ia gumazir igharaz darazi abiniziba,
ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam.

Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam,
arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh.

Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku,
da ater mangam.

⁸ Ia kantrin avirir igharazibar gumazamizibar biziba, ia bar da okeme.
Egha ia men gumazamizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi,
ia men nguibar ekiabagh asighasiki.

Egha men gumazamizir varazira ataghizi me ikiavira iti.

Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira,
me dikavigh arazir kamra ia damuam.

⁹ "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham.

Ia bizir kaba isa uan adaraziram aningi.

Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari,
egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham.

¹⁰ Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi.

Ia kantrin avirim gasighasiki,
kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham.

¹¹ Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavim dagh anidiba,
da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam.

Eghti ian dipenir afiaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam.

¹² "Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa,

* 2:5: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puвати.

ia gumazamizir avirim misoghezi me ariaghire.
Egha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha,
arazir kurar aviribagh ami.

Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

13 Ia kantriba dikabiragha, men gumazamiziba isa kalabuziam gariki,
ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami.

Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba
puvatigham.

Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam
damightima an otogham.

14 Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God
gifogham.

Eghti fofozir kam, nguazimin otevíba bar dagh izivaghám,
mati ongarim bar ghua uan danganimra tu.

15 "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba,
ia bar ikuvigham.

Ian aningagharim mati wainin kap.

Egha ia paza me gami,

mati gumazim uan namakam wainin dipar aviriba a ganingizi,
an ada amegha, bar onganigha inim firiaghirizi,
a bibiamra ikia bar aghumsiki.

16 Kamaghira Ikiavira Itir God ian ziar ekiam abiraghtima, ia bar aghum-
sigham.

A ivezir kuram ia daningam, mati a uabi ia gamima,
ia uari wainin dipar aviriba apa bar ongani.

Egh gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiti,
ian ziar ekiam degeghirighti, ia bar aghumsigham.

17 Ia Lebanonin ruarir pizimin itir temer bar aviriba oke,

kamaghin amizi, God arazir ia amizir kamra, ua ia damuam.

Ia mati ruarimin itir asizir atiaba, asizir bar avirim misuaghariki,
ezi datirighin ia uari ikuvigham.

Ia gumazamizir bar avirim misozi me ariaghire,
egha ia nguazir kam ko, nguibar ekiaba ko, dar aven itir adarazi bar me
gasighasiki,

kamaghin amizi, bizir kaba otivam.†

18-19 "Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter otevíba ko, dagiabav migeiba,

'Ia daguim ategh dikafigh,'

ia bar ikuvigham.

Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian akagham.

Bar puvatigham.

Marvir guar kaba manmaghin ian akuragham?

Me ian akuraghan kogham.

Marvir guar kaba, kar bizir gumaziba uari gol ko, temer otevíbar
ingariziba.

Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam akarigh ia mikemeghan kogham.

Da pura ia gifari,

ezi ia bar ikuvigham.

Gumazim uabi marvir guar kam akirigha ghaze, bizir kam a nan
akuragham.

2:14: Onger Akaba 22:27; Aisaia 11:9; Sekaraia 14:8-9 2:15: Jenesis 9:22; Hosea 7:5 † 2:17: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puвати.

Bar puvatigham.

Marvir guar kam, bar akam akarigh bizitam mikemeghan kogham.
Eghti ia silva ko, golin bar deraghviram an kurkegham, arazir kam a pura
bizim.

Guizbangira, an angamira itir puvati,
egh a bar bizitam ia bagh a damighan kogham.

²⁰ “Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar Zuezir uan Nguibamin itimin iti.
Eghti ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar moghira izi,
an damazimin tuivigh, uan akabar kumigh nimira ikiam.”

Habakuk God ko migei

3

(Sapta 3)

Godin akam inigha izir gumazim, Israelian akurvaghasa Godin azangsis

¹ Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, God ko migeir akaba, ezi
da onger akar kamin min zui. Gumazamiziba onger akar kabar amuva, me
azir akamin arazimin gin mangi, ighiabar amu. Eghti gumazir onger akabar
faragha zuim gumazibav mikimti, me gitabav misogham.*

² O Ikiavira Itir God,
ni uan gavgavimin amizir bizibar akaba,
ki da baraki.

O Ikiavira Itir God,
ki nin ingangaribar akaba baregha,
digavir kuram gami.

Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba,
ni datirighin en dughiamin,
ni ua dar amuasa ki ifonge.

Eghti datirighin itir dughiamin gumazamiziba,
uaghan nin arazibagh fogham.

Guizbangira, nin adarim en iti,
ni Godin apangkuvim.

Ezi ki nin azangsis,
ni en apangkuvigh en akuragh.

³ God Idomin nguazim ategha uamategha izi.
Godin Bar Zuezim, a Paranin Mighsiamin dikavigha izi.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazangarim otogha,
overiamin danganiba, bar da avara.

Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar an angazangarir ekiamin garima,
arazir an ziam fem, bar me gizifa.

⁴ An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagh isira.
Egha angazangarir kam, an dafarimin ikegha onimarimin min tagh-
tagha tintinibar zui.

An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim.

- ⁵ An arimariar igharagha garir aviriba amadazi,
da an faragha ghue.
Eghti arimariar bar ekjar gumazamizibar amuti me arimighiramiba,
da an gin izam.
- ⁶ A ghua tuzi dughiamin, nguazim bar moghira ivazvasi.
Egha a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamin,
me atiatiaava agoa puvira nisi.
Egha a fomira itir mighsiar ekjar bar gavgavibagh amizi, da pura dipira
uaghiri.
Egha a mighsiar muziarir a fomira isin aruizibagh amizi,
da isivagha uaghiri.†
- ⁷ Ki Kusanin kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar moghira
ikuvizi
me bar atiatingi.
Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezi
me puvira atiatia nisi.
- ⁸ O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam amadazima,
a iza faneba ko, ongarim gamizima,
da dikavigha puvira ingari.
Ni ti men atara kamaghin ami, o?
Ni dikavigh izi uan gumazamizibar akuragh
men apaniba abinamin dughiar kamın,
amozimin ghuariar ekiaba mati, nin midorozir hoziaba ko karisba.
- ⁹⁻¹⁰ Ni uan pim asigha a dafagha, anekirigha gifa.
Ni barir aviriba isa bariba azuir mitarir misevim gaghui.
(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua
ighiam gami.)
- Egha mighsiaba nin garir dughiaabar, me nisi.
Ni amozir ekiaba akuri da nguazim gira anebisi,
ezi faner ekiabar dipaba emira izi.
Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri.
Ezi dipar nguazimin aven itiba uaghan tingagha,
buav anaga overiamin suisi.
- ¹¹ Nin bariba akizirigha zuir dughiamin,
dar angazangarim bar ekefe.
Nin afuzim akigha zuir dughiamin,
an onimarimin min taghtasi.
Ezi aruem ko, iakinim dar gara,
voroghira mitighav iti.
- ¹² Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia,
egha ni nguazim gisin arua,
nguibaba bar da dikabini.
- ¹³ Ni tizim bagha arazir kabagh ami?
Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko, atrivir ni misevezimin akurvaghasa
ifonge,
egha ni arazir kabagh ami.

† 3:6: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

Egha ni gumazir kurabar gumazir dapanim misuegha, bar an adarazi
gasighasiki,
mati gumazim dipenir siriamin ikegha anekaragharigha, bar izaghira
an dipenir akinibar tu.

(Ighiam gamua an suiam
atugha avughsegha ua

ighiam gami.)

14 Apaniba en agiraghti e pura tintinibar ari mangasa,
me aminir bar dafamin min izi.

Apaniba e dikabinasa bar akuegha,
mati gumaziba pazi gumazir biziba puvatizibar amuasa izima,
gumazir biziba puvatiziba mongegha iti.

Ezi puvati, ni apinibar midorozir gumazibar dapanimin barir afuziba inigha
dar anariram ase.

15 Ni uan hoziabagh aperazi,
da ongarim dika anebigha zui.

Ezi bizir kam ongarim gamima
a dikava nigarpiri.

16 Ki bizir kaba bar da baregha agoi.

Ki atiatia agoima, nan akam uaghan nisi.

Nan agharapaniba amiraghamiregha berir amirazimin min oto.

Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua gavgaviba puvati.

Ki fo, God izi apinir e gasighasighizir kaba puv me damigham.

Ezi ki dughiar kam mizua iti.

Kamaghin amizi, ki pura uabin asugha nimira iti.‡

17-18 Eghti fighin temeba ban koghti,
wainin ikariziba, wainin oviziba dar ituan koghti,
olivin temeba, oviziba dar ituan koghti,
azenimin dagheba puvatighti,
sipsipba bar arimighireghti,
bulmakaubar dipenim pura ikiti,
eghti kirara Ikiavira Itir God bagh bar akongegham.

Ki fo, God, a uamategh na iniam.

Kamaghin amizi, osimtizir kaba otivamin dughiamin,
ki bar akuegh navir amirizimin ikiam.

19 Ikiavira Itir God, a nan Ekiam, a gavgavim na ganidi.

A nan suemning gamizi, aning gavgavigha, mati asizir dian sueba,
Egha a na gamima, ki deravira mighsiabagh isin arui.

(Gumazir onger akar kabar faragha zuim,
gumazibav geima,

me gitabav sosi.)

‡ **3:16:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **3:17-18:** Jop 13:15; Aisaia 41:16 **3:19:** 2 Samuel 22:34; Onger Akaba 18:33

Godın Akam İnigha Izir Gumazim Sefanaian Akınafarim Sefanaia Akar faragha zuim

Dughiar atrivim Josaia Judabar arazir kuraba akirizimın, Sefanaia gın iza Ikiavıra Itir God a ganıngızir akabav gei. (Nı 2 Atriviba, sapta 22 ko, 23ın gan.) Sefanaia ghaze, Judan adarazi arazir kurar me Godın ziam fava amiba ataghıragham. Puvatıghtıma, God me bagh osımtızir ekiam amadaghti a izam.

Sefanaia uaghan mıgıa ghaze, kantrin ıgharazir Judabar apanım gamıba, God uaghan me gasıghasıgham. Eghtı Jerusalem uaghan ikuvıgham. Eghtı gumazamızir navıbagh ıragha arazir aghuıbagh amıba, me deraghvıra ikiam. Eghtı gın Jerusalem ua deragh otoghti, gumazamızir Godın damazımın derazıba an aven ikiam.

İkiavıra Itir God Izamın Dughıam Otogham

(Sapta 1–3)

Ikiavıra Itir God Izamın Dughıam otoghti, a gumazamızıba ısı kot darıgham

¹ Emonın otarım Josaia, a Judan atrivımın itıma, İkiavıra Itir God akar kam Sefanaia ganıngı. Sefanaia Atrivım Hesekıan anabamın oto. Kusi, a Sefanaian afezıam, ezi Kusın afezıam Gedalia, ezi Gedalian afezıam Amaria, ezi Hesekıa Amarian afezıam.

² İkiavıra Itir God kamaghın Sefanaia mıgei:

“Kı nguazir kamın itir bizıba bar ada avıgha da makunızı moghın, dagh asıghasıgham,

³ kar gumazamızıba bar moghıra, ko asızıba, ko kuarazir overıamın mıghagha aruıba, ko osırır ongarımın aruıba.

Bızır kaba gumazamızıbagh amıma, me arazir kurabagħ ami,
kı bar ada ağıvagham.

Eghtı tam ua ikian kogham.

Kı İkiavıra Itir God, kı mıkemegha gıfa.

⁴ “Judan gumazamızıba ko Jerusalemın gumazamızıba bar moghıra,
kı mızamım me gasegham.

Asem Balın zıam fer arazımın bızır ikiavıra itir vaghvazıba, ko an ofa gamır gumazıba,

kı bar me gasıghasıgham,
eghti gumazamızıba ua me gınıghnıghan kogham.

⁵ Gumazamızir uan dipenıbar ısırıabar ghuavanaga, aruem ko, iakınım ko,
mikovezıbar zıaba feba,

kı me gasıghasıgham.

Gumazamızir avırım nan zıam fa kamagħın mıgei,

‘E İkiavıra Itir Godın zıamın pın an akakagħa ghaze, Bar guızbangıra, e an gın zui.’

Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze,
'E asem Molekin ziamin pin akakagha ghaze, Bar guizbangira, e asem
Molekin gin zui.'

Kamaghin amizi, ki me gasighasigham.

⁶ Gumazamiziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati,
egha tuavim uarir akakaghasa na bagha iza, nan azangsizir puvati.
Ki uaghan gumazamizir kabagh asighasigham."

⁷ Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa.

Kamaghin amizi, ia an boroghin izi nimira iki.

Ikiavira Itir God uan gumazamiziba me misoghasava ami,

mati gumaziba ofa damuasa asizibav sosi.

Egha gumazir igharazibar diazi me iza garima,

a uan damazimin zuezir arazim damuasa me migei.*

⁸ Ikiavira Itir God ghaze,

Dughiar ki uan gumazamizibav soghamim,

ki atrivimin gumazir dapaniba ko, atrivimin otariba ko, kantrin igharazibar
arazibagh amir gumazamiziba,

ki me gasighasigham.

⁹ Dughiar kamin, gumazamizir asebar ziaba fa,

uan gumazir ekiamin dipenim damuti a izivasa,

me okiava gumazibav sozi me ariaghiri,

gumazir kaba, ki me gasighasigham.

¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,

Dughiar kamin ia oraghti ararem Osirir Tiar Akar Jerusalem in itimin
ikegh otivam,

eghti azirakam Jerusalem in ruaghatevir igiamin ikegh otivam.

Egh ia oraghti, mighsiabagh isin dipeniba iri,

pamten tingagham.

¹¹ Ia ganti, ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba,

me bar arimighiregham.

Kamaghin amizi, ia nguibar ekiamin danganir zarimin iki, bizir kaba baragh
aziam.

¹² Dughiar kamin, ki lamba inigh Jerusalem in averiam buriam.

Gumazir nan arazibagh ifongezir puvatiziba, me ghaze me uari biziba
bar dar amuam.

Me ghaze God pura iti.

A gumazir aghuibar akurvazir puvatigha,

gumazir kurabar araziba ikarvazir puvati.

Eghti ki gumazir kabagh asighasigham.

¹³ Gumazir kaba, gumazir igharaziba izi men biziba okemegh, men
dipenibagh asighasigham.

Me dipenir igiabar ingarigh, dar ikian kogham.

Egh wainin azenir me opariba,

me dar wainin dipabar aman kogham.

* **1:7:** Vezin kamin akar isin zuim, a kamaghin migia ghaze, bizir God damuasa mikemeziba, da
mati gumaziba God bagh ofa damuasa amizir bizibar dughiam. Me asizibav sogha ofabagh ami. Egha
me gumazir igharazibar deima me iza me ko uari akuvava asizir ofan kaba api. Ezi e deragha fozir
puvati, akar isin zuim, gumazir igharazir kaba, me taia. Gumazir maba ghaze, kar God diazir gumazir
izi Judabagh asighasighamiba. **1:13:** Godin Araziba 28:30; 28:38-40; Amos 5:11; Maika 6:15

- 14 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize,
 egh a bar zuamiram otogham.
 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a gumazamizibar amuti,
 me bar osemegham.
 Dughiar kamin, midorozir gumazir gavgaviba,
 me uaghan atiating pamten arangam.
- 15 Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin aningagharim azenim giram,
 eghti gumazamiziba osimtizir ekiamin aven iki men naviba bar iku-
 vigham,
 eghti biziba tintinimin ikuvam.
 Eghti ghuariaba aruem avaraghti,
 mitater pigha duar dafam otogham.
- 16 Dughiar kamin midorozir sigham arangti,
 midorozir gumaziba izi,
 nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba ko dipenir gavgavir ganganir
 gumaziba itiba,
 me dav sogh pamten mikim, dimiva arangam.
- 17 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 Gumazamiziba arazir kurabar na gami,
 kamaghin amizi, ki bizir kurar avirim damuti da me bativam,
 eghti me damazir okavirizibar min punpun, daruamin tuaviba
 buriam.
 Eghti men ghuziba dipamin min iriti me arimighiram.
 Eghti men kuaba nguazim gisin kurighiri mati afiar buariba.
- 18 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan aningagharim akagham,
 eghti men gol ko silva tong bar men akuraghan kogham.
 Bar puvatigham.
 An aningagharim, avimin min otogh nguazimin ruaghateviba
 bar dar isigham.
 A zuamiram otogh, nguazimin gumazamiziba
 bar me agivagham.

2

Gumazamiziba navibagh iragh

- 1 Ia kantrin kamin gumazamiziba,
 ia uan arazir kurabar aghumsizir puvati.
 Ia deravira arazir kam ginighnigh,
 egh a bagh aghumsigh.
- 2 Puvatighi, Ikiavira Itir God uan aningagharim akaghti,
 ia ikuvigham mati akimariba midii.
 Puvatighi, Ikiavira Itir God ian ataram,
 eghti an adarim avimin min ian isiam.
- 3 Ia gumazamizir uari abira, Ikiavira Itir Godin apengan itiba,
 ia a bagh izi a baghvira iki.
 Egh uari abinigh Godin damazimin arazir aghuibar amu.
 Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God uan aningagharim amadaghti
 a izi arazir kuraba ikarvaghamin dughiam,
 ia ti an aven modogh deraghvira ikiam.

Judan kantrin boroghin itir kantriba Ikiavira Itir God me gasighasigham

- 4 Ikiavira Itir God Filistian kantri gasighasighti,
gumazitam Gazan nguibar ekiamin ikian kogham.
Eghti Askelonin nguibar ekiam uaghan gumaziba puvatigham.
Asdotin itir gumazamiziba, apaniba dughiar vamiran me batuegham,
egh me uaghan Ekronin itir gumazamiziba batuegham.
- 5 O Filistian ongarir dadarimin itiba, ia ikuvigham.
Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha gifa.
A ia gasighasighti, ian tav ikian kogham.
- 6 Ian nguazir ongarir miriamin itim, grazir kinim a batogham.
Danganir kamın sipsipbagh eghuvir gumaziba,
ia uari bagha dipenir doziba ko sipsipba ikiamin divazibar ingaram.
- 7 Ezi Judan ikizimin ikiavira itir varazira, me ian nguazim iniam.
Eghti men sipsipba danganir kamın itir grazibar amiti,
Judaba Askelonin nguibamin itir dipenibar dakuam.
Eghti Ikiavira Itir God, a men God,
a me ko iki me damuti
me deravira ikiam.
- 8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei,
“Ki Moapin kantri ko, Amonin kantri barazima,
aning nan gumazamiziba dipova akar kurabar me migia uari fe.
Me pamten migia ghaze,
me Israelia abinigh men nguazim inigham.
- 9 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God,
ki zurara angamira ikia, guizbangira migia Akar Gavgavir kam gami,
Moapia ko, Amonia me ikuvigham,
mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghin me ikuvigham.
Eghti ikarizir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevogham.
Eghti amangsizim itir moziba nguibar kamın otoghti
a bar ikuvigh kamaghira ikiam.
Eghti nan adarazir ikiavira itir varazira,
me, me misogh pura men biziba iniva,
men nguaziba iniam.”
- 10 Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi,
egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin gumazamiziba,
me dibovir akar kurabar me migei.
Kamaghin amizi, God me ikaragh pazavira me damuam.
- 11 Ikiavira Itir God me damuti,
me puviram atiatingam.
Kantriba bar, a men asebar amuti
da pura bizir kinibar min otivam.
Eghti gumazamizir ongarimin miriamin itiba ko, gumazamizir ongarir
arighatizimin itiba,
me uan nguibabara ikiva
uan teviba apir dapaniba avighiva an ziam fam.
- 12 O Itiopian gumazamiziba, ia uaghan

Ikiavira Itir God midorozimin aven ia misoghti
ia arimighiram.

- ¹³ Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian gumazamizibagh asighasigham,
kantrin kam a notin amadaghan iti.
Egh a men nguibar ekiam Ninive gasighasigham.
Eghti nguibar ekiar kam dipaba puvatizir danganimin min otogham,
eghti gumazamiziba ua an ikian kogham.
- ¹⁴ Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba ko, asizir atiabara izi a dakuam.
Apaniba dipenibar itir ter arariba isi tintinimin da kunigham.
Kamaghin amizi, dipenir kaba bar ikuvigham.
Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko, mighiaba ko, dariaba
da pura izi dipenir kabar ikiva
dar dipenir akiniba ko, tiar akaba ko, winduabar dapiagh ikiva
arangam.
- ¹⁵ Niniven adarazi nighnigha ghaze, me gavgavir ekiam iti,
me ikuvighan kogham, kamaghin amizi, me bar akonge.
Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabira kantrin igharazibar nguibar
ekiaba, bar dagh afira.
Ezi bar puvati.
Bizir kurar kaba Ninive bato.
Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia,
asizir atiabar danganim gava.
Gumazir an boroghin zuiba me atiatiava
dapaniba roava bar an aghua.

3

Ikiavira Itir God Jerusalemian arazir kuraba gin amada

- ¹ O Jerusalem, ni ikuvigham.
Nin gumazamizibar araziba, Ikiavira Itir Godin damazimin bar
mizegha, kurigha bar ikufi.
Me an akaba batogha uan adarazira, paza me gami.
- ² Me Ikiavira Itir Godin akam barazir puvati,
egha Ikiavira Itir God men araziba akiran me aghua.
Egha nighnizir gavgavim an ikian aghua,
egha uarir akurvaghasa an azangsizir puvati.
- ³ Men gumazir dapaniba mati laionba, mitiriam men azima
me pamten arava aroi.
Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati afiar atiaba mitiriam puv men azi,
ezi me asiziba apava,
gurumzaraghan bagha agharitam atizir puvati.
- ⁴ Godin akam inigha izir gumaziba deraghavira uan ingangarim gamir
puvati,
egha ifaghata gumazamizibagh asighasighasa pura me gifari.
Ofa gamir gumaziba, me bizir anogorogheziba paza dagh ami,
egha uarira uarir akurvaghasa Godin Akar Gavgaviba otavkiri.
- ⁵ Ezi Ikiavira Itir God Jerusalemin ikiavira iti.

A guizîn arazir aghuibaram ami, egha arazir derazir puvatiziba ana
 dagh amir puvati.
 Mizarazibar zurara, a guizîn uan arazimîn gin ghua,
 bar deragha kotiabagh amua, gumazamizibar araziba tuisisi.
 Egha ingangarir kam ataghirazir puvati.
 Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamîn itiba,
 me guizîn arazimîn gin zuir puvati,
 egha aghumsizir puvati.
 Bar puvati.

⁶ Ikiavîra Itir God kamaghîn migia ghaze,
 “Kî kantrin maba bar me agîfa, egha men nguibar ekiabagh asîghasîki.
 Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba ko, dipenir ruarir ganganir
 gumaziba itiba,
 da ikuvigha iti.
 Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati,
 kamaghîn amizi, gumazamiziba ua nguibar ekiabar aven itir tuavibagh
 aruir puvati.
⁷ Kî ghaze gumazamiziba nan arazir kabar gan, nan apengan ikiam,
 egh me nan amamangatightî kî men arazir kuraba akîram.
 Egh kî deraghvîra men sure gamizir biziba, me deragh dagh nighnightî,
 kî me gasighasighan kogham.
 Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati.
 Me zuamîra ua dikavigha arazir kurabagh ami.”

⁸ Ikiavîra Itir God kamaghîn an gin zuir gumazamizibav gei,
 “Kî men atara kamaghîn uan nighnîzim akîrigha gîfa,
 kî kantriba bar dar gumazamiziba inigh izi me akuvagh,
 men arazir kuraba ikarvagh.
 Eghtî nan aningagharim avimîn mîn nguazir kamîn danganiba bar dagh
 asîghasigham.
 Kamaghîn amizi, ia nighnîzir avîribar amuan marki.
 Ia Dughîar kî kantriba bar dar gumazamiziba isî kot darighamim bagh pura
 mîzuam iki.

⁹ “Dughîar kamîn, kî kantriba bar dar gumazamiziba mîgeir mîgirîgiabagh
 iraghtî,
 da ua igiabar otivigham.
 Eghtî me mîgeir mîgirîgiaba bar zuegh bar deragham.
 Egh me ua aseba ko, mîkîman kogham,
 me narara mîkîmam.
 Egh me navir vamîra iki, nan ingangarim damuam.

¹⁰ Nan gumazamizibar marazi tintinimîn kantrin igharazibar ghue,
 ezi marazi kantri Itiopian iti,
 me ofaba inigh na bagh izam.

¹¹ “Nan gumazamiziba,
 ia guizbangîra nan akam batoke.
 Eghtî kî bizir kabar amutî da otivamîn dughiamîn,
 ian tongîn itir gumazir uari fa akaba batoziba,
 kî bar me batuegham.
 Eghtî ia Jerusalemîn ikiam, kar nan mîghsîam,
 egh ia ifaghatî ua nan akaba batoghan kogham.
 Kamaghîn amizi, ia uamategh Jerusalemîn izeghîva,

ni ua uan arazir kurabagh nighnigh aghumsighan marki.

12 Eghti gumazamizitaba, ki me ateghti me Jerusalem in nguibamin ikiam.

Me bizir aviriba puvatigh guizbangira uari dikabiragham.

Egh na bagh izi uarir akurvaghsi nan azangsigham.

13 Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi.

Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham.

Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham.

Me deraghvira dapiagh avughsam,

eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham.”

Bar akongeghamin onger akar mam

14 O Israelian gumazamiziba, ia pamten dimiva ighiabar amu!

O gumazamizir Jerusalem in nguibamin itiba,

ian navir averiaba deraghti ia bar akuegh mamaghira iki!

15 Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa mikemezir akar kam,

a anegivagha ian apanibar agirazi me are.

Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim,

a ian tongin iti.

Kamaghin amizi, ia bizitamin atiatingan marki.

16 O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim suam,

ia Saionin gumazamiziba, ia puram akongiva bizitamin atiatingan marki.

17 Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti.

An gavgavim ian akurazi, ia midorozimin uan apaniba abira.

A ia bagha bar akongegh ighiabar amuam.

Mati gumazamiziba uari akuva Godin ziam fa onger akabagh ami moghin,

a ia bangin pamtem ongam.

Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin nighnizir kam damuti,

a migirigibagh asagham.

18 Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,

“Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti.

Ia fo, ia nan ziam fe puvati,

ezi bizir kam ia gamima ia bar aghumsiki.

Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa.*

19 Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza ia gamiziba,

ki me gasighasigham.

Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar itiba,

ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian sueba ikufi.

Ki ia inigh ua ian nguibamin izam.

Ia datirighin igharaz darazir damazimin bar aghumsiki,

ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar ekiam ia daningam.

Eghti nguazimin danganiba bar,

dar gumazamiziba ian ziaba fam.

20 Dughiar kamin, ia itir danganiba bar,

ki ia inigh uamategh ian nguibamin izam.

Egh ziar ekiam ia danighi,

nguazimin gumazamiziba bar ian ziam fam.

Egh Dughiar kamin, ki ian ingangaribar amuti da bar deragh otivam,

eghti ian dahirabim deragham.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

Godın Akam İnigha Izir Gumazim Hagain Akınafarim O Hagai Akar faragha zuim

Judaba, kantri Babilonın kalabus ategha ua Jerusalemin izezi, Hagai İkiavira İtir God, a ganingizir akar kamın gun me miğei. Me azenir mabar Jerusalemin İkia, zuamıra İkiavira İtir Godın Dipenimin ingarizir puvati. Ezi Hagai ko, Godın akam İnigha izir gumazim Sekaraia, aning Serubabel, ko Josuan, nighniziba fasa akabar aningın miğei. Aning Judabar gumazir dapanimning. Eghti aning Godın Dipenim uam an ingarsi Judabar gumazamizibav kemegh, uaghan Godın ziam fer arazımın arazir kuraba akıram.

Hagai kamaghın miğia ghaze, Judaba ingangarir kam damuam, a men akuraghti, me uari ko ingarir arazir kam bar deragham. Eghti Godın akar dikıriziba, an akam İnigha izezir gumazir gumaziba mikemezi moghın, da guizbangırama otivam. Eghti God bar deragh uan gumazamizibar amuti, me dughiar bar aghuarımra İkiam.

God uan Dipenimin ingarasa gumazamizibav gei

(Sapta 1:1–2:9)

God ua uan Dipenimin ingarasa gumazamizibar avisi

¹ Dughiar kamın Darius, Persian kantrin atrivir ekiamın itima, an namba 2ın azenim. Ezi an İakınir namba 6ın, an aruer faragha zuımın aven, İkiavira İtir God migirigiam İsa, uan akam İnigha izir gumazim Hagai ganingı. Eghti an akar kam İsi Judabar gumazir dapanim Serubabel danıngam, a Sealtielin otarım. Egh uaghan akar kam İsi Jehosadakın otarım Josua, a Judabar ofa gamir gumazibar dapanim danıngam.* ² Egha Hagai kamaghın aning miğia ghaze, “İkiavira İtir Godın Gavgavıba Bar İtim kamaghın miğei, ‘Gumazamizir kaba ghaze, “Godın Dipenimin ingaramim dughiam tıghar maghın otivam.””

³ Ezi İkiavira İtir God, gumazamizibav kımasa migirıgiaba İsa ua Hagai ganingı. ⁴ A ghaze, “Nan gumazamiziba, İa manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuıbar ingara dar itima, nan dipenim İkuvıgha İti? ⁵ İkiavira İtir Godın Gavgavıba Bar İtim, datırıghın ghaze, İa bizir kurar İa bativir kabar gara nıghnısi o puvati? ⁶ İa dagher avırıba oparıgha, dar dagher avırıba İsir puvati. İa apava İzevir puvati. İa dipaba apava, kuarıba İan pıravıra İti. İa korotiaba İkia da aghuava, arugharughvıra İkiam. Gumazir dagıaba bagha ingara da İsıba, da zuamıra gefi, mati İa da İsa dagıavtarır torıba İtibagh azui. ⁷ Kİ İkiavira İtir Godın Gavgavıba Bar İtim, kİ kamaghın İa miğei, İa bizir kurar İa bativir kabar gara nıghnısi, o puvati? ⁸ İkiavira İtir Godın Gavgavıba Bar İtim ghaze, İa mıghsiabar mavanang temeıba okegh İzıghırı nan Dipenim uam an ingarıgh. Eghti nan navır averıam deragh bar akongegham. Egh İa an aven nan zıam fıti, kİ uan angazangarım ko, gavgavım saram otogh, zıar bar ekiam İnıam.

1:1: Esra 4:24–5:2; Esra 6:14 * **1:1:** Azenir kam 520, an azenir fomıra Kraısın dughıamın İkezim, an dughıam Ogas 29. **1:6:** Godın Arazıba 28:38-40; Hosea 8:7; Hagai 2:16

⁹“Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham. ¹⁰ Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatizima dagheba ian azenibar otivir puvati. ¹¹ Ki uabi ghozimin anogoroke. Egha ki aghuer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeaba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi.”

Gumazamiziba Godin akam baregha an gin zui

¹² Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagain migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi. ¹³ Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam.’”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari. ¹⁵ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.†

2

Godin Dipenir igiam bar deragham

¹ Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi.* ² God Hagai migia ghaze, “Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam, ³ Fomira nan Dipenimin ganganim bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiama? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti? ⁴ Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu. ⁵ Ia fomira Isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.

⁶ “Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overiam ko, nguazim ko, ongarim ko, nguazir midiarimin itir bizibagh nobagnobagham. ⁷ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezizir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganganir aghuim damuam.

† 1:15: Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin ikezim, an dughiam Septemba 21.

* 2:1: Dughiar kam, a Oktoba 17. 2:3: Esra 3:12; Sekaraia 4:10 2:5: Ua Me Ini 29:45-46 2:6: Joel 3:16; Hagai 2:21; Hibru 12:26 2:7: Aisaia 60:4-9; Daniel 2:44

⁸ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba. ⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

God deragh gumazamiziba ko, gumazir dapanim Serubabel, damuam

(Sapta 2:10-23)

Arazir miziriziba gumazamizibar ofabagh asighasisi

¹⁰ Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi. [†] ¹¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghsi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei. ¹² Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bretin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?” Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, “Mamaghin puvatigham.”[‡]

¹³ Ezi Hagai ua men azara, “Gumazitam uan dafarim isi gumazir kutam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?” Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, “Are, da mizegham.”

¹⁴ Ezi Hagai kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ‘Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize.’”

God uan gumazamiziba deragh me damuasa akam akiri

¹⁵ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh. ¹⁶ Dughiar kamin bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuiigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui. ¹⁷ Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariar kurar mam ko, aisin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati. ¹⁸ Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavin a daningasa da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki damuamibar ganam. ¹⁹ Guizbangira, ian dagher dipenir ekiar dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeaba ko, pomigranetin temeaba ko, olivin temeaba, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam.”

Ikiavira Itir God, ziar ekiam isi Serubabel daningam

2:8: 1 Eghaghaniba 29:14-16 [†] **2:10:** Azenir kam 520, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozir dughiam, an dughiam Disemba 18. [‡] **2:12:** Ni Ofa Gami 6:25-27in ganigh. **2:13:** Diboboniba 19:11-22 **2:16:** Hagai 1:6; 1:10-11; Sekaraia 8:10-12

²⁰ Dughiar kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam Hagai miġei, ²¹ “Ni Judabar gumazir dapanim Serubabel, kamaghin a mikim, Ki overiam ko, nguazimin itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami. ²² Ki kantrin igharaziba ko, atrivibar gavgaviba agivagham, egh karisba ighirarighi, dar karisbar suizir gumaziba da sara daighiregham. Eghti hoziaba arimighireghti, men midorozir gumaziba dikavigh kaghira uan roroabav sogh bar me agevegham. ²³ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir gumazim, Sealtielin otarim, dughiar kam otoghti, ki ni inighti ni guizbangira nan ziamin gumazamizibagh ativagh men ganam. Ki nirara amisefe, ezi ni mati nan atrivimin ziar ekiam ko, gavgaviba akaghamin ringin nan dafarimin itimin min ikia, gumazamiziba geghuvamin gavgavim iti. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim nan migirigiaba kamaghira tu.”

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Sekaraian Akinafarim O Sekaraia Akar faragha zuim

Godin akam inigha izir gumazim Sekaraia, an Hagai ko ingarir gumazir mam. A uaghan nighnizir gavgavim Judabar ikia ghaze, Me uamategh Godin Dipenimin ingarigh, arazir aghuibar amuamin gumazamizibar iki. Sekaraia uaghan Godin Akamin gun migia ghaze, God dughiar aghuim damighti a me bativam.

Sapta 1–8, an akam inigha izir gumazimin akam an iti, a Esekiel ko Danielin akinafarir akar e gariba, mong a dar mirara ghu. Sekaraia irebabar min garir bizibar gari, ezi an akaba, akar isin zuir aviriba iti.

Sapta 9–14, a bizir gin otivamibar gun migei, kar dughiar God ikiziba bar dar itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh uaghan God gumazitam amadaghtima a izi an ingangarim damuam. Akinafarir kamin akar maba akam inigha izir gumazimin akamin min, mati Iesus amizir bizir mabar mirara ghu.

Sekaraia irebabar min garir bizibar gari

(*Sapta 1–6*)

Ikiavira Itir God ghaze, an gumazamiziba a bagh uamategham

¹ Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim.

² A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira ian inazir afeziabar atari. ³ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba. ⁴ Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam. ⁵ Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire. ⁶ Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin izezir kuram e ganingi.

Akam inigha izir gumazim irebamin min garir bizimin, hoziabar gari

⁷ Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir

gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim.* ⁸ Ki dimangan irebamin min garir bizir mamim garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha izi. A iza danganir zarir mamim tevsevibar tongin tughav itima, an akirangin hoziar agheviba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivighav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti. ⁹ Ezi ki azara, "Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?" Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, "Ki dar mingarim ni akagham." ¹⁰ Ezi enselin faragha zuim, a tevsevibar tongin tughav ikia na migia ghaze, "Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir oteviba bar dar gari."

¹¹ Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevibar tongin tughav itim kamaghin a migei, "E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumazamiziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia." ¹² Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuim kamaghin migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangkuvigham?"

¹³ Ezi Ikiavira Itir God, apangkuvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migeir kam ganidi. ¹⁴ Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangkuvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam. ¹⁵ Ki fomira uan gumazamiziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamim mitaghniam gafiragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti. ¹⁶ Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalem uan apangkuvim men akaghasa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighti, a ua Jerusalem tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalem nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham.

¹⁷ Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivagham. Eghti gumazamiziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabagham."

Sekaraia irebamin min garir bizimin aven bulmakaun kombar gani

¹⁸ Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari. ¹⁹ Egha ki enselin na ko migeimin azara, "Kar manmaghin amizir biziba?" Ezi a kamaghin na ikara, "Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israelia ko, Jerusalem gumazamiziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba."

²⁰ Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvagha haman ainbav sozibar suiki. ²¹ Ezi ki an azara, "Gumazir kaba tizim damuasa izi?" Ezi a kamaghin na ikara, "Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumazamiziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiragham."

* **1:7:** Azenir kam 519, a Krais tighar otivamin dughiamin fomira otozir dughiam, ezi an dughiam, 15 Februari. **1:8:** Akar Mogomem 6:2-4

2

Sekaraia ingangaribagh amir benir ababanim, irebamın mın garir bizimın aven an gari

¹ Ki kogha irebamın mın bizir mamın garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mamın suira. ² Ezi ki an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghın na ikara, “Ki Jerusalemın ababanim damuva, an arozim ko, an ekiam gifoghasa zui.”

³ Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuima enselin igharazim iza a batogha, ⁴ kamaghın a migei, “Ni ivegh mangi gumazir igiar munam mikim suam, ‘Gumazamiziba ko, asizir aviriba bar avirasemegham, kamaghın amizima, me Jerusalemın divazibar biribar ingaran iburagham. ⁵ Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimın mın an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimın mın ikiam.’”

God Judabar diazima me uamategha uan nguazimra ize

⁶⁻⁷ Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kamaghın me migei, “Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin danganiba bar dar ghue. Ezi datirighın, ia kalabusin itiba, ia Babilonın nguibar ekiam ategh ari ua Saionın izi. Ia dikavigh zuamira izi!”

⁸ Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin pazavira an gumazamizibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, “Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami.*

⁹ Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumazamizir me abirazi men ingangarir gumazir kinibar ikeziba, me dikavighiva, uan apaniba pazavira me damuva me da men biziba iniam.” Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, na amada.

¹⁰ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ia Saionın nguibamın gumazamiziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam. ¹¹ Dughiar ekiar ki ian akurazi kamin, kantrin aviribar gumazamiziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumazamizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam.” Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize. ¹² Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godın kantrin kamra iki, egh me an damazimın bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezimoghın, nguibar ekiatam gifueghan kogham.

¹³ O gumazamiziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghın amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3

Sekaraia irebamın mın garir bizimın aven ofa gamir gumazibar dapanimın gani

¹ Egha ki irebamın mın garir bizir mamın aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavira Itir Godın enselin boroghın tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimın amadaghan, Satan

2:5: Aisaia 26:1; 60:19; Sekaraia 9:8; Akar Mogomem 21:23
kamin mingarim abighizir puvati. 2:11: Aisaia 2:2-3; 60:3
5:2; Akar Mogomem 12:10

* 2:8: Hibrun akam deragha akar
2:13: Habakuk 2:20 3:1: Esra

tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami. ² Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, "Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge."

³ Ki garima, Josuan korotiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti. ⁴ Ezi enselin kam, enselin an faragha tuivighav itibav gia ghaze, "Ia korotiar pughpurir an aghuiziba suegh." Egha a Josua migia ghaze, "Ni oragh. Ki nin arazir kuramin osimtizim ko, korotiar pughpurir kaba suegha gifa. Ki datirighin korotiar igiaba ni daningam." ⁵ Ki kamaghin migei, "Kamaghin ti deragham, me inir zuruzitam inigh Josuan dapanim gighuigh a ikegh." Ezi ki mikemezi moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin itima, enselin igharaziba korotiar igiaba Josua gazui.

⁶ Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Josua migei, ⁷ "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni bar dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan boroghin izam. ⁸ Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba. Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir Igia. ⁹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran, nguazir kam in arazir kurabar osimtizim gin amangam. ¹⁰ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima, ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azenibar daperagh fighin temebar apengan iki, avughsi deraghvira ikiam."

4

Sekaraia irebamin min garir bizimin, golin ingarizir lam in aghorimin gari

¹ Ezi Enselin faraghavira na ko migeim, a uamategha na bagha iza, mati gumazim akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri. ² Egha a kamaghin nan azara, "Ni tizimin gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima, me golin ingarizir aghorim ko, borem arighamin itarir ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekiar kam in 7plan lam in aghoriba a gaseghav ti. Ezi 7plan lam in kaba, da vaghvaha borer itarir ekiam in itim gekuasa 7pla wikba iti. ³ Ezi olivin temer punuming itima, lam in aghorir kam aningin tizimningin tughav iti, mam vongin itima mam vongin ti."

⁴ Ki kamaghin ganigha enselin azara, "Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakin?" ⁵ Ezi enselin na ko migeim nan azara, "Ni fos ti puvati?" Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, ki fozir puvati."

God Serubabel bagha akam akiri

⁶ Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam, gavmanin gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghin na migei, "Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimin amodoghin bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kam in amodoghin ingangaribar

amuam. ⁷ Eghti bizir ekiaba mati miġhsiba nın tuavim apırtı, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni ua nan Dipenimin ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenin datıghti, gumazamiziba tiariba akar suam, 'Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damu!'"

⁸ Egha Ikiavira Itir God ua miġirigiar mam na ganiga ghaze, ⁹ "Serubabel uan dafarimningin nan Dipenimin ingarasa danganim akirigha gıfa. Egh a uabi an ingar anegivagham. Nan Dipenim gıvaghamin dughiamin, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavıba Bar İtim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu. ¹⁰ Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men navıba bar oseme. Egh me Serubabelin gantıma, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, İkarızir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir ababanım. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarım deraghvira zui, eghti me bar akongegham."

Ensel Sekaraia irebamın ganizir lamba ko, olivin temer pumuningın mıngarımın, gun a miġei

Ensel ua kamaghın na miġei, "Lamin 7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damazıbar ababanımın min iti. A zurara nguazir kamın otevíba bar dar gari."

¹¹ Ezi ki an azara, "Olivin temer pumuning, lamin aghorımın agharır guvim ko, agharır kiriamın tughav itimningın mıngarım manmaghın ghu?"

¹² Egha ki uam an azara, "Kar olivin aguar manmaghın amizimning, aningın boroghın golin borem, golin itamningın torımın aven ivemara ghuaghiri?"

¹³ Ezi a kamaghın nan azara, "Ni ti fozir puvati, a?" Ezi ki ghaze, "Puvati, nan gumazir ekiam." ¹⁴ Ezi ensel kamaghın na miġia ghaze, "Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningın ababanım gami. Ekiam, a nguazir kamın otevíba bar dar gari, egha a uan ingangarım damuasa aning amısevegħa, borem isa aningın dapanımning ġinge."

5

Sekaraia irebamın min garir bizimın garima, akınafarir irıghızir mam miġhegħa zui

¹ Ki ua kogħa gara irebamın min bizir mamın garima, akınafarir irıghızir mam miġhegħa zui. ² Ezi ensel na miġia ghaze, "Ni bizir tizimın gari?" Ezi ki ghaze, "Ki garima akınafarir irıghızir mam miġhegħa zui. Ezi an ruarım 10 mitan tu, ezi an arozım 5 mitan tu."

³ Egha a kamaghın na miġei, "Akınafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangı nguazir kamın itir gumazamiziba bar me avaragħam. Ezi akınafarir kamın osızirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamın me batuegham. Ezi akınafarir kamın osızirir ıgharazir mam ghaze, te ifavarıbagħ amua pura pın akakagħa ghaze ġuizbangıra, a uaghan me batuegham."

⁴ Ikiavira Itir Godin Gavgavıba Bar İtim ghaze, "Ki akar kam amadazıma, a zui, eghti a mangı okeir gumazıba ko, gumazir ifavarıbagħ amua pura nan zıam diborıba, a men dipenıbar aven mangam. Egh akınafarir kam men dipenir akınıba ko, dagıaba bar da aġıvagħti, gumazir kaba bar ikuvıgham."

Sekaraia irebamın min garir bizimın garima, amızir mam akıramın aven iti

⁵ Ezi ensel uam otogħa, na miġia ghaze, "Ni gan. Bizir ıgharazir mam ua izi." ⁶ Ezi ki an azara, "Bizir tizim?" Ezi a ghaze, "Kar akırar mam. Egha akırar

kam a mati, kantrin kamın itir gumazamiziba bizir kurar me ifongezibar ababanımın mın* iti.”

⁷ Akırar kamın asuam, me ainın an ingari. Ezi ki garima an asuam kuiaghırizi, an aven amızır mam aperaghav iti. ⁸ Ezi ensel ghaze, “Amızır kam, an arazır kuraba bar dar nedazımın mın iti.” A mikemegha gıvaghav amızır abıragha, akıramın asuam dukua. ⁹ Ezi ki kogha pın gara amızır pumuningın garima, aning avızıba ikia na bagha izima, amınım iva aningın avızıbar akurvazi, aning mıghegha nan amadaghan izi. Aningın avızıbar ganganıba ekevegha, matı kuarazır bagamın avızıba. Ezi aning akırar kam inıgha pın mıghegha nguazım ko, overıamın tızımningın zui.

¹⁰ Ki amızır kamningın ganıgha kamaghın enselin azara, “Kaning akırar kam inıgha managh zui?” ¹¹ Ezi ensel kamaghın na ikara, “Aning akırar kam inıgh Babilonın mangıva, a bagh an zıam famın dipenır ekiatamın ingaram. Aning dipenımın ingarıgh gıvaghıva, akırar kam an averıam datıgham. Eghı Babilonıan gumazamizıba me dipenır kamın an zıam fam.”

6

Sekaraia irebamın mın garır bizımın garıma, 4plan karısba iti

¹ Ki gın ua kogha irebamın mın bizır mamın garıma, karısın 4pla iti, me brasin mıghsıar pumuningın tızımın iza, azenan oto. ² Karısın faragha izım, hoziar aghevıba a kurvası. Ezi an gın ızır karıs, hoziar pızıba a kurvası. ³ Ezi aningın girara ızır karıs, hoziar ghurghurıba a kurvası. Ezi bar dar gın ızır karıs, baghıravıba dukumızır hoziaba a kurvası. Ezi hoziar kaba gavgvavıba dar iti. ⁴ Egha ki kamaghın enselin azara, “Nan gumazır ekıam, karısın 4plan kabar mıngarıba manmaghın ghu?”

⁵ Ezi a kamaghın na ikaragha ghaze, “Karısın 4plan kaba, da 4plan amınır overıamın pın itıbar ababanım gamı. Da datırıghıra nguazır kamın otevíba bar dar garır Ekıamın damazımın ikegha, anetegha izi.” ⁶ Hoziar pızıba mikırvazır karıs, a notın amadaghan itır kantrin zui. Ezi hoziar ghurghurıba mikırvazır karıs, a kantrin aruem ghuaghırı naghın itımın zui. Ezi baghıravıba dukumızır hoziaba mikırvazır karıs, a sautın amadaghan itır kantrin zui.* ⁷ Hoziar aghuir kaba, azenan otıvıgha, zuamıra kantrıbar mangı da getıasava amı. Ezi ensel ghaze, “A dera, ia mangı.” Ezi me ghue. ⁸ Ezi ensel pamtemın nan dıagha ghaze, “Hoziar notın amadaghan itır kantrıbar ghuezıba, me navır amırızım isa İkiavıra Itır Godın Duam ganıngı.”

God Sekaraia mıgei, An atrıvıbar dapanır asuam isı Josuan dapanım daghuam

⁹ Ezi İkiavıra Itır God akar kam na ganıga ghaze, ¹⁰ “Nı datırıghın Sefanaian otarım Josaian dipenımın mangı otogh, gumazır 3plan kaba, Heldai, Tobia ko, Jedaia, me dama sılvaba ko, golba inıgh. Me Babilonın kalabus ategha Jerusalemın iza datırıghıram oto. ¹¹ Egh nı me da sılvaba ko, golba inıgh, dar atrıvır dapanır asuamın ingarıgh. Egh a inıgh mangı ofa gamır gumazıbar dapanım Josuan dapanım darugh, a Jehosadakın otarım. ¹² Egh nı kamaghın

* **5:6:** Hıbrun akam deragha akar kamın mıngarım abıghızır puvati. **6:2:** Akar Mogomem 6:4-5

6:3: Akar Mogomem 6:2 **6:5:** Akar Mogomem 7:1 * **6:6:** Hıbrun akam deragha akar kamın mıngarım abıghızır puvati. Gumazır maba kamaghın nıghnısi, e akar kam giraka, “An aruem uaghırı naghın uaghırı,” matı, “a ghua hoziar pızıbar gıntısı.” Gumazır avırım kamaghın nıghnısi, “kantrin notın amadaghan itır kam,” a kantri Babilonın ababanım gamı. **6:12:** Jeremaia 23:5; 33:15; Sekaraia 3:8

an mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ‘Gumazir mam, me kamaghin a dibori, Temer Ghuzir Igiam. Eghti an aghungigh aguar ekiam gavagh bar deraghviram otogham. Egh a gin Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimin ingaram. ¹³ Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti gumazamiziba atrivimin min ziar ekiam a daningam. Egh a uan atrivir dabirabim daperagh gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabimin boroghin tughiv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimin fofozim aningtin tongin ikiam.’ ¹⁴ Eghti atrivimin dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimin dapanir asuar kamin ganiva God ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Helda, Tobia, Jedaia, ko, Sefanian otarim Josaia, atrivimin dapanir asuamin ganamin ingangarim, men dafaribar ikiam.’

¹⁵ “Eghti gumazamizir saghuiamin itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham.”

God osimtiziba itir dughiam agivagh, bar akongezir arazim damightima an otogham

7

(Sapta 7–8)

Ikiavira Itir God ghaze, ia dagheba ataghirazir ifavarir arazim damuan marki

¹ Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir namba 9, me Kislot a garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi.*

² Dughiar kamin Betelin nguibamin gumazamiziba, Sareser ko, Regemelek ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ghue. Me deragh uari damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei. ³ Egha me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba men azangsighasa, “Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, egha e zurara namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti zurara kamaghin damuam, o?”

⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei, ⁵ “Ni kantrin kamin gumazamiziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim, ‘Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati. ⁶ Egha ia apir dughia-bar, ia pura uan navibar amuti da izivaghasa ia api.”

⁷ Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumazamizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamin, Jerusalem deravira itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin, Jerusalem ko, nguibar

† **6:13:** Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, a kamaghin migei, “A nan dipenimin ingarigh egh, an atrivim ko ofa gamir gumazimin min iki egh uan gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti an atrivim ko ofa gamir ingangarim an amir kam bar deraviram otogham.”

* **7:1:** Azenir kam 518, an azenir fomira Kraisin dughiamin otozim, ezi an aruem Disemba 7.

ekiar an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin itiba, gumazamizir aviriba bar dagh izifa.

Ikiavira Itir God, Judaba kalabusin ikezir bizimin mingarimin gun Sekaraia migei

⁸Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze, ⁹“Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan gumazamizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumazamizibar araziba akar. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh. ¹⁰Ia pazivira amizir paba ariaghirezibar amuan marki. Egh borir afeziba ariaghireziba ko, gumazamizir saghuimin iza ia ko itiba ko, gumazamizir biziba puvatiziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki.

¹¹“Ezi gumazamiziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi. ¹²Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavgafi. Me nan akam baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa nan akam ingha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kamin gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari. ¹³Me nan akaba barazir puvatizir bizim bangin, ki men azangsziba barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa. ¹⁴Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati.”

8

Ikiavira Itir God, ua deragh Jerusalem damuasa akam akiri

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi. ² Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin gumazamizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men paniba bagha navim isia bar ikufi. ³ Ki uamategh izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiam, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba Jerusalem in gumazamizibar gan suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia deraghavira Ekiamin gin zui.’ ⁴ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziba ko, osimtiziba Jerusalem in otivan kogham. Eghti gumazamiziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiamin uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam. ⁵ Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh ikararang ikiam.

⁶ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.” ⁷⁻⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki uan gumazamizir kantrin aruem anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghasava ami. Ki me inigh ua Jerusalem in iziti me an ikiam. Eghti me nan gumazamizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam.”

⁹ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akam inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarim forir dughiamin ikia Godin akamin gun migei. Ezi ia datirighin men akatoribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh. ¹⁰ Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin, bar faraghavira, ingangarir gumaziba ko ingangarir asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba dughiaabar pura tintinibar arua osimtizibagh amima, gumazamiziba avugh saziba puvati. Ezi ki me gamima, namakaba uarira uariv sosi, ezi men dabirabim derazir puvati. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir arazim, ki datirighin itir varazira damighan kogham. ¹² Ki me ateghti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiva uan azeniba oparam. Eghti amozir ekiar aviriba izitima men wainin ikariziba bitima, men dagheba deraviram otivam. Nan gumazamizibar ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar amuam. ¹³ Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia ghaze, ‘E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan ikuvigham.’ Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ian gan, uan akar gumazibav mikim suam, ‘E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar deravira iti moghin, ia bar deravira ikiam.’ Kamaghin amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!”

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Fomira ian inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami. Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men aningaghegha me gasighasiki. ¹⁵ Egha ki datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki. ¹⁶ Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighiti, migirigiaba bar givagham. ¹⁷ Ia arazir kurabar gumazamizir igharazibar amusi nighnighan marki. Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv sozir araziba, ki bar dar aghua.”

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiar igharazir mam ua Sekaraia ganingi. ¹⁹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia iakinir namba 4, ko 5, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Judaba bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko, gumazamizir igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh ifongegh, dar amu.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Gin nguibar ekiar aviribar gumazamiziba ua Jerusalem inizam. ²¹ Eghti nguibar ekiar mam in gumazamiziba kamaghin nguibar ekiar igharazimin gumazamizibav kim suam, ‘E Jerusalem in mangiva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari damusi, an azangam. Ia e ko izi.’ ²² Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumazamiziba, me Jerusalem in iziva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva, deragh uari damusi an azangsigham. ²³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kam in saghon itir nguibabar gumazamizir 10pla iziva Judan gumazitam in korotiar otevitamin suragh a mikim suam, ‘E

kamaghin oraki, God ia ko iti. Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.’”

Ikiavira Itir God uan gumamazibar akuraghsi, bizir igharagha garibar amighti da otivam

9

(Sapta 9--14)

God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ivezir kuram me daningam

¹ Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damazmining Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumamazizibar gari. ² Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekiam Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari. ³ Tair, a nguibar ekiam gavgavimin oto. Ezi an gumamaziziba uari bagha divazir mitiar bar gavgavimin ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men damazibar pura bizir kinibar min iti. ⁴ Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba bar da batuegham. A Tairin biziba ko, an divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da isi ngarim da kunigham. Eghti apaniba izi men nguibar ekiam daborogh bar a gasighasigham.

⁵ Eghti Askelonin nguibar ekiamin gumamaziziba bizir kamın ganigh bar atiatigham. Me uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumamaziziba gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kamın ganti, osımtızir ekiam me batogham, mati amizim borim batamin mızazim a bato. Eghti men atrivim aremegham. Eghti Ekronba uaghan bizir kamın ganıva osımtızir ekiam kam iniam, mati amizim borim batasa mızazim isi. Me kamaghin nıghnisi, Tairba ti men akuragham. Ezi puvati, me bar ikuvigham. ⁶ Eghti gumazir pura tıghın itir ıgharazıba izi Asdotın nguıbar ekıamın ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Filistian kaba, me gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me dikabiragham. ⁷ Eghti Filistian ikiavira itir varazira, me nan gumamazizibar min otivigh Judan anababar tongin ikiam. Jebusia* fomiram amizi moghin, Ekronba datirighin nan gumamazizibar ikiam. Kamaghin amizima, me ghuziba itir asizir tuzibar aman koghıva, uaghan Judaba ataghızir dagheba, me dar aman kogham.†

⁸ “Ki uan gumamazizibar garima me mızazir ekiam ini. Kamaghin amizi, ki uan kantri geghuv, midorozir gumaziba ateghtima, me nguazir kamın izeghan kogham. Ki uam apaniba ateghti me ua nan gumamaziziba abınıva arazir kurabar me damuan kogham.”

Guizin atrivim izam

9:1: Aisaia 17:1-3; Jeremaia 49:23-27; Amos 1:3-5 **9:1:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1–28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Matyu 11:21-22; Luk 10:13-14 **9:5:** Aisaia 14:29-31; Jeremaia 47:1-7; Esekiel 25:15-17; Joel 3:4-8; Amos 1:6-8; Sefanaia 2:4-7 * **9:7:** Jebusia, me Jerusalemin nguibamin nguazir ghueba. Devit gin taun Jerusalem iniam, Jebusia Israelia ko iti. Ni Josua 15:63in gan. † **9:7:** Judaba asizim isamsi faragh bar deravirama an ghuzim rueghıva gin a isamigh aneremam. Ezi Filistiaba arazir kam gamir puvatigha, Moses osirizi moghin me Godin damazimin mize. (Ni vezin kabar gan: Jenesis 9:4; Ofa Gami 3:17 ko 7:26-27; Godin Araziba 12:16 ko 15:23.) Ikiavira Itir God kagh kamaghin migia ghaze, me asizim ghuziba sara ikiti me aneman a men anogoroke.

- ⁹ Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ia bar akongegh!
 Ia Jerusalemin itir gumazamiziba, ia bar tiariba akar pamtemin dim.
 Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi!
 A ziar ekiam ikiava midorozim gamuava uan apaniba abiri.
 Egha a uabi uan ziam fer puvati.
 A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın mın donkin mam gaperagha izi.
 Kar donkin amebamin nguzir asem.
- ¹⁰ Ikiavira Itir God ghaze,
 Ki karisba ko, midorozibagh amir hoziaba batueghti, da ua Israelin tongin ikian kogham.
 Egh ki men bariba bar da apirarigham.
 Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti, da midorozir arazim ategh deraghvira dapiagh, navir amirizimin ikiam.
 A nguazir otevibar gumazamiziba bar me gativagh men ganam.
 Nguazir kaba, da ongarir ekiamin ikegh mangi ongarir saghon mar itibar tugham.
 Egh Yufretisin Faner ekiamin ikegh vongin amadaghan mangi bar saghon mar tugham.

Ikiavira Itir God ua uan gumazamizibar dabirabim akiri

- ¹¹ Ikiavira Itir God ua kamaghin migei,
 “Ki Akar Dikirizir Gavgavir mam Judaba ia ko a gami.
 Ian inazir afeziaba ofabar amuasa asizibav sozima dar ghuziba ire.
 Ezi ghuzir kam gavgavim en Akar Dikirizir Gavgavim a ganingi.
 Kamaghin amizi, ki ia teghtima ia kantrin igharazimin kalabus ategham.
 Kalabuziar kam bar ikufi,
 mati me ia isa mozir ekiamin ia arighizi ia damamin dipaba puvati.
- ¹² Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa ifonge.
 Kamaghin amizi, ia uamategh uan nguibamin izi deravira ikiam.
 Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia migia ghaze, ki arazir aghuibar ia damuam.
 Eghti arazir aghuir kam bar osimtizir kam gafiragham.
- ¹³ Judaba, ki uan barir pimin min men suiragh, egh Efraimin adarasi, ki uan barir afuzibar min men suiragham.
 Eghti Saionin gumaziba me mati midorozir sabam, eghti ki Grikba ko misogham.
- ¹⁴ “Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh isin azenaram otogh barir pimin asam.
 Eghti an afuziba onimarim min taghtagh zuamira mangam.
 Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam sigham givigh,
 sautin amadaghan ikegh, pamtem sueba akun daru, aminir bar gavgavim ko, amozim sara izam.
- ¹⁵ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, oramin min deravira uan gumazamizibagh eghuvam,
 eghti me katapelbar uan apanibav sogh bar me abiragham.
 Me midorozimin aven, me mati gumaziba dipar onganiba amegha tiariba akara uan apanibav suagharisi.
 Men ghuziba, mati me ofabar amuasa asizir ghuzir itarim inigha, ofa gamir dakozim ginge.
- ¹⁶ “Dughiar kamin, Ikiavira Itir God men God uan gumazamiziba iniam,

mati laion sipsipbagh asighasighasava amima, sipsipbagh eghuvir gumazim uam me iniam.
 Eghti me bar deraghviram an nguazimin ikiam,
 mati atrivimin dapanir asuamin itir dagiar ivezir bar pin kozibar min taghtagham.
 17 Nguazir kam bar deraghti, me deravira ikiam.
 Eghti gumazamizir igiaba, me dagher aviriba ko, wainin aviribar amiva aghungti,
 men ganganiba bar deragham.”

10

God uan gumazamiziba ua me iniasa akam akiri

- 1 Dagheba aghungamin dughiamin, ia amozim bagh Ikiavira Itir Godin azangsigh.
 Ikiavira Itir God overiar pizim ko, ghuariam akuvima, amozim izi, ezi dagheba ko, biziba aghui.
- 2 Gumazamiziba, me gin otivamin bizibagh foghasa, aseba ko kukunir gumazibar azangsisi.
 Ezi me ifavarir akabar me gami.
 Gumazir maba irebabar mingaribar gun migei, me uaghan ia gifari.
 Me ghaze ia navir amirizim iniam, ezi puvati, ian navir osimtizim ikivira ikiam.
 Gumazamiziba mati sipsipba tintiniba arua ovegha gifa.
 Me geghuvir gumaziba puvatizi, kamaghin amizi me osimtiziba ateri.
- 3 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Kantrin Igharazibar Gumazamizibar gumazir dapanir nan gumazamiziba gativaziba,
 nan navim men atara me bagha nan isi.
 Ki ivezir kuram me daningam.
 Judan gumazamiziba, me nan gumazamizibara.
 Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deraghvira men ganam,
 mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipbar gari.
 Egh ki Judan anababa bar dar amuti,
 me midorozir hoziar bar gavgavimin min ikiam.
- 4 Eghti Judan anababar tongin, gumazir dapanir gavgavir maba otivam,
 egh me mati dipenim aterir dagiaba ko,
 dipenim aterir guariba ko,
 midorozir barir pibar min ikiam.
- 5 Me midorozir gumazir gavgavibar min uari inigh, uan apaniba abinti,
 mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin zuir tuavimin uan apaniba, nguazir beghneazibar me dikabiri.
 Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam.
 Kamaghin amizi, me bar pamtemin misogh mangi,
 hoziabagh apiazir midorozir gumazibav sogh me abingham.
- 6 “Ki Judan gumazamizibar amighti, me bar gavgavigham.
 Egh ki Israelian gumazamiziba ua me iniam.
 Ki men apangkufi,
 kamaghin amizi, ki bar me inigh uamategh men nguazimra izam.
 Eghti me deravira ikiam, mati ki me batoghezir puvati.
 Ki Ikiavira Itir God, ki men God,

kamaghin amizi, ki men migirigiari me na migeiba ki da baragham.

⁷ Israelian gumazamiziba me midorozir gumazir gavgavibar min otivigh bar akuegham,

me mati gumaziba wainin dipaba ame.

Eghti men ovavir boriba gin otivigh,

ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir aghuir kabagh nighnigh bar akuegham.

⁸ “Ki uan gumazamiziba bar men dimiva, me akumakum me inigh izam.

Ki ua me inigh me damuti,

me fomira ikezi moghin bar avirasemegham.

⁹ Ki guizbangira me batuegha me aghamsiki,

ezi me pura tintinibar kantrin igharazibar iti.

Egh me nguibar saghuiabar ikiva,

me na ginighnighvira ikiam.

Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva,

bar moghira uari akuvagh, uamategh uan nguazimra izam.

¹⁰ Nan gumazamizir Isip ko, Asirian kantrin itiba, ki ua me inigh izitima,

me uan nguazimra dapiagham.

Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima,

me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam.

Eghti gumazamiziba nguazir kam bar a gizivagham.

¹¹ Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam,

eghti Isipia ko, Asiriaba ongarir ekiamin min men tuavim apirighti, ki me abinigham.

Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh,

egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham.

Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham.

¹² Ki uan gumazamizibar amighti me gavgavigham.

Eghti me nan apengan iki nan ziam fiva, nan akabar gin mangam.

Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11

Atrivir kuraba mati temer kuraba

¹ O Lebanonin gumazamiziba, avim ian temer sidabar isigham, kamaghin amizi, ia tuavim apiran marki,

ia uan tiar akaba kuigh.

² Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti, da ikuvigha gifa.

Kamaghin amizi, painin temeba ia azi.

Me ruarir arizimin temeba okegha gifa,

kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi.

³ Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa,

kamaghin amizi, men naviba bar oomezai, me azi.

Ja oragh, atriviba pamtemin arava azi.

Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava,

a gasighasighizima da aroi.

God, uan gumazamizibar garir gumazir dapanir guar pumuningin migei

- 4 Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei,
 “Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu.
 Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa.
- 5 Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze,
 ‘E ti arazir kuram gamir puvati.’
 Me sipsipbav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa
 ghaze,
 ‘E dagiar gumazibar otivigha gifa.
 Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’
 Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apangkuvir
 puvati.”
- 6 Ikiavira Itir God kamaghin migei,
 “Ki nguazimin gumazamizibar apangkuvighan kogham.
 Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar
 arigham.
 Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me
 gami.
 Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan
 kogham.”
- 7 Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir
 gumazimin min oto.
 Kar sipsipin me misuegh damasava amiba.
 Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini.
 Aghorir mam, ki ziam Apangkuvim a gatigha,
 igharazim, ki Navir Vamira a gati.
 Ki aghorir kamningin suiragha,
 sipsipin okoruar kamin gari.*
- 8 Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua.
 Ezi me uaghan na gifongezir puvati.
 Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke.
- 9 Egha ki kamaghin sipsipin okoruar kam migei,
 “Ki ua ia geghuvir gumazimin ikian kogham,
 eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh.
 Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh.
 Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!”
- 10 Ki gumazamizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava
 amua,
 aghorir ki ziam Apangkuvim a gatizim,
 ki a inigha anepiri.
- 11 Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa.
 Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan
 ganigha fo,
 kar Ikiavira Itir God me migei.
- 12 Ezi ki kamaghin me migei,
 “Ia nan izezim na daningisi, ia na daning. Puvatighi marki, ia uari.”
 Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi.
- 13 Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram.
 Egha me izezir bar muziarim na ganingi.
 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze,
 “Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh.”

* **11:7:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **11:12:** Matyu 26:15
11:12: Matyu 27:9-10

Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin da ati.

14 Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri, aghorir kam ki ziam Navir Vamira a garisi.

Ezi arazir kam kamaghin men akagha ghaze,
Judaba ko Israelia, uari abigha ikizir pumuningin oto.

15 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei,
“Ni ua sipsipbagh eghuvir gumazimin iki,
egh dughiar kamın ni sipsipbagh eghuvir gumazir kuramin min damu.

16 Guizbangira, ki uan gumazamizibar ganasa gumazir mam ati,
me mati sipsipin okoruar mam.

Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar ikuvizibar akurvazir puvati,
egha a uaghan sipsipin ovengeziba tong da buria dar deir puvati.
A uaghan dar duaba nozir puvati, egha deravira itiba, a dagheba dagh anidir puvati.

Bar puvati.

A mikarziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava
dar duiaba ko, puziba sara bar da asigha da ame.

17 O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim,
an apaniba izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh
an gavgaviba bar da agivagham.

Eghti an agharim an amiraghtima,
an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham.”

12

God gin ua Jerusalem iniam

1 Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha, gumazamizibar ingarigha, ikirimirir angamira itim me ganingi. A kamaghin migei, 2 “Ki Jerusalem damighti a wain itir kavın min otogham. Eghti kantrin igharazir an boroghın ikia, a gasighasighasava amiba, me mati gumazir wainın kavın kam amegha onganiziba. Me midorozim bagh Jerusalemın nguibar ekiamın mangiva, me Judan nguibar dozir igharaziba bar da sara ekiarugham. 3 Dughiar kam otogh givaghti, ki Jerusalem damightima a dagiar bar osimtizimin min otogham. Eghti kantriba bar a ko misoghsı uari akuvagh, me uari ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtızir kam fava mızazim isi. 4 Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamın apanibar hoziabar amighti, da bar atiatigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men apanibar hoziabar amighti dar damaziba bar okavigham. 5 Eghti Judan gumazir dapaniba bizir kamın ganigh, uarira uariv kim suam, ‘God, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan gumazamizir Jerusalemın itibagh aningi.*

6 “Dughiar kamın ki Judan gumazir dapanibar amighti, me mati tuzim dafogha isi moghin, o mati witin azenir bar misingizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghın itiba da bar givagham. Eghti Jerusalemın nguibar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam.

7 “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apaniba abınigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalemın gumazamiziba, men ziar ekiam, Judan gumazamizibar ziar ekiam gafighan kogham. 8 Dughiar kamın ki Ikiavira Itir God, ki

* 12:5: Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati.

Jerusalemın gumazamiziba geghuvam, mati gumazim oramın uabi modi. Ki gavgavim me daningti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin mın gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir Godin ensel o God uabi, egh me, me geghuvam. ⁹ Eghti dughiar kamın, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham.”

Gumazir afuzimin ruazir aremezim, me gin an aghuimazimin ikiam

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamın itir gumazamizir igharaziba, ki me damuti, me uan navir ave-riabar aven apangkuvir arazim ko, God ko migeir arazimın gin mangam. Egh gumazir me afuzimın ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam. Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puviram azi moghin, me bar osemegh puviram aziam.† ¹¹ Dughiar kamın Jerusalemın nguibamın azirakar bar ekiam an aven otogham. Mati, me fomira Megidon danganir zarimın ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram azi moghin, men azirakam an mirara mangam.‡ ¹²⁻¹⁴ Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimın adarazi uari baghvira ikiti, Natanın ikizimın adarazi uari baghvira ikiti, Livain ikizimın adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagh, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13

¹ “Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otogh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalemın nguibamın itir gumazamizir igharaziba, me godın ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam.”

Akam inigha izir gumazir ifariba gavagh

² Ikiavira Itir Godın Gavgaviba Bar Itim ua kamaghın migei, “Ki dughiar kamın godın ifavarir marvir guaba nguazir kamın da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar miziriziba, ki nguazir kamın da batuegham. ³ Eghti akam inigha izir gumazitam, Godın akamın mın ifavarir akabav kimiti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, ‘Ni uan akar ifavarimın gun migei. Kar Ikiavira Itir Godın akam puvati. Kamaghın amizi, ni aremegham.’ Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimın a biraghtima, an aremegham. ⁴ Dughiar kamın, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar mın garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godın akam inigha izir gumazibar

12:10: Jeremaia 31:9; Akar Mogomem 1:7 † **12:10:** Hibrun akam deragha akar kamın mingarim abighizir puvati. Ekiam faragha kamaghın migia ghaze, Israelia Godra rua, egha a gin akam giragha kamaghın migia ghaze, me gumazir igharazim birazi, an areme. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, God uabi me bagh amadazir gumazim me a misoghezi an areme. Fofozir gumazir maba kamaghın nighnisi, faragha migirigiar igharazim iti, ezi me gin mong akam pazav an osiri. Jon 19:37 ko Akar Mogomem 1:7 migirigiar otevir kamning, Kraisin otozir bizimın ababanim. ‡ **12:11:** Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Hadatrimon, an aser mamın ziam. Gumazamizir an ziam feba, me nighnizir gavgavim an ikia ghaze, an azenibar zurara dar dughiar vamiran aremegham, eghti me a bagh puviram aziam. Egha gin, me ghaze, a uam angamira iti. **13:1:** Onger Akaba 51:2; 51:7; Aisaia 1:16-18; Esekil 36:25; Jon 1:29 **13:3:** Godın Araziba 18:20

korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumazamiziba gifarisi, a damighan kogham. Puvatigham. ⁵A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam inigha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.*' ⁶Eghti gumazitam kamaghin an azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam, 'Ki uan namakamin dipenimin a ini.'†

God sipsipbagh eghuvir gumazim migei

⁷Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghin migei, "O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira, mati gumazim sipsipin nguzibav sosi moghin, ki uan gumazamizibav sogham. ⁸Egh ki kantrin kamin gumazamiziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otogham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam. ⁹Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimin da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigibaba baragham. Egh ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamiziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.'"

14

Apaniba izi Jerusalemia ko misogham

¹Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamin apaniba izi Jerusalemin dagiaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam. ²Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighti, me izi Jerusalem misogham. Me Jerusalemia abinigh bizir dipenimin itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibar amuam. Egh gumazamizir kabar nar mam inigh mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikivira ikiam. ³Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham. ⁴Midorozim otivir dughiar kamin, Ikiavira Itir God dikavigh, Jerusalem boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalem aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongira bighiva, akuar pumuning otoghti, mighsiar akua tam mangi sautin amadaghan otoghti, an akuar vuem notin amadaghan ikiam. Eghti aningin tizimningin danganir zarir ekiam ikiam. ⁵Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin nguibamin otogham. Eghti ia ari danganir zarir kamin mangi vongin otogham. Fomira Usia Judan atrivimin itima, mikinkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia zuamiram aregham. Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam. ⁶Eghti angazangarim aruem in dughiamra otivan kogham. Puvati.* ⁷Aminim pirir dughiamin, angazangarim isi mamaghira ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughiba givagham, da uam otivan kogham. Ikiavira Itir God uabira, bizir otivamin kabar dughiam gifo.

* **13:5:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **13:6:** Akam inigha izir gumazir maba, me afuam inigha pura tintinibar uan mikarzim aghorir arazimin gintisi. (Ni 1 Atriviba 18:28in ganigh.) Egha gumaziba an evarimin afuar dighoribar ababanibar ganigha me fo, kar akam akurir gumazim. Ezi a me gifara ghaze, puvati. **13:7:** Matyu 26:31; Mak 14:27 **14:4:** Esekiel 47:1-10; Maika 1:3-4; Habakuk 3:6; Sekaraia 4:7; 14:8 * **14:6:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **14:7:** Aisaia 60:19; Matyu 24:36; Akar Mogomem 21:23; 22:5

⁸ Dughiar kamin, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusalem in ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir Dipar Akarem in mangitima, an tam Mediteranian in Ongarir Ekiam in mangam. Dipar kam dughiabar ivemar mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan kogham. ⁹ Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin kantriba bar dagh ativagh dar Atrivim in ikiam. Eghti a bar uabira, gumazamiziba bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam fam.

¹⁰ Eghti nguazir Jerusalem in boroghin itim, a voroghira itir danganir zarim in otogham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiam in ikegh, mangi sautin amadaghan Rimon in nguibar ekiam in otogham. Jerusalem in nguibar ekiamra mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusalem in divazim, a Benjamin in Tiar Akam in ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akam in otogham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghniar Hananelin Tauan ikegh mangamin, a mangi me atrivim bagha wain in ingarir danganim in otogham. ¹¹ Eghti Jerusalem in itir gumazamiziba danganir kamin deravira ikiam, eghti bizitam ua me gasighasighan kogham.

¹² Kantrin Jerusalem ko misoziba, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram me bagh anemangam. Arimariar kam kamakin, gumazamiziba angamira ikiti, men mikarziba ko damaziba ko mizeba bar kurighiti, dar kuriba pura iram. ¹³ Dughiar kamin Ikiavira Itir God me damighiti, me atiatingiva onanigham. Egh me uarir boroghin itir darazir suighiva, uariv soghiva arighiram. ¹⁴ Eghti Judan gumaziba Jerusalem in akurvaghsi misogham, eghti an gumazamiziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin igharaziba bar, me da, men gol ko silva ko korotiar avirir aghuiba inigham. ¹⁵ Eghti men apanibar averpeniba itir danganim in, arimariar kurar kamra men hoziaba ko kamelba ko donkiba ko asizir guar igharaziba bativam.

Kantriba bar men gumazamiziba God in ziam fam

¹⁶ Judaba uan apaniba abiraghti, men apanir mikeaghiriziba, me azenibar zurara Jerusalem in iziva Atrivim in ziam fam, a Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim. Egh me Averpenibar Ikiam in Dughiar Ekiam in aven ikiam. ¹⁷ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamizitaba, atrivim Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim, me an ziam fan aghuaghti, amozim men nguazim gizan kogham. ¹⁸ Eghti Isipia, Averpenibar Ikiam in Dughiar Ekiam in aven iki, Ikiavira Itir God in izam fan aghuaghtima, faragha isamin mangan aghuazir darazi inizir arimariar kurar kamra, Isipia uaghan a iniam. ¹⁹ Isipia ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uaghan Averpenibar Ikiam in Dughiar Ekiam in mangi Ikiavira Itir God in ziam fan aghuaghiva, me uaghara uan arazir kuraba bagh ivezir kurar magh garim iniam.

²⁰ Dughiar kamin, me kamagh in nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira Itir God in bizir zuezibara. Hoziabar firibagh ikezir belon muziariba, da uaghan osizirim kamagh in dar ikiam, "Bizir kaba, da bar Ikiavira Itir God in damazim in bizir zueziba." Eghti Ikiavira Itir God in Dipenim in itir miner kiniba, da Ikiavira Itir God in damazim in guizin zuezir bizibar otivam, mati itarir ekiar me ofa damuasa asizir ghuziba isa ofa gamir dakozim gingem. ²¹ Eghti Jerusalem ko, Judabar dipeniba bar dar itir miner kiniba, da uaghan Ikiavira Itir God in Gavgaviba Bar Itim in damazim in zuezir bizibar

ikiam. Eghti gin gumazamiziba ofabar amusi, pura mīner kaba inigh dar ofabar amuamin asizir tuziba avigham. Dughiar kamīn, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimīn Dīpenimīn bizibagh iveza, da amadir gumaziba ua ikian kogham.

Godin Akam Inigha Izir Gumazim Malakain Akinafarim Malakai Akar faragha zuim

Godin akaba inigha ziar gumazim Malakai, a Godin akam inigha izir gumazir igharazibar gin, a uan akam akuri. Dughiar kamın Judaba Jerusalem Godin Dipenimin ingarigha gifa. Godin Dipenim givazi, Malakai garima, Godin ziam fer arazir maba ko, ofabagh amir arazir maba mong derazir puvati. Kamaghın amizi, a ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba gavgavim men nighnizibar aningasa akam akuri, eghti me deraghvira Godin damazimin arazir aghuivar gin mangam.

Malakai Godin Akar Dikirizir Gavgavibagh nighnigha akar aviribav gei. An Akar Dikirizir Gavgavir kamın apengan ikiasa Judabav gei. Gumaziba deraghvira uan amuivar porogh iki, egh me arazir aghuivar amuamin gumazamizibar otivam.

Malakai arazir kuraba ko, navim giraghamin arazimin gun migei. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin dughiar otivamimin gun migei, eghti Ikiavira Itir God gumazamiziba bar men araziba tuisigham.

Malakain akar abuananam migia ghaze, Elaija izeghti an gin, God amizir akar dikirizimin gin mangiva bizir aghuir aviribar amuam. Akar aghuir kam, a Godin akam inigha izir gumazibar akinafariba agifa, egha en nighnizibagh ekuigha, God uan gumazamiziba ko, damuamin Akar Dikirizir Gavgavir Igiam bagha zui. Ezi akar aghuir kamın mingarim, ensel Gebriel ofa gamir gumazim Sekaraia migia ghaze, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin afeziamın otogham. Ensel ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim Malakain akabar amighti da guizbangira otivam. Ni Luk 1:15-17in gan.

E Ikiavira Itir Godin apengan iki, egh bizir e amiba bagh ziar ekiam a daningam

(Sapta 1--4)

God bar Israelia gifonge

¹ Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa akar kam isa Malakai ganingi.
² Ikiavira Itir God kamaghın migei, “Ki bar fomira ia gifueghavira iti.” Ezi ia ghaze, “Ni manmaghıram e gifonge?”

Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ia oragh, fomira Jekop ko Iso, aning avegh-buamning, ezi ki Jekop gifuegha, Ison aghua. ³ Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garisi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghın amizi, ki Ison danganir mighsiam gasighasigha gifa, egha an nguazim gamizima, an afiar atiabar nguibamın oto.”

⁴ Eghti Idomia kamaghın mikim suam, “En nguivar ekiaba ikuvigha gifa, ezi e uam adar ingaram,” eghti Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim men akam ikaragh mikim suam, “Ia uam adar ingarti, ki da apirarighti da ua bar ikuvigham. Eghti gumazamizir igharaziba, me Idomia ia mikim

suam, 'Me gumazamizir kuraba,' egha 'Me gumazamizir, Ikiavira Itir God zuraram atariba.'" ⁵ Ia Israelian gumazamiziba, ia uan damazibar bizir kamin ganam. Egh ia kamagh mikim suam, "Ikiavira Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akurvazir puvati, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgavibagh ami."

*Ikiavira Itir God
ofa gamir gumazibar atari*

⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin ofa gamir gumazibav gia ghaze, "Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghin amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zuir puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin na migia ghaze, 'E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?' ⁷ Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangsisi, 'E manmaghira nin ziam gasighasiki?' Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki. ⁸ Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zuir gumazir dapanim danighti, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egh a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme."*

⁹ Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangsigh. Eghti a bar ian azangsizim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei.

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mingariba puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egh ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham.

¹¹ "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumazamizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumazamiziba mughuriar aghuim zuir ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam. Gumazamizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi. ¹² Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati.† ¹³ Ia kamaghin migia ghaze, 'Oio, e ofa damuamin arazim a bar e baseme.' Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham! ¹⁴ Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir

* **1:8:** Ni Godin Araziba 15:21in itir akamin ganigh. **1:10:** Aisaia 1:11; Jeremaia 6:20; Amos 5:21

† **1:12:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati.

asizir mikarziya sara itir aghuiba ategha, asizir kurar miziriziba inigha Ikiavira Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivibar Ekiam, ezi kantribar gumazamiziba bar nan atiatia nan ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham.”

2

¹ Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir mam ia mikimasa. ² Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam famin ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egh bizir aghuir ia uarir akurvaghisa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura migei, egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa. ³ Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egh ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egh ia batueghti, ia mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam. ⁴ Ki kamaghin damighti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.

⁵ “Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaziba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki dabirabir aghuim me daningam. Ki kamaghin me damightima, me nan ziam fam. Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes. ⁶ Me guizin arazibar gumazamizibar sure gami. Egha arazir kuratamin men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari arazir aghuibaram amua gumazamizir igharazir aviribar akurvazima, me arazir kuraba ataghirasi. ⁷ Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumazamizibar sure damuti, me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akurir gumaziba.

⁸ “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, Ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin na tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumazamizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh amigha gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa. ⁹ Ia nan akabar gin zuir puvati. Egha gumazamizibar sure damuasa akar magh garibar men sure gamir puvati. Ia marazi akar isingtizibar me migia egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighti me akiriba ia gasegh ian aghuagham.”

Israelia God ataki

¹⁰ E bar moghira afeziar vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir akaba abiagharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zuir puvati? Arazir kam, bar ikufi!

¹¹ Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar bar a gamua, egha uaghan Jerusalem in a gami. Men gumazir maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize. ¹² Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba

bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham.

¹³ Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mamın gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemın aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri. ¹⁴ Ezi ia kamaghin Godin azangsisı, “Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?” Bizir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuimin ikiasa Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin romam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam abigha gifa. ¹⁵ Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarzir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egh ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki.* ¹⁶ God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, “Ki poroghamiba uari ataghırazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsızir arazir kuram gua avara, egha mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazir uari damuan marki.”†

Ikiavira Itir God izamin dughiam roghira izi

¹⁷ Ia migirigiar guar aviribagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar amira. Ia kamaghin azangsisı, “E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?” Ia kamaghin migiei, “Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge.” Egha ia tintinibar kamaghin migiei, “Gumazamiziba ghaze, God arazir aghuibaram amua gumazamizibar araziba akiri. Ezi e an garima, a guizın arazir katam gamizir puvati.” Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3

¹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, “Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangıva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongezim izi, Akar Dikirizir Gavgavir kamin gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi.” ² Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamın aven guizbangira mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an ganam? Bar puvatıgham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopın gavgavir inir mızirizim ruti a bar zueghamimin min ganam. ³ Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumazamizibar araziba tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba inigh izam. ⁴ Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar akuegham.

* **2:15:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. † **2:16:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. **3:1:** Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:76; 7:27 **3:2:** Aisaia 33:14; Joel 2:11; Sekaraia 13:9; Matyu 3:10-12; 1 Korin 3:13-15; Akar Mogomem 6:17

⁵ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki izi ian araziba tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumazamizir kabar arazir kurabar gun me mikimam. Gumazamizir kabar kara: imezibagh amir gumazamiziba ko, kukunir gumaziba ko, gumazamizir poroghamibagh asighasiziba ko, gumazamizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odiaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumazamizir afeziaba ariaghirezir boribar biziba isiba ko, gumazamizir Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itibar akurvazir puvatiziba. Gumazamizir arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati.”

Bizir akuatam God daningamin arazimin akam

⁶ Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jekopin ovavir boriba bar givazir puvati. ⁷ Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, ‘E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?’ ⁸ Ezi ki ia migia ghaze, ia nan biziba okei. Egha ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Egha ia arazir kam ataghrazir puvati. Egha ia gin ua kamaghin nan azangsisi, ‘Ni manmagsua ghaze e nin biziba okei?’ Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra. ⁹ Guizbangira, ki pamtem kamaghin ia migei, ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam. ¹⁰ Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighiti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin oteveghan kogham. Ia tuavir kamim gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira. ¹¹ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ‘Ia kamaghin damighiti, ki apizibar tivaghti, da ian azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiamin otogham. ¹² Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.”

God ivezir aghuim isi gumazamizir aghuibar aningam

¹³ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Egha ia nan azangsigha ghaze, ‘E akar kurar manabara ni mikeme?’ ¹⁴ Ia uarira uariv gia ghaze, ‘E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir puvati. Ezi e manmagsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme? ¹⁵ E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.”

¹⁶ Ezi gin gumamazizir Ikiavira Itir Godin atiativa an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Egha Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamin ikia akinafarir righizir mam isa Godin damazimin an gumamazizir kabar ziaba osiri. Kar gumamazizir Ikiavira Itir Godin atiativa an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin dagh nighnighamin akinafarim. ¹⁷ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Gumamazizir kaba, me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gumamazizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apangkuvim men iki mamaghira ikiam, mati borim afeziamin ingangarim gamizima, afeziam an apangkufi. ¹⁸ Eghti dughiar kamın, ia gumamazizir arazir aghuibagh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibagh amir gumazim, a nan akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi."

4

Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam Otivam

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumamazizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghin, otogh bar men isiti, me bar gevegham. Eghti temer aguatom, o ter bitam ikian kogham. ² Eghti dughiar kamın, ia gumamazizir nan ziam fa nan atiatia nan apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakaghham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarzibagh anidi moghin, a ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuamaghegham. Egh ia mati bulmakaun nguziba bar akuegha uari akura divazim ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar akuegh mangi. ³ Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamın, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar min me dikabin me abinigham.

⁴ "Ki Sainain Mighsiamın, uan ingarir gumazim Moses ganingizir arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki. Israelian gumamaziziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia ganingi.

⁵ "Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumamazizibar amighti me bar atiatigham. Dughiar kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija amadaghtima an akam akurir gumazimin min ia bagh izam. ⁶ Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighti, me navir vamiran otogh ikiam. Kamaghın amizi, ki nguazir kamın izi gumamaziziba bar me gasighasighan kogham."

Matyu Osirizir Akar Aghuim

O Matyu Akar faragha zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4plan akinafaribar tongin faragha zui. Egha akinafarir 4plan kaba, da Iesusin Akar Aghuim migia, egha dughiar Iesus nguazimin ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akinafarim, a Maria Iesus batezir dughiamin otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimin tu. Egha a ua mozim in dikavigha, uan adarazi ategha Godin Nguibamin ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anekakaghasa, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamin dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimin da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelia ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akinafarir kam kamaghin en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akinafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghin e migia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar migirigiar Godin akam nigha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otivigha gifa. Ni vezin kabar gan: Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10in gan.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akinafarim a migei, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin migei. God kamaghin ifonge, Iesusin ingangarimin God bar gumazamizibar atrivimin ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamin gin mangam.

Matyun akinafarimin aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5, 6 ko, 7in iti, kar akar Iesus mighsiar mam gisin ikia, mikemeziba. Akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Ezi namba 2in akar ruarim, a sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusin akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuibar gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar gun migei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus Dughiar Abuananam in bizibar gun migei.

Akinafarir kam uabi, gumazir akinafarim osirizimin gun mikemezir puva. Akinafarir kam kamaghin ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me ti dagiaba isir gumazim Matyu, a ginighnisi. (Ni Matyu 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamin oto

(Sapta 1:1--4:16)

*Iesusin inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Kraisi Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.* ³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningın amebam Tamar. Ezi Peres Hesronın afeziam, Ezi Hesron, Ramın afeziam. ⁴ Ezi Ram Aminadapın afeziam, Ezi Aminadap Nasonın afeziam, ezi Nason Salmonın afeziam. ⁵ Ezi Salmon Boasın afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam.

⁶ Ezi Devit Solomonın afeziam, an amebam Urian amuim.† ⁷ Ezi Solomon Rehoboamın afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. ⁸ Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. ⁹ Ezi Usia Jotamın afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Hesekian afeziam. ¹⁰ Ezi Hesekia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonın afeziam. Ezi Emon Josaian afeziam. ¹¹ Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelia ghua kalabuziar gumazamızıbar mın Babilonın nguıbar ekiamın ghue.

¹² Ezi me Babilonın kalabusın ghuezi, gın Jehoiakin Sealtielın afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. ¹³ Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimın afeziam. Ezi Eliakim Asorın afeziam. ¹⁴ Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimın afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. ¹⁵ Ezi Eliut Eleasarın afeziam. Ezi Eleasar Matanın afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam. ¹⁶ Ezi Jekop Josepin afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria İesus bate, ezi me ziar kam Kraıs a gati. A Gumazir God Uam E İniasa Misevezim.

¹⁷ Kamaghın amizi, Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamın tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamın ikegha ghua dughiar Israelia Babilonın nguıbar ekiamın kalabuziabar mın ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar mın ikezimın ikegha ghua God Uam E İniasa Misevezir Gumazim, Kraısın dughiamın tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi.

Maria Kraıs İesus bate, a God Uam E İniasa Misevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

¹⁸ Kraıs İesus otozir eghaghanıma kara, a God Uam e İniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa a ginaba. Egha aning tıghar uaning inıgh ikiasava amıma, Maria navim asangi. Godın Duamra borim a gati. ¹⁹ Ezi Josep Godın damazim derazir gumazim an averara Maria ataghiraghasa nıghnısi. An azenan Maria aghumsızim a danıngan aghua. ²⁰ Egha a kamaghın nıghnıgha itıma Ekiamın enselin mam irebamın kamaghın a mıgei, "Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan markı. Ni Maria inıgh an iki. A navim asangızir borim, a Godın Duam da ize. ²¹ An otarım

* **1:2:** Juda uan aveghbuaba ko, me İraelin anabar 12plan inazıba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:3:** Jenesıs 38:29-30; Rut 4:18-22 **1:6:** 2 Sml 12:24 **1:6:** 2 Samul 12:24 † **1:6:** Amızir ziar kagh otıvızıba, İraelian amızıba puvati. Me İraelin gumazıbar itı. Tamar ko Rahap aning Kenanın amızimning. Rut, a Moapın amızim. Batseba Solomonın amebam, a uabıra İraelin amızim. A faragha Urian ike, Uria Hititın gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16 **1:7:** 1 Eghaghanıba 3:10-16 **1:11:** 2 Kın 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:11:** 2 Atrıvıba 24:14-15; 1 Eghaghanıba 3:15; 2 Eghaghanıba 36:10; Jeremaia 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:12:** Esra 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:18:** Luk 1:27; 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:19:** Godın Arazıba 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 **1:21:** Luk 1:31; 2:21; Aposel 4:12; 13:23; 13:38

bateghtima, eghti a uan gumazamizibar arazir kuraba gin amadagh men akurvagh. Kamaghin ni ziam Iesus a datigh.”[‡]

²² Arazir kaba kamaghin otiva, egha Godin akam inigha izir gumazir mamın migirigiamin miraram otifi. ²³ A kamaghin mikeme:

“Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamın mingarim kara, ‘God e ko iti.’”

²⁴ Ezi Josep daguraguimin dikavigha, Ekiamın ensel irebamın aven a mikemezi moghin, ghua Maria inigha an iti. ²⁵ A poroghamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua dughiar an otarim batezim. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2

Saghon itir fozozir gumaziba Iesus bagha ize

¹ Maria Distrik Judian aven itir nguibam Betlehemın Iesus bate. Dughiar kamın Herot, Atrivimın iti. Amebam Iesus batezima fozozir gumazir maba aruem anadi naghin ikegha Jerusalemın ize.* ² Egha me kamaghin azai, “Borir Judabar Atrivimın ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghin an ganigha an ziam fasa izi.” ³ Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jerusalemın itir darazi uaghan kamaghin ami. ⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagha me akuvagha kamaghin men azai, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?” ⁵ Ezi me ghaze, “Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehemın, an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godın akam inigha izir gumazimın osizirim kamaghin iti:

⁶ “Ni Betlehem, ni Judan nguazimın aven iti. Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti, nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimın otogh Israelia gativagh men ganam.”

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagha mikovezim otozir dughiam bagha men azai. A me faraghavira mikovezimın apizir dughiam gifogha, ⁸ egha me isa Betlehemın me amadagha kamaghin me migei, “Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan mangi, an ziam fam.”

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me faragha aruem anadi naghin ganizim, men faragha ghua borim itir danganim batogha a gisirara iti.† ¹⁰ Me mikovezimın ganigha bar akonge.

‡ **1:21:** Ziam Iesus Hibrun akamin migirigiar kam ko magh ghu, “Ekiam, a gumazamiziba ua me iniamin gumazim.” Ziam Iesus Grighin akam. Me Hibrun akamin ziam, “Josua,” Iesus garisi. **1:23:** Ais 7:14 **1:23:** Aisaia 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 **1:25:** Luk 2:7; 2:21 * **2:1:** Atrivim Herot Judian Distrik ko Judian boroghin itir distrighbar gari. Herot Atrivimın ikia, uaghan Romin Atrivir Ekiam Sisarin apemin iti. **2:2:** Num 24:17 **2:2:** Diboboniba 24:17 **2:6:** Mai 5:2, Jo 7:42 **2:6:** Maika 5:2; Jon 7:42 † **2:9:** Betlehem a Jerusalemın saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti.

11 Egha me dipenimin aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato. Me tevibar pirigha avigha ghuaghira borimin ziam fe. Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagha inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mughuriar aghuim itir borem ko avir migharir mughuriar aghuim gamim da isava a ganing.

12 Ezi God irebamim me batogha Herot bagh ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igharazimin uamategha uan nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

13 Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamin enselin mam irebamim Josep batogha a migia ghaze, "Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia arı Isipin mangi. Herot borim bagh ruiva amisueghti an aremeghasa. Kamaghin amizi, ia mangi maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamim."

14 Ezima Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue. 15 Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mamın akatorimin mikemezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, "Nan Otarim Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize."

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

16 Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagha, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghın itir nguibaba bar dar ghua otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. 17 Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze:

18 "Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azirakam ko tuatem.

Reselin boriba ua itir puvati.

Kamaghira a uan ovengezir boriba bagha azi.

A navir amirizim inian aghua."

Josep uan amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

19 Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamim Josep bato. 20 Egha kamaghin a migei, "Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigh ua Israelin mangi." 21 Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

22 Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamim migirigiam inigha Galilin Distrighin ghu. 23 A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, "Me Nasaretian Gumazim, a darigham."

2:11: Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 2:11: Onger Akaba 72:10; Aisaia 60:6 2:15: Hos 11:1
 2:15: Hosea 11:1 2:18: Stt 35:19, Jer 31:15 2:18: Jenesis 35:19; Jeremaia 31:15 2:20: Kis
 4:19 2:20: Ua Me Ini 4:19 † 2:22: Atrivim Herot ovengezima Romın gavman a garir kantri
 abigha an otaribagh aning. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrik Galili ko Distrik Judian gari. A 10plan
 azenibar atrivimin ike. 2:23: Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45 2:23: Mak 1:24; Luk 2:39;
 Jon 1:45

3

Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, akam akuri
(Mak 1:2-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikia akam akuri. ² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.”*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴ Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api.† ⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalem in nguibar ekiam ko Judian Distrik ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha izava, ⁶ uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue.

⁷ Egha a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa? ⁸ Ia navim girazir arazibar amu. ⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. ¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ “Ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam.

¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

Jon Iesus rue
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kam in Iesus Galilin Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui. ¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni manmaghsua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!”

¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kam in, God ifongezir arazibar gintighti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

3:1: Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:1:** Mak 1:4, 1:15; Luk 3:2-3; Jon 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk

1:15 **3:2:** Matyu 4:17; Mak 1:15 * **3:2:** Ziar kamning, “Kingdom Bilong God,” ko “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:3:** Aisaia 40:3; Mak 1:3; Luk 1:76; Jon 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 **3:4:** 1 Samuel 14:25-26; Sekaraia 13:4; Mak 1:6 † **3:4:** Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Ni akar 2 Atriviba 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10 **3:7:** Matyu 12:34; 23:33; Luk 3:7; Rom 5:9; 1 Tesalonika 1:10 **3:9:** Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:9:** Jon 8:33; Aposel 13:26; Rom 2:28-29; 4:1; 4:11-12; 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:10:** Matyu 7:19; Luk 13:6-9; Jon 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:11:** Aisaia 4:4; Malakai 3:2; Jon 1:26-27; 1:33; Aposel 1:5; 2:3-4; 1 Korin 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:12:** Malakai 3:3; 4:1; Matyu 13:30

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipamin anagava oto. Ezi overiam kuiaghirizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera. ¹⁷ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge."

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. ² Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. ³ Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da Bretin rubuzibar min otifigh."

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.'"

⁵ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. ⁶ Egha kamaghin a migei, "Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikintima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin anesehan kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh."

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia ghaze, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.'"

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mam in ghuavan-abogha nguazir kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, ⁹ "Ni tevimming apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam."

¹⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, "Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.'"

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizima, Godin enselba an garava an akurvasi.

Iesus Galilin Distrighin ingari (Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Iesus orazima me Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighin ghu. ¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam, Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.* ¹⁴ Arazir kabanagh

3:16: Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33

3:16: Aisaia 11:2; Mak 1:10; Luk 3:22; Jon 1:32-33

3:17: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17

3:17: Jenesis

22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 12:18; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 12:28; 2 Pita 1:17

4:1: Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15

4:1: Mak 1:12-13; Luk 4:1-13; Hibru 2:18; 4:15

4:2: Kis

34:28, 1 Kin 19:8

4:2: Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8

4:3: Jo 6:30-31

4:3: Jon 6:30-31

4:4: Lo 8:3

4:4: Godin Araziba 8:3

4:6: Sng 91:11-12, Jo 7:3-4

4:6: Onger Akaba 91:11-12;

Jon 7:3-4

4:7: Lo 6:16

4:7: Godin Araziba 6:16

4:9: Jo 6:14-15

4:10: Lo 6:13, 10:20, Jos

24:14

4:10: Godin Araziba 6:13; 10:20; Josua 24:14

4:11: Hi 1:6, 1:14

4:11: Hibru 1:6; 1:14

4:12: Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43

4:12: Matyu 14:3; Mak 1:14; 6:17; Luk 3:19-20;

Jon 4:43

4:13: Jo 2:12

4:13: Jon 2:12

4:13: Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali

fomira Galilin Dipar Akaremin dadarimin ike. Egha Iesusin dughiamin aning Galilin Distrighin aven iti.

otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze, ¹⁵ "Ia gumazamizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti. ¹⁶ Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira."

Iesus Akar Aghuim akuri

(Sapta 4:17--9:34)

*Iesus suren gumazir 4plan diazi,
me an gin zui*

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁷ Dughiar kamin Iesus ingangarim foregha akam akura gumazamizibav gia ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh!"

¹⁸ Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me "Pita," a garisi. A uan dozim Andru ko, aning iver ekiaba dipamin da kuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. ¹⁹ Ezi Iesus aning migia ghaze, "Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumazamiziba iniam." ²⁰ Ezi aning an akam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui.

²¹ Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamn iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima, ²² aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui.

*Iesus akam akura arimariabar kiri
(Luk 6:17-19)*

²³ Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ²⁴ Ezi an biarim Sirian Provins bar an ghu. Ezi gumazamizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa.† ²⁵ Ezi gumazamizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distrighin itir darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5

Iesus mighsiamin akam akuri

4:15: Aisaia 9:1-2 **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:16:** Aisaia 42:7; Luk 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15 **4:17:** Matyu 3:2; 10:7; Mak 1:14-15 **4:19:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:19:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:20:** Matyu 19:27; Mak 10:28; Luk 18:28
4:23: Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38 **4:23:** Matyu 9:35; Mak 1:39; Luk 4:15; 4:44; Aposel 10:38 **4:24:** Mk 6:55 **4:24:** Mak 6:55 † **4:24:** Judan Nguibam Rom gavmanin apengan itir dughiamin, kantri Israel a Romin Provinsin ekiam Sirian aven iti. **4:25:** Mk 3:7-8 **4:25:** Mak 3:7-8

1 Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a miḡhsiar mam̄in ḡhuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi.*

Iesus gumazamizibar sure gami
(Luk 6:20-23)

2 Ezi Iesus kamagh̄in uan suren gumazibar sure gamua ghaze:†

- 3 “Ia God̄in damazim̄in ia fo, ia an bizibagh asa,
ia God Bizibagh Ativamin Dughiam̄in aven mangam.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 4 Ia datirigh̄in azia itir gumazamiziba,
ia bar akuegham.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 5 Ia gumazamizir uari abira aghumra itiba,
God nguazim̄ bar ia daningam.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 6 Ia gumazamizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim
mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an p̄iri,
God ian mitiriam a givagh̄am.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 7 Ia gumazamizir igharaz darazir apangkuviba,
God ian apangkuvam.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 8 Ia gumazamizir navir averiaba zueziba,
ia God̄in ganam.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 9 Ia gumazamizir adariba ko midoroziba ageviba,
me ‘God̄in Boriba,’ ia darigh̄am.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 10 Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha
osimt̄iziba ko mizaziba ia gan̄idi,
God Bizibagh Ativamin Dughiam̄, a iana.
Kamagh̄in ian naviba deragh.
- 11 Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam banḡin me paza ia gamua osimt̄iziba
ko mizaziba ia gan̄idi,
egha miḡirigh̄iar ifavarir aviriba ia gasi,
kamagh̄in ian naviba deragh.

* 5:1: Judabar arazim, men tisaba apiava akam akuri. (Ni Matyu 13:2 ko 24:3 ko Luk 4:20in gan.)

† 5:2: Matyu 4:23-25 ko 9:35 ghaze, Iesus ingangarir pumuning gami. A faragha gumazamizibar sure gamigha gin men arimariaba batosi. Kamagh̄in e Matyu sapta 5in ikegha ghua sapta 7in tu Iesus, God Bizibagh Ativamin akabar men sure gami. Egha gin Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arimariaba batosi. Matyun Osirizir Akar Aghuimin aven Iesus miḡirigh̄iar bar ruarir 5pla akuni, sapta 5–7in itir miḡirigh̄iar ruarim a Splan kabar faragha otifi, ezi 4pla ikiavira iti. Akar sapta 5–7in itiba a miḡhsiar mam̄in ikia da akuni. 5:3: Sng 51:17, Ais 57:15, Lu 6:20 5:3: Onger Akaba 51:17; Aisaia 57:15; Luk 6:20 5:4: Ais 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 5:4: Aisaia 61:2; Luk 6:21; Akar Mogomem 7:17 5:5: Sng 37:11, Ais 29:19 5:5: Onger Akaba 37:11; Aisaia 29:19 5:6: Ais 55:1-2, 65:13 5:6: Aisaia 55:1-2, 65:13 5:7: Mt 6:14, Mk 11:25, Hi 6:10, Je 2:13 5:7: Jems 2:13 5:8: Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hi 12:14, 1 Jo 3:2-3 5:8: Onger Akaba 15:2; 24:3-4; 51:10; 73:1; 1 Korin 13:12; Hibru 12:14; 1 Jon 3:2-3 5:9: Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 5:9: Matyu 5:45; Luk 6:35; Rom 14:19 5:10: 2 Ko 4:17, 2 Ti 2:12, Hi 12:4, 1 Pi 3:14 5:10: 2 Korin 4:17; 2 Timoti 2:12; Hibru 12:4; 1 Pita 3:14 5:11: Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pi 4:14 5:11: Luk 6:22; Jems 1:2; 1 Pita 4:14

¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti.

Godin akam ingha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi.
Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

Ia amangsizim ko angazangarimin min iti
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia fo, amangsizim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam.

¹⁴ Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiatam mighsamin iki modoghan kogham. ¹⁵ Egha gumazitam lamin tam gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazamizir dipenimin itiba bar me gisir-aghham. ¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isiraghtima, gumazamiziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam ingha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. ¹⁸ Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. ¹⁹ Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamın kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamın an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. ²⁰ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamın gintighan koghiva, ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh afiraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangan kogham.”

Iesus akabar kirir arazim migei
(Luk 12:57-59)

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha givagha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamın otivam. ²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamın

5:12: 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:12:** 2 Eghaghaniba 36:16; Luk 6:23; Aposel 5:41; 7:52; 1 Tesalonika 2:15; Hibru 11:32-38; Jems 5:10; 1 Pita 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:13:** Mak 9:50; Luk 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:14:** Aghuzir Akaba 4:18; Jon 8:12; 9:5; Filipai 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:16:** Jon 15:8; 1 Korin 14:25; Efesus 5:8-9; 1 Pita 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:17:** Rom 3:31; 10:4; Galesia 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Je 2:10 **5:19:** Jems 2:10 **5:20:** Ro 9:31, 10:3 **5:20:** Rom 9:31; 10:3 **5:21:** Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 **5:21:** Ua Me Ini 20:13; 21:12; Ofa Gami 24:17; Godin Araziba 5:17 **5:22:** Je 1:19, 1 Jo 3:15 **5:22:** Jems 1:19; 1 Jon 3:15

mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamın atar suam, a gumazir onganım, a helin avir ekiamın mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimın mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osımtızim iti, ²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimın dar atıgh. Egh uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighın mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Eghti nin apanım ni inigh kotiamın mangiti, ni a ko osımtızir kam akırsi tuavimın a mikim mangi. Puvatightıma, a ni inigh jasin damazimın mangam. Eghti jas ni inigh polisın agharım datightıma, polis ni inigh kalabuziam datigham. ²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamın dughiamın gin, azenim giram.”

İesus poroghamıba uari bakeir arazıbv gei

²⁷ Egha İesus ua kamaghın migei, “İa kamaghın oraki, me fomıra ghaze, ia poroghamıba uari bakeir arazim, damuan marki. ²⁸ Ezi ki kamaghın ia migei, ni gumazitam ni amızir mamın gara paza a ginighnisi, ni poroghamıba uari bakeir arazim uan navir averiamın aven, a ko a gamıgha gıfa.

²⁹ “Eghti nin damazir guvimın itim ni damuti, ni arazir kuram damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghın deragham, ni uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam damighan kogham. Puvatightıma, me nin mikarzim bar a isıva helin anekunigham. ³⁰ Eghti nin dafarır guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghın dera, nin mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightıma, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

İesus ghaze, gumazıba uan amuıba ataghıraghan kogham (Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Egha İesus ua mıgia ghaze, “Me fomıra kamaghın migei, ‘Gumazir manam uan amuım ataghıraghısi, an a bagh akınafarım osirigh egh anetegham.’ ³² Ezi ki kamaghın ia migei, Gumazir manam uan amuımın garıma, a gumazir ıgharazitam ko akuızir puvatızı a puram anetaki, gumazir kam uan amuım gamıma a poroghamıba uari bakeir arazim gami. Eghti amızir kam gumazir ıgharazitamın ikıma, a poroghamıba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amızir pam ataghızimın ikıva, egh gumazir kam uaghan poroghamıba uari bakeir arazim gami.”

İesus ghaze, ia bizıbv kım egh guizbangıra darıgh Godın Nguıbamın akakaghan marki

³³ Egha İesus ua kamaghın migei, “Migirigiar mam ian ovavıba a inızı ia a baraki, a kara, ‘İa ifarıva Godın Nguıbamın akakagh mikimın marki. İa Ekiamın damazimın migeir akamın mirara mangi, arazir kam deragh

5:23: Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 **5:23:** Matyu 8:4; 23:19; Mak 11:25 **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 **5:24:** Matyu 18:15-20; 1 Timoti 2:8; 1 Pita 3:8 **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35 **5:25:** Matyu 6:14-15; 18:34-35 **5:27:** Kis 20:14, Lo 5:18 **5:27:** Ua Me İni 20:14; Godın Arazıba 5:18 **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 **5:28:** 2 Samuel 11:2; Aghuzir Akaba 6:25; 2 Pita 2:14 **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:29:** Matyu 18:9; Mak 9:47; 1 Korin 9:27; Kolosi 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43 **5:30:** Matyu 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:31:** Godın Arazıba 24:1-4; Jeremaia 3:1; Matyu 19:7; Mak 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11 **5:32:** Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18; Rom 7:3; 1 Korin 7:10-11 **5:33:** Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:33:** Ua Me İni 20:7; Ofa Gami 19:12; Dibobonıba 30:2; Godın Arazıba 23:21

a damu.’³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim.³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam.³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham.³⁷ Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghilir migirigiaba.”

*Jesus ghaze, ia arazir kuraba
ikarvaghan marki
(Luk 6:29-30)*

³⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavin damazim a gasighasighti, me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh.⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam saram a daningigh.⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku tuavir asizitam mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin mangi.⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangisighti, ia a daningigh. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

*Jesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28; 6:32-36)*

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apangkuvam.⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi.⁴⁶ Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami.⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham?

5:34: Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:34:** Aisaia 66:1; Matyu 23:22; Aposel 7:49; Jems 5:12
5:35: Sng 48:2, Ais 66:1 **5:35:** Onger Akaba 48:2; Aisaia 66:1 **5:37:** Kl 4:6, Je 5:12 **5:37:** Kolosi 4:6; Jems 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:38:** Ua Me Ini 21:24; Ofa Gami 24:20; Godin Araziba 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:39:** Ofa Gami 19:18; Aisaia 50:6; Luk 6:29; Jon 18:22-23; Rom 12:17-19; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:40:** 1 Ko 6:7 **5:40:** 1 Korin 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:42:** Godin Araziba 15:8-10; Luk 6:30; 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 **5:43:** Godin Araziba 23:6; Onger Akaba 41:10
[†] **5:43:** Migirigiar uan namakabara ifongeghamim, a Ofa Gami 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Ni Godin Araziba 7:2, ko 20:16, ko Onger Akaba 139:21-22in gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:44:** Ua Me Ini 23:4-5; Luk 23:34; Aposel 7:60; Rom 12:14; 12:20; 1 Korin 4:12-13; 1 Pita 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:45:** Jop 25:3; Efesus 5:1

Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! ⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuubar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuubar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir aghuitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kamın, gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darasi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ³ Ia asaghasazitamin akurvaghisi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham. ⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averar ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

Iesus God ko migeir arazibagh eghari (Luk 11:2-4)

⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimsa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. ⁶ Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

⁷ “Ia God ko mikimsi migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham. ⁸ Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da bagh tighar uan Afeziamin azangsihamim dughiamin, an adagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

“‘En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰ Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim,
a izi.

Eghti nin Nguibamin itir darazi nin ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kamın nin ifongiamin gin mangam.

¹¹ E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.

5:48: Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16 5:48: Ofa Gami 11:44; 19:2; Godin Araziba 18:13; Luk 6:36; Kolosi 1:28; 1 Pita 1:15-16 6:1: Mt 6:5, 6:16, 23:5 6:1: Matyu 6:5; 6:16; 23:5 6:3: Mt 25:37-40 6:4: Mt 6:6, 6:18 6:4: Matyu 6:6; 6:18 6:5: Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 6:5: Matyu 23:5; Mak 11:25; Luk 18:10-14 6:6: 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 6:6: 2 Atriviba 4:33; Matyu 6:4; 6:18 6:7: 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15 6:7: 1 Atriviba 18:26-29; Aisaia 1:15 6:8: Mt 6:32 6:8: Matyu 6:32 6:9: Lu 11:2-4 6:9: Luk 11:2-4 6:10: Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 6:10: Onger Akaba 103:19-21; Matyu 7:21; 26:39; 26:42; Luk 11:2; 22:42; Aposel 21:14

12 Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.

13 Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,
e arazir kuratam damuan kogham.

Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.*

14 “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam. 15 Ia men arazir kuraba gin amangan koghti, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Jesus dagheba ataghirazir arazibav gei

16 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. 17 Eghti ia dagheba ataghirazir dughiamin, ia borem uari aghiva uan guaba ru, 18 eghti gumazamiziba ia dagheba ataghirazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Jesus biziba akumakuir arazibav gei

(Luk 12:33-34)

19 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughiregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam. 20 Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghti, da mazigh, akughiran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarigh da okemeghan kogham. 21 Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam, a uaghan danganir kamra ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim

(Luk 11:34-36)

22 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarim bar a gizivaghti, ni arazir aghuibar amuum. 23 Eghti nin damaziba ikuvigham,

6:12: Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:12:** Matyu 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9 **6:13:** Matyu 26:41; Luk 22:40; 22:46; Jon 17:15; 1 Korin 10:13; 2 Tesalonika 3:3; 2 Timoti 4:18; Jems 1:13; 2 Pita 2:9 * **6:13:** Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amin,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13 **6:14:** Efesus 4:32; Kolosi 3:13 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:15:** Mt 18:35, Je 2:13 **6:15:** Matyu 18:35; Jems 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:16:** Aisaia 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:18:** Matyu 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:19:** 1 Timoti 6:17; Hibru 13:5; Jems 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:20:** Matyu 19:21; Luk 12:33-34; 18:22; Kolosi 3:1-2; 1 Timoti 6:19; 1 Pita 1:4 **6:21:** Lu 12:34 **6:21:** Luk 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36 **6:22:** Luk 11:34-36

nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham (Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus ua me miġia ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki (Luk 12:22-31)

²⁵ Egha Iesus ua me miġia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia miġei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. ²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirim ti kuarazibar ikirimirim gafirazir puvati? ²⁷ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. ²⁹ Ezi ki ia miġei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ³⁰ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ³¹ Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?’ ³² Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. ³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuubar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

³⁴ “Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

6:24: Lu 16:13, Ga 1:10, 1 Ti 6:17, Je 4:4, 1 Jo 2:15 **6:24:** Luk 16:13; Galesia 1:10; 1 Timoti 6:17; Jems 4:4; 1 Jon 2:15 **6:25:** Sng 55:22, Fl 4:6, 1 Ti 6:6-8, Hi 13:5, 1 Pi 5:7 **6:25:** Onger Akaba 55:22; Filipai 4:6; 1 Timoti 6:6-8; Hibru 13:5; 1 Pita 5:7 **6:26:** Jop 38:41, Sng 147:9, Mt 10:29-31, Lu 12:6-7, 12:24 **6:26:** Jop 38:41; Onger Akaba 147:9; Matyu 10:29-31; Luk 12:6-7; 12:24 **6:29:** 1 Kin 10:4-7, 2 Sto 9:3-6 **6:29:** 1 Atriviba 10:4-7; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **6:32:** Mt 6:8 **6:32:** Matyu 6:8 **6:33:** 1 Kin 3:13-14, Sng 37:4, 37:25, Ro 14:17 **6:33:** 1 Atriviba 3:13-14; Onger Akaba 37:4; 37:25; Rom 14:17 **6:34:** Kis 16:4, 16:19, Mt 6:11 **6:34:** Ua Me Ini 16:4; 16:19; Matyu 6:11

7

*Ia munen araziba tuisighan marki,
egh suam, men araziba ikufi
(Luk 6:37-38; 6:41-42)*

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. ² Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. ³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ ⁵ Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.”

*God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)*

⁷ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. ⁹ Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. ¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹ “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazamizir a ko migeibar aningam.

¹² “Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

*Tiar akar asuvazim ko arogezim
(Luk 13:24)*

¹³ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar arogezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui. ¹⁴ Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi

7:1: Lu 6:37, Ro 2:1, 1 Ko 4:3-5, Je 4:11-12 **7:1:** Luk 6:37; Rom 2:1; 1 Korin 4:3-5; Jems 4:11-12
7:2: Mk 4:24 **7:2:** Mak 4:24 **7:3:** Lu 6:41-42 **7:3:** Luk 6:41-42 **7:6:** Mt 10:14 **7:6:** Mt 10:14
7:7: Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **7:7:** Jeremaia 29:13-14; Mak 11:24; Luk 11:9-10; Jon 14:13-14; 15:7; 15:16; 16:23-24; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **7:8:** Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 **7:8:** Aghuzir Akaba 8:17; Jeremaia 29:12-13; Luk 11:10; Jems 1:5; 1 Jon 3:22-23; 5:14-15 **7:9:** Lu 11:11 **7:9:** Luk 11:11
7:11: Lu 11:13, Je 1:17 **7:11:** Luk 11:13; Jems 1:17 **7:12:** Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **7:12:** Matyu 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **7:13:** Lu 13:24, Jo 10:7-9 **7:13:** Luk 13:24; Jon 10:7-9 **7:14:** Ap 14:22 **7:14:** Aposel 14:22

gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumazamiziba bagh deravira gan. Me ia gifarisi migirigiari aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. ¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumazamiziba. Gumaziba ter ataghataritamın wainın ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. ¹⁷ Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. ¹⁸ Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham. ¹⁹ Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. ²⁰ Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir gumazamiziba, o me akar aghuim akurir gumazamiziba.

²¹ “Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikiam. Puvati. Gumazamizir nan Afeziamın ifongiamın gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikiam. ²² Godin Kotin Dughiamın, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamın Godin akam akuri. Egha nin ziamın duar kuraba batogha, nin ziamın mirakelin bar aviribagh ami.’ ²³ Eghti ki Dughiar kamın bighivira me mikim suam, ‘Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!’”

Dipenimin ingangarir arazir pumuning

(Luk 6:47-49)

²⁴ Egha Iesus ua me migia ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. ²⁵ Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghirizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. ²⁶ Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazir onganımın min gigimın uan dipenim okore. ²⁷ Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.”

²⁸ Iesus migirigiari kabav kemegha givazima, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami. ²⁹ Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

7:15: Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **7:15:** Esekiel 22:27; Matyu 24:4; 24:24; Mak 13:22; Luk 6:26; Aposel 20:29; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **7:16:** Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 **7:16:** Matyu 7:20; 12:33; Luk 6:43-44; Galesia 5:19-22; Jems 3:12 **7:17:** Jer 11:19 **7:17:** Jeremaia 11:19 **7:18:** Lu 6:43 **7:18:** Luk 6:43 **7:19:** Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 **7:19:** Matyu 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2; 15:6 **7:20:** Mt 12:33 **7:20:** Matyu 12:33 **7:21:** Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 **7:21:** Hosea 8:2; Matyu 21:31; Luk 6:46; Aposel 19:13; Rom 2:13; Jems 1:22; 1:25 **7:22:** 1 Ko 13:2 **7:22:** 1 Korin 13:2 **7:23:** Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19 **7:23:** Onger Akaba 6:8; Matyu 10:33; 13:41-42; 25:12; 25:41; Luk 13:25-27; 2 Timoti 2:19 **7:24:** Lu 6:47-48 **7:24:** Luk 6:47-48 **7:28:** Mak 1:22; Luk 4:32 **7:29:** Jo 7:46 **7:29:** Jon 7:46

8

*Iesus lepa itir gumazim gamizi,
a ua dera*

(Mak 1:40-44; Luk 5:12-14)

¹ Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.* ² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimning apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”†

³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kamın lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera.‡

⁴ Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamın gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazimiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

*Iesus midorozir gumazimin ingangarir gumazimin arimariam a gifa
(Luk 7:1-10)*

⁵ Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazir garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze, ⁶ “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An sorogha-fariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi.”

⁷ Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragham.”

⁸ Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragham. ⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham.”

¹⁰ Ezi Iesus migirigiari kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko zir gumazimizibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia migei, gumazimizir aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam. ¹² Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamın ikiam.”

* **8:1:** Ni Akar Matyu 5:2in itimin gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 **8:2:** Mak 1:40-44; Luk 5:12-14 † **8:2:** Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godin damazimin mize. Uan arimariam givaghtima a ua mangi uabi isiva, ofa gamir gumazir akagh, eghti me an ganti an arimariam givagham, eghti me a mikim suam, a Godin damazimin zuegha ua dera. Ni Ofa Gami sapta 13 ko 14in gan. ‡ **8:3:** Judabar akar mam ghaze, gumazim lepan arimariam ikiti ni an suiragh, ni uaghan Godin damazimin mize. Ezi Iesus uan dafarim isava gumazir lepa itir kam gati, egha Godin damazimin mizezir puvati. A gumazimin arimariam a gifa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:5:** Jon 4:47 **8:10:** Mt 15:28 **8:10:** Matyu 15:28 **8:11:** Sng 107:3, Lu 13:29 **8:11:** Onger Akaba 107:3; Luk 13:29 **8:12:** Mt 13:42, 21:43, 22:13, 25:30, Lu 13:28, 2 Pi 2:17, Ju 13 **8:12:** Matyu 13:42; 21:43; 22:13; 25:30; Luk 13:28

¹³ Egha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin migia ghaze, "Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otogham." Dughiar kamra, gumazir kamın ingangarir gumazim ua dera.

*Iesus Pitan ivozir amizim gamizi,
a ua dera*

(Mak 1:29-31; Luk 4:38-39)

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. ¹⁵ Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isa.

*Iesus gumazamizir avirim gamizi,
me ghuamaghe*

(Mak 1:32-34; Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumazamiziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumazamiziba bar men arimariaba agifa. ¹⁷ Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, "A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue." Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami.

*Iesus uabin gin mangamin arazibav gei
(Luk 9:57-60)*

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anakufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh an vongin mangam."

¹⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni dangarin manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam."

²⁰ Ezi Iesus a migia ghaze, "Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati."

²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, ni faragh nan amamangatighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka."

²² Ezi Iesus a migia ghaze, "Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi."

*Iesus migeima, aminir ekiam gifa
(Mak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Ezi Iesus botin anabozi, an suren gumaziba an gin zui. ²⁴ Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. ²⁵ Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, "Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!"

²⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Ian nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?" Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri.

²⁷ Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!"

8:14: Mk 1:29-34, Lu 4:38-41, 1 Ko 9:5 **8:14:** Mak 1:29-34; Luk 4:38-41; 1 Korin 9:5 **8:16:** Mk 1:32, Lu 4:40-41 **8:16:** Mak 1:32; Luk 4:40-41 **8:17:** Ais 53:4, 1 Pi 2:24 **8:17:** Aisaia 53:4; 1 Pita 2:24 **8:19:** Lu 9:57-58 **8:19:** Luk 9:57-58 **8:20:** 2 Ko 8:9 **8:20:** 2 Korin 8:9 **8:21:** 1 Kin 19:20, Lu 9:59-60, Jo 5:25 **8:21:** 1 Atriviba 19:20; Luk 9:59-60 **8:24:** Sng 4:8 **8:24:** Onger Akaba 4:8 **8:26:** Sng 65:7, 89:9, 107:29, Mt 14:31, 16:8 **8:26:** Onger Akaba 65:7; 89:9; 107:29; Matyu 14:31; 16:8

*Iesus gumazir pumuningin
duar kuraba batoke*

(Mak 5:1-17; Luk 8:26-37)

²⁸ Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aning in atiatigha tuavir kam garuir puvati. ²⁹ Ezi aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” ³⁰ Ezi dar bizir ekier mam mong saghon apa iti.

³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakaghora ghaze, “Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okoruar munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus duar kurar kabav gia ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekier kam puv ara ghua davarir kurar mam in ghuaghira dipam apa bar ariaghire.

³³ Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. ³⁴ Kamaghin amizi, nguibar ekier kam in itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

Iesus gumazir soroghafariba amirazim akirizi, a ua dera

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Ezi Iesus ua bot ingha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. ² Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam ingha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin arimariar gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.”

³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamaghin uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganin ingha kamaghin migei.”

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? ⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.

⁶ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” ⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu.

⁸ Ezima gumazamiziba arazir kam in ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “Godra gavgavir kam isa gumazamizibagh anidi.”

Iesus Matyun diazi, an an gin zui

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

8:28: Mk 5:1-2, Lu 8:26-27 **8:28:** Mak 5:1-2; Luk 8:26-27 **8:29:** Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **8:29:** Mak 1:24; Luk 4:34; 4:41 **9:2:** Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:2:** Mak 2:3-5; Luk 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25 **9:4:** Onger Akaba 94:11; Matyu 12:25; Luk 6:8; 9:47; Jon 2:25 **9:5:** Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:5:** Mak 2:5; 2:9; Luk 5:20; 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 **9:6:** Jon 5:8; 17:2

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezi Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus an dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api.*

¹¹ Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazir azai, “Ian Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

¹² Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. ¹³ Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.”

Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Iesus dagheba ataghirazir arazim migei
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Ezi Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti, me ti amughamugh, dagheba ataghiraghan kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

¹⁶ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekevegham. ¹⁷ Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam.”‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamim arimariam agifa
(Mak 5:22-43; Luk 8:41-56)

9:10: Luk 15:1-2 * **9:10:** Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim. (Mak 2:15) Marazi ghaze, Iesusin dipenim. **9:11:** Matyu 11:19; Mak 2:16; Luk 5:30; 19:7 † **9:11:** Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiabar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Romin gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Romin itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize. **9:12:** Mak 2:17; Luk 5:31 **9:13:** Hos 6:6; Mt 12:7; Mk 2:17; Lu 5:32, 1 Ti 1:15 **9:13:** Hosea 6:6; Matyu 12:7; Mak 2:17; Luk 5:32; 1 Timoti 1:15 **9:14:** Luk 18:12 **9:15:** Jon 3:29 ‡ **9:17:** Judaba asizir memebav soghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevir aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganim itir dipamin otogham. Wain memen inir kamin aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham.

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko miġiavira itima, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghin tevimning apirigha kamaghin a miġei, “Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.” 19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

20 Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira. 21 A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

22 Ezi Iesus ragha an gara a miġia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera.” Dughiar kamra, amizir kam in arimariam gifa.

23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kam in dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sghabagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami. 24 Ezi Iesus me batogha me miġia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin miġeima, me a dipofi. 25 A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. 26 Ezi Iesus amizir bizir kam in eghagham ninguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir miġeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

27 Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “O Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” §

28 A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aning in azai, “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”

29 Ezi Iesus uan dafarim isa aning in damazibagh atigha kamaghin miġei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.”

30 Ezi aning in damaziba kuiaghirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aning in anogorogha aning miġia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tav in mikiman marki.” 31 Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kam in gun bar distrighin kam in itir gumazamizibav keme.

32 Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba miġeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa.

33 Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua miġei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israel in aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.”

34 Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi

9:18: Mk 5:22, Lu 8:41-42 9:18: Mak 5:22; Luk 8:41-42 9:20: Mk 5:25, Lu 8:43 9:20: Mak 5:25; Luk 8:43 9:21: Mt 14:36 9:21: Matyu 14:36 9:24: Jo 11:11 9:24: Jon 11:11

9:27: Mt 15:22, 20:29-34 9:27: Matyu 15:22; 20:29-34 § 9:27: Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevizim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelia gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” 9:29: Mt 8:13 9:29: Matyu 8:13 9:30: Mt 8:4 9:30: Matyu 8:4 9:32: Mt 12:22 9:32: Matyu 12:22 9:33: Mk 2:12 9:33: Mak 2:12 9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 9:34: Matyu 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15

(*Sapta 9:35--10:42*)

Jesus gumamazibar apangkufi

³⁵ Ezi gin, Jesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me uan God ko migeir dipenibar aven ghua, gumamazibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. ³⁶ A gumamazir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizar aven arua, mati sipsipbar min ami, me ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. ³⁷ Egha a uan suren gumazibar ghaze, "Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumamazir da iniamin aviriba puvati. ³⁸ Kamaghin amizi, ia azenir kam in ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumamaziziba amangitima, me an azenimin mangi, dagheba iniam."

10

12plan suren gumazibar ziaba

(*Mak 3:13-19; Luk 6:12-16*)

¹ Egha gin, Jesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezima, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumamaziziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi.

² Aposelin 12plan ziabar kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim, ko an dozim Jon, ³ Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius, ⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Jesus isava, apanibagh aningizim.

Jesus ingangarim isa,

12plan aposelbagh anidi

(*Mak 6:7-13; Luk 9:1-5*)

⁵ Ezi Jesus gumazir 12plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, "Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.* ⁶ Ia Israelin ikizimin itir sipsipin ovengeziba bagh mangi. ⁷ Ia mangi, akam akun suam, 'God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.' ⁸ Ia mangi gumamazibar arimariaba agiva, egh gumamazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumamazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumamazizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumamazizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ "Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki.

¹⁰ Ia daruamin dughiaabar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatom o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvati.

9:35: Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 **9:35:** Matyu 4:23; Mak 1:39; Luk 4:44 **9:36:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 **9:36:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Sekaraia 10:2; Matyu 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Mk 6:34, Jo 4:35
9:37: Jon 4:35 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 **10:1:** Matyu 9:35; Mak 3:13-15; 6:7; Luk 9:1 **10:5:** Ap 13:46 **10:5:** Aposel 13:46 * **10:5:** Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar sapta 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. **10:6:** Jer 50:6, Mt 15:24 **10:6:** Jeremaia 50:6; Matyu 15:24 **10:7:** Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:7:** Matyu 3:2; 4:17; Luk 10:9-11 **10:7:** Luk 10:4-12 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18 **10:10:** Diboboniba 18:31; Luk 10:7; 1 Korin 9:14; 1 Timoti 5:18

Guizbangira, ingangarir gumazamiziba damamin dagheba, me da isi me daning.

11 “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitamın mangisi, ia deraghvıram azangsıgh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi dughıar ia nguibar kam ataghıraghamım. 12 Egh dipenir ia aven zıum, ia kamaghın an aven itir daraziv kım, ‘God deragh ia damuam.’ 13 Egh gumazamizir dipenir kamın itiba, ia gifueghıva ia inıghti, ia me ko iki, egh ia Godın azaraghti, ian navir amırızim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amırızir kam me da uam a inıgh. 14 Egh gumazitam ia inıgh uan dipenımın mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, ia dipenir kam o nguibar kam ataghıraghamım dughıam, ia uan dagarıbar itir minezıba apısıgh.† 15 Kı guızbangıra ia mıgei, Godın Kotın Dughıamın, osımtızim gumazamizir nguıbar kamın itiba inıamım, an osımtızir Sodom ko Gomora inızim gafıragham.”

Osımtızir avırıba otıvam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Egha İesus ua kamaghın mıgei, “İa oragh, kı sıpsıpbar mın ia ısava afıar atıabar tongın ia amadı. Eghti ia kuruzıbar arazıba inıva deravıra bıızıbagh nıghnıgh egh gın dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazıbar amu, kamaghın ia arazir kuratam damusi nıghnıghan markı. 17 İa deraghvıra uarı bagh gan. Me ian sıuragh, uan kaunselbar damazıbar ia ısı kotıam darıghıva, egh me uan God ko mıgeir dipenıbar ia fozorogham. 18 Egh me nan zıam bangın, ia inıva gavmanba ko atrıvıbar damazıbar mangam. Eghti ia Akar Aghuımın gun gumazir ekıar kabav kım. Egh ia uaghan Kantrın İgharazıbar Gumazamizıba, me mıkim. 19 Me ia inıgh kotıamın mangıtıma ia atıating kamaghın nıghnıghan markı, ‘E mıgırıgıar manatam damuam? O, e manmaghın men akaba ikarvagham?’ Puvatı. God uabı dughıar kamın ia mıkimamın akaba ia danıngam. 20 İa uarı mıkıman kogham, puvatı. İan Afezıamın Duamra, ian akatorıbar aghu mıkimam.

21 “Aveghbuaba uarıra uarı ısı apanıbar anıngtı me me mısoğhtı me arımıghıram. Eghti afezıaba uan borıba uaghan kamaghıra me damuam. Borıba uan ameboghfezıabar akaba batoghıva ovengamın arazıbar me damutı, me arımıghıram. 22 Eghti gumazamizıba bar nan zıam bangın ian aghuagham. Eghti gumazamizir gavgavıgh iki mangı dughıar abuanamın otoghamıba, God men akurvagham. 23 Egh gumazamizıba nguıbar ekıar mamın pazı ia damutı, ia arı nguıbar ekıar ıgharazımın mangı. Kı guızbangıra ia mıgei, ia İsrailın nguıbar ekıar kabar aven damuamın ingangarıba, da gıvaghan koghtı Gumazamizıbar Otarım uamategham.

10:12: Lu 10:5-6 **10:12:** Luk 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 **10:14:** Aposel 18:6 † **10:14:** Suren gumazıba arazir kam damutıma, nguıbar ekıamın itir gumazamizıba gan fogh suam, me arazir kuram gamı. Nı Mak 6:11 ko Aposel 13:51ın gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:15:** İenesıs 19:24-28; Matyu 11:24; İut 1:7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:16:** Luk 10:3; İon 10:12; Aposel 20:29; Rom 16:19; 1 Korın 14:20; Efesus 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:17:** Matyu 24:9 **10:17:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:18:** Aposel 25:23; 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:20:** İon 14:26; 1 Korın 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:21:** Maıka 7:6; Matyu 10:35; Luk 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:22:** Matyu 24:9; 24:13; Mak 13:13; Luk 21:17; İon 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28 **10:23:** Matyu 16:28

24 “Suren gumazitam o amizitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiraghan kogham. 25 Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazir arigham.”‡

Gumazamiziba Godrama atiatingam
(Luk 12:2-7)

26 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamiziba pazi ia damuti, ia men atiatingan marki. Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. 27 Ki mitatem in ia mikemezir akaba, ia aruer angazangarimin dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumazamizibav kim. 28 Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me ian duabav sueghan kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva helin avimin aning gasighasighamin gavgavim iti.

29 “Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir pumuning wan toian virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifueghan koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. 30 Egha God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. 31 Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekevegga dagh afira.”

E Iesusin adarazir ikiva
aghumsighan kogham
(Luk 12:8-9)

32 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav. 33 Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan uan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.”

Ia Iesus bar a gifuegh, faragh anetigh
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kam in ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize. 35 Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. 36 Gumazamizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham.

10:24: Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 **10:25:** Matyu 9:34; Mak 3:22; Luk 11:15 ‡ **10:25:** Ziam Belsebul, a Satanin ziar mam. Ni Matyu 12:22-28in gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Ais 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:28:** Aisaia 8:12-13; Luk 12:4; Jems 4:12; 1 Pita 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:30:** Luk 21:18; Aposel 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:31:** Matyu 6:26; 12:12 **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:32:** Luk 12:8; Rom 10:9-10; Akar Mogomem 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:33:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:34:** Luk 12:49-53 **10:35:** Maika 7:6 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:36:** Onger Akaba 41:9; 55:13

³⁷ “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. ³⁸ Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamim gisaghpugha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. [§] ³⁹ Eghti gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.”

Gumazamizir manam Kraisin adarazi deragha me gami, me uan ivezir aghuim iniam

(Mak 9:41)

⁴⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamizir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Gumazamizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini. ⁴¹ Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam in akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamin akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitam in akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. ⁴² Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitam in akurvaghsi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumazamizir ziaba puvatizir katam daningham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1--16:20)

Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue

(Luk 7:18-35)

¹ Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

³ Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam: ⁵ Gumazamizir damazir okaviriziba ua

10:37: Lo 33:9, Lu 14:26 **10:37:** Godin Araziba 33:9; Luk 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 **10:38:** Matyu 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23 **§** **10:38:** Romin gavman, nguibar gumazir igharaziba ko pura ingangarir gumazir arazir kurabagh amiziba, me me isava ter ighuvibar me dui. Me faragh uan ter ighuvim gisaghpugh mangi danganir me miseviziimin otogham. Iesus akar isin zuir kamin uan suren gumazibav gia ghaze, tina guizbangira an suren gumazimin otivsi uaghan ovengamin nighnizim iki. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25 **10:39:** Matyu 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24 **10:40:** Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:40:** Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:41:** 1 Atriviba 17:10; 2 Atriviba 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10 **10:42:** Matyu 18:5-6; 25:40; Mak 9:41; Hibru 6:10 **11:2:** Mt 14:3
11:2: Matyu 14:3 **11:3:** Mal 3:1 **11:3:** Malakai 3:1

gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, ezi gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.* ⁶ Gumazamizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!"

⁷ Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, "Ia gumazamiziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. ⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamın ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. ⁹ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamın ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. ¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akınafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.' ¹¹ Ki guizbangira ia migei, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven iti, a bar Jon gafira.

¹² "Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin dughiamın ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiam iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.† ¹³ Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamın tu. ¹⁴ Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin akam inigha izir gumazim Elaija izam,' kar a Jon baghavira migei. ¹⁵ Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁶ "Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

¹⁷ "E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.'

¹⁸ "Datirighin itir gumazamiziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.' ¹⁹ Ezi Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumazamiziba ko gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men

* **11:5:** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamin dughiam, arazir kaba otivam. Ni Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31 **11:6:** Matyu 13:57; 26:31 **11:7:** Mt 3:5 **11:7:** Matyu 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:9:** Luk 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28 **11:10:** Malakai 3:1; Mak 1:2; Jon 3:28 **11:12:** Luk 16:16
† **11:12:** Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romin gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. **11:14:** Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 **11:14:** Malakai 4:5; Matyu 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:18:** Mt 3:4 **11:18:** Matyu 3:4 **11:19:** Mt 9:10-14, Lu 7:35 **11:19:** Matyu 9:10-14; Luk 7:35

roroabagh amua me ko iti.' Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim."

*Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Tesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamın nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze, ²¹ "Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a guruava, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ²² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ²³ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodomın nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. ²⁴ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom inimiz gafiragham."

*Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Egha dughiar kamın Iesus kamaghin migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar mın itir gumazamizibar aka. Kamaghin ki ni minabi. ²⁶ Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami."

²⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo. ²⁸ Ia, gumazamizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam. ²⁹ Ia na da fofozim iniva nan migirigiabar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi dikabiragha, egha gumazamizibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. ³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvati."

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha

Iesus adoghodosi

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

11:21: Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Jona 3:6; Sekaraia 9:2-4 **11:23:** Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 **11:23:** Jenesis 19:24-28; Aisaia 14:13-15 **11:24:** Mt 10:15, Lu 10:12
11:24: Matyu 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Ko 1:26-29 **11:25:** 1 Korin 1:26-29 **11:27:** Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 **11:27:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2; Filipai 2:9 **11:28:** Jer 31:25 **11:28:** Jeremaia 31:25 **11:29:** Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 **11:29:** Jeremaia 6:16; Sekaraia 9:9; Jon 13:15; Filipai 2:5; 1 Jon 2:6 **11:30:** 1 Jo 5:3 **11:30:** 1 Jon 5:3

¹ Egha Iesus Sabatin dughiar mamın uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamın torimın zuı. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witiın ovizir maba isa da api. ² Ezi Farisiba men ganigha kamaghın Iesus miğei, “Ni gan, arazir nın suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamın dar amuan kogham.”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomıra amizir arazimın eghaghanimın ganiz, o puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godın Purirpenimın aven ghua me ofa damuasa atizir Bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me Bretin kabar aman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara Bretin kabar amam. ⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godın Dipenimın aven ingaram. Me ingara, egha Godın damazimın arazir kuraba puvati. ⁶ Ezi ki ia miğei, bizir Godın Dipenim gafirazim a kagh iti. ⁷ Egha Godın Akinafarimın aven itir miğirigiar mam ghaze, ‘Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.’ Ia miğirigiar kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. ⁸ Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamın Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamın a gamizi a dera
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamın ghua God ko miğeir dipenimın aven ghu. ¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamın aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghın an azai, “Moses Osirizir Araziba manmaghın miğei? E Sabatin dughiamın gumazamizibar arimariaba akiram, o puvatigham?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghın me miğei, “Ian tongin itir gumazitam, a sipsipin tam ikitima, egh Sabatin dughiamın sipsipin kam mozitamın magirightima, a ti mangi uam a gekuigham, o? ¹² E fo, gumazimın ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghın amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamın gumazamizibar akurvagham.”

¹³ Egha a gumazir kam miğei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemın min, ua dera. ¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko miğeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangıra Godın ingangarir gumazim

12:1: Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:1:** Godın Araziba 23:25; Mak 2:23-28; Luk 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 **12:2:** Ua Me Ini 20:10; Matyu 12:10; Luk 13:14; Jon 5:10; 7:23 * **12:2:** Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamın ingangarir mam, a dagher andiziba iniamın ingangarim. Ni, Ua Me Ini 34:21ın gan. Farisiba ghaze, Iesusın suren gumaziba arazir kamın gin zuir puvati. **12:3:** 1 Samuel 21:1-6 **12:4:** Wkp 24:9 **12:4:** Ofa Gami 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:5:** Diboboniba 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:6:** Matyu 12:41-42; Luk 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:7:** Hosea 6:6; Matyu 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:10:** Luk 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:11:** Ua Me Ini 23:4-5; Godın Araziba 22:4; Luk 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 **12:14:** Matyu 26:4; 27:1; Mak 3:6; Luk 6:11; Jon 7:1; 7:19; 11:53 † **12:14:** Farisiba ghaze, arimariaba a gevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agefi, kamaghın me a basemegha a misoghasa tuaviba buri. Ni Luk 13:14 ko Jon 5:16-18ın gan.

¹⁵ Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. ¹⁶ Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. ¹⁷ A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme:

¹⁸ “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighi, a Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

¹⁹ Gumazir kam mikimamin dughiamin,
a pamten akam akarigh mikiman kogham.
Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

²⁰ Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amin,
a bar anepirighan kogham,
egh lamin pamtem isir puvatizim,
a anemungeghan kogham.

Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh
deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi,
guizin arazim damighi,
a iki gavgavigham.

²¹ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiva
uarir akurvaghsi a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin

gavgavimin ingari

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

²² Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari. ²³ Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”[‡]

²⁴ Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, a gavgavir kamin duar kuraba batosi.”[§]

²⁵ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghin me migei, “Kantrin tamim gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. ²⁶ Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. ²⁷ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁸ Eghti ki Godin Duamin

12:15: Mk 3:7-10 **12:15:** Mak 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12 **12:16:** Matyu 8:4; Mak 3:12
12:18: Aisaia 42:1-4; Matyu 3:17; 17:5 **12:22:** Mt 9:32-33 **12:22:** Matyu 9:32-33 [‡] **12:23:**
Ni akar Matyu 9:27in itimin gan. **12:24:** Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15 **12:24:** Matyu 9:34;
10:25; Mak 3:22; Luk 11:15 **§ 12:24:** Belsebul uaghan Satanin ziar mam. **12:25:** Mt 9:4, Jo 2:25,
MAA 2:23 **12:25:** Matyu 9:4; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **12:28:** Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33,
17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 **12:28:** Daniel 2:44; 7:14; Luk 1:33; 17:20-21; Aposel 10:38; 1 Jon 3:8

gavgavimın duar kuraba batoghti, ia kamaghın fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

²⁹ “Eghti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghın a damigh gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

³⁰ “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

³¹ “Kamaghın amizi, ki ia miği, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. ³² Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otaram mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)

³³ Egħa İesus ua kamaghın miği, “Temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam. ³⁴ İa gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar mın iti! Egh manmagħ miğirigi aghuitam mikemegham? Puvati. İan navir averiabagh izivazir niğhnizibar mara ian akatoribar ofi. ³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven niğhnizir aghuiba a gizifa, egħa amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven niğhnizir kuraba a gizifa, egħa a mara arazir kurabagh ami. ³⁶ Ezi ki ia miği, Godin Kotin Dughiamin, a pura men miğirigi niğhniziba puvatiziba bagħ vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. ³⁷ God gin nin miğirigiabagh niğhnighiva, ni tuisigham, eghti nin miğirigiabara ni damuti, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

Me mirakelin tam damuasa İesusin azai
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghın İesus miği, “Tisa, ni mirakelin arazitam damighti, e an ganigh fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi İesus me ikaragħa ghaze, “Gumazamizir dughiar kamın itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egħa me guizbangira God bagħavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagħam. Godin akam inigha zizir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. ⁴⁰ E fo, Jona

12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 **12:29:** Aisaia 49:24; Luk 11:21-23; 1 Jon 4:4 **12:30:** Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50; 11:23 **12:31:** Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 **12:31:** Mak 3:28-29; Luk 12:10; Aposel 7:51; 1 Timoti 1:13; Hibru 6:4-6; 10:26; 1 Jon 5:16 **12:32:** Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13 **12:32:** Matyu 11:19; Luk 12:10; Jon 7:12; 7:52; 1 Timoti 1:13 **12:33:** Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:33:** Matyu 7:16-20; Luk 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:34:** Matyu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:38:** Matyu 16:1; Mak 8:11; Luk 11:16; Jon 6:30; 1 Korin 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 **12:39:** Matyu 16:4; Mak 8:12; Luk 11:29-32

arueba ko dimagarir pumuning ko mukezim'in osirir ekiar mam'in navir ave-riam'in ike. Ezi kamagh'ira Gumamazizibar Otarim aruer 3pla ko dimagarir 3plan nguazim'in aven ikiam.** 41 Eghti God'in Kot'in Dughiam'in, Niniven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi gumazir datirigh'in ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! 42 Fom'ira Seban Atrivir Amizim nguazir kam'in saghon ikegha Solomonin fofozir aghuim'in akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamagh'in amizi, Gumamaziziba God'in Kotiam'in Tuivamin Dughiam'in, Seban Atrivir Amizim tugh datirigh'in itir gumamazizibar arazir kurabar gun mikimam."

Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)

43 Egha Iesus ua kamagh'in migei, "Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batoz'ir puvatigha, 44 egha uabi migia ghaze, 'Ki uamategh faragha ikezir dipenim'in mangam.' Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. 45 Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam'in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirigh'in bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamagh'iram amim, gumamazizir kurar datirigh'in itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham."

Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Iesus gumamazizir aviribav giavira itima, an amebam ko doziba iza dipenim'in azenan ikia a ko mikimasa. 47 Ezi gumazir mam a migia ghaze, "Ni gan, nin amebam ko doziba azenan tuivighav ikia ni ko mikimasa."††

48 Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, "Tina nan amebam? Te nan doziba?"

49 Egha uan suren gumamazizibar akagha ghaze, "Ia gan! Nan amebam ko dozibar kara. 50 Gumamazizir nan Afeziar uan Nguibam'in itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam."

13

Iesus wit'in oviziba
akurir akar is'in zuim migei
(Mak 9:14; Luk 8:4-8)

**

12:40: Ni Jona 1:17'in gan. Godin akam ingha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumamaziziba a baregha uan navibagh ira.

12:41: Jna 3:5 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:42:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12; Matyu 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:43:** Jop 1:7; Luk 11:24; 1 Pita 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22 **12:45:** Hibru 6:4; 2 Pita 2:20-22 **12:46:** Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 **12:46:** Matyu 13:55; Mak 3:31; Jon 2:12; Aposel 1:14 †† **12:47:** Fofozir gumazir maba, vezin kamin akabav gia ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim akar kaba Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa, gin da osiri. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **12:50:** Jon 15:14; Rom 8:29; Galesia 5:6; 6:15; Kolosi 3:11; Hibru 2:11

¹ Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. ² Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamın biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarimin tuivighav iti. ³ Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamaghin migei, "Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha arui.* ⁴ An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, da isia misingl. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan oviziba misefi. ⁹ Tina kuarimning iti, an oragh."

*Iesus nighnizir manam ikia, akar isin zuibara migei
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, "Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?"

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, "God fofozim ia ganingizi, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. ¹² Gumazitam o amozitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. ¹³ Men damaziba gara, egha me bizitamın gari puvati. Egha me oragha, me bizitamın mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamın tugha akar isin zuibar me migei. ¹⁴⁻¹⁵ Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme:

“Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,
ezi men kuariba oraghan aghua,
ezi men damaziba okafi.

Me kamaghin amima, God ghaze, marki,
men damaziba bizitamın ganighai,
men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuiaghirezi me migirigiabagh foghava egha navibagh iragha
na bagha izima,
ki ua me inigha me gamizima me deraghai.

Me kamaghin damuan aghua,
kamaghin me zuraram oraghiva,
egh deragh bizitamın mingarim gifoghan kogham.
Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamın ganighan kogham.’

13:2: Lu 5:1-3 **13:2:** Luk 5:1-3 * **13:3:** Kar Iesusin migirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiamin, migirigiar aviriba dar iti. **13:12:** Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:12:** Matyu 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:13:** Godin Araziba 29:4 **13:14-15:** Ais 6:9-10 **13:14-15:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12; Jon 12:40; Aposel 28:26-27; Hibru 5:11

16 “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba akam barasi. Kamaghin ia bar akongegh! 17 Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati.”

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara. 19 Gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam baragha anebizir puvatiziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akam barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini. 20 Ezi witin ovizir dagiabagh isin itir nguazim gireziba, da gumazamiziba Godin akam baragha zuamira nighnizir gavgavim an ikia bar akonge. 21 Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akam bagh pazi me damuva osimtiziba me darightima, me zuamira God ategham. 22 Ezi witin ovizir benir dikonibar tongin ireziba, kar gumazamiziba Godin akam baraghava, egha uaghan nguazir kamin osimtizibagh nighnigha, uaghan dagiar aviriba ini asa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharighizima da misevir puvati. 23 Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumazamizir Godin akam baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan oviziba misefi, ezi maba 30plan oviziba misefi.”

Ogher kuraba azenimin otivizir akar isin zuim

24 Egha Iesus uam akar isin zuir mam in kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. 25 Ezi gumazamiziba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. 26 Ezi witba gin aghuigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti. 27 Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, ‘Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?’

28 “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’

“Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suegham?’

29 “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghin da asian marki. 30 Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam: Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.’”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)*

31 Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam in me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min

ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anekuni.
³² Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sufi. Egha an aghuir dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghungigham, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.”

*Yisin akar isin zuim
 (Luk 13:20-21)*

³³ Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.”

*Iesus Godin akam
 akar isin zuibara anekuri
 (Mak 4:33-34)*

³⁴ Iesus gumazamizibav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei. ³⁵ Fomira Godin akam inigha izir gumazim kamaghin migia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamin da muega iza datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isin zuimin mingarim

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazamizibar Otarim. ³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumazamiziba. ³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. ⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam. ⁴¹ Gumazamizibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham. ⁴² Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamın ikiva arangiva atariba kuskugham. ⁴³ Eghti dughiar kamın gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezim bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, datiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

13:35: Sng 78:2 13:35: Onger Akaba 78:2 13:38: 1 Ko 3:9 13:38: 1 Korin 3:9 13:40: Mt 7:16, Jo 15:6 13:40: Matyu 7:16; Jon 15:6 13:41: Mt 24:31, 25:31-46, Mk 13:27 13:41: Matyu 24:31; 25:31-46; Mak 13:27 13:42: Mt 8:12 13:42: Matyu 8:12 13:43: Dan 12:3; 1 Ko 15:42, 15:53, 15:58 13:43: Daniel 12:3; 1 Korin 15:42; 15:53; 15:58 13:44: Ais 55:1, Mt 19:29, Lu 14:33, Fl 3:7-8, MAA 3:18 13:44: Aisaia 55:1; Matyu 19:29; Luk 14:33; Filipai 3:7-8; Akar Mogomem 3:18

Manmaniar ivezir bar pin kozimin akar isin zuim

⁴⁵ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. ⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivem'in akar isin zuim

⁴⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Akar isin zuir mam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome. ⁴⁸ Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. ⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuubar tongin me amisivam. ⁵⁰ Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kam'in iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kam'in mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.”

⁵² Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mam'in ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ighegha a gasara (Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha, ⁵⁴ uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami? ⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. ⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam.” ⁵⁷ Me kamaghin migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar ingharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” ⁵⁸ Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kam'in mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim (Mak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kam'in Galilin Distrighin Atrivim Herot, a Iesus amizir arazi-iba baregha, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti,

13:46: Snd 2:4, 3:14-15, 8:10, 8:19 **13:46:** Aghuzir Akaba 2:4, 3:14-15; 8:10; 8:19 **13:47:** Mt 22:9-10 **13:47:** Matyu 22:9-10 **13:49:** Mt 25:32 **13:49:** Matyu 25:32 **13:50:** Mt 13:42, Luk 13:28 **13:50:** Matyu 13:42; Luk 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:53:** Matyu 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:54:** Matyu 2:23; Mak 6:1; Luk 4:16; 4:22; Jon 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:57:** Matyu 11:6; Mak 6:3-4; Luk 4:24; Jon 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 **13:58:** Mak 6:5-6

Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miaviava ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimin amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati. ⁵ Egha a misueghti an aremeghasa nighnisi. Egha a gumamaziziba atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. ⁷ Egha Herot dafarim overiamin akuigha kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizir manam gifongegh nan azaraghti, ki bizir kam ni danigham.”

⁸ Ezi Herodias nighnziziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghin Herot migei, “Ni Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazimin dapanim isi itaritam dafagh a inigh izi na daningih.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi gumazir a ko itibar damazimin akar gavgavim gamigha, kamaghin, an aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezi moghin ami. ¹⁰ A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav kemezi, me Jonin firim atu. ¹¹ Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi. ¹² Ezi Jonin suren gumaziba iza an kuam inigha ghua anefa. Me anefagha givagha ghua Iesus mikeme.

Iesus dagheba isa

5,000 gumazibagh aningi

(Mak 6:31-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

¹³ Ezi Iesus kamaghin oraki, me Jonin firim atuzima an areme. Ezi a nguibar kam ategha kurim inigha uan suren gumaziba ko, gumamaziziba puvatizir danganir mamın ghu. Ezi gumamazizir avirim orazima, a danganir kamın ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. ¹⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumamazizir bar aviriba iti. Ezi a men apanguva men gumamazizibar arimariaba akira da gefi.

¹⁵ Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin amizi, ni gumamaziziba amangiti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez.”

¹⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daning.”

¹⁷ Ezi me ghaze, “E bar Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.”‡

¹⁸ Ezi a ghaze, “Ia Bretba ko osirimning inigh izi.”

* **14:1-2:** Herotin kamin ziar mam Antipas. A Galilin Distrighin gari. An afeziam atrivimin itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:3-4:** Ofa Gami 18:16; 20:21; Matyu 11:2; Luk 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 **14:5:** Matyu 21:26; Luk 20:6

† **14:8:** Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghin amizi, aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningih. **14:10:** Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 **14:10:** Matyu 17:12; Mak 6:27; Luk 9:9 **14:14:** Mt 9:36, Mk 6:34 **14:14:** Matyu 9:36; Mak 6:34 ‡ **14:17:** Judaba ingarir Bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi Bretin 5pla, gumazir pumuningra damam.

¹⁹ Egha Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Ezi a Splan bretba ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi. ²⁰ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. Ezi dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akirabagh aghui. ²¹ Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amangam. ²³ A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. ²⁴ Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men bot misosi. ²⁵ Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua uan suren gumaziba bagha zui. ²⁶ Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai. ²⁷ Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingam marki!"

²⁸ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam."

²⁹ Ezi Iesus ghaze, "Ni izi."

Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. ³⁰ A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuraghl!"

³¹ Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?"

³² Egha aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.

³³ Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni Godin Otarim!"

Iesus Genesaretian arimariar gumazamizir aviribar arimariaba agifa
(Mak 6:53-56)

³⁴ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. ³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. ³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15

Godin Araziba Judan ovavibar arazibagh afira
(Mak 7:1-13)

¹ Dughiar kamin Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, ² "Manmaghin

14:19: Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 **14:19:** Matyu 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:20:** 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 **14:20:** 2 Atriviba 4:44; Mak 6:42-43; Luk 9:17; Jon 6:11-13 **14:23:** Lu 6:12, 9:28 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Lu 24:37 **14:26:** Luk 24:37 **14:29:** Jo 21:7 **14:29:** Jon 21:7 **14:31:** Mt 8:26 **14:31:** Matyu 8:26 **14:33:** Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4 **14:33:** Onger Akaba 2:7; Mak 4:39; Luk 4:41; Jon 6:69; Rom 1:4 **14:36:** Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **14:36:** Matyu 9:20-21; Mak 5:27-28; Luk 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38 **15:2:** Mak 7:5; Luk 11:38

amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin me migei, “Manmagh amigha ia Godin Arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui? ⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki.’ Egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ ⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningin akurvaghan kogham. ⁶ Ia kamaghin amua, ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faraghavira darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.

⁷ “Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, ⁸ ‘Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti. ⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’”

Iesus Godin damazimin

mizezir bizibav gei

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh! ¹¹ Bizir gumazamizibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize.”

¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fo, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. ¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamın akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamizibav kemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

¹⁶ Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti. ¹⁷ Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. ¹⁸ Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da

* **15:2:** Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizian atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam. **15:4:** Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:4:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9; Godin Araziba 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:8:** Esekil 33:31 **15:8:** Aisaia 29:13 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:9:** Kolosi 2:18-22; Taitus 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:11:** Matyu 12:34; Apostel 10:15; Rom 14:14; 14:17; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:13:** Jon 15:2; 1 Korin 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19 **15:14:** Aisaia 9:16; Malakai 2:8; Matyu 23:16; Luk 6:39; Rom 2:19 **15:18:** Mt 12:34, Je 3:6 **15:18:** Matyu 12:34; Jems 3:6

gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. ¹⁹ Ki gumazamizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gumazibav soagharizir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiabar gumazamizibagh ifarir araziba, ko gumazamizibar zibagh asighasizir araziba. ²⁰ Arazir kaba gumazamizibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumazamiziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.”

Kenanian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Mak 7:24-30)

²¹ Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. ²² Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apanguvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.”

²³ Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “God Israelian akurvaghavavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.”

²⁵ Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevminning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

²⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam.”†

²⁷ Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan irezir dagher muzemziariba api.”

²⁸ Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arimariaba itir gumazamizir aviribar arimariaba agifa

²⁹ Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin Dipar Akaremin dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mam in anabogha apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi.

³⁰ Egha suer kuraba ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin dagarimningin boroghin me ariki. Ezi a bar me arimariaba batozima, me ua dera. ³¹ Ezi gumazamiziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe.

Iesus dagheba

4,000plan gumazibagh aningi
(Mak 8:1-10)

³² Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha

15:19: Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 **15:19:** Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:14; Jeremaia 17:9; Matyu 12:34; Mak 7:21 **15:24:** Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 **15:24:** Matyu 10:5-6; Aposel 3:25-26; Rom 15:8 † **15:26:** Iesus amizir kam dikabinasava amir puvati. A kamaghin ifonge, a faraghavira Godin Akar Aghuim isi Israelin adarazir aninghti, gin igharaziba oragham. Kamaghin Iesus akar isin zuir kam gamua ghaze, Israelia boribar min itima, igharaz darazi afiabar min iti. Da afiar atiba puvati, en afiar e ko dipenibar akuiba. Ezi Iesus amizir kamin nighnizir gavgavim ganigha an akura. **15:28:** Mt 8:10, 8:13 **15:28:** Matyu 8:10; 8:13 **15:31:** Mk 7:37 **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mt 14:14 **15:32:** Matyu 14:14

dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.”

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar gumamazibiba puvatizir danganim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh Bretin iti?”

Ezi me ghaze, “E 7plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumamazibav geima, me nguazim gapia. ³⁶ Ezi a 7plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegha da turagha uan suren gumazibagh aningi. Ezi suren gumaziba da isava gumamazibagh anidi. ³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagher naba itima, me da isa 7plan akirabagh aghui. ³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. ³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16

*Me Iesus migia ghaze,
a mirakelin tam damuam*

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighiti, me an ganigh kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. ² Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, gurumin dughiam deragham. ³ Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deraghan kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abizir puvati.* ⁴ Gumamazizir dughiar kamın itiba, me bar gumamazizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu.

*Farisiba ko Sadyusibar
yisin akar isin zum*

(Mak 8:14-21)

⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki. ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira gan.”

⁷ Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.”

⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagha uarira uariv gia ghaze, e Bretin puvati? ⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganingi. Me amezi, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnighavira iti, o puvati? ¹⁰ Egha ia ti fo, ki Bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganingi. Ezi gin men dagher naba

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 **16:1:** Matyu 12:38; Luk 11:16; 1 Korin 1:22 * **16:3:** Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:4:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:6:** Luk 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:9:** Matyu 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38
16:10: Matyu 15:34-38

itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? ¹¹ Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki bretchagh nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” ¹² Ezi me akar kam baregha fo, Iesus bret bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan.

*Pita Iesusin gun migei
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamin uan suren gumazibar azai, “Gumazamiziba manmaghin migei, Gumazamizibar Otarim a tina?”

¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Kraiss, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira Itimin Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. ¹⁸ Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevem in Gavgavin an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.† ¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighi, God uan Nguibamin uaghan kamaghiram a firigham. ²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumazibav gia ghaze, me uaghan an amir arazibar amuam

(Sapta 16:21--20:34)

*Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31--9:1; Luk 9:22-27)*

²¹ Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalem in mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mikezim in a ua dikavigham. ²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham.”

²³ Ezi Iesus raghirigha kamaghin Pita migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha, egha Godin bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

16:14: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:14:** Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:16:** Jon 6:68-69; Hibru 1:2; 1:5; 1 Jon 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:17:** Matyu 17:5; 1 Korin 2:10; Galesia 1:15-16; Efesus 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 **16:18:** Jon 1:42; Efesus 2:20; Akar Mogomem 21:14 † **16:18:** Grighin akamin aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:19:** Matyu 18:18; Jon 20:23 **16:20:** Matyu 17:9; Mak 9:9

24 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Gumazitam, o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim gisaghpuh nan gin izi. 25 Gumazamizir manam uan ikirimirimın suighasa nighnisi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. 26 Gumazitam o amizitam nguazimın itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. 27 Guizbangira, Gumazamizibar Otirim uan enselba ko, uan Afeziamın angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamın ivezim isi gumazamiziba vaghvagh men araziba bagh me daningam. 28 Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazamizibar Otirim, Atrivir Ekiamın mın otogh ua izam."

17

Iesusin mikarzim igharagha oto (Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamın ghuavanabogha, uarira kagh iti. 2 Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharaghav oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın mın sira. 3 Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. 4 Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus miğia ghaze, "Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mizekimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam."

5 Pita miğiavira itima, ghuariam angazangarimın mın isiragha me avara. Ezi ghuariar kamın aven me tiarir mam barazima a kamaghin migei, "Kar nan Otari ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!"

6 Me kamaghin oragha, bar puv atiagha tevibar pırigha uan guaba nguazimın akuigha ireghav iti. 7 Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, "Ia dikafigh, egh atiatingan marki." 8 Ezi me dikavigha ua tavın garir puvati, Iesus uabira iti.

9 Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me miğia ghaze, "Ia irebamın mın ganizir bizim, bar an gun tav mikıman marki. Egh iki mangi Gumazamizibar Otirim ovegh ua dikavigham."

10 Egha me an azai, "Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?"

11 Ezi a me ikaragha ghaze, "Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. 12 Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumazamiziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazamizibar Otirim arazir kurabar a damuti, a mızazir

16:24: Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 16:24: Matyu 10:38; Luk 14:27; Aposel 14:22; 2 Timoti 3:12 16:25: Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 16:25: Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 16:26: Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 16:26: Onger Akaba 49:7-8; Matyu 4:8-9 16:27: Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 16:27: Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 26:64; Mak 8:38; Luk 9:26; Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 22:12 16:28: Mk 9:1, Lu 9:27 16:28: Mak 9:1; Luk 9:27 17:1: 2 Pita 1:17-18 17:5: Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 17:5: Jenesis 22:2; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 2:7; Ais 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luk 3:22 17:9: Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 17:9: Matyu 8:4; 9:30; 12:16; 16:20 17:10: Mal 4:5 17:10: Malakai 4:5 17:12: Mt 11:14 17:12: Matyu 11:14

kuram iniam.” ¹³ Iesus kamaghin mişgeima me fo, a Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon, an gun mişgei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-42)

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumazamizir avirim bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghin tevimmning apirigha egha ghaze, ¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri. ¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin mişgei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiabar manmaghin, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” ¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa.

¹⁹ Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me mişgia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia mişgei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamın mın ikıva, ia mişhsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuam.”*

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam

(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin Distrighin uari akuvagha kamaghin me mişgei, “Me Gumazamizibar Otarim isi gumazibar agharim datigham. ²³ Eghti me a misueghti an aremeghıva, egh dughiar mıkezimın a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, navıba bar oseme.

Iesus Godin Dipenimin ıvezim anıngi

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguıbar ekiam Kaperneamın otıvıgha itıma, Godin Dipenimin takis ısır gumazıba, Pita bagha iza kamaghın an azai, “Ian tısa tı uaghan Godin Dipenimin takis anıdı, o?”

²⁵ Ezi Pita ghaze, “Are.”

Egha dipenimin aven zuıma, Iesus maghıra an azai, “Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamın atrıvıba takısın avırıba isa, egha me te da, takısba isi? Me uan adarazi da takısba isi, o me Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba da takısba isi?”

²⁶ Ezi Pita ghaze, “Me gumazir ıgharazıba da takısba isi.” Ezi Iesus a mişgia ghaze, “Kamaghın amizıma, men adarazi uari takısbar anıngan kogham. ²⁷ Eghti me en ataran koghsıva, ni dipamın mangi akezim akun. Egh osırir ni faraghıvıra guraghamım, a inıgh an akam akarıgh, egh dagıatamın gantıma a ikıam. Egh ni dagıar kam inıgh, egh ga uanıng bagh a isi me danıngıgh.”

17:13: Lu 1:17 **17:13:** Luk 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:17:** Godin Arazıba 32:5; 32:20; Jon 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:19:** Matyu 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Kor 12:9, 13:2 **17:20-21:** Matyu 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:9; 13:2 * **17:20-21:** Fofozir gumazir maba nıghnıgha ghaze, mıgırıgıar mam uaghan vezın kamın itı. A kamakın: “Duar kurar kaba batozir arazir vamıra. E dagheba ataghırıgh egh uaghan God ko mıkimam. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuavıba puvati.” **17:22:** Mt 16:21 **17:22:** Matyu 16:21 **17:24:** Kis 30:13, 38:26 **17:24:** Ua Me İnı 30:13; 38:26

18

*God Bizibagh Ativamin Dughiamin, tina ziar ekiam iniam
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

1 Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?”*

2 Ezi Iesus borir mamın dia, ezi a izima a men tongin anesara. 3 Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. 4 Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamin min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. 5 Egh gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

*Nighnizir gavgavibagh asighasizir
bizir kuraba
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)*

6 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

7 “Ki ghaze, gumazamizir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazamiziba, ki ghaze, Iavzika! Ia kuram iniam!

8 “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham. 9 Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

18:1: Lu 22:24 18:1: Luk 22:24 * 18:1: Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruaribar dibobonim 5pla. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei. 18:3: Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 18:3: Matyu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 18:4: Mt 20:27, 23:11 18:4: Matyu 20:27; 23:11 18:5: Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 18:5: Matyu 10:40-42; Luk 9:48; 10:16; Jon 13:20 18:6: Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 18:6: Matyu 17:27; Luk 17:1-2; 1 Korin 8:12 18:7: Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 18:7: Luk 17:1; 1 Timoti 4:1 18:8: Mt 5:30, Mk 9:43 18:8: Matyu 5:30; Mak 9:43 18:9: Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 18:9: Matyu 5:29; Mak 9:47 18:10-11: Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 18:10-11: Genesis 48:16; Onger Akaba 34:7; Luk 19:10; Jon 3:17; 12:47; Hibru 1:14 † 18:10-11: Akar faraghavira itimin, Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kami uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “Suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei. ‡ 18:10-11: Akar abuananamin, fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazamizibar Otarin gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.”

*Sipsipin ovegezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)*

¹² Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia manmaghin nighnsi? Gumazitam 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovegezim buri mangi, an apighvira givagham. ¹³ Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99plan ovegezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. ¹⁴ Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

¹⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damighti, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baraghti, ni ua uan aveghbuam inigham. ¹⁶ Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gumazitam uam, o igharazir pumuning uam me inighti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitam arazir kuram an gun a mikimsi, gumazir pumuning ko mikezim gavgavim nin migirigiabar aningam.’ ¹⁷ Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adaraziv kimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

¹⁸ “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir manam firighti, God uan Nguibamin uaghan a firigham.

¹⁹ “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniassa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isi gua daningam. ²⁰ Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim nan ziamin uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba gin amangasa akar isin zuim akuri

²¹ Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7plan dughia?”

²² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7plan dughiar an arazir kuraba gin amangasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

²³ “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghaghanim. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvaghiam. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa. ²⁴ An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inizimin akua izi. ²⁵ Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men

18:15: Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 **18:15:** Ofa Gami 19:17; Luk 17:3; Galesia

6:1; Jems 5:19-20; 1 Pita 4:8 **§ 18:15:** Vezin kamin itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnsi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvati. **18:16:** Lu

19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 **18:16:** Godin Araziba 19:15; Jon 8:17; 2 Korin 13:1; 1 Timoti 5:19

18:17: Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 **18:17:** Rom 16:17; 1 Korin 5:9; 5:13; 6:1-6; 2 Tesalonika 3:6; 3:14 **18:18:** Mt 16:19, Jo 20:23 **18:18:** Matyu 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mk

11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22; 5:14 **18:20:** Mt 28:20, Jo

14:23 **18:20:** Matyu 28:20; Jon 14:23 **18:21:** Luk 17:3-4 **18:22:** Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl

3:13 **18:22:** Jenesis 4:24; Matyu 6:14; Mak 11:25; Kolosi 3:13 **18:25:** 2 Kin 4:1, Neh 5:8 **18:25:**

2 Atriviba 4:1; Nehemia 5:8

ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimın ingangarir gumazir kınibar mın iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvaghám. ²⁶ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın oregha atrivimın guamın irigha kamagh mığia a gakaghori, 'Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghám.' ²⁷ Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

²⁸ "Ezi ingangarir gumazir kam atrivimın dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghırama an firimın suigha anegoava kamaghın a migei, 'Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.'

²⁹ "Ezi gumazir kam an guamın irigha a gakaghora ghaze, 'Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghám.' ³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaraghám.

³¹ "Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kamın ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. ³² Ezi atrivim gumazir kamın diazıma, a uam a bagha ghu. Ezi a kamaghın a mığia ghaze, 'Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. ³³ Ki nın apangkufi, kamaghın amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tavın apangkuvan aghua?' ³⁴ Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mızazim a gasamın gumazibar dafarım gati. Eghti a kaghıra iki mangi, a biziba bar da ikarvaghámın dughiamın tugham.

³⁵ "Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangıra uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtıma, nan Afeziar uan Nguibamın itim uaghan kamaghıra ia damuam."

19

Iesus poroghamıba uari ataghırazir arazıbav gei (Mak 10:1-12; Luk 16:18)

¹ Iesus migirıgiar kaba agıvagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distriğhın ghua Jordanın Fanemın vongın ghu. ² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganır kamın men arımariaba agıfa. ³ Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghın an azai, "Ni manmaghın niğhnisi? Gumazim uan ifongiamın gin ghua uan amuım puram anetaghıraghsı damuti, Judan Arazıba ti an amamangatıghám, o ti puvatıghám?"

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın men azai, "İa ti Godın migirıgiaba itir Akınafarımın ganizir puvati? Akar kam ghaze, 'God bar faraghavıra nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazıbar mın otivizi, marazi amizıbar mın otifi.' ⁵ Ezi God ghaze, 'Kamaghın amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuım ko aning uaningın porogham. Egh aning inıvafizir vamıram otogham.' ⁶ God kamaghın mikemezıma, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning

18:34: Mt 5:25-26 **18:34:** Matyu 5:25-26 **18:35:** Mt 6:12-15, Mk 11:25-26, Ef 4:32, Kl 3:13, Je 2:13
18:35: Matyu 6:12-15; Mak 11:25-26; Efesus 4:32; Kolosi 3:13; Jems 2:13 **19:3:** Mt 16:1 **19:3:**
 Matyu 16:1 **19:4:** Stt 1:27, 5:2, Mal 2:15 **19:4:** Jenesis 1:27; 5:2; Malakai 2:15 **19:5:** Stt 2:24,
 1 Ko 6:16, 7:2, Ef 5:21, 5:31 **19:5:** Jenesis 2:24; 1 Korin 6:16; 7:2; Efesus 5:21; 5:31

inivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizi, God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

⁷ Ezi Farisiba kamaghin a migei, “Manmaghin amizi, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghiraghsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningh, egh amuim batueghtima a mangi?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghirasi. Faraghavira arazir kam puvati. ⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitam amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amuibar ikian kogham.”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumazamiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian kogham. ¹² Guizbangira, marazi amebaba me batima, men inivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

*Jesus ghaze, Ia boriba ateghti,
me na bagh izi*

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi dughiar kamin gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarinning me gisin darigh me bagh God ko mikimasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

¹⁵ Egha Iesus dafarinning vaghvaghera me gisin arigha, danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi.”

¹⁸ Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazamizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, ¹⁹ egh ia uan

19:7: Lo 24:1-4, Mt 5:31 **19:7:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **19:9:** Mt 5:32, Mk 10:11, Lu 16:18, 1 Ko 7:10-11 **19:9:** Matyu 5:32; Mak 10:11; Luk 16:18; 1 Korin 7:10-11 **19:10:** 1 Korin 7:1-2; 7:7-9; 7:17 **19:12:** 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 **19:12:** 1 Korin 7:32-34; 9:5 **19:14:** Mt 18:2-3
19:14: Matyu 18:2-3 **19:16:** Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 **19:16:** Mak 10:17; Luk 10:25; 18:18
19:17: Wkp 18:5, Lu 10:28 **19:17:** Ofa Gami 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Kis 20:13-16, Lo 5:17-20
19:18: Ua Me Ini 20:13-16; Godin Araziba 5:17-20 **19:19:** Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 **19:19:** Ua Me Ini 20:12; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:16; Rom 13:9; Galesia 5:14; Jems 2:8

amebaba ko afeziabar apengan iki me baragh, egh ia uarigh ifongezî moghin gumazamizir igharazibagh ifongegh.”

²⁰ Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Ni kamaghin damighti, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

²² Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemegi, a ghu.

²³ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazamizir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham. ²⁴ Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

²⁵ Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damighti, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁶ Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁷ A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

²⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumazamizibar Otaram ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam. ²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamin itir bizir kaba bar dagh afragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam. ³⁰ Eghti dughiar kamin faragha itir gumazamizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazamizir aviriba, me gin faragham mangam.”

20

Wainin azenimin ingarir gumazibar akar isin zuim

¹ Egha Iesus ua kamaghin miġia ghaze, “Ki gumazamiziba faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. ² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue.

³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin

19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 **19:21:** Matyu 6:20; Luk 12:33; Aposel 2:45; 4:34-37; 1 Timoti 6:18-19 **19:23:** Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 **19:23:** Matyu 13:22; Mak 10:24; 1 Timoti 6:9-10 **19:26:** Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 **19:26:** Jenesis 18:14; Jop 42:2; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Luk 18:27 **19:27:** Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 **19:27:** Mak 10:28; Luk 5:11; 18:28 **19:28:** Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21 **19:28:** Matyu 20:21; 25:31; Luk 22:30; 1 Korin 6:2-3; Akar Mogomem 2:26; 3:21 **19:29:** Mk 10:29-30, Lu 18:29-30, Hi 10:34 **19:29:** Mak 10:29-30; Luk 18:29-30; Hibru 10:34 **19:30:** Mt 20:16, Mk 10:31, Lu 13:30 **19:30:** Matyu 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30 **20:1:** Mt 21:33 **20:1:** Matyu 21:33

gumazir mabar gari, me iti. ⁴ Ezi a kamaghin me migei, 'Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimin mirara ia givezam.' ⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ "Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamaghin men azai, 'Ia manmaghin amigha aruer kamın pura iti.'

"Ezi me a miġia ghaze, ⁷ 'Tav ingangaritam e ganingizir puvati.'

"Ezi gumazir ekiam me miġia ghaze, 'Ia uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.'

⁸ "Ezi aruem ġivazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a miġia ghaze, 'Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar ġin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar ġifagh.' ⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. ¹⁰ Ezi ġin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti daġiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ "Egha me daġiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a miġia ghaze, ¹² 'Gumazir kaba bar ġin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.'

¹³ "Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, 'Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?' ¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki daġiaba gumazir ġin izezim ġivezir moghira ni givesi. ¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan daġiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?'"

¹⁶ Egha Iesus ghaze, "Kamaghira gumazir ġin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me ġin mangam."

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mizezimın uam a migei

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalemın zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamın ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me miġia ghaze, ¹⁸ "Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalemın ghuanadi. Eghti gumazitam Gumamazibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. ¹⁹ Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumamazibar dafaribar arighti, gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva a isi ter ighuvimin a gafughti an aremegham. Eghti aruer mizezim ġivaghti, a ua dikavigham."

Jems ko Jon

gumazir ekiamningin otivasa

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningın amebam itevimning apirigha, ua bagha bizitam damuasa an azai. ²¹ Ezi Iesus an azara, "Ni tizim baka?"

Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagh.”

²² Ezi Iesus akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni azangsizir bizir kam, ni an mingarim gifozir puvati, egha ni a bagha nan azai.”

Egha aningn azara, “Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?”

Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

²³ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan kiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amiseveghe, me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10pla akar kam baregha aningn atari. ²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi. ²⁶ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ²⁸ Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumazamizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. ³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamin izima, aning pamten kamaghin dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³¹ Ezi gumazamiziba aning barazi, aning deima, me pamten aningn anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghin amizi, Iesus tugh a aningn dia ghaze, “Ki tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?”

³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.” ³⁴ Ezi Iesus aningn apangkuvigha egha dafarim aningn damazibagh atizi, aningn damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusin gin zui.

Iesus Jerusalem otogha gumazamizibar sure gami

21

(Sapta 21–25)

Iesus atrivimin min Jerusalem aven zui
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

20:22: Mt 26:39, 26:42, Mk 14:36, Jo 18:11 **20:22:** Matyu 26:39; 26:42; Mak 14:36; Jon 18:11
20:23: Mt 25:34, Ap 12:2, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, MAA 1:9 **20:23:** Matyu 25:34; Aposel 12:2; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; Akar Mogomem 1:9 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mk 10:43, Lu 9:48 **20:26:** Mak 10:43; Luk 9:48 **20:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 22:26 **20:28:** Lu 22:27, Jo 13:14, Fl 2:7, 1 Ti 2:6, Ta 2:14, 1 Pi 1:19 **20:28:** Luk 22:27; Jon 13:14; Filipai 2:7; 1 Timoti 2:6; Taitus 2:14; 1 Pita 1:19
20:30: Mt 9:27, 15:22 **20:30:** Matyu 9:27; 15:22

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin boroghin izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghin aning migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningin benim firigh na bagh aning inigh kagh izi. ³ Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim aningin iti.' Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam."

⁴ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba oti-vasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin, ⁵ "Ni akar kam isiva Saionin nguibar ekiamin itir gumazamizibav kemegh. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem."

⁶ Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami. ⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkingin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabagh isin apera. ⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi. ⁹ Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, "Hosana! Ia Devitin Otarimin ziam fi! Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!"

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemin aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai, ¹¹ "Kar gumazir manam?"

Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, "Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim."

Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven biziba amadir gumazamiziba, me batosi

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumazamizir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazamizibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri. ¹³ Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!'"

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi. ¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir eki-aba koma Judan Arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenim avinizir divazimin aven ikia dia ghaze, "Hosana! Devitin Otarimin ziam fi."

Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari. ¹⁶ Egha kamaghin Iesusin azai, "Ni boriba migeir akaba barasi, o?"

21:3: Mt 26:18 **21:3:** Matyu 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:5:** Aisaia 62:11; Sekaraia 9:9; Jon 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:8:** 2 Atriviba 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39

21:9: Onger Akaba 118:25-26; Matyu 23:39 **21:11:** Mt 21:46 **21:11:** Matyu 21:46 * **21:12:** Gumazamiziba Godin Dipenim avinizir divazimin aven iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighin dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godin ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:13:** Aisaia 56:7; Jeremiaia 7:11; Mak 11:17; Luk 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:14:** Aisaia 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2
21:16: Onger Akaba 8:2

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, ‘Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nin ziam fe.’”

¹⁷ Egha a me ategha ghua Jerusalemın nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui.

Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14; 11:20-24)

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemın zuima, mitiriam an azi, ¹⁹ ezi a tuavir apininim temer fighin mamın garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam miġia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamın ganigha digavir kuram gamigha, ghaze, “Temer figh manmaghin amigha zuamira misingi?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia miġei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan miġhsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghin otivam. ²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.”

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalemın otogha Godin Dipenim avınizir divazimin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghın bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?”

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsizir mam ia damuasa. Ia deraghviram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghın bizir kabagh ami. ²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumazamiziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumazamiziba dama a ini?”

Ezi me uarira uariv ġia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin en azaragham, ‘Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’ ²⁶ Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumazamizibar ize,’ kamaghin e gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jonin miġia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus miġia ghaze, “E fozir puvati.”

Ezi Iesus kamaghin me miġia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.”

Iesus gumazir mamın otarimning akar isin zuim miġei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me miġei, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha a ghua kamaghin otarir ekiam miġei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenina aven ingar.’ ²⁹ Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin,

21:19: Lu 13:6 **21:19:** Luk 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6 **21:21:** Matyu 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Korin 13:2; Jems 1:6 **21:22:** Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:22:** Matyu 7:7-11; 18:19; Mak 11:24; Luk 11:9; Jon 14:13-14; Jems 5:16; 1 Jon 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:23:** Jon 2:18 **21:26:** Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6
21:26: Matyu 14:5; 21:46; Mak 6:20; Luk 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:28:** Luk 15:11

nighnizim giragha ghua ingari. ³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, 'Ki mangi ingaram.' Egha ghuzir puvati. ³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baregha an gin zui?"

Ezi me Iesus migia ghaze, "Otarir ekiam."

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. ³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati."

*Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, "Ia akar isin zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmirammin itarim gikuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uan a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.†

³⁴ Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue. ³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, igharazir mam me a misoghezima an areme, egha dagiabar igharazir mam ginifi. ³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh affira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ "Kamaghin amizi, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, 'Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.'

³⁸ "Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, 'Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremeke. Egh e uari bagh wainin azenim iniam.' ³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ "Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?"

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, "A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighiregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam."

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, "Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei:

“Kar dipenir akainir ingangarir gumaziba aghuazim,

21:31: Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14
21:33: Matyu 25:14 † **21:33:** Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2in da ini, egha God Israelia damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kamin mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelia wainin azenimin min iti. **21:35:** Mt 22:6 **21:35:** Matyu 22:6
21:38: Mt 27:18 **21:38:** Matyu 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:39:** Hibru 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:42:** Onger Akaba 118:22-23; Aisaia 28:16; Mak 12:10; Aposel 4:11; Rom 9:33; Efesus 2:20; 1 Pita 2:6-8

a datirighin dipenim aterir guarim gava.
 Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.
 Ezi e an garima, a bar dera.'

⁴³ "Kamaghin amizi, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumazamizir dughiar kamın aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam. ⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba misarighiregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisasarigham."[‡]

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. ⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amua, egha gumazamizir aviribar atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamibar isar ekiamın akar isin zuim (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mamın gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, ² "God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamın otarim amuimın ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. ³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira isam bagh izasa gumazamiziba bagha akam amada. Ezi isamın dughiam otozima, a gighamizir gumazamiziba izasa uan ingangarir gumaziba amada. Ezi puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua. ⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, 'Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, "Ia oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamın biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamın izi."[†]

⁵ "Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamın gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimın zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha zui. ⁶ Ezi marazi atrivimın ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

⁷ "Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozı a isi.

⁸ "Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, 'Poroghamibar isamın dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamın ikian kogham. ⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir ekiaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamibar isar kamın izi.' ¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa poroghamibar isar dipenim gapiazi a bar izifa.

21:44: Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 **21:44:** Aisaia 8:14-15; 60:12; Daniel 2:44-45; Sekaraia 12:3; 1 Pita 2:8 † **21:44:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44ın aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Ni Luk 20:18ın gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **21:46:** Matyu 21:11; 21:26; Luk 7:16; Jon 7:40 **22:4:** Mt 21:36
22:6: Mt 21:35 **22:6:** Matyu 21:35 **22:8:** Mt 10:11-13, Ap 13:46

11 “Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamın garima, a poroghamibar isamın azuir adiaritam aruzir puvati. 12 Ezi atrivim an azara, ‘Namakam, manmaghın amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikıman asa.

13 “Kamaghın amizi, atrivim ingangarir gumazibav gıa ghaze, ‘İa an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatemın anekunigh. Danganir mitater kamın me puvıra tuavara atariba kuskusi.’

14 “İa oragh. God gumazamizir aviribar dei, egha varazira, a me amisevima, me aven zui.”

Gumazamiziba dagiaba Atrivim Sisar danıngam, o markiam?

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Ezi Farisiba ghua akabav suegha İesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an migirigiam baghaviram an suigham. 16 Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me İesus bagha ghua kamaghın a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godın Arazibar gumazamizibar sure gamua guizbangıra me migei. Ni tavin nighnizimın gin zuir puvati. Akar vamıra ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kıniba uaghara, me migei. 17 Kamaghın, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghın migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar danıngtım, arazir kam Godın damazimın dera, o puvati? Ni manmaghın nighnisi?”

18 Ezi İesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghın me migei, “İa gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? 19 İa gavman ganıdir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inıgha iza a ganıngi.

20 Ezi İesus kamaghın men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

21 Ezi me ghaze, “Mar Sisarın nedazim ko an ziam.”

Ezi a me migia ghaze, “Kamaghıra, ia Sisarın biziba isi Sisar danıng, egh Godın biziba isi, God danıng.”

22 Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamıgha, anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha İesusin azai

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Ezi aruer kamra, Sadyusiba İesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghın İesusin azai, 24 “Tisa, Moses kamaghın mikeme, Gumazir manatam boriba puvatıgh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inıgh an ikıti, amizir kam boriba batıti, an aveghbuamın ikizim kuavaremeghan kogham. 25 Ezi fomıra aveghbuar 7pla, en tongın ike. Men avebam amuimın ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghın amizi, an dozir mam an amuim inıgha an iti. 26 Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatıgha areme. Ezi aningın dozir mıkezim ko an gin iziba kamaghıram ami. 27 Egha me bar ariaghıre, ezi abuan amizir kam uaghan areme. 28 Kamaghın ni e mikim, gumazamiziba ua dikavamin dughiamın, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnıgh, me bar an ike!”

22:11: 2 Ko 5:3, Ef 4:24, MAA 3:4, 19:8 22:11: 2 Korin 5:3; Akar Mogomem 3:4; 19:8 22:13: Mt 8:12, 25:30, Lu 13:28 22:13: Matyu 8:12; 25:30; Luk 13:28 22:14: Mt 20:16, 2 Pi 1:10, MAA 17:14
 22:14: 2 Pita 1:10; Akar Mogomem 17:14 22:15: Mk 3:6 22:15: Mak 3:6 22:16: Mk 3:6, 8:15, 12:13 22:16: Mak 3:6; 8:15; 12:13 22:21: Stt 1:27, Ro 13:7 22:21: Rom 13:7 22:23: Ap 23:8 22:23: Aposel 23:8 22:24: Lo 25:5 22:24: Godın Araziba 25:5

²⁹ Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, “Ia Godin Akınafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. ³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiamin bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamın ganiz, o puvati? A ghaze, ³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God.”

³³ Ezi gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin Akar Gavgavir faraghavira itim

(Mak 12:28-31; Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. ³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, ³⁶ “Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. ³⁸ Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha Akar Gavgavir igharazibar faraghavira iti. ³⁹ Ezi an girara irim. A kamakin: ni uabira uabi gifongezı moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. ⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azara, ⁴² “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?”

Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Ovavim.”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighnizim Devit ganingizi, a gumazir kam, ‘Ekiam,’ a gati, egha kamaghin migia ghaze:

⁴⁴ “‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.”’

⁴⁵ “Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamın migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghuburaki. Egha me aruer kamın ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

22:29: Jo 20:9 **22:29:** Jon 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2 **22:30:** 1 Jon 3:2 **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:32:** Ua Me Ini 3:6; Matyu 8:11; Mak 12:26; Luk 20:37; Aposel 7:32
22:33: Mt 7:28 **22:33:** Matyu 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:37:** Godin Araziba 6:5; 10:12; Luk 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:39:** Ofa Gami 19:18; Mak 12:31; Rom 13:9; Galesia 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 **22:40:** Matyu 7:12; Rom 13:10; Galesia 5:14; 1 Timoti 1:5 **22:42:** Jo 7:42 **22:42:** Jon 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 **22:44:** Onger Akaba 110:1; Matyu 26:64; Aposel 2:34; 1 Korin 15:25; Hibru 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 **22:46:** Mak 12:34; Luk 14:6; 20:40

23

*Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami
(Mak 12:38-39; Luk 11:43; 11:46; 20:45-46)*

¹ Ezi Iesus gin gumamazir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. ² Egha kamaghin migei, "Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari. ³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati. ⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumamazibar dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghuburasi. Egha me tong uan dafar puzitamın men akurvaghan nighnizir puvati.

⁵ "Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivibar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamın uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zui.* ⁶ Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuaribagh apiaghiri. ⁷ Egh me maketin danganibar mangiti, gumamaziziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸ "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. ⁹ Egh ia nguazimın kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afeziar bar vamira, a uan Nguibamın iti. ¹⁰ Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ¹¹ Ian gumamazir ekiaba pura ian ingangarir gumamazibar mın iki. ¹² Gumamazir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumamazir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir kurabar gun me migei

(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)

¹³⁻¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın tiam asarazi, gumamaziziba azenan iti.

23:3: Mal 2:7-8 **23:3:** Malakai 2:7-8 **23:5:** Mt 6:1 **23:5:** Matyu 6:1 * **23:5:** God ko migeir daveriaba, kar Judaba akinafarir dozibar Godin akar maba osiri, egha da isa mitarir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir kiribagh aghui, egha maba isa uan guabagh afe. Ni Ua Me Ini 13:9 ko 13:16 ko Godin Araziba 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akinafarim Diboboniba 15:37-41in garava sazir otevilla uan korotiabagh itui. Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me migia gia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazir ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangira Godin akabar gin zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. **23:6:** Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 **23:6:** Matyu 6:5; Mak 12:38-39; Luk 11:43; 14:7 **23:11:** Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 **23:11:** Matyu 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 22:26 **23:12:** Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **23:12:** Jop 22:29; Aghuzir Akaba 15:33; 29:23; Esekiel 21:26; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **23:13-14:** Lu 11:52 **23:13-14:** Luk 11:52

Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

15 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruiagha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuum.

16 “Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumazamizibar sure gamua ghaze, ‘Gumazir manam guizin mikimsiya, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazimin gin mangi, a damu.’ 17 Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kam in golin kam Godin bizimin oto. 18 Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.’ 19 Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kam in ofan kam Godin bizimin oto. 20 Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim o ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aningin akakasi. 21 Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi. 22 Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atrivir dabirabim, ko Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi.

23 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin arazim, ko apangkuvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. 24 Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui.

25 “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar

† 23:13-14: Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakin, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifara men dipenibar okia, oda migirigiar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamin Dughiamin ia bar ikuvigham.” Ni Mak 12:40in gan. 23:16: Mt 5:33-34, 15:14 23:16: Matyu 5:33-34; 15:14 23:22: Ais 66:1, Mt 5:34 23:22: Aisaia 66:1; Matyu 5:34 23:23: Wkp 27:30, Hos 6:6; Mai 6:8, Lu 11:42 23:23: Ofa Gami 27:30; Hosea 6:6; Maika 6:8; Luk 11:42 23:25: Mk 7:4 23:25: Mak 7:4

araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini. ²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghivira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otighinaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penin ghurhurim a gaghui, ezi matmatiamin ganganim azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. ²⁸ Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa.”

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavira dar adiaribagh ami. ³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatighai.’ ³¹ Ia kamagh migia uari akakagha ghaze, ‘E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!’ ³² Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh!”

³³ “Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisghiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin mangi, helin avim gitagham? Bar puvatigham!”

³⁴ “Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Eghti ia men taraziv soghti me arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gintighti, me ari nguibar igharazibar mangam. ³⁵ Eghti arazir aghuibagh amir gumazamiziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekarain dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. ³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

Iesus Jerusalem apangkufi
(Luk 13:34-35; 19:41-44)

³⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalem adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. ³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriangava. ³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganam kogh, kamaghira iki mangi

23:27: Lu 11:44, Ap 23:3 **23:27:** Luk 11:44; Aposel 23:3 **23:28:** Lu 16:15 **23:28:** Luk 16:15
23:31: Ap 7:52 **23:31:** Aposel 7:52 **23:33:** Mt 3:7, 12:34, Lu 3:7 **23:33:** Matyu 3:7; 12:34;
Luk 3:7 **23:34:** Mt 10:23, 1 Te 2:15 **23:34:** Matyu 10:23; 1 Tesalonika 2:15 **23:35:** Stt 4:8, 2
Sto 24:20-21, Hi 11:4 **23:35:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21; Hibru 11:4 **23:37:** 2 Sto 24:21,
Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:37:** 2 Eghaghaniba 24:21; Onger Akaba 17:8; 91:4; Aposel 7:59;
1 Tesalonika 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:38:** 1 Atriviba 9:7-8; Jeremaia 12:7; 22:5
23:39: Sng 118:26, Mt 21:9 **23:39:** Onger Akaba 118:26; Matyu 21:9

dughiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!’”

24

Iesus ghaze, Godin Dipenim akarighirigham

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi. ² Ezi an akar kamın me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

Iesus ghaze, osimtizir aviriba

gin otivam

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁵ Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir aviribagh ifaram. ⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁷ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. ⁸ Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

⁹ “Dughiar kamın me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. ¹⁰ Egh dughiar kamın gumazamizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari isi apanibar agharim darigham. ¹¹ Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh ifaram. ¹² Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumazamiziba uarigh ifongezir arazim ategham. ¹³ Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God

24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 **24:2:** Jeremaia 26:18; Maika 3:12; Luk 19:44 * **24:2:** Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam. (4pla faragha gifa.) Akar kaba, da 24:2–25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37–39, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:3:** Matyu 24:27; 24:37–39; Mak 13:3–4; 1 Tesalonika 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23–24, Jo 5:43, Ap 5:36–37, 1 Jo 2:18 **24:5:** Jeremaia 14:14; 23:21; 23:25; Matyu 24:23–24; Jon 5:43; Aposel 5:36–37; 1 Jon 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:7:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Hagai 2:22; Sekaraia 14:13; Aposel 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18–20, Ap 4:2–3, MAA2:10, 2:13 **24:9:** Matyu 10:22; Mak 13:9; Luk 21:12; Jon 15:18–20; Aposel 4:2–3; Akar Mogomem 2:10; 2:13 **24:10:** Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:10:** Matyu 11:6; 13:57; 2 Timoti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 **24:11:** Matyu 7:15; 24:5; 24:24; Aposel 20:29; 1 Timoti 4:1; 2 Pita 2:1; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:13:** Matyu 10:22; Mak 13:13; Hibru 3:6; 3:14

uam a iniam. ¹⁴ Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

Jesus ghaze, bizir bar kuram otogham

(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Egha Iesus nigia ghua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipeniminin aven ikiam. A ikiti, God uan Dipenim ategham. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osizirir kamın garim, a deraghvıra nighnigh egh a gifogh.) ¹⁶ Dughiar kamın Judian Distrighin itir gumazamiziba ari nighsiabar ghuavanangam. ¹⁷ Egh tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki. ¹⁸ Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁹ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mezvika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ²⁰ Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. ²¹ Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughia. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. ²² Ekiam uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghireghai.

²³ “Dughiar izaminin, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam baragham marki. ²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. ²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ “Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumazamiziba puvatizir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baragham marki. ²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazamizibar Otarim ua izamin arazim, uaghan kamaghiram otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Gumazir kuaba iti naghin, taragiaba uari akuvagham. Kamaghira, Gumazamizibar Otarim izitima, gumazamiziba bar an ganam.”

24:14: Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:14:** Matyu 9:35; 10:18; 28:19; Rom 10:18; Kolosi 1:6; 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:15:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **24:17:** Luk 17:31 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:21:** Daniel 9:26; 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:22:** Aisaia 65:8-9; Sekaraia 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:23:** Matyu 24:5; 24:11; Mak 13:21; Luk 17:23; 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:24:** Godin Araziba 13:1-3; Mak 13:22; 2 Tesalonika 2:8-9; Akar Mogomem 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:27:** Matyu 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:28:** Luk 17:37

Jesus ghaze, Gumamazibar Otarim gin izam
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Osimtizir ekiar kaba otivigh givaghti:

"'Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin asighiram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghiragham.'

³⁰ "Eghti, Gumamazibar Otarim Izamin Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamin gumamaziziba ganti, Gumamazibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam. ³¹ Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumamaziziba akuvam, egh enselba nguazimin otevilla bar, me akuvagh, men aku a bagh izam."

Jesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumamazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁴ Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumamazir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³⁵ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiba givagham kogham."

Jesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30; 17:34-36)

³⁶ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. ³⁷ Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumamazibar Otarim Izamin Dughiamin otivam. ³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevrazim tighar izamin dughiamin, gumamaziziba dagheba ko dipaba apa, uarir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu. ³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumamazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghiram otivam. ⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham. ⁴¹ Amizir pumuning brethbar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham.

⁴² "Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a

24:29: Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13 **24:29:** Aisaia 13:10; 34:4; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12-13 **24:30:** Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:30:** Daniel 7:13; Mak 13:26; Akar Mogomem 1:7; 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:31:** Aisaia 27:13; Matyu 13:41; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **24:33:** Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:34:** Matyu 16:28; 23:36; Mak 13:30; Luk 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:35:** Aisaia 40:8; Matyu 5:18; Mak 13:31; Luk 21:33 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:36:** Sekaraia 14:7; Aposel 1:7; 1 Tesalonika 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:37:** Jenesis 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:38:** Luk 17:26; 1 Pita 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:39:** Jenesis 7:6-24; 2 Pita 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:42:** Matyu 25:13; Mak 13:33; Luk 21:36

gifozirovuvati. ⁴³ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁴ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazimiz-bar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

Ingangarir gumazir aghuim bo ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim

(Luk 12:42-46)

⁴⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. ⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. ⁴⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’ ⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir daraziv sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. ⁵⁰ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. ⁵¹ Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam.”

25

Iesus 10plan guivir igiabar akar isin zuim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui. ² Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati. ³ Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati.* ⁴ Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini. ⁵ Ezi gumazir amuimin ikiamim zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me akui.

⁶ “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamim, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’ ⁷ Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri.

⁸ “Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningigh.’

⁹ “Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir

24:43: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:43:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **24:43:** Luk 12:39-40 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:44:** Matyu 25:13; 1 Tesalonika 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:46:** Akar Mogomem 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23 **24:47:** Matyu 25:21-23 **24:51:** Mt 8:12, 25:30 **24:51:** Matyu 8:12; 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 **25:1:** Luk 12:35; Akar Mogomem 19:7 * **25:3:** Israelin adarazi olivin borem isava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en min karasin lambagh aboir puvati.

danganitamın uari bagh tabagh ivesegh.’ ¹⁰ Ezi guivir nighnızir aghuiba puvatızir kaba ghuezima, gumazir amuımın ikiamım oto. Ezi guivir boreba itıba, a ko isar ekiam bagha dipenımın aven ghue. Ezi gumazıba tıam asara.

¹¹ “Ezi gın guivir ghuezıba uamategha ıza kamaghın mıgei, ‘Ekiam! Ekiam, nı ızı e bagh tıam kuıgh.’

¹² “Ezi a me ikaragha kamaghın mıgei, ‘Kı guızbangıra ia mıgei, kı ia gıfozır puvatı.’”

¹³ Egha İesus ghaze, “Kamaghıra, ia deraghavıra gan. İan Ekiam, aruem ko dughıar ia fozır puvatızımın, an otogham.”

*İngangarır gumazıbar dagıaba inızımın, akar ısın zıım
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Egha İesus ua kamaghın mıgei, “God Bizıbagh Atıvamin Dughıam matı, gumazır mam ngıubar saghon itımın mangasava amı mokın. Gumazır kam uan ingangarır gumazıbar dıazı me ızıma, a uan bızıba ısı, me danıghtıma, me a bagh dar ganam. ¹⁵ A gumazıbar arazıba ko gavgavıbar gara, dagıaba tıuragha da ısa me ganıngı. A mav 5,000 kına a ganıga, mav 2,000 kına a ganıga, mav 1,000 kına a ganıngı. A kamaghın amıgha ghu. ¹⁶ A ghuzıma, gumazır 5,000 kına inızım maghıra an ingara, 5,000 kınan mam a dagh ısın uam a inı. ¹⁷ Ezi gumazır 2,000 kına inızım kamaghıra amua, uaghan 2,000 kınan mam dagh ısın uam a inı. ¹⁸ Ezi gumazır 1,000 kına inızım ghua mozım okoregħa uan gumazır ekıamın dagıaba ısa mozım gatıgha da modo.

¹⁹ “Ezi gumazır ekıam dughıar ruarımın saghon ikegħa uamategħa ıze. Egha uan ingangarır gumazıbar ingangarıbagħ fofogħasa men dei. ²⁰ Ezi gumazır 5,000 kına inızım, 5,000 kınan mam a dıbagħa, a inıgha ıza kamaghın mıgei, ‘Ekiam, nı 5,000 kına na ganıngı. Nı ge, kı dagıar ingangarım gamua, 5,000 kınan mam dagh ısın uam a inı.’

²¹ “Ezi an ekıam kamaghın a mıgei, ‘Nı ingangarır gumazır aghuım, nı ingangarır aghuım gamı. Nı bızır dozıba deravıra dar gari. Kamaghın amızıma, nı ingangarır ekiabar ganasa, kı ifonge. Nı ızı uan ekıamın ısamın aven ıkı, egh a ko bar akuegham.’

²² “Ezi gumazır 2,000 kına inızım ıza kamaghın mıgei, ‘Ekiam, nı 2,000 kına na ganıngı. Nı ge, kı dagıar ingangarım gamua, 2,000 kınan mam dagh ısın uam a inı.’ ²³ Ezi an ekıam kamaghın a mıgei, ‘Nı ingangarır gumazır aghuım, nı ingangarır aghuım gamı. Nı bızır dozıba deravıra dar gari. Kamaghın amızı, nı ingangarır ekiabar ganasa, kı ifonge. Nı ızı, uan ekıamın ısamın aven ıkı, egh a ko bar akuegham.’

²⁴ “Ezi gumazır 1,000 kına inızım uaghan ıza kamaghın mıgei, ‘Ekiam, kı fo, nı gumazır apangkuvıba puvatızım. Nı gumazır ıgharazıba oparır azenıba, nı uaghan dagħebagh tui. Egha gumazır ıgharazım dagħer ovızıba akurıma, nı uaghan pura dar aghafı. ²⁵ Kamaghın amızı, kı atıatingı, egha nın 1,000 kına inıgha ghua nguazır mozım gatıgha egha da modo. Nın dagıabar kara.’

²⁶ “Ezi an ekıam a ikaragħa kamaghın a mıgei, ‘Nı ingangarır gumazır kuram! Nı gumazır amırazım. Nı na gıfo, kı gumazır ıgharazıba oparır azenıbar dagħebagh tui. Egha uaghan gumazır ıgharazım dagħer ovızıba akurıma, kı uaghan pura dar aghavam. ²⁷ Ezi nı tızım bagħa nan dagıaba ısa, dagıar dipenım gatızır puvatı? Eghtı kı ua ızıva, uan dagıaba inıva dagıar

igharazitaba dagh isin da iniam. ²⁸ Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningh. ²⁹ Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a iningam. ³⁰ Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kam in me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.’”

Gumazamizibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

³¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. ³² Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mam in me amaga, memeba bizir mam in me amadi. ³³ A sipsipba isi agharir guvim in da amang, egh memeba isi agharir kiriam in amangam. ³⁴ Egh Atrivim kamaghin agharir guvim in itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiam in a ia bagha danganir kam akiri. ³⁵ Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganing i, ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganing i, ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu, ³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganing i, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin amizi, ia aven izi.’

³⁷ “Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, ‘Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganing i? Ezi dughiar manamra, kuarim nin pirima, e dipam ni ganing i? ³⁸ Ezi dughiar manamra, ni nguibar igharazimin gumazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganing i? ³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, e nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?’

⁴⁰ “Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiziba, ia dar na gami.’

⁴¹ “Egh Atrivim uan agharir kiriam in itir darazi kamaghin me mikimam, ‘Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darazi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti. ⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati, ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati. ⁴³ Egha ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati, ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati, ezi

25:29: Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 **25:29:** Matyu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18; Jon 15:2

25:30: Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 **25:30:** Matyu 8:12; 22:13; Luk 13:28 **25:31:** Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 **25:31:** Matyu 16:27; 19:28; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7; 20:11-13 **25:32:** Ese 20:38, 34:17, Rom 14:10; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12

25:34: 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 **25:34:** 1 Korin 6:9; 15:50; Galesia 5:21; Hibru 4:3; 1 Pita 1:20 **25:35:** Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 **25:35:** Aisaia 58:7; Esekiel 18:7; 18:16; Hibru 13:2; Jems 1:27 **25:36:** 2 Ti 1:16, Je 2:15-16 **25:36:** 2 Timoti 1:16; Jems 2:15-16 **25:40:** Snd 19:17, Mt 10:42, 18:5, Mk 9:41, Hi 6:10, MAA 22:12 **25:40:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 10:42; 18:5; Mak 9:41; Hibru 6:10; Akar Mogomem 22:12 **25:41:** Mt 7:23, Mk 9:48, Lu 16:24, MAA 12:9, 20:10 **25:41:** Matyu 7:23; Mak 9:48; Luk 16:24; Akar Mogomem 12:9; 20:10

ki areima, ia nan akurazir puvati, ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin amizi, ia na gitagh!

⁴⁴ “Eghti me kamaghin a mikimam, ‘Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin aghe, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin ikezi, e derivira ni gamizir puvati?’

⁴⁵ “Eghti a me ikaragh kamaghin me mikimam, ‘Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.’ ⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam.”

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26--28)

*Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Iesus migirigiar kaba agivagha, uan suren gumaziba kamaghin me migei,
² “*“* Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumazamizibar Otarim isi apanibar agharim datighti me a isiva ter ighuvimin a gafugham.”

³ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimın dipenimın uari akufa. Gumazir kamın ziam Kaiafas. ⁴ Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi. ⁵ Egha me kamaghin uariv gei, “E isar ekiamın dughiamın an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham.”

*Amizir mam borem isa
Iesusin dapanim ginge
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)*

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin aven Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami. ⁷ Dughiar kamın Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamın misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamın ivezim bar pin ko. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. ⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁹ E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha asaghasazibagh anighal.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.
¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham.
¹² Amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. ¹³ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamın danganir manabar

25:45: Sek 2:8, Ap 9:5 **25:45:** Sekaraia 2:8, Aposel 9:5 **25:46:** Dan 12:2, Jo 5:29, Ro 2:7 **25:46:** Daniel 12:2; Jon 5:29; Rom 2:7 **26:2:** Kis 12:1-27, Mt 20:18, Mk 14:1, Lu 22:1, Jo 13:1 **26:2:** Ua Me Ini 12:1-27; Matyu 20:18; Mak 14:1; Luk 22:1; Jon 13:1 **26:7:** Lu 7:37-38 **26:7:** Luk 7:37-38
26:11: Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:11:** Godin Araziba 15:11; Jon 12:8; 14:19; 17:11

Godin Akar Aghuim akuniva, amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.”

Judas Iesus isiva gumazir ekiabar agharim darighasa akam akiri
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu. 15 Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isiva ian dafaribar atighti, ia tizim na daningam?” Ezi me 30plan silvan dagiar maba meneggha, da isa a ganingi.* 16 Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)

17 Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?”

18 Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, ‘Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam.’” 19 Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

20 Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min api-ghav iti. 21 Me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

22 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsis, “Ekiam, kirara markiamo?”

23 Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam aning asi. 24 Gumazamizibar Otaram, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otaram isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezizir puvatizi deraghai!”

25 Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na migia ma?”

Ezi Iesus ghaze, “Nirara, ni migei moghira!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh anidi
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

26 Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.”

26:14: Jo 11:57 **26:14:** Jon 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 **26:15:** Sekaraia 11:12; Matyu 27:3 * **26:15:** Dagiar 30 silvan kaba ti datirighin en dagiabar dibobonim, ti manmakin? Da aviraseme, egha gumazim iakinir Spla o 6plan ingarizir ivezimin min otogham. Ni Matyu 27:9-10in gan. **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:17:** Ua Me Ini 12:6; 12:14-20; Mak 14:12; Luk 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:18:** Matyu 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:23:** Onger Akaba 41:9; Luk 22:21; Jon 13:18 **26:24:** Ais 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:24:** Aisaia 53:1-12; Daniel 9:26; Mak 9:12; Jon 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16 **26:26:** 1 Korin 10:16

²⁷ Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin migei, "Ia bar wainin dipar kam ami. ²⁸ Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. ²⁹ Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam."

³⁰ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirrim ragh a gasaragham
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia dimagarir kamın na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akınafarim mikemezi moghin otivam:

"'Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.'

³² "Ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam."

³³ Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham."

³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamın ni uabi dughiar pumuning ko mizekimin, ni suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akam."

³⁵ Ezi Pita a migei, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin
God ko migei
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam." ³⁷ Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi.

³⁸ Egha a kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremegasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan."

³⁹ Egha a mong isivagha ghugha, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, "Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi."

26:28: Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 **26:28:** Ua Me Ini 24:8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Rom 5:15; 1 Korin 10:16; Hibru 9:22 **26:29:** Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41
26:29: Mak 14:25; Luk 22:18; Aposel 10:41 **26:30:** Lu 22:39, Jo 18:1 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7, Jo 16:32 **26:31:** Sekaraia 13:7; Jon 16:32 **26:32:** Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28
26:32: Matyu 28:7; 28:16; Mak 14:28 **26:34:** Mt 26:69-75 **26:34:** Matyu 26:69-75 **26:35:** Mt 26:56
26:35: Matyu 26:56 **26:38:** Jo 12:27 **26:38:** Jon 12:27 **26:39:** Mt 6:10, 20:22; Jo 6:38, Hi 5:7-8 **26:39:** Matyu 6:10; 20:22; Jon 6:38; Hibru 5:7-8

⁴⁰ Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghugha garima me aku. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimin gan ikian kogham o?” ⁴¹ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

⁴² Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. ⁴⁴ Ezi a me ategha dughiar mikezimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin uam a ko migei. ⁴⁵ Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. ⁴⁶ Ia dikafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!”

Judas Iesus isava

an apanibar agharim gati

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. ⁴⁸ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

⁴⁹ Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim.” Egha an tore.

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamiram a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.† ⁵¹ Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri.

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram.

⁵³ Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12plan midorozir gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan akuraghai. ⁵⁴ Ki kamaghin damighti, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

⁵⁵ Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizir divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan

26:41: Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14,, 4:15 **26:41:** Matyu 6:13; Efesus 6:18; Hibru 2:14; 4:15 **26:44:** 2 Ko 12:8 **26:44:** 2 Korin 12:8 **26:45:** Jo 12:27, 13:1 **26:45:** Jon 12:27; 13:1 **26:46:** Jo 14:31 **26:46:** Jon 14:31 † **26:50:** Migirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebighizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin migei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” **26:51:** Jo 18:26 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Stt 9:6, MAA 13:10 **26:52:** Jenesis 9:6; Akar Mogomem 13:10 **26:53:** 2 Kin 6:17, Dan 7:10 **26:53:** 2 Atriviba 6:17; Daniel 7:10 **26:54:** Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 **26:54:** Aisaia 53:7; Matyu 26:56; Mak 14:49 **26:55:** Lu 19:47, 21:37

suighan aghua. ⁵⁶ Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

⁵⁷ Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvagha iti. ⁵⁸ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizir divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

⁵⁹ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavaribar Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. ⁶⁰ Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, ⁶¹ kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.’”

⁶² Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶³ Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

⁶⁴ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.”

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi! ⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?”

Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. ⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guvir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

26:56: Mt 26:31 **26:56:** Matyu 26:31 **26:60:** Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 **26:60:** Godin Araziba 19:15; Onger Akaba 27:12; Mak 14:55; Aposel 6:13 **26:61:** Mt 27:40, Jo 2:19 **26:61:** Matyu 27:40; Jon 2:19 **26:63:** Ais 53:7, Mt 27:12 **26:63:** Aisaia 53:7; Matyu 27:12 **26:64:** Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **26:64:** Onger Akaba 110:1; Daniel 7:13; Matyu 24:30; Luk 21:27; Aposel 7:55; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **26:65:** Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14 **26:65:** Mak 14:63; Aposel 14:14 **26:65:** Ofa Gami 24:16 **26:66:** Jo 19:7 **26:66:** Jon 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:67:** Aisaia 50:6; 53:5; Matyu 27:30; Jon 19:3

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” ⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazir Iesus ko ike.” ⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.” ⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.” ⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni faraghivira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui (Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri. ² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem (Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. ⁴ Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.”

Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.” ⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizir divazimin aven da kunigha ghua uabi guragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham.” ⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. ⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam

26:74: Mk 14:71 **26:74:** Mak 14:71 **26:75:** Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **26:75:**

Matyu 26:34; Mak 14:30; Luk 22:61-62; Jon 13:38 **27:1:** Lu 22:66 **27:1:** Luk 22:66 * **27:2:** Pailat Romin gumazim. Romn gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romn gavmanra gumazirav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Ni Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:3:** Matyu 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23

“Ghuzir Nguazim,” a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin miġia ghaze, “Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam givezasa atizir ivezim. ¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

*Pailat Iesusin azai,
“Ni Judabar atrivim, o?”*

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” ¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

*Pailat Iesus isi ter ighuvimin
a gafughasa miġei*

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38–19:16)

¹⁵ Azeniba bar, Romın gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir gumazamiziba ifongezir manam, Pailat a isi me bagh anemangam. ¹⁶ Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. ¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba iza uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham. Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghiragham?” ¹⁸ Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga ghaze, “Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitamin a damuan marki.”

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. ²¹ Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghiragham?”

Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.”

²² Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?”

Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvimin a gafugh!”

²³ Ezi Pailat kamaghin men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”

† **27:8:** Migirigiar otevir kam “me dughiar kamın ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam miġeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam miġei. **27:9:** Jeremaia 32:6-15; Sekaraia 11:12-13 **27:11:** Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 **27:11:** Mak 15:2; Luk 23:3; Jon 18:33; 18:37; 1 Timoti 6:13 **27:12:** Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 **27:12:** Aisaia 53:7; Matyu 26:63; Jon 19:9 **27:14:** Jo 19:9 **27:14:** Jon 19:9 **27:18:** Jo 11:47-48, 12:19 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19 **27:20:** Ap 3:14 **27:20:** Aposel 3:14

Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamın ovevem, a nan osimtızim puvati. Karian bizimra.”

²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvagha ghaze, “An ovevemın osimtızim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Ezi gavmanın gumazir ekiamın midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanın dipenir ekiamın miriamın aven ghuzi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. ²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevır ruarır mam isa a garu. ²⁹ Egha me dikoniba itir beniba inigha atrivimın dapanır asuamın mın an ingarigha, an dapanım garu. Egha fidizir mam isava an agharır guvım gatızı, an an suira. Ezi me tevibar apıra a dipova ghaze, “Judabar Atrivim, nırara atrivir ekiam!”* ³⁰ Egha me a gıparava a suırızır fidızım inigha an dapanım mısosi. ³¹ Me arızır kabar a gamua a dipovegha gıvagha, korotiar me a gaghuızıba suegha, uam ananaba a gaghuı. Egha a isa ter ıghuvım a gafughafughasa an akua zui.

Me Iesus isa ter ıghuvım gafu

(Mak 15:21-32; Lük 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguıbar ekiam ategha ghua, Sairınıan nguıbamın gumazır mam bato. An zıam Saimon. Egha me a gakahorıma, a Iesusın ter ıghuvım gı saghpı. ³³ Egha me ghua danganır mamın otıfı, an zıam Golgota. (Danganır kamın zıamın mıngarım kamakın, Dapanır Agharır Danganım.) ³⁴ Ezi me danganır kamın Iesus damasa me dipar anınganır mam wain sara a veregha, mam inigha Iesus ganıdı. Ezi a muzıarımram amegha puram anetaki. ³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ıghuvımın a gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari danıngasa satu gıkararai. ³⁶ Egha danganır kamın apıagha anesavsıı. ³⁷ Me an dapanım gısın, an kotım gamızır mıgırıgıam osırı. Men osırızır akam ghaze, “Kar Iesus, a Judabar Atrivim.”

³⁸ Me gumazır okıava midorozıbagh amızır pumunıng, Iesusın boroghın uaghan anıng agura. Me mav isa Iesusın agharır guvımın itır ter ıghuvım gafu, egha mav isa agharır kırıamın itır ter ıghuvım gafu. ³⁹ Ezi gumazıamızıba mangı ızegh gamua Iesus dipova, uan dapanıba roa ghaze, ⁴⁰ “Ni,

27:24: Lo 21:6-9, Mt 27:4 **27:24:** Godın Arazıba 21:6-9; Matyu 27:4 **27:25:** Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28 **27:25:** Josua 2:19; 2 Samuel 1:16; Matyu 23:35; Aposel 5:28 **27:28:** Lu 23:11 **27:28:** Lük 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Aıs 53:3 **27:29:** Onger Akaba 69:19; Aısaıa 53:3 † **27:29:** Midorozır gumazıba Iesus dipovasa atrıvımın mın an adıarım gamı. Dughıar kamın, atrıvıba kamaghın adıarıbagh amı, me korotıar aghevıba aghuava atrıvıbar dapanır asuaba azui. Egha me atrıvıbar dabırabıbagh apıa uaghan uan dıfızıbar suıı. **27:30:** Aıs 50:6, Mt 26:67 **27:30:** Aısaıa 50:6; Matyu 26:67 **27:31:** Aıs 53:7 **27:31:** Aısaıa 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48 **27:34:** Onger Akaba 69:21; Matyu 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:35:** Onger Akaba 22:18 **27:38:** Aıs 53:12 **27:38:** Aısaıa 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:39:** Onger Akaba 22:7; 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:40:** Matyu 26:61; Jon 2:19

gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizekimin uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira Godin Otarim, ni ter ighuvim ategh izighiri.”

⁴¹ Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova ghaze, ⁴² “A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelian Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam. ⁴³ A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otarim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!” ⁴⁴ Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesusin boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

Jesus areme

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, “Eli, Eli, lama sabaktani?” Akar kamın mingarim kamakin, “Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?”

⁴⁷ Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

⁴⁸ Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi. ⁴⁹ Ezi marazi migia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

⁵⁰ Ezi Iesus ua pamtem diagha uan duam suegha areme.

⁵¹ Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar ekiaba biaghire. ⁵² Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghireziba ua dikavigha, ⁵³ egha uan moziba ataki. Eghti gin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalemın aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. ⁵⁴ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.” ⁵⁵ Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrik ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. ⁵⁶ Men tongin, Mkdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim. ⁵⁸ A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam iniasa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

27:42: Jo 11:50 **27:43:** Sng 22:8 **27:43:** Onger Akaba 22:8 **27:46:** Sng 22:1, Hi 5:7 **27:46:** Onger Akaba 22:1 **27:48:** Sng 69:21 **27:48:** Onger Akaba 69:21 **27:51:** Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 **27:51:** Ua Me Ini 26:31-33; 2 Eghaghaniha 3:14; Mak 15:38; Luk 23:45; Hibru 6:19; 10:19-20 **27:55:** Luk 8:2-3 **27:56:** Mt 20:20 **27:56:** Matyu 20:20 **27:58:** Lo 21:22-23 **27:58:** Godin Araziba 21:22-23

⁵⁹ Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mamın a riki. ⁶⁰ Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekıar mam poghpuegha ghua mozimın akam gasaragha, anepiri. A kamaghın amigha ghu.

⁶¹ Ezi Maria, Makdalan nguibamın amızim, koma Marian igharazir mam, aning mozimın boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimın gara iti

⁶² Ezi Sabat bagha bizibar kırıir dughiam gifa, ezi an gın izir dughiamın ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. ⁶³ Me ghuegha kamaghın a miğei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mikezim gıvaghtıma ki ua dikavam.’ ⁶⁴ Kamaghın amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimın deragh anepirigh. Puvatıghtıma, an suren gumazıba an kuam okemegh, egh gumazamızbav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amızir ifavarir akam gafıragham.”

⁶⁵ Ezi Pailat kamaghın me miğei, “Ia mangi, midorozir gumazıba inigh me mikemeghti, me mozimın gan iki. Egh ia mangi, mozim apırasa ifongezı moghın, ia damuva, egh bar anepirigh.” ⁶⁶ Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimın mın bizir mam mozir akam gıghufa, egh me fogham, gumazıtam dagıam giraghan kogham. Egha midorozir gumazıba arıghızıma, me mozimın gara iti.

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-10; Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam gıvazıma, Sanden bar mızaraghara aruem anadıma, Makdalan amızim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimın ganasa izi.*

² Ezi mikımkızir ekiam maghıram oto. Ezi Godın enselin mam Godın Nguıbam ategha izaghıra, dagıar İesusın mozir akamın itım poghpuegha, mong mozir apınımın ghugha, dagıam gaperaghav iti. ³ Enselin gananim, mati onımarım taghtazı moghın gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. ⁴ Ezi midorozir gumazıba an atıatıa, inıgha egha aremezi moghın iti.

⁵ Ezi ensel kamaghın amızir kamning miğei, “Gua atıatıngan marki. Ki fo, gua me ter ıghuvım gafuzir gumazım İesus bagha gara izi. ⁶ A kagh itır puvati. A faragha mikemezi moghın a ua dikavıgha gifa. Gua izi, a kagh ırıghav ikezir danganıram gan.

⁷ “Egh gua zuamıra mangi, an suren gumazıbav kim suam, a ua dikavıgha gıvagha mozimın itır puvati. Ia oragh. A ia batıvasa faragha Galılın Dıstrıghın zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamın gun gua mikımasa ize.”

⁸ Ezi amızımning puv atıatıava, egha uaghan bar akongı. Egha zuamıra mozım ategha, ivegha İesusın suren gumazıbav kımasa zui.

27:60: Ais 53:9 **27:60:** Aısaia 53:9 **§ 27:62:** Kar Sabatin dughıamra. **27:63:** Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 **27:63:** Matyu 12:40; 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 **27:65:** Dan 6:17 **27:65:** Daniel 6:17 **27:66:** Dan 6:17 **27:66:** Daniel 6:17 * **28:1:** Wikbar dughıar faragh zıum, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:3:** Daniel 10:6; Matyu 17:2; Aposel 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21 **28:6:** Matyu 12:40; 16:21 **28:7:** Mt 26:32 **28:7:** Matyu 26:32

⁹ Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, egha ghaze, “Mizarazir aghuim.” Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh mu-nagh nan ganam.”

Midorozir gumaziba mikemezir akam

¹¹ Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalem ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme. ¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Egha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha, ¹³ egha me migia ghaze, “Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam okemegha ghue. ¹⁴ Eghti gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eghti ia osimtiziba puvatigham.” ¹⁵ Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kam, Judaba kamaghira migiavira iti.

Iesusin suren gumaziba damuamin ingangarim, Iesus an gun me migei (Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezimin oto. ¹⁷ Egha me Iesusin garava an ziam fe, egha men marazi okam nighnisi. ¹⁸ Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, “God nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganingi. ¹⁹ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eghti ia Afeziamin ziam ko, Otarimin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. ²⁰ Egh ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eghti me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kam dughiam givagham.”

28:10: Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:13:** Matyu 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28
28:16: Matyu 26:32; 28:7-10; Mak 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1
 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:18:** Daniel 7:13-14; Matyu 11:27; Jon 3:35; 13:3; Aposel
 2:36; 1 Korin 15:27; Efesus 1:20-22; Hibru 1:2; Akar Mogomem 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8
28:19: Mak 16:15-16; Aposel 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23 **28:20:** Matyu 18:20; Jon 14:23

Mak Osirizir Akar Aghuim

O Mak Akar faragha zuim

Mak Osirizir Akar Aghuimîn akinafarim, an akar faragha itim kamaghin miġei, “Kar Godin Otarim Krai Iesusin Akar Aghuimîn mingarim.” Akinafarir kam e an gari, Iesus a gumazir ingangarir aviribar amuamin gavgavim ko ziam itim. Ezi dughiar a gumazamizibar sure gamiziba, ko dughiar a duar kuraba batogheziba, ko dughiar a gumazamizibar arazir kuraba gin amadaziba, e akinafarir kamîn aven eghaghanir kabar gara kamaghin fo, a gavgavir ekiam ko ziar ekiam iti. Iesus a kamaghin uabi dibora ghaze, “Gumazamizibar Otarim.” Egha a kamaghin miġei, “A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” (Ni Mak 10:45in gan.)

Mak Iesusin ingangarir aviribagh eghani. Egha a Iesus gumazamizibar sure gamizir akar aviribagh eghanizir puvati. Mak faragha Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin ingangarim, ko Iesusin rurim, ko Satan Iesus gifarasa a gakaghorir eghaghanimin gun miġei. Ezi gin e Iesusin garima, a gumazir osimtizir aviriba ateribar apangkufi, egha men sure gami. Ezi faragha suren gumaziba Iesus amir bizibar mingaribagh fozir puvati. Egha me nimira nimira gin dagh fofosi.

E uaghan Iesusin apanibar gari, me osimtizir aviriba a garisi. Ezi Mak Osirizir Akar Aghuimîn akar abuananaba, a Iesus aremegha ua dikavizir eghaghanim geghari.

Iesus, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun gumazamizibav kimasa ize

(Sapta 1:1--3:6)

*Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim,
faragha izava Iesusin akam akuri*

(Matyu 3:1-12; Luk 3:1-9; 3:15-17; Jon 1:19-28)

¹ Kar Godin Otarim Krai Iesusin Akar Aghuim.

² God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. Ezi an an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara:

“Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima,
a faragh mangi ni bagh tuavim akiram.

³ Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze,
‘Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.’”

⁴ Kamaghin amizima, Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava gumazamiziba rua kamaghin akam akuri, “Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.”

⁵ An akar kabav geima Judian Distriġhin itir nguibaba koma Jerusalemîn nguibar ekiamin itir gumazamiziba, me bar iza uan arazir kurabar gun miġeima, a Jordanin Fanemin me rue.

1:2: Ais 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27

1:2: Aisaia 40:3; Malakai 3:1; Matyu 11:10; Luk 7:27

1:3:

Ais 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23

1:3: Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Luk 3:4; Jon 1:15; 1:23

1:4: Ap

13:24, 19:4 **1:4:** Aposel 13:24; 19:4

⁶ Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim, an asizim kamelın arızibar ingarizir iniba ikegha asızir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimın haniba api.* ⁷ Ezi an akam kamaghın mıgei, “Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an mın garir puvati. Ki uaghan aviraghıva an dagarir asuabar beniba fıran gavgavıba puvati. ⁸ Ki dipamın ia rue, eghti a gin Godın Duamın ia ruam.”

*İesus ruezıma gin Satan a gifarasa
a gakaghori*

(Matyu 3:13-17; 4:1-11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Dughiar kam İesus Galilin Distrighın itir nguıbam, Nasaret, ategha Jon bagha izezıma, a Jordanın Fanemın a rue. ¹⁰ İesus dipamın aven ikegha azenan otıvavıra ikia garıma overıam kuiagherizi Godın Duam bunbamın mın mıghegha a bagha izaghiri. ¹¹ Ezi tiarir mam Godın Nguıbamın ikiava kamaghın dei, “Ni nan Otarım. Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha bar akonge.”

¹² Ezi Godın Duam anemadazıma a gumamaziziba puvatızir danganimın ghu. ¹³ A ghugha, 40plan dughıabar danganıir kamın itıma, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarımın itir asızıba ko ikia dar torımın itıma, Godın enselba an garava an akurvası.

İesus faragha zuir suren gumazıbar dei

(Matyu 4:12-17; Luk 4:14-15; Matyu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁴ Ezi me Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim, inıgha kalabus gatızıma, İesus gin Galilin Distrighın ghugha Godın Akar Aghuım akuri. ¹⁵ A kamaghın mıgei, “Dughıam otogha gıfa. God Bizıbagh Atıvamin Dughıam roghıra ize. İa navıbagh iragh nıghnızir gavgavım Godın Akar Aghuımın iki.”

¹⁶ Dughıar mam İesus Galilin Dipar Akaremın dadarımın ghua Saimon uan dozım Andru ko aningın garıma, aning osırıba baghava uan ıver ekiaba akuri. Aning osırıba isa dagıaba bagha da amadır gumazımning. ¹⁷ Ezi İesus kamaghın aning mıgei, “Gua nan gin iziti ki guan akakaghtıma, gua osırıba isi moghın gumamazizıba inıam.” ¹⁸ Ezi aning an akam baraghavıra uan ıveba ategha an gin zui. ¹⁹ Ezi a mong sıvagha ghua, Sebedin otarım Jems uan dozım Jon ko aningın garıma aning uan botın ikiava uan ıver ekiabar kırı. ²⁰ An aningın garavıra aningın diazıma, aning maghıra uan afezıam Sebedi koma an ingangarır gumazıba ataghizi me uan botın itıma aning İesusın gin zui.

*İesus duar kurar mam batoghezi
a gumazım ategha azenan ize*

(Luk 4:31-37)

²¹ Ezi İesus ko an gin zuir darazi Kaperneamın ghue. Me zuezı Sabat otozıma, a God ko mıgeir dipenımın aven ghugha, dipenır kamın aven itir

1:6: Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 **1:6:** Ofa Gami 11:22; 2 Atrıvıba 1:8; Matyu 11:8 * **1:6:** Ni kamel ko hanıbar mıngarıbagh foghsi, akınafarır kamın akırangın itir Akar Mıngarıbar gan. **1:7:** Ap 13:25 **1:7:** Aposel 13:25 **1:8:** Aıs 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13 **1:8:** Aısaia 44:3; Joel 2:28; Aposel 2:4; 10:45; 1 Korın 12:13 **1:11:** Stt 22:2, Sng 2:7, Aıs 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 **1:11:** İenesıs 22:2; Onger Akaba 2:7; Aısaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; Mak 9:7; Luk 3:22 **1:13:** Sng 91:11-13 **1:13:** Onger Akaba 91:11-13 **1:14:** Mk 6:17 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 **1:15:** Daniel 9:25; Matyu 3:2; Galesia 4:4; Efesus 1:10 **1:17:** Mt 13:47, Lu 5:1-11 **1:17:** Matyu 13:47; Luk 5:1-11 **1:18:** Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 **1:18:** Matyu 4:20; 19:27; Luk 5:11 **1:21:** Mt 4:13 **1:21:** Matyu 4:13

gumazamizibar sure gami. ²² A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiabar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.† ²³ A kamaghin me miaviara itima gumazir duar kuram apazazir mam God ko migeir dipenimin aven izegha dei. ²⁴ A dia kamaghin migei, “Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim.”

²⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, “Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh.” ²⁶ Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam gunabagha araviram azenan ize.

²⁷ Ezi gumazamiziba bar bizir kam in ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsi, “Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an akam barasi.” ²⁸ An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrik bar a garui.

Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamizi me ghuamaghe
(Matyu 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ategha Saimon ko Andrun dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui. ³⁰ Me ghua garima Saimonin asamim aria mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei. ³¹ Me a mikemezima, an a bagha ghuava an dafarimin suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

*Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera*
(Matyu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumazamizir arimariar kuraba koma gumazamizir avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi. ³³ Nguibar kam in itir gumazamiziba bar izava dipenir kam in tiar akamin uari akufa. ³⁴ Ezi Iesus arimariar guar aviriba itir gumazamizir aviriba men arimariabagh amizi, me ghuamaghe. A duar kurar aviriba saram otoghezima da gumazamiziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoro.

Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin God ko migei
(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha amimzaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumazamiziba puvatizir danganimin ghugha God ko migei. ³⁶ A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagharui. ³⁷ Me ghua an apigha kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar ni buri.”

³⁸ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin migei, “E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize.” ³⁹ A kamaghin mikemegha, Galilin Distrighin

1:22: Mt 7:28-29 **1:22:** Matyu 7:28-29 † **1:22:** Ni Judan Arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghs, akinafarir kam in akirangin itir Akar Mingaribar gan. **1:24:** Mk 5:7 **1:24:** Mak 5:7
1:26: Mk 9:26 **1:26:** Mak 9:26 **1:28:** Mt 4:24 **1:28:** Matyu 4:24 **1:34:** Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:34:** Mak 3:11-12; Luk 4:41 **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:35:** Matyu 14:23; Mak 6:46; Luk 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 **1:39:** Matyu 4:23; 9:35

danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumazamizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Jesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera
(Matyu 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Jesus bagha izava, an guamin aviragha tevimming apirigha puvira a gaghori, “Ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”[†] ⁴¹ Ezi Jesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” ⁴² Jesus kamaghin migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera.

⁴³ Ezi Jesus gumazir kam amaga akar gavgavimin kamaghin a migei, ⁴⁴ “Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.” ⁴⁵ Ezi gumazir kam Jesus a mikemezi moghin damuan aghuagha, bizir kamin gun bar me migei. Kamaghin amizi, maburan avirim Jesus akuvazima, a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimin itima, gumazamiziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Jesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera
(Matyu 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Ezi dughiar maba givazima, Jesus uamategha Kaperneamin ghu. A ghua dipenimin itima gumazamizir aviriba a uamategha izezir akam baraki. ² Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara izifa. Ezi Jesus Godin akam me mikiri. ³ An akam akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpuha izi. ⁴ Me iza garima dipenimin tiar akam bar izifa, kamaghin amizi, me Jesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Jesus bagha ghuaghiri.* ⁵ Ezi Jesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, ki nin arazir kuraba gin amada.”

⁶ Jesus kamaghin a migeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin migei, ⁷ “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.” ⁸ Me kamaghin nighnizima, Jesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmaghsua uan navir averiabar aven kamaghin nighnisi? ⁹ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikimam kogham, ni dikavigh uan

[†] **1:40:** Lapan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar ofiti.

Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **1:44:** Ofa Gami 14:1-32; Mak 3:12; 7:36; Luk 5:14 * **2:4:** Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar miriabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:5:** Luk 7:48 **2:7:** Jop 14:4; Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:7:** Jop 14:4; Aisaia 43:25; 1 Jon 1:9

akuriam inigh mangi, egh ua deragh. ¹⁰ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, ¹¹ “Ki ni migei, ni dikavigh an akuriam inigh dipenimin mangi.” ¹² Egha a miğiavira itima me giri gumazir kam dikavigha uan akuriam inigha azenan ghu.

Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godın ziam fa kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

*Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Luk 5:27-32)*

¹³ Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghiri-ima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami. ¹⁴ A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfusun otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

¹⁵ Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. ¹⁶ Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangsisı, “A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”‡

¹⁷ Ezi Iesus men azangsizim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godın damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha

Iesusin azangsisı

(Matyu 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamın apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsisı, “Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisibar suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?”

¹⁹ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba ataghiraghan kogham. ²⁰ Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham.

²¹ “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekeveg-ham. ²² Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir

2:12: Mt 9:33 **2:12:** Matyu 9:33 **2:14:** Jo 1:43 **2:14:** Jon 1:43 † **2:14:** Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2 **2:16:** Matyu 11:19; Luk 15:1-2

‡ **2:16:** Farisibar arazir aviriba iti. Gumazamizir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi, me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami.

ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham.”

Iesus Sabatin Ekiam

(Matyu 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ Egha Iesus Sabatin dughiar mamın, raızın mın garir dagher mam wit, an an azenir ekiamın torimın zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi. ²⁴ Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus miği, “Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimın gin zuir puvati?”

²⁵ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin miği, “Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami. ²⁶ Devit Godin Purirpenimın aven ghua me ofa damuasa atizir Bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiatar, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit Bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a Bretin kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus miğia ghua kamaghin me miği, “God gumazamizibar akurvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati. ²⁸ Ezi Gumazamizibar Otarim a Sabatin dughiamın Ekiam.”**

3

Iesus Sabatin dughiamın gumazir dafarim ekonezir mam gamizima a ua dera

(Matyu 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko miğeir dipenimın ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamin aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bititam damighti, me akam agasasa bar deraviram an gari. Me kamaghsua an gari. A Sabatin gumazir kamin akuragham, o? ³ Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim miği, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.”

⁴ Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimın akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti.

⁵ An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimın aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apanguvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a miği, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. ⁶

2:23: Lo 23:25 **2:23:** Godin Araziba 23:25 **§ 2:23:** Ni witin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **2:24:** Lo 23:25 **2:24:** Godin Araziba 23:25 **2:25:** 1 Samuel 21:6 **2:26:** Wkp 24:9 **2:26:** Ofa Gami 24:9 **2:27:** Lo 5:14 **2:27:** Godin Araziba 5:14 **2:28:** Mt 12:8 **2:28:** Matyu 12:8 **** 2:28:** Ni Gumazamizibar Otarimın mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **3:4:** Luk 14:3 **3:4:** Luk 14:3 **3:5:** Jo 11:33 **3:5:** Jon 11:33 **3:6:** Mt 22:15-16

Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri.

Iesus uan gavgavim men akazima an adarazi nighnizir gavgavim an itir puvati

(Sapta 3:7--6:6)

*Gumazamizir aviriba Iesusin gin zui
(Luk 6:17-19)*

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrihgin ikegha an gin ghuaghiri. ⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalem inguiba ko, Idumean Distrik ko, Jordanin Fanemin vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonin nguibamningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri. ⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviriba akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam." ¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba iza, Iesusin gara duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, "Ni Godin Otarim."

¹² Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki.

*Iesus 12plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. ¹⁴ Me zuima a gumazir 12pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam. ¹⁵ Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. ¹⁶ A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), ¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kam in mingarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning), ¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir mam), ¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apañibagh aningizim.

Me kamaghin migei,

"Iesus Belsebulin gavgavimin ingari."

(Matyu 12:24-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Egha Iesus uamatetegha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anakufa. Me bar anakufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba puvati. ²¹ Ezi

3:6: Matyu 22:15-16 **3:8:** Mt 4:25 **3:8:** Matyu 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:9-10:** Matyu 9:21; 14:36; Mak 4:1; Mak 5:29; 6:56; Luk 5:1-3; Luk 7:21 **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:11:** Mak 1:23-24; Luk 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34 **3:12:** Matyu 8:4; 12:16; Mak 1:34 **3:16:** Jo 1:42 **3:16:** Jon 1:42 **3:17:** Lu 9:54 **3:17:** Luk 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:20:** Mak 6:31
3:21: Jo 7:5, 10:20 **3:21:** Jon 7:5; 10:20

gumazamizir maba kamaghin migei, "An ongani." Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem in ikegha izaghira kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi."*

²³ Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumazamizibar diagha akar isin zuir mabar me migei, "Satan manmaghin uabira uabi batuegham? ²⁴ Kantrin tam in gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam ikian kogham. ²⁵ Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir kam in itir darazi ikian kogham. ²⁶ Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham.

²⁷ "Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavim in dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir kam in dipenim in aven mangi, an biziba okemegham.

²⁸ "Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. ²⁹ Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam."

³⁰ Me faragha kamaghin a migia ghaze, "Duar kurar mam a gapasa." A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui. ³² Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, "Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti."

³³ Me a mikemezima a kamaghin men azara, "Tina nan amebam? Te nan doziba?"

³⁴ A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamizibar gara, kamaghin me migei, "Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

³⁵ Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam."

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, "Gumazir mam witi in oviziba inigha azenimin da akuragharui."

(Matyu 13:1-23; Luk 8:4-15)

¹ Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar avirase. Ezi a botin mam in biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an borogh in dadarimin apiaghav iti. ² An akar isin zuir aviribar

3:22: Mt 9:34, 10:25 **3:22:** Matyu 9:34; 10:25 * **3:22:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul.

3:23: Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:23:** Matyu 4:10; Luk 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29 **3:27:** Aisaia 49:24; Matyu 12:29 **3:28:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; 1 Jon 5:16 † **3:30:** Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. **3:31:** Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 **3:31:** Mak 6:3; Jon 2:12; Aposel 1:14 **4:1:** Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mt 13:34, Mk 4:33-34 **4:2:** Matyu 13:34; Mak 4:33-34

men sure gamuava, kamaghin me migei, ³ “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui. ⁴ Ana ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. ⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. ⁶ Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, aruem anaga dagh isirazi, da isia masingi. ⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. ⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe.”

⁹ Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Iesus manmaghsuavira
akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ezi gumazamizir aviriba bar ghuezi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghin itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹¹ Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fozozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. ¹² Kamaghin amizima:

“Me zurara ganiva,
egh deragh bizitamın ganighan kogham.
Me uaghan zurara oraghiva,
egh me deragh bizitamın mingarim gifoghan kogham.
Me amuava akar mingarim gifogha,
uan navibagh irazi,

God men arazir kuraba gin amadaghai.’”*

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamın mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham? ¹⁴ Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam akuragharuim. ¹⁵ Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. ¹⁶ Gumazamizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge. ¹⁷ Egha men biba iraghuezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimın ikezir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. ¹⁸ Gumazamizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. ¹⁹ Me da baregha uaghan nguazir kamın biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamın bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi da

4:8: Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 **4:8:** Matyu 13:8; Luk 8:8; Jon 15:5; Kolosi 1:6 **4:12:** Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 **4:12:** Aisaia 6:9-10; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 * **4:12:** Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua. **4:18:** Mt 26:31 **4:18:** Matyu 13:26 **4:19:** Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 **4:19:** Matyu 19:23-24; 1 Timoti 6:9; 6:17

misevir puvati. ²⁰ Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.”

Lamin danganimra aneguragh

(Luk 8:16-18)

²¹ Egha Iesus kamaghin me migei, “Tan tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh. ²² Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. ²³ Tina kuarimning iti, an oragh.”†

²⁴⁻²⁵ Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

²⁶ Egha Iesus migha ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri. ²⁷ Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. ²⁸ Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe. ²⁹ Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramin dughiam oto.”

Mastetin ovizimin akar isin zuim

(Matyu 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? ³¹ A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡ ³² Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

Iesus akar isin zuibara akam akuri

(Matyu 13:34-35)

³³ Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. ³⁴ An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin

4:21: Mt 5:15, Lu 11:33 **4:21:** Matyu 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mt 10:26, Lu 12:2 **4:22:** Matyu 10:26; Luk 12:2 † **4:23:** Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatigha, dar mingaribar garir puvati. **4:24-25:** Matyu 7:2; Matyu 13:12; 25:29; Luk 6:38; Luk 19:26 **4:27:** Je 5:7 **4:27:** Jems 5:7 **4:29:** Jol 3:13, MAA 14:15-18 **4:29:** Joel 3:13; Akar Mogomem 14:15-18
‡ **4:31:** Ni mastetin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezi aning pura nimira irighav iti (Matyu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh an vongin mangam." ³⁶ A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. ³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaqhira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magirasava ami.

³⁸ Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirangin dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, "Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?"

³⁹ Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin ongarim migei, "Gua amiragh, nimira iki!" A migeima, aminim amirazi, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim otevehavira iti?"

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!"

5

Iesus Gerasan gumazir mamın duar kuraba batoghezima da anetaki (Matyu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan danganimin oto. ² Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi. ³⁻⁴ A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiava avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham. ⁵ A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori.

⁶ A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimming apiri. ⁷⁻⁸ Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, "Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi."

Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei, "Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsis, ni arazir kuratam na damuam marki!"

⁹ A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, "Ni uan ziam diborogh." Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, "E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba."

¹⁰ A Iesus danganir igharazitamin me amangan aghuaqha Iesus vivigha a gakaghori.

¹¹ Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api. ¹² Ezi duar kurar kaba kamaghin Iesus migiava a gakaghori, "Ni e mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka." ¹³ Ezi a men

amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

¹⁴ Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kamin itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kamin gun migei. Ezi gumazamiziba bizir kamin ganasa dikavigha izi.

¹⁵ Me iza Iesusin boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati. ¹⁶ Ezi ototzir bizir kamin ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir bizimin gun migei. ¹⁷ Egha gumazamizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gakaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

¹⁸ Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori. ¹⁹ Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, "Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apangkuvizir bizimin gun me mikim." ²⁰ Ezi gumazir kam a baregha ghua Iesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a baregha digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam ko, arimariar amizir mam gamizi aning ua dera

(Matyu 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumazamizir aviriba izava anekufa. ²²⁻²³ Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a iza Iesusin gara an guamin uabi ekunigha an dagarimningin boroghin irigha kamaghin puviram a gaghori, "Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam." ²⁴ Ezi Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir avirim bar anekuvagha an gin zui. ²⁵ Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an itima 12plan azeniba gifa. ²⁶ A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam an akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

²⁷⁻²⁸ A Iesus amir bizibar akam baregha, kamaghin nighnisi, "Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givaghim." A kamaghin nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumazamizir aviribar gin izava me munamaga iza Iesusin korotiar avizimin suira. ²⁹ Amizim Iesusin korotiamin suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

³⁰ A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi baregha God gumazamizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, "Tina nan korotiamin suira?"

5:15: Lu 8:27, 8:35 5:15: Luk 8:27; 8:35 5:20: Mt 4:25, Mk 7:31 5:20: Matyu 4:25; Mak 7:31

5:22-23: Matyu 8:3; Mak 7:32 5:27-28: Matyu 14:36 5:30: Lu 5:17, 6:19, 8:46 5:30: Luk

5:17; 6:19; 8:46

³¹ Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, “Ni garima, gumamazir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, “Tina nan korotiamin suira?””

³² Me kamaghin Iesus miġiavira itima, Iesus an korotiamin suirazir gumazim o amizim ġifoghasa ragħirigha garagħarui. ³³ A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim ġifogha iza Iesusin guamin degiaghriġha, atiatia nigha guizbangira a batozir bizimin gun migei. ³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavin nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavin ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, egħti nin arimariar kam ua ni damuan kogħam.”

³⁵ Iesus amizir kam miġiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegħa iza kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki.”

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregħa kamaghin Jairus migei, “Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavin nan iki.”

³⁷ An ġin aruir gumamaziziba a ko mangasa amima a men anogoregħa, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a merara inġha me zui. ³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumamaziziba barazima, me bar azia niġinir dafam gami.

³⁹ Ezi a me bagħa aven ghua kamaghin me migei, “Ia tizim bagħa azia niġinir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui.”

⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, “E fo, a guizbangiram areme.” Gumamaziziba kamaghin migeima, a bar me batuegħa guivimin afeziam ko amebam inġha an suren gumazir pumuning ko mizezim, merara a ko zui. A me inġha me guivimin kuam itir danganimin aven ghue. ⁴¹ Me ghuegħa a guivimin dafarimin suiragħa kamaghin a migei, “Talita kum!” (Akar kamın mingarim kamaghin iti, “Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!”) ⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tughu aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. ⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me miġia ghaze, ia bizir kamın gun gumazir iġharazitam miġimam marki. A kamaghin me miġiava dagħetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darazi an aghuagħa akirim a gasara (Matyu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus danganir kam ategħa uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. ² Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumamazizibar sure gami. Gumamazizir aviriba an akaba baregħa digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigħa kamaghin azai, “Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagħ amir gavgavir kam ini? ³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti.” Kamaghin amizi, me dibovir akabar a miġiava navibar aven an atari.

4 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati." 5 Kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa. 6 Ezi me nighnzir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:6–8:21)

*Iesus uan 12plan aposelba ingangarim me ganigha me amada
(Matyu 10:5-15; Luk 9:1-6)*

Egha Iesus nguibabagh arua gumazamizibar sure gami. 7 Iesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me migha me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada.

8-9 A migirigiar kam me gamuava me amada, "Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siothin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi. 10 Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamin. 11 Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighti, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati."*

12 A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh. 13 Me kamaghin me mighava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera.

*Herot Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, firim atu
(Matyu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

14 Iesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin migei, "Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti."

15 Ezi men marazi kamaghin migei, "A Elaija."

Ezi marazi kamaghin migei, "Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami."

6:4: Mt 13:57, Lu 4:24, Jo 4:44 **6:4:** Matyu 13:57; Luk 4:24; Jon 4:44 **6:6:** Ais 59:16, Mt 9:35, Lu 13:22 **6:6:** Matyu 9:35; Luk 13:22 **6:7:** Lu10:1 **6:7:** Luk 10:1 **6:8-9:** Matyu 10:9-10

6:8-9: Luk 10:4-11 **6:11:** Ap 13:51 **6:11:** Aposel 13:51 * **6:11:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **6:13:** Je 5:14 **6:13:** Jems 5:14 **6:14:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19

¹⁶ Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin migei, “Ki fomira mikemezi, me Gumazamiziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi.”

¹⁷⁻²⁰ Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot migei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiata, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge.

²¹ Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. ²² Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham.”

²³ A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin dapanim.”

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningh.”

²⁶ Ezi Herot a baregha, an navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangsim pueghan kogham. ²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. ²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi anenigha ghua uan amebam ganingi. ²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghua a mozim gati.

Iesus dagheba

5,000in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari. ³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima, me

damamin dughiaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uarira na ko mangiva gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva avughsam."

³² A kamaghin me migia, egha me uarira bot inigha gumazamiziba puvatizir danganimin mamın zui. ³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghua me zuir danganimin otifi. ³⁴ Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumazamizir bar aviriba iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. Egha a bizir aviribar men sure gami.†

³⁵ A miaviavira itima, aminim pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a migei, "Kar gumazamiziba puvatizir danganim, ezi aminim piri. ³⁶ Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganimin kamin itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives."

³⁷ Ezi a me ikaragha kamaghin migei, "Ia uari daghetaba me daning." Ezi me kamaghin a migei, "Dagiar e me bagh Bretbagh ivezamim, a 200 kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh Bretbagh ivezagh me daningasa, ni ifonge?"‡

³⁸ Ezi Iesus men azara, "Ia manmaghira Bretba iti? Ia mangi ganigh." A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, "E bar Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti."

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav gei, me uari uari tuiragha grazim gapia. ⁴⁰ Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumazamiziba iti, ezi okoruar maba 100plan gumazamiziba iti. ⁴¹ Me apiaghav itima, Iesus Bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin gara God minabagha Bretba abiahariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara abiaharighizi, me da isa, me ganidi. ⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. ⁴³ Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuzima, da bar izifa. ⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu.

*Iesus dipam gisin tugha zui
(Matyu 14:22-36; Jon 6:16-21)*

⁴⁵ Gumazamiziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Betsaidan nguibamin vongin mangi. Ki uabira iki gumazamiziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam. ⁴⁶ A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. ⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua

6:34: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 **6:34:** Diboboniba 27:17; 1 Atriviba 22:17; 2 Eghaghaniba 18:16; Esekiel 34:5; Matyu 9:36 † **6:34:** Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:35:** Matyu 14:15; Mak 8:1-9; Luk 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 **6:37:** Diboboniba 11:13; 11:22; 2 Atriviba 4:43; Matyu 14:16; Luk 9:13; Jon 6:7 ‡ **6:37:** Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim Bretba kamaghin ivesiva, an 8plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34 **6:46:** Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 **6:46:** Mak 1:35; Luk 5:16; 6:12; 9:28

me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa. ⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti duatam.”

Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiava arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!” ⁵¹⁻⁵² A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminim pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami. §

*Iesus Genesaretin
arimariar aviriba agifa
(Matyu 14:34-36)*

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike. ⁵⁴ Me botin ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo. ⁵⁵ Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garua uan arimariar gumazamiziba inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha izi. ⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumazamiziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egha a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

*Godin Araziba
Judan ovavibar arazibagh afira
(Matyu 15:1-9)*

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalemin ikegha, izaghira, Iesus bagha izava anakufa. ² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. ³ Farisin kaba ko Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. ⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba isamigh dar ameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziaba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?”

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migia kamaghin osiri:

6:49-50: Matyu 14:26; Luk 24:37; Jon 6:19 **6:51-52:** Mak 4:39; Mak 8:17 § **6:51-52:** Dughiar kamin Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. **6:56:** Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 **6:56:** Matyu 9:20; 14:36; Aposel 19:12 **7:2:** Lu 11:38 **7:2:** Luk 11:38 **7:3:** Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 **7:3:** Mak 7:5; 7:8; Jon 2:6; Galesia 1:14 **7:4:** Mt 23:25 **7:4:** Matyu 23:25 **7:6:** Aisaia 29:13; Matyu 15:8-9

“Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe,
egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua

uari gifara egha ghaze, kar Godin akam.

Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.’

⁸ “Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi.”

⁹ A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi. ¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’ ¹¹ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghasa dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, ‘Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.’” ¹² Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akurvazir puvati. ¹³ Ia kamaghin amua, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godin akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti.”

Godin damazimin mizezir biziba,

Iesus dav gei

(Matyu 15:10-20)

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh. ¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegh gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. Puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizegham.”*

¹⁷ Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara. ¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damighti a Godin damazimin mizeghan kogham.” (Iesus akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. ²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumazamizibav sozi da ariaghiri, ²² poroghamiba uari bakei,

7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4 **7:10:** Ua Me Ini 20:12; 21:17; Ofa Gami 20:9;

Godin Araziba 5:16; Matyu 15:4 **7:15-16:** Ap 10:14-15 **7:15-16:** Aposel 10:14-15 * **7:15-16:** Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23 **7:20:** Matyu 15:18; Mak 7:23

mighighavira bizibagh ifonge, gumazamizir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, ²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize.”

*Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti
(Matyu 15:21-28)*

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, mogomebar ghua dipenimamin aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. ²⁵ A dipenir kamnin itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimningin boroghin uan tevimning apiri. ²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. A Sirian danganir ekiamin aven itir distrik. Egha a Grighin akam migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus miqiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamategh uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategha azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghua garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam anetegha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mamn akurazima a dera

³¹ Egha Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dekapolisin Distrighin otogha ghua, Galilin Dipar Akaremin dadarim giraghu. ³² A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. Gumazir kam uaghan mizem osemegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira. ³⁴ Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagha navim bigha ara kamaghin migei, “Efatal!” (Akar kamin mingarim kamaghin ghu, “Kuighirigh!”) ³⁵ Iesus kamaghin miqiavira itima, an kuarimning kuighiri. Ezi an mizem mighivghiki, ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kamnin gun mikiman men anogoroke. A men anogoroghezi me ua puviram bizir kamnin gun miqiavira iti. ³⁷ Me akar kam migeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram kamigha kamaghin migei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

7:31: Mt 15:29-31 7:31: Matyu 15:29-31 7:32: Mt 9:32, Lu 11:14 7:32: Matyu 9:32; Luk 11:14 7:33: Mk 5:23, 8:23, Lu 4:40, 13:13, Jo 9:6 7:33: Mak 5:23; 8:23; Luk 4:40; 13:13; Jon 9:6
7:34: Mk 6:4, Jo 11:33, 11:38, 11:41, 17:1 7:34: Jon 11:33; 11:38; 17:1 7:35: Ais 35:5-6, Mt 11:5
7:35: Aisaia 35:5-6; Matyu 11:5 7:36: Mk 1:43-45 7:36: Mak 1:43-45 7:37: Ais 35:5 7:37: Aisaia 35:5

8

*Iesus 4,000in gumaziba
dagheba me ganidi
(Matyu 15:32-39)*

¹ Dughiar kamin, gumazamizir avirir igharaziba iza uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei, ² “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. ³ Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghin amizi, ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.”

⁴ Ezi an suren gumaziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim. Ezi e managh bretba inigh gumazamizir kabar aningam?”

⁵ Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagh bretba iti?”

Me a ikaragha kamaghin migei, “7pla.”

⁶ Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7plan bretin rubuziba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi, me me ganidi.

⁷ Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. ⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin, an suren gumaziba dagher nar me taghiziba inigha 7pla akirabagh aghuizi, da izefe. ⁹ Dughiar kamin itir gumazamizibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amegha givazi, a me amadazi, me uan nguibabar ghue. ¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba ko botin binigha, Dalmanutan danganimin ghue.

*Me mirakelbar amuasa Iesus migei
(Matyu 16:1-4)*

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsisibar Iesus gami. Eghti God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. ¹² Ezi a men azangsisir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me migei, “Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsisi? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.” ¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, dipamin vongin ghu.

*Farisiba ko Herotin yisin akar isin zum
(Matyu 16:5-12)*

¹⁴ Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamera inizima a me ko botin iti. ¹⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.”*

¹⁶ Iesus me mikemezi, me kamaghin uarira uariv gei, “E ti bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.”

8:2: Mt 15:32-39, Mk 6:34-44 **8:2:** Matyu 15:32-39; Mak 6:34-44 **8:11:** Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:11:** Matyu 12:38; Luk 11:16; Jon 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:12:** Matyu 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Lu 12:1 **8:15:** Luk 12:1 * **8:15:** Ni yisin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan.

¹⁷ Me uarira uariv geima, Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe. ¹⁸ Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati? ¹⁹ Ia, ki bretin 5pla biagharigha ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba, ia manmaghin akirabagh aghui?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 12pla akirabagh aghui.”

²⁰ Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretin 7pla biagharigha ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me da apa izivazi dar naba, ia manmaghin akirabagh aghui?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 7pla akirabagh aghui.”

²¹ Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.”

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22--10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamın akurazi, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

²³ Ezi Iesus gumazir damazir kuramın agharimın suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan thugha, Iesus gumazimın damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamın gari?”

²⁴ Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, “Are, ki garima, gumazimiziba temebar min garav arui.” ²⁵ Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningın suirazi, gumazimın damazimning kuiaghirizima, a ua deragha bizibar gari.

²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin a migei, “Ni ua nguibar kamın aven mangan marki. Ni uan dipenimın mangi.”

*Pita Iesusin gun migei
(Matyu 16:13-20; Luk 9:18-21)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamın boroghın itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimın men azara, “Gumazimiziba tina na garisi?”

²⁸ Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazimiziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni Krais, God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimın kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.”

*Iesus uan ovevem ko
ua dikavamin miġirigiam gami
(Matyu 16:21-28; Luk 9:22-27)*

³¹ Egha Iesus men sure gamua kamaghin miġei, “Gumazamizibar Otarim bar miżazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko miķezim ġivaghti a ua dikavigham.”

³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me miġeima, Pita a inigha miriamin ghua kamaghin an atara a miġia ghaze, “Ni mamaghin miķiman marki.”

³³ A kamaghin miġeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghin a miġei. “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh niġnigha egha Godin bizibagh niġnizir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghin me miġei, “Gumazitam nan ġin izisi, a ifongezir biziba ġin amadagh uan ter ighuvim ġisaghpugh nan ġin izi. ³⁵ Gumazamizir manam uan iķirimirim suiragħsi niġnighi, an iķirimirim ġivagham. Eghti gumazamizir manam, Akar Aghuim ko na bagħ uan iķirimirim ategħiva, uan iķirimirim iniam. ³⁶ Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh a ġin oveghti, bizir kaba manmagħin an akuragħam? Bar puvati. ³⁷ A ivezir manam uan duam bagħ anereningam? Bar puvati. ³⁸ Ezi datirighin itir gumazamiziba me God akirim ragħa a gasaragħa arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin ġun miķiman aghumsighi, ġin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uagħan men aghumsigham.”

9

¹ Iesus ua kamaghin miġei, “Ki ġuibangira ia miġei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogħam. Ia iķivira iķi ġantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram.”

*Iesusin miķarzim iġharagħa oto
(Matyu 17:1-13; Luk 9:28-36)*

² Ezi dughiar 6pla ġivazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha miġsiar ekiar mamin ghuavanabogħa, me uarira kagh iti. A kagh an miķarzim men damazimin iġharagħav oto. ³ An korotiabar angazangarir gavgavir kam ġuibangira ġhurghuri. Ġhurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ġhurghuritam an min ġarir puvati. ⁴ Me ġarima Elaija ko Moses otogħa Iesus ko me uariv ġei.*

⁵⁻⁶ Me uariv ġivara itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita miķimamin miġirigibagh asagħa pura kamaghin Iesus miġei, “Tisa, bar deragħa e kagh iti! E purirpenir pumuning ko miķezimin ingaram. Ni bagħ tam, Moses bagħ tam, egh Elaija bagħ tam.”

8:31: Mt 17:22 **8:31:** Matyu 17:22 **8:34:** Matyu 10:38-39; Luk 14:27 **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25
8:35: Luk 17:33; Jon 12:25 **8:38:** Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **8:38:** Matyu 10:33; Luk 9:26; Rom 1:16; 2 Timoti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:1:** Matyu 16:28; 24:30; 24:34; Mak 13:30; Luk 9:27 **9:2:** 2 Pita 1:17-18 **9:3:** Dan 7:9 **9:3:** Daniel 7:9

* **9:4:** Moses ko Elaija bar fomiram ovengezima, Iesus bogħimra nguazir kamin izie.

⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariamın tongın otogha kamaghın migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁸ Ezi zuamıra me gara ua gumazitamın garir puvati. Iesus uabıra me ko iti.

⁹ Egha me uamategha mighsiamın izaghira Iesus bizir otozir me ganizimın gun gumazitam mikiman bar men anogoro ke. Kamaghıra iki mangi Gumamazibar Otarim aremegh ua dikavigham. ¹⁰ Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamın migirigiar mingarim bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Mısevezir Gumazim gın izam?”

¹² Ezi Iesus kamaghın men azangsizim ikara, “Guizbangıra Elaija faragh izeghıra bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomıra Godın Akinafarımın osizirim kamaghın iti, ‘Gumamazibar Otarim osımtızir avıribar aven mangiti me akırım a gasaragham?’ ¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamazıba akınafarımın osızirir an gun mikemezımın mırara, me uan arazir me ifongezibar a gami.”†

*Iesus otarir duar kuram apazazim gamizıma
a ua dera*

(Matyu 17:14-23; Luk 9:37-45)

¹⁴ Egha me iza suren gumazir igharazıba batıvıgha garıma, gumamazıbir avırım me akuvazi Judan Arazıbagh fozir gumazıba me ko uariv gıa uarı adosı. ¹⁵ Me uarı adozıma gumamazıba İesusın garavıra dıgavır kuram gamıgha dughıam a danıngasa ivemara zui. ¹⁶ Ezi a kamaghın men azara, “İa tızim bagha me ko ia uarı adosı?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumamazıbir avırımın torımın ikıa kamaghın migei, “Tısa, kı uan otarım inıgha nı bagha ize, duar kuram a gapazazıma, a mıgeır puvati. ¹⁸ Dughıar avıribar duar kurar kam a gamua anekurıma, a daghıra pupuvıba an akam mısevıma an atarıba uariv tıvıma a mıkirvası. Kı duar kuram batoghasa nın suren gumazıbar azangsızıma me a batoghezır puvati.”

¹⁹ Ezi İesus kamaghın migei, “Oıo! Kı bar amıra, datırıghın itır gumamazıba nıghnızır gavgavıba puvati. Kı fomıra ia ko itıma, ia dazoghın bızitam gıfogham? Dughıabar manmaghın, kı ia ko ikı egha ian osımtızıba ateram? Otarım inıgh na bagh ızı.”

²⁰ Ezi me otarım inıgha İesus bagha ize. Ezi duar kuram İesusın apıgha, maghıra otarım gamıma a nıgha nguazım gırıgha, poghpogha pupuvıba an akam mısefi. ²¹ Ezi İesus otarımın afezıamın azara, “A man dughıamın duar kuram a gapasa?”

Ezi afezıam kamaghın migei, “An aghırımra itıma an a gapasa. ²² An a damıghtı an aremeghasa dughıar avıribar anekurıma an avıba ko dıparar ghuaghırı. Nı bizır kabar amuva, en apangkuvıgh en akurvagh.”

9:7: Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:7:** Godın Arazıba 18:15; Matyu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Aposel 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:9:** Matyu 12:16; Mak 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:11:** Malakai 4:5; Matyu 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Aıs 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:12:** Aısaia 53:3; Daniel 9:26; Malakai 4:5; Luk 23:11; Filipai 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 **9:13:** Matyu 11:14; 17:12; Luk 1:17 † **9:13:** Dughıar kamin İesus Elaija izamın bizım migei, egha guızbangıra Jon, Gumamazıba Ruer Gumazım migei. Nı foghsı, Matyu 17:12ın gan. Jon izava İesus izasava a bagha tuavıbar akıra faragha ize.

²³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uabi! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham.”

²⁴ Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diagma migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garima gumamaziziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kurar gumamazizibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gari, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.” ²⁷ Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.”

*Namba 2in dughiam Iesus ghaze,
an aremegh ua dikavigham
(Matyu 17:22-23; Luk 9:43-45)*

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distrighin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kam in Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumamazizibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mizezim givaghti a ua dikavigham.” ³² Ezi me migirigiar a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsighan atiatingi.

*Tinarama Ekiam
(Matyu 18:1-5; Luk 9:46-48)*

³³ Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migha uari adosi?” ³⁴ Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12plan diagma kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumamaziziba bar men ingarir gumazimin otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan agharimningin a muigha kamaghin me migei, ³⁷ “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.”

*Tina en apanim gami puvati a en anav
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.”

9:23: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 **9:23:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; Jon 11:40 **9:24:** Lu 17:5 **9:24:** Luk 17:5 **9:26:** Mk 1:26 **9:26:** Mak 1:26 **9:30-31:** Mak 8:31; 10:32-34; Jon 7:1 **9:32:** Lu 9:45, 18:34 **9:32:** Luk 9:45; 18:34 **9:34:** Lu 22:24 **9:34:** Luk 22:24 **9:35:** Mt 20:26-27, 23:11, Mk 10:43-44, Lu 22:26 **9:35:** Matyu 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luk 22:26 **9:37:** Mt 10:40, Lu 10:16, Jo 13:20 **9:37:** Matyu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **9:38:** Nam 11:27-29, Lu 9:49 **9:38:** Diboboniba 11:27-29; Luk 9:49

³⁹ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazimin akar kurabar na damighan kogham. ⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a en anav. ⁴¹ Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezimin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam."

*Arazir kuraba
nighnzir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² Iesus ua kamaghin migei, "Tina nighnzir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghva ongarim mikinighti an aremegham. ⁴³⁻⁴⁴ Nin agharim ni damighti ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim. ⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighti ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham. ⁴⁷ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁸ "Danganir kamın, apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham. Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham."

⁴⁹ "Gumazamiziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, God ganidi. Amangsizim ko avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira, osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. ⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari darigh, egh uari ko navir amirizimin iki."[‡]

10

*Poroghamiba uari ataghirasi
(Matyu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, "Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?"

9:39: 1 Ko 12:3 **9:39:** 1 Korin 12:3 **9:40:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:40:** Matyu 12:30; Luk 11:23
9:41: Mt 10:42 **9:41:** Matyu 10:42 **9:43-44:** Mt 5:30 **9:43-44:** Matyu 5:30 **9:47:** Mt 5:29
9:47: Matyu 5:29 **9:48:** Ais 66:24 **9:48:** Aisai 66:24 **9:49:** Ese 43:24 **9:49:** Esekial 43:24
9:50: Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **9:50:** Matyu 5:13; Luk 14:34-35; Rom 12:18; Efesus 4:29; Kolosi 4:6; Hibru 12:14 [‡] **9:50:** Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningın aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnzir vamiram an itir puvati.

³ A men azangszim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?”

⁴ Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamimning uaning ataghraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, e mikeme.”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ian naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ia bagha arazir kam osiri. ⁶ God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumazamizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. ⁷ Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham. ⁸ Egh aning inivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. ⁹ Kamaghin amizi God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. ¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. ¹² Eghti amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.”

*Iesus ghaze, me boriba ateghti
me a bagh izam*

(Matyu 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. ¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi. Men anogoroghan marki. ¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, an aven mangan bar iburagham.” ¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa God migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirigha Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁸ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. ¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazibar biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.”

10:4: Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:4:** Godin Araziba 24:1-4; Matyu 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:6:** Jenesis 1:27; 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:7:** 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 **10:7:** Jenesis 2:24
10:11: Matyu 5:32; 1 Korin 7:10-11 **10:14:** 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:14:** 1 Pita 2:2 **10:15:**
Mt 18:3 **10:15:** Matyu 18:3 **10:19:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:19:** Ua Me Ini
20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; 24:14; Jems 5:4

²⁰ Ezi an a ikaragha kamaghin miġei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²¹ Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha kamaghin a miġei, “Ni bizzir vamira tighar a damuam. Bizzir ni itiba bar da amadagh dagaiba inighiva, gumazamizzir biziba puvatizzibar aningh. Egh ni Godin Nguibamin bizzir aghuariba iniam. Egh ni nan gin izi.” ²² Ezi gumazir kam akar kam baregħa, an guam misingħi. A fo, a guizbangira bizzir aviriba itir gumazim. Kamaghin, an navim bar osemezi a għu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me miġei, “Gumazamizzir bizzir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagħam!”

²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregħa, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me miġei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagħburegħam. ²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimn aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Egħti gumazamizzir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagħam!”*

²⁶ A me miġeima, me guizbangira digavir kuram gamigha niġhnizzir aviribagh amua uarira uariv ġei, “Kamaghin damighi, tinara zurara itir ikirimir aghuir kam iniam?” ²⁷ Ezi Iesus men gara kamaghin me miġei, “Bizzir kaba bar gumazamizzibar osemegħam. Bizzir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagħ ami.”

²⁸ Ezi Pita kamaghin a miġei, “Ni ġe, e uan biziba bar da ategħa, nin ġin ize.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ki guizbangira ia miġei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagħ, uan dipenim, o uan avegħbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategħ, ³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizzir a faragħa itiba bar dagħ afiragħ a daningam. A dipenir aviriba, avegħbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Egħti Godin ġin zuir gumazamizzibagh asighasizzir araziba a uagħan dar aven ikiam. Egħti dughiar ġin izamim zurara itir ikirimir aghuarim an a daningam. ³¹ Datirighin dughiar kamin faragħa itir gumazamizzir aviriba, me ġin ikitima, datirighin ġin itir gumazamizzir aviriba, me ġin faragħ mangam.”

*Jesus uan ovevem,
dughiar miġezimin uam a miġei
(Matyu 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Egha me Jerusalem għuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an ġin għua niġhnizzir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren gumaziba inigha me miriamin għuegħa, a bizzir a bativamibar ġun me miġei. ³³ A kamaghin me miġei, “Ia oragħ. E nguibar ekiam Jerusalem għuavanadi. Egħti gumazitam Gumazamizzibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Egħti me a isi kot datigh, egh a misuegħti an aremegħsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegħam. Egh me a

10:21: Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33

10:21: Matyu 6:19-20; 10:38; Mak 8:34; Luk 12:33

10:23: Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17

10:23: Matyu 19:23; Mak 4:19; Luk 18:24; 1 Timoti

6:17 * **10:25:** Ni kamelin mingarim gifogħsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar ġun.

10:27: Jer 32:17, Lu 1:37 **10:27:** Jeremia 32:17; Luk 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:30:**

2 Eghagħaniba 25:9; Luk 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:31:** Matyu 20:16; Luk 13:30

10:32: Mk 8:31, 9:31 **10:32:** Mak 8:31; 9:31

misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. ³⁴ Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ziar ekiamning
iniasa ifonge
(Matyu 20:20-28)*

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otogh egh ga damighi gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?”

³⁹ Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam. ⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsisi, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumazamizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kamın Iesus migeima, 10plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jonin atari. ⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba uan gumazamiziba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghibirasi.

⁴³ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. ⁴⁴ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. ⁴⁵ Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

*Iesus gumazir damazir kurar mam
gamizi a dera
(Matyu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, gumazamizir avirim sara Jerikon nguibar ekiam ataghirasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir mariamin aperaghav ikia biziba bagha inge. ⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otarim, nan apangkufigh!”

⁴⁸ Ezi gumazamizir aviriba diman an anogoregha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁹ Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.”

Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgavigh, egh dikavigh! Iesus nin dei.” ⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize.

⁵¹ Ezi Iesus an azara, “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?”

Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganas a ifonge.”

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

11

(Sapta 11–16)

Iesus atrivimin min Jerusalemin zui

(Matyu 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin boroghin izava Betfage ko Betanin boroghin Olivin Mighsiamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, ² kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi gantima, donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi.*” ³ Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’”

⁴ Ezi aning ghua gari donki me dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima, ⁵ gumazir maba tuivighav ikia aningin azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?” ⁶ Ezi Iesus mikemezi moghin aning me akam ikara. Ezi gumazamiziba aning amamangatizima aning donki inigha zui. ⁷ Egha aning donki inigha Iesus bagha izegha uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuanizi, Iesus a gisin apera. ⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. ⁹ Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghin migei:

“Hosana!

Ia Godin ziam fi!

Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim,

God deragh a damu!”

¹⁰ “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi moghin

gumazir kam en atrivimin ikiasa izi.

Eghti God deravira a damu.

Hosana!

Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!”

¹¹ Ezi Iesus Jerusalemin aven ghugha Godin Dipenir mariamin ghu. A ghugha bizibar gara da asavsuisi. Ezi aruem givazi, a uan suren gumaziba ko me Betanin ghue.

Iesus temer figh bar an anogoroke

(Matyu 21:18-19)

10:52: Mt 9:22, Mk 5:34 **10:52:** Matyu 9:22; Mak 5:34 * **11:2:** Ni donkin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:9:** Sng 118:25-26 **11:9:** Onger Akaba 118:25-26

¹² Amimzaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghira, Iesus mitiriam an azi. ¹³ A saghon garima temer fighin mam dafaribara iti. Ezi a roghira mangi foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighin temeba bamin dughiam puvati. Ezi kamaghin a ghua ovizitam in apizir puvati, dafarir kinibaram an iti.† ¹⁴ Egha a kamaghin temem migei, “Tav gin nin ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

Iesus Godin Dipenir miriamin ghua

gumazir asiziba amadiba batosi

(Matyu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem otivigha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghuava gumazamizir asizir ofa gamibagh iveziba ko, asizir ofa gamiba amadiba, me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazamizir dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba fa, egha da ighagharisi. ¹⁶ Egha a tav bizir amaditam inigh Godin Dipenim avinizir divazimin aven izi mangan an anogoroke. ¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghin me migei, “Migirigiar kam Godin Akinafarimin osizirimin iti, o puvati?”

“Nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin,
kar Nguaziba Bar Men Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim.’

“Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!”

¹⁸ Gumazamizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusin atiatigha, a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri. ¹⁹ Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalem ngubar ekiam ategha azenan zui.

Temer fighin misingizim

(Matyu 21:20-22)

²⁰ Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara misingi. ²¹ Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingil!”

²² Ezi Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki. ²³ Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,’ egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ eghti bizir kam a bagh otogham. ²⁴ Kamaghin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, da iniam. ²⁵⁻²⁶ Egh ni tugh God ko mikim egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagham.”‡

11:13: Mk 11:20 **11:13:** Mak 11:20 † **11:13:** Ni fighin mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangan itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6 **11:14:** Luk 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:17:** Aisaia 56:7; Jeremiaia 7:11 **11:18:** Mk 14:1 **11:18:** Mak 14:1 **11:20:** Mk 11:14 **11:20:** Mak 11:14 **11:23:** Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 **11:23:** Matyu 17:20; Luk 17:6; 1 Korin 13:2 **11:24:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 **11:24:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 14:13; Jems 1:5-6 **11:25-26:** Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 **11:25-26:** Matyu 5:23; 6:14-15; Kolosi 3:13 ‡ **11:25-26:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamin aven iti. Migirigiar kamra kara, “Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan kogham.”

*Judan gumazir dapaniba
Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemın otogha, Iesus Godın Dipenim avinizir divazımın aven aruıma, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazıbagh fozir gumazıba ko, Judabar gumazir aruaba a bagha ize. ²⁸ Egha me kamaghın Iesusın azara, “Ni gavgavir manamın amodoghın bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganıngı?”

²⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki azangsızir mam ia damuasa, ia na mikemeghti, ki bizir kabagha amir gavgavımın gun ia mikımam. ³⁰ Jonın rurım, kar Godın bizim, o gumazamızıbar bizim? Na mikemegh!”

³¹ Ezi me uarıra uarir kemegha ghaze, “E suam, ‘An rurım Godın ize,’ eghti a kamaghın uam en azaragham, ‘İa manmaghın amıgha nıghnızir gavgavım Jonın ikian aghua?’ ³² Eghti e suam, ‘An rurım gumazamızıbar ize.’” (Gumazamızıba bar moghıra fo, Jon a guızbangıra Godın akam inıgha zır gumazım, kamaghın me gumazamızıbar atıatingı.)

³³ Egha me Iesusın azangsızım ikaragha kamaghın mıgei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghın me mıgei, “Kamaghıra, ki uan gavgavım inızir tuavımın gun ia mikemeghan kogham.”

12

*Wainın azenımın garır gumazir kurabar
akar ısın züm
(Matyu 21:33-46; Luk 20:9-19)*

¹ Ezi Iesus akar ısın zuıbar Judan gumazir dapanııav gei, “Gumazir mam wainın azenım oparıgha an divazım aghui. Egha wainın ovızıba mırmıramın itarım gıkuıgha, pın iki wainın azenımın ganamın dipenımın ingarı. Egha a wainın azenım isa wainın azenımın ganamın gumazir mabagh anıngı. (Eghti me gın wain taba uam a ikaragham.) Egha saghon ıgharagha ghu.* ² Ezi wainın ovızıba kuaramın dughıam otozi, wainın azenır ghuavım ingangarır gumazir mam amadazi a wainın ovızıtıba inıasa wainın azenımın garır gumazıba bagha ghu. ³ Ezi me an suıragha, a mııuegha anemadazi a dafarır kınııbar uamategha ghu. ⁴ Ezi azenır ghuavım, ingangarır gumazir ıgharazım amadazi, me a mııogha an dapanım abıgha aghumsızir arazııbar a gamı. ⁵ Ezi a ua mıkezım amada, ezi ingangarır gumazir kam, me uaghan a mııoghezi an areme. Ezi a ingangarır gumazir avırır ıgharazır maba amangı, ezi maba me pura me mııoke, egha maba me me mııoghezi me arıaghire.

⁶ “Ezi an otarır kamran a bar ifongezır abuananam itıma an anemangasa. A bar men gın anemaga kamaghın mıgıa ghaze, ‘Me nan otarımın akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu. ⁷ Ezi wainın azenımın garır gumazıba kamaghın uarır gei, ‘Kar gın wainın azenır kam inıamın otarım. Aria, e uarı inıgh a mııueghti an aremeıka. Egh wainın azenır kam, e an ghuavıba ikegham.’ ⁸ Egha me an suıragha a mııoghezi an areme. Ezi me a ısava wainın azenımın azenan anekunı.

11:32: Mt 14:5, Mk 6:20 **11:32:** Matyu 14:5; Mak 6:20 **12:1:** Aıs 5:1-2 **12:1:** Aısaıa 5:1-2

* **12:1:** Ni wainın mıngarım gıfoghsı, akınafarır kamin akırangın itır Akar Mıngarııbar gan. **12:6:** Mt 3:17 **12:6:** Matyu 3:17 **12:8:** Hı 13:12 **12:8:** Hııbru 13:12

⁹ “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A izi wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam. ¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarimin osizirir kamin ganiz, o puvati?”

“Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.
Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin bar dera.”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviva buri. Egha me an suighasa gumamazizibar atiatigha, anetegha ghue.

*Gumamaziziba dagiaba Sisar daningam,
o puvatigham?*
(Matyu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize. ¹⁴ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumamazizibar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumamazizir ziaba itiba, ko gumamazizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiata na bagh a inigh iziti ki an ganika.”

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?”

Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

*Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha
Iesusin azangsi*
(Matyu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize.[†] ¹⁹ Me izegha kamaghin an azara, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighti, an aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7plan aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikiva boriba puvatigha aremezi, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mikezim kamaghiram ami. ²² Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme. ²³ Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghin gumamaziziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?”

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvatigha, uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin,

12:10-11: Sng 118:22-23 **12:10-11:** Onger Akaba 118:22-23 **12:13:** Mk 3:6 **12:13:** Mak 3:6
12:17: Ro 13:7 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Ap 23:8 **12:18:** Aposel 23:8 † **12:18:**
Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akinafarir kamin akirangin itir Akar Mingaribar gan. **12:19:** Lo 25:5 **12:19:** Godin Araziba 25:5

ia paza miġei. ²⁵ Ariaghireziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, ughan me amuibar isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ “Ezi ariaghireziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an ganiz, o puvati? Eghaghanir kamin, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’ ²⁷ God gumamazizibar ariaghirezibar God puvati, a gumamazizir angamira itibar God. Ia bar paza nighnigha miġei.”

*Godin Akar Gavgavir faragha zuim
(Matyu 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

²⁹⁻³⁰ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir bar ekiamra kara: ‘Israelia, ia deraviram oragh. Ekiam, a bar uabira ian God. Eghti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.’ ³¹ Ezi Akar Gavgavir anarira irimra kara, ‘Ni uabira uabi gifongezzi moghin, ni gumamazizir igharazibagh ifongegh.’ Ua arazitam, arazir kamningin min ekevegha aning gafirazir puvati.”

³² Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, “Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati. ³³ E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezzi moghin, gumamazizir igharazibagh ifongegh. E arazir kamningin gin mangiti, arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afiragham.”

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a miġei, “Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangisitam Iesusin azangan atiatingi.

Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumamazizibar azangisizi

(Matyu 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumamazizibar sure gamua, men azara, “Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin Ovavim? ³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme:

“Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,
“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti,
me nin dagarimningin apengan ikiam.”

³⁷ “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi gumamazizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge.

12:25: 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52 **12:25:** 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52 **12:26:** Kis 3:2, 3:6 **12:26:** Ua Me Ini 3:2; 3:6 **12:29-30:** Lo 6:4-5 **12:29-30:** Godin Araziba 6:4-5 **12:31:** Wkp 19:18, Ga 5:14, Je 2:8 **12:31:** Ofa Gami 19:18; Galesia 5:14; Jems 2:8 **12:32:** Lo 4:35 **12:32:** Godin Araziba 4:35 **12:33:** 1 Sml 15:22, Ais 45:21, Hos 6:6, Mai 6:6-8, Mt 22:37, Lu 10:27 **12:33:** 1 Samuel 15:22; Hosea 6:6; Matyu 22:37; Luk 10:27 **12:34:** Mt 22:46 **12:34:** Matyu 22:46 **12:36:** Sng 110:1 **12:36:** Onger Akaba 110:1

*Judan Arazibagh fozir gumaziba
arazir kurabagh ami*

(Matyu 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ezi Iesus gumamazizibar sure gamua kamaghin migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumamaziziba maketin danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. ³⁹ Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaabar, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumamaziziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumamazizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham."

*Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikia gumamazizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumamazizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. ⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu. ⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar diagma kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati."

13

*Iesus ghaze, Godin Dipenim
gin ikuvigham*

(Matyu 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, "Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!"

² Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham."

*Iesus ghaze, osimtizir aviriba
gin otivam*

(Matyu 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, ⁴ "E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadzoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?"

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. ⁶ Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, 'Ki Kraiss, God ua e iniasa misevezir gumazim,' egh gumamazizir aviribagh ifaram."

⁷ “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. ⁸ Kantrin mamir itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamir adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin.

⁹ “Ia deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam. ¹⁰ Eghti Godin Akar Aghuim, gumazamiziba faragh mangi ikiziba bar dar gumazamiziba dav kinigh. ¹¹ Eghti gumazamiziba dughiar tamin ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimi nighnigh otisan marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, Godin Duam migei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. ¹³ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumazamizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamir otoghamiba, God men akurvagham.”

*Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam
(Matyu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamir ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamir otoghti, Judian Distrighin itir gumazamiziba arimighsiabar ghuavanangam. ¹⁵ Tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki. ¹⁶ Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. ¹⁷ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! ¹⁸⁻¹⁹ Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughia. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin, ia amozimin dughiamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. ²⁰ Ekiam uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamir dughiar maba aghorezi da mong otefe. A ti da aghorezir puvatizi gumazamiziba bar ariaghireghai.

²¹ “Dughiar izaminin, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraistra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraistra muna!’ ia an akam baraghan marki. ²² Gumazitaba izi ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir

13:8: 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Mt 24:8 **13:8:** 2 Eghaghaniba 15:6; Aisaia 19:2; Matyu 24:8 **13:9:** MAA 2:10 **13:9:** Akar Mogomem 2:10 **13:9:** Matyu 10:17-20; Luk 12:11-12 **13:12:** Mt 10:21 **13:12:** Matyu 10:21 **13:13:** Dan 9:27, 11:31, 12:12, Mt 10:22, Jo 15:21 **13:13:** Matyu 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **13:14:** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Lu 23:29 **13:17:** Luk 23:29 **13:18-19:** Daniel 12:1; Joel 2:2; Akar Mogomem 7:14 **13:22:** Lo 13:1-3, MAA 13:13 **13:22:** Godin Araziba 13:1-3; Akar Mogomem 13:13

mam,' egh me mirakelin bar ekiaba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. ²³ Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan."

Iesus ghaze, gin

Gumazamizibar Otarim izam

(Matyu 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Osimtizer ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam.

"Aruem mitategham,

eghti iakinim isiraghan kogham;

²⁵ eghti mikoveziba overiamin asighiram,

eghti overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira uari sivaghsivagh,

uan danganiba ataghiragham.'

²⁶ "Dughiar kamın gumazamiziba ganti Gumazamizibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamın tongın izam. ²⁷ Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar ko nguazimın otevíba bar dar mangıva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh

(Matyu 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimın dughiam roghıra ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. ²⁹ Kamaghıra ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazamizibar Otarim a ua izamin dughiam roghıra ize. A tiar akamin tughav iti. ³⁰ Ki guizbangıra ia migei, dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivıra ikiti bizir kaba bar otivam. ³¹ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigıaba gıvaghan kogham."

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam

tav a gifozir puvati

(Matyu 24:36-44)

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, "Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabıra fo.

³³ "Ia deravira uari bagh ganıva mızuam iki, dughiar izamim, ia a gifozir puvati. ³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garıgha dipenimın ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazim migıa ghaze, ni deravıra gan.

13:24: Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12, 8:12 **13:24:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Akar Mogomem 6:12; 8:12 **13:25:** Ais 34:4, Jol 2:10, MAA 6:13 **13:25:** Aisaia 34:4; Joel 2:10; Akar Mogomem 6:13 **13:26:** Dan 7:13, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **13:26:** Daniel 7:13; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **13:27:** Mt 13:41 **13:27:** Matyu 13:41 **13:32:** Mt 24:36 **13:32:** Matyu 24:36 **13:34:** Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:34:** Matyu 25:14; Luk 12:36-38

³⁵ “Dipenimîn ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimîn izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. ³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. ³⁷ Ki ia migeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me migei, ‘Ia deravira gan!’”

14

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri (Matyu 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri.* ² Egha me kamaghin uariv gei, “E isamin dughiamin an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir ekiatam damigham.”

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusin dapanim ginge (Matyu 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimîn aven dagher dakozimîn apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimîn aven iti. Boremîn ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha borem Iesusin dapanim ginge. ⁴ Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uariv giavira iti, “Kav tizim bagha borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami? ⁵ A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham.” Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakigh! ⁷ Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham. ⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham. ⁹ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamîn danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.”

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim akiri (Matyu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu. ¹¹ Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri.

13:35: Lu 12:38 **13:35:** Luk 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 **14:1:** Ua Me Ini 12:1-27; Mak 11:18
* **14:1:** Ni Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akinafarir kamîn akirangin itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38
14:3: Luk 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:7:** Godin Araziba 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:8:** Jon 19:40

*Jesus uan suren gumaziba koma api
(Matyu 26:17-25; Luk 22:7-14; 22:21-23; Jon 13:21-30)*

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughhiabar faragha zuir aruemin, Judan gumazamiziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisı ifueghti, e an mangi biziba akiram?”

¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. ¹⁴ Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin migei, ‘Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin a mana?’ ¹⁵ Eghti a pin dipenimin aven itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar adar kirigh.” ¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi. ¹⁸ Egtha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.”

¹⁹ Me an akam bareghe, naviba bar oseme. Egtha me bar vaghvagha an azangsigha kamaghin migei, “Ki ti markiama?”

²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “Gumazir na ko bret isa itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a ian 12plan mavira. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumazamizibar Otarim aremegham. Eghti gumazir Gumazamizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezır puvatizi, deraghai!”

*Jesus bret ko wain
uan suren gumazibagh aningi
(Matyu 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²² Egtha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.” ²³ Egtha a wain apir kap inigha God minabagha me ganingizi, me vaghvagha uarir guri.

²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kamın, ki wainin dipar igiam amam.”

²⁶ Egtha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

*Jesus ghaze, Pita gin mikim suam,
a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

²⁷ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akınafarımın osizirim kamaghin iti:

“‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghti sipsipba tintinimın aregham.’

“Kamaghin amizi, ian nighnızir gavgavir nan itim gıvaghtıma, ia bar na ategh aregham. ²⁸ Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, “Me ti bar, ni ataghıragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangıra ni migei, datırighın dimagarir kamın ni uabi dughiar pumuning ko mikezimın suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.”

³¹ Ezi Pita akar gavgavımra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsıva ovengam, ki bar kamaghın mikemeghan kogham. Bar puvatıgham!” Ezi suren gumazıba bar kamaghıram a migei.

Iesus Getsemanin azenimın

God ko migei

(Matyu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Egha Iesus uan suren gumazıba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghın me migei, “Ia kagh dapiaghıv ikiti ki God ko mikımam.” ³³ Egha a Pita, Jems ko Jon inıgha ghu. Egha a bar osemegha, bar paza uabi barası. ³⁴ Egha kamaghın me migei, “Nan navir averıam, osımtızim a itaragha ghuaghıri. Ezi ki aremeghasava amı. Ia kagh ikıva, deravıra gan.”

³⁵ Egha a mong isıvagha ghugha, uan guam moghın nguazım girıgha kamaghın God ko mıgıa ghaze, tuavır ıgharazıtım ikiti God dughıar kurar kam na dam a inıgh. ³⁶ A kamaghın God ko migei, “O Ame, nan afezıam, bıızıtım bar nın osemızır puvati. Kamaghın osımtızır kam, ni na dam a inıgh. Ni nan ifongıamın gin mangan markı. Puvati, ni uan ifongıamra gin mangı.”

³⁷ Egha a dikavıgha uamategha uan suren gumazır pumuning ko mıkeızım bagha ghua gari me akui. Ezi a kamaghın Pıtan azai, “Saimon, ni akui? Ni tong dughıar otevimın angamıra ikeghan kogham? ³⁸ Ia na bagh deravıra gan, egh God ko mikımtı, osımtızıtım ia damutı ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averıaba ifonge, ezi inıvafızıba gavgavıba dar puvati. Kamaghın parıam ian azi.”

³⁹ Egha a uamategha ghua faragha God ko mikemezi moghın uam a ko migei. ⁴⁰ Egha a uamategha suren gumazıba bagha ıza gari, me akuavıra iti. Parıam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikımamın akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughıar mıkeızımın ghua God ko mikemegha uamategha ıza me migei, “Ia avughsava akuavıra iti? Arazır kam atakıgh! Dughıam oto. Ia gan, Gumazımızıbar Otarım me a ısıva gumazır arazır kurabagh amıbar dafarım darıghasa. ⁴² Ia dikavıgh, e mangam. Ia gan. Gumazır na ısıva apanıbar anıngamra muna ızı!”

14:27: Sek 13:7, Mk 14:50 **14:27:** Sekaraia 13:7; Mak 14:50 **14:28:** Mt 28:16, Mk 16:7 **14:28:** Matyu 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jo 11:16 **14:31:** Jon 11:16 **14:32:** Mt 26:36, Jo 18:1 **14:32:** Matyu 26:36; Jon 18:1 **14:34:** Jo 12:27 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mk 10:38, Jo 6:38, Ro 8:15, Ga 4:6, Hi 5:7 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38; Rom 8:15; Hibru 5:7 **14:38:** Lu 11:4, Ro 7:23, Ga 5:17 **14:38:** Luk 11:4; Rom 7:23; Galesia 5:17

*Judas Iesus isava
apanibar dafarim gati*

(Matyu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon miġiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. ⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin miġei, “Tisa!” Egha an tore. ⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezi Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atuzi, an kuarim duuaghiri. ⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin me miġei, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? ⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizar divazimin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.” ⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav ghu

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvatigha, inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, ⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti

(Matyu 26:57-68; Luk 22:54-55; 22:63-71; Jon 18:13-14; 18:19-24)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. ⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav ikia avimin fi.

⁵⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buria, tam batozir puvati. ⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir miġirigiabar Iesus gami, ezi men miġirigiaba voroghira zuir puvati. ⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kam in a miġei, ⁵⁸ “E orazi, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimin, igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizimin ingarigham.” ⁵⁹ Ezi miġirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” ⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men miġirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?”

⁶² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki an Otarimra. Ia ganti, Gumazamizibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba sara izam.”

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! ⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar a misogha kamaghin migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inigha a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guvir mam izi. ⁶⁷ Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.”

⁶⁸ Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guvir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.” ⁷⁰ Ezi a ua uabin tira.

Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, “Ni Galilin gumazir, kamaghin guizbangira ni men mavira.”

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.” ⁷² A kamaghin miagiavira itima tuarim uam ake.

Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

Me Iesus inigha Pailat bagha ghu

(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. ² Ezi Pailat an azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” ³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a miagiava, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagham, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi.” ⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

Pailat ter ighuvimin Iesus aguasa migei

(Matyu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:38--19:16)

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamin dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam.

⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire. ⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangisisi. Kar arazir Pailat zurara amim. ⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?” ¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. ¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?” ¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” ¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?”

Ezi me bar pamtem dia migei, “A isi ter ighuvimin a gafugh!” ¹⁵ A me damuti men naviba deraghasa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvimin a gafugham.

Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa. ¹⁷ Egha me korotiar aghevir ruarim a garugha dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. ¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” ¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misogha, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan teviba apirigha ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. ²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a gaghuziba suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa
ter ighuvimin aneguragha a gafu
(Matyu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

²¹ Ezi Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim aterasa an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgota, me an otifi. (Danganir kam in ziamin mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) ²³ Egha me wain ko mizaziba a gevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. ²⁴⁻²⁵ Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. ²⁶ Egha me an gun migeir akar kam osiri, “A Judabar atrivim.” Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme. ²⁷⁻²⁸ Me gumazir okia midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvimin a gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvimin a gafu.

²⁹ Ezi iza zui darazi dibovibar a miġiava uan dapaniba roa ghaze, “Ore! Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezim in uam an ingarasa mikemezim, ³⁰ datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!”

³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin miġia ghaze, “A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa! ³² Gumazir kam, ghaze, ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam.” Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan miġirigiar kurar aviriba puviram a miġiavira iti.

Jesusin ovevem

(Matyu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. ³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Jesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Akar kamin mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?

³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregħa ghaze, “Ia oragh, a Elaijan dei.” ³⁶ Ezi gumazir mam ivegħa ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtuzim garugħa a isa aghorir mam gatigha, Jesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, “Ia tegħ, e ganika, Elaija ti iziva an akuragħam, o puvati.” ³⁷ Ezi Jesus pamtem diagħa duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegħa tongira bigħa għuaghira vin otogħa akuar pumuning iri. ³⁹ Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Jesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagħa aremezir arazir kamin ganigha ghaze, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!”

⁴⁰ Ezi amizir maba mong sagħon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguabamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. ⁴¹ Amizir kaba Galilin Distrighin ikegħa Jesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Jesus ko Jerusalem in anabogħa uaghan iti.

Me Jesusin kuam isa dagiar torim gati

(Matyu 27:57-61; Luk 23:50-55; Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagħa bizibar kirir dughiam. (Egħti guaratizim Sabat otogħam.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagħa mizuai. An atiatir puvatigha Jesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai. ⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Jesus aremegħa givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagħa akam amadazi a izima an an azara, “Jesus guizbangira aremez, o?” ⁴⁵ Ezi an an miġirigiam baregħa a fo, Jesus guizbangiram areme. Ezi a Jesusin kuam iniasa Josepin amamangati. ⁴⁶⁻⁴⁷ Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegħa iza Jesusin kuam adangi. Egha a rigħa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugħa aneti. Ezi Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam

Maria, aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughuriar aghuarib-agh ivese. ²⁻³ Egha 7plan dughiaabar faragha zuir dughiamin mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?" ⁴ Me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghu. ⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. ⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia munagh a bativam.'"

⁸ Ezi me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghin taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7plan dughiaabar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke. ¹⁰ Ezi gumazamizir Iesus ko aruava ikeziba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. ¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kam in akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimin Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹² Egha dughiar kamnaghira gin Iesus gumazir igharazimin min otozi, suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning bato. ¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kam in gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aning in akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin gun uan suren gumazibav gei

(Matyu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kam in itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari.

¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Ia mangi nguazir kam bar a daruva nguazir

kamın itir gumazamiziba bar Akar Aghuim me mikim. ¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan iki, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin iki ivezir kuram iniam. ¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziamin duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir dipar ariaghiritam rameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazamizibar arighti men arimariaba givam.”

God Iesus inigha

uan Nguibamin ghuavanabo

(Luk 24:50-53; Aposel 1:9-11)

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mikemegha givazi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabo. Ezi a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. ²⁰ Ezi suren gumaziba nguazir kamın danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam a guizbangira.*

16:16: Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21 **16:16:** Jon 3:18; 3:36; 12:48; Aposel 2:38; Rom 10:9; 1 Pita 3:21 **16:17-18:** Luk 10:19; Aposel 2:4; 5:16; 8:7; 10:46; 28:3-9; 1 Korin 12:10; 12:28; Jems 5:14-15 **16:19:** Sng 110:1, Ap 1:2-3, 1:9-11, 2:33-34, 7:55 **16:19:** Onger Akaba 110:1; Aposel 1:2-3; 1:9-11; 2:33-34; 7:55 **16:20:** Ap 5:12, 14:3, 1 Ko 2:4-5, Hi 2:3-4 **16:20:** Aposel 5:12; 14:3; 1 Korin 2:4-5; Hibri 2:3-4 * **16:20:** Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in ikegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri.

Luk Osirizir Akar Aghuim

O Luk Akar faragha zuim

Luk Osirizir Akar Aghuim in akinafarim in aven, e Iesus in garima, a Israelian gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, uaghan me ini. Iesus faragha uan ingangarim damuasa, kamaghin gumazamizibav migei, "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinas na misevegha, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti." (Ni Luk 4:18 in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kam in Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazigh amima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezimin, gumazamiziba bar akonge. (Ni Luk 1:42-48 ko 2:10 in gan.) Egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus God in Nguibamin ghuavanabozima, gumazamiziba bar akuegha mamaghira iti. (Ni Luk 24:52 in gan.)

Iesus in ikirimirim in bizir aviriba, Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesus in akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesus in akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimvira ikiamin arazim, ko God in Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Luk in akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus God in Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kam in aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

(Sapta 1:1-4)

1-4 Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazamizir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E uari uan damazibar ganizir gumazamizibar akam baraki. Me faragha God in akamin ingangarir gumazamizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

**Jon Gumazamiziba Ruer Gumazimin amebam a
batezir dughiam ko Maria Iesus batezir dughiam in
migrigiam**

*(Sapta 1:5--2:52)**Ensel Sekaraia miġa ghaze, Jon otogham*

⁵ Dughiar kamġn Herot Judian atrivimġn itima, Godġn ofa gamir gumazir mamġn ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuim Elisabet, a Aronġn ovavim. ⁶ Aning bar deraghavira Godġn Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar ġn zui. Ezi God aningġn garima, aning an damazimġn bar rera. ⁷ Elisabet furabar iti, kamaghġn amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mamġn ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimġn mġn Godġn damazimġn ingari. ⁹ Ezi me Godġn Dipenimġn ofa gamir gumazibar arazibar ġntigha, gumazim amisivasa me dagiaba akuri. Ezi God Sekaraia amisefe. Eghti Sekaraia Godġn Dipenimġn aven mangi migharir mughuriar aghuim zium dapongam.* ¹⁰ Ezi migharir mughuriar aghuim zium dapongamġn dughiam otomeziba, gumazamizir Godġn ziam feba, Godġn Dipenimġn miriamġn uari akuvagha God ko miġei.

¹¹ Ezi Ekiamġn Ensel a batogha, pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimġn agharir guvimġn amadaghan tughav iti. ¹² Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. ¹³ Ezi ensel kamaghġn a miġei, "Sekaraia, ni atiatingġn marki, ni God ko mikemezir miġirigiam, God a baraki. Ezi nġn amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh. ¹⁴⁻¹⁵ Egh ni bar akuegh navir amirizimġn iki. Eghti a Godġn damazimġn ziar ekiam iniam, kamaghġn amizi gumazamizir aviriba an otoghamġn dughiamġn bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. A uan amebamġn navir averiamġn aven ikivira ikiti, Godġn Duam bar a gizivagham. ¹⁶ Egh a uam Israelġn gumazamizir aviriba inigh, men Ekiam God bagh mangam. ¹⁷ Eghti Elaijan itir Godġn Duam ko gavgavir kamra Jonġn ikiti, a Ekiamġn faragh mangiva, afeziabar amuti me ua uan boribagh ifueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damuti, me ua niġhnizir aghuġn gumazamizir amuva, egh gumazamizibav kimtima me uari akirighasi, egh Ekiam bagh mizuam ikiam."

¹⁸ Ezi Sekaraia enselġn azara, "Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha ġifa. Kamaghġn amizi, ki manmaghġn guizbangira bizir kam ġifogham?"

¹⁹ Ezi ensel an akam ikaragha ghaze, "Ki Gebriel. Ki Godġn damazimġn tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamġn ni mikimasa ize. ²⁰ Ni nan akaba baregha niġhnizir gavgavim dar itir puvati. Bizir kam bangġn ni mikiman kogħ mamaghira ikiti, bizir kaba otivamin dughiam otogham."

²¹ Ensel Sekaraia miġeima, gumazamiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura niġhnisi, manmaghġn amizima, a dughiar ruarimġn

1:5: 1 Sto 24:10 **1:5:** 1 Eghaghaniba 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:6:** Genesis 17:1; 1 Atriviba 9:4; Aposel 23:1; Filipai 3:6 **1:8:** 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:8:** 1 Eghaghaniba 24:19; 2 Eghaghaniba 8:14; 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11 **1:9:** Ua Me Ini 30:7-8; 1 Samuel 2:28; 2 Eghaghaniba 29:11 * **1:9:** Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagħ anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a Satun ikararer biziba iniasa ikararemġn amir puvati. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:10:** Ofa Gami 16:17; Akar Mogomem 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:12:** Gumazir Dapaniba 6:22; Daniel 10:8; Luk 1:29; Aposel 10:4 **1:14-15:** Diboboniba 6:3; Gumazir Dapaniba 13:4; Jeremaia 1:5; Galesia 1:15 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:16:** Malakai 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:17:** Malakai 3:1; 4:5-6; Matyu 11:14; 17:11-13; Mak 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:18:** Genesis 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:19:** Daniel 8:16; 9:21; Matyu 18:10; Hibru 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:20:** Esekiel 3:26; 24:27; Luk 1:45

Godin Dipenimin aven iti? ²² Ezi an azenan otogha, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamin gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.

²³ Ezi an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu. ²⁴ Dughiar maba ghua givazima, an amuim Elisabet navim ada 5plan iakinibar uabi modo. ²⁵ Egha a kamaghin migei, “Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi.”

Ensel Maria bagha akam inigha zui

²⁶ Elisabetin navir adasem 6plan iakinimin otozima, God ensel Gebriel Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiam. ²⁷ Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. ²⁸ Ensel a bagha ghua kamaghin a migei, “Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti.”

²⁹ Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, “Kar akar manmaghin amizim?”

³⁰ Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, “Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. ³¹ Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. ³² A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Eghti God a damighiti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. ³³ Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogham.”

³⁴ Ezi Maria kamaghin enselin azara, “Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir kam manmaghin na batogham?”

³⁵ Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, “Godin Duam ni bagh izeghti Godin Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham. ³⁶⁻³⁷ Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egha a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu.”

³⁸ Ezi Maria kamaghin ensel ikara, “Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu.” Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

³⁹ Ezi dughiar kamina Maria uan biziba akirighava, zuamira nguibar ekiar Judian Distrighin mighsiamin itimin ghu. ⁴⁰ Egha a Sekaraian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganangi. ⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezi Godin Duam Elisabet gizifa. ⁴² Ezi a pantemin tiarim akarigha kamaghin migei, “Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami. ⁴³ Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezi nan

1:23: 1 Sto 9:25 **1:23:** 1 Eghaghaniba 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:25:** Genesis 30:23; Aisaia 4:1; 54:1; 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:27:** Matyu 1:18; Luk 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:28:** Gumazir Dapaniba 6:12; Daniel 9:23; 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21
1:31: Aisaia 7:14; Matyu 1:21; Luk 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:32:** Onger Akaba 132:11; Jeremaia 23:5; Mak 5:7 **1:32:** 2 Samuel 7:12-16; Aisaia 9:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:33:** Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Maika 4:7; Jon 12:34; Hibru 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37 **1:35:** Matyu 1:20; 14:33; Jon 1:34 **1:36-37:** Jenesis 18:14; Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Rom 4:21 **1:41:** Lu 1:15 **1:41:** Luk 1:15 **1:42:** Lo 28:4, Het 5:24 **1:42:** Godin Araziba 28:4; Gumazir Dapaniba 5:24

Ekiamın amebam na bagh izi? ⁴⁴ Ni dughiam na ganidima, ki ni barazir dughiamra, borir nan navir averiamın itim bar akuegha aguaghfa. ⁴⁵ Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghın amizi ni bar akongekh.”

Marian ighiam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghın migei:

“Ki pura Ekiamın ingangarir amizim,
kamaghın amizima a na giniri.
Kamaghın amizi nan navim Ekiamın ziam fe.
Ezi nan duam God bagha bar akonge, a nan akurvazim.
God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.
Ezi an ziam bar zuegha dera.
Kamaghın amizi, datirighın tugh mangi gumazamiziba na mikim suam,
God deravira ni gami.
⁵⁰ God gumazamizir an atiatiava an apengan itibar apangkufi.
A kamaghira datirighın itir gumazamizibar amu,
egh gin izamın gumazamizibar amu mamaghira ikiam.
⁵¹ A uan dafarimın bizir bar gavgavibagh ami.
Gumazamizir uarira uan ziaba feba,
a men agirazi me are.
⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha
gumazamizir kiniba fe.
⁵³ A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh anigha,
biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue.
⁵⁴⁻⁵⁵ A uan ingangarir gumazim Israelin akura.
Egha en ovavibagh amizir Akar Gavgavim ginighnighavira iti.
Egha Abrahamın apangkuvigha,
gin otivamin gumazamizibar apangkuvigh mamaghira ikiam.”

⁵⁶ Maria iakinir pumuning ko mikemizimın Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamın ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

⁵⁷ Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate. ⁵⁸ An boroghira itir darazi ko an anababa kamaghın oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuimın a gamizi, me a ko bar akonge. ⁵⁹ Ezi an 7plan arueba givazima, me borimın mikarzir mogomemın inim aghorasa izi. Egha me an afeziamın ziam Sekaraiya a darighasa. ⁶⁰ Ezi an amebam kamaghın me migei, “Puvati! E Jon a darigham.”

⁶¹ Ezi me kamaghın a migei, “Nin anabatam ziar katam itir puvati.” ⁶² Egha me dafarimra an afeziamın azangsisı, a ziar manatam uan otarim darigham.

1:45: Lu 1:20 **1:45:** Luk 1:20 **1:46-49:** 1 Samuel 2:1-10; Onger Akaba 34:2-3; 71:19; 111:9; 126:2-3; Habakuk 3:18 **1:46-49:** 1 Samuel 1:11; Onger Akaba 138:6; Malakai 3:12; Luk 1:25; 11:27
1:50: Kis 20:6, Sng 103:13-18 **1:50:** Ua Me Ini 20:6; Onger Akaba 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1, Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:51:** 2 Samuel 22:28; Onger Akaba 98:1; Aisaia 40:10; 1 Pita 5:5
1:52: 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6 **1:52:** 1 Samuel 2:6; Jop 5:11; 12:19; Onger Akaba 147:6 **1:53:** 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:53:** 1 Samuel 2:5; Onger Akaba 34:10; 107:9 **1:54-55:** Stt 17:7, 17:19, 18:18, 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16 **1:54-55:** Jenesis 17:7; 17:19; 18:18; 22:17; Onger Akaba 98:3; 132:11; Aisaia 41:8; Maika 7:20; Rom 11:28; Galesia 3:16
1:59: Stt 17:12, Wkp 12:3, Lu 2:21 **1:59:** Jenesis 17:12; Ofa Gami 12:3; Luk 2:21 **1:60:** Lu 1:13
1:60: Luk 1:13

⁶³ Ezi Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsis. Egha kamaghin osiri, "An ziam Jon." Ezi me kamaghin ganigha bar aguaghfa.

⁶⁴ Ezi an akam zuamira kuiagherizima an mizem friagherizi, a maghira miyiava Godin ziam fe. ⁶⁵ Ezi an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezi Judian Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumazamiziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei.

⁶⁶ Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsis, "Borir kam bar manmaghiram otogham?"

Sekaraian ighiam

⁶⁷ Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei:

⁶⁸ "Ekiam iza uan gumazamiziba ua me ini,
kamaghin amizi, e an ziam fe,
a Israelian God.

⁶⁹ God en akurvaghasa
uan ingangarig gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim
amisefe.

⁷⁰ Godin akam inigha izir gumaziba
bizir kamın gun fomira kamaghin me mikeme.

⁷¹ An en apaniba ko en atara pazav e gamibar dafaribar e iniassa ize.

⁷² Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva,
uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigham,

⁷³ Akar Gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.

⁷⁴ Egh en apanibar dafaribar uam e inigh,
en amamangatighti,
e an ingarsi atiatingan kogham.

⁷⁵ Egh an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangiti,
a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.

⁷⁶ Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir.
Kamaghin amizi, me Godin Bar Pin Itimin akam inigha izir gumazim ni
darigham.

⁷⁷⁻⁷⁸ Godin apangkuvim e ko itima,
a uan gumazamiziba ua me iniamin fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin amadi.

Aruemin angazangarim Godin Nguibamin ikegh
e bagh izighiram.

⁷⁹ Egh angazangarim mitarmemin ikiava aremeghasava amibagh feghiva,

1:66: Stt 39:2, Sng 80:17, Ap 11:21 **1:66:** Jenesis 39:2; Onger Akaba 80:17; Aposel 11:21 **1:67:** Jol 2:28 **1:67:** Joel 2:28 **1:68:** Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 **1:68:** Onger Akaba 41:13; 72:18; 106:48; Luk 7:16 **1:69:** Sng 18:2 **1:69:** Onger Akaba 18:2 **1:70:** Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 **1:70:** Jeremaia 23:5-6; Daniel 9:24; Aposel 3:21; Rom 1:2 **1:71:** Sng 106:10 **1:71:** Onger Akaba 106:10 **1:72:** Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:72:** Jenesis 17:1; 17:7; Ofa Gami 26:42; Onger Akaba 105:8-9; 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:73:** Jenesis 22:16-17; Maika 7:20 **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:74:** Rom 6:18; 6:22; Hibru 9:14 **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 **1:75:** Efesus 4:24; 2 Timoti 1:9; Taitus 2:12-14; 1 Pita 1:15; 2 Pita 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10 **1:76:** Aisaia 40:3; Malakai 3:1; 4:5; Matyu 3:3; 11:10 **1:77-78:** Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:77-78:** Aisaia 60:1-2; Jeremaia 31:34; Mak 1:4; Luk 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9, 58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:79:** Aisaia 9:2; 49:9; 58:8; Matyu 4:16; Aposel 26:18

egh navir amirizimîn tuavim en suebar akagham.”

⁸⁰ Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an duam uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gumazamiziba puvatizir danganimîn ikegha, gin Israelin gumazamizibar damazimîn azenan oto.

2

Maria Iesus bate (Matyu 1:18-25)

¹ Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumazamiziba bar mangi uan ziaba osir.” ² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimîn itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto.* ³ Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui. ⁴ Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin amizi a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemîn zui, kar Devitin nguibam. ⁵ A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimîn navim adai. ⁶ Egħa aning ghua Betlehemîn itima, Maria borim batamin dughiam oto. ⁷ Ezi a uan otarir ivariam bate. Egħa inir avizibar borim nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimîn aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagħa zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara dagħ eghufi. ⁹ Ezi Ekiamîn enselin mam pura me batozi, Ekiamîn angazangarim me gisirazi, me bar atiatingi. ¹⁰ Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagħa izi. Akar aghuir kam, gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegħam. ¹¹ Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir Gumazim ia bagħa oto. A God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam. ¹² Ia mangi kamaghin ganigh fogħam, ia gantima me inir avizibar borim nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.”

¹³ Ezi magħira, Godin Nguibamin enselin avirir bar dafam otogħa enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei:

¹⁴ “Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi.

Egħti nguazimîn itir gumazamizir God ifongeziba,
me navir amirizimîn iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

¹⁵ Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategħa Godin Nguibamin ghuezima, sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemîn mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimîn ganika.” ¹⁶ Egħa me zuamira

1:80: Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 **1:80:** Matyu 3:1; 11:7; Luk 2:40 * **2:2:** Dughiar kam, Romin gavman Israelian nguibaba bar dagħ ativagħa dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romin gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:5:** Luk 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:7:** Matyu 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:10:** Jenesis 12:3; Matyu 28:19; Mak 1:15; Luk 24:47; Kolosi 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:11:** Aisaia 9:6; Matyu 1:16; 1:21; Aposel 2:36; Filipai 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:13:** Onger Akaba 103:20; Hibru 1:14; Akar Mogomem 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:14:** Aisaia 57:19; Luk 19:38; Rom 5:1; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:16:** Luk 2:10-12

ghua Josep ko Marian api, egha borimın garima a bulmakauba apir danganım girıghav iti. ¹⁷ Egha sipsipbar garir gumaziba borimın ganıgha, ensel borimın gun me mikemezir akabar gun gumazamizir ıgharazıbbav gei. ¹⁸ Ezi gumazamiziba sipsipbar garir gumazıbar eghaghanım baregha digavir kuram gami. ¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatıgha, dagh nıghnıghavıra iti. ²⁰ Ezi sipsipbar garir gumazıba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghın bizıbar garı da otifi. Kamaghın amizi me bar akuegha Godın ziam fa zui.

Godın ensel me mikemezi moghın, me ziam İesus a gati

²¹ Ezi 7plan arueba gıvazıma an mikarzir mogomemın inim aghoramın dughiam otozi me ziam İesus a gati. Maria tıghar navım asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godın Dipenimın İesusın garı

²² Ezi Moses Osirizir Arazıbar mın amebam Godın damazımın zueghamın dughiam otozıma, Maria ko Josep borım inıgha Ekiam danıngasa Jerusalem zui. ²³ Ekiam Moses ganıngizir arazıbar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam danıngam. ²⁴ Ezi aning Ekiamın arazir osiriziba mikemezi moghın, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar igiar pumuning o osırvar igiar pumuning inıgha izi.

²⁵ Ezi Jerusalemın aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godın damazımın deragha God baghavıra iti. A İsrailin gumazamizıbar osımtizıba agıvamın dughiam bagha mızıuaı iti. Ezi Godın Duam a ko iti. ²⁶ Godın Duam bizir kam azenarama an akagha gıfa, a faragh Ekiamın Krais (Gumazir God Ua Gumazamizıba İnıasa Mısevezim), an an ganıghıva, gın aremegham.† ²⁷ Kamaghın amizi Godın Duam nıghnızim a ganıngizi a Godın Dipenir avizimın zui. Ezi Josep ko Maria İesus inıgha aven iza Ekiamın arazir osirizim mikemezi moghın, a damuasa. ²⁸ Ezi Simeon İesus inıgha uan dafarımningın a ifragha Godın ziam fa kamaghın mıgei:

²⁹⁻³² “Ekiam, ki nın ingangarir gumazım.

Eghtı nın akurvazımın angangarım, ni Kantrin İgharazıbar Gumazamizıba me danıngam.

Egh ziar ekiam İsraelia danıngam; me nın gumazamizıba.

Nı gumazamizıbar damazıbar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e inıamın bizir kam,

ki uan damazımın an ganıgha gıfa.

Kamaghın amizi, ni fomıra mikemezi moghın

ni na ateghti ki mangi,

navir amirizimın ikiam.”

³³ Ezi borimın amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir mıgirıgıaba baregha nıghnızir avırıbagh ami. ³⁴ Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuıba

2:19: Lu 1:66, 2:51 **2:19:** Luk 1:66; 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:21:** Ofa Gami 12:3; Matyu 1:21; 1:25; Luk 1:31; 1:59 **2:22:** Ofa Gami 12:1-8 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:23:** Ua Me İnı 13:2; 13:12-15; Dibobonıba 3:13; 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:25:** Aısaia 40:1; 49:13; Mak 15:43; Luk 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hı 11:5 **2:26:** Hıbru 11:5 † **2:26:** Kraisın mıngarımıra kara, God Ua E İnıasa Mısevezir Gumazım. **2:29-32:** İenejis 46:30; Aısaia 9:2; 42:6; 49:6; 52:10; 60:1-3; Matyu 4:16; Luk 3:6; Aposel 13:47; 28:28; Filipai 1:23; Taitus 2:11 **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:34:** Aısaia 8:14; Hosea 14:9; Matyu 21:42; Aposel 28:22; Rom 9:32-33; 1 Korın 1:23; 1 Pıta 2:7-8

ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin an amebam Maria migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. ³⁵ Eghti gumazir aviribar nighnzir navimin aven itiba azenim giram. Eghti osimtziir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin dighorim miti.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, egha Aserin anabam. A faragha pamin ikia, aningin 7plan azenibar ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri. ³⁷ Egha a 84plan azenibar odiarimin iti. A Godin Dipenim ataghirazir puvati, egha dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba ataghiragha God ko migei. ³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamin gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalem in itir gumazamiziba iniamin dughiar bagha mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, uamategha Galilin Distirighin aven itir nguibam Nasaretin ghu. ⁴⁰ Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir aghuiba bar a gizivazi, God arazir aghuibar a gami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu

⁴¹ Azeniba zurara Iesusin amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem zui. ⁴² Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim mirara me isam bagha zui. ⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aningin otarim Iesus Jerusalem itima aning a gifozir puvati. ⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar tongin a bagha rui. ⁴⁵ Egha aning an apizir puvatigha, a buriasa uamategha Jerusalem zui. ⁴⁶ Dughiar mikemizim gin, aning Godin Dipenir avizimin an api. A tisabar torimin aperaghav ikia, me baragha azangszibar me gami. ⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha digavir kuram gami. ⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghin a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.”

⁴⁹ Ezi a kamaghin aningin azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamin Dipenimin aven ikiam?” ⁵⁰ Ezi a migeir bizim in mingarim, aning a gifozir puvati. ⁵¹ Egha a aning in akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti. ⁵² Ezi Iesus fofozir aghuim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God ko gumazamizibagh amima, me a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(Sapta 3:1–4:13)

2:35: Sng 42:10, Jo 19:25 **2:35:** Onger Akaba 42:10; Jon 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:37:** Aposel 26:7; 1 Timoti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:38:** Aisaia 52:9; Mak 15:43; Luk 2:25; 24:21 **2:39:** Mt 2:23 **2:39:** Matyu 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:40:** Luk 1:80; 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8 **2:41:** Ua Me Ini 12:1-27; 23:14-17; 34:23; Godin Araziba 16:1-8 **2:49:** Jo 2:16 **2:49:** Jon 2:16 **2:50:** Lu 9:45, 18:34 **2:50:** Luk 9:45; 18:34 **2:51:** Lu 2:19 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:** 1 Sml 2:26, Snd 3:4, Lu 1:80 **2:52:** 1 Samuel 2:26; Aghuzir Akaba 3:4; Luk 1:80

*Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, a faragha izava Iesusin akam akuri
(Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Jon 1:19-28)*

¹ Dughiar kamın, Sisar Taiberius 15plan azenibar Romın atrivimın iti. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti, ezi Herot Galilın Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrik ko Trakonitisın Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti, ezi Lisanas Abilenen Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti. ² Ezi Anas ko Kaiafas Godın ofa gamir gumazibar dapanimningin iti. Dughiar kamın, Jon, a Sekaraian otarım, a gumazamiziba puvatızir danganimın itima, God uan miğirigiam a ganingi. ³ Ezi Jon Jordanın Fanemın dipar miriamın aruava akam akura kamaghın miğei, “Ia uan navibagh iraghıva rueghti, God ian arazir kuraba gın amadagham.” ⁴ Godın akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarımın itir miğirigiar osirizibar mirara ghu, a kamaghın miğei:

“Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatızir danganimın dia ghaze,
Ia Ekiam bagh tuavıba azenıva, dar kir.

⁵ Danganır zarıba apemıva,
miğhsıaba ko akırıbagh kuti da magiri.

Egh tuavır ikızırızıba,
ia dar ingarıghti,
da voroghıra mineghirigh.

Egh tuavır kuraba,
ia deraghvıra da akır.

⁶ Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar
Godın Akurvazımın ganam.’”

⁷ Ezi Jon gumazamizir bızir ruasa a bagha izıbav gei, “Ia kuruzir divır anababa! Tina ia mikemezi ia Godın aningagharır gın izamımın arı mangasa?” ⁸ Ia navım girazir arazıbar amu. Egh ia pura Abrahamın ovavıbar uari arıgh mikıman marki. Ki ia miğei, God dagıar kabar amıghti da Abrahamın ovavıbar mın otıvıghamın gavgavım iti. ⁹ Sobıam datırighın temer povıbar iti, eghti temer dagher ovızir aghuıba itir puvatızıba, God bar da okeghıva da ısıva avım mikınam.”

¹⁰ Ezi gumazamiziba Jonın azara, “Ezi e manmaghıra damuam?” ¹¹ Ezi Jon me ikaragha ghaze, “Gumazir korotiar aven azuır pumuning itım, a tam isi gumazir puvatızım daningigh. Ezi dagheba itıba uaghan kamaghıra damu.”

¹² Ezi gavmanın dagıaba ısır gumazıba uaghan ruasa ize. Egha me azangıgha ghaze, “Tısa, e manmaghıra damuam?”

¹³ Ezi a kamaghın me miğei, “Gumazamizıbar dagıabagh ısın ua dagıataba inıan marki.”

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonın azara, “Ezi eia, e manmaghın damuam?”

Ezi a me ikaragha ghaze, “Gumazamizıbar dagıaba okımsıva, akar ifavarıbar me gasan marki. Ia uan ingangarımın ıvezımra inıtı deragham.”

3:2: Lu 1:80 **3:2:** Luk 1:80 **3:3:** Ap 13:24, 19:4 **3:3:** Aposel 13:24; 19:4 **3:4:** Aisaia 40:3-5 **3:6:** Sng 98:2, Ais 52:10 **3:6:** Onger Akaba 98:2; Aisaia 52:10 **3:7:** Mt 12:34, 23:33
3:7: Matyu 12:34; 23:33 **3:8:** Jo 8:33, 8:39 **3:8:** Jon 8:33; 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:9:** Matyu 7:19
3:10: Ap 2:37 **3:10:** Aposel 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:11:** Luk 11:41; 2 Korin 8:14; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:17 **3:12:** Mt 21:32, Lu 7:29 **3:12:** Matyu 21:32; Luk 7:29 **3:14:** Kis 23:1, Wkp 19:11 **3:14:** Ua Me Ini 23:1; Ofa Gami 19:11

¹⁵ Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimim ia ruam. ¹⁷ Witba misevir savol an dafarimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.” ¹⁸ Jon migirigiari avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Dughiar kamın Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. ²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumazamiziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiagherizi, ²² Godin Duam bunbamin min mighegha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, “Ni nan Otaram. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge.”

Iesusin inaziba ko ovaviba

(Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kamın Iesus uabi 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghiram a gami. Gumazamiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep, a Helin otarim. ²⁴ Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. Ezi Livai, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi Janai, a Josepin otarim. ²⁵ Ezi Josep, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Amosin otarim. Ezi Amos, a Nahumin otarim. Ezi Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esli, a Nagain otarim. ²⁶ Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Jodan otarim. ²⁷ Ezi Joda, a Joanain otarim. Ezi Joanan, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim. ²⁸ Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam, a Erin otarim. ²⁹ Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua, a Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. ³⁰ Ezi Livai, a Simeonin otarim. Ezi Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi Jonam, a Eliakimin otarim. ³¹ Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Melea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi Natan, a Devitin otarim. ³² Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim. Ezi Boas, a Salmonin otarim.

3:16: Mt 3:11, Ap 13:25 **3:16:** Matyu 3:11; Aposel 13:25 **3:17:** Mai 4:12, Mt 13:30 **3:17:** Maika 4:12; Matyu 13:30 **3:19:** Matyu 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:21:** Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:22:** Jenesis 22:2; Onger Akaba 2:7; Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 9:35; Jon 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:23:** Luk 4:22; Jon 6:42 **3:27:** 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2 **3:27:** 1 Eghaghaniba 3:17-19; Esra 3:2 **3:31:** 2 Sml 5:14 **3:31:** 2 Samuel 5:14 **3:32:** Rut 4:17-22, 1 Sml 16:1-13 **3:32:** Rut 4:17-22; 1 Samuel 16:1-13

Ezi Salmon, a Nasonin otarim. ³³ Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim. Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a Judan otarim. ³⁴ Ezi Juda, a Jakopin otarim. Ezi Jakop, a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi Tera, a Nahorin otarim. ³⁵ Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk, a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekın otarim. Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan otarim. ³⁶ Ezi Sela, a Kainanin otarim. Ezi Kainan, Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat, a Siemin otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a Lamekin otarim. ³⁷ Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Metusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel, a Kenanin otarim. ³⁸ Ezi Kenan, a Enosin otarim. Ezi Enos, a Setin otarim. Ezi Set, a Adamın otarim. Ezi Adam, a Godin otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Godin Duam bar Iesus gizivazima, a Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha gumazamiziba puvatizir danganimın ghu. ² Danganir kamın Iesus 40plan arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvati. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezi Satan kamaghın a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti, da bretin rubuzibar min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghın migei, ‘Gumazamiziba daghebara damıva, dar gavgavimın ikian kogham.’”

⁵ Ezi Satan ua Iesus inigha danganir bar pin itimın ghuavanabogha, zuamira nguazir kamın kantriba bar an aka. ⁶ Egha Satan kamaghın Iesus migei, “Bizir kaba bar nan dafarimın iti, kamaghın amizi, ki tina danıngisi fueghıva, a danıngam. Ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni danıngam. ⁷ Kamaghın amizi ni tevimning apırigh nan ziam feghtima, ki bizir kaba bar da ni danıngam.”

⁸ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara ghaze, “Godin Akinafarim kamaghın migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. ¹⁰⁻¹¹ Egha kamaghın a migei, “Godin Akinafarim kamaghın migei, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikımtima me deraghvıra nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatam gaseghan kogham!’ Kamaghın amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

¹² Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghın migei, ‘Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.’”

3:33: Stt 29:35 **3:33:** Genesis 29:35 **3:36:** Stt 11:10-26 **3:36:** Genesis 11:10-26 **3:38:** Stt 4:25-5:32 **3:38:** Genesis 4:25-5:32 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:2:** Ua Me Ini 34:28; 1 Atriviba 19:8 **4:4:** Lo 8:3 **4:4:** Godin Araziba 8:3 **4:6:** Mt 28:18, Jo 12:31, 14:30, MAA 13:2, 13:7 **4:6:** Matyu 28:18; Jon 12:31; 14:30; Akar Mogomem 13:2; 13:7 **4:8:** Lo 6:13-14, 10:20 **4:8:** Godin Araziba 6:13-14; 10:20 **4:10-11:** Onger Akaba 91:11-12 **4:12:** Lo 6:16, 1 Ko 10:9 **4:12:** Godin Araziba 6:16; 1 Korin 10:9

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distriġin ghua Godin Duamin gavgavimin ingangarim gami

(Sapta 4:14--9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami
(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distriġin ghu. Ezi an akam bar moghira nguibabar ghu. ¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumazamiziba
Iesusin aghua
(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuraram amin. A tughu Godin Akinafarim diponasava ami. ¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kam in api:

¹⁸⁻¹⁹ “God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na misevegha,
borem nan dapanim ginge,
kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti.
Egha uaghan akam akunasa na amada,
eghti ki kamaghin me mikim suam,
gumazir damazir kuraba ua ganam.
Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizar apengan itiba,
ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti,
me kalabus ategh firighiregh mangam.
Ki kamaghin me mikimam,
Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam,
an otoġha gifa.”

²⁰ Ezi Iesus akinafarim uam a righa, a isava ingangarir gumazim ganigha apera. Ezi me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtemin an gari. ²¹ Ezi a kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim, a guizbangiram oto!”

²² Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar ti Josepin otarimra o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, 'Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!' Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu."*

²⁴ Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, Godin akam ingha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua. ²⁵ Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mikezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. ²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Saidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada. ²⁷ Ezi Godin akam ingha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan arimariam itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam."

²⁸ Ezi gumazamizir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha men naviba Iesus bagha men isi. ²⁹ Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a ingha nguibar ekiam itir mighsiar avarir konimin anekunasa zui. ³⁰ Ezi a men tongin ghua munagh otogha gh.

*Iesus duar kuram gumazir mam
dam a batoke*

(Mak 1:21-28)

³¹ Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumazamizibar sure gami. ³² Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren migirigiaba baragha digavir kuram gami.

³³ Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko migeir dipenimin aven ikia, pamtemin dia kamaghin migei, ³⁴ "Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!"

³⁵ Ezi Iesus an atara a migia ghaze, "Ni nimira iki! Egh gumazir kam ategh azenan izi!" Ezi duar kurar kam men damazibar gumazim akunigha azenimin iza gumazim gasighasighizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv gei, "Eei, kar migirigiar manam? An akar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi." ³⁷ Ezi an amizir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar gh.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)

³⁸ Egha Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin gh. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akurvaghasa Iesusin azai. ³⁹ Ezi Iesus amizimin min tugh a aviragha akar gavgavimin an

4:23: Mt 4:13, Jo 2:12 **4:23:** Matyu 4:13; Jon 2:12 * **4:23:** Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin gh. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44
4:24: Jon 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:25:** 1 Atriviba 17:1; 17:7; 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:26:** 1 Atriviba 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14 **4:27:** 2 Atriviba 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:30:** Jon 8:59; 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:31:** Matyu 4:13; Mak 1:21; Luk 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15 **4:32:** Matyu 7:28-29; Jon 7:46; Taitus 2:15 **4:33:** Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:33:** Matyu 8:29; Mak 1:23; Luk 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69 **4:34:** Luk 1:35; 4:41; Jon 6:69

arimariam batoghezima, arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

*Iesus gumazamizir aviribagh amizi,
me ua dera*

(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar igharagha garir aviriba inigha Iesus bagha ize. Ezi a vaghvagha uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi. ⁴¹ Egha a uaghan duar kurabagh ami da gumazamiziba ataghiragha azenan iza kamaghin dei, “Ni Godin Otarim!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizi Iesus mikiman dar anogroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui

(Mak 1:35-39)

⁴² Aminim tirazima, Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham. ⁴³ Ezi a kamaghin me migei, “God Akar Aghuim akunasa na amada. Kamaghin amizi ki nguibar igharaziba uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akunam.” ⁴⁴ Egha a Judian Distrighin God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaziba

(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Dughiar mamın Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi.* ² Ezi a dipar miriamin garima, osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningın ghuaviba uan iver ekiaba rue. ³ Ezi Iesus botin mamın ghuavanabo, kar Saimonin bot. Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami.

⁴ Iesus mikemegha givagha Saimon migei, “Ni bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh.”

⁵ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e dimagarir kamın ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam.”

⁶ Egha me Iesus mikemezi moghin amigha, osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami. ⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizi Saimon kamaghin ganigha, tevimming apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizi ni na ategh mangi.”

4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 **4:41:** Matyu 8:29; Mak 1:25; 1:34; 3:11-12 **4:43:** Lu 8:1

4:43: Luk 8:1 **4:44:** Mt 4:23 **4:44:** Matyu 4:23 **5:1:** Matyu 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1 * **5:1:** Ziam “Genesaret,” a Galilin Dipar Akaremin ziar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:5:** Jon 21:3 **5:6:** Jo 21:6 **5:6:** Jon 21:6 **5:8-10:** 2 Samuel 6:9; 1 Atriviba 17:18; Matyu 4:19

Ezi Iesus kamaghin Saimon migei, “Ni atiatingan marki, datirighin ikegh mangi, ni gumazamiziba iniam.” ¹¹ Ezi me uan botba mikirveghe, dipar dadarimin ghuavanega, biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

*Gumazir lepan arimariam itim
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Iesus nguibar ekiar mamn itima, gumazir mam lepan arimariam bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apigha ira uan guam nguazim mituagha kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.”[†]

¹³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh.” Ezima lepan arimariam zuamira anetaki.

¹⁴ Egha Iesus akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni tav mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

¹⁵ Ezi Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin amizi gumazamizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi. ¹⁶ Ezi Iesus zurara me ataghiragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

*Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Dughiar mamn Iesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalem in nguibamin ikegha iza apiaghav iti. Ezi Ekiamin gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amuti da deragham. ¹⁸ Ezi gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha akuriam gatigha a inigh dipenimin aven mangi Iesusin guamin anerighasa. ¹⁹ Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi me aven mangan iburagha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghirizima a ghuaghira gumazamizir okoruamin tongin Iesusin guamin aneti.

²⁰ Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin migei, “Namakam, ki nin arazir kuraba gin amada.”

²¹ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

²² Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men azara, “Ia tizim bagha bizir kaba uan navir averiabar aven dagh nighnisi? ²³ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh mangi ua deragh. ²⁴ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamn arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.”

Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” ²⁵ Ezi a zuamira men

5:11: Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 **5:11:** Matyu 4:20; 19:27; Mak 1:18; Luk 18:28 † **5:12:** Ni akar Matyu 8:2in itimin gan. **5:14:** Wkp 14:1-32 **5:14:** Ofa Gami 14:1-32 **5:16:** Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 **5:16:** Matyu 14:23; Mak 1:35; 6:46 **5:20:** Lu 7:48 **5:20:** Luk 7:48 **5:21:** Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 **5:21:** Onger Akaba 32:5; Aisaia 43:25; Luk 7:49 **5:24:** Jo 5:8 **5:24:** Jon 5:8

damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamın ghuava Godin ziam fe.

²⁶ Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghın migei, “E datirighın bizir bar igharagha garibar gari.”

*Iesus uabın gın mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Bizir kabar gın Iesus ghua garima, gavmanın dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghın a migei, “Nan gın izi.”[‡] ²⁸ Ezi Livai dikavigha, biziba bar da ategha an gın zui.

²⁹ Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezi dagiaba isir gumazir avırım ko gumazir maba sara iza me koma api. ³⁰ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar adarasi, me mığirigiar mabar Iesusın suren gumazibagh ami, “İa tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”[§]

³¹ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, me dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arımariaba itibara dokta bagha zui. ³² Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amiba navibagh iraghasa, ki ize.”

*Dagheba ataghırazir arazimin azangsızim
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Ezi me kamaghın a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghırası. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghıra iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti me dagheba ategham, o puvatigham? Puvatigham. ³⁵ Gın dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughıar kabar me dagheba ataghıragham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamın me geghari, “Gumazitamın korotiar ghurim torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avızir kam isi, korotiar ghurim dukuagh a isaman marki. A kamaghın damighıti, korotiar igiar kam arızigham. Egh uaghan inir avızir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham. ³⁷ Eghti gumazitam wainın igiam inigh, a isıva asızir inir misevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghın damighıti, wainın dipam gın buva anangıva asızir inir ghurim kam abighıti, wainın dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asızir inim vırara ikuvigham. ³⁸ A kamaghın damuan kogham. A wainın igiam, wainın misevir igiam gurigh.^{**} ³⁹ Egh gumazim wainın ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a kamaghın mikim suam, ‘Ghurim a dera.’”

6

*Iesus uabi Sabatin Ekiam
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raızın mın garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba wıtın oviziba isa uan dafaribar dar iniba misıva da api. ² Ezi Farisin maba kamaghın migei, “İa

[‡] **5:27:** Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9ın gan. **5:30:** Lu 15:1-2 **5:30:** Luk 15:1-2 **§ 5:30:** Ni Matyu 9:11ın itir akamin gan. **5:32:** 1 Ti 1:15 **5:32:** 1 Timoti 1:15 **5:33:** Mt 9:14, Mk 2:18 **5:33:** Matyu 9:14; Mak 2:18 **5:34:** Jo 3:29 **5:34:** Jon 3:29 **** 5:38:** Ni Matyu 9:17ın itir akamin gan. **6:1:** Lo 23:25 **6:1:** Godin Arazıba 23:25 **6:2:** Kis 20:10, Jo 5:10 **6:2:** Ua Me Ini 20:10; Jon 5:10

manmagsua arazir kam gamua Sabatin arazimîn gin zuir puvati?)*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomîra amizir arazimîn eghaghanimîn ganizir puvati? Devit dughiar kamîn uan adarazi ko mitiriam men azi, ⁴ ezi Devit Godin Purirpenimîn aven ghua me ofa damuasa atizir Bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me Bretin kabar aman kogham.”

⁵ Egha Iesus kamaghîn me migei, “Gumamazibar Otarim a Sabatin dughiamîn Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamîn dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera
(Matyu 12:9-15; Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimîn aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. ⁷ Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamîn apigh, akam a gasasa bar deravîra an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o? ⁸ Kamaghîn amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nîn ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti.

⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimîn akuragham, o e a gasighasigham?”

¹⁰ Egha a bar men ganigha gumazim migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghîra ua dera. ¹¹ Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir manatam Iesus damuam.

Iesus 12pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Dughiar kamîn Iesus God ko mikimasa mighsiamîn ghuavanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira. ¹³ Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amisevegha maghîra ziam aposelba me gati: ¹⁴ Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam, ¹⁶ Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim.

Iesus arimariaba batosi
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghîra danganir zarimîn tu. An gin aruir gumamazir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saidonin Ongarir dafarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghîva men arimariaba ghuamaghâsa me ize. Ezi gumamazizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera. ¹⁹ Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumamazizibagh amima me ghuamazi, kamaghîn amizi, me bar moghîra Iesusin mikarzimîn suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba
me bar akongegh
(Matyu 5:1-12)

²⁰ Ezi Iesus kogha uan gumazir an gin aruubar gara kamaghîn migei:

* **6:2:** Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. **6:3:** 1 Samuel 21:1-6 **6:4:** Wkp 24:5-9 **6:4:** Ofa Gamî 24:5-9 **6:7:** Lu 14:1 **6:7:** Luk 14:1 **6:8:** Lu 5:22, 9:47 **6:8:** Luk 5:22; 9:47 **6:12:** Mt 14:23 **6:12:** Matyu 14:23 **6:13:** Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 **6:13:** Matyu 10:3-4; Mak 3:13-19; Jon 6:70 **6:20:** Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:20:** Matyu 5:3; 11:5; Jems 2:5

“Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh.

21 Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham, kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh.

22 Me ian ganti ia Gumazamizibar Otaramin gin mangitima, men naviba ia bagh bar ikuvigham.

Egh me ia batoghiva pazi ia damuva ian ziabagh asighasigham. Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.

23 Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam ingha izir gumazibagh amizi moghin, me ia gami.

Ia uaghan ivezir ekiam Godin Nguibamin a iniam.

Kamaghin amizi dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva agorogem sara pin uari akun.

24 Ia bizir aviriba itiba, ia datirighin navir aghuim ingha gifa, kamaghin ia ikuvigham.

25 Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham.

26 Gumazamiziba migirigiar aghuibar ia damuti, ia bar ikuvigham.

Fomira men inaziba akam ingha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.

Kamaghira, gumazamiziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, ia bar ikuvigham.”

Arazir apanibagh ifongeziba (Matyu 5:38-48)

27 Iesus ua kamaghin migei, “Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatiziba, ia arazir aghuibar me damu, 28 egh migirigiar kurabar ia gamir darasi, ia migirigiar aghuibar me damu, egh paza ia gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim. 29 Eghti tav ian koviatham apezeghti, ia koviatar vuem sara a daningigh. Eghti tav ian korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan aven itir korotiam sara an takigh. 30 Egh tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningigh. Egh te ian biziba ini, ia ua da bagh mikimiva me dama da inian marki. 31 Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

6:21: Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:21:** Onger Akaba 126:5-6; Aisaia 55:1; 61:3; Akar Mogomem 7:16-17 **6:22:** Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:22:** Matyu 5:11; Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 2:19; 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2 **6:23:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 5:12; Aposel 5:41; 7:52; Kolosi 1:24; Jems 1:2 **6:24:** Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:24:** Amos 6:1; Matyu 6:2; 6:5; Jems 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:25:** Aghuzir Akaba 14:13; Aisaia 65:13; Jems 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:26:** Jon 15:19; 1 Jon 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 **6:27:** Ua Me Ini 23:4; Aghuzir Akaba 25:21; Matyu 5:44; Rom 12:20
6:28: Lu 23:34, Ap 7:60 **6:28:** Luk 23:34; Aposel 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:29:** Matyu 5:39; 1 Korin 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 **6:30:** Godin Araziba 15:7-10; Aghuzir Akaba 21:26; Matyu 5:42 **6:31:** Mt 7:12 **6:31:** Matyu 7:12

³² “Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh ifonge. ³³ Ia deraghvira deragha ia gamir darazigh ami, kamaghin amizi ia arazir aghuir manam gami? Gumazamizir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. ³⁴ Ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagh, egh ia managhin arazir aghuitam damigham? Gumazamizir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, a gin ua da ikarvagh. ³⁵ Ia uan apanibagh ifuegh deravira me damu, biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin Itimin boribar min ikiam. ³⁶ Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba
tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham. ³⁸ Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira izivaghtima, a biziba isi mikebavar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magir ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.”

³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme, “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham. ⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure agivazim, a uan tisan mirara ghu. ⁴¹ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? ⁴² Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.”

*Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer aghuitam ovizir kuratam batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuitam batezir puvati. ⁴⁴ Gumazamiziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari puvati. Egha me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati. ⁴⁵ Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim dav gei. Kamaghin amizi gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri.”

6:32: Mt 5:46 **6:32:** Matyu 5:46 **6:34:** Mt 5:42 **6:34:** Matyu 5:42 **6:35:** Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45 **6:35:** Ofa Gami 25:35-36; Onger Akaba 37:26; Matyu 5:45 **6:37:** Mt 6:14, 7:1
6:37: Matyu 6:14; 7:1 **6:38:** Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13 **6:38:** Aghuzir Akaba 19:17; Matyu 7:2; Mak 4:24; Jems 2:13 **6:39:** Mt 15:14 **6:39:** Matyu 15:14 **6:40:** Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 **6:40:** Matyu 10:24-25; Jon 13:16; 15:20 **6:41:** Mt 7:3 **6:41:** Matyu 7:3 **6:43:** Mt 7:16-17 **6:43:** Matyu 7:16-17 **6:44:** Mt 12:33 **6:44:** Matyu 12:33 **6:45:** Mt 12:34 **6:45:** Matyu 12:34

*Dipenimin ingarir gumazir dikiriam
ko onganim
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Iesus ua kamaghin migei, "Ia tizim bagha 'Ekiam' na garisi, egha ki migeir biziba ia dagh amir puvati?" ⁴⁷ Tina na bagha iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham. ⁴⁸ A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiamin dughiam, dipam dipenir kamin aven ghuzima a nuighnuizir puvati. ⁴⁹ Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar aperiam otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar ikuvigham."

7

*Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim
(Matyu 8:5-13)*

¹ Iesus bizer kabar gumazamizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui. ² Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami. ³ Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi. ⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagha izegha a gaghora kamaghin a migei, "Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir kam akurvazim baghava ami, ni an akuragh." ⁶ Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, "Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. Ni pazi uabi damuan marki. ⁷⁻⁸ Kamaghin amizi ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikim suam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuan. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham." ⁹ Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, raghirigha gumazamizir a gin zuibav gei, "Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitam ganizir puvati." ¹⁰ Ezi gumazir amadaziba uamategha dipenim ghua ingangarir gumazimin garima a dera.

Amuir odiarimin otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. ¹² Egha a nguibar kamin tiar akar ekiam kamin boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimin otarir vamira. Ezi nguibar ekiam kamin itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. ¹³ Ezi Iesus an gara bar an apangkuvigha kamaghin a migei, "Ni arangan marki." ¹⁴ Egha Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir boksiamin suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiamin migei, "Gumazir igiam, ki

ni migei, ni dikafigh.”¹⁵ Ezi gumazir aremezim dikavigha maghira migeima, Iesus uam a isa an amebam ganingi.¹⁶ Ezi me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa ghaze, “Godin akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongin oto.” Egha me ghaze, “God uan gumazamizibar akurvaghasa ize.”¹⁷ Ezi Iesus amizir bizir kamın eghaghanim bar Judian Distrik ko an boroghın itir nguibaba sara ghu.

*Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon,
a Iesus bagha azangsi
(Matyu 11:2-19)*

¹⁸ Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diagha,¹⁹ Ekiam Iesusin azangsi ghase aning amada, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, “Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim nin azangsi ghase ga amada, ‘Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?’”²¹ Ezi dughiar kamnaghira Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gumazir damazir kurar aviribagh amima, me ua gari.²² Kamaghin amizi, Iesus Jonin suren gumazimningin akam ikaragha ghaze, “Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon mikemegh, ‘Gumazamizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazamizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazamizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazamizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumazamiziba ua dikavima, gumazamizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.*”²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!”

²⁴ Ezi Jonin suren gumazimning uamategha ghuzima, Iesus maghira Jonin gun gumazamizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumazamiziba puvatizir danganimin ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati.²⁵ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamın ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar iti.²⁶ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamın ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.²⁷ Gumazir kam baghavira, Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’²⁸ Ki ia migei, Jon nguazimın itir gumazamiziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven iti, a bar Jon gafira.”²⁹ (Jon gumazamizir aviriba ruava, egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin amizi me Iesusin akam baregha fo, Godin arazim a bar guizbangira.³⁰ Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin amizi me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

7:15: 1 Kin 17:23, 2 Kin 4:36 **7:15:** 1 Atriviba 17:23; 2 Atriviba 4:36 **7:16:** Lu 1:68, 19:44, 24:19, Jo 4:19 **7:16:** Lu 1:68; 19:44; 24:19; Jon 4:19 **7:19:** Onger Akaba 40:7; Malakai 3:1; Matyu 11:3; Akar Mogomem 1:8 **7:22:** Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 **7:22:** Aisaia 35:5-6; 61:1; Matyu 11:4-5; Luk 4:18 * **7:22:** Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:23:** Aisaia 61:1; Luk 4:18 **7:24:** Mt 11:7 **7:24:** Matyu 11:7 **7:26:** Mt 11:9, Lu 1:76 **7:26:** Matyu 11:9; Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:27:** Malakai 3:1 **7:29:** Matyu 21:32; Luk 3:12

³¹ Iesus ua kamaghin migei, “Ki gumazamizir datirighin itibar arazibav kimsi akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? ³² Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei:

“E ia bagha marvibagh ivima,
ia ighian aghua.
Ezi e ongerakar amirizibagh amima,
ia azir puvati.’

³³ “Ezi Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ ³⁴ Ezi Gumazamizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men rorobagh amua me ko iti.’ ³⁵ Ezi gumazamizir Godin fozozim iniziba, me gara fo, Godin fozozim a guizbangira bizim.”

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

³⁶ Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Kamaghin amizi an a ko daperagh damasa an dipenimin ghu. ³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kam in itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. ³⁸ Egha a Iesusin girakirangin an dagarimningin boroghin tughav ikia azima, an teriba Iesusin dagarimningin giri. Ezi a uan dapanir arizimin an dagarimningin adizava, an dagarimningin tora borem an dagarimningin ginge. ³⁹ Ezi Farisin an diazim bizir kam in ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam guizbangira Godin akam inigha izir gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.”

⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.”

Ezi Saimon ghaze, “Tisa, ni na mikemegh.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura da ini, egh aning gin a da ikarvagh. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50plan dagiaba ini. ⁴² Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aning in tina gumazir kam bar a gifuegham?”

⁴³ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni deragha migei.”

⁴⁴ Egha a ragha amizimin gara kamaghin Saimon migei, “Ni amizir kam in gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimningin ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, uan dapanir arizimin da disi. ⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimningin tora mamaghira ikia iza datirikin. ⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimningin ginge. ⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki

ia miġei, tina God an arazir kurar muziarim ġin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin amizimin miġei, “Nin arazir kuraba, ki da ġin amada.”

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, magħira uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba ġin amadi?”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin amizim miġei, “Nin niġhnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin ġin arui

¹ Bizir kabar ġin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an ġin arui. ² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a ġarisi, Iesus fomira a gamizima, 7plan duar kuraba anetegha azenimin ize, ³ Joana ko Susana ko amizir avirir iġharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin ġarir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Witin oviziba akurir akar isin zuim (Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Gumazamizir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamın me miġei: ⁵ “Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min ġarir daghem wit, an oviziba inġha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim ġira ghuzima gumazamiziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. ⁶ Ezi maba dagħaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingħa ariaghire. ⁷ Ezi witin ovizir mabanang benir atagħataribar torim ġire, egha benir atagħatariba sara aghuima da da ikiaghariki. ⁸ Ezi mabanang nguazir aghuim ġiregha, aghua dagħer bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvagħa 100pla bar misevegha iti.”

An akar isin zuir kam me mikemegħa, a pamtem kamaghin me miġei, “Tina kuarimning iti, an oragħ.”

Iesus manmaghsua akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamın mingarim bagħava an azara. ¹⁰ Ezi a me miġia ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagħ fo. Ezi iġharaz darazi ki akar isin zuibara me miġei, egħti me zurara ganiva, egh deragħ bizitamın ganighan kogħam. Egh uaghan zurara oragħiva, egh me deragħ bizitamın mingarim gifogħan kogħam.”

Witin akar isin zuimin mingarim (Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)

7:48: Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 **7:48:** Matyu 9:2; Mak 2:5; Luk 5:20-21 **7:49:** Mt 9:3, Mk 2:7
7:49: Matyu 9:3; Mak 2:7 **7:50:** Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42 **7:50:** Matyu 9:22; Mak 5:34, 10:52; Luk 8:48; 17:19; 18:42 **8:1:** Lu 4:43 **8:1:** Luk 4:43 **8:2:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40-41; 16:9; Luk 23:49 **8:5:** Mt 13:3, Mk 4:3 **8:5:** Matyu 13:3; Mak 4:3 **8:10:** Ais 6:9-10, Mk 4:12 **8:10:** Aisaia 6:9-10; Mak 4:12

11 Iesus ua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamın mingarim. Witin ovizim a Godin akam. 12 Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham. 13 Ezi dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati, gumazamizir akam baregha bar akongeziba, ezi men biba nguazim giraghuezir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezi osimtizibar dughiam me God ataki. 14 Ezi witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar mın iti. Me deragha tuavimin zuima inivafizibar agoroger osimtiziba, ko dagiar nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamın bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ikia egha misevir puvati. 15 Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir Akar Aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha dar suiragha gavgavigha ikia, dagher aghuiba otifi.”

Gumazitam lam gaborogha minemin aven anevazir puvati
(Mak 4:21-25)

16 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. An a inigh dakozim gisin anefagham, eghti tina aven iziva angazangarimin ganam. 17 Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. 18 Kamaghin amizi ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.”

Tinara a Iesusin amebam ko doziba?
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. 20 Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia nin ganasa.”

21 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.”

Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Dughiar mamın, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh vongin mangam.” Egha me botin ghuavanega vongin zui. 23 Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezi aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi me osimtizir ekiamın aven iti.

24 Ezi suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavigha aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiragha iti.

²⁵ Ezi a kamaghin uan suren gumazibar azara, "Ian nighnizir gavgavim managh iti?"

Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsi, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!"

*Iesus gumazir mamın
duar kuraba batoke*

(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, a Galilin Dıpar Akaremın vongin iti. ²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguıbar ekiar kamin itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenıbar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir torıbar aven iti. ²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghıra ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumazamiziba puvatizir danganımın iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusın apigha, arava Iesusın dagarıbar apengan irigha pamtem dia migei, "Ni tizim na damuasa, Iesus, Godın Bar Pın İtımın Otarım? Ki nın azangsi ni arazir kuratam na damuam marki!"

³⁰ Ezi Iesus an azara, "Nın ziam tina?"

Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghın amizi, a kamaghın migei, "Aviriba."

³¹ Ezi duar kuraba kamaghın Iesus gaghoravıra iti, "Ni e batuegh e amadaghtıma e torir mıngariba puvatizir kamin mangan marki."

³² Dughiar kamin, dar bizir ekiar maba mighsiar miriamın roghıra ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, "Ni en amamangatightı e mangi dar munabar aven mangeka." Ezi a men amamangatizı me zui. ³³ Ezi duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghıre. ³⁴ Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguıbar ekiamın bizir kabar gun migeima, nguıbar azenan roghıra itiba saram orasi. ³⁵ Ezi gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusın dagarımın mın aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamaghın amizi me atiatingı. ³⁶ Ezi ikia bizir kamin ganizir darazi gumazamizibagh eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrighın itiba puvıra atiatia, egha Iesusın azangsi, "Ni e ategh danganir igharazitamin mangi." Ezi a botin ghuavan-abogha uamategha ghua.

³⁸ Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusın azangsi ghazı uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a mıgia ghaze, ³⁹ "Ni uamategh uan nguıbamın mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim." Ezi gumazim uamategha ghua nguıbam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

*Iesus aremezir guivir mam gamizi a ua dikafi, egha amizir an korotiamın
suirazim gamizima a ua dera*

(Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Iesus uamategha Galilin Dıpar Akaremın vongin izezima, gumazamizıba a izi me batıvasa me a bagha oragha a mızua iti. ⁴¹⁻⁴² Ezi gumazir mam,

an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin amizi a iza Iesusin dagarimningin boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakahori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar an okarigha kaghira uari dikabiri.* ⁴³ Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham. ⁴⁴ A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutugha ghu. ⁴⁵ Ezi Iesus azara, "Tina nan suira?"

Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaze, "Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi."

⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, "Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu."

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin guamin degiaghirigha, gumazamizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. ⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi."

⁴⁹ Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki."

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, "Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deragham." ⁵¹ Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara inigha dipenimin aven ghue. ⁵² Dughiar kamän gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti.

Ezi Iesus me migia ghaze, "Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui." ⁵³ Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati. ⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimnin suiragha a migia ghaze, "Nan borim, ni dikafigh!" ⁵⁵ Ezi an duam umatagha izezima, a zuamira dikavigha tu.

Ezi Iesus me migia ghaze, "Ia daghetam a daningigh." ⁵⁶ Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otozir bizir kamän gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi. ² Egha me amaga ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirmighti me ua deragham. ³ Egha a kamaghin me migei, "Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki.

* **8:41-42:** An guivir vamira, a 12plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi, e ghaze, an azenir 12plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:44:** Matyu 9:20; Mak 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:46:** Mak 5:30; Luk 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:48:** Luk 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:52:** Luk 7:13; Jon 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:54:** Luk 7:14; Jon 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **8:56:** Mak 7:36; Luk 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:1:** Matyu 10:1; Mak 3:13-15 **9:3:** Luk 10:4-11

⁴ Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. ⁵ Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibam ataghiraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir puvati.”* ⁶ Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, Akar Aghuim akura egha arimariar gumazamizibagh amima me ghuamazi.

Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2; Mak 6:14-16)

⁷⁻⁸ Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir aviribagh ami. ⁹ Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-13)

¹⁰ Ezi Iesusin aposelba uamatgeha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. ¹¹ Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, gumazamizibar arimariaba akiri. ¹² Bar guaratizimin Iesusin 12plan aposelba a bagha izegha kamaghin a migei, “E gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ni gumazamiziba amadaghti, me danganir kamın itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, uari bagh dagheba ko dakuamin danganiba buri.”

¹³ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia uari daghetaba me daning.”

Ezi me kamaghin migei, “E bar Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangi gumazir avirir kaba bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham.” ¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.)

Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimti me 5pla ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri.” ¹⁵ Ezi suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia. ¹⁶ Ezi Iesus Bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziar Ekiam minabagha, Bretba ko osirimning apirigha gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi. ¹⁷ Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Dughiar mamın Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

9:4: Mt 10:11, Mk 6:10 **9:4:** Matyu 10:11; Mak 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 **9:5:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Aposel 13:51 * **9:5:** Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gihughav, suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:6:** Mak 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:7-8:** Matyu 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Lu 23:8 **9:9:** Luk 23:8 **9:12:** Mt 14:15, Mk 6:35-36, Jo 6:5 **9:12:** Matyu 14:15; Mak 6:35-36; Jon 6:5 **9:18:** Mt 16:13, Mk 8:27 **9:18:** Matyu 16:13; Mak 8:27

19 Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezi marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.”

20 Ezi Iesus men azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?”

Ezi Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni Godin izezir Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

*Iesus ghaze, an aremegh
ua dikavigham*

(Matyu 16:20-28; Mak 8:30–9:1)

21 Iesus migirigiar gavgavim uan suren gumazibagh aniga ghaze, ia nan gun tavin mikiman marki. 22 Egha a kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba koma ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar mizezim in a ua dikavigham.”

23 Egha a bar moghira me migia ghaze, “Gumazitam o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim zurara a gis-aghugh nan gin izi. 24 Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghisi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. 25 Gumazim o amizim nguazimin itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. 26 Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighi, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba ko Godin angazangarim sara izighiriva, uaghan men aghumsigham. 27 Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

Iesusin mikarzim igharagha gari
(Matyu 17:1-13; Mak 9:2-13)

28 Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dughiaaba givazima, a gin Pita, ko Jon, ko Jems inigha me God ko mikimasa mighsiar ekiar mam in ghuavanabo. 29 Egha a God ko migeima, an guamin ganganim ragha igharagha oto. Ezi an korotiaba bar ghurghurigha onimarimin min taghtasi. 30 Gumazir pumuning, Moses ko Elaija, 31 aning Afeziar Ekiamin angazangarimin aven ikia, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghiragham koma bizir a Jerusalem in damuamin bizibav gei. 32 Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimin ganigha uaghan gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti.† 33 Ezi gumazimning an ataghirazima Pita kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E purirpenir pumuning ko mizezim in ingaram. Ni bagh tam, Moses

9:19: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 9:20: Matyu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 9:20: Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 9:20: Matyu 16:15-16; Mak 8:29; Jon 6:68-69 9:22: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 9:22: Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:44; 18:32-33 9:23: Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 9:23: Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 14:27 9:24: Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 9:24: Matyu 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 9:25: Mt 16:26, Mk 8:36 9:25: Matyu 16:26; Mak 8:36 9:26: Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 9:26: Matyu 10:33; Mak 8:38; Luk 12:9; 2 Timoti 2:12 9:28: 2 Pita 1:17-18 9:31: Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 9:31: Matyu 17:3; 17:9; Mak 9:4; 9:9; Luk 9:22; 13:33 9:32: Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 9:32: Matyu 17:2-3; Mak 9:2-4; Jon 1:14; 2 Pita 1:16-18 † 9:32: Bizir otzir kam ti dimagarimin oto.

bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam miġia, egha uabi miġirigiar a mikemezir kam gifozir puvati.)

³⁴ A miġiavira itima, ghuariar mam otogha me avara, ezi me ghuariamın aven ghua bar atiatingi. ³⁵ Ezi tiarir mam ghuariamın tongin otogha kamaghın miġia ghaze, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anarım oragh!”

³⁶ Tiarir kam mikemeġa ġivazıma, me İesusın ġarima a uabıra iti. Ezi İesusın suren ġumazıba bizir me ġanizımın ġun ġumazıtam mikemezir puvati.

*Otarir mam, duar kuram a ġapazazıma İesus a batoke
(Matyu 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Egha me amımzaraghan miġsıam ategha izaghırıma, ġumazamizir avırım iza tuavımın a bato. ³⁸ Ezi ġumazir mam men torımın ikıa dei, “Tısa, ki ni ġakaghori, nan otarir bar vamıra iti, kamaghın amızı ni an ġanıġ. ³⁹ Duar kuram an aven ikıa a ġamıma a zuamıra ara dei. Egha anekurıma a ġuazım ġıra puv nısi. Eziıma pupuvıba an akamın otıfi. Duar kurar kam duġıar mabar an ikıa bar pazava a ġamuava, anetaghırızir puvati. ⁴⁰ Ki a batoghasa nın suren ġumazıbagh aġhori. Ezi me a damuan ibura.”

⁴¹ Ezi İesus kamaghın me ikaragha ghaze, “Oio, ki bar amıra, ia duġıar kamın itir ġumazamizıba, ia niġnızir ġavġavıba puvati, ian arazıba ko niġnızıba bar derazir puvati. Duġıabar manmaghın, ki ia ko iki egh ian osımızıba ateram? Ni uan otarım inıġ kagh izi.” ⁴² Ezi otarım izavıra itima, duar kuram an ekunizıma a ġuazım ġırıġha uam aġuava egha puv nısi. Ezi İesus duar kuram batoghezıma, a borım ataghızı a dera. Ezi İesus a inıġha uam an afeziam ġanıġi. ⁴³ Ezi ġumazamizıba bar ġodın ġavġavımın ġanıġha diġavır kuram ġamı.

Me bar puv İesus amızir bizıbagh niġnızıma, a uan suren ġumazıbav ġei, ⁴⁴ “Ia deraghvıra na baraghtı, ki bizıtam ia mikımasa. Me ġumazamizıbar Otarım isi ġumazir kurabar dafarım darıġham.” ⁴⁵ Ezi me miġirigiar kamın mıngarım ġifozir puvati. A men modo, kamaghın amızı me a ġifozir puvatıġha an azangsiġhan atiatingi.

*Tına zıar ekıam inıam
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Ezi İesusın suren ġumazıba uarıra uarı adogħodogħa ghaze, tına men dapanımın ikıam. ⁴⁷ Me miġeıma, İesus men niġnızıbagh fogħa borım inızı, borım an mın tughav iti. ⁴⁸ Egha a kamaghın me miġei, “ġumazıtam o amızıtam na ġinıġniġ egh borır dozır kamagh ġarıtam inıġ an akuragħam, kamaghın a na inıġha nan akurvası. Egha tına nan akurvası, a nan Afeziar na amadazımın akurvası. Kamaghın amızı, tına ian tongın zıam puvati, a zıar ekıam inıam.”

*Tına ian apanım ġamır puvati, a ian anav
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Ezi Jon İesus miġei, “Tısa, e ġarima ġumazir mam nın zıamın duar kuraba batosı. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroġe.”

9:35: Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 **9:35:** Aisaia 42:1; Matyu 3:17; 12:18; 17:5; Mak 1:11; 9:7; Luk 3:22 **9:44:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 **9:44:** Matyu 16:21; 17:22; Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22; 18:32-33 **9:45:** Mk 9:32, Lu 2:50, 18:34 **9:45:** Mak 9:32; Luk 2:50; 18:34 **9:46:** Lu 22:24 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:48:** Matyu 10:40; 23:11-12; Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 12:44; 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:49:** Dibobonıba 11:28; Mak 9:38

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, "Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia an anogoroghan marki."

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalem zui

(Sapta 9:51--19:28)

Samaritan gumazamiziba Iesus men nguibamin izan me an aghua

⁵¹ God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalem mangasa nighnizim gamigha iti. ⁵² Egha uan migirigiari gumazir maba amangizima, me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mam in a bagha bizibar akirasa ghue. ⁵³ Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalem zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua. ⁵⁴ Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha an azara, "Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighiriva gumazamizibar isigham." ⁵⁵ Ezi Iesus raghava aning in atari. ⁵⁶ Egha me nguibar igharazimin ghue.

Iesusin gin mangamin ivezim

(Matyu 8:19-22)

⁵⁷ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, "Ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam."

⁵⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, "Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim dakuamin danganiba puvati."

⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim migei, "Nan gin izi."

Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze, "Ekiam, ni faragh nan amamangatihgti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka."

⁶⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuaba afi. Ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam."

⁶¹ Ezi gumazir mam ua Iesus migia ghaze, "Ekiam, ki nin gin mangam. Ni faragh nan amamangatihgti, ki mangi uan adarazir ganika."

⁶² Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tav itazim kuazagh egh raghirigh gin ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham."

10

Iesus 72plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

¹ Egha bizir kabar gin Ekiam 72plan gumazir igharaziba misevegha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba ko danganir a mangasa nighnizibar me amadi. ² Egha a kamaghin me migei, "Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba

9:50: Mt 12:30, Lu 11:23 **9:50:** Matyu 12:30; Luk 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:51:** Mak 10:32; 16:19 **9:53:** Jo 4:9 **9:53:** Jon 4:9 **9:53:** Samaritan gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamin uari akua God bagha ofa gamua Godin ziam fe. Ezi Judaba Jerusalem nguibamin ghuava ofa gamua Godin ziam fe. Ni Jon 4:20 in gan. Samaritan gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamin ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusin akurvaghan aghua.

9:54: 2 Kin 1:9-16 **9:54:** 2 Atriviba 1:9-16 **9:61:** 1 Kin 19:20 **9:61:** 1 Atriviba 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7 **10:1:** Matyu 10:1; Mak 6:7 **10:1:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1 in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:2:** Matyu 9:37-38; Jon 4:35; 2 Tesalonika 3:1

puvati. Kamaghin amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a inganrarir gumazamizibar amangiti, me an azenimin mangi dagheba iniam. ³ Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiarbar torimin iti moghin ia amadazi ia zui. ⁴ Egh dagiaba azuir mitarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia a ikaraghan marki.

⁵ “Egh ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti. ⁶ Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. Puvatighti, ian navir amirizim ua ia bagh izegham. ⁷ Guizbangira, inganrarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghin amizi ia dipenir kamin aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir mamn ikegh mamn mangan marki.

⁸ “Egh ia nguibar ekiamin aven mangightima, me ia inigh tizim ia daningti, ia puram anemi. ⁹ Egh ia arimariaba itir darazir amighti me ghuamagheghti, ia kamaghin me mikim, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. ¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, ia tvaiv roghir aven mangi mikim suam, ‘Ian nguibar ekiamin nguaziba en dagaribar poghezi, e da disa, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.’ ¹² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamim, an osimtizir Sodom inizim gafiragham.”

*Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar ikuvigham
(Matyu 11:20-24)*

¹³ Egha Iesus ua kamaghin uan 72plan gumazibav gei, “Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, azir adiariba aghuigha, averenim gapiava a gurua, egha uan arazir kamin uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. ¹⁴ Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham. ¹⁵ Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.

¹⁶ “Tina ia barasi a uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezi 72plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.”

10:3: Mt 10:16 **10:3:** Matyu 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:4:** 2 Atriviba 4:29 **10:4:** Matyu 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:7:** Matyu 10:10-11; 1 Korin 9:14; 10:27; 1 Timoti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27 **10:8:** 1 Korin 10:27 **10:10-11:** Ap 13:51
10:10-11: Matyu 10:14; Luk 9:5; Aposel 13:51; 18:6 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:12:** Genesis 19:24-28; Matyu 10:15; 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:13:** Aisaia 23:1-18; Esekiel 26:1-28:26; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sekaraia 9:2-4; Matyu 11:21-23 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:15:** Aisaia 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:16:** Matyu 10:40; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 5:23; 13:20

18 Ezi a me miġia ghaze, “Ki Satanin garima a ira onimarin min Godin Nguibamin tagha gifa. 19 Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, egħti ia kuruz-iba ko tuighakabagh isin daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Egħti me bizir kuratam ia damuan iburagham. 20 Egħti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim bagħ akongan marki. God uan Nguibamin ian ziaba osirizir bizim bagħiva ia akong.”

*Jesus bar akuegħa uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)*

21 Ezi dugħiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongegħa kamagħin miġei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko niġnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamizibar aka. Kamagħin amizi ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamagħin ami.”

22 Egha Iesus ua kamagħin miġei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegħa Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo.” 23-24 Egha a ragħa uan suren gumazibar gara kamagħin me miġei, “Ki guizbangira ia miġei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baragħan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baragħizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, kamagħin amizi ia bar akongegħ!”

Samarian gumazim Judan mavin akurazir eghagħanim, Iesus a gami

25 Ezi dugħiar mamin, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmagħin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

26 Ezi Iesus a ikaragħa ghaze, “Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akamin aven iti? Ni manmagħin an gari?”

27 Ezi an a ikaragħa ghaze, “Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan niġnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegħ. Egh uagħan, ni uabira uabi gifongezzi mogħin, uan namakabagh ifongegħ.”

28 Ezi Iesus an akam ikaragħa ghaze, “Ni bar deragħa miġei. Ni mamagħira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

29 Ezi a gumazamizibar damazimin deragħasa, kamagħin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?”

30 Ezi Iesus an akam ikaragħa ghaze, “Gumazim Jerusalem ategħava Jerikon uagħira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegħa,

10:18: Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:18:** Jon 12:31; 16:11; Akar Mogomem 9:1; 12:8-9
10:19: Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:19:** Onger Akaba 91:13; Mak 16:18; Aposol 28:5 **10:20:**
 Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27 **10:20:** Ua Me Ini 32:32; Aisaia
 4:3; Daniel 12:1; Matyu 7:22; Filipai 4:3; Hibru 12:23; Akar Mogomem 3:5; 21:27 **10:22:** Mt 28:18, Jo
 1:18, 3:35, 10:15, 17:2 **10:22:** Matyu 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 **10:23-24:** Matyu 13:16-17;
 1 Pita 1:10 **10:25:** Mt 19:16, Lu 18:18 **10:25:** Matyu 19:16; Luk 18:18 **10:25:** Matyu 22:35-40;
 Mak 12:28-34 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:27:** Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 6:5 **10:28:**
 Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:28:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel
 20:11-13; Rom 10:5; Galesia 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:29:** Luk 16:15

puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. ³¹ Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

³² “Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui.

³³ “Ezima Samarian gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. ³⁴ Egha a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamın aven ghugha, deraviram a gami. ³⁵ Egha amınzaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamatagh izamim, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.’

³⁶ “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizekir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?”

³⁷ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazim a ikaragha ghaze, “Gumazir an apangkuvizim.”

Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenimin iti

³⁸ Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin ghua nguibamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin ghu. ³⁹ Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. ⁴⁰ Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!”

⁴¹ Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da bagha muriam ni dighori. ⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam, gumazitam a dama a inighan kogham.”

11

Iesus God ko migeir arazibar

men sure gami

(Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Iesus danganir mamın ikia God ko mikemegha givazima, an suren gumazir mam a migia ghaze, “Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi mokin.”

² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia God ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikim:

“‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ E datirighin damamin dagheba,
ni datirighin da isi e daning.

⁴ Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.

Egh e ateghti,
e osimtizibar aven ikiti
bizitam en navim biraghti,

e arazir kuratam damuan kogham.”

⁵⁻⁶ Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷ “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’ ⁸ Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir puvati, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azangti, a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. ¹⁰ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi. Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham.

¹¹ “Ian boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsightima, a ti kuzitam a danigham? Bar puvati. ¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a danigham, o? ¹³ Ia afeziar arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.”

*Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari
(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezi gumazimiziba digavir kuram gami. ¹⁵ Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”*

¹⁶ Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham.”

¹⁷ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumazimiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. ¹⁸ Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. ¹⁹ Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. ²⁰ Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. ²¹ Gumazir gavgavitam

11:8: Lu 18:1, 18:5 **11:8:** Luk 18:1; 18:5 **11:9:** Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22 **11:9:** Matyu 7:7; Mak 11:24; Jon 15:7; 1 Jon 3:22 **11:11:** Mt 7:9-10 **11:11:** Matyu 7:9-10 **11:15:** Mt 9:34, 10:25, 12:24 **11:15:** Matyu 9:34; 10:25; 12:24 * **11:15:** Satanin ziar mamra kara, Belsebul.
11:16: Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:16:** Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25 **11:17:** Matyu 12:25; Mak 3:24; Jon 2:25 **11:20:** Kis 8:19 **11:20:** Ua Me Ini 8:19

mīdorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. ²² Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamiza a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam. ²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akurgha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

*Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti. ²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. ²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamın ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabir a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizir mam gumazamizibar tongin ikia kamaghin dia migei, “Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh.”

²⁸ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar akongegh.”

*Mirakelin azangsim
(Matyu 12:38-42; Mak 8:12)*

²⁹ Ezi gumazamiziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, “Datirighin itir gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighi me ganigh foghamim bagha azangsim. Eghti ki arazitam men akakaghsi me danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamın ganam.

³⁰ Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumazamizibar aka. Kamaghira, Gumazamizibar Otirim datirighin itir gumazamiziba arazitam men akagham. ³¹ Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kamın saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam. ³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

*Nin damazimning mikarzimın angazangarim
(Matyu 5:15; 6:22-23)*

11:22: Kl 2:15 **11:22:** Kolosi 2:15 **11:23:** Mt 12:30, Mkk 9:40, Lu 9:50 **11:23:** Matyu 12:30; Mak 9:40; Luk 9:50 **11:24:** Mt 12:43 **11:24:** Matyu 12:43 **11:26:** Mt 12:45, Jo 5:14, Hi 6:4, 2 Pi 2:20 **11:26:** Matyu 12:45; Jon 5:14; Hibru 6:4; 2 Pita 2:20 **11:27:** Lu 1:28, 1:42, 1:48 **11:27:** Luk 1:28; 1:42; 1:48 **11:28:** Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25 **11:28:** Matyu 7:21; Luk 8:15; 8:21; Jems 1:25 **11:29:** Mt 16:4, Mk 8:12 **11:29:** Matyu 16:4; Mak 8:12 **11:30:** Jna 1:17, 2:10, 3:4 **11:30:** Jona 1:17; 2:10; 3:4 **11:31:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12 **11:31:** 1 Atriviba 10:1-10; 2 Eghaghaniba 9:1-12 **11:32:** Jna 3:5 **11:32:** Jona 3:5

³³ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadzir pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarinin ganam. ³⁴ Damaziba, da lamin min namnamin angazangarinin min iti. Damazim derazi, angazangarin bar nin namnam gizivagham. Eghti nin damazim ikuvighti, mitatem nin namnam, avaragham.[†] ³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, puvatighti, angazangarin nin itim, mitarmem an epazagham. ³⁶ Kamaghin amizi, angazangarin bar nin mikarzim gizivaghti, mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarinin iktiam, mati lamin angazangarin ni gisirazi mokin.”

Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir kurabagh ami (Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasa an gighamizi, Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gaperu. ³⁸ Ezi Farisin kam garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha agughfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a miġei, “Ia Farisiba, Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi ian navir averiabar aven bar ikuvigha mize. Ia okimakiam koma arazir kurabagh ami. ⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? ⁴¹ Eghti ia bizir itaribar averiabar itiba isiva gumazir onganarazibar aning, eghti ian biziba bar zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia isingtizim daghebogh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha pozir vamira God ganidi. Egha ia Godin guizin arazim ko a gifongezir arazim ataghirasi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko miġeir dipenibar aven dabirabar aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Ezi gumazimiziba dagh fozir puvatigha dagh isin arui. Egha Godin damazimin zuezir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtiziba gumazamizibagh arizima me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamin men akuragha bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! ⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! ⁴⁸ Ia arazir kam gumazamizibar akakagha ghaze, ian inazir

11:33: Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:33:** Matyu 5:15; Mak 4:21; Luk 8:16 **11:34:** Mt 6:22 **11:34:** Matyu 6:22 [†] **11:34:** Israelia kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarin puvatighti, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:37:** Luk 7:36; 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:38:** Matyu 15:2; Mak 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:39:** Matyu 23:25; Mak 7:4; Taitus 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:41:** Aisaia 58:7; Daniel 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:42:** Ofa Gami 27:30; Matyu 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:43:** Matyu 23:6-7; Mak 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:44:** Onger Akaba 5:9; Matyu 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:46:** Matyu 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31 **11:47:** Matyu 23:29-31

afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami.

⁴⁹ “Bizir kam bagha, Godin fofozir aghuim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghti igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’ ⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam. ⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, Sekaraia, me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumazamizibar tiar akam apiri.”

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami.

⁵⁴ Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan (Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kamın gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. ² Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumazamiziba dagh fogham. ³ Ezi bizir ia mitatemın mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating (Matyu 10:28-31)

⁴ Iesus ua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham. ⁵ Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating. ⁶ Ia fo, gumazamiziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham. ⁷ God uaghan ian dapanir ariziba minge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveggha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham (Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

11:51: Stt 4:8, 2 Sto 24:20-21 **11:51:** Jenesis 4:8; 2 Eghaghaniba 24:20-21 **11:52:** Mt 23:13
11:52: Matyu 23:13 **11:54:** Lu 20:20 **11:54:** Luk 20:20 **12:1:** Mt 16:6, 16:12, Mk 8:15
12:1: Matyu 16:6; 16:12; Mak 8:15 **12:2:** Mt 10:26, Mk 4:22, Lu 8:17 **12:2:** Matyu 10:26; Mak 4:22; Luk 8:17 **12:4:** Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 **12:4:** Aisai 51:7; Jeremaia 1:8; Matyu 10:28; Jon 15:14-15 **12:5:** Hi 10:35 **12:7:** Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 **12:7:** Luk 12:24; 21:18

⁸ Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazamizibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. ⁹ Eghti tina gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan adarzir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. ¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazamizibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadagham koghham. ¹¹ Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?” ¹² Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasezezir onganimn akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”

¹⁴ Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?” ¹⁵ Egha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati.”

¹⁶ Egha an akar isin zuir kamn me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasezezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. ¹⁷ Egha a kamaghin uabi ginighnisi, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.’

¹⁸ “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. ¹⁹ Egh ki uabira uabi mikimam, ‘Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam.’”

²⁰ “Ezi God a migia ghaze, ‘Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?’

²¹ “Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam.”

*Nighnizir aviriba amuan marki
(Matyu 6:25-34)*

²² Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? ²³ Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. ²⁴ Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati,

12:8: Lu 15:10 **12:8:** Luk 15:10 **12:9:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23 **12:9:** Mak 8:38; Luk 9:26; 2 Timoti 2:12; 1 Jon 2:23 **12:10:** Mt 12:31-32, Mk 3:28-29, 1 Jo 5:16 **12:10:** Matyu 12:31-32; Mak 3:28-29; 1 Jon 5:16 **12:11:** Matyu 10:19-20; Mak 13:11; Luk 21:14-15 **12:15:** 1 Ti 6:7-10 **12:15:** 1 Timoti 6:7-10 **12:19:** Sav 11:9, 1 Ko 15:32, Je 5:5 **12:19:** Fofozir Gumazim 11:9; 1 Korin 15:32; Jems 5:5 **12:20:** Sng 39:6, 52:7, Jer 17:11, Je 4:14 **12:20:** Ongger Akaba 39:6; 52:7; Jeremaia 17:11; Jems 4:14 **12:21:** Mt 6:19-20, 1 Ti 6:18-19, Je 2:5 **12:21:** Matyu 6:19-20; 1 Timoti 6:18-19; Jems 2:5 **12:24:** Jop 38:41, Sng 147:9, Lu 12:7 **12:24:** Jop 38:41; Ongger Akaba 147:9; Luk 12:7

da dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira. ²⁵ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh, kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. ²⁶ Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha nighnizir aviribagh ami?

²⁷ “Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. ²⁸ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da inigh avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! ²⁹ Ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. ³⁰ Nguazir kamin gumazamiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. ³¹ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimin ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia daningam.”

Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)

³² Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki. ³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazamizir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighoran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. ³⁴ Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam uaghan danganir kamra ikiam.”

Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)

³⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi mamaghira iki. ³⁶ Egh mati gumazim uan gumazir aruamin amuir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughafughti, me zuamiram a bagh tiam kuigham. ³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. ³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titi a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. ³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. ⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki

12:27: 1 Kin 10:4-8, 2 Sto 9:3-6 **12:27:** 1 Atriviba 10:4-8; 2 Eghaghaniba 9:3-6 **12:31:** Mt 6:33
12:31: Matyu 6:33 **12:32:** Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:32:** Matyu 25:34; Luk 22:29; Akar Mogomem 1:6
12:33: Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:33:** Matyu 19:21; Luk 18:22; Aposel 2:45; 4:34 **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 **12:35:** Matyu 25:1-13; 1 Pita 1:13
12:36: Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13 **12:36:** Mak 13:34-36; 1 Pita 1:13 **12:37:** Jo 13:4 **12:37:** Jon 13:4
12:39: 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10 **12:39:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10 **12:39:** Matyu 24:43-44
12:40: Mk 13:33, 1 Te 5:6, 2 Pi 3:12 **12:40:** Mak 13:33; 1 Tesalonika 5:6; 2 Pita 3:12

gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazamizibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamın erara miğei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera.

⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia miğei, ingangarir gumazir kamın gumazir aruam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikiva an biziba bar dar ganam. ⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.’ Egh a dikaviğh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. ⁴⁶ Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghti an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. ⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an gumazir ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsiğham.”

*Iesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Iesus ua kamaghin miğei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge. ⁵⁰ Ki tighar rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam otogham! ⁵¹ Ni ti ghaze, ki navir vamiran arazim inigha, nguazir kamın ize? Puvati, ki ia miğei, ki gumazamiziba abighasa ize. ⁵² Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamın iki uari tuiragham, 3pla pumuningin apanimın ikiam, eghti, pumuning 3plan apanimın ikiam. ⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarimın apanimın ikiam, eghti otarim uan afeziamın apanimın ikiam. Eghti guivim uan amebamın apanimın ikiti, amebam uan guivim apanimın ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adoghti, otarimın amebam uan otarimın amuimın apanimın ikiam.”

*Iesus dughiar otivamibar gun miğei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramín amadagham anangtíma, ia zuamíra suam, ‘Amozim ízam,’ eghti a ízam. ⁵⁵ Egh Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvíra ísiam. Eghti an otogham. ⁵⁶ Ia ífavarir gumazamiziba! Ia guizbangíra, overiamín otivir biziba deravíra dagh fo. Egha ia dughíar kamín otivir arazibar gara da abízir puvati.”

*Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)*

⁵⁷ Iesus ua kamaghín migei, “Ezi ia uari uarir azangsigghan aghua, bizir tizim a dera. ⁵⁸ Egh nín apaním ní inigh mejistretbar damazimín mangítíma, ní a ko osímtízir kam akírsi tuavimín a míkím ganigh. Puvatíghtíma, a ní inigh jasín damazimín mangam. Eghti jas ní inigh polísín dafarím datíghti polís ní ísi kalabuziam datígham. ⁵⁹ Kí guizbangíra ní migei, ní azením giran kogham, egh íkí mangí ní ívezim bar anekiríghamín dughiamín gín, azením giram.”

13

Gumazamiziba navibagh iraghan kogh arimighiregham

¹ Ezi dughíar kamín gumazir maba íkia Galilín gumazibar gun Iesus migei, ezi Pailatín midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asízibar ghuziba sara verevere. ² Ezi Iesus men akam íkaragha ghaze, “Galilín gumazir kaba kamaghín ariaghire. Kamaghín amízima ía ghaze men arazir kuraba Galilín gumazir ígharaziba bar men arazir kurabagh afíra? ³ Ezi kí guizbangíra ía migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghíva, ía uaghan bar arimighiregham. ⁴ Egh ía uaghan bizir kam gíníghnigh, 18plan gumazir Siloamín dagíar dípením dípirígha me misoghezima me ariaghire. Ezi ía ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem ítir gumazamiziba men arazir kurabagh afíra? ⁵ Ezi kí guizbangíra ía migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghíva, ía uaghan bar arimighiregham.”

Temer ber puvatizimín akar ísín zuím

⁶ Iesus akar ísín zuir kamín me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainín azenimín anekara, egha a ghua ovíziba bagha an gara tamín apízir puvati. ⁷ Egha a wainín azenimín garir gumazim kamaghín a migei, ‘Kí 3plan azenibar arua ízava, fighín ovíziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a puram aghuí?’

⁸ “Ezi íngangarir gumazim kamaghín a migei, ‘Ekiam, aneteghtíma, an azenir tam uam an íkítíma, kí nguaziba an povim daríghtíma a dagher aghuíba íniam. ⁹ An azenir munamín beghtí, deragham. Puvatíghtíma, ní na míkemeghtíma kí an okegham.”

Iesus amízir akírír kuram akírízí, a ua dera

¹⁰ Egha Iesus Sabatín dughiamín God ko migeir dípenir mamín aven gumazamizibar sure gami. ¹¹ Ezi amízir mam 18plan azenibar duar kuram an akíragharím gamízí an aviraghavíra íkíava bar uabí amínava avenge.

¹² Ezi Iesus an apigha an diazi an ada zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin arimariam ni ataki.” ¹³ Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugha, Godin ziam fe.

¹⁴ Iesus Sabatin dughiamin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atara kamaghin gumazamizibav gei, “Ingangarir dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh ia Sabatin dughiamin izan marki.”

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati? ¹⁶ Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighi a deragham.”

¹⁷ A kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezi gumazamiziba an amizir bizir aghuubar gara bar akonge.

Mastetin ovizir akar isin zuim
(Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Egha Iesus gumazamizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam? ¹⁹ A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezi kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)

²⁰ Egha Iesus ua gumazamizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam? ²¹ A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.”

Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14; 7:21-23)

²² Egha Iesus Jerusalem ghuava nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir gumazamizibar sure gamua zui. ²³ Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?”

²⁴ Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, gumazamizir aviriba tiar akar asuvirizim aven mangiva avegham. Kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamir dirighiva aven mangi. ²⁵ Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’

²⁶ “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en sure gami.’

²⁷ “Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

13:13: Mk 16:18, Ap 9:17 **13:13:** Mak 16:18; Aposel 9:17 **13:14:** Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt 12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16 **13:14:** Ua Me Ini 20:9-10; Godin Araziba 5:13-14; Matyu 12:10; Mak 3:2; Luk 6:7; Jon 5:16 **13:15:** Lu 14:5 **13:15:** Luk 14:5 **13:16:** Lu 19:9 **13:16:** Luk 19:9 **13:24:** Mt 7:13, Jo 7:34, Ro 9:31, Fl 3:12 **13:24:** Matyu 7:13; Rom 9:31; Filipai 3:12 **13:25:** Sng 32:6, Ais 55:6, Mt 7:23, 25:10-12, Lu 6:46 **13:25:** Aisaia 55:6; Matyu 7:23; 25:10-12; Luk 6:46
13:27: Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 **13:27:** Onger Akaba 6:8; Matyu 7:23; 25:41

²⁸ “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh tuangvira arang atariba kuskugh danganir kamın ikiam. ²⁹ Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam. ³⁰ Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

Iesus Jerusalemın apangkufi
(Matyu 23:37-39)

³¹ Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghın a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghın amizi ni nguibar kam ategh igharagh mangi.”

³² Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia mangi afiar atiar mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurunzaraghan duar kuraba batoghıva, gumazamizibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarım agıvam.’ ³³ Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazıtam Jerusalemın azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurunzaraghan ko zuerimin mangıvıra ikiam.”

³⁴ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Oio, ia Jerusalemın adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazıvav sozi me ariaghiri, egħa God ia bagħa amadıř gumazıba, ia dagıba isa me gıniyi me ariaghiri. Dughiar avıřıbar ki ian borıba akuv me mughasa, mati tuarıř amebam uan avızımıngın nguzıba avarazi mogħın, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagħ ızan aghua. ³⁵ Ia oragh! Ian nguıbam, God anetaki, ezi a nguıbar sorıam gava. Ki guızbangıra ia migei, ia ua nan ganan kogħ, kamaghıra iki mangı dughiar ia suam, ‘Gumazır, Ekıamın zıam ko gavgavımın ızım, God deragh a damu!’”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin dughiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamın dipenimın api. Ezi dughiar kam gumazamizıba bar deravıram an gari. ² Ezi an guamın gumazır mikarzim buizır mam itı. ³ Ezi Iesus Farısıba ko Judan Arazıbagħ fozır gumazıbar azara, “Moses Osırızır Arazıba, da Sabatın gumazamizıbar arımariaba ghuamaghasa amamangatız, o puvati?” ⁴ Ezi me nımıra itıma a gumazımın suıragħa a gamızıma a dera. Egha anemadazi a ghua.

⁵ Egha a men azara, “Ian tavın otarıtam o bulmakaun tam Sabatın dughıamın mozırpamın magırıghtıma, ia tı mangı uam a gekuıgham, o?” ⁶ Ezi me mikımamın akabagħ asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazır gıghamizıba me dabırabır danganır ekiaba dagħer dakozımın da isi. Ezi Iesus akar ısın zuır kamın me migei,

13:28: Mt 13:42, 22:13, 24:51, 25:30 **13:28:** Matyu 13:42; 22:13; 24:51; 25:30 **13:28:** Matyu 8:11-12 **13:29:** Sng 107:3, Lu 14:15 **13:29:** Onger Akaba 107:3; Luk 14:15 **13:30:** Mt 19:30, 20:16, Mk 10:31 **13:30:** Matyu 19:30; 20:16; Mak 10:31 **13:34:** Mt 23:37 **13:34:** Matyu 23:37
13:35: Sng 118:26, Ais 1:7, Jer 22:5, Mai 3:12, Mt 21:9, Mk 11:9-10, Jo 12:13 **13:35:** Onger Akaba 118:26; Aisaia 1:7; Jeremaia 22:5; Maika 3:12; Matyu 21:9; Mak 11:9-10; Jon 12:13 **14:1:** Lu 11:37
14:1: Luk 11:37 **14:3:** Mt 12:10, Lu 6:9 **14:3:** Matyu 12:10; Luk 6:9 **14:5:** Kis 23:5, Lo 22:4, Mt 12:11, Lu 13:15 **14:5:** Ua Me Ini 23:5; Godin Arazıba 22:4; Matyu 12:11; Luk 13:15 **14:6:** Mt 22:46 **14:6:** Matyu 22:46 **14:7:** Mt 23:6 **14:7:** Matyu 23:6

8 “Gumazitam amuir ikizimîn isam bagh diaghti, ni mangî dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nîn ziam gafrazim, a bagha a ginaba. 9 Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghîn ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningh.’ Eghti ni bar aghumsighîva, danganir bar gin itim inigham. 10 Kamaghîn amizi dughiar me nîn diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, ni danganir aghuir pin itim mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. 11 Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiam iniam.”

*Godin ikarvazim,
o gumazibar ikarvazim?*

12 Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nîn namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghti, me uamategh nîn diaghti, ni kamaghîn uan ikarvazim uamategh a inigham. 13 Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. 14 Eghti God arazir aghuimîn ni damuam. Gumazir kaba nîn dagheba ikaraghan kogham. Kamaghîn amizi, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimîn deraziba ua dikavamimîn a iniam.”

*Isar ekiamin akar isin zuim
(Matyu 22:1-10)*

15 Egha Iesus ko dakozimîn itir gumazibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghîn Iesus migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamîn isar ekiam amamim, a bar akongegham.”

16 Ezi Iesus kamaghîn a ikaragha ghaze, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagha biziba akirava gumazamizir avirimîn dia. 17 Isam azuir dughiamin, isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar ada akirigha gîfa, kamaghîn amizi ia izi.’

18 “Ezi me bar moghira mangan aghuagha uan dimdiam avaghboava migirigiar ifavaribagh ami. Egha men mav faragha kamaghîn migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangîva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’ 19 Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’ 20 Ezi gumazir mîkezim kamaghîra a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghîn amizi, ki izan kogham.’

21 “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghîn migei, ‘Ni zuamira azenan mangîva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangîva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’ 22 Ezi ingangarir gumazim kamaghîn a migei, ‘Ekiam, ni mikemezi moghin ki amigha gîfa, ezi danganir maba ikiavira iti.’ 23 Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghîn a migei, ‘Ni mangi tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba me me mikimti, me izi, eghti

14:8: Aghuzir Akaba 25:6-7 **14:11:** Snd 29:23, Mt 23:12, Lu 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 **14:11:** Aghuzir Akaba 29:23; Matyu 23:12; Luk 18:14; Jems 4:6; 1 Pita 5:5 **14:13:** Lo 14:29, Neh 8:10-12 **14:13:** Godin Araziba 14:29; Nehemia 8:10-12 **14:14:** Jo 5:29 **14:14:** Jon 5:29 **14:15:** Lu 13:29, MAA 19:9 **14:15:** Luk 13:29; Akar Mogomem 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:17:** Aghuzir Akaba 9:2; 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:20:** 1 Korin 7:33

nan dipenim izivaka. ²⁴ Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamın daghetam ameghan kogham.”

Ia faragh deravira nighnighiva

Iesusin gin mangi

(Matyu 10:37-38)

²⁵ Ezi gumamazir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghın migei, ²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham. ²⁷ Egh tina uan ter ighuvir an ovengamim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.*

²⁸ “Ian tina dipenir ekiamın ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam agivagham? ²⁹⁻³⁰ Egh ian tina dipenir ekiamın ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

³¹ “O, ki kamaghın mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausenin midorozir gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimın 20 tausenin midorozir gumazibagh afiragham, o puvatigham?’ ³² A misoghan iburaghiva, egh atrivim saghuamra ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. ³³ Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazim o amizimin otoghan kogham.”

Amangsizir kuramın akar isin zuim

(Matyu 5:13; Mak 9:50)

³⁴ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghın a damighti a ua singigham? ³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghın amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovegezimin akar isin zuim

(Matyu 18:12-14)

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti. ² Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.”

³ Ezi Iesus akar isin zuir kamın me migei, ⁴ “Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ateghti da puram azenan iki damıti, eghti a mangi

14:24: Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:24:** Matyu 21:43; 22:8; Aposel 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:26:** Godin Araziba 33:9; Matyu 10:37; Luk 18:29; Jon 12:25; Akar Mogomem 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 **14:27:** Matyu 10:38; 16:24; Mak 8:34; Luk 9:23; 2 Timoti 3:12 * **14:27:** Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. **14:33:** Fl 3:7-8 **14:33:** Filipai 3:7-8 **14:34:** Mt 5:12, Mk 9:50 **14:34:** Matyu 5:13; Mak 9:50 **15:1:** Luk 5:29-30 **15:2:** Ap 11:3, Ga 2:12 **15:2:** Aposel 11:3; Galesia 2:12 **15:4:** Ese 34:11, 34:16, Mt 18:12, Lu 19:10 **15:4:** Esekiel 34:11; 34:16; Matyu 18:12; Luk 19:10

ovengezim buri mangi, an apighvira givagham, o? ⁵⁻⁶ Egh an an apighiva bar akuogh a isi uan dipizim datigh a gisaghpuh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, 'Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.' ⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99plan derazir gumazamizir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim gira. 'Ezi 99pla gumazamiziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.'

Dagiar ovengezim in akar isin zuim

⁸ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighvira givagham. ⁹ Egh an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, 'Ki uan ovengezir wan kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.'"

¹⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazim in a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Guibamin a givarvaram."

Afeziar otarir pumuning itim in akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumazir mam otarir pumuning iti. ¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia a gaghora ghaze, 'Afeziam, ni ga bagh biziba tuiragh nananaba na daningigh.' Ezi aningin afeziam uan biziba aning bagha da tuira.

¹³ "Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mam in ghu. Egha nguibar kam in ikiava pura tintinim in arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. ¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. ¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar kam in itir gumazir mam in ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuaghapi. ¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizir puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da ngezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ "Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, 'Nan afeziam in ingangarir gumazamiziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh iki mitiriam bangin aremegham. ¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, "Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. ¹⁹ Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazim in min ikiam.' " ²⁰ Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

"A saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan dafarimningin a muigha an tori.

²¹ "Ezi an otarim kamaghin a migei, 'Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.'

²² "Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, 'Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a daghuigh! ²³⁻²⁴ Nan borim aremegha ua angamira

15:5-6: 1 Pita 2:10; 2:25 **15:7:** Lu 5:32 **15:7:** Luk 5:32 **15:13:** Snd 29:3 **15:13:** Aghuzir Akaba 29:3 **15:16:** Snd 23:21 **15:16:** Aghuzir Akaba 23:21 **15:18:** Sng 51:4, Jer 3:12-13
15:18: Onger Akaba 51:4; Jeremia 3:12-13 **15:20:** Ap 2:39, Ef 2:13, 2:17 **15:20:** Aposel 2:39; Efesus 2:13; 2:17 **15:21:** Sng 51:4 **15:21:** Onger Akaba 51:4 **15:23-24:** Luk 15:32; Efesus 2:1; 2:5; 5:14; Akar Mogomem 3:1

iti. An ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.' Egha me a givarvara isam gami.

²⁵ "Ezi dughiar kamın otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ongava ighiam gizi. ²⁶ Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamın diagha an azara, 'Marazi tizim gami?'

²⁷ "Ezi a an akam ikaragha ghaze, 'Nin dozim uamategha ize. An aremezir puvatigha deravira ikia uamatenge. Kamaghin amizi, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.'

²⁸ "Ezi an otarir ekiam atara dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti. ²⁹ Ezi a kamaghin uan afeziamin akam ikaragha ghaze, 'Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin min ikia pura nin ingara, nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizir puvati. ³⁰ Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!'

³¹ "Ezi afeziam kamaghin a migei, 'Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. ³² Nin dozim aremegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamua ivarvari.'"

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Dughiar mamın dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir gumaziba a migia ghaze, 'Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.' ² Ezi an an diazi an aven ghuzima an an azangsi, 'Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.'

³ "Ezi gumazibar dapanim uabira uabi migei, 'Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsighan aghumsiki. ⁴ Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumazamiziba na mikintima ki men dipenibar mangam.'

⁵ "A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamin biziba ini, me tighar an biziba ua da ikarvagham. Ezi a gumazamizir kaba vaghvagha men deima me aven zui. Ezi a faragha zuimin azara, 'Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?' ⁶ Ezi a kamaghin migia ghaze, 'Ki 800pla dram wel ini.' Ezi gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, 'Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400 osirigh.' ⁷ Egha a ua mavın azara, 'Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?' Ezi a ghaze, '100 bek plaua.' Ezi a kamaghin a migei, 'Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.'

⁸ "Nguazir kamın gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angangarimin itir gumazamiziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, gumazir dapanir kurar kamın ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami.

9 “Ki ia migei, ia nguazir kamın dagiär kuram, gumazamizbar akurvagh me ko namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghti, God ni inighti ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamın mangam.

10 “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. ¹¹ Egh ia nguazir kamın dagiär kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningti ia dar ganam? ¹² Egh ia gumazir igharazimın biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam?”

13 “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavın aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akırım a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

14 Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. ¹⁵ Ezi a kamaghın me migei, “Ia gumazamizbar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godın damazimın bar ikufi.”

16 Egha Iesus ua kamaghın migei, “Moses Osirizir Araziba ko Godın akam inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonın dughiamın tu. Ezi dughiar kamın, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamın Akar Aghuim akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamın aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. ¹⁷ Nguazim ko overiam givagham. Eghti God Osirizir Arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

Iesus poroghamiba uari ataghirazir arazim migei
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)

18 “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimın iki mati, ni amizir munamın mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimın iti, ni uaghan amizimın mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

19 Iesus ua kamaghın migei, “Dughiar mamın, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevım arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. ²⁰ Ezi an tiar akamın, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus. ²¹ Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kamın dagher otevir dakozimın apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan izava an duaba ozisi.

22 “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamın dughiam otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abrahamın mın aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezi me anefa. ²³ Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ikia mızazir kuram isi. Egha a kogha pın

16:9: Dan 4:27, Mt 6:19-20, Lu 14:14, 1 Ti 6:17-19 **16:9:** Daniel 4:27; Matyu 6:19-20; Luk 14:14; 1 Timoti 6:17-19 **16:10:** Mt 25:21, Lu 19:17-26 **16:10:** Matyu 25:21; Luk 19:17-26 **16:13:** Mt 6:24 **16:13:** Matyu 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:15:** 1 Samuel 16:7; Onger Akaba 7:9; Aghuzir Akaba 6:16-17; Matyu 23:28; Luk 10:29; 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:16:** Matyu 4:17; 11:12-13; Luk 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:17:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Matyu 5:18; 1 Pita 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11 **16:18:** Matyu 5:32; Mak 10:11; 1 Korin 7:10-11 **16:20:** Matyu 15:27

garava Abrahamın garima, a bar saghon itima Lasarus an mın iti. ²⁴ Egha an Abrahamın dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mızazim isava avimın iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mızem orangigh.’

²⁵ “Ezi Abraham an dımdiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginırigh, ni angamıra itir dughiamın, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datırighin kagh deraghavıra itima ni mızazir kuram isi. ²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tızimın, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’

²⁷⁻²⁸ “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamın akam pamtemın a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghın amizi, Afeziam, ki pamtemın nın azangsisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamın dipenimın mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mızaziba isir kamın izan marki.’

²⁹ “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko Godın akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.’

³⁰ “Ezi a kamaghın Abraham mıgei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezi-tam ua dikavigh me bagh mangıtima, me navibagh iragham.’

³¹ “Ezi Abraham kamaghın a mıgei, ‘Me Moses ko Godın akam inigha izir gumazibar akaba baraghan koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikımtima, me uaghan nighnzir gavgavim an akabar ikian kogham.’”

17

Arazir kuraba, nighnzir gavgavim gasighasisi (Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)

¹ Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazimın ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangıra otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam! ² A ikıva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghın ia a inighıva dagıam an frim ikeghıva a isi ongarim mikınighti, an aremeghti deragham. ³ Kamaghın amizi ia deravıra uari bagh gan.

“Egh nın aveghbuam arazir kuratam damıghtima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. ⁴ Egh a 7plan dughıabar arazir kurabar ni damıghıva, egh a 7plan dughıabar uamategh ni bagh izi kamaghın mikımam, ‘Ki navım gıra,’ eghti ni an arazir kuraba gin amadagh.”

Iesus nighnzir gavgavimın arazim mıgei

⁵ Ezi aposelba kamaghın Iesus mıgei, “Ni en nighnzir gavgavim damıghti an ekefegh!”

⁶ Ezi a kamaghın me mıgei, “Ian nighnzir gavgavim suvigh zuravarım mastetin ovizitamın mın ikıtima, ia temer kam mikım suam, ‘Ni uabi

16:24: Ais 66:24, Sek 14:12, Mk 9:44 **16:24:** Aisaia 66:24; Sekaraia 14:12; Mak 9:43 **16:25:** Jop 21:13, Lu 6:24 **16:25:** Jop 21:13; Luk 6:24 **16:29:** Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:29:** Aisaia 8:20; Jon 5:39; 5:45; Aposel 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **16:31:** Jon 11:44-48; 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:1:** Matyu 18:6-7; Mak 9:42 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:3:** Ofa Gami 19:17; Aghuzir Akaba 17:10; Matyu 18:15; Jems 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:5:** Mak 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 **17:6:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 9:23; 11:23

asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,' ehti a ian akam baragham."*

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

⁷ Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, ehti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati. ⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, ehti ni gin dami. ⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. ¹⁰ Ezi ia uaghan God damuasa ia mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami."

Iesus 10plan gumazir lepa itiba akirizi me ua dera

¹¹ Iesus Jerusalem ghuava, Samaria ko Galilin Distrighin tizimin zui. ¹² Egha a nguibar mamn aven zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikia,[†] ¹³ tiarim akara an dei, "Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh."

¹⁴ Ezi a men apigha kamaghin me migei, "Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh." Ezi me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera.

¹⁵ Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin dia egha an ziam fe. ¹⁶ Egha Iesusin suemningin boroghin nguazim girigha fuagha, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin azara, "Ezi ki ti 10plan gumazir kaba akiris, o puvati? Ezi 9pla managh iti? ¹⁸ Ezi Judan gumazitam ua izia, Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin izezim uabira izava Godin ziam fe."

¹⁹ Egha Iesus kamaghin a migei, "Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizi, ni dera."

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam (Matyu 24:23-28; 24:37-41)

²⁰ Dughiam mamn Farisin gumaziba Iesusin azara, "God Bizibagh Ativamin Dughiam manadizoghin izam?"

Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Ia oragh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraziba ia uan damazibar dar ganighan kogham. ²¹ Ehti gumazitam kamaghin mikiman kogham, 'A kara,' o 'A muna.' Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti."‡

²² Egha Iesus uan suren gumazibav gei, "Dughiam izitima, ia Gu-

* **17:6:** Mastetin ovizim, a bar sufi. **17:8:** Lu 12:37 **17:8:** Luk 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:10:** Matyu 25:30; Rom 3:12; 1 Korin 9:16-17; Filemon 1:11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:11:** Luk 9:51-52; 13:22; Jon 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 **17:12:** Ofa Gami 13:46 [†] **17:12:** Lapan arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:13:** Ofa Gami 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14 **17:14:** Ofa Gami 13:2; 14:1-32; Matyu 8:4; Luk 5:14 **17:19:** Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:19:** Matyu 9:22; Mak 5:34; Luk 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:20:** Jon 3:3; 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 **17:21:** Mak 13:21; Luk 17:23; Rom 14:17 [‡] **17:21:** Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragha ghaze, "Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti." **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12 **17:22:** Jon 17:12

mazamizibar Otarim izamin dughiam bagh gansi damuva avegham. ²³⁻²⁴ Gumamaziziba ia mikimam, 'Ara muna!' o 'Ara kara!' Ezi ia fo, Gumamazizibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangarim bar overiamin ruaghatavimning uagharam aningn tagham. Eghti ia ivemar men akaba gin mangan marki. ²⁵ A faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghti datirighin dughiar kamın itir gumamaziziba an aghuagham.

²⁶ "Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumamazizibar Otarim izamin dughiamin otivam. ²⁷ Gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiamin, aperiau iza bar me kuavareme.

²⁸ "Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. ²⁹ Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim ko dagiar isiba amozimin min overiamin ikegha sua izaghira bar moghira me kuavareme.

³⁰ "Gumamazizibar Otarim azenara izighiramin dughiamin, biziba uaghan kamagharam otivam. ³¹ Eghti dughiar kamın ni tina uan dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bititam bagh nguibaman mangan marki. ³² Ni Lotin amuim ginighnigh!

³³ Gumamazizir mamam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. ³⁴ Ki ia migei, dimagarir kamın taning uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav inighiva tav ategham. ³⁵⁻³⁶ Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirightima, God tav inighiva tav ategham."§

³⁷ Ezi me an azara, "Ekiam managhira?"

Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham."

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mamın uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvaghan kogham. ² Egha a kamaghin me migei, "Nguibar ekiar mamın aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvati. Egha gumamazizibagh nighnizir puvati. ³ Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kamın iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisı. Ezi a jas bagha zurara izava a migei, 'Ni kotiamın nan akuragh.'

⁴ "Ezi dughiar avirir maba a bititam gamizir puvati. Egha abuan a uabira uabi migei, 'Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gumamazizibagh nighnizir

17:23-24: Matyu 24:23-27; Mak 13:21; Luk 17:21; 21:8 **17:25:** Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 **17:25:** Mak 8:31; 9:31; Luk 9:22 **17:26:** Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 **17:26:** Jenesis 6:5-8; 7:1-24; Matyu 24:37 **17:27:** Stt 7:6-24 **17:27:** Jenesis 7:6-24 **17:28:** Jenesis 18:20-19:25 **17:30:** 2 Te 1:7 **17:30:** 2 Tesalonika 1:7 **17:31:** Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 **17:31:** Jenesis 19:17; 19:26; Matyu 24:17-18; Mak 13:15-16 **17:32:** Stt 19:26 **17:32:** Jenesis 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 **17:33:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; Jon 12:25

17:34: Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 **17:34:** Matyu 24:40-41; 1 Tesalonika 4:17 § **17:35-36:** Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, "Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningın tav inigh egha tav ategham." Ni deragh foghsi, Matyu 24:40ın gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **17:37:** Jop 39:30; Matyu 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:1:** Rom 12:12; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17

puvati. ⁵ Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham!"

⁶ Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia jasin kuramin migirigiam baragh. ⁷ God inabazir gumazamiziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagh izi da akiram, o puvatigham? A me ataghiraghti me pura mangam? Bar puvati. ⁸ Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuraghham. Kamaghin amizima, Gumazamizibar Otarim uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvatigham?"

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹ Gumazamizir mabara uarira uan ziaba fa, egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamaghin amir gumazamiziba bagha akar isin zuir kam gami, ¹⁰ "Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim. ¹¹ Ezi Farisin gumazim tugha ua bagha kamaghin God migei, 'Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha amizir paba itiba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isir gumazir kamin min amir puvati. ¹² Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghirasi. Egha bizir ki isiba, ki 10plan pozibar da arigha, dar pozir vamira uaghan ni ganidi.' ¹³ Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, 'Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!' ¹⁴ Kamaghin amizi ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin dera, egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ezi Iesus dafarimning borir dozibar arighasa, gumazamiziba me inigha izi. Ezi an suren gumaziba kamaghin ganigha men atara men anogorosi. ¹⁶ Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima, a kamaghin me migei, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, a borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti me na bagh izi, egh men anogoroghan marki. ¹⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburaghham."

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18:5: Lu 11:7-8 **18:5:** Luk 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:7:** Akar Mogomem 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:8:** Hibru 10:37; 2 Pita 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:9:** Luk 10:29; 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:11:** Onger Akaba 135:2; Aisaia 1:15; 58:2; Luk 16:15; Akar Mogomem 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:12:** Jenesis 14:20; Aisaia 58:2-3; Matyu 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:13:** Onger Akaba 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:14:** Jop 22:29; Matyu 23:12; Luk 14:11; Jems 4:6; 1 Pita 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:15:** Matyu 19:13; Mak 10:13 **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:16:** Matyu 19:14; Mak 10:14; 1 Korin 14:20; 1 Pita 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:17:** Matyu 18:3; Mak 10:15

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

19 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuim. 20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazir misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumamazizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aninghin akaba bagh.’”

21 Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

22 Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan gin izi.” 23 Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme.

24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! 25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

27 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami.”

28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiamin bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, 30 egh datirighin itir dughiar kamim, God bizir avirir me faragha inizir bizibagh afragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

*Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 20:17-19; Mak 10:32-34)*

31 Egha Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizir Otarinim gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham. 32 Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, a ifozoregh a misueghti an

18:18: Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25 **18:18:** Matyu 19:16; Mak 10:17; Luk 10:25 **18:20:** Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:20:** Ua Me Ini 20:12-16; Godin Araziba 5:16-20; Rom 13:9; Efesus 6:2; Kolosi 3:20 **18:22:** Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 **18:22:** Matyu 6:19-20; 19:21; 1 Timoti 6:19 **18:24:** Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:24:** Aghuzir Akaba 11:28; Matyu 19:23; Mak 10:23 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 **18:27:** Jeremaia 32:17; Sekaraia 8:6; Matyu 19:26; Mak 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:28:** Matyu 4:19-20; 19:27; Mak 10:28 **18:29:** Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:29:** Godin Araziba 33:9; Matyu 19:29; Mak 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30 **18:30:** Matyu 19:29; Mak 10:30 **18:31:** Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:31:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Matyu 16:21; Mak 10:32; Luk 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:32:** Matyu 27:2; Luk 9:22; 9:44; 23:1; Jon 18:28; Aposel 3:13

aremegham. ³³ Eghti dughiar mizekimin a ua dikavigham.” ³⁴ Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingariba men monge, ezi me bar fozir puvati.

*Iesus gumazir damazir kuram gamizi a gari
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangsis. ³⁶ Egha an orazima gumamazir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim. ³⁷ Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.”

³⁸ Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!” ³⁹ Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a migia ghaze, ni nimira iki.

Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁰ Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Ia gumazir munam inigh na bagh izi.”

Ezi a roghira izima, Iesus an azara, ⁴¹ “Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki ganasa ifonge.”

⁴² Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi ni dera.” ⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezi gumamaziziba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

¹ Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui. ² Ezi gumazir mam nguibar kam in iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme. ³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumamazir avirim in tong in iti. Kamaghin amizi a Iesusin garir puvati. ⁴ A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kam in oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakius migei, “Sakius ni zuamira izighiri. Datarighin ki nin dipenimin ikiam.” ⁶ Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.

⁷ Ezi gumamaziziba bar an ganigha, kamaghin migia ngavamadi, “A ghua gumazir kuramin dipenimin iti.”

⁸ Me dipenimin ikia, Sakius tugha, kamaghin Ekiam migei, “Ekiam, Ni oragh! Datarighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazitam gifaragh an bizitam okomeghiva, ki datarighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datarighin God dipenir kam in gumamaziziba bar men akura. ¹⁰ Gumamazizibar Otarim, gumamazir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize.”

18:34: Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 **18:34:** Mak 9:32; Luk 9:45; Jon 10:6; 12:16 **18:38:** Mt 15:22 **18:38:** Matyu 15:22 **18:42:** Lu 7:50, 17:19 **18:42:** Luk 7:50; 17:19 **19:7:** Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:7:** Matyu 9:11; Luk 5:30; 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:8:** Ua Me Ini 22:1; Diboboniba 5:6-7; 1 Samuel 12:3; 2 Samuel 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:9:** Luk 13:16; Aposel 16:31; Rom 4:11-13; Galesia 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:10:** Matyu 10:6; Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Timoti 1:15

*Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10plan akar isin zuim
(Matyu 25:14-30)*

¹¹ Gumamaziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalem boroghin itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an akar isin zuir mam me migei. ¹² A kamaghin me migei, "Gumazir aruar mam nguibar saghuamin mangasa, eghti me a damighti an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izegh men ganam. ¹³ A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, 'Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.'

¹⁴ "An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, 'Gumazir kam en atrivimin otivan e aghua.' ¹⁵ Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam gamizi an atrivimin otogha, gin uamatege. A uamategha izegha kamaghin me migei, 'Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.'

¹⁶ "Ezi gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamän dagiar ingangarim gamighava, a gisin 200 kina ini.' ¹⁷ Ezi atrivim kamaghin a migei, 'Ni nan ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10plan ganam.'

¹⁸ "Ezi ingangarir gumazir igharazim iza kamaghin migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamän dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.' ¹⁹ Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5plan ganam.'

²⁰ "Ezi ingangarir gumazir mikezim iza kamaghin migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati. ²¹ Ki ni gifo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin atiati.'

²² "Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba puvatizim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi? ²³ Manmaghin amizi, ni nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatizir puvati, eghti ki uamategh iziva da iniva dagiataba dagh isin ua da iniam?' ²⁴ Egha a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, 'Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.' ²⁵ Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a 200 kina inigha gifa.'

²⁶ "Ezi a ghaze, 'Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. ²⁷ Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.'"

²⁸ Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalem zuim ghuavanadi.

Iesus Jerusalem otogha Godin Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29--21:38)

*Iesus atrivimin min
Jerusalem aven zui*

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

²⁹ Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egha a uan suren gumazir pumuning amaga, ³⁰ kamaghin aning migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagha aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. ³¹ Eghti tav kamaghin guan azaragham, 'Gua tizim bagha donkin kam firi?' eghti gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim an iti.' "

³² Egha Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti. ³³ Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aning in azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?"

³⁴ Ezi aning kamaghin me migei, "Ekiam ingangarim an iti."

³⁵ Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera. ³⁶ A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari. ³⁷ A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruiri darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. ³⁸ Me araghasa kamaghin migei, "Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!"

³⁹ Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!"

⁴⁰ Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!"

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalem boroghira iza, egha an gara a bagha azi. ⁴² Egha a kamaghin migei, "Jerusalem, ki kamagsua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo. ⁴³ Dughiam iziti, nin apiniba izi nguibam avinizir divazimin boroghin nguazir pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni arimangighan kogham. ⁴⁴ Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham."

19:30: Matyu 21:2-3; Mak 11:2-3 **19:32:** Lu 22:13 **19:32:** Luk 22:13 **19:35:** 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:35:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:7; Mak 11:7; Jon 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:36:** 2 Atriviba 9:13; Matyu 21:8 **19:38:** Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:38:** Onger Akaba 118:26; Luk 2:14; 13:35; Efesus 2:14 **19:40:** Hab 2:11 **19:40:** Habakuk 2:11 **19:41:** Jo 11:35 **19:41:** Jon 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:42:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:14; Rom 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20 **19:43:** Aisaia 29:3-4; Jeremaia 6:3; 6:6; Luk 21:20 **19:44:** Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:44:** Daniel 9:24; Maika 3:12; Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 1:68; 21:6

Ivezir gumazamiziba ko biziba amadir gumazamiziba Iesus Godin Dipenimin me batosi

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, biziba amadir gumaziba batosi. ⁴⁶ Egha kamaghin me migei, "Godin Akınafarimin aven, osizirim kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto.'"

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. ⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusin gavgavim bagha an azara

(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mamın Iesus Godin Dipenir avızimın aven ikia, gumazamizibar sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza anekufa. ² Egha me kamaghin a migei, "E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingı?"

³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki uaghan azangsizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumazamizibar ize?"

⁵ Ezi me uarira uariv gei, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti, a kamaghin mikim suam, 'Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?" ⁶ Egh e suam, 'An rurim gumazamizibar ize,' eghti gumazamiziba dagiabar e ginivighti, e arighiregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim."

⁷ Egha me Iesus ikaragha ghaze, "E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize."

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham."

Wainin azenir gumazibar

akar isin zuim

(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)

⁹ Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir kamın gumazamizibav gei, "Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti. ¹⁰ Egha wainin oviziba kuarir dughiamin, a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misuegha anemadazima, a dafarir kinibar uamatenge.

¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. ¹² Ezi a ua mikezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

19:45: Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:45:** Matyu 21:12; Mak 11:11; 11:15; Jon 2:14-15
19:46: Ais 56:7, Jer 7:11 **19:46:** Aisaia 56:7; Jeremaia 7:11 **19:47:** Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:47:** Luk 21:37; 22:53; Jon 7:19; 8:37; 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19
19:48: Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 20:19 **20:2:** Ap 4:7, 7:27 **20:2:** Aposel 4:7; 7:27 **20:6:** Mt 14:5, 21:26, Lu 7:29 **20:6:** Matyu 14:5; 21:26; Luk 7:29 **20:9:** Ais 5:1 **20:9:** Aisaia 5:1
20:10: 2 Sto 36:15-16 **20:10:** 2 Eghaghaniba 36:15-16

13 “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a baregh deragh a damuam.’”¹⁴ Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kam in ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeghti, e uari bagh wainin azenir kam iniam.’¹⁵ Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egha Iesus ua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuam?”¹⁶ A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim inigh gumazir igharazibar anigam.”

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migia ghaze, “Bar puvatigham!”

¹⁷ Ezi Iesus merara gara, egha men azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?”

“‘Kar dipenir akinin ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava?’”

¹⁸ “Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irighitima gumazir kam bar misarighiregham.”

¹⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, me bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi

(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)

²⁰ Egha me bar deravira a bagha gara, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamaghsua, me Iesusin migirigiar otevitamin suiraghiva, egh a isi Rom in gavmanin gumazir ekiam danigham.

²¹ Ezi moga garir gumazir kaba an azangsi, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei.”²² Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?”

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?”

²⁵ Ezi me kamaghin migei, “Sisar in ziam koma nedazim an iti.”

Ezi a me migei, “Kamaghira, ia Sisar in biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi God daning.”²⁶ Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti.

Aremezir gumazamiziba ua dikavigham

(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.)²⁸ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitam in aveghbuam

20:17: Sng 118:22, Mt 21:42 **20:17:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42 **20:18:** Ais 8:14-15, Dan 2:34-35, Mt 21:44 **20:18:** Aisaia 8:14-15; Daniel 2:34-35; Matyu 21:44 **20:19:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 19:47-48 **20:19:** Matyu 21:46; Mak 14:1-2; Luk 19:47-48 **20:20:** Lu 11:54 **20:20:** Luk 11:54 **20:25:** Mt 22:2, Mk 12:17 **20:25:** Matyu 22:21; Mak 12:17 **20:27:** Mt 22:21, Mk 12:18, Ap 23:8 **20:27:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Aposel 23:8 **20:28:** Lo 25:5 **20:28:** Godin Araziba 25:5

amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odiarimin ikiva a bagh boriba iniam. ²⁹ Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. ³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati. ³² Ezi amizir kam gin uaghan areme. ³³ Fomira me bar amizir kamin ike. Kamaghin amizi gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Dughiar kamin itir gumazamiziba, me poroghamibagh ami. ³⁵ Eghti gin gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiamin, me poroghamibar amuan kogham. ³⁶ God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighiti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin amizi me uam arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham. ³⁷ Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, ‘Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ ³⁸ Kamaghin e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God. Ezi an damazimin an boriba bar angamira iti.”

³⁹ Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, “Mar migirigiar aghuim, Tisa.” ⁴⁰ Egha me uam an azangan atiati.

Jesus a tina?

(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin gumazamizibav gei, “Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Kraisa, a Devitin ovavim? ⁴² Ezi Devit uabi Onger Akabar Akinafarimin aven kamaghin mikeme:

“‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,

“Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,*

⁴³ ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighiti, me nin dagarimningin apengan ikiam.”’

⁴⁴ “Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Manmaghin amizi, a Devitin Ovavim?”

Judan Arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)

⁴⁵ Ezi gumazamiziba orazima a kamaghin uan suren gumazibav gei, ⁴⁶ “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuruasa ifonge. Ezi gumazamiziba maketin danganibar men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. ⁴⁷ Me amuir odiaribagh ifara, men dipeniba okia ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

20:36: Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:36:** Rom 8:23; 1 Korin 15:42; 15:49; 15:52; 1 Jon 3:1-2 **20:37:** Kis 3:6 **20:37:** Ua Me Ini 3:6 **20:38:** Ro 6:10-11, 14:8-9 **20:38:** Rom 6:10-11; 14:8-9 **20:42:** Onger Akaba 110:1 * **20:42:** Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43 **20:46:** Matyu 23:5; Luk 11:43

21

Amuir odiarim dagiamning God ganingi
(Mak 12:41-44)

¹ Iesus kogha garima, dagiaba itir gumazamiziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. ² Ezi a garima biziba puvatizir amuir odiarir mam uaghan uan dagiar muziarimning ati. ³ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazamizir igharaziba arighizir dagiabagh afira. ⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.”

Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.” ⁶ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam
(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Arazir manam faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?” ⁸ Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, ‘Kar kirara!’ Eghti tarazi suam, ‘Dughiam roghira ize!’ Eghti ia men gin mangan marki. ⁹ Egh ia inogoviba ko adoghodozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham.”

¹⁰ Egha a kamaghin me migei, “Kantrin mamn itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamn adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. ¹¹ Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiaba koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamin pin arazarazir ekiaba otivam.

¹² “Bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inghiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan gin zuir gumazamiziba me bizir kam bangin ia inghiva atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam. ¹³ Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim. ¹⁴ Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. ¹⁵ Eghti ki nighnizir aghuiba ko migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damuti, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶ “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inghiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv

21:1: Mk 12:41 **21:1:** Mak 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:3:** 2 Korin 8:12 **21:6:** Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:6:** Matyu 24:2; Mak 13:2; Luk 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3
21:8: Matyu 24:4-5; Mak 13:5-6; Efesus 5:6; 2 Tesalonika 2:3 **21:10:** Matyu 24:6-7; Mak 13:7-8
21:12: Mt 24:9, Mk 13:9 **21:12:** Matyu 24:9; Mak 13:9 **21:14:** Mt 10:19, Mk 13:11 **21:14:** Matyu 10:19; Mak 13:11 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Ap 6:10 **21:15:** Aposel 6:10 **21:16:** Mai 7:6, Mt 10:21-22, Mk 13:12, Ap 7:59, 12:2 **21:16:** Maika 7:6; Matyu 10:21-22; Mak 13:12; Aposel 7:59; 12:2

soghti ia arimighiregham. ¹⁷ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuaghham. ¹⁸ Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. ¹⁹ Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

Jesus ghaze Jerusalem ikuvigham
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Iesus ua kamaghin migei, “Ni Jerusalem in nguibamin ganti midorozir gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira ize. ²¹ Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalem in nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalem in azenan itir gumazamiziba uam an aven mangan markiam. ²² Kar osimtizar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvaghham. A fomira osirizi moghin otogham. ²³ Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam. ²⁴ Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivti me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalem in ganamin dughiam givaghham.”

Gumazamizibar Otaram gin izam
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima, nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. ²⁶ Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva damaziba men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuumiva nighnigham. ²⁷ Egh me dughiar kam in Gumazamizibar Otaram in ganti, a ghuariam in tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam. ²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, “Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan. ³⁰ Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize. ³¹ Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

21:17: Matyu 10:22 **21:18:** Matyu 10:30; Luk 12:7 **21:19:** Matyu 10:22; 24:13; Hibru 10:36
21:20: Mt 24:15, Mk 13:14 **21:20:** Matyu 24:15; Mak 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:22:** Godin Araziba 32:35; Jeremaia 5:29; 46:10; Daniel 9:26-27; Hosea 9:7
21:23: Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:23:** Matyu 24:19; Mak 13:17; 1 Korin 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2 **21:24:** Esra 9:7; Onger Akaba 79:1; Aisaia 63:18; Akar Mogomem 11:2 **21:25:** Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:25:** Onger Akaba 46:2-3; 65:7-8; Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:31; Matyu 24:29; 2 Pita 3:10-12; Akar Mogomem 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:27:** Daniel 7:13; Matyu 24:30; 26:64; Akar Mogomem 1:7; 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:28:** Rom 8:19; 8:23; 13:11

³² “Ki guizbangira ia migei, dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. ³³ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givaghan kogham.”

Jesusin suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

³⁴ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganıba ko nguazir kamın biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghıva, asızibar suızir azuazimın mın ian suıgham. ³⁵ Dughiar kam, nguıbaba ko nguazir kamın gumazamiziba bar me bativam. ³⁶ Ia zurara uari bagh gan Afeziam ko mikımvıra ikiti, a gavgavim ia danıngtımıa ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh ia Gumazamizibar Otarımın damazimın tuivam.”

³⁷ Dughıabar zurara, Iesus Godın Dipenimın aven men sure gamuava, guaratızibar Olivin Mıghsıamın ghuava dimagarıbar an iti. ³⁸ Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mızarızibar Godın Dipenimın arui.

Iesus mızazim inıgha aremegha ua dikafi

22

(Sapta 22--24)

*Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati
(Matyu 26:1-5; 26:14-16; Mak 14:1-2; 14:10-11; Jon 11:45-53)*

¹ Datırıghın Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamin Dughiam roghıra izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam. ² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumazamizibar atiati, kamaghın amızı me Iesus misoghasa tuavıba buri. ³⁻⁴ Iesusın 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamın ghu. Ezi a Iesus isava Godın Dipenimın garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arıghasa ghua me koma migirigiabagh ami. ⁵ Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a danıngasa akabar kırı. ⁶ Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusın suiragh men dafaribar arıghasa tuavıba buri. A ghaze, Iesus uabıra ikiti, an an suiragh men dafarım darıgham.

*Suren gumazimning daghebar kırı
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)*

⁷ Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamin Dughiam datırıghın oto. Ezi dughiar kamın me God Israelia Gitazir Dughiamın isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikıva, a ginıghnıghasa.* ⁸ Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghın aning mıgia ghaze, “Gua mangıva, e God Israelia Gitazir Dughiamın isam amamin daghebar kir.”

21:33: Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:33:** Onger Akaba 102:26-27; Aisaia 40:8; Luk 16:17; 1 Pita 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:34:** Matyu 24:48-50; Mak 4:19; Luk 17:27; Rom 13:13; 1 Tesalonika 5:3; 5:6; 1 Pita 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:35:** 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:36:** Matyu 24:42; Mak 13:33; Luk 18:1; Efesus 6:13; Akar Mogomem 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **21:37:** Luk 19:47 **22:1:** Kis 12:1-27 **22:1:** Ua Me Ini 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:2:** Onger Akaba 2:2; Luk 20:19; Aposel 4:27 **22:3-4:** Matyu 26:14; Mak 14:10; Luk 4:13; Jon 13:2; 13:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:5:** Sekaraia 11:12 **22:7:** Kis 12:1-27 **22:7:** Ua Me Ini 12:1-27 * **22:7:** Ni, God Israelia Gitazir Dughiam koma Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamin Dughiamın mingarıba gifoghsi, ni akırangın itir Akar Mingarıbar gan.

⁹ Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akiram?”

¹⁰ Ezi a kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. ¹¹ Egh dipenimin ghuvam mikim suam, ‘Tisa kamaghin migia ghaze, ‘Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamin mana?’” ¹² Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir.”

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. ¹⁵⁻¹⁶ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam.”

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei, “Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia uari daning.”

¹⁹ Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim, ki ia bagha aneningi. Ia anemi na ginighnigh.”

²⁰ Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin migei, “Kavin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.” ²¹ Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamim, a kara na ko dakozim gaperaghav iti. ²² Eghti Gumazamizibar Otirim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham.”

²³ Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsis, “Tina bizir kam damuam?”

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

²⁴ Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham? ²⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantrin Igharazir Gumazamizibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumazamizibagh amua kamaghin migei ‘E gumazamizibar akurvasi.’” ²⁶ Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi

22:13: Lu 19:32 **22:13:** Luk 19:32 **22:15-16:** Luk 13:29; 14:15; Aposel 10:41; Akar Mogomem 19:9 **22:19:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 **22:19:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 24:30; 1 Korin 11:24 **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:20:** Jeremaia 31:31-34; 1 Korin 10:16 † **22:20:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:21:** Onger Akaba 41:9; Matyu 26:21-23; Mak 14:18; Jon 13:21-22; 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 **22:22:** Matyu 26:24; Aposel 2:23; 4:28 **22:23:** Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:23:** Matyu 26:22; Jon 13:22; 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 **22:24:** Matyu 18:1; Mak 9:34; Luk 9:46 **22:25:** Mt 20:25-27 **22:25:** Mak 10:42-45 **22:25:** Matyu 20:25-27; Mak 10:42-44 **22:26:** Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 **22:26:** Matyu 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48; 1 Pita 5:3

arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimîn min iki. ²⁷ Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimîn aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimîn aperaghav itim. Ezi ki ian torimîn ikia mati ian ingangarir gumazim.

²⁸ “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. ²⁹ Kamaghîra, nan afeziam Atrivimîn min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa. ³⁰ Eghti nan atrivir dughiamîn aven ia na ko atrivimîn dabirabir aghuaribar apiaghîva Israelian anabar 12plan ganam.”

Jesus kamaghîn migia ghaze, Pita akîrim ragh a gasaragham
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghîn migei, “Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa Godin azara. ³² Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh izi, egh gavgavim uan aveghbuabar aning.” ³³ Ezi Pita kamaghîn a migia ghaze, “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghîn Pitan akam ikaragha ghaze, “Ki ni migei, ni datirighîn dughiar pumuning ko mizekimîn mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghîrama akam.”

Jesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, “Ki dughiar kamîn ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba ko ruagha aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamîn otevez, o puvati?”

Ezi me kamaghîn migia ghaze, “Puvati.”

³⁶ Ezi a kamaghîn me migei, “Eghti datirighîn, gumaziba dagiaba itir mitarir muziariba iki da inigh, egh gumaziba ruagha aruir mitariba iki, uaghan da inigh. Eghti gumazir midorozir sababa puvatiziba, ia uan initam amadaghîva tam givesegh. ³⁷ Guizbangira Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumazamiziba an gari, a mati gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamîn Akinafarim osirizi moghin biziba na bativavira iti.”

³⁸ Ezi me kamaghîn a migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kati.”

Ezi a kamaghîn me migei, “A gifa.”

Jesus Olivin Mighsiamin God ko migei
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategha, Olivin Mighsiam bagha zui. A zurara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. ⁴⁰ Me danganir

22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:27:** Matyu 20:28; Luk 12:37; Jon 13:12-15; Filipai 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 **22:28:** 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Hîbru 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:29:** Luk 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 **22:30:** Onger Akaba 49:14; Matyu 19:28; 1 Korin 6:2; Akar Mogomem 3:21 **22:31:** Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:31:** Amos 9:9; 2 Korin 2:11; 1 Pita 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:32:** Onger Akaba 51:13; Jon 17:9-11; 17:15; 17:20; 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:33:** Luk 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:34:** Matyu 26:34; Mak 14:30; Jon 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:35:** Matyu 10:9-10; Mak 6:8-9; Luk 9:3; 10:4 **22:36:** Lu 22:49 **22:36:** Luk 22:49 **22:37:** Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:37:** Aisaia 53:12; Luk 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1 **22:39:** Luk 21:37; Jon 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:40:** Matyu 6:13; 26:41; Mak 14:38; Luk 22:46

kamın otivigha a kamaghın me migei, “Ia uari bagh God ko mikim. Eghti osimtizir ekıar kam ia damuti, ia ireghan kogham.”

⁴¹ Egha a me ategha, mati gumazim dagiam akunizir tizimın ababanımın mın, mong saghon ghugha, tevımning apırigha kamaghın God ko migei, ⁴² “Afeziam, nı ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh nı nan ifongiamın gin mangan marki. Nı uan ifongiamın gin mangı.”

⁴³ Ezi ensel mam Godın Nguıbamın ikegha iza gavgavım a ganıdı. ⁴⁴ Ezi İesus nıghnıgha bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an dorıba otıvaghıra mati ghuzım nguazım giri. ⁴⁵ An Afeziam ko mikemegha, dıkavıghava uamategha uan suren gumazıba bagha zui. Egha a men garıma, me bar osemegha akuavıra itı. ⁴⁶ Ezi a kamaghın me migei, “Ia tızım bagha akui? Ia dıkavıghıva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekıam ia damuti, ia ireghan kogham.”

Judas İesus isava, gumazır kurabar dafarım gati
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha İesus mıgiavıra itıma maburan gumazır bızım oto. An 12plan suren gumazır mam Judas, a men faragha iza tuavım men aka. A İesusın boroghıra ızegha an torasava amı. ⁴⁸ Ezi İesus kamaghın an azara, “Judas, kar nı Gumazamızıbar Otarımın torehıva, a inıgh gumazır kurabar dafarım darıghasa?”

⁴⁹ Ezi suren gumazıba İesus ko ikıa garıma arazım otıvasava amıma, me kamaghın migei, “Ekıam, e uan mıdorozır sababar me mısogham o?” ⁵⁰ Ezi men mav mıdorozır sabam inıgha, ofa gamır gumazıbar ekıamın ingangarır gumazır mam mısogha, bar an kuarım anetuzı a ırı.

⁵¹ Ezi İesus kamaghın migei, “Arazır kam atakıgh!” Egha İesus an kuarımın sıurazı, a ua dera.

⁵² Ezi ofa gamır gumazıbar ekıaba, ko Godın Dıpenımın garır gumazır ekıaba, ko Judabar gumazır aruaba, me iza İesusın sıuıghasava amıma, a kamaghın me migei, “Ia mıdorozır sababa ko asianıba inıgha iza mati, ia okımakıar gumazım o mıdorozır gumazım burı? ⁵³ Kı zurara ia ko Godın Dıpenımın aven itıma, ia dafarım na garızır puvatı. Ezi datırıghın ıan dughıam. Datırıghın mıtarımın gavgavım oto.”

Pıta ghaze, a İesus gıfozır puvatı

(Matyu 26:57-58; 26:69-75; Mak 14:53-54; 14:66-72; Jon 18:12-18; 18:25-27)

⁵⁴ Ezi İesusın aparıba an sıuıgha a inıgha ofa gamır gumazıbar dapanımın dıpenımın zui. Ezi Pıta men gin ghua mong girara itı. ⁵⁵ Ezi me dıpenımın dıvazımın aven avım atıgha apıaghav itıma, Pıta uaghan me koma aperaghav itı. ⁵⁶ Ezi ingangarır guvır mam avır angazangarımın an garıma, a me koma aperaghav itı, ezi a mıghıgha an garava kamaghın a migei, “Gumazır kam a ko ike.”

⁵⁷ Ezi Pıta kamaghın mıgıa ghaze, “Puvatı! Amızım, kı a gıfozır puvatı.”

⁵⁸ A mong ıkezıma, mav ua gin iza an apıgha kamaghın a mıgıa ghaze, “Nı uaghan men mav.”

22:42: Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 **22:42:** Matyu 6:10; Jon 5:30; 6:38 **22:44:** Jo 12:27, Hı 5:7 **22:44:** Jon 12:27; Hıbru 5:7 † **22:44:** Fofozır gumazır maba kamaghın nıghnısi, vezın kamın ıtır akaba, Luk uabı da osırızır puvatı. Gumazır ıgharazım gin a da osırı. **22:47:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Jon 18:3 **22:49:** Lu 22:36 **22:49:** Luk 22:36 **22:52:** Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13 **22:52:** Luk 22:37; Jon 7:30; 8:20 **22:53:** Lu 19:47, 21:37, Jo 12:27 **22:53:** Luk 19:47; 21:37; Jon 12:27; Kolosı 1:13 **22:54:** Sng 31:11, Lu 22:33 **22:54:** Onger Akaba 31:11; Luk 22:33 **22:56:** Ap 4:13
22:56: Aposel 4:13

Ezi Pita kamaghin migei, "Ai! Ki an suren gumazim puvati!"

⁵⁹ Dughiam mong ghugha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, "Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike."

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin migia ghaze, "Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!" Egha a miaviavira itima, tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam raghirigha mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, "Ni datirighin dughiar pumuning ko mikemizim mikim suam, Ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghirama akegham." ⁶² Egha Pita inirighava, azenan ghugha bar puvirama azi.

*Me Iesus misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)*

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miaviava a misosi.

⁶⁴ Egha me inir avizim in an damazimning ikegha kamaghin a migei, "Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?" ⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

*Iesus gumazir apanibar damazim in tughav iti
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inigha men damazim zui. ⁶⁷ Ezi me kamaghin migei, "Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?"

Ezi a kamaghin me migia ghaze, "Ki ia mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham. ⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham. ⁶⁹ Eghti datirighin ko gin izamin dughiaba, Gumazamizibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam."

⁷⁰ Ezi me bar an azara, "Kar ni Godin Otarim?"

Ezi a me migia ghaze, "Ia guizbangira migei, ki an Otarimra."

⁷¹ Egha me kamaghin migia ghaze, "E tizim bagh uamategh gumaziba inighi me gumazir kam in arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregha gifa."

23

*Me Iesus inigha Pailatin damazim in zuima a mitighav iti
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38)*

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui. ² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, "E gumazir kam in garima an en gavman in ikura. Egha a dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai."

³ Ezi Pailat Iesusin azai, "Ni Judabar atrivim, o?"

Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira."

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, "Ki gumazir kam in arazir kuratamin apizir puvati."

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin miġia ghaze, “A Galilin Distriġhin ikegħa nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegħa kagh otogħa kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotin damazimin zui

⁶ Ezi Pailat migirigiar kam baregħa kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?” ⁷ Iesus, Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin fogħa anemadazi, a Herot bagħa għu. Dughiar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti. ⁸ Herot fomira Iesusin ganasa ifuegħa, an ganizir puvatigha dughiar kamın an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregħa an mirakelin tamın ganasa.

⁹ Egha Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati. ¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighav ikia an atara akaba pamtem a gasi. ¹¹ Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a miġei. Egha me atrivimin inir aghuir mam inigha a gikegħa, uam anemadazi, a Pailat bagħa zui. ¹² Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamın, aning roroamning.

*Me Iesus isi temem gafughasa, Pailat miġei
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:38-19:16)*

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagħa iti. ¹⁴ Ezi a kamaghin miġei, “Ia gumazir kam inigha na bagħa ize. Egha ia kamaghin miġei, ‘A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.’ Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagħa an azangsiki. Ia oragh! Ki gumazir kamın arazitam batozır puvati. Ia purama a gifari. ¹⁵ Ezi Herot uaghan nighnizir kam ikia, gumazir kam e bagħa uam anemada. Ia oragh! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengan kogħam. ¹⁶⁻¹⁷ Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ategħti a mangam.”*

¹⁸ Ezi gumazamiziba bar mogħira tuai, “Gumazir mamın misokegh! Egh Barabas ategħti an e bagħ izi!” ¹⁹ (Barabas a fomira Romın gavmanin ikuragħa Jerusalemın nguibamın aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.) ²⁰ Ezi Pailat Iesus ategħti a mangasa ua me miġei.

²¹ Ezi me kamaghin tuai, “A isi ter ighuvimin a gafugh! E a isi ter ighuvimin a gafugh!”

²² Ezi dughiar mikezim a kamaghin miġei, “Manmagħ su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamin apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki puram a fozoreghiva anetegħti, a mangam.”

²³ Ezi me bar mogħira gavgavigha dei, “Iesus isiva ter ighuvimin a gafugh!” Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. ²⁴ Ezi Pailat men akamin gin ghugħa, Iesus miġia ghaze, an ovengam. ²⁵ Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragħa midorozim forezima,

23:7: Lu 3:1 **23:7:** Luk 3:1 **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:8:** Matyu 14:1; Mak 6:14; Luk 9:9 **23:11:** Ais 53:3 **23:11:** Aisaia 53:3 **23:12:** Ap 4:27 **23:12:** Aposel 4:27 **23:16-17:**

Mt 27:15, Jo 18:39 **23:16-17:** Matyu 27:15; Jon 18:39 * **23:16-17:** Fofozir gumazir maba miġia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, “Me arazir kam iti, me azeniba bar, Isar Ekiamin Dughiar kamın itima, Pailat kalabusin gumazir mam ataghizi a me bagħa zui.” Ni Mak 15:6in gan.

gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizibar niġhnizimin ġin ghuava, Iesus isa midorozir gumazibar dafarim gati.

*Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)*

²⁶ Ezi midorozir gumaziba Iesus inġha zuima, Sairinin gumazir mam an ziam Saimon, a Jerusalem in mangasa iza me gitavirazima, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatigha a miġeima, a Iesus in ġin zui.

²⁷ Ezi gumazir avirim an ġin ghua, amiziba a bagha aziava azirakar ighiar amirizibagh ami. ²⁸ Ezi Iesus raghirigha kamagh in me miġia ghaze, "Ia Jerusalem in amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang!" ²⁹ Ġin dughiatam otoghtima, me kamagh in mikim suam, 'Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiziba, me bar akuegham.'

³⁰ "Egh me dughiar kam in kamagh in miġhsiabav kimam,
"Ia e ġis in iriġhiva, e mongeġh!"

³¹ "Me datirigh in arazir kam in temer angamtizim damighiva arazir man-
atam in temer midiarim damuam?"

³² Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aning misueghtima, me aremeghasa aning inġha izi. ³³ Egha me ghua danganir mam in oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isa ter ighuvim in anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an agharir guvim in itima, mam an agharir kiriam in iti. ³⁴ Ezi Iesus kamagh in miġei, "Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba ġin amadagh." Ezi midorozir gumaziba Iesus in korotiaba iniasa satu gikararai.

³⁵ Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapaniba uaghan an gara minbaba sighsirava kamagh in a miġei, "A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh."

³⁶⁻³⁷ Ezi midorozir gumaziba iza uaghan a dipovava, egha wain in dipar misozim a ganiga kamagh in a miġei, "Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!"

³⁸ Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesus in dapanim ġis in anegura. An osiziriba kamagh in miġei, "Gumazir kam Judabar Atrivim."

³⁹ Ezi gumazir kurar mam ter ighuvim in guraghav ikia, atara kamagh in Iesus miġei, "Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!"

⁴⁰ Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamagh in miġei, "Ni ovengasava amuava, God in atiati, o puvati?" ⁴¹ Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezi gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati."

23:26: Mt 27:32, Mk 15:21 **23:26:** Matyu 27:32; Mak 15:21 **23:29:** Mt 24:19, Lu 21:23 **23:29:** Matyu 24:19; Luk 21:23 **23:30:** Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16 **23:30:** Aisaia 2:19; Hosea 10:8; Akar Mogomem 6:16 **23:31:** Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:31:** Jeremaia 25:29; Esekial 20:47; 1 Pita 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 **23:33:** Matyu 27:33; Mak 15:22; Jon 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60 **23:34:** Onger Akaba 22:18; Aisaia 53:12; Matyu 5:44; Aposel 3:17; 7:60 **23:35:** Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29 **23:35:** Onger Akaba 22:7; Matyu 27:39; Mak 15:29 **23:36-37:** Onger Akaba 69:21

⁴² Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, "Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam, ni na ginirigh."

⁴³ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimin ikiam."

Iesus areme

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ezi aruem dughiar kamin garir puvati. Kamaghin amizi, mitatem 12 kloghin nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghin tu. Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira biki.

⁴⁶ Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, "Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi." A kamaghin mikemegha, uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati." ⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanangin gari da otivima, me azia, uan afarizibav sogha, uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin Distrighin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Ari-matean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin arazir aghuibagh amir gumazim, egha a Judan kotin aven itir gumazir aruabar gumazir mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam baghavira mizua iti. ⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. ⁵³ Ezi a Iesusin kuam ter ighuvimin anedegha, inir ghurghurimin a righa, a inigha ghua dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati. ⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin Distrighin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati. ⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghua bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inigha dagiar torimin zui.* ² Egha me gari, torim avarazir dagiam, me a puegha ghua. ³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge. ⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningn korotiaba onimarimin min taghtagha, me min tughav iti. ⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha

23:42: Mt 16:27-28 **23:42:** Matyu 16:27-28 **23:44-45:** Ua Me Ini 26:31-33; 36:35; Amos 8:9
23:46: Sng 31:5, Ap 7:59 **23:46:** Onger Akaba 31:5; Aposel 7:59 **23:48:** Lu 18:13 **23:48:** Luk 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:49:** Onger Akaba 38:11; Luk 8:2-3 **23:50-51:** Luk 2:25; 2:38 **23:55:** Lu 23:49 **23:55:** Luk 23:49 **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14 **23:56:** Ua Me Ini 20:10; Godin Araziba 5:14 * **24:1:** Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10
24:4: Aposel 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:5:** Luk 2:9

nguazimın gari, ezi gumazimning kamaghın me miğei, “İa tizim bagha gumazir angamira itim, gumazir ovengezibar danganımın a burı? ⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia mikemezir bizim, ia a ginighnigh, ⁷ ‘Gumazamizbar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimın a guragham. Eghti a dughiar mikezimın ua dikavigham.’” ⁸ Ezi a mikemezir akaba, me dagh iniri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun İesusin suren gumazir 11plan miğiava igharaz darazi sara mikeme. ¹⁰ Amizir bizir kabar gun İesusin 11plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguıbamın amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsın amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav gei. ¹¹ Ezi me amizibav ğia ghaze, me ti onganighama, kamaghın amizi me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. ¹² Pita kamaghın oregha dikavigha ivegha mozimın ghu. Egha an aviragha, mozimın aven gara bizitamın apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghın amizir bizim.†

Gumazir pumuning Emeusın tuavimın İesus bato
(Mak 16:12-13)

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusın nguıbamın zui, Emeusın nguıbamın ikegha Jerusalemın zuir tuavimın ruarim, a 11 kilomita. ¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaning miğei. ¹⁵ Egha aning bizir kabav ğia uaningın azangısizima, İesus uabi otogha aning ko me zui. ¹⁶ Ezi aning an garava, deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aningın azara, “Gua tizibar uaning miğia tuavimın zui?”

Ezi aning tughan an garava bar osemegha aziasava ami. ¹⁸ Ezi aningın mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemın izezir gumazamiziba bar bizir kam gıfo. Ezi ni ti uabıra dughiar gıvazibar Jerusalemın bizir kabagh fozir puvati?”

¹⁹ Ezi İesus aningın azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin İesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimın bar gavgafi. ²⁰ Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanın dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimın anegura. ²¹ Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghın an iti, a God Ua İsraelia İniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi miğirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha gıvazi, ezi datirighın an aremezir dughiar mikezim oto. ²²⁻²³ Ezi datirighın en amizir maba mızaraghara mozimın ghuegha an kuamın apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamın min enselbar garima, me kamaghın e miğia ghaze, a ua dikafi. ²⁴ Ezi en marazi mozimın ghuegha amiziba mikemezi moghın bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

24:6: Matyu 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33 **24:9:** Mk 16:10 **24:9:** Mak 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:10:** Luk 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 **24:11:** Mak 16:11; Luk 24:25 † **24:12:** Fofozir gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, vezin kamin akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:15:** Mt 18:20, Lu 24:36 **24:15:** Matyu 18:20; Luk 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:16:** Jon 20:14; 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:18:** Jon 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:19:** Matyu 21:11; Jon 6:14; Aposel 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28 **24:20:** Luk 23:1; Aposel 13:27-28 **24:21:** Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 **24:21:** Luk 1:68; 2:38; 19:11; Aposel 1:6 **24:22-23:** Matyu 28:8; Mak 16:10; Luk 24:1-11; Jon 20:18 **24:24:** Jo 20:3-10 **24:24:** Jon 20:3-10

²⁵ Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati. ²⁶ Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam." ²⁷ Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aning in sure gami.

²⁸ Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, ²⁹ aning a migia ghaze, "Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuum." Ezi a ghuava aning koma akui. ³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi.

³¹ Ezi aning datirighin an gara a gifofozima, a pura puvati. ³² Ezi aning maghira uaning migei, "A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi."

³³ Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalem in ghua garima, Iesus in 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti. ³⁴ Egha me kamaghin aning migei, "Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!" ³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret abighizima ga an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)

³⁶ Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, kamaghin me migei, "Navir amirizim ia ko iki." ³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

³⁸ Ezi a kamaghin me migei, "Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami? ³⁹ Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti." ⁴⁰ A kamaghin mikemegha uan duar torir dafarimningin itimning ko duar torir dagarimning itimning, men aka. ⁴¹ Ezi me bar akuegha tintinibar nighnigha, nighnizir gavgavim an itir puvati.

Ezi a men azara, "Ia damamin daghetam iti?" ⁴² Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima, ⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, "Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia

24:26: Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 **24:26:** Luk 9:22; 24:44; Aposel 17:3; 1 Pita 1:11 **24:27:** Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13 **24:27:** Jenesis 3:15; Diboboniba 21:9; Godin Araziba 18:15; Onger Akaba 22:1-21; Aisaia 7:14; 53:7; Daniel 9:24; Malakai 3:1 **24:30:** Mt 14:19, Lu 22:19 **24:30:** Matyu 14:19; Luk 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:34:** 1 Korin 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 **24:36:** 1 Korin 15:5 † **24:36:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam, Luk uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 **24:37:** Matyu 14:26 § **24:40:** Fofozir gumazir maba ghaze, vezin kamin itir akaba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:41:** Jon 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:44:** Matyu 16:21; 20:18; Mak 8:31; Luk 9:22

ia mikemeziba.”⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisa, an aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategh mozimim dikavigham.”⁴⁷ Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh nan akam inigh nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar gumazamizibav kimiti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amangam.⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim.⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighiritima, ia a iniam.”

*God Iesus inigha uamategha
uan Nguibamin ghuavanabo
(Mak 16:19-20; Aposel 1:9-12)*

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai.⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuavanadi.⁵² Ezi me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem in zui.⁵³ Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

24:45: Lu 24:27, Ap 16:14 **24:45:** Luk 24:27; Aposel 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:46:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 50:6; 52:14-53:12; Hosea 6:2; Luk 24:26; Aposel 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:47:** Aisaia 49:6; 49:22; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Malakai 1:11; Matyu 28:19; 1 Timoti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:48:** Jon 15:27; Aposel 1:8; 1:22; 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:49:** Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 14:16; 14:26; 15:26; 16:7; Aposel 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:51:** Jon 20:17; Efesus 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:52:** Jon 14:28; 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42 **24:53:** Aposel 2:46; 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim

O Jon

Akar faragha zuim

Jon Osirizir Akar Aghuimın akınafarım, a kamaghın miġia ghaze, Iesus a “Godın Akam uabi gumazimın mın oto. God anemadazıma an en tongın iti.” Jon kamaghın ifonge, gumazamiziba bar nighnızir gavgavım Godın Otarım Iesusın ikiam. Egh me kamaghın fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. Jon kamaghın fo, gumazamizir nighnızir gavgavım Iesusın itiba, me ikirimirir aghuarır zurara itim iniam. Kamaghın an akınafarır kam osiri. (Nı Jon 20:31ın gan.)

Jon faragha e mikeme, Akar fomıra God ko itir kam, kar Iesusra. Egha ġin Jon Iesusın mirakelbar eghaghanıbar ġun miġei. Eghti e dar ġan fogh suam, Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godın Otarım. Jon uaghan Iesus amızir mirakelbar akar mınġarıbar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar ġari, me nighnızir gavgavım Iesusın ikiava an ġin zuı. Ezi marazi nighnızir gavgavım an ikian aghua.

Akar sapta 13–17ın itiba, Iesusın apanıba dımagarımın an suirazımın dughiamın otivizir arazıba, Jon a dagh eghari. Dimagarır kam, Iesus uan suren gumazıba ko ikia miġirıġiar aghuir avırıba me ġanıġi. Ezi ġin apanıba Iesusın suıragha a kot ġatıgha, a isa ter ıghuvımın a ġafu. Akar abuananam, Iesus mozımın ua dıkavızı, an suren gumazıba an ġanı.

Bızir e dughıar avırıbar Jonın akınafarımın ġarır mam, a kamakın, Iesus nġuazımın itir gumazamizir daberabımın bızıbar ġara da isa akar ısın zuımın dav ġei. Ezi aminımın akam, ko dıpamın akam, ko bretın akam, ko angazangarımın akam, ko wainın ikarızımın akam, ko sipsıpar ġarır gumazımın akam, dıpenımın tıar akamın akam, bızır kaba Jonın akınafarımın aven iti.

Akar gumazımın mın otogha ıza gumazamizıbar tongın iti

(Sapta 1)

Akar İkirimırır Zurara İtim Anıdım, a gumazımın mın oto

¹ Bar fomıra fomıra, bızıba bar tıġhar otivamın dughıam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. ² Bar fomıra fomıra Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kamın, God bızıba bar dar ingarızıma, da otıfi. Ezi bızıtım tuavır ıġharazıtımın otozır puvatı. Akam uabi bızıbagh amızıma, da otıfi. ⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimırır aghuarımın mınġarım. Ezi ikirimırır aghuarır kam, a uaghan gumazamizıba angazangarım me ġanıdı. ⁵ Ezi angazangarır kam a mıtatem ısıma, mıtatem anevraghava anemunġezır puvatı.

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:1:** Aghuzır Akaba 8:22; 8:30; Jon 17:5; Filipai 2:6; Kolosi 1:17; 1 Jon 1:1-2; Akar Mogomem 1:2; 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:2:** Jenesis 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:3:** Jon 1:10; 1 Korın 8:6; Efesus 3:9; Kolosi 1:16-17; Hıbru 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:4:** Jon 5:26; 8:12; 9:5; 1 Jon 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:5:** Jon 3:19

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. ⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kamın akamın gun mikimtima, gumamaziziba bar moghira a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. ⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamın akamın gun mikimasa ize. ⁹ Ezi angazangarir kam guizbangin angazangarim. Egha nguazir kamın izegha gumamaziziba bar angazangarim me ganidi.

¹⁰ Akam nguazir kamın iti. An gavgavimin, God nguazir kamın ingari, ezi nguazimin itir gumamaziziba a gifozir puvati. ¹¹ A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati. ¹² Ezi gumamazizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamın iti. Kamaghın amizi, a me gamizima me Godın boribar mın otifi. ¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarziabar ifongiamın, o gumazimın ifongiamın Godın boribar otivizir pu. Bar puvati. God uabi me gamizima me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimın mın oto. A bar Godın Otarir vamira, ezi God a gamizi a Godın gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazima an en tongin iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimın gani. Ezi apangkuvim ko guizın akam bar a gizifa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamın gun me miġei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mikemegha gifa. Ki kamaghın miġei, ‘Gumazir nan ġin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam ġin na bate. Kamaghın amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” ¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimın a dughiar aviribar bar deravira e gami. ¹⁷ Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, Moses e ganingı. Ezi God, Kraıs İesusın aven apangkuvim ko guizbangın arazim en aka. ¹⁸ Gumazitam bar Godın ganizir puvati. Ezi kar Godın Otarir vamira, a uabi God, egha a bar Godın boroghira iti. A uabira God en aka.

Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, an akam akuri

(Matyu 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghın an azara, “Ni tinara?”

²⁰ Ezi Jon bighavira miġia akam modir puvati. A kamaghın miġei, “Ki God Ua Gumamaziziba İniasa Misevezir Gumazim puvati.”*

1:6: Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33 **1:6:** Matyu 3:1; Mak 1:4; Luk 1:13-17; 1:76; 3:1-2; Jon 1:33 **1:7:** Ap 19:4 **1:7:** Aposel 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:8:** Jon 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:9:** Aisaia 49:6; Jon 1:4; 8:12; 1 Jon 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3
1:10: Jon 1:3; 17:25; Hibru 1:2; 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:11:** Luk 19:14; Aposel 3:26; 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:12:** Rom 8:15; Galesia 3:26; 2 Pita 1:4; 1 Jon 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23 **1:13:** Jon 3:3-6; Jems 1:18; 1 Pita 1:23 **1:14:** Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:14:** Aisaia 60:1-2; Matyu 1:16; 1:20; Luk 9:32; Jon 2:11; Rom 1:3-4; Galesia 4:4; Filipai 2:7; Kolosi 1:19; 1 Timoti 3:16; Hibru 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:15:** Matyu 3:11; Luk 3:16; Jon 1:27-32; 8:58; Kolosi 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:16:** Jon 3:34; Efesus 1:6-8; Kolosi 1:19; 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:17:** Ua Me Ini 34:28; Godın Araziba 4:44; Jon 8:32; Rom 3:24; 6:14; 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:18:** Ua Me Ini 33:20; Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 6:46; 1 Timoti 1:17; 6:16; 1 Jon 4:9; 4:12, 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:19:** Jon 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 **1:20:** Luk 3:15-16; Jon 3:28; Aposel 13:25 * **1:20:** Grighın akamın, God Ua Gumamaziziba İniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Krais.”

21 Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?”
Ezi a kamaghin migei, “Puvati.”
Ezi me kamaghin a migei, “Ni ti Godin akam ingha izir gumazir kamra, e ni mizuai.”

Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Puvati.”

22 Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam ingh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira uabi migei?”

23 Ezi Jon kamaghin migei:

“Ki gumazir kamın tarım,
ki gumamaziziba puvatizir danganimin ikia egħa kamaghin dia migei,
‘Ia Ekiam bagħiva
tuaviba azenıva, dar kir.’”

(Kar akar Godin akam ingha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.)

24 Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize. 25 Egħa me kamaghin Jonin azara, “Ni Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim puvatigh, egħ ni Elaija puvatigh, ni Godin akam ingha izir gumazir kam puvati, egħa ni tizimsua gumamaziziba rue?”

26 Ezi Jon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati. 27 A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.” 28 Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanin Fanemin vongin iti. Danganir kamın Jon gumamaziziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

29 Ezi amınzaraghan Jon Iesusin garima an a bagħa izi. Ezi Jon kamaghin migei, “Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimın itir gumamazizibar arazir kuraba gin amadi! 30 A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ 31 Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumamaziziba a gifogħasa, kamaghin ki iza dipamin gumamaziziba rue.”

32 Egħa Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategħa mighegħa izaghira gumazir kam gisin iti. 33 Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumamaziziba ruasa na amadazi ki ize. A faragħa kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighirighıva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumamaziziba ruam.’ 34 Ki uabi bizir kamın ganigha egħa an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

4plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

1:21: Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:21:** Godin Araziba 18:15-18; Malakai 4:5; Matyu 11:14; 17:10-13; Jon 6:14; 7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:23:** Aisaia 40:3; Matyu 3:3; Mak 1:3; Luk 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:25:** Matyu 21:25; Jon 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:27:** Jon 1:15; 1:30; Aposel 13:25; 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:28:** Matyu 3:6; Jon 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:29:** Ua Me Ini 12:3; Aisaia 53:6-7; 53:11; Jon 1:36; Aposel 8:32; 1 Korin 15:3; 1 Pita 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27 **1:30:** Jon 1:15; 1:27 **1:32:** Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 **1:32:** Matyu 3:16; Mak 1:10; Luk 3:22 **1:33:** Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 **1:33:** Matyu 3:11; Luk 3:2-3; Aposel 1:5; 2:4; 19:6 **1:34:** Mt 3:17, 17:5, 27:54 **1:34:** Matyu 3:17; 17:5; 27:54

³⁵ Egha amimzaraghan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamin tuivighav iti. ³⁶ Egha a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, "Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!" ³⁷ Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui.

³⁸ Ezi Iesus ikigha gara aningin azara, "Gua tizim buru?"

Ezi aning an azara, "Rabi, ni dipenir manamin iti?" (Ziar kam "Rabi," an mingarim kamakin, "Tisa.")

³⁹ Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua izi ganigh." Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kamin aning a ko iti.

⁴⁰ Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam. ⁴¹ Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, kamaghin a migei, "E Mesaian gani." (Ziar kam "Mesaia," a kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.")

⁴² Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara kamaghin a migei, "Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam 'Sifas' ni darigh ni diponam." (Ziar kam "Sifas," a ziar kam "Pitan," mirara ghu. An mingarim kamakin, "Dagiam.")†

Jesus Filip ko Natanielin dia

⁴³ Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, "Ni nan gin izi!" ⁴⁴ (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

⁴⁵ Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, "E gumazir kamin ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar Akinafarim osira gumazir kamin gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kamin gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim."

⁴⁶ Ezi Nataniel kamaghin an azara, "Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!"

Ezi Filip kamaghin a migei, "Ni izi ganigh."

⁴⁷ Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, "Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazir. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati."

⁴⁸ Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, "Ni manmaghin na gifo?" Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani."

⁴⁹ Ezi Nataniel akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!"

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham."

1:36: Jo 1:29 **1:36:** Jon 1:29 **1:40:** Mt 4:18-20 **1:40:** Matyu 4:18-20 **1:41:** 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 **1:41:** 1 Samuel 2:10; Onger Akaba 2:2; Jon 4:25 **1:42:** Mt 16:18, Mk 3:16 **1:42:** Matyu 16:18; Mak 3:16 † **1:42:** Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kamin a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. **1:43:** Mt 8:22, Mk 2:14 **1:43:** Matyu 8:22; Mak 2:14 **1:45:** Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6; Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 **1:45:** Jenesis 3:15; 49:10; Godin Araziba 18:18; Aisaia 7:14; 9:6; Jeremiaia 23:5; Esekeli 34:23; Sekaraia 6:12; Matyu 2:23 **1:46:** Jo 7:41, 7:52 **1:46:** Jon 7:41; 7:52 **1:47:** Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 **1:47:** Onger Akaba 32:2; Jon 8:39; Rom 2:28; 9:6 **1:49:** Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 **1:49:** Matyu 14:33; 16:16; 27:42; Mak 3:11; Jon 12:13

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighirighti, ia Godin enselbar ganti da Gumazamizibar Otarim bagh ghuavanang, ua izighiram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2–4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.* ² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamin ghuegha iti.

³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.”

⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati. Nan dughiam a tighar izam.”

⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamin 6plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue.

⁷ Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.

⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner dozitam inigh dipatam tuighiva a inigh gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui. ⁹ Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo.

Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin iki-asava amim, an diagha, ¹⁰ kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar wainin dipar aghuim faragha me ganidi. Ezi gumazamiziba wainin avirim amegha givazima, me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir Iesus faragham amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamin iti.

1:51: Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13 **1:51:** Jenesis 28:12; Matyu 4:11; Luk 2:9; 2:13 * **2:1:** Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni vezin kabar gan: Luk 2:11, 2:18-19, 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:4:** Matyu 12:48; Jon 7:6; 7:30; 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4 **2:6:** Mak 7:3-4 **2:11:** Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:11:** Luk 9:32; Jon 1:14; 4:54; 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:12:** Matyu 4:13

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumazamiziba batosi (Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, bizir kam bagha, Iesus Jerusalemın nguivar ekiamın ghu. ¹⁴ Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua bizibar garima, gumazamiziba dagiaba iniassa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti. ¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egha a gumazamiziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba akuri da ira dagiaba akizirigha tintinibar zui. ¹⁶ Ezi a kamaghın gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin Dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki.”

¹⁷ Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akinafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha egha a baghavira iti.”

¹⁸ Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, kamaghın an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighın arazir kam gami?”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia Godin Dipenir kam apirighi, eghti ki dughiar pumuning ko mikezimin uam an ingarightima a tugham.”

²⁰ Ezi Judaba kamaghın migei, “Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mikezimin a ingarighti a tugham, o?”

²¹ Ezi Iesus migeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra. ²² Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazamizibar araziba bar dagh fo

²³ Ezi Iesus, God Israelia Gitazir Dughiamin Isamin Jerusalemın itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghın amizima me nighnizir gavgavim an iti. ²⁴ Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghın, a nighnizir gavgavim men itir puvati. ²⁵ A uabi gumazamizibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamin otevezir puvati, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mikiman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko migei

¹ Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam. ² Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha

2:13: Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:13:** Ua Me Ini 12:1-27; Jon 6:4; 11:55 **2:16:** Lu 2:49 **2:16:** Luk 2:49 **2:17:** Sng 69:9 **2:17:** Onger Akaba 69:9 **2:18:** Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 **2:18:** Matyu 12:38; 21:23; Jon 6:30 **2:19:** Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 **2:19:** Matyu 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29; Aposel 6:14 **2:21:** 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 **2:21:** 2 Korin 6:16; Kolosi 2:9 **2:22:** Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 **2:22:** Luk 24:6-8; Jon 12:16; 14:26 **2:23:** Jo 2:11, 7:31 **2:23:** Jon 2:11; 7:31 **2:25:** Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 **2:25:** Matyu 9:4; Mak 2:8; Jon 6:64; Aposel 1:24; Akar Mogomem 2:23 **3:1:** Jo 7:50, 19:39 **3:1:** Jon 7:50; 19:39 **3:2:** Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 **3:2:** Matyu 22:16; Jon 9:16; 9:33; Aposel 2:22; 10:38

kamaghin a migei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.”

³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.”

⁴ Ezi Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh givagh manmaghin ua igiam gavagham? A ti uamategh uan amebamin navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ⁶ Nguazir kam in itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. ⁷ Ni akar ki ni mikemezimin digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ ⁸ Aminim a uan ifongiamin gintigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumazamiziba bar me gamima me igiabar otifi.”

⁹ Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? ¹¹ Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egha e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara. ¹² Ki nguazir kam in bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikimti, ia manmaghin nighnizir gavgavim dar ikiam? ¹³ Gumazir igharazitam Godin Nguibamin ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazamizibar Otarim uabira Godin Nguibam ategha izaghiri.

¹⁴ “Fomira Moses gumazamiziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazamizibar Otarim ghufam. ¹⁵ God kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazamizibar Otarimin itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazamizibar Otarim ghufam.

¹⁶ “God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamaghsua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan kogh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi. ¹⁷ God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. ¹⁸ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti,

3:3: Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **3:3:** Matyu 18:3; Galesia 6:15; Taitus 3:5; Jems 1:18; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **3:5:** Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 **3:5:** Esekiel 36:25-27; Mak 16:16; Aposel 2:38; Taitus 3:5 **3:6:** Sng 51:5, Jo 1:13 **3:6:** Onger Akaba 51:5; Jon 1:13 **3:8:** Sav 11:5, 1 Ko 2:11 **3:8:** Fofozir Gumazim 11:5; 1 Korin 2:11 **3:11:** Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 **3:11:** Matyu 11:27; Jon 3:32; 7:16; 8:26 **3:12:** Lu 22:67 **3:12:** Luk 22:67 **3:13:** Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 **3:13:** Aghuzir Akaba 30:4; Jon 3:6; 6:33; 6:38; Aposel 2:34; Rom 10:6; 1 Korin 15:47; Efesus 4:9-10 **3:14:** Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 **3:14:** Diboboniba 21:9; Jon 8:28; 12:32 **3:15:** Jo 3:36, 6:47, 20:31 **3:15:** Jon 3:36; 6:47; 20:31 **3:16:** Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 **3:16:** Jon 3:36; 10:28; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 4:9-10 **3:17:** Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 **3:17:** Luk 19:10; Jon 5:22; 5:45; 12:47; Aposel 17:31; 1 Jon 4:14 **3:18:** Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 **3:18:** Jon 3:36; 5:24; 6:40; 6:47; 20:31

a kotiba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kamın itir puvati, kamaghın amizi, an ovegha gifa. ¹⁹ Ezi Godin kotiamın mingarimın arazim kamakın, Godin angazangarim nguazimın izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghın amizi, me mitatam bagha bar ifonge, me angazangarimın aghua. ²⁰ Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimın apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghın amizi, me angazangarimın ızir puvati. ²¹ Ezi gumazir guizbangın arazim gamim, a Godin angazangarimın ızı. A kamaghın ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghın gumazamizir igharazibar akagham, a Godin gavgavimın uan ingangarim gami. Ezi kamaghın gumazir kam Godin angazangarimın aven ızı.”

Jon Gumazamiziba Ruer Gumazim, deraghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

²² Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrighın zui. A me ko danganır kamın ikia gumazamiziba rue. ²³ Jon, Salimın nguıbamın boroghın itir nguıbam Aınonın ikia gumazamiziba rue. Dangınır kam dıpar avırıba itı, ezi gumazamizir avırım rurım inıasa ızı. ²⁴ (Dughıar kamın, Herot tıghar Jon ısı kalabus darıgham.)

²⁵ Ezi akavdorozir mam Jonın suren gumaziba ko Judan gumazir mamın tongın oto. Me uarı adogha ghaze, e rurır arazır manamın gin mangı, Godın damazım zuegham? ²⁶ Egha suren gumazıba Jon bagha ghuegha kamaghın a mıgeı, “Tısa, gumazır kam fomıra nı ko Jordanın Fanemın vongın ike, ezi nı an gun mıkeme, gumazır kam datırıghın gumazamizıba ruema, gumazamizıba bar a bagha zui.”

²⁷ Ezi Jon kamaghın me ikaragha ghaze, “Godın uan Nguıbamın itım, bizıtam gumazım danıghan koghtı, an a inıghan kogham. ²⁸ Kı fomıra akar kam ıa mıkeme, ezi ıa uarı a barakı, ‘Kı God Ua E Inıasa Mısevezır Gumazım puvatı. God na amadazıma kı an faragha ıze.’ ²⁹ Gumazıtam amızıtamın ikıam, eghtı amızır kam a gumazır kamın amuım. Ezi gumazır kamın namakam, a tugha gumazır amuımın itımın akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghıra agorogem nan navır averım bar a gızıfa. ³⁰ An zıam bar ekevegh mamaghıra ikıtı, nan zıam bar magırıgh.

³¹ “Gumazır Godın Nguıbamın pın ikegha ıezım, a bar bizıbagh ısın itı. Ezi nguazır kamın gumazım, a nguazır kamın bizıbagh amua egha nguazır kamın bizıbav geı. Ezi gumazır Godın Nguıbamın ıezım a bizıba bar dagh ısın itı. ³² A bizır a ganızıba ko oraghızıbar gun mıgeı. Ezi gumazıtam a mıkemezır akar katam inıgha nıghnızır gavgavım an itır puvatı. ³³ Ezi gumazım an akam inıgha nıghnızır gavgavım an ikıa, egha tuavır kamın kamaghın men aka, God a guızın akam mıgeı. ³⁴ Gumazır God amadızır kam, God uan Duam ısa bar a ganıngı. Kamaghın amızı, a Godın akam akurı.

3:19: Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 **3:19:** Jon 1:4-5; 1:8-12; 8:12 **3:20:** Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 **3:20:** Jop 24:13-17; Efesus 5:11-13 **3:22:** Jo 4:1-2 **3:22:** Jon 4:1-2 **3:24:** Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Luk 3:19-20 **3:24:** Matyu 4:12; 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **3:26:** Jo 1:26-34 **3:26:** Jon 1:26-34
3:27: Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 **3:27:** Jon 19:11; 1 Korin 4:7; Hıbru 5:4; Jems 1:17 **3:28:** Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 **3:28:** Malakai 3:1; Matyu 11:10; Mak 1:2; Luk 1:17; Jon 1:20; 1:23; 1:27 **3:29:** Mt 9:15 **3:29:** Matyu 9:15 **3:31:** Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:31:** Matyu 28:18; Jon 8:23; Rom 9:5; 1 Korin 15:47; Efesus 1:21; Filipai 2:9; 1 Jon 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:32:** Jon 3:11; 8:26; 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:33:** Rom 3:4; 1 Jon 5:10 **3:34:** Aıs 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:34:** Aısaia 42:1; Jon 1:16; 7:16

35 “Afeziam uan Otarim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa. 36 Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimin akamin gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.”

4

Iesus Samarian amizim ko migei

1 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumamazizir aviriba ruezi, gumamazizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. 2 (Guizbangira, Iesus uabi gumamaziziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) 3 Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumamazizir aviriba an suren gumamazizibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha uamategga Galilin Distrighin ghu. 4 Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu.

5 Egha a ghua Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarin nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimin boroghira iti. 6 Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamın ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamın boroghin apera. Ezi dugham aruer arizimin tu.

7 Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” 8 (Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamın ghu.)

9 Ezi Samarian amizim kamaghin a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmaghsua, ni dipam amasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumamaziziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.)

10 Ezi Iesus kamaghin amizim ikaragha ghaze, “Ni, God gumamazizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, gumazir dipam bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni daningham.”

11 Ezi amizim a migei ghaze, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham? 12 En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ni ghaze, ni ti Jekop gafiraz, o?”

13 Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumamaziziba bar dipar kam amegh, men kuariba ua men pıram. 14 Eghti gumazim o amizir ki daningamin dipar kam amegham, an kuarim dughiatamin uam an pıran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir averiamın ikiava otivi moghin, an navir averiamın otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

3:35: Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:35:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 5:20; 10:17; Hibru 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **3:36:** Luk 3:7; Jon 1:12; 3:16-18; 6:47; Rom 1:17; 1 Jon 5:10-12 **4:1:** Jon 3:22; 3:26 **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32 **4:5:** Jenesis 33:19; Josua 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:9:** 2 Atriviba 17:24; Esra 4:1-5; 9:1-10:44; Nehemia 4:1-2; Luk 9:52-53; Aposel 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:10:** Aisaia 12:3; Jeremaia 2:13; Sekaraia 13:1; 14:8; Jon 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:11:** Jon 7:37-38; Akar Mogomem 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:12:** Jon 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38 **4:14:** Jon 6:35; 6:58; 7:38

¹⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daningh. Eghti nan kuarim gin ua nan pıran koghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamın diagh, egh gua kagh izi.”

¹⁷ Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki paba puvati.”

Ezi Iesus a mıgia ghaze, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati.

¹⁸ Guizbangıra, ni faragha 5pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itım, a guizbangıra nın pam puvati. Nın akar kam a bar guizbangıra.”

¹⁹ Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godın akam inıgha izir gumazir mam. ²⁰ En ovavıba me mıghsıar kamın uari akuvava, Godın zıam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganır gumazamizıba mangıva Godın zıam fam, a Jerusalemın iti.”*

²¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nıghnızır gavgavım nan iki. Dughıatam otoghtıma ia mıghsıar kamın Afezıamın zıam fan kogh, egh uaghan Jerusalemın nguıbamın an zıam fan kogham. ²² Ia Samarıaba, ia fozır puvatızır God, ia an zıam fe. Ezi e Judaba e fozır God, e an zıam fe. E fo, Godın gumazamızır akurvazır ingangarım, a faragh Judabar agharımın ıkegh egh gin gumazamızır ıgharazıba bagh mangam. ²³ Ezi dughıar otıvamım, an otogha gıfa, ezi gumazamızıba bar guızbangıra Afezıamın zıam fasa, me an Duamın gavgavım ko guızbangın arazımın an zıam fam. Ezi Afezıam, gumazamızır kamaghın amıba, me an zıam fasa a bar fıfonge. ²⁴ God, a Duam. Ezi gumazır an zıam feba, me Godın Duamın gavgavım ko guızbangın arazımın an zıam fe.”†

²⁵ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Inıasa Mısevezır Gumazım. A izamın dughıam, a bıızıba bar e mıkımam.”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kırara, datirighin ni ko migei.”

²⁷ Iesus kamaghin a migeıma, dughıar kamın an suren gumazıba uamategha izı. Egha me an garıma an amızır kam ko uanıng mıgeıma, me okam nıghnısi. Egha tav kamaghın amızımın azarazır puvatı, “Ni tızım inıasa?”

Egha tav Iesusın azarazır puvatı, “Ni tızımsua amızır kam ko migeı?”

²⁸ Ezi amızır kam uan mınem ategha, uamategha nguıbamın ghu. Egha a kamaghın gumazamızıbvav geı, ²⁹ “İa izı gumazır kamın ganıgh. Kı fomıra amızır arazıba, a bar dar na mıkıme. Ka tı gumazır kamra, God Ua E Inıasa Mısevezır Gumazım?” ³⁰ Egha me nguıbam ategha, Iesus bagha izı.

³¹ Ezi dughıar kamın, Iesusın suren gumazıba a gakaghora kamaghın a migeı, “Tısa, nı damı.”

³² Ezi a kamaghın me migeı, “Dagher kı damamım, ia a gıfızır puvatı.”

4:19: Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 **4:19:** Luk 7:16; Jon 6:14; 7:40; 9:17; 1 Korin 14:24-25 **4:20:** Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kın 9:3, Sng 122:1-5 **4:20:** Godın Arazıba 12:5; 12:11-14; 1 Atrıvıba 9:3; Onger Akaba 122:1-5 * **4:20:** Mıghsıar amızır kam an gun mıgeım, a Gerazımın Mıghsıam, a Samarıan Dıstrıghın ıtı. Samarıan gumazamızıba mıghsıar kamra ghuava Godın zıam fe. Nı deragh foghsı, Luk 9:53ın vezın ıtır akamın gan. **4:21:** Mal 1:11, 1 Tı 2:8 **4:21:** Malakai 1:11; 1 Tımotı 2:8 **4:22:** 2 Kın 17:29-41, Aıs 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 **4:22:** 2 Atrıvıba 17:29-41; Aısaia 2:3; Luk 24:47; Rom 9:4-5 **4:23:** Jo 1:17, Fl 3:3 **4:23:** Jon 1:17; Filipai 3:3 **4:24:** Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 **4:24:** Rom 12:1; 2 Korın 3:17; Filipai 3:3 † **4:24:** Gumazır maba akar kam “Godın Duamın gavgavımın,” me a gıragha ghaze, “me uari uan duabar gavgavımın.” **4:25:** Jo 1:41 **4:25:** Jon 1:41 **4:26:** Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 **4:26:** Matyu 26:63-64; Mak 14:61-62; Jon 9:37

³³ Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uariv gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarin, ki aneivaghiam. ³⁵ Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoram dughiam otogha gifa! ³⁶ Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. ³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ ³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamın ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimın oparizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamın itir Samarian gumazamizir aviriba, me amizimın akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti. ⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamın itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamın itir gumazamizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimın ingangarir gumazimın borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, nguibar kam ategha Galilin Distrighin ghu. ⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godin akam inigha izar gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.”

⁴⁵ Galilin Distrighin itir gumazamiziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamın Isam bagha Jerusalemın nguibamın ghue, ezi Iesus dughiar kamın mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus datirighin uamategha ghua Galilin Distrighin otozi, Galilin gumazamiziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamın ghu, a Galilin Distrighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazima a wainın dipamin oto. Ezi dughiar kamın atrivimın ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamın iti. Ezi an otarim ari, Kaperneamin nguibamın iti. ⁴⁷ Ezi gumazir kam kamaghin oraki, Iesus Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distrighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin nguibamın magiri, nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian koghiam.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. Puvatightima, nan otarim aremegham.”

4:34: Jo 6:38, 17:4, 19:30 **4:34:** Jon 6:38; 17:4; 19:30 **4:35:** Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 **4:35:** Matyu 9:37; Luk 10:2; Akar Mogomem 14:15 **4:36:** Sng 126:5-6, Dan 12:3 **4:36:** Onger Akaba 126:5-6; Daniel 12:3 **4:42:** Jo 17:8, 1 Jo 4:14 **4:42:** Jon 17:8; 1 Jon 4:14 **4:43:** Jo 4:40 **4:43:** Jo 4:40 **4:44:** Mt 13:57, Mk 6:4, Lu 4:24 **4:44:** Matyu 13:57; Mak 6:4; Luk 4:24 **4:45:** Jo 2:23 **4:45:** Jon 2:23 **4:46:** Jo 2:1-11 **4:46:** Jon 2:1-11 **4:47:** Mt 8:5-6, Lu 7:1-10 **4:47:** Matyu 8:5-6; Luk 7:1-10 **4:48:** Jo 2:18, 20:29, 1 Ko 1:22 **4:48:** Jon 2:18; 20:29; 1 Korin 1:22

⁵⁰ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Ni mangi, nin otarim angamira ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia, egha ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, egha me kamaghin a miġei, “Nin otarim an angamira iti!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin aruwer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orangi.”

⁵³ Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamran Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamira ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti. ⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua iza Galilin Distriġhin ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatin dughia gumamazibar sure gami

5

(Sapta 5--10)

Iesus Betesdan mozir dipamin gumazir mam gamizi a ua dera

¹ Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalemin nguibar ekiamin ghu.* ² Ezi Jerusalemin mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamin boroghira iti. Ezi mozir dipar kam in miriam azuarir 5pla iti.† ³⁻⁴ Ezi azuarir kaba arimariam gumamazir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

⁵ Gumazir mam an azuarir mam in iti, an suemning bar amirazima a 38plan azenibar arimariam kam iti. ⁶ Ezi Iesus gumazir kam in garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?”

⁷ Ezi arimariam gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumamazir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi.” ⁹ Ezi gumazir kam in suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguvsiba inigha zui.

4:50: Mt 8:13, Mk 7:29 **4:50:** Matyu 8:13; Mak 7:29 **4:53:** Ap 16:14-15, 16:31 **4:53:** Aposel 16:14-15; 16:31 **4:54:** Jo 2:11, 2:23 **4:54:** Jon 2:11; 2:23 * **5:1:** Jonin akinafarimin aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughia ko Judabar Isar Ekiamin dughia, ingangarir avirib akaba iti. Ni Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, ko 10:22 in gan. Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Jon kamaghin en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55 in gan. † **5:2:** Dughiar kam Jerusalem nguibamin divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam sirvamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamin enselin mam ghuaghirigha dipam gamima a sirvamadi. Dipam sirvamangigha givazi, gumazir arimariam manam itim, a dipamin aven magirigh, egh ua deragham.” **5:8:** Mt 9:6 **5:8:** Matyu 9:6

Ezi aruer kamın kar Sabatin dughiam, ¹⁰ ezi Judaba gumazir kamın ganigha kamaghın a miği, “Datirighın Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

¹¹ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghın na miği, ‘Ni dikavighıva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni miğia ghaze, ‘Ni dikavighıva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” ¹³ Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avırım nguibar kamın iti, ezi İesus men tongın suiahırigha ghu. Kamaghın amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

¹⁴ Ezi gin İesus Godın Dıpenim avınizir dıvazımın aven ghua an garima a iti. Ezi İesus a miği, “Ni oragh. Ni datirighın ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osımtızir bar ekiatam ni batogham.”

¹⁵ Ezi gumazir kam ghua kamaghın Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a İesusra.” ¹⁶ İesus Sabatin dughiamın bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osımtıziba İesus garigha ghaze, an en apanim.

¹⁷ Ezi İesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” ¹⁸ Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, İesus Sabatin dughiamın Arazımın gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangıra nan Afeziamra. Akar kamın, a uabi uabi gamigha egha Godın mın oto. Kamaghın amizi, Judaba İesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godın Otarım a ingangarım damuamın gavgavım iti

¹⁹ Ezi İesus Judabar akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangıra ia miği, Otarım bizitam uan niğhnızımın a damighan kogham. Puvati. An Afeziamın gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarım uaghan dagh ami. ²⁰ Afeziam bar Otarım gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarımın aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghın a ingangarır ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarımın akagham, da ingangarır an amigha gıvazıbagh afıragham. ²¹ Afeziam gumazir ariaghırezıbagh amıma me ua dikavıma an angamıra itir ikirimirim me ganıdı. Ezi kamaghıra Otarım uaghan gumazir a misevezıba angamıra itir ikirimirim me ganıdı. ²² Afeziam kotın gumazıtamın arazıba tuisızir puvati. Egha gumazamızar arazıba tuisıghamın ingangarım, an a isa Otarım ganıngi. ²³ Afeziam kamaghsua, gumazamızıba bar Afeziamın zıam fe moghın, me Otarımın zıam fam, kamaghın a gumazamızıba tuisıghamın ingangarım ise Otarım ganıngi. Gumazım Otarımın zıam fer puvati, an Afeziar Otarım amadazımın zıam fer puvati.

5:10: Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:10:** Ua Me İnı 20:10; Nehemia 13:19; Jeremaia 17:21; Matyu 12:2; Mak 2:24; Luk 13:14; Jon 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:14:** Jon 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:16:** Matyu 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:17:** Jon 9:4; 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:18:** Matyu 26:4; Jon 7:1; 7:19; 7:30; 10:30; 10:33; Filipai 2:6 **5:19:** Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10 **5:19:** Jon 5:30; 8:28-29; 12:49; 14:10 **5:20:** Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 **5:20:** Matyu 3:17; Jon 3:35; 2 Pita 1:17 **5:21:** Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5 **5:21:** Godın Arazıba 32:39; 1 Samuel 2:6; 2 Atrıvıba 5:7; Luk 7:14; 8:54; Jon 11:25; 11:43; Rom 4:17; Efesus 2:5 **5:22:** Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 **5:22:** Matyu 11:27; Jon 3:17; 5:27; 9:39; Aposel 10:42; 17:31; 1 Pita 4:5 **5:23:** Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 **5:23:** Filipai 2:10-11; 1 Jon 2:23

²⁴ “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, egha nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira iti.

²⁵ “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumamazizir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumamazizir a baraghiziba, me angamira ikiam. ²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim aningamin gavgavim iti. ²⁷ A Gumamazizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumamazizibar araziba tuisighamin gavgavim a ganingi. ²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumamazizir ariaghireziba, me bar Otarimin akam baragham. ²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimin izam. Gumamazizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti gumamazizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizibar gin ghua, egha gumamazizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumamazizibar araziba deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikimtima, gumamaziziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar ikian marki. ^{§ 32} Ezi igharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira.**

³³ “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. ³⁴ Ki uabi, ki gavgavim gumazitamın akam daningasa nighnizir puvati. Ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei. ³⁵ Jon a lamin min ikia isia angazangarim gumamazizibagh anidi. Ezi dughiar otevimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge.

³⁶ “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva anegivasa, a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumamazizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize. ³⁷ Ezi Afeziar na amadazi

5:24: Jo 3:15-18, 6:40, 8:51, 1 Jo 3:14 **5:24:** Jon 3:15-18; 6:40; 8:51; 1 Jon 3:14 **5:25:** Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 **5:25:** Jon 5:28; Efesus 2:1; 2:5-6; Kolosi 2:13 **5:27:** Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 **5:27:** Daniel 7:13-14; 7:22; Jon 5:22; Aposel 10:42; 17:31 **5:29:** Ais 26:19, Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **5:29:** Aisaia 26:19; Daniel 12:2; Matyu 16:27; Jon 6:40; Aposel 24:15; 1 Korin 15:52; 1 Tesalonika 4:16 **5:30:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 **5:30:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:19; 6:38 **5:31:** Jo 8:13-14, MAA 3:14 **5:31:** Jon 8:13-14; Akar Mogomem 3:14 **§ 5:31:** Ni Godin Araziba 19:15in gan. **5:32:** Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 **5:32:** Matyu 3:17; Jon 5:36-37; 8:18; 1 Jon 5:6-9 **

5:32: Iesus “igharazitav,” migia, a uan Afeziam God migei. **5:33:** Jon 1:19-34; 3:27-30; Efesus 2:8; Taitus 3:5 **5:35:** Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19 **5:35:** Matyu 13:20-21; Mak 6:20; 2 Pita 1:19 **5:36:** Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:36:** Jon 3:2; 10:25; 10:38; 14:11; 1 Jon 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12 **5:37:** Matyu 3:17; 17:5; Mak 1:11; Luk 3:22; Jon 5:32; 6:27; 8:18; 1 Timoti 1:17; 1 Jon 4:12

ki izezim, a uabi nan gun miġei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. ³⁸ Ia Afeziam amadazir gumazir kamın akam niġnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun miġei, Afeziamın akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

³⁹ “Ia ghaze, akar Godın Akinafarimın itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamaghın amizima ia akar Godın Akinafarimın itibar gara da tuisisi. Ezi Godın Akinafarimın uaghan nan gun miġei! ⁴⁰ Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

⁴¹ “Ki gumazamiziba da ziar ekiam iniasa, miġirigiar kabagh amir puvati. ⁴² Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.††

⁴³ Ki uan Afeziamın ziamın ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamın izeghti, ia an akam zuamiram a baregham. ⁴⁴ Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghın niġnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham!

⁴⁵ “Ia kamaghın niġnighan marki, ki Afeziamın damazimın akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. ⁴⁶ Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun miġei. Kamaghın, ia niġnizir gavgavim Mosesın akabar ikiva, egh ia uaghan niġnizir gavgavim nan akabar ikiam. Kamaghın amizi, ia guizbangira niġnizir gavgavim Mosesın akaba ko nan akabar itir puvati. ⁴⁷ Ezi kamaghın, ia niġnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghın niġnizir gavgavim na akabar ikiam?”

6

Iesus dagheba isa 5,000plan gumazibagh anidi (Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipar Akaremın dadarir vuemin ghu, dipar kamın ziar mam Taiberias. ² Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazir aviribar arimariar gumazamizibagh amizi me ua dera. Kamaghın amizi, me datirighın an gin zui. ³ Ezi Iesus miġhsiamın ghuavanabogha, uan suren gumaziba ko aperaghav iti. ⁴ Ezi dughiar kamın God Israelia Gitazir Dughiamın Isam otivasa roghira izi. ⁵ Ezi Iesus kogha garima, gumazamizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghın Filipin azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezgh me daningam?” ⁶ (Ezi Iesus Filipin niġnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikaragha ghaze, “E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumazamizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba ini dar amam.”

†† **5:38:** Gumazir Afeziam amadazir kam, a Iesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:39:** Godin Araziba 18:15-18; Luk 16:29; 24:27; 24:44; Jon 5:46; Aposel 13:27; 17:11; 2 Timoti 3:15; 1 Pita 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:40:** Jon 1:11; 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 **5:41:** Jon 5:34; 1 Tesalonika 2:6 †† **5:42:** Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Godin apangkuvim ian navibar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:43:** Matyu 24:5; 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:44:** Jon 12:43; Rom 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:45:** Godin Araziba 31:26-27; Rom 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:46:** Jenesis 3:15; Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:45; Aposel 3:22; 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **5:47:** Luk 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:4:** Jon 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:5:** Matyu 14:14; Mak 6:34; Luk 9:12

⁸ Ezi Iesusin suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, ⁹ “Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir pumuningra iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin kam ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?”

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia gumazamizibav kimtima me dapiagh.” (Grazir avirim danganir kamın iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaziba iti. ¹¹ Me apiaghav itima, Iesus bretin kaba inigha God minabagha gumazamizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongiabar amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki.” ¹³ Gumazamiziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!” ¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighti, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira uamategha mighsiamin ghu.

*Iesus Galilin Dipar Akarem gisin arua zui
(Matyu 14:22-33; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. ¹⁷ Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa. ¹⁸ Ezi aminir dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi. ¹⁹ Ezi me 5 o 6 kilomitan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiatingi. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei “Kar kirara izi. Ia atiatingan marki.” ²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar zuamira danganir me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

²² Aminzaraghan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue. ²³ Ezi Taiberiasin botin maba, danganir kamın boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. ²⁴ Ezi gumazamiziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, “Tisa, ni manadizoghin kagh ize?”

²⁶ Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir

kam bagha ia na buri. ²⁷ Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumamazibar Otarim, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumamazibar Otarim ia daningam.”

²⁸ Ezi me an azara, “E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki.”

³⁰ Ezi me kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damighti e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham? ³¹ En ovav-lba dagher mam an ziam mana, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.’”

³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi. ³³ Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kam in itir gumamazizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti.”

³⁴ Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuarim uam an piran kogham. ³⁶ Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati. ³⁷ Ezi gumamazizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham. ³⁸ Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. ³⁹ Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumamazizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham. ⁴⁰ Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumamaziziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.”

⁴¹ Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri,” egha me an atarava a gimobi.

⁴² Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko ameban gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?’”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. ⁴⁴ Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh

6:27: Mt 3:17, Lu 3:22, Jo 1:33, 4:14, 6:48-58, Ap 2:22, 2 Pi 1:17 **6:27:** Matyu 3:17; Luk 3:22; Jon 1:33; 4:14; 6:48-58; Aposel 2:22; 2 Pita 1:17 **6:29:** 1 Jo 3:23 **6:29:** 1 Jon 3:23 **6:30:** Ua Me Ini 16:4; 16:15; Diboboniba 11:7-9; Nehemia 9:15; Onger Akaba 78:24; Matyu 12:38; 16:1; Mak 8:11; Jon 2:18; 1 Korin 1:22; 10:3 **6:34:** Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 **6:34:** Jon 4:14-15; 6:48-58; 7:37 **6:35:** Jo 4:14, 6:48-58 **6:35:** Jon 4:14; 6:48-58 **6:36:** Jo 6:26, 6:64, 20:29 **6:36:** Jon 6:26; 6:64; 20:29 **6:37:** Mt 11:28, Jo 10:28-29, 17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 **6:37:** Matyu 11:28; Jon 10:28-29; 17:6-8; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:19 **6:38:** Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30 **6:38:** Matyu 26:39; Jon 4:34; 5:30 **6:39:** Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 **6:39:** Jon 10:28-29; 17:12; 18:9 **6:40:** Jo 3:15, 6:27, 6:47, 6:54, 11:24 **6:40:** Jon 3:15; 6:27; 6:47; 6:54; 11:24 **6:42:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 **6:42:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22 **6:44:** Jo 6:65 **6:44:** Jon 6:65

izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamira ikiam. ⁴⁵ Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, 'God bar gumazamizibar sure damuam.' Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha, Afeziam da fofozim isa na bagha izi.

⁴⁶ "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani. ⁴⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. ⁴⁸ Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim. ⁴⁹ Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire. ⁵⁰ Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham. ⁵¹ Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan inivafizim. Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba me angamira ikiam, kamaghin ki me bagh uan inivafizim anenigham."

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongin uarir atara ghaze, "Gumazir kam manmaghin uan inivafizim e danighti e anemam?"

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia Gumazamizibar Otarimin inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirim ian ikian kogham. ⁵⁴⁻⁵⁵ Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin amizi, gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozimin dikavigham. ⁵⁶ Ezi gumazim nan inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. ⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamira itim iniam. ⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovavira fomiram anemegha gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam." ⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha gumazamizibar sure gamua akar kamın me mikeme.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, men avirim kamaghin migia ghaze, "Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh amı. Tina akar kam baragham?" ⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi.

Ezi a men azara, "Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?"

⁶² Egh ia Gumazamizibar Otarimin ganighti, a nguibar a fomira ikezinim

6:45: Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 **6:45:** Aisaia 54:13; Jeremaia 31:34; Maika 4:2; Hibru 8:10 **6:46:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 **6:46:** Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 1:18 **6:47:** Jo 3:15-18, 3:36, 6:40 **6:47:** Jon 3:15-18; 3:36; 6:40 **6:48:** Jo 6:31-35, 6:58 **6:48:** Jon 6:31-35; 6:58 **6:51:** Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10 **6:51:** Jon 3:13; Hibru 10:5; 10:10 **6:53:** Mt 26:26-28 **6:53:** Matyu 26:26-28 **6:54-55:** Jon 4:14; 6:27; 6:40; 6:63 **6:56:** 1 Jo 3:24, 4:15-16 **6:56:** 1 Jon 3:24; 4:15-16 **6:57:** Jo 15:4-5, 1 Jo 3:24 **6:57:** Jon 15:4-5; 1 Jon 3:24 **6:62:** Mk 16:19, Jo 3:13, Ap 1:9-11, Ef 4:8 **6:62:** Mak 16:19; Jon 3:13; Aposel 1:9-11; Efesus 4:8

ua ghuavanaboghti, ia manmaghin nighnigham? ⁶³ Godin Duam uabi, angamira itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamira itir ikirimirim ia ganidi. ⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazamizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

⁶⁶ Iesus akar kamın gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati. ⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikaragha ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi. ⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.” ⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Aven Ikiamin Isar Ekiam otozi, Iesus an ganasa zui

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distrighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghasa a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distrighin mangan aghua. ² Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otivasa roghira izi. ³ Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni danganir kam ateghiva Judian Distrighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. ⁴ Egh gumazitam gumazamiziba bar a gifoghsi, a modogh ingangarim damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumazamiziba bar men akagham.” ⁵ (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiba bar, ian dughiar aghuiba. ⁷ Ezi nguazir kamın itir gumazamiziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. ⁸ Ia uarira isamin dughiar kam bagh Jerusalemın mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham.” ⁹ A kamaghin me mikemegha, Galilin Distrighin ikiavira iti.

¹⁰ Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ Ezi isar ekiamın dughiamın, Judabar gumazir ekiaba a bagha

6:63: 2 Ko 3:6 **6:63:** 2 Korin 3:6 **6:64:** Jo 6:36, 13:11 **6:64:** Jon 6:36; 13:11 **6:65:** Jo 6:44-45 **6:65:** Jon 6:44-45 **6:68:** Matyu 16:16; Mak 8:29; Luk 9:20 **6:69:** Mt 14:33, Mk 1:24, Jo 1:49 **6:69:** Matyu 14:33; Mak 1:24; Jon 1:49 **7:1:** Jo 5:18 **7:1:** Jon 5:18 **7:2:** Wkp 23:24, Lo 16:13 **7:2:** Ofa Gami 23:34; Godin Araziba 16:13 **7:5:** Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 **7:5:** Matyu 13:55; Mak 3:21; Aposel 1:14 **7:6:** Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 **7:6:** Jon 2:4; 7:8; 7:30; 8:20 **7:7:** Matyu 3:19, 15:18-19 **7:7:** Jon 3:19; 15:18-19 **7:11:** Jo 11:56 **7:11:** Jon 11:56

garagharua migei, “Gumazir kam managh iti?”

¹² Ezi gumazamiziba uarir tongin a bagha sighsirir akabar uariv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumazamizibagh ifari.” ¹³ Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi, tav an araziba azenara dav geir puvati.

¹⁴ Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha gumazamizibar sure gami. ¹⁵ Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua kamaghin migei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. ¹⁷ Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. ¹⁸ Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvati.

¹⁹ “Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingi. Ezi gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?”

²⁰ Ezi gumazamiziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti duar kumarat ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?”

²¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami.” ²² Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim ia ganingi, ezi ia Sabatin dughiar uaghan otaribar mikarzir mogomebar inibar ghor. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.) ²³ Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan aningaghe?† ²⁴ Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.”

Gumazamiziba foghasa, Iesus a tinara

²⁵ Ezi Jerusalemın gumazamizir maba, me Iesus amizir bizibar ganigha

7:12: Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 **7:12:** Matyu 21:46; Luk 7:16; Jon 10:19 **7:13:** Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 **7:13:** Jon 9:22; 12:42; 19:38; 20:19 **7:15:** Mt 13:54, Lu 2:47 **7:15:** Matyu 13:54; Luk 2:47 **7:16:** Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 **7:16:** Jon 3:11; 8:28; 12:49; 14:10 **7:17:** Jo 8:43 **7:17:** Jon 8:43 **7:18:** Jo 5:41, 5:44, 8:50 **7:18:** Jon 5:41; 5:44; 8:50 **7:19:** Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6, Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 **7:19:** Ua Me Ini 24:3; Godin Araziba 33:4; Matyu 12:14; Mak 3:6; Aposel 7:38; 7:53; Rom 2:21-24 **7:20:** Jo 8:48, 8:52, 10:20 **7:20:** Jon 8:48;

8:52; 10:20 * **7:21:** Iesus faragha Betesdan mozir dipamin boroghin ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a migei. Ni Jon 5:1-18 ko, Ua Me Ini 31:14-15in gan. **7:22:** Stt 17:9-13, Wkp 12:3

7:22: Jenesis 17:9-13; Ofa Gami 12:3 **7:23:** Jo 5:8-10, 5:16 **7:23:** Jon 5:8-10; 5:16 † **7:23:** Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiar bora, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomemin inim aghori. Ni Ofa Gami 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomemin inim aghoramın dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomemin inim aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:24:** Ofa Gami 19:15; Godin Araziba 1:16-17; Aisaia 11:3-4; Jon 8:15; Jems 2:1 **7:25:** Jo 5:18 **7:25:** Jon 5:18

kamaghin migei, "Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge. ²⁶ A kara, an azenara migei, ezi me nigirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? ²⁷ Ezi e gumazir kamin nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham."

²⁸ Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumazamizibav kiri. Egha a kamaghin dei, "Ia ghaze, ia bar na gifo, egha ia ti nan nguibar ki izezim gifoz, o? Ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati. ²⁹ Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi ki ize."

³⁰ Me akar kam baregha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. ³¹ Gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an ikia, egha me kamaghin migei, "Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?"

Me Godin Dipenimin garir polisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

³² Ezi Farisiba gumazamiziba barazima, me sighsirir akabar Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir dapaniba, me polisib gumaziba amadazi me Iesusin suighasa izi.

³³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Dughiar bar ovezim in ki ia ko ikegh, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. ³⁴ Eghti ia na buriva, nan apighan kogham. Egh nguibar ki mangi ikiamim, ia an mangighan kogham."

³⁵ Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv gia ghaze, "A managh mangighti, e an ganighan kogham? A ti en gumazamizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumazamizibar sure damuam, o? ³⁶ A manmaghin nighnigha kamaghin migia ghaze, 'Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.' Egha ghaze, 'Ia nguibar ki ikiamim ia an mangighan kogham.' Ezi akar kamin mingarim manmakin?"

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidimin gun migei

³⁷ Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, "Gumazitam o amizitam kuarim an pirti, a na bagh izi egh dipam amam. ³⁸ Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, 'Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivagh, fashagh iram.'" ³⁹ Iesus Godin Duam ginighnigha migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar ziar ekiam iniam, ezi kamakin Godin Duam tighar izam.

7:27: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:27:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Luk 4:22; Jon 7:41; 9:29

7:28: Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:28:** Matyu 11:27; Jon 5:32; 5:43; 8:14; 8:26; 8:55

7:29: Mt 11:27, Jo 10:15 **7:29:** Matyu 11:27; Jon 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20,

8:37, 13:1 **7:30:** Mak 11:18; Luk 19:47; Jon 7:44; 8:20; 8:37; 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45,

12:11, 12:42 **7:31:** Jon 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11; 12:42 **7:33:** Jo 13:33, 16:16 **7:33:** Jon

13:33; 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:34:** Hosea 5:6; Jon 8:21; 13:33; 13:36;

17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:37:** Ofa Gami 23:36; Aisaia

55:1; Jon 4:10; 4:14; 6:35; Akar Mogomem 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 **7:38:**

Aisaia 12:3; 58:11; Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 † **7:38:** Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam,

akar Iesus vezin kamin mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko

Aghuzir Akaba 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:39:**

Aisaia 44:3; Joel 2:28; Jon 12:16; 16:7; 20:22; Aposel 2:4; 2:17; 2:33

Gumazamiziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumazamizir maba akar a mikemeziba baregha, kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazimin anemangasa mikeme.”

⁴¹ Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin Distrighin otoghan kogham. Puvati. ⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.” ⁴³ Kamaghin amizi, gumazamiziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki. ⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir dapaniba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir polisba uamategha Godin ofa gamir gumazir dapaniba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin men azara, “Manmaghin amizi, ia Iesusin akua izir puvati?”

⁴⁶ Ezi polislin gumaziba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikaragha ghaze, “A ti uaghan ia gifara?”

⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. ⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatizir gumazamiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kamaghin me migei, ⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.”

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimın itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ Ezi gumazamiziba bar uan dipenibar ghue.

8

¹ Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghu.

² Ezi aminin tirazi, bar mizaraghara a ua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu. Ezi gumazamiziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. ³ Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mamın, garima a gumazir igharazir mam ko akuizi me an akua ghua a gamizima, a gumazamizibar damazimın tughav iti. ⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko

7:40: Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14 **7:40:** Godin Araziba 18:15-18; Jon 1:21; 2:11; 6:14 **7:41:** Jo 1:46, 4:29 **7:41:** Jon 1:46; 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:42:** 2 Samuel 7:12; Onger Akaba 89:3-4; 132:11; Jeremaia 23:5; Maika 5:2; Matyu 2:5-6; Luk 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:43:** Jon 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:44:** Jon 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:45:** Jon 7:32 **7:46:** Mt 7:29, Mk 1:22 **7:46:** Matyu 7:29; Mak 1:22 **7:48:** Jo 12:42 **7:48:** Jon 12:42 **7:50:** Jo 3:1-2 **7:50:** Jon 3:1-2 **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15 **7:51:** Godin Araziba 1:16-17; 19:15 **7:52:** Jo 7:41-42 **7:52:** Jon 7:41-42 **8:1:** Lu 21:37 **8:1:** Luk 21:37

akuizi, me an gani. ⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin mikimam.” ⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar puzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tugha kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.” ⁸ Egha a uam aviragha nguazimin osiri. ⁹ Me akar kam baregha, me bar vaghvagha danganir kam ataghiragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghvira iti, ezi amizim an damazimin tughav iti.

¹⁰ Ezi Iesus dikavigha tugha kamaghin amizimin azai, “Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?”

¹¹ Ezi amizim kamaghin migei, “Ekiam, ua gumaziba puvati.”

Ezi Iesus a migei, “Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki.”*

Iesus, a gumazir angazangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim

¹² Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kam in itir gumazamizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumazamizibagh amima me angamira itim, an an aven ikiam.”

¹³ Farisiba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, “Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin amizi, gumazamiziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim.”

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki dikavigha izezim, ki a gifo, egha danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumazamiziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, ia uaghan a gifozir puvati. ¹⁵ Ia nguazir kam in arazibar gin ghua, gumazamizibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitam in araziba tuisizir puvati. ¹⁶ Egh ki gumazamizibar araziba tuisighti, gumazamiziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. ¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aning in akam a guizbangira. ¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei.”

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, “Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?”

8:5: Wkp 20:10, Lo 22:22-24 **8:5:** Ofa Gami 20:10; Godin Araziba 22:22-24 **8:6:** Mt 22:15
8:6: Matyu 22:15 **8:7:** Lo 17:7, Ro 2:1 **8:7:** Godin Araziba 17:7; Rom 2:1 **8:9:** Mt 22:22
8:9: Matyu 22:22 **8:11:** Jo 3:17, 5:14 **8:11:** Jon 3:17; 5:14 * **8:11:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Jon 7:53-8:11, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Godin Araziba 19:15 in gan. **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:12:** Aisaia 49:6; Matyu 5:14; Jon 1:4-9; 3:19; 9:5; 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:13:** Jon 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:14:** Jon 5:31-32; 7:28-29; 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:15:** Jon 7:24; 12:47
8:16: Jo 5:30, 8:29 **8:16:** Jon 5:30; 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28
8:17: Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 13:1; Hibru 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9 **8:18:** 1 Jon 5:9 **8:19:** Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:19:** Jon 8:55; 14:7; 16:3

Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham.” ²⁰ Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumazamizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, ki mangamin danganim gumazamiziba an mangan kogham

²¹ Egha Iesus ua gumazamizibav gia ghaze, “Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan kogham.”

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv gei, “Manmaghsua a ghaze, ‘Ia danganir ki zuimin mangan kogham?’ A ti uabira uabi misueghiva aremegham?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamın adarasi. Ezi ki nguazir kamın gumazim puvati.

²⁴ Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram.”†

²⁵ Ezi me kamaghin an azara, “Ni tina?”

Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa.

²⁶ Ki ian araziba bagha akar aviriba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumazamizibav gel.”

²⁷ Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. ²⁸ Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazamizibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Afeziam na mikemezir akabara, ki darara gun migei. ²⁹ Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki zurara dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi ki uabira itir puvati.”

³⁰ Ezi gumazamiziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumazamizibar amuti me firighirigham

³¹ Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. ³² Egh ia guizin akam gifoghti, guizin akam ia damuti ia firighirigham.”

³³ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamın ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ia firighirigham?’”

8:20: Jo 7:30 **8:20:** Jon 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:21:** Jon 7:34-36; 8:24; 13:33
8:22: Jo 7:35 **8:22:** Jon 7:35 **8:23:** Jo 3:31 **8:23:** Jon 3:31 † **8:24:** Ua Me Ini 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, “Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.” Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumazamiziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19in gan. **8:26:** Jo 7:28, 12:49 **8:26:** Jon 7:28; 12:49 **8:28:** Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 **8:28:** Jon 3:11; 3:14; 5:19; 5:30; 12:32; Rom 1:4 **8:29:** Jo 8:16, 16:32 **8:29:** Jon 8:16; 16:32 **8:30:** Jo 7:31 **8:30:** Jon 7:31 **8:32:** Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 **8:32:** Rom 6:14; 6:18; 6:22; 8:2; Jems 1:25 **8:33:** Mt 3:9, Lu 3:8 **8:33:** Matyu 3:9; Luk 3:8

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. ³⁵ Ingangarir gumazir kiniba me zurara uan anababa ko itir Puvati. Ezi otarim zurara anababa ko iti. ³⁶ Kamaghin amizi, Otarim ia damuti, ia firighirighiva, ia guizbangira firighirigham. ³⁷ Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizi, ia na misoghasava ami. ³⁸ Nan Afeziam nan akazir akaba, ki dar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba, ia dagh ami.”[‡]

³⁹ Ezi Judaba Iesusin akam baregha a ikaragha ghaze, “Abraham, en afeziam.”

Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ia guizin Abrahamin boriba kamaghin, ia an mirara arazir an amizibar amuam. ⁴⁰ Guizin akar God nan sure gamiziba, ki dar gun ia migei. Ezi ia datirighin na misoghasa. Kar Abrahamin arazim puvati! ⁴¹ Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me kamaghin a migei, “En amebaba pura ikia e batezир pu. Puvati. E afezир vamira iti, a God.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. ⁴³ Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati. ⁴⁴ Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazamizibav sozima me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin amizi, a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam. ⁴⁵ Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁴⁶ Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan akabar itir puvati? ⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin amizi, ia an akaba barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?”

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. ⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas. ⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

8:34: Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 **8:34:** Rom 6:16; 6:20; 2 Pita 2:19 **8:36:** Ro 8:2, Ga 5:1 **8:36:** Rom 8:2; Galesia 5:1 **8:37:** Jo 5:38, 7:19, 8:40 **8:37:** Jon 5:38; 7:19; 8:40 **8:38:** Jo 3:32, 5:19, 5:30 **8:38:** Jon 3:32; 5:19; 5:30 **‡ 8:38:** Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amuz.” **8:39:** Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 **8:39:** Matyu 3:9; Rom 2:28; Galesia 3:7; 3:29 **8:40:** Jo 8:26, 8:37 **8:40:** Jon 8:26; 8:37 **8:41:** Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 **8:41:** Godin Araziba 32:6; Aisaia 63:16; 64:8 **8:42:** Jo 16:28, 1 Jo 5:1 **8:42:** Jon 16:28; 1 Jon 5:1 **8:43:** Jo 7:17, Ro 8:7 **8:43:** Jon 7:17; Rom 8:7 **8:44:** Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 **8:44:** Matyu 13:38; 1 Jon 3:8; Jut 1:6 **8:46:** 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **8:46:** 2 Korin 5:21; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **8:47:** Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:47:** Jon 10:26-27; 18:37; 1 Jon 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:48:** Mak 3:21-22; Jon 7:20 **8:50:** Jo 5:41, 7:18 **8:50:** Jon 5:41; 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26 **8:51:** Jon 5:24; 6:40; 6:47; 11:26

⁵² Ezi Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham?” ⁵³ Ni manmaghin nighnigha kamaghin migei? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni manmaghin uabin gun mikimam, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. ⁵⁵ Ia a gifozir puvati. Ezi ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ kamaghin, ki ian min ifavarir gumazimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni tighar 50plan azeniba ikiam. Egha ni ti Abrahamin ganis, o?”

⁵⁸ Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, Ki Fomira Iti.” ⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavirizimin mamim api. An damazimning okavizi amebam a bate. ² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi an damazimning okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, ezi an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamaghsua, bizir gumazir kamim otozim, gumamaziba an ganigh fogham, Godin ingangarim azenim giri. Kamaghsua an damaziba okavizi amebam a bate. ⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasa roghira izi, ezi gumamaziziba ingangaritam damighan kogham. ⁵ Dughiar ki nguazir kamim itim, ki gumazir angazangarim nguazimin itir gumamazizibagh anidim.”

⁶ Iesus kamaghin mikemegha nguazim giparigha nguazim sara uan ipazariba veregha, gumazimin damazimning gaghui. ⁷ Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamatagha iza, biziba bar deravira dar gari.

⁸ Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumamazizibagh inge, ezi gumamazir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin

8:52: Sek 1:5, Hi 11:13 **8:52:** Sekaraia 1:5; Hibru 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:53:** Jon 4:12
8:55: Jo 7:28-29 **8:55:** Jon 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:56:** Luk 10:24; Hibru 11:13
8:58: Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 **8:58:** Aisai 43:13; Jon 1:1; Kolosi 1:17; Akar Mogomem
1:8 **8:58:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **8:59:** Jon 10:31 **9:2:** Kis 20:5,
Ese 18:20, Lu 13:2-4 **9:2:** Ua Me Ini 20:5; Esekiel 18:20; Luk 13:2-4 **9:3:** Jo 11:4 **9:3:** Jon 11:4
9:4: Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:4:** Jon 4:34; 5:17; 5:20; 11:9; 12:35; 17:4 **9:5:** Mt 5:14,
Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 **9:5:** Matyu 5:14; Jon 1:5; 1:9; 3:19; 8:12; 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23
9:6: Mak 7:33; 8:23 **9:7:** 2 Kin 5:10 **9:7:** 2 Atriviba 5:10

itir darasi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumazamizibagh inge?”

⁹ Ezi marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.”

Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamın mirara gara, a gumazir igharazim.”

Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.”

¹⁰ Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?”

¹¹ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim giparigha uan ipazarim sara veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.”

¹² Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a kamaghın migei, “Ki fozir puvati.”

¹³ Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam inigha Farisiba bagha zui. ¹⁴ Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimın ingarigha gumazimın damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam. ¹⁵ Kamaghın amizi, Farisiba uam an azai, “Nin damazimning, manmaghin amigha dera?”

Ezi a kamaghın me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gaghuzi, ki ghua ruegha datirighın deravira bizibar gari.”

¹⁶ Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamın arazibar gin zuir puvati. Kamaghın e fo, God gumazir kam amadazir puvati.”

Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

¹⁷ Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamın azangsisı, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?”

Ezi gumazir kam men akam ikaragha ghaze, “A Godın akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁸ Bar guizbangira, faragha gumazir kamın damazimning okafi, egha datirighın an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba nighnizir gavgavim bizir kamın ikian aghua. Egha kamaghın me gumazir kamın amebam ko afeziamın diagha ghaze, gua izi. ¹⁹ Ezi aning izima me kamaghın aningın azai, “Ka ti guan borimra, o? Gua ghaze amebam a batezir dughiamın, an damazimning okavigha iti, Ezi manmagh amizi a datirighın gari?”

²⁰ Ezi an amebam ko afeziam kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. ²¹ Ezi datirighın an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” ²² An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghın migirigiar kam gami.

Me fo, Judaba faragha kamaghın akam misoke, gumazitam kamaghın mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimın aven ikian kogham.

²³ Kamaghın amizi, gumazir kamın amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigħ.”

²⁴ Egha gın me ua gumazir faragha damazimning okavizimin diagha a miġia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

²⁵ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghın fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighın nan damazimning kuiaghiri.”

²⁶ Ezi me uam an azara, “A manmaghın ni gami? A manmaghın nin damazimning akiri?”

²⁷ Ezi a kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

²⁸ Ezi Farisiba dibovibar kamaghın gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. ²⁹ E kamaghın fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin gumazim.”

³⁰ Ezi gumazir faragha damazimning okavizir kam, a kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvati, a nguibar manamin gumazim. ³¹ E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gın mangiti, eghti God a baragham. ³² Bar fomira iza datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gumazitamın damazimning okavizi amebam a batezi, gın gumazir mam an damazimning akiri. ³³ God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.”

³⁴ Farisiba me akar kam baregha kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimin ikegha iza datirighın, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima an azenan ghu.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

³⁵ Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghın a migei, “Ni Gumamazibar Otarim nighnizir gavgavim an iti, o puvati?”

³⁶ Ezi a kamaghın an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumamazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghın ni na mikim, a tina.”

³⁷ Ezi Iesus a miġia ghaze, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighın ni ko migeim.”

³⁸ Ezi gumazir kam kamaghın migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevminning apirigha an ziam fe.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ki gumamazibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gumazir damazir okaviriziba me ganam, eghti gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kamın ize.”

⁴⁰ Farisin maba Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha me an azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

9:24: Jos 7:19, 1 Sml 6:5 **9:24:** Josua 7:19; 1 Samuel 6:5 **9:29:** Jo 8:14 **9:29:** Jon 8:14
9:31: Jop 35:12, Sng 34:15, 66:18, Snd 15:29, Ais 1:15, Jer 11:11, Mai 3:4, Sek 7:13 **9:31:** Jop 35:12;
Onger Akaba 34:15; 66:18; Aghuzir Akaba 15:29; Aisaia 1:15; Jeremaia 11:11; Maika 3:4; Sekaraia 7:13
9:33: Jo 9:16 **9:33:** Jon 9:16 **9:34:** Sng 51:5, Jo 9:2 **9:34:** Onger Akaba 51:5; Jon 9:2 **9:35:**
Mt 14:33, 16:16, Mk 1:1, 1 Jo 5:13 **9:35:** Matyu 14:33; 16:16; Mak 1:1; 1 Jon 5:13 **9:37:** Jo 4:26
9:37: Jon 4:26 **9:39:** Mt 13:11-15, Jo 3:17, 5:22, 8:15-16, 12:47 **9:39:** Matyu 13:11-15; Jon 3:17;
5:22; 8:15-16; 12:47 **9:40:** Mt 15:14, 23:26, Ro 2:19 **9:40:** Matyu 15:14; 23:26; Rom 2:19

41 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, 'En damaziba gari.' Kamaghin amizi ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti."

10

Iesus, a sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ki bar guizbangira ia migei, gumazim sipsipbar divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha gumazir igharazibar biziba okei. 2 Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a sipsipbagh eghuvir gumazim. 3 Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vaghvagh dar diava, egha men akua azenan zui. 4 A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin zui. 5 Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin amizi, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham." 6 Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamamin mingarim gifozir puvati.

7 Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, "Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. 8 Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazamizibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. 9 Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izi divazimin aven mangighti, God an akurvaghham. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

10 "Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivaghham.

11 "Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh aremegham. 12 Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighti, da tintinibar mangegham. 13 Gumazir kam uan ivezimin iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

14-15 "Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifozimoghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham. 16 Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

9:41: Jo 15:22-24 9:41: Jon 15:22-24 10:4: Jo 10:27 10:4: Jon 10:27 10:6: Jo 16:25
 10:6: Jon 16:25 10:8: Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 10:8: Jeremaia 23:1-2; Esekiel 34:2-3 10:9: Sng
 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 10:9: Onger Akaba 118:20; Jon 14:6; Efesus 2:18 10:11: Sng 23:1, Ais
 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 10:11: Onger Akaba 23:1; Aisaia 40:11;
 Esekiel 34:11-23; Jon 15:13; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25; Akar Mogomem 7:17 10:12: Sek 11:16-17, Ap
 20:29 10:12: Sekaraia 11:16-17; Aposel 20:29 10:14-15: Matyu 11:27; Luk 10:22; Jon 10:27;
 Jon 15:13; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 3:16 10:16: Ais 56:8, Ese 34:23, 37:22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25
 10:16: Aisaia 56:8; Esekiel 34:23; 37:22-24; Jon 11:52; Efesus 2:14; 1 Pita 2:25

17 “Ki kamaghsua, ki ua dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge. 18 Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

19 Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti.

20 Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an ongani. Manmaghsua ia an akam barasi?”

21 Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

22 Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiam Jerusalem in oto. Kar dughiar me fomira Godin Dipenim ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtizimin dughiamin oto. 23 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. 24 Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

25 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. 26 Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. 27 Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. 28 Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. 29 Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. 30 Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

31 Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagiaba isi. 32 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?”

33 Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

34 Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ian Arazir Moses

10:17: Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:17:** Aisaia 53:7-8; 53:12; Filipai 2:8-9; Hibru 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:18:** Jon 2:19; 5:26; 6:38; 14:31; 19:11; Aposel 2:24; 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:19:** Jon 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:20:** Jon 7:20; 8:48; 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:21:** Onger Akaba 94:9; 146:8; Jon 9:6-7; 9:32-33 **10:23:** Aposel 3:11; 5:12 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:24:** Luk 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:25:** Jon 3:2; 4:26; 5:36; 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:26:** Jon 6:64; 8:45-47; 1 Jon 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:27:** Jon 8:47; 10:3-4; 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9 **10:28:** Jon 3:16; 6:37-39; 17:11-12; 18:9 **10:29:** Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:29:** Jon 14:28; 17:2; 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:30:** Jon 17:11; 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:31:** Jon 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:33:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:34:** Onger Akaba 82:6

Osirizimîn aven, akar kam iti, 'God ghaze, "Iarara godba." ' ³⁵ Fomira God akar kamîn gun gumazamizibav keme, egha me miġia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimîn itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham. ³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimîn ize. Egha ki ghaze, 'Ki Godin Otarim,' ezi manmaghsua ia ghaze, 'Ni Godin danganim iniasa?'

³⁷ "Ki uan Afeziamîn ingangarim damuan koghti, ia niġhnizir gavgavim nan akamîn ikian marki. ³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia niġhnizir gavgavim nan akamîn ikian aghuaghiva, ia niġhnizir gavgavim nan ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira fofoziba ko niġhniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamîn aven iti."

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, a men tongin suiaghirigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumazamiziba ruezimîn oto, egha a danganir kamîn iti. ⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba a bagha iza kamaghin a migei, "Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Jon gumazir kamîn gun mikemezir akaba, da bar guizbangira." ⁴² Iesus danganir kamîn itir dughiamîn, gumazamizir avirim niġhnizir gavgavim an iti.

Iesus Judian Distrik ko Jerusalemîn nguibamîn ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11–12)

Lasarus aremegha gifa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamîn gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam.* ² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamîn dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) ³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, "Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei."

⁴ Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei, "Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumazamizibar amuti, me Godin gavgavimîn ganiva egh ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam." ⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. ⁶ Ezi a Lasarusin arimariamîn akam baregha, ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamîn ikiavira iti.

⁷ Egha a gin suren gumazibav ġia ghaze, "E uamategh Judian Distrighin mangam."

⁸ Ezi suren gumaziba a miġia ghaze, "Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiabar ni ginivasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?"

10:35: Mt 5:18 **10:35:** Matyu 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:36:** Jon 3:17; 5:17-18; 6:27; 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11 **10:38:** Jon 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59 **10:39:** Luk 4:30; Jon 8:59 **10:40:** Jo 1:28 **10:40:** Jon 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **10:42:** Jon 7:31 **11:1:** Lu 10:38-39 **11:1:** Luk 10:38-39 * **11:1:** Maria ko Marta, aning Lasarusin amizimning. **11:2:** Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:2:** Matyu 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:3:** Jon 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40 **11:4:** Jon 9:3; 11:40 **11:8:** Jo 8:59 **11:8:** Jon 8:59

⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Dughiar vamira aruem ti 12plan auan gari, o? Gumazim aruemin aruava, angazangarimin gara, kamaghin an asaghpora irir puvati. ¹⁰ Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpur iram.”

¹¹ Iesus mikemegha givagha, gin ua kamaghin me migei, “En roroam Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba an akar kam baregha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuigh arimariam givagham.” ¹³ Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. ¹⁵ Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kam in ikezir puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a bagh mangam.”

¹⁶ Iesus mikemegha givazima, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan aruebar mozimin ike. ¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalem boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 kilomitan tu. ¹⁹ Ezi Judian gumazamizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aningin dozimin ovevem bagha, me aningin akurvaghamin migirigiar tabav kinti aningin navimning deraghasa, me ize. ²⁰ Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremehan koghai! ²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigham.”

²³ Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.”

²⁴ Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremegh, an angamira ikivira ikiam. ²⁶ Ezi gumazamiziba bar angamira ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremehan kogham. Puvati. Me angamira iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

²⁷ Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus Lasarusin apangkuvigha azi

²⁸ Marta kamaghin mikemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa ize, egha ni bagha

11:9: Jo 9:4-5 **11:9:** Jon 9:4-5 **11:10:** Jo 12:35, 1 Jo 2:11 **11:10:** Jon 12:35; 1 Jon 2:11 **11:11:** Mt 9:24 **11:11:** Matyu 9:24 **11:16:** Mk 14:31 **11:16:** Mak 14:31 **11:18:** Mt 21:17 **11:18:** Matyu 21:17 **11:21:** Jo 11:32 **11:21:** Jon 11:32 **11:22:** Jo 9:31 **11:22:** Jon 9:31 **11:24:** Lu 14:14, Jo 5:29 **11:24:** Luk 14:14; Jon 5:29 **11:25:** Jo 6:35, Kl 3:4, 1 Jo 1:1-2, 5:10 **11:25:** Jon 6:35; Kolosi 3:4; 1 Jon 1:1-2; 5:10 **11:26:** Jo 8:51 **11:26:** Jon 8:51 **11:27:** Mt 16:16, Jo 4:42, 6:14, 6:69 **11:27:** Matyu 16:16; Jon 4:42; 6:14; 6:69

azai.”²⁹ Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira dikavigha Iesus bagha ghu.
³⁰ (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.)³¹ Ezi Judaba Marian apangkuvigha a ko dipenimin iti, egha an garima, a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozim in zui.

³² Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamin otogha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimming apirigha, kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.”

³³ Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha a bar men apangkuvigha uaghan aziasava ami.

³⁴ Egha a kamaghin men azara, “Ia managh anefa?”

Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.”

³⁵ Ezi Iesus azia teriba iri. ³⁶ Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv gei, “Ia munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.”

³⁷ Ezi marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha a gumazir kamin akurazi, an aremeghan koghai. A ti manmagsua an akuraghan aghua?”

Iesus Lasarus gamizima, a ua dikafi

³⁸ Ezi Iesus ua bar osemegha, ghua mozim in oto. Mozir kam a dagiar mozim, me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara.

³⁹ Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.”

Ezi gumazir aremezimin amizim Marta, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, an kuam 4plan aruebar mozim in ike. An kuamin mughuriar kuram otivam.”

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam.”

⁴¹ Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara kamaghin migei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizi ki ni minaba. ⁴² Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami.”

⁴³ Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, “Lasarus, ni azenan izi.”

⁴⁴ Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia inim adegh, egh aneteghti, a daru.”

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. ⁴⁶ Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin gun me migei.

⁴⁷ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghin me migei, “E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! ⁴⁸ E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghin gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarazi saram asighasigham.”

11:29: Jo 11:20 **11:29:** Jon 11:20 **11:32:** Jo 11:21 **11:32:** Jon 11:21 **11:35:** Lu 19:41

11:35: Luk 19:41 **11:37:** Jo 9:6 **11:37:** Jon 9:6 **11:38:** Mt 27:60 **11:38:** Matyu 27:60

11:40: Jo 11:4, 11:23-26 **11:40:** Jon 11:4; 11:23-26 **11:42:** Jo 12:30 **11:42:** Jon 12:30 **11:45:**

Jo 4:48, 7:31 **11:45:** Jon 4:48; 7:31 **11:46:** Lu 16:31 **11:46:** Luk 16:31

⁴⁹ Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamın ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghın me migei, “Ia fofoziba bar puvati. ⁵⁰ Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvaghām. Kamaghın a dera, gumazir vamira gumamazibar danganim inigh egh aremegham. Puvatighıma, en adarazi bar ovegham.”

⁵¹ Kaiafas uabi uan nighnizimın akar kam mikemezir puvati. A azenir kamın ofa gamir gumazibar dapanimın iti. Egha an arazir Godın akam inigha izimın mirara mığia ghazé, İesus a Judabar akurvaghı aremegham.

⁵² Ezi İesus Judabar akurvaghıvıra aremeghan kogham. Puvati. A Godın borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.

⁵³ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, gumazir aruaba İesus misueghtıma an aremeghasa tuavıba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghın amizi, İesus Judabar tongin uabi azenim gatıgha aruir puvati. Egha a nguıbar kam ategha ghua, gumazamizıba puvatızir danganim boroghın itir nguıbar mamın iti. Nguıbar kam, an ziam Efram. A uan suren gumazıba ko, me nguıbar kamın iti.

⁵⁵ Ezi God İraelia Gitazir Dughiamın isar ekiam roghıra ize. Kamaghın tintinimın nguıbar gumazamizıba, Godın damazimın uari zuasa Jerusalemın ghue. ⁵⁶ Egha me İesus bagha ruıavıra iti. Me Godın Dipenim avınızir dıvazimın aven tuıvıghav ikia, egha me uarir tongın kamaghın uarir azangısi, “Ia manmaghın nighnisi? A ti ızı isar ekiamın dughiamın ganam, o puvatıgham?” ⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisıba me gumazamizıvav kemegha gıfa, gumazıtım danganir İesus itım gifogh, egh me mikemegh. Eghtı me an suıragh kalabus darıghasa.

12

Maria mughuriar aghuım zuir borem İesusın dagarımning ginge (Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6plan dughıaba ikiavıra itıma, God İraelia Gitazir Dughiamın isar ekiam otıvasa. Ezi dughiar kamın İesus Betanın nguıbamın ghı. Betanı a Lasarusın nguıbam, a gumazir İesus mozımın a gamızıma a ua dıkavızım. ² Ezi me nguıbar kamın İesusın ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir İesus ko dakozımın apiaghav ikia apıbar mav. ³ Ezi Maria, mughuriar aghuım zuir borer ıvezım bar pın kozım inigha ıza İesusın dagarımning ginge, egha uan dapanir arızımın an dagarımning adısı. Ezi borer kamın mughuriar aghuım dipenim bar a koro. ⁴ Ezi an suren gumazir mam, Judas İskarıot, a gumazir gın İesus isa apanıbar agharım gatızım, a kamaghın migei, ⁵ “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagıaba bagh anemangan aghua, eghtı e an dagıaba inıghıva gumazamızir onganarızibar anıngam?” ⁶ Judas onganarızir gumazamizıbagh nighnızir puvati, egha a kamaghın migei. Puvati. An okımakiar gumazım. İesusın adarazir dagıabar mıtarım an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei.

11:50: Jo 18:14 **11:50:** Jon 18:14 **11:51:** Stt 50:20 **11:51:** Jenesıs 50:20 **11:52:** Aıs 49:6; Jo 10:16, 17:21, Ef 2:14-17, 1 Jo 2:2 **11:52:** Aısaia 49:6; Jon 10:16; 17:21; Efesus 2:14-17; 1 Jon 2:2 **11:53:** Jo 5:18 **11:53:** Jon 5:18 **11:54:** 2 Sto 13:19, Jo 4:1-4, 7:1 **11:54:** 2 Eghaghanıba 13:19; Jon 4:1-4; 7:1 **11:55:** 2 Sto 30:17, Jo 2:13, 5:1, 6:4, Ap 21:26 **11:55:** 2 Eghaghanıba 30:17; Jon 2:13; 5:1; 6:4; Aposel 21:26 **11:56:** Jo 7:11 **11:56:** Jon 7:11 **12:1:** Jo 11:1, 11:43 **12:1:** Jon 11:1; 11:43 **12:2:** Lu 10:40 **12:2:** Lu 10:40 **12:3:** Lu 7:37-38, 10:38-39, Jo 11:2 **12:3:** Lu 7:37-38; 10:38-39; Jon 11:2 **12:4:** Jo 18:3 **12:4:** Jo 18:3 **12:5:** Mt 19:21 **12:5:** Matyu 19:21 **12:6:** Jo 13:29 **12:6:** Jon 13:29

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin me migei, “Amizir kam atakigh! Eghti bizir an amizir kamın nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham. ⁸ Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozimın a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa. ¹⁰ Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. ¹¹ Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha nighnizir gavgavim Iesusin iti. Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus misoghasava ami.

Iesus atrivimın min

Jerusalemın aven zui

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamın isar ekiamın ganasa iza Jerusalemın iti. Boghınaronra Iesus Lasarusin dipenimın ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalemın otivasa. ¹³ Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua tuavimın Iesus batogha me kamaghin dei:

“Hosana!

Ia Godın ziam fi!

Gumazir Ekiamın ziam ko gavgavimın izim,

God deragh a damu!

A Israelian Atrivim!”

¹⁴ Ezi Iesus donkin mam inigha a gaperagha zui, mati Godın Akınafarim mikemezi moghin:

¹⁵ “Ia Saionın nguibar ekiamın itir gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi!

A donkin nguzim gaperagha izi.”

¹⁶ Dughiar kamın an suren gumaziba akar kabar mingaribagh fozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, me akar Godın Akınafarimın itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumazamiziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha mozimın itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimın an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kamın gun migiavira iti. ¹⁸ Ezi gumazamiziba orazi a mirakelin kam gamizi, me a bagha ghua tuavimın a bato. ¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongin kamaghin

12:7: Jo 19:40 **12:7:** Jon 19:40 **12:8:** Lo 15:11, Mt 26:11, Mk 14:7 **12:8:** Godin Araziba 15:11; Matyu 26:11; Mak 14:7 **12:9:** Jo 11:43-44 **12:9:** Jon 11:43-44 **12:11:** Jo 11:45, 12:18
12:11: Jon 11:45; 12:18 **12:13:** Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 **12:13:** Onger Akaba 118:25-26; Matyu 27:42; Jon 1:49 **12:15:** Sekaraia 9:9 **12:15:** Sekaraia 9:9 **12:16:** Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26
12:16: Luk 18:34; Jon 2:22; 7:39; 14:26 **12:17:** Jo 11:43-44 **12:17:** Jon 11:43-44 **12:19:** Jo 11:48 **12:19:** Jon 11:48

uariv gei, "Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumazamiziba bar an gin zui."

Grighin marazi Iesusin ganasa

²⁰ Ezi dughiar kamın, gumazamiziba isar ekiamın Godın ziam fasa Jerusalemın ghuavanabo, ezi men tongın, Grighin marazi uaghan iti. ²¹ Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamın gumazim, a Galilin Distriğhin iti.) Egha me kamaghin a miğei, "Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge." ²² Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning uaghara ghua Iesus miğei.

²³ Ezi Iesus kamaghin aningın akam ikaragha ghaze, "Dughiar Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iniamim, an otogha gıfa. ²⁴ Ki guizbangira ia miğei, wıtın ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghıva, a uabira ikiam. An aremegh, uam aghungıva wıtın ovizir avırıba misıvam. ²⁵ Gumazamizir uabira uan ikirimirim gıfongezıba, me aremegham. Ezi gumazamizir nguazir kamın ikia uabi uan ikirimirim aghuazıba, me angamıra itir ikirimirimın suiragh mangı zurara ikivıra ikiam. ²⁶ Ezi gumazir nan ingangarım damuasa ifongezıba, me nan gin ızı. Egh nguıbar ki itım, nan ingangarır gumazamizıba uaghan na ko ikiam. Eghı gumazamizir nan ingangarım gamıba, Afezıam zıar ekiam me danıgam."

Iesus uan ovevem miğei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghin miğei, "Datirighin nan navim bar osemegha niğhnizir avırıba iti. Eghı ki manmagh mikimam, 'Afezıam, datirighin na batıvamin bizir kam, ni a batokegh?' Ezi puvati. Ki kamaghin mikıman kogham. Osımtızir dughiar kamın otivım a mar otiv. Bizir kam bagha ki ize. ²⁸ Afezıam ni uan zıam damuti, an ekefegh!"

Iesus mikemegha gıvazıma, tiarır mam Godın Nguıbamın ızaghıra ghaze, "Ki uan zıam gamızıma an ekevegha gıfa, eghı ki ua kamaghin damuam."

²⁹ Ezi gumazamizir roghıra tughav itıba, me tiarır kam baraki, egha me kamaghin miğei, "Ararım dagara!"

Ezi marazi ghaze, "Enselin mam a miğei!"

³⁰ Ezi Iesus kamaghin akam ikaragha ghaze, "Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize. ³¹ Datirighin God nguazir kamın gumazamizibar arazıba tuisıgham. Egh nguazir kam gıvazıvır gumazir dapanım Satan a batuegham. ³² Datirighin ki nguazımın iti, ezi gın me ter ıghuvımın na guragham, eghı dughiar kamın ki gumazamizıba bar me damuti me na bagh ızam."* ³³ (Iesus miğirıgiar kam gamua a uan ovengamımın arazımın gın miğei.)

12:21: Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:21:** Luk 19:3; 23:8; Jon 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:23:** Jon 13:31-32; 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:24:** 1 Korin 15:36 **12:25:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 **12:25:** Matyu 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luk 9:24; 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17
12:26: Jon 14:3; 17:24; 1 Tesalonika 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo 18:37
12:27: Onger Akaba 6:3; 42:5; Matyu 26:38; Luk 12:50; 22:53; Jon 18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:28:** Matyu 3:17 **12:29:** Ap 23:9 **12:29:** Aposel 23:9 **12:30:** Jo 11:42 **12:30:** Jon 11:42 **12:31:** Mt 12:29; Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:31:** Matyu 12:29; Luk 10:18; Jon 9:39; 14:30; 16:11; Aposel 26:18; Efesus 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 **12:32:** Jon 3:14; 8:28; Rom 5:18; Hıbru 2:9 * **12:32:** Iesus ghaze, "Gumazıba na fegh ter ıghuvımın na aguragham." Tuavır kamra, God a feghı an an Nguıbamın mangı, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11ın gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:33:** Jon 18:32

³⁴ Ezi gumamaziziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, ‘Me Gumamazizibar Otarim fegh ter ighuvimin aneguragham?’ Gumamazizibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datrighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemin arui, a fozir puvati, a managh zui. ³⁶ Angazangarim datrighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumamazizibar min otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumamaziziba ko mikemegha givagha, me ategha ghua men modo. ³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. ³⁸ God kamaghsua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme:

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?
Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi,
me dar gami?”

³⁹ Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizimin mingarim, Aisaia uaghan akar igharazir mamın an osiri. A kamaghin migei:

⁴⁰ “God kamaghsua, me bizitamın ganan koghiva,
egh me naviba akamin mingarim gifoghan kogham.
Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti,
ki me damighti me ua deraghan kogham.
Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,
ezi me gari puvati.
Egha men nighnizibagh amizi
me ongani.”

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei. ⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. ⁴³ Gumamaziziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumamazizibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti. ⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan

12:34: Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:34:** Onger Akaba 89:4; 89:36; 110:4; Aisaia 9:7; 53:8; Esekiel 37:25; Daniel 2:44; 7:14; Maika 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:35:** Jeremaia 13:16; Jon 1:9; 7:33; 8:12; 11:10; Efesus 5:8; 1 Jon 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:36:** Efesus 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:37:** Jon 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:38:** Aisaia 53:1; Rom 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:40:** Aisaia 6:9-10; Matyu 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:41:** Aisaia 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:42:** Jon 7:48; 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:43:** Jon 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:44:** Matyu 10:40; Mak 9:37 **12:45:** Jo 14:9 **12:45:** Jon 14:9

Afeziar na amadazi ki izezimín gari. ⁴⁶ Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatemín ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazangarimín mín nguazir kamín ize.

⁴⁷ “Gumazitam nan akam baregha nan gin zuir puvati, ki jasin mín a tuisighan kogham. Ki nguazimín gumazamizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. ⁴⁸ Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamín dughiamín an an araziba tuisigham. ⁴⁹ Ki uabi uan nighnizimín mígeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun mígei. ⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamín akam gumazamizibar amuti, me zurara itir ikirimír aghuarim iniam. Kamaghín amizi, akar ki mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi moghin ki dar gun mígei.”

Iesus kamaghín suren gumazibav gia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13–17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurumzaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumazamizir nguazir kamín itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifueghavira ikia ghua an areme. ² Ezi guaratizir kamín me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar dafarim darighamim isa Judasín navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotín otarim. ³ Iesus kamaghín fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamaghín fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. ⁴ Kamaghín amizi, Iesus dagher dakozim ategha dikavigha uan korotiar ruarim suegha, taulín mam inigha uan ivariam gike. ⁵ Egha dipam itarir mam gingegha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, taulín uan ivariam amighirizimín men dagariba adisi. ⁶ Egha a Saimon Pita bagha izezi Pita an azara, “Ekiam, ní ti nan dagariba ruam, o?”

⁷ Ezi Iesus kamaghín an akam ikaragha ghaze, “Bizir ki datirighín amim, ní a gifozir puvati, ní gin a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a mígia ghaze, “Ní nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghín an akam ikaragha ghaze, “Ki nín dagariba rueghan koghti, ní na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a mígia ghaze, “Ekiam, mamaghín ní nan dagaribara ruan marki. Ní nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruegh!”

12:46: Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35 **12:46:** Jon 3:19; 8:12; 9:5; 9:39; 12:35 **12:47:** Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:47:** Jon 3:17; 5:45; 8:15; 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:48:** Godín Araziba 18:19; Mak 16:16; Luk 10:16; Hibru 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10 **12:49:** Godín Araziba 18:18; Jon 8:38; 14:10 **12:50:** Jo 8:26-28 **12:50:** Jon 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:1:** Matyu 26:2; Jon 7:30; 12:23; 15:13; 17:1; 17:11; Filipai 2:8; 1 Jon 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:2:** Luk 22:3; Jon 13:27 **13:3:** Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:3:** Matyu 28:18; Jon 3:35; 16:28; Aposel 2:36; 1 Korin 15:27; Hibru 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:4:** Luk 22:27; Filipai 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:6:** Matyu 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:8:** 1 Korin 6:11; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Gumazir ruegha ġivazim, zuegha ġifa, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar mogħira zuegha ġivagħa iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir puvati.”
¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar dafaribar arighamim, an a ġifogħa ġifa. Egha kamaghin miġei, “Ia bar mogħira zuezi, ian vavira zuezir puvati.”)

¹² Iesus men dagariba ruegha ġivagħa, uan korotiar ruarim uam anerugħa, ġhua uan danganim ġapera. Egha kamaghin men azai, “Ki ia bagħa amizir bizir kamın mınġarim, ia a ġifoz, o? ¹³ Ia ‘Tisa’ na ġarigħa ‘Ekiam’ na ġarisi. Ġuizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragħa ia kamaghin miġei. ¹⁴ Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uagħan uarira uarir dagariba ruegh. ¹⁵ Ki arazim ian aka, ezi ia uagħan arazir ki datirighin ia ġamizir kamra damu. ¹⁶ Ki ġuizbangira ia miġei, ingangarir gumazamizir kinitam uan ekiam ġafirazir puvati. Ezi akam inigħa izir gumazim o amizim, a gumazir anemadzir a ġhuzim ġafirazir puvati. ¹⁷ Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamın mınġarim ġifogħa ġifa, kamaghin ia deragħvira an ġin mangıva, egh ia bar akuegham.”

¹⁸ “Ki bar ia miġeir puvati. Ki gumazir ki ua bagħa misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Ġodın Akınafarimın itim, a ġuizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagħeba apim, nan apanimın oto.’ ¹⁹ Bizir kam tiġhar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegħa ġifa. Eghti kamaghin a ġin otogħamin dugħiam, ia kamaghin niġhnizir ġavgavim iki fogħ, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.* ²⁰ Ki ġuizbangira ia miġei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadzim inigħa deravira a ġami, gumazir kam na inigħa deravira na ġami. Gumazamizir na iniziba, me Ġodın na amadazi ki izezim ini.”

Judas Iesus isi

apanibar dafaribar arigham

(*Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23*)

²¹ Iesus bizir kabav kemegħa ġivagħa, an navim bar a baseme. Egha a biġhavira kamaghin miġei, “Ki ġuizbangira ia miġei, ian tav na isiva gumazir nan apanim ġamibar aġharim darigham.”

²² A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vagħvagħa uari uarir ġari. Me fozir puvati, Iesus tina miġei. ²³ Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. ²⁴ Ezi Saimon Pita benim akuigha a miġei, “Ni an azaragh, a tina miġei?”

²⁵ Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghram atigħa, kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina miġei?”

²⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ġhaze, “Ki dagħer otevir kam inigħ itarim darugh uam a inigħ, egh gumazitam daningam. A gumazir

13:10: Jo 6:64, 6:70-71, 15:3 **13:10:** Jon 6:64; 6:70-71; 15:3 **13:12:** Luk 22:27 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:13:** Matyu 23:8-10; Luk 6:46; 1 Korin 8:6; 12:3; Filipai 2:11
13:14: Mt 20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:14:** Matyu 20:28; Luk 22:27; Rom 12:10; Galesia 6:1-2; 1 Pita 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **13:15:** Matyu 11:29; Filipai 2:5; Kolosi 3:13; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **13:16:** Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 **13:16:** Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 15:20 **13:17:** Mt 7:24, Je 1:25 **13:17:** Matyu 7:24; Jems 1:25 **13:18:** Sng 41:9 **13:18:** Onger Akaba 41:9 **13:19:** Jo 14:29, 16:4 **13:19:** Jon 14:29; 16:4 * **13:19:** Ni akar Jon 8:24in itimin gan. **13:20:** Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 **13:20:** Matyu 10:40; 25:40; Mak 9:37; Luk 9:48; 10:16 **13:21:** Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19
13:21: Matyu 26:21; Mak 14:18; Luk 22:21; Jon 12:27; Aposel 1:17; 1 Jon 2:19 **13:23:** Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 **13:23:** Jon 19:26; 20:2; 21:7; 21:20; 21:24

kamra, ki a miġei.” Egha a dagher otevim isa itarim garugha uam a inigha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim. ²⁷ Ezi Judas dagher kam inigha givazi, dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!” ²⁸ Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati. ²⁹ Judas dagliabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. ³⁰ Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim bar piri.

Iesus Akar Gavgavir Ighiam suren gumazibagh anidi

³¹ Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin miġei, “Datirighin Gumamazibar Otarim ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa gumamazibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. ³² God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumamazibar akaghti me fogham, Gumamazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a daningam. ³³ Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia miġei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham. ³⁴ Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Ighiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. ³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumamazibara bar arazir kam in ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(*Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Ni gin nan gin izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni miġei, tuarim tighar akam, eghti ni dughiar pumuning ko mikezimin kamaghin mikim suam, ni na gifozir puvati.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. ² Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganir kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ki ia mikemeghan koghai. ³ Ki mangi ia bagh danganim akirigh, ua izi ia inigh

13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 **13:27:** Luk 22:3; Jon 6:70; 13:2 **13:29:** Jo 12:6 **13:29:** Jon 12:6
13:31: Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 **13:31:** Jon 12:23; 14:13; 1 Pita 4:11 **13:32:** Jo 17:5 **13:32:**
Jon 17:5 **13:33:** Jo 7:34 **13:33:** Jon 7:34 **13:34:** Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8,
3:23, 4:21, 2 Jo 5 **13:34:** Ofa Gami 19:18; Jon 15:12; 15:17; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-8; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:5
13:35: 1 Jo 2:5, 4:20 **13:35:** 1 Jon 2:5; 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:36:** Jon
7:34; 21:18-19; 2 Pita 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **13:37:** Matyu 26:33-35;
Mak 14:29-31; Luk 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:1:** Jon 14:27; 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36
14:2: Jon 13:33; 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:3:** Jon 12:26; 17:24; Aposel
1:11; 1 Tesalonika 4:17

mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. ⁴Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.”

⁵Ezi Tomas a migia ghaze, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?”

⁶Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. ⁷Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha zui, ia nan Afeziam gifogha, an gari.”

⁸Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua nin azangan kogham.”

⁹Ezi Iesus kamaghin a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’ ¹⁰Filip, ni ti kamaghin nighnizir gavgavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima, Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami. ¹¹Ia nighnizir gavgavim akar kamin iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighiti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnighiti, ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham. ¹²Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekiar gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham. ¹³Ki kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin biziba bagh azangsighti, ki dar amuam. ¹⁴Ia nan ziamin bizitam bagh nan azaraghti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

¹⁵Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam. ¹⁶Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam. ¹⁷Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akabav geir Duam. Ezi nguazir kamin gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

¹⁸“Ki ia ateghti, ia mati borir ameboghfeziaba puvatizibar min uarira ikian kogham. Puvati. Ki ua ia bagh izam. ¹⁹Dughiar ovezimin nguazimin gumazamiziba ua nan ganam kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamira iti, eghti kamaghin ia uaghan angamira ikiam. ²⁰Dughiar kamin ia kamaghin

14:6: Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:6:** Jon 1:4; 1:17; 8:19; 8:32; 10:9; 11:25; Rom 5:1-2; Hibru 9:8; 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:7:** Jon 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:9:** Jon 12:45; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:10:** Jon 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 14:24; 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:11:** Jon 5:36; 10:38; 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:12:** Matyu 21:21; Mak 16:16-20; Luk 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22 **14:13:** Matyu 7:7; Luk 11:9; Jon 15:7; 15:16; Jems 1:5; 1 Jon 3:22 **14:15:** Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 **14:15:** Jon 14:21-23; 15:10; 15:14; 1 Jon 5:3 **14:16:** Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7; Rom 8:15; 8:26 **14:17:** Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 **14:17:** Matyu 10:20; Jon 16:13; Rom 8:26; 1 Korin 2:14; 1 Jon 2:27; 4:6 **14:18:** Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 **14:18:** Matyu 28:20; Jon 14:3; 14:28 **14:19:** Jo 16:16, 1 Ko 15:20 **14:19:** Jon 16:16; 1 Korin 15:20 **14:20:** Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 **14:20:** Jon 10:38; 14:10; 17:21-26

fogham, ki uan Afeziamin aven iti moghin, ia nan aven iti, ezi ki ian aven iti. ²¹ Ezi tina nan Akar Gavgaviba baragha dar gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

²² Iesus kamaghin mikemezi, Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimin gumazamizibar akaghan aghua?”

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazitam na gifueghiva, deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam. ²⁴ Gumazir na gifongezir puvatizim, a deravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar Afeziar na amadazimin akam.

²⁵ “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. ²⁶ Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

²⁷ “Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumazamiziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. ²⁸ Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekeveghe nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. ²⁹ Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti, ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

³⁰ “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham. ³¹ Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagh ami. Ia dikavigh danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarizimin min iti

¹ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. ² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin an adar ghoiri. ³ Ia zuegha gifa. Akar

14:21: Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 **14:21:** Jon 14:15; 14:23; 15:10; 16:27; 1 Jon 2:5; 5:3
14:22: Ap 10:41-42 **14:22:** Aposel 10:41-42 **14:23:** Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 **14:23:** Matyu 18:20; Jon 14:15; 2 Korin 6:16; Efesus 3:17; 1 Jon 2:24; Akar Mogomem 3:20
14:24: Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 **14:24:** Jon 5:19; 5:38; 7:16; 12:49 **14:26:** Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 **14:26:** Luk 24:49; Jon 14:16; 15:26; 16:13; 1 Jon 2:20; 2:27 **14:27:** Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 **14:27:** Jon 14:1; 16:33; Filipai 4:7; Kolosi 3:15 **14:28:** Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 **14:28:** Luk 24:51; Jon 14:3; 14:12; 14:18; 16:28; 20:17; Filipai 2:6
14:29: Jo 13:19, 16:4 **14:29:** Jon 13:19; 16:4 **14:30:** Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 **14:30:** Jon 12:31; 16:11; Efesus 2:2 **14:31:** Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8 **14:31:** Matyu 26:46; Jon 10:18; 12:49; Filipai 2:8; Hibru 5:8 **15:2:** Mt 3:10, 15:13 **15:2:** Matyu 3:10; 15:13 **15:3:** Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **15:3:** Jon 13:10; 17:17; Efesus 5:26; 1 Pita 1:22

kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. ⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizitam damighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarizimin agharim me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. ⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kamın nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. ¹⁰ Ki uan Afeziamin Akar Gavgavir gin zui, egha an porozi a na gifongezı moghin, ia uaghan nan Akar Gavgavir gin mangiva nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme. ¹² Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezı moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. ¹³ Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uan ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. ¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuibar iti. ¹⁵ E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia garisi.

¹⁶ “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. ¹⁷ Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazimin gumazamiziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸ Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumazamiziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. ¹⁹ Ia nguazir kamın gumazamizibar min ikiti, nguazimin gumazamiziba uan adarazigh ifongezı moghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamın

15:4: Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 **15:4:** Jon 6:56; Kolosi 1:23; 1 Jon 2:6 **15:5:** Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 **15:5:** Hosea 14:8; Jon 15:16; 2 Korin 3:5; Filipai 1:11; 4:13 **15:6:** Mt 3:10, 7:19, 13:42 **15:6:** Matyu 3:10; 7:19; 13:42 **15:7:** Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 **15:7:** Matyu 7:7; Jon 14:13-14; 15:16; 16:23 **15:8:** Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 **15:8:** Matyu 5:16; Jon 8:31; Filipai 1:11 **15:10:** Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 **15:10:** Jon 14:15; 14:21-23; 1 Jon 2:5 **15:11:** Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 **15:11:** Jon 16:24; 17:13; 1 Jon 1:4 **15:12:** Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 **15:12:** Jon 13:34; 15:17; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 3:11; 3:23; 4:21; 2 Jon 1:3 **15:13:** Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7-8; Efesus 5:2; 1 Jon 3:16 **15:14:** Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 **15:14:** Matyu 12:50; Jon 14:15; 14:23 **15:15:** Jo 17:26, Ap 20:27 **15:15:** Jon 17:26; Aposel 20:27 **15:16:** Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 **15:16:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Jon 6:70; 14:13; 1 Jon 4:10; 4:19 **15:17:** Jo 13:34 **15:17:** Jon 13:34 **15:18:** Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 **15:18:** Matyu 10:22; 1 Jon 3:1; 3:13 **15:19:** Jo 17:14, 1 Jo 4:5 **15:19:** Jon 17:14; 1 Jon 4:5

gumazamiziba puvati. Ki ia misevegħa gifa, ezi ia nguazir kamın araziba ataki. Kamaghın amizi, nguazimın gumazamiziba ian aghuagħa ian apanim gami. ²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi mogħin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragħam. ²¹ Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghın, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. ²² Ezi ki ti izegħan kogħa akam me ganingizir puvatizi, ezi ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighın me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. ²³ Gumazir nan aghuagħa nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamın aghuagħa an apanim gami. ²⁴ Ki men tongin ikia mirakelbagħ ami, da gumazir igharazitam faragħa amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagħ amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighın me mirakelin ki amizibar ganigħa gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagħa gan apanim gami. ²⁵ Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghın miġei, ‘Gumazamiziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghın me nan apanim gami.

²⁶ “Godın Duar Gavgavim ia Daningamim, an Afeziam ko iti. A guizbangira miġei Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam. ²⁷ Ki faragħ ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighın. Kamaghın, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ “Ezi ki kamagħsua, ia uan nighnizir gavgavim atagħiragħan marki, kamaghın amizi, ki bizir kamın ia mikeme. ² Me ian anogoregħti ia ua God ko miġei dipenibar aven ikian kogħam. Egħti gin dughiam iziti, gumaziba ia misogħti ia arimighiram, egh me suam, me Godın ingangarir aghuim gami. ³ Me Afeziam gifozir puvatigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghın me arazir kabar amuam. ⁴ Ki kamagħsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, egħti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghın amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighın dar gun ia mikemegħa gifa.”

Jesus Godın Duamın ingangarim miġei

Egha Jesus kamaghın miġei, “Ki faragħa uabi ia ko iti, kamaghın ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. ⁵ Egha datirighın Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagħa zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, ‘Ni managħ zui?’ ⁶ Ki akar kamın ia mikemezi, ian naviba datirighın bar oseme. ⁷ Ezi ki

15:20: Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16 **15:20:** Esekial 3:7; Matyu 10:24; Luk 6:40; Jon 13:16
15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9; Mk 13:13, Jo 16:3 **15:21:** Matyu 5:11; 10:22; 24:9; Mak 13:13; Jon 16:3
15:22: Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; Jems 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23
15:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:24:** Jon 3:2; 7:31; 9:32; 9:41; 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:25:** Onger Akaba 35:19; 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:26:** Luk 24:49; Jon 14:26; 16:7; 16:13; Aposel 2:33; 1 Jon 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **15:27:** Luk 1:2; 24:48; Aposel 1:8; 1:21-22; 1 Pita 5:1; 2 Pita 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:1:** Matyu 11:6; 24:10; 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:2:** Matyu 24:9; Luk 6:22; Jon 9:22; Aposel 8:1; 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:3:** Jon 15:21; Rom 10:2; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:4:** Jon 13:19; 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:5:** Jon 7:33; 13:3; 13:36; 14:28; 16:10; 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:6:** Jon 14:1; 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:7:** Jon 14:16; 14:26; 15:26; Aposel 2:33; Efesus 4:8

guizbangira ia miġei, ki ian akurvagħasa ia ategħa zui. Ki fo, ki mangiġħan kogħti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia baġħ izegħan kogħam. Ki mangiġħ ia baġħ anemangam. ⁸Egħti a iziva nguazir kamin gumazamizibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimim mingarim ko Godin kotiamin mingarim giġfogħam. ⁹Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me niġhnizir gavgavim nan itir puvati. ¹⁰Arazir aghuimim mingarim, a kamakin, ki Afeziam baġħ mangiġħti, ia ua nan ganighan kogħam.* ¹¹Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisiġħa giġvagħa għaze, a ivezir kuram inigh aremegħam.

¹²“Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian niġhniziba bar izifa, egħti ia bar da baregħan kogħam. ¹³Ezi Godin Duam, a guizin akam miġeir Duam, a iziva, ian niġhnizibar amuti ia guizin akaba bar dagħ fogħam. A uabi uan niġhnizimin akatam mikemegħan kogħam. Puvati. Akar an oragħizim, akar kamra an an gun mikimam. Egħ a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. ¹⁴A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egħ arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagħam. ¹⁵Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamagħin amizi, ki kamagħin ia mikeme, an Duam nan akam inighiva an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtizimin danganim inigham

¹⁶Egħa Iesus ua kamagħin miġei, “Dugħiar bar ovezimin ia ua nan ganighan kogħam. Egħ dugħiar bar otevimin gin ia ua nan ganam.” ¹⁷Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uariv ġei, “Akar a miġeir kamin mingarim manmagħin għu? A għaze, ‘Dugħiar bar ovezimin ia nan ganighan kogħam. Egħa uagħan għaze, dugħiar otevimin gin ia ua nan ganam.’ Egħa uagħan għaze, ‘Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam baġħa zui.’”

¹⁸Egħa me miġia għuavira iti, “Dugħiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim giġfozir puvati.”

¹⁹Ezi Iesus fo, me an azangsiġħasa, ezi a me miġia għaze, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamin mingarim baġħa azangsiġi? Ki kamagħin miġei, ‘Dugħiar ovezimin ia nan ganighan kogħam. Egħ gin dugħiar otevimin ia uan nan ganam.’ Ia ti bizir kam baġħa azai, o? ²⁰Ki bar guizbangira ia miġei, ia puviram aziva arangam. Egħti nguazimin gumazamiziba bar akuegħam. Ian naviba osemegħam. Egħti ian navir osimtizir kam ragħirighiti, navir agorogem otogħam. ²¹Amizim borim batasava amuava, a fo, a miżazim iniamin dugħiam otogħa gifa. Kamagħin an oseme. Egħa an otegħa giġvagħa, a ua miżazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogħa gifa, kamagħin amizi, a bar akongve. ²²Ezi kamagħira, ia datirighin naviba oseme. Egħti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegħam. Egħti tav ian agoroger

16:9: Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37 **16:9:** Jon 3:18; 15:22; Aposel 2:22-37 **16:10:** Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 **16:10:** Jon 3:14; Aposel 2:32; 5:31; Rom 4:25 * **16:10:** Nguazir kamin gumazamiziba Iesus isa kot gatigħa għaze, an arazir kuram gami, egħ an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha għuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazamizibar akagħa għaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:11:** Jon 12:31; Aposel 26:18; Efesus 2:2; Kolosi 2:15; Hibru 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12 **16:12:** Mak 4:33; 1 Korin 3:1-2; Hibru 5:12 **16:13:** Jo 14:17, 14:26, 15:26, 1 Jo 2:20, 2:27 **16:13:** Jon 14:17; 14:26; 15:26; 1 Jon 2:20; 2:27 **16:15:** Mt 11:27, Jo 3:35, 17:10 **16:15:** Matyu 11:27; Jon 3:35; 17:10 **16:16:** Jo 7:33, 14:19, 16:10 **16:16:** Jon 7:33; 14:19; 16:10 **16:21:** Ais 26:17 **16:21:** Aisaia 26:17 **16:22:** Ais 66:14, Lu 24:41, 24:52, Jo 14:1, Ap 2:46, 1 Pi 1:8 **16:22:** Aisaia 66:14; Luk 24:41; 24:52; Jon 14:1; Aposel 2:46; 1 Pita 1:8

kam batueghan kogham. ²³ Eghti dughiar kamın ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamın Afeziamın azaraghti, a ia daningam. ²⁴ Ia fomira ikegha iza datirighın, ia nan ziamın bizitam iniasa azarazir puvati. Ia azangsıgh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.”

Iesus nguazir kamın gavgavım dikabırazi a iraghu

²⁵ Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ki akar isin zuımın akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimıva, egh Afeziamın gun ia mikimam. ²⁶ Ia dughiar kamın nan ziamın azangsıgham. Ki kamaghın migeir puvati, ki ia bagh Afeziamın ko mikimam. Puvati. ²⁷ Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnızir gavgavım nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghın a ia gifonge. ²⁸ Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazimın ize. Egh datirighın ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam.”

²⁹ Ezi an suren gumaziba kamaghın migei, “Are, ni datirighın bighavira migei, egh akar isin zuıavav geir puvati. ³⁰ Ezi e datirighın fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nin azangasa nighnisi, ni an nighnızim gifogha gifa. Ni an azangsızim bagha mızuai puvati. Kamaghın amizi, e nighnızir gavgavım ikia ghaze, ni God ko ikegha ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghın men akam ikaragha ghaze, “Ia datirighın nighnızir gavgavım iti, o? ³² Ia oragh. Dughiam a roghıra izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighti ia tintinibar uan nguıbabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghın ki bar uabira ikeghan kogham. ³³ Ia nan poroghıv ikıva egh ia navir amırızim ikiasa ki ifonge. Kamaghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamın ikiti, osımtıziba ia batıvam. Eghti ian navıba gavgavıgh iki! Ki nguazir kamın gavgavım dikabıragha anegifa!”

17

Iesus suren gumazıba bagha God ko mıgei

¹ Egha Iesus suren gumazıbar kemegha gıvagha, kogha overiamın gara, kamaghın migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarım ziar ekiam ni danıngisi, kamaghın ni datirighın ziar ekiam uan Otarım danıngıgh.

² Kamaghın ami, ni gavgavım a ganıgha gifa. Ni kamaghın ifonge, a ikırımırir aghuım gumazamırir ni a ganıngızıba, bar me danıngam. Kar zurara itir ikırımırir aghuarım. Bizir kam bagha, ni gumazamıziıba bar men dapanımın ikiasa anemısefe. ³ Ezi zurara itir ikırımırir aghuarım, a kamakın: Gumazamızir ikırımırir aghuarır kam inıziıba, me ni gıfo, ni uabira ni guızbangın God. Egha me Kraıs Iesus gıfo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavım nguazir kamın gumazamıziıbar akagha

16:23: Mt 7:7, Jo 14:13, 15:16 **16:23:** Matyu 7:7; Jon 14:13; 15:16 **16:24:** Jo 15:11 **16:24:** Jon 15:11 **16:25:** Jo 10:6 **16:25:** Jon 10:6 **16:27:** Jo 14:21-23 **16:27:** Jon 14:21-23 **16:30:** Jo 2:25, 16:27, 17:8, 21:17 **16:30:** Jon 2:25; 16:27; 17:8; 21:17 **16:32:** Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:32:** Matyu 26:31; 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29; 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **16:33:** Jon 14:27; Rom 5:1; 8:37; Efesus 2:14; 2 Timoti 3:12; 1 Jon 4:4; 5:4
17:1: Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:1:** Jon 11:41; 12:23; 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:2:** Daniel 7:14; Matyu 11:27; Jon 6:37; 1 Korin 15:25-27; Filipai 2:10; Hıbru 2:8 **17:3:** Aıs 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:3:** Aısaiia 53:11; Jon 5:36-37; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:4:** Jon 4:34; 13:31; 14:13; 14:31

gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. ⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamın gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. ⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nin ize. ⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ki ize.

⁹ “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migel. ¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamaghsua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti mokin. Bizir kam bagha, ni uan ziamın gavgavimın deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. ¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamın gavgavimın men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamaghsua, nin Akinafarimın itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav keme.

¹⁴ “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamın gumazamiziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamın gumazamiziba men aghuagha men apanim gami. ¹⁵ Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nin azangisizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. ¹⁶ Ki uabi ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamın gumazamiziba puvati. ¹⁷ Ezi nin akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam. ¹⁸ Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, me bar

17:5: Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:5:** Jon 1:1-2; 17:24; Filipai 2:6; Kolosi 1:15-17; Hibru 1:3; 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:6:** Onger Akaba 22:22; Jon 6:37-39; 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:8:** Jon 8:28; 12:49; 14:10; 16:27; 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:9:** Jon 6:37; 6:44; 1 Jon 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:10:** Jon 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:11:** Jon 10:30; 13:1; 17:21; 1 Pita 1:5; Jut 1:1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:12:** Onger Akaba 41:9; 109:8; Jon 6:39; 13:18; 18:9; Aposel 1:20; Hibru 2:13; 1 Jon 2:19 **17:13:** Jo 15:11 **17:13:** Jon 15:11 **17:14:** Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 **17:14:** Jon 8:23; 15:18-19; 17:16; 1 Jon 3:13 **17:15:** Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 **17:15:** Matyu 6:13; Galesia 1:4; 2 Tesalonika 3:3; 1 Jon 5:18 **17:17:** Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 **17:17:** Onger Akaba 119:142 **17:18:** Jo 20:21 **17:18:** Jon 20:21 **17:19:** 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 **17:19:** 1 Korin 1:2; 1:30; 1 Tesalonika 4:7; Hibru 10:10

guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

²⁰ “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh nighnizir gavgavim nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. ²¹ Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. ²² Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi. ²³ Ki kamaghsua, nguazimin gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezim moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamim me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

²⁴ “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

²⁵ “Ni Arazir Aghuibaram Amir Afeziam, nguazimin gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize. ²⁶ Ki kamaghin ifonge, me igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, mati ni na gifongezim mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu mamaghira ikiam.”

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

18

(Sapta 18–20)

Judas Iesus isa apanibar agharim gati
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar kamim vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamim aven ghue. ² Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamim me batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. ³ Egha a Romim midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisim maba inigha me danganir kamim ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui. ⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua kamaghin men azara, “Ia tina buri?”

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.”

17:21: Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 **17:21:** Jon 10:16; 10:38; 17:11; Rom 12:5; Galesia 3:28
17:22: Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 **17:22:** Jon 14:20; Aposel 4:32; 1 Jon 1:3; 3:24 **17:23:** Kl 3:14 **17:23:** Kolosi 3:14 **17:24:** Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 **17:24:** Jon 12:26; 17:5; 1 Tesalonika 4:17 **17:25:** Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 **17:25:** Jon 8:55; 15:21; 16:3; 16:27 **17:26:** Jo 15:9, 15:15, 17:6 **17:26:** Jon 15:9; 15:15; 17:6 **18:1:** 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 **18:1:** 2 Samuel 15:23; Matyu 26:36; Mak 14:32; Luk 22:39 **18:2:** Lu 21:37, 22:39 **18:2:** Luk 21:37; 22:39
18:3: Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16 **18:3:** Matyu 26:47; Mak 14:43; Luk 22:47; Jon 7:45; Aposel 1:16

Ezi Iesus me migia ghaze, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a kamaghin migei, “Kar kirara,” ezi me ua ekuigha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?”

Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.” ⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.”

⁹ A kamagsua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazim misogha, an kuarir guvimin itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kam in ziam, Malkus. ¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisin gumaziba, me Iesusin suighava benim in a ike. ¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kam in ofa gamir gumazibar dapanim. ¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, “Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh aremgham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gifo, kamaghin amizi, a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. ¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, Pita inigha aven zui. ¹⁷ Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kam in suren gumazim?”

Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.” ¹⁸ Ezi danganim bar orangi. Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba ko polisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazibar dapanim

Iesusin kotim gami

(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kam in ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusin azangsis. ²⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki gumazamiziba azenara me

18:9: Jo 17:12 **18:9:** Jon 17:12 **18:10:** Mt 26:51, Mk 14:47, Lu 22:38, 22:49-50 **18:10:** Matyu 26:51; Mak 14:47; Luk 22:38; 22:49-50 **18:11:** Mt 20:22, 26:39, 26:42, Mk 14:36, Lu 22:42 **18:11:** Matyu 20:22; 26:39; 26:42; Mak 14:36; Luk 22:42 **18:13:** Mt 26:57, Lu 3:2 **18:13:** Matyu 26:57; Luk 3:2 **18:14:** Jo 11:49-50 **18:14:** Jon 11:49-50 **18:15:** Mt 26:58, Mk 14:54, Lu 22:54, Jo 20:3, 21:20, Ap 3:1 **18:15:** Matyu 26:58; Mak 14:54; Luk 22:54; Jon 20:3; 21:20; Aposel 3:1 **18:16:** Mt 26:69, Mk 14:66, Lu 22:54 **18:16:** Matyu 26:69; Mak 14:66; Luk 22:54 **18:20:** Mt 26:55, Lu 4:15, Jo 7:14, 7:26-28 **18:20:** Matyu 26:55; Luk 4:15; Jon 7:14; 7:26-28

mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumamazibar sure gami. Kar dangani Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir puvati. ²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsis? Ni gumamazir akar kam baraghizibar azangsig. Me ki mikemezir akam gifo."

²² Iesus kamaghin migeima ezi polisin gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghin migei, "Ni kamaghin ofa gamir gumazibar dapanimin akam ikaragha ghaze, kar ti arazir aghuim, o?"

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki akar kuratam mikemeghti, ni deravira akar ki mikemezimin gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?" ²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, "Ni ti uaghan an suren gumazir mam?"

Ezi a kamaghin migei, "Puvati. Ki an suren gumazim puvati." ²⁶ Ezi ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav.

A ghaze, "Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?"

²⁷ Ezi Pita ua kamaghin migei, "Puvati." Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Matyu 27:1-2; 27:11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, "E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin asizim ameghan kogham." Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati.*

²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izegha kamaghin men azara, "Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?"

³⁰ Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghal."

³¹ Ezi Pailat kamaghin me migei, "Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh."

Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E gumazitam puram a misueghti an aremeghan kogham."† ³² (Iesus fomira uan ovengamin arazim

18:22: Jer 20:2, Ap 23:2 **18:22:** Jeremaia 20:2; Aposel 23:2 **18:25:** Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:25:** Matyu 26:69-71; Mak 14:69; Luk 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:26:** Jon 18:10

18:27: Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:27:** Matyu 26:74; Mak 14:72; Luk 22:60; Jon 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 **18:28:** Matyu 27:2; Mak 15:1; Luk 23:1;

Aposel 3:13; 10:28 * **18:28:** Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Romin gumaziba. Egha Judan Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Romin gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 **18:31:** Jon 19:6-7; Aposel 18:15 † **18:31:** Romin gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:32:** Matyu 20:19; Jon 3:14; 12:32-33

migei. A kamaghsua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni uabi nighnigha akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

³⁵ Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamın atrivim puvati. Ki nguazir kamin atrivimın ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kamın atrivibar min ingarir puvati.”

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Atrivimın migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamın ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumazamizir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

Pailat ter ighuvimın

Iesus gafughasa migei

(*Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25*)

Pailat mikemegha givagha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me migei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati. ³⁹ Egha, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughabar, ki ian arazimın gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifueghti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagh anemangam, o?”

⁴⁰ Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi).[‡]

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. ² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha atrivimın dapanir asuamın an ingarigha, an dapanim garu. Egha me korotiar aghevir mam a garu. ³ Egha me an boroghira izegha a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin migiava an guam apezavira iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugha kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagh azenan izam, eghti ia fogham, ki an arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimın ingarizim, an an dapanimın ikiavira iti. Ezi korotiar aghevir kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, “Ia gan, gumazir kam a kara.”

18:33: Mt 27:11 **18:33:** Matyu 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:35:** Jon 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:36:** Daniel 2:44; 7:14; 1 Timoti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:37:** Jon 8:47; 1 Timoti 6:13; 1 Jon 3:19; 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4 **18:38:** Matyu 27:24; Luk 23:4 **18:39:** Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:39:** Matyu 27:15; Mak 15:6; Luk 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 **18:40:** Luk 23:19; Aposel 3:14 [‡] **18:40:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagha Romın gavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:1:** Matyu 20:19; Mak 15:15; Luk 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:2:** Luk 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:3:** Jon 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:4:** Jon 18:38; 19:6

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisín gumaziba an ganigha kamaghín dei, “A isi ter ighuvimín a gafugh! A isi ter ighuvimín a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghín me mígei, “Ia uari a inighíva egh ter ighuvimín a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamín apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghín an akam íkaragha ghaze, “A uabi ghaze ‘Ki Godín Otarim.’ Ezi en Arazíbar Osízirir kam íti, ezi arazir kam kamaghín mígei, gumazir kamaghín mígeim, an aremegham.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregha bar atiatingi. ⁹ Egha a ua ghua gavmanín dípenimín aven ghugha, kamaghín Iesusín azai, “Ní nguíbar manamín íkegha íze?” Ezi Iesus an akar kam íkarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a mígei, “Manmaghín amizi ní nan akam íkarvaghan aghua? Ki ní firíghamín gavgavim íti, egha uaghan ní isi ter ighuvimín gafughamín gavgavim íti. Ezi ní tí bizir kam gífozir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghín an akam íkaragha ghaze, “Godín pín ítim, a gavgavim ní ganíngízir puvatízi, ní na díkabinamín gavgavíba puvatíghai. Ezi gumazir na isa nín agharim gatízim, an arazir kuramín osímtízim, a nín arazir kuramín osímtízim, bar a gafíra.”

¹² Pailat akar kam baregha Iesus ateghti a mangasa tuavíba buri. Ezi Judaba kamaghín dei, “Ní gumazir kam ateghti a mangíti, ní Sísarín namakam puvati. Guízbangíra, gumazim uabíra uabí mígia ghaze, an atrívim, a Sísarín apaním.”

¹³ Pailat akar kam baregha, Iesusín akua azenan ghu. Egha a jasin dabírabim gaperaghav íti, danganíir kam, me “Dagíar Azuarím,” a garísí. (Híbrun akam me ghaze, “Gabata.”)

¹⁴ Ezi dúghíar kam a dúghíar me God Ísraelia Gítazir Dúghíamín ísam bagh daghebar amu bizíbar kírámím. Kar aruer arízim. Ezi Pailat Judabav gei, “Ia ganígh! Ían Atrívim kara.”

¹⁵ Ezi me kamaghín dei, “A batokegh! A batueghti a mangí! A isi ter ighuvimín a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ífonge, kí ían Atrívim ísi ter ighuvimín a gafugham?”

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghín an akam íkaragha ghaze, “E atrívír ígharazíba puvati. Sísar bar uabíra!” ¹⁶ Kamaghín amizi, Pailat Iesus ísa, me ter ighuvimín a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus ísa ter ighuvimín a gafu

(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus íngha zúi. ¹⁷ Ezi a uabí uan ter ighuvimín gupugha, nguíbar ekiam ategha danganíir mamín zúi, an zíam “Dapanír Agharír Danganím.” (Híbrun akam me ghaze, “Golgota.”) ¹⁸ Ezi danganíir kamín me a ísa ter ighuvimín anegura. Egha me gumazir ígharazír pumuníng a ko, aníng agura, mam vongín ítima, mam vongín íti. Ezi Iesus aníngín torímín íti.

19:6: Jo 18:31, Ap 3:13 **19:6:** Jon 18:31; Aposel 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:7:** Ofa Gami 24:16; Matyu 26:65; Jon 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:9:** Aisaia 53:7; Matyu 26:62-63; 27:12-14; Luk 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:11:** Luk 22:53; Jon 7:30; 10:18; Aposel 2:23; Rom 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:12:** Luk 23:2; Aposel 17:7 **19:14:** Mt 27:62 **19:14:** Matyu 27:62 **19:16:** Mt 27:26, 27:31, Mk 15:15, Lu 23:24 **19:16:** Matyu 27:26; 27:31; Mak 15:15; Luk 23:24 **19:17:** Mt 27:31-33, Mk 15:21-22, Lu 23:26, 23:33 **19:17:** Matyu 27:31-33; Mak 15:21-22; Luk 23:26; 23:33

19 Ezi Pailat uaghan me miŕgeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, “Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim.” 20 Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi, Judan avirim izava osizirir kamin gara egha a dibori.

21 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat miŕgei, “Ni kamaghin osiran marki, ‘Judan Atrivim.’ Bar marki. Ni kamaghin osirigh, ‘Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.’”

22 Ezi Pailat kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki.”

23 Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, gin me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarir sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir puvati. 24 Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, “E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang fogham tina a iniam.”

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin miŕgei, “Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarir iniam.” Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

25 Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti. 26 Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam miŕgei, “Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim.”

27 Egha a kamaghin suren gumazir kam miŕgei, “Amizir kam, a datirighin nin amebam.” Ezi dughiar kamin ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha an gara uan amebamin min a gami.

Iesus areme

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin miŕgei, “Nan kuarim nan piri.” Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. 29 Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me dipamin suizir bizim inigha wainin dipam garu. Ezi wain a gizevazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. 30 Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, kamaghin miŕgei, “A datirighin gifa.” Egha a dapanim aviragha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusin ivim bira

31 Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamin ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghin Pailatin azangsiŕgha ghaze, a men amamangatighti me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav

19:19: Mt 27:37, Mk 15:26, Lu 23:38 **19:19:** Matyu 27:37; Mak 15:26; Luk 23:38 **19:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:34 **19:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:34 **19:24:** Sng 22:18 **19:24:** Onger Akaba 22:18 **19:25:** Mt 27:55-56, Mk 15:40, Lu 23:49, 24:18 **19:25:** Matyu 27:55-56; Mak 15:40; Luk 23:49; 24:18 **19:26:** Jo 2:4, 13:23, 21:7, 21:20 **19:26:** Jon 2:4; 13:23; 21:7; 21:20 **19:28:** Sng 22:15, 69:21 **19:28:** Onger Akaba 22:15; 69:21 **19:29:** Mt 27:48 **19:29:** Matyu 27:48 **19:30:** Jo 17:4 **19:30:** Jon 17:4 **19:31:** Lo 21:22-23, Mk 15:42, Jo 19:42 **19:31:** Godin Araziba 21:22-23; Mak 15:42; Jon 19:42

sogh da apirighi, me zuamiram aremeghti me men kuaba adeghe izighiram. ³² Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamın suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri. ³³ Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghın amizima me an suer agharimning apirizir puvati. ³⁴ Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. ³⁵ (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamın ganizim, ki kamaghın ifonge, ia bizir kam gifoghıva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghın ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.) ³⁶ Godın Akınafarımın itir akar mam, a kamakin, “Me an agharitam apirighan kogham.” God kamaghsua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghın bizir kam oto.

³⁷ Ezi akar igharazir mam Godın Akınafarımın iti, a kamakin, “Gumazir me afuzimın ruazim, me an ganam.”

*Me Iesusin kuam isa
mozir igiar mam gati*

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ezi gın Arimatean nguibamın gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatiğha, uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatiği, a ghua Iesusin kuam ini. ³⁹ Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarımın Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughurıar aghuir maba inigha ize, me temer pununingin borem inigha aning veregha, borer kam gami. Ezi borer kamın osımtızim 30 kilogramın ghu. ⁴⁰ Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuımın an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghueziğbagh ami mokın. ⁴¹ Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvımın anegurazir danganir kamın boroghıra, azenir mam iti. Egha azenir kamın mozir igiar mam iti, me dagiar mozir kamın, faragha gumazitamın kuatam afazir puvati. ⁴² Kar dughıar Judaba Sabatın dughıam bagh bizibar kiramım, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganımın boroghıra iti. Kamaghın amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamın aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amınim mitateghavıra iti, ezi Makdalan nguibamın amizim Maria, a mozimın ghu. Egha a garima mozimın tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.* ² Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha ghua kamaghın aning migei, “Me Ekiamın kuam mozimın a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti.”

19:34: 1 Jo 5:6-8 **19:34:** 1 Jon 5:6-8 **19:35:** Jo 21:24 **19:35:** Jon 21:24 **19:36:** Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 **19:36:** Ua Me Ini 12:46; Diboboniba 9:12; Onger Akaba 34:20 **19:37:** Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 **19:37:** Onger Akaba 22:16-17; Sekaraia 12:10; Akar Mogomem 1:7
19:38: Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 **19:38:** Matyu 27:57; Mak 15:42; Luk 23:50; Jon 7:13; 9:22 **19:39:** Jo 3:1-2, 7:50 **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 **19:40:** Ap 5:6 **19:40:** Apol 5:6
19:42: Ais 53:9, Jo 19:31 **19:42:** Aisaia 53:9; Jon 19:31 **20:1:** Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 **20:1:** Matyu 28:1; Mak 16:1; Luk 24:1
* **20:1:** Wikbar faraghavıra zuir aruem, a Sandera. **20:2:** Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 **20:2:** Jon 13:23; 19:26; 21:7; 21:20; 21:24

³ Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha mozim'in zui. ⁴ Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha mozim'in oto. ⁵ Egha an aviragha mozim'in aven inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara, egha aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozim'in averiam'in ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. ⁷ Egha a inir igharazir mam'in garima a uaghan iti, kar inir me Iesusin dapanim'in ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa igharagha aneti. ⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozim'in otuzim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha nighnizir gavgavim iti. ⁹ (Guizbangira, Godin Akinafarim'in itir akam ghaze, Iesus mozim'in ua dikavigham. Ezi dughiar kam'in aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.) ¹⁰ Egha suren gumazimning uamatagha dipenim'in ghu.

Makdalan nguibam'in amizim Maria Iesusin gani
(Matyu 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozim'in azenan tughav ikia azi. Egha aziavira ikia aviragha mozim'in averiam'in gari. ¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezim'in aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir nagh'in aperazi, mam an suemning ikezir nagh'in apera. ¹³ Egha aning kamagh'in Marian azai, "Amizim, ni manmaghsuava azi?"

Ezi a kamagh'in aning migei, "Me nan Ekiam'in kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti." ¹⁴ A kamagh'in mikemegha, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamagh'in an azara, "Amizim, ni manmaghsuava azi? Ni tina buri?"

Ezi Maria ghaze, kar ti azenim'in garir gumazim, egha a kamagh'in Iesus migei, "Gumazir aruam, ni an kuam inigh mang'ighva, egh danganir ni an atizim'in gun na mikemegh. Eghti ki mang'iva a iniam."

¹⁶ Ezi Iesus kamagh'in a migei, "Maria!"

Ezi Maria ragha kamagh'in Hibrun akam'in a migei, "Rabonai." Akar kam'in mingarim a kamakin, "Tisa."

¹⁷ Ezi Iesus kamagh'in a migei, "Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamagh'in ni nan suuraghiv ikian marki. Ni nan aveghbuaba bagh mang'iva kamagh'in me mikim, ki e uan Afeziam bagha uamatagha ghuvanadi. A nan God, ko uaghan ian God."

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamagh'in me migei, "Ki Ekiam'in ganigha gifa." Egha an akar Iesus a mikemezim'in gun me migei.

Suren gumaziba Iesusin gani
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Sanden guaratizim'in aminim pirigha givazi, suren gumaziba Judabar atiatigha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughu, kamagh'in me migei, "Ian naviba amiragh

20:5: Jo 19:40 **20:5:** Jon 19:40 **20:7:** Jo 11:44 **20:7:** Jon 11:44 **20:9:** Sng 16:10, Ap 2:25-31, 13:34-35 **20:9:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:25-31; 13:34-35 **20:11:** Mk 16:5 **20:11:** Mak 16:5 **20:14:** Mt 28:9, Mk 16:9, Lu 24:16, 24:31, Jo 21:4 **20:15:** Matyu 28:9; Mak 16:9; Luk 24:16; 24:31; Jon 21:4 **20:17:** Sng 22:22, Mt 28:10, Ro 8:29, Ef 1:17, Hi 2:11-12 **20:17:** Onger Akaba 22:22; Matyu 28:10; Rom 8:29; Efesus 1:17; Hibru 2:11-12 **20:19:** Mk 16:14, Lu 24:36, Jo 19:38, 1 Ko 15:5 **20:19:** Mak 16:14; Luk 24:36; Jon 19:38; 1 Korin 15:5

iki.”²⁰ A kamaghin miġia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge.

²¹ Ezi Iesus ua me miġei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.”

²² A kamaghin miġia, egha uan aminim men a giveragha, men amada, egha kamaghin me miġei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. ²³ Egh ia gumazimizibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. ²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas miġei, “E Ekiamin ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me miġei, “Ki an duar torir me an dafarimningin gafuzimningin ganighan koghiva, egh ki uan dafar puzim an duar torimningin datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7plan dughiba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me miġei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas miġei, “Ni uan dafar puzimin kagh suiragh, egh nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh.”

Akinafarir kamın mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamın da osirizir puvati. ³¹ Ezi akar ki osirizir kam, ki kamagsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagsua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7plan suren gumaziba Iesusin gani

20:20: Jo 16:22, 19:34, 1 Jo 1:1 **20:20:** Jon 16:22; 19:34; 1 Jon 1:1 **20:21:** Mt 28:18-19, Jo 17:18, 2 Ti 2:2, Hi 3:1 **20:21:** Matyu 28:18-19; Jon 17:18; 2 Timoti 2:2; Hibru 3:1 **20:23:** Mt 16:19, 18:18
20:23: Matyu 16:19; 18:18 **20:24:** Jo 11:16, 14:5, 21:2 **20:24:** Jon 11:16; 14:5; 21:2 **20:27:** 1 Jo 1:1 **20:27:** 1 Jon 1:1 **20:29:** 2 Ko 5:7, 1 Pi 1:8 **20:29:** 2 Korin 5:7; 1 Pita 1:8 **20:30:** Jo 21:25 **20:30:** Jon 21:25 **20:31:** Lu 1:4, Jo 3:15-16, 5:24, Ro 1:17, 1 Pi 1:8-9, 1 Jo 5:13 **20:31:** Luk 1:4; Jon 3:15-16; 5:24; Rom 1:17; 1 Pita 1:8-9; 1 Jon 5:13

¹ Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. ² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarim pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. ³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mam in ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kam in me osirir taba in izir puvati. ⁴ Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mam in garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba in iz, o?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh, botin agharir guvim in amadaghan anekunigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem akunizi, osirir bar avir in ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue.

Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha, dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. ⁸ Ezi suren gumazir igharaziba botin mam inigha ghua, osiriba sara ivem amikirigha dadarimin zui. Me saghon itir puvati, me 100 mitan dipar dadarimin boroghira iti. ⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, me avir mam in garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin in iziba, ia taba inigh izi.” ¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha, egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar avirasemezi ivem akariagherizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. ¹³ Ezi Iesus avim in boroghira ghua bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. ¹⁴ Dughiar Iesus mozimin dikavizimin gin, kar an namba 3 in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migei ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akurvagh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jon in otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazimiziba sipsip in nguzibar min men akurvagh deraghvira men gan.”*

¹⁶ Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jon in otarim, ni ti na gifonge?”

21:2: Mt 4:21, Jo 1:45-51, 20:24 **21:2:** Matyu 4:21; Jon 1:45-51; 20:24 **21:3:** Lu 5:5 **21:3:** Luk 5:5 **21:4:** Jo 20:14 **21:4:** Jon 20:14 **21:5:** Lu 24:41 **21:5:** Luk 24:41 **21:6:** Lu 5:4-7

21:6: Luk 5:4-7 **21:7:** Mt 14:29, Jo 13:23, 20:2 **21:7:** Matyu 14:29; Jon 13:23; 20:2 **21:11:** Lu 5:6 **21:11:** Luk 5:6 **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41 **21:13:** Jon 6:11; Aposel 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:14:** Jon 20:19; 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 **21:15:** Matyu 26:33; Jon 1:42

* **21:15:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifugha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:16:** Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 **21:16:** Aposel 20:28; Hibru 13:20; 1 Pita 2:25

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.”[†]

¹⁷ Egha dughiar mizekimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mizekim uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akurvagh deraghvira men gan.[‡] ¹⁸ Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning fehti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.”

¹⁹ (Iesus migirigiar kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, “Ni nan gin izi.”

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın akam

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın garima, an aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? ²¹ Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?”

²² Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan gin izi.”

²³ Kamaghin amizi, akar kam tintinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.”

Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati.” ²⁴ Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira. ²⁵ Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagha bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kamın akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

[†] **21:16:** Gumazir maba Pitan akar kam kamaghin a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:17:** Jo 13:38, 16:30 **21:17:** Jon 13:38; 16:30 [‡] **21:17:** Gumazir maba Iesusin akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.” **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:18:** Jon 13:36; Aposel 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:19:** Matyu 16:24-25; Mak 1:17; Jon 13:36; 2 Pita 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:20:** Jon 13:23-25; 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20 **21:22:** Matyu 16:27-28; 25:31; 1 Korin 4:5; Akar Mogomem 22:7; 22:20 **21:24:** Jo 19:35, 3 Jo 12 **21:24:** Jon 19:35; 3 Jon 1:12 **21:25:** Jo 20:30 **21:25:** Jon 20:30

Aposelbar Ingangariba

O Aposel Akar faragha zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalemın nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamın danganiba bar,” an gun me miġei. (Ni sapta 1:8in gan.)

Aposelbar akinafarim kamaghin miġia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimin otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekiar mam Aposelbar akinafarim a miġei, a Godin Duamin ingangarim. Pentikosin dughiamin Godin Duam faragha Iesusin suren gumazamizibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi.

Ezi akinafarir kam e uaghan aposelbar akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelbar akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizir bizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin gin aruizir puvati. A Iesusin siosin gumazamiziba dikabinasa pamtemin ingari. Ezi Iesus Polin diazi, a Iesus baghavira itir gumazimin min otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarir kamın otevir maba, Luk bizir Pol bativizibagh eghanasa, ghaze, “Eia,” e dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, “Eia.”

Aposelba Jerusalemın aven Iesusin Akar Aghuim akuri

(Sapta 1:1–8:3)

Iesus akar dikirizimin ghaze, a Godin Duam amangam

¹⁻² Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba misevegha Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me miġei.* ³ A faragha mizaziba

1:1-2: Mak 16:19; Luk 1:1-4; 24:49-51 * **1:1-2:** Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:3:** Matyu 28:17; Mak 16:12; Luk 24:36-49; Aposel 10:41; 1 Korin 15:5-7

inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughiaba, dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migei. ⁴ Dughiar mamin a me ko ikia, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi, "Ia Jerusalem in nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a bagh iki. ⁵ Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham."

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, "Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?"†

⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puvati. ⁸ Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalem in nguibar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samariar Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me geghanam."

Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁹ Ezi Iesus kamaghin mikemegha givazi, an aposelba garavira itima God aniesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

¹⁰ A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu. ¹¹ Egha aning kamaghin me migei, "Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham."

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias amisefe

¹² Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalem in zui. Olivin Mighsiar kam Jerusalem in boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu. ¹³ Egha me otivigha, ghuriar pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomyu ko Matyu, Jems, Alfusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim.

1:4: Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Aposel 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:5:** Matyu 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jon 1:33; Aposel 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 **1:6:** Aisaia 1:26; Amos 9:11; Matyu 24:3; Luk 24:21 † **1:6:** Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimin ikia uan nguazimin gari. Egha Iesusin dughiamin Israelia Romin apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamin otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romin gavman batueghiva uabi Israelian ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham. **1:7:** Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 **1:7:** Matyu 24:36; Mak 13:32; 1 Tesalonika 5:1 **1:8:** Matyu 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48; Jon 15:27; Aposel 2:32; 3:15; 5:32 **1:9:** Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 **1:9:** Mak 16:19; Luk 24:50-51; Jon 6:62; 20:17 **1:10:** Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 **1:10:** Matyu 28:3; Mak 16:5; Luk 24:4; Jon 20:12; Aposel 10:3; 10:30 **1:11:** Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 **1:11:** Matyu 24:30; 26:64; Luk 21:27; Jon 14:3; 1 Tesalonika 1:10; 4:16; Akar Mogomem 1:7 **1:12:** Lu 24:50 **1:13:** Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 **1:13:** Matyu 10:2-4; Mak 3:16-19; Luk 6:14-16

¹⁴ Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan.

¹⁵ Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimim dibobonim 120.) ¹⁶ Egha kamaghin migei, "Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimim aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa. ¹⁷ Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami."

¹⁸ (Ivezir Judas uan arazir kuramin inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kam in a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. ¹⁹ Kamaghin amizi, Jerusalem in itir darazi bar moghira bizir kam bareghe, nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamakin, "Ghuzim in Nguazim.")

²⁰ Egha Pita ua kamaghin migia ghaze, "Godin Akinafarimim itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, 'An danganim pura iki, tav an danganim inian marki.'

"Egha a uaghan ghaze, 'A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.'

²¹ "Kamaghin amizi, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gumazitam amisivam. ²² Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikeghe, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiam in tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amisivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kam in gun akam akunam."

²³ Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias. ²⁴⁻²⁵ Egha me God ko migei, "Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghti, an aposelin ingangarim bagh Judasin danganim inian. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamim in ghu." ²⁶ Egha me dagiaba aningin ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam isin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 plan aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosan Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti. * ² Ezi zuamira niginir mam Godin Nguubamin ikeghe izaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha anevara. ³ Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghira vaghvagha men dapanir siriabagh

1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 **1:14:** Matyu 13:55; Luk 23:49; 23:55; 24:10; Jon 6:42; 7:5 **1:16:** Sng 41:9 **1:16:** Onger Akaba 41:9 **1:17:** Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 **1:17:** Matyu 10:4; Luk 6:16; Aposel 1:25 **1:18:** Mt 26:15, 2 Pi 2:15 **1:18:** Matyu 26:15; 2 Pita 2:15 **1:18:** Matyu 27:3-8 **1:20:** Sng 69:25, 109:8 **1:20:** Onger Akaba 69:25; 109:8 **1:22:** Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33 **1:22:** Matyu 3:16; Mak 1:9; 16:19; Luk 3:21; 24:51; Jon 15:27; Aposel 4:33 **1:24-25:** 1 Samuel 16:7; Jeremaia 11:20; Jon 2:25; Akar Mogomem 2:23 **2:1:** Lo 16:9-11, Ap 1:14 **2:1:** Godin Araziba 16:9-11; Aposel 1:14 * **2:1:** Pentikosan Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar Aghavir Dughiar Ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:2:** Aposel 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:3:** Matyu 3:11

apiaghiri. ⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivagha, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalem in iti. ⁶ Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvaghazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamua okam nighnisi. ⁷ Egha me digavir kuram gamigha azangsis, "Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara!" ⁸ Ezi manmaghin amizi, e vaghvaghazima me barazi me en nguibabar akabav gei? ⁹ En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantriba ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin ize. Ezi marazi Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko, Pontusin Provins ko, Esian Provinsin ize. ¹⁰ Ezi marazi Frigian Distrik ko Pamfilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir nguibar ekiam Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi Judan gumazir Rom in nguibamin ikegha izeziba. Marazi Judaba, ezi marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan Arazibagh amua dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. ¹¹ Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko Arabian Distrighin gumazamiziba, e vaghvaghazima me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!"

¹² Ezi Judan gumazamiziba digavir kuram gamigha pura okam nighnigha uarir azangsis, "Kar bizir tizim?"

¹³ Ezi Judan gumazamizir maba dibovir akabav gia ghaze, "Me wainin dipar aviriba amegha ongani."

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Judaba ko Jerusalem in itir gumazamiziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki bizir otozir kamin gun ia mikemeghti, ia a gifogham. ¹⁵ Gumazamizir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.† ¹⁶ Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi moghin:

- ¹⁷ "God kamaghin migia ghaze,
Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham.
Eghti ian otariba ko quiviba Godin akam inigha izir gumazamizibar min mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min bizibar ganti,
ian gumazir ghuriba irebabar ganam.
- ¹⁸ Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi,
uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham,
eghti me Godin akam inigha izir gumazamizibar akabav kimam.
- ¹⁹ Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar amuam.
Eghti ghuzim ko avim ko miturir dafam otogham.
- ²⁰ Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham.
Bizir kaba faragh otivighti,
gin Ekiam Izamin Dughiam otogham.

2:4: Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:4:** Mak 16:17; Aposel 1:5; 4:31; 10:44-46; 1 Korin 12:10; 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:7:** Aposel 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15 **2:9:** 2 Timoti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 **2:15:** 1 Tesalonika 5:7 † **2:15:** Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei. **2:17:** Joel 2:28-32; Sekaraia 12:10; Jon 7:38; Aposel 10:45; 21:9

Dughiar kamın Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam.

21 Eghti Ekiamın ziamın dımamın adarasi,
a men akurvagham.’

22 “Israelin gumazamiziba, ia miğirigiar kam baragh. Nasaretin İesus, God ia bagha anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian tongın ingangarir gav-gavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo. 23 God uan ifongiamın gin ghua ia bagha fomira nighnızir mam gamigha, uan Otarım isa ian agharım gati. Ezi ia gumazir kurabar agharımın, a isa ter ighuvımın a gafuzi, an areme. 24 Ovevem bar İesusin suiraghan kogham. Kamaghın, God a gamizi a dıkavigha ovevemın gavgavim ataki. 25 Devitin Onger Akabar Akınafarım kamaghın mikeme:

“Ki Ekiamın garima a zurara bar nan boroghıra iti.
A bar roghıra ikia gavgavim na ganidi.
Kamaghın amizi, ki atiatiava agoir puvati.

26-27 Ni na ateghti,
ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ikian kogham.
Ni ua bagha inabazir gumazım aneteghtima,
an inivafızım kurighan kogham.
Kamaghın nan navir averiam bar akonge.
Ezi ki miğirigiar aghuibagh ami.
God na damuamin bizir aghuiba,
ki da bagha mizuai.

28 İkirimirir aghuarım iniamın tuavım,
ni nan akagha gifa.
Ni na ateghti ki ni ko ikiam,
egh ni na damuti,
ki bar akuegham.’

29 “Nan adarasi, ki guizbangıra ia miğei, en ovavım Devit aremezi me anefa. Ezi an dagiar mozım datirighın e ko ikia kati. 30 Devit a Godın akam inigha izir gumazır mam, egħa a fo, God miğirigiar gavgavım a ganıga ghaze, ‘Nın atrivir danganımın ki nın ovavitam afagham.’ 31 God gin damuamin bizım, Devit a miğei, a Gumazır God Uam E İniasa Misevezım, Krais, an aremegħ ua dıkavamin bizım miğei. Egħa ghaze, God aneteghtima a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın ikian kogham. Egh an inivafızım kurighan kogham.† 32 Ezi gumazır kam İesus, God a gamizi a ua dıkafi. Ezi e uari uan damazıbar an ganigha, an gun miğei. 33 Ezi İesus ghuanabogħa uan Afezıam Godın agharır guvım gaperaghav ikia a da gavgavım isi. Ezi

2:21: Ro 10:13 **2:21:** Rom 10:13 **2:22:** Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 **2:22:** Jon 3:2; 14:10-11; Hibru 2:4 **2:23:** Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20 **2:23:** Matyu 27:35; Mak 15:24; Luk 23:33; Jon 19:18; Aposel 4:28; 1 Pita 1:20 **2:24:** Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 **2:24:** Matyu 28:5-6; Mak 16:6; Luk 24:5; Aposel 3:15; 4:10; 10:40; 13:30-31; 17:31; 1 Korin 15:15 **2:25:** Onger Akaba 16:8-11 **2:26-27:** Aposel 13:35 **2:29:** 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap 13:36, 2 Ti 2:8 **2:29:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 13:36; 2 Timoti 2:8 **2:30:** 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 **2:30:** 2 Samuel 7:12-13; Onger Akaba 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sng 16:10, Ap 13:35 **2:31:** Onger Akaba 16:10; Aposel 13:35 † **2:31:** Grighın akam me ghaze, “Krais,” an mingarım God Uam E İniasa Misevezır Gumazım. **2:32:** Ap 1:8, 2:24 **2:32:** Aposel 1:8; 2:24 **2:33:** Jo 14:26, Ap 1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12 **2:33:** Jon 14:26; Aposel 1:4; 5:31; 7:55-56; 10:45; Hibru 10:12

an Afeziam a mikemezi moghin uan Duam Iesus ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. ³⁴ Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei:

“Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze,
 “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti,
³⁵ ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighiti,
 me nin dagarimningin apengan ikiam.” ’

³⁶ “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gurazir Iesusin kam, God datirighin a gamizi an Ekiamin oto, a Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumazamizir aviriba uan naviba iragha rue

³⁷ Gumazamiziba Pitan akaba barazima, da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita ko aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

³⁸ Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Kraiss Iesusin ziamin rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam. ³⁹ God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon itir darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam, gumazamizir a diaziba, a uan Duam me daningam.”

⁴⁰ Egha Pita migirigiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamın gumazamizir kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan kogham.” ⁴¹ Ezi gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamın God ua 3,000plan gumazamizir maba ua me inizi, me Kraissin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

⁴² Kraissin adarazi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akurvagha, uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. ⁴³ Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazamizir aviriba digavir kuram gami. ⁴⁴ Egha nighnzir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira ikiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi. ⁴⁵ Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi. ⁴⁶ Dughiaabar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagha dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. ⁴⁷ Egha me Godin ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughiaabar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men dibobonim dughiaabar ghuavanagavira iti.

2:34: Onger Akaba 110:1 **2:36:** Ap 5:30-31 **2:36:** Aposel 5:30-31 **2:37:** Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 **2:37:** Sekaria 12:10; Luk 3:10-12; Aposel 9:6; 16:30 **2:38:** Lu 24:47, Ap 3:19 **2:38:** Luk 24:47; Aposel 3:19 **2:39:** Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 **2:39:** Aisaia 57:19; Joel 2:28; Aposel 10:45; 14:27; Efesus 2:13; 2:17 **2:40:** Lo 32:5, Fl 2:15 **2:40:** Godin Araziba 32:5; Filipai 2:15 **2:41:** Ap 2:47, 4:4, 5:14 **2:41:** Aposel 2:47; 4:4; 5:14 **2:42:** Ap 20:7 **2:42:** Aposel 20:7 § **2:42:** Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraissin adarazi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin inivafzim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. **2:43:** Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12 **2:43:** Mak 16:17; Aposel 4:33; 5:11-12 **2:44:** Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 **2:44:** Aposel 4:32-35; 5:12; 6:8 **2:46:** Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 **2:46:** Luk 24:53; Aposel 1:14; 20:7 **2:47:** Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18 **2:47:** Aposel 2:41; 4:33; 5:14; 6:7; 11:21; 11:24; Rom 14:18

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

¹ Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. ² Ezi gumazir navimin averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mamın anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuibagh ginge. ³ Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. ⁴ Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, "Ni kagh gan ganigh!" ⁵ Ezi gumazim bizitam iniasta nighnigha, aningra gari.

⁶ Ezi Pita kamaghin migei, "Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Kraisi Iesus, an ziamin, ni dikavigh daru!" ⁷ Egha Pita an dafarin guvimin suiragha a fe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi. ⁸ Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godin ziam fe. ⁹ Ezi gumazamiziba bar an gari an arua Godin ziam fema, ¹⁰ me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumazamiziba akar kam baregha, digavir kuram gamigha, ive-mara ghua gumazir kamın garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamın ziam, Solomonin Azuarim. ¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, "Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. ¹³ Abraham ko Aisak ko Jokopin God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia, an aremeghasa a isa apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghiraghasa migeim, ia kamaghin migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara. ¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghiraghasa Pailat migei. A gumazibav sozi me ariaghirezir gumazim. ¹⁵ Ia gamizi ia angamira itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamın ganighava a gifogha an gun migei. ¹⁶ Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighin uari an gari.

3:1: Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 **3:1:** Aposel 2:42; 10:9; 10:30 **3:2:** Jo 9:1, Ap 14:8 **3:2:** Jon 9:1; Aposel 14:8 **3:4:** Ap 14:9 **3:4:** Aposel 14:9 **3:6:** Ap 3:16, 4:10, 16:18 **3:6:** Aposel 3:16; 4:10 **3:8:** Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10 **3:8:** Aisaia 35:6; Jon 5:14; Aposel 14:10 **3:9:** Ap 4:16, 4:21 **3:9:** Aposel 4:16; 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:13:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Matyu 22:32; Luk 23:13-25; Aposel 2:23; 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:14:** Matyu 27:15-23; Mak 15:6-14; Luk 23:13-23; Jon 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:15:** Aposel 1:8; 2:24; 2:32; 2:36; 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:16:** Matyu 9:22; Aposel 4:10; 14:9

17 “Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozir puvati. 18 Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezi, me migia ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba otifi.

19-20 “Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighti dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. 21 God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze, ‘Iesus datirighin Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.’ Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam. 22 Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, ‘Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu. 23 A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.’* 24 Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tugha izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

25 “God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganingi, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, ‘Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamini itir nguibaba bar deravira me damuam.’ 26 God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia bagha faragha anemada.”

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

1 Pita ko Jon gumamazibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato.* 2 Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamini gun gumamazibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi. 3 Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimzaraghan. 4 Ezi gumamazir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

3:17: Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:17:** Luk 23:34; Jon 16:3; 1 Korin 2:8; 1 Timoti 1:13
3:18: Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:18:** Aisaia 50:6; 53:5; Luk 24:27; 24:44; Aposel 26:22; 1 Pita 1:10-11 **3:19-20:** Aposel 2:38 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:22:** Godin Araziba 18:15-19; Aposel 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 **3:23:** Ofa Gami 23:29 * **3:23:** Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Godin Araziba 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26 **3:25:** Jenesis 12:3; 18:18; 22:18; Rom 9:4; 9:8; Galesia 3:8; 3:26 **3:26:** Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **3:26:** Matyu 10:5; Luk 24:47; Aposel 13:32-33; 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52

* **4:1:** Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:2:** Matyu 22:23; Aposel 23:8 **4:4:** Ap 2:41 **4:4:** Aposel 2:41

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalem in uari akuvagha iti.†

⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanim in adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. ⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me magh'iram aning in azang'sisi, "Gua gavgavir manam inigha, tinan ziam in gua bizir kabagh ami?"

⁸ Ezi God in Duam Pita gizivazima, a kamagh in me migei, "Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba! ⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azang'sigh, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmagh in dera. ¹⁰ Eghti ia ko Israel in itir darasi, ia bar mogh'ira bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Krai Iesus in ziam in, gumazir ian damazibar tughav itir kam ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡ ¹¹ Ezi Iesus:

"Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirigh in dipenim aterir guarim gava.'

¹² "Nguazir kam in gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesus in ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim."

¹³ Egha me Pita ko Jon in garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aning in ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aning in gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. ¹⁴ Egha me gumazir faragha suer lkhuvizim in gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

¹⁵ Kamagh in amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan kot in dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi. ¹⁶ Egha me uarir azang'sisi, "E manmagh in gumazir kamning damuam? Jerusalem in itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamagh in mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. ¹⁷ E kamagh in aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesus in ziam in gun bar tav mikiman kogham."

¹⁸ Egha me ua aning in diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavim in aning migia ghaze, gua uamategh Iesus in ziam in gun mikimiva gumazitabar sure damuan bar marki.

¹⁹⁻²⁰ Ezi Pita ko Jon men akam ikaragha migei, "Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuang'sighan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam God in damazim in dera, ga God in akam baragham, o ga ian akam baragham?"

† **4:5:** Gumazir okoru ar pumuning ko mikezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gatavagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:7:** Matyu 21:23; Aposel 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:8:** Matyu 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 **4:10:** Aposel 2:24; 3:6; 3:13-16 ‡ **4:10:** Gumazir okoru ar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Romin gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66-23:5 in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavim in an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:11:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43 **4:12:** Matyu 1:21; Aposel 10:43 **4:16:** Jo 11:47, Ap 3:9-10 **4:16:** Jon 11:47; Aposel 3:9-10 **4:18:** Ap 5:28, 5:40 **4:18:** Aposel 5:28; 5:40 **4:19-20:** Aposel 5:29 **4:19-20:** Aposel 1:8; 22:15; 1 Jon 1:1-3

11-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimın amizir derazim, a 40plan azenibagh afıra. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghın me Godin ziam fe. Kamaghın amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghın aning damuam. Egha me atiatir nigirigiaba ko migirigiari gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi God ko migei

²³ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizıma aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme. ²⁴ Ezi me kamaghın oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghın migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimın ingarigha, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. ²⁵ Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghın mikeme:

“Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

²⁶ Ezi nguazir kamın itir atriviba me misoghasava ami.

Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.’

²⁷ “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalemın nguıbamın uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim. ²⁸ Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimın gin ghua dagh ami. ²⁹ Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtıma e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam. ³⁰ Egh ni uan dafarim arımarıar gumazamizibar arıghti me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamın otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim.”

³¹ Egha me Afeziam ko mikemegha gıvazıma, danganir me itim ivavzavıma, Godın Duam bar moghıra me gıvıvazi, me atiatir puvatıgha Godın akam akuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi uan bizibar uarir akurvasi

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamıra ko nighnizir vamıra iti. Men tav uabıra uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghıra dagh ami. ³³ Egha aposelba Godin gavgavir ekiamın amodoghın, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamizıvav gei. Ezi Godın apanguvir ekiamra me ko iti. ³⁴⁻³⁵ Ezi kamaghın, men tav bizitamın otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguazıba ko dipenıba itıba, me da amaga dar dagıaba inigha ıza aposelbagh anıdıma, me da isava gumazamizir bizıba puvatızar akurvasi.

4:24: Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 **4:24:** Ua Me Ini 20:11; Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6

4:25: Onger Akaba 2:1-2 **4:27:** Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 **4:27:**

Matyu 27:1-2; Mak 15:1; Luk 23:1; 23:7-11; Jon 18:28-29; Aposel 3:13 **4:28:** Ap 2:23, 3:18 **4:28:**

Aposel 2:23; 3:18 **4:29:** Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 **4:29:** Aposel 9:27; 13:46; 19:8; Efesus 6:19

4:31: Ap 2:4, 4:29, 16:26 **4:31:** Aposel 2:4; 4:29; 16:26 **4:32:** Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8

4:32: Aposel 2:44-45; 2 Korin 13:11; 1 Pita 3:8 **4:33:** Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 **4:33:** Aposel 1:8;

1:22; 2:45-47 **4:34-35:** Aposel 2:45

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim. ³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. ² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghin Ananias migei, “Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni ua bagha dar suira? ⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiagara. Ni manmaghin nighnigha uan dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghin oregha degiaghirigha maghiram areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. ⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi auan pumuning ko mizekim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. ⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghin migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghin a migei, “Gua manmaghsua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Pita migiavira itima, Safaira maghiram an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamir mozimim miriamin anefa. ¹¹ Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba bar uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. ¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami. ¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. ¹⁵ Kamaghin, gumaziba arimariar gumazamiziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisib mangiti me ua ghuamagham.* ¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

4:36: Ap 11:22-26, 13:2-3 **4:36:** Aposel 11:22-26; 13:2-3 **5:2:** Ap 4:34-37 **5:2:** Aposel 4:34-37 **5:3:** Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 **5:3:** Godin Araziba 23:21 **5:12:** Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 **5:12:** Aposel 2:43; 14:3; Rom 15:19; 2 Korin 12:12 **5:14:** Ap 2:41, 21:20 **5:14:** Aposel 2:41; 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 **5:15:** Matyu 9:21; 14:36;

Aposel 19:12 **5:15:** Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazamizibagh isin ikiti, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12

5:16: Mak 6:56; Aposel 19:11-12

*Ensel aposelbar akurazi,
me kalabus ataki*

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusi-bar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. ¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. ¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. ²⁰ Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, gumazamizibav kim."

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin aposelba inigh izasa akam amada. ²² Ezi polisin maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima, me itir puvati, ezi me uamategha iza bizir kamın gun migei, ²³ "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami." ²⁶ Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiatiir puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangsisi. ²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, "E God baragham, e gumazamiziba baragham kogham. ³⁰ Iarara Iesusin misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. Ezi en ovavibar God Iesus fezi a ua dikafi. ³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otarim ko Gumazamizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam. ³² E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam

5:17: Ap 4:1-2, 4:6 **5:17:** Aposel 4:1-2; 4:6 **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26 **5:19:** Aposel 12:7-10; 16:26 † **5:24:** Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?" **5:26:** Mt 14:5, 21:26 **5:26:** Matyu 14:5; 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:28:** Matyu 27:25; Aposel 2:23; 2:36; 4:18; 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:29:** Aposel 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:30:** Aposel 3:15; 10:39; 13:29; Galesia 3:13; 1 Pita 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:31:** Aposel 2:33-34; 3:15; Efesus 1:20; Filipai 2:9; Hibru 2:10; 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:32:** Jon 15:26-27; Aposel 1:8; 2:4; 10:44

uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi.”

Gamalielin fozozim

³³ Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. ³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tugh ghaze, aposelba tong azenan ikegh. ³⁵ Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. ³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. ³⁷ Ezi an gin, gavman gumazamiziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mam in faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. ³⁸ Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitam in gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. ³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge. ⁴² Egha dughiba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisi, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabar Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghua- vanadi. Ezi suren gumazamizir maba Grighin akamin migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumaza- mizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me uarir atari.*

² Ezi aposelin 12pla, suren gumazamiziba bar men diazi me iza uari aku- vazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati. ³ Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gu- mazamizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fozozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarir kam datighi, me an ganam.

5:33: Ap 2:37, 7:54 5:33: Aposel 7:54 † 5:34: Dughiar Pol tighar Kraisi adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. 5:36: Ap 21:38

5:36: Aposel 21:38 5:37: Lu 2:1-2 5:38: Ais 8:10, Mt 15:13 5:39: Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 5:39: Luk 21:15; Aposel 7:51; 9:5; 1 Korin 1:25 5:40: Ap 4:18 5:40: Aposel 4:18 5:41: Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 5:41: Matyu 5:10-12; 1 Pita 4:13 5:42: Ap 9:22, 17:3 5:42: Aposel 9:22; 17:3 6:1: Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 6:1: Aposel 2:41; 4:35; 5:14; 9:29 * 6:1: Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin min ghu. 6:3: Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 6:3: Godin Araziba 1:13; Aposel 16:2; 1 Timoti 3:7

⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. ⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegha bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazamizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apangkuvim ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar tongin dagh amima da otifi. ⁹ Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mam in gumaziba, dipenir kam in ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.† ¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura.

¹¹ Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiari kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi me arazir kam in gumazamiziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghugha an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiari ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan Arazibagh asi. ¹⁴ E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.’”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o puvati?”

6:5: Ap 8:5 **6:5:** Aposel 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:6:** Aposel 13:3; 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:7:** Jon 12:42; Aposel 2:41; 12:24; 16:5; Kolosi 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:8:** Aposel 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15 **6:9:** 2 Timoti 1:15 † **6:9:** Frimanin gumazir kaba, me fomira pura ingangarim gamir gumazir kiniba. Egha datirighin me gumazitamin apengan ikia ingarir puvati. **6:10:** Ais 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 **6:10:** Aisaia 54:17; Luk 21:15; Aposel 5:39 **6:11:** Mt 26:59-61 **6:11:** Matyu 26:59-61 **6:13:** Jer 26:11 **6:13:** Jeremaia 26:11

² Ezi Stiven me ikaragha ghaze, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantrin ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. ³ Egha a miġia ghaze, ‘Ni uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’

⁴ “Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevem in gin God nguazir ia datirighin itir kam in anemada. ⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kam in ikiam. Ezi dughiar kam in Abraham uabi boriba puvati. ⁶ Egha God kamaghin Abrahamin miġei, ‘Nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin ikiam. Egh pura men ingangar gumazamizibar min ikiam. Eghti kantrin kam in gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. ⁷ Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me damuamin gumazir kabar aningam. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kam in nan ziam fam.’ ⁸ God mikarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aisakin afeziamin oto, egha amebam a batezi, 8plan dughiaabar gin Abraham Aisakin mikarzir mogomemin inim atu. Egha gin Aisak Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ “Ezi en inazir afeziaba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingar gumazir kinimin ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha an akura. God fofozir bar aghuiba Josep ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimin oto. Egha an dipenimin biziba sara gari.

¹¹ “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumazamiziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati. ¹² Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamma zui. ¹³ Ezi me darorir namba 2in ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. ¹⁴ Egha bizir kam in gin, Josep uan afeziam Jekop ko an 75plan gumazamiziba bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam amada. ¹⁵ Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghugha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire. ¹⁶ Ezi me men kuaba ingha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, kar Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivevezir mozim.

¹⁷ “Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangira otivasa roghira izima, en gumazamizir Isipin itiba bar aviraseme. ¹⁸ Ezi gin atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. ¹⁹ Egha an en gumazamizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami.

7:2: Stt 11:31 **7:2:** Genesis 11:31 **7:2:** Genesis 12:1 **7:4:** Stt 11:31, 12:4 **7:4:** Genesis 11:31; 12:4 **7:5:** Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 **7:5:** Genesis 12:7; 13:15; 15:3; 15:18; 17:8; 26:3; 48:4; Godin Araziba 2:5 **7:6:** Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 **7:6:** Genesis 15:16; **Ua Me Ini 12:40;** Galesia 3:17 **7:6:** Genesis 15:13-14 **7:7:** Kis 3:12 **7:7:** Ua Me Ini 3:12 **7:8:** Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 **7:8:** Genesis 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-35:18 **7:9-10:** Genesis 37:11; 37:28; 39:2; 39:21; 41:37-41 **7:11:** Stt 41:54, 42:1-2 **7:11:** Genesis 41:54; 42:1-2 **7:12:** Stt 42:1-5 **7:12:** Genesis 42:1-5 **7:13:** Stt 45:1, 45:16 **7:13:** Genesis 45:1; 45:16 **7:14:** Stt 45:9-10, 45:17-18, 46:27 **7:14:** Genesis 45:9-10; 45:17-18; 46:27 **7:15:** Stt 46:1-7, 49:33 **7:15:** Genesis 46:1-7; 49:33 **7:16:** Stt 23:3-16, 33:19, 50:7-13, Jos 24:52 **7:16:** Genesis 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josua 24:32 **7:17:** Stt 15:5, Sng 105:24-25, Ap 7:5-7 **7:17:** Genesis 15:5; Onger Akaba 105:24-25; Aposel 7:5-7 **7:17:** Ua Me Ini 1:7-8 **7:19:** Kis 1:10-22 **7:19:** Ua Me Ini 1:10-22

Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghira a me gakahori.

²⁰ “Ezi dughiar kamın Mosesin amebam a bate, a Godin damazimın bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mıkezimın uan afeziamın dipenimın itima, me an gari. ²¹ Egha gın me a inigha azenan anetizima, atrivimın guivim a inigha ghua uan borimın mirarama an gari. ²² Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba ini, egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

²³ “Moses 40plan azeniba ikia, egha ua uan adarazi Israelian ganasa nighnisi. ²⁴ Egha a Israelian mavın garima, Isipian mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, Isipin gumazimın arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. ²⁵ Moses kamaghın nighnisi, an adarazi kamaghın fogh suam, God men akurvaghana nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. ²⁶ Egha amınzaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amırizimın aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?’

²⁷ “Ezi gumazir igharazitav misozim, Moses a dugha ghua kamaghın migei, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ ²⁸ Ni boghinaron Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, datirighın na misueghti ki aremeghasa?’ ²⁹ Ezi Moses kamaghın oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimın ikia egha otarir pumuning ini.

³⁰ “Egha 40plan azenibar gın, Moses gumamaziziba puvatzir danganimın itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain Mighsiamın boroghın temer otevir mamın aguabar tongın avir mızariabar aven, puram a bato. ³¹ A bizir kamın ganigha digavir kuram gami. Egh bar roghira mangi deragh ganasava amua, egha Ekiamın tiarim barasi, ³² ‘Ki nin inazir afeziabar God, ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses nigha, ganan atiatingi.

³³ “Ezi Ekiam kamaghın a migei, ‘Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghın ni uan dagarir asuaba suegh. ³⁴ Ki arazir bar kurar me Isipin nan gumamazizibagh amibar gani. Egha ki men arareba baregha, men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.’

³⁵ “Mosesin kamra Israelia an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimın iki, ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isimin aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. ³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Ongarir Aghevimin, dagh ami. Egha gumaziba puvatzir danganimın a 40plan azenibar dagh ami.

³⁷ “Mosesin kamra, a Israelia migia ghaze, ‘God ian tongın akam inigha izir gumazitam nan mın anemisevegham.’ ³⁸ Ezi Israelia gumamaziziba pu-

7:20: Kis 2:2, Hi 11:23 **7:20:** Ua Me Ini 2:2; Hıbru 11:23 **7:21:** Kis 2:3-10 **7:21:** Ua Me Ini 2:3-10 **7:23:** Ua Me Ini 2:11-15 **7:29:** Kis 2:21-22, 18:3-4 **7:29:** Ua Me Ini 2:21-22; 18:3-4
7:30: Ua Me Ini 3:1-10 **7:33:** Jos 5:15 **7:33:** Josua 5:15 **7:35:** Kis 2:14, 14:11-12, Nam 20:16
7:35: Ua Me Ini 2:14 **7:36:** Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:36:** Ua Me Ini 7:3; 12:41; 14:21; 16:1; 16:35; Diboboniba 14:33; Onger Akaba 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:37:** Godin Araziba 18:5; 18:18; Matyu 17:5; Aposel 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:38:** Ua Me Ini 19:1-20:17; Godin Araziba 5:1-33; Aisaia 63:9; Aposel 7:53; Rom 3:2; Galesia 3:19; Hıbru 2:2

vatizir danganimin uari akuvagha itima a me ko iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamira itir ikirimirim e daningasa, a ini.

³⁹ “Ezi en inazir afeziaba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. ⁴⁰ Egha me kamaghin Aron migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghin amizi, ni e bagh marvir guabar ingarighti da en faragh mangam.’ ⁴¹ Dughiar kamın me bulmakaun nguzimin mirarama marvir guamin ingari. Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha ofabagh gamua, ighiabagh amua bar akonge. ⁴² Ezi God akirim ragha me gasaragha, me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu:

“‘Ia Israelin gumaziba,
mar ia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganimin ikia
nan ofa gami?
Bar puvati.

⁴³ Ia asem Molekin marvir guamin averpenim aneteri,
egha ia uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemning,
ia aningin arazibar gin mangasa
aningin ingari.

Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia batuegh,
ia amadaghti ia mangi

Babilonin nguazimin vongin ikiam.’*

⁴⁴ “En inazir afeziaba gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin Purirpenim me ko iti. Dipenir kamın aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazi moghira, a Israelia mikemezi me an ingari. ⁴⁵ Ezi en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gin zui. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Purirpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. ⁴⁶ Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh Dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’ ⁴⁷ Ezi gin Solomon a bagha Dipenimin ingari.

7:39: Nam 14:3 **7:39:** Diboboniba 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:40:** Ua Me Ini 32:1; 32:23
7:41: Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:41:** Ua Me Ini 32:2-6; Godin Araziba 9:16; Onger Akaba 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 **7:42:** Onger Akaba 81:12; Jeremaia 19:13; Esekiel 20:24; 20:39; 2 Tesalonika 2:11 * **7:43:** Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamin ziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghin mikeme, Israelia faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelian gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelia misogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (Ni 2 Atriviba 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:44:** Ua Me Ini 25:9; 25:40; 26:30; Hibru 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:45:** Josua 3:14-17; 18:1; 23:9; Nehemia 9:24; Onger Akaba 44:2; Aposel 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:46:** 1 Samuel 16:1; 2 Samuel 7:1-16; 1 Atriviba 8:19; 1 Eghaghaniba 17:1-14; Onger Akaba 89:19; 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:47:** 1 Atriviba 6:1-38; 8:20; 1 Eghaghaniba 17:12; 2 Eghaghaniba 3:1-17

48 “Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme:

49 “God kamaghin migei:
Overiam, a nan atrivir dabirabim,
ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim.
Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram?
Eghti danganir manamra nan avughsizir danganim ikiam?
Bar puvatigham.

50 Ki uabi, uan dafarimningin
overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingari.”

51 Egha Stiven ua kamaghin Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumazamiziba! Ia uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! 52 Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimnin gun migeima, ian inazir afeziaba me misozi me ariaghire. Ezi datirighin ia a inigha gumazir kurabar dafaribagh atigha, a misoghezi an areme. 53 Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

54 Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan ataribagh ivi. 55 Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. 56 Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki Godin Nguibamin gari, a kuiaghirizima Gumazamizibar Otaram Godin agharir guvimin tughav iti.”

57 Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav konegha, ivemara a bagha zui. 58 Egha me a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darazi uan azenan azuuir korotiaba suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

59 Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven kamaghin God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”

60 Egha a uan tevimning apirigha irigha pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha areme.

7:48: 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:48:** 1 Atriviba 8:27; 2 Eghaghaniba 2:6; 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22 **7:49:** Matyu 5:34-35; 23:22 **7:49:** Aisaia 66:1-2 **7:51:** Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 **7:51:** Ua Me Ini 32:9; Ofa Gami 26:41; Godin Araziba 10:16; Aisaia 48:4; 63:10; Jeremaia 6:10; 9:26 **7:52:** 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15 **7:52:** 2 Eghaghaniba 36:16; Matyu 21:35; 23:31; 1 Tesalonika 2:15 **7:53:** Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:53:** Ua Me Ini 20:1-17; Aposel 7:38; Galesia 3:19; Hibru 2:2 **7:54:** Ap 5:33 **7:54:** Aposel 5:33 **7:55:** Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 **7:55:** Matyu 22:44; Aposel 2:33-34; 5:31; 6:5 **7:56:** Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 **7:56:** Esekiel 1:1; Daniel 7:13; Matyu 3:16; Aposel 10:11; Kolosi 3:1 **7:58:** Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 **7:58:** Godin Araziba 13:9; Luk 4:29; Aposel 6:13-14; 22:20; Hibru 13:12 † **7:58:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Ofa Gami 24:13-16, ko Diboboniba 15:35in gan. **7:59:** Sng 31:5, Lu 23:46 **7:59:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46 **7:60:** Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 **7:60:** Matyu 5:44; Luk 23:34; Aposel 9:40

8

¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamın ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarazi pazavira me gami

Me Stiven misoghezi dughiamın gin, me Jerusalemın itir Kraisin adaraziv sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghın amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian Distrik ko Samarian Distriğhın ghue. Ezi aposelbara Jerusalemın iti. ² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenın kuam isa mozim gatigha a bagha puvirama azi. ³ Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvaga men dipenibar ghua gumazamiziba isa, me kurvagh ghua kalabus garisi.

Aposelba Akar Aghuim Judian Distrik ko Samarian Distriğhın anekuragharui

(Sapta 8:4–12:25)

Filip Samarian Distriğhın

Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar anekuri. ⁵ Ezi Filip Samarian Distriğhın aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri. ⁶ Ezi gumazamizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi. ⁷ Me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghıragha azenan izi. Ezi gumazamizir agharir amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera. ⁸ Kamaghın amizi, nguibar kamın gumazamiziba bar akonge.

Kukunir gumazim Saimonın eghaghanim

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamın ikia mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghın migei, “Ki gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezi gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonın akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghın migei, “Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonın iti.” ¹¹ A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gin arui. ¹² Egha datirighın Filip, a God Bizibagh Ativir Arazimın Akar Aghuim ko Kraıs İesusın ziam sara kuri. Kamaghın amizi, gumazamiziba nighnizir gavgavim Filipin akamın ikiava, me rue. ¹³ Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami.

¹⁴ Ezi Jerusalemın itir aposelba orazima, Samarian gumazamiziba Godın akam inigha gifa, kamaghın amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghu. ¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me Ekiam İesusın ziamın ruegha Godın Duam inizir puvati. Kamaghın amizi, Pita ko Jon ghua otogha, me Godın Duam iniasa me bagha God ko migei. ¹⁷ Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godın Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin migei, ¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighti, a uaghan Godin Duam iniam.”

²⁰ Ezi Pita kamaghin Saimon migei, “Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. ²¹ Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham. ²²⁻²³ Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham.”

²⁴ Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham.”

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aningin akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalem in ghua, Akar Aghuim Samaritan Distrighin nguibar aviribar anekura zui.

Filip Akar Aghuimin Itiopian gumazim migei

²⁶ Ekiamin ensel kamaghin Filipin migei, “Ni Sautin zuir tuavimin mangi, tuavir kam Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumazamiziba puvatizir danganimin iti.” ²⁷⁻²⁸ Ezi Filip maghira dikavigha zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. A gumazir dapanim, a Itiopian Atrivir Amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalem in ghugha Godin ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari.

²⁹ Ezi Godin Duam Filip migei, “Ni mangiva karisin munamin boroghin iki.”

³⁰ Ezi Filip ivegha karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barazima, a Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir akinafarir mam ni a gifoz, o puvati?”

³¹ Ezi Itiopian gumazim a ikaragha ghaze, “Ki manmaghin fogham? Tav na gegharaghti, ki fogham.”

Egha a Filip migia ghaze, “Ni izivanang na ko daperagh.”

³²⁻³³ Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari:

“A mati sipsipin nguzim uan akam dukuazi,
me a misueghti an aremeghasa a inigha zui.
Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima,
a bizitam migeir puvati.
Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima,
a pura nimira ikia bizitam migeir puvati.
Ezi me guizim arazim oteghavkinigha puram a isa
kalabus gatigha, a inigha kotin ghu,
ezi kot a migia ghaze, an aremegham.
Kamaghin amizi, a boriba puvati,
ezi tina an gun me geghanam?
Me an ikirimirim agivazi,

8:20: Mt 10:8, Ap 2:38, 10:45 **8:20:** Matyu 10:8; Aposel 2:38; 10:45 **8:21:** Sng 78:37 **8:21:** Onger Akaba 78:37 **8:22-23:** Daniel 4:27; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:15 **8:24:** Kis 8:8, Nam 21:7, 1 Kin 13:6, Je 5:16 **8:24:** Ua Me Ini 8:8; Diboboniba 21:7; 1 Atriviba 13:6; Jems 5:16 **8:27-28:** Aisaia 56:3-7; Sefanaia 3:10; Jon 12:20 **8:31:** Jo 16:13 **8:31:** Jon 16:13 **8:32-33:** Ais 53:7-8
8:32-33: Aisaia 53:7-8

a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara, “Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A uabin gun migei, o a gumazir igharazimin migei?” ³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimin gun a migei.

³⁶⁻³⁷ Me tuavimin ghua, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”* ³⁸ Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim migeima, a karis gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamin ghuaghirigha, Filip a rue. ³⁹ Aning dipamin ikegha azenan izezi, Ekiamin Duam zuamira Filip inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir puvati, egha tuavimin ghuava bar akonge. ⁴⁰ Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamin oto. Egha ghua, nguibaba bar dar Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9

Sol navim gira (Aposel 22:4-16; 26:9-18)

¹⁻² Dughiar kamın Sol Iesusin suren gumazamizibagh asighasigh, me misoghti me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghin an azai, “Ni Damaskusin itir God ko migeir dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, ‘Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, Sol an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar gumazimin min a ikirarighiva, a inigh Jerusalemın mangam.”

³ Egha Sol Damaskusin nguibamin boroghın zuima overiamın angazan-garir gavgavim a gisira. ⁴ Ezi a nguazim girigha orazima, tiarir mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na gasighasisi. ⁶ Ni dikavigh nguibar ekiamın mangi. Egh arazir ni manmaghin damuamim, gumazitam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baragha gumazitamın garir puvati. Kamaghin amizi, me migirigiaba puvatigha pura iti. ⁸ Ezi Sol dikavigha, uan damazimning kuigha, ua bizitamın garir puvati, an damazimning mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin zui. ⁹ A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pumuning ko mizekimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati.

8:35: Lu 24:27, Ap 18:28 **8:35:** Luk 24:27; Aposel 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 **8:36-37:** Aposel 10:47 * **8:36-37:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Kraıs Iesusin iti, a Godin Otarim.” **8:39:** 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:39:** 1 Atriviba 18:12; 2 Atriviba 2:16; Esekiel 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8 **8:40:** Aposel 21:8 **9:1-2:** Aposel 8:3; Galesia 1:13; 1 Timoti 1:13 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:3:** Aposel 22:6; 26:12; 1 Korin 15:8 **9:4:** Mt 25:40 **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:5:** Aposel 5:39; 1 Korin 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13 **9:7:** Aposel 22:9; 26:13

¹⁰ Dughiar kamin Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananaias. Ezi Ekiam irebamın mın garir bizimın aven an diagha ghaze, “Ananaias!”

Ezi Ananaias a ikara ghaze, “Ekiam, ki kati.”

¹¹ Ezi Ekiam a miġia ghaze, “Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko miġia iti. Kamaghın amizi, ni dikavigh, tuavir kamın mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimın mangi Sol bagh azaragh.

¹² Sol irebamın mın garir bizimın garima, gumazimın ziam Ananaias, a iza an damazimning deraghasa uan dafarimning a ġisın ati.”

¹³ Ezi Ananaias a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba kamaghın gumazir kamın gun miġel, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemın aven itiba paza me gami. ¹⁴ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gavgavim an amamangati a ize. Egh te nin ziam fa ni ko miġei, a men suighiva me kalabus darigham.”

¹⁵ Ezi Ekiam kamaghın Ananaias miġei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko men atriviba ko Israelin gumazamiziba bagh mangam.

¹⁶ Eghti a nan ziamın iniamın mızaziba ko osimtıziba, ki dar an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananaias ghua dipenimın aven ghu. Egha uan dafarimning Sol ġisın atigha kamaghın miġei, “Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam Iesus tuavimın ni bato. Ezi datirighın ni ua ganti, Godın Duam ni ġizivaghasa, a na amadazi ki ize.” ¹⁸ Ezi zuamira, osirir naziamın mın garir bizim, Solın damazimningin ikegha kuiagherigha iri. Ezi a datirighın ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamın a rue. ¹⁹ Sol dagher maba amegha ġin ua uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren gumazamiziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike.

Sol Damaskusin Akar Aghuim akuri

²⁰ Egha Sol Iesusin suren gumazamiziba ko Damaskusin ikia maghira God ko miġeir dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godın Otarim. ²¹ Ezi Solın miġirigiam baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamra, a Jerusalemın ikia, Iesusin ziamın deir gumazamizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumazamizibar mın me ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa, egha a kagh ize?” ²² Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar ghuanabozi, a miġirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumazamizir Damaskusin itiba fo, Iesus a Kraisi, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.

Judaba Solın apanimın itima an arav ghu

²³ Dughiar aviriba ghua givazima, Judaba Sol misueghti an aremeghasa tuaviba buri. ²⁴ Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zurazurara nguibar ekiamın tiar akabar gari, ezi Sol men niġhnizir kurar kam gifo. ²⁵ Ezi an ġin aruir gumaziba, me dimagarimın a mikemezi an akirar

9:10: Ap 22:12 **9:10:** Aposel 22:12 **9:11:** Ap 16:9; 21:39; 22:3 **9:11:** Aposel 16:9; 21:39; 22:3
9:13: Ap 8:3 **9:13:** Aposel 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Ko 1:2; 2 Ti 2:22 **9:14:** Aposel
9:1-2; 9:21; 22:16; 1 Korin 1:2; 2 Timoti 2:22 **9:15:** Ap 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Ro 1:5; 1 Ko 15:10; Ga
2:7-8; 1 Ti 2:7 **9:15:** Aposel 25:13; 25:22; 26:17; 27:24; Rom 1:5; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-8; 1 Timoti
2:7 **9:16:** Ap 20:23; 21:11; 2 Ko 11:23-28 **9:16:** Aposel 20:23; 21:11; 2 Korin 11:23-28 **9:17:** Ap
13:52; 22:12-13 **9:17:** Aposel 13:52; 22:12-13 **9:21:** Ap 8:3; Ga 1:13; 1:23 **9:21:** Aposel 8:3;
Galesia 1:13; 1:23 **9:22:** Ap 17:3; 18:5; 18:28 **9:22:** Aposel 17:3; 18:5; 18:28 **9:23:** Ap 23:12;
25:3; 2 Ko 11:23 **9:23:** Aposel 23:12; 25:3; 2 Korin 11:23 **9:23:** 2 Korin 11:32-33

ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamın anetaghizima a ghuaghira nguibar ekiamın divazımın azenan iri.

Sol Jerusalemın iti

²⁶ Sol gin Jerusalemın izegha, a uaghan Iesusın suren gumazibar aven mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavım kamaghın an itir puvati, a Iesusın suren gumazım, egha me bar an atiatingi. ²⁷ Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kımasa zui. Egha kamaghın me migei, Sol tuavımın ghua Ekiamın gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusın tavın atiatingızir puvatigha, Iesusın ziamın akam akuri. ²⁸ Ezi Sol Jerusalemın deravıra me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesusın ziamın akam akura ghuavıra iti. ²⁹ Egha a Judan Grighın akam migeir gumazıba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misueghti an aremeghasa tuavıba buri. ³⁰ Ezi Kraısın adarazi kamaghın oregha, a inigha Sisarian nguıbamın ghuaghıra, egha a isa Tarsusın nguıbamın anemada.*

³¹ Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrighın aven itir Kraısın adarasi, dughiar kamın navir amırızımın ikia deravıra itıma, Godın Duam gavgavım me ganıdı. Ezi Kraısın adarazir dibobonım ghuavanadı. Gumazamızıba Godın atıatiava an apengan itı.

Pita Aınias gamızıma a ua dera

³² Ezi Pita nguıbaba bar dagh aruıgha, egha Lıdan nguıbamın itir Godın gumazamızıbar ganasa zui. ³³ Egha a nguıbar kamın gumazır mam bato, an zıam Aınias. An soroghafarıba an amırızıma, a 8plan azenıbar mısiamıra itı. ³⁴ Ezi Pita kamaghın a migei, “Aınias, Kraıs İesus nı gamızı, nı dera. Nı dikavıgh uan akurıam apırıgh.” Ezi Aınias zuamıra dikafı. ³⁵ Ezi Lıdan nguıbam ko Saronın danganıır voroghıra irıghav itımın itir gumazamızıba, an ganıgha uan navıbagh irıgha İesus bagha ize.

Pita Tabıta gamızıma a ua dikafı

³⁶ Ezi Jopan nguıbamın suren amızır mam itı, an zıam Tabıta, Grıghın akamın an zıam Dorkas, a zurarama arazır aghuıbagh amıuava gumazır onganarazıbar akurvası. ³⁷ Ezi dughiar mamın arımarıam a inızıma an areme. Ezi me an kuam ruegha a ısava ghurıar pın itımın aneti. ³⁸ Jopan nguıbam, a Lıdan nguıbamın boroghıra itı, ezi suren gumazıba kamaghın orakı, Pita Lıdan nguıbamın itıma, me a mıkımasa gumazır pumunıng amadızıma anıng zui. Anıng ghua a mıgia ghaze, “E uarı, nı zuamıra datırıghıra ga ko ızı!”

³⁹ Ezi Pita anıng ko ghua otogha, maghıra ghurıar pın itımın ghuavanabo. Ezi amızır odıarır pura itıba, an mırıamın tuıvıghav ikia azıa, Dorkas angamıra ikia me bagha ingarızır korotıaba ko korotıar azenan azııba an akakası.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamızıba bar me amangızı me azenan ghue. Ezi a uan tevımınng apırıgha God ko mıgei. Egha raghırıgha amızır aremezım gara ghaze, “Tabıta, nı dikafıgh.” Ezi Tabıta uan damazımınng kuıgha Pıtan

9:26: Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:26:** Aposel 22:17; Galesia 1:17-19 **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:27:** Aposel 4:36; 9:4; 9:20-22; 1 Korin 9:1; 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26

9:29: Aposel 6:1; 9:23; 11:20; 2 Korin 11:26 **9:30:** Ga 1:21 **9:30:** Galesia 1:21 * **9:30:** Ezi gin Barnabas Sol inıgh Antioghın mangasa, egha ghua Tarsusın nguıbamın a buri. Nı Aposel 11:25ın gan. **9:34:** Ap 3:6, 3:16, 4:10 **9:34:** Aposel 3:6; 3:16; 4:10 **9:35:** 1 Sto 5:16, Ap 11:21 **9:35:** 1 Eghaghanıba 5:16; Aposel 11:21 **9:36:** 1 Ti 2:10, Ta 3:8 **9:36:** 1 Timoti 2:10; Taitus 3:8 **9:40:** Mt 9:25, Mk 5:40-41, Jo 11:43, Ap 7:60 **9:40:** Matyu 9:25; Mak 5:40-41; Jon 11:43; Aposel 7:60

apigha, dikavigha apera. ⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Egha Pita nighnizir gavgavim God baghavira itir gumazamiziba ko amizir odiaribar diagha Tabita men aka, ezi me gari an angamira iti. ⁴² Ezi Jopan itir gumazamiziba bizer kamin eghaghanim baregha men aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. ⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a gani

¹ Gumazir mam Sisarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romn midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. ² Kornilius, a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazibar akurvagha, zurara God ko migei. ³ Dughiar mamn 3 kloghin guaratizimin Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimin aven iza kamaghin a migei, "Kornilius!"

⁴ Ezi Kornilius atiatia dikiraviram an gara, kamaghin an azara, "Ekiam, bizer tizim?"

Ezi ensel an azangszim ikaragha ghaze, "God nin migirigiaba baragha, ingangarir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, God dagh ifuegha dagh nighnisi. ⁵ Ni datirighin gumazitaba amadaghti, me Jopan mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, me a batogh a inigh izi. ⁶ An asizir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dipenim ongarir miriamin iti."

⁷ Egha enselin Kornilius mikemezim anetega ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. ⁸ Ezi a bizer otivizir kabar gun bar me mikemegha, me amadazi me Jopan ghue.

Pita irebamin min bizimin gari

⁹ Ezi amimzaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghua Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimin ghuavanabogha God ko migei. ¹⁰ Ezi mitiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezi me daghebagh amuavira itima, a irebamin min bizer mamn gari. ¹¹ Egha a pin garima overiam kuiaghirizi, bizer mam inir ekiamin min gari. Bizer kam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimin izaghiri. ¹² Egha inir kamin aven, asiziba bar an iti, asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti. ¹³ Ezi tiarir mam kamaghin a migei, "Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami."

¹⁴ Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze "Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizer mizirizitam amezir puvati."

¹⁵ Ezi tiarim uam a migia ghaze, "Bizer God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki."

9:43: Ap 10:6 9:43: Aposel 10:6 10:1: Mt 8:5, Ap 27:1-3 10:1: Matyu 8:5; Aposel 27:1-3
 10:2: Ap 8:2, 10:22, 10:35, 22:12 10:2: Aposel 8:2; 10:22; 10:35; 22:12 10:3: Ap 3:1, 10:30, 11:13
 10:3: Aposel 10:30; 11:13 10:6: Ap 9:43 10:6: Aposel 9:43 10:9: Ap 11:5 10:9: Aposel
 11:5 10:11: Ap 11:5-17 10:11: Aposel 11:5-17 10:14: Wkp 11:1-47, Lo 14:3, 14:7, Ese 4:14
 10:14: Ofa Gami 11:1-47; Godin Araziba 14:3; 14:7; Esekiel 4:14 10:15: Mt 15:11, Mk 7:15, 7:19,
 Ap 10:28, Ro 14:14-20, 1 Ko 10:25 10:15: Matyu 15:11; Mak 7:15; 7:19; Aposel 10:28; Rom 14:14-20;
 1 Korin 10:25

¹⁶ Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mîkezimin Pita bato. Ezi inir ekiar kam zuamira uamategha overiamin ghuavanabo.

¹⁷ Pita irebamin min ganizir bizir kamîn mingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangsisî, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi. ¹⁸ Egha me diava azangsisî, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

¹⁹ Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam kamaghin a migei, “Saimon, gumazir pumuning ko mîkezim ni buriagharui. ²⁰ Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghin amizi, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.”

²¹ Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

²² Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan midorozir gumazir garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamiziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh.” ²³ Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghu. Me akuigha aminzaraghan, Jopan nguibamin nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusin dipenimin ghu

²⁴ Me ghua tuavimin akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarazi diagha, me akuvagha me ko iti. ²⁵ Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningin irigha an ziam fe. ²⁶ Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.”

²⁷ Pita a miaviara dipenimin aven ghua garima, gumazamizir aviriba uari akuvagha iti. ²⁸ Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin Igharazibar Gumazamizibar boroghin mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi God kamaghin na migia ghaze, ki Godin damazimin gumazitam mizirizim a darighan kogham. ²⁹ Ia na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian azangsisî, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 klohin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti.” ³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, an adagh nighnisi. ³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti.’ ³³ Kamaghin amizi, ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. E datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kintima e bar da baragh.”

10:19: Ap 11:12, 13:2 **10:19:** Aposel 11:12; 13:2 **10:22:** Ap 10:1-2, 22:12 **10:22:** Aposel 10:1-2; 22:12 **10:23:** Ap 10:45, 11:12 **10:23:** Aposel 10:45; 11:12 **10:26:** Ap 14:13-15, MAA 19:10 **10:26:** Aposel 14:13-15; Akar Mogomem 19:10 **10:28:** Jo 4:9, Ap 15:8-9, Ga 2:12-14, Ef 3:6
10:28: Jon 4:9; Aposel 15:8-9; Galesia 2:12-14; Efesus 3:6 **10:30:** Ap 1:10, 3:1 **10:30:** Aposel 1:10; 3:1 * **10:30:** Gumazir kam, a Godin enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:31:** Daniel 10:12; Hîbru 6:10

*Pita Korniliusin dipenimin
Godin akam akuri*

³⁴ Ezi Pita kamaghin Korniliusin dipenimin aven itir daraziv gei, “Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumazamizir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazamizibagh ifonge. ³⁵ Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. ³⁶ Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Kraiss Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. ³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumazamiziba ruasa akam akuragharuigha givazima, da gin otifi. ³⁸ Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God a ko itima, ezi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem in nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin anegurazima an areme. ⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka. ⁴¹ Egha a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. ⁴² Iesus uan akamin gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara. ⁴³ Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam akuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin ikiti, God Iesusin ziamin an arazir kuraba gin amangan.”

Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin Duam isi

⁴⁴ Pita akam akuravira iti, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. ⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Ia munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en anogorosi?”

10:34: Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:34:** Godin Araziba 10:17; 1 Samuel 16:7; Rom 2:11; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:35:** Jon 9:31; Rom 2:13; 1 Korin 12:13; Galesia 3:28; Efesus 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:36:** Onger Akaba 107:20; Aisaia 52:7; 57:19; Matyu 28:18; Rom 10:12; Akar Mogomem 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:37:** Matyu 4:12-17; Luk 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:38:** Matyu 3:16; Luk 4:17-20; Jon 3:2; Hibru 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:39:** Aposel 2:32; 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:40:** Aposel 2:24; 1 Korin 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:41:** Luk 24:42-43; Jon 14:17-24; 15:27; Aposel 1:8; 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:42:** Matyu 28:19-20; Aposel 17:31; Rom 14:9-10; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:1; 1 Pita 4:5 **10:43:** Ais 53:5-6; 53:11; Jeremaia 31:34; Maika 7:18; Sekaraia 13:1; Rom 10:11; Galesia 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:44:** Aposel 4:31; 8:15-16; 11:15; 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:45-46:** Aposel 2:4; 10:23; 11:18; 19:6; Galesia 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12 **10:47:** Aposel 8:36; 11:17; 15:8-9; Rom 10:12

48 Egha Pita kamaghin gumazir kabav gei, "Ia Kraiss Iesusin ziamin me ruegh." Ezi me ruegha givagha, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita migei.

11

Pita Jerusalemın ghugha bizir otvizibar gun migei

¹ Ezi aposelha ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godin akam ini. ²⁻³ Ezi Pita uamategha Jerusalemın ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara ghaze, "Ni arazir manam gamua, egha ghua gumazir uan mikarzir puvatizibar mogomebar iniba aghorezir puvatizibar dipenibar me koma api."

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba, bar deravira dar gun me migei, ⁵ "Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. ⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. ⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam kamaghin na migei, 'Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.'

⁸ "Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, 'Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.'

⁹ "Ezi tiarim ua kamaghin Godin Nguibamin migei, 'Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.' ¹⁰ Ezi bizir kam dughiar pumuning ko mikezimin amigha, ua ekuigha overiamin ghuavanabo.

¹¹ "Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mikezim, na bagha Sisarian nguibamin iza dipenir ki itimin oto. ¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. ¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. ¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, tuavir kamın ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ "Ezi ki migiavira itima, Godin Duam maghira me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi mokin. ¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, 'Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.'

¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Kraiss Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?"

¹⁸ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvatigha, Ekiamin ziam fa ghaze, "A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangatighi, me uaghan navibagh iragh egha ikirimirir zurara itim iniam."

Antioghin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti

10:48: Ap 2:38 **10:48:** Aposel 2:38 **11:2-3:** Aposel 10:28; Galesia 2:12 **11:5:** Ap 10:9-48
11:5: Aposel 10:9-48 **11:12:** Jo 16:13, Ap 10:19, 10:23, 10:45 **11:12:** Aposel 10:19; 10:23; 10:45
11:14: Ap 16:31 **11:14:** Aposel 16:31 **11:15:** Ap 2:4 **11:15:** Aposel 2:4 **11:16:** Jol 2:28, Mt 3:11, Jo 1:26, 1:33, Ap 1:5 **11:16:** Joel 2:28; Matyu 3:11; Jon 1:26; 1:33; Aposel 1:5 **11:17:** Ap 10:47, 15:8-9 **11:17:** Aposel 10:47; 15:8-9 **11:18:** Ap 13:48, 14:27, Ro 10:12-13, 15:9, 15:16
11:18: Aposel 13:48; 14:27; Rom 10:12-13; 15:9; 15:16

19 Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumazamizibav gei. 20 Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumazamizibav gei. 21 Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

22 Ezi Jerusalem in itir Kraisin adarazi bizir kam in eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu. 23 Egha an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar me migei. 24 A bar gumazir aghuim, Godin Duam a gizivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

25-26 Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a ingha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning ingha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini.

27 Ezi dughiar kam in, Godin akam ingha izir gumazir maba Jerusalem ikegha Antioghin izaghiri. 28 Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godin Duamin gavgavimin kamaghin migei, Rom in nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamin bizir kam oto.) 29 Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba daningiva, Judian itir darazir akurvaghasa dagiaba amangasa. 30 Me kamaghin amigha, uan dagiaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh aningi.

12

Herot Jems misoghezi an aremezi, a Pita kalabus gati

1 Dughiar kam in Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.* 2 Egha a migeima, me Jon in aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezi, an areme. 3 Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizi, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gati. Herot Yis Puvatizir Bretin Isamin Dughiamin bizir kam gami. 4 A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4plan okoruabar agharim gati. Ezi me dughia isa vaghvagh a an gari. Egha 4plan okorur kaba, me dar vaghvagh 4plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghti, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimin a kot darighasa. 5 Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarazi uan navir averiabar a bagha puvira God ko miagiavira iti.

11:19: Ap 8:1-4 11:19: Aposel 8:1-4 11:21: Ap 2:41 11:21: Aposel 2:41 11:22: Ap 4:36 11:22: Aposel 4:36 11:23: Ap 13:43 11:23: Aposel 13:43 11:24: Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 11:24: Aposel 2:41; 5:14; 11:21 11:25-26: Aposel 9:30 11:27: Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 11:27: Aposel 13:1; 15:32; 21:9; 1 Korin 12:28; Efesus 4:11 11:28: Ap 21:10 11:28: Aposel 21:10 11:29: Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 11:29: Rom 15:26; 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1 11:30: Ap 12:25 11:30: Aposel 12:25 *

12:1: Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamin itir Atrivir kam Herotin ovavir borim. Egha a Atrivim Agripan afeziam. 12:2: Mt 4:21, 20:23 12:2: Matyu 4:21; 20:23 12:3: Ap 4:3 12:3: Aposel 4:3 12:4: Kis 12:1-27 12:4: Ua Me Ini 12:1-27 12:5: Je 5:16 12:5: Jems 5:16

Ensel kalabuziar dipenimin Pita inigha azenim gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, aminim tighar tiam, me senin pumuningin a keizi a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. Ezi midorozir gumazir igharazir maba kalabuziar dipenimin a bagha gara tiar akamin iti. ⁷ Ezi zuamira Ekiamin ensel otozi, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egha ensel Pitan ivim amisuegha a gaghuragha kamaghin a migei, “Ni zuamira dikafigh!” Ezi senin an agharimning gikezimning firiaghirigha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a migia ghaze, “Ni korotiam arughiva dagarir asuabar aghuigh.”

Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a migei, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gin izi.” ⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gin azenan ghu. A bizir kabagh fozir puvatizi, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamın min bizimın gari. ¹⁰ Aning ghuaa, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghirizima, aning azenan ghua tuavir mamın zui. Aning mong saghon ghua, ensel zuamira Pita ategha ghu.

¹¹ Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, “Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.”

¹² Pita bizir kabagh fogha, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumamazir avirim uari akuvagha dipenir kamın ikia God ko migei. ¹³ Ezi Pita azenan ikia divazimın tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingangarir amizimın ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi. ¹⁴ Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghua, kamaghin gumamazibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin iti!”

¹⁵ Ezi me kamaghin a migei, “Ni onanis ti.”

Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.”

Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.”†

¹⁶ Ezi Pita tiam gafughafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. ¹⁷ Ezi Pita uan dafarimın me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegh.” Egha Pita me ategha danganir igharazimın ghu.‡

¹⁸ Egha aminim tirazima, midorozir gumaziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, “Pita managh ghu?” ¹⁹ Pita itir puvatizi, Herot a gumazibav kemezi me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha ghaze, me arimighiram. Egha Herot gin Judian danganim ategha, Sisarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

12:6: Ap 5:23 **12:6:** Aposel 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5 **12:9:** Aposel 10:3; 10:17; 11:5

12:10: Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9 **12:10:** Onger Akaba 34:7; Daniel 6:22;

Aposel 5:19; Hibru 1:14; 2 Pita 2:9 **12:12:** Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37 **12:12:** Aposel 4:23; 12:5;

15:37 **12:15:** Mt 18:10, Ap 26:24 **12:15:** Matyu 18:10; Aposel 26:24 † **12:15:** Dughiar kam

Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumamazibar ganamin ingangariba

iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiamo. **12:17:** Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ **12:17:** Jems kam a

Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem siosin itir gumazir dapanimın oto. **12:18:**

Ap 5:22-24 **12:18:** Aposel 5:22-24

Herotin ovevem

²⁰ Egha Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi. Kamaghin amizi, me datirighin uari akuvagha izi an ganasa. Me faragha Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Egha gin, me Herotin ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me kom anegivagham.

²¹ Herot dughiar atizimin, a uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivimin dabirabim gaperagha gumazamizibav gei. ²² Ezi me pamtem dia ghaze, “Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei.” ²³ Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel maghira a misoghezi a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme.

²⁴ Ezi Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

²⁵ Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalem anegivagha, uamategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghua Iesusin Akar Aghuim akuri

13

(Sapta 13:1--21:14)

God kantrin igharazibar Akar Aghuim akunasa Barnabas ko Sol amisefe

¹ Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin rooram, a Herot koma aghungi) ko Sol.* ² Ezi dughiar mam in Kraisin adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningin dia. Ia ingangarir kam bagh aning amisevegheti, aning nan ingangarim bagh mangi.” ³ Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagheba tagha, God ko migei. Egha uan dafariba Barnabas ko Sol gisin atigha, aning amadazi aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusin Arighatizimin Akar Aghuim akuri

⁴ Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian nguibar ekiamin ghugha, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin ghu. ⁵ Egha me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko ghua aningin akura.

⁶ Me Saiprusin nguibar arighatizim bar a garua ghua, Pafosin nguibar ekiamin oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. ⁷ A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba

12:20: 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 **12:20:** 1 Atriviba 5:9-11; Esekil 27:17 **12:23:** 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 **12:23:** 1 Samuel 25:38; 2 Samuel 24:17; Onger Akaba 115:1; Daniel 5:20

12:24: Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 **12:24:** Aisaia 55:11; Aposel 6:7; 19:20; Kolosi 1:6 **12:25:** Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37 **12:25:** Aposel 11:29-30; 13:5; 13:13; 15:37 **13:1:** Ap 11:27

13:1: Aposel 11:27 * **13:1:** Ziar kam Niger, an mingarim kamaghin ghu, “pizim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4

13:2: Aposel 9:15; Rom 10:15; Galesia 1:15; Efesus 3:7-8; 1 Timoti 2:7; Hibru 5:4 **13:3:** Ap 6:6

13:3: Aposel 6:6 **13:4:** Ap 15:39 **13:4:** Aposel 15:39 **13:5:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:5:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 13:46; 15:37

ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baraghasa, egha kamaghin a Pol ko Barnabasın diazi aning ize. ⁸ Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin iktan an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. ⁹ Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a gizivazima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei,† ¹⁰ “Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar apanimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egha ni tizim baghavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiraghan aghua? ¹¹ Datirighin Ekiam nin apanim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Eghti ni aruer angazangarimin ganan kogh dughiatabar ikegham.”

Ezi zuamira ghuariam an damazimning korozı aminim an piri. Ezi a tavın agharimin suighasa pura ruia asaghinifi. ¹² Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregha digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti.

Barnabas ko Pol Antioghın aven Iesusin akam akuri

¹³ Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha ghua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provsınin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemın ghu. ¹⁴ Ezi me Pergan nguibamin dikavigha ghua Antioghın nguibamin otifi, a Pisidian Distrighın aven iti. Egha, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamın, me God ko migeir dipenimin aven ghuegha apiaghav iti.‡ ¹⁵ Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegha givagha, Pol ko Barnabas bagha akam amaga ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia me mikim.”

¹⁶ Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin me aminiva, kamaghin me migei, “Ia Israelin gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Godin atiatia uari isa God ganidiba, ia na baragh! ¹⁷ Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egha gin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamin God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. ¹⁸ Egha a 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim me ko ikia, men osimtiziba atera men akurvasi. ¹⁹ Egha Kenanin nguaziba, God 7plan gumazamizir bizim gasighasigha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh aningi. Ezi me dar ghuaviba ikiangi. ²⁰ Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar gin God Israelian ganasa gumazir dapaniba amisiva, maghira ikia ghua, Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamın tu.

13:8: 2 Ti 3:8 **13:8:** 2 Timoti 3:8 † **13:9:** Ziar kam Sol, a Hibrun akamin otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighin akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighin akamin migeir darazir tongin ingara, egha kamaghin dughiar kamin a ziar kam Pol uabi garis. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:10:** Matyu 13:38; Jon 8:44; 1 Jon 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:11:** Ua Me Ini 9:3; 1 Samuel 5:6; Aposel 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 **13:13:** Aposel 13:5; 15:38 ‡ **13:14:** A Sabatin dughiam. **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22 **13:15:** Luk 4:16; Aposel 13:27; 15:21; Hibru 13:22 **13:16:** Ap 12:17 **13:17:** Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 **13:17:** Ua Me Ini 1:7; 6:6; Godin Araziba 7:6-7; Onger Akaba 105:23-24 **13:18:** Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 **13:18:** Ua Me Ini 16:35; Diboboniba 14:34; Godin Araziba 1:31; Onger Akaba 95:10; Aposel 7:36 **13:19:** Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 **13:19:** Godin Araziba 7:1; Josua 14:1; Onger Akaba 78:55 **13:20:** Het 2:16, 1 Sml 3:20 **13:20:** Gumazir Dapaniba 2:16; 1 Samuel 3:20

21 “Dughiar kamın Israelia atrivim bagha Godın azangsisı. Ezi a Sol me ganingi, a Kisin otarım, egha Benjaminın adarazir gumazım, a 40plan azenibar men gari. 22 Ezi God Sol agivagha, Devit amisevezi an an danganım inıgha atrivimın oto. Ezi a Devitın gun me migei, ‘Ki Devitın gani, Jesin otarım, gumazır ki bar ifongezim, bizir ki ifongeziba a bar dar amuam.’

23 “God fomıra akam akırızı moghin, God gumazır mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitın ovavir mam, a en Akurvazır Gumazım.

24 “Iesus tıghar izamın dughiamın, Jon faragha izava navibagh iraghamın akam ko rurumın akamın Israelin gumazamizibav gei. 25 Jonın ingangarır dughiam gıvasava amıma, a kamaghın me migei, ‘İa ghaze, ki tına? Ki gumazır ia mızua itım puvati. A nan gın izi. Ki an dagarır asuabar beniba fıran derazır puvati. Ki gumazır kinım.’

26 “Aveghbuaba, ia Abrahamın igiaba, ko ia God gifuegha an apengan itır Kantrin İgharazıbar Gumazamiziba, e bagha, God uam e inıasa mıgırıgıar kam amadazi a ize. 27 Jerusalemın gumazamiziba ko gumazır ekiaba, me kamaghın fozır puvati, Iesus en Akurvazır Gumazım. Egha me zurara Sabatın dughiamın Godın akam inıgha izır gumazımın akaba dibora, egha deragha dagh fozır puvati. Egha ghaze gumazır kam aremegham. Kamaghın amızı, Godın akam inıgha izır gumazımın akaba guızbangıra otos. 28 Egha me a misueghti an aremeghan mıgırıgıar otevir aghuitam batozır puvati. Ezi me pamtem kamaghın Pallat mıgel, ni midorozır gumazıbazı kemeghti me a misueghti an aremegh. 29 Godın akam inıgha izır gumazıba fomıra mikemezi moghin me amı. Egha me ter ıghuvımın anedegha a inıgha dagıar torım gati. 30 Ezi God a gamızı a ua dikafi. 31 A ko Galılın Dıstrıghın ikıa Jerusalemın zuır gumazamizıba, me dughıar avırıbar an gani. Ezi datırıghın gumazır uarı an ganızır kaba, me an gun Judan gumazamizıbazı gei.

32 “E Akar Aghuım kamaghın ia migei. God fomıra en ovavıba bagha akam akıra ghaze, a gumazır uam e inıamım amadagham. 33 Datırıghın, a Iesus gamızı a matmatın ua dikafi. E men borıba, kamaghın amızı, an e bagha uan akar dikırızır kam gamızı a guızbangıram oto. Onger Akabar Akınafarım sapta 2, kamaghın a migei:

“Ni nan otarım,
ezi datırıghın ki nın afezıamın oto.’

34 “E fo, God a gamızıma a ua matmatın dikafi. Ezi a ua matmatın mangı kurıghan kogham. God bizır kamın kamaghın mikeme:

13:21: 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 **13:21:** 1 Samuel 8:5; 8:19; 10:1; 10:21 **13:22:** 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 **13:22:** 1 Samuel 13:14; 15:23-26; 16:12-13; 2 Samuel 2:4; Onger Akaba 89:20; Hosea 13:11 **13:23:** 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Rom 11:26 **13:23:** 2 Samuel 7:12-16; Onger Akaba 132:11; Aisaia 11:1; Luk 1:32; 1:69; Rom 11:26 **13:24:** Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 **13:24:** Matyu 3:1-2; Mak 1:4; Luk 3:3; Rom 11:26 **13:25:** Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 **13:25:** Matyu 3:11; Mak 1:7; Luk 3:16; Jon 1:20-27 **13:26:** Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 **13:26:** Matyu 10:6; Luk 24:47; Aposel 13:46 **13:27:** Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 **13:27:** Luk 23:34; 24:20; 24:44; Jon 16:3; Aposel 3:17; 15:21; 1 Korin 2:8 **13:28:** Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jon 19:15 **13:29:** Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 **13:29:** Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 18:31; 23:50-56; Jon 19:28-30; 19:36-42 **13:30:** Mt 28:6, Ap 2:24 **13:30:** Matyu 28:6; Aposel 2:24 **13:31:** Ap 1:3, 1:8 **13:31:** Aposel 1:3; 1:8 **13:32:** Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:32:** Aposel 13:23; Rom 4:13; Galesia 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:33:** Onger Akaba 2:7; Rom 1:4; Hibru 1:5; 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:34:** Aisaia 55:3

“Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
 bizir aghuiba ia daningam,
 ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit mikemezi moghin,
 ki bizir aghuiba ia daningam.
 Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.’

³⁵ “Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin migei:

“Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima,
 a matmatin iki kurighan kogham.’

³⁶ “E fo, dughiar kamin Devit nguazimin ikia, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezi, me an kuam inigha ghua an ovaviba afi naghin anefazi, an kuam kuri. ³⁷⁻³⁸ Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. ³⁹ Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghti, ia Godin damazimin deraghan kogham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amaga, me gamima me an damazimin dera. ⁴⁰ Ia uari bagh gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin, bizitam ia batoghan kogham:

⁴¹ “Ki ian dughiamin bizir igharazitam damighti
 a ia batogham.
 Eghti gumazitam ia mikimti
 ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.
 Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh amiba, ia gan,
 ia digavir kuram damigh ikuvigham.’”

⁴² Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko migeir dipenim ataghirazima, gumazamiziba kamaghin aning migei, “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar taba uam e mikim.” ⁴³ Egha me bar God ko migeir dipenim ategha azenan ghue. Ezi Judan aviriba ko gumazamizir igharaziba, me Judan Arazibar gin zuir gumazamiziba, me Pol ko Barnabasin gin zui. Ezi aning me migia, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangi an apangkuvimin apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kamin itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvagha Ekiamin akam barasi. ⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okoruar kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Ezi me Polin akabar kurakuragha a migei.

⁴⁶ Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas atiatur puvatigha, akar bar gavgavimin me migei, “Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia

13:35: Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:35:** Onger Akaba 16:10; Aposel 2:27; 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29 **13:36:** 1 Atriviba 2:10; Aposel 2:29 **13:37-38:** Daniel 9:24; Luk 24:47; Aposel 10:43; 1 Jon 2:12 **13:39:** Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:39:** Aisaia 53:11; Rom 3:28; 8:3; 10:4; Hibru 7:19 **13:40:** Ais 29:14 **13:40:** Aisaia 29:14 **13:41:** Hab 1:5 **13:41:** Habakuk 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:43:** Aposel 11:23; 14:22; Taitus 2:11; Hibru 12:15; 1 Pita 5:12 **13:45:** Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:45:** Aposel 14:2; 18:6; 1 Pita 4:4; Jut 1:10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19 **13:46:** Aisaia 55:5; Luk 7:30; Aposel 3:26; 18:6; Rom 1:16; 10:19

akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizi, ia oragh, ga uam akar kamın ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam. ⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme:

“Ki ni amisevegha
ingangarir ekiam ni ganidi.
Egh ni damighti,
ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh angazangarimin min
ikiam.
Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragh
ua me iniam.”⁷”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu. ⁵⁰ Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamın iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisı. Egha me uan distrighin aning batoke. ⁵¹ Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu. ⁵² Kamaghin amizi, Antioghın itir Kraisin suren gumazamiziba, Godın Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamin Iesusin Akar Aghuim akuri

¹ Pol ko Barnabas Antioghın ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti. ² Ezi Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazamizibar nighnizibagh asighasigha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami. ³ Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangkuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavgavim aning ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba. ⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui. ⁵ Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremeghasa me nighnigha aning bagha tuaviba buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben Akar Aghuim akuri

13:47: Ais 42:6, 49:6, Lu 2:32 **13:47:** Aisaia 42:6; 49:6; Luk 2:32 **13:48:** Ap 11:18 **13:48:** Aposel 11:18 **13:50:** Ap 17:4, 17:12 **13:50:** Aposel 17:4; 17:12 **13:51:** Mt 10:14, Mk 6:11, Lu 9:5, 10:11, Ap 18:6 **13:51:** Matyu 10:14; Mak 6:11; Luk 9:5; 10:11; Aposel 18:6 **13:52:** Mt 5:12, Jo 16:22, Ap 2:46 **13:52:** Matyu 5:12; Jon 16:22; Aposel 2:46 **14:2:** Ap 13:45 **14:2:** Aposel 13:45
14:3: Mk 16:20, Ap 19:11, Hi 2:4 **14:3:** Mak 16:20; Aposel 19:11; Hibru 2:4 **14:5:** Ap 14:19, 2 Ti 3:11 **14:5:** Aposel 14:19; 2 Timoti 3:11

⁶ Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekiar kamningin boroghin itir nguibaba sara ghu. ⁷ Egha aning kagh Akar Aghuim akuravira iti.

⁸ Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. ⁹ A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirim Pol amizir bizir kamin ganigha, pamtemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagha iza-ghire!” ¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.* ¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva aning ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akamarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan korotiaba abiagharigha, ivegha gumazamizibar okoruamin aven ghua pamtem dia migei, ¹⁵ “Maia! Gumazamiziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamagsua Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar ingari. ¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami. ¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumazamiziba a gifoghan kogham. Puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.” ¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, gumazamizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. ²⁰ Ezi gin suren gumazamiziba iza an okarazi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko Derben zui.

Pol ko Barnabas gavgavim isa suren gumazamizibagh anidi

²¹ Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumazamizir aviribagh ami, me suren gumazamizibar otifi. Egha aning

14:6: Mt 10:23 **14:6:** Matyu 10:23 **14:8:** Jo 9:1, Ap 3:2 **14:8:** Jon 9:1; Aposel 3:2 **14:9:** Mt 8:10, 9:28-29, Ap 3:4 **14:9:** Matyu 8:10; 9:28-29; Aposel 3:4 **14:11:** Ap 8:10, 28:6 **14:11:** Aposel 8:10; 28:6 * **14:12:** Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:15:** Ua Me Ini 20:11; Onger Akaba 33:6; 146:6; Aposel 10:26; 1 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:9; Jems 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:16:** Onger Akaba 81:12; Aposel 17:30; 1 Pita 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:17:** Onger Akaba 147:8; Jeremaia 5:24; 14:22; Aposel 17:27; Rom 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:19:** Aposel 13:45; 17:13; 2 Korin 11:25; 2 Timoti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:21:** Matyu 28:19

uamategha Listra ko Aikoniam ko Antioghin ghu. ²² Aning gavgavim suren gumazamizibagh aniga akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.” ²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagh gumazamizir dapaniba amisefe. Gumazamizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Sirian Distrighin aven Antioghin zui

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. ²⁵ Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. ²⁷ Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aningin dafaribar amiziba bar, dar gun me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei. ²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumazamiziba ko ike.

15

Kraisin adarazi Jerusalem in nguibamin uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Mosesin Arazimin gin mangan koggh, egh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.”* ² Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalem mangi bizir kam bagh aposelba ko Siosin gumazamizir dapanibav kimam.

³ Egha Kraisin adarazi, me amadazima me zui. Me Fonisian Distrik ko Samarian moghin ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarazi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalem otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningin agharimin amizir bizibar, gun me migei.

⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ike, me dikavigha kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangiva uan mikarzir mogomebar aghor.”†

14:22: Matyu 7:14; Aposel 11:23; 15:32; 18:23; 1 Tesalonika 3:3 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:23:** Aposel 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Aposel 13:1-3; 15:40 **14:27:** Ap 11:18, 15:4, 15:12 **14:27:** Aposel 11:18; 15:4; 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16
15:1: Ofa Gami 12:3; Jon 7:22; Galesia 2:12; 5:2; Kolosi 2:11; 2:16 * **15:1:** Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike. **15:2:** Ap 11:30, Ga 2:1 **15:2:** Aposel 11:30; Galesia 2:1 **15:4:** Ap 14:27 **15:4:** Aposel 14:27 † **15:5:** Ni akar Filipai, 3:2in itimin gan.

⁶ Ezi aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba akar kam akirasa uari akufa. ⁷ Dughiar ruarimin me bizir kam migia ghua, Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan akatorimin Akar Aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe. ⁸ E fo, God gumazamizibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganigi. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kamin a kamaghin en aka, a me gifuegha ua me ini. ⁹ Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men nighnizir gavgavimin tuavimin, men navibagh amizi me an damazimin dera. ¹⁰ Ezi kamaghin ia tizim bagh God damighti, a ian nighnizibar gin mangam? Egha osimtizir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko, osimtizir e uaghan datirighin ateran iburaziba, da isa nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh arisi. ¹¹ Kamaghin puvati. En nighnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangkuvimin, God uam e inizir moghira me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei. Egha aning ghaze, God aningın dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin, dagh ami.

¹³ Aning mikemegha givazi Jems kamaghin migei, “Nan adarasi, ia na baragh. ¹⁴ Saimon kamaghin e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apangkuvim men akagha, men tongin gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumazamizibar otifi. ¹⁵ Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin mirara ghu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara:

¹⁶ “God kamaghin migei,
Devitin ovaviba mati, purirpenim degiaghiri.
Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.
An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham,
egh ki a damighti
a ua deragham.

¹⁷ Eghti gumazamizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.
Kantrin Igharazibar Gumazamizir nan ziamin itiba
bar uaghan na buriam.

¹⁸ Ekiam kamaghin mikeme.
A bizir kaba fomira gumazamizibar akazi
me dagh fo.”

¹⁹ Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men

15:7: Ap 10:1-43 **15:7:** Aposel 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:8:** Aposel 1:24; 2:4; 10:44; 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:9:** Aposel 10:15; 10:28; 10:34-35; Rom 10:11; 1 Korin 1:2; 1 Pita 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:10:** Matyu 11:30; 23:4; Luk 11:46; Galesia 3:10; 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:11:** Rom 3:24; Galesia 2:16; Efesus 2:5-8; Taitus 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:12:** Aposel 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9 **15:13:** Galesia 2:9 **15:14:** Ap 15:7-9 **15:14:** Aposel 15:7-9 **15:16:** Amos 9:11-12

tuaviba apıran kogham. ²⁰ E me bagh osir kamaghın me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anıdibar aman marki. Ia dar ami kamaghın ia Godın damazimın mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uarı isava akıur arazir kurabar amuan marki. Egha asızir me benibar fıribagh afi ariaghırıba, dar ghuzıba darara itı, ia dar aman marki. Egh ia ghuzıbar aman marki. ²¹ E fo, Moses osırızir arazir kamnagh fomıra iza datırıghın, me an akam nguıbar ekiabar aven bar anekura, egha Sabatba zurara God ko mıgeir dipenıbar aven a fıborı.”†

Me Kantrin Igharazıbar Gumazamızir God gıfızıba bagha akınafarım amadı

²² Egha aposelba ko sıosın gumazamızir dapanıba ko Jerusalemın itir Kraısın adarazı bar mikemegha, uarır tongın gumazır maba mısevegha me amadazı me Pol ko Barnabas ko Antioghın zui. Me gumazır dapanır pumuning uaghan aning amısefe: Sailas ko Judas, an zıar mam Barsabas. Gumazır kamning Kraısın adarazır faragha zui. ²³ Egha me akınafarır kam me koma anemada:

E, aposelba ko sıosın gumazamızir dapanıba, e ian adarası.

Ia Kantrin Igharazımın itir nıghnızır gavgavım İesusın itir darası, ia Antioghın nguıbar ekıam ko Sırıan Provıns ko Sılısıan itıba. Akınafarır kam ia bagha ızı. Dughıar aghuım.

²⁴ E kamaghın orakı, en tongın marazı me en azarazır puvatıgha, ghua ia mıgıa ian nıghnızıbagh asıghasıkı. Me ia fıfarazı ia okam nıghnısi. ²⁵ Ezi e bar navır vamıra inıgha gumazır maba ko en namakar aghuımning Barnabas ko Pol a mısevegha me amada. ²⁶ Gumazır kamning, aning en Ekıam Kraıs İesusın zıam bagha nguazır kamın ikırımırım ategha uaningın sa. ²⁷ Kamaghın amızı, Judas ko Sailas uaghan akamın ia mıkımasa, e aning amada. ²⁸ E Godın Duam ko navır vamıra ikıa kamaghın nıghnıgha ghaze, e osımıtızıtım ua ia darıghan kogham. Bizır e ia mıkemezıba, darara ia dar gın mangı. ²⁹ Ia me marvir guabagh anıdır daghebar aman marki, egh asızıbar ghuzıbar aman marki, egh me benıba fıribagh afi ariaghırır asızıbar aman marki, egh uarı isava akıur arazır kurabar amuan marki. Ia bizır kaba ategh deragham. En akam kamaghıra tu.

³⁰ Egha Jerusalem itir Kraısın adarazı gumazır kaba amadazı, me Jerusalem ategha Antioghın iraghuegha Kraısın adarazı akuvagha akınafarım me ganıngı. ³¹ Ezi Antioghın itir Kraısın adarazı akınafarır kam barazıma, a gavgavım me ganıga men navıbagh amı da dera. Ezi me bizır kam bagha bar akongı. ³² Judas ko Sailas aning uaghan Godın akam inıgha ızır gumazımning. Egha aning mıgırıgıar avırıbagh amı. Kamaghın, aning

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3
15:20: Jenesıs 9:4; Ua Me İni 34:15-17; Ofa Gamı 17:10-16; 18:6-23; 1 Korın 6:9; 6:18; 8:1; Galesıa 5:19; Efesus 5:3; Kolosı 3:5; 1 Pıta 4:3
15:21: Ap 13:15
15:21: Aposel 13:15 † **15:21:** Judaba, me İsraelın nguazımıra itır puvatı. Fomıra me ghua kantrin ıgharazır İsraelın nguazım boroghıra itıbar itı. Egha men God ko mıgeır dipenıba, nguıbar ekıamın uaghan nguazır kam itı. Nı akar Aposel 2:5-11ın itımın gan. Kamaghın, nguıbar ekıar kabar itır gumazamızıba, me Moses Osırızır Arazıbar akaba da baregha gıfa. **15:24:** Ap 15:1
15:24: Aposel 15:1
15:26: Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26
15:26: Aposel 13:50; 14:19; 1 Korın 15:30; 2 Korın 11:23; 11:26
15:28: Mt 23:4
15:28: Matyu 23:4
15:29: Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20
15:29: Ofa Gamı 17:14; Aposel 15:20; 21:25; Akar Mogomem 2:14; 2:20
15:32: Ap 11:27, 13:1, 14:22
15:32: Aposel 11:27; 14:22

gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviribar me gami. ³³⁻³⁴ Egha aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. ^{§ 35} Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamin akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei, "Ga uamategh nguibar ekier ga Ekiamin akam akuniziba, bar dar mangiva uan adarazi ganam, me manmaghin iti." ³⁷ Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightima, a aningin gin mangam. ³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a givazir puvati. Kamaghin an aning ko mangan Pol aghua. ³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. ⁴⁰ Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatigha kamaghin migei, "Godin akurvazim gua ko iki." Ezi aning ghu. ⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16

Timoti Pol ko Sailasin gin zui

¹ Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mam ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gumazim. ² Listra ko Aikoniamin itir en adarasi, me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar aghuim. ³ Ezi Pol a inighti, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kam in iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin, Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu. ⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akam aposelba ko siosin gumazamizir dapaniba Jerusalem mikemegha amamangatzim, gumazamiziba da baragh, dar gin mangasa, me me migiagharui. ⁵ Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men nighnzir gavgaviba gavgafi. Ezi men dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi.

Pol irebamın mın bizimın Masedonian gumazimın gani

⁶ Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigan Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue. ⁷ Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. ⁸ Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. ⁹ Ezi dimangan Pol irebamın mın bizimın garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikia a gakaghora ghaze, "Ia Masedonian iziva en akuragh." ¹⁰ Pol irebamın mın bizir kamın

§ 15:33-34: Fofozir gumazir maba uaghan kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghin ghu, "Ezi Sailas uan nighnzim gin ghua Antioghin iti." 15:37: Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 15:37: Aposel 12:12; 12:25; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11 15:38: Ap 13:13, Kl 4:10 15:38: Aposel 13:13; Kolosi 4:10 16:1: Ap 14:6, 2 Ti 1:5 16:1: Aposel 14:6; 2 Timoti 1:5 16:2: Fl 2:19-22 16:2: Filipai 2:19-22 16:3: 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 16:3: 1 Korin 9:20; Galesia 2:3-5 16:4: Ap 15:23-29 16:4: Aposel 15:23-29 16:5: Ap 2:47 16:5: Aposel 2:47 16:6: Ap 18:23 16:6: Aposel 18:23 16:7: 2 Ti 1:15 16:10: 2 Ko 2:13 16:10: 2 Korin 2:13

ganigha givagha, e zuamira bizibar kirigha Masedonian mangasa tuavibar kiri. E fo, God Akar Aghuim me mikinasa en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin zui. Egha amimzaraghan Neapolis bagha zui. ¹² Egha e kagh dikavigha ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. E kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiamo? Ezi e kagh amizir mabar gari me uari akuvagha itima, e me migei. ¹⁴ Amizir e barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiatairian nguibar ekiamin ikia izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. ¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, "Ia kamaghin na ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin iki, kamaghin ia izi nan dipenimin iki." A kamaghin e migia bar e gakahone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mam in e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kam dagiar aviriba isi. ¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir kaba Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei." ¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami.

Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin duar kuram migei, "Ki Kraisin Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girigh!" Ezi duar kuram maghira anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizi, me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapaniba bagha biziba amadir danganir ekiamin ghu. ²⁰ Egha me aningin akua jas bagha ghugha kamaghin migei, "Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtizir aviriba otifi. ²¹ Egha aning Romin kantri en anogoroghezir arazibar gin mangasa, gumazamizibav gel."

²² Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumazibav gia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh. ²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aningin ganamin akar gavgavim isa, kalabusin garir gumazim ganingi. ²⁴ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aningin sueba pamtem temem sara da ike.

* **16:10:** Aposelin akinafarimin akar otevir maba iti, "e," iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghin a migei, "e." Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizima, akar kam, "e," ua itir puvati. Ni Aposel 16:40, an ganigh.

16:15: Ap 16:33, 18:8 **16:15:** Aposel 16:33; 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:16:** Aposel 19:24
16:17: Mk 1:24, 1:34 **16:17:** Mak 1:24; 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:18:** Mak 16:17 **16:19:**
 Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5 **16:19:** Aposel 19:25-26; 2 Korin 6:5 **16:20:** 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9,
 Ap 17:6 **16:20:** 1 Atriviba 18:17; Matyu 5:11; Mak 13:9; Aposel 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25,
 Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:22:** 2 Korin 6:5; 11:23-25; Filipai 1:30; 1 Tesalonika 2:2

²⁵ Ezi dimagarir arizimın Pol ko Sailas God ko miğiava ighiabagh ami. Ezi kalabusin itir gumazir maba aning barasi. ²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, gavgavim kalabuziar dipenimin mingarim ganidir dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar friaghire. ²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim osegha dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghirezi, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghın a uan midorozir sabam asigha uabi uabi biragh aremeghasa. ²⁸ Ezi Pol pamtemın dia, “Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti.”

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dia, egħa ivegha Pol ko Sailas itir danganimın ghua atiatia puvira nigha, aningın suebar iri. ³⁰ Egħa an aning inigha azenan otogħa aningın azangsisı, “Aruamning, ki tizim damightıma God nan akuragħam?”

³¹ Ezi aning a ikaragħa ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam İesusin ikiti, a nin akuragħ, nin adarazi sara akuragħam.” ³² Ezi aning Ekiamın akam a miğia egħa uaghan a ko itir darazi bar me miğei. ³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha aning duaba rue. Ezi aning zuamira a ko an adarasi, İesusin ziamın bar me rue. ³⁴ Ezi kalabuzibar garir gumazir dapanim, Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghughu dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghın amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazi, jasba polisın gumaziba amadazi me iza kamaghın kalabuziar dapanim miğei, “Jasba kamaghın miğei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtıma aning mangi.’”

³⁶ Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghın Pol miğei, “Jasba ni ko Sailas atagħiragħasa na mikeme. Ezi gua datirighın navir amirizim sara mangi.”

³⁷ Ezi Pol kamaghın polisın gumazibav gei, “Ga Romın gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimın pura ga misogħa, ga isa kalabusin ga amada. Egħa me datirighın nimira ga amangasa? Ti puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam.”†

³⁸ Ezi polisın gumaziba akar kabar gun jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romın gumazimning. Ezi me atiatingi. ³⁹ Kamaghın amizi, jasba kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghın aning miğia ghaze, gua ataran marki. Egħa me aningın akua azenan ghuegha, aningın azangsisı, “Gua nguibar ekiar kam ategħ mangi.” ⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategħa Lidian dipenimin ghu. Egħa Kraisin adarazir ganigha, akar maba me miğia, gavgavim me ganigha, egħa aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

16:26: Ap 4:31, 5:19, 12:7, 12:10 **16:26:** Aposel 4:31; 5:19; 12:7; 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19
16:27: Aposel 12:18-19 **16:30:** Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:30:** Luk 3:10; Aposel 2:37; 9:6
16:31: Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:31:** Jon 3:16; 3:36; 6:47; 1 Jon 5:10 **16:33:** Ap 16:15
16:33: Aposel 16:15 † **16:37:** Dughiar kamin Romın nguibar ekiamın atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenianın Ongarir Ekiamın boroghira itir kantribar gari. Kamaghın amizi, Romın kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti mogħın iti. Ezi men osirizir arazim kamaghın miğia ghaze, Kotiaba ko gavmanın gumaziba pura me misogħan kogħam. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizıma me uaghan Romın kantrin gumazibar min otifi. Polın afeziam a uaghan kamaghın amizir gumazir mam. Kamaghın amizi, Polın amebam a batezi, a uaghan Romın kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34 **16:39:** Matyu 8:34

¹ Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. ² Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumungir ko mizezim Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. ³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.”

Egha kamaghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krais.”* ⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aningin gin zui.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguivar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torimin mangasa, aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue. ⁶ Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguivar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, “Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. ⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atrivir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus.” ⁸ Ezi gumazamizir avirir uari akuvaziba ko nguivar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. ⁹ Egha nguivar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguibamin itir Judabar arazir aghuim

¹⁰ Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghua otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. ¹¹ Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osiziribar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. ¹² Ezi Judan aviriba nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin zui.

¹³ Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumazamizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. ¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongarir miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. ¹⁵ Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Akamsin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi.

17:1: 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:1:** 1 Tesalonika 1:1-2; 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1
17:3: Luk 24:26; Aposel 3:18; 9:22; 18:28; Galesia 3:1 * **17:3:** Migirigiar kamin mingarim, Krais, kamaghin ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24
17:4: Aposel 13:50; 15:22; 15:27; 15:40; 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20 **17:6:** Aposel 16:20
17:7: Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:7:** Luk 23:2; Jon 19:12; 1 Pita 2:13 **17:11:** Ais 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:11:** Aisaia 34:16; Luk 16:29; Jon 5:39 **17:13:** Ap 13:50, 14:19 **17:13:** Aposel 13:50; 14:19

Pol Atensin ikiava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an muriam bar ikufi. ¹⁷ Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumazamiziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. ¹⁸ Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, "Onganir mam tizibav gei?" Ezi marazi kamaghin migei, "A ti aser igharazibar akam akuri." Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami.[†]

¹⁹⁻²⁰ Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, "Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumazamizibar sure gami. Ni e mikim." ²¹ (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migel.)

²² Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, "Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. ²³ Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir mamn gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa gamir dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an akam ia mikimasa.

²⁴ "Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overiam ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. ²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumazamizibagh aningi. Egha a bizitam otevezir puvati. Kamaghin, e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. ²⁶ Ezi God gumazir vamiran ingari, egha an ovavir kamn a gumazamiziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimin dughiaba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki. ²⁷ God kamaghin ifonge, gumazamiziba a buri, an boroghin iziva an apigh, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati. ²⁸ 'Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.' Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, 'E Godin boribara.'[‡]

²⁹ "Kamaghin amizi, e guizbangira an ovavibar ikiva, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagiabar nedazim. E uaghan kamaghin nighnighan kogh suam, a ti gumazamiziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam.

³⁰ "Fomira gumazamiziba God gifozir puvati. Dughiar kamn, me fozir

17:17: Ap 18:19 **17:17:** Aposel 18:19 † **17:18:** Faragha zuir akam, Grighbar tongin gumazir aviriba, me fofozir gumazir fomira ikezibar nighnizibar gin zui. Men fofozir gumazibar mamning, aning ziamning Epikurian ko Stoik. **17:24:** Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:24:** Matyu 11:25; Aposel 7:48; 14:15 **17:24:** 1 Atriviba 8:27; Aisaia 42:5 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48 **17:25:** Jop 12:10; Onger Akaba 50:12; Sekaraia 12:1; Aposel 7:48 **17:27:** Lo 32:8, Sng 145:18, Ais 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:27:** Onger Akaba 145:18; Aisaia 55:6; Jeremaia 23:23; Aposel 14:17; Rom 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 **17:28:** Kolosi 1:17; Hibru 1:3 ‡ **17:28:** Pol gumazir kaba an akam deravira agifoghasa, egha a men fomira itir Grighin gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a daningasa, aning gun me migei. **17:29:** Ais 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:29:** Aisaia 40:18-20; 44:10-17; Aposel 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:30:** Aposel 14:16; Rom 3:25; Taitus 2:11-12; 1 Pita 1:14

puvatigha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God Akar Gavgavim aniga ghaze, nguazir kamın danganiba bar dar itir gumamaziziba bar uan navibagh iragh. ³¹ God gumamazizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara a inabazir gumazim, nguazir kamın gumamaziziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua dikafi. Bizir kamın God e tuisighamin ingangarim gumamaziziba bar men akazi, me fo, a guizbangiram otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamaghin migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” ³³ Ezi Pol me ategha ghu. ³⁴ Ezi gumamazizir maba Polin nighnizimın gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumamazizir igharazir maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin migirigiar iti.

18

Pol Korinin nguibar ekiamın Godın Akar Aghuim akuri

¹ Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu. ² Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusin Provinsin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italin ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romın nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Itali ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui. ³ Pol uaghan aningın mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningın ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. ⁴ Sabatin dughiar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghua me ko uariv gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me kakaghorı.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghırizi, Pol dughiar zurara Godın Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimın kamaghin deravira Judabagh eghari, Iesus a Kraıs, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. ⁶ Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi. Kamaghin amizi, a uan korotiamın mineziba apizigha, kamaghin me migei, “Kamaghin ia Godin saghon iki oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Ki datirighin Godın Akar Aghuim Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me mikinam.”

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titus Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godın ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghın iti. ⁸ Krispus, God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanim. Ezi a uan adarazi ko me nighnizir gavgavim Ekiamın iti. Ezi Korinin gumamazizir avirim Polin akam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamın Ekiam irebamın mın garir bizimın kamaghin Pol migei, “Ni atiatingan marki, ni mikimvira iki, egh nimira ikian marki. ¹⁰ Ki ni

17:31: Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **17:31:** Onger Akaba 9:8; 96:13; Aposel 2:24; 10:42; Rom 2:16; 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:2:** Rom 16:3; 1 Korin 16:19; 2 Timoti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:3:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:5:** Aposel 9:22; 17:3; 17:14-15; 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4 **18:6:** Aposel 13:45-46; 13:51; 20:26; 1 Pita 4:4 **18:8:** 1 Ko 1:14 **18:8:** 1 Korin 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:9:** Aposel 23:11; 1 Korin 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:10:** Josua 1:9; Aisaia 41:10; Jeremaia 1:8; 1:18-19; Matyu 28:20; Jon 10:16

ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekjar kamin iti. Kamaghin tav pazi ni damighan kogh, egh ni misueghan kogham.” ¹¹ Ezi Pol azenir vamira ko akuamin ikiava, Godin Akar Aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaiian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin gamua a isa kot gati. ¹³ Me ghaze, “Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghiriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.’”

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghasava ami, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, ki ian akam baregham. ¹⁵ Ezi ia migirigiaba ko ziaba ko ia uan araziba, bagha nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.” ¹⁶ Kamaghin amizi, a me amadazi, me kot ategha azenan ize. ¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghin nguibam ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikegha, Kraisin adarazi ategha kurimin ghuavanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamin, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.[†] ¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei. ²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. ²¹ A me ataghiragha, akar dikirizim gamua kamaghin me migei, “God ifueghti, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. ²² Egha a Sisarian otogha, Jerusalem itir Kraisin adarazigh etiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghuaghiri.

²³ Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, Distrik Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi.

Apolos Godin Akar Aghuim Efesusin nguibamin anekuri

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A ia zia Efesusin nguibamin iti. A bar deravira miyava, Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. ²⁵ Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo. ²⁶ Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenimin ghugha, atiatir puvatigha Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos.

²⁷ Ezi Apolos Akaiian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egha a iniasa Akaiian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Apolos Akaiian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim Godin itir

18:14: Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:14:** Aposel 23:29; 25:11; 25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 **18:15:** Jon 18:31; Aposel 23:29; 25:18-19 * **18:17:** Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamin atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 **18:18:** Diboboniba 6:18; Aposel 21:24; Rom 16:1 [†] **18:18:** Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangiva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:19:** Aposel 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:21:** Rom 1:10; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3; Jems 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11 **18:25:** Aposel 19:3; Rom 12:11 **18:26:** Ap 19:8 **18:26:** Aposel 19:8 **18:27:** 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:27:** 1 Korin 3:6; 2 Korin 3:1

darazi akurvazir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin iti. ²⁸ Apolos bar gavgavigha gumamazibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvaghera, Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraiss.

19

Pol Efesusin akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol nighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. ² Egha men azara, "Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivaz, o puvati?"

Ezi me ghaze, "Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, Godin Duam iti, o puvati."

³ Ezi Pol men azara, "Ia rurir manamra ini?"

Ezi me ikara ghaze, "Jonin rurim."

⁴ Ezi Pol ghaze, "Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumamazibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus."

⁵ Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. ⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei. ⁷ Me bar moghira men dibobonim 12pla.

⁸ Ezi Pol iakinir pumuning ko mizezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumamaziziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia, men nighniziba iraghasa me migei. ⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, gumamazizibar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiarbar zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei. ¹⁰ Pol azenir pumuningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin Esian Provsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakelin bar gavgavir igiaba Polin dafarimningin dagh ami.

¹² Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimin poegha, da isa ghuava arimariabagh arizi me ghuamazima, duar kuraba me ataghirasi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumamazizibar aven itiba batoghasa kamaghin migei, "Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem ni migei, 'Ni azenan izi.'"

¹⁴ Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam gami. ¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, "Iesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?" ¹⁶ Ezi gumazir

18:28: Ap 9:22, 17:3, 18:5 **18:28:** Aposel 9:22; 17:3; 18:5 **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6 **19:1:** 1 Korin 1:12; 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:2:** Aposel 2:38; 8:16 **19:3:** Mt 3:11 **19:3:** Matyu 3:11
19:4: Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:4:** Matyu 3:11; Mak 1:4; 1:7-8; Luk 3:4; 3:16; Jon 1:15; 1:26-30; Aposel 18:25; 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:6:** Aposel 2:4; 6:6; 8:17; 10:44-46 **19:9:** Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:9:** Aposel 9:2; 2 Korin 6:14-18; 2 Pita 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:10:** 2 Timoti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:11:** Aposel 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:12:** Aposel 5:15 **19:13:** Mk 9:38 **19:13:** Mak 9:38 **19:15:** Mk 1:24, 1:34 **19:15:** Mak 1:24; 1:34

duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiagara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Jesus an ziam, gumazamiziba bar a pirafa. ¹⁸ Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza, gumazamizibar damazimin uan arazir kurabar gun migei. ¹⁹ Ezi gumazamizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumazamizibar damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabir ivezimin dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu. ²⁰ Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiam nguibaba bar dar zui. Ezi gumazamizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pamtem men navibar aven ingari.

Efesusin nguibamin gumaziba dia Polin atari

²¹ Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaiian Provins moghin mangi, Jerusalem otivasa. Egha ghaze, “Ki nguibar kamun ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam.” ²² Egha an akurvazir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike.

²³ Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. ²⁴ Ezi gumazir mam, an ziam Demitrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniisa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demitrius ko ingara dagiar aviriba isi. ²⁵ Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, “Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi. ²⁶ Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumazamizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumazamizibar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. ²⁷ Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasighasigham. Bizir kamra puvati, uaghan gumazamizibar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gavagham. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asemim min an ganam kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavagham!”

²⁸ Ezi me oregha atara maghira pamtem migia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!” ²⁹ Ezi mong gin nguibar kamun itir gumazamiziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ive-mara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. ³⁰ Pol uabi gumazamizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarazi an anogorosi. ³¹ Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin

19:17: Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11 **19:17:** Luk 7:16; Aposel 2:43; 5:5; 5:11 **19:20:** Ap 6:7, 12:24
19:20: Aposel 6:7; 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:21:** Aposel
18:21; 20:22; 23:11; Rom 1:13; 15:24-28; Galesia 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:22:** Rom 16:23;
2 Timoti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:23:** 2 Korin 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:24:** Aposel
16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Ais 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:26:** Onger Akaba 115:4;
Aisaia 44:10-20; Jeremaia 10:3; Aposel 17:29; 2 Timoti 1:15 **19:29:** Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko
1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:29:** Aposel 20:4; 27:2; Rom 16:23; 1 Korin 1:14; Kolosi 4:10; Filemon 1:24
19:31: 2 Ti 1:15 **19:31:** 2 Timoti 1:15

namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganir ekiar gumazamiziba uari akuvimin mangan marki.

³² Ezi uari akuvazir gumazamiziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa. ³³ Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa.* ³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, “Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam.” Men dimdiam auan pumuningin ghu.

³⁵ Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okoruar kam me aminavagha kamaghin me migei, “Efesusin gumazamiziba, nguazir kamın gumazamiziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. ³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. ³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati. ³⁸ Demitrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitamın ikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamın anekiram. ³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamın dar kir. ⁴⁰ Kamaghin amizi, gavmanın gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtemin atara amizir bizir kam bagh, me e damighi e ivezegham. E amizir bizir kamın mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.” ⁴¹ A kamaghin mikemegha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia ko kantri Grighin zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. ² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. ³ Egha a iakinir pumuning ko mikezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu. ⁴ Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar moghira Pol ko ghue. ⁵ Gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti. ⁶ Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughiaaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaila batifi. Egha 7plan dughiaaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizi a ua dikafi

* **19:33:** Grighin akam bizir kam deragha a gifozir puvati. **20:4:** Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 **20:4:**

Aposel 19:29; 21:29; Efesus 6:21 * **20:6:** Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghu. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, “e.” (Ni Aposel 16:10, an gan.)

7 Wighin kamin faragha zuir aruemin, e bret abiagharigha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu.† 8 Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti. 9 Ezi winduan aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongani. Pol miaviava itima, Yutikus pin ikegha degha nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuiha an garima, a bar areme. 10 Ezi Pol uaghira a gisin ghua a muigha kamaghin migei, “Ia atiatingan marki. An angamira iti.”

11 Egha Pol ghuriar pin itimin ghuavanabogha, bret abiagharigha gumazamiziba ko me da api. Pol me miava ghuavira itima aminim tirazi a me ategha zui. 12 Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

13 Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam. 14 Ezi Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinin nguibamin ghue. 15 Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin ofiti. Dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin oto. 16 Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalem in otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

17 E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazamizir dapaniba bagha akam amada.§ 18 Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. 19 Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim sara Ekiamin ingangarim gami. 20 Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akatamin ia mikimsi ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba ko azenara ian sure gami. 21 Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraisin Iesusin iki.

22 “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalem mangasa puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. 23 Ki kamaghin fo, nguibar ekiar ki zuiba bar Godin Duam na miava ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti.

24 “Ezi ki uan mikarzir angamira itim ginighnizi, a pura bizim. Ekiam Iesus ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Mati gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki

20:7: Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 20:7: Aposel 2:42; 2:46; 1 Korin 16:2; Akar Mogomem 1:10 † 20:7: Fozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin inivafizim ko ghuzim ginighnisi. 20:10: 1 Kin 17:21 20:10: 1 Atriviba 17:21 20:16: Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 20:16: Aposel 18:21; 24:17; 1 Korin 16:8 ‡ 20:16: Ni Aposel 2:1in akamin ganigh.

20:17: Ap 18:21 20:17: Aposel 18:21 § 20:17: Miletusin nguibam, a Efesusin nguibam mong an saghon iti. Aning tongin ababanim 50 kilomitan tu. 20:18: Ap 18:19, 19:10 20:18: Aposel 19:10 20:19: Ap 20:3 20:19: Aposel 20:3 20:22: Ap 19:21 20:22: Aposel 19:21 20:23: Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 20:23: Aposel 19:21; 21:4; 21:11; 1 Tesalonika 3:3 20:24: Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 20:24: Aposel 21:13; Rom 8:35; 2 Korin 4:1; 4:16; Galesia 1:1; 2 Timoti 4:7

uaghan uan ingangarim agivasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghosa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

²⁵ “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuragha arui. Egha ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham. ²⁶⁻²⁷ Bizir kam bagha ki atiatur puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghti, kar ian osimtizim. ²⁸ Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia mifele. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otarimin ghuzimin me givese. ²⁹ Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangighti, gumazitaba afiar atiabar min ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsipbagh asighasizi moghin, gumazir kaba ian gari darazigh asighasigham. ³⁰ Eghti ian tongin tarazi, dikavigh guizin akam giragh nighnizir gavgavim Kraisin itir daraziv kimiti, me men gin mangam. ³¹ Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mizekimin amizir araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar, teriba sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvagha ia migia, tong mitetam atizir puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh.

³² “Ezi ki datirighin ia isa Godin dafarim gati, eghti an apangkuvimin akam ia damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zuezir gumazamiziba sara daning, akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. ³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isa uabin akurvagha, egha na ko ingarir darazir akurvasi. ³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvagham. Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.’”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei. ³⁷ Ezi me bar aziava a muigha an tori.

³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem in zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar osem. Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha

20:26-27: Aposel 18:6; 2 Korin 7:2 **20:28:** 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 **20:28:** 1 Korin 12:28; 1 Timoti 4:16; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; 5:2-4 **20:29:** Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 **20:29:** Matyu 7:15; Jon 10:12; 2 Pita 2:1 **20:30:** 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 **20:30:** 1 Timoti 1:20; 1 Jon 2:19 **20:31:** Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 **20:31:** Mak 13:37; Aposel 19:8-10; 1 Tesalonika 2:11 **20:32:** Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9 **20:32:** Aposel 26:18; Efesus 1:18; Kolosi 1:12; Hibru 13:9 **20:33:** 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:33:** 1 Samuel 12:3; 1 Korin 9:11-12; 2 Korin 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:34:** Aposel 18:3; 1 Korin 4:12; 1 Tesalonika 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:35:** Matyu 10:8; 2 Korin 11:9; 11:12; 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:36:** Aposel 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **20:38:** Aposel 20:25

amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. ² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. ³ Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghagha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. ⁴ E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalem mangan kogham. ⁵ Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. ⁶ Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim inigha zuima, me uamategha uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike. ⁸ Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumazamizibar mav. ⁹ A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri. ¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, "Godin Duam kamaghin migei, 'Kamaghira Judan Jerusalem iniba, letin kam in ghuavim ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar aningam.'"

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalem mangan koghasa Pol gakaghori. ¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, "Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Iesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera."

¹⁴ Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin migei, "Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu."

**Pol Judian kalabusin itima
me an kotiam barasi**

(Sapta 21:15--26:32)

Pol ghua Jerusalem in oto

¹⁵ Egha gin e bizibar kirigha Jerusalem ghuavanabo. ¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus gifogha an gin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalem otomezima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge. ¹⁸ Egha amimzaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kam in siosin gumazamizir dapaniba bar, uaghan iti. ¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me migei.

21:4: Ap 20:23, 21:12 **21:4:** Aposel 20:23; 21:12 **21:6:** Ap 20:36 **21:6:** Aposel 20:36
21:8: Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:8:** Aposel 6:5; 8:5; 8:26; 8:40; Efesus 4:11; 2 Timoti
4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:9:** Joel 2:28; Aposel 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:10:** Aposel
11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33 **21:11:** Jon 21:18; Aposel 20:23; 21:33 **21:12:** Mt 16:22
21:12: Matyu 16:22 **21:13:** Ap 20:24 **21:13:** Aposel 20:24 **21:18:** Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19,
2:9 **21:18:** Aposel 15:2; 15:13; Galesia 1:19; 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:19:**
Aposel 15:4; 15:12; Rom 15:18-19

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Pol miġei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha me Pol miġia ghaze, “En anav, ni fo Judan gumazamizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. ²¹ Ezi gumazir maba me miġia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazamizir tongin itiba Moses Osirizir Arazibar gin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. ²² E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? ²³ Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. ²⁴ Ni me inigh ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir arizibagh isamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumazamiziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh ami.* ²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir Iesusin gin zuiba, e akinafarir mam in uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me miġia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim dafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimzaraghan, me ghua arazir Godin damazimin zueghamim, a me ko a gamigha, Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin arazimin dughiam givaghti, me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenim avinizir divazimin aven Polin api. Egha gumazamizibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia miġei, ²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumazamizibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha miġei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godin damazimin mize.” ²⁹ (Me faragha Efesusin gumazir Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumazamiziba bar naviba me ginivima, me tintinivar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase.†

21:20: Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14 **21:20:** Aposel 15:1; 15:5; 22:3; Rom 10:2; Galesia 1:14
21:21: Ap 16:3, Ga 2:3 **21:21:** Aposel 16:3; Galesia 2:3 **21:23:** Diboboniba 6:13-21 **21:24:** Ap 18:18 **21:24:** Aposel 18:18 * **21:24:** Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Diboboniba 6:1-21. **21:25:** Aposel 15:29 **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:26:** Diboboniba 6:13; Aposel 24:18; 1 Korin 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:27:** 2 Timoti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:28:** Esekiel 44:7; Aposel 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20 **21:29:** Aposel 20:4; 24:5-6; 2 Timoti 4:20 † **21:30:** Divazir aviriba Godin Dipenim okari, ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba divazir faraghavira itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godin Dipenimin divazir azenan itimin ghu,” a divazir namba 2 miġei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2in divazimin tiar akaba. Kamaghin gumazamiziba danganir ekiar uari akuvir itimin iti, kar Godin Dipenimin divazir namba 1 an okarizim.

Romîn midorozir gumaziba Polîn suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romîn midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi miğirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalemîn gumazamiziba uariv sosi. ³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko, midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avırım iti nağhin zul. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polîn suiragha midorozir gumazibav geima, me senin pumuningin a ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?” ³⁴ Ezi avirir ekiar kamîn aven me pura tintininin bizibav gei. Me niğinir dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragha bizitam baragha a gifozir puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu. ³⁵ Pol dipenir kamîn adiriziamin otivasava amima gumazamiziba a misoghasa bar kagharam anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. ³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gin zuiba dia kamaghin miğei, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan niğhnizir gavgavimin gun Judabagh eghari

³⁷ Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a Grighin akamin men gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam miğei? ³⁸ Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogha, 4,000plan gumazir kuraba inigha ghua gumazamiziba puvatizir dangaminin ghu. Ni gumazir kam?”

³⁹ Ezi Pol kamaghin miğei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni azai, ni nan amamangatighti, ki akatam gumazamizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziamin tugha uan dafarimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira itima, a Hibrun akamin me miğei.

22

¹ “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me miğeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin miğei, ³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalemîn nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. ⁴ Ki faragha gumazamizir niğhnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamîn zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi. ⁵ Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me

21:33: Ap 20:23 **21:33:** Aposel 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:36:** Luk 23:18; Jon 19:15; Aposel 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **21:38:** Aposel 5:36-37 **22:3:** Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:3:** Aposel 5:34-39; 9:11; 21:39; 26:5; Rom 10:2; 2 Korin 11:22; Galesia 1:14; Filipai 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:4:** Aposel 22:19; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **22:4:** Aposel 8:3 **22:5:** Ap 9:2 **22:5:** Aposel 9:2

Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akınafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamın gin zuiba, kalabusbar mın me inigh Jerusalemın iziva, mızaziba me danıngam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu.”

Pol manmaghin amigha datirighin İesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19; 26:12-18)

⁶ Pol miğia ghua, ua kamaghın me miğei, “Ki aruer arizimın Damaskusin boroghıra zuima, angazangarir gavgavim Godın Nguibam ikia bar na gisira.

⁷ Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na miğei, ‘Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim İesus, ni na gasighasisi.’

⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimın ganigha, me miğirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na miğei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na miğei, ‘Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.’ ¹¹ Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghın amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a miğia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. ¹³ A iza nan boroghın tugh, kamaghın na miğei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghıra an gari.

¹⁴ “Ezi Ananias na miğei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arizir aghuibagh amir kamın ganıva, an akamın otivir miğirigiaba baragh. ¹⁵ Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam. ¹⁶ Ezi datirighın ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamın diaughtıma a nin arazir kuraba gin amadagh.’”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol miğia ghua ua kamaghın miğia ghaze, “Ki gin uamategha Jerusalemın izegha, Godın Dipenimın aven ikia God ko miğia irebamın mın bizimın gari. ¹⁸ Ki Ekiamın garıma a na miğei, ‘Ni zuamıra dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntıma, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko miğei dipenibar ghua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi. ²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghın tughav ikia, uan damazimın arazir kamın garıma a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.’

²¹ “Ezi Ekiam kamaghın na miğei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar İtuba bagh ni amangam.’”

22:6: Ap 9:3, 26:12-13 **22:6:** Aposel 9:3; 26:12-13 **22:12:** Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 **22:12:** Aposel 9:17; 10:22 **22:14:** Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 **22:14:** Aposel 9:15; 1 Korin 9:1; 11:23; Galesia 1:12 **22:15:** Ap 23:11, 26:16 **22:15:** Aposel 23:11; 26:16 **22:16:** Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 **22:16:** Aposel 2:21; 9:11; 9:18; Rom 10:13; Hibru 10:22 **22:18:** Ap 9:29-30 **22:18:** Aposel 9:29-30 **22:19:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **22:19:** Aposel 8:3; 22:4; 26:9-11 **22:20:** Ap 7:58, 8:1 **22:20:** Aposel 7:58; 8:1 **22:21:** Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 **22:21:** Aposel 9:15; 13:2; 13:46; Galesia 1:15-16; 1 Timoti 2:7

Pol midorozibar gumazibav gia ghaze, ki Romin gumazim

²² Ezi gumazamizir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, "E a misueghti an aremeka! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham."

²³ Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri. ²⁴ Ezi Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh. ²⁵ Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav ituma, Pol an azara, "Romin gavman osirizir arazitam, Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizir puvatigha egh na fozoroghasa."*

²⁶ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin oregha, Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghin a migei, "Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim."

²⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, "Ni na mikim, ni Romin gumazimra?"

Ezi Pol a ikaragha ghaze, "Are, kirara."

²⁸ Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin migei, "Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto."

Ezi Pol kamaghin a migei, "Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim." ²⁹ Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oregha, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzaraghan midorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23

¹ Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, "Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuimin gin zui." ² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gel.

³ Ezi Pol kamaghin a migei, "God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan

22:22: Ap 21:36 **22:22:** Aposel 21:36 **22:25:** Ap 16:37 **22:25:** Aposel 16:37 * **22:25:** Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin miyava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **22:29:** Aposel 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:1:** Aposel 24:16; 1 Korin 4:4; 2 Korin 1:12; 2 Timoti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:2:** 1 Atriviba 22:24; Jeremaia 20:2; Jon 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 **23:3:** Godin Araziba 25:1-2; Matyu 23:27-28; Jon 7:51

kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tugha na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei.”

⁵Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimim osizirim kamaghin iti, Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.”

⁶Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isa kot gati.”

⁷Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi. ⁸(Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹Kamaghin amizi, adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a mikemeghama.” ¹⁰Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghava a gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

¹¹Ezi aminim tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

¹²Egha aminzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akira ghaze, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim otogham.”

¹³Akam akirizir gumazir kabar dibobonim, 40 gafira. ¹⁴Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam.”

¹⁵Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

¹⁶Me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

¹⁷Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimin diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir

* **23:3:** Ofa Gami 19:15 kamaghin migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamaghin migei, ofa gamir gumazibar dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:5:** Ua Me Ini 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:6:** Aposel 4:2; 24:15; 24:21; 26:5; Filipai 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:8:** Matyu 22:23; Mak 12:18; Luk 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25 **23:9:** Aposel 5:39; 22:7; 22:17-18; 25:25 **23:11:** Ap 18:9, 19:21, 27:23-24, 28:16-23 **23:11:** Aposel 18:9; 19:21; 25:11; 27:23-24; 28:16-23 **23:15:** Ap 25:3 **23:15:** Aposel 25:3

dapanim bagh mangi. A bizir mamın a mikimasa.”¹⁸ Ezi midorozir gumazir garir gumazir dapanim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

¹⁹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimin dafarimin suiragha aning miriamin ghugha an an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

²⁰ Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam. ²¹ Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham. Datirighin ni men amangatighamin akamura, me a baghaviram oragha iti.”

²² Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tavin mikiman marki.”

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

²³ Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir pumuningin diagha kamaghin aning migei, “Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi. ²⁴ Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

²⁵ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim osiri:

²⁶ Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri. Dughiar aghuim, ni deravira iki.

²⁷ Judaba gumazir kamın suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romın gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini. ²⁸ Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu. ²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati. ³⁰ Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto. ³² Ezi amimzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenibar Jerusalemın ghue. ³³ Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga

Pol isava a ganingi. ³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, "Ni provinsin manamin gumazim?"

Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim."

Gavmanin gumazir ekiam kamaghin oregha, ³⁵ ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananias, a Judan gumazir aruar maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa. ² Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. ³ Nguibaba bar ko dughiaa zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

⁴ "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsis.

⁵ "E gumazir kamın garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adariba ko midoroziba forima da otifi, a Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim. ⁶⁻⁸ Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uba gumazir kamın azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham."*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

¹⁰ Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, "Ki fo, azenir aviriba ni gumazamizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera. ¹¹ Ezi ni puram azangsig, egh fogham, ki 12plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo. ¹² Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenin danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalem aven me akuva men navibagh inivizir puvati. ¹³ Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴ "Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir kamın zui. Tuavir kamın ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godin akam

24:5: Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:5:** Aposel 6:13; 16:20; 17:6; 21:28; 1 Pita 2:12; 2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30 **24:6-8:** Aposel 21:28-30 * **24:6-8:** Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiari otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: "E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, 'Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.'" **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:11:** Aposel 21:17; 21:26; 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3 **24:14:** Aposel 24:5; 26:22; 28:23; 2 Timoti 1:3

inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. ¹⁵ Ezi ki niġhnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. ¹⁶ Kamaghin ki zurara God ko gumazamizibar damazimin uan araziba deravira da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamategha Jerusalem in ize. Ki God daningamin ofaba ko gumazamizir onganarazibar akurvaghasa dagiaba inigha izi. ¹⁸ Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi, niginir aviriba uaghan puvati.† ¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh. ²⁰ Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. ²¹ Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, ‘Gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.’”

²² Feliks men niġhnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav ġia ghaze, “Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian miġirigiabar kiram.” ²³ Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim miġia ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki.

Feliks Polin tivazi an azenir pumuningin kalabusin iti

²⁴ Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an miġirigiaba barazi a niġhnizir gavgavim Krai Iesusin itir arazibav gei. ²⁵ Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin miġirigiam gamua navir ghurimin arazim dikabirir arazimin miġirigiam gamua, Godin Kotiar Gin Izamin miġirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham.” ²⁶ Ezi dughiar kamra Feliksin niġhnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a danighti a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko miġirigiabagh ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliksin danganim ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusin ikiavira iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotiam baragham

24:15: Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:15:** Daniel 12:2; Jon 5:28-29; Aposel 23:6; 26:6-7; 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:16:** Aposel 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 **24:17:** Aposel 11:29-30; 20:16; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:4; Galesia 2:10 **24:17:** Aposel 21:17-28 † **24:18:** Tertulus ves 6in aven Pol akam a gasa ghaze, Pol Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghin miġei, a zuegha givagha gin Godin Dipenimin aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:19:** Aposel 23:30; 25:16; 2 Timoti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:21:** Aposel 23:6; 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:22:** Aposel 23:26 **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30 **24:23:** Aposel 27:3; 28:16; 28:30 **24:27:** Ap 25:9, 25:14 **24:27:** Aposel 25:9; 25:14

¹ Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalem ghuavanadi. ² Festus Jerusalem ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiamin tugh akaba Pol gasi. ³ Me pamtemin kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalem ghuavanang. Me gumazir mabav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremeghsi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei. ⁴ Ezi Festus me ikara, "Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram. ⁵ Pol guizbangin osimtizim damighiti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh."

⁶ Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. ⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalem ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizim Festusin akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, "Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizim Sisar gatizir puvati."

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, "Ni kotiam bagh Jerusalem ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifongez, o?"

¹⁰ Ezi Pol a ikara, "Kotin ki tughav itir kam, kar Sisar in kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizim Judabagh amizir puvati. ¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ovengam. Ki ovevem in arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighiti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifongel!"*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin Pol migei, "Sisar nin kotiam baraghsi, ni Sisar bagh mangi!"

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.† ¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, "Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. ¹⁵ Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsiha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham."

¹⁶ "Ezi ki kamaghin me migei, 'Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamin tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.'

25:2: Ap 24:1, 25:15 **25:2:** Aposel 24:1; 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15 **25:3:** Aposel 23:12; 23:15 **25:7:** Ap 24:5-6, 24:13 **25:7:** Aposel 24:5-6; 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:8:** Aposel 24:12; 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:9:** Aposel 24:27; 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19 **25:11:** Aposel 23:11; 23:29; 25:25; 26:31-32; 28:19 * **25:11:** Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:14:** Aposel 24:27

17 “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimzaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. 18 Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. 19 Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi. 20 Ki akar kamın mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghın an azai, ‘Ni ti Jerusalemın mangıva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’ 21 Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusin ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghın amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar bagh anemangam.”

22 Ezi Agripa oregha kamaghın migei, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.” Ezi Festus kamaghın migei, “Ni gurumın an kotiam baragh.”

23 Ezi amimzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimın kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamın gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghın aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

24 Ezi Festus kamaghın migei, “Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kamın gan! Judan gumazamizir Jerusalemın itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamira ikian marki!’ 25 Ezi ki an aremeghamın arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghın ki a isa Romın anemadi. 26 Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghın amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

27 “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimın gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati.”

26

Pol Agripa migei

1 Ezi Agripa kamaghın Pol migei, “Ni uabi uabi geghan.”

Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze, 2 “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam. 3 E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghın amizi, ki nin azai, ni nimira daperagh iki nan akaba baragh.

4 “Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamın, ki uan nguibamın uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalemın iti.* 5 Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamın ikia, Farisibar gumazir mamın otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghuburaki.

6 “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamın ikiava a bagha datirighın kotin iti. 7 Ezi kar Godın akar

25:19: Ap 18:15, 23:29 25:19: Aposel 18:15; 23:29 25:20: Ap 25:9 25:20: Aposel 25:9
 25:23: Mt 10:18, Mk 13:9 25:23: Matyu 10:18; Mak 13:9 25:24: Ap 25:2-3, 25:7, 22:22
 25:24: Aposel 22:22; 25:2-3; 25:7 * 26:4: Pol, dughiar aghirimra itimin, a Tarsusin nguibar Silisian Provinsin itimin iti. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan. 26:5: Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 26:5: Aposel 22:3; 23:6; 24:15; 24:21; Filipai 3:5 26:6: Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 26:6: Daniel 9:24; Aposel 23:6; 28:20

dikirizim, en 12plan anababa, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamın, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ “Manmaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghuezibar amuti me ua dikavam?”

⁹ “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasighasigham.

¹⁰ “Egha ki bizir kaba Jerusalemın dagh ami. Ki Godın ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. ¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri.”

Pol uabi geghari, a manmaghin

Kraisin anavin oto

(Aposel 9:3-19; 22:6-16)

¹² Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin nguibar ekiamın ghu. ¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimın ghua gari, angazangarir mam Godın Nguibamın ikegha izaghiri. Angazangarir kam bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafiragha, na ko zui darazi bar e gisira. ¹⁴ Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamın kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghasa amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’

¹⁵ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti. ¹⁶ Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, ni dar gun mikimam. ¹⁷ Eghti ki nin ganiva nin akurvaghham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba pazi ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, ¹⁸ eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatemin arazir kurabagh asaragh, angazangarimın izi. Egh me Satanın atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.’”

Pol uan ingangarimın gun Agripa migei

¹⁹ Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godın Nguibamın izezir irebamın mın bizimın ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki.

²⁰ Egha ki faragha Damaskusin nguibamın akam akuni, egha Jerusalemın akam akunigha, Judan nguibaba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara akam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh

26:9: 1 Tim 1:13 **26:9:** 1 Timoti 1:13 **26:9:** Aposel 8:3; 22:4-5 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13
26:10: Aposel 9:14; 9:21; Galesia 1:13 **26:12:** Ap 9:3, 22:6 **26:12:** Aposel 9:3; 22:6 **26:16:**
 Ap 22:15 **26:16:** Aposel 22:15 **26:17:** Ap 22:21 **26:17:** Aposel 22:21 **26:18:** Ais 35:5, 42:7,
 42:16, Jo 8:12, Ap 20:32, 2 Ko 6:14, Ef 2:2, Kl 1:13 **26:18:** Aisaia 35:5; 42:7; 42:16; Jon 8:12; Aposel
 20:32; 2 Korin 6:14; Efesus 2:2; Kolosi 1:13 **26:20:** Mt 3:8, Ap 9:20, 9:28-29, 11:26, 13:14 **26:20:**
 Matyu 3:8; Aposel 9:20; 9:28-29; 11:26; 13:14

iragh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.' ²¹ Ki bizir kabar akam akurima, Judaba na misueghti ki aremeghasa, me Godin Dipenir avizibar nan suira. ²² God nan akurazi ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. ²³ Me kamaghin migia ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais, a mizazim inigh aremegh, egh faraghivira ovevem in dikavighamin gumazimin otogham. Egh, a Godin angazangarimin gun Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam."

Pol, nighnizir gavgavim Godin ikiasa Agripa migei

²⁴ Pol akam akuravira itima, Festus a dagaragha kamaghin a migei, "Pol, ni onganil! Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni onganil!"

²⁵ Ezi Pol kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei. ²⁶ Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otozir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim Agripa migei. ²⁷ Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti."

²⁸ Ezi Agripa kamaghin Polin azara, "Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kam in na damighti, ki Kraisin anavin otogham, o?" ²⁹ Ezi Pol a ikaragha ghaze, "Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi kalabus darighan, ki aghua."

³⁰ Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziba, me dikavigha, ³¹ dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, "Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati."

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, "A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firiaghirighai."

Pol Rom in nguibar ekiam in zui

27

(Sapta 27--28)

Me Pol isa kurim gatizi a Rom in zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko kalabuzir igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisar in garir midorozir gumazibar mav.* ² E Adramitium in nguibamin kurim in bini. Kurir kamnagh Esian Provins in itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provins in itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

26:21: Ap 21:30-31 **26:21:** Aposel 21:30-31 **26:22:** Lu 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ro 3:21 **26:22:** Luk 24:27; 24:44; Jon 5:46; Rom 3:21 **26:23:** Ais 42:6, 49:6, Lu 24:26, 24:44-47, 1 Ko 15:20, Kl 1:18
26:23: Aisaia 42:6; 49:6; Luk 24:26; 24:44-47; 1 Korin 15:20; Kolosi 1:18 **26:26:** Jo 18:20 **26:26:** Jon 18:20 **26:31:** Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:31:** Aposel 23:9; 23:29; 25:25 **26:32:** Ap 25:11
26:32: Aposel 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 **27:1:** Aposel 25:12; 25:25 * **27:1:** Pol Jerusalem in izima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17 in gan. Ezi Pol Judia ategha Rom in zuima, Luk ti uaghan a ko ghua. **27:2:** Ap 19:29 **27:2:** Aposel 19:29

³ E amimzaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi. ⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin Arighatizimin aminim amirazir naghin zui. ⁵ E ongarir ekiam abgha Silisian Provsins ko Pamfilian Provsinsin dadarimning gitagha ghua, Lisian Provsinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. ⁶ Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian, kurimin gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati. ⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritisin Arighatizimin oto, a Salmonin Arighatizimin nguazir otevimin boroghin iti. Egha Kritisin aminim ivai puvatizir danganimin ghuaghiri. ⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghiazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,† ¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira dughiar kuram bativam, kurim ko bizir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. ¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kam in ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira ikiasa migei. Egha ghaze, me manmaghin Finiks in otivigh ikiti aminir kam givagham. Kar Kritisin Arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritisin Arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha Kritisin ongarir dadarimin miriamin zui. ¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir aminim.” A Kritisin Arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. ¹⁶ E ghua Kaudan Arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. ¹⁷ Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gigimin ghuanangan atiatigha, kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghshivazima a zui. ¹⁸ Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi amimzaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarimin da makuri. ¹⁹ Dughiar mikezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da akuri.‡ ²⁰ Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin amizi, e abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua itir puvatigha ghaze, e arimighiregham.

27:3: Ap 24:23 **27:3:** Aposel 24:23 † **27:9:** Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumamazibar arazir kuraba da gin amadi. Ni Ofa Gami 23:26-32in gan. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediterenianin Ongarir Ekiamin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22

27:10: Aposel 27:22 ‡ **27:19:** Grighin akam deravira bizir kam a mikemezir puvati.

²¹ Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghin migei, "Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, bizitaba oveghan koghai. ²² Ki datirighin ia mikimasa, en tav oveghan kogham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. ²³ Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan, Godin ensel iza na boroghin tugha kamaghin migei, ²⁴ 'Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangisizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me oveghan kogham.' ²⁵ Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki. ²⁶ E kurim ateghti a mangi arighatizitamin dadarimin poroka."

²⁷ Ezi namba 14in aruemin dimagarimin, aminim e givarazi e Mediteranianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazimin boroghin izi. ²⁸ Kamaghin amizi, me ongarimin konim gifofoghasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu. ²⁹ Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurimin girakirangin da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei. ³⁰ Egha kurimin ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara ghaze, kar kurimin guamin tir anka.

³¹ Ezi Pol kamaghin 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimin ikian koghti, ia ovegham." ³² Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu.

³³ Egha aminim tiasava amima Pol daghetam amasa bar me gakaghori, "Ia, 14plan dughiaaba ian dighoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. ³⁴ Ezi datirighin ki daghetam iniassa ia gakaghori. Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan kogham. Ian dapanir arizitam oveghan kogham." ³⁵ A kamaghin mikemegha givagha, bretin mam inigha men damazibar God minabi. Egha anebigha maghiram anepi. ³⁶ Kamaghin amizi, me bar navir aghuarim ikia, egha uari dagheba api. ³⁷ E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu. ³⁸ Egha me amegha naviba izevegga ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamn gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighiti a ti gigir dadarir kamn azenan mangasa, me ifonge. ⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha

27:22: Ap 27:10, 27:31 **27:22:** Aposel 27:10; 27:31 **27:23:** Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 **27:23:** Daniel 6:16; Aposel 23:11; Rom 1:9 **27:24:** Ap 23:11 **27:24:** Aposel 23:11 **27:25:** Ro 4:20-21, 2 Ti 1:12 **27:25:** Rom 4:20-21; 2 Timoti 1:12 **27:26:** Ap 28:1 **27:26:** Aposel 28:1 **27:31:** Ap 27:22 **27:31:** Aposel 27:22 **27:34:** 1 Kin 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 **27:34:** 1 Atriviba 1:52; Matyu 10:30; Luk 12:7 **27:35:** Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Ti 4:3-5 **27:35:** Matyu 15:36; Jon 6:11; 1 Timoti 4:3-5

kurimın guamın itir sel agurazi amınim kurim inigha dadarimın zui. ⁴¹ Ezi kurim ghua ongarir torimın itir gigir fightizimın ghuavanabogha, maghıram aperaghav iti. Kurimın guam gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevım, ongarım izava a misozıma a bar biaghıre.

⁴² Midorozir gumazıba kamaghın nıghnıgha atıati, kalabusın gumazıtıba mangıva dadarımın otıvıgh aregham. Egha me me misueghı me aremeghasa nıghnısi. ⁴³ Ezi 100plan midorozir gumazıbar garır gumazır dapanım, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazıbar anogoroke. Afozofogha fozır adarasi, a me mıgıa ghaze, ia kurimın uarı akunıgh afozofogh dadarımın mangı. ⁴⁴ Eghı ıgharaz darazi ter ararıba ko kurimın ararıba dagh ısın mangı. Ezi me kamaghın bar moghıra deravıra nguazımın otıfi.

28

Pol Maltan arıghatızımın itı

¹ E deraghavıra ghuava ongarır dadarımın otıvıgha, gara fo, e arıghatızır mamın tı, an zıam Malta. ² Ezi gumazır arıghatızır kamın itıba arazır aghuarıbar e gamı. Ezi amozım izıma, en mıkarzıba bar orangı, kamaghın amızı, e avımın fıngasa, me e bagha avım atıgha e inıgha avım boroghıra ghu. ³ Pol dazır pozır mam inıgha da avım garısi. Ezi kuruzır mam dazıbar aven itıma, avır fefem a inızı an azenan oto. Egha kuruzım Polın agharım gıvıgha guraghav itı. ⁴ Ezi arıghatızır kamın itır gumazamızıba kamaghın an garıma, kuruzım an agharım gıtoroghav itıma, me kamaghın uarıv geı, “Gumazır kam tı gumazıbar sozi me arıghırır gumazım, an ongarımın aremezır puvatı. Kamaghın amızı, aser arazır kuraba ikarvazım datırıghın a ikarvagha ghaze, an angamıra ikian kogham.” ⁵ Ezi Pol kuruzım kavkınızi an avım gıraghu. Ezi bızıtım Pol batozır puvatı. ⁶ Ezi gumazıba pura Polın mızuai, me ghaze, an mıkarzım tı buıgham, o a tı ırıghıva aremegham. Me dughıar ruarımın an gara a mızua ghua puram an garı, bızıtım a batozır puvatı. Egha me ghaze, an aser mam.

⁷ Ezi nguazır mam danganıır kamın boroghıra itı, kar Publıusın nguazım, an arıghatızımın gavman gumazır dapanım. An e inıgha uan dıpenımın ghuzı, e dughıar pumunıgh ko mıkezımın a ko deraghvıra itı. ⁸ An afezıam arıa itı, an mıkarzım an feıma, a buarır dıbabagh avı. Ezi Pol an ganasa aven ghugha, a bagha God ko mıkemegha, uan dafarımınngın gısın atızıma, a ghuamaghe. ⁹ A kamaghın amızı, arıghatızır kamın itır arımarıar gumazamızıba bar moghıra izıma a me gamıma me ua dera. ¹⁰ Me arazır aghuıbar e gamı, ezi e kurım inıgh mangasava amıma, me bızır e puvatızıba isa e ganıgava egha da isa kurım garısi.

Pol ghua Romın oto

¹¹ Ezi iakınıır pumunıgh ko mıkezım gıvazıma e mangasa. Ezi kurır mam Maltan itıma, amınır ekıamın dughıam gıfa. An Aleksandrıan nguıbamın kurım. Kurımın guamın asem Susın otarır fufuzımınngın nedazımınngın an itı. Anıngın zıamınngın Kastor ko Polluks. ¹² Ezi e ghua Sırakıusın otıvıgha, dughıar pumunıgh ko mıkezımın an itı. ¹³ Egha e kagh dıkavıgha ghua

27:41: 2 Ko 11:25 **27:41:** 2 Korin 11:25 **27:44:** Ap 27:22-25 **27:44:** Aposel 27:22-25 **28:2:** Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:2:** Rom 1:14; 2 Korin 11:27 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19
28:5: Mak 16:18; Luk 10:19 **28:6:** Ap 14:11 **28:6:** Aposel 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15 **28:8:** Aposel 19:11; 1 Korin 12:9; 12:28; Jems 5:14-15

Regiumin otifi. Egha amimzaraghan, Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mizekimin Puteolin otifi. ¹⁴ E kagh Kraisin adarazir marazi batifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Egha me ategha ghua Romin nguibar ekiamin oto. ¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi Romin ikia e barazi e izima, me e bativasa izi. Ezi e Apusin biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha, God minabagha an navim gavgavim ini. ¹⁶ Egha e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamın ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romın Akar Aghuım akuri

¹⁷ Ezi 3pla dughiaba gıvazıma, Pol Judan gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Ezi a kamaghın me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarazi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalemın na kalabus gatighava, na isa Romın gumazibar dafarım gati. ¹⁸ Ezi me nan kotiam baragha, nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighıva ovegham. Kamaghın amizi, me na ataghırghasa. ¹⁹ Ezi Judaba kamaghın aghua. Kamaghın amizi, ki tuavıba ua puvati. Ki ghaze, Sısar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamın bizir mıngaritam itir puvati. ²⁰ Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghın ki ian ganiıva ia ko mikımasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mızuai bizir kam, Israıelia bar uaghan a mızuai. Bizir kam bangın me datırıghın senın kamın na ike.”

²¹ Ezi me kamaghın Pol ikara, “E Judian Provinsın gumazıba da akınafarır osırızır nı mıgeitam inızır puvati. Ezi Judan gumazıtam iza eghaghanıtam e geghara mıgırıgıar kuratam nı gamızır puvati. ²² E fo, nguıbaba bar men gumazamızıba mıgırıgıar kurabar Judan aven itir dakozır igiar ıgharazır kam mıgei. Kamaghın amizi, e nın nıghnızım baraghasa.”

²³ Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir avırıba iza Pol bagha a itir dipenır kamın zui. Mızarazımın ghua guaratızımın, a God Bizıbagh Atıvır Arazımın akam geghara an gun me mıgei. Egha Moses Osızırır Arazıbar akaba ko Godın akam inıgha ızır gumazıbar akabar, men nıghnızıba fa me mıgei. Egha me nıghnızır gavgavım akar kabar Iesusın ikiasa, a pamtemın me mıgei. ²⁴ Ezi marazi ghaze, Pol mikemezır akaba da guızbangıra, ezi marazi nıghnızır gavgavım dar ikian aghua. ²⁵ Egha me uarıra uarır tongın akaba uarır sogha me mangasava amıma, Pol akar abuananamın me mıgei, “Godın Duam guızbangıra ian ovavıbv keme. An akam inıgha ızır gumazım Aısaian akatorımın kamaghın ia mikeme:

26-27 “Nı gumazamızır kaba bagh mangı,
egh kamaghın me mikim:

Gumazamızır kaba uan navır averıabar kua,

ezi men kuarıba oraghan aghua,

ezi men damazıba okafi.

Me kamaghın amizi, God ghaze, markı,

men damazıba bizıtamın ganıghai, me foghai,

28:16: Ap 24:23 **28:16:** Aposel 24:23 **28:17:** Ap 21:33, 24:12-13, 25:8 **28:17:** Aposel 21:33; 24:12-13; 25:8 **28:18:** Ap 22:24, 25:8, 26:31 **28:18:** Aposel 22:24; 25:8; 26:31 **28:19:** Ap 25:11
28:19: Aposel 25:11 **28:20:** Ap 24:15, 26:6-7, 26:29, Ef 3:1-2, 2 Ti 2:9, Fm 10, 13 **28:20:** Aposel 24:15; 26:6-7; 26:29; Efesus 3:1-2; 2 Timoti 2:9; Filemon 1:10; 1:13 **28:22:** Ap 24:5, 24:14, 1 Pi 2:12, 4:14 **28:22:** Aposel 24:5; 24:14; 1 Pita 2:12; 4:14 **28:25:** Ais 6:9-10, Mt 13:14 **28:26-27:** Ais 6:9-10 **28:26-27:** Aısaia 6:9-10; Jeremaıa 5:21; Esekıel 12:2; Matyu 13:14; Rom 11:8

ezi men kuariba oreghai, ezi me foghai.
 Ezi men naviba kuiagherizi
 me migirigiabagh fogha
 navibagh iragha na bagha izima,
 ki ua me inigha
 me gamizi me deraghai.
 Me kamaghin damuan aghua,
 kamaghin me zurara oraghiva,
 egh deragh bizitamın mıngarım gifoghan kogham.
 Me zurara ganıva,
 egh deragh bizitamın ganıghan kogham.””

28-29 Egha Pol migia ghua, kamaghin migei, “Kamaghin amizi, ki kamagh-sua, ia kamaghin fogh, Godin akurvazim, a Kantrin Igharazibar Gumazamiz-iba bagha anemadagha gifa. Eghti me oragham!”*

30 Pol azenir pumuningin dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge.†

31 Pol God Bizibagh Ativamin Dughiamın Arazimın akam akura, egha Ekiam Kraıs İesusın akabar gumazamizibar sure gami. Egha a uaghan atiatir puvatizi, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 **28:28-29:** Onger Akaba 67:2; Luk 3:6; Aposel 13:46-47; 18:6; 22:21; Rom 11:11 * **28:28-29:** Fofozir gumazir mabar ghaze, migirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha givazima, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongin otozima me uarira uariv gia, akabar uariv sosi.” **28:30:** Ap 28:16 **28:30:** Aposel 28:16 † **28:30:** Luk azenir pumuning Pol batozir bizimin gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanin gumaziba kalabusin a firizi a ghua nguıbar ıgharazibar Godin akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanin gumaziba Pol misoghezima an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19 **28:31:** Aposel 4:31; 28:23; Efesus 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin Itir Sios Bagha Osirizim

O Rom Akar faragha zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin amizi, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, gin mangi kantri Spenin Akar Aghuim akunam. Akinafarir kam, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me miġia, egha Iesusin gin zuir gumazamizibar ikirimirimin gun me miġei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi miġia ghaze, a zurara God ko miġiava, men akurvaghasa Godin azangsisi. Egha gin an akinafarir kam in akar mingarim abigha ghaze, “Nighnizir gavgavimin tuavimra e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigham.” (1:17) Pol kamaghin miġia ghaze, gumazamiziba bar, me Judan adarasi o Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apanguvigh ua me iniam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itiba, God uam me inighti, me Godin namakabar otogh Kraisi Iesusin aveghbuabar ikiam.

Kamaghin amizi God ua gumazitam o amizitam inighti, a ikirimirim igiam ikiam. Ezi God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Kamaghin, ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim miġiava, Godin Duamin gavgavim miġei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirimiribar aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir ekiar mam in gun miġei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira ua baghavira miseveziba. Ezi Judan avirir ekiam, me akirim ragha Iesus gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Ezi Pol kamaghin miġei, arazir kurar kam, kar me uari men osimtizim. Me bizir ekiar God me bagh damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Pol in nighnizim, gin Judan gumazamizitaba uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Pol in akinafarimin akar abuananaba, sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarin damuamin arazim miġiava, gavmanin apengan ikiamin arazim miġiava, igharaz darazir akurvaghamin arazim miġei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia tuavir kam in, e Godin damazimin dera

(Sapta 1–4)

Pol uan aposelin ingangarin in gun miġei

¹ Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krai Iesusin ingangarir gumazir mam. Krai Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham. Egha a na misevegha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

² Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti. ³ Akar aghuir kam a Godin Otarimin gun migei. Otarir kam, a gumamazibar min otogha, kamaghin a Atrivim Devitin ikizimin iti. ⁴ Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikavigha kamaghin an aka, a gavgavim itir Godin Otarim: A Krai Iesus, en Ekiam. ⁵ God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamazizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egha God, Krai bagha, aposelin ingangarim damuasa e ati. ⁶ Ezi ia uaghan, Krai Iesus ian diagha ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egha ia Iesusin aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumamaziziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romin nguibar ekiamin mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghin ia mikimasa. Nguazir kam in nguibaba bar dar itir gumamaziziba, me ian nighnizir gavgavimin eghaghanim barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki bar moghira ia bagha God minabi. ⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarimin Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ki God ko migia zurara kamaghin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighti, ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamagsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghin amizi, ki ian ganasa bar ifonge. ¹² Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvaghiam. Ian nighnizir gavgavim nan akurvaghti, nan nighnizir gavgavim ian akurvaghiam.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghin fogh, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamaghin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira. Kamaghira, ki ian tongin ingarti, ian gumamazizir aviriba navibagh iragham. ¹⁴ God Grighba ko gumamazizir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa ingangarim na ganingi. Fofozir gumamaziziba ko, fofoziba puvatizir gumamaziziba me uakan. Kamaghin, ki gumamaziziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. ¹⁵ Kamaghin amizi

1:1: Ap 9:15, 13:2, 22:21, 1 Ko 1:1, Ga 1:15 **1:1:** Aposel 9:15; 13:2; 22:21; 1 Korin 1:1; Galesia 1:15
1:2: Ap 26:6, Ro 3:21, 16:25-26, Ga 3:8, Ta 1:2 **1:2:** Aposel 26:6; Rom 3:21; 16:25-26; Galesia 3:8; Taitus 1:2 **1:3:** Mt 22:42, Lu 1:32, Jo 1:14, Ap 2:30, Ro 9:5, Ga 4:4, 2 Ti 2:8 **1:3:** Matyu 22:42; Luk 1:32; Jon 1:14; Aposel 2:30; Rom 9:5; Galesia 4:4; 2 Timoti 2:8 **1:4:** Ap 13:33, Hi 9:14 **1:4:** Aposel 13:33; Hibru 9:14 **1:5:** Ap 26:16-18, Ro 12:3, 15:18, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-9, Ef 3:8 **1:5:** Aposel 26:16-18; Rom 12:3; 15:18; 1 Korin 15:10; Galesia 2:7-9; Efesus 3:8 **1:7:** Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:7:** Diboboniba 6:25-26; 1 Korin 1:2-3; 2 Korin 1:1; Galesia 1:3; Efesus 1:2; 1 Tesalonika 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:8:** Filipai 1:3; Kolosi 1:3-4; 1 Tesalonika 1:2; 1:8 **1:9-10:** Aposel 19:21; Rom 15:23; 15:32; 2 Korin 1:23; Efesus 1:16; Filipai 1:8; 1 Tesalonika 2:5; 2:10; 3:10; 2 Timoti 1:3; Jems 4:15 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:13:** Jon 15:15-16; Aposel 19:21; Rom 15:23; 16:7; Filipai 4:17

ia Romin itir gumazamiziba, ki Akar Aghuim uaghan ia mikinasa, nan navim dikafi.

Godin gavgavim, an an Akar Aghuimin aven iti

¹⁶ Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvagh. A faragh Judabar akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvagh. Kamaghin amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati. ¹⁷ Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kam in e dipon suam, e an damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumazamizir aghuubar otogham. Mati akam Godin Akinafarimin iti, "Gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera, eghti gumazamizir kaba zurara deraghvira ikiam."

Gumazamiziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagharim azenimra aneka. A gumazamizir akirim a gasaragha arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri. ¹⁹ God gumazamizir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamaghin amizi, God ivezir kuram me ganidi. ²⁰ God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin gumazamiziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kam in, gumazamiziba Godin arazir mogomer maba deravira dagh fogham. Egha me an arazir aghuubar mingarim ko an gavgavir bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogh suam, "Ki God gifozir puvati, egha ki osimtiziba puvati." Ti puvatigham!

²¹ Me God gifogha kamaghin nighnizir puvati, "A guizbangira God." Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa. ²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatigha, ongani. ²³ Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazamizibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumazamiziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴ Gumazamiziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me ataghizima men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. ²⁵ Kamaghin amir gumazamiziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar

1:16: Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:16:** Onger Akaba 119:46; Mak 8:38; Aposel 3:26; 13:46; 1 Korin 1:18-24; 2 Timoti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:17:** Habakuk 2:4; Jon 3:36; Rom 3:21-22; Galesia 3:11; Hibru 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:18:** Aposel 17:30; Efesus 5:6; Kolosi 3:6; 2 Tesalonika 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:19:** Jon 1:9; Aposel 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3 **1:20:** Jop 12:7-9; Onger Akaba 19:1; Aposel 14:17; 17:27; Hibru 11:3 **1:21:** Jer 2:5, Ef 4:17-18 **1:21:** Jeremaia 2:5; Efesus 4:17-18 **1:22:** Jer 10:14, 1 Ko 1:20 **1:22:** Jeremaia 10:14; 1 Korin 1:20 **1:23:** Lo 4:16-18, Sng 106:20, Jer 2:11, Ese 8:10, Ap 17:29 **1:23:** Godin Araziba 4:16-18; Onger Akaba 106:20; Jeremaia 2:11; Esekiel 8:10; Aposel 17:29 **1:24:** Ap 7:42, 14:16, 1 Ko 6:18, Ef 4:18, 1 Te 4:4 **1:24:** Aposel 7:42; 14:16; 1 Korin 6:18; Efesus 4:18; 1 Tesalonika 4:4 **1:25:** Ais 44:20, Jer 13:25, 16:19, Amo 2:4, Ro 9:5, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **1:25:** Aisaia 44:20; Jeremaia 13:25; 16:19; Amos 2:4; Rom 9:5; 1 Tesalonika 1:9; 1 Jon 5:20

adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. ²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha naviba me dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, egh bizir kamın me uarira uan arazir kurabar izevir kuram iniam.

²⁸ Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi. ²⁹ Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumazamiziba bagha navim ikufi, egha gumazamizibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumazamizibagh ifari. Egha gumazamiziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumazamizibagh ami. ³⁰ Egha migirigiar ifavarir gumazamizir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. ³¹ Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghuagha, men apangkuvir puvati. ³² Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir kamaghin amiba, me izevir kuram inigh arimighiregham.” Gumazamizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogha, me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazamizir igharazibar ziaba fe.

2

God gumazamizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumazamiziba, ki vagh-vagh kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. ² E fo, God, gumazamizir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha izevir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. ³ Ia arazir kabagh amir gumazamiziba akam me gasa, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati! ⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, nin arazir kuram bagha izevir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? Ni uan navim giraghasa God ifuegha arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

1:26: Wkp 18:22-23, Ef 5:12 **1:26:** Ofa Gami 18:22-23; Efesus 5:12 **1:27:** Wkp 18:22, 20:13, 1 Ko 6:9 **1:27:** Ofa Gami 18:22; 20:13; 1 Korin 6:9 **1:32:** Sng 50:18, Hos 7:3, Ro 2:2, 6:21 **1:32:** Onger Akaba 50:18; Hosea 7:3; Rom 2:2; 6:21 **2:1:** Mt 7:1, Lu 6:37, Jo 8:7-9, Ro 1:20 **2:1:** Matyu 7:1; Luk 6:37; Jon 8:7-9; Rom 1:20 **2:4:** Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:4:** Aisaia 30:18; Rom 3:25; Efesus 1:7, 2:9; 2 Pita 3:9; 3:15

⁵ Ni uan navimın suiragha gavgavigha uan navim gighasa nighnızir puvati. Egha arazir kamin ni uabi ıvezir bar ekıar kuram uabi garisi. ⁶ God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. ⁷ Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghua, God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumazamizir kabar aningam. ⁸ Ezi gumazamizir maba uarira uari ginighnigha, guizın akam akirim ragh a gasaragha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumazamizir kabagh ingeghıva ivezir bar kuram me daningam. ⁹ Osimtızir ekiam ko mızazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtıma Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba gin. ¹⁰ Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba gin. ¹¹ God ikizıtam uabın toroghan kogh, egh bar deravıra gumazamizıbar arazıba tuisigham.

¹² Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba, Moses Osirizir Arazıba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazıbar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Arazıba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazıbar aven itir akamin gin ghua men arazıba tuisisi. ¹³ E fo, gumazıtam o amizıtam Moses Osirizir Arazıba pura da baragha, Godın damazımın derazir pu. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazıbar gin zuıbara, God me mıgıa ghaze, me an damazımın dera. ¹⁴ Kantrin Igharazıbar Gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazıba puvati. Egha men marazi uan nighnızimra arazir aghuıbar gin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Arazıba mirara zui. Me Moses Osirizir Arazıba puvati, egha dar aven itir arazir aghuıbar gin zui. Arazir kam kamaghın en aka, arazir aghuıba men nighnızımın iti me fo, me manmaghın damuam. ¹⁵ Me amir arazir kamin e fo, God Moses Osirizir Arazıbar akam men navir averıabar an osirizıma an azenim giri. Dughıar maba men nighnızimra akam me gasi; egha dughıar maba men nighnızim ghaze, ia deravıram ami. Kamaghın amizi, nighnızir men navir averıabar aven itir kam uaghın kamaghın en aka, Moses Osirizir Arazıba guızbangıra men navir averıabar aven iti. ¹⁶ Kamaghın amizi, Akar Aghuir ki kurim kamaghın mıgei, God gumazamizıba bar men navir averıabar itir nighnızir mogomeba tuisighamın dughıam, gumazamizir kabar nighnızıbara arazir kurar me amizıba bagh men arazıba tuisigham. God gumazamizıbar arazıba bagh me tuisighamın ingangarım isava, Krais İesusın dafarım gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Arazıba men akurvizi

¹⁷ Ezi datırighın ia manmaghın ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Arazıbagh ısın tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godın adarasi, erara God uabın toro. ¹⁸ Kamaghın ia God ifongezir arazıbagh fo. Moses Osirizir

2:6: Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 **2:6:** Onger Akaba 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Matyu 16:27; Jon 5:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 22:12 **2:8:** Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:8:** Rom 1:18; 2 Tesalonika 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:9:** Amos 3:2; Luk 12:47-48; Rom 1:16; 1 Pita 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:11:** Godın Arazıba 10:17; 2 Eghaghanıba 19:7; Jop 34:19; Aposel 10:34; Galesia 2:6; Efesus 6:9; Kolosi 3:25; 1 Pita 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:13:** Matyu 7:21; Jems 1:22-25; 1 Jon 3:7 **2:14:** Aposel 10:35 **2:15:** Matyu 25:31; Aposel 10:42; 1 Timoti 1:11; 2 Timoti 2:8; 4:1; 4:8 **2:17:** Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19 **2:17:** Aisaia 45:25; Jon 8:33; 2 Korin 11:22

Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. ¹⁹⁻²⁰ Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimın mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumamazir damazir okaviriziba tuavim men akakasi. Egha mitatemın itir gumamaziba, angangarim men akakasi. Egha gumamazir onganiba fofozim me ganiga, borir dozibar sure gami. ²¹ Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmaghsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okıman marki. Egha iarara biziba okei. ²² Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmaghsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. ²³ Ia uarira uan ziaba fa ghaze, “E Moses Osirizir Araziba iti.” Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kamin ia Godin ziam gasighasisi. ²⁴ Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin migirigiam iti, “Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin ziam gasighasisi.”

Guizin mikarzir mogomer dighorimın arazim

²⁵ Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemın inim aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemın inim aghorir arazim pura bizimın oto. ²⁶ Eghti Kantrin Igharazimın Gumazitam, a mikarzir mogomemın inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim. ²⁷ Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi. ²⁸ Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimın otoghan kogham. Mikarzir mogomemın inibar aghorir arazim a inivafizimın bizim pu. ²⁹ Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazimın iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a uaghan gumazimın nighnizim ko navir averiamın aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimın otivir puvati. Kar bizir Godin Duamın tuavimın otivim. Gumazir kamaghin amim, gumamazizibar damazimın ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazimın a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

¹ E fo, mikarzir mogomemın inimın dighorim a pura inivafizimın bizim puvati. Ezi kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimın arazimın

2:19-20: Mt 15:14, 23:16-19, Lu 18:9, Jo 9:34, 9:40, Ro 6:17, 2 Ti 1:13, 3:5, 3:15 **2:19-20:** Matyu 15:14; 23:16-19; Luk 18:9; Jon 9:40; Rom 6:17; 2 Timoti 3:5; 3:15 **2:21:** Sng 50:16-21, Mt 23:3-4 **2:21:** Onger Akaba 50:16-21; Matyu 23:3-4 **2:24:** Ais 52:5, Ese 36:20-23 **2:24:** Aisaia 52:5; Esekiel 36:20-23 **2:25:** Jer 4:4, 9:25, Ga 5:3 **2:25:** Jeremaia 4:4; 9:25; Galesia 5:3 **2:26:** Ga 5:6 **2:26:** Galesia 5:6 **2:28:** Jo 7:24, 8:39, Ro 9:6-7 **2:28:** Jon 7:24; 8:39; Rom 9:6-7 **2:29:** Lo 30:6, 1 Ko 4:5, 2 Ko 10:18, Kl 2:11, 1 Pi 3:4 **2:29:** Godin Araziba 30:6; 1 Korin 4:5; 2 Korin 10:18; Kolosi 2:11; 1 Pita 3:4

otifi? ² God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi! Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira a geghuv an ganam. ³ Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighi, a uan akamin gin mangan kogham, o? ⁴ Bar puvati! Gumazamiziba bar moghira ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin migei:

“God, ni migeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira migei.
Egh me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghin ami? E kamaghin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvaha ivezir kuraba e ganiga, kamaghin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir gumazamizibar migirigiar min zui.) ⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghin gumazamiziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghin amizi a gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi. ⁷ Gumazitam o amizitam kamaghin mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?” ⁸ Migirigiar onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumazamizir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghin bizibav gei! Kamaghin God me gasighasighi, bar deragham.

Gumazamiziba Godin damazimin derazir puvati

⁹ Ezi manmaghin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. ¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

“Gumazamiziba bar moghira,
men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fozozir aghuim itir puvati.
Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumazamiziba bar tuavir aghuim ataki.
Gumazamiziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati.
Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumazamizir moziba akaba akari;
kamaghin amizi me migeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.
Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba,
men akatoribar ikia
mati kuruzim imezir kuram an aven iti.

3:2: Lo 4:7-8, Sng 147:19-20, Ro 2:18, 9:4 **3:2:** Godin Araziba 4:7-8; Onger Akaba 147:19-20; Rom 2:18; 9:4 **3:3:** Ro 9:6, 10:16, 11:29, 2 Ti 2:13, Hi 4:2 **3:3:** Rom 9:6; 10:16; 11:29; 2 Timoti 2:13; Hibu 4:2 **3:4:** Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:4:** Onger Akaba 51:4; 62:9; Jon 3:33 **3:5:** Rom 6:19; Galesia 3:15 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:8:** Rom 5:20; 6:1; 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:9:** Rom 1:18--2:24; Rom 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:10:** Fozozir Gumazim 7:20 **3:10:** Onger Akaba 14:1-3; 53:1-3 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:13:** Onger Akaba 5:9; 140:3

- 14 Dughiaba zurara me akavghuriaba gumazamizibagh arigha, nigirigiar gumazamizibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garis.
- 15 Me zurara atamra ghua gumazamizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri.
- 16 Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasisizibagh amua, mizaziba ko osimtiziba me garis.
- 17 Me navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati.
- 18 Me tong Godin atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati.”

19 E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh nigirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. 20 E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimin dera

21 Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei. 22 Bizir kam kamakin, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Kraisin Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. 23 Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin angazangarimin saghon ikia an aven mangan ibura. 24 Ezi God en apangkuvigha Kraisin amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritam Godin damazimin derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam isa puram e ganingi. 25 God kamaghin ifonge, Kraisin aremeghiva, tuavir kamin a gumazamizibar amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Kraisin amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraisin ovevemim tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumazamizibar asughav ikia, zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. 26 Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

3:14: Sng 10:7 **3:14:** Onger Akaba 10:7 **3:15:** Aghuzir Akaba 1:16; Aisaia 59:7-8 **3:18:** Sng 36:1 **3:18:** Onger Akaba 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:19:** Jon 10:34; Rom 1:20; 2:2; 3:9; 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5 **3:20:** Onger Akaba 143:2; Aposel 13:39; Rom 7:7; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9; Taitus 3:5 **3:21:** Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:21:** Aposel 10:43; 15:11; 26:22; Hibru 11:4; 1 Pita 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:22:** Rom 1:17; 10:12; Galesia 2:16; 3:28; Kolosi 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:23:** Rom 3:9; 5:2; 11:32; Galesia 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:24:** Rom 5:1; Efesus 1:7; 2:8; Kolosi 1:14; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15 **3:25:** Aposel 13:38-39; 17:30; Efesus 1:7; Kolosi 1:20; Hibru 9:15

²⁷ Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera. ²⁸ E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, merara Godin damazimin dera. ²⁹⁻³⁰ Ezi manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha ghaze, ia nan damazimin dera. ³¹ Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

¹ Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamın gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? ² Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham. ³ Godin Akınafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.”

⁴ Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra. ⁵ Eghti gumazim o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamın nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera. ⁶ Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazamizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumazamizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei:

⁷ “Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuraba gin amadagha da avara,
eghti gumazamizir kaba bar akuegham.

⁸ Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
God men arazir kuram mengvira ikian koghti,
gumazamizir kaba bar akuegham.”

⁹ Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba

3:27: Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:27:** Rom 2:17; 2:23; 1 Korin 1:29-31; Efesus 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:28:** Aposel 13:38-39; Rom 3:20-22; 8:3; Galesia 2:16 **3:29-30:** Godin Araziba 6:4; Rom 4:11-12; 10:12; Galesia 3:8; 3:20; 3:28 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **3:31:** Matyu 5:17; Rom 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:2:** Rom 3:20; 3:27-28 **4:3:** Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 **4:3:** Jenesis 15:6; Galesia 3:6; Jems 2:23 **4:4:** Ro 11:6 **4:4:** Rom 11:6 **4:7:** Onger Akaba 32:1-2
4:9: Ro 4:3 **4:9:** Rom 4:3

aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera." ¹⁰ Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! ¹¹ Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inim dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Egha nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. ¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramimin, a nighnizir gavgavim Godin iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatizi, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, ni nan damazimin dera. Egha God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami. ¹⁴ Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizim otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai. ¹⁵ E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumazamiziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men aningazi. Moses Osirizir Araziba puvatizitima, e kamaghin mikiman kogham, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvighiva akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham bar en afeziam. ¹⁷ Kamaghin amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kamra, a

4:11: Stt 17:10, Lu 19:9, Ga 3:7 **4:11:** Jenesis 17:10; Luk 19:9; Galesia 3:7 **4:12:** Mt 3:9 **4:12:** Matyu 3:9 **4:13:** Stt 17:4-6, 22:17-18, Ga 3:29 **4:13:** Jenesis 17:4-6; 22:17-18; Galesia 3:29 **4:14:** Ga 3:18 **4:14:** Galesia 3:18 **4:15:** Ro 3:20, 5:13, 5:20, 7:8, 2 Ko 3:7-9, Ga 3:10, 3:19 **4:15:** Rom 3:20, 5:13; 5:20; 7:8; 2 Korin 3:7-9; Galesia 3:10; 3:19 **4:16:** Ro 3:24, Ga 3:7, 3:22 **4:16:** Rom 3:24; Galesia 3:7; 3:22 **4:17:** Stt 17:5, Ais 48:13, 1 Ko 1:28, Ef 2:1, 2:5, 1 Pi 2:10 **4:17:** Jenesis 17:5; Aisaia 48:13; 1 Korin 1:28; Efesus 2:1; 2:5; 1 Pita 2:10

gumazamizir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatziba, da otifi.*

¹⁸ Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirasemegham.” ¹⁹ Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronghe. ²⁰⁻²¹ Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. ²² Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

²³ Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati. ²⁴ Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God en Ekiam Iesus gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. ²⁵ En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghosa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimin dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamira iti

5

(Sapta 5--8)

E datirighin Godin damazimin dera

¹ E nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamın God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. ² E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamın an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizuai ikia bar akonge. ³ Egha e bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven iti, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge. ⁴ E tugh gavgavighti, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam. ⁵ God uan Duamin, an arazir

* **4:17:** Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, “Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam.” **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1
4:18: Jenesis 15:5; Hibru 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:19:** Jenesis 17:17; 18:11; Hibru 11:11-12 **4:20-21:** Onger Akaba 115:3; Hibru 11:19 **4:22:** Stt 15:6 **4:22:** Jenesis 15:6
4:24: Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:24:** Aposel 2:24; 13:30; Rom 15:4; 1 Pita 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Aisaia 53:4-5; 1 Korin 15:17; 2 Korin 5:21; Galesia 1:4; 1 Pita 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:1:** Jon 16:33; Rom 3:24; 3:28-30; 4:24; Efesus 2:14; Kolosi 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:2:** 1 Korin 15:1; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 3:6; 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:3:** Aposel 5:41; 2 Korin 12:10; Filipai 1:2-3; 1 Pita 1:5-7; 3:14 **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:5:** Onger Akaba 22:5; 25:20; 2 Korin 1:22; Galesia 4:6; Efesus 1:13-14; Hibru 6:18-19

gumamazizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

⁶ E uarira uahir akurvaghan iburazir dughiamin, Kraiss e gumamazir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto.

⁷ Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.

⁸ Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin, Kraiss en akurvaghasa areme. Arazir kamin, God bar e gifongezir arazim en aka. ⁹ Bizir bar ekiam, Kraiss e bagh aremezi, tuavir kamin God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvagham. ¹⁰ E faragha Godin apaniba, ezi an Otarimin ovevem in an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamira ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvagham. ¹¹ Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Kraiss Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge.

Adamın aven, ovevem oto, ezi Kraissın aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamin arazir kuraba nguazir kamin oto. Ezi nguazir kamin gumamaziziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumamaziziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato. ¹³ E fo, fomira Moses Osirizir Arazibar tighar otivamin dughiam, dughiar kamin arazir kuraba nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumamazizibar arazir kurar kaba medir puvati. ¹⁴ Ezi Adamın dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumamaziziba gatvagha me avara. Gumazir maba Adamın min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimin nedazim.

¹⁵ Ezi Godin apanguvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamin gumamazizir aviriba ariaghire. Ezi gumazir vamira Kraiss Iesus an apanguvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godin apanguvimin gavgavim bar ovevem in gavgavim gafira. Bizir kam, a gumamazizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! ¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira gamizi, God gumamaziziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakin, gumamaziziba arazir kurar aviribagh amima, God men apanguva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁷ Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoke, ezi an arazir kuramin ovevem gumamaziziba bar me gatifa. Ezi God uan apanguvim gumamaziziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamira Kraiss Iesusin ingangarimin, tina God pura anidir bizim iniva, a Kraiss ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiava me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevem in gavgavim gafiragham.

5:6: Rom 4:25, 5:8-10 **5:6:** Rom 4:25; 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10 **5:8:** Jon 3:16; 15:13; 1 Pita 3:18; 1 Jon 3:16; 4:10 **5:9:** Ro 1:18, 2:5, 2:8, 3:25, 1 Te 1:10, Hi 9:14, 1 Jo 1:7
5:9: Rom 1:18; 2:5; 2:8; 3:25; 1 Tesalonika 1:10; Hibr 9:14; 1 Jon 1:7 **5:10:** Jo 14:19, Ro 8:7-8, 2
Ko 4:10-11, 5:18-19, Kl 1:20-21 **5:10:** Jon 14:19; Rom 8:7-8; 2 Korin 4:10-11; 5:18-19; Kolosi 1:20-21
5:12: Stt 2:17, 3:6, 3:19, Ro 6:23, 1 Ko 15:21 **5:12:** Jenesis 2:17; 3:6; 3:19; Rom 6:23; 1 Korin 15:21
5:13: Ro 4:15, 1 Jo 3:4 **5:13:** Rom 4:15; 1 Jon 3:4 **5:14:** 1 Ko 15:21-22, 15:45 **5:14:** 1 Korin
15:21-22; 15:45

18 Kamaghin amizi, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir mam arazir kurar vamiram amizi, God ghaze, gumazamiziba bar moghira bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazi Vamira arazir aghuir Godin damazimin derazim gami. Kamaghin amizi God gumazamiziba bar men gari, e mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. 19 Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazamizibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, an arazir kam gumazamizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera.

20 God kamaghin nighnigha, Moses Osirizir Araziba aningi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighiram. Kamaghin amizi gumazamiziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti. 21 Arazir kuram faragha gumazamizibagh amima me ariaghiri, kamaghin amizi ovevem in tuavimin, arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghira, Godin apangkuvim datirighin gumazamizibagh amima, me an damazimin dera. Ezi apangkuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krai Iesusin ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Krai ko ovenge

1 Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kurabar amuvira ikiti, Godin apangkuvim ekevegh mangivira ikiam? 2 Bar puvatigham! E aremezir gumazamizibar min ikia, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangivira ikiam? 3 Ia ti kamaghin fo, e bar Krai Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kam in e bar an ovevem ko poke. 4 E ruegha, tuavir kam in Kraisin ovevem in poghezi, Afeziam Krai ko mozimin aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiam in Krai gamizi a mozimin ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira ikiam.

E Krai Iesus ko uaghan ikirimirir aghuarimin ikiam

5 E Krai ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham. 6 E kamaghin fo, en navir ghurimin araziba, da Krai ko ter ighuvimin aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumazamizibar ikian kogham. 7 Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. 8 E ghaze, e Krai ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kam in ikiam.

9 E kamaghin fo, Krai mozimin ua dikavigha gifa. Egh uam aremehan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamimin gavgaviba puvati. 10

5:18: 1 Ko 15:22 **5:18:** 1 Korin 15:22 **5:19:** Ais 53:11 **5:19:** Aisaia 53:11 **5:20:** Jo 15:22, Ro 3:20, 4:15, 7:8, Ga 3:19, 3:23, 1 Ti 1:14 **5:20:** Jon 15:22; Rom 3:20; 4:15; 7:8; Galesia 3:19; 3:23; 1 Timoti 1:14 **5:21:** Ro 6:23 **5:21:** Rom 6:23 **6:1:** Ro 3:5-8, 6:15 **6:1:** Rom 3:5-8; 6:15
6:2: Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:2:** Rom 7:4; Galesia 6:14; Kolosi 3:3; 1 Pita 2:24; 4:1
6:3: 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:3:** 1 Korin 15:29; Galesia 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:4:** Rom 8:11; Galesia 6:15; Efesus 4:22-24; Kolosi 2:12; 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:5:** Filipai 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:6:** Galesia 5:24; 6:14; Efesus 4:22; Kolosi 2:11; 3:5; 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:7:** 1 Pita 4:1 **6:9:** MAA 1:18 **6:9:** Akar Mogomem 1:18
6:10: Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18

Krais dughiar vamiram areme, egha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamın, an arazir kuramın gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativsi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. ¹¹ Ia uaghan nighnızir kamra iki, ia uaghan Krais ko aremegha arazir kuramın gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Krais İesus ko puegha God baghavira ikia ikirimirir aghuimın iti.

¹² E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramın gin mangan kogham. ¹³ Egh ia arazir kuramın amamangatıghti a ian soroghafariba ko bititaba ikirarıghti ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumazamizir ovegha mozimin ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghın ia uari isi God daning. Egh Godın amamangatıghti a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu. ¹⁴ Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godın apangkuvimın apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumazamiziba

¹⁵ E datirighin ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egh e manmaghın damuam? E datirighin Godın apangkuvimın apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati! ¹⁶ Ia ti kamaghın fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamın gin mangiva, an ingangarir gumazamizibar otivigham. Kamaghıra, ia arazir kuramın ingangarir gumazamizibar ikiti, a ia damıghti ia aremegham. Egh ia Godın akam bareghiva an gin mangiva an ingangarir gumazamizibar ikiti, a ia damıghti, ia an damazimın deragham. ¹⁷ Guizbangıra, ia faragha arazir kuramın ingangarir gumazamizibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamın apengan ia ariki. Me Godın guizin akam ian sure gamizi, ia a inigha guizbangıra an gin zui. Ezi bizir kamın, e God minabi! ¹⁸ Faragha arazir kuraba ia ikiagharıghizi, God ia fıri. Egha ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar otifi.

¹⁹ İavzika. İan navir ghuribar nighnıziba otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimın ia mıgei. Bizir kam guizbangıra, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazamizibar otivizi, ia arazir mızırıziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarzibar anıghti, da arazir aghuibar ingangarir gumazamizibar otivıghti, ia Godın mirara zuegh ikiam.

²⁰ Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazamizibar ikia, arazir aghuimın gavgavimın apengan itir puvati. ²¹ Ia faragha amir arazibagh da akurvazir manabar ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnıgha aghumsisi. Arazir kabara gumazamizibagh amima me ariaghiri. ²² Ezi datirighin God ia fırizi, ia arazir kurabar gavgavimın apengan itir puvatıgha, Godın ingangarir gumazamizibar otifi. Ia iniamın bizir aghuimra kara, God ia damıghti, ia Godın mirara zuegh iki, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.

6:10: Luk 20:38; Hibru 9:26-28; 1 Pita 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:11:** Rom 6:2; 2 Korin 5:15; Galesia 2:19; 1 Pita 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133 **6:12:** İenesis 4:7; Onger Akaba 19:13; 119:133 **6:13:** Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:13:** Rom 7:5; 12:1; Efesus 2:5; 5:14; Kolosi 3:5; Jems 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:14:** Rom 7:4-6; 8:2; Galesia 5:18; 1 Jon 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:15:** Rom 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19 **6:16:** Matyu 6:24; Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:18:** Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 **6:18:** Jon 8:32; 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 1 Pita 2:16 **6:20:** Jo 8:34 **6:20:** Jon 8:34 **6:21:** Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 **6:21:** Rom 1:32; 7:5; 8:6; 8:13

23 Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumazamizibagh aningi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Kraiss Iesus ko poroghava a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

1 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazamiziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumazamiziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati.

2 Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham.

3 Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamın pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

4 Kamaghira, nan adarasi, ia Kraissin mikarzim ko puegha bizir kamın ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimın dikavizim, ia an adarasi. ⁵ E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzubagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamın ovevem e bato. ⁶ Ezi datirighin e Kraissin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firighire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, ua Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godın Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

7 Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram en mikarzubar anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. ⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazamizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. ⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo,

6:23: Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12, 5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 **6:23:** Jenesis 2:17; Rom 2:7; 5:12; 5:15; Jems 1:15; 1 Pita 1:4 **7:2:** 1 Ko 7:39 **7:2:** 1 Korin 7:39 **7:3:** Mt 5:32 **7:3:** Matyu 5:32 **7:4:** Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14 **7:4:** Rom 6:2; 6:11; 8:2; Galesia 2:19; 5:22; Kolosi 2:14 **7:5:** Ro 6:13, 6:21, Ga 5:19, Je 1:15 **7:5:** Rom 6:13; 6:21; Galesia 5:19; Jems 1:15 **7:6:** Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6 **7:6:** Rom 2:29; 6:4; 8:2; 2 Korin 3:6 **7:7:** Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33 **7:7:** Ua Me Ini 20:17; Godın Araziba 5:21; Aposel 20:33 **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 **7:8:** Rom 4:15; 5:20; 1 Korin 15:56 **7:9-10:** Ofa Gami 18:5; Esekiel 20:11-13; 20:21; Rom 10:5; 2 Korin 3:7; Jems 1:15

ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme. ¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiari gavgaviba, da uaghan Godin otivaghiregha Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migia, egha gumazamizibar akurvasi. ¹³ Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvasi. Arazir kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin amizi God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kam in aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarziabagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kam in gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. ¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvasi. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvasi. Egha arazir ki ifongezir puvasiziba, ki zurara dagh ami. ¹⁶ Arazir ki ifongezir puvasiziba, ki dar amuti nan arazir kam kamaghin ian akaghti, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. ¹⁷ Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. ¹⁸ Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvasi. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgaviba pu. ¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvasiziba, ki dagh ami. ²⁰ Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami.

²¹ Kamaghin amizi ki gari, arazir kam guizbangira nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifongezir, arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. ²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. ²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzim in aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzim in aven ingara na ikiagharigha na gatifa. ²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kam in firighirigham? ²⁵ Godra, a en Ekiam Kraiss Iesus in ingangarim in tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiabar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

7:11: Stt 3:13, Hi 3:13 **7:11:** Genesis 3:13; Hibu 3:13 **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 **7:12:** Onger Akaba 19:8; 119:138; 1 Timoti 1:8 **7:13:** Ro 5:20 **7:13:** Rom 5:20 **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6 **7:14:** Onger Akaba 51:5; Jon 3:6 **7:15:** Ga 5:17 **7:15:** Galesia 5:17 **7:18:** Stt 6:5, 8:21
7:18: Genesis 6:5; 8:21 **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:22:** Onger Akaba 1:2; 2 Korin 4:16; Efesus 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11 **7:23:** Rom 6:13; 6:19; Galesia 5:17; Jems 4:1; 1 Pita 2:11 **7:25:** Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **7:25:** Rom 6:13; 6:19; 1 Korin 15:57; Galesia 5:17

8

Krais arazir kuraba agivagha Godin Duam e ganingi

¹ Kamaghin amizi e Krais Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham. ² E fo, e bar datirighin Krais Iesus ko pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, ovevem in arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham. ³ En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimin tuavimin, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki. ⁴ Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

⁵ Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. ⁶ Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnighiva, an aremegham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim ko navir amirizim iniam. ⁷ Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnigh, a Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha guizbangira dar gin mangan kogham. ⁸ Gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹ Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Gumazim o amizimin navir averiam Kraisin Duam guizbangira an itir puvati, a Kraisin anav puvati. ¹⁰ Ia arazir kuram gamigha, bizir kam in ia ariaghire. Eghti Krais ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. ¹¹ Godin Duam Iesus mozimin a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Krais gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzaribar amuti, da ua dikavigh angamira ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

¹² Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham. ¹³ Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighiregham. Ia Godin

8:1: Ro 8:34, 8:39 **8:1:** Rom 8:34; 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:2:** Jon 8:36; Rom 7:23-25; 2 Korin 3:6; Galesia 2:19 **8:3:** Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:3:** Aposel 13:38-39; 15:10; Rom 3:20; 2 Korin 5:21; Filipai 2:7; Hibru 4:15; 7:18-19
8:4: Ga 5:16, 5:25 **8:4:** Galesia 5:16; 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25 **8:5:** Jon 3:6; 1 Korin 2:14; Galesia 5:22; 5:25 **8:6:** Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:6:** Rom 6:21; 8:13; Galesia 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:7:** Matyu 12:34; Jon 8:43; 12:39; 1 Korin 2:14; Jems 4:4
8:9: 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:9:** 1 Korin 3:16; 12:3; Galesia 4:6; Filipai 1:19; 1 Pita 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:10:** Galesia 2:20; Efesus 3:17; 1 Pita 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5 **8:11:** Aposel 2:24; 1 Korin 3:16; 6:14; 2 Korin 4:14; Efesus 2:5
8:13: Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:13:** Galesia 6:8; Efesus 4:22; Kolosi 3:5

Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzarbar arazir kurabav soghti, da arimighireghti, ia angamira ikivira ikiam.

¹⁴ E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, gumazamizir kaba bar Godin boriba. ¹⁵ E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangariz gumazamizir otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!"* ¹⁶ Godin Duam uabi, en duaba ko porozi, e uarir gun migia ghaze, e Godin boriba. ¹⁷ E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Kraiss da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraiss ko mizazir a iniziba e da ateriva, gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

¹⁸ Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afiragham. ¹⁹ Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? ²⁰ Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. ²¹ Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agivaghti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

²² E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. ²³ Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, mati God e daningamin bizir aghuibar faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara, dughiar God e damighi e an boribar miraram otivamin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzarbar amighi da firighiregh ganganir igharazimin otogham. ²⁴ E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e tighar a iniam. Egh gumazamiziba tizim bagha bizir me inigha givazim bagh mizuam ikiam? ²⁵ E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e navibar suigha da bagha mizuai.

²⁶ Kamaghira, e gavgaviba puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuavara, an

8:14: Ga 5:18 **8:14:** Galesia 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 **8:15:** 1 Korin 2:12; 2 Timoti 1:7; Hibru 2:15 **8:15:** Galesia 4:5-7 * **8:15:** Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:16:** 2 Korin 1:22; Efesus 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:17:** Aposel 26:18; Galesia 4:5-7; Filipai 1:29; 2 Timoti 2:11-12; Akar Mogomem 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:18:** Rom 5:2; 2 Korin 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:19:** Kolosi 3:4; 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19 **8:20:** Jenesis 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:21:** 2 Pita 3:13; 1 Jon 3:2 **8:23:** 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:23:** 2 Korin 5:2-4; Galesia 5:5; Efesus 1:14; 4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:24:** 2 Korin 5:7; Hibru 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:26:** Sekaraia 12:10; Efesus 6:18; Jems 4:3

ararem akar e mikiman asazibagh afira. ²⁷ Ezi God gumazamizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, gumazamizir bar God gifongezibagh amima, me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. ²⁹ Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Kraiss uabi men avebar ekiamin min ikiam. ³⁰ Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumazamizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganingizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, manmaghin mikimam? E fo, God e baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham. ³² God uan Otarimin suirazir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir igharaziba bar, da pura e daningam. ³³ Eghti tina God inabazir gumazamizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera. ³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Kraiss Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikavigha, datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei!

³⁵ Kraiss bar e gifongeghavra iti, kamaghin amizi tina e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osimtiza e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumazamiziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Kraiss e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati. ³⁶ Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi:

“E nin gin zui, ezi bizir kam bangin,
me zurara e misozima, e ariaghirasava ami.
Me kamaghin nighnigha ghaze,
e mati sipsipin gumaziba misueghti aremeghasavirama amibar min,
me e misoghasa.”

³⁷ Bar puvati. Kraiss bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. ³⁸ Guizbangira, Kraiss bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Kraiss e gifongezir arazimin saghon

8:27: Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:27:** Onger Akaba 7:9; 139:1; Aposel 1:24; 1 Korin 4:5; 1 Tesalonika 2:4; 1 Jon 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9 **8:28:** Rom 9:11; 9:23-24; Efesus 1:11; 2 Timoti 1:9 **8:29:** Jo 17:22, 2 Ko 3:18, Ef 1:5, 1:11, Kl 1:5, 1:11, 1:18, 2 Ti 2:19, Hi 1:6 **8:29:** Jon 17:22; 2 Korin 3:18; Efesus 1:5; 1:11; Kolosi 1:18; 2 Timoti 2:19; Hibru 1:6 **8:30:** Ro 9:24, 1 Ko 6:11, Ef 4:4, 1 Pi 2:9 **8:30:** Rom 9:24; 1 Korin 6:11; Efesus 4:4; 1 Pita 2:9 **8:31:** Nam 14:9, Sng 118:6 **8:31:** Diboboniba 14:9; Onger Akaba 118:6 **8:32:** Jo 3:16 **8:32:** Jon 3:16 **8:33:** Ais 50:8 **8:33:** Aisaia 50:8 **8:34:** Sng 110:1, Ap 7:55-56, Kl 3:1, Hi 7:25, 9:24, 1 Jo 2:1 **8:34:** Onger Akaba 110:1; Aposel 7:55-56; Kolosi 3:1; Hibru 7:25; 9:24; 1 Jon 2:1 **8:35:** Ro 8:38-39 **8:35:** Rom 8:38-39 **8:36:** Sng 44:22, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 4:11 **8:36:** Onger Akaba 44:22; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 4:11 **8:37:** Jo 16:33, 1 Ko 15:57, 2 Ko 2:14, 1 Jo 4:4, MAA 12:11 **8:37:** Jon 16:33; 1 Korin 15:57; 2 Korin 2:14; 1 Jon 4:4; Akar Mogomem 12:11 **8:38:** Ef 1:21, Kl 1:16, 2:15, 1 Pi 3:22 **8:38:** Efesus 1:21; Kolosi 1:16; 2:15; 1 Pita 3:22

ikian kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, ³⁹ o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraiss Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

God Israelia gamizir arazim, Pol a gehari

9

(Sapta 9--11)

Pol Israelia ginighnigha men apangkufi

¹ Ki Kraissin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. ² Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. ³ Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Kraiss nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsigh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai. ⁴ Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri. ⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Kraiss nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Kraiss a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zurazurara Kraissin ziam fam!*

God Israelia gamir arazim, Pol an gun migei

⁶ Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati. ⁷ Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam." ⁸ Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. ⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamatagh iziti, Sara otarim batam."

¹⁰ Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak. ¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimin gin ghua, gumazamiziba uan nighnizimin me ginabi. A gumazamizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning

9:3: Kis 32:32 **9:3:** Ua Me Ini 32:32 **9:4:** Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 **9:4:** Ua Me Ini 4:22; 9:4; Godin Araziba 7:6; 14:1-2; Apostel 3:25; 13:22; Efesus 2:12; Hibru 8:8-10; 9:1 **9:5:** Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 **9:5:** Matyu 1:1-16; Jon 1:1; Rom 1:25 * **9:5:** Gumazir maba nighnigha ghaze, vezin kamin migirigiar otevir abuananam e kamaghin a gighi suam, "God biziba bar dar dapanimin iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangivira ikiam." **9:6:** Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16 **9:6:** Diboboniba 23:19; Jon 8:39; Rom 2:28; 3:3; Galesia 6:16 **9:7:** Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 **9:7:** Jenesis 21:12; Galesia 4:23; Hibru 11:18 **9:8:** Ga 4:23 **9:8:** Galesia 4:23 **9:9:** Stt 18:10, 18:14 **9:9:** Jenesis 18:10; 18:14 **9:10:** Stt 25:21 **9:10:** Jenesis 25:21 **9:11-12:** Jenesis 25:23

arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam." ¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jekop gifuegha, Ison aghua."

¹⁴ Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! ¹⁵ Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazamizitabar kuar kuvighsi, ki men kuar kuvam. Ki gumazamizitabar apangkuvsi, ki men apangkuvam." ¹⁶ Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghsi, an an nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gin ghua gumazamizibagh inabi. ¹⁷ Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamagsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumazamiziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti." ¹⁸ Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitam in apangkuvighsi ifuegh, an apangkuvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriaghan kogham." ²⁰ Ia gumazamizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikimam kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?" ²¹ Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim.

²² God uaghan kamaghiram ami. God kamagsua, a uan aningagharim azenim datightima, gumazamiziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham. ²³ A kamagsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa. ²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ize. ²⁵ Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei:

"Gumazamizir fomira nan adarazi puvatiziba,
datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi.

Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam,

9:13: Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 **9:13:** Godin Araziba 21:15; Malakai 1:2-3; Luk 14:26 **9:14:** 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 **9:14:** 2 Eghaghaniba 19:7; Jop 8:3; 34:10; Onger Akaba 92:15
9:15: Kis 33:19 **9:15:** Ua Me Ini 33:19 **9:16:** Ef 2:8 **9:16:** Efesus 2:8 **9:17:** Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22 **9:17:** Ua Me Ini 9:16; Galesia 3:8; 3:22 **9:18:** Kis 4:21, 9:12, 14:4 **9:18:** Ua Me Ini 4:21; 9:12; 14:4 **9:19:** 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 **9:19:** 2 Eghaghaniba 20:6; Jop 23:13; Daniel 4:35 **9:20:** Ais 29:16, 45:9, 64:8 **9:20:** Aisaia 29:16; 45:9; 64:8 **9:21:** Jer 18:6, 2 Ti 2:20
9:21: Jeremaia 18:6; 2 Timoti 2:20 **9:23:** Ro 8:28-30, Ef 1:3-12, Kl 1:27 **9:23:** Rom 8:28-30; Efesus 1:3-12; Kolosi 1:27 **9:25:** Hos 2:23, 1 Pi 2:10 **9:25:** Hosea 2:23; 1 Pita 2:10

ia ki bar ifongezir darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mamın itima, ki ia miğia ghaze,
'Ia nan adarazi puvati.'
Egh danganir kamnaghıra ki ia mikim suam,
'Ia Godin zurazurara angamıra itimin boriba.'"

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israelia ginighnigha kamaghın akam akuri, "Guizbangıra, Ekiam dughiar vamıra gumazamizir nguazımın itiba bar men arazıba tuisigh, zuamıra men ivezir kuram isi me danighıva bar me gasighasigham. Fomıra, Israelian gumazamizıba, mati ongarımın itir gigimın mın bar avıraseme, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikiavıra itir varazıra, ua me inigham."

²⁹ Bizir kaba Aisaia fomıra mikemezi moghin otifi, a kamaghın migei, "Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en tarazi ataghızir puvatizi, e itir puvatıghai. Ezi bar guizbangıra, e bar gevegha gıvaghı, mati bar fomıra Sodom ko Gomoran nguıbamning bar ikufi."

Israelia nighnızir gavgavim itir puvati

³⁰ E manmaghın mikimam? E kamaghın mikimam, Kantrin Igharazıbar Gumazamizıba, Godın damazımın deraghasa ingangarir ekiam gamızir puvati. Me nighnızir gavgavim Godın itima, God ghaze, me nan damazımın dera. ³¹ Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazıbar gin ghua ingara, Godın damazımın deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati. ³² Manmaghın amizi, me a batozir puvati? Me Godın damazımın deraghasa, uan gavgavıbar pamtem ingarava avenge. Me nighnızir gavgavımın tuavımın gin zuir puvati. Dagıar dagarıba asim, me a gasaghporghiri. ³³ Godın Akinafarım bizir kam miğia ghaze:

"Ia oragh!

Ki gumazamizıba asaghpörir dagıar mam amısevegha
a isa Saonın Mighsıamın anefa.

Dagıar kam a gumazamizıbagh amıma, me asaghpöra daıghiri.

Egh gumazamizir nighnızir gavgavim an itıba,
me aghumsıghan kogham."

10

Israelia Godın Arazıba deravıra dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, God ua Israelia iniıasa ki uan navir averıamın aven bar ifuegha, me bagha God ko miğei. ² Ki bar deragha Israelia gifogha kamaghın migei, me Godın Arazıbar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guızın God ifongezir arazım gifozir puvati. ³ Me, tuavir God ghaze e an damazımın derazım, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavıbar, Godın damazımın deraghasa tuavıba buri. Kamaghın amizi me Godın damazımın deraghamın tuavımın apengan itir puvati. ⁴ E fo, Kraıs Moses Osirizir Arazıbagh

9:26: Hos 1:10 **9:26:** Hosea 1:10 **9:27-28:** Ais 10:22-23 **9:27-28:** Aisaia 10:22-23; Rom 11:5 **9:29:** Ais 1:9, 13:19, Jer 50:40 **9:29:** Aisaia 1:9; 13:19; Jeremaia 50:40 **9:30:** Ro 1:17, 4:11, 10:20 **9:30:** Rom 1:17; 4:11; 10:20 **9:31:** Ro 10:2-3, 11:7, Ga 5:4 **9:31:** Rom 10:2-3; 11:7; Galesia 5:4 **9:32:** Ais 8:14, Lu 2:34, 1 Ko 1:23 **9:32:** Aisaia 8:14; Luk 2:34; 1 Korin 1:23 **9:33:** Sng 118:22, Ais 8:14, 28:16, Mt 21:42, Ro 10:11, 1 Pi 2:6-8 **9:33:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 8:14; 28:16; Matyu 21:42; Rom 10:11; 1 Pita 2:6-8 **10:2:** Ap 21:20, 22:3, Ga 1:14, 4:17 **10:2:** Apostel 21:20; 22:3; Galesia 1:14; 4:17 **10:3:** Ro 1:17, 9:30-32, Fl 3:9 **10:3:** Rom 1:17; 9:30-32; Filipai 3:9 **10:4:** Mt 5:17, Jo 3:18, Ga 3:24 **10:4:** Matyu 5:17; Jon 3:18; Galesia 3:24

amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumamazizir Godin damazimin deragham Moses Osirizir Arazibar gin zuiba, Moses me migia kamaghin osiri, "Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam." ⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumamazizir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin deraziba, a kamaghin me migei, "Ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, 'Tina Godin Nguibamin ghuavanangam?'" (Akar kam kamakin, ni Kraise e bagh izighirisi, ni mangiva an azangam?) ⁷ "Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, 'Tina Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram?'" (Akar kam kamakin, ni ovevemim mozimin mangi, Kraise inigh anangam?) ⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti." Kar nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. ⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim suam, "Iesus a nan Ekiam," egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹⁰ E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, "Iesus nan Ekiam," eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. ¹¹ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumamaziziba nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham. Puvati." ¹²⁻¹³ Godin Akinafarim ghaze, "Ekiamin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagham." Kamaghin amizi, Godin vamina iti, a bar en Ekiam. Eghti gumamazizir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴ Ezi manmakin? Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumamazizir eghaghanim baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumamazizitaba Akar Aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? ¹⁵ Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumamaziziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, "Godin Akar Aghuim inigha izir gumamazizibar darorim, a bar dera."

Israelia Akar Aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi Israelian marasi me Godin Akar Aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara en Akar Aghuim nighnizir gavgavim an iti?" ¹⁷ Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumamaziziba Akar Aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumamazizir Kraisin akam akuribar tuavimin, gumamaziziba Akar Aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, Israelin gumamaziziba me Godin Akar Aghuim, me uan kuaribar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

10:5: Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 7:10, Ga 3:12 **10:5:** Ofa Gami 18:5; Nehemia 9:29; Esekiel 20:11-13; Rom 7:10; Galesia 3:12 **10:6:** Godin Araziba 30:12-14 **10:9:** Mt 10:32, Lu 12:8, Ap 8:37 **10:9:** Matyu 10:32; Luk 12:8 **10:11:** Ais 28:16, Jer 17:7, Ro 9:33 **10:11:** Aisaia 28:16; Jeremiaia 17:7; Rom 9:33 **10:12-13:** Joel 2:32; Aposel 2:21; 9:14; 10:36; 15:9; Rom 3:22; 3:29; Galesia 3:28 **10:15:** Ais 52:7, Nah 1:15 **10:15:** Aisaia 52:7; Nahum 1:15 **10:16:** Ais 53:1, Jo 12:38, Hi 4:2 **10:16:** Aisaia 53:1; Jon 12:38; Hibru 4:2 **10:17:** Jo 17:20 **10:17:** Jon 17:20 **10:18:** Sng 19:4, Mt 24:14, Mk 16:15, Kl 1:6, 1:23 **10:18:** Onger Akaba 19:4; Matyu 24:14; Mak 16:15; Kolosi 1:6; 1:23

“Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba,
da ghua nguazir kamın nguibaba bar dar otozi,
gumazamiziba bar, men kuariba a baraki.”

¹⁹ Ezi ki ua ian azai, Israelia me ti akar kamın mingarim gifozir puvati, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghın mikeme:

“Ki Kantrin Igharazibar Gumazamizir ziaba puvatigha pura bizibar mın
itiba ki me inightima,
ian naviba bar ikuvigham.

Ki gumazamizir fofoziba puvatiziba inightima,
bizir kam ia damighti
ia ataram.”

²⁰ Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimın kamaghın migei:

“Gumazamizir na burir puvatiziba,
me nan api.
Gumazamizir na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka.”

²¹ Egha a Israelia ginighnigha kamaghın migei:

“Ki zurara dughiabar men suigh me mughasa me baghavira ikia
uan dafarim amadagha men azangsighavira itima,
me nan akaba barazir puvatigha
akirim ragha na gasara.”

11

God Israelian tongin itir varaziran apangkuvigha, ua bagha me amisefe

¹ Kamaghın amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumazamiz-
iba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egha Abrahamın
ovavim, ki Benjaminın anabar gumazir mam. ² God uan gumazamizir
fomira ua bagha miseveziba, a me batozir puvati. Ia Elaijan eghaghanir
Godin Akinafarimın itim ginighnigh. Elaija Israelian osemegha me bagha
pamtem God azangsigha ghaze, ³ “Ekiam, Israelia nın akam inigha izir
gumazibav soghezi me ariaghirezi, me nın ofa gamir dakozibagh asighasiki.
Ezi ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na misoghasava ami.” ⁴ Ezi God
manmaghın an akam ikara? A ghaze, “Ki ua bagha Israelian tongin itir
gumazir 7,000in varazira amisevezi, me Israelin ikiavira iti. Me asem Baal
bagha teviba apirizir puvati.” ⁵ Kamaghira, dughiar kamın uaghan Israelian
tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagha me amisefe. ⁶
Guizbangira, God men apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagh
nighnizir puvati. God gumazamiziba misevir arazim, gumazamiziba amir

10:19: Lo 32:21, Ro 11:11, Ta 3:3 **10:19:** Godin Araziba 32:21; Rom 11:11; Taitus 3:3 **10:20:** Ais 65:1, Ro 9:30 **10:20:** Aisaia 65:1; Rom 9:30 **10:21:** Ais 65:2 **10:21:** Aisaia 65:2 **11:1:** 1 Sml 12:22, Sng 94:14, Jer 31:37, 2 Ko 11:22, Fl 3:5 **11:1:** 1 Samuel 12:22; Onger Akaba 94:14; Jeremaia 31:37; 2 Korin 11:22; Filipai 3:5 **11:2:** Sng 94:14, Ro 8:29 **11:2:** Onger Akaba 94:14; Rom 8:29
11:3: 1 Kin 19:10, 19:14 **11:3:** 1 Atriviba 19:10; 19:14 **11:4:** 1 Kin 19:18 **11:4:** 1 Atriviba 19:18
11:5: Ro 9:27 **11:5:** Rom 9:27 **11:6:** Ro 4:4-5, Ga 3:18 **11:6:** Rom 4:4-5; Galesia 3:18

ingangarimîn tuavimîn otoghti, Godin apangkuvimîn tuavim, a guizbangira otoghan kogham.

⁷ Ezi manmakîn? Israelia Godin damazimîn deraghamin bizim bagha pamtem ingara, egha a inizir puvati. Ezi Israelian avirimîn tongin itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin igharaz darasi, naviba gavgavigha Godin dimdiamîn aghua. ⁸ Godin Akinafarimîn osizirim iti:

“God me gamizi, me mati gumazamizir aremeziba moghin akui.
Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir puvatigha,
iza datirighin tu.”

⁹ Ezi Devit Godin Akinafarimîn aven kamaghin miği:

“Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti
me iri,
mati azuazim asizim a misoke.
Me iriva,
uan arazir kurabar ivezim iniam.

¹⁰ Eghti God men damazibar amighti
aminim men pirighi,
me ua ganan kogham.

A me damuti
me osimtiziba ateriva
akiraghariba avigh
mamaghira ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelia asaghporogh iregh mamaghira iki, ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagh ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akurvaghti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagh izam. ¹² Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamîn itir gumazamizibar akura. Israelia Godin arazimîn irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki ia miği, God ian tongin ingarasa na amadazir ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. ¹⁴ Tuavir kamîn, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamîn, God men tarazi ua me iniam. ¹⁵ God Israelia batuegha, nguazimîn itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragham, mati God gumazamizir aremezibar amighti, me ua dikavam.

¹⁶ Ni bretin ingar, egh plauan atiaritam inigh faragh a isi ofan mîn God

11:7: Ro 9:31, 10:3 **11:7:** Rom 9:31; 10:3 **11:8:** Lo 29:4, Ais 29:10, Jer 5:21, Jo 12:40, Ap 28:26-27
11:8: Godin Araziba 29:4; Aisaia 29:10; Jeremaia 5:21; Jon 12:40; Aposel 28:26-27 **11:9:** Sng 35:8
11:9: Onger Akaba 35:8 **11:9:** Onger Akaba 69:22-23 **11:11:** Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19 **11:11:** Aposel 13:46; 22:18; 22:21; Rom 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:16:** Diboboniba 15:17-21; Esekiel 44:30

daningh. Eghti arazir kamnangin bretin igharaziba uaghan Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

¹⁷ Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin daghem isa, mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti. ¹⁸ Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragh deravira nighnigh, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiraghasa, kamaghin ana dar aghore. ²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamın mingarım kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin amizi ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham. ²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghira, ia akaba batoghtima a ia ateghti ia ikian kogham.

²² Kamaghin amizi ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumamazizir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuivar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham. ²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti. ²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamın aguar faragha an ikezibara inigh ua da isavsuiigham, kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim.

God uan apangkuvim bar gumamazizibar akaghasa ifonge

²⁵ Nan adarasi, ia guizin akar mogomer mam gifoghasa ki ia migei. Ia a gifoghiva, kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumamazizir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Eghti me gin Godin gumamazizibar tongin ikiam. ²⁶ Tuavir kamnangra God Israelia bar men akurvagham. Godin Akınafarim kamaghin mikeme:

“Akurvazir Gumazim Jerusalemın ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavir boribar amightima

me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva,

11:17: Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19 **11:17:** Jeremaia 11:16; Aposel 2:39; Efesus 2:11-19 **11:18:** Jo 4:22, 1 Ko 10:12 **11:18:** Jon 4:22; 1 Korin 10:12 **11:20:** Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12 **11:20:** Aisaia 66:2; Rom 12:16; Filipai 2:12 **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:22:** Jon 15:2-4; 1 Korin 15:2; Hibru 3:14 **11:23:** 2 Ko 3:16 **11:23:** 2 Korin 3:16 **11:25:** Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9 **11:25:** Luk 21:24; Jon 10:16; Rom 12:16; 2 Korin 3:14; Akar Mogomem 7:9 **11:26:** Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39 **11:26:** Onger Akaba 14:7; Aisaia 59:20 **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16 **11:27:** Jeremaia 31:33-34; Hibru 8:8; 10:16

egh dughiar kamın uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelia Iesusin Akar Aghuim akırım a gasaragha mati Godın apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizibar akura. God fomira uan gumazamiziba amisevgha, me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghın ami. ²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghın mikıman kogham, ia marki, ki uan dımdiam ko bizir aghuiba ua da iniam. ³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia fomira Godın akam batoghezi, datirighın Israelia a batosi. Ezi tuavir kamın ia Godın apangkuvim ini. ³¹ Kamaghıra, Israelia Godın akam batoke. Ezi Godın apangkuvir ia inizir kamın tuavımın, me datirighın Godın apangkuvim uaghan a iniam. ³² God kamaghın ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akaghın. Kamaghın amizi, gumazamiziba bar Godın akam batoke. God me gamizi me kamaghın amua, uan arazir kuramın apengan ikia kalabuziar gumazamizibar mın iti.

E Godın ziamfam

³³ Ame! Godın bizir aghuiba ko an fozozim ko an nighnizim, da guizbangıra bar ekevegha bar pın iti! Egha ongarımın mın bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimın mingarım manmaghın deravıram a geghanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmaghın dagh fogham? Bar puvati! ³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godın Akinafarımın aven iti:

“Guizbangıra, tina Ekiamın nighnizim gifo?

Gumazitam bizibar amuamın fozozim Ekiamın sure damuan kogham. Gumazitam an faragh mangı nighniziba a danıngan kogham.

Bar puvati!”

³⁶ E fo, God uan dafarımın biziba bar dar ingari, egha dar mingarım, ezi da a baghvıra ikia, mamaghıra iti. Kamaghın amizi e zurazurara ziar ekiam a danıng mamaghıra ikiam! Bar guizbangıra.

Pol ghaze, Kraisin adarazi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1–15:13)

E uan inivafıziba isi ofan mın God danıngam

¹ Kamaghın amizi, nan adarasi, ki Godın apangkuvir ekiam ginighnigha, kamaghın ia gakaghori: Ia uari uan inivafıziba isi angamıra itir ofan mın God danıngvıra iki. Egh a baghvıra ikıva an ingangarım damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isi God danıngamın arazir kam, kar guizın arazir Godın ziam fem. ² Ia nguazir kamın itir

11:30: Ef 2:2, Kl 3:7 **11:30:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7 **11:32:** Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:32:** Rom 3:9; Galesia 3:22; 1 Timoti 2:4 **11:33:** Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:33:** Jop 11:7; Onger Akaba 36:6; 92:5; Aisaia 55:8-9 **11:34-35:** Jop 15:8; 35:7; 36:22; 41:11; Aisaia 40:13; 1 Korin 2:16 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **11:36:** 1 Korin 8:6; Galesia 1:5; 2 Timoti 4:18; Hibru 13:21; 2 Pita 3:18 **12:1:** Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:1:** Onger Akaba 50:13-14; Jon 4:24; Rom 6:11-13; 1 Korin 6:13; 6:20; 1 Pita 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15 **12:2:** Efesus 1:18; 4:23; 5:10; 5:17; Kolosi 1:21; 1 Pita 1:14; 1 Jon 2:15

gumazamiziba amir arazibar gin mangan marki. Ia teghtima God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamaghin, ia Godin ifongiam gifogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afiraziba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fozoziba isa e ganingi, eghti e igharaziba bagh ingangarim deravira a damuam

³ God uan apangkuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vaghvagha kamaghin ia mikimasa. Ia uari fiva pin uari arighan marki. Ia deragh nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavar kamän ia uari tuisigh. ⁴ E fo, inivafizir vamira itima, an aven soroghafariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamän aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarir igharazibagh ami. ⁵ Kamaghira, e gumazamizir aviriba ikia, datirighin Kraiss ko porogha inivafizir vamiran min oto. Egha inivafizir kamän aven itir bizir kabar min, e uari inigha Kraissin poroghav iti. ⁶ Kamaghin amizi, God uan apangkuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fozoziba isa mati bizir aghuibar min vaghvagha e ganingi. Eghiti gumazitam o amizitam, Godin akam inigha izir fozozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akamin gun me mikimam. ⁷ Eghiti gumazim o amizim igharazibar akurvaghamin fozozim ikiva, a deravira men akurvagh. Eghiti gumazim o amizim igharazibar sure damuamin fozozim ikiva, a deravira men sure damu. ⁸ Eghiti gumazim o amizim gavgavim igharaz darazir navibar aningamin fozozim ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghiti gumazim o amizim biziba isa gumazamizibagh anidir fozozim ikiva, an aviriba me daning. Eghiti gumazim o amizim ingangarimin faragha zuir fozozim ikiva, a deravira an apengan itir gumazamizibar ganiva ingangarir kam damu. Eghiti gumazim o amizim igharaz darazir apangkuvamin fozozim ikiva, a men apankuvsu bar akongekh mamaghira iki.

E navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegham

⁹ Ia ifar gumazamizibagh ifongan marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumazamizibagh ifongegh. Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuibar suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia uan ikizimin aven uari uarigh ifongeghi moghin, ia uaghan Kraissin adarazir aven uari uarigh ifongegh. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar. ¹¹ Ia pamten ingariva amirvaghan marki, Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. ¹² Egh ia, bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizua itiba, da bagh nighnigh bar akongegh. Egh osimtiziba izamin dughiamin, ia iki uaghan da ateriva tugh gavgavigh, egh zurara God ko mikim.

12:3: 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:3:** 1 Korin 3:10; 12:7; 12:11; Galesia 2:9; Efesus 4:7
12:4: Ef 4:16 **12:4:** Efesus 4:16 **12:4:** 1 Korin 12:12 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:5:** 1 Korin 12:27; Efesus 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:28; 13:2; 1 Pita 4:10-11 **12:6:** 1 Korin 12:4-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:7:** Aposel 13:1; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:8:** Aposel 15:32; 20:28; 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:9:** Onger Akaba 34:14; Amos 5:15; 1 Timoti 1:5; 1 Pita 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:10:** Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:11:** Aposel 18:25; Akar Mogomem 3:15
12:12: Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:12:** Aposel 2:42; 1 Tesalonika 5:16-17; Hibru 3:6; 10:36; Jems 1:4

¹³ Eghti Godin gumamaziziba biziba puvatighti, bizir ia itiba men akurvagh. Egh nguibar igharazimin gumamaziziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragh me damu. ¹⁴ Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. ¹⁵ Ia igharaz darazi bar akongeghti ia me ko bar akongegh. Egh igharaz darazi osemeghti, ia me ko osemegh. ¹⁶ Ia arazir vabara, gumamaziziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. Ia gumamazizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

¹⁷ Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumamazizibar damazimin arazir aghuibar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikiva gumamazizir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. ¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvagh. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarin, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam." ²⁰ Ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam in a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham." ²¹ Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiragh.

13

E gavmanin apengan ikiam

¹ Gumamaziziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumamazizir dapaniba bar, God uabi me ariki. ² Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumamazizibar akaba batosi. Gumamazizir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. ³ Gavmanba gumamazizir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumamazizir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni arazir aghuibar amuti, me nin ziam fam. ⁴ E fo, gavman a mati Godin ingangarir gumazim, egha arazir aghuibar ian akurvaghasa ingari. Ia arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ia fo, gumamazizibagh asighisighamin

12:13: 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:13:** 1 Korin 16:1; 2 Korin 9:1; 9:12; Hibru 13:2; 13:16; 1 Pita 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:14:** Matyu 5:44; Luk 6:28; Aposel 7:60; 1 Korin 4:12; 1 Pita 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:15:** Onger Akaba 35:13
12:16: Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:16:** Onger Akaba 131:1-2; Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21; Rom 11:20; 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15 **12:17:** Matyu 5:39; Rom 14:16; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 5:15 **12:18:** Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:18:** Mak 9:50; Rom 14:19; Hibru 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:19:** Godin Araziba 32:35; Aghuzir Akaba 24:29; Matyu 5:39; Rom 12:17; 13:4; Hibru 10:30
12:20: Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **12:20:** Ua Me Ini 23:4-5; Aghuzir Akaba 25:21-22; Matyu 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:1:** Aghuzir Akaba 8:15; Daniel 2:21; Jon 19:11; Taitus 3:1; 1 Pita 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13 **13:3:** 1 Pita 2:13-14; 3:13 **13:4:** Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:4:** Rom 12:19; 1 Tesalonika 4:6

ingangarim ko gavgavim, gavmanin dafarimin iti, a puram aningın suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam. ⁵ Kamaghın amizi, ia gavmanbar apengan iki. Ia gavmanin apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangıra. Ezi ia uaghan kamaghın fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravıra da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghın damuva, gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazamizibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh, ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam. ⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningıva, egh arazir aghuibar me damu, men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazamizir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazamizir igharaziba bar me gifonghe, a guizbangıra Moses Osirizir Arazibar gin zui. ⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghın miğei, "Ia gumazamizibav soghti, me arimighiran marki. Ia okıman marki. Ia gumazamizir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghıra akar vamıra an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabıra uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." ¹⁰ Ni gumazamizir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghın amizi, gumazim igharaz darazigh ifongeghıva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazamizibar min daruam

¹¹ Dughiar e datirighın itim, ia a gifo, kamaghın amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamıra ikiamim. Ia fo, fomıra dughiar e nighnızir gavgavim Kraisin itim, ko God en akuraghamin dughiam, aning mong uaningın saghon iti. Ezi datirighın God en akurvaghamin dughiar kam a roghıra ize. ¹² Aminirbirim gıvasava amima, aminim tiasa. Kamaghın amizi, e mitatemin araziba bar da ateghıva angazangarimin aven misoghsi, midorozir biziba inigh dar aghuam. ¹³ E angazangarimin aruir gumazamizibar min deraghıra daruam. E dipar onganibar amıva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimıva ighiar kurabar arazibar amuan kogham. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghıva, munavin biziba bagh navim ikuvighıva da inisi navim isian marki. ¹⁴ Egh ia uan Ekiam Kraıs İesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnıghıva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

13:5: Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:5:** Fofozir Gumazim 8:2; 1 Pita 2:19 **13:6:** Matyu 22:21; Mak 12:17; Luk 20:25 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:8:** Matyu 22:39-40; Galesia 5:14; Kolosi 3:14; Jems 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21 **13:9:** Ua Me İni 20:13-17; Ofa Gami 19:18; Godin Araziba 5:17-21 **13:10:** Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:10:** Matyu 22:40; Rom 13:8; 1 Korin 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:11:** 1 Korin 15:34; Efesus 5:14; 1 Tesalonika 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:12:** Efesus 5:11; 6:11-13; Kolosi 3:8; 1 Tesalonika 5:5-6; 1 Jon 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:13:** Luk 21:34; Efesus 5:18; Filipai 4:8; 1 Tesalonika 4:12; Jems 3:14; 1 Pita 2:12; 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **13:14:** Galesia 3:27; 5:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 2:11

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, an nighnizir gavgavim gav-gavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki.

² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.* ³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi.

⁴ Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumazamiziba bar vagh-vagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera. ⁶ Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kamın Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, dagher maba ataghirasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. ⁸ E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira. ⁹ Bizir kamın mingarim kamakin. Kraisi aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti.

¹⁰ E fo, e bar Godin kotiamin tuivighti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighnizibar me damuan marki. ¹¹ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam,
kamaghin amizi ki guizbangira ia migei,
‘Nguazimin itir gumazamiziba bar moghira
nan guamin teviba apirigh,
egh uan akabar nan gun mikim suam,
ki guizbangira God.’”

14:1: Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:1:** Rom 15:1; 15:7; 1 Korin 8:9-11; 9:22 **14:1:** Kolosi 2:16 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 **14:2:** Jenesis 1:29; 9:3; Rom 14:14; 1 Korin 10:25; 1 Timoti 4:4 * **14:2:** Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:3:** Kolosi 2:16
14:4: Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:4:** Matyu 7:1; Jems 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:5:** Galesia 4:10
14:6: 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:6:** 1 Korin 10:31; Galesia 4:10; 1 Timoti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:7:** 1 Korin 6:19-20; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Pita 4:2
14:8: Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:8:** Luk 20:38; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15 **14:9:** Aposel 10:36; 2 Korin 5:15 **14:10:** Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10
14:10: Matyu 25:31-32; Aposel 10:42; 17:31; 2 Korin 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:11:** Aisaia 45:23; Filipai 2:10-11

¹² Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham. ¹⁴ Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaighirizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan marki. ¹⁵ Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamın ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Kraıs munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. ¹⁶ Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. ¹⁷ E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir arazim puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven otifi. ¹⁸ Tina tuavir kamın Kraısın ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Egh a gumamazizibar amuti, me nigirigiar aghuubar a mikimam.

¹⁹ Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, arazir gumamazizir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. ²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamın God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, ada dera. Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irighti, kamaghin ni arazir kuram gami. ²¹ Ni asizitam ko wainin dipatam amiva bizir igharazitam damighti, tuavir kamın da nin anav damighti a irigham. Ni kamaghin damuan marki. ²² Nin nighnizir gavgavir bizir kamın itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamın mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangira, a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim osememizir puvati, gumazir kam bar akongegham.† ²³ Gumazitam asizitam o daghetam amiva, nighnizir pumuning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15

E Kraısın nighnizim ko arazimin gin mangam

¹ E gumamazizir nighnizir gavgavim itiba, gumamazizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvaghham. E uarira uarir akurvaghshi

14:12: Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5 **14:12:** Matyu 12:36; Galesia 6:5; 1 Pita 4:5 **14:13:** 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:13:** 1 Korin 8:9; 8:13; 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:14:** Aposel 10:15; Rom 14:2; 14:20; 1 Korin 8:7-8; 1 Timoti 4:4; Taitus 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13 **14:15:** 1 Korin 8:11-13 **14:16:** Ta 2:5 **14:16:** Taitus 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:17:** 1 Korin 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:18:** 2 Korin 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:19:** Rom 12:18; 15:2; 1 Korin 14:12; 1 Tesalonika 5:11 **14:20:** Mt 15:11, Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 **14:20:** Matyu 15:11; Rom 14:14-15; 1 Korin 8:9; 8:13; Taitus 1:15 † **14:22:** Grighin akam vezin kamın deragha bigha mikememizir puvati. **14:23:** Ta 1:15 **14:23:** Taitus 1:15 **15:1:** Ro 14:1, Ga 6:1 **15:1:** Rom 14:1; Galesia 6:1

nighnighan kogham. ² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvagh. E kamaghsua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvagh. ³ E fo, Kraiis uabi uabin akurvaghassa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, "Akar kurar gumamaziziba ni gasiba, da uaghan na gire." ⁴ Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. ⁵ Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Kraiis Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kam in ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. ⁶ Kamaghin amizi ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Kraiis Iesusin Afeziam.

Kraiss, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghin amizi, gumamaziziba Godin ziam fisi, ia Kraissin adarazi ia uarira uari inigh bar akongegh. Kraiis ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. ⁸ Ki ia migei, Kraiis Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. ⁹ Kraiis uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighti, me Godin apangkuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei:

"Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiva ni minamam.
Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam."

¹⁰ Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,
ia Godin gumamaziziba Israelia,
ia me ko iki bar akongegh."

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei:

"Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar,
ia Ekiamin ziam fi!
Egh nguazimin itir anababa,
ia bar an ighiabar amu!"

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme:

15:2: Ro 14:19, 1 Ko 9:19, 9:22, 10:24, 10:33, 13:5, Fl 2:4-5 **15:2:** Rom 14:19; 1 Korin 9:19; 9:22; 10:24; 10:33; 13:5; Filipai 2:4-5 **15:3:** Sng 69:9, Mt 26:39, Jo 5:30, 6:38 **15:3:** Onger Akaba 69:9; Matyu 26:39; Jon 5:30; 6:38 **15:4:** Ro 4:23-24, 1 Ko 9:9-10, 10:11, 2 Ti 3:16-17 **15:4:** Rom 4:23-24; 1 Korin 9:9-10; 10:11; 2 Timoti 3:16-17 **15:5:** Ro 12:16, 1 Ko 1:10, 9:9-10, Fl 3:16 **15:5:** Rom 12:16; 1 Korin 1:10; Filipai 3:16 **15:6:** Ap 4:24, 4:32 **15:6:** Aposel 4:24; 4:32 **15:7:** Ro 5:2, 14:1-3 **15:7:** Rom 5:2; 14:1-3 **15:8:** Mt 15:24-25, Ap 3:25-26, 2 Ko 1:20 **15:8:** Matyu 15:24-25; Aposel 3:25-26; 2 Korin 1:20 **15:9:** 2 Sml 22:50, Sng 18:49, Jo 10:16, Ap 3:25, Ro 9:23, 11:30 **15:9:** 2 Samuel 22:50; Onger Akaba 18:49; Jon 10:16; Aposel 3:25; Rom 9:23; 11:30 **15:10:** Lo 32:43 **15:10:** Godin Araziba 32:43 **15:11:** Sng 117:1 **15:11:** Onger Akaba 117:1 **15:12:** Ais 11:1, 11:10, MAA 5:5, 22:16 **15:12:** Aisaia 11:1; 11:10; Akar Mogomem 5:5; 22:16

“Atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh,
 mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto.
 God gumazir kam amiseveghti,
 an atrivimin otogh iziva
 Kantrin Igharazibar Gumazamizibar ganam.
 Egh a me damuti,
 me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.”

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamagsua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivagham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14--16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

¹⁴ Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi ki akinafarir kamin aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Kraisi Iesusin ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me ofan min iki a damuti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghvira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin Akar Aghuim me mikiri.

¹⁷ Ki Kraisi Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin amizi ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. ¹⁸⁻¹⁹ Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Kraisi ko ingarima Kraisi na bagha tuaviba arizima, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalem inkegha Kraisin Akar Aghuim bar anekura ghua Ilirikumin Provisin oto. ²⁰ Nan ifongiam kamakin: ki Kraisin Akar Aghuim danganin gumaziba oraghizir puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. ²¹ Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa:

“Gumazamizir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba,
 datirighin da baragham.

Gumazamizir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba,

15:13: Ro 12:12, 14:17 **15:13:** Rom 12:12; 14:17 **15:14:** 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21
15:14: 1 Korin 8:1; 8:7; 8:10; 2 Pita 1:12; 1 Jon 2:21 **15:15-16:** Rom 1:5; 11:13; 12:3; Galesia 2:7-9;
 Filipai 2:17 **15:18-19:** Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12 **15:18-19:** Aposel 19:11; 2 Korin 3:5; 12:12
15:20: 2 Ko 10:15-16 **15:20:** 2 Korin 10:15-16 **15:21:** Ais 53:15 **15:21:** Aisaia 52:15

datirighin dagh fogham.”

Pol Rom in itir Kraisin adarazir ganigh, Spenin Kantrin mangam

²² Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. ²³ Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, ²⁴ kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

²⁵ Ki datirighin Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam. ²⁶ Ia fo, Jerusalem in itir Godin adarasi, men tongin itir gumamazir maba biziba bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. ²⁷ Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me Israelin gumamazir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelia fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh anigha men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kam in bizir aghuiba isi Israelia daningiva me ikarvaghamin.

²⁸ Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalem mangamin ingangarim agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. ²⁹ Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Kraisi bizir aghuir bar aviribar en tongin dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Kraisi Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazim, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gakhagori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh. ³¹ Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalem in itir Kraisin adarazi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham. ³² Kamaghin God ifueghtima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. ³³ Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16

Pol gumamazir aviriba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakin, a Senkrian nguibar ekiamin itir siosin ingangarir amizim. ² Ki kamaghsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumamaziziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighti ia an akuragh. Guizbangira, a gumamazir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraisi Iesusin ingangarim gami. ⁴ Aning nan

15:22: Ro 1:13 15:22: Rom 1:13 15:24: 1 Ko 16:6 15:24: 1 Korin 16:6 15:25: Ap 19:21, 20:22, 24:17 15:25: Aposel 19:21; 20:22; 24:17 15:25: 1 Korin 16:1-4 15:26: Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 15:26: 2 Korin 8:1; 9:2; 9:12 15:27: Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6 15:27: Rom 9:4; 11:17; 1 Korin 9:11; Galesia 6:6 15:29: Ro 1:11 15:29: Rom 1:11 15:30: 2 Ko 1:11, Fl 2:1, Kl 4:3, 4:12, 2 Te 3:1 15:30: 2 Korin 1:11; Filipai 2:1; Kolosi 4:3; 4:12; 2 Tesalonika 3:1 16:3: Ap 18:2, 18:18, 18:26, 2 Ti 4:19 16:3: Aposel 18:2; 18:18; 18:26; 2 Timoti 4:19

akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin, ki uabira puviram aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar siosba uaghan aning minabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aning in dipenimin uari akuvir sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagh anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian Provinsin itir gumazamiziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junia bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikizir vamira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisin aposelbar tongin ziar ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraisi gifo.

⁸ Egha ki uan akam isa Ampliatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko Kraisin ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisin gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisin ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vamira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritis ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpasi, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisin siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deraghvira gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men

saghon iki. ¹⁸ Me en Ekiam Krai Iesusin ingangarim gamir pu. Puvati. Me uan inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. ¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim inigha derivara an gin zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham. ²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamın da osiri. ²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamın Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuir ki akurim, a Krai Iesusin Akar Aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam gifo. Godin ovengan koghamim, Akar Gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar dagh foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an gin mangam. ²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krai Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

16:18: Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:18:** Filipai 3:19; Kolosi 2:4; 1 Timoti 6:5; Taitus

1:10; 2 Pita 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:19:** Matyu 10:16; Rom 1:8; 1 Korin 14:20

16:20: Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:20:** Jenesis 3:15; Rom 15:33; 1 Korin

16:23; 1 Tesalonika 5:28; Akar Mogomem 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:21:** Aposel

16:1; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 **16:23-24:** Aposel 19:29; 1 Korin 1:14;

2 Timoti 4:20 * **16:23-24:** Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin

kamin iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira.

16:25-26: Rom 1:5; Efesus 1:9; 3:5; 3:9; 3:20; Kolosi 1:26-27; 1 Tesalonika 3:13 **16:27:** 1 Ti 1:17,

6:16, Ju 25 **16:27:** 1 Timoti 1:17; 6:16; Jut 1:25

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri

O 1 Korin Akar faragha zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiam mam, an Akaiian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korinin nguibar ekiam anakunigha, sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingarava aruima, osimtiziba Korinin sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korinin itir Kraisin adarasi, men arazir maba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me ti uan nighnizir gavgavim ategham. A kamaghin men apangkufi. Egha poroghamiba arazir aghuibar amuasa a me migei. A uaghan ghaze, me Godin Duamin amamangatighi, a men daroribar faragh mangan koghti, osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, uaghan Godin Duamin bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazamizir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korinin itir darazigh anidi. Me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuir kamim me gami. A men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13 Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1--4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko, ² ga akinafarir kam ia Korinin nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisi Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Kraisi Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Kraisi Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. ³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. ⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisi ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. ⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisi Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duam aningizir

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9 **1:2:** Aposel 9:14; 18:1; 18:17; Rom 1:7; 10:12; 1 Korin 6:11; 2 Timoti 1:9 **1:3:** Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:3:** Rom 1:7; 2 Korin 1:2 **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 **1:5-6:** 1 Korin 2:1-2; 12:8; 2 Korin 8:7; 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:2 **1:7:** Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:7:** Luk 17:30; Filipai 3:20; 2 Tesalonika 1:7; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12

bizir aghuitam, ia an otevizir puvati. ⁸ Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamın otoghti, bizir kuratam en Ekiam Krais Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham. ⁹ God uan Otirim Krais Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Krais Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghorı, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimın bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. ¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adaribar uarigh ami. ¹² Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraisin anav.” ¹³ Ezi manmakin? Krais ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimın aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴ Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumamaziziba puvati. Kamaghin ki God minabi. ¹⁵ Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.” ¹⁶ (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimın itir adarasi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues o puvati.) ¹⁷ Krais gumamaziziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamın itir gumamazizibar fofozimın anekunan kogham. Ki kamaghin damu, Kraisin ter ighuvimın ovevem damighti, a mati pura bizim.

Krais, a Godin gavgavim

¹⁸ Guizbangira, gumamazizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimın migirigiam, mati migirigiar onganım egha mingariba puvati. Ezi e gumamazizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimın migirigiam, a Godin gavgavim. ¹⁹ Godin Akınafarım kamaghin migei:

“Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganıdibar fofoziba adeggham,
egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agıvagham.”

²⁰ Eghti e manmaghin nguazir kamın itir gumamazizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumamazizir akaba uariv sozır arazım bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamın itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganıba mingariba puvati.

²¹ Godin nighnizir aghuım ko an fofozimın, God kamaghin fo, nguazir

1:8: Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 **1:8:** Filipai 1:6; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 **1:9:** Aisaia 49:7; Jon 17:21; 1 Korin 10:13; 1 Tesalonika 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8 **1:10:** Rom 12:16; 2 Korin 13:11; Filipai 2:2; 1 Pita 3:8 **1:12:** Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4 **1:12:** Jon 1:42; Aposel 18:24-28; 19:1; 1 Korin 3:4 **1:14:** Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:14:** Aposel 18:8; 19:29; Rom 16:23 **1:16:** 1 Ko 16:15 **1:16:** 1 Korin 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:17:** Matyu 28:19; Jon 4:2; 1 Korin 2:1; 2:4; 2:13; 2 Pita 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:18:** Aposel 17:18; Rom 1:16; 1 Korin 2:14; 15:2; 2 Korin 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:19:** Aisaia 29:14; Jeremaia 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:20:** Jop 12:17; Aisaia 19:12; 33:18; 44:25; Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Matyu 11:25; Luk 10:21; Rom 1:20-21; 1:28

kamın itir gumamaziziba uan fofozimın tuavimın me Godın fofozim inighan kogham. Kamaghın, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe. Kar, me “mıgırıgiar onganım,” arazir akam, e anekuri. Gumamaziziba akar kam baragha nıghnızir gavgavım Godın itima, God men akurvası. ²² Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nıghnızir aghuım ko fofozim bagha pamten ingari. ²³ Ezi e Kraıs e Kraıs ter ıghuvımın aremezir akam me mıkıri. Ezi akar kam Judabar nıghnızimın, mati bizir me asaghporghırım. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nıghnızim ghaze, kar mıgırıgiar onganım. ²⁴ Ezi e gumamazizir God diazıba, Juda ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, e fo, Kraısra a Godın gavgavım ko Godın fofozim. ²⁵ Nguazımın itir gumamaziziba kamaghın nıghnıgha ghaze, “Godın nıghnızir maba bar onganı.” Ezi nıghnızir kamra bar gumamazizibar nıghnızıbagh afıra. Ezi me kamaghın nıghnısı, Godın arazir maba kamaghın en akakası, God gavgavıba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavıgha, bar gumamazizibar gavgavım gafıra.

²⁶ Nan adarası, ia dughıar God ıan diazım gınıghnıgh. ıan avırıba faragha, nguazir kamın itir gumamazizibar damazımın, fofozir gumamazizibar mın ıkezir puvati. Ezi ıan avırıba, gavgavıba puvati. ıan avırıba, anabar zıar ekiaba itıbar otıvızir puvati. ²⁷ God kamaghsua, a nguazir kamın itir fofozir gumamazizibar amuti, me bar aghumsıgham. Kamaghın, a gari, gumamazizir gavgavıba puvatıgha nguazımın itir gumamazizibar damazımın nıghnızıba onganızıba, merara God me amısefe. God ghaze, a gavgavıba itir gumamazizibar amuti, me aghumsıgham. Kamaghın, gumamazizir gavgavıba puvatıgha nguazir kamın itir gumamazizibar damazımın itıba, merara God me amısefe. ²⁸ Egha a nguazir kamın zıaba puvatızir gumamazizıba ıni, kar gumamazizir me kamaghın mıgeıba, me bizir kınır me aghuazıba. Ezi arazir kamın, God zıar ekiaba itıba ko gavgavıba itıbagh amızı, da mati bizir kınıbar mın itı. ²⁹ Kamaghın amızı, gumazıtam o amızıtam Godın damazımın uabı uan zıam fan kogham. ³⁰ God uabı ia gamızı, ia Kraıs İesus ko poroghav itı. Ezi a Kraıs gamızı, a en nıghnızir aghuımın mınarımın itı. Ezi Kraısın ıngarımın, God e gamızıma, e Godın damazımın deragha, God baghavıra itı. Ezi Kraısın ıngarımın, a uam e gıvezegha, arazir kuramın gavgavımın e fıri. ³¹ Ezi Akınafarım mıkemızı moghın God kamaghın ıfonge, “Tına bar akongeghsı, an Ekıam amızir arazıbagh nıghnıgh, a bagh bar akongegh.”

2

Pol Korının itir gumamazizibar nıghnızir gavgavımın mıgeı

¹ Nan adarası, kı ia bagha ızezır dughıamın, kı Godın akar mogomemın ia mıgıa, fofozir gumamazizibar mın akar ekiar guar avırıtıbar ia mıkemızir puvati. ² Kı faraghavıra kamaghın nıghnıki, kı ıan tongın ıkıamın dughıamın, kı bizir ıgharazıtam gınıghnıghan kogham. Puvatıgham. Kı Kraıs İesusra

1:22: Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:22:** Matyu 12:38; Mak 8:11; Jon 4:48; Aposel 17:18; 17:32 **1:23:** Aıs 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:23:** Aısıa 8:14; Matyu 11:6; Jon 6:60; 6:66; Rom 9:32; 1 Korin 2:14; Galesıa 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3
1:24: Rom 1:4; 1:16; 1 Korin 1:18; Kolosı 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4 **1:25:** 2 Korin 13:4 **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 **1:26:** Matyu 11:25; Jon 7:48; Jems 2:1-5 **1:27:** Mt 11:25, Je 2:5 **1:27:** Matyu 11:25; Jems 2:5 **1:29:** Ro 3:27, Ef 2:9 **1:29:** Rom 3:27; Efesus 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:30:** Jeremaıa 23:5-6; Jon 17:19; 2 Korin 5:21 **1:31:** Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17
1:31: Jeremaıa 9:23-24; 2 Korin 10:17 **2:1:** 1 Ko 1:17 **2:1:** 1 Korin 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8
2:2: Galesıa 6:14; Filipai 3:8

nighnighiva, a ter ighuvimin aremezir ovevem uaghan a ginighnigham. ³ Ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiatiaiva, mighighavira agoi. ⁴ Ezi akar ki mikemezim ko Akar Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamin itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavim, ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. ⁵ Guizbangira, ki kamaghsua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamin itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

⁶ Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin Arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamin itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamin gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir ovengasava amiba. ⁷ Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimin ingaramin dughiamin, a uan fofozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamin ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo. ⁸ Ezi, nguazir kamin gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai. ⁹ Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin migirigiar kam migei, a kamakin:

“Bizir gumazitam o amizitam faragha uan damazimin ganizir puvatiziba,
 ko akar gumazitam o amizitam faragha oraghizir puvatiziba,
 ko bizir gumazitam o amizitam nighnizimin itir puvatiziba,
 bizir bar aghuir kaba,
 God gumazamizir a gifongeziba baghavira da akiri.”

¹⁰ Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamin ingangaramin God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira dar gara, uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo. ¹¹ Tav gumazamizir igharazibar nighnizibagh foghan kogham. Puvati. Gumazimin duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam o amizitam Godin nighnizim gifoghan kogham. Godin Duam, a uabira fo. ¹² E nguazir kamin duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eghti tuavir kamin, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. ¹³ E bizir aghuir kabav geima, en migirigiaba nguazimin itir fofozimin tuavimin otozir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumazamiziba akar kaba bigha me geghari. ¹⁴ Ezi gumazamizir Godin Duam puvatiziba, me Godin Duamin bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, me kamaghin nighnigha ghaze, da bizir onganiba,

2:3: Ap 18:9; 2 Ko 10:1 **2:3:** Aposel 18:9; 2 Korin 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16
2:4: Rom 15:19; 1 Korin 1:17; 1 Tesalonika 1:5; 2 Pita 1:16 **2:5:** 2 Ko 4:7; 6:7 **2:5:** 2 Korin 4:7;
 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:6:** 1 Korin 1:28; Efesus 4:13; Filipai 3:15; Hibriu
 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:7:** Rom 16:25-26; Efesus 3:5; 3:9; Kolosi 1:26;
 2 Timoti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:8:** Luk 23:34; Jon 7:48; Aposel 13:27; 2
 Korin 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:9:** Aisai 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:10:**
 Matyu 13:11; 16:17; Jon 14:26; 1 Jon 2:27 **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34 **2:11:** Aghuzir
 Akaba 20:27; Jeremaia 17:9; Rom 11:33-34 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:12:** Jo 16:13-14 **2:13:** 1 Ko
 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:13:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2 Pita 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1
 Ko 1:18, 1:23 **2:14:** Matyu 16:23; Jon 8:47; 14:17; Rom 8:5-7; 1 Korin 1:18; 1:23

egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin otifi. Kamaghin, gumazamizir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti. ¹⁵ Gumazamizir Godin Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin Duam itir gumazamizibar araziba tuisighiva avegham. ¹⁶ Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Tina Ekiamin nighnizim gifo?

Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham.”

Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3

Siosin ingangarir gumazamiziba, me Godin ingangarir gumazamiziba

¹ Nan adarasi, ki gumazamizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumazamizir navir ghurimin arazibar gin zuibav gei moghin, ki ia migei. Dughiar kamän ia borir iririvibar min ikia, Kraisin arazibar gin zui. ² Ki faragha, mati otem ia ganiga, dagher gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia, kamaghira iti. ³ Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira iti. Ia uan adarazi navim men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amuava, nguazir kamän itir gumazamizibar min ami. ⁴ Gumazir mam kamaghin migei, “Ki Polin anav.” Ezi mav kamaghin migei, “Ki Apolosin anav.” Ezi arazir kamän ia mati nguazir kamän gumazamiziba.

⁵ Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagha ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. ⁶ Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui. ⁷ Gumazamizir dagher oviziba opariba, me ziaba puvati. Gumazamizir dipam a ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima, da aghui, kamaghin a uabira ziam iti. ⁸ Gumazamizir dagher oviziba opariba, ko gumazamizir dipaba anidiba, me uaghara Godin ingangarir gumazamiziba. Egh me vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. ⁹ E bar moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazamiziba, mati dipenibar ingarir gumazamiziba

Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. ¹⁰ God uan apangkuvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumazamizir igharaziba dagh isin dipenimin ingari.

2:15: 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:15:** 1 Tesalonika 5:21; 1 Jon 2:20; 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **2:16:** Jop 15:8; Aisaia 40:13; Jeremaia 23:18; Jon 15:15; Rom 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:1:** Jon 16:12; 1 Korin 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:2:** Jon 16:12; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:3:** 1 Korin 1:10-11; 11:18; Galesia 5:20-21; Jems 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:4:** 1 Korin 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:6:** Aposel 18:4-11; 18:24-28; 19:1; 1 Korin 1:30; 2 Korin 3:5; 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:7:** 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:8:** Rom 2:6; Galesia 6:4-5; Akar Mogomem 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:9:** Matyu 13:3-9; Aposel 15:4; 2 Korin 6:1; Efesus 2:20-22; Hibru 3:3-4; 1 Pita 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14 **3:10:** Rom 15:20; 1 Korin 4:15; 15:10; 2 Pita 3:15; Akar Mogomem 21:14

Eghti dipenimin ingarir gumazamiziba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. ¹¹ Ia fo, God Kraisi Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin min anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. ¹² Gumazamiziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misiabar an ingaram. ¹³ Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumazamiziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati. ¹⁴ Eghti gumazamizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighti, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kam in ivezir aghuim iniam. ¹⁵ Eghti ingangarir gumazamizibar dipeniba bar isighti, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumazamiziba uari avimin miseveaghirigh egh me ovengan kogham.

Ia Godin Dipenimra

¹⁶ Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. ¹⁷ Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasightima, God a gasighasigham.

E gumazamizibar ziaba fan kogham

¹⁸ Ian tav uabira uabi gifaran marki. Ki ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kam in bizibagh fogh kamagh nighnigham, “Ki fofozir bar aghuim iti,” egh a faragh gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. ¹⁹ Guizbangira, nguazir kam in fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim. Godin Akinafarim kamaghin migei, “Gumazamizir maba paza gumazamizir igharazitabar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumazamizir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi.” ²⁰ Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, “Ekiam a fofozir gumazamizibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham.” ²¹ Kamaghin amizi, ia gumazamizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. ²² Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana. ²³ Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Kraisi, Godin anav.*

3:11: Ais 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6 **3:11:** Aisaia 28:16; Matyu 16:18; 2 Korin 11:4; Galesia 1:7; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** Lu 2:35, 1 Ko 4:5, 2 Te 1:7-10, 1 Pi 1:7, 4:12 **3:13:** Luk 2:35; 1 Korin 4:5; 2 Tesalonika 1:7-10; 1 Pita 1:7; 4:12 **3:16:** 1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hi 3:6, 1 Pi 2:5 **3:16:** 1 Korin 6:19; 2 Korin 6:16; Efesus 2:21-22; Hibru 3:6; 1 Pita 2:5 **3:18:** Snd 3:7, Ais 5:21 **3:18:** Aghuzir Akaba 3:7; Aisaia 5:21 **3:19:** Jop 5:13, 1 Ko 1:20, 2:6 **3:19:** Jop 5:13; 1 Korin 1:20; 2:6 **3:20:** Sng 94:11 **3:20:** Onger Akaba 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15 **3:21:** 1 Korin 1:12; 3:4-6; 2 Korin 4:5; 4:15 **3:23:** Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 **3:23:** Rom 14:8;

1 Korin 11:3; 2 Korin 10:7; Galesia 3:29 * **3:23:** 1 Korin 1:12 ko 3:4, Pol kamaghin migei, Korinin siosin itir darazi uari abigha, marazi ghaze, e Polin adarasi, ezi marazi ghaze, e Apolosin adarasi. Ezi migirigiar kaba da nguazimin gumazamizibar nighnizibar gin zui. Korinin siosin itir gumazamiziba deravira Godin nighnizim gifogh, egh kamaghin mikim suam. Pol bar en anav, ezi Apolos bar en anav. Pol ko Apolos ko bizir igharazitabar sara, men ingangarir gumazamizibar min iki, Korinin siosin akurvagh egh me damuti, me guizin Kraisin adarazir min otivam. Kamaghin, God me ginaba. Ni 2 Korin 3:1-9in gan.

4

Ekiam uabi uan ingangarir gumazamiziba tuisisi

1 Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumazamiziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami. 2 Eghti gumazamiziba tavin ingangarir gumazibar iki, egh me uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. 3 Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisigham, o gumazamizir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighsi damuam, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. 4 Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, “Ki gumazir arazir kuraba puvatizim.” Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. 5 Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin, ia gumazamizir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamın, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim deraz, o ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

6 Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamın mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazamizir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki. 7 Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi? 8 Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. 9 Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham. Me nguazir kamın itir enselba ko gumazamiziba bar, men damazimin e misueghti, e arighregham. 10 E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazamizir onganibar min iti. Ezi ia Krai ko poroghav ikiava, ia fofozir gumazamizibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti. 11 Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara itima, kuariba puv en pirima, e korotiar bibiziba azui. Ezi me tintinibar e misozi, e deravira danganitam gaperazir puvati. 12 E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e migeima, e deragh me damuasa Godin azangsisi. Me arazir kurabar e gamima, e pura nimira ikia osimtiziba ateri. 13 Me akar bar

4:1: Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:1:** Luk 12:42; 1 Korin 3:5; 2 Korin 6:4; Taitus 1:7; 1 Pita 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:2:** Luk 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2 **4:4:** Jop 9:2; Onger Akaba 143:2; Aghuzir Akaba 21:2; Rom 4:2 **4:5:** Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:5:** Rom 2:1; 2:29; 1 Korin 3:8; 2 Korin 5:10; Akar Mogomem 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:6:** Rom 12:3; 1 Korin 1:12; 3:4; 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:7:** Jon 3:27; Rom 12:6; Jems 1:17; 1 Pita 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:8:** Akar Mogomem 3:17; 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:9:** Rom 8:36; 1 Korin 15:30-31; 2 Korin 6:9; Hibru 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18 **4:10:** Aposel 26:24; 1 Korin 1:18; 3:18 **4:11:** Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:11:** Aposel 23:2; Rom 8:35; 2 Korin 11:23-27; Filipai 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:12:** Onger Akaba 109:28; Matyu 5:44; Aposel 18:3; 1 Korin 9:14-15; 1 Tesalonika 2:9; 2 Tesalonika 3:8; 1 Timoti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:13:** Azir Akam 3:45

kurabar e miġeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumamaziziba makuniziba. Gumamazizibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Polin ifongiam, Korinba an arazibar gin mangam

¹⁴ Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa ki an osirizir puvati. Ki kamagh-sua, ia mati nan boribara. Ki ian niġhnizibar amuti ia deragh foghasa, egha akar kam osiri. ¹⁵ Gumamazizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin oto. ¹⁶ Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. ¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian niġhnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸ Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. ¹⁹ Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumamazizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. ²⁰ Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. ²¹ Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningva, ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5–6)

Gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹ Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumamaziziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Krais gifozir puvatizir gumamaziziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. ² Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki. ³ Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. ⁴ Egha ki kamaghin miġei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, ⁵ ia gumazir kam isi,

4:15: Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:15:** Aposel 18:11; Galesia 4:19; Jems 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:16:** 1 Korin 11:1; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6; 2 Tesalonika 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:17:** Aposel 19:22; Filipai 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3 **4:19:** Aposel 18:21; 19:21; 1 Korin 16:5; 2 Korin 1:15; 1:23; Hibru 6:3 **4:20:** 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **4:20:** 1 Korin 2:4; 1 Tesalonika 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:1:** Ofa Gami 18:7-8; Godin Araziba 22:30; 27:20; Efesus 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:3:** Kolosi 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:4:** Matyu 16:19; 18:18; Jon 20:23; 2 Korin 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:5:** Aposel 26:18; 1 Timoti 1:20

Satanin dafarim datighti, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighti, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamın duamin akuragham.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶ Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bui? ⁷ Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghıva, zuegh, mati bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kamaghin fo, ia yis puvatizir bretin min iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnızir Isar Ekiam, an ababanım gamıgha gıfa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Krais isa sipsipin min a misoghezi, an areme. ⁸ Kamaghin amizi, en araziba, gumazamizir Isar Ekıar kam damuasava amir arazıbar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenıbar yisin ghurıba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guızın akamin gın mangiti, arazir kam mati bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akınafarir ıgharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia gumazamizir tintiniba uari bakiava akuıba, me ko ikian marki." ¹⁰ Ia bar nguazir kamın gumazamizir arazir kurar kabagh amıba ataghıraghasa, ki migeir puvati. Gumazamizir tintinıbar uari bakiava akuıba, ko gumazamizir ıgharazıbar bizıba bagha navıba dikavıba, ko gumazamizir ıgharazıbar bizıba okeıba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ia gumazamizir kabanang bar me ataghıraghsı, ia bar nguazir kamın ikian kogham. ¹¹ Ki osirizir akar kam, an mingarım kamakin: Gumazir Kraisın adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumazamizir uari bakiava akuir arazım gami, o gumazir ıgharazıbar bizıba bagha navım dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazım gami, o dipar onganıba api, o gumazir ıgharazıbar bizıba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia uaghan gumazir kamaghin amım ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakın? Ki ti Kraisın adarazir azenan itir gumazamizıba tuisızir ingangarım iti? Bar puvati. Kraisın adarazir aven itir gumazamizıba tuisızir ingangarım, a ian ingangarımra. ¹³ Azenan itir gumazamizıba, God uabi men arazıba tuisıgham. Ezi Godın Akınafarım kamaghin mikeme, "Ia gumazir kurar ian tongın itim batokegh."

6

Kraisın adarazi uarira uari kot darıghan marki

¹ Ian tongın tav osımtızıtım Kraisın adarazir mavın ikia, tızım bagha Godın gumazamizıba ategha ghua Godın gın zuir puvatızıbar damazımın a isa kot

5:6: 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:6:** 1 Korin 3:21; 15:33; Galesia 5:9; Jems 4:16 **5:7:** Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:7:** Ua Me Ini 12:5; 12:21; 13:7; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 5:6; 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 **5:8:** Godın Arazıba 16:3; Matyu 16:6; 16:12; Luk 12:1 * **5:8:** Ves 6ın ikegha ghua ves 8ın tuzir migirigiam, God Israelia Gitazir Dughiam an arazıbagh nıghnıgha, Judaba amir arazıav gei. Ni Ua Me Ini 12:3-21 ko 13:5-7ın gan. An arazir kaba bar dagh amızıma, da Kraisın adarazir dabırabımın nedazım oto. **5:9:** Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:9:** Matyu 18:17; 2 Korin 6:14; Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:10:** Jon 17:15; 1 Korin 1:20; 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10 **5:11:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 2 Tesalonika 3:6; Taitus 3:10; 2 Jon 1:10 **5:12:** Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:12:** Mak 4:11; 1 Korin 6:1-4; Kolosi 4:5; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **5:13:** Godın Arazıba 13:5; 17:7; 21:21; 22:21-24

garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o? ² Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumamaziziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamın biziba tuisighamin fofozim ikiam, egha datirighin manmaghsua osimtızir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati? ³ Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kamın osimtıziba tuisighamin fofozim ikiam. ⁴ Kamaghin, osimtızitam ian tongin otoghtima, tızim bagh ia osimtızir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi? ⁵ Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ian tongin, gumazir fofozim ititam ti mar ikia, egha Kraisin adarazir tongin osimtıziba tuisighamin fofozim ikiam. ⁶ Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari isava, gumazir nighnızir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi.

⁷ Ia Kraisin adarasi, ia osimtıziba uarir ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? ⁸ Ia arazir aghuir kabar gin mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹ Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumamazizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumamazizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, ¹⁰ ko okimakar gumamaziziba, ko gumamazizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumamazizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. ¹¹ Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumamazizibar otifi. Ia, Ekiam Krai Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumamazizibar otifi.

En inivafziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹² Gumamazizir maba kamaghin migei, "Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam." A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuam. Eghti bizitam na damighti, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham. ¹³ Gumamazizir maba ghaze, "Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim." Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivaghham. Eghti en inivafziba, gumamaziziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuam. Ekiam

6:2: Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:2:** Daniel 7:22; Matyu 19:28; Akar Mogomem 2:26; 3:21; 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:3:** 2 Pita 2:4; Jut 1:6 **6:7:** Mt 5:39; Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:7:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Luk 6:29; Rom 12:17-19; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9 **6:9:** Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:9:** Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:11:** Efesus 2:2; Kolosi 3:7; Taitus 3:3-7; Hibru 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:12:** 1 Korin 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7 **6:13:** Rom 14:17; 1 Korin 6:15; Kolosi 2:22-23; 1 Tesalonika 4:3-7

en inivafizibar gara dar akurvasi. ¹⁴ God uan gavgavimîn Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighti e ua dikavam.

¹⁵ Ia ti kamaghîn fozir puvati? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghîn, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighîva, amizir arazir kurabagh amimîn inivafizimîn poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghîn damighan kogham! ¹⁶ Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamîram oto. Ia ti kamaghîn fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghîn mikeme, “Aning, inivafizir vamîram otogham.” ¹⁷ Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamîram otogham.

¹⁸ Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiava akuimîn arî mangî, an saghon iki. Arazir kurar îgharaziba, gumazamiziba dagh amima, da inivafizimîn azenan otifi. Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham. ¹⁹ Ia ti kamaghîn fozir puvati? Ian inivafiziba, da Godin Duamîn Dîpenimîn mîn iti. God uan Duam isa ia ganingizîma, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. ²⁰ God ivezir bar ekiamîn ia givese. Kamaghîn, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimîn akam mîgei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimîn azangsiziba ikarvasi

¹ Ki datirighîn migirîgiar ia akinafarimîn osiriziba ikarvaghâsa. Gumazim o amizim poroghamim gamizir puvati, a dera. ² Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevîma, kamaghîn gumaziba bar, vaghvagh amuimîn ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamin iki. ³ Pamin inivafizim, kar an amuimîn bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghîra, amuimîn inivafizim, kar an pamin bizim, amuim an anogoroghan kogham. ⁴ Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghîra, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa. ⁵ Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghugh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimîn uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamîn girara, gua ua uaningin porogh. Gua kamaghîn damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua kakaghonti, gua uan inivafizimîn agorogem dikabinîva avegh, irigham.

⁶ Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisî. Ki akar gavgavim ia ganidîr puvati. ⁷ Ki kamaghsua, gumazamiziba bar nan mîn pura odiaribar

6:14: Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20 **6:14:** Rom 6:5; 6:8; 8:11; 1 Korin 15:20; 2 Korin 4:14; Efesus 1:19-20 **6:15:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30 **6:15:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:12; 4:16; 5:30 **6:16:** Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31 **6:16:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Efesus 5:31 **6:17:** Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11; Efesus 4:4 **6:18:** Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4 **6:18:** Rom 1:24; 6:12-13; 1 Tesalonika 4:3; Hibru 13:4 **6:19:** Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16 **6:19:** Rom 14:7-8; 1 Korin 3:16; 2 Korin 6:16 **6:20:** 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19 **6:20:** 1 Korin 7:23; Galesia 3:13; Filipai 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **7:1:** 1 Ko 7:8, 7:26 **7:1:** 1 Korin 7:8; 7:26 **7:3:** Kis 21:10, 1 Pi 3:7 **7:3:** Ua Me Ini 21:10; 1 Pita 3:7 **7:5:** Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5 **7:5:** Joel 2:16; Sekaraia 7:3; 1 Tesalonika 3:5 **7:7:** Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11 **7:7:** Matyu 19:12; Aposel 26:29; 1 Korin 12:11

iki. God vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganingi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

⁸ Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba ariaghireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiarimin ikiti, deragham. ⁹ Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamın iki. Ni odiarimin ikitima, inivafizir agorogem bar nin ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

¹⁰ Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham.

¹¹ Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim batoghan marki.

¹² Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. ¹³ Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki.

¹⁴ Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvati, men boriba ti Godin damazimin zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavira itir boriba.

¹⁵ Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghiraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam uan aning ikiririghan kogham. Aning firiaghiri. Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia. ¹⁶ Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan pamın akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimirir God e bagha inabazimin moghin ikiam

¹⁷ God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e deravira ikirimirir kamin aven daruam. Eghiva e ikirimirir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. ¹⁸ Gumazir mam, me an mikarzir mogomemin inim atughti, gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomemin inim aghoran marki. ¹⁹ Mikarzir mogomemin inim atuz, o mikarzir mogomemin inim atuzir puvati, aning pura bizim. Godin Akar Gavgavibar gin zuir arazim, a bizir ekiam. ²⁰ E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirim e faragha an ike, e ikirimirir kamra ikiam. ²¹ Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir

kinimin itima, God nin dia? Ni bizir kamın osiman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin tam ikitima, ni tuavir kamın gin mangi. ²² Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamın gumazimra. An Ekiamın damazimin firighirigha, ua ingangarir gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim firighirigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti. ²³ God bar ivezir ekiamın ia givese, kamaghın, ia gumamazibar ingangarir gumamazir kinibar min ikian marki. ²⁴ Nan adarasi, manmaghın itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimirim kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumamazibagh anidi

²⁵ Ekiam gumamazir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godın apanguvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto. ²⁶ Ki dughiar kamın osimtızir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti, deragham. ²⁷ Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki. ²⁸ Ni amimin iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamın iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumamazir poroghamibagh amiziba, nguazimin itir osimtıziba me bativam. Osimtızir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghın ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamın tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghın iki. ³⁰ Ezi gumamazir aziba, me azi puvatizi moghın iki. Eghti gumamazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumamazir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghın iki. ³¹ Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumamaziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghın aghua, nguazir kamın navir osimtıziba tintinibar ian nighnizibagh ekuam. Odıarir gumazim, a mighigha Ekiamın bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa. ³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnsi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. ³⁴ Ezi kamaghın nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odıarir amiziba, me mighigha Ekiamın bizibagh nighnsi. Me uan duaba ko inıvafiziba bar da isi God daning, egh God baghvıra ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamın bizibagh nighnsi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuıbar gin mangi, egh Ekiamın ingangarim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghın nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuıbar a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan inıvafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghın a uan ifongiamın gin mangi, aning uaningın iki.

7:22: Jo 8:36, Ga 5:13, Ef 6:6, Fm 16, 1 Pi 2:16 **7:22:** Jon 8:36; Galesia 5:13; Efesus 6:6; Filemon 1:16; 1 Pita 2:16 **7:23:** 1 Ko 6:20, 1 Pi 1:18-19 **7:23:** 1 Korin 6:20; 1 Pita 1:18-19 **7:25:** 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 **7:25:** 1 Korin 7:6; 7:10; 7:40; 2 Korin 8:8-10; 1 Timoti 1:12-13; 1:16 **7:28:** 1 Ko 7:38 **7:28:** 1 Korin 7:38 **7:29:** Ro 13:11 **7:29:** Rom 13:11 **7:31:** Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **7:31:** Onger Akaba 39:6; Jems 1:10; 4:14; 1 Pita 1:24; 1 Jon 2:17
7:34: Lu 10:40 **7:34:** Luk 10:40

An arazir kuram gamir puvati. ³⁷ Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiarimningin ikiam, arazir kam dera. ³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiarimin itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamın pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a firiaghiri. A ua gumazitamın ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamın gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamın iki. ⁴⁰ Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiarimin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8–10)

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

¹ Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumamazizir maba ghaze, “E bar, fozozim iti.” Akar kam guizbangira, fozozir kinim, gumamazizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumamazizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumamazizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.* ² Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fozozim apengara iti. ³ Ezi gumamazizir God gifongeziba, God bar me gifo.

⁴ Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti. ⁵ Guizbangira, bizir aviriba me “god,” dagh arigha, bizir aviriba me “ekiam,” dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin iti, da pura biziba. ⁶ E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumamazizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Kraisi Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamira iti.

⁷ Ezi gumamazizir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghuegha kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatizi, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami. ⁸ Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin

* **7:38:** Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. **7:39:** Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 **7:39:** Rom 7:2-3; 2 Korin 6:14 **7:40:** 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8 **7:40:** 1 Korin 7:25; 1 Tesalonika 4:8 **8:1:** Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19 **8:1:** Aposel 15:20; 15:29; Rom 14:3; 14:10; 14:14; 1 Korin 10:19

* **8:1:** Polin dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir gumamaziziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua dav sogha, marvir guabar ofa gami. Egha me gin asizir kaba isa maketin ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darasi, bizir kam bagha Polin azangansi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:2:** 1 Korin 13:8-9; 13:12; Galesia 6:3; 1 Timoti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:3:** Matyu 7:23; Galesia 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:4:** Godin Araziba 4:35; 4:39; 6:4; Aisaia 41:24; 1 Korin 10:19; Galesia 4:8; Efesus 4:6; 1 Timoti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:6:** Malakai 2:10; Jon 1:3; Aposel 17:28; Rom 11:36; 1 Korin 12:6; Efesus 4:5-6; Filipai 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:7:** Rom 14:14; 14:23; 1 Korin 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:8:** Rom 14:17

damazimın ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimın deravira ikian kogham.

⁹ Ia deravira ganigh, kamaghın fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura aneremam. Eghti gumamazir nighnızir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamın ganıva, uam arazir kuramın aven mangam.

¹⁰ Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimın mangı asızibar amiti, gumamazir nighnıziba kuiaghırezir puvatigha gavgavizir puvatıziba, izi nın ganti, nın arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asızir me marvir guabar ofa gamibar amam. ¹¹ Eghti nın arazir kamın, fofozim gumamazir nighnızir gavgavir muziarim itiba me gasıghasıgham. Kar, ian anav, Kraıs uaghan a bagha areme. ¹² Ia oragh. Kraısın adarasi, men marasi, men nighnıziba kuiaghırezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnızir gavgavıbagh asıghası, egha arazir kamın ia mati arazir kuramın Kraıs gamı. ¹³ Kamaghın, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramın aven mangiti, ki tong uam asızitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramın aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimın ıvezim ısır puvatigha, bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir fıriaghırızim! Ki guızbangıra aposelin mam! Egha ki uabi İesus en Ekiam, ki an ganıgha gıfa. Egha ki Ekiamın ingangarım gamıma, nan ingangarımın ia gamızıma, ia Kraısın adarazir otifi! ² Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraısın adarazir otıvıgha, a ko poroghav itıma, bizir kam kamaghın ian aka, ki guızın Ekiamın aposel.

³ Gumamazir maba nan arazıba tuisıgha, akam na gası. Ezi ki kamaghın ua bagha me ikarvası. ⁴ Kamaghın ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarımın ıvezim dagheba ko dipabar mın da inıam? Guızbangıra, e da inıam.

⁵ A ti kamaghın derazir puvati, e amuıbar ikıva, me ko tuavir saghuiabar mangam. Mati aposelin ıgharazıba, ko Ekiamın aveghbuar dozıba, ko Pıta amızı moghın? Are, arazir kam uaghan dera. ⁶ Ga Barnabasra ti, uan ingangarımın ıvezim ısır puvatigha, uan ikirimirim bagh dagıar ingangarım damuam, eghti aposelin ıgharazıba ti puvatıgham? Puvati, e bar moghıra ingangarımın ıvezim inıam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimın ingangarım gamua, uabi ua bagha dagheba burı? A guızbangıra, da burır puvati. Gumazir manam ua bagha azenım oparıgha, an dagheba ısır puvati? Puvati, an ada inıam. Gumazir manam sıpsıpbır gara, egha a uabi dar oteba apır pu? Puvati, an ada apı.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kamın gumamazıbar nighnızıbar gın ghua mıgırıgıar kam gamı. Puvati. Moses Osırızir Arazıba uaghan kamaghın mıkemem. ⁹ Moses Osırızir Arazıbar aven a kamaghın mıkemem, “Bulmakau raızın inıba tuır dughıamın, ia damısı an anogorogh an akam ikian markı.” God ti bulmakaubagh nıghnıgha mıgırıgıar kam gamı, o? Puvati. ¹⁰ An

8:9: Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:9:** Rom 14:13-15; 14:20; Galesia 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20
8:11: Rom 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **8:13:** Rom 14:21; 2 Korin 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:1:** Aposel 9:3; 9:15-17; 18:9; 26:16; 1 Korin 15:8; 2 Korin 12:12; Galesia 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3 **9:2:** 2 Korin 3:2-3 **9:4:** Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14
9:4: Luk 10:8; 1 Korin 9:13-14 **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:7:** Godin Arazıba 20:6; 2 Korin 10:4; 1 Timoti 1:18 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:9:** Godin Arazıba 25:4; 1 Timoti 5:18
9:10: 2 Ti 2:6 **9:10:** 2 Timoti 2:6

e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹ E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia inivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. ¹² Ia igharaz darazir amamangarighti, me ia da biziba iniam, ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir bizibagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatigha, kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin Akar Aghuimin tuavim apiran aghuagha, kamaghin e da isir puvati. ¹³ Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimim ingariba, me gumamaziziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati? ¹⁴ Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumamazizir Akar Aghuim akuriba, me gumamazizir Akar Aghuim barazibar dafarimin, men inivafizimin akurvazir biziba iniam.

¹⁵ Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akongezi gumazitam anegivan ki bar aghua. ¹⁶ Ki Akar Aghuim akuniva, uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham.

¹⁷ Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami. ¹⁸ Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumamazizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumamaziziba bar men ingangarir gumazimin min iti

¹⁹ Ki firiaghirigha iti, egha gumazitam in ingangarir gumazimin itir puvati. Egha ki uan ifongiamin gumamaziziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki gumamazizir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti. ²⁰ Ki Judaba ko itir dughiamin, ki me iniasa, kamaghin ki Judan Arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazibar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghin ki men damazimin, Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti. ²¹ Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba iniasa. Kamaghin, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin amua, Godin arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki

9:11: Ro 15:27, Ga 6:6 **9:11:** Rom 15:27; Galesia 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:12:** Aposel 20:33-35; 1 Korin 13:7; 2 Korin 11:7-9; 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:13:** Ofa Gami 6:16; 6:26; Diboboniba 18:8; 18:31; Godin Araziba 10:9; 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:14:** Matyu 10:10; Luk 10:7; Galesia 6:6; 1 Timoti 5:17 **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:15:** Aposel 18:3; 20:34; 2 Korin 11:10; 1 Tesalonika 2:9 **9:16:** Jer 20:9 **9:16:** Jeremaia 20:9 **9:17:** 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25
9:17: 1 Korin 3:8; 3:14, 4:1; Galesia 2:7; Kolosi 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:18:** 1 Korin 10:33; 2 Korin 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1 **9:19:** Matyu 20:26-27; Galesia 5:13; 1 Pita 3:1 **9:20:** Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 **9:20:** Aposel 16:3; 18:18; 21:20-26 **9:21:** Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 **9:21:** Rom 2:12-14; Galesia 2:3; 3:2; 5:13

Kraisin arazimin apengan ikiavira iti. ²² Ki gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghin, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki gumazamizir guar aviriba, men tarazi iniasa, tuavir aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin gumazamiziba bar men arazibar min zui. ²³ Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim Akar Aghuimin itiba, me daningam. Ki kamaghsua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

²⁴ Gumazir ivemariba, me bar ivemara, vamira ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemar egh ivezim iniam. ²⁵ Eghti gumazitam ivemarinin faragh otoghsi, inivafizimin ifongiam dikabiragh, ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. ²⁶ Kamaghin, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim. ²⁷ Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kiniva, gin ivezim inighan kogham.

10

Ia uaribagh gan, ia ifavariba ko osimtiziba bangin iran marki

¹ Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuarir God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir Aghevim abigha ghue. ² Egha me bar ghuariam ko ongarimin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumazamizibar otifi. ³ Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. ⁴ Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God dagiar me ko aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi dagiar kam, a Kraisi uabi.* ⁵ Ezi God gumazamizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi.

⁶ Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. ⁷ Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh

9:22: Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 **9:22:** Rom 11:14; 15:1; 1 Korin 10:33; 2 Korin 11:29

9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 **9:24:** Galesia 5:7; Filipai 3:14; 2 Timoti 4:7; Hibru 12:1

9:25: Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 **9:25:** Efesus 6:12; Filipai 3:14;

2 Timoti 2:4-5; 4:8; Jems 1:12; 1 Pita 1:4; 5:4; Akar Mogomem 2:10 **9:27:** Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2

Ko 13:5-6, Kl 3:5 **9:27:** Rom 6:18-19; 8:13; 13:14; 2 Korin 13:5-6; Kolosi 3:5 **10:1:** Kis 13:21-22,

14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13 **10:1:** Ua Me Ini 13:21-22; 14:22-29; Diboboniba 9:18;

Nehemia 9:12; Onger Akaba 78:13 **10:3:** Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 **10:3:** Ua Me Ini

16:35; Nehemia 9:15; 9:20; Onger Akaba 78:24 **10:4:** Sng 78:15 **10:4:** Onger Akaba 78:15

* **10:4:** Akinafarir Mosesin ingangarimin gun migeiba, da migirigiar otevir pumuning iti, aning

Israelia dipam dagiamin a inizar arazim geghari. Mam, Ua Me Ini 17:1-7in iti, ezi mam Diboboniba

21:1-13in iti. Judabar marazi ghaze, migirigiar otevir kamning dagiar vamiram eghari. Dagiar kam

Israelian gin danganir me aruiba bar dagh arui. **10:5:** Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju

5 **10:5:** Diboboniba 14:16; 14:29-30; Onger Akaba 106:26; Hibru 3:17; Jud 1:5 **10:6:** Nam 11:4,

11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 **10:6:** Diboboniba 11:4; 11:34; Onger Akaba 106:14; 1 Korin 10:11

10:7: Kis 32:6, 1 Ko 10:14 **10:7:** Ua Me Ini 32:6; 1 Korin 10:14

ami.”⁸ Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire.⁹ Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghirezi moghin, e Kraiss bizitam damusi a gakaghanon kogham.¹⁰ Mati men marazi amizi, Ovevem in Ensel iza me misoghezi me ariaghirezi moghin, Ia God gimoman marki.

¹¹ Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim e datirighin itir gumazamizibar anighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

¹² Kamaghin, gumazitam o amizitam suam, ki tughavavagi, a deragh gan, egh iran marki.¹³ Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanangira, gumazamiziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, osimtizir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osimtiziba ia bativti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam virara aningn ziaba fan kogham

¹⁴ Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki.¹⁵ Ia fofoziba iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh.¹⁶ Kavir kam Godin bizir aghulba an itima, e a bagha God minabi. E an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraissin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraissin inivafizimin posi.¹⁷ Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghiran apa, kamaghin e gumazamizir aviriba, e inivafizir vamira iti.

¹⁸ Ia Israelian arazim ginighnigh. Me ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi.[†]

¹⁹⁻²⁰ Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guabagh anidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua.²¹ Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram aningn daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko asebar dagher dakozim viraram aningn daman marki.

10:8: Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:8:** Diboboniba 25:1-18; Onger Akaba 106:29; Akar Mogomem 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:9:** Ua Me Ini 17:2; 17:7; Diboboniba 21:5-6; Godin Araziba 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:10:** Ua Me Ini 16:2; Diboboniba 14:2; 14:29; 14:37; 16:41-49; 1 Eghaghaniba 21:15; Hibru 3:11; 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18 **10:11:** Rom 15:4; 1 Korin 10:6; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7; 1 Jon 2:18 **10:13:** Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:13:** Jeremia 29:11; 1 Korin 1:9; 2 Pita 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:14:** 2 Korin 6:17; 1 Jon 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:16:** Matyu 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:19-20; Aposel 2:42; 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:17:** Rom 12:5; 1 Korin 12:27; Efesus 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 **10:18:** Ofa Gami 7:6; 7:15 [†] **10:18:** Gighin akamin, vezin kam deragha migirigiam a bighizir puvati. **10:19-20:** Godin Araziba 32:17; Onger Akaba 106:37; 1 Korin 8:4; Akar Mogomem 9:20 **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:21:** Godin Araziba 32:38; 2 Korin 6:15-16

²² E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekeveghe, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godin ziam fam

²³ Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akurvazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati. ²⁴ E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham.

²⁵ Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azangsighan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati. ²⁶ E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

²⁷ Eghti gumamazir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azangsighan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi. ²⁸ Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan marki. ²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamin migei, a ua suam, ia pazav ami.

Eghti tav kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumamazir igharazibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham? ³⁰ Ki God minabagh damiti, gumamazir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kımam?

³¹ Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu. ³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. ³³ Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumamaziziba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumamazir igharazibar akurvaghasava ami.

11

¹ Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangi.

10:22: Lo 32:21, Ese 22:14 **10:22:** Godin Araziba 32:21; Esekiel 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12 **10:23:** 1 Korin 6:12 **10:24:** Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 **10:24:** Rom 15:1-2; 1 Korin 13:5; Filipai 2:4; 2:21 [‡] **10:25:** Dughiar mabar me asiziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamaghin migei, Kraisin adarazi maketin ivezir asizibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, paza damigham. Puvati. Me dar amam. **10:26:** Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 **10:26:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 10:14; Onger Akaba 24:1 **10:27:** Lu 10:8 **10:27:** Luk 10:8 **10:28:** 1 Ko 8:7 **10:28:** 1 Korin 8:7 **10:29:** Ro 14:16 **10:29:** Rom 14:16 **§ 10:29:** Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighizir puvati. **10:30:** Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 **10:30:** Rom 14:6; 1 Timoti 4:3-4 **10:31:** Kl 3:17, 1 Pi 4:11 **10:31:** Kolosi 3:17; 1 Pita 4:11 **10:32:** Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 **10:32:** Rom 14:13; 1 Korin 8:13; 2 Korin 6:3; 1 Timoti 3:5 **10:33:** Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 **10:33:** Rom 15:2; 1 Korin 9:20-22; 10:24 **11:1:** 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **11:1:** 1 Korin 4:16; Efesus 5:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei

(Sapta 11–14)

Pol dapaniba aver arazimin migei

² Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamaghsua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krais, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim. ⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim darigh, gumazir kam uan dapanim Krais, aghumsizim a ganidi. ⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsizim anidi. ⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighi an otefegh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pam in ziar ekiam akakasi.

⁸ God amizimin inivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin amizimin ingari. ⁹ Egha God amizimin akurvaghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akurvaghasa nighnigha, amizimin ingari. ¹⁰ Egh enselba amizir kam in gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa Godin ingangarim gami.*

¹¹ E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim. ¹² Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin ofi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

¹³ Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? ¹⁴ Nguazir kam in gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham. ¹⁵ Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumazamizibar damazimin ziar ekiam a ganidi. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

¹⁶ Eghti gumazitam o amizitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

11:3: Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 **11:3:** Genesis 3:16; 1 Korin 3:23; 15:27-28; Efesus 5:23; 1 Pita 3:1; 3:5-6 **11:7:** Stt 1:26-27, Je 3:9 **11:7:** Genesis 1:26-27; Jems 3:9 **11:8:**

1 Ti 2:13 **11:8:** 1 Timoti 2:13 **11:8:** Genesis 2:18-23 * **11:10:** Grighin akam vezin kamin deravira bigha migeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba gavgavim ikia uari uan dapanibagh ativa Godin ingangarim gami.

¹⁷ Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amin, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham. ¹⁸ Ki faraghavira kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamın iti. ¹⁹ (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.) ²⁰ Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati. ²¹ Ia damasava amigha, ian marazi vaghvaghera faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava onгани. ²² Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

*Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi
(Matyu 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)*

²³ Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha, ²⁴ God minabagha anebigha ghaze, “Kar nan inivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh.” ²⁵ Me amegha givazi, a wain apir kap inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, “Wain apir kavın kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh.” ²⁶ Iesusin akar kam kamaghin en aka, zurara dughiar ia Bretin kam, ko wainin kavın kam amiva, ia Ekiamin ovevemin gun mikim, mangi dughiar ia uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam amam

²⁷ Eghti tina Ekiamin bret o an wainin kavın apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko inivafizim gami. ²⁸ Gumazamiziba faragh deraghvira uan naviba tuisigh, egh Bretin kam ko wainin kavın kamın dami. ²⁹ Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin kavın damiva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a daningam. ³⁰ Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire. ³¹ Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. ³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

11:18: 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:18:** 1 Korin 1:10-12; 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:19:** Godin Araziba 13:3; 1 Jon 2:19 **11:22:** Je 2:5-6 **11:22:** Jems 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:23:** Matyu 26:26; Mak 14:22; Luk 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:25:** Ua Me Ini 24:6-8; Jeremaia 31:31-34; Sekaraia 9:11; Hibru 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:26:** Jon 14:3; Aposel 1:11; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29 **11:27:** Diboboniba 9:10; 9:13; Jon 6:51; 6:63-64; Hibru 10:29 **11:28:** Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:28:** Matyu 26:22; 2 Korin 13:5; Galesia 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:31:** 1 Jon 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **11:32:** Onger Akaba 94:12-13; Hibru 12:5-6; 12:11

³³ Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam. ³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa. ² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. ³ Kamaghin, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Godin Duam gumazitamin ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Iesus, a iku-figh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, "Iesus, an Ekiam."

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, Duar kamra ada nidi. ⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. ⁶ Ingargarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fofozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvagha men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kamın a gumazamiziba bar men akurvaghm. ⁸ Gumazamizibar tav, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba, Duar kamra akar fofozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. ⁹ Duar kamra, nighnizir gav-gavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazamizir igharaz-ibagh anidi. ¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi. ¹¹ Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezi moghin, bizir aghuarir mam isa gumazamizir mabagh aniga, ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazamizir igharazibagh anidi.

E bar moghira, e mati inivafizir vamiran akuaba

¹² Gumazamiziba vaghvagha inivafizir vamira, egha akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin sios uaghan kam-aghira. ¹³ Duar vamira bar moghira e ruezi, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ko ingangarir gumazamizir

12:2: Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:2:** Onger Akaba 115:5-7; Habakuk 2:18-19; Efesus 2:11-12; 1 Pita 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:3:** Matyu 16:17; Mak 9:39; 2 Korin 3:5; 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:4:** Efesus 4:4; Hibru 2:4; 1 Pita 4:10 **12:4:** Rom 12:6-8 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:5:** Rom 12:6-8; Efesus 4:11 **12:7:** 1 Korin 14:26; Efesus 4:7; 1 Pita 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:8:** 1 Korin 13:2; 2 Korin 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:9:** Matyu 17:19-20; 1 Korin 13:2; 2 Korin 4:13; Jems 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:10:** Aposel 2:4; Rom 12:6; 1 Korin 14:5; 14:29; 1 Jon 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:11:** Rom 12:4-8; 1 Korin 7:7; 2 Korin 10:13; Hibru 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:12:** Rom 12:4-5; 1 Korin 10:17; Galesia 3:16; Efesus 4:4; 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11 **12:13:** Jon 6:63; Rom 6:5; Galesia 3:28; Kolosi 3:11

kiniba ko firiaghirezir gumazamiziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

¹⁴ E fo, inivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti. ¹⁵ Eghti suem suam, “Ki dafarim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu,” puvati, suem a inivafizimin akuar mam. ¹⁶ Eghti kuarim suam, “Ki damazim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu,” puvati, kuarim a inivafizimin akuar mam. ¹⁷ Eghti inivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham? Egh inivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibar mughuriabar amuam? ¹⁸ Ezi guizin inivafizim kamaghin puvati. God an akuaba uabi ifongezi moghin, vaghavagha bar da isa an poke. ¹⁹ Inivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin inivafizim puvati. ²⁰ Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Inivafizim akuar aviriba ikia, bar inivafizir vamiran poke.

²¹ Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.” Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, “Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam.”

²² Puvati. Inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha pura biziba, eghti da ikian koghti, inivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. ²³ Egha inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asi. Egha inivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave. ²⁴ Egha inivafizir akuar igharaziba, e da ave puvatizi, da pura iti. God bar deravira inivafizimin akuabar ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin inivafizir akuar ziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti. ²⁵ God kamaghin ifonge, inivafizimin akuaba uari abighan kogh, bar uari inigh uarir akurvaghsi nighnigham. ²⁶ Kamaghin amizi, inivafizimin akuatam mizazim initi, inivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti inivafizimin akuatam ziar ekiam initi, inivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.

²⁷ Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha ia vaghavagh an inivafizimin akuaba. ²⁸ Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelbar gin, a uan akamin otivir akabar gun migeir gumazamizibav sefe, egha men gin, God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumazamizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba ko, gumazamizir arimariabagh amima da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumazamizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibav sefe. ²⁹ Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumazamizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? ³⁰ Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fozozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti. ³¹ Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

13

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

¹ Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazamizibar akabav geir fofozim ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. ² Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, Godin nighnizir mogomebagh fogh, fofozir aviriba bar ikiva, nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gavgavim iki, egh ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim. ³ Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuubar gumazamiziba bar me gamua, igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, uabi uan ziam fer puvati. ⁵ An akaba batozir arazim gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. ⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizir araziba bagha iti. ⁷ Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniamiba bagh mizuam ikiva, osimtizar dughiamin, me tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givaghham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givaghham. Eghti gumazamizibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givaghham. ⁹ Guizbangira, en fofozim mong ofefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong ofefe. ¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givaghham. ¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min miagiava amuava, borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati. ¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozi mokin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mikezim zurara ikivira ikiam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam,

13:2: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:2:** Matyu 17:20; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Korin 12:8-10; 12:28 **13:3:** Mt 6:2 **13:3:** Matyu 6:2 * **13:3:** Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamin migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:4:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Pita 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:5:** 1 Korin 10:24; Filipai 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:6:** Onger Akaba 10:3; Rom 1:32; 12:9; 2 Jon 1:4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:7:** Rom 15:1; 1 Korin 9:12; Galesia 6:2; 2 Timoti 2:24; 1 Pita 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:12:** Matyu 18:10; 2 Korin 3:18; 5:7; Filipai 3:12; Jems 1:23; 1 Jon 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **13:13:** 1 Tesalonika 1:3; 1 Jon 4:16

arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

¹ Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh. ² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me gumazir igharazim ko migeir puvati. Me God ko migei. Guizbangira, gumazamiziba me migeir bizibagh fozir puvati. Me Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. ³ Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, me gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abira, men navibagh amima da dera. ⁴ Ezi Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamiziba, me uarira uarir akurvasi. Ezi gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba me siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me bar men akurvasi. ⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazim o amizim Godin Duamin otivaghirir mizebav kinti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkinti, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, gumazamizir Godin otivir akabar gun migeiba, men ingangarim ekevegha, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibar ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, manmaghin ian akuragham? Ki ian akuravaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazamizibar min duaba itir puvati. Da deraghvira arangan koghiva, deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami? ⁸ Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? ⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kintima, gumazamiziba ian akaba baragh dagh foghan koghiva, manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati ni gumazamizibar tuaghagiriabav gia, pura zui. ¹⁰ Nguazimin itir nguibaba akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti. ¹¹ Eghti ki gumazamizitaba mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, me nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguibar igharazimin akamin gumazamiziba. ¹² Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

¹³ Gumazamizir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. ¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, nan duam God

ko migeima, na nighnizim pura iti. ¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. ¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumazamizir kinitaba ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei. ¹⁷ Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumazamizir igharaziba bar akurvazitam inighan kogham.

¹⁸ Ki Godin Duamin otivaghilir mizeba dughiar aviribar dav gei, egh arazir kamin ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. ¹⁹ Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva, akar otevir 5pla me foghs me mikimti, deragham. Egh Godin Duamin otivaghilir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰ Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh ikian marki. Ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumazamizir aruabar nighnizibar min iki. ²¹ Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti:

"Ekiam kamaghin migei, Gumazamiziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,
ki dar aven gumazamizir kabav kimam.
Ki nguibar igharazibar gumazamizibar amuti, me me mikimti,
me nan akaba baraghan aghuagham."

²² Kamaghin, Godin Duamin otivaghilir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³ Kamaghin, siosin gumazamiziba uari akuvamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghilir mizebav kimiti, gumazamizir kinitaba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti ongani. ²⁴ Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami. ²⁵ Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a tevminng apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, "Guizbangira, God ian tongin iti."

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

²⁶ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazim o amizir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghilir mizev giragham iti, ezi gumazir igharazim o amizir igharazim mizev girigiar

14:15: Sng 47:7, Ef 5:19, Kl 3:16 **14:15:** Onger Akaba 47:7; Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **14:20:** Mt 18:3, Ro 16:19, Ef 4:14, Fl 3:15, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **14:20:** Matyu 18:3; Rom 16:19; Efesus 4:14; Filipai 3:15; Hibru 5:12-14; 1 Pita 2:2 **14:21:** Ais 28:11-12, Jo 10:34 **14:21:** Aisaia 28:11-12 **14:23:** Ap 2:13 **14:23:** Aposel 2:13 **14:24:** Jo 16:8 **14:24:** Jon 16:8 **14:25:** Ais 45:14, Sek 8:23, Jo 4:19 **14:25:** Aisaia 45:14; Sekaraia 8:23; Jon 4:19 **14:26:** 1 Ko 12:7-10, 2 Ko 12:19, Ef 4:12 **14:26:** 1 Korin 12:7-10; 2 Korin 12:19; Efesus 4:12

kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningisi, dar amu. ²⁷ Egh tarazi Godin Duamin otivaghbir mizebav kimsi, gumamazir pumuning o gumamazir pumuning ko mizekimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizer migirigiaba da ighivkin. ²⁸ Ezi akam ighivkinamin gumamazir puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghbir mizebav geiba, me nimira iki, God ko nimira uariv kim.

²⁹ Eghti gumamazir pumuning, o gumamazir pumuning ko mizekim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. ³⁰ Tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumamazir faragha migeiba, me nimira iki. ³¹ Tuavir kamın, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin siosin gumamaziriba bar fofozim ko gavgavam iniam. ³² Gumamazir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgavibagh ativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim. ³³⁻³⁴ Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumamaziriba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumamaziriba siosba bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan markiam, me en araziba mikemezi moghin, puram apengan iki. ³⁵ Amizim bizitam gifoghsı, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati. ³⁷ Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba. ³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghbir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. ⁴⁰ Ia uari akuvir dughiaabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

Gumamazir ariaghireziba, me ua dikavam

14:29: Ap 17:11, 1 Te 5:19-22 **14:29:** Aposel 17:11; 1 Tesalonika 5:19-22 **14:33-34:** 1 Ko 11:3, 14:40, Kl 3:18, 1 Ti 2:11-12, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **14:33-34:** 1 Korin 11:3; 14:40; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11-12;

Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 * **14:35:** Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumamaziriba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingı. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghbir mizebav geir arazim migia, mizem giraghiragha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem giraghiragh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh.

14:37: 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:37:** 2 Korin 10:7; 1 Jon 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:39:** 1 Korin 12:31; 1 Tesalonika 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **14:40:** 1 Korin 14:33; Kolosi 2:5

15

*(Sapta 15)**Krais aremegha ua dikafi*

¹ Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia mikinizim, ginighigh. Ia Akar Aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi.

² Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighi, ian nighnizir gavgavim pura bizimin min ikian koghti, tuavir kamın God ian akurvaghām.

³ Akar bar ekar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mizezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. ⁵ Egħa a Pita batogħa, gin 12plan aposelba bato. ⁶ Egħa gin a dughiar vamirın gumamazir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumamazir aviriba ikiavira itima, marazi ariaghire. ⁷ Egħa a uaghan Jems bato, egħa gin aposelba bar me batifi.

⁸ Egħa bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. ⁹ Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, egħa ki kamaghin nighnisi, me ziam "aposel," na darighan kogham. ¹⁰ Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogħa, aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egħa ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari. ¹¹ Ezi kamaghin akar kam, ki anekuri, o me anekuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumamazir aremeziba me ua dikavam

¹² E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krais ovegha ua dikafi. Ezi manmaghsua ian marazi ghaze, "Ariaghireziba, me ua dikavan kogham?"

¹³ Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatighai. ¹⁴ Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai. ¹⁵ Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir gumamazizibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krais gamizi a ua dikafi. Egh guizbangira gumamazir aremeziba ua dikavan koghti, kamaghin Krais ti ua dikavizir puvatighai. ¹⁶ E fo, God gumamazir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, "God Krais gamizi, a ua dikavizir puvati." ¹⁷ God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir

15:1: Ro 5:2, Ga 1:11 **15:1:** Rom 5:2; Galesia 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:2:** Galesia 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:3:** Aisaia 53:5-12; 1 Korin 11:2; 11:23; Galesia 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:4:** Onger Akaba 16:8-10; Matyu 12:40; Luk 24:26; 24:46; Aposel 2:24-32; 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:5:** Matyu 28:16-17; Mak 16:14; Luk 24:34-36; Jon 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:7:** Luk 24:50; Aposel 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:8:** Aposel 9:3-6; 22:14, 22:18; 1 Korin 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:9:** Aposel 8:3; 9:1; Galesia 1:13; Efesus 3:8; 1 Timoti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13 **15:10:** Aposel 8:3; Rom 15:18-19; 2 Korin 3:5; 6:1; 11:5; 11:23; Filipai 2:13 **15:15:** Ap 1:22, 2:24-32, 4:10, 4:33, 5:32, 13:30 **15:15:** Aposel 1:22; 2:24-32; 4:10; 4:33; 5:32; 13:30

Kraisin itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira ikiai. ¹⁸ Ezi uaghan, nighnzir gavgavim Kraisin ikiava ariaghireziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. ¹⁹ E nighnzir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba baghvira mizuamiva, gin izamin biziba bagh mizuaman koghti, gumazamiziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Krais gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. ²¹ Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. ²² Ia fo, gumazamiziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumazamiziba Krais ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. ²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Krais bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krais duar gavgavir gumazamizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. ²⁵ E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. ²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. ²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati." Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan itir puvati. ²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumazamiziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue? ³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazamizir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? ³¹ Nan adarasi, ki dughiaabar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Krais Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. ³² Ki ti nguazir kamin nighnzimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, "asizir atiaba," ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e

15:20: Ap 26:23, 1 Ko 15:23, Kl 1:18, 1 Pi 1:3, MAA 1:5 **15:20:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:23; Kolosi 1:18; 1 Pita 1:3; Akar Mogomem 1:5 **15:21:** Jo 11:25, Ro 5:12, 5:17-18, 6:23 **15:21:** Jon 11:25; Rom 5:12; 5:17-18; 6:23 **15:23:** 1 Te 4:15-17, MAA 20:5 **15:23:** 1 Tesalonika 4:15-17; Akar Mogomem 20:5 **15:25:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ap 2:34-35, Hi 1:13 **15:25:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Aposel 2:34-35; Hibru 1:13 **15:26:** 2 Ti 1:10, MAA 20:14, 21:4 **15:26:** 2 Timoti 1:10; Akar Mogomem 20:14; 21:4 **15:27:** Sng 8:6, Mt 28:18, Hi 2:8, 1 Pi 3:22 **15:27:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Hibru 2:8; 1 Pita 3:22 **15:30:** Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:30:** Rom 8:36; 2 Korin 11:26; Galesia 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:31:** Rom 8:36; 2 Korin 4:10-11; 1 Tesalonika 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 **15:32:** Fofozir Gumazim 2:24; Aisaia 22:13; Luk 12:19-20; 2 Korin 1:8; 4:10-11

migirigiar kamın gın mangam, “E fo, e gurumın ovengam, kamaghın ia izi e damı wainin dıparabar amam.”*

³³ Ia gumazamizir igharazibar amamangatıghti, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumazamizir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasıgham.”† ³⁴ Ia arazir onganiba ateghıva deravıra nıghnıgh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gıfozır puvati. Ia aghumsıghasa ki akar kamın ia mıgei.

Inıvafızır ua dıkavamım, ıgharagh ganam

³⁵ Eghti tav azaragham, “Ariaghırezıba manmaghın ua dıkavıgham? Me manmaghın garır inıvafızıba ikiam?” ³⁶ Nı gumazır onganım! Nı ter ovızım nguazımın aven an ekaraghti, a faragh aremeghıva, bıam otıvam. ³⁷ Ezi ter ovızır nı dıkarazır kam, a wıtın ovızım, o tızımın ovızım, a bıızır gın aghungamımın mın garır puvati, a pura ter ovızır kınım. ³⁸ God ifongezı moghın, a uabı aguaba ko namnam ko dafarıba isa, ıgharagha garır dagheba ko grazıba ko temebagh anıdı. Egha bıızır God anıngızır kaba, matı men inıvafızıba. Kamaghın amızı, da bar moghıra vaghvagha inıvafızır ıgharagha garıba itı.

³⁹ Ezi inıvafızır angamıra itıba, bar uaghara garır puvati. Gumazamızıba inıvafızır ıgharagha garım itı. Ezi asızım inıvafızır ıgharagha garım itı, ezi kuarazım inıvafızır ıgharagha garım itı, ezi osırım inıvafızır ıgharagha garım itı.

⁴⁰ Ezi overıamın itır bıızıba, matı me inıvafızıba itı moghın, ıgharagha gari. Ezi nguazımın itır bıızıba uaghan, matı me inıvafızıba itı moghın, ıgharagha gari. Overıamın itır inıvafızıbar dıgırıba, nguazımın itır inıvafızıbar dıgırıba mın garır puvati. ⁴¹ Aruem dıgırır ıgharazım itı, ezi iakınım dıgırır ıgharazım itı, ezi mıkovezım dıgırır ıgharazım itı, egha mıkovezıbar aven da vaghvagha dıgırır ıgharagha garıba itı.

⁴² Gumazamızır aremegh ua dıkavıbar arazım, a kamakın. Inıvafızır e dafazım, a ikuvıghtı inıvafızır ua dıkavamım, ikuvıghan kogham. ⁴³ Inıvafızır e dafazım, a derazır puvati, eghtı inıvafızır ua dıkavamım, a dıgırır aghuım ikiam. Inıvafızır e dafazım, a gavgavıba puvati, eghtı inıvafızır ua dıkavamım, bar gavgavıgham. ⁴⁴ Inıvafızır e dafazım, a nguazır kamın otozır bıızım. Ezi inıvafızır ua dıkavamım, a Godın Duam anıdır bıızım. Kamaghıra e fo, nguazımın inıvafızıba itı, ezi uaghan Godın Duam anıdır inıvafızıba itı. ⁴⁵ Godın Akınafarım ghaze, “Gumazır faragha otozım, Adam, God a gamızı an angamıra itı.” Ezi Adamın bar gın ızezım, a Duamın otogha, gumazamızıbar amutı me angamıra ikiam.‡ ⁴⁶ Godın Duam anıdır ikırımırım faragha otozır pu. Puvati, nguazır kamın otozır ikırımırım

* **15:32:** Gumazır maba ghaze, Pol guızın asızır atıabav geı. Romın gumazıba, arazır kurabagh amır gumazıbav soghasa, dughıar mabar me gamıma, me asızır atıaba ko mısoı, matı laıon. Ezi gumazır avırıba ghaze, Pol guızın asızır atıabav geır puvati. An akar ısın zuımın a gasıghasıghasa avır gumazıbav geı. † **15:33:** Kar Grıghın fıfozır gumazır mamın mıgırıgıam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:34:** Rom 13:11; 1 Korın 6:5; 1 Tesalonıka 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:35:** Jon 12:24; 1 Jon 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:36:** Jon 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:38:** Jenısıs 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43 **15:42:** Matyu 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:43:** Filıpai 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 **15:45:** Jenısıs 2:7; Jon 6:33; 6:39-40; 6:54; 6:63; 2 Korın 3:4-6; 3:17; Filıpai 3:21 ‡ **15:45:** Adamın bar gın otozır kam, a Kraısra. Nı 1 Korın 15:21-22 ko Rom 5:14-19ın ganıgh.

faragha otozi, Godin Duam anidir ikirimirim gin oto. ⁴⁷ Adamın faragha zuim, a nguazimın gumazim. God nguazimın an ingari. Ezi Adamın gin zuim, a Godin Nguibamın ikegha ize. ⁴⁸ Nguazir kamın gumazamiziba, me nguazir kamın otozir gumazir kamın mın ami. Ezi Godin Nguibamın gumazamiziba, me gumazir Godin Nguibamın ikegha izezir gumazir kamın mın ami. ⁴⁹ E datirighın nguazimın otozir gumazir kamın mın gari, egh gin Godin Nguibamın izezir gumazimın mın ganam.

⁵⁰ Nan adarasi, ia kamaghın foghasa ki ia miġei. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghırıba, bizir ariaghırir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵² Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikımasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sigħar abuananam arangti dughiar kamra God me damighti men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim komokoi mogħın bar zumiram otogham. Sigħam arangamin dughiamın, ariaghıreziba ua dikavighıva um ikuvan kogham. God bar mogħıra e damighti e inivafizir igharagħa garibar otivam. ⁵³ A kamakın, matı gumazamiziba korotiar ghurim suegħa korotiar igħam aruzı mogħın, e inivafizir kuram suegħıva, ikuvighan kogħamin inivafizim arugham. Egh e ariaghırir inivafizim suegħıva, ariaghırir puvatizir inivafizim arugham. ⁵⁴ E gin uan ariaghırir inivafizir kuram suegħıva, uan inivafizir ikuvan kogħamıbar aghuighıti, dughiar kamın Godın Akinafarımın itir miġirigiam a guizın otogham:

“God ovevem dikabırıgha,
a gasıghasıgha, bar a gafıra.

⁵⁵ O ovevem,
ni gumazamiziba dikabırir gavgavım
managh iti?

O ovevem,
ni gumazamiziba mızazım me ganıdir gavgavım
managh iti?”

⁵⁶ Ovevem, mızazır gavgavır gumazamizıbagħ anıdim, arazır kuram dama a ini. Ezi arazır kuram uan gavgavım, Moses Osırızır Arazıba dama a ini. ⁵⁷ En Ekıam Kraıs İesusın ingangarımın, God gavgavım e ganıdım, e ovevem ko misogħa a dikabırı. Kamaghın, e God mınabı!

⁵⁸ Kamaghın, nan namakar bar aghuıba, ia tuıvıgh gavgavıghıti, bizıtım ia munamangan kogħam. Ia kamaghın fo, ingangarır ia Ekıam bagħa amıba pura zuır puvatı. Kamaghın, ia zurara Ekıam bagħ ingarsı bar gavgafıgh.

Pol, damuasava amir bizıbav geı

15:47: Stt 2:7, 3:19, Jo 3:13, 3:31 **15:47:** Jenesıs 2:7; 3:19; Jon 3:13; 3:31 **15:49:** Ro 8:29, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, 1 Jo 3:2 **15:49:** Rom 8:29; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; 1 Jon 3:2 **15:50:** Mt 16:17, Jo 3:3-5, 1 Ko 6:13 **15:50:** Matyu 16:17; Jon 3:3-5; 1 Korin 6:13 **15:51-52:** 1 Te 4:15-17 **15:51-52:** Sekaraıa 9:14; Matyu 24:31; Filipai 3:21; 1 Tesalonıka 4:15-17 **15:53:** 2 Ko 5:4 **15:53:** 2 Korin 5:4
15:54: Aıs 25:8, Hı 2:14-15, MAA 20:14 **15:54:** Aısaıa 25:8; Hıbru 2:14-15; Akar Mogomem 20:14
15:55: Hos 13:14 **15:55:** Hosea 13:14 **15:56:** Ro 4:15, 5:13, 6:14, 7:5, 7:13 **15:56:** Rom 4:15; 5:13; 6:14; 7:5; 7:13 **15:57:** Ro 7:25, 1 Jo 5:4-5 **15:57:** Rom 7:25; 1 Jon 5:4-5 **15:58:** 2 Sto 15:7, 1 Ko 3:8, 2 Pi 3:14, MAA 14:13 **15:58:** 2 Eghaghanıba 15:7; 1 Korin 3:8; 2 Pıta 3:14; Akar Mogomem 14:13

16

(Sapta 16)

Me Jerusalemın amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

¹ Ki datirighın dagiar ia Jerusalemın itir Godin adarazi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghın ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam. ² Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham. ³ Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, men gun migeir akinafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemın itir darazir dafarim darigham. ⁴ Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

⁵ Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. ⁶ Ki foghan kogham, ki ti tong dughiatabar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtima ki mangam. ⁷ Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghın ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

⁸ Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham. ⁹ Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

¹⁰ Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akuraghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. ¹¹ Ian tarazi an gan kamaghın mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorim givagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†

¹² Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighın tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

¹³ Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamın atiatingan marki. ¹⁴ Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu.

16:1: Ap 24:17, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:1-9, Ga 2:10 **16:1:** Aposel 24:17; Rom 15:25-26; 2 Korin 8:1-9; Galesia 2:10 **16:2:** Ap 20:7, MAA 1:10 **16:2:** Aposel 20:7; Akar Mogomem 1:10 **16:5:** Ap 19:21 **16:5:** Aposel 19:21 **16:6:** Ro 15:24, Ta 3:12 **16:6:** Rom 15:24; Taitus 3:12 **16:7:** Ap 18:21 **16:7:** Aposel 18:21 **16:8:** Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 **16:8:** Ofa Gami 23:15-21; Godin Araziba 16:9-11 **16:8:** Aposel 19:8-10 **16:8:** "Pentikosin Dughiar Ekiam," ni Aposel 2:1in itir migirigiamın gan. **16:9:** Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8 **16:9:** Aposel 14:27; 19:8-10; 2 Korin 2:12; Kolosi 4:3; Akar Mogomem 3:8 **16:10:** 1 Ko 4:17 **16:10:** 1 Korin 4:17 † **16:11:** Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. **16:12:** 1 Ko 1:12, 3:6 **16:12:** 1 Korin 1:12; 3:6 **16:13:** Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 **16:13:** Onger Akaba 31:24; 1 Korin 15:1; Efesus 6:10; Filipai 1:27; Kolosi 1:11; 1 Tesalonika 5:6 **16:14:** 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 **16:14:** 1 Korin 14:1; 1 Pita 4:8

15-16 Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin iikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaziba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir Godin gumazamizibar akurvaghamim ganingi. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumazamizibar apengan iki, egh uaghan gumazamizir me ko ingaribar apengan iki.

17 Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge. † 18 Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh.

19 Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aningin dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. 20 Kagh itir Kraisin adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh.

21 Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. §

22 Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar ikufigh. En Ekiam, ni izi!

23 En Ekiam Iesusin apangkuvim, a ia ko iki.

24 E bar Kraisi Iesus ko poroghav iikia, arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

16:15-16: Rom 16:5; 1 Korin 1:16; 1 Tesalonika 5:12 † **16:17:** Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu. **16:18:** Fl 2:29 **16:18:** Filipai 2:29 **16:19:** Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 **16:19:** Aposel 18:2, 18:18; 18:26; Rom 16:5; 2 Timoti 1:15 **16:20:** Ro 16:16, 2 Ko 13:12 **16:20:** Rom 16:16; 2 Korin 13:12 **16:21:** Kl 4:18, 2 Te 3:17 **16:21:** Kolosi 4:18; 2 Tesalonika 3:17 § **16:21:** Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri. **16:22:** Ga 1:8-9 **16:22:** Galesia 1:8-9

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri 2 Korin Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Pol mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar oseme. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi, a me bagha akinafarir kam osiri. Egh ua me gakuqham.

Ezi akar otevir akinafarimin itir mam, Pol akar gavgavir a faragha Korinba bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, ezi me a barazir puvatigha, akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganigi. Ezi me an akam baregha uan arazibar kiri, kamaghin amizi, a datirighin me bagha guizbangira bar akonge.

Ezi dughiar kamin Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakumigh, da inigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinba navibagh aghuvkintima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin amizi, Pol men arazir kurabar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1--7)

¹ Ki Pol, ki Krai Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provisin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. ² Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krai Iesus ian apanguv, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krai Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apanguvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. ⁴ God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. ⁵ Krai osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugh navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa. ⁶ God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir

amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba ateri, God navir amirizim en min ia daningam. ⁷ Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸ Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. ⁹ Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a ginin tugham, a gumazir ovegezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. ¹⁰ Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. ¹¹ Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviriba dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹² Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kamin ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kamin fofozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki Godin apangkuvimin gavgavim isa, arazir kam gami. ¹³⁻¹⁴ Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamaghsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶ Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kamin God dughiar pumuningin arazir aghuimin ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam. ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kamin gumazamizir min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha ghaze, "Guizbangira," o "Puvati," uagharam aning mikimam? Bar puvati.

¹⁸ God zurara uan migirigiar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara "Guizbangira," o "Puvati," migeir pu. ¹⁹ Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin Godin Otirim Kraiss Iesusin akam kuri. Ezi ia bar fo Kraiss, "Guizbangira," ko "Puvati," uagharam aning migeir puvati. Kraiss zurara guizbangira migei. ²⁰ Godin akar dikirizir aviriba

1:7: Ro 8:17, 2 Ti 2:12 **1:7:** Rom 8:17; 2 Timoti 2:12 **1:8:** Ap 19:23, 1 Ko 15:32 **1:8:** Aposel 19:23; 1 Korin 15:32 **1:10:** 2 Ti 4:18, 2 Pi 2:9 **1:10:** 2 Timoti 4:18; 2 Pita 2:9 **1:12:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2:13, 2 Ko 2:17, Hi 13:18 **1:12:** 1 Korin 1:17; 2:4; 2:13; 2 Korin 2:17; Hibru 13:18 **1:13-14:** 2 Ko 5:12, Fl 2:16 **1:13-14:** 2 Korin 5:12; Filipai 2:16 **1:15-16:** Ap 19:21, 1 Ko 16:5-6 **1:15-16:** Aposel 19:21; 1 Korin 16:5-6 **1:19:** Ap 9:20, 18:5 **1:19:** Aposel 9:20; 18:5 **1:20:** Ro 15:8-9, MAA 3:14 **1:20:** Rom 15:8-9; Akar Mogomem 3:14

iti. Ezi Kraiss “Guizbangira,” akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin, e Godin akam barazima a Kraissin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e Godin ziam fe. ²¹ Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Kraiss ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe. ²² Egha a uabi uan inabazir ababanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazaminibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korinin izezir puvati. A kamaghira tu. ²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti da en apengan ikiam. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraissin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2

¹ Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati. ² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam. ³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akuegti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. ⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kuram gamizimin arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme. ⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a inigha givagha, kamaghira tu. ⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim a daning. Puvatighti, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham. ⁸ Kamaghin, ki ia gakahora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. ⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati? ¹⁰ Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghisi Kraissin damazim a gin amangam. ¹¹ Ki

1:21: 1 Jo 2:20, 2:27 **1:21:** 1 Jon 2:20; 2:27 **1:22:** Ro 8:16-17, 2 Ko 5:5, Ef 1:13-14, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:27, MAA 2:17 **1:22:** Rom 8:16-17; 2 Korin 5:5; Efesus 1:13-14; 2 Timoti 2:19; 1 Jon 2:27; Akar Mogomem 2:17 **1:23:** Ro 1:9, 2 Ko 11:31 **1:23:** Rom 1:9; 2 Korin 11:31 **1:24:** 1 Pi 5:3 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Ko 4:21, 2 Ko 12:21 **2:1:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 12:21 **2:4:** Ap 20:31 **2:4:** Aposel 20:31 **2:5:** 1 Ko 5:1, Ga 4:12 **2:5:** 1 Korin 5:1; Galesia 4:12 **2:9:** 2 Ko 7:15, 10:6 **2:9:** 2 Korin 7:15; 10:6 **2:11:** Lu 22:31 **2:11:** Luk 22:31

atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. ¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krai ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krai modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi.* ¹⁵ Guizbangira, e mati pauran mughuriar aghuim zuimin min, Krai a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui. ¹⁶ Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimirir aghuim isir mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. ¹⁷ Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krai ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingangarir gumazibar otifi

¹ E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghsi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati! ² Ia uari, mati akinafarir en gun gumazamizibav geim. Ezi akinafarir kamin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kamin ganiva a dipanam. ³ Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krai an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.

⁴ E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krai fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei. ⁵ Guizbangira, e uari ingangarir kam damuan buraghuburaki, egh e uari kamaghin mikiman kogh suam,

2:12: Ap 14:27, 1 Ko 16:9 **2:12:** Aposel 14:27; 1 Korin 16:9 **2:12:** Aposel 20:1 * **2:14:** Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. **2:15:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 **2:15:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 4:3 **2:16:** Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 **2:16:** Luk 2:34; Jon 9:39; 1 Pita 2:7-8 **2:17:** 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3 **2:17:** 2 Korin 1:12; 4:2; 11:13; 1 Pita 4:11; 2 Pita 2:3 **3:1:** Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:1:** Aposel 18:27; Rom 16:1; 2 Korin 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:2:** 1 Korin 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:3:** Ua Me Ini 24:12; Jeremaia 31:33; Esekil 11:19; 36:26; Hibu 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:5:** Jon 15:5; 1 Korin 15:10; Filipai 2:13

e uari bizibagh ami. Puvati, God uabıra gavgavim e ganıdima, e ingangarir kam gami. ⁶ Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomıram otoziba. Puvati. Kar Godın Duamın bizim. Moses Osirizir Araziba gumamazizibagh amima me ovei. Ezi Godın Duam ikirimirir aghuim me ganıdi.

⁷ Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamın ovevem otos. Dughiar kam God dagıam abıghizi, osiriziba vaghvagha an otifi, ezi Godın angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesın guam gisirazi Israelia an guamın ganam buraghbıraki. Ezi gin angazangarir kam gıfa. ⁸ Ingangarir God uan Duam gumamazizibar anıngasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba anıngasava amizim, bar a gafira. Eghtı Godın angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamın iki mamaghıra ikiam. ⁹ Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighıva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godın angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godın angazangarim sara iziti, ingangarir gumamazizibar amuti me Godın damazimın deraghamim, a Godın angazangarir bar ekiam sara izi mamaghıra ikiam. ¹⁰ Godın angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekevegha mamaghıra iti. Egha angazangarir kam, Godın angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghın, e datirighın gara nıghnisi, ingangarir ghurimın angazangarim munge. ¹¹ Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godın angazangarim sara ize. Kamaghın e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godın angazangarir bar ekiam sara iza mamaghıra iti.

¹² Ezi e nıghnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam izıva e bativ mamaghıra ikiam, ezi e a bagha mızuai. Kamaghın, e atiati puvatıgha azenara an gun mıgei. ¹³ E Moses amizi moghın amir puvati. An guamın angazangarim siragha mungemarima, a kamaghın aghua, Israelia an ganam. Kamaghın a iniravizim inıgha uan guam avara. ¹⁴ Ezi fomıra iza datirighın tuzir dughiamın, Israelian nıghniziba bar pirizi, me Godın Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mıngariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesın guam avarazir iniravizim, men nıghniziba avaraghvıra iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Kraıs uabıra, gumazim a gifoghtima, God an iniravizir a dukuaghav itim adegham. ¹⁵ Guızbangıra, dughıaba bar me Moses Osirizir Arazibar bori, ezi iniravizir kam ikia men nıghniziba apıra, iza datirighın oto. ¹⁶ Egh tina uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nıghnizim avarazim adegham. ¹⁷ Ki Ekiam mıgıa, kar ki Godın Duam mıgei. Eghtı Ekiamın Duam gumazitam o amizitamın ikiti, bizitam an suiragh a ikırarıghan kogham. Bar

3:6: Jer 31:31; Jo 6:63; Ro 7:6; 1 Ko 11:25; Ga 3:10; Ef 3:7; Kl 1:25; Hi 8:6-8 **3:6:** Jeremaia 31:31; Jon 6:63; Rom 7:6; 1 Korin 11:25; Galesia 3:10; Efesus 3:7; Kolosi 1:25; Hibru 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1; 34:28-30; Lo 10:1; Ro 7:10 **3:7:** Ua Me Ini 34:1; 34:28-30; Godın Arazıba 10:1; Rom 7:10 **3:8:** Ga 3:2; 3:5 **3:8:** Galesia 3:2; 3:5 **3:9:** Lo 27:26; Ro 1:17; 3:21 **3:9:** Godın Arazıba 27:26; Rom 1:17; 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:10:** Ua Me Ini 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4; Ef 6:19 **3:12:** 2 Korin 7:4; Efesus 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35; Ro 10:4; Ga 3:23 **3:13:** Ua Me Ini 34:33-35; Rom 10:4; Galesia 3:23 **3:14:** Aıs 6:10; Jo 12:40; Ap 28:26-27; Ro 11:7-8; 11:25 **3:14:** Aısaia 6:10; Jon 12:40; Apokal 28:26-27; Rom 11:7-8; 11:25 **3:16:** Kis 34:34; Aıs 25:7; Ro 11:23; 11:26 **3:16:** Ua Me Ini 34:34; Aısaia 25:7; Rom 11:23; 11:26 **3:17:** Jo 8:32; 8:36; Ro 8:2; 1 Ko 15:45; 2 Ko 3:6; Ga 5:1 **3:17:** Jon 8:32; 8:36; Rom 8:2; 1 Korin 15:45; 2 Korin 3:6; Galesia 5:1

puvati. A bar firighirigh ikiam. ¹⁸ E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin angazangarim gumazamizabar akakasi. E zurara Godin angazangarim kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

¹ God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati. ² E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. ³ Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara. ⁴ Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Kraisin deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

⁵ E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, "Krais Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti." ⁶ Fomira God kamaghin migia ghaze, "Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham." Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ika e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Kraisin Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.

⁷ E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati. ⁸ Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati. ⁹ Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati. ¹⁰ E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi. ¹¹ E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir

3:18: Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **3:18:** Ua Me Ini 16:7; 24:17; Rom 8:29; 1 Korin 13:12; 15:49; 1 Timoti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:1:** 2 Korin 3:6; 1 Timoti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5 **4:2:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:17; 6:4, 6:7; 1 Tesalonika 2:3-5
4:3: 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:3:** 1 Korin 1:18; 2 Korin 2:15; 2 Tesalonika 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:4:** Jon 1:18; 12:31; 12:45; 1 Korin 9:19; Efesus 2:2; Filipai 2:6; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:5:** 1 Korin 1:9; 1:13; 1:19; 1:23; 2 Korin 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:6:** Jenesis 1:3; Aisaia 9:2; 2 Korin 3:18; 1 Pita 2:9; 2 Pita 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:7:** 1 Korin 2:5; 2 Korin 5:1; 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:8:** 2 Korin 1:8; 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:10:** Rom 8:17; 1 Korin 15:31; Filipai 3:10; 1 Pita 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49
4:11: Rom 8:36; 1 Korin 15:31; 15:49

kaba, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri. ¹² Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godin Duamin fozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei. ¹⁴ E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozim dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighi, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam. ¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamagsua, arazir kamin an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelva nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazamizir bar igiabar min otivavira iti. ¹⁷ E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabar bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham. ¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganam koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar ganariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganam koghamiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.* ² E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, egha navim bigha ara ikia uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin min e anerughasa bar ifonge. ³ E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham. ⁴ E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima,

4:13: Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:13:** Onger Akaba 116:10; Rom 1:12; 2 Pita 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:14:** Rom 8:11; 1 Korin 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:15:** 1 Korin 3:21; 2 Korin 1:3-6; Kolosi 1:24; 2 Timoti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:16:** Rom 7:22; Efesus 3:16; Kolosi 3:10; 1 Pita 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 **4:17:** Matyu 5:12; Rom 8:17-18; 1 Pita 1:6 **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **4:18:** Rom 8:24; 2 Korin 5:7; Kolosi 1:16; Hibru 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 **5:1:** 2 Korin 4:7; 2 Pita 1:13-14 **5:1:** Purirpenir nguazimin itir kamnang, kar inivafizir e nguazir kamin inizar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin inivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:2:** Rom 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:4:** 1 Korin 15:53-54

anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamın en inivafizir ovengamim, a ua raghirigh, inivafizir angamira ikivira ikiamimin otogham. ⁵ God uabi e akirigha angamira itir ikirimirir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godın Duam inigha gıvagha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Kamaghın e bizir kam ginighnigha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. ⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnzir gavgavim Ekiamın ikia, egha an gin zui. ⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha ikia, egha atiatar puvati. E inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. ⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godın Nguibam, e zurara kamaghın bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. ¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisın kotin otivighi, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin inivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamın dughiam e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

E gumazamizibar akurvaghti, me Godın namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamın atiatiava an apengan iti. Kamaghın, gumazamiziba nighnzir gavgavim Godın ikiasa, e men nighnziba fa me gakaghorı. God guizbangira bar en nighnziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghın nighnsi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim gami. ¹² E ua migeir akar kam, e ian aghariba apırtı, ia en ziaba fı suam, e gumazir aghuiba, e kamaghın nighnzir puvati. Ia fo, marazi pura gumazamizibar ziar ekiaba itiba bagha bar akongegha, men navimin aven otivir araziba bagh nighnzir puvati. Ezi e kamagsua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamın e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham. ¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighnziba ti gumazir onganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godın ingangarim gami. E nighnzir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi kamaghın damuam. ¹⁴ E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghın Krais e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. ¹⁵ Gumazir kam kamaghın ifonge, e gumazamizir angamira itiba uarira uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghvira ikiam. Kamakin, a bar moghira e bagha ovegha.

¹⁶ Kamaghın amizi, e datirighın ua navir ghurimin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisın araziba tuisiki. Egha datirighın ua kamaghın amir

5:5: Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:5:** Rom 8:16; 8:23; 2 Korin 1:22; Efesus 1:14; 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:6:** Hıbru 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1 **5:7:** Rom 8:24-25; 1 Korin 13:12; 2 Korin 4:18; Hıbru 11:1 **5:8:** Fl 1:23 **5:8:** Filipai 1:23 **5:9:** Kl 1:10, 1 Te 4:1 **5:9:** Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 4:1 **5:10:** Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 **5:10:** Fofozir Gumazim 12:14; Rom 2:16; 14:10; Galesia 6:7; Kolosi 3:24-25; Akar Mogomem 22:12 **5:11:** 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 **5:11:** 2 Korin 4:2; Hıbru 10:31; Jut 1:23 **5:12:** 2 Ko 1:14, 3:1 **5:12:** 2 Korin 1:14; 3:1 **5:14:** Ro 5:15 **5:14:** Rom 5:15 **5:15:** Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 **5:15:** Rom 14:7-8; 1 Korin 6:19; Galesia 2:20; 1 Tesalonika 5:10; 1 Timoti 2:6; 1 Pita 4:2 **5:16:** Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 **5:16:** Jon 6:63; Filipai 3:7-8; Kolosi 3:11

puvati. ¹⁷ Gumazim o amizim Krais ko poroghti, God a damighti, a bar igiamin otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam. ¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumamaziziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh nan namakabar otivigham. ²⁰ Kar e Kraisin abuir gumamazizibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh. ²¹ Krais uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamaghsua, e Krais ko porogh, an gavgavimin e Godin damazimin gumamazizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Krais gisin da ariki, ezi Krais mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mammin min oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

¹ God ko ingara pamten ia gakaghora ghaze, ia gumamazizir Godin apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimin min otivan marki. ² God kamaghin migei, "Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian akura." Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos!

³ Gumazitam o amizitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghuagha, kamaghin en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati. ⁴ E Godin ingangarir gumazibar ikia, kamaghin zurara uan arazir aghuiba gumamazizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghin fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti.

⁵ Me e misogha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha akuir puvatighava, mitriabara iti. ⁶ E arazir Godin damazimin zueziabagh amua, guizin akamin fofozimin suira. E akamadariiba ikarvagha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumamazizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumamaziziba. ⁷ E

5:17: Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 **5:17:** Aisaia 43:18; Rom 8:1; 8:9-10; Galesia 5:6; 6:15; Efesus 2:15; Akar Mogomem 21:5 **5:18:** Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 **5:18:** Rom 5:10; Efesus 2:16; Kolosi 1:20; 1 Jon 2:2 **5:19:** Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 **5:19:** Rom 3:23-25; Kolosi 1:19-20 **5:20:** 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 **5:20:** 2 Korin 3:6; 6:1; Efesus 6:20 **5:21:** Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5 **5:21:** Aisaia 53:6-12; Jon 8:46; Rom 5:19; 1 Korin 1:30; Galesia 3:13; Filipai 3:9; Hibru 4:14-15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 3:5 **6:1:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:20, Hi 12:15 **6:2:** Ais 49:8, Lu 4:19-21 **6:2:** Aisaia 49:8; Luk 4:19-21 **6:3:** Ro 14:13, 1 Ko 9:12, 10:32 **6:3:** Rom 14:13; 1 Korin 9:12; 10:32 **6:4:** 2 Ko 4:2 **6:4:** 2 Korin 4:2 **6:5:** Ap 16:23, 2 Ko 11:23-27 **6:5:** Aposel 16:23; 2 Korin 11:23-27 **6:6:** 1 Ti 4:12 **6:6:** 1 Timoti 4:12 **6:7:** 1 Ko 2:4, 2 Ko 10:4, Ef 6:11-13, 2 Ti 4:7 **6:7:** 1 Korin 2:4; 2 Korin 10:4; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 4:7

guizin akam akura, egha Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir kiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumamazir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en ziabagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumamazir maba ghaze, e gumazir ifariba. Kamaghin puvati, e gumazir guizin akabav geiba. ⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumamaziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. ¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar osemi. Ezi guizbangira, e zurara bar akuigha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumamazir aviribar akurvazima, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighivira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. ¹² E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. ¹³ Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godin Dipenimin min iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir gumamaziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. ¹⁵ Krai ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumamazir nighnizir gavgavim ititam, ko gumamazir nighnizir gavgavim puvatizitam, aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati. ¹⁶ Manmaghsu, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamaghin migei, “Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumamazibar min ikiti, ki men Godin ikiam.” Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimn dabirabar Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, “Ia me ategh, mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.” Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghin migei.”

7

¹ Nan namakar aghuiba, Godin e bagha inabazi itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da

6:9: Sng 118:18, 1 Ko 4:9, 2 Ko 4:2, 4:9-10 **6:9:** Onger Akaba 118:18; 1 Korin 4:9; 2 Korin 4:2; 4:9-10
6:10: 2 Ko 7:4, Fl 2:17, Kl 1:24 **6:10:** 2 Korin 7:4; Filipai 2:17; Kolosi 1:24 **6:13:** 1 Ko 4:14 **6:13:** 1 Korin 4:14 **6:14:** Lo 7:2-3, 1 Sml 5:2-3, 1 Ko 5:9, Ef 5:7, 5:11 **6:14:** Godin Araziba 7:2-3; 1 Korin 5:9; Efesus 5:7; 5:11 **6:16:** Wkp 26:12, Ese 37:27, 1 Ko 3:16, 6:19 **6:16:** Ofa Gami 26:12; Esekial 37:27; 1 Korin 3:16; 6:19 **6:17-18:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Aisaia 43:6; 52:11; Jeremia 31:9; Esekial 20:34; 2 Korin 7:1; Akar Mogomem 1:8; 18:4; 21:7 **7:1:** 2 Ko 6:17-18, 1 Jo 3:3 **7:1:** 2 Korin 6:17-18; 1 Jon 3:3

batuegh, Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E arazir kuratamin gumazitam o amizitam gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizir puvati. ³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. ⁴ Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim bar amiraghiri, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumazamiziba akabar, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. ⁶ Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadzima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. ⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun e geghani. Ian arazir kamin God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasaba bar ifongegha, ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba osemi. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti. ⁹ Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia osemi, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. ¹⁰ E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima, me uan navibagh iraghirasi. Arazir kamin God uam en akura. Kamaghin, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumazamizibagh amima ovevem ofifi. ¹¹ Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizir kamin God ia gamizi ia uari, uari bagha uan osimtizim deravira bighivira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e ginighnigha, gumazir arazir kuram gamizimin arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimin osimtizitam itir puvati.

7:2: Ap 20:33, 2 Ko 12:17 **7:2:** Aposel 20:33; 2 Korin 12:17 **7:3:** 2 Ko 6:11-12 **7:3:** 2 Korin 6:11-12 **7:5:** 2 Ko 2:13 **7:5:** 2 Korin 2:13 **7:6:** 2 Ko 1:3-4, 2:13 **7:6:** 2 Korin 1:3-4; 2:13
7:8: 2 Ko 2:4 **7:8:** 2 Korin 2:4 **7:10:** 2 Sml 12:13, Snd 17:22, Mt 26:75, 27:3-5, Hi 12:16-17 **7:10:** 2 Samuel 12:13; Aghuzir Akaba 17:22; Matyu 26:75; 27:3-5; Hibru 12:16-17

¹² Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim girighiti, ia Godin damazimin deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amiraghirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba agivazi, an navim amira. Ezi bizir kamin e guizbangira bar akonge. ¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamin aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fo, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar guizbangira. ¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian apangkuvigha navim ia bagha ikiavira iti. ¹⁶ Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghin ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghasa dagiaba arisi

8

(Sapta 8–9)

Kraisin adarasi, Judian itir Kraisin adarazi bagha dagiaba arisi

¹ Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi. ² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamin me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa. ³ Ki deravira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi. ⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apankuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumazamizibar akurvagham. ⁵ E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apankuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghiti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham. ⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apankuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghiti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangirama otifi, o puvati? ⁹ Ia fo, en Ekiam Kraisi Iesus, en apankuvir

arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamin izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizir aviriba iniasa, kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto.

¹⁰ Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. ¹¹ Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. ¹² Gumazitam o amizitam bizibar aningsi bar ifueghti, God da inisi bar akuegham. God bizir gumazamiziba vaghvagha ikiava anidibagh nighnigha, egha bizir me anidiba isi. A gumazamizir biziba puvatizibagh nighnigha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darazi deravira ikiasa, ki migeir puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamin bizir aviriba iti, ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizir avirir me itibar ian akurvagham. Kamaghin, ia bar arazir vabara damuva, ia deravira ikiam. ¹⁵ Mati Godin Akinafarim mikeme, "Gumazamizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumazamizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati."

Pol gumaziba amangizima me Korinin ghue

¹⁶ God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama amua, uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. ¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangsis, a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu. ¹⁸ Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus ko mar zui. Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti. ¹⁹ Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, Siosba anemisevegha ghaze, an en akuragh dagiaba arigham. E kamaghsua, e ingangarir kamin Ekiamin ziam fiti, gumazamiziba uaghan fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. ²⁰ Bizir ekiar gumazamiziba aningizi e garim, tav a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghin, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi. ²¹ E arazir aghuibara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumazamizibar damazibar dar amuam.

²² Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuibara damuam. Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge.* ²³ Ia Taitus gifogha gifa, a nan roromo ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aning ingangarimin aning Kraisin ziam fe. ²⁴ Ia arazir bar aghuibar gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar

8:12: Mk 12:43, Lu 21:3

8:12: Mak 12:43; Luk 21:3

8:13-14: 2 Korin 9:12-13

8:15: Kis 16:18

8:15: Ua Me Ini 16:18

8:21: Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12

8:21: Aghuzir Akaba 3:4; Rom

12:17; Filipai 4:8; 1 Pita 2:12

* **8:22:** E aveghbuar, Taitus ko Korinin mangasava amir kamningin

ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavin gun mikeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mikeme.

8:24: 2 Ko 7:13-14, 8:1-7

8:24: 2 Korin 7:13-14; 8:1-7

gumamazizibar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me miġia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura miġeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumamazizibar akurvaghsi dar aningam

¹ Ia dagiar e Godin gumamazizir Judian itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. ² Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumamazizibar damazibar da fe. Ki kamaghin me miġei, “Azenir ġivazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa.” Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa. ³ Ezi nan miġirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. ⁴ Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim inigham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham. ⁵ Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganiva, ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba iniam. ⁷ Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri. Gumamazizir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidiba, God bar me gifonge. ⁸ God bizir aghuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivaghham. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. ⁹ Godin Akinafarim arazir kam miġia ghaze, “Gumamazizir bizir aviriba isa onganarazibagh anidiba, me mati gumamaziziba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam.” ¹⁰ God dagher oviziba gumamazizibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumamaziziba bar me ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivaghham. Kamaghira ia Godin gumamazizir igharaziba men akurvaghham. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. ¹¹ God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba

9:1: 2 Ko 8:1-7 9:1: 2 Korin 8:1-7 9:6: Snd 11:24, 22:9, Ro 12:8, Ga 6:7-9 9:6: Aghuzir Akaba 11:24; 22:9; Rom 12:8; Galesia 6:7-9 9:7: Lo 15:7, Snd 11:25, Ro 12:8 9:7: Godin Araziba 15:7; Aghuzir Akaba 11:25; Rom 12:8 9:8: Snd 28:27, Fl 4:19 9:8: Aghuzir Akaba 28:27; Filpai 4:19
9:9: Sng 112:9 9:9: Onger Akaba 112:9 9:10: Ais 55:10, Hos 10:12, Mt 6:1 9:10: Aisaia 55:10; Hosea 10:12; Matyu 6:1 9:11: 2 Ko 1:11, 4:15 9:11: 2 Korin 1:11; 4:15

igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham.

¹² Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumazamizibar akuraghti, me uam bizibar otevegghan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumazamizibar amighti, me God bar a minabagham. ¹³ Ingangarir ia amua me akuravazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anekagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. ¹⁴ Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsigham. ¹⁵ Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiar kam bagh God minamam!

Gumazir maba akar kuramin Pol mikemegha, Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri

10

(Sapta 10–13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

¹ Gumazamizir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisi amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsi. ² Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. ³ Guizbangira e nguazir kamin ikia, nguazir kamin itir gumazamizibar min misozir puvati. ⁴ Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abighirarigham. ⁵ Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumazamiziba Godin fozozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangam. ⁶ Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazamizir akaba batoziba, mizazim me daningam.

9:12: 2 Ko 8:14 **9:12:** 2 Korin 8:14 **9:15:** Je 1:17 **9:15:** Jems 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3

10:1: 1 Korin 2:3 * **10:1:** Sapta 10–13in itir migirigiaba, da 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong dar mirara ghuezir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgavibar me gami. Bizir kamin fozozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10–13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghira gumaziba uaghara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:2:** 1 Korin 4:21 **10:4:** 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:4:** 1 Korin 2:5; Efesus 6:13-17; 1 Tesalonika 5:8; 1 Timoti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:5:** 1 Korin 1:19; 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:6:** 2 Korin 2:9

⁷ Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar deravira nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi. ⁸ Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kamın aghumsighan kogham. ⁹ Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira atiatim ia ganidim. ¹⁰ Gumazamizir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. ¹¹ Gumazamizir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara ghu.

¹² E kamagh mikim kogh, uari tuisigh suam, e gumazamizir uarira uan ziaba feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin mikim kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazamizir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazamizir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati. ¹³ E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamın ababanim, ia Korinba uaghan aven iti. ¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kamın ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamın ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagha a inigha ize. ¹⁵ E uan ababanim gafrazir puvatigha, gumazamizir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighi, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham. ¹⁶ Eghti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumazamiziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazamizir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.† ¹⁷ Godin Akinafarim kamaghin migei, “Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh.” ¹⁸ E fo, gumazamiziba bar akuegha uarira uan ziaba fe, gumazamizir kaba Godin damazimin ziaba pu. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazamizibar ziaba fiti, gumazamizir kaba guizbangira ziaba iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara zuir puvati

10:7: 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:7:** 1 Korin 3:23; 14:37; 2 Korin 5:12; 1 Jon 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:8:** 2 Korin 12:6; 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10 **10:11:** 2 Korin 7:14; 12:6; 13:2; 13:10 **10:12:** 2 Ko 3:1, 5:12 **10:12:** 2 Korin 3:1; 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:13:** Rom 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:14:** 1 Korin 3:5; 3:10; 4:15; 9:1 **10:15:** Ro 15:20
10:15: Rom 15:20 † **10:16:** Pol, Korinin girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korinin aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnsi. A ti Rom ko Spen aningim migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:17:** Jeremaia 9:24; 1 Korin 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **10:18:** Aghuzir Akaba 27:2; Rom 2:29; 1 Korin 4:4-5

¹ Ia nan amamangatighti, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? ² God gumazamiziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraistra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati amizir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim daningam. ³ Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim ategham. ⁴ Ki fo, gumazamizir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kar Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamın ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inimiz puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isa men migirigiabar gin mangasava ami.

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir "Aposelin Ekiabar," ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. ⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakazima, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamın izevitam inizir puvati. Arazir kamın, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati. ⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura. ⁹ Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar otevegga, da bagha ian tavin azangsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsin ikegga iza bizir ki otevegga ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghuagha nighnizir kamın suiraghavira iti. ¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaian Provinsin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham. ¹¹ Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹² Gumazamizir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumazamizibar damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam.

¹³ Gumazamizir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumazamiziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti. ¹⁴ Eghti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, anganzangarimin enselin min oto. ¹⁵ Kamaghin amizi, Satanin ingangarir

11:2: Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:2:** Hosea 2:19-20; 1 Korin 4:15; Galesia 4:17-18; Efesus 5:26-27; Kolosi 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:3:** Jenesis 3:1-5; 3:13; Jon 8:44; Hibru 13:9; 2 Pita 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:4:** Galesia 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:5:** 1 Korin 15:10; 2 Korin 12:11; Galesia 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:6:** 1 Korin 1:17; 2:1; 2:13; 2 Korin 4:2; 10:10; Efesus 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18 **11:7:** 1 Korin 9:12; 9:18 **11:9:** 2 Ko 12:13, Fl 4:15-18, 1 Te 2:9 **11:9:** 2 Korin 12:13; Filipai 4:15-18; 1 Tesalonika 2:9 **11:10:** 1 Ko 9:15 **11:10:** 1 Korin 9:15 **11:13:** Ro 16:18, 2 Ko 2:17, Ga 1:7, Fl 3:2, 2 Pi 2:1, MAA 2:2 **11:13:** Rom 16:18; 2 Korin 2:17; Galesia 1:7; Filipai 3:2; 2 Pita 2:1; Akar Mogomem 2:2 **11:14:** Ga 1:8 **11:14:** Galesia 1:8 **11:15:** 2 Ko 3:9, Fl 3:19 **11:15:** 2 Korin 3:9; Filipai 3:19

gumazamiziba uaghan uan araziba otevkínigh, Godin arazir aghuimín ingangarir gumazamizibar miraram otoghti, e kamaghín ganigh digavir kuram damuan koghám. Me gin me amir arazir kurar kam baghvira ivezim guizbangíram a iníam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamín, an osimtízir bar avíríba ateri

¹⁶ Ki faragha mikemegha givagha datiríghín ua mígei, ia nan migirígíar kam baragh kamaghín nighnighan marki, ki gumazir onganím. Egha ia gumazir onganímín na arísí, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatíghítíma, ki uan ziam tong a feka. ¹⁷ Ki Ekiamín ifongíamín gin ghua migirígíar kam gamir puvatí. Ki gumazir onganímín mín mígíá, uabí uan ziam fe. ¹⁸ Gumazamízir avíríba nguazímín bizíbar gin ghua, uari uan zíaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamín gin mangíva uan ziam fam.

¹⁹ Ia gumazir nighnízir aghuíba ítíba, gumazir onganíba mígírígíar onganíba ía daníngasa, ía bar ífongé. ²⁰ Bar guizbangíra, gumazítam ía gátívaghtí, ía matí kalabuzíar gumazamízíbar mín íkíam, o a ían bizíba bar ada gívagham, o a ía gífar ía ísí uan gavgavímín apengan daríghám, o a uabí uabí damígh gumazir ekíamín mín íkíam, o a ían tav akar kurabar a damúa, an guam apezegham. Eghti gumazir arazir kabar ía gamíba, ía uari men amamangatíghítí, me uari ífongézí moghín ía damuam. ²¹ Iavzíká, e arazir kabar ía damuamín gavgavíba puvatí. Ki ían arazir kurar kaba aghuran bar aghúmsíkí.

Gumazítam uan arazir an amíba bagh gavgavígh míkímítí, ki uaghan gavgavígh míkímám. Ki fo, ki datiríghín gumazir onganímín mín mígei. ²² Me tí Híbruían gumazíba? Ki uaghan, Híbruían gumazir mam. Me tí Ísraélian gumazíba? Ki uaghan Ísraélian gumazir mam. Me tí Abrahámín adarásí? Ki uaghan Abrahámín adarazir mav. ²³ Me tí Kraísín íngangarir gumazíba? Ki datiríghín gumazir bar onganímín mín mígei. Kraísín íngangarímín, kí bar me gáfíra. Nan íngangarir kí amír kam, bar men íngangarím gáfíra. Dughíar avíríbar gumazíba ná ísa kalabus gatí, ezi osimtízir kabar kí gumazir kaba guizbangíra bar me gáfíra. Dughíar bar avíríba me ná fozorósí, kí dar díboboním gífózír puvatí. Dughíar avíríbar kí atam ovía taghírásí. ²⁴ Ezi Judaba bením ísa, 39plan ífozorózíbar ná gamí. Arazír kam, 5plan dughíabar ná bato.* ²⁵ Dughíar 3plan, me aghorímín ná mísoké. Egha dughíar mamín me dagíaba ná gínífí. Ezi dughíar 3plan, kí kuríbar aven ítíma dá ongarím gíraghúe. Kí dímagarím kó arúer vamírán ongarím gísín pura ítí. ²⁶ Dughíar avíríbar kí saghúíabar ghua, dípabar ovengasava amúa okímakíar gumazíbar dafaríbar atam ovei. Egha uan adarazí Judabar dafaríbar atam ovía, uaghan Kantrín Ígharazíbar Gumazamízíbar dafaríbar atam ovei. Egha nguíbar ekíabar aven atam ovei. Egha ruaríbagh arúa atam ovei. Egha ongarím gísín arúa atam ovei. Egha ífavarír Kraísín adarazír dafaríbar atam ovei. ²⁷ Kí osimtízíba ítír íngangarír bar avíríbagh amí. Kí dughíar avíríbar dímagaríbar íngara deravíram akúír puvatí. Mítíríaba nan

11:16: 2 Ko 12:6 **11:16:** 2 Korin 12:6 **11:21:** Fl 3:5 **11:21:** Filipai 3:5 **11:23:** Ap 16:23, 1 Ko 15:10 **11:23:** Aposel 16:23; 1 Korin 15:10 **11:24:** Lo 25:3 **11:24:** Godin Arazíba 25:3

* **11:24:** Godin Arazíba 25:1-3, a kamaghín mígei, Ísraelia gumazítam ífozózm a daníngsívá benímín a ífozorogh, meng mangí 40ra tughám. Ezi Judaba nighnísí, me tí pazá mega ghua ababaním gáfíra. Kamaghín amízí, Judaba gumazím ífozózm a daníngsívá, egh mengvíra a mísogh a ífozorogh mangí 39ra tughám. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:25:** Aposel 14:19; 16:22; 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:26:** Aposel 9:23; 13:50; 14:15; 20:3; 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:27:** Aposel 20:31; 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:5

azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati. ²⁸ Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughiabar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. ²⁹ Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irighti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

³⁰ Tuaviba bar puvatighti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. ³¹ God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam. ³² Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari. ³³ Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirizima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min garir bizimin, akar aviribar Pol mikeme

¹ Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. ² Ki Kraisin adarazir mav gifo, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo. ³⁻⁴ Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumazamizibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. ⁵ Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangan uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazamiziba nan nighnizimra gin mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimin min Polin mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar

11:28: Ap 20:18-21, 20:31 **11:28:** Aposel 20:18-21; 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:29:** 1 Korin 8:13; 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:30:** 2 Korin 12:5; 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23
11:31: 2 Korin 1:23 **11:32:** Aposel 9:23-25 * **12:2:** Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ni ves 7in gan. **12:5:** 2 Ko 11:30 **12:5:** 2 Korin 11:30 **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16 **12:6:** 2 Korin 10:8; 11:16 **12:7:** Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 **12:7:** Jop 2:6; Esekil 28:24; Luk 13:16; Galesia 4:13-14

akuegh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.[†] ⁸ Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gakaghone. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, "Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti ni bizitamın oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazamizir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi." Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatizimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham. ¹⁰ Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin amizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumazamiziba pazavira na gamima, osimtizir aviriba na bativima gumazamiziba arazir kurabar na gami, ezi gumazamiziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti.

Pol Korinin itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa

¹¹ Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuivar gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvatizi, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian "Aposelin Ekiaba," bar men apengan itir puvati. ¹² Ki ian tongin ikia bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba atera, mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami. ¹³ Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

¹⁴ Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniassa puvati, ki iarara iniassa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinamin ingangarim iti. ¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. ¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati." Ezi marazi ghaze, "An e apezeperir migirigiar amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi." ¹⁷ Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarimin, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati. ¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. ¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian

[†] **12:7:** Pol ghaze, dikonir atarimin min garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim gami.

12:8: Mt 26:44 **12:8:** Matyu 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:9:** 2 Korin 11:30; Filipai 4:11-13; 1 Pita 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:10:** Rom 5:3; 2 Korin 7:4; 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:11:** 2 Korin 11:5 **12:12:** Ro 15:19 **12:12:** Rom 15:19 **12:13:** 2 Ko 11:9 **12:13:** 2 Korin 11:9 **12:14:** 2 Ko 13:1 **12:14:** 2 Korin 13:1 **12:15:** Fl 2:17 **12:15:** Filipai 2:17 **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18 **12:18:** 2 Korin 8:6; 8:16-18

akurvaghasa, e dagh ami. ²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazamizir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigabagh amua, uan biziba baghavira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gia, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi. ²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God nan damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatingi, arazir kurar gumazamiziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti." ² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. ³ Ia kamaghin foghasa, Kraiss nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamain ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraiss ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. ⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

⁵ Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Kraiss Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. ⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraissin ingangarim gami. ⁷ E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraissin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara damuasa, e ifonge. ⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghavira ingari. ⁹ Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God

12:20: 2 Ko 2:1-4 **12:20:** 2 Korin 2:1-4 **12:21:** 2 Ko 13:2 **12:21:** 2 Korin 13:2 **13:1:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 12:14, 1 Ti 5:19 **13:1:** Godin Araziba 17:6; 19:15; Matyu 18:16; 2 Korin 12:14; 1 Timoti 5:19 **13:4:** Ro 6:4, Fl 2:7-8, 1 Pi 3:18 **13:4:** Rom 6:4; Filipai 2:7-8; 1 Pita 3:18
13:5: 1 Ko 9:27, 11:28, Ga 4:19 **13:5:** 1 Korin 9:27; 11:28; Galesia 4:19 **13:8:** 1 Ko 13:6 **13:8:** 1 Korin 13:6

ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. ¹⁰ Ekiam uan ingangarimın ganasa na misevegha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnzir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghın aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghın, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol migirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹ Nan adarasi, ki datirighın uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimın iki. Eghti Godın ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹⁴ Eghti mati e Godın gumazamiziba ami moghın, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. Godın gumazamizir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godın azangsigha ghaze, Ekiam Kraıs Iesusın apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godın Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

13:10: 1 Ko 4:21, 2 Ko 2:3, 10:2, 10:8, 12:20-21, Ta 1:14 **13:10:** 1 Korin 4:21; 2 Korin 2:3; 10:2; 10:8; 12:20-21; Taitus 1:14 **13:11:** Ro 15:33 **13:11:** Rom 15:33 **13:12-14:** Rom 16:16; 1 Tesalonika 5:26; 1 Pita 5:14 * **13:12-14:** Inglisın akamın Baibelin maba, ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam migia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a garisi. Egha ves 13in migia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin Itir Sios Bagha Osirizim

O Galesia Akar faragha zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami mokin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amuti me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar iniba aghoregh Moses Osirizir Arazir igharazibar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghuegha Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangasava ami. Pol bizir otozir kam baregha, ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamin faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, gumazitam in akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamin, Pol ua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamin akar abuananaba kamakin, Kraisi e firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1–2:14)

¹ Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Kraisi Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. ² Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraisi Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghassava areme. En Afeziam God ko Ekiam Kraisi Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumazamiziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Ki gari, ia God ataghirazima, kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozu, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian

diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimın gin zui. Ezi kamaghın ki ian arazir kamın digavir kuram gami. ⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimın gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazamizir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. ⁸ Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinigham, egh gumazamizir kaba, helin mangi zurara iki. ⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazamizitaba akar igharazitam ia mikinighi, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimın min mangan koghti, gumazamizir kaba helin mangiva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazamizibar damazimın ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazamizibar damazimın ziam iniva, egh kamaghın ki Kraisin ingangarir gumazimın ikian kogham.

Nguazimın gumazamizitaba akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam o amizitamın akam ia mikinisi ia anetegha akar igharazimın gin zuima, ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazamiziba Akar Aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazamiziba akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Iesus uabi Akar Aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghın ia foghasa, ki ia migei, Akar Aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazamizitabar akamın otozir puvatizim.

¹³⁻¹⁴ Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghın ki pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin ghua, kamaghın ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghın ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin Akar Aghuimın itir puvatigha, arazir kabagh ami.) ¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tighar na batamın dughiamın God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghın migia ghaze, ni nan otarimın Akar Aghuimın gun Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim na akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumazamizibav kinasa ua tavın azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin ghugha gin uamatogha Damaskusın nguibar ekiamın ghu.

¹⁸ Egha gin azenir pumuning ko mikezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalemın nguibar ekiamın ghuavanabo. Ki ghugha 15plan dughiar a ko ike. ¹⁹ Dughiar kam ki Ekiamın dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati. ²⁰ Ia oregh fogh suam nguazimın gumazamiziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghın ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimın osirir

1:7: Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 2:17, 11:4, 11:13 **1:7:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 2:17; 11:4; 11:13 **1:8:** 1 Ko 16:22 **1:9:** Lo 4:2, Snd 30:6, MAA 22:18-19 **1:9:** Godin Araziba 4:2; Aghuzir Akaba 30:6; Akar Mogomem 22:18-19 **1:10:** 1 Te 2:4, Je 4:4, 1 Jo 3:19 **1:10:** 1 Tesalonika 2:4 **1:11-12:** Matyu 16:17; 1 Korin 15:1-3; Galesia 1:1; Efesus 3:3 **1:13-14:** Aposel 8:3; 9:1; 22:3-5; 26:9-11; Filipai 3:6; 1 Timoti 1:13 **1:15-17:** Aisaia 49:1; Jeremaia 1:5; Aposel 9:3-6; 9:15; 22:6-10; 26:13-18; Rom 1:1; 11:13; Galesia 2:7 **1:18:** Jo 1:42, Ap 9:26-30 **1:18:** Aposel 9:26-30 **1:19:** Mt 13:55 **1:19:** Matyu 13:55

kamnagh, a guizbangira. God fo. ²¹⁻²³ Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisian Provins bar aningın aven arui. Ki kamaghın amima, Judian Distrighın aven itir Kraisin adarazi me tong nan gumaghın ganizir puvati. Ezi gumamazir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighın gumazir kamra Godin Akar Aghuim gumamazizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. ²⁴ Judian Distrighın itir gumamaziziba orazi, God nan nighnizibagh irazima, me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

¹⁻³ Ki kamaghın atiati, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin Judan Araziba me ikirarigham. Ki kamaghın nighnisi, gumamazizir kaba Judan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighın amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghın nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalemın mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalemın ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighın givazi, ki datirighın God nan akazir bizimın mirara ki uamategha Jerusalemın ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighın gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar Gumamazizibav geir kamra gumazir dapanibav geima, me oregha Taitusin mikarzir mogomemın inim aghorasa a gaghorrir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomemın inim aghorrir migirigiamın mingarim kamaghın oto. Gumazir ifavarir maba mogomemın en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighın firighiri. Ezi gumazir kaba Kraisi e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, e ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemın inim aghorasa, e migei. ⁵ Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghın e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalemın itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghın, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghın migeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. ⁷⁻⁹ God faragha Judan gumamazizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingl. Egha Akar Aghuim Judan gumamazizibav kınasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mikezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiba

1:21-23: Aposel 9:30 **2:1-3:** Aposel 11:30; 15:2; 16:3 **2:4:** Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13 **2:4:** Aposel 15:1; 15:24; 2 Korin 11:20; 11:26; Galesia 1:7; 5:1; 5:13 **2:5:** Ga 3:1, 4:16
2:5: Galesia 3:1 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **2:6:** Godin Araziba 10:17; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 12:11; Galesia 6:3 **2:7-9:** Aposel 22:21; Rom 1:5; Efesus 3:8

baregha, fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ingar.¹⁰ Gua me ko ingariva gumazamizibar onganarazir Jerusalemin itiba, gua men akurvaghamin nighnizim ginamangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki an anogoroke

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko iki damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin atiatigha, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumazamiziba koma uam apir puvati. Egha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me Akar Aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimin kamaghin a migel, "Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, egha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazamizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazamizibav gia, me abiri?"

Gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15--4:31)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti,

God suam, ia nan damazimin dera

¹⁵ Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, "Guizbangira, e Judan gumazamizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizibara, arazir kurabagh ami. ¹⁶ Ezi e fo, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gin zuima, God kamaghin me migeir puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me migei, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Kraiss Iesus nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumazamiziba Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin

dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁷⁻²⁰ “E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimin dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Kraisuabi arazir kurabar amuasa, gumazamiziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamin amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Kraisu ko ter ighuvimin aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirir puvati. Kraisu angamira nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva, kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.* ²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazamizibar anogoro. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apanguvim damighi a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua.”

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

¹ O Galesiaba, ia bar ongani. E Kraisu Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki. ²⁻⁴ Ki bizir vamira gifoghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami? ⁶⁻⁹ Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin

2:17-20: Jon 13:1; Rom 6:11; 6:14; 7:6; 2 Korin 5:15; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 1 Tesalonika 5:10; Taitus 2:14; Hibu 9:14; 1 Pita 4:2; 1 Jon 3:8-9 * **2:17-20:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumazamiziba Kraisin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraisin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumazamizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **2:21:** Galesia 3:21; Hibu 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7 **3:1:** Galesia 2:13-14; 5:7 **3:2-4:** Aposel 10:47; 15:8; Rom 10:16-17; Galesia 4:9; Hibu 6:4; 9:10; 10:35-36; 2 Jon 1:8 * **3:2-4:** Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, “Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti.” **3:6-9:** Jenesis 12:3; 15:6; 18:18; 22:18; Jon 8:39; Aposel 3:25; Rom 4:3; 4:11-16; 9:17; Jems 2:23

Igharazibar Gumamaziziba nighnizir gavgavim Akar Aghuim'in ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazim'in dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha kamaghin migei, "Ni bangin, ki nguazir kam'in itir kantriba bar deravira me damuam." Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan damazim'in dera." Kamaghin, ia fogh suam, gumamazizir nighnizir gavgavim Krai's Iesusin itiba, me uaghan Abrahamin ovavir boriba. Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

10-12 Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavim'in bizim pu-vati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, "Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam."[†] Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazim'in dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam." Kamaghin, e bar fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazim'in derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazitam o amizitam akinafarim'in aven itir araziba deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham." Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazim'in deragham, kamaghin amir gumamaziziba, God me gasighasigham. **13** Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumamaziziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba." Ezi kamaghin Krai's en akurvaghasa ziar kam ini, "gumazir kuram." Egha ziar kam bangin a uam e ini. **14** God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krai's Iesusin ingangarim'in tuavim'in Kantrin Igharazibar Gumamaziziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Krai's Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavim'in migirigiaba

15-18 Fomira God bizir aghuir gin otivam an gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, "Nin ovavir boriba." An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira migia ghaze, "Nin ovavir borim." Kar a Krai's migei. God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi, egh akar dikirizim'in tuavim'in da inghan kogham. E fo, God fomira akar dikirizim'in min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e gumamaziziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuragham kogham. Egha kamaghin migeir puvati, "E akar dikirizir kam'in gin mangan kogham." Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses

3:10-12: Ofa Gami 18:5; Godin Araziba 27:26; Nehemia 9:29; Jeremaia 11:3; Habakuk 2:4; Rom 1:17; 10:5; 11:6; Galesia 2:16; Hibru 10:38 † **3:10-12:** Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:13:** Godin Araziba 21:23; Rom 8:3; 2 Korin 5:21; Galesia 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33 **3:14:** Joel 2:28-29; Sekaraia 12:10; Aposel 2:33 **3:15-18:** Jenesis 12:3; 12:7; Ua Me Ini 12:40; Aposel 7:5; Rom 4:13-14; 8:17; 11:6; 1 Korin 12:12; Galesia 3:21

Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavim mığirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam anarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghın manmagsua God uan osirizir araziba Moses ganingı? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mıngarım gıfoghısa, uan osirizir arazıba anıngı. God faragha akar dikirizim Abraham ganıgha ghaze, nın ovavım gumazamizıba bar men akurvaghım. Ezi gumazir kam zuamıra ızezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir arazıba anıngı. A kamaghın ifonge, an osirizir arazıba ikı mangı, ovavım otoghımın dughıamın tughım. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarım gatızı, me da isa abuir gumazım Moses ganıngızı, abuir gumazım e ganıngı. ²⁰ Egh gumazıtım ınganarıtım damusı gumazir ıgharazıtım ko Akar Dikirizir Gavgavım akırsı, an a ısıva abuir gumazımın dafarım datıghtıma, abuir gumazım a ısıva gumazir ıgharazım danıngan kogham. Ezi God uabıra, a uabı uan Akar Dikirizir Gavgavım Abraham ganıngı, egha enselin tam ganıngızir puvati, o abuir gumazıtım ganıngızir puvati.

Datırıghın Godın Duam zurara en akurvası

²¹ Kı kamaghın mikimam, Moses Osirizir Arazıba Godın akar fomıra dikirizimın anımın gamı, o? Bar puvati. Osirizir arazıtım ikirimirir aghuım e ganıdır puvati. Osirizir arazıtım ikirimirir aghuım e danıghtı, e ti fomıra Moses Osirizir Arazıbar gin zuıma, da e gamızı e Godın damazımın deraghai. Moses Osirizir Arazıba ikirimirir aghuım anıdı puvati. ²² Godın akar dikirizimın mirara e gumazamizir nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın itir darası, God bızır kaba e danıngısa ifonge. Kamaghın amızı, Godın Akınafarım kamaghın mikeme, nguazir kamın gumazamizıba, arazir kurabar gavgavım bar me ikiagharıki. ²³ Faraghavıra nıghnızir gavgavır kam ızezir puvatızı, arazir kurabar gavgavım e ikiagharıghızı, e Moses Osirizir Arazıbar apengan itı. Egh mangı God nıghnızir gavgavımın tuavım en akaghamın dughıam otogham. ²⁴ God kamaghın ifonge, e nıghnızir gavgavım Akar Aghuımın ikıtı, a suam, ia nan damazımın dera. Egha, a uaghan kamaghın ifonge, Moses Osirizir Arazıba e inıgh Kraıs bagh mangam. Egha kamaghın a Moses Osirizir Arazıbagh amızı, da e gatıvagha en garır gumazımın mın oto. ²⁵ Ezi datırıghın nıghnızir gavgavım azenımın otozı, e ua Moses Osirizir Arazıbar apengan itir puvatızı da ua e gatıvagha en garı puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumazamizir dipamın ruezıba, ia Kraısın puegha, Kraısın mın otifi. Egha datırıghın Kraıs İesusın aven ia ikızır vamıra. Bar guızbangıra, ia datırıghın Judaba ko Kantrın Igharazıbar Gumazamizıbar mın itir pu. Ia ınganarır gumazamizir kınıba ko gumazamizir fıriagharızıbar mın itir pu. Ia gumazıba ko amızıbar mın itir pu. Bar puvati. Ia nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın ikıa, ia bar moghıra Godın borıba. Kamaghın, e ua Moses Osirizir Arazıbar apengan itir puvatızı, da ua e gatıvagha en garır puvati.

Datırıghın ia Godın borıba, ezi Moses Osirizir Arazıba ia ikiagharızir puvati

3:19: Lo 5:5, 5:22-27, Jo 1:17, Ap 7:38, 7:53, Ro 5:20, Hi 2:2 **3:19:** Godın Arazıba 5:5; 5:22-27; Jon 1:17; Aposel 7:38; 7:53; Rom 5:20; Hıbru 2:2 **3:20:** Ro 3:29-30 **3:20:** Rom 3:29-30 **3:21:** Ro 8:2-4 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:22:** Ro 3:9-19, 3:23, 4:11-12, 4:16, 11:32 **3:22:** Rom 3:9-19; 3:23; 4:11-12; 4:16; 11:32 **3:23:** Ga 4:3 **3:24:** Ap 13:39, Ro 10:4, Ga 2:16, Kl 2:17, Hi 9:9-10 **3:24:** Aposel 13:39; Rom 10:4; Galesia 2:16; Kolosi 2:17; Hıbru 9:9-10 **3:26-28:** Jon 1:12; 10:16; Rom 6:3; 8:14-16; 10:12-13; 13:14; 1 Korın 12:13; Efesus 2:14; Kolosi 3:11; 1 Jon 3:1-2

²⁹ Kraisan Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraisin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraisin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

¹ Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. ² Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kamın, a uabi uan biziba inigha dar gari. ³ Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazamizir kinibagh ava. ⁴⁻⁵ Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimın min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini. ⁶ Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "O Ame! Nan afeziam." ⁷ Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazamizir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamın biziba ua ia ikiagharisi?

⁸ Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumazamizir kinibar min iti. ⁹⁻¹⁰ Ezi datirighin ia Godin boroghın zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghın zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? ¹¹ Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

¹²⁻¹⁵ Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghori. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha osintizir ekiam ia ganingı. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Kraisi Iesus uabi iziva ia ko

3:29: Ro 4:13, 9:7; Ga 4:7, 4:28, 5:1; Ef 3:6, Hi 11:18 **3:29:** Rom 4:13; 9:7; Galesia 4:7; 4:28; Efesus 3:6; Hibru 11:18 **4:3:** Ga 2:4, 3:23, Kl 2:20 **4:3:** Galesia 2:4; Kolosi 2:20 **4:4-5:** Jenesis 3:15; Matyu 5:17; 20:18; Luk 1:31; Jon 1:12-14; Rom 1:3; 8:15-17; Galesia 3:13; Efesus 1:5-10; 1 Pita 1:18-19
4:6: Ro 5:5 **4:6:** Rom 5:5 **4:7:** Ga 3:29 **4:7:** Galesia 3:29 **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 **4:8:** Rom 1:25; 1 Korin 8:4-6; 12:2; Efesus 2:11-12; 1 Tesalonika 4:5 **4:9-10:** Rom 8:3; 14:15; 1 Korin 8:3; Kolosi 2:16-20; Hibru 7:18 **4:12-15:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 11:30; 12:7-9

ikiti, ia aning inigh bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti? ¹⁶ Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim gava?

¹⁷ Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. ¹⁸ Tina gumazamizir igharaziba baghvira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati. ^{* 19-20} Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghamin. Ki ia ko itir puvati, Iavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avaghiva Kraisin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

²¹⁻²³ Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimmin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. ²⁴⁻²⁵ Amizir kamning Akar Dikirizir Gavgavir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba ughan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ami. ²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham.

Ni mati amizir nin pam ni ataghizim.

Egh ni gin borir bar aviriba inighti,

nin boribar dibobonim,

amizir uan pam ko itimin boribar, dibobonim gafiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh.

Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim,

nin navim deragh, ni bar akuegh,

pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalem igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharihizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en

4:16: Amo 5:10; Ga 2:5; 2:14 **4:16:** Amos 5:10; Galesia 2:14 * **4:18:** Grighin akam vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **4:21-23:** Jenesis 16:15; 21:2 **4:21-23:** Jenesis 18:10-14; Rom 9:7-9; Hibru 11:11 **4:24-25:** Rom 8:15; Galesia 5:1 **4:26-27:** Aisaia 54:1; Hibru 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:2; 21:10

amebamin min iti.[†] 28 Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. 29 Nguazimin amiziba boriba isi moghin otozir otarim, a Godin Duamin gavgavimin otozir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. 30 Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

31 Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

Godin gumazamiziba firiaqhire

5

(Sapta 5–6)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

1 Kraisi, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiaqhiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumazamizitabar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumazamizir kinibar min ikian marki.

2 Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantim me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghitima, Kraisin ingangarim tong bar ian akuraghan kogham. Bar puvati. 3 Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomemin inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam. 4 Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kam in ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Kraisi ategha gifa. Ia Godin apanguvimin tuavim ategha gifa. 5-6 Egh gumazim Kraisi Iesus ko ikiti, gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, mizuai.

7 Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? 8 Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian diazimin izezir puvati. 9 Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. 10 Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar ia

† 4:26-27: Ves 22in aven, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizimin min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan. 4:28: Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 4:28: Aposel 3:25; Rom 9:7-8; Galesia 3:29 4:29: Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 4:29: Jenesis 21:9; Galesia 5:11; 6:12 4:30: Stt 21:10, Jo 8:35 4:30: Jenesis 21:10; Jon 8:35 4:31: Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 4:31: Jon 8:36; Galesia 3:29; 5:1; 5:13 5:1: Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 5:1: Jon 8:32; 8:36; Aposel 15:10; Rom 6:18; Galesia 2:4; 5:13; 1 Pita 2:16 5:3: Ga 3:10 5:3: Galesia 3:10 5:4: Ro 9:31-32, Hi 12:15 5:4: Rom 9:31-32; Hibu 12:15 5:5-6: Rom 8:24-25; 1 Korin 7:19; Galesia 6:15; Kolosi 3:11; 2 Timoti 4:8; Jems 2:18-22 5:7: 1 Ko 9:24, Ga 1:6, 3:1 5:7: 1 Korin 9:24; Galesia 1:6; 3:1 5:9: 1 Ko 5:6, 15:33 5:9: 1 Korin 5:6; 15:33 5:10: 2 Ko 2:3, 8:22, 10:6, 11:15, Ga 1:7 5:10: 2 Korin 2:3; 10:6; 11:15; Galesia 1:7

gamizim bagh ivezir kuram iniam. ¹¹ Nan adarasi, ia orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghorir akam dughiabar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumamazizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighasisim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham. ¹² Gumazir ian navibagh invir kaba, me mikarzir mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar ghoregh.

¹³⁻¹⁵ Nan adarasi, ia firighirasa God ifonghe, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firighire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi gifongezi moghin, gumamazizir igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumamazizibar ingangarir gumamazizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

¹⁶⁻¹⁸ Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apaninning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

¹⁹ Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumamaziziba tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami. ²⁰ Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumamazizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. ²¹ Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumamaziziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumamazizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

²²⁻²³ Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir amirizim,

5:11: 1 Ko 1:23, 15:30, Ga 6:12, 6:17 **5:11:** 1 Korin 1:23; 15:30; Galesia 6:12; 6:17 **5:13-15:** Ofa Gami 19:18; Matyu 5:43; 7:12; Rom 13:8-9; 1 Korin 8:9; 9:19; 1 Pita 2:16; 2 Pita 2:16-19; Jems 2:8
5:16-18: Rom 6:12-14; 7:15-23; 8:2-7; 8:14; 13:14; Galesia 5:25; 1 Pita 2:11 **5:19:** 1 Ko 3:3, 6:9-10, Ef 5:3, Kl 3:5, Je 3:14-15 **5:19:** 1 Korin 3:3; 6:9-10; Efesus 5:3; Kolosi 3:5; Jems 3:14-15 **5:21:** 1 Ko 6:9, Ef 5:5, Kl 3:6, MAA 22:15 **5:21:** 1 Korin 6:9; Efesus 5:5; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 22:15
5:22-23: 1 Korin 13:7; Efesus 5:9; Kolosi 3:12; 1 Timoti 1:9; Jems 3:17

dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati. ²⁴ Gumamazizir Kraiss Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. ²⁵ Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin, anarira e ko daruva en akurvagham. ²⁶ Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghira, an otogham

¹ Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. ²⁻³ Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraissin arazibar gin mangam. ⁴⁻⁵ Gumamaziziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumamaziziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumamaziziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

⁶ Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

⁷⁻⁸ Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamnaghira, an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamın dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki. ⁹ Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amirvaghan kogham. ¹⁰ Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuibar gumamazizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumamazizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

5:24: Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 **5:24:** Rom 6:6; Kolosi 3:5; 1 Pita 2:11 **5:25:** Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:25:** Rom 8:4-5; Galesia 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **5:26:** Filipai 2:3 **6:1:** Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 **6:1:** Matyu 18:15; 1 Korin 2:15; 4:21; 2 Timoti 2:25; Hibru 12:13; Jems 5:19 **6:2-3:** Jon 13:14-15; Rom 12:3; 15:1; 1 Korin 8:2; 2 Korin 3:5; 1 Tesalonika 5:14; 1 Jon 4:21 **6:4-5:** Rom 2:6; 14:12; 1 Korin 3:8; 11:28; 2 Korin 13:5 **6:6:** Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 **6:6:** Rom 15:27; 1 Korin 9:11; 9:14 **6:7-8:** Jop 13:9; Hosea 8:7; Luk 16:25; Jon 3:6; 6:63; Rom 2:6; 8:13; 1 Korin 6:9; 10:12; Jems 3:18 **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:9:** 1 Korin 15:58; 2 Tesalonika 3:13; Hibru 3:6; 3:14; Akar Mogomem 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 **6:10:** 1 Tesalonika 5:15; 1 Timoti 6:18

¹¹ Kí osirizir osizirir ekiar kaba, ia dar gari, kar kí uabi uan dafarimín osirizir akaba.*

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghín nighnisi, “Gumazir igharaziba kamaghín fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimín iti, egh me pazi e damuam.” Kamaghín me ian mîkarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mîkarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mîkarzibar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gín zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mîkarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamagsua, me kamaghín ia damigh gumazir igharazibar damazimín ziar ekiaba iniasa. ¹⁴⁻¹⁵ Ezi mîkarzir mogomemín inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mîkarzir mogomemín inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, kar bizir ekiam. En Ekiam Kraisi Iesus ter ighuvimín areme. Ezi kí bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamín ziam fer puvati. Kí Godín ziamra fe. Iesus ter ighuvimín areme, ezi tuavir kamín nguazir kamín araziba nan nighnizimín aremegha gifa. Egha mati kí uabi ter ighuvimín areme. Egh kí uam nguazir kamín arazibar gín mangan kogham. ¹⁶ Nighnizir kamín suiragha an gintiziba, Godín apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godín Israelia.

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mîkarzimín iti. Ia bizir kabar gan suam, kí guizbangín Iesusín ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan kí aghua. ¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Kraisi Iesusín apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

* **6:11:** Ni akar 1 Korin 16:21in itimin gan. **6:12-13:** Galesia 2:3; 2:14; 5:11; Filipai 3:18 **6:14-15:** Rom 2:29; 6:6; 1 Korin 1:31; 2:2; 2 Korin 5:17; Galesia 5:6; Filipai 3:3; Kolosi 3:11 **6:17:** 2 Ko 1:5, 4:10, 11:23, Ga 5:11, Kl 1:24 **6:17:** 2 Korin 1:5; 4:10; 11:23; Galesia 5:11; Kolosi 1:24

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin Itir Sios Bagha Osirizim O Efesus Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akar mıngarım a kamakın, God kamaghın nıghnısı, a uan Nguibam ko nguazir kamın ingarizir biziba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arıgham. Eghti Kraıs biziba bar dar dapanımın ikiam (1:10). Ezi God kamaghın ifonge, a uan gumamaziziba gaghuvkinti, me bar Kraıs ko poroghıv ikıva navır vamıra ikiam.

Ezi akinafarımın aven faragha itir akaba, Pol Godın apangkuvımın mıgırıgıar avırıbagh amı. A ghaze, God gumamazızıbagh amıma, me bar nıghnızır gavgavım Kraısın ikııava uarı akuvagha, ikızır vamıran gumamazızıbar otıfı. İesusın ingangarımın, God ua gumamazızıba inıgha, Godın Duam me ganıngı. Ezi tuavır kamın me bar fo, me Godın akar dıkırızımın bızır mıkemızıba, me bar da inıam (1:14).

Egha akinafarımın itir namba 2ın akar otevimın, Pol kamaghın mıgıa ghaze, Kraısın adarası me Kraıs ko poroghav itı. Kamaghın amızı, me bar navır vamıra ikıva, Godın Arazızıbar gın mangı.

Ezi akinafarir kamın Pol akar ısın zuııav gıa, kamaghın men akakaghtı me fogh suam, me Kraıs ko poroghav ikıa egha ikızır vamıran gumamazızıbar oto. A kamaghın mıkeme, Godın gumamazızıba, me inııavızır vamıran mın oto, ezi Kraıs matı inııavızır vamıran kamın dapanım. (4:1-16). Ezi uaghan, Godın gumamazızıba matı dıpenır mam, ezi Kraıs, a matı dıpenır kamın guarır akınım (2:19-22). Egha Godın gumamazızıba matı amızır mam, ezi Kraıs matı amızır kamın pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamın aven e bar deravıra bızır aghuır God uan gumamazızıbar amuamııar garı.

E Kraısın poroghav itıma, God e gamızı e gumamazızır ıgııabar otıfı

(Sapta 1--3)

¹ Kı Pol, God uan ifongıamın gın ghua Kraıs İesusın aposelın ikıasa na mısefe. İa, Efesusın itır Kraısın adarası, İa Kraıs ko poroghav ikıa deraghavıra an gın zui. Kı İa bagha akinafarir kam osırıgha anemadı. ² Kı kamaghsua, God en Afezıam ko Ekıam Kraıs İesus, anıng apangkuvım ko navır amırızım İa danıngam.

E Kraıs İesusın poroghav itıma, God uan Nguıbamın itır bızır aghuıba bar da ısava e ganıdı

³ E Kraıs İesusın poroghav itı, ezi tuavır kamın God deravıra e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguıbamın otıvır bızır aghuıba e ganıdı. Kamaghın, e God mınamam, a en Ekıam Kraıs İesusın Afezıam ko an God. ⁴⁻⁵ Dughıar God tıghar nguazır kamın ingaramım, a kamaghın ifonge, e

1:1: Ap 18:19-21, 19:1, Ro 1:1, 1:7, 1 Ko 1:1, Kl 1:1 **1:1:** Aposel 18:19-21; 19:1; Rom 1:1; 1:7; 1 Korin 1:1; Kolosi 1:1 **1:2:** 2 Ko 1:2, Ga 1:3, Kl 1:2, Ta 1:4 **1:2:** 2 Korin 1:2; Galesia 1:3; Kolosi 1:2; Taitus 1:4 **1:3:** Ef 2:6 **1:3:** Efesus 2:6 **1:4-5:** Jon 1:12; 15:16; 17:24; Rom 8:28-30; 2 Korin 6:18; Galesia 4:5; Efesus 5:27; Kolosi 1:22; 2 Tesalonika 2:13; 2 Timoti 1:9; Jems 2:5; 1 Pita 1:2

a baghvira itir gumazamizibar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, egha a fomira e ginaba. Egha ghaze, e Kraiss ko poroghiv iki, egh tuavir kamin e an gumazamizibar min otogham. A fomira bar e gifongegha e ginabagha ghaze, a Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami. ⁶ A ifongezir Otaramin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apanguvim isa e ganingi. Kamaghin e apanguvir bar ekir kam ginighnighiva, Godin ziam fam.

⁷⁻⁸ E fo, Kraissin ovevem in God uam e inigha en arazir kuraba gin amada. Godin apanguvim guizbangira bar ekevegha izifa. Kamaghin a uan apanguvim e gufusfuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. ⁹ God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraiss ingangarimin tuavimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto. ¹⁰ Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimra a da isi Kraissin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Kraiss biziba bar dar dapanimin ikiam.

¹¹ God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Kraiss ko porogh an gumazamizibar min ikiasa, an e amisefe. ¹² E Judaba, e faraghavira Kraiss mizuava an gin zuir gumazamiziba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

¹³ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumazamizibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraissin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumazamizibara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim. ¹⁴ E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumazamizibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kamin e fo, God uan gumazamizibar amighti me guizbangira firghiregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fofozim Efesusin sios daningam

¹⁵ Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumazamiziba bar me gifonge, ¹⁶ kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti. ¹⁷ Egha ki Godin azangsis, en Ekiam Kraiss Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighti a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham. ¹⁸ Ki kamaghin Godin azangsis, ian nighnizim kuighirighti ia Godin angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima bizir aghuir ia fogha iniamaba bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham,

1:6: Mt 3:17, Jo 3:35, Ro 3:24, 5:15, Kl 1:13 **1:6:** Matyu 3:17; Jon 3:35; Rom 3:24; 5:15; Kolosi 1:13
1:7-8: Aposel 20:28; Efesus 2:7; Kolosi 1:14; 1:20; Hibru 9:12; 1 Pita 1:18-19 **1:9:** Ro 16:25, Ef 3:4, 3:9-11, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **1:9:** Rom 16:25; Efesus 3:4; 3:9-11; Kolosi 1:26; 2 Timoti 1:9 **1:10:** 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 3:22-23; Galesia 4:4; Filipai 2:9-10; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2; 1 Pita 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4
1:11: Rom 8:17; 8:28-29; Kolosi 1:12; Taitus 3:7; Jems 2:5; 1 Pita 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:13:** 2 Korin 1:22; 6:7; Efesus 4:30; Kolosi 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9
1:14: Luk 21:28; Rom 8:23; 2 Korin 1:22; 1 Pita 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:15:** Kolosi 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:16:** Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 1 Tesalonika 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:17:** Kolosi 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:18:** Aposel 26:18; Efesus 2:12; 4:4; Kolosi 1:12

bizir aghuir God uan gumazamizibar aningamiba, da bar ekevegga pin ko. ¹⁹⁻²⁰ Egh ia kamaghin fogham, e nighnizir gavgavim Godin itir darasi, an gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi. Gavgavir kam, guizbangira bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim tuisighiva avegham. Gavavir en aven ingarir kamra, dughiar Kraisi ovengezimin, God gavavir kamın Kraisi gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa. ²¹ Kamaghin Kraisi Godin Nguibamin ikia egha duar gavaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavavibagh afiragha me gatifa. Egha Ziar Kraisi uan ingangarim bagha inizim a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kamın ziaba ko dughiar tighar izamimin ziaba bar. ²² God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimin oto. ²³ Sios mati Kraisin namnam. Ezi Kraisi biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Kraisi uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

E gumazamizir ariaghreziba, God e gamizi e Kraisi ko angamira iti

¹ Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghreziba. ² Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamın arazir kurabar gin zui. Egha ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumazamizir Godin akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari. ³ Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamin gin zui. E uan inivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamın e nguazimin itir gumazamizibar min amima, kamaghin God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami. ⁴⁻⁵ Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghreziba. Ezi God bar e gifongezi, an apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghin an e gamizi e Kraisi ko angamira iti. Ezi God uan apangkuvimin tuavimra, a en akura. ⁶ A kamaghsua, e Kraisi Iesus ko Godin Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an e gamizi e Kraisi ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. ⁷ A kamaghsua, a uan apangkuvir bar dafam, tighar izamin dughiar gumazamiziba bar men akaghasa. Eghti me fogh suam, a Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin a bar me gifonge. Kamaghin an arazir aghuir kamın e gami. ⁸⁻⁹ Ia nighnizir gavgavim Godin itima, a uan apangkuvimin tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarimin ivezim puvati. Kamaghin bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan

1:19-20: Onger Akaba 110:1; 2 Korin 13:4; Efesus 3:7; Kolosi 1:11-16; 1:29; 2:10-12; 3:1; Hibru 1:3
1:21: Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:21:** Rom 8:38; Filipai 2:9-10; Kolosi 2:10; 2:15; Hibru 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:22:** Onger Akaba 8:6; Matyu 28:18; Kolosi 1:18; Hibru 2:7 **1:22:** Kolosi 1:18 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **1:23:** Rom 12:5; Efesus 4:10; 4:15; Kolosi 2:9; 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21 **2:1:** Efesus 4:18; Kolosi 1:21 **2:1:** Kolosi 2:13
2:2: Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3 **2:2:** Jon 12:31; Efesus 5:6; 6:12; Kolosi 1:21; 3:6-7; Taitus 3:3 **2:3:** Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:3:** Rom 5:12; Galesia 5:16; Kolosi 3:6; Taitus 3:3; 1 Pita 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:4-5:** Luk 15:24; 15:32; Aposel 15:11; Rom 5:6-10; 10:12; Efesus 1:7; 2:7 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:6:** Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:7:** Efesus 1:7 **2:8-9:** Jon 4:10; Rom 3:20; 3:27; 4:2; 4:16; 10:14-17; 1 Korin 1:29-31; Filipai 1:29; 2 Timoti 1:9; Hibru 6:4

marki. ¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghin an e gamizi, e Krai Iesus ko poroghav ikia datirighin gumazamizir igiabar otifi.

Krais apanim gamir arazim a givazi, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiran iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ike.

¹² Egha dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumazamizibar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazamizibar min iti. God uan adarazi ko akam akirigha, uan gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin aven itir puvati. Ia nguazir kamin ikiava God gifozir puvati, egha bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati.

¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi, ia Krai Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

¹⁴ Krai uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krai uan ovevemir tuavimin divazir kam anakariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ikizir vamiram oto.

¹⁵ Krai, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kamin an e gamizi e navir vamira iti.

¹⁶ Krai ter ighuvimin aremegha tuavir kamin ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. ¹⁷ Kamaghin Krai izeghava Akar Aghuim gumazamiziba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri.

¹⁸ Kamaghin Kraisin ingangarimin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi.

E Kraisin adarasi, e mati Godin Dipenimra

¹⁹ Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia ua kamaghin nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarazi ko uaghara

2:10: 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:10:** 1 Korin 3:9; 2 Korin 5:5; 5:17; Efesus 4:24; Taitus 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:11:** Rom 2:28-29; 1 Korin 12:2; Efesus 5:8; Kolosi 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:12:** Rom 9:4; 9:8; Galesia 4:8; Efesus 4:18; Kolosi 1:21; 1 Tesalonika 4:5; 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:13:** Galesia 3:28; Efesus 2:17; Kolosi 1:20 **2:14:** Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:14:** Aisaia 9:6; Maika 5:5; Jon 16:33; Aposel 10:36; 1 Korin 12:13; Kolosi 1:20; 3:15 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:15:** 2 Korin 5:17; Galesia 6:15; Efesus 4:24; Kolosi 1:20-22; 2:14 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:16:** Kolosi 1:20; 1:22; 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1 **2:17:** Aisaia 57:19; Sekaraia 9:10; Aposel 2:39; Rom 5:1 **2:18:** Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:18:** Rom 5:2; 1 Korin 12:13; Efesus 3:12; Hibru 4:16; 1 Pita 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:19:** Efesus 3:6; Filipai 3:20

ghu, egha uaghan Godin gumamazizibar tongin itir marasi. ²⁰ Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumazibav sevezi me tuivigha ingangarim gami. Ezi Krai Iesus, a uabi dipenir guarimin min iti. ²¹ Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Krai bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto. ²² Ia uaghan Krai ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kamın aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin Akar Aghuim akunamin ingangarim gami

¹ God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krai Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei. ² Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi. ³ Egha God uan nighnizir mogomem azenan anekagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, ⁴ eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krai amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo. ⁵ Faragha zuir dughiaba, God gumamaziziba nighnizir mogomer kamın me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri. ⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimın aven Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimın ingangarir gumazimin oto. ⁸ Ki, Godin gumamazizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim akunasa ingangarir ekiar kam na ganingi. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuiba gun migei. Bizir aghuir kaba, gumamaziziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham. ⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumamaziziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. ¹⁰ God kamagsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamın itibar amuti, da an fofozir aghuimın tuavir aviribagh fogham. ¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin

2:20: Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:20:** Matyu 16:18; 1 Korin 3:9-11; Galesia 2:9; Akar Mogomem 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:21:** 1 Korin 3:16-17; 2 Korin 6:16; Efesus 4:15-16; Kolosi 2:19 **2:22:** 1 Pita 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 1:7; 1:13; Filemon 1:1; 1:9 **3:2:** Kl 1:25 **3:2:** Kolosi 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:3:** Efesus 1:9-10; Kolosi 1:26 **3:4:** Kolosi 1:26-27 **3:6:** Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:6:** Galesia 3:14; 3:28-29; Efesus 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:7:** Kolosi 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:8:** 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:16; Efesus 1:7; Kolosi 1:27; 1 Timoti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:9:** Rom 16:25; 1 Korin 2:7; Efesus 1:9; Kolosi 1:16; 1:20; Hibru 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12 **3:10:** Rom 8:38; 11:33; Efesus 1:21; 1 Pita 1:12

en Ekiam Kraiſ Ieſuſin ingangarimin an a gamizi an oto. ¹² E Kraiſ ko poroghav ikia niġhnizir gavgavim an ikia, tuavir kamın e Godın boroghın mangasa gavgavigha, atiatir puvati. ¹³ Ki pamtem ia gakaghori, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ġimighniġh oſiman marki. Guizbangira ki ian dabirabir aghuarim bagha osimtizir kam aterı.

Pol Efesuſin nguibamın itir sioſ bagha God ko miġeı

¹⁴ Ki bizir Afeziam amizir kabagh niġhnigha, an damazimın uan tevimmıng apiri. ¹⁵ A uan Nguibamın itir ikiziba ko nguazimın itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvaghera ziaba me ġariki. ¹⁶ Ezi ki bizir kam bagha Godın azangsiġha ġhaze, God bizir aghuir an Nguibamın otivi taba ia danıng, eġhti an Duam gavgavim ia danıngti, ian navir averiaba gavgavigham. ¹⁷ Ki kamaghın Godın azangsiſi, ian niġhnizir gavgavimın tuavimın Kraiſ zurara ian navir averiabar ikiam. Eġhti iġharaz darazimıġh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigh ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bibar suirazi temem tugha gavgavigha aghui. ¹⁸ Eġh ia Godın gumazamizir iġharaziba ko, gavgavim iniva deravira fogham, Kraiſ gumazamizibagh ifongezir arazim bar ekeveġha, bar pın ġhuavanaga, bar ruarvaghera, bar vın uaghiri. ¹⁹ Guizbangira Kraiſ gumazamizibagh ifongezir arazim a gumazamizibagh fofozim bar a ġafira. Eġhti ia guizbangira arazir kam ġifogham. Eġhti bizir aghuir God ġizivaziba, uaghan bar ia ġizivagh.

²⁰ Godın gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en niġhnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsiſiba, o bizir God damuasa e niġhniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. ²¹ Kamaghın dughiaba bar, e sioſın aven itir gumazamiziba Kraiſ Ieſuſ ko poroghıv iki, zurazurara ziar ekiam a danıng mamaghira ikiam! Bar guizbangira.

E mati Kraiſın inivafizimın mın iti, kamaghın e Godın Arazibar ġın mangam

4

(Sapta 4–6)

E Kraiſın adarasi, e Kraiſın inivafizimın mın iti

¹ Ki Pol, ki Ekiamın ingarim ġamua, kamaghın ki kalabuziamın iti. Ki fo, God ian diaghera ġhaze, ia an arazir bar pın itıbar ġın mangi. Kamaghın, ki miġhighavira ia miġia ġhaze, ia bar deraghvira Godın arazir kabar ġirara mangi. ² Ia iġharaz darazir apengan iki, men asuġhasuġh, eġh dughorir amırazimın iki, osimtizir me ia ġariziba da ateriva, tuavir kamın bar me ġifongegh. ³ Godın Duam e ġamıma e navir amırizim iti. Egha tuavir kamın an arazir navir vamiran ikiamim e ġanıngi. Ezi arazir kam benimın mın e ikeġha gavgavizi e ikizir vamiran iti. Kamaghın amizi, ia arazir kamın

3:12: Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hi 4:16 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2; Efesus 2:18; Hibru 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:13:** Kolosi 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:15:** Efesus 1:10; Filipai 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:16:** Rom 9:23; 2 Korin 4:16; Filipai 4:19; Kolosi 1:11; 1:27
3:17: Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:17:** Jon 14:23; Efesus 2:22; Kolosi 1:23; 2:7 **3:18:** Jon 1:16; Efesus 1:18; 1:23; Kolosi 2:2; 2:9-10 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:20:** Rom 16:25; 1 Korin 2:9; Kolosi 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hi 13:21 **3:21:** Rom 11:36; 16:27; Hibru 13:21 **4:1:** Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:1:** Efesus 3:1; Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12; Filemon 1:1; 1:9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:2:** Galesia 5:22-23; Kolosi 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:3:** Kolosi 3:14-15

suiragh gavgafigh. ⁴ E fo, e uari inigha inivafizir vamıran min iti. Ezi Godın Duar vamıra iti. Ezi kamaghıra, God ian diagha ghaze, bizir vamıra ia a daningam, eghti ia a baghvıra mizuamam. ⁵ En Ekiar vamıra iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vamıra iti. Ezi rurir arazir vamıra iti. ⁶ Ezıma Godın vamıra iti. A bar moghıram en Afeziyam. A gumazamiziba bar me gatıvaghıa men tongın ingara egħa men aven iti.

⁷ E fo, Kraıs vaghvaghıa bar en apangkufı. Egħa kamaghıra uan apangkuvır ekıamın abaragħa an mırrara, a bizir bar aghuım vaghvaghıa e ganıngı. ⁸ Godın Akınafarım kamaghın mıkemıe:

“A bar pın ghuavanabogħa,
kalabuzıar gumazır avırım inızı,
me a ko ghue.
Egħa bizır bar aghuıba
pura gumazamizıbagħ anıngı.”

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghın en akazi e fo, Kraıs a faragħa nguazır bar vın mar itım giragħu. ^{*} ¹⁰ Egħa gumazır faragħa iraghuzır kam, a uagħan pın ghuavanaga, uabı ısı bizıba bar dagħ ızıvaghıasa, kamaghın an overıar bar pın itımın ghuavanabo. ¹¹ Gumazır kamra a “bizır bar aghuıba pura gumazamizıbagħ anıngı.” A bizır aghuır kaba me ganıngı, marazı an aposelın ingangarım me ganıngı. Marazı, a Godın akam inigha ızır gumazımın ingangarım me ganıngı. Marazı, a Godın Akar Aghuım akumın ingangarım me ganıngı, marası, a Godın gumazamizıbar ganamın ingangarım me ganıngı, egħa marası, gumazamizıba God ifongezır arazıbar men sure damuamın ingangarım me ganıngı. ¹² Kraıs kamaghın ifongıe, e Godın gumazamizıba a en akuragħtı e a bagħ ingangarır aghuıbar amuam. Egħtı kamaghın e Kraısın inıvafızımın otogh gavgavıgh deravıra ikıam. Kamaghın a bizır aghuır kaba e ganıngı. ¹³ Egħtı ingangarır kam mamaghıra ikı mangıtı en nıghnızır gavgavım bar gavgavıgħtı bizır kam e damutı e bar mogħıra navır vamıra ikıamın arazım inıgh, egħ Godın Otarım guızbangıra bar a fıfogħam. Kamaghın damıgħtı e Kraısın gın zıır darorır kamın aven, e tugh gavgavıgh aghung mangı, gumazır aruabar avaghıra e guızbangıra Kraısın mın otoghıam.

¹⁴ E ua borıbar mın ikıan kogħam. Ia fo, gumazır ifavarıba, me gumazamizıbagħ ifara me gamıma me tuavır kurabar zui. Egħtı men mıgırıgıar ifavarıba uagħan ia munamangan kogħam, matı ongarım ko amınım kurım gıvai. ¹⁵ E men mıgırıgıar ifavarıba baragħan kogħam. E ıgharaz darazıgh ifongezır arazım damuva guızın akabar me mıkımam. Egħ e Kraısın mırrara aghungıra a ko poroghıv ikıtı a en dapanımın ikıam. ¹⁶ A en dapanımın

4:4: Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:4:** Rom 12:5; 1 Korin 12:4; 12:11-12; Efesus 1:18; 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hi 6:6 **4:5:** Jon 10:16; 1 Korin 1:13; 2 Korin 11:4; Galesia 3:27-28 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:6:** Rom 11:36; 1 Korin 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:7:** Rom 12:3; 12:6; 1 Korin 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15 **4:8:** Onger Akaba 68:18; Kolosi 2:15 **4:9:** Jo 3:13 **4:9:** Jon 3:13 ^{*} **4:9:** Fofozır gumazır maba, akar kam giragħa ghaze, “A faragħa nguazır kam bar an vın ızagħrı.” **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:10:** Hıbru 4:14; 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Tı 4:5 **4:11:** Rom 12:7; 1 Korin 12:28; 2 Tımotı 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Tı 3:17 **4:12:** 1 Korin 12:7; Efesus 1:23; 2 Tımotı 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:13:** 1 Korin 14:20; Kolosi 1:28; 2:2 **4:14:** Aıs 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:14:** Aısaıa 28:9; 1 Korin 14:20; 2 Korin 2:17; Hıbru 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:15:** Efesus 1:22; 4:25; Kolosi 1:18; 1 Jon 3:18 **4:16:** Kl 2:19 **4:16:** Kolosi 2:19

itima en soroghafariba ko damaziba ko inivafizimın bizir maba sara dar mın iti. Egha an e gamima e inivafizimın aven bar uari isavsuira. Ezi mati inivafizimın aven itir tevir agiriba ko aghariba uari isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvagha uan ingangarir aghuim gamua, kamaghın inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

¹⁷ Kamaghın amizi, ki Ekiamın ziamın akar mam pamtem kamaghın ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. ¹⁸ Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghın me Godın ikirimirimın azenan iti. ¹⁹ Me arazir kurabagh amuavira ikiava datirighın uam aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mızirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamın, me bizir kurar kabar ian sure gamizir puvati. ²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamın ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighın ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. ²³ Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh. ²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an mın otifi. Eghti gumazamiziba bar ian gan fogham, ia Godın damazimın deragha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghın ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimın soroghafariba ko an bizibar mın iti. Kamaghın amizima, ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibav kım.

²⁶ Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim pıran marki. ²⁷ Ian adarim zuamira gıvaghan koghti, kamaghın ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghın damuan marki.

²⁸ Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizitaba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mızirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamın akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamıbara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvagham.

4:17: Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:17:** Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5

4:18: Aposel 26:18; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 1 Tesalonika 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:19:** Kolosi 3:5

4:22: Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3 **4:22:** Rom 6:6; 8:13; Efesus 2:2-3; 4:17;

Kolosi 3:9; Hibru 12:1; 1 Pita 4:3 **4:23:** Ro 12:2, Kl 3:10 **4:23:** Rom 12:2; Kolosi 3:10 **4:24:** Stt

1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 **4:24:** Jenesis 1:26; Rom 6:4; Efesus 2:10; Kolosi 3:10 **4:25:** Sek 8:16,

Ro 12:5, Kl 3:8-9 **4:25:** Sekarai 8:16; Rom 12:5; Kolosi 3:8-9 **4:26:** Sng 4:4, Je 1:19-20 **4:26:**

Onger Akaba 4:4; Jems 1:19-20 **4:27:** 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 **4:27:** 2 Korin 2:10-11; Jems

4:7; 1 Pita 5:9 **4:28:** 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 **4:28:** 1 Tesalonika 4:11; 2 Tesalonika 3:8; 3:11-12

4:29: Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 **4:29:** Efesus 5:4; Kolosi 3:8; 3:16; 4:6; 1 Tesalonika 5:11

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighiregham. ³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghodozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara. ³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarazi me damu, men apanguv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. ² Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovemem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim. ³ Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. ⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiab kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. ⁵ Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham. ⁶ Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. ⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki.

⁸ Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru. ⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) ¹⁰ Ia, arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh

4:30: Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 **4:30:** Aisaia 63:10; Rom 8:23; Efesus 1:13-14; 1 Tesalonika 5:19 **4:31:** Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 **4:31:** Kolosi 3:8; 3:18-19; Taitus 3:2-3; 1 Pita 2:1 **4:32:** Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 **4:32:** Matyu 6:14; 18:22-35; Mak 11:25; 2 Korin 2:10; Kolosi 3:13 **5:1:** Mt 5:48, Lu 6:36 **5:1:** Matyu 5:48; Luk 6:36 **5:2:** Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 **5:2:** Ua Me Ini 29:18; Ofa Gami 1:9; Onger Akaba 40:6; Jon 13:34; Rom 14:15; 2 Korin 2:15; Galesia 2:20; Hibru 7:27; 10:10; 1 Jon 3:11; 3:23 **5:3:** Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 **5:3:** Rom 6:13; 1 Korin 5:1; 2 Korin 12:21; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 4:3 **5:4:** Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 **5:4:** Matyu 12:35; Rom 1:28; Efesus 4:29 **5:5:** 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 **5:5:** 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Kolosi 3:5 **5:6:** Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3 **5:6:** Rom 1:18; Kolosi 2:4; 2:8; 2 Tesalonika 2:3 **5:8:** Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 **5:8:** Jon 12:36; Aposel 26:18; Rom 1:21; 2 Korin 3:18; Efesus 2:11-13; Kolosi 1:13; 1 Pita 2:9; 1 Jon 2:9 **5:9:** Ga 5:22 **5:9:** Galesia 5:22 **5:10:** Ro 12:2, Fl 1:10, 1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 **5:10:** Rom 12:2; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 5:21; 1 Timoti 2:3

fogh dar amu. ¹¹ Ia arazir mitatemın itibagh amir gumazamizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvatı. Ia men arazir amutı, da azenan otogh, mati angazangarım dagh isirazi moghın, eghtı me fogh suam, arazir me amiba, da ikufı. ¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikıman kogham. Ki dav mikıman bar aghumsiki. ¹³ Angazangarım bizibagh isiraghti, da azenim girıghtı, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mıngariba kamakın. ¹⁴ Bizitam bar azenim girıgh egh a guızbangıra angazangarımın mın otogham. Kamaghın, marazi ghaze:

“Ni aremezir gumazım,
ni ua dikavıgh,
mozım ategh uam azenan izi.
Eghtı Kraısın angazangarım
ni gısıraghım.”

¹⁵ Kamaghın, ia uan darorıba deravıra dar gan. Ia gumazamizir onganıbar mın daruan marki. Ia fofozıba itir gumazamizibar mın daru. ¹⁶ Datırıghın ia Godın Arazir amuamin dughıam itı. Ezi e datırıghın itir dughıam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughıam, a dughıar kuram. Kamaghın amızı, ia deravıra gan, dughıar kam pura mangı gıvaghan kogham. Dughıaba vaghvagh ia arazir aghuıbar amu. ¹⁷ Kamaghın ia arazir onganıbar amuan marki. Egh arazir God damutı a bar akongeghamıba, ia da buri dagh fogh dar amu. ¹⁸ Ia wainın dipar avırım amıva onganan marki, arazir kam ia gasıghasıgham. Ia Godın Duam ateghti a ia gızıfagh.

¹⁹ Egh ia uariv kımı, Onger Akabar Akinafarımın aven itir ıghıaba ko, Godın zıam fer ıghıaba ko, Godın Duam ian navir averıabagh atızir ıghıaba, ia uariv kım. Egh ia ıghıabar amuva, Ekıamın zıam fıva, uan navir averıabar aven, zıar ekıam a danıng. ²⁰ Egh ia zurara, en Ekıam Kraıs İesusın zıamın, bizir otıvıba bar, da bagh God Afezıam mınabı.

Pol poroghamıbav geı

²¹ Ia Kraısın apengan ikıa an zıam fe, kamaghın ia uarıra uarır apengan ikıva uarı baghıvıra ikı. ²² Ia amızir paba itıba, ia Ekıamın apengan ikıa a baghıvıra itı moghın, ia uan pabar apengan ikı me baghıvıra ikı. ²³ E fo, Kraıs uan sıosın dapanımın itı moghın, paba uan amuıbar dapanıbar itı. Ezi Kraıs uabı sıosın Akurvazır Gumazım, ezi sıos Kraısın inıvafızımın mın itı. ²⁴ Sıos Kraısın apengan ikıa a baghıvıra itı moghın, ia amuıba uaghan uan pabar apengan ikı me baghıvıra ikı.

5:11: Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 **5:11:** Rom 6:21; 1 Korin 5:9-11; Galesia 6:8; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Jon 1:10-11 **5:13:** Jo 3:20-21, Hi 4:13 **5:13:** Jon 3:20-21; Hıbru 4:13 **5:14:** Aıs 26:19, 60:1, Ro 13:11 **5:14:** Aısaia 26:19; 60:1; Rom 13:11 **5:16:** Ga 6:10, Kl 4:5 **5:16:** Galesia 6:10; Kolosi 4:5 **5:17:** Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 **5:17:** Rom 12:2; Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 4:3; 5:18 **5:18:** Snd 20:1, Aıs 5:11, 5:22, Lu 21:34 **5:18:** Aghuzır Akaba 20:1; Aısaia 5:11; 5:22; Luk 21:34 **5:19:** Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 **5:19:** Onger Akaba 33:2-3; Aposel 16:25; 1 Korin 14:26 **5:19:** Kolosi 3:16-17 **5:20:** Sng 34:1, Aıs 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 **5:20:** Onger Akaba 34:1; Aısaia 63:7; Hıbru 13:15; 1 Pıta 2:5 **5:21:** Fl 2:3, 1 Pi 5:5 **5:21:** Filipai 2:3; 1 Pıta 5:5 **5:22:** Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 **5:22:** Jenesis 3:16; Efesus 6:5; Kolosi 3:18; 1 Pıta 3:1 **5:23:** 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 **5:23:** 1 Korin 11:3; Efesus 1:22-23; Kolosi 1:18

²⁵ Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Kraiss uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme. ²⁶ Kraiss kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios dipamin a rueghti a Godin damazimin zuegham. ²⁷ A kamaghsua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Kraiss a bagha uabi isa a ganingi. ²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezim moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan inivafizimin apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraiss siosin akurvasi. ³⁰ E fo, erara, e Kraissin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. ³¹ Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei:

“Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi,
uan amuim ko aning uaningin porogham.
Egh aning inivafizir vamiram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Kraiss uan sios ko aning geghari. ³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezim moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfeziabar akaba baragh. ² Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavir tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. ³ Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazamizir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

⁵ Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraissin akam baragha an ingangarim gami. ⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin nighnighan

5:25: Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 **5:25:** Galesia 1:4; Kolosi 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 **5:26:** Jon 15:3; Taitus 3:5; Hibru 10:10; 10:22; 1 Jon 5:6 **5:27:** 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22 **5:27:** 2 Korin 11:2; Efesus 1:4; Kolosi 1:22 **5:30:** Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:30:** Rom 12:5; 1 Korin 6:15; 12:27; Efesus 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **5:31:** Jenesis 2:24; Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16 **5:32:** Kolosi 3:19; Akar Mogomem 19:7 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20 **6:1:** Aghuzir Akaba 23:22; Kolosi 3:20 **6:2:** Mt 15:4 **6:2:** Matyu 15:4 **6:2:** Ua Me Ini 20:12; Godin Araziba 5:16 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:4:** Godin Araziba 4:9; 6:7; 6:20-25; Onger Akaba 78:4; Aghuzir Akaba 19:18; 22:6; Kolosi 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18 **6:5:** 2 Korin 7:15; Filipai 2:12; Taitus 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:5:** Kolosi 3:22-25

marki, me ian garir dughiabara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezı moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. ⁷ Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami. ⁸ Ia ingangarir gumazamizir kinibar min iti, o ia tavın apengan ingangarim gamir puvatiziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam.

⁹ Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia atiatir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tugh gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraisin adarazi mati midorozir gumaziba

¹⁰ Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. ¹¹ God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munamangam. ¹² Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv soziir puvati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi. ¹³ Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹⁴ Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. ¹⁵ Egh ia Akar Aghuim anakunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. ¹⁶ Egh dughiaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kamin amodoghın barir avir kaba mungam. ¹⁷ Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. ¹⁸ Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangisigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim.

6:8: 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:8:** 2 Korin 5:10; Galesia 3:28; Kolosi 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:9:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Kolosi 3:25; 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:10:** 1 Korin 16:13; Efesus 1:19; 3:16; Kolosi 1:11 **6:11:** Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8 **6:11:** Rom 13:12; 2 Korin 6:7; 10:4; Efesus 4:14; 1 Tesalonika 5:8 **6:12:** Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9 **6:12:** Jon 12:31; 14:30; Rom 8:38; 1 Korin 15:50; Kolosi 2:15; 1 Pita 5:8-9 **6:13:** 2 Ko 10:4, Ef 5:16 **6:13:** 2 Korin 10:4; Efesus 5:16 **6:14:** Ais 11:5, 59:17, 2 Ko 6:7, 1 Te 5:8 **6:14:** Aisaia 41:5; 59:17; 2 Korin 6:7; 1 Tesalonika 5:8 **6:15:** Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 **6:15:** Aisaia 40:9; 52:7; Nahum 1:15; Rom 10:15 **6:16:** 1 Jo 5:4 **6:16:** 1 Jon 5:4 **6:17:** Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15 **6:17:** Aisaia 49:2; 59:17; 1 Tesalonika 5:8; Hibru 4:12; Akar Mogomem 19:15 **6:18:** Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 **6:18:** Matyu 26:41; Luk 18:1; Rom 12:12; Kolosi 4:2; 1 Tesalonika 5:17; 1 Timoti 2:1

¹⁹ Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, ki anakunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. ²⁰ Ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, egha Kraisi Iesusin abuir gumazimin ikia, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighivira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangsi

²¹ Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti. ²² Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ²³ Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning. ²⁴ Eghti, gumazamizir en Ekiam Kraisi Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

6:19: Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 **6:19:** Aposel 4:29; 2 Korin 3:12; Kolosi 4:3-4; 2 Tesalonika 3:1 **6:20:** 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 **6:20:** 2 Korin 5:20; Filipai 1:20; Filemon 1:9-10 **6:21:** Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 **6:21:** Aposel 20:4; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12; Taitus 3:12 **6:21:** Kolosi 4:7-8 **6:24:** 1 Pi 1:8 **6:24:** 1 Pita 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamın Itir Sios Bagha Osirizim O Filipai Akar faragh zuim

Pol faragha kurimın ongarimın ghua faragha Yuropın danganimın otogha, Masedonian Provinsın aven itir nguibar ekiam Filipain ghua, Akar Aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gin ghua nguibar igharazimın itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusın ikia orazima gumazir maba Filipain itir Kraisin adarazir nighnizir gavgabigh asighasighasava ami. E Pol Filipaiba bagha amadazir akinafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osememizir pu. Puvati. A nighnizir gavgavim İesusin ikia, egha bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagiabar otefe, ezi Filipaiba an akurvaghasa dagiaba a bagha da amada. Kamaghın amizi, Pol akinafarir kamın Filipaiba a gamizir bizim bagha me minabi. Egha uaghan a men nighnizir gavgabiba, gavgavim dar aningasa. A kamaghın aghua, me Polın mikim suam, gumaka, a kalabusın ikiama, egh me nighnizir aviribar amuva osimam.

Pol bizir aghuir God me ganingizimın me miği, kar ikirimirir igiar me Kraıs İesus ko porogha inizim. A ghaze, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua bizir aghuir kam inizir puvati. Me nighnizir gavgavimra İesusin ikia egha a ini. Pol kamaghsua, Filipaiba Kraısın arazibar gin mangam. Kraıs kamaghın nighnizir puvati, a uabi gumazir ekiam, egha uabi uan ifongiamın gin zuir puvati. A uabi dikabiragha God a ganingizir ingangarir kam gami. Pol kamaghın miği, gumazamizir bar Kraıs ko poroghav itiba, me Godın navir amirizim isi, egha bar akueghavira iti.

E akinafarir kamın gara fo, Pol Filipain nguibar ekiamın itir siosın gumazamiziba bar me gifonge.

Filipain gumazamiziba bar deravira Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1–4)

¹ Pol ko Timoti, Kraıs İesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godın gumazamizir Filipain nguibar ekiamın itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Kraıs İesusin poroghav iti. Ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosın ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri. ² E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Kraıs İesus, aning ian apangkuvighıva, ia damuti ia navir amirizimın iki.

Pol God ko miğiava a minabi

³ Dughıabar ki ia ginighnıgha, ia bagha uan God minabi. ⁴⁻⁵ Dughiar faragha zuimın ghua iza datirıkin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimın ingangarim gami. Kamaghın, dughiar ki ia bagha God ko miğiaba, ki zurara bar akonge. ⁶ Ezi ki kamaghın fo, God uabi ingangarir kam ia ganıga,

ian navir averiabar aven ingar mangi, Kraiſ Ieſuſ Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam agivaghäm.

⁷ Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a miġia gumamazizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangkuvim in gangarir kam na ganigizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuir kam ian iti. ⁸ God kamaghin fo, Kraiſ Ieſuſin apangkuvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi ki zurara kamaghin God ko miġia ghaze, arazir igharaz darazogh ifongezim, a ian ikiva aghungiva ekevegh mangivira iki. Eghti ia fofozir ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham. ¹⁰ Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuibar gin mangi. Eghti Kraiſ Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham. ¹¹ Eghti arazir aghuir Kraiſ Ieſuſ ami otiviba, da bar ia gizivaghäm. Eghti gumamaziziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko miġei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam Akar Aghuimin akurvasi

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin anogorozir puvati. An Akar Aghuim gamima a ghuavira iti. ¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraiſin ingangarim gamima, me bizir kam bagha na isa kalabus gati. ¹⁴ Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumamazizibar garima, me ziar ekiam na ganidima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraiſin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri. ¹⁶ Gumamazizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an Akar Aghuim deragha an gun miġeir ingangarim, ezi bizir kamın ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri. ¹⁷ Ezi gumamazizir igharazir ki faragha miġeiba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraiſin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. ¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumamazizir kaba zurara Kraiſin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh egh akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamira ikiva Filipain gumamazizibar akurvaghäm

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko miġei, ezi Kraiſ Ieſuſin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamın God nan akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam. ²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh

1:8: Ro 1:9, 2 Ko 1:23 **1:8:** Rom 1:9 **1:9:** 1 Te 3:12, Fm 6 **1:9:** 1 Tesalonika 3:12; Filemon 1:6 **1:10:** Ro 12:2, Ef 5:10, Fl 1:6, 2:16, 1 Te 3:13, Hi 5:14 **1:10:** Rom 12:2; Efesus 5:10; Filipai 1:6; 2:16; 1 Tesalonika 3:13; Hibru 5:14 **1:12:** 2 Ti 2:9 **1:12:** 2 Timoti 2:9 **1:13:** Ap 28:30, Ef 3:1
1:13: Aposel 28:30; Efesus 3:1 **1:19:** 2 Ko 1:11 **1:19:** 2 Korin 1:11 **1:20:** Ro 5:5, 8:19, Ef 6:19-20, 1 Pi 4:16 **1:20:** Rom 5:5; 8:19; Efesus 6:19-20; 1 Pita 4:16

arazir aghuibara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Kraiss daningam. ²¹ Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikirimirimini iki, Kraiss baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham. ²² Egh ki angamira nguazir kamin ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir aviribar akurvagham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati. ²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Kraiss ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. ²⁴ Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam. ²⁵⁻²⁶ Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Kraiss Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamini bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghiti ki iki ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravira me gamima me uaghan mizaziba isi

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraissin Akar Aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimini Akar Aghuimin iti. Kamaghsua, ki ghaze, ia deravira daru iki. ²⁸ Kamaghin, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akagahsi gavgafigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham. ²⁹ Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraissin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraissin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraissin ziam bangin mizaziba iniam. ³⁰ Fomira ia nan garima ki midorozir kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamin aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva igharaz darazi deravira me damuam

¹⁻² Kraiss ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimini iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apanguvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuibar amuti, nan agorogem bar zivavagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. ³ Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. ⁴ Ia uarira uan bizibara ganam marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh.

Kraiss bar uabi dikabirazima, God a fe

1:21: Ga 2:20 **1:21:** Galesia 2:20 **1:22:** Ro 1:13 **1:22:** Rom 1:13 **1:23:** 2 Ko 5:8, 2 Ti 4:6 **1:23:** 2 Korin 5:8; 2 Timoti 4:6 **1:27:** 1 Ko 1:10, Ef 4:1, Fl 4:3, Kl 1:10, 1 Te 2:12 **1:27:** 1 Korin 1:10; Efesus 4:1; Filipai 4:3; Kolosi 1:10; 1 Tesalonika 2:12 **1:29:** Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:29:** Aposel 5:41; Rom 5:3; Efesus 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 **1:30:** Aposel 16:19-40; Filipai 1:13; Kolosi 2:1; 1 Tesalonika 2:2 **2:3:** Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 **2:3:** Rom 12:10; Galesia 5:26; Efesus 5:21; Filipai 1:15-16; Jems 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:4:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5

⁵ Ia, nighnizir Krai Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki. ⁶ A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar puvati. ⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumamaziziba an garima, a guizin gumazimin iti. ⁸ Egha a uabi dikabiragha Godin akam baragha bar an gin ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme. ⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziabagh afira. ¹⁰ God kamaghin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamin itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam. ¹¹ Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamaghsua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarimin min gumamazizibar tongin ikiam

¹²⁻¹³ Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighiti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamin gumamazizibar tongin ikiam. Kar gumamazizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar aviribav kim, egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Krai Ua Izamin Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. ¹⁸ Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Filipain nguibar ekiamin Timoti amangasa migei

2:5: Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:5:** Matyu 11:29; Jon 13:15; 1 Pita 2:21; 1 Jon 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:6:** Jon 1:1-2; 5:18; 10:33; 17:5; 2 Korin 4:4; Kolosi 1:15; Hibru 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:7:** Jon 1:14; 2 Korin 8:9; Galesia 4:4; Hibru 2:14; 2:17 **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:8:** Matyu 26:39; 26:42; Jon 10:17-18; Rom 8:3; Hibru 5:8; 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:9:** Jon 17:1-5; Aposel 2:33; Efesus 1:20-21; Hibru 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:10:** Matyu 28:18; Rom 14:11; Akar Mogomem 5:13 **2:10:** Aisaia 45:23 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6 **2:11:** Jon 13:13; Aposel 2:36; Rom 10:9; 1 Korin 8:6 **2:12-13:** Onger Akaba 2:11; Jon 15:5; 1 Korin 12:6; 15:10; 2 Korin 3:5; Efesus 6:5; Filipai 1:5; 2 Pita 1:5-8; 1 Tesalonika 2:13; Hibru 13:21 **2:14-16:** Godin Araziba 32:5; Aisaia 49:4; Daniel 12:3; Matyu 5:14-16; 5:45; 10:16; Rom 14:1; 1 Korin 10:10; Galesia 2:2; Efesus 5:1; 5:8; Filipai 1:10; 1 Tesalonika 2:19; 3:5; 1 Pita 2:12; 4:9 **2:17:** Ro 15:16, 2 Ti 4:6 **2:17:** Rom 15:16; 2 Timoti 4:6 **2:18:** Fl 3:1, 4:4 **2:18:** Filipai 3:1; 4:4

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. ²⁰ Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. ²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Kraisi Iesusin ingangarim ginighnizir puvati. ²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. ²³ Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham. ²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimin ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Filipain nguibar ekiamin Epafroditus amangasa migei

²⁵ Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize. ²⁶ A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar oseme. ²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anariram apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. ²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. ²⁹⁻³⁰ Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamin, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam adogha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning uaghan an miraram amir gumazamiziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a Godin damazimin dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.* ³ Erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. Ezi me puvati. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha Kraisi Iesus ko poroghav ikia bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzirabar amiba, da tong men akuraghan kogham, ezi e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin

2:21: 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5, 2 Ti 4:10, 4:16 **2:21:** 1 Korin 10:24; 10:33; 13:5; 2 Timoti 4:10; 4:16

2:22: 1 Ko 4:17, 1 Ti 1:2, 2 Ti 1:2 **2:22:** 1 Korin 4:17; 1 Timoti 1:2; 2 Timoti 1:2 **2:25:** Fl 4:18

2:25: Filipai 4:18 **2:29-30:** 1 Korin 16:16-18; Filipai 4:10; 1 Timoti 5:17 **3:1:** 2 Ko 13:11, Fl 2:18,

4:4 **3:1:** 2 Korin 13:11; Filipai 2:18; 4:4 **3:2:** Sng 22:16, 22:20, Ro 2:28, 2 Ko 11:13, Ga 5:2, 5:15, MAA

22:15 **3:2:** Onger Akaba 22:16; 22:20; Rom 2:28; 2 Korin 11:13; Galesia 5:2; 5:15; Akar Mogomem

22:15 * **3:2:** Gumazir maba ti gumazamizibav gia ghaze, dughiar me Kraisin anavin otozim, me

Israelin Arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir

kabar migirigiar kamin aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa migirigiar gavgavim

me ganing. **3:3:** Ro 2:29 **3:3:** Rom 2:29

amizi, e fo, erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi.[†] ⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzim otivir biziba bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimam, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. ⁵ Nan amebam na batezi, 7plan dughiaba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomemin inim atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui. ⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo, osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomiram amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. ⁸ Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Krais Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kam in biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki Kraistra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh, ⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. ¹⁰ Ezi ki Krais bar a gifoghasa. Krais mozinin ua dikavigha, gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa. ¹¹ Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozinin ua dikavigh egh angamira ikiam.

Pol ivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹² Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Krais Iesusin arazim inigha givagha, gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kam in suizi moghin, Krais nan suira. ¹³ Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh

[†] **3:3:** Fomira Israelia mikarzir mogomebar inibar ghorir, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar inibar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraisin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraisin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:4:** 2 Korin 11:18; 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:5:** Luk 1:59; Apotel 23:6; 26:5; Rom 11:1; 2 Korin 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4; 26:9-11 **3:6:** Apotel 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:7:** Matyu 13:44-46 **3:8:** Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:8:** Jeremaia 9:23-24; 1 Korin 2:2; Kolosi 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:9:** Rom 3:21-22; 9:30; 10:3-6; Galesia 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17; 2 Korin 4:10-11; Galesia 6:17; 2 Timoti 2:11-12; 1 Pita 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:11:** Luk 14:14; Apotel 4:2; 1 Tesalonika 4:16; Akar Mogomem 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:12:** Apotel 9:5-6; 1 Timoti 6:12; 6:19; Hibru 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:13:** 1 Korin 9:24-26; Hibru 6:1

mighin ingaram. ¹⁴ Kamaghin ki ivemar ivemarim givazi naghin otoghiva ivezir aghuim iniasa, egha ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraissin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighnziba itiba, e bar nighnzir ki gun mikemezir kamın gin mangam. Egh ia nighnzir igharazim ikiti, God ian nighnzir derazir puvatizir kam, ian akagham. ¹⁶ Ezi nighnzir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi. ¹⁸ Ia fo, gumazir aviriba Kraissin ter ighuvimin apanimin iti. Ki dughiar aviribar men arazibar gun ia mikemegha, datirighin ua ia migia, egha teriba nan damaziba azui. ¹⁹ Me uan mikarzibar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamın bizibara nighnsi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasighasigham. ²⁰ Ezi eia, e Godin Nguibamin gumamaziba. E, Ekiam Kraiss Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai. ²¹ Kraiss uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavir kamra en mikarzir apengtizir oveavira itir kabar amighti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraissin mikarzir aghuir angazangarimin itimin miraram otivgham.

4

E bar akuegh navir vamira iki nighnzir aghuiba iniam

¹ Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghiv iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganingi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnsi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz daraziv gei! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuiba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamın amizimning, gua navir vamira ikiasa, ki kamaghsua gua kakaghorı. ³ Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kamningin akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumamazizir kabar ziaba, akinafarir God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba osirizim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

3:14: 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1 **3:14:** 1 Korin 9:24; 2 Timoti 4:7-8; Hibru 3:1; 12:1 **3:15:** 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:15:** 1 Korin 2:6; 14:20; Galesia 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:16:** Rom 12:16; 15:5; Galesia 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:17:** 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 1:6-7; 1 Pita 5:3 **3:18:** 1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:18:** 1 Korin 1:23; Galesia 1:7; 2:21; 6:12; Filipai 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:19:** Rom 8:5-6; 16:18; 2 Korin 11:12; 11:15; 2 Pita 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te 1:10 **3:20:** Efesus 2:6; 2:19; 1 Tesalonika 1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **3:21:** Rom 8:29; 1 Korin 15:28; 15:43-53; Efesus 1:19; Kolosi 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:1:** 1 Tesalonika 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5, 20:12 **4:3:** Onger Akaba 69:28; Luk 10:20; Akar Mogomem 3:5; 20:12

* **4:3:** Akinafarir kam, Godin Nguibamin iti. Ezi God an aven gumamazizir a ua inizar ziaba osiri. Gumamazizir kaba, me God ko an Nguibamin zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13

4:4: Rom 12:12; Filipai 3:1; 1 Tesalonika 5:16; 1 Pita 4:13

⁵ Ia gumamaziziba bar men asughasughti, me ian arazir aghuir kamın ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. ⁶ Ia bizitam bagh nighnigh osıman marki. Ia zurara uan osımtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian akurvaghsi ia an azang. ⁷ Eghti kamaghın God ia damuti ia navir amirizim ikiam. Egh ia Kraıs İesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamın Godın navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fofozim bar a gafira.

⁸ Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimın derazir araziba, arazir zuruziba, gumamaziziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. ⁹ Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godın navir amirizim e ganingizir, a ia ko ikiam.

Filipain gumamaziziba bizir aghuiba Pol bagh amangizi, a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarim gizavi, datirighın ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghın ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginighnighavira ikia, egha nan akurvaghamın tuaviba puvati.

¹¹ Ki bizitamın otevezir puvatigha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamın nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir arazim gifo. ¹² Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimın fofozim ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, o ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. ¹³ Kraıs zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimın ki biziba bar dar amuanım gavgavim iti.

¹⁴ Ezi ia na ko nan osımtizim aterasa nighnigha, arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghın, ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. ¹⁵ Ia Filipain gumamaziziba, ia uari kamaghın fo, dughiar ki faragha Akar Aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamın siosin igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. ¹⁶ Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. ¹⁷ Ia kamaghın nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azanghsisi. Puvati. Ian arazir aghuim mangivira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ıvezir aghuim ia daningam. ¹⁸ Ezi akınafarir kamın aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusın dafarim gatizi a da inigha ızezi ki da ini. Egha datirighın ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da matı mughuriar aghuim zuir

4:5: Hi 10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:5:** Hibru 10:25; 10:37; Jems 5:8-9; 1 Pita 4:7; 2 Pita 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:6:** Aghuzir Akaba 16:3; Matyu 6:25-34; Luk 12:22-31; Kolosi 4:2; 1 Pita 5:7 **4:7:** Ais 26:3, Jo 14:27, Ro 5:1, Kl 3:15 **4:7:** Aisaia 26:3; Jon 14:27; Rom 5:1; Kolosi 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:8:** Rom 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20 **4:9:** Rom 16:20; 1 Korin 14:33; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 13:20 **4:11:** 1 Ti 6:6-8 **4:11:** 1 Timoti 6:6-8 **4:12:** 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:10, 11:27 **4:12:** 1 Korin 4:11; 2 Korin 6:10; 11:27 **4:13:** Jo 15:5, 2 Ko 12:9-10, 2 Ti 4:17 **4:13:** Jon 15:5; 2 Korin 12:9-10; 2 Timoti 4:17 **4:15:** 2 Korin 11:9 **4:16:** Ap 17:1 **4:16:** Aposel 17:1 **4:18:** Kis 29:18, Ese 20:41, 2 Ko 9:12, Ef 5:2, Fl 2:25, Hi 13:16 **4:18:** Ua Me Ini 29:18; Esekiel 20:41; 2 Korin 9:12; Efesus 5:2; Filipai 2:25; Hibru 13:16

ofa ia God ganıdi. God ofan kamın gara a gifuegha bar akonge. ¹⁹ Nan God a bizir avırıba bar iti. Egh ia otevezir bizıba, a bar dar ganıva, egh Krais Iesusın ingangarır amızımın tuavımın, a uan bizir aghuıbar avırımın amodoghın, bizıba isi ia danıngam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a danıng mamaghıra ikiam. Bar guızbangıra!

Pol Filipain gumazamizıba v gıa ghaze, Afeziam ia ko iki

²¹ Eghti, Godın gumazamizir Krais Iesus ko poroghav itıba, ia vaghvagh kamaghın me mikımam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itıba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. ²² Kagh itir Godın gumazamizıba bar, me ia mıgia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrıvim Sısarın dipenımın aven ingarır darası, me akar kam ia danıngasa mıghıgha na mıgei.

²³ En Ekiam Krais Iesusın apangkuvım vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamın Itir Sios Bagha Osirizim

O Kolosi Akar faragha zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, a Esian Provinsın iti. Egha a Efesusin nguibar ekiam mong an boroghın iti. Pol uabi Kolosin nguibamın sios gamizi an otozir puvati. Pol Efesusin ikiava gumaziba amadazi, me ghua provinsin kamin nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghın oraki, gumazir maba Kolosibar nighnızir gavgabagh asighasighasa. Kamaghın amizi, a gavgavim men nighnızir gavgavim daningasa, akinafarir kam osirigha me bagha anemada. A kamaghın migei, Kraıs biziba bar dar dapanim. Kraıs uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurvaghan kogham. Tuavir igharazir kaba e inigh Kraısın saghuıamın mangam. Kraısın, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraısın ingangarımın God ua bar biziba iniasa. Kraıs en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha Kraısın arazibara gın zui.

Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganıngizi, aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, Tikikus. Ezi an girara itim, Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarımın an gun nigirigiar aviribagha ami.

Kraıs a biziba bar dar dapanim, ezi Godın ikirımırir aghuım ko an arazir aghuıba bar a gizıfa

(Sapta 1:1--3:4)

¹⁻² Ki Pol, God uan ifongiamın gın ghua Kraıs İesusın aposelın ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godın gumazamizir Kolosin nguibar ekiamın itiba gan adarasi, ia nighnızir gavgavim Kraısın ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh ian navibar amuti ia navir amırizimın iki.

Ga ia bagha nighnıgha God mınabavıra iti

³⁻⁴ Ga ian arazir aghuım baragha kamaghın fo, ia nighnızir gavgavim Kraıs İesusın ikiava Godın gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghın amizi, dughıaba bar ga ia bagha God ko migia, ia gınıghnıgha God mınabavıra iti. A en Ekiam Kraıs İesusın Afeziam. ⁵ E fo, guızın akam, an Akar Aghuım, a faragha ia bagha ghuzıma ia kamaghın oraki, bizir aghuir God ia danıngamıba da An Nguıbamın iti, egh ia da bagh mızuamıva da iniam. Egha ia nighnızir gavgavim bizir kamın iti. Kamaghın, ia guızbangıra nighnızir gavgavim Kraıs İesusın ikiava Godın gumazamiziba bar, me gifonge. ⁶ Ezi nguazir kamın danganıba bar, me Akar Aghuir kamın akurazi, gumazamizir avırıba nighnızir gavgavim an ikiava an gın zuıma, Akar Aghuımın dagher aghuıba otıva ghuavıra iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongın oto. Dughiar ia faragha Godın apangkuvımın eghaghanım baregha bar guızbangıra a gifozım, dughiar kam iza datırıghın arazir kamra ian tongın

otogha, ian ingaravira iti. ⁷ Epafras Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafras, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami. ⁸ Egha Epafras ga miġia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko miġei

⁹ Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara ia bagha God ko miġei. Ga kamaghin an azangansi, Godin Duam fofozir aghuiba ko niġnizir aghuiba ia daningti, niġnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kam in ia Godin ifongiam bar a gifogham. ¹⁰ Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangvira ekevegham. ¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko miġei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateram, egh aghumra ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuum. Egh ia bar akueghiva, en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuivar gin zui, egh bizir aghuir a ia bagha miseveziba iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. ¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e firighire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun miġei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Kraisin an mirara gari. Kraisin an Otarir ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim. ¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba. God Kraisin ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar Kraisin baghavira iti. ¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Kraisin fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari. ¹⁸ Kraisin a siosin dapanim, ezi sios an invafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Kraisin Godin Otarir ivariam, egha a faragha ovevem in ua dikafi. God ghaze, Kraisin uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamaghsua, a Kraisin gamizi, a ua dikafi, ¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Kraisin Godin mirara gari.

1:7: Kl 4:12, Fm 23 **1:7:** Kolosi 4:12; Filemon 1:23 **1:9:** Ro 12:2, 1 Ko 1:5, Ef 1:8-9, 1:15-17, 5:10, 5:17, Fl 1:9 **1:9:** Rom 12:2; 1 Korin 1:5; Efesus 1:8-9; 1:15-17; 5:10; 5:17; Filipai 1:9 **1:10:** Jo 15:16, Ef 2:10, 4:1, Fl 1:27, 1 Te 4:1, Hi 13:21 **1:10:** Jon 15:16; Efesus 2:10; 4:1; Filipai 1:27; 1 Tesalonika 4:1; Hibru 13:21 **1:11-12:** Efesus 1:18-19; 3:16; 4:2 **1:13-14:** Luk 22:53; Efesus 1:6-7; 2:2; 1 Tesalonika 2:12; 2 Pita 1:11 * **1:13-14:** Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3 **1:15:** Jon 1:18; 2 Korin 4:4; Hibru 1:3 **1:16:** Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:16:** Jon 1:3; 1:10; Rom 8:38; 11:36; Hibru 1:2; 2:10; 1 Pita 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:17:** Jon 1:1-3; 8:58; 17:5; 1 Korin 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:18:** Aposel 26:23; 1 Korin 15:20; 15:23; Efesus 1:10; 1:22-23; Akar Mogomem 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:19:** Jon 1:16; 3:34; Kolosi 2:9

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Kamaghin amizi a Krai ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kam in en apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin itiba uaghara.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin amizi ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami. ²² Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua bagh izam. Eghti ia an gumamazibar min ikiva, an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua datirighin Godin Otarim angamira gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kam in God uam e ko navir vamira inis. ²³ Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kam in fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir kam in ingangarir gumazim, egha e gumamazizir nguazimin itiba bar me bagha anekuri.

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴ Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krai siosin akurvaghasa inzir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin inivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. ²⁵ God uabi, ian akurvaghasa na misevegha, ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti. ²⁶ Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumamaziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin Godin gumamazibar damazibar an azenim giri. ²⁷ Ezi Godin nighnizir kamakin, a uabi Akar Aghuir modozir kam e an gumamaziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egh Kantrin Igharazibar Gumamaziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krai ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir kam bagha mizuai. ²⁸ Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar vaghvaha gumamazibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krai ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan kogham, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamaghsua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi. ²⁹ Kamaghin amizi, Krai na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir kam in ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

1:20: Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:20:** Rom 5:1; 2 Korin 5:18; Efesus 1:7; 1:10; 2:13; 2:16; 1 Jon 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:21:** Rom 5:10; Efesus 2:12; 4:18; Taitus 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:22:** Efesus 2:14-16; 5:27; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:23:** Mak 16:15; Efesus 3:17; 1 Timoti 3:16; Hibru 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8 **1:24:** Rom 5:3; 2 Korin 1:5-6; Efesus 1:23; 3:13; Filipai 3:10; 2 Timoti 1:8 **1:25:** Ef 3:2, 3:7-8 **1:25:** Efesus 3:2; 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:26:** Rom 16:25-26; 1 Korin 2:7; Efesus 3:3-5; 3:9-10; 2 Timoti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1 **1:27:** Rom 9:23; 2 Korin 2:14; Efesus 1:18; 3:8; 1 Timoti 1:1 **1:28:** Ef 4:13, 5:27 **1:28:** Efesus 4:13; 5:27 **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **1:29:** Aposel 20:20; 20:27; Efesus 3:7; 3:20; Filipai 4:13

2

E nighnizir gavgavim ikiva akar ifavariba batogham

¹ Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara. ² Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiva, fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Kraiss, a uabi akar modozir kamin mingarim. Kamagsua ki ingangarir kam gami. ³ Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Kraiss gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Kraiss uabira fofozir aghuir kam en aka.

⁴ Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamagsua, ki akar kam ia migei. ⁵ Ki uabi uan mikarzimim ia ko itir puvatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivigha deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraissin iti. Bizir kam bangin ki bar akonge.

E Kraissin porogh egh tuivigh gavgavigham

⁶ Ezi ia Kraiss Iesus en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko daruva an poroghiv iki. ⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimim tughav gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akimir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafraas ian sure gamizir kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gataviziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraissin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Kraiss a en mirara gumazimim oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. ¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraissin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraissin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimim a gamizi an otozir pu. Puvati. Kraiss uabi mikarzir mogomebar inibar ghorir arazir kam ati. Kraissin arazir kamin e, navir ghurimim gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha, a gin amadagha friaghiri. Kar guizbangira mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim. ¹² Ezi dughiar e ruezimim e Kraiss ko poroghav itima, God Kraiss ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Kraiss mozimim a gamizi a ua dikafi. Ezi e

2:2: 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14 **2:2:** Efesus 3:4; 3:18; Filipai 3:8; Kolosi 1:26; 3:14
2:3: Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:3:** Aisaia 45:3; 1 Korin 1:24; 1:30; Efesus 1:8; 3:19 **2:4:**
 Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:4:** Rom 16:18; Efesus 4:14; 5:6; Kolosi 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1
 Pi 5:9 **2:5:** 1 Korin 5:3; 14:40; 1 Pita 5:9 **2:7:** Efesus 2:20-22; 3:17; Kolosi 1:23 **2:8:** Ga 4:3,
 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9 **2:8:** Galesia 4:3; 4:9; Efesus 5:6; Kolosi 2:3; 2:18-20; Hibru 13:9
2:9: Jo 1:14-16, Kl 1:19 **2:9:** Jon 1:14-16; Kolosi 1:19 **2:10:** Ef 1:21-22 **2:10:** Efesus 1:21-22
2:11: Ro 2:29 **2:11:** Rom 2:29 **2:12:** Ro 6:4, Ef 1:19-20, 3:7, Kl 3:1 **2:12:** Rom 6:4; Efesus
 1:19-20; 3:7; Kolosi 3:1

nighnzir gavgavim an ingangarir gavgavir kamın iti, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bangın, ia mati gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar mın amua, gumazir aremezibar mın iti. Ia navir ghurimın arazibar gin zui. Dughiar kamın Kraıs ian navir ghurimın araziba tıghar da atughuvkinıghıva da gin amadagham, kamaghın amizi ia gumazir aremezibar mın amuavıra iti. Ezi datırıghın God ia gamizi ia Kraıs ko angamıra iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gatigha, e gamima e an akam ko an gavgavimın apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter ıghuvimın a gafu, egha tuavir kamın Moses Osirizir Arazibar gavgavim agifa. ¹⁵ Ezi Kraıs ter ıghuvimın duar gavgavıba ko bizir gavgavıba itıba, a dar gavgavıba adegha gıfa. God ter ıghuvimın, kamaghın gumamazıba bar men aka, a bar da dikabıragha dagh amıma da pura bizir kınıbar mın otifi.

E Kraıs koma areme, ezi nguazir kamın arazıba en akuraghan kogham

¹⁶ Kamaghın amizi, ia tav ateghtıma an akaba ia gasan markı, egh ia mikım suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godın zıam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakınır ıgiabar isar arazıba ko Sabatın dughiabar arazibar gin zuir puvati. ¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izamıbar nedazir kınıba, ezi Kraıs a uabi guızbangın bizim. ¹⁸ Eghtı gumazıtım bizıtım irebamın mın bizimın ganıgh, kamaghın a uabıra uan zıam fıti, ia an akam baraghan markı. Gumazir kam suam, ia uarigh ifarıva uari dikabınıva egh enselbar zıaba fı. Eghtı ia an akam baraghan markı. Gumazir kam a uan nighnzım ko navir ghurimın arazibar gin ghua, pura mıgıa ghaze, kı uabi bar fo. Eghtı ia gumazir kamaghın amitım ateghtı a ia dikabıragh, ian ıvezir aghuım okıman markı. ¹⁹ Egha a Kraısın suırazir puvatıgha anetaki, Kraıs en dapanım, e an inıvafızım. E an poroghav ikıa dagheba isa, egha a ko inıvafızir ağıribar mın uari isasuiragha itı. Inıvafızir kam Kraısın apengan itıma an a gamıma a God ifongezı moghın aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Kraıs ko poroghav ikıa a ko areme, kamaghın amizi ia duar kurar overıam ko nguazım gatıvazıba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tızımsua ia nguazir kamın itir gumamazıbar mın aruavıra itı? Egha tızımsua ia nguazir kamın arazıbagh amuavıra itı? Arazir kaba kamakın, ²¹ “İa bizir kabar suıghan markı,” egh “Dagher kabar aman markı,” egh uaghan “Bizir ıgharazir maba sara suıghan markı.” ²² Ezi bizir kaba, e dar ingangarıbagh amıma da zuamıra ikufı. Arazir kaba, gumamazıbarıba uari dagh amuava da arıgha en sure gamı. ²³ E bar fo, arazir kaba me dav kım suam, da nighnzır aghuıbar gin zui. Da guızbangıra bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongıamın gin mangıva mıghıghvıra Godın zıam fer arazıbar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifarıva uari dikabın. Egha ghaze, ia Godın ingangarım damuva en mikarzım mıazazir kuram a daning. Egh

2:13: Ef 2:1-5 **2:13:** Efesus 2:1-5 **2:14:** Ef 2:14-16, 1 Pi 2:24 **2:14:** Efesus 2:14-16; 1 Pita 2:24
2:15: Kl 1:13 **2:15:** Kolosi 1:13 **2:16:** Ro 14:1-12, 1 Ko 8:8, Ga 4:10 **2:16:** Rom 14:1-12; 1 Korin 8:8; Galesia 4:10 **2:17:** Hi 8:5, 9:9, 10:1 **2:17:** Hıbrı 8:5; 9:9; 10:1 **2:19:** Ef 2:21, 4:15-16
2:19: Efesus 2:21; 4:15-16 **2:20:** Ga 4:3-5, 4:9 **2:20:** Galesia 4:3-5; 4:9 **2:21:** 1 Ti 4:3 **2:21:** 1 Timoti 4:3 **2:22:** Aıs 29:13, Mt 15:9 **2:22:** Aısaia 29:13; Matyu 15:9

arazir kaba, da en mikarzirbar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krai ko ua dikavigha ikirimir igiamin iti

¹ God ia gamizima ia Krai ko ua dikavigha ikirimir igiamin iti. Kamaghin amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Krai iti naghin iti. Krai, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabirabamin aperaghav iti. ² Ezi ia bizir pin itiba baghvira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki. ³ Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimir angamira itim Krai ko ikia, Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam. ⁴ Ezi Krai, a guizbangira ian ikirimir angamira itimin mingarim. Eghti Krai uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam.

Krai en aven itima e gumazamizir igiabar ofi

(Sapta 3:5–4:18)

Ikirimir ghurim koma ikirimir igiam

⁵ Kamaghin amizi, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuusa naviba dikavir arazim, koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. ⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazamizir Godin akam iriaghriazibar ivezir kuram. A izam. ⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba, ⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategha, ¹⁰ gumazamizir igiabar ofi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazamizir igiabar otivir kam, a kamaghin ifongegh, a ia damuti ia bar deraviram a gifogham. Kamaghsua, a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti. ¹¹ Kamaghin amizi, datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, o e mikarzir mogomebar iniba aghore, o da aghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumazamiziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o e firighirezir

3:1: Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:1:** Onger Akaba 110:1; Mak 12:36; 16:19; Efesus 1:20; Kolosi 2:12 **3:2:** Mt 6:33 **3:2:** Matyu 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:3:** Rom 6:2; 2 Korin 5:7; 5:14; Galesia 2:20; Kolosi 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:4:** Jon 11:25; 14:6; 1 Korin 15:43; Filipai 1:21; 1 Jon 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:5:** Rom 6:6; 6:11-13; 8:13; Galesia 5:24; Efesus 4:19; 5:3-5; 1 Tesalonika 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:6:** Efesus 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:7:** Rom 6:19-20; 1 Korin 6:11; Efesus 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:8:** Efesus 4:22; 4:25-31; 5:4; Hibru 12:1; 1 Pita 2:1 **3:9:** Ef 4:22 **3:9:** Efesus 4:22 **3:10:** Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:10:** Jenesis 1:26; Rom 12:2; Efesus 2:10; 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:11:** Rom 10:12; Galesia 3:28; Efesus 1:23

gumazamiziba. E kamaghin nighnighan kogham. E fo, Kraiis uabira iti, egha Kraiis uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavira ia misevezi, ia an gumazamizibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifongeh. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh arazir aghuibar gumazamizir igharazibagh amu, egh uari dikabiragh, egh gumazamizibar asughasugh, egh dighorim amirazir arazim damu. ¹³ Egh ian tongin tav arazir kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva, egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan arazir kuraba gin amang. ¹⁴ Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari. ¹⁵ Kraiis navir amirizim ia ganingi, egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia gativagh nighnizir aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha God ian diazima ia bar uari inigha inivafizir vamiran min oto. Egh zurara God minabi. ¹⁶ Egh Kraiis inigha kam ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva akurvazir akam uari daning. Egh Onger Akabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, Iesusin ziam fer ighiabar amuva, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God minabi. ¹⁷ Ezi bizir manaba ia dagh ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi.

Pol, Kraiis arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei

¹⁸ Ia amuiba vaghvagh, uan pabar apengan iki me baghavira iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. ¹⁹ Ezi ia paba vaghvagh, uan amuiba bar deraghvira me damuva bar me gifongegh. Egh men ataran kogh, pazi me damuan marki.

²⁰ Ia boriba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham. ²¹ Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemegh kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

²² Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, “egh suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham.” Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaa bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. ²³ Ezi ia

3:12: Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9 **3:12:** Galesia 5:22; Efesus 4:32; Filipai 2:1; 1 Pita 2:9 **3:12:** Efesus 4:2 **3:13:** Mk 11:25, Ef 4:32, 5:2 **3:13:** Mak 11:25; Efesus 4:32; 5:2 **3:14:** Ro 13:8-10, 1 Ko 13:13, Ef 4:3 **3:14:** Rom 13:8-10; 1 Korin 13:13; Efesus 4:3 **3:15:** 1 Ko 12:13, 12:27, Ef 2:16-17, 4:4, Fl 4:7 **3:15:** 1 Korin 12:13; 12:27; Efesus 2:16-17; 4:4; Filipai 4:7 **3:16:** 1 Ko 14:26, Ef 5:19, Kl 4:6 **3:16:** 1 Korin 14:26; Efesus 5:19; Kolosi 4:6 **3:16:** Efesus 5:19-20 **3:17:** 1 Ko 10:31, Ef 5:20, 1 Te 5:18, Hi 13:15 **3:17:** 1 Korin 10:31; Efesus 5:20; 1 Tesalonika 5:18; Hibru 13:15 **3:18:** Ef 5:22, Ta 2:5, 1 Pi 3:1 **3:18:** Efesus 5:22; Taitus 2:5; 1 Pita 3:1 **3:19:** Ef 4:31, 5:25, 5:28, 1 Pi 3:7 **3:20:** Ef 5:24, 6:1, Ta 2:9 **3:20:** Efesus 5:24; 6:1; Taitus 2:9 **3:21:** Ef 6:4 **3:21:** Efesus 6:4 **3:22:** 1 Ti 6:1, Ta 2:9 **3:22:** 1 Timoti 6:1; Taitus 2:9 **3:22:** Efesus 6:5-8

amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. ²⁴ Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. ²⁵ Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

¹ Ia ingangarir gumazamizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumazamiziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuubar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damu egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki. ³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. ⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuubar gin mangiva egh arazir aghuubar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. ⁶ Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumazamiziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumazamiziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. ⁸ Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. ⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

3:24: 1 Ko 7:22 **3:24:** 1 Korin 7:22 **3:25:** Lo 10:17, Ro 2:11, Ef 6:9, 1 Pi 1:17 **3:25:** Godin Araziba 10:17; Rom 2:11; Efesus 6:9; 1 Pita 1:17 **4:1:** Wkp 25:43, 25:53, Ef 6:9 **4:1:** Ofa Gami 25:43; 25:53; Efesus 6:9 **4:2:** Ef 6:18, Fl 4:6 **4:2:** Efesus 6:18; Filipai 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:3:** Rom 15:30; 1 Korin 16:9; Efesus 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:4:** Efesus 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:5:** Efesus 5:15-16; 1 Tesalonika 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:6:** Mak 9:50; Efesus 4:29; Kolosi 3:16; 1 Pita 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:7:** Aposel 20:4; 2 Timoti 4:12 **4:7:** Efesus 6:21-22 **4:9:** Fm 10-12 **4:9:** Filemon 1:10-12 * **4:9:** Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:10:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Filemon 1:24

(Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.) ¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar deraghavira nan akurvasi.

¹² Epafra uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krai Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egha fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egha Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. ¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darazi ko Hierapolisin nguibamin itir darazi bagha a gami. ¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.[†]

¹⁵ Egh ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. ¹⁶ Egh ia akinafarir kam uarir tongin a dipon, egha gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam. ¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipus mikemegh, “Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.[‡]

4:12: Kl 1:7, Fm 23 **4:12:** Kolosi 1:7; Filemon 1:23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 **4:14:** 2 Timoti 4:10-11; Filemon 1:24 [†] **4:14:** Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:17:** Filemon 1:2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17 **4:18:** 1 Korin 16:21; 2 Tesalonika 3:17
[‡] **4:18:** Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamın Itir Sios Baghava an Osiri

1 Tesalonika Akar faragha zuim

Tesalonikan nguibar ekiam, a Masedonian Provinsın nguibar ekiam mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamın siosin mam okore (Aposel 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avırım Polin akamın gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuram Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibar ekiamın itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazi bativizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avırım ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godın Akinafarimın aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kamın, Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraıs manmaghın ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghın foghasa, gumazamizir Kraıs tighar ua izamin dughiamın ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirimirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Kraıs dughiar manamra izam? Pol men azangsiziba ikarvagha kamaghın migei, me arazir aghuiba gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol ko ingarir darasi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1–3)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraıs İesusın poroghav itir gumazamiziba: Godın apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosın nighnizir gavgavim bagha bar akonge

² E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei. ³ E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godın itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraıs İesusın mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anıgavira iti. E ian arazir kaba Godın damazimın dagh nighnisi. Kamaghın, e bizir kaba bagha God minabavira iti.

⁴ En adarasi, e kamaghın fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amiseveggha gifa. ⁵ Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimın min ia bagha izezir puvati. A Godın Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghın

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 **1:1:** Aposel 17:1-13; 2 Tesalonika 1:1 **1:2:** Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 **1:2:** Efesus 1:16; Filipai 1:3-4; Kolosi 1:3; 2 Tesalonika 1:11 **1:3:** 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 **1:3:** 1 Korin 13:13; Galesia 5:6; Kolosi 1:4-6; Hibru 6:10 **1:4:** Kl 3:12, 2 Te 2:13 **1:4:** Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 2:13 **1:5:** 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 **1:5:** 1 Korin 2:4-5; 4:20; Kolosi 2:2; Hibru 2:3

amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. ⁶ Egha ia Godin akam inizi, osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. ⁷ Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaiian Provinsin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. ⁸ Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibarimin araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara aningin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kam in eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. ⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. ¹⁰ Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otariir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati. ² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isima, me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tugha gavgavigha Godin Akar Aghuim ia mikiri. ³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati. ⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e ganingi. Gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim gifongegham. ⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha ia apezepera migeir puvati. ⁶ E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akurvaghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. ⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

1:6: Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 **1:6:** Aposel 17:1-9; 1 Korin 4:16; 11:1; Filipai 3:17; 2 Tesalonika 3:9 **1:7:** 1 Pi 5:3 **1:7:** 1 Pita 5:3 **1:8:** Ro 1:8 **1:8:** Rom 1:8 **1:9:** Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1 **1:9:** Aposel 14:15; 1 Korin 12:2; Galesia 4:8; 1 Tesalonika 2:1 **1:10:** Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **1:10:** Aposel 17:31; 1 Tesalonika 4:16; 5:9; Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:1:** 1 Tesalonika 1:5; 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:2:** Aposel 16:19-24; 17:1-9; Filipai 1:30; Kolosi 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:4:** Jeremaia 11:20; Galesia 1:10; 1 Timoti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:5:** Aposel 20:33; Rom 1:9; 1 Tesalonika 2:10; 2 Pita 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:6:** Jon 5:41; 5:44; 1 Korin 9:1-6; 2 Korin 11:9; 2 Tesalonika 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:7:** 1 Korin 2:3; 2 Korin 13:4; 2 Timoti 2:24

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osimtizir ekiam ia danangan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia fozi, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumamaziziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. ¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvasha dar ia gami. ¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigabagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tugh gavgafi

¹³ Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumamazizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi. ¹⁴ En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Kraisi Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garis. ¹⁵ Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam ingha izir gumazibav soghezima me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar aghuagha, gumamaziziba bar men apanimin iti. ¹⁶ Egha me God ua gumamazizir kaba iniam me aghuagha, kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumamaziziba akam e me mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningagharim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

¹⁷ En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. ¹⁸ E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. ¹⁹ Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damazimin bar akuegh a mizuam iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham. ²⁰ Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

2:9: Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:9:** Aposel 20:34; 1 Korin 4:12; 2 Korin 11:9; 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:11:** Aposel 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:12:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:13:** Galesia 1:11-12; 4:14; 1 Tesalonika 1:2-3; 2 Tesalonika 2:13; 2 Pita 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:14:** Aposel 17:5; Hibru 10:33-34 **2:15:** Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 **2:15:** Aposel 2:23; 3:15; 7:52; 9:23; 9:29; 13:45; 13:50; 14:2; 14:5; 14:19; 17:5; 17:13; 18:12 **2:16:** Mt 23:32-33, 24:6, Lu 11:52, Ap 13:50 **2:16:** Matyu 23:32-33; 24:6; Luk 11:52; Aposel 13:50 **2:17:** 1 Te 3:10 **2:17:** 1 Tesalonika 3:10 **2:19:** Fl 2:15-16, 4:1, 2 Te 1:4 **2:19:** Filipai 2:15-16; 4:1; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 1:4; Akar Mogomem 1:7 **2:20:** 2 Ko 1:14, 1 Te 3:13, MAA 1:7 **2:20:** 2 Korin 1:14

¹ E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam. ² Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa anemada. ³ E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe. ⁴ E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato. ⁵ Bizir kam bagha, ki sughsughan aghuagha, ian nighnizir gavgavim gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge

⁶ Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e batogha, Akar Aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. ⁷ Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar e osimtiziba ateri nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. ⁸ E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugha gavgavizima, e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. ⁹ E ia ginighnigha uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God minabavira iti. ¹⁰ Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem migiavira ikia ghaze, God en amamangatighi e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham.

Pol God ko migei

¹¹ E kamaghsua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. ¹² En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizivagh egh fasfagham. E bar ia gifongezi moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh. ¹³ Eghti God gavgavim ia daningti, gumazamizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirimin aven otogh gavgafigh

4

(Sapta 4–5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuan kogham

3:1: Ap 17:15 **3:1:** Aposel 17:15 **3:2:** Ap 16:1-3 **3:2:** Aposel 16:1-3 **3:3:** Ef 3:13, 2 Ti 3:12
3:3: Efesus 3:13; 2 Timoti 3:12 **3:4:** Ap 14:22, 20:24 **3:4:** Aposel 14:22; 20:24 **3:5:** Fl 2:16
3:5: Filipai 2:16 **3:6:** Ap 18:5 **3:6:** Aposel 18:5 **3:7:** 2 Te 1:4 **3:7:** 2 Tesalonika 1:4
3:8: Fl 4:1 **3:8:** Filipai 4:1 **3:10:** Ap 26:7, Ro 1:10, Kl 4:12, 2 Ti 1:3 **3:10:** Aposel 26:7; Rom 1:10; Kolosi 4:12; 2 Timoti 1:3 **3:11:** 2 Te 2:16 **3:11:** 2 Tesalonika 2:16 **3:12:** 1 Te 4:9-10, 5:15, 2 Pi 1:7 **3:12:** 1 Tesalonika 4:9-10; 5:15; 2 Pita 1:7 **3:13:** Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **3:13:** Sekaraia 14:5; 1 Korin 1:8; Filipai 1:10; 2 Tesalonika 1:7; 1:10

¹ Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakahora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. ² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh an damazimin zuegh. Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham. ⁴ Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.* ⁵ Ia uan mikarzimim ifongiabara, gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumazamiziba amir araziba. ⁶ Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabagh amiba, God gin ivezir kuram me daningam. ⁷ E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuruzibara damu. ⁸ Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

⁹ Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. ¹⁰ Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangisi.

¹¹⁻¹² Ki kamagsua, ia bizitamim oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva kamaghin mikim suam, Kraisin adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagham, mati e fomira ia mikemezi moghira.

Ekiam uamategh iziva e akuvagham

¹³ En adarasi, e kamagsua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizir bizi min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvati. ¹⁴ E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamakin, God

4:1: Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:1:** Filipai 1:27; Kolosi 1:10; 2:6; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:3:** 1 Korin 6:15; 6:18; Efesus 5:3; 5:17; 5:27; Kolosi 3:5; 1 Tesalonika 5:23; Hibru 10:10; 1 Pita 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 **4:4:** Rom 6:19; 1 Korin 6:13-15; 6:18 * **4:4:** Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:5:** Onger Akaba 79:6; Galesia 4:8; Efesus 2:12; 4:17-18; 2 Tesalonika 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:6:** Ofa Gami 19:11-13; Onger Akaba 94:1; 1 Korin 6:8; 2 Tesalonika 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:7:** 1 Korin 1:2; 2 Tesalonika 2:13-14; Hibru 12:14; 1 Pita 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:8:** Esekiel 36:27; 37:14; Luk 10:16; 1 Korin 2:10; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:9:** Jon 13:34; 15:12; Hibru 8:11; 1 Jon 2:20; 2:27; 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:10:** 2 Tesalonika 3:4 **4:11-12:** Rom 13:13; 2 Korin 8:21; Efesus 4:28; Kolosi 4:5; 2 Tesalonika 3:8; 3:12; 1 Pita 4:15 **4:13:** Ef 2:12 **4:13:** Efesus 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23 **4:14:** Rom 14:9; 1 Korin 15:3-4; 15:12-13; 15:18; 15:23

gumazir nighnizir gavgavim an ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

¹⁵ Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghtima e gumamazir angamira itiba, gumazir ariaghrezibar faragh mangan kogham. Puvati. ¹⁶ Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima gumamazir Ekiamin poroghav ikiava ariaghreziba faragh ua dikavigham. ¹⁷ Dughiar kamın gin e gumamazir angamira ikiavira itiba, e gumamazir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. ¹⁸ Egh ia akar kam Godin gumamazir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akar ikiam

¹ En adarasi, e biziba otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osrighan kogham. ² Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham. ³ Gumamaziziba kamaghin mikimam, "Datirighin dughiar amirizim e batozi, e deravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

⁴ Kamaghin amizi, en adarasi, ia mitatemın itir puvati, egh dughiar kam okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan marki. ⁵ Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumamaziziba. E dimagarim ko mitarmemin adarazi puvati. ⁶ Kamaghin amizi, e gumamazir igharazibar min daku ikian kogham. En damaziba kurighireghti e deraghvira nighnigham. ⁷ E fo, gumamazir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api. ⁸ Ezi e aruemin adarasi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, egh bizir kamning midorozir korotiamın min uan everiba ikeghti da e apazagham. Egh God mizuam iki an akurvazir arazim inigham, egh e midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham. ⁹ God, uan aningagharimin aven mangasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Kraıs Iesusin ingangarimin en akurvaghasa e amisefe. ¹⁰ Iesus en akurvaghassava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamira iti, e a ko angamira ikiam. ¹¹ Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuubar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami mokin.

God uan adazir akuraghti me arazir aghuubar amuam

4:15: 1 Korin 15:51-52 **4:16:** Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:16:** Matyu 24:30-31; Aposel 1:11; 1 Korin 15:23; 15:52; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **4:17:** Jon 12:26; Aposel 1:9; Akar Mogomem 11:12 **5:1:** Mt 24:36 **5:1:** Matyu 24:36 **5:2:** Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:2:** Matyu 24:42-44; Luk 12:39; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:3:** Esekiel 13:10; Hosea 13:13; Matyu 24:39; Luk 21:34-35; Jon 16:21-22 **5:4:** Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:4:** Rom 13:12-13; 1 Jon 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:5:** Rom 13:12; Efesus 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:6:** Matyu 24:42; 25:5; 25:13; 1 Pita 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef 5:14 **5:7:** Luk 21:34-36; Rom 13:13; Efesus 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:8:** Aisaia 59:17; Efesus 6:13-17 **5:9:** Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:9:** Rom 9:22; 1 Tesalonika 1:10; 2 Tesalonika 2:13-14; 1 Pita 2:8 **5:10:** Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14 **5:10:** Rom 14:8-9; 2 Korin 5:15; 1 Tesalonika 4:14 **5:11:** Ju 20 **5:11:** Jut 1:20

¹² Nan adarasi, e kamaghin ian azangsis, ia gumazamizir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazamizir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramim migirigiar amuam. ¹³ Ia men ingangarim me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki.

¹⁴ Nan adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumazamizir amirazibar araziba akiriva, egh gumazamizir atiatiabar naviba gavgavim me daningiva, gumazamizir gavgaviba puvatizibar akurvagh, egh ia gumazamiziba bar dughorir amirazim men iki.

¹⁵ Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin gumazamizibar amusi gavgavigh, uaghan gumazamizir igharaziba sara.

¹⁶ Egh ia zurara bar akongegh, ¹⁷ egh ia God ko zurara mikimvira iki. ¹⁸ Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamaghsua, ia gumazamizir Krais Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.

¹⁹ Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki. ²⁰ Eghti Godin akam inigha izir gumazamizibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki. ²¹ Egh ia bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar suigh. ²² Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.

²³ God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Krais Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham. ²⁴ Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin ofiti. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam.

²⁵ En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

²⁶ Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

²⁷ Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghorii.

²⁸ En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

5:12: 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:12:** 1 Korin 16:18; Filipai 2:29; 1 Timoti 5:17; Hibru 13:7; 13:17 **5:14:** Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi 12:12 **5:14:** Galesia 5:22; 6:1-2; Kolosi 3:12; 2 Tesalonika 3:6; 3:11; 3:15; Hibru 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9 **5:15:** Aghuzir Akaba 20:22; Matyu 5:39; Rom 12:17; 1 Korin 6:7; 1 Pita 3:9 **5:16:** 2 Ko 6:10, Fl 4:4 **5:16:** 2 Korin 6:10; Filipai 4:4 **5:17:** Lu 18:1, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Pi 4:7 **5:17:** Luk 18:1; Efesus 6:18; Kolosi 4:2; 1 Pita 4:7 **5:18:** Ef 5:20, Kl 3:17 **5:18:** Efesus 5:20; Kolosi 3:17 **5:19:** Ef 4:30, 1 Ti 4:14, 2 Ti 1:6 **5:19:** Efesus 4:30; 1 Timoti 4:14; 2 Timoti 1:6 **5:20:** 1 Ko 14:1, 14:39 **5:20:** 1 Korin 14:1; 14:39 **5:21:** 1 Ko 2:11, 2:15, Fl 4:8, 1 Jo 4:1 **5:21:** 1 Korin 2:11; 2:15; Filipai 4:8; 1 Jon 4:1 **5:22:** Jop 1:1, 1:8, 2:3 **5:22:** Jop 1:1; 1:8; 2:3 **5:23:** Ro 15:33, 1 Ko 1:8, Fl 4:9, 1 Te 3:13, 2 Te 3:16 **5:23:** Rom 15:33; 1 Korin 1:8; Filipai 4:9; 1 Tesalonika 3:13; 2 Tesalonika 3:16 **5:24:** 1 Ko 1:9, 10:13, 2 Te 3:3 **5:24:** 1 Korin 1:9; 10:13; 2 Tesalonika 3:3 **5:25:** Kl 4:3, 2 Te 3:1 **5:25:** Kolosi 4:3; 2 Tesalonika 3:1 **5:26:** Ro 16:16 **5:26:** Rom 16:16

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamin Itir Sios Baghava an Osiri

2 Tesalonika Akar faragha zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibar ekiamin itiba, me ti nighnizir aviribagh amua ghaze, bizir manamra Kraiss ua izamin dughiamin otivam. Marazi ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Kamaghin amizi, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nighniziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol kamaghin migei, dughiar kam tighar otivam. Gumazamiziba faragh Godin akaba batoghiva akirim God gasaragham. Eghti arazir kuram otogh gavgavighvira ikiam. Eghti gin Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraissin apanim damuam.

Pol gumazamizibav gia ghaze, me nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh egh osimtiziba ater. Pol kamaghsua, me uarira uarir akurvaghshi pamtem ingar, mati a uabi a ko ingari darasi me ami mokin. Me ingangaribar amusi amirvaghan marki. Egh me igharazi darazir akurvaghshi amirvaghan marki.

Ekiam Izamin Dughiam gin otogham

(Sapta 1--2)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin poroghav itir gumazamiziba.

² God en Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki.

Tesalonikaba osimtiziba ko mizazibar dughiamin tuivigha gavgafi

³ En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvaha bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. ⁴ Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumazamiziba me uan nighnizir gavgavimin tugh gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri."

God arazir aghuimin e tuisisi

⁵ Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam. ⁶ Godin arazir aghuim a kamaghin

damuam, gumazamizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvagh. ⁷ Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara otogham, eghti e avughsam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam. ⁸ Egh God gifozir puvatiziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin zuir puvatiziba, Iesus ivezir kuram me ikarvagh. ⁹ Kamaghin amir gumazamiziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam. ¹⁰ Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi, ia dughiar kamin uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagh. E kamagsua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam. ¹² Ezi arazir kamin ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Krai Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2

Godin Araziba adoghodozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Krai Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvagh. E kamagsua, ia bar deravira akar kam baragh. ² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamin nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kamin gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarim mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva okam nighnighan marki. ³ Ia gumazitamın ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otoghan kogham. Puvati. Faraghivira gumazir avirim Godin akaba batoghiva akirim ragh God gasaragham. Eghti Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasigham. ⁴ Bizir gumazamiziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiragham. Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, "Ki uabira God."

1:7: Mt 25:31, 1 Te 3:13, 4:16 **1:7:** Matyu 25:31; 1 Tesalonika 3:13; 4:16 **1:8:** Sng 79:6, Ais 66:15, Jer 10:25, Ro 2:8, 1 Pi 4:17 **1:8:** Onger Akaba 79:6; Aisaia 66:15; Jeremaia 10:25; Rom 2:8; 1 Pita 4:17
1:9: Ais 2:10, 2:19-21, Fl 3:19, 2 Pi 3:7 **1:9:** Aisaia 2:10; 2:19-21; Filipai 3:19; 2 Pita 3:7 **1:10:** Sng 68:35, 89:7, Kl 3:4, 1 Te 3:13 **1:10:** Onger Akaba 68:35; 89:7; Kolosi 3:4; 1 Tesalonika 3:13 **1:11:** Kl 1:9, 1 Te 1:2-3 **1:11:** Kolosi 1:9; 1 Tesalonika 1:2-3 **1:12:** Ais 24:15, Mal 1:11, 1 Pi 1:7, 4:14
1:12: Aisaia 24:15; Malakai 1:11; 1 Pita 1:7; 4:14 **2:1:** Mt 24:31, 1 Te 4:13-17 **2:1:** Matyu 24:31; 1 Tesalonika 4:13-17 **2:2:** Mt 24:4, Ef 5:6, 1 Jo 4:1 **2:2:** Matyu 24:4; Efesus 5:6; 1 Jon 4:1 **2:3:** Jo 17:12, 1 Ti 4:1, 1 Jo 2:18, 4:3, MAA 13:11-14 **2:3:** Jon 17:12; 1 Timoti 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3; Akar Mogomem 13:11-14 **2:4:** Dan 7:25, 11:36, Ese 28:2, 1 Ko 8:5, MAA 13:6 **2:4:** Esekiel 28:2; Daniel 7:25; 11:36; 1 Korin 8:5; Akar Mogomem 13:6

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? ⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamın tuavim apırıma an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. ⁷ Ia fo, datırıghın Godın Arazıba adoghodozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apırızim, sıvagh mangiti, an azenaram otogham. ⁸ Egh Godın Arazıba adoghodozir gumazir kam dughiar kamın azenim giram. Eghti Ekiam İesus uan akamın a giveragh a misueghtıma an aremegham. Ekiam uan angazangarım ko gavgavir ekiam sara izıva, uan angazangarım ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasıghasıgham. ⁹ Godın Arazıba adoghodozir gumazir kam, a Satanın gavgavımın azenan otogham. Egh Satanın ifavarır arazımın, a digavir kuram gamır arazır avırıba ko arazarazır ıgharazıba ko mirakelın ifavarır ıgharagha garıba, dar amuam. ¹⁰ An arazır kurar avırır ıgharazıbar amu, ovevemın tuavımın gin zuir gumazıbagh ifaram. Me guızın akam gıfongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghın amızı, gumazamızır kaba bar arıghıregham. ¹¹⁻¹² God kamaghsua, gumazamızır nıghnızır gavgavım guızın akamın itır puvatıgha arazır kurabagh amua bar akongezıba, me nıghnızır gavgavım akar ifavarımın ikıva, Godın kotın ivezır kuram inıam. Kamaghın amızı, God men nıghnızıbagh amızı, me paza nıghnısı.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³ En darası, ia Ekiam bar ifongezıba, God faragha inızır gumazamızıbar tongın ikıasa ia misefe. God uan Duamın gavgavımın ian navır averıamın ingarımıa, ia a baghavıra itır gumazamızıba, egha ia guızın akam nıghnızır gavgavım an iti. Ezi tuavır kamın God ian akurvaghasa. Kamaghın amızı, e zurara God ia bagh a minamam. ¹⁴ God kamaghsua, ia uan Ekiam Krais İesusın angazangarır ekıamın aven a ko ikıasa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia mikemezır kamın ian dia. ¹⁵ Kamaghın amızı, en adarası, ia bar tuıvıgh gavgafıgh. Eghti Godın akar e ia mikemezıba, o akar ian sure damuasa osırızıba, ia dar gin mangı.

¹⁶ E kamaghın God ko mıgıa ghaze, en Ekiam Krais İesus ko God en Afezıam bar e gıfonge. Egha en apangkuvıgha en navıbagh amıma, da deragh, mamaghıra ikıam. Egha en akurvazıma en nıghnızır gavgavım ikıava God mızuai, eghti an arazır aghuımın e damuam. ¹⁷ Egh a gavgavım ian navıbar anıng, ian akurvaghtı ia arazır aghuıba bar, dar gin mangıva akar aghuıbav kımam.

Tesalonikaba gumazamızır ingangarıbar amırazıbar arazıbar kırıgh

3

(Sapta 3)

2:7: 1 Jo 2:18, 4:3 **2:7:** 1 Jon 2:18; 4:3 **2:8:** Jop 4:9, Aıs 11:4, Dan 7:10, Hi 10:27, MAA 19:15
2:8: Jop 4:9; Aısaıa 11:4; Daniel 7:10; Hıbru 10:27; Akar Mogomem 19:15 **2:9:** Mt 24:24, Jo 8:41, Ef 2:2, MAA 13:11-13, 18:23, 19:20 **2:9:** Matyu 24:24; Jon 8:41; Efesus 2:2; Akar Mogomem 13:11-13; 18:23; 19:20 **2:10:** 2 Ko 2:15, 4:3 **2:10:** 2 Korın 2:15; 4:3 **2:11-12:** Matyu 24:5; 24:11; Rom 1:24; 1:32; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:4 **2:13:** Lu 1:75, Jo 15:16, Ef 1:4, 1 Te 4:7, 5:9, 2 Te 1:3 **2:13:** Luk 1:75; Jon 15:16; Efesus 1:4; 1 Tesalonıka 4:7; 5:9; 2 Tesalonıka 1:3 **2:15:** 1 Ko 11:2, 16:13, Fl 4:1, 2 Te 3:6 **2:15:** 1 Korın 11:2; 16:13; Filipai 4:1; 2 Tesalonıka 3:6 **2:17:** 1 Ko 1:8, 1 Te 3:13, 1 Pi 5:10
2:17: 1 Korın 1:8; 1 Tesalonıka 3:13; 1 Pıta 5:10

Ia God ko mikimti, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguibaba bar a dar mangiti gumazamiziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin. ² Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazamizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati.

³ Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham. ⁴ Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam.

⁵ E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Kraisi Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki. ⁷ Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. ⁸ E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan kogham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari. ⁹ God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsigir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsigir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itiba, e akar gavgavim ia ganingi: gumazamiziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazamizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. ¹² Ezi datirighin Ekiam Kraisi Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kabav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvaghan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam o amizitam akar e akinafarir kam in osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki. ¹⁵ Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

3:1: Ef 6:19, Kl 4:3, 1 Te 5:25 **3:1:** Efesus 6:19; Kolosi 4:3; 1 Tesalonika 5:25 **3:2:** Ap 28:24, Ro 10:16, 15:31 **3:2:** Aposel 28:24; Rom 10:16; 15:31 **3:3:** Jo 17:15, 1 Ko 1:9, 1 Te 5:24, 2 Pi 2:9 **3:3:** Jon 17:15; 1 Korin 1:9; 1 Tesalonika 5:24; 2 Pita 2:9 **3:4:** 2 Ko 7:16, Ga 5:10, 1 Te 4:10 **3:4:** 2 Korin 7:16; Galesia 5:10; 1 Tesalonika 4:10 **3:6:** Mt 18:17, Ro 16:17, 1 Ko 5:11-13, 1 Te 3:11-14, 1 Ti 6:5, 2 Jo 10 **3:6:** Matyu 18:17; Rom 16:17; 1 Korin 5:11-13; 2 Tesalonika 3:11-14; 1 Timoti 6:5; 2 Jon 1:10 **3:7:** 1 Ko 4:16, Fl 3:17, 1 Te 1:6 **3:7:** 1 Korin 4:16; Filipai 3:17; 1 Tesalonika 1:6 **3:8:** 2 Ko 11:9, 1 Te 2:9 **3:8:** 2 Korin 11:9; 1 Tesalonika 2:9 **3:9:** 1 Ko 9:4-6, 1 Te 1:6 **3:9:** 1 Korin 9:4-6; 1 Tesalonika 1:6 **3:10:** 1 Te 4:11 **3:10:** 1 Tesalonika 4:11 **3:11:** 1 Ti 5:13, 1 Pi 4:15 **3:11:** 1 Timoti 5:13; 1 Pita 4:15 **3:12:** 1 Te 4:11 **3:12:** 1 Tesalonika 4:11 **3:13:** Ga 6:9 **3:13:** Galesia 6:9 **3:14:** 1 Ko 5:9-11 **3:14:** 1 Korin 5:9-11 **3:15:** 1 Te 5:14, Ta 3:10 **3:15:** 1 Tesalonika 5:14; Taitus 3:10

¹⁶ Ekiam a navir amirizimın mınğarım, a zurara ia damuti ia navir amirizimın bizıba bar dar ikiam. Ekiam bar moghıra ia ko ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarımın osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akınafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghın an osiri. Kar ki kamaghın osiri.

¹⁸ En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim bar moghıra ia ko ikiam.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti Baghava an Osiri

0 1 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar ekiar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan.) Ezi Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba, me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kamin itir biziba, da derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekiar akinafarim migeir mam, Timoti siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar gan, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1–6)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, mati guizbangira nan otarim. Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim ko kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³ Ki fomira Masedonian Provinisin ghughava, dughiar kamin ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumazamiziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki. ⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintinibar uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham. ⁵ Nan akar gavgavir kamin mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim

1:1: Kl 1:27 **1:1:** Kolosi 1:27 **1:2:** Ap 16:1, Ta 1:4 **1:2:** Aposel 16:1; Taitus 1:4 **1:3:** Ga 1:6, Fl 2:24 **1:3:** Galesia 1:6; Filipai 2:24 **1:4:** 1 Ti 4:7, 2 Ti 2:14-16, Ta 1:14 **1:4:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:14-16; Taitus 1:14 **1:5:** Ro 13:8-10, Ga 5:14, 2 Ti 2:22 **1:5:** Rom 13:8-10; Galesia 5:14; 2 Timoti 2:22

ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham. ⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei. ⁷ Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham. ⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumazamizir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazamizir Godin aghuaziba, ko gumazamizir uan amebaba ko afeziba misoghezi me aremeziba, ko gumazamizir igharaz darazi misozima me ariaghireziba, ¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumazamiziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazamizibar otiviba, ko gumazamizir ifariba, ko gumazamizir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Egha uaghan gumazamizir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba aningi. ¹¹ Ezi guizin akar kam, God an gun mikimasa na ganingizir akam, an Akar Aghuir kamin mirara ghu. Ezi Akar Aghuir kam e migia ghaze, God angangarir ekiamin aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumazamiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Kraiss Iesus, ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi ki kamaghsua a minaba. ¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasigahsiki, egha an apamin gamuava, akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghin amizima, a nan apangkufi. ¹⁴ Ezi Kraiss Iesus en Ekiamin apangkuvim bar na gizivagha, na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava gumazamizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Kraiss Iesus, gumazamizir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamain ize. Ezi men tongin, nan arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumazamiziba a baregh nighnizir gavgavim an iki. ¹⁶ Ezi Kraiss Iesus kamaghsua ifonge, gumazamiziba bar kamaghin fogh, a gumazamizir arazir kurabagh amibar asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizi a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanimin min iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva,

1:7: 1 Ti 6:4, 6:20, Ta 1:10 **1:7:** 1 Timoti 6:4; 6:20; Taitus 1:10 **1:8:** Ro 7:12, 7:16, 7:22 **1:8:** Rom 7:12; 7:16; 7:22 **1:9:** Ga 3:19, 5:23 **1:9:** Galesia 3:19; 5:23 **1:10:** Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:10:** Jenesis 19:4-5; 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 4:3; Taitus 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:11:** Galesia 2:7; Kolosi 1:25; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:12:** Aposel 9:15; Galesia 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:13:** Aposel 3:17; 8:3; 9:4-5; 1 Korin 15:9-10; Galesia 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:14:** Luk 7:47; Rom 5:20; 1 Korin 15:10; 2 Timoti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:15:** Luk 15:2; 19:10; Rom 5:8; 1 Timoti 3:1; 4:9; 2 Timoti 2:11; 1 Jon 3:5

nighnizir gavgavim an ikiva, ikirimirir ikia mamaghira itim iniam. ¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumazamiziba an ganighan kogham. A uabira bar guizbangin God. Kamaghin amizi, e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira iki mikim suam, God ni bar ekevegha bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti migia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusin itim, an suiragh gavgafigh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, bizir ni damuamiba bar dar gun ni migei. Ki kamaghin ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuubar gin mangi. Ki kamagsua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar gin mangi, egh tuavir kamın ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimin aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagha, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragha da tuisigha, arazir aghuubar gin mangan aghuagha da batosi. Egha tuavir kamın me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki. ²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksander kamaghin ami. Ezi ki kamaghin ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghin foghasa, ki aning isa Satanin agharim gati.

2

E gumazamizibar akurvaghsi God ko mikimiva an azangsigham

¹ Ki mighighavira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumazamiziba bagh God ko mikimiva a minabiva an azangsighiva, egh a gumazamiziba bar men akurvaghsi a gakaghon. ² Egh uaghan atriviba ko gavmanba bagh Godin azangsigh. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, God baghavira itir arazibar amuva, God ifongezir araziba bar dar gin mangam. ³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, an arazir kam gifonge. ⁴ A kamagsua, a bar gumazamiziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham. ⁵ E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus. ⁶ Dughiar God inabazimin, Krais Iesus gumazamiziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha ua me givese. Ezi arazir kamın God kamaghin en aka, a uan gumazamiziba bar moghira ua me iniam. ⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunanin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazamizibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghin ifonge, nguazir kamın gumaziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamagsua, me bar uari isiva God daningiva, zuegh ikiva,

1:17: Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12 **1:17:** Daniel 7:14; Jon 1:18; Rom 16:27; Hibru 11:27; 1 Jon 4:12 **1:18-19:** 1 Timoti 3:9; 6:9; 6:12; Jut 1:3 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15
1:20: 1 Korin 5:5; 2 Timoti 2:17-18; 4:14-15 **2:1:** Jeremaia 29:7; Esekiel 6:10; Rom 13:1; Efesus 6:18; Filipai 4:6 **2:4:** Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9 **2:4:** Esekiel 18:23; Jon 3:16-17; 17:3; 1 Timoti 4:10; 2 Timoti 2:25; 2 Pita 3:9 **2:5:** Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6; 9:15, 12:24
2:5: Rom 3:29-30; Galesia 3:20; Hibru 8:6; 9:15; 12:24 **2:6:** Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3 **2:6:** Matyu 20:28; 1 Korin 1:6; Galesia 1:4; Efesus 1:7-9; 2 Tesalonika 1:10; Taitus 1:3
2:7: Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11 **2:7:** Aposel 9:15; Galesia 1:16; 2:7-8; Efesus 3:7-8; 2 Timoti 1:11 **2:8:** Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21 **2:8:** Aisaia 1:15; Malakai 1:11; Jon 4:21

aningagharir arazim ko adoghodozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki uaghan kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tughatigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir ariziba mighvira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki. ¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amizir mam bar uabi dikabiragh nimira ikiva Godin akamin fozozim iniam. ¹² Ki kamaghin amizir kamin amamangatizir puvati, a uabi fiva gumazimin faraghfaragh mangi, egh an sure damuan kogham. Amizir kam nimira iki. ¹³ Ia oragh! God faragha Adamin ingarigha, gin Iv'in ingari. ¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami. ¹⁵ Amizim boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva uabi isiva a daningiva zuegh iki, egh a igharaz darazigh ifongegh, arazir aghuibar gin mangiti, God an akuragham.*

3

Siosin gumamazizir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, tina siosin dapanir mamim ikisi a ingangarir aghuim gifonge. ² Siosin dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, gumamazizir igharaziba ini dipenimin mangiva, deravira gumamazizir sure damu. ³ A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumamaziziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki. ⁴ Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kintima me deravira an akaba baragh dar gin mangi. ⁵ Siosin gumamazizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati. ⁶ Gumamazizir datirighira nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumamazizir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam. ⁷ Siosin gumamazizir dapaniba, siosin azenan itir gumamaziziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumamaziziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham.

Siosin ingangarir gumamaziziba arazir aghuibar gin mangi

2:9: 1 Pi 3:3-5 **2:9:** 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Ti 5:10 **2:10:** 1 Timoti 5:10 **2:12:** 1 Ko 14:34
2:12: 1 Korin 14:34 **2:13:** Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9 **2:13:** Genesis 2:7; 2:21-22; 1 Korin 11:8-9
2:14: Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3 **2:14:** Genesis 3:1-6; 2 Korin 11:3 * **2:15:** Grighin akam, vezin kamin deragha bigha mikemezir puvati. **3:1:** Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15 **3:1:** Aposel 20:28; Efesus 4:12; Filipai 1:1; 1 Timoti 1:15 **3:2:** 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24 **3:2:** 1 Timoti 5:9; 2 Timoti 2:24
3:2: Taitus 1:6-9 **3:7:** Ap 22:12, 1 Ko 5:12, 2 Ko 8:21, 1 Te 4:12, 1 Ti 6:9 **3:7:** 1 Korin 5:12; 2 Korin 8:21; 1 Tesalonika 4:12; 1 Timoti 6:9

⁸ Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. ⁹ Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuibar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgafigh. ¹⁰ Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam.

¹¹ Kamaghira, siosin ingangarir amiziba uaghan, gumamazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu.

¹² Egh siosin ingangarir gumamaziziba, me poroghamir arazim abighan marki. Egh me uan boriba ko men dipenibar itir darazi deragh men gan. ¹³ Gumamazizir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiangan kogh uan nighnizir gavgavir Kraiss Iesusin itimin gun mikimam.

Godin Arazibar akar mogomem, a bizir bar ekiam

¹⁴ Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri. ¹⁵ Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akinibar min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. ¹⁶ E guizbangira fo, Godin Arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin:

A guizin gumazimin oto,

ezi gumamaziziba an gani.

Ezi Godin Duam kamaghin en aka,

an araziba bar dera,

Ezi enselba an gani.

Ezi gumaziba ghua

an akamin gun bar gumazibav kiri.

Ezi nguazimin itir gumamaziziba

nighnizir gavgavim an iti.

Ezi God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi

a ziar ekiam ini.

4

Akar ifavariba Godin gumamazizibar nighnizibagh asighasisi

¹ Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamim, gumamazizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam. ² Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumamazizibar sure damuam. Men arazir aghuibar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvasi. ³ Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumamazizir guizin akam gifogha

3:11: Ta 2:3 **3:11:** Taitus 2:3 **3:15:** Ef 2:19-22, 2 Ti 2:20 **3:16:** Mk 16:19, Jo 1:14, 16:8-9, 1 Pi 1:12, 3:18 **3:16:** Mak 16:19; Jon 1:14; 16:8-9; 1 Pita 1:12; 3:18 **4:1:** 2 Timoti 3:1; 1 Pita 1:20; 2 Pita 2:1; 3:3; 1 Jon 2:18; Jut 1:18; Akar Mogomem 9:20; 16:14 **4:3:** Stt 9:3, Ro 14:6, 1 Ko 8:8, 10:30-31, Kl 2:20-21, Hi 13:4 **4:3:** Jenesis 9:3; Rom 14:6; 1 Korin 8:8; 10:30-31; Kolosi 2:20-21; Hibru 13:4

nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God minabagh. ⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati. E God minabagh da iniam. ⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamın daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumamazizibar aningiva, ni Kraisin Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inigha nighnizir gavgavim an itim, ko fofozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamın ni gavgavir ekiam iniam. ⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni deravira Godin Arazibar sure damuam. ⁸ Ni fo, e uan mikarzibar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarziba gavgavigham. Eghti e Godin Arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumamaziziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.* ¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumamaziziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir ekiam kamakin, gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba a men akuraghham. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumamaziziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me dar gin mangi. ¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuiba amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuiba kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavim arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. ¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. ¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumamazizir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kamın, Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamın God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghiraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumamaziziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. ¹⁶ Egh ni bar deragh

4:4: Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15 **4:4:** Jenesis 1:31; Aposel 10:15; Rom 14:14; 14:20; 1 Korin 10:25; Taitus 1:15 **4:7:** 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14 **4:7:** 1 Timoti 1:4; 6:20; 2 Timoti 2:16; 2:23; Hibru 5:14 **4:8:** Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6 **4:8:** Onger Akaba 37:4; Matyu 6:33; Rom 8:28; Kolosi 2:23; 1 Timoti 6:6 **4:9:** 1 Ti 1:15 **4:9:** 1 Timoti 1:15 * **4:9:** E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam? **4:10:** Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4 **4:10:** Onger Akaba 36:6; 1 Korin 4:11-12; 1 Timoti 2:3-4 **4:12:** 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3 **4:12:** 1 Korin 16:11; Taitus 2:7; 2:15; 1 Pita 5:3 **4:14:** Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6 **4:14:** Aposel 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:6 **4:15:** 1 Ti 5:22 **4:15:** 1 Timoti 5:22 **4:16:** Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20 **4:16:** Aposel 20:28; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Jems 5:20

uan arazibar ganiva, uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, tuavir kamın God nin akuragh, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuragh.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir mın me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamın mın aghumra me mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. ² Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godın damazimın zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimın a damu. ⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godın damazimın damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamın ganam. Egh arazir kamın, me uan amebam ko afeziamın akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge. ⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godın ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko miyiava, uabin akurvaghasa an azangsi. ⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimın bizir igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamın aven, a mati aremegha gifa. ⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daningti, me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazamizir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham. ⁸ Ni oragh. Tina uan anababar ganan kogh, egh uaghan uan adarazir ganan koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumazamizir nighnizir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ni amizir odiaribar ziaba akinafarimın aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tugha ghuavanadiba, ko poroghamir arazim abighizir puvatiziba.* ¹⁰ Amizir kabanang, gumazamiziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamın itir gumazamizibagh aniga, Godın adarazir dagariba ruava, gumazamizir osimtiziba itibar akurvagha, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin amir amizibara, ni men ziaba osir.†

5:1: Wkp 19:32 5:1: Ofa Gami 19:32 5:4: Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 5:4: Matyu 15:4; Efesus 6:1-2; 1 Timoti 2:3 5:5: Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 5:5: Luk 2:37; 18:1; 18:7; Aposel 26:7; 1 Korin 7:32 5:8: Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 5:8: Aisaia 58:7; Matyu 18:17; Galesia 6:10; Taitus 1:16 * 5:9: E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimın aven da osiri. Fozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godın ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarazi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. 5:10: Hi 13:2 5:10: Hibru 13:2 † 5:10: Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17ın gan. Dughiar kamın, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimın otoghti, ni fogh, tuavimın mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28ın gan.

¹¹ Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamın da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir kam, a men arazir Kraıs baghavıra itim gafragham. ¹² Egh tuavir kamın me akar dikirizir me faragha amizim ateghıva, me fogham, Godın damazımın men arazim ikufi. ¹³ Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amırızir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amırvazir arazımra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakırangın me migei. Me uaghan akar e mikıman koghamıbav gei. ¹⁴ Ezi ki kamaghın nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikıva borıba batı egh uan paba ko borıbar gan. Egh me kamaghın damuti, en apanıba men arazir me amıbar ganıva, akar kurabar e mikıman kogham. ¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuım ategha, Satanın gın zui.

¹⁶ Egh amizir nighnızir gavgavım Kraısın ititam, an nguıbamın amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghın damuti, siosın gumazamiziba men ganamın osımtıziba puvatıgham. Egh siosın gumazamiziba, me amizir bar uarıra itibar ganam.

E siosın gumazamizir dapanir ingangarir aghuım gamıba, e deravıra men ganam

¹⁷ Siosın gumazamizir dapanir ingangarir aghuım gamıba, ia ziar ekiam ko ıvezir aghuım me danıng. Bizir kaba faragh da inıamıba, kar gumazamizir dapanıba, me ingangarir dafam gamua Godın akam akura, egha God ifongezir arazibar gumazamizıbar sure gami. ¹⁸ E fo, Godın Akınafarım kamaghın migei, “İa, bulmakau raızın inıba tuir dughıamin, ia an akam ikeghıva damısi an anogoroghan marki.” Ezi e fo, “İngangarir gumazım, a uan ıvezim inıam.” ¹⁹ Eghti tav kamaghın mikım suam, siosın dapanıtam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumazamizir pumuning, o pumuning ko mıkezim, an ganıgh bar moghıra akar kamra mikımti, ni me baragh. ²⁰ Eghti gumazamizir dapanıtaba arazir kuram damıghti, ni gumazamiziba bar men damazımın me akırıgh. Eghti kamaghın ıgharaz darazi me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazıbar gan

²¹ Ezi ki Godın damazım ko Kraıs İesusın damazım ko Godın enselbar damazıbar, ki bar deragha kamaghın ni migei, ni bar deravıra ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarım damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabın toroghan marki. Ni arazir vamıra gumazamiziba bar, me damu.

²² Egh ni zuamıra Godın ingangarım damusi gumazıtaba amisıvısi darıriba me gısın darıghan marki. Eghti gumazamizir kabar arazir kuraba, dar osımtızım nın ikian kogham. Ni ua bagh ganıva, egh Godın damazımın bar zuegh ikiam.

²³ Ni pura dipar kınıbar aman marki. Ni wainın dipar muziarir taba sara damıti, da nın navımın akuragham. Eghti arımarıar zurara ni batıvir kam, a gıvagham.

5:13: 2 Te 3:11 **5:13:** 2 Tesalonika 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9 **5:14:** 1 Korin 7:9 **5:17:** 1 Ko 16:18
5:17: 1 Korin 16:18 **5:18:** Lo 25:4, Mt 10:10, Lu 10:7, 1 Ko 9:9 **5:18:** Godın Arazıba 25:4; Matyu 10:10; Luk 10:7; 1 Korin 9:9 **5:19:** Lo 17:6, 19:15, 2 Ko 13:1 **5:19:** Godın Arazıba 17:6; 19:15; 2 Korin 13:1 **5:20:** Lo 13:11, Ga 2:11, 2:14, Ef 5:11, Ta 1:13 **5:20:** Godın Arazıba 13:11; Galesia 2:11; 2:14; Efesus 5:11; Taitus 1:13 **5:21:** 1 Ti 6:13, 2 Ti 2:14, 4:1 **5:21:** 1 Timoti 6:13; 2 Timoti 2:14; 4:1 **5:22:** Ap 6:6, 13:3, 1 Ti 4:14, 2 Jo 11 **5:22:** Aposel 6:6; 13:3; 1 Timoti 4:14; 2 Jon 1:11

²⁴ Gumazamizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin ofifi. Ezi gumazamizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. ²⁵ Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira ikian kogham.

6

Ingangarir gumazamizir kiniba arazir aghuibara damu

¹ Gumazamizir igharazibar apengan itir ingangarir gumazamiziba, me bar uan gumazamizir ekar men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva men apengan iki. Eghti gumazamizir ekar men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. ² Eghti ingangarir gumazitamın garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghsi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumazamiziba akar kaba me mikiniva men sure damu.

Dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim

³ Tav akar igharizitam ian sure damuva, kamaghin mikim suam, En Ekiam Kraıs İesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimın suren nigirigiaba, da guizin akaba puvati, ⁴ gumazim o amizir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin, akabar gumazibagh afighasa, pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghodosi. Akar kamaghin amiba, da gumazamizibagh amima men naviba gumazamizir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, gumazamizibar ziabagh asighasigha, nighnizir kurabar igharaz darazigh amua, ⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazamizir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvatizi me bar onganigha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, an arazibar gin mangiti, God bizir aghuir bar aviriba e daningam. ⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitamın suiragh mangan kogham.

⁸ Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki, suam, "Kabanang, en tughati."

⁹ Ezi gumazamizir dagiaba iniasta bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu

6:1: Ro 2:24, Ef 6:5, Kl 3:22, Ta 2:5, 2:8-9, 1 Pi 2:18 **6:1:** Rom 2:24; Efesus 6:5; Kolosi 3:22; Taitus 2:5; 2:8-9; 1 Pita 2:18 **6:2:** Kl 4:1, 1 Ti 4:11, Fm 16 **6:2:** Kolosi 4:1; 1 Timoti 4:11; Filemon 1:16 **6:3:** Ga 1:6-9, 2 Ti 1:13 **6:3:** Galesia 1:6-9; 2 Timoti 1:13 **6:4:** 1 Ko 8:2, 1 Ti 1:4, 1:7, 2 Ti 2:23, Ta 3:9 **6:4:** 1 Korin 8:2; 1 Timoti 1:4; 1:7; 2 Timoti 2:23; Taitus 3:9 **6:5:** 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 **6:5:** 1 Korin 11:16; 2 Timoti 3:8; 4:4; Taitus 1:11; 1:14; 2 Pita 2:3 **6:6:** Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 **6:6:** Onger Akaba 37:16; Aghuzir Akaba 15:16; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 4:8; Hibru 13:5 **6:7:** Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 **6:7:** Jop 1:21; Onger Akaba 49:17; Aghuzir Akaba 27:24; Fofozir Gumazim 5:15 **6:8:** Snd 30:8, Hi 13:5 **6:8:** Aghuzir Akaba 30:8; Hibru 13:5 **6:9:** Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 **6:9:** Aghuzir Akaba 23:4; 28:22; Matyu 13:22; 1 Timoti 1:19; 3:7; Jems 5:1

me gasighasighti me bar ikuvigham. ¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazamizir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoregha vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin Araziba iniva, nighnizir gavgavim ikiva, igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, arazir tughavivagh osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughamamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. ¹² Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tughavivagh. Kamaghin amizi ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tughavivagh, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraisin itimin gun gumazamizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamın God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasta nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamın suigham. ¹³ Godin biziba bar dagh amizi da angamira itim, ko Krai Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki aningın damazimin akar gavgavimin ni migei. ¹⁴ Akar gavgavir ni inizer kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamın gin mangiva, en Ekiam Krai Iesus ua izamin dughiamin tugham. ¹⁵ A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha u abira, biziba bar dar gari da an apengan iti. A guizbangira Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam. ¹⁶ A uabira oveghan kogham. An angazangir ekiamin aven iti, ezi e an boroghın mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o amizitam an ganighan kogham. Kamaghın amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazamizir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazamizibar akurvagh

¹⁷ Gumazamizir dagiar aviriba ikia nguazir kamın itiba, ni kamaghın me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba nighnizir gavgavim dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongeghasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi. ¹⁸ Ni kamaghın me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatizibar aning. Egh me uan dagiabagh nighnizir suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir taba isiva igharaz darazir akurvagh. ¹⁹ Egh me kamaghın damuva, me mati

6:10: Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 **6:10:** Ua Me Ini 23:8; Godin Araziba 16:19; Efesus 5:5 **6:11:** 2 Ti 2:22 **6:11:** 2 Timoti 2:22 **6:12:** 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 **6:12:** 1 Korin 9:25-26; 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 4:7 **6:13:** Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 **6:13:** Jon 5:21; 18:36-37; 19:11; 1 Timoti 5:21; Akar Mogomem 1:5 **6:14:** Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 **6:14:** Filipai 1:6; 1:10; 1 Tesalonika 3:13; 5:23 **6:15:** Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 **6:15:** Godin Araziba 10:17; 1 Timoti 1:11; 1:17; Akar Mogomem 17:14; 19:16 **6:16:** Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 **6:16:** Ua Me Ini 33:20; Jon 6:46; Filipai 4:20; Iut 1:25 **6:17:** Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9 **6:17:** Onger Akaba 62:10; Mak 10:24; Luk 12:20-21; 1 Tesalonika 1:9 **6:18:** Ro 12:13, Ga 6:6, Ta 3:8, Hi 13:16, Je 2:5 **6:18:** Rom 12:13; Galesia 6:6; Taitus 3:8; Hibru 13:16; Jems 2:5 **6:19:** Mt 6:19-20 **6:19:** Matyu 6:19-20

gumazim gın uan dabirabim bagha bizir avırıba arisi. Egh me gın iniamin dabirabim uari bagh anerkır, egh ikırımırır guızbangıra itim iniam.

Pol mıgırıgıar abuananaba Timoti ganidi

²⁰ Timoti, ni bar deravıra ingangarır God ni ganingızır kamın gan. Egh pura akar Godın nıghnızımın gın zuır puvatızıba akırım ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumamazızır kaba ifara ghaze, e Godın fofozım itı, egħa men nıghnızıba ko Godın nıghnızıba uari adosi. Ni gumamazızır kaba bar men sagħon iki. ²¹ Gumamazızır maba fofozır kamın gın ghua, egħa nıghnızır gavgavımın tuavım atakı.

Godın apangkuvım ni ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti Baghava an Osiri

O 2 Timoti Akar faragha zuim

Timoti, Pol ko ingarir gumazim. Ezi Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim in amirvaghan marki. Egh Kraiss Iesusin Akar Aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh Godin akaba bar dar gin mangi. Eghti gumazamiziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi. Timoti bar deragh Polin arazibagh nighnighiva, darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itir arazim, ko bar igharaz darazigh ifongezir arazim, ko osimtizir aviriba aterir arazim.

Timoti, ni guizin Godin ingangarir gumazimin ikisi, pamten ingar

(Sapta 1--4)

¹ Ki Pol, ki Kraiss Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Kraiss Iesus ko porogh ikiva, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kam in gun mikimamin ingangarim na ganingi. ² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Kraiss Iesus, aning in apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni Akar Aghuim akunsi aghumsighan marki

³ Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi. ⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. ⁵ Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraissin iti. Ezi arazir kamra nin inaghaim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. ⁶ Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. ⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirim in gari.

1:1: Ef 1:1 **1:1:** Efesus 1:1 **1:2:** Ap 16:1, 1 Ti 1:2 **1:2:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:2 **1:3:** Ap 22:3, 23:1, Ro 1:8-9, Fl 3:5, 1 Te 1:2, 3:10 **1:3:** Aposel 22:3; 23:1; Rom 1:8-9; Filipai 3:5; 1 Tesalonika 1:2; 3:10 **1:5:** Ap 16:1, 1 Ti 1:5, 4:6 **1:5:** Aposel 16:1; 1 Timoti 1:5; 4:6 **1:6:** 1 Te 5:19, 1 Ti 4:14
1:6: 1 Tesalonika 5:19; 1 Timoti 4:14 **1:7:** Lu 24:49, Ap 1:8, Ro 8:15 **1:7:** Luk 24:49; Aposel 1:8; Rom 8:15

⁸ Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. ⁹ God en akuragha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krai Iesusin ingarimin a en apangkuvigha e gamizima e an gumazamizibar otifi. ¹⁰ Ezi datirighin Krai Iesus, a en Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangkuvim uaghan en azenim giri. Krai Iesus, ovevemin gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. ¹¹ Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe. ¹² Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Krai otoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati.

¹³ Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumazamizibar sure damu. Egh ni Krai Iesus ko porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifogegh. Arazir kam, ni an gun me mikim. ¹⁴ Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar deravira an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuravgham.

¹⁵ Ni kamaghin fo, Esian Provin sin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. ¹⁷ A Rom in nguibar ekiamin ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar gin na bato. ¹⁸ Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2

Timoti bar deragh Krai Iesusin midorozir gumazimin iki

¹ Nan otarim Timoti, ni zurara Krai Iesusin apangkuvimin amangan-gatightima, a nin akuraghti ni bar gavgavigham. ² Ni fo, ki fomira gumazamizir aviribar damazimin akar mabav kemezi, ni da baraki. Ezi akar kabara ni da isiva gumazamizir deravira Godin ingangarim damuamibar aningh.

1:8: Ro 1:16, Fl 1:7, Kl 1:24, 1 Ti 2:6 **1:8:** Rom 1:16; Filipai 1:7; Kolosi 1:24; 1 Timoti 2:6 **1:9:** Ro 8:28, Ef 1:4, 2:8-9, 1 Te 4:7, Ta 3:5, Hi 3:1, 1 Pi 1:20 **1:9:** Rom 8:28; Efesus 1:4; 2:8-9; 1 Tesalonika 4:7; Taitus 3:5; Hibru 3:1; 1 Pita 1:20 **1:10:** 1 Ko 15:54-57, Kl 1:26, Hi 2:14, 1 Pi 1:20 **1:10:** 1 Korin 15:54-57; Kolosi 1:26; Hibru 2:14; 1 Pita 1:20 **1:11:** 1 Ti 2:7 **1:11:** 1 Timoti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19 **1:12:** Efesus 3:1-2; 1 Timoti 6:20; 2 Timoti 4:8; 1 Pita 4:19 **1:13:** 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23 **1:13:** 1 Timoti 1:10; 4:6; 6:3; 2 Timoti 2:2; 3:14; Taitus 1:9; 2:1; Hibru 10:23 **1:14:** Ro 8:11, 1 Ti 6:20 **1:14:** Rom 8:11; 1 Timoti 6:20 **1:16:** 2 Ti 4:16, 4:19 **1:16:** 2 Timoti 4:16; 4:19 **1:18:** Ju 21 **1:18:** Jut 1:21

Eghti gumazamizir kaba, uaghan gumazamizir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³ Ni, Krai Iesusin midorozir gumazir aghuir mamın min, ni e ko osimtizim ateram. ⁴ Ni midorozir gumazimın arazim gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. ⁵ Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarimın arazibar gin mangıva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimın arazibar gin mangan koghıva, a bizir aghuitam inighan kogham. ⁶ Eghti gumazitam o amizitam puvıra uan azenimin ingariva an opariva an ganam, a gumazamizir mabagh itaghıva faragh uan daghebar amam. ⁷ Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Krai Iesus ginighnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra, ki an gun migei. ⁹ Ezi Akar Aghuir kam bangın, gumazıba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtıziba na garıgha, na isa kalabus gati. Eghti Godın akam, a kalabusın ikeghan kogham. ¹⁰ Ki kamaghın ifonge, gumazamizir God ua bagha misevezıba, uaghan Krai Iesus ko poroghiv iki Godın Akurvazim inıva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghın, ki gavgavim uan navim ganıgava me bagha osimtızir kaba bar ada ateri. ¹¹ Kar guızın akam, e nighnızir gavgavim an ikiam:

“E Krai ko aremeghıva,
a ko ikirimirir kamin ikiam.

¹² Egh e gavgavıghvıra ikıva
osimtızıba bar a da ater,
egh uaghan a ko atrivimın ingangarim damuam.

E akirim ragh a gasaraghti,
a uaghan akirim ragh e gasaragham.

¹³ Eghti e an gin mangısi a ko akam akırigh,
egh gin e uan akar kamin gin mangan koghti,
a uan akar an amizimın gin mangıvıra ikiam.

A uabi uan akam giraghan kogham.
Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamıma a bar akonge

¹⁴ Ni gumazamizıba kimvıra ikıtıma me akar kam ginighnigh. Egh Godın damazimın mighıghvıra me mikim suam, me pura akar muzıariba bagh uari adoghodoghan marki. Arazir kam gumazamizıba akuraghan kogham. Arazir kam uaghan gumazamizir orazibagh asıghasısi. ¹⁵ God nin ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsızir

2:3: 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5 **2:3:** 1 Timoti 1:18; 2 Timoti 1:8; 4:5 **2:4:** 1 Ko 9:25 **2:4:** 1 Korin 9:25 **2:5:** 1 Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8 **2:5:** 1 Korin 9:25-26; 2 Timoti 4:8 **2:6:** 1 Ko 9:7, 9:10 **2:6:** 1 Korin 9:7; 9:10 **2:8:** Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20 **2:8:** Rom 1:3; 2:16; 1 Korin 15:1; 15:4; 15:20 **2:9:** Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13, Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18 **2:9:** Aposel 9:16; 28:31; Efesus 3:1; 3:13; Filipai 1:7; 1:12-14; Kolosi 4:3; 4:18 **2:10:** 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24 **2:10:** 2 Korin 1:6; Efesus 3:13; Kolosi 1:24 **2:11:** Ro 6:5, 6:8, 2 Ko 4:10-11, 1 Ti 1:15 **2:11:** Rom 6:5; 6:8; 2 Korin 4:10-11; 1 Timoti 1:15 **2:12:** Mt 10:33, Lu 12:9, Ro 8:17, 1 Pi 4:13 **2:12:** Matyu 10:33; Luk 12:9; Rom 8:17; 1 Pita 4:13 **2:13:** Nam 23:19, Ro 3:3-4, Ta 1:2 **2:13:** Dibobonıba 23:19; Rom 3:3-4; Taitus 1:2 **2:14:** 1 Ti 1:4, 5:21, 6:4, Ta 3:9 **2:14:** 1 Timoti 1:4; 5:21; 6:4; Taitus 3:9 **2:15:** 1 Ti 4:6, Ta 2:7-8 **2:15:** 1 Timoti 4:6; Taitus 2:7-8

puvatizimîn mîn ikîva, deravîra guizin akam bighvîrama a mîkim. ¹⁶ Marazi mîzer kinîbav gia akar Godîn nighnîzimîn gin zuir puvatizîbav gei. Eghti nî akar kaba akîrim ragh dagh asaragh. Nî fo, akar kaba gumamazîzîbagh amîma me Godîn saghon ghuavîra ikîa ghua bar an saghuamîn iti. ¹⁷ Gumamazîzir kabanang uan akar kamîn gumamazîzîbar sure gamî. Ezi men akar kam, matî duam, a gumazîmîn namnam ikîa an isiava anepava a gasîghasîsî. Men tongîn ikîa akar kabav geir gumazîmîng, Himeneus ko Filetus. ¹⁸ Aning guizin akamîn tuavîm atakî, egha kamaghîn mîgei, “E aremegh ua dikavîgha gîfa, kamaghîn e gin ua dikavîghan kogham.” Ezi me akar kamîn gumamazîzir mabar nighnîzir gavgavîbagh asîghasîsî. ¹⁹ Ezi God matî gumazîmî dipenîmîn ingarî moghîn, a uan sîosîn ingarasa dipenîr akînîr gavgavîba akunîzî da tugha ikîa gavgafî. Egha dipenîr akînîr kabar a kamaghîn osîrî, “Ekîam bar uan gumamazîzîbagh fo.” Egha ua kamaghîn osîrî, “Gumamazîzir Ekîamîn zîam îtîba, me akîrim ragh bar arazîr kurabagh asaragh.”

²⁰ E fo, dipenîr ekîar mamîn averîam, îtarîr maba îti, me silva ko golin a dar ingarî, egha maba me tememîn dar ingarî, egha maba me nguazîmîn dar ingarî. Maba, me îngangarîr aghuîm bagha dar ingarî, egha maba, me îngangarîr kînîba bagha dar ingarî. ²¹ Kamaghîn amîzî, gumazîtam o amîzîtam uan arazîr kuraba ateghîva, Godîn damazîm zuegham, a îtarîr me îngangarîr aghuîm bagha amîzîmîn mîn otogham. A God baghavîra îtir gumazîmîn ikîam, egh guîzbangîra uan Ekîamîn akurvaghîm. Egh a îngangarîr aghuîr guar avîrîbar amusî ikîam.

²² Kamaghîn amîzî, îfongîar kurar gumazîr îgîabar navîbar otîvîba nî akîrim ragh dagh asaragh. Egh nî, arazîr aghuîba, ko nighnîzir gavgavîm, ko îgharaz darazîgh îfongezîr arazîm, ko navîr amîrîzîmîn arazîm, arazîr kabanang nî bar pamtem dar suîragh dar gin mangî. Gumamazîzir Godîn damazîmîn zuezîba, me Ekîamîn zîam fer gumamazîzîba, ezi nî me ko ikîva arazîr kabar amu. ²³ Marazi akar onganîba ko akar kînîbagh amua uarî adoghodosî. Ezi nî akîrim ragh akar kabagh asaragh. Nî fo, akar kaba da gumamazîzîbagh amîma me akabar uarî adosî. ²⁴ Godîn îngangarîr gumazîm îgharaz darazî ko uarî adoghan kogham. Puvatî, a bar men asughasugh deravîra me damuam. Egh men tîsan aghuîmîn ikîam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikîam. ²⁵ Egh a gumamazîzir akaba batozîba men asughasugh me akîrmîgh mangîvîra ikîam. Egh a kamaghîn damutî, God men akuraghti me tî uan navîbagh îraghîva, guîzîm akam gîfogham. ²⁶ Satan fomîra me gîfara me gamîzî me an azuazîmîn aven ikîa egha an îfongîamîn gin zui. Egh me guîzîm akam gîfogh, men nighnîzir aghuarîba uamateghîta, me Satanîn azuazîm ategh ua frîghîregham.

3

Dughîar Abuananaba, gumamazîzîba arazîr kurabar amuam

2:16: 1 Ti 4:7; 6:20, Ta 1:14 **2:16:** 1 Timoti 4:7; 6:20; Taitus 1:14 **2:17:** 1 Ti 1:20 **2:17:** 1 Timoti 1:20 **2:19:** Nam 16:5; 16:26; Ais 52:11; Nah 1:7; Jo 10:14; 10:27; Ro 8:35; 1 Ko 8:3; 1 Jo 2:19
2:19: Dibobonîba 16:5; 16:26; Aîsaîa 52:11; Nahum 1:7; Jon 10:14; 10:27; Rom 8:35; 1 Korîn 8:3; 1 Jon 2:19 **2:20:** Ro 9:21; 1 Ko 3:12; 1 Ti 3:15 **2:20:** Rom 9:21; 1 Korîn 3:12; 1 Timoti 3:15 **2:21:** 2 Ti 3:17; Ta 3:1 **2:21:** 2 Timoti 3:17; Taitus 3:1 **2:22:** Ap 9:14; 1 Ko 1:2; 1 Ti 1:5; 6:11 **2:22:** Aposel 9:14; 1 Korîn 1:2; 1 Timoti 1:5; 6:11 **2:23:** 1 Ti 4:7; 2 Ti 2:16; Ta 3:9 **2:23:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 2:16; Taitus 3:9 **2:24:** 1 Ti 3:2-3; Ta 1:7-9; 3:2 **2:24:** 1 Timoti 3:2-3; Taitus 1:7-9; 3:2 **2:25:** Ga 6:1; 1 Ti 2:4; 6:11; Ta 1:1; 1 Pi 3:15 **2:25:** Galesîa 6:1; 1 Timoti 2:4; 6:11; Taitus 1:1; 1 Pîta 3:15

1 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. 2 Gumazamiziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuubar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuaghham. 3 Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazamizibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuubar apanimin ikiam. 4 Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvira nighnighan kogh, atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan inivafizir agorogeban gin mangisi, God gifueghan kogham. 5 Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me guizbangira akirim ragha Godin gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki. 6 Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuvkirim me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. 7 Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan kogham. 8 Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatiziba me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.* 9 Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumazamiziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko jambresin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti pamtemin Godin akamin suiragh

10 Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, tugha gavgavigha osimtiziba ateri. 11 Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguubar ekiar kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. 12 Bar guizbangira, gumazamizir Kraiss Iesus ko iki Godin Arazibar gin

3:1: 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18 **3:1:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 4:3; 2 Pita 3:3; 1 Jon 2:18 **3:2:** Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:2:** Rom 1:29-31; 1 Timoti 1:20; 6:4; 2 Pita 2:3; 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:3:** Taitus 2:3; 2 Pita 3:3 **3:4:** Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:4:** Filipai 3:19; 2 Pita 2:13; Jut 1:4; 1:19 **3:5:** Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:5:** Matyu 7:15; 7:21; Rom 2:19-20; 2 Tesalonika 3:6; 1 Timoti 5:8; 6:5; Taitus 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:6:** Matyu 23:14; Taitus 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 **3:8:** Ua Me Ini 7:11; Rom 1:28; 2 Korin 13:5; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 2:25 * **3:8:** Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Ua Me Ini 7:22 ko 9:11in gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:10:** Filipai 2:22; 1 Timoti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10 **3:11:** Ongar Akaba 34:19; Aposel 13:14-52; 14:1-20; 2 Korin 1:10 **3:12:** Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 **3:12:** Matyu 16:24; Jon 15:20; 17:14; Aposel 14:22; 1 Tesalonika 3:3

mangasa ifongeziba, me bar, gumazamiziba pazi me damuam. ¹³ Eghti gumazamizir kuraba ko ifavarir gumazamiziba, gumazamizir igharazibagh ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men araziba bar ikuvigham.

¹⁴ Ezi nîrara, nî mîghvîra guizin akar kamin suiragh, akar nî inîgha nîghnîzir gavgavim an itim. Guizbangira, nî bar deragha e gîfo, e gumazamizir akar kamin nîn sure gamiziba. ¹⁵ Egha nî fo, dughiar nî aghîrimra itim, nî faragha Godîn Akînafaribar fofozim ini. Akînafarir kaba da nîghnîzir aghuiba nî ganidima, nî nîghnîzir gavgavim Kraîs Iesusin iki Godîn Akurvazim iniam. ¹⁶ E fo, Godîn Duam uabi, Godîn Akînafarimin aven itir akabagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, nîghnîzir aghuiba puvatîzir gumazamiziba akirava, en daroriba akirava, egha arazir Godîn damazimin derazibar en sure gami. ¹⁷ Kamaghîn amizi, e Godîn gumazamiziba, akar kaba e gamima e arazir aghuiba bar ada inîgha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godîn akam akunsi bar gavgavigh

¹ Kraîs Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumazamizir ikiavîra itiba ko ariaghîreziba uakan. Kamaghîn kî Godîn damazim ko Kraîs Iesusin damazimin mîghîghavîra kamaghîn nî mîgia ghaze, ² nî Godîn akam akunsi bar gavgavigh. Gumazamiziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, nî zurara Kraîsin akam akunsi pamtem ingar. Egh nî men navibagh inivsi akar gavgavibar me mîkim, egh me uan arazir kuraba akîrsi me mîkimîva, me Godîn Arazibar gîn mangîsi me mîkim. Egh nî asughvîra me damuva deravîra God ifongezir arazibar men sure damu. ³ E fo, dughiam izîtima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsî ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsî bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan avîriba inîghtî, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. ⁴ Kamaghîn me guizin akam akîrim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanîr kinîr igharaziba baragham. ⁵ Eghti nî uabi, nî zurara deravîra nîghnîgh ikîva osîmtîziba ko mîzaziba ater. Egh Akar Aghuim akurîr ingangarîm damu. God gumazamizibar akurvaghamin ingangarîm nî ganîngî. Kamaghîn amizi nî ingangarîr kam deravîram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghîra ize

⁶ Ezi kî uabi, nan ovevemin dughiam roghîra ize. Eghti nan ghuzim mati wainî dipar me God ganîdimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar kî mangamin a roghîra izegha gîfa. ⁷ Kî pamtem ingara Akar Aghuim

3:13: 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 **3:13:** 2 Tesalonika 2:11; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 2:16 **3:14:** 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 **3:14:** 1 Timoti 1:13; 2:2 **3:15:** Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 **3:15:** Jon 5:39; 1 Pita 1:20-21 **3:16:** Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 **3:16:** Rom 15:4; 2 Timoti 2:21; 2 Pita 1:20-21 **3:17:** 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 **3:17:** 1 Timoti 6:11; 2 Timoti 2:21 **4:1:** Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 **4:1:** Apotel 10:42; Rom 14:9-10; 1 Timoti 5:21; 6:13 **4:2:** Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 **4:2:** Apotel 20:20; 20:31; 1 Timoti 4:13; 5:20; Taitus 1:13; 2:15 **4:3:** 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 **4:3:** 1 Timoti 1:10; 4:1; 2 Timoti 1:13; 3:1; 3:6 **4:4:** 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 **4:4:** 1 Timoti 1:4; 4:7; Taitus 1:14 **4:5:** Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3 **4:5:** Apotel 21:8; Efesus 4:11; 2 Timoti 1:8; 2:3 **4:6:** Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 **4:6:** Filipai 1:23; 2:17; 2 Pita 1:14 **4:7:** 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 **4:7:** 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:14; 1 Timoti 6:12; Hibru 12:1

deraviram anekuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingan-garir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti. ⁸ Ezi ivezir aghuim na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumamazibar araziba tuisigham. Egh Dughiar Krai Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumamazir a mizuua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

⁹ Ni zuamira na bagh izisi damu. ¹⁰ Ni oragh! Demas, a nguazir kamın biziba bagha bar ifonge, kamaghın amizi a na ategha givagha Tesalonikan nguibar ekiamın ghu. Ezi Kresens Galesian Provisin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrihın ghu. ¹¹ Luk uabira na ko iti. Kamaghın amizima ni Mak batoghıva a inıghıva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim. ¹² Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesusin nguıbamın ghu. ¹³ Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inıgh izi. Ki Troasin nguıbamın ikia Karpusin dipenimın anetaki. Egh akınafarır rıghızıba sara inıgh. Bar bizir ekiam, ni akınafarır me asızir inıbar ingarızıba inıgh izi.

¹⁴ Aleksander, gumazir ainın bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin arazir kurar an amizir kam ikaragham. ¹⁵ Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guızbangıra en akabar apanım gami.

¹⁶ Ki faragha Kotın tugha akaba ikarvazima, gumazıtım na ko tugha nan akamın akurazır puvati. Gumazıba bar na ataki. Ki God ko mikımtıma, a men arazır kurar kam gınıghnıghan kogham. ¹⁷ Ezi Ekiam uabi nan boroghın ikia gavgavım na ganıdi. Kamaghın amizi ki Akar Aghuım bar anekurıma, Kantrın Igharazıbar Gumamazıba, me bar a barası. Ezi ki ovengasava amıma God nan akura, mati a laionın akamın ua na ini. ¹⁸ Ezi Ekiam me na damuamın arazır kuraba, a nan akuragham. Egh a deravıra na damuva nan aku uan Nguıbar a ikiava atrıvımın itımın mangam. Eghti e zurazurara zıar ekiam a daning mamaghıra ikiam. Bar guızbangıra.

¹⁹ Ni nan akam isi, Prisila ko Akwıla, ko Onesıforusın amuıroghborıbar anıng suam, Afezıam ia ko iki. ²⁰ Erastus Korının nguıbamın ikiavıra iti. Ezi Trofımus areıma ki anetaghızıma a Mıletusın nguıbamın iti. ²¹ Ni damu, zuamıra na bagh izi. Ni suıghısuıghtıma, amozım ko amınır orangtızımın dughıam otogham.

4:8: 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **4:8:** 1 Korin 9:24-25; 2 Timoti 1:12; Jems 1:12; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **4:9:** 2 Ti 1:4 **4:9:** 2 Timoti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15 **4:10:** 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; Kolosi 4:14; Taitus 1:4; Filemon 1:24; 1 Jon 2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:11:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 4:14; Filemon 1:24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:13:** Aposel 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:14:** Onger Akaba 28:4; 62:12; Aghuzir Akaba 24:12; Aposel 19:33; Rom 2:6; 1 Timoti 1:20; Akar Mogomem 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:16:** Aposel 7:60; 2 Timoti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:17:** Onger Akaba 22:21; Daniel 6:22; Aposel 23:11; 27:23; 2 Pita 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:18:** Onger Akaba 121:7; Rom 11:36; Galesia 1:5; Hibru 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:19:** Aposel 18:2; 2 Timoti 1:16-17 **4:20:** Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23 **4:20:** Aposel 19:22; 20:4; 21:29; Rom 16:23

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²² Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Pol Taitus Bagha Osirizir Akinafarim Taitus Akar faragha zuim

Taitus, a Judan gumazim puvati. A Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitus Kritin Arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarim kamın faragha zuir akam kamaghin migei, Kritin gumazamizibar araziba derazir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba siosin gumazamizir dapanibar otivsi, me bar arazir aghuibar gin mangi. Ezi Pol gin vaghvagh gumazamizibar sure damuasa Taitus migei. Kar gumazir ghuriba ko amizir ghuriba, ko gumazir igiaba ko ingangarir gumazir kiniba.

Ezi akinafarimin akar abuananaba kamaghin migei, Taitas gumazamizibar sure damuti, me navir vamiran ikiva, arazir aghuibar igharaz darazir amu. Eghti me akam adaribar amu akaba uariv soghan kogham.

Taitus Kritin Arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1--3)

¹ Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Kraisi Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam. ² Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. ³ Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amiseveghe akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi.

⁴ Taitus, ki ni bagha akinafarim kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Kraisi Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangkuvim ko navir amirizim ni ko iki.

Taitus, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh

⁵ Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumazamizir dapaniba amisiv. Ki kamaghsua Kritin Arighatizimin ni ataki.

⁶ Siosin gumazamizir dapaniba, me gumazamizir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh proghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumazamizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. ⁷ E fo, Kraisin adarazir garir gumazamizir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumazamiziba. Kamaghin me

1:2: Ro 16:25, Kl 1:27, 2 Ti 1:1, 1:9, 1 Pi 1:20 **1:2:** Rom 16:25; Kolosi 1:27; 2 Timoti 1:1; 1:9; 1 Pita 1:20
1:3: Ef 1:9-10, 1 Te 2:4, 1 Ti 1:1, 1:11, 2:3, 2 Ti 1:10, Ta 2:10, 3:4 **1:3:** Efesus 1:9-10; 1 Tesalonika 2:4; 1 Timoti 1:1; 1:11; 2:3; 2 Timoti 1:10; Taitus 2:10; 3:4 **1:4:** Ro 1:7, 2 Ko 8:23, Ga 2:3, 2 Ti 1:2, 4:10
1:4: Rom 1:7; 2 Korin 8:23; Galesia 2:3; 2 Timoti 1:2; 4:10 **1:6:** 2 Ti 2:24-26 **1:6:** 2 Timoti 2:24-26 **1:6:** 1 Timoti 3:2-7 **1:7:** Wkp 10:9, 1 Ko 4:1, Ef 5:18, 1 Pi 5:2 **1:7:** Ofa Gami 10:9; 1 Korin 4:1; Efesus 5:18; 1 Pita 5:2

deraghvira daru, egh gumazamizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumazamizibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. ⁸ Men dipenimin izir gumazamiziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirim deraviram an gan. ⁹ Egh me gumazamizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikintima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh.

Kritin Arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazamizir mabar nighnizir gavgavibagh asighasisi

¹⁰ E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumazamizir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazamizibar nighnizibagh ifari. Gumazamizir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin gumazamizir dapaniba amisefegh. ¹¹ Gumazamizir kurar kaba arazir kuram damuva gumazamizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumazamizir mabar men adarazi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki. ¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, “Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egha ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba.” ¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki. ¹⁵ Godin damazimin zuezir gumazamiziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan zue, eghti me da iniam. Ezi gumazamizir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua. ¹⁶ Me kamaghin migia ghaze, “E God gifo.” Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumazamiziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazamizir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

1:9: 1 Ti 1:10, 1:15, 2 Ti 1:13, 2:15, 4:3, Ta 2:1 **1:9:** 1 Timoti 1:10; 1:15; 2 Timoti 1:13; 2:15; 4:3; Taitus 2:1 **1:10:** 1 Ti 1:6, 4:7 **1:10:** 1 Timoti 1:6; 4:7 **1:11:** Mt 23:14, Jo 10:12, 1 Ti 6:5, 2 Ti 3:6, 1 Pi 5:2 **1:11:** Matyu 23:14; Jon 10:12; 1 Timoti 6:5; 2 Timoti 3:6; 1 Pita 5:2 **1:13-14:** 1 Timoti 4:7; 2 Timoti 4:2-4; Taitus 2:2 **1:15:** Mt 15:11, Lu 11:39-41, Ro 14:14, 14:20, 14:23, 1 Ko 6:12 **1:15:** Matyu 15:11; Luk 11:39-41; Rom 14:14; 14:20; 14:23; 1 Korin 6:12 **1:16:** Ro 1:28, 2 Ti 3:5, 3:8, 1 Jo 1:6, 2:4, Ju 4 **1:16:** Rom 1:28; 2 Timoti 3:5; 3:8; 1 Jon 1:6; 2:4; Jut 1:4

¹ Ezi no, ni gumazamizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. ² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganen marki. Me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Egh me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ater.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me wainin dipar onganibar amiti da me ikirarighan kogham. Me arazir aghuibar amusi, igharaz darazir sure damu. ⁴ Egh amizir igiabar sure damuti, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim damu. ⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh iki. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh me vaghvagh uan pabar apengan iki me baghivira iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

⁶ Kamaghira, ni uaghan gumazir igiabav kim men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam. ⁷ Arazir ni uabi amiba bar, ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gintigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav kim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam akun. ⁸ Eghti en apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kintima, gumaziba akar kuratamin apighan kogham.

Ingangarir gumazamiziba bar deraghvira men garir gumazir dapanibar akabar gin mangi

⁹ Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu, me gumazir men garibar apengan iki, egh ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki. ¹⁰ Egh me, gumazir men garibar biziba okiman marki. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamın ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamın ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuim men akakagh.

E Godin Arazimin gintigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

¹¹ E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamın en akurvasi. ¹² God uan apangkuvir kamın en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghiraghiva egh nguazir kamın arazir ifongeziba ataghiragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure

2:1: 1 Ti 1:10, 6:3, 2 Ti 1:13, Ta 1:9 **2:1:** 1 Timoti 1:10; 6:3; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:9 **2:3:** 1 Ti 3:11, 2 Ti 2:9-10, 1 Pi 3:3-4 **2:3:** 1 Timoti 3:11; 1 Pita 3:3-4 **2:5:** Ef 5:22, Kl 3:18, 1 Ti 2:11, 6:1, 1 Pi 3:1, 3:5 **2:5:** Efesus 5:22; Kolosi 3:18; 1 Timoti 2:11; 6:1; 1 Pita 3:1; 3:5 **2:7:** Ef 6:24, 1 Ti 4:12, 1 Pi 5:3 **2:7:** 1 Timoti 4:12; 1 Pita 5:3 **2:8:** 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:8:** 1 Timoti 6:3; 2 Timoti 3:14; 1 Pita 2:12; 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:9:** 1 Timoti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 **2:10:** Matyu 5:16; Filipai 2:15; Taitus 1:3 **2:11:** Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12 **2:11:** Jon 1:9; Rom 5:15; 1 Pita 5:12 **2:12:** Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 **2:12:** Rom 6:19; Efesus 1:4; Kolosi 1:22; 1 Tesalonika 4:7; 1 Jon 2:16

gami. Guizbangira e nguazir kamın gumamazizibar tongin iti, ezi God uan apangkuvimın tuavimın a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. ¹³ Dughiar e nguazir kamın itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mizuai. E Krai Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. ¹⁴ Krai kamaghın ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumamazizibar mın ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghın amizi, ni zurara akar kabara gumamazizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumamazizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

¹ Ni Godin gumamazizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. ² Egh me akar kuratam girakirangin gumamazizibav kiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimın gumamazizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumamaziziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimın zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kamın arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar mın iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumamaziziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. ⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha arazir aghuimın e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi, ⁵ an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamın a en akura. Dughiar kamın a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar mın otifi. ⁶ Krai Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimın God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. ⁷ God kamaghın ifonge, Krai en apangkuvigha e gamizi, e Godin damazimın gumamazizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghın e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. ⁸ E nighnizir gavgavim akar kamın ikiam. Ki kamaghın ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira iki. Kamaghın ni pamtemın

2:13: 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 **2:13:** 1 Korin 1:7; Filipai 3:20; Kolosi 3:4; Hibru 9:28; 1 Jon 3:2 **2:14:** Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:14:** Ua Me Ini 19:5; Godin Araziba 4:20; 7:6; 14:2; Onger Akaba 130:8; Esekiel 37:23; Galesia 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **2:15:** 1 Timoti 4:12; 2 Timoti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:1:** Rom 13:1-7; Kolosi 1:10; Hibru 13:21; 1 Pita 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:2:** Efesus 4:2; 4:31; Filipai 4:5; Kolosi 3:12; 2 Timoti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:3:** 1 Korin 6:11; Efesus 2:1-2; 5:8; Kolosi 1:21; 1 Pita 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11 **3:4:** 1 Timoti 2:3; Taitus 1:3; 2:11 **3:5:** Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:5:** Jon 3:3-5; Rom 11:6; Efesus 5:26; 2 Timoti 1:9; 1 Pita 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:6:** Joel 2:28; Aposel 2:17-18; 2:33; Rom 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:7:** Rom 3:24; 8:23-24; Galesia 2:16; Taitus 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:8:** 1 Timoti 1:14-15; Taitus 2:14

bizir kabav kımasa ki ifonge. Bizir kaba bar dera, egha bar gumazamizibar akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazamizir Moses Osirizir Arazibar miğirigiaba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazamizir adarir onganiba ko adoghodziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en akuraghan kogham. ¹⁰ Gumazitam o amizitam, a Kraisin adarazir navir vamiran itir arazim abizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi miğirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. ¹¹ Ni fo, gumazim o amizir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a bar ikufi.

Taitus izi Polin ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtizimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningın tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gavgafigh. ¹³ Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim Senas, ko Apolos deraviram aningın gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar aningın akurvagh. Eghti aning tuavimin daruamin dughiamin bizitamın oteveghan kogham. ¹⁴ Ki kamaghin ifonge, en gumazamiziba, me biziba bar puvatizir gumazamizibar akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Eghti me gumazamizir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim inighiva an suiragh gavgafigh.

¹⁵ Gumazamizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darasi, ni kamaghin me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim bar ia ko iki.

3:9: 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:9:** 1 Timoti 1:4; 2 Timoti 2:14-16; 2:23; Taitus 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:10:** Matyu 18:15-17; 2 Korin 13:2; 2 Tesalonika 3:6; 3:14; 2 Timoti 3:5; 2 Jon 1:10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:11:** Aposel 13:46; 1 Timoti 6:3-5
3:12: Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:12:** Aposel 20:4; Efesus 6:21-22; Kolosi 4:7-8; 2 Timoti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12 **3:13:** Aposel 18:24; 1 Korin 3:5-6; 16:12 **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14 **3:14:** Matyu 7:19; Efesus 4:28; Filipai 1:11; Kolosi 1:10; Taitus 2:14

Pol Filemon Bagha Osirizir Akinafarim O Filemon Akar faragha zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibar ekiamin Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimin iti. Egha nguibar kamın Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimin oto.

Ezi dughiar kamın Pol kalabusin ikia, egh mangi Filemonin ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Akinafarir kamın, Pol kamaghın Filemon migei, a uan ingangarir gumazir kinimin ataran marki. A ghaze, datirighin ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimin oto. Filemon uan aveghbuamin min uam a inigh.

Filemonin ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Krais Iesus bangin kalabusin iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagha an osiri.

Filemon, ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamiram ami. ² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagha akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri. ³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonin arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God minabi. ⁵ Ki orazi me zurara kamaghın na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghın amizi, ki ni bagha God minabi. ⁶ E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Krais ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e deravira vaghvagh dagh fogham. ⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezı, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha gavgavim nan navim ganıdı.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightima a guizbangiram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemeghti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gıfo, kamaghın ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghın amizima

ki nimirā ni mikimasa. Ki Pol, ki Kraiſ Ieſuſin abuir gumazim, egha datirighin ki a bangin kalabusin iti. ¹⁰ Ki kamaghsua nin azangſisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraiſin iti. Egha a guizbangira mati nan otarim.* ¹¹ A fomira nin akurvaghſa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvaghſam.†

¹² Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui. ¹³ Dughiar kam ki Kraiſin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamaghsua, a na ko ikiaſa ki bar ifonge. ¹⁴ Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiaſa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighghvira ni gakadhon anaghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghſi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

¹⁵ Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategha saghon ike. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighiti, a ni ko iki amaghira ikiaſa, kamaghsua a dughiar otevimin nin saghuiamin ike. ¹⁶ Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraiſin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

¹⁷ Kamaghin ni nan gara ghaze, ga unaning inigha Kraiſin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh. ¹⁸ Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighiti, ki da ikarvaghſam. ¹⁹ Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvaghſam. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghſamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.) ²⁰ Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kamnin nan akuragh. Ga Kraiſin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim feghti ki bar akuegham! ²¹ Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham. ²² Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangſiziba baregh, na ateghti, ki ua ia bagh izam. Eghti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighiti, ki izi a dakuum.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki

²³ Epafras ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Kraiſ Ieſuſ bangin kalabuziar gumazimning.

1:10: 1 Korin 4:15; Kolosi 4:9 * **1:10:** Gumazir aviriba ghaze, Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazir kinimin ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamin a Kraiſin anavin oto. Egha dughiar kamin arazim a kamakin, ingangarir gumazir kinimin arimangigham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav kemeghti, me ingangarir gumazir kam isi ter ighuvimin a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** Grighin akamin, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, "Ingangarir aghuim gami." **1:13:** Filipai 2:30 **1:14:** 2 Korin 9:7; 1 Pita 5:2

1:16: 1 Timoti 6:2 **1:17:** 2 Korin 8:23 **1:19:** Galesia 6:11 **1:22:** Filipai 1:25; 2:24 **1:23:** Kolosi 1:7; 4:12

²⁴ Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

²⁵ En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Hibrun Gumamaziziba Bagha Zuim Hibru Akar faragha zuim

Judabar marazi faragha uan navibagh iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam o amizir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim o amizim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, o Apolos, o Prisila, men tav ti an osiri.

Gumazir maba Kraisin gin zuir gumamaziziba dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi, a ingangarir ekiar God Kraisi Iesusin aven amizim, gun me migei. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi akinafarir kam bizir ekiar pumuning ko mizekim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba ini. Ezi arazir kam in God Iesus gamizi, a gumamazizibar akurvaghamin faragha zuir gumazimin oto. (2:10) Egha Iesus akam ingha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam, egha a Judabar ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. Egh gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba, God bagha ofa gamir arazibar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kam in nedaziba.

Akinafarir kam gumamazizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, a Israelian gumamazizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavimin suiraghvira iki mangiva ovenegh. Me Iesusin gan an arazibar gin mangi, egh osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1--2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam ingha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. ² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kam in agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. ³ Ezi Otarir kamra Godin anganzangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim agivagha, gumamazizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziaabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti. ⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto.” O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, “Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan Otarimin min ikiam.” Bar puvati. ⁶ Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa uaghan ghaze:

“Godin enselba bar an apengan ikiva
an ziam fam.”

⁷ God enselbagh nighnigha kamaghin migei, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

⁸ Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei:

“Nin atrivir dabirabir God ni ganingizim,
a zurara iki mamaghira ikiam.

Eghti ni guizin arazimin
uan gumazamizibagh ativagh men ganam.

⁹ Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua.
Kamagh amizi, God ni amisevegha,

ni ziar ekiam ikiasa
a borem nin dapanim ginge.

A kamaghin ni gamizi

ni bar akonge,

ezi ni bar akongezir bizir kam,

atrivir igharaziba bar me gafira.”

¹⁰ Egha God uan Otarim kamaghin a migei:

“Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari.

Guizbangira, ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.

¹¹ Bizir kaba bar givagham,

eghti ni ikivira ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham,

mati inim ghurigha bar biaghire.

¹² Ni aning righam,

mati gumazim atuim riki.

Ni aning damighi aning igharagh otogham,

mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.

Nin dughiam givaghan kogham.”

1:4: Ef 1:21, Fl 2:9-10 **1:4:** Efesus 1:21; Filipai 2:9-10 **1:5:** 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 **1:5:** 2 Samuel 7:14; 1 Eghaghaniba 17:13; Onger Akaba 2:7; 89:26-27; Aposel 13:33; Hibru 5:5 **1:6:** Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 **1:6:** Godin Araziba 32:43; Rom 8:29; Kolosi 1:18; 1 Pita 3:22; Akar Mogomem 1:5 **1:7:** Sng 104:4 **1:7:** Onger Akaba 104:4 **1:8:** Onger Akaba 45:6-7 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:9:** Aisaia 61:1; Aposel 4:27; 10:38 **1:10:** Onger Akaba 102:25-27 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:11:** Aisaia 34:4; 2 Pita 3:7; 3:10

¹³ Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti me nin dagarimningin apengan ikiam.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴ Guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazamizir a ua iniamibar akurvaghasa me amadi, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

¹ Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam. ² Fomira God en inazir afeziabav kimsa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamin a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazamiziba akar kamin gin zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar me amizibar mirara, me uan ivezir kuram inis.* ³ Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi gumazamiziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira. ⁴ Dughiar kamin, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumazamizibagh anidi. Ezi arazir kamin a kamaghin en aka, an Otarimin akar kam a bar guizbangira ghu.

Iesus, a uabi en Akurvazir Gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damighti otivamim ginighnigh fogham, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati. ⁶ Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti:

“O God! E gumazamiziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi?

E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ginighnisi?

⁷ Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati.

Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en apengan iti.

⁸ Biziba bar moghira ni da isa e gumazamiziba en suemningin apengan da ariki.

Eghti e bar dagh ativagham.”

1:13: Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:13:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Mak 12:36; Luk 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **1:14:** Onger Akaba 34:7; 91:11; Matyu 18:10; Aposel 12:7; Jems 2:5 **2:2:** Sng 68:17 **2:2:** Me Akar Dikirizir Gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Ua Me Ini 19-20in gan. Ua Me Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Akar Dikirizir Gavgavim enselbar dafarimin Moses ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:3:** Matyu 4:17; Mak 1:14; Luk 1:2; Hibru 10:28-29; 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:4:** Mak 16:20; Aposel 2:22; 14:3; 1 Korin 2:4; 12:4; 12:7; 12:11; Efesus 1:5; 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:5:** Hibru 6:5; 2 Pita 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3 **2:6:** Jop 7:17; Onger Akaba 144:3 **2:6:** Onger Akaba 8:4-6 **2:8:** Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 **2:8:** Matyu 28:18; 1 Korin 15:25-27; Efesus 1:22

Godin akar kam ghaze, God gumazamizibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativaghham. Akar kamın mingarim a kamakın, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.† 9 Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apangkuvighiti, tuavir kamın Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghın bar dughiar otevimın an enselbar apengan ike. Egha mızazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganıga a ghufe. 10 E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghın ifonge, Iesus uan borir avırıba inigh men aku Godın Nguıbamın mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghın ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghın amizi, a Iesus ataghizıma a mızazim isi. Ezi mızazir kam Iesus gamıma a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuımın otogha, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

11 E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamizibagh amizi me Godın gumazamizibar mın ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamıra iti. Kamaghın amizi, an aghumsızir puvatıgha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.” 12 Egha a kamaghın God migei:

“Ki uan adarazir tongın iki
nın ziamın gun me mikımam.
Ki gumazamiziba uari akuvamin danganimın iki
men tongın nın ziam fam.”

13 Egha a ua ghaze, “Ki datirighın, God damuasa mikemezır biziba, ki puram a mızuam da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghın dar amuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”‡

Iesus en akuraghasa gumazımın mın oto

14-15 Kamaghın amizi, borir kaba, me guızbangıra inıvafızıba ko ghuzıba iti. Kamaghıra Iesus uaghan men mın ikia guızın gumazımın oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamın a Satan bar a gasıghasıgham, a gumazir gumazamizibagh amıma me ariaghirir gavgavım itım. Gumazamizıba nguazir kamın ikiava ovevemın atıati. Ezi men atıatır kam me ikiagharısı. Kamaghın amizi, Iesus me fırasa, bizir kam bagha, a gumazımın mın otogha egha areme. 16 Guızbangıra, Iesus ingangarır kam enselbar akurvaghasa a gamızir pu. Puvati. An Abrahamın borıba akurvaghasa a gamı. 17 Kamaghın amizi, a uan dozıba ko buaramizıbar mıraram oto. A

† 2:8: Akar Onger Akabar Akinafarımın aven itım, a gumazamizıba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarımın Osırızim, a Iesus gıngıghnıgha ghaze, a gumazımın mın otogha gumazamizıba bar men danganim ini. Ezi kamaghın Onger Akabar Akinafarımın, a bizir guızın Iesus batozıvav gei.

2:9: Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 2:9: Jon 3:16; Rom 5:18; Filipai 2:7-9; 1 Timoti 2:6; 1 Jon 2:2; Akar Mogomem 5:9 2:10: Lu 24:46; Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 2:10: Luk 24:46; Aposel 3:15; Rom 8:29; 11:36; Hibru 5:9; 10:10 2:11: Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26, Ro 8:29, Hi 10:10 2:11: Matyu 25:40; Mak 3:35; Jon 20:17; Aposel 17:26; Rom 8:29 2:12: Sng 22:22 2:12: Onger Akaba 22:22 2:13: Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 2:13: Onger Akaba 18:2; Jon 17:6; 17:9-12 ‡ 2:13: Iesusın akar kam, a Aısaia 8:17-18ın ize. Gumazım o amızır Hibrun Akinafarım Osırızim, en akaghti e fogham, Iesus gumazamızır ıgharazıba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an borıba. Ezi gumazamizıba God mızuaima a bizıbagh amı, ezi Iesus uaghan orarti. 2:14-15: Jon 1:14; 12:31; Rom 8:3; 8:15; Filipai 2:7; Kolosi 2:15; 2 Timoti 1:7; 1 Jon 3:8; Akar Mogomem 12:10 2:16: Ais 41:8-9 2:16: Aısaia 41:8-9 2:17: Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 2:17: Filipai 2:7; Hibru 2:14; 4:15; 5:1-2; 1 Jon 2:2, 4:10

kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanim in iki, egh Godin akamin gin mangi apanguvim gumazamizibar ikiva Godin ingangarim damu, egh ingangarir kam in gumazamizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a gumazamizibar min oto. ¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghoru, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, Satan gumazamizibagh ifaramin dughiabar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1–4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

¹ Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim. ² God anemisevegha ingangarir kam a ganingizi, a Godin gumazamiziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumazamiziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari. ³ E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira. ⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari. ⁵ Moses a Godin ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba. ⁶ Ezi Krais a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin ghua ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniamiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

⁷⁻⁸ E Godin gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin amizi, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin miği:

“Ia datirighin Godin tiarim baraghiva,

egh ia uan navibar kuman marki,

mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha

orazir puvati.

Me gumazamiziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi.

⁹ God ghaze,

Me danganir kam in ikia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha,

nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai.

Me garima,

ki 40plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

¹⁰ Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghegha ghaze,

2:18: Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **2:18:** Hibru 4:15-16; 5:2; 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:1:** Efesus 4:1; Filipai 3:14; Hibru 4:14; 5:5; 6:20; 7:26; 8:1; 9:11; 2 Pita 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:2:** Diboboniba 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18 **3:3:** Sekaraja 6:12; Matyu 16:18 **3:4:** Ef 2:10, 3:9, Hi 1:2 **3:4:** Efesus 2:10; 3:9; Hibru 1:2 **3:5:** Nam 12:7 **3:5:** Diboboniba 12:7 **3:6:** Ro 5:2, Ef 2:21-22, Kl 1:23, 1 Ti 3:15, Hi 3:14, 6:11, 1 Pi 2:5 **3:6:** Rom 5:2; Efesus 2:21-22; Kolosi 1:23; 1 Timoti 3:15; Hibru 3:14; 6:11; 1 Pita 2:5 **3:7-8:** Onger Akaba 95:7-11
3:7-8: Ua Me Ini 17:7; Diboboniba 20:2-5

‘Gumazamizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati.
Me zurara tuavir ki me bagh atizim gitavirasi.’

11 Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
Bar puvati!’”

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam an navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, akirim ragh Angamira Itir God gasan marki. 13 Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiabar ia vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” e fo, e datirighin ingangarir kam damuam. 14 Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Kraiso ko poroghiv iki a ko ingar ikiam. 15 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki,
mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha
egha orazir puvati.”

16 Fomira te Godin tiarim baregha, an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami. 17 Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghirezir gumaziba, merara, a men aningaghe. 18 God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei. 19 Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizer kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

1 Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuiagh egh danganir kamin aven mangighan kogham. 2 E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizer kam bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. 3 Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira:

3:11: Nam 14:21-23 **3:11:** Diboboniba 14:21-23 **3:14:** Hi 3:6 **3:14:** Hibru 3:6 **3:15:** Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 **3:15:** Onger Akaba 95:7-8; Hibru 3:7-8 **3:16:** Lo 1:1-38 **3:16:** Godin Araziba 1:25-38 **3:16:** Diboboniba 14:1-35 **3:17:** Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 **3:17:** Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:10; Jut 1:5 **3:18:** Lo 1:34-35, Hi 3:11 **3:18:** Godin Araziba 1:34-35; Hibru 3:11 **3:19:** Hi 4:6 **3:19:** Hibru 4:6 **4:1:** Hi 12:15 **4:1:** Hibru 12:15 **4:3:** Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 **4:3:** Onger Akaba 95:11; Hibru 3:11

“Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,
 ‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
 Bar puvati!’”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamın ingarizim, a nguazir kamın ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa. ⁴ Godin Akinafarimın aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei, “Aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamın avughse.” ⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!” ⁶ E kamaghın bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumamazizitaba an aven mangam. Ezi gumamazizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghın amizi, me aven ghuezir puvati. ⁷ Ezi gumamazizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimın aven itir akar kamın gun mikemegha gifa. A ghaze:

“Datirighın ia Godin tiarim baraghiva,
 egh ia an akamın aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighın,” egha kamaghın en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumamaziziba an aghuvsazir danganir kamın aven mangam. ⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumamazizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabagham koghai. ⁹ Kamaghın amizi, e fo, Godin gumamazizir aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. ¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim agivagha aghuvsı, mati fomira God uan ingangarim agivaghava aghuvsı.

¹¹ E kamaghın aghua, me fomira amizi moghın, gumazitam o amizitam uan akaba batozir arazimın gin mangi, aremegh uan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Kamaghın e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamira ikia, egha pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimın min, a bar gumazimın namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghın oto, egha uaghan aghariba uari isasuirazir naghın, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghın oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi. ¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimın modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuiaghiregha

* **4:3:** Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimın mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghın en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangiran an avughsazir danganim, eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itibarama Nguibar kamın aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:4:** Jenesis 2:2; Ua Me Ini 20:11; 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:5:** Onger Akaba 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8 **4:7:** Onger Akaba 95:7-8 **4:8:** Lo 31:7, Jos 22:4 **4:8:** Godin Araziba 31:7; Josua 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:10:** Jenesis 2:2; Hibru 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:11:** Hibru 3:12; 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:12:** Aisaia 49:2; Jeremaia 23:29; Jon 12:48; Efesus 6:17; Akar Mogomem 1:16; 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:13:** Jop 26:6; Onger Akaba 33:13-14; 90:8; Aghuzir Akaba 15:11

Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

Iesus Godin Nguibamin ikia, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin min ikia, egha Akar Dikarizir Gavgavir Igiamin abuir gumazimin min iti (Sapta 4:14--10:39)

Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanim

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamın suiragh gavgavigham. ¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. ¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghın mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumamaziziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi. ² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. ³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi, a gumamazizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin. ⁵ Ezi kamaghin, Kraıs uaghan kamaghıram ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin otozir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghın a migei, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto." ⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir kam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam." ⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an

4:14: Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:14:** Hibru 3:1; 7:26; 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:15:** 2 Korin 5:21; Hibru 2:17; 7:26; 1 Pita 2:22; 1 Jon 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22
4:16: Efesus 2:18; 3:12; Hibru 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:2:** Hibru 2:18; 4:15 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:3:** Ofa Gami 9:7; 16:6; Hibru 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:4:** Ua Me Ini 28:1
5:5: Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:5:** Onger Akaba 2:7; Jon 8:54; Hibru 1:5; 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:6:** Onger Akaba 110:4; Hibru 6:20; 7:1; 7:17; 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1
5:7: Jon 12:27; 17:1

dımdiam barasi.* ⁸ Guizbangira Iesus a Godın Otarım, egha a mızazım ini. Ezi tuavir kamra a Godın akamın gın zuir arazım an a gıfo. ⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamıba, a bar da gıfa. Ezi God anemisevegha ghaze, “Ni Ofa Gamir Gumazıbar Dapanımın ikıam, egh Melkisedekın mın ikıam.” Ezi a gumazamızır an akam baragha an gın zuıba, a men Akurvazır Gumazımın oto. Egh a men akurvaghtı me deravıra ikı mamaghıra ikıam.

E borir aghırıbar mın ikıan kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazıbar Dapanımın oto, ezi e mıgırıgıar avırıba akar kamın itı, e dar gun ia mıkımasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghın amızıma, e akar kamın mıngarım ia mıkıman ibura.† ¹² Ia fomıra Kraısın adarazır otıvıgha gıfa, ezi kamaghın ia gumazamızıbar Godın akam men sure gamıghai. Puvati, ian nıghnızıba oteveghavıra itı, kamaghın gumazır ıgharazıba, Godın akar faraghavıra ian sure gamızıba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgavıba inıan fırin, ia otem apavıra itı. ¹³ Ezi tına otem apavıra itı, an aghırımra itı. Egha an arazır aghuımın akar mıngarım gıfozır puvati. ¹⁴ Ezi dagher gavgavıba, da gumazır aruabar daghem. Ezi gumazır kaba, me dughiar avırıbar arazıba tıısısı, arazır manam dera ezi arazır manam ikufı. Egha datırıghın me deravıra fofoghava egha me nıghnızır dıkırıba itı.

6

E deraghvıra tuıvıgh gavgavıgh God mızuamtı, a deravıram e damuam

¹⁻² E datırıghın Kraısın adarazır mıgırıgıar faragha inızıba ataghırıgham, mıgırıgıar kaba: navıbagh ıghegh akırım ragh ovever arazıbagh asaraghamın mıgırıgıaba ko, nıghnızır gavgavım Godın ikıamın mıgırıgıaba ko, rurır arazımın mıgırıgıaba ko, dafarıba gumazıbagh ısın arızır arazımın mıgırıgıaba ko, gumazamızır ovegha ua dıkavıbar mıgırıgıaba ko, God gumazamızıbar arazıba tıısıghtı me mızazıba inıam, o zurara ikıvıra ikıamın mıgırıgıaba, e mıgırıgıar kaba ateghtı, da zurara en nıghnızıbar ikıan kogham. E kamaghın nıghnıghvıra ikıva, matı e dıpenır akınıba dughiar avırıbar da akuravıra itı, egh dıpenım asaraghan kogham. E gumazır aruabar mın akaba baragh egh dar gın mangam.* ³ God en amamangatıghtıma, e kamaghın damuam.

* **5:7:** Iesus Getsemanın Azenımın ikıa, egha osımtızır a batıvamım batoghasa God ko mıgeı. Ni Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46ın gan. Mıgırıgıar kabar God Iesus a ko mıgeır mıgırıgıaba barakı. Guızbangıra God Iesus ataghızı an areme, egha God ovevem ataghızı an an suırazır puvati. God a gamızı ua mozımın dıkavızı, a zıar ekıam a ganıgha a gamızı an Ofa Gamır Gumazıbar Dapanımın oto. Ni uaghan Apostel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11ın gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:8:** Filipai 2:8; Hibru 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:9-10:** Hibru 2:10; 5:6; 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 **5:11:** Matyu 13:15; Jon 16:12; 2 Pita 3:16 † **5:11:** Ni Hibru sapta 7ın gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:12:** 1 Korın 3:1-3; Hibru 6:1 **5:12:** 1 Korın 3:2 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:13:** 1 Korın 13:11; Efesus 4:14; 1 Pita 2:2 **5:14:** Aıs 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **5:14:** Aısaia 7:15; Rom 16:19; 1 Korın 2:14-15; Filipai 1:10 **6:1-2:** Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16; 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 **6:1-2:** Apostel 8:14-17; 17:31-32; 19:4-5; Rom 2:16; Filipai 3:12-14; Hibru 5:12; 9:14 * **6:1-2:** Rurır guar avırıbagh ısır arazımın akar kam, a Grıghın akamın deragha otozır puvati. Gumazır maba kamaghın nıghnısı, akar kam Kraısın adarazır rurım mıgeır puvati. A Judabar arazır me gın ghua rua Godın damazımın zuer akam mıgeı.

4-6 Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otogham. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God gasaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otaram uam a isa ter ighuvim gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati.

7 Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. 8 Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

9 Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim. 10 God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham. 11 E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniambav zuum iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. 12 Ia amirvaghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

13 God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. 14 Egha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham." 15 Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

16 Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham. 17 God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkinburghan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. 18 Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkinburghan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e

6:4-6: Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16 6:4-6: Matyu 12:31; Galesia 3:2; Efesus 2:8; Hibru 10:26-27; 10:29; 10:32; 1 Pita 2:3; 2 Pita 2:20-21; 1 Jon 5:16
6:8: Stt 3:17-18 6:8: Genesis 3:17-18 6:10: Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 6:10: Rom 15:25; 2 Korin 8:4; 1 Tesalonika 1:3; 2 Timoti 1:18; Hibru 10:32-34 6:11: Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 6:11: Kolosi 2:2; Hibru 3:6; 3:14 6:12: Hi 10:36 6:13: Stt 22:16-17 6:13: Genesis 22:16-17 6:14: Stt 22:16-17 6:14: Genesis 22:16-17 6:16: Kis 22:10-11 6:16: Ua Me Ini 22:10-11 6:17: Ro 11:29, Hi 11:9 6:17: Rom 11:29; Hibru 11:9 6:18: Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 6:18: Diboboniba 23:19; 1 Samuel 15:29

gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. ¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimim suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimim suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekir me Godin Dipenimin gurazimin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin oto. ²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin oto, egh a zurara ikivira ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. ² Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kam in mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.) ³ Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi.

⁵ E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitamin iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. ⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir

6:19: Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:19:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12; 16:15; Hibru 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 **6:20:** Ofa Gami 16:2-3; 16:12-15; Unger Akaba 110:4; Hibru 3:1; 5:6; 5:10; 7:17; 8:1; 9:24 † **6:20:** Azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazibar dapanim ingangarir ekir mam iti. An asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangisi Godin Purirpenimin Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangam. Danganir kam, God uabi an aven iti. Ni Ofa Gamir Akinafarim sapta 16, ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. E fo, datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamin itimin a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Ni Hibru 4:14 ko 8:2in gan. **7:1:** Jenesis 14:17-20 **7:3:** Sng 110:4 **7:3:** Onger Akaba 110:4

* **7:3:** Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizim ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an abaniam gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:4:** Jenesis 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:5:** Diboniba 18:21

kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. ⁷ E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. ⁸ Ezi Livaiiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inimiz, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. ⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba inimiz, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, eggha a tuavir kamın uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. ¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzimın aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazibar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹ Fomira Israelian gumazimiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazimizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham. ¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. ¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimın gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati. ¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamın adaraziv kemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. ¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimın oto, me nguazir kamın arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimın oto. ¹⁷ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze:

“Ni ofa gamir gumazimın iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimın ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha eggha a deragha en akurvazir puvati. Eggha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Eggha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godin boroghira mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimın otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, eggha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba

amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati. ²¹ God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamın İesus ofa gamir gumazimın oto. God kamaghın mikeme:

“Ekiam bar guizbangira mikemegha
akar dikirizim gamua ghaze,
‘Ni ofa gamir gumazimın iki
mamaghıra ikiam,’
egh uan nighnizim giraghan kogham.”

²² Godin akar dikirizir kam kamaghın en akazi e fo, İesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganıva a damighti, a guizbangıram otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafıra.

²³ Fomıra, gumazir avırım Godin ofa gamir gumazıbar otifi. Egha me ariaghıra, egha uan ingangarım gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir avırıba ofa gamir gumazıbar otifi. ²⁴ Ezi İesus angamıra ikia mamaghıra ikiavıra iti. Kamaghın a Godin ofa gamir ingangarım gamua mamaghıra ikiavıra iti. Eghtı tav an mın ofa gamir gumazimın otoghan kogham. ²⁵ An angamıra ikia mamaghıra ikia egha gumazamizıba bagha Godin azangısi. An ingangarımın tuavımın a me inıgha Godin boroghıra zui. Kamaghın, datırıghın ko zurara, a men akurvaghım.

²⁶ Guizbangıra, Ofa Gamir Gumazıbar Dapanir kam e bagha ingara bar deravıra en akurvası. A God ifongezir arazıbara, dar gın zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimın bar zue. Ezi God a isa uan Nguıbam bar pın aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizıbar saghon iti. ²⁷ Fomıra ofa gamir gumazıbar dapanir ıgharazıba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Egha gın me gumazamizıbar arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Ezi İesus kamaghın amir pu. Bar puvati. A dughiar bar vamıran, e bagha uan mikarzim isa ofan mın God ganıgha egha aremegha gıfa. ²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazıbar gın ghua, gumazir gavgavıba puvatızıba amısevıma me ofa gamir gumazıbar dapanıbar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangıra, egha uan Otarım amısefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazıbar dughiamın gın otogha dagh afıra. Ezi Ofa Gamir Gumazıbar Dapanir kam, a gumazir bar aghuım. Egha an en akurvaghımın gumazir bar faraghavıra zuımın oto. Egh a iki mamaghıra ikiam.

8

İesus, en Ofa Gamir Gumazıbar Dapanım, a Godin Nguıbamın iti

¹ Ezi migırıgiar e amızir kam, an mıngarım kamakın, e Ofa Gamir Gumazıbar Dapanir mam iti, a Godin Nguıbamın ikia Godin atrıvir dabırabımın agharır guvım gaperaghav iti. ² Egha an Anogoroghezir Danganımın ikia Ofa Gamir Gumazıbar Dapanımın ingangarım gamı, danganır kam

7:21: Sng 110:4, Hi 5:6 **7:21:** Onger Akaba 110:4; Hibru 5:6 **7:22:** Hi 8:6, 12:24 **7:22:** Hibru 8:6; 12:24 **7:25:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 **7:25:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 9:24; 1 Jon 2:1 **7:26:** Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 **7:26:** Efesus 1:20; Hibru 3:1; 4:15; 8:1 **7:27:** Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12 **7:27:** Ofa Gami 9:7; Rom 6:10; Hibru 5:3; 9:12 **7:28:** Hi 2:10, 5:1-2, 5:9 **7:28:** Hibru 5:1-2; 5:9 **8:1:** Sng 110:1, Ef 1:20, Kl 3:1, Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 **8:1:** Onger Akaba 110:1; Efesus 1:20; Kolosi 3:1; Hibru 1:3; 3:1; 10:12; 12:2

a guizbangira Godin Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

³ E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam. ⁴ Nguazir kamın ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganıdi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimin ikiai, an ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti. ⁵ Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarimin nedazim ko ababanım gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimin ingarasava amima, God kamaghin a migei, "Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamın ikia ganizir ababanımra, an gin mangi deragh an ingar." ⁶ Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizima, an ingangarim nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuubar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumazamizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim bar a gafira

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

⁸ Egha God uan gumazamizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin migei:

"Ki ian Ekiam,

egha ki kamaghin ia migei.

Dughiam a iziti,

ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam.

⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam,

ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim,

an an min mangan kogham.

Fomira itir dughiam,

ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize,

egha ki men pamin min itima

me nan amuimin min iti.

Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki.

¹⁰ Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia migei,

gin izamin dughiam otoghti,

ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,

eghti a kamaghin mangam:

Ki uan araziba men nighnizibar arigh,

egh da isi men navir averiabar da osiram.

Egh ki men Godin ikitima

me nan gumazamizibar ikiam.

- 11 Dughiar kamın gumazamiziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam,
‘Ia Ekiam gifogh.’
Puvati.
Me bar moghira na gifogham,
gumazamizir kiniba ko ziaba itir gumazamiziba.
- 12 Eghti ki men apangkuvigh
men arazir kuraba gin amangiva,
egh ua dagh nighnighan kogham.”

13 Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9

Ofa gamir gumazibar dapaniba fomira asizibar ghuzibar ofabagh ami

1 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam. 2 Me Godin Purirpenir mamın ingarizi danganir pumuning an iti. Purirpenir kamın aven itir danganir me faragha davan mangamin, a lamın aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.” 3 Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kamın girakirangin danganir igharazir mam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.” 4 Ezi danganir kamın aven bizir kaba iti: Pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiam kam me gol an poghava a noke. Egha Boksiamın aven me golin minner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorir kam ghuziba an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan aning Boksiam kam gati.* 5 Ezi Boksiam kamın asuam, a danganir gumazamizibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aningin aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim gamua ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

6 Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaaba bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh ami. 7 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Azeniba vaghvagha, a dughiar vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir

8:11: Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 8:11: Aisaia 54:13; Jon 6:45; 1 Jon 2:27 8:12: Ro 11:27, Hi 10:17
8:12: Rom 11:27; Hibru 10:17 9:1: Kis 26:1-30 9:1: Ua Me Ini 26:1-30 9:2: Kis 25:23-40,
26:1-30 9:2: Ua Me Ini 25:23-40; 26:1-30 9:3: Kis 26:31-33 9:3: Ua Me Ini 26:31-33 9:4: Kis
16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 9:4: Ua Me Ini 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Diboboniba
17:8-10; Godin Araziba 10:3-5 * 9:4: Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir
kinimin aruzibagh aningizir daghem. Ni Ua Me Ini sapta 16 ko Onger Akaba sapta 78:24in gan. 9:5:
Kis 25:18 9:5: Ua Me Ini 25:17-18 9:6: Nam 18:2-6 9:6: Diboboniba 18:2-6 9:7: Kis
30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 9:7: Ua Me Ini 30:10; Ofa Gami 16:2-34; Hibru 5:3; 7:27

kamın a uan arazir kuraba gın amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha niġhnizir puvatizibar arazir kuraba, da gın amangasa ofabagh ami. ⁸ Ezi Godin Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godin Purirpenimın azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangamim an en piri.† ⁹ Godin Purirpenimın eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim gami. Purirpenir kamın aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar mın God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati. ¹⁰ Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da inivafizimın bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gın zui, eghti God gın bar moghira bizibar kirighiti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha gıvazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimın iti. A Purirpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati. ¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kamın aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. ¹³ E fo, gumazamiziba Godin damazimın mizegħtima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimın ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimın sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighiti, arazir kam Godin damazimın mizezir araziba batuegħti gumazamiziba ua zuegham. ¹⁴ Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamın osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimın gavgavimın, a ofan mın uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamın aven itir arazir kuraba agıvazi, e kamaghin fo, e Godin damazimın bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gın mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimın ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimın bar zue. Egha an aremegħa gumazamizibagh ivezegħa men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragħa ikezimın dughiamın amiziba, da gın amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimın iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an

9:8: Jo 14:6, Hi 10:19-20 **9:8:** Jon 14:6; Hibru 10:19-20 † **9:8:** Grighin akam deragħa akar kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:9:** Hibru 7:18-19; 10:1-2
9:10: Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:10:** Ofa Gami 11:2; 11:25; 15:18; Diboboniba 19:7; 19:11-13; Efesus 2:15; Kolosi 2:16; 2:20 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1
9:11: Hibru 3:1; 8:2; 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:12:** Hibru 9:26; 10:4; 1 Pita 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:13:** Ofa Gami 16:3; 16:14-16; Diboboniba 19:9; 19:17-19; Hibru 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7
9:14: Rom 6:13; 6:22; Efesus 5:2; Taitus 2:14; Hibru 6:1; 1 Pita 1:18-19; 1 Jon 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:15:** Rom 5:6; 1 Timoti 2:5; Hibru 3:1; 7:22; 8:6; 1 Pita 3:18

gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham. ¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham. ¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi. ¹⁹ Dughiar kamin, Moses faragha Godin Akar Gavgaviba, bar dar gun gumazamizibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebar ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an anesigha temer agharir kamin ghuzir muziarim inigha Akar Gavgavimin itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin a kavamadi. ²⁰ Egha a kamaghin migei, "Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi." ²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Purirpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin a kavamadi. ²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimin bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gin amangasa, uabira uabin ofa gami

²³ Ezi bizir Godin Purirpenimin itir kaba, da pura Godin Nguibamin itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuziba isa a dagh amima da zuegha Godin damazimin zue. Eghti Godin Nguibamin itir bizibar amighti da guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragham. ²⁴ E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimin ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamin aven ghu. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en akurvasi. ²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazibar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin Nguibamin ghugha ofan min uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati. ²⁶ A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kamin ingarizimin ikegha iza datirikin. Ezi puvati. Datirighin dughiar abuananamin Krais dughiar bar vamiran nguazimin ize, egha

9:17: Ga 3:15 **9:17:** Galesia 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:18:** Ua Me Ini 24:6 **9:19:** Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:3-8; Ofa Gami 14:4-7; 16:14-15 **9:19:** Ua Me Ini 24:6-8
9:20: Kis 24:8, Mt 26:28 **9:20:** Ua Me Ini 24:8; Matyu 26:28 **9:21:** Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 **9:21:** Ua Me Ini 29:12; 29:36; Ofa Gami 8:15; 8:19 **9:22:** Wkp 17:11, Ef 1:7 **9:22:** Ofa Gami 17:11; Efesus 1:7 **9:23:** Hi 8:5, 10:1 **9:23:** Hibru 8:5; 10:1 **9:24:** Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:24:** Rom 8:34; Hibru 6:20; 8:2; 1 Jon 2:1 **9:26:** 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18
9:26: 1 Korin 10:11; Galesia 4:4; Hibru 7:27; 9:12; 1 Pita 3:18

gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godin kotiamin otivam.
²⁸ Kamaghira, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamın an arazir kuraba gin amangisi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

10

Ofan me fomira amiba, da arazir kuraba gin amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi, e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighti, me deraghviram otoghan kogham. Puvati. ² Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. ³ Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. ⁴ Bizir kamın mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizir kam bagha, Krais nguazir kamın izasava amir dughiamin a kamaghin God migia ghaze:

“Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba,
 ni bizir kabagh ifongezir puvatigha
 da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶ Ofan bar isia mighiriba ko,
 arazir kuraba gin amadir ofaba,
 da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghin migei,
 ‘God, kira kara.

Moses fomira nan gun Akinafarir righizimın aven osirizi moghin.

Datirighin ki izegha gifa,
 egha nin ifongiamin gin mangasava ami.”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni

9:27: Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13
9:27: Jenesis 3:19; Fofozir Gumazim 3:20; Aisaia 53:12; 2 Korin 5:10; Filipai 3:20; 2 Timoti 4:8; Akar Mogomem 20:12-13 **9:28:** Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 **9:28:** Aisaia 53:12; Rom 6:10; Taitus 2:13; 1 Pita 2:24; 2 Pita 3:12; 1 Jon 3:5 **10:1:** Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4
10:1: Kolosi 2:17; Hibru 8:5; 9:9-11; 9:23; 10:4 **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7 **10:3:** Ofa Gami 16:21; Hibru 9:7 **10:4:** Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:4:** Maika 6:6-7; Hibru 9:13; 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22 **10:5:** Aisaia 1:11; Amos 5:21-22 **10:5:** Onger Akaba 40:6-8

bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.”⁹ Egha a gin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” Kamaghin amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatigha, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari.¹⁰ Krai Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kam in an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham.¹² Ezi Krai arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghin amigha givagha, Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti.¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti.¹⁴ A ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ezi Godin Duam uaghan bizir kamin gun e mikeme:

¹⁶ “Ekiam kamaghin migia ghaze,
 ‘Gin izamin dughiam otoghti,
 ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti,
 eghti a kamaghin mangam:
 Ki uan araziba men nighnizibar arigh,
 egh da isi men navir averiabar da osiram.
 Egh ki men Godin ikitima
 me nan gumazamizibar ikiam.’”

¹⁷ Egha gin a ua ghaze:

“Ki men arazir kuraba gin amadagh
 ua dagh nighnighan kogham.”

¹⁸ E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

¹⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham.²⁰ Iesus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekiar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir

10:10: Jo 17:19, Hi 9:12, 9:28, 13:12 **10:10:** Jon 17:19; Hibru 9:12; 9:28; 13:12 **10:11:** Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:11:** Ua Me Ini 29:38; Diboboniba 28:3; Hibru 7:27; 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3 **10:12:** Kolosi 3:1; Hibru 1:3 **10:12:** Onger Akaba 110:1 **10:13:** Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:13:** Aposel 2:35; 1 Korin 15:25 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10 **10:16:** Jeremaia 31:33; Hibru 8:10 **10:17:** Jer 31:34, Hi 8:12 **10:17:** Jeremaia 31:34; Hibru 8:12 **10:19:** Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:19:** Rom 5:2; Efesus 2:18; 3:12; Hibru 4:16; 9:8 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 **10:20:** Matyu 27:51; Jon 10:9; 14:6; Hibru 9:3; 9:8

kamın tiar akamın mın guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mıkarzimın ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

²¹ E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godın gumazamiziba bar men gara me gatifa. ²² A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghın fo, e arazir kuraba puvatıgha Godın damazimın bar zue. Egha a dipar bar dikiriämın en mıkarziba rue. Kamaghın amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghıva, okam nighnighan kogh nighnızir gavgavim Godın iki, egh an boroghın mangam. ²³ E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangıra dar ingaram. Kamaghın amizi, e uan nighnızir gavgavibar gun miğia ghaze, bizir aghur e fogha iniamıba bagha mızua iti. Egh e uan nighnızir gavgavimın suiragh bar gavgavıgham. ²⁴ E vaghvagh Godın gumazamizir ıgharazıbagh nighnighıva, me damuti men navıba dikavti, me ıgharaz darazıgh ifuegh, arazir aghuıbar me damuam. ²⁵ Ezi e Godın gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumazamizir maba ami mokın. Kamaghın marki. E fo, Dughıar Ekiam Gumazamiziba Tuisıghamım, a roghıra izi. Kamaghın amizi, e vaghvagh pamtem ingarıva, ıgharaz darazir akurvagh egh gavgavim me danıngam.

E Godın Otarım akırım ragha a gasan kogham

²⁶ Ia oragh. E guizin akam gifogh a inıgh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangı arazir kurabar amuvıra ikiam, eghti kamaghın ua ofa damuamin tuavir ıgharazıba puvatıgham. ²⁷ Ezi bizir e damuamin mam kamaghın iti: E atıatir kuram damuva Godın Kotiämın Dughıam ko, avir bar puvıra isim mızuamam. Avir kam Godın apanıbar isi me gasıghasıgham. ²⁸ E fo, gumazıtam Moses Osirizir Arazıtam baraghan aghuaghıam, eghti gumazir pumuning o pumuning ko mıkezim ganıgh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh. ²⁹ Ia manmaghın gumazir akırım ragha Godın Otarım gasarazim ginıghnisi? Gumazir kam a bar osimtızir ekiam inıam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Arazıba batoghezimın ivezir kuram, bar a gafıragham. Kraısın ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir İgıam gamıma a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamızıma a zuegha Godın gumazımın oto. Egha datırıghın gumazir kam a Kraısın ghuzim miğia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godın Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gası. ³⁰ Ezi e fo, God kamaghın mikeme, "Arazir kuraba ikarvaghıamın ingangarım, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me danıngam." Egha

* **10:20:** Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganım. Fomıra ofa gamir gumazıbar dapanımıra danganir kamın an aven zui. Ezi datırıghın İesus amızir ingangarımın, e bar moghıra Godın boroghın mangam. Kamaghın amizi, me İesusın mıkarzim abıghızı a ter ıghuvımın ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganımın itıar akam itim tongıra bıghıaghirıgha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38ın gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:21:** Hibru 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:22:** Ofa Gami 8:30; Esekıel 36:25; Efes 3:12; 5:26; Hibru 9:14; Jems 1:6; 1 Jon 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:23:** 1 Tesalonıka 5:24; 2 Tesalonıka 3:3; Hibru 4:14; 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:25:** Rom 13:11; Filipai 4:5; Hibru 3:13; 2 Pıta 3:9-11; 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:26:** Dibobonıba 15:30; Hibru 6:4-8; 2 Pıta 2:20-21 **10:27:** Aıs 26:11, Hi 12:29 **10:27:** Aısaıa 26:11; Hibru 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:28:** Godın Arazıba 17:6; 19:15; Jon 8:17; 2 Korın 13:1 **10:29:** Kıs 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:29:** Ua Me İnı 24:8; 1 Korın 11:29; Efes 4:30; Hibru 12:25 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:30:** Godın Arazıba 32:35-36; Onger Akaba 50:4; 135:14; Rom 12:19

ua kamaghin migei, “Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba tuisigham.”
 31 Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangiram atiatingam.

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

32 Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamim me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati. 33 Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti. 34 Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

35 Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. 36 Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki. 37 Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme:

“Dughiar bar ovezimim
 gumazir izamim,
 a izam.

A bar zuamira izegham.

38 Ezi nan damazimin derazir gumaziba,
 me nighnizir gavgavim nan iki,
 kamaghin me angamira ikivira ikiam.
 Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh
 akirim ragh na gasaraghti,
 ki a gakueghan kogham.”

39 Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11–13)

Nighnizir gavgavimin mingarim

10:31: Lu 12:5 **10:31:** Luk 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:32:** Galesia 3:4; Filipai 1:29-30; Kolosi 2:1; Hibru 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:33:** 1 Korin 4:9; Filipai 1:7; 4:14; 1 Tesalonika 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2
10:34: Matyu 6:20; 19:21; 19:29; Luk 12:38; Aposel 5:41; Filipai 1:7; Jems 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32
10:35: Matyu 5:12; 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:36:** Luk 21:19; Galesia 6:9; Kolosi 3:24; Hibru 9:15; 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:37:** 2 Pita 3:9 **10:37:** Habakuk 2:3-4
10:38: Ro 1:17, Ga 3:11 **10:38:** Rom 1:17; Galesia 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **10:39:** 1 Tesalonika 5:9; 2 Tesalonika 2:14; 2 Pita 2:20-21

¹ Nighnizir gavgavimın arazim a kamakin. E guizbangira kamaghın fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin otivam. ² Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, gumazir aghuiba me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghın, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamiba, bar dar ingari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, Keinın ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghın en aka, Abel a mişia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighın an akamin gun e mişia vira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buria, an apizir Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akınafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamın, an araziba bar Godin damazimın derazi an a bagha bar akonge. ⁶ Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamın gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghın iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghın iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamın ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam me gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimın itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamın a mişia ghaze, a nan damazimın bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamın, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimın ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. ⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamın apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimın gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jekop uaghan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam

11:1: Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:1:** Rom 8:24-25; 2 Korin 4:18; 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:3:** Genesis 1:1; Onger Akaba 33:6; 33:9; Jon 1:3; 2 Pita 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:4:** Genesis 4:3-10; Hibru 12:24; 1 Jon 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24 **11:5:** Genesis 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20 **11:7:** Genesis 6:13-22; 7:1; Rom 3:22; 4:13; 1 Pita 3:20 **11:8:** Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:8:** Genesis 12:1-5; Aposel 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:9:** Genesis 12:8; 13:3; 13:18; 18:1; 18:9; 26:3; 35:12; 35:27; Hibru 6:17

aning bagha anakiri. ¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekiar gavgavigha itir kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na miġia ghaze, 'Ni boritam batam,' egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme." ¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti."

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin miġia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. ¹⁵ Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. ¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God miġia ghaze, "Ni en God." Ezi, God men akar mikemezir kamin aghumsighizir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakrama nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighamimin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daninghin." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daninghasava ami. ¹⁹ Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozim in inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

²⁰ Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughiaabar, deravira gua damuam.

²¹ Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning miġia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

11:10: Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 **11:10:** Hibru 3:4; 13:14; Akar Mogomem 21:2; 21:10

* **11:10:** Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh.

11:11: Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:11:** Jenesis 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:21;

Hibru 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:12:** Jenesis 15:5; 22:17; 32:12;

Godin Araziba 10:22; Rom 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:13:**

Jenesis 23:4; 1 Eghaghaniba 29:15; Onger Akaba 39:12; 1 Pita 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap

7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:16:** Ua Me Ini 3:6; 3:15; Mak 12:26; Aposel 7:32; Filipai 3:20; Hibru 13:14

11:17-18: Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:17-18:** Jenesis 21:12; 22:1-14; Rom 9:7; Jems

2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:20:** Jenesis 27:27-29; 27:39-40

11:21: Stt 47:31-48:20

22 Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

23 Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo.

24 Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati. 25 A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniassa ifonge. 26 A ghaze, a Kraiss, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†

27 Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamın atiatir puvati. Guizbangira, e gumazamiziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti. 28 Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegh. Dughiar kamın Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamın God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

29 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

30 Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamın azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

31 Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumazamizir an akam batogheziba me soghezi, a me ko aremezir puvati.

11:22: Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:22:** Jenesis 50:24-25; Ua Me Ini 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:23:** Ua Me Ini 1:22; 2:2; Aposel 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:24:** Ua Me Ini 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 **11:26:** Hibru 10:34-35; 13:13 † **11:26:** Migirigir otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha Godin ingangarim damu, egh Israelian akurvaghim, God gumazamizir kaba me amisevezi, me Kraissin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Kraiss Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraissin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:27:** Ua Me Ini 2:15; 10:28-29; 12:37; 12:51; 14:13; Rom 1:20; 1 Timoti 1:17; Hibru 11:1 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:28:** Ua Me Ini 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:29:** Ua Me Ini 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:30:** Josua 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:31:** Josua 2:1-21; 6:22-25; Jems 2:25

³² Ki nighnizir gavgavimín eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanibar amuamín dughiba puvati. ³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi.

³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me misoghasava amima, me men are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz darazir modorozir gumazibar agintigha me misogha me abini. ³⁵ Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, men mikarizibagh asighasigha ghuav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimín dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamín ikirimirim bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire.

³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki. ³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. ³⁸ Nighnizir gavgavimín itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamín gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghin amizi, me tintinibar ghua, gumazamiziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimín aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimín da ini. Egha me nguazimín itir dughiamín, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. ⁴⁰ Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a fongue.

12

E Iesusin ganiva, egh nighnizir gavgavimín an ikiam

11:32: Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:32:** Gumazir Dapaniba 4:6-5:31; Gumazir Dapaniba 6:11-8:32; Gumazir Dapaniba 11:1-12:7; Gumazir Dapaniba 13:2-16:31; 1 Samuel 1:1-31:13 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:33:** Gumazir Dapaniba 14:5-6; 1 Samuel 17:34-35; 2 Samuel 7:11; Daniel 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:34:** Gumazir Dapaniba 15:8; 15:15; 1 Atriviba 19:3; 2 Atriviba 20:7; Daniel 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:35:** 1 Atriviba 17:17-24; 2 Atriviba 4:25-37 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:36:** 1 Atriviba 22:26-27; 2 Eghaghaniba 18:25-26; Jeremaia 20:2; 37:15; 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:37:** 1 Atriviba 21:13; 2 Atriviba 1:8; 2 Eghaghaniba 24:21; Aposel 7:58; 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:38:** 1 Atriviba 18:4; 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **11:40:** Hibru 5:9; 7:22; 8:6; Akar Mogomem 6:11

¹ Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariamın mın e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimın arazim en akakasi. Kamaghın amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekiar God e bagha atizir kamın ivemaram. ² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimın mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviram otogham. Iesus fo, a bar deravira Godın akamın gin mangı egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba atera ter ighuvimın ovenge. Gumazamiziba kamaghın nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimın ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighın a Godın agharir guvımın atrivir dabirabimın aperaghav iti.

God e akirmighasa osimtiziba e ganidi

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusın apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsı amırvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. ⁴ Guizbangira, ia arazir kuram abınasa midorozim gami, ezi midorozir kamın ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. ⁵⁻⁶ God gavgavim ian navibar anıngasa, ia ganıngizir mıgırıgiaba, ia ti da bakınighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze:

“Nan boriba, ia fo,
gumazamizir Ekiam ifongeziba
a me akırmısi.
A gumazitam inigh uan borimın mın a diponıva,
egh uaghan a fozorogham.
Kamaghın amizi, Ekiam nı akırsı bizitam nı damighti,
nı kamaghın nighnighan marki,
kar pura bizim.
Egh nı uaghan osıman marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godın amamangatıghti a ia akırmıgh. Osımtızim ia batoghti ia kamaghın fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekırmızir pu? Puvati. ⁸ God uan boriba bar da akırmısi. A ia akırmıghan koghti, ia fogh, ia guizbangırama an boriba puvati. Ia pura tuavımın otıvizir boriba. ⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazımın itiba, e akırmızima e men ziaba fe. Kamaghın amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangıra an apengan ikiva egh angamıra ikivıra ikiam. ¹⁰ En afeziar nguazımın itiba, dughiar bar otevirar me ifongezi moghın en araziba akırmısi. Ezi God kamaghın nighnisi, e guizin an damazımın zueghavıra itir arazimra inigh an mıraram otogham. Kamaghın amizi, an en akırmıghasa e akırmısi. ¹¹ Afeziam e

12:1: Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:1:** Rom 7:21; 12:12; 1 Korin 9:24-25; Filipai 3:13-14; Hibru 10:36; 1 Pita 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22 **12:2:** Filipai 2:8; Hibru 1:3; 1:13; 1 Pita 1:11; 3:22 **12:3:** Jo 15:20, Ga 6:9 **12:3:** Jon 15:20; Galesia 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:4:** 1 Korin 10:13 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:5-6:** Jop 5:17; Onger Akaba 94:12; Aghuzir Akaba 3:11-12; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:19 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:7:** Godın Araziba 8:5; 2 Samuel 7:14; Aghuzir Akaba 13:24; 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:9:** Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:10:** Ofa Gami 11:44; 1 Pita 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:11:** Jems 3:17-18

akirmighasa osimtizim e ganingizi, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme. Eghti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibara damuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghti ian sueba aremegh pura ikiti, ¹³ ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da ua deragham.

¹⁴ Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham. ¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ataghiraghan marki. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki. ¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An Aisakin otarir ivariam, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, a dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati. ¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalem otogha gifa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelia fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko, ¹⁹ sighamın ararem baragha gumazir mamın tiarim barasi. Gumazamiziba tiarir kam baragha bar atiatigha kamaghin Moses migei, “E uam oraghan aghua.” ²⁰ Ia fo, God Akar Gavgavim me ganingizi, me bar an atiatigha a baraghan aghua. Akar kam kamaghin migei, “Gumazitam o asizitam mighsiar kamın mangi puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh.” ²¹ Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi.”

²² Ia bizir kamaghin garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zurara itimin nguibar ekiamin otogha gifa, kar Jerusalemın nguibar Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti. ²³ Ia Godin borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha givazir darasi. Ia Godin kam batogha gifa, a gumazamiziba bar men araziba tuisighamin

12:12: Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:13:** Aghuzir Akaba 4:26; Galesia 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:14:** Onger Akaba 34:14; Rom 12:18; 2 Korin 7:1; Efesus 5:5; 2 Timoti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:15:** Godin Araziba 29:18; Aposel 8:23; 2 Korin 6:1; Galesia 5:4; Hibru 3:12 **12:16:** Stt 25:29-34 **12:16:** Jenesis 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:17:** Jenesis 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:18:** Ua Me Ini 19:16-22; 20:18-21; Godin Araziba 4:11-12; 5:22-27 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:20:** Ua Me Ini 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:21:** Ua Me Ini 19:16; Godin Araziba 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:22:** Onger Akaba 68:17; Galesia 4:26; Filipai 3:20; Akar Mogomem 5:11; 21:2; 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4 **12:23:** Luk 10:20; Filipai 4:3; Hibru 11:40; Akar Mogomem 13:8; 14:4

Jas. Ia, gumazir fomira Godin damazimin bar deragha egha aremegha, deraviram otiviziba, ia men duaba batifi.* ²⁴ Ia Iesusra bato, an abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gami. Egha ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a daningasa a kavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Ia deraghvira gan, egh ia uan kuaribav kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin God Akar Gavgavim gumamazibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati. ²⁶ Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, "Ki ua nguazim damighi mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamagharam aning damigham." ²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiatingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezim mokin. ² Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiaabar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumamazir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazir gari, ezi puvati, me enselbara gari. ³ Ia Godin gumamazir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh

* **12:23:** E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akinafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabaran aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamin bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akinafarim kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumamazibar aningasa egha me dibora ghaze, "Me Godin borir ivariaba." **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:24:** Jenesis 4:10; Hibru 8:6; 10:22; 11:4; 1 Pita 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:25:** Ua Me Ini 20:22; Hibru 2:1-3; 3:17; 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:26:** Ua Me Ini 19:18; Onger Akaba 68:8; Hagai 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **12:27:** Onger Akaba 102:26; Matyu 24:35; 2 Pita 3:10; Akar Mogomet 21:1 **12:28-29:** Godin Araziba 4:24; 9:3; Onger Akaba 50:3; Aisaia 33:14; Hibru 10:27 **13:1:** Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:1:** Jon 13:34; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 1:22; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:11; 4:7; 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:2:** Jenesis 18:1-8; 19:1-3; Matyu 25:35; Rom 12:13; 1 Timoti 3:2; 1 Pita 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:3:** Matyu 25:36; Rom 12:15; 1 Korin 12:26; Kolosi 4:18; Hibru 10:34; 1 Pita 3:8

ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamın ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghın fogh, gumazim ko amizim uaningın ikia poroghamimn- ingın otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godın damazimın dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gın ıvezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamizibar anıngam.

⁵ Ia dagıar avırıba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghın nighnigh, bizir ia itiba, da ian tughatızir puvati. Ia fo, God kamaghın e mikemegha gıfa:

“Ki ia ateghti
bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvati.
Guizbangıra, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghın amizi, e gavgavim uan navıbar anıng egh mikim suam:

“Ekiam nan Akurvazir Gumazim,
na ko itima
ki atiatir puvati.

Ki fo,
gumazamiziba arazitamın na damıghan kogham.”

E İesusın gın mangisi aghumsıghan kogham

⁷ Ia uan sosın gumazamizir dapanibagh nighnigh, me fomıra Godın akamın gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem gınighnigh. Egh men nighnızir gavgavimın arazim, ia uaghan an gın mangi. ⁸ Kraıs İesusın arazim, a fomıra kamaghıra ikia datırıghın ikia, egh a gın zurara kamaghıra ikiam. ⁹ Ia Akar Aghuimın mın zuir puvatızir akar ıgharazıba ateghti, da ian nighnızibagh asıghasıghti, ia Godın gın zuir tuavir aghuim atagırıghan marki. Kamaghın amizi, e Godın apangkuvim amamangıtıghti a gavgavim en navir averıabar anıngam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir averıabar anıngan kogham. Arazir kam, gumazamizibar darorımın akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godın ofa gamir dakozir mam iti. Ezi Judabar Purirpenimın aven ofa gamizir gumazıba, God men anogoroghezıma, me ofa gamir dakozir kamın daghebar aman kogham. ¹¹ Ofa gamir gumazıbar dapanım, an asızıbar ghuzıba inıgha Bar Anogoroghezir Danganır kamın aven ghugha, arazir kuraba gın amangasa ofa gami. Egha asızir kabar kuaba inıgha gumazamizıba iti naghın azenan ghua saghon da tuema, da isia mıghiri. ¹² Kamaghıra, İesus uaghan nguıbar ekiamın azenan mızazım inı. A ghaze, a uan ghuzımın gumazamizıbar amıghti me Godın damazımın zuegh egh

13:4: 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:4:** 1 Korin 6:9; Galesia 5:19-21; Efesus 5:5; Kolosi 3:5-6; Akar Mogomem 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8
13:5: Godın Arazıba 31:6-8; Josua 1:5; Matyu 6:25; 6:34; Filipai 4:11-12; 1 Timoti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:6:** Onger Akaba 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12 **13:7:** 1 Korin 4:16; Hibru 6:12
13:8: Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:8:** Jon 8:58; Efesus 4:14; Hibru 1:12; Akar Mogomem 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:9:** Rom 14:17; Efesus 4:14; Kolosi 2:8; 2:16; 1 Timoti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:10:** 1 Korin 9:13; 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:11:** Ua Me İnı 29:14; Ofa Gami 6:30; 16:27; Dibobonıba 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58 **13:12:** Matyu 21:39; Jon 19:17-18; Aposel 7:58

Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.* ¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.† ¹⁴ E fo, nguazir kam in e zurara ikiamin nguibar ekiatam itir puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha mizua iti. ¹⁵ Kamaghin amizi, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam, a en Ekiam. ¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akurvaghsi bizitaba me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa zurara ian gari. Egh me gin ingangarim me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham. ¹⁸ Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati. ¹⁹ Ki mighira ia gakhaghor, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganing, eghti a iki mamaghira ikiam. ²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsis, eghti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam,

* **13:12:** Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Ofa Gami 6:24 ko 24:30 ko 16:27 in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7 ko 14 in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 **13:13:** Hibru 11:26; 12:2; 1 Pita 4:14 † **13:13:** Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9 in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darasi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:14:** Filipai 3:20; Hibru 11:10; 11:16; 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:15:** 2 Eghaghaniba 29:31; Onger Akaba 50:14; 50:23; 69:30-31; Hosea 14:2; 1 Pita 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:16:** Rom 12:13; Filipai 4:18; Hibru 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:17:** Esekiel 3:17; 1 Tesalonika 5:12; 1 Timoti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:18:** Aposel 23:1; 24:16; Rom 15:30; 2 Korin 1:12; Kolosi 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:20:** Aisaia 55:3; Jeremaia 32:40; Esekiel 37:26; Sekaraia 9:11; Rom 15:33; 1 Korin 6:14; 1 Pita 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10 **13:21:** Galesia 1:5; Filipai 2:13; 2 Tesalonika 2:17; 1 Pita 5:10

ia deraviram a baragh. ²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarazi uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim

O

Jems

Akar faragha zuim

Jemsin akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems, Godin gumazamiziba arazir aghuibar gin mangasa, a men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumazamizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fozozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me pura ikian kogham. Puvati. Me arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin akagham, me nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavigh egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Krais Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. ⁴Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham.

Gumazamiziba nighnizir aghuibar otevegh, me God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumazamiziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge. ⁶Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigham, o puvatigham?" E fo, gumazim o amizim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi. ⁷A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati. ⁸A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 **1:1:** Matyu 13:55; Mak 6:3; Aposel 15:13; Galesia 1:19; 1 Pita 1:1 * **1:1:** Israelin 12plan anabar kaba, da Godin gumazamizir nguazir kamin bar an tibar ababanim gami. **1:2-3:** Aposel 5:41; Rom 5:3-5; Hibiru 10:34; 1 Pita 1:6-7; 4:13; 4:16 **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:5:** 1 Atriviba 3:9-12; Aghuzir Akaba 2:3-6; Jon 15:7; 1 Jon 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:6:** Mak 11:24; 1 Timoti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:8:** Jems 4:8

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuegh iki. ¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, bizir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuegh iki. ¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir bizir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham. ¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvaha arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghori. ¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. ¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. ¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatiziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziar a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghirazir puvati. A bizitamın nedazimin min aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvati. A kamaghira iti. ¹⁸ God kamaghsua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamın gin ghuaa en Afeziamin oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin iki, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19--5:6)

E Godin Akam baragh, uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. ²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati. ²¹ Kamaghin amizi, ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir

1:9: Je 2:5 **1:9:** Jems 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:10:** 1 Korin 7:31; 1 Jon 2:17 **1:12:** Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10 **1:12:** Aghuzir Akaba 3:11-12; 2 Timoti 4:8; Hibru 12:5; Jems 2:5; 1 Pita 5:4; Akar Mogomem 2:10 **1:14:** Ro 7:7-10
1:14: Rom 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:15:** Onger Akaba 7:14; Rom 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:17:** Malakai 3:6; Matyu 7:11; Jon 3:27; Rom 11:29; 1 Korin 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:18:** Jon 1:13; Efesus 1:12; 1 Pita 1:23; Akar Mogomem 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:20:** Aghuzir Akaba 10:19; 17:27; Fofozir Gumazim 5:1-2; 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:21:** 1 Korin 15:2; Kolosi 3:8; Hibru 2:3; 1 Pita 1:9; 2:1

averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham. ²² Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari. ²³ Gumazamiziba pura Godin Akam baregha, an gin zuir puvati, me mati gumazamiziba ganganimin uan guabar gari. ²⁴ Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men guaba manmaghira gari. ²⁵ Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gumazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogh, bar an Akamin gin mangiti, gumazamizir kaba, God men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Gumazamizitaba kamaghin nighnigh suam, “E Godin gumazamizir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe,” egha migirigiar aghuubar uan mizebar dav geir puvati, kamaghin me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghin men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim.

²⁷ Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba puvatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovengezibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovengeziba sarama akurvagh, men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamın araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan kogham.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazamizibar amuam

¹ Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraisi Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravira me damu egh gumazamizir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu. ² Eghti gumazitam kurkazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam, ³ eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, “Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh,” egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, “Ni munagh tugh,” o “Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh,” ⁴ Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazamizibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumazamiziba tuisisi.

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazamizibar damazibar itir gumazamizir onganaraziba, gumazamizir kaba God me amiseveggha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazamizir onganarazir kaba miseveggha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. ⁶ Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi.

1:22: Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:22:** Matyu 7:21; 7:26; Luk 6:46; Rom 2:13; 1 Jon 3:7
1:23: Lu 6:47, Je 2:14 **1:23:** Luk 6:47; Jems 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12 **1:25:** Jon 13:17; Rom 8:2; 2 Korin 3:18; Jems 2:12 **1:26:** Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:26:** Onger Akaba 34:13; 39:1; 141:3; 1 Pita 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18 **1:27:** Aisaia 1:16-17; 58:6-7; Rom 12:2 **2:1:** Lo 1:17, Snd 24:23, Mt 22:16, Ap 10:34, Je 2:9 **2:1:** Godin Araziba 1:17; Aghuzir Akaba 24:23; Matyu 22:16; Apotel 10:34; Jems 2:9 **2:5:** Mt 5:3, Jo 7:48, 1 Ko 1:26-28, 1 Ti 6:18, 2 Ti 4:8 **2:5:** Matyu 5:3; Jon 7:48; 1 Korin 1:26-28; 1 Timoti 6:18 **2:6:** Ap 13:50, 18:12, 1 Ko 11:22, Je 5:6 **2:6:** Apotel 13:50; 18:12; 1 Korin 11:22

Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagha kotiabar zui? Kar gumazamizir dagiaba bar izivaziba arazir kabagh ami. ⁷ Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagi arviriba itir gumazamizir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiar mam e ganiga ghaze, “Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.” Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam. ⁹ Ezi ia arazir aghuim gumazamizir mabagh amua egha gumazamizir igharaziba akirim me gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati. ¹⁰ Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim. ¹¹ E fo, God kamaghin migei, “Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki.” Egha a uaghan kamaghin migei, “Ia gumazamizibav soghtima me arimighiran marki.” Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazitam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazamizibar otifi.

¹² Ia fo, Godin Arazim en arazir kuramin gavgavim a givagham, eghiva e damuti e firighirigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazamizir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. ¹³ E fo, gumazamiziba igharaz darazir apanguvan koghti, God kotiamin me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apanguvighan kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apanguvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati. ¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, ¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. ¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimin arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuibaba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazamizir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazamizir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki

2:8: Wkp 19:18, Mt 19:19, 22:39, Ro 13:8-9, Ga 5:14 **2:8:** Ofa Gami 19:18; Matyu 19:19; 22:39; Rom 13:8-9; Galesia 5:14 **2:9:** Lo 1:17 **2:9:** Godin Araziba 1:17 **2:10:** Lo 27:26, Mt 5:19, Ga 3:10 **2:10:** Godin Araziba 27:26; Matyu 5:19; Galesia 3:10 **2:11:** Kis 20:13-14, Lo 5:17-18, Ro 13:9 **2:11:** Ua Me Ini 20:13-14; Godin Araziba 5:17-18; Rom 13:9 **2:12:** Ga 6:2, Je 1:25-26, 1 Pi 2:16 **2:12:** Galesia 6:2; Jems 1:25-26; 1 Pita 2:16 **2:13:** Snd 21:13, Mt 5:7, 18:32-35, 25:41-42, 1 Jo 4:17-19 **2:13:** Aghuzir Akaba 21:13; Matyu 5:7; 18:32-35; 25:41-42 **2:14:** Mt 7:21, 7:26, Je 1:23 **2:14:** Matyu 7:21; 7:26; Jems 1:23 **2:15:** Jop 31:19-20, Lu 3:11, 1 Jo 3:17 **2:15:** Jop 31:19-20; Luk 3:11; 1 Jon 3:17 **2:17:** Je 2:20, 2:26 **2:17:** Jems 2:20; 2:26 **2:18:** Ga 5:6, Je 3:13 **2:18:** Galesia 5:6; Jems 3:13

arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.” ¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizim. Ia ti akar kamın mingarim gifoghasa, o? Ia oragh. ²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimın anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamın God an arazimın ganigha egha Abraham miġia ghaze, ni nan damazimın dera. ²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamın nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. ²³ Godin Akinafarim kamaghin miġei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimın dera.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamın mingarim, God a gamizima me Akinafarimın an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamın arazir kam, a bar azenan oto. ²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimın derazim,” a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimın dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimın ghu. Kamaghin amizima God amizir kam miġia ghaze, ni nan damazimın dera. ²⁶ E fo, gumazimın mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamın nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3

E uan miġirigiaba deravira dar ganam

¹ Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamın, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. ² Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan.

³ E ainin otevíba isa hoziabar akabar arighti, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamın e bar deravira dar ganti, da en gin mangam. ⁴ Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin

2:19: Mt 8:29, Lu 4:34, Ap 16:17 **2:19:** Matyu 8:29; Luk 4:34; Aposel 16:17 **2:21:** Stt 22:1-14
2:21: Jenesis 22:1-14 **2:22:** Hi 11:17-18 **2:22:** Hibru 11:17-18 **2:23:** Stt 15:6, 2 Sto 20:7, Ais 41:8, Ro 4:3, 4:9, 4:22, Ga 3:6 **2:23:** Jenesis 15:6; 2 Eghaghaniba 20:7; Aisaia 41:8; Rom 4:3; 4:9; 4:22; Galesia 3:6 **2:25:** Jos 2:1-21, Hi 11:31 **2:25:** Josua 2:1-21; Hibru 11:31 **2:26:** Je 2:17 **2:26:** Jems 2:17 **3:1:** Mt 23:8, 23:14, Lu 6:37, 12:47, 1 Pi 5:3 **3:1:** Matyu 23:8; 23:14; Luk 6:37; 12:47; 1 Pita 5:3 **3:2:** 1 Kin 8:46, Snd 20:9, Mt 12:37, 1 Jo 1:8 **3:2:** 1 Atriviba 8:46; Aghuzir Akaba 20:9; Matyu 12:37; 1 Jon 1:8

ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongegha, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui. ⁵ Ezi kamaghira, mizem uaghan bar suvigha en mikarzimîn aven iti. Egha a zurara bar puvara ifaghata, uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghti, ruarimîn temeba bar isigham! ⁶ Ezi mizem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarziribagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizariar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷ E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimîn aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti. ⁸ Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighti an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumazamizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa.

⁹ E uan mizebar Ekiamîn ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi. ¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. ¹¹ Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati! ¹² Nan adarasi, fighîn temem olivin tememîn min bam, o? Puvati! O wainîn ikarizim a fighîn temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham.

Gumazamiziba Godin izezir fofozim ikiva, me arazir aghuibar amuam

¹³ Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghîn amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimîn arazibar gin mangiva gumazamizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumazamiziba an arazir aghuir an amibar ganam. ¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghîn ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam dikabiragham marki. ¹⁵ Ezi fofozir kam a Godin Nguibamîn ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamîn bizim. A navir ghurimîn oto. Ezi Satan, an afeziam. ¹⁶ Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba gumazamizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazamizir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami.

¹⁷ Ezi gumazamizir fofozir aghuir Godin Nguibamîn izezim iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zur arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazamizibar asughasusi. Egha me gumazamizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apangkuva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumazamiziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati.

3:5: Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:5:** Onger Akaba 12:3; 73:8-9; Aghuzir Akaba 12:18; 15:2
3:6: Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:6:** Aghuzir Akaba 16:27; Matyu 12:36-37; 15:11; 15:18-19; Mak 7:15; 7:20; 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:8:** Onger Akaba 140:3; Rom 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:9:** Jenesis 1:26; 1 Korin 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:13:** Galesia 6:4; Jems 1:21; 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:14:** Rom 2:17; 2:23; 13:13
3:15: Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:15:** Filipai 3:19; Jems 1:5; 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:16:** 1 Korin 3:3 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:17:** Rom 12:9; 1 Korin 2:6-7; 1 Pita 1:22; 1 Jon 3:18

Me bar guizbangira dar gin zui. ¹⁸ Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4

Gumazamizir nguazimin arazibagh ifongeziba, me Godin apaniba

¹ Bizir mingarir manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimim agorogemim araziba ian navibar iti, egha da ian mikarziabar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir kamim da akamadariba ko midorozibagh amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o? ² Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia gumazamizibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. ³ Egha ia biziba iniasa God ko migia, egha da isir puvati. Ian nighniziba derazir puvatizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzimim agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati.

⁴ Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Ian tav nguazimin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim o amizim nguazimin arazibar namakam gami, a Godin apanimim oto. ⁵ Godin Akinafarim kamaghin migei, "Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge." Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati. ⁶ God en apangkuvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei:

"God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri,
 egha gumazir uan ziaba dikabiriba
 God men apankuva
 egha bar deravira me gami."

⁷ Kamaghin amizi, ia uari dikabiragh egh Godin apengan iki. Ia Satan munasaraghti, a ia ategh arimangigham. ⁸ Ia Godin boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir kurabagh amir gumazamiziba, ia uan navir averiabar amighti da zuegh, mati gumazamiziba uan dafariba ruzei da bar zue. Ezi ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh. ⁹ Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumazamizir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazamizir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. ¹⁰ Ia Godin damazimim bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham.

E akaba igharaz darazigh asan kogham

3:18: Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11 **3:18:** Aghuzir Akaba 11:18; Aisaia 32:17; Matyu 5:9; Filipai 1:11; Hibru 12:11 **4:1:** Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 **4:1:** Rom 7:23; Galesia 5:17; 1 Pita 2:11 **4:3:** Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 **4:3:** Onger Akaba 66:18; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13; 1 Jon 3:22 **4:4:** Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 **4:4:** Jon 15:19; 17:14; Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:5:** Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 **4:5:** Ua Me Ini 20:3-5; Diboboniba 11:29 **4:6:** Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 **4:6:** Onger Akaba 138:6; Aghuzir Akaba 3:34; Luk 14:11; 1 Pita 5:5 **4:7:** Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 **4:7:** Efesus 4:27; 6:11-12 **4:8:** 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 **4:8:** 2 Eghaghaniba 15:2; Aisaia 1:16; Sekaraia 1:3; Malakai 3:7; Jems 1:8; 1 Jon 3:3 **4:10:** Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 **4:10:** Jop 5:11; 22:29; Matyu 23:12; 1 Pita 5:6

11 Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Ian tina akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gei, egha a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min oto.* 12 God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egha a uabira jas. A uabira gumazamizibar akurvagham, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin min gumazamizir igharaziba tuisisi?

E kamaghin mikim suam, Ekiam ifueghtima, e bizir e nighnizibar amuam

13 Ia oragh, ian tina suam, "Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamim mangighiva dagiar ingangarim azenir vamiran a damigham. Egh arazir kamin e dagiar aviriba iniam." 14 Ia zurara kamaghin migia, egha ia fozir puvasi, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givagham. 15 Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, "Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam." 16 Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. 17 Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazamizir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

1 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumazamiziba, ki akam ia mikimasa imove. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki. 2 Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham. 3 Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin min ian mikarizibar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.* 4 Ia deravira oragh, ingangarir gumazamiziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogroke. Ezi ingangarir gumazamizir kaba me uan ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvagham. Ezi ingangarir gumazamizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba Bar Itim, a baraki. 5 Ezi dughiar ia nguazir kamin itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia

4:11: Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 **4:11:** Luk 6:37; Rom 2:1; Efesus 4:31; 1 Pita 2:1 * **4:11:** Moses Osirizir Arazibar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamin a giniri. Kar akar Ofa Gami 19:18 ko Jems 2:8in itim. **4:12:** Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 **4:12:** Matyu 10:28; Rom 2:1; 14:4; 14:13 **4:13:** Lu 12:18-20 **4:13:** Luk 12:18-20 **4:13:** Aghuzir Akaba 27:1 **4:14:** Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **4:14:** Onger Akaba 39:5; 39:11; 102:3; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **4:15:** Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3 **4:15:** Aposel 18:21; 1 Korin 4:19; Hibru 6:3 **4:17:** Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23 **4:17:** Luk 12:47; Jon 9:41; 15:22; Rom 1:20-21; 2:17-18; 2:23 **5:1:** Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9 **5:1:** Aghuzir Akaba 11:28; Luk 6:24; 1 Timoti 6:9 **5:2:** Jop 13:28, Je 2:2 **5:2:** Jop 13:28 **5:2:** Matyu 6:19 * **5:3:** God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar ikuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvasi. Ezi avir kamin akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:4:** Godin Araziba 24:14-15; Jeremaia 22:13; Malakai 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:5:** Jeremaia 12:3; 25:34; Amos 6:1; 6:4; Luk 16:19; 16:25; 1 Timoti 5:6

arimighiramin dughiam, an otogha gifa. ⁶ Ia gumazamizir aghuibar kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvaghia ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva God ko mikim, egh Ekiam mizumanti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva osimtiziba ateriva egha Ekiam mizumanti a izam

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam mizumanti a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam. ⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki. ⁹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin min otogh ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti! ¹⁰ Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izar gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi. ¹¹ Ia oragh. E ghaze, "Gumazamizir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim gifo, a tughia gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangukuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

E guizbangira pin darigh mikiman kogham

¹² Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuam." Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuan kogham." Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim guizbangira pin diboroghti, God ivezir kuram ia danigham.

Godin damazimin derazir gumaziba, me God ko migei, men azangsiziba bar gavgavir ekiam iti

¹³ Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu. ¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazamizir dapanibar diaghti, me izi a bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin borem an mikarzim daghuigh. ¹⁵ Egh me nighnizir gavgavim Godin iki God ko mikimti, azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam

5:7: Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:7:** Godin Araziba 11:14; Jeremaia 5:24; Hosea 6:3; Joel 2:23; Sekaraia 10:1; Luk 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7
5:8: Rom 13:11-12; Filipai 4:5; Hibru 10:25; 10:37; 1 Pita 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:9:** 1 Korin 4:5; Jems 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:10:** Matyu 5:12; Hibru 11:32-38 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11 **5:11:** Ua Me Ini 34:6; Jop 1:21-22; 2:10; 42:10; Onger Akaba 103:8; 111:4; Matyu 5:10-11 **5:12:** Mt 5:34-37 **5:12:** Matyu 5:34-37
5:13: Ef 5:19, Kl 3:16 **5:13:** Efesus 5:19; Kolosi 3:16 **5:14:** Mk 6:13, 16:18 **5:14:** Mak 6:13; 16:18 **5:15:** Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 **5:15:** Aisaia 33:24; Matyu 9:2; Mak 16:18

a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham. ¹⁶ Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o amizir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvaghham.

¹⁷ Elaija, e nguazir kam in itir gumazamizibar min garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozim izan kogham. Ezi God amozimin tivazima amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan nguazimin izezir puvati.† ¹⁸ Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazamiziba guizin tuavim ateghti, e ua me inigh izam

¹⁹⁻²⁰ Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazamizir arazir kurabagh amibar akuraghtima me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumazamizir kabar duabar akuraghtima me oveghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.‡

5:16: Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31
 Samuel 12:18; 1 Atriviba 13:6; Onger Akaba 34:15; Jon 9:31
5:17: 1 Atriviba 17:1; 18:1; Luk 4:25; Aposel 14:15
5:17: 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap
 † **5:17:** Elaija, a fomira itir Godin
 akam inigha izir gumazim. **5:18:** 1 Kin 18:42-45 **5:18:** 1 Atriviba 18:42-45 **5:19-20:** Onger
 Akaba 51:13; Aghuzir Akaba 10:12; Matyu 18:15; Rom 11:14; 1 Korin 9:22; Galesia 6:1; 1 Timoti 4:16; 1
 Pita 4:8 ‡ **5:19-20:** Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darasi, men marazi Godin guizin akam ataki. Ezi
 Jems men arazibar kirasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim

O

1 Pita

Akar faragha zuim

Pita, Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarazi ua Krai Iesusin Akar Aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarazi osimtiziba ateri, ezi bizir otozir kamın, God men nighnizir gavgavimin ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti, me nighnizir gavgavim gavgavigh mamaghira iki mangiti Krai ua izam. Eghti dughiar kamın me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1–2:10)

¹ Ki Pita, Krai Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumazamizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti. ² God kamaghin ifonge, ia Krai Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tuavir kamın a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikia e mizuai

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Krai Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikia Krai Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuai. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti. ⁴ Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti. ⁵ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:1:** Jems 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:2:** Rom 1:7; 8:29; 2 Tesalonika 2:13; Hibru 10:22; 12:24; 2 Pita 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18 **1:3:** 1 Korin 15:20; 2 Korin 1:3; Efesus 1:3; Jems 1:18 **1:4:** Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:4:** Kolosi 1:5; 1:12; 2 Timoti 4:8 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:5:** Jon 10:28-29; 17:11-15; jut 1:1

6 Ia God damuamin bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. 7 Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazarziba ia bativti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Kraisi Iesus ua izamim, a bar ia gakuoghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. 8 Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa. 9 Ezi ian nighnizir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

10 Akurvazir kamra, fomira Godin akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvigh ian akurvaghham. Egha me akar kamin mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri. 11 Egha me pura dughiam bagha gari, a manadizoghin otogham, egh a manmaghin izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Kraisi faragh mizazim inigham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. 12 God kamaghin men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimin gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumazamizibara

13 Kamaghin amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimin araziba dikabin. Kraisi Iesus uamategh izamin dughiamin God uan apangkuvim ia daningam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a ginighnighiva a baghvira mizuam iki. 14 Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimin arazir kurabar gin zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin mangan marki. 15-16 Ezi Godin akinafarimin osizirim ghaze, "Ki arazir kurabar saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki bar zuegh, nan gumazamizibara iki." Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Kamaghin amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumazamizibara.

God bar ivezir ekiamin ua e iniasa a gami

1:6: Ro 12:12; 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10 **1:6:** Rom 12:12; 2 Korin 4:17; 6:10; Jems 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 **1:7:** Jop 23:10; Onger Akaba 66:10; Aghuzir Akaba 17:3; Aisaia 48:10; Sekaraia 13:9; Malakai 3:3; Rom 2:7; 2:10; Jems 1:3 **1:8:** Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:8:** Jon 20:29; 2 Korin 5:7; Hibru 11:1; 11:27; 1 Jon 4:20 **1:9:** Ro 6:22 **1:9:** Rom 6:22 **1:10:** Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:10:** Daniel 2:44; Hagai 2:7; Sekaraia 6:12; Matyu 13:16-17; 2 Pita 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21 **1:11:** Onger Akaba 22:1-31; Aisaia 53:1-12; Luk 24:26-27; 1 Pita 3:19; 2 Pita 1:21 **1:12:** Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:12:** Daniel 9:24; Efesus 3:10; Hibru 11:13; 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:13:** Luk 12:35; Rom 13:13; 1 Korin 1:7; 1 Tesalonika 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:14:** Rom 12:2; Efesus 2:3; 4:17-18; 1 Tesalonika 4:5 **1:15-16:** Ofa Gami 11:44-45; 19:2; 20:7; Matyu 5:48; 2 Korin 7:1; Hibru 12:14; 2 Pita 3:11

17 Ia zurara, God ko miġiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en ziaġagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvaghera e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir dughiamin ia pura guighav itir gumamazibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki. 18 Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba, da dagheba puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba gin amada. God ia givevezir dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitam aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. 19 A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Kraisa a sipsipin nguazir kamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzirbar itir puvati, ezi Kraisa mati sipsipin nguazir mam, arazir kuratam an itir puvati.* 20 Fomira God tighar nguazimin ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarim bagha Kraisa amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa Kraisa bar azenara ian aka. 21 A ian akurazima ia nighnizir gavgavim Godin iti. God a gamizima a uam ovevem in dikafi, ezima God bar Kraisa isa bar pin aneti. Kamaghin amizi ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba baghvira mizuam iki.

Ia bar gumamazibagh ifongegh

22 Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamin ia Godin damazimin zue. Egha ia uaghan Godin gumamaziziba guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningigh. 23 Ia datirighin gumamazizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam. 24-25 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei:

“Gumamaziziba dadabar min ami,
 me dughiar ruarimin, nguazir kamin ikivira ikian kogham.
 Me oghevseviba midii moghira misigham.
 Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin,
 dughiar ruaribar itir puvati.
 Oghevseviba midima,
 akimariba midia suaghiri.
 Ezi Ekiamin akam
 zurara ikia kamaghira iti.”

1:17: Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:17:** Godin Araziba 10:17; Matyu 6:9; Aposel 10:34; Rom 2:11; 2 Korin 5:6; 7:1; 2 Timoti 4:14; Hibru 12:28; Akar Mogomem 2:23 **1:18:** Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:18:** Esekuel 20:18; 1 Korin 6:20; 7:23; 1 Pita 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA 5:9 **1:19:** Ua Me In 12:5; Aisaia 53:7; Jon 1:29; 1:36; Aposel 20:28; 1 Korin 5:7; Hibru 9:12-14; 1 Pita 1:2; Akar Mogomem 5:9 * **1:19:** Ezi Israelia ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gin amangasa, o fan igharagha garim, an God damuasa, me sipsipin bar aghuim inigh izi ofa damuam. (Ni Ofa Gami 22:17-25in gan.) Pita Moses Osirizir Arazir kam ginighnigha, egha migei, Kraisa mati ofa damuamin sipsipin aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:20:** Aposel 2:23; Galesia 4:4; Efesus 1:4; 1:10; Kolosi 1:26; Taitus 1:2-3; Hibru 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:21:** Jon 14:6; Aposel 2:24; 2:33; Rom 4:24; 5:1-2; 10:9; Filipai 2:9; Hibru 2:9; 1 Pita 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18 **1:22:** Jon 13:34; Aposel 15:9; Rom 12:9-10; 1 Timoti 1:5; 2 Pita 1:7; 1 Jon 3:18 **1:23:** Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:23:** Jon 1:13; Hibru 4:12; Jems 1:18; 1 Jon 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **1:24-25:** Onger Akaba 103:15; Aisaia 40:6-8; 51:12; Jon 1:1; 1:14; Jems 1:10-11; 1 Jon 1:1-3

Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamira itim

¹ Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh. ²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ganingizir daghem baghiva mifiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghira, ia Godin Duamin daghem amiva aghung egh Godin Duamin aven gumazir aruabar min ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akinir aghuir angamira itim, o dagiar aghuir angamira itimin min iti. Gumamaziziba an aghua, ezi God a gin-abagha an garima a bar pin ko. ⁵ Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenimin min otoghti, an Duam dipenir kamın aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumamazizibar min ikiam. Egh ia Kraisin Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze:

“Ia gan.

Ki dagiar aghuir mam amisevezima
a bar pin ko.

Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar kam arisi.

Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto.

Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

⁷ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo, Kraisin mati dipenir akinir bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze:

“Dipenir akinir kam,

kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.”

⁸ Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze:

“Dagiar kam a gumamazizibagh amima,
me asaghpora daighiri.”

Me akam barazir puvati, kamaghin amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir kam me bativam.

2:1: Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:1:** Efesus 4:22; 4:25; Kolosi 3:8; Hibru 12:1; Jems 1:21
2:2-3: Onger Akaba 34:8; Matyu 18:3; Mak 10:15; 1 Korin 3:2; 14:20; Efesus 4:15-16; Hibru 5:12-13; 6:5 **2:4:** Sng 118:22; Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:4:** Onger Akaba 118:22; Aisaia 28:16; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:5:** Ua Me Ini 19:6; Aisaia 61:6; Malakai 1:11; Rom 12:1; Efesus 2:21-22; Hibru 13:15-16; Akar Mogomem 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:6:** Aisaia 28:16; Rom 9:33; Efesus 2:20
2:7: Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:7:** Onger Akaba 118:22; Matyu 21:42; Aposel 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:8:** Aisaia 8:14-15; Aposel 4:11; Rom 9:22; 9:33; 1 Tesalonika 5:9

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimın ofa gamir gumazamizibar mın otifi. Ia bar guizbangıra Godın gumazamizibara, egha God baghavıra iti. Egh ia Godın gumazamizibar ikiva, an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemın ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimın ia ati.

¹⁰ Ia fomıra pura gumazamizir kınibar mın iti, egha datirighın ia Godın gumazamiziba. Ia fomıra Godın apangkuvim inizir puvati, egha ia datirighın an apangkuvim inigha gifa.

E igharazibar tongın deraghvıra daruam

(Sapta 2:11–3:22)

E Godın ingangarir gumazamizibar mın ikiam

¹¹ Nan roroaba, ki akar gavgavimın ia migei, ia nguazir kamın ikia mati gumazamizir pura guighav itiba, ko gumazamizir nguibaba puvatizibar mın iti. Ezi ki ia migei, ia navir ghurimın arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko nososi. ¹² Ia bar deraghvıra Kraisin azenan itir gumazamizibar tongın daru. Eghti me akar kuraba ia mikimıva, gın ian arazir aghuibar ganıva, egh me God Izamin Dughiamın, an ziam fam.

¹³ Ia Ekiamın gın zui, kamaghın ia gavman osirizir araziba bar da baraghıva dar gın mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh. ¹⁴ Gavmanın gumazamizir dapaniba, Ekiam me amisevegha ingangarir kam me ganıngi, eghti me gumazamizir arazir kurabagh amıba, ivezir kuraba me danıngam. Egh gumazamizir arazir aghuibagh amıba, me men ziaba fam. Kamaghın amizi ia uaghan gavmanın gumazamizir dapanibar akabar gın mangi. ¹⁵ Gumazamizir onganıba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir aghuibar amuasa God ifonge, eghti tuavir kamın ia men akaba aminıvaghın, eghti me mikıman kogham. ¹⁶ Ia bar fıriaghırızir gumazamizibar mın iki. Egh kamaghın nıghnıghan marki, “E datirighın fıriaghıre, egh mangı arazir kurabar amuam.” Puvati. Ia Godın ingangarir gumazamizibar mın iki. ¹⁷ Egh ia arazir aghuibar gumazamiziba bar me damu: Egh uan navıba isıva Godın gumazamizibar anıng. Ia uaghan Godın gın mangıva an apengan iki. Egh ia zıar ekiam atrivir ekiam danıng.

E Kraisin arazibar gın mangıva, egh mızazıba inıam

¹⁸ Ia pura ingangarir gumazamizıba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikıva, egh deraghvıra me damu. Ki gumazir ian asughasuzıba ko

2:9: Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:9:** Ua Me Ini 19:5-6; Godın Arazıba 4:20; 7:6; 14:2; Aısaia 9:2; 43:20-21; Jon 17:19; Aposel 26:18; Efesus 5:8; Kolosi 1:13; Taitus 2:14; 1 Pita 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25 **2:10:** Hosea 1:9-10; 2:23; Rom 9:25 **2:11:** 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:11:** 1 Eghaghanıba 29:15; Onger Akaba 39:12; Rom 13:14; Galesia 5:17; 5:24; Hibru 11:13; Jems 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:12:** Matyu 5:16; Rom 12:17; 2 Korin 8:21; Filipai 2:15; Taitus 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:13:** Matyu 22:21; Rom 13:1; Taitus 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:15:** Taitus 2:8; 1 Pita 2:12; 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:16:** 1 Korin 7:22; Galesia 5:1; 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:17:** Aghuzir Akaba 24:21; Matyu 22:21; Rom 12:10; Filipai 2:3; Hibru 13:1; 1 Pita 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:18:** Efesus 6:5; Kolosi 3:22; 1 Timoti 6:1

gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatziba sara, men apengan iki. ¹⁹E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavizim bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam. ²⁰Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavighi, ian arazir kurar kamun ivezir aghuibara puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighi, God arazir aghuimin ia damuam.

²¹ Krais mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kamun gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

²² “Krais arazir kuratam gamizir puvati,
egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati.”

²³ Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim. ²⁴Ezi Krais en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia ua dera.

²⁵ Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

¹⁻² Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki.

³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati. ⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera. ⁵⁻⁶ E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam

2:20: 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15 **2:20:** 1 Pita 3:14; 3:17; 4:14-15 **2:21:** Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:21:** Matyu 16:24; Jon 13:15; Aposel 14:22; 1 Pita 3:18; 1 Jon 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:22:** Aisaia 53:9; Jon 8:46; 2 Korin 5:21; Hibru 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:23:** Aisaia 53:7; Matyu 27:39; Jon 8:48-49; Hibru 12:3; 1 Pita 3:9
2:24: Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:24:** Aisaia 53:5; Rom 6:2; 6:11; 7:6; Hibru 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20 **2:25:** Aisaia 53:6; Esekiel 34:5-6; 34:23; Matyu 9:36; Jon 10:14; Hibru 13:20 **3:1-2:** 1 Korin 7:14-16; Efesus 5:22; Kolosi 3:18; Taitus 2:5 **3:3:** 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:3:** 1 Timoti 2:9; Taitus 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:4:** Onger Akaba 45:13; Rom 7:22; 2 Korin 4:16 **3:5-6:** Stt 18:12

Abrahamin apengan ikia, egha “gumazir ekiam,” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, bizitamın atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷ Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin mangıva, uan amuiba ko deraghvıra iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvıra me damuva, egh men akurvagh me baghvıra ikıva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God ko migeir tuavim, bizitam anepıran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvıra iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigıaba kamaghın da gıvasa, ia bar moghıra nighnizir vamıra iki, egh navir vamıra uarir iki. Ia bar Kraisin adarazigh ifuegh iki, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu. ⁹ Eghti gumazamiziba arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia danıngasa, kamaghın a ian dia. Ezi kamaghın ia gumazamizir igharaziba arazir aghuim me damu. ¹⁰⁻¹² Godın Akınafarım ghaze:

“Ekiamın damazimın derazir gumazamiziba,
 a deragha men gara,
 men azangsziba barasi.
 Gumazamizir arazir kurabagh amiba,
 Ekiam me batogha
 men aghua.
 Kamaghın tina dughiar ruarimın iki,
 dughiar aghuibar gansıva,
 egh akar kurabav kımın koghıva,
 ifavarir akaba atakigh.
 An akırım ragh arazir kurabagh asaragh,
 arazir aghuıbara damu.
 Egh navir amirizimın, gumazamizir igharaziba ko ikısi
 gavgavigh mamaghıra iki.”

E arazir aghuıbar amuva da bagh mızazıba iniam

¹³ Ia arazir aghuıbar amusi bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar avırıba ti puvatıgham. ¹⁴ Eghti ia arazir aghuıbar amuva da bagh mızazıba inıva, egh ia bar akongegham! Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki. ¹⁵ Egh ian navir averıabar, ia Kraıs uabıra ia uan Ekiamın min faraghıvıra anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mızuair kamin mingarım bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghsi nighnigh iki. ¹⁶ Ia arazir aghuıbagh amua Kraisin gin zuıma, me akar kuraba ia mıgel, eghti gumazir kaba ian arazir aghuıbar ganti, da me damuti, me uan

3:7: 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:7:** 1 Korin 7:3; 12:23; Efesus 5:25; Kolosi 3:19; 1 Tesalonika 4:4 **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:8:** Rom 12:10; Kolosi 3:12; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 2:17 **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:9:** Matyu 25:34; Rom 12:14; 1 Tesalonika 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16 **3:10-12:** Onger Akaba 34:12-16; Aısaia 1:16-17; Jon 9:31; Rom 12:18; Hıbru 12:14; Jems 1:26; 1 Pita 2:1; 2:22 **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28 **3:13:** Aghuzir Akaba 16:7; Rom 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:14:** Jeremaia 1:8; Matyu 5:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:14:** Aısaia 8:12-13 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25 **3:15:** Aposel 4:8-12; Kolosi 4:6; 2 Timoti 2:25 **3:16:** Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12 **3:16:** Taitus 2:8; Hıbru 13:18; 1 Pita 2:12

akar me mikemezibar aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, arazir aghuibar me damu. Egh ia uan araziba deravira dar tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. ¹⁷ Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

¹⁸ E kamaghin fo, Krais uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar danganim inigha areme. A bar gumazamizibar arazir kuraba batueghiva me inigh God bagh mangasa, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamin gumazir inivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamira iti. ¹⁹ Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, Akar Aghuim me mikiri.* ²⁰ Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghiasa. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumazamizir 8plara an itima, aperiar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti. ²¹ Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzibar miziriziba a gevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Krais Iesus ovevemim ua dikafi, ezi tuavir kamin God ian akurvasi.† ²² Ezi Krais Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osintizir bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4-5)

E navir ghurimin araziba ataghiragham

¹ Kamaghin amizi, Kraisin mikarzim mizazim ini, kamaghin e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzimim mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.* ² Kamaghin datirighin tugh mangi, ian inivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi. ³ Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui.

3:17: 1 Pi 2:20 **3:17:** 1 Pita 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 **3:18:** Rom 5:6; 6:10; 8:11; 2 Korin 13:4; Efesus 2:18; Kolosi 1:21-22 **3:19:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 2 Pita 2:5 * **3:19:** Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **3:21:** Rom 10:10; Efesus 5:26; Taitus 3:5; Hibru 10:22 † **3:21:** Grighin akam vezin kamin deragha bizir kam migeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **3:22:** Onger Akaba 110:1; Matyu 22:44; Rom 8:34; 8:38; 1 Korin 15:24; Efesus 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 **4:1:** Rom 6:2; 6:7; Galesia 5:24; Kolosi 3:3-5 * **4:1:** Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22in iti. **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:2:** Jon 1:13; Rom 6:11; 2 Korin 5:15; Galesia 2:20; 1 Jon 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:3:** Efesus 2:2-3; 4:17; Taitus 3:3

Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezı moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pamtemin diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamın biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba puvati. ⁴ Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamın digavir kuram gamigha, akar kurar avirirbar ia migei. ⁵ Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamira itiba. ⁶ Bizir kam bagha, Iesus gumazamizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati gumazamiziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri.†

God puram e ganingizir bizir aghuiba, e deraghvira dar ingangarim damuam

⁷ Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin amizi ia God ko mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin. ⁸ Ni igharaz tav gifuegti, an arazir kuratam ni damighti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarasi, uan navir averi-abar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. ⁹ Eghti gumazamizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghubar me damu. Egh ia men osiman marki. ¹⁰ God uan apangkuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvaghera ia ganidi. Kamaghin amizi ia bar vaghvagh Godin ingangarim gumazamizir aghubar ikiva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganingizibar, Godin gumazamizibar akurvagh. ¹¹ Ia kamaghin ifongegh, gumazamiziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Kraisi Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Kraisi Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira.

E Kraisin min mizaziba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osimtizir kam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha

4:4: Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16 **4:4:** Aposel 13:45; 18:6; 1 Pita 3:16 **4:5:** Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:5:** Aposel 10:42; 17:31; Jems 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 **4:6:** Rom 8:10

† **4:6:** Grighin akam vezin kamın bizir kam deragha a migeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra migei, ezi me kamaghina a gira, "Bizir kam bagha Kraisi Akar Aghuim gumazamizir ovengezibav kim. Me gumaziba ariaghiri moghin me areme, men arazir kurabar ivezim. Kamaghin an Akar Aghuim me mikini, eghti me ikirimirir aghuir zurara itim inavir, duaba min ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:7:** Matyu 24:13-14; Luk 21:34; Rom 13:11-12; 1 Korin 10:11; Filipai 4:5; Kolosi 4:2; 2 Pita 3:9; 1 Jon 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:8:** Aghuzir Akaba 10:12; 1 Korin 13:7; Kolosi 3:14; Hibru 13:1; Jems 5:20; 1 Pita 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:9:** Filipai 2:14; Hibru 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:10:** Rom 12:6-8; 1 Korin 4:1-2; 4:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:11:** 1 Korin 10:31; 1 Pita 5:11; Akar Mogomem 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:12:** 1 Korin 3:13; 1 Pita 1:6-7

gariba e batifi. ¹³ Ia osimtizir kabar aven Kraiss mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. ¹⁴ Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin amizi me Kraissin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia bar akuegham. ¹⁵ Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam o amizitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintinimin arazir kurabar amuam, o a tintinimin gumazamizir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darighima, kamaghin derazir puvati. ¹⁶ Ia Kraissin adarasi, egh Kraissin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraissin ziam ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam fi. ¹⁷ Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamin, an otogha gifa. An gumazamiziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin Akar Aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar ikuvigham. ¹⁸ Godin Akinafarim ghaze:

“Godin damazimin derazir gumazamiziba
osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba,
me bar ikuvigham.”

¹⁹ Kamaghin Godin ifongiamin, gumazamizir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki. God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5

Gumazamizir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibar gan

¹ Ki akar mam Kraissin adarazir gumazamizir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Kraissin adarazir gumazir dapanir mam. Nan damazimin, ki uabi Kraissin garima, a mizazim ini. Egh gin Kraiss uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi ki ingarasa Kraissin adarazir gumazamizir dapaniba ia migei. ² Ia Godin gumazamiziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia abintima, ia ingaran marki. Ia ingangarir kam damuasa God ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamizibar akurvaghsi bar ifongegh. ³ Ia gumazamizir aruabar min ikian marki, egh

4:13: Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:13:** Apotel 5:41; Rom 8:17; 2 Korin 1:7; 2 Timoti 2:12; Jems 1:2; 1 Pita 1:5-6; Akar Mogomem 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:14:** Onger Akaba 89:50-51; Matyu 5:11; 2 Korin 12:10; Jems 1:12; 1 Pita 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Tesalonika 4:11; 1 Timoti 5:13; 1 Pita 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:16:** Filipai 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:17:** Jeremaia 25:29; Luk 10:12-14; 23:31; 2 Tesalonika 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31 **4:18:** Aghuzir Akaba 11:31; Luk 23:31 **4:19:** Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 **4:19:** Onger Akaba 31:5; Luk 23:46; 2 Timoti 1:12 **5:1:** Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 **5:1:** Apotel 1:8; 1:22; Rom 8:17-18 **5:2:** Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 **5:2:** Jon 10:11-13; 21:15-17; Apotel 20:28; 1 Korin 9:17; Taitus 1:7; 1:11; Filemon 1:14; 1 Pita 3:1-6 **5:3:** Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 **5:3:** 2 Korin 1:24; Filipai 3:17; 1 Timoti 4:12; Taitus 2:7

Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. ⁴ Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighi, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

⁵ Ezi kamaghira, ia gumazamizir igiaba, ia gumazamizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin mihei:

“God zurara gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri,
 egha gumazir uan ziaba dikabiriba
 God men apanguva
 egha bar deravira me gami.”

⁶ Kamaghin amizi, ia uan ifongiaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim ia fegham. ⁷ God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

⁸ Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazamizibar amasa me buriagharui. ⁹ Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kam in itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

¹⁰ God, an apanguvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ukiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighi ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. ¹¹ Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

¹² Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Krai baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apanguvum ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangukum, egha ki deravira an gun ia mihei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin apangukumin iki tugh gavgafigh.

¹³ Godin gumazamizir Babilonin itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.* Nan otarim Mak, a uaghan ia bagha

5:4: 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 **5:4:** 1 Korin 9:25; 2 Timoti 4:8; Hibru 13:20; 1 Pita 1:4 **5:5:** Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 **5:5:** Aghuzir Akaba 3:34; Aisaia 57:15; Efesus 5:21; Filipai 2:3; Jems 4:6 **5:6:** Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 **5:6:** Matyu 23:12; Luk 14:11; 18:14; Jems 4:10 **5:7:** Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 **5:7:** Onger Akaba 37:5; 55:22; Matyu 6:25-30; Filipai 4:6 **5:8:** Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 **5:8:** Luk 22:31; 1 Tesalonika 5:6; Akar Mogomem 12:12 **5:9:** Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 **5:9:** Aposel 14:22; Efesus 6:11-13; 2 Timoti 3:12; Jems 4:7 **5:10:** 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 **5:10:** 2 Korin 4:17; 1 Tesalonika 2:12; 2 Tesalonika 2:17; 1 Timoti 6:12; Hibru 13:21; 1 Pita 1:6 **5:12:** Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12 **5:12:** Aposel 15:22; 15:40; 2 Korin 1:19; 1 Tesalonika 1:1; Hibru 13:22; 2 Pita 1:12 **5:13:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 **5:13:** Aposel 12:12; 12:25; 13:13; 15:37-39; Kolosi 4:10; 2 Timoti 4:11; Filemon 1:24 * **5:13:** Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim mokin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon.

akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.† 14 Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghsi, ia uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

† **5:13:** Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23 **5:14:** Rom 16:16; 1 Korin 16:20; Efesus 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2

2 Pita Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akar mınarımra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba ko arazir aghuibagh asighasisi. Ezi Pita akinafarir kamın aven miġia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizibar suiragh gavgafigh. Eghti arazir kamın me God ko Ekiam Krai Iesus deravira aning ġifogham. Aposelba uari uan damazibar Iesusin ganigha uaghan a barazi, a men sure gami.

Gumazir maba kamaghın miġei Iesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guizbangira a zuamira izeghan koghamin bizimın mınarım kamakın: God gumazitam o amizitam ovengan aghua. A kamaghsua, gumamaziziba bar navibagh iragham. Kamaghın amizi, a gumamaziziba dughiam me ganiga, egha me mizua ikiavira iti (3:9).

E arazir aghuibar amuti da en navir averiabar iki gavgavigham, eghti e gumamazizir kurabar akaba batogham

(Sapta 1–3)

¹ Ki Saimon Pita, ki Krai Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumamazizir nighnizir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krai Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimın God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ian nighnizir gavgavir kam, a enanam ko voroghira ghu. ² Ezi datirighın ia God ko en Ekiam Iesus, aningın fofozir aghuim inis. Ezi kamaghın apanguvir arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki.

God ua baghavira e amisefe

³ Krai Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi. Eghti da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krai ġifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimın, an en dia. ⁴ Egha bizir bar aghuiba e ganingı, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamın itir gumamaziziba, e navir ghurimın araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezi Krai bizir aghuir kaba bar e ganingı. Tuavir kamın, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghıva, egh Godın ikirimirim inighıva egh an arazibar amuam.

⁵ Bizir kabanang bagh, ia Godın ikirimirim inisi pamten ingar. Ia datirighın nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuibar gumamazizir iġharazibar amu, egh uaghan Godın fofozir arazim deravira a inigh. ⁶ Egh uaghan navir ghurimın araziba da dikabın, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar ġin

mangi. ⁷ Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apangkuvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu.

⁸ Ia Krais Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighi, ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam. ⁹ Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghuuamin tibar ganan kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. ¹⁰ Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumazamizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghsi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighan kogh, egh God ateghan kogham. ¹¹ Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamın iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krais Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim.

¹² Ki bizir kaba bagh ia mikimvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugha gavgafi. ¹³⁻¹⁴ Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamın itir mikarzim suevkiningham. En Ekiam Krais Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamın aven ikivira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. ¹⁵ Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghiti, ia dughiar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam.

Aposelba uan damazibar Godin angazangarimin garima a Kraisin iti

¹⁶ Ezi dughiar e Kraisin akar kamın ia mikemezim, e pura gumazitamin eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Krais Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarim ko gavgavimin garima da Krais Iesusin iti, kamaghin amizi e migei. ¹⁷ Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganingi, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekiar kamın aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge."

¹⁸ Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri. ¹⁹ Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin ikia isi moghin, Kraisin angazangarim ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem mangiti angazangarim otogham.†

²⁰⁻²¹ Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me

1:7: Ga 6:10, 1 Te 5:15, 1 Jo 4:21 **1:7:** Galesia 6:10; 1 Tesalonika 5:15; 1 Jon 4:21 **1:8:** Jo 15:2, Ta 3:14 **1:8:** Jon 15:2; Taitus 3:14 **1:9:** Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 2:9-11 **1:9:** Hibru 9:14; 1 Jon 1:7; 2:9-11 **1:10:** 2 Pi 3:17, 1 Jo 3:19 **1:10:** 2 Pita 3:17; 1 Jon 3:19 **1:12:** Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 **1:12:** Filipai 3:1; 1 Pita 5:12; 2 Pita 3:1; 3:17; 1 Jon 2:21; Jut 1:5 **1:13-14:** Jon 21:18-19; 2 Korin 5:1; 2 Timoti 4:6; 2 Pita 3:1 **1:16:** 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 **1:16:** 1 Korin 1:17; 1 Jon 1:1 * **1:16:** Akar otevir kam a dughiar Iesusin mikarzim igharagha gara otozir bizibav migei. Ni Matyu 17:1-3 ko Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36in gan. **1:17:** Mt 3:17 **1:17:** Matyu 3:17 **1:17:** Matyu 17:1-5; Mak 9:2-7; Luk 9:28-35 **1:19:** Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 **1:19:** Onger Akaba 119:105; Jon 5:35 † **1:19:** Mizarazimin mikovezir kam, kar Krais Iesus. Ni Akar Mogomem 22:16in gan. **1:20-21:** Aposel 1:16; 3:18; Rom 12:6; 2 Timoti 3:16; 1 Pita 1:11

gaghuvkırıma me Godın izezir akam akuri. Kamaghın amızı, ia bizir ekiar kam gifogh, Godın akam inıgha ızır gumazıba, me uan nıghnızıbar Godın Akınafarım osırızır puvati.

2

Ifavarir tisaba Kraisin adarazir nıghnızıbagh asıghasıghasa (Jut 4-13)

¹ Ezi fomıra Godın akam inıgha ızır gumazir ifavarir maba, me Israelian gumazamızıbar tongın itı. Ezi kamaghıra ifavarir tisaba uaghan ian tongın ikiam. Egh me nımıra ia gifar, Godın bizıtaba ian sure damuam. Egh me mongıva akar ifavarıbar amutı, da ian tongın otıvam, kar akar ian nıghnızır gavgavım gasıghasızıba. Ekiam ua me inı, eghtı me uamategh akırım ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghın damutı, God zuamıra me gasıghasıgham. ² Eghtı gumazamızır avırım men arazır mızırızır kurabar gın mangam. Eghtı bizır kam gumazamızıbar amutı me akar kurabar guızbangın tuavir Godın gın zuımın mıkımam. ³ Ifavarir tisan kaba dagıar avırıba baka, kamaghın me eghaghanır ifavarir avırıbar amuva, ian dagıaba ko bizıba inıam. Fomıra God me isı kot darıghasa dughıam atıgha, ghaze, me bar ikuvıgham. Ezi God akır puvati. A fomıra me mıkemezi moghın me gasıghasıghasa me bagha gara itı.

⁴ Ia fo, bar fomıra enselın maba arazır kurabagh ami, ezi God me ataghızır puvati. A senbar me ikegha helın me akunızıma me mıtater bar ekıamın aven ti. Me kalabusın ikiavıra ikia Godın kotıamın dughıam bagha mızua itı.

⁵ Ezi gumazamızır bar fomıra ikezıba, me Godın akam barazır puvati. Ezi a me gasıghasıki. An aperıam gamızıma an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazır arazır aghuıbara gun mıgeır mam, God a ko 7plan gumazamızır ıgharazıba bar deragha men garıma me deravıra itı.

⁶ Ezi God Sodomın nguıbam ko Gomoran nguıbam mıgıa ghaze, anıng uaghan ikuvıgham. God anıng gaborozı anıng bar isıgha, averenır kınıba itı. Ezi gın gumazır Godın akaba batozıba, me bizır Sodom ko Gomoran otozım gınıghnıgh, egh fogham bizır kam gın uaghan me batıvam. ⁷ Ezi God Lotın akura, gumazır deravıra itım. Egha a, men arazır mızırızıbar gara an navım bar a baseme. ⁸ Gumazır aghuır kam Lot men tongın ikia egha men arazır bar kurabar gari. Egha dughıabar zurara men akar kuraba barası. Ezi an navım deragha itı. Ezi a me Godın Arazıba batozır arazım bagha an navım bar ikufı. ⁹ Ekiam amızır bizıba, e dagh nıghnıgha kamaghın fo, osımtızıtım gumazamızır Godın Arazıbar gın zui taba batogham, God osımtızır kam uam me da a inıamın tuavım gıfo. Ezi God arazır kurabagh amır gumazamızıbagh fo, egha men arazır kuraba ikarvaghamın tuavım gıfo, mamaghıra iki mangıva Godın Kotın Ekıamın Dughıam otogham. ¹⁰ Eghtı gumazamızıtaba ıvezır kurar bar ekiaba inıam. Kar gumazamızır

2:1: Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 **2:1:** Matyu 24:11; Aposel 20:30; 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1-5; 1 Pita 1:18; Jut 1:4 **2:3:** Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 **2:3:** Rom 16:18; 2 Korin 12:17-18; 1 Tesalonika 2:5; 1 Timoti 6:5; Taitus 1:11; 2 Pita 1:16 **2:4:** Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3 **2:4:** Luk 8:31; Jon 8:44; 1 Jon 3:8; Jut 1:6; Akar Mogomem 20:2-3 **2:5:** Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:5:** Jenesis 6:1-7:24; Jenesis 8:18; Hibru 11:7; 1 Pita 3:20; 2 Pita 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:6:** Jenesis 19:24; Dibobonıba 26:10; Jut 1:7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:7:** Jenesis 19:1-16 **2:9:** Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:9:** Onger Akaba 34:17-19; 1 Korin 10:13; Jut 1:6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:10:** Jut 1:4-10; 1:16

poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumamazir kurar kaba ian tongin iti, gumamazir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. ¹¹ Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumamazir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati.

¹² Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarzibar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumamaziziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvaghham. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. ¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumamazir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, dagh ifongezir arazim bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! ¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarim Balamin tuavimin gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kam in ivezim iniasa. ¹⁶ Donkiba migeir puvati. Ezi donkin mam gumazimin min migia Balamin arazir kuraba bagha an atari. Ezi arazir kam in, donki Godin akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan arazir onganir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷ Gumamazir kaba, mati mozir dipaba dakezi moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam. ¹⁸ Gumamazir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumamaziziba apezepera me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko inivafizimin arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kam in, me gumamazir datirighira navibagh iragha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima, me gumamazir kurar kabar gin zui. ¹⁹ Gumamazir kurar kaba kamaghin migei, "Kamaghin ia en gin mangiva, egh ia firighiregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam." Men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumamaziziba. E fo, gumamaziziba bizitam me ikirarighiti, me bizir kam in pura ingangarir gumamazizibar min ikiam. ²⁰ Guizbangira, me en Ekiam Kraiss Jesus da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itiba bar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiraghham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiraghham.

2:11: Ju 9 **2:11:** Jut 1:9 **2:12:** Ju 10 **2:12:** Jut 1:10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:13:** Rom 13:13; 1 Korin 11:20-21; Filipai 3:19; Jut 1:12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14 **2:15:** Jut 1:11; Akar Mogomem 2:14 **2:15:** Diboboniba 22:4-35 **2:17:** Ju 12-13 **2:17:** Jut 1:12-13
2:18: Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:18:** Aposel 2:40; 2 Pita 1:4; 2:20; Jut 1:16 **2:19:** Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:19:** Jon 8:34; Rom 6:16; 1 Pita 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4
2:20: Matyu 12:45; Luk 11:26; Hibru 6:4; 2 Pita 1:2-4

21 Kamaghin me arazir aghuimin tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin me tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham. 22 Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamin aven kamaghin migei, "Afiyam migha egha ghua ua uan mimiziba api." Ezi uaghan akar otevir igharazir mam kamaghin migei, "Dam dipam guregha givagha ua ghua behgneazim gipoghposi." Aningin arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

1 Nan roroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da feghti, ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam. 2 Ia ua Godin akam ingha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamin akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

3 Ia faragh bizir ekiar kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamin, gumazamiziba uan navir ghurimin arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia mikimam. 4 Me kamaghin ia dipovam, "Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamin iti moghin ikia iza datirikin." 5 Me bizir kam gifogha, a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipamra kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari. 6 Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. 7 Kamaghira God fomira mikemezi moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningi, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamın gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham.

8 Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamin nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. 9 Gumazamizir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumazamiziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizuua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

10 Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi mokin. Eghti dughiar kamın overiam afuaragh pamten tingaghegh bar

2:21: Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:21:** Luk 12:47-48; Jon 9:41 **2:22:** Snd 26:11 **2:22:** Aghuzir Akaba 26:11 **3:1:** 2 Pi 1:13 **3:1:** 2 Pita 1:13 **3:2:** Ju 17 **3:2:** Jut 1:17 **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18 **3:3:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:10; Jut 1:18 **3:4:** Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:4:** Aisaia 5:19; Jeremaia 17:15; Esekiel 12:22; 12:27; Matyu 24:48; Luk 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:5:** Jenesis 1:6-9; Onger Akaba 33:6; Kolosi 1:17; Hibru 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:6:** Jenesis 7:11; 7:21; 2 Pita 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:7:** Matyu 25:41; 2 Tesalonika 1:8; 2 Pita 3:10 **3:8:** Sng 90:4 **3:8:** Onger Akaba 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:9:** Aisaia 30:18; Habakuk 2:3; Rom 2:4; 1 Timoti 2:4; Hibru 10:37; 1 Pita 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11 **3:10:** Matyu 24:29; 24:35; 24:43; Mak 13:31; Luk 12:39; 1 Tesalonika 5:2; Hibru 1:11; Akar Mogomem 16:15; 20:11

gıvaghäm. Eghtı bızır nguazımın itiba sara bar isıgh ameregh gıvaghäm. Eghtı nguazım ko an itır bızır me amızıba ua ikıan kogham.* ¹¹ E fo, kamaghıra bızıba bar gıvaghäm. Kamaghın kı ıan azai, ıa arazır manamın gın mangam? İa uan navıba ısı God danıng, egh ıa bar zuegh ikı Godın Arazıbar gın mangı.

¹² Egh ıa Godın Dughıar Otıvamım mızuamıva, egh ıa bar puvıra ıngarıva dughıar kamın avıraghtı, a zuamıra otogham. Eghtı dughıar kamra overıam bar isıgh gıvaghäm, eghtı avır bar gavgavır mam otogh bızır God nguazımın amızıba, da bar ısıva amereghäm.† ¹³ God overıar ıgıam ko nguazır ıgıam damıasa akam akırı, eghtı Godın arazır aghuımra an aven ikıam. E bızır kamra mızuva itı.

E uarı bagh ganıva, egh Ekıam bagh mızuamam

¹⁴ Kamaghın, nan roroaba, ıa fo bızır kaba da gın ızam, ıa dar mızuamıva pamtem ıngarıva egh Godın damazımın zuegh ikıva, Godın damazımın arazır kuratam damıan markı. Egh ıa God ko navır amırızımın ikıası pamtem ıngar. ¹⁵ Ekıam e bagha amırıghavıra ıngarı. İa fogh, a uam e ınıasa, kamaghın an arazır kam gamı. Ezı God bar fofozır aghuım an aveghbuam Pol ganıngı, ezı a uaghan kamaghıra mıgırıgıar kabara ıa bagha da osırı. ¹⁶ Polın akınafarır osırızıba, da zurara bızır kabar gun mıgeı. Guızbangıra, akar maba akınafarır kabar aven ikıava, egha deravıra bıgha mıgeır pıvadı. Ezı e akar kabar mıngarıbıgh foghasa bar ıngangarır dafam gamı. Ezı gumazamızır fofozır muzıarıba ko nıghnızır gavgavır muzıarıba, me Polın osırızıbagh ıragha pazava dav geı. Egha uaghan Godın akınafarımın itır akar ıgharazıba sara paza dav geı. Kamaghın me uarıra uarı gasıghası, eghtı God gın me gasıghasıghäm.

¹⁷ Nan roroaba, ıa bızır gın otıvamıba ıa dagh fo. Gumazamızır Godın akaba batogha ıfarıba ıa damıtı, ıa nıghnızır gavgavır ıa datırıghın itım ategh ıran kogham. İa ıran koghsı, kamaghın bar deravıra uarı bagh ganıva tuıvıgh gavgafıgh. ¹⁸ Kraıs İesus, a en Ekıam, a en Akırvazır Gumazım, a zurara ıan apangkufı, ezı ıa deravıra a gıfo. An fofozım ko an apangkıvım ıan navıbar ikıva aghung mangı. Kraıs zıar ekıam itı, ezı ıa an zıam fı, datırıghın ikı mamaghıra ikıam. Guızbangıra.

* **3:10:** Grıghın akam deragha a mıgeır pıvadı. **3:12:** Aıs 34:4, Maı 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pı 3:10
3:12: Aısaıa 34:4; Maıka 1:4; 1 Korın 1:7; Taitus 2:13; 2 Pıta 3:10 † **3:12:** 2 Pıta 3:9 ghaze, Ekıam zuamıra ızeghan kogham, kamaghın a dughıam gumazamızıbar anıghtı me navıbagh ıragham. Ezı kamaghın, gumazamızıba uarı ısı God danıng, eghtı bızır kam Ekıamın Dughıar İzamım aghozagham. Nı Aposel 3:19-21ın gan. **3:13:** Aıs 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:13:** Aısaıa 65:17; 66:22; Akar Mogomem 21:1; 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:14:** 1 Korın 15:58; Filipai 1:10; 1 Tesalonıka 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pı 3:20, 2 Pı 3:9 **3:15:** Rom 2:4; 1 Pıta 3:20; 2 Pıta 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:16:** Rom 10:3 **3:17:** Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Korın 10:12; Efesus 4:14; 2 Pıta 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Tı 4:18, 1 Pı 2:2, Ju 25, MAA 1:6 **3:18:** Efesus 4:15; 2 Timotı 4:18; 1 Pıta 2:2; Jıt 1:25; Akar Mogomem 1:6

Jonin Akinafarir Faragha Zuim

0 1 Jon

Akar faragha zuim

Akinafarir kamin, Jon akar mingarir pumuningin migei. A faraghavira, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamira ikiam. Egha Jon kamaghsua, me mitatemin itir darazi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemin itir darasi,” kamaghin migei, bizir nguazimin kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godin Otarim, kamaghin amizi, a nguazir kamin gumazimin min otoghan kogh, egh e gumazamiziba ami moghin, nguazimin biziba ko poroghan kogham. Me ghaze, gumazamiziba deravira God ko ikisi, me nguazimin bizibagh nighnighan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimin biziba. Kamaghin, e arazir kabar gin mangisi nighnighan kogham.

Jon kamaghsua, Kraisin adarazi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimin oto. Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba, God bar a gifueghiva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimin aven daruti, mitatemin aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1–3:10)

Angamira Itir Akam, datirighin azenan oto

¹ Gumazir me kamaghin diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. ² God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighin God en akazi, e an gani. ³ E an ganigha a baregha givagha, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia migei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam. ⁴ E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimin aven daruam

⁵ E Krai Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati. ⁶ E kamaghin mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egh e mitarmemin daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 1:1: Jon 1:1-4; 1:14; 20:27; 2 Pita 1:16; 1 Jon 2:13-14
 1:2: Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 1:2: Jon 1:14; 21:24; Aposel 2:32; Rom 16:26 1:3: Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 1:3: Jon 17:21; Aposel 4:20; 1 Korin 1:9; 1 Jon 2:24 1:4: Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 1:4: Jon 15:11; 16:24; 2 Jon 1:12 1:5: Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 1:5: Jon 1:9; 9:5; 12:35-36; 1 Timoti 6:16; Jems 1:17 1:6: 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 1:6: 2 Korin 6:14; 1 Jon 2:4

guizin akamin gin zuir puvati. ⁷ Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, "E arazir kuraba puvati," kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. ⁹ E uan arazir kurabar gun Godin mikimtima, a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. ¹⁰ E suam, "E arazir kurabagh amir puvati," kamaghin e Godin mikim suam, "A ifarir God." Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en Akurvazir Gumazim

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Krais Iesus, an araziba bar dera. ² Egha a uabira en arazir kuraba baghava aremezi, God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamın gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumaziba, me Godin akabar gin zui

³ E Godin akabar gin mangiva egh fogh suam, e guizbangira a gifo. ⁴ Gumazitam o amizitam suam, ki God gifo, egha Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir puvati. ⁵ Gumazitam o amizitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazamizir igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Eghti e tuavir kamın guizbangira fogh suam, e bar Godin pueghav iti. ⁶ Gumazitam o amizitam suam, ki Godin poroghav iti, egh a Krais aruizi moghin daru.

⁷ Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an Akar Gavgavir igiam puvati. Kar Akar Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.* ⁸ Mitatemın dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirizir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar ganigha fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

1:7: Ais 2:5; Jo 3:21; Ef 1:7; Hi 9:14; 1 Pi 1:19; MAA 1:5; 7:14 **1:7:** Aisaia 2:4-5; Jon 3:21; Efesus 1:7; Hibru 9:14; 1 Pita 1:19; Akar Mogomem 1:5 **1:8:** Jop 9:2; Sng 32:5; Snd 28:13; Je 3:2; 1 Jo 2:4 **1:8:** Jems 3:2; 1 Jon 2:4 **1:9:** Sng 51:2; Snd 28:13; 1 Jo 1:7 **1:9:** Onger Akaba 32:5; 51:2; Aghuzir Akaba 28:13; 1 Jon 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 **1:10:** 1 Jon 1:8 * **1:10:** Godin Akinafarimin aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, "Gumazamiziba bar moghira arazir kuram gami." Ni Onger Akaba 14:3; ko Aisaia 53:6; ko Aisaia 64:6in gan. **2:1:** Ro 8:34; 1 Ti 2:5; Hi 7:25; 9:24 **2:1:** Rom 8:34; 1 Timoti 2:5; Hibru 7:25; 9:24 **2:2:** Jo 1:29; 11:52; Ro 3:25; 2 Ko 5:18; Kl 1:20; 1 Jo 4:10; 4:14 **2:2:** Jon 1:29; 11:52; Rom 3:25; 2 Korin 5:18; Kolosi 1:20; 1 Jon 4:10; 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8; 4:20 **2:4:** 1 Jon 1:6-8; 4:20 **2:5:** Jon 14:21-23; 15:4-5; 1 Pita 2:21; 1 Jon 4:12-13; 4:17; 5:3 **2:7:** 1 Jo 2:24; 3:11; 2 Jo 5-6 **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11; 2 Jon 1:5-6 * **2:7:** Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimin akam, me fomira Kraisin adarazir otivigha a ini. Kamaghin, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir igiam. **2:8:** Jo 1:9; 8:12; 13:34; Ro 13:12; Ef 5:8; 1 Te 5:5; 5:8 **2:8:** Jon 1:9; 8:12; 13:34; Rom 13:12; Efesus 5:8; 1 Tesalonika 5:5; 5:8

⁹ Gumazitam o amizitam suam, ki Godin angazangarimin aven iti, egha a uan adarazir aghua, a mitatemin aven ikiavira iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam uan adarazigh ifuegham, an angazangarimin aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham. ¹¹ Egh gumazitam o amizitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemin aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui.

¹² Ia nan boriba,
Iesusin ziamin God ian arazir kuraba gin amada,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹³ Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazamizir igiaba,
ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nan boriba,
ia Afeziar Ekiam gifo,
ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

¹⁴ Ia gumazamizir ghuriba,
ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam,
ia deraviram a gifo.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazamizir igiaba,
ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi.
Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira.
Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nguazir kamın arazibagh ifueghan marki

¹⁵ Ia nguazir kamın araziba ko an biziba, ia dagh ifueghan marki. Gumazitam o amizitam nguazir kamın arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham. ¹⁶ E fo, nguazir kamın itir gumazamizibar arazibar kara: navir ghurimin araziba bagha puv aguava, damazimin bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir kamın araziba. ¹⁷ Nguazir kam ko an itir gumazamizibar arazir kuraba, da bar givaghham. Eghti Godin akamın gin zuir gumazamiziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

¹⁸ Nan boriba, dughiar kam a dughiar abuananam. Ezi ia oregha gifa, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizi moghin, Kraisin apanir aviriba izegha

2:9: 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:9:** 1 Korin 13:2; 1 Jon 3:10; 3:14-15; 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:10:** Jon 11:9; Rom 14:13; 2 Pita 1:10; 1 Jon 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:11:** Jon 11:10; 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:12:** Luk 24:47; Aposel 4:12; 13:38; 1 Korin 6:11; 1 Jon 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:13:** 1 Jon 1:1 **2:14:** Ef 6:10 **2:14:** Efesus 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:15:** Matyu 6:24; Rom 8:7; 12:2 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11 **2:16:** Rom 13:14; Jems 4:16; 1 Pita 2:11 **2:17:** Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:17:** Matyu 7:21; 1 Korin 7:31; Jems 1:10; 1 Pita 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7 **2:18:** Matyu 24:5; 24:24; 2 Tesalonika 2:3; 1 Timoti 4:1; Hibru 1:2; 1 Pita 4:7; 2 Pita 2:1; 2 Jon 1:7

gifa. Kamaghin amizi, e fo, kar dughiar abuananam. ¹⁹ Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Me e ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo. ²¹ Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri. ²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, "Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati." Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha aning gasara.† ²³ Gumazitam o amizitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Otarimin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godin Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. ²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziam ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumazamizir kaba ia gifarasa. ²⁷ Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraisk ko iki.

Godin boriba

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki.

²⁹ Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3

¹ Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamın gumazamiziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. ² Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmagnin otivam. God bizir kam tighar en akaghham. E kamaghin fo, Kraisk uamategh nguazir kamın iziti, e uan damazibar deravira an ganam. Egh an min otogham. ³ Gumazamizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

2:19: Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:19:** Matyu 24:24; Jon 6:37; Aposel 20:30; 1 Korin 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:20:** Jon 10:4; 1 Korin 2:15; 2 Korin 1:21; Hibru 1:9; 1 Jon 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 † **2:22:** Akar otevir kam "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim," me Grighin akam kamaghin a dibora ghaze, "Krais." **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:23:** Jon 5:23; 14:7-10; 15:23; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:24:** Jon 14:23; 1 Jon 1:3; 2 Jon 1:6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:25:** Jon 3:15; 6:40; 17:3; 1 Jon 1:2; 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:27:** Jon 14:26; 16:13; Hibru 8:10-11; 1 Jon 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:28:** 1 Jon 3:2; 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **2:29:** Aposel 22:14; 1 Jon 3:7; 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:1:** Jon 1:12; 3:16; 16:3; Rom 8:16; 1 Jon 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4 **3:2:** Rom 8:18; 8:29; 1 Korin 15:49; 2 Korin 3:18; Filipai 3:21; Kolosi 3:4; 2 Pita 1:4

⁴ Gumamazir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. ⁵ Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamın ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. ⁶ E kamaghın fo, gumazitam o amizitam Kraıs ko iki, egh kurabar amuvıra ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvıra ikiti, e fogh suam, a guızbangıra Kraısın ganıgha a gifozir puvati. A guızbangıra Kraıs gifozir puvati, Kraıs a tina.

⁷ Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin damazimın derazi moghın, me Godin damazimın dera. ⁸ Satan faraghavıra arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghın e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanın borim. Godin Otarım Satanın ingangarım gasıghasıghasa nguazir kamın ize. ⁹ Gumazitam o amizitam Godin borimın otoghtıma, Godin Duam an navir averiamın aven angamıra ikiti, an arazir kurabar amuvıra ikian kogham. A Godin borimın otoghıva, egh kamaghın an arazir kurabar amuvıra ikian kogham. ¹⁰ Tina arazir aghuım gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir ıgharazıbagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghın e fo, te Godin boriba, ezi te Satanın boriba.

E bar moghıra Godin borir ıgharazıbagh ifuegham (Sapta 3:11–5:21)

Iesus ıgharazi darazıgh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹² Kar akar ia fomıra oragha iza datırıghın tuzım: E uari gifuegham. E Keının arazım damuan markıam. A Satanın borım, egha uan dozım mısoğhezi an areme. Egha a tızım bagha uan dozım mısoğhezi, an areme? An arazıba ikuvızıma, an dozımın arazıba dera. Kamaghın a uan dozım mısoğhezi an areme. ¹³ Nan adarası, nguazir kamın itir gumamazıba ia gifueghan koghtıma, ia dıgavır kuram damuan marki. ¹⁴ E Godin borir ıgharazıbagh ifongezir. Kamaghın e fo, e ariaghirir tuavım ategha, ariaghirezir gumamazıba puvati, e angamıra itir tuavımın zui. Tina Godin borir ıgharazıtam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavımın zui. ¹⁵ Tina gumamazıbir ıgharazıtıbagh ifongeghan kogh matı gumazir gumamazıbazav sozım. Ia fo gumazir gumamazıbazav sozıba, me ikırımır aghuir zurara itim inıan kogham.

¹⁶ Iesus e gifongegha, e bagha uabi makunıgha aremezi, e kamaghın Godin borir ıgharazıbagh ifueghamin arazım gıfo. Egh e uaghan Godin borir ıgharazıba bagh uari makunam. ¹⁷ Tav nguazir kamın bizıba ikiti, Godin borir ıgharazım bizıba puvatıghtı, an an ganıva, egh an apangkuvan

3:4: Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:4:** Rom 4:15; 1 Jon 5:17 **3:5:** Aıs 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:5:** Aısaia 53:5-6; 53:11; Jon 1:29; 2 Korin 5:21; 1 Timoti 1:15; Hibru 4:15; 1 Pita 2:22-24; 1 Jon 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11 **3:6:** Rom 6:1-2; 6:14; 1 Jon 2:4; 3:9; 4:8; 3 Jon 1:11 **3:7:** Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:7:** Rom 2:13; 1 Jon 2:26; 2:29
3:8: Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:8:** Luk 10:18; Jon 8:44; 16:11; Hibru 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:9:** 1 Pita 1:23; 1 Jon 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:10:** 1 Jon 2:29; 4:8
3:11-12: Jenesıs 4:8; Jon 13:34; 15:12; Hibru 11:4; 1 Jon 4:7; 4:21; Jut 1:11 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:13:** Matyu 5:11-12; Jon 15:18-19; 17:14; 2 Timoti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:14:** Jon 5:24; 1 Jon 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:15:** Matyu 5:21-22; Galesia 5:21; Akar Mogomem 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:16:** Jon 3:16; 13:1; 15:13; Rom 5:8; Galesia 1:4; Efesus 5:2; 5:25; 1 Tesalonika 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:17:** Godin Arazıba 15:7; Luk 3:11; 1 Jon 4:20

koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati. ¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan koghiam. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuibar me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva atiatingan marki

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apanguvir en itim bar ekevegha, e uarira uarir apanguvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamın e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹ Nan adarasi, an navir averiaba kamaghin e mikiman koghiam, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan koghiam. ²² E Godin Akar Gavgavibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam. ²³ Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Kraiss Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham. ²⁴ Tina an Akar Gavgavibar gin mangiva, Godin poroghti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuih

¹ Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh ia deravira dar araziba ko migirigiaba asavsuih fogham, da Godin Duam o duar kuraba. ² Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam o amizitam suam, Kraiss Iesus, a gumazir inivafizimin nguazir kamın ize, a Godin Duam an iti. ³ Eghti gumazitam o amizitam suam, Kraiss Iesus a guizin gumazim puvati, a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Kraiss Iesusin apanimin duam. Ia fomira Kraissin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kamın iti.

⁴ Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegha Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamın gavgavimin gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira. ⁵ Gumazamizir kaba, me nguazir kamın gumazamiziba. Ezi men migirigiaba nguazir kamın migirigiaba. Ezi nguazir kamın gumazamizir igharaziba me barasi. ⁶ Ezi e, Godin gumazamiziba. Ezi

3:18: Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:18:** Rom 12:9; Jems 2:15-16; 1 Pita 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:19-20:** Jon 18:37 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:21:** Hibru 4:16; 10:22; 1 Jon 2:28; 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:22:** Onger Akaba 34:15; Jeremaia 29:12; Matyu 7:8; 21:22; Jon 9:31; 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:23:** Jon 6:29; 13:34; 15:12; 15:17; 17:3; 1 Tesalonika 4:9; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13 **3:24:** Jon 14:23; 15:10; 17:21; Rom 8:9; 1 Jon 4:12-13 **4:1:** Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:1:** Matyu 7:15; 24:4-5; 24:24; 1 Tesalonika 5:21; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:18; 2 Jon 1:7; Akar Mogomem 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3; 1 Jo 5:1 **4:2:** 1 Korin 12:3; 1 Jon 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:3:** 2 Tesalonika 2:7; 1 Jon 2:18; 2:22; 2 Jon 1:7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:4:** Matyu 12:29; Jon 16:33; 1 Korin 2:12; Efesus 2:2; 6:12; 1 Jon 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:5:** Jon 3:31; 15:19; 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:6:** Jon 8:47; 10:27; 14:17; 1 Korin 14:37; 2 Korin 10:7

gumamazizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumamaziziba me en akaba barazir puvati. Tuavir kamın e guizbangira miğeir Duam ko miğirigiar ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumamaziziba God gifueghıva, egh uaghan gumamazizir igharazibagh ifongegh

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghın, e uari uarigh ifueka. Gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifonge, me Godın boriba, egha me guizbangira God gifo. ⁸ Kar Godın arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Ezi e fo, gumamazizir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim o amizim, a bar God gifozir puvati. ⁹ God borir vamıra ikiava, e ikirimırir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamın anemada. Tuavir kamın God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazizibagh ifonge. ¹⁰ Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghın niğhnıghan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gın amangasa nguazir kamın izegha areme. ¹¹ Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka. Kamaghın, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham. ¹² Gumazitam o amizitam dughiatam Godın ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamıra en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izıvaghı an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganıngizi, a vaghvagha en itima, e kamaghın fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. ¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimın gani. A nguazimın itir gumamazizibar Akurvazir Gumazimın mın ikiasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamın ganıgha an gun miğei. ¹⁵ Gumamaziziba an gun mıkim suam, İesus, Godın Otarim, eghti God gumamazizir kabar poroghıv ikiti, me Godın poroghıv ikiam.* ¹⁶ E kamaghın fo, God e gifonge, ezi an e gifongezir arazim bagha e niğhnizir gavgavım an iti.

Kar Godın arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Tina gumamazizir igharazibagh ifueghıva, Godın poroghıv ikiti, God an poroghıv ikiam. ¹⁷ Tuavir kamın, e fo, God e gifongezı, e God ko gumamazizir igharazibagh ifongezı, ifofer arazir kam bar e gızıvaghıtıma, an daghem otivam. Kamaghın gumamaziziba bar Godın kotıamın tuıvamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamın itir dughiam e İesusın mın ikiam, kamaghın e gın Godın atiatingan kogham. ¹⁸ Gumamazizir igharazibagh ifongezir gumamaziziba, me Godın atiatir puvati. Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram iniam, ezi niğhnizir kam me gamıma, me atıati. Eghti gumamazizir igharazibagh ifongezir arazim me gızıvagh daghem otıvtı, kamaghın me Godın atiatingan kogham. Gumamaziziba atiatingtı, e fo, me God me gifongezir arazim deravıra a gifozir puvatızı, kamaghın igharaz darazigh ifongezir arazir men itimın dagheba puvati.

4:7: 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:7:** 1 Jon 2:29; 3:10-11; 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:8:** 1 Jon 2:4; 3:6; 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:9:** Jon 3:16; Rom 5:8; 8:32; 1 Jon 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:10:** Jon 15:16; Rom 5:8-10; Taitus 3:4-5; 1 Jon 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:11:** Matyu 18:33; Jon 15:12-13; 1 Jon 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:12:** Jon 1:18; 1 Timoti 6:16; 1 Jon 2:5-6; 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:13:** Jon 14:20; 2 Korin 1:22; 1 Jon 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:14:** Jon 1:14; 3:17; 1 Jon 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5 **4:15:** Rom 10:9; 1 Jon 5:1; 5:5 * **4:15:** Ni akar 1 Jon 4:2ın itimın gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12 **4:16:** 1 Jon 3:24; 4:8; 4:12 **4:17:** Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:17:** Jems 2:13; 1 Jon 2:28; 3:3; 3:19-21

¹⁹ God faragha e gifongezi, ezi e gin a gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. ²⁰ Gumazitam o amizitam Godin ganizir puvati. Gumazitam o amizitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh a manmaghin Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghin fo, gumazitam o amizitam suam, Ki God gifonge, egh Godin borir igharazibagh ifueghan koghti, e fo, a ifari. ²¹ God Akar Gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazibagh ifongegh.

5

E nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti

¹ Gumamaziziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamin arazim: Gumamaziziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge.* ² E God gifuegh an Akar Gavgavibar gin mangiva, kamaghin e fo, e Godin boribagh ifonge. ³⁻⁴ E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghin e an Akar Gavgavibar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghin amizi an Akar Gavgavibar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira.

Nighnizir gavgavir Iesusin itim

⁵ Terara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumamazir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara.†

⁶ Krai Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi.‡ ⁷ Ezi God tuavir pumuning ko mizekim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. ⁸ Tuavir pumuning ko mizekir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. ⁹ Gumamaziziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi gumamaziziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira. ¹⁰ Gumamaziziba uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh me bar fogh suam, God mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, me

4:20: 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:20:** 1 Jon 2:4; 3:17; 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **4:21:** Matyu 5:44-45; Mak 12:29-31; Jon 13:34; 15:12; 1 Jon 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 **5:1:** Jon 1:12-13; 15:23; 1 Jon 2:22-23; 4:15 * **5:1:** Ni akar 1 Jon 2:22 ko 4:2in itimin gan. **5:3-4:** Maika 6:8; Matyu 11:30; Jon 14:15; 14:21-24; 16:33; 1 Jon 3:9; 4:4; 2 Jon 1:6 **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 **5:5:** Rom 8:37; 1 Korin 15:57; 1 Jon 4:4; 4:15 † **5:5:** Ni akar 1 Jon 4:2in gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 **5:6:** Jon 1:29-34; 14:17; 16:13; 19:34; 1 Timoti 3:16; 1 Jon 1:7 ‡ **5:6:** Grighin akam, vezin kamin deravira bigha mikemezir puvati. A dipam ko ghuzimra mikeme. Ezi gumazir aviriba ghaze, dipam, a Iesus ruezir dipam. Ezi ghuzim, a Iesusin ovevem migei. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:7:** Jon 1:1; 10:30; Akar Mogomem 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:8:** Jon 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:9:** Matyu 3:16-17; 17:5; Jon 5:32-37; 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6 **5:10:** Jon 3:33; 5:38; Rom 8:16; Galesia 4:6

kamaghin mati Godin miġia ghaze, God ifari. ¹¹ God iġirimir aghuir zurara itim e ganingizi, e fo, miġirigiar kam, a guizin miġirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e iġirimir aghuir kam iti. ¹² Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itiba, me iġirimir aghuir zurara itim isi. Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itir puvatiziba, me iġirimir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

¹³ Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia iġirimir aghuir zurara itim iniassa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri. ¹⁴ E fo, e Godin ifongiamin ġintigh, biziba bagh an azangsiġtima, an en azangsiġiba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham. ¹⁵ E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsiġhiva, fogh suam, an e ganigha gifa.

¹⁶ Godin borir iġharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, tina foghiva a bagh God ko mikim. Eġti God iġirimir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damiġtima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumazamizir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghasa ki ia miġeir puvati. ^{§ 17} Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumazamizibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumazamizibagh amima me helin ghuaghbir puvati.

¹⁸ E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar ġin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir iġharazibar gari. Ezi Satan bizitam me damighan kogham. ¹⁹ E fo, e Godin boriba. Egha e uaghan fo, nguazimin itir gumazamizir Godin ġin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan iti. ²⁰ Egha e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamin izegha, egha e guizin God ġifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Kraiss Iesus ko, aningin poroghav iti. Kraiss Iesus, a guizin God. Egha a iġirimir aghuir zurara itim e ganingi. ²¹ Kamaghin amizi, nan boriba, ia deravira uari bagh gan, aseba o marvir guaba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganim inian marki.

5:11: Jo 3:36 **5:11:** Jon 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:12:** Jon 3:36; 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2
5:13: Jon 20:31; 1 Jon 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:14:** Jon 14:13; 16:23; 1 Jon
3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 **5:16:** Matyu 12:31-32; Luk 12:10; Hibru
6:4-6; Jems 5:14-15 **§ 5:16:** Akar kamin mingarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze,
a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in miġirigiam. Ni Akar Mogomem
sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam "ovever," a girazi a kamakin, "helin ovenge." **5:18:** Jo
17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:18:** Jon 17:15; 1 Pita 1:23; 1 Jon 3:9 **5:19:** Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4,
1 Jo 4:6 **5:19:** Rom 8:10; 8:23; Galesia 1:4; 1 Jon 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi
1:8 **5:20:** Aisaia 9:6; Matyu 25:46; Jon 17:3; 1 Timoti 3:16; Hibru 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14 **5:21:**
1 Korin 10:14

Jonin Akinafarir Namba 2

O 2 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazamizir aviriba ghaze, a siosin mam in itir gumazamiziba bagha an osiri. A kamaghsua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan, kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighvira an suiragh, egh gumazamizir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.*
² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. ³ Guizin akamin arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Kraisin Iesus, Godin Otarim, aning apanguvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴ Afeziamin Akar Gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. ⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsis, ia bar uarigh ifongehg. Kar Akar Gavgavir igiam puvati. Akar Gavgavir kam fomira e ko ikia iza datirikin. ⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin Akar Gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangivira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgafigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazamizir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Kraisin Iesus a gumazir inivafizimin min oto. Gumazir kamaghin migeim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.† ⁸ Kamaghin ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghiraghan marki. Kamaghin derazir puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. ⁹ Egh gumazitam o amizitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazamizir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itiba, Afeziam uan Otarim ko aning me ko iti. ¹⁰ Gumazitam o amizitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan

1:1: Jon 8:32; 1 Pita 5:1; 1 Jon 3:18; 3 Jon 1:1 * **1:1:** Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kamin aven itir gumazamiziba. **1:4:** 3 Jon 1:3 **1:5:** Jon 13:34; 15:12; 15:17; 1 Pita 4:8; 1 Jon 2:7-8; 3:11; 3:23 **1:6:** Jon 14:15; 14:21; 1 Jon 2:5; 2:24; 5:3 **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:1-3 † **1:7:** Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. **1:8:** Mak 10:29-30; Galesia 3:4; Hibru 10:35-36; 11:26 **1:9:** 1 Jon 2:23 **1:10:** Efesus 5:11; 2 Tesalonika 3:6

marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati.
¹¹ Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghin amibagh anidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Egha kamaghin, ki ia bagh akinafarimin da osiran aghua.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.‡

Jonin Akinafarir Namba 3

O 3 Jon

Akar faragha zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri, an ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumamazizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumamazizibar akurvagh

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. ² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. ³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. ⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeta bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami. ⁶ Gumamazizir kaba nin arazir gumamazizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezim moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera. ⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Kraisin gifozir puvatizir gumamaziziba, me men dafaribar biziba isir puvati. ⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagh.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. ¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati.

¹² Gumazamiziba bar Demetriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviribar ni mikimasa, egha ki da osiran aghua. ¹⁴ Ki ghaze, ki gurumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam. ¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

O Jut

Akar faragha zuim

Akinafarir kamın akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godin gumamazizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimin apanibar akaba baragh dar gin mangan kogham. Akinafarir kam (ves 3) kamaghın miġei, “E Godin gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamiram e ganingi. Eghti gumamaziziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igitam arighan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgaviba bagh gan

¹ Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumamaziziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Kraisin Iesus uabi ian gari.

² Apangkuvimın arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh.

*Godin Akar Aghuimin apaniba, me Kraisin adarazir aven ize
(2 Pita 2:1-18)*

³ Nan namakar aghuiba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamın, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Egha ki datirighın kamaghın nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egh ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamiram e ganingi. Eghti gumamaziziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igitam arighan kogham. Bar puvati. ⁴ Gumamazizir maba muega Kraisin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghın miġia ghaze, gumamazizir kamaghın amiba me an damazimın mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimın akabagh iragha dagh amiba, da afiar azaribar akabar mın oto. Gumamazizir kaba akirim ragha Atrivir vamiran kam gasara. An en Ekiam Kraisin Iesus.

⁵ Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumamazizibar akurazima me Isip ataki. Egha a gin gumamazizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki.* ⁶ Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghın amizi, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganir bar mitarmangizimın me ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai. ⁷ Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba me nguibar ekiam aningın boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimın mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, egha me arazir

1:1: Matyu 13:55; Mak 6:3; Jon 17:11-12; 1 Pita 1:5 **1:2:** 1 Pita 1:2; 2 Pita 1:2 **1:3:** Filipai 1:27; 1 Timoti 1:18; 6:12; 2 Timoti 1:13; Taitus 1:4 **1:4:** Galesia 2:4; Taitus 1:16; 2 Pita 2:1; 1 Jon 2:22
1:5: Ua Me Ini 12:51; Diboboniba 14:29-30; Onger Akaba 106:26; 1 Korin 10:5; 10:9; Hibru 3:17-19; 2 Pita 1:12
* **1:5:** Grighin akinafarir avirir fomira itiba, me ziar kam, “Ekiam,” osirizir puvati. Me ziar kam, “Iesus,” an osiri. **1:6:** Jon 8:44; 2 Pita 2:4; 2:9; Akar Mogomem 20:10 **1:7:** Jenesis 19:1-24; 2 Pita 2:6; 2:10

bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham.

⁸ Kamaghira gumazamizir kaba ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarziibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godin Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei. ⁹ Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamın, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, “Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh.” ¹⁰ Gumazamizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi. ¹¹ Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

¹² Ia uarigh ifongezir isar dughiar, gumazamizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazamizir bar ovegeziba. ¹³ Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

¹⁴ Enok, an Adamın ovavir borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamın min gumazir kabav gia ghaze, “Ki Ekiamın garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi. ¹⁵ A gumazamiziba bar men araziba tuisigham. Gumazamizir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam.” ¹⁶ Gumazamizir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemın diava puv uan ziaba fe. Egha me gumazamiziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim, gavgavim ian navibar aning

1:8: Ua Me Ini 22:28; 2 Pita 2:10 **1:9:** Godin Araziba 34:6; Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Sekaraia 3:2; 2 Pita 2:11-12 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jenesis 4:3-8; Diboboniba 16:1-35; 22:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12 **1:12:** Esekiel 34:8; Matyu 15:13; 1 Korin 11:21; Efesus 4:14; 2 Pita 2:13; 2:17; Akar Mogomem 2:11; 20:14 **1:13:** Aisaia 57:20; Filipai 3:19; 2 Pita 2:17 **1:14:** Jenesis 5:18-24; Godin Araziba 33:2; Daniel 7:10; Sekaraia 14:5; Matyu 25:31; 2 Tesalonika 1:7; Akar Mogomem 1:7 **1:15:** Onger Akaba 31:18; Malakai 3:13 **1:16:** Jems 2:1; 2:9; 2 Pita 2:10; 2:18

¹⁷ Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Krais Iesusin aposelba an gun mikeme. ¹⁸ Me kamaghin ia migia ghaze, "Dughiar abuananabar, gumazamizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam." ¹⁹ Gumazamizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamın gumazamizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati. ²⁰ Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiaabar zurara uan nighnizir gavgavimın gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamın gavgavimın zurara God ko mikim. ²¹ God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghın ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Krais Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

²² Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf. ²³ Marazi avimın iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiram avimın me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimın arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimın mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

²⁴ God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimın ikiam. Egh ia an damazimın arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. ²⁵ Kar Godin vamira, a en Akurvazir Gumazim, a Krais Iesus en Ekiamın ingangarimın, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimın ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimın iti. A dughiaaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

1:17: 2 Pita 3:2 **1:18:** 1 Timoti 4:1; 2 Timoti 3:1; 2 Pita 2:1; 3:3 **1:19:** 1 Korin 2:14-15; Hibru 10:25; Jems 3:15 **1:20:** Rom 8:26; Efesus 6:18; Kolosi 2:7; 1 Tesalonika 5:11 **1:21:** Taitus 2:13; 2 Pita 3:12 **1:23:** Amos 4:11; Sekaraia 3:2-5; Rom 11:14; 1 Korin 3:15; Akar Mogomem 3:4 **1:24:** Rom 16:25; Efesus 3:20; Filipai 1:10; Kolosi 1:22; 2 Pita 3:14 **1:25:** Rom 16:27; 1 Timoti 1:17; 2:3; 2 Pita 3:18

Krais Akar Mogomem Isa Azenim Gati

O

Akar Mogomem

Akar faragha zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarazi kamaghin miġia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh osimtizir ekiaba ateghti, da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamin itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi gumazamizir nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an dafarimin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim agivamimin, gumazamizir gavgavigha ikia uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, God ivezir aghuim me daningam. God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1-3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumazamiziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazamizir igharazibav kimam. ² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemezir biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumazamiziba akar kam dipon.

Jon nguibar 7plan aven itir siosba bagha akam osiri

⁴ Ki Jon, ia gumazamizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningava, egh ian apangkuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16 **1:1:** Daniel 2:28-29; Jon 12:49; Akar Mogomem 1:19; 4:1; 22:6; 22:16 **1:2:** 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9 **1:2:** 1 Korin 1:6; 1 Jon 1:1; Akar Mogomem 6:9 **1:3:** Lu 11:28, Je 5:8, 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10 **1:3:** Luk 11:28; Jems 5:8; 1 Pita 4:7; Akar Mogomem 22:7; 22:10 **1:4:** Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5 **1:4:** Ua Me Ini 3:14-15; Sekaraia 3:9; Jon 1:1; Akar Mogomem 1:8; 3:1; 4:5; 4:8; 5:6; 11:17; 16:5

ian apangkuvigh navir amirizim ia daning. ⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemın ua dikavizim. Egha a nguazimın atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimın en arazir kuraba agıvazi e fıriaghıre. ⁶ An e gamizıma, e atrivimın ofa gamir gumazamizibar otozıma, God e gativazi e Godin ingangarım gamı, God Iesusın afezıam. Zurazurara Krais zıar ekıam ikıva egh bizıba bar dar ganamın gavgavım ikı. Bar guizbangıra.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghırasava ami,
eghti gumazamizıba bar uarı uan damazıbar an ganam.
Gumazır a gınvıvıza,
me bar uaghan an ganam.
Eghti nguazır kamın kantrıba bar,
dar gumazamizıba a gıngıghıgh
azi navıba bar me basemegham.
Are, bizır kam otıvam.
Guizbangıra.

⁸ Ekıam, a Godın Gavgavıba Bar İtim, a kamaghın mıgeı, “Kırara kı farıghavıra ikıa, egh abuan ikıvıra ikıam.” Kar Godın kamnangra, a darıghın ikıa, fomıra ikıa, egh gın uamategh izam.

Jon Kraisın gani

⁹ Kı Jon, kı ian aveghbuar mam. Kı ia ko, e Kraisın adarasi. Kı ia ko poro, egha mızazıba isa, egha ia ko God Bizıbagh Atıvir Dughıamın aven ikıa Godın apengan itı. Egha ia ko porogha osımtızıba atera tugha gavgafı. Kı Godın akam akura, egha Iesusın gun mıgeır akam, kı an eghurıgha an gun mıgıa ghaze, akar kam a guizbangıra. Kamaghın amızı, me na batuegha na isa Patmosın Arıghatızımın na atı. ¹⁰ Ekıamın dughıamın, Godın Duam na gızıvagha pamten nan ingarı, ezi nan girakırangın kı tıarır mam barazı a sıghamın mın pamten dei. ¹¹ Tıarır kam kamaghın mıgeı, “Bizır nı garır kaba bar, nı akınafarımın ada osırıgh, egh 7plan sıosba bagh da amangıgh. Sıosın Efesusın nguıbamın itım, ko Smernan nguıbamın itım, ko Pergamum ko Taiataıra ko Sardis ko Filadelfıa ko Laodısıan nguıbamın itıba.”

¹² Ezi kı gumazır na mıgeımın ganasa ragha garı, golin lamın 7pla itı. ¹³ Ezi kı gumazır mamın garıma, a lambar tongın tughav itı. A Gumazamizıbar

1:5: Sng 89:27, Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14
1:5: Onger Akaba 89:27; Aısaıa 55:4; Jon 15:9; 18:37; Efesus 1:20; Kolosi 1:18; 1 Timoti 6:13; Hıbru 9:14; 1 Jon 1:7; 4:10; Akar Mogomem 3:14; 17:14 **1:6:** Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6 **1:6:** Ua Me İni 19:6; 1 Timoti 6:16; Hıbru 13:21; 1 Pıta 2:5; 2:9; Akar Mogomem 5:10; 20:6
1:7: Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **1:7:** Daniel 7:13; Sekaraıa 12:10; Matyu 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27; Jon 19:34; 19:37; Aposel 1:11; 1 Tesalonıka 4:17 **1:8:** Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:8:** Ua Me İni 3:14; Akar Mogomem 1:4; 1:17; 4:8; 11:17; 15:3; 21:6; 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 **1:9:** Filipai 1:7; 2 Timoti 1:8; 2:12; Akar Mogomem 6:9 * **1:9:** Dughıar gumazamizıba arazır kurar Romba aghuazıbagh amıma, me me isi kalabus darıghasa. Egha dughıar mabar me me amadıma, me arıghatızıbar ghua itı. Patmos a uaghan kalabuzıabar arıghatızır kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:10:** Jon 20:26; Aposel 10:10; 2 Korın 12:2; Akar Mogomem 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:12:** Ua Me İni 25:37; Sekaraıa 4:2; Akar Mogomem 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:13:** Esekıel 1:26; Daniel 7:13; 10:5; Akar Mogomem 15:6

Otarimın mın gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amıghiri. ¹⁴ An dapanarızim bar ghurghurigha mati, sipsipın arızimın mın gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mızariar gavgavimın pamtem isi. ¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamın a tuazi, a isia dafızı moghın gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. ¹⁶ A 7plan mikoveziba uan agharır guvımın dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamın ikegha azenimın ize. Ezi an guam aruer angazangarır gavgavımın mın pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganıgha an dagarımningın boroghın irıgha, gumazır ovengezımın mın iti. Ezi a uan agharır guvım na gısın atıgha, kamaghın mıgei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazır faraghavıra ikia, egh abuan ikıvıra ikiamım. ¹⁸ Egha ki gumazır angamıra itim. Fomıra ki areme. Datırıghın ni gan, ki zurara angamıra iki mamaghıra ikiam. Ki Ovevemın ki, koma Gumazamızır Oveaghuezıbar Nguıbamın ki, ki anıngın suırıgha anıngın ganamın gavgavım iti.

¹⁹ “Kamaghın amızı, ni bizır ganızır kabar akaba, ko bizır datırıghın itıba ko bizır gın otıvamıba osırıgh. ²⁰ Ni 7plan mikovezır nan agharır guvımın itıba ko 7plan golin lambar ganıgha gıfa. Da mati akar mogomem, ezi dar mıngarım kamakın: 7plan mikovezıba, da sıosın 7plan garır enselba. Ezi 7plan lamba, da uarı sıosın 7pla.”

2

Efesusın nguıbar ekiamın itır sıosın zuır akam

¹ Egha gumazır kam ua kamaghın mıgei, “Ni Efesusın nguıbar ekiamın itır sıosın garır ensel bagh akataba osırıgh. Akar kaba kamakın:

“Ki uan agharır guvımın 7plan mikovezıbar suıgha, egha 7plan golin lambar tongın arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazı a ızı.* ² Ia Kraısın adarasi, ian arazır ia amıba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarıgha, tuıvıgha gavgafi. Egha gumazamızır kurabar aghua. Gumazamızır kaba ia mıgia ghaze, ‘E uaghan aposelba.’ Puvati, me aposelba puvati. Ezi ia men mıgırıgiaba tuisıgha gıvagh, men nıghnızır ifavarım gıfoghı ghaze, me pura gumazamızır ifavarıba. ³ Gumazamızıba ian garıma, ia nan zıam bangın, me arazır kurabar ia gamı. Ezi ki kamaghın ia gıfo, ia tughı gavgavıgha osımtızır kam aterava an aghuazır puvati.

⁴ “Ezi ki adarır akar ia gasır mabar ia mıkımasa. Ia bar faraghavıra nıghnızır gavgavım nan ikia, egha ia bar na gıfonge, ezi datırıghın puvati.

1:14: Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:14:** Daniel 7:9; Akar Mogomem 2:18; 14:2; 19:12 **1:14:** Daniel 10:6 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:15:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 14:2
1:16: Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:16:** Efesus 6:17; Hibru 4:12; Akar Mogomem 1:20; 2:1; 2:12; 2:16; 3:1; 19:15; 19:21 **1:17:** Aıs 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:17:** Aısıa 41:4; 44:6; 48:12; Esekiel 1:28; Daniel 8:18; 10:10; Akar Mogomem 2:8; 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:18:** Onger Akaba 68:20; Rom 6:9; Akar Mogomem 4:9 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:19:** Akar Mogomem 1:1; 1:11; 2:1; 4:1
1:20: Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **1:20:** Sekaraıa 4:2; Filipai 2:15; Akar Mogomem 1:12; 1:16; 2:1; 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20 **2:1:** Akar Mogomem 1:16; 1:20 **2:1:** Akar kam a sıosın ensel bagha zui, egha a sıosın gumazamızıba amır arazıba, me mıgei. **2:2:** 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:2:** 2 Korın 11:13; 2 Pıta 2:1; 1 Jon 4:1; Akar Mogomem 2:9; 2:13; 2:19; 3:1; 3:8; 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:3:** Galesia 6:9; Hibru 12:3-5

⁵ Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh izi ian itir lam batuegham. ⁶ Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighiti, me ikirimirir aghuim anidir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti.”

Smernan nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

⁸ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomiram areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi. ⁹ Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ki fo, gumazamizir maba girakirangin akar kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizin Satanin adarasi.†

¹⁰ Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiabar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuimin ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

¹¹ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ovever namba 2 me gasighasighan gogham. Bar puvati.”

Pergamumın nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹² Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Ni Pergamumın nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagha anemadazi, a izi. ¹³ Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim,

2:5: Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:5:** Matyu 21:41-43; Akar Mogomem 2:16; 2:22; 3:3; 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:6:** Onger Akaba 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 2:22, 2:14, 2:19 **2:7:** Jenesis 2:9; Esekiel 28:13; 31:8; Matyu 11:15; Akar Mogomem 2:11; 2:17; 2:29; 3:6; 3:13; 3:22; 2:14; 2:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 2:13 **2:8:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:17; 2:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9 **2:9:** Rom 2:17; 2 Korin 11:14-15; 1 Timoti 6:18; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:9
† **2:9:** Smernan siosin gumazamiziba, me nguazir kamin biziba bar otevegga, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:10:** Matyu 10:22; 10:28; 24:13; 2 Timoti 4:8; Jems 1:12; Akar Mogomem 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:11:** Akar Mogomem 13:9; 20:14; 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:12:** Aisaia 49:2; Akar Mogomem 1:16 **2:13:** MAA 3:8 **2:13:** Akar Mogomem 3:8

egha ia ko ike. A guizbangira nan akamın gin zui, ezi me ian nguibar ekıar Satan itimın a misoghezi an areme. Dughıar kamın ia uaghan akırım ragha na gasarazır puvati.

14 “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumazamizir maba iti, me Balamın suren akabar suiragha gavgavıghavıra iti. Fomıra Balam kamaghın Balakın sure gami, eghti a tuavir kuramın Israelian akakagh me damuti, me arazır kuramın iregham. Ezi Balak Israelian nıghnızıbagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asızıba apa, egha tintınıbar uari koma akuir arazim gami. 15 Kamaghıra, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasın adarazır akabar gin zui. 16 Kamaghın amizi, ia uan navıbagh iragh. Puvatıghtıma, ki kiran oveghangın ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamın itir midorozır sabamın me misogham.

17 “Tina kuarımın itı, an akar Godın Duam sıosbav geıba baragh. Gumazamizir midorozım gamua apanıba abırıba, ki vaghvagh manan dagher datırıghın muegav itıtaba me danıngam. Egh ki dagıar ghurghurıtaba me danıngam. Egh dagıar kabar ki men zıar igıaba osırıgham, eghtı gumazıtım zıar kabagh foghan kogham. Gumazamizir dagıar kaba inızıba, merara dagh fogham.”‡

Taiatairan nguıbar ekıamın itır sıosın zuır akam

18 Gumazır kam kamaghın ua mıgeı, “Ni Taiatairan nguıbar ekıamın itır sıosın garır ensel bagh akataba osırıgh. Akar kaba kamakın:

“Ki Godın Otarım, ezi nan damazımning matı avır mızarıar gavgavımın mın pamten isi, ezi nan suemning matı bras me bar deravıra a ruezi moghın isia angazangarım taghtası. Ki akar kam ni bagha anemadazıma a izi. 19 Arazır ia amıba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamizıba bar me gifongegha, nıghnızır gavgavım nan ikia, egha ıgharaz darazır akurvası, egha osımtızıba ia batıvıma, ia tugha gavgafı. Ki fo, arazır ia faragha amızıba, da dera, ezi datırıghın ian arazır kaba deragha ikia faragha zuır arazıbagh afıra.

20 “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amızır kam Jesebelın amamangatızı a ia ko itı. Amızır kam kamaghın mıgıa ghaze, a Godın akam inıgha izır amızım. Ezi bar puvati, a nan ingangarır gumazamizıbagh ifara egha gumazamizıba tintınıbar uari bakıa uari ko akuir arazım ko asızır me asebar ofa gamua apır arazıbar men sure gamı. § 21 A navım gıghasa, kamaghın ki anetaghızıma, a dughıar mabar ike. Ezi puvati, a

2:14: Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:14:** Dibobonıba 25:1-3; 31:16; Godın Arazıba 23:4; Aposel 15:29; 1 Korın 6:13; 8:9; 2 Pıta 2:15; Jut 1:11 **2:16:** Aıs 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:16:** Aısaia 11:4; 2 Tesalonıka 2:8; Akar Mogomem 1:16; 3:11; 19:15; 19:21; 22:7; 22:12; 22:20 **2:17:** Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Aıs 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 **2:17:** Ua Me İnı 16:4; 16:14-15; 16:33-34; Aısaia 62:2; 65:15; Jon 6:48-50; Akar Mogomem 2:7; 2:11; 3:12; 19:12 ‡ **2:17:** Manan daghem, Israelia gumazamizıba puvatızır danganının aruıma, God a isa me ganıngı. Ni Ua Me İnı 16, ko İghıam 78:24ın gan. **2:18:** MAA 1:14-15 **2:18:** Akar Mogomem 1:14-15 **2:20:** 1 Kın 16:31, 2 Kın 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1 Ko 10:19, MAA 2:14 **2:20:** 1 Atrıvıba 16:31; 2 Atrıvıba 9:7; Aposel 15:20; 15:29; 1 Korın 10:19; Akar Mogomem 2:14 § **2:20:** Jesebel, an amızır kurar mamın zıam. Fomıra Israelian atrıvır amızımın ikia, egha arazır bar kurabagh amızım. Ni 1 Atrıvıba 18:4, ko 19:1-2, ko 2 Atrıvıba 9:3-37ın gan. Nikolasın adarazır amızır mam itı, Taiatairan gumazamizır maba inızı, me an arazır kurabar gin zui. Ezi bıızır kamın, me ti zıar kam Jesebel a gati. **2:21:** Ro 2:4, MAA 9:20 **2:21:** Rom 2:4; Akar Mogomem 9:20

gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua. ²² Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

²³ Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin fogham, ki bar gumazibar naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam.

²⁴ “Ki datirighin ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamini akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, ‘Satanin akar mogomeba,’ ia an fozozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan kogham. ²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighirigh mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar gin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me daningam. ²⁷ Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim ainin aghorimin suiragha nguazir miner mam abiagharisi.

“Ingangarir nan afeziam gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki ingangarir kam me daningam. ²⁸ Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam.

²⁹ “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

3

Sardisin nguibar ekiamin itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki Godin duar 7plan gari, egha ki 7plan mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze, ‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi puvati, ia ariaghiregha gifa. ² Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning. ³ Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar deraviram an gin mangi. Ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan kogham.

⁴ “Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazamizir kabar araziba derazi, ki me

2:23: Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13 **2:23:** Onger Akaba 7:9; 62:12; Jeremaia 11:20; 17:10; Rom 8:27; 2 Korin 5:10; 2 Timoti 4:14; Akar Mogomem 20:12-13

2:25: MAA 3:11 **2:25:** Akar Mogomem 3:11 **2:26:** Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 **2:26:** Matyu 19:28; 1 Korin 6:3; Akar Mogomem 20:4 **2:26:** Onger Akaba 2:8-9 **2:27:** Dan 7:22, MAA 12:5 **2:27:** Akar Mogomem 12:5 **2:28:** MAA 22:16 **2:28:** Akar Mogomem 22:16 **3:1:** MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 **3:1:** Akar Mogomem 1:4; 1:16; 2:2; 5:6 **3:3:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 **3:3:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 1 Tesalonika 5:2; 5:6; 1 Timoti 6:20; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 2:5; 16:15 **3:4:** Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 **3:4:** Jut 1:23; Akar Mogomem 6:11; 7:9; 7:13

uabın toro, ezi kamaghın amızı me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. ⁵ Gumazamizir midorozim gamua apaniba abırıba, korotiar ghurghurir kamagh garitam arughtı, akınafarir God gumazamizir ikırımırir zurara itim iniamın ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kamın gun mıkim suam, me konanaba. ⁶ Tina kuarimning iti, an akar Godın Duam siosbav geiba baragh.”

Filadelfian nguibar ekiamın itir siosın zuir akam

⁷ Gumazir kam ua kamaghın mıgei, “Ni Filadelfian nguibar ekiamın itir siosın garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

“Ki dughıaba bar zuegha God baghavıra iti, ezi nan akar dikırızıba da guızbangıra otifi. Ezi ki Devitin kin suıra, egh bizim ki a kughtı, gumazıtam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghtı, gumazıtam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni bagha anemadazıma a ızı. ⁸ Ki ia amir arazıba bar dagh fogha gıfa, ezi ia orakigh. Ki ian damazımın tiam kuızıma a iti. Eghtı gumazıtam uam anesaraghan kogham. Ki kamaghın fo, ian gavgavır muzıarım ikıavıra iti, ezi ia nan akamın gın ghua, egh akırım ragha nan zıam gasarazır puvati. ⁹ Ia Satanın adarazıgh fo, me kamaghın mıgia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazı puvati, me ifavarır gumazamızıba. Ia orakigh. Ki gumazamizir kabar amıghtı me ızı ian suebar apengan tevıba apırıgh, egh me kamaghın fogham, ki bar ia gifonge. ¹⁰ Ia nan akamra gın ghuava osımtızır ia batıvıba ia dar aven tughıa gavgavıghavıra iti. Kamagh amızı, ki ian ganam. God gın nguazımın itır gumazamızıba bar, men nıghnızır gavgavım tuisıgh egh foghasa, a gavgavız, o puvati, eghtı kamaghın osımtızır ekiamın dughıam otoghtı, dughıar kamın ki ian gantı ia deragham.

¹¹ “Ki bar kiran oveghangın ia batogham. Gumazıtam ian ivezır aghuım okemeghan koghsı, kamaghın bizır ia suırızım, ia bar an suırıgh gavgafıgh. ¹² Gumazamizir midorozim gamua apanıba abırıba, ki gumazamizir kaba damıghtı me nan Godın Dıpenımın dıpenır akınıbar mın tughıv ikıam. Egh me Godın Dıpenım ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki gumazamizir kabar, uan Godın zıam men osırıgh, egh ki uan Godın Nguıbamın zıam osırıgham. Jerusalemın ıgiar kam, a nan God ko ikegh otogh overıam ategh ızıghıram. Ki uabı uan zıar ıgıam, ki gumazamizir kabar uaghan men osırıgham. ¹³ Tina kuarimning iti, an akar Godın Duam siosbav geiba baragh.”

Laodisian nguibar ekiamın itir siosın zuir akam

3:5: Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 **3:5:** Ua Me Ini 32:32-33; Onger Akaba 69:28; Matyu 10:32; Luk 10:20; 12:8; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:18; 19:8; 20:12 **3:7:** Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 **3:7:** Jop 12:14; Aisaia 22:22; Luk 1:32; Aposel 3:14; 1 Jon 5:20 **3:8:** 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 **3:8:** 1 Korin 16:9; 2 Korin 2:12; Akar Mogomem 2:2 **3:9:** Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9 **3:9:** Aisaia 43:4; 45:14; 49:23; 60:14; Akar Mogomem 2:9 **3:10:** Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:10:** Aisaia 24:17; Luk 21:19; 2 Timoti 2:12; 2 Pita 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:11:** Filipai 4:5; Akar Mogomem 2:10; 2:16; 2:25; 22:7; 22:12; 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:12:** Aisaia 62:2; 65:15; Esekiel 48:35; Galesia 4:26; Hibru 12:22; Akar Mogomem 14:1; 21:2

14 Gumazir kam ua kamaghin migei, "Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin:

"Ki gumazir 'guizbangira' migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. 15 Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki. 16 Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami.

17 "Ia kamaghin migia ghaze, 'E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamın otevir puvati.' Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

18 "Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumazamiziba ian ganti ia bibiabara ikiva, aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

19 "Gumazamizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi, ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh.

20 "Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi ia ko ikiam. Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam.

21 "Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amaman-gatighti me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gapera. 22 Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh."

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akinafarim kuizima bizir kuraba nguazimın gumazamiziba batifi

4

(Sapta 4--11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

1 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghirigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghizim, a faraghavira pamten sighamın min

3:14: Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:14:** Aghuzir Akaba 8:22; Aisaia 65:16; 2 Korin 1:20; Kolosi 1:15; Akar Mogomem 1:5; 19:11; 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:15:** Rom 12:11; Akar Mogomem 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 **3:17:** Hosea 12:8; Luk 12:21; 1 Korin 4:8 **3:17:** Laodisiaba uari uan damazibar gara ghaze, me bizir aviriba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar min iti. Ni Akar Mogomem 2:9in gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:18:** Aisaia 55:1; Matyu 13:44; 2 Korin 5:3; Jems 2:5; Akar Mogomem 3:5; 4:4; 7:13; 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:19:** Aghuzir Akaba 3:12; 1 Korin 11:32; Hibrü 12:6; Jems 1:12; Akar Mogomem 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:20:** Luk 12:37; Jon 14:23 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27 **3:21:** Matyu 19:28; Luk 22:30; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 2:26-27 **4:1:** MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:1:** Akar Mogomem 1:1; 1:10; 1:19; 11:12; 22:6

nan diazim, a datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizer gin otivamiba bar nin akakagham.” ² Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti.* ³ Gumazir kamın guam dagiar jasper ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki ekianir kamın gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi. ⁴ Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. ⁵ Ezi ki garima, onimariba atrivir dabirabimin otivaghira tintinibar sığha taghtasi. Ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godin duaba. ⁶ Atrivir dabirabimin guamin bizer mam iti, a mati ongarir ekiam me glasin an ingarizi, a bar zuegha taghtasi.

Ezi bizer angamira itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizer angamira itir 4 plan kaba, da damazir aviriba itima da men mikarziba bar da ave, egha uaghan dar akiragharibar iti. ⁷ Faraghavira itir bizer angamira itim, a mati laion. Ezi bizer angamira itir an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizer angamira ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizer angamira itir men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui. ⁸ Bizer 4plan angamira itir kaba, da 6plan aviziba bar vaghvagha men iti. Ezi men mikarziba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghin migei:

“Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim.

Egha a bizer kuraba bar dar sagon ikia a bar zue.

A bar zue,

a bar zue.

A fomira ikia,

egha datirighin ikia,

egh gin uamategh izam.”

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati.

⁹ Bizer angamira itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamira itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizer 4plan angamira itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvira itima, ¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir

4:2: Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 **4:2:** Onger Akaba 47:8; Aisaia 6:1; Jeremaia 17:12; Akar Mogomem 4:9; 17:3; 21:10 **4:2:** Esekiel 1:26-28; 10:1 * **4:2:** Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamın Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, sapta 7:10in akam kamaghin migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Ezi God, gumazimin min garir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghirigha igharagha otivizibar ganigha, egha dagh isin akar isin zuimin God migei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:4:** Akar Mogomem 3:18; 6:11; 11:16; 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:5:** Ua Me Ini 19:16; Esekiel 1:13; Sekaraia 4:2; Akar Mogomem 1:4; 8:5; 11:19; 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 1:22; Akar Mogomem 15:2 **4:6:** Esekiel 1:5-10; 10:14 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:8:** Aisaia 6:2-3; Esekiel 1:18; 10:12; Akar Mogomem 1:4; 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:9:** Daniel 4:34; 6:26; 12:7; Akar Mogomem 1:18; 4:2; 4:10; 5:14; 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:10:** Akar Mogomem 4:4; 4:9; 5:1; 5:7-8; 5:13-14; 6:16; 7:15; 19:4; 21:5

dabirabim gaperazimîn guamîn teviba apîri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golîn dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimîn guamîn boroghîn da akuri. Egha kamaghîn ighiam gami:

11 “Ni en Ekiam, en God.
Ni biziba bar dar ingari.
Egha ni uan ifongiamîn,
biziba bar dar ingarizîma da otifi,
ezi datirighîn biziba bar iti.
Kamaghîn amizi, nirara e uari nîn torogha
nîn ziam bar pin aneti.
Gumazamiziba bar ni bagh bar akuegh,
egh nîn ziam fiva,
nîn gavgavimîn apengan ikiam.”

5

Akinafarir righizir mam, Jon an gari

1 Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimîn agharir guvimîn, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighîrizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a righa 7plan danganibar kendelîn grisin pamten da mighîni. 2 Ezi ki enselin gavgavir mamîn garima a pamten kamaghîn diava azangsisi, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimîn itir kendelîn grisba adeghîva, akinafarir kam onegham?” 3 Overiamîn itir gumazamiziba, o nguazimîn itir gumazamiziba, o nguazimîn apengan itir gumazamiziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganam kogham. 4 Ki gari, gumazitam o amizitam akinafarir kam onegh an aven ganamîn gavgaviba puvati. Kamaghîn amizi ki puvirama aravira iti. 5 Ezi gumazir dapanibar mav kamaghîn na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionîn kam Judan adarazir atrivimîn oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitîn ovavim, egha a midorozim gamua uan apanim abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimîn 7plan kandelîn, grisin mighînziba adegh, akinafarir kam onegham.”

Jon Sipsipin Nguzimin gari

6 Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghîn gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamîra itir bizibar tongîn tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadzîma me nguazir kam bar a garui. 7 Ezi Sipsipin Nguzim ghuha gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimîn agharir guvimîn, akinafarir kam ini. 8 An akinafarir kam inigha givazîma, 4plan bizir angamîra itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimîn boroghîn uan teviba apîri. Gumazir dapaniba vaghvagha gitan mîn garir biziba ko golîn itaribar

4:11: Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6 4:11: Aposel 17:24; Efesus 3:9; Kolosi 1:16; Akar Mogomem 5:12; 10:6 5:1: Ais 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 5:1: Aisaia 29:11; Esekiel 2:9-10; Daniel 12:4 5:5: Stt 49:9, Ais 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hi 7:14, MAA 6:1, 22:16 5:5: Jenesis 49:9; Aisaia 11:1; 11:10; Rom 15:12; Hibru 7:14; Akar Mogomem 6:1; 22:16 5:6: Ais 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 5:6: Aisaia 53:7; Sekaraia 4:10; Jon 1:29; 1:36; Akar Mogomem 1:4; 4:5; 5:9; 5:12; 13:8 5:7: MAA 4:2, 4:10 5:7: Akar Mogomem 4:2; 4:10 5:8: Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 5:8: Onger Akaba 141:2; Akar Mogomem 4:8-10; 8:3-4; 15:2

suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughuriar aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumazamiziba God ko migeir arazim. ⁹⁻¹⁰ Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami:

“Me ni misoghezi ni areme,
 egha nin ghuzimin
 ni gumazamiziba God bagha me givese.
 Ni anababa bar, dar gumazamizir maba ko,
 nguibabar akaba bar ko,
 mikarzir igharagha gariba bar ko,
 kantriba bar dar gumazamiziba,
 men marasi,
 ni me givese.
 Egha ni me gamizima
 me atrivimin adarazir otivigha,
 ofa gamir gumazamizibar min ikia,
 en God bagha ingari.
 Egh me atrivibar iki,
 egh nguazimin gumazamizibar ganam.
 Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi,
 ni akinafarim inigh
 kendelin grisba adegham.”

Me Sipsipin Nguzimin ziam fe

¹¹ Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuvighav iti. ¹² Me pamten dia kamaghin ighiam gami:

“Sipsipin Nguzir me misoghezi aremezir kam,
 e an uarir torogha
 an ziam bar pin aneti.
 A ziar ekiam ko
 bizir aghuir aviriba ko
 fofozir aghuiba ko
 gavgavir ekiam iti.
 E an ziam fiva
 a bagh bar akongegh
 a minamam.”

¹³ Egha ki God ingarizir gumazamiziba ko biziba bar men ighiam barasi, kar bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba kamaghin migei:

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapiaghirim ko,
 Sipsipin Nguzim uaghan,
 e zurazurara aning minabivira ikiam.
 Egh aningin ziar ekiamning fiva,

5:9-10: Ua Me Ini 19:6; Onger Akaba 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; Aisaia 42:10; 61:6; Aposel 20:28; Efesus 1:7; Hibrü 9:12; 1 Pita 1:18-19; 2:5; 1 Jon 1:7; Akar Mogomem 1:6; 14:3; 20:6; 22:5 **5:11:** Sng 68:17, Dan 7:10, Hi 12:22, MAA 4:4-6 **5:11:** Onger Akaba 68:17; Daniel 7:10; Hibrü 12:22; Akar Mogomem 4:4-6 **5:12:** 1 Sto 29:11, MAA 5:6 **5:12:** 1 Eghaghaniba 29:11; Akar Mogomem 5:6 **5:13:** Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 **5:13:** Rom 9:5; Filipai 2:10; 1 Timoti 6:16; 1 Pita 4:11; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 6:16; 7:10

aning bagh bar akongegh,
 egh aningin gavgavir ekiamin apengan iki
 zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba uan teviba apirigha aningin ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

¹ Ki Sipsipin Nguzimin garima, an akinafarir 7plan kendelin grisba itir kamin suira, egha kendelin grisin faraghavira itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira itir kabar mav kamaghin migei, ezi an tiarim mati ararim dagarvagha, kamaghin migei, “Ni izi!” ² Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mam in garima, gumazim barir pimin suiragha a gaperera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghin zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

³ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamira itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izi!” ⁴ Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumazamizbar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

⁵ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamira itir namba 3 kamaghin migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira. ⁶ Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamira itir 4plan kabar tongin kamaghin migei, “Ni mangi uan ingangarim damu, eghti gumaziba bar daghebar otevegham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira o balin miner muziarir 3plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.”*

⁷ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin migei, “Ni izi!” ⁸ Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam, an Ovevem in girara izi. God gavgavim kamaghin aning ganingi, aning nguazimin itir gumazamiziba 4plan okoruabar me tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning okoruar vamira misueghti an aremegham. Aning midorozir sabamin gumazamizibav sueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram.

6:1: MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 **6:1:** Akar Mogomem 4:6-7; 5:1; 5:5-7 **6:2:** Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 **6:2:** Sekaraia 1:8; Akar Mogomem 6:6; 14:14; 19:11 **6:4:** Sek 1:8, 6:2 **6:4:** Sekaraia 1:8; 6:2 **6:5:** Sek 6:2, 6:6 **6:5:** Sekaraia 6:2; 6:6 **6:6:** Ese 5:12, 5:17 **6:6:** Esekial 5:12; 5:17
 * **6:6:** Vezin kamin mingarim kamaghin migei, Dagheba bar otevegham eghti daghebar ivezim bar pin ghuavanabogham. **6:8:** Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 **6:8:** Jeremaia 15:1-3; Esekial 5:12; 5:17; 14:21; 33:27; Sekaraia 6:3

⁹ Ezi Sipsipin Nguzim akınafarimın kendelin grisin namba 5 adangizi, ki garima, gumazamizir ovengezibar duaba Godın ofa gamir dakozim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godın akamın suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangın apaniba me misoghezi me ariaghire. ¹⁰ Duar kaba dia kamaghın migei, “Gavgaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimın itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimın izevim ikarvagh!” ¹¹ Egha me gumazamizir kaba vaghvaha korotiar ghurghurir ruariba me ganingi, egha kamaghın me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumazamizir apaniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimın izevim ikarvagham.”

¹² Ezi Sipsipin Nguzim akınafarimın kendelin grisin namba 6 adangi, ezi ki ua garima mikimkizir dafam nguazimın oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimın mın gari. ¹³ Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givaima, fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. ¹⁴ Overiam mati, akınafarir bar dafam me a righa anetizi moghin, a uan danganım ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, sivagha ghue.

¹⁵ Ezi nguazimın atriviba ko gumazamizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumazamiziba ko gumazamizir gavgaviba ko pura ingangarir gumazamizir kiniba ko gumazamizir firighireziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiaba itir dagiar ekiabar girakirangin monge. ¹⁶ Egha me kamaghın mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimın guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimın aningagharimın e modogh! ¹⁷ E fo, aningın aningagharimın dughiar ekiam datirighın otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghana. Eghti gumazitam aningın aningagharim iriagh, angamira ikian kogham!”

7

144,000plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

¹ Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimın 4plan apınibar tuiivghav iti. Me nguazimın 4plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi

6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10 **6:9:** 2 Timoti 1:8; Akar Mogomem 1:9; 8:3; 12:17; 19:10
6:10: Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:10:** Godın Araziba 32:43; Onger Akaba 78:10; Akar Mogomem 11:18; 16:7; 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:11:** Hibru 11:40; Akar Mogomem 3:4-5; 3:18; 7:9; 7:13-14; 14:13; 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:12:** Aisaia 13:10; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Matyu 24:29; Mak 13:24-25; Luk 21:25; Aposel 2:20; Akar Mogomem 8:12; 11:13; 16:18
6:13: MAA 8:10, 9:1 **6:13:** Akar Mogomem 8:10; 9:1 **6:13:** Aisaia 34:4 **6:14:** Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:14:** Jeremaia 4:24; Hibru 1:12-13; Akar Mogomem 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:15:** Aisaia 2:10; 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:16:** Hosea 10:8; Luk 23:30; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **6:17:** Onger Akaba 76:7; Aisaia 13:6; Joel 2:11; Nahum 1:6; Sefanaia 1:14; Malakai 3:2; Akar Mogomem 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:1:** Jeremaia 49:36; Daniel 7:2; Sekaraia 6:5

ongarim ko nguazim ko temeaba bar dagh ivangan kogham. ² Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God ongarim ko nguazim gashighamin gavgavim aningiziba pamten men dei. ³ A kamaghin migei, "Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temeabagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazamizibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir gumazamiziba, inabazir osizirim men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh."

⁴ Ezi ki orazi, me inabazir gumazamizir osizirim inazibir dibobonim dibori. Me 144,000plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12plan anababa, vaghvaghera men varazira, osizirim ini.*

⁵ Kamaghin amizi 12,000plan Judan anabamin aven itir darasi, me inabazir osizirim ini,

ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Gatin anabamin adarasi,

⁶ ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi,

⁷ ezi 12,000plan Simeonin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Isakaran anabamin adarasi,

⁸ ezi 12,000plan Sebulunin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi,
ezi 12,000plan Benjaminin anabamin adarasi.

Gumazamizir kaba, God me ginabazir osizirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

⁹ Egha ki gin ua garima, gumazamizir avirim uari akuvaghera iti. Gumazitam men avirim menga iburagham. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegha iti. Egha me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar suiki. ¹⁰ Egha Me pamten kamaghin dei:

"En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim,
ko Sipsipin Nguzim,
aningra en akuragha en apanim abira.
Kamaghin amizi, e aninghin ziamning fe."

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava teviba apira uan guaba nguazim mituagha, Godin ziam fe. ¹² Me kamaghin

7:3: Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:3:** Esekiel 9:4-6; Akar Mogomem 6:6; 9:4; 14:1; 22:4 **7:4:** MAA 9:16, 14:1-3 **7:4:** Akar Mogomem 9:16; 14:1-3 * **7:4:** Osizirim kamnagh "Israelin kantrin aven itir 12plan anababar," gun migei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar azebamin ghuzim, egha me azebabar gin zui. **7:9:** Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:9:** Rom 11:25; Akar Mogomem 3:5; 3:18; 4:4; 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:10:** Aisaia 43:11; Jeremaia 3:23; Hosea 13:4; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17 **7:12:** Akar Mogomem 5:12-14; 11:17

migei:

“Guizbangira!

E ziar ekiam uan God daning,
 egh a bagh bar akongegham,
 egh kamaghin mikim suam,
 an fozim bar pin iti.

Egh a minabiva,
 egh an ziam fam.

A gavgavir ekiam iti,
 eghti e an gavgavimin apengan ikiam.

Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba.
 Bar guizbangira!”

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin nan azara, “Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegha ize?”

¹⁴ Ezi ki kamaghin an akam ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagh na migei:

“Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osimtiziba ko mizazir eki-
 aba ini.

Ezi osimtizibar dughiam datirighin gifa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha,
 dagh amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin guamin tuifi.
 Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia
 egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim,
 a uabi me ko iki egh me geghuvam.

¹⁶ Eghti mitiriaba ua men aghan kogham,
 eghti kuariba ua men piran kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagh aboim,
 ua men mikarzir isian kogham.

¹⁷ Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia,
 egha me geghufi.

Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam,
 kar dipar ikirimirir zurara itim anidim.

Egh God bar men damazibar temeriba adizighti
 da misigham,
 eghti me uam azian kogham.”

8

Sipsipin Nguzim akinafarir righizimin kendelin grisin abuananam adangi

7:13: MAA 3:18 **7:13:** Akar Mogomem 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:14:** Aisaia 1:18; Daniel 12:1; Matyu 24:21; Mak 13:19; Hibru 9:14; Akar Mogomem 1:5; 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:15:** Aisaia 4:5-6; Akar Mogomem 4:2; 4:10; 21:3 **7:16:** Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:16:** Onger Akaba 121:6; Aisaia 49:10; Akar Mogomem 21:4 **7:17:** Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4 **7:17:** Onger Akaba 23:1-2; Aisaia 25:8; 49:10; Esekiel 34:23; Jon 10:11; 10:14; Akar Mogomem 5:6; 21:4

¹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu. ² Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin guamin tuivigha 7plan sighabar suiki.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa gamir dakozim boroghin tughav iti. A golin miner mamın suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughuriar aghuim otifi. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumazamizibar azangsizibar sara isafuragh, atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa damuam. ⁴ Ezi pauran isir migharir mughuriar aghuim ko Godin gumazamizibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimin tughav itir kamın dafarim ategha ghuavanadi. ⁵ Ezi ensel miner migharir mughuriar aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anekunigha givazima, arariba dagarvazima niginir ekiam oto, ezi overiamın onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4pla sighabagh ivi

⁶ Ezi 7plan enselin, sighar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.

⁷ Ezi faragha zuir ensel uan sigham givima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3plan okoruabar vaghvagha da taira, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temebar okoruar mam, avim bar an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi.

⁸ Ezi namba 2 ensel uan sigham givima, bizir mam mati mighsiar ekiamın min avim an isima, me anekunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto. ⁹ Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da taira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghire. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da taira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi.

¹⁰ Ezi namba 3 ensel uan sigham givima mikovezir ekiar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba taira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. ¹¹ Mikovezir kamın ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumazamizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghire.

¹² Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvagha da taira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar

8:1: Hab 2:20, MAA 6:1 **8:1:** Habakuk 2:20; Akar Mogomem 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:2:** 2 Eghaghaniba 29:25-28; Matyu 18:10; Luk 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:3:** Ua Me Ini 30:1-3; Amos 9:1; Akar Mogomem 5:8; 9:13 **8:4:** Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8
8:4: Onger Akaba 141:2; Luk 1:10; Akar Mogomem 5:8 **8:5:** Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 **8:5:** Ua Me Ini 19:16-19; Ofa Gami 16:12; 1 Atriviba 19:11; Esekiel 10:2; Aposel 4:31; Akar Mogomem 4:5; 11:19; 16:18 **8:7:** Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:7:** Ua Me Ini 9:23-25; Aisaia 2:13; Esekiel 38:22; Joel 2:30; Akar Mogomem 9:4; 16:2 **8:8:** Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:8:** Ua Me Ini 7:20-21; Jeremaia 51:25; Esekiel 14:19; Amos 7:4; Akar Mogomem 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:9:** Aisaia 14:12
8:10: Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:10:** Aisaia 14:12; Akar Mogomem 9:1; 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:11:** Ua Me Ini 15:23; Jeremaia 9:15; 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:12:** Aisaia 13:10; Esekiel 32:7; Joel 2:10; 2:31; 3:15; Amos 8:9; Akar Mogomem 6:12-13

okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati.

¹³ Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, "Iavzika! Nguazimin itir gumazamiziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla ua uan sighthabagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumazamiziba me bativam. Iavzika!"

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

¹ Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganingi. ² Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kam anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi. ³ Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aningi, kar nguazimin itir gumazamizibagh asighasighamin gavgavim. ⁴ God odezir kaba kamaghin dav gei, "Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumazamizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh. ⁵ Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki." Ezi odezir kaba, da gumazamizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. ⁶ Dughiar kam, gumazamiziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovevem men arimangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumazamizibar guaba. ⁸ Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi. ⁹ Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi. ¹⁰ Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghin amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumazamizibar aningamim. ¹¹ Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kam ziam dibora ghaze, "Abadon." Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, "Apoliyon." An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim.

¹² Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam.

Enselin namba 6 uan sigham givi

8:13: MAA 9:12, 11:14 **8:13:** Akar Mogomem 9:12; 11:14 **9:1:** Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 **9:1:** Luk 8:31; 10:18; Akar Mogomem 8:10; 17:8; 20:1 **9:2:** Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10
9:2: Jenesis 19:28; Ua Me Ini 19:18; Joel 2:2; 2:10 **9:3:** Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 **9:3:** Ua Me Ini 10:4; 10:12-15; Gumazir Dapaniba 7:12; Akar Mogomem 9:10 **9:4:** Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3
9:4: Esekeli 9:4; Akar Mogomem 6:6; 7:3 **9:5:** MAA 9:10, 11:7 **9:5:** Akar Mogomem 9:10; 11:7
9:6: Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 **9:6:** Jop 3:21; Aisaia 2:19; Jeremaia 8:3; Akar Mogomem 6:16
9:7: Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 **9:7:** Daniel 7:8; Joel 2:4; Nahum 3:17 **9:8:** Jol 1:6 **9:8:** Joel 1:6
9:9: Jol 2:5 **9:9:** Joel 2:5 **9:12:** MAA 8:13 **9:12:** Akar Mogomem 8:13

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamın tiarim barasi. A Godin guamın itir golın ofa gamir dakozir mamın otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvagha komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komın 4plan tongin otivima, ki a barasi. ¹⁴ A kamaghın namba 6 enselin sighamın suirazimın migei, “Enselin 4plan Yufretisin Faner ekiamın kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi.” ¹⁵ Ezi a 4plan enselin kaba ataki, eghti me 3plan okoruabar gumazamiziba tuiragham, egh okoruatam bar a misueghti a arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamın enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akırigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti. ¹⁶ Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonim, 200 milien.

¹⁷ Egha ki irebamin mın garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim aghavegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar mın gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziabar akabar otiva tintinibar zui. ¹⁸ Egha me gumazamiziba 3plan okoruabar me tuira, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumazamizibar okoruar mam misoghezima me ariaghire. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri. ¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar mın gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar mızazir kuram isa gumazamizibagh anidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. ²¹ Egha me, gumazamizir igharazibav sozima me ariaghir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi an anepi

¹ Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamın mın aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin mın isi, ezi an suemning dipenir akinimningin mın gara egha avimın mın isi. ² Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimın an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara. ³ Egha a laionin mın bar

9:13: Kis 30:1-3, MAA 8:3 **9:13:** Ua Me Ini 30:1-3; Akar Mogomem 8:3 **9:14:** MAA 16:12 **9:14:** Akar Mogomem 16:12 **9:15:** MAA 8:7-12 **9:15:** Akar Mogomem 8:7-12 **9:16:** Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 **9:16:** Onger Akaba 68:17; Esekiel 38:4; Daniel 7:10 **9:17:** 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29
9:17: 1 Eghaghaniba 12:8; Aisaia 5:28-29 **9:20:** Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11 **9:20:** Godin Araziba 31:29; Onger Akaba 106:37; 115:4-7; 135:15-17; Aisaia 2:8; 2:18-20; Daniel 5:23; 1 Korin 10:19-20; Akar Mogomem 16:9-11 **10:1:** Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16 **10:1:** Esekiel 1:28; Matyu 17:2; Akar Mogomem 1:15-16 **10:3:** MAA 8:5 **10:3:** Akar Mogomem 8:5

pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvaghera egha an akam ikara. ⁴ Ezi 7plan ararir kaba dagarvegha givazima, ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamim dindiam barazima, a kamaghin migei, “7plan ararir dagarvagherizabar akam, ni uan nighnizimin anetighi a iki. Ni an osiran marki.”

⁵ Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka. ⁶ Egha ghaze, “Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati. ⁷ Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumazamizibagh aningizim, me an akam ingha izir gumazamiziba.”

⁸ Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.”

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningh.” Ezi a kamaghin na migei, “Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar singham.” ¹⁰ A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim enselin dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi. ¹¹ Ezi me kamaghin na migei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamim, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

11

Godin akam ingha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin min gari, egha me kamagh na migei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin apan. Egh ni dipenir kamim Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon. ² Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni anetakigh.* ³ Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning

10:4: Dan 8:26, 12:4, 12:9 **10:4:** Daniel 8:26; 12:4; 12:9 **10:5:** Kis 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 8:6 **10:5:** Ua Me Ini 20:11; Godin Araziba 32:40; Daniel 12:7; Amos 3:7 **10:6:** Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 **10:6:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 146:6; Akar Mogomem 4:11; 14:7; 16:17 **10:7:** Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 **10:7:** Daniel 9:6; 9:10; Amos 3:7; Rom 16:25-26; Akar Mogomem 11:15 **10:8:** Esekiel 2:8-3:3 **10:9:** Jer 15:16 **10:9:** Jeremia 15:16 **10:10:** Ese 2:10, 3:3 **10:10:** Esekiel 2:10; 3:3 **11:1:** Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:1:** Diboboniba 35:5; Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1-2; Akar Mogomem 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 **11:2:** Esekiel 40:17-20; Daniel 8:10; Luk 21:24; Akar Mogomem 12:6; 13:5 * **11:2:** Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42plan iakiniba, da 1,260plan arueba, o 3plan azeniba givazima uam akuum. Da 42plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Jerusalem dikabirazimin gansiva, Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:3:** Akar Mogomem 12:6; 19:10; 20:4

danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiaabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamın pumuning nguazir kamın Ekiamın guamın tughav iti.[†] ⁵ Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aningın akamningın otogh, bar aningın apanibar isigh me gasighasigham. Kamaghın amizi, gumazir manam arazir kuramın aning damusi, an ovegham. ⁶ Aning overiamın aneghoroghamın gavgavim iti, egh aning Godın akamın gun mikimamin dughiamın, aning mikimti, amozim dughiar kamın izan kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimın otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimın gumazamizibagh asighasighamım gavgavim iti. Dughiar kamın, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghın otivam.

⁷ Aning Godın akamın gun migeir ingangarım agivaghti, mozir torir bar konezimın itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghiva, aning abiragh aning misueghti aning aremegham. ⁸ Eghti aningın kuamning nguibar ekiar kamın tuavir ekiamın irighiv ikiam. E akar isin zuimın a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningın Ekiam, ter ighuvimın a gafugha a misoghezi an areme.

⁹ Gumazamizir mikarzir igharagha gariba, men marazi ko anababa bar, dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar, dar gumazamizir maba ko kantriba bar, dar gumazamiziba, men marazi dughiar 3pla ko akuamın aningın kuamningın ganam. Egh aningın kuamning afan anogoregham. ¹⁰ Nguazimın gumazamiziba kamaghın mikim suam, Godın akam inigha izir gumazir kamning, aning mizazir bar kuram nguazimın gumazamizibagh aningı. Kamaghın amizi, me bar aningın ovevam gifuegham, egh bar ighiabar amu, damıva, egh bizir aghuiba uan namakabar aningam.

¹¹ Ezi 3plan dughiaaba ko dughiar akuar kam givazi, God uam aning gamizima, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazamizir aningın ganiziba bar atiatingi. ¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godın Nguibamın kamaghın aning migei, “Gua kagh anang.” Ezi aningın apaniba garavira itima, aning Godın Nguibamın ghuavanabo.

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar ekiamın dipeniba 10plan okoruabar da tuirazi dar okoruar mam bar ikufi. Ezi 7,000plan gumazamiziba ariaghire, ezi ariaghirezir puvatiziba ikia, bar atiatigha Godın uan Nguibamın itimın ziam fe.

¹⁴ Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiar namba 3, an otivasa bar roghira izi.

Enselin namba 7 uan sigham givi

11:4: Jer 11:16, Sek 4:11-14 **11:4:** Jeremaia 11:16; Sekaraia 4:11-14 † **11:4:** Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:5:** Ofa Gami 10:2; 2 Samuel 22:9; 2 Atriviba 1:10-12; Onger Akaba 97:3; Jeremaia 5:14; Hosea 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:6:** Ua Me Ini 7:17-19; 1 Samuel 4:8; 1 Atriviba 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:7:** Daniel 7:7; 7:21; Sekaraia 14:2; Luk 13:32; Akar Mogomem 9:2; 12:17; 13:1; 13:5-7; 13:11; 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:8:** Aisaia 1:9-10; Luk 13:34; Hibru 13:12; Akar Mogomem 14:8; 18:10; 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:10:** Akar Mogomem 12:12; 13:8; 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:11:** Esekial 37:5-14; Akar Mogomem 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5 **11:12:** 2 Atriviba 2:1; 2:5-7; 2:11; Aisaia 14:13; Aposel 1:9; Akar Mogomem 12:5 **11:13:** MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:13:** Akar Mogomem 6:12; 8:5; 14:7; 16:9; 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:14:** Akar Mogomem 8:13; 9:12; 15:1

15 Ezi enselin namba 7 uan sigham givima, Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara ghaze:

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, aning datirighin nguazir kam gativagha an gari. Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam.”[‡]

16 Ezi 24plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me teviba apirigha uan guaba nguazim mituagha Godin ziam fe.
17 Egha ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.
Ni bar fomira ikia
egha iza datirighin uaghan iti.
Ni uan gavgavir ekiam inigha
egha datirighin atrivimin iti.
Kamaghin amizi, e ni minabi.

18 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar puviram atari,
ezi nin aningagharim otogha gifa.
God gumazamizir ovengeziba tuisighamin dughiam
otogha gifa.

Kar dughiar nin ingangarir gumazamizir nin akam inigha izeziba,
me uan ivezir aghuim iniamim.
Gumazamizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba,
gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.
Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazamizibagh asighasiziba,
God uaghan me gasighasigham.”

19 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim kuiaghirizima, me garima, Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12–20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

1 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin

11:15: Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 **11:15:** Ua Me Ini 15:18; Onger Akaba 10:16; Aisaia 27:13; Daniel 2:44; 7:14; 7:27; Obadia 1:21; Akar Mogomem 10:7; 12:10; 19:6 [‡] **11:15:** Grighin akamin, Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamaghin a dibora ghaze, Krai. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:16:** Akar Mogomem 4:4; 4:10; 5:8; 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:17:** Akar Mogomem 1:4; 1:8; 4:8; 15:3; 16:5; 19:6 **11:18:** Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:18:** Onger Akaba 2:1; 2:5; 46:6; 110:5; 115:13; Daniel 7:9-10; Rom 2:5; Akar Mogomem 6:10; 10:7; 13:10; 18:6; 19:5; 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **11:19:** Hibru 9:4; Akar Mogomem 8:5; 15:5; 15:8; 16:18; 16:21

apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12pla itim, an dapanim'in iti. ² Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevir mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti. ⁴ Kuruzir kam overiamin itir mikoveziba 3plan okoruabar da tuira, egha okoruar mam pamtem uan ipem'in dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizim'in guam'in tughav iti. ⁵ Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba mighvira me gativagham. Ezi an otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabim'in anefasava a inigha ghuavanabo. ⁶ Ezi amizir kam ara gumazamiziba puvatizir danganim'in ghu. Danganir kam God a bagha anekiri, eghti a kagh 1,260plan dughiabar iki akurvazim ini ikiam. ⁷ Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi. ⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha Godin Nguibamin uan danganim ataki. ⁹ Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garisii egha uaghan an ziar mam, "Gumazir Akam Gumazamizibagh asim." A gumazir nguazim'in itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.

¹⁰ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiar mam barazi a kamaghin migei:

"Gumazir Godin guam'in tugha dimagariba ko aruebar en adarazi akam me gasim,

me anekunizi a nguazim'in iraghu.

Kamaghin amizi, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim girizi,

A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!

Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi,
me an apengan iti!

¹¹ Kraisin adarasi, dughiar gumazamiziba me misozima me ariaghirim,
dughiar kam'in me uan mikarziribagh nighnizir pu.

Bar puvati.

Me ghaze, pura bizim.

Kamaghin amizi, me Sipsipin Nguzim'in ghuzim ko guizin akar me gun migeim'in,
me Satanin misuegha anebira.

¹² Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darazi bar,
ia bar akongegh!

12:2: Ais 66:7, Ga 4:19 **12:2:** Aisaia 66:7; Galesia 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9
12:3: Daniel 7:7; Akar Mogomem 13:1; 17:3; 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:4:** Daniel 8:10; Akar Mogomem 9:10; 17:8 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15 **12:5:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 7:14; 66:7; Akar Mogomem 2:27; 19:15 **12:6:** MAA 11:2-3, 12:4 **12:6:** Akar Mogomem 11:2-3; 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:7:** Daniel 10:13; 10:21; 12:1; Jut 1:9; Akar Mogomem 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:9:** Jenesis 3:1; 3:4; 3:14; Luk 10:18; 22:31; Jon 12:31; Akar Mogomem 9:1; 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:10:** Jop 1:9-11; Sekaraia 3:1; Akar Mogomem 11:15; 19:1 **12:11:** Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:11:** Luk 14:26; Rom 8:37; 16:19-20 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:12:** Aisaia 44:23; 49:13; Akar Mogomem 8:13; 10:6; 11:10; 18:20

Ezi nguazim ko ongarim,
 guavzika,
 gua bar ikuvigham.

Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
 kamaghin amizi a guan aningaghi
 gua gasighasighasa gua bagha izaghiri.
 Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
 iavzika.”

¹³ Ezi kuruzim fo, me anekunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kamın agira. ¹⁴ God kamaghsua, amizim azenir 3pla ko akuamin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva, egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin amizi, a mighegh danganir God a bagha dikirizir kamın mangasa, God kuarazir anebar ekiamin avizimning a ganingi. ¹⁵ Kuruzim kamaghsua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin gin zui. ¹⁶ Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui. ¹⁷ Kamagh amizi, kuruzim puviram amizim atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba. ¹⁸ Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning ota

¹ Ezi ki garima asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti, ezi komın 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar iti. ² Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiar me kamaghin diborim lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Ezi an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi. ³ Nan ganganimin asizir atiar kamın dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamın gin zui. ⁴ Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamın ziam fa ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamın min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!”

⁵ God asizir atiamin amamangatizi, an akam God gasava Godin ziamin tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu. ⁶ Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira. ⁷ Ezi God an amamangatizima, a Godin gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa

12:14: Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:14:** Daniel 7:25; 12:7; Akar Mogomem 12:6; 17:3 **12:15:** Ais 59:19 **12:15:** Aisaia 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4
12:17: Jenesis 3:15; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 11:7; 13:7; 14:12; 20:4 **13:1:** Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:1:** Daniel 7:2-3; 7:7; Akar Mogomem 12:3; 17:3; 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10 **13:2:** Daniel 7:4-6; Akar Mogomem 12:4; 12:9; 16:10 **13:3:** MAA 13:12-14, 17:8 **13:3:** Akar Mogomem 13:12-14; 17:8 **13:4:** MAA 18:18 **13:4:** Akar Mogomem 18:18
13:5: MAA 11:2, 12:6 **13:5:** Akar Mogomem 11:2; 12:6 **13:5:** Daniel 7:8; 7:25; 11:36 **13:6:** MAA 12:12 **13:6:** Akar Mogomem 12:12 **13:7:** Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 **13:7:** Daniel 7:21; Akar Mogomem 11:7; 11:18; 12:17; 17:15

bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti. ⁸ Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamın ziam fam. Fomıra, nguazir kam tıghar otivamin dughiamın, God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akınafarımın aven da osiri. Akınafarir kam, kar me fomıra misoghezi aremezir Sipsipın Nguzimın akınafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamın ziam fan kogham.

⁹ “Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁰ Eghti gumazitam kalabusın mangısi, God amamangatıghti,
a kalabusın mangi.

Eghti gumazitam midorozir sabamın ovengsi, God an amamangatıghti,
a midorozir sabamın ovengam.

Bizir kaba otivtima,

Godın gumazamiziba nıghnızir gavgavim iki
tugh gavgavıgh mamaghıra iki.”

¹¹ Egha ki asizir atiar igharazir mamın garima, a nguazimın anagav oto. Egha an dapanimın komın pumuning sipsipın nguuzimın komın mın gari. Egha a kuruzir ekiam miğei moghıra miğei. ¹² Ezi asizir atiar namba 2ın kam, asizir atiar faragha izezimın gavgavimın biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimın ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. ¹³ Ezi namba 2ın asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazamizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi a gumazamizibar damazibar overiam ategha izaghıra nguazim giri. ¹⁴ Ezi God asizir atiar namba 2ın amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimın guamın otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimın itir gumazamizibagh ifara me miğia ghaze, “İa asizir atiar faragha zuimın marvir guamın ingarigh an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamın duam a gati, ezi a uam angamıra iti. ¹⁵ God asizir atiar namba 2ın amamangatizi, an asizir atiar faragha zuimın marvir guar kam gamizi, an angamıra ikia bizibav gei. Kamaghın amizi gumazamizitaba, marvir guar kamın ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. ¹⁶ Gumazamiziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arıghasa pamten me gakahori. Me, gumazamizir kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitamın apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini. ¹⁷ Kamaghın amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh izevan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamın ziam, o an ziamın aven itir mogomer

13:8: Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 **13:8:** Ua Me Ini 32:32; Onger Akaba 69:28; Daniel 12:1; Filipai 4:3; Akar Mogomem 3:5; 5:6; 17:8; 20:12-15; 21:27 **13:10:** Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 **13:10:** Aisaia 33:1; Jeremaia 15:2; 43:11; Matyu 26:52; Akar Mogomem 14:12 **13:11:** Akar Mogomem 11:7 **13:13:** Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 **13:13:** Godin Araziba 13:1-3; 1 Atriviba 18:24-39; 2 Atriviba 1:10-12; Matyu 24:24; 2 Tesalonika 2:9 **13:14:** Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 **13:14:** Godin Araziba 13:1; 2 Tesalonika 2:9-10; Akar Mogomem 12:9; 19:20 **13:15:** Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4 **13:15:** Daniel 3:4-6; Akar Mogomem 16:2; 19:20; 20:4 **13:16:** MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:16:** Akar Mogomem 14:9; 19:20; 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:17:** Akar Mogomem 14:9-11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4

namba. ¹⁸ Gumazim Godin fofozim ikiva, deravira bizir kam gifogham. Gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamin namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir mamın ziamın namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipin Nguzimın gumamaziziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim Saionin Mighsiamin tughav iti. Ezi 144,000in gumamaziziba a ko tuivighav iti. Ezi Sipsipin Nguzimın ziam ko an afeziamin ziamın osizirim men guabar iti. ² Ezi ki orazi, tiarir mam Godin Nguibamin migei, ezi an migirigiaba mati dipar ekiaba puvira nidi moghin nidi, egha mati arariba dagarvazi moghin dagarvasi, egha mati gumamaziziba uan gitavav sozi moghin, pamten migei. ³ Ezi 144,000in gumamaziziba, me Godin atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kamın gumamazizir God ua iveveziba, merara ighiar igiar kam gifo. Gumamazizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gifoghan kogham. ⁴ Ezi gumamazizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godin damazimın mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipin Nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimın gumamazizibar tongin 144,000plan gumamazizir kaba ua me givese. Ezi me, God ko Sipsipin Nguzim aning bagha faraghavira inabazir gumamazizibara. Eghti me aningın adarazir min ikiam.* ⁵ Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumamazizir igharaziba akatam me gasir puvati.

Enselin 3pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimın garima an overiamın pin mighegha zui. A nguazimın itir gumamaziziba ko, gumamazizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, a me bagha zurara itir Akar Aghuim akunasa mighegha zui. ⁷ Egha a pamten kamaghın migei, “God gumamazizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghın amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimın aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi.”

13:18: MAA 15:2, 17:9, 21:17 **13:18:** Akar Mogomem 15:2; 17:9 * **13:18:** Me fomira, Hibrun akam ko Grighin akamin osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar min iti. Men leta “a,” a mati namba 1, ezi leta “b,” mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumamazim ziatam osirti, ni ziar kamın letabar gan, egh namban ababanir an ziamın mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnizir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romin atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:1:** Esekiel 9:4; Akar Mogomem 3:12; 5:6; 7:3-4; 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:2:** Esekiel 1:24; 43:2; Akar Mogomem 1:15; 5:8; 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:3:** Onger Akaba 149:1; Aisaia 42:10; Akar Mogomem 5:9; 7:4; 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 * **14:4:** 2 Korin 11:2; Efesus 5:27; Jems 1:18; Akar Mogomem 3:4; 5:9 * **14:4:** Vezin kam, Grighin akam guizbangira ghaze, me gumamaziziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumamazizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimın akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:5:** Onger Akaba 32:2; Sefanaia 3:13; Efesus 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:6:** Efesus 3:9-11; Akar Mogomem 8:13; 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:7:** Nehemia 9:6; Onger Akaba 124:8; Aposel 17:24; Akar Mogomem 10:6; 15:4

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, “Babilonin nguibar ekiam bar ikufi! Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiar kamra gumazamizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme.”†

⁹ Ezi enselin mizekim aningın gin iza pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningın ziam fi, egh an namba uan guam o agharimin a inighiva, ¹⁰ a uaghan wainin igharagha garim amam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba ivaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir kap gingehtima gumazamizir kaba aneremam. Egh Sipsipin Nguzimin damazim ko Godin enselbar damazimin, gumazamizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam. ¹¹ Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumazamizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.”

¹² Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumazamiziba tugh gavgafigh. Me gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko, nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

¹³ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazima, a kamaghin migei, “Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh mangi, gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godin Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh.”

God abuan gumazamiziba tuisighamin dughiamin akar isin zuim

¹⁴ Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumazamizibar Otarinin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.‡ ¹⁵ Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor.” ¹⁶ Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan

14:8: Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2 **14:8:** Aisaia 21:9; Jeremiaia 51:8; Akar Mogomem 17:2; 18:2-3; 18:21; 19:2 † **14:8:** Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gin Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghin amizi, fofozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabagh nighnisi, egha kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romın Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumazamizir Kraıs ko an adarasi, men apanim gamiba. **14:9:** MAA 13:12-17 **14:9:** Akar Mogomem 13:12-17 **14:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 **14:10:** Genesis 19:24; Onger Akaba 11:6; 75:8; Aisaia 51:17; Jeremiaia 25:15; Esekıel 38:22; Akar Mogomem 15:7; 16:19; 18:6; 19:20; 20:10; 21:8 **14:11:** Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 **14:11:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 13:12-17; 19:3 **14:12:** MAA 12:17, 13:10 **14:12:** Akar Mogomem 12:17; 13:10 **14:13:** 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 **14:13:** 1 Korin 15:23; 15:58; 1 Tesalonika 4:16; 2 Tesalonika 1:7; Hıbru 4:10; Akar Mogomem 20:6 **14:14:** Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 **14:14:** Esekıel 1:26; Daniel 7:13; Akar Mogomem 6:2 ‡ **14:14:** Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. **14:15:** Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 **14:15:** Jeremiaia 51:33; Joel 3:13; Akar Mogomem 14:18; 16:17

sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

¹⁷ Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi, egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

¹⁸ Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin diagha ghaze, "Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin." ¹⁹ Ezi enselin kam uan sabam inigha nguazimin a ighengezima, nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar miner bar ekiamin da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin oviziba mirmiramin miner ekiar kam, a God gumazamizibar aningaghamin arazim aka. ²⁰ Ezi me dagiar miner ekiar kamin wainin oviziba ngubar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin azenan iza, aperiemin min ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimin konim anaga mitan pumuningin boroghin tu. §

15

Enselin 7pla bizir bar kurar 7plan suiki

¹ Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me ikia egha 7plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasizibar suiki. Eghti 7plan bizir kurar kaba givaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan kabanangin gin, Godin aningagharim bar givagham.

² Ezi ki bizir ekiar mamın gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara an ingari. Gumazamiziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me dav sogha da abini. Egha me datirighin ongarir glasin min garir kamin miriamin tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.* ³ Egha me Godin ingangarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aningin ighiam gamua kamaghin migei:

"Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim!

Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,

ezi e dar gara

digavir kurabagh ami!

Gumazamiziba bar ni men atrivim!

Nin araziba, da bar deragha

14:18: Jol 3:13, MAA 16:8 **14:18:** Joel 3:13; Akar Mogomem 16:8 **14:19:** MAA 19:15 **14:19:** Akar Mogomem 19:15 **14:20:** Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15 **14:20:** Aisaia

63:3; Azir Akam 1:15; Hibru 13:12; Akar Mogomem 11:8; 19:14-15 § **14:20:** Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighin akamin namban kam osiri, "1,600 stadia," ezi an dibobonim, en 300 kilomitan min ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghin 300 kilomitan namban kam, a 1,600in dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimin ababanimin dibobonim.

15:1: Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 **15:1:** Ofa Gami 26:21; Akar Mogomem 12:1-3; 14:10; 15:6-7; 21:9 **15:2:** MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 **15:2:** Akar Mogomem 4:6; 5:8;

13:15-17; 14:2; 21:18 * **15:2:** Saptan kamin migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelia ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimin tuivaghavira ikia, egha Moses Israelia ko me ighiar mam gamua egha Ekiamin ziam fe. (Ni Ua Me Ini 15in gan.) **15:3:** Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 **15:3:** Ua Me Ini 15:1; Godin Araziba 31:30; Onger Akaba 92:5; 111:2; 139:14; 145:17; Akar Mogomem 11:17; 14:3; 16:7

bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.

Eghti gumazamiziba bar nin atiating
ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gifa,
kamaghin amizi, kantriba bar dar gumazamiziba bar izi
ni bagh teviba apir
nin ziam fam.”

⁵ Bizir kamın gin ki ua gari, Godın Dipenim, a Godın Nguibamin Purirpenim, a kuiaghiri. Kar Godın Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Purirpenim.[†] ⁶ Ezi enselin 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumazamizibagh asighasighamiba suigha Godın Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba ike. Egha golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. ⁷ Ezi 4plan bizir angamira itibar mav, 7plan golin itariba inigha enselin 7pla ganingi. Golin itarir 7plan kabanagh, Godın Zurara Itimin aningagharir arazim dagh izifa. ⁸ Ezi Godın Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimın migharim, bar a gizifa. Kamaghin amizi gumazitam dipenimın aven mangan kogham. Me kamaghira iki mangi 7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumazamizibagh asighasighamin ingangarim givagham.

16

Enselba Godın aningagharir 7plan itaribar itiba nguazim ginge

¹ Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godın Dipenimın otogha kamaghin 7plan enselbav gei, “Ia Godın aningagharir arazir 7plan itaribar itiba inigh mangi nguazimın da ingi.”

² Ezi enselin faragha zuim, uan itarir Godın aningagharim izivazim inigha ghua nguazimın a inge, ezi duar bar igharagha garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamın namba itiba ko an marvir guamın ziam feba, men mikarzirar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarim gingezi, ongarim gumazir aremezir kuamın ghuzimın min oto. Ezi bizir angamira an itiba, da bar ariahire.

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimın min oto. ⁵ Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei:

15:4: Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 **15:4:** Onger Akaba 86:9; Aisaia 66:23; Jeremaia 10:7 **15:5:** Kis 38:21 **15:5:** Ua Me Ini 38:21 [†] **15:5:** Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimın gun migei. Godın Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimın aven ikia, egha Godın Purirpenimın aven iti. Ni Ua Me Ini 40:1-33ın gan. **15:6:** MAA 15:1 **15:6:** Akar Mogomem 15:1 **15:7:** 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 **15:7:** 2 Tesalonika 1:9; Akar Mogomem 4:6; 4:9; 10:6; 14:10 **15:8:** Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 **15:8:** Ua Me Ini 40:34; 1 Atriviba 8:10-11; 2 Eghaghaniba 5:13-14; Aisaia 6:4; Esekiel 44:4; 2 Tesalonika 1:9 **16:1:** Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 **16:1:** Onger Akaba 69:24; Jeremaia 10:25; Esekiel 22:31; Sefanaia 3:8; Akar Mogomem 14:10; 15:1; 15:7; 16:17 **16:2:** Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17 **16:2:** Ua Me Ini 9:10; Godın Araziba 28:35; Akar Mogomem 8:7; 13:12-17 **16:3:** Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:3:** Ua Me Ini 7:17-21; Akar Mogomem 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:4:** Ua Me Ini 7:17-21; Onger Akaba 78:44; Akar Mogomem 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:5:** Onger Akaba 119:137; Akar Mogomem 1:4; 1:8; 11:17; 15:3

“God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni Godin Bar Zuezim.

Nin araziba bar derazi

arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba tuisigha
da ikarvagha ivezir kuram me ganingi,

ezi nin arazir kam

a guizin arazim.

⁶ Gumazir kaba nin akam inigha izir gumazamiziba ko nin gumazamizibav
soghezi

men ghuziba irezi me ariaghire.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,
me aneremam.

Ghuzir me apir kam,

men arazir kurar me amiziba ikarvagham.”

⁷ Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir dakozimin aven otogha pamten
diagha ghaze:

“Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim.

Ni kotin gumazamizibar araziba bar guizbangira da tuisisi,
ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua

egha bar dera.”

⁸ Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruemin ama-
mangatizi an avim pamten isia puvira gumazamizibar isi. ⁹ Aruemin avir
gavgavir kam bar puvira isia, egha puvira gumazamizir kabar mikarzi-
bar isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar
garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge.
Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me
uan duaba ko mizazir men mikarzi-
bar otiviba bagha nighnigha, Godin uan
Nguibamin itimin ziam gasighasigha migei. Ezi mizazir me isim a bar men
ikufi, kamaghin amizi me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me
amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

¹² Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam ginge. Ezi an
dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tu-
avim ati. ¹³ Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiam
ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vaghvagha men
akatoribar otifi.* ¹⁴ Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh

16:6: Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:6:** Onger Akaba 79:3; Aisaia 49:26; Matyu 23:34-35; Akar Mogomem 11:18; 13:15; 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2 **16:7:** Onger Akaba 19:9; Akar Mogomem 15:3; 19:2 **16:8:** MAA 8:12, 14:18 **16:8:** Akar Mogomem 8:12; 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:9:** Daniel 5:22-23; Akar Mogomem 9:20-21; 11:13; 16:21 **16:10-11:** Ua Me Ini 10:21-22; Aisaia 8:22; Akar Mogomem 9:2; 9:20-21; 11:10; 13:2; 16:21 **16:12:** Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:12:** Aisaia 11:15; 41:2; 41:25; Jeremaia 50:38; Akar Mogomem 9:14 **16:13:** 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 **16:13:** 1 Jon 4:1-3; Akar Mogomem 12:3; 12:9; 19:20; 20:10 * **16:13:** Akar ifavariba akurir gumazim, an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavariba akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir atiar faragh itimin marvir guamin ziam fe. Ni Akar Mogomem 13:11-16in gan. **16:14:** 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 **16:14:** 2 Tesalonika 2:9; 1 Timoti 4:1; Jems 3:15; Akar Mogomem 17:14; 19:15; 19:19-20

ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

15 “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizi moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, uan korotiaba uabin boroghin da arisi, a bibiamra daruan kogham, eghti gumazamiziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongekh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamın me akufa, me Hibrun akamin kamaghin danganir kam dibori, Armagedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekar mam Godin atrivir dabirabimin otogha kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.” 18 Ezi overiamin onimariba tagtagha zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumazamiziba otozir dughiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar kamagh garitam fomira otozir puvati. 19 Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghiregha 3plan okoruabar otifi, ezi gumazamizibar nguibaba bar moghira ikufi. God Babilonin nguibar ekiamin arazir kuram ginighnigha, egha a gamizi a uan wainin kap bar aneme, kar Godin aningagharir arazimin wainin kap. 20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. 21 Amozir ofizir ekiaba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vaghvagha, dar osamtiziba 50 kilogremın iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumazamizibagh isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir kurar kam bagha me Godin ziam gasighasigha migei.

17

Arazir kurabagh amir amizim ivezir kuram isi

1 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekar aviribagh isin apiav itir amizim. 2 Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir

16:15: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18 **16:15:** Matyu 24:43-44; Luk 12:39-40; 2 Korin 5:3; 1 Tesalonika 5:2; 2 Pita 3:10; Akar Mogomem 3:3; 3:18 † **16:15:** Ves 15in kam, kar Kraisi Iesus uabi mikemezir akam. **16:16:** Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19 **16:16:** Gumazir Dapaniba 5:19; Sekaraia 12:11; Akar Mogomem 19:19 ‡ **16:16:** Ziar kam Armagedon kamakin, “Megidon Mighsiam.” Fomira apaniba Israelia ko uariv sogha egha Atrivim Josaia misoghezi an areme. Me Megidon nguibar ekiamin boroghira itima bizir kam oto. (Ni 2 Atriviba 23:29-30 ko 2 Eghaghaniba 35:20-24in gan.) Kamaghin amizi, fofozir gumazir maba ghaze, ziar kam Megido bighavira migeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuimin midorozir gumaziba mangamin danganim migei. Egh me mangi bar ikuvigh egh bar ovengam. **16:17:** MAA 16:1 **16:17:** Akar Mogomem 16:1 **16:18:** Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 **16:18:** Daniel 12:1; Akar Mogomem 4:5; 8:5; 11:13; 11:19 **16:19:** Ais 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 **16:19:** Aisaia 51:17; Jeremaia 25:15-16; Akar Mogomem 14:8-10; 17:18; 18:5 **16:20:** MAA 6:14 **16:20:** Akar Mogomem 6:14 **16:21:** Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 **16:21:** Ua Me Ini 9:23-24; Akar Mogomem 11:19; 16:9-11 **17:1:** Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 **17:1:** Jeremaia 51:12-13; Akar Mogomem 16:19; 17:15; 18:16; 21:9 **17:2:** Ais 23:17, Jer 51:7, MAA 14:8, 18:3 **17:2:** Aisaia 23:17; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 18:3

kam ko dagh ami. Ezi nguazimın gumazamiziba uaghan a ko arazir bar mizirizibagh amua, mati gumazim wainın avırım amezi moghin ongani.”*

³ Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ki irebamın mın bizimın gari, ensel na inigha gumazamiziba puvatizir danganımın ghu. Ezi danganir kamın ki amizir mamın garima an asizir atiar aghevir mam gisın aperaghav iti. Asizir atiar kamın mikarzim osizir avırıba an iti, ezi osizirir kabanagh Godın ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7plan dapanıba iti, ezi 10plan komba an dapanıbar iti. ⁴ Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganganım aghevım ko pıghaghevım. Ezi golin digirir bar aghuıba ko, me dagiar aghuibar ingarizir digirıba ko, manmaniar ghurghurir dagiaba pın kozıba, amizir kamın mikarzim gizıfa. Egha a uan dafarımın golin kavın mam suirazi, kavın kamın aven bar kurıgha mughazir arazıba ko, gumazamizıba tintinıbar uari bakıa amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizıfa. ⁵ Ezi amizir kamın guam, me ziar mam osiri, ziar kamın mingarım modoghav iti. Ezi an mingarım kamakın:

“Babilonın nguıbar ekiar gavgavım itım,
ni, nguazimın itir arazir bar kuraba ko amizir gumazıba okıa me ko akua
arazir mizirizibagh amıba,
ni men amebam.”

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godın gumazamizıbar ghuzıba amegha dipar onganıba amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba, me niğhnizir gavgavım İesusın ikıa an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghıre.

Ki amizir kamın ganıgha digavir kuram gamıgha pura niğhnisi. ⁷ Ezi ensel kamaghın na miğel, “Ni tizim bagha digavir kuram gamı? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuım, a 7plan dapanıba ko 10plan komba iti, aningın akar mogomemın mingarım, ki nin akagham. ⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighın ua itir puvati. Egh a mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasıgham. God tıghar nguazimın ingaramın dughıam, a gumazamizir mabar zıaba akınafarır zurara itımın aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamın ganıgh digavir kuram damuam. Me fo, a fomıra ike, egha datirighın itir puvati, egh a gin uamategh otıvam.

⁹ “Gumazim Godın fofozir aghuım ikıva, egh bizir kam deragh a gıfoghıam. 7plan dapanır kaba, kar miğhsiar 7pla, ezi amizim 7plan miğhsıabagh ısın aperaghav iti.† ¹⁰ Egha da uaghan 7plan atrıvıbar ababanım gamı. 5pla ariaghıregha gıfa, ezi vamıra atrıvımın ikıavıra iti, ezi ıgharazir abuananam tıghar otıvam; an otoghıva bar dughıar otevimıra ikıam. ¹¹ Asizir atiar kam, a

* **17:2:** Gumazamizıba arazir bar mizirizibagh amir arazir kamın akam, a gumazamizir God ataghizir arazımın ababanım, egha aseba ko arazir kurar ıgharazıbar gin zui. Egha Godın damazımın, a mati gumazim uabi uan amuım ategha, ghuıa gumazamizıba uari ısava akua amir arazım gamı. **17:3:** MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 **17:3:** Akar Mogomem 12:3; 12:6; 12:14; 13:1; 17:9; 17:12 **17:4:** Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 **17:4:** Jeremia 51:7; Esekıel 28:13-16; Daniel 11:38; Akar Mogomem 14:8; 18:6; 18:12; 18:16 **17:5:** 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2 **17:5:** 2 Tesalonika 2:7; Akar Mogomem 14:8; 16:19; 18:2; 18:9-10; 19:2 **17:6:** MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:6:** Akar Mogomem 12:11; 13:15; 16:6; 18:24; 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:7:** Akar Mogomem 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:8:** Onger Akaba 69:28; Daniel 7:7; 12:1; Akar Mogomem 11:7; 13:1-3; 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 **17:9:** Akar Mogomem 13:1; 13:18 † **17:9:** Gumazıba Romın nguıbar ekiam, 7plan miğhsıabagh ısın an ingari.

fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egha a 7plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

¹² “Ezi 10plan komin ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham. ¹³ Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. ¹⁴ Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazamizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amisevegha, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumazamizir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvaghera akabav geir gumazamiziba. ¹⁶ Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzimmin tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. ¹⁷ God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. ¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kammin atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

¹ Bizir kammin gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira. ² A pamten diagha kamaghin migei:

“Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa!

A bar ikufi!

Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba,
darara an iti.

³ Nguazimin nguibaba bar,
me an wainin kap uari bakia akuava amir arazir kuraba izivazim ame.

Ezi nguazimin atriviba
a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba,

17:12: Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:12:** Daniel 7:24; Sekaraia 1:18-21; Akar Mogomem 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:14:** Jeremaia 50:44-45; 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 16:14; 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:15:** Aisaia 8:7; Jeremaia 47:2; Akar Mogomem 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:16:** Jeremaia 50:41-42; Esekiel 16:37; Akar Mogomem 18:8; 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:17:** 2 Tesalonika 2:11; Akar Mogomem 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **17:18:** Akar Mogomem 12:4; 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1 **18:1:** Esekiel 43:2; Akar Mogomem 17:1 **18:2:** Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8 **18:2:** Aisaia 13:21; 14:23; 21:9; 34:11; Jeremaia 50:39; 51:8; Akar Mogomem 14:8 **18:3:** Ais 23:17, 47:15, Jer 51:7, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:3:** Aisaia 23:17; 47:15; Jeremaia 51:7; Akar Mogomem 14:8; 17:2; 18:11; 18:15

me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghin dagiar aviriba uari bagha da isi.
Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴ Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir igharazir mam barazi, a kamaghin miġei:

“Ia nan gumazamiziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.
Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.
God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,
ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti,
da ghuavanaga Godin Nguibamin oto.
Ezi God an amizir arazir kurabagh nighnighavira iti.

⁶ Ia amizir kam gumazamizibagh amizir arazir kuraba bagh
ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme,
kamaghira ia an arazir kurabar ivezim isafuraghiva
bar a daningh.

A dipar onganir gavgavimin kap isa
gumazamiziba bagha a inge,
kamaghira ia dipar gavgavir onganim uam a isafuragh
a bagh kap gingegh a daningh.

⁷ A uabira kamagh uabin miġia ghaze,
‘Ki atrivir amizim,
egha atrivir dabirabim gaperaghav iti.

Ki amizir odiarimin min itir puvati,
eghti osimtiziba na bativan koghti,
ki azian kogham!’

A uabi uan ziar gavgavim fa
egha arazir kurar igharaziba saram ami.

Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osimtizir bar ekiam a daningh,
mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghiram, a daning.

⁸ Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim fe,
kamaghin amizi, dughiar bar otevir vamiran,
bizir bar kuraba bar a bativam.

Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir ekiaba a bativti
an azitima,
mitiriar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.
Ekiam God an araziba tuisigha givagha ghaze,
‘A ikuvigham.’

Godin kam gavgavir ekiam iti.
Kamagh amizi, bizir kurar aviriba
dughiar vamira bar moghiram a bativam.”

18:4: Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:4:** Aisaia 48:20; Jeremaia 50:8; 51:6; 51:45; 2 Korin 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:5:** Jenesis 18:20-21; Jeremaia 51:9; Akar Mogomem 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:6:** Onger Akaba 137:8; Jeremaia 50:15; 50:29; 51:24; 51:49; 2 Tesalonika 1:6; Akar Mogomem 14:10; 16:19 **18:7:** Aisaia 47:7-9 **18:8:** Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:8:** Jeremaia 50:34; Akar Mogomem 11:17; 17:16; 18:10

⁹ “Nguazimin atriviba a ko arazir mizirizibagh amua, egha uaghan a ko arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh atrivir kabanagh an ganti avir migharim an otoghtima, me a bagh naviba osemegh egh a bagh aziam.
¹⁰ Egh me mizazir ekiar a isir kamın ganigh, atiatigh saghon tuivigh iki, kamaghın mikimam:

“Noka, Babilonın nguibar ekiam.

Noka!

Ni nguibar ekiar gavgavim itim!

Nin arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimra
 ni bagha ize.’

¹¹ “Eghti biziba amaga dagh ivezir gumazamizir nguazimin itiba, me Babilon ginighnigh a bagh aziva, naviba bar osemegham. Me gari, gumazamizir men dagiaba bagh amadir bizibagh ivezamiba ua itir puvati, kamaghın me oseme. ¹² Me dagiaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko manmaniar iveziba bar pın koziba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko men temer mughuriar aghuir igharagha gariba ko bizir me elefanın ataribar ingariziba ko, bizir me temer iveziba bar pın itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba. ¹³ Bizir me amaga dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pauran mughuriar aghuim gamim ko, grisin igharagha garir mughuriar aghuiba zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, pluan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar karisba ko, pura ingangarir gumazamizir kiniba, me dagiaba bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar, gumazamizir dagh ivezamiba puvati.

¹⁴ “Gumazamizir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghın a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuıamın ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pın koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengeghti ni ua dar ganan kogham!’ ¹⁵ Eghti gumazamizir nguibar ekiar kamın uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekiar kamın ganam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemegh saghon tuivigh, egh kamagh mikimam:

¹⁶ “Noka, Babilonın nguibar ekiam.

Noka!

A fomıra korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviba ko inir aghevir aghuiba aghua,
 egha uan mıkarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pın
 kozibar anediı!

¹⁷ Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba
 dughiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarımın dagiar

18:9: Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:9:** Jeremaia 50:46; Esekiel 27:30-35; Akar Mogomem 17:2; 18:3; 18:18; 19:3 **18:9:** Esekiel 26:16-17 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:10:** Aisaia 21:9; Daniel 4:30; Akar Mogomem 14:8; 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36 **18:11:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:12:** MAA 17:4 **18:12:** Akar Mogomem 17:4 **18:12:** Esekiel 27:12-13; 27:22 **18:15:** Ese 27:31, 27:36 **18:15:** Esekiel 27:31; 27:36 **18:16:** MAA 17:4 **18:16:** Akar Mogomem 17:4 **18:17:** Ais 23:14, Ese 27:26-30 **18:17:** Aisaia 23:14; Esekiel 27:26-30

ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam. ¹⁸ Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan, kamaghin dim mikimam, 'Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekiar kamin min gari? Bar puvati!' ¹⁹ Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir minemniaba inigh uan dapanibagh isin da kun, naviba bar osemegh egh aziva, kamaghin dim mikimam:

“‘Noka, Babilonin nguibar ekiam.

Noka!

Ongarim garuir kuribar afeziaba,
me nguibar ekiar kamin dagiabar,
dagi ar gumazir ekiabar otifi.

Mevzika!

A dughiar otevimrama bar ikufi!

²⁰ Ia Godin Nguibamin itir darasi,

ia bar akongegh!

Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumazamiziba,

ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,

God a tuisigha givagha,

uam an arazir kuram ikarvasi.

Kamaghin amizi, ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.’”

²¹ Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha kamaghin migei:

“Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh

zuamira pamtem anekunighti

a bar magirigh bar ikuvighti,

me uam an ganan kogham.

²² O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighaba ko,

ararer aghuir igharazir maba

ua nin aven otivan kogham.

Eghti fofozir gumazamizir ingangarir guar igharagha garibagh amiba,

me ua nin ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimin ararem

ua nin aven otivan kogham!

²³ Eghti lamin angangariba

ua nin aven isian kogham.

Eghti gumazamizir uarir ikiasa migeir migirigiaba,

da ua nin aven otivan kogham.

Nin gumazamizir fomira dagiaba bagha biziba amadiba,

18:18: Ese 27:32, MAA 13:4 **18:18:** Esekiel 27:32; Akar Mogomem 13:4 **18:19:** 1 Sml 4:12, Ese

27:30-34 **18:19:** 1 Samuel 4:12; Esekiel 27:30-34 **18:20:** Lo 32:43, Ais 44:23, Jer 51:48 **18:20:**

Godin Araziba 32:43; Aisaia 44:23; Jeremaia 51:48 **18:21:** Jer 51:63-64, Ese 26:21, MAA 12:8, 16:20

18:21: Jeremaia 51:63-64; Esekiel 26:21; Akar Mogomem 12:8; 16:20 **18:22:** Ais 24:8, Jer 25:10, Ese

26:13 **18:22:** Aisaia 24:8; Jeremaia 25:10; Esekiel 26:13 **18:22:** Jeremaia 7:34; 25:10 **18:23:**

Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 **18:23:** Aisaia 23:8; 47:9; Jeremaia 16:9; 33:11;

Nahum 3:4; Akar Mogomem 17:2; 17:5

gumazamizir igharazibar damatuzibar gumazamizir bar ekiabar otifis.
Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumazamizibagh ifara
imezir igharagha garir aviribar ingari.

24 God nguibar kamın gari,
me an aven Godın akam inigha izir gumazamiziba ko an gumazamiz-
ibav sozi
me ariaghire,
ezi a men ovevebar osimtizim ateri.

Ezi nguazimın gumazamiziba,
men apaniba me misoghezi me ariaghire,
osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri.

Kamaghın amizi, God an osimtizir kaba ikarvagha
a gasighasi.”

19

Babilon bar ikuvizima, Godın gumazamiziba bar akonge

1 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumazamizir bar avirimın mın
Godın Nguibamın kamaghın dia migei:

“E Godın ziam feka!
En God, gavgavim ko ziam iti,
a uabira en Akurvazir Gumazim!”

2 God gumazamizibar araziba tuisizir arazim,
a guizbangira ghua bar dera!

Amizir gumaziba okia me ko akuim,
a nguazimın gumazamizibagh amizi, me a koma arazir mizirizibagh
ami,
ezi God a isa kot gatigha ghaze,
an aremegham.

Amizir kam Godın ingangarir gumazamizibav soghezi
me ariaghire,
ezi God an osimtizir kam ikarvagha
osimtizir ekiam a ganingi.”

3 Ezi me ua kamaghın dia ghaze:

“E Godın ziam feka!
Nguibar ekiar kamın isir avimın migharim ghuavanang
zurara mamaghira ikiam!”

4 Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamira itir kaba, teviba
apirigha egha Godın uan atrivir dabirabimın aperaghav itimın ziam fe. Egha
me kamaghın migei:

“Bar guizbangira!

18:24: Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 **18:24:** Jeremaia 51:49; Matyu 23:35; Akar Mogomem 17:6

* **19:1:** Jon akinafarir kam Grighın akam an osiri. Egha ves 19:1in migirigiar otevir mam ko ves 3, ves
4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamın an osiri. Hibrun akamın a kamakin, “Aleluia.” Akar
kamın mingarim a kamakin, “E Godın ziam feka!” **19:2:** Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7,
18:20 **19:2:** Godın Araziba 32:43; 2 Atriviba 9:7; Akar Mogomem 6:10; 15:3; 16:7; 18:20 **19:3:**
Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:3:** Aisaia 34:10; Akar Mogomem 14:11; 18:9; 18:18 **19:4:**
Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:4:** Nehemia 8:6; Akar Mogomem 4:2-6; 4:10; 5:14

E an ziam fel!”

5 Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei:

“Ia Godin ingangarir gumazamizir an atiatiava an apengan itiba,
ia gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba,
ia bar Godin ziam fi!”

Sipsipin Nguzim amuimin ikiasava amima isar ekiam oto

6 Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumazamizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min pamten dagarvagha kamaghin migei:

“En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim,
datirighin an atrivimin iti.

Kamaghin amizi, e Godin ziam fam!

7 Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin dughiam otogha gifa,
ezi an amuim uabi akirigha gifa.

Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh bar akongegh,
an ziam fam!†

8 Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi,
korotiar kam bar zuegha
an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumazamizibar arazir aghuir me Godin damazimin amiba, dar ababanim gami.)

9 Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar kam kamaghin an osir: God Sipsipin Nguzir amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumazamiziba, me bar akongegh!” Egha kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin akaba.”

10 Ezi ki an suemningin boroghin tevimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazamizibar nighniziba fema, me Godin akam inigha izi.‡

Jon hoiar ghurghurim gaperazir gumazimin gari

19:5: Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 19:5: Onger Akaba 22:23; 115:13; 134:1; 135:1; Akar Mogomem 11:18; 20:12 19:6: Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2 19:6: Onger Akaba 93:1; 97:1; 99:1; Esekiel 1:24; Akar Mogomem 11:15-17; 14:2; 15:3; 21:2 19:7: Mt 22:2, 25:10, Ef5:32, MAA 21:2, 21:9 19:7: Matyu 22:2; 25:10; Efesus 5:32; Akar Mogomem 21:2; 21:9 † 19:7: Sipsipin Nguzir kam an amuimin ikiasa, a Kraistra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Kraisa ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimin mangam. Eghti me Kraisa ko deraghvira iki mamaghira ikiam. 19:8: Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 19:8: Onger Akaba 45:13-14; Aisaia 61:10; Esekiel 16:10 19:9: Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 19:9: Matyu 22:2-3; Luk 14:15-16; Akar Mogomem 21:5 19:10: Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 19:10: Aposel 10:25-26; 1 Jon 5:10; Akar Mogomem 22:6-9 ‡ 19:10: Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghin migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamin gun migeim. Ia God uabira an ziam fi. E fo, Godin Duam akam inigha izir gumazamizibar, Godin akam kunasa men nighniziba fe. A Iesusin ziamin gun mikimasa gumazamizibar akurvasi.”

¹¹ Kî gari, Godin Nguibam kuiagherizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, "Gumazir dughiaba bar God baghavira itim," ko "Gumazir uan akar dikiriziba migeima da otivim." A gumamazizbar araziba deravira da tuisigha, midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami. ¹² Ezi an damazinning mati avir mizariar gavgavimîn mîn pamtem isi, ezi atrivimîn dapanir asuar aviriba an dapanimîn iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumamazizir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo. ¹³ Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kamîn a dibori, "Godin akam." ¹⁴ Ezi Godin Nguibamîn midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui. ¹⁵ Ezi midorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kamîn akamîn ikeghe, azenan izi. A midorozir sabar kamîn nguibar igharazibav sogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimîn suiragh egh gumamazizibagh ativamîn gavgavim ikiem. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba mîrmîri moghin, Godin Gavgaviba Bar Itimîn aningagharir arazir ekiam akagham. ¹⁶ Ezi an korotiar ruarim ko an buarakirimîn, me ziar kam osiri:

"Atrivibar Atrivir Ekiam ko,
Ekiabar Gumazir Ekiam."

¹⁷ Ezi ki enselin mamîn garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamîn pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, "Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam. ¹⁸ Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziabar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumamaziziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumamazizir kiniba ko gumamazizir firiaghireziba, ko pura gumamaziziba ko gumamazizir ziaba itiba!"

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimîn atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. ²⁰ Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamîn damazimîn dagh ami. Kamaghîn amizi a gumamazizibagh ifarima me asizir atiamîn osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu. ²¹ Ezi aningîn midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir

19:11: Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:11:** Onger Akaba 96:13; Aisaia 11:4; Esekiel 1:1; Akar Mogomem 1:5; 3:14; 6:2; 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:12:** Daniel 10:6; Akar Mogomem 1:14; 2:17-18; 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:13:** Aisaia 63:1-3; Jon 1:1; 1:14; 1 Jon 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:14:** Matyu 28:3; Akar Mogomem 4:4; 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:15:** Onger Akaba 2:9; Aisaia 63:3; Joel 3:13; 2 Tesalonika 2:8; Akar Mogomem 1:16; 2:27; 4:8; 12:5; 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12 **19:16:** 1 Timoti 6:15; Akar Mogomem 17:14; 19:12 **19:17:** Esekiel 39:17-20 **19:19:** Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 **19:19:** Onger Akaba 2:2; Akar Mogomem 16:16; 17:13-14 **19:20:** Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 **19:20:** Aisaia 30:33; Daniel 7:11; Akar Mogomem 13:1-18; 14:10; 16:13-14; 20:10; 20:15 **19:21:** MAA 17:16, 19:15-18 **19:21:** Akar Mogomem 17:16; 19:15-18

sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiam

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha uaghan senin ekiamin suira. ² Egha a kuruzir ekiar kamın suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumazamizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike. ³ Egha ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giraghu. Egha mozir torimin akam apirigha anepaghapaki, eghti an anenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighi a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha an akam akura egha pamten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an ababanim uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamira ikia Kraisi Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam. ⁵ Eghti gumazamizir igharazir ariaghireziba dughiar kamın, bar ua dikavigh angamira ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumazamiziba ua dikavamim. ⁶ Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Kraisi ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷ Eghti 1,000plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighi, Satan uan kalabus ategham. ⁸ Egh an anenan izi nguazir kamın itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin gigimin min otogham. ⁹ Me tintinibar nguazir kamın mangi, Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguubar ekiar God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham. ¹⁰ Satan me gifari, kamaghin amizi God anekunighi a danganim avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamın magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh

20:1: MAA 1:18, 9:1 **20:1:** Akar Mogomem 1:18; 9:1 **20:2:** Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9
20:2: Jenesis 3:1; 2 Pita 2:4; Jut 1:6; Akar Mogomem 12:9 **20:3:** Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8
20:3: Daniel 6:17; Jut 1:6; Akar Mogomem 16:14-16; 20:8 **20:4:** Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 **20:4:** Daniel 7:9; 7:22; 7:27; 1 Korin 6:2; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 6:9; 13:12-17 **20:6:** 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 **20:6:** 1 Pita 2:9; Akar Mogomem 1:6; 2:11; 20:4 **20:8:** Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 **20:8:** Esekil 7:2; 38:2; 38:9; 38:15; Akar Mogomem 16:14; 20:10 **20:9:** 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6 **20:9:** 2 Atriviba 1:10; Esekil 38:9; 38:16; 39:6 **20:10:** Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:10:** Jenesis 19:24; Onger Akaba 11:6; Akar Mogomem 14:10-11; 19:20; 20:8; 21:8

amir gumazim faraghavira danganir kamın iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiari Bar Ekiam otivam

¹¹ Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamın garima a iti, ezi gumazir a gapiagherim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningın ganan kogham. ¹² Ezi ki gumazamizir ovegezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimın guamın tuivighav iti, ezi akınafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akınafarir igharazim uaghan akui, kar akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akınafarir kabar itibar gara gumazamizir ovegezibar araziba tuisisi. ¹³ Ezi ongarimın ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveaguezibar Nguibam, aning ua ovegezir gumazamizir aningın itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvaha men kotiaba baragha me tuisisi. ¹⁴ Egha gın an Ovevem ko Gumazamizir Oveaguezibar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem. ¹⁵ Eghti gumazamizibar ziaba, akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21–22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirighın overiar igiam ko nguazir igiamın gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. ² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemın igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godın damazimın ikegha Godın Nguibam ategha izaghiri. A uabi akırigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamın ikiasa kuruke. ³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimın iza pamtem migei:

“Ia orakigh.

Datirighın God gumazamiziba ko ikiavira iti!
Egh men tongın ikiti
me an gumazamizibar ikiam.

20:11: Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:11:** Daniel 2:35; 2 Pita 3:7; 3:10-11 **20:11:** Daniel 7:9-10
20:12: Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:12:** Daniel 12:1; Matyu 16:27; 25:31-46; Aposel 17:31; Rom 2:6; 2 Korin 5:10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 19:5
20:13: Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:13:** Rom 2:6; 1 Pita 1:17; Akar Mogomem 2:23; 6:8; 20:12; 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:14:** 1 Korin 15:26; 15:54-55; Akar Mogomem 20:6; 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **20:15:** Akar Mogomem 13:8; 19:20 **21:1:** Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:1:** Aisaia 65:17; 66:22; 2 Pita 3:13; Akar Mogomem 20:11
21:2: Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:2:** Aisaia 52:1; 61:10; Galesia 4:26; Hibru 11:10; 11:16; 12:22; Akar Mogomem 3:12; 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:3:** Ofa Gami 26:11-12; 2 Eghaghaniba 6:18; Esekiel 37:27; 43:7; Sekaraia 2:10; 2 Korin 6:16; Akar Mogomem 7:15-17

God uabi me ko iki
egh men Godin ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.
Bizir faragha itir kurar kabanang,
da bar givagham.

Eghti gumamaziziba uam ovengan kogham,
egh me ua naviba osimiva
egh uam azian kogham,
egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamaghin migia ghaze, “Ni akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavimin dar ikiam.”

⁶ Egha a kamaghin na migei, “Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam. ⁷ Gumamazir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me nan boribar ikiam.

⁸ Eghti gumamazir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumamazir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumamazibav sozi me ariaghiriba ko, gumamaziziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumamazir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalem in igiamin gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan bizir bar kuraba aven itiba sulki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, “Ni iziti, ki Sipsipin Nguzim in amuir a datirighin ikiamim nin akagham.” ¹⁰ Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuavanabo. Egha Nguibar Ekiar God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. ¹¹ Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jasper dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi. ¹² Nguibar kamin divazim bar ekevegha bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekiar kamin iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin tuvighav iti, ezi Israelin

21:4: Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:4:** Aisaia 25:8; 35:10; 61:3; 65:19; 1 Korin 15:26; 15:54; Akar Mogomem 7:17; 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:5:** Aisaia 43:19; 2 Korin 5:17; Akar Mogomem 4:2; 4:9-10; 19:9; 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17 **21:6:** Aisaia 55:1; Jeremiaia 2:13; Jon 4:10; 4:14; 7:37; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 16:17; 22:13; 22:17 **21:7:** 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:7:** 2 Samuel 7:14; Onger Akaba 89:26-27; Sekaraia 8:8; Hibru 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:8:** Matyu 25:41; Efesus 5:5; 1 Timoti 1:9; Hibru 12:14; Akar Mogomem 19:20; 20:14-15; 21:27; 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:9:** Akar Mogomem 15:1; 15:6-7; 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:10:** Esekiel 40:2; Akar Mogomem 1:10; 17:3; 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5 **21:11:** Aisaia 60:1-2; 60:19; Akar Mogomem 21:23; 22:5 **21:12:** Esekiel 48:30-35

12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. ¹³ Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. ¹⁴ Nguibar kamın divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimın aposelbar ziaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimın suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. ¹⁶ Nguibar ekiar kamın 4plan miriabar ababanım voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimın nguibar ekiamin abarima an ababanım ghua 2,200 kilomitan tu. Ezi nguibar ekiamin 4plan miriaba ko an ruarimın ababanım bar voroghira ghue, egha boksiar dafamin min gari.* ¹⁷ Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimın tuirivimın ababanım ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanımın mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamın abara a medi. ¹⁸ Nguibar ekiamin divazim God dagiar jasper an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi. ¹⁹ Ezi nguibar ekiamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagha garir bar pin kozibar anesingi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pin ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jasp, a divazir mingarimın faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim. ²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim. ²¹ Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha dar ingari. Ezi nguibar kamın aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi.

²² Ezi ki gari, nguibar ekiar kamın aven Godın Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, a Godın Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godın Dipenimın danganım ini. ²³ Godın angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekiar kamın lamın min iti. Kamaghın amizi nguibar ekiar kamın angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham. ²⁴ Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekiar kamın angazangarimın daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir kam aghuiba inigh an aven izam. ²⁵ Eghti aruemın, me nguibar ekiar kamın divazimın tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar ekiar kamın puvatigham. Kamaghın amizi tiar akaba kuighiregh mamaghira ikiam. ²⁶ Eghti nguibabar atriviba

21:14: Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10
21:15: Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1

21:14: Matyu 16:18; Galesia 2:9; Efesus 2:20; Hibru 11:10
21:15: Esekiel 40:3; Sekaraia 2:1; Akar Mogomem 11:1

* **21:16:** Grighin akam kamaghin migei, nguibar kamın ababanım “12,000 stadia.” Ezi en dibobonım e kamaghın a diponam, 2,200 kilomita. Ezi e fozir puvati, Jon guizın 2,200 kilomitan ababanım migei, o an osirizir namban kam 12,000, a bizir igharazim migei. E fo, Judan gumazibar nighnizimın aven, namba 12, a mingarir ekiam an iti. **21:18:** Aisaia 54:11-12 **21:21:** MAA 21:12, 21:18 **21:21:** Akar Mogomem 21:12; 21:18 **21:22:** Jo 4:23, MAA 15:3 **21:22:** Jon 4:23; Akar Mogomem 15:3 **21:23:** Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 **21:23:** Aisaia 60:19-20; Akar Mogomem 21:11; 22:5 **21:24:** Ais 60:3-5, 66:12 **21:24:** Aisaia 60:3-5; 66:12 **21:25:** Sek 14:7, MAA 22:5 **21:25:** Sekaraia 14:7; Akar Mogomem 22:5 **21:25:** Aisaia 60:11 **21:26:** Ais 66:12, MAA 21:24 **21:26:** Aisaia 66:12; Akar Mogomem 21:24

bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. ²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazamizir arazir kurigha mug-hazibagh amiba ko, gumazamizir ifavariba, me nguibar ekia kamın aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziaba akinafarir zurara itimın aven itiba, akinafarir kam a Sipsipin Nguzimın akinafarim, merara nguibar ekia kamın aven mangam.

22

Jon, temer ikirimir zurara itim ko dipar ikirimir zurara itim anidim, aningın gari

¹ Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamın dipam ikirimir zurara itim anidima, an angazangarim glasin mın taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimın atrivir dabirabimın apengan ikegha ivemara ghua, ² nguibar ekia kamın tuavir torimın uaghiri. Ezi faner kamın miriamningin temer ikirimir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvaghera zurara dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghuamaghegham. ³ Eghti bizir God bar aghuagha otogheziba uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimın atrivir dabirabim, nguibar ekia kamın ikiam. Eghti Godın ingangarir gumazamiziba an ingangarim damuam. ⁴ Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. ⁵ God en Ekiam, angazangarim gumazamizibar aningti, kamaghın dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godın gumazamiziba, me atrivibar mın zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

⁶ Ezi enselin kam kamaghın migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godın Ekiam, uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egha a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumazamiziba bizir bar zuamirama otivamiba men akaghasa, izi.”

⁷ Ezi Iesus kamaghın migei:

“Ia orakigh.

Ki bar zuamira ia batogham.

Akinafarir kam, a datirighın ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, an aven iti.

Eghti gumazamizir akar kabar gin zuiba, me bar akongegh!”

21:27: Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15
21:27: Aisaia 35:8; 52:1; 60:21; Esekiel 44:9; Joel 3:17; 1 Korin 6:9-10; Filipai 4:3; Akar Mogomem 13:8; 20:12; 21:8; 22:14-15 **22:1:** Ese 47:1, Sek 14:8 **22:1:** Esekiel 47:1; Sekaraia 14:8 **22:2:** Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 **22:2:** Genesis 2:9; Esekiel 47:12; Jol 3:18; Sekaraia 14:8; Akar Mogomem 2:7; 21:24; 22:14; 22:19 **22:3:** Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 **22:3:** Genesis 3:17; Esekiel 48:35; Sekaraia 14:11; Akar Mogomem 7:15 **22:4:** Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 **22:4:** Onger Akaba 42:2; Matyu 5:8; 1 Korin 13:12; 1 Jon 3:2; Akar Mogomem 3:12; 14:1 **22:5:** Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 **22:5:** Aisaia 60:19; Daniel 7:18; 7:27; 2 Timoti 2:12; Akar Mogomem 5:10; 20:6; 21:23-25 **22:6:** MAA 1:1, 19:9, 21:5 **22:6:** Akar Mogomem 1:1; 19:9; 21:5 **22:7:** MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 **22:7:** Akar Mogomem 1:3; 3:11; 22:10-12; 22:20

⁸ Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevimning apirigha an ziam fasa. ⁹ Ezi a kamaghin na migei, "Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumazamiziba, me nin adarasi, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazamizir akinafarir kamın akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!"

¹⁰ Egha a kamaghin na migei, "God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamın itim, ni dar ghuangsighan marki. ¹¹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuubar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki."

¹² Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvaghham. ¹³ Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi.

¹⁴ "Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamın daghebar amiva, uaghan nguibar ekiar kamın tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongegh. ¹⁵ Eghti gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari bakia akuiba ko, gumazamizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamın azenan ikiam.

¹⁶ "Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamın gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir bar puvira isim."

¹⁷ Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim, aning ghaze, "Ekiam Iesus, ni izi!" Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, "Ni izi!" Eghti gumazitam kuarim an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimirir zurara itim anidir kam puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamın itir akaba baraghiz-ibagh anidi

¹⁸ Ki Jon, ki gumazamizir akinafarir kamın aven itir akam baraghiz-ibav kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghanim.

22:8: MAA 19:10 **22:8:** Akar Mogomem 19:10 **22:10:** Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4
22:10: Daniel 8:26; 12:4; 12:9; Akar Mogomem 1:3; 10:4 **22:11:** Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13
22:11: Esekial 3:27; Daniel 12:10; 2 Timoti 3:13 **22:12:** Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12 **22:12:** Onger Akaba 28:4; Aisaia 40:10; 62:11; Jeremia 17:10; Rom 2:6; 14:12; 2 Korin 11:15; Akar Mogomem 2:16; 2:23; 20:12 **22:13:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 **22:13:** Aisaia 44:6; 48:12; Akar Mogomem 1:8; 1:17; 2:8; 21:6 **22:14:** Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 **22:14:** Jenesis 2:9; 3:22; Akar Mogomem 7:14; 21:27; 22:2 **22:15:** Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 **22:15:** Galesia 5:19-21; Filipai 3:2; Kolosi 3:6; Akar Mogomem 21:8 **22:16:** Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5
22:16: Diboboniba 24:17; Aisaia 11:1; 11:10; Sekaraia 6:12; Rom 1:3; 2 Pita 1:19; Akar Mogomem 2:28; 5:5 **22:17:** Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 **22:17:** Aisaia 55:1; Jon 7:37; Akar Mogomem 21:2; 21:6; 21:9 **22:18:** MAA 15:1, 15:6 **22:18:** Akar Mogomem 15:1; 15:6 **22:18:** Godin Araziba 4:2; 12:32

Ki gumazamizir kaba pamtemin vaghvagha me migei, "Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamın aven itim, God gumazir kamın ivezir kuram ua dagh iviragham. ¹⁹ Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akinafarir kamın itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghti a temer ikirimirir zurara itim anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira itir nguibar ekiamın ikian kogham. Nguibar ekiar kam, akinafarir kam an gun migei."

²⁰ Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei:

"Bar guizbangira,
ki zuamira ia batogham."

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

²¹ Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki.

Bar guizbangira!